Ed 58
Nr 118

R. 17
174

Est. 11. Tab. F.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE

A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS;

In Primam, & Secundam ff. Noui; Secundam ff. vet. Primam, & Secundam Codicis Commentaria:

QVIBVS QVID NVPER ACCESSERIT, QVOD HACTENVS IN cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tùm in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tùm vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, vt sub varia literarum figura cum hac nota ☞ demonstrentur.

VENETIIS, M D LXXXVI.

TITVLI, LEGES, ET PARAGRAPHI,
qui super Prima & Secunda ff. Noui parte, Secunda ff. vet. Prima & Secunda Codicis continentur.

DE noui operis nunciatione. Rub. fo. 2
l. De pupillo. §. meminisse. eo.
De damno infecto. Rub. 4
l. Cum res. eo.
l. Damnum. 5
l. Dies. §. hoc autem iudicium. 6
De acquir. possess. Rub. 9
l. Possessio. 10
l. Naturaliter. §. Nihil commune. 14
l. Rem, quæ nobis. 23
l. Si aliquam rem. 25
De re iudicata. Rub. 28
l. Res iudicata. 29
l. Qui pro tribunali. 30
l. Qui condemnare. 31
l. Si se non obtulit. 32
§. Ait prætor. 34
§. Si ex conuentione. eo.
§. Si quis condemnatus. 35
§. Condemnatum. eo.
§. Soluisse. 37
§. Celsus. eo.
l. Ait prætor. eo.
§. Si iudex. 38
l. Miles. 39
§. Decem. 40
§. Qui iudicati. eo.
§. Iudicati. eo.
l. Intra dies. 41
l. Si homo. eo.
l. Furioso. eod.
l. Qui cum se. 42
l. Si calendis. eod.
l. In depositi. eo.
l. Si quis ab alio. eo.
§. Si quis promiserit. 44
l. Quod iussit. eod.
De priuil. creditorum. Rub. 46
l. Cum bona. eo.
l. Quæsitum est. 47
§. Si sponsa. eo.
§. Si quis cum tutor. 48
l. Si negocium. 49
l. Si ventri. eo.
§. Diuus. eo.
§. In bonis mensularij. eo.
§. Eorum ratio. 50
l. Priuilegia. 51
De Interdictis. Rub. 53
l. Videamus. 54
Quorum bonorum. Rub. 54
l. Hoc interdictum. 55
l. Interdicto. 56
Quorum legatorum. Rub. 56
l. Hoc interdictum. eo.
§. Quia autem. 57
§. Si quis mortis. 58
De fluminibus. Rub. 58
l. Quominus publico. 59
SVPER SECVNDA ff. No.
De verborum oblig. Rub. 65
l. Stipulatio. 68
§. Qui præsens interrogauit. 70
§. Si quis ita. 72
l. Eadem. §. Cato. 74
l. Is cui bonis. 82
l. In illa. 85
l. Si insulam. 87
l. Ita stipulatus. 92
l. Qui Romæ. §. Duo fratres. 68
l. Si plagij. 104
SVPER SECVNDA ff. vet.
Si certum petatur. Rub. 105
l. Bene est. 106
l. Mutuum damus. 110
§. Mutui datio. 112
l. Quod te. 114
l. Admonendi. 119
De pignoribus. Rnb. 126
l. Conuentio generalis. 128
l. Obligatione. 129
l. Si debitor. 132
l. Si is qui bona. 133
In quib, cau. pign. vel hypoth. contrah. Rub. 133
l. Senatusconsulto. 134
SVPER PRIMA Codicis.
De edendo. Rub. 135
l. Ipse dispice. eo.
l. Is apud. 137
l. Edita. 140
De pactis. Rub. 142
l. Conditionis. 143
SVPER SECVNDA Codicis.
De reuocan. donat. Rub. 145
l. Si vnquam. eo.
l. Generaliter. 154

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, I. C. EXCELLENTISSIMI

In Primam ff. Noui partem, Commentaria.

Et in primis in solemnem §. meminisse. l. de pupillo. ff. de noui operis nunciat. ab ipso Authore repetitum in florentissima Academia Auenionensi: nouissimè recognita, atq; emendata.

SVMMARIVM.

1 *Immissum, & proiectum, quid differant.*
2 *Nunciatio noui operis, & prohibitio per prætorem, vel iactum lapilli, an sint diuersa. latissime nu. 6. & 7.*
Interdictum, ne vis fiat nunciato, qui satisdedit, an competat prohibitio per prætorem, vel iactum lapilli.
3 *Nunciatio verbalis facit aduersarium possessorem, secus est in prohibitione, quæ fit per prætorem, vel iactum lapilli.*
4 *Argumētū à diffinitione est validū in iure. & ibi de Nūciationis diffinitione,*
5 *Attentata quemadmodum post appellationem etiam extraiudicialem ab actu extraiudiciali interpositam reuocantur ante omnia, ita cōstructa post nunciationem reuocantur.*
6 *Nunciatione noui operis perditur possessio, non autem prohibitione, & quæ sit ratio diuersitatis, latissime habetur de intellectu dicti, & rationis, vsq; ad nume. 8.*
7 *Possessionem suam qui potest propria authoritate tueri, si accedat ad iudicē, an perdat facultatem illam tuendi. nu. 14. explicatur.*
8 *Aedificans in suo a se possesso, an possit prohiberi per prætorem, vel lapilli iactum, an vero sit opus nunciatione noui operis.*
9 *Aduersatiua aduersatur, retenta dubitatione, de qua queritur.*
10 *Nuncians, qui erat in quasi possessione alicuius iuris, an nunciando perdat il lam quasi possessionem. & nu. 11.*
12 *Interdictum, vti possidetis, an detur ad demoliendum opus factum in nostro, spreta prohibitione. & nu. 13.*
15 *Possessio cur nō perdatur per prohibitionē, sicut per simplicē nunc. noui ope.*
16 *Tutiora dicuntur meliora.*
Cursor, qui propter prædones iuit per longiorem viam, debet habere maius salarium.
16 *Melius, habet plures significationes.*
18 *Prohibitio prætoria fieri debet parte petente, alias non: nam disposita per legem in fauorem alicuius, non vendicant sibi locum, nisi petantur.*
19 *Prohibitio prætoris an debeat fieri alternatiue. nō ædifices, vel venias responsurus, an vero copulatiue.*
20 *Prohibitio copulatiue concepta, non ædifices, & si senseris te grauatum cōpareas, an prohibito cōparēte resoluatur in vim simplicis citationis, & ibi vide effectum clausulæ, si senseris te grauatū, & c. & nume. 21. 23. 24. & 25.*
22 *Copulatiua posita inter duo incompatibilia resoluitur in disiunctam.*
26 *Præcepta executiua regulariter non valent, fallit in pluribus casibus, vt ibi sigillatim traditur.*
27 *Verba an sint necessaria in prohibitione, quæ fit per iactū lapilli. & num. 28.*
28 *Mutus an possit prohibere nouum opus per iactum lapilli.*
29 *Manus appositio facta repellendo operarios, an habeat effectum prohibitionis per iactum lapilli.*
30 *Dictio, idest, non solum declarat, sed etiam aliquando restringit.*
31 *Prohibitio noui operis facta per iactum plurium lapillorum, an ualeat, & an per iactum magni lapidis.*
32 *Operis noui nunc. verbalē fieri per verbū nuncio, siue prohibeo, an referat.*
33 *Nunciatio facta per hæc verba personalia, nuncio, ne ædifices, an valeat.*
34 *Aedificare in suo nemini licet cum vicini damno, siue directo immittatur vel proijciatur in prædium vicini, siue per interdictum, ex vsu ædificij sequutura est immissio, vel proiectio.*
35 *Interdictum, vti possidetis, quantum ad executionem est restitutorium, quantum vero ad petitionem est retinendæ possessionis.*
55 *Nuncians simplici verbo perdit facultatem demolendi opus propria authoritate. Limita. nu. 37.*
38 *Incontinenti recuperari possessio quomodo intelligitur.*

De noui operis nunciatione. Rub.

DE pupillo. §. Meminisse. Iste §. est clauis in materia noui operis, & totus nodis plenus. diuidit̄ in quatuor partes. In prima consuluit possessori, quo remedio vti debeat contra ædificantem. In scd̄a ibi, ceterū. rōnē cōsilij assignat. In tertia ibi, at si in suo. docet nō
possidētē, quo remedio agat. In iiij. ibi, & si forte. prouidet possessori de remediis contra eum, qui spreta prohibitione ædificauit.
sic summatur. Nuncians simplici verbo facit aduersarium possessorem, secus si prohibet per prætorem, vel per iactum lapilli, ideo
contra prohibitum qui spreta nunciatione ædificauit, competit
interdictum, vti possidetis, quod non cōpetit contra nunciatum
1 h.d. In tex. ibi, immittere, vel proijcere. † Quid differant īmissum,
& proiectum, docet Iureconf. in l. malū. §. j. ff. de verb. sig. Sed hic
oritur dubitatio, si proiectum in nr̄o dicitur, quod super nostro
non quiescit, non videtur locum esse nunciationi, quæ ad illa opera tantum cōpetit, quæ solo cohærent. l. j. §. hoc autem edictū,
ij. s. eo. Solu. Proiectum cohæret solo nunciati, licet non cohæreat solo nunciantis. intelligo ergo tex. ī d. §. hoc autem edictum.
dummodo cohæreat solo alterius. quod bene probatur hic, &
tradit glo. in l. j. §. hoc interdictum, ff. quod vi, aut clam. In tex. ibi
2 quam per no. ope. nun. Not. ꝙ † prohibitio per prætorem, vel iactum facta, & nunc. no. ope. sunt diuersa. & dicit Raph. Cu. quòd
prohibitio est genus, nunciatio vero spēs. & ex hoc plura inferūtur. Primo, ꝙ interdictum prohibitorium, ne vis fiat nunciato,
qui satisdedit de opere demoliendo, de quo in l. prætor ait, §. deinde, ff. eo. non cōpetit prohibito per prætorem, vel per iactum, qa
tex. ille loquitur in simplici nunciatione. Scd̄o infertur, quod interdictum demolitorium cōpetit nuncianti contra nunciatum,
qui spreta nunciatione verbali seu simplici ædificauit. de quo in
d. l. prętor ait, in prin. non autem cōpetit cōtra prohibitum, ꝑ prætorem, vel iactum, quia loquitur in nunciatione verbali. & ꝓbat̄
s̄m eum, & Mod. in hoc §. versi. si. vbi dr̄ agendū esse ꝯ ꝓhibitum
ꝑ prætorē, vel iactum lapilli interdicto qđ vi, aut clā, vel vti possidetis, non interdicto noui operis demolitorio. Tertio infertur,
3 † ꝙ nunciatione facimus aduersarium possessorem, nō ꝓhibitione a p̄tore, vel iactū lapilli fcā, quia remediū satisdōnis ꝑꝑ quam
aduersarius efficitur possessor, de qua l. si alius, §. ait Iulianus, ff.
qđ vi aut clā. solum habet locū in simplici nūciatione, vt dictum
fuit in j. illatione. Vltimo infertur, ꝙ prohibitio ꝑ prætorē potest
fieri extra opus, quia tex. in §. nūciare, s. ea. l. loquitur in nūciatione tantum. Contrariam s̄n̄iam, ꝙ prohibitio, & nunciatio idem
sint, tenent *cōiter* doct. cōcludētes, ꝙ oīa disposita in j. & ij. capite
edicti, ac ēt interdicti noui operis, procedunt in oīb. trib. specieb.
nunciationis, de quibus in hoc §. Et ꝓ cōi s̄n̄ia plura adducunt̄ ꝑ
Mod. sed tria sunt q̄ stringūt. Primo, tex. in l. si opus nouum, ff. eo.
vbi prohibitio fcā per prætorem appellatur nunci. no. ope. & ibi
est tex. a ꝯrio sensu ꝯ ij. illationem s. factā, nisi dixeris, ꝙ Iurecō.
improprie locutus sit, & loquatur a ꝯrio sensu de interdicto vtili,
non directo. Scd̄o stringit tex. in d. l. si alius, §. ait Iulianus, vbi prohibitus ædificare tenet̄ hoc, & illo edicto, si ꝯ prohibitionem fecerit, qui tex. relatus ad edictum qđ vi aut aut clā, de prohibitione per p̄torē vel per iactū manuū fcā maxime intelligendus est.
l. j. §. sed si quis iactu, ff. quod vi, aut clam. nisi dixeris ꝙ stat simul
ꝙ hoc & illo edicto teneatur, & tn̄ ꝓhibitio, & nūciatio nō sunt
idem. Tertio, quia efficacior est prohibitio, q̄ nūciatio, quia conseruat possessionem, vt hic, & quia ꝓhibitio est cum effectu, s̄m
glo. in l. i. in gl. magna. s. eo. sequitur ergo, ꝙ ij. illatio sit falsa, alioquin non esset prohibitio efficacior, quam sit nunciatio. Quarto
adduco tex. in d. l. i. §. nunciamus, ibi, quia ius aliquod prohibendi
habemus supra eo. ergo nunciare, & prohibere non differunt.
Quinto, adde tex. in c. significantibus. ibi, eis prohibentibus. extra eo. tit. nisi suppleas per iactum, vel prætorem. Sexto, facit tex.
in l. non solum, §. morte, infra eo. in ver. ius prohibendi finitur.
4 iuncta glos. quæ exponit, idest nunciatio finitur. † Vltimo facit
argumentum a diffinitione, quod est optimum, secundum Bar.
in l. prima. infra de acquiren. poss. & in l. prima. s. de testi. nā secūdum Host. in summa huius tit. nunciatio nihil aliud est, quam ædificanti in alterius præiudicium legaliter facta prohibitio. Et ita
tenendo non ob. tex. noster, quia hic diuersificantur noīa ad effectum, de quo in tex. non quia nunciatio nō sit etiam prohibitio,
immo tex. nr̄ probat oppositum, dum dicit, & tribus modis fit ꝓhibitio. Ego aūt puto, ꝙ nunciatio, & prohibitio differunt, quia
nunciatio est simplex noui operis testatio, seu denunciatio, non

autem prohibitio, vt est casus in d.l.i.§. sed si quis iactu.ĵ. quod vi, aut clã. Non obstãt iura dicentia, per nũciationem noui operis ædificantem prohiberi, quia istud non est ex eo, ꝙ nunciatio sit prohibitio, sed quia est quędã ad iudicium prouocatio, l.j.§.&
5 post operis, s̃.eo.† Et sicut attẽtata post appłonem ante oĩa reuocantur.l.j.ff.nil noua.app.interp.quod procedit ẽt ĩ attẽtatis post appłonem extraiudicialem ab actu extraiudiciali interpositam. c.bonæ memoriæ, de app.ita etiam attentata, seu constructa post nunciationem, demoliri iussit prætor.d.l.prætor ait, tamen nunciatio non est prohibitio, sicut nec appło. & ista cõcło verior ap-
6 parebit ex his q̃ dicam in seq.no.In tex.ibi, cæterum.No.ꝙ †nũciatione perdit possessio, non prohibitione. Ad idem tex.in l.j.§. in operis, s̃.eo.vbi dicitur, ꝙ nũciatione aduersarium facim⁹ possessorem.pondera ꝙ tex.non distinguit, de qua nũciatione, & tñ si essent plures, necessaria fuisset distinctio. ex quo datur ĩtelligi, ꝙ vnica est nũciatio noui operis, cæterę vero dñr prohibitiones. Sed q̃ nã põt esse rõ diuersitatis inter nunciationem, & prohibitionem? R̃ndet glo. in d. §.in operis, ꝙ nuncians vti meticulosus videtur suspicari se posse repelli, iõ possessionem perdit.l.clã possidere, §.qui ad nundinas, ĵ.de acq.pos.q̃ rõ cessat in prohibẽte per iactũ lapilli, aut ꝑ prætorem, qui se audacem oñdit.sed certe minor videt audacia illius, qa longe lapidẽ proijcit, q̃ illius qui ꝓpe nũciat verbo, nisi dixeris, ꝙ audacior est recurrẽs ad factum q̃ ad verba.Præterea ꝯ hac rõnẽ obstat, qa videtur audatior q solus nũciat verbo, q̃ ille q implorat auxiliũ alterius.i.iudicis.defendendo tñ rõnem dici põt, ꝙ nunciãs nũciãdo ẽt recurrit ad iudicem.d.l.j.§. & post opis, sed alio fundamento hęc rõ non vr̃ ve-
ra,† quia q põt propria autho.tueri suam possessionẽ, si vadat ad iudicem vti meticulosus, ꝑdit facultatem illam tuẽdi de facto, ẜm Bal.in l.ij.in x.q. C.de ser.& aqua.not.per glo.in l.ij.& ibi do.Ias. C.de iu.emph.ergo ꝓhibẽs per prætorem, qui poterat suo iure destruere opus in suo factũ.l. queadmodum, ff.ad l.Aquil.adeundo iudicem vti meticulosus deberet perdere possessionẽ, sicut nũciãs.inquirẽda ergo est alia rõ omissis quibusdam friuolis ratiunculis Lu.Ro.quas improbat d.Ias.in d. §. in operis.Ego j.assignabo, aliam meo sensu concludẽtem, discusso prius intellu huius no.pro quo habẽdo formo tres oppõnes.Primo oppo.nunciatio est inuẽta causa iuris nr̃i conseruandi. l.j.§.nunciatio, ij.& §.nunciamus, s̃.e.ergo non debet operari ꝯrium effectũ.s.amissionem possessionis, & iuris nr̃i.l.legata inutilr̃, a ꝯrio sensu.ff. de adi.lega.Lu.Ro.in d.§.in operis, r̃ndebat dupłr & male, vt oñdit ibi Ias.alr̃ r̃ndet idem Ias. & nũciatio cõseruat ius nunciantis ꝯ ædificãtem in suo, vt in vers.aut si in suo. secus ꝯ ædificãtem in nr̃o.q̃ sołło est peior oĩbus ceteris, quia est contra casum §.sed si in ędes nr̃as.s̃.hac l.Ego alr̃ r̃ndeo, qđ habito respectu ad intentionem nunciantis, sꝑ fit ad finem cõseruãdi iuris nunciãtis.i.ad finẽ prohibẽdi nunciatum ædificare, qui finis habetur directo, si nunciatus pareat, vel per indirectũ si nõ pareat, ꝑꝑ interdictũ demolitoriũ qđ denũciatione acquiritur nuncianti.l.pretor ait.§.j.in prin. ĵ.e.Scđo opp.de l.si alius, §.ait Iulianus, ĵ.qđ vi aut clã.vbi dicit, ꝙ nunciatus efficitur possessor ꝑꝑ satisdationem. ergo añ satisdationẽ nõ fit possessor per solam nunciationem.Sol. Aut nunciatus ædificauit ante satisdationem spreta nũciatione, & efficitur possessor violẽtus.l.j.§.sed si quis iactu.ĵ. quod vt aut clã, aut ædificauit post satisdationem, & efficitur possessor absq; vitio violentię & clãdestinitatis, & de ista possessione non vitiosa loquit̃ d.§. ait Iulianus, qđ ex eo cõstat, qa ibi dicitur ꝯ ędificantẽ post satisdationem nõ cõpetere interdictũ qđ vi aut clã, qa tũc nec vi, nec clam possidet a nunciante. Tertio opp. video ꝙ nuncians perdit possessionẽ si nũciatus non paret, ergo perdit ꝑꝑ fcm̃, & violentiam nũciati, qui non parendo incipit vti possidere. si ita sit, seqt̃ ꝙ nulla sit differẽtia inter nũciationem ꝓhibitionẽ, & qa fcõ ędificio oĩ casu nũciatus, & ꝓhibitus, dr̃ vi possidere.d. §.sed si quis iactu.Sol.aut loquimur de possessione naturali, & procedit contrarium, aut de ciuili, & tunc arg.non obstat, quia ciuilis non perditur per prohibitionem, quamuis perdatur ꝑ nũciationem, vt hic. Vel aliter, aut queritur, an possessio perdatur propter factum nũciati vel prohibiti, & semper perditur, & omni casu opus est interdicto demolitorio, quod est interdictum recuperandæ, l.prætor, in prin.ĵ.eo.l.j.ĵ.quod vi aut clam, aut quæritur an perdatur per nunciationem, vel prohibitionem. & procedit distinctio huius §. sed dices parum esse diuersificare casus, nisi ratio diuersitatis assignetur. assigno ergo rationem differentiæ, quia nuncians simplici verbo prouocat aduersarium simpliciter. d. §. & post operis.Prouocans autem simpliciter dicitur actor, cum nondum ipse fuerit prouocatus, l.qui prior, l.in tribus, supra.de iud. l.is qui destinauit, s̃.de rei vendi. & quia nunciatio noui operis respicit petitorium.d.l. prima.§. nunciatio, ij.& §.nunciamus, s̃. eo.ideo nuncians aduersarium facit reum & possessorem, cum respectu eiusdem petitorium non possit concurrere cum possessorio.l.incerti, C.de interdic.l.ordinarij, C.de rei vendi. docet Bar. in l.naturaliter, §.nihil commune, ĵ.de acquiren. pos. quæ ratio cessat ĩ prohibente per prætorem vel per iactum, tum quia ex tali prohibitione non apparet magis fuisse intentatum petitoriũ q̃ possessorium, tũ qa aduersarius prohibitus constituitur actor, eo ꝙ cogitur agere, vt in hibitio tollatur.In tex.ibi, at si in suo. No.
8 ꝙ ædificans in suo a se possesso non põt prohiberi ædificare per prætorẽ, vel iactũ lapilli, sed per solã nunciacionem no. ope.ita ꝓbat tex.in verb.necessaria. Contra istud not.oppo.Bar. de l.j.§. quid si vi.ĵ.quod vi, aut clã.pro r̃nsione Bar.post glo. fatet̃ ꝯrium & r̃ndet ad verbum, necessaria, quod exponi.i. vtilis, & non damnosa causa per nunciationem, quo casu non põt nuncians perdere possessionẽ.q̃ non habet.arg.l.decem.ff.de ver.obl.& cum isto intellu transeunt alii cõiter.pro quo facit tex.in l.j.ff.de neg.gest. sed Raph.Co. Pau. & Ias. dñt, ꝙ expõ glo.& Bar.violat lr̃am, subiiciẽtes.nõ esse æquum, nec iustũ, ꝙ prætor inquietet possessorẽ, quem tueri debet in sua possessione.l.3. §. missum. ff. de Carbo.edi.l.i.ĵ.ne vis fiat ei.nec vr̃ rõnabile dari facultatẽ non possidenti, vt de facto.i.per iactum lapilli impediat possessorem vti re sua.l.iniuriarum.§.si quis me prohibeat.ff.de iniu. & ita per hanc rõnem tenet ẽt Imo.hic in fi.Sed istæ rõnes parum me mouent, quia illis attentis mĩnus deberet cõcedi nuncianti nũciatio.nã si nõ licet iudici, vel parti ministerio iudicis, vel legis, ꝓhibere op⁹, minus dẽt licere parti solo verbo absq; suffragio iudicis, aut legis, tñ quantum ad tex.nr̃m mihi placet intelłs Raph. qa est amicus lr̃æ.sane tñ intelligendo, prout loquit̃ tex. videlicet quãtum ad hoc, vt ꝯ.ædificantem spreta prohibitione cõpetat interdictũ, quod vi, aut clã, vel vti possid. quia quantum ad istũ effectũ non põt ædificans in suo a se possesso prohiberi ab eo, qui nullo iure possidet, nã respectu posłonis ędificãs in suo, nõ ędificat vi, necq; clã.ergo cessabit ĩterdictũ.qđ vi, aut clã.cessabit ẽt interdictũ, vti possidetis, quod non dat̃ nisi posłori.l.j.§.hoc interdictum. ĵ.vti poss.& ꝙ iste tex.ita sit intelligendus, patet ex aduersatiua subse-
9 quenti, sed si forte, † q̃ aduersatur retenta dubõne, de qua q̃ritur ẜm Bal.in l.oẽs ꝑpłi.col. 10.ff.de iust. & iu. sed quantũ ad effectũ interdicti de noui ope.nun.demolitarij, de quo in l. p̃tor.in prin. ĵ.e.credo cõem sñiam veriorẽ esse. Retento itaq; cõi intellu Bar.
10 lĩtat tex.nr̃m vt non procedat, qñ nuncians est in quasi posłone alicuius iuris, puta, seruitutis, tunc nunciatio nõ esset vtilis, sed dãnosa: quia nuncians perderet posłonẽ illius seruitutis. Contra istud dcm̃ Bar.obstat tex.terribilis in l.& si forte.§.sciendum.ff.si ser.vẽ.vbi dr̃, ꝙ exñs in quasi possessione seruitutis añ fcm̃ opus non dessinit esse possessor, post vero ædificãs possessor efficitur, ẽt si iactu lapilli sit facta ꝓhibitio. Bar.ibi fatetur ꝯriũ, & dicit, ꝙ distinctio huius text.procedit, qñ q̃ritur de possessione soli, vbi ædificat̃ secus si q̃ratur de quasi posłone seruitutis, quia statim ꝙ ędificatum est, perdit̃ illa quasi posło iuris.pondera, ꝙ Bar.est sibi ꝯrius, qa hic dicit, posłonẽ ꝑdi nũciãdo, ibi dicit, nõ perdi nisi ędificatũ sit.Itẽ hic dr̃, ꝙ non ꝑdit per ꝓhibitionẽ, ibi dr̃, ꝙ perditur q̃ primũ ædificatũ est.sed aduerte, quia vr̃, ꝙ ille tex. nolit possessionẽ perdi, nisi patiente eo, cui debetur seruitus, ædificatũ sit, vt probat ille tex.in ver.eo patiente.quod est ꝯ Bar. hic, sed saluãdo dicas, ꝙ ꝑ prohibitionẽ aut aliã ꝯdictionẽ non cõseruatur quasi possessio seruitutis, quominus ꝑdat̃, q̃ primũ aliqd in nouatũ est, sed illo recuperari põt interdicto, quod vi, aut clã, qđ si possessor seruitutis passus fuerit ędificari, non poterit illam recuperare per interdictũ, quod vi aut clã, & qa tũc aduersarius ab eo non possidet vi, aut clã, & nũc intelligis illũ tex.& doct.Bar.ibi.No.igit̃ fal-
11 lentiã ad istũ tex.vt nõ† ꝓcedat in quasi posłone seruitutis, quia illa non perdit̃ ꝑ simplcẽ nuncia. sed retinet̃, quousq; ædificatũ sit d.§.sciendũ: qcqd dicat Bar.hic, & rõ est manifesta, quia nunciãs nõ põt trãsferre posłonẽ seruitutis In aduersariũ ædificantẽ in suo, cũ in re sua nullus possit sibiipsi seruire, l.in re cõi.ff.de serui.vrb.p̃d.sed si qua possessio acquiritur ędificanti in suo, illa est possessio libertatis.l.sicuti.§.sed si q̃ratur, ff.si ser. ven.q̃ q̃ri minime põt, nisi aliquid ex seruitute fuerit immutatũ.d.§.sciẽdũ.merito sequit̃, ꝙ aduersarius ꝑ solã nũcia. non ꝯstituat̃ possessor li-
12 bertatis.In tex.ibi, & si forte in nr̃o.† No.ꝙ interdictũ, vti possidetis, competit ad demoliendũ opus ꝯ eum, qui spreta prohibitione in nr̃o ędificauit, sed q̃uo istud est połe, cum interdictum hmõi non detur nisi possessori, vt dcm̃ est, at si ędificatũ est, iã cõstat ꝓhibẽtem desiisse possidere, quod ex eo ẽt patet, quia hic dr̃ dari ẽt interdictũ, quod vi, aut clã, quod est restitutoriũ, d. l. j.pro
13 sołło.sciendũ est, ꝙ† ad hoc, vt cõpetat interdictũ, vti possidetis, satis est, ꝙ actor dossederit tꝑe motę litis, vt docet Bar.in l.j.§.fi.col. pen.ĵ.vti posside. Is autẽ qui prohibuit per p̃torem tꝑe prohibitionis possidebat, ergo &c. Sed dices, nuncians per iactum lapilli non põt dici litẽ mouisse, cũ p̃torem non adierit, ergo non debet dari interdictũ vti possidetis. Pro sołone cõsidera, ꝙ prohibẽs ꝑ iactũ ex tali ꝑhibitione duo facit, tacite ꝓtestatur, ꝙ vti vult via
14 facti. itẽ ad iudiciũ prouocat aduersarium. † Is autem, qui potest propria aucto.diruere opus in suo ab alio constructum.l. queadmodũ.ff. ad l. Aquil. si vadat ad iudicem præmissa protestatione, ꝙ sit sibi salua via facti, non dr̃ perdere possessionem, nec facultatem de facto procedendi sibi concessam, ẜm d.Alex.consi. 130.in causa Strazalorum.col.penul.lib.4.ergo proiiciens lapillum non perdit possessionem, tanquam non suspicetur se posse repelli, sicut is, qui accedit ad quærendum armatos, retinet suam ciuilem, dato, ꝙ alius sit ingressus possessionem naturalem. l. 3. ĵ. cũ igit̃.
15 ĵ.de vi, & vi arma.& ex hoc† possumus colligere quare per prohibitio-

hibitionem non perditur possessio, sicut perditur per simplicem nunciationem, nam ea videtur esse ratio, quia prohibens censetur protestari, ꝙ non vult discedere a via facti, ex quo incipit a pcepto executiuo, a fcō.i.a prohibitione. quæ ratio cessat in simplici nunciatione, quæ dicitur simplex in iudicium prouocatio absque vlla tacita, vel expressa protestatione, merito perditur possessio, & via facti, secundum Bald.in d.l.2.q.10.C.de serui. & aqua.

16 Ex glo.in verbo, tutius, quæ est secunda in ordine hic, no.† ꝙ tutiora dicuntur meliora, quod facit ad quæstionem curioris, qui propter prædones diuertit a via breuiori, & iuit per longiorem, vt debeat habere maius salarium, quia via tutior vti melior est eligenda, secundum Bar.in l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obli. Idem voluit Sal.in l.3.C.de naut.fœno.ad quod videas quæ scripsi in tract.de peste.in 3.par.in 6.dubitatione. Aliquando melius

17 †Exponitur.i.rationabilius.§.si quis in aliena.Insti.de re.diui.aliquando tolerabilius siue minus malum.c.quo virginib.31.q.j. alias significationes solerti studio tibi parabis. Glo.in verbo, eũ. ponit formã prohibitionis prætoriæ, ex qua habes colligere plu-

18 ra.Primo,† ꝙ talis prohibitio debet fieri parte petente, quod no. ad ampliationem l.4.§.hoc autem.ff.tit.proxi.& c.bonæ.de postu.præla.vt procedat etiam in his, quæ non requirunt causæ cognitionem, vt hic. nam disposita per legem in fauorem alicuius nunquam vendicant sibi locum, nisi petantur secundum gl. vbi Pan.& alii in c.fi. de rescrip. etiam si lex velit illa ipso iure fieri.l. scimus. vbi gl.& Mod.C.de inoff.test.l.quoties.C.de præcib.Im

19 pe.offe. Secundo, no.† ꝙ valeat prohibitio prætoris alternatiue facta, vt non ædifices, vel venias responsurus. Ista forma sequitur Bar.consi.80.quæritur, quæ sententia vbi fortius vult, ꝙ facta copulatiue non valeat. Contrariam sententiam, ꝙ debeat fieri copulatiue, vt non ædifices, & si te senseris grauatum compareas, firmat Bart.hic sibi ꝯrius, quod raro legitur, quia prohibitio alternatiua esset illusoria, & sine effectu, ex quo prohibitus cõparendo adimpleret alterã partẽ præcepti alternatiui, quod satis esset.l. si hæredi plures.ff.de condi.insti.c.inter cæteras.de rescri. & cum

20 Bart. transeunt doct.*communiter*. No.† quia Bar.vult, ꝙ prohibito comparente nõ resoluat prohibitio copulatiua, sed firma maneat quousq; prohibitio remissa sit. quod bene probat in l. si opus nouum.a prio sensu.ff.eo.ꝑ suppositio, ꝙ prohibitio ibi fuerit copula

21 tiue facta. In ꝯriũ vrget, quia† effectus huius clæ, & si senserit &c. citatio cõparente est resoluere pceptũ in vim simplicis citationis, fm Spe.tit.de sent.& de iis q ipsã sequun. §. spẽs. ver. sed nunquid iudex.& Bar.in l.j.C.de execu.rei iud.Bald.& Sal.in l.actione.C. de transac.Bal.in l.2.C.de epis.aud.& in l.ea quidem. C. si mancip.ita fuerit alie.& in l.j.§.j.§.de iur.delib.Ang.Imo.Ale.& Mode.hic allegantes ad hoc istã glo.quæ, vt videtis, istud non dicit, nec loquitur copulatiue, sed alternatiue. allegãt etiam gl. in c.ex parte.ff.de verb.sig.quæ et loquitur alternatiue.d.Alex.sentiens has duas cõclusiones repugnare, conat ondere, ꝙ sint diuersæ, nõ aduersæ, vñ dicit, ꝙ aliud est dicere, cõpareas simplr. aliud, & si senseris te grauatum cõpareas, quia primo casu pceptum copulatiuum est purũ in vtroq; copulato. scđo vero casu est ꝯdonale, quia illa monosyllaba, si, etiã adiecta verbis executiuis facit actũ ꝯdonalẽ.l.quib.dieb.§.quidam. Titio.ff de condi. & demon. quæ licet loquatur in vltimis voluntatib.tñ ab ipsis ad præcepta iudicum valet.arg.c.præterea requisiti.de appel. Ista cõsideratio Ale. quis subtilis non vr̃ facere ad rem nr̃am, quia procedit, qñ tota orõ est ꝯdonalis, & regulatur ab eodẽ verbo, secus si sint duæ orationes continentes plura, vt in casu nostro, in pręceptum duas habet partes, quod secus est in iurib.all.per.Ale.ideo Bal.in rub.C. comminatio epist. sentiens forte difficultatem dicit, ꝙ licet huiusmodi præceptum sit copulatiue factum, tñ copulatiua resolui

22 tur in alternatiuam, & rõ esse põt, licet ipse nõ assignet, quia† copula posita inter duo incompatibilia, rlr cõuertit in disiunctam. l.si Titio.la j.vbi Bar.§.de vsufru.leg.l.fi. C.de codic.docet Pan.in c.2.vbi abunde dixi, extra de resc.post sextã pprietatem copulæ, ibi, Primum signum colligitur ex repugnantia copulatorũ. Nã si copula ponat. Illa.n.copula, & si senseris te grauatũ, oñdit animum iudicis nolle grauare, cuius ꝯrium faceret, si vellet executionẽ facere, & sic pceptũ firmũ manere ante cognitionẽ.l.nimis propere.C.de axec.rei iud.non videtur ergo differentia, siue prohibitio ꝓroris sit alternatiua, vel copulatiua, si verũ sit, ꝙ cõparente prohibito resoluatur prohibitio, vt cõcludit Alex.hic ꝯ cõem practicam Papiensem in forma nunciationis noui operis. Sed defendendo cõem, ꝙ non resoluatur prohibitio cõparẽte prohi-

23 bito, dicatis, †ꝙ in casib. in quibus non est licitum inchoare iudicium a præceptis executiuis, verum est, ꝙ coparente citato resoluitur pceptum in vim simplicis citationis, quia nisi resolueretur, iudex esset sibi ꝯrius, vt statim dixi. sed in casib. in quib. potest inchoari iudicium a præcepto executiuo, præceptum non resoluitur per comparationem citati, quia præceptum continet duo ꝑmissa compatibilia. ideo copula seruat suam naturam. In materia aũt noui operis, iudicium inchoatur a præcepto executiuo iure permittente. vt hic, ergo cõparente prohibito non resoluitur pręceptum.& ppea Pau.de Cast.hic concludit valere prohibitionẽ ꝓtoris, ne quid noui operis fiat absq; illa clã, & si senseris te &c.

24 Extat igitur conclusio,† ꝙ clausula, si senseris te grauatum, validat præceptum executiuum, & comparente citato, resoluit illud in vim simplicis citationis. Contra primam partem oppono, præceptum executiuum est regulariter nullum, d.l.j.C.de exec.rei iu.si nullum, ergo non grauat.in c.non præstat.de regu.iur.in 6.si non grauat, non iustificatur ex clausula, cuius conditio iam apparet purificata. Timore huius contrarii, Bald.in l.nec quicquam, §. vbi decretum, col.3.ff. de offic.procon.fatetur oppositum, & intelligit conclusionem procedere in casibus, in quib. valet præceptum, sed Alex.& Alii *communiter* tenent conclusionem procedere generaliter. Ad argumentum respondet, ꝙ illa conditio, si senseris, &c. non refertur ad veritatem grauaminis, sed ad sensum, & intellectum citati. quæ sol. videtur eneruare vim argumenti, quia si præceptum est nullum, & facultas comparendi est in potestate citati, si senserit se grauatum secundum sensum suum, & nolit ꝑparere, quia nõ sentiat se grauari, præceptum reddetur illusorium, nec citatus contumax mulctari poterit. Ideo respondeas, ꝙ illa clausula operatur validitatem præcepti, si nõ opponatur nullitatis exceptio, arg.l.2.& ibi no.Bar.C.de iu.emphy.facit tex.in l.filio præterito, ff.de iniu.rup.ex quo sequitur ꝙ si citatus sit contumax, & non appellet, præceptum transibit in rem iudicatam, secundum Pau.de Ca.hic.Spec. tit.de senten. & de iis q ipsum sequun.§.species, ver.est quoque & tertia species sententiæ.& ideo

25 cautela est, ꝙ citatus se opponat. Circa secundam partem † oppono, si pręceptum est iustum, non debet resolui, l.j.ff.de Carb. edi.Item si iustum, non grauat, ergo non debet resolui, quia deficit conditio sub qua facienda venit resolutio. Respondetur, ꝙ in telligendo contradictionem fm sensum citati, & nõ fm sensum iuris, ar. non ob. quia purificatur conditio fm sensum citati, ergo comparendo & allegando se grauatum purificabitur conditio, & sic fiet resolutio, quamuis præceptum sit iustum. Pro intel

26 ligentia prędictorum videamus quando precepta executiua sint iusta, vel iniusta. Regula sit, ꝙ† præcepta executiua realiter sunt prohibita.d.l.j.C.de exec.rei iudi.& l.j.C.commina.epist.quibus iurib.quotidie in foro dicitur non esse inchoandum iudicium a præceptis executiuis. Fallit in aliquib.quorum aliquos subiicio. Primus est, vbi non requiritur causæ cognitio, seu vbi ex præcepto non paratur plenum præiudicium, vt hic, & docet Inno.in c. 3.de in integ.resti. Secundus, quando preceptum fit super eo, super quo fuit iam cognitum.l.ea, C.commi.epist. Tertius casus est quando præceptum fit super incidentibus vel emergentibus ad causam iam inchoatm, in quibus valet & transit in iudicatum, nisi appelletur.l.quod iussit, ff.de re iud.c.quod ad consultationem, eo.titu.docet Inno.in c.j.de his quę fiunt a maio.par. capituli.& Pau.de Cast.hic. Quartus casus, quando fit super his quæ spectãt ad officium iudicis, & quæ ex eius officio exequendo nõ in figura iudicii terminantur.fm Pet.de Anch.in reg.ea quæ.de reg.iur. in 6.quod exemplifica, & declara vt per Fel.in c.si quando.col.6. de rescr. Quintus casus est in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, fm Bal.in sua margarita.in verbo mandatur.¶ Fel.in c.ecclesia S.Mariæ.col.6.de consti. Alius casus potestir elicere ex his q scribit Alex.in l...post Bar.ff.si quis ius dicen. non obtemp. & in l.filiusfamilias.§.diui, vbi Bar.col.fi.ff.de leg.j. Glo.in verbo, manum diuiditur in duas partes. In j.allegat concordantem. In 2.quærit, an in prohibitione per iactum lapilli requirantur verba.& cõcludit ꝙ sic, post Ioan. sequuntur Bar. & alii *communiter* hic, & in l.j.§.in operis, ff.eo. dum tamen verba impersonaliter concipian-

27 tur. Sed istud de verbis impersonaliter concipiendis discutiam. ff. Nunc videamus an† verba in prohibitione per iactum sint necessaria. Ego crediderim ꝙ non sint de substãtia quicquid dicãt alii, quia iam prohibitio non esset fcã per iactum, sed per verba, vel vtrunq;, & sic esset nunciatio verbalis & prohibitio. Et pro ista opi, facit tex.in l.vim facit, §.j.ff.quod vi aut clam, vbi prohibitus dr̃ non solum verbo dicentis se prohibere, sed ẽt facto apponentis manum, vel iactantis lapillum prohibendi grã, nisi restrin

28 gas illum tex.ad illud interdictũ. Retenta cõi queritur, an† mutus possit prohibere nouum opus per iactũ lapilli? Host. in summa huius tit.§.qualiter, rñdet ꝙ põt, sequuntur oẽs doc.hic, quia mutus nutu põt indicare eius animum, ꝙ velit nouum opus prohibere, quæ rõ concludit ꝙ possit ẽt prohibere per simplicem nunciationẽ, cum nutus sit loco verbi.l.nutu, ff.de lega.3.l.mutus, ff. de iu.do.c.cum apud, & c.tuæ.de spon. ubi dr̃, mutum posse contrahere mr̃imoniũ nutu. Considera ergo si ita sit, ꝙ uerba non sint de substantia prohibitionis per iactũ, alias mutus non posset per iactũ prohibere, arg.l.j.in prin.ff.de ver.ob.unde dicendũ est, ꝙ uerba non sunt necessaria ad validitatem prohibitionis per iactũ, sed ad demonstrandũ aium proiicientis lapillũ, cũ ipsa proiectio ad alium finẽ q prohibendi opus, fieri possit, quare si ex signis adparet iactũ lapilli fieri ad finem prohibendi opus, ualeret

29 prohibitio solo iactu absq; uerbis. Sed dubitari põt, †an idem dicendũ sit, si apponatur manus repellendo operarios ab opere, an talis appositio manus habet effectũ quẽ habet iactus lapilli tex. in d.l.uim facit, §.j. innuit ꝙ idem sit. Cõtrariũ innuit tex.nr̃, dũ

30 exponit per manũ.i. per iactũ lapilli, † nam dictio illa, idest, non solum declarat, sed etiã qñq; restringit, l.j. ubi Bar. notat, ff.ad l.

Aquil.l.3.§.saltus.vbi Ias.ff.de acq.poss. quod puto verū. Ad text. in d.§.j.respondetur, ꝙ loquitur quantū ad illud interdictū ex capi
31 te, vnde vi. Sed hinc nascitur alia dō, † an valeat prohibitio per iactus plurium lapillorum.Bar. & alij indifferēter sentiūt valere, dum dicunt,ꝙ licet quidā prohibeāt tres,non tñ necesse est. Sed ꝯ horum sniam facit iste tex.in l.expone,id est,q̃ stat restrictiuè.ex quo inferri videtur, ꝙ non valet prohibitio per iactum magni lapidis,quia tex.se restringit ad iactum lapilli,& rō esse pōt,ne sub colore prohibendi nouū opus det occasio prohibere volentib. offendendi aduersarium cū magno lapide,quā rōnem ponderat Bar.in l.j.§.in operis.s.eo.dum dicit, prohibitionem nō posse fieri per deiectionem vnius lapidis ab opere,quia posset oriri ex tali deiectione rixa. pro quo facit tex. nr̄, qui se stringit ad iactum,& aliud est iacere, aliud decidere . cogitabis, quia alij non tangunt. Glos. in verb. possessorem,ponit formam verbalis nunciationis,
32 circa quam aduerte ad plura.Et primo inquantū † vult non esse differentia,siue dicat,nūcio,siue,phibeo.istud licet *approbetur cōiter* vt hic per Bar.& alios,tñ ꝯrium vr̄ verius,vt s.dixi.post Raph.qa nunciatio non est prohibitio, sed modus, ex quo sequitur effectus prohibitionis, sed nec etiā iactus est prohibitio, sed modus quo fit prohibitio,vt probatur in hoc §. Scdo aduerte,inquantū
33 gl.concludit † valere nunciationē factam p hęc verba personalia, nūcio ne ædifices.cum gl.tenent Lu.Rom.Imo.Pau.hic & in d.l. prætor,in prin.& ista est verior,quicquid dicat Bar.hic & in l.fi.ff. eo.& pro ista sententia gl.est tex.in l.non solū,§.si cū possem iure,ff.eo.Nec ob.rñsio,quam dat ibi Bar. ꝙ illa sint verba iurecōs. eo ꝙ Iurecōs.ibi se refert ad facti contingentiam, & quia eadem rōne possumus dicere,ꝙ ēt in iurib.alle.per Bar. sint verba Iurecons.vñ eadem rōne reiicienda esset opin.eiusdem Bart.qua ipse reiicit opi.glo. Ad idem facit tex.in l.aut qui alr̄. §. si quis cū,ibi, ne faceret,ff.quod vi aut clam.Nec ob.sol. Bar. ꝙ loquatur quantū ad illud interdictum,qa illa rōne datur illud interdictū,qa per illa verba demōstratur aīus volentis prohibere,quod satis esse debet quantū ad effectum nunciacionis,& interdicti de noui opis. Tertio facit,quia valet nunciacio his verbis facta,nuncio tibi nouū opus,§.qui opus,ff.ea.l.& firmat ipse Bart.ibi,q̃ nunciatio facta mihi vr̄ personalr̄ fcā,& tñ valet.Cur ergo nō etiā valebit ita nuncio,ne ædifices.& hæc snia crebrior est,& verior,quam ēt tenet Spe.in isto ti.in prin. subsiciūt tamen Ale.& Imo.vtilius esse ꝙ concipiatur impersonalr̄,vt dicit Bar. quia ita concipiēdo,ligabitur successor nunciati,q nō litigaret,si nūciatio esset concepta personalr̄,ita intelligentes tex.in l.fi.post Bar.ibi,ff.e.sed nec istđ mihi placet,quia tex.in d.l.fi. dū dicit,ꝙ nunciatio, q̃ non fit personæ,non habet hūc sensum,ꝙ ideo nō fit personę , qa cōcipiat impersonalr̄.nā semper fit alicui personæ, ēt ꝙ factum impersonalr̄ prohibeat,l.ij.s.eo.l. non solū , in prin.ff.eo.sed quia fit in rē piente,ēt si fiat solis fabris,& operarijs,nec est querenda persona extra rem.§.nunciationem,s.ea.l.quo respectu dicit fieri, & non personæ,ideo afficit ignorātes,pupillos,& infantes,quia satis est, ꝙ nunciatio facta sit existētib. in rem præsentem.text.in l.opens noui,ff.eo.quare cum dicatur in rem, qa facta existenti in re præsenti ēt si sit facta personalr̄,dicitur facā rei,ergo indistinctè trāsit ad successorē.d.l.fi.cogitabis tñ , quia alij non tangūt istud.Glos.
34 in verbo,noceat.allegat iura probantia non esse † licitum alicui ædificare in suo cum dāno vicini:ex quibus vr̄ posse elici intellectus huius § in versic.at si in suo,vt sit sensus,ꝙ melius sit per prætorem,vel iactum prohibere,ne aliquod in nr̄m directo immittat, vel proiiciatur ædificādo,at si in nostrum nihil ædificando directo immittatur vel proiiciatur,quod est, qñ vicinus ædificat i suo balnea,fistulam,taberna,casearia,& hmōi,ex quib.nihil ædificatur,nec ędificādo aliquid immittit, vel proiicit,sed ex vsu ædificii secutura est immissio, vel proiectio per indirectum, videlicet aqua,fumus , & humor, necessaria est tunc operis noui nunciatio,quia ędificium non nocet,sed vsus dūtaxat,qui vsus ante cōstructū ædificiū nō pōt per iactū,vel per prætorē prohiberi, ideo necessaria est prouocatio in iudicium, vt vsus futurus in contro-
35 uersiam deducat.Ex glo.in ver.vti possidetis.No. † ꝙ interdictū, vti possidetis,aliquādo est restitutorium : intelligas quantum ad executionem:nam quantum ad petitionem, sp est interdictū retinendę.Inst.de interdi.§.retinendæ.Alia gl.super eo.verbo, vti possidetis,quærit, an alia remedia cōpetant ꝯ ædificātes in nostro.& rñdet duo alia nobis dari. In ea.glo.ibi, qñ si possessionem non
36 amiserat,no.a contrario sensu,ꝙ † nuncians simplici verbo perdit facultatem demoliendi opus propria anthoritate sibi a iure concessa.sequuntur Bar.hic,& alii,& in l.i.§.nunciatio.s.eo.qa hmōi facultas concessa fuit rōne possessionis tuendæ.ita gl.in l.quemadmodum,ff.ad l.Aquil.quam ibi Bal.not.dicens,hoc esse vnum ex commodis , qđ habet possessor,iuxta §. cōmodum.Inst.de in-
37 terdic. † Intellige ex interuallo,ꝙ postq nunciat diuertit ad extraneos actus,secus si incontinenti , quia incontinenti possessio recuperari pōt, tm̄ Dy.& Bar.per tex.in l.ii.§.cum igitur.ff.de vi & vi arma.Tu cōsidera,q si nūcias perdidit ciuilem,cā de facto recuperare pōt,secundū gl.& doc.in d.§. cū igit. si vero intelligas, ꝙ recuperet nalem,& retineat ciuilē quouſq;fuerit ędificatū, & suspicatus fuerit se posse repelli, queso qđ operis incōtinēti fieri poterit?certe parū aut nihil,ergo litatio vr̄ vento sa.Saluādo Bart.
38 dicas, ꝙ litatio est vtilissima,vel quia † sit illud incontinenti intellr̄ de biduo,sm̄ glo.ibi, et de 10. annis , si tm̄ tpis stetit nuncians in in parandis necessariis ad demoliendum, sm̄ Bald. in l.fin. C. de his qui a non domi.manu.sunt. quem sequitur do. Ias.in l. clam possidere,§.qui ad nundinas,ff.de acq.poss.l.erit vtilis ēt si parum operis constructum sit,vel quia demoliri poterit,vel per prætorē, aut iactū iterū opus prohiberi,& sic intelligas fallentiam,q̃ oēs sequuntur,excepto Ias.qui ausus est ꝯrium attentare, & male. Inquit ipse. ex verbali nunciatione acquiritur possessio nunciato absq; violentia ex sola timiditate nunciantis,vt notatur in d.§.in operis,ergo iura adducta per Bar. nihil faciunt, quia loquūtur qñ aduersarius vi cepit possidere. Illa violēta possio nālis vi pdita pt recuperari incontinenti, secus si non sit vi perdita. Nec ob. sm̄ eū tex.in l.j.§.si quis vi,aut clam, quia loquitur in diuersis terminis, videlicet qñ acquirit possessio nunciato ex ædificio per eum facto,conclusio loquit, qñ acquirit ex sola nunciatione verbali.sed nos non recedamus a snia Bar.& cōi,quia d.Ias.decipitur in intelligentia terminorū. nā licet ciuilis possessio, & nālis, perdat aīo,& ex timiditate possessoris,non sequitur ppea,ꝙ alteri q̃rat absq; violentia , imo timiditas causatur ab ipsa violentia. d.§.q ad nundinas,sicut nuntiās non hēt aīum perdendi possesi nisi nunciatus spreta prohibitione ædificauerit, ergo timiditas si q̃ sit in nunciante,causatur a facto nunciati,merito dicitur vi possidere a nunciato.d.§.si quis vi,ad quem tex.nō bene rñdet Ias.immo duo erronea præsupponit. Primū præsupponit, ꝙ nuncians perdit possessionem anteq̃ fuerit ædificatum,quod est absonum quia si nonciatus abstineat,conseruatur ius nunciantis.d.l.i.§.nūciatio.Secundo ēt præsupponit,ꝙ nunciatus anteq̃ ædificauerit sit possessor sine violentia,& postea pp ædificium efficiatur violentus.quod est impoīe,tum quia ex duab.causis ꝯriis nemo pōt eandem rem possidere.l.3.§.ex plurib. ff.de acqui. pos.tum etiam quia in acquirenda possessione inspicimus initium , quod si fuit licitum & sine violentia,ex post non efficitur illicitum & violentum,d.l.clam possidere,in prin.& his sit expeditus iste §.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio rubricæ.*

2 *Subgrunda,& protecta an sint diuersa.*

1 *Damnum si timeatur inferri in personam vicini ex ruina vicinæ domus, an sufficiat domino ruinosæ domus cauere de damno infecto.*

4 *Domum ruinosam habens si timeatur ne ruina dantium inferat transeunti, quo iure cogi poterit ad reficiendum & vide nu.5.*

5 *Domus ruinosæ domibus si pauper sit cogi potest domum ruinosam vendere reficere volenti.*

6 *Domus ruinosa potest per ędiles in totum dirimi,si ex ruina vrbs redderetur pulchrior.*

7 *Damnum sibi inferri timens ab aliqua persona , an possit petere cautionem de non offendendo.dic,ꝙ sic,etiam die feriata,nu.8.*

9 *Cautio præstanda a persona personæ qualis esse debeat, an cum fideiussoribus,vel pignoribus,an vero sufficiat nuda repromissio.*

10 *Cautio prolata cum adiunctio puta,sufficiens , vel idonea , intelligitur de fideiussoria,vel pignoratitia cautione.*

11 *Securitas verbum,importat fideiussionem.*

Cautio,verbum a lege prolatum quando persona est suspecta intelligitur cū fideiussore.

12 *Cautio de non offendendo,an possit etiam peti pro amicis Illius qui timet offendi.*

13 *Pax facta pro Rege censetur etiam facta pro adhęrentibus.*

Vim etiam pro amicorum tuitione propulsare possumus.

14 *Cautio pręstita mihi de non offendendo,an etiam intelligatur pręstita de non offendendo meos.*

15 *Cautionem de non offendendo pręstans,an etiam teneatur cauere pro suis familiaribus,& adhęrentibus.*

16 *Dominus non tenetur pro delicto familiæ nisi in casibus in quibus prohibere posset familiam,ne delinquat.*

17 *Cautionem de non offendendo petens an teneatur fidem facere de legitima causa timoris,an vero stetur eius iuramento.*

18 *Fideiubere nemo cogitur sine causa apparenti.*

19 *Cautionem de non offendendo petenti,an obstet exceptio,ꝙ ipse etiam teneatur cauere.*

20 *Cautionem de non offendendo petenti,an obstet exceptio ꝙ ipse fuit causa inimicitię.*

21 *Inimicitiæ repellunt testem,iudicem, vel arbitrum, etiam si opponens fuerit causa inimicitiarum.*

22 *Commodum ex suo delicto neminem consequi debere,quomodo intelligatur.*

23 *Cautio de non offendendo pro quanto tempore præstare debeat.*

24 *Cautio de non offendendo pręstita sine adiectione pęnæ,quid operetur.*

25 *Cautionē de nō offendēdo præstari sub certa pmissione pęnæ,petere tutius est.*

26 *Cautio de non offendendo si fuerit præstita sub pena, cui applicari debeat pęna,an fisco,an parti.*

Pœna conuentionalis est applicanda parti.

27 *Offendi timēs pōt implorare licētiā portādi arma , vel petere armatos hoīes de familia prętoris secum duci,ad quorum impensam tenetur ipse timens,*

De

De damno infecto. *Rub.*

¶Glo.rub. diuiditur in tres partes. In prima continuat titulum.
In 2.remouet dubium.In 3.pro declaratione verborum se remit
tit.Secunda est ibi,& quia in subgrundis.Tertia ibi,& quæ sint.
In ea glo.ibi,nunc aduersus præterita.tu dicas,vel etiam futura.l.
qui bona,§.si quis opus,j.eo.ex alia ẽt continuatio põt morderi,
quia titulo præcedenti non tractatur principaliter qualiter caue-
ant aduersarius futura opera,sed tractatur, qualiter futura opera
1 impediantur, ne fiant,l.j.§.j.s.eo.†Vnde melius põt sic continua
ri,s.visum fuit,qũo impediri possint opera infecta,ne fiãt,aut de
opere demoliendo caueatur: hic vero tractatur, qũo opera facta
reficiantur,vel infecta,ne fiant, aut de dãno infecto caueatur: &
ista continuatio cõprehẽdit ẽt continuationẽ Bar.In ea.gl.ibi,&
quia in subrogandis.aduerte,quia in nigro specialiter non tracta
tur de subrogandis, & protectis , licet de conclaui particulari, &
cænaculo aliquid dicatur in l.pen.j.eo.dicas ergo ,ꝙ gl.voluit di-
cere,ꝙ frequentius cauendum est de damno infecto pro subgrũ
dis & protectis,q̃ pro aliis partib.domus,cũ in illis pluries dãna ꝯ
tingant.& hac ratione in rubro exprimitur de subgrundis,& ꝑ-
tectis.In ea.glo.ibi & quæ sint,vide ẽt Cæpo.in tract.ser.vrb.sub
rub.de serui.proiiciendi.& sub rub.de menianis.Vltra glo.aduer
2 te inquantum inter † subgrunda, & protecta ponitur copula,ex
hoc vr̃,ꝙ sint diuersa.in contrarium facit text. in l. malum, §.j.de
verb. sig. vbi dr̃ protectum esse quod super alio non requiescit,
qualia sunt subgrunda , & meniana. vnde dicas ꝙ hic ponitur
copula inter genus & spẽm,vt in rub. C.de ser.& aqua.& ista est
melior dr̃ia q̃ illa q̃ traditur per gl.in l.si vero,§.prætor,ff.de his q
deie.vel effu.nã illa dr̃ia ꝯfunditur per tex.in d.l.malum,§.j.Quæ
3 rit hic Alex. †si timeatur ex ruina domus inferre damnum in per
sonam vicini , an sufficiat dño domus ruinosæ cauere de damno
infecto?r̃ndet ꝙ non,quia in stipl̃one dãni infe.solũ venit interes
se.l.in hac,j.eo.sed in persona libera nõ cadit interesse, quia nul
lam recipit æstimationẽ.l.fi.ff.de his qui deiece. vel effu.l.ex hac,
ff.si quad.pau.fe.di.c.j. de iniur.idẽ tenet Spec. in tit. de satis.§.fi.
ver.est & alia.Bar.in l.qui damni,j.eo.& in l.illicitas,§. ne poten-
tiores,ff.de off.præsi.Tu considera,ꝙ per cautionem damni infe.
ẽt succurritur personæ vicini,qui si timeat dãnum in persona,po
terit domũ reficere & impensas repetere, quia tales impensæ ve-
niunt in stipulationem damni infe.d.l.in hac,& licet gl.ibi in ver
bo,posse.intelligat illum tex.damno secuto,tamen Pau.de Cast.
& alij communiter intelligunt generaliter etiam non secuto damno
data negligentia dñi domus ruinosæ in reficiendo. Et si pertina-
citer institeris ꝙ ille text. loquatur de damno inferendo a re rei,
& non a re personæ. responde ꝙ in reficiendo domum ne infera
tur rei,in ꝯnam prouidetur personæ.Nisi replices ꝙ ista solu.non
est gñalis.quid.n.si vicinus timens offendi sit pauper? quid si ali-
quis habeat transitum prope domum ruinosam a domo sua lon-
ge distantem ? nam quilibet de populo inde transiens posset ex
ruina periclitari.& ideo istis casib.necessaria vr̃ alia securitas. Rñ
4 dent ergo Bart. & alii, ꝙ dñs domus ruinosæ cogi potest officio
iudicis reficere,per tex.in l.ad curatores,j.eo. & in l.præses pro-
uinciæ inspectis ædificiis,ff.offi.præsi.& dicit Spec.ꝙ cogetur ca-
ptis pignoribus,& multa indicta. Sed tu considera ꝙ hoc modo
non plene prouidetur personę:licet enim contumax mulctetur,
aut pignora capiantur,& distrahantur,non tñ magis ei succurra
tur,q̃ per cautionem damni infe.Item aduerte ꝙ iura alle. ꝑ Bart.
loquuntur quãdo timetur damnum ratione deformitatis vrbis,
quæ sequitur ex ruina, cui bene prouidetur per captionẽ pigno-
5 rum,secus in casu nostro. Tutius ergo†mihi videtur, ꝙ reficiẽda
sit domus de publico,vel impensis timentis damnum.postea per
distractionem domus,vel alias competenti remedio cogatur dñs
domus ruinosæ expensas reficere,vt dr̃ in d.l. ad curatores. Dicit
ẽt Spec. ibidem,quem sequũtur.Alex.ꝙ si dñs sit pauper,officio
iudicis compelli poterit domum ruinosam vendere volenti refi-
cere, quod reputatur sing.Lud.Ro.in notabil. in c. pauper nobi-
lis.quod no.ad limitationem l.nec emere,C.de iure deli.& l.inui
tum,& l. dudum, C.de ꝯh. emp. pertinet.n.ad decus vrbis ædifi-
6 cia non derelinquere.l.ꝑtor ait,§.hoc interdictum, s.titu.j.†Si tñ
ex ruina vrbs redderetur pulchrior, possent ædiles ex officio do-
mum diruere.l.ædificia,C.de ope. pub. quam ad hoc dicit singu.
Roma.in no.exordien.quæro an iudicis stratarum. Vlterius quę
7 ro,† quid si timeatur damnum,siue vim inferri a personæ, an ti-
mens poterit petere cautionem de non petendo ? Br̃ respondeo,
ꝙ cum iura pro dãno inferendo a re rei cauẽdum esse statuerint,
vt in toto hoc tit.credẽdum est,ꝙ multo magis cauere voluerint
pro offensa inferenda a persona personæ,quæ dignior est cæteris
rebus.l.iustissime,ff.de ædil.edic. & hac ratione vtitur in sili tex.
in l.prætor,§.hoc edictum,j.eo.& ꝙ timens possit implorare iu-
dicis officium,vt præstetur sibi cautio de non offendendo,habe-
mus tex.in l.illicitas,§.ne potentiores,& ibi Bar.s.de officio prę-
si.in princip.& in l.denunciamus, C.de his qui ad eccl. confu. &
ibi Cy.& in l.fi.ff.quod met.ca u.& Bar.in l.fi. C.de dignitat.lib.
12.& in l.iubemus, C. de præpo.sacro. scri. lib. 12. & in cap.lite-
8 ra.de restitu.spoli.& in c.de benedicto.32.q.j. Quam cautionem
timens poterit petere etiam dieb.feriatis,quia periculũ est in mo
ra,vt per Alex.consi. 130. in causa strazarolorũ,col.2.lib.4.sed vt
perfecte istud intelligat,veniunt discutiedæ plures dubiõnes.Pri
9 ma dubitatio est, † an sufficiat nuda cautio, an oporteat dare pi-
gnora,vel fideiussores ? videtur,ꝙ sufficiat nuda repromissio , tũ
quia doct.dicit sub cautela recipiatur. & ista terminus , cautio si-
ue cautela,prolatus a lege,intelligitur de nuda promissione.l.san
cimus,C.de verbo.sig.Hoc non obstante Bar.in d.§.ne potentio
res,respondet considerandam esse qualitatem personæ,a qua pe
titur cautio,an possideat immobilia, & sit honestæ vitæ, & tunc
sufficiat nuda cautio,alias fideiubendum,vel pignora præstanda
sint,arg.l.sciendum,ff.qui satis.cog. Albe.vero de Ro.respondet,
illud relinquendum arbitrio iudicis considerata qualitate causę,
& personarum.Mihi autem videtur in distincte cauendum esse
cum fideiussorib.& pignorib.per tex.in d.c.literas. ibi sufficienti
securitate promissa.& in c.ex transmissa,eo. tit. ibi sufficienti se-
curitate promissa.& in c.ex transmissa,eo. titu.ibi sufficienti cau-
10 tione recepta:nam vbi iste terminus,†cautio, profertur cum ali-
quo adiuncto,puta,idonea,vel sufficienti,tunc intellr̃ de cautio-
ne fideiussoria,vel pignoratitia s̃m glo.in c.ad nostram,in verbo
sufficienti cautione,de iureiur.& in c.q̃q̃,in verbo,idonee,de vsu
11 ris,lib.6.Similiter.iste terminus,†securitas,de quo in d.c.literas,
etiam,sine adiuncto prolatus importat cautionem fideiussoriã, l.
si cuius,cum l.seq.ff.de vsufru. præterea vbi persona est suspecta,
verbum,cautio,etiam a l.prolatum de fideiussoria intellr̃,s̃m gl.
in l.pen.ff.de peti.hær.& Bar.in l.si prius,in 3.q.s. tit.j. & vbi ma-
ius est periculum, ibi securius agendum est. c. vbi periculum,de
elec.in 6.Glo.tamen in d.c.de benedicto, istud limitare videtur,
qñ iudex nemine petente hanc cautionem exigeret a suspecto,
quod dubium mihi videtur,de quo late dicam in l.4.§. hoc autẽ,
12 j.eo.Secunda dubitatio est,† an timens offendi possit hanc cau-
tionem petere etiam pro suis amicis?Barto. d. §. ne potentiores,
versi.quæro circa hoc,determinat,ꝙ sic.argu. l. cum præcario,ff.
de preca.& l.si stipulatus fuero per te non fieri,j.de verbo.oblig.
& l.2. ff. de vsu & habita. quæ iura parum faciunt, quia ibi com-
prehenduntur amici ex natura actus, & ne stipulatio reddatur
elusoria, quod non contingit in promissione de non offenden-
13 do: Pro Barto. tamen facit, quia pax.† facta pro Rege censetur
etiam facto pro adhærentibus,cap.j.de postula.præla.quem text.
ad hoc ponderat Cur.Sen.consi.57.colum.6.circa med. item fa-
cit,quod dicit Barto.in l.vt vim,colum.penu. ff.de iust. & iur.vbi
concludit,quòd possumus propulsare vim non solum pro tuitio
ne nostra, sed etiam amicorum. Ista dubitatio habet duo capita.
Primum est, an timens possit petere cautionem pro amicis, &
tunc si petat pro suo interesse,dubitans forte ne occisis amicis,&
faciliter ipse interimatur, & tunc si eadem subsit cã timoris,vt qa
aduersarius odio habeat amicos petentis cautionem, propter ip-
sum petentem erit cautio præstanda etiam pro amicis,& ita pro-
cedunt iura alle. per Bart. si vero petat non pro suo interesse, sed
amicorum,vr̃ non audiendus, quia hi, quorum non interest nõ
sunt audiendi.l.2.j.de ver.ob.l.j.j.de app.reci. ꝯrium forte defen-
di poterit per tex.in l.si vero,§.hæc actio.& §.prætor ait,ff.de his
14 qui deie.vel effu. † Scd̃m caput est, an si mihi præstita sit fideius-
sio,intelligatur etiam præstita de non offendendo meos? Et tũc
dicendum est,ꝙ nõ,quia in stipl̃one non intellr̃ extrinseca perso
na.l.si ita stipulatus,§. Grisogonus,j.de ver. ob. & ibi ita conclu
dunt scriben.inferentes, ꝙ non committitur stipl̃o uenalis de
non offendendo,si offendatur frater stipulantis.Tertia dubõ est,
15 †an is,a quo petitur cautio de non offendendo , teneatur cauere
etiam pro suis familiarib. & adherentibus?vr̃,ꝙ nõ, quia ꝑ deli-
cto alterius nemo põt cunueniri.l.j.C.ne si pro pr̃e,c.2.de consti.
Bar.tñ post Guliel.in d.§.ne potentiores, r̃ndet eum teneri caue-
re pro familiarib.& complicib. per tex.in l.q insulã,§.fi.ff.loca.&
dicit Bal.in l.j.in fi.C.de epis.& cle.ꝙ recusans promittere pro cõ
plicib.& adherentib.oñdit se non velle fidem seruare.Ego crede
16 rẽ eũ non teneri†nisi in casib.in quib.posset ꝓhibere familiares,
ne offenderent, quia extra hos casus dñs non tenetur ꝑ delicto
suæ familiæ,l.j.§.familiæ,& ibi Bart.j. de public. declarat Pan.in
c.constitutus, de testi.& Cur.consi.41.super processu.Quarto du
17 bitatur,† an petẽs hmõi cautionẽ teneat fidẽ facere de ltĩma cau
sa timoris,an vero credat̃ suo iuro.vr̃ standũ esse iuro, sicut stan-
dũ est iuro creditoris asserentis ꝙ debitor sit suspectus de fuga,vt
concludunt Alex.& Mod.in l.j.§.j.ad fi.ff.sol.mat.& do.Ias.in l.si
ab arbitro,ff.qui satisd.cog. Contrarium determinat Bar. in l.ca-
18 pitaliũ,§.ad statuas,j.de pœ̃n.& Imo,in d.l.j.§.j.in fi.† quia nemo
debet grauari ad fideiubendũ sine cã apparenti, cum fideiubere
sit onus.l.2.§.sed & si dubitetur,ff.de iudi.facit,quia securitas prę
standa non est nisi causa cognita.§. sed neq;. in Auth.de manda.
principũ.ergo requiritur citatio,& probõ saltẽ summaria, vt per
Bar.in extrauagan. ad reprimendũ, in verb. summarie. Ego autẽ
dicerẽ,ꝙ timor probet solo iuro asserentis se timere,quia cõsi-
stit in eius aĩo,iuxta gl.in §.sed istæ,Insti.de act.& in c.sig̃nasti,de
homici.sed quia vanus timor non cõsiderat̃.l. vani timoris, ff.de
reg.iur.non satis est,ꝙ petens cautionẽ timeat, sed oportet,ꝙ iu
ste timeat. idcirco probãda erit ltĩma causa timoris,vt quia præ-

cesserint minæ, iuxta glo. in l. iij. ff. ex quib. cau. ma. & est doctr.
Bar. in l. metum. C qđ met. cau. vel quia pcesserit ,pbabilis inimi
citia ex aliqua caus , puta, ex lite suborta. §. si vero alr odiosus. in
Auth. de testi. §. item pp litem. Insti. de excu. tut. Quinto dubita-
19 tur, †an petēti hāc cautionem obstet exceptio, ꝙ ipse ēt tenet ca-
uere? Bar. in l. q bona. §. si quis. j̃. eo. dicit, exceptionē non obsta-
re, nisi ex vtraq; parte iustificetur cā timoris. Quod mihi placet,
quia excipiēs hoc casu videtur recōuenire aliū, ergo dēt recōuen
tionis cām iustificare. c. j. & ibi no. de mut. pet. Sexto dubitatur,
20 an petēti hanc cautionem obstet exceptio, ꝙ ipse fuit cā inimi-
citię? Et sic propria culpa se cōstituerit in tali timore. Videtur ꝙ
sic, qa nemo pōt allegare metū, cui ipse cām dederit. l. si mulier.
ff. quod met. cā. Secundo per tex. in l. qui bona. §. si quis iuxta j̃. e.
& ibi ita tenent Ang. Lud. Ro. & Pau. de Ca. Tertio, quia ex de-
licto suo nemo debet actionem cōsequi. l. itaq; fullo. j̃. de furt. c. j.
de collu. det. Quarto facit regula, damnum quod quis sua culpa,
de re. iu. in vj. Vltimo facit, quia filius exhr̄datus ex sua culpá, nō
potest excipere, ꝙ fuerit exhæredatus pp odium, & inimicitiam
patris. §. cās. in Auth. vt cum de appel. cog. declarat Pau. de Ca. in
l. cum a te. C. de inof. test. Contrarium tenent Bart. & Alex. in d.
§. si quis iuxta. sequitur Pan. in c. literas. de rest. spol. & in c. j. in vj.
no. vt lite non contest. d. Ias. in l. si super transactione. C. de tran-
sact. pro ista opin. facit tex. in d. c. de bn̄dicto. vbi cogitur maritus
securitatem præstare vxori ad ulteræ. Secundo facit, quia sufficit
subesse cām timoris vndecunq; cā originem traxerit. l. in ipsius.
C. fa. ercisc. no. per gl. in l. athletæ. §. hæc remissio. ff. de excu. tut.
21 quam †inducit ibi Bal. ad testes, vt repellantur rōne inimicitię, ēt
si opponens fuerit cā inimicitiæ. c. quoties. de testi. Et idem in iu-
dice, & in arbitro, vt recusari possint, determinat Ant. de Bu. in c.
veniens. de spons. sequitur do. Alex. consi. 99. in causa inquisitio-
nis. lib. j. Et ista opi. est verior. Non obstant adducta in contra-
rium. & primo tex. in d. l. si mulier. quia procedit, vt non possit al
legare metum cui dedit cām, ad euitandum id quod pro iustitia
tenetur pati, vt ibi, secus si allegetur metus ad euitandum graua-
men iniustum. l. nec timorē. §. j. eo. tit. Non obstat etiam tex. in d.
§. si quis iuxta. quia rn̄dent Bar. & Alex. ꝙ loquitur in cautione, q̄
petitur pp periculum rei ad rem, nos pp periculum personæ ad
personam. qđ est maius. Ista sol. non eneruat contrarium, vn̄ rn̄-
de clarius, ꝙ ibi ædificās scienter in loco prohibito, censetur re-
misisse cautionem dāni infecti, qđ potuit facere, s̄m gl. ibi. sed vbi
quis alterū offendit, non censet remisisse cautionē de non offen-
dēdo in suā personam, quia non potuit, cum nō sit dn̄s mēbrorū
suorum. l. liber hō. ff. ad l. Aquil. Non ob. regula, dānum. & ꝙ ex
22 delicto non debeat cōmodū reportari, qa †, pcedit, qn̄ delictum
fuit ordinatū ad finem cōsequēdi tale cōmodū, s̄m Bart. in l. j. §.
& si seruus, j̃. de qō. secus si non fuit ordinatum ad illū finē, vt in
nr̄o ,pposito. s̄m Bart. in l. 2. ff. si quis cau. & gl. in c. statutum, §. cū
vero, de rescri. in 6. & est tex. in c. de cætero. & ibi Pan. de sent. ex
com. Ad vltimum de filio ingrato, rn̄de, vt rn̄di s̄. ad l. si mulier.
23 Septimo dubitatur, † an talis cautio debeat esse perpetua. Bar. in
d. §. ne potentiores. concludit, ꝙ debeat esse tpalis arbitrio iudi-
cis, cū non sit determinatum tempus a lege. l. j. ff. de iu. delib. c. de
causis. de off. dele. & dicūt Ang. & Imo. in l. pe. j̃. de præto. stip. p
illum tex. ꝙ iudex poterit arbitrari cautionē duraturā vsque ad
decēnium. Mihi vn̄r distinguenda esse tpa. s. tp̄s ante cautionem
præstitam, & tp̄s post cautionē. Primo casu dicerē, cautionē esse
pstādā simplr, ne det mā differendi offensionē. l. conuenire. ff. de
pact. dot. Scd̄o casu dicerem, cautionē præstitā tanto tpe esse du
raturam, quanto durabit inimicitia sine cā timoris. Si vero quæ-
rat, quantum præsumit durare cā timoris, tūc erit arbitrio iudi-
24 cis, & hoc mō intelligatur cōis opi. Octauo dubitatur, quod ope
ret ista cautio de non offendendo interposita sine pęna. videt. n.
frustratoria, quia sine cautione offendēs puniēdus erit pœnis le-
galib. & ad interesse partis iuxta dispōnem legis Aquilię. frustra-
torijs autem cautionib. nemo grauari debet. l. hæc stiplo. §. diuus.
ff. vt leg. no. caue. Bart. in d. §. ne potentiores. refert duas vtilitates
antiquorum, quas reprobat, ipse vero addit tertiam, dicens quod
grauius punietur offendēs pp violatā fidē, arg. l. aut fcā. §. cā. j̃. de
pœ. Sed quantum ad offensum parum vr̄ operari acerbior pœ-
na, q oīno cautionem hr̄e voluisset, ēt si ea grauiori pœna a iure
punitus fuisset. Ego reperio aliam assignari vtilitatem respectu
ptis p Bar. in l. non impoře. ff. de pact. dicentē, ꝙ actio iniuriarum,
q̄ tpe vel dissimulatione abolet̄. §. fi. insti. de iniur. l. si non conui-
tij. C. eo. pp cautionem ppetuatur. sed ego nunq̄ hac de cā peterē
cautionē, cum per litis contest. possim actionem iniuriarū perpe-
25 tuare. † Vn̄ tutius est, ꝙ petat̄ cautio præstari sub certa pæna. l. fi.
j̃. de præt. stip. & tradit̄ per Raph. Co. consi. 32. inculpatus &c. No
26 no dubitatur, † casu, quo cautū sit sub pęna, an talis pęna veniat
applicanda fisco, vel parti? Pau. de Cast. in d. l. non impoře. respō-
det ꝙ parti applicat̄, qđ verum arbitror, quia oīs pęna contentio-
nalis parti applicat̄, nisi expresse sit fisco cautū. l. j. j̃. de iu. fis. tra-
ditur p Bar. in l. si qs maior. C. de trāsa. & p Mod. in rub. de iud. in
fi. nisi dixeris, ꝙ ista sit pęna iudicialis, ideo dicas, vt latius dixi in
27 dicta rub. † Vltimo pro nunc dubitatur, si timens non teneat
securitatem de hac cautione, an poterit implorare aliud reme-
diu? Bar, in l. scm̄. ff. de re. diui. Rn̄det, ꝙ poterit obtinere licentiā
deferendi arma, & secū conducendi hoīes armatos. puta, familiā
prætoris, per tex. in l. fi. C. de ero. mili. ann. lib. 12. Sed ista securitas
exigit non modicam impensam, ad quam tenetur timens s̄m gl.
in d. l. fi. & Bart. in d. l. sanctum. & domi. Ias. in l. prætor. §. ex his,
ff. de edē. Iō tutius est īpetrare remediū, qđ tradit̄ p Bar. in l. quod
iussit. col. j. j̃. de re iud. & d. Ias. in l. fi. per illū tex. ff. de off. pc. Cēs.

S V M M A R I V M.

1 *Magistratus municipales nō possūt iubere, cauere, nisi periculū sit in mora.*
2 *Magistratus municipales cur non possint pręcise compellere dominum domus ruinosæ per captionem pignorum, vel indictionem mulctæ, vt caueat.*
3 *Missio in possessionem ex primo decreto cur delegetur etia magistratibus municipalibus a prætore.*
4 *Periculum si sit in mora, receditur a regulis iuris cōis. infertur ad plura.*
5 *Appellare an liceat a sententia lata in causa damni infecti.*
6 *Dilatio vbi periculosa est, omnis mora est tollenda.*
7 *Iurisdictione concessa per legem, an intelligatur concessa delegata, an vero ordinaria.*
8 *Delegatus a lege ciuili potest subdelegare, sicut si esset delegatus principis, delegatus autem a lege prætoria non potest.*
9 *Iurisdictionem esse delegatam ab homine, an vero a lege, quid referat.*
10 *Ordinarius delegando non transfert omnimodam iurisdictonem in deletum ibi de veritate. infertur ad plura. 11. & seq.*
11 *Iurisdictio an remanserit penes populum Romanum, an vero translata fuerit in Imperatorem.*
12 *Delegatus sub delegando nullā retinet iurisdōnem, nisi specialiter sibi aliquid reseruauerit, an antem de iure ciuili ista conclusio procedat, ibidem.*
13 *Magistratib. municipalibus concessa a lege mortua, quando dicantur competere iure magistratus.*
14 *Magistratus municipales an possint restituere in integrū maiorem virtute clausulæ, si qua mihi iusta causa videbitur.*

CVm res. Sequirur l. j. diuiditur in tres part. in j.
ponitur maior in 2. minor. in 3. conclo.
Scd̄a ibi (ex periculosa.) Tertia ibi (& iō.) Magistratus
municipales pn̄t iubere, cauere de dam. in fec. pp peri
culū quod pōt esse in mora adeundi ptorē. hoc br̄ dicit. Rō dubi-
tādi fuit, qa iubere, cauere, est mixti imperii: l. iubere. ff. de iu. om.
1 iu. † de causis aūt mixti imperii nō pn̄t magistratus municipales
se impedire. l. ea q̄. §. magistratus, ff. ad municip. rō vero decidēdi
fuit, periculū in mora adeūdi ptorē, vt dr̄ in lr̄a. Ex quo infert̄, ꝙ
si municipiū sit tā vicinū vrbi, ꝙ ptor adiri possit sine periculo,
nō poterūt magistrat⁹ municipales iubere, cauere. l. 4. §. si tā vici
2 nū, j̃. eo. Hinc ēt infert̄ † rō, quare magistratus municipales non
possint pcise cōpellere dn̄m domus ruinosæ p captionē pigno-
rū, seu personæ, aut p indictionē multæ, ꝙ caueat. l. 4. §. si intra. j̃.
e. nū ea rō est, qa post iussum de cauendo, cautio hr̄ pro interposi-
ta in odiū nō cauentis, l. si finita. §. eleganter. j̃. e. & sic post iussum
3 cessat oē piculū. Nec ob. si dixeris, ꝙ attēta hac rōne † nō debeis-
set ptor delegare magistratib. municipalib. missionē in possessio
nē ex primo decreto, q̄ tn̄ delegauit, etsi cessaret piculū ī mora. l.
4. §. duas, qa rn̄det s̄m Pau. de Cast. hic, & gl. in d. l. iubere. ꝙ mit-
tere in possessione ex primo decreto, cōpetit magistratib. munici
palib. iure proprio. Sed ista sol. vr̄ contra casum in d. §. magistra-
tus. & ꝯ tex. in d. §. duas, vbi dr̄, ꝙ ptor delegauit cautionē & mis-
sionē in possessionē ex primo decreto, vn̄ adhuc. stat dubitatio,
quare missionē in possessionē delegauerit nō vrgēte celeritate.
Vn̄ rn̄deas, ꝙ ptor nō delegauit missionē ex primo decreto pp ce
leritatē, vt dicit Bar. in d. §. duas. & d. §. iubere sed quia talis mis-
sio est delegabilis, cum sit ultimi gradus mixti imperii, l. pen. §. ut
bonorū. ff. de offi. eius, cui man. est iuris. & ita tenet Bar. in l. impe
4 riū col. pen. ff. de iuris. om. iud. No. j. † ꝙ si periculū sit in mora, li-
cet discedere a reg. iur. vt hic. ad idē tex. in l. de pupillo, §. si quis
ruinas, s̄. ti. j. & ibi Alex. & d. Ias. pl̄a cumularunt, & lōge pl̄a con
gessit Barb. in c. nullus, de pig. Vltra quod adde, ꝙ iudex appella
tionis ab interlocutoria, si periculū sit in mora, poterit recipere
testes in causa principali, licet sit iudex incōpetens, s̄m Pan. in c.
qm̄ frequēter. in prin. col. 5. ut lite non contest. & ibi Fel. col. 7. ad
ducit multa alia. Secundo adde quod decidit Ang. in l. si uacan-
tia. C. de bonis uacan. de quo memini in tract. de peste. in 3. par-
te secūdi lib. priui. 7. Tertio adde tex. in l. sed si restituatur. § ędiū.
ff. de iud. ubi in cā dāni infe. legatus non habet priuilegiū reuo-
candi domū. Quarto adde ꝙ notarius inhabilis pp periculum in
mora efficitur habilis, s̄m Ale. in l. fi. C. de test. Quinto adde tex.
in c. j. ne sede uacan. lib. 6. per quem Pan. & alii in c. ex parte. de cō
sti. dn̄t, ꝙ omissio forme nō uitiat actum, qn̄ omittitur pp pericu-
lum in expectando tp̄s, quo possit forma seruari, ut in exemplo
de quo ibi, & aliud exemplum posui in d. tract. de peste. in j. parte
secundi lib. priuil. 13. Sexto adde, ꝙ si periculum sit in mora pu-
blicandi matrimonium ꝯhendū, cessat dispō c. cum inhibitio. de
clandesti. despōs. s̄m Gemi. consi. 66. pro declaratione primi du-
bii. colum. pen. Vltimo adde duas similes decisiones, quas refert
Fel. in c. præterea. colum. pen. de spon. Præmissa inducuntur ad

quæstio-

5 qōnem neceſſariā in hac mā dam.in fe.† Scilicet,an a ſnīa lata in
cā dā. infe. liceat appellare.Pa.de Ca.hic rñdet,ꝙ nō, qa hæc res
celeritatem deſiderat.l.fi.ff.de app.recip.& añ eū idē tenuit Alb.
de Roſ.hic facit tex.in c.ex pte.de ſepult. Cōtrarium tenet dom.
Ale.hic,quia non obſt.applone ſi domus rueret,appellans tene-
bitur,ac ſi cauiſſet,cum poſt iuſſum de cauēdo cautio habeat̄ p
interpoſita,l. ſi finita,§. eleganter.j̃.eod.allegat ita clare decidere
Bar.in l.2.in 6.quæſt.j̃.de app.recip.ſed certe Bar. iſtud clare non
vult. Ego bene reperi,ꝙ ita clare determinat Lud.Rom.notab.
356.exordiē.a ſnīa. per tex.in l.3.C.de peda.iud.& rñdet ad ratio
nem Pa.de Ca.videlicet ad tex. in d. l.fi.ꝙ fallit in cā mixti impe-
rij. Sed parcat Lud.Ro.illa l.3. non bñ probat,& ſi tu ponderas
gñalitatē illius l. rñdeo ꝙ illa gñalitas debet reſtringi per alias ll.
videlicet per d.l.fi.l.non eſt nouum.ff.de legib.Nec obſt.dum di
cit,ꝙ fallit in cā mixti imperij:qa ei non eſt credendū,cū non al-
leget aliquā rōnem ſpālitatis iuxta gl.in l.filiū quē hñtem.C.fa.
erciſ. Vñ vr̃ ꝙ opi.Pau.de Ca.ſit verior,quę ſic comprobat̄ ab in
terlocutoria.de iu.ci. non appellatur.l.an ſnīæ tps.C.quo appell.
non recip. ergo nec a primo decreto, qđ eſt ſnīa interlocutoria,
ſm gl.in l.pñti.§.i.C.de his qui ad ecc.cōfug.& in l.meminerint.
C.vñ vi.& in c.q̄relam.de ſimo. & per iſtā rōnem ita determinat
Bar.poſt Dyn.in l.ſi finita.§.ſi forte.j̃.e. Cōfirmatur,qa a poſſeſ-
ſorio de iur.ci. non appellat̄,l.j.C.ſi de momen.poſſeſ.fue.appel.
ergo non appellabitur a primo decreto,per qđ trāsfert̄ nuda de-
tentatio.l.3.§.fi.de acq.poſ. Quid tenendum? ſi quęrat̄,an a iuſſu
de cauendo poſſit appellari, rñdeo,ꝙ ſi cautio petita fuit princi-
palr̃,ꝙ licebit appellare,quia ſnīa de cauendo dicitur tūc diffini-
tiua ſm Bar.in l.j.§.fi.ff.de pt.ſtip.& Matheſila.in notab.32.no-
ta ꝙ ſi quis.& in hoc mō procedat opi. Ale. & Ro.ſi vero q̄ratur
an a primo decreto, ſiue a miſſione in poſſeſſionē ex primo de
creto liceat appellare? rñdeo, ꝙ non, & ita procedat opi. Bart.in
6 d.§.ſi forte.& Pauli hic rationib.de quib.ſ.Nota ſecundo†ꝙ vbi
periculoſa eſt dilatio,tollēda eſt oīs mora.ad idē tex.in c.licet.de
ferijs.& in c.licet.de pœni.& remiſ.facit illud Ouidij. Ocius ite vi
ri & naſcentem extinguite flammam, ne redeāt poſt alta pe.&c.
& illud,tolle moras &c. Vltimo no.† ꝙ iuriſdictio conceſſa per
legem dicitur delegata, quod procedit ſi exprimatur in l.ꝙ con-
ceditur delegata, alias intelligitur conceſſa ordinaria,vt not. per
glo.& ſcrib.in l.& quia.ff. de iur.om.iudi. & ita declarant Ale.&
Imo.hic, & bene facit, quod decidit Ant.de But.& in capit. cum
8 ab eccleſiarum.colum.4.de offi.ord.† Secundo intellige, vt pro-
cedat ſi iuriſdictio concedatur a prætore,ſecus ſi a l.ciuili.ſecūdū
Ang.hic.ſed Ale.*& alij communiter reprehendunt*,qa idē eſt in l.ciui
li,ſi expreſſe concedat̄ delegato.c.ad abolēdā.in fi.de hæret. c.ir-
refragabili.§.cæterū.de offi.ord.Tu conſidera quod Ang. non ne
gat legem ciuilē poſſe ita expreſſe concedere delegatā, ſicut præ
torem:ſed aliū habuit ſenſum,videlicet,ꝙ iuriſdō ꝯceſſa a l.ciui-
li,dicatur ordinaria, ſed conceſſa a lege p̄toria dicat̄ delegata, per
iſtum tex. ſed iſte tex.hoc non probat,qa hic prætor mortuus ex
preſſe delegauerat per ſuū edictum. Niſi dixeris,ꝙ delegauit,qa
ordinariam conferre non potuit. ſed rñdeo, ꝙ tu debes iſtud pro
bare,cū prętorū edicta uim legū obtineant.§.p̄torū quoq; edicta.
Inſti.de iure natu. Vna tñ dr̃ia tradit̄ inter legē prætoriam, & ci-
uilem,quia delegatus a l.ciuili pōt ſubdelegare,ſicut ſi eſſet dele
gatus principis.l.a iudice. C. de iud.delegatus aūt a l.prętoria nō
poteſt ſubdelegare,ſm Ang.& Alex.hic,& Bar.in l.4.§.ſi intra.j̃.
eo.& d.Alex.in l.j.in 3.notab.ff.de off.eius cui man.eſt iuriſ.& d.
Iaſ.in d.l. a iudice.col.5. verſic.3.limita. quæ autem ſit vtilitas,ꝙ
cēſeatur iurisdō delegata,& non ordinaria,traditur per Ale.hic.
9 Sed quænam ſit† vtilitas,an iuriſdō dicatur delegata ab hoīe,an
vero delegata a lege? Alex.hic ſolus ponit, neque quiuis alius di-
xit. Tu dicas, ꝙ iuriſdictio delegata ab hoīe re integra expirat p
mortem delegantis.c.gratum.& c.relatum.de offi.delega.ſed de
legata a lege perpetuo durat, quia lex ſemper viuit.l. Arriani,C.
de hæret.vnde vtilius eſt,ꝙ per viam legis princeps conſtituat de
legatum potius,q̃ per viam reſcripti,quod bene nota. Gl.j.non
videtur recte exponere,res.i.cautio,quia ipſa cautio non deſide-
rat celeritatem,ſed cauſa damni.infec.vñ melius expoſuiſſet, res
i.cauſa,vt probatur in l.j.ff.de fer. Item ſcias,ꝙ in aliquibus libris
non eſt illa dictio,cum,ſm Alber.de Roſa. & iudicio meo lr̃a me
lius ſtaret ſine dictione,cum. Gl.2.habet duas partes. Secunda
ibi(niſi) in hac 2. parte glo. non videtur bene in propoſito addu-
xiſſe text. in §. ſi forte. quia loquitur in ſecundo decreto,non in
iuſſu de cauendo. Gl.3.habet tres partes.in j.referunt̄ aliqua de-
mandata magiſtratib.municipalib. & ad hanc partem adde gloſ.
& Bar.in l.4.§.ſi intra.& in §.duas.j̃.eo. In 2.ponitur ratio,quare
hæc res celeritatem deſideret.in 3.gl.conſtruit literā.Glo.in ver-
bo(reſeruaret)duo facit.in j.notat.in 2.opponit ꝯtra notabile,&
10 non ſoluit. In ea. gl.in prin. habes, ꝙ ordinarius delegando non
trāsfert omnimodā iuriſdōnē in delegatū, & cū gl. trāſeūt Bart.
& alij,& iſta ꝯclo vera eſt,non per iſtum tex. quia ſm cōem intel
lectū potius vrget in ꝯ̃rium, nā ſi p̄tor putauit piculoſum reſer-
uare iuriſdōnem, & ideo delegauit, bñ ſequit̄, ꝙ iuriſdictionem
non reſeruauit,vt animaduertit Pau. de Ca.non etiā per tex.in l.
legatur.ff.de offi.pſi.adductū p Bar. qa loquit̄ in ordinario volen
te cedere officium alteri,qđ non pōt ſine iuſſu principis.nos ve-
ro loquimur in ordinario volente delegare.Sed ꝯclo melius pro
batur in l.j.§.qui mandatam.ff.de off.eius cui mā. eſt iuriſdi. vbi
probatur,ꝙ in delegatum nihil trāsfert̄ niſi exercitiū iuriſdictio-
nis.Item probat̄,a delegato appellat̄ ad delegantem,l.j.j̃.quis &
a quo. quod fieri non poteſt ſi delegans oēm iuriſdōnē tranſtu-
11 liſſet in delegatum.iſtam ꝯclonē† inducit Bart. ad qōnē,an apud
populum Romanum remanſerit iuriſdō, an vero tranſlata fue-
rit in Imperatorem. ſed parū facit,qa ppls Romanus non delega
uit iuriſdōnem Imperatori, ſed oē imperium ei conceſſit. §. ſed
quod principi. Inſti.de iure na.niſi poſſideres verbum, conceſſit,
quod ad vſum tm̄ referri videt̄ ſecundum gl.in d.§. qui mandata.
in verbo transferri. & in l.fi.j̃.de donatio.de veritate tamen vide
Bart.& alios in l.fi.C.de legi.& ſcriben.in d.§.ſed qđ principi.An
autē delegatus ſubdelegādo retineat iuriſdictionem.tradit Bart.
12 hic.ex cuius dictis habes, †ꝙ delegatus ſubdelegando nullā reti-
net iuriſdōnē, niſi ſpecialr̃ aliquid ſibi reſeruauerit. c. quāuis.c.ſi
delegatus.de offi.delega. in 6.c.ſuper qōnum.§. porro. eod. tit.in
antiquis. Et comprobat̄ exemplo ceſſionarij, qui cedendo nihil
retinet,licet cedens retineat directas actiones,vt per gloſ.& Bar.
in l.ex aſſe.ff.ad treb.Iſta ꝯclo procedit etiā de iu. ci. ſm Bar. per
tex.in d.l.j.j̃.quis & aquo. ſed aduerte, ꝙ ille tex. ſm cōem intel-
lectū loquitur in delegato ad vniuerſitatē cārū, q vnam tm̄ cām
delegauit, & ſic videtur reſeruaſſe iuriſdōnē in alijs ſm Ale. hic,
ſed tu rñdeas, ꝙ quantum ad cauſam ſubdelegatam nihil ſibi re-
ſeruauit,merito probat intentionem Bart. Sed ꝯ̃ hanc ꝯclonem
obſtat tex.in l.j.in fi.prout eſt in litera, verbum ad eos, C. qui pro
ſua iuriſdi. vbi dr̃, ꝙ a ſubdelegato appellatur ad delegatos, ergo
apud eos remanſit iuriſdictio, alias ad eos appellari non poſſet.
Timore iſtius contrarij Ang.& Pau.de Ca. hic,limitāt hāc ꝯclo-
nem, vt nō procedat in delegato a principe,ſequitur Bar.in l.j.§.
fi.j̃.quis & a quo.Bar.& Saly.d.l.j.C.qui pro ſua iuriſd. Contra-
rium tenēt Bal.*& cōiter ſcriben.*in d.l.j.Imo. & d. Alex.hic,qa hoc
modo diſcordaret ius ciuile a iure cano. Veritas huius puncti pē-
det ab intellectu d.l.j.gl.& cōiter canoniſtæ in d.§.porro.Imo.&
alij communiter hic reprehēdunt hanc limitationē. ad tex.in l.j.
rñdent,ꝙ debet intelligi, qñ delegatus principis aliquid ſpālr̃ ſi-
bi reſeruauit.Iſta rñſio eſt diuinatiua,tamen admittenda vr̃ vt iu
ra iurib. concordentur.c.cū expediat,de elec.in 6. Et cū iſta tran-
ſeo pro nunc,quia non cadit examinare intelſm d.l.j.hic. Glo.in
verbo delegandū.duo facit.In j.quærit. & pro reſolone ſe remit-
tit.In 2.opponit,& multiplr̃ ſoluit.Secunda ibi,ſed quandocun-
que dicas. In ea.ibi.& ſic iure magiſtratus præſupponit iſta gloſ.
13 ꝙ conceſſa magiſtratib. municipalib. a l. mortua, dicantur com
petere iure magiſtratus,iuxta tex.in l.j.§.j.ff.de of.eius cui mā.eſt
iuriſdict.quod verum eſt, ſi iure proprio fuerint cōceſſa oīb.ma-
giſtratibus.ſecus ſi delegata,vt hic. In ea. glo.ibi,fauore pupillo-
rum.idē dicit Bar.in d.l.fi.& in l.imperiū. col.pe. ff. de iuriſd.om.
iud.vbi ſupplet, vel fauore minorum, vt ēt ſupplet Pau. de Caſt.
14 hic.†Inferens ex hoc, quod magiſtratus municipales non pote-
runt reſtituere in integrum maiorē virtute illius clauſulæ, ſi qua
mihi iuſta cā videbitur,de qua in l.j.ff. ex quib.cau.maio.ſed mi-
randum eſt,ꝙ Pau.non aduertit ad tex.in d.l.fi.vbi expreſſe deci
ditur ꝯ̃rium, ibi, ſiue minores petierint, ſiue maiores. & pro-
pterea Imo.& Alex. hic,& idē Ale. in l.2. ad fin.ff.de iur. om.iu-
di.rephendunt gl.& Bar.dum dñt,eſſe ſpāle fauore minorū. Niſi
ſalues dicendo,quod iſtud conceſſum ſit magiſtratib. municipa-
lib.principalr̃ fauore minorum.licet ex eadē æquitate fuerit extē
ſum ad maiores,ſecundum Saly. in d.l.fi. ſed iſta non eſt realis re
ſponſio.vnde Alexand.hic poſt Bart.in l.nec quicquam.§.vbi de-
cretū, ff. de offi.procō. reſpondet,quod eſt ſpeciale fauore ipſius
reſtitutionis,quæ admodum eſt fauorabilis in ſola conſiſtens ęq
tate.l.j.ff.de in integ.reſt. Concludas ergo,quod magiſtratus mu
nicipales poſſunt cognoſcere de cauſa reſtitutionis in integrum,
etiam petitę a maiorib. Quod intellige ex poteſtate delegata.in
hoc enim ſtat ſpecialitas, niſi cauſa reſtitutionis incidēter emer-
gat,quo caſu poterūt cognoſcere ſine delegatione d.l. fi. & iſtud
videtur regulare,l.quoties.C.de iud.

S V M M A R I V M.

1 *Damnum dicitur a diminutione patrimonij,infertur,vt ibi ad plura.*
2 *Fur, vel raptor,an dicantur damnum dare, & ſic an furtum ſit damnum,*
& an veniat in ſtatutis appellatione damni. latiſſime.
Statuto diſponente, ꝙ credatur iuramento damnum paſsi, an ſit creden-
dum eius iuramento contra furem.
3 *Viator forenſis repertus in vinea comedens vuas, an dicatur damnum da*
re,ita quod ſtante ſtatuto, ꝙ credatur iuramento damnū paſsi, an hoc ca-
ſu ſtabitur iuramento damni vineæ.
4 *Statuto diſponente, quod ſtetur iuramento damnum paſsi, an ſtandum ſit*
iuramento damnum paſsi ſuper emergentibus, vel incidentibus in cauſa
damni infecti,vt puta, ſuper expenſis litis.
5 *Compromiſsibilis si ſit principalis cauſa,compromiſsibiles etiā erunt oēs*
articuli incidentes vel emergentes.
6 *Statutum, quod ſtetur iuramento damnum paſsi, debet intelligi,si damnū*

paſſus

paſſus ſit omni excep‹t›ione maior.
7 *Statuto prædicto ſtante, non credetur iuramento damnum paſſi ſi reus petat quod iudex accedat ſupra locum, & ex inſpectione iudicet.*
8 *Damnorum appellatione an veniant impenſæ, & an econtra, appellatione impenſarum veniant damna.9.*
10 *Statutum diſponens, quod villa teneatur emendare damna, non cenſetur obligare communitatem ad impenſas.*
11 *Pœna an contineatur damni appellatione.*
12 *Damni appellatione, an contineatur lucri amiſsio.*
Frater poteſt eſſe teſtis ꝓ fratre ad demõſtrãdũ fratris innocẽtiã cõtra fiſcũ
13 *Lucrum radicatũ, & patrimonio incorporatũ, cenſetur damnũ, ſi amittitur.*

DAmnum. †Sequitur.l.2.& 3.Iſte duæ leges declarãt, quid ſit damnum infectum,
1 & vnde dicatur damnum. Nota ꝙ †damnum dicitur a
diminutione patrimonij, damnum ergo non dr̃ dediſ
ſe qui patrimonium alterius non diminuit, arguendo ab etymo-
2 logia vocabuli negatiue.l.2.§.appellata, ff.ſi cer.pet. †Fur ergo &
raptor non dicuntur dare damnũ. non. n.res furto ſubtracta vel
rapta exiuit p̃rimoniũ dñi, cũ dñs hẽat rei vẽdicationẽ.l.ſi man-
cipium, C.de rei vendi. l.2.C.de fur. Quod facit ad ſtatutum di-
ſponens, ꝙ credat̃ iur̃o dãnũ paſſi, vt non ſit credẽdum eius iur̃o
ↄ̃ furem vel raptorẽ, & ita determinat Bald. in l.nauta, §. quæcũ-
que, ff.nautæ caupo.ſtabu.per iſtũ tex.qui ponit furtũ, & dãnum
tanq̃ diuerſa. Sed d.Alex.rñdet, ꝙ licet ibi dicatur, ꝙ furtum non
cõprehẽdit dãnum, non tñ negat̃, ꝙ dãnũ tanq̃ genus non inclu-
dat furtum, nam poſita ſpẽ, licet non ponat̃ quælibet pars gene-
ris, tñ eↄ̃, poſito gñe ponitur quælibet eius ſpẽs.l. ſi quid earũ re-
rum, §.interemptum, ff.de leg.3. Cõſidera ẽt an ille tex.poſſit in-
duci ↄ Bal.hoc mõ, ibi æquiparatur a lege dãnũ, & furtũ in odiũ
cauponis non cuſtodientis res receptas in hoſpitio, & multo ma
gis in odium furis vel raptoris: ſed vbi duo æquiparantur a l.an-
tiqua, lex noua ſuperueniens diſponens ſuper vno, idem cenſet̃
diſpoſuiſſe ſuper altero, ſecundum glo.in l.ſi quis ſeruo perſuaſe
rit, C.de furt. Tertio pro iſta parte dom.Ale.allegat tex.in l.ſi ſer-
uus, §.ſi quis de manu, & in §.ſi oliuam, ff.ad l.aquil.vbi lex aqui-
lia, quæ ad dãnũ dat̃, nõ competit pro furto, aliud ergo furtum,
aliud damnum. Sed nec iſte tex.probat, quia nõ eſt bona ↄñtia,
actio legis aquiliæ non competit pro furto, ergo furtũ nõ eſt dam
num, qa lex aquilia nõ cõpetit pro oĩ ſpẽ dãni.d.l.ſi ſeruus, §.in-
quit lex. Quarto allegat tex.in l.ſi quãdo. C.vnde vi. Ibi, bonis ar
reptis, vel inuaſis, vel damno dato. ſed ibi loquitur de vna ſpẽ dã
ni dati circa rem non arreptam, & in hoc differt a rapina, quæ eſt
alia damni ſpecies. Quinto vltra Alex. adde tex. in l.quantæ, ĩ.de
pub.ibi, ſi furtum fecerit, vel damnũ per iniuriã dederit, ad iſtum
tex.poteſt rñderi, ꝙ damnum eſt nomẽ gñis.d.§.inquit lex. Et cõ
tinet damnum datum per iniuriam, & damnũ datũ aĩo lucrandi,
& conſequenter damnum datum a fure vel raptore. Sexto adde
tex. in l.ſi familia.quem ibi notat d.Iaſ.ff.de iuriſ.om.iu.& in l.2.
in prin.& in §.ſi quis non hoĩes, ĩ.vi bo.rapt. ad iſta iura, & ſimi-
lia patet reſponſio ex præmiſſis. Septimo adde gl.in l.prætor ait,
§.hoc edictũ.in verbo, & alijs ĩ.eo.quæ dicit furtũ improprie eſſe
damnum. ergo non cõpræhendit̃ in ſtatutis appłone dãni, cum
verba ſtatutorum ſint proprie intelligenda. l.3.§. hæc verba, ff.de
neg.geſ. Octauo adde deciſionem Bal.in terminis in l.ait prætor,
in prin.ff. de iureiu. inquit.n. ꝙ damnũ conſiſtit in rei deteriora-
tione, furtũ in amotione. Sed certe dãnum dari p̃t ſine rei corru-
ptione.d.l.ſi ſeruus, §.inquit lex, 2. Vltimo adde quod per prædi-
cta conſuluit d. Ale.conſ.168.requiſitus, li.2. vbi concludit, ꝙ is,
qui remiſit oĩa dãna ſibi & anteceſſorib. ſuis illata, nõ intelligit
remiſiſſe ius vendicandi certa caſtra anteceſſoribus ſuis violen-
ter vſurpata, ergo &c. Ego valde dubito de hac deciſione ſtatuti,
licet ſit *communiter approbata*.rõnes dubitandi plures ſunt. Primo
in materia probatoria æquiparatur rapina, & dãnũ.d.l.ſi qñ, er-
go lex noua ſtatutoria loquens de damno locũ habebit ẽt in ra-
pina ꝑ rſam traditã in d.l.ſi quis ſeruo perſuaſerit. Secundo, quia
furtum large dr̃ damnũ ſecundũ gl.in d.l.prætor, §. hoc edictũ,
cum ergo eadẽ ſit rõ credendi iuramento dãnũ paſſi ↄ̃ furem, &
raptorẽ, quæ eſt ↄ damnũ datum, licita erit extenſio de ſtricta ſi-
gnificatione ad largam, vt no. per gl. in Auth. vt hi qui oblig.cir-
ca prin. Ratio ſtatuti, ꝙ credat̃ iur̃o dñi, poteſt eſſe duplex, vel pp
difficultatem ꝓbõnis, vel odio dantis dãnũ: quæ rõnes punctali-
ter militant ẽt ↄ̃ furem, & raptorem, vnde ex identitate rõnis de-
bet fieri extenſio de caſu proprio ad improprium.l.filium, ff.ad
Maced. Et ita de furto ad dãnum pp identitatem rõnis, vt arguit
Gaius iuriſconſultus in l.illud.ff.ad leg.aqui. & glo.in l.non poſ-
ſunt, ff.de legib. Tertio pro iſta parte, quod appłone damni com-
prehændatur furtũ, eſt tex.apertus in l.cum duob.§.damna, §.pro
ſoc. Quarto facit tex.in l.in hoc iudicio, ff.de ſeruo corr. Quinto
facit deciſio Barto.in l. quod Nerua, colum. 4. verſi.2. quæro, ff.
depo.vbi vult, ꝙ fideiuſſor, qui promiſit reſarcire oẽ dãnũ datũ a
famulo, teneat̃ etiam reſarcire furtum. Sexto facit quod decidũt
gl.Bar.& Mod.in l.ſciendum, §.ſi fundus, ff.qui ſatiſ.cog.vbi con
cludunt, ꝙ habens actionem perſonalem, vel realem ad rem, qa
nõ poſſidet, nõ releuat̃ ab onere ſatiſdãdi, a quo releuaret̃, ſi poſ-
ſideret: ergo p̃rimonium ſaltem quantum ad hunc effectum dr̃
diminutum, & ↄñr debet dici damnum. Septimo adduco quod
vult Bar.in l.ex facto, in vlt.opp.ff.de vul.& pub.vbi dicit, ꝙ aufe-
rens alicui facultatem diſponẽdi de re ſua, dr̃ ſibi damnum dare.
Vltimo adde in terminis conſi. Cæpo.conſi.19.ſtatutum vicen-
tiæ &c. qui mouetur alia ratione, quia ſecundum communem
vſum loquendi, appłone damni compræhenditur furtum, q̃ cõis
vſus loquendi præualet propriæ ſignificationi.l. librorum, §.qđ
tamen Caſſius, ff. de leg.3. Fateor tamen ꝙ ſi ratio ſtatuti non
militaret in furto, ꝙ reſtringẽda eſt vis huius verbi, damnum, ad
limites rationis, l. cum dr̃, §. dulciſſimis, ff. de leg.2. Vnde ſi ſtatu
tum diceret; ꝙ cõitas teneat̃ emẽdare dãna data in territorio, nõ
crederem, ꝙ teneret̃ emendare furta, vt ẽt decidit Alb.de Roſa.
3 in hoc iudicio. Iuxta hoc dubitatur, †an ſtante dicto ſtatuto etiã
credatur iur̃o dñi ↄ̃ viatorẽ forẽſem repertũ in vinea vuas come-
dentem? vr̃, ꝙ ſic, quia verba ſtatuti conueniunt, ergo conueniet
etiã diſpõ.l.4.§. toties.ĩ.e.omiſſa diſputatione, an ſtatuta vigent
ↄ̃ forenſes.de qua per Bar.in l.j.C.de ſum.trin. Cõtrarium videt̃
rñdendum, qa de iure diuino, licet viatoribus comedere vuas in
vinea alterius, dum tñ non exportent, vt legit̃ Deuteron.c.14.in
fi.ergo ſtatutum tanq̃ ſit hoc caſu ↄ̃ ius diuinum, nõ vr̃ obſeruã-
dum.c.ſunt quidam 25.q.j.c.fi.de ↄſue.& ita viſus eſt tenere Alb.
Gand.in tract.maleficiorum, tit.de tranſac. & pac.in malefi.co.9.
facit in ſimili tex.in c.j.§.fi. de pace tenenda, & eius viola. Videt̃
tamen, ꝙ citra neceſſitatem iſtud non liceat, per tex.in c.diſcipu
los, de conſec.diſt.5. Niſi dixeris, ꝙ ſtante neceſſitate liceat ẽt ex
portare, vt ibi, ſed comedere fructus in agro, vel vinea, liceat ẽt ci
4 tra neceſſitatẽ. Item ſtãte †p̃dicto ſtatuto dubitatur, an ſuper ar-
ticulis emergentib. & incidentib. in cã dãni infecti ſtandũ ẽt ſit
iur̃o dãnũ paſſi? puta, ſuper expenſis factis in proſequutione cãæ,
nam de iure cõi iudex non tenet̃ credere iur̃o, ẽt ꝙ pars ante taxa
tionem expenſarum debeat iurare ſuꝑ illa quantitate. auth.poſt
iuſiurandum, C.de iud. vr̃ ꝙ non, qa ſtatutũ limitate loquitur re
ſpectu damnorum, ergo vltra non eſt extendendũ, cum ſit exor-
bitans. vt no.in l.ſi ſerui veſtri. C.de noxa. Contrarium determi-
nat Bar.in l.ſolent, col.pe.ff.de ali.& cib.leg. & idem tenet Bal.in
l.j.C.de reb.credi.& Are.conſi.83.quia multa.col.3.Pau.de Caſt.
in l.cum hi, ff.de tranſ.d.Iaſ.in l.2.col.fi.C. de edic. diui Adri.toll.
& in l.quoties, col.j.C.de iud. Mouetur, qa ſi cauſa principalis ſit
ſummaria, etiã articuli emergentes erunt ſummarij, ſm Bart. in
extrauag.ad reprimendum, in verbo, ſummariæ. Et vltra eos fa-
5 cit, † quaſi principalis cã ſit cõpromiſſibilis, ẽt oẽs articuli incidẽ
tes, & emergentes erunt compromiſſibiles, vt conſuluit Dec.ↄſ.
44.& añ eum idẽ ↄſuluerat Bal. ↄſi.358. Suꝑ eo, qđ quærit̃, lib.3.
Et ſilr̃ conſuluit Bal.ↄſi.440. Præmiſſis verbis, li.4. ꝙ iudices cãæ
mercantilis ẽt debent eſſe iudices oĩum emergẽtium, vnde ſi du-
bitetur, an mutuũ fuerit factũ ex cã merciũ, erunt ẽt iudices hu-
ius articuli.arg.l.quoties, C.de iud. Sed iſta loquunt̃ quantum ad
modum procedendi, nos vero diſputamus de modo decidendi,
& ſic termini ſunt diſpares, vñ iſta deciſio ſic ruditer intellecta vr̃
periculoſa, & ↄ̃ eam adduco in primis gl.fi.in l.ſi qñ, C.vñ vi. Se-
cundo adduco deciſionem Io.And.in c.Romana, de fo.comp.in
vi.vbi quærit, ſtante prædicto ſtatuto ſi incidat qõ fori, talis diſce
ptatio non erit decidenda iur̃o dãnum paſſi. & iſtud dictum ex-
tollit Lu.Ro.ſing.255. Aliud cõceſſum eſt priuilegium, ſubdens
ꝙ iſtud dictum inter Legiſt.notũ fuit ſoli Bal.in l.præſcriptione,
C.ſi contra ius vel vti.pub. Tertio facit, quia tale ſtatutũ eſt exor
bitans, vt ſ̃.dixi, ergo reſtringendum.l.quod vero cõtra, ff.de leg.
Quarto, in cõtrarium facit, qa fruſtraretur facultas ↄceſſa reo ex-
6 cipiendi ↄ̃ perſonã agẽtẽ ad dãnum. † Nã illud ſtatutum, ꝙ cre-
dat̃ iur̃o dãnũ paſſi. debet ſane intelligi, ſi dãnũ paſſus ſit oĩ exce-
ptione maior, ſm d.Alex.in l.qui accuſare, C.de edẽ.quem ſequi
tur d.Iaſ.in l.admonẽdi, col.101.ff.de iure iur. & in §.ſed iſtæ, col.
19. Inſti. de act. & dicit Fel.in c. fi. colum.j.de teſt. ꝙ infamis ſo-
la infamia facti non habet beneficium huius ſtatuti, certe ſi emer
geret iſte articulus, an paſſus damnum ſit infamis, videtur admo-
dum abſonũ, ꝙ ſuper hoc ſtãdũ eſſet iur̃o ſuo, niſi forte dixeris,
ita demum eſſe ſtandũ iur̃o ſuo, ſi aduerſarius nolit ↄ̃riũ proba-
re, de quo ẽt eſt inter doc.non modica hæſitatio, vt per do.Alex.
in l.qui bona, §.qui damni, ĩ.eo. Et ita tenendo non obſtat deci-
ſio Bar.in d.l.ſolent, quia Bar.ibi, idẽ voluit, niſi ſtatutum loquat̃
ꝑ verba pluralis numeri, puta, ꝙ in cauſis dãnorũ datorum ſtetur
iur̃o damnũ paſſi, & forte ẽt ſi ſtatutũ loquat̃ in plurali, tñ vt mi
nus lædatur ius cõe, q̃ ſit poſſibile, iuxta tex. in c.cum dilectus, de
conſue. ſtatutum de cauſis principalib. intelligi vr̃, & non de in-
cidentib. Habes igitur ex p̃dictis dupł̃r declaratum ſtatutũ. Quar
7 to declara, † vt non procedat, qñ reus petit, ꝙ iudex accedat ſ̃.
locum, & ex inſpectione iudicet dãnũ, ſm Bal.in l.ↄ̃ negantẽ, C.
ad l.aquil.tũc.n.non auditur actor volens iurare, quia probõ per
inſpectionem oculorũ ſuffocat alias ꝓbões, §.fi.Inſt.de grad.l.ſi
irruptione, ff. finiũ regũdo. quam declarationẽ intelligo, ſi actor
proponat magnum fuiſſe dãnũ datũ, ſecus ſi modicum, ſm Lud.
Ro.in l.4.§.fi.ĩ.eo. Quinto declara, vt procedat ſi agat̃ ad æſti-
mationem dãni ciuiliter, ſecus ſi ad pœnam criminaliter, ſm Bart.
in l.fi. ff. de in litem iuran. & ſequuntur ſcribentes hic, & Are.ac

Fel.

9 Fel.in c.de cętero.col.ii.de teſti.Inſuper dubitatur, †an dãnorum
appłone ꝯtineantur impẽſæ?videtur ꝙ ſic, qa impẽſæ diminuũt
patrimonium. In ꝯriũ eſt tex in c.in nr̃a, de iniur.quam reputat
ſing.Ro.ſing.343.Nunquid. Arch.tñ in c.in primis,iij.q.ij.intelli
git illum tex.procedere in ꝯctib.ſecus ĩ iudiciis,in qb.verba ſunt
intelligenda ſm intentionem petẽtis.arg.l. ſi quis intentione am
bigua,ff.de iud.Sed tu habes tex.in ꝯrium,ꝙ ẽt in iudicijs non cõ
prehenduntur impenſæ, in c.fi.& ibi no.Pan.de reſcri. Sic econ-
tra,appłone expenſarum nõ includuntur dãna, ẽt in iudiciis, vñ
iudex,q reſeruauit ſibi taxationem expenſarum, non cenſẽt re-
ſeruaſſe taxationẽ dãnorum, ſm Bal.in l.terminato.C.de fru.&
li.expẽ.in ver.modo quæro iudex reſeruat, ſequit̃ d.Iaſ.in l.j.§.fi.
col.iij.ꝑ gl.ibi,ff.ſi quis ius dic.non obtẽp.Statutum ergo diſpo-
10 nẽs,ꝙ †villa teneatur emendare dãna,non cenſetur obligare cõi-
tatem ad impenſas. Non obſt.iſte tex.qa debet intelligi,ꝙ dãnũ
ſit diminutio patrimonii facta ꝑ alium, ſm Pan.in d.c.in noſtra.
11 Dubitari †ẽt poteſt,an appłone dãni cõtineatur pęna,pone, Ti-
tius remiſit oĩa dãna Mæuio, an ẽt cenſeatur ei remiſiſſe pœnã?
videretur,ꝙ ſic,qa pæna debita remittẽti erat in p̃rimonio ipſius
cũ ad eã cõpeteret actio.l.q actionem.ff.de re. iu.& ita dicebat d.
And.Baſignanus auditor Rotæ in c.ii. de conſt. pro quo allego
tex.in l.ſi pro fure, in prin.ff.de condi.fur. Contrarium credo ve-
rius,quia dãnũ dr̃ diminutio p̃rimonii facta per alium,ſed pœna
ex parte remittentis non põt dici dãnũ datum ꝑ alium, ergo &c.
non obſt.ꝙ remittendo diminuatur patrimoniũ, qa nos non q̃-
rimus, an ipſa remiſſio afferat dãnum, ſed an pęna in abſtracto
dicatur damnũ:ſed ex parte eius,qui incurſus eſt pęnã, forte põt
dici dãnum,& ita procedat tex.in d.l.ſi pro fure.Glo.in ver.vere-
mur,diuiditur in tres partes.In j.opponit, & ſoluit.In ii.rñdet ta
cito obiecto.In iij.rñſionem ſuam moderatur. Secunda ibi, pro
12 lucro.Tertia ibi,ſed aliud.In ea.glo.ibi, pro lucro. Habes † ꝙ ap-
pellatione dãni non continetur amiſſio lucri, vt in l.Proculus,in
fi.j̃.eo.hinc dicimus tota die,ꝙ non eſt par rõ lucri,& dãni,l.fin.
C.de codic.facit tex.in l.fi.§.licentia,ibi, neq; lucrum, neque dã-
num,C.de iur.delib.& in l.ſi is cui, §.fi.j̃.de fur. ꝑ quem Bal.in l.
parentes,in prin.ff.de in ius voc.tenet, ꝙ frater põt eſſe teſtis pro
fratre ad demonſtrandam fratris innocentiam ꝯ fiſcũ,qa non dr̃
dare damnum ipſi fiſco,ſed lucrũ ei auferre.Facit qđ decidit glo.
in l.ij.§.i.in ver.conſenſus,ff.de iud.ex quo do. Lancel. Dec. col-
ligit rõnem,quare facilius perdatur ius ſpãle q̃ cõe,iuxta tex.in l.
eius militis,§.ſi militia miſſus,ff.de teſt.mili. nã ea rõ eſt, quia pri
mo caſu agitur de ꝑditione lucri, ſecundo vero de perditione da
mni.Idem infert limitationem ad tit.ff. de ꝯdi.inde. vt procedat,
ſi quis velit condicere dãnum, ſecus ſi velit ꝯdicere lucrũ. Adde
ẽt,ꝙ aliud eſt acquirere, aliud non amittere, l.j.§.ſi is qui bona,
ff.de colla.bono.Et aliud eſt lucrũ facere, aliud pœnã euadere,l.
Imperator,§.ſi centum,ff.de leg.ii.Et aliud eſt lucrũ facere, aliud
ſumptus non facere, l.ſi mulier, §.ſi rem, ff.de lega.iij. Intellige
13 iſta † procedere in lucro nõdum radicato,nã lucrum radicatum,
& p̃rimonium incorporatum iudicatur dãnũ,& ita procedat tex.
l.ij.§.merito,& §.dãnum,j̃.ne quid in loc.pub.& ita procedit di-
ctum gl.in l.i.§.ſi quis aũt,j̃.de iti.actuq;priu.& ad iſtud plura ad
dit d.Ale.hic, & in l.ij.§.fi.ff.qui ſatiſ.cog. Tu adde etiam,ꝙ aufe-
rens bona fiſco incorporata dicitur dare dãnum fiſco,ſecundum
Bal.in l.nec dãnoſa, col. ij. C. de preci. Impe.offer. Et ſicut iuris
ignorantia excuſat ruſticos, & mulieres, in damnis euitandis. l.
error, & l.iuris, ff.de iur. & fac.ign.ita excuſat eos in lucris radica
tis,gl.eſt no.in l.quæ fideicommiſſum,ff.de leg.ij.ad idem eſt tex.
in l.repræhendendam,& ibi d.Iaſ.in fi.C.de inſt.& ſubſtit.& mul
ta ad propoſitum adducit idem d.Iaſo. in l. quominus, in ver.v.
principaliter,infra de flumi.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex non tenetur impartiri officium ſuum non poſtulatum, etiam ſi lex loquatur per verba neceſſitatiua,vel præciſa, vel ipſo iure.nu. 2.& 8.*

2 *Statutum diſponens, ꝙ iudex debeat cauſam terminare cum conſilio ſapientis,intelligitur,ſi hoc fuerit petitum a parte.idem in ſtatuto,ꝙ iudex teneatur cogere agnatos,& cognatos ad compromittendum.4.*

5 *Appellans ſi vigore ſtatuti debeat fideiubere de expenſis, alias proceſſus ſit nullus,hoc debet intelligi,ſi a parte appellata petatur fideiuſſio.*

6 *Statutum mandans iudici vt intra certum tempus habeat litem terminare, ſub certa pœna,intelligitur,si petatur a parte.Item in ſtatuto mandante iudici, ꝙ debeat cauſas appellationum committere ſub certa pœna.7.*

9 *Iudici,ſi pars aliquid promiſerit facere,promiſſio intelligitur,si iudex requiſierit.*

10 *Fideiuſſor,qui promiſit repræſentare Titium intra octo dies ſub certa pœna, ſi in termino non pręſentauit,quia non fuit requiſitus a iudice, an incidat in pœnam,& vide quando dies interpellet pro homine.nu. 11.*

12 *Iudex non tenetur repellere partem officio iudicis mercenario niſi pars opponat.infertur ad plura.*

Probationes factas poſt publicatas atteſtationes iudex non tenetur reijcere, niſi opponatur a parte.

13 *Procuratorem inhabilem iudex repellere nõ tenetur, niſi obijciatur a parte.*

14 *Teſtimonium fratris,pro fratre.vxoris pro marito,eſt legitimum, ſi non opponatur a parte.*

15 *Probatio licet non admittatur contra præſumptionem iuris,& de iure,ſi tamen pars non opponat,iudex non tenetur reijcere eam.*

16 *Iudex tenetur impartiri officium ſuum non petitum fauore publicæ vtilitatis.infertur ad plura.*

17 *Iudex pro omni iniuria poteſt officium non petitum impartiri.*

18 *Iudex tenetur ex officio repellere procuratorem in cauſa criminali, in qua ingeritur pœna ſanguinis.*

19 *Iudex ex officio tenetur obuiare rixantibus.*

Iudex poteſt ſequeſtrare poſſeſſionem,de qua retinenda litigatur, ne partes veniant ad arma.

20 *Iudex poteſt cogere partes ad concordiam,ſi timeatur, ne ex lite aliquorum magnatum turbetur reſpublica.*

21 *Iudex poteſt ex officio in cauſa criminali procedere,ſi accuſator præuaricetur,vel a cauſa deſiſtat,intellige tamen vt ibi.*

22 *Iudex tenetur impartiri officium non poſtulatum in cauſis fiſcalibus,pijs& miſerabilibus perſonis.nu.23.24.25.26.27.& 40.& ibi vide,an pupilli, & viduæ,dicantur miſerabiles perſonæ.*

28 *Iudex an teneatur impartiri officium ſuum non poſtulatum, in his quæ ſunt ſibi nota vt iudici.id explicatur.nu.29.*

Iudex,qui ſcit dicta teſtium,vel interlocutoriam a ſe latam, debet iſta proponere etiam parte tacente.

30 *Iudex non poteſt repellere teſtes,quos ex actis conſtat eſſe ſuſpectos, niſi parte opponente.*

31 *Iudex tenetur officium ſuũ etiã non petitũ impartiri in his,quæ ſunt iuris.*

32 *Iudex an teneatur iudicare ſecundum ſtatuta ẽt non allegata, nec producta.*

33 *Statuta ciuitatis debent eſſe nota omnibus incolis poſt publicationem.*

Statutorum editio cur fiat.

34 *Iudex an teneatur ſupplere ex officio in his,quæ ſunt notoriæ conſuetudinis.*

35 *Notorium quando ſit allegandum,& quando non.*

36 *Iudex an in caſib.in quib.non tenetur,poſſit officium non poſtulatũ impartiri*

Iudex non poteſt officium ſuum non poſtulatum impartiri ad priuatam vtilitatem.Limitatur multis modis.nu.40.& ſeq.

37 *Iudex an poſſit motu proprio minorem in integrum reſtituere.*

38 *Libellus offerendus eſt in officio iudicis,ſicut in actionibus, tam nobili,quam mercenario.*

39 *Citatio facta parte non petente eſt ipſo iure nulla.*

41 *Curator ad litem cur non datur pupillo nisi petent.furioſo autem,& prodigo etiam non petentibus dari poteſt.*

42 *Iudex poteſt officium ſuum etiam non petitum impartiri,vbi illud non dirigatur contra certam perſonam,& ſumus in actu, in quo non ſperatur diffinitiua ſententia:Limita,& reſtringe vt num.43.*

44 *Iudex poteſt in iuriſdictione voluntaria impartiri officium ſibijpſi.*

45 *Iudex poteſt officium ſuum etiam non petitum impartiri in his, quæ concernunt obſeruantiam publici iuris.*

Iudex poteſt ex officio reijcere libellum ineptum, item libellos conceptos de re illicita; vt ſi agatur ad mala medicamenta,ad reſtitutionem concubinæ, vel ad vſuras.

46 *Iudex poteſt repellere ex officio quemcunque libellum contra ius,ſtatutum, vel conſuetudinem formatum.*

47 *Iudex poteſt repellere agentem ſine libello in caſibus, in quibus neceſſarius eſt libellus.*

48 *Iudicium ſuper inepto libello eſt ipſo iure nullum.*

49 *Iudex an poſsit ex officio cogere procuratorem,vt fidem faciat de mandato, vel caueat de rato,alias repellere eum a iudicio.*

50 *Iudex ex officio poteſt exigere iuramentum calũniæ a partib.intellige vt ibi.*

51 *Iudex ex officio poteſt repellere agentem,cui videt actionem non competere, vt ibi.*

52 *Iudex ex officio poteſt ſupplere pro reo,quando apparet de calumnia accuſatoris euidenti,nam euidens calumnia habetur loco inepti libelli.*

Iudex ex officio poteſt denegare remiſſorias ad partes,ſi cognoſcat,quod calumnioſe petantur.

53 *Iudex ex officio poteſt reijcere exceptiones, quas ſuſpicatur calũnioſas, & cauſa remorandę litis oppoſitas.nec debet tunc curare iudex de appellatione.*

54 *Iudex an debeat differre executionem in cauſis criminalibus ob calumnioſas exceptiones.*

55 *Iudex,qui vult repellere exceptiones ſuſpectas de calumnia, debet in interlocutoria exprimere cauſas ſuſpicionis.*

56 *Iudex non poteſt exceptiones ſuſpectas de calumnia repellere,quas excipiẽs offert ſe incontinenti probaturum.*

57 *Iudex ex officio poteſt dare dilationem non petenti.*

58 *Dilatio poteſt ex officio iudicis dari abſenti,quę tamen ſibi non præiudicabit niſi vbi fuerit ei intimata.Limita, & declara multis modis.nu.60.*

59 *Dilatio an poſsit dari per iudicem præſenti, altera parte abſente non citata.*

61 *Iudex ſi videat inſtantiam,poteſt procedere ad diffinitiuam etiam nemine petente.*

62 *Iudex poteſt ex officio reſecare ſuperfluas,& impertinentes poſitiones, & articulos,& ſuperflua interrogatoria facienda teſtibus.*

63 *Iudex poteſt impartiri officium ſuum etiam non petitum in his, quæ emergunt poſt litem conteſtatam.*

Iudex poteſt condemnare victum in fructibus perceptis poſt litem conteſtatam vel concluſionem in cauſa,etiam si non petantur.

64 *Iudex poteſt officium ſuum exercere nemine petente quando agitur de honore ſuo tuendo, & in his,in quibus paratur ei præiudicium, vel iuriſdictioni. nu.67. & nu.68.*

65 *Iudex*

65 *Iudex potest etiam nemine opponente repellere infames a testimonio, & ab accusatione.*
66 *Testes, qui possint ex iudicis officio repelli, et nemine opponente, & qui non.*
68 *Iudex potest nemine petente interrogare partes de propositis in iudicio ad inquirendam veritatem. intellige vt ibi.*
70 *Iudex potest testes qui obscure deposuerunt ex officio repetere pro eruenda veritate.*
Testes quamuis ex interuallo. i. postquam potuerunt loqui cum partibus, nõ possint repeti ad partis instantiam, vt addant, detrahant, vel corrigant dictum suum, tamen iudex hoc poterit ex officio.
71 *Iudex pro eruenda veritate põt supplere interrogatoria omissa a partibus.*
Iudex potest pro eruenda ueritate deferre iuramentum suppletorium parti non petenti. Item cogere notarium ad exhibenda sibi acta. Item reducere factum ad memoriam partium recordando reo exceptionem, & actori replicationem nu. 72.
73 *Assessor iudicis potest in facto opponere disputando ad veritatis indaginem.*
74 *Iudex an possit supplere pro absentibus, & nouas probationes inducere, & an contra absentem supplere possit. 75.*
76 *Iudex nunquam potest supplere inquirendo de iure tertij absentis.*
77 *Iudex an possit in criminalibus supplere pro reo absente.*
78 *Reo confitente delictum non habet iudex ad executionẽ procedere, nisi prius inuestigauerit de veritate confessionis, & nisi sibi constiterit de delicto confessato, & quid agere debeat, si confessio sit falsa.*
79 *Iudex an possit in criminalibus supplere pro accusatore absente.*
80 *Iudex absente accusatore, & reo, potest in eorum absentia testes examinare.*
Iudex potest cogere scientes ad iudicandum delictum. intellige vt ibi.
81 *Iudex an possit condemnare victum in expensis non petitis, maxime in factis ante litis contestationem. nu. 82. latissime.*
83 *Iudex non tenetur condemnare victum in expensis non petitis.*
84 *Iudex si omiserit condemnare victum in expensis, potest victor per totam diẽ qua lata est sententia petere, quod iudex suppleat condemnationem expensarum, & iudex supplere tenebitur.*
85 *Iudex an possit in quacunque parte iudicij officium suum impartiri.*
Iudex circa radicata in persona partis non potest officium, quod loco exceptionis proponitur, impartiri, nisi in termino ĩtra quẽ posset pars excipere.
86 *Iudex vsque ad quod tempus possit impartiri officium suum circa diffinitiuas, & interlocutorias in radicatis in sua persona.*
87 *Appellare an liceat a iudice non impartiente officium suum non postulatũ.*
88 *Appellari potest a iudice negligente impartri officium suum postulatum.*
89 *Grauamen illatũ ex negligentia iudicis, nunquam transit in rem iudicatã.*
90 *Iudex si non fuerit impartitus officium non petitum in casibus quibus non tenetur, & ad diffinitiuã processerit, a qua fuerit appellatum, an pars possit a iudice appellationis implorare officium non postulatũ a primo iudice.*
91 *Iudex a quo, si omiserit condemnationem expensarũ, quia non fuerunt petitę, an victor possit coram iudice ad quem petere, quod victus condemnetur in expensis non petitis in prima instantia, & declara, vt in nu. 93.*
Appellare an possit victor a sententia iudicis, qui omisit condemnare victũ in expensis non petitis.
92 *Expensarum iudicium an dicitur connexum cum causa principali.*
94 *Iudex negligens impartiri officium non petitum, an puniatur aliqua pœna.*
95 *Iudex negligens punire criminosos potest, tanquam conscius criminis conueniri.*
Iudex negligens punire contumaces, & pœnas fisco scribere, vel officium suum interponere in exactione debitorum fiscalium, priuari debet salarijs, & emolumentis acquisitis in officio.
96 *Iudex negliens facere iustitiam, qua pœna puniatur. remissiue.*
97 *Iudex an in dubio præsumatur impartitus officium suum ad postulationem partis, an vero motu proprio.*
98 *Citatio quare præsumatur facta ad petitionem partis.*
99 *Iudicis officiũ an sufficiat, si generaliter sit imploratum per clausulam, peto ius, & iustitiam ministrari, & vestrum benignum officium impartiri.*
100 *Clausula, peto ius, & iustitiam ministrari, & officium vestrum iupartiri sup deductis, & deducendis, ac emergẽtibus, incidẽtibus, & connexis, & eorum singulis. consulte ponitur in libello actoris, vel exceptionibus rei.*
101 *Iudex requisitus extra locum iudicij, non tenetur de neglecta iustitia.*
102 *Postulari a iudice non dicitur quod non postulatur eo sedente pro tribunali. quod ibi explicatur. & nu. 103.*
104 *Iudex non potest in causis summarij ferre sententiam deambulando.*
105 *Libellus, an requiratur in causa damni infecti.*
106 *Libellus requiritur in his, quæ implorantur iudicis officio nobili.*
107 *Opinio communis æquiparatur legi, & paria sunt iudicare contra legem, & contra communem opinionem.*
108 *Litis contestatio, an requiratur in causa damni infecti.*
109 *Sacramenta alia ecclesiæ sicut nihil valent sine sacramento baptismi, ita aliæ partes iudicii non valent sine libello.*

Dies.

§. Hoc autem iudiciũ. † Iste §. habet materiã vtilem, & quotidianam, quam Bart. modeste pollicetur velle aliqualiter attingere, licet adeo plene eam discusserit, vt alij parum addere valuerint. Propterea Bar. in l. j. C. vt quę desunt aduo. iud. sup. attestatur plenissime istam materiam hic tractasse. nos igitur vestigia Bar. calcãdo, examinabim⁹ sex principales articulos.

Primus erit, an iudex teneatur impartiri officium non postulatũ
Secundus, in casib. in quib. non tenetur, an possit impartiri officium non postulatũ. Tertius, an possit qñcunq;, & in quacunq; parte iudicij. Quartus, an a iudice negligente impartiri officium non postulatum possit appellari. Quintus an iudex negligens incurrat aliquam pænam. Sextus, an iudex in dubio præsumat̃ motu proprio interposuisse officium suum, aut ad petitionem partis. Septimus, an sufficiat petitio generalis solita apponi in calce libelli, super quib. oĩb. & singulis petit ius, & iustitiam ministrari, vestrum benignum officium implorantes. Circa primum, regula
1 traditur in hac l. † Iudex nõ tenet̃ impartiri officiũ nõ postulatũ. ad idem tex. in l. de pupillo. §. si quis opus. s̃. tit. j. Amplia, vt maxime procedat in his, quæ sine aliqua causæ cognitione expediuntur, vt est actus citandi partem, vel nunciandi nouum opus, secũdum glos. quam ibi no. d. Iac. col. 3. in d. l. de pupillo. §. meminisse.
2 Amplia secundo, etiam † si tex. loquat̃ per verba p̃cisa, & necessitatiua, vt in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. vbi dr̃, ꝙ oportet iudicẽ deferre iur̃m in supplementum, & tñ non tenet̃ deferre, nisi petatur, ſm Bart. in l. admonendi. col. fi. ff. de iureiuran. & sequũtur cõiter doct. quicquid dixerit Pan. in c. fi. in fi. eo. tit. q tñ non videtur in totum dissentire a cõmuni, vt j̃. dicã. Ex hac ampliatione
3 infertur † ad statutum disponens, ꝙ iudex teneatur cãm terminare cum consilio sapientis, vt debeat intelligi, si fuerit petitum, secundum d. Ant. de But. in c. pen. de iud. & d. Ale. ꝯsi. 122. viso pro-
4 cessu. col. fi. lib. 2. Secundo, infertur ad † statutum disponẽs, quod iudex teneatur cogere agnatos, & cognatos litigantes ad cõpromittendum, vt recipiat ꝯdõnẽ, si compromissum fuit ab aliquo petitum, ſm d. Ant. de Bu. in c. venerabilis. de iud. quẽ sequitur d. Ale. consi. 82. In cã vertente inter Pet. lib. j. & d. Ias. in repe. d. l. ad-
5 monendi. col. 10. Tertio infertur ad statutum † Paduanum disponens, ꝙ appellans debeat fideiubere de expensis restituẽdis, alias processus sit nullus. Istud debet intelligi, si a parte appellata fuerit fideiussio postulata. l. peto, §. fi. ibi, quod si cautio nõ fuerit desiderata. ff. de le. 2. quem tex. ad hoc no. ibi Pau. de Ca. & sequitur d. Alex. consi. 96. visis narratis. lib. 4. & bene facit tex. cum gl. in l. vniuersa. C. de preci. Impe. offer. Quarto infertur ad statutum mã-
6 dans iudici, quod teneatur lites determinare intra certum tẽpus sub tanta pęna, vt intelligatur, si fuerit requisitus, secũdũ d. Ant. & Pan. in d. c. venerabilis. de iud. & Pan. in cap. fi. de rescri. & Cal. consi. 4. sub rub. de pœ. Pau. de Ca. & Alex. in l. properandum. in prin. C. de iud. & Barb. in c. ꝯsuluit. col. 2. ff. de offi. deleg. & dom.
7 Phil. de Peru. in c. ex ratione in fin. de appel. Quinto, † infertur ad statutum mandans iudici, ꝙ debeat causas appłonum committere sub certa pena, vt sit interpretandum, dũmõ fuerit requisitus cum debita instantia, ſm Ange. consi. 240. quidam Matheus. & d. Alex. in d. l. de pupillo. §. si quis ipsi p̃tori. & ꝯsi. 19. viso ꝓcessũ. col. iii. lib. i. Sexto facit quod voluit Ang. Ale. & Mod. in l. debitorib. j̃. de re iud. vbi concludunt, ꝙ dispõ l. fi. C. de exec. rei iu. intelligatur, si illa dilatio quadrimestris fuerit petita condemnato.
8 Ampliatur tertio, † vt procedat, etiam si lex dicat aliquid ipso iure fieri, intelligitur tamen, si petatur, ſm gl. in l. scimus. in verbo, ipso iure. C. de inõffi. test. & gl. in l. si cõstat. C. de cõpensa. Quar-
9 to ampliatur, † vt procedat etiam ex parte iudicis, cui pars aliquid promisit facere, nã tales promissiones ẽt hãc ꝯdõnem recipiũt, si iudex requisierit. c. ad nr̃am. j̃. de iureiur. c. ad reprimendam. de offi. ordi. Quinto ampliatur. vt procedat ẽt si lex præfigat certum diem iudici, adhuc non tenetur iudex impartri officium non postulatum, vt dixi. s̃. ver. iiij. infertur. Et idem, si dies pręfixa fuerit ꝑ iudicem parti, adhuc intelligitur, si iudex petierit, ſm Pau. de Ca.
10 ꝯsi. 100. vr̃ ꝙ dictus Io. Pau. in ii. parte. vbi ꝯsuluit, ꝙ † fideiussor q promisit repræsentare Titium sub pena intra octo dies, non incidit in pęnam, nisi fuerit a iudice requisitus in termino, si non repræsentauit. Sed aduerte, quia ꝯ̃rium videtur velle Bar. hic, in i. oppo. dum rñdet ad l. magnam. C. de contrahen. & cõmit. stipu. dicens ꝙ ibi erat apposita dies certa, quæ interpellat pro hoĩe. & ideo decisio Pau. videt̃ periculosa. & eam dixit forte non eẽ verã Dec. ꝯsi. 145. quærit in effectu. col. fi. sed eam sequitur Fel. in c. si aũt. de rescri. & rñdet ad l. magnam. ꝙ non procedit, quando dies fuit apposita in obłone faciendi actum, quodãmodo præparatorium ad actũ iudicis, & sic ĩ actib. extraiudicialib. & sequitur ẽt d. Ias. in l. si ex legati causa. in vlti. fallen. j̃. de ver. ob. nihil tñ pro rñsione sua adducunt, vnde erubescimus, cum sine lege loqm ur l. illam. C. de collationi. Quid tenendum? ego teneo decisionem
11 Pau. ad ꝯ̃rium rñdeo? † ꝙ dies interpellat pro hoĩe, quando apponitur ĩ obłone gratia differendæ obłonis, secus si causa obłonis finiẽdæ, l. emptorem. §. Cassius, versi. deniq;. ff. de act. empt. & traditur per gl. super verbo, non cogitur, in c. j. an ille, qui interfe. fra. domi. sui. & in istis terminis loquitur Pau. de Ca. nam ibi fideiussor promiserat repræsentare Titium intra octo dies ad beneplacitum iudicis, & sic si iudex requisiuisset eum intra octo dies repræsentare. & ita seipsum declarat Pau. & declarat etiam Dec. in
12 d. consi. 141. Sexto ampliatur, vt procedat † etiam in officio iudicis mercenario, nam iudex non tenetur repellere partem, nisi aduersarius opponat. Exemplum: post publicatas attestationes nõ licet per testes probare propter timorem subornationis. auth. at

qui semel.C.de prob.c.fraternitatis.de testib.tñ iudex non tenetur reijcere probationes,nisi pars opponat, secūdū gl.in cle.2.de testi.& dom.Ant.in c.vltra tertiam,col.fi.eo.ti.ad idem facit doctri.Bart.in l.post mortem, §.fi.ff.de adop.vbi vult, ꝙ iudex non
13 teneatur repellere procuratorem†inhabilē, si pars non opponat. alleg.gl.in §.si quis vero, in Authen. quib.mod.natu.effi. legi.ad idem est gl.in l. quamuis indubitati. C.de adulte.quod intellige, vt dicam ĩ.in j.fallen.Hinc est,†ꝙ frater ꝓ fratre,& vxor pro marito,sunt idonei testes,si pars non opponat,fm Spe.in titu.de teste.§.j.versi. quid si aduersarius.rationem dicā ĩ.in 2. artic. Hinc
14 etiam est,ꝙ statutum disponens debitum vltra viginti aureos nō posse per testes probari, sed solum per instrumenta, intelligitur parte opponente,secundum Bar. & Mod.in l.certi ↄdō.§.qm.ff.
15 si cer.pet.Et licet probatio†ↄ̄ præsumptionem iuris,& de iure nō sit admittenda fm glos.in auth.sed iam necesse C.de do. an nup. si tamē pars nō opponat,non tenetur iudex eam reijcere,fm Inno.in c.fraternitatis.de frigi. & malefic.& Imo.in l.inter stipulātem,§.j.ĩ.de verb.ob.Ale.consi.72.col.vlt.vol.2. Et ad istud propositum videas d.Ias.in l.patre furioso, ff. de his,qui sunt sui, vel alie.iur.Stat igitur regula istius tex.corroborata, quæ fallit pluri-
16 bus modis.†Primo fauore publicæ vtilitatis.l.congruit,ff.de offi. psi.l.si quis in hoc genus.C.de epi.& cler. quæ iura adducit Bart. in 2.opp.Sed aduerte, quia tex.in d.l.si quis hoc genus. videtur loqui de vtilitate priuata sacerdotis,cui illata fuit iniuria, & ita illū tex.intelligebat Alb.de Rāp.in distin.suis ff.veter.dist.15.&Alb. de Rosa.in l.nec quicquā.§. obseruare.ff.de offi.proconf.aliter respondentes ad d.l. si quis, quod ibi sacerdos ex honestate prohibebatur prosequi iniuriam. & ideo inferunt, ꝙ pro personis nescientibus, vel non valentibus implorare iudicis officium, tenet̄ iudex ex officio illud impetrari. Sed intellectus Bart.videtur verior,quia ibi agitur criminaliter ad vindictam publicam, quo casu crimen iniuriarum dicitur publicū. fm Bal.in l.lex cornelia,§. fi.ĩ.de iniur.& in l.fi.ĩ.de priua.deli. Item ibi agitur de iniuria facta sacerdoti,quæ est persona publica,l.j.§. publicum ius.ff.de iu-
17 sti.& iu. & iudex †pro omni iniuria pōt officium nō petitum impartiri.fm Bar.in l.itē apud Labeonē.§.si quis sic fecerit,ĩ. de in-
18 iur.Ex ista fallentia infertur,†ꝙ iudex tenetur repellere procuratorem in cā criminali, in qua ingeritur pœna sanguinis,ēt ꝙ nullus petat,quia interest reipublicę,ne nocens medio procuratoris absoluatur,vel si condemnetur, snīa reddat̄ elusoria, vt declarat Bar.in l. fi. § ad crimen, ĩ. de pub.iud. & ita tenet gl.in c.j.in verbo,criminalis.de iudi.in 6. Pro ista fallentia facit dictum Bald.in
19 l.j.§.quies.ff.de offi.prefe.vrb. vbi vult, quod†iudex ex officio teneatur obuiare rixantib.alias priuabit officio.Et dixit Bart.in l.si vsusfructus. §. sed si inter duos, ff. de vsufru. ꝙ si duo litigent de possessione retinēda,& subsit timor, ne veniatur ad arma,debet iudex ex officio sequestrare poss. de quo late per Cur.Sen.consi.
20 61.Super eo.per totū. Et licet†iudex non possit compellere litigantes ad cōcordiam.§.fi.in auth.vt litigā.iurēt, si tñ dubitet̄, ne ex lite aliquorū magnatum turbetur respublica, iudex tenebitur eos cogere ad concordiam, fm Bal.in l.æquissimum,ff. de vsufr. ꝓ tex. in l.si qs ingenuam.§.in ciuilib.ĩ. de capti. & postli. reuer.
21 Hinc est, ꝙ † si actor præuaricetur,seu ab accusatione desistat iudex debet ex officio in causa procedere, l.2. C.de abolitio.quod intelligas in casibus in quibus nō licet super crimine transigere, fm Bart.in l.transigere. col.pe.C.de transactio.Hinc etiam est,ꝙ
22 †iudex tenetur impartiri officium nō postulatū in causis fiscalibus,l.non vacantia.& ibi Bar.C.de bonis vac.lib.20.Facit tex.in l.item apud Labeonem,§. idem ait,ĩ. de iniur.& ibi no Iacob.de Are.ꝙ iudex ex officio debet bānitum agētem repellere, quia interest reipublicæ ad terrorem delinquentium,ne banniti audiantur,l.licitatio,§.quod illicite,ĩ. de pub.& vectiga. Fallit secundo ob reuerentiam iudicis superioris,l.eos,§.fi. & l.iudicibus. C.de
23 appell. Fallit tertio†si actus sit pius,& persona miserabilis.l.sancimus.2.C.de admi. tut.l. nec quicquam,§. circa aduocatos.ff.de offi.procon.Tu aduerte,ꝙ Bar.allegando §.circa aduocatos.vult quod viduæ,& pupilli dicantur miserabiles personæ.In cōtrariū videtur esse tex.in rub.quando Imp.inter pupil.& uiduas,vel misera.perso.Saluando Bar. dici potest, quod licet pupilli, & viduæ sint diuites,& sic non sint miserabiles actu,sunt tamen miserabiles habitu, vt declarat Panor. in capit.significantibus,de offi.dele.Pro ista fallentia facit tex.in §.si hæres.in Auth.de eccle.tit.vbi mandatur episcopo, quod ex officio compellat hæredes ad soluendum pia legata, & ita expresse dicit Barto. in d.l.si vacantia. Tertio facit tex.in l.mulierem. C.si mancip. ita ven.ne prost.vbi iniungitur iudici, quod eripiat mulieres ex miseria prostitutionis.Quarto facit text.in l.3.§.præ terea,ff.de suspe.tut. Quinto facit tex.in l.hæreditas,in fin.ff.de peti.hære. Ista fallentia ex men-
24 te Alex.hic amplianda videtur, vt generaliter † iudex fauore piæ causæ teneatur ex officio inquirere,per tex.in c.cum nobis.& ibi glo.de elec.sed parum facit,quia agit de fauore publico,qui consistit in prælatis,l.j.§.publicum ius,ff.de iust.& iur.melius facit tex. in capit.exceptionem.de excep.& in capit.pia.in fi.eo.tit.in 6.vbi iudex debet repellere excommunicatum agentē,ēt si non petat̄ fauore aīę ipsius excōmunicati, vt robore ↄ̄fusus aliqñ redeat ad gremium ecclæ.idē tex.in c.cū inhibitio.de clandesti.despō.cum simil.hic adductis per Alex. & ita ēt firmare videtur Cy. & Bald. in d.l.mulierē.C. si manc.ita ven.ne prost. & Ang.in l.hæreditas. 2.§.j.de peti.hær.Ex quo patet,vt dixi,ꝙ qñ vertitur piculū aīe,iudex ex officio inquirere debet.d.c.cū nobis.de ele.vbi , qa vertitur periculum aīæ,si indigni electio ↄ̄firmaretur, inqrere p̄t confirmator ex officio,de idoneitate electi.Ad idem c.ad nrām.2.& ibi late no.Inno.de iureiur.vbi per illū tex. vult,ꝙ iudex ecclasticus possit ex officio inquirere ↄ̄ vsurarios ad vsurarū restōne,qa vertitur piculū aīæ,facit bona gl.in c.quia frustra, de vsuris. Idem
25 dicēdum†fauore dotis,ꝓ tex.in l.si cū dotē, §.eo aūt tpe, ver.nec nō so.mat.quē tex.ibi ad hoc ponderant Raph.& Pau. Dotis.n. cā,pia dr̄.l.cū is,§.si mulier,ff.de ↄd. inde.l.si ego,§.j. cum si.de iu.
26 dot. Bart. & doc. in l.si ↄstāte,q.9.j.q.prin. s̄.sol.ma.Idē in cā alimentorū,fm Pau.hic,est.n. cā pia, l.alimenta. & ibi no. C.de ne. gest.Facit,nam dos,& alimēta æquiparant̄,gl.in l.ob ęs,C.de pd. min.Ias.post alios in auct.res q̄,C.cōm.de leg.Alex.in d.l.cum is.
27 §.si mulier, de condi.ind. Potest & quarta fall. † colligi ex oī' doctri.Bar.& doct.hic,vt iudex semper teneatur impartiri officiū ēt nō petitum,ꝓ his psonis,q̄ nesciunt, vel nō pñt illud implorare, vt in pupillo,& absēte,& similib.vt ex pdictis,& aptius ex sequētib.apparebit.Merito voluit Bar. in l.in arenā,C. de inoffi.test. ꝙ licet infamis non possit repellere testē infamē ↄ̄ eū ꝓductum per
28 dictā l.in arenam.tñ idex tenetur illum repellere. Quinto†fallit in his,quæ sunt iudici nota vt iudici.i. q̄ sibi apparent ex actis, in his.n. tenetur supplere ēt parte tacente, & se in his fundare parte nō pētēte.arg.c.cū olim.de verb.sig.& est nota.gl.in l.vbi pactū. & ibi *communiter* doc.C. de transf.Cy.& Alex. in l.j.C.vt q̄ desunt aduo.pti.sup.iud.vbi alle.ↄcord.Bar. & Doct.post gl.in l.si vnus. §.pactus.ff. de pac.aduerte, vt intelligas. Nā oēs in hoc satis vñr ↄcordare,ꝙ iudex possit in his, q̄ ex actis sunt sibi nota supplere ex officio parte non petente, sed ꝙ iudex teneat̄ supplere,in hoc vñr ↄriæ snīæ, videt̄.n.ꝙ iudex teneat̄, & ita vr̄ velle gl. in d.l.vbi pactum.& firmat Ias.post alios ibi ꝓ eū citatos. Bñ facit, nā si iudex,vt iudex sciat dicta testium,vel exceptionem aliq̄ propositā, vel interlocutoriam a se latam, certe debet ista ꝓponere ēt parte tacēte.c.ↄstitutus, de appel.& firmat Spe.tit.de disput. & alle. §. satis.versi.quod.n.& d. Ant.in c.ab excōicato.in 3. car.de rescri.ꝓ tex.in c.qm.de fil.psby.sequunt̄ Ale.& d. Ias.in l. nam & postea. §.si dānetur.ff. de iureiu. & idē Ias. in l.j. col.7.ff. de iur. om.iudi. Ang.in l.si vnus,§.pactus.col.fi.de pac.Sed Pa.de Ca. in l.vbi pactum,C.de trāsac.quē sequit̄ d.Alex.in d.l.j.col.7. tenet, ꝙ iudex
29 non teneat̄,licet possit si velit.Tu† potes sic considerare vt j.opi. ꝓcedat in his,q̄ sunt nota iudici ex ꝓpositis ꝓ partē tacentē, q̄ cū sint semel proposita,non exigere vñr formalē expressionē,ita loquitur Spe.in d.ver.quid.n.Secunda vero opi. ꝓcedit in his,quæ sunt nota iudici ex propositis per aduersariū. Ita loquunt̄ Pau. & Ale.Item j.opi.procedit in casib.in quib.tacēs non vr̄ renūciare exceptioni suę.Secunda vero in casib. in quib.tacēdo sibi præ
30 iudicat, puta, si non†proponit ↄ̄ personas testiū, quos ex actis cōstat esse suspectos, isto casu,quia iudex nescit,an pars velit eos repellere, non potest iudex tales testes reijcere ex officio, secundū d.Ant.in c.bonæ,j.de post.prela.& late Ias.in l. patre furioso.col.
31 5.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iur.Vltimo fallit † in his quæ sunt iuris,& sic loquitur totus ti. C. vt q̄ desunt aduo.parti.iud.sup.& tex.in d.c.bonæ.de post.pla. Vñ si aduocatus imptinētē, aut falsā l.adducat, tenet̄ iudex talē allegationem reijcere, aīs vterq; crimi-
32 ne falsi tenetur.l.j.§.j.& l.pe.ff.de fal.Ex hoc infertur,†ꝙ iudex tenet̄ iudicare fm statuta etiam non allegata, qa statuta sunt ēt iura.l.omnes populi.ff.de iust.& iur.Quod verū est, si statuta sint registrata in volumine statutorum,secus si sint extrauagātia,qa talia statuta sunt in iudicio producenda.c. pastoralis.de fi.instr. & traditur per Pau.de Ca.in l.cū ꝓlatis.ĩ.de re iud.& ꝓ Ale.in d.l.j. C.vt quæ des. aduo. Item verum est in statutis loci ipsius iudicij, secus in statutis alterius loci, quia illa ēt sunt ꝓducenda, fm Bar. in rub.s̄. de no.ope. & in d.l.oēs populi,in fi.Has duas restrictiones intelligo quantum ad effectum rei prohibitę.i.vt non sit prohibita ignorantia statutornm extrauagantium, vel alterius ciuitatis, sicut est prohibita ignorantia statutorum registratorum in
33 loco iudicij,† quæ omnib.incolis debet esse nota post publicationem,vt in Auth.vt factæ nouæ consti.&c. Sed quantū ad effectū ꝙ iudex debeat iudicare fm statuta extrauagantia,vel alterius ciuitatis nota ipsius iudici, dico,ꝙ tenetur,alias facit litem suam,sicut si iudicaret ↄ̄ legem. quod sic probo, Editio statutorum solū fit ad finem, vt statuta deducantur in notitiam, & ne iudex ꝑtendat ignorantiam,vt declarat Bal. in l. leges sacratissimę.C.de leg' sed stāte notitia cessat ratio editionis. ergo &c. & ita tenent Car.
34 Pano.& Fely. in d.c.pastoralis. Ex quo sequitur,†quod iudex tenetur supplere in his,quæ sunt consuetudinis notoriæ, qa cōsuetudo est ius non scriptum.§.ex non scripto. Inst. de iure natu.gē. & ciu.Et licet consuetudo sit probanda.c.j.de consti. in vi. tradit Bar.in l.ornamentorum.ff.de au.& arg.leg.tñ talis probō requiritur ad finem,ne iudex possit ignorantiam prętendere,q̄ rō cessat in consuetudine notoria, fm Pan. in c.j. colum. pen.de re iudi.& Bal.& Sal.in auth.iubemus.per illum tex.in fi.C.de iud.& Paul. in l.

in l.filiusfam.§.veterani,ff.de procu.pro quo adduco tex.in c.dudum,& ibi no. Pan.de elec. & in c. ad apostolicam.de simo. sequitur Cur.iun.consi.64.col.7. facit quod dicit glo.in l.2.ff.de ser.&
35 in l.j.C.qui & aduer.quos. Non obst.si dicatur,†q̄ notoriū est allegandum,licet non probandum.cle.appellanti. de app.l.si adulterium cum incestu.§.idem Pollioni.ff.de adul. quia istud procedit in notorio, quod proponitur in iudicio ad finē illud ꝓsequēdi,secus in notorio,qđ exigitur ad finē solius notificationis,vt in casu nostro,secundum Imo.in d.cle.appellanti.col.2. & Fel.in c. dilecti,in prin.de iud. Ex istis apparet,q̄ non recte sentit d.Alex. in d.l.vnica.indistincte tenendo, q̄ iudex non possit supplere in notorijs, nisi fuerit notorium allegatum.nam istud falsum est in notorijs quæ ad finem solius notificationis exiguntur, vt patet
36 ex prædictis.Circa secundum †an in casib.in quib.iudex non tenetur,possit officiū non postulatum impartiri. Bar.hic distinguit inter officium iudicis nobile, & mercenariū. Tu aūt facias r̄lam negatiuam, q̄ iudex nō pōt ad priuatā vtilitatē officiū non petitum impartiri.Pro hac r̄la Bar.hic allegat istū tex. q mihi nō probat,q̄ non possit,sed q̄ non teneat:immo vr̄ probare ꝯ̄rium,qa si iudex non posset,non esset dubium, q̄ non teneret. Secundo adducit tex.in c.iudicis officium.de offic.iud.& in l.Papinianus.§.j. & in l.in causæ.§.causa cognita.ff.de minorib. quæ iura non videtur negare,q̄ iudex non possit restituere in integ.minorem ex officio.Et reperio Io.And.Card.& Pan.in c.cum venissent,ꝑ illum
37 tex.in verbo, per vosmetipsos.de instit.firmare, † q̄ iudex motu proprio possit in integ. restōnem concedere minori, sicut potest concedere ecclesiæ,vt ibi,& dicit Pan.q̄ istud voluit Bar.hic,sed decipit,qa Bar.vt vides,tenet oppositum,forte Pan.voluit ponderare doctri.Bar. s̄.dum vult iudicem teneri prouidere miserabilibus personis.Sed tu non discedas a s̄nīa Bar.per iura allegata per ipsum, & per text.clarum in l.nā & postea.§.si minor. in verbo, debebit replicari.ff.de iurei. & ratio est euidens, quia restō in integ.non est concedenda,nisi causa cognita.d.§.cā cognita.nec ex eo solum q̄ sit minor,sequit̄,q̄ sit lesus.d.§.si minor.& cum Bar. transeunt *communiter* doc.hic.& Lud.Rom.sin.456.inci. quod iudex.Ad tex.in d.c.cum venissent.r̄ndetur,q̄ loquit̄ in Papa,q pōt pro arbitrio supplere tam de facto, q̄ de iure secundū Bart.in d.l. vnic.C. vt q̄ desi. aduo. & in d.l.illicitas. §.veritas.ff. de offi.præsi. Vel ibi interposuit Papa officium non postulatum ad vtilitatem publicam, q̄ ꝯsistit in ecclesijs. l. j.§. publicū ius. ff. de iusti.& iur. Nec ob.q̄ iudex motu proprio debet aduocatos miserabilib.psonis, quia talis actus non ꝑiudicat tertio, nec sup eo speratur s̄nīa
38 diffinitiua,sicut in restōne in integ.vt dicit Bart.Stat igitur r̄la,q̄ qn̄ implorat̄ offm̄ iudicis,offerēdus est libellus sicut in actionib. d.c.2.qđ qn̄ imploratur offm̄ iudicis firmat Bar. in ru.ff. de interro.act. & Soc.in c.j.fallen.62.de libel.ob. Amplia vt procedat nō solum in officio iudicis nobili, sed etiam in officio mercenario,
39 l.iam tn̄.§.pe.ſ.iud.solui.l.properandū.§.& si qdē.C.de iu.†Hinc est,q̄ citatio facta parte nō petente est ipso iure nulla.l.ad peremptorium,ff.de iud.c.proposuisti. de fo.compe. c.j.de iud. vbi late
40 dixi in no.3. Fallit primo,quantum†ad prouidendum miserabilibus personis de defensore,vt pupillo de tutore,furioso,& prodigo de curatore.l.illud. cum quatuor ll.seq.ff.de tut. & cur.dat. ab his,l.sancimus.§.j.C.de admi.tut.l.Fulcinius.§. adeo.ſ.ex qui. cau.in poss.ea. Sed aduerte, q̄ licet ista iura probent, q̄ prædictis detur tutor,& curator inuitis & ignorantib. non tn̄ sequit̄, ergo nemine petente.l.j.& per totū ff.& C.qui pet.tut.& cur.& maxime,qa requiritur,q̄ iudicis offm̄ excitet̄ ꝑ aliquē.l.i.§. magistratibus.ff.de magistr. conue. Retenta tamen hac fallentia aduerte in quātum Bart.facit d̄riam inter pupillū, cui nō dat̄ curator ad litē nisi petenti.l.q hēt.§.si pupillus.j.ff.de tut.& furiosum, & ꝓdigū, quib. nō petentibus pt̄ dari curator,d.§. adeo.Ista d̄ria nō vr̄ vera in casibus,in quibus hmōi psonæ ꝯueniunt, nā tunc actor dēt ꝑ se petere curatorem dari.l.j.C.qui petant tut.& l. Diuus Seuer.§. si quidē.ff.eo.& sic vr̄ necessaria petitio ꝯ Bar. Nisi dixeris Bar.esse intelligēdum de petitione ipsorū, qbus datur curator, tunc est
41 d̄ria inter pupillum,& furiosum,ac prodigū. Sed quæ pt̄ esse ratio diuersitatis? Quidam dicūt, q̄ in pupillo, ratio est, quia in eo cito speratur pubertas, sed de sanitate prodigi,& furiosi incertū est,vt in simili dicit Barto.in d.§.adeo. Sed ista ratio in proposito non concludit, quia ea attenta sequeretur, q̄ pupillo non posset dari tutor eo inuito ꝯ d.l. illud.nec adulto inuito posset dari curator ad litem,nisi peteret, cōtra tex.in §.item inuiti.Inst.de cur.& ratio Bar.in d.§.adeo.tendit ad aliud,videlicet,quare ꝯ pupillū in defensum perueniat ad primū decretū, & nō ꝯ furiosum,& ꝓdigum.dicā ergo cum Bar.in d.§.si pupillus.q̄ dispō illius §.est summe iniqua. & hodie prouisum fuisse ꝯ pupillum,vt ibi per Barto.
42 † Secundo fallit, vbi offm̄ iudicis nō dirigit̄ ꝯ certam psonam,& sumus in actu,in quo non speratur diffinitiua s̄nīa, vt in decernēda bo.pos.quā potest iudex decernere absenti, & non petēti.l.seruus.ff.de bo.pos. Sed in ꝯ̄rium facit tex.in l.bonorum.2. C.q ad mi.ibi,impuberi sine tutoris authoritate hoc postulanti.Solutio, speciale in impubere, cui per decretum iudicis acquiritur bono. poss.absq; vlla ratihabitione.l.pe.ff.de bo.pos.& ideo ne ꝯtingat q̄ obliget,inuitus,requiritur petitio ipsius impuberis,aut tutoris

d.l.bonorum. Secus ī aliis personis,q̄bus ex solo iudicis decreto nō acquirit̄ bon.poss.absq; ratihabitione.l.3.§.acquirere. & §.in-
43 uito eo.ti. Et sic ista fallētia† ꝓcedit in iurisd.voluntaria,vbi non agitur de ꝑiudicio alicuius,secus si in iurisd.cōtentiosa,vel ēt voluntaria, in qua agit̄ de ꝑiudicio alterius,s̄m Bar.in d.l.bonorū,in
44 fi. Hinc est,q̄ in iurisd.voluntaria iudex impartitur offm̄ sibiipsi l.si consul. ff. de adop.& nō requirit̄ alterius petitio s̄m Bart. in l. 2.alias est lex i.§.si seruus cōis,ff.de stipu.seruo. facit,qđ dicit Bar.
45 in l.j.§.a municipib.ff de bo.poss.† Tertio,fallit in his,quę concernunt obseruantiam publici iuris,& ideo iudex potest ex offō reijcere libellum ineptū,s̄m glo.in l.j.ff.de offi.asses.& in l.2.C.vt nemo priua.tit.& in c. sacerdotib.in verbo, incendit.per illū tex.11. q.j.Eo modo pt̄ reijcere libellos conceptos de re illicita, puta, si agatur ad mala medicamenta.l.cæteræ,§.j.ff. fa.erc.vel ad restitutionē cōcubinæ s̄m Inn.in c.ex parte.col.j. de resti. spol. Vel ad vsuras,s̄m Car.in c.debitores,de iureiu.dicentem, q̄ actor in illo c.expresse non agebat ad vsuras. Immo vr̄, q̄ istis casibus iudex teneatur repellere agentē fauore animæ,per ea q̄ diximus s̄.in ter
46 tia fallentia primæ r̄læ.Sil'r pōt ex † offō reijcere quęcunq; libellum ꝯ ius,statutum,vel consuetudinē formatū s̄m gl. in l.diuturna.in fin.& ibi Ang.ff. de leg.& ꝓ Ang. vr̄ tex.in c.dilecti.de iud. & ibi no.Pan. q̄ iudex ex offō pt̄ supplere defectus,& vitia libel-
47 lorum.† Sil'r pt̄ repellere ex offō agentem sine libello in casib.in quib.necessarius est libellus.c.j.de libel.ob.& ibi no.Pan.in 2.no. Et rō est, qa reipub. interest, ne iudicia sint elusoria,& ne partes vexent inanib.laborib. & frustratorijs expensis.c.cām q̄.de iudi.
48 est†aūt iudicium sup inepto libello nullū, s̄m gl.fin. Inst.de obliga.in verbo, s̄m, ad fi.Et sil'r iudicium agitatū sine libello necessario nihil valet.d.c.j.& no.in c.cū dilecti,de empt. & vēd. Et ista
49 faciunt†q̄ iudex ex offō possit cogere ꝓcuratorē,vt fidē faciat de mandato, vel caueat de rato, alias poterit eum repellere ab agendo,etiā si non opponat̄.& ita tenet gl.in c.j.in verbo,absentia.de elec.in vi.& ibi sequitur Gem.& Pan.in d.c. cām q̄. & in c.2. col. j.de restitu.spol.& in c.j.de accu.& Card.in capi. dilecti.d.Ant.& Barb.in c.cum M.Ferrar.de consti.Imo.Lud.Ro.& Pau.de Cast: in l.inter quos.§.alieno,ſ.eo.Sal.& Alex.in l.licet.C.de ꝓcu. Cōtrarium tenet Bar.in d.§.alieno. seq̄t Imo. qa iudicium cum falso ꝓcuratore nō est ex toto nullum,qa in ꝑiudiciū falsi procuratoris valet,vt teneatur ad interesse, vt notat̄ in d.l.licet.sequit̄ Fel.in d. cām quæ.Sed istud nō facit,q̄ iudiciū p̄ncipale sit validū,& iō iudex poterit repellere eum ex offō,sicut repellit agentē sine libello,qui tn̄ tenet̄ ad expensas,& interesse aduersario,vt no.d.c.dilecti.nō obst.tex.in l.filiusfa.§.veterani,ff. de ꝓcu. inductus ꝑ Imo. in argu. a fortiori, quia ibi s̄pale est, q̄ possit repellere verū ꝓcuratorem fauore publico, ēt q̄ nō opponat̄; nos aūt loquimur, an possit ex officio repellere falsum procuratorē, & sic nō facit ad ꝓpositum.Adde ēt d.Inn.in c.cum olim.de testi. vbi tenet,q̄ iudex ex offō possit cogere agētem, vt exprimat cuius noīe agat, & qa ꝓ cōi vtilitate statutū fuit,q̄ litigātes iurent de calumnia,vt metu
50 iuramēti calumnia ꝯpescat̄.l.j. C.de iura.calū.iudex ex offō† pōt exigere hmōi iurm̄.l.2.§.sed quia veremur.C.eo.tit.Quod intelligit Bar.hic ꝓcedere in iurō calūniæ sup tota cā,sed iurm̄ s̄pale super certo articulo nō pōt exigere, nisi petat̄.l. de pupillo.§. qui opus.s̄.tit.j.Tu aduerte, q̄ si iudex suspicetur partē calūniari etiā super certo articulo, poterit iurm̄ calūniæ s̄paliter exigere, etiā si non petat̄,s̄m Pau.de Cast.& do.Ias.in d.§.qui opus.nā iudex ex officio pt̄ calūnias repellere, s̄m gl.in l.q cū maior,& l.si patris.ff.
51 de bonis libe.& hac rōne†repellit agentē,cui videt̄ actionē non competere,ēt si nō opponat̄,s̄m gl.& Bar.& scribētes in l.vbi pactum.C.de trāsa.& in l.si vnus,§.pactus ne peteret,ff.de pac. Qđ verum est,nisi speret̄ actionē cōpetiturā in litis contestatione.l.si Titius.& ibi Bar.ff.de verb.obli.Item intellige,vt per Bar.in l.ita stipulatus magna.in vlt.q.vbi dixi,ſ.de verb.obli.& amplia,vt ꝑ
52 Fely.in c.ad aures.de p̄sc. Et in † ꝓposito dicebat Bal. in l.j.col. 2.C.quō & quando iudex,q̄ iudex ex officio pōt supplere ꝓ reo, quando cōstat de calūnia accusatoris, qa euidēs calumnia h̄r loco inepti libelli,s̄m Inn.in c.i.de offi.vicar.Et consuluit Lud.Ro. in consi.273. Clarum est, col.fi.q̄ iudex pōt ex officio denegare remissorias parti,si cognoscat, q̄ calūniose petantur. & facit vulgatum dictum Imo.in c.post electionē. de cōcess. p̄ben.vbi vult,
53 q̄ †iudex possit reijcere calūniosas exceptiones non solū si cōstat de calūnia, sed ēt si vehementer suspicet eas opponi cā morandę litis,sequitur Bal.in l.pemptorias.C. sent.rescin. non poss.col.pe. Et dicit Pan.in c.de cætero.de re iud.q̄ executor videns exceptiones opponi per malitiam non dēt retardare suā executionē.Et dicit Io.de Ana.in c.sup eo.de cri.fal. q̄ si iudex suspicetur exceptionē falsitatis opponi cā differēdæ litis,poterit eam reijcere,per tex. in l.satis aperte. C.de fal.nec debet iudex istis casib. curare de appellatione,quia falsa exceptio non potest appellationem iustificare.c.interposita.de appel. ita dicit Pan. in c.pastoralis.§.quia vero. co.ii.de offi.deleg.& in c.nullus.de ꝑsump.Quod amplia. etiam si statutū staret,q̄ oēs exceptiones et calūniosæ admittantur, qa tale statutū non valet s̄m Signo.de Homodeis cōsi.21.Statuto ciui-
54 tatis Mediolani.Item amplia etiam in casib.capitalib. in quib. iudex non dēt differre executionem ꝓpter calūniosas exceptiones secun-

ſm Io.And.in addi.Spec.tit.de iud.dele. §.reſtat, verſ.qd in ſtatu-
to.Qđ verũ eſt,vbi ꝯſtat de calumnia, & periculũ nõ ſit in mora,
ſed ex ſola p̃ſumptione calumniæ, ẽt vehementi, non ꝯſulerem
iudici,ꝙ in cauſa criminali nõ reiiceret exceptionem. & ita intel-
ligo loq Bal.in l.j.col.pen C.qui accu.nõ poſſ.& And.Sic.in c.ſu-
per eo,de off.del.iſta recipiunt nonnullas decłones.Primò,vt iu-
55 dex†poſſit reiicere exceptiones ſuſpectas de calũnia, tñ in inter-
locutoria cautus ſit,vt exprimat cauſam ſuſpitionis,alias ſnĩa poſ
ſet facilimè retractari per iudicẽ ad quẽ,& ipſe in ſyndicatu vexa
ri,ſm Fel.in c.licet cauſam,col.3.de probat.arg.eius,qđ dicit Bar.
in l.Lucius,ff.de his q not.infa.& Pan.in c.j.col.pen.de dila.& idẽ
56 Fel.in c.cum ſit Romana,col.3.de appell.Secũdò declara,†vt pro
cedat,niſi excipiens offerat ſe incõtinenti probaturum exceptio
nes propoſitas,qa probatio in prõptu oblata tollit præſumptio-
nem calumniæ,vt no.in c.interpoſita.de appell. Tertiò intellige,
niſi excipiens alleget cauſam, per quã remoueat̃ ſuſpitio, ſm D.
Ant.& Imo.in c.ſuper hoc,de renun.& Fel.in c.qa veriſiłe, col.2.
de p̃ſump.Quartò intellige,vbi ex probabilibus ſignis reſultaret
p̃ſumptio calumniæ,ſecus ſi ſolum reſultaret ex vna voce quorũ
dam ita credentium,d.c.licet cauſam. ibi, quãuis nonnulli crede-
rent,Fauentinorũ partẽ exceptionem hmõi per excogitatã mali-
tiã ad impediendũ proceſſum negocij obieciſſe. Item, qa lites fi-
nire ꝯcernit obſeruantiã publici iuris.intereſt enim reipublicæ li-
tes abbreuiari,& cito terminari,l.quidã eſtimauerũt,ff.ſi cer.pet.
57 c.finẽ litibus,de do.& ꝯtu. põt tñ†iudex ex officio dare dilationẽ
nõ petenti,ſm Bar.hic per tex.in l.properandũ.§.j.ibi,nullus erit
tã audax,&c.C.de iud. Idẽ tenet Bar.& Bal.in l.j. C,de dilat.Bal.
Ang.& Sal.in l.nouerint,C.vt intra cer.temp.cau.crim.Idẽ tenet
glo.Pan.& alij in d.c.licet cauſam,per illũ tex.de ꝓb.Pau,de Caſ.
hic,& in l.j.§.ait prætor,ff.de iu.delib. Ex quo infert̃,ꝙ iudex põt
58 † dare dilationẽ abſenti, tñ talis dilatio non præiudicabit ei, niſi
fuerit intimata,ſm Bal.in l.2.per illum tex.C.vbi in rẽ actio.& fa-
cit tex.in l.diẽ proferre,in prin.ff.de arb.& qđ dicit gl.pe,in cle.j.
de appell.ſeqt̃ Bal.in l.q abſenti,ĵ.de acq.poſſ.& ꝯſ.34.in fi.lib.1.
& latè Cur.Sen.ꝯſ.31.Factum tale eſt,& ꝯſ.ſeq.Itẽ infert̃,ꝙ ſicut
59 dilatio†põt dari abſenti,ita poterit dari pñti altera parte abſente,
& nõ citata,ſm Bal.in c.j.de milit.vaſal.qui ꝯtu.eſt. & hoc voluit
Spec.in tit.de dilat.§.nũc videamus,ver.ſed pone.& Fed.de Sen.
ꝯſ.232.Caſus talis eſt,& latius Soc.ꝯſ.10.Inſignis Doc.& ꝯſ.ſeq.
in vlt.lib.Contrarium tñ tenuerunt Ang.& Ludo.Ro.in l.j.ff.de
fer.& Bal.in l.j.C.quo.& qñ iud.Quorũ opi.ſaluabis ex his,quę
ſtatim dicã in decłonibus.ſtat igit̃ ꝯcło,ꝙ põt dari dilatio abſenti,
60 & nõ petenti.Iſtud declara primo,†vt ꝓcedat ſubſiſtẽte cauſa,vt
ſi pars ſit negligens in proſequendo cauſam, & quærat in lõgum
trahere,ſm Bar.hic.& in d.l.j.per illum tex.in verbo, vrgẽtiſſima
ratio.C.de fer.& Sal.in d.l.nouerint,per illum tex.in fi. Secundò
intellige,vt poſſit iudex dare dilationem,nõ aũt datã ꝓrogare,qa
in prorogationibus non verſat̃ litis abbreuiatio.Tertiò intellige,
vt poſſit dare primã dilationẽ,ſed non ſecundã,qa in ſecunda nõ
militat obſeruantia publici iuris.ita declarat Soc.ꝯſ.47.In pñti ꝯ-
ſultatione,col. 2.lib.vlt.Quartò intellige,ꝙ iudex poſſit dare pri-
mã dilationẽ non petenti,non aũt ꝙ teneat̃,l.a procedẽte, C.de
dilat.& firmat Pan.in d.c.licet cauſam.Vltimo intellige pręmiſſa
procedere in dilationibus probatoriis,ſecus in dilationibus expe
ctatoriis. q̃ ſemper ꝯcedunt̃ abſenti,l.ꝯſentaneum, C.quo.& qñ
iud.tradit̃ per Bal.in l.fi.col.3.ff.de fer.& per Pan. & Fel.in c.cõſu
61 luit,de off.dele. Et hac rõne,qa intereſt†reipublicæ lites finiri,po
terit iudex, ſi videat inſtantiã periturã ꝓcedere ad diffinitiuã ne-
mine petẽte,ſm Bar.in l.Seius & Augerius. & ibi late Alex. ff.ad
leg.Falc.de quo per Fel.in c.pen.col.3.& ſeq.de iudi.& per eũdẽ,
& And.Barb.in d.c.ꝯſuluit. & Pan.in ꝯſ.112. Illud de iure q̃rit̃, in
62 2.dub.lib.2.in 2.par. Et vt citius, & cum†minoribus expenſis ex-
pediat̃ cauſa,põt iudex ex officio reſecare articulos,& poſitiones
ſuperfluas,& impertinentes,ſm Spec.tit.de poſit.§.10.in prin. Et
ſilr̃ poterit reſecare ſuperflua interrogatoria faciẽda teſtibus, ſm
63 Spec.tit.de teſte,§.iã de interrogatoriis,in prin.† Quartò fallit in
his,q̃ emergunt poſt lit.conteſt.l.ędiles,§.itẽ ſciendum,ff.de ędil.
edic. Quod facit, vt iudex poſſit ꝯdemnare victum in fructib.nõ
petitis,prout tenet Bal.in l.j.col.fi.C.de fruct.& lit.expen. Quod
verum eſt in fructibus perceptis poſt lit.ꝯteſt.ẽt ſi ſint ꝑcepti poſt
ꝯcłonem in cauſa,ſm Bal.in l.cũ propria,in fi.C.ſi qs alte.vel ſibi.
qa officium iudicis mercenariũ deſeruit ẽt in emergentibus poſt
ꝯcłonem in cauſa,ſm eum, poſt Bart.in l.ſi tertius,§.officiũ,ĵ.tit.
prox.& de hoc articulo videas Alex.poſt alios in l.ſi marito, §.fi.
ff.ſol.matr.An autem iudex poſſit ꝯdemnare victum in expenſis
64 nõ petitis,dicã ĵ.poſt Bart.q.5. Quintò fallit,† vbi agit̃ de honore
iudicis,ad quẽ tuendũ põt officium ſuum exercere,nemine petẽ
te,l.quos ꝓhibet,ff.de poſtul.nã p̃tor, vt ſuam ꝯſeruet maieſtatẽ,
nõ patit̃ infames corã ſe poſtulare,qa illorũ commercio ſua digni
tas pollueret̃. iſta eſt ratio d.l.quos prohibet,ſm Bal.in l.nec qc-
quam,§.vbi decretum,col.6.ff.de of.procõ.Et iſtud facit,vt iudex
65 †poſſit repellere infames a teſtimonio,& accuſatione,ẽt ſi nõ op
ponat̃,ꝙ tenuit glo.in c.q̃rendũ,& in c.alieni erroris,2.q.7 glo.in
l.j.in verbo,de nominibus,ff.de magiſtr.ꝯuẽ.q̃ vult iudicẽ ex offi-
cio poſſe ſe informare de ꝯdõne teſtis, quã gl.dicit ſing. Bal.in d.
l.quos ꝓhibet. ſed hẽt alias duas ꝯſimiles,ſ.gl.in l.3.in verbo, ini-
micitiæ,ff.de teſti.& in Auth.de teſti.§.j.in verbo, officij cauſam.
quas hic adducit Bar.Latius dicit Inn.in c.intimauit,de teſti.ꝙ iu
66 dex†poteſt ex officio repellere teſtes inhabiles,per tex.in d.l.quos
prohibet.ſequuntur do.Ant.Pan.& alij ibi,& idem Inn.in c.inq-
ſitionis,de accuſ.& Lud.Rom.in rub.de arb.col.10.Qđ verum,ſi
ſint taliter inhabiles,ꝙ habilitari non poſſint per partẽ, ꝯ quam
producunt̃:aliàs ſecus,ſm Io.And.in addit.Spec. tit.de teſte, §.1.
ver.quid ſi vidit, D.Ant.& Imo.in c.cum dilectus,de ꝯſue.& dicit
Bal.in l.ſi quis teſtibus,col.fi.C.de teſti.ꝙ ſi exceptio repulſiua te
ſtium ſit inducta fauore partis,vt eſt exceptio inimicitiæ,familia
ritatis,& ſimiles,nõ poterit iudex tales teſtes repellere, niſi oppo
nat̃. ſi vero exceptio repulſiua ſit inducta odio ipſius teſtis, vt eſt
exceptio excõicationis,& banni,tunc iudex poterit teſtes repelle
re nemine opponẽte.Sequitur Alex.hic,& ꝯſ.122. Viſo proceſſu,
col.pen.lib.2.& Fel.in d.c.intimauit.faciunt,q̃ dixi ſupra in 5.fal-
67 len.primi articuli.Silr̃†vbi offendit̃ maieſtas iudicis,põt iudex ex
officio procedere,l.nullum,C.de teſti.l.2.C.de ſpor.l.nec qcquã,
§.circa aduocatos,ff.de off.procõ.Ex hac rõne põt nemine peten
te excõicare,vel mulctare ꝯtumaces,c.j. & ibi ſcripſi in 7.nota de
iud. Et põt denegare iuriſd.ꝯtumacibus,quã ꝑꝑ ꝯtumaciã offen
derunt,l.ſed & ſi per prætorem,§.ſed ſi dum decreto,ff.ex qb.cau.
68 maio.Et gñalr̃ in†his,in qb.parat̃ p̃iudiciũ iudicis, vel iuriſd.põt
iudex exercere officiũ ſuũ nemine petente, ſm Bar.in l.ſi qs liber
tatem,col.2.ff.de pet.hær.facit tex.in l.j. ff.ſi qs ius dicẽ.nõ obtẽp.
69 †Sextò fallit,quantũ ad inqrendã veritatẽ eorũ,q̃ ſunt in iudicio
deducti,nã iudex põt nemine petẽte interrogare partes de ꝓpoſi
tis in iudicio,l.vbicunq;.ff.de interr.actio.Qđ ꝯſtat eſſe verũ ante
ꝯcłonem in cauſa,per d.l.vbicunq;.Sed dubiũ eſt,an ẽt interroga
re poſſit poſt ꝯcłonem in cauſa.D.Alex.hic ꝯcludit,ꝙ ſic.Cõtra-
riũ ego ꝓbaui in c.j.in 3.not.de iud.ad ibi dicta me remitto, & ve
ritas patebit ex dicendis ſeq.articulo prin.Silr̃ iudex pro eruenda
70 †veritate põt teſtes,q obſcure depoſuerunt ex officio repetere,c.
cũ clamor,de teſti.& nõ ſolũ ante publicationẽ,ſed ẽt poſt,vt ibi
per glo.& per glo.in §.ſi uero deducens,in Auth.de teſti.qa in iu-
dice ceſſat timor ſubornationis,ſm Bal.in l.3.§.tu magis,ff.de te-
ſti.Et ideo licèt teſtes ex interuallo. i.poſtquam potuerunt loq cũ
partibus nõ poſſint ad inſtantiã partis repeti,vt addant,vel detra
hant,aut corrigant dictum ſuũ,c.p̃terea, de teſti.cog. tñ iudex ex
officio poterit ex interuallo eos repetere, ſm glo.in c.per tuas, de
teſti.Subdit tñ ibi Fel.col.j.ꝙ fides teſtis repetiti ex interuallo ali
71 qualr̃ diminuit̃ ꝑꝑ timorem ſubornationis.Silr̃ pro eruenda†ve-
ritate iudex põt ſupplere interrogatoria omiſſa ꝑ partes, ſm Spe.
tit.de teſti.§.iã de interrogatoriis, in prin. Imo.in d.c.per tuas,gl.
& ſcribentes in c.cũ cauſam, de teſti. Et ad hñdã veritatẽ põt iu-
dex deferre iurm̃ in ſupplementũ ẽt parte nõ petente, ſm Alex.
ꝯſ.53.in cauſa vertente,col.fi.lib.j. licet ꝯ̃rium teneat Lanfran.de
Oria.in repet.c.qm̃ ꝯ̃ falſam,in ver.teſtium,col.7.de ꝓbat. Et pro
inueſtiganda veritate põt iudex ex officio cogere notariũ ad exhi
72 benda ſibi acta,l.2.C.de edẽ.Et†vt veritati locus ſit,põt iudex re
reducere factũ ad memoriã partiũ, recordãdo reo exceptionẽ,&
actori replicaitonẽ,ſm D.Ant.de Bu.in d.c.bonę,& D.Alex.hic,
nã in pectore iudicis ſemꝑ dẽt eſſe illuminatio veritatis, ſm Bal.
73 in l.fi.col.3.C.de edẽ.Et nõ ſolũ iudex,†ſed eius aſſeſſor põt in fa
cto opponere diſputãdo ad veritatis indaginẽ, ſm Bal.in repe.l.j.
ff.de off.aſſeſſ.quẽ ſeqt̃ Par.de Put.in tra.ſynd.in §.aſſeſſor,col.4.
Et ꝑꝑ veritatẽ hñdã credere,ꝙ iudex ex offõ põt cogere teſtes no
minatos ꝑ partẽ ad teſtificãdũ,iuxta tex.in l.ſi qñ, C.de teſti.& in
74 c.j.de teſti.cog. Septimò fallit ꝓ abſentibus, † ꝓ qb.iudex ex offõ
põt ſupplere,& nouas ꝓbationes ĩducere, Auth.q ſemel, C.quo.
& qñ iud.l.ampliorẽ,§.j.C. de app.Sed in ꝯ̃riũ vr̃ tex.in l.ꝓperan-
dũ,§.& ſi qdẽ,C.de iud.Bal.in d.l.ampliorẽ,§.j.rñdet.ꝙ iſta fallẽ-
tia dẽt intelligi de abſentibus ex ltĩma cã.Tex.verò in d.§.& ſi q-
dẽ,dẽt intelligi in abſentib.ꝑ ꝯtumaciã, ſeqt̃ Pa.de Ca.in d.l.vni
ca,C.vt q̃ deſ.aduoc.dicẽs,ꝙ ꝓ nõ ꝯtumacib.iudex nõ põt indu-
cere nouas ꝓbõnes,licet poſſit ſupplere ex deductis,& ꝓbatis.ſe
qt̃ Sal.in d.l.ampliorem,& Ang.in l.ſi pars,ff.de inoff.teſt. quorũ
opi.ꝓbabilior vr̃ ꝑ tex.in d.l.ꝓperãdũ,§.ſin aũt ex geſtis. Nec ob.
tex.in d.Auth.q ſemel,in verbo,ꝑqſita veritate ꝓcedere,qa intel-
ligo de veritate ꝑquiſita ex deductis,& ꝓbatis.Tñ opi.Bart.*cõiter*
approbat̃ ꝑ Legiſt. vt hic ꝑ Ale.& ꝑ Can. vt ꝑ gl.& ſcribentes in
d.c.bonæ,de poſtu.p̃l.& in c.iudicatẽ,30.q.vl.Itẽ intellige iſtã fal
lẽtiã in caſib.in qb.iudex põt ꝑuenire ad ſnĩam diffinitiuã: alˢ ſe-
cus,ſm Bar.hic.& iõ lite nõdũ ꝯteſt.nõ poſſet iudex ſupplere pro
abſentibus,ſm Ale.in ꝯſ.186.Viſis ſubtiliſſimis,lib.2.Tertiò intel
75 lige,†vt poſſit ſupplere ꝓ abſentib.ſed ꝯ̃ eos nõ põt, niſi aduerſa-
rius pñs petat,ſm Bar.ſ̃.ver.q̃ro,ꝑ tex.in d.§.& ſi qdẽ,& in l.ad pe
rẽptoriũ,ff.de iud.vñ ſnĩa lata ꝯ̃ abſentẽ nõ valet, niſi appareat,ꝙ
aduerſarius petierit ſnĩam ferri,ſm Pau.de Ca.poſt Bal.in d.l.vni
76 ca.Quartò intellige ꝓ abſentibus q ſunt in lite, † ſed ꝓ tertio ab-
ſente nunq̃ iudex põt ſupplere inquirẽdo de iure ipſius tertij,ſm
gl.in l.creditor,in prin.ff.mãd.quã ad hoc dicit ſing.Bal.in d.l.am
pliorẽ.vbi Bal.infert ex p̃dictis mirabilẽ cautelã ad faciẽdũ,ꝙ ex-
cluſus a facultate ꝓbandi valeat adhuc ꝓbare,videlicet, vt cìã det
iudici noĩa,& cognomina teſtiũ, & poſtea ſe abſentet: nã iudex
volens

volens ei fauere, poterit ex offõ testes recipere, & sequit D. Ale-
77 hic. sed vt dicã in seq. articulo, ista cautela nõ vr̃ vera. Sed quẽt, †an
ista fallentia procedat in criminalibus? vr̃, ꝙ sic: quia si procedit
in ciuilibus, debet multo magis ꝓcedere in criminalibus, vbi ma-
ius vertit periculum, & ita concludit Bar. hic, ꝙ si iudex velit sup-
plere de facto pro reo absente, potest; pro quo ẽt pñte, si non de-
fendatur, potest iudex supplere, & suam innocentiã tueri, l. si non
defendantur, ff. de pœn. nam reus in criminalibus non põt renun
ciare defensionibus, s̃m glo. & Bart. in l. pactum inter hæredem,
ff. de pac. quia non est dñs membrorum suorũ, l. liber homo, ff. ad
78 leg. Aquil. †ideo si reus †confiteatur delictum, non debet iudex ad
executionem procedere, nisi prius inuestigauerit de veritate cõfes-
sionis, l. j. §. fi. ff. de qõ. & nisi prius cõstiterit de delicto ꝯfessato, l. j.
§. item illud, ff. ad Sill. l. inde Neratius, §. fi. cum l. seq. ff. ad l. Aqui.
Et si cognouerit confessionem esse falsam, vel erroneam, dẽt reũ
absoluere, ex qua absolutione abolet omnis infamia suborta ex
confessione, s̃m Bal. in c. mulieri, de iureiu. & Fel. in c. capitulum,
79 col. 12. de rescri. † Sed pro accusatore absente Bar. negat iudicem
posse supplere, quia reo postulante debet nomen rei aboleri, l. li-
bellorum, §. fi. j̃. de accus. Sed tu considera, an istud sit verum, nã
in casibus, in quibus potest perueniri ad sententiam diffinitiuã, si
iudex potest pro reo absente supplere, multo magis deberet pos-
se pro accusatore, vt delicta puniantur, l. congruit, ff. de offi. præsi.
Et ꝯ Bar. vr̃ casus in c. 1. & 2. de collu. deteg. Nisi dixeris, ꝙ illa iu-
ra procedunt de iure canonico, quo iudex potest indistinctè pro-
cedere per inquisitionem, c. inquisitionis, c. qualiter & qñ. 2. de ac
cus. Bar. verò loquitur de iure ciuili, quo rr̃ non licet procedere ꝑ
inquisitionem, vt no. in l. 2. & ibi Bar. in §. si publico, j̃. de adulte.
ꝑpea Bar. hic negat isto casu iudicem posse procedere ad diffiniti
uam, sed solum ad interlocutoriã, qua mediãte absoluet reum ab
obseruatione iudicij, declarando nomen rei abolitum esse ꝑ ab-
sentiam accusatoris. Aduerte, quia si ita esset, Bar. optimè conclu-
deret; sed istud, ꝙ iudex non possit prosequi causam, & ad diffini
tiuam procedere, non vr̃ verum, & in ꝯrium est tex. in l. penult. in
prin. s̃m vnum intellm̃, j̃. de pub. iud. quem intellm̃ approbat idẽ
Bar. in d. l. libellorum, §. fi. & in l. inter accusatorem, in fi. ff. de pu-
blic. iudi. Et indistinctè, ꝙ iudex possit supplere vices accusatoris
absentis, tenet Bar. sibi ꝯrius in extrauag. ad reprim. in verbo, ne-
glexit. per tex. in d. l. pen. & in l. 2. C. de aboli. idem tenet Imo. in
d. l. pen. Sed cogita, si forte Bar. hic velit, ꝙ iudex non possit pro-
cedere ad diffinitiuam reo postulante nomen aboleri, d. l. libello-
rum, §. fi. sed vbi reus non postularet abolitionem, procedat ꝯria
opin. & tex. in d. l. pen. super quo considerabis, quia non reperio
80 istud discussum. Adde † etiam, ꝙ si accusator, & accusatus ambo
absunt, iudex nihilominus in eorum absentia poterit testes exa-
minare, s̃m Bal. & Barb. in c. consuluit, col. 20. de off. deleg. quod
no. quia est quartus casus omissus per Bart. Et bene facit, quia iu-
dex potest cogere scientes ad iudicandum delictum nemine petẽ
te, s̃m glo. in l. 4. §. si tibi indicium, ff. de cond. ob turp. cau. quod in
telligit ibi Bald. procedere accusatione instituta, aliàs non potest
nisi in delictis, pro quibus iudex potest procedere per inquisitio
ne, vt supra dixi, de quo per Cyn. in l. 2. C. de his, qui ad eccl. con-
fug. & per Bar. in l. ciuile, C. de furt. Iuxta præmissa quærit quin-
81 to loco Bart. an iudex possit condemnare †victum in expensis nõ
petitis? Respondet post Dyn. faciendo duas conclusiones. Prima,
ꝙ iudex possit, quia in emergentibus post litem contestatam iu-
dex potest impartiri officium non postulatum, vt dixi supra in 4.
fallen. sequuntur *communiter* scribentes hic. Idẽ tenet Bar. in l. non
quicquid, ff. de iudi. Bar. Sal. & Mod. in l. properãdum, §. sinautem
alterutra, C. de iud. glo. Pan. & alij in c. fi. de rescript. & D. Ias. alia
adducens, in §. omnium, col. 19. Instit. de actio. Sed quia ratio hu
ius communis decisionis ostendit eam procedere solum in expẽ-
82 sis factis post lit. contes. reuoco †in dubium, an sit extendenda ad
expensas factas ante litis contesta. glo. in c. finem litibus, de do. &
contu. tenet ꝙ non. sequitur Spe. in tit. de expen. §. nunc de expẽ.
quæ fiunt post litem. idem tenet Alex. & D. Ias. in d. §. sinautem al
terutra. Contrariã sententiam tenuerunt Iac. de Are. Cyn. & Bal.
in l. sancimus, C. de iudi. Imo. in l. Paulus, j. j̃. de re iudic. Sal. in d. l.
sancimus, Imo. in c. sæpe, de appell. D. Ant. & Pan. in d. c. finem li-
tibus. Mouetur primò, quia etiam expensæ factæ ante lit. contest.
debentur officio iudicis, s̃m glo. in l. terminato, C. de fruct. & lit.
expen. ergo vr̃ rationabile, ꝙ iudex possit super eis impartiri offi-
cium non postulatum, cum subsit eadẽ ratio, ne ex lite lites fiant,
d. l. terminato, in fi. Sed potest rñderi, ꝙ licet debeantur officio iu
dicis, tñ iudex non potest impartiri officium non postulatum, ni-
si in emergentibus post litem contest. vt hic, iuncto d. §. sinautem
alterutra. Secundo mouentur per tex. in d. l. sancimus. sed ibi cõ-
stat expensas fuisse petitas, alias iudex non teneretur resarcire de
suo, prout ibi deciditur s̃m Bar. & alios hic. Tertio alleg. tex. in c.
cum dilecti, in fi. in verbo, curauimus condemnare, de do. & con
tu. Ad istum tex. potest etiam rñderi, ꝙ ibi fuerunt petitæ: sed qa
ex litera istud nõ colligitur; rñdeo aliter, ꝙ ibi tex. loquitur de ex
pensis contumaciæ, nos vero de expensis victoriæ. & rõ diuersi-
tatis est, quia contumax offendit iudicem in non comparendo, l.
vnica, ff. si quis ius dicẽ. non obtẽ. & iõ ne maiestas sua contẽne-
tur, sibi conceditur condemnare ꝯtumacem in expensis non pe-
titis, sicut ẽt conceditur mulctare contumacem nemine petente,
c. j. de iud. & dixi s̃. quæ ratio cessat in expẽsis victoriæ, & eodem
modo rñderi potest ad d. l. sancimus. Quid tenendum? Mihi pla-
cet ista vlt. opi. quæ s̃m Albe. in d. l. sancimus, ẽt seruatur de con-
suetudine. quia expensæ factæ ante litem contest. ita factæ fuerũt
ad victoriam consequendam, sicut factæ post. vñ non debent di-
uerso iure censeri, tñ quia ab eadem causa procedit, tñ quia inter
se connexitatem habent: & cõnexorum idem debet esse iudiciũ,
83 l. eum actum, ff. de nego. gest. c. translato, de constit. † Secunda est
concl. Bar. ꝙ iudex non tenet condẽnare victum in expensis non
petitis, per l. non qcquid, ff. de iud. & per reg. supra primo loco tra
ditam. sequuntur alij *communiter*. Solus Salyc. in d. §. sinaũt alteru-
tra, amplectitur ꝯriam sñiam per tex. in l. in bonę fidei, C. de reb.
cred. in verbo, oportet, directũ ad iudicẽ. Sed rñdeas, ꝙ debet in-
telligi parte petente, vt dixi supra in 2. ampliat. primi articuli. Se-
cundo, qa constat iudici victum esse condemnandum in expẽsis.
constat etiã de quantitate, habita relatione ad acta, l. j. C. de spor.
ergo tenet ex his, quæ sunt sibi nota vt iudici supplere, iuxta glo.
in l. j. C. qui, & aduer. quos. Sed tu rñdeas ex his, quę dixi supra in
5. fallen. primi articuli. Tertiò mouetur, quia condemnatio expen
sarum concernit vtilitatem publicam, vt temeritas litigantiũ cõ-
pescat, l. eum, quem temere, ff. de iud. ergo tenetur impartiri offi-
cium non petitum, l. congruit, ff. de off. præsi. sed rñdeas verum es
se, si ad vtilitatem publicam principaliter, vt dicit Bart. s̃. in princ.
secus si ad vtilitatem publicam. Secundario, vt in casu nostro. Vt
tamẽ effugias has disputationes, sis cautus, ꝙ in calce libelli, si sis
actor, vel in calce exceptionum, si sis reus, petas aduersarium cõ-
84 demnari in expensis factis, & faciendis. Et scias, † ꝙ si iudex omi-
serit condemnare victum in expensis, poterit victor per totã diẽ,
qua est lata sententia, petere, ꝙ iudex suppleat condemnationem
expensarum, & iudex supplere tenebitur, quia per totam illam
diem durat eius officium quantum ad expensas, l. Paulus, j. j̃. de
85 re iudic. Venio ad tertium principalem articulum, an in †quacun-
que parte iudicij iudex possit officium impartiri? Circa quem, aut
quæritur de officio iudicis circa radicata in persona partis, aut cir
ca radicata in persona iudicis. Primo casu iudex nõ potest officiũ,
in quod loco exceptionis proponitur, impartiri nisi in termino, in-
tra quem posset pars excipere, l. filiusfamil. §. veterani, & ibi glo.
& clarius Bal. ff. de procur. & glo. in l. si ita demum, C. eod. & Lu
do. Rom. hic. Et ex hoc redditur periculosa opin. D. Ant. & Pan.
in c. pastoralis, in fi. de except. dum dicunt, ꝙ iudex ex officio po-
test opponere exceptiones dilatorias post terminũ præfixum par
tibus. istud non vr̃ verum per text. in d. §. veterani. Ex hoc etiam
vr̃ reprehendenda cautela Bal. in d. l. ampliorem, de qua supra me
mini, & eam reprehendit Lud. Rom. hic. Nec obst. responsio do.
Alex. dicentis, ꝙ in casu d. §. veterani, iudex nõ repellendo procu
ratorem ex officio ante litem contestatam videatur illum appro-
basse: quia eodem modo potest dici, ꝙ iudex nõ faciendo proba-
tiones in termino, censeatur renunciasse facultati probandi, sicut
86 censetur renunciasse parti. Secundo casu circa †radicata in perso-
na iudicis, aut quęritur de officio iudicis circa interlocutorias, aut
circa diffinitiuas. Primo casu, aut agitur de interlocutoria facta
reuocanda, & tunc dicas vt per Bar. & scribentes in l. quod iussit,
j̃. de re iudic. Aut agitur de interlocutoria omissa facienda, & tũc
iudex potest vsque ad sententiam diffinitiuam supplere interlo-
cutoriam omissam, s̃m Imo. in c. sæpe, de appell. Bar. in l. termina-
to, versic. quæro extra glo. C. de fruct. & lit. expen. Bal. in d. §. sinau
tem alterutra, col. j. C. de iudic. & D. Ias. in d. §. sinautem alterutra,
col. penul. Nisi iudex per processum ad vlteriora videatur ꝯrium
pronunciasse, iuxta l. a procedente, & ibi Bart. C. de dilat. Secun-
do casu, quando agitur de officio iudicis circa diffinitiuam, lata
sententia expirat officium, l. iudex posteaquam, j̃. de re iudic. nisi
eadem die circa accessoria, d. l. Paulus. Circa quartum articulum,
87 †an a iudice non impartiẽte officiũ non postulatum liceat appel-
lare? Facias conclusionem negatiuam, ꝙ non licet. Ita concludit
Specul. in tit. de offic. iudic. §. impedit, quia non læsit partẽ, licẽt
non iuuauerit. sequitur Bald. in l. nec quicquam, §. vbi decretum,
col. 5. ver. pro vberiori autem intellectu, ff. de offic. procon. transit
Bart. hic in fi. idem tenent Bal. & Pau. de Cast. in l. non quicquid,
per illum tex. ff. de iudic. & Panor. in c. significauerunt, & in c. ex-
ceptionem, de excep. & in c. prudentiam, §. sexta, de offic. deleg. &
ista est *communis* opin. vt patet ex adductis per Fel. in d. c. exceptio-
nem, col. 1. & seq. Ideo dicebat Bal. in l. fi. col. 2. C. de senten. & in
terloc. omn. iudic. ꝙ a negligentia iudicis non appellatur. Sicr̃ nec
a tarditate, quia differre non est grauare, s̃m Bald. in l. fin. §. illud,
per illum tex. C. de temp. appell. Intelligas ista procedere in casi-
bus, in quibus iudex non tenet impartiri officium, de quibus su-
pra in secundo articulo, sed in casibus, in quibus tenetur, & de q-
bus supra in primo articulo, potest appellari, s̃m Pau. de Castr. in
d. l. non quicquid, & Feli. in d. c. exceptionem, qui propterea re-
prehendit Specul. in d. §. impedit. dum exemplificat hanc conclu
sionem in iudice non repellente excommunicatum agentem,
88 quem tenetur repellere ex officio, vt supra dixi. Hinc est, ꝙ †a iu-
dice requisito negligente impartiri officium potest appellari, l. j.

Cũ

C.si sæpius in inte.rest.fu.postu.& firmat Bar.in l.j.col.antepe.ff.
de iur.om.iu.Ratio.n.est,quia iudex tenet impartiri officiũ postu
latum,vt hic,& in §.præce.& a negligentia iudicis obligati ad di
ligentiam pōt appellari,ſm gl.fi.in c.legitima,de app.in 6.& in c.
89 ad aures,de simo. Plus dico,ꝙ grauamen † illatum negligentia
iudicis nunq̃ transit in rem iudicatam,ſm Bal.in c.per tuas,de te-
sti.per illum tex.sequitur d.Phil.de Peru.in c. ex ratione,col.xv.
& in c.cũ cessante,car.pe.ver.vltimo quæritur,de app. Sed pone,
90 q̇ † iudex non fuerit impartitus officium non postulatum in ca-
sib.quib.non tenet,& ad diffinitiuam processerit,a qua fuerit ap-
pellatum,an pars possit implorare a iudice applonis offm̃ nō po-
stulatum a primo iudice? vr̃ ꝙ non, quia ad iudicẽ applonis non
pertinet cognitio nouæ petitionis.l.eos,C.de app.In ꝯrium facit
quia licet a iudice applonis petere restitutionẽ in inte. l.vnica.C.
de in inte.rest.post.&c. Br̃,aut quærit,an admittat imploratio of-
ficij iudicis applonum ad effectum iudicandi grauamen, & ꝯstat
non esse admittendũ,quia iudex a quo,non grauauit. Aut quærit
ad effectum reformandi sñiam diffinitiuam, & vr̃ debere admit-
ti,d.l.vnica. Aut quo ad effectum supplendi diffinitiuam. Exem-
91 plum,Iudex † omisit ꝯdẽnationẽ expensarũ,quia non fuerunt pe
titæ,appellat:quæritur,an victor possit petere,ꝙ victus condem-
net in expensis nō petitis in prima instantia? Iste est difficilis pas-
sus,& habet duo capita. Primum est, qñ solus victor appellauit
ab omissa ꝯdẽnatione expẽsarum. Scd̃m est,qñ victus appellauit
a sñia ꝯdemnatoria. Circa primum, difficultas reducitur ad hoc
an victor potuerit appellare. Pan.in d.c.significauerunt,col.ij.te-
net ꝙ non, quia a iudice non impartiente officiũ non postulatũ
non appellatur, vt statim dixi,sequitur ibi Fel. quia hic cessat gra
uamen,ergo cessabit applo,c.cũ cessante,de app. sequuntur Bal.
& Sal.in l.fi.C.qñ prouo.non est ne. Contrariam sñiam tenent
Do.de Rota decis.353.si auditor,in nouis.sequitur d.Ant.de Bu.
in d.c.significauerunt.& Pan.sibi ꝯrius in c.finem litib.col.pe.de
do.& ꝯtu.& do.Phil.de Peru.in c.sæpe.col.fin. de app.moti,quia
etiam ab omissis pōt appellari,ſm gl.in d.c.legitima. Sed rñdeo
istud non procedere in casib.in quib.iudex non tenet officiũ im-
partiri,vt s̃.dixi.Secundo,quia licet victor,qui non petijt, nō fue
rit læsus a iudice,tñ saltem fuit læsus sua imprudentia,& leuitate
l.minorem,ff.de min.Sed rñdeo,ꝙ sibi dẽt imputare,vel recurre
re ad remediũ restonis in inte.si iusta cã fuerit impeditus officiũ
iudicis implorare.Tertio,quia petitio expensarum non dr̃ extra-
nea a cã principali,immo connexa.l.sancimus, C.de iud. vnde si-
cut licet ex noua causa reformare primam sñiam, eodem modo
erit licita reformatio circa connexa. l.Titianus. ff. quod cum eo.
92 Sed rñdeo,negando,ꝙ † iudicium expensarũ sit connexum cum
principali:nam illa in mã applonis dñr ꝯnexa, q̃ separari nō pñt,
C.si vnus ex plu.ap.Snia aũt expensarum est separadilis,patet qa
principalis potest esse condẽnatoria, & sñia expensarum absolu-
toria pp iustã cãm litigandi,d.§.si autẽ alterutra. & comprobat
93 Fel.in d.c.significauerunt,col.4.Secundum caput † est,qñ victus
appellauit a diffinitiua,& isto casu victor poterit expensas petere
in cã applonis.Et retenta opi.quam tenui in præcedenti,istud nō
procederet,si victus appellasset in passib. & punctis ꝯ se faciẽtib.
tm̃,quia tunc facientibus pro victore appellatio non deuoluitur
vt traditur in c.si duobus.de app.& per Pan.in d.c.significauerũt.
Adde pro primo membro, ꝙ si victus simplr appellauerit, possit
victor appellatus petere expensas primæ instantiæ ſm Rot. in d.
dec.353.& Perus.in d.c.sæpe,qui adducũt tex.ĩ l.oẽm honorẽ,C.
qñ prou.non est ne.& rõ est,quia appellatus pōt vti applone ad-
uersarij tanq̃ cōi,c.ex parte,& ibi no.de rescri. Nec ob.ſm eos,ꝙ
victor non possit appellare ab omissa ꝯdẽnatione expensarum,
quia sæpe consequimur ex persona alterius, quod ex nostra non
possumus,l.petendæ,C.de temp.in inte.rest.pet. Sed aduerte, si
velis tenere ꝯrium,quia tex.in d.l.oẽm honorem,loquitur qñ iu
dex absoluit victum ab expensis,vel qñ condemnauit in minori
quantitate q̃ deberet,prout declarat d.Geor.Nat.in rep.cle.sæpe,
§.quæ omnia,col.9.de ver.si.nos autem loquimur, qñ iudex omi
sit condemnationem expensarum.Nec ob.ꝙ applo sit cōis,quia
intelligo,ꝙ sit cōis quo ad petita in prima instãntia, non ad effe-
ctum,ꝙ appellatus possit de nouo petere. Circa quintum,an iu-
94 dex † negligens impartiri officium non postulatum incurrat ali-
quam pœnam.Pau.de Ca.late hic distinguit.Tu breuius sic dicas,
aut loquimur,qñ iudex non tenetur impartiri, & tunc nullã pœ
nam meretur,vt hic. aut qñ tenetur impartiri, & tunc ꝯ eum da-
tur parti læsæ actio in factum ad interesse,vt in Auth.vt diff.iudi.
§.si tamen.vel quantum æquum iudici visum fuerit,l.fin.ff.de va.
& extraor.cog.de quo per Bar.ibi,& in l.j.C.quomo. & qñ iu. &
per Alex.in §.præce.& per d.Ias.in §. præterea, col.2. Insti.de act.
95 Et adde, † ꝙ iudex negligens punire delinquentes, potest tanq̃
conscius criminis conueniri,l.non solum,& ibi no.Bal. C.de cō.
& mer.Item iudex negligens impartiri officium in casib.quibus
tenetur,potest officio priuari,l.si quos, C.de off. præfect.prætor.
Et iudex negligens mulctare contumaces,& pœnas fisco scribe-
re,vel officium interponere in exactione debitorum fiscalium,
priuari potest omnibus salariis, & emolumentis acquisitis in
96 officio,l.iudices,C.de annon.& tribu.lib.decimo.Et † de pœna
negligẽtis facere iustitiam,videas plenissime Parid. de Put in tra-
cta.syndi.§.sindicantur ẽt officiales rõne denegatæ, vel neglectæ
iustitiæ.& in §. negligentia,& aliqua p Fely.in c. excõicauimus.
97 col.2.de hær.† Circa sextum, an in dubio præsumendũ sit iudi-
cẽ fuisse offm̃ impartitum ad petitionẽ partis? vr̃ ꝙ non, qa peti-
tio partis est quædã solennitas extrinseca, q̃ in dubio non præsu-
mitur,l.quęcunq;,§.fi.ff. de publ.act.vide gl.in l.sancimus, in ver
bo,p contumaciam,C.ad Treb.q̃ instituit practicãtes,ꝙ faciãt in
actis registrari,qualr instante & requirente parte,iudex fuit offm̃
impartitus. In ꝯrium facit, qa citatio in dubio p̃sumit fcã ad pe-
titionẽ partis, ſm d. Ant.Pan. & alios in c.j.de iud. Item facit; qa
si in libro mercatoris reperiatur aliquid scriptũ, quod ad meas
rõnes faciat, istud scriptũ pręsumit ad petitionẽ meam ſm Bal.
in l.edita,C.de edẽ.Itẽ facit,qa testis in dubio præsumitur ad pe-
titionem partis deposuisse, & non vltro se obtulisse, ſm Do. de
Rot.decis.372.fuit dubitatum, in nouis, sequit Fely. in c.2.col.7.
de testi. Quid tenendum? Mihi placet prima opi. nisi iudex fue-
rit impartitus offm̃ super actu requirente impensam, tunc præ-
sumitur interuenisse petitionem eius, cuius interest talem impẽ
sam facere p ea q̃ tradit Bar.in l.cũ seruus,ff.de verb. obl. p illum
98 tex.& per tex.in l.fi.C.de ali.pupil.præst.Ista est † rõ,quare citatio
præsumat fcã ad petitionem partis, qa in citatione faciẽda requi-
rit impensa, l.j.C.de spor. & sequit Fely.alia adducens in c.sicut,
col.pe.de re iud.tradunt Moder.in l. sciendum, ff. de verb.oblig.
99 Circa vltimum, an sufficiat † illa gñalis petitio, peto ius, & iusti-
tiam ministrari.& vr̃m benignum offm̃ impartiri. Pan.in c.fi.in
fi.de iureiur.rñdet, ꝙ sic, idem tenet Pau.de Ca.in d.l. vnica, C.
vt quæ desunt aduo.iudex ipse supple.& Bal. in l. properandum,
§.si autẽ alterutra,C.de iud.sequit d.Ias.in §.omnium,col. 20. In-
sti.de actio.Contrarium tñ vr̃ tenere idẽ Ias. in repe.l. admonen-
di,ff.de iureiur.vbi dicit Pan. in d.c.fi. dicentem, gñalem petitio-
nem sufficere,debiliter locutum fuisse.& pro ista sñia facit, quia
petitio illa gñalis restringenda vr̃ ad petita in libello, argu.l.si de
certa re.C. de transa. ergo non vr̃ extendenda ad incidentia, vel
emergentia. Cõfirmatur, qa & si pars in libello petierit p se sen-
tentiam ferri iustitia mediãte, non tñ iudex pōt sibi dare dilatio-
nes ad probandũ, nisi petant, iuxta ea, quæ s̃. dicta sunt, merito
100 cõsultius † est,ꝙ actor in libello,& reus in exceptionib.petat ius
& iustitiam ministrari, & offm̃ impartiri super deductis, & de-
ducendis, ac emergẽtib.incidentib. & cõnexis, ac eorum singu-
lis. Ex istis remaneat declarata prima pars huius tex.Venio ad
101 secundam, ex qua colligo plura.Primo, ꝙ iudex † requisitus ex-
tra locum iudicij non tenetur de neglecta iustitia. quod facit ad
mãm repręsaliarum,vt hic per Bal. Secundo no. ꝙ paria sunt nō
facere, vel minus legitimè.ad idẽ tex.in l.quoties, vbi Moder.ff.
102 qui satis.cog. Tertio no. ꝙ † non dicimur postulare a iudice, nisi
postulemus ab eo sedente pro tribunali, ad idem tex. in l.j. §.po-
stulare.ff. de postu. Quod inducit Bal.hic ad qō. statuti disponen-
tis testimonium nō insinuatum posse insinuari, donec fuerit po-
stulatum cassari.Istud intellige. Primo in his, q̃ requiruntur cau-
sæ cognitionẽ,l.a procedẽte,C. de dila.secus vbi nulla requiritur
causæ cognitio,§.serui, Insti.de liber.l. nec quidq̃, §. de plano,ff.
de offi. Procon. Secundo intellige in his, quæ aguntur in figura
iudicij, vt hic,alias secus.l.2.§.dies, ff. quis ordo in bon.pos.ser.
103 Tertio intellige † in his, q̃ plenam requirũt causæ cognitionem,
secus si non plenam,l.voluit,ff.de interro.act.quam sic intellexit
Bar.in d.l.a procedente.Sed Bar.hic super hoc dubitat,& ego nō
credo verum per istũ tex. & tex.d.l. a procedente. Vnde aliter re-
spondeas,ꝙ ẽt ea, quę requirunt summariam cãæ cognitionem,
expedienda sunt iudice sedẽte pro tribunali:Sed dr̃ia stat in hoc,
quia ea quæ requirunt plenam cognitionem, sunt postulanda,
& expedienda iudice sedente pro tribunali in loco maiorum so-
lito,& eminenti,l.pe.ff.de iust. & iu. Ea vero, quæ summariã co-
gnitionem exigunt, possunt postulari, & expediri iudice seden-
te pro tribunali,vbicũq; sedere voluerit,etiam si domi,vel in via.
104 ita debet intelligi tex.in d.l. voluit. Ex quo infertur, ꝙ in causis
summarijs iudex non posset ferre sententiam deambulando,
oportet eum sedere pro tribunali. Quamquam Lud.Ro.in sing.
729. de vno summario tenuerit contrarium, & male.nec gl. in d.
l.voluit, quam ipse allegat,istud dicit,immo sentit oppositum,si
recte intelligatur. Vltimo no. ꝙ cautio damni infecti debet peti
105 iudice sedente pro tribunali. Sed quæritur, an in † causa damni
infecti requiratur libellus. Spe.in tit. de libel.concept.§. nunc di-
cendum, ver.32. respondet, ꝙ sufficit qualis qualis petitio etiam
sine scriptis. & p eo facit,quia cã damni infe.indiget celeritate,l.
j.§.e.nam in cã alimentorum, q̃ celeritatẽ expostulat,non reqrit
libellus,l.si quis a liberis, §.si vel parẽs, ff.de lib. agno.l. pen.ff.de
his,q sunt sui.& pro eo facit gl.in l.q bona, §.si alieno, ĩ. eo. quæ
tñ loqtur in alio casu, vt aduertit Bar. hic in fi. melius facit glo.in
rub.ff.de interr. act. quæ vult, ꝙ non sit necessarius libellus, vbi
imploratur offm̃ iud.cui tñ glo.pōt rñderi, ꝙ loquitur de officio
iudicis mercenario,nos aũt loquimur de officio nobili. Contra-
riam opi.ꝙ requiratur libellus,tenet Gul.de Cu. Bar.Ang. Imo.
Pau.de Ca.& *communiter* alij.hic .Idẽ tenẽt Inn.& Io.And.in c.j.
de libel.obla.moti pluribus fundamentis.Primo per istũ tex.qui

requirit, ꝙ cautio dãni infecti petat a iudice sedẽte pro tribunali, sed parũ facit, quia dilationes petunt iudice sedẽte pro tribunali, l.a procedente, C. de dila. & tñ in petendis dilationib. nõ requirit libellus. Secundo mouentur per tex. in §. toties, s̃. ea. l. sed loquit de libello denunciante petitã fuisse cautionẽ, vt ibi per gl. nõ de libello ɔuentionali. Tertio mouent per tex. in l. prætor ait. & in l. qui bona. §. fi. j̃. eo. vbi in cã dãni infecti requirit causæ cognitio, ergo libellus, & litis contestatio ſm eos. sed ista ɔña non est vera, vt patet in cã alimẽtorũ, & in causis, in quibus procedit sine figura iudicij, de quib. in cle. sæpe, de ver. sig. & aliis multis, vbi proceditur cã cognita, & tñ libellus non est necessarius. Quarto mouẽtur, quia cautio dãni infe. petit officio iudi. nobili, l. stipłonũ aliæ, in prin. ff. de ver. obl, & no. per gl. in l. inquilino, j̃. eo. & in forma
106 iudicij, vt hic. ergo † requirit libellus ſm gl. ĩ l. 2. §. dies. ff. quis or. in bo. poss. ser. & in l. j. in prin. ff. de eden. & in l. de submersis, C. de nau. lib. xj. firmant Bar. & alij, in l. nec quicq̃, §. vbi decretum. ff. de off. procon. & concedunt Can. qñ implorat offi. iud. nobile loco actionis, per tex. in c. fi. de offi. iu. Sed ad istud põt rñderi, ꝙ fallit in casibus egentib. celeritate, vt in cã alimentorũ, & damni infec. ſm Iac. But. in l. j. ff. de iur. om. iu. quẽ sequit Imo. in d. c. fi. col. pen. Vltimo mouent, quia in nũciatione noui operis requiritur libellus, vt per gl. Bar. & alios in l. de pupillo, §. qui opus, s̃. ti. j. ergo ẽt requirit in cã dãni infe. q̃a nun. no. ope. fit ẽt cã dãni infe. l. j. §. nunciatio fit, s̃. ti. j. sed istud est, de quo disputamus. non enim ex hoc õndit, ꝙ in nunciatione, q̃ fit cã dãni depellendi, libellus requirit. Quid tenendũ? Bar. hic dicit istum artic. esse ambiguũ pp varietatem opinionũ, in tñ ꝙ sñia lata sine libello non posset dici nulla tanq̃ prolata ɔ̃ ius, cum pp varietatẽ opinionũ ius reddat dubiũ, ſm gl. in proœ. C. in ver. certas. Sed istud dictũ Bart. in proposito non vr̃ verũ, postq̃ apparet *communem* esse opi. ꝙ requirat libellus.
107 † nã paria sunt iudicare ɔ̃ legẽ, vel ɔ̃ cõem sñiam Doct. & vtroq; casu sñia est ipso iure nulla, ſm Bar. in l. cum ꝑlatis, & ibi D. Ale. & Mod. j̃. de re iu. & Pan. in c. j. extra eo. tit. de re iudi. Sed Pau. de Ca. in isto puncto arbitratur distinguendũ, an appareat domum esse ruinosam, vel ne. Primo casu non sit necessarius libellus, secũdo vero sic. Et pro ista distinctione facit, quia qñ implorat offic. iud. nobile super executione rei iudicatæ, non requiritur libellus, q̃a implorat officiũ super re liq̃da, ſm Pan. in d. c. fi. in fin. & hanc distin. admittit Maria. Soc. post Hostien. in c. j. fallen. 24. de libel. obla. dicens tandem istud esse arbitrariũ considerato periculo im
108 minentis ruinæ. Quæritur vltimo, an † in cã damni infe. requirat litis ɔtestatio. Bar. rñdet, ꝙ sic, ꝑ fundamenta s̃. adducta, ꝙ reqrat libellus. Nec ob. ꝙ hęc cã sit summaria, q̃a ẽt in summariis requiritur litis contest. l. tigni. §. idem scribit, iuncta l. 3. §. sciendum est aũt non solũ. ff. ad exhi. & declarat late Bar. in extraua. ad repri. in verbo, summarie. Ista opi. mihi placet, retentã opin. ꝙ requiratur libellus, q̃a valet ɔña, requirit libellus, ergo litis ɔtest. auct. offeratur, C. de lit. conte. Sed retenta ɔ̃ria sñia, ꝙ nõ requiratur libellus, vr̃ dicendũ, ꝙ nec ẽt requirat litis contest. nam si libellus, qui est origo, & fundm̃ litis, põt omitti, multo magis litis contest. quæ su
109 per libello fundatur. Et sicut sine † sacro baptismi alia sacramẽta nihil valent, c. veniens, de presby. non bap. sic sine libello non tenent aliæ partes iudicij, c. j. de libel. obla. ergo vbi libellus non requiritur, cætera extra ordinem peragi possunt, ita dicunt Io. An. D. Ant. & Maria. Soc. in c. quoniam frequenter, col. 18. vt lit. non contest. Sed Car. Flor. in cle. sæpe, in prin. q. 13. de verb. signi. non admittit hanc consequentiam, cum multi sint casus, in quibus non requiritur libellus, & tamen necessaria est litis contest. Et ex istis cum laude Dei remaneat vtiliter, vt puto, expeditus iste §.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio huius rubricæ, communiter approbatur tanquam continuatio Legislatoris, & nouis argumentis defenditur. & nu. 2.*
3 *Contrariorum an sit eadem disciplina, late.*
4 *Contrariorum, in quibus est eadem ratio, in vtroq; eadem etiam est iuris dispositio directo, & non per contrarium, secus vbi diuersa. nu. 6.*
5 *Argum. a cõtrario sensu nõ hẽt locũ, qñ in vtroq; cõtrario militat eadẽ rõ.*
7 *Sorore exclusa a statuto a successione fratris, an contra videatur frater exclusus a successione sororis.*
8 *Testamẽtum si vigore statuti possit fieri per duos testes, an reuocatio illius possit etiam fieri per duos.*
9 *Solẽnitas, quæ requiritur in confessione actus, etiã requiritur in dissolutione.*
10 *Mulier si non possit contrahere sine consensu proquinquorum, non etiam poterit distrahere.*
11 *Statutum disponens, quod acquisita per fratres sint communia, intelligitur etiam disponere quod etiam sint debite communia.*
12 *Condemnatione prohibita, an censeatur prohibita absolutio. remissiue.*

De acquirenda possessione, Rubrica.

Iste tit. cõtinet mãm vtilem, subtilem, & speculatiuã, in qua enucleanda sequar ordinem Bar. omissis pluribus impertinentibus sub quib. insistunt Nouissimi. Glos. rubri. duo facit. Primo continuat titulum. Secundo, rñdet tacito quæsito. In j. parte gl.
1 *communiter* approbatur, q̃a † ista fuit continuatio Legislatoris in §. fi. Insti. de vsu & habi. quidã tñ dñt, ꝙ continuatio, de qua ĩ l. §. fi. bñ adaptatur ad tit. de vsuca. q̃ seqt istũ tit. & per quã vsuap. & præscriptionem acquiritur dñium de iure ciui. sed nõ bñ adaptatur ad istum tit. Nec ob. ꝙ possessio sit necessariũ pręambulũ ad vsucap. & præscrip. l. sine possessione, s̃. de vsuca. quia secũdũ Are. est etiam necessarium præambulũ ad acquirendũ dñiun de iuregẽtium, quod sine tradõe, vel apprehensione nõ acquirĩtur, l. traditio, s̃. tit. j. l. j. §. j. j̃. eo. vnde hac rõne attenta inferunt, q̃ iste tit. debebat etiam anteponi tit. præce. Ad istud contrarium accõmodantur quatuor solões per scribentes hic, quas seriosius refert hic do. Ias. & tres computat, vt per eũ hic. Sed tu dicas ꝙ pos-
2 sessio non est cã acquirẽdi † dominium de iuregentium, sicut est cã acquirendi dñium de iure ciui. capiendo possessionem prout est ius insistendi rei non prohibitæ possideri, qđ sic probatur: de iuregentium dñium acquiritur tradõne uel apprehensione, iuribus præallega. & sic traditio, & apprehensio sunt causa immediate acquirendi dñium de iuregentiũ, & non ipsa possessio, quinimo tradõ & apprehensio sunt ẽt cã acquirendæ possessionis, l. quemadmodũ, j̃. eo. vñ impołe est, ꝙ cã acquirẽdę poss. sit idẽ, quod ipsa possessio, cũ cã aliud sit q̃ causatum, l. licet, §. ea obło, ff. de ꝑc. Non ob. tex. in d. §. j. dũ dicit, ꝙ dñia a naturali possessione originem trahũt, q̃a ille tex. intelłr de apprehensione, & sic de poss. facti: nos aũt loqmur de posses. q̃ est ius. & de ista loquit iste tit. In ea. gl. ibi, quia contrariorum eadem est disciplina. quidam dicũt ꝙ attenta hac rõne superflua sunt illa verba, vel amittenda possessione, de quib. in rub. q̃a cognito vno de ɔ̃rijs, & sic qualr acquiratur possessio, sequitur cognitio alterius, qualr admittatur Sed tu dicas ꝙ acqrere, & amittere non sunt ɔ̃ria, quia circa idem subiectum in eodem tpe nõ pñt cõcurrere, sicut amittere & retinere, q̃ directo ɔ̃riant, & circa idem priuatiue opponunt, vt dñt Dialectici. Captata occasione Are. & Mod. examinãt istud brocardicum, an ɔ̃riorum eadẽ sit disciplina: & meo iudicio satis impertinenter, sed postq̃ oẽs Mod. insistunt, ego breuissime aliqua
3 subijciam. Sit igit regula, † ꝙ ɔ̃riorum eadem est disciplina. Ista regula põt duplr intelligi. Primo, vt sit eadem disciplina, i. cognitio, ita ꝙ cognito vno ɔ̃rio, cognoscit alterum, & sic intellecta verissima est, l. pe. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & ibi Bal. infert ad plures qões in practica. ad idẽ tex. Insti. de tut. in prin. & clarior tex. in l. qui accusare, j̃. de accus. & isto mõ intellexit glo. hic. Secundo põt itelligi, vt sit eadẽ disciplina, i. dispõ. ita ꝙ dispositum in vno cõtrario, idem intelligat dispositũ in alio. Et adhuc ista intelligentia capit duplicem sensum. Primo vt ɔtrariorum sit eadem dispõ per ɔ̃rium. Secundo, vt sit eadem dispõ de directo. Primo ergo sit regula, ꝙ ɔ̃riorum, in quib. est ɔ̃ria ratio, eadem est dispõ, secundum naturam contrariorum, l. & si contra tab. ff. de vul. & pu. l. si ex toto, in prin. ff. de leg. j. c. 2. j. q. i. cum si. Hinc dicimus ꝙ id qđ operatur propositum in proposito, idẽ operat oppositũ in opposito, l. fi. §. fi. ff. de leg. 3. & §. plus, Inst. de act. c. hospitiolum, 22. dist. Et ꝑpea dicebat Ro. ɔsi. 446. primus propositæ consultationis articulus, in 2. dubio, ꝙ ꝑ tradõnem instrorum facta alicui probatur factũ mandatũ, sicut ꝑ repetitionẽ instrorum
4 probatur reuocatio mandati. Secunda regula sit, ɔtrariorum † in quib. est eadẽ rõ in vtroq;, est ẽt eadem dispõ directo. & non per ɔ̃rium. in istis terminis loquitur gl. in cle. fi. in verbo, repulsione. de appel. quæ vult, ꝙ admissio exceptionis peremptoriæ dicatur sñia interlocutoria, q̃a non diffinit negotium principale: eo mõ repulsio exceptionis peremptoriæ erit interlocutoria, quia est eadem rõ, cum non diffiniat principale negotium. & istud declarat glos. in l. si quis negotia aliena, j. ff. de neg. gest. Hinc dicimus, ꝙ argm̃ a ɔ̃rio sensu locum nõ habet, qñ in vtroq; ɔ̃rio militat eadẽ rõ, secũdum gl. in l. cum p̃tor, in prin. ff. de iud. & in cle. j. de rescri.
5 Ex istis infertur alia † conclusio, quòd vbi in ɔ̃rijs nõ est ɔ̃ria, vel eadem rõ, sed diuersa, tunc ɔ̃riorum eadem non est dispõ directo nec per ɔ̃rium, sed est diuersa dispositio, l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de ver. obl. l. in fundo, ff. de rei ven. inducendo vt ibi per Bar. Et bene facit quod dicit gloss. in l. 2. ff. de acq. hær. quæ vult, ꝙ adiens hereditatem pro parte cẽseatur adire in totum, & tñ repudians partem non censet repudiare totũ. Istud est, q̃a in vtroq; ɔ̃rio militat diuersa rõ: nam aditio est habitus, qui recipit incrementum necessarium, repudiatio vero est priuatio, cui nihil accedere põt, vt ait ibi Bar. Præmissa † regula inducitur ad varias qõ
7 nes. Primò ad statutum excludẽs sororẽ a successione fratris, an ẽt frater censeatur exclusus ab hr̃ditate sororis. Bal. in l. lege 12. C. de legi. hær. in fi. rñdet ꝙ non, quod facit ɔ̃ istam reg. ſm Docto. hic *communiter*, & ĩ d. §. sacrã. sed aduerte, quia ista non sunt ɔ̃ria, sed potius correlatiua, & ideo cũ deposita in vno ex correlatiuis intelligantur disposita in altero, l. fi. C. de indi. vidui. tol. l. j. C. de cupre. lib. 11. ista decis. non vr̃ vera, & ɔ̃rium tenent Mod. Senen. hic, maxime quia ius succedẽdi debet esse reciprocũ. §. filium, in Auct. qui. mo. nat. eff. sui. coll. 7. & l. cõmuniũ, C. de na. lib. Et pro ista opi. Senẽ. facit qđ consuluit Cur. Senior ɔsi. 11. Statuto Parmensi. vbi decidit, ꝙ statutũ prohibẽs maritũ relinquere vxori vltra cẽtum libras, censetur etiam ꝓhibere vxorẽ plus relinquere marito. Et ista opi. magis placet, nisi statutũ excludat sororem

rorē a successione frīs fauore agnatorū, quia tunc cessat rō corre latiuorū in altero correllatiuo, & ꝯnter non habet locum regula correllatiuorū, l. curatorē, cū glo. C. de interd. mat. c. j. de loca. tra-
8 dit Bar. in l. an inutilis, ff. de accep. Secundo infertur † ad statutum disponens, ꝙ testam̄ possit probari per duas testes, vt intelligatur ēt disponere, ꝙ reuocatio testī possit probari per duos testes, ꝑꝑ regulam ꝯrium, ſm Alex. & Mod. hic, & in d. §. sacrā. Sed aduerte quia minus ad propositum adducitur regula ꝯriorū ad hanc qō. quia ꝯfectio testī, & reuocatio testī, non sunt ꝯria respectu actus agēdi, de quo quærit̄, quia eodē tpe sil̄ cōcurrere nō pn̄t, licèt essentialiter sint ꝯria sicut mors & vita: decisio tn̄ in se vera est. confirmat gl. in l. cū proponeretur, aliàs ꝑponebat̄, ff. de leg. 2. q̄ glo. multum ornat Ale. hic, & d. Ias. in l. fi. col. 4. vbi dubitat. C. de bo. pos. ſm tab. & d. Alex. consi. 115. col. 2. lib. 2. facit tex. in l. hæredes
9 palam, & quod ibi Bar. ff. de testa. Nam ea † solennitas, q̄ requirit̄ in cōfectione actus, est ēt necessaria in dissolutione ſm gl. in l. ab emptione, ff. de pac. vbi Mod. Silr̄ statutum, quod nō valet absq; confirmatione superioris, non poterit etiam reuocari sine licentia superiotis, ſm Fely. in c. cum accessissent, col. j. de cōsti. Et si caplm̄ non pōt instituere procuratorem sine consensu prælati, non etiā poterit reuocare procuratorem vt per Fely. in c. edoceri, col.
10 5. de rescr. Et si † mulier non pōt ꝯhere sine ꝯsensu propinquorū, non ēt poterit distrahere, ſm Bar. in l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pac. declarando vt per Ro. consi. 194. facit tex. in reg. oīs, de
11 reg. iur. in antiq. Tertio infertur † ad statutum disponens, ꝙ acquisita per frēs sint cōia, vt intelligat̄ disponere ꝙ ēt debita sint cōia, quia. hoc dictat natura ꝯriorū. hoc ēt suadet reg. ſm naturam, ff. de reg. iu. & tex. in l. vnica, §. pro scđo, C. de ca. tol. l. manifestissimi §. sed cū in scđam, C. de fur. & facit ꝯsiliū Bald. 97. quidā Ioannes, li. j. Nec ob. si dicatur, ꝙ hoc mō vnus frater poterit alterū depauperare: quia possumus rn̄dere, ꝙ cum possit ēt ditare, non est habenda consideratio ꝙ possit depauperare, l. fideicommisso, C. de transf. Præterea consultum est fratri, si videat fratrem male vti sua
12 substantia, ꝙ petat diuisionem. Quarto infertur, ꝙ prohibita † cōdēnatione, censeatur prohibita absolutio. confirmat Are. hic ꝯ glo. in cle. j. de hęre. Iste est articulus disputabilis, qui cadit ꝓprie in l. 3. ꝗ. de re iud. ibi reseruo dicendum. de quo videas Fel. in c. nō pōt, col. 2. de re iud. Contra hanc reg. ꝯriorum obst. tex. in c. fi. de verb. sig. vbi concessa facultate minuendi numerum canonicorū non censet̄ cōcessa facultas augendi. Quidam rn̄det, ꝙ ille tex. loquitur in mandato, quod est stricte interpretandū, c. cui de nō sacerdotali, de p̄ben. in 6. fuit rn̄sio Pan. in d. c. fi. sed nō placet, quia reg. ꝯriorum procedit ēt in mā̄ stricte interpretanda, vt patet ex p̄ dictis, vt firmant Are. & Socy. hic. vnde rn̄de alr̄, ꝙ ibi non habet locum regula ꝯriorum, quia in altero ꝯrio non militat ꝯria rō necessaria: nā diminutio numeri canonicorū ꝑꝑ diminutos redditus ecclesiæ cōcedit̄ ea rōne, ne canonici in opprobriū ecclesiæ cogantur mendicare, si non hēant vn̄ viuant, c. Eps̄, & c. cum ſm, de p̄b. sed in ꝯrio nō est necessaria ratio ꝯria, s. ꝙ augmentatis redditibus debeat augeri numerus canonicorum, cū possint superexcrescentes redditus conueniri in aliam vtilitatem ecclīæ, vt dr̄ in d. c. fi. Vltimo ꝯ hanc reg. ob. tex. in l. si iurauero, ff. de iure patr. iuncta l. eum qui, §. si libertus, ff. de iureiu. Glo. in d. l. si iurauero, rn̄det spāle esse fauore libertatis. quod si verum est, idem dicendū esset fauore piæ causæ, quia de libertate ad piam causam bonum est arg. ſm Bar. in l. proxime, §. nomen, ff. de his quæ in testa. delē. Sed tu rn̄de, ꝙ ibi in ꝯrio non est contraria ratio, vt delarat Bart. assignando rationem diuersitatis, & do. Ias. in d. §. si libertus.

SVMMARIVM.

1 Possessio vnde dicatur. & nu. 17. latius.
Possessio cur potius denominetur a pedibus, quàm ab alia corporis parte, & cur potius a corpore, quàm ab animo. remissiue.
2 Dominia rerum sola apprehensione olim acquirebantur, hodie autem requiritur titulus, & cur iuregentium res fierent occupantis. vide nu. 3
4 Capta in bello an statim efficiantur capientium, & quomodo intelligatur verbum, statim, quod limita & declara nu. 6. & 7.
5 Recuperans bona capta in bello, an teneatur illa restituere primo domino.
8 Insulæ in mari natæ dominium occupanti conceditur.
Veneti cur non tenentur recognoscere Imperatorem.
9 Lapilli, gemmæ, & margaritæ differunt.
10 Meretrix accusata, ꝙ meretricem lapillo percussit, an debeat condemnari, cum dictio, lapillus, habeat tam varia significata.
11 Libellus alternatiuus admittitur, quando concludit in quacunque parte alterenatiui intentionem libellantis.
12 Statutum prohibens, ꝙ mulieres non portent gemmas, non intelligitur prohibere ne portent lapillos & margaritas.
13 Lapilli, gemmæ, & margaritæ inuenti in littore conceduntur occupanti, & quid si alibi inueniantur quàm in littore maris.
14 Erema an concedantur primi occupanti, & an presumantur habita pro derelictis. nume. 15
16 Dominus territorij an præsumatur dominus eremorum illius territorij.
18 Etymologia, descriptio, allusio, deriuato, & compositio, an sint sinonyma, & de horum verborum significatione.
19 Argumenrum ab etymologia vocab[illegible] [illegible]e.
20 Diffinitio & etymologia in quibus inter se differant.
21 Argumentum ab etymologia affirmatiue est valitum, si etymologia reperiatur euacuare etymologiatum specialiter.
22 Argumentum ab allusione vocabuli non valet affirmatiue, nec negatiue, nisi ad verificandum ipsam allusionem.
23 Communis vsus loquendi præualet etymologiæ, ideo non valet arg. ab etymologia, quando communis vsus loquendi illi repugnat.
24 Res mobiles an proprie possideantur.
25 Possessiones suas, vel rerum suarū si quis alicui legauerit, an censeatur etiā legasse res mobiles.
26 Possessionis diffinitio quæ sit.
27 Possessio quotuplex sit. latissime.
28 Genus apud Legistas idem est, quod species apud Dialecticos.
29 Possessio ciuilis quid sit late, & quid naturalis. nu. 33.
30 Possessio naturalis quos effectus pariat.
31 Dominium directum rerum mobilium acquiritur per vsucapionem, vtile vero per præscriptionem rerum mobilium. de veritate tamen remissiue.
31 Dominium acquisitum per præscriptionem est verum dominium, quando contrariatur directo: dominium vero emphyeutæ & vasalli nequaquam.
34 Vsufructuarius an solum habeat naturalem possessionem, an vero etiam ciuilem quasi possessionem iuris vtendi, & an naturalis vsufructuarij causet effectum præscriptionis iuris vtendi, & acquisitionis fructuum.
35 Possessio corporalis quid sit.
36 Possessio ciuilissima quæ dicatur.
37 Possessio, quam habet hæres virtute statuti disponentis, ꝙ posses. defuncti continuetur in heredem, dicitur ciuilissima, & non causat interdictum recupedæ. quod qualiter procedat ibi traditur.
38 Quasi posses. ciuilis & naturalis, an sit dabilis in iuribus incorporalibus, sicut in rebus corporalibus.
Quasi possessio quid sit.
39 Seruitutes prædiales an possideantur ciuiliter, & naturaliter. latissime, & de præscriptione illarum.
40 Libellus & sn̄ia in actione confessoria & negatoria formantur noīe prædij.
41 Posses. naturalis an retineatur in iuribus incorporalibus per actum naturalem absque alicuius animo, & an talis posses. naturalis sufficiat ad præscribendum. nu. 42.
43 Seruitutis ius an possideatur a fundo. & sic an fundus ipse præscribat seruitutem.
44 Detentatio an sit iuris vel facti.
45 Possessio quo iure introducta sit. late nu. 47.
46 Ius gentium est duplex. de veritate tamen ibi.
48 Detentatio quam habet missus in posses. ex primo decreto, at sit de iu. ciui.
49 Dominium an acquiratur sine possessione in his, quæ in nullins bonis sunt.
50 Dominium an perdatur amissa pos. rerum, quæ prius in nullius bonis erant.
51 Posses. solo aspectu acquiritur, intellige & declara tripliciter.
52 Res non dicitur inuenta solo aspectu, ex quo infertur vt ibi.
53 Statutum disponens, ꝙ inuentus cum armis de nocte puniatur tali pena, an debeat intelligi de apprehenso, & non de conuicto testibus.
54 Inuenta res propriè dicitur solo aspectu.
55 Statutum dans præmiū inuenienti delinquentē, debet intelligi si apprehēdat.
56 Gemmæ, & lapilli, an dicantur inuenta statim ꝙ sunt visa, & sic an acquirātur primo videnti, non primo apprehendenti.
57 Possessio an, & quando transferatur per traditionem clauium. 58. & 59. vbi vide quæ requiratur, vt per traditionem clauium acquiratur posses.
60 Executor an posit solo aspectu transferre tenutam vel possessionem, & traditur nu. 63 & 65. vbi etiam beneficij possessionem tempore pestis potest quis solo visu apprehendere.
61 Sequestratione fructuum a partibus verè consentientibus transfertur possessio in sequestrum.
62 Poss. beneficij transfertur per inuestiturā factam in re presenti. & quæ sit rō.
64 Possessio ab alio occupata nunquam trasfertur per actus fictos.
66 Possessio per aspectum, an possit transferri a tutore & curatore non habentibus speciale mandatum, quod limita ut in nu. 67.
67 Tutor, curator, prælatus, & similes, non possunt per constitutum transferre possessionem.
69 Bellum quod dicatur illicitnm, & quod licitum.
70 Possessio qualiter perdatur.
71 Possessio naturalis iuncta cum ciuili amittitur in continenti, quod res possessa desinit esse in conspectu.
72 Possessio naturalis rei, quæ est in conspectu, vel proxima conspectui, non admittitur per egressum de fundo.
73 Possessio naturalis amissa per absentiam, recuperatur statim quòd res est in conspectu, vel proxima conspectui.
74 Possessio naturalis, quæ retinetur per alium, non perditur etiam quod ille ꝯ sinat insistere. intellige ut ibi.
75 Possessio naturalis, quæ sola est in vsufructuario & similes, non perditur per absentiam a re.
76 Poss. naturalis iuncta cū ciuili cur perdatur ꝑ discessū, & non sola naturalis.
77 Possessio ciuilis indistincte retinetur animo. fallit vt ibi.

POssessio. Sequitur l. j. quę diuiditur in tres partes. In prima ponit̄ etymologia possessionis. In secunda, quæ est ibi, dominiumque ponitur effectus possessionis, qui erat olim. In tertia effectus, qui est hodie. Rectius dixisset Barto. qui remansit hodie.

sumatur per Bar. sed vr̄ imperfectum summarium, quia capta in
bello erant in bonis hostium, de quib. in summario nulla fit men
1 tio. No. primo, ꝙ possessio dicta est a pedibus, alii dicunt sedibus
de quo dicam in gl. Sed retēta communi, ꝙ dicatur a pedibus, quo-
tidie nascuntur difficultates. Prima, quare magis de nominetur a
pedibus, quam ab alia parte corporis. Secunda, quare magis de-
nominetur a corpore quam ab animo, cum animus sit dignior,
& ita necessarius ad acquirendam possessionem sicut corpus, l. 3.
in prin. & l. quemadmodum, j̃. eo. d. Ias. & alii late insistunt, tu di
cas, vt late dixi in rub. extra de causa pos. & ꝓprie. vbi nouiter assi
2 gnaui plures rationes. Secundò no. ꝙ † de iuregentium dominia
rerum sola apprehensione acquirebantur, hodie vero requiritur
titulus, l. nunquam. s̃. tit. j. Nisi in casibus, de quib. in tex. & de qb.
j̃. Sed quæ nam fuit rō iurisgentiū, ꝙ res fierent occupātis? Mod.
Senen. rñdēt, quia eo iure bona erāt in nullius bonis, merito oc-
cupanti cōcedebantur, §. quod enim. Insti. de re diui. Sed tu consi
dera, ꝙ iuregentium bona desierunt esse cōia: nam eo iure distin-
3 cta fuere dñia, l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu. Ratio † autē quare de-
sierūt esse communia, esse potuit, ne dñia rerū essent in incerto.
ar. l. j. j̃. de vsucap. nam cum liceret cuilibet de iuregentium vti re
bus tanq̃ communibus, incertū videbatur cuius essent. Et si quę
ras, quæ fuit ratio rōnis, rñdet S. Tho. 2. 2. q. 66. artic. 2. ꝙ ratio fuit
triplex. Primo, ne bona rōne cōionis negligerentur, l. 2. C. qñ &
quib, quarta pars debe. lib. 11. Secundo, vt euitaretur cōfusio. nā
ordinatæ res tractantur, si singulis tanquam propriæ gubernādę
tradantur, c. j. & 2. 89. dist. Tertio fuit, vt euitarentur rixæ & discor
diæ, quę ex cōione nascuntur, l. si non sortem, §. si centū. ff. de ꝯd.
4 inde. & ista rō assignatur Gen. 13. Tertio † no. ꝙ capta in bello sta-
tim efficiuntur capientium. concor. tex. in l. naturaliter. §. fi. s̃. titu.
proxi. & in §. item ea, quę ab hostib. Instit. de re. diui. & vide Ang.
in §. si ab hostibus. Insti. quib. mod. ius pat. po. sol. Sed quæritur,
qūo hoc loco intelligatur verbum, statim. vr̄ dicendum intra tri-
duum, arg. gl. in l. 3. §. eum igitur qui, j̃. de vi, & vi ar. vel statim, i.
postq̃, is a quo fuerūt capta, diuertit ad extraneos actus, & sic post
quam desinit possidere, suspicando non posse recuperare, l. clam
possidere, §. qui ad nundinas, j̃. e. Sed. gl. & ibi Ang. & Sal. in l. ab
hostib. 2. C. de postli. reuer. intelligūt verbum, statim, postquam
bona capta, fuerunt reducta intra præsidia, sequitur Ang. in disp.
sua exordiēte, Renouata guerra, col. 5. vbi all. tex. ī l. postliminiū,
§. postliminio, infra de cap. ibi, quia tutus intra præsidia esse inci-
piat. Ego adduco meliorem tex. in l. postliminii, in prin. ibi, & in-
tra præsidia perduxerint. & ibi, si ad amicos nostros perueniat,
vel ad præsidia nostra esse cęperit, eo. tit. Milites tñ nostri, dicunt
sua esse bona capta, si apud se pernoctauerint. Et ista faciunt ad
5 quæstionem, an † si aliquis recuperauerit capta, teneatur illa resti-
tuere primo dño. istam qō. format Io. And. in addi. Spec. tit. de ra-
pt. super rub. & respondet restituēda esse primo domino, per tex.
expressū dic. l. ab hostib. C. de postli. reuer. vbi dr̄, serui virtute mi
litum liberati dominis suis reddātur. ad idem tex. in l. si captiuus,
§. expulsis. hostib. ff. eo. vbi dr̄, ꝙ exulsis hostibus agri redeunt ad
priores dominos. ad idem tex. in l. Pomponius, s̃. tit. j. Subdit tñ
Ioan. And. ꝙ ista opi. de consuetudine non seruatur: pro qua con-
suetudine facit, quia diligentia & probitas recuperantis capta, de-
bet prodesse sibi, & non domino negligenti, l. j. C. de allu. & pa-
lu. Secundo, quia si recuperās perdidisset arma. & equos, vel fuis-
set vulneratus, nolent priores dñi damna refundere, ergo non ēt
debent recuperata consequi propter regulam contrariorum. nō
enim dicunt petere id, cuius contrarium non essent soluturi, l. pe.
C. de solu. Quid tenendum? Quidam distingunt, an capta fuerūt
reducta intra præsidia, aut non. Primo casu procedat consuetudo
quia reducta intra præsidia iam erant effecta capientium. Secun-
do casu procedat opi. Io. And. quia nondum reducta intra præsi-
dia, nō possunt dici exiuisse dominium priorum dominium. Ego
aliter distinguerem. aut recuperantur a militibus stipendiatis, &
tunc ipsi milites tenebuntur recuperata restituere prioribus do-
minis, quia ipsi non possunt allegare propriam diligentiam in
damnum illorum, quos tenentur defendere, d. l. ab hostib. aut re-
cuperantur a non stipendiatis, & tunc procedat præcedens di-
stinctio, an essent reducta intra præsidia vel ne. & pro ista cōcor-
dia facit quod ait Bar. in l. si quis in graui, §. vtrum, ff. ad Senatus-
Syl. Hinc est, ꝙ bona immobilia indistincte redeunt ad priores
6 dominos expulsis hostibus, d. §. expulsis. quia † immobilia in bel-
lo occupata debent esse Principis, & non occupantium, d. §. ex-
pulsis. & firmat glo. in l. Diuus, j̃. de iure fis. recuperata ergo resti-
tuenda sunt per principem subditis suis prioribus dominis, quia
eos princeps tenebatur defendere, l. j. C. de his, qui latro. occul. l.
j. §. fi. C. de fal. mo. declarat Bar. in l. ne quid, j̃. de incen. ruin. nau.
In hac tamen distinctione non comprehenduntur arma & equi
militum: nam talia recuperata non restituuntur militib. a quibus
fuerunt capta, quia dicuntur turpiter perdidisse. l. 2. ff. de capt. Ha
bes igitur, ꝙ capta in bello efficiuntur capientium cum limitatio-
ne, nisi sint immobilia, quę acquirunt Principi, qui bellū indixit.
Secundo, intellige, si capiuntur in bello iusto, secus si in bello il-
licito, de quo dicam in glo. Tertio intellige si capiantur in bello
a manibus hostium, secus si capiantur in alio territorio, in quo
hostes bona reposuerunt, secundum Ang. in d. dispu. col. 6. & So
cy. hic. & bene facit iste tex. in verb. in bello, secus ergo extra bel-
7 lum. Vltimo intellige, ꝙ sint capientium, i. merentium: & ideo
omnia spolia consignanda sunt duci belli, qui secundum merita
militum distributionem faciet, l. pen. & ibi Bald. C. de dona. cap.
ius militare, j. dist. glo. in c. dicat aliquis, 23. q. 5. tractatur per Bart.
8 in l. si quid in bello, j̃. de capt. & postli. reuer. Quarto no. ꝙ † domi
nium insulæ in mari natæ, ante etiam hodie, cōceditur occupāti,
quod facit pro Venetis, vt non teneantur cognoscere Imperato
rem pro ciuitate Venetiarum, quæ in mari sita est. quod firmat
Saly. in l. 3. C. de nau. fę. & Cœpo. in tract. seruitutum rusti. in tit.
9 de mari. & dixi late in l. si insulam, j̃. de verbo. obligatio. † Quin-
to no. ꝙ lapilli, gemmæ, & margaritæ, inter se differunt, & diffe-
rentia traditur in l. si non sint, §. perueniamus, ff. de auro & argen.
leg. Lapillus etiam significat paruum lapidem ad numerandum,
vt per glo. in l. j. C. de er. cal. quod Alex. hic post Rayn. in d. §. per-
10 ueniamus, inducit ad quæstio. † Meretrix accusatur, ꝙ meretricē
lapillo percusserit, probantur cōtenta in accusatione vera esse; q̄-
ritur, an meretrix percutiens sit condemnanda? respondet Alex.
ꝙ non, quia accusatio est ambigua propter varietatem significa-
tionis huius verbi, lapilli, & comprobat Alexan. per decisionem
Bar. in l. si vxor, §. si quis vxorem, j̃. de adul. facit quod dicit Alex.
consi. 203. Super themate, lib. 2. vbi excusat mulierem accusatā
de veneno, quia est etiam reperire bonum venenum, l. qui vene-
num, ff. de verbo. sign. & idem consuluit Alex. consi. 116. In cau-
sa inquisitionis, lib. 3. Sed in puncto huius q. ꝯrium dicendum vr̄
quia in quacunq; parte capiatur significatio huius verbi, lapilli,
11 semper cōcludit accusatio. ergo non potest dici ambigua, † sicut
toleratur libellus alternatiuus, quando concludit in quacunq;
parte alternatiue intentionem libellantis. c. ex parte. & ibi Pan. in
3. no, de fo. compe. Nec ob. s̃. dicta de veneno, quia reprehendun
tur communiter, vt per d. Ias. in l. non hoc, col. 3. C. vnde leg. & per
Fel. in c. in præsentia, col. 7. de proba. Posset saluari decisio Ray.
& d. Alex. si statutum imponeret diuersam pęnam percutiēti cū
lapillo non pretioso: nam si non constaret quo lapillo facta esset
percussio, non posset iudex imponere pęnam statuti. per no. per
Bal. in l. denunciasse, §. qui tamē, in fi. de adul. & per Bal. post Cy.
12 in l. 2. C. de proba. Infertur etiam ex isto notabili ad statutū † pro-
hibens, ne mulieres portēt gemmas, vt non intelligatur prohibe
re, ꝙ non portent lapillos & margaritas, & istud clarum est, quia
13 sunt diuersa, inspicięda tñ esset rō statuti. Sexto no. † ꝙ lapilli, gē-
mæ, & margaritæ, inuenti in littore maris, etiam hodie cōcedun-
tur occupāti. concordat tex. in §. item lapilli, Insti. de re. diui. Sed
stabat dubitatio, an idem sit, si inueniantur alibi quam in litore
maris. Mod. Sen. rñdent, ꝙ si appareat ex qualitate loci, ꝙ aliquā-
do fuerunt in bonis alicuius, non conceduntur occupanti, quia
quod tuum non est, scire debes ad alium pertine, l. fi. C. vnde vi.
Tu dicas, ꝙ occupās tenetur furti, etiam si ignoret cuius sit, l. fal-
sus, §. qui alienū, ff. de Fur. Sed pone, ꝙ inueniatur in aliquo mō-
te, vel loco, vbi verosimiliter nasci potuerunt, sicut in littore ma-
ris: videretur, ꝙ dimidium sit inuētoris, & reliquum dñi illius lo-
ci, in quo fuerūt inuenti, vt dr̄ de thesauro in l. nunq̃, §. thesaurus.
s̃. tit. j. & in §. thesauros, Insti. de rer. diuisio. Contrarium, ꝙ nihil,
ad inuentorem spectet, facit, quia si nascant̄, dicuntur fructus fun
di, qui fructus spectant ad dominum, l. diuortio, §. si vir in fundo,
ff. sol. mat. & pro ista opi. facit tex. noster qui se restrinxit ad gem-
mas inuentas in litore maris, quod litus est in bonis cōmunibus
sicut mare, §. j. Insti. de rerum diuisi. Iuxta præmissa dubitatur de
14 quæstione, quæ frequenter cōtingit in partibus istis. † An erema
concedantur primo occupanti? Aret. hic respondet, ꝙ si non ap-
parent signa culturæ, præsumuntur in nullius bonis, & cōsequē-
ter occupanti conceduntur: mouetur aucto. Bar. in l. rem quæ no
bis, j̃. e. vbi a ꝯrio sensu istud velle vr̄. Idem sensit Bar. in l. si duo,
in fi. prin. ff. vti possi. & Bal. in rub. de præscr. versi. extra quęro. &
Antibolus Prouin. in tract. munerum, in quæstione, vtrum duo
domini possint diuidere territorium. Contrariam sententiam te.
net, & ita consuluit Aret. cons. 15. Reueren. domine. contrariam
sententiam tenet Pau. & Socy. hic. & idem Soc. cons. 127. visis ca
pitulis, li. j. concludentes, ꝙ erema præsumantur esse in dominio
illius qui est dominus territorii, habita p̃sumptione a prima do-
miniorū distinctione de qua in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu. Sed
considera, ꝙ talis præsumptio necessario nō concludit, quia post
primam diuisionem dominiorum res sterilis, & erema potuerūt
haberi pro derelictis, quo casu occupanti conceduntur, l. j. j̃. pro
16 dereli. Vnde videtur ꝙ punctus consistat in hoc † an erema & in
culta pręsumantur habita pro derelictis, & in istis terminis loqui
tur Bar. in locis præalleg. sed nos habemus casum in l. qui agros,
& l. locorum, C. de omni ag. deser. libr. 11. vbi auditur domnius
post occupationem eremorum vsque ad biennium, vel post pro-
clamationem vsque ad sex menses. Et licèt doct. dicant illud pro
cedere propter publicum compendium resultās ex tributo, ego
tamen in tract. de peste, in 2. lib. probaui esse idem in prædiis non
tributariis propter publicum compendium, quod cōsistit in agri-
16 cultura. Sed tñ † ex istis non remanet resoluta dubitatio, an dñs
territorii cōparens in termino pręsumatur dñs eremorū? Pau. &
Socy.

Socy. tenent ꝙ sic, hita præsumptione a prima diuisione domi-
niorum. Sed tu considera ꝙ dñs territorii, licèt sit dñs iuris terrē-
di, i. arcendi, l. pupillus, §. territoriū, ff. de verb. sig. non tñ dr̃ dñs ꝓ
prietatum, l. oēs, C. de ope. pub. nec est bona ꝯñtia, olim fuerunt
distincta dñia, ergo quælibet erema habuerunt vnum dñium, qa
pōt esse ꝙ vsq; a principio fuerunt neglecta, vt est tex. in l. j. ibi. &
pro his fundis, qui dños reperire non poterūt, C. de oī ag. deser.
lib. 12. Glo. j. diuiditur in 4. partes, vt hic per d. Ias. In ea. glo. ibi,
27 alias a sedib. † Ista est verior vt ꝓbatur ex greco verbo, cathizin,
in tex. posito, nā cathizo, Græcè idē est, quod sedeo Latinè. hinc
descendit cathedra s̃m Iac. Pu. & refert Alcia. in proemio dispūc.
se vidisse antiquissimum codicem, in quo legebatur, possessio
dicta est a sedib. quasi sedium positio. & certe ratio hic expressa,
qa nāliter tenetur ab eo, qui ei rei insistit, denotat ꝙ possessio di-
catur ab insistentia, & sic a pōne sedium magis, q̃ ꝙ ab apprehen-
sione, & sic a positione pedū, per quam desiguatur prima rei ap-
prehensio, & non subsequens insistentia. In ea. glo. ibi, & est allu
28 sio, &c. habes † ꝙ allusio, compositio, descriptio, & deriuatio idē
important, & dñt Ang. & Imo. ꝙ etymologia, allusio, & prædicta
oīa sunt sinonima. Sed ꝯ̃rium sensit glo. in l. j. in verbo, pactum,
ff. de pact. & Bal. in l. conuenticulam, in ver. reuertor, C. de epis.
& cle. Alcia. no. dicit ꝙ etymologia veritatē verbi designat, per il
lius verbi deriuationem, allusio verò non deriuationem, sed so-
num & similitudinē verbi respicit, & ideo Iureconś. apponuut
vt plurimū allusiones ꝑ dictionē, quasi etymologias vero ꝑ ꝓpo-
sitiones, a, vel ab. hinc etymologias antiqui oēs approbant: allu-
siones verò damnāt, vt apud Quintil. lib. 6. Zasius autem Doctor
eloquentissimus, plenius declarat dicens, ꝙ deriuatio originem
verbi respicit, vt Doctor a docendo, Tutor a tuendo. etymologia
verò veritatem notificat. etymos enim Grecè, dr̃ verus Latine,
ideo Cicero etymologiam appellat notificationem. Et ita dicit
Ang. hic. ꝙ etymologia nihil aliud est, q̃ vera locutio. & s̃m Bal.
in c. j. §. si quis de manso. de controuer. inuesti. in vsib. feu. etymo-
logia est vocis resolutio in verum & proprium effectum verbi vt
philosophus, i. amator sapientiæ. Allusio aūt a voce verbi radica
tur, veritatem rei principaliter non respiciēs, vt bona a beādo, &
possessio a pedum pōne, quæ tñ allusio aliqñ & ad sonum & ad
vim verbi alludit, & tunc cum etymologia concurrit, vt mutuū
29 de meo tuum, & testm̃ testatio mentis. In ea. glo. in fi. habes, † ꝙ
bonū est argm̃ ab etymologia vocabuli, l. 2. §. appellata, ff. si cer.
peta. cum fi. Intellige negatiue, vt arguit glo. hic. & tex. in d. §. ap-
pellata, secus affirmatiuè. Non enim valeret argumentum si dice
retur, fit de meo tuum, ergo mutuum, cū possit esse donatio. Rō
est, quia etymologia euacuat etymologiatum generaliter tantū,
30 † & in hoc differt a diffinitione, quæ euacuat diffinitum generali
ter, & specialiter vnde ab etymologia valet negatiue, quia a quo
remouetur genus, remouetur quælibet species, l. si quid earum,
§. interemptum, ff. de leg. 3. non autem valet affirmatiue, quia po
sito genere, absurdum foret dicere, ꝙ tātum poneretur vna spēs.
A diffinitione autem valet etiam affirmatiue, quia euacuat diffi-
nitum generaliter & specialiter. Præterea conuertitur cum diffi-
31 nito, vt per gl. l. j. §. dolum, ff. de dolo. Ex hoc † infertur, ꝙ si repe-
riatur etymologiam euacuare etymologiatum specialiter, tunc
valebit argumentum etiam affirmatiue, vt exceptio, quę dr̃ actio
nis exclusio, l. 2. ĵ. de excep. valet. n. argumentum, excludit actio-
nem, ergo est exceptio. Idem in donōne, quę dr̃ doni datio. Idem
in monasterio, dicto quasi monachorum statio. Idem in iniuria,
i. non iure facta, l. j. ĵ. de iniur. Idem in philosopho, i. amatore sa-
pientiæ. In istis valet argumentum affirmatiue, quia etymologia
euacuat suum etymologiatum in spē. Secundo intellige, vt non
valeat affirmatiuè ad probandum actum facti, sed benè valet ad
probandum ipsam etymologiā. & in istis terminis loquitur tex.
Insti. de interdi. §. sunt qui putant. vbi ad probandum, ꝙ restitu-
toria & exhibitoria iudicia fuerint appellata īterdicta. arguit. tex.
affirmatiue, quia inter duos dicta: immò necesse est arguere affir
matiuè, nam si volo probare quare dicatur mutuum, vel testm̃,
oportet, ꝙ rñdeat affirmatiuè, quia est testatio mentis, & quia fit
de meo tuū. Tertiò intellige, vt valeat negatiue ab etymologia,
32 quæ veritatem verbi respicit: sed † ab allusione siue deriuatione,
q̃ ad sonū verbi refertur, non valet negatiue, nec affirmatiue, nisi
ad verificandam ipsam allusionē. nam Augustus dr̃ ab augeo. &
tñ si non auget, Augustus dr̃. nec oīs, qui auget imperium, dr̃ Au
gustus. & furtum dr̃ a furuo. i. nigro, l. j. ĵ. de furt. & tñ etiam fur-
tum fieri pōt palā. siſr lapis dr̃ quasi ledens pedē, & tñ non licèt
arguere; lędit pedē, ergo est lapis. non lędit, ergo non lapis, quæ
fallentia vera est, nisi allusio alludat ēt ad veritatē verbi, vt in mu
23 tuo, & dixi s̃. Quartò fallit, vbi cōis vsus loquendi repugnat ety-
mologiæ, nā tūc non valet argumentū ēt negatiuè, & isto modo
loquitur tex. in l. tabernę, de verb. sig. & rō est, qa cōis vsus loquē
di præualet etymologiæ, l. librorū, §. quod tñ Cassius, ff. de leg. 3.
Quintò fallit in nominibus propriis, in quib. argumētū nō valet
nec affirmatiuè, nec negatiue, quia qō nominū propriorū relin-
quenda est pertinacibus, vt no. in rub. ff. solu. mat. Vltimo intelli
ge præmissa oīa, in quib. diximus, ꝙ nō valet argm̃ ab etymolo-
gia, vt procedant necessariò & concludenter, aliquam tñ conie-
cturam faciunt ēt in noībus propriis, c. grauis, de depo. & firmat
Alb. Gād. in tract. male. sub rub. de ban. ꝑ malefi. col. 3. In ea. glo.
24 in fi. habes, ꝙ † res mobiles dicuntur in propriè possideri. idem te
net gl. in l. j. ĵ. vti possid. & in l. j. ĵ. vtrobi. Contrarium tenet Bart.
& *communiter* Doct. hic, & vbiq; per fundamenta & rationem, de
quibus per Bar. hic. Sed aduerte, ꝙ fundamentum de l. sine posse.
ĵ. tit. j. non cōcludit, quia ex impropria posses. etiam causatur præ
scriptio, l. sequitur, §. si viam, & l. iusto, §. fi. ĵ. ti. j. Et ista ꝯclo, ꝙ ēt
res mobiles propriè possideantur. inducitur per d. Alex. hic ad q̃-
25 stionem, † si testator legauerit alicui possessiones suas, vel posses-
sionem rerum suarum, an etiam censeatur legasse res mobiles?
Videtur ꝙ sic per hanc conclusionem, s̃m eum. Contrarium de
terminat attento cōi vsu loqendi, prout ante eū determinat Bar.
in l. vxorem, §. legauerit, ff. de leg. 3. Tu aduerte, quia ꝯclo nostra
non facit ad punctum huius quæstionis, quia in hac qō. non q̃-
ritur vtrum sit legata possessio prout rei insistentia, immo posses-
sio, quæ est penes testatorem, nō vr̃ posse legari, l. cum hæredes,
ĵ. eo. sed quęritur vtrum proprietas rerum mobilium legata intel
ligatur. in qua quæstione, constito de cōi vsu loquendi, non disce
do a Bar. in d. §. legauerit. Sed semoto cōi vsu. ꝯ̃rium dicēdum vr̃,
ꝙ ēt proprietas mobilium legata videtur, per tex. in l. interdū, cū
glo. ff. de verb. signi. & in l. 2. C. de proba. & per tex. in c. qui cum
fure, & ibi nota. Pan. de fur. & in c. officii. vbi etiam not. Pan. de
pęnit. & remis. & facit quod dicit glo. in l. de his, C. de furt. Item
aduerte, ꝙ ēt stante communi vsu loquendi, si testator legasset
possessionem rerum suarum, videretur etiam legasse dñiū rerū
mobilium, quæ rei vocabulo ēt ꝯtinent, l. rei, de verb. signi. Non
ob. cōis vsus, quia procedit quando verbum, possessio, simplici-
ter profertur, secus si cum adiuncto, puta possessionem rerū mea
rum. quia tunc verbum, possessio regulatur a genitiuo rerum, vt
no. s̃. in rub. de no. oper. In ea. glo. ibi, diffiniri autem potest. habes
ex glo. tres diffinitiones possessiones, tres alias tradit Barto. alias
tres do. Alex. alias quatuor Mod. Peru. aliam addunt Nouissimi
in rub. de causa posses. vbi ego aliam dedi. glo. tamen in l. stipula-
tio ista, §. hæc quoq;, ĵ. de ver. ob. dicit ꝙ peritissimi non fuerunt
ausi diffinire quid sit possessio. cui gl. si credamus nullus ex his q̃
diffiniuerūt possessionem, dici poterit peritissimumus. Videmus
ergo, quæ diffinitio verior sit. *communiter* tenetur diffinitio Barto.
29 q̃ talis est, † posses. est ius insistendi rei non prohibitæ possideri.
Contra hanc diffinitionem arguitur primo, ꝙ non sit ius, immo
factum, §. j. & §. si vir, ĵ. ea. l. & l. deniq;, ff. ex quib. cau. maio. & l. in
bello, §. factæ, de capti. & l. possessionem pupillum, infra eo. l. j. §.
Scæuola, ff. si quis testa. liber esse iussus fue. & l. bonefidei, s̃. tit. j.
quæ iura dicunt, ꝙ possessio est facti. Solu. Contraria procedunt
respectu modi acquirendi, vel retinendi possessionem, qui mo-
dus est facti, sed nos loquimur de possessione acquisita per appre-
hensionem, & conseruatur per retentionem, & ista est ius, vt di-
cunt Ioan. & Bart. & probatur in l. nemo, C. eod. titu. & in l. pere-
grè, & l. cum hęredes, in l. possessio quoq;. ĵ. eo. in l. non ideo mi-
nus, C. de lib. cau. in l. liber homo, §. j. iuncta glo. s̃. tit. j. aliàs si pos-
sessio in esse producta esset facti, seruus posset possidere, quod cō
stat esse falsum, d. l. stipulatio ista, §. hæc quoq;. Are. tamē hic fuit
in noua sententia, ꝙ possessio in esse producta habeat mixturam
iuris, & facti, quia retinetur animo, qui est facti, l. bonæfidei, circa
med. s̃. tit. j. sed istud nihil est, quia non sequitur, retinetur animo
qui est facti, ergo possessio est facti, cum differat possessio retenta
a retinente, sicut contentum a continente. Mouetur etiam Aret.
per tex. in l. possessio quoq;, ĵ. e. sed respondeas, ꝙ ille tex. non lo-
quitur de iure possessionis, sed vult dicere ꝙ possessio, quæ nobis
acquiritur per seruum, mutatur plurimum ex iure, quod quis ha-
beat in seruo vel in iure, i. ex dispositione iuris, secundum Imo.
hic. Et sic teneas ꝙ possessio in esse producta est simpliciter iuris.
Quod facit ad quæstio. de qua ibi per Ale. & Mod. Et ad quęstio.
de qua per Alex. consi. 25. Reuerend. domine, lib. 2. Et ad quęstio.
Rotæ decis. 64. in nouis. subrogatus. Cætera circa hanc diffinitio
nem videas per scriben. hic, & scripta per me in rub. de causa pos-
ses. & proptieta. Vt prosequamur ordinem, reseruo expeditionē
glo. magnæ inferius discutiendam, & capio gl. in verbo, ait, quæ
diuiditur in tres par. In i. confirmat quod dicitur in tex. In 2. quæ-
rit quo iure fuerit inuēta pos. in 3. q̃rit quotuplex sit possessio. In
eadē gl. ibi & sic nō sunt duæ. hēs ex gl. duas opin. super hoc arti-
30 culo, † quotuplex sit possessio. alia & tertia fuit opin. Bart. hic, &
nos discutiamus singulas. Prima fuit opin. Placentini, & Azo.
ꝙ vna tantum sit possessio. naturalis, quę dicitur etiam ciuilis per
approbationem iuris, l. lege obuenire, ff. de verbo. significatio. vel
per extensionem, l. electio, §. si is, ff. de noxa. & l. ius ciuile, ff. de
iusti. & iu. & istam opi. sequitur glo. sibi contraria, in l. licet, C. eo.
& in l. si vt certo, §. si duob. vehiculum, ff. commo. & hanc tenent
d. Per. de Bez. Iaco. de Pur. & Moder. Senen. hic. & hanc credo ve
riorem, vt patebit ex ĵ. dicendis, pro qua adducuntur plura. Pri-
mo tex. noster, dum dicit, ꝙ possessio dicitur a pedib. quia natura
liter tenetur, &c. ergo ciuilis sola non est possessio, quia naturali-
ter nō tenetur. Et si dixeris ꝙ retinetur. animo, qui est pars corpo-
ralis, l. qui bonafide, ĵ. e. rñdeo, ergo si naturaliter tenetur, erit na
turalis, & sic vnica tm̃. Secundo probatur in l. licèt, sic inducēdo

ſm Senenſes, qui dicunt,ꝙ ſunt duæ, dicũt ciuilẽ eam quæ ani-
mo retinet:ſed tex.in d.l.licèt, dicit ꝙ poſſeſſio, q̃ animo retinet,
eſt illa q̃ fuit acquiſita aĩo & corpore,ergo eſt illa nãlis,& ſic vni-
ca tm̃.Tertio, Senen.inducunt tex.in l.j. §.ſiue aũt corpore,ĩ. de
vi & vi arma.ibi,ademiſti enim ei poſſeſſionem,quam aĩo retine
bat etſi nõ corpore. pondera, ꝙ poſſeſſio q̃ retinetur animo, eſt
eadem cum ea,quæ etiam retinetur corpore, ergo vna tm̃.Strin-
ge fortius, dr̃ ibi ꝙ aĩo poſſidens ſi prohibeat̃ fundũ ingredi, dr̃
deiectus de poſſeſſione per vim,ſed qũo poſſeſſio ꝑ vim amitte-
ret ſi nãlis non eſſet? Vel aliter deiecto a poſſeſſione.quã aĩo reti
nebat,cõpetit interdictũ vñ vi,vt ibi: ſed ꝑ interdictũ recuperat
nãlem,& non ciuilẽ tm̃,ergo amiſſa erat naturalis.aĩs per interdi
ctũ nõ recuperaret naturalem.Quarto adducitur tex.in l.qui bo-
na,§.j.ĩ.e.ibi,incumbens poſſeſſioni,&c.nã ſi duæ eſſent,tex.di-
xiſſet incũbens poſſeſſionib.Nec ob.ſi dicatur ꝙ tex.loquitur in
genere,quia impoſſe eſt incũbere poſſeſſioni in genere, cum ge-
nus non detur in eſſe, licèt deſcribatur ſm Bal.in rub. C. qui ad-
mit. Vel aliter ſtringo illum tex.dr̃ ibi, ꝙ incumbens aĩo & cor-
pore poſſeſſioni,ſi eam dimittat,poterit poſſeſſionẽ nanciſci ex
alia cã,pondera, ꝙ incũbẽs aĩo & corpore,& ſic poſſidens natu-
raliter & ciuiliter, non dimittit niſi vnã.Item pondera,ꝙ eadem
eſt poſſeſſio acquiſita ex noua cã cum ea, q̃ prius aĩo & corpore
tenebatur,ſed acquiſita ex noua cã eſt naturalis,ergo etiã præce-
dens erat naturalis. Quintò facit,qa rub.nr̃a, & C.eo.& oĩa iura
loquuntur in ſingulari, & ſic de vna poſſeſſione tm̃. Sexto facit
tex.in l.2.§.genera,ĩ.eo.ibi, & in ſumma vnum eſt genus poſſi-
28 dendi,i.vna ſpecies poſſeſſionis.nam ſm Iuriſtas,†genus eſt idẽ,
quod ſpẽs apud Dialecticos: & ſpecies apud nos idem eſt, quod
indiuiduũ apud Logicos,ſm gl.in l.2.§.j.ff.ſi cer.pet.& licèt Bart.
ibi aliter intelligat illum tex.tñ ille ſenſus deuiat a ſenſu Iuriſcõ.
quia nihil aliud voluit dicere,quã ꝙ vnica eſt poſſeſſio, licèt cau
ſæ poſſidendi ſint infinitæ.Septimo arguitur ſic,per apprehenſio
nem partis acquiritur poſſeſſio totius mediante animo,qui in to
to eſt,l.3.§.j.ĩ.eo.& illa eſt naturalis,vt ibi.ergo a fortiori poſſeſ-
ſio quæ animo retinetur,erit naturalis,quia facilius debet animꝰ
operari in retinendo,q̃ in acquirẽdo,arg.l.patre furioſo,ff.de his,
qui ſunt ſui,vel alie.iur. Octauo ſic,inſiſtens corpore in re,animo
non poſſidendi perdit naturalem,l.3.§.in amittenda,ĩ.eod.& tñ
ſi eſſent duæ: vna ciuilis quæ animo, altera naturallis quę corpo
re retinetur,inſiſtens non perderet naturalem,ſed ciuilem tantũ,
cuius cõtrarium dr̃ in d.§.in amittenda.Nono ſic,ciuilis poſſeſſio
probari non põt niſi per actus naturales,puta,per inſiſtentiã, vel
recollectionem fructuum, vel ſimilia, ſm Bat. in l.ſtipulatio iſta,
§.hęc quoq;,ĩ.de verb.obli.ſi aliter probari non põt, bene ſequi-
tur ꝙ ciuilis non ſepratur a naturali,& ꝯñr non ſunt duæ. Secun
da fuit opi.Ioan.ꝙ ſint duę.vna naturalis quæ corpore & aĩo ac-
quiritur,& retinetur.altera ciuilis, quæ retinetur tantũ animo.&
iſta eſt *communis*.& ideo Bald.in c.cęterum, col.6. de iud.dicebat,
ꝙ duplex eſt poſſeſſio: vna per quam homo eſt in poſſeſſione,&
iſta eſt naturalis:altera,quæ eſt in ipſo hoĩe,& iſta eſt ciuilis. Pro
hac ſnĩa allegatur primò tex.in l.nemo, C.eo.ſed ille tex.non di-
cit duas eſſe poſſeſſiones,ſed duplicem eſſe poſſeſſionis cauſam;
vnam iuris,alterã corporis: quaſi dicat, vna tãtum eſt poſſeſſio,
quę,vt ſit iuridica,& ſic ciuilis,neceſſe eſt ꝙ iuris adminiculo fo-
mentetur.Secundò allegatur per glo.nr̃am tex.in l.clam poſſide
re,§.qui ad nundinas,ĩ.eod.ſic inducendo.duo non poſſunt ean-
dem rem in ſolidum poſſidere,l.3.§.ex ꝯrio.ĩ.e.ſed in §.qui ad nũ
dinas, dr̃,ꝙ ingrediẽs poſſeſſionem abſentis acquirit naturalem.
dr̃ ẽt ibi,ꝙ abſens.retinet poſſeſſionem;ergo retinet ciuilẽ, aliàs
duo eandẽ naturalem poſſeſſionem, hñt, quod eſſe nõ poteſt.
Sed rñdet, ꝙ diuerſis reſpectibus duo pñt eãdem rem poſſidere,
l.fi.vti poſſid.ſic in §.qui ad nundinas.ingrediens poſſidet natura
liter corpore,abſens vero animo,vtraq; tñ naturalis eſt.Et ꝙ poſ
ſeſſio animo retenta ſit naturalis,patet, quia retentio pręſuppo-
nit habitum: ſed ſi dicatur, vnde poſſeſſio animo retenta, quam
iſti ciuilem dñt,habita fuerit?certè fateri cogimur,ꝙ ſit habita ab
apprehenſione vt hic,& l.3. §.Neratius.ĩ.eod.ſed habita per ap-
prehenſionem eſt naturalis, ergo etiã retenta erit naturalis. Ter-
tiò allegat tex.in l.3.§.Nerua,ĩ.eo. vbi dr̃, ꝙ poſſeſ.rerum mobi-
lium retinemus quouſq; earum naturalem poſſeſſionẽ nãciſci
poſſumus, ergo diuerſa eſt illa, quã retinemus a naturali, quam
nãciſci poſſumus.Sed rñdet Bar.hic,ꝙ ille tex.non loquit̃ de na-
turali,quæ iuris eſt,ſed de naturali,quæ eſt facti,& ſic de apprehẽ
ſione:quaſi dicat retineamus poſſeſſionem rerũ mobilium quo-
uſq; poſſumus eas apprehendere. Imò ille tex. à ꝯrio probat op-
poſitũ, quia vult ꝙ retineamus poſſeſſionem, qñ nõ poſſumus
rẽ mobilẽ apprehendere:ſed illa,quę tũc amittitur, eſt naturalis,
ergo ea quæ retinetur, erit naturalis. vt regula ꝯriorum vera ſit.
Quarto adducitur tex.in l.2.§.j. pro hære. ubi dr̃,nemo poteſt ſi-
bi mutare cauſam poſſeſſionis,ſiue ſit ciuilis,ſiue naturalis:ergo
ſunt duę. Bar.etiam reſpondet hic ꝙ ibi ponitur poſſeſſio natu-
ralis pro detentatione,non pro ſpecie poſſeſſionis ſeparatæ à ci-
uili.& iſta ſolutio declaratur latius per Pau.de Caſt.ibi,& proba-
tur ex illationibus ſequẽtibus.nec eſt uerum, quod Iureconſul-
tus ibi uelit arguere a fortioti, vt probaui in rub.de cauſa poſſeſ.
& proprieta.Quinto facit tex.in l.j.§.deijcitur,ĩ. de vi & vi arma.
ibi,ſiue naturaliter,ſiue ciuiliter, ergo ſunt duę Bar.hic ſimiliter
reſpondet,ꝙ verbum,naturaliter,debet intelligi de detentatione
ſed hoc ſtare non poteſt,quia ille tex. negat interdictum dari co-
lono,qui tamen detinet.rñdeas ergo,vt ibi per gl. vel vt ſtatim di
cam. Sexto allegatur tex.in l.quemadmodnm,ĩ.eo.in verbo,nul
la poſſeſſio,quę dictio,nulla,cum ſit vtilis,debet ſaltem verificari
in duobus.ſed ex mente Bar.reſpõdeas,ꝙ ille tex.loquitur reſpe-
ctu accidẽtium,& qualitatum ipſius poſſeſſionis,quę ſunt infini-
tę.l.3.§.genera,ĩ.e. quę accidentia non faciunt poſſeſſionem dif-
ferre ſpẽ, vt hominum quidam albi, quidam nigri. vnde text. in
d.l.quemadmodum,voluit dicere,nulla poſſeſſio,ſiue iuſta, ſiue
iniuſta,ſiue pro donato,ſiue pro hęrede, quarum qualitatum di-
uerſitas non inducit differentiam ſpecificam, c. cum Marthæ. de
celeb.miſ.no.per gl.in §.fin.Inſt. de iure perſo. Vltimò allegatur
tex.in l.acquiritur,in fi.ſ.ti.j.vbi dr̃, ꝙ vſufructuarius non præſcri
bit,quia non poſſidet,& glo.intelligit,quia non poſſidet, ſcilicet
ciuiliter,ſed iſte tex.non probat,ut ſtatim dicam, & dato ꝙ vellet
naturalem poſſeſſionem, vſufructuario non ſufficere ad præſcri-
bendum verum dominium,illud eſſet,quia illa naturalis non eſ-
ſet fomentata a iure ciuili quantum ad hunc effectum. Vnde di-
co,ꝙ poſſeſſio naturalis veſtita aliquo iuris veſtimento dicitur ẽt
ciuilis, aliàs dicitur naturalis duntaxat, quia nuda ab omni iuris
adminiculo, ſicut dicimus in pacto nudo & veſtito,l.iuriſgentiũ,
§.igitur nuda, ff. de pact. Tertia fuit opi. Bar.ꝙ triplex ſit poſſeſ-
ſio,vna.ciuilis,alia naturalis,alia corporalis. Iſta opin.*communiter*
damnatur,& quare reprobetur dicam ĩ. diſcuſſo prius quid ſit ci
29 uilis,& quid naturalis.Quæro igitur † quid ſit ciuilis? Reſpondet
Bar.ꝙ eſt ius inſiſtendi rei non prohibitæ poſſideri, aptum pro-
ducere ciuiles effectus,reſpectu veri dñij, quia ciuilis eſt illa quę
cauſat præſcriptionem;& vſucapionem,§. per ſeruum qui in fu-
ga,ĩ.ea.l.& l,qui fundũ, in prin.inf. pro emptore. Circa iſta dicta
Bar.aduerte ad quatuor.Primo retẽta opi.Azo.dico, ꝙ poſſeſſio
naturalis eſt illa,quæ producit effectum veri dñij. Non ob tex.in
d.l.acquirit̃,§.fi.quia nihil facit,nã vſufructuarius iõ non ꝑ̃ſcribit
verũ dñium quia nõ poſſidet rẽ vt propriam,neq; intẽtione dñij
ciuilr̃,nec nãliter,ſicut nec creditor pignus,l.quæcunq;, ff.de pu-
bli.Concludo igit̃,ꝙ nãlis poſſeſ.approbata a iure eatenus ꝓdu-
cit ciuiles effectus,quatenus reperit̃ approbata. Et ꝙ ita ſit,oñdit̃
ex dictis Bart.inferius,vbi vult,ꝙ poſſeſſio, q̃ tantũmõ differt ef-
fectu ab altera,non dicatur diuerſa poſſeſſio, ſicut nec mulier fæ-
cunda difert a ſterili, ergo ciuilis non dẽt dici diuerſa poſſeſſio a
nãli,quia tm̃mõ differunt effectu,ſm Bar. in ſuis diffõ. vnde vera
erit.opi.Azo.ꝙ vna tm̃ ſit poſſeſſio,ſ.nãlis, quæ producit ciuiles
effectus maiores & minores,prout magis, & minus reperitur ve-
30 ſtita,& fomentata a iure.Iõ † naturalis poſſeſſio vſufructuarij, &
creditoris non parit effectum præſcriptionis veri dominij, quia
quantum ad hoc non reperitur approbata. Item nãlis poſſeſſio
bonæfidei poſſeſſori parit effectum præſcriptionis veri dñij,quia
eſt in hoc approbata,ſed naturalis poſſeſſio malæfidei poſſeſſori
non parit hunc effectum præſcriptionis contra dñm,quia in hoc
non eſt approbata,c.fi.de præſcr. Parit tñ naturalis poſſeſſio ma-
lęfidei poſſeſſori interdictum retinendæ, & interdictum recupe-
randæ ꝯ tertios,l.j.§.fi.ĩ.vti poſſid.c.in literis,de reſt.ſpol.& quã-
tũ ad iſtos effectus dr̃ ẽt ciuilis,quia eſt approbata,l.clam poſſide
re,§.qui ad nundinas,ĩ.eo.Silr̃ naturalis poſſeſſio rerum, quæ in
bonis nullius ſunt,parit effectum veri dñij, & tñ conſtat ꝙ nãlis
eſt in ſola apprehenſione conſiſtens,vt hic,& quia hodie ẽt repe
rit̃ approbata,dr̃ iſto reſpectu ciuilis. Vera igitur eſſe cõprobatur
opi.Azo.Scđo,retenta opi.Ioã. ꝙ ſint duæ poſſeſſeſſiones, diffõ
Bar.nõ vr̃ vera,qa ſimplex proprietarius poſſidet, l.ſciendũ.§.itẽ
q ſolã,ff.qui ſatiſ.cog.& tñ non habet ius inſiſtẽdi rei, ſed tale ius
ſpectat ad vſufructuariũ,ergo diffinitio mala, qa non cõuertitur
cũ diffõ,& per iſtud fundm̃ do.Iaſ.credit diffinitionẽ Bar.eſſe pe
riculoſam.ſed tu rñdeas, ꝙ vſufructuarius quantũ ad ius ꝓprieta
tis inſiſtit ꝓcuratorio noĩe proprietarij,§.per procuratorẽ, ĩ. hac
l.vnde ſatis dr̃ ꝙ ipſe proprietarius inſiſteret,l.quod meo.§.procu
rator,ĩ.eo.Tertio,aduerte inquantum Bar. dicit, ꝙ creditor non
præſcribit ſibi,ſed debitori.iſtud vr̃ falſum, qa debitor quantum
ad effectum ꝑ̃ſcriptionis,& acquiſitionis fructuum ipſe poſſidet
& non creditor,vt per gl.in l.cum notiſsimi,§.1.C. de præſcri.30.
vel 40.an.& no.per ſcribẽ.ĩ.ea.l.§. per ſeruum corporaliter,ergo
debitor præſcribit, & non creditor, qui opinione dñi nullo mõ
poſſidet,l.q̃cunq;,ff.de pub.l.ſi ſeruus depoſitus,ff.de nox.Quar
31 to aduerte inquantum Bar. † vult,ꝙ vſucapione acquiratur dire
ctum dñium rerum mobilium, ꝑ̃ſcriptione vero acquiratur vtile
dñium rerum immobilium. Primum dictum *communiter* tenetur,
per l.traditionibus.C.de pac.Secundum de pręſcriptione in du-
bium reuocatur,de quo latè per Fel.in rub.de pręſcr.Quinto ad-
32 uerte,dum Bar.vult † dñium acquiſitũ per præſcriptionẽ eſſe ve
rum dñium,quando ꝯriatur directo, & illud occidit, ſecundum
gl.in l.ędes meę,j.in fi.ff.de ſer.vrb.præd.Sed dñium vtile emphy
teutæ & vaſalli non eſſe verum dñium,quia recognoſcit directũ
& ſic verè dominus nõ eſt,quia alteri ſeruit, auth. ſi vero dñs,C.
de hære. Quod facit ad ſtatuta loquentia de uero dñio, & ad ſu-
ſtinendos

stinendos libellos, vt hic late p Are. & mod. & per d. Ias. in l. sed
si possessoris, §. item si iurauero, ff. de iureiur. & per Pan. & Mod-
33 in c. ceterum, de iud. †Naturalis possessio quid est? Naturalis pos
sessio est ius insistendi rei non prohibitę possideri aptum produ-
cere ciuiles effectus, respectu alicuius iuris a dominio reparati,
& respectu naturalium accessionũ. ita dicit Bar. hic, exēplificādo
in possessione vsufructuarij, vasalli, & emphyteutæ. Circa cuius
dicta aduerte ad plura. Primo aduerte, quòd Bart. vult naturalē
differre a ciuili effectu tantum, & si hoc est, non deberet differre
spē, l. fi. ff. de fun. instru. Secundo aduerte, dum Bart. vult ꝙ natu-
ralis possessio vsufructuarij, non differat spē a naturali possessio
ne emphyteotæ. in hoc Barto. ꝯtriatur in his, quæ dixit in l. fi. col.
2. ĩ. vti posside. Nec dicas Bar. ibi velle, ꝙ differant numero, hic
aũt specie, quia Bar. ibi expresse dicit, ꝙ est diuersa spēs, itē dicit,
ꝙ vna differt ab altera sicut ciuilis a naturali, quas constat differ-
re specie secundum *communem* sniām. Tertio aduerte, inquantum
34 Bart. dicit, † quòd naturalis possessio vsufructuarij causat effectũ
præscriptionis vtēdi, & acquisitionis fructuum. In hoc Bart. etiā
communiter reprehenditur, quia vsufructuarius habet etiam ciui-
lem quasi possessionem vtendi & fruendi, & illa ciuitas est cā prę
scriptionis, & acquisitionis fructuũ, ſm gl. in l. ait ptor, §. item ei,
ff. ex quib. cau. ma. & tradit per ipsum Bar. in l. naturalr, in prin. ĩ.
eo. Est verum, ꝙ d. Ias. hic voluit saluare Bar. dicēdo, ꝙ aut quasi
possessio iurium incorporaliũ causat ex scientia, & patiētia dñi,
& tunc Bar. male loquit, ſm eum, qa tunc vsufructuarius possidet
ēt ciuilr, sed qa est dare casum, in quo vsufructuarius pōt præscri-
bere vsumfr. absq; sciētia domini, puta qñ habuit titulum vsusfr.
a tertio bona fide, vt per Cy. in l. 2. q. 7. C. de serui. & aqua, & per
Pau. de Ca. in l. seruitutes, 3. col. pe. ff. de serui. Isto casu vsufru-
ctuarius ex sola naturali pscribit ius vtendi, & isto mō loquitur
Bar. ſm eum. Sed tu cōsidera, ꝙ licèt hoc casu pscribat absq; sciē-
tia veri dñi, tñ requiritur scientia & patientia tertij, qui constituit
vsumfr. l. 3. §. dare, ff. de vsuf. & hoc respectu vsufructuarius dicit
ciuiliter possidere, nam sufficit ad præscribēda iura incorporalia
ꝙ possidēs credat se vti frui iure suo, l. j. §. Aristo, ff. de aqua quot.
35 & æsti. Corporalis† possessio, secundum Bar. est ēt ius insistendi
rei non phibitę possideri, retentionis & recuperationis pducens
effectum, & hāc habet ingrediēs possess. absentis, l. clā possidere,
§. qui ad nundinas, ĩ. eo. Sed Bar. in hoc *communiter* dānat, qa pos-
ses. corporalis, de qua in d. §. qui ad nundinas, non differt specie a
naturali. Et licet non pducat tot effectus, quot producit natura-
lis, quā hēt emphyteuta, vel vsufructuarius, non tñ pōt dici dif-
ferre spē, l. fi. ff. de fun. instr. Præterea retenta opi. Io. quòd sint
duæ, non est verum, ꝙ naturalis posses. vsufructuarij, seu emphy-
teotæ, pareat effectum prescriptionis, imò est ciuilis posses. vt pro
batum fuit s. & iō hoc respectu non pōt dici, ꝙ naturalis differat
a corporali, vt præsupponit Bar. & male. Non obstant iura, quæ
appellant corporalē posses. videlicet tex. in l. si id quod, §. fi. & in
l. quod seruus, ĩ. eo. & in l. fi. C. de fun. pri. lib. 11. & in c. qđ aũt, de
iu. patr. & c. cũ aliquib. de re iud. & in l. & habet, §. cũ q, ff. de pca.
qa & si corporalē eā noīent, a naturali tñ non differt, & pro pos-
ses. naturali accipit, licèt aliqñ ēt pro sola detētatione ponat vt in
l. in re cōmuni diuidũdo, §. neq;, ff. cōmuni diui. & in l. j. C. cō. de
36 vsuca. Vltra Bar. & d. Alex. & Mod. addunt† quartā posses. quā ci
uilissimam dicũt: & est illa, quæ ministerio legis absq; facto ho-
minis acquirit. l. fi. C. de sacros. eccl. l. raptores, C. de epis. & de. c.
2. & ibi no. de consue. & hāc dicit artificiosam Bald. in rub. de cā
posses. & pprie. & eam fictā appellat Barb. ꝯsi. 58. Scripsit sapiē-
36 ter, col. 12. lib. 2. Et ista est illa posses. quam† habet hæres virtute
statuti deponentis, ꝙ posses. defuncti continuetur in hrdem. Di-
cũt tñ Alex. & alii, ꝙ ista nō est spēs possessionis de p se, cũ a ciui
li solũ differat in mō acquirendi. sed retēta opi. Bar. ꝙ posses. dif-
ferens effectu differat ēt spē, ego tenui & teneo, ꝙ isto casu dicat
spēs de per se, qa differt a ciui. in mō acquirendi & in effectu, qa
ciuilissima non parit interdictum recuperandæ sicut ciuilis, ſm
Bal. in auth. defuncto, q. 3. C. ad Tertul. & Io. Fab. in §. sui, Inst.
de hęr. qual. & diffe. & ista est *communis* opi. secũdum Alex. in l. in
suis, col. 3. ff. de lib. & posth. & hāc partē requirit d. Ias. in l. si soro-
ri, C. de iu. delib. & cōprobaui latius in rub. de cā pos. Est verum
ꝙ Soc. in l. rem, quę nobis, q. v. ĩ. eo. & Dec. ꝯsi. 84. excellentissimi
Doctores, tenent ꝯtrium. quorum opi. aliàs mihi placuit. Nunc
37 pro concordia arbitror opi. Soc. & Decij procedere eo casu, quo
statutum vel lex transferentes posses. ipso iure in alterũ fingāt in
teruenisse traditionē vel apprehensionē, si vero transferent pos.
absq; traditione vera vel ficta, procedat communis opi. & ratio
est, quia vbi lex fingit interuenisse traditionem vel apprehensio-
nem, talis ficta apprehensio idem debet operari, quod vera, l. ado
ptio, ff. de adop. l. si filiusfamilias, ff. si cert. petat. Et licet Are. hic
velit statutum transferens possessionem absque vera vel ficta ap
prehensione non valere, tamen Ang. & Imo. & alij *communiter*, vt
ipse fatetur, sunt in contraria sententia. Sed punctus est, qd si sta
tutum velit acquiri possessionem ipso iure, an censeatur fingere
interuenisse fictam apprehensionem? Cy. & Bal. in l. ea lege, C.
de condi. ob cau. sentiunt quòd sic, & idem tenet Are. hic. Quod
non credo verũ stante opi. Ang. & Imo. ꝙ statutum possit trans-
ferre possessionē ēt absq; ficta traditione: nam si non est necessa-
ria fictio, non debemus nos eam arbitrari inductam, cum lex nō
fingat, nisi necessitas & æquitas suadeat, l. deniq;. & l. nec vtilem,
38 ff. ex quib. cau. ma. Quærit successiue Bart. † an in iurib. incorpo-
ralibus realibus sit dare duplicem quasi possessionem, ciuilem, s.
& naturalem, sicut in rebus corporalibus. Pro intelligentia præ-
mitto, quid sit quasi possessio. Ang. hic, quē alij sequuntur, sic eā
describit. Quasi possessio est potentia quædam deducēdi in exer
citium ipsa iura quasi possessa, q̄ corporibus qñq; adhærent. & dr
quasi possessio iurium incorporalium, quia talia iura proprie non
pñt possideri, l. si seruus, §. incorporales, s. ti. j. declarat gl. in l. regu-
lariter, ff. de pet. hær. & dr, quæ corporib. qñq; adhæret pp seruitu
tes prædiales, de quib. loquit Bar. hic, vel quia sine prædio esse nō
pñt, l. j. ff. cō. præd. vel quia ipsa quasi possessio adhæret qñq; cor-
poribus. i. a solo corpore prædij retinet, l. qui fundum, ff. quemad.
39 serui. amit. Hoc sic præmisso, quæro vnà cum Bart. an † seruitutes
prędiales possideant ciuiliter & naturalr? Bar. rñdet adeo obscu-
re, ꝙ vix percipi pōt eius intentio, arguit igit primo pro parte ne-
gatiua tribus mediis. Primo sic, Ciuilis possessio est ius. Ista quasi
possessio consistit in facto, l. seruitutes. ibi, quasi facto quodā pos-
sideo, ff. de ser. vrb. præd. ergo non est ciuilis quasi possessio. Istud
argumē. non stringit, quia licet quasi possessio consistat in facto
quantum ad retētionem, tñ ipsa quasi possessio in abstracto post-
quam est acquisita & retenta, dr ius. alioquin nec ēt in istis iurib.
daretur naturalis quasi possessio, quia & ipsa est ius. Secundo sic,
Ciuilis possessio est illa, q̄ aīo retinet, l. licet, C. eo. l. si id quod, §.
fi. ĩ. e. modo si quasi possessio seruitutum realiũ retinetur animo,
oēs tales seruitutes haberent causam cōtinuā, sed ꝯñs ꝯstat eē fal-
sum, qa infinitæ sunt, q̄ habēt cām discōtinuā, l. seruitutes, 3. ff. de
serui. tit. generali, ergo etiā erit falsum antecedens, arguendo a cō
sequenti destructo, l. apud antiquos, C. de furt. sed nec istud con-
cludit, quia & si quasi possessio horum iurium retineatur aīo, nō
tñ sequit necessario, ꝙ oēs seruitutes habeant cām ꝯtinuā, qa an
seruitus habeat cām ꝯtinuam vel discontinuam, dependet ab vsu
qui consistit in actu facti, & non in animo, vt declarat Bart. in l. ij.
C. de serui. & aqua. Tertio sic, seruitutes prædiales dicuntur quæ
debentur a prædio. l. vnus ex sociis, & l. via constitui. ff. de seui. ru-
40 sti. præd. Hinc est, † ꝙ libellus & sententia in actione confessoria
& negatoria formantur noīe prædij, l. qui aliena, §. fi. ff. de neg. ge.
declarat Bal. in l. ij. in 6. & 7. opp. ver. quæro qualiter, C. de serui. &
aqua. & Bart. in l. 2. ff. si ser. vend. & sic si seruitus debetur fundo,
fundus est qui possidet, & qui præscribit, sed fundus non habet
animum, ergo non erit ciuilis possessio, quæ animo retinetur.
Timore horum ꝯtriorum Bar. ſm intelligentiam do. Ias. rñdet di-
stinguendo inter seruitutes habentes causam discōtinuam. & in
istis d. Ias. fatetur, ſm eum, ꝙ non dat ciuilis quasi possessio, quod
sic ostendit. Ciuilis parit effectum præscribendi, vt s. per Bar. ser-
uitutes aũt discōtinuę non pscribunt ordinaria pscriptione, l. ser-
uitutes, magna, ff. de serui. l. foramen. ff. de ser. vrb. præd. & licet p-
scribant spatio tanti tpis, cuius initij memoria non reperitur, l. j.
§. fi. s. de aqua plu. ar. talis pscriptio non vr procedere pp ciuilem
possessionem: sed ex eo, quia tam longum tps habet vim tituli, c.
super quibusdam. §. præterea. de ver. sign. seruitutes aũt continuæ
bene ciuiliter possident, qa pscribunt ordinaria pscriptione, iuri-
bus prealle. Ad argm, ꝙ fundus non habeat aīum possidēdi, re-
spondet Bar. ꝙ fundus possidet & pscribit mediante animo dñi,
l. j. §. Aristo, ĩ. de aqua quo. & æsti. & hũc dicit d. Ias. fuisse intelſm
Bar. licet nemo ita declaret. Sed tu aduerte, ꝙ Bart. ita intellectus
non vr recte locutus. In primis dum vult, ꝙ seruitutes discōtinuę
ciuiliter non possideantur, qa non pscribunt. Ista non est persua-
siua ꝯña, nam malæfidei possessor non pscribit, reg. possessor ma
lęfidei, de reg. iu. in 6. & tñ ciuiliter possidet, l. 2. ĩ. vti pos. & l. clam
possidere, §. qui ad nundinas. ĩ. eo. Secundo dum dicit, ꝙ seruitu
tes continuę prescribuntur mediante animo dñi, & ideo ciuiliter
possidentur. Attenta hac rōne etiam seruitutes discontinuæ de-
bēt ciuiliter possideri ꝯ Bar. eodem modo intellectum, qa ēt ser-
uitutes discontinuæ non pñt præscribi sine animo dñi, l. j. §. Iulia.
ĩ. de iti. actuq; pri. Vnde mihi vr, ꝙ alius fuerit sensus Bart. & vo-
luerit in istis iuribus realibus siue continuis, siue discontinuis, ꝙ
sit dare ciuilem, & nālem quasi possessionem. & probat sic, ista iu
ra prescribuntur, l. j. & ij. C. de ser. & aqua. ergo ciuilr possident,
qa ciuilis est illa, quæ parit effectum præscriptionis. Ad ꝯtria s. for-
mata rñdet Bar. & primo dum dr, ꝙ quasi possessio retinetur per
actum facti sine alicuius animo, l. qui fundum, ff. quemad. ser. am.
& l. j. §. quæsitum, ĩ. de aqua quot. & æsti. rñdet, ꝙ licèt ad retinen
dam quasi possessionem naturalem non reqratur aīus, nec factũ
hoīs, sed sufficit ꝙ tignũ stet immissum, vel aqua de se fluat, vt dr
in dictis iuribus, tamen quantum ad retinendum ciuilem, quæ
parit effectum præscriptionis, requiritur etiam animus domini,
d. §. Aristo, & sic Bar. vult, ꝙ in retinēda ciuili quasi possessio. isto-
rum iurium requiratur effectus naturalis, i. continuus vsus, & ani
mus domini vtentis, sed quia in seruitutibus discontinuis non re
peritur continuus vsus, ideo non etiam datur cōtinua possessio:
& quia non est continua, seruitutes discontinuæ non præscri-
buntur tam modico spacio temporis, sed opus est tanto, cuius ini

rij non extet memoria. Et si dixeris, ciuilis retinet̃ solo aĩo, ergo nõ est opus aliquo actu facti, r̃ndet Bart. ꝙ ciuilis retinet̃ animo ab eo, qui possidet, & qui præscribit: sed fundus, qui possidet, & præscribit, non habet aĩum, idcirco necesse est ꝙ p̃scribat & possideat mediante actu nãli, & ideo solus aĩus dñi non sufficit nisi ẽt interueniat nãlis actus, quo mediante fundus retineat possessionem, & hanc arbitror fuisse mẽtẽ Bart. clarissime (vt puto)
41 declaratam. Videamus mõ† an recta censeat Bar. Are. hic reprehendit eum dum vult, ꝙ in istis iurib. retineat̃ possessio naturalis p actum nãlem abſq; alicuius aĩo, q̃a nulla possessio acquirit̃ sine aĩo, l. quemad. j̃. eo. in quo aĩo p̃sumitur possessor perseuerasse, nisi ꝯriũ probetur. l. 3. in fi. iuncta. l. seq. ff. de adi. leg. c. cũ Marthæ, de cele. mis. preterea tex. in d. l. j. §. q̃sitũ, adductus p Bar. probat totũ ꝯtrariũ ibi, quasi duxisse videatur, quę verba nihil aliud videntur importare, nisi ꝙ ꝯsiderata animi p̃seuerãtia, is qui primo duxit aquam, de cętero duxisse vr̃, dato ꝙ aqua de se fluxerit. Tu aũt considera, quod Barto. non negat, ꝙ non requiratur aĩus a principio, nec ẽt negat ꝙ dñs non p̃sumatur p̃seuerare in eodẽ animo, sed aliud voluit dicere, ꝙ ẽt si cessaret aĩus dñi, vt quia esset mortuus, vel aĩr, si tñ aqua de se fluxerit, p talem defluxum
42 retinetur nãlis possessio, & ꝯtra istud nihil faciũt arg. Aret.† Sed q̃rit̃, an ista naturalis sufficiat ad p̃scribẽdũ? Bar. hic sentit ꝙ non, dũ dicit q̃d ciuilis est illa, q̃ causat p̃scriptionem. Item dum dicit necessarium esse, ꝙ dñs credat se vti iure seruitutis, d. §. Aristo. licẽt d. Ias. hic inaduertenter dicat Barto. velle, ꝙ fundus p̃scribat sine aĩo alicuius. Et quod solus aquarũ decursus non sufficiat ad præscribendum, probat, q̃a per rem inanimatã nihil põt acquiri, s̃m gl. sing. in. §. pen. Insti. p quas p̃so. no. acq̃ri. & ita determinat Bal. in c. i. §. si quis, col. pe. de controuers. inuest. & ideo scolatitia nunq̃ p̃scribuntur, q̃a ibi solus interuenit aquæ decursus, secundum Bal. in c. cũ oẽs, col. vi. de ꝯsti. Contrarium tenet Barto. in l. i. col. 2. C. de seru. & aqua. vbi formaliter sic inquit, si ciuilis nulla sit, & nãlis sit ꝯtinua, vt q̃a aqua continue fluat, vr̃ perfici præscriptio ex cursu longi tpis, p l. qui fundũ, ff. quemad. serui. amit. Tu pro concordia dicas considerandos esse duos casus. Primus est, q̃n interuenit solus aquæ fluxus absque facto hoĩs, & tunc non præscribit, quia aqua iure facultatis, decursum habet, & ita procedit ista opi. Secũdus casus est, quãdo facto hoĩs aqua cæpit decurrere, vt q̃a ab hoĩe factus est alueus, & isto casu ex successiuo fluxu aquæ retinetur quasi possessio, & p̃ficitur p̃scriptio, & ita loquitur tex. in. d. l. qui fundum, & in l. j. §. quæsitũ, j̃. de aqua quot. & æsti. & rõ est, q̃a tunc nõ acq̃ritur per rem inanimatam, sed per factũ hoĩs, pp ꝙ aqua habuit successiuum defluxũ: & pp hoc, is qui primo duxit, de cætero duxisse videt̃, vt dicitur in d. §. quæsitum. & ita declarat Cæpolla in ti. de seru. vrb. prędio. c. 22. & late dixi in c. cum ecclesia Sutrina, col. 12. a nu. 43. vſq; ad nu.
43 48. de cã pos. & proprieta. Vltimo aduerte, dum Bart. dicit† quod ipse fundus possidet, & p̃scribit, per tex. in l. qui aliena, in fi. ff. de neg. gest. & in l. via ꝯstitui, ff. de ser. rust. præd. In ꝯrium facit text. in l. sicuti, §. sed si quæratur, ff. si serui. ven. & in l. 2. C. de seru. & aqua. vbi dr̃, ꝙ est dñs fundi, q̃ possidet & prescribit. Et licet tex. allegati pro alia parte dicant seruitutem deberi fundo, nõ tñ dicunt fundum possidere, & ista videtur diuersa, nam seruitus est qualitas fundi sicut bonitas, l. quid aliud. ff. de ver. sig. quæ boni-
44 tas non possidet̃ per fundũ, sed per dñm. Quærit ẽt Bart.† an detentatio sit iuris, vel facti, & r̃ndet esse facti per tex. in l. stipulatio ista, §. hæc quoq;. ff. de verb. ob. Contrarium tenẽt Ang. Pau. de Cast. & d. Ale. hic per tex. in l. 2. in prin. j̃. pro hær. & p alia iura de quib. hic p eos. Sed tu non recedas a Bar. ad ꝯria r̃ndeas, vt dixi s̃. in diffinitione possessionis. Dicas igitur, ꝙ detentatio est nuda facti insistentia custodiæ vel conseruationis gr̃a facta. q̃d sit facti, probat in d. §. hæc quoq;. quod gr̃a rei seruandæ, vel custodiendę fiat, probatur in l. cum legati, j̃. ex quib. cau. in pos. eatur. ex istis sumus expediti de secunda quæstione principali. Tertio princi-
45 paliter quæritur, † quo iure sit introducta possessio? Bar. respondet, quod possessio in gñe fuit inducta de iuregent. vt hic, & l. ex hoc iure, s̃. de iusti. & iure. sed distinctio possessionum fuit inducta de iu. ci. prout distinctio hominum, §. fi. Inst. de iur. pers. & §. licẽat igitur, in Auth. quib. mo. natu. effi. legi. Circa dicta Bart. aduerte. Primo, q̃a non vr̃ verum, quod distinctio possessionum sit de iu. ci. quia si de iuregen. fuere distincta dñia, d. l. ex hoc iure, in ꝯñtiam fuit approbata possessio dñorum, & reprobata occupatio aliorum, & sic de iuregentium possessio producebat effectus directi dñij, vt hic, & effectus retinendi & recuperandi. vnde videtur, quod vnica sit possessio nãlis, s. sed distinctio possessionũ magistraliter inuenta est pp varietatẽ effectuũ, sicut distictio hominũ, quæ non põt dici essentialis, cum tã liberi, q̃ serui, & tam legitimi, quam bastardi eadem essentia sint homines. Item aduerte, quia non videtur verum quod possessio sit de iuregentium, nam ea quæ sunt iurisgentium, vt obl̃o naturalis, cadunt in seruum. l. naturaliter, ff. de condi. indeb. ergo si possessio esset iurisgentium, seruus possideret: sed istud est falsum, d. §. hæc quoq;. & l. quod seruus, j̃. eo. ergo etiam est falsum antecedens arguendo a consequenti destructo, vt heri dicebam. Ad istud respondet Bart. in leg. si id quod, ff. de condi. indeb. quod duplex est iusgen-

46 tium, primæuum, & secundarium. Primeuũ fuit eo instanti, q̃o gentes esse cæperunt, antequã gentes aliquas leges facerent, & istud ius in sola naturali ratione consistit: & isto iure cæpit esse naturalis obligatio, & huius iuris capax est seruus, d. l. naturaliter. Secundum vero iusgentium dicitur illud, quod gentes, postea redegerunt in constitutiones, & istud ius quãdoq; contra dicit iuri naturali, & hoc iure inuenta sunt bella, captiuitates, dñiũ, & possessio. & huius iuris non est capax seruus, quoniam hoc iure seruorum status fuit annihilatus, & cũ Bar. *transeunt alij cõiter.* Solus Are. ꝯdicit dicendo, q̃d non est nisi vnicum iusgentium, ponderando tex. in l. j. §. iusgentium, iuncta l. manumissiones quoque, & l. ex hoc iure, s̃. de iust. & iu. Vnde ipse aliter respondet, ꝙ quædam sunt de iuregentium, quæ sui natura transferuntur de persona in personam, vt dominiũ, & possessio, & horum incapax est seruus, q̃a statim acq̃runtur dño p seruum, l. j. C. per quas perso. no. acq. quædam sunt de iuregentiũ adeo affixa ossib. ꝙ nõ p̃nt auelli vt obligatio naturalis, l. 3. in prin. ff. pro soc. & ista cadunt in seruo, & ab eo non p̃nt auferri, d. l. naturaliter. & ex hoc infert, ꝙ nõ acquirit̃ dño p seruũ actio directa, sed vtilis. Contra Are. insurgit d. Ias. in d. l. si id quod, s̃. de condi. ind. & primo dl̃ Aret. dicit, ꝙ vnicum est iusgentium, non vr̃ bñ dictum, q̃a cõis est in ꝯrium, quæ s̃m d. Ias. probatur in c. ius naturale, i. dist. nam tex. in d. c. ius naturale, loq̃tur de iure gen. primeuo, vt patet ibi, acq̃sitio eorum, q̃ cælo, terra, mariq; capiunt̃. in §. vero iusgentiũ, tractat̃ de iuregentium secundario. Soc. hic saluat vtranque opinio. dicens, quod considerata origine vnum tm̃ est iusgentium, sed cõsiderata alteratione subsecuta pp varietatem tpis, iuxta text. in c. non debet, de ꝯsang. & affi. põssumus dicere, q̃d iusgẽtiũ sit du-
47 plex. Sed tu ꝯ Bar. ꝙ possessio† non sit de iuregen. secũdario, potes inducere tex. in l. j. s̃. tit. j. & in §. singulorum, Insti. de rer. diuisi. vbi dr̃, ꝙ dominium & possessio sunt de iuregẽ. q̃d cũ humano genere proditum fuit. Secundo ꝯ Bar. vr̃ tex. in d. c. ius naturale. ibi cõis rerũ possessio. Tertio comprobat̃ p tex. dũ dr̃, ꝙ dñium incepit a nãli possessione, ergo possessio erat ante, licẽt ergo dominium esset de iuregentium secundario, tñ possessio ante erat, & sic de iuregen. primæuo. Saluando Bart. dici põt, ꝙ cõis rerum possessio fuit de iuregentium primæuo, d. c. ius nãle, & sit̃ possessio prout est facti, fuit eodem iure primæuo, & ita loquit̃ tex. noster; sed possessio priuatorum, & prout est ius insistendi, fuit inuenta de iuregentium secundario, & ita loquitur Bar. in. d. l. si
48 quod. Vltimo, dum Bar. dicit, † ꝙ detentatio, quam habet missus in possessionẽ ex primo decreto, est de iur. ciui. nõ vr̃ bñ dictum, q̃a licẽt modus detinendi, s. primũ decretũ sit de iur. ciui. tñ ipsa detentatio est iurisgentiũ: alioquin dñiũ & possessio acq̃sita per sn̄iam essent de iu. ciuil. cuius ꝯriũ deciditur per Bart. & alios in l.
49 ex hoc iure, ff. de iust. & iur. Glo. in verbo, in his feris. vult, ꝙ † in his, quæ in nullius bonis sunt, non acquiratur dominiũ sine possessione, per istũ tex. q̃d verum est, s̃m Iac. de Are. & Imol. hic, si a possessione incipiatur, secus si a dño, vt si liber homo bona fide seruiens inueniet gemmam in littore maris, nã sibi acquiritur dñium, & non possessio, l. liber homo, in fi. s̃. ti. j. Sed tu considera ꝙ etiam hoc casu vnũ non acquiritur sine altero, licet diuersimode, quia possessio acquiritur dño, & dñium libero homini bona fide seruienti. Glo. in verbo, primi, diuiditur in duas partes, prout de duobus quæritur. Secunda ibi, sed an talia. Glo. in j. parte con
50 cludit, ꝙ amissa possessione rerum, quæ prius in nullius bonis erant, non amittitur dñium. Contra istam ꝯclonem obstat regula nihil tam nãle, ff. de reg. iur. Sol. Illa regula fallit, q̃n rõ dissolutionis est diuersa a rõne oblationis, Insti. qui. mo. tol. obl. in ꝯtin. alia aũt est ratio acquirendi, alia perdendi, q̃a statim per apprehensionem possessionis earum rerũ, q̃ in nullius bonis sunt, in ꝯñtiam acquirit̃ dñium, vt hic, sed facta acquisitione dñium nihil habet cõe cũ possessione, l. nãliter, §. nihil cõe, j̃. eo. & p̃pea amissa possessione non amittitur dñium, l. si quis vi, §. differentia. j̃. e. Item ꝯ hanc ꝯclonem obstat tex. in l. 3. §. fi. & l. seq. s̃. tit. j. Sol. ista ꝯclo fallit in feris aĩalib. quorum possessione amissa si in propriam libertatem euaserint, amittit̃ etiã dñium, d. §. fi. Glo. in ij. parte quærit, qualiter acquiratur possessio, quã q̃onem prosequitur hic Bar. in
51 4. quæstio. principali. Ex quorum dictis habes ꝯclonem, ꝙ † solo aspectu acquiritur possessio, §. si iusserim, j̃. ea. l. & l. quod meo, §. si per venditorem. j̃. eo. Declara primo, vt procedat in reb. ab alio possessis, secus in reb. vacãtib. quarũ possessio non acq̃ritur sine apprehensione, vt hic, & in l. 3. §. Neratius. j̃. eod. Quod procedit etiam in feris vulneratis, quarum possessio non acquiritur vulneranti, nisi fera sit apprehensa, s̃m sn̄iam Caij in l. naturaliter, §. illud, s̃. ti. j. Et idem in feris, q̃ in laqueum apte positum inciderunt, l. in laqueum, s̃m vnum intellectũ, s̃. tit. j. Secundo declara, vt procedat q̃n cũ aspectu concurrit voluntas possessoris volentis trãsferre possessionem in alium solo aspectu, aliàs secus, d. l. q̃d meo, §. fi. Tertio declara, vt procedat si interueniat vera voluntas possidentis, secus si ficta, vt j̃. per Bar. in q̃one de executore, & ibi di-
52 cam. Secundo collige ex dictis Bar. ꝙ solo † aspectu non dicitur res inuenta, l. si Barsatoram, C. de fideius. ad idem text. in l. nunquam, §. thesaurus, s̃. tit. j. iuncta l. 3. §. Neratius, in fine. j̃. eod. Et ex hoc Bar. hic, & in d. l. si Barsatoram, & alibi in varijs locis relatis

53 tis hic ꝑ Mod. infert † ad statutū disponens, ꝙ inuentus de nocte cum armis puniat tanta pena, ꝙ tale statutū intellr solum punire apprehensos, & non testib. cōuictos, qa inuenire est per apprehensionem. & cum Bar. tenent *communiter* doct. fm Ias. hic, & Soc. in d. §. Neratius, in fi. & pro hac sñia d. Ias. plura cumulat. tu adde multo plura, quę posui in tractatu de peste, lib. 3. versi. 9. quero. Contrarium tenent Ang. Imo. & Are. in d. §. Neratius, & Lu. Ro. hic, & Nico. de neap. in l. j. per glo, ibi, C. de thesau. lib. 10. Mouentur primo per tex. in l. raptores, ibi, & in rapina inuenti & flagranti crimine, ponderando copulam, &, C. de rap. virg. Secūdo. per tex. in l. j. ibi, si præsides talem hoīem inuenerint, ff. de curato. furio. & in c. j. ibi, si est ita reuocato in irritum, si quod inueneritis de dictis. Et certe de proprietate sermonis res dicitur inuenta solo visu, vt probat Lauren. Valla Elegātia. 301. & credo verissimum per istum tex. qui vult margaritas dici inuentas ante apprehēsionem, licet requiratur apprehensio ad effectum acquirendæ possessionis & dñij, eodē modo loquitur tex. in d. §. Neratius, ad idē allego tex. in c. si quisquam, in versi. inueniatur fabulari. de coha. cleri. & muli. Decisio ergo Bar. fm proprietatem vocabuli stare non potest. Videamus modo an ex mente statuentium Bart. defendi possit, videtur ꝙ sic, per d. l. si Barsatoram, arguendo de ꝯ. ctib. ad statuta, l. fi. C. de fideiuss. Contrarium ēt verius videtur, qa verba sunt interpretanda secundum cōdōnē personarū, ad quas diriguntur, l. planū, §. equitii, ff. de vsu & hab. statutum aūt dirigit verba ad iudicem, vt puniat inuentos cum armis, & ꝯdō iudicis est punire nō tm̄ apprehensos, sed ēt testib. conuictos, c. si ꝯstiterit, de accus. præterea in ꝓrium adducit tex. in l. 2. C. de custo. reo. vbi tex. dicit, ꝙ si quis fuerit deprehensus in crimine, & tū intelligitur mediantib. probōnib. Idem ergo, & multo magis, si statutū dicat, si quis fuerit inuentus. Nō obst. tex. in d. l. Barsatoram, quia ibi constabat Barsatorā esse latronem. Ideo ne stipulatio reddatur elusoria, intellr de inuentione per apprehensionem. Item ibi verba dirigunt ad partē, nō ad iudicē. Itē ibi verbū, inuenire, nō pōt adaptari ad aspectū, nisi dixerimus ꝙ cēseatur promisisse inuenire Barsatorā, i. testimonium de visu perhibere, quod non est dicēdum, tum quia quilibet inuitus pōt cogi ferre testimonium, toto tit. extra de testi. cog. tum quia pp promissionem de testificando testimonium redderetur elusorium, l. quæ omnia, ff. de procu.

54 ex quo infero, † ꝙ statutum dans præmium inuenienti delinquentem, debet intelligi si apprehēdat, non si testimoniū perhibeat, quia ad illud cogi pōt, Et per hanc ꝯclōnem, ꝙ solo visu res dicatur inuēta, D. Christofo. Porcus in §. itē lapilli, Insti. de rerū diu. fuit

55 in mirabili sñia, † ꝙ lapilli, & gemmæ, dicuntur inuētæ statim ꝙ sunt visæ, & ꝯñr acquirant primo videnti, non primo apprehendenti. Secundo mouetur arg. eius, quod de thesauro dr in d. §. Neratius. Tertio mouetur, quia si res ab alio possessæ acquiruntur solo aspectu, d. §. si iusserim, etiam solo aspectu debent acquiri, quę ab aliis non possidentur. Nec obstant secundum eum iura, quæ dicunt feras bestias non acquiri, nisi apprehendant, qa illud est, qa interim possent fugere, q rō cessat in gēmis & lapillis. Itē non obst. tex. in §. itē lapilli, qa dictio, itē, ibi repetit effectū acquirendi non formā. Tu ꝯfirma per tex. in d. l. nālem, §. illud, ꝯ. tit. j. sic inducendo, dicit ibi Treba. ꝙ fera bestia taliter vulnerata, ꝙ fugere non possit, acquiritur vulneranti ante apprehensionem, ea rōne, quia capi pōt, sic ergo gēmæ acquiri dēnt primo videnti, cum capi possint. Sed istis nō obstātib. cogor stare cum *communi*, per istū tex. qui vult gemmas inuentas acquiri primo apprehendenti, ergo acquisitio causatur ab apprehensione, nō ab inuētione, & sic non ob. primum arg. ꝙ dicatur res inuēnta solo aspectu, quia verum est quantū ad demonstrationem, non quantū ad acquisitionē. Non ob. tex. in d. §. Neratius, quia ꝯdicit fm vnū intellectū, fm aliū procedit ꝑ p dñium fundi, nam in non dño requiritur apprehēsio thesauri, vt ibi in fi. Non obst. tertia rō quia in possessis ab alio concurrit voluntas possessoris & alterius, in vacantibus cessat voluntas possessoris, cuius loco requiritur apprehensio, vt hic in gl. Non ob. tex. in d. §. illud, quia vulnerans propter vulnus illatum dicitur apprehendisse, quæ ratio non est considerabilis in gemmis, & simi. Item ille tex. secundum sñiam Caii contradi-

56 centis Trebatio, facit pro communi. Tertio habes, † ꝙ traditione clauium transfertur possessio, l. clauib. ff. de contrahen. emp. & §. si iusserim, in fi. ea. l. & Insti. de re. diuisio. §. item si quis merces. Quod intelligit Bar. procedere, si traditio clauium fiat in re præsenti, ita ꝙ determinate sciatur vbi sit res, & idem tenent glo. in d. §. si iusserim, & in d. §. itē si quis, & sequuntur Doc. *communiter*, Contrarium tenet Alex. hic per tria. Primo per tex. in d. l. clauib. in versi. apud horrea, quod idem est dicere quod prope, l. id apud & l. penes, ff. de ver. sig. ergo sufficit ꝙ traditio clauium fiat prope rem, licet non sit in conspectu. Sed istud non vrget, quia dictio, apud, etiam exponitur pro corā, l. eum pro quo, ff. de in ius voc. l. de iure in prin. ff. ad municip. Secundo mouetur, quia si fiat traditio in re pñti, tunc acquiritur possessio per aspectū, non per traditionem clauium. Sed Alex. non aduertit, ꝙ nos non disputamus de possessione horrei, sed de possessione rerū existētiū in horreo, quæ non videntur. Tertio, allegat glo. in verbo, quia nāliter ibi, sed quid si non est in conspectu. quidam rñdent, ꝙ glo. loquitur, quantum ad retentionem, quæ solu. non placet, qa gl. expresse dicit, & eodem mō acquiritur. Tñ necesse est declinare ab authoritate gl. maxime cum ꝯrium teneat in locis palleg. & pro cōi bene facit tex. in d. §. si iusserim, in fi. ponderando copulam, q̄ plura solet vniformiter copulare, fm Bart. in l. si legatarius, §. cum ita,

57 ff. de leg. 3. Sed dubitatur, † quid si traditio clauium fiat in absentia rei. & ambæ partes postea cum clauib. perueniant in rē pñtē, an tunc procedat dispō d. l. clauib. quidam, vt referunt Mod. arbitrantur ꝙ sic, qa vterq; ꝑuenit ad rem pñtē, & vtriusq; aīus presumitur durare, l. 3. in fi. ff. de adi. leg. c. maiores, §. dormientes, de baptis. sed istud vr̄ dubitabile, quia hoc modo solus aīus sufficeret ad transferendam possessionē, nisi dixeris ꝙ patientia dñi ipsarum clauium, dū reperit̄ in re pñti, operat̄ nouam traditionem, arg. §. venditæ, Insti. de re. diui. sed adhuc non quiescit aīus, quia sic concurrerent duæ fictiones ad idem, videlicet, ꝙ per patientiam fingatur traditæ claues, & ꝙ ꝑ actū fictū trāsferat̄ possessio rerum existentium sub clauib. duæ aūt fictiones non pñt simul

58 concurrere, l. j. C. de dot. promiss. Stat igitur prima declaratio, † ꝙ traditio clauium debet fieri in re præsenti. Secundo requirit ꝙ tradō clauiū fiat a possessore, fm Oldr. cōs. 209. In cā hospitalis. bene facit tex. in l. quis, §. j. ꝯ. eo. & idē voluit Pan. in c. 2. de cōsuet. Tertio requiritur, ꝙ præcedat titulus habilis ad acquirendū possessionem: alias traditio clauiū pręsumitur facta cā custodiæ, secundum Bar. post gl. ibi in l. cū dr̄, §. pr̄ plurib. ff. de leg. 2. Vltimo scias, ꝙ licet traditio clauiū facta in absentia rei nō operet̄ trāslationem possessionis, operat̄ tñ ꝙ is, cui sunt traditæ claues, possit propria authoritate possessionem apprehendere, l. ꝓdia, ꝯ. eo. vbi Bart. & alii, Pan. in d. c. 2. Quæritur successiue per Bar. an execu-

59 tor † solo aspectu possit transferre tenutam? & respōdet rlr ꝙ nō pōt, quia in translatione tenutæ vel possessionis per aspectū requiritur consensus possessoris, d. l. quod meo, §. si per vēditorē, ꝯ. eo. nec ob. si dicatur, ꝙ hic interuenit ꝯsensus iudicis, qui reputatur cōsensus partis, l. si ob cām. C. de euic. & l. j. C. si in cā iudic. qa respondetur, ꝙ ꝯsensus iudicis non est verus cōsensus partis, sed fictus, qui non sufficit hoc loco, quia duæ fictiones non pñt simul concurrere, d. l. j. si. n. per aspectum transferretur possessio ab executore, induceretur duæ fictiones. Primo, ꝙ per aspectum, & sic ꝑ actū fictū. Secundo, ꝙ ꝑ fictā volūtatē possessoris acquirat possessio, & cū Bar. trāseūt *coiter* doc. hic, & Cano. in c. cū aliquibus, vbi late Fely. de re iud. adducentes, pro corroboratione decisionem Spec. titu. de ꝑtimo decreto, §. iam de effectu, circa princip.

60 Ego comprobo, † quia per sequestrationē fructuum a partib. vere ꝯsentientib. transfert possessio in sequestrū. vt no. Cy. in l. j. C. de prohib. sequest. pos. & glo. in clec. j. de sequest. pos. & ratio est, qa plenius operat vera volūtas partis, q̄ voluntas iudicis. ita Pan. in c. examinata, col. 3. de iud. Contrarium ꝙ executor possit, tenet Pan. in d. c. cum aliquib. ex duob. Primo, per tex. in d. §. si iusserim, ꝯ. hac l. & in d. §. si per vēditorē. q̄ iura fm eum solum exigunt rem esse in cōspectu. Ad istud rñdet Alex. ꝙ imo exigūt ēt voluntatē possessoris, & bene dicit. nec Pan. istud negat, sed vult voluntatem iudicis haberi pro voluntate partis, vnde veritas ad-

61 huc stat in fundamentū Bart. † Secundo mouetur per decisionē Io. And. in c. transmissam, de elec. † vbi vult per inuestituram factam in re pñti transferri possessionē beneficii. Idem ergo in executore, vt ēt solo aspectu transferat̄ possessio ꝑ ipsum, sicut per inuestientē. Sed Ale. rñdet, ꝙ decisio Io. And. debet intelligi, qñ inuestiens possidebat. Ista rñsio non placet, qa inuestitura beneficii fit per collatorē, seu executorem bullarū, qui nō possidet. Vñ Alex. secundo rñdet, ꝙ Eps collator hēt custodiā bñficii, fm glo. in c. cum vos, de offi. ord. cuius custodię rōne transfert possessionē per aspectū. Ista rñsio ꝯfunditur per tex. in l. quis, §. j. ꝯ. eo. Vñ tertio loco potes rñdere, ꝙ Eps habet custodiā bñficii, & ad ministrationē a lege, c. regenda, 10. q. j. c. omnes basilicę, 16. q. 7. c. i. q̄ ratio cessat in executore, qui nullam habet custodiā, nec administrationē. Vel quarto dici pōt, ꝙ in decisione Io. And. concurrit ēt actus facti. s. inuestitura: in casu nr̄o solum interuenit aspectus. Vel quinto & verius, decisio Io. And. procedit, qñ possessio beneficii vacat secus si esset occupata. & in istis terminis procedit decisio Bar. Tertio, ꝯ. Bar. arguunt Nouissimi dicentes, ꝙ tātum debet operari fictio in casu fictio, quantum veritas in casu vero l. qui ad certum, ff. loc. ergo ficta voluntas debet operari idem ꝙ vera. sed ad istud respōde, ꝙ hoc casu non est locus fictioni, quia nō possunt concurrere duæ fictiones. Et sic remanet defensata opi.

63 Bar. † pro qua ꝯsidero, ꝙ ad hoc vt transferatur possessio per aspectū, opus est ꝙ tradens tradat vacuam possessionem, d. §. si ꝑ vēditorē. sed aduersario possidente executor non pōt tradere vacuā nisi ingrediatur, & possessorē eijciat, merito nō sufficit aspectus:

64 & hæc est vnica rō, q̄ gnālr procedit, † vt per actus fictos nunquā transferatur possessio ab alio occupata, fm Alex. cons. 83. visa facti narratione, lib. 2. Istud declaratur dupl̄r. Primo, vt procedat

65 † qñ executor potuit ingredi fundum & noluit, secus si non potuit impedimento subsistente, l. si finita, §. illud, ꝯ. de dā. infec. l. quis, & l. cū vnus, §. fi. & ibi Bar. ꝯ. de bo. aut. iudi. possi. quinimo si executor impediatur facto aduersarii, possessio hr̄ pro tradita, c. cōtingit, de do. & ꝯtu. Et ista deduxi ad īpeditū apprehēdere possessionem

ſeſſionē tpe peſtis,vt aſcendat mōtē,& ſolo viſu ecclīæ poſſeſsio
nem apprehendat,ita dixi latiſsime in tracta.de peſte,in 2.lib. de
priuilegio contractuum cauſa peſtis, priuilegio.19.Secundo de-
claratur,vt procedat,niſi iuſſus mitti in poſſeſſionē alia ex cā de-
tineret, tunc executor ſolo aſpectu poſſet eum in poſſeſsionem
mittere,ſm Bar.in l.ſi proprietarius,ff.de dam.infec.Iuxta prædi-
66 cta q̄ritur,an†tutor & procurator nō hn̄tes ſpāle mandatum poſ
ſint transferre poſſeſſionem per aſpectū?Bart.rn̄det,ꝙ non ꝑ tria
argumenta.Circa primum,videlicet circa rōnē,quia nō interue-
nerit vera voluntas dn̄i,aduerte,aut procurator habet gn̄ale mā
datum ad negotia abſq; libera adminiſtratione, & tunc deciſio
Bart. de plano ꝓcedit in procuratore,qa talis ꝓcurator nō poteſt
alienare,l.mandato gn̄ali,ff.de procu.Aut procurator habet gn̄a
le mandatum cum libera, & tunc deciſio Bar. non vr̄ poſſe ſtare,
67 †quia procurator cū libera pōt oīa facere,q̄ pōt ipſe dn̄s,l.procu
rator,¦cui gn̄alr̄, ff. de procu. ergo debet ēt poſſeſsionem tradere
poſſe per actus fictos ſicut dn̄s.Nec obſt.ſi dicatnr,ꝙ dn̄s non dr̄
vere tradere,quia hac rōne attenta ēt procurator hn̄s ſpāle man-
datum non poſſet tradere poſſeſsionē per actum fictū,cuius ꝯ̄riū
firmat Bar.hic,ſicut ergo hn̄s ſpāle mandatū pōt, qa cōcurrit ve-
ra voluntas dn̄i,idē poterit procurator gn̄alis cū libera,qui æqui-
paratur procuratori hn̄ti ſpāle mandatū,l.iuſiurandū,quod ex ꝯ
uentione,§.fi.de iureiu.facit regula.l.ſi duo,ff.de admin.tut.Item
aduerte,ꝙ licet tutor non habeat veram voluntatē pupilli, tn̄ pp
impedimētū,quia pupillus non pōt cōſentire,deberet tutor poſ
ſeſsionē transferre per aſpectum,ac ſi eſſet legitime impeditus in
gredi fundū, per ea quæ dicta ſunt de executore.Solutio.Execu-
tor pōt ꝑ aſpectum transferre poſſeſsionē in ſubſidiū, ſed tutor
pōt realiter & vere transferre,ergo ceſſabit trāslatio ſubſidiaria,
68 l.j.§.fi.& l.ſeq.ff.de dolo.Ex hoc infert Alex.† ꝙ tutor,curator,ꝓ
latus,& ſimiles nō poſſunt transferre poſſeſsionem per conſtitu-
tum,quia eſt ficta traditio.quod ꝑpetuo notabis,qa eſt vtiliſsimū
verbū,& idem conſuluit Alex.ꝯſi.81.Lecto & diſcuſſo,col.5.lib.
3.Iſtud de prælato limitat Matheſilanus nota.167.incip.No.ꝙ ſi
tutor.vt non procedat,qn̄ prælatus cum Capitulo cōſtituit ſe te-
nere & poſsidere noīe alterius. Et idem ſentit Old.conſi.109. In
cauſa hoſpitalis.Gl.in verb.in bello.reſtringit tex. vt procedat in
captis in bello licito, non tn̄ declarat quod ſit bellū licitum, vel
illicitum. Tu dicas ergo, illud eſſe bellum illicitum, quod illatū
69 †fuit a nō hn̄te poteſtatē inferendi,l.hoſtes, ĭ.de capti.& ibi late
Bar.non aūt dicas illud eſſe illicitum, quod infert ex iniuſta cau-
ſa,vt probatur in l.poſtliminiū,in prin.ff.eo.& in §.ſerui,Inſti.de
iure perſo.Item dr̄ illicitū,ſi ſit illatum non p̄cedete diffidatione,
ſm Io.And.& alios,in c.j.de homicid,lib.6.& Ang.in diſputatio-
ne incipiēte,Renouata guerra. Quod intellige, niſi diffidatio eſ-
ſet facta a iure,vt d.c.j.& finita treuga, ſm Bald.in tit.de pace Cō
ſtan.in §.vaſalli,verſi. non amittatur. Iſtud, quod dixi eſſe bellū
licitum reſpectu iuris inferendi,non reſpectu cauſæ, intelligo de
bello licito hincinde, ſed reſpectu alterius dr̄ bellum licitum re-
ſpectu cauſæ,& in ſubſidium tantum: vt qn̄ inferens bellum me
diante iuſtitia ſi poterat conſequi ius ſuum, ſecundum Imol. in
c.quia pleriq;,de immuni.ecc.& Bal.in l.ex hoc iure, ff.de iuſt.&
iur.& ideo ꝯ̄ piratas, quos per viam iuſtitiæ non poſſumus con-
uenire,iuſte bellum infertur,ſecundum Bal.in c.j.de milite vaſal.
70 qui contumax eſt.Vltimo quærit Bar.†qualiter perdatur poſſeſ-
ſio,quam queſtionem tractat glo.magna, quam reſeruaui hic ex
pediendam.diuide ergo eam in tres partes principales, & ſubdi-
uide vt ꝑ do.Iaſ.In ea.ibi,corporaliter, habes, ꝙ naturalis & cor-
poralis poſſeſſio non differunt, ꝯ̄ Bar. quem ēt ſupra reprobaui.
In ea glo.ibi,iure naturali primęuo.Contrarium,ꝙ poſſeſsio ſit
de iure gen.ſecundario,tenent *communiter* Doc.vt ſ̄.abunde dixi.
In ea.glo. ibi,item no. habes quatuor principales opiniones ſuꝑ
articulo,qualiter perdatur poſſeſsio.Prima,ꝙ ſtatim ꝙ poſſeſſor
deſinit rei inſiſtere,amittatur naturalis,*communiter* reprehēditur,
quia exitus de fundo non eſt cauſa perdendę poſſeſsionis,q̄ ſine
aīo non amittitur,l.quemadmodum,& l.ſi id quod,§.fi.& l.clam
poſſidere,§.fi.ĭ.e. ſed illa iura loquuntur de ciuili,gl. vero loquit̄
de naturali.Alia ergo rōne.d. Alex. reprehēdit illā opi.quia ēt ꝙ
poſſeſſor exierit de fundo ſi oculo rem videat, retinet poſſeſsio-
nem naturalem,ſicut oculo ēt acquiritur,ĭ. ea.l.§.ſi iuſſerim. ſed
tu rn̄deas,ꝙ iſtud facit pro,non ꝯ̄:quia fateor ꝙ poſſeſsio natura
lis retineat̄ per aſpectū, ſed dico ꝙ inſpiciens dr̄ corporaliter rei
inſiſtere, quia oculus eſt ēt pars & inſtrm̄ corporis. Secunda fuit
opi.Placē. & Azo. ꝙ poſſeſsio naturalis retineatur aīo ēt ꝙ poſ-
ſeſſor abſit a fundo : quę vera eſt,ſi teneamus ꝙ vnica tm̄ ſit poſ-
ſio.ſ.naturalis, q̄ dr̄ ēt ciuilis ſi ſit veſtita veſtimento iuris, quam
ſ̄.defendi.Tertia fuit opi.Alberi. ꝙ natutalis amittatur ꝑ exitum,
& illico acquiratur ciuilis,& ꝑ regreſſū in fundū reacq̄rat̄ natura
liter,& illico perdat̄ ciuilis,ita ꝙ ambę ſimul eſſe nō poſſunt.Iſta
opi.*communiter* dānat̄,maxime,per Bar.in infraſcriptis rōnib.Pri-
mo,dū alberi.dicit,naturulē perdi ꝑ exitum,nō vr̄ bn̄ dictum,ſm
Bar.quia exitus non eſt cā perdēdę poſſeſsionis naturalis,ſed ani
mus,l.3.§.in amittenda,ĭ.eo.Tu aduerte,quia Bar.hac rōne vult,
ꝙ in perdenda naturali ſit cōtemplandus animus, & non exitus,
ergo tacite vult, ꝙ abſens retineat naturalem ſi habeat animum

poſſidendi:cuius ꝯ̄rium vult idem Bar. ĭ. poſt Io. Secundo,dum
Alberi.dicit ciuilem ꝑdi per ingreſſum, non ēt vr̄ bene dictū: qa
ingreſſus non eſt cā perdendæ poſſeſſionis ciuilis, ſed animus,d.
l.quemadmodum,ſed dici pōt,ꝙ ſtatim ꝙ quis fundum ingredi-
tur videtur velle corporaliter poſſidere,& non naturaliter,niſi re
plices ꝙ vtroque velit. Tertio,dum Alberi. dicit ꝙ ingreſſus eſt
cauſa acquirendę naturalis poſſeſsionis,videtur etiam male dice
re:quia animus eſt cauſa,l.3.ĭ.e.in prin.ſed ad iſtud poteſt replica
ri,ꝙ vterq; ſimul eſt cauſa acquirendę naturalis,vt ibi,& in l.quē
admodum,ĭ.e.Quarto ſi vera eſſet opi. Alberici,totaliter euacua
retur materia præſcriptionum.nam ſine ciuili non cauſatur præ-
ſcriptio, §.per ſeruum,qui in fuga,ĭ.ea.l.ſi modo ciuilis perdere-
tur per ingreſſum, præſcriptio interrūperetur, l. naturaliter,ĭ.de
vſuca.& ſic qa ciuilis nō eſſet cōtinua,non poſſet cauſari pręſcri
ptio.Quinto,dum Alberi.dicit, ꝙ naturalis & ciuilis non poſsūt
ſimul eſſe,ēt male loquitur,q̄a nihil eſt,quod concurſum impe-
diat,ſicut in ſimili dicimus de naturali & ciuili obligatione,quæ
adeo ſimul ſtant,ꝙ diuiſæ non habeant ꝑfectam virtutē,l.iuriſg.
§.igitur nuda,ff.de pact.Iſtud tn̄ ſaluat Bar. in naturali poſſeſsio-
ne vſufructuarii,& vaſalli,¦quam dicit eſſe proprie naturalē, ꝓut
differt a corporali.ſm opi.Bar. ꝙ ſint tres poſſeſſiones,quæ *com-
muniter* reiicitur,vt ſ̄.dixi.nam hæc natutalis poſſeſſio vſufructua
rii & ſimilium nunq̄ concurrit cum ciuili. Tu vero cōſidera, ꝙ ſi
Bar.intelligatur de ciuili poſſeſſione vſusfructus formalis,prout
debet intelligi,nō recte loquitur,qa vſufructuarius habet natura
lem & ciuilē quaſi poſſeſſionem vſusfructus formalis ſm gl. in
l.ait p̄tor.§.item ei.ff.ex qui.cau.maio. & tenet Bar. in l.naturali-
ter,in prin.ĭ.eo.Quarta fuit opi.Io.diſtinguentis quatuor caſus,
vt hic per gl.& in l.licet, C.e.& hæc opi.Io.approbatur *communi-
ter* in omni caſu,quæ vt clarius intelligatur,ſubiicio infraſcriptas
71 concluſiones. Prima eſt, naturalis poſſeſsio iuncta cum ciuili
indiſtincte amittitur, quoties res poſſeſſa deſinit eſſe in conſpe-
ctu.cum iſta concluſione tranſeunt omnes, exceptis Mod. Papi.
qui dicunt eam falſiſſimam,& ſequitur d.Iaſ.in vlt.lectu.illorum
ſcripta ſibi aſcribendo : mouentur quia ſi naturalis ſola, quæ eſt
apud vſufructuarium, non perditur, ēt ꝙ res deſinat eſſe in con-
ſpectu,vt hic in glo.multo minus debet perdi naturalis iuncta cū
ciuili,arg.l.qui patri.ff.de acqui. hærd. nec ratio diuerſitatis aſſi-
gnata in glo.aliquid valet,vt ĭ.dicam. Tenendo communem rn̄-
deo,ꝙ vſufructuarius exiens de fundo retinet ciuilem, vt ſ̄. dixi,
& ratione ciuilis ſibi competit interdictū vnde vi, l.3.§. vnde vi,
ff.de vi & vi arma.Secundo mouētur,quia exitus non eſt cauſa ꝑ
dendæ poſſeſsionis,l.licèt, C.eo.ſed reſpondetur,ꝙ nō eſt cauſa
perdendæ ciuilis,ſed bn̄ eſt cā ꝑdēdæ naturalis,& ita loquit̄ ꝯclo
q̄ tn̄ ex aliis fundamentis vr̄ periculoſa.Primo,qa ſi aīo coloni re
tinetur naturalis,l.ſi colonus,ĭ.e. quare non ēt retinebit̄ aīo pro-
prietarii. Secundo,ſi detentatio retinet̄ animo,vt ĭ.ꝑ Bar. quare
nō retinebitur iſta naturalis?Tertio.naturalis poſſeſſio eſt ius,vt
ſ̄.per Bar.ergo non ꝑditur ꝑ egreſſum,qa iura non circūſcribunt̄
loco,ſed ꝯmitātur perſonam quocunq; vadat, l.fi. C.de præſcri.
72 long.tpis decem,vel viginti anno.Secunda ꝯclo, † per egreſſum
de fundo non perditur naturalis poſſeſsio rei,q̄ eſt in conſpectu,
vel proxima conſpectui,per l.clauib.ff.de ꝯ̄hen.emp.& §.ſi iuſſe-
rim,ĭ.ea.l. & facit ſm Iaſ. quia paria ſunt aliquid eſſe factum, vel
de proximo faciendum,l.pen.ff.de teſt.mi.l.qui pęnę,§.j.ff.de ma
numiſ.melius facit, quia qui prope eſt dr̄ pn̄s ſm glo. in l. parui,
ff.de cōdi.fur.per tex.in l.2.§. Nerua,ĭ.eo.qui loquitur in poſſeſ-
ſione aīaliū,quæ poſſunt aufugere, ergo idē magis in reb.inani-
matis. Sed aduerte,quia gl.ibi de directo ꝯ̄dicit huic ꝯcl'oni,quia
vult ꝙ ſtatim ꝙ dr̄,non video,perdam naturalem,licèt retineam
ciuilē:& ita tenendo nō obſtat tex.in d.l.clauib. quia ibi interue
nit traditio clauiū, & res continens eſt in conſpectu: quæ rō ceſ-
ſat in eo, qui claues non habet,nec rē continentē,nec contentas
videt,vn̄ iſta ꝯclo in vlt.part.non habet fundam̄, quod ſubſiſtat.
73 Tertia ꝯclo eſt, † ꝙ poſſeſsio naturalis amiſſa per abſentiam re-
acquiritur ſtatim ꝙ res eſt in conſpectu,uel proxima ꝯſpectui,&
hāc ꝯcl'onē approbant Doc.*communiter*. Solus Soci. opponit, qa
ſolo aſpectu non acquirit̄ poſſeſsio rei vacantis,vt hic ſed poſtea
rn̄det,ꝙ oppoſitum procedit quādo res omnino vacat,ſecus ſi ci
uiliter ſaltem poſſideatur, vt in caſu noſtro. ꝑterea hic agitur de
reacqui.poſſeſsio.q̄ facilius debet reacquiri,cum vnaquæque res
de facili redeat ad ſuam naturam, l.ſi vnus.§.quod & in ſpē,ff.de
pac.Sed aliud eſt,qđ me turbat, q poſſeſsio ſine corpore nō acq̄-
ritur,l.2.ĭ.e.ergo non ſufficit,ꝙ res ſit proxima conſpectui,quia
multa pn̄t cōtingere ne aſpiciatur.l.naturalē,§.illud,ſ̄.tit.j. Quar-
74 ta ꝯclo,†poſſeſsio naturalis,quę retinet̄ ꝑ aliū, nō perditur, ēt ꝙ
ille deſinat inſiſtere,l. ſi colonus,ĭ.eo. Intellige niſi alius deſerat
aīo amittēdæ poſſeſsionis natutalis, d.l.ſi colonus,& niſi tertius
occupet ipſam poſſeſsionem,l.clā poſſidere,§. qui ad nundinas,
75 ĭ.eo.Quinta ꝯclo,†poſſeſsio naturalis, quę ſola eſt apud vſufru-
ctuariū & ſimiles, non perditur per abſentiam a re,l.3.§.vnde vi.
ff.de vi & vi arma. Iſta cōclo in vſufructuario,& vaſallo non pōt
verificari,q hn̄t ēt poſſeſsionem ciuilem. vt ſ̄.dixi.& ſentit Bart.
hic,dum dicit ꝙ poſſeſsio vſufructuarii habet aliquid ciuilitatis.
Sexto aduerte circa rationem diuerſitatis aſsignatam per glo.

quare

76 quare p̃ discessũ† p̃dat nãlis iũcta cũ ciuili,& nõ sola nãlis, circa
quã latè insistũt Sen.& d.Ias.hic eã reprehẽdẽtes ex duob.funda
mẽtis,de q̃b.in j.conclusione,& q̃b⁹ s.rñdi. Sed aliud tertiũ ma-
gis vrget, nã si aĩus operat retẽtionẽ pluriũ ciuiliũ, & aliquãdo
pluriũ nãliũ de p̃ se,& in diuersis locis,&circa diuersas res,q̃d ob
stat quare nõ possit operari retẽtionẽ nãlis & ciuilis simul in eo-
dẽ loco,& circa eãdẽ rẽ? Itẽ si nãlis possessio est ius,q̃d obstat qua
re aĩus nõ possit operari retẽtionẽ illi⁹,sicut op̃at retẽtionẽ ciuilis
cũ ambæ sint ius,& ꝯsequẽter sint aptę sequi p̃sonã quocũq; va-
dat,vt dixi in j. ꝯclusione? Ideo Mod. Señ.assignãt aliã rõnẽ, nã
qñ possessor hẽt ciuilẽ & naturalẽ simul, nullũ dãnũ patitur,etiã
quòd non retineat naturalem,l. licet, C.eodem.merito lex, quę
nihil frustra agit,l.qui bis idem,ff. de ver.obl.noluit disponere, ꝙ
retineatur naturalis:quæ ratio cessat,quando possessor habet so
lam naturalem,ideo hoc casu lex disposuit, quòd animo retinea-
tur naturalis. Istam rationem improbat d. Ias. quia sequeretur,
quòd naturalis iuncta cum ciuili esset frustatoria,cum ciuilis so-
la sit,quæ parit ciuiles effectus, vt per glos.in l.3. §.ex contrario,
j̃.eod. Ista sunt subtilia, ideo aduerte,quia reincidunt in opinio-
ne,ꝙvnica sit possessio naturalis,q̃ si vera esset(prout credo) hu-
iusmodi disputationes vẽtosæ forẽt,sed tenendo *communẽ*,ꝙ sint
duæ,teneo rationem Señ.ad argu. Ias. respondeo,ꝙ ciuilis pos-
sessio nunquam nascitur, nisi prius habita naturali,vt hic,& l.3.
in prin.j̃.eo. necesse fuit ergo dare naturalem & ciuilem simul,
& sic fateor, ꝙ ciuilis producit effectus ciuiles postquàm est or-
ta,sed non potest oriri sine naturali,ergo &c. Vltima sit conclu-
77 sio,† ꝙ ciuilis possessio indistincte retinetur animo, d.l.clam pos-
sidere, §. fi. quæ conclusio seruit in practica ad decisionem glos.
in l.i.& ibi late,d. Ias. C. de ser.fug. Fallit primo propter longam
absentiã, p̃p̃ quam præsumitur abesse animus possidentis, l.pe-
regre.j̃. eo.Secundo fallit quãdo occupator fundi in eo ædificas-
set ædificium: tunc.n. propter ædificium perditur ciuilis, secun-
dum d. Ale.hic,quia p̃p̃ ædificium perditur vsusfruc.l. stillicidij,
§.fi.ff.quemad. serui. amit.ergo multo magis perditur pos.l.si q̃s
vi,§.differentia,j̃. eo. Nam per mutationem formæ interuertitur
pos.l. qui vniuersas, §.i.& §.item quod, j̃ eo. sed propter ædificiũ
mutatur forma,d.§.ergo.&c.ita tenet Cy.in l.2.in fi.C.de rei ven.
quod est singulariter, & perpetuo notandum.

EXCELLENTISSIMI, AC FACILE IVRISCONSVLTORVM MOD. PRINCIPIS, D. IO. FRAN. A SANCTO NAZARIO, dicti de Ripa,

In §. Nihil commune, l. naturaliter, de acq. pos. Repetitio inchoata Auenione, die 7. Decembris, 1530:

SVMMARIVM.

1 *Interdictorum tria sunt genera.*
Conseruandæ possessionis interdictũ,an dicatur quartũ genus de per se,ibid.
2 *Conseruandæ pos.interdictum,quid differat ab interdicto retinendæ.*
3 *Possessio quid sit,& quotuplex.remissiue.*
4 *Proprietas quid sit,& vnde dicatur.*
Etymologia dicitur verbi in suum proprium significatum resolutio.
5 *Proprietatem petens,& vtile dominium probans,an debeat succumbere.tãdem concludit non debere.*
6 *Verba libelli improprianda esse,vt actus valeat,quomodo intelligatur.*
7 *Proprietas an possit pro vtili dominio accipi,quòd sic.*
8 *Proprietas & dominium quid differant.*
9 *Proprietas quædam nuda,quædam plena.*
10 *Petitorium quid,quidue possessorium.*
11 *Petitorium,an possess.intentatum fuerit,ex medio concludendi dignoscitur.*
Medium concludendi non narratio in libello spectando,ibidem.
12 *Proprietas & possessio separata sunt, & nihil commune habent.*
13 *Ampliatur hæc regula, vt procedat tã in iudicio inchoando,quàm in inchoato exercendo.quod declara vt ibi.*
14 *Item procedit in extraiudicialibus,in quibus etiam nihil habent commune.*
15 *Dominium ex possessione non pręsumitur. limita tamen vt ibi.*
16 *Testis interrogatus super possessione,& deponens super proprietate, non probat.limita vt ibi.*
17 *Publicatio testium in possessorio non impedit productionem in petitorio,etiã super capitulis directo contrariis.*
18 *Procurator & aduocatus,licet in causa possessionis, in qua interuenerunt, non possint esse testes,poterunt tamen in causa proprietatis esse.*
19 *Iudex laicus licet de causa proprietatis spiritualis cognoscere non possit, poterit tamen de causa possessionis cognoscere.*
20 *Litigiosi vitium super proprietate non inducitur, mota quæstione super pos.*
21 *Delegatus super possessione,an poterit super proprietate cognoscere.*
22 *Illatio non fit ex separatis. limita vt ibi.*
23 *Argu.a simili quando procedat.*
24 *Possessio est ius, intellige ut ibi.*
25 *Subrogatus in ius defuncti prælati,censetur etiam subrogatus in poss.*
26 *Dominium etiam proprie cadit in iuribus incorporalibus, & an vsufructuarius dicatur proprie habere dominium illius iuris utendi & fruendi.*
27 *Libellans se dominũ esse,probans autem se vsufructuariũ, an obtinere dẽat.*
28 *Actio inepta,an & quando vitiet libellum,& quando non.*
29 *Antecedentis positio sequitur ad positionem consequentis.*
30 *Dominiũ q̃uo dicatur incipere a posses. & an possessio sit causa dominij.*
31 *Posses.quandoq; pro proprietate ponitur,ex quo inferuntur aliqua ut ibi.*
32 *Statutũ prohibens alienare bona immobilia in forenses,non intelligitur prohibere translationem possessionis.*
33 *Sententia absolutoria lata in petitorio,an obstet agenti possessorio recuperãdæ.Bar.quod non, post multa tamen conclusionem communem contra Bar. nu.35.40.& 69.Limita tripliciter.nu.44.*
34 *Exceptio notoria defectus iuris proprietatis, an obstet agenti possessorio recuperandę.*
Intellectus c.porro,de diuor.ibi traditur.
36 *Decisum in uno iudicio potest in dubium reuocari in alio æque principali & separato a primo,intellige & declara vt nu.38.*
37 *Sententia lata ad vnum finem,non facit notorium quo ad alium finem.*
39 *Iudex ex officio debet confirmare possessorem,de cuius iure sibi constat.*
41 *Possessoria habentia causam proprietatis annexam,quæ dicantur.*
42 *Sñia lata in petitorio obstat agenti possessorio recuperandæ vxoris uel filij.*
43 *Sñia lata in petitorio obstat agenti possessorio ad recuperationem beneficij.*
44 *Sententia absolutoria lata pro reo,quia actor non probauit, non obstat actori uolenti agere possessorio recuperandæ. ratio ibi.*
45 *Pęna l.si quis in tantam,C.vnde vi.non infligitur ipso iure, sed per sñiam.*
46 *Spoliatus ante omnia est restituendus, Quæ regula ampliatur xiiij. modis, & limitatur xxv.nu.69.& deinceps.*
47 *Prædo etiam restitui ante omnia debet.*
48 *Spoliatus est restituendus,non obstante exceptione compẽsationis opposita.*
49 *Spoliatus antequam post restitutionem conueniatur petitorio,debet tanto tempore manere in possessione,quanto fuit spoliatus,intellige vt ibi.*
50 *Spoliatus restituendus est etiam ac fructus,damna, & interesse passa propter spolium,quod amplia vt ibi.*
51 *Spoliatus nedum est restituendus aduersus spoliatorem, sed etiam aduersus eum,qui ratum habuit spolium suo nomine factum.*
Quæ requirantur,vt non spolians, nec spoliari mandans teneatur interdicto vnde vi,ibi.
52 *Spoliatus restituitur ẽt si spoliator offerat se probaturũ exceptionẽ dominij.*
53 *Spoliatus restituitur aduersus singularẽ successorem,qui sciẽter successit in vitio. Imo etiam si successerit in vitio restituitur remedio c.reintegrandæ.*
54 *Interdicta possessoria non dantur spoliato possessione rei mobilis, sed remedium c.reintegrandæ,sic.*
55 *Spoliatus non tenetur ante restitutionem respondere in causis criminalibus contra eum motis, intellige tamen ut ibi.*
56 *Carceratus indebite ante omnia est relaxandus,quamuis petatur recommẽdari pro vero debito.*
57 *Restituendus est quilibet restitutionem petens pro absente spoliato.*
58 *Spoliatus restituitur aduersus iudicem procedentem vt priuatus,item aduersus iudicem competentem ut iudex.*
59 *Spoliatus per sententiam nullam restituendus est ante omnia, pro quo dicto plura egregie congeruntur.*
Condemnatus resistere potest de facto executioni sententiæ nullæ.ibi.
Statutum puniens ingredientem possessionem alterius de facto,habet locum in ingrediente virtute decreti iudicis inualidi.ibi.
60 *Præsumendum esse pro sententia iudicis,quomodo intelligatur,& procedat.*
L.iuste possidet,supra eo.quomodo procedat,& intelligatur,ibi.
61 *Spoliatus propter executionem sententiæ nullæ, habet ea remedia quæ spoliatus a priuato.*
62 *Ingrediens possessionem de facto,resistente possessore,perdit ius suum, etiã si iuste pro eo lata sit sententia.Quid si ingredienti data sit licentia a iudice ut propria authoritate ingrederetur,an priuabitur iure suo.distingue ut ibi.*
63 *Spoliatus restituitur,etiam si spoliator fuerit confirmatus in possessione,principis authoritate.*
64 *Impetratio inuestituræ castri per uim occupati non valet.*
65 *Violentus possessor etiam inuestitus & infeudatus per principem non præscribit aliquo tempore rem violentam.*
66 *Collatio,aut confirmatio beneficij obtenta per intrusum, non ualet.*
67 *Spolium factum lite pendente est magis odiosum, quàm aliud factum ante litem,& ideo plus puniendum.*
Spoliatus lite pendente non tenetur colorare suam possessionem aliquo titulo etiam in interdictis causam proprietatis annexam habentibus.ibi.
68 *Spoliatus lite pendente non excluditur exceptione alterius spolij, nec excommunicationis.*
70 *Exceptio notoria proprietatis obstat spoliato,ne restituatur.*
71 *Spoliato possessione beneficij obstat exceptio defectus tituli, seu intrusionis.*
Spoliatus an teneatur facere fidem de titulo ad requisitionẽ spoliatoris.ibid
72 *Spoliatus consentiens ut agnoscatur de exceptione proprietatis opposita per spoliatorem,non restituitur ante omnia.*
An autem requiratur expressus consensus,an vero sufficiat, quod non replicauerit contra exceptionem proprietatis.ibi.
73 *Spoliato clam & sine ui, obstat proprietatis exceptio. intellige tamen ut ibi.*
74 *Spoliato per vim compulsiuam obstat proprietatis exceptio. quod procedit vt ibi.*

75 *Spolia-*

75 Spoliatus restituendus non est ante omnia, quando facta restitutione recuperatio esset impossibilis, aut difficilis multum.
76 Spoliatus ante omnia non restituitur, quando restitutio fieri non posset sine scandalo, tunc enim proprietatis exceptio prius discutitur.
77 Spoliatus non restituitur ante omnia, quando iuris præsumptio est contra eum. limita tripliciter nu. 78.
79 Exceptio proprietatis opposita à tertio, non à spoliatore, impedit spoliatum restitui.
80 Spoliatus an restituendus sit ante omnia, si tertius opponens exceptionem proprietatis habeat ius ita connexum cum spoliatore, quòd non possit opponi nisi etiam oppositio prosit spoliatori. late.
81 Spoliato obstat exceptio proprietatis concludens ipsum non possidere, exemplifica vt ibi.
82 Exceptio spiritualis reseruationis beneficij, an impediat restitutionem. Reseruatio spiritualis beneficij, an inficiat titulum & possessionem.
83 Spoliato obstat exceptio proprietatis, ad euitandum periculum peccati.
84 Restitutionem coniugis petenti quæ exceptiones obstent.
85 Spoliato in bello, restitutionem post initam pacem petenti, obstat proprietatis exceptio.
86 Excomunicationis exceptio obstat spoliato agenti interdicto, recuperandæ. limita septem modis. nu. 87.
88 Hæretico spoliato obstat exceptio proprietatis.
89 Depopulator agrorum, assassinus, & bannitus, spoliati, non sunt restituendi, ratio ibi.
90 Antipapa & tyrannus spoliati, non sunt restituendi.
91 Simoniæ exceptio obstat spoliato beneficio simoniacè impetrato.
92 Spoliato agenti ad restitutionem beneficij obstat exceptio criminis, quod priuationem beneficij ipso iure inducit.
93 Spoliato agenti obstat exceptio spontaneæ traditionis. Testibus duob. affirmantibus spolium magis creditur, quàm centum affirmantibus spontaneam traditionem. ibi.
94 Proprietatis exceptione nomine ecclesiæ opposita, si offertur probatio incontinenti, an impediatur restitutio spoliati.
95 Spoliatus per modum exceptionis opponens de spolio non restituitur ante omnia, sed de exceptione spolij ante omnia cognoscetur.
96 Spoliato possessione rei mobilis obstat exceptio dominij, quam excipiens vult incontinenti probare.
97 Sententia lata in petitorio, an obstet agenti possessorio retinendæ, communis est obstare: fœdere tamen dist. concordat pugnantes sententias.
98 Possessorio retinendæ agenti, an obstet dominij exceptio, etiam quæ in promptu offertur probanda. latissime concluditur non obstare numero 99. limita tamen & declara vt ibi.
100 Possessio titulata, siue colorata titulo, præfertur alteri non æquè iustificatæ, siue coloratæ: & multa egregiè de possessore iustificante suam possessionem titulo.
101 Sententia lata in petitorio non obstat agenti possessorio adipiscendæ, nisi excipiens offerat se incontinenti probaturum sententiam. limita. num. 102.
103 Sententia lata in possessorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio. Quid autem si possessorium habeat causam proprietatis annexam. ibi.
104 Acta in iudicio summario, vbi fuit plene probatum, faciunt fidem in iudicio plenario.
105 Petitorio iudicio renuncians, an censeatur renunciare tam actioni, quàm instantiæ, & sic an acquiratur dominium reo. Iudicij appellatione non continetur ius in iudicium deductum. ibi.
106 Renuncians liti censetur in dubio renunciasse tam iuri, quàm instantiæ.
107 Renuncians liti in beneficialibus solum censetur renunciare instantiæ non iuri. ratio ibidem.
Beneficium renunciari non potest, nisi in manibus superioris, ibidem.
108 Feudatarius non potest renunciare feudo, nisi in manibus domini; ideo renunciando liti feudali solum censetur renunciare instantiæ & non iuri. Idem dicendum in renunciatione liti motæ super officio magistratus eadem ratione ibidem.
109 Renuncians liti motæ coram arbitris, solum censetur renunciare compromisso, non iuri.
110 Renunciare liti potest actor inuito reo. declara nisi intersit rei, quòd feratur sententia.
111 Petitorij renunciatione non transfertur dominium in reum. de veritate tamen ibidem latissime. Limita dupliciter, vt nu. 114.
112 Dimissio quando, & in quibus operetur translationem dominij, & idem quod traditio.
113 Renuncians liti non videtur fateri aduersarium habere ius.
115 Renuncians petitorio debet in expensis condemnari. limita dupliciter. nume. 117.
116 Petitorio renuncians non auditur super possessorio, nisi refusis expensis.
118 Reus differens suas probationes malitiosè vsq; ad diem renunciationis, debet in expensis condemnari.
119 Reus confitens agentem interdicto retinendæ possidere, absoluendus est ab instantia iudicij, de veritate tamen ibi.
120 Confessio in possessorio iudicio facit fidem in petitorio.
121 Impugnans confessionem aduersarij non potest se fundare in illa postea.
122 Negans positionem aduersarij non potest postea super illa se fundare. Limita, & declara, ut nu. 124.
123 Contumax in respondendo positionibus non potest super illis se fundare.
125 Contraria proponens non repellitur reo negante alterum contrariorum, quod obstabat.
126 Petitorio agens, an censeatur renunciare possessorio: communis, quòd sic. de veritate tamen latissime limita vt nu. 128. & seq.
127 Renunciatio non inducitur per actum contrarium non sortientem effectum secundum intentionem agentis.
128 Possidere se ignorans intentando petitoriū non censetur renunciare possessioni. Sed quid si dubitet, an idem dicendum sit. ibidem.
130 Obliuione an perdatur possessio rei immobilis.
131 Possessio si peruenerit ad actorem pendente iudicio petitorio, an reus absolui debeat ab instantia, vel à petitis.
132 Cumulatio non est licita, vbi ex diuersis actibus actor idem consequitur. Vbi etiam videre licet de veritate quintæ lect. glo. latissime.
133 Iudex an possit suum officium petenti denegare, & quomodo intelligatur regula l. iiii. §. hoc autem, de damno infecto.
134 Libelli ambigui declaratio spectat ad libellantem, ideo statur declarationi libellantis, de qua possessione senserit. De veritate tamen latissimi. nu. 137. limita tripliciter nu. 138.
135 Declaratio accusationis, inquisitionis, & querelæ, spectat ad agentem criminaliter.
136 Declaratio supplicationis spectat ad supplicantem.
139 Libelli declarandi facultas, pro qua possessione intentatum fuerit possessorium, & pro qua petitorium, non transit ad hæredes libellantis. de veritate tamen ibi.
140 Amplia, vt nec ēt trāseat ad hæredes suos, et sic ad filios. ratio ibi traditur.
141 Petitorium & pos. an & quando possint cumulari, latissime distinguitur.
142 Petitorium & possessorium adipiscendæ possunt ab eodem cumulari, vnum post alterum.
143 Fallit ubi electione unius aliud tollitur.
144 Fallit secundo post conclusionem in causa in petitorio, postquam non licet poss. proponere, ratio ibi. de veritate tamen latissime. Sententiam esse latam, & conclusum esse in causa, paria sunt, ibidem. declara ut ibi.
145 L. fundi, & l. fundum, infra de exceptio. non procedit quando secundum iudicium potest citius terminari quàm primum, aliæ limitationes traduntur remissiue.
146 Petitorium & possessorium recuperandæ, vnum post aliud, possunt ab eodem cumulari.
147 Petitorium potest suspendi per actorem proponendo possessorium, & protestando nolle procedere in petitorio, donec possessorium fuerit diffinitum.
148 Petitorio & possessorio recuperandæ agens, si prius obtineat in possessorio, an etiam debeat obtinere in petitorio non probato aliter dominio. communis quod non. num. 149.
150 Petitorium & possessorium retinendę pro iuribus incorporalibus possunt ab eodem unum post aliud proponi, infertur ut ibi, & in summario.
151 Petitorium & possessorium iuris depascendi pecora possunt ab eodem unā post aliud cumulari.
152 Petitorium & possessorium retinendæ, an in beneficialibus possint cumulari ab eodem. & num. 156.
153 Petitorium, & possorium retinendæ pro rebus corporalibus, non possunt unum post aliud ab eodem cumulari, & limita & intellige tripliciter.
154 Petitorium suspendi potest per actorem proponentem possessorium retinendæ, asserendo nolle in petitorio procedere, donec diffinitum fuerit possess. intellige, ut ibidem declaratur, alias reprobatur communiter.
155 Possessorium habens causam proprietatis annexam, nunquam concurrit cum petitorio, declara tamen ut ibi.
156 Possessorio retinendæ agens tenetur probare se possidere tempore litis contestatæ, & tempore turbæ.
157 Possessorium recuperandæ ab uno propositum, facit silere petitorium ab alio prius intentatum. ratio ibi traditur.
158 Possessorium si fuit propositum pro spolio facto lite pendente super petitorio, an tunc faciat silere petitorium, an uero super utroque procedatur. communis, quod super utroq; procedatur. declara tamen & nu. 159.
160 Possessorium propositum respectu diuersæ possessionis, non facit silere petitorium prius intentatum.
161 Possessorium intentatum lite contestata in petitorio, non facit petitorium silere, sed super utroque proceditur. latissime tamen de ueritate, quia magis videtur communis contra opinio apud Can. Limita tamen conclusionem communem apud Ciuilistas procedere, vt nume. 162.
163 Possessorium adipiscendæ non potest concurrere cum petitorio prius intentato. fallit in duobus casibus.
164 Possessorium retinendæ semper concurrit cum petitorio prius intentato. fallit vt ibi.
165 Petitorium nunquam concurrit cum possessorio recuperandæ prius intentato ab aduersario, nisi spoliatus consentiret petitorium proponi per viam exceptionis. Consensus autem spoliati prædicto casu quid operetur ibi.
166 Petitorium non concurrit cum possessorio retinendæ ab aduersario prius proposito. fallit in tribus casibus.
167 Possessorium retinendę si fuerit à reo prius propositum, si demum proponat petitor, an censetur poss. renunciasse, ita quod indistinctè contra eum feratur sententia in possess.
168 Petitorium & possessorium simul & semel ab utroq; proposita non possunt concurrere, ratio ibidem.

169 Pre-

169 *Processus factus super petitorio & possessorio simul in casibus in quib. prohibita est cumulatio, valet parte non opponente.*

170 *Limita non procedere, quando non admittitur cumulatio obstante regula electionis.*

171 *Iudex potest ex officio libellum continentem contraria reijcere, ideo nō procedit regu. prædicta quando cumulatio non admittitur obstante regula cōtrarietatis.*

172 *Quid autem si iudex nō reiecerit libellum, an valeat processus super vtroq; iudicio parte non opponente.*

173 *Possessorij causa si commissa fuit delegato prius cognoscenda, an cumulatio petitorij & possessorij possit de partium consensu coram eo fieri*

174 *Iudex non potest ex officio reijcere exceptionem ordinis a parte oppositam.*

175 *Acta facta in vno iudicio non faciunt fidem in alio.*

176 *Processus continens contraria ex parte actoris, est ipso iure nullus.*

177 *Processus factus super vno ex pluribus contrariis in eodem libello propositis, valet parte non opponente. vide fall. nu. 176.*

178 *Clausula, super quibus petit ius & iustitiam sibi administrari, non defendit libellum a contrarietate.*

180 *Contrarietas libelli si iuris interpretatione reduci possit ad ordinem compatibilem, processus non est nullus.*

181 *Clausula, sola facti veritate inspecta operatur vt contrarietas non vitiet processum, operatur & alios effectus vt ibi. Amplia vt nu. 188. Limita vt nu. 184. & sequentibus vsque ad nu. 188.*

182 *Litis contestatio necessaria est in iudicio possessorio.*

184 *Litis contestationem operatur sola petitoris propositio, vbi non est certus aduersarius.*

185 *Possessorium iudicium ex Carboniano edicto, an requirat litis contestatio. & an in iudiciis summariis procedatur sine litis contestatione.*

186 *Missio in possessionem facta non seruato iuris ordine, reuocatur etiam iuris ordine non seruato, & sic lite non contesta.*

185 *Lite non contestata, quamuis contra reum perueniri non possit ad diffinitiuam, tamen contra actorem perueniri poterit absque contestatione facta per reum.*

189 *Litis contestatio non requiritur in causa appellationis, intellige vt ibi.*

190 *Iudex appellationis potest procedere ad senteniam diffinitiuam partibus præsentibus nolentibus litem contestari.*

161 *Petitorium & possessorium simul proposita eadem sententia terminari debent. intellige vt nu. 192. & 193.*

194 *Reconuentio an habeat locum in iudiciis summariis. remissiuè.*

195 *Peruersio ordinis causæ ad causam non vitiat sententiam ipso iure.*

196 *Sententiæ latæ super petitorio & possessorio, qualiter sint exequendæ.*

197 *Petitorium vel possessorium solum fuisse intētatum, aut vtrūq; simul, qualiter cognoscatur.*

198 *Verbum, pleno iure, ostendit fuisse intentatum petitorium & possessorium simul, idem in verbo, pertinere.*

199 *Clausula, super quibus petit ius & iustitiam &c. operatur, ꝙ fuerit intentatum petitorium, licèt conclusio libelli loquatur in possessorio.*

200 *Libellans interrogari potest ad petitionem rei. an velit super aliis iustitiam sibi ministrari, quàm super conclusione libelli.*

L. Naturaliter, §. Nihil cōe.

Vtilitas huius §. cōmendatione non eget: nam satis a seipso & ab vsu commendatur, vt in simili dicit Iurisc. in l. j. ff. de in integ. rest. Tractat enim petitorij possessorijq; materiam, qua nulla frequentior. Pro cuius intel
1 ligentia præmittit Dominus Alex. † tria esse genera principalia interdictorum, adipiscendæ, retinendæ, & recuperandæ, l. ij. ✝. de interdi. & Insti. eo. per totum. sunt qui addunt quartum genus, arguentes Iurisconsl. de diminutione, inter quos fuit Bal. in fi. de prohi. feud. alie. Qui dicit reperiri interdictum conseruandæ, de quo in l. 3. §. missum, ff. de Carbo. edic. Sed Lud. Ro. & d. Alex. in l. j. C. de Carb. edi. respondent, ꝙ interdictum conseruandæ, satis includitur sub interdicto, retinendæ. Pro quibus facit tex. in l. j. §.
2 & vt Pedius ait, ✝. vti pos. Tu vero considera, † ꝙ interdictum retinendæ, datur inter duos contendentes se possidere, d. §. retinendæ, Insti. de interdi. sed iudicium conseruandæ, datur etiam ꝙ aduersarius non contendat se possidere, d. l. j. ergo vnum non includitur sub altero. Item iudicium conseruandæ regulariter datur pro turbatione in iudicio facta, secundum d. Alex. in l. si finita, in prin. col. pe. ✝. de dam. infe. & in cons. v. col. fi. li. ij. & Pau. de Cast. cōs. 307. in causa capturæ. ergo differt ab interdicto retinendæ, quod regl'r datur pro turbatione extraiudiciali. Dicamus ergo, ꝙ iudicium conseruandæ, non sit introductum proprie, cum nō detur inter duos de possessione principaliter contendentes, sed sit quoddam iudicium possessorium extraordinarium. Secundo † præmittendum est, quid sit possessio, & quotuplex sit, de quo per Bar. & alios in l. j. ✝. eo. † Tertio sciendum est, quid sit proprietas. circa quod do. Ias. late hic insistit, concludens tandem, ꝙ proprietas nihil aliud est quàm verum & directum dñium, quod ꝓbatur ab etymologia, quæ est verbi resolutio in proprium suum significatum, ſm Bal. in c. j. §. si quis de manso. de controuer. inue. in vsi. feu. dr̃ enim proprietas quasi proprie tua. Et deriuatur ſm Orian. in rub. de cau. pos. & proprie. ab adiectiuo proprius, ꝓpria, proprium; genitiuo proprij, i, in e, est mutatū, & addita, tas, &c. qua ratione dicebat Bal. in l. cum res, C. de prob. ad fi. ꝙ proprietas est nomen directum, quod nunq̃ obliquatur, & dicit Bal. in l. pe. col. ij. C. si a non comp. iud. ꝙ proprietatis appellatio est sem
5 per directa. Et ista inducuntur † ad quæstionem, actor in conclusione petiit declarari proprietatem ad se spectare, quæritur si probet vtile dominium, an debeat obtinere? Præmissa faciunt, ꝙ debeat succumbere. Et ita determinat Bal. in l. 2. ff. de cond. instit. sequitur d. Ias. hic, & hanc Bal. decisionem reputat singularem do. Alex. licet de ea dubitet in l. si quis vi, §. differentia, ✝. eo. sequitur Deci. in c. cæterum, col. pe. de iud. & bene facit quod decidit Are. in l. j. in prin. ✝. eo. vbi determinat repellendum actorem, qui prouit vtile dominium ad se spectare, si in conclusione libelli petierit rem sibi adiudicari ratione veri dominij, quia vtile non est verum dominium secundum Bar. hic. Contrariam sententiam, ꝙ actor debeat obtinere, tenuit d. Alex. in l. si finita. §. si de vectigalibus. col. ij. ✝. de dam. infe. & do. Ias. sibi contrarius in l. sed & si possessori, §. item si iurauero. ff. de iureiur. quia † verba libelli sunt impropriand a vt actus valeat, d. §. item si iurauero, cum concordan. Quid tenendum? d. Ias. reputat decisionem huius quæstionis fore ambiguam, & pro amico, ipse tamen se resoluit cū Bal. ꝙ reus sit absoluendus. Non ob. ſm eum, ꝙ verba libelli sint impropriāda, quia verum vbi ex larga saltem significatione verbi elici potest intentio libellantis, alias secus, ſm Spe. tit. de off. iud. §. de serui. versi. in sententiam quoq;. quem sequitur do. Alex. cons. 121. col. 4. lib. j. sed verbū, proprietas, nunq̃ potest obliquari, ergo &c.
7 Ego vero sum in ꝯria sententia, ꝙ actor debeat obtinere, † quia falsum est, ꝙ verbum, proprietas, non possit obliquari, & importare vtile dominium. & contrariū tenuit Bal. in prælu. feu. col. 7. vbi dicit, ꝙ proprietas proprie significat dominium superius, large vero inferius. quod etiam probatur per tex. in c. fi. de iud. & ibi no. Pan. ꝙ est reperire quasi proprietatem. & bene probatur in c. cum super. & in c. cum ecclesia Sutrina, iuncta rub. de cau. pos. & propr. in §. ista. Nam si agatur petitorio ad utile dominium, dicitur agi de proprietate. & ꝙ appellatione proprietatis large comprehendatur utile dominium, firmat gl. in l. ij. §. quædam, ✝. de interdi. quam dicit sing. Bal. in c. j. §. j. de inuest. de re alie. fac. Tenendo tamen sententiam Bal. & Ias. hic. Limita ut non procedat, qñ ex aliis uerbis appareret de intentione libellantis, ꝙ uoluerit deducere utile dominium, ut si in aliqua parte libelli se nominauerit uasallum uel emphyteutam, tunc enim ex præcedentibus uel sequen. declarabitur uerbum, proprietas, l. si seruus plurium, §. fi. & l. talis scriptura, §. fi. de leg. i. Et in istis terminis loquitur dom.
8 Alex. in d. §. si de uectigalibus. Item præmittendū est, † quid differat proprietas a dominio. glo. in l. si procurator. i. ✝. tit. i. respondet, ꝙ pinguius est dominium, q̃ proprietas. Credo, ꝙ uelit dicere, ꝙ dominium est ius perfecte disponendi de re, etiam respectu naturalium accessionum, ut dicit Bar. in l. si quis ui. §. differentia, ✝. eo. Proprietas uero est rei ius nudum & spoliatum naturalibus accessionibus, quod probatur in l. si tibi proprietas, ff. de usufru. accres. hinc Bal. in l. fœminæ, §. illud. C. de sec. nup. dicit plenam
9 proprietatem æquipollere dominio. † Potest igitur considerari proprietas dupliciter, tanquam nuda, & tanq̃ plena, seu uestita. pro quo facit tex. in c. ad monasterium, in uerbo, proprietatem aliquam, & ibi no. Pan. de sta. reg. & dicit Bal. in cons. 103. quæritur qualiter. quod quidam rusticario modo faciunt æstimationem, quòd ꝙ nuda proprietas non ualet, nisi tertium denarium iusti ualoris totius rei. ponitur tamen sæpe proprietas pro dominio, ut hic, & in l. i. §. huius autem, ✝. uti pos. & in c. i. de cau. pos.
10 & propr. & ibi no. Pan. Vlterius sciendum est, † ꝙ iudicium petitorium dicitur quando de proprietate, seu de dominio agitur, possessorium uero, quando de sola possessione. l. is qui destinauit
11 ff. de rei uen. Vltimo scire debes, † ꝙ ex medio concludendi, nō ex uerbis narratiuis libelli dignoscitur utrum fuerit intentatum petitorium uel possessorium, secundum Bar. in l. certi condictio, in prin. ff. si cer. pe. & in l. si prius, col. 5. ✝. de no. ope. nun. Ideo si in narratione dictum sit rem ad actorem spectare iure dominij uel quasi, & in conclusione petitum manuteneri uel reintegrari, dicitur intentatum possessorium, non petitorium, ut est tex. in ca. ex parte. & ibi Pan. de fo. compe. & consuluit Dec. cons. 46. col. i. Istis sic præmissis iste §. diuiditur ut per Bar. & casus figuratur ut
12 per Alex. No. primo, † ꝙ possess. & proprietas sunt separata nihil commune habentia, ad idem tex. in l. permisceri, ✝. eod. & in l. i. §. huius autem, ✝. uti possid. hinc est, ꝙ sententia lata in possessorio non parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio, l. & an eadem,
13 §. si alle. in gl. † Amplia primo ſm Ias. ut procedatur tam in iudicio inchoando, ꝙ in iudicio inchoato exercendo, quia ſm eum aliter probandum est in possessorio, aliter in petitorio. Nam possidenti regulariter nō incumbit onus probandi. §. commodum, Instit. de interdict. Sed tu considera, ꝙ ex hoc non bene probatur ampliatio, quia etiam in possessorio agenti onus probādi incumbit. l. actor. C. de prob. & l. ei incumbit, ff. eod. tenetur enim agens possessorio retinendæ probare possessionem, & turbam, ut per Bart. in l. i. §. fi. ✝. uti pos. Et agens recuperandæ tenetur probare possessionem & spolium, c. consultationibus. ff. de offi. delega. l. i. §. interdictum, infra de ui, & ui arma. Ampliatio tamen in se uera est. & quod sit diuersa in iudicio inchoando, patet per tex.

in l.

re iudiciū possessorium absq; tutore, licèt non possit intentare pe-
titorium. probatur etiam in l. j. C. si per vim, vel alio mō. quod
autē sint diuersa in iudicio incoato exercendo, patet: quia in po-
sessorio proceditur summariè, l. momentaneæ, C. vnde vi. in pe-
titorio proceditur ordinariè, vt j. per Bar. in vlt. q. Item in posses.
sorio non appellatur, secus in petitorio, l. vnica, C. si de momen.
14 pos. fue. ap. Amplia secundò, † vt etiam sint separata in extraiudi-
cialibus patet, q̄a in amittenda pos. sufficit solus animus, secus in
amittendo domino, d. l. si quis vi, §. differentia. Item possessio acq
ritur sola apprehensione, l. j. in prin. s̄. eo. Sed dominiū non acqui
ritur, nisi cū titulo, & traditione sequuta, l. traditionib. C. de pact.
l. nunquā nuda, s̄. tit. proxi. Ex hoc notabili infertur ad plura. Pri-
15 mò infertur, † ꝙ ex posses. non præsumitur dominium, & ita te-
net gl. in l. 3. & in l. cum res, C. de proba. quod verum est, si de do-
minio principaliter agatur, secus si incidenter, secundum Bar. in
l. pe. ff. de condi. inst. & d. Ant. & Pan. in c. cum ad sedem, de resti.
spo. Ale. ꝯs. 10. lib. 4. Fel. in c. examinata, col. i. de iud. & in c. illud,
in secundo not. de præsump. In casib. tamen, in quibus ex posses.
præsumitur dominium, ita demum verum est si a parte allegetur
secundum Sal. in l. certi, C. loca. & d. Ale. ꝯsi. 94. Visis, col. pe. lib.
16 2. Infertur secundò, † quod testis interrogatus super articulo pos
sessionis non probat, si deponat super proprietate, tāquam depo
nat extra articulum, secundum Bar. in d. l. fi. C. qui legi. ps. & c. Et
gl. in c. de testib. extra de testi. Quod declarandū videtur, nisi ar-
ticulus possessionis habeat admixtam cām, ꝓprietatis, vt si agatur
de posses. rei sacræ vel religiosæ, l. j. §. quædam, j̄. de interdic. Tūc
quia causa proprietatis est connexa, videtur eadā, nam plura cō-
nexa per vno reputantur, l. his solis, C. de re mil. lib 12. Et conexo
rum idem est iudicium, l. eum actum, & ibi Bar. ff. de neg. ge. Itē
verum, vbi causa proprietatis non suffragatur cāæ possessionis.
Sed vbi vna suffragat alteri, distinguēdum est. Aut testis iurauit
super certo articulo tantum, & non probat, aut iurauit super tota
causa, & tunc probat, quia non deponit extra causam, secundum
Bar. in d. l. fi. & in l. si duo patroni, §. idem Iulia. vbi Mod. ff. de iu-
17 reiu. Infertur tertio, † ꝙ publicatio testium in possessorio non im-
pedit productionem testium in petitorio etiam sup capitulo di-
recto contrario, secundum Rot. deci. 418. Item fuit dubitatum,
in nou. & Fel. in c. veniens, 2. col. 7. de testi. quod no. ad intellectu
18 regulæ auc. at qui semel, C. de prob. Quarto inferē, † ꝙ licèt pro-
curator, & aduocatus non possint esse testes in causa possessionis
in qua interuenerūt, vt docet Bar. in l. deferre, ff. de iure fis. tū po
tuerunt esse testes in causa proprietatis, secundū d. Ant. & Feli. in
19 c. cū nobis, col. fin. de testi. Quinto infertur, † ꝙ iudices laici, qui
non possunt cognoscere de causa proprietatis spūalitatis, c. decer
nimus, de iudi. poterunt cognoscere de causa possessionis separa-
tæ a spūalitate, secundum gl. in c. cum dilecti, de elec. in verbo, iu-
ramento, prope fi. & Pan. late in c. literas, col. 2. & seq. de iur. cal.
qđ intellige, & declara, vt per do. Guid. Pap. deci. j. & dec. 85. Sex-
20 to infertur, † ꝙ quæstio mota super posses. non inducit vitium li-
tigiosi super proprietate, secundum glo. & Pan. in c. j. de cōfir. vti.
21 vel inuti. Septimo infertur, ꝙ delegatus super causa. possessionis
non poterit cognoscere de causa proprietatis, & econtra. l. si de
proprietate, C. si a non cōpe. iud. fue. iud. quod limita vt ibi p gl.
& per d. Ias. in l. 2. col. j. de iurisd. om. iud. No. secundò ꝙ ex separa-
22 tis non bene infertur, concor. tex. in l. fi. ff. de cal. & in l. Papi. exu-
li, ff. de mino. separatorum. n. separata dent esse ratio, l. inter stipu
lantē, §. sacram, ver. sed hæc dissimilia sunt. & ibi Bar. & alij, j̄. de
verb. obl. & l. si maritus, C. de dona. inter vi. & vxo. Intellige in se
separatis re, & ratione, secus in separatis re, & coniunctis ratione
tunc propter rationem rectè infertur, l. illud, ff. ad leg. Aqui. l. a Ti
tio, & ibi Ias. no. ff. de ver. ob. dixi plene in l. si ꝯstante, post. d. Ale.
ff. sol. ma. Tertio no. ꝙ possessorium retinendę potest cumulari cū
petitorio, de quo dicam post Bar. j̄. Quarto no. ꝙ intentans peti-
torium non censetur renunciare possessioni, quod glo. & Bar. j̄.
examinant, ibi reseruo, &c. Aduerte tamen ad tex. in verbo, ven-
dicauit, qui videtur loqui perfecto iudicio. si ita sit ratio, tex. non
seruit, & loquitur in casu indubitato, nam si rem vendicauit con
sequutus est eā, l. qui restituere, s̄. de rei ven. Solu. intelligas ven-
dicauit, i. vendicare voluit, seu cæpit, l. fi. cum glo. ff. de rer. diui. l.
fi. §. fi. in verbo, extēdit, ff. q pot. in pig. hab. Gl. j. diuiditur in duas
ptes. In i. ponit exēplum principij huius §. & caute dicit glo. prin.
quia in fi. ponitur casus contrarius exemplo posito in d. l. & an
eadem, §. fi. ex dicto tamen posito in hoc princi. sequitur decisio
vtriusq; casus. Adde etiam, ꝙ tex. in d. §. fi. loquitur perfecto iudi-
cio possessorio, vt patet ex rub. & ex illo verbo, egerit, pteriti per-
fecti subiunctiui, quod denotat perfectionem, l. si quis] id quod
vbi Bar. no. ff. de iurisd. om. iud. tex. aūt noster loquitur, quādo pē
dente petitorio fuit propositum possessorium. In secunda, q̄ est
ibi, Sed opp. glo. inculcat tria contraria, & tres solutiones, quas
Bar. distinctè resoluit. Circa cuius Bar. dicta aduerte, dum dicit ꝙ
licet d. gl. sit vera, non tamen prima sol. quatenus exponitur, Ni-
hil, i. non omne, bene adaptatur, quia eam tenendo non sequi
tur illatio, de qua in litera. Mihi videtur, ꝙ optime sequatur, quia
si non cōuen. ūt nisi in aliquibus tm, sequitur vt de vno ad alterū
non bn̄ arguatur, q̄a ex plurib. particularib. nihil sequit̄, c. in Ge-
23 nesi, de elec. Item vt † ex similitudine vel ꝯuenientia rectè argu-
a tur, oporret ꝙ p oīa sint ꝯuenientia, l. quid ergo, §. ex compro
misso, ff. de his, qui no. infa. Aut ꝙ saltem ꝯueniant in eo, de quo
agit, l. apud antiquos, C. de fur. Ista tū solu. non placet, q̄a vio-
lat literam cōuertendo ꝓponē vl'em in particularem ꝯdictoriam
24 Secundo ex dictis glo. † & Bar. habetis, ꝙ possessio est ius, l.
peregre, l. possessio, l. cū hr̄des, j̄. eo. qđ intelligas in possessione
producta in esse, secus in possessione prout est in fieri, & in ac-
quisitione, q̄a illa est facti, l. j. §. si vir vxori, s̄. eod. & istud seruit
ad plura, de quibus dixi in rub. de cau. pos. & proprie. Adde, ꝙ
25 † ēt seruit ad subrogatū in iure defuncti prælati, vt ēt interligat
subrogatus in possessione, fm Rom. decis. 94. Secundo collige,
26 † ꝙ iuribus incorporalibus, cadit proprie dn̄iū, sequntur Alex.
Aret. & Mod. Senenses p tex. in l. qui vsum fr. ff. si vsufr. pet. qui
tex. non probat, vt aduertit hic d. Ias. dicendo, ꝙ attenta indu-
ctione Bar. ēt in iurib. incorporalibus caderet proprie possessio,
q̄a dr̄ ibi, ꝙ vsufructuarius habet possessionē & dn̄ū iuris vten-
di. Et si dixeris non esse inconueniēs, ꝙ vnū verbū stet proprie,
& aliud improprie, l. ii. cū glo. ff. de adop. istud ꝯcedo, sed opor
tet te probare, ꝙ verbū dn̄iū ponatur ibi magis proprie, q̄ ver-
bum, possessio. ꝯ hanc ꝯclonem obstat doctri Bart. fm Ias. in d.
l. j. in princ. vbi dicit, ꝙ dn̄ium inferius non est proprie dn̄inm.
ergo dn̄ium vsufructuarii non erit proprie dn̄ium, q̄a recogno
scit ꝓprietarium. Sed ꝯsidera, ꝙ respectu iuris vtendi, de cuius
dn̄io q̄rit̄, vsufructuarius neminem recognoscit. Item arguit Ias.
quia vsufructuarius non habet ius pfecte disponendi de suo iure
vtendi, cum non possit illud cedere alteri, §. finit, Institu. de vsu-
fruc. ergo non habet proprie dn̄ium quod est ius perfecte dispo-
nendi, vt dicit Bar. in d. l. si quis vi, §. dr̄ia, nam cui nō cōpetit dif-
finitio, non ēt cōpetit diffinitum, l. j. §. dolū. ff. de dolo. Conside-
ra, ꝙ non sequitur: non pōt dn̄s alienare rē, ergo non habet pro-
prie dn̄ium, tū, q̄a diffinitio dn̄ii intelligit̄ in casib. permissis, vt di
cit Bar. in d. §. si quis, vi, tum q̄a hr̄s, cui interdicta est alienatio a te
statore, dr̄ proprie dn̄s, l. his verbis, ff. de hære. Insti. iuncta l. filius
fa. §. diui, ff. de leg. j. Item considera, ꝙ vsufructuarius potest cede
re commoditatem vtendi, licet nō possit cedere vsumfructum, vt
no. glo. in d. §. finitur. ergo quantum ad effectū habet ius dispo-
nēdi. Contrariam sn̄iam tenet Bar. in d. §. si quis vi, & gl. in l. 4. ff.
de vsufru. & ꝯrium probat diffinitio Bar. quæ aut falsa est, aut de
struit hanc ꝯclonem. Item aduerte, q̄a attenta hac ꝯclone etiam
possessor alicuius iuris incorporalis erit proprie dn̄s illius posses-
sionis, quod admittit Pan. in c. j. in glo. j. de ꝯfirma. vtili vel inuti.
27 Hinc ꝯclonem inducunt Ale. & alij ad q̄onem. † Titius in libello
dicit se dn̄m, & probauit se vsufructuarium: q̄ritur, an debeat ob-
tinere? & rn̄dent ꝙ sic, q̄a verba libelli siue proprie vsufructuari⁹,
vel improprie sit dn̄s, conueniunt, ergo &c. Quod intelligit Ale.
procedere, quando vsufructuarius simplr proposuit se dominū,
secus si dicit se dominū fundi, in quo nō dum habet dn̄iū, fm gl.
& Bar. in l. venditione, j̄. de bon. auth. iud. possi. Item intelligit ve
rum, nisi in libello sit expresse intentata rei vendicatio, quę nullo
modo cōpetit pro vsufructu, pro quo datur ꝯfessoria, l. j. ff. si vsusf.
pet. Istas duas limitationes reprobant Mod. Sen. quia cōmoditas
fruendi est pars fundi, vt docet Bar. in l. qui vsum fructum, ff. de
verbo. oblig. ergo respectu huius commoditatis saluabitur libel-
lus, intelligendo verba improprie, iusta tex. in d. l. sed & si posses-
sorij, §. item si iurauero, ff. de iureiur. Item dicit, ꝙ licèt rei vendi.
non detur vsufructuario, non tamē expressio actionis inepte dēt
vitiare libellum, c. dilecti, de iud. Tu non recedas a sentētia d. Ale.
quia Soci. decipitur in fundamentis, quia vsufructus quatenus p
cōmoditate vtendi est pars fundi, intelilgimus de parte integra-
li, & ita loquit̄ Bar. ergo intelligimus de vsufructu causali, ex quo
& proprietate simul integratur plenum dominium: cōclusio aūt
nostra loquitur de vsu fructu formali separato a ꝓprietate. Præte
28 rea inepta † actio non vitiat libellum, quando ex medio concludē
di, & ex verbis libelli apparet, quòd alia apta actio exprimi vide-
tur, secus quando ex verbis apparet deductam fuisse certā & aptā
actionem, in qua actor obtinuisset, si probasset. Tunc cum vnum
sit deductum, & aliud probatum, actor debet succumbere, vt est
tex. clarus in l. habebat, ff. de insti. act. Secunda opo. Bar. ita forma
tur dominium cæpit a possessione, l. j. in prin. s̄. e. ergo dominium
est communis, possessio antecedens. si ita sit, sequitur, ꝙ habeant
29 aliquid cōe positiue, quia ad positionē † ꝯtinentis sequitur positio
ātis, l. illud, ff. de acqui. hær. l. ad rem, l. ad legatum, ff. de proc. hinc
est ꝙ petens rem restitui agēdo rei vend. censetur in necessarium
āns petere se declarari dn̄m, fm Barto. in l. ex diuerso, §. j. ff. de rei
vend. & minor vel ecclesia petens rem venditam sibi restitui, in
necessarium āns censetur petere ꝯctum rescindi, fm gl. & d. Ant.
in c. constitutus, in verbo, ratam, de relig. do. & Fely. in c. 2. col. 7.
de lib. obla. & in c. inter dilectos, col. 1. de fi. instru. Ad istud cōtra
rium gl. inculcat easdem solutiones, quas ad primum accommo
dauit, quas reprobat Bar. dicens ad istud nequaq̄ seruire. Sed ad-
uerte, ꝙ tertia solo glo. ꝙ nihil habeant cōe, p p quod vnū sit al-
terum, videtur bn̄ facere, q̄a licet vnū gn̄etur ab altero, nō tamē
vnum sit alterum, sicut masculus generatus a fœmina nō est fœ-
mina. Non negarē tū solu. esse cauillosam. Quartò respōdet Bar.

q licèt olim dñium a posses. cæperit, hodie tamen sine possessione acquiri pôt, vt in legato, l. a Titio, ff. de fur. l. cum pater, §. surdo, ff. de leg. 2. & in hęreditate, l. cum hęredes, ĩ. e. l. fi. C. de sacros. ecc. l. si fundum, cum gl. ff. de fun. dota. Ista solu. non videtur solida, quia etiam hodie dñium non acquiritur regulariter sine traditione, l. traditionib. C. de pact. allegata vero pet Bart. sunt spãlia. Præterea in his, quæ in nullius bonis sunt, etiam hodie non acquiritur dominium sine posses. d. l. j. in princ. Quinto respondet Bar. q arg. procedit respectu acquisitionis, text. autem noster loquitur respectu retentionis. Nam dominium sine possessione retinetur, l. rem quæ nobis, ĩ. eod. Ista etiam solu. non videtur vera secundum Are. quia in ea præsupponitur, q habeãt cõionem respectu acquisitionis, cuius ꝯrium vult text. in illa vr̃ negatiua, nihil. Mihi quoq; non placet, qa in ea præsupponitur, q nihil. habeat cõe respectu retentionis, quod est ꝯ tex. in l. 2. §. fi. s̃. eo. vbi dicitur q in feris aĩalib. nõ retinetur dñium nisi retineatur posses-
0 sio. Sexto cogita si possit dici, † q dñium non cæpit a possessione, prout est ius insistendi, de qua loquitur tex. noster, licèt ceperit a possessione prout est facti, quæ apprehẽsio dicitur, l. j. §. si vir vxori, s̃. eo. Et de hac apprehensione non loquitur iste tex. & si replicaueris, q ex apprehensione causetur etiam possessio, prout est ius, l. 3. §. Neratius, s̃. eo istud concedo, dico tamen q non sequitur ex hoc, q dominium & possessio simul acquirãtur, quod habeant aliquid cõmune, nõ secus quam habeant seruus & asinus simul acquisiti. Habes tñ ex dictis Bar. colligere, q possessio hodie non est causa dominni, pro qua adduco tex. in l. 3. §. subtilius, ff. de condi. ob cau. per quem ita concludunt Bald. & Sal. in l. j. C. de vsuca. pro dona. dicentes q voluntas traditione subnixa est causa dominii, & non possessio, idem tenet Bald. & Alex. in l. j. colum. 2. ff. solu, matri. & d. Lancel. Deci. l. traditionib. C. de pact. & Fel. post Bald. in c. causam, colum. 2. de test. In contrarium facit, quia etiam hodie non acquiritur dominium sine apprehensione & traditione vera, vel ficta, d. l. traditionibus. Et hoc voluit glo. in d. l. si fundum, quæ vult q sit necessaria apprehensio facti, etiam quando traditio fit a domino non possidente. Pro concordia sciendum est, q possessio non est causa efficiens, quæ nobis acquirat dominium, quia per rem inanimatã nihil nobis acquiri potest, §. pen. Insti. per quas perso. nob. acqui. & ita procedat tex. in d. §. subtilius. & *communis* opi. q possessio non est causa dominii, sed bene possessio est causa instrumentalis, sine qua dominium non habetur. & ita procedit tex. in l. traditionib. præalleg. Vel aliter. Aut quæris de dominio rerum, quæ sunt in dominio alterius, & huius dominii acquisitionis possessio non est causa immediata, sed est voluntas tradentis, d. §. subtilius. aut quæris de dominio rerum, quæ in nullius bonis sunt, & tunc possessio est immediata causa acquisitionis dominii. d. l. j. in princ. Cuius ratio stat etiam hodie in his, quæ in nullius bonis sunt. Tertio opponit Bar. post glo. de l. per procuratorem, C. eo. & reiectis solu. glo. quæ nullatenus adaptári possunt, ad istud contrarium respõdet, q ille tex. loquitur ex mente disponentis, secundum quã separabilia efficiuntur inseparabilia, nos loquimur ex propria natura rei, secundum quam possessio & proprietas sunt penitus separata. Vel aliter ille tex. loquitur respectu simultaneæ acquisitionis, ex qua non sequitur aliqua communio, vt statim dixi. Quar-
3 to opponit Bar. de l. interdum, ĩ. de verbo. sig. & soluit, q ibi † ex ex larga significatione, & ex mente proferentis possessio ponit̃ ꝓ proprietate. Ad idem tex. in l. 2. C. de proba. in l. si de vi, ff. de iud. in l. filij, §. fi. ad municip. in c. ad nostram, vbi Abb. de iureiu. in c. officii, de pęni. & remis. in c. consultationib. de offi. de leg. Quod no. ad soluendum libellum, in quo petitur possessio, vt intelligatur petita proprietas, & sic intentatum petitorium. No. etiam ꝓ legatario, cui legata fuit possessio, vt intelligatur legata proprietas, secundum d. Ant. de But. in c. cum ad sedem, col. j. de resti. spo. Vlt. vltra alios opp. Sicut laicus non porest acquirere dominiũ rei spritualis, ita nec posses. c. causam, de præscr. Similiter seruus sicut non potest acquirere sibi proprietatem, l. placet, ff. de acq. hære. ita nec possessionem, l. quod seruus, ĩ. eo. ergo habent aliquam communionem. Sol. istud contingit ex parte agentis, non ex parte rei. licèt. n. seruus nõ possit acquirere alium seruum, nec possessionem, non tamen sequitur q possessio, & proprietas habeant aliquid commune. Cæterum ex præmissis infertur, q
2 † statutum prohibens alienari bona immobilia in forenses, non intelligitur prohibere translationem possessionis, quia nihil cõmune habent. Non ob. q prohibito ꝯñti intelligatur prohibitum añs, l. oratio, ff. de spon. quia possessio non est necessarium añs ad proprietatẽ, vt hic dicit Bart. & ita in terminis concludit Bal. in l. 2. col. fi. ff. de iur. om. iud. sequuntur Ange. Alex. & Mod. in l. j. §. si vir vxori. per illum tex. s̃. eo. Glo. fi. diuiditur in tres partes. In i. opponitur. In 2. timore ꝯrii ponit tres intelle. ad tex. ƒm Bar. ponit quinq;. In 3. allegat concor. Scđa ibi, hic ergo dic. Tertia ibi, & facit. Vel diuiditur ƒm Ias. in tres par. In j. oppo. & tripliciter soluit. In 3. iterum oppo. ꝯ fi. tex. licèt oppositio dirigatur ꝯ præcedentia. Tu dic, q oppositio vrrũq; respicit, & tripl̃r etiam soluit. In 3. alle. concor. Secunda ibi, sed certi. Tertia ibi, & facit. In ea. gl. ibi, dic q primo egit & succubuit. iste intell̃s non videt̃ verus, quia in l̃ra dr̃ q cæpit rem vẽdicare, & sic pendebat petitorium, vel saltem non erat finitum per sñiam: & quia ƒm Bar. sñia lata in petitorio parit exceptionem rei iud. in possessorio retinendæ, ƒm gl. in l. 2. §. quædam, ĩ. de interdi. Timore istius ꝯrii Bar. ingreditur disputationẽ huius articuli, vtrũ exceptio sñiæ absolutoriæ latæ in petitorio obstet agenti in possessorio. Ex cuius dictis
33 eliciuntur infrascriptæ ꝯcl̃ones. Prima conclusio. † Sñia absolutoria lata in petitorio, non obstat agenti in interdicto, recuperandæ, quia spoliatus est ante omnẽ proprietatis cognitionem restituendus, l. si quis ad se fundum, C. ad l. Iul. de vi pub c. j. de restit. spol. idem tenet Bar. in l. si de vi, ff. de iud. & glo. in c. 2. de restitu. spol. & in c. pastoralis, de cau. pos. & proprie. & Pan. in c. literas, e. tit. quæ conclusio procedit non solum in sñia absolutoria, quia actor non ꝓbauit iuxta l. qui accusare, C. de edẽ. sed ẽt in sñia absolutoria, qa reus ꝓbauit dñiũ ad se spectare. ita vult Bar. hic, tũ qa loquit̃ gñaliter, tñ qa ĩ isto pũcto nõ distinguit ꝓut distinguit in possessorio adipiscẽdæ. Pro ista ꝯcl̃one faciũt plura. primo, qa si contrarium diceremus, sequeretur q nõ esset licita cumulatio: nam vbi est pol̃e, q sñia lata in primo iudicio pariat exceptionẽ rei iudicatæ, in secundo, nunquam admittitur cumulatio, vt ĩ. ꝑ Bar. in tertia segula, ꝯñs aũt est falsum, quia licitum est cumulare petitorium & possessorium recuperandę, l. cum fundum, §. fi. ĩ. de vi, & vi arma. c. pastoralis, de caus. pos. & proprie. Ergo etiã est falsum añs, arguendo a ꝯsequenti destructo, l. apud antiquos, C. de furt. Ad istud, quod videtur vrgere, respondetur q añs procedit, si pol̃e sit ƒm cõem cursum causarum, q sententia lata in vno pariat exceptionem rei iud. in altero, ƒm Bar. in l. fundum, ĩ. de excep. Sed sententia absolutoria lata pro reo in petitorio profertur ƒm cõem cursum causarũ, quia actor non probauit, nõ quia reus sit dñs, ergo ƒm cõem cursum causarum non est pol̃e q pariat exceptionem rei iudi. in possessorio, ideo arg. non ꝯcludit. Secundò facit quia, proprietas nihil habet cõe cum possessione, vt hic, ergo sententia lata super vno non præiudicabit alteri. Comprobatur, quia stat simul q is, qui egit petitorio, & succubuit, non haberet ius in proprietate, & tñ hr̃et in pos. vt qa esset vsufructuarius. Sol. condemnatus in petitorio tenetur rem restituere, l. officium l. qui restituere, l. fi. ff. de rei ven. ergo si agat possessorio debet sibi obstare regula, dolo facis, & licèt hẽat ius in possess. rõne vsusfru. non tñ audiendus esset si agat possessorio. Si autem agat adiecta causa, quia est vsufructuarius: tunc iudiciũ erit petitoriũ, non possessorium, l. sicuti. cũ si. ff. si ser. vend. Tertio allegatur tex. in c.
34 porro, de diuor. vbi † notoria exceptio de defectu iuris proprietatis nõ obstat agenti interdicto recuperandæ, vt ibi. vbi vxor petiit se restitui ad thorum, quo fuit spoliata, & fuit restituta non obstãte exceptione notoriæ parentelæ. Pan. rñdet dupl̃r, sed do. Ias. irridet illas rñsiones, & accõmodat aliam deteriorẽ. Sal. in d. l. si quis ad se fundum, aliter rñdet, q in c. porro, ideo notoria exceptio non obstat agẽti, quia erat notoria añ spoliũ, & sic vult q notoria exceptio dñii superueniãs spoliãti post spoliũ impediat restõnem. & ita intelligit tex. in c. significasti, e. tit. de diuor. secus si erat spolianti notoria ante spoliũ. & ita procedit tex. in d. c. porro. Ista sol. reprehenditúr per Lanfr. de Oriano in rub. de cau. pos & proprie. col. 6. per tex. in c. accepta, de resti. spo. qui parum facit ad propositum, tum quia exceprio adiurationis, de qua ibi, non erat notoria, tũ qa illud possessoriũ habet causam ꝓprietatis annexam, vt ĩ. ꝓbabo, tũ qa ibi petitorio & possessorio simul agebat̃ ƒm *communem* intell̃m. Ista tñ sol. Sal. stare non pôt, per ea q̃ ĩ. subiiciam pro ꝯria parte. al̃r ergo rñdet Oria. q ibi exceptio parentelæ non erat notoria. Nec obstant illa verba, ẽt si essent publice notoria, quia sunt verba Papę referenris se ad actum dimissionis, non ad actum restõnis. stat. n. sil̃r, q maritns nõ possit vxorẽ dimittere absq; iudicio ecclesiæ ẽt si parẽtela sit notoria, non tñ teneat̃ dimissam acceptare, vt dr̃ in d. c. significasti. Ista solu. est multum ingeniosa, nõ vr̃ tñ vera: quia stante hac sol. falsa esset illatio Põtificis ibi, eo casu quo parentela esset notoria. Cousidera ergo si dici possit, & ideo notoria parentela ibi nõ obstat ꝑꝑ duo Primum, qa contẽptum fuit eccl̃iæ, iudicium, sine quo coniuges ẽt volentes non pñt diuortiũ facere, c. multorum, 35. q. 6. Secundũ qa restõ ibi non reponit spoliatũ in pristinũ ius, taliter q eo possit vti inuito spoliatore. Nam pôt coniux non reddere debitum, nec soluere ꝯscius notorię parentelę, c. l̃ras, de resti. spo. Cõclusio aũt nostra loquitur, qñ spoliatus restitutus pôt pristino iure vti inuito spoliatore absq; cõtemptu eccl̃ię. Quarto facit tex. in l. & an eãdẽ, §. fi. ĩ. de excep. rei iud. vbi sñia lata in possessorio, non obstat agenti in petitorio, ergo idẽ eꝯ, attento q ratio decidendi, de qua ibi, militare videtur vtroq; casu, ƒm d. Lu. Bolo. hic. ad istud patet rñsio ex his, quæ dixi s̃. in 2. arg. Quinto idem Bolog. addit rõnem, ẽt prædo, ẽt is qui vi vel clã possidet a spoliatore, est añ oĩa restituendus, c. in literis, de rest. spo. Insti. de inrerdic. §. recuperandę. si ergo exceptio, q vi, vel clã, vel p̃cario, non obst. agenti interdicto recuperãdę, nõ ẽt dẽt obstare exceptio sñię. Tu rñdeas, q l̃ra q spoliatus sit añ oĩa restituendus, non procedit qñ spoliatus consensit, q cognoscat̃ de iure spoliatoris, c. j. de restitu. spol. sed si spoliatus prius intentet petitoriũ, & succũbat, satis apparet q cõsensit cognosci de iure spoliatoris, ergo debet sibi obstare

stare exceptio dñii, de quo fuit cognitum ꝑ sñiam eo ꝯsentiēte.
q̃ tñ solu.disputando cauillari pōt, vt ĩ.videbis. Vlt.pro ista opi.
Bar.adduco tex.in l.fi.C.de cōpē.vbi agenti possessorio recuperā
dæ nō obstat liquida & notoria exceptio cōpensationis, nisi dixe
ris ꝙ ibi exceptio notoria nō ꝯcernit rē, de qua agitur: vel nisi di-
xeris, ꝙ ibi spoliatus nō ꝯsentit, ꝙ cognosceretur de exceptione
35 cōpensationis. Contrariā opi.ꝙ†absolutoria sñia lata in petito-
rio obstet spoliatio agēti possessori recuperādæ, tenēt Ang.Imo.
Alex.Are.& Senen.hic. Io. And.d.Ant. & Pan. in d.c.pastoralis.
& ista est *communis*, ita testātib. Alex.& Ias. hic, & sequitur Deci.
ꝯsi.211. in cā qui agit. Fundat̄ ista opi.duob. principalib. funda-
mentis. Primò per tex.in c.ad decimas, cū gl.de rest.spo.lib.6.vbi
spoliato agēti ad decimas, quas percipiebat in aliena parochia,
ob.notoria iuris ꝑsumptio super defectu iuris proprietatis, & ibi
gl. dicit, ꝙ eadem rōne obstabit exceptio fcī notorii, ergo ēt ob-
stabit excep. sñiæ latæ in petitorio, quæ facit ius notorium inter
partes.c.vestra,de coha.cle.& muli. Considera tu prouecte, ꝙ iste
tex. loquitur in interdicto habente causam proprietatis annexā,
quia de re spirituali ibi agitur. Nam causa possessionis decimarū
est etiam spiritualis,c.cām quæ,de præsc. Confirmatur istud fun-
damentum per tex.in d.c.sigñasti,de diuor.sed ēt ibi agitur de in-
terdicto hñte admixtam cām proprietatis, vt statim subiiciā. Cō-
probatur etiam id, quod vult d. Alex. in l.si rem aliquam col. fi.ĩ.
eo.vbi concludit, ꝙ exceptio notorii dñii obstat agenti remedio.
l.si quis conductionis titulo, C. loca. sequitur Cur. consi.71.sup
controuersia, col.6. disputando potest ab auctoritatib. istorū de-
clinari. Corroboratur, quia spolium factū pendēte lite est execra
bilius, & magis odiosum, vt ĩ.dicā, & tamē spoliato lite penden-
te obstat exceptio notorii dominii, secundum Rot.decis.14. Fuit
dubitatum, in nouis.ergo etiam obstabit exceptio latę sñiæ in pe
titorio, quæ inducit notorium, vt s̃.dixi. Ad ista ēt rñdet Socy.ne
gando, ꝙ sñia lata in petitorio faciat ius notorium super dñio in
36 possessorio, quia†decisum in primo iudicio potest in dubium re-
uocari in altero iudicio æquè principali & separato a primo, l.
sed si ante, ĩ.de excep.per quem ita concludit Bar.in l.qui Romæ,
§.duo fratres, in 5.opp.ĩ.de verb.ob. Cum ergo iudicium posses-
sorium nihil habeat cōe cū petitorio, immo differat re, cā, & effe-
ctu; vt docet Bal. in l.ordinarii, C. de rei vē. vr̄ ꝙ decisum in vno,
37 possit in dubio refricari in altero. Cōfirmo, quia†sñia lata ad vnū
finem non inducit notorium quò ad alium finē, c.cū dilectus, de
ord.cog.l.Lucius, ff.de his, qui not.infa.per quę iura Are.in c.qua
liter & qñ, §. fi.col. fi.de accu. concludit sñiam latam super crīe in
causa ciuili, non facere notorium in causa criminali, ita ꝙ iudex
possit tanq̃ super notorio ꝓcedere ex officio. Defendendo cōem,
rñdet ꝙ ꝯclo Bar. in d.§.duo fres, ꝓcedit qñ aliquid fuit in primo
38 iudicio discussum incidēter, †& ita loquitur tex.in d.l.sed si ante.
secus si sit discussum in primo iudicio principalr̄, tunc nō pōt il-
lud idem reuocari in dubium in scđo iudicio æque principali, l.
fundū, ff.eo.tit.de excep.quę iura ita cōcordaui in d.§.duo fratres,
in 5.opp.ver.3.cōclusio. Non ob.quod decidit Are.in d.§. fi. quia
non seruit ad rem nostram. Nam petitorium & possessorium tē-
dunt ad eundem finem, licèt per diuersa media, quia per petito-
rium agitur ad recuperandam posses.in ꝯñam dominii, l. fi. ff.de
rei vend.per possessorium vero principaliter. Secundo facit text.
in c.j.de rest.spol.vbi spoliatus agens posses.si patiatur ꝙ cognos-
catur de exceptione dominii, sibi præiudicat: idem ergo dicendū
si ipsemet prius intentauit petitorium & succubuit. imputet er-
go sibi spoliatus, qui maluit intentare prius petitorium, q̃ posses-
sorium ꝯ consilium Iurisc.in l.is qui destinauit, ff.de rei ven. Cō-
sidera si possit rñderi ꝙ spoliatus in d. c. j. consentiebat cognosci
de exceptione dñii ad exclusionem iudicii possessorii, quod non
est qñ ipsemet proponit petitorium, quia non cōsentit ꝙ cogno-
scatur de dñio nisi ad finem exclusionis a dñio, si ita fuerit cogni
tum & iudicatum, non de posses. violata, de qua nullo modo fuit
39 cognitum in petitorio. Tertiò facit, quia † iudex ex officio de
bet confirmare possessorem, de cuius iure sibi constat in sua
posses.l.3.§.missum, ff.de carbo.edic.& dixi s̃. in euidentia lib. qđ
etiam in spoliatore procedere vult Pau.de Cast.consi.307.in cau
sa capturæ, ad fi.& Deci. in d.consi.191.ad fi. Ex præmissis vides
cōem esse ꝯ Bar. q̃ maxime procedit in possessorio recuperandæ
hñte cām proprietatis annexā, quia in tali interdicto possessorio
idem ius proprietatis replicari vr̄, ergo sñia absolutoria lata in pe
titorio magis debet nocere agenti isto possessorio recuperandæ,
q̃ in aliis possessoriis, ſm Bar.hic, & Pan.post alios, in d.c.pastora
41 lis. Dr̄† aūt hr̄e admixtā cām proprietatis ea remedia possesso-
ria, q̃ ad victoriā requirunt probōnem tituli, seu dñii, ſm gl.in d.l.
2.§.quædam, ĩ.de interdi.& quatenus illa gl. vult, ꝙ interdictum
de itinere actuq: priuato, hēat annexā cām proprietatis, intellige
si agatur vt iter reficere liceat, secus si vt liceat, iter facere, vel ags,
l.3.§.hoc interdictum, ĩ.de iti.act.pri. Ex hac cōclōne infertur, ꝙ
42 † sñia lata in petitorio obstabit agenti possessorio ad recupera-
tionem coniugis, vel filii, quia possessio liberæ personæ non pōt
hr̄i sine tit.l.cū hr̄des, §.fi.ĩ.eo.l.j.ff. de rei ven. Et ideo quantū ad
liberam personā possessoriū dr̄ hr̄e cām admixtā proprietatis, c.
43 ex transmissa, c.ex parte, de rest.spol. Infertur ēt ꝙ†sñia lata in pe
titorio obstabit agenti possessorio ad recuperandam posses.bene
ficii, quia ad victoriā requiritur ꝓbō ti.c.j.de reg. iu. ita concludit
Pan.in c.in lr̄is, de rest. spo.& Gemi.in consi. 148. super isto du-
44 bio. Declara modo, † hāc cōem sñiam, vt ꝓcedat in sñia absolu
toria lata, qa reus ꝓbauit se dñm, secus in sñia absolutoria, quia
actor non probauit, qa ꝑ hmōi sñiam non pōt dici notoriè cōsta-
re de dominio ipsius spoliatoris, l.sed & si possessori, in prin.ff.de
iureiu.all.per Bar. Et in istis terminis saluari pōt opin.Bar. Secun-
do intellige, vt ꝓcedat in spoliatio ante intentatū petitoriū, secus
in spoliatio post sñiam latam in petitorio, ſm d.Ale.& Mod.hic,
eo quia spoliatus potuit post sñiam de nouo acquisiuisse dñium,
& istud fuit de mente gl.nostræ hic. Tertio limitat Ange.vt non
procedat quoties spoliator inciderit in pęnam, l.si quis in tātam,
C.vnde vi. quia cum sit priuatus dominio propter spolium, fru-
stra opponit exceptionē sententiæ, & idem videtur tenere Bal.in
l.j.ad fi.C.de appel. Istam limita.reprehendit.d.Alex.hic, quia pę
na d.l.si quis in tantam, non incurritur ipso iure, sed per senten-
tiam, secundum glo.& *communiter* Doct.ibi, ergo ante latam sen-
tentiam priuationis, spoliator non est dominus, ergo sentētia
ipso lata in petitorio obstabit agēti possessorio recuperādę. Alia
ratione non placet limitatio Ang. Nā aut volumus dicere, ꝙ spo
lium sit factum post sententiam.& tunç conclusio non procedit,
vt statim dixi. Aut fuit factum spolium ante sñia latam in petito
rio contra spoliatum, & tunc non debet spoliatus posse se funda
re super pęna d. l. si quis in tantam. quia proponendo petitorium
deducit omne ius suum, l.& an eandem, §.actiones, ĩ. de exce.re
iud. Cum igitur succubuerit, etiam respectu pęnæ succubuisse vi
detur, ideo d.l.non potest amplius allegare spoliatorem incidisse
46 in pęnam d.leg.stat.igitur ex prędictis regula, †ꝙ spoliatus est an
te omnia restituendus, l.si quis ad se fundum, C.ad leg.Iul.de vi
publ.& c.j.de rest.spo. Amplia primo, vt procedat etiam non ob
stante sententia absolutoria lata in petitorio contra spoliatum, se
cundum Bar.hic, quod tamen *communiter* reprobatur, vt vidistis
nisi in certis casib.in quibus verificari potest ampliatio. Secundo
47 amplia, vt †, etiam ante omnia sit restituendus prędo spoliatus, c.
in literis, de rest.spo.l.j. §. quia me, ĩ.de vi, & vi ar. Tertio amplia
etiam si spoliatus clam, vel precario possideret a spoliatore, Inst.
48 de interdi.§.recuperandæ. Amplia quarto, †vt etiam perempta re
spoliata sit restituendus spoliatus ante omnia ad æstimationem
non obstante exceptione compensationis certa & liquida, l.fin.
49 C.de compen. Amplia quinto, vt procedat intantum ꝙ facta re
stitutione spoliatus non possit conueniri in petitorio, nisi tan
tpe steterit in pacifica possessione, quanto tpe permansit spolia
tus, ſm Pan.in c.venerabili, in glo.j.de off.deleg.per tex.in c.2.
in c.tandiu, 3. q.2. quod est diligenter notandum, si verum sit
distincte. Ego autem intelligo in spoliato omnibus bonis vel ma
50 iori parte, ita videntur mihi loqui illa iura. Sexto amplia, †vt non
solum spoliatus sit ante omnia restituendus ad rem spoliatā, sed
etiam ad fructus, expensas, damna, & interesse passa propter spo
lium, c.accedens, 2. & ibi Pan.in pen. no.vt lite non conte.quod
adeo verum est, ut etiam restituendus ante omnia sit ad fructus
qui verisimiliter ꝑcipi potuerit, c.grauis, de rest.spo. declarat R
ta eo.tit.decis.25. in nouis, non solum ad damna & impensas
ctas post spolium, sed etiam ad factas in cōuocandis amicis & p
randis armis ab eo, qui propulsauit vim in cōtinenti, & sic ab e
qui nunquam perdidit posses.iuxta tex.in l.j. j.§. vim vi, & l. 3
eum igitur, ĩ.de vi & vi ar.ita probatur in d.l. si quis ad se fund
secundum vnum intelleum, quem in hoc sequitur ibi Bar. Sep
51 mo amplia, †vt procedat non solum aduersus spoliatorem ag
tem vel excipientem de dominio, sed etiam aduersus eum,
spolium suo nomine factum ratum habuit, l. j.§. quoties, ĩ.d
& vi arm.c.cum ad sedem, de rest.spo. Et not. ꝙ tria requirun
ad hoc vt is qui non spoliauit nec spoliari mandauit, teneatu
terdcō. vnde vi. Primo, ꝙ spolium sit suo nomine factum. Ite
ꝙ illud ratum habeat. Item, ꝙ ratum habet tanquam suo no
ne factum, secūdum gl.in d.l.j.§.sed & cum quis. & declarat P
52 de Cast. consi.262. videtur, ꝙ per prædicta. Octauo amplia, †e
si spoliator offerat se in cōtinenti probaturum exceptionem d
minii, c.literas, §.pe.& fi.de rest.spo. docet Inn. in c.2. de cau.p
& proprie.& gl.in summa, 2.q.j.& in c.super causa, 2.q. 5.& S
tit.de peti.& poss.§.fi.ver.14. sequitur Fely.qui alia adducit, i
fi.colum.fi.de lib.obla. Nono amplia, vt procedat etiam si du
tetur, an excipiens de dominio ipse spoliauerit agentem, l.si c
exceptione, §.in hac, ff. quod met.cau. per quam ita dicit Bal
53 c.j.colum.2.in quibusdam lec.qui.mo.feu.amit. Decimo †ex
de etiam contra successorem sing. qui. scienter successit in vi
violentiæ, c.sępe, de restit.spol.de quo ibidem amplissimè scr
Vndecimo extende, etiam contra successorem sine vitio, co
quem spoliato datur remedium c.reintegranda, 3.q.j.quod e
medium pinguius omnibus aliis, vt tradunt Senen.in l.rem,
54 nobis, ĩ. eod. Duodecimo amplia non solum in spoliato po
sione rei immobilis, sed etiam in spoliato aliqua possessio
mobilis, ſm Bald. in l.inciuilem, C. de fur. quod intellige si
spoliatus remedio d. c. reintegrāda, nō sit agat aliquo interd
quia pro re mobili nullum cōpetit interdictū, ſm gl.in d.l.re
nobi

55 nobis,de quo ibi dicemus.Decimotertio amplia†in tm̃,vt spo-
liatus añ restõnem non teneat rñdere in causis crialibus ↄ̃ eum
motis,c.j.& per totũ, 3.q.j. Quod intelligas in spoliato oib. bo-
nis,vel maiori parte,tũc nõ tenet inermis litigare, c.frequẽs,de
rest.spo.li.6.Et licet sint,qui velint istud ꝓcedere,si spoliat⁹ tra-
hat in cãm crialẽ per viã accusationis, secus per viã inquisitio-
nis:tñ *cõis* est in ↄ̃riũ,ſm Ge.ibi,& Soc.ↄ̃s.12.in 3.dub.lib.j.vbi
ampliat, vt ẽt nõ teneat rñdere in cã criali facta restõne maio-
ris partis bonorũ,q̃a oportet ꝙ integraliter restituat. Decimo-
quarto ampliat, vt ẽt sit restituendus nõ obstãte exceptione, ꝙ
spoliatus añ spoliũ ꝓmisetit nõ agere possessorio ↄ̃ spoliãtẽ, q̃a
tale pactũ nõ valet, eo ꝙ p̃stet occasionẽ delinquẽdi, l.j.§.illud,
ff.deposi.ita dicit Pan.in c.2.col,si.de rest.spo. Decimoquĩto ex
tẽde, vt ꝓcedat ẽt reiecta exceptione,ꝙ spoliatus post spoliũ re-
nunciauerit oĩ iuri in re spoliata sibi spectãti,vt est tex.in c.2.qđ
ego ĩ re ꝓfana vix crediderim, & ↄ̃riũ vult gl.in c. ex insinuatio
ne,de procu.Nec dixeris, ꝙ renũciãs iuri nõ intelłr renunciare
possessioni, q̃a istud est falsum, cũ possessio sit ẽt ius,l.peregre,
j.e.& dixi.s̃. Decimosexto ampliat,ẽt si spoliatus cõsenserit ꝓ-
poni petitoriũ per viã actionis,ſm Bar.j̃.in 5.combina.& ibi vi-
56 debimus.Decimoseptimo extendit† ẽt in spoliato ꝓpria liber-
tate, puta carcerato indebite & de facto, qui añ oĩa ẹst relaxan-
dus, non obstante ꝙ pro vero debito petat eũ recõmendari in
carceribus, vt per Bar.in l.2.§.fi.in fi.ff.de cust.reo.& in dispu.in-
ci.Lapus.& in l.eximendi,ff.ne quis eũ qui.& Lapus in alleg.in
ci.Iniuste incarceratus.Pet.de Anch.ↄ̃s.292.Lud.Ro.cons.241.
Spectabiles dñi. Alex.in l.legata inutiliter,post Bald.ff.de leg.j.
Fel.in c.cum dilectus,col.3.de rescri. Comprobaui rñso.lib.j.c.
12. Deimooctauo ampliat ẽt aduersus ecclesiã, cuius nomine
factum fuit spolium,d.c.j.& ibi Pan.in vltimo nota.Decimono
57 no†ampliatur, vt etiam sit ante omnia restituẽdus quilibet re-
stitutionem petens pro absente spoliato,dummodo caueat de
58 rato,l.j. C.si per vim,vel alio modo. Vigesimo amplia,†vt pro-
cedat ẽt in spoliato per iudicẽ procedẽtem vt priuatũ, ſm Pan.
in c.dilectus,j.in vlt.no.de rescri.Vigesimoprimo procedit etiã
in spoliato per iudicẽ incompetentem procedentem vt iudicẽ
ſm d. Ant.in c.conquerente,de resti. spo. & Spe.titu.de peti.&
59 posses.§.qm̃.Soc.cons.12.col.2.lib.j. Vigesimosecundo†proce-
dit ẽt in spoliato virtute sñiæ nullæ, q̃uis a competẽti iudice sit
lata,d.c.conquerente, & c. causam matrimonii.vbi glo. Pan.&
alii no.de offi.deleg.& in c.cum causam,eo.ti. vbi Pan.in 4.no.
Amplius dicit, ꝙ põt condemnatus de facto resistere aduersus
executionem sñiæ nullæ.imó ingrediens posses.virtute senten-
tiæ late parte non audita & sine causæ cognitione, priuatur iu-
re suo,l.meminerint,C.vnde vi.l.fi.C.si per vim,vel alio modo
Est enim in lata culpa,qui vtitur sñia nulla,nimirum si tenetur
de violentia,Insti.vi bo.rap.§.j.hinc statutum puniens ingrediẽ
tem posses.alterius de facto,locum habet ↄ̃ impedientem virtu-
te decreti iudicis inualidi,ſm Bar. & scriben. in l.iuste possidet,
s̃.eo.& Bar.ↄ̃s.84.& Bal. in disputa. accusatus de vi turbatiua.&
60 d.Alex.consi.119.col.pe.lib.2. Ex istis† limitatur vulgata reg.ꝙ
in dubio prẹsumendum est pro sñia iudicis,l.Herẽnius,§.Caia,
de euictio.c.in prẹsentia, de proba. Istud verũ est in sñia valida
iuris ordide seruato lata: secus in sñia lata sine causæ cognitio-
ne.Item ex hoc limitatur l.iuste possidet,s̃.eo.& gl.in c.præsen-
tium,per hunc tex.7.q.j. quæ vult,ꝙ priuato posses.auctoritate
iudicis non detur restitutio,quod etiam probatur in c. notum,
61 2.q.i†Istud intelligẽdum est,si sñia valida sit,secus si nulla,imo
priuatus in executionem sñiæ nullæ habet ea remedia pro re-
cuperatione,quæ habet spoliatus a priuato,ſm gl.in somma,3.
q.j.cum concordan.cogestis per Fel.in c.ecclesia sanctæ.Mariẹ.
col.12.de consti.& dicit Bal.consi.136. In causa egregii medici,
lib.2.ꝙ prædo non ita male possidet,sicut missus in posse. virtu
te sñiæ nullẹ.Vigesimotertio procedit ẽt in spoliato vigore sen
62 tentiæ iustæ,& validæ de facto ipso resistente, nam†ingrediens
possessionem,de facto resistente possessore, ẽt virtute sñiæ, pri-
uat iure suo, ſm Bart. & alios *communiter*,in d.l.iuste possidet,&
Bar.in l.si creditores,in 3.q.prin.C.de pigno.& Bal.in l.omnino
col.pen. C. ne vxor pro marito. Quod procedit ẽt si ingrediẽti
sit data licẽtia ingrediẽdi propria auctoritate, ſm eos, licet Fel.
in hoc teneat ↄ̃rium per plura in c.de cætero.col.pen. de re iud.
Sed vtraq; opi.recte intellecta saluari potest.vt opin.Bar.& cõis
procedat,qñ ingrediens ↄ̃ resistentiam possessoris potuit pro re
sistentia propulsanda accedere ad iudicem, & impetrare fami-
liam seu executores: tunc si non accedat, conuincitur de culpa
lata.sed si non potest accedere sine periculo,vel magna verecũ-
dia,procedat opi.Fel.per ea,quæ tradunt Bar. & alii in l.vt vim,
ff.de iust.& iu. Sis ergo cautus, vt impetres executorem, qui te
mittat in posses.tunc ẽt si ingrederis resistente possessore, excu-
63 saberis a pœna d.l.meminerint, secundum Barto. ibi. † Vigesi-
moquarto amplia, vt procedat etiam si spoliator auctotitate
Principis fuerit in possessio. confirmatus, adhuc restituendus
est spoliatus non obstante confirmatione,l.auctoritatem.C.vn
de vi. & ibi Barto. & alii,& docet glo.in l.2. C. de fundis & fal.

rei dñi. li.12.& plura ad propositũ cumulat d.Ias.in l.clam possi
64 dere,§.fi.col.3.s̃.eo.†Ideo impetrantes inuestituram, seu in feu-
dationem a Principe pro castris violenter occupatis, nihil agũt
quia infeudatio nullius est momenti,secundum Bal.in l. j.col.j.
ff.de ↄsti.Prin. Immo Imperator non potest violento possessori
concedere castrum per vim occupatum,secundum Bal.in c.j.ad
fi.de na.feu.Et ĩuestitura facta de reb. emphyteuticis ꝑ vim vsur
patis,nihil valet,ſm Bar.& Sal.in l.2.C.ne rei domi.vel templo.
95 †Nec tale castrum aut res emphyteutica præscribi põt etiã lon-
gissimo tpe per violentũ possessorẽ,ẽt in possessione per Prin-
pem confirmatum,secũdũ d.Alex.ↄsi.3.col.pe.li.5.Hinc est,† ꝙ
66 collatio,vel confirmatio beneficii obtẽta per intrusum nullius
est momenti,ſm Bal.in c.in literis,de res.spo.de quibus Fel.in c.
postulasti,col.antepe.& seq.& in c.in nostra,de rescr.& si ista re
gula vera est in spoliato ante litem motam, certe verior erit in
67 spoliato lite pẽdente,quia † spolium factũ in lite pẽdẽte,est ma
gis odiosum,ſm Are.hic,ꝙ patet, ex eo, ꝙ restitutio fit officio
iudicis,c.pe.& fi.vt lite penden. Nam spoliator post litem mo-
tam.spoliando non solum offendit aduersarium,sed etiam iudi
cẽ,ergo magis peccat,ſm gl.in l.i.C.de pac.& in l. si quis id, qđ
ff.de iu.om.iu.Comprobatur, quia spolians aduersariũ lite pẽ.
affligitur maiori pœna,l.si constiterit,C.finium regun.iuncta l.
si quis in tantam,C.vñ vi.Confirmatur, quia spoliatus lite pen
dente non tenetur collocare suã pos. aliquo ti. ẽt in interdictis
habentib.annexam cãm proprietatis,ſm Rot.dec.19. in antiq.
Et adeo illud procedit,vt licet ↄ̃ † spoliatũ possit opponi excep
tio alterius spolij,c:fi.de ord.cog.tamen ↄ̃ spoliatum lite pendẽ-
te non potest talis exceptio opponi,ſm gl.in cle.2.de app.Pa.in
c.bonæ, de ap. Silr̃ ↄ̃ spoliatũ lite pendente non potest opponi
exceptio excõicationis,secundum Rot.decis.2.in ti.de rest.spo.
in nouis,quam sequitur Dec.consi.202.In casu proposito. licet
opponi possit ↄ̃ spoliatum ante litem motam, vt j̃. dicam.Ergo
bene sequitur,ꝙ spoliatio facta lit.pen. fit odiosior. Ex istis stat
regula bene,& late extensa, quæ limitanda est,& restringenda
69 pluribus modis.Primo limitatur,†nisi spoliatus opposuerit pri⁹
petitorium,& succubuerit, tunc sibi agenti interdicto recupe-
randæ obstat except.sñiæ latæ in petitorio,secundum Ange. &
communiter Doct.hic,& comprobaui abundè s̃.sequitur Bal.ↄs.
370.ad euidentiam,lib.3.Secundo fallit, † nisi ↄ̃ spoliatum op-
70 ponatur exceptio notorie proprietatis,c.ad decimas,de res.spo.
lib.vi.& comprobaui etiam s̃.& facit, quia excep. notoria nun-
quam censetur exclusa a lege, vel statuto.ẽt si dicatur, ꝙ nulla
possit opponi exce.secundum Bald.in rubr.C.de proba.& Pan.
consi.44.in præsenti,lib.1.quod sequitur Fel.in c.ex parte, ij. in
in v.fallen.de offi.deleg.& idem vult Bal.in d.consi.370. Tertio
fallit in spoliato agente interdicto recuperãdẹ,habente causam
proprietatis annexam,ↄ̃ quẽ obstat excep.defectus titu.d.l.2.§.
71 quædam.Ideo ↄ̃ † spoliatum possessione beneficij ob.excep.in-
trusionis,sed defectus tituli secundum gl. in clem. vnica, de cã
possessio.& proprieta. bene ꝓbatur in c.patet,3.qõ.j. Est verũ
ꝙ plures sunt dicentes spoliatum non teneri fidem facere de ti-
tulo ad requisitionem spoliatoris,quorum opi. dicit *communem*
Gemi.in d.consi.148.Quod credo verum, si spoliator non fece
rit prius fidem de suo titulo, sed spoliatore iustificante suam
possessionẽ ex titulo,repellẽdũ puto spoliatũ,nisi titulo colora
to iustificet suã possessionẽ, de quo vide latissime Pan. & alios
in d.c.in literis,de resti.spol. Quarto lĩta,nisi † spoliatus consẽ-
tiat,ꝙ cognoscatur de exce. proprie. opposita ꝑ spoliatorẽ,d.c.
1.de rest.spo.ibi eo cõsẽtiente.Sed dubitatur, quid si spoliatus
non ↄsẽserit ibi expresse, tamen non replicauerit ↄ̃ exceptionẽ
proprietatis,an tunc censeatur tacite consẽtire, & talis consẽ-
sus tacitus sufficiat? Bar.in d.l.si quis ad se fundum, declarando
istũ tex.respõdet ꝙ sufficit, quia ita se hẽt replicatio ad exceptio
nẽ,sicut se hẽt exceptio ad actionẽ,l.ii.ff. de exc.sicut ergo actio
nõ excluditur,nisi exceptio proponatur, ita non dẽt excludi ex
ceptio,nisi proponatur replicatio.Confirmatur, quia licet ↄ̃ p̃-
sumptionem iuris, & de iure non admittatur probatio, nisi
per confessionem partis,secundum gloss.in Auten. sed iam ne-
cesse,C.de dona.ante nup.& probatur in c.is,qui fidem,de spõ.
Si tamẽ parte tacente fuerit probatio admissa, illi standum erit
secũdum Inn.in c.fraternitatis,de frig.& malefi.& in c.cum Ber
tholdus,de re iud.Pan.in d.c.is,qui fidem. Confirmatur per id,
quod dicit Bar.in l.i.§.si is cui.ff.de noui op.nũ. Vbi dicit,ꝙ licet
opus spreta nunciatione ↄstructũ,sit demoliendũ ꝓprietatis ex-
ceptione reiecta,l.prætor,in prin.ff.de no.ope. nunc. si tñ fuerit
opposita exceptio,& ꝓbata,tacẽte nunciãte, nõ erit demolitio
faciẽda,qđ adiuuatur ex eo,qđ ↄsuluit d.Alex.ↄsi.78.col.fi.lib.ii.
vbi dicit, ꝙ licet ↄ̃ tres sñias ↄformes nõ ob. exceptio nullitatis
opposita ad impediẽdũ executionẽ, cle. i.de re iudi. Si tñ fuerit
opposita parte tacente,impedit executionem.Et ad istud ꝓposi
tum pñt alia plura cumulari,quorũ aliqua ponit d. Ia.in l.patre
furioso,ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iu.magis tñ facit gñalis re
gula,q̃ est ꝙ in iudicialib. taciturnitas hr̃ pro ↄsensũ, l.cum oñ-
dimus,§.fi.ff.de fideius.tut.c.ii.& ibi gl.& Gemi.de accusa. in 6.

73 Quintò declara,vt procedat † in ſpoliato per vim, ſecus in ſpo-
liato clã,cui bene obſtat proprietatis exceptio ſm Bal.& Lud.
hic,per tex.in l.ſi de eo,§.fi.ĩ.e.poſt Dy.in reg. qui ad agẽdũ de
reg.iur.in 6.ſequitur Ang.in l.vitia,C.eo. & in l.ſi quis emptio-
nis,§.ſed hæc ſuper illis,C.de præſcri.30.vel xl.an. Sed hãc limi
ta.impugnat do.Ale.hic,qa *communis* opi.eſt,ꝙ intentans reme-
dium c.reintegranda,ſit reſtituendus, dato ꝙ non probet vim
ſibi fuiſſe illatã,vt concludunt Inn.& Io.An.in c.poſt electionẽ
de ꝯceſ.pb.& c.ſæpe,vbi abũde dixi poſt Pa.& alios,de reſt.ſpo.
ſequit̃ Soc.conſ.266.in cã,col.vij.lib.ij.Ad tex.in d.§.fi.rñdet d.
Alex.ꝙ loquit̃ reſpectu dñij,qꝑ nõ põt dñs clã retinere,ſecus re
ſpectu poſſeſſionis.Ego crederẽ, ꝙ ſi ſpoliatus agat tanq̃ ſit pri
uatus clã a dño,ſibi obſtet ꝓprietatis exceptio,vt ibi clare dicit̃,
ſed ſi agat remedio c.reintegranda,tanq̃ ſine iuſta cã ceciderit a
75 poſſeſſione,ꝓcedat opi.Ale.& cõis.Sexto limitat̃,† vt ñ ꝓcedat
in ſpoliato per vim cõpulſiuã,ꝯ quẽ obſtat ꝓprietatis exceptio
ſm Bal.& Ale.hic,q̃ tex.in c.ſuper hoc,de renun. qui meo iudi
cio nihil facit,qa ibi agebat̃ actione in rẽ, & ſic petitorio ſecun-
dum gl.ibi.idem tñ tenet Bar.in l.pe.per illũ tex.ff.de ꝯd.ob tur.
& per tex.in c.2.& 3.de reſt.ſpo.q̃ iura Bar.intelligit loq in vi cõ
pulſiua.qa intellis quantũ ad c.2.& 3.non placet,tum quia diui-
nat,tum qa ibi nõ agebatur actione qd̃ me.cã.ſed poſſeſſorio re
cuperãdæ,vt ex rub.eo.ti.ꝓbatur & tñ ibi ob.exce.ꝓprietatis,q̃
tñ ſm intellectũ Bar.non deberet admitti,nam Bar. in d.l.pe.in
telligit hãc fal.qñ ſpoliatus agit actione qd̃ me.cã,non ẽt ſi agat
remedio poſſeſſorio,maxime c.reintegrãda.Et idem dicit Bar.ĩ
in l.2.quod met.cau.ſequuntur Bald.& Sal.in l.2.ff.eo.Sitis er-
go cauti in practica,vt non agatis actione,qd̃ me. cã, ſi poteſtis
intentare alia remedia poſſeſſoria. Et pro iſta fal: eſt text. clarus
in l.fi.§.fi.ff.qd̃ me.cau.vbi coactus ſoluere pꝑ pẽnas,& in mul-
ctas iudicis non rite impoſitas,ſi repetat ſolutũ,repellit̃ ꝑ excep
tionẽ veri debiti.Ergo ſpoliatus a iudice non rite ꝓcedente,nõ
eſt ante oĩa reſtituẽdus,ꝯ tex.in l.meminerit,C.vñ vi.Sed iſtud
iõ eſt,qa ſoluere metu pẽnarũ cadit in vim ꝯpulſiuã. Cõpulſus
n.ſoluit volẽs,qa voluntas meticuloſa,volũtas eſt,l.ſi mulier,§.
fi.ff.qd̃ met.cã. Mittere aũt in poſſeſſionẽ rei immobilis aliquẽ
virtute ſnĩę nullę,cadit in vim expulſiuã,& ita ꝓcedit tex.in d.l.
meminerint.Ita iſtas duas leges,q̃ vñr aduerſæ,licet ſint diuerſę
declarat Pe.de Anc.in cõſ.112.vř j.facie,& d. Iaſ.in l.iubere ca-
uere.col.2.ff.de iur.om.iu.& ita no.ad ea,q̃ ſcribit d.Ale.in l.ſi fi
nita,in princ.col.pe.ſ.de dã.infe.vbi concludit,ꝙ tenuta nulliter
ꝯceſſa debet ꝑ iudicẽ cõfirmari,& ſi petatur,& de iure petentis
ꝯſtet.iſtud intelligo verum,niſi agat̃ ꝯdõne ex l.meminerint,vt
75 patet ex p̃dictis.Septimo lĩtat̃,qñ ſcã † reſtõne recuperatio eſſet
impoſſis,vel multũ difficilis,tunc prius de ꝓprietate cognoſcen
dũ eſſet,ſm Pau.de Ca.in l.2.C.de edi.di.Adri.toliẽ. vbi ponit
exemplum in fortilitio inexpugnabili, puta in caſtro Mediola-
ni ſequit̃ d.Ale.hic.bñ facit tex.in l.2.ff.de app.reci. iuncta l. an-
te ſnĩam,C.quo.app.nõ reci.Qñ.n.damnum eſt irreparabile,li-
citũ eſt ẽt aduerſus iudicẽ de fcõ reſiſtere,c.non debet,xi.q.3.c.
non inferenda,23.q.j.docet Bar.in l.ſi alius,§.belliſſime,ĩ.qd̃ vi
aut clam.& Fely.in c.ſi qñ,in fi.& in c.in lr̃is, vbi bonus text.de
offi.dele. Octauo limita † rõne ſcandali euitandi, nam vbi ſine
76 ſcandalo reſtõ fieri non põt,niſi diſcutiat̃ prius exceptio ꝓprie-
tatis,tunc talis exce.obſtat ſpoliato agenti, vt de ea prius agen-
dum ſit ſecundũ do.Ant.in c.ex parte,col.fi.de reſti.ſpo.vbi cõ-
cludit, ꝙ Abbati agenti ad recuperationẽ monachi ꝯ monaſte-
rium diuerſæ profeſſionis,obſtat exce. ꝓprietatis pꝑ ſcãdalum,
qd̃ ſequi põt in mutatione hĩtus,ſi cõtingant ferri diuerſæ ſnĩę.
Sed certe mutatio habitus eſt leue ſcandalũ, & nõ ꝯſiderabile,
cum pmiſſum ſit trãſire ad ſtrictiorẽ rľam & hĩtũ variare,c.licet
de reg. Credo tñ deciſ. verã,qa interdictũ de exhibendo mona-
cho hẽt annexã ꝓprietatis cãm,ſecundũ Pan. in c.nuper nobis,
in fi.de teſt.vbi dicit, ꝙ Abbas tenet̃ fidẽ facere de profeſſione.
Credo ẽt fall ẽtiam iure ſubſiſtere,quã firmat gl.in c.in primis,
2.q.j.& in ſum.3.q.i.& in c.ad petitionem,de accu.ſequitur Fel.
in c.nihil cũ ſcandalo,in vi.fall.de præſcrip.Quã tñ intellige de
graui ſcandalo,nõ aũt de leui,ꝑ ea q̃ tradidit Cur. cõſ. 67.colũ.
77 19.& ſeq.Nono † fallit,qñ p̃ſumptio iuris eſt ꝯ ſpoliatũ, tunc ta
lis p̃ſumptio obſtat ſpoliato ne reſtituatur antequam ſit cogni-
tum de proprietate,d.c.ad decimas,de reſt.ſpo.in vi.Ratio ibi aſ
ſignatur,qa pꝑ iuris præſumptionẽ credit̃ ſpoliatũ iniuſtè occu
paſſe poſſeſſionem.Cõſidera tu pro uecte, ꝙ attenta huiuſmo-
modi rõne p̃do non eſſet reſtituendus,ꝯ tex.in d.l.j.§.cum a me
de vi,& vi ar.Intellige ergo,† qñ p̃ſumptio iuris non ſolũ oñdit
iniuſtã poſſeſſionẽ ex parte ſpoliati, ſed ẽt qñ fundat, & iuſtifi-
cat poſſeſſionẽ ſpoliatoris,alias ſecus.ita loquit̃ tex.in d.c.ad de
cimas.Secundo intellige,niſi p̃ſump.iuris,q̃ eſt ꝯ ſpoliatũ, elida
tur ꝯrijs præſumpt.c.cum eccleſia,Sutrina,de cau.poſ.& pro.&
ibi Pan.declarat col.fi. Tertio intellige in ſpoliato ante litẽ mo
tã,ſecus in ſpoliato lite pẽdẽte,agẽte remedio attentatorum, c.
ſi cõſtiterit,de acc.& ibi no.Are.ſequitur Phil.de Peru.in c.bo-
næ,de app.Qd̃ intelligas procedere p̃terq̃ in bñficialib. in quib.
p̃ſumptio iuris impedit reſtõnẽ,ẽt per viã attẽtatorũ petitã,ſm
Rot.dec.440.quam ſequitur Ge.in d.cap.ad decimas. Decimo
79 fallit † iſta regula, qñ except.ꝓprietatis opponitur a tertio,non
autem a ſpoliatore,vel habẽte cauſam ab eo,l.bona fides,ff.de-
po. per q̃ ita limitat Salic.in d.l.ſi quis ad ſe fundum,& gl.fi.do.
An.Pan.& alij in d.c.in literis.Lap.alleg.26.d.Ale.hic,Rot.de-
ci.149.in nouis,Fel.in c.ſuper eo,de off.dele.Hanc fal.declat,&
reſtringit d.An.in d.c.in literis,vt procedat,qñ ius tertij eſt ſepa
ratum a iure ſpoliatoris,ꝯ quem agitur † ſecus ſi ſit ita coniũctũ,
ꝙ non poſſit opponi niſi etiam oppõ.proſit ſpoliatori.all.deciſ.
Inn.in c.veniens,de ſpõ.vbi dicit, ꝙ tertius excipiẽs de proprie
tate mr̃imonij ꝯ ſpoliatum agẽtẽ ad recuperationem thori,nõ
impedir reſtõnem,ẽt ꝙ offerat ꝓbões in promptu.Iſta eſt pul
chra dec.ſi vera ſit,ſed reperio,ꝙ impugnat̃ per Pan.in c.veniẽs.
2.de teſt.ſequitur ibi Fel.col.4.idem tenet Pa.in c.item cũ qs,de
reſti.ſpo.& Fel.in c.ſup eo.Mouẽtur duabus rõnib. Primo, qa
rõne ꝯnexitatis vř potius audiendus ſpoliator, q̃ repellẽdus ter
tius,arg.c.in ſacris,de ſepul.& c.quod aiunt,vbi gl.23.q.4.Scdo
qa pꝑ ſociũ,q non deliquit,remittit̃ pẽna ſocio delinquenti,qñ
vnus nõ põt puniri,qui puniat̃ alius,ſm gl.in c.ſed & continuo,
de pę.di.j.& Bar.in l.Atteius,ſ.de aqua plu.arc.& Bal.in c.j.col.
ij.quib.mo.feu.ami.& faciunt plura,quæ in propoſito cumulat
Iaſ. in l.ſi emancipati,C.de col.Tertio facit,quia concurrentib.
fauore tertij,& odio ſpoliatoris,debet præualere fauor.l.ij.C.de
in ius vo.Quid dicẽdum?Ego ꝓcliuior ſum in ſentẽtiã do.Ant.
Moueor per tex.in l.ſi duo rei,ff.ſi quis cau.vbi ſi correus impe-
diat eũ,qui ꝓmiſerat alteri correo ſtipulanti de iudicio ſiſti ſub
pœna,ne ſiſtat,nõ cõmittit̃ pœna ẽt reſpũ correi, cui ꝓmiſſum
eſt,ne dolus ſocij alteri ꝓſit.Et ſi dixeris,ꝙ loquit̃ tex. in fcõ re-
probo,& ꝓhibito, nos loquimur in facto licito.Rñdeo, ꝙ hoc
attẽto ſequitur ꝓpoſitum meum, quia factum ſocij ſpoliantis
dẽt nocere,& non prodeſſe conſocijs,ne dolus vnius alteri ꝓſit.
Conſidera ergo ſi ita diſtingui poſſit.Aut exce.tertij ęquè prin
cipalr̃ reſpicit vtilitatẽ ſpoliatoris rõne iuris connexi, & tunc ꝓ
cedat opi.do.Ant.& tex.in d.l.ſi duo correi, aut non æquè prin-
cipaliter, & procedat opi.ꝯria,argu.eorum,q̃ no.in l.j.ff.de auc.
tut.Vel alr̃, aut ſpoliũ ꝓdeſt tertio rõne coniunctionis,& tunc
exce.tertii nõ ĩpedit reſtõnẽ,alioqn parata eſſet uia violẽtijs,&
ſpolijs,ſi ſocius ſociũ defendere poſſet,ꝯ l.ꝯuenire,ff.de pa.dot.
Aut ſpoliũ nõ prodeſt tertio,& tũc eius exceptio impedit reſtõ
81 nẽ,vt in exẽplo d.Ant.Vndecimo fallit,† niſi opponatur exce.
ꝓprietatis,q̃ ꝯcludat agentem nõ poſſidere, talis exce.ob agẽti
in retdcõ recuperãdæ,qa ꝯcludit ẽt ĩ poſſeſſorio, ſm Bal.& Ale.
hic,& Bal.in ti.de pa.Cõſt.in ver.reſtituit,& ĩ l.j.C.ſi de momẽ.
poſ.fue.app.& in l.ii. C.de edi.diui.Adr.tol.& ibi Ang.in l.dolo
ĩ.de do.excep. Exemplum, ſi opponat ꝯ ſpoliatum bñficio,vel
alio iure ſpũali,ꝙ eſt laicus,certe impediret reſtõ,quia laicus nõ
põt ſpũalia poſſidere,c.cãm,de p̃ſc. vel ſi opponat ꝯ ſpoliatum
agẽtẽ ad reſtõnẽ vxoris,ꝙ eſt monachus vel ſacerdos, certe im-
pediret reſtõ, qa cõcludit in poſſeſſorio,ſecundũ Pa.in c.ex par
te,col.fi.de reſti.ſpo.vbi dicit hanc exce.eſſe anomalam, qa põt
82 opponi tam ad petitorium,q̃ ad poſſ.Ex hoc infert̃,ꝙ exce. ſpã-
lis † reſeruationis bñficij impedit reſtõnẽ,ẽt ꝙ ſpoliatus iuſtifi-
caret poſſeſ.titulo colorato, quia reſeruatio apoſtolica inficit ti.
& poſ.c.ſi eo tempore,de elec.in 6.& ita concludit Rot.deci.16.
in nouis.ſequitur Lap.all.24.Pan.in d.c.in literis,col. pe. Ge.in
c.ii.vt lit.pend.in vi.Mar.de Lau.in trac.de Prin.ver.159. Soc.in
l.rem,quæ nobis.q.9.ĩ.eo,Sed iſtam dec.impugnat Aret,hic ne
gans aſſumptũ,ꝙ ſpecialis reſeruatio inficiat poſſeſ.quia poſſeſ
ſio non eſt ſequela tituli,cum poſſit haberi etiam a p̃done,d.ca.
in lr̃is,& ꝓbatur in l.i.§.ſi vir,ſ.e.non ob.ſecundum eum tex. in
d.c.ſi eo tpe,qa loqtur de his,q̃ ſequunt̃ electionẽ, ita ꝙ ſine ea
eſſe non pñt,vt ꝯfirmõ,& iuris tranſlatio. Ego nõ puto diſcedẽ
dũ a cõi ſnĩa,qa ſi reſeruatio Papalis ĩficit titulũ,& oĩa q̃ ſequũ-
tur,conſequitur vt ſpoliatus dicat̃ intruſus tanq̃ nõ habuerit ti-
tulum ab hñte ptãrẽ conferendi,vt docet Pan.in c.quia diuerſi
tatem,de ꝯce.preb.Exceptio autẽ intruſionis,& defectus ꝓprie
tatis,obſtat agenti poſſeſ.in bñficialib.vt dixi,ſ.in ix.& iii.falle.
83 Duodecimo fallit † pꝑ periculum peccati,pꝑ quod euitandum
ꝯ ſpoliatum obſtat exceptio proprietatis,c.lr̃as,de reſ.ſpo.ꝙ ita
intellexit gl.in c.i.eo.tit.& ſic fallit,ſi ſpoliatus agat ad reſtõnẽ
coniugis opponentis exceptionẽ cõſanguinitatis,vel affini. pꝑ
periculum peccati,ſed aduerte,ꝙ in caſu d.ca. literas conſidera-
tur timor peccati, quia opponebat̃ exceptio ꝯſanguinitatis in
gradu prohibitio de iure diuino, ſuper quo Papa nõ poterat di
ſpẽſare,ergo ſecus dicendum vř in caſib.in quib.Papa diſpẽſare
põt.iõ dicas,ꝙ alia rõne petẽti reſtõnem vxoris ob.excep.ꝓprie
tis,qa tale poſſeſſoriũ hẽt admixtam cãm proprietatis, l.i.ff.de
lib.ho.exhi. & dixi ſ. Et ſic eſt neceſſe ex parte ſpoliati probare
titulum matrimonij ſi negetur.an aũt oporteat ẽt ꝓbare copu
lã?traditur per Pan.in c.ex parte,de reſtitu.ſpol.& ꝑ Fel.poſt d.
84 Ant.in c.cãm,vlt.de ꝓba.& per Gemi.cõſ.4 † Sed ẽt probato ti
tulo,& copula,agenti ad reſtõnẽ coniugis obſtant plures exce.
Prima eſt exce.ſæuitiæ inſupportabilis,d.c.lr̃as,ſm vnũ intelle-
ctum.Secunda eſt exce.adulterij,c.ſignificaſti, de diuor. q̃ tñ
cx-

excep. cessat in septem casibus traditis per glo. in sum. 37. q. 6. Tertia est excep. proprietatis, quam excipiens se offert incontinenti probaturũ, d. c. literas, sm alium sensum. Quarta est excep. suspitionis hęresis, c. inter, de pur. c. c. quanto, de diuor. Quinto ob. excep. voti castitatis cõiter emissi, c. quod Deo. 34. q. 5. de quo videa tis scribentes in c. dudum, de conuer. coniu. Sexto ob. excep. voti de ingrediendo religionem alterius ex congiugib. emissi ante copulam, c. ex publico, de conuer. coniu. Septimo ob. excep. virginitatis, nam si excipiens de proprietate dicat se adhuc virginem, nõ erit restitutio facienda ante omnia, c. cum locum. de spon. quod intelligas vtroq; confitẽte nondum fuisse sequutã copulam. sed si alter negaret, & alter affirmaret, seruanda esset dispositio c. continebatur, de despon. impu. Octauo ob. exce. impotẽtatis, quæ est
85 triplex, vt per glo. in sum. 33. q. j. Decimotertio lita† regulam in spoliato in bello, petente restitutionem post initam pacem inter Duces belli, cui ob. exce. proprietatis, secundum Bal. in tit. de pa. Const. in ver. possess. sequitur Are. hic, & ego credo verum, si no-
76 torie de pace constet. Decimoquarto† fallit in spoliato excõicato, quem excõi. exceptio ab agendo repellit, c. intelleximus. de iudi. etiam ab interdicto recuperandæ, secundum gl. in c. j. in ver. audientiam, 23. dist. & in §. verum, 3. q. 7. & in c. j. 13. q. j. & Pan. in c. a nobis de exce. hinc est, q excõicatus nõ potest nunciare nouum opus, nec agere interdicto demolitorio, vt per Ias. in l. j. in princ. col. 3. ff. de no. ope. nun. Intellige hanc fall. in excõicato excõica-
87 tione maiori, †secus in excõicato excõicatione minori, sm Arch. in d. c. j. & Ge. post alios in c. j. de rescri. in 6. Secundo intellige, nisi excõicatus agat vt restituatur ad cõionem hoĩum, qua fuit spoliatus per sententiam excom. secundum glo. in c. nullus, 2. q. 2. ad hoc not. ibi. Arch. & d. Ant. in c. cum inter, col. 7. de excep. Tertio intellige nisi excõicatus pp spoliũ impediatur exercere actus sibi permissos, secundum Pan. in d. c. intelleximus, col. 3. ver. hoc dictum limita. Quarto intellige, nisi spoliator sit de fuga suspectus, tũc propter suspicionem fugę auditur excõmunicatus spoliatus, secundum Pan. in c. cum inter, col. 5. de exce. quod no. ad extensionem l. ait prætor, §. debitorem, ff. de his quæ in fra. cre. Quinto intellige, nisi excõicatus agat ad restitutionem vxoris, sm Host. in sum. tit. de resti. spo. §. qm, versi. quid si vir. sequitur Pan. in c. fi. col. 5. de ord. cog. & ante eos idẽ tenuit gl. in c. qm multos, in ver. vxores, 11. q. 3. Sexto intellige, nisi excõicatus agat ad restitutionẽ tenutæ aduersario ɔcessæ virtute primi decreti in ɔtumaciã ipsius excõicati, sm Pan. in d. c. cũ inter, col. 3. & in c. ex insinuatione, de proc. de quo vide Alex. & Mod. in l. de pupillo, §. si procurator, ff. de no. ope. nun. & Fel. in d. c. intelleximus, col 3. & seq. Septimo intellige in excõicato spoliato ante litẽ motã secus in spoliato lite pendente, agente remedio attentatorum, sm Ro. tit. de resti. spo. decis. 13. in antiq. & dixi s. in ampli. Decimoquinto fallit
87 †in heretico spoliato cui ob. exce. proprietatis, sm gl. in c. quo iure, 8. dist. & in §. j. 13. q. j. & rõ est, quia oĩs hrticus est excõicatus, c. excõicauimus, de hrt. q rõ non satisfacit, quia ea attenta posset hęreticus agere ad restõnem vxoris, vt dixi statim in excõicato. Sed istud est falsum, vt patet ex his, quæ dixi s. in 12. fal. Dicas ergo, q rõ est, qa exce. hrsis cõcludit ẽt in possessorio, nã hrticus nihil põt possidere, c. j. & 2. 23. q. 7. ergo obstat agenti interdicto recuperan-
89 dæ, per ea q dcã sunt in 11. fal. Decimosexto†fallit in depopulatore agrorum, assassino, & bannitis, quos licet impune offendere, C. qñ lic. vni. sine iud. se vind. nã si eos licet offendere in persona, multo magis licebit in bonis, l. in suis, & ibi no. Ange. ff. de lib. & posth. & l. non debet, de reg. iur. vbi. Deci. Sed ista fal. satis vr̃ cõprohensa sub vndecima, nam si tacuit tales personas spoliare, ex-
90 cep. vr̃ ɔcludere ẽt in possessorio. Decimoseptimo fallit†in antipapa & tyrannis spoliatis, qui non sunt vllo modo restituẽdi, sm
91 Mar. Lau. in tra. de Prin. ver. 70. intrusus. Decimoctauo fallit†in simoniaco spoliato beneficio, cui obstat exce. simoniæ, c. accusatum, c. tanta, de simo. per q iura ita ɔcludunt gl. Arch. & alii in c. j.
92 & in sum. 3. q. j. Decimonono†fallit in oĩ criminoso tali crĩe, quod inducat priuationẽ bñficii ipso iure: huic agenti ad restõnẽ bñficii obstat exce. crĩs, sm Pan. post alios in c. itẽ cũ quis, de rest. spo. & ibi videas, quid in profanis, & p Car. Ale. in sum. 3. q. j. Vigesimo
93 fallit, †nisi ɔ spoliatum agentem opponatur excep. spontaneæ tradõnis, sm Inn. in c. cum super, de renun. Ex quo habes cautelam ad differendã restõnẽ. No. tñ vnũ dcm in practica vtilissimum, q magis creditur duob. testib. affirmantib. spolium, q̃ centum affirmantib. spontaneã renunciationẽ, sm Inn. in d. c. cum supe, quod ad sydera extollit Ang. in d. l. si quis ad se fundũ, & sequitur Las. de Oria. in rub. de cau. pos. & pp. Mouent, qa spoliatio magis cadit in sensum testis, q̃ spõtanea renunciatio. Ex quo infero, q si testes deponẽtes de tradõne spõtanea, assignarent rõnẽ, q̃ caderet in suũ sensum, tunc magis esset eis stãdũ, q̃ deponẽtib. super spolio, per reg. c. in pñtia, de proba. & l. ob carmen. §. fin. de testib. Vigesimoprimo fallit, nisi opponatur exce. proprietatis, q̃ nõ requirat pbonẽ partis, sm Bal. in l. pe. C. si e non cõpe. iud. & Alex. hic
94 post Old. consi. 224. istæ sunt alleg. Tu considera q ista fall. satis continẽt sub 2. & 9. Vigesimosecundo fallit, †nisi opponatur excep. proprietatis noĩe ecclesiæ, quam spoliator excipiens offerat se incontinenti probaturum sm Bal. & Alex. hic ita saluantes gl. in l. si de vi, ff. de iud. quod est notandum, si verum sit. Nã eadẽ rõne opponi poterit excep. proprietatis incõtinenti probãda noĩe reipu. q ecclesiæ æquiparatur l. fi. & ibi no. C. de sacros. eccl. & l. respublica, cum ibi no. C. ex qui. cau. maio. Sed in ɔ̃rium vrget tex. in c. j. in sui gñalitate, de rest. spol. quem ibi no. Pan. Et in ɔ̃rium vr̃ tex. in c. antiquitus. ij. q. ij. Vigesimotertio fallit, nisi opponatur excep. alterius spolij, c. fi. de ord. cog. Vigesimoquarto intellige in
95 spoliato †agente, secus in spoliato simpl̃r excipiẽte, licet. n. tñ de exceptione spolij ante omnia cognoscendum, d. c. fi. non tñ ante omnia est restituendus excipiens, cum satis esse debet, q exceptio operetur effectum suum, i. q impediat actionem, tex. est in ca. cum dilectus, eo. titu. de ord. co. & si vis scire, qñ sit simpliciter excipiendum de spolio, vel ẽt simul petenda restõ, videas glo. magi-
96 stram in d. c. antiquitus, ij. q. ij. Vigesimoquinto, & vlt. † pro nunc intellige regulam in spoliato possess. rei immobilis, secus in spoliato possess. rei mobilis, cui bene ob. excep. dñij, quam excipiens vult incontinenti probare, sm Bal. in l. requirendi, ad fi. C. de serfug. Sed aduerte, quia ɔ̃rium tenet idem Bal. in l. in ciuilem, C. de fur. & dixi s. in xi. amplia. nisi salues dicendo, q Bal. in d. l. in ciuilẽ non debet intelligi qñ non offertur probatio in promptu. Itẽ cõsidera, q Bal. nõ loquitur in spoliato per vim, sed in spoliato clã, hoc casu ob. exce. proprietatis probationi parata. Et in istis terminis potest saluari opin. Bal. & Lud. Ro. hic, quos reprobat d. Alex. post alios, vt dixi s. in v. fal. Et etiam hoc casu saluari potest sententia gl. in d. l. si de vi, dum gñal̃r concludit exceptionem proprietatis probõni paratam obstare agenti interdicto possessorio. Quasdam alias fal. videbimus ĩ, in discursu Doc. Bar. alias diligenti studio poteritis reperire, quæ tamen sub prædictis facile, vt arbitror,
97 contineri poterunt. Secunda † conclusio collt ex dictis Bart. sñia lata in petitorio, non ob. agenti interdicto retinendæ, Bald. in dispu. inci. accusatus de vi turbatiua, col. pe. & Bolog. hic pro ista cõclone allegatur iste tex. admittẽs cumulationem petitorij, & possess. retinendę, quam cumulationem non admisisset si sententia lata in petitorio obstaret agenti possessorio, per reg. l. fundi, & l. fundum, ĩ. de exce. rei iud. sed responderi potest negando, q hic admittatur cumulatio, vt patet ex quinq; lec. datis ad istũ tex. & dicemus, ĩ. in cõbi. Bar. Pro ista sñia facit etiam tex. in l. i. in fin. ĩ. vti possi. iuncta gl. in l. si de eo, §. fi. ĩ. eo. quę vult, q ẽt dñs possit rem suã clã ab alio possidere. Cõtra sñiam tenent Dy. in reg. q ad agẽ dũ, de reg. iu. in 6. & ista est *communis*, vt hic per Ale. & Mod. quia si sñia lata in petitorio ob. agenti interdicto recuperandæ fauorabiliori, vt ɔclusum fuit s. magis debet obstare agenti interdicto retinendæ minus fauorabili. ad istud rñdet d. Ias. q facilius impedit restõ, q̃ retentio, l. pñe furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Et turpius eijcitur, quam nõ admittit hospes, c. queãdmodũ, de iure iu. sed d. Ias. non aduertit, q grauius deliquit spoliator, q̃ turbator patet, quia spoliator grauius punitur, l. si qs in tantã, C. vñ vi. Nã a grauitate pœnæ cognoscit grauitas delicti, l. respiciẽdũ, in prin. ff. de pœ. c. non afferamus, 24. q. i. Sed spoliator excludit agẽtẽ interdicto recuperandæ per exceptionẽ sñiæ, ergo ẽt excludet turbator, qui non tm̃ deliqt. Scdo rñdet d. Ias. q agẽs interdicto retinendæ effectus est magis reus, q̃ actor, quia se defendit a turba et molestia, l. i. §. huius aũt, ĩ. vti pos. sed nec istud vrget licet. n. agens retinendę excipere videat, replicatio tñ alterius tm̃ debet operari ad elidendã axceptio. q̃ tũ exceptio ad elidẽdã actionem, Instit. de repli. in prin. Prout etiam in proposito dicit Bart. in d. l. si quis ad se fundum, C. ad le. Iul. de vi. Quid tenendum? Pro concordia considero duos casus casus. aut actor agit pro molestia illata post sententiam, & tunc procedat opi. Bar. quia potuit actor post sententiam acquisiuisse dñium, idcirco non debet ei obstare excep. dñij, sicut non obstat spoliato post sñiam agenti recuperandæ, vt dixi post Ale. in ɔcl. pce. aut agit pro molestia illata ante sñiam, & tunc subdistingue, aut fuit lata sententia, quia actor non probauit, & hoc casu procedat opi. Bar. quia talis sñia non cõcludit reũ, pro quo lata fuit, esse dñm, l. sed & si possessori, in prin. ff. de iure-
98 iu. aut lata fuit, quia reus probauit se dñm, & tunc procedat opin. Dy. & cõis. Tertia conclusio, † agenti possessorio retinendæ non ob. excep. dñij, etiam quæ in promptu offertur probanda aliter, q̃ per sñiam latam in petitorio. ita concludit Bar. hic, & in l. si de eo ĩ. eo. & in l. si de vi, de iud. & cons. 81. Martinus Forniconis sequĩtur Bal. in l. ordinarij, col. 3. C. de rei vẽ. & in l. si quis cõductionis, C. loc. & Pan. in c. in literis, col. 2. de restitu. spol. quia si ɔ̃rium diceremus, sequeret, q liceret dño pro arbitrio molestare legitimũ possessorẽ ɔ̃ mentẽ oĩum iuriũ, maxime alle. l. si quis in tantam. & daretur occasio scandalis, ɔ̃ l. conuenire, ff. de pact. dot. & quia nõ est singulis ɔcedendum, quod a iudice consequi põt, l. non est singulis, ff. de reg. iu. Et istam concl. sequit ẽt Sal. in d. l. incerti, co. pe. & Imo. in c. j. de rest. spo. vbi dicit, q ista opin. Bart. sibi vr̃. verior, & dicit Are. in d. l. si de eo, §. fin. q ista opi. Bar. est *communis*, quod tu practicus notabis. Circa hanc concl. Doct. oẽs ɔueniũt, q exceptio dñij simpl̃r proposita nõ obstet agenti possessorio retinẽdæ ẽt probata, sm d. Alex. consi. 45. visa facti narratione, ad fi. lib. 3. & cõ. 88. qm oẽ datũ, col. 3. lib. v. & Cor. consi. 227. viso, p totũ lib. 3. inferentẽ, q agenti possessorio retinendæ non ob. exce. simulationis, & vsurariæ prauitatis, sed si excipiens offerat se incontinenti

proprietatis exceptionẽ pro baturũ, maxima est inter Doct. al-
tercatio. Bar. hic, & alij præall. ↄcludũt excep. reijciendam. ↄ̃rium
tenet gl. in d. l. si de vi, quam sequuntur Cy. & Bal. in d. l. incerti.
& Cy. in l. ij. C. de edi. di. Adr. tol. Ray. Ang. Imo. & Pau. de Cast.
in d. §. fin. Ange. in l. dolo, ͠j. de excep. doli. Bar. sibi ↄ̃rius (si sit
lect. Bar.) in l. si coloni, C. de agri. & cẽsi. lib. xj. & Dy. in rl̃a, q ad
agendum, de reg. iur. & d. Ant. de Bu. in d. c. in lr̃is. Pro quibus fa-
cit qđ vult Bar. post gl. in l. j. in prin. s̃. de no. oper. nun. & tex. in l.
fi. C. si ex fal. instr. secundum intell̃m Bart. ibi, iuncta l. fi. C. de
ord. cogn. Faciunt etiam quę traduntur p Alex. in l. iiij. §. ↄdẽ-
natum, ͠j. de re iudi. & quæ scribit d. Ias. post Pau. de Cast. in l. ait
p̃tor, in fi. prin. ff. de iureiu. Quid tenẽdũ? Pro cõcordia Alex.
& Soc. faciunt duos casus. Primus, qñ agens interdicto retinen-
dæ proponit se turbari ab aduersario in possess. ciuili per occu-
pationem naturalis, & tunc ꝓcedat opi. affirmatiua, ꝙ admitti
debeat exceptio incontinenti ꝓbanda: qa in effectu agit ad recu-
perationem nãlis posses. & sic interdictum retinẽdæ ciuilis sapit
naturam interdicti recuperandæ, iõ obstat exce. dñii ꝓbanda icõ
tinenti p rl̃am, dolo facis. Secũdus casus est, qñ actor simpl̃r ꝓ-
ponit se turbari, petendo ꝙ aduersarius desistat a turba & mole
lestia, & tunc ꝓcedit opi. Bart. negatiua, qa cessat rl̃a, dolo facis
cum actor nihil petat, qđ sit restituturus. Ista distinc. vr̃ in vtroq;
membro peccare: nã in primo rl̃a, dolo facis, non vr̃ militare, qa
non ob. agenti interdicto recuperãdę, ergo nõ ẽt obstabit agẽti
interdicto retinendę hñti naturam interdicti recuperãdæ, & li-
cèt Soc. multis modis conẽt euadere hanc rõnẽ, nihil tñ addu-
cit qđ vrgeat. In scđo vr̃ peccare qa satisdat, q patientiam pręstat,
l. iii. §. dare, ff. de vsuf. ita Sal. dicit in ꝓposito in d. l. incerti, ab
hoc tñ defendi possunt Mod. quia & si patientia sit q̃dam datio,
non tñ talis est, quę retrodari possit, vñ non facit ad reg. dolo
99 facis. Mihi igit̃ placet snĩa † Bar. ne det̃ audacia alicui molestan-
di l tĩmum possessorem. Quam tñ intellige & declara, vt ꝓcedat
quantũ ad finẽ excludendi agẽtẽ per solã excep. dñii, sed quan-
tũ ad finẽ colorandi suã poss. licitũ est reo ꝓponere exceptionẽ
dñii, quæ data paritate ꝓbationũ super poss. faciet succumbere
actorẽ, secundũ Bar. hic, & in l. si duo, ͠j. vti possi. & est tex. in c.
licèt cãm, de ꝓba. per quem dicebat Bal. in l. qui accusare, in vlt.
100 no. C. de edẽ. ꝙ possessio † titulata præfert̃ tanq̃ magis iustifi
cata. Alibi dicit Bal. ꝙ tanto iustior est possessio, quãto magis a
ꝓprietate causat̃, ita Bal. in l. data opera, ad fi. C. qui accus. non
poss. quæ verba aurea dicit esse Cur. in ↄsi. 73. Magnificus vir,
col. iii. Et data paritate ꝓbationũ præfert ille, q posses. priuile-
gio roborauit, vt dicit idẽ Cur. ↄsi. 76. Sup motiuis ĩmo ille, q
iustificat posses. titulo, debet obtinere, ẽt ꝙ aduersarius ꝓbaue-
rit posses. p testes numero, secundũ Cur. ↄsi. 24. Super eo, col. ii.
Et ad ꝓpositũ alia cumulat Fel. ĩ d. c. licet cãm, col. vj. ver. quar-
ta cã victoriæ & vtroque ꝓbante possess. & tit. is vincere debet,
q probauit antiqorẽ tit. pp quẽ ẽt possessio p̃sumit̃ antiqor, se-
cundũ Bal. in l. post snĩam, C. de sen. & inter. om. iud. Adde ẽt
ↄsi. traditum per Ioan. Fab. in §. retinendæ, col. pe. Inst. de interd.
vbi consulit reo hñti probationes dñij in prõptu, ꝙ reconue-
niat agẽtẽ interdicto retinendæ, qa cõstito de proprietate, citius
obtinebit in petitorio. Cõsidera tñ, quid operet̃ probõ ti. respe
ctu rei excipientis, cũ data paritate probationum pro reo sit iudi
101 cãdum, reg. in pari, de reg. iu. Quarta ↄclo. † snĩa lata in petitorio
nõ ob. agenti in posses. adipiscẽdæ, l. & an eadẽ, §. fi. ͠j. de excep.
rei iud. Fallit, nisi excipiẽs offerat se incontinẽti ꝓbaturũ snĩam,
secundum Bart. hic, & alios *communiter* ita intelligentes gl. l.
si de vi, ff. de iud. idẽ tenet gl. in l. dolo, ͠j. de exce. doli, & Cor. ↄsi.
234. circa primũ, col. iiii. lib. 4. Amplia, vt procedat ẽt in bñfi-
cialibus, secundũ Pan. in c. in lr̃is, col. pe. de rest. spo. Ego aũt exi
stimo, ꝙ in bñficialibus indistincte obstet exceptio snĩæ, quia
possessoriũ habet annexã ꝓprietatis causam, vt diximus. s̃. & in
hñtib. annexã cãm proprietatis sp obstat excep. rei iud. vt hic p
102 Bar. Intellige tñ ↄclonẽ, † vt non procedat in snĩa absolutoria,
qa actor non probauit, quæ non ꝓbat reum esse dñm, vt hic
p Bar. Item limita, vt non ꝓcedat in possessorio adipiscendæ in-
tentato in pœnã rei cõuenti, secundũ gl. in l. fi. ff. de rei ven. quã
dicit singularẽ d. Ias. hic. Sed habetis alias cõsocias, videlicet gl.
in d. l. dolo, & in l. inuitus, §. cui damus, ͠j. de reg. iu. & in auct. itẽ
103 possessor, C. q po. in pig. hab. Quinta & vlt. † conclu. Snĩa la-
ta in possessorio non parit exceptionẽ rei iud. in petitorio, l. &
an eadẽ, §. fi. ͠j. de excep. rei iud. Nisi sit lata in possessorio hñte
annexã cãm ꝓprietatis, secundũ Bart. cum quo alii *cõmuniter* trã-
seũt, sed Io. Cald. & d. Ant. in c. cũ dilectus, de cau. pos. & ꝓp.
d. Alex. & Ias. hic in j. lect. reprobãt hanc fallen. quia snĩa lata in
vno iudicio, in quo actũ sit de dñio incidẽter, non parit exce-
ptionẽ rei iud. in alio, l. sed si ante, ͠j. de exceptio. docet Bar. in l.
qui Romæ, §. duo fratres. in v. oppo. infra de verb. obli. Com-
probatur, quia acta in iudicio possessorio non faciunt fidem
in petitorio, vt traditur per Fel. in c. veniens, ii. col. vii. de testi. &
dixi s̃. in no. Quid dicendum? Pro concordia ↄsidero duos ca-
sus. Primus est in snĩa lata in interdicto possessorio, in quo
non sit plenè cognitũ de dñio, vt quia nõ sit necesse, vt decla-
ne Bart. in l. j. §. hoc interdicto, ͠j. de itin. actuq; pri. vbi in illo in-
terdicto satis est probare aliquid pp quod actor verisimiliter pos
sit credere se vt iure seruitu. & in beneficialibus, in quibus satis
est iustificare posses. aliquo tit. colorato, vt s̃. abunde dixi. tunc ꝓ-
cedat opi. Cal. & sequacium, ꝙ sententia non obstabit agenti pe
titorio: & istud est quod voluit Bal. in l. incerti, col. 7. ver. secunda
regu. C. de interd. vbi dicit, ꝙ snĩa lata in possessorio mixto non p
modum exclusiui dominii, sed solius posses. non præiudicat in pe
titorio. Secundus casus est in sententia lata in possessorio, in quo
sit plene cognitũ de dñio, vt quia sit tale, in quo necesse sit dñiũ
plene probare, vt in interdicto de aqua ex castello vel loco publi
co ducenda, l. j. §. fi. ͠j. de aqua quo. & æsti. & tunc talis sententia p̃
104 iudicat in petitorio, vt ibi probatur. & bene facit, quia † acta in iu
dicio summario, quo fuit plene probatum, fidem faciunt in iudi-
cio plenario, secundum d. Ant. in c. cum dilectus, col. 20. de or. co.
traditur per Fel. in c. causam, j. col. 2. de test. & si acta in possesso-
rio, in quo fuit plene cognitum de dñio, præiudicãt in petitorio,
etiam præiudicabit snĩa, quia regula est ꝙ illis nocet snĩa, quib.
nocent acta, fm Bart. in l. si mater. §. fi. ͠j. de excep. rei iud. & in l. 2.
C. de eden. & in istis terminis procedit ↄclo Bar. & pro ista cõcor
dia facit tex. in l. pen. ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iur. cum ibi tradi
tis per Bar. iuncta l. fi. C. de ord. co. Ex his expedita sit j. lect. ꝙ hic
actor succubuerit in petitorio. quæ tamen lect. est diuinatiua, se-
cundũ Bar. Sed sunt, qui dñt ꝙ bene colligitur & probatur ex il-
lo verbo, vendicauit, quod rem perfectam demonstrat, l. j. §. fi. ff.
quod quis. iur. isti errant, quia sic dicẽdũ foret snĩam latã fuisse ꝓ
actore, & ↄñr cõdẽnatoriã. nã verbũ, vendicauit, ad actorẽ, eiusq;
fauorẽ refert̃. fm istã lect. illatio aliter fuisset facienda, s. quia fini-
tum sit petitorium. Item verbũ, vendicauit, est positum in rñsio-
ne taciti obiecti resultantis ↄ̃ illationẽ, q̃ loquit̃ nondũ lata snĩa,
vt patet in verb. cæpit agere, l. vbi cæptum, ff. de iud. ergo rñsio in
telligenda est fm terminos illationis, ad quam refertur, præterea
Insti. de inu. stip. Et ita tenendo nõ ob. verbũ, vẽdicauit, quia de-
bet intelligi, i. vẽdicare voluit. l. fi. ff. de re. diu. In ea. gl. ibi, vel egit,
& nunc cum ago, expresse renuncio. Habetis scđm lec. seu intel-
lectũ, super qua Bar. tria facit. Primo examinat, an per renuncia-
tionem petitorii acquiratur dñium reo. Secundo, an trãsiens de
petitorio ad possessorium sit condemnandus in expen. Tertio,
an ista lect. bene ↄueniat ad tex. Ex dictis Bart. & gl. elicio quinq;
105 conclu. Prima, renuncians iudicio petitorio censetur tam actio-
ni q̃ instantiæ renunciare. cum Bar. alii simpl̃r trãseũt. Dubito ne
istud sit falsum, quia a ppl̃one iudicii non cõtinet̃ ius in iudicio
deductũ, vt docet Pau. de Cast. in l. causas vel lites, C. de transac.
& in rub. C. de iud. & late dixi in rub. extra eo. tit. Nam verbum,
iudicium, pro instantia & tela iudiciaria capitur, c. forus, de verb.
sig. Cum igitur verba renunciationis non importent renuncia-
tionem iuris, non debemus nos renunciationẽ extendere, cum
in dubio nullus pręsumatur iactare suum, l. cum de indebito, s̃.
de proba. stat. n. simul, ꝙ renuncians velit dimittere petitorium,
& transire ad possessorium absq; præiudicio rei vendi. intentan-
dæ in alio iudicio, c. pastoralis, de cau. pos. & proprie. l. cũ fundum
§. fi. de vi, & vi ar. quare putarem Bar. intelligendum fm terminos
l. alle. per eum, & sic fm terminos seq. conclusionis. Secunda con
106 clu. † renuncians liti censetur in dubio renunciare tam iuri quam
instantiæ, ita Barto. hic post glo. in l. postquam liti, C. de pact. se-
quuntur alii, quia litis appellatione ẽt ius in lite deductum conti
netur, l. litis nomen, ff. de verb. sig. l. litẽ, C. de procu. docet Bar. &
alij in d. l. causas, vel lites. gl. & Gem. in c. j. §. j. in ver. litis, de procu-
107 in 6. limita † in beneficialibus, in quibus renuncians liti solum vi
det̃ renunciare instantiæ & non iuri, secundũ Ro. deci. 36. in no-
uis, sequuntur d. Alex. in d. l. postq̃ liti, & mihi placet, qa in dubio
108 actus recipit interpretationem a p̃tãte agẽtis, quia non creditur
voluisse facere, nisi quod potuit, l. Lucius, §. imperatores, ff. ad
muni. c. a nobis, de senten. excommu. Beneficiatus antem non po
test renũciare beneficio, nisi in manibus superioris volẽtis & ac-
ceptantis, c. admonet, c. quod in dubiis, de renun. ex quo inferri
põt, ꝙ si fieret renunciatio litis in manib. superioris, ꝙ cẽseretur
ẽt renunciasse iuri. Et ex hac limitatione infertur, † ꝙ renuncians
liti feudali non censetur renunciasse iuri, quia feudatarius non
põt repudiare feudum, nisi in manib. dñi ita Bald. in c. j. col. 2. de
aliẽ. feu. pat. & Fel. in c. quæ in ecclesiarum, col. 28. de consti. infer
tur ẽt, ꝙ renunncians liti motæ super officio magistratus, non cẽ
seatur renunciasse iuri, quia offm magistratus nõ põt remitti, ni-
109 si in manib. superioris, l. pe. ff. de offi. præsi. Limita 3. vt non † pro-
cedat in renunciante liti pen. corã arbitris, quia tunc censet̃ renũ
ciasse solũ cõpromisso, nõ iuri, fm Bal. in l. si diuersa, C. de transa.
110 Tertia ↄclo. † actor potest inuito reo liti cedere & ex toto desiste
re, d. l. postquam liti, quam ita ampliat Bar. hic. Intellige sane, ni-
si intersit rei, ꝙ feratur snĩa, l. vtiq;, cũ gl. ff. de rei ven. l. fallaciter,
111 C. de abol. Quarta ↄclo. † per renunciationem petitorii nõ trans
fertur dñium in reum. Ista etiã ↄclo *communiter*, recipitur per tex.
in l. si pro fundo, C. de transac. vbi Bar. Bal. Alex. & alii idẽ firmãt,
Sed tu ↄsidera, ꝙ non vr̃ probare, nam licet actor nõ teneatur de
euictione fundi reo dimissi ex causa trãsactionis, nõ ppea sequit̃,
ꝙ dñium nõ sit translatũ in reũ. Do instantiã, Donãs non tenet
de euictione, l. Aristo, §. fi. ff. de don. & tñ transfert dñium in do-
natarium.

natariũ. Sicut venditor hrditatis transfert dñium singularũ rerum
in emptorẽ, & tñ nõ tenetur de euictione alicuius rei singulr eui-
ctę, l.j.C.de hær.vel act.ven.& l.2.ff.e.nisi dixeris, ꝙ instantiæ per
me datæ nõ sunt trahẽdę in ꝯñam, qa sunt spãles, l.ius singulare,
ff.de legi. Contra hanc conclu.opponitur primo, ꝙ renuncians li
ti si rẽ tradat ex causa transact. trãsfert dñium, vt in prin.d.l.si pro
fundo. ergo idem dicendũ si dimittat, qa in trãsferendo dñio tan
tum operatur dimissio, quãtũ traditio, l.qua rõne, §.interdum, s.
tit.prox.& §.venditæ, Insti.de re.diui. Defendendo ꝯclu.dici põt,
ꝙ aliud est rẽ remittere, aliud est liti renunciare, nã renũciãs liti
nõ dr rẽ dare, nec remittere, fm gl.in l.siue apud acta, C.de tran-
112 sa, & Bal.& in l.j.col.j.C.de bo.ma. Vel secundo † respondetur, ꝙ
operatur trãslationẽ dñii sicut tradõ, qñ fit ab eo, qui tenetur tra
dere: alias secus, fm glo.in §.si minus, & ibi Ias.2.col.Insti.de act.
Vel tertio rñdet, ꝙ dimissio id operatur, quod ꝯdõ in ꝯctib. secus
in distractib. & in actib. liberatoriis, vt est renuntiatio litis, fm
Ale.in l.nam & postea, §.si minor, col.3.ff.de iureiu. Secundo op-
ponitur. remoto vno censentur remota oĩa, per q̃ peruenitur ad
illud, l.oro, ff.de spon. ergo remissa rei ven.erit remissum dñium,
quod est causa rei vend.§.ei qui.Insti.de act. Et hoc fundamento
moti fuerunt Ang.& Lud.Ro.hic ꝯ cõem, quos ẽt sequitur Saly.
in d.l.si pro fundo. Ad istud rñdet Are. & Mod. ꝙ argumentum
procederet, si rei vend.reo acquireretur, sed ei non acquiritur ni-
si exceptio pacti vel doli contra rei ven. fm Bar.& alios, ergo &c.
Item rñdetur fm Alex.& Are. ꝙ assumptum per falsum, quia ces-
sante rei ven.non transfertur dñiũ in cessionarium, fm glo. in l.
plane, ff.fa.ercis.& Bar.in l.si culpa, ff.de rei ven. quam sol. impu-
gnat Soc. quia conclu.glo.in d.l.plane, procedit qñ rei vend.cedi
tur non possidẽti: quo casu nõ põt dici translatum dñium, quia si
ne traditione vel dimissione non transfertur. l.traditionibus, C.
de pact. secus autem quando ceditur possessori rei vendi. quia in
hoc casu coucurrit dimissio cum cessione: quæ dimissio operatur
tm̃ quantum traditio, d.§.interdum.& fuit hoc de mente Bart.in
d.l.si culpa. Sed tu potes dicere, ꝙ in casu nostro dimissio non fit
ex cã oblĩonis, sed liberationis. Ergo non potest operari transla-
tionem dñii sicut traditio, vt dicit.d.Alex.in d.§.si minus. Vel ali-
ter ratio Socy. procederet, qñ cum renunciatione litis simul ce-
deretur rei vendicatio, vt declarat Bar. in l.j.ĩ. pro emp. secus au-
tem in caso nr̃o, videlicet in simplici renunciatione litis, quia tũc
non intelligitur cessa rei vendi. sed reo tãtum competit exceptio
pacti vel doli. Tertio ob. quia renuncians liti videtur habere rem
pro derelicta, fm Are.hic.all.Bar.in l.non solum, §.si liberationis
verba, ff.de lib.leg. Ergo reo occupanti acquiritur, l.j.ĩ. pro dere-
li. Sol. negatur assumptum, nec Bar.in d.l.si liberationis, istud vo-
luit, vt aduertunt Senẽ.hic; & ꝓbatur, quia renuncians liti nõ cẽ-
setur renunciare possessioni, fm d.Ant.in c.3.in fi.de resti.spo.&
d.Ias.hic.& probatur in isto tex. fm omnes lect. Stat ergo vna ꝯ-
113 clo. Pro qua facit, † quia renuncians liti non vr̃ fateri aduersariũ
ius habere, l.si a te.C.de ige.& manu. vbi Bal.& Ias.no.& l.si mu-
lier, ad fi.& ibi Ias.C.de rep.hær.& Fel.in c.olim, ad fi.de resc. Itẽ
facit, quia renuntians liti, tacite fatetur se ius non habere, secun-
dum gl.in l.si maritus, §.si negauerit, ff.de adult. qua ratione mo-
tus hanc conclu.amplectitur Raph.Cu.hic, & in cons.173.col.2.
114 † Limita primo, nisi renuncians etiam cedat iura sua, secundum
Bar. & Imo.in l.j.pro emp. Limita secundò, nisi apparet renuncia
tionem fuisse factam ex causa inferente translationem dñii fm
Are. hic exẽplificãtem in renunciante propter potentiam aduer-
sarii, vel execrationem litis, iuxta tex.in l.4.§.nõ tamen, ff.de alie.
iud.mu.cau.facta. In istis casibus renuncians videtur habere rem
pro derelicta, secundum eum. sed Senen. admittunt fallentiam:
exempla autem reiiciunt, quia non est capienda præsumptio alie
nationis, qñ potest capi alia coniectura, d.l.cum de indebito. Re
nuncians autem propter potentiam aduersarii, vel execrationem
litis, potuit renunciasse liti animo non amplius petendi, ergo hęc
coniectura est capienda, quæ est minus damnosa renuncianti, cũ
retineat dñium, licet aduersario acquiratur exceptio pacti vel do
li. & vtilitas est maxima, quia si aliquando contingat rem ad ma-
nus renunciantis deuenire, iuste poterit eam retinere, & ratione
dñii se tueri etiam aduersus aduersarium, l.si quis emptionis titu.
§.j.C.de præscr.30.vel 40.ann. Exemplifica ergo in renunciante
propter pecuniam sibi datam a reo, an tunc pecunia vr̃ accepta ꝓ
estimatione litis potius, q̃ ex causa transac.& docet Bar.in d.l.j.ĩ.
115 pro emp. Vltima conclusio. Renuncians † petitorio debet in ex-
pen.condemnari. Facit quod dicit Bart.in l.edita, col.fi.C.de edẽ.
Sed ob.vnum, quia renuncians petitorio non dr̃ victus, l. alia, &
ibi no.per Bal.& Sal.C.de his qui.vt ind.& l. is qui ꝯ, ff.de vulg.
& pup. immo dicitur plene defendisse causam fm Bald.in l.inge-
nuum, ff.de sta. ho. Sol. Renuncians petitorio non condemnatur
in expen. ꝑꝑ succumbentiam, de qua condemnatione loquitur
tex.in l.properandum, §.sin aũt alterutra, C.de iud. Sed ꝑꝑ teme-
ritatẽ, de qua loquitur tex.in l.eũ, quẽ temere, ff.de iud. Amplia,
116 † vt non sit renuncians audiendus super possessorio, nisi prius so
lutis expen.l.sancimus, C.de iud. traditur per Alex.post Bal.in d.
l.edita, col.fi.& per Fel.in c.ad audientiam, 2.col.10.in fi.de rescr.
Amplia secundo ẽt in renunciante possessorio, & transeunte ad
117 petitorium per easdem rõnes. Limita, † nisi renuncians habuisset
iustam causam litigandi vsq; in diem renuciationis, fm Aret.hic
post Bal.in d.l.postq̃ liti.in 5.q.& facit tex.& quod ibi no.Bart.in
118 l.si quis inficiatus, ff.deposi. Hoc plus † tibi dico, reum qui malitio
se distulit facere probationes suas vsq; in illam diem, debere con
demnari expen.ipsi renuncianti, c.exceptionem, de excep. Quod
licet loquatur in differente excep.excõmunicationis, tamen pro
cedit generaliter, vt probat Fely.in c.accedens.2.col.5.vt lit. non
conte. quæ fallen. vera est in renunciante instantiæ & actioni, se-
cus in renunciante soli instantiæ. qui nullo mõ põt videri renun
ciasse ꝑꝑ iustam cãm litigandi, sed ꝑꝑ mutationem iudicii. Et ita
intelligas loqui Pau.de Cast.in l.destitisse, ff.de iud. Scdõ lita in
spoliato renunciante petitorio, per ea quæ dicit Pan.post d. Ant.
in d.c.signauerunt, col.3.de testi. de quo vide ibi Fel. colum.4. In
ea.gl.ibi, vel dic.ẽt tacite.hẽs ex gl. ꝙ intentans possessorium reti
nendæ, censet tacite renunciare iudicio petitorio: q̃ renunciatio
nõ ꝓiudicat, si reus neget agentem possidere fm Bar.hic.ex cuius
119 dictis colligi pñt 5.ꝯclo. Prima est talis. † Reus confitens agẽtem
interdicto retinendæ possidere, est absoluendus ab instantia iudi
cii, quia constat actorẽ hr̃e quod petit. Ista *conclusio* ab omnib.reci
pitur, excepto d. Ias. eam reprobante in j. lec. quia actor non hẽt
quod petit, licet reus ꝯfiteatur eũ possidere, eo quia nõ ꝯfitet mo-
lestiã & turbã, a qua desisti petebat, l.j.§.est igit.ĩ. vti pos. & sic d.
Ias. intellexit Bar. loqui de instãtia iudicii possessorii. sed in 3.lec.
se correxit, intelligẽdo ꝙ reus sit absolẽdus ab instantia iudicii
petitorii, prout loquitr̃ Bar.& rõ fm eum, quia agẽdo possessorio
actor hẽt a parte ꝯfitente, quod petebat in petitorio. Subiiciẽdo,
ꝙ nisi ita intelligatur Bar. nõ poterit saluari in mille an. sed tu cõ
sidera ꝙ ista intelligẽtia nõ est vera, quia actor in petitorio princi
paliter petebat se declarari dñm, & in executione dñii sibi rẽ re-
stitui, vt docet Bar.in l.ex diuerso, §.j. ff. de rei ven. licet ergo reus
ꝯfiteatur agẽtẽ possidere, non tñ actor hẽt quod petit, cum reus
non ꝯfiteatur eũ esse dñm. Non ergo verũ est, ꝙ possit ferri abso-
lutoria ab instantia iudicii petitorii, qa actor hẽat quod petit. Et
si dixeris, ꝙ actor respectu rei confitentis eũ possidere hẽt quod
petit, qa reus dẽt succumbere in petitorio si non possideat, l. fi.ff.
de rei vendi. rñdeo, ꝙ tunc nõ fert sñia absolutoria, quia actor sit
dñs, & hẽt quod petebat, sed quia reus non possidet, d.l.fi. Itẽ ad-
uerte, quia d.Ias. innuit ꝙ si reus cõfiteatur vtrunq;, s. agentẽ pos
sidere, & ab ipso turbari, ꝙ dẽat sequi absolutoria ab instantia iu
dicii possessorii, quia actor habet quod petit. istud certe absonũ
vr̃, tum quia in confessum fertur condemnatoria non absoluto-
ria, l.proinde, ff.ad leg. Aquil. tum qa falsum est, ꝙ actor hẽat qđ
petit. nã actor petit. ꝙ reus desistat a turbatione. itẽ petit interes-
se pro turba ꝑterita, l.si duo, in prin.ĩ.vti pos.docet Bar.ĩ.in j.cõ-
bi. Iõ vr̃, ꝙ ista ꝯclu. Bar. non sit iuridica. Et alia rõ confunditur, qa
reo probãte actorem intus hr̃e quod petit, debet ferri sñia absolu
toria a petitis, & non ab instantia iudicii, fm Bar.in l.properãdũ,
§.& si quidem, C.de iud.& nos.in l.qui accusare, C.de eden.in ca
su nr̃o per cõfessionem actoris proponentis interdictum retinen
dæ, constat eũ possidere, ergo reus acceptans ꝯfessionem actoris
debet absolui a petitis in iudicio petitorio. Non ob.tex.in §.fi.In
sti.de perp.& tẽ.act. quia ibi reus pẽdente iudicio soluit, quod de-
bebat: in casu nr̃o reus non restituit posses. q̃ relaxari petebatur
in petitorio, sed actor fuit conuictus, ꝙ inique agebat ex propria
ꝯfes. Insup in quantũ d.Ias. taxat Bar: de ꝯrietare, qa hic dicit ferẽ
dã sñiam absolutoriã, ĩ.in j.combi. dicit procedẽdum esse in pos-
sessorio ad cõdẽnat-onẽ interesse & expẽ. Rñdeas nullã esse ꝯrie
tatẽ, qa ibi loquit respectu possessorii, hic aũt respectu petitorii.
120 Scdã ꝯclo. Cõfessio † fcã in iudicio possessorio summario, fidem
facit in petitorio plenario. Idem tenet Inn, in c.dilectus, de or.co
& est *communis* opi. vt patet ex adductis per Fel.in c.cãm, co.2.de
121 testi. Tertio ꝯclo. † Nemo põt se fundare in confessione aduersa-
rii, q̃ impugnauit, regu.ex eo, de reg.iu.in 6. l.cum de indebito, in
prin.ff.de ꝓb. q̃ lex istud mihi nõ probat: nã ibi reus ideo nõ põt
se iuuare ꝯfessione actoris, qa fuit conuictus de mẽdacio, nõ aũt
quia negauit simplr. Cõclo tñ verissima est, ꝓbatur ex duab.seq.
122 ꝯclu. Quarta ꝯclo. Negãs † põnẽ aduersarii, non põt postea super
illa se fundare. ita Bar.hic post Spe.in tit.de po.§.8.versi.sed iuxta
præmissa. ita tenet Bar.in l.non vtiq;, ĩ. de excep.& in l.post lega-
tum, ĩ.de his, qui.vt in di. Ampliatur fm Alex.& Mod. vt ẽt con-
123 tumax in rñdendo † põnib. nõ possit super eis se fundare, per tex.
in l.de ætate, §.qui tacuit, ff.de inter. act. per quem ita dicit Bald.
in l.sicut, C.de rep.hæ.& Pau.de Ca.in l.3.C. e. Et bñ facit quod
dicit Bar.in l.vbi cæptũ, ff.de iudi. Mihi tñ hmõi ampliatio nõ vr̃
tuta, quia ꝯtumax in rñdendo põnib. hr̃ pro confesso, c.2.de con-
fes.in 6. confitens aũt põt vti põnib.cõfessatis, vt hic per Bar.in j.
124 ꝯclone, ergo &c. Istam † ꝯclu. intellige, vt saltem negans possit se
fundare in depõnib.testiũ, qui deposuerũt sup põne negata, fm
Ang.cosi.152, in qõne vertẽte, & d.Alex.ꝯsi.183.viso puncto, lib.
5. Item adde, ꝙ licet negans non possit vti põne negata, iudex tñ
poterit ex officio super ea se fundare, ẽt ad vtilitatem publi. negã
tis, fm Bar.in l.post legatũ, col.3.ff.de his, quib.vt indi.& Inno.in
cap.cum olim, de censi. Item adde alias quatuor declarationes,
quas posuit Felyn.in c.capitulum S. Crucis, col.8.& trib.seq.de
rescri.

rescri.& in c.super lris,col.9.eo.tit.& Mod.in l.j.§. si quis simplr,
125 ff.de ver.obl. Quinta conclusio.† Actor proponẽs ꝯrio nõ repellitur,qñ reus negauit alterũ ꝯrium,quod obstabat:ita Bar.hic,dũ vult ꝙ actor,qui succubuit in possessorio retinendæ,possit reuerti ad petitoriũ,qñ reus negauit actorẽ possidere. pro quo facit,qa non vr̃ ꝯrius,qui aduersatur confessioni suæ ab aduersario impugnatæ,ita dicit Bal in l.si quis testib,col.2.de testib.& gesta in iudicio a parte impugnata non nocent,fm glo.in c.cum venissent, in ver.coram,de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.& ibi Pan. infert, ꝙ appellans non censetur renũciasse appľoni per actus ꝯrios a parte impugnatos,de quo videas Pan.& Fel. in c.gratum,de offi.dele.Et ex istis colligitur limitatio ad vulgatam regulam, Contrarius non est audiendus,l.j. C.de fur.Fallit qñ vnũ ꝯriũ fuit impugnatum per aduersarium.sed aduerte,qa licet Mod.ita notent,tñ istud non bene vr̃ colligi ex dictis Bar.Non.n.Bart.dicit,ꝙ actor, qui succubuit in petitorio,sit audiendus,eo qa reus negauit eum possidere,sed quia actor succubuit in possessorio,& sic quia confessio actoris fuit impugnata per sñiam:quo casu licitum est venire ꝯ propriam confessionem ẽt iuratã,vt est casus in c.mulieri,de iureiu.& traditur per Bal.in d.l.post legatum,& Fel.in d.c.capſm, col.12.Ex quo infero non bñ dicere d. Ias.in ꝗtum vult, ꝙ iudex possit agentem, qui succubuit in possessorio, repellere ex officio a petitorio,quia vt dixi, licitũ est venire aduersus cõfessionẽ p iudicem impugnatã,d.c.mulieri, & ita debet restringi dictum Bar. in d.l.post legatũ. ver.ad vnũ tñ aduerte, quod diligẽter notabis.

In ea.glo.ibi,sed certe,ergo & ꝯ gl.opponit ꝯ precedentes lect.in quib.præsupponitur,ꝙ agẽs petitorio,non intelligatur renunciare possessorio.istud videtur falsum ratione contrarietatis: nã eligens vnum ex duob.ꝯriis,cẽsetur alteri renunciare, l. post diem, ff.de lege commis. agens aũt petitorio confitetur aduersariũ possidere:agens vero possessorio retinende,dicit se possidere,ꝙ non aduersarium ergo &c.gl.fatetur oppositum.Ad istum tex.respondet tripľ.primo,ꝙ hic actor,qui proposuit petitorium,ignorabat
126 se possidere,& sic† hẽs ex glo.conclusionem,ꝙ agens petitorio, censetur renunciare possessioni.idẽ tenet gl. 2. in l.si duo,in prin. ff.vti possid. sequuntur Bar.& alii *communiter* hic, & ibi ar.l.j.§.in operis.& l.de pupillo,§.meminisse,ff.de no.ope.nun.contrarium tenent Imo. Lud.Ro.& d.Ias.hic,tribus vrgentib. fundamentis. Primo per istum tex.cui non ob.sol. glo.ꝙ hic actor ignoraret se possidere,quia istud est diuinare.Non etiam obstat alia sol.ꝙ hic actor egit respectu diuersæ actionis vel detentationis, quia iste tex.loquitur generaliter,vt patet ex ratione decidendi, s.quia nihil habet cõe: ꝗ rõ si restringat ad terminos huius intellis,non seruiet in proposito. Præterea attenta ista lect.erit in facultate actoris facere hanc conclu. elusoriam, dicendo se egisse respectu alterius possessionis vel detentationis,cum ad ipsum spectet declaratio suæ intentionis,l.si quis intentione ambigua, ff. de iud. Secundo contra hanc conclu.ob.tex.in §. æque si agat.vers.ei vero, qui.Insti.de act. & in c. examinata, extra de iud. vbi deciditur, ꝙ possidẽs inutiliter agit rei ven.quia possidet:ꝗ rõ esset falsa si censet renunciasse possessioni.Et si diceris,ꝙ ibi nõ apparet, ꝙ actor sciret se possidere,vt dicit d.Alex.rñdetur,ꝙ eo ipso apparet,ꝙ ꝯtrarium non probatur,quia in facto proprio non pśumitur ignorantia,l.fi.ff.pro suo.c.ab excõicato,de resc. Præterea attenta hac sol.d.Alex.sequeretur, ꝙ si actor in dictis iurib. sciuisset se possidere,ꝙ bene egisset rei vendic.cuius contrarium volunt expresse illa iura.Aliter ergo respondet d.Alex.ꝙ nõ est bona ꝯña,rei vẽdi.non competit possidenti, ergo agens non vr̃ renunciare possessioni,cum stet simul,ꝙ videatur renunciare,& tñ non bñ agat contra non possidentem,l.fi.ff.de rei vend.Istam solu.non plene approbat d.Alex.rationibus,de quib.per eum.Mihi autem displicet,quia sic actor male ageret, quia reus non possideret,nõ quia
127 ipse actor possideret,vt dicunt iura prealle. Tertio obstat,† quia per actum ꝯrium.qui non sortitur effectum fm intentionẽ agentis,non inducitur renunciatio,l.si iure, ff.de leg. 3. Intentio autẽ agentis rei vendica.est,ꝙ res sibi restituetur per reum,l. qui restituere,ff.de rei vendica.qui effectus sequi non põt,cum actor possideat.d.Alex.rñdet,ꝙ arg.non procedit in materia nr̃a possessoria,in qua perditur possessio, ẽt ꝙ actus non sortiatur effectũ fm intentionem agentis,l.j.§.si vir,s.eo.l.si furioso,ff.eod.quam solu. eicit do. Ias. quia in dictis iurib.intentio agentis erat animo perdere possessionem: in casu vero nostro agentis intentio est possessionem consequi,non perdere.Sed considera,ꝙ intentio agentis petitorio in necessarium antecedens est possessionem perdere,cum aliter eam nõ posit de nouo acquirere.nisi dixeris,ꝙ intentio agentis petitorio non est possessionẽ perdere, nisi veniat sibi restituenda per reum.Et ista pars in puncto iuris verior videtur.Subtiliter tamen cõmunis opin. defendi potest, quia ad hoc vt per actum contrarium inducatur renunciatio, satis est ꝙ aliquo modo possibile sit actum sortiri effectum, secundum intentionem agentis. licet sæpe contingat ꝙ non sortiatur,§. posteriore,Insti.qui.mo.test.infir.in proposito posibile est,ꝙ ante lit.contest.vel ante latam sententiam posessio perueniat ad reum, ergo propositio petitorii debet operari amissionem posessionis, licet contingat ꝙ reo nõ acquiratur,cum satis sit ꝙ potuerit peruenire ad ipsum reum possessio.Præterea si reus suscipiat in sciudicium,videtur suscipere animo retinendi possessionem,si ad eũ perueniat: & isto respectu actor censetur renunciare possessioni ad effectum validandi iudicium. Et hoc modo procedit tex. in l. si a te,§.j.ff.de exce.rei iud.Tex.aũt in l.fi.ff.de rei vend.procedit, qñ reus non vult suscipere iudicium negando se possidere. Tex. autem in §.æquẽ si agat,ver.ei vero qui,Insti.de actio.& in c.examinata,præall.procedit qñ reus opponit, ꝙ actor possidet, & sic detrectat iudiciũ.& hoc mõ concordanda sunt ista iura. Ista con-
128 clusio declaratur, vt procedat in† actore sciente se possidere, secus in ignorante, quia nemo videtur renunciare iuri quod ignorat habere,l.mater decedens,ff.de inoff.testam.l.tres frattes,ff.de pac: Sed quid si actor dubitet?idem rñdendum videtur, quia dubitãs & ignorans æquiparantur,secundum gl.in rub. ff.de iur.& fa.igno.& ita visus est velle Bar. in l.fi.ver.quærebatur, per illum tex.C.de fur.quod non audeo firmare, quia dubitans non perdit possessionem,l. perege, ff.eo. licet ignorans perdat,l.si id quod ff. eo.Præterea dubitans proponendo petitorium,vr̃ dubõnem deponere;nec sp verum est,ꝙ dubitans æquiparetur ignorãti, vt pbat Fel.in c.si.col.6.de præsc.Declara scdo,vt procedat in agente petitorio respectu possessionis quam habet,secus in agente respectu detentationis,vel alterius possessionis,vt hic,secundum quin
129 tam lect.Tertio declara,†vt procedat reo confitentem agentem esse dñm,secus eo negante,secundum d.Ias.hic,per ea. quæ dicit Bar.s.in ꝯria propositione,vt ita se habeat propositum in proposito,sicut oppositum in opposito,l.fi.de leg.3. Ista limitatio non est vera,& ꝯrium tenet Raph.Cu.quem ego sequor alia ratione, quia agens possessorio negat possessionem in conuento,quod est extremum vnum necessariũ in petitorio,d.§. æque si agat,ver.ei vero,qui ideo si reus negauerit agentẽ interdicto retinẽdæ possidere,non poterit postea opponere, ꝙ actor renũciauit petitorio, per reg.ex eo,de re.iur.ꝗ rõ cessat,qñ reus negat agentẽ petitorio esse dñm,qa nõ ppea negat agentem possidere, & ideo sibi non
130 obst.reg.ex eo,de reg.iur. Secunda ꝯclo, † obliuione perdit possessio rei immobilis,l.si id quod,in prin. ff.eo. non ẽt perditur possessio rei mobilis,l.3.§.Nerua filius,s.eo.l.peregre.ff.eo. Ista conclusio *communiter* reprobatur,secundum Alex.& Mod.qa falsum est,ꝙ sola obliuione pdatur possessio, sed requirit ꝙ cũ obliuione concurrat tpis longinquitas, fm Bar.in l.si is qui,ff.eo. Cuius sñiam *communem* dñt ale. & Mod. Tu aũt ꝯsidera,quod incipiẽdo a longinquitate tpis,cõis est indubitãter vera,qa ex ea sequit̃ obliuio. Sed incipiendo ab obliuione nõ vr̃ mihi, ꝙ cõis sit vera, tñ qa possessio admittit solo aio,l.3.§.in amittenda, s. eo. tum quia contẽplamur longinquitatẽ tpis ad ostẽdendã obliuionẽ, d.l.peregre, ergo constito de obliuione, frustra requirit̃ tpis lõginquitas.Ad argm factũ de furioso & dormiente rñdet glo.in d.l.si is q. Scdo, facilius perdit̃ possessio rei mobilis vti vilis, & abiecta, l.si rẽ mobilẽ,ff.eo.sed illa nõ pdit̃ sola obliuione secundum Bar.minus ergo debet perdi possessio rei mobilis.Sed tu aduerte,ꝙ etiã possessio rei mobilis perdit̃ sola obliuione,cõtra Bar.vt probatur in d.l.si id qd,in prin.in illo aduerbio loci,vbi quod ad rem mobilẽ refert,non ob.tex.in d.§. Nerua,quia ibi possessor non erat penitus oblitus suæ possessionis,vt declarat glo.in d.l.si id quod.In ea.gl.ibi,& dic agi ratione possessionis postea quæsitæ. Ista quarta lectura vera est,diuinat tñ prout aliæ.ꝯ quam opponit Bart.&
131 soluit,vt hic per eum.Circa cuius solõnem aduerte, † quia Bart. non aperit, an reus sit absoluendus ab instantia, vel a petitis, qñ pendente iudicio petitorio, possessio peruenit ad actorem, nec istud ẽt aperit Iureconſ.in l.finaut,§.j.ff.de rei ven. *communiter* tñ Doct.intelligunt ab instantia,vt declarat d.Alex.hic. Tu considera,ꝙ Bar.dicit reum absoluendum a re petita. Item considera,ꝙ in ꝯrium obstant,quæ dixi in 3.lect.adde ẽt,ꝙ licet reus absoluat̃ ab instantia,quia possessio lite pendente peruenit ad actorem,tñ pronunciandum est super iure ipsius actoris,l.si a te, §. fm vnum intellec.ff.de excep.rei iud.quod intelligas verum,si eodem tempore,quo constat possessionem peruenisse ad actorem, ẽt cõstet de iure actoris, alioquin absoluendus est reus absque vlteriori pcessu super iure actoris,faciendo, fm Pan.post Card.& alios in c. examinata,& ibi Fel.col.j.de iudi.In ea.glo.ibi,vel dic tertio.Ista quinta lec.*communiter* approbatur,diuinat tñ sicut aliæ fm Ias.Itẽ ea attenta ratio hic assignata non esset generalis, nec ex ea illa-
132 tio sequeret̃. Sed vlterius nõ vr̃ vera, †quia vbi ex diuersis actionib.actor idem consequit̃,nõ est licita cumulatio,l.nemo ex his, ff.de reg. iur. per petitorium actor cõsequitur naturalem possessionẽ.l.qui restituere,& l.officiũ,ff.de rei ven.idem quoq; consequit̃ per interdictũ vti posidetis intentatũ pro turbatione ciuilis,ꝗ fit p occupationem naturalis, vt hic in gl.ergo &c. Solo fm Bar.ꝯrium procedit, qñ plures actiones ad idẽ cõpetunt ex eadẽ causa,secus si ex diuersis,vt rei ven.ꝗ causatur ex dñio,§.sed istæ, Insti.de act.& interdictũ retinendę, quod orit̃ ex turbatione, l.j. §.est igitur, ff. vti pos.Ista solo non vr̃ tuta, qa ẽt ꝙ plus actiones ad idem competant ex diuersa cã, non est tñ licita cumulatio si exequutione facta in vna,impediat̃ exequutio in altera,fm Bart. & alios *communiter*,in l.edita,per tex.in l.j.in fin.infra si fa.fur.fec. dica. Sed facta restõne nãlis possessionis vigore vnius constat impediri

pediri executionem alterius. Soluit ergo Bart. ɔ̃rium ꝑ inficiationem negando, ꝙ petitoriũ & possess. retinendę competant ad idẽ. Nam petitorium principaliter proponitur ad finem, ꝙ actor declaretur dominus, l. ex diuerso, §. j. ff. de rei ven. interdictum vero vti poss. intentatur ꝑ turbatione ciuilis, vt declaretur desistendũ esse a turbatione facta per occupationẽ nãlis, & licet ex vtroq; iudicio veniat restõ possessionis, tñ venit facienda diuersimode, & ad diuersos effectus. in petitorio fit officio iudicis, d. l. officium in interdicto retinendæ iure actionis in factum, §. fi. Insti. de interdic. & horum effectus est longè diuersus, quia si restõ sit facienda iudicis officio, poterit iudex officium non impartiri: secus si iure actionis. Item in interdicto declaratur actorem ciuiliter possidere, & non in petitorio. Ex hoc sequitur magna vtilitas, quia per sententiam latam in possessorio probari potest præscriptionem, quæ ex ciuili possess. causaṫ, ſm Dy. in reg. sine possessione, de reg. iu. li. 6. & Bar. hic, & in l. j. & in l. 3. §. ex ɔ̃trario, s̃. eo. nunꝗ fuisse interruptam: cuius ɔ̃trarium probatur per sñiam latã in petitorio. Sed tu subtilius cõsidera, ꝙ Bar. in duob. vr̃ malè loqui. Primò dũ dicit, ꝙ in rei vend. fit restitutio officio iudicis, in interdicto iure actionis. Istud non vr̃ verum, quia si loquamur respectu condemnationis, ẽt restõ fit iure actionis in petitorio, secũdũ Ange. hic. & Bar. in l. j. C. de Sal. interd. & in l. si prius, in 2. q. in fi. s̃. de no. ope. nun. si vero loquamur respectu executionis, etiam in interdictis restitutio fit officio iudicis, secũdũ Bar. in l. iubere cauere, in fi. ff.

133 de iur. om. iudi. Secundò Bar. non vr̃ rectè dicere, ꝙ† iudex in petitorio possit officium suum non impartiri, quia istud est ɔ̃ reg. l. 4 §. hoc autem, s̃. de dam. infe. vbi dr̃, ꝙ iudex tenetur officium suũ impartiri petentib. quod maxime videtur procedere si agatur officio iudicis nobili, quod loco actionis proponitur, c. fi. de offi. iu. Tenetur. n. iudex exequi suam sñiam si petatur, l. j. & per tot. C. de exec. rei iu. Alioquin a denegatione licitè appellatur secundũ Bar. in l. j. col. antep. ff. de iur. om. iu. Ideo considera, si rñderi possit, vt iudex ita demum teneatur impartiri officium, si illud in spẽ imploretur, secus si pars recurrat ad illud remedium. ita sonãt verba Bar. quod verũ credo, & tu notabis ad limitationem d. §. hoc autem, & addes ad ea, q̃ ibi dixi in 4. artic. Aliter etiã põt ſm Ale. responderi, vt ɔ̃rium ꝓcedat, qñ actori est ita æquè plene succursum per vnam actionẽ, sicut per alterã, aliàs secus, l. ꝓsecutionem. C. de pig. l. a quo fundus, & ibi Bar. s̃. de dam. inf. Sed per petitoriũ non est ita plene succursum sicut per possessoriũ retinendę. Nã in petitorio non venit interesse pasũ occasione turbationis: nec etiam fit declaratio ciuilis possessionis, sicut in possessorio, & ecõuerso, in possessorio non fit declaratio dominij, sicut in petitorio, ergo, &c. Postremò iuxta hanc v. lectu. quærit Bar. an petitorium & possess. simpliciter propositum intelligantur respectu eiusdem possessionis proposita, an diuersa. Ex cuius dictis colliguntur duę

134 principales conclusiones. Prima talis est, Declaratio† libelli ambigui spectat ad libellantem, l. si quis intentione ambigua, ff. de iudi. & l. inter stipulantem, §. si Stichum, s̃. de verb. oblig. Ideo stat declarationi libellantis, pro qua possessione intentauerit petitorium, & pro qua possessorium secundum Bar. & *communiter* alios hic, & do. Ale. in l. scire debemus, in fi. prin. s̃. de verb. ob. Amplia

135 † vt etiam declaratio ambiguæ querelæ, vel accusationis, vel inquisitionis, spectet ad agentem criminaliter, secundum d. Alex. in l. diuortio, in prin. col. 3. ff. sol. mat. Sunt. n. verba libelli intelligenda secundum intentionem actoris, secundum gl. in auth. habita, in verb. optione, C. ne fil. pro patr. & in c. petitio, de procu. & Pan. in c. cæterum, col. pe. & in c. examinata, col. 6. de iud. & in c. bonæ,

136 col. 3. de postu. præla. Amplia secundò, † vt etiam declaratio supplicationis spectet ad supplicantem, secundũ Bal. in l. præscriptione, col. 2. C. si contra ius vel vti. pub. & ideo stãt declarationi supplicantis, de qua possessione supplicauerit, secundũ Are. & Mod. hic qui poterant alleg. gl. in c. quoniam abbas, de off. dele. & Pan. in c. cum olim abbas, col. 3. eo. ti. quantum tamen ad terminos nostros considera, ꝙ petitorium potest intentari absq; mentione alicuius possessionis, vt declarat Bart. in l. q restituere, ff. de rei vẽ. & sic nõ agitur de declaratione verbi ambigui, sed hoc loco agiṫ de declaratione dubiæ mentis, & ita intelligendo habes tertiã am-

137 pliationẽ ad regu. d. l. si quis intentione. Sed ista conclusio in † terminis nostris non videtur vera, secundum Raph. Cu. dicẽtem, ꝙ interpretatio non fit a lege, non a libellante per istum tex. secundum v. lectu. Nec dicas ꝙ iste tex. loquitur in casu claro, & sic vbi clare apparebat petitorium pro vna, & possessorium pro altera possessione fuisse intẽtatũ, q̃a ita intelligẽdo ille tex. nõ haberet dubiũ ɔ̃ l. quod Labeo, ff. de Carb. edi. Secundo ɔ̃ conclusionem obstat tex. in d. l. si quis intentione, vbi dicitur eam esse faciendã interpretationem, quæ vtilior sit proferenti, ergo non statur declarationi libellantis. Et si dixeris intelligendo petitorium respectu naturalis possessionis, & possessorium respectu ciuilis, vt dicitur in hac v. lect. in effectu statur declarationi agentis, cum istud sit ei vtilius ratione contrarietatis euitãdæ. Respondeo, ꝙ potest ei esse vtilius, ꝙ petitoriũ fuerit propositũ respectu ciuilis, & possessoriũ respectu naturalis, vt hic per d. Alex. qui concordat opin. huiusmodi distinctione. Aut ex probationibus apparet qualiter possideat actor, an ciuiliter, aut naturaliter: & tunc non statur de-

clarationi actoris, sed interpretationi iuris, vt intelligatur intentio dubia secundum probationes claras, vt tenet Spec. tit. de lib. concep. §. nunc videamus. & Inno. in c. cum dilectus, de ord. cog. Aut non constat ex probationibus, & tunc statur declarationi libellantis. vt dicit Bar. Non ob. tex. in d. l. si quis intentione, quia verum est, quòd iudex debet intelligere verba, & intentionem loquentis, prout ei vtilius est: sed istud quod vtilius est, intelligitur ex declaratione facienda per proferẽtem, & hac ratione dicimus standum esse declarationi ipsius loquentis. Sed adhuc non apparet responsum ad istum tex. vbi interpetatio fit a iure, secundum hanc v. lect. Vnde respondeas, quòd hic nõ fit interpretatio a iure ad effectum declarandi dubiam intentionem actoris, quæ de se clara est, sed ad effectum ne actor propter petitorium, censeatur renunciasse possessioni. Tertio cõtra conclusionem ob. secundũ Are. tex. in l. duob. §. igitur si qs, ff. de iureiur. q tãdẽ rñdet ꝙ ille tex. facit pro, & nõ ɔ̃. Immò probat, ꝙ actor p̃t in diuersa instãtia declarare ambiguã intentionẽ. Aliter rñdet d. Ias. vt hic per eum. Ego aliter etiã rñdeo, ꝙ ibi agitur de interp̃tatione exclusiua intẽtionis aduersarij penitus & in totũ: hic agitur de exclusione exceptionis ɔ̃rietatis, quę nõ perimit ius aduersarij in totũ, meritò ibi denegaṫ ꝓferẽti interp̃tatio. hic aũt ɔcediṫ, vt declarat Bar. in d. l. inter stipulãtem, §. j. & sic habes vnã limitationem ad d. l. si qs intentione, vt non procedat in declaratione, per quam perimitur ius aduersarij in totum. Item ex prædictis habes tres alias limi-

138 tationes. Prima, vt non procedat, quando ex coniecturis constat de intentione libellantis, quam limitationem Soc. dicit esse valde notandam. Secundo, nisi verba de se sint clara, quia tunc non est locus interpretationi l. ille aut ille, §. cum in verbis, de lega. 3. Tertiò nisi ex probationibus claris resoluatur ambiguitas, secundum Spec. in d. §. nunc videamus. & Inn. in d. c. cum dilectus. Se-

139 cunda sit conclusio, † facultas declarandi, pro qua possessione fuerit intentatum petitorium, & pro qua possessorium non transit ad hæredes, secundum Bar. & alios *communiter*, per tex. cum glos. in l. idem Pomp. scribit si frumentum, §. fi. ff. de rei ven. & in l. inter stipulantem, §. j. cum glos. & ibi Bar. s̃. de verb. ob. idem tenet Bar. in d. l. si quis intentione ambigua. Contrarium tenet Lu. Ro. & Iac. de Puteo hic, quia facultas declarandi transit ad hæredes quando per declarationem faciendam nullum aduersario damnum inferri potest, l. si quis a filio, §. si quis plures, & ibi gl. & Bar. ff. de leg. j. In casu nostro reo non infertur damnum, licẽt sibi auferatur exceptio dilatoria. Nam perditio exceptionis dilatorię nõ dicitur afferre damnum, quia non est diminutio patrimonij, secundum Bar. in l. fi. s̃. de his, quæ in frau. cre. Defendendo conclusionem, respondet Ale. ꝙ declaratio potest esse damnosa reo ꝑꝑ expensas litis: quæ responsio non plene satisfacit, quia nõ est generalis. quid enim si declarans vellet emendare damnum expensarum? ideo aliter respondet Are. quòd declaratio hæredis affert damnum, quia aufert reo exceptionem renunciationis petitorij; quæ est peremptoria. Sed nec ista satisfacit, quia illa conclusio, ꝙ per petitorium sit renunciatum possessioni, procedit, quando petitorium, & possessorium proponuntur respectu eiusdem possessio. quod in terminis huius conclusionis nõ præsupponimus. Ideo ego aliter respondeo, quòd declaratio ita demum trãsit ad hæredes, si non afferat damnum, sed in omnem euentum sit allatura commodum aduersario, ita loquitur text. in §. si quis plures. At in casu nostro nullum affert commodum reo, sed potius incõmodum propter exceptionem dilatoriam, quæ ꝑ declarationem

140 tollitur. Amplia modo † conclusionem, vt etiam nõ transeat ad hæredes suos, & sic ad filios, quia facultas declarandi continet merum factũ, in quo p̃r & filius non censentur eadẽ persona, §. sed cũ factum, Insti. de stip. ser. & traditur per Ias. In l. cum seruus, §. si qs alicui, ꝑ illum tex. ff. de leg. j. Cæterũ aduerte, q̃a retenta opin. Raph. Cu. ꝙ hæc interpretatio fiat a lege, tunc ita fieret in persona hæredis, sicut in persona libellantis defuncti si viueret, q̃a lex semper eodẽ modo loqṫ. l. Arriani. C. de hær. & ita vult Alex. hic, & cons. 55. li. v. Euisceratis his, v. lec. accedo ad mãm huius §. vtilẽ

141 & quotidianã, † An & qñ admittaṫ concursus petitorij, & possessorij, super quo articulo Bar. refert opi. Duas ẽt ante eũ refert Cy. in l. ordinarij, C. de rei ven. hodie tñ opi. Mar. dicentis licitã esse cumulationem petitorij, & possessorij excepto interdicto retinẽdæ *communiter* approbatur, ſm Ang. & Ias. hic, ſm quam facta fuit Decret. pastoralis, de cau. pos. & prop. Sed ɔ̃ Mar. obs. tex. noster, qui admittit cumulationẽ possessorij retinendæ cum petitorio. Ex quo datur intelligi, ꝙ omne possessoriũ concurrit cum petitorio, vt dicit Pe. cuius opi. verior vr̃, quicquid dicat Bar. erit ergo regula gñalis, ꝙ oẽ possessorium põt intentari cum petitorio, vt tenet Pet. quæ regula limitanda erit in casibus, in quibus obstet vna ex septem regulis impeditiuis, hic traditis ꝑ Bart. quas nos ẽt excutiemus. Facit ergo Bar. septẽ cõbinationes, siue septem mẽbra. Prima est, qñ vnus & idem proponit primo petitoriũ, postea possessorium, in isto membro ex scriptis Bar. & aliorum faciatis

142 infrascriptas ɔclusiones. † Prima petitoriũ & possessorium adipiscendæ p̃nt ab eodem cumulari vnum post alterum, c. pastoralis, de cau. poss. & proprieta. firmat glo. in l. si de vi. ff. de iudic. seq.

143 Bart. & alii, hic. Fallit primo, † vbi electione vnius tollitur alte-

rũ, vt in casu l.fi.C. de codi. Tu aduerte, ꝙ tex. ille loquitur, quãdo actor ex diuersa causa vult proponere possessorium adipiscendæ. Sed si ex eadem cã proponeret possessorium adipiscendę, puta ex testõ, non impediretur ex eadem cã proponere postea petitionem hr̃ditatis, & eõ: qa electione vnius, non tollitur alterum; Et

144 ita debes declarare.d.l.fi. Secundo fallit† post cõclõnem in causa in petitorio. d.c.pastoralis, circa fi. & est ratio secundum Bar. qa post latã sententiam absolutoriam (qa reus probauit se dñm) non admittitur cumulatio: qa tunc obstat agenti possessorio adipiscendæ exceptio sententiæ, vt conclusum fuit s̃. in i.lectu. ergo ẽt debet obstare ꝯclõ in causa, cum paria sint, latam esse sententiam, vel ꝯclusum in cã, l.si rem, §.fi. cum gl. ff. de euic. ꝑ quem ita concludit Bar. in l.si mr̃, §.eãdẽ, in fi.j̃. de excep. rei iud. cum ꝯcor. adductis per Ias. hic, & ꝑ Fely. in c.cũ dilectus, col.i. de fi. inst. Sed ista rõ non vr̃ in proposito vera; qa & si paria sint, conclusum esse in causa, & sententiã latã, non tñ sunt paria, cõclusum esse in causa, & sentẽtiam transiuisse in rem iudicatã, patet, qa post ꝯclõnem in cã admittitur ꝓbõ ꝑ instrumẽta, d.c.cũ dilectus, & tñ nõ admittitur post rẽ iud. l.sub ſpẽ, C. de re iu. & declarat d.Ias. in l. admonendi, col. 24. ff. de iureiu. sicut ergo simpliciter sententia a qua potest appellari, nõ obstat agẽti possessorio adipiscendę, cũ certum sit eam non parere exceptionem rei iudi. non obstabit ꝯclõ Bar. Et si dixeris, vt dicit Ale. in alio proposito, ꝙ post applõnẽ non excluditur actor a possessorio ꝑꝑ exceptionẽ dñij notoriã, nã ꝓbationes in causa factę post cõclusionem in cã inducũt notoriũ, secundum gl. in c.significauerunt de testib. respondeo verũ esse in eodem iudicio: secus in diuerso, secundum Pan. in c.cum olim, in 2.not. de ver. sig. Præterea solõ Ale. non procederet parte ꝯ ꝓbões aliqd opponente, quo casu non faciunt rem notoriam secundum Io. An. & Host. in c.cum speciali, §. porro. de app. d. Alex. in l.ait ꝑtor, §.si damnetur, ff. de iureiu. & Fely. in c.inter cæteras, col.i. de re iudic. Vnde considera si dici possit, ꝙ hæc fallentia debet intelligi, qñ post conclusionẽ in cã constat sñiam ferendã esse transituram in rem iudicatam, vt si non liceat appellare, qđ vr̃ ex mente & verbis Barto. nimis tamẽ restringitur tex. in d.c.pastoralis. & in ꝯriũ velle videtur in verbo, cãm decisam, & in rõne sui, ne lites litib. inculcentur. Considera ẽt ꝙ ista rõne attẽta non procederet hæc fallentia, qñ post cõclõnem in cã constaret ferendam esse sñiam absolutoriã, secundum cõem cursum cãrum, videlicet qa actor non probauit: tunc.n. exceptio sñiæ non obstat agenti possessorio, vt s̃. per Bart. in i.lectu. ergo, nec etiam obstabit ꝯclõ, quod Bar. admittit de rigore iuris ciuilis. Sed de æquitate canonica adhuc credit locum eẽ huic fallẽtiæ. Tertio considera, quid si post cõclõnem in causa constaret ferendam esse sententiam ꝯdẽnatoriã, de rigore iuris ciuilis constat fallentiam non procedere, quia talis sñia nõ obstat agenti postea possessorio. Sed dubito, quid de æquitate canonica: tamen credo ꝙ non admittatur cumulatio vtroque iure, quia apparet ꝙ actor est consecuturus ꝑ sñiam latã in petitorio, qđ mõ petit per possessoriũ. Et sic obstet qnta regula impeditiua. Secũda fit ꝯclõ,

145 †ꝙ rł̃a l.fundi. & l.fundũ, j̃. de excep. non procedit, quando secũdum iudiciũ potest citius terminari, q̃ primum, d.c.pastoralis. Sed d. Ale. rñdet, ꝙ ille tex. non probat, vt hic per eum. ex cuius dictis habes alias tres limitationes ad d.regu.l. fundum. aliã dat Bart. in l.si inter te, j̃. de excep. rei iud. Alias ponũt Ang. & Ias. in §.ꝑiudiciales, Insti. de actioni. Ex secundo membro primæ combinatio-

146 nis elicio tres conclusiones. Prima petitorium & possessoriũ recuperandæ vnum post alterum, pñt ab eodem cumulari, l.cu fundum, §.fi. j̃. de vi, & vi ar. Cessant.n. oẽs rł̃æ impeditiuæ fm̃ Bart. Sed aduerte qa obstat reg. d.l.fundi, & l.fundum, vt fuit ꝯclusum s̃. secũdũ cõem sñiam Bar. in i.lect. Pro rñsione necesse est dicere vt dicit Bar. in ꝑced. membro, ꝙ regula d.l.fundi. non procedit qñ secundum iudicium potest citius terminari, q̃ primum: vel quando sententia ferenda in primo non est paritura exceptionem rei iudi. in secundo, fm̃ cõem cursum causarum. Secunda conclusio

147 †actor potest suspendere petitorium proponendo possessorium recuperandæ, & asserẽdo nolle procedere in petitorio donec sit diffinitum possessorium, l.vis eius, C. de probat. Ista conclusio ab omnibus recipitur, excepto Raph. Cu. qui dicit, ꝙ est contra tex. in auct. qui semel, C. quomo. & qñ iu. sed respondeas fm̃ Ale. & alios ꝙ dispositio illius auct. fallit in casu nostro odio spoliatoris. pro qua responsione est tex. ad literam in cle.i. de cau. pos. & propr. & in l.i. & ibi.d. Ale. & post eũ Ias. col.3. de Carbo. edic. Sed contra hanc conclusionem videtur obstare regula electionis. Nam qui patitur, ꝙ in iudicio recuperandæ cognoscatur de dominio sibi præiudicat, c.i. de resti. spol. ergo etiã sibi debet præiudicare propositio petitorij prius facta. d.Ias. respondet, vt hic ꝑ eum. Tu potes aliter respondere, ꝙ in casu c.i. exceptio proprietatis fuit proposita ad excludendum possessorium prius intentatum cõsentiẽte actore: in casu nostro possessorium fuit ab actore

148 propositum post petitorium ad finem illud suspendendi. †Tertia conclusio, agens petitorio & possessorio recuperãdæ, si prius obtineat victoriam in possessorio, debet etiam obtinere in petitorio, etiam ꝙ non probet se dominum. ita ex dictis Bart. colligunt Imo. Lud. Rom. & Raph. Cum. per tex. in d.l.vis eius, C. de prob. & in l.liberis, in fi. ff. de libe. cau. & in l.si qs emptionis, §.sed hæc, C. de præscrip. 30. vel 40. ann. q̃ iura parum probant, vt ostendit do. Alex. hic. Tu autem considera, quõd huiusmodi conclusio nõ bñ colligitur ex dictis Bar. qa & si Bar. dicat quod actor, qui obtinuit in possessorio, non teneatur probare dominium in petitorio, non tamen sequitur ꝙ velit sententiam esse ferendam in petitorio pro actore, quia stat simul ꝙ actor non teneatur probare, & tamen sententia feratur ꝯ eum absolutoria ab instantia iudicij, qa possessio peruenit ad actorem lite pendente, vt supra per Barto. in 3. & 4. lec. quod est utile ꝑꝑ expen. secundũ Pan. in d.c.pastoralis, col. antepe. versi. ad tertium. sequuntur Senen. hic. sed aduerte, si actor licite transit ad possessorium, ꝙ non debet cõdemnari in expen. vt s̃. ꝑ Bar. in 2. lect. potes replicare, ꝙ hoc casu actor nõ condemnabitur in expensis, quia transiuerit ad possessoriũ, sed

149 quia succubuit in petitorio. ista cõclusio est *communiter* damnata, vt hic per Alex. & in contrarium est tex. in c. cum ecclesia Sutrina, de caus. pos. & propriet. ad quem conat̃ rñdere, d. Ias. qui primo dicit, ꝙ non obstat, quia loquitur in beneficialib. in quib. est speciale, ꝙ debeat fieri fides de titulo, ne detur vitiosus ingressus c.i. de reg. iur. in 6. Sed istud nihil est, postquã fuit lata sñia in possessorio. Et qa ille tex. loquitur in iure eligendi, quod potest ꝑscribi sine titulo, c.consultationib. de iure patro. Secundo respõdet, ꝙ ibi erat fundata intentio spoliatoris de iure cõi: nimirum si spoliatus grauatur onere ꝓbandi dominium in petitorio, arg. c. ad decimas. de restitutione spolia. in vi. quæ rñsio confunditur ꝑ illum tex. q. se fundat in rł̃a gñali, actore non probante, &c. Considera tñ si possit aliter rñderi, ꝙ ibi clerici spoliati proposuerunt simul possessorium & petitorium, & simul vtrũq; sunt prosequuti. Itẽ ibi canonici reconuenerunt clericos spoliatos in petitorio, conclusio autem loquitur quando spoliatus post petitorium proposuit possessorium suspendendo petitoriũ: Non tñ recedas a cõi ꝑꝑ rõnem illius tex. quæ est gñalis, & per tex. in c.significauerunt. de testib. vbi dr̃ si non liquet de proprietate, terminãdum est possessorium, de quo liquet, reseruato iure procedendi in causa proprietatis. Ex vltimo membro huius primæ combinationis elicio

150 quatuor conclusiones. Prima, vnus & idem† potest pro iurib. incorporalib. post petitorium intentare possessorium retinendæ: qa cessat rł̃a ꝯrietatis, cum actio ꝯfessoria, qua vendicãtur iura incorporalia, §.æquæ. Insti. de actionib. datur etiã possessori, l. & si forte, §.sciendum, ff. si ser. vend. l.vti frui, alias, l.fructuario, §.fi. ff. si vsufr. pet. l.si presens, s̃. de no. ope. nun. Et cũ hac conclusione

151 *transeunt omnes*, fm̃ quam consuluit Bald. ꝯs. 161. Proponitur li. 3. Et idem ego respõdi lib. 2. c.7. articulo 2. †Ex quo infertur, ꝙ pro iure depascendi pecora põt ab eodem cumulari petitoriũ & possessorium retinendæ, licẽt pro dñio pascuorum & possessione ꝑprietatis ipsorum pascuorum cumulari non possint, obstante regula ꝯrietatis, vt ꝑ Pa. de Ca. ꝯsi. 259. In cã, quæ vertitur. Infertur

152 ẽt, †ꝙ in beneficialib. erit licita hm̃oi cumulatio, quia non agitur de dominio beneficij, nec possessione rei corporalis, sed de iure bñficij, & quasi possessione eiusdem iuris, quod est incorporale, l.j. ff. de rer. diui. quod volunt Imo. & Cardi. in cle. vnica, eo. tit. Sed aduerte quia videtur obstare rł̃a l.fundi, & l.fundum, j̃. de excep. Nam sñia absolutoria lata in petitorio obstat agenti possessorio retinendæ, fm̃ cõem opi. vt dictum fuit s̃. in j.lectu. ergo debet cessare cumulatio. Et si dixeris, ꝙ fm̃ cõem cursum causarum sententia absolutoria fertur, quia actor non ꝓbauit: quo casu non obstat agenti possessorio, vt toties dictum est. Rñdeo, ꝙ in iurib. incorporalib. fertur sñia absolutoria, non ea rõne solum ꝙ actor non probauerit, sed qa quælibet res ꝑsumitur libera, nisi probetur seruitus, l.altius. C. de seruit. & aqua. Saluando ꝯclõnem dici pt̃, ꝙ sñia lata in petitorio ex solis ꝑsumptionib. non obstat agenti possessorio. vel aliter pt̃ rñderi, vt fuit dictum in primo membro huius ꝯbinationis, vel vt dicã in vltima ꝯclusione huius membri. Secunda conclusio, † pro re corporali vnus & idem nõ potest cumulare petitorium, & possessoriũ retinẽdę, obstante rł̃a ꝯrietatis vt hic in glo. & ꝑ Bar. Declara primo, vt ꝑcedat respectu eiusdem possessionis: secus respectu diuersarum, vt in tex. nr̃o fm̃ v. lectu. Secundo declara, vt procedat si secundo ꝑponatur possessorium respectu eiusdem possessionis quã actor hẽbat tpe motæ litis in petitorio: secus respectu possessionis postea quæsitę, vt in tex. nostro, secũdũ 4. lec. Tertio, intellige, qñ actor sciebat se possidere tẽpore intentati petitorij, & possidebat per se ipsum: secus si ignorabat uel possidebat per alium, tunc non impedit̃ cumulatio; quã tum ad propositionem & persequutionẽ possessorij, licẽt suspen

154 dat petitoriũ, fm̃ Bar. hic, & s̃. in 3. lect. Tertia ꝯclõ, †actor potest suspendere petitorium proponendo possessorium retinendę, & asserẽdo nolle procedere in petitorio, donec sit expeditum possessorium. Ista conclusio *communiter* reprobatur per tex. in auth. qui semel, C. qũo & qñ iud. & ꝑ tex. in cle. vnica, de cã pos. & propri. per locum a speciali, quem no. ibi gl. in verbo, spoliatus. & sequũtur Cardi. Imo. & alij ibi. Et ꝯrium tenuit s̃. Bar. in 2. lectu. secundũ Raph. Cu. Sed tu considera, quõd Bar. hic loquit̃ in eo, q ꝑposuit prius petitorium ignorans se possidere: quo casu rõne ignorantiæ vr̃ audiendus, si velit cumulare possessorium sine præiudicio petitorij. Et ita intelligendo, Bar. nõ est sibi ꝯrius. & conclõ

stare

155 stare poterit. Vltimò cōclo, † nullum possessorium habens cām proprietatis annexam cōcurrit cū petitorio, obstante r̄la dictæ l. fundi, & l. fundum, intelligas in possessorio habente annexā cām ꝓprietatis principaľr, vt in interdictis de locis sacris & religiosis, vel de libero homine exhibendo: secus in habentibus cām proprietatis annexam incidenter, & non principaľr, vt interdicto de liberis exhibendis, præparatorio interdicti de liberis deducendis l. 3. §. j. ꝟ. de libe. exhiben. ita declarat Lud. Roma. Ex qua declaratione infertur, ꝙ in beneficialibus erit licita cumulatio, quia non habent annexam causam proprietatis principaľr, sed ad colorandam possessionem tantum, s̄m Pan. post alios in c. in literis, de restitu. spolia. Sed tu considera, ꝙ et obstare vr̄ r̄la d. l. fundi, vt probatur. in l. j. §. pari mō, ꝟ. de libe. exhi. Sol. Regu. l. fundi intelligit duob. concurrentib. copulatiuè. Primo, ꝙ s̄nia absolutoria in petitorio noceat agenti in possessorio, & ꝙ sententia condemnatoria in secundo noceat reo in primo, vt declarat ibi Bar. sed in casu nr̄o s̄nia condemnatoria in possessorio non nocet reo in petitorio, d. c. cum ecclesia Sutrina, & d. c. significauerūt, ergo &c. Super 2. & 3. combinatione Doc. non insistūt. Tu autem aduerte ad duo. Primo, dum Bar. vult, ꝙ petitoriū nō cōcurat cū possessorio recuperandæ ab eodē prius intētato, si velit releuari agēs ab onere probandi, obstante r̄la ordinis: considera q̄uo possit istud procedere. Nam si spoliatus agens possessorio recuperandæ, patiatur se reconueniri petitorio, admittitur concursus, vt ꝟ. per Bar. in 5. combinatione. Cur ergo non erit idem dicēdum si ipsemet spoliatus post possessorium intentet petitorium? vtroq; n. casu constat de consensu. Considera etiam, ꝙ cessat odium spoliatoris, cū spoliatus potuerit differre propositionem petitorii vsq; ad expeditionem possessorij; & cum noluerit, sibi debet obstare illud vulgatum. Quod potui, nolui; quod volui, adimplere nequiui, l. multum interest, C. si quis alteri, vel sibi. c. cum super, de offi. delega. Forsan dici pōt, ꝙ licèt spoliatus pendēte iudicio possessorio voluerit proponere petitorium, nō t̄n apparet ꝙ proposuerit prius animo prosequendi: nimirū si pōt a prosequutione desistere. Ex quo dat intelligi, ꝙ ista ꝯclo debet intelligi lite nondū cōtestata in petitorio: aliàs non vr̄ procedere ꝑ ꝑdicta, & per text. in auth.
156 qui semel, C. q̄uo, & q̄n iud. Secundo aduerte, dum Barto. dicit ꝙ agens possessorio retinendæ, debet probare ꝙ ipse possideret tp̄e litis ꝯtestatæ, l. j. ꝟ. vtrobi. & Insti. de interdi. §. hodie t̄n. Adde, ꝙ ēt tenetur probare, ꝙ possideret tp̄e, quo asseruit se fuisse turbatum, s̄m Bar. in l. j. §. fi. ꝟ. vti pos. & do. Alex. consi. 136. col. 2. lib. 2. Circa quartam combinationem, circa quā Bar. & Doct. plura
157 dn̄t, elicio† ex primo mēbro ꝯclonē. Possessorium recuperandæ ab vno propositum facit silere petitorium ab altero prius intentatum, rōne priuilegii ꝯcessi spoliato, vt ante oīa debeat restitui, l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de vi, c. j. de resti. spo. cum simi lib. Sed aduerte, quia si sententia lata in petitorio non obstet agēti possessorio recuperandæ, vt tenuit Bar. s̄. in j. lect. etiam ꝙ procedatur in petitorio, non impediatur restitutio, ergo ratio priuilegii non debet operari suspensionem petitorii. Defendēdo, oportet nos dicere ꝙ opi. Barto. s̄. in j. lect. est *communiter* approbata, vt ibi dixi. Ergo adhuc stat ratio, ꝙ debeat silere petitorium, quia si contingeret sententiam prius ferri in petitorio pro spoliatore, impediretur restitutio. Sed adhuc cessare videtur ratio priuilegij, quia regula impeditiua d. l. fundi, & l. fundum, nō obstat agenti possessorio quādo possibile est ꝙ citius expediatur possessoriū, q̄ petitorium, vt dicit s̄. Bart. in j. cōbinatione. Iō Are. assignat aliam rationem, & dicit petitorium silere rōne p̄iudicii, nā si agatur petitorio, agens dicit reum possidere: si vero reus actorem reconueniat possessorio recuperandæ, dicit actorem possidere, & ꝯ eum non potuisset intentari petitorium, l. fi. ff. de rei vend. Et si institeris dicendo, ꝙ agens petitorio poterit reum agentem possessorio recuperandæ conuincere de mendacio. R̄ndet Aret. ꝙ idem fieri poterit in interdicto recuperandæ, in quo examinabitur etiam quis possideat, l. j. §. hoc interdictum, ꝟ. de vi, & vi arma. c. consultationibus. de offi. deleg. Tu considera, ꝙ ista dicta Are. reincidūt in ratione Bar. nam cum reo negante se possidere in vtroq; iudicio sit discutienda quæstio possessionis, nō est cur petitorium debeat potius silere, quam possessorium: nisi dixerimus istud esse ratione priuilegii. Dicamus ergo, ꝙ odium spoliatoris & fauor spoliati dent causam huic priuilegio, & cessabunt cōtraria supra
158 deducta. Fallit primò, q̄n proponitur †possessorium pro spolio facto lite pendente in petitorio, tunc procedetur super vtroq;, in l. si constiterit, C. finium regun. quæ lex b̄n brobat, ꝙ liceat reo ꝑponere possessorium recuperande, tamen nō videtur probare ꝙ possit procedi super vtroq;. Ista fallentia *communiter* approbatur, sed Aret. ꝯ eam arguit, quia execrabilius est spolium factum lite pendente, q̄ factum ante, ergo magis debet operari suspensionē petitorii ꝙ autem sit odiosus, probat Areti. quia restitutio possessionis fit officio iudicis, c. pe. & fi. extra vt lite penden. d. Ias. negat assumptum Are. quia nō sequitur restitutio fit iudicis officio, ergo spolium est magis odiosum, cum regula sit generalis, ꝙ omnia quæ emergunt post litem contesta. ad officium iudicis pertineant, l. ædiles, §. sciendum, ff. de ædilic. edict. Tu dicas ꝙ regula, d. §. sciendum, loquit̄ de officio iudicis mercenario: restō aūt possessionis fit officio iudicis nobili. Ita loquitur text. in d. c. pe. & fi. Ideo teneas, ꝙ spolium factum lite pendente est execrabilius, quia offendit iudicem, causam, & partem, vt dixi s̄. in reg. spoliatus, qđ nunc comprobo, quia appellans, qui spoliat aduersarium pendēte appellatione, perdit beneficium appellationis, secundum glo. in c. non solum, de app. in 6. quam ampliat Mathe. notab. 28. inci. Nota, ꝙ si actor, vt procedat ēt in appellante turbante appellatū in sua possessione. Defendendo fallentiam respondet s̄m Aret. ꝙ impedimenta superuenientia post litem contestatam, non considerantur ad suspendendum iudicium semel legitime inchoatum, arg. l. qui cū maior, ff. de bo. liberto. Et probatur in textu nostro secundum tertiam lect. Quæ respon sio non est vsq; quaq; tuta, ꝑ ea quæ dicam statim in 4. opposit. Et contra hanc fallentiam vr̄ tex. in c. j. vers. sed si in ciuilib. de rest. spo. lib. 6. Et si dixeris, ꝙ spolium ibi fuit factum ante litē motā in petitorio, respondeo ꝙ nō diceretur factum ab actore, vt dicitur ibi in litera. Et si dixeris, ꝙ ibi per modum exceptionis, hic vero per modum actionis, respōdeo ꝙ quantum ad effectum suspensiuum, idem vtroq; casu dicendum est, vt patet in conclusione. Et si dixeris, ꝙ ibi exceptio spolii fuit opposita ante litem contestatam, respōdeo ꝙ istud est diuinare, & contra generalitatem illius tex. Retenta tamen fallē
159 tia, intelligas †procedere reo proponente interdictum recuperāde, siue actionem in factum, secus si proponat officiū iudicis, petendo attentata reparari, d. c. pen. & fi. Declarat Pan. in c. bonæ,
160 de postu. præla. & Ro. deci. 4. in nouis. Secundo fallit, †quando possessoriū proponitur respectu diuersæ possessionis, arg. huius §. secundū 5. lect. Et cum Bar. transeunt alii *communiter*. sed Raph. Com. & Aret. arguunt multis modis. Sed vnum tantum videtur vrgere, quia ratio priuilegii ita militare videtur quando agitur diuersis respectibus, sicut quando agitur respectu eiusdem. d. Ias. respondet, ꝙ causa spolii non est priuilegiata nisi in eo, in quo est facta spoliatio, quæ solutio verbalis est, & simplicem continet negationem. Nam Raph. probat, ꝙ debet esse priuilegiata in omnib. ex quo semper militat ratio priuilegii. Et pro hac sententia contra fallentiam allegāt etiam tex. in c. ex conquæstione, de resti. spo. d. Alex. respondet, ꝙ fallentia procedit de rigore iuris ciu. contraria procedunt de æquitate canonica, allegendo d. Anto. in c. cum dilectus, de ordi. cogni. Mihi vr̄, ꝙ fallētia procedat etiam de æquitate canonica, per tex. in c. 2. de ordi. cogn. in ratione decidendi ibi, quia mutuæ petitiones minimè se contingunt, quæ ratio militat quando possessorium proponitur respectu vnius possessionis, & petitorium respectu alterius, tunc. enim petitiones
161 non videntur se contingere. Quinto fallit, quando † reus intentat possessorium recuperandæ post litem contestatam in petitorio. tunc. n. procedendum est super vtroq; secundum Bart. quia exceptio spolii est dilatoria, ergo ante litem contestatam proponenda, l. fi. C. de excep. l. exceptionem, C. de prob. c. inter monasteriū, de re iud. sequitur Spe. tit. de pos. & peti. §. sciendum, ver. sed pone. do. Ant. in d. c. cum dilectus, col. 10. Bald. in d. l. ordinarii, col. 5. Alex. Soc. & Ias. hic Contrarium tenent Raph. Pau. de Cast. & Iacob. de But. hic, contrarium tenent Pau. de Leaza. Ioā. de Ligna. Inno. & Pan. in c. ex conquæstione, de restit. spo. Card. & Imo. in d. cle. vnica. sequitur Rot. in tit. de cau. pos. & proprie. deci. 4. in no. Et ista videtur magis *communis* opin. Canonist. secundum quam consuluit Pau. de Cast. vt ipse testatur hic, & est consi. 277. in j. parte. quia per primum. Videamus quis iustius induat arma. Contra Bar. adducitur tex. clarus in d. cle. vnica, in verbo, a se, vel ab aduersario. Ad quem respondet Are. ꝙ loquitur in causis b̄nficialib. in quib. est sp̄ale, q̄ solutio nō placet d. Ias. quia Pan. in c. pastoralis, de cau. pos. & proprie. tenet ꝙ ille tex. procedit generaliter. Vnde ipse dicit, ꝙ ista fallentia procedit solum de rigore iur. ciu. quod videtur innuere ille tex. dum dicit, ita fuisse statutum odio spoliatoris, quasi secus dicendum sit secundum regulas iuris ciuilis. Mihi placet responsio Are. ꝙ ille text. loquatur in casu speciali, videlicet in causis beneficialib. ad curiam deuolutis. Probo, quia loquitur tex. per ablatiuos absolutos conditionem importantes, l. euictis agris, ff. de vsur. l. a testatore, ff. de ꝯdi. & demon. non ergo habebit locum illa dispositio, nisi in casu, in quo verificatur cōditio, l. iubemus, §. finautem, C. ad Trebel. Secundo, contra Barto. arguit Panor. in d. cap. ex conquestione, in 2. dubio: dicens, ꝙ actio potest proponi principaliter quocunque tempore tam ante litem contest. per aduersarium, quam post, l. j. in prin. ff. de eden. Non ergo quicquam videtur obstare, quominus interdictum recuperande legitimo tempore propositum debeat operari suum effectum suspensiuum. Non obst. dicit ipse, ꝙ exceptio spolii sit dilatoria, quia interdictum nō proponitur per modum exceptionis, sed per modum actionis. Et si dixeris, ꝙ interdictum, quantum ad effectum suspensiuum, seruet naturam exceptionis, eo quòd actionis natura non sit suspendere, Insti. de actio. in princ. responde ꝙ effectus suspensiuus causatur in consequentiam actionis. & per accidēs, nimirum si hoc casu sit potius inspicienda principalis natura actionis, quam accidentalis, l. qui habet, ff. de tut. Ad istud argumentum respondet nemo. Tu vero respondeas, quòd effectus suspensiuus attributus interdicto recuperandæ, non debet causari nisi interdictum fuerit propositum

ante

ante litem contesta.vt dicit Bar. Et ego id comprobo,quia exce-
ptiones litis finitæ. quæ possunt proponi in vim peremptoriarũ
ꝙ dilatoriarum,c.j.de li.ɔtest.lib. 6. ita demũ possunt opponi ad
differendum si proponantur ante litem contest.·l.eleganter, §. si
quis post,ff.de cõdi.inde. Dicamus ergo, ꝙ intedictum recuperã
dæ ita demum proponi possit ad suspendendum petitoriũ,si nõ-
dum sit lis contesta. Tertio arguit Ias.actori permissum est suspen
dere petitorium,proponendo postea possessorium recuperandæ
etiam post lit.contest.vt s.per Bar. secundo membro primæ com
binationis, ergo etiam debet permitti reo, reg. non debet actori
j.de reg.iur. Solutio.termini non sunt pares,nam reus per suspẽ-
sionem petitorii intẽdit excludere actorem ab exceptione perẽ-
ptorii, quæ per sententiam ferendam in petitorio posset repelle-
re reum a possessorio, iuxta conclusa s.in j.lect.Sed actor suspen-
dendo proprium petitorium.non intẽdit excludere reum ab im-
pugnatione petitorii,nec possessorii,ergo &c.Quarto arguit Ra
ph.Cum.eo quia exceptio dilatoria superueniens post litem con
te.potest proponi etiam post litem contest.l.2. C.de consor.eius-
dem lit.c.insinuante, de offi.deleg. Et ita limitatur regula l.fi.C.
de excep.cum simi.super qua se fundat Bar. Exceptio autem sus-
pensiua petitorii superuenit reo post lit.contest.ergo &c.d.Ias.re
spõdet negando minorem, ꝙ exceptio spolii superuenerit post
lit.contest. Nam cum spolium fuerit ante factum, certe erat etiã
ante nata actio & exceptio. Ista solutio nihil valet,quia hæc exce
ptio suspensiua petitorii non nascitur ex spolio, neque oritur ex
interdicto,sed ex propositione ipsius interdicti post lit.contest.in
tentati,ergo fateri oportet ꝙ sit nata post. Secundo respondet d.
Alex.ꝙ exceptio dilatoria superueniens post. lit. contest.admit-
tenda est,si superueniat facto aduersarii,secus si facto proprio, vt
in casu nostro,·secundum Bar.in l.j.col.3.j.de excep. Quæ sol.nõ
placet,quia Bar.ibi tenet contrarium.Et contrarium tenet Fely.
in d.c.insinuante. Tertio respondet subtilis Aret. ꝙ exceptio su-
perueniens potest opponi post lit.contest. si non erat in potesta-
te rei facere,ꝙ prius nasceretur,secus si erat in sua ptãte facere,ꝙ
antea nasceretur,cum paria sint habere ius, vel ꝙ sint in ptãte ha
bendi qñ voluerit,l. si quis ita hæres instituatur, ff.de hære.insti.
quæ solutio est admodum rationabilis. pro qua facit, quod dicit
Pan.in c.cum spãli,col.3.de appe. Quinto nouiter ego oppono,
exceptio dilatoria habens causam successiuam potest opponi qñ
cunq; secundum Bal.Ang.Ale.& Mod.in l.j.ff.de fer. & Bal.in d.
l.eleganter,§. si quis post. Exceptio autem spolii videtur habere
causam successiuam,quia spoliator continuo tenet spoliatũ pri-
uatum sua possessione.Solu.Minor est falsa,nam exceptio spolii
non habet cãm successiuam, illa.n.exceptio dicitur habere cãm
successiuã,qñ pp causam exceptio nascitur quotidie, vt est exce-
ptio loci non tuti,banni,& similium.Sed exceptio spolii non na
scitur quotidie, nec est apta nata nasci, vt declarat Fel.in c. acce-
dens, 2.col.4.& seq.vt lit.non ɔtest.Et ita habes defensatam fallẽ
tiam,& opi. Bar.non tñ negauerim tex. in d.cle. vnica, valde ob-
stare,& cui male rñderi põt.sis ergo cautus, vt ante litẽ cõtest.in
petitorio excipias de spolio, qa poteris postea proponere tute,
qñ volueris. Vltimo oppono,vr̃ impossibile ꝙ petitoriũ ab acto-
re & possessorium recuperandæ a reo propositũ post litẽ contest.
in petitorio concurrant obstãte regulã ɔ̃rietatis. Nã actor propo
nendo petitorium, dicit reũ possidere, reus aũt ꝑponendo pos-
sessorium recuperãdę,dicit totum ɔ̃rium. Timore huius ɔ̃rii Bar.
62 & scribentes intelligunt fallentiam † procedere eo casu tm̃, quo
reus litem cõtestando in petitoriũ nõ negauit, nec confessus est
se possidere. Nam si fuisset ɔfessus se posidere,non posset agere
posesorio recuperandæ,veluti sibipsi ɔ̃rius. Si vero negauit, nõ
põt procedi super petitorio,l.fi.ff.de rei vendi.Sed stante hac de-
claratione dubitatur qualiter ferri poterit sñia in petitorio ɔ̃ reũ
non possidentẽ? Bar.rñdet ferendam esse prout dicit glo.in l.si a,
te,§.j.j.de excep.rei iud.quę vult,ꝙ debeat ferri sñia declaratoria
dñii in fauorem actoris, & absolutoria a restitutione rei petitæ in
fauorem rei,adiecta cã, qa reus non possidet.pondera Bar. velle,
si reus non negauerit se possidere, quia non fuerit interrogatus,
ferendam esse sñiam declaratoriam dñii,ẽt ꝙ ipse actor posside-
ret rẽ petitã tpe litis ɔtest. Contra illud vr̃ casus in c. examinata,
extra de iud. Aret.& d.Ias.rñdent, ꝙ tex.in d.c. examinata, debet
intelligi,qñ reus in aliqua parte iudicii negauit se possidere.Bart.
aũt & nos loquimur,qñ reus nunq̃ negauit.Sup qua solone non
insisto,quia alia rõne nõ vr̃ ꝙ Bar.bene loquatur in terminis no
stris,in quib. actor proponit reum spoliasse, nã qñ actor scit reũ
non possidere, nunq̃ põt ferri declaratoria dñii in fauorem sui,l,
nã si actor,ff.de rei ven.q̃ dicit not. Mathe.ad limitationem gl.in
d.l.si a te,§.j.not.138.no.ꝙ si reus.sequitur Fely.in d.c.examinata
col.j.& in c. pen.col. 5. de excep. Ideo cogitabis si possis saluare
Bar.Super secundo membro quartæ combinationis facias regu
163 lam, † possessorium adipiscendæ non cõcurrit cum petitorio ab
aduersario prius intentato,obstãte rła ordinis & ɔ̃rietatis. Fallit
primo, qñ proponunt diuersis respectibus argu. huius tex.fm 5.
lect.Scđo fallit,qñ eodẽ respectu proponitur possessorium adipi
scendæ ante lit.contest.in petitorio, tunc cessat rła ordinis,qa ex
ceptio ordinis est dilatoria, vt s per Bar. in primo membro huius
cõbinationis:& ɔñr lite ɔtest.nõ admittitur cumulatio possesso-
rii adipiscendæ, maxime si in contestatione litis reus fuerit con-
fessus se posidere,tunc.n.nõ esset audiendus tanq̃ ɔ̃rius,l.j. C.de
165 furt.Circa tertium membrũ habes ɔclonẽ,† possessorium retinẽ
dæ semper concurrit cum petitorio ab aduersario prius intenta-
to,vno casu duntaxat excepto videlicet, qñ actor qui proposuit
petitorium in contestatione litis super possessorio, contendit se
possidere eadem possessione,in qua reus se turbari prætendit.ex
quo infertur,ꝙ in diuersis personis facilius admittitur concursus
petitorii & possessorii retinendę,q̃ in eadem persona,vt probatur
ex hac conclusione,iunctis his,quæ diximus post Bar.s.in j.com-
165 binatione.Circa.5.combinationem, habes † ex primo membro,
ꝙ petitorium nunquam concurrit cum possessorio recuperandę
ab aduersario prius proposito, obstantib. regula ɔ̃rietatis, ordi-
nis,& priuilegio causæ,nisi spoliatus ɔsentiat, ꝙ proponatur pe-
titorium per viam exceptionis,c.j.de resti.spo. Sed tu considera,
quid operabitur consensus spoliati,nam si citius cõstiterit de spo
lio,quod certe constare debet citius, cum possessorium sit sum-
mariũ,l.vnica,C.si de momen.posses.debebit fieri restitutio non
obstante pendentia litis in petitorio,vt s.per Bar. in 4. & j.lectu.
& in j. combinatione, sed respondeas quòd consensus spoliati
operabitur,ꝙ nõ impedietur processus petitorii,qui fuisset impe
ditus si spoliatus non consensisset,d.l.si de vi. Item operabitur si
petitorium fuerit propositum per viam reconuentionis,vt vnica
sñia vtrunq; debeat terminari,c.j. de mutuis petit. quod verũ est
sit teneamus opi. Io.And.& sequacium,ꝙ cã recõuentionis assu-
mat nãm cãæ cõuentionis,iuxta tex. in c.2.e.tit. Sed si teneamus
ꝙ quælibet cã tractanda sit fm suam nãm,vt vult Bart. in auth.&
ɔñr,C.de sent.& intelo.om. iud.prius esset expedienda cã posses
sorii,si de ea prius cõstaret. de quo vide late Maria. Socy.Pan.&
alios in d.c.j.in 7.fallen.Circa vltimum membrum facias rłam,ꝙ
166 † petitorium non concurrit cum possessorio retinendę ab aduer
sario prius proposito,obstãte rła ɔ̃rietatis & ordinis.idem firmat
Bar.s.in 4.combinatione,& j.in 6.Fallit primo, qñ proponũtur
diuersis respectib.Fallit secundo,si reus proponat petitorium an
te litem contest.in possessorio, quia cessat tunc regula ɔ̃rietatis,
cum nondum reus ceperit contendere se possidere, vt dicit Bart.
s.in 4.cõbinatione.Et si dixeris obstare rłam ordinis,fateor. Sed
dico,ꝙ rła ordinis non est impeditiua concursus simpłr,sed cau-
satiue,vt s.per Bar. in j.combinatione. Fallit tertio,qn proponit
petitorium rõne possessionis amissæ post lit. contest. in possesso-
rio retinendæ, quia tunc cessat rła ɔ̃rietatis & ordinis, vt docuit
Bar.s.in 2.combinatione. Vltimo aduerte † inquantũ Bar.dicit,ꝙ
167 si reus contendens in possessorio retinenendæ proponat petito-
riũ,censeatur renunciare posserio,& ꝑpea sit ferenda sñia ɔ̃ ipsum
in possessorio absq; vlla controuersia. istud nõ vr̃ verum,fm Are
ti.quia per renunciationem possessorii intelligitur renunciatum
liti & instantiæ,fm Bar.s.in 3. lect. Perempta aũt instantia nulla
põt ferri sñia condẽnatoria.no.in l.j. C.qñ prouo.non est neces-
se.ergo erit ferẽda sñia absolutoria ab obseruatione iudicii,adie-
cta cã,qa reus renunciauit liti & instantiæ. Deferendo Bar.rñdet
Aret.ꝙ renunciatio litis non debet prodesse renuncianti,nisi fue
rit ab aduersario acceptata, fm Bar. & alios *communiter* in l.postq̃
liti,C.de pac.q̃ responsio non vr̃ satisfacere in proposito,quia nõ
præsupponitur in casu nr̃o, ꝙ aduersarius impugnauerit renun-
ciationem,ergo debemus dicere, ꝙ acceptauerit, quia in iudicia-
lib.tacens censetur consentire.c.2.de acc.in 6.l.cum ostendimus,
§.fi.ff.de fideius.tut. Secundo respondet,ꝙ non obstante renũcia
tione litis ferenda est sñia diffinitiua,si intersit aduersario ꝙ fera-
tur,fm Bal.in d.l.postq̃ liti.hic aũt põt interesse rõne p̃teritæ tur-
bationis,l.si duo,§. fi.j.vti posside.quæ solo non ẽt vr̃ tuta, aut.n.
aduersarius acceptauit renunciationem, & non est vlterius pro-
cedendum,aut impugnauit,& renunciatio tunc non p̃iudicat re-
nuncianti,fm gl.in c.cum venissent,de eo,qui mit.in pos.nisi for
te dixeris,ꝙ acceptans renuntiationẽ põt instare,ꝙ vlterius pro-
cedatur,si per talem renuntiationem non sit integrè sibi satisfa-
ctum,iuxta ea q̄ tradit Bar.in l.si reus paratus,ff.de procur. Circa
168 septimã cõbinationẽ facias † ɔclonẽ,ꝙ petitoriũ & possessorium
simul & semel ab vtroq; proposita,non pñt cõcurrere,obstante
rła ordinis & ɔ̃rietatis. Tu considera,ꝙ si vterq; velit in se assume
re onus probandi,ꝙ cessat rła ordinis,vt s.per Bar. in j.combina-
tione. Cessat ẽt rła ɔ̃rietatis,quia se vterq; liti offert, iudicium in
se sucipiendo,l.is qui se obtulit,ff.de rei ven.nec est ꝙ alter alteri
culpam, vel dolum possit obiicere. Et sic cessat dispositio l. nam
si actor,ff.de rei vend.quia nihil Catilina Cethego, l.in arenam,
cũ gl.C.de inof.test. Cessare ẽt vr̃ ɔclo ordinis iudicialis,cũ vter-
que velit sustinere partes actoris & rei,l.in tribus,ff.de iudi. Secũ
cundo quærit Bar.an in casib.in quib.non admittitur cumulatio,
valeat processus parte non opponente? Ex cuius dictis elici pos-
169 suntplures conclones. Prima est,ꝙ processus † super petitorio &
possessorio simul factus in casib.in quib. non admittit cõcursus,
valet,parte non opponente,c.cum dilectus,in ver. citra litis con-
testationem,de ordi.cogni.l.si emacipatũ,§.j.cum glo.ff.de euic.
& in l.2.C. communi diuid.adde pro confirmatione, quæ scrbit
do.Ias.in l.patre furioso,ff. de his, qui sunt sui,vel alen. iu.& quæ

scripsi

ſcripſi in l.4.§.hoc autem iudiciũ, in j.arti.ſ.de dam.infec. Limita
170 primo,†vt non procedat,qñ non admittitur concurſus obſtante
regula electionis:tunc ſi ſucceſſiue fiat cumulatio, ſecundum iu-
dicium erit ipſo iure nullum, quia electo vno præcluſus eſt adi-
tus ad alterum,l.fi.C.de codicil. Sed in ɔ̃trium vrgent plura iura.
Et primo tex.in l.Aurelius,§.fi.ff.de li.leg. Sunt qui reſpondẽt, ꝙ
Bar.hic,& in iſta fallentia, loquatur in actionib. contrariis origi-
ne,vt in d.l.fi.quod non placet, quia tunc non impeditur cumula
tio ratione ſolius electionis,ſed etiam ratione ɔ̃trietatis. Et iſta ſo
lutio ſubuertit tex.in l.quod in hæredem, §.eligere, ff.de trib. Iõ
ſoluas,vt ſtatim dicam.Item contra hanc fallentiam Aret.allegat
tex.in l.reſcriptum, §.ſi pacto, ff.de pac.& in l.ſi cum exceptione,
§.eum qui,ff.quod met.cau.& in l.non ſolum,ff.de rei ven.Tu rñ
deas, ꝙ illa iura loquuntur in actionib. quando vnius electione
non tollitur altera,niſi quatenus actor ex actione electa fuerit cõ
ſequutus. fallentia autem loquitut quando electione vnius ſta-
tim altera conſumitur,vt declarat Io. And.in regula,nullus,de re
gu.iur.in 6.Alex.& Mod.in l.edita,C.de eden.Secundo fallit,qñ
171 †concurſus non admittitur obſtante regula contrarietatis, tunc
iudex poteſt libellum continentem contraria ex officio reiicere,
etiam ꝙ pars non opponat,ſm glo.in l.j.ff.de offic.aſſeſſo.& in c.
examinata, de iu. de quo late ſcripſi in d.§. hoc autem. Sed pun-
172 ctus †eſt,qud ſi iudex non reiecerit talem libellum,& pars nõ op
poſuerit, an tunc valebit proceſſus ſuper vtroq;? R ñdet Bar.iſtud
dependere a proſequutione facta per actorem, nã ſi proſequatur
vtrunq; tanq̃ ɔ̃rius,tam in propoſitione,q̃ in proſequutione ſeip
ſum excludit,l.2.§.ſed ſi aliud, j̃. qñ appellandum ſit.l.ſcripturæ,
C.de fide inſtr.Sed ſi alterum duntaxat proſequatur, valebit pro
ceſſus & ſnĩa ſuper illo, arg.l.j. §.quia aũt,ff.quorum leg. & eius,
quod voluit glo.in l.ſi quis argentum, ff.depoſi. de quo late ſcri-
bunt Pan.& alii,in c.ſignificantib.de libel.obla. Iſta declaratio ꝓ
cedit quãdo vnus, & idem propoſuit petitoriũ & poſſeſſorium,
Sed quid ſi vnus propoſuit petitorium,& alius poſſeſſorium,vel
econtra,& vterq; ſuum iudicium proſequitur? Dicas,ꝙ ſi de dire
cto ſunt ɔ̃ria,vtrunq; iudicium erit nullum ipſo iure, ſecus ſi per
obliquum, ſecundum Inn.in c.cum contingat,de offi.delega.&
per Pau.de Caſt.in l.in trib.ff.de iudi.vel dicas,ꝙ in caſib.in qui-
bus poſſidenti datur actio,valebit proceſſus ſuper vtroq;,quia in
eiſdẽ caſib.admittuntur hincinde libelli ɔ̃rii,l.ſi duo,ff.de iureiu.
alias droceſſus non valeret,& ita procedãt Doct.Inno.& Pau.de
Caſt. ita declarat Bal.in l. tale pactum, §. qui ꝓuocauit,ff.de pac.
173 Tertio fallit ſecundum d.Alex.quando†facta fuit cumulatio pe-
titorii & poſſeſſorii coram iudice delegato,cui commiſſa fuit cau
ſa,vt prius de poſſeſſorio cognoſcat, quam de petitorio, per tex.
in c.venerabili, de offi. dele. Et quia forma mandati non ſeruata
actus eſt ipſo iure nullus,l. diligenter,ff.manda.c.cum dilecta,de
reſcrip.Iſta fallentia non videtur mihi vera,quia conſenſu partiũ
poteſt iuriſdictio delegati prorogari de re ad rem,& ſic de petito
rio ad poſſeſſorium,c.cum olim,de offi.deleg.Ergo a fortiori po-
terunt partes conſentire ꝙ delegatus de vtroq; ſibi cõmiſſo gra-
datim ſimul & ſemel cognoſcat. Non obſt. forma mandati,quia
fuit data fauore impetrantis, ergo illi potuit renunciare, c. fi.§.is
autem,& ibi not.Pan.de offi.deleg.& declarat Fely.d.c.cum dile
cta,col. 10.verſi.limita hæc.facit tex.vulg.l.ſi quis in conſcriben-
do, C.de pac. Non obſtat. tex.in d.c.venerabili, quia ibi delega-
tus ſolum cognouit de dilapidatione, vel quia ibi non negatur,
ꝙ epiſcopus non oppoſuerit ſeruandam eſſe formam mandati.
Quarto declara, vt procedat parte non opponente explicite, vel
implicite, ſecus ſi contradicat libello ſimpliciter, licet non fuerit
exceptio formaliter propoſita,ita declarat Deci. conſi.84. Excel-
174 lentiſſimi Docto.col.pen.Secunda concluſio.iudex†non poteſt
ex officio reiicere exceptionem ordinis a parte non oppoſitam,
quod ampliat Aret.etiam ſi iudex habeat liberum arbitrium pro
cedendi a ſtatuto. allegat Bal.in l.neganda, C.qui accu.non poſ.
quem non reperio,iſtud dicere, com probari tamen poteſt ex his
quæ late ſcripſit Fely. in c.j.colu. 15. de conſti. Tertia concluſio,
175 acta facta in vno iudicio non faciunt fidem in alio, etiam inter
eaſdem perſonas,etiam coram eodem iudice,niſi producantur,l.
cum antea.in fi.C.de arb.quę lex loquitur coram diuerſo iudice,
ideo non bene probat.Iſtud dictum reputat mirabile Mathe.no.
159.No.ſiugularem.ſequitur d.Alex.in l.2.in fi.C.de eden.& cõ
ſi.82.In cauſa col.3.lib.j.quod no.ad limitationem vulgatæ regu
læ,Acta non producuntur, c. quoniam contra falſam.de probat.
verum eſt in eodem iudicio,ſecus in alio. quod etiam notabis ad
limitationem alterius regulæ,Acta faciunt notorium,l.Geſta,C.
de re iud.c. cum olim, de verbo. ſigni. Verum eſt in eodem iudi-
cio,non in alio,quia ſi facerent notorium in alio,ſufficeret ea alle
gare abſque aliqua productione, l. ſi adulterium cum inceſtu, §.
idem Pollioni, ff.de adul. Quarta concluſio, proceſſus contraria
176 †continens,eſt ipſo iure nullus,c.exhibita,& ibi no.d.An.de iud.
c. imputari, & ibi Fely. de fi.inſtru. quod intellige ſi contrarietas
ſit ex parte actoris,ſecus ſi ex parte rei.regula,nullus pluribus,de
reg.iu.in 6.Et bene facit,quod ſingulariter dicunt Bal. & Pau.de
Caſt.in l.j.§.fi.ff.ne quis eum,qui.ſequitur Soc.in l.2.§.creditum,
177 col.3.ff.ſi cer.pet. Quinta concluſio,†proceſſus factus ſuper vno
tantum ex plurib.cõtrariis in eodem libello propoſitis,valet par-
te non opponente,l.j. §.quia autem.ff.quor. leg. Sequuntur alii,
excepto Are. qui contrarium tenet ſubtili argumento. Libellus
continens cõtraria eſt ipſo iure nullus, ſm Bal. in l.ordinarii,col.
4. C.de rei ven. ergo etiam erit nulla litis conteſt. tanq̃ facta ſine
fundamento,c.cum dilecti,de emp.& ven.ergo proceſſus & ſnĩa
duplici ratione non valebunt.Primo,quia ſnĩa lata ſuper libello
nullo non tenet ipſo iure,ſm gl.ſing.in §.j.Inſti.de obl. quam ſe-
quitur Lu.Ro.conſi.69.col.3.& Alex.conſ.187.col.j.lib.2.& Fel.
in c.qm̃ contra,col.12.de prob. Secundo, quia lata ſine litis con-
teſt.l.prolatam, C.de ſent.& interlo.om.iud. Conſidera,ꝙ Bart.
iſta non ignorauit,ideo reſpondeas,ꝙ Bar.intelligit prædicta pro
cedere parte opponẽte,& actore contraria proſequente,ſecus au
tem ſi pars non opponat,& libellans deſiſtat a contrarietate,alte
rum dumtaxat proſequẽdo,l. fi. C.de ann.excep.& ratio eſt,quia
libellans faciendo aliquem actum ante lit. conteſt. per quam ap-
pareat, ꝙ vult vnum tm̃ proſequi,cẽſetur detrahere libello aliud
contrarium,quod ſibi licet,l.edita, C.de edẽ.valebit ergo proceſ-
ſus,& ſnĩa tanq̃ lata ſuper libello reformato.Stat ergo concluſio
ꝙ proceſſus & ſnĩa ſuper libello continente contraria, ſunt nul-
lius momenti,l.j.C.de fur.l.j. C. ſi ſer.exte.l.ſcripturæ, C.de fi.in-
ſtru.c.ſolicitudinem,de app.c.2.vt lit.non conteſt.Amplia, etiam
178 †ſi in libello ſit adiecta clauſula,ſuper quib.peto ius & iuſtitiam
miniſtrari,quia & ſi talis clauſula ſit vtiliſſima,vt docet Pan.poſt
Inn.in c.cum dilectus,de ordi.cog.& d.Iaſ.Inſti. de act.§.omniũ,
non tamen defendit libellum a contrarietate, ſm Soc.conſ.172.
179 col.j.lib.4.† Fallit primo,ſi appareat, ꝙ libellans ante litem con-
teſt.alterum tm̃ proſequatur,quia dicitur alterum cõtrarium de-
trahere,& libellum reformare,l. edita, C.de eden.vt ſtatim dixi.
Fallit ſecũdo,ſi in libello fuerint contraria propoſita alternatiue,
l.Papinianus, §.ſi quis irritum.& ibi Ange.ff.de inoff.teſta.Fallit
180 tertio,ſi iuris†interpretatione contrarietas poſſet reduci ad ordi-
nem compatibilem,l.ſi res,& ibi no.Bal. C. de ordi.cogn. Sed tu
aduerte,quia ex iſtjs duab.fallentiis iuncta alia regula,ꝙ verba li-
belli ſint improprianda, vt libellus ſuſtineatur, l. ſed & ſi poſſeſ-
ſori,§.item ſi iurauero,& ibi no. Bar. ff.de iureiu. concluſio vide-
tur in totum corruere,quia licet actor proponat in libello contra
ria copulatiue, tamen copula erit reſoluenda in alternatiuam, vt
libellus ſuſtineatur, & eo maxime ꝙ copula poſita inter incom-
patibilia regulariter reſoluitur in diſiunctam,l.ſi Titio,ff.de vſuf.
leg.& late ſcripſi in c.inter cæteras,de reſcri.& ſic ſemper valebit
libellus ac ſi fuerit cõceptus alternatiue, iſtud vrget mirabiliter.
Are.reſpondet,ꝙ rl̃a d.l.ſi Titio,non procedit qñ actor eſt ſibi cõ
trarius,quia tunc ſeipſum repellit,l.2.§.ſed ſi alius,j̃.quando app.
ſit, quæ reſponſio non diſſoluit argumentum, quia ſi copula re-
ſoluitur in alternatiuam,non eſt actor contrarius ɔ̃trietate repro-
bata.Cogita ergo ſi dici poſſit,ꝙ rl̃a d.§. ſi iurauero,procedit qñ
per impropriationem libellus oĩno ſaluatur, ẽt parte nõ opponẽ
te:ſecus ſi non ſaluatur,ſi pars opponat,vt in caſu nr̃o. Nam eſto
ꝙ coniuncta reſoluatur in diſiunctiuam, adhuc libellus non ſal-
tur ab incertitudine, quæ reſultat ẽt alternatiua, l. prætor edixit,
in prin.ff.de iniur.c.j. & 2.de libel. obla. Fallit quarto,niſi ɔ̃rietas
ſit in libello ɔdõnalr deducta. vt ſi dicam teſtamentum nullum,
& ſi quod eſt, inofficioſſum, ſm Pau. de Caſt. in l. eum qui, ff.de
inoſſi.teſta.vel ſi dicam ſententiam nullam. & ſi appello, ſecun-
dum Bart.in l.ſi expreſſum,ff.de appel. Fallit quinto, in caſibus,
181 in quibus procedit ſola facti veritate inſpecta, quia talis clauſula
operatur, ꝙ iudex poſſit procedere manu regia, ſecundum Bart.
in extrauag.ad reprimen. in verb.videbitur. & operatur,ꝙ valeat
ſententia ſuper libello inepto,ſecundum d. Alex.in l. ita ſtipula-
tus,§.Chriſogonus,j̃.de verb.oblig.Et operatur,ꝙ valeat ſenten
tia abſque vllo libello,& abſque lit.conteſt.ſecundum d.Iaſ.in l.
vinum,col.13.ff.ſi cer.pet. Et ex iſtis habes expeditum hunc art.
vtiliter,vt puto,ad quem adde ſcripta per do.Maria.Soc.in c.2.ar
ti.21.de libel.obl,Tertio quærit Bar. an in iudicio poſſeſſorio re-
quiritur litis conteſtatio? Ex cuius dictis elicio duas conclu. Pri-
182 ma,in iudicio†poſſeſſorio neceſſaria eſt litis conteſt.§.hodie,In-
ſtit. de interdi.qui loquitur in interdicto retinendæ,l.fin. C.quo-
rum leg.quæ loquitur in interdicto adipiſcendæ, l.fi.cum gl.C.ſi
per vim,vel alio modo.quæ loquitur in interdicto recuperandę.
Et licet Bal. in hoc interdicto recuperandæ tenuerit contrarium
in d.l.incerti,q.13.& in diſpu.incip. accuſatus de vi turbatiua.ea
ratione motus,ꝙ non reperiatur tex.qui probet.tamen contra ip
ſum eſt tex.clarus in c.2.vt lit.non conte.& tex.in l. properandũ,
in prin.C.de iud,loquens gñaliter in omni poſſeſſorio.& eſt tex.
iuncta gl.in l.in interdictis,j̃.de interd.Et ratio eſſe põt,quia ſnĩa
lata in poſſeſſorio,eſt diffinitiua, ſecundum Bar. in l.quod iuſſit,
j̃.de re iu.& Fel.in rub.extra eo.titu.Ergo neceſſaria eſt litis con-
teſt.ad validitatem ſententiæ diffinitiuæ. glo.in l.prolatam, C.de
183 ſent.& inter.om.iu.Amplia etiam†in interdictis exhibitoriis,l.3.
§.pe.j̃.de lib.ho.exhib.Amplia etiam ſi agatur remedio c.reinte-
granda,3.q.j.ſecundum Archid.ibi. Alex.conſi. 2.lib.3.quem re-
184 fert & ſequitur d.Iaſ.hic.Limita primo,†vt non procedat ſi agat
poſſeſſorio contra incertam perſonam,l.fi.C.de edic. di.Adr.tol.
per quam ita limitat Bart.hic.Ratio eſt,quia vbi non eſt aduerſa-
rius,

rius, ſola propoſitio petitoris habetur pro litis conteſtatione, ſm
gl. in l. quinquaginta, & ibi no. Bal. ff. de excu. tuto. Limita ſecũ-
185 do, † vt non ꝓcedat quando agitur poſſeſſorio remedio ex Car-
boniano edicto, ſecundum Bar. hic, per tex. in l. 3. §. cauſæ, ff. de
Car. edic. Vbi dicitur, quòd iudiciũ Carboniani ſummatim tra-
ctari debet, ergo ſine litis cõteſtatione, ita inducit illum tex. Bar.
hic. Tu aduerte, ꝙ huiuſmodi ꝯñtia, iudicium eſt ſummarium,
ergo non requiritur litis cõteſtatio, quam facit Bar. hic, & ĩ. in 4.
q. & expreſſius in l. Fulcinius, §. cum hoc, ĩ. ex quib. cauſis in poſ-
ſeſſio. eat, non videtur vera. Alioquin falſa eſſet ꝯcluſio. Nam in
iudicio poſſeſſorio procedit ſummariè, l. momentaneæ, C. vn. vi.
& not. gl. in l. 3. §. ibidem, ff. ad exhibẽ. ergo attenta conſequentia
Bart. non eſſet neceſſaria litis conteſtõ, & ꝯ hanc ꝯñtiam eſt text.
clarus in l. tigni, §. idem ſcribit, ff. ad exhibẽ. & in cle. ſæpe, de ver.
ſign. Et contra hanc ꝯñtiam habes doctri. Bar. in extrauag. ad re-
primen. in verbo, ſummariè. d. Iaſ. volens ſaluare conſequentiã
rñdet ex mente Bar. in l. j. §. fi. ĩ. de preto, ſtipul. Aut verbum ſum
matim, profertur in materia, in qua ſnĩa non parat plenum præ-
iudicium, & tunc non eſt neceſſaria litis conteſtatio, quia verbũ
ſummatim importat ſummariam cognitionem quo ad ordina-
tionem, & quò ad probationem. Et talis eſt cauſa poſſeſſorii ex
Carboniano edict. Et ita loquitur Bar. hic. Aut profertur in ma-
teria, in qua ſententia facit plenum præiudicium, & tunc impor-
tat ſummariam cognitionem quò ad probationem, non quò ad
ordinem. Tu conſidera, ꝙ Bar. ibi in ſecundo membro determi-
nat oppoſitum. dicit enim, ꝙ ſi ſententia faciat plenum præiudi-
cium, ꝙ tunc proceditur ſummariè, quò ad ordinem, nõ quo ad
probationes. Secundo conſidera, ꝙ attenta hac diſtinctione, fal-
ſa eſſet concluſio, quia ſententia in poſſeſſorio non parat ple-
num præiudicium, cum reparari poſſint per ſententiam ferendã
in petitorio, ſecundum gl. in l. vnica, C. ſi de moment. poſ. fuerit
appellatum. Rurſus cõſidera, ꝙ hmõdi diſtinctio non videtur fa-
cere in propoſito. licèt. n. ex ea colligat ꝙ cã, in qua ſnĩa non pa-
rat plenum p̃iudicium, ſit ſummaria: nõ tamẽ ex hoc ſequit, ꝙ ſit
taliter ſummaria, ꝙ non ſit neceſſaria litis conteſtatio, vt patet p
tex. in d. cle. ſæpe. Vnde ego dicerem; aut ſententia parat præiudi-
cium non reparabile, niſi per ꝯriam ſententiam, & tunc requirit
litis conteſtatio. ita ꝓcedat per tex. in d. l. vnica, & noſtra ꝯclõ, nã
quãtũ ad præiudicium poſſeſſionis ſnĩa in poſſeſſorio parat p̃iu-
dicium non reparabile, niſi per ſnĩam ferendã in petitorio. Aut
parat preiudicium tpale, vel aliàs reparabile aliter q̃ per ſnĩam, &
tunc non requiritur litis conteſtatio, vt in poſſeſſorio ex Carbo-
niano edicto, qđ eſt tpale & reparabile abſq; ſnĩa, l. de bonis, §. fi.
ff. de Carb. edic. Tertio fallit quãdo periculum eſt in mora, ſecũ-
dum Bal. in d. l. incerti, q. 13. Pro qua facit tex. in l. de pupillo, §. ſi
quis riuos, & quæ ibi ſcribunt Alex. & Mod. ſ̃. de no. ope. nun. &
in c. quoniam, vt lite non conte. Hanc fallentiam impugnat do.
Alex. Sed tu reſpõdeas ſuis fundamentis, vt hic per Iaſ. Quarto li-
mita in iudice delegato ad certum tempus in poſſeſſorio recupe-
rãdæ, qui põt ꝓcedere ad diffinitiuã lite nom cõte. ꝯ reũ ꝯtuma-
cem, ne ſit in facultate rei eludere eius iuriſdictionem, ſecundum
do. Alex. hic, ita intelligentem tex. in c. cõſultationib. de offi. de-
leg. Sed iſte intellectus, & hæc fallentia *communiter* reprobat ibi,
& hic. Quinto fallit, ſi agatur poſſeſſorio per viam attentatorum
lite pend. ſm gl. in cle. 2. vt lite pend. & Pan. in c. ex parte, 2. col. fi.
186 de reſcrip. in c. bonæ, de ap. Sexto fallit quãdo agitur † poſſeſſo-
rio, vt reuocetur miſſio in poſſeſ. a iudice facta non ſeruato ordi-
ne iuris, Secundum Bar. in d. l. fi. ver. ſi vero allegat, C. de edi. diui
Adria. toll. & Ang. in l. fi. C. ſi per vim, vel alio modo. & Lud. Ro.
ꝯſi. 220. Circa primum, col. j. Alex. ꝯſi. 5. lib. 2. & Gemi. conſi. 53.
col. 3. ratio eſt, quia quæ de facto fiunt, de facto ſunt reuocanda,
ſecũdum gl. in l. minor, ff. de euict. quam exornat Fel. in c. quali-
ter, & qñ, j. col. 7. & ſeq. de acc. Septimo fallit in Epo, qui poterit
abſq; tela iudiciaria eijcere de poſſeſſione eum qui renunciauit
beneficium in eius manib. ſecundũ Inno. in c. 3. in fi. de reſti. ſpo-
li. Octauo fallit vbi notoriè conſtaret de ſpolio, ſecundũ Bar. hic
in octauo fundamento. nam in notorijs ordo eſt ordinem nõ ſer
187 uare, c. ad noſtram, de iureiur. Vltimo intellige † concluſionem
ex parte rei contra quem nõ poteſt perueniri ad diffinitiuam lite
non conte. ſecus ex parte actoris, contra quem poteſt perueniri
ad ſententiam abſq; conteſtatione facta per reum, auth. qui ſe-
mel, C. qũo, & quando iudex. ita Bar. hic in vltimo fundamento.
Quia propoſitio libelli reſpectu actoris habet vim litis conteſta-
tæ, ſecundum Petr. in l. edita, in vlt. q. C. de edendo. Tu aduerte,
ꝙ iſta ratio non videtur vera. Nam ſi lis dicatur cõteſtata per da-
tionem libelli reſpectu actoris, nunq̃ eſſet permiſſum actori mu
tare libellum, quod conſtat eſſe falſum, d. l. edita. Pro ſolutione
quidam dicunt hanc fallentiam debere intelligi, actore abſente,
& reo comparente, & libello reſpondente: tunc lis dicitur con-
teſtata, non obſtante abſentia actoris, quia libellus propoſitus
ſemper loquitur. l. Arriani, C. de hæret. ita declarat Imo. & Pan.
in c. j. de lit. conteſt. Sed mihi non placet, quia ſequitur quòd reo
comparente potuiſſet de iure antiquo ferri diffinitiua, cuius con
trarium dicit tex. in l. & poſt edictum, in fi. de iud. Non. n. litis cõ-
teſtatio fieri poteſt, niſi vtroq; præſente, ſecundum Bar. & alios

communiter, in l. j. C. de lit. conte. & latè comprobat Maria. in d. c. j.
188 in 8. arti. Ideo intelligas hanc † fallentiam ſm terminos d. auth.
qui ſemel, videlicet, actore retardante proſecutionem litis vltra
annum, quo caſu in eius odium propter nimiam cõtumaciã per-
uenitur ad diffinitiuam ſnĩam, vt dicit Bar. hic in 6. fund. & ita ha
bes expeditam hanc conclõnem, de qua videas Mari. in c. qm̃ fre-
189 quenter, in 62. fall. extra vt li. non conte. Secunda conclõ, † in cau
ſa applõnis non requiritur litis conte. l. fi. §. illud, C. de temp. ap.
Sed cõtra obſt. tex. vbi expreſſe deciditur contrarium, in l. vnica,
C. ne lic. ter. prouo. & in c. Raynaldus, & ibi gl. de teſta. Pro ſolu.
dicatis, ꝙ tex. in d. l. fi. & cõclõ Bart. hic, procedit altera parte ab-
ſente, tunc data contumacia ſatis eſt, ꝙ lis fuerit conte. in prima
inſtantia, c. per tuas, de app. contraria vero procedunt vtraq; par-
190 te præſente, ſm Mathe. no. 66. vbi † dicit idem eſſe, ſi altera pars
præſens nolit litem conteſtari, quia tunc in eius odiũ poterit per
ueniri ad diffinitiuam virtute litis conte. factæ in prima inſtãtia:
& quia tunc haberi debet pro abſente & contumace. quam con
cordiam facit etiam Rot. deci. 8. in nouis. & Peruſ. in d. c. per tuas.
Quod ego verum puto, ſi iudex præceperit partib. vt litẽ conte-
ſtentur, cum cõminatione, ꝙ aliàs habebitur pro conte. vt decla-
rat Pau. de Ca. conſ. 215. in cauſa, quæ vertitur, & d. Maria. So. in
c. qm̃ frequenter, fal. 79. & Aret. conſ. cix. ver. ad ſcdm motiuum.
191 Quarto quærit Bar. an † poſſeſſorium, & petitorium ſimul pro-
ſita eadem ſnĩa ſint terminanda? Ex cuius dictis facias concluſio
nem, ꝙ ambo ſunt eadem ſententia terminanda, c. cũ dilectus, de
cau. poſ. & prop. c. ij. de or. cog. Iſtã conclõnem intelligit Bar. eſſe
veram generaliter de iure can. Sed de iure ciuili fallit, qñ poſſeſſo
rium & petitorium fuerunt ab eodem propoſita, tunc pronũcia-
ri põt ſuper eo, de quo prius conſtiterit, l. non idcirco, ff. de iud. q
tex. non vr̃ probare, licet Bar. dicat ibi eſſe caſum, quia nos loqui
mur qñ ambo iudicia fuerunt ab eodem propoſita ꝯ vnum ſolũ,
ibi ꝯ diuerſos. Contrariam ſnĩam tenent Lu. Ro. Imo. & Iaſ. hic.
Primo, quia non debet fieri drĩa inter ius ciuile, & cano. niſi ex-
preſſo iure caueatur, c. j. & ij. de no. ope. nun. Secũdo, quia ꝯ Bar.
vr̃ tex. in d. c. ij. vbi dr̃ prius eſſe pronunciandum ſuper eo, de quo
conſtiterit, per reg. iuris ciui. l. qui prior. ff. de iud. Aliàs dicebam,
ꝙ ille tex. in d. c. ij. probat opi. Bar. a contrario ſenſu, dum dicit, ꝙ
ideo habet locum regula, qui prior, quia cauſæ minimæ ſe cõtin
gebant: ergo ſi de eadem re agatur petitorio, & poſſeſ. erunt ea-
dem ſnĩa terminanda, quia reſpectu eiuſdem rei ſe inuicem con-
tingunt. Nunc autem conſidera, ꝙ ille tex. ſubiungit, ꝙ ſi ſimul
propoſita, & inuicem tractanda ſint, ꝙ ſunt eadem ſnĩa terminã-
da, ꝙ idem eſt dicere, ꝙ ſi per modum conuentionis, & reconuẽ-
tionis fuerunt intentata: ergo a contrario ſi non fuerunt per mo
dum conuentionis, & reconuentionis tractata poterunt ſepara-
tim diffiniri, etiam ſi a diuerſis ſint intentata: ergo multo magis
ſi ab eodem per conſequentiam, quam facit Bar. Sit igitur cõclu
192 ſio, † ꝙ ambo ſunt eadem ſententia terminanda, qñ fuerunt pro-
poſita ſimul, & ſimul tractata ratione conuentionis, & reconuen
193 tionis. c. j. & ij. de mut. pet. Fallit ſm † Bar. in caſibus, in quib. pro-
ceditur in poſſeſſorio abſq; lit. conte. quia tunc nõ habet locum
reconuentio, vt docet Cy. in auth. & ꝯñr, in 7. q. C. de ſent. & ipſe
Bar. in l. ſed & hæ, §. non ſolum, ff. de procu. Sed hanc fallen. repre
hendit Are. quia ſi cauſa conuentionis ſit ſummaria, etiam cauſa
reconuentionis debet tractari ſummariè, ſm glo. in cle. ſæpe, in
ver. ſi quid petere voluerit. de ver. ſig. ergo nihil eſt, quod obſtet
reconuentioni, & minus expeditioni. Tu defende Bar. & reſpon
deas, ꝙ gl. in d. cle. ſæpe. procedit qñ cauſa conuentionis effecta
fuit ſummaria ex reſcripto Principis, tũc quia reſcriptum debet
eſſe cõe, idem ſeruabitur in cauſa reconuentionis, per regu. quod
quiſq; iuris. l. 3. in prin. ff. quod quiſq; iur. ſecus ſi cauſa conuen-
tionis ſui natura ſit ſummaria. Veritas tamen huius fallentiæ de-
194 pendet a prolixo illo articulo, † an in iudiciis ſummariis habeat
locum reconuentio, de quo latè per Canon. maximè d. Maria. in
c. 2. in 6. artic. in 7. fallen. de mut. peti. Et ſi hæc fallentia vera eſt,
habes inferre, ꝙ in omnibus caſibus, in quibus ceſſat reconuen-
tio, de quibus in d. auth. & ꝯñr, & per Maria. poſt alios in d. cap. j.
& 2. ceſſabit iſta ꝯclõ, ſuper qua non puto aliter inſiſtẽdum, quia
& ſi huiuſmodi iudicia ſint ſimul diffinienda, ſi tamen pronun-
cietur prius ſuper altero, valebit ſententia mero iure, eo quia per
195 uerſio † ordinis cauſæ ad cauſam non vitiat ſententiam ipſo iu-
re, ſm gl. in l. j. C. de app. & in l. prolatam, vbi Bar. C. de ſent. & in
terminis noſtris Pan. in d. c. j. col. 3. de mut. peti. Et probatur in l. j.
ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. Et eſt *communis* opi. ſecundum do. Ale
xan. hic, ad fi. Et Soc. conſi. 98. iuſtiſſime iudex, lib. 4. Quis autem
196 † reſultet effectus, & qualiter ſententiæ latæ ſuper petitorio, &
poſſeſſorio ſint exequendæ. Bart. ſe remittit. Tu vide Pan. in d. c.
cum dilectus, col. 3. de cau. poſſ. & proprie. & Soc. in d. conſil. 98.
qui clariſſime loquitur diſtinguendo caſus. Quinto quærit Bart.
vtrum interdicta præparatoria ſint præmittenda. Super hac quæ
ſtio. videas quæ ſcripſi ſ̃. poſt Alex. in fi. j. combi. Sexto & vltimo
197 quæritur, † quomodo cognoſcatur, ꝙ fuerit intentatum petito-
rium vel poſſeſſorium, aut vtrunq; ſimul. do. Iaſ. ponit quaſdam
concluſiones. Tu dicas, ꝙ ex medio concludendi in libello dedu
cto cognoſcitur, iuxta doctri. Bart. in l. certi condictio, in princip.

ff. ſi

ff.ſi cer.pet.& in l.ſi prius,in 5.oppo.s̃. de no.ope.nuncia.Nam ſi
concludatur ad reſtitutionem poſſeſſionis, erit intentatum poſ-
ſeſſorium:ſi ad reſtõnem, rei erit intentatum petitoriũ, ſecundũ
Spe.tit.de peti.& poſ.& ſpo.§.j. ver.& no.Io.An.in addi.Spe.tit.
de actio. ſeu petitio. §. ſequitur,ver.ſed q̃uis,& in c.cum ad ſedẽ,
de reſtitu.ſpo.& Bald.in l.pen.C.ſi a non compe.iud.Fede.de Se-
nis conſi.283.Conſilium latum,& d. Alex.conſi. 92. Viſo, col.2.
lib.5.Et in quantum do.Iaſ.dicit, ꝙ verbum,pleno iure,oſtendit
vtrunq: fuiſſe intentatum,c.querelam.& ibi Inno.in verbo, ple-
no iure,de elec. & l.Iulia. §.idem Iulia. in verbo,plenum ius, vbi
Ang.ff.de rei vend.d.Alex.conſi.99.lib.5.Adde Fely.in c.conque
ſtus,vbi Panor. de foro compe.& in c.auditis,col.3.de præſcr.Et
198 in quantum dicit,†ꝙ verbum,pertinere, poteſt ad vtrunq; refer-
ri,ſecundum glo. in l.ſi quis intentione, ff. de iudi. Adde Fely.in
rub.de teſtib. & in c. inter dilectos,de fi.inſtru.a quo Iaſ.habuit,
quæ ſcribit hic.Alex.conſi.43.col.j.lib.4. Aret. conſi. 6.in 2.dub.
199 Soc. conſi.8.colum.j.lib.i, Vlt.dum dicit,†ꝙ clauſula,ſuper qui-
bus. ius & iuſtitiam mihi miniſtrari peto, operatur ꝙ cenſeatur
intentatum petitorium,licet concluſio libelli cantet in poſſeſſo-
rio,ſecundum Pan.poſt alios,in c.cum dilectus,de ord.cog.intel
ligas ne decipiaris verum eſſe,ſi in narratione libelli ſit facta mẽ-
tio proprietatis, alioquin hæc clauſula non poteſt operari ſuum
effectum circa non expreſſa, ſecundum d. Alex.in d.conſi.43. &
conſi.117.lib.2.& Aret.conſi.17. Conſiderabis,col.3.ad fi. Volo
200 †tamen ꝙ ſis cautus,vt petas per libellantem declarari ſi velit ſi-
bi ſuper alio,quam ſuper concluſione libelli ius & iuſtitiam mini
ſtrari,quod facere potes:& ſi non declaretur, clauſula nihil ope-
rabitur.ſecundum Bal.in l.edita,col.x.C.de eden.Et ex his vtilis,
fęlix,fauſtusq; finis adeſt huic ſolenni repetitioni,in qua quanta
addiderim,quantaq; reuoluerim,ſcripta teſtantur.

SVMMARIVM.

1 *Furtum & rapina æquiparantur.*
Stututum loquens de furto,an habeat locum in rapina.ibi.
2 *Aequiparata vbi ſunt aliqua a lege veteri, lex noua ſuperueniens diſponens ſuper vno,cenſetur idem diſponere ſuper altero.intellige vt ibi.*
3 *Verbum,perinde, & verbum,intelligitur,licet regulariter fictionem importent quandoque tamen veritatem denotant.*
4 *Lex ſuper his, quę ſunt iuris,ſemper inducit veritatem,etiam ſi per verba geminata fictionem inducentia loquatur.*
5 *Surripere, & eripere,differunt: primum ad furtum,ſecundum ad rapinam refertur.quod ſeruit ad ſtatuta.*
6 *Statutum puniens eripientem monialem,non habet locum in ſeducente.*
7 *Poſſeſſio rei ſurreptæ uel ereptæ perditur per furtum & rapinam,de veritate ibi.*
8 *Mobilis rei perdita naturali poſſeſsione,perditur & ciuilis.*
9 *Poſſeſsione rerum noſtrarum nos priuare non poſſunt exiſtentes in poteſtate noſtra,licet furandi animum habeant.*
10 *Contrarij effectus oriri non poſſunt ex vno,eodemq; facto.*
11 *Furtum non fit,nec rapina,niſi poßidenti:ideo ad probationem furti,vel rapinæ,probanda eſt poſſeſſio.inferas,& declares vt ibi.*
12 *Inueniens aliquid in via, tenetur facere fieri proclama,alias tenetur furti.*
13 *Depoſitarius,& commoditarius,inficiantes depoſitum aut commodatum,nõ priuant dominum poſſeſsione,furtum tamen faciunt.ibi.de veritate.& tandem diſtinguntur quatuor caſus.nu.14.*
15 *Interdicta aliqua poſſeſſoria an dentur pro poſſeſ.rei mobilis.& nu.22.*
16 *Interdictum vnde vi,an detur pro penſione rei mobilis ſubtractæ.diſtinguitur,aut præſtatur reſpectu rei immobilis,aut non,vt ibi.*
17 *Creditori pro re ſurrepta competunt vtilia remedia,quæ debitori competunt*
18 *Commodatario & depoſitario competit officium iudicis,vel actio in factum, ad recuperandam tenutam,a qua ceciderant.*
19 *Colonus expulſus a domino a re conducta,habet officium iudicis contra dominum.*
Colonus deiectus ab alio,quam a domino,cogere poteſt dominum vt ſibi cedat interdictum,vnde vi,contra extraneum,ibi.
20 *Spoliatus vſu aquæ, quem habebat abſque ſeruitute, habet officium iudicis.*
21 *Cano.reintegranda,remedium an competat commodatario,depoſitario,& ſimilibus non habentibus niſi detentationem,communis quod ſic.*
23 *Poſſeſſoria remedia pro recuperanda re mobili competunt ſolũ contra poſſeſſorem cum vitio.Idem in interdicto,vnde vi,pro re immobili,quod non datur contra ſucceſſorem ſpoliatoris,de iure tamen canoni.ſic,vt ibi.*
24 *Cano.reintegranda,remediũ an habeat locum contra titulo & bona fide poſſidentem,latißime diſputatur,tandem cõcluſionem cõem eſſe, ꝙ ſic.nu. 27.*
25 *Diſpoſitio cano.reintegranda, an habeat locum inter laicos pro rebus laicis, communis quod ſic.nu.26.*
28 *Cano.reintegranda,remedium an detur malæfidei poſſeſſori.*
29 *Cautela ad excludendum agentem remedio cano.reintegranda,vt excipiatur de malafide agentis,& probetur.*
30 *Appellari licet iure cano.a quocunq; poſſeſſorio,iure autem ciuili non:ideo a ſententia lata ſuper remedio can.reintegranda,appellabitur;ſecus in foro ciuili ſuper interdicto vnde vi.*
31 *Mala fides authoris an noceat ſingulari ſucceſſori quo ad Publicianam,ſicut quo ad præſcriptionem nocet.*
32 *Limita & declara,niſi res affecta eſſet vitio reali,vt ibi traditur.*
33 *Dominium qualiter probetur,latißime & nu.40.cum ſeq.*
34 *Rem in nullius bonis eſſe,qualiter probetur.& nu.ſeq.& nu.40.*
35 *Lapillus repertus in montibus, an fiat inuentoris.*
36 *Dominium non probatur per ſolam apprehenſionem in rebus,in quibus oſtenditur aliqua qualitas demonſtratiua, eas res eſſe in bonis alicuius,exemplum vt ibidem.*
37 *Erema loca an concedantur occupanti,tanquam præſumãtur in bonis illius.*
38 *Inueniens annulum in litore maris, vel burſam in nemore,non acquirit dominium:ideo non poteſt eas retinere,alioquin furtum facit.*
39 *Ruſticus falconem cum ſonalijs accipiens,& dans carnes ſalſas ad comedendum;ſi moriatur falco,tenetur de interitu.limita vt ibi.*
40 *Prædium tributarium incultum biennio poſſeſum,et cultiuatum ab aliquo, illius efficitur,& hæc eſt irregularis præſcriptio.*
41 *Proclamate facto, ꝙ ſi quis prætendat rem eſſe ſuam, compareat certis terminis,elapſis terminis res præſumitur pro de relicta,ideo occupantis ſit latiſſime de veritate.*
Limita procedere,vbi incertus eſt dominus,ſecus ſi certus.nu.44.
42 *Proclama non nocet abſentibus & pupillis.*
43 *Proclamata bina cum aßignatione duorum terminorum, an requirantur ad acquiſitionem dominij in caſu præfato.*
Monitio bina ſemper requiritur, vbi agitur de priuatione iuris alicuius, ibi.
45 *Dominium probatur ex probatione poſſeſsionis tanti temporis, ꝙ ſufficiat ad vſucapionem,aut præſcriptionem,& probationem tituli.*
46 *Probatione tamen ſolius poſſeßionis 30.vel 40.anno.etiam non probato titulo,probatur vtile dominium.*
47 *Dominium probatur ex locatione & perceptione penſionis longo tempore ſolutæ,quod declara vt in nu.53.*
48 *Dominium directum præſumitur contra ſoluentem ex diutina perceptione ſolutionis penſionis,& vtile contra recipientem.*
49 *Præſcriptio an ſit probata ex poſſeſsione 10.anno.iuncto titulo,aliter non probato de præſentia domini,& an bona fides ſit probanda.*
50 *Poſſeſsione immemorabili probata,probatum eſt directum dominium,quia talis poſſeſsio habet vim tituli.*
51 *Poſſeſsio non ſufficiens ad præſcriptionem non probat dominum, quod amplia vt ibibem.*
52 *Dominium non probatur ex poſſeſsione, ſi de eo principaliter agatur:ſecus ſi incidenter,quia tunc probatur.Intellige & declara,vt nu.54.& 55.*
56 *Fama publica probatur dominiũ. quod planum eſt ad probandum antiquiſſimum dominium.*
57 *Fama ſola an probet dominium 40.anno.communis ꝙ non.*
58 *Dominij de præſenti probatio,an inferatur ex probatione famæ de prẹterito, concordantur pugnantes ſententiæ via elegantis diſt.nu.59.*
60 *Dominij probandi alij modi,remiſsiue traduntur,*

SEQVITVR REPETITIO L. REM, QVAE nobis,ff.eo.titu.de acquiren.poſseſ.per Excellentiſſimum interpretem,do.Ioan.Fran.de Ripa,repetita Auenione,inchoata die 25.Februarij 1531.

REm, quæ nobis. Iſta lex eſt tota
aurea,diuidit in
tres par.In j.ponitur deciſio.In 2.deciſionis li-
mitatio.In 3.vna illatio.Secunda ibi,ſed ſi.VI-
ti.ibi.Et hæc ratio eſt.Et hoc dicit breuiter.Ita
furto,ſicut rapina poſſeſſionem perdimus,ni-
ſi furtum aut rapina fiat ab exiſtentibus in po
teſtate noſtra, per quos poſſeſſionem acquirimus, & retinemus
1 quouſq; apud ipſos res eſt.No.primo,†ſm Bar.ꝙ paria ſunt,rem
clam vel vi fuiſſe ſubtractam,& ſic furtum & rapina ęquiparant.
facit tex. Inſti.de vi bo.rap. in princ. Nam rapina dicitur furtum
improbiſſimum,ſecundum glo.in l.ſi te,C.de his,qui no. in fa.&
ibi Bal.qui infert ad ſtatutũ diſponens,ꝙ de furto tranſigi non li-
ceat,ꝙ etiam non liceat de rapina.ↄ̃rium tñ tenent Aduocati Pe-
ruſini,& contra.tenet Bald.in l.tranſigere,oppo.8.C.de tranſa.&
Pet.de Anch.in repe.c.j.verſi.venio ad quartum,de conſt.Et hãc
partẽ ſequor, quia aliud eſt furtum, aliud rapina, vt hic, & patet
ex diuerſitate titulorum de furtis,& vi bon.rap.Et cum ſtatutum
iſtud ſit contra ius,non videtur extendendum,etiam ex identita-
te rationis,ſecundum glo.& ibi late Mod.in auth.quas actiones,
C.de ſacroſan.ecc.Et quia ſecundum communem vſum loquen
di furti appellatione non continetur rapina,ſecundum quem cõ
munem vſum verba ſtatuti ſunt extẽdenda,l.liberorum,§.quod
tamen Caſſius,ff.de leg.3.l.cum de lanionis, §. aſinam,ff.de fun-
2 da.inſtru.Non obſt.ſi dicatur,† ꝙ vbi duo ſunt æquiparara a lege
veteri, lex noua ſuperueniens diſponens ſuper vno cenſeatur
idem diſponere ſuper altero, vt tenet glo. in l. ſi quis ſeruo per-
ſuaſerit,vbi Barto.& alii no.C.de furt.quia procedit in caſib.dun
taxat,in quib.reperitur facta æquiparatio, ſed extra illos non ha-
bet locum argumentum ab ęquiparatis,ſecundum glo. in l.om-
nes dies,in verbo,apõſtolicæ,C.de fer. & in c.poſtquam,§.fin.de
3 electione, Secundo not.† ꝙ licet iſtæ duæ dictiones, perinde, &
verbum,intelligitur, importent fictionem regulariter, aliquan-
do tamen denotant veritatem,vt hic.Et ratio eſt ſecundum Are.
4 †quia ponuntur ſuper his,quæ ſunt iuris,in quib. lex ſemper in-
ducit veritatẽ,ſm Bar.ĩ l.ſi maritus,2.§.legis Iuliæ,ĩ. de adult.Et

idem

ĩdem dicit Aret.in l.cũ filio,col.3.ff.de leg.j. Tu pondera fortius,
ꝙ in his,quæ ſunt iuris, verba fictionem importantia important
veritatem, etiam ſi ſint geminata. Et ꝙ verbum,perinde,ſit ver-
bum denotans ſictionem,& in his quæ ſunt iuris,denotet verita
tem,tradit Alex.in l.ſi quis vi,in prin.ĩ.eo.Et de verbo, intelligi-
tur,ꝙ fictionem deſignet,eſt tex.in l.2.§.furioſus, ff.de iu.codi.&
in c.ex ſtudiis,de præſump.docet Bar. & ibi late Moder. in l. ſi is,
qui pro emptore,ĩ.de vſucap. & do. Iaſ.in l.j.col.3.ad fi.C.vnde
5 vir,& vxor. Tertio no. differentiam inter† verbum, ſurripere, &
verbum,eripere.Primum ad furtum, quod fit clam, ſecũdum ad
rapinam,quæ fit per vim,refertur,quod eſt notandum ad ſtatuta
ſecundum Are.hic. Et ꝙ eripere ſit per violentiam,probat tex.in
l.naturaliter,in princ.ĩ.de vſucap. Eſt enim eripere, de manibus
auferre per raptum, l.ſed eximendi,§.j.ff.ne quis eum, qui in ius.
6 & ibi Pau. de Caſt.† refert ad ſtatutum puniens eripientem mo-
nialem de monaſterio,vt non habeat locum in ſeducente. Quid
autem de verbo,ſubtrahere,habetis glo.in l.ſub prætextu,i.C.de
tranſac.quæ vult eum etiam dici ſubtrahere, qui rem cęlat.& ibi
7 no.Saly.& Mod.Quarto no.ꝙ†per furtum & rapinam perditur
poſ.rei ſubreptæ,vel ereptæ. Sed contra per vim expulſiuam nõ
perditur ciuilis poſſeſ. niſi expulſus ſuſpicetur ſe poſſe repelli, l.
clam poſſidere,§.qui ad nundinas,ſ.eo.ergo non etiam perdi de-
bet per vim ablatiuam, niſi is cui erepta eſt, ſuſpicetur non poſſe
illã rehabere.Solutio.Si expulſus a poſſeſ.rei immobilis veniens
non admittitur,perditur poſſeſſio,d.§.qui ad nundinas.Sic ergo
quam primum res mobilis erepta eſt perdi debet tanquam eie-
ctus & non admiſſus. Sed iterum contra, poſſeſſio non perditur
ſine animo,l.3.§.in amittenda,ſ. eo. ergo dominus, cui res furto
ſubtracta eſt,non debet perdere poſſeſ.cum nõ habeat animum
perdendi. Ad iſtud reſpondet do. Iaſ.hic,in princ.ꝙ etiam domi-
nus,cui res furto ſubtracta eſt,habet animum perdendi,licet co
actum;nam voluntas coacta,volũtas eſt,l.ſimiliter,§.pe.ff.quod
met.cauſa.Iſta ſol.non ſatisfacit, quia ea attentata deciſio huius
text.eſſet de indubitabili : quia ſi perdit̃ poſſeſſio rei immobilis
per vim expulſiuam,& ſic animo coacto, multo magis perdi de-
bet poſſeſſio rei mobilis,quæ vilis eſt & abiecta,& facilius perdit̃
l.ſi rem mobilem,ĩ.eo.quod eſſet ꝯ l. quod Labeo, ff.de Carbo.
edic.Item ea attenta,ſequeretur ꝙ poſſeſſio rei mobilis non per-
deretur ab ignorante,cuius contrarium deciditur in d.l.ſi rẽ mo-
bilem . Intelligas ergo tex. nr̃m loqui in re furto ſubtracta ante
habitam notitiam furti.& tũc ratio dubitandi eſt euidens.Ratio
8 †autem decidendi ea eſt,quia in rebus mobilibus perdita natura
li,perditur ciuilis,l.3.§. Nerua filius,ſ.eod.Et ratio rationis,quia
poſſeſſio rei mobilis vilis eſt & abiecta,d.l.ſi rem mobilẽ.Quin-
9 to no.ꝙ†exiſtentes in poteſtate nr̃a nõ poſſunt nos priuare poſ-
ſeſſione rerum nr̃arum,licet habeant animum furandi,vel con-
trectandi.Et hæc poreſt eſſe ratio,quare aduerſus ſeruos & filios
in poteſtate non detur patri,vel dño actio furti,aut rerum amota
rum.l.ſerui & filii,ĩ.de fur.l.ſi res, C.de ord.cog.Iſtud notabile in
telligas ꝓcedere quouſq; res ſubtracta ſit.penes ſeruos, vel filios
noſtros,ſecus ſi alteri per ipſos tradita ſit,l.3.§.ꝙ ſi ſeruus,ſ.eo.Si
mile in emphyteuta,l.male agitur,C.de præſcr.30.vel 40.anno.
Et licet ſeruus vel filius in poteſtate noſtra non poſſint conueni-
ri actione furti,res tñ ab ipſis ſubtractæ remanent vitio furtiuita
tis effectæ,& ideo vſucapi non poſſunt,l.ſequitur,§.Labeo,ĩ.de
vſucap.Sexto nota,ꝙ ſeruus fugiendo non priuat dñm poſſeſſio
ne ſuiipſius.Ad idem tex.in l.j.§.per ſeruum,qui in fuga, ſ. eo.qđ
limita quatuor modis,vt ibi per Alex.& clarius per eundem in l.
10 4,§.ſi ſeruus,col.j.ſ.e.Septimo no.ꝙ†ex vno & e. facto non poſ-
ſunt oriri ꝯrii effectus. ad idem tex.in l.q res,§.fi.ĩ.de ſol. Vltimo
11 no.†ꝙ furtum & rapina non fiunt niſi poſſidenti, concor.tex.in
l.hæreditariæ,ĩ.de fur. Ex quo infertur, ꝙ ad probationem furti
vel rapinæ ſit opus probare poſſeſſionem ſecundum Bal. cõſi.98.
Ego præſuppono,lib.5. Intellige ſane, vt procedat quando tem-
pore furti a nemine poſſidebatur : ſecus ſi poſſidebat ab aliquo,
quia tunc competit hæredi vel legatario illius,l.ſi abducta, C.de
furt.Et in iſtis terminis poteſt procedere,quod ſcripſit Cicero ad
Treb.epiſ.lib.7. Item intellige in re non poſſeſſa tempore furti,
nec antea ab illo,qui furti agere vult:ſecus ſi aliquando poſſedit,
licet tempore furti deſiiſſet poſſidere, l.j.§.Scæuola,ff.ſi quis teſt.
12 lib.l.falſus.§. qui alienum,ĩ. de fur. Quod facit contra eum,†qui
inuenit rem in via,vt teneatur furti ſi non fecerit ſieri proclama,
ſecundum Imo.in l.interdum,§.j.infra eodem. Glo.j.diuiditur in
duas partes.In j.declarat tex. vt intelligatur de re ſurrepta ab ex-
traneo, vt ſit aduerſatiua, quæ ſequitur in litera, bene ſtet. In 2.
timore ꝯtrarii,quod poſſet formari ꝯ hanc intelligentiam,gl.po-
nit vnam fall. Habes ex iſta gl.ꝙ depoſitarius, † vel commodata-
rius inficiantes depoſitum,vel commodatum,non priuant domi-
num poſſeſſione,furtum tamen faciunt.Iſta gl.inquantum dicit,
ꝙ furtum faciunt,male dicit,ſi ita intelligatur, & ꝯtra tex.in l.in
ficiando, ĩ. de fur. tamen do. Iaſ.dicit glo. defendi poſſe ſi refera
mus vltima verba ad primam partem. Sed certe gloſ. ita declara-
ta loqueretur de caſu indubitabili. Item in dubio relatio eſt faciẽ
da ad proxima, in l.ſi idem cum eodem , in fi. ff. de iur. om.iud. &
l.talis ſcriptura, in fi.ff.de leg.j. Item in quantum glo. dicit, quod
depoſitarius & cõmodatarius nõ priuãt dñm poſſeſſione cõtre-
ctando rem,male dicit,& in ꝯriũ eſt caſus in l.3.§.ſi rem,ſupra c.
Et ſi dixeris ꝙ gl.non intellexit de contrectatione,ſed de inficia-
tione tantum.tunc gl.non adaptatur ad tex. nec ſua limitatio eſ-
ſet de regula.fortius dicit do.Iaſ.ꝙ dñs priuat̃ poſſeſſione,de po-
ſitario,vel commodatario denegante reſtõnem rei,l.ſi rem.ĩ.eo.
Et ita tenent Raph.Alex.& d.Iac.de puteo in d.§.ſi rem, reſpon-
dentes ad tex.ibi,ꝙ depoſitarius ibi non denegauit, ſed animum
tantum habuit denegandi.Iſte eſt ambiguus paſſus,an inficiatio
ne rei depoſitæ perdatur poſſeſſio ꝑꝑ iſta duo iura, quæ videntur
ꝯria. Ego crederem , ꝙ ſola inficiatione nõ admittatur poſſeſſio
ꝑꝑ cõſequentiã,quã facit tex.in d.§.ſi rem.vbi dr̃,ꝙ non perditur
poſſeſſio ſi res depoſita non contrectetur,quia furtum nõ fit.Sed
inficiatione ſola non fit furtum,d.l. inficiando,ergo &c. Vnde ꝓ
14 reſolutione conſidero quatuor caſus. Aliquãdo†depoſitarius vel
commodatarius habet animum inficiãdi,& nõ reſtituendi, non
tñ deuenit ad aliquam amotionẽ, vel contrectationẽ,& tunc nõ
perditur poſſeſ.d.§.ſi rem,in 2.rñ.Aliqñ habet animum inficiãdi,
& non reſtituẽdi,& deuenit ad contrectationem : & tunc perdit̃
poſſeſ.d.§.ſi rem.i.rñſ.Aliqñ deuenit ad actũ inficiationis & dene
gationis reſtitutionis,& tunc per denegationẽ reſtõnis perditur
poſſeſ.ita loquitur d.l.ſi rem, ĩ.e.vt patet ibi,tibi poſſidere,& nõ
reddere cõſtitueris. Aliqñ ſimpliciter inficiatur depoſitum, non
tñ denegat̃ reſtitutio caſu,quo probetur depoſitum,& tunc non
perditur poſſeſſio.& in iſtis terminis poteſt ſaluari gl.Glo.2.quę
15 rit,†nunquid pro poſſeſſione rei mobilis competit aliquod iudi-
cium poſſeſſorium? Et reſpon.ꝙ non. intellige, ꝙ nullum com-
petat interdictum pro poſſeſſione rei mobilis recuperãda: ſed be
ne competit interdictum pro retinenda,quod vtrobi appellatur,
vt ĩ.vtrobi, per totum. Item competunt interdicta adipiſcendæ,
quorum bonorum,& quorum legatorum, vt declarant Pano.&
Alex. hic.Item competit remedium l. ſi quis in tantam, C. vnde
vi,vt probatur Inſti.vi bon.rap.Item competunt alia remedia,de
16 quib.hic per Bar. † Sed quæro , an pro penſione rei mobilis ſub-
tractæ agi poſſit interdicto vnde vi ? glo.noſtra innuit ꝙ non. Tu
vero diſtingue : aut penſio nõ eſt ſolita præſtari reſpectu alicuius
rei immobilis,& iſto caſu procedat deciſio glo.Nam cum penſio
cõſiſtat in rebus mobilib. & ius exigendi ſit incorporale, ceſſare
debet interdictum poſſeſſorium recuperandæ, quod datur tm̃ ꝓ
rebus,quæ ſoli ſunt,& quia poſſeſſorium dicitur reſpectiue ad pe
titorium.Et petitorium nõ datur ad liberam perſonam,ergo nec
poſſeſſorium,l.cum hæredes,§.fi.ĩ.eo.Aut penſio eſt ſolita pręſta
ri reſpectu alicuius rei immobilis, & tunc competit interdictum
vnde vi, quia acceſſorie datur etiam ad res mobiles, vt l.j.§.illud,
& §.ſi fundus,ĩ.de vi,& vi arma.Et ita diſtinguit Pan.in c.perue-
nit,de ceſib.Et ſimilem diſtinctionem facit Bar. in l.fi.ĩ. quorum
bono.Et late tradit Ang.Inſtitu.de interdi.in prin.col.2.& ſeq.ſe
quitur Lud. Ro.conſi.311.in caſu propoſitæ conſultationis,in 3.
dubio.& Pan.in conſi.23.in j.dubio,lib.2.& Deci. conſi.136.In
cauſa reuerendi.& ita debes declarare tex.in c.quærelam,de elec.
Circa dicta Bar.aduerte ad plura.In primis in quantum Bar.con-
cludit,creditori competere cõditionẽ certi,iuxta tex.in l.& ideo.
17 §.neratius,ff.de condi.fur.Adde,ꝙ ei†etiam competunt vtilia re-
media,quæ competunt debitori,l.nomen,C.quæ res pign.oblig.
poſſunt.docet Bart.in l.rem alienam,col.pen.ff.de pig.act. Cy.&
Saly.in l.cũ res, C.ſi alie.res pig.data ſit.& d.Iaſ.Inſti.de act.§.itẽ
Seruiana,col.14.Item in quantum Bar.dicit triticariam,& cæte-
ras conditiones non competere poſſeſſori, niſi contra eum , ad
quem peruenit poſſeſſio cum vitio.Contrarium tenet Bart.in l.ſi
coloni, C.de agri.& cenſi.lib.11.dicens,ꝙ etiam cõpetit ſibi tri-
ticaria contra poſſeſſorem cum tit.& bona fi.d. Alex.dicit verius
eſſe,quod vult Barto.hic,quod mihi placet,quia tex.in l.j.& 2.de
trit.loquuntur in fure & raptore.Tertio,in quantum Bart.vult,ꝙ
cõdictio indebiti ad recuperandam poſ. non competat niſi con-
tra eum, qui ſcienter recipit indebitum. iſtud eſt diligenter notã
dnm ſi verum ſit · ſed ego puto falſum, per text.in d.l. indebiti,§.
pe.ſ.de cond.ind.& contrarium tenet ibi gl.in verbo, tuam feciſ-
18 ſem.†Quarto aduerte inquantum Bar.concludit actionem in fa
ctum vel officium iudicis competere commodatario vel depoſi-
tario ad recuperandam tenutam , ſiue detentationem,a qua ceci-
derunt,iuxta glo.in l.& non tantum,ff.de peti.hære.& in l.Aqui
lius Regulas,in fi.ff.de dona. vbi Bart. atteſtatur alias feciſſe ma-
gnum feſtum de illa gl.per quam ipſe Bar.in l.cotem, §.qui maxi
mos,in 6.q. ſ. de publi.dicit, publicanis ſuccurri officio iudicis ꝯ
ſpoliantes eos facultate percipiendi gabellas, & per illam gl.Bal.
19 in l.ædem,col.2.C.loc.decidit,colono competere†officium iudi
cis contra dominum,qui de facto eum expellit a re conducta,cui
etiam competit contra dominum actio locati & conducti ad in-
tereſſe,ſecundum glo.in l.ſi de fundo,C.loca. Et ſi colonus deii-
ciatur ab alio,quam a domino,poteſt compellere dñm vt ſibi ce
dat interdictum, vnde vi, contra extraneum, ſecundum Bald. in
d.l.ſi de fundo.Et dicit Bar.per illam gl.in d.l.Aquilius,ꝙ ſpolia-
20 tus vſu†aquę,quem habebat citra ius alicuis ſeruitutis,habet of-
ficium iudicis ad recuperandum vſum , eo ꝙ tunc ceſſat confeſ-
ſoria.ita dicit Barto.in l.de vſu,infra de var,& extraor.cogn.bene

probatur

probatur in illo tex.per quem ita decidit Spec.in tit.de offi. om.
21 om.iud.§.j.ver.item imploratur.† An aũt depositario,& cõmo datario,& similibus,competat remedium c.reintegranda,3.q.j. Istam q.format Soc.hic in 3.dubit.secundæ q.principalis,& cõ cludit competere,per tex.in d.c.reintegranda,in verbo, eiectis, & in verbo;vel res,quæ conueniunt etiam depositario,& similibus: quia de iure ciuili succurritur talib. personis ex æquitate per officium iudicis, vt dictum est s. ergo de iure cano.fundato in æquitate,c.qualiter,de pact.& c.dilecti,de iud.dẽt dari condi tio c.reintegranda.Et ita tenet Spec.in tit.de pet.& pos.§.j.ver. sed nunquid,& Bal.in l.ædem,col.2.C.loca.sequitur Ale. in addi.ad Bar.in d.l.si coloni,& ista videtur *communis* opin.In stricta tñ disputatione contraria opi. defendi põt per ea quæ dixi in c.
22 sæpe,de rest.spo. † Quinto aduerte in quantum Bart.vult, ꝙ ad possessionem rei mobilis recuperandam non datur aliquod interdictum, postea vult dari actionem in factum. Ista vñr repugnantia,cũ actio in factum sit subrogata loco interdictorũ, Insti.de interdict.§.fi.Sol. Bar. non loquitur de actione in factum subrogata loco interdictorum,sed loquit̃ de actione in factum, quæ oritur ex variis figuris causarum,quoties æquum est actionem dari,l.sancimus,C.de sacrosan.eccle. quadruplex enim est actio in factum,vt declarat gl.magistra,in d.§.fi. Sexto aduerte
23 † in quantum Bart. concludit ꝙ omnia remedia possessoria ad recuperandam possessionem rei mobilis competunt solum cõtra possessorem cum vitio. Adde quod ẽt interdictum vnde vi, pro recuperatione possessionis rei immobilis non datur,nisi cõtra spoliantem,vel spoliari mandantẽ, aut spoliationem ratam habentem,l.cum a te,§.fi.ꝟ.de vi,& vi arma.adeo ꝙ de iure ciuili nullum datur interdictum ꝯ successorem spoliatoris. Sed de iure canonico contra singularem successorẽ succedentem sciẽter in vitio datur remedium c.sæpe,de restit.spol. Quærit ergo Bar.nunquid cõtra possessorem cum titulo, & bona fide detur aliquod remedium pro possessione recuperanda? Ex cuius di-
24 ctis habetis duas conclusiones. † Prima conclusio, remedium c.reintegranda,3.q.j.nõ cõpetit ꝯ possessorẽ cum tit. bona fide. Idem concludit Bar.in l.manifestissimi,§.sed cum in secũda,C. de fur.sequuntur quam plures,quos refert hic D.Alex.qui eandem opi.amplexus est consulendo consi.118.In cã,& lite, col.j. & seq.li.11. Fundamentum stat super tex.l.siue autem, §. duobus,ff.de publi.act.Et ita tenendo non obstat tex.in d.c. reintegranda,quia respõ.multis modis.Primo,vt hic per Bar.ꝙ loquitur in possessore bonæfidei hñte causam immediatã ab auctore vitioso,ar.auct.malæfidei,C.de præscri.long.temp. Secundo
25 rñ.do.Ias.ꝙ † dispositio c.reintegranda,nõ hẽt locum, nisi pro recuperanda possessione rerum ecclesiæ,secũdum gl. & Pan. in c.cum ad sedem,de resti. spo.& sequuntur alij plures hic per eũ relati.col.1.Et ita etiam consuluit Pet de Anch.cons.310. Tres dñi magnifici,& Corn.consi.56.col.fi.lib.2.Cum igitur loquatur de possessione rerum ecclesiæ, non est facienda extensio ad possessionem rerum laicorum,quia dispositio dicti c. est exorbitans contra rigorem dictæ l.cũ a te,ergo restringenda,c.ea quæ, de reg.iur. Si istud verum sit,conclusio Bar.erit verissima. Sed contrarium ꝙ dispositio d.c.habeat etiam locum inter laicos,tenent Bar.Ang.Ro.& Alex.hic,& dicit Imo.in d.c.cum ad sedẽ, ꝙ istud *communiter* tenetur.Et subdit Alex. ꝙ ita ẽt practicatur, quia ratio c.fuit corrigere peccatum, ergo debet habere locum etiam inter laicos ſm Dy.in regula.possessor,de reg. iur. in 6.facit tex.in c.nouit,de iud.Nam lex fauore peccati euitandi extendenda est,etiam si sit correctoria,secundum Bart. in auct. sacramenta pub.ver.quæro an hæc aucten.C.si aduc.ven. & Panor. in c.ex tenore,qui fil.sint legi.& in c.quæsiuit, de diuor. Sed tu considera,ꝙ si ratio peccati fuit causa inductiua illius c.non debet remedium illius competere ꝯ possessorem cum titulo,& bona fide, quia in ea cessat ratio peccati. Et ex hoc corroboratur conclusio Bar.Soc.videns,ꝙ istud stringit pro Bar.contra suam sententiam & communem, rñ. ꝙ licẽt a principio ratio peccati non militet ꝯ bono.posses.tamen militant post litem contesta. postquam constiterit de iure agentis.Sed ista responsio nõ eneruat contrariam rationem,quia ad hoc vt possit aliquis conueniri,requiritur ꝙ sit nata actio antequàm conueniatur,vel saltem speretur nasci in ipsa litis contestatione, l.si Titius, ff. de verbo. oblig.Ratio aũt peccati,quæ facit condictionem c.reintegrãda, dari,non militat ꝯ Bono.posses.tpe,quo cõuenitur,nec tempore quo lis contestatur,nec in medio litis, sed demum publicatis attestationibus,ergo &c.Videtur ergo,ꝙ alia fuerit ratio d.c.videlicet fauor ecclesiarum,ergo non extendenda ad laicos, quibus non debetur tantus fauor,c.si quis presbyterorum, de reb. eccl.non alie.l.sunt personę,ff.de reli.& sumptib.fun.& sic non
26 habebit locum inter laicos. † Sed quia cõis opi.est in contrariũ vt cõsuluit Alex.in varijs cons.relatis hic per Ias.& Ang.sequitur consi.157.In q.prædict.& Soc.consi.266.col.7.lib.2.non esset in pract.insistendum super hac ratione.Ideo aliter respõ.potest ad d.c.reintegranda,ꝙ non est nouum remediũ, sed d. claratorium aliorum remediorum de iure ciui.vel canon. competentium,secundum Host.in d.c.cum ad sedem, & ibi Pan. col. 7.inducit duo stringentia pro hac parte,& ego induco tex. in c. j.3.q.1.vbi dicitur idem,quod in c.reintegranda,& tamen Papa subijcit,ꝙ legib.sunt omnia restituenda, si secundum leges nõ erit nouum remedium. Sed nec super ista responsione videtur insistendum, quia *communis* opinio est, ꝙ per dispositionem d. c.inducatur nouum remedium,secundum Bar.& communiter Doct.hic,& in d.c.cum ad sedem,& Alex.in dictis consilijs, & Soc.hic,qui affirmat istam esse communem.Ideo cõtra Bart.in
27 principali puncto,ꝙ remedium † d.c.etiam competat cõtra successorem cum titu.& bona fide,tenent *communiter* tam Canonistæ,q̃.Legistæ,vt attestatur Imo.& Alex.cons.91.col.fi.lib.5.Et dicit hic,ꝙ ita vidit contra Bar.practicari, & hanc etiam contra Bart.dicit communem Panor.in d.c.cum ad sedem,col. 7. & in c.si diligenti,col.5.de præscri.Et pro ista sententia Aret. inducit tex.in d.c.reintegranda,qui loquitur impersonaliter, & ꝯnr generaliter,l.si post,ff.sol.mat.Tu cõfirma per tex.in c.2.3.q.1. ibi, ab æmulis,& alijs quibuscunq;,& in c.cum ecclesia,3.q. 2. Sed defendendo Bar.potest responderi: ꝙ illa verba generalia, quibuscunq;,debent intelligi de quibuscunq; possessoribus malæfidei.Canonistæ pro hac sententia contra Bar. mouẽtur alia ratione,dicentes,ꝙ ex quo possessio actoris est antiquior, præsumitur ꝙ possessio rei sit clandestina,c.licet cãm, de proba. Sed ista ratio subuertitur ex pluribus. Primo confunditur per text. in d.§.si duobus,vbi antiquior possessor non auditur.Secundo quia titulus excludit vitium clãdestinitatis, l. clam possidere,in prin.s.eo. Tertio, quia allegans clandestinitatem tenetur eam probare,secundum Bar.in l.si de eo,§.fin.ꝟ.eo. Et tamen agens remedio c.reintegranda,non arctatur aliud probare q̃ antiquiorem possessionem,secũdum Pan.& alios in d. c.cum ad sedem. Tenendo tamen cõem,rñdendum est ad d.§.si duobus.dñ. Ale. rñdet dupliciter,sed prima solutio per ipsum reijcitur, & benẽ, quia est ꝯ illum §. Secunda responsio,ꝙ ibi constaret de non iure vtriusq;,& ideo in pari cã sit melior conditio possidentis, sed retorquetur, quia ea attenta si constet de aliquali iure possessoris,& sic de titulo,debet esse melior conditio ipsius,q̃ actoris,de cuius antiquiori possessione solum constet. Videtur ergo verior opinio Bart.quam si tenere volueris,lita dupliciter.Primo, vt non procedat,quando agitur ꝯ bonæfidei possessorem rei affectæ vitio reali, habentem causam immediatã a malæfidei possessore,arg.auct.malæfidei.C.de præscri.long. temp. Secundo intellige, vt non detur contra bonæfidei possessorem habentẽ titulum ab alio non domino, quia sicut hoc casu competit publiciana,d.§.si duobus, ita debet competere remedium c. reintegranda,secundum d.Alex.cons.71. Videtur,in fi.li.1. Sed quę
28 ritur, † an remedium dicti c.reintegranda, detur malæfidei possessori.In isto puncto Doct.variant.Lud.Ro.& Aret.hic,dom. Ant.in d.c.sæpe,Alex.cons.6.col.4.li.3.tenent competere, quia interdictum vnde vi, datur ẽt malæfidei possessori, c. in literis, de resti.spol.ergo multo magis debet dari remedium d. c.quod est pinguius.Contrarium tenet d. Alex. sibi contrarius consil. 93.lib.5.sequitur Soc.hic in quarta dubitatione 2.q.principalis per tex.in d.c.reintegranda,in verbo,substantias proprias, quæ verba non conueniunt malæfidei possessori, ergo nec dispositio l.4.§.toties,s.de dam.infe.Sed istud parum me mouet, quia hoc attento non ẽt dari deberet bonæfidei possessori, cuius res non est propria. Secundo, quia remedium d. c. æquiparatur remedio d.l.si coloni,secundum Inn.& alios *communiter* in d.c.sæpe.Sed remedium dictæ l.si coloni, non competit nisi bonæfidei possessori,vt ibi,in ver.bonæfi.possessori celeri remedio succurri oportet,ergo nec aliud. Potes rñdere, ꝙ argumentum ab æquiparatis non procedit,nisi probetur ꝙ sit facta æquiparatio in casu,de quo agitur,ſm gl.in l.oẽs dies,C.de fer.in verbo,apostolicæ.Tertio comprobari põt,quia remedium d. c.fuit inuentum causa euitandi peccatum,secundum d.Ant.de But.Si ergo conueniatur possessor violentus, poterit excipere contra actorem malæfidei possessorem,nihil dolosus doloso, &c. iuxta gl. in l.in arenam.C.de inoffi.testa.Ad istud potes respondere,vt di
29 xi in præceden.q. Retenta tamen hac opin.Senen.no. † cautelã ad excludendum agentem remedio d.c. vt excipias de malafide & probes: & in hoc remediũ d.c.erit debilius,q̃ interdictũ vnde vi,quod non excludit per exceptionẽ malæfidei, d. c.in literis.
30 In alio ẽt interdictũ vnde vi, videtur vtilius,quia a sententia † lata in foro ciuili super interdicto vnde vi,non appellatur,l.vnica C.si de momen.pos.fue.app. Et tñ poterit appellari a sententia lata super remedio d.c.reintegranda,quia est remedium iuris canonici,quo iure ab omni possessorio appellatur, c. significauerunt,vbi Abb.extra de testibus.Et in terminis decidit Pract. Papien.in forma libelli, in causa spoliatæ possessionis, in verbo, per vestram sentẽtiam.vbi dicit,quòd ista est veritas sicut Deus est,& quod ita vidit firmari per Bald.in quodam suo consi.dum legeret Papiæ,& ego reperi,ꝙ est cons.321.Ad euidentiam. lib. 3.sequitur Cor.consi.190.col.2.li.1.Et ista notabis, quia sunt vtilissima in practica. Secunda † conclusio colligitur ex dictis
31 Bart.

Bar. Ita mala fides auctoris nocet singulari successori, quoad Pu
blicianam, sicut nocet quoad præscriptionem, d. aucten. malæfi-
dei. Et sic Bar. vult, ꝙ actio Publiciana non competat emptori
bonæfidei habenti causam a malæfidei possessore. Istud sic pro-
bari videtur, cui non conceditur præscriptio, non conceditur
Publiciana, l. eum qui, in prin. ff. de Publi. Contrarium tenent
communiter Doc. tam Legistæ quàm Cano. In primis contrariũ
tenent cõiter Lud. Ro. Alex. & Mod. Bar. sibi contrarius, Bal. &
alij in d. l. eũ qui, §. prætor ait, per illũ tex. qui bñ probat in vers.
licèt illo callido consilio vendiderit. Et ꝯriũ tenent gl. & Can.
in c. abbate sane, in verb. dñij, de sent. & re iu. lib. 6. Et ita tenen-
do non obst. æquiparatio l. eũ qui, in prin. quia nihil ad rẽ facit.
Nam ille tex. in Publicia. non reperit̃ aliquo mõ correctus. Se-
cundo, ego habeo titulũ, & bonam fidẽ: sed possidens non hẽt
titulũ, ergo potẽtior eo sum, & mihi actio cõpetere dẽt. Præte-
rea p̃scriptio non impedit̃ pp malã fidẽ auctoris, sed differt̃ vsq;
ad 40. an. d. auc. malæfidei. ergo argui non põt ab æquiparatis,
ita rñdet Bal. in d. §. p̃tor ait. Itẽ rñ. ꝙ illa æquiparatio ꝓcedit af
firmatiue, nã latius Patet Publi. q̃ ꝯdõ vsucapiendi, quia vsuca-
pio vergit in p̃iudicium dñi, Publi. vero in p̃iudiciũ possessoris,
ſm Bal. in l. nihil, C. de vsuca. pro hær. & d. Alex. in d. l. j. §. per ser
32 uũ qui, s̃. eo. & Mod. hic. Intellige ꝯclõnẽ procedere, † qñ quis
emit bona fide rem vitio non affectã. secus si emit rẽ affectã vi-
tio reali, tũc sicut denegat̃ præscr. rei furtiuæ, ita denegat̃ Publi-
ciana, l. siue aũt, §. hæc actio, ff. de pub. Et ita debemus intellige-
re ꝯclõnẽ Bar. hic, q hoc mõ a ꝯrietate saluat̃, ſm d. Alex. hic. Et
in istis ter ĩs procedit arg. de p̃scriptione ad Publi. negatiue, & re
perio ꝙ d. Ias. in l. j. §. itẽ acquirimus, s̃. eo. aliter declarat arg. &
æquiparationem, vt vbi non hẽt locum p̃scriptio actu, & poten
tia, non hẽt locũ Publi. secus si præscr. possit locũ hr̃e, licèt actu
non hẽat, l. si seruus, ff. de Publi. quæ oĩa signabis pro intellu ti.
33 de Publi. Vltimo quærit Bar. Si † non hẽas aliquod remedium
possessoriũ, & sit necesse agere petitorio, qualr̃ poteris probare
dñium. Rñ. poteris probare per apprehensionẽ rei, & ꝙ illo tẽ-
pore erat in bonis nullius: quo probato erit probatum domi-
34 nium. Sed qũo † probabit̃ rẽ esse in nullius bonis. Rñ. Bar. qua-
tuor modis probari posse. Primus est in reb. quarũ qualitas ostẽ
dit eas non esse in bonis alicuius. In istis. n. ꝓbata app̃hensione
ꝓbatum est dñium, qa q̃ in nullius bonis sunt, occupãti ꝯcedun
tur, l. j. in prin. s̃. eo. l. 3. s̃. e. ti. j. Insti. de re. di. §. item lapilli. Sed ista
probatio non vr̃ cõcludens, quia stat sil̃, ꝙ apprehendat̃ fera be-
stia, vel gemma, aut lapillus, & tñ sint in bonis alicuius: vt si ap-
prehendatur fera bestia inclusa, vel gemma in capsa. ergo non
probat hoc esse, quod ab hoc contingat abesse, l. non hoc, C.
vnde legi. c. in præsentia, de proba. Ideo supple ad Bar. dummo-
do apprehendãtur similia in locis consuetis, videlicet lapilli in
35 littore maris, & feræ bestiæ in nemoribus. Et quid † si inuenia-
tur lapillus in montib. vtrum per apprehensionem efficiat̃ tuus
vr̃ ꝙ non, quia non est inuentus in littore maris. In contrarium
facit, quia ſm Philosophos poſe est lapillum nasci in montibus
Sol. si mons est in dñio alicuius, vr̃ ꝙ lapillus ibi generatus ad
eum spectet tanquam fructus fundi, l. diuortio, §. si vir in fuudo,
ff. sol. mat. Vel saltem exemplo thesauri sit partiendus inter in-
uentorem, & dominum montis, §. si thesaurus, Instit. de re. diui.
36 & l. vni. C. de thesau. lib. 10. subijcit Bar. ꝙ † in rebus, in quibus
ostenditur aliqua qualitas demonstratiua eas esse in bonis ali-
cuius, vt sunt domus, fundi, in quib. apparent signa culturæ, &
siſia, tunc non probatur dñium per solam apprehensionẽ. Ad-
uerte ad ista verba Bar. quia ex his inferri possunt plura. Primo
37 infertur, † ꝙ prædia erema, in quib. non apparent signa culturę
occupanti sunt concedenda, tanquam p̃sumãtur in nullius bo-
nis. ita hæc verba declarat Are. hic, qui ẽt ita ꝯsuluit cõsi. 15. Re-
ueren. pr̃, & domine. idem sentit Bar. in l. si duo, in fi. prin. inf. vti
possid. & Bald. in rub. de præscrip. Contrarium firmat Paul. de
Cast. & Soc. in l. j. in prin. s̃. eo. & Soc. cons. 127. lib. j. concluden
tes, ꝙ erema præsumuntur esse illius, qui est dominus territorij,
habita consideratione ad primam dñiorum distinctionem, de
qua in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu. Sed tu cõsidera, ꝙ hmõi prę-
sumptio non vr̃ iuridica, cum nihil obstet quominus post pri-
mam distinctionem dñiorum erema potuerint hr̃i pro dereli-
ctis, immo poſe est ꝙ quousque ab exordio fuerint neglecta, vt
probatur in l. j. C. de omni agro deser. lib. 11. Item stat simul, ꝙ
aliquis sit dñs territorij. i. iuris terrẽdi, l. pupillus, §. territorium,
ff. de verb. sign. & tñ non sit dñs proprietatum, l. oẽs prouincia-
rum, C. de ope. public. & ista notãda sunt in istis partibus, quia
38 hic casus sæpe occurrit. Secundo infertur, ꝙ † inueniens anuu-
lum in litore maris, vel bursam in nemore, non acquirit domi-
nium, quia rei qualitas ostendit ea esse in bonis alicuius, propte
rea non potest inuentor cum bona conscientia illa retinere, se-
cundum Bal. in l. j. in j. col. ff. de re. diui. & si ignoret dominum,
debet illa consignare episcopo, qui eroget pauperib. tex. in auc.
omnes peregrini, C. commu. de succes. & tradunt Host. & Ca-
no. in c. cum tu, de vsur, alioquin furtum facit, l. falsus. §. qui alie
num, inf. de fur. & ibi Bar. & tetigi. s̃. in vlt. no. & no. gl. in c. si qd
inuenisti. 14. q. 5. & in c. fi. & ibi late Pan. extra de fur. Tertio in-
39 ferri potest ad quæstionem † de falcone, quem rusticus accepit
cum sonalijs, & postea dedit carnes falsas, propter quas mortu'
est, vt teneatur domino de interitu, quia rei qualitas demonstra
bat falconẽ esse alicuius nobilis, & istud potuit rusticus cogno-
scere ex signis, l. Stigmata, C. de fab. lib. 11. Non. n. nascitur fal-
co cum sonalijs, & ita determinat Bar. in suo tract. de falco. Qđ
tñ limita, nisi ex alijs signis appareat falconem, & similia fuisse
habita pro derelictis. ita dicit gl. in d. l. falsus, §. si iactum, vbi exẽ
plificat in libro aperto iacto in mari. Et ita tenet Alex. in l. inter-
40 dum, §. quod ex naufrag. in j. no. j̃. eod. Secundus modus † pro-
bandi rem fore in nullius bonis, seu habitam pro derelicta, est,
vt probetur agrum fuisse tẽpore apprehensionis incultum. Itẽ
tributarium. Item ꝙ postea posſedisti per biennium, illum cul-
tiuando. Istis tribus probatis erit probatum agrum fuisse habi-
tum pro derelicto, & ꝯñr erit probatũ dominium, l. qui agros,
C. de omni agr. deser. lib. 11. Subdit Bar. ꝙ iste modus est notan
dus a Perusinis, quorum prædia faciunt tributum Cõitati. Tu
circa ista dicta aduerte tria. Primo, Bar. non videtur bene loqui,
dum dicit, ꝙ talia prædia conceduntur occupanti tanquam prę
sumantur habita pro derelictis. Istud non videtur verum, quia
conceduntur cultiuanti, non quia sint habita pro derelictis, sed
quia præscripsit spatio biennij. Et ista præscriptio irregularis in
uenta fuit fauore fisci, vt inueniãtur qui tributa persoluant, nõ
aũt ꝙ præsumantur prædia derelicta. Et ideo si dominus solue-
ret tributa, non præscriberentur spatio bennij, secundum Bald.
in c. j. de p̃sc. Item talis p̃scriptio concessa legitur fauore culturę
& ideo si occupator non festinanter cultiuat, non p̃scribit spa-
tio biennij, vt ibi cantat litera. Item ꝯrium videtur velle Bart. in
d. l. qui agros, ibi dicens, ꝙ aliud est deferere culturam, aliud de-
relinquere agrum. Secundo aduerte in quantum vult Bar. ꝙ di
spositio d. l. qui agros, procedat etiam in agris Perusinis facien-
tibus tributum Cõitati, ꝯrium tenent Ang. & Imo. in l. si de eo,
§. j. j̃. eo. quia speciale est fauore fisci, cui tributa debentur, ergo
non est facienda extensio ad ciuitates, q̃ fiscum non habent, sed
loco priuatorum habent, l. eum qui vectigal. j̃. de ver. sign. Ad il
lud respondet d. Ias. ꝙ ciuitas Perusina habet fiscum, cum sit li-
bera, & nemini subdita, secundum Bar. qui istud scire debuit, cũ
esset origine Perusinus. Ita dicit Bar. in l. neq; Dorotheum, C.
de Decur. lib. 10. & in l. fin. j̃. ne quid in loco sacro. hodie tamen
aut ecclesiæ, aut tyranno subijcitur. Tertio aduerte, ꝙ tex. in d. l.
qui agros, vr̃ correctus, quia concedit præscriptionem cum ma-
la fide, quæ hodie prohibetur. c. si. de p̃scr. reg. possessor, de reg.
iur. in 6. an autem verum sit, scripsi in tract. de pest. lib. 3. in 6. re-
medio præseruatiuo, vers. sed iterum ad agrorum culturam re-
41 uertamur. Tertius modus est † probare apprehensionẽ per pro-
clamata, ꝙ si quis prętenderet rem suam esse, compareret in cer
tis terminis, quibus elapsis si nemo compareat, præsumitur res
habita pro derelicta, arg. l. locorum. C. de omni ag. deser. lib. 11.
sed ibi est speciale fauore fisci, & tributorum. adducit etiã Bart.
tex. in l. si eo tempore, C. de remis. pig. quæ minus facit, quia ibi
non agitur de omnimoda exclusione contumacis, cum sibi sit
salua actio personalis cõtra debitorem. allegatur etiam pro isto
modo probandi decisio Bal. in l. si vacantia, de bon. vac. lib. 10.
C. quæ etiam non seruit, quia loquitur in casu speciali fauore
fisci. facit etiam gl. in l. prætoris, in prin. s̃. de dam. infec. Iste mo-
dus damnatur per Imo. Are. & Ludo. Rom. hic, & Ang. in d. l. si
42 de eo. §. j. j̃. e. pluribus modis. Primo, quia † proclamata non no
cent absentibus, & pupillis ſm gl. in d. l. si eo tp̃e, & probatur in
l. fi. j̃. de decre. ab ordi. facien. & in c. cum in tua, qui matr. accus.
pos. ergo probatio per proclamata non concludit per necesse,
cum possit esse dñs rei pupillus, vel absens. Tu defende Bart. &
dicas, ꝙ probatio concludit alio non probato. Nam allegans ab
sentiam tenetur illam probare, secũdum gl. in rub. ff. in ius voc.
vt eant. & j̃. dicam. Silr̃ allegans se pupillum, tenetur probare,
secundum Bar. in l. de ætate, ff. de min. & in l. nam & postea, §. si
minor, ff. de iureiu. Secundo mouẽtur ꝯ Bar. quia vox preconis
paucis innotescit, auct. qui semel, C. quomodo, & quando iud.
Ad istud rñdet d. Alex. ꝙ facta proclamatione schedula solet af
figi in albo prętoris, qua affixione mediãte multis innotescit, l.
sed si pupillus, §. proscribere, ff. de inst. act. Tertio dñt ꝯ Bar. face
re quia nemo cogit̃ agere, tot. ti. C. vt ne. inui. agere vel acc. cog.
ergo nemo cogi poterit per proclamata venire ad iudicium, &
fidem facere de dominio suo. Ad istud rñdet d. Ias. ꝙ ex causa
quis potest compelli agere secundum Spec. in tit. de emp. & vẽ.
§. nunc dicẽdum, in fi. In casu isto dicit subesse causam, ne dñia
rerum sint in incerto, l. j. j̃. de vsuc. quæ causa mihi lt̃ima non vr̃,
quia prouisum est per ius commune mediante præscriptionis
remedio, ne dñia sint in incerto. Et ideo sicut iudex non potest
facere, ꝙ minori tp̃e quam sit a lege statutum, pręscribatur res
alterius secundum Bar. in l. 2. j̃. de re iud. Ita non debet posse fa
cere indirectè per proclamata. reg. cũ quid vna via, de reg. iur. in
6. Cæterum aduerte, ꝙ Bar. vr̃ ꝯriari his, quę dicit in l. nam, & si
fur. in fi. s̃. si cer. pet. in l. si duo, in fi. j̃. vti possi. & in l. rem alienã
ff. de

ff.de pigno.actio. Sed tu vide concordiam adductam per Socy. in l.j.in prin.col.3.s.e. Vel aliter respondeas, ꝙ Bar. ibi loquitur quã tum ad præsumptionem, & quantum ad transferendum onus ꝓbandi in aduersarium: hic vero dicit necessaria proclamata, ad ex clusionem totalem veri dominii. Vltimo considera, ꝙ Bart. vult
43 esse necessaria bina proclamata cum assignatione duorum terminorum, quia loquitur in plurali numero, l. vbi numerus, ff. de testi. Quod facit pro doctr. Ang. in §. si quis autem non implens, in Auth. de hęred. & falcid. vbi concludit, ꝙ quando agitur de priuatione iuris alicuius, semper requiritur bina munitio. quam decisionem multum commendat d. Alex. consi. 108. ad fi. viso, lib. j. ꝗ etiam multum exornat d. Ias. hic & ante eum Fel. in c. ex literis, col. 6. ver. fallit nono, de consti. & in c. cum causa col. fi. de off.
44 dele. Deniq; intelligas conclusionem Bar. procedere, †vbi dominus est incertus. Sed si esset certus sola proclamata non ei nocerent. Nam vbi est certus aduersarius requiritur specialis citatio, nec sufficit generalis per edicta, ſm Barto. in extrauag. ad repri. in verbo per edicta. & Bal. in l. si curatoris, C. de iu. deli. De quo late
45 traditur per Fel. in c.2. col.5. de const. Vltra Bar. & alius est probandi modus, videlicet vt probetur possessio tanti temporis, ꝙ sufficiat ad vsucapionem rerum mobilium, quod est tempus trienii, Insti. de vsucap. in prin. Qua probata erit probatum dominiũ directum, quod acquiritur per vsucapionem, ſm gl. in l. traditionibus, C. de pact. Vel ꝙ sufficiat ad pr̃scriptionem, quod est decennium inter præsentes, & vicennium inter absentes, C. de præscr. long. temp. per totum. Sed hoc casu opus erit vltra possessionem probare titulum, vt in l. j. & per totum, C. eod. titu. no. Vel si non
46 †habes titulum, probare debes possessionem tanti tẽporis, quod sufficiat ad præscriptionem lõgissimam 30. vel. 40. ann. Nam per talem præscriptionem acquiritur dñium vtile ſm gl. in auct. nisi tricenale, C. de bon. ma. Hinc dicit Bart. in l. ad probationem, C.
47 loca. ꝙ licet ex locatione non probetur dñium, † tñ ex locatione & perceptione pensionis lõgo tpe solutæ per colonũ probatur dñium, quod ex præscriptione causatur. sequitur d. Alex. cons. 12. viso processu, lib. 4. Pro quo est tex. in c. cũ cõtingat, de deci. & ibi
48 no. Pan. in j. no. Sir† ex diutina perceptione pensionis probatur directũ dñium ꝯ emphyteutã soluẽtẽ, & vtile dñium ꝯ recipiẽtẽ, ſm Spe. tit. de loca. & emphy. §. nunc aliqua, ver. 142. Sequuntur Imo. & Ang. in l. qui in aliena, in prin. ff. de acq. hær. & Fely. in c.
49 cũ Bertoldus, col. pen. de re iud. Sed hic† Suboritur dubitatio, an ex possessione decẽ annorũ iuncto ti. sit probata præscriptio, etiã ꝙ non fuerit probata præsentia dñi? Ang. in l. emptor, C. de præscriptio. lon. tẽp. rñdet ꝙ sic, quia præsumit pñtia nisi probet absentia, vt dixi s. sequit d. Alex. consi. 88. Eximie dñe vicarie, lib. 2. Sed an probanda sit bona fides, vt dicatur sufficiẽter ꝓbata præscriptio? Rñdeo. ꝙ præsumitur bona fides, ſm gl. in l. 2. C. si quis rem mino. esse igno. docet Bar. in l. Celsus, col. pe. ꝗ. de vsucap. traditur per Alex. consi. 35. viso processu, lib. 4. de quo late scripsi in c. cum ecclesia Sutrina, col. 22. de cau. poss. & proprie. Ex his infer
50 tur, †ꝙ probata possessione immemorabili erit ꝓbatum dñium, quia talis possessio habet vim tituli, l. ex hoc iure, §. ductus aquę, ꝗ. de aqua quot. & æsti. per quem cõcludit Bald. in l. tradõnibus, col. antepe. C. de pact. Et sic videas, ꝙ ꝓbatio hmõi vr̃ superflua, cum ex possessione 30. vel. 40. anno. probetur etiam dñium, vt iã dictũ est, respõdetur, ꝙ imo est vtilissima, quia ex possessione immemorabili probatur dominium directum: ex altera possessione minoris temporis probatur vtile, ſm Bald. in loco præalleg. &
51 d. Ias. post. Ioan. Fab. Insti. de actio. §. omnium, col. 11. † Ex possessione autem sola per tempus non sufficiens ad præscriptionem non probatur dominium, l. cum res, C. de proba. c. fi. de cãu. poss. & propric. tradit Bar. in l. rem alienam, ff. de pig. actio. Quod verũ est, etiam si probetur ꝙ res tenebatur & possidebatur pro sua, & tanquam sua, ſm Inno. in c. illud, de pręsump. & Bar. in l. j. in fi. ꝗ. pro suo. Alex. consi. 134. In causa & lite, col. 2. lib. 2. Imo etiam verum est, si probetur ꝙ possessor publice tenebatur & reputabatur dominus, secundum Dominos de Rot. decis. 330. in nouis. ꝗ sequitur Pan. in cap. cum ad sedem, colum. 6. de resti. spolia. & So
52 ci. consi. 112. viso processu, col. fi. lib. 4. Quod intellige. †si de dominio agatur principaliter, secus si incidenter, tunc ex sola possessione probatur dominium, secundum Barto. in l. quidam in suo. per illum tex. ff. de condi. insti. & in l. sicuti, §. si quæratur, ff. si serui. vendi. & Pan. in d. c. cum ad sedem, & Bald. in d. l. cum res, & in l. non ignorat, C. qui accu. non pos. & Aret. consi. 154. Consultatio proposita. Vnde licet ex sola locatione non probetur dominium, de quo ptincipaliter disputatur, d. l. ad probotionem, C. lo-
53 ca. c. inter dilectos, de fide instru. Tamen ex† locatione & perceptione pensionis probatur dominium, de quo incidenter quæritur, secundum Bar. in l. non ab re, col. 2. ver. viso qualiter, C. vnde vi. & do. Alex. consi. 10. uiso processu, lib. 4. Hinc est, si statutum disponat ꝙ pro dammo dato credendum sit iuramento domini, tunc credendum est iuramento possessoris, quia hoc casu quæritur incidenter de dominio, ergo debet præsumi ex possessione, secundum domin. Alexand. in rub. s. de no. op. nun. colum. 6. In-
54 tellige tñ, †. si talis præsumptio allegetur. Alioquin nõ potest iudex super ea se fundare, ſm Bar. in d. l. rem alienam, colum. 3. Bal. in l. etiam, col. 2. C. de execu. rei iud. Ias. in l. non hoc, ad fi. C. vnde legiti. Alex. consi. 94. In causa, colum. pe. lib. 2. Quod etiam in
55 tellige †. in possessione de præsenti, ex illa bene præsumitur dominium, de quo agitur incidenter, secus ex possessione de præterito, l. & quæ nondum, §. quod dicitur, ff. de pig. Sal. post Bar. in d. l. cum res, C. de proba. Vide etiam ad præmissa Bald. consi. 486. quidam dominus, lib. 1. Alius modus est per famam. Nã
56 †fama publica probat dominium, secundum gl. in l. at qui natura, §. cum me absente, ff. de neg. ge. & in capit. j. de præscrip. lib. 6. Istud de plano recipitur quantum ad probandum dominium antiquissimum, de quo non habeatur memoria hominis, secundum Ang. & Pau. de Cast. in d. §. cum me absente, Cy. & alios in l. si quidem, C. sol. mat. Bal. & Sal. in l. cum super, C. de rei vend. Inn. in c. veniens, & in c. quid per nouale, de verb. sig. Alex. consi. 4. videtur, col. 6. lib. 2. consi. 1. ad fi. lib. 4. consi. 15. visis. colum. j. lib. 5. Aret. consi. 37. sequendo ordinem. And. Sic. consil. 6. col. 5. consi. 13. col. antep. lib. 2. consi. 16. col. 6. consi. 17. colum. 3. cõsi. 37. columna 6. lib. 3. consi. 28. col. 4. consi. 43. col. j. consi. 55. lib. 4. Sed
57 † aliqua dubitatio est, an si agatur de probãdo dominio ann. 40. sufficiat sola fama. d. Ant. de But. in c. veniens, j. de testib. respondet ꝙ sic, sed d. Alex. in d. consi. 15. dubitat, & bene, quia ꝯrium verius est & *communiter* tenetur secũdũ Are. in d. c. veniens, col. fi. & ꝯrium tenent Bal. & Sal. in l. proprietatis, C. de proba. Item ista conclusio vera est, si agatur de probatione dominij pręteriti.
58 Sed dubium est, an ex ea †inferatur probatio dominij de præsenti, vt est regulare, l. siue possidetis, C. de proba. docent gl. Pan. & alij in d. c. cum ad sedem. In hoc puncto Docto. variant, Pan. in d. c. veniens, tenet ꝙ non probetur dominiũ de præsentt. idem tenet Corne. consi. 24. licet in themate, col. 2. lib. 4. & ꝯsi. 130. eleganter, col. 2. eo lib. Motus, quia duo specialia non debent ad idem concurrere, l. j. C. de do. promis. non debet ergo fama hoc casu probare, quia sic concurrent duo specialia. Primum ꝙ fama quæ regulariter non probat, sed alias probationes coadiuuat, l. 3. §. eiusdem, ff. de testib. probaret dominium de præterito. Secundum, quòd ex probatione de præterito infertur probatio de præsenti, quod etiam est speciale, quia talis probatio non concludit per necesse, prout concludere debet, l. neque natales, C. de prob. c. in præsentia, eo. titu. Contrariam opinionem tenet Aret. in d. c. veniens, & hanc dicit esse *communem* Dec. consi. 408. viso
59 consilio. †Ego pro concordia puto distinguendum. Aut præsens status rei repugnat famæ, & non credere solam famam probare dñium de pñti. ita procedat quod dicit Pan. in d. c. veniens. vbi vult ꝙ res pfana non ꝓbetur ꝑ solã famã, ꝙ olim fuerit ecclesiæ ꝯsecrata, & ꝯsequenter ꝙ spectet de præsenti ad ecclesiam, quia status rei profanæ ꝯdicit famæ, & ita voluit Corne. ꝯsi. 303. rem arduam, col. v. li. iij. Aut præsens status rei non repugnat, & tunc aut fama est gñalis in loco, & tũc probat dñium ẽt de pñti, quia talis vniuersalis fama inducit notorium, & in istis terminis loqtur gl. in d. §. cum me absente. Et ideo in vniuersalibus dñijs Regum & Comitum, & in territorijs cõitatũ, & in dñijs ꝑdiorũ eorum, qui fuerunt expulsi ꝑꝑ factiones, fama plene probat secundum Bal. & Sal. in d. l. proprietatis. Aut fama non est gñalis in hoc, & tunc non vr̃ sola probare, secundum Bal. in l. ꝯueticula, C. de epi. & cle. nisi cum ea ꝯcurrat aliud indiciũ, puta, aliquod instrm̃ antiquum enũciatiuum dñij, vt tradit in proposito Soc. in ꝯs. 40. In cã, col. 2. li. j. vel catastrũ, siue æstimũ, vt ꝑ Arc. in d. cons. 37. vel si cum fama ꝯcurrat possessio de præsenti, & in istis termi
60 nis procedat opin. Dec. & communis. Alios modos † probandi habetis in d. l. cum res, & in c. cum causam, de test. Habetis etiã modum probandi per recognitiones, quem ponit Bar. in l. si aliquam. ꝗ. eo. quam vobis interpretandum duxi.

SVMMARIVM.

1 *Respectu solius possessionis potest res mea a me conduci, precario rogari, emi, & stipulari.*
2 *Emptio rei suæ scienter, aut ignoranter facta, non valet. Limitatur septem modis vsque ad num. 8. exclusiue.*
3 *Emptio possessionis rei suæ existentis penes venditorem valet, emptio vero proprietatis nequaquam.*
4 *Emptio possessionis rei suæ, an valeat si auocari possit a possessore aliquo remedio possessorio.*
5 *Possessio empta si a domino euincatur, an venditor teneatur de euictione.*
6 *Emptio rei communis etiam pro parte emptoris emi potest*
7 *Emptoris res de iure speciali, & nõ cõi emi põt per eum, exemplifica vt ibi.*
8 *Stipulari an mihi liceat, rem meam mihi dari, vel tradi.*
9 *Precario posidere ab alio rem meam quo ad possessionem possum, licet nõ quo ad proprietatem.*
10 *Conducere rem meam licet respectu proprietatis nõ possim, respecu tamen possessionis potero.*
11 *Quæstionibus pluribus propositis, sat est respondere vni, si ex illius responsio no colligi possit resolutio aliarum.*
12 *Conductor rei suæ ignorãs se possessorem, & dominum, an perdat possessionẽ cõducendo. Itẽ quid si sciebat se possessorẽ, & ignorabat se dñm. & nu. 30.*
13 *Conductor rei suæ ignorans se posidere, an perdat dominium.*

14 *Conductor si sciebat se dominum, ignorabat autem se possidere, an per dominium.*
15 *Conductio facta ab eo, qui ignorat se possidere, an valeat.*
16 *Dominium an perdam, si ego scienter conduco rem meam a te tãquam tuam, tandem concludit q non, nu. 18.*
17 *Donandi animus non præsumitur, si res ut tua tibi sine expressione causæ restituatur, & ita limitatur regula iuris, cuius per errorem, vt loquatur quãdo causa fuit expressa, ut ibi.*
19 *Conducens scienter rem suam, tanquam tuam, an perdat possessionem; communis quod sic, latissime tamen de veritate disputatur.*
20 *Intellectus l.eĩ, a quo, ff. de vsucap.*
21 *Intellectus l.si quis ante, §.fi.ff.de preca.*
22 *Possessio conducentis rem suam, vt tuam, an acquiratur locatori, communis quòd sic: contrarium tamen attentatur bona ratione.*
23 *Vtilitas, quæ resultat, quod possessio perdatur, & alteri non acquiratur.*
Item quæ vtilitas sit, quod perdatur, plures ibidem traduntur.
24 *Conductio an valeat, quando rem meam vti tuam scienter conduco.*
25 *Q̃no cognoscatur, quod rem meam, quasi meam, aut quasi tuam cõduxerim.*
Conducere semper credam rem meam, ut tuam, nisi in conductione affirmem rem esse meam. ibidem.
26 *Conducens rem suam vt suam, an perdat dominium, quod non: de veritate tamen ibi late. limita nu. 28.*
27 *Fictiones duæ, aut duæ specialitates, an & quando concurrant. & nu. 33.*
29 *Conducendo rem meam vt meam, an perdam possessionem, communis est, quod sic. amplia nu. 31.*
32 *Conductio rei suæ vt suæ, an valeat.*
34 *Recipiens in emphyteusim ab ecclesia rem suam, vt non suam, sed vt rem ecclesiæ, non censetur donare ecclesiæ directum dominium, & sic non valet contractus emphyteuticus.*
35 *Recipiens in emphiteusim ab ecclesia rem suam, ut suam, censetur illi donare directum dominium.*
36 *Lex fi.C.de sacros.eccl. ampliatur procedere etiam in donatione præsumpta, ut ex ea etiam transferat dominium in ecclesiam.*
37 *Dominium rei suæ an perdat is, qui rem suam tanqnam procurator & procuratorio nomine Titij, alicui locauerit.*
38 *Dominium an probetur per instrumentum recognitionis, uel emphyteusis in fauorem concedentis, contra recognoscentem. latè distin. nu. 39.*
39 *Dominium directum probatur per recognitionem domino agente personali ad censum præstari solitum, nec tunc licet recognoscenti quæstionem dominij referre domino.*
40 *Dominium non probatur per recognitionem, quando agitur ratione reali cõtra tertium possessorem.*
41 *Inuestitura non probat dominium contra tertium possessorem.*
Inuestitura plus iuris tribuit inuestienti, quàm simplex recognitio.
42 *Recognitio quibus casibus operatur probationem dominij contra recognoscentem, in eisdem casibus operatur contra tertium possessorem habentem causam a recognoscente.*
43 *Conductio rei suæ a se possessæ an ualeat respectu possessionis. quod sic.*
44 *Conductionem factam ex respectu solius possessionis, an uero respectu proprietatis, qualiter dignoscatur.*
45 *Conductor quis dicatur respectu proprietatis, & quis respectu possessionis & sic quid sibi uelint hæc uerba, respectu proprietatis, & respectu poss.*
46 *Emphyteuta uendens rem emphyteutico iure, non tenetur de euictione respectu directi dominij, ex quo infertur, ut ibi.*
47 *Emptor si simulate permutauit rem allodialem, & francam cum emphyteutica, fraudaret directum dominium iure retinendi, utrum detecta simulatione, emphyteuta uenditor teneatur de euictione.*
48 *Conductio an ualeat si possessor non dominus conducat rem ab alio.*
49 *Conductio an ualeat si conductor credat rem esse suam, quæ tamen uere est locatoris.*
50 *Socius an possit rem communem etiam pro parte sua conducere.*
51 *Conductor an teneatur ad pensionem in casibus, in quibus conductio rei suæ non ualet.*
52 *Conductor an teneatur dimittere possessionem locatori agenti remedio l.si quis conductionis, C.locati. in casibus, in quibus conductio rei suæ ualet.*

SI aliquam rem, Exorditur Barto. quod hæc lex est ita difficilis, sicut alia, quæ sit in mundo, sed in l. qui rem, C. loca. dicit quòd materia huius l. est de difficilioribus, quæ sit in ff. nouo. Est etiam vtilis, & nobis præstat intelligentiam multorum iurium. Diuiduntur secundum Bart. in duas partes. In prima ponuntur dubitationes resultantes ex conductione facta per dominum, & possessorem rei conductæ. In secunda proponuntur dubitationes resultantes ex conductione facta per dominum rei conductę non possidentem. Et ex tot dubitationibus Iureconsultus respondet vni soli. Secunda ibi, & si sciens. Vel diuiditur in tres, secundũ Ang. In prima poniur consultatio generalis & incerta. In secunda Iureconsultus incertam consultationem clarificat, distinguendo eam in plures species. In tertia quæsito respondet. Secũda ibi, multum refert. Tertia ibi, nam si. Et hanc diuisionem approbat vtraque Imo. Breuiter hoc dicit. Respectu solius possessionis potest res mea a me conduci, precario rogari, emi, & stipulari. Casus ad longum talis est, Domine
Tertulliane, fundum quem possidebam, conduxi a Titio, quæro
vtrum possessionẽ perdiderim? Respondet Tert. Tua consultatio
est nimis generalis, nec illi possum respondere, nisi aliter speci-
ficetur: habet enim duo principalia capita. Primum si ignora-
bas te possidere. Secundum, si sciebas. Circa primum, aut ignora
bas te esse possessorem, sciebas tamen te dominum, aut cõtra scie
bas te possessorem, & ignorabas te dñm, aut ignorabas vtrunq;.
Ex hac tua ignorantia causari possunt tria dubia. Primum, vtrum
perdideris possessionem. Secundum, an perdideris dominiũ. Ter
tium, an valeat conductio. Circa secundum caput, si sciebas, di-
stinguendũ est, an scienter rem a te possessam conduxeris a Titio
quasi suam, an vero quasi tuam. Primo casu, aut sciebas te possi-
dere, & credebas Titium esse dominum, aut sciebas te possesso-
rem & dominũ, nihilominus cõduxisti quasi suam. Et ex ista tua
scientia resultant tres dubitationes omni casu. Prima, an perdide
ris possessionẽ. Secunda, an etiã dñium. Tertia an valeat condu-
ctio. Et hucusque durat prima pars, secundũ Bar. Secundo casu,
q̃n conduxisti scienter rem tuam tanquam tuam, qui ponitur in
vers. & si sciens. Aut cõduxisti simpliciter, aut cõduxisti expresse
respectu proprietatis & possessionis, aut respectu ꝑprietatis tm̃,
aut respectu possessionis tm̃. Et omni casu resultãt præmissæ tres
dubõnes, videlicet an per talem conductionem perdatur dñiũ.
Item an possessio. Item an valeat conductio. Quid aũt iuris sit in
præmissis omnibus. Iurisconsultus non rñdet singulariter singu
lis, sed vni dubio duntaxat, videlicet vtrum valeat conductio q̃n
dñs, qui nõ possidebat, sciẽter ꝯduxit rẽ suã vti suam a possessore
respectu possessionis duntaxat. & in ver. nam & si. rñdet valere
cõductionem, secundum intellm̃ Bar. & cõem, secundum quem
volo cõsideres, q Iureconſ. rñdet extra propositum, quia interro
gatus a possessore, qui cõduxit rem quam possidebat, & ipse rñ-
det mihi, q si non possidebam, cõductio valet. Secundum vero
alium intellm̃ rñdet mihi, q valeat conductio etiã q ego sciẽter
ꝯduxerim rem meam tanq̃ meã a me possessam, quis aũt intells
verior sit, ĩ. patebit. Ego puto, q Iureconſ. omiserit respõdere ce-
teris dubõnibus, quia ex resolutione vnius per ipsum facta facilè
comprehendi potest resolutio cęterarũ, vt ĩ. demostrabo. Not.
2 primo regulam & vnam fall. † emptio rei suæ siue a sciente, siue
ab ignorante facta non valet. Ad idem tex. in l. suæ rei, ff. de con-
trahen. emp. & in l. cum res, & in l. si mater, C. eo. Ratio est, quia
quod est meum, nõ põt amplius fieri meũ, §. sic itaq;, Inst. de act.
c. inter dilectos, de fi. instr. vel quia illico a me ipso mihi ipsi euin-
citur, & illico euanescit hincinde obligatio, videlicet solutionis
pretij ex parte emptoris, & traditionis ex parte venditoris, vt de-
3 clarat gl. in d. l. cum res. Fallit primo respectu † proprietatis. Secũ-
do respectu possessionis existentis penes venditorem, nam tunc
valet emptio, vt hic, & l. si in emptione, §. suæ rei, ff. de contrahen.
4 emp. Circa hanc fallentiam dubitatur de pluribus. Primo † vtrũ
ꝑcedat etiam si dñs possit auocare possessionẽ ꝑ aliqđ remediũ
possessorium? videtur, q sic per tex. in l. fi. §. j. ĩ. de prec. vbi dicitur
q possum precario habere rem, quam a rogato possum auocare,
ergo etiam potero emere, quia emptio & p̃carium æquiparan-
tur, vt hic in tex. Secundò pro hac parte facit, quia possum stipu-
lari a fure rem meam mihi tradi, non tñ possum per condictio-
nem furtiuam & alia remedia possessoria rem auocare, l. scire de-
bemus, §. fi. ĩ. de verb. obli. Item, quia possum emere vexationem
litis, l. 3. de alien. iudi. mut. causa facta. supra traditur per Bar. in l. 2.
de rescin. vẽ. Sed in contrarium videtur tex. in d. l. si in emptione,
§. rei suæ, a ꝯ̃rio sensu. vbi dicitur, quòd valet emptio si venditor
in iudicio possessorio potior sit. & ita concludunt Bar. Bal. & Ra-
pha. Com. ibi, sequitur Are. hic. Ad tex. in d. l. fi. §. j. rñdetur, q lo-
quitur de auocatione rei per vẽdicationem, vel publicianam, nõ
de auocatione possessio. per remedia possessoria. placet, quia di-
cit rem auocare. Et aliud est res, aliud possessio rei, l. si duo, in fin.
vti pos. Ad tex. in d. l. scire debemus, §. fi. respondetur, q loquitur
de stiplone facta ex causa ꝯdõnis furtiuæ. Nos loquimur de sti-
pulatione ex alia causa, & de emptione, quæ præstat nouum titu-
lum. Ad vltimum rñdetur, q aliud est emere possessionem, aliud
5 vexationem litis. Secundo dubitatur, quid si a domino euinca-
tur possessio empta, an venditor tenebitur de euictione? Bart. in
d. §. rei suæ, videtur velle, q sic, dicens q venditor debet se præsta
re potiorem in possessione, sicut venditor pignoris debet se præ-
stare potiorem creditorem, l. j. C. cred. euict. pig. non debe. Sicut
etiam locator debet se præstare potiorem respectu possessionis,
vt per Bald. in l. j. colum. fin. versic. quarto quæro. C. de peric. &
com. rei ven. sed tu melius dicas, q euicta possessione non agitur
de euictione, sed actione ex empto, tanq̃ re nõ tradita, l. rõ. & ibi
gl. & Bar. in prin. ff. de act. em. Sed an valeat emptio rei suæ, si em
ptor sit dominus, & possessor, eo casu quo vẽditor poterat ab em
ptore possessionem auocari aliquo remedio possessorio? videtur
q sic, quia tñ debet operari dimissio, quantũ traditio, §. venditæ,
Insti. de rer. diui. super quo latius ĩ. instabimus. Secũdo intellige
6 in re tota propria, secus in re cõi, quia illa potest emi etiã pro par
te emptoris, l. quod si vna, in fi. ff. de in diem addi. l. qui negotia,
§. fi. ff. manda. Sed in ꝯ̃rium vr̃ casus in l. sed si cõi, ff. de ꝯ̃hen. em.
Nisi dixeris, q loquitur in ignorãte rẽ esse cõem, qđ vr̃ ostẽdere

aduersatiua, sed si cōis, referendo eā ad l. proximiorē. Cogitabis tamē, quia aliter multum obstat. Intellige tertio in emptione pura, secus in emptione condōnali, l. existimo, ff. de ɔ̄hen. emp. In-
7 tellige quarto in re emptoris † de iure communi, secus in re sua de iure speciali, vt in re legata, quę ante tradōnem est legatarii ex speciali priuilegio. ita limitat Aret. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 9. ꝭ. de verb. ob. Motus, qa sicut pro hñda re legata concurrit actio personalis & rei vēdicatio. l. j. C. cōmu. de leg. ita vr̄ ꝙ actio ex empto possit concurrere cum rei vendicatione. Et istam fallē. etiam in aliis terminis comprobat Dec. in l. neque pignus. ff. de de reg. iur. Intellige quinto, nisi sit dubium de causa, ꝑ quam di co rem meam, tunc potero ad cautelam emere ad conualidandā primam causam, iuxta no. per Pan. in c. post electionem, de concess. præb. in 3. no. & per Fel. in c. in nostra, col. 2. de rescr. Intellige sexto in emptione rei irreuocabiliter meæ, secus si sit mea reuocabiliter, l. apud Iulianum, §. si Titius, ff. de leg. j. l. in bello, §. si quis seruum, ff. de capti. & postli. reuer. Intellige septimo in emptione per me facta in venditore suo nomine vendente, secus si vendatur a iudice pro executione iudicati tunc, ego licitādo possem rē meam emere, l. j. & 2. C. si in cau. iud. pi. ca. sit. l. a diuo Pio, §. si post
8 ꝭ. de re iud. No. secūdo, † ꝙ licet non possim stipulari rem meam mihi dari, l. vbi antem, §. fi. ꝭ. de ve ver. ob. possum tamen stipulari mihi tradi, vt hic, & l. scire debemus, §. fi. de verb. ob. Itē possum stipulari rem meam mihi dari sub conditione, & valebit stipulatio, si tempore existentis conditionis mea esse desierit, l. si rem
9 meam, eo. tit. de ver. ob. No. tertio, ꝙ licet † non possim rem meā præcario nomine ab alio tenere respectu proprietatis, l. si de eo, §. fi. ꝭ. eo. Tamen possum respectu possessionis, vt hic concor. tex. in l. fi. §. j. ꝭ. de precar. vbi ampliatur, vt etiā possessor possit ab alio possidere præcario, eo ꝙ desinat ex prima causa possidere. Quar-
10 to no. † ꝙ licet non possim rem meam conducere respectu proprietatis, possum tamen respectu possessionis. Et hæc potest esse ratio, quare conductor non possit locatori referre qstionem do-
11 minii, l. si quis ɔ̄ductionis tit. C. loc. Vltimo no. ꝙ † propositis pluribus questionibus sat est vni respondere, si ex respōsione vnius faciliter colligi possit resolotio aliorum concor. tex. in c. pastoralis, §. quoniam, de rescri. vbi. Pan. col. 2. no. ꝙ responsurus pluribus argumētis recte incipit a solutione illius, ex qua infertur solutio reliquorum. Hinc est, ꝙ rñdens pluribus qōnibus vnica rñsione censetur oībus eodem modo rñdere, si rñsio sit oībus accōmodabilis, fm Ang. in §. hinc nobis, in Auct. de hær. & Fal. tradit per Fel. in c. causam quæ, col. 3. versi. clausula refertur, de resc. Gl.
12 j. diuiditur in duas partes. In j. quærit † an ignorās conducendo rē suam a se possessorem perdat possessionem? & respondet ꝙ non per tex. in l. si me in vacuam, ꝭ. eodem. & sequuntur Bart. & alii, quia possessio non perditur sine animo, l. 3. §. in amittenda, s. eo. ignorās āt nō hētanimū amittēdi, l. tres fratres, ff. de pac. l. mater decedens, ff. de inoff. test. cū vulga. & istud clarum est, si cōductor ignorabat se possessorem. & dñm. Sed an idē sit si sciebat se possessorem, & dñium? Vr̄ ꝙ hoc casu possessio perdatur, quia conductor volebat conducere, & in dubio creditur voluisse vtiliter conducere, l. 3. ff. de test. mil. Conductio autem non potest valere nisi in locatorem transeat possessio, l. si quis ante, s. eo. ergo conductor sciēs se possidere, in necessarium añs videtur voluisse trāsferre possessionem in locatorem, arg. l. illud, ff. de acq. hære. cum si. Sed adhuc respondendum est possessionem non perdi, quasi conductor noluerit a possessione discedere, nisi sub cōditione, si locator dominus esse. d. l. si me in vacuam, & quia conduxit rē. respectu proprietatis, credēs esse locatoris, & tūc in hoc errauit, qui error impedit consensum, l. si quis per errorem, ff. de iur. om. iud. Et istud est, quod vult Iuriscon. hic in fi. a cōtrario sensu, vbi vult ꝙ possessio non perdatur, quia animus rei conducendæ in
13 ignorante vtiliter non interuenit. Secundo quærit Bar. An † ignorans se possidere rem suam conducendo perdat dominium suū, quod ignorat? respondet non amitti per tex. in l. si quis vi, §. dñia, s. eo. q tex. pōt dupliciter induci, vt dixi in voce. Adde ꝙ pro ista ɔ̄clone est casus in l. qui rem, C. loca. & probatur ēt in tex. nr̄o in fi. quia in ignorāte rei cōducēdę animus vtilr nō interuenit. Sed
14 quod ignorās se possidere sciebat se dñm, an perdat dñiū? Alex. & alii rñdent, ēt non perdi, quia fictus titulus & ficta traditio non sufficiunt ad transferendum dominium, l. ei, a quo, ꝭ. tit. j. de quo ꝭ. dicam loco suo. Ego idem censeo, quia ignorans se possidere censetur rem conducere respectu hñdæ possessionis quam non credit habere, & ɔ̄ñr non cogitur tradere, ergo nec dñium trans-
15 ferre, l. traditionibus, C. de pac. Tertio quærit, vtrum † valet conductio facta ab eo, qui ignorabat se possidere? Respondet Bar. ꝙ non, qa si non perditur dominium, non valet conductio, vt hic in fi. sed quomodo huiusmondi ɔ̄ña probatur hic in fi. imo vr̄ ꝓbari ɔ̄rium, quia dr̄ hic, ꝙ valet conductio respectu possessionis, & tñ non perditur dñium. sed dicas, ꝙ si nō perditur dominium, bene sequitur ꝙ nō valet ɔ̄ductio respectu proprietatis. & si non perditur possessio, sequit ꝙ nō valeat ɔ̄ductio respectu possessionis, cū possidere, & ex ɔ̄ducto hr̄e sil vera esse nō possint, l. si quis ante, s. eo. nā colonus possidet dño, l. si colonus, ꝭ. eo. Si aūt ignorans sibi possidet, sequitur, ꝙ conductio nulla sit. Adde, ꝙ condu

ctio est ɔ̄ctus qui consensu perficit, l. j. ff. loca. l. cōsensu, ꝭ. de act. & obli. ergo si ignorās non consentiat, sequitur ꝙ conductio nō valet gl. in versi. vtrum, declarat hunc ver. & vtrum, vt referri debeat ad scientem, & sic ad primum membrū distinctionis huius legis, immo Bar. intelligit hunc ver. loqui in conducente rem suā a se possessam scienter. Et hic intellectus *communis* est, sed Iac. de Rauen. refert hunc ver. ad proximum membrum, & sic ad ignorantē, videlicet qñ ignorās cōduxit rem meam vt tunc videar cōduxisse tanq̄ tuā, qñ vero sciens, videar conduxisse tanq̄ meā, sequitur Imo. qui ꝓpea subaudit verbum, & ɔ̄ñr, vtrum quasi non meā, qd est qñ ignoro: an quasi meā, quod est qñ scio meā. Cui intellectui applaudit sequēs versi. Et si sciens meā, q refertur a primū caput. Et necessario differt a ver. ꝓcedent. ꝑ copulā, &, q̄ copulat diuersa, fm gl. in rub. ff. de iur. & fac. igno. Sed hunc intellm dānat Are. duplici rōne. Mihi ēt non placet, quia uerbū, & utrū. & uerbū, an, nihil ponunt, sed dubitatione tm̄ proponunt, l. an scriptus, ff. de bono. pos. fm tab. & l. utrum, ff. de pet. he. Et tñ attento hoc intellu Iac. deciderer, nō aūt proponeretur noua dubitatio, & subauditio Imo. subaudiētis uerbū, ɔ̄ñr stare nō pōt, qa uerbū principale orōnis, quod est uerbum, refert, nō excitaret dubium, sed determinaret ɔ̄ suam nām, l. multū interest, C. si qs alte. uel sibi. Alium intellectum accōmodat Are. ut in primo uer. ponatur dña, utrū ɔ̄ductor sciat se possidere, uel ignoret. in hoc uero uer. & utrū, ponat alia dña, utrū sciat se possidere, & ignoret se dñm, uel sciat utrunq;, & fm istum sensum uer. & si sciens, qui subsequitur, optime refertur ad proxima fm eum. Sed tu cōsidera qūo uer. & si sciens, possit adaptari ad proxima, nō quidē ur̄ adaptari ad casum, quo sciebat se possessorem, & ignorabat se dñm, quia non cōduxit ut suā, & minus ad casum quo sciebat se possessorē, quia in uer. & si sciens, præsupponitur ꝙ locator possidebat, & non ɔ̄ductor. teneas ergo fm cōem intellectum. Gl. in in uerbo, quasi non meam, diuiditur in 4. partes. In j. declarat tex. In 2. quærit & soluit. In 3. solutionem auget. In 4. format aliam quæstio. Secunda ibi, quo casu. Tertia ibi, & etiā. Quarta ibi, pos-
16 sessionem aūt. Pro expeditione istius gl. quęritur † primo, an ego qui scienter conduco a te rem meam tanq̄ tuam, dñiū perdam? gl. Bat. & alii *communiter* rñdent ꝙ non, quia tu locator non habuisti aīum quærendi, & licet ego habuissem aīum perdēdi, nō tñ sufficit animus meus, nisi cum mea uoluntate concurrat tua, l. si quis ui, §. dña, s. eo. Sed quar apparet, ꝙ tu non habueris aīum acquirendi) Rñdetur ex eo apparere, ꝙ tu uoluisti locare, cuius locatio nis nā non est mutare dnium, l. non solet, ff. loca. Adducit gl. aliā ratio. quia & si tu consentias acquirere, ego tñ tradēdo rem meā tanq̄ tuam non transferro in te dñium, l. 3. §. subtilius, ff. de condi. cau. da. cā non sequuta. Circa hanc rōnem aduerte ad plura. In primis non ur̄ ad propositum, nam ego conducens rem meam, non trado tibi, nec tu mihi, quia ut dixi, nā locationis non est tradere, d. l. non solet. Sol. ex parte mei conducentis conductio uim obtinet fictæ tradōnis, l. qui bona, l. interdum, §. fi. s. eo. l. quędam mulier, ff. de rei uen. Secundo aduerte, quia glo. non ur̄ bene adducere tex. in d. §. subtilius, quia ibi tradens ignorabat nummos esse suos, hic sciebat conductor rem cōductā esse suā. Videamus ergo. an ille tex. procedat in scienter tradente? gl. Bar. Imo. & alii *communiter* tenent, ꝙ sic. & in hoc Are. dicit glo. esse singularem. Sed d. Alex. dubitat, quia scienter tradens rem suam alteri uidetur donare, l. cuius per errorem, de reg. iur. Et in contrarium uidetur tex. in l. Iulianus, §. curator furiosi, ff. de cura. furio. per quem Bar. uidetur sibi contrarius in l. j. uer. tertio casu principali, ff. de offi. procu. Cęs. & ɔ̄ hanc conclu. glo. & cōem uidetur tex. a ɔ̄rio sensu, in d. l. si qui rem, C. loc. Pro resolutione tria uidenda sunt. Prima, an Bar. possit saluari a contrarietate? & ur̄ ꝙ sic, si intelligamus eum loqui secundum terminos l. allegatę per eum, prout in telligendus vr̄ iuxta doctr. ipsius Bar. in l. nō solum, §. si liberationis uerba, ff. de lib. leg. & in l. in ambiguo, ff. de reb. dub. Dicamus ergo Bar. in d. l. j. loqui in scienter tradente rem suam, nō tanq̄ rē recipientis, sed tanquam rem alterius tertii. In istis terminis procedit tex. in d. §. si curator. hic autem Bar. loquitur in scienter conducente rem suam tanq̄ rem locantis. Secundo uidēdum est, an dispositio d. §. subtilius, procedat in tradente tibi scienter rē suā ut tuam, do. Ale. & Aret. in effectu distinguunt: aut tu recipiens ignorans tradentem credete rem suam esse, & tunc procedit §. subtilius, quia non consentis acquirere tibi dominium, arg. l. absenti, ff. de dona. Aut tu sciebat tradentem scire rem suam esse, & tunc non procedit ille §. subtilius, quia tradens scienter indebitum, uidetur donare si recipiens etiam sciebat indebitum, l. cuius per errorem, ff. de reg. iur. quam ita declarat Bar. in l. j. ff. de dona. Sed ego crederm dispositionem d. §. subtilius, procedere etiam utroq; sciente, quia cum trado tibi nummos meos tanquā tuos, & tu recipis tanquā tuos nulla causa expressa, prout loquitur ille §. nec ego tradere, nec tu recipere uideris ex causa donōnis, tū
17 quia uideor restituere ut tuos de prætetito, † tum quia ubi res ut tua tibi restituitur absq; expressione causæ, non præsumitur animus donandi alio nō probato, fm Io. de Im. in l. a Titio, ff. de uer ob. & in c. si cautio, ubi Pan. de fi. instr. dicit esse *cōmunem* sñiam d. Alex. consi. 19. lib. 4. reiecta opin. Bar. in l. 2. §. circa, ff. de excep doli.

doli. Vnde non ob. regula l. cuius per errorem, quia loquitur qñ traditio fit, ex falsa causa expressa, quã partes p̃ sunt fingere verã, secus vbi nulla causa exprimit̃. Tertio videndum† est, vtrum
17 conclusio gl. & Bar. de iure subsistat. Doct. *communiter* tenent cũ glo. & Bar. ꝙ sciens conducendo rem suam vt tuã, nõ perdat dominium, pro qua d. Alex. mouetur, quia fictus titulus & ficta traditio resultantes ex conductione non sunt habiles ad transferendum dominium, l. ei a quo, ĵ. tit. j. Alia etiam ratione mihi placet huiusmodi sententia, quia contractus locationis & conductionis incipit a locatore, qui habet se per modum agentis in conductore recipiente l. 3. ff. loca. Bene facit doctr. Bart. in l. serui electione, ff. de leg. j. ergo ꝯctus iste debet regulari a principio principiante l. si procuratorem, ff. mand. l. j. §. si quis simpliciter, & §. si quis ita, ĵ. de ver. obli. Conductor ergo recipiens non potest ex cõductione transferre dominium in locatorẽ, qui nõ cogitur l. acquirere, tũ qa locat rem vt suã per prius, tum quia a princ ipio locationis non potuit rẽ locare vt donatã. Nam locator non põt pretendere vllo modo a principio acquisiuisse dñium, siue ignorabat rem esse ꝯductoris, siue sciebat cum scire non posset añ perfectũ ꝯctum conductorem hr̃e aĩm. donandi. Non ob. ꝙ soluens indebitum scienter videatur donare, quia soluens, qui habet se per modum agẽtis, a principio agit donare, in casu nr̃o locator a principio nõ
19 poterat agere, vt sibi acquireretur. Scd̃o quærit̃, †an scienter conducens rem suã tanq̃ tuã, perdat possessionẽ. gl. rñdet, ꝙ sic, arg. l. quod meo, §. eo. idẽ tenent Cy. Bal. Alb. Ang. & Sal. in l. qui rem, C. loca. post glo. ibi sequuntur Cy. & Dy. in l. ad probationẽ, C. eo. idẽ tenent Imo. Raph. Pau. Alex. & Mod. hic attestantes hanc esse *communem* sñiam ꝯ. Bar. Mouetur, quia solo aĩo perdit̃ possessio, d. l. si quis vi, §. differentia. ergo perditur p conductionẽ, per q̃ conductor animo desinit possidere, l. qui bona fide, & l. interdũ, §. fi. s̃. eo. Mouentur secundo per istum tex. sic inducendo. dicitur referre, vtrum ego sciens conducam rem meam vti tuam, an vti meam, ergo datur intelligi referre propter possessionem, de qua quæritur, vt vno casu perdatur, & altero non. Mouentur tertio p tex. in d. l. qui rem, a contrario sensu. Contrariam sñiam tenent Iac. de Are. & Bar. hic, sed fundm̃ Iac. nõ est verũ, fm̃ Bar. Sed vbi nos nõ q̃rimus utrũ transferat possessio in locatorẽ, ad quod tẽdit ar. Iac. Sed an amittat̃ per ꝯductorẽ, q̃ amitti põt et̃ ꝙ alteri non acquiratur, l. quod meo, §. si furioso, s̃. eo. Mouetur ergo Bar. alio fundamento. q non possidet, cõducẽdo rẽ suã a possessore, acquirit possessionẽ, l. ei a quo, ĵ. de vsuc. ergo fortius debet retinere, quia facilius retinet̃ possessio, q̃ acquirat̃, l. rẽ, quæ nobis, s̃. e. l. 3. iũcta l. licet, C. eo. Aduerte, quia ab isto fundamento pẽdet veritas huius difficilis q̃onis, & veritas fundamenti pẽdet ab intellũ d. l. ei a quo. Quã glo. pro se
20 allegat in d. l. qui rẽ. & quã Bar. pro se adducit. Inquiramus †ergo quis melius intelligat. Imo. Alex. & Aret. dicunt, ꝙ nihil facit pro Bar. quia loquit̃ in dño ignorãte, vt ꝯcludit ibi gl. in verb. locatione. Itẽ & si loqueret in sciẽte, non tñ ibi dr̃, ꝙ cõductori acquirit̃ possessio. Et si loquit̃ in ignorãte, imposs̃ est ꝙ sibi fuerit acquisita possessio, quæ sine aĩo non acquirit̃. l. 3. in prin. s̃. eo. d. Alex. pro certo p̃supponit, ꝙ ibi nulla fuerit acquisita possessio conductori, quia non sequit̃ ꝙ locator ibi perdiderit possessionẽ, & ꝙ ppea fuerit acquisita cõductori, d. §. si furioso. Stringe fortius, cõductio inuẽta ad perdẽdã possessionẽ, d. l. qui bona fide, non debet operari ꝯriũ effectũ, l. rem legatã, ff. de adi. leg. Are. sentiens præmissa rñdet, ꝙ dñs sciẽs rẽ esse suã ideo conducit vt ad eũ p̃ueniat possessio sine vitio, & ꝯñr vt possit eã retinere. Et si ꝯueniat̃ ad restitutionem actione locati, replicabit locationem fore nullam. Tu considera duo. Primo, ꝙ ista responsio non militat in dño sciente se possidere, & sic nihil facit ad cõclusionem nr̃am, quæ procedit in domino, & possessore scienter conducente. Secundo, quia in domino non possessore scienter conducente videtur valere cõductio, vt hic in ver. fi. Cuius contrarium dicitur in d. l. ei, a quo. Et si dixeris ꝙ text. noster loquitur in conductione respectu solius possessionis: respõdeo ꝙ si teneamus opin. Iaco. de Rauen. ꝙ conducens scienter rem suam censeatur conducere respectu solius possessionis, nullo modo poterit saluari opin. Bar. de quo articulo, ĵ. dicemus. Sed posito, ꝙ intelligatur respectu p̃prietaris, & sic conductio non valet, non tamen acquiritur possessio dño conducenti, vt possit illam retinere, cum ad illam restituendam etiam hoc casu teneatur ꝯdõne l. si quis cõductionis titulo. C. loca. fm̃ gl. Bar. & alios *communiter* ibi. Et sic ratio Aret. ꝙ dñs cẽsea tur conducere rem suam vt retineat possessionem, non vr̃ iuridica, & ꝯñr ea mediante non defenditur sñia Bart. Considera ergo in tentius si possit saluari arg. Bar. hoc modo. Si dñs conducendo ignoranter rem suam a possessore acquirit sibi possessionem, quã primum superuenit sibi notitia rei suæ, & statuit non restituere, d. l. ei a quo multo magis si sit possessio, debet eam retinere. Sed adhuc inductio Bar. non vr̃ bene defendi, quia continet fallaciã in duobus. Primo, quia acquisitio in casu d. l. ei, a quo, prouenit ex causa superuenientis scientiæ, & nouo proposito possidendi sibi, & non locatori, ergo non bene arguit̃ ad retẽtionẽ ex cã cõductionis. Scd̃o, quia superueniẽs scientia, & volũtas possidendi sibi, pp quã dñs acquirit̃ possessionẽ, directo tendunt ad acquirendum. Sed conductio in sciente, directo tendit ad perdendum possessionem, d. l. interdum, §. fi. ergo de vno ad alterum non recte infertur, l. Papinianus exuli, ff. de mino. Secundo pro Bar. ad-
21 ducitur† tex. in l. si quis ante, §. fi. s̃. eo. vbi si conductio nulla sit, remanet precarium firmum, ergo ex conductione nulla non perditur possessio. d. Alex. defendendo communem respondet, ꝙ licet ibi dicatur, ꝙ precarium durat, non tamen sequitur ꝙ is qui nuliter cõduxit, noluerit desinere possidere: ideo poterit ab eo auocari possessio per interdictũ de precario, l. 2. ĵ. de preca. Ista sol. nõ videtur vera, quia si precarium durat, ergo cum effectu, l. j. §. hæc autem verba, ff. quod quis. iur. effectus autem precarii est retinere possessionẽ, non perdere, & dicere, ꝙ precarium tenet in fauorem rogati, vt ei competat interdictũ de precario, videtur truffa: quia expresse tex. dicit, ꝙ precarium tenet ei qui rogauit. ponderã datiuum, ei, qui importat, fauorem illius, cui dirigitur, fm̃ glo. in l. j. ff. de consti. Prin. & d. Alex. in l. furioso, ĵ. de re iud. Et ꝙ ibi precarium teneat in fauorem rogantis, & nõ rogati, probatur ex scd̃o rñso illius tex. dum dr̃, ꝙ si rogans rogauit precario non vt possideret, sed vt in possessione esset, valet precarium, & ꝯductio in fauorem rogantis. Aliter ergo rñdet d. Aquen. ꝙ in d. l. si quis ante, pendebat conductio ad tollendũ precarium præcedens validum, quod cũ sit nulla tollere non põt, l. si iure, ff. de leg. 3. in casu nr̃o conductio solum tendit ad tollendam possessionem, quæ perditur solo aĩo. Ista sol. minus satisfacit, quia ea atteñta non perderet̃ vnquã p conductionẽ possessio titulata ꝯ tex. in d. l. qui bona fide. Et quia si in d. l. si quis ante, finis agentiũ erat per ꝯductionẽ tollere effectum precarii, & sic possessionẽ, qui finis est solus inspiciendus, cum ab eo actus reguletur, l. verũ, & l. qui iniuriæ, ff. de furt. Cũ ergo ita ibi sicut hic, finis esset tollere possessionẽ, quare non ita vno, sicut altero casu perditur? Tertio ad hanc l. si quis ante, rñdet Bal. in l. non dubium, 10. opp. C. de legib. dicens, ꝙ qñ ꝯctus est immediata causa trãsferendi possessionem in aliũ si non transfert, quia ꝯctus sit nullus, possessio non perditur. Et ita prodedit ille, §. Si vero ꝯctus nõ est immediata causa, sed aliud requirit̃, vt tradõ: tũc ex tali tradõne perdit̃ possessio, & in alium trãsfertur, licet ꝯctus sit nullus, & ita procedit tex. in l. j. §. si vir, s̃. eo. Et ita ibi Pau. Ale. & alii *communiter* concludunt. Aduerte, qa hic iacet lepus, vel si ista communis distinctio vera est, opi. Bart. contra communem optime defendi potest, quia cõductio est immediata causa transferẽdi possessionem, d. l. qui bona fide, ergo cum sit nulla, nõ amittitur possessio. Hinc est, ꝙ per precarium, vel constitutum appositum in ꝯctu nullo, nõ perditur possessio. l. si. ff. de consti. pecu. no. Bal. in l. ex testamento, C. de fideicom. in l. si absentis, C. si cer. pet. Nec obst. si tu dixeris, ꝙ Bal. in d. l. nõ dubium, loquitur quantum ad effectum transferendi possessionem in alium, non quantum ad effectum perdendi, quia statim respõdebo. Quarto pro Bar. videtur casus in hac lege, in qua concluditur, ꝙ si sciens conducam rem meã vti tuã, non valet conductio: quod intelligo q̃tũ ad effectũ perdẽdæ possessionis. Nam de hoc q̃rit̃ hic. Merito Bal. in d. l. nõ dubiũ, dicebat hic esse casum, ꝙ ex ꝯctu inutili non trãsfertur possessio, qñ ꝯctus est immediata causa possessionis transferendæ. Istud dicebat probari hic, vbi dr̃ ꝙ ex ꝯctu nullo non perdit̃ possessio, ergo nõ trãsfertur. Quinto p Bar. arguitur sic. ex vera tradõne tradẽs nõ p̃dit possessionẽ si nõ acquiratur ei, cui traditur, l. si me in vacuam, ĵ. eo. ergo minus dẽt acquiri ex ficta. Cum itaq; ex ꝯductione rei suæ non acquiratur possessio locatori locanti rẽ vt suã, fm̃ opi. eorũ, q tenent ꝯ Bart. bene sequitur, ꝙ etiã non perdatur. Nec obst. tex. in l. quod meo, §. si furioso, s̃. eo. quia non procedit in casu, quo traditio fuit facta sub conditione si possessio alteri acpuiratur, d. l. si me in vacuam, prout in casu nostro, in quo conductor videtur ea conductione conducere, vt locatori possessio acquiratur. Item ibi erat impedimentum facti, hic autem iuris. Item ibi tradens desistit ab insistẽtia rei, hic non. Item ibi tradens tradebat furioso, qui effectus sanæ mentis, vel per curatorem poterit ex eademmet traditione acquirere poss. in casu autem nostro ex locatione nulla, nunquã poss. acquiri poterit locatori. Vltimo pro Bar. facit, quia non perditur dominium, vt dc̃m est, ergo non videtur perdi possessio remanente domino in insistẽtia rei. Nam cum insistat iure dñii, talis insistentia dr̃ vera possessio, vt not. in l. j. ĵ. pro derelic. Quod absq; dubio verum est, si conductor non credidit perdidisse dominium per conductionem. Quod in dubio credidisse non est p sumendum, quia error iuris in dubio non præsumitur, l. si hæres ab eo, in fi. ff. ad Treb. no. Bar. in l. non fatetur, ff. de confes. Et si dixeris, qñ partes faciunt actum nullũ, præsumuntur facere, p errorem iuris, fm̃ Raph. Cu. in l. an inutilis, ff. de accep. Rñdeo verũ esse si actus sit inutilis alia rõne, q̃ ex defectu consensus. At in casu nr̃o nullus est contractus locationis, quia locator locando rẽ ut suam, non consentit acquirere; qui consensus cum sit notus ꝯductori, non potest conductor dicere ꝯctũ nullũ per errorem iuris. Et ita tenendo non obstãt argumenta ꝯria. Et primo non obstat principalis rõ, ꝙ possessio perdatur solo aĩo: istud ꝓcedit. Scd̃ rñdetur, ꝙ animus conductoris non est possessionem d. mittere, si locatori non acquiratur. Non ob. tex. noster, quia vt s̃. dixi, probat sententiam Bar. Ad inductionem. Alex. cõtrariam rñdetur, illam

lam retorquendo, nam si debet esse dr̃ia, vtrum conducã rẽ meã tanq̃ tuam, an tanq̃ meã, fateri oportet, ꝙ si cõduco eã tanq̃ tuã, ꝙ non perdam possessionem, quia si conduco tanq̃ meam, perdo possessionem. vel hæc dr̃ia fit ad demonstrandam validitatem ꝯductionis, vt nullo mõ valere possit, nisi cõducã rem meã vt meã respectu solius possessionis. Ad tex. in d. l. qui rẽ, inductum a ꝯ̃rio
22 sensu rñdeas, vt hic per Are. Sed retẽta †*communi* sñia, ꝙ possessio perdat̃: dubitat̃ an acquirat̃ locatori, d. Alc. rñdet ꝙ nõ. ꝑ tex. in d. l. ei a quo. vbi locator per talem locationẽ nullã. non retinet possionem, ergo minus debet acquirere, d. l. rem, quæ nobis. Contrarium tenet Are. hic, dicens, ꝙ ita censuit gl. quasi vbiq;, videlicet in d. l. qui rem, & in d. l. quædam mulier, & ita etiam tenent Dy. Cy. Pet. & Alb. in d. l. ad probationẽ, C. loc. & ista est *cõis*, ꝑ quia Are. sic arguit. Ex vera traditione acquiritur alteri possessio, dato ꝙ ꝯ̃ctus sit nullus, l. j. §. si vir, s̃. eo. ergo ẽt debet acquiri ex traditione ficta. Nec obstat si dicatur, ꝙ ex conductione nulla, nõ potest resultare ficta traditio, quia traditio non resultat ex cõductione nulla, sed ex insistentia in re, q̃ facit conductor noĩe locatoris. Bal. & Sal. in d. l. qui rẽ. pro ꝯcordia distinguunt. Aut locator habet animũ acquirendi possessionẽ, & ei acquiritur. Aut hẽt animum retinendi, & sibi non acquiritur. Mihi placet, ꝙ indistincte non acquiratur, quia ex ficto titulo & ficta traditione non transfertur possessio, ne duæ fictiones ad idem concurrant. minus ergo debet trãsferri ex sola ficta traditione resultante ex titulo nullo. Quod ẽt probatur in d. l. si quis ante, in fi. nec cõsideratio Are. me mouet, quia multipl̃r rñdetur. Primo, ꝙ nos quærimus, an ex tali conductione immediate acquiratur possessio locatori, nõ aũt ex insistentia subsequenti. Secundo, quia conductor, qui nõ perdidit dñium, habet insistentiã iure dñii, q̃ impedit effectum insistentiæ iure coloni, cũ fortius possideat quis iure proprio, q̃ alieno, s̃m Bal. in d. l. ad probationem. Tertio quia si habet aliquã insistẽtiã iure coloni, ex tali insistentia non debet induci ficta traditio, cum lex non fingat super actu nullo, l. non dubium, C. de leg.
23 Sed quæ †vtilitas ex hoc resultat, ꝙ perdatur, & alteri non acquirat? Rñdetur maxima, nam si non est alteri acquisita, poterit dñs illã propria auctoritate recuperare ẽt incontinẽti, s̃m Bal. & Sal. in d. l. qui rem. Quæ aũt vtilitas resultet, ꝙ perdatur? rñdetur multiplex, nã si anteq̃ conductor recuperauerit declarando velle possidere iure proprio turbaret̃ a locatore, vel ab alio, non hr̃et interdictũ retinendæ, quod datur soli possidenti, §. retinendæ, Insti. de interdi. Et si interim locator rem illã venderet, & emptor possessionem apprehenderet, non haberet aliquod remedium possessorium pro recuperãda possessione, a qua cedidisset suo facto, & sua cã, nam cadenti ex sua cã non dat ẽt remedium c. reintegranda, s̃m Inn. & alios in c. cum ad sedem, de resti. spol. & Soc. in d. l. rem, quæ nobis, col. 5. ver. quinto dubitat̃. & ꝯñr talis emptor ꝑꝑ titulum & bonam fidem posset rem illam præscribere, l. j. C. de p̃scr. lon. temp. Tertio, q̃ritur, an qñ scienter ꝯduco rem meam vti
24 tuam valeat conductio? †Rñdet Bar. non valere, quia si non perdit dñium nec possessio, ergo non valet conductio, q̃ ꝯñam s̃. declaraui. Et pro hac sñia facit tex. in l. qui rẽ, in verbo, patitur, ff. de po. nam patientia p̃supponit sciam, l. qui ad certũ, ff. loca. ad idem facit tex. in l. suæ rei, ff. de ꝯ̃hen. empt. arguendo de emptione ad ꝯductionẽ, vt hic arguit Iurisconsultus. Sed aduerte ad rationem Bar. Nam cum *communis* sit sñiam ꝯ̃ eum, ꝙ perdatur possessio, vr̃ ergo ꝯductionẽ valere, quod admittit d. Alex. si ꝯductio fiat a sciẽte respectu solius possessionis per istum tex. Sed tu considera, ꝙ iste tex. s̃m cõem intellectum loquitur in conducente rẽ suam respectu possessionis existentis penes locatorem, vel s̃m alium intellectum respectu possessionis existentis penes conductorem, a quo possessio poterat auocari, ergo non vr̃ bene trahi ad casum nostrum. in quo locator non possidet, nec possessionẽ potest auocare a conductore vero dño & possessore, & ꝯ̃ Alex. tenet gl. magna, & ibi dicam. Gl. in verbo, quasi non meam, diuiditur in duas par. In j. declarat text. In 2. respondet duabus quæstionib. simul.
25 Pro cuius opin. quæro primo, †qualiter cognoscatur ꝙ ego conduxerim rem meam quasi tuam, vel quasi meam? Rñdet Bart. vt hic per eum, qui in effectu vult, ꝙ ego dicar semper conducere rẽ meam vt tuam, nisi in conductione affirmem rem esse meam, vt meam, & cum Bar. transeunt alii *communiter*, sed Ia. de Ra. quem sequitur vterq; Imo. voluit contrarium, dicens, ꝙ sciẽs in dubio, dicitur conducere rem suam vt suam ignorans vt alienã, de quo s̃. dixi, & j̃. tangam. Item aduerte inquantum Bar. dicit, ꝙ si ego dixero velle rem meam a tali locatore recognoscere, dicor cõducere vt meam. in hoc verum dicit, sed quia præsupponit conductionem non valere, & dominium non transferri, videtur male dicere, si intelligas eum loqui de recognitione iure dominii. & ꝯ̃rium firmant Bal. & Sal. in d. l. qui rem dicentes, ꝙ si instrumentum ita cantat, Titius locauit Sempronio domum, quam ipse Sẽpronius dicit esse suam, & vellet ad Titium locatorem pertinere, ꝙ isto casu valet conductio, & acquiritur locatori dominium & & possessio, quia constat expresse, ꝙ conductor vult donare. Intelligatis ergo Bar. dũ dicit ꝯductorẽ velle recognoscere de reco-
26 gnitione titulo conductionis. Secundo quæro, si ꝯduco †rẽ meã, vt meã, an perdam dominium? glo. nostra rñdet ꝙ sic. sequuntur Iac. de Ra. Imo. & Are. Pro quibus adducitur primo tex. in d. l. qui rem, & in d. l. ad probationem, a contrario sensu. Secundo inducitur iste tex. quia si diceremus, ꝙ non perdatur hoc casu dñium, nulla erit differentia an cõducam rem meam vti tuã, an vti meã. Tertio allegatur tex. in l. si culpa, ff. de rei vend. vbi tacitus contractus venditionis resultans ex litis estimatione, operatur translationem actionis in soluentem absq; cessione, ꝯ̃ regulam l. j. C. de actio. & oblig. Sic vr̃, ꝙ conductio, ex qua resultat tacita donatio, operetur translationem dominii ipso iure absq; traditione vera. Contrarium, ꝙ non perdatur dñium, tenet gl. in d. l. ei a quo, q̃ Bar. & alii *communiter* hic sequuntur. idem tenet glo. in d. l. qui rẽ, quam Cy. Iac. de Are. Pet. Bal. & Sal. ibi approbant, & hanc dicit esse cõem sñiam d. Alex. hic. & consi. 136. viso & examinato, col. fi. lib. j. Mouẽtur ex pluribus. Primo per tex. in d. l. ei a quo, intelligendo eam in conductorem sciente, vt supra probaui. sed certe nihil facit, quia loquitur in conductore sciente conducente rem suam vt tuam, non vt suam. Secundo mouentur, quia ex ficto ti-
27 tulo & ficta traditione non trãsfertur dñium, † ne duæ fictiones ad idem concurrant. Ad istud respondet Imo. ꝙ titulus donationis resultans ex conductione non est fictus, sed præsumptus. Nã presumptio cadit super incerto: fictio vero super certo, s̃m glo. in l. vnica, §. accedit, C. de rei vxo. act. Sed istud non tollit fundamentum, quia ẽt vna præsumptio & vna fictio non possunt ad idem concurrere, l. j. C. de dot. promis. inducendo vt hic per do. Alex. & comprobat Socy. consi. 40. Circa, col. 2. lib. 4. Vnde Imo. alia ratione dicit fundm̃ non militare, quia duæ specialitates possunt simul cõcurrere, qñ vna venit in ꝯñam alterius, l. singularia. ff. si cer. pet. ita ergo potuerunt ꝯcurrere in casu isto in quo ficta traditio venit in consequentiam præsumptæ donationis. Defendendo respondet Alc. verũ, si duæ specialiates oriantur ex diuerso fonte, vt in casu d. l. singularia, secus si oriantur ab eodem, s̃m Bal. in l. si is, qui pro emptore, in 7. q. prin. j̃. titu. j. in casu vero nostro ambæ specialitates oriuntur ab eodem fonte, i. a scientia cõductoris, ergo &c. Ego autem dicerem, ꝙ oriuntur ambæ a conductione. Nec obstat consideratio Are. ꝙ secundum ordinem intellectus præcedat donatio, & subsequatur ficta traditio, quia ordo intellectus non facit, ꝙ ficta traditio proueniat ex præsumpta donatione, imo procedit ex conductione l. qui bona fide, s̃. eo. & si ad ordinem intellectus habeatur respectus, semper concurrent plures specialitates, cum in intellectu semper precedat, quod precedere oportet. Pro ista cõi facit ẽt tex. noster in fi. qui probat conductionem non valere, nisi respectu solius possessionis facta sit: si non valet, consequitur vt non perdatur dominium, l. j. §. si vir, s̃. eodem. Non obstant adducta in contrarium. Et primo tex. in d. l. qui rem. quia respondetur, ꝙ non est bonum argumentum a cõtrario, vt probat Are. hic, & Imo. in consi. statim allegando. ad inductionem factam de hoc tex. respondetur, ꝙ differẽtia est respectu possessionis, vt apparebit ex his, quę dicam in seq. q. ad l. si culpa, respondet d. Claud. ꝙ illa est lõge diuersa materia. Nam sunt quamplures casus in quib. vtilis actio transit sine cessione, vt no. in d. l. j. C. de act. & oblig. & in l. pen. C. ad Trebellian. Sed istud nihil est. Ideo respondet, ꝙ æstimatio litis est verus titulus venditionis, non autem fictus, l. sunt & aliæ, l. fina. & sequen. ff. de pub. sed tu aduerte, quòd text. in d. l. sed & si res, eodem titu. dicit quod æstimatio litis est similis venditionis, ergo non est vera venditio, quia nullum simile est idem, l. quod Nerua, ff. depo. Præterea Aret. non negat, quòd æstimatio litis non sit verus titulus venditionis, sed dicit quòd est tacitus, & hoc respectu dicitur similis venditioni expressæ, secundum Bal. in l. quoties, C. de iure dot. Ideo tu aliter respõdeas, ꝙ ibi titulus venditionis potest dici expressus propter solutionem pretii, quæ operatur vt actus in dubio dicatur venditio, l. fi. C. de præd. Decur. lib. 10. not. glo. in l. cũ dotem, C. de iure do. & vbi esset titulus tacitus, esset tamen certus propter solutionem pretii. Ideo Are. non videtur bene arguere de titulo certo ad titulum presumptum. Item ibi soluens pretium tractat de damno euitando, hic locator tractat de lucro captando: nimirum si in soluentem transit actio sine cessionẽ, & in locatorem non transit dominium sine traditione, quia non est
28 par ratio lucri & damni, l. fi. C. de cod. Sit igitur †tuta communis opin. quam limitat Ange. vt non procedat, si dictum sit in instrumento, Titius sciens se dominum & possessorem conduxit, &c. quia hoc casu apparet de certo animo donandi, sed ista fallen. reprehenditur per vtrunque Imo. & bene, quia destruit conclusionem, cum aliter sciri non possit quòd conductor conducat rem vt suam, nisi exprimat illam esse suam, nec verum est quod ex tali assertione appareat de certo animo dotandi. Secundo eam limitat Ioann. de Imo. vt non procedat, quandò interuenit vera traditio respectu vnius, licet dicatur ficta respectu alterius, l. qui se debere, in secundo respon. ff. de condictio. ob cau. Sed Aret. insurgit, quia ibi traditio dotis facta viro non dicitur ficta respectu mulieris, sed præsumpta. Tu considera, quod hęc limitatio ad terminos nostros nihil facit. quantum vero ad conclusionem generalem, ꝙ ex ficto titu. & ficta traditione non transferatur dominium, non etiam ille tex. videtur aliquid facere, quia traditio dotis facta marito respectu vxoris, vera est & certa, quia maritus

vere recipit pro vxore, & tradens vere tradit noĩe vxoris. Ideo
cum ibi interueniat vera traditio ex parte tradentis,& certa respe
ctu vxoris, & cum ibi interueniat verus tit.dotis, non puto recte
inferri ad concłonem loquentem de tit.ficto,siue præsumpto, &
29 ficta traditione. Secundo quæritur,† an hoc casu qñ cõduco rem
meã quasi meã, perdam poss.gl.rñdet ꝙ sic. sequunt cõiter. Doct.
qa si perdo posses.qñ ↄduco rẽ meam vt tuã, multo magis perde
re debeo,qñ conduco vt meam. Considera, ꝙ hac opi.retẽta nõ
erit dria vtrũ conducã vt tuã, vel vt meam. Nam ſm cões snĩas,
neutro casu ꝑditur dñium,& vtroq; casu perdit possessio, quod
est expresse ↄ tex.nr̃um,q vult referre vtrum quasi tuã, an quasi
meam. Et ꝑpea ex hoc constat,ꝙ opi.Bar. ꝙ non ꝑdat possessio,
qñ dñs conducit rem suã vt tuam, verior est, qa ea attẽta erit cla
ra dria vtrum quasi tuam,an quasi meam. Sed d.Alex. sequendo
cõem confugit ad intellectum Iaco.de Rauen. quem dicit neces-
sario tenendum,vt sit dria vtrum sciẽs, aut ignorans conducam,
quia si ignorans,dicor conduxisse, vt alienam, si sciẽs vt meam.
Sed tu aduerte ꝙ d.Ale.volẽdo saluare cõmunes conclones, de
struit vnam aliam *cõmunem*, quæ est,ꝙ cõducẽs scienter rem suã,
simpłr dicitur cõducere vt alienam. Stat ergo adhuc difficultas.
Pau.de Ca.dat aliam driam, qua mediante saluantur omnia. In-
quit.n.si conduco rem meam vt tuam, ita demũ perdo posses.si
sciã me possessorem,& dñm; sed si cõduco rem meã vti meã, in
distincte perdo poss.ẽt si ignorem me dñm. Et in hoc refert vtrũ
quasi tuã,an quasi meam conducam. Et licet Alex. aliquid pun-
gat in contrarium,tñ tandẽ putat Pau.recte sentire. Quod ẽt mi
hi placet,qa hic sensus in oĩb.applaudit literæ, ex quib.resultant
30 duæ conclones. Prima, sciens † se possidere & ignorãs se dñm,
conducendo rem suam vt alienam,non ꝑdit possessionem.& ita
31 probaui tibi.s̃.in j.gl. Secunda conclo,† sciẽs se possidere & igno
rans se dñm, conducẽdo rem suam vt suam,ꝑdit possessionem.
Nec obst.si dicatur ꝙ si conductor sciuisset rem fore suam,nõ cõ
duxisset,ergo non debet ꝑdere possessionẽ,qa errat,l.si me in va
cuam,ĩ.eo.qa rñdet ꝙ ex eo,ꝙ conduxit rem tanquã suam,cogi
tauit saltẽ in gñe velle desinere possidere, ẽt si sua foret: & ideo
non dr̃ conduxisse per errorem, ſm Pau.& Alex.arg.l. qui milita
32 ri,ff.de test.mil. Tertio quæritur,† an hoc casu valeat conductio:
communiter respondetur ꝙ non, qa si non ꝑditur dñium, vt ↄclu
sum fuit in ij.q.huius mẽbri, sequit ꝙ ↄ̃ctus nõ valeat,qa res sua
etiam a sciente cõduci non põt,d.l.qui rẽ.ff.depo. & d.l.ei a quo.
& l.suæ rei,de ↄ̃hen.emp.l.neque pignus, de reg.iu. & ꝓbatur in
hac l.in fi. vbi dicitur,conductionem valere, quando respectu so
lius possessionis res conducitur, ergo secus respectu proprieta-
tis,etiam si conductor conducat vt suam. sed retenta opi. glo.qđ
perdatur dominium & possessio,nihil repugnat quominus con-
ductio valeat,quasi conductor abdicauerit a se dominium & po
ssessionem, & solam detentationem nudam retinuerit, & bene
facit quod dixi s̃.in j.questio.huius membri. Sed in cõtrariũ vide
tur tex.in d.l.suæ rei,arguendo de emptione ad conductionem.
vt arguit Iurisc.hic.sed respondeas secundum Alex. quòd hoc ca
su non valet arg. ꝑꝑ diuersitatem rõnis, q̃ inducit diuersitatem
iuris,l.interpositas,C.de transa. Nam emptio tendit ad acquiren
dum,ideo non valet, qa quod est meum, non põt amplius fieri
meum,§.sic itaq;.Insti.de act. Conductio vero tendit ad trãsferẽ
dum dñium a se,ergo &c. Visa theorica,veniamus ad practicam.
Bar.inducit præmissa ad q̃onem Nobilis, qui rem suam recepit
in emphyteusim ꝑpetuã a quodam abbate, &c. Ex cuius dictis
33 plura sunt colligenda. Primo † colligitur ampliatio ad rłam l.j.C.
de do.promi.vt ẽt procedat si agatur de fauore ecclesiæ, quia ad
huc non possunt concurrere plures specialitates, sequunt alij.be
ne facit, quia non possunt concurrere duę specialitates fauore
dotis & matrimonij carnalis,d.l.prima. Ergo non etiam concur-
rent fauore ecclesiæ,& matrimonij spiritualis,arg.c.inter corpo-
34 ralia,de transla.epi. & eorum, quæ no.in l.j.ff.sol.mat.† Secun-
do colligitur quod recipiens in emphyteusim ab ecclesia rẽ suã
non vt suam,sed vt rem ecclesiæ, non censetur ecclesiæ donare
directum dominium,& ↄ̃ñr contractus emphyteuticus non va-
let,sequũtur Pau.Imo.Are.Alex.& alij *communiter*. Idem firmat
Ang.in d.l.qui rem, C.loc.& Bal.in l. cum falsa, C.de iu.& fac.
ign.& bene probatur ex præmissis,& ita consuluit Cor.ↄsi.301.
35 Circa primum, lib.j. Tertio colligitur, † ꝙ recipiens in emphy-
teusim ab ecclesia rem suam vt suam, censetur illi donare dire-
ctum dominium,quia hoc casu non concurrunt duæ fictiones,
cum in ecclesiam transeat dominium ipso iure absque traditio-
ne, lege fi.C.de sacros.eccl.sequũtur Imo. Aret.& Mod.sed Bal.
in d.lege cum falsa, videtur tenere oppositum. dicit.n. quod nisi
in instrumento contineatur expressa recognitio dominij,præsta
tio census non præiudicat domino rei: recipiens autem in em-
phyteusim rem suam vt suam,nõ recognoscit expresse, sed taci-
te & præsumptiue,ergo &c. Præterea contra Bar.facit, qa ẽt hoc
casu videntur concurrere duæ fictiones,videlicet, ficta seu p̃sum
pta donatio,& ficta traditio. licet.n.ipso iure transeat dñiũ in ec-
clesiam,hoc tñ est ex iuris fictione fingentis traditionem interue
nisse vbi non interuenit. Nec ob.rñsio Imo.& Ale.quod hoc ca-
su possint concurrere,cũ procedant a diuerso fonte,videlicet, p̃-
sumpta donatio a scientia dñi, ficta traditio a fauore ecclesiæ,
quia hac rõne attenta idem dicẽdum esset, quãdo quis recipit rẽ
suam vt rem ecclesiæ, cuius cõtrarium concludunt Bar.& alii. Et
si dixeris vt dicit d. Claud. qñ conducitur res sua vt res ecclesię,
concurrunt tria spãlia, pręsumpta donatio, translatio dñii contra
tex.in d.l.iii.§.subtilius,& ꝙ trãslatio fiat absq; traditione. Rñde-
tur,ꝙ retenta cõmuni opin.de qua s̃.in ii.q. vltimi membri,quod
non perdatur dñium,ẽt qñ cõducitur res sua vt sua, ẽt in hoc ca-
su concurrent p̃dicta tria spãlia,ergo vtroque casu idem deciden
dum fuisset. Non tamen puto in iudicando recedendũ ab opin.
Bar.quę est *communis*. Pro qua consuluit ẽt Bal. ↄsi.331. Reueren
de pater,lib.ii.& eam tenendo non obst.ꝙ rõ Bar. videatur mili-
tare ẽt altero casu,qñ conducitur res sua vt res ecclesiæ, quia ve-
rum si tũc p̃sumeret donatio,sed Bar.istud negat,& sequunt alii,
36 ergo &c. Vlt.† colligitur ampliatio ad l.fi.C.de sacros.ecc. qua-
tenus vult,quod ex solo tit.donationis ipso iure transeat dñium
in ecclesiam,vt procedat etiam in donatione p̃sumpta. sed aduer
te,ꝙ Ias.in d.l.fi.dicit Bar.hic velle contrarium. Iõ limitat illam l.
in donatione p̃sumpta. Credo,ꝙ decipiatur,quia Bar.& do.Ale.
hic,col.ix.ver.ex verbis Bar.expresse ampliat,nõ aũt limitat,for-
san d.Ias.habuit respectum ad decisionem Bar.volentis, ꝙ reci-
piens in emphyteusim ab ecclesia rem suam vt rem ecclesiæ, nõ
transferat dñium,sed non aduertit quod Bar.ita decidit,quia tũc
donatio non pręsumitur,& sic non procedit tunc donatio vera,
37 nec præsumpta. Insuper † præmissa faciũt ad aliã quæstio. Titius
sciens se dñm & possessorem,vti procurator & ꝓcuratorio nomi
ne Sẽpronii,locauit mihi rem suam,q̃ritur an in ipsum Sempro-
nium sit translatũ dñium? & ex p̃missis resultat decisio,ꝙ nõ, qa
ex tali locatione resultarent præsumptus titulus donationis,& fi
cta traditio, ex quib.non transfertur dñium,d.l.ei a quo. Et ita cõ
suluit Io.de Imo.ↄsi.57. Viso quodam instrõ. Verum qa p̃missa
p̃cedunt,quando ↄstat de dñio recipientis vel recognoscentis rẽ
suam tenere in emphyteusim ab altero. Quæritur si non appa-
38 reat,an † per instr̃m emphiteusis vel recognitionis probet̃ dñium
in fauorẽ concedentis. Aret.post Pau.mouet dubõnẽ, & rñdet
non probari,arguendo de locatione ad emphyteusim, vt arguit
Bar.hic,nam per instr̃m locationis non probatur dñium,lege,ad
probõnem.C.loc.c.inter dilectos, de fi.instr.ergo nec per instr̃m
emphyteuticum.non.n.ↄductor vel emphyteuta vr̃ ↄfiteri cõce
dentem esse dñm,licet fateri videatur ꝙ concedens asserit se do-
minum. Secũdo facit,quia concessio in emphyteusim tendit ad
diminuendum ius concedentis, ergo non debet operari ↄ̃rium,
l.legata inutiliter, ff.de adimen.leg.& ita tenet ibi Bar. Tertio fa
cit, quia per instr̃m depositi vel commodati,non ꝓbatur dñium,
ẽt ↄ depositariũ,vel cõmodatariũ,secundum glo.in l.ita vt si fur,
& Bar.in l.commodare.ff.cõmo. Contrariã opi. ꝙ per instr̃m in
uestituræ & recogntionis ꝓbetur dñiũ contra recipientẽ,tenuit
Hugutius, Doc.antiquus, vt refert Spec.ti.de emphy.§.nunc ali-
qua,ver.liij. sequuntur Pau. de Ca.hic, Odofred.& Bald.in c.j.§.
sacramentum, de consue.recti feu. Mouentur, quia recipiens vr̃
confiteri concedentem esse dñm,ergo confessio ꝓbabit ↄ confi-
tentem,l.Publia,ff.depo.l.generaliter, C.de non nu.pecu. Et ita
videntur tenere Bar.& Bal.in l.cum falsa. C. de iur.& fac.ignor.
dicentes q talis confessio prodest dño, quia transfert onus pro-
bandi ↄ̃rium in cõfitentem per illum tex. & ita ẽt tenet Bal.in c.
j.ver.item Old.quærit,de Capi.qui cur.ven.vbi dicit, ad quid in-
uentæ forẽt hm̃ői recognitiones, si nihil operarent. auc.si quas
ruinas,C.de sacros.eccl.& ita ẽt concludit d.Iac.de San.Geor.in
tract.de feu.in ver.dictique vasalli ꝓmiserunt recognoscere,in fi.
39 Quid tenendum? super isto † vtili & quotidiano articulo.consi-
dero duos casus principales. Primus est, si agatur contra emphy
teutam vel vasallum, seu eorum hr̃des. Secundus, si agatur ↄ ter-
tium possessorem. Circa primum puto sic distinguendũ. Aut agi-
tur actione personali ad censum vel seruitium, & tunc per reco-
gnitionem probatur directum dñium,nec licet recognoscenti re
ferre q̃onem dñii secundum Bar.in d.l.legata, glo.& Can.in d.c.
inter dilectos,per tex.in l.si quis conductionis.tit.C.loca. & in l.
ne creditores,C.de pig.act.& in c.querelam,de elec. Et ita firmat
do. Alex.consi.12.viso processu,li.iiij.& cõsi.43.visis & pondera
tis,eo.li. Aut agitur actione reali,& tunc aut sumus in casibus in
quib.recipiens rem suã in emphyteusim censetur illã donare cõ
cedẽti, de quib. dictum est s̃.& tunc ↄ̃ recognoscentem ꝓbatur
dominium,ita ꝓcedit tex.cũ gl.& qđ ibi no.Bar.in l.censualis,C.
de dona. Et ita etiam debet intelligi Bar.in d.l.legata. dum se re-
mittit ad scripta hic per eum. Aut sumus in casibus in quibus re-
cipiens non censetur donare, & tunc subdistingue. Aut constat
quod recipiens tanto tempore tenuit rem in emphteusim soluẽ
do semper censum,quo directus dominus potuit præscribere, &
tunc per talem recognitionem iuncta præscriptione probatur
dñium,per ea quæ no.Bar.in l.non ab re,C.vnd.vi.& quæ dixi in
l.rem,quæ nobis.s̃.eo.& in istis terminis procedat quod consu-
luit Pan.ↄl.70. Ciues quidam Senenses,in j.par. Aut recipiẽs nõ
tenuit,nec soluit canonem per tp̃s sufficiens ad p̃scribendũ,& ite
rum subdistingue. Aut recognoscens recognouit se tenere sub
directo dñio & maiori segnoria ↄcedentis, & isto casu probatur
dominium

dñũ ꝯ confitentem,non in vim recognitionis,sed virtute cõfes-
sionis:& in istis terminis procedit doc.Bar. & Bal.in d.l.cum fal-
sa. Est verum, ꝙ hoc casu auditur recognoscens, volens probare
ꝯriũ,d.l.cum falsa. Aut recognouit simpliciter se tenere, & tene-
re velle rẽ in emphyteosim ꝑpetuã:& isto casu ꝑ talẽ recognitio-
nẽ non probatur dñiũ ꝯ recognoscentẽ:& ita procedit, qđ dicit
Are. hic, quia cognoscens vel recipiens non fatet̃ tunc cõceden-
tem esse dñm, sed solũ fatet̃ ꝙ concedẽs asserit se dñm,& in istis
terminis ꝓcedit qđ dicit Spe. in d. §. nunc aliqua. dum dicit, ꝙ li-
cet Hugu. iudicauerit pro ecclesia, tñ oẽs alij iudicauerunt ꝯ ec-
clesiam,& ista est *communis* opi.ſm d. Alex.in d.ꝯsi.12. & ita tenet
Inno. in c.dilectus, de capel. mona. & Io. Fa.Insti.de ac.§.æquè,
40 ver.tertio q̃ritur.& Pet.Iac.in fi.j.libelli.Circa ſm mẽbrum†prin
cipale, qñ agitur actione reali ꝯ tertiũ possessorem : rñdeo ꝙ per
instrm recognitionis non probatur dñium,qa cõfessio vnius nõ
debet alteri nocere,l.nam & postea,§.fi. cũ l.seq. ff. de iureiu. l. fi.
C.de accu.c.j.de ꝯfes.c. significasti, de adul.quia est res inter alios
acta,toto tit.C.res inter alios acta,Et licet d.Gui.Papæ deci.272.
exordiente, Vtrum dñium tenuerit oppositum.Non tñ de eo cu
randũ est, cũ sine lege & rõne loquatur, & ꝯ eum non solum vr-
gent prędictæ rõnes nãles, sed ẽt est tex.in d.l.censualis, & in l.si
41 functiones, & ibi no.Bal.C. de dona. & ꝯ cũ stringit, †qa inuesti
tura, quæ plus iuris tribuit inuestienti q̃ simplex recognitio, ſm
Bal.in c. j. de Ca.qui cur. ven. non probat dñium ꝯ tertium pos-
sessorẽ,secundum Spe.tit.de emph.§.nũc aliqua.ver.l.7. ergo mi
nus probabit simplex recognitio.& ꝯ.d.Gui.consuluerunt quam
plures,licèt de his non faciat mentionem.In primis Bal. ꝯsi.377.
Otto ꝑtendens,li.j.& Soc.cõsi.266.In cã,quę vertit,col.5.lib.2.
vbi ampliat ẽt in antiquis.& Barb. ꝯsi.50.Illud asseram,col.x.li.j.
imo nec ẽt probat possessionem ꝯ tertiũ possidentem , secũdum
Phil.Cor.cõsi.24.Licet in themate,col.pe.lib.3.Intellige,vt non
42 probetur †contra tertium non habentem causam a recognoscen
te:alias in casibus, in quibus recognitio probat dominium con-
tra recognoscentem,in eisdem casib. probabit ꝯ tertium posses-
sorem habentẽ causam ab ipso recognoscẽte, auc.q res iã dictas,
C.de sacros.eccl.per quem tex.ita tenet Sal.in l.fi.col.fi.C.de iure
emphy.Et ita etiã tenuit Iac. Bu.in l.scripturas,C. qui po. in pig.
hab.quem alleg.& sequitur Soc.consi.50. Subtiliter & copiose.
col. 2.li. 4. & consi. 67. Visa & diligenter considerata , col. 3. eo.
lib. & in istis terminis saluari potest opin.dom. Guid. qui fuit va
lens,& solennis Doc. Allobrogus. In gl.fi.ibi,sed quomodo etiã
respectu possessionis. habes vnum intellectum ad istũ tex. in vlt.
ver.alium tradit Bar.vt iste ver.fi.loquatur in domino conducen-
te rem suam a possessore respectu solius possessionis:& hunc se-
quuntur Imo.Alexan. & Mod.pro quo facit simile emptionis &
stipũonis,de quo in tex. Alioquin Iureconſ. non arguerat a simi-
li,sed a dissimili,ſm d.Alex.Sed certè ſm hunc intellectum Iure-
consul.non vr̃ rñdere ad propositam qõnem,quę est,vtrũ condu
ctor,qui possidet,ꝯducendo ꝑdat possessionẽ:nos aũt non debe-
mus dicere Iurecon. non rñdisse ad propositum, quia sic dicere-
mus eum fatuũ,c.j.§.si vero.& ibi Gemi.de cleri. ęgro.lib.vi. c.fi-
lij,de hr̃.eo.lib. Vnde ego teneo,ꝙ ver.fi.loquatur in dño & pos-
sessore ꝯducẽre rem suã respectu solius possessionis:& dico ꝙ Iu
recõ.in ver.& si sciens,dum dicit referre,vtrũ respectu proprieta-
tis,an possessionis tñ,rñdet ad propositã qõnem,ꝙ perdit posses
sio,si sciens se possidere conduxerit respectu possessionis tantũ,
non ẽt respectu proprietatis,qđ in ver.nam & si rem,comprobat
non esse absurdum, ꝙ quis possit cõducere rem suam a se posses-
sam respectu possessionis, exemplo emptionis & stipũonis. Et si
dicatur, immo comprobat per dissimile,respondetur dupliciter.
Primo,satis esse ꝙ similitudo adsit in eo, de quo agitur,cap. cum
dilecta,de confir.vti.vel inut.l.fi.C.de coll.vbi Mod.de hoc.n.agi
tur,an sit absurdum,quod res sua conducatur respectu solius pos
sessionis: & dicitur non esse absurdum exemplo emptionis . Se-
cundo respõdetur,quòd similitudo versatur circa omnia, pręsup-
posito, quòd dominus, & possessor conducendo transferat pos-
sessionem in locatorẽ,iuxta l.qui bona fide,s̃.eo.quo ꝓsupposito
ita dr̃ conductor cõducere rẽ suam a possessore, sicut dr̃ in simili
de emptore,q conducit possessionẽ rei suę a possessore,& ista mi
hi vr̃ mens Iurecon. clara, & liquida.Et si dixeris,stultũ esse con-
ducere rem suam a se possessam respectu solius possessionis.Rñ-
det glos. nostra, non esse semper stultum,immo aliquando vtile,
quando a dño & possessore potest auocari poss.per locatorem ali
quo interdicto . Non.n.videt̃ possidere, qui a possessione potest
amoueri, l. non videtur,s̃. eo. Vel vtile videtur, si dominus velit
ex causa conductionis donare pensionem locatori,vel esto quòd
sit stultum,valet tamen conductio; quia tunc scienter ꝯducẽs vr̃
velle desinere possidere, & in locatorem possessionem trãsferre,
42 d.l.qui bona fide. Et ex his stat ꝯclo,ꝙ † valet cõductio rei suæ a
se possessæ scienter facta respectu solius possessionis. Quã sequũ
tur Bar.Lud.Imo. Are. Ale.& Mod. Contrariũ tenent Ange. &
Pau.de Cast. ponderãtes ita velle glo. hic dum exẽplificat tex.in
dño & possessore,a quo põt auocari possessio, quia velit non va-
lere conductionem,nisi in casu quo põt auocari possessio a con-
ductore.Et pro ista sua ꝯclõne ꝯ cõem allegãt tex. in d.l.si in em-
ptione, §. rei suæ, arguendo de emptione ad ꝯductionem , vt ar-
guit Iureconſ. hic. Sed dici potest, amici vos fallit similitudo ve-
ritatis,c.nuptiarum, 27.q.j. Nam emptio nõ valet,quia tendit ad
acquirendum iam acquisitum , sed conductio tendit ad perden-
dum possessionem, quã possessor bene potest perdere, & in aliũ
transferre, & contra Pau. & Ange.est tex.hic apertus, inducen-
do vt s̃. induxi , & contrarium tenet ipsemet Pau. s̃. declarando
tex.inquantum dicitur referre,vtrũ sciam me possidere vel igno-
rem me dominum,vel conducendo rem meam, vt tuam,non ꝑ-
dam possessionem,conducendo vero vt meam,illam perdo.Stã-
44 te igitur hac resolõne.Quæritur qñ†dignoscatur,ꝙ ꝯductio di-
catur facta respectu solius possessionis, vel respectu proprietatis?
respondet Iurecon. ad hoc vt dicatur facta respectu possessionis
tãtũ,oportet ꝙ sit specialiter dictũ.Ex hoc sequit̃,ꝙ si conducta
sit res,non valebit ꝯductio, tum quia vbi requirit̃ spãlis mentio,
nõ sufficit gñalis vel æquiuoca, l.j.in fi. & ibi Bar.ff.si quis in ius
voca. Et quia proprie loquendo, aliud est res, aliud possessio, l.si
duo.in fi.j. vti possid. Et quia dominus conducendo rem, in du-
bio censet̃ ꝯducere pleno iure respectu proprietatis, & possessio-
nis,d.l.si in emptione,§.rei suæ,& ibi not.Bar. Sed vnum fortiter
obstat, quia in dubio conductor videtur conducere ius, quod ha
bet locator,l.qui tabernas,ff.de contrahẽ.emp. Are.fatetur oppo
situm dicens, ꝙ si conductor sciebat se dñm, ꝙ censet̃ ꝯducere rẽ
respectu solius possessionis,alleg.tex.in l.certe,§.fi.j̃.de preca.Tu
aũt aduerte, quia ꝯ istud vrget tex. nr̃,q loquit̃ in sciente se dñm,
& tñ dr̃ ꝯductionem nõ valere,nisi sit facta spãlr̃, respectu solius
posses.Nec ob.tex.in d.l.certe,§.fi.quia ibi locator locabat,vt cre-
ditor, & sic spãlr̃ respectu solius posses.& eo modo procedit tex.
in l. rem pignoris , j̃. eo. Secus ergo si locator locat vt dominus,
quod præsumitur locando rem simpiiciter & absolute,quia intel
ligitur locare pleno iure,d.§.rei suæ.Ex quo infero vobis,ꝙ si lo-
cator locaret rem meam mihi vti domino rei,quod intelligeretur
locare respectu possessionis, quia cum locet mihi rem vt meam,
satis ipse locare,& ego conducere dicimur spãlr̃ respectu posses.
tantum,per tex.in d.l.rem pignoris. Nec obst. iste tex. inquantũ
vult, quòd si conducam rem meam asserendo esse meam , iuxta
rationem Bar. non valet conductio, nisi sit specialiter dictum re-
spectu posses.tantum,quia respondetur ꝙ iste tex.debet intelligi
qñ locator nõ ꝯsentit assertioni cõductoris asserentis rẽ suã esse,
secus si approbaret assertionẽ suam, nam si approbet,& mihi tan
quam dño locet, cẽsetur locare vt possessor, & ego conducere vt
dñs,& valebit ꝯductio, qđ notabitis diligenter,quia ab alijs non
45 ita declaratur . Iuxta præmissa querit † Bartol. quis sit intellectus
horum verborum respectu ꝓprietatis vel possessionis? Et rñdet
vt hic per eum.tu clarius,& breuius dicas cum Bal.in l.ad proba-
tionem, C.loc.ꝙ conductor respectu proprietatis is appellatur,q
cãm habet a proprietario . Conductor aũt poss. dicitur,qui cãm
habet a solo possessore,l.si quis domum,ff.loc. & est vtile ꝑ eui-
ctionem,vt hic per Bar.& tetigi in notab.inducitur etiã per Bar.
46 †ad quęstionem emphyteutę, qui vendidit rem iure emphiteuti
co,vt nõ teneatur de euictione si emptor molestetur respectu di-
recti dñij, cum solũ teneatur ꝑstare se emphiteutã,d.l. si quis do-
mum,& l.j.C.cre.eui.pign.nõ deb.Ex quo sequitur,ꝙ si inquie-
tetur super commisso causato ob canonem non solutũ,iuxta l.2.
C.de iure emphy.vel ob rei deteriorõnem,iuxta auc.qui rem.C.
de sacros.ecc.ꝙ emphyteuta tenebitur de euictione. Et istud ex-
presse volunt Imo.Are.& Ale.hic,& Bal.in c.j.§.rursus,qui.mod.
feu.ami.quod est indubitatum, si emptor ignorabat commissum
47 Sed si sciebat,dubitari põt: †ecce emptor simulate permutauit rẽ
allodialem cum emphy. vt fraudaret directum dominum iure re
tinendi detecta simulatione,quæritur vtrum emphy. venditor te
neatur de euictione, D.Alex. hic tacite sentit eum teneri.Are.ve
ro in alijs tamen terminis videtur respõdere, ꝙ tenetur solum ad
restitutionẽ pretij,& non ad interesse, per tex.in l. emptorem, §.
fi.ff.de ac.emp.& in l.si fundum sciens,C.de euic.Ego dubito in
casu isto , in quo emptor in dolo induxit emphyteu. ad simulatẽ
permutandum in fraudem directi domini. Ratio dubitandi est,
quia si esset expresse cautum, quòd emphy. non teneatur de eui-
ctione ex causa huius simulationis, tunc non teneretur etiam ad
pretium,secundum gl.in l.qui libertã,ff.de eui. per quam ita con
cludit Pau. de Ca. in d.§.fi. ergo non ẽt tenebitur si tacite actum
sit,l.cum quid.ff.si cer.pe.tacite aũt actum præsumendũ videtur,
cum solo fauore emptoris fuerit simulata ꝑmutatio,qđ non deci
48 do,quia pendet de facto. Quærit successiuẽ† Bar.an valeat cõdu
ctio,qñ possessor non dñs conduxit rem ab alio, & distinguit in-
ter ignorantem & sciẽtẽ.q distinctio *communiter* approbat̃, & mihi
placet, qñ possessor sciẽter ꝯduxit rẽ a dño, sed si cõduxit ab alio
quem putabat dñm,dubitari põt vtrũ valeat. si cõduxit respectu
solius possessionis,clarum est valere vt hic,sed si conduxit respe-
ctu proprietatis,Sal.in l.ad probõnem,C.loca.putat non valere,
quia possessor non agit ab eo conducere nisi sit dñs. subdit tñ eũ
ꝑdere poss.sequitur d.Alex.hic.sed ego nec eũ ꝑdere posses.existi-
mo, quia ꝑtat ipsum nolle possessionẽ desinere nisi locatori ac-
quirat:& cũ ei non acquirat, sequit̃ vt nec a conductore ꝑdatur,l.
49 si me in vacuã,j̃.eo. Querit insuper Bar.†an valeat cõductio,qñ

ↄductor credit rem esse suam, cũ sit locatoris? & r̃ndet post gl. valere inspecta magis veritate, q̃ opinione, l. item si cum, ff. de neg. gest. per duo iura simul iuncta, vbi dicit esse casum in l. aut q̃ aur. §. si qs dum putat, ĩ. q̃d vi, aut clam. iuncta l. si de eo, §. fin. ĩ. eo. sed Are. dicit, ꝙ non probant: quia ibi veritas & opinio tendunt ad eundẽ finem, videlicet ad occupandã rẽ inscio possessorẽ. in casu nostro veritas tendit ad vnum, opinio ad aliud. Pro qua consideratione facit tex. in l. filio, quem pr̃, vbi Bar. ff. de lib. & posthu. iuncta l. si quis posthumos, §. j. ver. in diuersum, eo. tit. vnde Are. dicit se allegare tex. ꝓprium in l. 2. §. si sub ꝯdõne, ĩ. pro emp. sed ꝯsidera, quòd licèt ibi veritas & opi. tendant ad diuersos effectus respectu tituli, non tñ respectu possessionis, cum vtroq; casu ibi
50 emptor possideat. Vltimo †quęrit Bar. an socius possit rẽ cõem ꝯducere ẽt pro sua parte? Et se remittit ad tex. in l. ꝙ si vno, in fi. ff. de in diem addic. & sic vr̃ concludere, ꝙ valeat conductio etiã pro parte sua, sicut dr̃ ibi valere venditionẽ. ꝯtrium tenet d. Alex. arguendo de toto ad partem, l. q̃ de tota, ff. de rei vendi. pro quo adduco tex. in l. sed si cõis, ff. de ꝯhen. emp. ad tex. in d. l. ꝙ si vno, ꝙ ibi socius desierat esse dominus partis suæ, qa vendiderat illam simul cũ alijs consocijs, cũ pacto addictionis in diem. adde ꝙ ẽt si non desierat esse dñs, tamen pars sua non erat sua irreuocabiliter ꝑ venditionem cum pacto addictionis in diem, ꝑ quam si non emeret partem suam simul cum alijs, illam amitteret. Nos aũt loquimur in parte sua irreuocabiliter, & ista adde ad ea, quæ dixi
51 in not. Vltra Bar. †quærit Ludo. Ro. in casib. in quib. conductio rei suæ non valet, quod est ferè semper, vt ex præmissis colligit, vtrum conductor teneatur ad pensionem? Et respondet, quòd tenetur per tex. in d. l. si in emptione, §. suæ rei, arguendo de solutione indebiti scienter facta ad promissionem, cum paria sint soluere & promittere, l. fi. C. ad leg. Falc. contrariũ tenet Io. And. in addi. Spec. in tit. de loca. §. sequitur, in prin. Are. & Alex. hic, quia ex conductione nulla non oritur obligatio, nec actio ad pensionem. Pro quib. allego tex. in l. qui rem, ff. depo. Dicunt tamen saluari posse opin. Roma. si conductio sit stipulatione vallata ꝑ tex. cum materia, in l. 2. §. circa, ĩ. de exce. dol. Tu aduerte ad duo. in primis materia §. circa, procedit qñ stipulatio interponitur ex falsa cã. Nos verò, qñ ex causa vera, sed inualida, propter repugnantiam in subiecto, vt dictum est s̃. quo casu ẽt stipulo nõ valet, l. si dari, l. scire debemus, §. fi. ĩ. de verb. obl. Nisi dixeris quantum ad donationem pensionis nullam reperiri repugnantiam. Quod tñ habito respectu ad cãm conductionis non vr̃ vsquequaq; admittendũ. Secundo aduerte, quia posito ꝙ debeat pensio vigore stip̃lonis, & non conductionis, hoc erit verum vtraque parte sciente conductionem nullam, secus vtraque, aut altera credente contractum iure subsistere: quia vt sup. dximus, regula l. cuius per errorem, non procedit nisi vterq; sciat indebitum, f̃m Bart. in l. j. ff. de dona. sic vt stipulatio ex falsa causa valeat, opus est ꝙ vterque sciat falsam, secundum glosi. in l. qui cum alio, ff. de reg. iur. & in l. quod si maritus, §. j. & in l. hactenus. ff. de consti. pec. reiecta sententia gl. in d. §. circa, vt ibi firmat Bart. Quod si ita sit, indagare oportet, an præsumatur vtrũque credere conductionem valere, vel nõ valere, Are. arbitratur in dubio præsumendum esse, quòd crederem valere, quia in dubio p̃sumitur error iuris, qñ vnus tractat de damno, & alter de lucro, l. sed si quis, §. fi. ff. si qs cau. Ego istud tetigi supra in alio proposito, non repeto amplius. Deniq;
52 q̃rit, †an in casib. in quib. conductio rei suæ non valet, teneat cõductor dimittere possessionem locatori agenti remedio l. si quis conductionis tit. C. loc. d. Alex. hic ad fi. respõdet ꝙ sic. ita cõcludunt gl. Cy. Bar. & Ale. in d. l. si quis conductionis. Ad quid ergo tm̃ laborauimus in hac difficili & scabrosa lege? Nam licèt conductio rei suę non valeat: quia tamen interueniente stipulatione pro vt communiter solet interuenire, debetur pensio vt statim dictum fuit. si etiã concludamus conductorem teneri relaxare possessionem, inutilis erit & frustratoria huius l. materia. do. Alex. respondet, quod erit vtilis in casibus, in quib. agenti interdicto recuperandę obstat exceptio dominij, quos enumeraui in l. naturaliter, §. nihil commune, s̃. eod. Sed certe ista vtilitas non prouenit ex nullitate conductionis, sed ex regulari iuris remedio: nisi dicas, ꝙ si conductio valeret, dominiũ fuisset translatum in locatorem. Vnde ego aliter respondeo & concludo, quòd remediũ d. l. si quis conductionis. nihil facit ad mãm nr̃am, q̃ loq̃t in dño & possessore, qui conducendo rem suam vt tuam, vel vt suã, non perdit possessionem, vel saltem eam non transfert in locatorem iuxta ea, quæ abundè & subtiliter sup. discussa sunt. & in istis terminis nõ habet locum remedium illius l. quæ loquitur in domino, qui conducit rem suam a possessore, vt probat verbũ restituere, l. verbum reddendi, ff. de ver. sig. & quia istud est remediũ recuperandæ, in quo requiritur, quòd aliquando actor fuerit possessor, & quod fuerit spoliatus, l. j. §. interdictum autem, infra de vi, & vi armata. & in capit. consultationibus, de offic. delega. Et ꝙ ille tex. non procedat in domino & possessore conducente rẽ suam. tenet ibi Pet. Cyn. Alber. Bal. & Saly. & ita latè consuluit Curt. consi. 71. Super controuersia, per totum. Concludamus ergo hanc legem non minus fore vtilem, quam subtilem & ingeniosam. Laus Deo.

SVMMARIVM.

1 *Dominium an acquiratur nobis per sententiam.*
2 *Sententiæ appellatione an veniat interlocutoria.*
3 *Gabella non erit soluẽda de interlocutorijs, statuto disponente ꝙ de qualibet sententia soluatur gabella.*
4 *Appellatione prohibita a sententijs ex statuti dispositione, non censetur prohibita appellatio ab interlocutoria.*
5 *Statutum disponens, sententiam latam sine consilio sapientis non valere, an etiam intelligatur de interlocutoria.*
6 *Statuto imponente pœnam iudici, si intra certum tempus non protulerit sententiam, an puniri debeat iudex, qui intra illud tempus protulit sententiã absolutoriam ab obseruatione iudicij.*
7 *Sententiæ appellatione, largè & impropriè venit interlocutoria.*
8 *Sententię appel. venit ẽt interlocutoria, in materia fauorabili & indifferẽti.*
9 *Sententiæ appellatione an veniat interlocutoria, si in vna parte statuti fiat mentio de sñiis simpliciter, in alia verò parte fiat mentio de diffinitiuis.*
10 *Sententiæ appellatione an veniat sententia arbitri, siue laudum arbritatoris, & quid in arbitris electis ex necessitate statuti.*
11 *Sñia diffinitiua quid sit, & quid interlocutoria, latè. & an sit dare sñiam anomalam, i. interlocutoriam habentem vim diffinitiuæ. & num.* 15.
13 *Sententia, qua pronunciatur instrumentum exequendum, est interlocutoria.*
14 *Sententia super possessorio dicitur interlocutoria.*
16 *Vox oĩs iudicis faciens ad cãm vsq; ad diffinitiuã, dicitur interlocutoria.*
17 *Ordo non attenditur in his, quæ simul & coniunctim in scriptura ponuntur.*

De re iudicata, Rubrica.

Continuatio gl. non videtur bona, quia non congruit sñiis interlocutoriis, ex quib. nihil acquiritur, f̃m Bal. in l. j. ad fi. C. commu. vtr. iud. per l. a diuo Pio, §. si super, ĩ. eo. potes respondere, ꝙ ꝑ interlocutorias ꝓparatur via ad diffinitiuam, per q̃ dñium acquiritur, & ideo idem iudicandum de ꝓparatoriis, quod de præparatis, l. ordinarii, C. de rei ven. no. per Pan. & alios in rub. de iud. Ista responsio non vr̃ generalis, quia non adaptatur ad interlocutorias, per quas differtur via ad diffinitiuas, ideo cogitabis. No. tñ
1 ex ista gl. †ꝙ per sñiam acquiritur nobis dñium, idem tenet gl. in rub. C. de sen. præfe. præto. Contrarium tenet gl. in l. exceptio. ĩ. de exce. rei iu. tu ꝯcorda istas gl. vt per Bar. in l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iu. & per d. Alex. in l. Pomponius, §. si iussu, s̃. de acq. poss. & per Fel. in c. cum venerabilis, col. 9. de excep. Secundo nota ex il-
2 lis verbis rub. & interlocutionib. iudicum, †ꝙ appellatione sententiæ proprie non comprehenditur interlocutoria. ita probat illa copula, & quæ copula diuersa secundum gl. in rub. ff. de iu. & fac. igno. & in c. querelam, de simo. d. Alex. dicit, ꝙ copula posita in ista rub. & C. de senten. & interlo. omnium iud. ponitur inter genus & speciem, vt in rubr. C. de serui. & aqua. potes etiam dicere ꝙ copula hic, non copulat ista nõia ad eundem finem, sed diuersi mode, quia primo de effectu sñiarum etiam interlocutoriarum, postea subiungitur de ipsis interlocutoriis, hanc tamen cõclusionem tenet gl. in l. j. §. biduum, ĩ. quemad. app. sit, & in c. cum olim, de testib. allegatur etiam tex. in l. dicere, in prin. ff. de arbi. qui nõ probat si dixerimus, ꝙ per interlocutoriam discedit a tota controuersia incidenti vel emergenti. alleg. etiã tex. in l. quid ergo, §. quanrum, cum gl. in verbo, pronunciatum, ff. de his, qui no. infa. sed illa gl. iuncto tex. potius probat, ꝙ iudex ferendo diffinitiuã dicatur pronunciare, non interloqui. allegatur etiam tex. in c. veniens, de iureiu. qui mihi non probat. nisi ratione subiectæ materiæ. Deniq; adducitur tex. in l. quod iussit, cum gl. ĩ. eo. qui melius facit. tamen posses dicere, ꝙ ratio subiectę materiæ non verborũ proprietas hoc ibi operatur. istum tamen tex. pro nota. ad hoc allegat Mathesi. notab. 93. nota, ꝙ sub hoc. Probatur etiam ista conclusio, quia diffinitio sententiæ non conuenit interlocutoriæ, vt ĩ. dicam. ergo nec etiam conueniet diffinitum, l. j. §. dolum ff. de dolo. In contrarium tamen obstat rub. extra de senten. & re iudi. nisi dixeris, ꝙ istud verbum, sententia, stat large. Ista conclu-
3 sio in practica seruit ad statuta. Primo infertur † ad statutum, disponens quòd de sententiis debeat solui gabella, vt Mediolani, certe gabella non erit soluenda de interlocutoriis, secundum Bald. in addi. Specu. titu. de senten. & his, quæ ipsi sequun. colum. 2. & Bertac. late in tractatu de gabel. in 4. parte, 8. partis princip. Se-
4 cundo facit †ad statutum disponens, quòd a sententiis non possit appellari, vt intelligatur de diffinitiuis, non de interlocutoriis, secũdũ Bal. in l. j. §. his cunabulis, ff. de off. pre. põt. & Pan. in c. pastoralis, col. 2. de appel. Tu confirma, quia ẽt si alias sit prohibita applo ab interlocutorijs, añ diffinitiuam de iu. ci. regulr, vt l. ante sñiæ, C. quo. appel. non reci. tñ prohibita appellatione a diffinitiua, censetur ꝑmissa ab interlocutoria, ne qs incurrat grauamen irreparabile, f̃m Ang. in l. creditor, §. iussus, ff. de app. de quo vide Paridem de Puteo in tractatu de syndicatu, §. appellatio, ver. an stante dicto statuto, Istã tñ sc̃dam illationẽ limita & declara, vt per Fely. in c. cãm quę, col. fi. de rescrip. & Phi. de Peni. in d. c. pastoralis. Tertio infertur, †ꝙ si statutum dicat sñiam latã sine cõsi.
5 sapiẽtis esse nullam, ꝙ sit intelligẽdum de diffinitiua, & nõ interlocutoria, f̃m Bald. in l. j. C. ne lic. ter. prou. sed istud vr̃ periculosum

ſum p tex.in c.cām mr̄imonii,& ibi no.Pan.in 3.no.de off.deleg.
vbi reſcriptū, ꝙ vnus delegatorū non poſſit ferre ſnīam ſine alte
ro,intelligitur tam de interlocutoria, q̄ diffinitiua, ergo idem.in
6 ſtatuto.Quarto infertur, † ꝙ ſi ſtatutum imponat pęnam iudici
ſi intra certum tp̄s non protulerit ſnīam, ꝙ iudex debeat puniri,
etiam ꝙ tulerit ſnīam abſolutoriā ab obſeruttione indicii in ter-
mino,quia illa non diffinit negotium,ſm̄ Ludo.Ro.in l.j.ĩ.eo.&
Ale.conſi.50.viſis actis,col.j.& ſeq.lib.2. & Fel.in rub.eo.tit.col.
4.Iſta concluſio declaratur primo,vt procedat proprie & ſtricte,
7 †ſed large & improprie appſone ſnīe ēt comprehenditur interlo
cutoria,ſm gl.in l.j.in gl.mag.& ibi late Alex.ff.quod quiſque iu-
8 ris.& gl.in cle.j.in verb.ſnīas,de re iudi.Secundo†limita,niſi eſſe-
mus in materia fauorabili, & indifferēti: tunc diſpoſitio faciens
mētionem de ſnīa, comprehenderet ēt interlocutoriam, ſecun-
dum Alex. hic, & in d.conſi.50. col.fi.& iſtud ēt voluit Pan.in d.
c.cauſam matrimonii,in 3.nota. vbi vult,ꝙ appellatione ſenten-
tiæ,ſemper comprehendatur interlocutoria,niſi ratio abſurdita-
tis ꝯrium dictet: quia in materia indifferenti fit extenſio de ſtri-
cta ſignificatione ad largā, ſi nulla ratio impediat ſm glo. in cle-
j.in ver.eligatur,de elec.& in auct.minoris,C.qui da.tuto.poſſeſ.
9 Tertio limita, niſi in aliqua parte legis vel ſtatuti fiat mentio de
ſententiis ſimpliciter, & in alia parte fiat mentio de diffinitiuis,
quia ex hoc datur intelligi,ꝙ in ea parte,vbi de ſententiis ſimpli-
citer fit mentio,intelligendum ſit etiam de interlocutoriis.Ita li-
mitat Alex.hic allegando glo.in d.cle.j.in verbo,ſententias,de re
iud. Tu conſidera, ꝙ illa actiectio, diffinitiuis, in vna parte debet
potius operari ꝙ illud verbum, ſnīis, ſimpliciter prolatū debeat
intelligi de diffinitiuis, per tex.in l.ſi ſeruus plurium,§.fi. de l.j.&
in l.qui filiab.in prin.eo.tit.& ibi no,d.Iaſ.interēs,ꝙ verbum, ma
ſculis,poſitum in vna parte teſtamenti, operatur ꝙ verbum,ſine
filiis,poſitum in alia parte,quod alias comprehendebat fęminas,
l.ſi ita ſcriptum,de leg.2. modo intelligatur de maſculis tantum,
vt late etiam conſuluit Cur.Seni.in conſi.40. per totum.& cōtra
iſtam limitationem Alex. adduco Lud. Ro.conſi.334. Circa pri-
mum cōſultationis articulū.vbi conſuluit, ꝙ verbum, ſnīa,poſi-
tum in reſcripto, intelligi debet ſolum de re iudi. ſi in alia parte
10 reſcripti facta ſit mentio de re iudi.Iuxta præmiſſa q̄ro, † nūquid
appſone ſniæ veniat ſnīa arbitri,ſiue laudum arbitratoris,Br̄ rn̄d.
ꝙ nō,per tex.in l.quid ergo,§.ex cōpromiſſo, ff.de his,qui notāt
infa.per quem ita rn̄det Pan. in c.j. de arbit. inferens ad ſtatutum
diſponens,ꝙ de ſententia ſoluatur gabella,vt nō procedat in ſen
tentia arbitri.Idem firmat Pan.in c.cum dilectus,in 2.no.eo.titu.
& Pa.de Caſt.conſi.49.in 2.dub.in j.par.& Berta.in d.tract.de ga-
bel.loco præallegato.iſtud intellige verum in ſententiis arbitro-
rum conuentionalium,ſecus in ſententiis arbitrorum electorum
ex neceſſitate ſtatuti, quia ſunt proprie ſniæ ex quo tales arbitri
ſtatutarii hn̄t iuriſdictionem.ſecundum Bal.in l.j.col.3. C.de pe-
ricu.& commo.rei vendi.& Bart.in l.fi.C.de iud.& latiſſime Fel.
in c.fi.col.pen.extra de re iud.& Soc.conſi.27.col.4.lib.j. Ex iſtis
redditur dubitabile,quod conſuluit Corne.cōſi.43.lib.j.vbi vult
ꝙ ſtatutum de exequēdis ſententiis habeat locum etiam in lau-
21 do arbitratoris.Inſuper quęro pro intelligētia terminorū, †quid
ſit ſententia diffinitiua,& quid interlocutoria. Alex. hic reſpon-
det,ꝙ ſententia diffinitiua eſt iudicialis diffinitio ꝯtrouerſiæ prin
cipali finē imponens. Interlocutoria vero eſt incidentis vel emer
gentis articuli iudicialis determinatio,ſecundnm glo.in l.qui re-
ſtituere.ff.de rei vend.& in cle.j.de ſequeſt.poſſeſ.& fruc.in verb.
diffinitiua,& diffinit Pan.in rub.extra eo. Spe.de ſentē. & de iis,
quæ ipſ.ſequum. Iſtud de interlocutoria, immo & de diffinitiua
non videtur verum,quia ſnīa qua pronunciatur aliquem non eſ-
ſe in integrum reſtituendum, diffinit totum negotium,& tamen
eſt interlocutoria,ſm gl. in l.inrra vtile,ff.de min.Item ſententia,
qua pronunciatur peremptoriam exceptionem obſtare agenti,
tangit principale negotium, & tamen eſt interlocutoria, ſecun-
dum gl.2.in cle.fi.de app.Item ſm decretum dicitur interlocuto-
ria,ſm gl.in l.præſenti, C.de his,qui ad eccl.cōfu.in ver. admodū,
& l. Fulcinius, §.qd ſit aūt latitare,ĩ.ex quib.cau.in poſſ. eatur.&
tamen imponit finem liti.Item ſententia,per quā imponitur per-
petuum ſilentium alicui,litem perimit,& tamen eſt interlocuto-
ria,ſm Bald.in l.præſes,ad finem, C.de ſenten. & interlocu. om.
iud.Similiter ſententia,qua pronunciatur appellationem eſſe de
ſertam,dirimit totum negotium,& tamen eſt interlocutoria,ſm
Bal.in l.eos,C.de app.& in l.2. C.de epiſ.au.Item ſnīa,qua pronū
ciatur non licuiſſe tertio prouocare,imponit finem cōtrouerſiæ,
& tamen eſt interlocutoria,c.ſua nobis.de app.& firmat Corne.
conſi.14.in hac,lib.4.Ad iſta reſpondet Alex.ꝙ huiuſmodi ſentē
tiæ, licet ſint interlocutoriæ, tamen habent vim diffinitiuarum,
12 quaſi innuat,† ꝙ iſta eſt tertia ſpecies ſententiarum de per ſe,
& ſic quædam ſunt diffinitiuæ, quædam interlocutoriæ, quædā
anomalæ,quæ habent vim diffinitiuarum.Sed aduerre, ꝙ Ange.
conſi.14. quædam petiit circa fi. &c. iſtud reprehendit, dicens ſe
nullibi legiſſe, ꝙ ſit dare ſententiam anomalam, ſed tātum duas
dicit eſſe ſpecies: ſed ego reperio glo. in ſumma, 2.q.j.quæ dicit,
ꝙ præceptum iudicis de ſoluendo,eſt quædam tertia ſpecies ſen-
tentiarum,& idem dicit Spe.in tit.de ſent. & de iis, quæ ipſ.ſe.§.
ſpecies.in prin.vbi addit quartam ſpeciem, quæ appellatur mul-
cta.ſed tu conſidera, ꝙ iſta reſponſio Alex. non tollit de directo
contrarium.Præterea reſpondet aliter,ꝙ ſententia dicitur diffini
tiua,quando dirimit principale negotium,per verba, cōdemno,
vel abſoluo.vel poterat allegare diffinitionē Azo. in Sūma, C.
qūo & quādo iud.ſic diffinientis,ſententia diffinitiua eſt iudicia-
lis diffinitio,controuerſiæ finem imponens, abſolutionem vel ꝯ
demnationem continens,& ſequitur Ang.in §.reſponſa pruden
tum,Inſti.de iure natu.& ibi gl,quæ aliter loquitur.Et hac ratio
ne conſuluit Ang.in cōſ.115.primo inquiramus,† ꝙ ſnīa,qua ꝓ-
nunciarur inſtr̄m eſſe exequendum,eſt interlocutoria, quia non
continet abſolutionem vel condemnationem:& ideo iudex po-
terit eam cauſa cognita reuocare,l.quod iuſſit,ĩ.eo.& idem con-
ſuluit Corn.conſ.221.In hac,ad fi.lib.4. Sed contra hanc diffini-
14 tionem oppono,†ſentētia lata in poſſeſſorio eſt interlocutoria,
ſecundum Bal.in l.quod iuſſit,ĩ.eo. & Pan.in c. conſultationib.
de off.deleg.& tamen diffinit totum negotium,de quo agitur,&
profertur per verbum,condemno, vel abſoluo, vt per Alex. in l.
imperium,col.2.de iuriſd.om.iud.vbi fortius dicit, ꝙ omnis ſnīa
lata in cauſa ſummaria, dr̄ interlocutoria,ergo &c. tenendo hāc
diffinitionem poteſt dici, ꝙ ſententia lata ſuper poſſeſſorio non
perimit effectualiter litem, ex quo ſperatur ſententia in petito-
rio. Vel aliter reſpondetur ex theorica Bar.in l. Titia,ff..de accuſ.
ꝙ quoties pronuntiatio iudicis degenerat a diffinitiua in ordine
procedendi,vel in forma pronunciandi,dr̄ interlocutoria, ꝓ qua
theorica habes glo.in c.dudum,el 2. de elect. in verb. reſponſio-
nem,& in l.fi.§.neceſſitate,C.de bon.quę lib. Tertio poteſt dici
15 †ꝙ illa proprie dicitur diffinitiua. quæ directo finem controuer-
ſiæ imponit:ſi vero per indirectum,vel in ꝯn̄am,dicitur interlo-
cutoria.ita Corn.conſ.262.pro euidentia,col.4.lib.4.ex iſtis appa
ret,ꝙ Federicus de Sen.cōſi.198.caſus talis eſt,lata fuit ſnīa,quē
ſequitur Fel.in rub.eo.tit.col. 6. dum dicit, ꝙ ſi iudex eccleſiaſti-
cus pronunciet exceptionem vſurarię prauitatis obſtare agenti,
ꝙ eſt diffinitiua mere, quia non expectat aliam ſententiam poſt
ſe,non vr̄ recte locutus.Inſuper circa præmiſſa no. glo.ſing.in §.
ad axcludendas, in verbo, interlocutionib. in Auct.de litig. quæ
16 vult, † ꝙ omnis vox iudicis faciens ad cauſam vſq; ad diffinitiuā
dicatur interlocutoria. pro qua facit tex.in l.omnes, §. verū ſi ap-
paritor,& in l.cum clericis,vbi in gl.in verb.ſententiarum, & ibi
Bar.no.C.de epiſ.& cler.& in l.quoties,C.de priuile.ſcho.lib.12.
vbi dicitur,ꝙ præceptum de citādo,dr̄ ſententia,& eſt ſimilis gl.
in §.diffinitiua,c.ei. qui,3. q.6. adde tn̄, ꝙ proprie dicitur interlo-
cutoria,quæ profertur inter medium & finem cauſæ principalis,
ſecundum gl.in c.ſi quis autem non implēs, in Auct. de hære. &
falc.in ver.decreto. Aduerte etiam,ꝙ iſta rub. videtur male com-
poſita.debebat.n. prius rubricari de interlocutoriis tanquam de
præambulis,vt no.in rub, extra de iu. & ſic fecit ſummus Ponti-
17 fex in Decretal.de ſen.& re iud.Solu.†In his, quæ ſimul & con-
iunctim in ſcriptura ponuntur,non attenditur ordo, l.2. §.prius,
ff.de vulg.& pup.& Bar. in l.quidam conſulebant, ĩ.eo. Vlti.ad-
uerte,quòd res iudi.& ſententia videntur idem,ſm Pau.de Caſt.
hic de quo ĩ.dicetur in l.j.quis aūt ſit ſententiarū effectus,decla-
rat Spe.in tit.de ſent.& iis,quæ ipſ.ſequun.§. nunc de effectu.

S V M M A R I V M.

1 *Controuerſiam mouere dicitur tam qui agit, quam qui excipit.*
2 *Controuerſiam facit, qui de iure, vel de facto agit, vel excipit: idem in eo,*
qui extraiudicium moleſtiam affert.inferas & declara vt ibi.
3 *Arbitri ſententia an dicatur res iudicata.*
4 *Rei iudicatæ diffinitio.*
5 *Sententia & res iudicata an ſint idem.*
6 *Sententia lata,a qua appellari poteſt,quia nondum lapſi ſunt decem dies,an*
dicatur res iudicata.
7 *Appellatio an reſcindat, an vero ſuſpendat iudicatum. communis quòd ſu-*
ſpendat,amplia & reſtringe multimode.nu.8.& ſeq.
9 *Præſumptio,quæ oritur pro ſententia,ſuſpenditur per appellationem.*
11 *Appellatio extinguit iudicatum,& hoc reſpectu tertij,inferas vt ibi.*
12 *Bannitus ſi vigore ſtatuti offendi poſſit,offendens tamen bannitum pendente*
appellatione puniendus eſt,etiam ſi poſtea appellatio deſerta remaneat.
13 *Appellatio a ſententia excommunicationis, an extinguat,vel ſuſpendat ex*
communicationem; an vero ſententia trahat ſecum executionem non ob-
ſtante appellatione.
14 *Appellatio non ſuſpendit interlocutoriam,niſi inhibitione ſecuta.*
15 *Actio iudicati an oriatur ex ſententia confiramnte,an uero a confirmata, la*
tiſſime traditur.
16 *Sententiæ plures conformes ſuper eadem re, an ſimul omnes ualeant,*
17 *Sententia diffinitiua eſt proferenda per verbū, condēno, vel abſoluo, aut per*
verba æquipollentia.quæ autē dicantur verba æquipollentia,ibi traditur.
18 *Sententia lata per uerbum,uidetur,eſt ualida idem ſi adijciatur uerbum,forte uidetur.idem ſi uerbum,prima facie uidetur.nu.19.*
Idem ſi iudex dixerit,credo Titium teneri ad petita.idem ſi per uerbum,exi
ſtimo.idem ſi per uerbum,puto.
20 *Sententia iudicis uel Conſultoris per hæc uerba,ita dico ſecundum conſcien*
tiam meam,an ualeat.

21 *Senten-*

1 *Sententia iudicis iudicantis prout Conſultoris conſilio dicitur an valeat.cō-*
munis eſt quòd ſic.
2 *Sententia,in qua omiſſum eſt verbum,condemno, vel abſoluo,an valeat.*

RES iudicata. In tex.ibi,controuerſiarū,no-
ta†ꝙ controuerſiam facit tam
qui agit,q̃ qui excipit,vt hic.ad idem tex.cum glo.in
l.ſi controuerſia,C.de euict.& in l.j.C.de teſtib.quod
facit ad quæſtionem de grauato non mouere cōtrouerſiam vxo
ri ſub certa pęna,ꝙ pęna committatur,ſi vxori agēti ſe opponat,
& ita Bar.per illum tex.in l.non ſolum,§.ſi ſtatus,ff.de procur.&
in l.amplius non peti,ff.rem rat.hab.Secūdo nota ex eiſdem ver-
3 bis,†ꝙ cōtrouerſiam facit ſiue quis de iure,ſiue de facto agat vel
excipiat.& ita tenet glo.quam ibi no.Bar.in l.Lucius,§.tres hære
des,ff.ad Taeb.ad idem tex.in l.clam poſſidere,in prin.& ibi Are.
Alex.& Mod.ſ.de acq.poſ.& licet iſte tex.loquatur in iudicialib.
tamen controuerſiam faciunt etiam ij,qui de facto extra iudiciū
moleſtiam inferunt,ſm Bar.in d.l.amplius.vbi dicit ꝙ controuer
ſia fit tam de iure,q̃ de facto,& tam in iudicio,q̃ extra,& tam an-
te lit.conteſt.q̃ poſt,idem Bar.in l.cauſas,vbi etiam Bal.C.de trāſ.
& d.Iaſ.in l.cum poſteaq̃,C.de pac.& do. Alex.cōſ.52.viſo teſtō,
lib.2. Et ex hoc redditur dubitabile, quod conſuluit Pau.de Ca.
conſi.221.in par.2.Antequam veniam.vbi conſuluit,ꝙ hr̄s cęlan
do & occulando res hęreditatis vxori vſufructuariæ, non incidit
in pęnam priuationis, quia non dicitur mouere controuerſiam.
iſtud non videtur verum,quia intra iudicium fit etiam controuer
ſia de facto.Intellige prędicta,niſi in iudicio deducatur tale quid,
quod non poſſit probabiliter inficiari,tunc talis non dicitur con
trouerſiam facere ſecundum Io. And.in c.venerabili,de decenſi.
& Pet.de Ancha.conſi.146.In quæſtione prædicta reperio ſolen-
niter allegatum.In tex.ibi, prouunciare iudicis.Nota,ꝙ iudex di
citur pronūciare,quando profert diffinitiuam.idem tex.& ibi gl.
in l.quid ergo,§.quantum,ff.de his,qui notan.infa.item ex eiſdē
3 verbis no.† a contrario ſenſu, ꝙ ſententia arbitri non dicitur res
iudi.Sed de l.cum antea, C.de arb.Albe.de Roſ.hic fatetur oppo
ſitum.ad iſtum tex.rn̄det,ꝙ loquitur de iudice gratia frequentio
ris vſus:tu rn̄deas vt dixi in rub.ꝙ iſte tex.loquitur proprie,ſentē
tia autem arbitri dicitur impropie ſententia,& improprie res iu-
dicata: alioquin ēt per ſn̄iam arbitratoris diceretur res iudicata,
qa p eam ēt imponitur finis controuerſiæ,& tn̄ potius eſt quædā
tranſactio,q̃ res iudicata, ſm glo.& ſcriben. in auct.ſi vero conti-
4 gerit,C.de iudi.Vltimo nota diffinitionem†rei iudi.in qua oſten
ditur cauſa finalis ibi, finē. Cauſa materialis ibi, controuerſiarū.
Cā efficiens ibi,pronunciatione iudicis. Cā formalis ibi,ꝯdēna-
tione &c.Glo.j.diuiditur in 3.par.in j.rn̄det tacito ꝯ̃rio.in 2.quæ-
rit.in 3.idem facit.Secunda ibi,& dn̄t quidā. Tertia ibi,ſi autem
6 pronunciet,Pro exceptione primæ partis reuoco in dubium,†an
res iudicata & ſententia ſint idem.iſte tex. facit ꝙ non, quia ſen-
tentia dat finem,res autem iudicata accipit finē, vt hic. Secundo
facit diuerſitas titulorum in C. de re iud. & C. de ſenten.& facit
copula,extra,e.tit.poſita.ex hoc habes concludere,ſm Bar.ꝙ res
judicata dr̄ cauſa deciſa per ſn̄iam,& ita differunt tanq̃ continēs
& contentum. iſta ꝯlo Bar. mihi non placet. Primo per id, quod
dicit gl.ſ. in rub.ꝙ res iudicata transfert dn̄ium, ergo eſt ſenten-
tia,non cā deciſa.Secundo probatur in rubri.noſtra hic,ſm intel
lectum Paul. & ipſius Bart.dum dn̄t, ꝙ illa verba de effectu ſen-
tentiarum,intelliguntur de executione rei iud.ergo ſunt idē.Ter
tio p tex.in l.j.C.eo.vbi dr̄,rei iud.parendum eſt, & ſic ſententiæ
non cauſæ deciſæ.Quarto per tex.in rub.& nigro, j̃.de excep.rei
iu.qui loquitur de exceptione ſn̄ię.Quinto per tex.C.quib.res iu
di.nō nocet,per totū.Sexto per tex.C.ſenten.reſcindi non poſſe,
p totū,maxime in l.2. in verſ.iudicatū, iuncta rub. Non obſt.iſte
tex.dum vult, ꝙ res iudicata capiat finem, quia ſatis finem capit
ſententia præcludendo viam controuerſiæ, ſicut tranſactio, per
quam impeditur tranſitus ad litem. Non obſtat dum dicitur in
tex.ꝙ res iudicata capit finem a pronunciatione,ergo aliud eſt ꝓ-
nuntiatio iudicis, aliud res iudica. quia iſtud conceditur capien-
do pronunciationem pro actu pronunciandi, non pro ſententia
pronunciata.Non obſt.copula poſita in rubr.extra eo.& diuerſi-
tas titulorum in C.quia dico,ꝙ in rub.extra eo.ponitur inter ge-
nus & ſpēm,vt per Alex. hic in rubr.nam res iudica.poteſt dupli-
citer intelligi. Primo pro ſententia indubitata, & tunc differt a
ſententia tanquam ſpēs a genere, & ita ponitur in dictis rub.Se-
cundo pro ſententia,quæ poteſt in dubio reuocari, & tunc idem
eſt per omnia ſententia,& res iudi.vt probatur in l.eleganter,§.ſi
6 qs poſt,ff.de cōdi.inde.In ea.gl. ibi,& quidā.dicūt †,p expeditio-
ne huius par.quæro,an ſententia,a qua poteſt appellari,quia nō-
dum ſint lapſi decem dies præfixi ad appellandum, auth.hodie,
C.de app.dicatur res iud. Bart. refert differentiam inter Canoni-
ſtas,& Legiſtas.Tu teneas opinionem Canoniſtarum, ꝙ res iud.
dicatur proprie ſententia,quæ meretur executionem, c.quod ad
conſultationem,c.cum inter,extra eo.tit.c.j.§. fi. & ibi Gemi. de
excep.lib.6.gl.in ver.innouata,in c.non ſolum, de app. lib. 6.ego
allego optimum tex.in l.pen.ibi,rei iudi.vigorem habet:quoniā
omnis lis eſt diſcuſſa & audita, C.de exec.rei iud.præterea Hoſt.
in Summa de re iud. dicit, ꝙ res iud. eſt veritas in dubium verſa,
per ſn̄iam diffinitiuam non retractandam, neque ſuſpenſam de-
clarata.Ad l.litigatorib. C.de appel. & ſimile, reſpondetur ꝙ lar
ge,ſiue improprie loquuntur. Vel potes concordare opiniones.
aut quæritur,an ſententia appellatione ſuſpenſa dicatur res iudi.
ſimpliciter:& reſponde ꝙ ſic,& ita loquitur tex. in d.l.litigatori-
bus.aut quæritur an habeat authoritatē ſiue vigorē rei iud. & di-
cendum eſt ꝙ non,& ita loquit̄ tex.in d.c. quod ad cōſultationē,
& in d.l.pe.& in l.ſi fundus,§.ſi plures, ff.de pig.Inſuper aduerte,
quo applicabitur iſta quęſtio,ſi teneamus opi.Bar.in præſenti,ꝙ
res iudi.dicat̄ cā deciſa.In ea.gl.ibi, fingitur,nec iudicatū. nota ꝙ
7 †appellatio reſcindit iudicatum,l.j.§.fi.j̃.ad Turp. ſed contra,im-
mo ſuſpendit,c.venientes.ibi,ſententias appellatione ſuſpenſas,
de iureiur.quidam dn̄t,ꝙ de iur.ciui.applo extinguit, d.§.fi.de iu.
cano.ſuſpendit,d.c.veniētes.ita Old. cōſi.89.Epiſcopus inuocat.
& Pan.in c.ad reprimendum,ſuper gl.2.de off.ordi. Iſta dr̄ia non
eſt vera,quia ēt de iu.ciui.iura dicunt,ꝙ appellatio ſuſpendit iudi
catum,l.fi.C.ſent.reſc.non poſ. l. ſi quis iuſiurandum, C. de reb.
credi.Omiſſis opi.quæ hn̄r in iſto paſſu,concludas ꝙ applo ſuſpē
dit ſententiam,d.c.venientes,& iuriſdictionem iudicis a quo,c.ſu
8 per eo,de app.ēt de iure ciui.iurib.prælleg. Amplia†etiam in re-
ſtitutione in inte.quæ ſuſpendit iudicatum ſicut applo, l. ſi cauſa
cognita,C.de tranſa.Amplia etiam pendente termino ad appel-
landum,quo tpe proprie ſn̄ia dicitur ſuſpenſa & ſilere,ſm Bal.in
rub.C.de app.& eſt gl.de hoc in l.j.ff.nil.no.app.penden.Amplia
etiam ſi dubitetur,an applo ſit recipiēda, vel ne,adhuc remanet
ſententia ſuſpenſa,l.applone,in gl.2.C.de appe.Amplia etiam in
reductione ad arbitrium boni viri,quæ petita ſuſpendit laudum,
ſm Pan.in c.Quintauallis,in pe.car.de iureiu.& Alex.conſi.119.
9 colum.4.lib. 2. Amplia vlti.vt appellatio † non ſolum ſuſpendat
ſententiam quantum ad executionem, ſed etiam quātum ad prę
ſumptionē licet enim pręſumptio ſit pro ſentētia, l. Herennius,
§.Caia. de euic. tn̄ iſta pręſumptio ſuſpenditur per appellationē,
ſm gl.in l.j.C.ſi aduer. cre.& traditur per Fely.late,in c.in pn̄tia,
10 de prob.Declara,†vt procedat reſpectu futuri euentus,a quo pē
det an infirmetur,vel confirmetur expreſſe,l.eos,C.de app.vel ta
cite per lapſum fatalium,l.fi.C.de tem.appe.ſed reſpectu pręſen-
tis ſtatus applo extinguit iudicatum,ſm Ang.Imo. Ale.& Mod.
hic,& ita procedat tex.in d.l.j.§.fi.& ita declarat Fel. poſt alios in
rub.extra de app.& in c.paſtoralis,§. præterea, de of.dele.Secun-
11 do declara,vt ſuſpendat†reſpectu partium & iudicis a quo,ſecus
reſpectu tertii, quia appellatio quo ad tertium extinguit ſenten-
tiam in totum,ſm gl.& Bar.in l.furti,ff.de infa. vbi ſi condemna-
tus pęna capitali appellauerit,& appellatione pendente teſtimo-
nium perhibuerit,valebit teſtimonium,etiam ꝙ ſententia confir
metur tacite,vel expreſſe,quia non trahitur retro in pręiudicium
tertii,ſequitur Fel.in c.teſtimonium,col.6.extra de teſti.Alex.hic
& ego confirmo per id,quod dicit Bal.in l.qui a latronibus.§.j.de
12 teſt.†vbi ſtante ſtatuto,ꝙ bannitus poſſit impune offendi, ſi ban
nitus fuerit offenſus pendente appellatione a ſententia,a banno
offenſor puniendus erit, etiam ſi poſtea appellatio deſerta rema-
neat, quia deſertio non facit retro ſententiam valere in præiudi-
cium fiſci,ſequitur Alex.conſi.36.viſo thamate,lib.4. bene facit
tex.in l.creditor,ff.mand.& quæ no.Fely.in cap.ſuper eo,col.j.de
13 offi.delega.Tertio declara,† vt nō procedat in appellatione a ſen-
tentia excommunicationis, quæ per appellationem non ſuſ-
penditur,nec extinguitur, ſed ſtatim trahit ſecum executionem,
c.paſtoralis,§.verum,de app.quo tamen ad pręſumptionem,quæ
erat pro ſententia excommunicationis ſuſpenditur,& propterea
tenetur index,qui eam tulit probare iuſtitiam cauſæ, ſecundum
Pan.in c.cum ab eccleſiarum prælatis,col.fi.de offi.ordi.Itē iſtud
verum eſt, niſi ſententia excommunicationis eſſet manifeſte in-
iuſta,nam tunc per appellationem ſuſpenditur,vt declarat Fel.in
c.accipemꝰ, col.j.in fi.de fid.inſt. Quarto declara,vt appellatio ſu
ſpendat effectum iudicati,& totius proceſſus vſque ad lit.conte-
ſta.ſed non ſuſpendit effectus litis cōteſt.l.ita demum,& ibi Bart.
14 & alii, C.de procu. Quinto intellige, † vt ſuſpendat ſententiam,
diffinitiuam, non autem interlocutoriam, niſi ſecuta inhibitio-
ne,capitu.non ſolum,de appellatio.in 6.poſſem addere alias fal-
lentias, quibus appellatio quo ad aliquos effectus non ſuſpendit
ſententiam,ſed nimium traheremur in longum. Videas ergo gl.
in capitu. ei qui appellat, ſecunda quæſtio. 6. & Specula. in titu.
de appellatio.§.penul. & Bald.in capitu. fina. quo tempo.mili.in
vſib.feud.do. Alex.& Iaſ.remiſſiue in l.j.& 2.C. de bono. poſſeſ.
15 ſecun.tab.In ea. glo.in fi.circa hanc quæſtionem, † an actio iudi-
cati oriatur ex ſententia confirmante,aut ex confirmata,facias cō
cluſionem poſt Barto. ꝙ actio oritur ex confirmante, ſecundum
glo.in l.eos,C.de appel. & in l.chirographis, ff.de admin.tuto.&
idem tenet Bar.in l.ſi quis ꝓprie, ff.ad Treb. & in d. l. eos. & iſta
eſt *communis* ſententia Doctorum, vt atteſtatur d.Iaſ.hic,per tex.
in l.furti,§.j.verſi.hodie,ff.de his qui notan.infa.& l.tale pactum,
§.qui prouocauit, ſecundum vnum ſenſum, & ibi Bart. ff.de pac.
Ratio huius concluſionis eſt, quia ſicut nemo poteſt decedere
cum duob.teſtamentis validis, d. l.ſi quis priore,ita non poſſunt
ſuper eadem re ferri duæ ſn̄ię validæ,l.j.C.quādo prou.nō eſt ne
ceſſe.

ectle. Ista rõ reprobatur per Ange. & communiter scriben. hic, qa in diuersa instantia valẽt duę sniæ super eadem re, secundum gl. & Bart. in l. duob. ff. de excep. rei iudi. sed ad istud potest rñderi, qđ Bar. hic loquitur in diuersis instantiis, quarum vna subordinatur ab alia, sed Bar. ibi loquitur in diuersa instantia nõ subordinata, vel aliter potest dici, ꝙ communis opi. etiam ꝙ in diuersa instantia minime subordinata non valeat sententia fundata super antiquo processu contra sententiam, vt ꝑ Fely. late in c. inter monasteriũ, col. vii. cum seq. de re iud. eo. ti. ego aũt dico, ꝙ l. i. qñ prouoc. non est neces. cum sua materia & theorica Bar. in d. l. duobus, non faciunt in proposito, quia loquuntur in duab. sñiis ꝯriis, q̃ pp contrarietatem non possunt ferri super eadem re, taliter ꝙ ambæ trãseant in rem iudi. nos vero loquimur in duab. sententiis conformib. præterea miror, ꝙ Doc. non aduertãt, & reperio ꝙ Fely. in d. c. inter monasterium, col. fi. tenet hanc opi. ꝙ valeãt plures sententiæ conformes, ẽt ꝙ prima transiuerit in rem iudi. & fuit originalis opi. gl. in d. l. i. C. quando prouoc. nõ est nec. Secundo dico aduertendum, qa esto ꝙ secunda sententia conformis non valeat postq̃ prima transiuit in iudicatum, tñ nihil est, quod impediat in eodem tẽpe, ꝙ prima confirmata per secundam, & vtraq; si
16 mul transeat in iudicatum, & iste est punctus nr̃. † & quod valeat plures sñiæ ꝯformes super eadem re, tenent gl. Ang. Roma. Ale. Mod. in l. de pupillo. §. qui opus, s̃. de no. ope. nũ. & d. Ias. i l. i. col. iij. C. de Carb. edi. Itẽ aduerte, q a simile de duob. testa. nõ vr̃ ad propositum, quia testamentum est actus vltimæ voluntatis mere voluntarius, nimirum si statur vltimo: secus videtur in sententiis, quæ sunt actus inter viuos, in quibus cadit geminatio, sicut videmus in appõnib. quæ geminant ab eadem sententia, c. bonæ. de app. & ita ad istud simile rñdet Alex. & d. Ias. in l. cũ procurator, §. j. s̃. de no. ope. nunc. Aliam igitur rõnem assignant Ange. Ale. & Mod. hic, ꝙ ideo non agatur ex prima confirmata, quia fuit ꝑ app. extincta, l. j. §. fi. ad Turp. vnde licet confirmetur, non tñ effectus semel extinctus reuiuiscit, l. qui res, §. aream. ff. de solu. Ista rõ ẽt non placet, quia falsum est, quod prima fuerit extincta, vt s̃. dixi, quod ostenditur ad oculum. si prima est cõfirmabilis, ergo nõ est extincta: alias quomodo posset cõfirmari, cum non entis nullæ sint qualitates, l. eius qui i prouincia, ff. si cert. pet. no. in l. si expressim. ff. de app. potes ergo aliam rationem assignare, quare agatur ex secunda, & nõ ex prima, qa ꝑ app. omnis effectus primę sñiæ deuoluitur iudici ad quem, cap. cum in ecclesia. de app. merito sententia iudicis ad quem, est illa quæ producit effectum, nõ prima. Declara modo hanc ꝯclõnem, vt procedat quãdo secũda confirmat primam expresse, secus si tacite, puta si per secundam pronuncietur app. deserta, ita Bar. hic, & in d. l. eos, post glo. & bene probatur in d. l. furti. rõ est, quia ap. deserta fingitur non appellatum, l. fi. §. fi. C. de temp. app. vel ratio est, quia sententia super desertione appõnis est interlocutoria, l. si præses, C. quõ & quãdo iu. ergo non meretur executionẽ. hinc est, ꝙ isto casu primus iudex exequitur suam sententiam, secundum Bar. in l. ꝑcipimus, §. in officiis, C. de app. & pro ista fallentia habes gl. in c. cum in ecclesia, per illum tex. de app. de quo dicã in l. a diuo Pio, ff. eo. In gl.
17 fi. habes ex gl. † ꝙ sententia est proferenda per verbum, condemno, vel absoluo, l. pręses, C. de sen. & interl. om. iud. l. quæro. ff. de ædi. edic. Sed pulchrum est scire, quæ dicantur verba æquipollẽ-
18 tia. in isto proposito gl. hic vult, quod † valeat sentẽtia lata per verbum, videtur. l. quid tñ. §. si arbiter, & ibi Bar. ff. de arbi. sequũtur alii, maxime d. Ias. quia addit tex. in l. diui fratres. §. recte, ff. de lib. cau. tu adde optimum tex. in l. si pupilli, §. sed si ego. ibi, & mihi videtur, ff. de neg. gest. quem ibi no. Ang. ad Consultorem rñdẽtẽ, ita mihi videtur. & illum tex. ad hoc ponderat d. Ias. in l. plene, in §. si eadẽ, in vii. no. ff. de leg. i. adde fortius idẽ esse, si iudex dixerit, ita forte mihi dicitur, ſm Alex. in l. in substõne, ff. de vulg. & pup. & Fely. in c. accedens, i. col. fi. vt lit. non contest. & Barba. in c. ii. post gl. ibi, de testa. nam ꝑ verbũ, forte, rñdent sepe periti, secundum gl. in l. si duo, ff. de recep. arb. & in c. super literis, in gl. ni
19 si forsitan, de rescrip. † Adde ẽt idem esse, si dixerit iudex vel Consultor, ita prima facie mihi videtur, si postea oppositum non determinauerit, l. i. §. si vero non omnes, C. de cad. toll. c. dilectis filiis, §. præterea, de app. l. alieno, §. fi. ff. de fideic. lib. & idem si dixerint, prima fronte videtur oppositum non concludendo, l. quinquaginta, ff. de proba. & attestatur Ias. ita se consuluisse in l. cum seruus, §. si Titius, in vi. no. de leg. primo. Subdit Alex. valere sententiam hoc modo latam, credo Titium teneri ad petita, secundum gl. in l. diem proferre, §. idem quęritur, ff. arb. quem dicunt sing. Ang. Imo. Ro. & idem Alex. hic, tu vide Deci. in c. i. in vlt. no. de iud. vbi alle. ad hoc quamplura iura ciuilia & canonica, cui adde tex. in l. si pater, ff. de suis & legi. & in l. si quis filio, §. irritum, ff. de iniust. rup. & in c. consuluit, in ver. credimus distinguendũ. de offi. deleg. idem dicas in sententia lata per verbum, existimo, ff. ver. ob. l. si quis fumo. in fi. ff. ad leg. Aqui. idem in sententia lata per verbum, puto, l. non puto, ff. de iure fisc. l. & puto, ff. fa. ercis. l. non putabam, ff. de cond. & dem. c. non putamus, de consue. in vi. idem in sententia lata per verbum, placet, d. c. a. i. in ver. pla-
20 cere, de iudic. Vltra scriben. dubitatur, † si iudex pronunciet vel Consultor rñdeat, ita dico secundum conscientiam meam, an valeat ista sententia? Bal. in c. nisi cum pridem, de renun. & in c. j. §. sacramenta, de consuet. recti feud. decidit non valere, quia iudex debet iudicare secundum acta & probata, non secundum cõsciẽtiam, l. illicitas, §. veritas, & ibi Bar. ff. de offi. præsi. sequitur Ias. in §. sed iste, col. xxij. Insti. de act. contrarium mihi videtur probabiliter posse defendi, quia verba sententiæ sunt interpretanda taliter, quod sẽtẽtia sustineatur, secundum glos. in d. l. & puto, ff. fami. ercis. Dico ergo, quod illa verba, secundum conscientiam meam, debent intelligi, de conscientia legibus informata, & hoc modo seruabitur sententia. Istud probo, quia delegatio facta alicui, vt iudicet secundum suam conscientiam, intelligitur facta vt iudicet secundum cõscientiam legibus informatam, secundum Bal. in l. j. C. qui accu. non pos. & in disputatione sua inci. Statuto cauetur, & d. Ias. in l. fi. col. pe. C. vnd. legi. ergo idem in casu nõ-
21 stro. Circa aliud, † quod tangit hic Alex. an valeat sententia iudicis iudicantis prout in consilio Consultoris dicitur communis opi. est quod valeat, de quo tamen vide late Fel. in c. cum venera-
22 bilis, col. xiij. & seq. de excep. † Quid autem si ĩ sententia sit omissum verbum, scilicet condemno, vel absoluo, puta si iudex dixerit victum victori in expen. & nihil plus dicat. Bar. in l. præses, C. de sent. & interlo. omnium iudicum. respondet sententiam non valere, sequitur do. Ias. Instit. de act. §. curare, col. viij. & seq. vbi plura de ista materia. Contrarium tamen dicendum videtur, per tex. in l. i.. in fi. ff. de hære. instit. & cõtrarium tenet Fel. post alios per eum alleg. in c. ex parte, per illum tex. de fi. de instr. In ea. glo. in fi. habes formam sententiæ in causa appellationis, vt pronunciet iudex bene, vel male appellatum, l. eos, vbi Bar. C. de appell. quod limita dupliciter, vt per Panor. in c. cum causa, de re iudic. & Fel. in c. cum Ioannes eremita, col. v. de fi. instr. & vide Bar. in l. si expressim, ff. de app. vbi etiam ponit formam sententiæ in causa appellationis eo casu, quo sententia prima sit nulla.

SVMMARIVM.

1 *Executor mixtus potest ex causa mutare tempus datũ executioni rei iudic.*
2 *Iudex potest in sua sententia alterare tempus datum iudicatis, & post sententiam, eadem tamen die.*
3 *Paupertas est iusta causa differendi executionem vltra legitimũ tempus.*
4 *sententia si fuerit lata pro paupere, a quo appellatum fuerit per aduersarium, interim pauper ex illis bonis litigiosis est alendus.*
5 *Delegatus iudex non potest moderari etiam ex causa tempus a lege statutum executioni. Limitatur nu. 6.*
7 *Iudex secularis non potest excipienti causam esse vsurariam statuere terminum, intra quem habeat probare exceptionem corã iudice ecclesiastico.*
8 *Iudex secularis potest statuere terminum excipienti de vsuraria prauitate intra quem se presentet cum iuribus suis coram iudice ecclesiastico.*
Contumax non potest in sui fauorem allegare litis pendentiam.
9 *Causæ cognitio requiritur in executione rei iudicatæ.*
Exceptiones impedientes executionem rei iudicatæ quæ sint, latè.
10 *Executio sententiæ fieri non potest, nisi parte citata.*
Appellari potest ab excessu in exequendo, si iudex reiectis legitimis exceptionibus procederet ad executionem.
11 *Condemnatis ita demum datur quadrimestre ad soluendum, si satisdent de iudicato soluendo adueniente die solutionis.*
12 *Condẽnato actione reali nõ dat̃ quadrimestre, sed statim tenet̃ rẽ restituere.*
13 *Dilatio datur a lege quãdoq; sine ministerio iudicis, quandoq; cũ ministerio expresso, & quandoque cum ministerio tacito.*
14 *Iudex potest ex causa coarctare & prorogare dilationes legales: contraria tamen quod non possit, videtur communior, quæ restringitur multimode. numero 15. 16. 17.*
18 *Iudex non potest in totum tollere dilationes legales, licet moderari possit.*
19 *Iudex an possit ex causa variare tẽpus decem dierum datum ad appellãdũ.*
20 *Tempus decem dierũ datũ ad appellãdũ, an possit cõsensu partiũ alterari.*
21 *Iudex potest variare tempus anni datum ad prosequendam appellationẽ, intellige vt ibi.*
22 *Iudex potest ex causa alterare tempus 50. annorum datum ad adeundã hæreditatem de iure ciuili, & tempus anni, & centum dierum datum de iure prætorio. intellige vt ibi.*
23 *Iudex an possit ex causa mutare tempus trium mensium datum ad inchoandum & perficiendum inuentarium.*
24 *Iudex põt ex causa abbreuiare tempus 30. vel 40. ann. datum ad agendum.*
25 *Iudex potest ex causa mutare tempus datum ad petendum restitutionem in integrum, & tempus petendi reductionem ad arbitrium boni viri.*
26 *Dilationes legales quibus ex causis alterentur.*
27 *Dilationis legalis coarctatio facta sine causæ cognitione an ualeat.*
28 *Appellatum si fuerit a coarctatione dilationis legalis, cui incũbat onus probandi, an appellanti, quod dilatio arctari non debuit, an uero appellato causam cur potuerit arctari.*
29 *Appellare an liceat de iure ciuili a coarctatione seu abbreuiatione dilationis, uel a denegatione totali.*
30 *Iudex an possit abbreuiare dilationes legales concessas ministerio iudicis, etiam quod lex dicat minorem, uel maiorem dari non posse.*
Taxatiua nunquam excludit casus, quibus exclusis resultaret absonus intellectus.

31 *Dilatio*

31 *Dilationes legales concessæ ministerio iudicis, secundum consuetudinẽ sunt arbitrariæ.*

32 *Iudex qui coarctauit primam dilationem datam ad probandum, non potest dare secundam, nisi causa cognita.*

33 *Dilatione pendente iudicis officium conquiescit: ita quod pendẽte prima non potest alia dilatio dari. Limita multis modis vsque ad fi. legis.*

QVi pro tribunali. Ista l. legitur tripliciter primo per glo. vt tota
lex loquitur in iudice exequente, & secundum istum
sensum diuiditur in ij. par. In j. dat rẽam. In ij. instruit
iudicem, & secundum istum sensum sic summatur. Executor po
test ex causa tempus executionis a lege statutum coarctare, vel
prorogare. iste intellectus rephẽditur per Bar. & *cõmuniter* Doct.
quia hoc modo ver. sed perraro, remanet superfluus. Secundo le
gitur per Raph. Com. vt j. pars loquatur in iudce iudicante, q. põt
in snĩa abbreuiare vel differre executionis tp̃s. in ii. q̃ est ibi, sed
praro, loquitur in iudice exequẽte, q non tenet̃ seruare tp̃s in sen
tentia statutum si res celeritatem exigat, vel progationẽ. d. Ias. re
probat istum intellectum, qa hoc mõ aduersatiua, sed, non recte
aduersaretur, nec repeteret præcedẽtes qualitates, prout debet re
petere, ſm Bal. in l. oẽs populi, col. xv. ff. de iust. & iu. Tertio legi-
tur per Bar. Pau. & Ale. q̃ prima pars loquatur in iudice iudican-
te, secunda vero in iudice exequente, q ambo pñt arctare vel p-
rogare tp̃s iudicati ex cã; & secundum istum intellectũ summa-
tur, vt hic per Bar. vel sic, iudex tã in sentẽtia q̃ in executione p̃t
tp̃s iudicati ex cã alterare. Mihi placet, q̃ tota l. loquatur in iudi-
ce iudicante, qa exẽplũ vt alimenta pupillo ꝯstituant̃ in fine posi
tũ, non adaptatur ad iudicẽ exequentẽ, q alimẽta nõ ꝯstituit, sed
ꝯstituta exequit̃. non ob. aduersatiua, sed praro, quia arbitror q̃
litera aliter legi debeat. vt dicamus, sic perraro. & tunc oĩa plana
1 erũt. No. primo, † q̃ executor põt mutare tempus executionis
a lege statutum ex cã. qđ intelligas in executore mixto, q põt de
cã executionis cognoscere, l. i. ſ. de confess. secus in executore me
2 ro, l. executorem, C. de execu. rei iud. No. ii. † q̃ iudex potest in
sua sententia alterare tempus iudicati a lege statutum ex causa,
quod amplia ſm Bart. vt etiã possit istud tempus moderare post
sententiam, eadem tamen die, l. Paulus, la. i. ſ. eod. Tertio no. ibi,
obsequio. secundum intellectum Dy. & Alex. qui exponunt, i.
3 paupertatem, q̃ pauptas iusta † cã differendi executionem vltra
legitimũ tp̃s. sic paupertas est iusta cã differendi fatalia, vt p Pan.
& Mod. in c. ex rõne, de app. sic eꝯ. si sñĩa pro paupe ꝯ diuitem la
4 ta sit, accelerãda erit executio. vnum fortius dico tibi, q̃ † si a sen
tentia p paupere lata fuerit appellatum, interim paup ex illis bo
nis litigiosis alendus est. ita sancte dicit Spec. ti. de ĩquisi. §. fi. ver.
porro. sequitur Bal. in l. fi. arg. illius tex. C. de or. cog. idem tenent
Are. & Fel. in c. si qui testiũ, col. iij. de testi. qđ no. ad limitationem
eorum, quæ dixi in l. p̃ced. q̃ appło suspẽdit effectũ sententiæ. fal
lit fauore pauptatis & alimẽtorum p p̃dicta. Ex gl. i. & dictis Bar.
5 super ea, collige infrascriptas concłones. Prima, † delegatus non
potest tempus executionis a lege statutum moderari, ẽt ex cã. &
ita limitatur ista l. ſm Bar. post gl. quẽ alij sequuntur. rõ principa
lis est, qa delegatus circa executionem, nullã hẽt iurisdõnem, vt
hic in gl. ergo non põt coarctare, neq; differre, nisi tanq̃ priuatus:
& tanq̃ priuatus ꝯstat, q̃ nõ põt, C. si a nõ cõp. iu. fue. iud. per tot.
& per istã rõnẽ tollũtur omnia fundamẽta Fulg. & Bezu. q̃ lon-
go sermone extendũt d. Alex. & Ias. hic. Ista conclusio potest iu-
6 dicio meo limitari † in casib. in quibus delegatus p̃t suam senten
tiam exequi, vt in delegato Principis, c. q̃renti, de offi. deleg. vel
de iu. cano. secundum qđ ẽt delegatus inferioris exequitur suam
sententiam, vt per Fel. in. c. significasti. de offi. deleg. istis. n. casib.
cessat rõ p̃alleg. Item cessat secunda rõ, q̃ delegatus non possit le
gem imponere suo supiori, arg. c. ex insinuatione, de appel. quia
vbi potest sententiam exequi mediante delegatione, istud facere
dr̃, & sic delegãs ipse censetur exequi, c. sane, ii. de off. dele. Secun
7 da ꝯcło, † iudex secularis non potest excipienti causam esse vsura
riam statuere terminum, intra quem habeat coram ecclesiastico
pbare exceptionem vsurariæ prauitatis, argu. d. c. ex ĩsinuatione.
idem firmat Bar. in l. p̃ses, C. de app. p tex. in arg. in l. Stichus ser-
uus meus, ff. de manumis. test. sequuntur omnes hic, & Pau. Ale.
& *communiter* alii, in l. Titia, ff. sol. ma. bene facit, quod decidit Pa-
nor. in c. ii. in fi. de eo, qui mit. in poss. cã rei seruan. quem sequi-
tur Fely. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. xlv. de constit. Et latissi-
me comprobat Fely. in c. cum sit Romana, col. i. de appell. vbi re
8 fert oĩa, quæ hic cõgessit d. Ias. poterit tamen † iudex secularis sta
tuere terminum, intra quem excipiens se p̃sentet cũ iurib. suis co
ram ecclesiastico, secundum Bar. in d. l. p̃ses, & probatur in c. p̃so-
nas, de app. Item poterit statuere terminum ad producendum iu
ra coram seipso, ad finem vt videat, an sit calũniosa exceptio, ſm
Alex. in d. l. Titia, col. iii. & Mod. hic, & Fel. in d. c. cum sit Roma-
na, d. col. i. Item si secularis videat excipientem esse morosum,
vel contumacem in prosequenda exceptione vsurariæ prauita-
tis coram ecclesiastico, poterit procedere ad vlteriora, non obst.
illa exceptione, neque litis pendentia coram ecclesiastico, secun
dum Bal. in d. l. de die, §. iubetur, ff. qui satis. cog. quia contumax
non potest in sui fauorem allegare litis pendentiã, ſm Bart. in l.
9 vbi ceptum, ff. de iud. In ea. glo. in fi. habes, † quod in executione
rei iudicatæ reqritur cãæ cognitio. idem tenet gl. in l. intra vtile,
ff. de mino. secundum Bar. & alios hic. rõ est, quia contra rem iu-
dica. ad impediendum executionem multæ pñt exceptiones op-
poni. Primo opponi p̃t exceptio nullitatis, l. iiii. §. condemnatũ,
ſ. eo. quod intellige secundũ terminos cle. i. eo. tit. nisi essent tres
sententiæ conformes. Scdo potest opponi exceptio falsitatis no
toriæ, c. decætero, eo. ti. Tertio exceptio compensatiõis, l. ii. C. de
compen. Quarto exceptio melioramentorum, secundum Bar. in
l. in fundo, in fi. ff. de rei ven. & Pau. de Ca. cõs. 334. & 17. in i. par.
Quinto omnis exceptio, quæ non oppugnat sententiam, sed li-
mitat & diminuit executionem, l. sunt qui, & l. nec miles, ſ. eod.
& §. sed & si quis, Insti. de act. Sexto omnis exceptio, q̃ nascitur
in ipsa sñĩa, vel post sententiam opponi põt ad impediendã exe
cutionem rei iudic. vt declarat Bar. in l. i. C. de iur. & fact. ign. Ex
10 hoc infertur, † q̃ nõ põt exeq̃ sentẽtiã, nisi parte citata, l. de vno-
quoque, ſ. e. qđ maxime verum est, si sñĩa transiuit in iudicatum
per lapsum fatalium, secundum Bar. in l. i. in fi. ff. nil noua. appel.
pend. dicam latius post Barto. in l. a diuo Pio, § in venditione, ſ.
eo. Infertur ẽt, q̃ si iudex reiectis legitimis exceptionib. procede
ret ad executionem, q̃ posset appellari ab excessu in exequendo,
l. ab executore, vbi gl. & Bar. ſ. de app. & l. ab executione, C. quo
rum app. non recip. Item exceptio inuẽtarii põt opponi post sen
tentiam, vt voluit Pet. de Anch. ꝯsi. vlt. Itẽ exceptio pemptoria,
& exceptio, ne qs conueniatur nisi inquantum facere põt. Bar. in
d. l. j. C. de iur. & fac. igno. Item post sententiam in executione rei
iudi. potest opponi exceptio excõicationis, tex. in c. pia, ad fi. de
excep. lib. vi. cum gl. & in quacunque parte litis, qa excõmunica
tus nõ potest agere, c. intelleximus, de iudi. extra. Itẽ exceptio re
tẽtionis rei, vel deductionis expensarũ añ sententiã, & post sen-
tentiam p̃t opponi, Bar. in l. in fundo, ff. de rei vend. Item q̃libet
exceptio inducta in odiũ agẽtis p̃t opp. post sentẽtiam, l. tamet-
si, ff. ad Maced. qa est introductũ illud Senatus. Maced. in odium
creditorum. Itẽ bñficium pacis p̃t opp. post sentẽtiã, ita Bal. in l.
si filius, ff. si cert. pet. Item exceptio Macedoniani põt opp. post
sententiam. Item exceptio excussionis põt opp. vide Pau. in l. fi.
ff. si cer. pet. & de omnib. istis vide Bar. in d. l. i. C. de iur. & sac. ign.
per eum, & in apostillis suis, quib. plura reperies. Glo. in verbo,
tp̃s. ista glo. reprobatur per Alex. & Mod. dum dicit, q̃ olim tem-
pus iudicati erat duorum mẽsiũ, p l. debitorib. ſ. eo. qa illa l. loq̃t
de tp̃e dato ad vendendum pignora post factã executionẽ: tu di
ces, immo videtur q̃ esset olim duorum mensiũ, p tex. clarũ in l.
fi. ibi, sed cũ antiq tas, C. de vsur. rei iud. & si rñdeas prout respõ
dent Ang. Alexã. & Mod. q̃ illa lex loquitur de quadã iuris pru-
dentia ante ius Dige. dico q̃ est somnium. oportet. n. q̃ ipsi pba-
rẽt, q̃ de iu. ftorum dispõ illius iuris prudentiæ foret immutata,
ergo cum nõ probatur, præsumitur durasse vsque ad tempus il-
11 lius l. præcipimus, C. de appel. & † ad practicam notabis, q̃ istud
quadrimestre ita demum conceditur si cõdẽnatus satisdet de pa-
rẽdo iudicato soluendo, adueniẽte die sołonis, secundum Bart.
in l. si debitori, vlt. nota. ff. de iud. & si non caueat de soluendo, p̃t
incarcerari, nisi cedat bonis. Gl. in verb. coarctat, inquãtum vult,
quod iudex sine causa possit progare, rephenditur p Pa. Alex. &
Mod. per istum tex. iuncta rła l. iam hoc, ff. de vul. & pu. Ad tex.
in §. si qs ꝯdẽnatus, l. iiij. ſ. eo. rñdetur q̃ tẽpus prorogatũ nõ tol-
litur, vbi pars non appellat: alias si appellauerit, tempus proroga
tum sine cã remouebitur, vt per Bar. ſ. in pen. q. Gl. in verbo, pro
cãæ qualitate, in exẽplo actionis realis *communiter* rephenditur,
† quia in actione reali condẽnatus non habet dilationem qua-
12 tuor mẽsium, sed statim tenetur rem restituere, nisi ex cã dilatio
nẽ impetrauerit, §. i. Insti. de offi. iud. allc. in gl. q facit contra eã, &
ita concludit glo. i. in l. in fideicõ. ff. de vsur. Bar. in l. fi. C. de exec.
rei iudi. Pan. & alii in c. quærenti, de offi. dele. Circa principalem
materiam huius legis, an iudex possit moderari dilationes lega-
13 les, præmitte † quod dilatio quandoque datur a lege sine ministe
rio iudicis expræsso vel tacito, vt quando lex ante cãm inchoatã
terminum statuit, vt in auc. hoc amplius, C. de fideicõ. & in c. nos
quidem, de test. & in auc. hodie, C. de app. & in materia præscri-
ptionum, & in l. fin. C. de except. Quandoque dilatio conceditur
a lege cum ministerio iudicis expresso, vt quando lex mandat iu
dici, vt præfigat certum terminum, auth. offeratur, C. de li. con-
test. authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. ibi, qui si cau
sam prosequi differat, reo postulante, trib. edictis citetur p inter
ualla 30. dierum. Quandoque dilatio conceditur a lege cum taci
to iudicis ministerio, vt quando lex statuit terminum sine facto
iudicis post causam inchoatã, vt in l. ita demũ, C. de procu. & in
l. præscriptionem peremptoriã, C. de excep. Istis præmissis ex di
14 ctis Bar. facias ꝯcłonem, † Iudex potest ex causa coarctare & pro
rogare dilatiões legales, c. pastoralis, de exce. l. diffamari, C. de in-
ge. & man. cum alijs iurib. adductis per Bar. d. Ale. addit tex. in c.
cum sit Romana, de appel. vbi iudex arctare potest tempus anni
cõcessum ad appellationem prosequendam. sed tu considera, an
ille tex. in ver. nisi, loquatur de termino biennij iudicis ministe-
rio concesso, & non de termino anni. istam etiam ꝯcłonem seq̃

tur

tur gl.in §.sancimus, in verbo, hoc est 20.in Auth. de exhib.re. dicens ista seruari de consuetudine, quod est vtile verbum in practica, idem tenet gl.in §.omnem, ij.in Auth. de litig.& d.Ant.de But.in c.præterea, de dilatio.& Pan.in c.j.e.ti.& in d.c.cum sit Romana,& d. Ale.hic,& gl.in c.solet, in verbo, octo dierum, de sen. excom.in vj. Contrariam opi.quod iudex nō possit, tenent Iac. de Aren.& Cy.in l.j.C.de dila.& in auth.qui semel, C.quomodo & quando iud.& gl.in d.cum sit Romana.Bal. Roma.& Rapha. Co.Pa.de Ca.Pe.de Bexu.& d.Ias.hic, Guil.de Cu.Iac.de Are.& Bal.in d.l.de die.ff.qui satisd.cog.& Bal.in auth. iubemus, C.de iudi.& ista opi.est *communis* s'm Imo.in d.c.cum sit Romana.Raph.Com.& d.Ias.hic, pro qua facit tex.in regula, indultum, de reg.iur.in vj.& in l.nemo, C.de temp.app.& ita tenet glo. in c. pia, in verbo, octo, de excep.in vj.& in c.si tibi absenti, de præbēd. eo.lib. & tenendo istam opin.eam restringe plurib. modis. Primo,
15 †vt non procedat in dilationib.a lege concessis expresso iudicis ministerio, quia tunc potest moderari. ita procedat glo.in d.§.sancimus,& in authē.offeratur, C.de lit.contest. & ita tenent Pau.de Ca.& plures alij hic, & dicit Bald.in d.auc.iubemus, q̄d ista est ipsa veritas.facit tex.in l.nonnunquam, j.ff.de iud.& hanc fallentiam amplia, vt etiam procedat in dilationib.a lege concessis cum tacito iudicis ministerio, ita procedat tex.in d.c. pastoralis.
16 de exceptio.Secundo †limita, vt non procedat in dilationib.a lege concessis in defectum iudicis, ita procedat iste tex. hic, secundum d.Ias.Imo.post Iac.de Are. sed iste sensus mihi non placet, quia si lex dedisset hanc dilationē quadrimestrē in defectum iudicis, posset iudex etiam sine causa illam moderari & arctare, cuius contrarium dicitur in l.iiij.§.si quis condemnatus, j.eo.Tertio fallit, quando aduersarius nullum potest interesse prætendere, nisi solius temporis, secūdū Pa.de Cast.ita intelligentē tex.nostrū.iste intellectus demulcet aures, sed verbalis videt si consideres.Quarto fallit, quando terminus a lege præfigitur ad conuincendā negligentiam illius, cui statuitur, tunc iudex ex cā, puta impedimenti excusantis a negligentia, poterit prorogare.ita Pan.cō.64.Venio ad primum, in vlt.dub.exemplificans in casu c.nos quidem, de testa.& in auc.hoc amplius, C.de fideic. Quinto fallit in supremo iudice, vt Principe qui h̄et dilationes in manu sua, c. ex ore, & ibi Petr.de Anc.& Imo.de his, quæ fiunt a prælat.Sexto fallit, q̄n ille, cui est data dilatio, abutitur ea.ita procedat tex.in l.diffamari, C.de inge.& manu.& in l.Titia, ff.de accu.& in l.petendæ, C. de temp.in integ.resti.peten.facit tex. in c.vt priuilegia, de priui. & in regula, priuilegium, de reg.iur.in vj. Si tamen velles tenere opi.Bar.quod iudex possit, quam dicit cōem Georgius Nat.in repe.cle.sæpe, col.30.de ver.sig.quam sequitur Lu.Ro.sing.409.inci.Ille, contra quē.per tex.in c.cum venissent, de eo, q mit. in pos. causa rei seruā.iuncta auc.eius qui, C.de bo.autho.iud. possi.qui tex.in c.cum venissent, parum facit, quia iudex ibi alterabat dilationem legalē authoritate consuetudinis, & non ex sua ptāte.
17 Limita & declara, †vt non procedat, q̄n lex post lapsum termini pœnam imponit, tunc iudex non pōt abbreuiare terminum ad finem, vt citius incurratur pœna, secūdum gl.in c.j.in verbo, tertiam vocationem, de milite vasal.q cōtu.est, in vsib.feud.& in cle. j.in verbo, tertio, de vita & honest.clerico. & ideo dicebat Bal. stante statuto, q̄ elapso termino octo dierum cōtumax habeatur pro bannito, iudex non poterit terminum coarctare, ita Bal.in l. fi.§.& hæc quidem, C.de iu.delib.de quo dubito, quia iste videtur terminus iudicis ministerio statut. & contrarium tenet Pan. in c.vltra tertiam, & ibi Fely.col.ij.de test. intellige tamen istam fallentiam, vt procedat in pæna a lege determinata post lapsum terminum, secus si lex mandaret pœnam per iudicem imponi, vt in l.consentaneum, quomodo & quando iudex, iuncta l.satisque, ff.de in ius voc. per quam ita declarat Lu. Roma.in notabilibus post singularia, notabili 200.incipien. Attende, dicit glo. Secundo declara hanc opin. Bart.vt possit iudex moderari dila-
18 tiones legales, †sed non in totum tollere, secundum glo. in l. quod iussit, j.eo.tu vide Lud. Roma. idem tenentum singulari 225.inci.tu habes.per tex.in l. prima.§.exactio, C.de rei vx.actio. quem sic intellexit Bart.in l.diuortio, §.interdum, ff.solu.matri. quasdam alias limitationes videas per Fely.in d.c.cum sit Romana,& per d.Georg.Nat.in d.clemen.sæpe, col.26. Descendendo specialiter ad scripta Bar. collige sex conclusiones.Prima est, q̄
19 †iudex potest ex causa variare tempus decem dierum datum ad appellandum, iuxta auct.hodie, C.de appel.idem tenet Pan.in c.cum sit Romana, col.iij.de appel.vbi dicit, quod istud tempus rōne scādali, vel publicæ vtilitatis potest alterari. contrarium tenēt gl.& *communiter* Doc.in auct.offeratur, C.de lit.cōtest.& Bald. in auc.ei, q.C.de tempo.app. & Lud.Ro. hic cōcordat opi.vt iudex nō possit istud tempus prorogare, quia prorogatio cedit in dānum publicum.interest.n.reip.ne lites differantur, c.finē litibus, de dolo,& cōtu.l.quidam existimauerunt, ff.si cert.pe.sed bn̄ pōt coarctare, c.oblatæ, de appel.l.si quis filio, §.irritū, ff.de iniust.rup. sed non video vrgentē rōnem quare ex cā non ita possit prorogari sicut coarctari.nam ex cā gesta, non dn̄r contra publicam vtilitatem, l.si quis in graui, §.sed vtrū, ff.ad Sylla. An ēt istud tempus possit mutari per statutum vel consuetudinem? glo.Bal.& d.Ias. in l.præscriptione, C.si contra ius, vel vtilit.pub.respondent q̄d
20 sic.sequitur Fely.in c.ex ratione, col.i.de app. An autem †consensu partium possit alterari tempus decem dierum datū ad appellādum? videas Bar.in auc.si tamen, C.de tempo.app.& Bal.in auc.ei qui, eo.ti.& Lud.Ro.hic,& Fel.in d.c.ex ratione. Scda cō-
21 clusio, iudex †pōt variare tempus anni, datum ad prosequēdam appellationem, de quo in d.auct.ei qui,& in cle.sicut, de app.Intellige quantum ad partem appellātem, vt teneatur inchoare prosecutionem causę, c.oblatæ, de appel. non quantū ad superiorem iudicem, vt teneatur finire, c.ex insinuatione, eo.ti.Tertia cōclu-
22 sio, †iudex potest ex cā alterare tempus 30.ann.datum ad adeundam hr̄ditatem de iu.ciui.de quo in l.licet, C.de iur.deli.vel tps anni, siue cētum dierū datū ad adeundā de iu.pto.l.j.§.largius, ff.de succes.edic.secundum gl.in l.si quis instituatur hæres, ff.de hær. inst.q̄d intellige quātum ad effectū dandi curatorē hæreditati cā satisfaciēdi creditoribus, non quantum ad effectum excludendi hæredem añ tale tps legale a beneficio adeūdi, secundum Ale.
23 Pau.de Ca.& Mod.in rub.C.de succes.edic. †Quarta conclusio, Iudex potest ex causa mutare tempus trium mensium datum ad inchoādum & pficiendum inuentarium, de quo in l.fi.§.sin autē. dubius, C.de iure delib.tamen in contrarium videtur tex. in d.l. fi.§.donec. & cōrium tenēt Bal. & Nic.de Mattar.Odoff.& d.Ias. in d.l.fi.in prin.co.iij.vbi Azo dicit vtile verbum, q̄ iudex solum potest variare dilationes legales in actibus, q coram eo expediun-
24 tur. Quinta conclō, †Iudex ex causa potest abbreuiare tempus 30.anno.concessum a lege ad agendum, de quo in l.sicut,& in l. omnes, C.de presc.30.vel 40.ann.ita Bar.hic per tex.in l. diffamari, C.de inge.& manumis.& in l. si eo tpe, C. de remissio.pign. Adde Io.And.in c.frequens, de restit.spolia.in vi.& gl.in l.i.C.vt nemo inuitus agere, vel accus.coga. vbi poteris colligere vij.casus speciales, in quibus iudex abbreuiat tempus agendi datum a
25 lege.Sexta conclō, †Iudex ex causa potest mutare tempus a lege statutum ad petendam restitutionem in integrum, l.petendæ, in fin.C.de tempo.in integ.restit.pet.Adde, quod propter istud dictum Bar.dicit Lanfran. de Oria. in trac.de arbitro, q.xxij.in fi.q̄ iudex potest coarctare tps 30.anno.a lege datum ad petendam reductionem ad arbitrium boni viri, de quo p Bart.in l. si societa-
36 tem, §.arbitrorum, ff.p soc. Quærit secundo Bart.†quæ sint iustę causæ alterandi dilationes legales,& ponit xi.cās, quas Alex.simpliciter refert.& idem facit Pan.in c.i.de dilat. sed tu potes omnes reducere ad tres, s. ad qualitatem causæ, conditionem personarum,& qualitatem tpis, vt dicitur in l.nonnunquam, j.ff. de iudic.& l.continuus, §.ii.j.de ver.obl.Pro prima causa, i.consuetudine fori, adde tex.in l.si pacto, quo pænam, C.de pact.& in c.cū venisset, de eo qui mitt.in possesio.causa rei seruan. Pro quarta causa quando est cōtentio, quis sit futurus prior, vel syndicus, vel abbas proximis duobus mensibus, adde quæ scribit Fely. in c.ecclia sanctæ Mariæ, col.xii. de constit.& in c.i. in fine, extra.eo.tit. & per ista consuluit Ludo. Rom.consil.226. Vltra pridie allegata, col.i.quod dilatio nunquam est concedenda, q̄n si concederetur, laberetur tempus instantiæ, vel determinationi pfixum.& facit quod dixi in tract.de peste, li.iii.fo. lx.post Spec.tit.de appe. §.nūc breuiter, lib.ii. Pro sexta cā, quando maior est impensa q̄ valor rei, de qua agitur. Adde quæ copiose reducit Fely.in c.non nulli, in prin.col.i.& seq.de rescrip.& in terminis, de quo ne consumatur super hospitio, vide tex.in §.i.ad fi. in Auct. vt omnes
27 obe.iudi.prouinciæ. Circa tertiam qōnem, †an coarctatio dilatiōis legalis facta sine cā valeat, collige duas regulas.Prima coarctatio dilationis a iure cōcessa cum iudicis ministerio facta, sine causa, valet, ca.i.de dilatio. Secunda coarctatio dilationis a iure concessa sine iudicis ministerio non valet, si sit facta sine causa, sed lex supplet, l.iiij.§.si quis condemnatus, j.e.Limita dupliciter.Primo, nisi pars, cui fuit terminus coarctatus, talem terminū coarctatum acceptauerit, l.ad solutionem. C.eo.c.quod ad consultationem,& ibi Pan.col.v.extra eo.Scdo, limita nisi iudex causa cognita coarctauerit, tunc talis coarctatio etiam iniusta valet,
28 nisi appelletur, c.cum inter, extra eo. Circa quartam qōnem, †si contingat appellari a coarctatione dilationis, quis debeat probare, an appellans debeat probare causam, quare dilatio restringi non debuerit, an appellatus causam quare potuerit coarctari? Bar.se remittit.Tu conclude secundum Ale.& Mod.hic,& Pan. in c.i.de dilatio.& in d.c.quod ad consultationem, quod appellans tenetur probare quia ipse in causa apppellōnis dicitur actor l.hi, qui ad ciuilia, C.de app.& dicit ibi Bar. quod appellans debet pbare se iuste appellasse,& de grauamine fidem facere, & rī agenti onus probandi incumbit, l.actor, quod asseuerat, C.de pbatio.l.ei qui, ff.eo.item facit, quia pro snia iudicis præsumitur, c.in præsentia, de probatio.l.ij. C. de offi.ciui.iud.l.Herennius, cum gl. ff.de euic. Ista conclō intelligenda est, secundum Pan.& Ale.in dilat.arbitrarijs, secus in dilationibus a lege prætaxatis, in quibus appellatus secundum eos, tenetur probare causam quare fuerint abbreuiatæ contra ius. Sed tu cōsidera, quod illa ratio q̄ pro sententia præsumatur, cōcludit ēt in dilationibus a iure limitatis, per iudicem coarctatis, ergo ēt tenebitur appellās probare, & ita reperio tenere Fely.in c.q̄m cōtra fallam, col.10. de probat.nisi defen-

si defendendo Ale.& sequaces rñdeas, q̄ ille qui nō potest actum facere nisi in certis casibus, vrgente causa tenetur ipse ꝓbare q̄ sit in vno de illis casibus numeratis, alias fundata est intentio aduersarij hñtis pro se regulam, secundum Bar. in l. quoties, ff. si q̄s cautio. & in l. ij. col. i. ff. si quis in ius voc. non ier. Tamen si bene aduertas, ista rñsio nō eneruat rōnem ꝑriam. stat ergo ex ꝑmissis
29 conclō, † q̄ a coarctatione dilationis, siue ab angustia termini licitum est appellare, c. i. de dila. & a fortiori licebit appellare a totali denegatione dilationis, secūdum Bal. in l. i. C. de dilat. Ista cōclō de iure ciuili non videtur vera, q̄a de iure ciuili ab interlocutoria non appellatur, l. ante sñiam, C. quo. app. non recipi. & propterea ꝯrium tenuit Bar. in l. ij. ff. de app. recip. ver. iij. pri n. nisi per talem coarctationem causaretur tale grauamen, quod non esset reparabile per appellōnem a diffinitiua, per illum tex. tamen q̄tum ad terminos huius l. potest appellari etiam de iure ciuili, q̄a ab interlocutoria lata post sñiam conceditur appellō, l. ab executore, C. quo. app. non recip. Item videtur, quòd in casibus, in quibus dilationes sunt arbitrariæ, vt sunt hodie oēs dilationes secūdum consuetudinem, q̄ non possit appellari a coarctatione dilationis, per illud, quod dicit Bar. in l. i. in fi. ff. de leg. ii. vbi cōcludit non licere appellare a sentētia iudicis, qui iudicauit vt bonus vir. reperio q̄ Ludo. Ro. c onsi. cclxi. Super eo, quod quæritur, reprehendit Bar. in d. l. i. per tex. in d. c. i. de dilatio. & cōtra Bart. tenuit glo. in l. si qua pœna, ff. de verb. sig. & gl. in c. super, de accu. & ista est veritas, quando iudex in arbitrariis iudicauit vt iudex: secus si tanq̄ arbitrator, & ita loquitur Bar. in d. l. i. secundum Pan. in c. Quintauallis, char. pe. de iureiuram. quod no. pro declar. Barto.
30 Circa pen. q̄onem Bar. hēmus elicere tria. Primo iudex potest abbreuiare dilationes legales concessas ministerio iudicis, & q̄ lex dicat minorem vel maiorem dari non posse, l. i. iuncta l. siue pars, C. de dilat. sed melius probatur in l. ad peremptorium, iuncta l. nonnunquam, j. ff. de iudi. ex quo hēs notare, q̄ nunq̄ taxatiua excludit casus, quibus exclusis resultaret iniquus & absonus intellectus, secundum Bart. in l. iii. §. cum Titio, ff. de adimen. lega. Ale. & Mod. in l. i. C. de bo. poss. contra tab. Contra tñ istam cōclusionem ob. tex. in d. l. i. C. de dila. sic inducendo. dicitur ibi, in eadem prouincia dādos eē tres menses ad probādum, & nō amplius: Nunquid iste terminus poterit prorogari subsistente cā? gl. in c. præterea, de dilat. rñdet q̄ non, propter illam dictionem, non amplius. ergo idem dd̄m, vt non possit coarctari, si lex dixerit minus tp̄s dari non posse per reg. contrariorum, l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de ver. obl. Cogita, quia oppositio vrget, nisi
31 declinemus ab authoritate glo. † Scd̄o no. ex dictis Bart. q̄ dilationes legales ꝯcessæ ministerio iudicis, secundum consuetudinē sunt arbitrariæ. Adde q̄ idē dicit Pan. in ca. i. de dilat. amplius dicit Fely. in c. cū sit Romana, col. ii. de app. q̄ hodie de stylo om-
32 nes dilationes sunt arbitrarię. Tertio nota, † q̄ iudex, qui coarctauit primam dilationem datam ad probandum, non potest dare scd̄am, nisi causa cognita. sequuntur Alex. & alii hic, & in l. fi. ff. de fer. & in c. vltra tertiam, de testi. & ista est *communis* contra Inn. in d. c. vltra tertiam. & rō est, q̄a dilationes hodie sunt arbitrariæ, & ꝯñr hodie succedunt in locum dilationis legalis, & sic debent tenere naturam ab dilationis legalis, l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. lapsa āt dilatione legali non potest dari alia, nisi causa cognita. d. l. fi. ergo nec alia dari poterit lapsa dilatione arbitraria. Circa istam conclonem, d. Ias. dicit Bar. contrarium tenuisse in l. prima, C. de dila. sed tu potes saluare Bar. a contrarietate, vt hic loquatur stante cōsuetudine, quod dilationes sint arbitrarię: ibi vero loquitur circunscripta consuetudine, vel ibi loquitur quando iudex coarctauit dilationem sine causa, tunc poterit dare scd̄am sine cā; hic aūt loquitur quādo coarctauit cū cā. & ista cōcordia suadetur ex verbis ibi dum dicit, illud quod deerat in prima, suppletur in secunda. nam si fuisset coarctata prima dilatio cum causa, nihil legitime defuisset. Ex vltima q̄one Bar. hēs
33 regulam, † pendente dilatione officium iudicis conquiescit, ita quod non potest pendente prima, alia dilatio dari, l. siue pars, C. de dila. c. si ḡnante, de appell. Limitatur multis modis. Primo, vt procedat, si scd̄a sit præiudicialis primæ, alꝰ secus. l. ḡnalr, §. his de ꝑntibus, ver. nullo, C. de reb. cred. Idem tenet Bart. in l. fi. col. fi. ff. de fer. & glo. in cle. sępe, in verbo, post dationem, de verb. sig. Tu adde tex. quem ibi no. Bal. & Fely. in c. cum venissent, in vlt. not. de test. Secundo limita, vt non procedat finita causa dilationis, licet duret adhuc dilatio, l. a filia, §. fi. ff. ad Treb. vt si statui tibi x. dies ad veniendum, si venisti prima die, certe non quiescet officium iudicis in nouem diebus venientibus. Adde vltra scrib. q̄d per istam fallentiam consuluit Gemi. cons. 121. Attenta forma statuti, col. ij. vbi dicit, stante statuto quod intra 10. dies sit appellandum, & intra 20. sit appellō introducenda, statim quod appellatio est interposita, incipiunt currere illi 20. dies, & euanescunt cæteri dies ad appellandum assignati, quia cessat causa dilationis 10. dierum ad appellandum. & idem determinat Pau. de Ca. in l. si quis hæres ita scriptus, ff. de acquir. hęr. Adde etiam quod dicit Pan. in c. potuit, in ii. not. de loca. & Fely. in c. quod ad consultationem. col. pe. extra de re iud. Tres alꝰ fallētias refert d. Ias. circa illam limitationem, quando periculum est in mora, per l. Aristo, §. i. ff. d de iur. delib. Adde glo. in l. quęsitum, ff. de pig. & in d. l. siue pars, & ibi Bar. Sexto limitat Alex. vt non procedat si dēt scd̄a dilatio in fauorem eius, cui data fuit prima. allegat Bal. in d. l. si quis hæres ita scriptus, in §. fi. per illū tex. ego dubito de hac fallentia, quia dilatio debet esse cōmunis, l. petendæ, C. de temp. in integ. rest. peten. nec debet iudicium claudicare. l. solemus, ff. de iud. non ob. tex. in d. §. fin. quia ibi erat periculum in mora. Septimo limita, vt non procedat respectu tertii, secundum Bal. in l. quamdiu, la iii. ff. de acqui. hær. & d. Ias. in rub. C. de success. edic. col. ii. & Fely. in c. super eo, col. ii. de off. deleg. Bal. & Ang. in l. si quis filio exhæredato, ff. de iniusto rup. per tex. in l. creditor, in prin. ff. man. Octauo intellige, vt procedat quod alia dilatio dari non possit diuerso tp̄e, sed eodem tp̄e subiunctiuo modo dari possunt plures dilationes, secundum Bar. hic in fi. Tu adde tex. quem ibi ad practicam extollunt d. Ant. de But. Pan. & Fely. in c. ii. in vlt. nota. de testi. cog. Vltimo cautela est, si iudex vult procedere, quod reuocet dilationem, quod facere potest, secundum Barto. in l. quod iussit. in i. oppositione. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Condemnare qui potest, is & absoluere potest, & econtra, nu. 2. inferuntur plura. Limitatur multimode nu. 4. cum seq.*
3 *Præscripta potestate absoluendi, censetur etiam præscripta potestas condemnadi, & contra.*
5 *Legatus de latere potest extra prouinciam absoluere excommunicatos, & non excommunicare: & cur diuersum.*
6 *Laicus potest in articulo mortis constitutum absoluere.*
7 *Absoluendi potestas si alicui fuerit data in priuilegium non etiam ei censetur data potestas condemnandi.*
8 *Condemnare qui non potest, is nec absoluere potest, & econtra, limitatur varijs modis.*
Condemnatione prohibita fauore personæ condemnandæ, non propterea censetur prohibita absolutio. infertur ad plura.
9 *Vicarius Episcopi quamuis ex generali potestate non possit criminosos condemnare, an tamen possit absoluere.*
10 *Concilium prouinciale an possit absoluere Epm̄, quāuis condēnare nō possit.*
11 *Condemnatione prohibita in materia correctoria, an censeatur etiam prohibita absolutio, latisime vsque ad fi. l.*

QVi condemnare. Per istum tex. dicunt Vgo. & Archi. & Car.
1 Alex. in c. inferior, 21. distin. † quod ista duo absoluere, & condemnare, in eadem persona conuertuntur, vt cui cōuenit vnum, conueniat alterum ex natura contrariorū. Sed considera, quod licet ista videantur cōtraria respectu finis, tamen non sunt cōtraria respectu iurisdictionis & ptātis, de qua q̄ritur. & ex hoc etiam tex. inferunt Ant. Imo. & Fel. in c. cum inferior, de maioritate & obedien. quod si mandatum fuerit alicui vt causa examinata compellat debitorem ad soluendum, poterit iudex absoluere si videat non esse condēnandum. silr si in compromisso detur ptās arbitris condemnandi, censetur data ptās absoluendi. fortius dicit Ant. de Butr. in c. causam, in iiij. not. extra eo. quod si committatur alicui, vt condēnet Titium, si probatum fuerit eum esse debitorem Sēpronij, iudex poterit eum absoluere, dato quod Sēpronius videatur probasse debitum, q̄a verba mandati intelligenda sunt si probauerit, ita quod iudici videatur fuisse sufficienter probatum, cum aīus iudicis non semper
2 inclinetur ad vnam probationis spēm, d. c. cām: sic econtra † qui absoluere potest, is & ꝯdēnādi ptātem hēt, vt hic in gl. facit text. in l. is potest, s. de acqui. hęred. in l. eius est nolle, infra de reg. iur.
3 & ex hac regula infertur, † q̄ qui præscripsit ptātem absoluendi, censetur etiam præscripsisse ptātem condemnadi, & econtra, secundum Inno. in c. dilecto. de off. Archi. & Bal. in l. imperium, col. v. ff. de iur. om. iud. & Fel. in c. auditis, col. ix. ver. iiij. declara. de præscr. & rō vtriusq; regulæ est, ne continentia eiusdem causæ diuidatur, l. nulli, C. de iudic. l. i. ff. de quib. reb. ad eūdem iudi.
4 ea. Istæ duæ regulæ affirmatiuæ recipiunt quam plures declarationes. Primo, vt procedant respectu ptātis in abstracto, non se restringendo ad merita causæ, secus respectu iustitiæ se restringendo ad merita causæ, quia iudex quo ad merita illud solum potest quod iustitia dictat, l. filius qui fuit, ff. de condit. instit. l. nepos Proculo, ff. de ver. sig. Secundo procedunt in dubio, secus si alterum fuerit a lege vel Pr̄icipe inhibitum ita procedit tex. in l. quoties, ver. cum sit certū, C. vbi Sena. vl' clariss. & in §. illud, in Auct. vt cler. apud pro. Epis. & in l. solent, ff. de off. procō. Tertio procedunt, vbi subest eadem ratio ptātis absoluendi & condēnandi, secus vbi subest diuersa ratio, c. pe. de of. le. c. ad eminentiam, de
5 sen. excom. † vbi legatus de latere potest extra prouinciam absoluere excōicatos: & tamen non potest extra prouinciam excōicare, quia non est par eademque ratio condēnandi & absoluendi; nam absoluere excōicatos est iurisdictionis voluntariæ, & actus quasi extraiudicalis: & ideo potest fieri extra territorium. l. ij. ff. de off. Proconsul. excōicare aūt est contentiosæ iurisdictionis, nec potest quis excōicare nisi causa cognita, c. sacro approb. de sent. excom. ideo non potest exerceri talis iurisdictio contentiosa

tiosa extra prouinciã, c. vt aiarũ, de psti. in 6. l. fi. ff. de iur. om. iud.
6 & pro hac fallentia bñ facit,† quia laicus põt absoluere excõmunicatum in articulo mortis constitutum, secundum gl. & Pan. in c. a nobis. 2. de sen. exc. & in c. pastoralis, §. præterea, vbi gl. de off. ord. & tamen nõ potest excõmunicare, quia nõ est par, eademq; ratio. Quarto intellige in habente potestatem condemnandi vel absoluendi ratione iurisdictionis sibi attributæ: secus in habente nudam facultatem condemnandi, vel absoluendi, quia cum sit si bi concessum nudum ministeriũ facti, extra illud nihil potest, sm gl. fi. in c. peruenit, 7. q. j. gl. Pan. & alios, in d. c. cum inferior. dicentes q si Papa mandet specialiter alicui, q excommunicet aliquẽ, non potest eum absoluere, nisi specialiter habeat mãdatum ad hoc faciendum. Quinto intellige, vt procedat in eadem spẽ potestatis, secus in diuersa. Exemplum, Concessa est alicui potestas excõicandi, certe intelligitur etiam concessa ptãs absoluendi excommunicatos a se, non autem videtur concessa ptãs absoluendi excommunicatos ab alio, quia talis absolutio est in alia specie potestatis, sm Pan. in c. cum olim, col. fi. de præscr. quem sic intellexit Fely. in d. c. auditis, col. 9. versi. 4. declara. Sexto fallit† qñ ptãs absoluendi fuit concessa alicui in priuilegium, tunc non cẽseẽ ei concessa facultas condemnandi, sm Ioan. And. in in c. canoni. de sen. exc. & Fely. in d. c. cum inferior, vers. fallit 2. exemplificantem in priore Hierosolymitano, qui potest absoluere generalem ordinis ab excommunicatione incursa propter iniectionẽ manuũ in clericum, & tamen non potest eũ excõicare. Adde pro ista fallentia, quod decidit Host. Pan. & alii in c. cum ex iniuncto, de hæret. vbi concludunt, q habens ius instituendi de iure speciali, nõ habet potestatem destituendi. sequitur Pan. in c. accepta, in fi. de resti. spo. & in c. ea quæ, col. j. de statu monacho. Septimo istæ regulę procedunt rebus sic stantibus, alias secus, secundum do. Io. Imo. hic, ita intelligentem tex. in l. fi. ff. de iniusto rup. de quo glo. hic opponit & non soluit. & pro ista fallẽtia adducitur tex. & ibi late Ias. in l. quod Seruius, ff. de cõdict. ob causam. sed aduerte, qa quantum ad potestatem condemnandi vel absoluendi in futurũ si mutetur status, vt quia iudex efficiatur furiosus vel seruus, vt dicitur in d. l. fi. isto casu intelligitur prohibita vtraque potestas cõdemnandi vel absoluendi, l. cum pretor, ff. de iud. & isto respectu nihil obstat d. l. fi. immo facit pro, quantum uero ad actum condemnationis vel absolutionis iam celebratum, mutatio status in casu nostro considerari non potest, quia & si muterur status, non tamen iudex potest suam condemnationem vel absolutionem reuocare, l. iudex posteaquam. ÿ. eo. merito. d. l. fi. nihil facit in pro-
8 posito, qui†non potest condemnare, nõ potest absoluere; & econtra, qui potest absoluere, non potest condemnare, vt hic glo. per l. nemo qui condemnare, ff. de reg. iur. & c. verbum, de pęnit. dist. j. l. solent. §. j. ff. de offi. Procon. Limita primo, vt non procedat qñ prohibetur condemnatio fauore, & priuilegio personæ condemnandæ, tunc non censetur prohibita absolutio, ne retorqueatur in odium, quod fuit inductum in fauorem, cõtra l. quod fauore, C. de legi. & ita pcedat tex. in l. quoties, §. adeo, C. vbi Senat. vel claris. quem ibi ad hoc no. Bal. pone exemplum in clerico, qui nõ potest condemnari a iudice laico pp suum priuilegium clericale sed absolui sic, ex hoc infert Maria. Socy. in c. veniens, in 5. q. arti.
9 14. de accu. q licet Vicarius Episcopi non possit ex sua generali potestate criminosos condemnare, c. pen. de offi. Vic. in 6. poterit tamen absoluere, cum permittatur sibi inquisitio ad effectus remittendi inquisitos ad Episcopum si fuerint inuenti culpabiles, put declarat Rota deci. 66. in nouis. & sequitur Fely. in c. nõ põt, col. 3. in fi. extra. eo. ti. Sed certe ista decisio non videtur vera, quia Vicarius non prohibeẽ condemnare criminosos fauore ipsorum delinquentium, sicut in d. l. quoties, sed defectu potestatis iurisdictionis. vñ cũ Vicarius ptãte careat, nõ video qũo possit absolue-
10 re. Infertur ẽt, q † Concilium prouinciale possit Episcopũ absoluere, licet hodie non possit condemnare, c. accusatus, c. quamuis. 3. q. 6. ita tenet glo. in c. præceptis, 12. dist. Arch. in c. saluo, 9. q. 3. & Host. in summa, de sen. exc. §. qs possit, col. 14. quia fauore Episcoporum inductum fuit, vt a solo Papa condemnari possint. cõtrarium tenet glo. & Arch. in d. c. accusatus. Pan. & alii *communiter* in d. c. non potest, & ista opi. verior videtur, quia Cõcilium prouinciale non solum prohibetur episcopum condemnare, sed etiam prohibetur criminales causas Episcoporum diffinire vt in d. cap. quamuis, & in c. multum, super eadem causa & q. & per consequẽs prohibetur etiam absoluere. nam absoluẽdo dicitur diffini
15 re causam, c. ei qui, §. diffinitiua, 2. q. 6. l. j. s̃. eod. Secundo fallit† in materia correctoria, in qua prohibita condemnatione, non vr̃ prohibita absolutio, prout tenet gl. in cle. j. in verbo, cõtra eos, de hęret. quam sequuntur *communiter* Doct. ibi. nam ius correctorium ita est interpretãdum, vt minus corrigat q̃ sit possibile, l. si serui vñi, cum glo. C. de noxa. c. cum dilectus, de consue. Bene facit, qa fauorabilior est causa absolutionis, q̃ condẽnationis. l. fauorabiliores, ÿ. de reg. iu. & propterea Io. And. & d. Ant. in c. veniens, de accusa. concludunt absentem, de cuius innocentia cõstat absolui posse, & sic non possit condemnari, l. absentem, ff. de pen. quia in absoluendo officium iudicis magis exuberat. sequitur Cæpo. cõ. 59. Spectabiles domini, col. j. Deci. in d. l. nemo qui condemnare,

de reg. iur. qui quasi similibus verbis loquiẽ. Istam fallentiam reprehendunt Steph. Vercel. & Pet. de Anch. in d. cle. j. Aret. & Socy. in rub. s̃. de acqui. pos. quia vbi duo æquiparantur a lege veteri lex noua aliquid disponens super vno, idem censetur disponere super altero, secundum glo. in l. si quis seruo alieno persuaserit, C. de fur. & in l. quod vero ÿ, ff. de legi. etiam in materia correctoria, secundum Bar. in l. j. in fi. ff. de leg. j. Deci. in d. reg. nemo, respõdet q præmissa regula æquipatatorum procedit vbi subest eadẽ ratio corrigendi vtrunque, tunc virtute æquiparationis fit extensio etiam in correctoriis, secus vbi non militat eadem ratio, arg. l. interpositas, C. de transact. in proposito autem qñ prohibetur condemnatio, talis prohibitio respicit fauorem condemnandi, ideo non cẽsetur prohibita absolutio, ne trahatur in odiũ, quod fuit inductum in eius fauorem, d. l. quod fauore. ista est bona rñsio, posito pro constanti q condemnatio sit prohibita fauore rei, vt dixi s̃. in j. fallen. sed non est generalis, quia põt esse prohibita condemnatio odio rei, vel fauore alterius iudicis, vt credo prohiberi in d. clem. j. vel odio ipsius prohibiti: quibus casibus stat firma opp. vnde ex mente Doctorum in d. cle. j. & Fely. in d. c. j. non põt ꝯcludendum est, q sit eadẽ ratione ẽt prohibita cẽseatur absolo. & quia in casu d. cle. j. vr̃ militare eadẽ ratio in absolutione, imo maior propter periculum pullulationis hæresis, nõ videẽ q decisio illius gl. relatæ ad tex. tute possit procedere. Aỹ rñdet do. Ias. q ista regula est sic intelligenda, qui non hẽt potestatem, i. iurisdictionem condemnandi, non hẽt etiam iurisdictionem absoluendi, & ita etiam declarant Oldr. & Alb. hic, & in istis terminis procedit æquiparatio iuris antiqui. gl. aũt in d. cle. j. & ista fallentia procedit in habente iurisdictionem absoluendi & ꝯdẽnandi, cui si tollatur facultas ꝯdẽnandi, non tñ adepta censetur iurisdictio propterea remanet sibi salua ptãs absoluendi. & ita intelligẽ do nullo modo obstat oppositio, quia æquiparatio procedit quãtum ad iurisdictionem & habitum, non quantum ad actum. Sed ista solotio vr̃ verbalis. debet. n. reg. d. l. nemo, intelligi facta cũ effectu, l. fi. C. comm. de leg. intelligenda ergo est de non habente potestatem condemnandi cum effectu, vt etiam non habeat potestatem absoluendi. Quædam alia subiicit dom. Ias. quæ parum faciunt, & reincidunt in resolutionem supra factam, an militet eadem ratio: ideo ulterius non insisto.

SVMMARIVM

1 *Actio iudicati non datur contra procuratorem condemnatum.*
Fallit, si procurator se liti obtulerit.
Procurator tripliciter dicitur se liti offerre. latè in nu. 5.
2 *Sententia lata contra falsum procuratorem mero iure valet, vt scilicet contra falsum procuratorem agatur iudicati.*
3 *Procuratoris appellatione, an veniat falsus procurator.*
4 *Obligatio & actio quandoq; oritur extra id, quod agitur.*
6 *Procurator, qui iusto errore credens se habere mandatum, cum nullum haberet vel minus legitimum, comparuit, non dicitur se liti obtulisse, ideo non non tenetur iudicati.*
7 *Actione iudicati an teneatur falsus procurator, quem aduersarius sciebat non habere mandatum, & se liti offerre.*
8 *Actio iudicati datur contra procuratorem in rem suam, & quis dicatur procurator in rem suam, & quare dicatur in rem suam, & an proprie dicatur procurator. 9.*
10 *Executio facta contra procuratorem mero iure valet, eo non opponente.*
11 *Procurator an possit conueniri ex cõtractu celebrato procuratorio nomine.*
12 *Factores, & institores præpositi in stationibus, an teneantur ex contractibus per eos celebratis.*
13 *Sententia lata contra procuratorem in rem suam, puta contra emptorem hæreditatis, an possit executioni mandari contra venditorem.*
14 *Procurator an possit conueniri actione iudicati pro expensis, in quibus condemnatus fuit ob suam contumaciam, an vero dominus conueniendus sit, latissime insistitur.*
15 *Procuratore impedito comparere ob infirmitatem, aut aliud iustum impedimentum, an dominus conueniri possit in expensis, in quibus damnatus fuit procurator ob id, quod non comparuit.*
16 *Procurator condemnatus in expensis: quia calumniosam litem instituit, conueniri potest actione iudicati, intellige vt ibi.*
17 *Tutor non tenetur actione iudicati, si condemnatus extitit ꝓsequendo cãm pupilli, nec actione ex contractu si contraxerit pro pupillo. Fallit nu. 18.*
19 *Tutor calũniose & temerarie litigãs tenetur in expẽsis litis, intellige ut ibi.*
20 *Tutor qui scienter calumniatus est, an sit in expensis condemnatus nomine proprio, an uero tutorio nomine. & quid si tutorio nomine condemnatus fuerit, an executio fiat contra eum. 21. & an pupillus cedendo actionem contra tutorem liberetur. 22.*
23 *Actio iudicati non datur contra syndicum, seu actorem vniuersitatis, sed cõtra uniuersitatem. intellige, & declara ut ibi.*
24 *Executio sententiæ latæ contra actorem mũnicipum, an sit fienda cõtra municipes collectiuè, an uero distributiuè.*
Instrumentum, in quo Notarius attestatur municipes instituisse syndicum, probat syndicum creatum fuisse collectiue a municipibus.
25 *Legatũ factũ municipibus, cẽsetur factum ciuitati, & nõ singularib. ꝓsonis.*
26 *Executio sententiæ an sit fienda contra particulares personas, si municipes nihil habeant in communi.*

Cre li or

27 *Creditor vniuerſitatis non cogitur ſuſcipere particularem ſolutionem a particularibus pro rata.*
28 *Vniuerſitas an poſſit collectam imponere ſine licentia ſuperioris.*
29 *Vniuerſitas non pōt collectam imponere alieniginis ſine conſenſu principis.*
Princeps inferior non pōt ſubditos ſuos collectare ſine licentia ſuperioris.
30 *Collecta an ſit imponenda per æs & libram, an vero per capita, aut per fumantes.*
31 *Clerici tenentur ad collectam impoſitam pro reparationibus viarum, pontium, & murorum.*
32 *Onera realia & miſta ſunt ſoluenda per æs & libram, perſonalia vero per capita.*
33 *Princeps mandans, ꝙ quilibet teneatur ire ad bellum, intelligitur tantum grauare vnum de qualibet domo.*
34 *Executio pro debito vniuerſitatis, an poſſit fieri contra vnum inſolidum, an vero pro rata eum concernente.*
35 *Diuites vniuerſitatis, an teneantur pro pauperibus quando fit executio contra vniuerſitatem.*
36 *Non exempti an teneantur pręſtare collectas, & onera pro exemptis.*
37 *Immunitatem in præiudicium tertij an poſsit concedere inferior a ſupremo Principe.*
37 *Immunitas conceſſa artificibus, vel habenti 12. liberos, non videtur conceſſa in præiudicium tertij.*
39 *Syndicus ſi obligauerit ſingulares perſonas vniuerſitatis, & cuiuslibet ipſorum bona, an tunc ſingulares perſonæ, & eorum bona poſsint conueniri, latiſsime.*
40 *Vniuerſsitas non poteſt obligare ſingulares perſonas non conſentientes. declara ut nume. 42.*
41 *Contractus uniuersitatis habentis poteſtatem legis condendæ, habere uim legis, quomodo intelligatur.*
43 *Syndicus habens ſpeciale mandatum ſi obligauerit particulares & eorum bona, an quilibet poterit conueniri inſolidum, late uſque ad fin. legis.*

SI ſe non obtulit. Iſtud principium vſque ad §. ait prætor, diuidi-
tur in tres partes, prout ſunt tria principalia dicta. Se
cunda ibi, tutor quoq;. Tertia ibi, actor municipū.
Breuiter hoc dicit. Contra procuratorem, qui liti ſe non obtulit,
tutorem, curatorem, & ſyndicum vniuerſitatis, nō cōpetit actio
iudicati, i. executio ſententiæ non poteſt fieri cōtra eos. Not. pri-
1 mo, ꝙ† actio iudicati non datur contra procuratorem condem-
natum. ad idem tex. in l. Plautius, ff. de procu. Fallit primo in pro-
curatore, qui ſe liti obtulit, vt hic. dicitur autem procurator ſe liti
offerre tripliciter, ſecundum Ang. primo, quando ſe procuratorē
aſſeruit cum non eſſet, d. l. Plautius, in 2. reſponſo. & ita intelligē
2 do hēs ex iſto tex. notare tria. Primo, † ꝙ ſnīa lata contra falſum
procuratorem mero iure, valet, cū ex ea oriatur actio ꝯ falſum ꝓ-
curatorem, nec ob. tex. in l. licet, C. de procu. quia procedit in præ
iudicium domini, nam quoad eum nihil valet, niſi ratificetur, l. 3.
3 §. falſus, ꝟ. rē ratam habe. Secundo habes, † ꝙ appellatione procu
ratoris cōprehenditur falſus procurator habito reſpectu ad actū
procurandi, non ad veritatē mandati, vt hic in gl. j. & dicitur pro
curator improprie, ſecundum gl. in d. l. Plautius, quæ ex hoc in-
fert, ꝙ idem verbum poteſt ſtare in eadem cōſtructione proprie,
& improprie. & idem no. glo. in l. 2. ff. de off. Procon. & glo. fin. in
in §. fina. Inſtitut. de l. Falc. & ibi Por. add. aliam glo. Tertio ha-
4 bes, † ꝙ aliquādo oritur obligatio & actio extra id, quod agitur:
nam agens non intendebat obligare ſibi procuratorem, ſed do-
minum, & tamen actio datur in procuratorem. facit tex. in l. ſi is
qui, in fi. ff. commo. ſed aduerte, ꝙ Inn. in c. per tuas, in fi. de arbit.
quem ſequitur Ang. hic, tenet ꝙ agens cenſeatur habere animū
obligandi ſibi procuratorem caſu quo careat mandato: & ſi ita
6 eſt, non orıretur actio extra id, quod agitur. Dicitur† etiam pro-
curator ſe liti offerre, quādo eſt verus procurator, ſed ſpecialiter
& expreſſe, & fidem ſuam aſtringit ſatiſdando de iudicato ſoluē-
do pro principali, ſecundum Alb. de Roſa. & Ang. hic, per tex. in
l. procurator, qui pro euictione, ff. de procu. qui loquitur in procu
ratore ad negotia, ſed volunt inducere in argumentum arguen-
do de cōtractibus ad iudicia, iuxta tex. in l. omnem, ff. de iudi. Tu
aduerte, quia verus procurator etſi promiſerit de iudicato ſoluen
do, non tamen poteſt dici ſe liti obtuliſſe, cum ſit verus procura-
tor. & licet tunc conueniatur, non tamen conuenitur actione iu-
dicati, quia ſe liti obtulerit, ſed conuenitur actione ex ſtipulatu,
quia fideiuſſit de iudicato ſoluendo, l. j. & per totum, ꝟ. iudic. ſol-
ui. Tertio dicitur ſe liti offerre, quando ſponte defenſionem cau-
ſæ in ſe ſuſcepit cum ſatiſdatione, d. l. Plautius, in fi. quod verum
eſt, non tamen hoc caſu dicitur ſe liti obtuliſſe vt procurator, ſed
vt negotiorum geſtor, vt ibi clare exprimitur. Iſta fallentia ſane
6 eſt intelligenda, i. vt ꝓcedat in † procuratore ſciēte ſe non hr̄e mā-
datum ſecus in procuratore iuſto errore credente ſe habere man-
datum, cum nullum haberet vel minus legitimum: tunc in eum
non dat actio iudicati, quia non dicitur ſe liti obtuliſſe, d. l. Plau-
tius, in verbo, cum ſciret. & ita tenet Bart. in l, de pupillo, §. fi. ꝟ. de
no. ope. nunc. & Ioan. Andr. in addition. Specu. titu. de executio.
ſent. §. ſequitur, verſi. pone, lite conteſtata, in verb, minor. Alber.
Gal. Alex. & alii hic. Item intelligenda eſt, niſi† aduerſarius ſciret
eum, qui ſe liti obtulit vt procurator, non habere mandatum, tūc
ſcienti non datur actio contra falſum procuratorem, ſecundum
Lud. Rom. & Alex. & Mod. hic, per tex. in l. is, qui ſe obtulit, cum
l. ſeq. ff. de rei vend. & in l. qui ſe liti, ff. de petitio. hęre. Ego dubi-
to de hac reſtrictione, quia illa iura loquuntur in actione reali, in
qua eſt impoſſibile executionem ſententiæ fieri contra falſum
procuratorem, contra eum qui non poſſidet, l. fi. ff. de rei ven. nos
autem loquimur in actione perſonali, in qua executio poteſt fie-
ri contra quemlibet ſe liti offerentem, vt hic. Item in actione rea
li ſciens non poteſt dici deceptus ſi non valet conſequi rem ab
eo, qui ſe liti obtulit: quia ſciens non decipitur, ſed ſeipſum de-
cipit, l. j. in fin. ff. de actio. empti. ſed in actione perſonali ſciens
non dicitur ſeipſum decipere, cum poſſit ſummam petitam con
ſequi ab eo, qui ſe liti obtulit: nec ſibi præiudicat, cum ſciat ius
ſuum durare, arg. l. ſicut, §. non videtur, ff. quib. mo. pign. vel hyp.
8 ſolui. Fallit ſecundo iſtud notabile † in procuratore in rem ſuam,
quia propriam & non alienam cauſam agit, vt hic. dicitur autem
procurator in rem ſuam, qui habet iura ceſſa ab alio, l. ſi procura
torem, §. fin. ff. manda. & dicitur procurator reſpectu exercitii di-
rectarum actionum, quas habet neceſſe exercere ꝓcuratorio no-
mine cedentis, a cuius oſſibus diuelli non potuerunt per ceſſio-
nem, l. quis ergo caſus, ff. de pecu. & no. in l. 3. & ſeq. ff. pro ſocio.
& quia directas exercet ceſſionarius ad vtilitatem ſuam, hoc re-
ſpectu dicitur procurator in rem ſuam, vt declarat Pau. de Caſtr.
in l. j. ff. de procu. & ſecundum Ang. hic poteſt eſſe procurator in
rem ſuam tam actiue quam paſſiue. nam hic reus dicitur procura
tor in rem ſuam, & ſic paſſiue & glo. in d. l. Plautius, exemplifi-
cat in emptore hæreditatis, in quem tranſeunt actiue & paſſiue,
& licet non cogatur ceſſionarius directas actiones a creditoribus
intentatas in ſe ſuſcipere, l. 2. C. de hære. vel actio. ven. tamen tan-
quam procurator in rem ſuam poteſt cauſam defendere, l. fi. §. Ti
9 tius, ff. de condi. inde. † Et quia qui propria negotia curat, dicitur
improprie procurator, ſecundum glo. in d. l. j. cum aliis auctorita-
tibus adductis hic per Mod. inferentes ad ſtatuta loquētia de pro
curatore, vt non comprehendant procuratorem in rem ſuam, q̃a
ſtatuta ſunt proprie intelligenda, l. 3. §. hęc verba, ff. de neg. geſt. c.
in noſtra, de iniur. ſed certe ſi conſideres alluſionem vocabuli, vi
deretur ꝙ curans propria negotia magis proprie dicatur procura
tor, id eſt propriorū curator, quam curans aliena. Defendendo gl.
reſpondetur, non eſſe licitum ſumere argumentum ab alluſione
vocabuli, quæ repugnat diffinitioni, ſecundum Bar. in l. j. ff. de te-
ſti. & diximus in l. j. ꝟ. de acqui. poſ. alluſio autem prędicta contra-
dicit diffinitioni, de qua in l. j. ff. de procu. vel poſſumus dicere, ꝙ
dicitur procurator, i. pro alio curator. Tertio fallit iſtud notabile
quantum ad condemnationem expenſarum, in quibus fuit con
demnatus procurator ꝑꝑ ſuam cōtumaciam, ſ̄m Bar. hic, de quo
10 ſtatim ſubiiciam. Quarto intellige, † procuratore opponente: ſed
ſi procurator non excipiat, proceſſus & executio facta ꝯ eum iu-
re ſubſiſterent & valerent, quia actio directa mero iure datur ꝓ-
curatori. & contra procuratorem, ſ̄m Bar. in l. hoc iure, ꝟ. de ſol. ꝑ
tex. in l. ſi procurator, ff. de ptoc. & ita concludit vterq; Imo. in §.
ſi ex conuentione, poſt gl. fi. ꝟ. ea. l. iuxta iſtud notabile de pl̄ibus
11 dubitat̄. Primo, † an procurator conueniri poſſit ex ꝯ̃ctu procura
torio nomine celebrato. Vr̄ ꝙ non, ſicut non pōt ꝯueniri actione
iudicati, quæ deſcendit ex quaſi contractu, l. 3. §. idē ſcribit, ff. de
pecu. no. per gl. in l. 2. §. fi. ꝟ. de p̄to. ſtip. nā ꝑ ſnīam ēt quaſi ꝯ̃hitur
inter partes, ſ̄m Bal. in l. j. col. 2. C. ſi plu. vna ſent. & late in l. eas,
§. ne temere, ad fi. C. de app. & in l. ab executore, col. fi. C. quo. ap-
pel. non recipi. In contrarium videtur tex. in l. procurator qui pro
euictione, ff. de procu. & ſic aliud in ꝓcuratore ad negotia, aliud
in procuratore ad iudicia: ſed certe vt aduertit Bar. hic, & ibi ille
tex hoc non probat, quia procurator fidem ſuam ibi aſtrinxerat,
i. proprio nomine ſe obligauerat de euictione, qui dicendū? Bar.
ibi, cum quo alii *communiter* tranſeunt, diſtinguit: aut ex cōtractu
nihil acquiritur procuratori, & tunc cōtra eum nulla datur actio
l. fi. ff. de inſti. actio. aut procuratori aliquid acquiritur, & tunc ex
contractu conuenitur, l. ſeruum Titii, ff. mand. & latius ita diſtin-
guit Soc. conſi. 154. conſultationem pręſentis difficultatis, lib. 2.
per totum. Iſta diſtinctio non videtur tuta, quia indiſtincte dire-
cta actio acquiritur procuratori, d. l. ſi procurator meus. & ꝯ̄ſ̄r
dēt ſ̄m Bar. ex ꝯ̃ctu ꝯueniri, ꝯ tex. in d. l. fi. & iſta opi. mihi non pla
cet, vnde ſequor opin. Iac. de Are. ꝙ procurator nullo modo poſ
ſit conueniri ex contractu, quia cum eo ſuo nomine nihil geſtū
eſt. non ob. tex. in d. l. ſeruum. Titii. quia ibi conuenitur procura-
torio nomine: concluſiio noſtra procedit proprio nomine, & fi-
nito mandato. non ob. tex. in l. ſolutum, §. per liberam, ff. de pign.
ac. quia loquitur in caſu, in quo per procuratorem nihil acqui-
tur domino: a contrario ergo ſecus dicendum eſt, quando per ꝓ-
curatorem domino acquiritur, prout eſt regalariter. Ex prædictis
12 † infertur, ꝙ factores ſeu inſtitores præpoſiti in ſtationibus nō te-
nentur ex contractibus per eos celebratis, d. l. fi. quod limitat An
ge. hic niſi ex ꝯ̃ctu fuerit aliquid acquiſitum inſtitori, vt ſi confi-
teatur menſam obligatam, quia ipſi pecuniam, ſiue merces rece-
perunt: nam tunc ex contractu obligantur, quia recipiendo pecu
niam vel merces, fidem ſuam aſtrinxiſſe videtur, d. l. procurator,
qui pro euictione. ſed certe ille tex. non probat, quia vt prædixi,
ibi

ibi ꝓprio nomine ꝓcurator se obligauerat, secus autem videtur, si institorio nomine simplr̃ ꝯhat: iō Pa. de Ca. in l. j. §. exercitorẽ, ff. de exer. distinguit aliter, aut ꝯhẽs cũ factore seu institore ꝯxit ꝯtemplatione dñi, & institor tũc non tenet. d. l. fi. aut ꝯxit contẽplatione ipsius institoris, cum quo ꝯhebat, & tũc ipe institor pōt
13 conueniri, l. eũ qui, C. si cer. pe. Scđo dubitat̃, † an sñia lata ꝯ procuratorem in rẽ suã, puta ꝯ emptorẽ hr̃ditatis, possit executioni mãdari ꝯ venditorem? vr̃ quòd non, quia vẽditor iudicio non interfuit, l. 2. C. quib. res iudic. nō no. & facit text. in l. emptor, C. de euic. Cõtrarium tenet Raph. Fulg. in l. sepe, ꝑ illũ tex. ĩ. eo. sequit̃ d. Alex. hic intelligendo ſm terminos d. l. sæpe. s. venditore sciẽte & patiẽte litem agi ꝯ emptorẽ. sed dubitabilis mihi vr̃ ista decisio eo casu quo vẽditor nō tenetur de euictione, vt vẽditor hr̃ditatis, qui ꝑ singularibus rebus euictis non tenet̃, l. j. C. de euict. nō. n. tũc sciẽtia motæ litis debet sibi nocere, cum sua nō intersit
14 liti adesse. Tertio dubitat Bart. † an procurator possit actione iudicati cõueniri ad expeñ. in quibus ipse ꝓcurator ꝯdẽnatus fuit ꝑp suam ꝯtumaciam? In isto pũcto facias duas ꝯclones. Prima, in ꝓcuratorem condemnatũ in expensis ꝑp suã contumaciã datur actio iudicati, ſm Spe. tit. de exec. sent. §. sequitur, ver. sed quid si procurator. Barto. & alij cõiter hic, & in d. l. Plautius, per text. in l. j. §. si procurator. ff. si qs iusdicẽ. nō obtem. ꝯriũ tenent Ang. Raph. & d. Ias. hic. & d. Ias. in d. §. si procurator, qui dicunt esse aduertendum, quod ꝯ hanc conclonem inoleuit consuetudo, qa vt plurimum causæ perdunt̃ culpa procuratorum, & tñ expensę soluunt̃ ꝑ dñm, sed ista cõsuetudo nō disponit de expẽsis con tumacialibus, de quibus loquimur hic. Secundo dicit Ias. quod tex. in d. §. si procurator, nō ꝓbat, qa loqtur in mulcta, ad q̃ nemo tenetur, nisi sit in vera ꝯtumacia, ſm glo. in d. l. j. §. fi. & iō dñs ꝑp ꝯtumaciam ꝓcuratoris nō tenet̃ ad mulctam, quia ꝓpter contumaciam ꝓcuratoris dñs nō potest dici verus ꝯtumax, c. j. vt lite nō cõtest. quæ rō cessat in cõdẽnatione expẽsarum, in qbus pōt cõdẽnari ẽt fictus contumax, ſm Cyn. Saly. Pau. & alios in l. sancimus. C. de iudiciis. aduerte ne æquiuoces, quia ista dubitatio habet duo capita. primum, an executio possit fieri in dñm? ſm, an possit fieri in ipm̃ ꝓcuratorẽ ꝯdemnatũ in expensis ꝑp suã cõtumaciã? Primũ fateor, quod nō ꝓbat̃ ibi ꝑ rōne dictã. Scđm, de quo loquit̃ Bar. dico bñ probari ibi, quia si ꝯ procuratorẽ fit executio ꝓ mulcta, q̃ est mera pœna, cur ẽt non fiet ꝓ expensis, quę interesse partis ꝯcernunt? & isto mō, vt arbitror Bar. voluit illum tex. inducere. sed tu ꝯsidera, ꝙ ideo procurator ad mulctam tenetur, qa dñs ex illo edicto non conuenitur: sed posito quod actio detur ꝯ dñm, non vr̃ ꝯ procuratorẽ competere, per istũ tex. discutiamus igitur, an isto casu dñs teneatur ad expensas. Bar. hic facit duos casus, primus est, qñ ꝓcurator fuit contumax facere id quod incũbebat ipsi dño, & tũc solus dñs cõuenitur, & ipse condẽnandus est, l. si procuratorem, §. si tutores, in fi. ff. mand. sequuntur d. Ant. & Pan. in d. c. j. & iste casus non habet dubium. Scđs est, qñ ꝓcurator fuit contumax facere id, qđ incũbebat ipi ꝓcuratori; vt si omisit facere aliqd, qđ iussus erat facere, ipse procurator postq̃ erat effectus dñs litis, & tũc Bart. cõcludit executionẽ faciendam ꝯ procuratorẽ, & nō ꝯ dñm, & clarius idem firmat Bar. in d. §. si procurator. vterque Imo. hic, & Abb. in d. c. j. per tex. in d. §. si procurator, ad quem fuit s. respon. Contrariam opi. tenent Inn. Io. And. Host. & d. Ant. in d. cap. j. & d. Ias. in d. §. si procurator. moti pluribus fundamentis. Primo quia imputandum est domino, qui minus diligentem procuratorem elegit, l. eum qui, §. fi. cum l. seq. ff. commo. ista ratio non est generalis: finge electum fuisse procuratorem cōi æstimatione idoneũ & diligentem. Secundo, mouetur per tex. in l. non cogendũ, ff. de proc. vbi dominus conuenitur ob rem non defensam a procuratore. sed parum facit, qa ibi dominus conuenitur actione ex stipulatu, non actione iudicati. Tertio per tex. in l. eum qui, C. de proc. vbi propter contumaciam procuratoris fit missio in possessionem ex primo decreto in præiudicium domini, & sic in effectu executio condemnationis expẽsarũ fit ꝯ dñm, quia postea nō audit̃ nisi refectis expen. l. cũ ꝓponas, & auc. ei q, C. de bo. auc. iud. pos. ad istud respō. Bar. in d. §. si procurator, & Alex. hic, ꝙ talis executio fit per indirectum. multa. n. conceduntur in ꝑnam quę directo ꝓhibentur, l. j. ff. de auth. tut. Quarto facit tex. in l. non solũ, in prin. ff. de procu. vbi contumacia procuratoris nolentis respondere positionibus facit dominum haberi pro confesso, iuxta l. fin. §. quòd si actor, aliàs §. quod obseruari, C. de iura. calu. & c. 2. de confe. li. 6. Quinto, contumacia procuratoris in non appellando nocet domino, l. j. §. si aduersus. ĩ. quando appell. sit. ergo etiam nocebit quo ad expensas. & ista opi. seruatur de consuetudine, ſm Pau. de Cast. & Mod. & hãc tenen do intellige quod possit fieri executio ꝯ dominum, saluo tamen iure repetendi ipsas expensas ꝯ procuratorem, secundum gl. in d. l. non solum, per tex. in l. si procuratorem. §. mandati, ff. mand. vnde infertur, ꝙ si procurator prius soluisset tales expensas, ꝙ eas a dño non posset repetere. ideo cautela est, ꝙ dñs operet si possit, quod executio fiat ꝯ procuratorem: nã ſm Inn. & d. Ant. in d. c. j. & Ang. hic, est in electione victoris agere ꝯ quem malit, quod si verum est, poterit dominus vti hac cautela, s. petere ꝙ victor agat periculo ipsius dñi ꝯtra procuratorem.

tunc. n. tenebitur victor prius experiri ꝯ ꝓcuratorem, l. cũ in plures, §. vestimenta, ff. loc. per quem tex. in simili ita dicit Bar. in l. in duobus, §. vbi duo, colum. pe. ff. de duo. reis. Iuxta ꝑdicta alia in-
15 surgit dubiũ, † quod si ꝓcurator fuit impeditus comparere ꝑp infirmitatem, vel aliud legitimum impedimentũ, an tunc in dñm dabitur actio? Imo. hic dicit ꝙ non, per text. in l. cum a mr̃ibus, C. qui petant tut. Idem sensit Bar. in lege cum filius familias, §. in hac. ad fin. ff. de ver. obl. quod verum est, si procurator non hẽbat mãdatum, ad substituendum alium ꝓcuratorem, tunc vterq; ꝓcurator, s. & dñs excusabuntur, l. quæsitum, ĩ. e. sed si hẽbat mãdatum substituendi alium, in culpa videtur procurator, si non substituit, quę culpa ascribenda videtur domino, qui talem indiscretum ꝓcuratorem elegit, d. l. si ꝓcuratorem, §. si tutores, ff. manda. & ita tenet Inn. in d. c. j. Non ob. tex. in d. l. cum a matribus, quia ibi procurator fuit interfectus, & sic nequiuit substituere, q̃ opi. rigorosa videtur in casibus, in quibus infirmus non tenetur per alium comparere, de quibus per Bar. in l. 2. ff. si quis cautio. Secũ-
16 da conclo † ꝯ ꝓcuratorem, qui instituit calumniosam litem, ꝯdẽnatum in expẽ. datur actio iudicati, l. nō est ignotum, C. de adm. tut. qđ verum est, si ꝓcurator hẽbat gñale mandatũ, qa tunc in mãdato gñali dñs nō videtur constituisse ꝓcuratorẽ ad ꝓsequendum litẽ temerariam, & calũniosam, ſm Bar. in l. si procurator, per illum tex. ff. de cõd. ind. & idem tenet Bar. in d. l. j. §. si procurator. Spe. in d. §. sequitur, ver. sed quid si procurator. & sequuntur *communiter* Doc. sed si ꝓcurator hẽbat spãle mãdatũ ad illã litẽ, tunc actio datur ꝯtra dñm, & non ꝯ ꝓcuratorem, vt hic per Bart.
17 Nota secundo, ꝙ ꝯ tutorem non datur actio iudicati, concordat tex. in l. fi. ff. si quis caut. & in l. j. C. quãdo ex facto tut. vel cura. & in l. 2. ff. de admi. tu. Adde ꝙ nec ẽt ꝯ tutorẽ datur actio ex ꝯctu, l. illud, §. fi. ff. de euic. l. post mortem, ff. qñ ex fcō tut. vel curat. nec n. officij necessitas & tutoris fides in damno esse dẽt, l. cum quædam, C. de admi. tuto. nec offm̃ suum alicui dẽt esse dãnosum, l. sed si quis ex signatoribus, ff. quemad. test. ãpe. Fallit primò, nisi
18 † tutor se liti obtulerit exemplo procuratoris, & probatur in l. nouissime, ff. quod falso tut. autho. Id autem qđ dicit glos. hic, & in d. l. 2. quod tutor nō ꝑt videri se liti offerre, cum ex necessitate officij hoc agat, intelligo in vero tutore, non in eo qui se tutorem esse mentitus est. d. l. nouissimẽ. nec ob. tex. in d. l. 2. in verbo, maxime, quia etiã intelligo illum tex. in vero tutore, qui improprie dicitur se liti offerre, quando nō citatus spõte liti occurrit. Fallit
19 secundo respũ † expẽsarum, in quibus tutor fuit condẽnatus ꝑp temerariam & calũniosam litem, l. non est ignotum, C. de adm. tut. qđ intelligit Imo. procedere qñ cõstat de euidenti calumnia tutoris, sed tu intelligas procedere, qñ tutor scienter instituit calumniosam litem, alioquin si ignoranter, actio dabitur in pupillum, d. lege non est. in verbo, scientes, iuncta lege qui solidum, §. etiam, ff. de legat. 2. quia si putabat habere bonam causam, & tamen non habebant, excusantur ab expensis. Sed insurgunt plu-
20 ra dubia. † Primo, an tutor qui scienter calumniatus est, sit condemnatus in expensis proprio nomine, an tutorio? Respondet Bartolus, iudici electionem dari, nam si velit tutorem proprio nomine condemnare, poterit, d. l. non est, bene facit text. in l. 2. ĩ. ne vis fiat ei, qui in pos. mittitur. Sed pone, quod tutor sit
21 † condemnatus tutorio nomine, an tunc contra eum possit fieri executio? Bart. sentit ꝙ non: contrarium tenent Rapha. Com. & dom. Ias. hic, quia tutor non poterit excipere, quod fiat executio in pupillum, cum appareat eum temere litigasse, arg. l. quoties, §. sicut, & ibi no. Bart. ff. de admi. tuto. sed mihi verius videt̃, quod Bar. hic sentit per tex. in l. fi. ff. de admi. tu. vbi pupillus non euitat executionem sententiæ latæ contra tutorẽ, quod dolo desijt possidere, nisi cedat actionem contra tutorem, quæ cessio esset frustratoria, si contra tutorem tutorio nomine condemnatum executio directo fieri posset. Sit igitur conclusio, quod contra tutorem tutorio nomine condemnatum, ẽt ꝑp temerariã litem nō ꝑt fieri executio, nisi pupillus prius actiones cesserit ꝯ tutorem.
22 Sed † an pupillus cedẽdo actionem indistinctè liberetur? Bar. hic vult eum non liberari durante tutela. ꝯrium tenet ipse Bar. in d. l. fi. & Ale. hic, qa & si durante tutela nō sit nata actio, quam pupillus cedere possit ꝯ tutorem. l. nisi finita, ff. de tut. & rō. distrahẽ. tñ cedi ꝑt spes acquirendæ actionis, l. spem, C. de do. Tu considera, ꝙ si tutor tutorio nomine cõueniatur actione iudicati, ꝙ fit executio ꝯ pupillum, quia non est qui cedat actionẽ ꝯ ipsum tutorem: sed si daretur cõtutor, qui posset cedere actiones ꝯtra con
23 tutorem, procederet sñia Bar. in d. l. fi. Tertio nota, ꝙ † contra actorem municipum, i. ꝯtra syndicum vniuersitatis non datur actio iudicati, sed ꝯ municipes, ꝙ intelligas, nisi sit actor in rem suam, l. item eorum, §. actor, ff. quod cuiusque vniuersitatis noĩe. Item intelligas nisi actor se liti obtulerit, vt hic in prin. & ꝯtra eum qui mentitus est se actorem esse, cum non esset, datur actio de dolo ad damna, interesse, & expensas, secundum Alber. de Ros. hic. & in d. §. actor, argu. l. pe. ff. de dolo, & l. nouissime, ff. quod falso tu. author. & pro ista materia latius explicanda de pluribus quæri-
24 tur. Primo, an † executio sententię sit facienda contra municipes collectiuẽ, aut distributiuẽ? Doc. omnes intelligunt collectiue, & sic volunt, quod verbum, municipes, hoc loco capiatur pro muni

cipio,siue vniuersitate,& idem probatur in l.sicut,§.j.ff.quod cu
iusque vniuersitatis nomine. Ex hoc infertur, per istrumentum
in quo Notarius attestatur municipes instituisse syndicum, legi-
timè probari nominatum in instrumento creatum fuisse syndi-
cũ a municipibus collectiue,simul,& semel ꝯgregatũ,vt hic,& l.
si municipes, ff. quod cuiusq; vniuer. nomine. & ita tenet Gem.
post glos. per illum tex.in c.si canonici,de offi.ord.li.6.licet Old.
consi.c.In executioue,col. fi. teneat contrarinm & malè.item in
25 fertur, †quod legatum factum municipibus intelligatur factum
ciuitati,& non singularibus personis de vniuersitate,ꝯtra gl.in c.
requisisti,in verbo;nõ est, de testa.ꝯtra quam est textus clarus in
l.ciuilibus,ff.de reb.du.& ibi vide Pau. de Ca. qui plura bene di-
26 cit.Sed pone,ꝙ†municipes in cõi nihil habent,an tunc executio
sit facienda contra particulares? Respon.Bart. quem alij sequun-
tur quod non, sed cogendi sunt collectam facere, & sic habeant
aliquid commune:nam qui potest facere, vt possit, non dicit nõ
posse facere,l.qui potest,ff.de reg.iu. & ita concludit glos. in l.j.§.
quod si nemo. in verbo. Procons.ff. quod cuiusque vniu.nomi-
ne.no.Spe.titu.de exec.sen.§. sequitur.ver.quid si vniuer. & Dy.
in l.3.in prin.per illum tex.ff.de alim.& cib.le.& gl.fi. in c.cum di
27 lecta.de rescri.Ex quo habemus elicere duo. Primum, †quod cre
ditor vniuersitatis non cogitur recipere solutionem particularẽ
a particularibus pro rata,quod bene probat̃ in d.lege 3.nam par-
ticularis solutio multa affert incommoda.l. tutor.§. Lucius.ff.de
vsu. Secundo habemus, quod vniuersitas potest collectam im-
ponere absque licentia superioris, quod apertius dicit Ang. hic,
dicens ita determinare glo.in §. si vero non ciuis,in verbo,persol
uat,in Auct.quib.mod.effi.sui.quæ istud minime vult,secundum
Imo.sed bene probatur in lege omnes prouinciarum, C.de ope.
pub.& in l.per Bythiniam,de immun. nemi. conced.li. 10. C. qđ
verum est si vniuersitas velit collectam imponere pro necessitati
bus suis, secus si pro aliqua donatione facienda,nam tunc sine li-
centia Principis non potest vniuersitas collectare sine consensu
omnium,l.ambitiosa decreta,ff.de decr.ab ord.faci.ita concludit
Bart.in d.§. quod si nemo, & in l.j. colum.4. versi.quæro hic pri-
mò,C.de mulie.& in quo lo.lib.10.& Gem.consi.126.Quia præ
dicti,col.j. Item verum pro publica vtilitate ipsius vniuersitatis,
secus pro publica vtilitate totius Imperij, pro qua a solo Princi-
pe potest imponi collecta, l. j. C.de superind.lib.10.& ibi Bart.l.
29 placet. C. de excu.mune. eo.lib. Item verum est † inter ipsos de
vniuersitate, secus quò ad alienigenas, quibus vniuersitas nõ po
test collectam imponere sine licentia Principis, quia talis impo-
sitio generalis est de regalibus, c. j. quæ sint regal.in vsib. feu. &
ita intelligo text.in l.2.C. noua.vectig.inst.non posse.imo etiam
inferior Princeps non potest sine licẽtia superioris subditos suos
collectare,d.lege.j.& ibi Bart. de superindi. & Bald. in lege cum
multa,C.de bo.quæ li.Sal.in d.l.2.Alexand.consi.145. quoniam
abunde,lib.2.& Pan.consi.6.In quæstione,quæ vertitur in 2.par-
te, &c.vbi consuluit, quòd vniuersitas non potest imponere ga-
bellam carnium forensib. sine licentia superioris. & idem voluit
Car.consi.12.quia in dubijs. scias tamen standum esse consuetu
dini,quæ in istis plurimum potest,secundum dom.Alexand.con
30 si.12.Super primo,lib.4. colum.2. Sed †an collecta sit imponen
da pro viribus patrimonij.idest per æs & libram, an per capita,
aut per fumantes.respon. Bart. aduertendum esse pro qua causa,
siue pro quo onere veniat imponenda collecta. nam si pro onere
patrimoniali vel mixto, tunc imponenda est per æs & libram, l.
omnes prouinciarum, C.de ope. publ. Si vero pro onere perso-
nali,tunc imponenda est per capita:si vero pro onere quod exol-
uendum erat per fumantes,erat etiam imponenda per fumãtes;
& eorum ratio est, quia collecta debet regulari secundum natu-
ram oneris,in cuius locum subrogatur, l.si eum,§. qui iniuriarũ,
ff.si quis caut.quod etiam voluit Bar. in l.j.col.4.versi.venio ad se
cundum,C.de muli.& in quo lo.lib.10. & Pan. in c.nõ minus,in
fi.de immu. eccle. Bald.in d.l.j.§.ꝙ si nemo,ff. quod cuiusq; vniu.
no.& cons.408.Ad euidentiam,li.5.qua rõne consului in ciuita-
31 te Auriacensi, ꝙ clerici † tenentur ad collectam impositam pro
reparõnib.viarum,põtiũ, & murorũ, quia et si clerici regulariter
collectare non possint ẽt pro bonis patrimonialib. ſm Pan. in c.
primo, de cõsue.Ale.cons.68.Et viso,li.2.tamẽ hoc sane interpre
tandum, nisi collecta imponatur in locum oneris ad qđ clerici te
nentur,vt ad onus refectionis viarũ,pontiũ,fontiũ,& murorum,
& siliũm.l.ad instructionem,C.de sacrosan.eccle.Et pari ratione
tenui in tractatu de peste,in tit.de remed.ad conser.pestem,ca.7.
vers.discussa qõne de munere personali,ꝙ Doct. & cæteri exem-
pti ab onere personali custodiẽdi portas, sunt ẽt exempti a colle-
cta imposita pro custodia facienda, distinguendo tñ vt ibi.Si ve-
ro non appareat, pro quo onere fuerit imposita collecta,tunc p
æs & librã est exoluenda, quia in dubio collecta dr̃ onus mixtũ,
quod imponitur p̃sonis ꝑ reb.l.rescripto,§.sciendum, & ibi Bar.
ff. de mun. & hon. & Bart.in l.j.C. de apochis pub.& in d.l.j.C.
de mul.& in quo lo.lib.10.& Bal.in d.§.ꝙ si nemo,& in d.consi.
32 408.& sic habes, † quod onera realia, & mixta, sunt exoluenda
per æs & libram,personalia vero per capita.Sequitur Bal.in auct.
defuncto, C. ad Tertul.inferens, quòd si Princeps mandet one-
ra debere solui per ciues & incolas pro debita rata, ꝙ rata erit in-
telligenda per æs, & libram, si sint onera realia vel mista, & p ca-
33 pita si sint personalia.Subdit ẽt†ꝙ si Princeps mandet, quod qui
libet vadat ad bellum, intelligitur solum grauare vnũ pro quali-
34 bet domo,quod est notan.Successiue quęritur,†an ꝑ debito vni
uersitatis possit fieri executio ꝯ vnum insolidum, an pro rata eũ
concernẽte? rñ.Bart.solum pro rata. qa nemo põt ꝑ alienis debi-
tis conueniri,l.j.C.vt nul.ex vica.pro alie.debit.conue.li.11.istud
intellige verum,nisi consuetudo,vel statutum disponat, ꝙ quili
bet possit capi,& conueniri insolidum,argu.eorum, quæ notan.
per glo.in rub.C.de dec.lib.10. & ita tenet Bald.in l.etiam,C. de
execu.rei iud.col.4. Secundo intellige, nisi sit exactor collectæ,
qui onus exigendi in se susceperit, nam ipse insolidũ põt ꝯueni-
ri.lib.j.ibi,decẽ primatus.ab istis.n.periculo suo, ff. de mu.& ho.
& in lege missi opinatores,C.de exa.tribu.lib.10.Tertio intelli-
ge,nisi syndicus habẽs specialẽ ptãtem obligauerit vniuersitatis
singulares personas, & eorũ bona insolidũ, vt statim dicã post
35 Bart.Sed an pro pauperib.diuites teneantur?rñ.Bar.ꝙ sic,per tex.
in l.j.C.de om.ag.deser.li.11.sequitur Bal. in d.l.etiam,dicens pau
peres,qui ꝓprio labore victũ q̃ritant, non esse cogẽdos ꝯferre in
collectam.& dicit Bal. in d. auct.defuncto,ꝙ pauperes sunt de li-
bro collectæ delendi,sed Bar.in l.2.C. de apo. pub. latius distin-
guit inter onera realia,pro quibus effectualiter alius non tenetur
pro alio,nisi res pro qua collecta debetur,sibi assignetur.& ita lo
quitur d.l.j.C.de om.ag.deser.& l.fi.C.dde exac.trib.li.10.& one
ra personalia, ꝓ quibus habiles tenẽtur pro inhabilib.l.honor,§.
fi.ff.de mu.& ho. & onera mista pro quib. diuites, ꝓ pauperibus
supplere debent p æs & librã,si talia onera sint imposita vniuer-
sitati, quia eadem remanet vniuersitas dẽptis pauperib.l. propo-
nebatur,ff.de iud.l.sicut,§.fi.quod cuius.vni.no.& bene facit tex.
in l.omne territorium,secundum vnum intellectum,C.de censi.
& censi.li.10. Si vero onera mista sint imposita singularibus per-
sonis,tunc vnus non tenetur pro alio,d.l.j.C.vt nul.ex vic.lib.10.
& l.legatorum,& ibi no.Bar.ff.de lega.2.quæ omnia intelligas ꝓ
cedere, nisi lege vel consuetudine aliter caueatur,l.fi.§. mixta,&
36 ibi Bart.ff.de mu.& ho.Sed an pro exemptis † alijs teneantur?re
spondeo alios teneri per tex.in arg. & ibi Bart. & alij in l.ab om-
nibus,ff.de leg.j.melior tex.in c. accedentes, de prescr. & ibi no.
Abb.in c.cum instantia,de censi.quod intellige,si sit onus impo-
situm post datã exceptionem, secus si ante, quia tunc per gratui-
tam exceptionem censetur satisfactum imponenti onus. & quia
non est recedendum a forma distributiua, quã obło oneris iniũ-
cti assumpserat ante exẽptionem. ſm Bal.in d.l.etiã, C.de execu.
rei iud.col.fin. Secundo intellige de exemptis a supremo Princi-
pe, non autem de habentibus immunitatem ab inferiore, quia
37 †inferior non potest concedere immunitatem ẽt subditis suis in
damnum tertij,ſm Pan.in c.peruenit, de immu.ecc. & probatur
in l.vacuatis,cum gl.C.de Decur.li.10. nisi subsistẽte causa ratio
nabili,nam isto casu inferior potest concedere immunitatẽ etiã
in damnum aliorum,l.j.C.de decr.Decur.li.10.ſm Pan.in d.c.ac-
cedentes.Sed aduerte ne decipiaris,quia causa rõnabilis talis esse
debet,q̃ concernat vtilitatem singulorum,vt dicitur in d.l.j.alias
non crederem, quod inferior ex alia causa immunitatem posset
cõcedere in damnum aliorum: vt si facerent statutum,ꝙ omnes
Doctores in tali arte essent immunes, vel quod oẽs boni Scri-
bæ,vel Gladiatores,& sic de similibus essent immunes,illud pos-
set fieri, quia respicit generaliter omnium ciuium vtilitatem,qa
efficientur libentius virtuosi, vt consequantur immunitatem: si
sint virtuosi, erit vtilitas publica, ita Bartolus in dicta. l. vacua-
38 tis.Item scias,ꝙ†immunitas concessa artificibus,vel habentibus
xii.liberos in genere,non potest videri concessa in præiudicium
tertii,cum non fuerit concessa magis isti,q̃ illi, nec vni,q̃ alij, sed
illi cui Deus, & natura donum dederit, & cũ quilibet sit habilis
ad consequẽdam hanc immunitatem,non est ꝙ vnus cõqueratur
si ipse non sit immunis sicut alius.Tertio intelligo,si onus sit in-
iunctũ vniuersitati,secus si singularib. personis per ea, quæ s̃.di-
xi.cætera vide per Fel.in d.c.accedẽtes,& per Barb.cõs.15.sapien
ter scribit Plato;libr. 2. vbi limitat,quarto loco, vt non procedat
qñ p talẽ exemptionem vniuersitas nimiũ grauaretur,arg.c.sug-
39 gestum,de deci.Sed pone,†ꝙ syndicus obligauerit etiam singu-
lares personas,& cuiuslibet ipsorum bona,an tunc singulares p-
sonæ,& eorum bona,possint ꝯueniri?rñdeo post Bart.aut syndi-
cus non hẽat spãle mandatum,& certum est conueniri non pos-
se, nam qñq; syndicus constituitur ad stipulandum, non ad obli-
gandũ,l.fi.ff.quod cuius.vni.no.qñq; ad lites tm̃,c.j.extra de syn
di.& sic ea solum põt,quæ habet in mandatis,vt per Corn.cõsil.
177.in hac re,lib.2.Aut habebat ad hoc mandatum, & tunc sub-
distingue,ſm Bar.aut mandatum hẽbat ab vniuersitate habẽte
potestatem legis condendæ, & tunc quilibet conueniri pote-
rit,quia tale mandatum habet vim legis,l.Cęsar,ff.de pub. l.pen.
C.de dona.inter virum,& vxor.idem tenet Bar.in l.sicut,in prin.
ff.quod cuius.vni.no.& in l.ciuitas,col.j.ff.si cer.pet.& Bal. in l.j.
§.ꝙ si nemo,ff.quod cuiusque vniuersita. nom. do. Alexã.& Ias.
hic,& ista videtur *communis* opinio, quæ de plano procedit si syn
dicus mandatum habuit a generali consilio vniuersitatis, nam
tunc

tunc quilibet ex suo mandato cōueniri poterit. Sed si habuit mā
datum a concilio ciuitatis, quod representat totū pplm, l. aliud, §.
40 refert, cū gl. j. de reg. iur. decisio Bar. non vr̄ vera, † quia vniuersi-
tas non pōt obligare singulares personas non ꝯsentientes ſm gl.
in l. 2. C. q̄ sit lōg. cōsuet. q̄ͦ sequitur Pan. in c. cū oēs, col. 4. de ꝯsti.
& Bar. in l. quod maior, ff. ad muni. quia aliud sunt singuli, aliud
pplī, l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius voc. ergo ꝯ̃ctus
vnius non debet alteri præiudicare, l. si vnus, §. ante oīa, ff. de pac.
& per hanc rōnem Sal. in d. l. ciuitas, reprehendit Bar. hic, & ibi.
& ꝯ. Bar. ēt tenet Pau. de Cast. hic, & Bal. in l. j. C. ne filius pro pa.
41 & Alex. sibi ꝯ̃rius, ꝯs. 44. col. fi. lib. j. Ad rōnē Bar. ꝙ † ꝯ̃ctus vniuer
sitatis hēat vim legis, rñ. Sal. verum esse quantum ad ipsam Vni-
uersitatē, non quātū ad particulares personas. Vel aliter ſm Bart.
verum est, qñ vniuersitas ꝯ̃hit aīo ꝯdendi legem. Verum manda
tum factum sindico, non pōt dici factum animo legis cōdendæ,
cum neq; forma, neq; propositum deliberatum intercesserit, l. j.
& l. humanū, C. de legi. vñ cōcludit Bal. oportere, ꝙ prius fiat sta
tutum, ꝙ singulares personæ teneātur pro debito cōitatis, & po-
stea ꝙ fiat mādatū syndico. aduerte, quia isti Doct. nō dissentiūt
in ptāte, sed discordant in mō deducendi ptātem ad actū. d. Alex.
hic cōcordat, vt opi. Bar. procedat in vniuersitate non recogno-
scente superiorē, tūc verum est, ꝙ ꝯ̃ctus talis vniuersitatis habet
vim legis, quia vniuersitas non recognscens superiorē, tenet lo-
cum Principis, ſm Bar. in l. 3. in prin. ff. de mino. in l. infamen, ff. de
pub. iud. in l. j. §. de qua autē restōne, ff. de postu. opi. vero Bal. pro
cedit in vniuersitatib. inferiorib. quorum ꝯ̃ctus non habet vim
legis, ideo opus est statuto nam quælibet vniuersitas potest sta-
tuere circa ea, quæ concernunt administrationem suæ recip. ſm
Bar. in l. omnes populi, in j. q. ff. de iustit. & iure. Mihi videtur, ꝙ
opi. Bart. procedat etiam in vniuersitate inferiori, quam sequitur
Bal. sibi ꝯ̃rius in l. etiam, C. de exce. rei iudi. quia vbi de ptāte nō
dubitatur, si ꝯstet de voluntate, inducitur perfecta dispō, c. cū sup
de offi. deleg. l. cum te, vbi Bal. C. de don. ante nup. hic autem cō-
stat de voluntate ex mandato, de ptāte vero non dubitatur, er-
42 go &c. Et ita tenendo non ob. quod dicit gl. in d. l. 2. † quia illa gl.
sane est intelligenda, s. ꝙ vniuersitas inferior non potest obligare
aliquos particulares dumtaxat, neq; etiam potest statuere in dam
nū quorudā particulariū, l. j. in fi. ff. de excep. doli, l. Anthiochen-
sium, j. de priui. cred. sed bene potest obligare per statutum, vel
ꝯ̃ctum quoscunq; vlr, quia tunc lex est gñalis, & in istis terminis
procedit ꝯclō nostra vt declarat Bar. in l. omnes populi, in 5. q. 5.
q. princip. ff. de iusti. & iure. & d. Alex. hic, col. fi. vel illa glo. debet
intelligi, qñ vniuerfitas vult obligare singulos singulariter pro ꝯ̃
ctu principalr respiciente vtilitatem priuatam, puta. si vniuersitas
fideiuberet pro aliqua persona, & vellet obligare singulos singu
lariter, secus pro ꝯ̃ctu ꝯcernēte vtilitatem reip. principlr, ſm Bar.
43 in d. l. 2. col. fi. & d. Alex. hic. Sed pone, ꝙ † syndicus habens spāle
mandatum obligauerit particulares & eorum bona, an quilibet
poterit conueniri insolidum? respo. Bar. referre, quemadmodum
verba sint concepta, nam si sindicus obligauerit insolidum quē-
libet & eorum bona, res est clara. Si vero obligauit particulares
& eorum bona simplr, tunc respū oblonū personalium censetur
quēlibet obligasse in virilem, l. reos, §. fi. j. de duob. reis. respū ve-
ro hypothecæ censetur obligasse bona cuiuslibet insolidū, l. alie-
na, §. j. ff. de pig. act. ista dcā Bar. non videntur posse procedere. Pri
mo, dum dicit quemlibet obligari in virilem, nō vr̄ admittendū,
quia hoc modo elusoria quodammodo erit oblō. cum non faci-
le sciri possit quot sint personæ in ciuitate. ꝯsidera ergo, an Bar. ve
lit dicere in virilem, facta computatione per ęs, & libram, non ꝑ
numero personarum. & si intelligas vno, vel altero modo, nota-
bis ad ampliationem d. l. reos, §. fi. dum etiam Bar. concludit bona
cuiuslibet esse obligata insolidum, non vr̄ bene dictū, ſm Alex.
quia accessorium dēt sequi naturam principalis, c. cū principalis
j. de reg. iu. sed considera, ꝙ illud procedit in accessorio, quod nō
potest esse sine principali, hypothecaria autem oblō non est hu-
iusmodi, qa pōt uiuere sine principali, l. 2. C. de luitio. pig. l. si tibi,
§. de pignore, ff. de pac. Secundo ꝯ Bar. adducit Alex. te. in l. si fun
dus, §. si duo, ff. de pig. vbi si debitor obliget simul bona pluribus
creditoribus, intelligitur obligasse pro quantitate, in casu nostro
fuit obligatio facta simul, ergo &c. sed Alex. non aduertit, ꝙ in
casu nostro bona fuerunt obligata vni soli, & non pluribus, vn-
de ille tex. nihil facit. Item ibi non dicitur bona esse obligata pro
parte, sed agendum esse pro parte. aliud enim est quærere, an bo-
na sint obligata insolidum, aliud an possit agi insolidum, l. & q̄
nondum, §. fi. ff. de pign. & declarat Sal. in d. §. si duo. contra Bart.
etiam tenet d. Ias. arguendo de personis ad res, l. qui plures, ff. de
vul. sed oblō personalis nō ꝯ̃hitur insolidum, ergo nec realis. sed
parcat d. Iason, argumentum non soluit ad propositum, quia ar-
guit de personis ad res, & arguendum esset de oblone ad oblo-
nem, quod argumentum de oblone personali ad realem, non va
let, l. j. & 2. C. si vnus ex plu. hæred. Teneo igitur opin. Bar. in d. l.
aliena, §. j. vbi si eadē res pluribus simul obligetur omnium ęqua
conditio est, quæ æqua non esset, nisi omnibus insolidū obligata
foret, vt fatetur Ias. & pluribus insolidū censetur obligata, quan
to magis si vni soli obligetur? Nec ob. si dicat vt dicit d. Ias. ꝙ ibi
intellr insolidum obligata pro toto debito principali? hic autem
principalis cblo erat diuisa in viriles, & sic debent intelligi bona
cuiuslibet pro virili hypothecaria insolidum. & nō pro portioni
bus aliorum, quia ad istud, in quo consistit, vt video, fundamen-
tū Alex. & Ias. respon. ꝙ syndicus obligauit bona cuiuslibet pro
debito vniuersit. pro quo insolidum intelligitur obligasse, & nō
pro debito ipsius particularis, cuius sunt bona.

SVMMARIVM.

1 *Expromissor quis proprie dicatur.*
Statuta loquentia de fideiussoribus, non habent locum in expromissoribus, neque in constitutionibus se pro alio soluturis, neque in mandantibus, neq; in suscipientibus obligationem in se.
2 *Statuta supplenda sunt, vt omnia includant, quæ includi debuerunt, quamuis omissa fuerint.*
3 *Lex extendi non debet ad casum non habentem eandem rationem.*
4 *Condemnatus ad soluendum, non euitat executionem, etiam si velit fideiubere, aut pignora dare, nisi ex magna causa, & quæ dicatur magna causa, vide nu. 9.*
Condemnatus ad tradendum, & vacuandum possessionem, non auditur, si velit dare pignora.
5 *Statuto disponente, ꝙ condemnatus pro furto in certa quantitate, nisi intra x. dies soluerit, amputetur sibi manus, an carceratus pro furto vel condemnatus liberetur dando fideiussorem de soluendo dictam quantitatem, vel dando pignora.*
6 *Statuto disponente, ꝙ si condēnatus non possit dictā quātitatē intra x. dies soluere, amputetur sibi manus, an tunc fideiubendo liberetur a pena.*
7 *Condemnatus soluere debitum non liquidum, liberatur dando fideiussores.*
8 *Condemnatus rationes reddere, & reliqua præstare intra certum diem sub pena, dando fideiussorem liberatur, imo sola verbali oblatione.*
10 *Pauper condemnatus, qui non potest soluere, nec fideiussores dare, an euitet cessionem bonorum, præstando iuratoriam cautionem.*

§. Ait prætor, Iste §. diuiditur in quinq; partes. In pri
ma recitatur edictū ptoris. In scda cir-
ca illud vna ꝑponitur dubō. In tertia ponitur Labeonis resolō.
In quarta Labeonis resolō reprobat̄. In vltima, saluatur snīa La-
beonis ex magna cā. Scda ibi, qd ergo. Tertia ibi, & ait Labeo.
Quarta ibi. sed ratio pecuniæ exigendę. Vltima ibi, ex magna tñ,
& idonea cā. Sūmat̄ sic. Obligatus soluere, non audit̄ volēs satis-
dare, ex magna causr, ſm Ang. & Imo. vel alr, vt per Pau. de Cas.
& Mod. hic in tex. ibi pecunia, intelligas large pro oī eo, quod in
ꝯdēnationē deuenit, l. pecunię, j. de ver. sig. ita intelligunt Dy. &
Alb. In tex. ibi, ex promissorē, i. fideiussorē, ſm Ias. & hoc modo
sumit̄ in l. 5. §. satis acceptio, ſm gl. ibi, j. de ver. ob, vel ſm Alb. de
Ros. i. aliū debitorē, q in se velit suspicere oblonē animo nouan-
di, quē creditor nō cogit̄ recipere, vt hic, & in l. eū a quo, C. de so.
1 vtroq; tñ casu verbū, expromissorē, stat improprie, † qa ex ꝑmis-
sor ꝑprie dr̄ ille, q se ꝑ alio obligat non obligato, ſm glo. in Auc.
de fideius. §. j. in verbo, fideiussorē, ꝑ tex. in l. & elegāter, §. seruus
pactionis, ff. de dolo. & in l. aliqñ, ff. ad Vell. quod facit ad statuta
loquētia de fideiussorib. vt nō habeāt locum in expromissorib.
neq; in ꝯstituētib. se ꝑ alio soluturis, neq; in mādātib. neq; in su-
scipiētibus oblonē in se, quia isti non sunt proprie fideiussores,
etsi ꝑ aliis intercedāt, ſm Bal. in l. in psonā, §. j. ff. de pac. In tex. ibi
satisfacere, s. alr q̄ ꝑ solonē, nā & q soluit, satisfacit, l. is cui, §. satis-
factionis, ff. vt in poss. l. Ideo gl. exponit satisfacere, i. satisdare. ad-
de vel pignora dare, ſm gl. in l. satisfactio, j. de sol. ꝑ text. in l. si rē
alienam, §. omnis, s̄. de pig. ac. & in l. item liberatur. in prin. ff. qui.
mo. pig. vel hy. sol. In tex. ibi, debuisse hoc quoq; adiici, no. bene
2 hūc tex. † ꝙ supplenda sunt statuta, vt omnia includant, q̄ expri-
mi debuerunt, q̄q̄ omissa fuerint. quod facit ꝑ illa vulgatissima
gl. in l. tale pactū, in fi. ff. de pac. In tex. ibi, sed ratio exigendæ pe-
3 cuniæ, no. ꝙ † lex non est extendenda ad casum non hñtem eādē
ronē. alia ēt rōne edictū ptoris non videbatur extendendem de
solone ad satisfactionē, quia satisfactio est ficta solō, l. satisfactio,
j. de solu. & lex non est extendēda de casu vero ad fictum, l. 3. §.
hæc verba, ff. de ne. ge. & tradit̄ per Bar. in l. omnes populi, in 6. q.
prin. ver. vlterius quæro, an statuta extendantur, ff. de iust. & iur.
4 Discussa lr̄a, venio ad principalē mām nr̄i §. ex quo no- † ꝙ ꝯdem
natus ad soluendū non euitat executionē, dato ꝙ velit fideiube-
re, vel pignora dare. Adde, ꝙ neq; euitat si victor pignora vel fide
iussores acceperit, vt in §. seq. Silr condemnatus ad tradendum, &
vacuandum possessionem, nō auditur si velit dare pignora, c. cū
aliquibus, de re iu. Et qui constituit se soluturū, nō satisfacit con-
stituto per dationem pignoris, vel fideiussoris, l. promissor, §. ꝯsti
5 tuto, ff. de ꝯst. pec. quod facit ad qōnē, † Statutū disponit, ꝙ ꝯdem
natus pro furto in certa q̄titate, si intra x. dies non soluerit ampu-
tetur sibi manus. pone aliquē esse carceratum pro crimine furti,
vult dare fideiussorem de soluendo cōdēnationē casu, quo con-
dēnet̄, quæritur an sit rælaxādus? Vel pone, ꝙ sit iam cōdēnatus,
an liberabitur a pena amputationis manus dando fideiussorem,
vel pignora? Bar. in d. l. item liberabit̄, §. q paratus, rñ. ꝙ nō, ꝑ illū
tex. & tex. nr̄m, qđ ampliat Bar. in l. j. ff. de custo. reo. ēt si carcera-

tus pecuniā deponat, qa si cōdemnatus est, non liberatur depo-
nēdo, qa depositum non fit in volētē recipere, l. ij. C. deb. vind.
pig. imp. non posse. Ita etiam si nondū est ꝯdemnatus, & si vi-
deatur posse & velle soluere, quia potest euenire casus, ꝙ fide-
iussores essent non soluendo tpe cōdēnationis, vel depositum
6 furto subtrahi, vel alio casu deperire posset. Quid aūt si † statu-
tū dicat, si ꝯdēnatus non possit intra x. dies soluere, ampute-
tur sibi manus, an tūc liberabitur a pœna fideiubendo. Bar. in
d. §. qui paratus, rñdet ꝙ sic, quia non dr̄ non posse soluere, q
inuenit fideiussorē, l. nemo dubitat, ff. de reg. iu. sequit̄ d. Ale. in
§. seq. & And. Sicu. cons. 15. Preclare scribitur, col. ij. li. ij. traditur
p Ang. in tra. malefi. in verbo, quas si non soluerit. Fallit istud
7 nota. Primo, † qn̄ reus fuit cōdemnatus ad soluendum debitum
nondum liquidum, tūc datis sibi fideiussorib. liberat̄, fm Ang.
Imo. & mod. hic. Exemplum, iudex condemnauit tutorem ad
reddendas rationes, & reliqua soluendum intra mensem sub
certa pena: tūc qa liqdum non est q̄ sint reliqua, sufficit ꝙ ꝯdē-
natus dicat, ecce vnū nummū, & si apparuerit plus me debe-
re, ecce fideiussorē, liberabit a pœna, p tex. in l. statuliber ratio-
nē, & in l. seruus si hr̄di, §. fina. s̄. de statulib. & idē tenet Ang. &
Imo. in l. pretor, §. si qs paratus, s̄. de no. ope. nun. & in l. si insulā,
in r̄la, qn̄ mora purgari non pōt, in vii. fal. j̄. de ver. ob. & Ang.
in l. aduersus, C. de vsu. & fruc. leg. Amplius dicit d. Alex. hic,
8 † ꝙ per solā verbalē oblationem condēnatus euitabit pœnam,
qa vbi debitū nō est liquidum, rīr sufficit verbalis oblatio, l. si
residuū, cum gl. C. de distra. pig. gl. in l. obsignationem, C. de sol.
& in l. acceptā, C. de vsu. firmat Bar. in l. fi. ff. de distra. pig. non
ob. tex. in d. l. statuliber ronem, & in d. §. fi. qa loquunt in pau-
pere & suspecto, videlicet in seruo, qui nihil habebat, secus āt
in diuite & idoneo ad soluēdū, l. qcūq;, & qđ ibi not. Bar. C. de
fun. patri. li. xii. & l. de creationib. C. de epis. audi. & idē firmat
Ale. in l. si mora, co. iij. ff. sol. ma. Ego aliter respondeo, aut per
verbalem oblationem vult debitor se excusare a mora, vt eui-
tet pænam vel aliud dānū, & sufficit verbalis oblatio qn̄ debi-
tum non est liquidum. & ita procedunt allegata per Ale. aut p
verbalem oblationē vult constituere aduersarium in mora, &
propter moram aduersarii vult consequi lucrum, & tunc non
sufficit verbalis oblatio, sed requiritur fideiussio. ita procedit
9 tex. in d. l. statuliber rationem, & in d. §. fi. Fallit secundo † ex
magna causa, vt hic, in fin. sed dubium est, quæ dicatur magna
causa propter quam condemnatus fideiubendo differre possit
executionem? Rñdet gl. si condemnatus a principio fuerit con-
fessus debitum, iuxta tex. in l. debitorib. j̄. eo. pro ista gl. facit sin-
gulare dcm̄ Pau. in c. auditis, col. pe. de præscri. quod valde cōmē
dat & ornat Thomas Ferratii, caut. xl. Non tamen in proposito
verum vr̄, ꝙ confessio sit iusta causa differendi executionē si con
fessus sit soluēdo fm Imo. non. n. auditur debitor, qui vult pigno
ra dare, vel deponere pecuniam inuito creditore, l. ii. C. debi. ven
di. pig. impe. non posse. ideo glo. sentiens istud non esse iuridicū,
subiicit; vel verius dicas magnam causam dici, fm qualitatem rei
& personarum: vt si pauper sit condēnatus in magna summa, l. ii.
10 s̄. e. Amplius dicit hic Dy. † quod pauper, qui non potest fideiu-
bere, neque soluere, non cogitur cedere bonis, si velit præstare iu
ratoriam cautionem de soluendo, cum peruenerit ad pinguiorē
fortunam, per istum tex. in arg. & per tex. in l. generaliter, C. de
epis. & cle. sed certe frustratoria esset cessio bonorum inuenta, si
debitor non posset cogi soluere, aut cedere: nam debitor semper
afferret iuratoriam cautionem potius, quam confugere ad mi-
serabile remedium cessionis, secundum Alb. Ego pro concordia
distinguerem, aut est notorium debitorem nō posse satisfacere,
& tunc procedit opi. Dy. aut notorium non est, tunc procedat
opi. Alb. Bar. hic dicit iustam causam esse, si hr̄s condēnatus sit in
tra tempora conficiendi inuentarium, iuxta l. fi. §. & si præfatam,
(vult allegare §. donec, C. de iure deli.) sed considera ꝙ hr̄s intra
tpa cōficiēdi inuētarium auditur ēt sine fideiussore, neq; tenetur
vltra vires hæreditarias, si inuētarium conficiat, vt ibi. hodie audi
tur ꝯdēnatus, qui non habet pecuniam in promptu, si velit dare
de bonis ī solutionē, iuxta formā auc. hoc nisi debitor, C. de solu.

SVMMARIVM.

1 *Eligens vnum remedium pro executione sententię vel instrumenti, non prohi betur ad alia redire.*
2 *Debitor si promittat creditori certa die soluere, aut pignus vel fideiussores dare, adueniente die est in electione creditoris an velit debitorem cogere ad soluendum, an vero pignora vel fideiussores accipere. de veritate n. 4.*
3 *Electio est creditoris in alternatiuis, quādo alternatiua cadit inter duo, quo rum vtrunq; est in obligatione, secus si cadat inter duo, quorum vnum dun taxat sit in obligatione, alterum vero adiectum sit ad cautelam creditoris.*
5 *Obligatio precedens non nouatur per simplicem cautionem.*
6 *Obligatio principalis non nouatur per dationem pignorum vel fideiussorem & quare.*
7 *Obligatio priorum pignorum & fideiussorum, non nouatur per dationem no uorum pignorum & fideiussorum. intellige, & limita vt ibi.*
8 *Obligatione prima renocata cum interuentu nouorum fideiussorum, an intel ligatur facta nouatio.*

Nouatio fit hodie ope exceptionis in casibus, in quibus olim fiebat ipso iu re, de veritate tamen ibi.
9 *Sententia habet executionem paratam, intellige vt ibi.*
10 *Priuilegium actionis nouatę non transit in actionem nouantem.*
11 *Nouata vtili actione iudicati, quæ contra dominum competebat, an censea tur nouata actio directa, quæ competit contra procuratorem.*

§. Si ex conuentione.

Iste §. variis modis sumatur p scrib. tū breuius summa sic. Per simplicem cautionem, aut pignratitiam, vel etiā
1 fideiussoriam non impeditur executio rei iudicatæ, nisi cautio p̄stita fuerit animo nouandi. Notō istum tex. ad plura. Primo ad id quod dicitur Bar. in l. consentaneum, col. fi. C. qūo & qn̄ iudex, ꝙ
1 † eligens vnum remedium pro executione sniæ, vel instri, nō impeditur ad alia redire per tex. nr̄m hic, & in l. j. §. quid ergo, ff. de vent. in spi. & in c. qm̄, ad fi. extra vt lit. non ꝯtest. sequitur d. Alex. hic, & Pa. de Ca. in §. preced. ego dicā in l. a diuo Pio. vbi melius quadrat, j̄. e. Scđo no. istum tex. pro dec. Dy. & Bar. in l. quāuis, in
2 prin. ff. de pig. act. vbi dn̄t, ꝙ † si ꝓmisisti creditori in Paschate soluere, vel dare pignora, vel fideiussorem, adueniente Paschate electio erit creditoris, vel te præcise cogere ad soluēdum, vel pignora, vel fideiussores accipere, quia per dationem pignorum & fideiussorum non mutatur principalis obligatio, vt hic. Sed aduerte, quòd hic non probatur, quòd obligatus soluere vel satisda re certo die, cogatur precise soluere, eo die, nisi dixeris ꝙ creditor, qui hodie recipit pignus, non prohibeatur petere executionem sententię, vt hic. & ita tenendo non ob. ꝙ in alternatiuis electio sit debitoris, reg. in alternatiuis, de reg. iur. in 6. plerunq;, ff. de iure dot. quia procedit, qn̄ alternatiua cadit inter duo, quorū vtrū-
3 què est in oblōne, † secus si cadat inter duo, quorum vnū dunta xat sit in obligatione, alterum vero adiectū sit ad cautelam creditoris, secundum Bar. ibi. sequuntur Pau. de Cast. & Alex. hic. & idem Pau. in l. Stichum, §. idem Celsus, j̄. de noua. per tex. in l. causam, §. puellam, s̄. de manu. idem tenet Alber. de Rosa. & Pau. de Cast. in d. l. quamuis, Saly. in l. non dubium, alias l. quod fauore, col. antepe. C. de leg. d. Ias. Inst. de act. §. huic autem. Fely. in c. inter cætera, col. 2. ver. fallit secundo, de resc. Dec. consi. 12. versi. secundo probat, & ista est *communis* sententia, teste Ias. hic, & in lo-
4 cis præalle. contrarium tenet † Fulg. in d. l. quamuis. Ias. hic, & in d. l. j. ff. qui satis. cog. in 2. col. Dec. sibi contrarius in d. c. inter cætera. quia fm eos falsum est fundamētum Bar. ꝙ illa alternatiua, vel dare fideiussores, vel pignora, sit adiecta fauore creditoris, imo ad dita fuit fauore debitoris volentis posse differre solutionem si velit dare pignora, vel fideiussores. Nec ob. si dicatur, vt dicit Bart. ꝙ hoc modo erit in facultate debitoris, vtrum debeat, contra l. non vtiq;, ff. de eo, quod cer. loc. quia non propterea poterit debitor differre quantum velit, sed solum arbitrio iudicis, fm Saly. in d. l. non dubium. Confirmo hanc sententiam contra cōem, quia si debitor sit condemnatus ad soluendum certo die, aut satisdandum, est in electione debitoris alterum facere, vt probatur in § p ced. ergo idem dicendum in promissione de soluendo vel satisdā do, arguendo de iudiciis ad cōtractus, l. omnē, ff. de iud. Nec ob. iste tex. quia debitor hic fuit condemnatus simpliciter ad soluendum, & per dationem pignorum subsecutam nō fuit nouata prima obligatio, secus si a pri. fuit alternatiue stipulatum vel iudicatum. durum tn̄ esset in practica recedere a communi, quam sequi tur And. Sic. consi. 14. Preclarè scribitur, col. antepe. lib. 2. Tertio
5 no. ibi, si modo nouatio intercessit, † ꝙ per simplicem cautionē i. nudam promissionem, non nouatur præcedens oblō etiam de iure Dig. ad. idem tex. in l. scire debemus, in 2. respon. j̄. de verbo.
6 ob. de quo dicam in glo. † Quarto no. ibi, sed si pignora, ꝙ per dationem pignorum, vel fideiussorū non nouatur principalis obligatio, ratio hic assignatur, quia quod oblōni accidit eam nō subuertit, i. quod additum fuit ad ampliandum, non debet operari contrarium effectum, l. si mancipia, ff. de fund. instr. l. legata inutiliter, ff. de adim, le. vel id, quod est accessorium, non debet tollere suum principale, quo sublato & ipsum accessorium corruere necesse foret, l. eos, C. de vsu. absurdum. n. est dicere, ꝙ accessoriū nouet, i. tollet principale, quod nec confirmare pōt, l. ex pub. ff. de vulg.
7 & pu. Amplia, † vt per dationem nouorum pignorum & fideiussorū, nō ēt nouetur oblō primorū pignorū & fideiussorū, l. si Titius, & ibi Bar. j̄. de fideiuss. & idem tenēt Bar. & alii *communiter* in l. Valerianus, in fi. j̄. de pto. stip. Pau. & Alex. hic per istum tex. Soc. consi. 18. colu. 3. & consi. 21. lib. i. Quod intellige, nisi in datione nouorū fideissorū renouet̄ pcedēs principalis oblō, d. l. Valerianus, & ibi Bar. & glo. hic, in verbo, pignore Itē intellige, nisi scdi fideiussores, & scda pignora dentur loco primorū, tūc primi censentur liberati, l. si rem, §. omnis, ff. de pig. actio. per quam ita limitat Pau. de Cast. & Alex. hic, & Imo. in d. l. Valerianus. bn̄ di-
8 cit, quod dicit Bar. in l. 2. j̄. de noua. Sed † an hodie renouata prima oblōne cū interuentu nouorū fideiussorum intelligatur fcā nouatio? gl. in verbo, pignora, sentit ꝙ nō, qa hodie nō fit nouatio nisi expresse agatur a partib. l. fi. C. de nouat. quod verum est ipso iure, sed ope exceptionis videtur ꝙ hodie etiā fiat nouatio, quia in casibus, in quibus olim fiebat nouatio ipso iure, hodie fit ope

ope exceptionis, secundum gl. & Bar. in l. ij. ff. de nouatio. & Bald. in d. l. fi. & dicit Ale. hic notandũ verbũ, ꝙ ista est magis *communis* opi. Sed idem Ale. consi. 10. visis depositionib. li. ij. tenet opposi tum per tex. in l. fi. ibi, vel aliam personam adhibuerit. & q̃a si ho die fieret nouatio ope exceptionis, illa l. fin. esset quodãmõ imposita verbis, secundum Fulg. hic. & ista vr̃ esse magis *communis* opinio, vt patet ex adductis per Ale. in d. consi. 10. quod credo verius saltem in casu nostro, vbi additur noua persona circa accessoria, non circa oblõnem principalem. Quinto nota ibi, ordo
9 executiõis, † ꝙ sñia hẽt executionẽ paratã. ↄcordãtes sunt in gl. in verbo, ordo. quod verum est, si petatur executio offõ iudicis, secus si intentetur actio iudicati, secundũ Bar. in l. intra dies, ff. e.
10 Ang. & Mod. hic. Sexto nota, † quod priuilegium actionis nouatæ, & sic priuilegium executionis sñiæ, non transit in actionem nouantem. ita no. Ang. & alij hic. sed considera, an istud hic probetur, nam actio iudicati non habet executionem paratã, vt statim dixi: & ista est quæ nouatur, nisi dixeris ꝙ noua actione iudicati etiam censetur nouatum offm̃ iudicis, quia cessante actione iudicati, cessat offm̃ iudicis, secundum Bar. in d. l. intra dies. & q̃a offm̃ iudicis non se extendit ad actionem nouantem, ideo in ea non transit priuilegium executionis, secundum Bar. hic. Gl. ij. diuiditur in quatuor ptes. In j. oñdit, qualr̃ sit legenda litera. In ij. rñ. tacitæ q̃oni. In iij. allegat concordantes. In iiij. opponit & nõ soluit. secunda ibi, quod erat olim. tertia ibi, & facit. quarta ibi, sed arg. cõtra. In ea. glo. ibi, quod erat olim, habes ꝙ ante iura Dige. per stipulationem coæqualem tacite fiebat nouatio. hodie vero non, vt hic. & d. l. scire debemus. & hoc iure si secunda stipulatio continebat plus, fiebat nouatio, secus si tantundem, vel minus, l. qui vsumfructum, ff. de verb. ob. l. si pupillus, §. qui actum, ff. de noua. sed quid si secunda stipulatio continebat plus respectu accessorij: vt q̃a in secunda intercesserit fideiussor vel pignus? Bar. hic respõ. quod isto iure non fiebat nouatio per istum tex. sed Bar. non bene dicit, & contrarium probatur in l. iij. in prin. ff. de duo. reis. & in §. præterea, in fi. q. b. mo. toll. oblig. Non ob. iste tex. quia procedit, q̃n in datione pignoris vel fideiussoris nõ fuit renouata principalis oblõ: secus si renouata fuit, fm̃ Bar. in d. l. Valerianus, in fi. & dixi s. in gl. in verb. nõ est, in ij. parte, opponit de l. fi. C. de pac. conuen. & non rñdet. Bar. vero rñdet, ꝙ ꝓuisio legis, de qua in d. l. fi. est inducta de iure spãli, ideo tollitur per ꝓuisionẽ hoĩs: secus si esset ꝓuisio legis inducta de iure cõi, vt hic. & rõ diuersitatis est, quia facilius tollit ius spãle, quam cõe, l. eius militis. §. si militia missus. ff. de testa. mili. vel alr̃ potes rñdere, ꝙ prouisio hoĩs tollit prouisionem legis, q̃n ambę ꝓuisiones tendũt ad idem vt ibi, secus si ad diuersa, vt hic. nam pignora & fideiussores pstantur ꝓ cautione: executio vero sñiæ pro consecutione crediti conceditur. Vel alr̃, ꝓuisio hoĩs facit cessare prouisionem legis si ęque plene prouideat. secus si non ita plene vt hic. & ita dicit Bar. in l. j. §. vnde queritur, s. de publ. bene facit quod no. Bar. in l. in prouinciali, in prin. s. de no. ope. nun. Ex glo. fin. in fi.
11 habes, † quod nouata vtili actione iudicati, quæ ↄpetebat ↄ dominum, non censetur nouata actio directa, quæ ↄpetit ↄ procuratorem, intellige ipso iure, sed bene censetur nouata ope exceptionis, secundum Raph. Comen. & Mod. sed tu dicas, quod dicta actio, quæ datur ↄ procuratorem, q̃q̃ nouata non sit, tamen exceptione sũmouetur, vt dixi s. ea. l. in pri. i iiij. fal. primi notab.

SVMMARIVM.

1 *Tempus a lege datum iudicatis, si fuerit auctum a iudice, cur non diminuatur per legem: si vero fuerit a iudice diminutum, cur suppleatur.*
2 *Tempus quadrimestre datum iudicatis, incipit currere a die latæ sententiæ ex qua nascitur actio iudicati. inferuntur plura.*
3 *Statuto disponente, ꝙ condẽnato pro furto amputetur manus si non soluerit pecuniam, in qua fuit condẽnatus intra mensem, mensis incipiet currere a secunda sententia confirmante, non a prima, a qua fuit appellatum.*
4 *Tempus quadrimestre currit a die latæ primę sententiæ, quando deserta fuit appellatio.*
5 *Tempus quadrimestre datum iudicatis, si fuerit a iudice coarctatum, suppletur a lege. intellige vt ibi.*
6 *Condemnatis sub conditione non currit tempus quadrimestre datum iudicatis, nisi a die purificatæ conditionis, tempus autem ad appellandum eis currit statim a lata sententia.*
7 *Arbiter si condemnauerit aliquem ad soluendum intra quatuor menses sub pœna contenta in compromisso, an elapsis quatuor mensibus possit purgari mora*
8 *Iudex sine causa non potest prorogare nec coarctare quadrimestre datum iudicatis.*

§. Si quis condẽnatus.

Diuiditur in duas partes. In prima author quærit. In ij. quæsito respondet. Secunda ibi, sed si quidem. & sic summatur. Tempus a lege datum iudicatis, si a iudice coarctetur, per legem suppletur: si vero per iudicem augeatur, per legem non restringitur. Alij aliter summant, vt hic per Ias. In tex. ibi, repletur, intellige si petatur, arg. l. scimus, cum glo. in verbo, ipso iure, C. de inoff. test. Item intellige si coarctetur sine causa, secus si cum causa, l. ij. s. eodem. & no. hic in glo. in verb. minorem. In tex. ibi, & quod s. iudex præstitit, intellige etiam si sine causa. sed
1 † quæ potest esse ratio diuersitatis; quod non ita per legem diminuatur tempus additum, sicut augetur tps diminutum, cum additio & detractio videantur a pari procedere, l. ius ciuile, ff. de iusti. & iu. rñde, quia iudex non ita legem offendit addendo, sicut detrahendo, vt no. in proœmio Sexti. & probatur ex his, quæ tradit Bar. in l. omnes ppl̃i, in vj. q. ff. de iusti. & iu. No. primo † quod
2 tempus quadrimestre incipit currere a die latæ sñiæ. intellige a die sententiæ, ex qua nascitur actio iudicati: & ideo quia actio iudicati nascitur ex sententia confirmante, non ex confirmata, secũdum Bar. in l. j. s. e. tẽpus quadrimestre incipiet currere ab vltima
3 sñia confirmante, non a prima, l. ij. C. de vsur. rei iudicatæ, † quod facit ad statutum disponens, quod condemnato pro crimine furti amputetur manus si non soluerit pecuniam, in qua fuit condẽnatus intra mensem, vt intelligatur intra mensem inchoandum a die latę secundæ sententiæ, non a prima, a qua fuit appellatum, secundum Saly. ibi, & d. Ale. consi. 36. viso themate, li. iiij. Et ideo
4 † quia deserta applõne agitur ex prima sententia si a die primæ sententiæ reperiantur lapsi quatuor menses, statim poterit fieri executio, secundum glo. in l. ij. in verbo, executioni, C. de tem. appella. Non ob. tex. in l. quoniam nõnulli, C. de app. vbi dicitur, quod deserta applõne statim fit executio etiam ꝙ a die latæ sentẽtię non sit lapsum quadrimestre tps, quia spãle est ↄ debitores fiscales: sed ↄ alios ꝓcedit, quod dictũ est, secũdũ Ale. & Mod. hic. Item intellige a die sententiæ latæ pure, secus si sub ↄdõne,
5 vt hic in gl. vbi dicam. Not. secundo, ꝙ † tps quadrimestre a iudice coarctatum suppletur per legem. Intellige vt statim dixi, si petatur. Item intellige in tempore indulto a lege sine iudicis ministerio, vt hic, secus in tẽpore a lege indulto cum iudicis ministerio, secundum Bar. in l. ij. in vlt. col. s. e. & Mod. hic. Ex quo infero quod decisio Bal. in l. si ea, in vlt. co. C. de accu. quam sequuntur d. Ale. & Ias. hic, non videtur vera, quia in casu statuti, volentis quod contumax ponatur in banno, in quo assignetur ei terminus octo dierum ad comparendum, intra quem si non compareat, habeatur pro cõfesso, tps assignetur ministerio iudicis: ideo non debet suppleri per legem si iudex abbreuiauerit. Præterea iste tex. loquitur in tpe condẽnatis indulto per legem miserationis gr̃a, l. si cũ militi, §. j. ff. de cõpen. Bal. vero loquit̃ in tpe pfixo ad ↄuincẽdã ↄtumaciã, vnde de vno ad aliud nõ vr̃ bona illatio, l. fi. ff. de calum. Glo. in verb. minorẽ. diuiditur in tres partes. In j. declarat tex. In ij. opponit & soluit. In tertia q̃rit & soluit. Scd̃a est ibi, & sic est ↄ. Tertia ibi, sed si quid. In ea. glo. ibi, sed ibi cum causę cognitione, ista vera. In ea. gl. ibi, sed quidam dñt, ista falsa, quia a die moræ q̃ saltẽ per litis contest. ↄhitur, l. si insulam, ff. de ver. obl. debitor tenetur de interitu, l. si in Asia, §. fin. ff. depo. l. si hõ, ff. e. In ea. glo. ibi, sed rñde demum existente ↄdõne. ista rñsio gl. *communiter* approbatur. & rõ est, q̃a ante ↄdõnis euentũ nõ nascitur oblõ, nec actio iudicati, l. cedere diem, ff. de ver. sig. nam vt dixi, tempus indultũ iudicatis incipit currere a die, qua nascitur actio, d. l. ii. C. de vsur. rei iud. Non ob. tex. in l. i. §. biduum, ff. quan
6 do app. sit. quia aliud est in termino statuto iudicatis, aliud in termino statuto ad appellandum. rõ diuersitatis est, quia est in ptã te ↄdẽnati sub ↄdõne statim appellare, & spem futuræ purificationis ↄdõnis impedire, secundũ gl. non aũt est in ptãte ↄdemnati postq̃ sñia transiuit in rẽ iudic. impedire spem futuræ purificationis, merito sibi non currit tps ante ↄdõnis euentũ, secundum Pa. de Ca. hic. Gl. fi. diuiditur in tres partes. In j. declarat tex. per viam notabilis. In ij. ampliat. In iij. colligit vnũ notabile. Scd̃a ibi & hoc fecerit. Tertia ibi, item no. In ea. gl. ibi, sed quadrimestre habet a lege, ↄ istam gl. ob. tex. in l. ius ciuile, ff. de iust. & iu. nisi rñdeas, ꝙ ille tex. ꝓcedit in additione alterante materiam vel formam, vt ibi in gl. nos aũt loquimur in additione, quę non alterat subiectum in forma, nec in materia, cum in maiori tempore insit minus, l. cum furti, ff. de in lit. iur. sed certe additio tpis vr̃ mutare substantiam, vt est tex. in l. j. §. si quis simplr̃, ff. de verb. ob. Insti. de inut. stip. §. præterea. Defendendo dici põt, ꝙ in originanda obligatione varietas tpis variat substantiã, ita procedant ↄria: sed varietas tpis circa obligationem originatam, & illius executionem non immutat substantiam, & ita loquitur iste text. bene facit ꝙ no. Bal. in l. j. col. iiij. C. de his, quæ pœ. no. vbi dicit, quod dispositio. l. Celsus, ff. de arbit. procedit q̃n dies adiicitur obligationi iã contractæ, secus si adiiciatur contrahendæ. istud notabile facit
7 ad q̃onem. † Pone arbiter condemnauit Titium ad soluendum intra quatuor menses sub pœna contenta in compromisso, an elapsis quatuor mensibus possit Titius purgare moram? Si diximus, quod istud quadrimestre dicatur tempus legale, purgare poterit, secus si dixerimus, quod sit tps datum ab arbitro, l. si cũ dies. §. fi. cum l. seq. ff. de arb. Iste ergo tex. cũ glo. facit, ꝙ Titius moram purgare possit. Contrarium determinat Bar. in l. iij. ff. de leg. primo. quem sequuntur Doct. *communiter*, quia arbiter poterat alium diem etiam breuiorem statuere, l. diem proferre, §. stari, ff. de arbit. Non obst. iste tex. quia loquitur in iudice, secus in arbitro, de quo late scripsi in d. l. iii. ideo non repeto hic. In eadẽ gloss. ibi, cum causa vel non, quidam notant quod glos. velit,

dicere, ꝙ iudex poteſt ſine cauſa prorogare tp̃s quadrimeſtre, licet nõ poſſit coarctare. ſed contrarium tenent Pau. Alex. & Mod.
8 hic, & Bar. in l. ii. s̃. eo. Sit ergo concluſio, quod † iudex ſine cauſa non poteſt iſtud quadrimeſtre nec prorogare, nec coarctare. Non ob. iſte tex. quia & ſi dicat, tempus auctum per iudicem nõ diminui, non tamen ſequitur, quod iudex poſſit prorogare, ita quod non liceat parti grauatæ appellare, & ideo Bar. & alii concludunt, quod a iudice ꝓgante ſine cauſa põt appellari, & bñ.

SVMMARIVM.

1 *Verba hęc, nullius momenti, important nullitatem ipſo iure.*
2 *Promiſſio facta per Regem captiuatum, eſt ipſo iure nulla.*
3 *Sententia nulla, non dicitur ſimpliciter ſententia.*
4 *Iudicaſſe non dicitur, qui non rite iudicauit.*
5 *Emphyteuta alienans rem emphyteuticam ſine conſenſu domini, non cadit a iure ſuo, ſi alienatio fuit nulla.*
6 *Gabella ſoluenda non eſt de contractu nullo: ideo non ſoluens non punitur.*
7 *Clericus beneficiatus, qui nulliter contraxit matrimonium, non debet priuari beneficio.*
8 *Statutum diſponens aduerſus ſententiam arbitri, nihil poſſe opponi, non cenſetur remouere exceptionem nullitatis.*
Exceptio ſi vigore ſtatuti aduerſus inſtrumentum opponi non poſſit, poterit tamen opponi exceptio, quod inſtrumentum non eſt inſtrumentum.
9 *Sententiæ nullæ taciturnitas non vitiat reſcriptum quamuis taciturnitas ſententiæ vitiet reſcriptum.*
10 *Exceptio nullitatis impedit executionem ſententiæ.*
11 *Exceptio nullitatis, quæ requirit probationem, etiam opponi poteſt in executione ſentẽtiæ, modo incontinenti probetur.*
12 *Condemnatus, dicens ſe non fuiſſe citatum, an teneatur probare hanc negatiuam.*
13 *Exceptio nullitatis reſultãs ex aliquo ſtatuto, cuius forma nõ ſit obſeruata, impedit excutionem ſententiæ, etiam ſi ſtatutum diſponat ſententiam executioni mandandam non obſtante quocunque alio ſtatuto.*
14 *Exceptione nullitatis, quam excipiens etiam offert ſe incontinenti probaturũ, ea non obſtante iudex poteſt procedere ad executionem ſententiæ, quando ſuſpicatur eam opponi calumnioſe, & animo morandæ ſolutionis.*
15 *Exceptio nullitatis, quam quis offert ſe incontinenti probaturum, an impediat executionem trium ſententiarum conformium.*
16 *Notorium excludit quãcunq; præſumptionem cõtrariã, etiã iuris & de iure.*
17 *Lex reijciens nullitatem non cenſetur reijcere nullitatem, quæ reſultat ex actis. declara vt ibi.*
18 *Exceptio nullitatis an poſſit opponi in executione ſententiæ, quando condemnatus tranſegiſſet cum victore; & promiſiſſet ſtare ſententiæ, ſi non ſtaret tranſactis.*
19 *Exceptio nullitatis non impedit executionem ſententiæ, quando excipiens prius renunciaſſet exceptioni.*
20 *Exceptio nullitatis requirens altiorem indaginem, non impedit executionẽ ſententiæ. Fallit & limitatur multimode, vt nu. 21. & ſeq.*
21 *Exceptio nullitatis etiã requirens altiorẽ indaginem impedit executionẽ irretractabilem, etiam ꝙ agatur de executione trium ſententiarum cõformiũ.*
22 *Exceptio nullitatis requirens altiorem indaginem, an impediat executionẽ fieri per capturam perſonæ.*
23 *Exceptio nullitatis proueniens ex defectu iuriſdictionis impedit executionem ſententiæ, etiam ſi talis exceptio requirat altiorem inadginem, quamuis lex dicat executionem fiendam non obſtante exceptione nullitatis.*
Ampliatur multimode. nu. 24.
Limitatur & reſtringitur. nu. 25.
24 *Exceptio nullitatis proueniens ex defectu iuriſd. an poſsit opponi in executione ſententiæ, ſi excipiens iurauerit non allegare nullitatem.*
26 *Exceptio nullitatis proueniens ex eo, quod falſis allegationibus lata eſt ſententia contra abſentem, impedit executionem ſententiæ, etiam ſi requirat altiorem indaginem. intellige vt ibi.*
27 *Exceptio nullitatis requirens altiorem indaginem, an impediat executionẽ ſententiæ quando executio petitur actione iudicati.*
28 *Litis pendentia ſuper nullitate, an impediat executionem ſententię.*
29 *Executio inſtrumenti habentis executionem paratam, ſi petatur coram iudice ſeculari, & debitor per viam actionis coram eccleſiaſtico proponat cõtractum in fraudem vſurarum celebratum fuiſſe, & inhibitiones obtinet, an iudex ſecularis ſuperſedere debeat ab executione.*
30 *Reſtitutio in integrum, an impediat executionem ſententię.*
31 *Reſtitutionis in integrum petitio, an impediat executionem trium ſententiarum conformium.*
32 *Exceptio nullitatis quomodo dicatur probari poſſe incontinenti.*
33 *Bannitus non rite, an poſsit impune occidi.*

§. Condemnatum.

Snĩa minus rite lata executionem non meretur. h. d. In tex. ibi, qui rite condemnatus ſit. ſubaudi, & ſi non recte. rite. n. ad ordinem, recte ad iuſtitiam refertur, ſecundum gloſ. in l. ij. ff. de inof. teſ. licet enim iudex decernat inique, ſententia tamen valet, l. ius plurib. ff. de iuſt. & iu. l. ingenuum, ff. de ſtat. ho. In tex.
1 ibi, ſententia † nullius momenti ſit, ideſt ipſo iure nulla ſit. nam hæc verba, nullius momenti, important nullitatem ipſo iure, l. ſi quis Sempronium, in fi. ff. de hær. inſt. c. ordinarii, in fi. & ibi Archid. de offi. ord. in vi. Qua ratione conſuluit Cardinalis Floren-
2 tinus conſi. 137. ad quædam. quod † promiſſio facta per Regem Siciliæ captiuatum eſt ipſo ipſo iure nulla, quia tex. ĩ l. qui in carcerem, ff. de eo, quod met. cau. dicit, quod nullius momenti eſt. traditur per d. Iaſ. hic, & in l. de pupil. §. ſi quis forte, s̃. de noui operis nuncia. & per Fely. in c. Rodulphus, de reſcrip. No. primo,
3 quod ſententia nulla, non dicitur ſimpl'r ſentẽtia, ad idem tex. in cle. paſtoralis, de re iud. ſic ꝯ̃ctus nullus non dicitur contractus, l. certi condictio, §. qm̃, in verbo, quaſi duob. contractib. interuenientib. ff. ſi cer. pet. & inutilis inſtõ non appellatur inſtitutio, l. id demum, ff. de bo. poſ. ſecund. tab. & inualida exhæredatio nõ eſt exhæredatio nominanda, l. non putauit, §. non quæ vis, ff. de bon. poſ. contra tab. nec dicitur feciſſe teſtm̃, qui null'r teſtatur, vt Inſti. de hær. quæ ab inte. defer. in prin. l. ii. §. i. ff. quemad. teſt. a-
4 perian. Nec † dicitur iudicaſſe, qui null'r iudicauit, l. i. §. fi. ff. quod quiſque iur. per quem tex. dicunt ibi ſcrib. quod iudex, qui non rite iudicauit, non fecit litem ſuam, quod ẽt voluit glo. in l. fi. ȷ̃. de variis, & extraor. cogni. Quod prodeſt ſcire ad multa, & primo ad ſtatutum puniens cedentem actionem nobili, vt non procedat in ceſſione nulla ſecundum Bar. in l. filium, §. ſi qs bonorum, ff. de leg. p̃ſtan. & in d. §. non q̃uis. Scd̃o facit ad † emphyteutam alienantem rẽ emphyteuticã ſine ꝯſenſu directi dñi, vt non cadat a iure ſuo ſi non recte (al's rite) alienauit, vt ſi mulier emphyteuſim alienauit ſine forã ſtatuti, ſecundum Bal. in l. ii. ĩ fi. pe. col.
6 C. de epi. au. & Iaſ. in l. fi. col. pe. C. de iure emphy. † Tertio facit ad ſtatutum diſponens, ꝙ de quolibet ꝯ̃ctu ſoluatur gabella ſub pœna perditionis rei, de qua ꝯ̃hitur, vt non procedat in ꝯ̃ctu nullo & inualido, ſecundum Bar. in l. fi. §. fi. C. cõmunia de le. nec. n. ſoluẽda eſt gabella de ꝯ̃ctu nullo, l. ii. & ibi Bal. C. de eui. d. Alc. conſi. 36. lib. iiij. & per Berta. in trac. de gabellis, q. 32. tertiæ parti-
7 culæ octauæ ꝑtis prin. Quarto facit † ad clericum beneficiatum, qui null'r ꝯ̃xit matrimonium, vt non dẽat priuari beneficio ſ'm Imo. in cle. gratiæ, de reſcr. nam ſi non tenet principale, non hẽt tenere penale, l. Seius & Augerius, & ibi Bar. ff. ad leg. Falc. & ex ꝯ̃ctu nullo nulla debet ſequi pœna. l. ea quidem, vbi Bald. & Sal. C. ſi mancip. ita fue. alie. de quo per Bal. in l. vbi pactum, col. fi. C. de tranſ. & per Fel. in c. tua nos, col. iii. de iureiur. Quinto infertur
8 ad † ſtatutum diſponens, ꝯ̃ ſnĩam arbtri nil opponi poſſe, quod non cenſeatur remouere exceptionẽ nullitatis, ſ'm Bar. in l. fideiuſ. §. prætor ait, qui ſatiſd. cog. & ſil'r non obſtante ſtatuto, qd̃ ꝯ̃ inſtr̃m nulla poſſit opponi exceptio, poterit tamẽ opponi quod inſtr̃m non eſt inſtr̃m, ſ'm Bar. in l. diuus, ff. de teſt. mili. & in l. j. §. & parui, ȷ̃. quod vi, aut clã. & comprobant Barb. & Fel. in c. ex parte. ii. de offi. dele. & Ale. conſ. 33. viſo themate, lib. i. & ꝯſi. 176.
9 viſo puncto, lib. ii. & conſi. 101. lib. iiij. Et † licet taciturnitas ſnĩę vitiet reſcriptum, l. fi. C. ſent. reſcin. non poſſ. tamen taciturnitas ſnĩæ nullæ non reddit reſcriptum ſurreptitium, ſecundum Pan. poſt Hoſtien. in c. per veſtras, col. iii. de don. inter virum & vxo. Inferri ẽt poteſt ad plura alia, quorum cumulatio potius eſt laborioſa quam ſubtilis: vnde videas diffuſe ꝯgeſta per Fel. in c. ex tenore, col. iij. cum duab. ſeq. de reſcrip. ſubijciam ẽt quędam alia
10 ȷ̃. poſt Bar. in vlt. q. Nota denique † quod exceptio nullitatis ĩpedit executionem ſnĩę, ad idem tex. in l. ſi cum nulla, ȷ̃. c. qui non probat, vt aduertit Iaſ. hic. ſed aduerte, quia ꝓbatur in gl. & mos eſt perſæpe apud Doc. noſtros citare text. loco glo. vt in liminari epiſtola diximus. allegatur ẽt tex. in l. j. C. de exec. rei iud. qui non videtur probare, quia loquitur in executione petita ante ſententiam, niſi dixeris ꝙ probat in fine a ꝯ̃rio ſenſu. melius probatur in l. ſi p̃tor, §. Marcel. ſecundum primum intell'm, ff. de iudi. Am-
11 plia ſecundũ † Bar. vt ꝓcedat nõ ſolum, qñ ex ꝑte excipientis nihil eſt ꝓbandũ, vt qa opponitur ꝙ ꝯdẽnatus nõ fuit citatus, vel ꝙ ꝓcurator, qui egit, non hẽbat mãdatum, l. licet, C. de proc. vel ꝙ ſnĩa eſt incerta, l. iij. C. de ſen. quæ ſine cer. q̃ti. ſed ẽt ſi ſit aliqd ꝓbandũ, ꝙ excipiens velit & poſſit incõtinenti probare, l. fi. & ibi ẽt Bar. C. ſi ex fal. inſtr. ſequuntur alij *communiter*. & ita ꝯſuluit Pan. ꝯſi. 64. viſis compromiſſo &c. Et ꝯſi. 82. conditor oĩum, col.
12 pe. lib. j. Tu aduerte inquãtum Bar. vult, † ꝯdẽnatum dicentem ſe non fuiſſe citatum non teneri probare hanc negatiuã. iſtud non videtur verũ, quia negatiua hoc loco eſt fundamentum ꝯdẽnati, ergo ab eo ꝓbãda eſt, iuxta doctr. Inn. in c. ſuper his, de accuſa. & Bar. in l. illa ſtip'one, ſi calendis, ȷ̃. de ver. ob. accedat, quod p̃ſumitur pro ſnĩa, quę tranſiuit in rem iudicatam, quod citatio interuenerit, c. bonæ memoriæ, el j. & ibi gloſa. de elec. no. per Alc. & Mod. in l. de vnoquoque, ȷ̃. e. & in l. ſciendum, ff. de verb. obl. Solu. iſta negatiua, ꝙ non interuenerit citatio, eſt coarctata ad acta, quæ non producuntur, c. qm̃ contra falſam, de prob. ergo cũ ex inſpectione actorum appareat de negatiua, merito non eſt aliter probanda per excipientem. Ex quo infero, ꝙ ſi peteretur executio coram alio iudice, q̃ illo qui iudicauit, vel eius ſucceſſore, iſto caſu excipiẽs teneretur probare negatiuã, & acta coram eo ꝓducere, ſ'm Spec. tit. de ſen. §. vt autem, ver. & no. lib. ij. Amplia ſecũ-
13 do, vt procedat † etiam, ſi ſtatutum diſponat ſententiam executioni eſſe mandandam, non obſtante quocunque alio ſtatuto, adhuc exceptio nullitatis reſultans ex aliquo ſtatuto, cuius forma nõ ſit obſeruata, impediet executionem, ſecundum Io. And. in

additio.

addit. Spe.ti.de sen.execu. § postremo, in additio.inc.cõtrarium.
sequitur Pau.de Cast.hic, quia non est verisimile, quòd statuentes
per statutũ gñale voluerint se ipsos corrigere, & derogare statuto
spãli, argum.l.doli clausula, j. de ver.ob. & l.non ad ea, ff.de
cõd.& dem. Adde ꝙ idem tenent d.Ant.de Bu. Im.& Fel.in c.ex
parte, 2 de offi.dele. & Dec.ꝯsi.195.studendo breuitati, col.3.vbi
14 adducit varia consilia, quæ non transporto. Fallit primò, nisi † iudex
suspicetur exceptionem nullitatis, cuius probatio offertur
incontinenti per calumniam opponi, & animo morandæ solutionis,
tunc ea non obstante iudex poterit ad executionem procedere,
secundũ Ang.& d.Alex.hic, per tex.in l.satis aperte, C.de
falsis.& ita ẽt limitat Pan.in c.de cætero.extra e.ti. Nec ob.q. oblata
probatio in promptu tollat p̃sumptionem calũniæ, vt not.in
c.super eo, de crim.fal. & in c.interposita, de appel.in c. suscitata,
de in integ.resti.quia verum, nisi ex alijs contrariis ꝯiecturis appa
reat iudici de calumnia, vt dixi in l.4.§. hoc autem, in 3.fall.secun-
15 di articuli, supra de dam.infec. Secundo fallit quando agitur de
executione trium sententiarum conformium, tunc illarum executio
non impeditur per exceptionem nullitatis, etiam quòd excipiens
offerat se incontinenti ꝓbaturum, cle.vt calumnijs, de re
iud.sed aduerte, quia tex. in d.cle. solum prohibet nullitatem ꝓponi
per modum agendi, vt probatur ibi, ad agendum de nullitate
nullus admittatur, vnde non est nostrum extendere legem
illam exorbitantem de vno casu ad alterum, l.si vero, §.de viro,
ff.sol.matrim.forte dici potest, quod illud verbum, ad agendum
stat large, nam excipiens ẽt dicitur agere, l.j. j. de excep. vnde cũ
ratio illa, vt calumnijs obiurgãtium obuietur, sit expressa in ipsa
cle.ex tali ratione expressa licita est extẽsio etiam in correctorijs
l.eis solis, C.de reuo.do.l.cum mulier, ff. sol. ma.traditur per Ias.
in authen.quas actiones, C.de sacros.ecc. Secundo aduerte, quia
probatio, in promptu oblata remouet præsumptionem calumniæ,
vt statim dixi. vnde cessante ratione illius cle. videtur etiam
cessare dispõ. l.a Titio, j.de verb.ob. Et quod dispõ illius cle.non
procedat quando excipiens de nullitate offert promptas probationes,
tenuit Old.consi.106.Quod litera executoria, &c.& Bal.
in l.j.col.j.C.ne lice.ter.prouo.& And.de Iser.in c.j.ad fi. de controuer.inter
vasal.& alium de benefi.in vsib.feu. Contrarium tenent
Imo.& Car.in d.cle.vt calumnijs. & Lud.Ro.sing.287.inci.
cle.vt calumnijs. vbi concludit, quod dispõ illius cle. ꝓcedit ẽt si
opponatur euidẽs nullitas, qa Papa ibi intendit facere legẽ spãlem,
& dare aliquod priuilegium executioni trium sñiarũ cõformium,
quod non daret nisi exceptio euidentis nullitatis impediret
executionem, nam ea q̃ requirit altiorem indaginem, rõ non
impedit executionẽ, vt j.dr̃.quid igitur cõcludendum? d.Ale.hic.
satis confuse concordat opin. Tu clarius distiugue aut excipiens
offert incõtinenti se ꝓbaturum nullitatem aliter q̃ p acta, & tunc
non audit ꝯ tres sñias, & ita procedat opi.Car.& Imo. & in hoc
consistit spãlitas illius cle.quia licet per oblationẽ probationis in
prompru alias tollatur præsumptio calumniæ, tamen istud fallit,
qñ ꝯ excipientem sunt latæ tres sñiæ ꝯformes, quia tunc resultat
p̃sumptio calumniæ, quæ est iuris, & de iure, ꝯ quam non admittitur
probõ, c.is qui fidem, de spon.l.fi. C.arb. tut. Aut excipiens
asserit constare de nullitate ex actis, & tunc auditur, & ita procedat
opi.Old.& Bald. quia acta inducunt notorium, c.cum olim,
16 de verb.sig.l.gesta.C.e. & † notorium excludit q̃cunq; ꝯtrariam
præsumptionem etiam iuris & de iure, secundum Inn. in ca.fraternitatis,
de frig.& malefi. & in c. cum dilecta, de rescr. traditur
17 per Fel.post d.Ant.in c.quãto, col.fi.de præsum. & quia † lex reijciens
nullitatem non intelligitur reijcere nullitatem, quæ resultat
ex actis, secundum Bal.in l. si vnus, §. quod & in specie, ff. de
pac.& Imo.in l.fi. s̃.a quib.app.non licet.cum concor. adductis p
Fel.in d.c.ex parte, colum. 3. ver.fallit quinto. & Alexand. hic, &
in consi.77.In causa & lite, col.pe.lib.2.vbi in specie ita limitat d.
cle.vt calumnijs.& in consi.77.visis dubitationib.li.3.& ꝯsi.107.
col.fi.eo.lib.& Cor.consi.204.in præsenti ꝯsultatione, lib.2.Quã
sententiam credo verã, nisi nullitas resultans ex actis aliqua probatione,
vel probabili exceptione in dubium reuocetur, tunc crederem
discussionem talis nullitatis reseruandam esse post executionem,
vt d.clemen.ita tenet d.Phil. de Perusio in capit.dilecto,
18 q.52. in fi. de app. Fallit tertiò nisi † condemnatus transegisset cũ
victore, & promisisset stare sententiæ, si non staret transactis, tũc
exceptio nullitatis non impediret executionem sententiæ, secũdum
Bald.in l.tale pactum, §.qui prouocauit, colum.6. versi.2.q̃ro,
ff.de pac. quia per tale pactum censetur renunciatum appellationi,
d.§.qui prouocauit, ergo etiam cẽsetur renunciatum nullitati,
quæ tacite inest in appellatione, l.quędam mulier, ff. fa. erc.
l.Carmelia Pia, ff.de iu.pat.sequuntur Alexand.& Mod.hic. Sed
aduerte, quòd istud non videtur verum, quia partes non possunt
facere, quòd sententia non valeat in vim sentẽtiæ, licet possint facere,
ꝙ valeat in vim pacti, secundum gl.in l.2. C.communia vtri.
iud.& in c.de causis, de off.dele. Cogita, an dici possit quod valeat
pactũ, ꝙ condẽnatus non possit allegare nullitatem sententiæ, l.
si creditoribus, C.de seruo pig.da.manu. & tenet Bart.in l.properandum,
col.j.in fi.C.de iud.& Ang.consi.87.A.& B. ꝯxerunt.ergo
condemnatus excipiendo de nullitate repelletur replicatione
19 pacti. Ex quo infertur quarta limitatio, † vt exceptiõ nullitatis nõ
impediat executionem, quando excipiens prius renunciasset exceptioni
nullitatis. quod firmat Imo. in capit. pe. co. fi. de iud. &
Ang.in d.§.qui prouocauit. & Perusi.in c.dilecto, q. 50. vbi limitat
istud tripliciter. & Fel.in cap.de causis.col.4. de off.deleg. vbi
02 easdem limitationes ponit. Fallit 4.in † exceptione nulliratis requirente
altiorem indaginem. Nam hęc non impedit executionem,
l.fi.C.de ord.cogni.l.2.C.de falsis.ratio est, quia in executione
facienda proceditur summariè, l.a diuo Pio, §.si super, j.eo.&
in iudicio summario non admittuntur exceptiones requirentes
altiorem indaginem, l.3.§.ibidem subiũgit, ff. ad exhi.l.ille a quo
§.si de testamẽto.ff.ad Treb.l.si is a quo, ff. vt in pos.leg. & cũ hac
fallentia transeunt Bar. & alij *communiter*. & ita consuluit Panor.
consi.5.In quæstione, quæ vertitur, lib.2. ista fallentia recipit non
21 nullas restrictiones. Primo, † vt non procedat in executione irretractabili,
quæ indictincte impeditur per exceptionem nullitatis,
etiam quòd agatur de executione trium sententiarum conformium,
quia ea ratione reiicitur exceptio nullitatis, quia post executionem
potest iterato de ea cognosci, & executio retractari, d.
clem. vt calumnijs. quę ratio cessat, quando executio retractari
non potest secundum Cy.& Bal.in l.ab executione, C.quo.app.
non recipi.& Bal.in l.eum, qui duas, C.de adul.sequuntur Ale.&
Mod.plurima cõgerentes hic. & Ale.in l.3.§.si seruus, colum.2.s̃.
de acq. pos.& ego comprobo opt. simili: de iure ciuili a sñia lata
in possessorio non appellatur, l. j.C. si de mo.pos.fu.ap. quia succursum
est condẽnato per sñiam ferẽdam in petitorio, si tamen p
sententiam in possessorio inferatur præiudicium irreparabile, a
tali sententia licita est appellatio, secundum Bal.in d.l.j.in prin.&
Soc.in suis fallentiis, rła 163.& dixi in §.nihil cõmune.Ex hoc in
22 fert Pau.de Cast.vnum perpetuo notandum, si verum est, † ꝙ exceptio
nullitatis requirens altiorem indaginem impedit executionem
fieri per capturam personæ, quia ex captura generatur
quædam infamia irreparabilis, secũdum Bal.in l.j. C.in inte.rest.
post, sequitur d.Alexan.hic, col. pe. Sed d.Ias.non putat hoc esse
verum, & bene: alioquin exceptio nullitatis etiam deberet impedire
executionem fieri in bonis, quia ex ea etiam generatur infamia,
Insti.qui.ex ca.manu.nõ licet, §. j. & l.si creditores, in si.infra
23 de priuil.credi. Secunda restrictio, † vt non procedat, quando opponitur
exceptio nullitatis proueniens ex defectu iurisdictionis,
nam talis nullitas impedit executionem, etiam quod requirat altiorem
indaginem, etiam quod lex dicat executionem faciendã
non obstãte exceptione nullitatis, f̃m glo. fin. in cle.j. de sequest.
pos.& fru.pro qua est tex.quem ibi no. Bald. in l. scire oportet, §.
fi.ff.de excu.tu. Amplia † hanc restrictionem, vt procedat etiam
24 si excipiens promisisset cum iuramento non allegare nullitatem,
secundum Ang.in d.consi.187.in fi.& cons.194.visis processibus
in fi.& Perusi.in d.c.cum dilecto, q.l. & Curtium Sen. consi. 68.
Do.Io. col.fi.Sed istud mihi videtur periculosum, quia si expresse
iurasset non allegare nullitatem ex defectu iurisdictionis, nõ
esset audiendus veniens ꝯtra proprium iur̃m, ergo idem dđm qñ
simpliciter iurauit, quia iuramentum habet vim specialis renunciationis,
c.ex rescripto, de iureiu.no.Bald.in l.j. C.commod.& si
forte dixeris pacto priuatorum non dari iurisdictionem, & ꝯñr
non validari sententiã, l.priuatorum, C.de iurisd.om.iu.rñdeo, ꝙ
sñia mandabitur executioni in vim pacti, vt s̃.dixi. Amplia secũdo,
etiam si per verba vl̃ia remoueantur per statutum quæcunq;
nullitas, vt per Soc.consi. 83. Pro clariori intelligentia, lib.4.Etiã
si caueretur, quod de nullitate nullo modo dici possit, vt per Dec.
ꝯs.8.co.5.vbi plura congerit.Etiam vbi diceretur, ꝙ nulla species
nullitatis opponi possit, secundum Pe.de Anc.cõsi.271.de titulis
criminum. Amplia tertio, etiam si agatur de executione trium
sententiarum conformium, secundum scrib.hic, & Imo.in l.si ex
pressim, col.15.j.de appe.& d.cle.vt calumnijs.& Alex. in d.con
si.77.lib.2. Nec obst.glos.in d.cle.vt calumnijs, in verb. pendere.
quia respondebo statim. & ita consuluit Gem.consi.24.quia diffuse.
Vltimo amplia pro nunc, vt de tali nullitate possit perpetuo
opponi. secundum Dec.consi.38.colum.pen. Limita primo, † &
25 intellige hanc restrictionem in nullitate causata ex defectu omnimodæ
iurisdictionis: secus si iudex qui sententiam tulit, non
carebat omnino iurisdictione, licet esset suspensa, vel exceptione
elidibilis, ita procedat glos. in d.cle.vt calumnijs, in verbo, pende
re, secundum Imo.in d.l.si expressim, & in l.de pupillo, §.q opus,
s̃.de no.ope.nun.& d.Alexand.in d.consi.77.lib.2.Limita etiam
trib.mo.vt per Fel. in rub.de fo.compe.& in capit.pastoralis, colum.3.de
exce. Vltra eum limita quinto, vt non procedat quando
opposita fuit exceptio declinatoria, & ea non obstante iudex ꝓcessit
ad sententiam diffinitiuam, quia tunc perinde est ac si pronunciasset
se iudicem, c.ex parte, secundo, de app. quo casu si fuisset
pronunciatum super competentia, & non fuisset appellatum,
valeret sententia, secundum Inn.in capit. super literis, de rescrip.
ita singulariter limitat Deci. consil. 107. in causa quæ nomine
hæredum, &c. Tu considera, quod licet per processum ad vlteriora
censeatur tacite pronunciatum super competentia, tamen
talis tacita pronunciatio non sufficit ad excludendam declinatoriam
exceptionem, secundum glos. in c.2. & in c.dispendia, in

verbo,proceſſus,in fi.de reſcrip.lib.6.Pro cõcordia diſtingue, aut
is, qui proceſſit ad vlteriora, funditus carebat iuriſdictione, &
procedat gloſſ.in d.ca.diſpendia. aut non carebat omnimoda iu-
riſdictione, & procedat conſultatio Decij,& dictum Ang. quod
ipſe allegat in l.2. colum.4. ff. ſi quis in ius voc.non ierit. ita con-
cordat Felin.in d.ca. ſuper literis,& in c.ſuborta,extra eo.tit. Ter
26 tia reſtrictio,† niſi opponatur exceptio nullitatis proueniens ex
eo, quòd per falſas allegationes eſt lata ſententia contra abſen-
tem:nam talis exceptio impedit executionem, etiam quòd requi
rat altiorem indaginem,ſecundum Ang.hic,ita intelligẽtem tex.
in l.ſi prætor,§. Marcel.ff.de iud. idem tenent Bald. in l.j. C. ſi ex
fal.inſtr.& Cy.in l.j.C.de falſis,& Soc.in ſuis fal.reg. 163. ſed ad-
uerte, quia Bartol. hic contrarium ſentit, cum allegat text. in d.
§. Marcellus. ad illud membrum, quando probatio offeratur in-
continenti, & dicit Inno. quòd iſtud eſt veritas, & idem videtur
velle Pau.de Ca.in d.§.Marcel.poteſt forte dici, quòd ſi exceptio
falſitatis aliqua cõiectura iuuetur, vera ſit opi.Ang.alioquin pro
cedat opin.Barto.in l.2.C.de falſis, & eſt de mente Salic. in l. fi-
27 na. C. ſi ex falſis inſtru. Quarta reſtrictio,† vt hæc fallentia non
procedat quando executio petitur actione iudicati, quia tunc
requiritur libellus, & litis conteſtatio, vt dicit Bar. in lege intra
dies,ỹ. eodẽ. ita limitat Alex. hic. ſed contrarium verius eſt ſecũ-
dũ Iaſ.quia & ſi libellus offeratur, & litis conteſtetur,in eis tamẽ
proceditur ſummariè, ergo reijcienda eſt exceptio requirens al-
tiorem indaginem,d.l.3.§.ibidem,ff.ad exhi. Cõfirmatur per iſtũ
textum iuncto prin. huius l. ex quo apparet, quod prætor loqui-
tur eaiam quòd petatur executio actione iudicati. Præmiſſa pro-
cedunt, quando nullitas proponitur per modum excipiendi.
28 Sed quid † ſi proponatur per modum agendi, vt docet Bart.in l.
ſi expreſſim,col. antepe. ver. nunc aliqua videamus,ỹ. de app.an
tunc pendentia litis ſuper nullitate impediet executionem ſen-
tentiæ?Iſta eſt quotidiana quæſtio Inn.in ca. cum in iure, de offi.
de leg.Ang.& Imo.hic, & Rota deciſ.280. In nouis, reſpondent
quòd non. per tex.in l.fi.C.de ord.cogni.ſed ibi erat præſumptio
calumniæ contra agentem de nullitate,vt aduertit Imo. Item q̃-
ſtio nullitatis ibi requirebat altiorẽ indaginem, vt dicit hic Bar.
Item ibi in odium raptoris,& inuaſoris illud ſtatutum fuit,ſecus
ergo videtur regulariter dicendum.Pau. & dom. Alexand. tenẽt
oppoſitum per text. in d. cle. vt calumnijs, inducendo a contra-
rio.ſequitur Saly.in l.j.C.ne lice.ter.prouocare.ſed Pau. de Caſt.
in auth.quæ ſupplicatio,C.de præcib. Imp.off.pro concordia di-
ſtinguit,an ſit prius petita executio,& tunc procedit opinio Inn.
an verò ſit propoſita nullitas,& procedat contraria ſententia,ar-
gum.l.qui prior, ff.de iud.dicens vidiſſe ita practicari. Tu conſi-
dera, quomodo iſtud ſtare poſſit:non enim videtur quòd actio
debeat eſſe maioris efficaciæ quàm exceptio,l.j.§.fi.ỹ. de ſuperſi-
cie. vnde intelligo iſtud procedere tribus concurrentibus.Primò
quòd iudex nullitatis præuenerit iudicem executionis. Secun-
do,quòd ſit oppoſita exceptio nullitatis.Tertio,quòd iudex exe-
cutionis fuerit inhibitus per iudicem nullitatis. Tunc propter p̃-
uentionem, & inhibitionem ſubſecutam, pendentia litis ſuper
nullitate impedit executionem, argu.cap. non ſolum, de app.in
vi.& hoc vult Pau. in d.auth. quæ ſupplicatio. Si autem non fuit
facta inhibitio, non prohibetur executio: ſi tamen iudex nulli-
tatis cognoſcat ſententiam nullam; poterit vnico contextu pro-
nunciare ſuper nullitate, & reuocare executionem, ac omnia at-
tenta, ſecundum Inn.in c.cum olim, de dolo, & contum. & Ro-
tam in d.deci.280. & Imo.in capit. ex inſinuatione, de procur.&
Bart.in l.j.col.fin.C. quando prouoc.non eſt neceſ. Alex. hic, &
conſi. 2. col.fin.lib.3. Quæ omnia ſignanda ſunt ad quæſtionem
29 frequentem. † Petitur executio inſtrumenti habentis executio-
nem paratam per formam ſtatuti coram iudice ſeculari: debitor
autem proponitur per viam actionis coram iudice eccleſiaſtico,
quòd contractus fuit celebratus in fraudem vſurarũ, & obtinet
inhibitiones in forma, q̃ritur an iudex ſecularis ſuperſedere de-
beat ab executione? Ang. hic rñdet ex prædictis liq̃re vtrũ inhi-
bitiones iuſtæ ſint,vel iniuſtæ,idem tenet Angel. in l.fundi, s̃.de
excep.ſequitur Imo. hic, ſed d. Ale.tenet iudicem eccleſiaſticum
poſſe indiſtincte executionem inhibere,ꝑ tex.in c.tuã,de ord.co
gni.ſed ibi quæſtio natalium p̃iudicialis prius fuit intẽtata,q̃ ſuc-
ceſſionis cã,vt probatur ibi,ſucceſſionis cãm,&c. Itẽ loquitur in
caſu,quo exceptio p̃iudicialis a iure non reijcitur:nos vero loqui
mur, qñ exceptio req̃rẽs altiorẽ indaginẽ de iure non admittitur
ad impediẽdã executionẽ, & ideo niſi eccl'aſticus p̃uenerit iudicẽ
30 ſecularem,nõ recte facit ſi inhibeat. Succeſſiuè quæritur,†an re-
ſtõ in integrum impediat executionem ſñię?Barto.rñdet vt s̃.aut
petens reſtõnem in inregrũ offert ſe incontinenti ꝓbaturũ lęſio
nis cãs,& tũc impeditur executio; aut non offert ſe incontinenti
probaturum,& tũc executio nõ differtur, ꝑ tex.in c.ſuſcitata,de
in integ.reſt.qui tex.ſm Inn.ibi,& Mod.hic,nõ ꝓbat,q̃a propter
vehemẽtes p̃ſumptiones calũniæ,militãtes ꝯ petẽtem reſtitutio-
nem ibi nõ fuit ſuſpẽſa executio,vt probatur ibi, nec ꝑꝑ excogi-
tatã malitiã,&c. ergo ceſſante p̃ſumptione calũniæ, contrarium
dicẽdũ videtur,arguẽdo a ſenſu ꝯrio. Mouet ẽt Bar. ꝑ tex.in aut.
q̃ ſupplicatio, C.de precib.Imp.off. ſed ille text. loquitur in ſup-
plicatione,quæ non ſuſpendit iudicatum, ſicut facit reſtõ, l. i.C.
in integ.reſt.poſtu.ne quid noui fiat. Mouetur etiam Bar.quia in
iudicio ſummario nõ admittũtur exceptiones exigẽtes altiorem
indaginem, vt s̃.dictum fuit. Et idem tenet Bart. in l. ſi prætor,§.
Marcellus,ff.de iud.& Bal.in l.fi.C. ſi ex falſ.inſtr.Contrarium te
nent Imo.Raph.Comen.& dom.Ale.hic,Inn.d.Ant.Pan. & alij
cõiter in d.c. ſuſcitata, concludentes indiſtincte impediri execu-
tionem per tex.in d.l. j.C. in integ.reſt.poſtu. & l. ſi cauſa cogni-
ta.in verbo ſuſpenſa,C. de tranſac. & in lege,defendẽte,vbi not.
Barto.ff.de autho. tu. ſed licet iſta iura generaliter loquantur,nõ
tamen abſurdum videtur ea reſtringere,vt non procedant,quan
do cauſa reſtitutionis requirit altiorem indaginem, prout re-
ſtringitur tex.noſter.Contra etiam Bart.tenet dom. Iaſ.quia reſti
tutio in integrum eſt quædam ſpecies appł̃onum,l.præſens,ff.de
mino.Sed aduerte: quia reſtõ in integrum miſericorditer implo
ratur,l.j.ff.de in integ.reſt. & ꝯſequenter eſt etiã quædam ſpecies
ſupplicationis: vnde vr̃ eligẽda media via, vt dicit Bart. ꝙ ſi pro-
bationes offerãtur in prõptu reſtitutio ſuſpendat iudicatũ, ſicut
appł̃o: ſi vero requiratur altior indago non ſuſpendat, ſicut ſup-
plicatio non ſuſpendit d. auth. quæ ſupplicatio. Conſidera etiã,
ꝙ aliquando petitur reſtitutio in integrũ aduerſus rem iudicatã,
& lapſum tempus ad appellandum, & tunc procedat communis
opinio ꝯ Bart. quia per reſtõnem ad appellandum dicitur ſñiam
non debuiſſe trãſire in iudicatum,prout tenet corrector Rotæ de
deciſ.446.ſi lata vna diffinitiua ſñia,in nouis. Aliqñ petitur reſti-
tutio aduerſus rem iudicatam duntaxat, & tunc aut petitur ad
impediendã executionem petitã, & ſic incidenter, & tunc proce
dat opinio Bar.ſecundum d.Bñdictum de Barſis, in tract.guaren
tigiarum,col. antepe. aut petitur reſtõ ante petitã executionem,
& ſic principal'r, & procedat communis ſñia. Quam limita, niſi
iudex ex probabilibus coniecturis ſuſpicetur reſtõnem peti,per
calũniam,d.c. ſuſcitata, ſecũdum vnũ intel'm. vel niſi reſtõ peta-
tur aduerſus ſñiam Principis,d.c.ſuſcitata, ſecũdũ alium intel'm
31 datũ per Inn. ibi.& Ale.hic.Sed †an petitio reſtitutionis in inte-
grum impediat etiam executionem trium ſñiarum cõformium?
Sal.in l.j.C.ne lic. tertio prouoc.in fi.rñdet ꝙ ſic.Nec ob.text.in
d.cle.vt calũnijs. quia loquitur in ꝓponente nullitatẽ,vnde cũ ſit
exorbitãs,nõ eſt extẽdẽda ad ꝓponentem reſti.in integ.ꝯceſſam
ſpãli priuilegio ætatis,vel perſonæ, ꝯrium tenent d. Alex.hic,&
Bal.in d.l.j.quia ex rõne illa,vt calumnijs obuietur, expſſa in cle.
licita eſt extenſio,etiam in correctoriis,vt s̃.dixi. Ad rõnem Sal.
rñdetur ſecundũ Ale. ꝙ ſi contra tres ſñias non admittitur pro-
põ nullitatis,quæ conceditur de iure cõi, multo minus admittẽ-
da eſt reſtõ,q̃ conceditur de iure ſpãli,arg.l. eius militis, §.militia
miſſus,ff.de teſt.mi.ſed certe iſta rñſio d.Ale.nõ concludit. Retẽ-
ta *cõmuni* ſentẽtia,quã tenet ipſe Ale.ꝙ reſtõ admittatur ad impe-
diendam executionẽ ſñiæ, ẽt ꝙ requirat altiorẽ indaginẽ, & tñ
non admittitur propõ nullitatis, vt s̃.dixi. vnde aut rõ d. Ale.hic
non valet,aut communis opinio deſtruitur.cogita itaq; diligen-
32 ter. Sed pro declaratione p̃miſſorum q̃ritur, † qũo dicatur incon
tinenti ꝓbare poſſe?rñdet Bar.ꝙ excipiens dicitur incontinẽti ꝓ
bare,ſi ꝓbet intra illud tẽpus, intra quod fieret executio,ſi exce-
ptio oppoſita non foret,per l. ſi is a quo, in prin. vt in poſ. le. ſed
gl.ibi tenet,ꝙ illud relinquendum ſit arbitrio iudicis.regulariter
enim vbi tempus non reperitur determinatum per legem, ſtatur
arbitrio iudicis,l.j.in fi.ff.de iur.delib.cap. de cauſis, de off.deleg.
Bar.hoc ſentiens in d.l.ſi is a quo.ſeip̃m declarat dicendo verum
eſſe ꝙ iudicis arbitrio relinquat, ſed iudex hẽt arbitrari eo mõ
quo traditur.ibi per Iurecon. Tu aduerte,ꝙ vbi executio facien-
da eſt in re petita, nulla adhibetur ſummaria cognitio, l. qui re-
ſtituere,ff.de rei vendi.ergo attenta conclõne Bar. hoc caſu volẽs
probare incontinẽti,nõ eẽt audiendus,qđ eſt abſurdum,& ꝑꝑea
Imo.Pan.& Fel.in c.veniens,2. de teſti. tenent ſimpliciter ꝙ hoc
relinq̃ndum ſit in arbitrio iudicis. Defendendo Bart. dici poteſt
ꝙ iudex ẽt ꝙagatur de executione facienda in re petita dẽt prius
facere p̃ceptum cõdẽnato,vt reſtituat rem intra certum tempus,
ſecundum Bart.in lege a diuo Pio,§.in vendit.ỹ.eo.& tunc ſi con
dẽnatus probet intra illud tempus,intra quod eſt iuſſus reſtitue-
re,dicitur incõtinenti ꝓbare,& vbi iudex p̃ciperet rem illico reſti
tui,illud verbum,illico intelligeretur intra triduũ.l. fi. C.de iudi.
vbi Bal. infert, ꝙ quis vr̃ incõtinẽti probare, qui ꝓbat intra tres
dies.ſequitur Fel.in d.c.veniens,col.5. Teneas igitur opi. Bar. ꝙ
exceptio dicatur probari incõtinẽti ſi non excedatur tempus, in
tra qđ cauſa expediretur exceptione non propoſita, & ita iudex
debet arbitrari. Nõ tamen negauerim ꝙ iudex non poſſit ex cã
hunc terminum coarctare, & iſto reſpectu dr̃ arbitrarium ſecun-
dum Aret.in d.c.veniens,& Geor.Natt.in repeti.cle.ſæpæ.§.quę
omnia.colum.11.& ſeq. de ver. ſig. Vltimo Bar. inducit text.ad
duas quæſtiones,vt hic ꝑ eũ, cui adde vt latè dixi in notabilibus.
& vltra prædicta ad primam quæſtionem adde in ſimili Ro.con-
ſi.42.viſis &c.Et Imo.conſ. 130.In caſu præmiſſo.col.j. Ad ſecun
33 dam †quæſtionem non de rite bannito, an poterit impunè occi-
di:vltra adducta per Mod.hic & per Alex. latè in l.3.§.ſi ſeruus,s̃.
de acq.poſ.vide Cæpol. conſi.48.& Barb.conſi.48. præclare ſcri-
bitur.col.antepe.& ſeq.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Soluisse quis dicatur,& solutionis uerbum,quid importet & nu.2.*
3 *Stipulatus si quis fuerit a debitore pœnam, si quod debebat intra mensem non solueret, an pœna sit commissa si debitor in termino sit liberatus per acceptilationem.*
4 *Excommunicatus si intra mensem non soluerit quod debebat, non incidit in censuras,si interim debitum fuit sibi remissum.*
5 *Instrumento si non possit obijci aliqua exceptio nisi solutionis, poterit etiam obijci exceptio cuiuscunque liberationis.*
6 *Testes deponentes de confessione vel acceptilatione non dicuntur deponere extra articulum,si quis articulauerit se soluisse.*

1 §. Soluisse. Soluisse dicitur† qualitercunque ab oblatione liberatus: nam solutionis verbum, magis
ad substantiam oblationis, q̃ ad numerorũ solutionem refertur, l.
solutionis, ĵ. de solu.hoc.n. verbum eãdem vim hẽt, quam verbum liberationis,l.liberationis.ĵ.de verb. sig.ideo solutionis verbum, oẽm satisfactionem importat,& qui promisit Romam ire,
si fecit quod promisit, recte dicitur soluisse, l. solutionis, de verb.
sig.& qui compensat,etiam dicitur soluere,l.ex causa quidem iudicati,C.de compensa.l.4.& ibi Bar.ff.qui po.in pigno.habe.Cõtra istum tex.& istud notabile opponitur de l.solutã,ĵ.de sol.vbi
soluta pecunia non dicitur etiam ꝙ acceptilatione debitor sit liberatus.Pau.de Cast.ibi,& Bar.in l.solutionis,de solu.respondet
ꝙ istud notabile procedit,quando verbum solutionis, adijcitur
obligationi, vel quando simpliciter profertur. contrarium vero
procedit,quando profertur cum adiuncto verbo pecuniam: vt si
dicatur,si pecuniam solueris,vel si pecunia non sit soluta. ista responsio Bar.reprehenditur per Ange.in d.l. solutionis,quia est ꝯ
istum tex.iuncto §.ait prætor.s.ea.l.sequuntur Alex.& Mod.hic,
sed Soc.consi.65.Conclusio s.formata,col.j.lib.4.approbat sententiam Bar.& respondet ꝙ iste §. referri debet ad §. si quis condemnatus.vbi verbum,soluat,absolute profertur,& non ad §.ait
prætor, magis remotum, quia relatio est facienda ad proxima,vt
no.per glo.fi.Mod.in l. si idem cum eo. ff.de iur.om.iud.sed certe
iste §.omnino referri debet ad §.ait prætor.quia iuriscõsultus hic,
& in §.præceden.declarat verba edicti prætoris,quę recitantur in
d.§.ait prætor.Aduertite,quia tex. in d.l.solutionis, ponit veram
theoricam: aut verbum solutionis, ad substantiam obligationis
refertur,& omnis liberatio cõtinetur;aut refertur ad numerationem pecuniæ,& tunc naturalis solutio tantum comprehenditur
2 indagandum igitur est,† quomodo sciri possit,an solutionis verbum,magis ad substantiam obligationis,q̃ ad numerationem referatur.Credo,ꝙ ex doc.Bar.istud decernatur, nam si verbum,
solutionis, adijciatur pecuniæ verbo, naturalis solutio sigñatur.
d.l.solutã,& l.Iulianus,ff.de condi.& demon.& Insti.quib.mod.
tol.ob.in prin.iuncto §.item per acceptilationem, & §.præterea.
Si vero adijciatur verbo obligationis,vel absolute ꝑferatur,omnis dissolutio obligationis demonstratur,vt hic,& d.l.solutionis.
non ob.tex.in d.§.ait prętor,quia & si verbum solutionis,ibi proferatur cum adiunctio verbom pecuniam, tamen ex sequentib.
onstenditur,ꝙ ad oblõnem iudicati referuntur.ait.n.prætor,si ꝯdẽnatus nõ soluerit pecuniã,in qua fuit condẽnatus, is cui de ea
re notio est,eũ parere iudicato cõpellat.Ecce ꝙ ad obligationem
iudicati prætor se restringit, quæ ita renouatione, & acceptilatione tollitur sicut naturali numeratione, §. si ex conuentione,
supra eadem lege.Aliter etiam respondet glo.in d.l. liberationis.
aut verbum,soluisse, refertur ad personam, & procedit iste text.
cum si.aut refertur ad rem, puta si pecunia nõ sit soluta, & procedat tex.in l.solutã.quæ solutio cõfunditur per tex.in d.§.ait prętor.vbi in princ. verbũ,solutionis,refertur ad personam,in fi. ibi;
vt si pecucunia soluatur,refertur ad rẽ,&tñ importat oẽm liberationem,ut hic.nisi dixeris,ꝙ illa verba, vt pecunia soluatur, non
sunt verba edicti,sed Iurisconsulti.Ista seruiunt ad plura. primo,
3 †qui stipulatur pęnæ nomine si intra mensem debitor non soluerit quod debet,quæritur si in termino debitor sit liberatus acceptilatione,an sit commissa pęna? Dy. respondet ꝙ nõ,quia illud
verbum,si non soluerit,ad omnem liberationis spẽm refertur,vt
hic,sequitur Alb.de Ros.in d.l.solutionis. Bar.vero ibi approbat
do.Dyn.sed reprobat rationem.Dictum quidem uerum est,quia
illud, quod debebatur desiit esse in obligatione facto creditoris,
& de eius volũtate est facta solutio.l.in executione,§.fi.ĵ. de uer.
ob.merito condictio habetur pro impleta ac si dedisset, d.l.Iulia.
Ratio uero Dyni non est uera, quia uerbum, soluerit, prolatum
fuit cum adiuncto quod debetur.&pro Bar.facit tex.Inst.quibus
modis tollitur obligatio,in prin.& bene facit quod dicit Bal.in l.
4 Senatus,C.ad Velleia. Infertur secundo† ad excommunicatum,
si intra mensem non solueret quod debebat, ꝙ non incidat in
censuras si interim fuerit debitum sibi remissum,prout decidat
Specu.in titu. de oblatio.& solu. §. nunc aliqua. uersicu. quid si
contra te. & Alber. de Rosa. in l. rescripto, §. debitorem, ff. de
5 mune.& hono. Tertio infertur † ad statutum disponens, quòd
contra instrumentum nihil possit opponi nisi exceptio solutionis, quòd nihilominus opponi poterit exceptio cuiuscunque liberationis, secundum Albe. de Rosa. in d.l. solutionis. Quarto
6 infertur † ad eum,qui articulauit se soluisse, & testes deposuerũt
de acceptilatione vel confessione,an dicãtur testes deponere extra articulum? prædicta faciunt quòd non, immo pertinenter deposuisse videntur,quod Bald.firmat cons.457. Factum sic proponitur.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus ad dandum,non liberatur nisi faciat rem perfecte accipientis.*
2 *Creditor potest agere ante sequutam euictionem,intellige vt ibi.*
3 *Proprietarius an possit dare seruum pro noxa in præiudicium vsufructuarij late vsque ad fi.§.*
4 *Dãnum passus si elegerit uti exceptione cõtra usufructuarium serui,& succubuerit;an poterit redire ad actionem iudicati contra proprietarium.*
5 *Damnum passus an cogatur recipere estimationem litis sibi oblatam ab usufructuario serui,& hoc pro rata usufructus.*

§. Celsus. Sũmatur,vt per Bar.vel sic.Soluisse non dicitur qui seruum non ex toto suum pro noxa
1 dedit.No.ꝙ †obligatus ad dandum nõ liberatur, nisi faciat rem
perfecte accipientis.concordat tex.in l.vbi ãt non apparet, §.fi.ĵ.
2 de ver.obl.& in l.si quis aliam rem,ĵ.de solu.No. scdo, †creditorem agere posse ante sequutam euictionem, vt hic, & in l.si hominem,ĵ.de sol.quòd ĩtellige in casib.ĩ quib.debitor ꝑ rei traditionem non liberatur, vt in obligationibus dandi; secus si debitor per rei traditionem liberetur,vt in obligatiõib.tradẽdi,iuxta
l.ex empto,ff.de actio. empti. tunc.n.agi non potest ante secutã
3 euictionem, l.euicta, ff.de euic.Tertio †no. quòd proprietarius
nõ põt dare seruũ ꝑ noxa, ĩ ꝓiudiciũ vsufructuarij.qualiter istud
procedat, dicam in gl.Gl. vnica diuiditur in tres partes.In j.allegat cõcordantes. In ii. opponit & tripliciter soluit.In iii.iterum opponit & dupl̃r soluit.scda ibi,sed ꝯ.tertia ibi, item contra. In ea.
gl.ibi,sed ꝯ s.de vsufr.l.locum,§.proprietarius.dicit ibi,quod vsufructuarius non habet persecutionem vsusfructus cõtra eũ, cui
proprietarius dedit seruum pro noxa, nisi soluat litis æstimationem,ergo proprietarius dando seruum pro noxa, in hoc præiudicat vsufructuario.Gl.tripl̃r rñdet.primo, quòd vsufructuarius
ibi erat vsufructuarius tpe dãni dati, & ppea ad æstimationem
litis tenetur,hic aũt acqsiuit vsumfructum post dãnum datum,
iõ non tenetur.Bar.dicit hanc solutionẽ in se veram, sed gl.male
dicere in quantum dicit proprietarium non teneri insolidum,
quia est contra tex.nr̃m,& in l.si ex duob.§.fi.ff.de nox.sed certe
gl.istud nõ innuit, & si velit vsufructuarium,q post dãnum datũ
acquisiuit vsumfructum, non teneri ad æstimationem litis; ista
tamen solutio diuinatiua videtur. Scdo rñdet gl.præsupposito,
quòd ante dãnum esset constitutus vsusfructus, ꝙ vtrunq; stare
potest, & ꝙ dãnum passo cõpetat actio iudicati ꝯ proprietarium,
vt hic,& ẽt competat exceptio ꝯ fructuariũ, nisi sibi offeratur litis æstimatio,vt ibi.& sic est in electione dãnũ passi vti exceptione ꝯ vsufructuarium,vel agere ꝯ proprietariũ,vt soluat iudicatũ,
vel seruũ det pleno iure cum vsufructu,& ista solutio communiter
4 approbatur. Sed pone † ꝙ dãnum passus elegerit vti exceptiõe
contra fructuarium & succubuerit: vt quia non potuerit probare,
seruum dedisse dãnum.nam probationes factæ contra proprietarium non nocent vsufructuario, C.res inter alios acta,per totum.an poterit redire ad actionem iudicati. rñdent Bart. & alij
quod sic,quia condẽnatus non perfecte & pleno iure, seruũ pro
noxa dedit,vt tenebatur,vt hic, & in d.l.si hominem.Sed pone,
5 †quod dãnum passus probet dãnum datum a seruo,an si vsufructuarius offerat litis æstimationem pro rata vsusfructus, iuxta
tex.in d.l.si ex duob.§.fi.dãnum passus tenebitur eam recipere.
Pau.de Cas.tenet quod sic,& ita intelligit tex.in d.l.locum.§.proprietarius.sed certe ille tex.loquitur indefinite, nisi litis æstimatio offeratur,ergo de tota æstimatiõe debet intelligi, quia indefinita æquipollet vl̃i, l.si plurib.ff.de leg.ii.c.quia circa, de priui.
quod credo verius, quia nemo cogitur particularẽ solutionẽ recipere, l.plane,ff.fam.ercis.& no.supra ea.l.§.actor. Non ob.tex.
in d.l.si ex duob.§.fi.quia loquitur in proprietario, cui non competit actio contra vsufructuarium, nisi pro rata vsusfructus: sed
dãnum passo competit exceptio ad excludendum vsufructuarium a persecutione vsusfructus, nisi offeratur sibi integra litis
æstimatio. Sed pone, quod dãnum passus sit repulsus ab exceptione per oblationem æstimationis, vel aliter,an poterit agere
ꝯ cõdẽnatum proprietariũ ad expen.litis actione iudicati? gl.in
solõne rñdet quod sic, & ita intelligit hunc tex. Sed quæro, de
quibus expensis loquatur, an de expensis factis in causa contra
vsufructuarium, an de factis in causa iudicati contra proprietarium.d.Alex.hic intellexit de impensis factis contra vsufructuarium,qui forte habuit iustam causam litigandi, l.qui solidum,§.
etiam,ff.de le.ii.sed tu considera, quomodo tales impensæ factæ
in causa diuersa,& post iudicatum possint peti actione iudicati,
cum non fuerit per iudicatum diffinitæ, l.terminato,C.de fru.&
lit.exp.videtur ergo intelligenda glo. de impensis factis in causa
iudicati,sed certe neque de istis expensis iudicati, neque de alijs
potest intelligi iste tex.quia ab expensis factis non liberatur proprietarius extincto vsufructu;cuius contrariũ diceretur in tex.si
verus esset intellectus glo. vnde,& tertia solõ mihi non placet.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdõnis proprietas, an importetur per hæc verba, cuius de ea re iuriſdõ eſt;& an ſtatuta loquẽtia per genitiuum habeant locũ in Iudice delegato.*
2 *Delegati an dicantur habere iuriſdictionem ſimplicem,& an veniant in ſtatuto loquente de habentibus iuriſdictionem.nu.3.& 5.*
3 *Iuriſdictionis appellatione proprie non venit delegata.*
4 *Arbitri non dicuntur habere iuriſdictionem,cum recipiant ius a partib.quę iuriſdictionem dare non poſſunt.*
6 *Argumentum a ſecundum quid,ad ſimplipiter;an & quando valeat.*
7 *Actio iudicati non oritur ex ſententia arbitri,niſi ſit emologata, & pęna appoſita fuerit in compromiſſo.*
Diſpoſitio l.cum antea.C.de arb.an procedat in arbitro electo cum pęna.
8 *Actio iudicati an detur ex ſententia arbitri emolegata,quoniam in pęnali. compromiſſo appoſita fuit clauſula,rato manente pacto.*
Quid autem ſi in compromiſſo pęnali inter uenerit iuramentum.nu.9.

AIl Prætor. Etiam ſententiæ delegatorum, & arbitrorum exequendæ ſunt ab eo, cuius de ea re notio eſt.h.d. ſecundum omnes intelle-
1 ctus datos in glo. In†tex. ibi, cuius de ea re iuriſdictio eſt.hæc verba proprietatem iuriſdictionis important,ſm d.Alex. qui ponderat genetiuum,cuius natura.n. genitiui proprietatem demonſtrat,l.2.§.locum,ff.de relig.& ſump.fu.traditur plene per Bar.in rub.ſ.de noui ope. nunc. ex hoc infert Alex. ꝙ ſtatuta loquentia per gtm̃ non procedãt in delegato qui proprietatem iuriſdictionis non habeat,l.j.§.qui mandatã,ff.de off.eius,cui man. eſt iuriſdi.& l.qui pro tribunali,ſ.eo.tit.ſed d.Iaſ.arbitratur iſtud verum,non eſſe,per tex.in c.in literis,in verbo,eius authoritas & iuriſdict.de offi.dele.& in c.fi.in verbo,cũ iuriſdictio iſtorum, de offi.leg.ſed ego miror,ꝙ d.Iaſ.non aduertit,ꝙ ibi verbum,iuriſdictio, profertur cum adiuncto delegatorum: nam relatiuũ,iſtorum,& relatiuum, eius refert perſonas delegatorum, ad quas refertur:& ideo ibi ſumus in claris ratione adiuncti. iſte autem tex. loquitur per genitiuum indeterminatum,& ideo d.Alex.dicit illud intelligendum proprie,& ſm naturam genitiui.quod confirmo, quia in iſto tex.genitiuus indeterminatus coniungitur cum verbo,eſt,quod denotat eſſentiam & veritatem,vt per Bar.in l.ſi maritus,§.legis Iuliæ,ff.de adu..In tex.ibi,qui iuriſdictionem nõ habet,vt delegati, ſm vnum intellectum.ex quo elicitur, ꝙ dele-
2 gati†non dicunt habere iuriſdictionem.quod verum puto abſolute loquendo: ſed bene dicuntur habere iuriſdictionem ſm qd. ſ.delegatam.& ita loquuntur iura allegata per d.Iaſ.hinc eſt,ꝙ delegatus non poteſt dici in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis eſſe,ſecundum Bal.in l.2.col.j.C.de ſen. & interlo.omnium iudic.nam cum delegatus vtatur iuriſdictione nomine delegantis, non poteſt dici quaſi poſſidere: quia is poſſidet,cuius nomines poſſidetur,l.quod meo,& l.ſi id quod,§.j.ſ.de acqui. poſſ. Ex quo infer-
3 tur†ad ſtatutum loquens de habentibus iuriſdictionem, vt non comprehendat delegatos,qui non dñr habere iuriſdictionẽ ſimpliciter,prout dicit ſtatutum.nam appellatione iuriſdictionis ꝓprie non continetur delegata,ſecundum Inno.in c.tua,de off.vica.ſequitur Alex.hic.niſi ſtatutum loqueretur in materia fauorabili,in qua licet eſſet extẽſio.nam etiam is,qui vtitur re aliena,dicitur eam habere.l.habere,ff.de ver.ſig.l. ſtipulatio iſta,§.habere. ʃ.de verb. ob. Rurſus ex eiſdem verbis ſecundum alium intelle-
4 ctum habes,ꝙ† arbitri non dicuntur habere iuriſdictione. & ratio eſt,quia recipiunt poteſtatem a partibus,l.non diſtinguemus, §.de officio,ff.de recep.arb.quæ partes cum ſint perſonæ priuatæ non poſſunt iuriſdictionem dare,l.priuatorum,C.de iuriſd.om. iud.Gl.fi.diuiditur in duas partes,prout duos dat intellectus.Secunda ibi,dic ergo.In ea.glo. ibi,quia habent delegatã.tu teneas,
5 †ꝙ delegati non habet iuriſdictionem ſimpliciter,vt ſ.dixi. & licet delegati habeant iuriſdictionem delegatam,non tamen dicũtur iuriſdictionem habere, quia delegata iurſdictio non eſt iuriſdictio,ſed vſus & exercitium ordinariæ iuriſdictionis, d.l.j.§.fi.ff. de offi.eius,cui manda.eſt iuriſd. Nec ob.ſi dixeris† valere argumentum a ſecundum quid,ad ſimpliciter,l.qui pęnæ,ff.de manu miſſ.o.quia verum eſt,niſi illud ſecundum quid immutet,& deſtruat ſuum antecedens,l.ſi homo mortuus,ff.de verb.obl.illud autem verbum,delegata,quod eſt ſecundum quid,immutat & alterat verbum, iuriſdictionem, quod eſt ſuum antecedens in eo, de quo agitur: quia illud verbum,delegata, deſignat iuriſdictionem nõ eſſe delegati,ſed delegãtis.vnde vera erit iſta propoſitio, ꝙ delegatus non habet iuriſdictionem ſimpliciter.In ea glo. ibi, dic ergo. videtur ꝙ iſte intellectus non ſit verus, quia ex ſententia arbitri non oritur actio, l.j. C. de arbi. ſed ei metu pęnæ paretur,l.diem proferre,§.ſtari,ff.eo. tit.ſi ſententiæ arbitrorum executionem nõ merentur, quomodo erit poſſibile ꝙ edictum pretoris loquens de executione ſententiæ verificetur in ſententia ar-
7 bitri?timore iſtius contrarii gl.reſpondet,†ꝙ quatenus tex.loquitur in arbitro, debet intelligi ſecundum terminos l. cum antea, C.de arbit.vbi ex ſentẽtia arbitri electi cum pęna, vel ſine pęna, oritur actio iudicati, ſi ſententia arbitri tacite vel expreſſe fuerit emologata.Iſta gl.quatenus intellexit,l.cum antea, loqui in ſnia arbitri electi ſine pęna, *communiter* approbatur, quatenus aũt eã intellexit ẽt in ſnia arbitri electi cũ pęna, cõiter reprobatũ, quia diſpoſitio illius legis eſt ſubſidiaria, facta ad prouidendũ actori eo caſu, quo compromiſſum fuit pacto nudo & ſine pœna,quo caſu reo dabatur exceptio pacti, actori vero nulla oriebat actio, l.iuriſgentium,§.igitur nuda,ff.de pact. & ſic reſultabat inæqualitas,ad quam tollendam facta fuit illa l.cum antea,quæ ratio inæqualitatis, ceſſat quãdo compromiſſum eſt factum cum pęna, qa tunc actori competit actio ad pęnam, d.l. diem proferre, §.ſtari. & ita tenet gl.ſibi contraria in d.l. cum antea, & in l. a diuo Pio,
8 in Prin.ʃ.eo.& in l.2.ff.de arbi. ſaluari tamen poteſt iſta†glo.caſu quo in compromiſſo penali eſſet adiecta clauſula, rato manente pacto,ſecundum Bar.hic, quia tunc cẽſentũr duo compromiſſa: vnum cum pęna, alterum ſine pęna nudo pacto celebratum, & ſic reſpectu ſecundi habebit locum diſpoſitio d.l. cum antea. & idem tenet glo.in d.l.2.in c.per tuas,extra de arb.& iſta eſt *communis* opi.ſecundum Alex.& Mod.hic,& Alex.in l.nemo poteſt,in 7.q.Bar.de leg.j.Contrariam opi.tenet Martin. de Fano,& Iaco. de Bel oui.in d.l.cum antea.Imo.& Alex.in d.l.nemo poteſt,Raph.& Alex.hic.Ioan.And.& Imo.in c. dilecti,& in c.per tuas,extra de arbit.quia quando compromiſſum eſt pęnale cum clauſula,rato manente pacto,ceſſat ratio inæqualitatis,ſuper qua fundada eſt diſpoſitio d.l.cum antea.ergo debet ceſſare ipſa lex.Ad cõtrariam rationem reſpondet Alex.ꝙ non eſt vera.non.n.poſſunt dici duo compromiſſa propter illam clauſulam,quæ eſt pars compromiſſi,& non compromiſſum de per ſe,l.fundi partem, ff.de ꝯ. trahen.empt.defendendo communem reſpondetur, ꝙ clauſula, rato manente pacto,operatur effectum,ꝙ ſoluta pęna nihilominus ſit parendum ſententiæ,l.qui fidem,ff.de tranſa.l.cum propo nas,C.de tranſac.& iſta eſt proprie natura illius clauſulæ,qui effectus ſequi non poteſt:niſi dicamus,ꝙ ſecuta emologatione oriatur actio iudicati,iuxta diſpoſitionem d.l. cum antea. Nec ob replicatio Alex. ꝙ hæc clauſula operatur hoc caſu, quia condemnatus poſt contrauentionem pareat ſententiæ, quo caſu etiã agi poterit ad pœnam. quia reſpondeo, ꝙ iſte effectus non ſequitur vim clauſulæ,nam ſi clauſula non eſſet,pęna ſemel commiſſa exigi poterit,l.ita ſtipulatus,ff.de verbo.obli..l. ſi cum dies, §.fi. ff.de arb.traditur per Bar.in l.fi. ff.de eo, quod certo loco. Ex quo infe-
9 ro,ꝙ†ſi compromiſſum cum pęna ſit iuramento roboratum locus erit diſpoſitioni dictæ l. cum antea, quia iuramentum habet vim clauſulæ,rato manente pacto,l.ſi quis maior, C.de tranſact. & hoc caſu etiam ſaluari poteſt iſta glo.vel poteſt ſaluari in terris eccleſiæ, quia de iure canonico ſecundum opi.magis *communem* ex ſententia arbitri oritur actio iudicati,c.per tuas,de arb.vel ſaluari poteſt ſtante ſtatuto,ꝙ ſententiæ arbitri executioni mandetur ſicut ſententiæ iudicium,ſecundum Pau.de Caſt.hic.Aduerte modo tu, pronecte, hic ad duo. Primo non videtur verum,ꝙ Vlpianus fecerit hanc legem habendo reſpectum ad l. cum antea,quę fuit edita per Iuſtinianum, qui longe fuit poſt Vlpianũ. nec enim potuit diuinare,l.ſi putator,ff.ad leg.Aqui.neque eſt veriſimile, quod voluerit determinare ſententias arbitrorum exequendas,ſi ſuo tempore executionem non merebantur.vnde intellige melius hanc legem loqui in caſibus, in quibus iſto iure peti poterat executio ſententiæ arbitri a partibus emologatæ. & ſi dixeris qui ſunt iſti caſus?reſpondeo, quando compromiſſum erat ſtipulatione, vel alio pacto veſtito factum, ſi condemnatus non conſentiebat ſentententiæ,agebatur contra eum actione ex ſtipulatu ad intereſſe,d.l.diem proferre,§.fi.ſi vero conſentiebat, & ſententiam emologabat,tunc ſententia mãdabatur executioni,ſecundum Ange. hic. Secundo aduerte, quia gl. & ſcribẽtes exemplificantes iſtum teſtum in arbitris compromiſſariis, videntur hallucinari & aperte decipi. nam & ſi ſententiæ arbitrorum executionem mereantur,tamen Vlpianus non dubitat, an ſint exequendæ, ſed a quibus ſint exequendæ, edictum dicebat, ab eo,cuius de ea re iuriſdictio eſt.melius ſcripſiſſet(ait Vlpia.)ꝑtor,cuius de ea re notio eſt,vt hi quoque comprehendantur,qui iuriſdictionem non habẽt. dicit glo. ꝙ appellatione eorum, qui non habẽt iuriſdictionem,comprehendantur arbitri.quod videtur falſiſſimum,quia arbitri ſuas ſententias,& minus alienas,exequi non poſſunt,d.l.cum antea,& l.a diuo Pio,in princ.ʃ.eod.eſt. enim executio mixti imperii,l.iubere cauere, ff.de iuriſdict. om. iud.cauſæ autem mixti imperii non poſſunt compromitti,vt in l. quid tamen, §. ne autem, ff. de receptis arbitr. imo nec delegari poſſunt ab inferioribus iudicibus,niſi ex neceſſitate,l.j.ff.de offi. eius,cui mandata eſt iuri.quos ergo voluit Vlpia.includere ſub illis verbis,qui iuriſdictionem non habẽt?arbitror,ꝙ de delegatis intellexerit, qui iuriſdictionem non habẽt, vt ſ. probaui. ſenſus ergo erit ab eo, cuius de ea re, ideſt de executione faciẽda notio eſt,ſententia exequenda eſt,& ſic ab ordinario,qui iuriſdictionem habet,& conſequenter notitionem,uel a delegato,qui ſimplicem notionem habet. Delegatus enim Principis ſuas ſententias exequi poteſt,l.fi.C.de iudi.poterit & delegatus inferioris, ſi ex cauſa neceſſaria ſit ſibi demandata executio,d.l.j.de offic.eius cui.& iſta nota,quia alii non ita declarant.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt aliquid ex se certũ esse vel per relationem ad aliud, & quare. Inferuntur ex hoc plura egregia. nu. 2. & seq.*

2 *Legatum factum per testatorem grauantem hæredem ad soluendum contenta in schedula manu ipsius scripta, & dimissa penes Guardianum Sancti Francisci, an valeat.*

3 *Positionibus respondens hoc modo, credo prout in tali instrumento, videtur confiteri contenta in eo.*

Testis depositio an valeat, si dicat, depono prout alias deposui, remissiue.

Inuentarium curatoris ita factum, ego inueni in bonis ea, quæ continentur in Inuentario tutoris, est de iure validum.

4 *Notarius si singulo mense teneatur referre instrumenta ab eo confecta Episcopo, an dicatur satisfecisse statuto, si retulerit Episcopo se fecisse instrumẽta, de quibus in prothocollo*

5 *Condemnatus ad soluendum relicta in codicillis, non censetur condemnatus ad soluendum relicta in testamento, nec econtra.*

Sententia tamen, in qua reus est condemnatus ad relicta in testamento, licet actor egerit ad relicta in codicillis, sustinetur, quia appellatione testamenti large continentur codicilli, & verba sententiæ large interpretantur, vt sententia sustineatur.

6 *Instrumenta non habent de iure communi executionem paratam. Limitatur multimode, remissiue nu. 7.*

8 *Sententia iudicis referentis se ad instrumentum, quod non reperitur in actis productum, an valeat.*

9 *Probatio non est de substantia iudicij.*

10 *Sententia referens se ad instrumentum, ita demum valeat si instrumentum sit liquidum & clarum, secus si incertum.*

11 *Sententia incerta, an & quando valeat, & quando non, latissime.*

Sententia incerta, quæ non põt per relationem ad acta certificari, nõ valet.

Sententia incerta se referens ad acta probatoria vel assertoria certam quantitatem continentia, valet.

12 *Sententia non referens se ad aliqua acta vel instrumenta, valet si in actis probatorijs contineatur certa quantitas, intellige nu. 13.*

14 *Sententia incerta non referens se ad acta, non valet, etiam si in actis assertorijs contineatur certa quantitas.*

15 *Sententia in possessorio retinendæ hoc modo lata, vti possidetis, ita possideatis, vel ita possideatis, vti possidebatis, an & quando valeat.*

16 *Sententia hoc modo prolata, condemno si est probatum, an valeat.*

17 *Sententia huiusmodi, te condemno si actor probauerit, an valeat latissime.*

18 *Sententia an valeat si iudex condemnauerit reum si probatum sit, & non reperiatur probatum, nisi in parte.*

19 *Sententia an valeat si iudex cõdemnauerit reum si est probatũ, & si non est probatum absoluerit, & appareat non esse probatum nisi pro parte.*

20 *Iudex si condemnauerit reum si est probatum, & si non est probatum, absoluerit, an reus censeatur absolutus, si probatum fuerit tãtũ per vnum testẽ*

21 *Iuramento in supplementum probationis locus non est, quando fit mentio de probatione per modum conditioni.*

22 *Iudex si condemnauit reum, si actor probauerit, non sufficit actori probare per vnum testem cum iuramento suppletorio.*

Probatio per legitimas coniecturas vel præsumptiones, an sufficiat quando probatio requiritur per modum conditionis, remissiue.

§. Si iudex. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio. In tertia responsionis ampliatio. secunda ibi, sic accipiendum est. Tertia ibi, sed & si. sententia non dicitur incerta quæ per relationem ad
1 aliud certificari potest. Not. primo, † ꝙ paria sunt, aliquid esse certum ex se, vel per relationem ad aliud. ad idem tex. in l. hæc venditio, §. hmõi, ff. de contrahenda emptione, l. vbi autem, §. illud, ver. sed qui vinum, ĩ. de verb. ob. facit tex. in l. certum, ff. si certum pe. Ratio est, quia relatum est in referente, l. asse toto, ff. de hærd. instit. & ibi glo. adducit plures concord. & quæ sunt in dispositione relata, dñr expressa in dispositione referente, vt hic, & in l. in summa, ĩ. eo. & l. pen. C. de senten. quæ sine certa quanti. profer. & dicebat Bal. in l. si defensor, §. q interrogatus, vers. nisi forte, per illum tex. ff. de interrog. actio. ꝙ contenta in relato cẽsentur specificata in referente, & dñt Bald. & Ang. in l. si prior, per illũ tex. ff. solu. matri. ꝙ tanta est obligatio in termino referente, quãta est in termino relato. fortius dicit Bal. consi. 212. ea quæ, li. 5. ꝙ contenta in relato, proprie dicuntur inesse in referente. Sed d. Ias. dicit Bal. non fuisse memorem huius tex. qui probat oppositum in illa dictione, quasi, quæ est improprietatis nota, l. 2. ff. de inoffic. testamento. sed aliud est quærere, an contenta in relato dicantur proprie inesse in referente, & proculdubio dicẽdum est ꝙ sic, vt dicit Bal. & bene probatur in d. l. asse. toto. Aliud est quærere, an contenta in relata dicantur nominata a referente; & tunc dicendum est, ꝙ referens proprie ea nominauit relationis tempore, & ita procedat iste test. præmissa inducuntur per Alex. & Moder.
2 hic ad quæstionem, An † valeat legatum factum per testatorẽ grauantem hęredem ad soluendum contenta in quadam schedula manu ipsius scripta, & dimissa penes Guardianum S. Francisci? & respondet valere, prout tenet Bar. in l. si ita scripsero, per illum tex. ff. de condi. & demonst. & ista decisi *communiter* approba
3 tur, vt hic per Alex. Item præmissa faciunt † ad respondentem positionibus hoc modo, credo prout in tali instrumẽto, vt videatur confiteri contenta in eo, secundum Specu. tit. de teste, §. qualiter, ver. certũ. & Bal. in l. 2. §. quod obseruari, C. de iura. calũ. Itẽ faciũt ad testẽ deponẽtẽ prout alias deposuit, de quo per Bal. in d. §. quod obseruari, Bar. in l. eos. ĩ. de falsis. & ꝑ Fely in c. fraternitatis, col. i. & in c. cum in tua, col. i. & seq. de testi. & Ale. consi. 133. col. iii. lib. i. Item faciunt ad curatorem, qui fecit inuentarium hoc modo, ego talis inueni in bonis ea, quæ continentur in inuẽtario tutoris; tale inuentarium valet, ſm Rot. de proc. deci. 14. in
4 antiquioribus. Vltimo faciunt ad † quæstionem statui disponentis, Notarium teneri singulo mense referre & nominare instrumenta ab ea confecta d. Episcopo loci sub pęna priuationis officii: vt dicatur satisfecisse statuto, si retulerit Episcopo se fecisse instrumenta, de quibus in lib. prothocolli. ita consuluit Panor. per istum tex. consi. 28. Casus emanauit, lib. j. Secundo no. ibi, vel co-
5 dicillis. ꝙ † condemnatus ad soluendum relicta in codicillis non censetur condemnatus ad soluendum relicta in testamento, nec econtra. ita probat alternatiua, vel, quæ alternut diuersa, secundũ glo. in rub. ff. si ager vectig. vel emphitheu. pet. & facit tex. in l. si idem, C. de codic. fateor tamen, ꝙ si actor egisset ad relicta in codicillis, & iudex condemnasset reum ad relicta in testamento, ꝙ sustineretur sententia, quia appellatione testamenti large cõprehenduntur codicilli, secundum glo. in l. 2. in verbo, personales, C. commu. delega. & in c. quamquam, de vsur. lib. 6. in glo. fi. nam verba sententiæ large interpretantur, vt sententia sustineatur, secundũ glo. in l. & puto, ff. famil. ercis. in verbo, non commu
6 nicari. Tertio not. Ange. ꝙ † insttumenta de iure communi non habẽt executionem paratam. patet, quia in j. respon. testamentũ & codicilli erant redacti in publicam scripturam, & tamen non mandantur executioni, nisi præcedat sententia condemnatoria. ad idem tex. in l. minor 25. annis. cui fideicommissum, ff. de mino. quod facit, vt statuta disponentia, ꝙ instrumẽta habeant executionem paratam, stricte sint intelligenda, vt pote exorbitantia a iure communi, l. ius singulare, & l. quod vero contra, ff. de leg. sed aduerte, quia iste tex. loquit̃ in instrumento testamenti, quod videtur habere executionem paratam, etiam fauore legatariorũ §. si quis vero non implens, & ibi glo. in versi. ex decreto, quam not. ibi Ang. in Authen. de hæred. & Falc. sed defendendo, quod hic dicitur; potest responderi, ꝙ ille tex. loquitur de iure nouissimo, vel ꝙ loquitur de quodam præcepto admonitorio non exe
7 cutiuo, quod credo verius. † Istud not. limitat Alex. hic tripliciter, tũ vide Ias. q limitat sex modis in l. fi. col. 2. C. de edic. diui Adriã. tollen. Glo. j. diuiditur in quatuor partes, vt hic per Ias. In eadem
8 glo. ibi, & hoc si certa quantitas. glo. innuit, † ꝙ si iudex se referat ad instrumentum in actis non productum, ꝙ sententia non valeat, per tex. in l. 3. C. de sen. quæ sine cer. quant. & ita tenet Io. And. in addi. Spec. tit. de sen. & de iis, quæ ipsi. seq. §. qualiter, ver. item debet esse sententia certa. sequuntur d. An. Imo. & Panor. col. pe. in c. cum venerabilis, de excep. Ang. & Imo. in l. si conuenerit, infra eodem. Ludo, Roma. & Aret. in l. j. §. si quis, ita, ĩ. de verbo. obligatio. Ange. in §. curare, colum. 4. Institu. de actio. Pau. de Cast. hic, Alexan. consi. 54. quæritur an stante nullitate, ad fin. lib. 5. & consi. 109. eod. lib. hanc opin. dicit esse veram & *communem* Ias. hic, quia iudex se referendo ad instrumentum non productum, ostendit se pronunciare sine causæ cognitione, ergo nulliter, l. prolatam, C. de senten. & interlo. om. iudi. nam instrumentum non productum nullam fidem facit iudici, vt iudici, secundum Bald. in l. fina. colum. 10. C. de edi. diu. Adr. tollen. Nec videri potest in iudicio deductum, quod nõ reperitur productũ, secundum Bald. in l. j. ad fi. C. de senten. ex breui. re. Contrariam opin. tenent Bald. & Sali. in d. l. 3. in fi. Dyn. Iaco. de Rauen. hic, Alber. de Rosa. & Alexan. hic Inno. & Fely. in d. c. cum venerabilis, per illum tex. Mouentur etiam per istum tex. hic, in quo non apparet exhibitos fuisse testamentum & codicillos, & quia sententia dr̃ certa, quæ per relationem ad instrumentum referri potest. Non obstat, ꝙ instrumentum non productum fidem non fa
9 ciat, quia ex hoc sñia non vitiatur, † cum probatio non sit de substantia iudicii, l. posthumus, §. si quis ex his, ff. de inoffi. testa. l. cũ putarem, ff. fa. ercis. no. Bald. in l. cum maiores, C. si aduer. rem iudic. & in l. j. col. 3. C. de eden. valet. n. sententia lata super non probatis, l. argentarius, §. cum autem, & ibi Bal. ff. de eden. Ale. consi. 105. ponderatis, col. 2. lib. 6. quia non est ꝯ ius constitutionis, sed cõtra ius litigatoris. l. j. §. ꝯ constitutiones, ĩ. quæ sent. sine appel. rescin. nec est verum, ꝙ iudex referendo se ad instrumentum nõ productum, censeatur iudicare sine causæ cognitione, quia vbi iudex procedit parte ꝑsente vel contumace, dicitur procedere cũ causæ cognitione, secundum Bar. in d. l. prolatam, Alex. & Mod. hic, & licet non constiterit sibi vt iudici de instrumento, non propterea vitiatur sententia, vt iam dixi. Nec obst. ꝙ debeat constare liquereque prætori, l. hęc autem, §. j. ĩ. quibus ex caus. in possess. ea, quia verum quantum ad ea, quę sunt de substãtia iudicii, put loquitur ille text. secus quantum ad probationes, quæ non sunt de substantia. Non obst. text. in d. l. 3. quia loquitur in tacita relatione, quæ tacita solum potest fieri ad acta, nos vero loquimur in expressa. Quid tenendum? Potest vtraque sententia recte intellecta

intellecta defensari. Prima opin. magis *communis* procedit, quan-
do non est facta mentio in aliqua parte actorum de instrõ, ad qđ
refertur snĩa, tunc enim est nulla tanq̃ lata super eo, quod nullo
modo deductum fuit in iudicio. Secunda opin. procedit, quan-
do in actis assertoriis fuit instrm̃ deductum, prout in tex. nostro.
Ita no. distinguit Sal. in d.l.iii. & Fel. in d.c. cum venerabilis. nam
& si instrumentum non fuerit productum, quia tñ fuit deductũ,
non debet sententia vitiari, maxime quia potuit iudex moueri
ad se referendum instrumento non producto, ex eo, quod ad-
uersarius in aures iudicis confessus fuerit instrumentum: cui cõ
fessioni, & si in actis non sit scripta, potuit tamen iudex crede-
re, secundum Bal. in l.j.col.j.C.de vind.liber. nam si confessio es-
set in actis scripta, satis diceretur facta fides de instrumento per
confessionem partis superlatiuam omnium probationum, l.ge-
neraliter, C.de non nume.pec.c.per tuas, de proba. Vnum adde,
10 ꝙ † sententia se referens ad instrumentum, ita demum valet, si
tale instrumentum sit liquidum & clarum, alioquin si incertum
& ambiguum, sententia nulla erit tanq̃ relata ad incerta, secun-
dum Alex. in d.consi.iiij. in fi. Habetis igitur conclusionem, ꝙ va
let sententia referens se ad instrumentum in actis allegatum, li-
cet non productum. ex hac sequitur alia minus dubitabilis, ꝙ
valeat sententia referens se ad instrumentum, vel ad attestatio-
nes in actis exhibitas, vt est casus hic, & in d.l.3. secundum vnum
11 intellectũ. Sed quid † si sententia incerta non se referat ad acta,
neque ad aliquod instrumentum? puta si iudex hoc modo pro-
nunciauerit, solue quod debes, an talis sententia iure subsistat?
Accur. Glossator variauit. Bar. autem eũ a varietate saluat distin-
guẽdo, vt hic per eum. Ex cuius dictis habes quatuor conclusio
nes. Prima est, sententia incerta, quæ non potest per relationem
ad acta certificari, nihil valet, l.i. & ii. C.de sent. quæ si.cer. quan-
ti.prof. Secunda conclusio, sententia incerta expresse se referens
ad acta probatoria, vel assertoria, certam quantitatem continen-
tia, valet & tenet, d.l.3. ex quo infertur valere huiusmodi snĩam,
iubeo, ꝙ soluas petita, l.in summa, versi. amplius, ĵ.eod. quia ibi
12 sententia se refert ad acta assertoria, quia actor petierat, & asseue
rauerat certam quantitatem sibi deberi. Tertia conclusio, snĩa nõ
referẽs se ad aliqua acta vel instrã valet, si in actis probatoriis con
tineatur certa quantitas, secundum gl. in l.quid tamen, §. Pomp.
ff.de arb. quam sic intellexit Bar. hic, & in d.l.3. cui alii *communiter*
assentiunt, quia sententia tacitam habet relationem ad acta, se-
cundum glo. in l.si quis ad exhibendum. ĵ.de excep. rei iudica. &
ibi Bar. alleg. tex. in d.l.3. qui, vt s̃. dicebam, præcise loquitur de
tacita & subintellecta relatione ad acta. facit qđ no. gl. in l.hæ.n.
causæ. ff.de suspe.tu. & in c.si cõfirmationẽ, de elec. in vi. q̃ glossæ
volunt sententiam præsumi latã ex causa, de qua constat in actis
de quo late per Fely. in c.aduersario. col.iii. de excep. & in propo-
sito dicit Bar. in l.inter stipulantem, §. primo. col.fi. ĵ.de verb.obl.
quod si in actis appareat aliquod certum, iudex semper præsumi
tur de eo sensisse. & dicit Bal. quod ex actis probatoriis senten-
tia sumit effectum. ita Bal. in c.i. §. conuenticula, col.fi. de pac.iur.
fir. & alibi idem Bal. in c. cum super, col.fi. de causa pos. & pro-
pri. dicitur, quod acta ad sententiam se habent tanq̃ vehiculum.
& istud adducit Fely. in d.c.aduersario, & d. Ias. hic. Vltima con-
13 clusio † sententia incerta non referens se ad acta, nihil valet, ẽt
si in actis assertoriis contineatur certa quanti. secundum gl. in d.
l.iii. quam sic intellexit Bar. hic & ibi. Ista conclusio de plano ꝓ-
cedit in terminis, in quibus loquitur Bar. videlicet, quãdo iudex
iussit, quod reus solueret quod dẽret, vel promiserat, quia ex a-
ctis assertoriis non potest apparere quod debeatur, vel sit promis
sum. sed vbi subintellecta relatione ad acta assertoria, sententia
certificaretur, nõ video quare valere non debet: nã sententia ha-
bet etiam tacitam relationem ad assertoria, secundum glo. in d.
14 l.hæ.n. & in d.l.si quis ad exhibendum. Et quatenus † dixi senten
tiam tacite referendam esse ad acta si ex illius certificari possit, in
tellige quando sententia est talr̃ incerta, quod sustineri & decla-
rari non potest, nisi ad acta referatur, secus si sententia potest va
lere absq; relatione: tunc verba snĩæ & si obscura, stricte sunt in-
terpretanda, non aũt ad acta referenda, l.Paulus, ii. ĵ.eo. l.prima.
C.si plu. vna senten. & ita restringit, & declarat Mathe. no. cxli.
No. quod illud, &c. In eadem glo. ibi, sed certe, hæc non est vni-
uersalis petitio, sed particularis. glo. bene dicit propter verbum;
quantitatem, de quo in tex. quod ad legatum singulare refertur.
Non ob. si dicatur, vt dicit Bar. quod hæc sententia, redde quod
habes ex testõ, non valuisset tanquam incerta, si actum fuisset ad
legatum particulare, cum stet simul, cõstare de legato per testm̃,
& tñ non cõstaret, quod grauatus habeat illud legatum, l.Impe-
rator, in prin. ff.de legat.ij. quia rñdetur, ꝙ si intelligamus lega-
tarium grauatum esse restituere legatũ alteri, valebit hæc snĩa, q̃a
hoc casu cõstat ex testõ, ꝙ grauatus habet actionem, quam cede-
re põt, si legatum non habuit, d.l.Imperator, vbi ponitur iste ca-
sus. & ita tenetur, q̃cquid dicit Bar. intelligẽs tex. in fideic. vniuer-
sali, qui intellectus confunditur ex illis verbis, quasi quantitatẽ
nominauerit. Et si dixeris, vt dicit Bar. ꝙ verbũ, quãtas summas,
refertur etiam ad vniuersitatem bonorum, l.quisquis, ff.de le.iij.
rñ detur, quod ille tex. hoc nõ dicit. Et si dixeris, non facit in pro
posito, quia aliud important illa verba, quãtas summas, aliud ver
bum, quantitas. nam verbum, quanta, ad vniuersitatem põt refer
ri, & tunc exponitur quantas, i. quotas, vt in Auth. quo. opor. Epi
sco, §. quanta. quantitas vero ad numerum, vel corpora solum
adaptatur, vt est tex. de vtroq; in l.ex morte, C.de pac.conuen. In
ea gl. ibi, qualem ipse habeat. intellige dummodo cõstet ex actis
de possessione spoliati, c.fi. de restit. spol. Item intellige dummo-
do constet, ꝙ spoliatus possideret tp̃e spolii, l.j. §. interdictum aũt,
ĵ.de vi & vi ar. & c.consulta tionis, de offic. delega. In ea. glo. vti
15 posside. ita possideatis, habes, ꝙ † in interdicto retinẽdæ valet sen
tentra, vti possidetis ita possideatis, gl. l.j. C.vti possi. si huiusmodi
sentententia referatur ad ambos collitigantes, intellige eam tri-
bus concurrentibus. Primo, ꝙ constet ex actis ambos possidere.
Secundo, ꝙ constet ambos possidere diuerso genere possidendi.
Tertio, ꝙ constet alterum ab altero non possidere vi, clã, vel pre-
cario, vt declarat gl. in c.licet causam, de prob. & Bar. in l.j. & in l.
si duo, ĵ.vti pos. In ea. glo. ibi, ita possideatis vt possidebatis intel-
lige dummodo tempore litis contestatæ possiderent. nam in in-
terdicto retinende necesse est actorem possidere tp̃e litis contesta
tæ, vt in §. quorum vis, ver. hodie, Insti. de interd. Vltra gl. quærit
16 Bar. an valeat † hæc snĩa, condemno si est probatũ? & rñdet, ꝙ sic,
per istum tex. & per tex. in l.in summa, ĵ. e. sed ista iura loquũtur
in certa & expressa relatione, in hac autem snĩa relatio fit dubita-
tiue. Mouetur etiam Bar. quia valet snĩa sub ꝯdõne intrinseca de
præsenti, l.a diuo Pio, §. in venditione, ĵ.eo. & ibi gl. in ver. capiã-
tur. sed ista snĩa, si est probatum, reperitur lata sub conditione de
præsenti & intrinseca, vt per gl. in l.cum iudex, C.de sent. & inter.
iud. ergo &c. Et ita iudicant imperiti iudices. qui nesciunt ex
actis colligere, vtrum sit probatum, s̃m Bar. hic, quem alii *commu*
niter sequuntur. Contrarium tenent Raph. Com. & Bezu. hic, q̃a
ex verbis snĩæ cõstat iudicem iudicasse sine causæ cognitione, &
sic nulliter, d.l. pro latam. Ad istud respondet Ias. ꝙ iudex, qui par
te citata contumaciter absente vel præsente iudicauit, dr̃ causa
cognita iudicasse, s̃m Bart. in d.l. prolatam. sed istud verum est in
dubio, secus vbi ex tenore sententiæ apparet ꝯrium. pro quo ad-
duco tex. in l.in summa, §. qui sortis, ĵ. eo. saluari tamen põt opi.
cõis, si exponamus dictionem, si pro quia, vt exponitur in l.videa
mus, ff.de in l.iur. in lit. j. ĵ.de fonte, in l.rem nõ nouam, C.de iud.
19 & in c.j. de spon. lib.6. Retenta cõi suboritur alia dubiatio. An † va
leat hæc snĩa, te condemno si actor probauerit? vr̃ ꝙ nõ, quia snĩa
est incerta cum ad futurum se referat, vt dicit glo. nostra per tex.
in l.vbi aũt, §. illud, ĵ.de verb.ob. & ita tenet Bart. in l.cum iudex,
C.de sent. & interl.om.iud. & Bal. in addt. Spe. in tit. de sent & de
iis, quæ ips. seq. §. quoniam s̃. versi. qñq; sententia. Ange. & Imo.
in l.qui Romæ, §. Augerius, ĵ.de verb.ob. Pau. de Cast. in l.con-
tinuus, in prin. eo. titu. & consi. 15. pro clariori examine. & Alex.
cons. 83. vr̃ prima consideratione, lib.4. & Ias. hic. Contrarium te
nent, ꝙ imo valeat Spe. tit. de sent. & de iis, quæ ips. sequun. §. iux
ta, ver. sed ecce iudex, & Bal. in l.nõ dubinm, 5. opp. C.de leg. Ale.
hic, & in d. §. Augerius, col.pe. & in l.a diuo Pio, §. in venditione,
ĵ.eo. & Fel. in c.quod ad consultationem, col.j. extra eo.tit. Mo-
uentur primo, quia ualet sententia sub extrinseca ꝯdõne de futu
ro; puta, si Rex reuersus fuerit in Galliam. l.j. §. biduũ, ĵ.qñ appe.
sit ergo etiã ualebit sub ꝯdõne intrinseca de futuro. sed conside-
ra, ꝙ conditio extrinseca simpliciter suspendit, intrinseca vero nõ
solum suspendit, sed snĩam reddit incertam, s̃m Bar. in d.l.cum iu
dex. Item snĩa sub ꝯdõne extrinseca est in se ꝑfecta, nec alia acta
ad sui ualiditatem postulat. Sententia uero sub ꝯdõne intrinseca
si actor probauerit, requirit ꝙ iterũm iudex de ea recognoscat,
quod lata sentẽtia facere non potest, l.iudex. posteaquam, ĵ.e. Se
cundo mouentur, quia talis snĩa est ꝯ ius litigatoris, qui absolui
debuit actore non probante, l.qui accusare, C.de eden. c.cum ec-
clesia Sutriua, de causa pos. ergo si non appelletur, debet ualere,
l.2. C.qñ prouoc. non est nec. sed etiam ad istud ur̃ posse rñderi,
s̃m Ias. ꝙ hęc snĩa non solum est contra ius litigatoriis, sed etiam
ꝯ iuris ordinẽ, qui non patitur post latam snĩam probationes fie
ri, l.peremptorias, C.sent.resc.non pos. c.pastoralis, de excep. Ter
tio mouentur per id, quod dicit Bal. in l.j.col.pe. C.qui accu. non
pos. ubi vult ualere hãc sniam cõdemno te, nisi apparuerit testes
falsum dixisse. & per id quod dicit idem Bal, in d.l.peremptorias,
col.4. ubi dicit, ꝙ ualet hæc sentẽtia, condemno te in 20. salua ex-
ceptione solutionis, uel pacti de non petendo, quibus probatis te
absoluo, per id quod dicit Spe. tit. de sent. & de iis, quæ ips. seq. §.
species, uer. quid si iudex. vbi concludit ualere hãc snĩam, con dẽ-
no te in centum, nisi intra decem dies probaueris te soluisse. sed
ad istud, & similia põt rñderi, & nihil faciunt, quia nos quęrimus
an ualeat snĩa ꝯdõnalis lata sub conditione de futuro: præmissa
uero loquuntur in sententia pura resoluenda in conditionis euẽ-
tum, quę sunt penitus diuersa, l.2. ff.de in di. addi. Vltra pręmissa
reperio idem tenere Rap. Fulg. consi. 13. circa primum, &c. ubi di
cit ualere huiusmodi sentententiam, te condemno uel absoluo;
si talis Doctor te condemnandum, uel absoluendum consulue-
rit. & idem uult Saly. in d.l.cum iudex, in fi. & Soc. consi. 124. præ
sens consultatio, colum.pen. lib.j. Quid tenendum? Si teneamus,
ꝙ non ualet hęc sententia, te condemno si est probatum minus

ualebit

valebit ista, te condēno si probatum fuerit de futuro, si autem te
neamus ꝙ prima valeat, videretur & valere secunda, quia vtraq;
est contra ius litigatoris. Nec ob, quod post sententiam probari
non possit, d.l. perēptorias, quia verum est pte opponente secun-
dum Pan. in c. qm̄ contra falsam, de proba, & Bal. in d.l. perēpto-
rias, col. 2. Ex quo datur intelligi, ꝙ talis ordo est inductus in fauo
rem partium, ergo ei potuerunt renunciare, l. si quis in conscribē
do, C. de pactis. non ob, quod iudex sit functus officio suo, nec
possit amplius de ea re cognoscere, d.l. iudex postea quam. quia
eodem modo respondetur, qđ parte non opponente potest co-
gnoscere, & sententiam cōfirmare vel retractare, secundum Alc.
ibi, in vi. fal. nisi ergo appelletur, valebit sententia, & poterit iu-
dex probationes recipere ad effectus purificandi suam sententiā,
arg. l. ab executore, & quod ibi no. Bar. ȷ̃. de app. & relatio. in pra-
ctica, tamen vix obtineretur contra opi. Bar. quæ videtur magis
communis, quam retentam limitabis, vt non procedat si actor in-
continenti probaret, l. generaliter, & ibi no. per glo. & Doc. C.
de reb. cre. sed ille tex. loquitur in conditione iurisiu. potestatiua,
& quæ momento potest adimpleri: secus videtur in hac condō-
ne si probabitur quæ est mixta & momento purificari minime
potest, secundum Io. An. in add. Spe. ti. de sen. prola. §. iusta. ver.
sed eccle. Bal. in d.l. cum iudex, & Ang. in l. non quemadmodum,
ff. de iud. & Pau. de Ca. in l. continuus, in prin. ȷ̃. de ver. obl. vbi di
cit, ꝙ istud verbum, incontinenti, in proposito intellr̄ antequam
iudex diuertat ad extraneos actus, & ideo solum ad condōnē iu-
risiurandi adaptatur, non ad probōnes testium, & instrumento-
rum, q̄ ita cito fieri non pn̄t. Tu vero dicas, ꝙ licet probō per te-
stes & instrumenta ita repēte vix fieri possint: si tamen fierent, su
stineretur sententia, secundum Fel. in d.c. quod ad consultatio-
18 nem. & Cur. seni. in repe. l. admonēdi, co. xxi. ff. de iureiu. sed † po
ne, ꝙ iudex reum condēnauerit si est probatum, & reperiatur nō
esse probatum, nisi pro parte, an valebit sententia? respond. Bar.
quod non, quia non fuit iudicatum super toto, prout est iudican-
dum: al's sententia non valet. all. tex. in l. in hoc iudicio, ff. fa. erc.
sed ille tex. loquitur in iudicio indiuiduo. Adducit etiam text. in
l. apud Celsum, §. item quæritur. i. ȷ̃. de do. excep. sed ille tex. ha-
bet varios intell's, vnde non est allegandus, secundum Bart. in l.
in ambiguo, ff. de reb. du. nā quod multipliciter intelligitur, eius
veritas ignoratur, secundum Bal. in l. nec quicq̄, §. vbi decretum,
in prin. ff. de offi. procons. Allegat etiam not. in l. i. C. si aduer. rem
iud, vbi glo. & ipse Bar. concludunt, iudicādum esse super toto,
alioquin sententia irrita est. sequuntur Doc. *communiter*, qui addu
cunt etiam tex. in l. quid tamen, ī prin. ff. de arbi. sed ibi actū erat
in compromisso, vt arbiter de toto iudicaret. vera tamen est, &
cōis snīa, quia snīa sup parte nō est termin⁹ litis diffinitiuus put
esse debet, l. terminato, C. de fruc. & li. expen. nam si in alia parte
remanet petitio, in eiusdem partis examine necesse erit replicare
in dubium ius partis alterius, super qua fuit iudicatum cum nō
possit cognosci de parte, qn cognoscat de toto, ar. l. vulgaris, ff. de
fur. sed hoc est contra naturam sentētiæ diffinitiuæ, merito snīa
non valet. debet ergo iudex qui super parte iudicauit condēnan-
do, iudicare etiam super alia parte absoluendo, secundū Bar. hic,
cum quo alii transeunt. Intellige tamen & restringe hāc conclu-
sionem xiiii. modis, vt per Fel. in c. cum inter, co. iiij. vsque ad fi.
extra e. ti. de re iu. quas restrictiones non discutio, quia non sunt
19 propriæ de mā nostræ legis. Sed rursus pone, † ꝙ iudex condēna
uerit reum si est probatum, & si non est pbatum, absoluerit, ap-
pareatque probatum nisi pro parte, an valebit sententia? Bar. re-
spondet valere, quia illa monosyllaba, si, exponi debet. i. quate-
nus, l. Stichū q meus erit. ff. de leg. i. tu ɔsidera, ꝙ ille tex. loquitur
in conditione inducta per relatiuum, quæ est tacita cōditio, l. i. in
vlt. exemplo, ff. de condi. & de. nos loquimur in condōne expres-
se inducta per dictionem, si. Nisi respondeas, quod par est vir-
tus conditionis tacitæ & expressæ, quod non est expedite verum
vnde dicas, quod condō importata per relatiuum, dicitur ex-
pressa saltem verbis generatib. ar. eorum, quæ dicit Bar. in l. i. in ii.
20 co. ff. de vul. & pu. Sed iterum pone, † quod iudex condemnaue-
rit si est probatum, & si non est probatum, absoluerit, appareat-
que probatum non esse nisi per vnum testem, an hoc casu reus
censeatur absolutus? Respondet Bar. quod sic, quia huiusmodi
conditio non reperitur vera, nisi deferatur iuramentum in sup-
plemētum. merito cum sit defecta condō, succedit contraria dis-
positio, quæ est, si non est probatū, absoluo: & quia illa conditio,
si est probatum, intelligitur de ltima & perfecta probatione, l.
hec ɔdō, & l. Lucius, ff. de cond. & de. sequūtur Imo. Ale. & Mod.
allegantes glo. in cle. constōnem, in ver. fides, de elect. Et sic nota
21 quod † vbi fit mentio de probōne per modum conditionis, non
est locus iuramēto in supplementum probōnis. idem dicit Bal.
& ibi sequitur Sal. in l. in bonæfidei, co. v. C. de re. cre. quod si in
rescripto dicatur, prouideas Titio de canonicatu & præbenda, si
tibi constiterit quod sit de legitimo matrimonio natus, non suffi
cit probare matrimonium per vnum testem cum iurō suppleto-
rio. & idem tenet Ale. in pulchro casu cons. 59. viso processu, li. ij.
quæ conditio debet adimpleri in forma specifica, l. qui hæredi, &
22 l. Mæuius, ff. de cond. & de. Ex istis infertur quod † si iudex te con
dānaret si actor probauerit, quod non sufficeret actorem proba-
re per vnum testem cum iurō in supplementum, secundum Bal.
in d.l. iij. C. de sen. quæ sine cer. quan. prof. & Lu. Ro. in repe. rub.
de arbi. co. vij. An āt sufficiat pbatio p ltimas cōiecturas & p̄sum
ptiones, quando requiritur p modum cōdōnis? videretur ꝙ non,
per prædicta, sed tu distingue vt per Fely. in rubri. de prob. col. ij.

S V M M A R I V M.

1 *Miles condemnatus soluere quod debet, si totum soluat non opposita exce-
ptione ne conueniatur vltra quam facere possit, an poterit repetere.*
2 *Miles an posit renunciare priuilegio ne conueniatur vltra quam facere
posit.*
3 *Miles, qui domi, & non in castris contraxerit, an gaudeat beneficio ne con-
ueniatur, nisi in quantum facere potest.*
4 *Miles a militia missus per ignominiam, an gaudeat prædicto priuilegio.*
5 *Aduocato an cōpetat priuilegiū, ne cōueniat̄ vltra quā facere posit. & n. 9.*
6 *Milites nauales, an gaudeant priuilegio ne conueniantur vltra quam facere
posint.*
7 *Milites cœlestis militiæ, an gaudeant beneficio ne conueniantur vltra quā fa
cere possunt. & nu. 9.*
8 *Clerico beneficiato non possunt omnes fructus beneficij capi pro executione
sententiæ, sed relinquendi sunt tot, quot sufficient ad alimenta, vt ecclesię ser
uire possit.*
10 *Clerici non possunt aliquid donare, vel legare in testamento suis concubinis,
sicut nec milites posunt.*
11 *Clericus si confiteatur se debitorem suæ concubinæ, non probat, nec præiudi-
cat huiusmodi confessio, & si emat prędium nomine concubinæ non erit stā
dum suę assertioni, si dicat de pecunia concubinæ emisse.*
12 *Donatio facta concubinæ per clericos & milites, an firmetur iuramento.*

Miles. Miles est priuilegiatus, vt non teneatur solue-
re plus quam facere possit. In tex. ibi, condem-
natus. subaudi insolidum, secundum Alb. alias si con-
demnatus fuisset solum inquātum facere potest, tex.
non haberet dubium ɔ̃ l. quod Labeo, ff. de Carb. edi. sed contra
miles habet etiam priuilegium, ne cōueniatur vltra q̄ facere pos-
sit, l. sunt qui, cum duab. ll. seq. ȷ̃. eo. ergo non debuit in plus con-
dēnari, l. diuus, ȷ̃. de reg. iur. ergo sententia vr̄ nulla tanq̄ lata ɔ̃ ius
cōstitutionis, l. ii. C. qn̄ prouo. non est neces. Sol. vel hic non fuit
opposita exceptio, quo casu procedunt libellus & sententia inso
lidum, l. Nesennius, ȷ̃. eo. vel hic non fuit expressus error in sentē
tia, quia iudex simpl'r condemnauit Titium, non aūt cōdemna-
1 uit militem, secundum gl. in l. ex diuerso, §. fi. ff. sol. mat. Sed † qđ
si miles soluit totum, an poterit repetere? vr̄ ꝙ sic, quia habet hāc
exceptionem fauore suæ personæ, ergo competit repetitio, l. qui
exceptionem, ff. de cond. ind. & facit, quia miles non potest per pa
ctum expressum renunciare huic priuilegio, secundū Spec. in ti.
de renun. & cōcl. §. j. ver. item beneficiū. quē sequit̄ Ale. in l. alia,
§. eleganter, per illum tex. ff. sol. ma. In contrarium facit iste tex.
in ver. cogitur. quasi dicat, secus si sponte soluerit, quia non repe
tit, quia quilibet potest renunciare suo iuri, l. si quis in cōscriben
do, C. de pac. gl. in d. §. fi. distinguit, aut soluit ante sententiam, &
tunc poterit repetere, quia tutus erat exceptione fauorabili: aut
soluit post, & non poterit, quia tutus erat contra sententiam ex-
ceptione doli odiosa. Bart. vero Bal. & Ale. ibi indistincte tenent
solutum repeti posse, quia eadem est exceptio fauorabilis post
snīam, quę erat ante, d.l. Nesennius. sed certe verius est, quod nul
lo casu repeti possit, per tex. in l. nam & maritus, ff. de condi. ind.
nec ob. quod hæc exceptio sit fauorabilis, quia non est perpetua,
sed ad tp̄s vsque quo peruenerit ad pinguiorem fortunam. tutus
autem exceptione tpali quamuis fauorabili, si soluat, non repe-
tit, d.l. qui exceptionem, a contrario sensu, & l. fideiussor quāuis,
ff. mand. & ita tenet Bar. sibi contrarius post Cy. & Iac. de Are. in
2 d.l. nam maritus. vn̄ dubito de decisione Spec. dicentis, † militē
non posse renunciare huic priuilegio per tex. in d. §. eleganter. nā
si potest tacite, cur non poterit expresse? non ob. tex. in d. §. elegā-
ter. quia loquitur in marito, cui vxor debet reuerentiam: ideo nō
valet renunciatio tanquam ɔ̃ bonos mores, vt ibi dicitur, quæ rō
cessat in milite, cui creditor nullam debet reuerentiam. imo debi
tor est seruus creditoris, tex. in l. iij. C. de noua. & ibi glo. fi. & glo.
in l. fideicommissa, §. si rem suam, in verbo, non accipere, ff. de le.
iij. Glo. j. diuiditur in duas partes, prout dupl'r restringit tex. Pro
3 expeditione primæ partis quæro, † an miles gaudeat hoc priuile
gio, etiam si domi contraxerit, & non in castris? glo. & Bar. rn̄dēt
quod non per tex. Inst. de test. mil. §. j. Idem tenet Iac. de Are. Cy.
& Alb. hic, intelligentes tex. de contractib. celebratis in exercitu
in militia. Contrariam opi. tenēt Raph. Bezu. & Ias. hic per istum
tex. quia gn̄al'r loqtur. Adde etiam, ꝙ idem est in militib. emeritis
q amplius non sunt in castris. nā istud priuilegium cōcessum est
rōne psonæ, & non rōne occupationis militaris, sicut priuilegiū
testādi, de quo in d. §. i. vn̄ cessante occupatione, nō cessabit istud
priuilegium, sicut cessat priuilegium testandi, & ex hoc patet rn̄-
4 sum ad tex. in d. §. i. Quæro, an † missus a militia per ignominiam
hēat istud priuileg. videtur quod sic, quia aliquando meruerit st
pēdia militaria, vt hic dicitur. Cōtrariū rn̄det gl. hic ab oībus ap
probata-

probata per l. testamenta eorum, ff. de tes. mi. adde optimũ tex. ĩ l. q. cum vno, §. ignominia missus, & in l. milites, in §. missionũ, ff. de re mil. & in l. iij. c. ti. li. xij. C. Glo. in ver. facere, format tres q. & in fi. adducit concor. pro cuius expeditione q̃ro primo, quid sibi velint hæc verba, quaten⁹ facere p̃t? gl. r̃ndet deducto ne egeat, l. in cōdẽnatione, ff. de reg. iu. non tamen deducto ære alieno, nisi in donatore, l. sunt q. cũ seq. & ibi Bar. ff. e. Quæro scd̃o, an istud
5 †priuile. competat aduocato? respondet gl. quã alii *communiter* sequuntur, quod sic, quia etiam aduocatus militat, l. aduocati, C. de aduoc. diuer. iudic. sed certe diuerso gñe militiæ. Ipe. n. secure, ille cum vitæ discrimine: nec ad rem facit, q̃ vterque pro republica militet, quia priuilegia concessa militib. armatæ militiæ non conceduntur ex causa simplicis militiæ, sed qualificate, i. quia militat cum vitæ p̃iculo, l. vni. ibi, cum eadem p̃icula experiatur, ff. de bo. pos. ex test. mi. & hoc sonat ver. militia, quę p̃ duritia capit, l. i. ff. de test. mi. & ista opinio cõ cõem forte verior est, quam solus Albe. complectitur dicens, q̃ etiam consuetudo non patitur q̃ Aduocati vtantur hoc priuilegio. vñ minime mutãda sunt, q̃ certam interpreta. ab vsu receperunt, l. minime, ff. de leg. Et cõtra Aduo. facit iste tex. in illis verbis, q. sub ar. mil. illud. n. relatiuum, qui. stat restrictiue & exclusiue aliorum militũ, l. cunctos p̃plos. & ibi Bar. de sum. tri. & illud verbum, sub armata, a contrario vult eos, qui sub legati vel alia militia, q̃ armata militãt priuilegio non potiri. Item contra aduocatos facit, quia in priuilegiis non est licita extensio etiam a maioritate rationis, secundum gl. in l. bene a Zenone, in ver. cum. n. C. de quadr. præscrip. glo. in l. a diuo Pio, ff. e. defendendo cõmunem respondeo, in priuilegiis licitam esse extensionem, quando ex aliqua causa reperitur per legem fcã extẽsio, arg. eorum, quæ de iure diuino ampliando & restringendo dñt Pan. & alii in ecc̃liãrum, de cõsti. & in c. fi. de cõsue. Istud autem priuilegium reperitur extensum ad p̃les alias personas eiusdem conditionis, l. inter eos, ff. e. ergo etiã ad Aducatos porrigendum videtur. Nisi respondeas, quod Aduocati non sunt eiusdem cõdõnis, per ea quæ s. dixi. Retẽta tamẽ
6 comuni dubitatur, an †etiã milites nauales, i. milites marinarii, habeãt istud priuilegum ne conueniantur, nisi in id quod facere possunt? Marti. Laud. in trac. de milite, q. xxxii. miles naualis. dicit quod sic, per tex. in l. in nomine domini, C. de off. p̃f. præto. Aphri. & bñ facit tex. in d. l. j. in ver. qui eadem pericula experiuntur, ff. de bo. pos. ex test. mili. Et hanc sententiam c̃probat nauale bellum, qd̃ habuit Pompeius magnus contra piratas, qui ostia iã Tyberina p̃pe occupauerant, teste Cicerone in or̃ne p̃ Imperatore deligẽdo. Quod intelligas de militibus qui p̃ republica nauigant, non de piratis qui militant, sicut catulus in syluis, depopulantes mercatores, & securitatem nauigantium impedientes, nã hi infames sunt, & omnium publici hostes, secundum Bal. in l. i.
7 in fi. C. qui bo. cede. poss. Quæro insuper an †istud priuilegium cõpetat militibus cęlestis militiæ? Glo. respondet quod sic, qa & ipsi militant, cum per eos summi numinis veniã speremus, ep̃la inter claras, in fi. C. de sum. tri. & fi. cat. sed vtinam hodie per eos non speraremus Dei indignationem. hodie. n. militant cum Cerere, cum Venere, & cum Baccho, & vtinam fortiter militarent, & non se turpiter vinci paterentur. sed fingamus eos optimos clericos, an hmõi gaudebunt priuilegio? Bar. & alii *communiter* r̃ndent quod sic, quia non dẽnt euocari a diuinis officiis, a quibus facile remouebuntur, si egebunt. Idem tenet glo. in c. studeat, 50 dist. sequuntur Pa. & Cano. communiter in c. Odoardus, de sol. Contrarium tenent Oldr. Albe. & Pau. de Ca. hic, per tex. in d. c. Odoardus. sed Anch. & Imo. ibi respondent, quod facit pro clericis, non contra. quia Papa ibi mandauit sententiam excõicationis relaxari. Tu considera, quod ibi clericus non poterat satisfacere propter rerum inopiam, ergo si habuisset vnum satisfaceret, licet cum incommoditate, & posset egere, Papa non mandasset sententiam relaxari, sumpto arg. a contrario sensu, l. i. §. huius rei, ff. de off. eius. Alii respondẽt quod clericus ibi nõ opposuit hanc exceptionem, sed Ias. replicat nõ esse verisil̃e, quod clericus omiserit hanc exceptionem, cum in clerico non præsumatur iuris ignorantia, secundum glo. in l. repetita, in ver. si præteritos, C. de episc. & cle. sed ista persuadent, non autem necessario concludũt. Magis contra clericos stringũt q. s. contra aduocatos deduxi. & contra clericos tenet etiam Mathe. in trac. extensio. & in not. lxi. no. q̃ clerici. Sed aduerte, quia pro clericis facit ratio æqualitatis seruãdæ, nam ecclesia non p̃t laicos conuenire vltra quam facere possint, secundum gl. in c. quicunque, in prin. xvi. q. vii. ergo nec etiam laici poterunt conuenire ministros ecc̃liæ vltra quam facere valeant, vt seruetur æqualitas, maxime in iudicio, l. fi. C. de fructibus & lit. expen. Sol. facilis est. Nam in priuilegiis a iure concessis non habet locum retorcutio, l. iij. ff. quod quisque iur. Præterea hic est fallacia in persona. Itẽ pro clericis, imo p̃ oĩbus de mundo facit quia subtrahere alimenta est necare, l. necare, ff. de lib. agno. necare aũt licet neminem, ergo nõ etiã licebit a quoquam exigere vltra quam facere possit. nec. n. debet apud te pluris esse pecunia, q̃ vita morituri, c. nõ satis, 86. dist. Sol. ar. p̃cedit in eo, qui tenetur alere. ita loqt̃ur l. necare. secus in creditoribus, q̃ nõ tenentur alere suos debitores. & si dixeris diuites p̃nt cogi facere eleemosynam esurientibus, s̃m gl. j. in c. sicut, 47. dist. & in c. exigunt, i. q. vii. ergo si agãt, eis obstabit exceptio, dolo facitis petere id, quod statim restituturi estis, reg. dolo facit, de re. iur. in vj. l. dolo facit, ff. de dol. exce. R̃ndeo, quod licet diuites cogi possint ad eleemosynam faciendã officio iudicis, tñ nõ dñr obligati, qa officiũ iudicis nullã p̃supponit obl̃onem, l. cum postulassent, s. de dam. infe. l. qui p̃ collusionem, ff. de act. emp. vnde bene sequitur, q̃ debitorib. non cõpetit retentio. vel põt dici, q̃ diues non tenetur facere eleemosynã magis debitorib. q̃ aliis pauperibus, vnde erit in electione sua quibus malit elargiri eleemosynã, c. exprobranda, c. consideranda, 86. dist. Quid tenendum? Mihi placet, q̃ clerici ex propria persona non h̃nt istud priuilegiũ, qa eis nõ reperit̃ c̃cessum, & in priuilegiis nõ est licita extensio. sed credo, q̃ habeãt istud priuilegiũ intuitu & fauore ecclesiæ, ne ĩ eius
8 opprobriũ cogantur mendicare. Et iõ † si clericus sit beneficiatus, non poterũt p̃ executione sentẽtiæ auferri oẽs fructus beneficij, sed dimittendi erunt tot, quot sufficiãt ad alimẽta sua, vt possit ecclesiæ seruire, s̃m Imo. post Host. & alios in c. peruenit, de fideiuss. ar. tex. in c. præsenti, §. porro, de offic. ord. in vj. si vero sit ordinatus ad titulum sui patrimonij, etiam reseruanda erunt sibi alimenta, vnde possit viuere. cum patrimonium hoc casu succedat loco beneficij, secundum glo. in c. Ep̃s, extra de præben. Re-
9 tenta tñ opi. glo. cõiter habetis, † q̃ priuilegia cõcessa militib⁹ armatæ militię censentur etiam concessa militibus legalibus, & cęlestibus. idem tenet glo. in l. j. §. est & alius, ff. si quis a par. fu. ma. Cõprobant Mod. hic per plura, & latissime Ale. ĩ l. cẽturio, ff. de vulg. & pup. & Pan. in d. c. ep̃s. vbi declarat, procedere in priuilegijs, qui oĩbus c̃ueniunt. & ex hoc inferebat Richar. Malum. qd̃
10 †clerici nihil p̃nt donare vel legare in testõ suis cõcubinis, sicut non p̃nt milites armatæ militiæ, l. j. C. de do. inter vi. & vxo. imo neque quicq̃ relinq̃re alicui mulieri, in quam cadat aliqua turpis suspicio, l. miles, §. mulier, ff. de tes. mi. sequũtur Bar. & omnes hic, & Bart. in d. l. ij. & in d. §. mulier, & in l. affectionis, s. de dona. & in l. mulierem, ff. de his, qui. vt indig. & Ang. consi. 191. Super
11 puncto. †Ex quo sequitur, quod si clericus confiteatur se debitorem suæ cõcubinæ, talis confessio non præiudicabit, neque probabit tanquam emanata inter personas prohibitas iuxta doctrinam Bart. in l. si forte, ff. de castrens. pec. & ita consuluit Pet. de Anch. cons. 247. Dubium facit. & si clericus emat p̃dium noĩe c̃cubinæ, & dicat emisse de pecunia ipsius concubinę, non erit stãdum huic assertioni, sed præsumetur fcã emptio de pecunia clerici. ita cõsuluit Dec. c̃s. 132. In casu proposito. & ista extẽdenda sunt ad aduocatos, vt hic per Bar. Sed an donatio fcã a Rege Frãciæ, aut a Papa meretrici aut concubinæ valeat? vide Bal. in cons. 177. Ad euidẽtiam, li. j. & consi. 456. Recolo me consuluisse, li. v.
12 Sed an donatio fcã concubinæ per clericos & milites firmetur iuro? Lud. Ro. cons. 43. Ad primum, in iiij. dubio. r̃ndet q̃ sic, qa donatio inter virum & vxorem iuro firmatur, secundum Bar. in l. si quis pro eo, in fi. ff. fideiuss. & Pan. post alios, in c. cum contingat, in vlt. char. de iureiu. ergo etiam conualidabitur donatio inter militem & concubinam, q̃ nihil distat ab vxore nisi in dignitate, l. item legato, §. parui, de leg. iij. sed ista ratio parum facit secundum ius nouissimum, quo concubinatus est reprobatus etiã de iure ciuili, cap. j. de fili. nat. ex ma. ad Morg. contract. in vsib. feu. & firmat Fel. in c. cũ sit gñale, co. xi. de fo. c̃pe. & maxime est reprobatus in clericis. §. clericos. in Auc. de sanc. epis. colla. ix. stãte reprobatiõe appet, q̃ hodie c̃cubina, q̃ maxĩe distat ab vxore. Insuper, etiam q. donatio inter vir. & vxo. firmetur iuro, tamen non dẽt firmari donatio inter militem & c̃cubinã, quia rõne publicę vtilitatis miles & clericus prohibentur donare concubinis, quo casu iurm non roborat c̃ctum, c. si diligẽti, de fo. cõp. l. ij. C. de agri. & cẽsi. li. xij. donatio vero inter vir. & vxo. prohibetur p̃p bonos mores ciuiles, & rõne pu blicę vtilitatis secundario, quo casu iurm validat cõtractum, secundum Bar. in l. si quis pro eo, in tertio casu. Item iuramentum super donatione facta concubinæ continet turpitudinẽ tam ex parte dantis, quam ex parte recipientis, ergo non est obligatorium, reg. non est obligatorium, de reg. iu. li. vi. & dicit Bar. in l. si quis pro eo, in j. casu.

SVMMARIVM.

1 *Noxæ deditio etiam in sententiam deducta, est in potestate soluendi, & non in obligatione.*
2 *Alternatiua posita in sententia inter duo, quorum vnum est in obligatione, alterum in solutione, alternat. prout de iure. ibi de veritate late.*
Sententiæ verbo, an & quando intelligenda sint secundũ propriam naturam verborum, & quando prout de iure etiam contra verborum proprietatem.
3 *Alternatiue fieri non potest, quod non potest de per se & simpliciter fieri.*
4 *Condemnatio non dicitur facta in his, quę sunt in facultate soluendi etiam si in sententia fuerunt expresse deducta. infertur ad quæstionem, de qua ibi.*
5 *Noxæ deditionem esse in obligatione, quid referat potius, quam si sit solum in facultate soluendi.*
6 *Determinationem respicientem plura determinabilia debere æquiter determinare, quando procedat.*
7 *Facultas dandi animal pro noxa vsque ad quod tempus duret.*

§. Decem-

§. Decem. Varijs modis summatur per scrib. vt refert Ias. tu perfectius potes sic summare. Ex stipulatione æstimationis damni, aut noxæ deditionis, oritur actio ex stipulatu ad vtrũq;, & vtrũq; alternatiue peti dẽt, ex sñia vero nõ oritur actio iudicati, nisi ad dãni æstimationẽ, quia alternatiua in hac sñia alternat accessorie, in stipulone vero alternat æque prin
1 cipaliter. Not. primo, † ꝙ noxæ deditio etiam in sñia deducta est in facultate soluẽdi, & non in oblone, & ita ampliatur l. j. cum si.
2 ff. de noxa. Not. secundo, † ꝙ alternatiua posita in sñia inter duo quorum vnum est in obligatione, alterum in solutione, ex dispositione legis, alternat prout de iure concordat tex. in l. 2. C. de noxa. Sed contra de l. Paulus, 2. ꝟ. eo. & l. j. C. si plu. vna sent. vbi copulatiua posita in sñia inter plures obligatos insolidum ex conuentione vel legis dispositione, non compulat insolidum, sed in viriles. Sol. ſm Bar. vbi lex disponit circa iudicis sñiantis officiũ, verba sñiæ sunt accipienda prout ius disponit, vt hic, iuncto prin. Insti. de off. iud. vbi vero lex, vel partes disponunt circa ipsam obligationem, sibi prouidendo de aliquo beneficio, tunc verba sententiæ tunc intelligenda ſm propriam significationem uerborũ, vt in contrarijs, vbi copulat in viriles ſm suam propriam naturã, l. reos, §. cum in tabulis, ꝟ. de duo. re. d. Alex. dicit, ꝙ Bar. loquitur Theuthonice, i. obscurissime. Mihi videtur clare loqui, & Ang. ac Imo. breuibus ita declarant, Vbi lex disponit circa formam sentẽtiæ, verba sunt accipienda secundum iuris formam, vt hic: si vero lex non disponit de forma, sed de oblonis substantia, tunc stãdum est naturæ verborum, vt in cõtrario. tu sic declara, verba sententiæ debent intelligi secũdum propriam naturam verborum d. l. Paulus, & d. l. j. Fallit nisi lex declarauit qualiter sit sententia proferenda, & qualiter interpretanda, vt hic, iuncto prin. Inst. de offi. iu. nam licet natura alternatiuæ sit equaliter alternare, l. j. ff. de reb. dub. & æquæ principaliter, ita ꝙ vtrunq; sit in obligatione, l. si duo, ꝟ. de verb. ob. tamen in iudicio noxali lex est interpretata vt hic, & in d. l. 2. C. de noxa. Aliter etiam ad istud contrariũ potest responderi, ꝙ si sententia potest sustineri capiendo verba secundum propriam naturam, ꝙ tunc stamus naturæ verborum, ita procedant contraria. si vero non possit sustineri nisi ad ius referantur, tunc verba sunt intelligenda, prout de iure, ita notab. dicit Math. not. 141. Nota, ꝙ illud. nam si in tex. nostro alternatiua alternaret æqualiter, ita ꝙ noxæ deditio etiã esset in oblone, sñia deditionis noxæ nulla est tanquam lata ꝯ sacras constitutiones, l. j. §. item cum contra sacras, ꝟ. quæ sent. sine app. rescind. & tanq̃ lata super eo, quod non esset aliquo modo petitum. licet. n. damnũ passus petierit decem, aut seruum pro noxa, intelligitur tamen petiisse seruum pro noxa tanquam positum in facultate soluendi, & non in oblone, l. in delictis, §. si detracta, ff. de noxa. sñia aũt non conformis petitioni nulla est, l. vt fundus, ff. cõi diuidun. cap. licet Hely, de simo. sed in d. l. j. & in d. l. Paulus. actor, qui petiit quemlibet condemnari insolidum, vtique etiam petiit quemlibet condemnari in parte, l. si quis cum totum, ꝟ. de excep. rei iu. nimirum si valet sententia in uiriles, quia non est omnino difformis a petitis. Vel aliter & tertio, in sententia noxali impossibile est, ꝙ alternatiua alternat æque principaliter ita, ꝙ vtrunq; sit in oblone: nam ad hoc vt alternatiua æque princip̃r alternet, opus est ꝙ singula possint de per se venire in dispõne alternata: verum in sñia noxali deditio noxæ, non potest sola venire, vt dicitur in text. ideo alternatiua alternat accessorie: sed in ꝯriis in sñia poterant viriles portiones deduci de per se, merito ibi copula copulat
3 æqualiter. Tertio no. ibi, at iudicium solius noxæ &c. ꝙ † illud, qđ non potest fieri simpliciter, & de per se, non potest etiam fieri alternatiue. sicut enim iudex non potest condemnare reum ad deditionem noxæ separatim & de per se, ita ꝙ noxa sit in obligatione, pari modo non potest alternatiue. ad idem text. in l. quæ sub cõdõne, §. sed & si sub, vbi Alber. Bar. & Pau. de Cast. not. ff. de ꝯd. inst. gl. in l. vbi pactum, vbi Ias. col. 2. C. de transact. Quarto
4 no. ibi, iis, n. solis ꝯdẽnatur, ꝙ † in his, quæ sunt in facultate soluẽdi, non dicitur facta condemnatio, etiam si in sentẽtia fuerint expresse deducta. Quod facit ad qõnẽ vtilissimam. Disponit statutum, ꝙ vulnerans alium, cõdẽnetur in amputatione manus, nisi intra quindecim dies soluerit quinquaginta: iudex eum condemnauit, in amputatione manus, aut intra quindecim dies ad soluẽdum quinquaginta. postea ordinatur per concilium, ꝙ omnes cõdemnationes pecuniariæ intelligantur abolitæ propter aduentũ Regis ab hostib. redemptũ; quæritur an hmõi cõdemnatio comprehendatur in gratia? iste tex. facit ꝙ nõ, quia vulnerans non dicitur condemnatus in pecunia, quæ solum est in facultate soluẽdi; & ita fuit alias iudicatum in ciuitate Bergomi, secundum Alber. de Rosa. secus si statutum dicat, quòd omnes pœnæ criminales sint abolitæ, quia tũc ille est liberatus & ab amputatione ma
5 nus, & a pœna pecuniaria. Oppono † contra text. Primo videtur, quòd ista differentia inter stipulationem, & sententiam sit sine vtilitate aliqua, nam siue deditio noxæ sit in facultate soluendi, siue in obligatione alternatiua, semper est in electione rei alterum soluere, regu. in alternatiuis, de reg. iur. in 6. l. plerunque, §. fi. de iu. do. ad quid ergo oportuit Iuriscon. inaniter laborare? leges. enim debent esse impositæ rebus, & non verbis, l. 2. in fi. C. com. de leg. c. commissa, de elec. in 6. Sol. licet electio semper sit debitoris, vtile tñ est ꝙ noxæ deditio sit in oblone: quia si ante litem cõtestatam moreretur animal, quod damnum dedit, debitor non liberatur si vtrunq; esset in obligatione, l. Græce, §. si quis Strichũ, ꝟ. de fideiuss. quod secus est si deditio noxæ sit solum in facultate soluendi, quia cum dominus animalis sit obligatus ad quantitatem damni dati respectu certæ speciei, i. ipsius animalis, perempta specie, i. mortuo animali liberatur, l. si plurium, §. differentia, l. electio. §. si is quem, ff. de noxa. traditur in l. quod te, ff. si cer. peta. Item est vtile in alio, quia si vtrunq; sit in obligatione, male agitur ad alterum tantum, vt hic in ver. nõ potest decem petere, nisi electio esset actoris, l. vbi aũt, §. q illud aut illud, ꝟ. de ver. obl. sed si alterum tantum sit in obligatione, id solum peti põt, l. in delictis. §. si detracta, ff. de noxa. est etiam vtile in alio, vt dicam in gl. Oppono secundo, stipulatio regulatur secũdum naturam actus, super quo interponitur, l. si stipulatus, ff. de vsur. hic autem non regulatur, quia in stipulatione deditio noxę est in obligatione ꝯtra naturam noxalis actionis. Sol. natura noxalis actionis est, ꝙ alterum fiat, aut soluatur quantitas, damni aut detur animal pro noxa. efficacius autem compellitur reus ad alterum, si vtrunque sit in obligatione, vt patet ex prędictis, ergo stipulatio non impugnat, sed corroborat naturam actionis. Oppono tertio. Vna determinatio respiciens plura determinabilia debet æqualiter determinare, l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pupil. l. quamuis, C. de impube. hic autem verbum condemnatus, respiciens quantitatem damni & noxę deditionem, non determinat æqualiter, cum alterum tantum in obligatione ponatur. Sol. Hic determinantur ambo secundum suam naturã, & hoc respectu dñr equaliter determinata, c. ab excommunicato. & ibi not. Card. de re-
6 scrip. † vel regula procedit, qñ ambo pñt ęqualiter determinari. l. cohęredi, §. qui discretas, & ibi no. Pau. de Cast. ff. de vul. & pup. vel ęqualiter debet determinare, qñ facta æquali determinatione dispõ valaret quo ad omnia determinata: secus si valere non posset, quia tunc accipienda est inęqualis determinatio, vt actus sustineatur quo ad omnia, ſm Soc. in l. j. §. si quis ita, col. 2. ꝟ. de verbo. ob. bene facit tex. in l. cum vulgari, ff. de do. preleg. & per illũ tex.
7 no. Bar. in l. talis scriptura, §. fi. ff. de leg. j. Quero † vsque ad quantũ tempus duret facultas dandi animal pro noxa? Respondet gl. vsque quo dominus conueniatur actione iudicati, l. item veniunt, §. idem recte, ff. de peti. hæredi. & istud est, quia deditio noxæ est in facultate soluendi tantum: nam si etiam esset in obligatione, debitor haberet facultatem soluendi etiam post quam esset conuentus actione iudicati, l. obligationum fere, §. modus, ꝟ. de act. & ob. & ista est alia vtilitas, propter q̃ fuit facta decisio huius. §.

SVMMARIVM.

1 *Victor non potest propria authoritate capere bona condemnati, an possit de licentia iudicis, & ibi vide quid consul. ius agendum.*
2 *Creditor habens licentiam capiendi propria authoritate bona debitoris, an possit cum violentia capere, si debitor resistat.*
3 *Victor, an possit de licentia condemnati, sñiam propria auctoritate exequi.*
4 *Victor propria auctoritate capiens bona condemnati, quas pęnas incurrat.*
5 *Sententia quęuis, an sit exequenda per iudicem, vel per executorem ab eo deputatum.*
6 *Iuspatronatus ecclesię si pronuncietur ad aliquem pertinere, talis sententia trahit secum executionem.*
7 *Sententia qua pronunciatur Bertam esse vxorem meam, an trahat secum executionem, maxime si a nemine detineatur.*
8 *Maritus habet manus iniectionem in vxorem, & potest eam verberare, si nolit obsequia maritalia præstare, imo eam ni vinculis ponere. 8.*
9 *Sententia, qua pronunciatur iurisdictionem alicuius loci ad Titium spectare, an trahat secum executionem contra homines illius loci.*

§. Qui iudicati. Summatur, vt per Bar. in tex. ibi, distraxit. subaudi contrectando, alio-
1 quin furti non teneretur, l. alienum, & ibi gl. C. de fur. No. † ꝙ victor non potest pro executione iudicati propria authoritate capere bona condemnati, sed an possit de licentia iudicis? glo. dicit, ꝙ sic per l. non videtur, §. qui iussu, ꝟ. de reg. iur. & hanc glo. dicit no. Ange. ꝙ sicut iudex potest dare licentiam victori, ꝙ ingrediatur fundum debitoris propria authoritate, l. dotis, C. sol. mat. l. pignoris, C. de pi. act. ita potest dare licentiam victori vendẽdi bona sui debitoris. Idem voluit Bal. in l. 2. C. si in cau. iudi. pig. ca. sit. & Fely. in c. cum causa, col. 3. de offi. deleg. nihil. n. est, ꝙ prohibeat aliquem esse nuncium & executorem in causa propria, l. eum qui, §. si epistola, ꝟ. de fur. rectius tamen facit iudex si non det licentiam parti capiendi propria authoritate, ne sit tumultus, l. non
2 est singulis, ꝟ. de reg. iur. Iuxta hoc dubitatur, † an pars, quę habet licentiam capiendi bona debitoris propria authoritate, possit cũ violentia capere si debitor resistat? Bar. in l. iuste possidet, ꝟ. de acqui. pos. quem alii sequuntur respondet ꝙ non per tex, in d. l. non est singulis. pro quo facit quod dicit idem Barto. in l. 2. C. de iure emphy. vbi concludit non licere directo domino propria authoritate expellere emphyteu. qui cecidit a re emphyteu. propter

cano-

canonem non ſolutum,ſi ipſe emphyteuta reſiſtat.& licet aliqui
contrarientur,vt ibi per Iaſ.tamen opi.Bar .eſt *communiter* appro-
bata,ſecundum Soc.ↄſ.167.Non inutilis, li.ij.facit etiā quod di-
cit Bar.in l.ſi creditores, in iiii.q.prin. C.de pig. Contrarium te-
net Bal.in diſpu.incipien.Accuſatus de vi turbatiua.vbi dicit, qđ
victor hoc caſu armatur a lege tanquam officialis p̄toris.ſequitur
Fel.in d.c.cum cauſam,& in c.de cætero,col.pe.extra eo. per tex-
tum in l.ſi ſeruus,C.de iis,qui ad eccleſ.confug.& in l.fin. C.quā
do lic.ſine iud. ſe vind. ſed certe iſta iura loquuntur in caſib.ſpe-
cialib.& vbi conſtat expræſſe,datam eſſe licētiam inferendi vio
lentiam,nos vero loquimur in dubio,quo caſu opi. Bar.videtur
verior, vt non videatur iudex dediſſe cauſam ſcādalis & tumul-
tui per rōnem d.l.non eſt ſinglis.Sed dubitatur, an de licentia ↄ-
3 dēnati poterit victor ſententiam exequi propria authoritate? gl.
dicit ꝙ ſic,ibi,vł condēnati,quę ſi intelligatur de exp̄ſſa licentia,
optime loquitur. & facit tex. in l.iiii.§.ſi ex conuētione, s̄.eo.tit.
Sed dubito, an ſufficiat ꝙ condēnatus p̄ns non ↄ̄dicat? R̄ndeo
quātum ad excuſandum capiētem a crimine furti,vel vi bo.rapt.
ſufficit,quòd condēnatus non contradicat: ſed quātum ad repe-
titionem impediendam non credo ſufficere per tex. in l. pe.ȷ̃.de
4 fur. Vlterius quæro, † an victor capiens bona condemnati pro-
pria authoritate incurrat aliam pœnam,q̃ pœnam quadrupli,de
qua in l.i.ȷ̃.vi bo.rap.reſpondet gloſſ. quod etiam incurrit pœnā
edicti diui Marci,quæ eſt amiſſio crediti,l.extat,ff.quod me.cau.
& l.fi.ȷ̃.ad leg.Iul.de vi priua.& ſic nota,quod edictum diui Mar
ci,etiam procedit in vi ablatiua.Sed an etiam incurrat pænam l.
ſi quis in tantam, C.vn̄ vi? videtur ꝙ non,quia violentus raptor
perdit dominium ſi an̄ euentum iudicialis arbitrii vim fecerit, vt
ibi dicitur.ergo ſecus ſi poſt ſn̄iam.Contrarium eſt verius, ſecun
dum Bar.hic.non obſtant illa verba, ante euentum &c. & gloſ.
communiter approbata ibi exponit illa verba, i. antequam iudex
permiſerit,& ſic cōcordat. Quæro inſuper ſi pars non poteſt exe
qui ſententiam propria authoritate,quis ergo erit qui vendet bo
na? reſpondet glo. iudex vel executor a iudice deputatus, l.fi. C.
5 ſi in cau.iudi.pig.ca.ſit.l.fi.C.de bo.autho.iud.poſſi. Sed † an om-
nis ſententia ſit exequēda per iudicem vel executorem ab eo de
putatum? Bar.reſpondet quod ſic, niſi ſententia ſit talis, quæ ſe
cum trahat executionem,vt eſt ſententia abſolutoria, l.i.§.ſi de
bitori,ff.vt in poſſ.leg. & traditur per glo. in c. paſtoralis,de app.
ſunt & aliæ ſentētiæ q̄ ſecum trahūt excutionem, de quibus hic
per Bar.quem videas.Et in quantum Bar.concludit,quod ſenten
tia qua pronunciatur Titium eſſe libertum,non trahit ſecum exe
cutionem.iſtud non videtur verum, quia in his, quæ iuris ſunt,
lex ipſa illico facit executionem abſq; iudicis miniſterio, l. quod
ad ſtatum,ȷ̃.de pę.l.ſi quis filio exhr̄dato,§.irritum, ff.de iniuſto
rup.Solue,doctr. Bar. poteſt procedere q̃tum ad operas,quas nō
poteſt p̄ronus extorquere a liberto īuito, niſi miniſterio iudicis.
6 contrarium vero procedit quātum ad ius libertinitatis. Ex † quo
infertur ad ius patronatus eccleſiaſticum, ſi pronuncietur aliquē
eſſe patronum,ꝙ ſententia ſecum trahat executionem, ita quod
7 patronus ille poſſit pręſentare.Inquantum etiā Bar. vult ꝙ † ſen-
tentia,qua pronunciatur Bertam eſſe vxorē meam, nō trahat ſe-
cum executionē,ēt ꝙ a nemine detineatur,l.j.§.j.ibi,quibus con
numerauimus,C.de rap.virg. Iſtud non videtur bene dictum,qa
maritus habet manus iniectionem in vxorem,l.fi.C. de lib.exhi-
ben.ergo ſententia in cā matrimoniali dēt trahere ſecum execu-
tionem, ſicut trahit in cā filiationis, & ita tenet Bal.& Sal.in d.l.
j.Ale.& Mod.hic reſpondentes ad tex.in d.l.j.ꝙ loquitur in ſpō-
ſo, qui nunq̃ cognouerat carnaliter ſponſam, nos loquimur in
marito, ſed tu aduerte, ꝙ Bar.non negat, ꝙ ſi maritus ſit in poſ-
ſeſſione maritali, & hēat penes ſe vxorem, ꝙ non poſſit manus
8 inijcere, & eam † verberare ſi nolit præſtare obſequia maritalia,
vt tenet gloſ. in capit.ſicut alterius vxor,7. q.j.& eam in vinculis
ponere, vt tenet Pan. in c.quemadmodum, col. fi. de iureiu. ſed
Bar.loquitur quando vxor ſui controuerſiam facit, negando ſe
eſſe vxorem, quo caſu non videtur licitū marito inijcere manus
pro executione ſententiæ.licèt.n. hæc ſententia ſecū trahat exe-
cutionem quantum ad ius matrimonij,quod eſt vxor,non tamē
ſecum trahit executionem quantū ab obſeqa, niſi vt dictū eſt s̄.
in liberto.& probatur in ca.cauſam matrimonij, de off.deleg.&
idem ſi a marito diuerterit. Licet.n.maritus excuſetur a raptu vt
dicunt Bal.& Sal. non tamen excuſatur a violentia. Ideo iudex
debet exequi ſententiam latam in iudicio recuperandæ poſſeſ-
ſionis, c.literas,c.ex conqueſtione,de reſtit.ſpo. Vltimo aduerte,
9 † dum Bartolus concludit,quod ſententia,qua pronunciatur iu
riſdictionem alicuius loci ad Titium ſpectare, ſecum trahit exe-
cutionem contra homines illius loci. iſtud non videtur bene di-
ctum,quia iuriſdictio cohæret territorio ſicut nebula ſuper palu-
dem,ſecundum Bald.in l.imperium, ff.de iuriſd.om.iud.ad acqui
rendam autem poſſeſſionem iuris incorporalis cohærentis fun-
do, requiritur inductio in naturalem poſſeſſionem fundi, & ſi
poſſeſſio conſiſtat in patientia aduerſarij,l.3.§. dare, ff. de vſufr.p
quem ita concludit Bar.ſupra in 2.quęſtione, de vſufru.dicam er
go dominum eſſe per executorem ponendum in poſſeſſionem
tribunalis, in quo ſolet iuriſdictio loci exerceri, ſaluari tamen
poteſt opi. Bar. quādo dominus ante ſn̄iam eſſet in poſſeſſione
tribunalis,ſubditi tamen denegabant obedientiā,p̄tendentes il-
lum non habere iuriſdōnē, tunc ſn̄ia pro domino lata ſecum tra
heret executionem, quia hoc caſu executio conſiſtit in ſola pa-
tientia ſubditorū,l.quoties,ff.de vſuf.& l.quoties,2. ff.de ſerui.&
hoc caſu vſus & patiētia inducitur officio iudicis, ſecundum So
cy.in l.3.in prin.s̄.de acqui.poſſ.& iſta notabis in actu practico.

S V M M A R I V M.

1 *Actio,que oritur ex ſententia,quomodo vocetur.*
2 *Actio iudicati,an ſit ciuilis, an vero prętoria.*
3 *Actio iudicati,an ſit perpetua, etiam ſi prima actio, ſuper qua fuit iudica-
tum,erat temporalis.*
4 *Actio iudicati,an ſit rei perſecutoria,ſi actio prima erat pęnalis.*
5 *Actio prima propoſita in iudicio,an nouetur per ſententiam.*
5 *Actio iudicati an oriatur ex ſententia lata in actione reali.*

§.Iudicati. Actio iudicati eſt perpetua & rei perſecuto-
ria,hr̄di & in hæredem cōpetens. Rō dubi-
tandi, quare non eſſet ꝑpetua, eſſe potuit, quia vr̄ p̄toria cum ex
dicto prætoris ꝓfiſcatur,l.4.§.ait p̄tor,s̄.e.prętoria aūt actio tpa-
lis eſt,& non perpetua,Inſt.de perpe.& tēpo.act.in prin. Rō deci
dendi fuit,quia oritur ex quaſi ↄ̄ctu,qui in iudicio celebratur.l.li-
cet,§.idem ſcribit,ff.de pac. actio aūt ex ↄ̄ctu lege ciuili approba
to eſt ꝑpetua,Inſt.e.in prin.vel potuit eſſe rō decidēdi,quia actio
iudicati eſt rei ꝑſecutoria,actio aūt rei perſecutoria perpetua eſt,
etiam ꝙ ſit p̄toria,l.in honorariis,ȷ̃.de act.& obl. Rō ēt dubitan-
di,quare eſt actio non eſſet rei perſecutoria,eſſe potuit, quia ſn̄ia
lata ſuper actione pęnali, videbat̄ pęnæ perſecutoria ſicut prima
actio,arg.l.ſi eum,§.q iniurarū,ff.ſi quis caut.Ratio decidēdi fuit,
quia per ſn̄iam acquiſitum mihi fuit ius ad pęnam,ideo actio iu-
dicati dicitur rei dębitę perſecutoria,§. ſequēs,Inſt. de act. Ratio
etiam dubitandi,quare hæc actio non competeret ↄ̄ hęredes,fuit
quia ſn̄ia lata ſuper actione ex maleficio, vel quaſi, non videba-
tur danda in hęredes, ſicut non datur actio ex maleficiis, §. non
aūt omnes,Inſt.de perpe.& tempo.act.Ratio decidendi eſt illa,q̃
s̄.dixi,quia actio iudicati non naſcitur ex maleficio, ſed ex quaſi
ↄ̄ctu.actiones aūt ex ↄ̄ctu,vel quaſi,rr̄ dantur hr̄dibus & in hærę
des,d.§.non aūt oēs,iſte eſt caſus.Pro intelligentia huius §.de plu
1 ribus dubitatur.† Primo,qūo vocetur actio,quę oritur ex ſentē
tia? Reſpondetur,ꝙ noīatur actio iudicati, vt hic in tex. & in l.4.
in prin.& in §.j.& in §.fi.s̄.eo. & in l.ſeq. & omnia iura Digeſto-
rum appellant iudicati actionem. Glo. tamen noſtra hic tenet, ꝙ
nominetur actio in factum, per tex.in l.actori.ibi,ad ſimilitudinē
iudicati competit actio in factum,C.de reb.credi. Cy.ibi reſpon
det,ꝙ illa ſimilitudo fit in genere,nō in ſpē. i.ſicut ex ſn̄ia oritur
actio iudicati,ita ex iureiur.oritur actio in fcm̄. Imo. vero ab hac
ſolutione diſſentit,quia ſimilitudo legis intelligitur facta quo ad
omnia,ſm̄ gl.in l.ſacrilegii,ȷ̃.ad l.Iul.pec.quę glo.potius vr̄ velle
ↄriū.ſed eſto,ꝙ ſimilitudo legis intelligatur facta quo ad omnia
tamen intelligitur quo ad effectus iuris, nō quo ad noīa, & iſtud
eſt,quod vult tex.in d.l.actori.ſi ſubauditas ad ſimilitudinem iu
dicati.ſ.actionis,cōpetit actio in factum.Ad idem,ꝙ hæc actio no
minetur actio in factum,allegatur tex.in l.cum antea, C.de arbi.
vbi ex ſn̄ia arbitri naſcitur actio in factum, ergo naſcetur etiā ea-
dem actio ex ſn̄ia iudicis, quia arbitria ſunt ad inſtar iudiciorum
redactacta,l.j.ff.de arbi. ſed r̄ndeas, ꝙ ex ſententia iudicis reperit
naſci actionem proprio noīe,nuncupatam actionem iudicati, vt
hic,ſed non reperitur ꝙ actio quæ naſcitur ex ſentētia arbitri ha-
heat ſpāle nomē. ergo ad actionem in factum recurrendū fuit,l.
2.ff.de præſcr.ver.Prætera ſententia arbitri non eſt proprie ſentē
tia,l.quid ergo,§.ex compromiſſio, ff. de infa. nec proprie dicitur
iudicatum per arbitrum,ſed potius arbitratum, vnde deberet di-
ci potius arbitri actio.iſtud aūt nomen nō reperitur impoſitum a
iure,ergo appellabitur actio in factum,d.l.2.eſt tamen dare caſū,
in quo ex ſn̄ia iudicis oritur actio præſcriptis verbis,l. ſi familiæ,
j.C.fa.erc.ſed certe ibi non naſcitur actio ex ſn̄ia, ſed ex ↄ̄ctu per-
mutationis reſultante ex diuiſione facta inter cohæredes, facta ꝑ
2 ſententiam iudicis.Secundo,† an actio iudicati ſit ciuilis, an præ-
toria? Azo in Summa,Inſt.de actio.vr̄ tenere,ꝙ ſit prętoria.Idem
tenet Iac.de Rauen.& Albe.de Roſ. hic, quia oritur ex edicto p̄-
toris,l.4.§.ait prætor,s̄.eo.ſed ibi non dicitur,ꝙ hęc actio oriatur
ex edicto prætoris, licet prætor per ædictum pollicet̄ auxiliū ſuū
qua de cauſa dicimus executionem ſententiæ poſſe peti duplici-
ter,vel actione iudicati, vel officio iudicis, vt per Bartol. in lege
ſequenti, & de iſto iudicis officio loquitur edictum prætoris.
Contra.opinio.quod ſit ciuilis tenet Ioan. in arbore actionum,
quia omnia iudicia ſunt de iure ciuili,l.2.§.deinde ex his,ff.de ori
gi.iur.ſed Imol.reſpondet,quod hac ratione attenta nulla reperi-
tur actio prætoria. Tu defende opin.Ioan. intelligendo,ꝙ omnis
actio,quæ ex iudicato naſcitur,dicatur ciuilis,quia ex hoc non ſe
quitur,ꝙ actiones prouenientes ex edictis prætoris dicantur ciui
les, cum non naſcantur ex iudicato ſtricte ſumpto merito Ang.
dicebat,ꝙ actio iudicati ē ciuilis origine, & inuētione, p̄toria aūt
confir-

cõfirmatione,q̃uia pro exequutione iudicati p̃tor exhibuit officiũ ſuũ.& qđ ſit ciuilis,patet ab effectu, qa eſt ꝑpetua,vt hic,niſi dixeris eam eſſe ꝑpetuam,& p̃toriã,quia rei perſecutionẽ con
3 tinet.d.l.ĩ honorarijs. Tertio dubitatur, †an hæc actio ſit perpetua,ẽt qñ prima actio,ſuper qua fuit iudicatum,erat tpalis? glo. reſpondet ꝙ ſic,per tex.in l.3.§.idem ſcribit,ff.de pecu.ſequũtur Bar.& alij indifferenter.& bene facit tex.in l.item illa, §.qđ adijcitur,ff.de cõſti.pec.ſed ꝯ.hoc ob.tex.ſ.ea.l.§.decem.rñdet Pau.de Ca.vt hic per eũ. vel aliter dicas,ꝙ ibi ſnĩa ĩterpretatur per legem,ſm ius,nõ aũt ibi dr̃,ꝙ actio iudicati,reguletur ſm nãm primæ actionis. In ꝯ̃riũ ẽt ob.tex.in l.ſi eũ,§.qui iniuriarũ,ff.ſi quis cau.vbi actio ex ſtipulatu de iudicio ſiſti nõ hẽt lõgiorem vitã,q̃ prima actio iniuriarũ.ad iſtud rñdet Imo.& Ale.ex mẽte Bar.in l.j.§.hæc actio,j̃. ſi quis te.li.eſ.iuſ.fue. Tu aũt potes reſpõdere,ꝙ nã primæ actionis,licet ſit tpalis anteq̃ deducat̃ in iucio,tñ per litis conteſt.efficit̃ perpetua,l.fi.C.de p̃ ſcri.30.vel 40.ann.& prima actio ſi nõ ſit trãſitoria ad hr̃des, vel in hr̃des,vt eſt actio iniuriarũ,tñ per litis conteſt.fit tranſitoria, d.§.q iniuriarũ,& §.pænales, Inſt.de act. tradit̃ p Batt. & alios in l.fi.ff.de eo p quẽ fac. erit. cũ igitur prima actio pp iudiciũ incæptũ effecta fuerit perpetua,quare nõ etiam actio iudicati erit perpetua.
4 Quarto dubitat̃,†ſi prima actio erat pene perſecutoria,an actio iudicati,tunc dicatur rei perſecutoria? Doc.reſpondẽt,quod ſic, rõnib.quib.ſ. in præced.q. & qa actio iudicati naſcitur ex quaſi
5 ꝯ̃ctu,vt dixi in figuratione caſus. Quinto dubitat̃,† an p ſnĩam mouet̃ prima actio? dicit gl.ꝙ nõ, cũ qua alij trãſeũt.qđ verũ eſt ſi ſnĩa ſit ꝯdẽnatoria, ſecus ſi ſit abſolutoria, l. ſoluit̃, in prin.&
6 l.ſi deferente,ff.qui.mo.pi.vel hyp.ſol. Sexto dubitatur,† an ex ſnĩa lata in actione reali oriatur actio iudicati? gl. rñdet ꝙ non, alle.no.p ipſam in l.j.C.de iud.& pro iſta opi.Bar. adducit rõnẽ, qa ſnĩa in actione reali nihil noui ꝯtinet, niſi qđ declarat agẽtẽ eſſe dñm,l.ex diuerſo,§.j.ff.de rei ven. l.licet,ff.de peti.hæ. & qa nihil noui ꝯtinet,actio prima remaneat,& noua nulla naſcitur. Imo.dicit,ꝙ iſta rõ non ꝯcludit, qa ſnĩa in actione reali inducit aliqđ noui in ꝯ̃nam, qa ex ſnĩa ſecuta ĩ tradõne acqrit̃ dñiũ ei, q dñs nõ erat,ſm gl.& ſcrib.in l.Põpo.§.ſi iuſſu,ſ.de acq.poſ. Tu conſidera, ꝙ lex pp ſnĩam iudicis præſumit victorẽ antea fuiſſe dñm,alś ſnĩa p̃ſumeret̃ iniuſta, ꝯ l. Herennius,§. Caia,ff.de eui. Cõtrariã opi.tenet gl.in l.nã & poſtea,§.fi.ff. de iur.iu.q̃ moueri põt p tex.in l.ne in arbitris,§.ſed & ſi ipſe,C.de arb.Quid tenẽdũ? Bar. & Doc. *cõiter* tenent, ꝙ oriat̃ actio iudicati ex ſnĩa ẽt in actione reali p tex. in d.l.nã & poſtea, §.fi. vbi ex iure iu.delato in actione reali oriat̃ actio in factũ.ſed ꝯſidera q̃uo iſtđ ſit poſe, nam actio iudicati,eſt actio ꝑſonalis, q̃ p̃ſupponit oblõnem,Inſti.de act.§. j.ad rem aũt meam nemo põt videri mihi oblatus,l. nemo rẽ ſuã, j̃.de ver.ob.timore iſtius ꝯ̃rij antiq dñt,ꝙ ſi agatur ex ſnĩa,& actor nitat̃ ſolũ ex ipſa ſnĩa,ſibi cõpetit actio iudicati ꝯ eũ,q ſuccubuit,vt rẽ tradat, ſecuta aũt traditione tunc ex ſnĩa nõ cõpetit actio iudicati ꝯ aliquẽ, ſed qa effectus fuit dñs virtute ſnĩæ & traditionis ſubſequtæ, ſibi ꝯpetit vtilis actio in rẽ.ſed iſtud non eneruat ꝯ̃rium eo caſu, quo actor añ iudicatũ cẽt dñs ex alia cauſa,ideo cogitabis. Vltimo dubitatur an actio iudicati ſit datiua vel natiua id eſt detur a lege, vel naſcatur ex ali qua materia præexiſtente? dicite vt per Alexand.hic.

S V M M A R I V M.

1 *Debitor an poſsit conueniri ante tempus ei a lege indultum miſerationis gratia,quod qualiter procedat,ibi traditur.*
2 *Obligatus ad diem,poteſt ſi vult ante diem liberari.*
3 *Sententiæ executio cum petitur, an requiratur libellus & litis conteſtatio,latiſsimè vſque ad finem.*

1 INtra dies. Not. ꝙ †añ lapſum tp̃s, quod miſerationis gr̃a a lege indulgetur, non p̃t debitor cõueniri. Ad idẽ tex. in l.ꝓmiſſor,§.j.ff.de ꝯſt. pec. & iſtũ tex. ponderat Imo. ꝯ Bar. in l.ita ſtipulatus,la grãde,in j.q.prin.j̃.de ver.ob.vbi Bar. tenet,ꝙ dies indultus a lege miſerationis cauſa, non impedit natiuitatem, neq; exercitiũ actionis quod dicit eſſe vtile,quia ſi añ diẽ agat, nõ duplicabunt̃ inducię, iuxta tex.in §.hodie,Inſt.de exce.Mouet̃ Bar.per tex.in l.cũ nouiſſimi,§.illud, C. de p̃ſcrip.30.ann. iũcta l.in reb.§.fi.C.de iu.dot.iſta dicta Bar. ꝯfundunt̃ p iſtũ tex.& p tex.in c.j.de plus peti.tu nõ diſcedas ab opi.Bar. q̃ eſt *cõiter* approbata. Ad iſtũ tex.rñde,vt p glo.& Ale.hic, ꝙ debet intelligi quãtũ ad actionis effectũ. Tu clari⁹ rñde; aut victor agit añ diẽ, vt ſuo die fiat ſolo,& ꝓcedat op.Bar.quã dicit ęquiorẽ & ꝓbabiliorẽ, d.Ale. ĩ l.pecuniã quã,ff.ſi cer.pe.& p̃bat̃ ĩ §.pe.Inſt.de exce.aut agit vt ſibi ſoluat̃ añ diẽ,& tunc ꝓcedit opi. Imo.qa verũ ẽ dicer̃,ꝙ actor tunc petit pl⁹ tpe,§.plus,Inſt.de act.Not.ſcđo,ꝙ
2 obligatus†ad diẽ p̃t ſi vult,an diẽ liberari.nec ad rẽ facit, ꝙ interim obligatus non teneat̃ cũ effectu,qa p liberationẽ ꝯſeq̃t ſecuritatẽ ẽt poſt diem,l.idẽ eſt,ff.de libe. leg. Vltimo no.ꝙ inducta in fauorẽ nõ ſũt ĩ odiũ retorquẽda,l.qđ fauore, C.de legib. c.qđ ob gr̃am,de reg.iu.in vi. facit tex. in l.diuus, ff. de reſt.mil.
4 Quærit Bar.†an qñ petitur executio ſnĩę, ſit neceſſariũ offerre libellũ,& litẽ ꝯteſtari? Rñdet prima frõte videri ꝙ ſic,p iſtum tex. in ver.agi.quod denotat ordinarie agẽdum eſſe, ſecũdũ glo.in l. licet,§.ſi p̃ſes,in ver.agat̃,ff.de ꝓcur.ad idẽ facit tex.in l.item veniũt,§.idẽ recte,in ver. poſt ſuſceptum ãt iudiciũ. & ſic poſt litẽ ꝯteſtatã,ff.de peti.hr̃d.& in l.j. C.qñ ex fac.tut. Ad iſta iura potes rñdere, ꝙ eorũ verba ſunt intelligenda ſecundũ ſubiectam mãm,l.emptionẽ,C.de rer.permu.l.ſi olei,C.loca.& ſic cũ agat̃ de executione facienda,debet intelligi ordine executiuo. In ꝯ̃riũ,ꝙ non requirat̃ libellus,nec litis ꝯteſtatio, ꝓbat̃ per tex.in l. 4.in §.ſi ex conuẽtione,in ver.ordo executionis manebit,ſ.e.& in l.ordo,C.de execu.rei iudi.in qb.iurib.ꝓbatur, ꝙ alius eſt ordo obſeruandus,qñ petit̃ executio ſnĩæ: alius qñ agit̃ prima vel alia actione. Ad idem tex. in l.minor 25. annis,cui fideicom.ff. de minori.& in l.cũ antea,C.de arbi.& ita tenet gl.in l.qui de inoffi.ff.de inoffi. teſt. Quid dđm? Pro concordia Bart. diſtinguit, an agatur actione in fcm̃, & reqritur libellus & litis cõteſtatio l.edita,C.de edẽ.an imploret̃ offm̃ iudicis & p̃cedit ꝯ̃ria opi. ꝙ non reqrit̃ libellus. Nam executio iudicati ẽt p̃t peti p offm̃ iudicis,l.ſi pignora,ſ.de euict.in ver.extra ordinẽ, i. offõ iudicis,l. ſi cũ filiusfa.iũcta gl.ff.ſi cer. pet. & cum iſta diſtinctione, q̃ fuit Spec.in tit.de execu.ſen.§.br̃,in prin.trãſeũt Doc. *cõmuniter*. Tu aduerte,quia neutrũ membrũ huius diſtinctionis vr̃ poſſe ſtare. & ꝯ primũ tenẽt Imo.& Raph.Comẽ.hic p tex.in d.l.cũ antea. ad quẽ Bart. nõ bñ rñdit, qa ibi dr̃, ꝙ ex ſnĩa arbitri oritur actio in fcm̃, vt ſnĩa mãdet̃ executioni,ſ.medio ipſius actionis, & nõ p offm̃ iudicis,vt dicit Bar.Ita ſi per actionẽ iudicati non poſſet executiue agi,qđ ꝓdeſt iſta actio? nã eodem modo poſſet intentari prima actio,quæ p ſnĩam non fuit nouata,vt dixi poſt gl. in l.p̃cedẽti,§.fi.defendẽdo Bar.dici p̃t,ꝙ vtilius eſt agere actiõe iudicati,q̃ agere prima actione, qa ꝯ primã opponi pñt exceptiones ꝑemptorię,q̃ tñ nõ pñt opponi ꝯ actionẽ iudicati, ſm gl. in l.duob.j̃. de excep. rei iudi. quã ad iſtud ꝓpoſitũ cõmẽdat Pau. de Ca.in l.4.§.ait p̃tor,ſ. e. Item prodeſt nobis hæc actio iudicati magis q̃ offm̃ iudicis, qa corã alio iudice, q ſnĩam nõ tulit,ñ p̃t implorari iudicis offm̃,niſi mediãtib.lr̃is in ſubſidium impetratis a iudice,q ſnĩauit,l.cum vnus, ff. de bon.autho.iudic.poſſi.& no.in auth. ſi qs litigãtiũ, C. de epiſc. aud. ſed bñ corã alio iudice p̃t peti executio ſnĩę p actionẽ iudicati ſine lr̃is ſubſidiarijs,ſm Spec.in tit.de execu.ſent.§.nunc dđm,verſi.ſed pone,iudex.quẽ ſeqtur Ang.in d.l.4.§.ſi ex ꝯuentione. Circa ſm membrũ arguit Ale.vbi implorat̃ offm̃ iudicis nobile, reqritur libellus,ac litis ꝯteſtatio,ſicut ſi ꝓponeret̃ actio, qa tale officiũ loco actionis ꝓponit̃,c.fi.extra de offi.iudi.no.gl.in rub.ff.de interro.actio.offm̃ ãt,quo petit̃ executio, eſt officium iudicis nobile,ſecũdũ Bar.in l.a diuo Pio,§.ſnĩam,j̃.e.& ꝓbatur,qa de p ſe ſtat,& actioni non deſeruit,ergo nobile,l.4.cũ gl.C.đ ꝯpẽ.ſi nobile,ergo opus eſt libello.Sol. Vbi implorat̃ offm̃ iudicis nobile ſup re nõ liqda, reqrit̃ libellus, ſecus ſi implorat̃ ſup re liquida & deciſa,ſm Pan.in d.c.fi.ad fi.& Bart. in l. iubere cauere,col.fi.ff.de iur.om.iu.& dixi in l.4.§.hoc autem, in pe. q.ſ. de damno infec.

1 *Inſtantia iudicij non perimitur,ſi res petita perierit poſt litem conteſtatam;& an debitor ſolum teneatur ad fructus, an verò etiam ad æſtimationem rei,qui interijt.*
2 *Debitor ſpeciei peremptæ poſt litem conteſtatam, an teneatur de interitu, ẽt ſi habeat iuſtam cauſam litigandi, & an ſaltem de fructibus teneatur.*
3 *Debitore liberato a prĩcipali obligatione pp ĩteritũ cõtingẽtẽ ĩ re petita,q̃uo fiat cõdẽnatio in fructib.& in quib.fructib.ſit debitor cõdẽnandus.nu.4.*

1 SI homo. Poſt litem cõteſtatam ſi res petita intereat, non perimitur inſtãtia iudicij. Ratio dubitandi fuit,quia ſine actione iudicium nõ procedit,l.ſi pupilli,§.videamus,ſ.de neg.geſt.ſpecie autem perempta liberatur debitor ab actione, l.ſi ex legati cauſa,j̃.de ver.obl.ergo debet ętiam liberari a iudicio. Ratio decidendi fuit,quia & ſi debitor ſpeciei liberetur re perempta,ab actione quantum ad ſpeciem, non tamen liberatur a fructibus.l. vtiq;.ff.de rei vend.l.ſi ſeruus, j̃.iud.ſolui.ſed aduerte, qa ſecũdum iſtum ſenſum Iurecõſ.videt̃ erraſſe inquantum præſupponit debitorẽ teneri tantummodo ad fructus.Imo vr̃, ꝙ teneatur etiam ad hoĩem, qui deceſſit poſt litem conteſt. nã debitor ſpeciei peremptæ poſt morã tenet̃ perinde, ac ſi res ſtaret, l. nemo rem ſuã,§.fi.j̃.de verb.ob.debitor autẽ per litis conteſtationem fuit conſtitutus in mora,l.ſi inſulam,j̃.de ver.ob. l.videamus,ij. ff.de vſu.ergo debet ẽt teneri de interitu. Timore huius ꝯ̃rij iſte tex.legitur dupl̃r.quidam fatentur ꝯ̃riũ intelligentes illa verba, abſolõnem non faciendã,ſ.ab hoĩe. ſed iſte ſenſus non placet, quia ſi legislator præſupponeret debitorem teneri de interitu, ſine ratione dubitaſſet, an duret inſtantia iudicij quo ad fructus,qui acceſſorie veniunt in iudicio: retento tñ iſto intellectu
2 ſubintrat difficultas. An †debitor ſpeciei peremptæ poſt lit.conteſt.teneat̃ de interitu,ẽt ſi habeat iuſtã cãm litigandi? glo.j.dicit,ꝙ non,per tex.in l.illud,ff.de pe.hær.& in l.ſi quis ſolutio. & l.paratum,ff.de vſur. Tu aduerte ad plura,& primo dum gl.ſentit in ſui generalitate,ꝙ debitor pp iuſtã cauſam litigandi nõ te-

neatur ēt ad fructus.iſtud nō eſt verū,quia quantum ad fructus
poſt litem cōteſtatā oēs incipiunt eſſe malæ fidei poſſeſſores.l.
ſed & ſi lege,§ ſi ante litem,ff.de petit.hære. ſed q̄ poteſt eſſe rō
diuerſitatis, quare iuſta cā litigandi excuſet debitorē ab interi-
tu ſpēi,& non a fructibus?R ñdet Bar.in d.l.illud,ꝙ per litis ꝯte
ſtationem reus dēt incipere dubitare, an res petita ad eum ſpe-
ctet,& pp iſtud dubiū dēt rem,& fruct.conſeruare, quos ſi ꝯſu
mat,æquitas ſuggerit ꝙ teneatur ad illos : ſed q̄tum ad interitū
ceſſat ipſa æqtas, cū hñs iuſtā cām litigandi nō dēat ius ſuū in-
defenſum relinquere,vt dr̄ in d.l.illud. & ppea quo ad interitū,
litis conteſtatio nō facit eū videri malæfidei poſſeſſorem. Scdō
aduerte,qa tex. in d.l.illud,loqtur in realib.actionib.tex.aūt nr̄
loqtur in pſonalib.in qb.vr̄ ddm debitorē teneri de interitu,ēt
ſi hēat iuſtā cām litigandi,prout tenet gl.in l.item ſi verberatū,
§.fi.ſ̄.de rei vend.quā ſeqtur Pau.de Caſt.hic. Cōtrarium tenet
Alb.& D.Ale.pro quibus facit rō prædicta,& tex.in l.qđ te , in
verſ.intelligere dēres,ff.ſi cer.pet. & ſi hoc verum eſt,& ſi volu
mus tenere hūc intelľm, oportet pſupponere ꝙ hic debitor nō
hēret iuſtā cām litigandi,vel ꝙ hō in culpa ipſius debitoris de-
ceſſerit,vt dr̄ in gl.ſcđa,& probatur ī l.ſi ſeruū,in princ.ſ̄.de ver.
obli.alij intelligunt, ꝙ Iureſcon.in hac l.pſupponat debitorem
liberatum ab obľone hominis,& ſ̄m iſtū ſenſum oportet pſup-
ponere, ꝙ hō deceſſerit ſine culpa debitoris, & ꝙ debitor hr̄et
iuſtam cām litigandi.Iuxta iſtum intelľm dubitatur de duob⁹.
3 Primo, † ſi debitor eſt liberatus a principali, qūo poſſit ꝯdem-
nari in fructib.acceſſoriè : nam ſi non iudicatur ſup principali,
non vr̄ poſſe iudicari ſup acceſſoriis,l.terminato.C.de fru.& li.
expen.& l.eos,C.de vſu.timore iſtius ꝯrij gl.pe.rñdet,ſnīam eſ-
ſe ferendā ēt ſup homine,q̄ dupľr formari poterit,vt hic per gl.
quā approbant *omnes* ſcriben.vel poterit iudex pronūciare hoc
mō,quia nobis ꝯſtat,ꝙ reus eſſet ꝯdēnandus in hoīe,ſi poſt litē
ꝯteſtatam non deceſſiſſet,iō reum ꝯdemnamus in fructibus,&
4 expenſis,ſ̄m Inn.in rub.extra eo.Secundo † dubitatur , in qui-
bus fructibus ſit debitor ꝯdēnandus.gl.fi.dicit in omnibus fru-
ctibus,ēt perceptis ante litem ꝯteſtatam . ꝯrium tenēt *comuniter*
Doct.maximè vterq; Imo.quia iſte tex.loquitur in actione per
ſonali ex ſtipulatu ſtricti iuris , in qua non veniunt fructus per-
cepti ante litem ꝯteſtatam,ēt ſi antea mora facta ſit,l.cum fun-
dus,in prin.ff.ſi cer.pet.l.videamus,ij.§.ſi actionem,ſ̄.de vſur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum diſponens mulierem, & minorem non poſſe contrahere ſine conſenſu proximiorum non vendicat ſibi locum in contractu ipſius vtili.*
2 *Datiui natura eſt importare acquiſitionem & fauorem.*
3 *Sententia non valet,niſi petatur ferri præcedente peremptorio.*
4 *Sententia lata pro infante non valet.*
5 *Iudex non debet dicere ſententiam alicui.*
6 *Sententia lata pro abſente non citato nihil valet . fallit in multis caſibus.*
7 *Sententię appellatione venit etiam ſententia arbitri,impropriè tamen.*
Vnum & idem verbum poteſt ſtare in oratione propriè & impropriè.
8 *Iudicis appellatione non continetur arbiter,niſi largo modo.*
9 *Sententia an valeat,ſi dominus non compareat , quando in iudicio agitato per procuratorem citatus fuit dominus ad audiendam ſententiam.latè, & an citatio conſtituat eum in contumacia.nu.10.*
11 *Sententia an valeat,ſi dominus citatus ad eam audiendam comparuerit, quando negotium agitatum fuit per procuratorem.*
12 *Sententia an valeat,ſi in negotio agitato per procuratorem dominus præſens ſit tempore ſententiæ,licet non appareat quòd ſit præſens ad hoc.*
13 *Deminus præſumitur fuiſſe citatus ad audiendam ſnīam,quādo Notarius ſcripſit in inſtrumēto ſnīæ,dominum fuiſſe præſentem tempore latæ ſnīæ.*

Furioſo. Snīa ēt pro furioſo lata non valet. Rō dubitan
di vr̄ multiplex . Primo valet ſnīa lata pro mi-
nore curatore carente,l.non eo minus.C.de procu.ergo ēt dēt
valere pro furioſo , qui æquiparatur minori,l.Fulcinius,§.pla-
nè,ſ̄.qui.ex cau.in poſ.ea.Secundo,minor ætas non ſolet obeſ-
ſe minori in reb.proſperè geſtis , d.l.non eo minus . ergo furor
non dēt obeſſe furioſo.& maximè ne afflictio addatur afflicto,
l.tam dementis,C.de epiſc.aud.& ne inducta in fauorem r etor
queantur in odium,ꝯ l.intra dies,ſ̄.eo.& l.qđ fauore,C.de leg.
Tertio,licèt pupillus non poſſit ꝯhere, neq; diſtrahere ſine tu-
toris authoritate,Inſt.de autho.tuto.per totū , ſi tamen ſine tu-
tore ꝯhat vtiliter,ꝯctus ſuſtinet̄,l.ij.ſ̄.de acce.vbi Ang. & Imo.
1 † inferunt ad ſtatutum diſpōnens,ꝙ mulier & minor non pn̄t
ꝯhere ſine ꝯſenſu duorum proximiorum, ꝙ nihilominus vale-
bit ꝯctus non ſeruata ſtatuti forma , ſi ſit vtilis ipſi mulieri , vel
minori.ſequitur Fel.in cap.cauſam quæ,col.4.ad fi.de iud.& d.
Iaſ.in d.l.non eo minus,& in l.Barbarius , col.3.ſ̄.de offic.pt.&
Lud.Ro.conſ.306.circa propoſitam,& D.Alex.ꝯſ.59.viſo pro
ceſſu,col.ij.lib.ij. ita dicamus ſuſtinendā eſſe ſnīam vtilem fu-
rioſo. Quarto facit, qa ex ꝯctu vel quaſi, acqritur furioſis,l.ſi a
furioſo,ff.ſi cer.pet.l.ſi a furioſo,ſ̄.de act.& obl.§.ſui,Inſt.de hę
re.q̄ ab inteſt.ergo etiā furioſis acquiri dēt per ſnīam,per quam
quaſi ꝯhitur.l.3.§.idem ſcribit,ff.de pec.Quidā timore horū ꝯ
triorū fatentur oppoſitū,dicentes ſnīam pro furioſo latā valere.
Ad iſtū tex.rñdent,ꝙ dēt intelligi de ſnīa lata ꝯ furioſum. Sed
iſte intellectus *cōiter* reijcit̄, † quia datiuus ille, furioſo,hunc in-
2 telľm nō admittit.nā.n.datiui eſt acquiſitionē & fauorē impor-
tare,ſ̄m Bar.& gl.in l.j.in verb.ei & in eū,ff.de cōſt.Prin. & pba
tur in l.miles,§.fi.ſ̄.e. Verus ergo ſenſus huius lr̄æ eſt , ꝙ ſnīa ēt
pro furioſo lata nullius eſt momenti. Videamus ergo q̄ ſit rō de
cidendi. Gl.Bar.& alij *cōiter* rñdent,eā eſſe rōnem,quia furioſus
loco abſentis hētur,l.2.§.furioſus,ſ̄,de iu.codi.Iſta rō non vr̄ iu-
ridica,quia pupillus loco abſentis hr̄,l.ſi pupillus,ſ̄. qui.ex cau.
in poſ.ea.& tn̄ ſnīa lata pro pupillo valet,ſ̄m gl.in l.ſi tutor,C.in
qui.cau.in integ.reſt.non eſt neceſſa.quā approbant Bar. & *cōi-*
ter ſcriben.ibi,& in d.l.nō eo minus.Tu dicas,ꝙ iſta rō rectè in-
3 telľa optima eſt,pro cuius intelligentia dēs pſupponere,ꝙ † nō
valet ſnīa,niſi petat̄ pferri pcedente peremptorio,l.ad perēpto-
riū,ff.de iud.l.tres denūciationes,C.qūo & qñ iud.& ſi die ſnīę
abſit,qui peremptoriū impetrauit, circunducitur edictum, l. &
poſt edictum,ff. de iudi. Cum igitur furioſus loco abſentis ha-
beatur, bñ ſequitur ꝙ nō deat valere ſnīa. Sed aduerte,ꝙ iſta rō
nō vr̄ gñalis,prout eſſe dēt,l.regula,§.ſi quis,ff.de iur.& fac.ign.
ꝙ non ſit gñalis patet,quia valet ſnīa lata pro abſente,qñ aduer
ſarius petijt ſnīam ferri,l.properandum,§.ſinautem reus, C. de
iud. Defendendo rōnem prædictam reſpondeo , ꝙ ita demum
valet ſnīa lata pro abſente.ſi fuit abſens legitime citatus : tūc.n.
pp contumaciā hr̄ pro pn̄te, & illius abſentia Dei pn̄tia replet,
d.l.properandū,§.ſinautem reus.Furioſus aūt non pōt in cōtu-
macia conſtitui,ergo in eo ſtat ſemper præmiſſa ratio, ꝙ habea-
tur ſemper pro abſente non contumace, & ꝯñr ſnīa nullius eſt
momenti.Ad contraria patet reſponſio.Et primo non obſt.tex.
in d.l.non eo minus,quia loquitur in ſnīa lata pro minore intel
lectum habente,quæ maritum conſtituerat procuratorem: nos
vero loquimur in furioſo,cuius volūtas nulla eſt, l.furioſi, ff.de
reg.iu.minor.n.poteſt haberi pro præſente,cum habeat intelle
ctum,furioſus verò non,l.qui ad certū.ff.loc.Nō ob. ꝙ furioſus
æquiparetur minori,quia intelligit̄ hæc æquiparatio de minore
intellectu carente,& ſic de infante vel infantiæ pximo, qui ꝗc-
quid videt ignorat.l.j.C.de fal.mo.nō aūt de pubere,vel puber-
4 tati proximo,l.in negotijs,ff.de reg.iur.Ex quo infert, ꝙ ēt ſnīa
lata pro infante non valet,ſicut nec pro furioſo,ſ̄m Bar. & Ale.
hic.Nō ob.ꝙ valeat ꝯctus in fauore pupilli,d.l.2.quia verum, ſi
pupillus hēat intelľm,alias non,§.pupillus,Inſt.de inu.ſtip. Nō
ob.ꝙ furioſo acquirat ex ꝯctu vel quaſi, quia procedit in caſib.
in quib.ignorantib.acquirit̄,non alijs,vt dr̄ in contrarijs, p ſnīā
aūt non acquirit̄ ignoranti, d. §. ſinaūt reus,ergo &c. & iſte eſt
5 caſus. † No.primo, † ꝙ iudex nō dēt ſnīam dicere alicui, ſiue di
cat ꝯ eum,ſiue pro eo.& hoc reſpectu iudicis,qui ius dicit,ēt cū
iniquè decernit,l.pe.ff.de iuſti. & iu.& hoc reſpectu datiuus in
iſta l.importat tam odium,q̄ fauorem rl̄r tn̄ ſolum fauorē ſigni
6 ficat,vt dixi ſ̄.No.ſecundo, ꝙ ſnīa lata pro abſente non citato,
nihil valet:nam pro furioſo non valet,quia citari & in cōtuma-
cia conſtitui non poteſt,& ad hoc ſemper allegatur iſte text. ad
idem tex.in l.quæſitum.ibi,ſi alter ex litigatorib.ſ̄. eo. & ita te-
nent gl.Bar.& alij in l.ea quæ,C.qūo,& quando iu. Fallit mul-
tis modis,vt hic per Alex. Adde ꝙ fallit etiam in ſentētia lata in
eo,qui ſe abſentauit cauſa reipublicæ poſt liquidatum negotiū
7 ſ̄m Sal.in d.l.ea quæ.Nota tertio ibi,ſententiam,ꝙ † appellatio
ne ſententiæ venit etiam ſentētia arbitri. quod intellige impro
priè per ea quæ diximus in l.j.ſ̄.eod.Ex quo corollariè hēs nota
re quarto,ꝙ vnum & idem verbum poteſt ſtare in eadem ora-
tione & propriè & impropriè:nam iſtud verbum , ſnīa , quate-
nus reſpicit arbitrum,ſtat impropriè,quatenus vero reſpicit iu-
dicem,ſtat propric.Ad idem tex.in l.2.& ibi gl.in ver.manumit
ti,ff.de offi.proconſ.No.quinto ibi,vel à iudice , vel ab arbitro,
8 † ꝙ applōne iudicis non continetur arbiter: ita probat alterna-
tiua,vel,quæ alternat diuerſa,ſecundum gl.in rub. ff. ſi ager ve-
ctig.vel emphy.pen.quod intelligas propriè,nam arbiter largo
modo vr̄ etiam iudex,l.ne in arbitris,C. de arb. & in Authē. de
appe.§.deinceps.Not.vltimo ibi,non poteſt,ꝙ nō dicimur poſ
ſe,quod de iure non poſſumus, l.nepos Proculo, ff.de verb.ſig.
9 Extra gl.quærit Bar. † ſi in iudicio agitato per procuratorem ci-
tetur dominus ad audiendam ſentētiam vel interlocutoriam,
an valebit ſnīa ſi dñs non compareat ? Reſolutio huius qō. de-
pēdet a validitate citationis,nam ſi dñs rectè dicatur citatus va-
lebit ſnīa;ſi vero citari iure non potuit,ſnīa nulla erit, tanq̄ lata
contra abſentem,vel pro abſente non contumace,d.l.properan
10 dum,§.ſinaūt reus . Videndum ergo eſt, † an citatio conſtituat
dñm in contumacia,pro parte affirmatiua adducunt tria ar. per
Bar.ad q̄ oīa rñdet̄,ꝙ procedunt q̄tum ad effectū cāæ, et perem
ptionem litis:nos vero loquimur q̄tum ad litis ordinationē cu-
ius reſpectu attendenda eſt perſona procuratoris, qui eſt domi-
nus litis & inſtantię,l.nulla.l.quod quis,l.procuratoribus.C.de
procu.Pro parte negatiua adducunt per Bar. quinq; fundamen-
ta.Sed quartū magis facit ad propoſitum,quia dñs cōſtituendo
pcuratorē ab initio litis,ſatis declarauit aīum ſuū, ꝙ nō vult li-
tigare per ſe,ergo non dēt poſſe citari, nec in cōtumacia ꝯſtitui:
alioquin

aliquin facultas litigandi per procuratorem a iure concessa, l. j. §. vsus, ff. de procu. redderetur illusoria, si dñs qui ꝯstituit procuratorem, cogeret cōparere. Et ista vlt. pars verior est, & *communiter* recepta per scriben. hic, & per Bar. & alios in d. l. procuratoribus, ꝑ Bar. & Bal. in l. pen. C. si aduer. rē iud. & in l. j. C. de sent. & interlo. om. iud. & per Bal. in l. si qñ, in 6. q. C. de test. & in l. statutis, C. de sen. ex breuic. reci. & in l. mutari, ff. de procu. & per Ioan. And. Ant. Imo. Pan. & alios in c. 2. de test. Tu aduerte, ꝙ rationes adductæ pro hac parte militant snīa lata ꝯ dn̄m, sed snīa lata pro dn̄o videtur valere. quia si p̄sens esset, valeret, vt statim dicetur, ergo idem si citatus non cōpareat, quia in eius fauorem dēt hr̄i pro p̄sente, sicut pupillus, quē citatio nō arctat ad cōparēdum, l. pen. C. si aduer. rē iud. & tn̄ snīa lata in eius fauorē, valet, f̄m gl. in l. si tutor, C. in quibus cau. in integ. rest. nō est necef. & dixi s̄. nisi dixeris ꝑ̄sale fauore minoris. Secundo quærit Bar. quid † si dn̄s citatus ꝯparuerit, an sustinebitur snīa? R n̄det Bart. ꝙ sic, quia ipsium est jus vtile ipsius instantiæ, licet directū sit pęnes procuratorē. Nā oīum, quæ in iudicio agitatur per procuratorē, q̄ritur vtilis actio dn̄o absq; cessione, l. in causę, in fi. ff. de procu. vnde cū dn̄s cōparuerit, satis ostenditur ꝙ ipse vti voluit suo vtili iure, ergo snīa valebit. idem tenent Bar. & Bal. in d. l. j. & alii *communiter* in d. c. 2. solus Imo. dicit istud nō transire sine scrupulo, q̄a sicut dn̄s nō pōt inuito ꝓcuratore in se iudiciū trāsferre nisi cā cognita, l. post litē ff. de ꝓcu. ita nō dēt posse procuratore ignorante. Ale. faret arg. & dicit, ꝙ ita dēt intelligi doctr. Bar. vt valeat snīa ꝓcuratore cōsentiente exprefse vel tacite, ꝙ dn̄s cōpareat in cā, per tex. quē alleg. Bar. in l. q̄ oīa, in prin. ff. de ꝓcu. & ita declarat gl. i c. si quē, vbi bonus tex. ad ꝓpositū, de ꝓcu. in 6. sed tu ꝯsidera, quare dn̄s nō possit vti suo vtili iure inuito ꝓcuratore, cū hn̄s vtiles actiones possit eis vti inuito dn̄o hn̄te directas, l. 3. C. de nouat. Vltimo. q̄rit

12 Bar. † q̄d si dn̄s sit pn̄s, nō tn̄ appareat ꝙ sit pn̄s ad hoc, an valeat snīa? R n̄det ꝙ si fuit citatus. p̄sumit̄ ꝙ fuerit pn̄s ad hoc, q̄a simplex cōparitio dēt referri ad citationē, sicut simplex rn̄sio ad interrogationē, §. ꝑterea, Insti. de inu. stip. & pro hoc facit tex. in l. heredes palam, §. in testis, ff. de test. Amplia istud, ēt si citatio aliqua rōne nulla sit, f̄m Alex. ꝯsi. 123. col. 2. lib. 2. q̄a spōtanea cōparitio purgat vitiū citationis, f̄m gl. in l. j. in ver. snīa valebit, ff. de fer. si vero nō fuerit citatus, nō p̄sumitur ꝙ fuerit p̄sens ad hoc, nisi snīa fuerit pro eo lata, vel nisi fuerit prius a iudice certioratus,

13 per tex. in d. §. in testamentis. Adde vel † nisi Notarius in instrumento sententiæ scripserit dn̄m fuisse præsentem, quia tunc præsumitur ꝙ fuerit citatus, f̄m Alex. hic. Adde Bar. in l. cessante, C. q̄uo & qn̄ iud. & Aret. in c. j. col. 6. de iudi. & Deci. consi. 42. in 6. dubio, quod no. quia eo modo euacuatur tota doctrina Bar.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium perditur propter mendacium. inferuntur plura. Restringitur & limitatur multimode nu. 2. 3. & 4.*
2 *Mendacium sine dolo & fraude, sed ignoranter prolatum, non est punibile.*
5 *Emphyteuta negans se emphyteutam, an cadat ab empyteusi.*

QVi cum se. Ad euidentiam istius legis p̄mittenda sunt, q̄ scribit Bar. in rub. ff. quod cum eo. Not. ꝙ † ꝑꝑ mendaciū perditur priuilegium. ad idem tex. in l. sed hoc ita, §. fi. eo. in l. 4. §. interdū, ff. quod cū eo. & l. hæreditatū. §. fi. s. ad leg. falc. & l. si dubitet, §. j. ff. de fideius. & l. j. C. ad Maced. Hinc est, ꝙ vasallus negans se vasallū priuatur feudo, si de mendacio fuerit cōuictus, c. j. §. vasallus, si de mendacio fuerit cōuictus, c. j. §. vasallus, si de feu. fue. ꝯtrouer. inter do. & agna. Et negans se possidere, ꝯuictus de mēdacio est eiciendus de possess. l. fi. ff. de rei vend. q̄ declara. vt per d. Ias. Inst. de act. §. oīum, col. 4. & seq. Et possessores bonorum in fraudē ꝯuenti actione reuocatoria si negauerint ad eos bona deuenisse, ꝑdunt bn̄ficiū excussionis, f̄m d. Ias. Inst. de act. §. item si quis in fraudē. col. j. ver. septimo lito. Amplia istum tex. & d. l. sed hoc ita, §. vt procedant in quacunq; ꝑsona hn̄te istud priuilegiū, ne ꝯueniat vltra q̄ facere possit. Et ideo si maritus negauerit mr̄imoniū, nō gaudebit hoc bn̄ficio, f̄m Bar. in l. ēt, §. j. ff. sol. ma. & d. Alex. in l. maritū, in 11. fallen. eo. ti. Declarat istud, & restringitur

2 multis modis. Primo, vt procedat in mēdatio † doloso & fraudulento, secus in mendatio ꝓlato ꝑ ignorantiā, f̄m d. Alex. hic, per tex. in d. §. vasallus, ver. ex certa scientia, & ibi no. Bal. & Alua. & hoc ēt voluit gl. magna in d. l. fi. & bn̄ ꝓbat in tex. nr̄o, in ver. fingere. nō. n. dr̄ mendax, qui putat verū dicere, c. is aūt. & c. beatus Ap̄ls, 22. q. 2. Hinc est, ꝙ iocosum mendaciū non est punibile ēt in foro conscientiæ. Immo nō p̄t Papa facere directo, ꝙ iocosum mēdacium fit peccatū mortale, f̄m Fel. in c. q̄ in ecclesiarū. col. 7. de ꝯst. vnū scias in proposito, ꝙ mēdaciū non redundans in commodū mentientis, in dubio nō p̄sumit dolo dictū, f̄m Bart. in l.

3 eleganter, §. fi. per tex. ff. de dol. Scd̄o † istud procedit, qn̄ profert mendacium circa id, quod est cā priuilegii, vt hic, & in iurib. præall-ats secus, f̄m Bar. in d. l. si dubitet, §. j. & ibi Imo. & Pau. de Ca. & idem tenet glo. in l. nemo ex his, ꝟ. de regu. iur. & in reg. nullus plurib. eo. ti. in 6. Tertio intellige † in casib. a iure expressis duntaxat, nā aūt facienda est extēsio ad casus nō expressos, quia nemo debat suo iure priuari, nisi lege caueatur, §. cum igitur, in Auth. de non elig. secū. nub. l. fi. quis, & l. diuus, ff. de reg. & sump. fu. gl. in c. fi. de iurep. ita litat d. Alex. in d. l. āt, §. j. & d. Ias. in l. quod te, col. 11. & in l. vinum, col. 5. ff. si cer. pet. Ex quo pōt inferri, † ꝙ emphyt. negans se emphiteutam nō cadit ab emphy. quia nulla lex reperitur hoc tale dicens, licet Ang. in d. l. fi. ꝯ̄rium teneat. Ex hoc etiam redditur ambigua ampliatio s̄. data ad hunc text. & in d. l. sed hoc ita, §. fi. Duas alias restrictiones vide per Alex. in d. §. fi. & Fel. in c. cæterum, col. pen. vbi addit alia, extra de iudi.

SVMMARIVM

1 *Iudex debet in obligationibus faciendi condemnare reum morosum ad interesse, habito respectu ad tempus, quo opus fieri debuit.*
2 *Interesse debitum a tempore morę, an crescat ad tempus sententię, vt si rei valor creuerit, habenda sit ratio talis incrementi.*
3 *Dictio, ex continuationem denotat.*

SI calendis. † In obl̄onib. faciēdi debet iudex condemnare reum morosum ad interesse, hn̄to respū ad tēpus, quo opus fieri debuit. Sed ꝯ, imō hn̄to respū ad tp̄s litis ꝯtestatæ, l. cū fund⁹, in prin. ff. si cer. pet. Sol iste text. loquit̄ in interesse, ille loquit̄ in fructib. q̄ nō ita sunt in obl̄one, sicut interesse, nā in obl̄onib. facti succedit obl̄o ad interesse a die morę, l. si quis ab alio, §. fi. ꝟ. e. Sed hic insurgit vna dubīō, an † interesse dubiū a tp̄e morę crescat ad tp̄s snīæ, vt si valor rei creuerit post morā, ēt iudex dēat hr̄e rōnē talis incremēti? gl. j. r n̄det ꝙ sic, per tex. in l. rō, §. si per venditorē, ff. de acti. emp. & l. in hac, ff. de ꝯdi. tri. sequunt̄ Ang. & Pau. hic. Cōtrariū tenent Bar. Imo. Ang. & Mod. q̄a stip̄lo semel commissa ad interesse, amplius cōmitti nō pōt, l. cū q̄rebat̄, ff. iud. solui. Ad iura ꝯ̄ria r n̄det, ꝙ loquunt̄ in obl̄onib. dandi, in quib. interesse nō debet̄ iure actionis, sed offō iudicis. nam in obl̄onib. dandi non succedit obl̄o ad interesse, l. vbi aūt, §. fi. ꝟ. de ver. ob. nos loquimur in obl̄onib. faciendi, in quib. interesse deberur iure obl̄onis & actionis, vt s̄. dixi. & in istis non crescit æstimatio post morā, l. fundū Cornelianū, ꝟ. de noua. l. hominē, ff. mand. Sed aduerte, quia ꝓ opi. glo. multum facit iste tex. in verb. ex eo. n. tp̄e. illa.

3 † n. dictio, ex ꝯtinuationē denotat, l. ea q̄, & l. fi. C. de tempo. in integ. rest. pe. & istud probant ēt illa verba, quo nouissime solui potuit, nam post morā ēt opus fieri potuit. Preterea absurdum vr̄, ꝙ sit deterioris ꝯdōnis habens actionem ad interesse, q̄ non hn̄s, maxime qn̄ actio fuit acquisita ex propria prouisione, cum diligētia dēat prodesse, non obesse, l. fi. C. de allu. Item quia ēt in obl̄onib. dandi inest obl̄o tradendi, in qua succedit obl̄o ad interesse, l. j. ff. de act. emp. & tn̄ in eis crescit æstimatio vsq; ad sententiam, d. l. in hac, & d. §. si per venditorem. nec vr̄ bona rn̄sio d. Ale. dicētis, ꝙ p̄dicta iura loquuntur in venditione certi generis, q̄d obligatus cogit̄ præcise dare, f̄m Bart. in l. ex empto, ff. de act. emp. q̄a tex. in d. l. in hac, loquitur in obl̄one certę speciei, vel serui, & tamen vult, ꝙ crescat æstimatio ēt post moram, de hoc tamen videatis latius per scriben. in d. l. in hac, & in l. vinum, si cer. pet.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio cedendarum actionum, an competat condemnato, etiam si dolo desierit rem habere. & vide rationem dubit. & deci.*
2 *Officium iudicis, an tantum posit in actionib. arbitrarijs, quantum in actionib. bonæfidei.*
3 *Dolus est grauius delictum in actionibus bonęfidei, quàm stricti iuris.*
4 *Obligatio de euictione, & obligatio cedendarum actionum a pari procedūt.*
5 *Condemnato in casu huis legis non sunt cedendæ actiones, si ipse rem posideat. intellige tamen vt ibi.*
6 *Actor ignorans reum condemnatum posidere, si ei actiones cesserit, an posit postea rem vendicare, restituta illi litis æstimatione.*
7 *Actor, qui scit reum rem petitam posieere, an teneatur ei actionem cedere.*

IN depositi. Ei, qui ꝯuenit̄ ex ꝯ̄ctu, licet dolo desierit possidere, cedūtur actiones. h. d. f̄m Bar. istud summariū non vr̄ facere ad leg. q̄a ꝯdēnatus in hac lege ꝯuenitur actione iudicati, nō ex ꝯ̄ctu depositi, vel ꝯmodati. vn̄ sic melius summat̄. Cōdēnato,

1 † ēt ꝑ dolo desiit rē hr̄e, ꝯpetit excep. cedēdarū actionum. Rō dubitādi fuit, q̄a ꝯuentus actione iudicati si dolo desiit possidere, tenetur ad litis estimationē ꝑꝑ dolū: ei aūt, q̄ dolo desiit possidere, nō sunt cedēdę actiones, q̄a nō vr̄ soluere p̄tiū rei, sed p̄tiū culpę, l. is, qui dolo, ff. de rei vend. R ō vero decidēdi fuit, q̄a nō est ęquū, ꝙ dn̄s consequatur rē & p̄tiū, l. si rē & pretiū, ff. de peti. hr̄. Ideo si vult p̄tiū, iustū est ꝙ actiones cedat. Ad rōnem dubitādi r n̄detur varijs modis. Primo r n̄det gl. nostra, ꝙ tex. in d. l. is, qui dolo, loquitur in ꝯuēto actione reali, q̄ est stricti iuris. tex. aūt nr̄ loquitur in ꝯuēto actione personeli bonæ fidei, vel actione depositi & cōmodati. Ista solo reprobat̄ per Bar. q̄a licet actio in rē sit stricti iuris, tn̄ est arbitraria, §. ꝑterea, Inst. de act. † in actionib. aūt arbitrariis tm̄ pōt offm̄ iudicis, quantum in actionibus bonę fidei, l. in

ctionib.ff de in lit.iur.facit tex.in l.ei qui,ff.de furt.Tenendo hãc
ſolonē potes ↄ̃ Bar.replicare,ꝙ licet officiū iudicis in actionib.ar
bitrariis multum poſſit,non tñ poteſt tm̃, quantum in actionib.
bonæ fidei,in quib.omnia veniunt,quæ æquum eſt venire, licet
de eis nihil ſit actum,l.quia tantundem,ff.de neg.geſt.l. ſed Cel-
ſus,ff.de contrahen.emp. Vel aliter contra Bar.replicatur,ꝙ in ar
bitriis offim̃ iudicis multum pōt in odiū rei nō parētis p̃cepto iu
dicis:nam actiones fiunt arbitrariæ ꝑꝑ accidens,i.ꝑꝑ contemptū
& contumaciā,ſm Bar.in d.l.actionib.& in l.edicto,§. de public.
& vecti.non dēnt ergo inducta in odium redundare in fauorem,
vt ſ.ipſi reo cedendæ ſint actiones,l.hr̃ditas ad Statium, ff.de hæ
3 re.inſti. Ex alio tñ vr̃,ꝙ hęc ſolo ſtare non poſſit, † qa dolus,eſt
grauius delictū in actionib.bonæ fidei,q̃ ſtricti iuris,l. & elegan
ter,in prin.ff.de dol.minus ergo vr̃ cedēdę actiones ei,qui com-
miſit dolū in ↄ̃ctu bonæfidei, q̃ in ↄ̃ctib.ſtricti iuris, cuius ↄ̃rium
p̃ſupponitur in ſolone.ſed Imo.adhuc replicat,ꝙ in bonefidei iu
diciis bona fides dēt exuberare ex parte vtriuſq;, & ſic actor de-
bet ↄtentari æſtimatione litis, & nolle bis idem exigere ↄ̃ bonā
fidē,l.bona fides,ff.de regu.iu.Sed iſtud nihil eſt,quia ēt in ↄ̃ctib.
ſtricti iuris bona fides nō patit̄,vt idē bis exigatur,ſm gl.Inſt.qb.
mo.tol.oblig.in prin.& bene probat̄,in d.l.ei,qui.ff.de fur.Præte
rea ſi teneamus,ꝙ hic reus ↄueniat̄ actione iudicati,prout ſuadet
nã tituli,ↄſtat hanc ſolonem non poſſe ſubſiſtere, qa actio iudi-
cati eſt ſtriſti iuris .Inquirenda eſt igitur alia ſolo.rñdet ergo glo.
nō hic,ſed in ↄ̃rio,ꝙ iſte tex.ꝓcedit in cōdēnato ex ↄ̃ctu celebra-
to cum actore,& ſic poſſeſſor hic habuit cām ab actore, ibi non.
& hanc ſolonē approbant Dy.Raph.& Imo.hic,& glo.in l.ſi ful-
lo,ff.de ↄdi.ſine cau. per l.ſi donatæ,ff.de do. inter vir.& vxo.vbi
maritus tenetur cauere de ſimplici euictione vxori, a qua recepit
ęſtimationē litis pro reb.donatis,qa ab eo mulier hūit cām poſſi
dendi, & tñ ſi cām non hñiſſet ab eo.nō tenebat̄ cauere, l. ex di-
uerſo,§.petitor,ff.de rei vend.ſi mō recipiēs ęſtimationē tenetur
cauere hñti cām ab eo,vbi als nō tenetur, bñ ſequit̄ ꝙ ēt tenetur
4 actiones cedere,qa † a pari ꝓcedunt oblo de euictione,& oblo ce
dendarū,ſm Bar. in l.3.§.ꝓ emp. hec ēt ſolo dãnat̄ per Bar.qa hic
depoſitarius non habuit cām habilē ad trãsferendū in ſe dñium
ab actore ſicut vxor,in d.l.ſi donatæ. quinimo in hoc tex.cã talis
eſt,q̃ facit depoſitariū furti teneri ſi rē cūtrectet,l.j.& l.qui iumē-
ta,ff.de fur.& depoſitariū infamat,l.j.& l.furti,ff.de infa.Sed pōt
replicari,ꝙ non refert q̃ cām hēat reus ab actore,dū tñ cām poſ-
ſidendi hēat,nã in d.l.ſi donatæ.Iureconſ.non ponderat, ꝙ vxor
hēat cām habilē ad transferendū dñiū,ſed ſolū ꝙ hēat cam poſſi
dendi.Niſi tenendo cū Bar.dixeris,ꝙ depoſitarius & cōmodata-
rius nō hēt cām poſſidēdi, qa ipſe nullo mō poſſidet, ſed dñs, l.
rei ↄmodatæ,ff.ↄmo. vnde glo. in ↄ̃rio dat tertiã ſolonem, ꝙ ibi
fuit ↄmiſſus dolus circa poſſeſſionē, quia reus dolo deſiit hr̃e, iō
debet ſibi fieri ceſſio reſpectu poſſeſſionis, hic aūt non agitur de
ceſſione actionū reſpectu poſſeſſionis, ſed reſpectu ↄ̃ctus, circa
quē petēs ceſſionē non deliquit.Iſtã reprobãt Raph. Co. & Be-
zu. quia hic depoſitarius magis deliquit,q̃ reus ibi. Nã hic deliqt
circa ↄ̃ctū,& bonã fidē,& circa poſſeſſionē,ibi circa poſſeſſionē
tm̃.Itē hic depoſitarius dolo deſinendo poſſidere ſpoliauit dñm
poſſeſſione, nam dominus dr̃ poſſidere, non depoſitarius,l.2.§.
j.§.pro hr̃de. Cogita ſi pōt ſuſtineri intelligēdo,ꝙ ↄuentus actio
ne reali qui dolo deſiit poſſidere, teneatur ad æſtimationē litis,
rōne ſolius poſſeſſionis,i.quanti intereſt actoris non poſſe ab eo
ↄſequi poſſeſſionnē.aliud.n.eſt ęſtimatio rei,aliud ↄtinuatio poſ
ſeſſionis,l.ſi duo,in fi.ↄ̃.vti poſſide.& reſpectu ęſtimationis poſ-
ſeſſionis,q̃ reus dolo deſiit hr̃e,non ſunt cedendæ actiones,quia
talis æſtimatio eſt pretiū culpæ.In actione aūt perſonali,de qua
loquitur lex,reus tenetur ad æſtimationē rei, ideo cedēdæ ſunt
actiones,quia talis æſtimatio non eſt p̃tium culpæ, cū circa dñiū
reus nō deliquerit.Scd̃a ratio dubitandi eſſe potuit,quia talis ęſti
matio par eſt emptioni,l.3.§. pro empto. ſed emptori acquirunt̄
vtiles actiones abſq; ceſſione,l.j.e.tit. ergo fruſtra requiritur ceſ-
ſio actionū.Solu.Contrariū procedit, qñ reus poſſidebat,tex.ve
ro noſter loquit̄ in reo non poſſidente,cui nō acquiritur dñium,
niſi a die adeptę poſſeſſionis,l.eius rei.ff.de rei.vend. ideo ceden
da eſt ſibi rei vendicatio,qua mediante poſſit poſſeſſionē nanci-
5 ſci.Et ſic habes limitationē† ad hanc l. vt nō procedat reo poſſi-
dēte,q̃ limitatio ſublimittat̄, vt ꝓcedat ſi actor ſciebat reū poſſi-
dere,ſecus ſi ignorabat, vt quia erat res mobilis, q̃ reus occulta-
bat,tunc in ipſum nō trãsfert̄ dñiū.Et ideo adhuc actor reſtituta
litis æſtimatione poterit rem ipſam ab eo vēdicare, l.ei qui, ff.de
furt.Rō eſt,qa ad hoc vt q̃ratur dñiū ſoluenti æſtimationem, ne
ceſſe eſt vt interueniat traditio vel quaſi.i.dimiſſio, quæ loco tra-
ditionis hr̃,§.venditæ,Inſti.de rer. diui. Ignorans aūt non habet
6 animum dimittendi, l. ſi ignorãs, ff. loca.ergo, &c. Sed†pone,ꝙ
actor ignorans reum poſſidere cedat ei actiones,an amplius poſ-
ſit ab eo rem vendicare reſtituto pretio? glo. in l. hæc ſi res prę-
ſens,ff.de rei vend.& Bar.ibi reſpondēt,ꝙ ſic:quia ignorãs cedē-
do decipit̄.& ꝑ talē ceſſionē nullum transfert̄ dñiū,alioquin da-
ret̄ occaſio capiēdi rē ab inuito.Et hec eſt ęqua ſentētia,q̃ ſequū
tur Alex.& Mod.hic,& Pau.de Caſt,in l.j.§.pro emp.Sed quid ſi
7 †actor ſciat reū poſſidere,an hoc caſu teneatur actionem cedere?

Iſta dubitatio pōt dupl̄r intelligi . Primo an teneatur cedere rei
vēdicationē. Scd̃o, an ēt actiones ꝑſonales. Circa primū,Dy.in
reg.ꝓ poſſeſſore,rñdet ꝙ ſic.Cōtrariū rñdet Ia. But.in l.ſi culpa,
ff.de rei ven.qa in poſſidentē tranſit dñiū abſq; aliqua ceſſione,
d.l.eius rei.ideo fruſtra petit,qđ intus habet.& ſequut̄ Bar.& alii
communiter. Circa ſm rñdet Bart.ꝙ actor tenetur cedere actiones
perſonales,l.in creditore,l.ſi rem,ff.de euic.Tu aduerte,ꝙ iſta iu-
ra loquuntur,in hypothecaria, quæ eſt realis.Item loquūtur, qñ
actor non eſt dñs,ſed ſi actor ſit dñs,& reus poſſideat, cum illico
reus afficiatur dñs, non videtur ſua intereſſe tales actiones hēre,
quia ſi cadat a poſſeſſione, hēt rei vendicationem, & interdicta
poſſeſſoria,ideo actor non vr̃ grauãdus ſuperflua ceſſione, arg.l.
hęc ſtiplo,§.diuus,ff.vt leg.no.ca.Bar.tñ. & Mod. contrarium re-
ſpondent per tex.in d.l.in creditore.credo,ꝙ voluerunt pondera
re rationem illius l. ibi, quia ſine diſpendio actoris ceſſio deſide-
ratur.& quia intereſt rei ſoluentis ęſtimationem litis habere plu
res actiones,l.cum filius,§.variis,ff.de lega.2.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus ſatiſdare pro alio, eatenus eſt condemnandus ad intereſſe,quate-*
nus principalis ſoluere non poteſt.
2 *Obligatus ſatiſdare pro alio,indiſtincte condemnandus eſt ad intereſſe,quan*
do ſubeſt iuſtus timor,quod principalis fiat non ſoluendo.
3 *Rixoſus debitor non dicitur eſſe idoneus, nec ſoluendo, quãuis ditiſſimus ſit.*
4 *Creditoris an interſit fideiuſſorem habere, quando principalis eſt ſoluendo,*
& ſequ.
5 *Inquiſitus,qui eſt ſoluendo,non tenetur ſatiſdare,etiam ſtante ſtatuto ꝙ in-*
quiſitus non audiatur niſi ſatiſdederit.
6 *Nullus præſumitur fieri non ſoluendo.*
7 *Euentus triſtis & aduentitij caſus,an ſint conſiderandi.*
8 *Timoris vani nulla habenda eſt ratio.*

1 SI quis ab alio. † Obligatus ſatiſdare pro
alio,eatenus eſt ↄdēnãdus
ad intereſſe,quatenus principalis ſoluere nō pōt. Rō
dubitãdi fuit,qa & ſi principalis ſoluēdo nūc ſit,pōt
tñ fieri nō ſoluēdo.Rō decidēdi fuit qa vani timoris nulla eſt ęſti
2 matio.†ex quo dat̄ intelligi,ꝙ ſi timor vanus nō eſſet, dēret obli
gatus ↄdēnari ad intereſſe, ſm Bar.& ſcibē.exēplificãtes in mer-
catore hñte vniuerſas fortunas ſuas in mari,l.3.§.de do.cau.mor.
vel in hñte p̃dia ſola corroſioni aquarū ſubiecta ſm glo.in l.2.in
ver.ſuſpectū,ff. ſolu.ma.vel in eo,q eſt implicitus vſuris,q̃ p̃ſum i
tur cito labi facultatibus,c.qm̃,in ver.lucris,& c.q̃to,in ver.facul
tates exhauriunt̄,ext.de vſu.no.gl.ĩ l.q hēbat,ff.de leg.3.Scd̃a po
tuit eſſe rō dubitãdi,qa ſtipulator voluit ſibi ſatiſdari,qa nō cōfi-
debat de principali,q̃uis idoneo.Sol.ſi nulla ſubeſt rō diffidēdi,
vanæ hui⁹ diffidētię nulla eſt ęſtimatio. Si vero rō diffidētiæ ſub
ſit,tenebit̄ ꝓmiſſor ad intereſſe, qa principalis nō tã p̃rimonio,q̃
fide idoneus eſſe dēt,l.ſi qs ſtipulatus Stichū,§.fi.ↄ̃.de ver.ob.vn
3 principalis†rixoſus nō dr̃ idoneus,neq; ſoluēdo, q̃uis ditiſſimus
ſit,ſm Bar.in l.2.ff.q ſatiſda.cog.Ang.in l.fi.ff.ſi cer.pe.& Alex.ↄ
ſi.7.ver.& multo magis,li.5.No.ibi,interdū ēt nihil,ꝙ†non inte-
reſt creditoris hr̃e fideiuſſorē,qñ principalis debitor eſt ſoluēdo,
ſed ↄ̃ de l.3.in fi.ff.de lib.le.Sol.nō intereſt de pñti,ſed intereſt rō
ne futuri euētus:qđ intereſſe nō eſt in iudiciū deducibile eo tp̃e,
quo principalis adhuc ſoluēdo eſt, & ita ꝓcedit iſte tex. qđ facit
5 †ad ſtatutū diſponēs, ꝙ inquiſitus nō audiat̄ in ſuis inq̃ſitionib.
niſi ſatiſdederit, vt talis inquiſitus nō teneat̄ ſatiſdare ſi ſit diues,
qđ firmat Bar.in l.qcūq;,2.per illū tex. C.de ſun.p̃rimo.lib.11.&
idē tenet Bal.in l.j.§.ſi magiſtratus,ff.de magiſt. ↄuen. & Pau. de
Caſt.in l.diuortio,§.interdū,ff.ſo.ma.& in l.j.vbi late Iaſ.q ſatiſd.
cog.Cōtra.tenet Bal.in l.minor 25.ann.§.fi.per illū tex.ff.de ꝓcu.
& Are.in d.§.interdū,& Alex.in d.l.j.adducētes ēt tex. ꝓ hac par-
te in l.j.in prin.ff.vt leg.no.ca. Ego dicerē, ꝙ ſi a lege exigat̄ fide-
iuſſio ex cã ſolū, vt res ſalua ſit, ꝙ idoneus nō teneat̄ fideiubere:
qa ceſſat cã,ꝑꝑ q̃ lex ſatiſdari iubet. & ita ꝓcedat text.in d.l.j.§.ſi
magr̃atus.& in l.qcunq;,& in l.legitimos,ff. de legi. tut. Aut lex
ſatiſdari iubet ex alia cã vt puta,vt dolus malus abſit,vel ne iudi
ciū reddat̄ eluſoriū,& tunc locupletiſſimus ēt fideiubere tenetur
6 ita procedit tex.in d.l.j.in prin.& in d.§.fi. Not.ſecundo,†ꝙ nul-
lus p̃ſumitur fieri non ſoluendo,ad idē tex.in d.l.j.§.ſi magr̃atus,
& l.Iulianus,§.qui & a qb.Imo quilibet p̃ſumit̄ poſſe fieri diues,
7 l.ſi defunctus,C.arbit.tute.†No.tertio,ꝙ triſtis euentus & aduē-
titii caſus non ſunt conſiderandi, concordat tex. in d.l.Iulianus,
& l.inter ſtipulantē,§.ſacram,ↄ̃.de ver.ob.quãtum tñ ad prouidē
dum alimaduertendi ſunt quia ſtulti eſt dicere non putaram,l.ge
neraliter.§.ſi homini,§.de fideic.lib.l.placet,ff.de lib.& poſth. Vl-
8 timo no.†ꝙ vani timoris nulla eſt hñda rō concordat tex. in l.va-
ni timoris,ff.de reg.iur.& in l.metum,i. ff.quod me.cau.& in l.2.
quib.ex cau.ma.quidam.n.adeo ſunt formidoloſi,vt ea timeãt,q̃
nulla ſunt ſuſpicione digna,l.fi.§.j.& ibi no.Bal.C.de iure delib.
& iſti ſunt, qui fugiunt ad ſonum tympani,vt dicit Ange. in d.l.
metū.Diuinę tamē iuſtitię nulla poteſt eſſe vana ſuſpicio,etiam
ſi ſuperſtitioſa ſit,l.quę ſub conditione,ff.de condi.inſtitu.

SVM-

SUMMARIUM.

1 Obligatio ad interesse succedit in obligationibus faciendi, ideo obligatus ad factum, si non faciat, condemnatur ad interesse. nu. 2. Et quid in obligationibus dandi, & vide rationes.

1 §. Si quis promiserit. †In obligationibus faciendi succedit obligõ ad interesse. h. d. ſm Bar. Ang. & Imo. Istud summarium licet in se verũ sit, tamen hic non probatur, ſm Pa. Ale. & Mod. qa in tex. non dr ꝙ interesse sit in obligõne. & licet dicatur, ꝙ est in ꝯdenatione, non tñ sequitur, ergo ẽt in obligatione. nã in obligationibus dãdi interesse non est in obligatiõe, l. vbi ãt, §. fi. ſ. de verb. ob. & gl. magna in l. vinũ, ff. si cer. pet. Tu ꝯsidera, ꝙ in obligõnibus dãdi fit ꝯdẽnatio ad interesse rõne impossibilitatis, & sic ꝑ accidẽs, qa dari non pt, non ex nã obligõnis, sed in obligationibus faciẽdi fit ꝯdẽnatio ad interesse, quia debitor non facit qđ ꝓmisit, & sic cã mediata ꝯdẽnationis est ipa obligõ, quasi obligatus facere censeatur ꝓmisisse interesse si non faceret. ita sonãt illa verba, qa nõ facit qđ ꝓmisit, de qbus in textu, & hoc modo istud sũmariũ ꝓbabit in hoc §. nõ tñ bñ ꝯgruit materiæ huius tit. iõ sic summat.

2 Obligatus ad fcm †si nõ faciat, ad interesse ꝯdẽnat. Rõ dubitandi potuit esse, quia snĩa dẽt esse ꝯformis petitioni, l. fi. C. de fideic. lib. l. vt fundus, ff. cõmu. diuid. c. licet Heli, de simo. hic autem actor egit, vt reus prohiberet, ne in fundo suo dãnum patereť iuxta promissa, iudex ãt ꝯdẽnauit ad interesse, ergo male. Rõ decidẽdi fuit, quia interesse in obligõnibus faciendi venit ex nã obligõnis in ꝯdẽnatione si debitor non faciat. ꝓpea non vr̃ diuersum a petitione. hinc est, ꝙ ꝓ eo, q ꝓmisit, potest fideiussor ꝓmittere interesse, l. stipulat⁹, ſ. de fideiu. & tñ si interesse esset qd diuersum a principali obligõne, non posset fideiussor se ad illud obligare, l. Græce, §. si quis Stichum, ſ. de fideius. iste est casus ĩ vltimo rñso. Sed q̃ potuit esse rõ dubitãdi in j. rñso? rñdeo, ea esse potuit, quia post litẽ ꝯtestatã nõ videbatur debitor posse morã purgare faciẽdo factũ, l. si insulã, ſ. de verb. ob. si velis fateri ꝯrium oportet intelligere hũc tex. ꝙ debitor fecerit, ꝙ promisit ante litem ꝯtestatã, vel tenẽdo, ꝙ fecerit post litem cõtestatã, ꝑt rñderi, ꝙ hic ꝯcta fuit mora in ipsa litis ꝯtestatione, quo casu admittitur purgatio vsq; ad snĩam, ſm Bar. in d. l. si insulã, ĩ j. q. vel hic debitor erat obligatus ad tale factũ, qđ nõ intererat creditoris fieri añ litem ꝯtestatam magis q̃ post. iõ qñcunq; faciẽdo debitor a iudicio liberatur, in ꝯrio ãt intererat creditoris añ fieri, iõ post nõ admittitur purgatio moræ. Gl. fi. diuidit in iiij. partes. In j. q̃rit, an interesse sit in cõdẽnatiõe, & dicit ꝙ sic, & istud est clarum. In ij. querit, an interesse sit in obligõne, & dicit ꝙ nõ, & in hoc cõiter repħẽdit, vt ꝑ Bar. in l. stipulationes non diuidunť, in ix. opp. ver. nũc ad fin, ſ. de verb. obli. In tertia q̃rit, an ad factum possit debitor ꝑcise cogi. & dicit quod non, & bene. In vltima querit, an in obligationibus dandi succedat obligatio ad interesse. & respondet quod nõ.

SUMMARIUM.

1 Variatio non est toleranda in viro graui.
2 Iussus de soluendo, factus a iudice, an possit reuocari ab eo.
3 Præceptum de soluendo factum post oblationem libelli in conuictum vel confessum, habet vim diffinitiuæ. & an possit reuocari, vide nu. 42.
4 Iudex põt rõne euitãdi scãdali ꝑcipere alicui, ne trãseat añ portã alterius.
5 Iudex si interdicat alicui ciuitatem præcipiendo, ne exeat domum, an ista sit interlocutoria, an vero diffinitiua.
6 Scholaris cogi potest mutare hospitium, causa euitandæ rixæ.
8 Iudex potest prohibere litigantibus accessum ad locum, de quo contenditur si dubitet de scandalo.
8 Sententia, qua vetatur ne accedatur ad talem locum, an sit interlocutoria.
9 Delegatus iudex, an possit interlocutoriam reuocare.
10 Iudex reuocare potest suam interlocutoriam, non autem diffinitiuam, & quæ sit ratio diuersitatis.
11 Diffinitiua an possit reuocari si data fuerit ptãs arbitrandi toties, quoties. re (miss.
12 Sententia condemnationis expensarum, an sit interlocutoria.
13 Quæstio incidens quæ dicatur, & quæ emergens.
14 Iudex potest suã interlocutoriam reuocare. Ampliatur multimode, Limitatur tribus modis. nu. 16. & seq.
15 Sententiæ interlocutoriæ reuocatio, an fieri possit, etiam non restitutis expensis parti, in cuius præiudicium reuocatur. & an iudex possit ad vlteriora procedere antequam restituantur expensæ.
16 Interlocutoria, per quam iurisdictio iudicis diffinitur, reuocari non potest. Limitatur multipliciter. nu. 18.
17 Interlocu. qua ꝓnunciatur nõ esse vlterius procedendum, an possit reuocari.
19 Iudex, qui pronunciauit se incompetentem super aliquo incidenti, & non super principali negocio, non prohibetur talem interlocutoriam reuocare.
20 Sententia, qua iudex pronũciauit se cõpetẽtem, an possit reuocari ꝑ eundem.
21 Iudex datus ad vnum articulum incidentem vel emergentem, non potest reuocare interlocutoriam latam super illo.
Iudex potest suam interlocutoriam reuocare vsque ad diffinitiuã, non post.
22 Interlocutoria simul cum diffinitiua, reuocari non potest.
32 Iudex an possit reuocare interpretationẽ, quã dedit ad obscura verba snĩæ.
25 Interlocutoria, a qua fuit bis appellatum, & bis confirmata fuit, non potest reuocari per eum, qui eam tulit.
16 Interlocutoria ab eodem iudice geminata, reuocari non potest.
27 Interlocutoria habens vim diffinitiuæ reuocari non potest, & quę interlocutoria dicatur habere vim diffinitiuę.
28 Interlocutoria habens vim diffinitiuę, an reguletur secũdũ naturã diffinitiuæ.
29 Interlocutoria lata de consensu partium, reuocari non potest.
20 Interlocutoria abolitionis criminis reuocari non potest.
31 Decretum iudicis, quod transiuit in vim contractus, reuocari non potest.
22 Interlocutoriæ reuocatio intra quantum tempus possit peti a parte: & iudex intra quod tempus possit illam reuocare.
33 Interlocutoria executioni demandata, non potest reuocari. Intellige & declara tripliciter. nu. 34.
35 Iudex an possit reuocare interlocutoriam, a qua fuit appellatum. communis ꝙ sic. limitatur multimode, & vide nu. 36.
37 Iudex ꝑt iuitis partib. suã interlocutoriã reuocare, nisi mãdata sit executiõi.
38 Iudex quoties possit interlocutoriam reuocare.
39 Iudex an possit absentib. partib. & non citatis suã interlocutoriã reuocare.
40 Interlocutoria, an posit reuocari per alium.
41 Interlocutoria, quæ non spectat ad diffinitiuam post se, an possit reuocari.
42 Præceptum de soluendo, an posit reuocari, remissiue.
43 Secundum decretum potest per eundem iudicem reuocari.
44 Pronunciatio de exequendo potest per eundem iudicem reuocari.
45 Sententia super restitutione in integrum interpretanda, quamuis interlocutoria sit, non tamen reuocari potest.
46 Snĩa prima interlocutoria, an censeatur reuocata per secundam illi contrariam, qñ non apparet secundam fuisse latam animo reuocandi primam.
47 Obliuio præsumitur in Papa ob multitudinem negotiorum, non autem præsumitur in ordinario.
48 Collatio ordinarij non vitiatur per taciturnitatem qualitatum personæ impetrantis, & beneficij, quod impetratur, secus in collatione Papæ.
49 Conclusio in causa an videatur reuocata per admissionem articulorum factam post conclusionem.
50 Iudex non potest suam sententiam diffinitiuam corrigere vel mutare. Ampliatur multimode. Limitatur etiam varijs modis, vt nu. 55. & seq.
51 Iudex non potest semel de crimine condemnatum absoluere, etiam sibi constito de innocentia, debet tamen supersedere ab executione.
52 Notarius non potest instrumentum semel explicatum corrigere.
53 Testis non potest suam depositionem corrigere.
54 Iudex nõ ꝑt cõdẽnationẽ vel absolutionẽ expensarũ vel fructuum reuocare.
55 Iudex ꝑt reuocare mulctã indictã, non aũt pœnam. & quæ sit rõ diuersitatis.
56 Snĩa lata officio iudicis nobili, an posit per eundẽ iudicem tolli, vel remitti.
57 Iudices illustres an posint eorum snĩas diffinitiuas reformare vel reuocare.
58 Iudex potest diffinitiuam sententiam corrigere & supplere quo ad accessoria, eadem tamen die, scilicet artificiali, non naturali.
Dies naturalis & dies artificialis quis dicatur.
59 Iudex an posit suam sententiam diffinitiuam retractare, quando victor confitetur eam esse iniquam.
60 Iudex potest suam diffinitiuã sententiã reuocare, quando contra sententiam admissa fuit exceptio per eundem iudicem, victore non contradicente.
61 Iudex põt suã diffinitiuã snĩam reuocare in oĩbus casibus, in quibus sentẽtia nunquã transit in rem iudicatã, quorũ aliqui sigillatim tradũtur ibidem.
62 Iudex nulliter iudicãs, ꝑt de nullitate suæ snĩæ cognoscere, & iterũ iudicare.
93 Delegatus iudex non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ. Amplia & restringe, vt ibidem cum seq.
64 Delegatus ad vniuersitatẽ causarũ potest cognoscere de nullitate snĩę suæ. Delegatus ad vniuersitatem causarum ęquiparatur ordinario.
65 Delegatus, qui nulliter iudicauit per errorem facti, an posit cognoscere de nullitate suæ sententiæ.
66 Delegatus, qui iudicauit contra formam mandati, an posit cognoscere de nullitate sententiæ, & iterum iudicare.
67 Delegatus ad actus extraiudiciales non dicitur functus officio suo ex actu nullo, ideo potest iterum actum facere. Limita vt nu. 68.
69 Iudex maior an etiã adiri posit in casibus, in quibus inferior iudex potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ. latissime.
70 Nullitas sententiæ interlocutoriæ non potest sola proponi coram superiore iudice, intellige vt ibi.
71 Iudex si condẽnauerit pluris vel minoris qui deberet, & in fine dixerit, si cõdẽnatio reperiatur in plus vel minus lata, reduco eã ad debitam summam taxatam per statutum, an hæc clausula operetur validitatem sententiæ.

1 Quod iussit. Sũmatur, vt per Bart. hic. rõ dubitandi fuit in primo rñso, quia † in personis grauibus, vt sunt iudices, non videtur variatio tolerãda, cle. cum illusio, de renun. l. in causæ, ff. de ꝓcur. traditur per Bar. in l. de rebus, ff. rerum amo. Ratio decidendi fuit, quia melius, & minus verecundum est, seipsum corrigere quam ab alio corrigi, vt in Auth. de nup. circa prin. c. qualiter & quando, el j. de accu. Ratio autem dubitandi in secundo rñso fuit, quia videbatur idem dicendum in diffinitiua, quod dicitur in interlocutoria. sed rõ decidendi fuit, quia iudex lata diffinitiua dicitur functus offõ suo, & sic desijt esse iudex, ideo amplius iudicare non põt, l. iudex posteaquam, ſ. eo. In tex. ibi, ꝙ iussit, gl. & Bar. exẽplificant, ꝙ iudex iusserit adesse calendis, postea vero idibus. Tu aduerte, quia sc̃da snĩa hoc casu nõ videt primam tollere,

lere, qa qui vult adesse idibus, non tñ vetat adesse calendis, ſm
Bar. in l. qui ante calẽdas, ad fi. ĵ. de verb. obl. Cogita, qa solo est
2 facilis. quidã exẽplificant istũ tex. † in iussu de soluendo, vt talis
iussus possit reuocari. sed ꝯ de l. in summa, in prin. ĵ. e. So. qñq;
iudex iubet reo, ꝙ soluat cã plene cognita, & iuris ordine ser-
uato, & iste iussus dr̃ diffinitiua, qa non interest vtrum iudex di-
cat, ꝯdẽno, vel iubeo ꝙ soluas, qa idẽ sonãt, & ita loquit̃ tex. in
d. l. in summa. qñq; iudex sine vllo p̃ambulo iudiciali taxat prę-
ceptum de soluendo, & ista est interlocutoria, q̃ p̃t reuocari, ſm
3 Ang. in l. si debitori, ff. de iud. Qñq; & tertio, † iudex facit præ-
ceptũ de soluendo post oblationẽ libelli in confessum, vel ꝯui-
ctũ; & tale p̃ceptũ reuocari nõ p̃t, qa hẽt vim diffinitiuæ, q̃ mu-
tari non potest, vt ĵ. dicet̃. & ita tenet Ang. in §. illud, in Auth. de
hęre. & falc. col. i. & in d. l. si debitori. & Guido Pap. deci. xii. in-
cip. Præceptum iudicis. & si a tali p̃cepto nõ appellet̃, trãsit in rẽ
iudicatam post decẽ dies, impeditq; litis ingressum, ſm Rot. de-
cis. ccccxli. in antiqs. & ex tali p̃cepto orit̃ actio in ſcm̃, sicut ex
re iudicata, ſm Bal. in l. fi. §. necessitate, col. v. C. de bo. q̃ li. In
tex. ibi. vetuit, gl. exẽplificat in p̃cepto de nõ eũdo per talẽ locũ
4 & sic gl. † vult iudicẽ posse p̃cipe alicui, ne trãseat ante portã al-
terius, fortè rõne euitandi scãdali: ꝑ quo Bart. alle. tex. in l. i. §. fi.
de offõ p̃fecti vrbis. Alex. addit tex. in l. fi. ff. de of. ꝓcu. Cæsa. siłr
p̃ot iudex ꝓhibere, ne qs exeat domũ suã, ſm Ale. ꝑ tex. in l. fi. ff.
de interdi. & relega. sed ille tex. loquit̃ in ꝓhibitione facta in pe-
5 nam delicti, nõ cã vitãdi scandali. Et sic p̃odera Ale. velle, ꝙ † si iu
dex interdicat alicui ciuitatẽ, restringendo eũ in domo, ꝙ ista est
interlocutoria. sed istud nõ vr̃ verum, si iudex cognouit de deli-
cto, & in pœnã vetuit ne domũ exiret, vt in siñ dicit d. Ias. hic de
banno, quod est diffinitiua snĩa, qñ cã cognita in pœnã delicti
6 fuit impositũ. Itẽ per istam gl. dicit Raph. Com. † ꝙ scholaris cã
euitandæ rixæ p̃ot cõpelli mutare hospitiũ. facit tex. in l. si ꝯuene
rit, ff. pro soc. Adde ꝙ ep̃s rõne scandali p̃ot inuitus transferri ad
aliũ ep̃atũ, ſm Ro. consi. 332. quo ad primum in 4. dub. siłr Do-
cto. rixosos p̃ot vetari, ne intret collegiũ, ſm Bar. in l. fi. co. 4. ĵ. de
7 colleg. illici. Siłr p̃ot iudex prohibere litigantibus accessum ad
locum, de quo ꝯtenditur, si dubitet de scandalo, l. æquissimũ, ff.
de vsufr. & ita tenet Bal. in c. j. de sequest. pos. & fruct. sequuntur
alij, quos seriosius adducit Cur. Sen. consi. 60. Super eo articulo,
per totum. & ibi declarat, qñ & quibus casibus fieri possit talis
8 prohibitio. Aduerte tñ, dum Bar. & alii volunt, † ꝙ ista snĩa, qua
qua vetatur ne accedatur ad talẽ locũ, est interlocutoria: qa vr̃ ꝓ-
babiliter posse dici ꝯrium, ꝙ sit diffinitiua, sicut qñ iudex iubet
vt caueatur de nõ offendẽdo, quo casu talis iussus dicitur diffini-
tiua, ſm Math. no. 32. Nota, ꝙ si quis. per l. in omnibus, ff. de iud.
idem ergo si pro securitate petatur, ꝙ iudex prohibeat inimico
accedere ad viam inimici. Breuiter distingue, vt per Bar. in l. j. §.
fi. ĵ. de præto. stipu. s. an petatur principałr, vel ĩcidenter. Vtroque
tamen casu talis sententia videtur posse reuocari, quia offõ iudi-
cis nobili expedit̃, vt dicam ĵ. post Bar. col. fi. Item aduerte inquã
tum Bar. ponit aliud exemplum in ver. iussit, & in verbo vetuit.
vt iudex interloquatur, exceptiones esse, vel non esse admitten-
das. adde gl. in cle. fi. de appel. quæ loquitur in admissione, vel re
pulsione exceptionum perẽptoriarũ. Limita tñ dupliciter, vt per
Fely. in rub. extra eo. col. vi. versi. dum dicitur. In tex. ibi, & remit
tere. intellige in parte, ne idem bis repetatur. & probatur in l. iij.
9 §. pœna. ĵ. de crim. stellio. In text. ibi, prætor. idem † dicas in dele-
gato, secundum glo. Bar. & alios, & probatur in c. cum cessante,
de appel. & facit, quia appellatione prætoris large venit quilibet
iudex, secundum gl. in l. siue autem, §. fi. in verbo, prætorem, s̃. de
aqua plu. arc. quam adducit Ale. tamen illa glo. non ita gñałr lo-
quitur. Adde quæ scribit Alex. in l. Paulus, j. ĵ. eod. vbi vult, ꝙ illa
lex loquens in prætore, etiam procedat in delegato. & bene facit
quod dicit Panor. in c. fi. col. pe. de rescri. Rota tamen decisi. 363.
Ex hoc insurrexit, in nouis. facit differentiam inter ordinarium
& delegatum eo casu, quo ab interlocutoria sit appellatum, & ap
pellationi delatum, vt tunc delegatus non possit de consensu
partium reuocare interlocutoriam: ordinarius vero sic, de quo
10 ĵ. aliqua dicam. Nota primo, ꝙ † interlocutoria potest reuocari
per iudicem, qui eam tulit siue sit ordinarius, siue delegatus, vt
dixi, siue arbiter, l. dicere, §. fi. ff. de arbi. & de hoc tractabo infra.
Secundo nota, quòd iudex non potest suam diffinitiuam senten
tiam reuocare, l. iudex posteaq̃, ĵ. eo. de quo ibi dicetur. Ratio di-
uersitatis assignat̃ hic per Bar. & dixi s̃. in figuratione casus. Alia
assignatur per Pan. in d. c. cum cessante, quia diffinitiua profertur
cum maiori deliberatione, quam interlocutoria, sed iste non con
cludit generaliter, neque necessario, vnde teneas primam. Sed
11 quid si sit † data potestas arbitrandi toties & quoties, an poterit
reuocare diffinitiuam? videas Bar. in l. quid tamen, in princ. ff. de
arb. Bal. & Fel. in c. præsentata, col. fi. de testi. & Lanfran. de Oria
no in trac. de arb. q. xvj. & q. xix. Glo. magna diuiditur in quin-
que partes. In prima extendit text. ad delegatum. In secunda ex-
emplificat verbum, iussit. In tertia quærit de qua interlocutoria
loquatur l. nr̃a. In quarta quærit vsq; ad quod tempus possit re-
uocari. In quinta examinat dicta Azo. quæ retulerat in tertia par
te. secunda ibi, & da exẽplum. tertia ibi, & idem in qualibet. quar
ta ibi, & ſm eum vsq; ad quatuor. vltima ibi, sed quid erit. Rur-
sus ista vltima p̃ot diuidi in 4. particulas. In j. reprehendit Azo.
dum dicebat, snĩam latam in possessorio esse interlocutoriam. In
2. reprehendit Azo. dum dicebat, ꝙ oĩs interlocutoria, per quam
deciditur incidens vel emergens, poterat reuocari. & hic appro-
bat opi. tenentium ꝯrium. In tertia declarat, quæ dicatur q̃õ inci
dens, & quæ emergens. In quarta remouet ꝯrium formatum ꝯ
opi. tenentium ꝯ Azo. Secunda ibi. alii dicunt. Tertia ibi. incidẽs
autẽ. Vltima ibi, sed vr̃. In eadẽ gl. ibi, expensas litis imperet. No-
12 ta, † ꝙ snĩa ꝯdẽnationis expensarum est interlocutoria. Idẽ tenet
Inn. in c. sacro, col. fi. de sent. exc. Bal. in l. j. C. sent. resc. non pos.
Alex. & Moder. hic, & d. Ias. Inst. de actio. §. curare, colum. 8. in fi.
& col. fin. Istam conclusionem limita dupliciter, vt hic per Alex.
& latius per Fel. in rub. ext. eo. col. 7. Circa primã limitat. qñ snĩa
condemnationis expensarum profertur simul cum diffinitiua, ad
de Alex. in d. l. Paulus, col. j. vbi pł̃a adducit, maxime Inn. in c. au-
ditis, de procur. & Bal. in l. qui arbiter, ff. de arb. gl. & alios in l. qui
agnitis, ĵ. de excep. & idem dicit Pet. de Anch. cõsi. 182. vr̃ prima
facie. Hanc limitationem intelligo procedere in cõdẽnatione ex
pen. nõ in taxatione, qa licet iudex sit functus offõ suo quãtũ ad
ꝯdemnationẽ, d. l. Paulus, non tñ est functus officio q̃tum ad ta-
xationem, ſm Bal. in l. terminato, C. de fruc. & lit. expen. & ita te-
net Inn. in c. fi. quod met. cau. & Imo. hic. In eadem gl. ibi incidẽs
13 est. nota gl. ꝙ † q̃õ, an actor sit seruus, dr̃ incidens, q̃õ vero an testis
sit admittendus, dr̃ emergens, & sic gl. vult, ꝙ illa dicatur incidẽs
q̃õ quæ hẽt ortum ante litem motã, licet sit dilatoria: si vero or-
ta sit post litem, dicatur emergens, & clarius hoc dicit glo. in l. de
qua re, ff. de iudi. sed d. Alex. dicit, ꝙ illa dicitur incidens, quæ tra-
hit originem ante litem motam, & respicit merita causæ: illa ve-
ro quæ respicit processum, dicitur emergens, quia nõ habuit cau
sam ante iudicium, & ita dicit declarare Doc. in l. j. C. de ord. iud.
Tu dicas, ꝙ quæstio super exceptione orta ante litem dr̃ incidẽs,
q̃õ vero super exceptione nata post, dicitur emergens, vnde cum
oẽs dilatoriæ exceptiones oriant̃ post litẽ respũ obiecti, licet ma-
teria habuerit ortũ añ litẽ, q̃õ sup eis erit emergens, q̃õ vero sup
exceptionib. peremptoriis dr̃ incidens, quia tales exceptiones re
aut spe ante cõpetebant. ita declarat Pan. in c. j. col. fi. de ord. cog.
Adde tñ, ꝙ largo vocabulo oĩa quæ in iudicio proponuntur, p̃nt
dici emergentia, c. fraternitatis, vbi Pan. in 3. no. de test. Quæ aũt
dicantur contingentia, ponit Pan. in c. exhibita, in 2. glo. de iud.
Circa principalem mãm, de qua interlocutoria sit intelligenda
ista l. vt perfecte omnia intelligas, subiicio regulam cum amplia-
14 tionibus & fallentiis. Regula est, iudex † p̃ot suam interlocutoriã
reuocare, vt hic, & l. post snĩam, C. de senten. & interloc. om. iud.
Ampliatur duobus modis, vt s̃. dixi, s. vt procedat etiam in dele-
gato & arbitro, quia possunt reuocare suam interlocutoriã. Ter-
tio amplia ẽt in executore mixto, c. dilectus, in l. 3. de p̃ben. Quar
to amplia ẽt in interlocutoria continente aliquid dari vel fieri, l.
j. in fi. & l. pe. ff. de p̃to. stipu. & l. si opus, s̃. de no. ope. nun. Quinto
amplia, etiam in interlocutoria lata super incidenti vel emergen
ti, ſm Bar. & Doc. *cõmuniter*. Sexto amplia, etiam si ab interlocu-
toria sit appellatum, c. cum cessante, de app, Septimo amplia, etiã
in snĩa excõicationis, quæ proprie non est in interlocutoria, nec
diffinitiua, vt declarat Pan. in rub. de sen. excom. quia etiam ipsa
reuocari p̃ot, c. sacro, & ibi Pan. in 4. nota. de sent. excom. & in c.
ex parte, de ver. sig. tñ Alex. in l. iudex posteaq̃, vult ꝙ sit diffiniti-
ua, & ꝙ possit reuocari nõ tm̃ per eũdem iudicem, qui eam tulit.
Octauo amplia, vt ẽt possit reuocari ñ tm̃ semel, sed bis, ſm Bart.
in q. 8. vbi dicam. Nouo amplia, vt iudex possit eam reuocare ẽt
sine causa, ſm Pau. de Cast. hic, in fi. & probatur in d. c. cũ cessan-
te, in verbo, libere. intellige tamen hanc ampliationem procede-
re in interlocutoriis non grauantibus partem, vt si iudex iusserit
partem adesse calendis, sed in interlocutoriis grauãtibus licet re-
uocatio valeat, tamen grauatus per talem interlocutoriam reuo-
catam poterit appellare, vt expresse dicitur in d. c. cum cessante, vt
15 dicit Alex. hic. Decimo amplia, vt † procedat etiã si pars, in cuius
præiudicium reuocatur, fecerit aliquas expensas, adhuc eis non
restitutis valebit reuocatio, ſm d. Alex. hic, in 5. fal. & istam dicit
communem sententiam d. Ias. hic per tex. in c. cum cessante. Con-
tra. tenuit glo. Inno. & d. Ant. in d. c. cum cessante, per tex. in c. in-
terposita, §. pen. de app. qui tex. nihil facit ſm Alex. quia ibi appel
lans erat in culpa, hic autem culpa est in iudice. sed aduerte, quia
aliud est quærere, an valeat reuocatio, & in hoc ille tex. nõ ob. qa
ibi valet renunciatio appellationis: aliud est quærere, an iudex fa-
cta reuocatione possit in causa ad vlteriora procedere antequam
reficiantur expensæ, & tunc not. istud verbũ Alex. ꝙ si culpa es-
set in appellato, pro quo lata fuerat interlocutoria, vt quia insti-
tisset cum allegationibus frustrando aduersarium, dẽret expẽsas
resacire, anteq̃ in eius fauorẽ ad vlteriora procederetur. ita tenet
Fel. in c. ad audientiam, col. 10. in fi. de rescrip. vbi plus dicit, ꝙ iu-
dex non dr̃ plene reuocasse grauamen, si non faciat ꝙ restituant̃
expensæ per tex. in l. si pecuniam, ff. de cond. ob. cau. bene facit q̃d
decidit Rota in tit. de app. decis. 13. in fi. vbi concludit, ꝙ si appel-
lans obtinuerit cõmitti causam appellationis ab interlocutoria
cũ toto negotio, poterit appellatus instare, ꝙ prius procedat̃ sup

grauа-

grauamine,ad finem vt habita victoria ꝯſequaẽ expenſas, anteꝗ̃
cognoſcatur de negotio principali.arguendo ergo a correlatiuis
eodem modo poterit inſtare appellans,ꝙ ſibi reſarciantur expẽ·
ſæ antequam procedatur ad ulteriora. Vndecimo amplia etiam
in interlocutoria hñte vim diffinitiuæ offõ iudicis nobili prola-
ta,l.quamuis,ff.de rebus eo.hinc eſt,ꝙ ſm decretũ poteſt reuoca
ri,quia officio iudicis nobili expeditur,ſm Bar.in l.non vr̃,j.ff.de
iud. & dicam ĩ. poſt Bar. nonnullas al̃s ampliationes videas hic
16 per Iaſ.Limita primo,†vt non procedat in interlocutoria, ꝑ quã
iuriſdõ iudicis diffinitur;vt ſi pronunciet ſe iudicem incompetẽ-
tem,ſm Bar. hic, quem omnes alij ſequuntur, quia ſicut diffini-
tiua non reuocatur ea rõne,ꝙ iudex dicatur functus offõ ſuo, d.
l.iudex poſteaꝗ̃,eadem rõne non reuocabitur huius interlocuto
ria,quia functus officio ſuo.& ꝓ hac fallẽtia allegatur tex. in c.ſi-
gnificantibus,de officio deleg.Adde ꝙ etiam procedit,ſi talis in-
terlocutoria ſit lata ab alio iudice,cui demãdatus fuerit articulus
competẽtiæ,vel incompetentiæ,nam iſto caſu nec ꝓnuncias,nec
iudex declaratus incompetens poterit hanc interlocutoriam re-
17 uocare,c.iudex ab ap̃lica.§.fi.de of.dele.in vj.Ex iſta fallentia †in
fert Bar.ꝙ ſi iudex pronunciet non eſſe vlterius ꝓcedẽdum in cã,
ꝙ talis interlocutoria non poterit reuocari.idem tenet Bart. in d.
l.poſt ſñiam.ſed Pau.de Caſtr.& Iaſ.rep̃hẽdũt Bar.quia per talẽ
interlocutoriam non finitur iuriſdõ iudicis,ergo non ſequitur il
latio,quã facit Bar.finge iudicẽ ꝓnũciaſſe nõ eſſe ꝓcedẽdũ,qa li-
bellus ſit ineptus,vel qa inſtãtia ſit perẽpta.certe poterit dari no-
uus libellus,& inchoari noua inſtãtia.Tu ꝯſidera,ꝙ Bart.non fa-
cit hãc illationem,ꝙ iuriſdõ ſit finita,ſed quia iudex functus eſt
offõ ſuo.q̃ rõ adaptaẽ ẽt ad caſum quando iudex ꝓnũciauit libel
lum ineptũ,& ſuꝑ eo non eſſe ꝓcedẽdũ,qa quo ad illud iudiciũ
eſt functus officio ſuo.Pro iſta fallẽ.facit tex.in c.cũ appellationi
bus,j.in ver.eadem die,de app.in vj.ꝑ quẽ tex.dicit Fel.in c.ſigni
ficauerũt,col.vj.de excep.ꝙ interlocutoria ꝑ q̃ finitur iuriſdõ, &
18 diffinitiua,a pari ꝓcedũt.† Declara modo iſtam fallẽtiã multipl̃r.
Primo,vt ꝓcedat in iudice delegato, ꝓut loquitur tex.in d.ca.ſi-
gnificãtib. ſecus in ordinario, cuius iuriſdõ nõ finiẽ,dato ꝙ ſe ꝓ
nũciet incõpetentẽ,ſm Bald.in l.ſi p̃ſes,ꝑ illum tex.C. qũo & qñ
iud.ſequitur Pau.de Caſt.hic,& in l.ii.ad fi.& ibi d.Iaſ.col. viii.ff.
ſi quis in ius voc.non ierit.& Fel.in d.c.ſignificãtibus.ꝯ̃riũ tenẽt
Ale.& d.Iaſ.hic,& Fel.in c.qual̃r,& qñ.de acc.& Lud.Rom. ſing.
128.inci.Si iudex. quia rõ ſ.aſſignata militat etiam in ordinario
quo ad illam cãm.Scđo declara,vt non ꝓcedat qñ a tali interlo-
cutoria fuit appellatum, tũc poterit reuocari ſm Rotam de app.
deci.viii. & deci.xi.q̃ ſequitur Pañ.in d.c.cum ceſſante, & in c.ꝑ-
uenit,ii.eo.tit.& Fel.ĩ d.c.ſignificantib',& Rom.ĩ d.ſing.cxxviii.
Quia per appellationem extincta remanſit interlocutoria, l.i.in
fi.ĩ.ad Turpi.& eadem rõne poterit reuocari pendente termino
ad appellãdum,ſm Pau.de Caſt.hic, qa idem iudicamus de pen-
dentia tp̃is ad appellandum, qđ iudicamus de ipſa appl̃one, ſm
gl.in l.ex iudiciorum,ĩ.de acc.in l.q a latronibus,§.i.ff.de teſt.tra-
ditur in l.i.nil noua.app.pend.Iſta declaratio mihi nõ vr̃ tuta,qa
appellatio inuẽta eſt ad auferẽdam iuriſdõnẽ de manibus iudicis
a quo,vt declarat Pan.in ru. de app.ergo non dẽt operari ꝯ̃rium
effectum,vt.ſ.firmet iuriſdõnem iudicis a quo,l.legata inutiliter,
ff.de adi.leg. & quia interlocutoria, ꝑ quã finitur iuriſdõ & dif-
finitiua a pari ꝓcedũt,d.c.cum appellationibus, ſed appellatio &
tp̃s ad appellandum nõ operanẽ,ꝙ iudex poſſit reuocare diffini-
tiuam,d.l.iudex poſteaꝗ̃.ergo non ẽt operabitur ꝙ poſſit reuoca
re interlocutoriam,ꝑꝑ quã erat finita iuriſdõ.ideo cogitabis ſuꝑ
19 eo.Tertio declara,vt ꝓcedat †quando iudex declarauit ſe iudicẽ
incompetentem ſuper negotio principali, ſecus ſi ſuper aliquo
incidẽti tantum,ſm Sal.in d.l.poſt ſñiam,per tex.in d.c.dilectus,
ſeqtur Fel.in d.c.qual̃r,& quando.ex qua declaratione r̃ndi alias,
ꝙ ſi incidat articulus filiationis, in quo veniat diſcutiẽda cã mr̃i
monij,& laicus iudex cãm remittat eccl̃iaſtico iudici, iuxta tex.
in c.tuam,de ordi.cog. poterit iudex laicus hanc interlocutoriã
reuocare,qđ notabis ꝑpetuo.Quarto declara, vt procedat in or-
dinario vel delegato principl̃r dato ad deciſionem cauſæ, ſecus
in executore acceſſorie dato pro executione gratiæ,d.c.dilectus,
20 ſm alium intell̃m,quem approbat Fel.in locis prealle.An autem
interlocutoria,qua iudex ſe competentem pronũciauit,poſſit re
uocari ꝑ eum met?videtur ꝙ non ꝑ regulã,ꝯ̃riorũ eadẽ dẽt &c.&
ita vr̃ tenere Rom.in d.ſing.cxxviii.Sed ꝯ̃rium eſt verius qa ceſſat
rõ,q̃ militat in ꝯ̃rio,& ita tenet Practicus Papien. Petrus de Fer-
ra.in forma ſñiæ interlocutoriæ, qua qs ſe cõpetẽtẽ ꝓnunciauit.
& d.Iaſ.in d.l.ii.col.viii.ff.ſi quis in ius voc. non ier. & Corne.ꝯſ.
21 117.Viſo proceſſu,li.iii.Scđo † lĩta iſtam regulam, vt non proce-
dat in iudice dato ad vnum articulũ incidẽtem vel emergẽtẽ,pu
ta ad cognoſcẽdũ an ſñia ſit exeq̃nda, vel teſtes ſĩt admittendi:
hoc caſu ſi iudex interloquatur ſuꝑ illo articulo,nõ poterit hãc ĩ
terlocut.reuocare,qa functus eſt offõ ſuo,ſm Bal.ꝯſ.58.In prima
22 parte.Tertio lĩta,† vt poſſit reuocari vſq;ad ſñiam diffinitiuã,ſed
non poſtea,l.qđ in diem,ff.de compẽ.l.i.C.ſi ex falſis inſtrum.cũ
gl.q̃ iura ita intelligit Bar.hic.Et rõ eſt, qa iudex poſt diffinitiuã
dicitur functus offõ ſuo.vel rõ eſt, qa ſi nõ appelleẽ a diffinitiua,
ĩterlocutoria trãſit ĩ rẽ iudicatã ẽt quo ad iudicẽ,ſm Bal.ĩ l.elegã
ter,§.ſi quis poſt,col.pe.ff.de cond.indeb. Si vero appellatur a dif
finitiua,fruſtra reuocatur interlocutoria, quia ſi contingat diffi-
nitiuam retractari,retractabitur etiam grauamẽ illatum per inter
locutoriam,l.ante ſñiæ,C.quorum app.non recipi. Quarto lĩta,
23 †niſi interlocutoria proferatur,ſimul cum principali, tunc reuo-
cari non põt,qa aſſumit ſibi nãm diffinitiuæ,& quia per diffiniti-
uam iudex dicitur functus officio ſuo, ſecundum Saly.in d.l. an-
te ſñiæ,& d.Ale.in l.p̃ris & filij,col.iii.ff.de vul.& pup.adducẽtes
gl.in l.qui agnitis.ĩ.de exce. & iſtæ quatuor fallentiæ includun-
tur ſub vna,vt dicam⁹,interlocutoria poteſt reuocari, niſi iudex
per talem interlocutoriam ſit functus offõ ſuo,vt in quatuor ca-
24 ſibus præcedentibus. Quinto lĩta, †niſi iudex velit reuocare in-
terpretationem,quam ſemel dedit ad obſcura verba ſñiæ,nam ta
lem interpretationem mutare non põt,ſecundum Ang.hic. Bal.
in l.ii.C.de ſen.ex breui.rec.Imo.in l.ab execu.ĩ.de app. Cur.Se.
ꝯſi.27.Magnifi.vir,col.xiiii.quia interpretatio non conditur niſi
ſemel,ſecundum gl.in l.quicqd aſtringendę,ĩ.de ver.ob. ꝯ̃rium
tenet Imo.hic,& Ang.in d.l.qcqd aſtringendę, per iſtum tex.nã
ſi licet interlocutoriam bis mutare,cur non licebit bis interp̃ta-
ri?nam ĩterp̃tatio facili⁹ ꝯceditur,q̃ mutatio,l.hr̃des palã,ver.ſed
ſi notã,ff.de teſt.Non ob.ꝯ̃ria, quia loquũtur in interpretatione
ſñiæ diffinitiuæ,q̃ ſemel tm̃ interp̃tari põt,vt tradiẽ in d.l.ab exe-
25 cutore.Sexto fallit, †niſi ab interlocutoria ſit bis appellatum,&
bis ꝯfirmata,illa reuocari non p̃t a iudice q eam tulit, ſm gl.ĩ cle.
fi.in ver.ſuper ea, de app.& d.Ant.in c.fr̃nitatis, de fri.& malefi.
ſed iſta fallẽtia nullum hẽt dubiũ,ꝑ ea q̃ dicit Bar.in qõ.iii. Septi-
26 mo fallit,† ſi interlocutoria ſit ab eo iudice geminata,ſm Pan.in
d.c.cum ceſſante, & d.Iaſ.hic, qui ita intellexit glo. in d.cle.fi.ſe-
quitur idem Iaſ.in l.& ſi poſt tres,ff.ſiqs cau.& Fel.in c.ſi cautio.
co.ix.de fid.inſtr.& Cur.Sen.ꝯſ.49.col.19.vbi multa ponit de ef-
27 fectu geminationis.Octauo fallit in interlocutoriis †hñtibus vĩ
diffinitiuæ,ſm Imo.Ro.& d.Al.hic, glo.& Gem.in c.fi.in verb.
inanes,de ele.in vi.Bal.in l.arbitro,ff.qui ſatiſ.cog.& in l.hac edi-
ctali,§.q̃ obſeruationem,C.de ſec.nu.d.An.Pa.& Mod.in d.c.cũ
ceſſante.pro veritate hñda duo veniunt hic diſcutiẽda. Primo, q̃
interlo.dicatur hr̃e vim diffinitiuæ.Scđo, an talis interlo.reguleẽ
vt diffinitiua.Circa primum, illa interlocutoria dr̃ hr̃e vim diffi-
nitiuæ,q̃ diffinit vnã ꝑtem ſubſtãtialẽ iudicii, licet non diffiniat
total̃r negotium principale.exẽpli gratia,ſi ꝓnuncietur ſuꝑ æta-
te ad finem ꝓcedendi vel denegãdi reſtõnem in integrũ, ſecũdũ
gl.in l.intra vtile,ff.de mino.vel illa diciẽ hr̃e vim diffinitiuæ, quę
ꝑ indirectum diffinit negotiũ principale:vt ſi ꝓnuncieẽ appl̃onẽ
deſertam,l.ſi p̃ſes, C.qũo,& qñ iu.vel ſi pronuncieẽ exceptionẽ
ſõl̃onis,vel aliam ꝑemptoriã obſtare agenti, ſm gl.in d.cle.fi.de
app.& d.Ale.ſ.in rub.vel dicitur hr̃e vim diffinitiuæ illa ſentẽtia
quæ non expectat aliam poſt ſe,vt ſi ꝓnuncietur non eſſe r̃nden-
dum libello inepto,vel iudicem eſſe incõpetentẽ,ſecũdũ Pan.in
c.ꝑuenit,ii.de app.Vel interloc. dicitur hr̃e vim diffinitiuæ, quæ
parat plenum p̃iudiciũ ſuꝑ principali negotio, vel aliquo ſubſtãli
fundamento ipſius negotii principalis,ſecundum Are.cõſ. 20.In
28 q.& cauſa,in i.dub.Circa ſecundum,ꝗ̃tum †ad rem nr̃am,ſñia in
terlocutoria hñs vim diffinitiuæ regulatur ſm nãm diffinitiuæ.
ita concludunt Doc. in locis præall.idem tenet Bal. in l. minori-
bus,C.de his,quib.vt indi.col.ii.vbi dicit, quod diſpõ cle. appel-
lanti,de ap.non hẽt locũ in interloc.hñte vim diffinitiuæ, qa ma
gis debemus inſpicere effectum q̃ verba, & iſtam dicit eſſe cõem
opi.Fel.in d.c.qual̃r & quando,de app.Hinc eſt, ꝙ de iure ci. ap-
pellatur ab iſta interlocutoria ſicut a diffinitiua, ſecũdũ gl.ĩ auc.
hĩta,C.ne filius ꝓ pat.& Bar.in l.Titia,ĩ.de accu.Ex hac fallentia
infertur,quod ſñia lata ſuper attentatis non poterit reuocari, qa
hẽt vim diffinitiuę,ſm Rotam deci.lxxxv.ſi a ſñia, de app. in no-
uis.Iſta fallentia reſtringitur dupl̃r. Primo,vt nõ procedat in ĩter
locutoria hñte vim diffinitiuæ,prolata offõ iudicis nobili, vt di-
cam ĩ.poſt Bar.q.pe.Scđo, vt nõ ꝓcedat in interlocutoria hñte
vim diffinitiuæ reſpectu vnius articuli incidentis vel emergentis
29 tantum,vt declarat Gemi.in d.c.fi.de elec. in vi. † Nono fallit in
interloc.lata de conſenſu partium,c.ſignificante, de appel. Alex.
hic in octaua fallentia, & d.Iaſ.in quinta. Decimo fallit in inter-
locutoria executioni demãdata,vt dicam in ſequenti qõne. Vn-
decimo fallit in interlocutoria reſcripto Principis confirmata,
30 ſm Ang.& Imo.in l.Paulus,ĩ.eo. Duodecimo fallit † in interlo-
cutoria per quam iudex admiſit abolitionem criminis, quæ reuo
cari nõ põt cum abolitio abolitionis nõ poſſit fieri, niſi per Prin
cipem tm̃,l.i.C.de aboliti.ſequuntur Mod.hic.Decimotertio fal
21 lit †in decreto iudicis, quod trãſiuit in vim ꝯ̃ctus, l.qđ ſemel.ff.
de decre.ab or.fa. quatuor al̃s fallentias tradit d. Alex.hic, quas
non refero, quia ſunt reprobatæ: quatuor alias videbimus ĩ.per
32 diſcurſum.Quæro quarto †vſq; ad quod tempus iudex poſſit re-
uocare interlocutoriam?Iſta qõ poteſt dupl̃r intelligi.primo, in-
tra quãtum tp̃s poſſit petere reuocationem. ſecundo intra ꝗ̃tum
tẽpus iudex poſſit eam reuocare.Circa primum ſit ꝯcl̃o, ꝙ pars
tenetur intra decem dies petere,& vltra non põt,auth.hodie, C.
de app.q̃ ꝓcedit ẽt in app.ab interlocutoria, l.arbitro, ff.q ſatiſd.
cog.c.non ſolum,de app.in vi.immo ẽt ꝓcedit in app.ab actibus
extraiudicialibus,c.ꝯcertationi,eo.tit.in vi.Ita ꝓcedit etiã in ſuꝑ

plicationē ꝯ sniam, q̄ piter est porrigēda intra decem dies, auth. quę supplicatio, C. de preci. Impe. offe. Circa fm sit ꝯclo, ꝙ iudex p̄t reuocare suā interlocutoriā vsq; ad sniam diffinitiuā, fm gl. in c. 2. in gl. fi. de procur. quā sequuntur scrib. ibi, & in d. c. cū cessante, Bar. & Doct. hic, & in d. l. arbitro. Not. hanc ꝯclonem, ex qua habes vnā fallētiam reg. l. 4. §. hoc aūt iudicium, ff. de dam. inf. vt nō procedat, qn̄ agitur de correctione proprij erroris, quia iudex p̄t se corrigere nemine petente, vt hic, & in c. qualr & qn̄, il j. de accu. Istam ꝯclonē, ꝙ snia interlocutoria nō trāseat in rē iudicatam quo ad iudicē, ꝓprobo rōne, ex qua patebit rn̄sio ad arg. Bezu. & Mod. hic, grauatus ēt ꝙ nō appellet, nihilominus habet regressum, ꝯ iudicem, fm gl. Pan. & alios in c. pastoralis, §. qa verò, de of. deleg. ēt si appellauerit, & snia sit ꝯfirmata per iudicem ad quem, fm Inn. in c. sępe, de appel. si ergo ꝯsensus partis nō appellātis, nec ꝯfirmatio sniæ a qua fuit appellatum, nihil iudici prosit, nec operat̄ ꝙ snia trāseat in rē iud. in fauorem iudicis, non ēt dēt operari vt trāseat in rem iud. in eius p̄iudiciū, quominus eā possit reuocare. Declara istam ꝯclonē, & restringe, vt † procedat nisi
33 añ diffinitiuā interlocutoria fuerit executioni demandata, nam post executionē factam n̄ p̄t iudex sniam amplius reuocare, fm gl. sing. in l. j. §. fi. ī. de pto. stip. q̄ est ab omnibus *approbata*, vt patet ex authoritatib⁹ adductis p Mod. hic, & p Ias. in l. si opus, s̄. de no. op. nūc. cui adde Cæp. cōs. 32. col. 4. & ꝓcedit non solum si executio sit fcā ab hoīe, sed ēt si sit fcā a lege, fm Bart. ibi exemplificantē, vt per eum ibi, vel p̄t exēplificari in interlocutoria, quia iudex ꝓnūciauit nō rn̄dentem positionibus heri ꝓ ꝯfesso, iuxta text. in c. 2. de confes. lib. 6. fm Ale. hic, col. fi. Vel potes exemplificare, vt per Bar. in l. cum ꝓcurator, §. fi. s̄. de no. op. nū. & ex hoc iustificat̄ dcm Archid. in c. licèt canon. de electiō. in 6. vbi concludit, ꝙ in pœnis ipso iure impositis eps non p̄t dispēsare, quia vbi lex fecit executionem, cessat iudicis ministeriū. ita Fely. in c. at si clerici, §.
34 de adulterijs, col. 2. de iud. Declara, & tēpera hāc fallentiam, † vt n̄ ꝓcedat qn̄ iudex ex iusta causa vellet reuocare, quia posset citata parte, fm Bart. hic. & dicam ī. q. 7. Itē intellige, nisi partes consentiant, fm Bar. in d. §. fi. per d. l. si opus. Tertio intellige, nisi interlocutoria executioni demandata fuisset de facto, id est sine causę cognitione prolata, tunc iudex etiā de fcō posset eam reuocare,
35 fm gl. in l. minor, ff. de euictio. & dicam ī. in 11. q. † Quarto q̄ritur si ab interlocutoria sit appellatū, an iudex possit eam reuocare? Rn̄det Bar. ꝙ sic p tex. in d. c. cū cessante. Istud limitāt Alex. & d. Ias. hic, quatuor modis, vt hic p eos. Limita quinto, nisi iudex a quo, statuisset appellāti terminū ad recipiendum apostolos, vel ad arripiendum iter ad superiorem. quia iterim eius officium debet quiescere, secundum Bal. in l. appellatione, col. fi. per illū tex. C. de appel. & Fel. in c. ꝓsonas, col. fi. eo. tit. Sexto limita, nisi corā iudice applonis eēt lis iā ꝯtestata, quasi tunc radicata sit iurisdō iudicis applonis, fm Bal. & Imo. in d. c. cum cessante, qa de qua re cognouit iudex, de eadem iudicare dēt, l. de qua re, ff. de iud. has āt litationes sublimita, nisi iudex a quo de consensu ptium reuocet, quia tūc valebit reuocatio, fm Archi. & Gemi. in c. vt sup. de appe. in 6. per tex. in c. interposita, §. ille deniq;, extra de app. Sex-
36 to quærit Bart. † an iudex possit cogi reuocare suam interlocutoriam? & respondet ꝙ non per tex. nostrū in verbo, potest, iuncta l. non quicquid, ff. de iud. melius facit tex. in d. cap. cum cessante, in verbo, libere potest. Ampliatur, vt procedat ēt ī casibus, in quibus ab interlocutoria non licet appellare, quo casu etiā non cogitur præcisè, licet cogatur causatiuè, si nolit litem suam facere, l. sancimus, C. de iud. Sed aduerte, quia contrariū vr̄ tenere Bar. in l. de dupillo, §. si quis ipsi p̄tori, in 2. opp. s̄. de no. op. nū. gl. & Pan. in c. cum sit gn̄ale, in verbo, remissi, de fo. cōp. & ꝯ hanc ampliationem vr̄ tex. in ca. administratores, 23. q. 5. credo, ꝙ Bart. hic in vlt. verbis huius quæstionis senserit difficultatem, & propterea dicas, ꝙ iudex potest compelli proferre interlocutoriam, qn̄ negligit proferre, & ita loquitur tex. in Authen. vt differ. iudic. §. j. allegatus per Bar. & ita intelligenda sunt contraria. sed vbi iudex semel pronunciauit, non compellitur variare, etiam si male ꝓnūciauerit, qa p̄t iudex p̄tendere bn̄ ꝓnunciasse. Ex quo infert, ꝙ si euidenter constaret de errore, posset tūc iudex cogi reuocare, vt in specie dicit Bar. in l. si tutor, ff. de author. tut. in fi. Secundo aduerte inq̄tum Bar. innuit, ꝙ iudex non facit litē suā, qn̄ ab interlocutoria est appellatum. Istud nō videtur verū p ea, q̄ tradit Pan. in c. pastoralis, §. quia vero. col. 2. de offi. deleg. potes dicere, quod alia fuit mens Bar. i. quod iudex non faciat litem suam, si interlocutoria, a qua fuit appellatum, reuocetur per iudicē ad quem, secus si iniquē ꝯfirmetur, & hoc mō ꝯcordabit cū Pan. in d. §. quia
37 vero. Septimo quærit Bart. an † iudex possit inuitis partibus interlocutoriam reuocare? & rn̄det ꝙ sic, nisi mandata sit executio,
38 vt hic per eum, cum quo alij transeunt. Octauo quærit, † quoties iudex possit interlocutoriam reuocare, rn̄det Bart. quod bis tm̄ per text. in l. fideicommissa, §. si qs decē, ff. de leg. 3. & in l. j. §. si qūis ita, ff. vt lega. nomi. cauea. sed ista iura loquunt̄ in vltimis voluntatib⁹, in quib⁹ capiēda est illa interptatio, q̄ minus hr̄dem grauat, l. vnum ex familia, §. j. ff. de leg. 2. l. nūmis, ff. de leg. 3. nos vero loquimur in iudicijs, in qbus toties vr̄ ꝯcessa interpretatio & reuocatio, quoties opus fuerit, l. veluti, ff. de eden. & ita aiaduertit Bar. in d. l. si quis decē. Itē aduertē, ꝙ ista iura ꝓbare vr̄ ꝙ semel tantum licet reuocare interlocutoriam. Secundo Bar. arguit hoc mō, parti non licet prouocare nisi bis, l. j. C. ne lic. ter. ꝓuo. ergo nō ēt licebit iudici interlocutoriam reuocare nisi bis. d. Ias. ꝯ Bar. pūgit, qa arguit de parte ad iudicem, qd̄ argm̄ nō valet, cum pars non possit elapsis decem diebus petere reuocationē, & tn̄ iudex pōt ēt post decem dies reuocare, vt dictū fuit s̄. in 4. q. Defendendo Bar. potes respondere, ꝙ Bar. voluit arguere de iudice ad quē, ad iudicem a quo, quod argm̄ videtur optimū, cum iudex ad quem, succedat lodo iudicis a quo, l. cum apud Sempronium, ff. iud. sol. sed iudex ad quem, nō pōt nisi bis iudicare, cum pars non possit nisi bis prouocare, d. l. j. & c. suam, de app. Sed iterum aduerte, quia ex alio istud argm̄ Bart. nihil facit: imo retorqueri pōt, quia ita demum iudex ad quē, non pōt vltra bis iudicare, si ꝯfirmauerit primam sniam, & sic si reperiantur tres sniæ ꝯformes. ita loquitur tit. ne lice. ter. prouo. & probatur in cle. vt calumnijs, de re iud. sed iste nō est casus noster, quia nos loquimur qn̄ interlocutoria fuit vno mō lata, scdō reuocata. Tertio q̄ritur an alio mō possit proferri, & iterum reuocari, quo casu qn̄ sniæ sunt difformes, etiam si quadruplicatæ fuerint, pn̄t adhuc reuocari, vt not. in d. c. cle. vt calumnijs. & sic vides, ꝙ fundamēta Bar. nō ꝯcludūt, licēt cū Bar. sit *cōmunis* opi. Cōtrarium tenēt Rayne. Fulg. Bezu. & d. Ias. hic, dicentes, ꝙ semel tantū pōt reuocari, qa ēt in casibus permissis variatio nunq̄ cēsēt concessa nisi semel, l. in qs iusiurādum, C. de reb. cred. p quē ita dicit Bar. in l. post legatū, in vlti. col. ff. de his, qui. vt indig. Considera si dici possit, ꝙ vbi actus dependet a volūtate variātis tm̄, ꝙ sp & qn̄cūq;, & quoties placuerit, licita sit variatio, l. 4. ff. de adimē. leg. §. posteriore, Inst. quib. mod. test. infir. & sic vbi nulla causæ cognitio vertitur, possit iudex toties, & quoties voluerit, interlocutoriam reuocare, qa isto casu pōt iudex libere reuocare interlocutoriam inuitis partibus, vt dicit Bar. s̄. 7. q. sed vbi requiritur causæ cognitio non possit, nisi semel. cogita tamen, quia alij non tangunt. Nono quærit
39 Bar. † an absentibus partibus, i. citatis, possit interlocutoria reuocari? & rn̄det distinguendo vt hic per eum. Ex cuius dictis hētis reportare tres ꝯclones. Prima sit, omnis interlocutoria, per quam pōt pars lędi, requirit citationē ptis, l. a ꝓcedēte, C. de dila. & ista nō hēt dubium. & per l. de vnoquoq;, ī. c. & l. nam ita diuus, ff. de adop. Secunda conclo, interlocutoria, per quam dies statuitur ad ꝯparendū, potest ꝓferri absentibus ptibus, fm Bar. in extrauagā. ad reprimendum, in verbo p edictū, co. 2. & Bal. in c. j. in prin. quo tēpo. mi. vbi dicit, ꝙ interlocutoria, p quam iudex prorogat vel coarctat dilationes, ferri pōt parte nō citata. qd̄ credo verū, si pars non multū grauetur, alias secus, & intelligo procedere dictum Bal. in l. j. C. qūo & qn̄ iu. vbi Bal. tenet ꝯrium. Tertia ꝯclo, interlocutoria lata partibus absentibus, etiam partibus absentibus pōt reuocari, per reg. nihil tā nāle, de reg. iur. & quia eadem solēnitas requiritur in dissolutione actus, quæ adhibita fuit in cōfectione, l. prout quisq;. ī. de solu. l. ab emptione, vbi gl. ff. de pac. facit quod dicit gl. in l. minor. ff. de euic. quam multum commendat dom. Ias. in l. si fideiussor, §. fi. ff. qui satisda. cogan. colum. 4. & ad istud ꝓpositum multa ꝯgerit Ale. hic, & multo plura cōgessit Fely. in c. qualiter & qn̄, col. 6. de accus. Adde ꝙ secundum decretum cōcessum pte nō citata, p̄t etiam reuocari pte nō citata, fm Ale. ꝯs. 5. In cā & lite, col. 2. li. 2. & valeat rescriptum reuocans sententiā, sub condōne, si lata fuit pte nō citata, fm Gem. ꝯsi. 35. Gregorius XI. col. 3. vbi alleg. bonum tex. in c. relatū, v. q. 2. & in c. cum olim, extra, eo. vide etiā ad ꝓpositū reducā p Paride de Puteo in suo syndica. §. carcere, ver. plerunq;. & restringe vt per Soc.
40 ꝯsi. 22. colum. fi. libj. Decimò quærit † Bar. an interlocutoria possit reuocari per alium? & respōdet ꝙ aut requiritur causæ cognitio, & per alium reuocari nō potest, vt hic: aut in reuocando non requiritur causę cognitio, & pōt per alium reuocari, d. l. diem proferre, in prin. & d. l. si interpellatus, de arb. Sed aduerte, aut hæc quæstio intelligitur per alium, s. delegatum, & tūc nō video quare ita nō possit delegari reuocatio interlocutoriæ, q̄ requirit cāæ cognitionem, sicut illa, q̄ nō reqrit, l. j. ff. de offi. eius. aut intelligitur per aliū, s. nuncium: & tunc aduerte, quia licet nuncius ꝓferat diē cōparitionis, nō tn̄ dr̄ proferre aliquā interlocutoriā, sed declarare interlocutoriam iudicis, q iussit nuncio vt diē proferret. Ita loquitur tex. in l. diem ꝓferre, & sic nō est reuocare interlocutoriam p aliū, sed reuocatā declarare p aliū, s. nuncium. Vndeci-
41 mò q̄rit Bar. an interlocutoria; † q̄ nō expectat diffinitiuā post se, possit reuocari? & distinguit, an proferatur offō iudicis mercenario, aut offō iudicis nobili, vt hic per eū, cuius verba sunt multū dubia & obscura. Ideo aduerte prio dū dicit, ꝙ pceptū de soluendo expedit offō iudicis mercenario. Istud nō vr̄ verum, qa offm̄ iudicis mercenarium n̄ deseruit actioni ꝓpositæ terminandę circa illud, qd̄ principalr petit, sed tm̄mō circa accessoria, vt decla-
42 rat Bar. in l. j. col. 5. ff. de iurisd. om. iu. An āt † istud pceptū possit reuocari, dixi s̄. in prin. & tradit late p Fel. in rub. extra eo. col. 4. & in c. q̄renti, de off. dele. p Lāfr. de Oria. in repe. c. qm̄ ꝯ falsā, in versi. interlocutiones. de proba. & p Io. Bertachi. in trac. de gabel. in 8. pte. in i. q. 4. ptis. Secundo aduerte dum Bar. dicit, ꝙ interlocutoria, qua ꝓnūciatur n̄ ēe rn̄dēdū libello, expedit offō iudicis mercenario.

mercenario. Istud ẽt nõ videtur verum, quia talis interlocutoria
aduersatur actioni, non ãt mercenatur actioni intentatæ, iõ di-
cas ꝙ experitur offõ iudicis aduersario. & dũ Bar. dicit, ꝙ hæc in-
terlocutoria non potest reuocari; contrarium tenet Panor. in c.
peruenit, ii. de app. sed verius est, quod dicit Bar. hic, vt probaui
s. in iii. q. Bart. Vltimo aduerte inquantum Bart. ɔcludit, ꝙ inter-
locutoria lata offõ iudicis nobili potest reuocari etiã ꝙ hẽat vim
diffinitiuæ, per tex. in l. quis, ff. de rebus eo. Iste tex. mihi non ꝓ-
bat, quia loquitur in decreto iudicis ipso iure nullo, quo casu e-
tiã diffinitiua p̃t declarari nulla p eũdẽ iudicem, l. si vt ꝓponis, C.
43 qũo & qñ iu. p hac conclõne tñ facit, † qđ dr̃ de ii. decreto, quod
habet vim diffinitiuæ. secundũ gl. in l. pñti, §. cũ aũt, C. de epis. &
cle. & q † expeditur offõ iudicis nobili, secũdum Bar. in l. iubere,
col. ñ. ff. de iurisd. iud. om. & ꝑpea potest reuocari fm Specu. titu.
de primo decreto. § iam de effectu, ver. quod si iudex. & in tit. de
ii. decreto, § nunc videamus, ver. illud. & Innoc. in cap. dilecta. de
verb. sign. & Io. And. in c. consultationibus, de of. dele. Alex. &
Mod. hic, & Pan. in c. i. col. iii. de eo, q mit. in pos. cau. rei seruan-
dæ. & in cõs. 150. Ex omnibus, li. i. & Rom. not. dccxxvii. inci. Se-
44 cũdo decreto. Ex quo ĩfero, ꝙ † pronunciatio đ exeq̃ndo poterit
p eundem iudicẽ reuocari, qa executio petit offõ iudicis nobili,
fm Bar. in d. l. iubere cauere, & ita ɔsuluit Ange. cons. 125. Prĩo
45 inqramus, col. ii. Aduerte ẽt, qa sñia, qua ꝓnunciatur super æta-
te est interlocutoria, fm glo. in l. intra vtile, ff de mi. & talis sñia
sup restõne in integrũ ĩpetranda ꝓfertur offõ iudicis nobili, l. ꝙ
si minor, ff. de minor. & tñ nõ p̃t reuocari, fm Doc. *cõmuniter*, vt
hic per Ias. in ix. fallẽ. et si dixeris, ꝙ istud nõ ob. ɔclõni, qa hoc
loco offm̃ iudicis nobile prĩcipaliter imploratr̃ sup eo, đ quo prin
ciplr̃ agr̃, quo casu loco actiõis succedit, & iõ debet regulari secũ
dũ nãm actiõis, in cuius locum subrogatur, vt dicit Pau. de Cast.
in l. j. §. fi. j. de p̃t. stip. & Ale. hic. qa rñdeo, ꝙ si diligenter ɔsideres,
officiũ iudicis nobile, quo ꝓnunciatr̃ sup ętate, ĩcidẽter ĩploratur,
46 & non principlr̃. Vltimo quærit Bar. † an per scđam sñiam interlo
cutoriã ɔ̃riam primæ censeatr̃ reuocata prima, qñ nõ apparet, se
cũdã fuisse ꝓlatã animo reuocandi primam? & rñdet p scđam nõ
videri recessum a prĩa, p tex. in c. cũ olim, & ibi Pan. col. iiii. ext. e.
& qa iudex ñ censetr̃ derogare sñiæ, quam ignorat fuisse latã, arg.
l. mr̃ decedẽs, ff. de ĩof. test. & l. sicut certi, C. đ test. mil. Tu aduer
te ad pła. Primo ɔsidera, ꝙ tex. in d. c. cum olim, loq̃tur in Papa,
47 in quo † pp multitudinem negotiorũ p̃sumitr̃ obliuio ẽt eorum,
q̃ pauloante gesta fuerunt, c. cæterum, c. eã te, de rescri. no. Gem.
in c. i. sup gl. iii. de ɔst. in vi. Velle mõ extẽdere hãc p̃sumptionem
obliuionis ad ordinarium inferiorẽ, nõ vr̃ rõnabile, qa in ordina
rio inferiore nõ est tãta occupatio. Et ꝙ non p̃sumatur obliuio
48 in ordinario sicut in Papa, patet, † qa taciturnitas qualitatum per
sonæ impetrãtis & bñficii qđ ĩpetratur, non vitiat collationẽ or-
dinarii, qa ipse p̃sumitur scire & recordari de nã & qualitate suo
rũ clericorũ & suorũ bñficiorũ, sec⁹ in Papa, cuius collatio vitiatr̃,
si non exprimantr̃ qualitates & circũstãtiæ necessariæ, de qb⁹ late
dixi in c. ad aures, de rescri. ita dicit Card. in cle. ii. ad fi. de off. or.
& Rot. de rerum permut. decis. xiiii. & Fel. in c. in nr̃a., corolario
29. de rescri. Retẽta tñ hac rõne, ꝙ etiam ordinarius pp multipli-
citatẽ negotiorũ nõ præsumatur recordari de prima sentẽtia, in
telligas istud maxime verũ esse in ordinario sene pp illud dictũ
Senecæ, Solebat mihi bonæ fidei esse memoria, nũc ãt ætate cas
sata. quam nouã censeo. qđ dictũ refert d. Porcus Insti. qb. ex cau.
manu. non lic. §. in fraudẽ. Scđo aduerte, ꝙ ɔ̃ istã decisionem te-
net ipse Bart. sibi ɔ̃rius in l. cum ꝓcurator, §. fi. col. fi. s̃. de no. ope.
nun. vbi dicit, ꝙ si secunda sit ɔ̃ria vel diuersa, indistincte cẽsetur
recessum a prima. & contra Bar. hic facit decisio Rotæ tit. de test.
deci. v. vbi Rota concludit, ꝙ iudex admittendo articulos post ɔ-
clusionẽ causę, censetr̃ reuocare ipam conclusionẽ. Quid ergo te-
nẽdum? teneas decisionem Bart. hic, quã đclara tribus modis. Pri
mo, vt procedat qñ scđa fuit lata ex interuallo; secus si incõtinẽ-
ti, qa tunc iudex præsumitr̃ memor primæ, fm Pan. in d. c. cũ olĩ.
& ibi Fel. col. v. & Ias. hic, idem tenet Pa. ɔs. 41. lib. ii. & hoc mõ ĩ-
telligo loq̃ Bar. in d. §. fi. Scđo ista đcisio procedit in ordinario, se
cus in delegato ad vnã cãm, in quo cessat rõ obliuiõis, q̃ causatur
pp multitudinem negotiorum fm d. Ale. hic, col. fi. Tertio decla
ra, vt non procedat qñ prima eẽt lata super aliquo fcõ no. & ma
49 gno, secundum Pan. in d. c. cum olim. Vltimo aduerte, † ꝙ decisio
Rotę dicẽtis videri reuocatam ɔclusionẽ in cã p admissionem ar
ticulorũ factã post ɔclõnẽ, nõ vr̃ vera qa interlocutoria, p quam
iudex ꝓnũciat eẽ ɔclusũ in cã, trahit secũ executionẽ, & ɔñr est
irreuocabilis, fm Bar. in l. j. §. fi. de p̃t. stip. & dixim⁹ s̃. & p hanc ra-
tionẽ d. Ale. hic tenet ɔ̃ Rotã. Tu aũt salua decisionẽ Rotę, quã
seq̃tur idẽ Ale. in variis locis, maxime cons. 62. vr̃ prima ɔsidera-
tione, col. ii. li. iii. & ɔs. 26. consideratis his, lib. 4. & Pan. in c. quo
niam contra falsam, col. xiii. de proba. vt procedat in casibns, in
quibus proceditur ex officio, in quibus etiã potest reuocari diffi-
nitiua, vt dixi s̃. post Bar. q. pen. & dicam j̃. in ii. regula. & ita de-
clarat Fel. post Pan. in c. cum dilectus, col. ii. de fid. instr. Secundo
contra hanc decisionem opponitur, interlocutoria lata de con-
sensu partium non potest reuocari, nisi accedat partium consen-
su, c. significante, de ap. & dixi s̃. conclõ ãt in causa fit si partes re
nunciẽt probationibus, vt dicit gl. sing. in Auth. de testi. §. qm̃ ve
ro multi. in ver. concluserunt. & gl. in d. c. cũ dilectus. Sol. ẽt po-
test iudex concludere in causa absq; ɔsensu partiũ, qñ lapsæ sunt
competentes dilationes datæ ad probandum, fm gl. in cle. sæpe,
in ver. conclusionem, de verbo. sign. & in istis terminis intelligo
loqui Rotã. Tertio ɔ̃ Rotam obstat decisio Pau. de Cast. in l. ad-
monendi, col. j. ff. de iureiur. vbi decidit, ꝙ non valet admissio ꝓ-
bationum facta post conclusionem in cã, nisi ɔclõ fuerit expres-
se reuocata. & per hanc deci. Fel. in d. c. cum olim, col. 3. tenet con
tra Rot. Tu potes cõcordare, vt dcm̃ Pau. de Cast. procedat, qñ fa
cta est ɔclõ p renũciationẽ ꝓbõnũ ã ptibus factã: dcm̃ vero Rot.
procedat, qñ lapsis cõpetentibus dilationibus iudex a seipso cõ-
clusit, & ita vere loquitur Rota. ex quibus habes quatuor restri-
ctiones ad illam decisionem Rotæ, quas signa, quia faciẽt tibi ho
norem. Expedita prima parte huius tex. venio ad scđam ibi, licet
de sñiis ɔ̃, quæ disponit idem quod l. posteaq̃, j̃. eo. ideo sil̃ legam.
50 facias igr̃ regulam, iudex non † põt suam sñiam diffinitiuam cor-
rigere, vel mutare, vt hic, quia lata sentẽtia functus est officio suo.
Amplia, vt procedat etiam in criminibus, l. diui fratres, l. relegati,
l. moris, §. pe. j̃. de pę. l. j. §. fi. j̃. de quæst. vbi Bar. dicit not. esse, ꝙ p̃
51 tor non potest absoluere condemnatum, etiam † si sibi appareat
de innocẽtia. trahitr̃ per Pa. ɔsi. 92. ɔ̃ sñiam, lib. j. & cõs. 6. in 2. dub.
lib. 2. facit tex. in l. acta, §. de amplianda, j̃. e. dẽt tñ iudex constito
de innocentia supersedere ab executione, fm Bald. in l. addictos,
C. de epi. au. & Imo. in l. a diuo Pio, col. antep. j̃. e. & late Aret. in
c. de his, de accu. & Fel. in c. consanguinei, extra eo. de re iudi. Se-
cũdo ampliatur, ẽt si velit sñiam in melius reformare, d. l. iudex,
in fi. Tertio ampliatur, vt etiam non possit reuocare eadem die, l.
cum quærebatur, j̃. e. Quarto ampliatur, vt non solum procedat
in delegato, qui lata sñia desiit esse iudex in cognoscendo, sed ẽt
ordinario. secundum Bar. & alios in d. l. iudex & Fel. late in c. in li
teris, de off. deleg. Quinto ampliatr̃, vt procedat etiam in arbitro
l. dicere, in fi. ff. de arbit. etiam si arbitro sit data potestas pluries
pronunciandi, secundum Bar. in l. quid tamen, eo. tit. de arb. & di-
52 xi s̃. Sexto ampliatur † etiam in Notario, quando non potest cor
rigere instrm̃ semel explicatum, quia functus est post explicatio-
nẽ officio suo, fm Bar. in l. si librarius, col. j. j̃. de reg. iur. & d. Ant.
53 de But. in c. ex literis, de fi. inst. Septimo ampliatr̃ ẽt in teste. q † nõ
põt depositionẽ corrigere, vt no. p gl. & Pa. in c. cũ cãm, de testa.
& p Pan. in c. cum in tua, & in c. pñtata, col. pe. eo. titu. de test. ɔ̃ tñ
has duas ampliationes obstat dcm̃ Inn. ĩ d. c. in lr̃is. vbi dicit ꝙ is,
cui incũbit aliquod factũ sine iurisdõne, nunq̃ dr̃ functus officio
suo donec solẽniter ꝑfecerit, sed officiũ Notarii & testis nõ hẽt
in se iurisdõnẽ, ergo non est functus offõ suo. Sol. dictũ Inn. dẽt
intelligi in casibus, in quibus permissa est variatio, sed in Nota-
rio & teste variatio est reprobata, vt no. Bald. in l. fi. col. pen. C. de
edẽ. & de teste est text. in l. qui falso vel varie, ff. de testi. traditr̃ per
Bar. in l. eos, j̃. de fal. ergo ẽt testis, & Notarius dñr functi officio
suo post depositionem & instr̃i explicationẽ. Ita rñdet Fel. in d.
c. ex literis, col. 2. põt ẽt dici, ꝙ Notarius hẽt iurisdõnẽ volũtariã
q̃ chartulariam appellant, vt per Bar. in l. j. ff. de iud. Octauo am-
54 pliatur, † vt procedat ẽt quo ad accessorium. non. n. iudex põt con
dẽnationẽ expẽsarum vel fructuũ siue absolutionẽ reuocare, fm
Inn. in c. auditis, de proc. & sentit gl. magna in l. j C. de sen. ex bre-
ui. reci. sequitr̃. Bal. in l. quia arbiter, ff. de arb. & in c. Quintauallis,
col. 3. de iureiu. & d. Alex. in l. Paulus, la j. j̃. eo. quã ampliationẽ
extende, ẽt si absolõ ab expensis esset fcã ɔ̃ formã statuti, fm Pe.
de Anc. cons. 182. vr̃ prima facie. vbi notabiliter loquitur. Fallit
55 † primo in mulcta, q̃ potest iudex reuocare, l. illicitas, §. fi. ff. de off.
præsi. d. l. eos, in fi. C. de modo mulcta. sed quæ p̃t esse rõ, ꝙ iudex
possit reuocare mulctã, & non pęnã post diffinitiuã? Bar. in d. l. iu
dex, rñdet ꝙ mulcta imponitur offõ iudicis nobili; pęna vero of-
ficio iudicis mercenario deseruiente accusationi: sed officiũ no-
bile durat ẽt post sñiam, l. diuus, ff. de in int. rest. ergo põt reuoca
re post sñiam, offõ nobili. Circa ista dcã Bar. aduerte ad pła. Pri-
mo aduerte ad hanc rõnẽ diuersitatis, quia ea attenta sequeretur
ꝙ in casibus, in quibus proceditur per inquisitionem, iudex pos-
set pęnam reuocare, quia tunc imposita vr̃ officio nobili non de-
seruiente accusationi. istud aũt non credo verum per tex. in d. l. di
ui, cum concor. alle. Scđo aduerte in q̃tũ Bar. vult, ꝙ pęna dicatur
inflicta & imposita officio iudicis mercenario, qñ procedit p ac-
cusationem. istud ẽt non vr̃ verum, & ɔ̃rium tenet ipse Bart. in l.
imperium, col. 2. ff. de iurisd. om. iud. d. Alex. dicit verius esse, qđ
dicit. Bar. in d. l. iudex posteaquam. sed certe mihi videtur verius,
quod dicit Bar. in d. l. imperium. quia vbi per diffinitiuam impo-
nitur pęna ad puniendum delictum principaliter, non põt videri
imposita officio mercenario, quod nõ deseruit nisi circa accesso-
ria, fm Bar. in l. j. col. 5. ff. de iurisd. om. iud. Nec ob. ꝙ præcesserit
accusatio, quia non propterea sequitur, ꝙ officium iudicis deser-
uiat accusationi. alioquin sequeretr̃; quod vbi præcederet petitio,
officium iudicis deberet dici mercenariũ, quasi deseruiret petitio
ni, quod ɔstat esse falsum, qa officiũ nobile rlr̃ non impartitur ni
si petẽti, l. 4. §. hoc aũt iudiciũ, s̃. de dãn. infe. Tertio aduerte inquã
tũ Bar. vult, ꝙ dispõ d. l. illicitas, §. fi. non procedit in pęna, q̃ iudex
non põt remittere, ẽt ex causa paupertatis. istud etiã vr̃ ɔ̃ test. in
l. respi-

l.respiciendũ, & in l.aut facta, j.de pęn. vbi permittitur iudici ex
causa penas moderari. Sol.ante sententiam iudex hēt arbitrium
moderādi ita loquuntur ꝯria.declarat Bar. in l.quid ergo, §.pęna
grauior, ff.de his, qui no.infa. sed post sententiam & pęnam im-
positam non potest illam tollere, vel mitigare, & in istis terminis
procedit doctri.Bar.& probatur in d.l. acta, §.de amplianda, j.eo.
Quarto considera, qũo sit possibile, ꝙ in criminalibus procedat
ex officio nobili, nam istud officium nullam ꝓsupponit obliga-
tionē, l.qui per collusionē, ff.de act.empt.l.cum postulassem, s.de
dā. infec. sed ex delictis vel quasi oritur obligatio, Insti. de obl.
quæ ex deli, vel quasi, l.ex maleficiis, j.de act.& obl.ergo &c.So-
lu.respectu partis, & sic ad priuatam vtilitatē, l.j.ff.de pop.act.ori
tur oblĩo ex maleficiis: sed respectu fisci, & ad publicā vtilitatē, nō
oritur obligatio, nec actio ad pęnam, nisi post sententiam condē
natoriam, ſm Bal.in l.aduersus, circa me. C. de fur.per tex. in l.si
qua pęna, j.de verb.sig. Vltimo ista fallentia non videtur vera qa
non dicitur in d.l.illicitas, §.fi.ꝙ iudex possit reuocare mulctam,
sed solum ꝙ potest remittere debitum ex mulcta cātũ, & ita me-
56 lius rñdet Bar.in l.2.C.de sen.ex breui.reci. Secundo fallit †in sen
tentia lata officio iudicis nobili, quæ pōt per eundem iudicē tolli
vel remitti, ſm Bar.hic.quia officium nobile durat etiā post sen-
tentiam, l.diuus, ff.de in integ.rest.facit quod dicit s.Bar.q.pe.se-
quuntur d.Ant.& Card. Alex.in d.c. cum cessante. Ista limitatio
periculosa videtur, quia ea attēta sequeretur, ꝙ in criminalibus,
in quibus proceditur officio nobili, l. congruit, ff.de offi. ꝓsid.&
dictum fuit s.iudex posset reuocare diffinitiuam, quod nō credo
verũ, vt s.dixi. Cogita ergo si dici possit. ꝙ hæc limitatio dēat in-
telligi in casibus, in quib.iudex potest officio nobili subuenire ꝯ-
dēnatis, vt in casu d.l.diuus. vbi ꝯceditur restitutio aduersus sen-
tentiam officio nobili, quia quo ad illud iudex nō est functus of-
ficio suo, l.j.§.an autem prætor, ff.de postu. sed qñ lata est senten-
tia mediante officio nobili, quo ad illud iudex dr̃ functus officio,
ideo amplius nō poterit illo vti, vt hic.& l.diui, j.de pe.cũ si. Ter-
57 tio fallit †in iudicibus illustribus, secundum Bar.hic, & in l.iudex
per tex.in l.2. C.de sen.ex breui.recit. quia tales iudices habent
amplam potestatem, adeo ꝙ per officiũ nobile possunt suas diffi-
nitiuas retractare. Istam fallentiam reprobant glo.Bar.sibi cōtra-
rius, & alii *communiter* in d.l.2. quia exceptio, de qua ibi, refertur
ad lecturam sententiarum, quæ remittitur illustribus iudicibus,
non autem refertur ad correctionem vel mutationem. plus dicit
ibi Sal. ꝙ supremus Princeps de potestate ordinaria non potest
suam sententiam diffinitiuam emendare, licet possit de ptāte ab-
soluta, cum sit s.ius, l.princeps, C.de legi. c. proposuit, de conces.
præb. sed ego crederem Principem nunquam dici functum offi-
cio suo, cum ab eo non possit ad alterum appellari, supplicari, nec
reclamari.l.j.j.a quib.appel.non lic.iustum ergo esset, ꝙ suā sen-
tentiam possit corrigere, si corrigenda veniat, & ita tenet Bar.in
l.ab executore, col.2.j.de app. Quarto intellige quo ad substan-
tiam, non quo ad latinitatē, quam potest iudex emēdare post dif
finitiuam non mutata substantia, l.actorum, j.eo. Quinto intelli
58 ge †quo ad principale negotium, nō quo ad accessoria, videlicet
quo ad fructus & expensas, quia iudex potest eodem die supple-
re expensarum condemnationem, & ablĩonē omissam, l.Paulus,
la j.j.eo.& intellige eodem die, s. artificiali, non naturali, ſm Bal.
in l.terminato, col.pe.C.de fur.& li.expen.& Fel. in c.consuluit,
col.3. de off. dele. & dies artificialis incipit de manè in solis ortu,
& finitur in solis occasu; & dies naturalis hēt 24.horas, & incipit
a media nocte, & finitur in alia, glo.in l. more Romano, ff. de fer.
59 Sexto limita, †nisi victor confiteatur sententiam esse iniquā, tũc
ab eodem iudice retractari poterit, secundum Alex. hic, qui mo-
uetur authoritate Inn.in c.quia pleriq;, de immu.eccle.sed Inno.
non dicit, ꝙ idem iudex possit reuocare, licet dicat ꝙ non debet
exequi. Mouetur etiam authoritate Bal.in auct. ad hæc, col.pen.
C.de vsur.sed ibi Bal. præsupponit conrarium, dum dicit, recur-
rendum esse ad iudicem ecclesiasticum per viam denunciationis
euēgelicæ. Tertio mouetur ratione, quia ꝯ præsumptiones iuris
& de iure, quæ resultat ex re iudicata, l.res iudicata, ff.de reg.iur.
amittit ꝓbatio ꝑ ꝯfessionē partis, vt not.per Bar. & alios in anth.
sed iam necesse, C.de dona.ante nupt.& per Fel. late in c.quāto,
de ꝓsump.sed nec ista rō necessario ꝯcludit, ꝙ talis confessio tri-
buat facultatē iudici reuocādi ꝓpriā sñīam.istā fallētiā approbat
ēt And.Sicu.in c.nouit, de iud.per not.in l.Prætor, §. Marcellus,
ff.de iud. Mihi ēt placet, qa si admittitur ꝓbatio, per confessionē
ad impediendā executionē faciendā ꝑ iudicē, qui iudicauit, ergo
ēt corā eodē erit admittenda cognitio, l.imperatores, & ibi no. j.
e. & no. per gl.in l.sub specie, C.e.intellige tñ vt j.dicā. Septimo
60 fallit, nisi †fuerit ꝯ sñīam admissa exceptio per eundem iudicē vi-
ctore nō ꝯdicente, tunc si apparebit iniusta, poterit ab eodem.re
uocari ſm Inn.in c.cum dilecta, de rescr.& in c.cum Bertholdus,
ext.eo.& in c.fraternitatis, de frig.& malefi.nam victor faciēs co-
gnosci de viribus rei iudicatæ censetur suo iuri renunciare, quod
facere pōt, l.iurisgentium, §. si paciscar, ff.de pact. bene facit text.
in c.j.de rest.spo.& ita tenet glo.in c.j.de li.contest.in 6. Lud.Ro.
& Mod.in l.admonendi, ff.de iureiu. Pan. in c. cũ contingat, col.
2.de off.deleg.& consi.9.In quæstione, lib.j.faciunt quæ accumu
lat Ias.in l.patre furioso, col.4.& seq.ff.de his, q̃ sunt sui, vel alie.
iur. Istam fallentiā & ꝓcedentē intelligo in ordinatio, secus in
delegato, cuius iurisdictio extincta fuit lata sñīa, vt not. in c.in li-
61 teris, de off.dele. Octauo fallit in omnib.casib.in quibus sñīa nũ
quam transit in rē iudicaram, ſm Alex.hic: ex quo sequitur, ꝙ re
uocari poterit sñīa lata in causa matrimoniali, quia nunq̃ transit
in rem iudicatam, c.lator, c.consanguinei, ext.eo.& eadē ratione
reuocari poterit per eundē iudicē sñīa lata in cā bñficiali arguen
do de mr̃imonio carnali ad spirtuale, qđ est validũ, c.inter incor-
poralia, de transl.ꝑl.& tenet Rota decis.441. Dubitatur, in nouis.
silr̃ poterit ab eodem retractari diffinitiua lata in causa vsuraria
in fauorem vsurarii, quia nec illa vnq̃ transit in rem iudicatā ꝑꝑ
periculũ aīæ, ſm Alb.de Rosa.in rub. C.de vsu.& Ias.in l.j.§.si ꝓ-
curator, col.4.ff.si quis ius di.non obtē. Silr̃ poterit iudex reuoca
re sñīam, q̃ protulit mendiantibus præsumptionibus si superue-
niant ꝯriæ probationes, l.si qui adulterii, C.de adult. Atq; etiam
poterit reuocare sñīam ab eo latam ex probationibus priuilegia
tis si superuenerint veræ & naturales probationes, l. admonēdi,
ff.de iureiur, vbi d.Ias.post. Lud.Ro.col. 14. & seq.referunt alios
casus in quibus sñīa nunq̃ transit in rē iudicatā. sed considera an
hæc fallentia restringenda sit prout præcedēs, vt procedat in or-
dinario; secus in delegato, qui desinit esse iudex, ēt si nulliter iu-
62 dicauerit, vt statim videbis. Nono fallit †in iudice nulliter iudicā
te, qui potest de nullitate suæ sñīę cognoscere, & iterum iudica-
re, l.si pręses, C.qũo & qñ iudex, l.si accusatoribus, C.de accu.qa
ꝑꝑ sñīam nullam res non desinit esse integra, l.j. C. de senten.&
interl.om.iud.intellige istā fallen.in ordinatio, secus in delegato
l.si vt proponis, j.C.qũo & qñ iud.& ratio diuersitatis est, quia or
dinarius hēt iurisdōnē iure proprio, delegatus vero iure alieno,
& ex persona delegātis, qui vsum ei ꝯcessit, l.j.qui mandatā, ff.de
offi. eius. q̃tũ aũt ad vsum delegatus dicitur functus officio suo,
quia verum est eum fuisse vsum iurisdōne, licet nulliter. ideo dice
bat Saly.in d.l. si vt proponis, ꝙ iurisdictio delegati extinguitur
ex tacita voluntate delegantis, & nō ex actu nullo, quia delegās
intelligitur concessisse vsum iurisdictionis pro vna vice tantum,
63 arg.l.boues, §.hoc sermone, j.de ver.sig. Sit igĩ ꝯclo, † ꝙ delega-
tus non potest cognoscere de nullitate suæ sñīæ, d. l.si vt propo-
nis. Amplia, vt procedat ēt in eo, qui hēt ordinariā in cognoscen
do, & delegatā in diffiniendo, vt est Auditor Rotæ, ſm Rot.dec.
341.in nouis. Amplia secundo in delegato Principis, secundum
Imo.hic, & Bal.in d.l.si vt proponis, & Fel.in d.c.in literis, & Ro
tam vbi s.& ista est *communis* sententia & vera quicquid dicat An
ge.hic. Amplia tertio, vt etiam non possit amplius ex noua dele-
gatione de eadem re iudicare, ſm gl.& Bal.in l.j.C.de sæn.ex bre-
ui recitan.& Fel.in c.ad hæc, col.j.in fi.de app.quod intelligo ve-
rum ex noua delegatione inferioris, secus ex delegatione supre-
mi Principis, qui potest delegare causam etiam iudici a quo, ſm
64 gl.in l.eos, C.de app. Fallit primo †in delegato ad vniuersitatem
causarum, ſm Ang.Imo.& Mod.hic, Bal. & Sal. in d. l.si vt pro-
ponis. Inn.d.Ant.& Pan.in c.qualiter & qñ, de accu. Fel.in d.c.in
literis.& rō est, quia delegatus ad vniuersitatem causarum nō de
sinit esse iudex quo ad vniuersas causas, quæ cōtingunt suboriri,
& ꝯñr remaneret iudex in causa nullitatis si postea proponatur.
Hinc est, ꝙ talis delegatus æquiparatĩ ordinario, ſm gl. in verbo,
delegatus, in fi.in c.cũ cām, de app.nā vtriusq; iurisdō vniuersita-
tis est. Et iste delegatus pōt subdelegare sicut ordinarius potest
delegare, ſm gl.in l.j.j.quis, & a quo.& Bar.in l.a iudice, C.de iu
di.& pōt exequi suā sñīam sicut ordinarius, vt traditur per Alex.
in l.seq.in prin.& pōt mulctare, & executores remouere sicut or
dinarius, l.2.& ibi no. C.de sportu.& eius iurisdictio est proroga
bilis de persona ad personā, sicut iurisdictio ordinarii, ſm gl.in l.
65 j.ff.de iud.& Pan.in c.j.& gl.de off.deleg. Secundo fallit †in dele-
gato, qui nulliter iudicauit per errorē facti, ſm Inn.in c.j.ext.eo.
ar.l.error, ff.de iu.& fac.ign. Idem tenent Bar.hic. Pet.de Anch.in
cle.j.eo.tit. Pau.de Cast.in l.cum quærebatur, j.eo. Contra tenēt
Imo.& Alex.hic. Host.d.Ant.& Pan.in d.c.j.Bald. & Sal.in d.l.si
vt proponis, per il lum tex. vbi delegatus tulit sñīam nullam exi-
stimans condemnatum esse contumacem, cum non esset, & sic
errabat in facto.tñ dicitur ꝙ est functus officio suo.facit tex.in l.
dicere, §.fi.cum l.seq.ff.de arbi. Ad decisionem Inno. rñdet Imo.
hic, ꝙ loquitĩ in executore dato ad ꝓuidendũ alicui de bñficio, &
sic in actu extraiudiciali: ꝑꝑea in delegato ad prouidēdum de be
neficio, alia rō suadet ꝙ possit iterũ ꝯferre si nulliter ꝯtulit, quia
agitĩ de bñficio Principis, in quo latior fit interpretatio, l.j.ff.de ꝯ-
sti. Prin.c.cum dilecti, de dona. Ad regulā d.l.error, rñdet Sal.in
d.l.si vt proponis, in fi. ꝙ procedit qñ agitur de damno vel lucro
errantis, sed ꝙ delegatus dicatur functus offō, non est ipsi delega
66 to damnum vel lucrũ, ergo &c. Tertio fallit †in delegato, qui iu-
dicauit contra formam mādati.hic.n.potest iterum iudicare, ſm
Ang.Imo.Alex.hic, Cy.Iac.Bal.& *communiter* Doc. in d.l.si vt ꝓ-
ponis, & in d.l.si accusatoribus.Pan.& Fel.in d.c.in literis. & est
communis opi.vt patet ex alleg.per Fel.in d.c.qualiter & qñ.q̃ fun
datur per tex.in l.quid tñ, in prin.ff.de arbi. Contra tenent Ioan.
And.in d.c.qualiter. Petr.de Anch.in d.cle.j. Imo. & Deci.in d.c.
in literis, ꝑ tex.in d.l.si vt ꝓponis. Ad tex.in d.l.quid tñ.respondet

ꝙ lo-

ꝙ loquitur in arbitrio, nos in delegato, & rō diuersitatis est, secū-
dum Deci. qa sñia arbitri vr̄ actus extraiudicialis. quæ rō nō pla-
cet, quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, l.j. ff. de arbi.
Aliā rōnem assignat idē Dec. qa arbiter vr̄ iure ꝓprio iudicare,
& magis æquiparat̄ ordinario q̄ delegato, sed nec ista rō stringit,
qa arbiter magis accedit delegato, qa potestas arbitri dependet
ex forma compromissi, l. nō distinguemus, §. de offō, ff. de arb. si-
cut ptās delegati dependet ex forma mādati, c. cum dilecta, de re
scrip. Aliam ergo annectit rationē idē Dec. qa si delegatus dicat̄
functus offō remanet delegans, qui potest cognoscere, nō sic in
arbitro. sed nec ista vrget, quia finita ptāte arbitri remanet ordi-
nariꝰ, qui p̄t de illa cā cognoscere. Pro ista opi. ꝯ cōem adducitur
alia ratio si delegatus, q iudicauit ꝯ formā ꝯmissionis, posset iterū
iudicare, nunq̄ diceretur functus offō suo ex sñia iniusta, qa for-
ma cōmissionis est, ꝙ iustitiam faciat, ergo iniusta sententia ē ꝯ
formam mandati. sed ad istud rn̄det Fel. ꝙ cl'a, iustitiam facias, nō
inducit formam, sed monitionē q̄dā, facit f'm Pan. in c. fi. de p̄b.
nā exp̄ssio eorū, q̄ tacitè insunt, nihil opatur, l. nō recte, C. de fi-
deius. l. 3. ff. de le. i. Ego ꝯ cōem moueor alia ratione, delegatꝰ iu-
dicans contra formam mandati, abutitur potestate, ergo sua ptās
dēt magis finiri per abusum, q̄ per simplicem vsum, arg. ca. priui-
legia, extra de priuile. Quarto fallit iu delegato, qui iudicauit si-
ne scriptis, secūdū Bal. in add. Spec. ti. de sen. in prin. & Fel. in d.c.
in literis, quia talis sententia non hēt formam sententiæ. & idē di
cit Bal. in delegato, qui in iudicio agitato per ꝓcuratorē condē-
nauit dn̄m, qui nunq̄ fuit in iudicio, ita Bal. in d.l. si vt ꝓponis, in
fi. sed istam reprobat d. Alex. hic, qa non p̄t assignari ꝓbabilis rō,
quare magis delegatus dicatur functus offō, si iudicauerit die fe-
riata, vt dr̄ in d.l. si vt ꝓponis, q̄ si iudicauerit sine scriptis, & sequi
67 tur Dec. in d.c. in literis. Vltimo ꝓcedit† ꝯclusio in delegato ad
actus iurisdōnales & iudiciarios, secus in delegato ad actus extra
iudiciales, in quibus non dr̄ functus offō suo ex actu nullo, secū-
dum Innoc. quem alij *communiter* sequuntur. sequitur Bal. in l. qđ
qui, in fi. C. de procur. in l. fi. col. pe. C. de edē. Old. cōsi. 285. Orta
mā. & alia pl'a addit Deci. in d.c. in literis, quæ parū faciunt, quia
fere omnia loquuntur in faciēte actum iure proprio. adde, ꝙ ista
fallētia ēt procedit in delegato ad actus iurisdictionis volūtariæ,
qui nō videtur functus offō ex actu nullo. ita Fel. in d.c. in literis.
vbi vult, ꝙ delegatus, q subdelegauit ignobilē, possit iterū aliū
subdelegare, licet subdelegare sit actus iurisdictionis voluntariȩ,
c. pastoralis, §. qm̄. de rescri. nisi dixeris, ꝙ non est actus iudicialis
circa causam, vt dicit Panor. in c. graui. in 3. no. de offi. deleg. & in
c. pastoralis, in prin. eo. ti. Contra istam fallen. Mod. in d.c. in lite-
ris, adducūt tex. in c. si compromissarius, §. j. de ele. in 6. vbi si com
promissarius ēt ignoranter eligat indignum, electio reuertitur
ad eligētem, quia compromissarius per electionē nullā functus
est offō suo. Et in ꝯtrarium facit, quod decidit Bar. in l. 2. §. i. ff. de
opt. lega. sed rn̄deri potest, quod illud ibi statutū fuit in pęnā eli-
gentis indignū, & licet parcatur ei, qui iure ꝓprio eligit indignū
per ignorantiam, c. innotuit, de ele. nō tamen parcendū videtur
ei, qui elegit indignum iure alieno, qa is offendit legem, & eum a
quo habuit potestatē eligendi. Cogita tn̄, quia ille tex. se fundat
in rōne illa, quia functus est officio suo, non quia aliquem offen-
68 derit. Retenta † hac fallentia: intellige eam procedere in casibus,
in quibus licita est variatio; al's secus, secundum Bald. in d.l. fi. d.
Ant. & Fel. in c. ex literis, de fid. instru. & ita forte rn̄deri poterit
ad d.c. si compromissarius, ꝙ cōpromissario non concedit̄ varia-
tio in pęnam, & hāc rōne dicitur functus officio suo, & sic prece-
69 dens solutio videtur posse defendi. Iuxta præmissa† quæritur, an
in casibus, in quibus inferior iudex potest cognoscere de nulli-
tate suȩ sententiȩ, ēt maior iudex adiri possit? vr̄ ꝙ sic, per tex. in
l. absentē, C. de accus. & l. quædā mulier, ff. fam. erc. & l. Carme-
lia Pia, ff. de iurep. & ita tenet glos. in l. 4. C. de accu. in ꝯ̃rium fa-
cit tex. in c. j. in prin. de foro cōp. in 6. & in ꝯ̃rium facit reg. l. vbi
cæptum, ff. de iud. & ita videtur tenere Inn. in c. dilecto, de app. In
isto pūcto variæ reperiuntur opi. Pr̄a fuit opi. Iac. de Are. tenen-
tis, ꝙ superior nō sit iudex cōpetens in causa nullitatis, nisi sñia
sit nulla pp sordes. & ita intellexit tex. in d.l. absentem, in ver. per
iniuriam. sed illa verba, per iniuriam, secundum Imo. pn̄t intel-
ligi ēt de iniuria, q̄ fit per ignorantiā, l. sed si q̄cunq;, §. iniuria, ff.
ad leg. Aqui. & ita intelligendo falsa eēt opi. Iac. & ꝯ eam alleg.
ēt tex. in l. j. §. j. ff. quæ sen. sine app. rescin. ad quē resp. Ang. ꝙ lo-
quitur, qn̄ fuit additus superior ꝑ viā app. quo casu p̄t cognosce-
re incidenter de cā nullitatis, & ita procedit tex. in l. Carmelia, &
in d.l. quædam mulier. Ista rn̄sio non placet, qa ille tex. loquitur
de iudice nullitatis, vt probant illa verba, huius qōnis nullitatis
iudex. & ibi f'm nām tituli loquitur qn̄ nulla fuit interposita ap-
pellatio. vn̄ Ang. al'r rn̄det, ꝙ loquitur de eodē iudice, qui nulli-
ter iudicauit, sed ista rn̄sio aliqualiter diuinat, & cōtra eam facit
ꝓpositio gn̄alis illius tituli. Secunda fuit opi. Iac. Butri. ꝙ supior
sit ēt iudex competēs in cā nullitatis, vt possit pronūciare super
nullitate ex eisdem actis, sed non est cōpetens, vt possit cogno-
scere de cā principali. Istam opinionem reprehendit vbiq; Bart.
per tex. in d.l. absentem, in ver. reformabit. quæ si intelligas de re
formatione, quæ fit ex eo, ꝙ pronuncietur sententia nulla, prout
intelligit ibi gl. nihil faciet contra Iac. Butr. cum quo tenet Imo.
in l. si expressim, ſ. de app. Tertia fuit opi. Barto. hic, quod supe-
rior in causa nullitatis sententiæ latæ propter turpitudinem per
sordes dicatur cōpetens ēt in cā principali: secus si agatur de nul
litate sententiȩ ex alia cā, tunc solum est competēs in causa nulli
tatis, & non in cā inq̄tatis. Vltima fuit opi. Bar. in l. si vt propo-
nis, C. qūo & qn̄ iu. & in d.l. si expressim, ꝙ supior possit indistin
cte cognoscere tā de cā iniq̄tatis, q̄ nullitatis, ꝑ text. in d.l. absen-
tem, & in d.l. j. §. j. in ver. cōfirmauerit. & hāc sequunt̄ *cōiter* Doc.
hic. & in locis præalleg. Pan. & Can. in d. ca. dilecto. Io. de Ligna.
Imo. & alij, in cle. i. ſ. eo. tit. Alex. consi. 79. perspectis verbis, lib. 2.
Lud. Ro. consil. 281. in re præsenti. & ista sñia est multū æqua, vt
euitetur circuitus, l. dominus testō, ff. de ꝯd. indeb. quā intelligas
procedere in iudice supiore, qui pōt adiri per viam querelæ, quia
nullitas principl'r proponitur ꝑ q̄relā, l. 4. in ver. q̄rimonia, C. de
accu. & ideo maior iudex appellationum, q posset adiri per viā
querelæ, non posset cognoscere de cā nullitatis principaliter in-
tētatæ p̄termisso appl'onum articulo, & ita procedit tex. in c. j. de
fo. compe. in 6. Item intellige si corā superiore sit petita reforma-
tio sentētiæ, al's nō valeret, sñia lata per superiorē sup iustitia, vel
iniustitia, secundum Inn. Bald. & Pan. in c. cum cōtingat, de offi.
deleg. & Ang. in l. j. C. qn̄ prouo. nō est nec. quia sup nō deductis
nō potest formari sententia, l. vt fundus, ff. commu. diuid. & quia
modus agendi est attendendus, secundum glos. in c. hoc quippe,
4. q. 6. Istud mihi placet, quicquid dicat d. Peru. in d. cap. dilecto,
q. 40. licet. n. nullitas diuoluat totum negotium ad superiorem,
vt cōcludit Bar. in d.l. si vt ꝓponis. tamen req̄ritur petitio, vt iu-
dex possit iudicare, cū ad priuatā vtilitatem non impartiat̄ offm̄
nisi imploretur, l. 4. §. hoc autem iudicium, s̄. de dam. infec. Ter-
tio intellige, vt superior possit sñiam nullam reformare, nisi pro-
cessus ēt eēt ex toto nullus, vt si eēt lata sentētia sup libello ine-
pto, qa tūc non reperitur fundamētū, sup quo sñia possit refor-
mari, secūdū Pa. in c. cū dilecti, ꝑ illū tex. de empt. & vend. Quar-
70 to intellige, si agatur de nullitate sententiæ diffinitiuæ: secus † si
de nullitate sententiæ interlocutoriæ, quæ nullitas non potest so
la proponi coram superiore secundum Bald. in l. aduersus, C. si
aduer. rem iudica. & Imo. in d.l. si expressim. nisi interlocutoria
sit lata a delegato, & eius superior sit delegans, secundum Bald.
in d.l. aduersus, arg. l. arbitro, ff. qui satisda. cog. vel nisi interlocu-
toria sit lata per sordes, secundum Ang. in d.l. si vt proponis. Ale.
hic, & Peru. in d.c. dilecto, q. 27. vel nisi ab interlocutoria sit ap-
pellatum, quo casu per appellationem diuoluitur etiā causa nul-
litatis, c. non solum, de appel. in 6. cap. j. c. accedens, 2. vt lite non
contest. traditur per Peru. in d.c. dilecto, q. 19. An autem inferior
possit cognoscere de nullitate sententiæ latȩ per superiorem, vi-
71 de Bal. in d.l. aduersus. Vltimo quærit Bar.† si iudex condemna-
uerit pluris, vel minoris, q̄ deberet, & in fine dixerit, si condemna
tio reperiatur in plus, vel minus lata, eam reduco ad debitā sum-
mam taxatam per statutum, an hæc clausula opetur validitatem
sententiæ? rn̄det Bar. ꝙ non ꝑ istum tex. sic inducendo, Iudex nō
potest corrigere suam sententiam, ergo post verbum, cōdemna-
mus, nō potuit addere illam clausulam. Ad istud fundamentum
p̄t rn̄deri, ꝙ iudex potest emendare sñiam, quam nondū habuit
ꝓ ꝯpleta & absoluta, l. 2. C. de sen. ex breui. re. nō dr̄ aūt ꝑfecta &
absoluta sñia, nisi in vltima prolatione verborū, dū dr̄ data, lata,
&c. per nos, ar. l. si testm̄, C. de insti. & substi. & l. ꝯ̃ctus, C. de fid.
instr. Illa. n. clausula dr̄ pars sñiæ, l. fundi ꝑtem, ff. de ꝯh. empt. &
iō falsum est assumptum Bar. hic, ꝙ ꝓlato verbo, cōdemnamus,
iudex dicatur functus offō suo, & ꝯ eū facit, qđ dicit gl. in c. p̄dica
tor, 16. q. j. Secundo mouetur Bar. qa hæc clausula non facit sen-
tentiā condōnalem, sed resoluendā sub ꝯdōne, l. 2. ff. de in diem
addi. q̄ resol'o non p̄t fieri post sentētiā, vt hic, sed nec ista rō va-
let: qa negatur, ꝙ resol'o hoc loco dicatur fcā post sñiam, cum sit
facta vnico contextu. Valet. n. sñia lata sub condōne resolutiua,
secūdum Spe. tit. de sen. p̄l. §. sp̄es, ver. qd si iudex. & dixi s̄. in l. ait
p̄tor, §. j. Præterea Bar. p̄supponit, ꝙ iudex nō possit incōtinenti
emendare suam sñiam, qđ n̄ vr̄ verum, quia q̄ incontinēti fiunt,
vn̄r īesse, l. lecta, ff. si cer. pet. & ꝯ̃riū tenet Spe. ti. de arbi. ad fi. ī sup
si sententia lata in plus, vel minus ꝯtra formam statuti, est nulla,
l. j. §. item ꝯ sacras, ſ. q̄ sen. sine ap. rescin. debet iudex ordinarius,
vel delegatus in certis casibus, de quibus s̄. posse sentētiam suam
nullam incōtinenti corrigere, cum possit etiam ex interuallo, vt
s̄. conclusū est. Vltimo Bart. mouet̄, quia illa adiectio est incerta,
sed nec ista rō vrget, qa habet relationem ad statutum, qđ est cer
tū, & sic dr̄ certa per relationem ad aliud, l. in sūma, & d.l. ait prȩ-
tor, §. j. s̄. e. ex quibus apparet, ꝙ opi. Bar. hic remanet sine lege, &
rōne, & ꝯ eam tenent Imo. Ang. & d. Alex. hic, qui dicit ꝙ ꝯtraria
opi. seruatur in practica & valet, opi. tn̄ Bar. hic sequit̄ Bal. & Sal.
in varijs locis, vt hic per Alex. & eam sequitur Card. cōs. 29. pun
ctus qōnis. & Ale. sibi ꝯ̃rius, cōsi. 90. fere oīs, lib. j. Ad vnum ad-
uerte, quia vr̄ quod sine hac clausula, si sñia sit lata in plus &c. de
beat valere in summa minori taxata per statutum, quia vtile per
inutile non debet vitiari, l. j. §. si stipulanti, s̄. de verb. obl. & ita in
in proposito tenet Pau. cons. 73. videtur prima, li. j. & ex his ha-
betis vtiliter completū annum, ad laudē summi & æterni Dei.

De priuilegijs creditorum. *Rubr.*

Quia creditores missi in possessionem bonorum debitoris, sunt aliquando discordes in licitatione, aut abiectione, ideo subijcitur hæc Rubric.de priuileg. credito. qua quæritur, quis creditorum sit præferendus.

S V M M A R I V M.

1 *Creditores concurrere possunt in licitatione prædij debitoris.*
2 *Creditor cognatus præfertur alijs creditoribus in licitatione bonorum debitoris.*
Patronis discordantibus in præsentando præfertur præsentatus a patronis coniunctis fundatori.
Executoribus testamenti discordantibus præfertur sententia volentium erogare bona in pauperes consanguineos testatoris.
3 *Executor testamentarius nō prohibetur facere erogationem in pauperes proprios consanguineos,imò & in spurium,modo sit euidens paupertas.*
4 *Prælati possunt de redditibus ecclesiæ subuenire eorum consanguineis pauperibus,& eorum pauperes sorores dotare.*
5 *Prælati possunt in collationibus beneficiorum præferre eorum consanguineos æquè benemeritos extraneis.*
6 *Emphyteusi ecclesiastica finita per tertiam generationem cognati tertij gradus in renouatione,præferri debent extraneis: & si denegetur renouatio, appellare poterunt de veritate ibidem, idem in feudis.num.7.*
8 *Emphyteusi per tertiam generationem finita,vt cognati renouationem petentes cæteris præferātur,requiritur vt sint hæredes illius,in cuius persona est finita,declara vt ibi.*
Feudum qualiter noscatur esse hæreditarium vel non,ibidem.
9 *Emphyteusi per tertiam generationem finita,cognati petentes renouationem non audiuntur domino volente emphiteusim retinere pro se.de veritate ibi.*
10 *Dispositio quælibet ita interpretanda est, ne reddatur elusoria.*
Fraus de tempore ad tempus non est tolerabilis.
11 *Emphyteusis renouatio peti debet a cognatis intra annum,aliàs post non audiuntur.de veritate ibi.*
12 *Emphyteusi aut feudo finitis culpa emphyteutæ vel fellonia feudatarii,non per generationem,cognati petentes renouationem non audiuntur.*
13 *Emphiteusis renouationē petentēs ita demum extraneis præferuntur, si ibidem precium offerant,& eisdem pactis accipiant,quibus extraneus, alias secus.*
14 *Cognati petentes renouationem emphyteusis, an debeant præferri extraneis pro solita pensione, si fundus sterilis fuerit cultura & impensis cognatorum defunctorum factus fertilis,concluditur quòd sic num. 16.*
15 *Emphyteuticæ rei æstimatio consideranda est secundum tempus, quo data fuit in emphyteusim, ideo emphiteutica re fertiliori effecta non potest dominus pensionem augere.*
17 *Creditor,cui plus debetur,præfertur vbi agitur de commodo pecuniario.*
Dignior præfertur,vbi agitur de fide vel honore.
18 *Debitoribus sub vsuris debentibus vtilius est bona vendere,vt fœneratori satisfiat,quàm vsuris se corrodere.*
19 *Agnato proximiore volente rem proximioris alienatam redimere intra annum vigore statuti aut consuetudinis, domino vero directo iure prælationis retinere contendente,quis eorum præferatur.*
20 *Venditor volens rem per se alienatam reuocare, an sit præferendus agnato proximiori, cui consuetudo vel statutum retractum concessit.*
Emphyteuta non potest redimere rem emphyteuticam in præiudicium domini, cui fuit acquisitum ius prælationis vel commissi.
21 *Creditor agnatus offerens in licitatione iustum prætiū, vel volēs rē distractā iusto pretio retrahere, an præferatur alii offerenti pretium excessiuum.*

CVm bona. Ista lex est singularis,secundū Dy.& Alb.sed Ang.dicit,ꝙ hēt ꝯsociā ī l. Imperator Antoninus,ſm vnum intellectum,ff. de pac.Diuiditur in duas ptes.In prima factum,ex quo resultat quæstio. In secunda ibi, potior, ponitur decisio. habet tres intellec. Duo recitantur in glo.tertius fuit Iac.de Are.quē seq.Alb.Bar. & Ang.ſm quē ita summat̄. In licitatione p̄dij debitoris data paritate præfert̄ cognatus creditor debitoris,aliàs is cui maior pecuniæ quantitas debetur. No.primo
1 ſm tertium intellectum, ꝙ in licitatione † concurrere pn̄t etiam creditores.Ad idem tex.in l.2.C.si in causa iud.pig.ca.sit.Et istud remedium cōcurrendi in licitatione vtilius est creditoribus, q̄ remedium adiectionis,vt traditur per Bar. post glo.in l.a diuo Pio,
2 §.si pignora,s̄.de re iud.& per Bal.in d.l.2. †No.secundo,ꝙ in licitatione,cæteris paribus p̄ferri debet creditor cognatus debitoris.ad idem text.in d.l.Imperator. Et ibi infert Bald.quod data discordia patronorum, ep̄s dēt instituere p̄sentatū a patronis ꝯiunctis fundatori. Sic data discordia executorū potior erit sententia illorum, q̄ volunt erogare bona in pauperes ꝯsanguineos testōris,in quibus concurrit duplex pietas,vna carnalis,l.alūnæ,§.fi.ff. de adim.lega.altera spūalis,quia pauperes.imò præferri debet vo
3 tum† executorum,qui volunt erogare bona in pauperes consanguineos ipsorum, nam executor non prohibetur facere erogationem in proprios cōsanguineos,secundū Ang.& Imo.in l.illa instō,ff.de hær.inst.etiā in filium suum spurium, ſm Imo.in l.captatorias,co.ti.Et firmat Alex.per plura in l.diuus,ff. ad leg.Falc. dummodo sit euidens paupertas,secūdum Bal.in l.id quod pauperibus,colum.pe.& fi.C.de epis.& cle.&Pe.de Anch.ꝯs.397.in
4 themate.†nec ēt damnātur p̄lati,qui de redditibus eccl̄iæ subueniunt suis consanguineis indigentibus, c.omnia,cum gl.91.dist. c.j.de cohabit.cle.& mul.Imo merentur, qui de prouentibus ecclesiasticis dotant suas pauperes sorores, secundum Pan. in c.peruenit,de arbit. Et bene probatur in c. est ꝓbanda,& in c.nō satis
5 86.dist. Ex istis iustificatur†intentio p̄latorum,qui in collationibus beneficiorum suos ꝯsanguineos p̄ponunt extraneis. intelligas si consanguinei sint æquè bn̄meriti, secus si sola carnali affectione moueantur prælati ad p̄ferendum consanguineos,c.graue, de p̄b.tradit Pan.in c.fi.de insti. Et ex hoc no.infert hic Bar.ꝙ
6 †finita emphy. ecclesiastica per tertiam generationem, iuxta tex. in §. emphyteusis, in Auth.de nō ali.cognati. existentes in tertio gradu petentes renouationem inuestituræ, debent p̄ferri omnibus extraneis. Et si denegetur. poterunt a denegatione appellare,arg.l.pe.§.permittitur,j̄.de aqua quoti.& æsti.& ibi Bar.idem tenet per tex.cum gl.fi.in c.bonæ,2.&ibi sequitur Pan.de postu. p̄lat.idem tenet Bar. in l.si mihi & titio, in fi.prin.j̄. de ver.obl.& sic *communiter* Doc.vt ibi testatur d.Alex.& ita cō suluerunt Lud. Ro.consi.22.Propositæ.Imo.consi.38.In casu.& latius consi.68. & Pet.de Anch.consi.170.casus talis est.& consi.174. D.Blasius. & Alex.consi.80.viso,lib.j.& consi.9. visis,col.5.lib.5. Cur.consi. 48.Super controuersia.vbi dicit,quod tota fere iurisperitia sentit cum Bar.& quod ita in practica seruatur.sequitur Barb.consi.18. col.3.lib.2.Pro quo etiā adducitur text.in l. congruit, C.de loca. præd.fisc.lib.11.Contrariam opi.tenet Io. de Imo.& Are.in d.l. si mihi & Titio,per tex. in c. ex parte,in ver.liberè, extra de feu. vbi dicitur, ꝙ si per mortem vasalli feudum fuerit reuersum ad ecclesiam,pręlatus libere pōt illud concedere,cui vult.si libere,ergo remota contradictione cognatorū, alias nō posset libere ſm gl.in cle. dudum,de sepul.in ver. liberè. & Pan.in cap.de mulcta, per illum tex.de præb.Et ꝯ Bar.consuluit Lud.Ro. cōsi.70. visis, & Raph.Fulg.cōsi.222.Nobiles quidā.Et pro ista sn̄ia facit,quia si non valet pactum, ꝙ finita tertia gn̄atione ecclesia teneatur renouare emphyte. vt est tex.sing.in §.neque illud,& ibi no.Ang. in Auth.de nō alie.multo minus cessante pacto dēt pręlatus posse cogi renouare.facit,quia finita emphyteusi si dn̄s nolit cognatum reinuestire,vtitur iure suo, ergo nō dicitur eidem iniuriā facere,l.iniuriarum,§.j.ff.de iniu.Nō ob.tex.in d.§.permtttitur, q̄a ibi verbum,iniuria,ponitur large pro quadā offensa non punibili,quæ non producit ius dedncibile in iudicium,vt declarat Bar. in l.licitatio,§.quod illicite,ff.de publ.vel aliter respondet̄, quod ibi concessa fuit facultas aquæ ducēdæ, tū pp p̄sonā impetrātis, tū pp vtilitatem p̄dij, q̄ vtilitas nō cessat mortuo impetrāte,merito fit iniuria successori.Item ibi nō agr̄ de aliquo dāno ꝯcedentis,prout agi pōt in casu nr̄o,si velit dn̄s ꝓ se retinere.Nō ob.tex. in d.l.congruit, q̄a est spāle in cōductore rerū fiscaliū, q̄a primus conductor potest inuitus retineri,l.cotē ferro,§.fi.s̄.de pub. ergo debet præferri.Nam qui in vno grauatur, in alio debet releuari, l.eum qui,ff.de iureiu. Secus autem in alijs conductoribus,l.necui,C.loc.Quid tenendum? Dec. consi.131.reuocatur in dubiū,
7 amplectitur cōem sn̄iam ēt † in feudis, quæ mihi ēt placet, quia æquissimum est,ꝙ cognatis in rebus, quę aliqn̄ fuerunt suorum antecessorum,præferri debeant, per tex.in l.si in emptionē, ff. de min.& per tex.in l.fi.§.finaūt in tempore, C.de iur.do.impe.& ꝑ id,quod dicit Bart.in l.j.C.de metal.lib.11. Non ob.tex.in d.l.ne cui, q̄a loqtur in simplici colono, qui nunq̄ habuit ius in re,non in cognato,cuius authores habuerūt ius vtile dominij. Non ob. tex.in d.c.ex parte,in ver.liberè,quia ibi verbū, libere,n̄ refert̄ ad liberam potestatem generaliter, sed ad ꝯsultationem ꝓpositam. & sic ad exclusionem periurij dūtaxat.Aliter rn̄.Alex.in d.consi. 80.& Deci.in consi. 180. Ad alia cōtraria patebit solutio ex seq.
8 declarationibus. Declara igitur primò † vt procedat in cognato hęrede.Nam si non sit hęres,non habet istud ius petēdi renouationem,qđ est hæreditarium,ſm Ale.in d.l.si mihi & Titio,& in cōsi.10.pōderatis his,col.fi.li.3.& Pe.de Anch.cōsi.133.plenè & subtiliter,col.2.dicens ita intelligendam glos.in d.§.permittitur, quatenus loquitur de hærede masculo.Et licet intelligat̄ de filio, tn̄ requiritur quod sit hæres,vt docet Bar.in l.vt iusiurandi,§.si liberi, ff.de oper. lib. Tu tempera hanc fallentiam, vt procedat in feudo & emphyteusi hæreditarijs,secus in non hęreditarjs.ita declarat Dec.consi.78.Licet in casu per totum. Qualiter autem cognoscatur feudū esse hæreditariū,vel nō? traditur per Alex.in l.si patroni,ff.ad Treb. & consi.28.In causa & lite,col.pen.lib.5.De-
9 clara secundo, † vt ꝓcedat domino volente rem alteri cōcedere, secus si velit pro se retinere,ſm Pan.in d.c.bonæ,col.pe. Contrarium tenet Dec.d.consi.131. quia dn̄s sp̄ dicet velle pro se retinere, & sic elusoria erit communis opi.quod non est dicendū, quia
10 quælibet dispositio † est ita interprætanda,ne reddat̄ elusoria,l.j. §.pecunia,ff.de calū.c.si ciuitas,de sen.excō.tradit Pan. in c.quæ in ecclesiarum,col.fi. de consti. Sed tu non recedas ab hac limitatione,quæ bene probat arg.huius text.in ver.cum veneunt,& secundum terminos huius legis Bart. format qōnem:& quia falsum videtur,ꝙ communis opi.sit delusoria. Nam si dn̄s, qui dicit

cit velle pro se retinere, postea alterũ inuestiat, poterit cognatus petere rescissionem illius alienationis tanq̃ retẽtio sit fcã in fraudem. Nam fraus de tpe ad tẽpus nõ est tolerabilis, l. iii. §. i. in fi. ff.
11 de min. l. filiæ meç, ṡ. sol. mat. Tertio † declara, vt procedat cognatis petẽtibus renouationem intra annum, secus si post, fm Lud. Ro. in l. ptor ait, §. fi. ṡ. de no. oper. nunc. & in cons. 70. per text. in c. i. §. Titius filios, si de feu. fue. contro. inter do. & agn. vas. Istam limitationem damnat Alex. in d. l. si mihi & Titio. quia tex. in d. c. Titius, locum nõ hẽt, quando alineatio est facta in extraneum, tunc non excluditur proximior per lapsum anni, fm glo. Bal. & alios *communiter* ibi, & Bal. consi. 16. lib. i. Sed hæc limitatio post lapsum anni a die inuestituræ in alterum factæ mihi videt admodum rationabilis. Non ob. q̃ dispõ d. c. Titius, non procedat alienatione in alterum facta, quia verum quando ꝓximior est comprehensus in inuestitura finita, sed in casu nostro cognatus non põt dici cõprehensus in inuestitura finita, sed solũ præfertur ex quadam equitate iuris dño volente alterum inuestire, quæ æquitas cessat lapso anno a die inuestituræ alteri factæ: nam si mortuo domino feudatarius sit contumax in petenda inuestitura intra annum, cadit a iure iam quæsito, c. i. quo tempo. mil. Ergo cognatus debet perdere ius petẽdi renouationem, quia respectu ipsius cognati finita inuestitura dominus dicitur nouus dñs. Præterea tacẽs p annũ cẽsetur quodammodo cõsentire alienationi factç,
12 c. i. §. fi. si de inuest. inter domi. & vasal. lis oria. † Quarto intellige finita emphyteusi per generationem, secus si p culpam emphyteutç, vel p fælloniam feudatarii, secundũ Lud. Ro. ꝯsi. 212. quo ad primum. Spec. tit. de loc. §. nunc aliqua, ver. lxviii. Bar. in l. eum q, ff. de interd. & releg. Bal. in l. ii. C. de lib. & eo. libe. Nã si emphyteuta, & successores sui cõprehẽsi in inuestitura, pp culpam priuatur iure emphyteutico, multo magis debet priuari cognatus non comprehẽsus, arg. c. queẽadmodum, de iureiur. Quinto intel
13 lige p eodẽ † pretio, & cum eisdem pactis, quibus extranei volũt rem in emphyteusim recipere, secus si cognatus velit prçferri p solita & prima pẽsione, arg. huius legis, & d. l. congruit, & satis istud presupponit Bar. hic in vers. prçferuntur. Sed insurgit dubiõ.
14 Quid † si fundus sterilis fuerit cultura, & impensa defunctorum cognatorum factus fertilis, an hoc casu debeat prçferri p prima pẽsione? Bar. in l. quicũq; desertũ, C. de oĩ agro deser. li. xi. mouet dubitationem. dicit. n. q̃ licet emphyteusis eccl'iastica nõ trãseat ad hrdes xtraneos, fm *cõem* sñiam Doct. tñ fallit, quando fundus sterilis fuit cultura defuncti emphyteutæ effectus fertilis. subdit tamen Bar. istud non affirmo, sed Io. de Plat. istud ibi audẽter firmat. sequitur Lud. Ro. in rub. de arb. & in sing. 369. Fundus sterilis. Addit tamen, q̃ sufficiat tibi authoritas Bar. quasi dubitet de ista dubiõne. Ideo idem Lud. Ro. ꝯriũ tenuit in l. ẽt. in prin. ff. sol. ma. per tex. in c. ad aures, de reb. eccle. non alie. in ver. poterit. qđ denotat liberũ arbitriũ, fm gl. in l. sæpe audiui Cæsarẽ, ff. de offi. psi. Quid dicẽdum? Mihi videtur q̃ opi. Bar. sit æquior & rõnabilior, quia iniquissimum est, q̃ hrdes emphy. hẽant deplorare labores authorum suorũ, l. fi. C. de alluuio. nec q̃ qua facit, q̃ alius offerat meliorẽ condõnem, qa talis oblatio fit pp melioratiões.
15 † Et in cõsiderãda æstimatione inspiciẽdũ est tps, quo res fuit data in emphy. non eo tpe quo reperitur meliorata, l. iij. vbi casus, C. de præd. naui. lib. xi. quẽ no. ibi Io. de Pla. ꝯ auaros plãtos. Ad idem tex. in l. fi. C. de omni agro deser. quẽ no. ibi Bar. ꝯ insatiabiles ecclesiasticos volẽtes grauare emphteutam maiori pẽsione, quando videt rem effectam fertilẽ, ad idẽ tex. & ibi Bar. in l. ii. C. de loc. pđ. fisca. & in l. ii. C. de fund. rei priua. lib. xi. & ita cõsuluit Pau. de Cast. in colono, cuius diligentia res erat meliorata, ꝯs. 63. vr dicẽdũ, sequitur Cur. ꝯs. 48. Sup cõtrouersia. Erit ergo conclo
16 † quod hæres emphyteutæ hoc casu, quo res sterilis fuit data in emphyt. & facta fertilis impẽsa maiorum, præferẽdus est p antiqua pẽsione, non ob. q̃ maior offeratur ab alio, qđ sane intelligendum puto dño nolente meliorationes psoluere: sed si soluere velit, pcedẽt quæ dicta sunt in præcedẽtibus, vt cognatus pferatur, nõ hrs extraneus, p simili pensione, & eisdẽ pactis ab alio obla
17 tis, ita declarãt Pan. & Imo. in d. c. ad aures. Vltimo † nota, quod vbi agitur de ꝯmodo pecuniario, is creditor pfertur, cui plus debetur. ad idẽ tex. in d. l. maiorem, & l. fi. C. q bon. ced. pos. Sed si de fide vel honore agatur, pferẽdus est dignior, l. ob carmen, §. fi. de test. traditur p Fel. de maio. & obe. gl. prima ponit duos intellect⁹. secundus est ibi, vel dic secundo. In ea. ibi, i. creditoribus addicũtur. hunc intellm dãnat Bar. quia hic tex. loquitur ẽt in cognato non creditore, cui addici non pt res debitoris, cum cognatus nõ sit creditor, l. fi. C. de iure do. impe. Scdo, quia non vni soli, sed oĩbus pro rata bona dñt addici, i. iure dñii possidẽda ꝯcedi. l. pro debito, C. de bon. auth. iudi. possi. sed cõsidera qualiter iste tex. probet, cum dicat bona vẽdenda, & non addicẽda. sunt. n. diuersa addictio, emptio, & in solutum datio, fm Bal. in l. fi. C. si in cã iud. pign. ca. sit. Nota tñ, q̃ vbi agitur de addictione facienda, non habet cognatus creditor priuilegium, vt sibi soli addicat, & ita vult Bar. sed ꝯrium vult glo. post Roge. quod videtur verius, qa rõ q̃ militat in emptione, vr militare in addictione, sano tñ modo, videlicet salua æstimatione cæteris creditoribus pro rata debiti, vt dicitur in d. l. p debito. In ea. gl. ibi, quidam volũt vẽdere, qđã nõ.

hic ẽt intellectus rphenditur eadẽ rõne, qua pcedens: & qa prævalere debet sñia illorum, qui nolũt rẽ vendi, cũ sit humanior, d. l. maiorem, & d. l. fi. Sed ad hãc rõnem respõ. gl. q̃ sñia volẽtiũ rẽ vẽdi, pt esse humanior si đbitũ sit vsurarium, rñsio diuinat. Notñ hũc intellm ad ampliationẽ dictorum iuriũ, vr pcedat gñaliter, & omni casu, quo sñia aliquorum sit humanior & vtilior de
8 bitori. qđ dicit not. Ang. qđ alibi non reperitur. Item no. † q̃ vtilius est debitoribus debentibus sub vsuris bona vendere, vt satis fiat fœneratori, q̃ vsuris se corrodere. Nam vsura nihil aliđ est, q̃ quædam vorago exhauriens debitoris facultates, c. quanto, & c. quoniam, de vsu. bene facit, quod dicit gl. in l. ii. in prin. in verbo, suspectum, & ibi Alex. no. ff. sol. mat. & quod dicit glo. in l. qui habebat, ff. de leg. iii. reiectis ergo ĩtellect. gl. Iaco. de Are t. Bar. & alii *cõmuniter* legunt in cõparatione, i. emptione, præfertur cognatus creditori. Et pro isto intellectu allegatur ẽt text. in d. l. Imperator Antoninus. sed certe verba illius legis hunc sensum non ad
19 mittunt, sicut faciunt verba huius legis, quæ inducitur † ad qõnẽ. Stat ꝯsuetudo vel statutũ q̃ pximior agnatus possit rem alienatam redimere seu retrahere intra annũ, de qua ꝯsuetudine loq̃tur tex. in c. ꝯstitut⁹, de in inte. rest. Modo directus dñs vult iure prælationis retinere, iuxta l. fi. C. de iure emphy. pximior agnatus iure cõsuetudinis vti ꝯtendit, q̃rit q̃s debeat pferri? videt q̃ agnatus p istum tex. & per tex. in c. j. §. fi. qual. olim feud. alie. pot. In ꝯriũ facit, quia lex spãlis derogat gñali, reg. generi per speciem, de reg. iur. Et statutũ spãle non tollit per gñale, fm Bal. in l. j. C. qui test. face. poss. & in c. i. in iii. q. ff. de offi. Cõsu. & in l. executorem, col. vi. ver. pone, duo sunt statuta, C. de exec. rei iud. Sed d. l. fi. est spãlis, qa loquit de solis rebus emphyteuticis. Consuetudo est gñalis, qa loqt de oĩbus rebus, ergo l. fi. nõ debet restringi p ꝯsuetudinem, sed potius ꝯsuetudo debet limitari per d. l. fi. quãuis anteriorẽ, l. nã & posteriores, ff. de legi. & ita ꝯcludunt Guliel. de Cu. Albe. & Bal. in d. l. Imperator Antoninus, p text. in arg. in l. si cũ dotem, §. fin. ff. sol. mat. Non ob. tex. in d. c. j. §. fin. quia agnati vocant ad rẽ feudalem iure spãli & ex nã feudi, & ex iure sibi ꝯpetenti virtute ãtis inuestiturç, qđ ius est potentius iure dñii, c. i. §. fi. q̃ fue. prima cau. bene. amit. Non ob. text.
20 qa põt retorqueri, si bene ꝯsideres. Sed pone, q̃ † ipse venditor velit redimere, q̃ritur an sit pferendus pximiori agnato, cui consuetudo retractum ꝯcessit? vr q̃ non, per tex. in l. si rẽ depositã, ff. depos. & per tex. in l. quidam testõ, in l. rogo, ff. de fideic. libe. & per tex. in d. c. i. qđ iuris si post aliena. vasallus feudum recuperauerit? per q̃ iura Bar. in d. §. si rẽ, ꝯcludit emphyteutã non posse redimere rem emphyteuticã in piudiciũ dñi, cui aqsitũ fuit ius plationis, vel commissi, sequũt alij *communiter*, vt attestatur d. Ias. in l. fi. col. antepe. C. de iure emphyt. & Curt. ꝯsi. 64. antiq̃ssimã, col. fi. & Dec. ꝯsi. 160. in vlt. dubio. In ꝯriũ facit tex. in l. ex hoc edicto, §. fi. ff. de alie. iud. mutan. cã fact. per quã Alb. de Rosa. ibi determinat venditorem prçferẽdũ. Cõfirmat, qa cessare vr interesse pximioris agnati a statuto vel consuetudine ꝯsideratũ, s. ne res alienata exeat extra familiã, qa redeũdo ad venditorem reuertit ad familiã. & bene facit tex. in l. volũtate, ff. quibus mod. pig. uel hypo. sol. ubi debitor potest redimere pignus alienatũ inuito creditore, cũ non habeat creditor de quo ꝯqueratur, attento q̃ res reincidit in causam pignoris. Ad idem facit tex. in c. si quis presbyterorũ, de reb. eccl. non alien. Vltimo facit, qa si a prin. cautũ esset, q̃ venditor posset redimere, præferri deberet absq; dubio pximiori agnato, fm Henr. Boic. in d. c. cõstitutus, ergo etiam præferri debet accedente volũtate emptoris ex post, cum non intersit, an ita fuerit a principio, vel ex post facto cõuentum, l. j. & 2. C. qñ lic. ab emp. disce. Nõ ob. iura ꝯria, quia procedũt, qñ alienatio transit in spẽm delicti, & qñ secuta redemptione nõ cessat ratio phibitiua alienationis, nec interesse aduersarij, prout cessat in casu nostro, in quo pmissa est alienatio. Sed
21 vtrum † agnatus creditor offerens in licitatione iustum pretium, vel volens rem distractam iusto pretio retrahere, præferri debeat alij offerenti pretium excessiuum? videtur, quod non per istum textum iuncto communi intellectu, vt procedat cæteris paribus. Nam priuilegium agnati respectu personæ, non autem pretij cõcessum legitur. Secundo, quia res tantum valet, quantum vendi potest, l. eum qui, §. melior, ff. de in diem addi. l. j. §. si hæres, ff. ad Treb. Id. n. videtur iustum pretium, qđ vẽditor est ab alio habiturus, l. si seruus, ff. de cond. fur. l. prætor ait, §. in eum, ṡ. tit. j. cum si. Tertio, quia animosa licitatio videtur pmissa in præiudiciũ ꝯsocij, l. licitatio, in prin. ṡ. de pub. l. ad officiũ. C. commu. diu. Quarto facit text. in l. fi. C. de iur. emphy. & ita determinat Ioan. And. in addi. Spec. tit. de emp. & vend. §. adijciendum, in fi. & Bald. in l. 2. circa fi. C. de rescind. vend. & Saly. in d. l. ad officium. In contrariũ facit doct. glos. in d. l. 2. C. de rescin. vend. In contrarium facit tex. in lege. j. in fi. & quod ibi no. Bart. C. de metal. lib. 11. Tertio, quia non est aperienda via malitijs hominum, l. in fundo, ff. de rei vẽdi. c. sedes, de rescrip. Facile enim erit fraudare agnatum supponendo animosum licitatorem. Quarto facit, quod decidit Ange. in l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verb. oblig. vbi decidit quòd consors, qui promisit fundum vendere consortij, & non alij sub pœna, quod cogitur vendere pro pretio communi, & non pro immo-

immoderato. Quid dicendum? Io. de Imo. in d.§. cohæredes, distinguit faciens tria mēbra: sed sua distinctio non placet, in pen. membro, dum dicit, ꝙ vbi agitur de iure q̄ sito ꝯseruando, intelligitur ꝑ ptio quod offerť cōiter, non ab animoso. Istud ꝯfunditur per tex. in d.l.fi. C. de iure emphy. iō distingue aliť: aut cogitur per legem vendere seu retrouendere alicui certæ ꝑsonæ, & intelligit ꝙ iustro ꝑtio, d.l.ii. aut non cogitur ad vēdendū vni magis q̄ alteri, sed vnus alteri ꝑfertur respectu ꝑsonæ vł alterius qualitatis, & nō respū ptii: & tūc intelligitur priuilegiū prælationis ꝑ ptio, qđ ab alio repiatur. ita loquitur tex. nr̄, & tex. in d.l.fi. & in d.l. licitatio, & l.l.ii. & seq. C. si pp pub. pen. aut ergo statutū dicit, ꝙ agnatus possit retraheř rem ꝑ retio, quo fuit distracta, & itamus certo: aut quod possit retrahere simpliciter, & intelligitur pro iusto & communi pretio: aut dicit, quod agnatus præferatur omnib⁹ aliis, & tunc intelligitur pro pretio, quod abalio reperietur.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia recipiunt interpretationem extensiuā a cōmuni vsu & practica. Vsus siue practica, in quibus differat a consuetudine.*
2 *Actio funeraria dicitur, per quam repetuntur, expen. funeris.*
3 *Actio funeraria habet priuilegium prælationis in bonis funerati & eius hæredis, & in bonis eius, qui cogi posset hac actione.*
Pater & dominus tenentur pro sepultura filij & serui.
4 *Actione familiæ ercisc. agens pro impensis factis in hæreditate, si probet ēt fecisse in causa funeris, habet priuilegium actionis funerariæ.*
5 *Agens vna actione probans tamen aliam, an debeat obtinere.*
Actio certa & apta, si resultat ex narratione facti, actor obtinere debet probato facto, quamuis ineptam actionem in conclusione libelli expresserit.
6 *Stipulatio vsque adeo regulatur secundum naturam contractus, super quo interponitur, vt etiam assumat ipsius contractus priuilegia.*
7 *Actio funeraria est inter cęteras personales actiones priuilegiata, vt præferatur omnibus etiam anterioribus.*
8 *Actione funeraria agens, an præferatur creditoribus habentibus hypothecam anteriorem.*

QVæsitum est. Istud principium diuiditur in quatuor partes. In prima quæsitum. In secunda quæsiti decisio. In tertia decisionis ampliatio. In quarta ponitur illatio. Secunda ibi, & hoc iure vtimur. Tertia ibi, parui referre. Vltima ibi, quare si in
1 stipulatum. In tex. ibi, & hoc iure vtimur. No. quod †etiam priuilegia recipiunt interpretationem extensiuam a communi vsu & communi practica. Et ita habes ampliationem ad tex. in l. si de interpretatione, ff. de legi. & hic vsus siue practica differt a consuetudine, quia hic est iudicum, illa populi. hic declarat & interpretatur, illa etiam erogat & approbat. hic quibusdam actibus, illa tpis diuturnitate firmatur, ſm Ant. de Butr. in c.fi. ver. visa, de consue. extra. & Mod. Repet. in rub. eiusdem tit. q. iiii. In tex. ibi,
2 funeraria actiōe. No. ꝙ †actio, qua repetuntur expēsę funeris appellať funeraria. ad idē tex. in l.& si quis, §. hæc actio, & l. si qs sepulchrum, §. ptor ait, ff. de reli. & sump. fu. sed Doct. communiter appellant hanc actionē in factum, cum ista adiectione funeraria, vt docet gl. in d.§. hæc actio. & Spe. ti. de sepul. §. i. vers. porro. In tex.
3 ibi, priuilegio locus sit. No. †quod actio funeraria hēt priuilegiū prælationis non solum in bonis funerati, sed etiam in bonis hr̄dis. Tu dicas etiam in bonis eius, qui cogi posset, si viueret, hac actione, vt pater pro sepultura filii, l. in prem, ff. de reli. & sump. fune. dominus pro sepultura serui, l. filiusfa. §. qui seruum, ff. eod. Nam hæc actio perpetua est, & in hæredem hr̄dis, hr̄demque patris & dn̄i datur, d.l. filiusfa. §. hęc actio. In tex. ibi, etiam funera-
4 riam ei competere. No. ꝙ †agens actione familiæ ercis. ad impēsas factas in hæreditate si probet fecisse in causa funeris, habet priuilegium actionis funerariæ. Et ex hoc tex. Io. And. in addi. Spec. in titu. de senten. §. qualiter, vers. quid si lis, & in tit. de peti. & actio. §. sequitur, vers. hoc quoque, decidit, ꝙ agens actione de
5 positi † ad librum si probet cōmodasse, debet obtinere ex causa commodati: sed in contrarium videtur casus in c. examinata, de iud. vbi intentans actionem ineptam ꝯdēnatur in expen. relaxato reo ab obseruatiōe iudicii. Non ob. iste tex. quia actio hic nō erat inepta. & sir̄r in casu Spe. in d.§. sequitur, rei vendicatio erat apta. siue fuerit intentata adiecta causa depositi, vel commodati. Non sic in casu Io. And. qn̄ agit actione depositi, & ꝑbatur cōmodati. Iō Ang. hic ꝑ ꝯcordia dicit bn̄ inspiciendum esse libellū: aut ex narratione facti resultat actio certa & apta, tunc actor probato fcō expss̄e debet obtinere etiam ꝙ in cōclōne expsserit actionem ineptam. Exemplum, petebat sibi restitui librum, quē dicebat tibi commodasse, quare petebat te condemnari actione depositi: probato cōmodato debet obtinere, & in istis terminis procedat dictum Io. And. Aut ex narratione resultat actio competens, vt in exemplo præceden. & in conclusione petitur reum condemnari, ex casu condemnati nulla expressa actione, tunc reo negante se teneri ex illa causa, debet actor succumbere si probet reum teneri ex alia, non quia actio intentata fuerit iepta, sed quia non probauit. Et ita procedat text. in l. habeat, ff. de instito. & faciunt quæ abunde scribit d. Alc. consi. 121. viso, li. i. quæ notabis. In his cōsistit suba omnium libellorum. De quo atticu. videas plenissime Maria. Soc. in c. ii. char. xi. ver. Circa secundum, quid iuris, extra de libel. obla. In tex. ibi, quare si stipulatus, no.
6 ampliationē †ad rl̄am l. si stipulatus, ff. de vsur. vt stiplō in tātum reguletur ſm naturam contractus super quo interponitur, ꝙ et assumit priuilegia ipsius contractus. Sed in ꝯrium facit, quia stipulatio interposita super ꝯctu innominato facit ꝙ non sit locus penitentiæ, nec detur ꝯdictio ob cām, l. cū ꝑcibus, C. de rerū permut. d. Ias. in rub. ĭ. de verb. obl. rn̄det, ꝙ rl̄a nō ꝑcedit, qn̄ agit vt ꝯctus reddatur firmior: tūc seruāda est natura stiplōnis, & non ꝯctus, sup quo iterponitur. sed certe stipulatio sp roborat ꝯctum, ergo sp deberet seruari nā stiplōnis. Tu vero ꝑ solutione cōtrarii potes negare, ꝙ natura ꝯctus innoīati non est, ꝙ a contractu discedatur, sed ꝙ stetur ꝑmissis. Sed qa contractus est debilis, ꝑ stipulationem roboratur. Iō ꝯriū nihil obstat, qa vtriusq; nā seruat. Concludamus ergo, ꝙ stipulatio sp regulatur ſm naturam contractus, super quo interponitur, qn̄ agit vt ꝯtractus obseruetur, non etiam si agitur, vt irritetur, l. si emptio, C. de rescin. vendi. Vl-
7 timo no. ꝙ †actio funeraria inter personales actiones est priuilegiata, vt ꝑferatur omnibus etiam anterioribus. ad idem tex. in l. pen. ff. de reli. & sump. fune. Sed dubium est, an ꝑferatur etiā creditoribus hn̄tibus hypothecas anteriores? gl. hic se remittit, communis conclō est, † ꝙ præferatur ēt hn̄tib. hypothecas tacitas an-
8 teriores per tex. in l. si qs, § i. & ii. eo. tit. Non aūt ꝑferať hn̄tibus hypothecas expressas anteriores exēplo actionis de dote, q̄ non præfertur hn̄tibus expssas hypothecas anteriores, l. fi. C. qui pot. in pig. ha. seqtur Ang. hic, sed alibi idem Ang. tenuit oppositum in dote, in Auth. de æqual. dot. in §. his ꝯñr. nisi saluando dixeris ꝙ Ang. hic loquitur in muliere hn̄te solum tacitam hypothecā, q̄ ꝑ dote non præfertur hn̄ti anteriorem expressam, sed in his ꝯsequenter, loquitur in muliere hn̄te expressam, q̄ tūc præfertur ēt hn̄tibus expressam anteriorem. tn̄ cōmunis opin. est, ꝙ mulier nūquam præferatur hn̄tibus anteriorē expressam, vt concludit Alex. Socy. & Mod. in l. i. ff. solu. matr. & Bal. Nouellus in tract. de do. in x. parte, col. ii. An autem actio funeraria sit præferenda actioni de dote? dicam in l. priuilegia, vbi glo. tangit, ĭ. eod.

SVMMARIVM.

1 *Sponsa non dicitur proprie maritata, nec vxor.*
2 *Sponsa mortua nihil lucratur sponsus statuto disponente, quod mortua vxore maritus lucretur partem dotis.*
Sponsam violans non tenetur pœna adulterij, qui non dicitur nupta.
3 *Sponsa, an dicatur dotem habere.*
4 *Filia nondum nupta, cui dos in patris testamento est relicta, an dicatur dotata, ita quod veniat excludenda stante statuto, quod extantibus masculis filia dotata non succedat. quod sic.*
5 *Lex loquens in dote propria, habet locum in dote impropria, quando ratio dispositionis militat vtroque casu.*
6 *Ratio, quę sola in lege vel statuto assignari potest, illa habetur pro expressa.*
7 *Sponsalibus contractis, an possit alter inuito altero ab eis discedere.*
Sponsalia proprie sunt futurarum nuptiarum sponsio, large tamen etiam nuptiæ dici possunt sponsalia ante copulam.
8 *Renunciari non posse iure de futuro, quomodo procedat & intelligatur.*
9 *Stipulationem interuenisse lex non fingit pro dote impropria.*
10 *Condictio ob causam, quæ datur pro dote repetenda, est ita priuilegiata sicut actio ex stipulatu. infertur vt ibi.*
11 *Vxor non dicitur, nisi quæ ad domum viri traducta est: ideo stante statuto, ꝙ mortua vxore sine liberis vir lucretur dotem, si moriatur antequam traducatur, vir non lucrabitur dotem.*
12 *Extensio ex identitate rationis licita est etiam in priuilegijs fauore reipublicæ, imo etiam in pœnalibus & prohibitiuis.*
13 *Dos constituta filiæ nupturæ deducitur ante omina legata, tanquam æs alienum, etiam si essent ad pias causas. nu. 16.*
14 *Dos, an computetur inter æs alienum patris.*
15 *Argumentum de legitima ad dotem est validum.*
17 *Filiæ nupturæ relictum in testamento pro dote, minuit fideicommissum, quod pater restituere tenebatur, sicut minueeretur si viuens pater dotasset: de bonis enim restitutioni subiectis pater potest dotare filiam.*
18 *Prælationis priuilegium, quod habet mulier pro dote, an detur mulieri, an vero actioni de dote; quod mulieri, ex quo infertur ad plura.*
19 *Virgo nondum viripotens etiam dicitur mulier.*
20 *Mulier habens expressam hypothecam pro dote, an præferatur habentibus expressam anteriorem.*
21 *Sponsa, an habeat tacitam hypothecam, & priuilegiatam pro dote in bonis sponsi, latissi.*
22 *Dos confessata, an habeat priuilegia tacitæ hypothecæ. sic contra maritum & hæredes, secus contra tertios creditores. intellige vtrūque dictū, vt ibi.*
23 *Dos confessata, an habeat personale priuilegium prælationis.*

§. Si sponsa. Diuiditur in duas partes principales, primo duo resoluūtur dubia suborta super priuilegio prælationis concesso mulieribus dotē repetentibus. Secunda ibi, idē puto. Breuiter hoc dicit. Sponsa & minor xii. annis traducta, habent priuilegium vt pro dote præferantur creditoribus anterioribus. In textu ibi, si sponsa, iunctis sequent. habes notare

1 notare, ꝙ ſponſa† non dr̃ proprie maritata, nec vxor proprie ad
idẽ tex.in l.nõ ſine, C.de bo. quæ lib.vbi Cy.Bal. & alii inferũt
ad ſtatutum, ꝙ mulier maritata non faciat partem cum fratrib.
vt non hẽat locum in ſponſa, quæ non proprie dicitur marita-
2 ta.Et ſilr̃ † ſtante ſtatuto, ꝙ mortua vxore maritus lucretur par-
tem dotis, mortua ſponſa nihil lucratur ſponſus, nec obſt. ꝙ in
iſtis iuribus fiat extenſio de vxore ad ſponſum, quia hic agit̃ de
fauore ipſius ſponſæ, in p̃dictis q̃ſtionib.agitur de odio, qđ eſt re
ſtringendum, regu.odia, de reg.iu.in vi. Bene facit, quod deci-
dit d.Ant.de But.in c.j.de adul.vbi vult, ꝙ pœna illius c.cenſeat̃
impoſita violanti ſponſam, & nõ pœna adulterij, quia non dici
tur nupta. Bene facit doct.gl.in §.ſi vxor tua, Inſti.de nup. & 27.
3 q.4.in ſumma. In tex.ibi, dotem dedit, & ipſa condicit. Not.† ꝙ
ſponſa dicitur habere dotẽ.concord.tex.in l.ſi ſponſa, ff.de iure
dot. & in l.lex Iulia.ff.de fund.dota. Sed ɔ̃, ſine matrimonio nõ
poteſt eſſe dos, l.fi.C.de dona.ante nup.l.3.cum l.ſeq. C.de iure
dot.et Inſt.de nup.§.pe.Sol. glo.i.fatetur ɔ̃rium. Et rñdet, ꝙ hic
tex.loquitur improprie.idẽ rñ.Mod.Senen.in rub.ff.ſol.ma.Ex
4 quo ſequitur, ꝙ † filia, cui pater in teſtõ dotem relinquit, nõ ꝓ-
prie dr̃ dotata, qđ ẽt ꝓbat̃:q̃a ei ñ ɔuenit diffinitio dotis, de qua
ꝑ Bar.in d.rub.ff.ſol.ma.ergo nõ ẽt conuenit diffinitũ, l.j.§.dolũ
ff.de dolo. Stante ergo ſtatuto, ꝙ ſtantibus maſculis filiæ dota-
tæ non ſuccedant, non erit excluſa filia innupta, cui pater in te-
ſtõ dotem conſtituerat.ita determinat Io.de Imo.in l.Titio cen
tũ, §.Titio genero, ff.de ɔdi.& demõ.Et idem tenet Raph. Ful. ĩ
d.l.nõ ſine, ſequitur do.Alex.cõſ.13.Circa primũ, li.3.Cõtrariũ
firmat Bar.in d.§.Titio genero, ſequũtur alii *communiter*, vt patet
ex authoritatib. relatis in d.rub. col.3. Et ita conſuluit Paul.de
Ca.cõſi.263.Sup eo.Et iſtud magis placet ꝑ hũc tex. ſic inducẽ
5 do, lex† loquens in dote propria hẽt locũ in dote impropria, q̃ñ
ratio diſpõnis militat vtroq; caſu. Rõ aũt ſtatuti excludentis fi-
lias dotatas ſtãtib.maſculis ea fuit, vt bona ɔſeruent̃ in agnatio-
ne, quæ ꝑ fœminas finitur, l.ꝓnũciatio, §.familiæ, ff.de ver. ſig.
q̃ rõ ẽt ſtat, ꝙ filia dotata a patre nondũ ſit nupta. Et ſi dixeris,
ſtatutum eſſe correctoriũ, l.maximũ vitiũ, C.de lib.p̃t.& iõ non
extendendũ, ẽt ex identitate rõnis, niſi rõ in ſtatuto ſit expreſſa,
vt per gl.Bal.& alios in auct.quas actiones, C.de ſacroſ. ec. Rñ.
6 ꝙ cum hæc rõ † ſola poſſit aſſignari, perinde eſt ac ſi foret exp̃ſ
ſa, ſm gl.q̃ ibi Bal.ſumme no.in l.q̃uis, C.de fideic.præterea cõ-
ſiderandũ eſt, ꝙ ſtatutum loquitur de filia dotata reſpectu p̃ris,
de cuius bonis agitur, & non reſpectu mariti, ergo quantum ad
patrem erit dotata, ꝙ bene ꝓbatur in l.Theopompus, ff.de dot.
p̃le.Cęterum hic vr̃ cõis vſus loquẽdi, ſm quẽ verba ſtatuti ſũt
exaudienda, l.Labeo, ff.de ſupel.le.l.librorum, §. quod tñ Caſ-
ſius, ff.de le.3.In tex.ibi, nuptiis renunciatũ eſt. Pro intelligen-
tia q̃ro, a quo renunciatũ eſt? vr̃ rñdendũ ab vtroq;, alias renun
cians incurrit infamiã, l.j.in fi.ff.de his, q̃ not.infa.ɔ̃rium eſt ve-
rius, q̃a ſi mutuo ɔſenſu diſſoluant̃ ſponſalia, nõ renunciatione,
ſed pacto diſſoluta dñr, l.j.C.de pac.Et in ɔ̃rium eſt caſus in l. j.
C.de ſpon.Non ob.tex.in ɔ̃rium alleg.quia loquitur in ɔ̃hente
7 ſcđa ſponſalia ante renunciationẽ, ſed an de iure † canonico al-
ter poſſit inuito altero a ſpõſalib.diſcedere?gl.in d.l.j.de ſpõ. rñ
det idẽ eſſe de iure canonico, q̃ rñdet ad tex.in c. deſponſatam,
27.q.2.quod loquitur in ſponſa per verba de p̃nti.Nã licet ſpõ-
ſalia ꝓprie ſint futurarũ nuptiarũ ſpõſio.largæ tñ nuptiæ p̃nt di
ci ſpõſalia añ carnis copulã reſpũ futuræ executionis, c. ſi inter
virũ, & ibi no.Pan.ext.de ſpõ.Sed ɔ̃ opi.gl.vr̃ caſus ĩ c.ex literis,
2.e.ti.vbi diſponit̃, ꝙ iurãs ɔ̃here matrimoniũ, põt inuitus cogi
ſeruare fidẽ.Et hoc verius, niſi ex inuitis nuptiis dubitetur de ali
quo ſcandalo, c.requiſiuit, eo.ti.& quia inuitæ nuptiæ vix p̃nt eſ
ſe ſine ſcandalo, eccleſia non facile procedit ad compulſionẽ,
c.ſicut, eo.tit.Sed ɔ̃ tex.opponit̃, dr̃ nuptiis renũciatũ, & poſtea
ſubiicit̃, nullũ ɔ̃ctũ matrimonium, ergo qđ non eſt remitti non
põt, l.nã, & ſi ſub ea ɔdõne, §. poſt defectũ, ff.de iniuſto rup.&
irri.te.Gloſſella timore ɔ̃rii exponit nuptiis, i. ſpei futurarũ nup
tiarũ. Sed ob.huic expoſitioni rł̃a l. ſi ita ſcriptũ, §.ſi ſub ɔdõne
8 ff.de le.2.q̃ eſt, ꝙ † iuri de futuro renunciari non põt Sol.verũ iu
ri de futuro re, & ſpe:ſecus iuri cõpetenti ſpe de p̃nti.ita vr̃ velle
dicere gl.ſed ɔ̃ hãc ſolõnẽ vr̃ caſus ĩ l.j. C.de pac. Nec ob.ſi dixe
ris, ꝙ Bar.ibi ɔcludit, ꝙ iuri ɔſiſtenti in ſola ſpe p̃t renũciari alte
ra parte p̃nte, q̃a Bar.loq̃t̃ altera parte p̃nte, & ɔſẽtiẽte, quo ca-
ſu renũciatio trãſit in pactũ.l.tale pactũ, in princ.ff.de pact.Nos
aũt loq̃mur ẽt altera parte ɔ̃dicẽte, d.l.j.C.de ſpõſ.Meliꝰ ergo ẽ,
ꝙ exponamꝰ nuptiis, i.ſpõſalib.iuxta tex.in l.in p̃tãte, ff.de ſpõ.
9 In tex.ibi, ɔdicit, not. ꝙ lex non fingit † ſtipłõnẽ interueniſſe ꝓ
dote impropria.Et ex hoc hẽmus limitationẽ ad l.vnicã, C. de
rei vxo.ac.vt ꝓcedat in dote ꝓpria, & ſequuto vero m̃rimonio,
alias ſecus, & eſt tex.clarior in l.i.C.de condi.ob cau.In tex. ibi
10 tñ æquũ ẽ, no. ꝙ † cõdõ ob cãm cõpetẽs ſpõſæ, vel minori ꝓ do-
te repetẽda ẽ ita priuilegiata, ſicut actio ex ſtipulatu, ad idẽ tex.
in l.ſi ſpõſa, ff de iu. do.Ex quo inferũt Bal.& Sal.in d.l.j.de ɔdi.
ob ca.ad ſtatutũ volẽs inſtr̃m dotis hr̃e executionẽ paratã, vt ꝓ
cedat ẽt ſi agatur ɔdõne ob cãm. Et ex hoc ſequit̃ ẽt, ꝙ ɔdõ ob
cãm, & ſi ſit actio ſtricti iuris, tamen debeat ſibi aſſumere nãm
bonæ fidei, ꝓut aſſumpſit actio ex ſtipulatu cõpetẽs ad dotẽ, §.
fuerat, Inſti.de ac. Dubito tñ, q̃a iſta iura loquunt̃ de priuilegio
antelationis, vñ nõ vñr porrigenda ad reliqua priuilegia, q̃ non
ſunt multiplicãda, ſm gl.in l. a diuo Pio, in prin.s̃.de re iu. & in
l.bene a Zenone, C.de quadr.p̃ſcr.In tex.ibi, quaſi vxor dedu-
11 cta, not. ꝙ nõ † dr̃ vxor, niſi quæ traducta eſt ad domum viri, ad
idẽ facit tex.in c.3.loco, & ibi no.Pan.de p̃ſum. Et iſtud demõ-
ſtrat etymologia vocabuli, dr̃.n.vxor ab vſu, ſm Sal.in l.cum te.
C.de do.ante nup.anteq̃ ergo ſit in vſu mariti, non erit vxor, ar.
ab etymologia vocabuli negatiuè, l.2. §.appellata, ff.ſi cer.peta.
Qđ facit ad ſtatutũ diſponẽs, ꝙ mortua vxore ſine liberis, mari
tus lucret̃ dotẽ, vt ñ ꝓcedat ea mortua anteq̃ fuerit traducta, &
ita determinat Pan.in d.c.tertio loco, & in c.ex publico, de cõ-
uer.ɔiu.ɔſ.j.ꝑ tot.li.j.Et hæc eſt *cõis* Doc.ſnĩa, teſte Fel. in rubr.
de ſpõ.col.2.ſequit̃ Dec.cõſ.67.ad fi.& Cor.ɔſ.248.in p̃nti ɔſul
tatione, li.2.Et ita obſeruat ɔſuetudo, ſm Pra.Pap. in libel.quo
agit̃ ad dotẽ, in verb.vxor. Contrarium tenet Bar. in l.nihil, ff.
re.amo.ꝑ illũ tex.& Bal.in l.Deo nobis, ar.illius tex. C.de epiſ.
& cle.ſequit̃ ibi Pau.de Ca.ɔſ.123:ſuper primo.iſta qõ eſt diſpu
tabilis, & ambigua, teſte Soc.in l.cũ fuerit, ff.de cõdit. & demõ.
Ego ampliſſime examinaui, & opi.ɔcordaui in rub.ff.ſol.ma.ad
12 ibi dicta me remitto.In tex.ibi, intereſt reip.No. ꝙ † fauore reip.
ẽt in priuilegiis ex idẽtitate rõnis, eſt licita extẽſio. Leges.n.vti
les reip.ſunt adiuuãdæ, l.hoc modo.ff.de ɔd.& dem. innumeris
n.exẽplis ꝓbari põt multa fuiſſe pro cõi vtilitate recepta ɔ̃ rõnẽ
diſputãdi, vt inquit Iurecõ.in l.ita vulneratus, ad fi.ff.ad le.Aq̃l.
Ideo fauore reip.eſt licita extẽſio, ẽt in pœnalib. & prohibiti-
uis, l.cætera, § hoc Senatuſconſultum, & ibi Iaſ.in 2.no. de le.j.
& ad propoſitum multa cumulauit Fely.in c. trãſlato, col. v.de
cõſtit.& in c.nõnulli, colũ.22.de reſcr.Ex hoc infert Bar. hic, ꝙ
13 dos cõſtituta filiæ nupturę deducitur † añ oĩa legata tanq̃ æs alie
num. Aduerte ſubtilius qualiter iſtud inferatur ex tex. Nam fi-
liam nuptam nõ tenetur pater dotare, ſm eundem Bar.in l.obli
gamur, §.lege, ĩ.de act.& obl.ergo illatio nõ bñ ſequitur ex tex.
in quo p̃ſupponitur maior rõ dubitãdi in nuptura, & ſi dixeris,
ꝙ opi.*cõmunis* eſt ɔ̃ Bar. ꝙ pater teneat̃ ẽt dotare nuptã, vt teſta
tur Soc.ɔſi.57.In cã reſtõnis, li. 4. dico, ꝙ adhuc minor rõ eſt in
nuptura, q̃ in iã nupta, in qua ceſſat rõ huius tex.vt nubere poſ-
ſit.Secundo aduerte, quia Bar.præſupponit in verbo, tãquã, ꝙ
14 † dos nõ proprie cõputetur inter æs alienũ patris. Iſtud vr̃ falſũ:
Nam ſi pater tenet̃ dotare filiam, l.qui liberos, alle.per Bar.& l.
fi.C.de do.ꝓmiſ.ergo iſtud onus dẽt cẽſeri æs alienum, l.credi-
tores, ff.de verb.ob.Sol.pater tenetur officio iudicis, vt no.in d.
§.l.ergo nõ tenetur iure obłõnis, q̃a officium iudicis nullã p̃ſup
ponit obłõnẽ, l.qui ꝑ colluſionem, ff.de act.emp. Et iõ verũ æs
alienũ deducitur ante dotem cõſtitutã filiæ nupturæ, l. ſi a ſoce
ro, in prin.ĩ.de his, q̃ in frau.cre.Tertio aduerte, dec.Bar.alia rõ-
ne probari põt:nã dos ſuccedit loco lĩtimæ, vt docet Bar.in l.Ti
15 tio cẽtũ, §.Titio genero, ff.de ɔd.& dem.† bonũ eſt arg.de lĩtima
ad dotẽ, vt ꝓbat d.Ale.in l.j.col.4.ff.ſol.ma.& Bal.Nouel.in tra.
de do.in 6.par.priuil.4. Legitima aũt deducitur ante oĩa legata,
l.Pap.§.quarta, ff.de inof.teſta.ergo ẽt deducet̃ dos. Fortius in-
16 fero, ꝙ deducetur ẽt † ante legata ad pias cãs, q̃a minuuntur ꝑ le
gitimã, c.Raynutius.de teſt.17.q.4.§.fi.& firmant gl.& Doct.in
auct.ſilr̃, C.ad leg.Fal.& Bar.in d.l.Papi. §.ſi Imperator, ergo ẽt
17 dñt diminui per dotẽ.Itẽ infert Bar.hic, ꝙ † relictum in teſtõ pro
dote filię nupturę, minuit fideicommiſſum, quo pater grauatus
erat, quia ſicut pater viuens poterat dotare filiam de reb. ſubie-
ctis reſtõni, auc.res, quæ, C.cõ.de le.ita dẽt poſſe dotem ɔſtitue
re filię nupturę in morte, & eius teſtõ, q̃a ĩtereſſet ẽt hãc dotatã
eẽ, vt aliq̃ñ nubere poſſit.Idẽ pluribus aliis rõnib.firmat Bar.in
l.a filia, ff.ad Treb.& in d.auct.res, quæ.vbi Iaſ.poſt alios in 3.q.
18 In tex.ibi, dabimus, in verb.mulieri, not.Bart. ꝙ † iſtud priuile-
gium ꝑſonale cõceſſum eſt ipſi mulieri, & non doti, adde, ꝙ ex
hoc no.ſequuntur plura.Primo ſequitur declaratio l.præced.vt
ſit intelligẽda de intereſſe reip.ſecundario.Infertur ſecundo, ꝙ
iſtud priuilegiũ non tranſit ad hæredes, quia eſt ꝑſonale, vt dicit
Bar.& eſt tex.in l.j.C.de priui.do. adeo, ꝙ nõ ẽt tranſit ad filios
hæredes, ſm Pau.in d.l.j.col.2.& Are.col.antepe.ff.ſolu.mat.re-
iecta opi.gl.in l.j.de priui.do.Tertio infertur, ꝙ hmõi priuilegiũ
non poteſt cedi, quia quod non eſt tranſmiſſibile, nõ eſt ceſſibi
le, l.ex pluribus, & ibi no.Bar.ff.de admi.tuto. Vltimo ex eo.ver
19 bo, mulieri.Not.† ꝙ etiam virgo nondũ viri potens dr̃ mulier,
ita probatur hic, iunctis p̃ced.ad idem tex.in l.argẽto, § .mulier
ff.de au.& ar.leg.In ɔ̃rium vr̃ caſus in l.exempto, §.ſi quis virgi-
nem, ff.de ac.emp.Pro ſol.videas tex.cum gl.in l.mulieris, ĩ. de
ver.ſi. Gl.in ver.ad priuilegiũ, diuiditur ĩ tres partes. In i.decłat.
In 2.quærit.In 3.allegat.concor. Scđa ibi, ſed an habeat. Tertia
ibi, item facit.In ea.ibi, ſ.aſſiduis.Iſte tex.inducit̃ pro opi.Mar.a
ſimili, ſicut mulier habẽs tacitã hypothecã p̃fertur habẽtibus
20 tacitam anteriorẽ, † ita habẽs exp̃ſſam debet p̃ferri hñti exp̃ſã.
Sed aduerte, q̃a Mar. tenet, ꝙ mulier hñs ſola tacitã p̃ferat̃ etiã
hñtib.expreſſam, cuius oppoſitũ probat pręcedẽs inductio, ſed
nec ẽt verum eſt, ꝙ mulier hñs exp̃ſſam p̃feratur habentibus
expreſ-

expressā anteriorē,per tex.in l. in reb.C.de iure dot. Dicit ibi esse spāle, ꝙ mulier in rebus in dotē datis pferat oībus creditoribus , ergo in aliis rebus mariti nō prefert oībus: & sic nō præfert hñtibus expressam,qa hñtibus tacitā ɔstat mulierem anteponi,d.l.assiduis.Et ista opi.ↄ Mar.est indistincte verior.& cōis, teste Corn.ɔsi.162.lib.i. Videamus, ergo an sponsa hēat † hāc
12 tacitam hypothecā, & an hēat priuilegiatā.Io.& Accur.hic tenent, ꝙ spōsa hēat.sequuntur Alb.& An.hic, & Cy.in d.l.assiduis, in vii.q.per istū tex.qui licet loquat in psonalibus, tñ ead. rō militat, & fauor reip. militat ēt in tacita hypotheca. Tu aduerte, ꝙ iste tex.bñ pbat, ꝙ si det tacita hypotheca, ꝙ sit priuilegiata,sed nō pbat ꝙ det,sed vr̃ pbare oppositū, qa hic dicit ꝙ nō fingit stiplō pro quasi dote, ergo nec fingere debemus tacitā hypothecā. Scdo Alb.hic īducit tex. ī d.l.assiduis, qa lex noua interpretans legē antiq̄ refert ad oēs casus,ad quos lex interpretata pōt extendi, vt in Auth.de fili.ante dot. instr.na. in prī. & in §.fi.Confirmat, qa vbi duo sunt æqparata a lege antiqua, lex noua supueniēs aliqd disponēs sup vno, idē censet disponere super alio,vt no.gl.in l. si quis seruo persuaserit, C. de fur. & in l.qđ vero,ff.de legi.Quātū aūt ad priuilegiū psonale eqparant dos,& quasi dos,vt hic,ergo l.assiduis, extendens priuilegiū psonale p dote,censet ēt extendere p quasi dote.Pōt rñderi dupl'r.Primo,ꝙ q̄tū ad tacitam hypothecā nō reperitur facta æqparatio dotis , & quasi dotis:ergo nō habebit locū extēnsio l.assiduis,q̄ dat priuilegiū hñtib.tacitā,vt pferat eodē mō,quo præfertur mulier inter psonales actiones. Scdo respondetur, argm̄ pcedere si rō legis nouæ militaret vtroq; casu,verū rō dictæ l.assiduis,ibi,quis.n.&c.nō militat,p quasi dote data spōso, ergo &c.Tertio p hac pte allegat tex.in l.si cum dote,§.fi.ff.sol. mat.iuncta opi.gl.Bar.& cōi.Sed pōt dici, ꝙ loqtur in dote putatiua,cuius priuilegiū psonale extenditur ad tacitā hypothecā. Nos loqmur in quasi dote tradita a spōsa sponso ; q̄ nō est dos vera nec putatiua,cui putatiuę dat hic fauor, vt deceptis mulieribus subueniatur . Hinc est,ꝙ si mulier decepisset virū,non haberet priuilegium dotis,fm Raph.Pau.de Cast.& d.Ale.in d.§. fi.arg.l.a diuo,ff.de ritu nup.& l.pe.§.fi.ff.qđ falso tut.& l.feminis,C.ad Velleia.Cōtrariā sniam,ꝙ sponsa nō habeat tacitam hypothecam,tenet Bar.hic,dicens ita tenere Dy.Iac.de Are.& cōiter Doct.sequit Bal.in tract.de dot.in j. par.in xi.limit. moti, quia non reperitur iure cautū: quorum opi.in stricto iure mihi placet,qa tex.in d.l.assiduis,non extendit priuilegiū psonale ad tacitā hypothecā simpl'r,sed ad eam hypothecā, q̄ hēt mulier, cui lex dedit actionē ex stipulatu.verū sponsę lex nō dedit ex stipulatu actionē,vt hic,& l.j.C.de ɔdict.ob cau.ergo nō ēt dedit tacitā hypothecam, nec priuilegiatā.Sed retenta opi.gl.dubita
22 tur,an † ēt detur tacita hypotheca priuilegiata p dote ɔfessata; & sic punctus est,an dos ɔfessata hēat priuilegium tacitæ hypothecæ? hic articulus est valde diffusus.Br̄ pcedendo, aūt q̄ritur, an hēat priuilegiū ↄ spōsum vel maritum,seu eius hr̃des. Et rñdeo ꝙ sic,fm gl.in l.exigere dotem,ff.de iud. nisi fuerit intra lǐa tpa opposita exceptio non numeratę dotis. iuxta tradita in l.fi. & auth.seq.C.de dot.cau.nō nu. Aut q̄ritur, an hēat priuilegiū ↄ tertios creditores:& rñdeo ꝙ nō,per tex.in d.l. assiduis.in verbo,si re ipsa datæ sint.& ita ɔcludunt glo. Cyn.Bal.& Sal.ibidē. Et hoc verū ↄ creditores hñtes hypothecā.Sed ↄ creditores chirographarios mulier hēt tacitā hypothecā priuilegiatā, ēt pro dote ɔfessata,qa illa l.assiduis,loquitur in creditoribus hñtibus hypothecā.Ex quo inferri pōt,ꝙistud priuilegiū ɔpetit ēt ↄ creditores hñtes hypothecam tacitā p debito pariter ɔfessato, qa in pari cā potior dēt eē cā dotis, l.in ambiguis , ff.de iure do.& ita ɔcludunt Bal.in d.l.assiduis.Ang.in l.ita stipulatus,§.Chrysogonus,ī.de verb.oblig.Bal.Imo.Alex.Mod.in l.j.ff.sol.mat.Cętera in hoc artic. videas latissime per Soc. in d.l.j.& Bald. in d.
23 trac.in x.parte. Sed magis quæritur ad rem , an † dos confessata hēat personale priuilegium prælationis,de quo in hac l.Bal.Nouellus in trac.respondet ꝙ sic,quia non reperitur, ꝙ tit.iste fundetur in vera numeratione, sicut fundatur priuilegium tacitæ hypothecæ:sed ego dubito, quia lex interpretata recipit intellectū a lege interpretante, in Auth.de fili.ante dot.instr.in prīc. & l.nam & posteriores,ff.de legi.Sed d.l.assiduis, quæ interpretatur istud priuilegium,extendo ad tacitam hypothecam,ita interpretatur si dos fuerit vere numerata,ergo &c.

SUMMARIUM.

1 *Actio pro tutore,quia personalis est,non datur in singularem successorem.*
2 *Successorum appellatione non venit singularis successor,infertur vt ibi.*
Emphyteuta inuestitus pro se,hæredibus , & successoribus suis , non potest rem inuito domino in alium titulo singulari transferre.
3 *Feudo concesso alicui pro se, hæredibus,& successoribus suis , an videatur etiam ei concessum pro successoribus extraneis:communis, quod non.*
4 *Feudo concesso pro se,hæredibus,& successoribus quibuscunque.an tunc videatur concessum ēt extraneis successoribus.latis.conclu.quod sic nu.6.*
5 *Vniuersalis dictio vbi pt aliqd operari,nūq̄ operat habilitationē inhabiliū.*
6 *Verba contrahentium intelligenda sunt,prout sonant.*
7 *Debilium appel.non continentur muti,surdi,nec prodigi.*
8 *Curator,an sit dandus bonis ad instantiam creditorum hæredibus deliberantibus super adeunda hæreditate.*
9 *Pupillus,an habeat tacitam hypothecam in bonis protutoris , quod sic,& an in bonis hæredum,tutoris,& protutoris.num.10.*
11 *Hypotheca tacita,an comprehendat etiam futura bona.*
12 *Bona futura cur veniant in generali obligatione.*
13 *Pupillorum & minorum bona,an sint tacite hypothecata tutoribus & curatoribus pro alimentis & impensis factis ipsis minoribus.quod non.*
14 *Patris bona,an sint tacite obligata filijs pro mala administratione bonorum filij,remissiue.*
15 *Empta de pecunia alterius non sunt tacite sibi hypothecata. fallit in emptis de pecunia pupilli,& militis.*
16 *Priuilegium inter personales actiones,an cōcedatur illi, ex cuius pecunia res est empta, quantum ad illam rem.*
17 *Muti,surdi,pdigi,& similes,an hēant tacitā hypothecā in bonis curatoris.*

§.Si quis cum tutor. Pupillus & cæteri, quib dantur curatores, non hi quorum bonis curatores dant, in bonis pcuratoris & curatorū,eorūq; successorū hñt psonale aālationis priuilegiū. h.d.vsque ad l.si negotium.Diuidit in quinque ptes.In j.decisio.In ij. restrictio.In iij.extensio. In v.extensionis limitatio ponitur.Secūda ibi,nec interest.Tertia ibi, ipse aūt.Quarta ibi,sed æq̄ssimū. Vltima ibi,sed si bonis,&c. In tex.
1 ibi,cæteriq; successores.subaudi vl'es.Nā actio † ptutelę psonalis nō dat in singularē successorē,l.j.§.si hæres, ff.ad Treb.l.si.ff.de ɔhen.empt.Sed qui sunt cæteri successores vl'es , q nō dñt hr̃des?rñdet gl.in l.stiplō ista habere,in prin.in verbo,cæterorū,de verb.obl.ꝙ sunt vocati a iure ptorio, §.quos aūt, Insti. de bono.pos.vel fideicōmissarij vl'es,l.j.§.bonorū,ff.ad Treb.&
2 sic habes ex hoc tex.notare,ꝙ † appōne successorū non cōprehendit singularis successor.ad idē tex.in l.q dā, §.nihil interest, & ibi Alex.no.ff.de edē.Inferentes ad emphyteutā inuestitū p se,hęredibus,& successoribus , vt non possit sine ɔsensu dñi in aliū trāsferre rē titulo singlari. & fuit deci.Imo.vbi late Mod.in
2 l.qđ dicitur,ff.de verb.obl.Sed pone,ꝙ † aliqs sit infeudatus pro se,hr̃dibus,& successoribus suis,an etiā censeat infeudatus pro successorib.extraneis?vr̃ ꝙ sic,qa & si hęc verba,p se,& hr̃dibus, pp nām feudi, intelligant de solis descendentib' masculis,c.j.§. pe.de lege Conra. & in c.j. §.& si clientulis,de alie.feu. Quia additū fuit.& successorib.vñr intelligēda de successorib' extraneis,vt verbū,successoribus,q d operetur , l.si qñ,de leg.i.c.si Papa,de priui.& qa geminatio multū solet operari, l.Balista , ff.ad Treb.& ita ɔsuluit Soc.ɔs. 266.In cā,co.xiiij.li.ij.In ɔrium facit qa rō ꝙ verbū,hr̃dib',pp nām feudi restringendū sit ad descendētes masculos,militat ēt in verbo, successoribus,vt intelligatur de successorib. habilibus fm nām feudi, c.j.de succes.feud. & ita ɔsuluit Dec.ɔsi. 171.In cā venerabiliū. vbi deridet Soc. q erubescat ɔsulere ↄ cōem, & ↄ ipsum cōiter tenent Doc.in d.l. qđ dicitur.Ad argm̄ suū,ꝙ verbū,successorib',erit frustratoriū nisi de extraneis itelligat. rñdet Iurec.hic , ꝙ verbū,successoribus,intelligit de succedentib' iure ptorio;& verbū hr̃dibus, de succedentib.iure ciuili,& ita rñdet Cur.ɔsi.pe.col.pe.Sed quod
4 † si additum sit,& successorib' q̄buscūq;,an tunc censebuntur vocati extranei?In hoc puncto Doc.dissentiunt.qdā tenent ꝙ sic, qa verbū, q̄buscunq;, q̄uis vl'e, debet intelligi de habilibus, l.j. C.de sacrosan.eccl.l.vt gradatim,§.sed si lege,ff.de mu.& ho.& ita tenet Bal.in c.i.§. donare , qualiter olim feu.alie.pote.sequi-
5 tur Arc.& Soc.in d.l.Gallus,§.ēt, ff.de libe. & posth.qa † vbi dictio vl'is,pōt aliqd operari,nunq̄ operat habilitatē inhabiliū, l. ii.§.qđ ait ptor,& ibi Bar.ff.qui satis.cog.Potest autem,fm eos, hoc loco operari,ꝙ feudū trāseat in descendētes fideicōmissarios,in quos alias nō trāsiret,iuxta no.in l.si patroni, ff.ad Treb. vel ꝙ trāseat in descēdētes institutos in re certa, de q bus dubitatur:vel ꝙ trāseat in legitimatos,alias inhabiles,c.i.§.nāles , fi de feu.fue.ɔtro.inter do.& agna.vasal.Et hanc ptē amplexi fuerunt do. Alex.ɔsi.30.col.v.lib.i.Barb.in rubr. de feu.col.ii. & ɔsi.pe. col.xi.lib.i.& Corn.cōsi.xvi.Aperta fronte , lib.i.& Dec. in c.in pñtia,col.xxii.de prob.& cōsi.185.in cā istorū nobilium. Contrariā sniam,ꝙ cōprehendantur extranei, tenet Bal.sibi ɔrius,in l.j.q.xxxiiij.ff.de rerum diui.& in c.imperialē,in prin.col. iiij.de prohi.feud.alie.per Fed.& in d.c.in pñtia. & pro ista parte videtur casus in c.j.de feud. non hab.ppri.nat.feud. vbi infeudatus pro se, hr̃dibus,& q̄bus dederit, ēt p extraneis hr̃dibus & singularibus successoribus censet infeudatus.quod si per hæc simplicia verba, quibus dederit, vocantur extranei, quanto magis vocabuntur per hæc vl'ia verba, successoribus q̄buscunque? Et bene facit tex.in l.j.§.pmittitur.ibi,neq; qualecūq; successore, ff. de aqua quoti.& æsti. & hanc ptem sequunt Lud. Ro. Alex.in l.ēt, ff.sol.mat.& Ale.in d.l.Gallus,§.etiam, & idem Ale.& do. Ias.in d.§.nihil interest,& in d.l.quod dicitur,in vlt.char.& Alex. in d.l.si patroni, col.pe.& d.Ias.in l.ij.§.prætor ait, ff.qui satisd. cog.& in l.ii.in xiiii.q.extra glo. C. de iure emph. & in prælud. feu.col.xv.& And.Barb.ī l.cū acutissimi ,char.lxx. C.de fideicō. & Fel.in d.c.in præsentia,col.ū. xi. & in c.qa G.col.pen.de iudi.& Geor.

Georg.Nat.in c.quamuis,col.lxxxvj.de pac.ĩ vj.Pan.ↄſ.3.Nitar,
in iij.dub.lib.ij.Soc.cõſ.19. pro deciſione, col.ii.lib.i.Cur.iunior
conſ.1.colum.i.& ſequẽ.& ↄſi.4 col.ii.& ſeq.& in vlt.q.3.pte ſui
tract.feud.vbi dicit hanc eſſe *communem* ſnĩam Doc. q̃ magis pla-
cet,† eo ꝙ ↄ̃ria fundamenta nõ ſtringũt.Non ob.ergo prima rõ,
6 ꝙ verba vl̃ia reſtringi debeãt ad habilia, qa verũ in verbis legis:
ſecus in verbis ↄ̃hentium,q̃ intelligẽda ſunt ꝓut ſonant,ſm Bar.
in l.i.§.nunciatio,s̃.de nou.ope.nunc.& Bal.in l.fi.C.ſine cen.vel
reli.Maxime in verbis inueſtituræ,quæ dãt legem ↄ̃ctui,ita ꝙ ab
eis non eſt aliquãtiſper diſcedẽdũ,c.i.ibi,tenorẽ inueſtiture, nec
nõ vim verborũ intuentes,extra de ord.cog.& c.i.vbi Bal.de duo
bus fratrib.a Cap.inueſt.Non ob.dum dicit, ꝙ dictio,q̃buſcũq;,
poteſt operari tres effectus ꝑdictos, abſque eo ꝙ intelligatur de
ſucceſſoribus extraneis,qa rñdet ꝙ in deſcendentes fideicõmiſſa
rios & inſtitutos in re certa trãſit feudum,abſq;eo ꝙ ſit additum
verbum,q̃buſcũq; Primum tenet Io.And.in addi.Spe.tit.de loc.
in addi.incip. Qõ non eſt dubia.Pau.& Ale.in d.l.ſi patroni.vbi
al̃s authoritates adducit, & idem ↄſuluit Ale.ↄſi.19. Sup eo.col.
ii.lib.v.Secundum firmat Bar.in l.vt iuriſiurandi, §.ſi liberi, ff.de
ope.libe.& ↄſi.55.d.Amatus.& Ale.ↄſi.128. col. fi.li.i. Ad tertiũ
effectum rñdetur dupl̃r.Primo negatur,ꝙ trãſeat in legitimatos
niſi ſpãliter ita cautum ſit,d.§.nãles, & ibi Alua.no.Scdo rñdet,
ꝙ ſi trãſeat,ideo eſt,qa pp dictonem,q̃buſcũq;, habilitati cẽſent
legitimati:qua rõne dicẽdũ eſt,ꝙ pariter ſint habilitati extranei,
cum ſit dictio vl̃is, bene ꝓbatur in d.c.i.de feu. non hab.pp.nat.
feu.vbi pp verbum,q̃bus dederit, cẽſentur habilitati extranei:q̃
oĩa bñ notabitis,quia frequentiſſima ſunt, nec alibi diſpoſita ita
7 reperietis.In tex.ibi,debilibus vel prodigis.No.ꝙ † appl̃one de-
bilium nõ cõprehẽdunt ꝓdigi,muti,vel ſurdi.ita ꝓbat alternati-
ua,vel, q̃ alternat diuerſa, vt not.per glo.in rub.ff.ſi ager vectig.
vel emphyt.pet.& in l.vbi pactum,& ibi Bar.C.de trãſact. quod
eſt no.ad ſtatuta facientia mẽtionem de debilibus, vt nõ habeãt
locum in ꝓdigis,mutis,& ſurdis,quia ſtatuta ſunt proprie intelli
genda,l.i.§.ſi is,qui nauẽ,ff.de exerc.c.in nr̃a,de iniur. In text.ibi,
8 vel,dum deliberat.No.ꝙ † deliberantibus hr̃dibus ſuper adeun-
da hr̃ditate poſſunt creditores petere dari curatorem bonis,quẽ
vrgeant ad ſolutionem. Intellige iure iſto: ſecus videtur de iure
nouo, l.fi.in prin.C.de iure delib. Niſi dixeris etiam hodie dan-
dum curatorem,ſi dilatio dãnum ſit creditoribus allatura,l.ſi diu
s̃.ex quib.cau.in poſ.eat.Glo.in verbo,priuilegio, quærit an pu-
9 pillus † hẽat tacitam hypothecam in bonis ꝓtutoris? Et rñdet ꝙ
ſic,ſicut habet illam in bonis tutoris,l.pro officio,C.de admi.tu.
vbi gl.idem tenet,quam ibi ſequũtur Cy.Bal.Ang. & alii *commu-
niter.*Mouentur arg.huius tex.iuncta l.aſſiduis,in prin. C.q̃ poti.
in pig.hab.qđ argm non ↄcludit per ea, q̃ dixi in l.præced.idem
tenet Ang.dicens, ꝙ ita cõiter tenetur.ſequitur Soc. ↄſi.85. viſo
compromiſſo,col.iij.lib.j.Contrarium not.gl.in l.eos, C.qui po
tio.in pig.habeã. quam ſequitur Bart.hic,ꝓ q̃bus facit, qa tacita
hypotheca non inducit̃ niſi a lege,ergo non debemus dicere in-
ductam,niſi expreſſo iure caueat,quod voluit gl.fi.in fi.in l.ij.s̃.c.
Tenẽdo cõem, Alb.in d.l.fi.dicit eſſe expreſſe cautũ ibi intelligẽ
do verbũ,priuilegiũ,ſ.& reale, & perſonale, ſed cõiter intelligit̃
de perſonali tantum.Sed hic occurrit dubiũ retenta cõi,an iſtud
10 †priuilegium tacitæ hypothecæ cõpetat pupillo in bonis hære-
dum tutoris & protutoris? Vr̃ ꝙ ſic,per iſtum tex.extendendo il
lum ad tacitam hypothecam,arg.d.l.aſſiduis. Sed in ↄ̃riũ eſt veri
tas per tex.in l.Paulus, ff.de pig.& in l.j.in fi. C.commu. de lega.
& ita tenet Alb.hic.Sed vtrum in hac tacita hypotheca cõprehen
11 dantur bona futura? Io.Gl.fuit in opi.† ꝙ in nulla tacita hypothe
ca veniunt futura per tex.in l.vbi adhuc,in verb.creditoribus,C.
de iure dot.Sed contrarium tenent gl.Bar.Bal.Sal.& alij *communi
ter* in l.fi.C.q̃ res pig.per illum tex.ſic inducẽdo.Si ĩ obl̃one gñã-
li his verbis concepta,obligo oĩa bona mea,ↄtinentur futura,d.
l.fi.& l.j.ff.de pig.multo magis dñt ↄtineri in tacita,q̃ eſt indefini
ta non reſtricta ad bona mea, ſm Bar.in l.ſi ita,ff.de auro & arg.
leg.Et pro hac ſententia allegat tex.in l.hac edictali, §.omnibus,
C.de ſecun.nupt. & in l.ſed cum pecuniam, ff.de priui.fiſci.Nõ
ob.tex.in d.l.vbi.quia loquit̃ ſatisfacta muliere.Sed pro intelligẽ
12 tia quæritur, q̃ ſit rõ,† ꝙ in generali obl̃one cõtinent̃ bona futu-
ra? Imperator in d.l.fi.aſſignat rõnem, quia ea eſt ↄ̃hentiũ mens,
quæ ꝑualet verbis. Sed iſtud nihil eſt,niſi demr̃etur hmõi volun-
tas.quare Bar.& ſcriben.dñt,voluntatis cõiecturam reſultare ex
eo,ꝙ hypotheca modici eſt ꝑiudicij,cum debitor non ꝑꝑea plus
debeat.& idem dicit Bar.in l.ſi ſtipulatus,§.cum ſtipulamur,ĩ.de
verb.obl. Sed hæc rõ nunquam mihi placuit, quia ea attenta de-
berent in hypotheca gñali multo magis comprehẽdi ſupellecti-
lia,quæ erant in bonis debitoris tpe obl̃onis,quæ tñ conſtat non
contineri,obl̃one generali,ff.de pig. Nec videtur verũ, ꝙ hypo-
theca ſit modici præiudicij.patet, quia minor aduerſus eam reſti-
tuitur,l.ſi ex cã,ff.de min.quæ reſtitutio ꝓ modico ꝑiudicio non
conceditur,l.ſcio,ff.de in integ.reſti. Aliam ergo ratonẽ aſſigno:
quia effectus hypothecæ ↄfertur in futurũ euẽtũ, ſi debitor non
ſatisfecit,ex quo cognoſcit̃ fuiſſe mẽtis ↄ̃hẽtiũ, ꝙ in obl̃one bo-
norũ cõprehendant̃ tã ea,q̃ ad debitorẽ ꝑtinẽt,q̃ ea q̃ pertinebũt
tpe,quo ꝓ cautione agẽdũ erit, arg.l.ſi ſeruit⁹, ff.de ſeruit.vrba.

prædi.& l.iij.§.cum ſpãli,& l.ſi ſocietatem,ff.pro ſocio. qua rõne
Io.And.in addi.Spec.ſup rub.de treug.& pace, dicit, ꝙ pax facta
ꝓ ſubditis & adhærẽtibus,intelligit̃ ẽt ꝓ futuris,qa effectus pacis
13 porrigitur in futurũ,nec cõſumitur ipſo inſtãti. Sed an † eↄ̃ bo-
na minorũ ſint tacite hypothecata tutorib.& curatorib.pro ali-
mentis & impenſis factis ipſis minoribus? videtur ꝙ ſic,arg.l.i.in
princ.ff.de ↄ̃.& vtili actio.tute.ↄ̃r.um tenet Alb.ĩ d.l.pro officio,
quia non reperit̃ iure cautũ, & mihi placet: quia tutores & cura-
tores non ſunt in eadem cã,in qua ſunt ipſi minores, vt dr̃ in ſil̃i
14 idem in priuilegio.Sed an bona † p̃ris ſint ꝓ mala adminiſtratio
ne tacite obligata filijs? traditur ꝑ glo.& ſcribẽtes in l.cũ oportet,
15 §.non aũt,C.de bon.q̃ libe.In ea.gl.ibi,l.ideq;, habes ꝙ res † em-
pta ex pecunia alterius non eſt rl̃r ſibi tacite hypothecata,l.quam
uis,ff.de pig.niſi ſit empta ex pecunia pupilli,d.l.idẽq;.vel niſi ex
pecunia militis aut eccleſiæ,l.vt proponis,cum gl.C.de rei vend.
16 Sed an ille,ex cuius † pecunia res eſt empta, habeat priuilegium
inter perſonales actiones quantum ad illã rẽ? Rñdetur, ꝙ ſi pecu
nia ſit ſpãliter credita ad emendum illã rẽ,habet priuilegiũ, l.qđ
qs,& ibi Bar.ĩ.eo.& idem Bar.in l.licet,C.q̃ potio.in pig.habeã,
ſecus ſi ſit credita in gñe,l.procuratoris,§.plane, ff.đ tribut.& ita
docet Bar.in l.interdum,ff.qui potio. in pig.habeã. Gl.in verbo,
non hñt,diuidit̃ in duas partes.In prima declarat.In ſcda limitat.
Scda ibi, niſi ſit ſuus hr̃s.Iſta limitatio *communiter* reprehenditur
per tex.in l.non ſolum,§.ſi puellæ,ff.de ritu nup.& ita ẽt ↄcludũt
Bar.Alex.& alij in l.quia tales, ff.ſol.ma.& idem tenet Alex.in l.
ẽt,ff.eo.non ob.tex.in l.aſſiduis, §.exceptis, C.qui potio.in pig.
habeã.quia ſpãle eſt in dote, qa priuilegium dotis cõceſſum fuit
pp liberos ꝓcreãdos,l.j.s̃.ſol.matr.multo magis, debet dari priui
legiũ ipſis liberis ꝑ aucten.multo magis,C.de ſac.ſan.eccl.Glo.in
17 ver.idem priuilegium,exponẽdo.ſ.pſonale, ſentit ꝙ † pſonæ hic
enumeratæ non hẽant tacitã hypothecã in bonis curatorum ſuo
rum.qđ vr̃ verũ,qa nõ reperit̃ iure cautũ.Sed dices,iſtud caueri in
d.l.ꝓ officio.Rñdetur,l.illã loqui in curatore adulti,nos in cura-
tore furioſi,muti,ſurdi, & debilium.Inſtabis forſan ꝙ diſpõ d.l.
ꝓ officio,ſit extendẽda ad bona iſtorum curatorũ, ſicut extendit̃
ad bona ꝓtutoris,ſm cõem ſnĩam.Rñdetur, ꝙ cõis opi.nõ eſt tu
ta,vt s̃.dcm̃ fuit.& ꝙ bona horum curatorũ nõ ſunt tacite hypo
thecata ſuaderi p̃t,ꝑ tex.in l.fi.§.ſed cum antiq̃tas, C.de cura.fur.
& in l.de creationibus,C.de epiſ.& cle.vbi coguntur hmõi cura-
tores in aſſũptione curę capere ſub expſſa hypotheca bonorum
q̃ cautio ñ exigeret̃ ſi eẽnt bona tacite hypothecata,ꝓut ñ exigit̃
ad validitatẽ tutelæ,l.ſancim⁹, C.đ admi.tu. *cõiter* tñ tenet̃ ↄ̃riũ.

S V M M A R I V M.

1 *Doctor habet poteſtatẽ interpretãdi iura,non ſolũ declaratiue, ſed extenſiue.*

SI negotium. Pupillus in bonis negotiorum geſtoris habet exigendi priuilegium, ſed an habeat tacitam hypothecam? gl.rñdet
ꝙ nõ. ſequunt̃ alij,qa nõ reperit̃ iure cautum.Ex hoc
confirmatur, ꝙ etiam pupillus non habeat tacitã hypothecã in
bonis ꝓtutoris, quia non reperitur iure cautum. In tex.ibi,& ita
1 accipi,iũcta gl.quæ exponit,ſ.a pręceptoribus.No.ꝙ Doctor † ha
bet facultatem interpretandi iura non ſolum interpretatione
declaratiua,ſed etiam extẽſiua.nã priuilegium tutelæ, de quo in
l.fi.ff.de tute.& rõnib. diſtrahen. & priuilegium ꝓtutelæ, & pri-
uilegium curæ,de quibus s̃.fuerunt a præceptorib.extenſa ad bo
na negotiorum geſtoris, ſm glo.Sed hoc per tex.in l.j.§. ideo iu-
bemus, C.de vet.iure enucle.ergo dicamus accipi, ſ.a iudicibus.

S V M M A R I V M.

1 *Abortiuo,nato an ceſſet priuilegium prælationis inter perſonales contra curatorem datum ventri.*
2 *Vulgaris ſubſtitutio facta ſub conditione, ſi venter non ſit hæres, purificatur non nato partu,ſed abortiuo.*

SI ventri. Ratio decidendi aſsignatur in glo.quia datio curatoris nõ tenuit,l.j.§.i.ff.de ven
tre in poſſeſ.mitten.l. ſi pater, ff. de neg.geſt. vel quia
ceſſat ratio priuilegij,l.Titia, §.vſuras, ff.de leg.ij.Sed
1 quid † ſi naſcatur abortiuus,an etiam ceſſabit priuilegium? vide
tur quòd ſic, quia nec natus videtur, l.qui mortui, ff.de verbor.
ſign.& l.pen.C.de poſt.hęr.inſti.& quia videtur ceſſare cauſa pri
uilegij,& quia nato abortiuo perinde videtur,ac ſi eſſet datus cu-
rator bonis duntaxat, in cuius curatoris non competit priuile-
gium,l.idem priuilegium, ſupra eod.Prædictis non ob. gl. quam
alij approbant,reſpondet priuilegium non ceſſare,ſed ſubſtituto
vel venienti ab inteſtato competere,per tex.in l.j.§.idem erit,iun
cto §.item ſi periculum,ff.de ventre in poſſ.mitten. Sed aduerte,
quia licet ibi dicatur, quod curator datus ventri eodem officio
debeat curam gerere,quo gerũt tutores & curatores pupillorum
non tamen ſequitur, quòd ſubſtitutus & venitẽtes ab inteſtato
hẽant iſtud priuilegium in bonis curatoris. patet, quia ſi natus
fuiſſet ꝑtus,& mortu⁹, poſtea pupillaris ſubſtitutus, vl̃ al̃s ei ſuc
cedẽs ad inteſtato nõ haberet priuilegiũ,l.dabimus, §.i.s̃.e.nõ ẽt
habebit illud vulgaris ſubſtitut⁹, aut veniẽtes ab inteſtato ad hæ

2 reditatem pris.Notabis †tñ hãc gl.quaten⁹ loqtur de substituto,
intelligẽdo đ vulgari ꝯcepta ꝑ hæc verba, si vẽter hrs nõ erit, qđ
purificant nõ nato ꝑtu,sed abortiuo.Fortius dicit Bar.ĩ l.i.in fi.ii.
effectus,ff.de vul.ꝙ ẽt tacita vulgaris ꝯprehẽsa in expssa pupilla-
ri locum sibi vẽdicat nullo nato partu , ꝑ tex.cũ gl.in l.q vẽtri, ff.
de vẽt.insp.de quo me remitto ad ibi dcã,qa nõ est hic loc⁹ suus.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans in refectionem domus habet priuilegium exigendi.*
2 *Mutuans in refectionem domus habet tacitam hypothecam & priuilegia-*
tam,vt etiam habentibus expressam anteriorem præferatur.
3 *Mutuans pecuniam in refectionem domus,vt gaudeat prælationis, & hypo*
thecæ tacitæ priuilegio, quę requirantur.
4 *Priuilegia tacitæ hypothecæ & prælationis,nunquam censentur concessa ꝑ*
pœna in contractu adiecta,nec pro vsuris, sed tantum pro sorte principali.
5 *Iudęi & hæretici creditores non habent priuilegia tacitæ hypothecæ,nec præ*
lationis in casibus,in quibus aliis conceduntur.

1 **§.Diuus.** Mutuans in reparationẽ † ædificii habet exigẽ-
di priuilegium.ad idem tex.in l.i. s̃. de ces. bon.
& in l.creditor, i. s̃.si cer.pet.& non solum hẽt si pecunia credita
fuerit dño domus,sed ẽt redẽptori , & operarii dño mãdante , vt
2 hic.Et non solum hẽt ꝑsonale priuilegiũ ꝑlationis,sed† ẽt hẽt ta
citam hypothecã,l.i.ff.in qb.cau.pig.tacite ꝯ.& eã hẽt priuilegia
tã,vt ꝑferatur oĩbus creditoribus anterioribus,ẽt hñtibus expres
sam hypothecã,quia huius pecunia cãm totius pignori saluam
facit,l.interdum,cũ l.seq.ff.q potio.in pig. habean. Ex quo datur
3 intelligi, † plura esse necessaria ad hoc,vt hẽat locum hmõi priui
legium ꝑsonale & tacitæ hypothecæ.Primo, ꝙ pecunia sit ĩpãlr
in refectionem credita:secus si simplr,licet ex ea res refecta sit,vt
probat iste tex.in verbo , ob restõnẽ.qđ denotat cãm priuilegii,l.
si sciret,§.fin.ibi,ob eã, ff.rẽ ratã ha.& bñ facit tex.in l.procurato
ris,§.plane,ff.de tribu. Scđo requiritur,ꝙ sit conuersa in refectio
nem,secus si sit in alios vsus consumpta,l.ꝙ si seruus , §.sed si sit.
ff.de in rẽ verso.Tertio requiritur, ꝙ reparationes extẽt.& ita gl.
in d.l.i.de cessi.bo.& licet gl.ibi dicat,si extẽt ędificia , tamen dñt
extare reparata, qñ reparatio est cã priuilegii: & qa sublatis repa
rationibus non pt dici salua cã totius pignoris, d.l.interdum.Itẽ
4 intellige †pro ea quantitate,quæ fuit conuersa,& non vltra,nam
pecunia,q̃ impensa non est,non fuit cã saluandi pignoris.Et ideo
ꝓ pluri.ꝙ s̃.fuerit,nõ dabit priuilegiũ , l.fi.in fi. prin.ff.de exer.Et
no.ꝙ is,qui dicit totã pecuniã mutuatã nõ fuisse in refectionem
cõuersam,hẽt ipse probare,ita vult Iurecõs.in d.l.fi. vers.etenim
nõ oportet.Itẽ intellige ꝓ sorte principali , nõ ꝓ pęna in contra-
ctu adiecta vl ꝓ vsuris.ita Pau.de Ca. in l.ideo ꝯdẽnatus. ff.đ cõ-
pẽsa.ꝑ illum tex.& ꝑ totum,C.de pęn.fisc.vbi fiscus non hẽt pri-
uilegiũ tacitæ hypothecæ ĩ pęnis,licet in alijs hẽat,l.fiscus,ff. đ iu
5 re fis. Itẽ intellige,†si creditor sit Christianus: secus si Iudęus aut
hæreticus,aut alius qb.clausa sũt hmõi priuileg. auct.itẽ priuile-
giũ,C.de hęre.Et no.istas duas fallẽtias,quia limitãt totũ istũ tit.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniã penes cãpsorẽ mutuatã, aut depositam fuisse,qualiter dignoscatur.*
2 *Quid si simpliciter dictũ sit,tolle hanc pecuniam,an sit mutuũ,an depositum.*
3 *Actio depositi est priuilegiata,vt præferatur alijs creditoribus: an aũt hoc ꝓ*
cedat quando depositũ egreditur terminos depositi,iuxta l.Lucius, ff.depo.
4 *Vsuras recipiens ꝓ pecunia deposita ꝑdit priuilegium pręlationis, & quare.*
5 *Creditor ex cã mutui nõ ꝑfertur alijs creditorib.ẽt ĩ pecunia mutuata extãte.*
6 *Venditor,qui certas res vendidit habita fide de pretio , an in illis rebus ex-*
tantibus præferatur aliis creditoribus.
7 *Venditore inducto ad habendum fidem de pretio,dominium nõ transit in em*
ptorem,acsi non fuisset habita fides de pretio.
8 *Creditores gratis credentes præferuntur aliis fœneratoribus etiam anteriori*
bus,etiam in re empta ex pecunia fœneratoris.nume.9.
Vsurariorum bona sunt tacite hypothecata debitoribus pro vsuris extortis.
10 *Dominus rei præfertur omnibus creditoribus, & sic rei vendicatio est super*
omnes personales,& hypothecarias actiones.
11 *Deposito potiora priuilegia quæ sint, & quæ posteriora.*
12 *Priuilegium prælationis,quod habet deponens,an sit potius priuilegio præla*
tionis,quod habet pupillus,an vero econtra.
13 *Concessum vbi aliquid est ex duadus causis, vna cessante , non tamen cessat*
concessio,intellige & limita num.14.15.& 16.
17 *Rei vendicatio datur domino & possessori contra depositarium detinentẽ.*
Rei vendicatio,an detur contra missum in possessionem ex primo decreto.

§.In bonis mensularij. Diuiditur in tres par-
tes,prout tria sũt prĩ-
cipalia dicta. Scđa ibi,sed.n.Tertia ibi,quod tamen . Deponẽs in
actione depositi post aliorum priuilegia quoq;ipse exigendi hẽt
priuilegium,nisi ꝓ deposita pecunia vsuras accepit,in vẽdicatio-
ne vero rei depositę oĩbus indistincte ꝑfertur.Pro clariori intellu
1 vidẽdum est †qualiter cognoscat,ꝙ pecunia fuerit penes cãpsorẽ
deposita vel mutuata? Ad istud rñdet,ꝙ erit depositũ si fuerit tra
dita pecunia in sacculo obsignata absq;numeratione,l.sacculum
ff.depo.vel si fuit tradita ad numerum,vt eadẽ corpora reddãtur,
si ...ũt sit actum,vt tãtundẽ reddat,tũc si dictũ sit ꝙ sit depositum,
egredietur notissimos terminos depositi , & sic erit depositũ im-
2 proprie,l.Lucius, & l.seq.ff.depo.Sed †quid in dubio , si cãpsori
dictum sit,tolle hãc pecuniam?gl.ĩ l.cũ qd,ff.si cer.pe.mouet du-
biũ & non soluit.Cy.post Pet.in l.incẽdiũ,C.si cer.pet.rñdet,ꝙ
si fuerit designatus, numerus,ꝑsumet mutuũ,als ꝑsumetur depo
sitũ.sed Bald.ibi tenet,ꝙ ꝑsumatur depositum,ẽt si sint tradita ad
numerum, qa vtilius est tradẽti: qa actio depositi est bonæ fidei,
& qa est priuilegiata vt hic , & hẽt executionẽ.l.fi.C.depo.Sed
certe posset esse vtilius tradenti, ꝙ sit mutuum: qa si dixerim⁹ eẽ
depositum,nõ erit in depositariũ translatũ dñium,l.licet,§.rei,ff.
depo.Ideo pecunia deposita casu perẽpta,erit perẽpta periculo de
ponentis:secus si foret mutuata,d.l.incẽdium . Et hãc sñiam Bal.
reprobat Pau.de Ca.in d.l.cum quid. qa potius inspiciendum est
qđ sit vtilius recipienti,cum sit qd imputet tradẽti,qa potuit legẽ
aptius dicere , l.veteribus , ff.de pact.mihi placet distinctio Saly.
in d.l.incẽdium.distinguentis:aut origo tradõnis, & numeratio-
nis ꝓcessit a recipiente,& ꝑsumitur mutuũ:aut a tradente,& ꝯsi-
derata persona nũmularij, q nõ solet dare suã pecuniam mutuo,
sed in deposito,ꝑsumit depositũ,sumpto arg.a ꝯsuetis,l.vel vni-
uersorũ,ff.de pig.actio.l.qđ si nolit,§.qui assidua, ff.de Aedil.edi.
3 No.primo,ꝙ actio †depositi est priuilegiata,vt ꝑferatur alijs cre-
ditoribus.ad idem tex.in l.si hoĩem, §.quoties , ff.de depo.Sed an
istud procedat etiam in deposito egrediente terminos depositi,
de quo in d.l.Lucius?vr ꝙ sic,qa est depositũ,postq̃ est ita actum,
& agitur actione depositi inspecto initio,ſm gl.in l.die spõsalitio
rum,ff.depo.Cõtrariũ visus est tenere Bal.ĩ l.fi.C.depo.quia trãs-
latum est dñiũ in depositarium ex eo,ꝙ cõuẽtum est ꝙ possit vti
pecunia deposita. Confirmatur ꝑ istum tex.volentẽ cessare priui
legium,si actũ sit,ꝙ ex pecunia deposita debeantur vsuræ , quasi
ꝑ talem ꝯuentionem censeatur data licentia vtendi:q̃ rõ stat , qñ
actũ est expresse ꝙ depositarius possit vti, vel ꝙ reddat tantũdẽ.
Ego putarẽ distinguendũ,aut depositarius vsus est pecunia de-
posita,& ꝓcedat opi.Bal.qa ꝑꝑ vsum subsequentẽ depositũ ꝯuer
titur in mutuũ:aut nõ fuit vsus , & tunc ꝓcedat opi. ꝯria per tex.
in l.qđ ab initio,ff.si cer.pet. & ꝓbatur in tex.nro , q nõ se fundat
in conuentione de soluẽdis vsuris , sed in receptione.nam depo-
sitarius soluẽdo vsuras vr vti pecunia . Ex quo infert,ꝙ si cãspor,
q ꝓmisit vsuras ꝓ pecunia deposita, nõ vtat illa , ꝙ non teneatur
ad vsuras,quasi ꝯuẽtio recipiat ꝯdõnẽ, si ea vsus fuerit , d.l.quod
ab initio.& vr de mẽte Sal. in d.l.die spõsalitiorũ. Dicitur aũt cã-
psor vti commiscendo pecuniam depositam cum sua propria,
4 l.si alieni,ĵ.de solu.Not.scđo,†ꝙ recipiens vsuras ꝓ pecunia de-
posita ꝑdit priuilegium ꝑlationis.concor.tex.in d.§.quoties, vbi
assignat rõ:qa recipiendo vr renũciare priuilegio. Tu dicas,qa de
positũ transit in mutuũ, vt statim dixi , ꝑꝑ quem transitũ recedit
a deposito,& ꝯñr renũciatur priuilegio. Sed hic cadit dubõ,qđ si
pecunia deposita extet,an deponens,qui recepit vsuras,in ea ꝑfe
ratur?Glossella in verb.extent , rñdet ꝙ sic .ita intelligens tex.in
vers.si tñ.illum referendo ad oĩa præcedentia. ꝯriũ tenent Dy.&
Alb.de Rosa.quia recipiendo vsuras dat tacite depositario licen
tiam vtẽdi,ergo illico trãsit in mutuũ, l.certi ꝯdictio, §.fi.ff.si cer
petat.Tu dicas,ꝙ depositarius dr vti soluendo vsuras , vt s̃.dixi,
& sic ver.si tñ,dẽt referri ad primũ dcm̃,nõ ad ſm, qđ demrat il-
lud verbum,añ priuilegia, aduersans primo dicto loquenti post
5 priuilegia.Ex his†hr,ꝙ creditor ex cã mutui non ꝑfertur alijs cre
ditorib.ẽt in pecunia mutuata extãte, qa trãstulit dñiũ in debito
rem,l.ij.§.j.ff.si cer.pet. Qđ facit ad qõnem , q̃ his ꝓximis diebus
6 fuit in facto.Quidam mercator vendiderat †vni cãpsori huius ci-
uitatis certas merces habita fide de prætio,qui cãpsor foro cessit,
dubitabatur an illis mercibus extãtibus vẽditor haberet priuile-
giũ ꝑlationis?dicebat ꝙ sic ꝑ istũ tex.ĩ vers.si tñ. sed vt videtis hic
tex.ꝓbat oppositum.adducebat ẽt tex.in l.Imꝑator, §.fi.ff.de leg.
ij.sed nihil facit,qa loqtur in vlibus,in qbus pretiũ succedit loco
rei,l.si rem & ꝑtiũ,ff.de pet.hær.Ego aũt rñdi ꝯriũ ꝑ istum tex.vt
s̃.inductũ , ꝑ quem ita tenet Bald.in l.fi.in fi. C. commod. & per
tex.in l.quidã fundũ.vbi casus, ff.de in rem verso. ꝙ ita ꝯcludunt ẽt
Bart.& alij *cõiter* in l.si cum dotẽ , §.fi.ff.sol.mat .vbi adducunt ẽt
tex.in l.ꝓcuratoris,§.sed si dedi,ff.de trib. & ita ẽt tenet Bart.in l.
licet,C.qui potio.in pig.hab.Sed in ꝯrium allegat lex municipa-
lis,ad quã rñdebã mercatorẽ nõ esse municipẽ , i. nõ subire mu-
nera cũ ciuib⁹, ideo nõ dẽret gaudere bñficio l.municipalis , ſm
Bar.in trac.represaliarum,in v.q.prin.& Pau.de Cast.in l.oẽs po
puli,ad fi.ff.de iusti.& iure. Dicebatur ẽt,ꝙ hic vẽditor fuerat do
7 lo inductus ad habendũ fidẽ de pretio , quo †casu non debet cẽ-
seri trãslatũ dñium , sicut si non fuisset habita fides , iuxta tex.in
§.vẽditæ,Insti.de rer.diui.& pro hoc allegatur tex.in l.si quasi,ff.
de pig.act. per quem tex.ita concludunt Bal. Ang. Alex.& alij in
d.§.fi.& Cæp.caut.cxxvi. Vulgaris est. sed replicabam dolũ non
præsumi,l.quoties,§.qui dolo, ff.de probat. & ꝙ coniectura doli
ex eo sumpta quod campsor incontinenti foro cedat , iuxta text.
in §.seq.vbi dicam , cessabat in hoc casu , in quo campsor proxi-
mis nundinis forum tenuit. & ideo non poterat dici incontinen
ti cessisse foro,l.hæredes palam,§.fi.ff.de testa.ibi no.No.tertio,
8 quod concurrẽtibus †pluribus creditoribus, ij , qui gratis credi-
derũt,ꝑferendi sunt fęneratorib. ẽt anteriorib⁹.& ita hũc tex.no.
Bal.

Bal.in l.fi.in fi. C. depo. immo gratuiti creditores poterunt cessa sibi actione hypothecaria, vel habito prætorio pignore agere hypothecharia ꝯ vsurarios, quorum bona sunt tacite hypothecata debitori pro vsuris extortis, vt no.per gl.& oẽs,in c. cum tu,& in c.tua,de vsuris,& per Alb.in l.pro officio, C.de admi.tuto.& per Pau.de Cast.cõs.285.Præfatũ testm̃. & per Bal.in l.si tutor, C.de
9 seruo pig.dato manu. Adde, ꝙ † creditores gratuiti præferuntur feneratoribus etiam in re empta ex pecunia vsurarii,ad hoc emẽdum spãliter mutuata, quia creditur principalr̃ mutuasse pp lucrũ,f m Bar.in l.quod quis,ĩ.eo. Sis ergo cautus in practica, vt facias inspici libros horũ nũmulariorũ,qui tenentur illos edere,l.p
10 tor ait,ff.de eden. Vltimo no.ꝙ dñs rei†pfertur oĩbus creditorib. quantũcunq; priuilegiatis:& sic rei vendicatio est s.oẽs actiones personales & hypothecarias.ad idem tex.in l.plane,§.sed si dedi, ff.de trib.& in l.deposui,ff.de peculio.Glo.in verbo,post priuilegia,opponit de l.si hoiem,§.quoties,ff.depo.vbi dr̃, ꝙ deponens est ante priuilegia,soluit multiplr̃, ꝙ est post q̃dam priuilegia,vt hic,& ante q̃dã,vt ibi.Quod facit ad saluãdos testes quorum aliqui deposuerunt,ꝙ Titius ibat ante scholares: alii ꝙ ibat post, vt saluentur a contrarietate, intelligendo ꝙ ibat añ aliquos,& post aliquos.Similes concordias docet Fely.in c.cum tu,de testib. sed
11 † quæ nam sunt priuilegia potiora deposito, & quæ posteriora? gl.respondet, priuilegium causa funerariæ excedere priuilegiũ depositi,l.pe.ff.de reli. & sump.fun. sequuntur alii *communiter*,& firmat gl.in l.priuilegia,ĩ.eo.& Azo.in Summa huius tit. glo.ẽt in l.ꝯria dicit priuilegium concessum doti, & priuilegium cõcessum mutuãti in refectionẽ,esse potiora priuilegia depositi,& mihi placet,tum quia interest reip.mulieres esse dotatas,l.j.sol.mat. qui fauor publicus præfertur priuato , tum quia pecunia reficientis saluauit causam omnium priuilegiatorum.Et quia isti hñt tacitam hypothecam,vt s.dictum est,q̃ non hẽt deponẽs.Sed quæ sunt posteriora?glo.non aperit:sentit tñ,ꝙ istis trib.exceptis cæ-
12 tera excedantur a priuilegio depositi,† & sic deponens præferendus erit pupillo in bonis ꝑtutoris,mutis,surdis, & filiis, in bonis curatorũ:quod non vr̃ verũ, quia f m *communem* sñiam isti hñt tacitam hyphothecã,ergo præferendi ipsi deponenti,l.pro debito,C.de bo.author.iud.pos.Nisi dixeris verũ si agatur hypothecharia,secus si actione personali tm̃,vt inuit gl. nr̃a in verbo, deposuerunt.dices forsan pupillum in bonis negotiorũ gestoris nõ hr̃e tacitã hypothecã,vt no.in l.si negotiũ,s.eo.& in hoc præferẽdum esse deponentem, iuxta tex.in d. §.quoties. Sed cõsidera,ꝙ iste tex.sequitur l.si negotiũ.quasi cõpilator senserit,ꝙ deponẽs post priuilegia.l.s.tradita,hẽt priuilegiũ plationis, & certe fauor pupilli vr̃ excedere fauorem deponentis.Preterea qñ sunt plures priuilegiati simul concurrentes,ẽt diuersorũ titulorũ,vnus non vtitur priuilegio ꝯ alium,f m gl.in d.l. priuilegia. In quibus ergo deponens est ante priuilegia.Alia ergo datur solo,vt cã deponentis sit potior post priuilegia. s.ꝑsonalia & realia sil concurrẽtia in ꝑsona eiusdẽ.Et ita loquit tex.nr̃,sed est añ priuilegia personalia tm̃ in ꝯrio,f m Alb.sed vt videbitis, nõ est añ, sed ꝯcurrit.Ego dicerẽ,ꝙ in reb.depositarii sit post priuilegia ꝑsonalia,vt hic ĩ verbo,in bonis mẽsularii,sed in re deposita sit ante priuilegia vt ibi, ẽt si agatur actione ꝑsonali,vt deposi.egredientis notissimos termino s depositi.Gl.in verbo,credere,diuiditur in duas ꝑtes. In j. declarat.In 2.oppo.& sol.In ea.gl.ibi,ex cã. s. tutelæ. Ista solo nõ vr̃ vera,quia vna cã sequit ab altera,& qa vtraq; ibi cessare vr̃, eã
13 tñ sequunt Bar.& Ang. Ex qua notãt,ꝙ vbi ꝯceditur† aliquid ex duab.causis, vna cessante nõ cessat ꝯcessio. & no.in §.affinitatis, Insti.de nup.& in l.liberorũ,§.j.ff.de his,qui no. insa. Hinc est,ꝙ sñia lata ex plurib. causis , quarũ vna sit falsa, sustinetur ex altera vera,l.Titianus,ff.quod cum eo.c.per tuas, vbi Pan.not. qui filii sint legiti.& fuit dictum Inn. in c.in pñtia, de renunc.de quo per Alex.in l.qui Rome,§.duo fratres,s.de ver.obl.& Fel.post Abb. in c.j.col.4.de re iu.& bene facit tex.in §.si igitur omnes,& in §.si
15 tales.in Auth.vt cũ de app.cognos.†Intellige si ambæ causæ sint finales,ita ꝙ quælibet de per se sit sufficiens ad causandum effectum, secus si ad ꝑducẽdũ effectũ ambæ sint necessariæ, c. qm̃,§. porro,iuncto §.finaut,& ibi no.Pan.vt lit.non contest.& idẽ no. Pan.& ibi Mod.in c.cũ cessante,de app.& fuit doc.gl.& ibi Can. in c.2.de rescr.Ideo si vna cã ponatur vt ratio,altera,vt ratio rationis,vtraq; requirat,l.sed si lege,§.idem si rem,ff.de pet.her.l.j.sol. mat.& sir̃ si vna ponatur vt maior ꝑpositio, altera vt minor,vna falsa corruit argm̃,vt docet Bar.in extrauag. ad reprim.in verbo,
15 ne ex eorũ, per illũ text. Itẽ intellige.† qñ vtraq; ratio ꝯsideratur ad effectũ causandũ : secus si vna non hr̃ in ꝯsideratione,tunc ea cessante non cessat effectus,f m Bal.in c.j.de grad.succes.vbi dicit ꝙ in feudis frater vtrinq; cõiunctus non ꝑfertur fratri germano, quia cognatio in feudis nõ considerat.sequuntur Mod.in l.re cõ-
16 iuncti,in j.char.ff.de leg.3.Item intellige,† qñ vtraq; rõ exprimitur in lege;secus si vna tm̃,licet altera possit cõsiderari,tũc cessante expressa cessabit dispõ,licet altera militare videatur, ita declarat do.Lanc.Dec.in l.singularia,col.3.ff.si cer.pet. Glo.in verb.a depositariis.Diuiditur in tres partes.In prima declarat. In 2.no-
17 tat.In 3.alleg.concor.In ea gl.ibi,notã† ꝙ rei vẽdi. competit dño & possessori ꝯ depositariũ detinẽtem.concor.sunt in gl. Ex hoc infertur,non videri verũ vnũ dictum Inn.in c.qm̃ ꝯ,de proba.vbi decidit,dño & possessori non competere rei vendicationem contra missum in possessionem ex primo decreto in personali actione.sequitur Spe.in tit.de primo & scdo decreto,§.iam de effectu. uer.sed nunquid missus. Saluando dici põt,ꝙ istud notabile procedit,qñ detentator hẽt liberam facultatem rei restituende:secus si non habeat prout non habet missus in possessionẽ modo,quo s:qui habet solam custodiã, iuxta tex.in l.is cui,ff.vt in pos.lega. & ita declarat d.Ant.de But.in c.examinata,de iud.& Pan.consi. 99. Circa fcm̃,in i. dub.lib. 2. Sed an detur rei vendicatio ꝯ eum, qui non possidet, nec detinet, habet tñ facultatem rei restituendæ?Breuiter casus est ꝙ non.in l:serui noĩe,s.de vsuc.traditur per glo.& Moder.in l.Pompo.§.is,qui precario, s.de acq.pos.

SVMMARIVM.

1 *Creditores,quorum pecunia dimissi sunt priores creditores,succedunt in locum priorum.amplia vt vbi.*
Reuocatoria licet non detur futuris creditoribus,si tamen post alienationem dissoluta sit obligatio priorum ex pecunia posteriorum, tunc posterioribus datur reuocatoria ex persona priorum.
2 *Creditor secundus offerens vel soluens priori,absque eo quod aliquid sit actũ cum debitore,vtrum succedat in actione personali prioris.*
3 *Temporis breuitas facit præsumere actum,ꝙ pecunia soluatur creditori,cui incontinenti reperitur numerata.*
Præsumptio,q̃ ex tpis bieuitate oritur,multa operatur.& ad plura infertur.
4 *Alloquens ad aurem Titij, qui incontinenti occidit Mæuium, an videatur mandasse vel consuluisse,vt occidat.*
5 *Donatio fcã ante homicidiũ ĩcõtinẽti subsecutũ,ꝑsumitur facta ĩ fraudẽ fisci.*
6 *Prohibitus alienare bona in certum genus personarum, si alienet in personã permissam,quæ statim transferat in prohibitam,præsumitur actum in fraudem prohibitionis.*
7 *Contractus præsumitur vsurarius vel simulatus ex pacto de retrouendo incontinenti apposito,iunctis alijs requisitis.*
8 *Soluens priori creditori , quamuis succedat in personali actione, non tamen succedit in pignore nec hypotheca,limita quinque modis ibi.*
Creditor debitoris soluens alteri creditori priori succedit in pignore cum priuilegio prioritatis.
9 *Soluens priori creditori vt succedat ĩ pignore & hypotheca,tria requirũtur.*
10 *Debitor,qui pecunia sibi a secundo creditore mutuata,exoluit priori creditori,an præsumatur de illa pecunia mutuata exoluisse.*
11 *Minori creditam vel solutam pecuniam, in vtilitatem minoris versam probare volens,quid probare teneatur.*
12 *Ecclesiæ creditam pecuniam,in illius vtilitatem fuisse versam probare volens,quid teneatur probare.*
13 *Infirmus in domo mea curatus,& alimentatus,præsumitur de pecunia mea alimentatus.*
14 *Diues repente factus,si ignoretur vnde,præsumitur ex mala vita ditatus.*

§.Eorum ratio.

Diuiditur in tres partes.In prima decisio. In scda per viam declarationis ponitur decisionis ampliatio.In tertia ampliationis restrictio.Secũda ibi,peruenisse.Tertia ibi,si modo. Priuilegiati sunt creditores,quorũ pecunia dissoluta fuit oblo priorum priuilegiatorum. Dr̃ autem eorum pecunia dissoluta oblo,si ipso prioribus eã sua manu numerauerint,vel manu debitoris incontinenti soluentis.
1 h.d.No.primo,†ꝙ hi quorum pecunia dimissi sunt priores creditores,succedunt in locum priorum,ad idẽ tex.in l.2.s. de ces.bo. Amplia,ut ẽt succedant quantum ad actiones reuocatorias. Nã futuris creditoribus non datur actio reuocatoria,l.j.de iur.fis.lib. 10.Sed si post alienationẽ dissoluta sit oblo priorum ex pecunia posteriorũ,tunc dabit reuocatoria istis posterioribus ex persona priorum.l.ait ꝑtor,§.ita demũ,& ibi Bar.ĩ.de his,quæ in frau.cre. Sed ꝯ de l.si cũ pecuniã,C.de priui.fis.Solo,l bi tertius simplr̃ soluit creditori priuilegiato,quo casu ꝑsumitur soluisse vt negotiorum gestor,iuxta l.soluẽdo,de neg.gest.Hic uero tertius mutuauit pecuniam debitori hoc pacto,ꝙ pecunia tradatur priorib.creditorib.f m gl.q̃ Bar.& alii sequuntur.Sed Azo. in Summa, C.de his,qui in prio.cre.loc.suc.uult aliud esse necessarium,ꝙ ẽt actum sit cũ creditore,ut suluens succedat in locũ priorũ,quod nõ ur̃ uerũ per istũ tex.q hoc solũ requirit , ꝙ pecunia ꝑueniat ad priores creditores,& si hoc solũ ꝙ ex ea pecunia satisfiat prioribus,quod ẽt uolũt gl.Bar.& alii in d.l.j.& in l.Aristo,s.quæ res pig.ob.poss.
2 & gl.in l.j.s.de cess. bono. Sed quid†si secundus creditor soluat, uel offerat priori absq; eo, ꝙ aliquid actum sit cũ debitore, utrũ succedat in actione personali prioris? Nam in hypotheca certũ est eũ succedere,l.fi.C.de his,qui in prior.cred.loc.succe.& in l.si plusquam,C.de distrac. pig.Iaco.de Are. Rayn.& Saly.tenent ꝙ non per tex.in l.j.C.qui potiores in pignore habean.ubi dr̃ ꝙ secundus ius suum sibi confirmat,non aũt ꝙ nouam actionem acquirat. Contrarium tenet Cyn.ibi,Bar.& Fulg.in d.l.Aristo,per tex.in d.l.j.& fin.ubi dr̃, ꝙ scdõ succedit in ius,ergo etiã in actione personali,quæ est ius,Instit.de actio. §.j.mouentur ẽt per text. in l.j.§.nunc tractemus,ff.de tut. & rationib. distra.& ista est magis *communis*,quã firmat Saly.sibi ꝯrius,in d.l.Aristo,& ꝑbat in l.

si pupillorũ, §.i.in fin.in implicatiua, ẽt, ff. de reb. eorum. Scđò
3 no. ꝙ † ex breuitate temporis pręsumit̃ actũ, ꝙ pecunia soluat̃
creditori, cui incõtinenti reperitur numerata. Quæ pręsumptio
est vtilis ad infinita. Et primò Bart. infert ꝯ eũ, qui alloquutus
4 est † ad aurẽ Titii incõtinẽti postea occidẽtis Mæuiũ, vt p̃sumatur
fecisse cõsilium vel mandatũ occidendi. idẽ tenet Bar. in l.
si quis mihi bona, §. sed si mandauit, ff. de acqui. hær. per illum
tex. vbi ꝑꝑ hãc p̃sumptionem dicit fuisse decapitatũ quendam
militẽ Florentinũ, q̃ dixerat famulo, non reuertaris domũ, nisi
sentiam nouum de tali, qui postea repertus fuit incõtinẽti a famulo
occisus. sequunt̃ Bal. & Ang. & Mod. ibi, & Pau. de Ca. cõsi.
260. Vr̃ ꝑ p̃dicta. & Ang. in tract. maleficiorũ, in verbo, Sẽpro
niũ mandatorẽ, q. xxj. Pet. de Anch. & Pan. in c. ex literis, ꝑ illũ
tex. de excessib. prælatorũ. Intellige tribus concurrẽtibus. Primò,
ꝙ secreto fuerit alloquutus. Secundo, ꝙ incõtinenti fuerit
sequutũ homicidiũ. Tertio, ꝙ præcederent inimicitiæ inter occisum,
& alloquentẽ ad aurẽ, ſm Bal. in l. i. col. iii. C. de seruis fugi.
& Io. de Ana. cõsi. 59. Visa inquisitione, col. iii. & Fely. in c.
afferte, col. fi. de p̃sumptionib. Itẽ declara, & restringe hãc decisionẽ
quinq; modis, vt ꝑ Ias. in d. l. i. col. v. & sequen. C. de seruis
5 fug. Secundo infert Bar. † ad donationẽ factã paulo ante homici
dium cõmissum per donãtẽ, vt præsumatur facta in fraudẽ fisci,
de quo late per eundem Bar. & Moder. in l. post ꝯtractum, s̃. de don.
6 Tertio infertur, † ꝙ si prohibitus alienare bona in certum genus
personarum alienet in personã permissam, q̃ incontinenti trãsferat
in personã prohibitã, ꝙ p̃sumitur facta in fraudem prohibitionis,
ſm Ale. cons. 25. Viso instr̃o, li. ij. & Deci. cons. 182. in casu occurrenti,
col. 4. Quarto ex his iustificatur, quod dicit d. Ale. in l. si
cum dotem, §. fi. s̃. sol. mat. & dixi s̃. Quinto facit, quod dicit Lud.
7 Ro. cons. 68. visis, in prin. Sexto, faciunt † ad id, quod vult Cæpo.
in tract. de simula. contrac. col. 6. vbi concludit, ꝙ ex pacto de retrouendendo
in continenti apposito, iunctis aliis requisitis, præsumitur
contractus simulatus, & vsurarius, & tradit Barb. consi.
51. scripsit Sapientiæ, col. viij. Vltimo faciunt, quæ scripsit Cur.
consi. 55. super duobus, vbi plura deducit, & longe plura possem
congerere, q̃ omitto, q̃a laboriosum potius est, q̃ ingeniosũ. Gl. j.
8 querit, † an sicut succedit soluens priori creditori in personali
actione, ita succedat in hypothecaria, & se remittit. Tu facias regulam
negatiuam, ꝙ non succedit in pignore, nec in hypotheca.
l. res obligatas, C. de pigno. & l. j. C. de his, qui in prio. cred. loco
succe. Declara primo, nisi soluens esset alia ratione creditor
debitoris, quia tunc succedit in pignore cum priuilegio prioritatis,
l. j. C. qui pot. in pig. hab. & dixi s̃. Secundo declara, vt non procedat
si soluens emeret nomen ipsius prioris creditoris, l. si a creditore.
C. de actio. & obl. Tertio, nisi prior creditor soluenti cederet
iura sua, l. fi. C. de iure fis. Quarto, nisi prior creditor traderet
pignus soluenti, quia tradendo videtur cedere hypothecam, l.
cum ex ea, & ibi Bal. C. de remis. pig. de quo dubito, quia in ꝯriũ
videtur casus in l. j. C. quib. mod. pig. vel hypo. ꝯhi. Quinto intellige,
nisi actum sit, ꝙ soluens succedat in locum prioris, d. l. j. de
his, qui in prio. credi. loco succe. & ibi glo. Azo in Summa, † dñt
9 tria esse necessaria. Primum, quòd ea lege detur debitori, quòd satisfiat
prioribus creditoribus. Secundum, ꝙ illa pecunia perueniat
ad priores. Tertium, ꝙ actũ sit, ꝙ soluens succedat in locum
prioris. Glo. autem in l. Arist. hic alle. addit quartum, ꝙ actum sit,
vt pignus sit soluenti obligatum. Sed hoc satis continetur in iii.
Adde casum, in quo concurrentibus omnibus istis non succedit
soluens, videlicet si debitor ante solutionem pignus vendidisset,
l. ii. ff. de pig. act. Gl. fi. timore contrarii ponit duos intellectus ad
ver. fi. Primus stare non potest, per l. iii. C. de priui. fis. Secundus
verissimus est, & *communiter* tenetur, & ampliat † Bar. procedere
etiam quod non appareat, quod sit de eademmet pecunia satis-
10 factum priori, quia ex breuitate temporis pręsumitur debitorem
de illamet satisfecisse. Et ex hoc ĩfert Bar. quod impensa facta ad
vtilitatem ipsius debitoris vel suorũ, præsumitur facta de pecunia
mutuata, secus si impensa sit facta in vtilitatẽ extraneorũ, q̃a
nemo præsumitur recipere pecuniã pro extraneis, l. fi. C. de pig.
Aduerte, quia Imperator in d. l. fi. non se fundat super breuitate
temporis. Ang. tamen ibi restringit illam ad terminos huius §.
Item aduerte, quia ibi videtur ꝓbare oppositũ, dum dicit̃ hoc specialiter
sancitum, quando emitur aliqua militia, ergo in ꝯriũ est
ius cõe. solet ꝓ hac pręsumptione allegari tex. in l. si prædium, C.
11 de prædijs mino. vbi † eo ipso ꝙ ꝓbatur minorem debere, & debitum
fuisse exolutũ, pręsumitur ex pecunia recepta per minorẽ
ab emptore vel creditore fuisse facta solutio. sed põdera, ꝙ aliud
ibi requiritur, videlicet ꝙ ꝓbetur minorẽ non habuisse modum
aliter soluendi, & ideo Bald. in l. j. C. si aduersus credi. dicit, ad
hoc vt ꝓbetur pecuniam versam in vtilitatẽ minoris, oportet ꝙ
ꝓbetur minorem egere illa pecunia, puta pro emendo frumento,
& postea illud emerit, & idem dicit Bal. in auth. hoc ius porre
12 ctum, col. fi. C. de sacros. eccl. † vbi dicit, pecuniam probari versam
in vtilitatem ecclesię, si probetur monahos fuisse nudos, vel
non habere vinum aut frumentum, vnde viuerent tẽpore veditionis,
& postea fuisse vestitos & superuixisse. & dñt Bal. & Sal. ĩ
13 l. in restituenda, C. de peti. here. ꝙ si tu probes infirmũ in domo
tua fuisse curatum & alimentatum, præsumitur tua pecunia hoc
factum. mouentur per istũ tex. & dicit Bar. in l. fi. §. & si prefatam,
in fi. C. de iure delib. ꝙ eo ipso apparet rem fuisse distractam per
hęredem pro soluendis debitis vel legatis, ꝙ constat illa fuisse soluta,
l. sed & Iulianus, §. perinde, ff. ad Maced. & eo ipso, ꝙ apparent
soluta, pręsumitur solutio facta ex illa pecunia per hũc textum,
quæ omnia sunt summe vtilia in actu practico. Vnum pro
14 complemento addas, ꝙ † factus repente diues, si ignoretur vnde
ditatus sit, præsumitur ex mala vita, ſm Bald. in auth. licentiam,
col. j. C. de epis. & cle. facit, quod decidit glo. in l. defensionis facultas,
C. de iur. fisci. & licet Bar. ibi reprobet per l. si defunctus, C. arbit.
tute. tamen reprobatio tendit ad hoc, vt non præsumatur officialis
magis acquisiuisse ex bonis fisci quam alterius. sed licite
acquisiuisse non est pręsumendum, quia nemo fit repente diues,
vt docet experientia rerum magistra, cle. dispendiosam, de iudic.
quod maxime verum puto in viro ecclesiastico, per ea quæ tradit.
Dec. consi. 175. col. 5. lib. j. vbi dicit, ꝙ opin. glo. in d. l. defensionis
facultas, saluari potest In viro ecclesiastico.

SVMMARIVM.

1 Priuilegiorum quædam personalia, quædam realia: rursus personalia, & realia in alia genera subdiuiduntur.

2 Priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra priuilegiatum. verum si priuilegia vtriusque sint æqualia.

3 Regula, qui prior, de reg. iu. in 6. non habet locũ in priuilegijs personalibus, quia in eis non habetur ratio temporis.

4 Prior tempore, potior est iure in pignoribus, & hipothecis.

Amplia 7. modis vsque ad nu. 8. Limita 26. modis vsque ad nu. 50.

5 Hypothecam tacitam priorem habens præfertur habenti expressam posteriorem, imo etiam habenti tacitam & expressam speciem.

6 Hypothecam priorem habens præfertur habenti posteriorem, etiam in conuentionali hypoteca, & pignore pretorio. item procedit regula, etiam si prior hypotheca sit generalis, & secunda specialis.

7 Hypothecam priorem habens præfertur fisco, Regi, & Imperatori, habentibus posteriorem etiam specielem.

6 Hypothecam priorem habens præfertur posteriori, etiam si posterior conuenit de pignore vendendo, prior non.

9 Hypothecam priorem habens præfertur habenti posteriorem non solũ pro debito principali, sed etiam pro omnibus accessionibus, imo habens tacitam priorẽ prefertur posteriori, ẽt pro accessionib. de veritate tamen nu. 13.

10 Hypothecam tacitam priuilegiatam, an habeat vxor pro alimentis, sicut pro dote, latissime tandem fœdere distinctio. concluditur nu. 15.

Hipothecata tacite an sint bona mariti pro alimentis vxori præstandis. concluditur quod sic, pro alimentis loco fructuum debitis.

11 Alimenta an dicantur accessoria ad dotem, late.

12 Mulieri indotatæ cõpetit iudicis officiũ nobile pro alimẽtis petẽdis a marito.

13 Hypotheca expressa in hoc differt a tacita, quia illa tempus obligationis, in hac traditionis inspicitur.

14 Hypothecata pro principali, an & quando intelligantur etiam hypothecata pro accessionibus, & quando non.

16 Hypothecam priorem generalem habens, præfertur posteriori habenti specialem & generalem, etiam in bonis quæsitis post obligationem posterioris.

17 Prior creditor in diem, vel sub conditione, præfertur posteriori, cui ante diem vel conditionis euentum fuit constitutum pignus pro credito puro.

18 Prior in hypotheca præfertur posteriori, etiam in re empta ex pecunia posteriori, imo præfertur etiam in re vendita per posteriorem, habita fide de pretio ipsi debitori.

19 Hypothecam priorem specialem & generalem habens, si ex speciali sibi satisfieri possit, in reliquis præfertur poeterior diuersam specialem & generalem habens.

20 Quid autem si posterior creditor non habeat specialem & generalem simul, sed alteram tantum. Item quid si priori constituta fuit prius generalis, deinde specialis hybotheca. nu. 21.

22 Priore creditore contendente cum posteriore super valore pignoris specialis, cui incumbat onus probandi, an posteriori excipienti posse satisfieri ex pignore speciali, an priori neganti.

Pignus semper præsumitur idoneum, ideo hæc præsumptio impedit, ne creditor possit impetrare carcerationem debitoris.

23 Hypothecam posteriorem habens, de cuius credito constat per veram numerationem, præfertur priori, de cuius credito constat per solam confessionẽ.

24 Creditor posterior, de cuius credito constat per publicã scripturã, præfertur priori, de cuius credito constat per priuatã tantum. amplia & lita, vt ibi.

Emptor posterior, an præferatur priori creditori, de cuius credito solum constat per priuatam scripturam.

25 Priore creditore negante pignus possidere, in pœnam mendacij pręfertur posterior, in posses. pignoris. intellige, & limita tripliciter ibi.

Emphyteuta negans se tenere rem emphiteuticam, priuatur iure suo.

36 Creditoribus habentibus causam pignoris a diuersis debitoribus non dominis, tunc possessor præfertur, quamuis posterior sit.

27 Creditor posterior habens causam pignoris a vero domino, præfertur priori habenti a non domino.

28 Creditores eiusdem tituli contendentes de pignore prætorio, omnes simul concurrunt. nec prior pręfertur posteriori.

Quid autem in pignore iudiciali. ibi.

29 Fiscus

28 *Fiſcus in quęſitis poſt ſuam obligationem præfertur omnibus creditoribus, etiam habentibus expreſſam hypothecam anteriorem, & quid in repu.*

30 *Reſpub.ẽt alia q̃ Romanorũ, habet tacitam hypoth.in bonis adminiſtratoris.*

31 *Mulier pro dote in quæſitis poſt ſuam obligationem præfertur habentibus expreſſam anteriorem, idem in eccleſia in quæſitis per prælatum.*

32 *Creditor, ex cuius pecunia res fuit empta, & illi ſpecialiter hypothecata, præfertur in illa re quibuſcunque anterioribus.*

Colono ære alieno grauato mutuans pecuniã pro emẽdis bobus, ſi faciat eos ſibi hypothecare, præferetur quibuſcũq; creditorib.alias ſecus.

33 *Creditor poſterior, ex cuius pecunia empta eſt militia, præfertur anteriori etiam ſi ſit mulier pro dote agens.*

34 *Pupillus, ex cuius pecunia tutor vel alius rem ſibi emit, in illa re hẽt tacitã hypothecam cum priuilegio, vt præferatur etiam habentibus anteriorem.*

35 *Creditor poſterior mutuans pecuniam ad rem conſeruandam, præfertur in illa re quibuſcunq; anterioribus, limita vt ibi.*

36 *Dominus ſoli pro canone præfertur etiã anterioribus in ſuperficie.*

37 *Prior in credito & poſterior hypotheca, poſtponitur poſteriori in credito, priori tamen in hypotheca.*

38 *Creditor prior in hypo. reſpectu vnius crediti, poſterior vero reſpectu alterius crediti, de quo cõtẽditur, poſtponĩt reſpectu crediti, ĩ quo eſt poſterior.*

39 *Prior creditor conſentiens rem ſibi hypothecatam alteri obligari, cenſetur. remittere ſuam hypothecam, ideo ille poſterior præfertur.*

40 *Creditor poſterior præfertur priori ſub conditione poteſtatiua, quæ euenit poſt obligationem ſecundi. declara nu.41.*

41 *Pacem ſeruare, & non ſe offendere ſi plures promiſerunt ſub obligatione bonorum, ſi poſtea vnus vendidit quædam prædia & pacem fregit, an offenſi habeant in dictis prædijs potiora iura.*

42 *Creditor poſterior præfertur priori ſub conditione caſuali, quæ fuit purificata poſt obligationem poſterioris tempore, quo extrema non erant habilia, ſiue ex pate debitoris. ſiue creditoris, ſiue rei obligatæ.*

43 *Creditor poſterior ſuccedens in locum prioris, præfertur alijs ẽt ſe prioribus.*

44 *Primipilario ſe male habente in officio, præfertur fiſcus vxori primipilarij, etiam in ipſa dotæ, quæ tacite eſt fiſco hypothecata, & hoc ſpeciali caſu.*

Creditores poſteriores præferuntur laſciuę & pompoſę vxori, cuius cauſa maritus fuit coactus cedere foro.

45 *Tributorum fauore fiſcus in rebus tributarijs præfertur creditoribus etiam anterioribus habentibus expreſſam hypothecam.*

46 *Fiſcus in tacita hypotheca pręfertur anterioribus creditoribus habentibus etiam tacitam, præterquam in pœnis fiſcalibus.*

47 *Vxor pro dote habet tacitam hypothecã priuilegiatam, vt præferatur habentib. anteriorem tacitam, non autem expreſſam. limita multimode vt ibi.*

48 *Creditor poſterior ex cã funeraria præfertur priorib. habẽtib. tacitã hypothe.*

49 *Creditor poſterior pręfertur priori, ſi poſt obligationem poſterioris fuerit nouata obligatio prioris.*

Hypotheca nouatione extinguitur, niſi pignora ſint repetita in nouatione, quo caſu cenſetur repetita cum priuilegio pręlationis.

50 *Eccleſia eſt potior creditorib. & domino in reb. Deo hypothecatis & poteſta ſacratis.*

51 *Creditores priuilegiarij eiuſdem tituli concurrunt in perſonalib. actionibus, nulla habita ratione prioritatis, fallit in ſex caſibus.*

52 *Dotes duę ſi ab eo.marito debeantur, tunc in perſonali pręfertur prior dos.*

53 *Ciuitates duę ſi pecuniã pub. priuato mutuarũt, tunc prior p̃fertur in pſonali.*

54 *Fiſcus prior in perſonali pręfertur alijs priuilegiarijs eiuſdem tit. poſteriorib.*

55 *Creditores priuilegiarij quibus debetur factum perſonę cohęrens, an præferantur alijs priuilegiarijs eiuſdem tituli poſterioribus.*

56 *Aduocatus ſalariatus a duobus anno quolibet, debet pręſtare patrocinium primo, ſi illi duo inter ſe litigent.*

57 *Creditor priuilegiarius diligentior in ſolutione conſequenda, vel obtinenda executione iudicati vel pig. iudiciali pręfertur alijs eiuſdem tituli.*

58 *Creditores priuilegiarij diuerſorum tit. ſimul admittuntur, niſi vnum priuilegium ſit potentius altero.60.*

59 *Priuilegia, quę dicantur ęqualis, & quę in ęqualia inter creditores.*

Priuilegia pręſumuntur ęqualia, vbi vnum non reperitur alij pręlatum.

61 *Priuilegiatiores vbi inter ſe contendunt, tunc locus eſt concurſui & non pręlationi, niſi aliud iure cautum ſit; & qui ſint caſus, in quibus aliud iure cauetur ibi traditur.*

62 *Vxor pro dote, an p̃feratur creditori ex cauſa funeraria in pſonali priuilegio.*

63 *Vxor pro dote an p̃feratur mutuanti ad rẽ emendã vel ad rem conſeruandã.*

64 *Hypothecam ſolam habens pręfertur habentibus priuilegium inter perſonales actiones; infertur, & limitatur vt ibi.*

PRiuilegia. Hæc lex eſt clauis huius materię, q̃ ampliſſima eſt & vtiliſſima, quam
Dyn. ſubtiliter tractauit in reg. qui prior, de reg. iur. in
6. Ego ſequendo ordinem gl. proſequar tria membra.
Primum quis creditorum pręferatur in realibus, ideſt, in pignori
bus & hypothecis. Secundum, quis in actionib. perſonalib. priui
legiatis. Tertium, quis potior ſit in non priuilegiatis. Ad euiden-
1 tiam habes pręmittere, ꝙ † priuilegiorum quędam ſunt perſona-
lia, quędam ſunt realia. Perſonalium duo ſunt genera. Quędam
conceſſa perſonę tantum, vt in l. magiſtros, C. de profeſſo. & me-
dicis. & in toto tit. de priui. ſcho. & l. ętatem, & l. forma, §. q̃q̃, ĩ. de
cenſib. cum ſi. & de iſtis nihil dicemus, quia non tangunt mãm
nr̃m. Quędam ſunt perſonalia, quia cõceſſa actionib. perſonalib.
rõne cõtractus, ſeu quaſi, ex quib. oriuntur. Et hoc de genere pri
uilegiorũ tractat hæc lex, & totus titu. Priuilegiorum verò rea-
lium ẽt duæ ſunt ſpecies. Quædã dñr realia, qa ꝯceſſa reb. q b. co-
hærent, d. l. ætatem, §. rebus, & d. §. q̃q̃. & iſta ſequuntur rem ad
quemuis perueniat. l. j. §. permittitur. ĩ. de aqua quo. & æſti. & de
hac ſpecie nihil ad nos. Quędam dñr realia, qa ꝯceſſa iurib. q̃ h ñr
in re, & de iſtis loquitur totus tit. ff. & C. qui po. in pig. hab. & de
iſtis nihil traditur hic per Iurecon. ſed bene traditur per gl. maxi-
me in hac l. & nos quoq; tractabimus. Diuidĩt in duas par. In pri
ma ponĩt q d iuris, qñ agunt plures creditores diuerſorum tit. In
ſecunda, qñ agunt plures eiuſdem tit. ſecunda ibi, & ſi eiuſdem.
Dyn. figurat caſum in prima parte in muliere agente actione de
dote, vt præferatur agenti actione depoſiti, iuxta tradita ſ̃. in l. ven
tri, §. in bonis. ſed Albe. de Roſ. reprehendit, quia mulier habet ẽt
reale, l. aſſiduis, C. qui po. ĩ pi. ha. ergo pręfertur ratione hypothe-
cæ, non rõne priuilegij perſonalis. Sed aduerte, quia ſtabit exem
plum Dy. ſi dixerimus, ꝙ mulier non ſe fundat, nec opponat in
hypo. Old. vero ponit exẽplũ in pupillo agẽte ꝯ neg. ge. & depo-
nente agente actione depoſiti, vt p̃ferat̃ pupillus. ſequitur Alb. ꝙ
nota pro meo intellectu, dato ad §. in bonis, vt intelligat̃ poſt pri-
uilegia, ſ. aliorum in reb. depoſitarij. In ſcđa parte Alb. figurat ca-
ſum in plurib. mutuãtib. diuerſis tpibus in refectionem ædificij,
in quib. non hr̃ rõ tpis: nec priuilegium vnius poteſt dici potẽtius
altero, cũ oẽs ex eadem cauſa agant. Iſtud exẽplũ non vr̃ verũ, qa
mutuantes in refectionẽ hñt tacitam hypot. l. j. ff. in qui. cau. pi. ta.
ꝯ h. in qua tacita hypotheca hr̃ ratio temporis, l. ij. C. de priuil. fiſ.
& ĩ. dicemus. Præterea vt ſit locus priuilegio, requiritur, ꝙ pecu
nia ſit mutuata in neceſſariam refectionem, ergo vltimus debet
p̃ferri: quia is eſt, qui cauſam totius pignoris ſaluauit, l. huius. n.
pecunia, ff. q pot. in pig. hab. Niſi ad iſtud rñdeas, ꝙ oẽs mutua-
runt in eadem refectione. Pone ergo caſum in pluribus diuerſis
temporibus deponentib. agen. actio. depo. iuxta tex. in l. ſi ho-
2 minem, §. quoties, in fi. ff. dep. No. primò † rł'am cum ſal. priuile-
giatus non vtitur priuilegio ꝯ priuiligiatum, vt hic in vlt. par. ad
idẽ tex. in l. ſed & milites, §. coæqualitas, ff. de excu. tu. no. ĩ auc.
quas actiones, vbi Bar. C. de ſacroſ. eccl. intellige, ſi priuilegia
vtriuſq; ſunt æqualia: ſecus ſi inæqualia, vt hic, in prima parte,
tunc. n. p̃ualet potẽtius. ad idẽ tex. in d. §. in bonis, & in l. verũ, §.
item quæritur, & ibi Bar. not. ff. de mino. qũo aũt cognoſcatur,
ꝙ ſint æqualia vel inęqualia apparet ex cã. nam ſi cauſæ priui-
legiorũ ſint pares, dñr æqualia, vt hic in fi. ſi diſpares, dñr inæ-
qualia, vt in prin. & ita per hunc text. dicit Bar. in d. auct. quas
actio. Sed q̃ cã potior ſit, non declaratur in tex. ſed tangitur in
3 gl. vbi dicam. Nota ſcđo limitationem † ad reg. qui prior, de reg.
iur. in vj. vt non procedat in priuileg. perſonalibus, in quibus nõ
hr̃ ratio tpis, vt hic, & l. aſſiduis, ad fin. C. qui pot. in pig. hab. ſed
ꝯ de l. ij. §. ſi quis a Principe, ĩ. ne quid in loc. publ. & in c. veniens
de p̃ſcri. vbi traditur rł'a, ꝙ primum priuilegiũ præualet ſecundo,
niſi ſit primo derogatum. Henric. Boic. in c. illud, eodem tit. de p̃-
ſcrip. intellexit hãc l. procedere in priuilegijs inſertis in corpore
iuris conceſſis a lege: ſecus in priuilegijs cõceſſis ab hoĩe non in
ſertis. ſed certe hæc lex etiam locum habet in priuilegijs non in
ſertis: alioquin fruſtra dubitaretur de tempore. Et certe impe-
trans priuilegium prælationis a Principe, aut concurreret cum
hñtibus æquale priuilegium, aut vinceret, vel vinceretur ex cau-
ſa ſui priuilegij. Iõ rñdeo alr̃, ꝙ ꝯria loquuntur in priuilegiis ꝯceſ
ſis perſonæ vel reb. inuicem repugnantib. Nos aũt in priuilegiis
conceſſis actionibus æqualibus vel diuerſis. glo. i. timore ꝯrii l. ii.
C. de priuil. fiſc. reſtringit text. ad priuilegia perſonalia, ſit ergo re
4 gula, † qui prior eſt tempore, potior eſt iure in pignorib. & hypo-
thecis, d. l. ii. quæ loquitur in tacita hipotheca dotis priuilegiatæ,
per quam in tacita priori ita conſuluit Pa. de Caſt. conſ. 394. inci.
5 quamquam. Adde idem in omnibus aliis. Amplia ergo † primo,
vt etiam prior hñs tacitam præferatur hñti expreſſam, l. i. C. ſi pp
pub. pen. Amplia ſecundo, vt etiam præferatur poſteriori hñti ta
citam & expreſſam etiam ſpãlem, l. potior, in princi. & §. ſi colo-
6 nus, ff. qui pot. in pig. hab. Amplia tertio, vt † non ſolum prior p̃-
feratur in hypotheca legali, ſed etiam in conuentionali, l. ſi fun-
dum, & l. diuerſis, C. eod. ti. q potio. Quarto amplia, etiam in pi-
gnore prætorio, l. ii. C. e. Quinto amplia, etiam ſi prior ſit genera-
lis, & ſcđa ſpecialis, l. ii. ff. eo. tit. & l. ſi generaliter, C. eo. Sexto am
7 plia, vt † etiam prior præferatur fiſco & reipublicæ, ſm glo. in d. l.
ſi fundum. imo præfertur Imperatori & Regi poſterioribus ha-
bentibus ſpecialem, ſm Bal. ibi, & bene probatur in l. fina. ff. eo.
8 Septimo amplia, etiam † ſi prior non conuenerit de vendendo
pignore, & ſecundus conuenerit, l. ſi prior, §. fin. ff. eod. Octauo
9 amplia, vt † prior pręferatur non ſolum pro debito principali, ſed
etiam pro oĩbus acceſſionibus, puta penſionibus, l. inſulam, ff.
eo. puta vſurariis, & intereſſe, l. Lucius, ff. eo. & etiam in pæna cõ-
miſſa poſt obligationem ſecundi, vt firmat Bal. in l. qui potiores,
§. ſi paratus, ff. eo. Qđ procedit nõ ſolũ ſi prior hẽat hypothecã
expreſſam, ſed etiam ſi tacitã. Nã ẽt pro acceſſoriis ad illam taci-
tã dẽt prior p̃ferri poſteriori, q̃q̃ acceſſerint poſt obligationẽ po-
ſteriorum. Ita ampliat Bar. in l. ſi cũ dotẽ, §. ſi aũt in ſæuiſſimo, ff.
10 ſolu. mat. vbi dicit, ꝙ † mulier ẽt pro alimẽtis, hẽt tacitam hypo-
thecã priuilegiatam ſicut pro dote, p tex. in d. l. Lucius. ſequitur

ibi Raph.Pau.& Alex.& idem tenet Bart. in trac. alimentorum. & Bal.in l.vnica,§.sed vt plenius, C. de rei vxo. actio,& in l.si necessarias,§.fi.ff.be pig.actio. Circa istud dictum Bar.aduerte,quia vr̃ in duobus non esse verum. In primis non vr̃ verũ, ꝙ bona mariti sint tacite hipothecata pro alimentis.& ɔ̃rium tenet idẽ Bar. in l.Lucius,ff.de ali. & cib.lega.dicens, ꝙ ita disputando conclusit quidam Doct.Lombardus,q̃a nõ reperit̃ iure cautũ, & appellabat̃ hic Doc.Iac.de Rufinio,quẽ refert & sequit̃ Io.And.in addi.Spe.ti.de dona.inter vir.& vxorem,§.formatis.ver.sed nunq̃d, & idẽ tenet Lud.Rom.in d.§.si autem,& Imo. in §.seq.eiusdem legis,& ita consuluit Pano.consi.43.Ex omnibus,lib.2.ad finem.

11 Pro veritate habenda videndum est,†an alimenta dicãtur accessoria ad dotem:nam si sint accessoria,stat dubitatio, vtrum dispõ d.l.Lucius,procedat in hac tacita hypotheca. hic Lombardus & sequaces dñt non esse accessoria, quia non petuntur actione de dote,sed officio iudicis nobili.Nã ɔstante mr̃imonio non est nata actio de dote,ergo necesse est illa peti officio iudicis, quod ẽt fatentur Bal.& Rapha.in l.si marito,§.fi.ff.solu.mat.Dissoluto ãt mr̃imonio mulieri non debentur alimenta,l.vnica, §.exactio,C. de rei vxor. actio. ergo nullo casu peti possunt actione de dote. Ad istud respondet Alex. ꝙ vxuræ non promissæ debentur officio iudicis mercenario,l.4.C.depo.& tamen bona hypot.pro sorte,intelliguntur etiam obligata pro hmõi vsuris,d.l. Lucius, ergo idem dicamus pro alimentis.ista solo continet manifestã fallaciam,nam vsuræ & si debeantur officio iudicis mercenario, attñ veniunt in ɔñam sortis & actionis ad sortẽ,cui deseruit officiũ mercenarium,vt docet Bar.in l.j.ff.de iurisd.om.iud.in tm̃,ꝙ sublata actione principali cessat istud officium,l.eos,C.de vsur.secus in alimentis debitis officio iudicis nobili,quod stat de per se loco

12 actionis,c.fi.de offi.iud. Quod†competit mulieri in dotatæ ꝓ alimentis ɔ̃ maritum,auth.p̃terea,C.vnde vir,& vxor.l. ꝙ si nulla.ff.de reli.& sump.fun.docet Bar.in l.quod in vxorem,C.de nego.gest.Alex.pro Bar.adducit aliam rationem,dos datur pro oneribus mr̃imonii,l.pro oneribus,C.de iur.dot.inter quæ onera cõputantur alimenta vxoris,l.vbi adhuc,C.de iur.dot.ergo accedũt doti saltẽ in gñe.sed certe non tenet ɔñia,dos datur pro onerib. matrimonii,ergo onera accedunt doti.sed bene sequitur,ꝙ accedunt mr̃imonio,cum sint onera mr̃monii,& non dotis.Vr̃ ergo verior opin. ꝙ bona non sint tacite hypothecata pro alimentis, vt dicit Imo.in d.§.itẽ pater. Tu aũt ɔsidera, ꝙ ɔ̃ria videt̃ æquior per rationem dictæ.l.assiduis,vbi ɔcedit̃ tacita hypotheca, priuilegiata propter obsequia,pericula,partus,& libertorũ creationẽ. quæ rõ magis vrget,dari illã hypothecã ꝓ alimentis,sine quibus obsequia p̃stari non pñt,& sine quibus erunt pñ̃tia pericula partus.Nisi rñdeas,ꝙ illa fuit rõ ɔcedendi priuilegium ipsi hypothece,nõ aũt dãdi ipsam hypoth.quæ prius erat concessa, per tex.in l.i.§.sed vt plenius,C.de rei vxo.acti.Hic articulus,vt vides,ambiguus est.in Spe.in d.§.formatis,vers.sed nunquid,pro concordia distinguebat inter alimenta,q̃ dẽntur ɔstante matrimonio,pro q̃bus vult dari tacitã hipothcã,& ea quæ dẽntur sol. mat.pro quibus dicit cessare hypothecam.Sequitur Pau.de Cast.consi.8.Ad primum.quæ distinctio nõ placet d.Alex.in d.§.si aũt, quia potius dẽret dici oppositũ,quia sol.mat. nata est actio,qua mediante poterũt peti alimẽta accessoria, vel officio iudi.mercenario deseruiente illi actioni.Et sic sol.mat. potius militat dispõ d. l. Lucius,q̃ ɔstante matrimonio.Mihi etiam non placet,quia sol.mat. rl̃r alimenta dẽntur loco fructuum dotis,d.l.vnica. §. ex actio.ergo potius dẽt dici hypothecata, q̃ constante matrimonio:qua rõne dicebat Bal.Nouel.in tract.de dote,in 6.parte, priuilehio 7.ꝙ pro alimentis debitis ɔstante matrimonio,vel post pp onera matrimonii non supportata, sunt bona mariti tacite hypothecata sicut pro dote,quia hoc casu dẽntur loco fructuum dotis, qui nõcedunt lucro mariti,sed dotem augent,iuxta no.in l.de diuisione. ff.sol.mat.Ex quibus resultat ista conclo,ꝙ pro alimentis debitis

13 loco fructuum mulier hẽt tacitam hypothecã. Videamus† mõ, an dispõ d.l.Lucius,procedat in tacita hypotheca. Bar. & sequaces volunt,ꝙ sic sed in ɔ̃rium obstant plura. In primis dispõ d.l. Lucius,procedit qñ bona simpliciter obligãtur, secus si spãliter pro sorte,fm gl.in l.quæro,in verbo prestabis,ff.loc.& Cy.in l.pignoribus,C.de vsur.sed sic est, ꝙ lex obligat bona mariti spãl̃r ꝓ dote,& idem in aliis tacitis hypothecis, & sic de singulis tacitis, ergo &c. Secundo, quia si dixerimus dispositionem d.l. Lucius, procedere etiam in tacita,oportet ꝙ fateamur inductam tacitam vbi nõ reperitur lege expressam.Itẽ inductam pro accessionibus ante ortam obligationem,contra notata in l.potior,ff.qui pot.in pig.ha.Nam si fauore dotis non inducitur tacita hypotheca,nisi a die traditæ dotis, minus debet induci antea in aliis contractib.

14 †nam tacita in hoc differt ab expressa,quia in expressa attenditur tempus obligationis, in tacita tempus traditionis secũdum Spe. in tit.de ob.& sol.§.j.ver.sed pone cõtraxi.& Bal.in l.j.ff. qui po. in pig.habe.sed ista dicere non possunt, quia plura specialia non possint ad idem concurrere,l.j.C.de do.promis.quid igitur dicẽ

15 dũ:Pro concordia sunt†considerandi plures casus.Primus in expressa hyphotheca, secundus in tacita. si loquamur de expressa, aut fuerunt bona expresse obligata pro sorte, vsuris,damnis, & interesse, & res est certa. Aut simpl̃r,& idem dicendũ ꝙ sit locus dispõni d.l.Lucius,vt no.in l.solutũ,§.j.de pigno.actio. & l.Grece,ff.de fideius.Aut pro sorte spãl̃r vel taxatiue,& tunc non censentur obligata pro accessionib.l.fideiussores, §.j.ff. de fideius.& not.per gl.in d.l.prætor.Si vero loquamur de tacita, quidam dñt tacitã pro sorte principali non porrigi ad accessoria,quia expresse ɔ̃cta pro sorte nõ extendunt ad accessoria,vt dictum est, ergo nec tacita:quo argumẽto vtit̃ Alex.in d.§.si n aũt.facit,q̃a d.l.Lucius,loquit̃ in expressa,q̃ est fortior tacita, fm Bal.in d.l.j. & pbat̃ in l.fi.C.de pac.ɔuen.ergo non dẽt extendi ad tacitã: quia sic argueremus de maiori ad minus affirmatiue, quod nõ licet,fm gl. in c.cum in cunctis,§.j.de elec. Bar. & alii extendunt ẽt ad tacitã. ꝓ quibus facit, quia ratio quare hypotheca expressa trahatur ad accessoria fundatur super.sequela, q̃ rõ militat ẽt in tacita,l. quicunq;,§.item si institor.ibi,eius.n.rei sequela est,ff.de instit.actio. Nam ẽt dispensatio trahitur ad accessoria, fm gl. in c. q̃a in tantum,de præb.& istud verius,& magis *cõiter* receptum.Soc.tñ ɔsi. 41.in pñti,col.5.& seq.lib.4.pro ɔcordia distinguit:aut quæritur de bonis, quæ debitor habebat tp̃e ɔ̃ctæ principalis oblõnis, & post natam oblõnẽ vsurarum & accessionum,& tũc ꝓcedat opi. Bar.aut q̃ritur de bonis q̃sitis postea,& anteq̃ vsuræ & accessiones dẽantur, & procedat opi. ɔ̃ria : q̃a erat in potestate debitoris soluẽdo sortem nõ incidere in oblõnẽ vsurariũ. Cum igit̃ accessiones dẽantur ɔditional̃r, videlicet si debitor fuerit in mora soluere sortẽ,vt docet Bar.in l.vbi aũt,§.si sortẽ,ĩ. de verb. ob.& vbi ɔdõ est in ptãte debitoris, inspicitur tp̃s euenientis ɔdõnis, non aũt oblõnis,in q̃ debitor,si volebat,poterat non incidere,l.j.& l. qui balneũ,§.j.ff.qui potio.in pig.hab.q̃ distinctio vr̃ pulchra,sed non facile defendi potest per ea,quæ ĩ.subiiciam. Nono amplia,

16 †vt ẽt prior hẽs gñalẽ præferatur hñti spãlem & gñalẽ, ẽt in bonis q̃sitis post oblõnem posterioris,l. fi. & ibi not.Bar. ff.qui pot. in pig.habe.firmat gl.& Bar.in l.licet,C.e.& in l.si is qui,ff.de iur. fis.& Bal.in l,hac edictali,§.his illud,& ibi ẽt Sal.C.de secun.nu. sunt tñ,qui contradicant,sed hoc verius & *cõiter* receptum, teste Pau. de Cast.in l.in operis, ff. loc. quod maxime ꝓcedit in q̃sitis postea cã subsistẽte tp̃e prioris oblõnis,l.creditor,i.§.cũ ex cã,ff.

17 eo.qui pot.in pi.ha.Decimo amplia vt†ẽt prior creditor in diem, vel sub ɔdõne, sit potior posteriori,cui añ diei, vel ɔdõnis euẽtũ fuit constitutũ pignus pro credito puro,l.qui balneũ,& l.potior,

18 & l.creditor,§.si primus,ff.e. Vndecimo amplia,†vt prior præferatur etiam in re empta ex pecunia posterioris,l. licet,per locum a speciali,C.eo.facit tex.in l.quod quis,ĩ.eo.titu. Quod maxime verum est in posteriore vsurario,vt dixi in l.si ventri,§.in bonis, s̃.eo.Duodecimo amplia etiam in re vendita per posteriorem ipsi debitori, habita fide de pretio, l. quidam fundum, ff.de in rem ver.dixi in d.§.in bonis. Decimotertio amplia, siue prior agat,siue excipiat,siue replicet,l.creditor,2.in princ.ff.eod.Fallit primo

19 †in casu,in quo posterior habet hypothecam specialem & generalem,& prior pariter habet diuersam specialem,& etiam generalem:hoc casu si possit satisfieri primo ex priori speciali,in reliquis præfertur secundus, l. 2. C.de pig.quod vtique verum est,si prior habeat specialem,purã,& generalem,sub ɔdõne, si ex speciali sibi satisfieri non possit, quia tunc secundus non tam potior, q̃ solus reperitur,l.qui gñal̃r,ff. eo qui potio in pig.hab.Amplia ẽt si prior habeat hypothecam priuilegiatã,puta ꝓ dote,fm Lud. Ro.cons.187.In re presenti.Sed dubitatur,q̃a tex.in d.l.2.loquit̃ qñ secundus pariter hẽbat spãlem & gñalem, sicut prior. Quid

20 †si secundus habebat alteram tm̃? gl.& Pet.ibi sentiunt, ꝙ tunc secundus non præferatur.facit, q̃a illa lex est exorbitans,& nõ extendenda.Contrarium expresse vult ibi Bart.in sua theorica.pro quo facit,quia æquitas super qua fundatur illa decisio, militat ẽt ꝙ secundus non habeat nisi vnam,ergo erit licita extẽsio ex identitate rationis,etiam ꝙ sit exorbitans,l.filium habeo,ff.ad Mace. Secundo dubitat̃,quia illa tex.loquitur,quando priori fuit ɔstitu

21 ta prius spãlis hypotheca,& postea gñalis. An†idem sit econtra, si debitor obligauit prius oĩa bona sua, & spãlitet talem fundũ? Pet.de de Bellap.quẽ sequuntur Cy.& Alb.rñdet ꝙ nõ, quia tũc in gñali ɔtinetur illa spãlis,argumen.l.alimenta, §.basilicæ, ff.de alimen.leg.quod nõ est qñ præcessit spãlis,& sequitur gñalis, tũc gñalis non trahit̃ ad spãlem,l.doli clã,ĩ.de verb.ob.Contrarium mihi vr̃ verius, quia vtroq; casu subest eadẽ æquitas, nec ille tex. notat ordinem uerborũ,sed rerum nominationem, fm Sal. Vlti

32 mo dubitatur,† si disceptetur de valore, cui incumbet onus probandi? an posteriori excipienti posse satisfieri priori ex pignore speciali, an priori neganti? Videretur incumbere excipienti, le fundanti super valore,l.ei qui,ff.de pro.Contrarium tenet ibi gl. quę vult,ꝙ pignus semper pręsumatur idoneum,sequuntur omnes ibi.Adde quæ dicunt Bar. Alex.& Mod.in l.creditor, qui nõ idoneũ,ff.si cer.peta.vbi referunt,ꝙ hæc præsumptio impedit, ne creditor possit impetrare carcerationem debitoris. Fallit secun

23 do,†quando constat de credito posteriori per veram numerationem,tunc præfertur priori,de cuius credito constat per solam cõfessionem,l.Titius,s̃.quæ res pig.oblig.possunt.quam ita intelligunt gl.Bal.& Ang.in l.diuersis,C.qui potio.Sed ille tex.non vr̃ probare ex eo,ꝙ ibi constabat ex subsequẽti numeratione,ꝙ cõ-

cessio

ceſſio precedens non erat vera. Secus vr̃ qñ nõ apparet de ſalſita
te confeſſionis.Bal.ibi,pro hac fallen.alleg.tex.in l.fi.iuncta gl.in
verb.datæ,C.e.qui potio. ſed etiã non ꝓbat, qa loquitur quantũ
ad priuilegium p̃lationis:non tñ negat, quin mulier ꝓ dote con
feſſata non præferatur poſterioribus.allegat etiam tex.cum gl.in
l.ſi quis poſt hac,C.de bo.dam.Sed illud ibi operatur fauor fiſci.
& ſic vides,ꝙ iſta iura non probant, æqua tamẽ eſt hęc fallentia,
quam notabis,& eris cautus facere,quod verba inſtr̃i cantent de
24 numeratione. Tertio fallit,†qñ de poſteriori credito conſtat per
publicam ſcripturam,tunc præfertur priori,de cuius credito non
conſtat,niſi per priuatam ſcripturam trium teſtium ſubſcriptio-
ne minime annotatam,l.ſcripturas,C.qui pot.Et hoc ad euitan-
dam fraudem,q̃ facile fieri põt p̃lato,d.l.j.§. editionẽ, ff.de eden.
Qđ amplia,etiam ſi priuata ſcriptura iuuetur publ. documento,
in quo cõtineatur promiſſio de obligãdo bona, ſm Pet.de Anc.
& Fran.de Ramp.conſ.28.rationes inductæ, & conſ.ſeq.Limita,
niſi priuata ſcriptura ex forma ſtatuti hẽat vim publici inſtr̃i, tũc
præfertur prior.Ita limitat Soc. conſ.240. circa præſentem, li.ij.
Quod non ſimpľr admitto,quia videtur ſtatutum intelligendũ,
vt habet vim publici inſtrumenti contra debitorem ſcribẽtem,
non ꝯ tertium,vt tradit Bal.in l.fi.C.ſi aduer.cre.in l.i.C.cõ.de le.
Erũt igitur inſpiciẽda verba ſtatuti.Sed dubium eſt,an poſterior
emptor præferatur priori creditori de cuius credito non conſtat,
niſi per priuatam ſcripturam?Pau.de Ca.cõſ.393.in cã Ser.Ludo
uici,rñdet etiã poſteriorẽ emptorẽ pręferendũ,quia militat ſẽper
rõ præſumptę fraudis.Contrariũ tenet Soc.conſ.79. primo aſpe-
ctu,ad fi.li.iiii.dicẽs ꝯ Pau.etiam conſuluiſſe Bart.de Sal.& plures
alios.ſed ęquior mihi videtur ſnĩa Pau.& etiam verior,per tex.in
25 d.l.Titius,quæ res pig. Quarto fallit, †priore conuento negante
ſe pignus poſſidere,tũc in pœnam mendacii præfertur poſterior
in poſſeſ.auc.item poſſeſſor,C.eo.ti.qui pot.facit tex.in l.fi.đ rei
ven.Ibi Ang.infert ad emphyteutam, negãtem ſe tenere rem em
phyteuticã,vt priuetur iure ſuo,ꝓ quo eſt tex.qui loqtur in vaſal
lo,in c.vaſallus,j̃.ſi de feu.fue.ꝯtr.Intellige priore negante per do
lum,vel per latam culpã,ſecus ſi ſine culpa,vt qa non crederet ſe
poſſidere,cũ tñ p ſeruum vel filium poſſideret.ita declarat Bal.in
d.l.fi.col.ii.Item intellige,niſi negans ante lit,conteſt.negationẽ
reuocauerit,l.electio,§.neque,& ibi Bar.ff.de noxa.vel niſi reuo-
cauerit negationem poſt litẽ conteſt.ante tñ q̃ fuerit de mẽdacio
conuictus,l.de ætate, §.fi.& ibi Bal.ff.de inter.act. Declarat Pan.
in c.i.col.iiij.de iur.cal.Item intellige,ꝙ præferatur poſterior in il
la inſtantia, in qua prior mendax eſt reus, ſecus in alia inſtantia,
in qua prior agat,ſm glo.Bar.& alios, in d.auc.item poſſeſſor, &
Bar.in l.Papinianus, §.ſed nec impub.ff. de inoſ.teſt. & dñs Ale.
26 in l.ii.col.ii.C.de eden.Quinto ĩtellige,†vtroque habẽte cauſam
pignoris ab eodem debitore dño vel non dño, ſecus ſi vnus ha-
beat cãm ab vno non domino,& alter ab alio etiã non domino,
tunc præfertur poſſeſſor,quamuis poſterior,l.ſi non domino, ff.
27 eo.Sexto intellige, †vtroq; prætendente cauſam pignoris ab eo-
dem, ſecus priore prætendente cauſam a non dño, tunc p̃fertur
poſterior habens cauſam a domino,arg.l.ſi ea res,ĩ fi.ff.de ac,em.
Et hæc differt a præcedenti,ĩ qua ita demum præfertur poſterior
ſi poſſideat, in hac vero præfertur etiam ſi nõ poſſideat. Iten ibi
præfertur,ſi inter ſe ꝯtendant, & nõ ꝯ̃ tertiũ, hic aũt p̃fertur ẽt ꝯ
tertiũ,vt no.p gl.& Bar.in l.ſiue a te, §.ſi duob.ff.de pub.act.Se-
28 ptimo intellige †in ꝓprio pignore,de quo ꝯtendũt creditores di
uerſorũ tit.ſecus ſi ſint oẽs eiuſdẽ tit.tũc non præfertur prior,ſed
oẽs ſimul concurrunt,l.fi.C.de bo.auth.iud.poſ.l.ſi is,a quo,§.ſi
plures,& §.ſi prior,ff.vt in poſ.leg. Sed dubium eſt,an idem ſit in
pignore iudiciali?Bř rñdeo, in iudiciali ſeruãdam eſſe rřam prio-
ritatis,l.ſi & iure,ſm vnũ intelľm, quem ibi approbat Bart. ff.eo.
29 qui pot.Octauo fallit †fauore fiſci,q in quæſitis poſt ſuam obľo-
nem præfertur oĩbus anterioribus,ẽt hñtibus hypothecã expreſ
ſam,l.ſi is qui,ff.de iure fiſc.quam gl.ibi extendit ad rempublicã.
& idem facit gl.in l.ſi fundum,C.qui pot.& in l.ſi ignorante, C.
de remiſ. pig. Sed Bar. in d.l.ſi is qui, iſtud reſtringit ad rempu.
Rom.quæ ſola hẽt priuilegia fiſci,l.aufertur,§.fiſcus, ff.de iure fi-
ſci.Cæteræ aũt non etiam habent tacitam hypothecam,l.ij.C.de
iure reipu.l.ſimile,ff.ad munic. Tu aduerte, quia licet iſta iura di-
cant cæteras reſpub.non habere tacitam hypothecam,non tamẽ
negant quod ſi habeãt expreſſam,ꝙ illa non ſit priuilegiata:imo
30 tex.in d.l.ii.poteſt induci pro ꝯ̃ria parte.Item aduerte, †quia põt
ſaluari in bonis adminiſtratoris reipublicæ, q̃ ſunt ipſi reipubli.
tacite hypothecata,l.fi.quo quiſq; ord.ꝯue.C.lib.xi. quam ita in-
telligit gl.in l.ii.C.de debi.ciui.eo.lib.& Bal.in l. ſi pignus,ff.qui
31 pot.& do.Alex.in l.i.§.ſi heres,col.fin.ff.ad Treb.Item † extende
hanc fallen.ad mulierem pro dote, vt in poſtea quæſitis præfera-
tur anteriorib. habentibus expreſſam.ita extendit Bald. poſt Ia-
co.Burtig.in l.fin.C.qui pot.Item extende ad eccleſiam, vt in q̃-
ſitis per prælatum præferatur anterioribus,ſecundum glo.& Ca
32 no.in c.ex literis,de pign.Nono fallit †in poſteriore,ex cuius pe-
cunia fuit res empta,& illi ſpãliter obligata, qui in illa re pręfer-
tur anteribus, l.licet, C.e.ideo ſis cautus, quando mutuas pecu-
nias colono tuo obærato,ideſt ære alieno grauato pro emendis
bobus,facias illos tibi ſpicialiter obligari, alioquin præferuntur

priores.hanc cautelam, & aliam ſimilem, tradit Cep.caute.124.
referunt do.Baptiſta de San.Seue. & Deci.in l.creditor, ff.ſi cer.
pet. Quæ fallentia ſublimitatur, vt preferatur mulieri habenti
priorem pro dote,§.is ꝯñs,& ibi glo.in verbo,agunt, in Auth.de
33 ęqua.dot.Decimo fallit †in poſteriore,ex cuius pecunia fuit em-
pta militia,qui p̃fertur añriori,auth.quod obtinet, C.de pigno.
& differt iſta a p̃cedenti in plurib.Primo hic p̃fertur etiam mulie
ri,& non in præcedenti.Scđo hic præfertur oĩbus bonis,ille in re
empta tm̃.Tertio in hac non requiritur ſpãlis hypotheca, cum
ſint bona debitoris tacite hypothecata, l.fi.C.de pig.ſed in hoc
vltimo videtur caſus in ꝯ̃riũ ĩ corpore vñ ſumitur d.auth.qđ obti
34 net.ibi,& in hoc fiat pactum.Vndecimo fallit †fauore pupilli,ex
cuius pecunia tutor,vel alius rem ſibi emit.Nam in illa re pupil-
lus habet tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis, l.idẽ
que, ff.eod.& differt a p̃cedentibus, quia fauore pupilli non re-
quiritur,ꝙ ſua pecunia fuerit ad hoc ſpãliter mutuata, ꝓut reqri-
35 tur in præce.gl.Bar.& alios ibi. Duodecimo fallit †in poſteriore,
qui credidit pecuniam ad rem conſeruandam,hic præfertur om-
nib.anteriorib.in illa re,l.interdum,ff.eo.quod intellige vt dixi s̃.
in l.ſi ventri,§.j.Item intellige, niſi prior hẽat hypothecam priui
legiatã,& etiam priuilegium inter perſonales actiones, §.is ꝯñs,
in Auth.de æqua.do.per quẽ tex.ita ſublimitat glo.Bar.& alij, in
d.l.interdum,ſed Raph.Comen.ibi iſtud reſtringit ad mulierem
ꝓ dote tantũmodo,qa tex.& rõ ibi aſſignata,ſolum ꝓcedere vñr
36 fauore dotis.Decimotertio fallit †in dño ſoli,qui pro canone an-
37 teponitur prioribus in ſuperficie, l.etiam, ff.e. †Decimoquarto
intellige regulam in priore tam reſpectu principalis obľonis, q̃
hypothecæ,ſecus ſi ſit prior in credito, & poſterior ĩ hypotheca,
38 l.crediti, §.ſi primus, ff.eo. Decimoquinto intellige † in priore
reſpectu crediti,de quo agitur. ſecus in priore reſpũ vnius credi-
ti,& poſteriore reſpectu alterius,de quo cõtenditur, d.l.creditor,
39 §.ſi idem bis, & l.pe.ff.e. Decimoſexto fallit †in poſteriore, qui
prior conſenſit rem obligari,d.l.creditor, §.fin.quia quantum ad
illum prior cẽſetur remittere ſuam hypothecam, vt l.Paulus,ff.
40 quib.mod.pign.vel hypoth. Decimoſeptimo † fallit in poſterio
re,qui præfertur priori creditori ſub conditione ptãtiua,quę eue
nit poſt obligationem ſecundi,l.qui balneum,§.amplius, & l.po
tior,in princ.ff.eo.tunc.n.condõ ptãtiua retro non trahitur:ideo
tempus exiſtentis ꝯdõnis & non obligationis inſpicitur,l.ſi fili⁹,
j̃.de verb.ob.l.ſi debitori,§.j.j̃.de fideiuſ.& ratio rõnis eſt,qa ceſ
ſat æquitas fingẽdi ꝯdõnem retro extitiſſe,cum in eius ptãte fue
rit ꝯdõnem antea implere, ſm Bar.in l.ſi is, qui pro emptore, in
v.q.prin.s̃.de vſuca.& bene facit tex.in c.ſi pro te, de reſcri.lib.vj.
41 quod facit ad qõnem.†Quidam promiſerũt ſub obligatione bo
norum ſeruare pacem & non ſe offendere: vnus vendidit quædã
p̃dia,deinde pacem fregit,q̃ritur vtrum offenſi hẽant in dictis p̃
diis potiora iura?vr̃ ꝙ non,qa frangere pacẽ,vel non,erat in ptã-
te cuiuslibet,ergo debet inſpici tempus exñtis ꝯdõnis. ꝯ̃rium de
terminat Dy.conſ.3.ſequitur Rapha.Fulg.quia hęc fallentia de-
bet intelligi,qñ eſt in ptãte debitoris,ne obligatio principalis ꝯ̃-
hat,& ꝯñr,nec acceſſoria,ſm gl. *communiter* appro. in l.j.ff.qui po
tio.In iſto aũt caſu erat ꝯ̃cta obligatio,qua qlibet tenetur ſerua-
re pacem,ergo &c.Et licet eſſet in ptãte cuiuſq; pacem frangere
de facto,de iure tñ erat obligatus non rumpere.Quo fit, vt nõ di
catur eſſe in ptãte nr̃a,quod de iure non poſſumus, l.nepos Pro-
culo,j̃.de verb.ſig.Et ex his patet, ꝙ Soc.in alleg.ꝯſ.12.dum di-
cit,in bonis quęſitis anteq̃ vſurę deberentur,nõ eſſe pręferendũ
priorem,qa in ptãte debitoris erat ſortẽ ſoluere, & ſic in obľonẽ
vſurarũ non incidere,non recte ſenſit: qa iſta fallen.intelľr de fa-
cultate impediendi ortũ obligationis principalis. Et qa nõ eſt in
facultate debitoris ſoluere ſortem, immo eſt in obligatione ſal-
tem cauſatiue,ſi velit euitare obligationem vſurarũ, d.l.Lucius.
42 Decimooctauo fallit †in poſteriore,qui potior eſt prioribus cre-
ditorib.ſub conditione caſuali,quæ purificata fuit poſt obligatio
nem poſterioris eo tempore,quo extrema non erant habilia ſiue
ex parte debitoris,ſiue ex parte creditoris,ſiue ex parte rei obliga
tæ,l.quoties,& ibi Bal.ff.de noua.& ideo ſi res non erat in domi-
nio debitoris tempore obligationis, nec tempore exiſtentis con
ditionis,vt quia fuerit medio tempore acquiſita & alienata, talis
res non cadet in obľonem prioris, quia extrema non ſunt habi-
lia,vt conditio trahi poſſit retro ad tempus obligationis,d.l.qui
balneum,§.Titia,& ibi declarat Bal.ff.eo.qui pot. Decimonono
43 fallit † in creditore poſteriore, qui ſucceſſit in locum prioris,
qui ex iure eius,cui ſucceſſit, prior reperitur:ideo præfertur, l.ſi
prior,§.ſi ſimpľr,& §.a Titio, ff.eo.& toto ti.C.de his, qui in prio.
credit.loco ſucceſ.Quod intellige, vt dixi s̃.in l.ſi ventri, §.fi.Vi-
44 geſimo fallit †in caſu l.ſatis,C.in quib.cau.pig. tac.contrah.& in
l.vtilitas, C.de primipi.li.xij.rõnem aſſignat Pan.in c. ex parte,
col.fi.de ꝯſuetud.ne amore,vel gemitu cõiugis,& filiorũ primipi
larius ſe male hẽat in offõ, ex quo infert ibi Io. And.creditores
poſteriores præferendos laſciuæ & pmpoſæ vxori, cuius cã mri-
tus fuit coactus cedere foro. Et infert ibi Pan.valere ſtatutum, vt
bona vxoris & filiorũ capi poſſint ꝓ debitis mariti & patris,qa ſę
pe illecebris vxorum ꝯſumũt mariti ſuas diuitias. Vigeſimopri-
45 mo fallit† fauore tributorum,pro quib.fiſcus in rebus tributariis

p̄fertur alijs anterioribus, l.j. C.si pp publicas pensita.reiecta gl.
ibi, q̄ *cōmuniter* dānatur, ſm Ang.& intellige, vt p̄ferat anteriori,
etiā hn̄tibus expressam, vt differat a seq. Vigesimo secūdo fallit
46 †in fisco, qui dēt tacitā hypothecam, l.certum, C.in quib.cau.pi.
ta.ꝯha.& hēt priuilegiata, vt p̄feratur anteriorib. hn̄tib. tacitam,
ſm Bal.in l.fi.col.pe.C.qui potio.qđ verum est p̄terquā in pœnis
fiscalibus, l.2.C.in pe.fic.cre.prefer. Docent Bar.& alij post gl.in
l.rescriptū.ff.de pact.in l.aufertur, §.fiscus, ff.de iure fisci. Vigesi-
47 motertio fallit† in muliere ꝓ dote, q̄ hēt tacitā hypothecam pri-
uilegiatā, vt præferatur oībus anterioribus, d.l.assiduis. Qđ decla
ra, vt præferat hn̄tibus anteriorē tacitam, non aūt expressam, vt
ꝯcludunt gl.& Doc.*cōiter* ibi & in l.i.vbi scripsi, ff. solu.mat. Itē
sublimita, vt dixi s̄.in 10.limitatio. Itē intellige in vxore, secus in
sponsa. Itē in dote vera, nō in putatiua vel confessa, declarando
vt dixi in l.2.§.si sponsa.s̄.eo. Item intellige, vt hēat priuilegiū p̄
lationis ꝯtra oēs, præterq̄ filios primæ vxoris, d.l.assiduis.§.exce-
ptis. vel preterq̄ ꝯ fiscū, vel aliū hn̄tem hypothecam anteriorem
priuilegiatā, l.2. C.de priuileg. fisc. Itē intellige in bonis mariti,
vel soceri ipsius mulieris, de dote restituenda, nō in bonis mulie
ris vel eius patris, aut alterius dotantis ꝓ dote promissa viro exol
uenda, secundum gl.*cōiter* receptā in l.vnica, §. sed vt plenius, C.
de rei vxo.act.& probat in §.fuerat, vbi late Mod. Inst.de act. Itē
intellige agente muliere pro dote restituēda, secus agentib.eius
hæredibus, l.j.cum gl. C.de priuil.dot. vel agēte p̄re vxoris etiam
iure ꝯsolidationis, ſm Bar.in l.cum dotē, in pe.q. ff. so.mat. vel ēt
agente cessionario, quibus nō cōpetit hmōi priuilegiū, d. §. fue-
rat, & tradit Bal.in d.l.j.C.de pri.dot.& Bart.in d.l. post dotē. nisi
forte cessionarius ageret ad vtilitatē mulieris, iuxta tradita per
Bar.in l.scā, §.si hæres, ff.ad Trebel. Itē intellige in muliere agen-
te ad dotē restituēdam, non aūt ad donationem pp nuptias, d.l.
assiduis, in fi. Item intellige pro dote & augmento consistente in
rebus immobilibus: secus in augmento consistente in rebus mo
bilib.aucten.sed iā necesse, & in corpore vnde sumit̄, C.de don.
ante nup.de quo per Pau.de Ca.ꝯs.394.quāq̄. Vigesimo quarto
48 fallit †in posteriore creditore ex causa funeraria, qui præfertur an
terioribus habentibus tacitā, l.pe.& l.si qs, §.j.ff.de relig. & sum-
pti. fun. de quo dictū fuit s̄.in 2. an aūt hic præferatur mulieri in
dote, & alijs hn̄tibus hypotecā priuilegiatā? dicet in glo. Vigesi-
49 moquinto fallit, † si post oblōnē scdam fuerit nouata obligatio
prioris, quia nouatione extinguunt̄ hypotecę, l.nouatione, ff.de
nouat. Nisi in oblone nouata sint repetita pignora, quia intelli-
guntur repetita cum priuilegio prælationis, l. creditor acceptis,
& l.si prior.in prin.ff.eo. vel nisi expresse sit actum, quod firmę re
maneāt priores hypothecæ, l.j.C.etiam ob chirog.pecu. pign.re.
poss. Item verum in nouatione voluntaria, secus in necessaria, q̄
fit per litis contestationē, l.si quis aliam, j̄.de noua. Vltimo pro
50 †nunc fallit in rebus hypotecatis, Deo postea sacratis, in quibus
ecclesia est potior creditoribus & domino, c. comperimus, 14.q.
vlt. An autem ecclesia in subsidium teneatur creditoribus ad pre
tium, videatis Mari.Soc.concludentē ꝙ sic, in trac.obligationū,
in 11.libello.& seq. Glos. magna quatuor habet partes principa-
les. In j.declarat, quis sit potior in actionibus personalibus priui-
legiatis. In secunda, quis in realibus. In tertia, quis in personalib.
non priuilegiatis. In quarta oppo. secunda ibi, inter hypotheca-
rias. tertia ibi, si autē vnus. vlt.ibi, sed in hoc, &c. Rursus subdiui-
ditur in quatuor. In prima concludit, ꝙ priuilegiatus potior est
nō priuilegiato. In secunda, ꝙ priuilegiatus anteponitur minus
priuilegiatis. In tertia, quod habentes paria priuilegia ꝯcurrunt,
nisi in certis casibus. In quarta, ꝙ priuilegiatorum æqua est con-
dō, nisi alr̄ reperiatur statutum. secunda ibi, & si ambo. tertia ibi,
si vero paria. quarta ibi, sed si contentio. In ea.glo.ibi, l.si hoīem,
habes aliam limitationem ad rl̄am, qui prior, vt non procedat in
51 priuilegijs personalib. Tu ergo facias ꝯclōnem, †ꝙ creditores pri
uilegiati eiusdem tit.in personalib. actionib. cōcurrunt, nulla ha
bita rōne prioritatis, nec posterioritatis vt hic, & d.l.si hominem
52 §.quoties. Fallit primo †in duab.dotib.ab eodem debitis, d.l.as-
siduis, §.exceptis. Sed aduerte, quia ille tex. loquitur in hypothe-
ca. patet, quia dicit, prærogatiuam ex tpe manere volumus. Et sic
loquitur de prærogatiua tpi iam concessa in hypothecis, & non
in personalibus. Item aduerte, ꝙ gl.in d.§.exceptis.in vlt. sol.quā
in dubio creditur approbare, vt ipsa gl. no. in l.si idem cum eo, §.
fi.ff.de iur.om.iu.vult ꝯriū, & sequunt̄ ibi Cy.& Sal. Quid dicen-
dum? Teneamus cū gl.hic, ꝓ qua est tex.clarus in Auth. vt exact.
istā. dot. §.j.colla.7.quem voluit alleg.Bart.licet ad aliud allegare
53 videatur. Fallit secundo †in duab.ciuitatib.quę pecuniam publ.
mutuarunt alicui priuato, vt probatur in d.§.j. & ibi gl.in verbo,
54 publica. Tertio fallit† fauore fisci, l.quod quis j̄.eo. sed secundū
Alb.de Ros.hic, ille tex.non probat, quia loquitur in priuilegijs
diuersorum titu.nota tn̄ hanc fallen.quia Albe.vult, ꝙ si fiscus in
casu d.l.qđ quis, mutuasset in eandem refectionē, ꝙ dr̄et præferri
alijs. qđ certe videtur iniquum, nec illa l.hoc vult. Et iō in dubio
non vr̄ recedēdum a regula. facit l.nō puto, ff. de iure fisci. Quar
55 to intellr̄ †in creditorib.quib.debetur q̄titas: secus in his, quibus
debetur factum personæ cohęrens, l.in operis, ff.loc. quam ita in
telligunt gl. Bar.& ali *cōiter* ibi. Sed cōsidera, ꝙ loqt in actione lo
cati & ꝯducti, nō priuilegiata. Credo tn̄ idē dđm si eēt priuile-
giata priuilegio Principis, ꝓut eēpt, l.Antiochensiū, j̄.e. Nā rō,
quare prior ibi p̄fert, ea ē, qa īpoſe est, ꝙ ille creditor possit eo-
56 dē tpe p̄stare p̄sib.oꝑas ꝯsisten.ī scō qđ facit † ad aduocatū, qui
est salariatus a duob.anno quolibet, vt si isti duo īter se litigēt,
teneat p̄stare p̄rociniū primo, ſm Pau. de Cast.ibi, & silr̄ ꝯfœde-
ratus cū Rege Angliæ, & Rege Frāciæ, & regib.inter se bellan
tib. teneat iuuare cū quo prius fuit ꝯfederatus, ꝓut cōsuluit
57 Ludo.Ro.ꝯs.47. Visis necessariis. Quinto fallit, † qn̄ vnus præ-
occupauit, seu fuit diligentior in solōne ꝯn̄da, aut in obtinen-
da executione iudicati, vel pignore iudiciali, ſm glo. in l. inter
eos, ff.de re iud.& in d.§.quoties. Et sic tex.in l.si non expedierit,
§.i.s̄.ti.i.& silia iura ꝓcedunt ēt in creditorib. priuiligiariis. Sex-
to fallit in casu. d.l. si ventri, §. in bonis. Nisi dixeris, ꝙ non est
ꝓprie fallentia, qa alius depositarius recipiendo vsuras renuncia
uit deposito, vt ibi dixi. In ea.glo.ibi, idē & si diuersorum, habes
58 ſm rl̄am, † creditores priuilegiarij diuersorum ti. sil̄ admittunt,
sequuntur Bar.Alb.& alij. Nihil tn̄ allegant. credo, ꝙ velint indu
cere istum text. ex eo, ꝙ intelligunt, qn̄ priuilegia sunt æqualia,
habita ratione cāæ, si sit æquè fauorabilis: secus si priuilegia sint
59 inæqualia. vis ergo cōsistit in discernendo quæ sint † æqualia vel
inæqualia. gl.dat doctrinam vbi vnū nō repiat̄ alijs p̄latū, p̄sumū
tur æqualia. Iō infert, ꝙ sponsa pro dote, & pupillus agēs actione
tutelæ, & deponēs silr̄ concurrūt, q̄ exēpla nō vn̄r vera, ſm Bar.qa
& spōsa pro dote, & pupillus pro mala administratione tutoris,
hn̄t tacitā hypothecā, vt dcm̄ fuit s̄.in l.2.§.si sponsa, & in l.dabi-
mus, §. j. ergo præferendi deponentib. qui hn̄t solū priuilegium
personale, l.eos.C.qui poti. Saluando dici pōt, ſm Bart.exempla
prædicta saluari posse, si presupponamus, ꝙ super hypotheca nō
fiat fundm̄, sed de solo priuilegio personali disceptet: quod est
qcqd dici potest, si teneamus ꝙ sponsa hēat tacitā hypothecam.
sed aduerte, ꝙ Bart. sibi ꝯrius in d.§. si sponsa, tenet ꝙ sponsa nō
60 habeat. Fallit hæc† rl̄a, qn̄ vnum priuilegiū est potētius altero, vt
est in quatuor casib.in glo. relatis, circa quos nulla cadit dubita-
tio, qn̄ ꝯtendit̄ cū alijs minus priuilegiatis: sed dubium est, si inter
ipsos suboriat̄ qō p̄lationis, qs erit priuilegiatior? gl.facit tertiam
92 rl̄am, †ꝙ inter hos priuilegiatiores locus est concursui, & nō p̄la
tioni, ꝑ hanc l.pōderata cā priuilegiorum. & sic vides, ꝙ inter pri
uilegiatos admittit̄ semper ꝯcursus, nisi aliud iure cautū reperia-
tur. pro quo facit alia rl̄a tradita in notabili, priuilegiatus non vti
tur priuilegio ꝯ priuilegiatos. Videamus ergo, qui sint casus ꝯrij
in iure expressi. gl. allegat vnū casum in l. qđ qs, j̄.e.& sic ponde-
ra, ꝙ illa lex loqtur in fisco creditore ex alia cā ꝯ Alberi. Secundo
allegat alium casum in §.his ꝯn̄s, in Auc.de æqua.do. sed aduerte,
quia loquit̄ in hypothe. nos in priuilegio personali, vt dicit gl.in
auc.quo iure, C.qui potio. q̄ ꝓpea reprehēdit Irne. de mala trans-
62 latione. sed † quæritur an mulier pro dote p̄ferat̄ creditori ex cau-
sa funeraria in ꝑsonali priuilegio? gl.in l.assiduis, in verbo, pœnæ.
tenet cām funerariam potiorē esse cā dotis, sed loquit̄ in pigno-
re. Vr̄ tn̄ idem dđm in priuilegio ꝑsonali, habita rōne æquiparō-
nis, de qua ibi, & pro hac snīa facit tex.in l. pe. ff. de reli.& sump.
fun.in verbo, omne æs alienum. Nisi dixeris, ꝙ in gn̄ali dispōne
nō ꝯtinetur cā dotis, si de odio tractet̄, ſm gl.in l.sciendū, ff.qui sa
94 tis.cog. Scđo q̄ritur, † an mulier in dote p̄ferat̄ mutuanti ad rem
emendā, vel in rē ꝯseruandā? Ista qō q̄tum ad mutuantem in rem
emendam, habet duo capita. primum, nunqd hic mutuās habeat
priuilegium inter ꝑsonales actiones? gl.in l.licet, C.qui poti. reie
cta opi. Io. rn̄det ꝙ non, qđ mihi vr̄ verius, qa nō reperit̄ expresse
lege cautū. non obst. ꝙ habeat hypotecam priuilegiatā, d.l.licet,
qa nō sequit̄ ergo hēt etiā priuilegiū ꝑsonale. patet, quia locator
hēt hypoth.in inuectis & illatis bonis, l.fi.C in qui.cau.pig.ta.ꝯh.
Et tn̄ nō habet priuilegiū personale, l.certi iuris, C. loca. retenta
tn̄ ꝯria opi. quam vr̄ sequi Bar.in d.l.interdum, ff.qui pot. stat du-
bō. an mulier ei p̄ferat̄, q̄ pēdet ab intellu d.§. his ꝯn̄s. An loquat̄
etiam in priuilegio personali, & vtrum velit mulierem potiorem
eē. glo.nra, & alij *cōiter* ꝯcludūt, vxorē p̄ferendā ꝑ illum tex. Ego
valde dubito, quia tex.in d.§.his ꝯn̄s, hoc solū vult, ꝙ mutuans in
emptione vel refectione, nō possit vti hypotheca priuilegiatus
ꝯ mulierē anteriorē, & sic reiecto priuilegio anterioritatis, redu-
cit Imperator cām ad ius cōe, vt qui est prior tpe, sit potior in pi-
gnore: ergo idem dicamus in actionibus personalibus, vt reiecto
priuilegio p̄lationis debeant cōcurrere, iuxta rl̄am ordinatiam a-
ctionū ꝑsonalium, l.pupillus, §. si aūt, j̄.de his, q̄ in frau.cred. In
64 ea gl.ibi, vel eos, † nota rl̄am, ꝙ hn̄tes solam hypotecā p̄ferūtur
hn̄tibus priuilegium inter personales actiones, d.l.eos. ex quo in
fertur, ꝙ hn̄s solā hypotecā, ēt nō priuilegiatā, dēt p̄ferri reipub.
hn̄ti solū priuilegiū ꝑsonale, l.pen. j̄.eo l.2. C. de iure reip. lib.11.
silr̄ pupillo in bonis nego.gesto.& deponenti in bonis deposita-
rij, qui non hn̄t hypothecam, licet hēant personale priuilegiū, vt
s̄ conclusum est. Limita duplr̄, primo in casu l.j.§.sciendum, j̄.tit.
j.& in casu l.j.C.com.de leg.in fi. Sed in his casibus habita distin
ctione bonorum non videntur propriæ fallentiæ. Cætera super
nientibus vacationibus impedior prosequi. Dicam alias si pla-
cuerit Altissimo, cui immensas agamus gratias, ꝙ fauste & fœli-
citer ad metam huius anni nos perduxerit.

S E-

SEQVITVR RVB. DE INTERDICTIS & extraor.act. quæ pro his competunt, quam incæpit die 23. Martij. 1531. Auenione.

SVMMARIVM.

1 *Imperator cur alium ordinem seruauerit in Instõnibus, q̃ hic Iureconsultus.*
2 *Possessoria remedia, an repiãtur vltra interdicta, ꝙ sic, pluraq; hic recitant.*
3 *Interdictũ aliquod, an detur ꝑ recuperatione possessionis indebite traditæ.*
4 *Condõ triticaria ẽt datur pro recuperãda possessione eiecti, qui nõ erat dñs.*
5 *In triticaria actione pro recuperanda possessione sufficit ꝓbare possessionẽ, nec requirit ꝓbõ dñii: ideo vtilius est experiri ad possessionẽ, quam ad rẽ.*
6 *Remedium l.fi. de acquiren.posses. C. possessorium est, de quo multa egregie traduntur. Sed an sit recuperandæ, aut retinendæ possessionis remedium, cõmunis quod retinendæ.*
7 *Condictio l.fi. an detur ad recuperandum possessionem, quam colonus & similes alter tradiderunt.*
8 *Dispositio d.l.fi. an habeat locum in constituente se alieno nomine posidere, Hæc quæstio potest intelligi duobus modis, vt ibi.*
9 *Constituens se nomine vnius posidere, constituendo postea se alterius nomine posidere, non priuat primum sua possessione, ideo nõ datur condi. d.l.fi.*
10 *Possessio non probatur per constitutum, nisi etiam probetur quod constituens tempore constituti suo nomine posidebat.*
11 *Procurator gñalis, tutor, curator, & similes, non transferunt possessionem per constitutum, quia non posident eorum nomine.*
Prælatus ecclesiæ constituendo se nomine alterius posidere, non transfert possessionem rei ecclesiæ, ẽt venditæ in casibus permissis cum solẽnitate. ibi.
12 *Constituens se nomine alterius posidere, si postea tradat alteri possessionem, tunc condictio l.fi. C. de acqu. possess. competit illi, cuius nomine prius factũ fuit constitutum.*
13 *Debitore cõstituente se posidere rem hypothecatam nomine creditoris, & postea eam alteri tradente, an procedat l.fi. C. de acqui. poss.*
14 *Vtilitas, quæ resultet creditori potius experiri remedio l.fin. quam act. hypothecaria.*
15 *L.fi. C. de acquir. poss. an procedat in constituente se precario nomine emptoris, aut creditoris posidere, postea tradente alteri poss.*
16 *Actiones in factum pro interdictis, quare dicantur in factum.*
17 *Actionis in factum diuisio multiplex.*
18 *Interdicta cur dicantur extraordinariæ actiones.*
19 *Interdicta & actiones in quibus olim differebant. responde vt nu. 21.*
20 *Edictum & interdictum quomodo differant, plures traduntur differentiæ.*
21 *Dictio, seu, stat augmentatiue.*

Continuatur per gl. Bar. & alios hoc ord. Supra visum est, qualiter agat̃ de iure ciuili, nunc qualr̃ de iure p̃torio. verum q̃a istud plerunq; fit per interdicta, iõ de his proponitur. Circa istã ꝯtinuationem aduerte ad plura. primo ad intelligẽtiam; nam ambigua vr̃, q̃a põt multiplr̃ intelligi. Primo, ꝙ visum sit qualiter de iure ciuili agatur de ꝓprietate. Secundo qualiter de possessione. Si intelligas de proprietate, prout intellexit Azo in summa huius tit. continuatio non videtur bona, quia fit ad remota, videlicet ad ti. de rei ven. quę est actio in rem a iure ciuili inuenta, Instit. de act. §.j. Et si dixeris, ꝙ in ti. proxime præced. tractatur, qualiter agatur de reuocatione possessionis, & proprietatis alienatæ in fraudem creditoris; respondetur, ꝙ actio reuocatoria, de qua in tit. præce, est prætoria, non ciuilis, l.j.§.ti.j. Si vero intelligas de possessione, vt *communiter* intelligitur, non etiam continuatio vera videtur, quia s̃. non fuit visum, qualiter agatur de iure ciuili pro possessione, sed de causis & modis, quib. acquiritur, perditur, vel conseruatur per viam facti, vt a ti. de acq. poss. vsq; ad titu. de re iudi. vel de causis, modis, & formis, quibus pos. per viam iuris acquiratur, vel recuperetur, vt a tit. de re iud. vsq; ad hunc tit. in quib. visum est, qualiter debitor sit condemnandus: & si condemnatus non pareat, vel non compareat, qualiter creditor sit in possessione mittẽdus: & si in fraudem fiat alienatio, qualiter sit reuocãda. Præterea sciendum est, ꝙ possessio, de qua loquuntur titu. quib. ex cau. in pos. ea. & de bon. auth. iud. poss. non est proprie possessio, sed simpliciter detentatio, secundum glo. Bar. & alios, in l.si finita. §. Iulianus, col. fi. s̃. de dam. in fe. & in l.iij.§.fi.s̃. de acqui. poss. aliter ergo continuauit glo. in rub. C. eo. tit. Supra visum est de causis & modis acquirendi & amittendi posses. & earum effectu, nunc sequitur videre de defensionibus ipsarum, sed nec ista continuatio videtur bona, quia interdicta adipiscendæ non defendunt, sed acquisitionem parant: nisi dixeris etiam possessionem, ad quam adipiscendam agitur large defendi, l.si oleum, in prin. ff. de dolo. l.ij. C. de abolit. Sed aliter sic continuari potest. Supra visum est, qualiter possessio, siue detentatio habeatur, nunc qualiter pro ea interdicta proponantur. Nec ob. ꝙ sint aliqua interdicta habentia causam proprietatis annexam, quia non propterea proponuntur pro proprietate, sed pro possessione, vel quasi, l.j.§. hoc interdicto, j̃. de itine. actuq; pri. & propterea glo. in duobus non videtur recte sentire. In primis dum dicit esse aliqua interdicta, quæ proponũtur pro proprietate. istud non videtur verum, quia quamuis sint aliqua interdicta, quæ habeant admixtam proprietatis causam eo respectu, ꝙ est necessaria proprietatis probatio ad victoriã, vt no. in d.l.2.§. q̃dã. j̃. e. nõ tñ ꝓponunt̃ ꝓ ꝓprietate. Scd̃o sequitur, ꝙ non fuerit opus vti hoc tp̃ato verbo, plerũq;, l. plerunq;, ff. de iure do. vel dici põt, ꝙ in principiis librorũ nõ est necessaria continuatio, f̃m gl. in rub. ff. de condi. fur. est tñ necessaria subordinatio, vt dixi in rubr. extra de iud. Iuxta hoc dubitari
1 †põt quare Imperator alium ordinem seruauerit in Instit. Solu. diuersis respectibus constat cur diuersum ordinẽ Imperator seruauerit ibi, vt simul annecteret mãm actionum, hic vt subordinaret materias possessionum. sic̃ legitur factum in rubr. ff. & C.
2 de test. mil. Quæro scd̃o, †cum gl. an reperiantur vltra interdicta, alia remedia possessoria? R ñdetur f̃m gl. ꝙ sic. inter cætera repe- riuntur quinq; in gl. de rescripta. Prima reperitur ꝯdõ indebiti, competens pro recuperanda possessione indebite tradita, l. inde-
3 biti, §.j. ff. de cond. ind. Sed dubium est, an pro possessione† indebite tradita recuperanda competat aliquod interdictum? vr̃ ꝙ nõ, quia aduersarius, cui est tradita, non vi, non clã, nec p̃cario possidet, sed ex voluntate agentis cæpit possidere, quo casu cessant interdicta. l.j. ibi, non ex voluntate hęredis, j̃. quo. lega. qua rõne ꝑmutanti non competit interdictũ, neq; ẽt ꝯdictio ex cau. reintegranda, 3. q.j. pro recuperanda possessione beneficii indebite tradita cõpermutanti, f̃m Rot. dec. 92. in nouis. Cui certe videretur competere ꝯdõ indebiti, non ei qui possessionem tradidit virtute ꝯ̃ctus inualidi datur condictio indebiti, f̃m Bar. & alios. in d.l. indebiti, & in l.si alienam, ff. sol. ma. & tradit. Dec. consi. 186. col. 2. ex iis habetis declarationem ad tex. in l.fi. ff. vsufru. quemad. caue. vbi dr̃, dño non dari conditionem, nisi ꝯ̃ furem, intellige ad rem, sed bene datur ad possessionem. Secundo reperitur ꝯdõ triticaria, q̃ datur deiecto a possessione, qui non erat dñs, l.2. de triti ca. sed certe mirũ vr̃, ꝙ triticaria non competat dño ad auocandã possessionẽ. nã hoc modo deterior erit ꝯdõ eius, qui pro suo pos-
5 sidet, q̃ illis, qui pro possessore tm̃. Sol. †vtilior est ꝯdõ dñi, qui p̃t si vult, condicere rem, vt dñs, & possessionem vt quilibet possessor, non deducendo dñium in libello. & ideo sitis cauti in practica, vt ꝯ̃ furem, raptorem, violentum possessorem, & similes, agatis semper triticaria tanquam simplices possessores ad possessionem auocandam, non tanq̃ dñi ad rem, quia si aduersarius probaret se dñm eo casu, quo agitur ad rem causa dñii, deberet actor succumbere, quia ꝯstatet eum agere ex falsa causa, quod secus esset, si agatur ad possessionem triticariam ex causa simplicis possessionis occupatæ, f̃m Pau. de Cast. in l. & ideo, §. Neratius, ff. de
6 cond. fur. Tertio reperitur† ꝯdõ l.fi. C. de acq. pos. quæ datur pro possessione, q̃ procurator colonus, seruus, vel alieno nomine possidens, pesidia dereliquit, aut dolo prodidit. Circa quam dubitat̃ primo, an ꝯdõ ex hac lege sit remedium retinendæ vel recuperandæ? videretur esse retinendæ, quia ibi dicitur, nullum penitus dño præiudicium generari: ergo dominus non perdit possessionem. Alioquin falsa esset illa propõ vl̃is l.si is qui ducenta, §. vtrum, ff. de reb. dub. Item esset falsa illa præcisa assertio, nullum penitus p̃iudicium. Est. n. verbum, penitus, præcisum & vl̃e, c. j. cum glo. de suppl. neg. prę l. tradit. Ale. cons. 72. lib. ij. Sed hoc nõ obstante *cõmuniter* concluditur, ꝙ est remedium recuperandæ. Ad p̃riũ rñdetur, ꝙ nullum g̃natur p̃iudiciũ dño q̃tum ad effectum recuperandæ possessionis. Ego idem censeo & fateor contrarium, ꝙ ex sola desidia, vel proditione, dñs nõ perdit possessionem ciuilem, cuius vigore poterit propria auctoritate apprehendere naturalẽ, & si repellatur, aut se repelli suspicet̃, q̃a tunc priuat̃ possessione, l. clã possidere, §.fi.s̃. de acq. pos. ad eam recuperandam sibi succursum est remedio d.l.fi. Ad quam recuperandam nullum antea sibi dabatur remediũ, q̃a ipse dñs etiam ignorans facto eius, cuius corpore possidebat, possessionem perdebat, l.3. §.fi.s̃. de acq. poss. Et cum alius adeptus fuisset possessionem voluntate eius, cuius corpore dominus possidebat, non potest dici, ꝙ alius possideat a dño vi, clã, vel præcario: ergo contra eum non dabatur aliquod
7 interdictum. merito Iustinianus adinuenit remedium d.l.fi. † Secundo dubitatur, an compareat ad recuperandam possessionem quam colonus & sil̃es alteri tradiderunt? Quidam vt Io. Gl. tenẽt non competere: quia dispõ d.l.fi. exorbitat a rl̃is iuris antiqui, ergo non est extendẽda extra terminos suos, l. ꝙ vero contra, ff. de legi. rl̃a, quę a iure cõi. de reg. iu. in 6. loquitur autem in deserente vel prodente, non aũt in tradente, ergo &c. Sed Iaco. But. Pet. Cy. & alii tenent oppositum, quia eadem est rõ in tradente, q̃ est in ꝓdẽte, ergo Idẽ ius erit, l. illud, ff. ad l. Aqui. ẽt in exorbitantib. l. filiũ habeo, ff. ad Mace. Et horũ sñia est in iudiciis & in scholis *communiter* recepta, teste Cor. consi. 228. Excogitabam, lib. 2. quã puto verissimam non per extensionẽ, vt alii dñt, sed per dispositionẽ illius l.fi. in verbo, prodiderit, Satis. n. prodit, qui possessionem vnius scienter tradit alteri, qui a dolo tradit, iuxta verbũ dñi, Osculo filiũ hominis tradis? l. proditores, l. omne delictum §. ex-
8 ploratores, ff. de re mili. cap. nolite, cum glo. 11. q. 3. Tertio dubitatur, †an dispõ d.l. procedat in ꝯstituente se alieno nomine possidere. Ista dubitatio potest duplr̃ intelligi. Primo in eo, qui nomine vnius, qui possidet, & postea ꝯstituit se posidere noĩe alteri⁹ Scd̃o põt intelligi in eo, qui nomine vnius constituerat se possidere, & postea tradidit alteri possessionẽ. Et istud rursus intelligi potest in eo, qui simpliciter constituit se pro alio possidere. Itẽ

inde

in eo, q̄ ɔstituit se pro alio possidere p̄cario nomine. Circa primū
9 †in possidente nomine vnius, & postea constituente se possidere
pro alio, non pōt h̄re locū dispō d.l.fi. quia constituens, constituē
do ficte tradit, l. quod meo, ff. de acqui. pos. per fictam aūt traditio
nē factam ab eo, qui alieno noīe possidet, non priuatur possessor
sua possessione, l. quis, §. si ɔductor, ff. de acq. pos. Et hec est ratio
10 q̄ †per ɔstitutū non probatur possessio, nisi ēt probetur q̄ cōsti-
tuēs tp̄e ɔstituti suo noīe possidebat, s̄m Bal. in l. siue aūt, §. j. ff. de
publ. per tex. in c. inter dilectos, in fi. de fide instru. Sed melius p
batur, in d. §. si ɔductor. vbi Ang. Alex. Are. & Mod. ita firmāt. &
idē voluit Bar. in d. l. quod meo, in princ. col. fi. & Bal. in l. j. col. fi.
C. q̄ñ liceat ab emp. disced. & Alex. consi. 10. Viso processu, lib. 4.
11 Et †hæc est ratio, quare per procuratorē gn̄alē, tutorem, curato-
rem, & sil̄es, nō trāsfert possessio per ɔstitutū, quia ipsi non possi
dent suo noīe, nec in transferēda possessione ɔcurrit animus eius
qui possidet. Ita cōcludunt Alex. & Mod. post Bal. in l. j. ad fi. ff. de
acqui. pos. Qua ratione prælatus non transfert possessionem rei
ecclesiæ, per eum venditæ, ēt cū debita solēnitate, & in casibus p
missis per actus fictos, videlicet ɔstitutū, & præcariū, quia ipse nō
possidet suo noīe, sed ecclesiæ, s̄m Inn. in c. cum super, de cau. pos.
& proprie. ita ɔsuluit d. Alex. consi. 18. col. 5. lib. 3. Quod tn̄ in pre-
cario nō puto viquequaq; verum, vt statim subiiciam. Et ista ve-
ra sunt in traditione omnino ficta: secus in traditione per apposi
tionē custodis, vel in rei p̄ntia, q̄ non est animo ficta, s̄m Ange.
12 Imo. & Pau. de Cast. in l. quorundā, ff. de acq. pos. Circa s̄m †in cō
stituente se possidere nomine vnius, & postea tradente possessio
nem alteri, cōiter tenetur, remedium d.l. competere ei, cuius noīe
prius factum fuit constitutum, per illum tex. in ver. vel si quispiā
alius. & hanc dicit esse *communem* sn̄iam Cor. consi. 55. Visis, col.
2. lib. 4. quod verissimum est in constituente, qui ex toto desierat
possidere, vt in venditore, qui constituerat se possidere noīe em-
13 ptoris. Sed quid in debitore, qui constituerat se possidere rem hy
pothecatam noīe creditoris? videretur remediū d. l. non compe-
tere creditori, quia debitor per constitutum non desierat om-
nino sibi possidere, saltē q̄tum ad commodum fructuum & vsu
capionis, l. j. §. per seruum, ff. de acqui. pos. & sicut ɔ̄ debitorem suo
noīe possidentem non datur creditori beneficiū d.l. ita nec ɔ̄ de-
bitoris successorē, Contrarium determinat Albe. ibi per illū tex.
in ver. dn̄o rei, vel ei, circa quē, &c. Ego reperio idem tenere gl. in
l. Pomponi⁹, in verbo, amittit, ff. quemad. vsusf. ami. dicens reme
dium d.l. competere ēt vsufructuario, pro recuperanda possessio.
rei alienatæ per proprietariū. bn̄ facit, quia ēt colonus ad lōgum
tp̄s, qui nāliter possidet, l. naturaliter, in prin. ff. de acqui. poss. hēt
remedium d.l.fi. pro recuperanda possessione rei alienatæ per lo-
catorē, vt probatur in d.l.fi. ergo ēt dēt competere creditori pos-
14 sidenti nāliter & ciuiliter rem hipothecatā. Et †si dixeris, quæ vti
litas resultat creditori, qui potest possessionē recuperare per hy-
pothecariā? r̄ndeo, q̄ in hypothecaria requiritur excussio bono-
rū debitoris, auth. hoc si debitor, C. de pig. quę non est necessaria
q̄ñ agitur ɔdōne d.l.fi. s̄m Iac. But. in d. auc. hoc si debitor. & Bal.
in l. j. col. fi. C. de his, quæ in frau. credit. & Lud. Roma. consi. 179.
Stante primo quæsito. sequuntur Ang. Imo. & Alex. in l. exitus,
15 ff. de acqui. pos. Circa †vltimum, an procedat in cōstituente se pos
sidere precario noīe emptoris, vel creditoris, alteri possessionem
tradente? vr̄ q̄ nō, quia constituens se possidere precario noīe, re-
tinet possessionem nālem, & solā ciuilem transfert in rogatum,
l. & hēt, §. cū quis, ff. de precar. nō vr̄ ergo ɔpetere rogato ɔdōnē
d.l. ad recuperandam naturalem, q̄ non habebat. Et hac ratione
Cor. in d. cons. 55. dicit se dubitare, an remedium d.l. competat p̄-
cario concedenti. Sed hoc non obstante, contrarium tenet Ang.
in d.l.fi. post Iaco. But. & Cor. in d. consi 228. quia competit debi
tori ad euocandam possessionem rei alienatæ per creditorē, qui
possidebat ciuiliter & naturaliter, ergo multo magis debet com-
petere precario concedenti pro possessione rei alienatæ per rogā-
tem, qui solum naturaliter possidebat. Confirmatur, quia ciuilis,
q̄ habebat rogatus, requiescebat super naturali, quæ erat penes
rogantem, pp̄ quod translata naturali in alium, desinit rogatus
omnino possidere, l. interdum, §. fi. ff. de acq. pos. ideo Bar. in l. Cel
sus, col. 4. & ibi Moder. Taurinen. char. 26. & seq. ff. de vsuca. infe-
runt, q̄ is, qui simpliciter constituit se possidere pro alio, non pōt
per actum fictum priuare eū, cuius noīe simpl̄r possidebat, cum
apud ipsum nulla remanserit possessio, d.l. quamuis. & tn̄ consti-
tuens se possidere præcario noīe, per actum fictum priuat rogatū
sua possessione ciuili, quæ requiescebat super naturali ipsius ro-
gantis. Ex quo sequitur, q̄ remediū d.l. fi. est magis necessarium
rogato, q̄ ei, cuius noīe alius ɔstituit simpl̄r possidere. Et ex istis
habetis dr̄iā inter precarium, & simplex constitutum. Glo. in ver
bo. extraordinariis, diuiditur in quinque partes In prima quęrit,
q̄uo nominentur hm̄oi extraordinariæ actiones. In secunda ibi,
quia extra, quærit quare appellētur extraordinariæ. In tertia ibi,
sed quæ erat olim, quærit dr̄iam inter sollennitatē actionum &
& interdictorū. In quarta ibi, sed hodie, r̄ndet solēnitates hodie
fore sublatas. In vltima ibi, & quodcunq; proponatur, q̄rit dr̄iā
in mō proponēdi interdicta, vel actiones in factum. In ea. glo. ibi,
16 in factum, †nota q̄ actiones, quæ interdictorum loco dantur, dn̄r
actiones in factum. Tu dicas ideo dici in factum, quia pp̄ factum
immediate nascuntur absq; ɔ̄ctu, vel quasi, s̄m Bar. in l. j. col. 5. ver
sic. si vero non est cautum, ff. de cond. ex leg. nam quoties factū
non cadit in sp̄ale nomē delicti, ex illo oritur actio in factum, s̄m
glo. in l. actionum gn̄a, ff. de act. & obl. Et quia talis actio nascitur
ex facto, quod non infamat, datur ēt personis prohibitis intētare
actiones famosas, l. in factū, & ibi gl. ff. de actio. & obli. Et vt intel
ligatis gl. & iura, quæ faciunt mentionem de diuersis actionibus
in factū, vt per gl. in §. fi. Insti. eo. & in rub. ff. de p̄sc. verb. & in l. ex
17 placito, C. de rerum permu. sciendum est, q̄ actio† in factum est
duplex. quædam ciuilis, quędā p̄toria. Rursus ciuilis est duplex:
q̄dā sp̄alis, q̄ ɔcurrit cum actione p̄sc. verb. vbicunq; deficiūt vul-
garia, & visitata noīa actionū. l. j. & 2. ff. de præscr. verb. Altera est
gn̄alis, quæ competit vbicunq; non est prouisum de actione, & ta
men æquitas iuris ciuilis ex variis causarum figuris suadet actio-
nem dari, l. j. ff. de actio. & obli. l. quoties, ff. de p̄sc. ver. l. sancimus,
C. de sacros. eccle. Pretoria est etiā duplex, quędam est pretoria
inuentione, & hęc est actio nostra, quæ ex edictis, vel interdictis
prætorium p̄cedit pp̄ factū. Quędam est pretoria extensione, vt
est q̄ñ ius ciuile prouidet de actione in vno casu, & postea emer-
git casus sil̄is, & pretor dat actionem in illo casu, ad sil̄itudinem
iuris ciuilis, vt in actione legis Aquilię a iure ciuili inuenta p dā-
no dato de corpore in corpus, quę a p̄tore extenditur pro dāno
dato de corpore in non corpus, & de non corpore in nō corpus,
l. q̄a actionū, ff. de p̄scr. ver. l. qui seruandarū, §. sed si calicē, eo. tit.
& Insti. ad leg. Aquil. §. cæterū. In ea. gl. ibi, quia ext. antiquam so
lennitatem, dubito de ista ratione, quia ea attētata oēs actiones
ēt ciuiles dr̄ent dici extraordinarię, quia hodie oēs extra antiquā
18 solennitatē proponuntur, l. j. & 2. C. de formu. Vnde †considera,
si dici possunt extraordinariæ, quia nō sunt directę, sed vtiles. Nā
ei, cui datur vtilis actio, dr̄ subueniri iudicio extraordinario, l. cū
filiusfam. ff. si cer. peta. Et ideo tex. in d. §. fi. Insti. e. ibi, quoties ex-
tra ordinem ius dr̄, s. vtili actione, talia qualia sunt hodie oīa iudi
cia, s. p̄toria: nā p̄tor nō pōt dare directa remedia, Insti. de bo. pos.
§. quos aūt. vel dici p̄nt extraordinariæ, quia proceditur summa-
rie. & ita ēt potest intelligi tex. in d. §. fi. ibi, extra ordinē, i. summa
rie, qualia sunt oīa iudicia. s. possessoria, l. momentanee, C. vnde
vi. *communiter* tamen recipitur intell̄s gl. q̄ dicantur extraordina-
rię, quia extra ordinē, & solennitatē interdictorum proponunt.
19 Sed cū ēt olim actiones cū solēnitate p̄ponerentur, dubitatur q̄
dr̄ia foret inter solēnitatem actionū & interdictorū? gl. r̄ndet du-
pl̄r. Primo, q̄ solennitas actionum inducebatur a iure ciuili, inter
dictorum vero a pretore. nescio quid gl. velit. Nam ex hoc, q̄ a di-
uersis solennitas institueretur, non potest cognosci dr̄ia solen-
nitatū. Præterea cū olim ēt actiones formarentur a prætore, vt j.
subiiciā, non vr̄ q̄ gl. bn̄ dicat. Iō r̄ndet scd̄o, q̄ solemnitas actio-
nū formabatur verbis vl̄ib. respicientibus oīum p̄sonas: solemni-
tas vero interdictorum formabatur verbis specialibus respicien-
tib. solum ambos ɔtendentes. Et hoc respū dn̄r interdicta, qua-
si inter duos dcā. Et hanc dr̄iam approbant Bart. & alii. mihi tn̄
non placet, quia si habeatur respectus ad solemnitatem actionū
tp̄e quo impetrabantur, vel in in iudicio prononebantur prout
habendus est, impoīe vr̄, q̄ actio formaretur verbis vl̄ib. Quid igi
20 tur dicendum? Pro †resolōne videndum prius esset, quid differat
edictum ab interdicto, quo cognito patebit dr̄ia solemnitatū. gl.
in l. prætor ait, §. j. ff. de no. ope. nun. dicit interdictū ab edicto dif-
ferre, vt causatum a causa. Nam edictum parit interdictum, sicut
obl̄o parit actionem hanc dr̄iam damnat Bar. in l. j. in princ. ff. de
no. ope. nunc. quia non semper verum est, q̄ actio, quæ oritur ex
edicto, sit interdictū: imo aliq̄ñ appellatur actio in factum, l. fi. ff.
de eo, p quē fa. erit. Sed istud nihil est, quia cū edictorū varia sint
gn̄a, §. p̄torū quoq; edicta, Insti. de iu. na. stat sil̄, q̄ vnū edictum
pariat interdictū, & aliud actionē in factū. Itē stat sil̄, q̄ vnū edi-
ctum pariat vtrunq;. Roffre. aūt dicebat interdictum fieri verbis
p̄ceptiuis, edictū vero verbis modificatiuis. Hāc ēt reprobat Bar.
per text. in l. j. ff. ne vis fiat ei. & in l. 2. ff. ne quid in loco publi. vbi
prætor in interdictis loquitur verbis modificatiuis. Sed decipi-
tur Bar. quia illa sunt verba edicti, vt statim dicā. Vnde ipse Bart.
dicit, q̄ edictum differt ab interdicto, vt genus a specie. Istud etiā
verū non vr̄, quia Bar. pręsupponit interdicta esse species iuris p̄-
torii, & sic esse leges prætorias, sicut edicta: & tamen constat in-
terdicta non esse leges, sed actiones, l. actionis verbo, ff. de actio.
& ob. Ego vero dico, q̄ edictum dicitur lex perpetua, i. generalis,
l. ius aūt ciuile, §. ius p̄torium, l. nam & ipsum ius honorarium, ff.
de iust. & iur. l. edita, C. de eden. Nam ea, quæ prætor gn̄al̄r statue
bat, perpetua erant, quia aīo iuris condemnandi statuebat, l. 2. §.
nouissime, de orig. iur. Interdicta vero erant actiones, quibus pre
tor inter duos ɔtendentes iudiciū instituendum iubebat, prohi
bendo aliquid non fieri, vel fieri mandando. Insti. eo. in princ. Et
quia officium pretoris erat annale, tales act. rl̄r non durabant ni-
si anno, Insti. de perpe. & tēpo. act. in prin. & ff. e. l. j. §. fi. Et ex istis
resultat scd̄a dr̄ia, quia tex. dēt esse gn̄alis, l. leges. C. de legib. edi-
ctum fiebat verbis gn̄alibus, & quia natura legis est dare formā
futuris negotiis, l. fi. C. de legib. prætor in suis edictis vtebatur ver
bis modificationis futuri tp̄is, vt actionē, iudiciū, vel interdictum
dabo.

dabo. Sed in interdictis, q̃ ↄtendẽtib. redduntur, vsus est verbis ꝓ
hibitiuis, vł pręceptiuis de pñti, vt ĩ. per omnes fere tit. huius lib.
Non ob. tex. in l.i. ĩ. ne vis fiat ei. & in l.ii. ĩ. ne quid in loco pub.
q̲a loquuntur de edicto, in quo prætor pollicet̃ se interdictũ datu
rum. ex his resultat tertia drĩa, ꝙ edictũ est cã, quare det̃, interdi-
ctũ. Nam cũ ab edicto aliq̃d in gñe ab oĩb. fieri mandetur, fieri ve
ꝓhibeatur ↄ̃ edicto nõ parentem, ei cuius interest, reddit̃ interdi-
ctum, quasi ius iterũ, inter duos dcm̃. primo in gñe ꝑ edictũ, secũ
do inter duos in spẽ per interdictũ. Sicut rescripta ad obseruatio-
nem iuris emanata sic appellantur, quasi iure iterum dcã, vt dixi
in rub. de rescr. co. iiij. Et istud est quod dicitur in d.l.i. & in d.l.ii.
& in d.l. ꝑ̃tor ait, §.i. de noui oper. nun. vbi ꝑ̃tor proponit edictũ
generale, & pollicet̃ se daturũ interdictũ spãle. Ex his ẽt nascitur
alia drĩa, q̲a edictum est lex, fm̃ quã cã determinat̃: interdictum
est actio, fm̃ quam cã inter duos ꝑ̃paratur, l.i. ad fi. ĩ. de aqua quot.
& æsti. Et hoc respũ possunt dici interdicta, quasi interim dicta,
fm̃ Pau. Iurecons. in v. sententiarum lib. de interdi. nouissime re-
21 pto. Istis sic discussis, rñdeo † ꝙ solẽnitas actionum & interdicto-
rum potest considerari duob. mod. Primo ex parte agere volen-
tis. Scdo ex ꝑte prætoris ius dicẽtis. Ex ꝑte agere volẽtis nõ puto
olim fuisse drĩã inter actio. & interdicta, quia q̲cunq; agere vole-
bat, siue actione prętoria, siue interdicto ꝑ̃torio, siue actione ciui.
opus erat adire ꝑ̃torem, & ibi rẽ totam narrare, ab eoq; actionem
vel interdictum impetrare, & illa re intellã, actionẽ vł interdictũ
dabat, vel denegabat, ꝓut res expostulabat. Et ꝙ prætor ẽt ciuiles
daret actiones ꝓbatur in l.i. iuncta l. in commodato, §. sicut, ff. cõ.
& in l.ii. ff. ad Velle. & in l. ait prætor. ibi, actionem dabo. & in l.
nã & postea. ibi, actio denegatur, ff. de iureiur. Ex causis. n. & per
sonis existimabat prętor, an dãda vel denegãda foret actio. l. fi. ĩ.
de actio. & obli. in fi. & bñ probatur in l.ii. §. deinde ex legib. cum
seq. ff. de orig. iu. Ex ꝑte vero ꝑ̃toris actio dabat̃ verborũ solẽni-
tate composita, ꝓut rei & causæ conueniẽs erat, a qua cadebat is,
cui data erat, si a syllaba defecisset, l.i. & ii. C. de formu. Et silr̃ da
bantur interdicta solẽnia, a quibus pariter cadebat actor, si a sylla
ba cecidisset, l. fi. C. e. tit. Et istud est, quod vbique cãtant iura in-
terdictum reddi, vł actionem dari, & nũc intelligitis solẽnitates
actionum & interdictorum, & hẽtis planũ intellm̃ tot iurium de
hac re loquentium. In e. gl. ibi, sed hodie. Ista gl. *communiter* repre
hẽditur pp † dictionem, seu, quę stat augmẽtatiue, l. si quis ita, ff.
22 de au. & arg. le. nã si idem essent interdicta, ꝙ actiones in factum,
male diceretur in rubro, actiones in fcm̃ cõpetere loco interdi-
ctorũ, cũ aliud sit esse tale, aliud loco talis, l. mercis, ff. de verb. sig.
& aliud subrogatũ, aliud id, in cuius locum fcã est subrogatio, l.
si eum, §. q̲ iniuriarũ, ff. si q̲s caut. illa. n. verba, ꝓ his, de quibus in
rub. denotant actiones in factum esse subrogatas loco interdicto
rum, l. soluitur, §. pen. cum gl. ff. q̲b. mod. pig. vel hypot. so. In quo
ergo differunt? respõdet Bar. differre vt mã & materiatum, seu vt
mater & filia. Nam ex interdicto oritur actio in factum, secundũ
eum. Tu considera, ꝙ actio in factum oritur immediate propter
fcm̃, vt dictum est s̃. ergo videtur impołe, ꝙ oriatur ex ĩterdicto,
qđ impetrandũ est post fcm̃. Præterea interdicta ẽt dicunt̃ actio-
nes, d.l. actionis verbo. ergo vr̃ absonũ, ꝙ actio pariat actionem.
Pręterea cum interdicta non sint nisi prius fuerint dicta, §. sunt
quædam, Insti. eo. seq̲tur ꝙ non possit cõpetere actio in factũ, nisi
prius reddito interdicto, qđ est expresse ↄ̃ rub. nr̃am. Vñ crederẽ,
ꝙ interdictum & actio in factum, non differãt gñe, sed spẽ: quia
sunt diuersę actiones, & diuersa remedia ad id cõpetentia, l. præ-
tor, §. nõnulla, statim alleg. s̃. de no. ope. nunc. In ea. gl. ibi, & qũo
cunque proponuntur. ista glo. *communiter* recipitur per tex. in d. §.
nõnulla, & l. pen. §. cum pretor, ĩ. ne vis fiat ei. & l.i. §. restituendę,
ĩ. vti pos. Ad tex. in l. pe. & fin. rñde fm̃ Ang. hic, ꝙ ibi non negat̃
interdictum posse proponi. Alr̃, & melius, respondet gl. in d. §. re-
stituẽdæ, ꝙ hodie non ꝓponuntur interdicta cum solẽnitate iu-
ris antiq; sed bñ ꝓponi pñt absque solẽnitate, sicut cæteræ actio-
nes. Sed cũ actiones in factũ orian̄t pp factũ, & sint quædã inter-
dicta ad impediẽdum, ne quid fiat, vt ĩ. Ne vis fiat, Ne quid in lo
co sacro, Ne quid in loc. publ. Ne quid in flu. publ. Ne q̲s turb.
in possess. Nunquid in istis casib. competat actio in factum? Rub.
nr̃a in sui generalitate præsupponit actionem hãc in fcm̃ compe
tere. cõtrarium vult gl. in d. §. cum prætor, dum dicit actionem in
factum cõpetere post violentiam: & interdictum, ne vis fiat ei añ
violentiam. & idem ꝓbatur in d. §. restituẽdæ. vbi dr̃, actionem in
factũ possidẽti non cõpetere. Et ita teñẽdo vsus interdictorũ in
istis casib. esset necessarius ad ꝓhibẽdum, ad restituẽdum vero &
exhibendum esset vtilis. Cogitabitis tñ, q̲a Doc. sentiunt contra.

S V M M A R I V M.

1 *Rerum quædam diuinæ, quædam humanæ.*
2 *Sacra & religiosa loca diuinæ res sunt, & quæ dicãtur sacra & religiosa loca. nu. 7.*
3 *Interdictum, ne quid in loco sacro, an habeat locum cõtra ædificantem desuper ecclesiam.*
4 *Nunciare nouum opus, & agere interdicto demolitorio, cuilibet de populo licet contra ædificantẽ in loco sacro.*
5 *Principi ẽt non licet ecclesiam Dei incastellare, & ꝓpugnacula sup̃ eã facere.*
6 *Aedificia priuata distare debẽt ab ędibus sacris quindecim pedum interuallo, alias cuilibet competit demolitorium interdictum.*
8 *Sepulchrorum loca iure cano. non sunt religiosa, nisi authoritate Pontificis sint sepulchra constituta.*
Sepulchra consecrari non debent, sed solum benedici ab episcopo.
9 *Ciuiles leges etiam tractant de rebus diuinis.*
Iurista an sit præferendus Theologo, remissiue.
10 *Liberæ personę non sunt in bonis nostris, imo liber hõ non est suiipsius dñs.*
11 *Res potest dici alicuius dupliciter, respectu iuris proprii. s. & iuris publici.*
12 *Ius piscandi in mari, vel aliud ius, an possit quis habere proprium ex pręscriptione, aut longa consuetudine, ita quod alteri non liceat in illo certo diuerticulo eo inuito piscari.*
13 *Interdicta mixta quæ dicantur.*
Mixtura quid sit, ibidem.
14 *Christus fuit purus Deus, & purus homo, & non tertia species hominis, vel Dei.*
15 *Interdicta quare dicantur personalia in rem scripta*
16 *Vniuersalis propositio vera est, etiam si in vno sit falsa.*
17 *Vniuersalis propositio Legislatoris recipit restrictionem ex dispositione alterius legis.*
18 *In his, quę sunt iuris positiui, sufficit pro ratione voluntas.*
19 *Interdicta rei persecutoria quę dicantur, & quę pœnalia.*

VIdeamus. Lex prima diuiditur in quinque par
tes, vt hic per Bar. & alios, quæ diui-
1 sio sit tibi loco summarii. No. primo, † quod rerum
quædam diuinæ sunt, quædam humanæ. Et hæc est
summa rerum diui. l.i. ff. de rerum diui. Sed videtur, ꝙ oẽs sint di-
uinæ, q̲a Domini est terra & plenitudo eius. Sol. Dominus eam
dedit filiis hominum, retẽta decima in signũ sup̃mi dñii pro vsu
sibi in diuinis seruiẽtium, c. tua, de deci. c. dñs, c. decimæ, c. reuer-
timini. xvi. q.i. Sed si eam dedit filiis hoĩum, ergo oĩa terrena hu
mana sunt. Sol. quæ Deo sunt ↄsecrata, desierũt esse humana, sal-
tem vsu, reg. semel Deo, de reg. iu. in vi. c. nulli, xii. q. ii. l. si quis se
2 pulchrum. §.i. ff. de relig. & sump. fu. Secundo nota, † ꝙ loca sa-
cra & religiosa dñr res diuinæ. ad idem tex. in d.l. ii. de re. diu. Sed
quænam dñr loca sacra, & quæ religiosa? tex. Insti. de rer. diu. §. sa-
cræ appellat ea sacra, quæ rite per Põtifices fuerunt Deo cõsecra
ta. tex. vero in l. sacra, ff. de re. di. ea vult esse sacra, quæ a Principe
sunt publice dedicata. Et sic iste tex. vult, quod muri & portæ vr-
biũ sint res sacræ, quia a Principe sunt publice dedicatę, & istud
vult expresse tex. in l.ii. & fi. ĩ. ne quid in lo. sacro. Sed in contra-
rium facit text. Insti. de rer. diui. vbi dr̃, ꝙ nõ sunt res sacrę nec re
ligiosę, sed sanctę, & quodãmodo diuini iuris. Sancta loca sunt,
quæ nec sacra, nec ꝓfana sunt, sed sanctione quadam confirma-
ta, l. sacra, §. ꝓprie, ff. eo. tit. de rer. diui. Sol. opus est dicere, ꝙ dican
tur res sacræ large, & ĩproprie, vt ꝓbat verbũ, quodãmodo, qđ
denotat improprietatem. l. in suis, ff. de li. & posth. l. iiij. §. Cato, ĩ.
3 de verb. obl. Sed † an ↄ̃ opus facientem desup̲ ecclesiam cõpetat
interdictum, ne quid in loco sacro? Bar. in l.i. ĩ. ne q̲d in loco sac.
vr̃ tenere ꝙ non, quia illud interdictũ ꝓhibitoriũ est, non restitu-
toriũ. Dicit tñ cõpetere interdictũ, ne quid in lo. pub. per tex. in
l.ii. §. locorũ, ĩ. ne quid in loc. pu. Ego puto competere ẽt interdi-
ctum, ne q̲d in loco sac. per tex. in l.ii. §. interdicta, ĩ. eo. vbi dicitur
ꝙ illum interdictum est ẽt restitutorium. Adde, ꝙ ẽt ↄpetit inter
4 dictum, quod vi aut clã, l. vim facit, §. fi. ĩ. quod vi, aut clã. † Et cui
libet est nunciandum nouũ opus ↄ̃ ædificantẽ in loco sacro vel
religioso, l.i. §. nunciamus, s̃. de no. ope. nun. Et cuilibet datur in
terdictum demolitoriũ, de quo in l. prętor ait, §.i. s̃. eo. tit. de no.
5 ope. nun. Adde † ẽt, ꝙ nõ est licitum ẽt Principi Dei ecclesiam in
castellare, nec super eam propugnacula facere, secundum Host.
in Summa, de immu. eccl. §. in quantum. & Pan. in c. reliqui, de
custo. eucharistiæ, per illum tex. & non solum prohibitum est o-
pus fieri in loco sacro, sed nec ẽt prope ecclesiam licitum est fa-
6 cere stationes, et tabulatas, l. Basilicam, C. de ope. pu. † Distare n.
dẽnt ędificia priuata ab ædib. sacris xv. pedum interuallo. Alioquin
cuilibet cõpetit interdictum demolitorium, l. si cui, de ope.
publ. & modum libellandi in hoc interdicto docet Spe. tit. de re-
7 lig. domi. §. porro. † Loca vero religiosa dñr, in quibus etiam ser-
uus sepultus est, ẽt absque permissu Põtificis. l.ii. in princi. ff. de
relig. & sump. fun. §. religiosum, Insti. de rer. diui. Et solum locus,
in quo caput hoĩs sepultum est, non quo cætera mẽbra iacent,
religiosus efficitur, l. cum in diuersis, ff. de relig. & sum. fune. &
8 hæc vera sunt de iure ciuili. Sed † de iure cano. non debentur re
ligiosa loca, nisi authoritate Pontificis sint sepulchra constituta,
secundum gl. in c. in ecclesiastico, xiii. q. ii. Et xenodochia, ac oĩa
hospitalia non sunt religiosa, nisi auctoritate Pontificis fuerint
instituta, c. ad hæc, de relig. domib. Et vt sepulchra dicantur reli-
giosa, non opus est consecratione, sed satis est ꝙ benedicantur
ab Ep̃o, c. nemo, de consecra. distin. i. Propter quam benedictio-
nem large q̃ñq; dicuntur sacra, fm̃ Pan. in c. abolẽdæ, de sepul.
Cum igitur hodie sepulchra non sint religiosa, nisi a Pontifice
sint benedicta, viderentur correcta iura ciuilia dicentia, loca, in
q̲bus aliquis sepultus est, esse religiosa, & ob id vẽdi pignorariq;

non

non posse.Et ita tenet Fely.in cap.q̃to,in fi.de iud. Quia correcta
rõne legis,censetur etiã correcta lex,ſm gl.& Bar.in l.j.ff.de legi.
tuto.& c.miramur,de seruis non ordi.Contrarium tenet Io.Fab.
in d.§.religiosum.quod mihi verius videtur,quia lex ciuilis loqui
tur de religione contracta ex sola humatione; lex canonica loq-
tur de alia religione,quæ ex bñdictione instituitur. Et iõ ex sepa
ratis nõ infertur legum correctio, iurib. notissimis. stabunt ergo
iura ciuilia in foro suo q̃tum ad ꝓhibitionem cõmercij:q̃tum ve-
ro ad ea,quæ concernũt forũ ecclesię,correcta erũt. Ex his cõstat
q̃,sint loca sacra,quæ religiosa, quæ scã. Cętera aũt,quæ nec sa-
cra,nec religiosa,nec scã sunt, dñr loca pura, l.locum,§. purus,ff.
de relig.& sum.fu.& sic tu,qui es simplex laicus,diceris homo pu
9 rus,& non religiosus,nec sacerdos. Quarto nota,†quod lex ciui
lis tractat etiam de rebus diuinis, vt hic, & j̃.ne quid in loco sa-
cro. & in l.j. & per totum, C.de sum.trini. & fid.cat.& de Epi.&
cle.& de san.Epis. & alibi in varijs titulis. Hac ratione nostra Iu-
risprudentia dicitur diuinarum atq; humanarum rerum natura,
l.iustitia,§.iurisprudentia,ff. de iust. & iu. Quod facit,vt iurista sit
preferendus Theologo,quod non examino . traditur per Pan.&
alios,in c.clerici, extra de iu . Quinto no. quòd res humanæ aut
sunt in bonis alicuius,an nullius,sed cur hæc distinctio nõ sit in
rebus diuinis, quæ etiam in nullius bonis dñr, Inst.de rer.diu. §.
nullius?Solu.habito respectu ad Deum,res diuinę absolute Dei
sunt,ita ꝓcedit text.nr̃: hĩto vero respũ ad hoĩes absolutè, sunt
10 nullius,ita loquitur tex.in §.nullius. Sexto no.†quòd liberæ per-
sonæ non sunt in bonis alicuius, etiã patris, vt hic, & in l.j.ff. dè
rei ven d.& in l.j.& 2.C.de pri.qui fi.distr.imo liber homo nõ est
dominus suiipsius,nec membrorum suorũ,l. liber homo. j.ff. ad
legem Aquil.& toto ti.j̃.de his,qui sibi mor.consciue. Septimo
no.ibi,quæ sunt alicuius,ꝙ loca publica dicuntur in bonis alicu-
ius.Sed in contrarium est tex.ad lr̃am in d.l.j.§.ea aũt res,ff.de re.
diui.gl.ibi rñdet,ꝙ licet sint in bonis nullius,s.priuati:sunt tamẽ
in bonis vniuersitatis,quę vniuersitas dr̃ ꝑsona ficta,l.mortuo,j̃.
de fideiu. Sed ista sol.non videtur remouere contrarium: qa tex.
nr̃ loquitur de his,quę sunt alicuius hominis.præterea iste tex.lo
quitur de publicis proprie, quæ sunt omnib. de mundo cõmuia,
vt viæ pub.& flumina,§.j.Insti.de rer.diui.Non aũt loqtur de pu
blicis impropriè,quæ sunt vnius vniuersitatis tantũ,de quibus in
11 §.vniuersitatis,Insti.eo. Vnde alr̃ respondetur,†ꝙ res potest dici
alicuius duplr̃. Primo respectu iuris proprij, & vt vnius singula-
ris,& hoc respũ publica dicuntur nullius,d.l.j.Secundo respectu
iuris publici, & vt vnius ex vniuersis, vt not.in l. sed si hac, §.qui
manumittit, ff. de in ius voc. & isto respectu dici potest in bonis
alicuius, & hoc modo loqtur iste tex. quod notabis ad saluandũ
textem a contrarietate. Vlti.no.quatuor diuisiones interdictorũ,
aliqua alia notabilia eliciuntur per glo. Cætera vos ipsi colligite.
In glo.in verbo,aut singulorum ibi,contra de l.sane.vbi compe
tit interdictum vti possidetis, pro iure ꝓprio, quod quis habet in
mari,vl̃ flu.pub.ergo flumina & mare sunt priuati iuris,ꝯtra tex.
nostrũ.Pro solutione,Glo.se remittit ad ibi dicta,vbi glo.fatetur
12 contrarium; dicendo, †ꝙ priuatus põt hr̃e ius propriũ, & priua-
tum in mari & fluminibus ex longa consuetu.alleg.tex.in l.si qs-
quam j̃.de diuer.& tẽp.p̃sc. Nota ista iura,q̃ volunt, ꝙ quis possit
p̃scribere & hr̃e ius in flum.pub.vel in mari , ne qs possit in certo
diuerticulo piscari eo inuito . Sed in contrarium est casus in l.fi.
s̃.de vsucap.in fin. non.n.flumina & mare sunt in commercio ho
minum,d.§.flumina,Inst. de rer.diui. nec eorum vsus, q publicus
est,perditur per non vsum, vt l.2.j̃. de via publica, nec quæ publi
ca sunt præscribi pñt,l.p̃scriptio, C.de ope.pu. Fuit.n.inuenta p̃-
scriptio,ne dominia rerum sint in incerto,l.j.s̃. de vsuc. quæ ratio
cessat in reb. publicis, quarum dominium nunquã potest esse in
certo.& ita tenet Bar. in l.quo minus.quæ est j̃.de fium. & Bal.in
tract.præscrip.in 6.q. 4.particulæ quintæ partis principalis.Ad iu-
ra contraria,videlicet ad tex. in d.l.sane, & in d.l. si quisq̃, respon-
deo ꝙ loquuntur in præscriptione præoccupationis piscandi,vi-
delicet vt nullus piscari possit eo tẽpore, quo ipse in ea parte pis-
catur, & sic loquuntur in prę scriptione temporali,non autem lo-
quuntur in præscriptione perpetua &totius iuris piscandi,vt etiã
eo non piscante alius possit ꝓhiberi ibidem piscari . Et hoc mo-
do concordantur ista iura,quæ concordia manifeste colligitur ex
situatione titulorum,sub quibus istę leges contrarię situatæ repe
13 riuntur . Glo. in verbo,mixta,†declarat quæ dicantur interdicta
mixta. Et concludit, ea dici mixta , quæ habẽt naturam duorum
simplicium. Sic ergo Doctor vtriusque iuris potest dici Doctor
mixtus,quia habet scientiam duorum simplicium. Sed cũ hęc in
eodem subiecto sint distincta & separata,non vñr ꝓprie induce-
re mixturam,quæ nihil aliud est q̃ ex pluribus particularibus cõ-
posito vnius integralis, l. rerum mixtura, s̃. de vsucap.l. cum ser-
uus,ff.de cõd.& dem.docet Bart.in l.imperium, col.3.ver.expedi-
tus de mero,ff.de iurisdi. omnium iud . Et forte hac ratione mo-
tus Imperator in Institutionibus tacuit reperiri interdicta mix-
ta,quia etsi aliqua sint ꝓhibitoria & exhibitoria , prohibitoria &
restitutoria simul, non tamen sunt proprie mixta, ita quod faciãt
vnam speciem de per se. Non ob. tex.in l.adeo,§.cum quis, s̃.de
acqui.rer.domi. de quo opponit Barto,quia ibi simplicia coniun-
ctione confunduntur & transmutantur, hic vero in suo statu per
sistunt, nec tantillo alterantur: nimirum si non transeunt in aliã
speciem.Pro quo facit text.in Auct.de non elig.secun.nub.§.pe.
& in l.Aristo.ff.de don.declarat Cor. cons.66.col.3.li.j. Adde etiã
quòd huiusmodi interdicta,quæ mixta appellantur, quia habent
duas naturas,possunt conuenientius appellari duplicia,l.2.§.fi.j̃.
eo.Similiter interdicta,quæ dicuntur duplicia,qa vterq; actor est,
& vterque reus.de quib.in l.2.§.j.j̃.e.mixta dñr,l.actionis verbo,
14 in fi.j̃.de act.& obl.Et facit iste tex.quod† Christus,qui ſm Theo
logos habet duas nãs , diuinam.s.& humanam, fuerit purus hõ,
& purus Deus,& non tertia species hominis vel Dei,qa vnione
verbi non fuit inducta confusio diuinitatis, & humanitatis.Glo.
in verb.concepta, & in verb. vi tñ ipsa, declarat quare interdicta
15 dicantur personalia † in rem scripta . & concludit̃, dici persona-
lia , quia obligatur persona possidens ad id , qđ in interdicto ve-
nit; & dici in rem scripta, qa persona obligatur ꝑꝑ rem, quã pos-
sidet,l.de eo,§.fi.ff.ad exhi.l.fi.sup.de no.op. nun.l. competit,§.in
summa,j̃.quod vi aut clam. adde dici in rẽ scripta nõ ea ratione
solum,quia ꝯuentus possidet,sed ẽt quia detinet.dantur.n. inter
dicta etiã ꝯ detentatorẽ,l.locũ,§.j.j̃.de tab. exhi. Et qa sunt in rẽ
scripta,releuatur detentator a iudicio nominando dñm,ſm Bar.
in l.2. C. vbi in rẽ act.Habes ergo, ꝙ interdicta sunt in rem scri-
pta.Contra istud opp.Bar.de l.cum a te,j̃. de vi & vi ar. & rñdet,
quod fallit rl̃a in illo interdicto, vnde vi. Sed ista sol'o vr̃ confun-
di per tex.in l.si plures,e.ti. Pro resol̃one dicas, interdicta appel-
lari in rem scripta,quia cõuentus est obligatus,quia possidet,nõ
quia hæres spoliatoris: sed in l.si plures, iõ tenetur interdicto,qa
ad eum vti ad hæredem peruenit insolidum, secundum Areti.in
l.4.§.Cato,in 3.opp.Bar.j̃.de ver.obl.non ergo illud interdictum
erit in rem scriptum.Not.etiam ex hoc dicto Bart. & glo. subau-
16 dientis verbum, quãdoq;, ꝙ vl̃is propositio vera est, † etiam si in
vno falsa sit,cuius ꝯtrarium dñt Logici,& probat tex.in l.si is,qui
17 ducenta,§.vtrũ,ff.de reb. dub. Pro concordia dici potest, † ꝙ vl̃is
propositio Legislatoris tradentis doctrinam recipit restrictionẽ
a dispositione alterius leg. secundũ gl.quã d.Ias. ibi,col.5.multũ
commendat in §.in personam,in ver.de constituta,Instit. de act.
Difficillimum.n.est tradere doctrinam, quæ nullam patiatur ex-
ceptionem,l.omnis diffinitio , ff.de reg. iur.l2.C. de pe.iudi.Cæ-
terũ adde,ꝙ etiam verba possunt dici in rẽ concepta,si sint gñalr̃
ꝓposita,nec additum sit a quo gestũ sit, l. merũ,§. animaduerten-
dum,ff.quod met.causa.l.hæc autẽ,§.fi.s̃. ex quib.cau. maior. Sic
pactum dr̃ in rẽ, qñ impersonaliter ꝯceptum est,nec dictum est a
quo,l.si tibi,§.pactum,ff.de pact. Glos. fi.diuiditur in tres partes.
In j.declarat tex.per exemplũ & rõnem . In secũda ibi, quędã tñ
opponit ꝯ decl̃onem . In 3. ibi , põt igitur,timore ꝯrij distinguit.
Eadem gl.ibi ,cum & prætoris imperium anno tantum duraret.
Ista rõ licet assignari videatur ꝑ Legislatorẽ , Inst.de ꝑpe. & tẽp.
actio.in §.eas ãt,non tñ videtur vera:quia ea attẽta sequeretur,ꝙ
nulla interdicta eẽnt perpetua.Cuius ꝯrium deciditur hic,& in l.
in honorarijs,j̃.de act. & obli. Item sequeretur,quod lapso anno
eius prętoris, qui interdictum dedit, expiraret ipsum ĩterdictum,
si interim non foret qõ decisa. Item sequeretur,si qs impetrasset
interdictum a p̃tore ꝓpe finem anni sui officij,ꝙ interdictum nõ
duraret anno,qđ ꝯstat eẽ falsum, qa annus interdicti incipit cur-
rere a die,quo ꝯuentum est edicto,l.j.j̃.de vi.& vi ar.non igr̃ hæc
rõ vera videtur.nõ ob. tex.in §.eas,qa ibi exemplificatiuè,nõ cã-
tiuè ꝓponitur.Et si q̃ras,quæ fuerit ergo rõ? rñdeo,quia ita p̃tori
18 visum fuit.† Nam in his quæ sunt iuris positiui, sufficit pro rõne
volũtas,l.j.§.pueritiã,ff.de postu. Et hãc rõnẽ assignat gl.Inst.de
vsuc.in prin.sic videmus, ꝙ prętor dedit liberis annum,& cęteris
centum dies ad agnoscẽdam bon.possess.l.j.§.largius,ff.de succes.
edic.Cur ergo non oĩbus dedit annum, cum sua ptãs anno dura-
ret.In eadem gl.ibi,si contineant rei ꝑsequutionẽ.Bar. intellexit
gl.velle,ꝙ interdicta,q̃ continent rei persecutionẽ,sint perpetua,
quæ vero continent meram penam,sint annalia. Aduerte primo
19 ad intell̃m verborum Bar.& dicas,†ꝙ illa interdicta,qbus ꝑseq-
mur,quod ex patrimonio nobis abest,dñr rei persequutoria,l.in
honorarijs,j̃.de act.& obl.Illa vero,quibus ꝑsequimur id, qđ nõ
abest nobis,dicuntur cõtinere merã pęnam. Nam pęna proprie
dicitur,quando agenti nihil abest,& conuento nihil adest,secun
dum glo.in l.j.§.si plures,ff.de eo,per quẽ fac. Item considera,ꝙ
glo.videtur hr̃e alium sensum. vult.n. ꝙ etiam interdicta,quibus
prosequimur illud,quod nobis abest,&conuento non adest,sint
annalia , modo oriantur ex delicto,l.j.in prin. j̃. de vi , & vi ar.&
hoc verius videtur.Saluari tamen potest intentio Bart.habito re
spectu ad id quod petitur,quod non est penes reũ, nec abest agẽ-
ti,et si rem tanti valoris perdiderit.Finem imposuit huic legi die
17. Aprilis.1531.Auenione.

Sequitur Rub.quorum bonorum, incepta die 28. Aprilis.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersalibus & generalibus cognitis, facilius postea cognoscuntur spãlia.*
2 *Interdictum,quorum bonorum, in quibus differat a remedio l. fi. C. de edic.*
diui Adria.toll.plures recitantur differentiæ.

3 *Reme-*

3 *Remedium l.fi.C.de edic.diui Adri. & interdictum, quorum legatorum, habent se tanquam excedentia & excessa.*

Glossa Rub. diuiditur in quinq; partes. In prima querit ratione, quare noĩetur, quorum bon. In 2. cõtinuat rubricam ad pcedentes. In 3. subordinat ad sequẽtes. In 4. quærit. In quinta idem facit. Scđa ibi, dicit ergo. tertia ibi, & primo. quarta ibi, & datur. vlt. ibi, & differt. In ea. gl. ibi, sicut & in alijs interdictis. ɔtrarium vult glo. in rub. C. e. Sol. hito respectu ad formalia verba noĩum, istud interdictũ, quorũ legatorũ, & vi aut clã, & Vtrobi formalr noĩatur a primis verbis, & ita procedat glo. ɔ̃ria, hito vero respectu ad vim & effectum ipsorũ noĩum oĩa interdicta sumpserunt nomen a primis verbis, vt de tab. exhi. de vi, & vi arm. & sic de singulis, excepto interdicto Saluiano, quod ab autore nomen accepit, vt ĵ. de Saluia. interd. & hoc modo procedit gl. nostra. Ex istis possumus notare, ꝙ liber, qui non habet spãle nomẽ, p̃t recte nominari a primis verbis. In eadem glos. ibi, dicit ergo. pro ista cõtinuatione facit rub. ff. de seruit. tit. gñali. iunctis tit. seq. cognitis

1 †. n. vlibus & generalibus, postea facilius cognoscuntur spãlia, l. j. ff. si cer. pet. In ea. glo. ibi, & primo. ista subordinatio, quantum ad tit. seq. optime procedit, sed q̃tum ad alios potest secundũ Saly. in rub. C. eo. melius sic subordinari: quia recuperare, & retinere non possumus, nisi qđ prius acquisiuimus. Merito p̃mittenda sunt interdicta adipiscendę; & quia istud vle, conueniens fuit ꝙ proponeretur sequen. particularib. In ea. glo. ibi, & directum datur bon. poss. vtile autẽ hæredi. Nota, ꝙ prætor dat directa remedia. dicit gl. in rub. C. eo. sequuntur Docto. *communiter.* Sed in ɔtrarium ob. tex. Insti. de bon. pos. §. quos aũt. Solu. p̃tor nõ potest dare remedia directa, quæ sint ciuilia, sed bñ dat directa prætoria vt hic, & sic licet bo. possessor non sit directus hr̃s, est tamẽ directus bo. poss. merito hẽt directũ interdictum, quorum bo. sed aduerte, quia hac ratione attẽta deberet bono. possessori competere directa possessoria hereditatis petitio. Cuius contrarium dicit gl. hic, & in l. 2. ff. de pos. hæred. pe. Sol. bo. poss. hæreditatis petitio non est remedium p̃torium inuentione, sed extẽsione dũtaxat. Iõ est vtile, & non directum, vt dixi s̃. in rub. de interd. In ea. glo. ibi, & differt a petitione hæred. istud examinauit Bar. ĵ. post glo. & ibi

2 dicã. Vltra gl. quæro, † in quo differat istud interdictum a remedio l. fi. C. de edic. diui Adri. tol. glo. ibi, in verbo, legitimo, ponit plures dr̃as. Prima est, quòd illud remediũ cõpetat cuilibet successori. Istud aũt solum vocatis de iure prætorio. sed vt videtis, ɔ̃rium tenet ista gl. & in rub. C. eo. quæ vult, ꝙ vtile interdictum, quorum bo. detur etiam vocatis a iure ciuili. & ista *communiter* tenetur, & non illa. Secunda dr̃a, quia illud perpetuũ est, cum sit ciuile, istud annale cum sit prætorium. Sed hæc etiam falsa est, quia cũ istud interdictũ rei persequutionem cõtineat, ɔsequitur vt ẽt sit ppetuum, l. in honorarijs, ĵ. de actio. & obl. & dixi s̃. de interdi. l. j. in fi. post glo. & Bar. Tertia dr̃a, quia illud datur ɔ̃ quẽlibet possessorẽ, istud contra possessorem pro herede, vel possessore tm̃, vt ĵ. eo. l. j. & C. eo. l. 2. & l. fi. Et ista vera, vt dicam ĵ. in l. j. Quarta dr̃a, quia in illo sufficit ad victoriam fidẽ facere de testõ nõ vitiato in aliqua sui parte: in isto non sufficit est fidem facere de testamento, nisi pbetur bonorũ possessionẽ fuisse agnitã in iudicio, iuxta l. fi. C. qui admitti. & ad eũ hæreditatem ptinere, l. j. C. eo. & ibi gl. & Bart. not. Quinta differentia, qa illud competit, & impetrari potest nemine aduersante possidente, istud vero cum sit interdictum, qđ est inter duos dictũ, Instit. eod. §. quædam, nõ competit nisi aliquo aduersario possidente. Licet. n. hæres possit propria authoritate apphendere possessionem rerũ hæreditariarũ, quæ non occupantur ab alio, l. cũ hæredes, s̃. de acqr. poss. vtilius tamen est, ꝙ authore p̃tore appræhendat pp interdictũ, ne vis fiat ei, & plura alia. Sexta differentia, quia in illo non requiritur libellus, nec litis contestatio; sed proceditur exequutiue, secũdum Bart. & alios *communiter* ibidem. Sed in isto opus est libello, & litis contestatione, secundum Bar. in l. j. C. eod. de quo videatis Mar. Soc. in c. j. in 5. ar. fallen. 60. & 53. extra de libel. obl. Septima differentia, quia in illo non auditur hæres scriptus in testamento vitiato: in isto vero auditur, si velit ex depõnibus testiũ purgare vitium, iux. l. si vnus, C. de test. Octaua differentia, quia istud cõpetit bo. possessori, & hæredi tam ex testõ, quã ab intestato, l. j. & fi. C. eo. illud autẽ non competit, nisi hæredi ex testõ, s̃m Pau. de Castr. & alios *cõiter* in d. l. fin. & firmat Cald. cõsi. 36. sub rub. de test. Aliæ differentiæ patebunt ex sequentibus, ex quibus appa-

3 ret, † ꝙ ista duo remedia inuicem se habent vt excedentia, & excessa. Et ideo bene omnia notabis, vt secundum casus exigentiam scias discernere, quod remedium sit proponendum, vt etiã docet Cor. consi. j. col. fin. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum, quorũ bonorũ, ijs solis competit, quibus bon. possessio a prætore data est: de qua aũt bonorũ pos. loquatur, an de decretali, aut edictali, ibi.*

2 *Interdictum, quorum bon. solum competit contra possidentem pro hærede, vel pro possessore.*

Sed an vtile interdictum detur contra possidentes alio titulo, ibid.

3 *Vsucapi etiam dicuntur res immobiles.*

4 *Interdictum, quorum bonorum, nec non & cætera interdicta, etiam dantur contra eum, qui dolo desiit possidere.*

5 *Interdictum, quorum bon. an detur ad res singulares, & nu. 15. abunde vsque ad fi. legis.*

6 *Testes deponentes vidisse Titiũ possidere, intelligi dẽnt de possessione facti.*

7 *Error iustus habetur pro titulo quò ad præscriptionem, non quo ad excludendum agentem interdicto, quorum bon. & petitione hæreditatis. de veritate tamen ibidem latè.*

8 *Spurius iusto errore credens se legitimum, aut legitimatum, an spatio longi temporis præscribat hæreditatem paternam contra agnatos, aut fiscum, ꝙ non, longiss. tamen tempore sic.*

9 *Error iuris non prodest vsucapienti.*

10 *Iudiciũ pcedit in interdicto, quorũ bon. ẽt si reus tpe motę litis nõ possideret, modo ante sñiam reperiatur aliquid possidere. intellige tamen vt ibidem.*

11 *Possidere desinens culpa, quorum bonorum interdicto tenetur, etiam si res ab alio vsucapta fuerit.*

12 *Dominij proprii exceptio, an obstet agenti interdicto, quorum bonorum. quod non, nisi incontinenti probetur, limita vt ibi, remissiue.*

13 *Incontinenti autem quomodo dignoscatur, remissiue.*

14 *Stante statuto, quod possessio defuncti continuetur in hæredem, hæres an possit agere interdicto recuperandæ pro possessione in eum continuata, quod sic ex persona defuncti.*

16 *Interdictum, quorum bonorum, an detur instituto in re certa, item an remedium l. fi. de euic. diui Adr. tol. quod non. limita vt nu. 18.*

Sed an instituto in certa quota bonorum. quod sic.

17 *Filius institutus in legitima agere potest interdicto quorum bonoum.*

Hoc interdictum. Hæc lex diuiditur in sex partes. In prima ponitur, cui detur istud interdictum. In 2. cõtra quos. In 3. cuius sit speciei. In 4. pro quibus rebus. In quinta, quomodo appelletur. In sexta, an sit interdictũ recuperandæ, an

1 retinendæ, an adipiscendæ? partes de se patẽt. Nota † primo, quod istud interdictum his solis competit, quibus ex edicto prætoris bonorum pos. data est. sed quia altera bonorum pos. est edictalis, altera decretalis, l. j. §. decretalis, ff. de succ. edic. Dubitatur, de qua loquatur iste tex. videtur, quod de edictali, vt sonant illa verba, ex edicto meo. sed verius est, quod loquatur de decretali, per tex. in l. j. ibi vel ad bo. pos. admissum. & in l. 2. ibi, recte petita bo. pos. C. e. Hodie autem sufficit, quòd bo. pos. fuerit in iudicio agnita absque eo, quod fuerit petita vel decreta. l. fi. C. qui admit. sed videtur quòd etiam competat vocatis ad hæreditatem de iure ciuili. vt probatur in d. l. j. in verbo, ad hr̃ditatem, C. eo. tit. & glos. j. in rub. s̃. eo. R ñdẽt, ꝙ directum interdictum solum competit vocatis de iure prætorio, & ita procedit iste tex. Vtile vero competit etiam vocatis de iure ciuili, & ita loquitur l. ɔ̃ria. quare aũt vnũ dicatur vtile, & alterum directum, & declarat Bar. in l. curatoris, C.

2 de neg. gest. Secundo nota, † istud interdictum competit solum ɔ̃ possidentem pro hr̃de vel pro possessore. ɔcor. tex. in l. 2. C. eo. §. adipiscẽdæ, Inst. eo. Sed an vtile interdictum dari possit ɔ̃ possidentes alio titulo? R ñdeo non dari, quia non reperitur facta extensio, prout est necesse ad hoc vt competat vtile, s̃m Bar. in d. l. curatoris. nec iure fieri posset extensio de possessore pro hærede, vel pro possessore, qui non dñr habere titulum, l. hr̃ditatem, C. in quib. cau. cess. tem. long. pręscr. ad alios possessores hñtes titulum verum, cum non subsit ea. rõ, vel saltem tanta. Et quia ẽt ex identitate rõnis scriptæ inter personas expressas nõ p̃ot fieri extensio in odiosis ad personas non expressas, cle. auditor, de rescr. & docet d. Alex. in l. in rõne, §. qđ vulgo, ff. ad leg. Fal. Nota tertio ibi,

3 nihil vsucaptum sit, † ꝙ ẽt res immobiles dñr vsucapi. & pbatur in l. 3. ff. de vsuc. & l. eũ, qui ędes, eo. ti. & ideo Bal. in l. j. col. pe. C. de ser. fug. dicit, ꝙ exceptio vsucapionis pro re immobili, & eɔ̃ exceptio p̃scriptionis pro re mobili non dicitur inepta. sed ɔ̃ Inst. de vsuca. in prin. vbi res mobiles dicuntur vsucapi, immobiles vero pręscribi, Bar. in l. seruitutes, magna, circa me. ff. de seru. dicit, ꝙ secundũ iura fforũ, vsucapio, & p̃script. sunt synonyma, sed per Iustinia. in l. j. C. de vsuca. transfor. vsucapio fuit attributa rebus mobilibus, p̃scriptio vero immobilibus. Et ista faciunt ad statutum loquens de vsuc. vt pcedat in præscriptione, & ecõtra. & de quo per Arc. & Mod. in l. Pomponius, §. cum qs, s̃. de acqui. pos.

4 No. quarto, † ꝙ istud interdictũ datur ẽt cõtra eum, q dolo desijt possidere. istud extẽdas ad omnia interdicta, l. nemo ex socijs, in fi. ff. pro soc. paria. n. sunt possidere, vel dolo desijsse possidere, l. q dolo, & l. parere, ĵ. de reg. iu. & rña p possessore, e. ti. Sed ad qđ in eum dat'rñdeas vt possessionem restituat, si possessio ad eũ peruenerit post inchoatum iudicium, vt hic in verbo, possideres ve? vel vt soluat æstimationem rei & interesse, q̃ti in litem iuratum sit, l. qui restituere, & l. seq. ff. de rei ven. Nota quinto, ꝙ istud interdictum est restitutorium. sed qũo hoc stare potest, cũ sit adipiscen-

5 dæ possessionis, dicam ĵ. post glo. Vltimo no. quòd istud † interdictum nõ competit ad res singulares. Sed istud videtur contra expressa verba interdicti ibi, quod de bonis. Soluam. ĵ. in apparatu. Oppo. primo, ɔtra tex. dicitur in prin. ꝙ cõpetit ei, cui ex edicto data ẽ possessio. in fi. dicitur, ꝙ est interdictum adipiscende, ista simul repugnant. timore huius ɔtrarij gl. in verbo, possessio, intelligit verba edicti de pos. decretali, quæ est iuris, non de poss. facti. Sed ɔtra hanc intelligẽtiam instatur, verba edicti loquuntur de possessio-

possessione simpliciter, non autē de bon. pos. vbi fit mentio de pos. simpliciter, dēmus intelligere de pos. facti, l. j. §. si vir, ſ. de ac. pos. Timore huius replicationis gl. subaudit verbum, bonorum,
6 vt sit vnica dictio bo. pos. Ex hac gl. infertur ad dcā testium, secū dum Angel. vt si deponāt vidisse Titium possidere, dēant intelligi de pos. fci, & non iuris. Et idem concludunt Bart. & alij in l. stipulatio ista, §. hæc quoq;, ſ. de ver. ob. & Pan. in c. cum cām, col. 3. extra de test. Ale. cons. 51. Viso & discusso, col. fi. lib. j. & cōsi. 133. viso, col. j. e. li. Secundo opp. dicitur hic, quod possidens ꝑ hærede tenetur hoc interdicto restituere possessionem agenti. istud videtur iniquum, quia si est hæres, & titulo ꝑ hærede possidet, dēt manuteneri, & non eijci a sua possessione, l. j. ſ. pro hære. Sol. hic tex. dēt intelligi de pos. tit. pro hærede falso vel putatiuo, non aūt vero, Inst. e. §. pro herede. Tribus. n. modis quis potest pro herede possidere, l. pro hærede, & ibi glos. magistra, ff. de peti. hær. Gl. in verbo, vsucaptum, diuidit in quinq; partes. In prima opponit, & soluit. In 2. ibi, & secundum hoc, remouet ꝯrium, qđ obstare videbatur solutioni. In tertia ibi, sed hoc nō videt. remouet aliud ꝯrium. In 4. ibi, sed ꝯ hāc opin. idem facit. In quinta ibi, & ad hoc,
7 alleg. concor. In ea. gl. ibi, probabilis fuit error. Nota† secundum Bart. ꝙ licet iustus error habeatur pro tit. quantū ad præscriptionem, non tamen hr̄ pro titu. quantum ad excludendum istud interdictum, & petitionem hr̄d. seqtur Iac. But. in l. j. C. e. & d. Ale. hic in apost. Pro quo facit, qa istud interdictū vi ipsa est psonale; l. j. in fi. ſ. de interd. & similiter pet. hr̄d. dicitur actio mixta, l. hæreditatis, C. de petiti. hær. ergo nisi spatio anno. 30. præscribi potest. l. sicut, & l. omnes, C. de præscr. 30. vel 40. ann. Contrariū, ꝙ tit. putatiuus pro hærede sequuta prescriptione longi tpis obstet agenti hoc interdicto, & petitione hær. firmat Ang. hic per istum text. sunt qui respondeant, ꝙ iste text. loquatur de præscr. longis. temporis, quę solutio stare non potest, cum præscr. longissi. temporis isto iure nō esset cognita, secūdum gl. in l. qui occidit. §. j. ff. ad leg. Aquil. & in l. Iulianus, in gloss. mag. ſ. ex quib. cau. maior. Mouetur etiam Angel. quia agenti hoc interdic. obstat exceptio, dolo facis. regu. dolo facis, de reg. iur. & l. dolo. ſ. de exce. dol. Cōprobatur, quia præscriptio oēm prorsus actionem excludit, ca. ad aures, vbi Pano. no. de presc. Et impedit litis ingressum, l. fi. ſ. pro suo, c. j. de litis contest. Si ergo iustus error habetur pro titu. ad effectum, vt præscriptio currat, ergo decursa debet obstare agenti. Et quòd petitio hæredi. præscribatur spatio longi temporis a possidente pro hærede iusto errore credence se hæredem, tenet glos. in l. hæreditatem, C. in quib. cau. ces. long. temp. præscri. argu. l. fi. ſ. pro leg. Sequitur ibi Bal. dicens, quòd petitio hær. interdictum quorum bonorum, quæ dantur contra possidentem pro herede, excedunt suos terminos, cum regulariter non dentur contra titulo possidentem, nimirum si exceduntur a terminis non suis, & sic a præscriptione longi temporis. idem tenet Sal. in rubr. C. e. sequitur Pau. de Castr. consi. 298. Super primo, col. 5. Quid dicendum? pro concordia puto distinguendum, aut excipiens, qui possidet pro hærede, innititur sibi tit. putatiuo, & non excludit hoc interdictum, nec petit. hæredita. etiam ꝙ præscripserit. aut excipiendo innititur præscriptioni, & tunc refert, vtrum cōueniatur pro re singulari, vel pro vniuersitate bonorum. primo casu pro cedat opi. gl. in d. l. hæreditatem, per tex. in d. l. fi. ſ. pro lega. qui loquitur, quando agitur ad rem singularem, & per istum textum in ver. si nihil vsucaptum esset. Bene facit, quod consuluit d. Alex. consi. 92. Viso, colum. fin. lib. 5. vbi concludit, posse præscribi dominium rei singularis, ad quam competit remedium cap. reintegranda, spatio longi temporis. licet nō possit præscribi remediū d. cap. nisi spatio longissimo. An autem isto casu exceptio prescriptionis excludat istud interdictum, dicam ſ. in glos. in verbo restituas. Aut conuenitur pro hæreditate, seu vniuersitate bonorū, & isto casu dicerem pet. hæreditatis, & istud interdictū non esse præscripta: quia non nisi spatio triginta anno. pscribi possunt iurib. præalleg. nam ſm Sal. in d. l. hæreditatem, oportet, ꝙ titu. putatiuus præscribat verum titulum alterius, qui præscribi non pōt spatio longi temporis. Cæterum q̄tum ad istud interdictum, qđ competit bo. possessori de iure prætorio, vr̄ ꝙ præscribi possit spatio vnius anni, cum ius agnoscendi bon. pos. præscribatur anno vno vtili, l. j. §. largius, ff. de succes. edic. præscripta autem bo. poss. in ꝯsequentiam erit pscriptum interdictum, quod non dat nisi ei, qui
8 recte agnouit bon. poss. l. 2. C. eo. †Et ista faciunt ad questio. spurij iusto errore credentis se legitimū vel legitimatū, an spatio lōgi temporis possit prescribere hæreditatem paternam in præiudicium agnatorum & fisci? Retenta opi. gl. in d. l. hr̄ditatem, videret ꝙ sic, quia iusto errore ductus titulo putatiuo pro hærede legitimo tempore possidet, & ita tenent Rayn. de For. & Iaco. de Rauen. quos sequitur Ange. in l. nemo, sup. pro lega. & ita consuluit Pau. de Cast. in d. consi. 228. Contra. consuluit Bart. consil. 118. d. Dominicus, quia aut spurius sciebat se non posse capere, & tunc mala fides obstat præscriptioni, reg. possessor malefici j. de regu.
9 iu. in vi. aut putabat se posse capere, & tunc errat in iure, †qui error iuris nunquam prodest vsucapienti, l. nunquam, ſ. de vsucap. ista decisio Bar. est vera in casu suo, videlicet quando spurius sciebat se spuriū, & iuris errore ductus credebat se posse capere. sed nō seruit in proposito, quia nos loquimur in spurio, qui iusto errore facti putabat se legitimum, vel legitimatū. Quid tenē ... & Raph. in d. l. nemo, expresse concludunt ꝯ spuriū, vt non possit præscribere tit. pro legato per illū tex. vbi casus. ergo nec ... terit pscribere ti. ꝑ hr̄de. & ita tenet Bal. & Sal. in l. nullo, C. de ... vē. & Bal. in l. id, qđ pauperib⁹, col. fi. C. de epis. & cleri. & Sal. in l. ... C. pro emp. Et horū sn̄ia crebrior est, & verior vr̄, quia error non dēt posse iustificare titulum, q nō pt cadere in spurio, l. j. ff. ꝑ hr̄d. & ita ꝯsuluit d. Alex. cons. 74. Circa primū, co. fi. lib. 3. intellige ... in pscriptione lōgi temporis reqrēte titulū, secus in pscriptione 30. ann. q̄ ex sola possessione pficit, nā cū possessio cadat ī spurio, consequit vt ea mediante possit pscribere, ſm Bal. in d. l. nullo, & omnia notabis, qa frequēter ꝯtingunt. In ea. gl. ibi, quare dic vsucaptum nō ab eo. iste intelrs cōiter reijcitur, quia ſm illū, verbum possideres, necessario dēt exponi, i. possidere desineres, in alium transferendo per dolum, & tunc superflueret id, quod sequitur, videlicet, quodq; dolo malo: & quia verbum, si nihil vsucaptum est ponitur exceptiue, quasi dicat, si aliquid vsucaptum est, non teneris. quo stante tota glo. erit superflua: vnico tamen casu salua ri potest gl. videlicet, qn̄ possidens culpa desijt possidere, quo casu potest conueniri hoc interdicto, si agens sit paratus sibi cedere actionem, l. si culpa, ff. de rei vendic. sunt ergo in consideratione habendi quatuor casus. Primus, quando reus possidet de præsenti, & tunc verificatur interdictum in verbo, possidet. Secundus, quando post li. contesta. cæpit possidere, & tunc verificatur interdictum in verbo possideres. Tertius quādo dolo desijt possidere, & procedit interdictum in versi. quodq. dolo. Quartus, quando culpa desiit possidere, & tunc procedit intellectus glos. vt dicamus, quod is qui culpa possidere desiit, hoc interdicto teneatur si nihil vsucaptum sit ab eo, ante quàm culpa desineret possidere, & nunc habes mentem glo. Ex istis omnibus eliciuntur duæ
10 conclusiones. Prima est, †in interdicto quorum bonorum, procedit iudicium, ēt si reus tempore motæ litis nō possideret, si ante sententiam ceperit aliquid possidere, sicut procedit iudicium in petitione hæreditatis, l. 4. l. si quo tempore, & l. item videndum, §. si quis cum peteretur, ff. de peti. hæred. Sed certe petitio hæred. in hoc non videtur conuenire cum isto interdicto: quia in petitione hæreditatis restitutio venit in consequentiam, nam principaliter petitur, quod actor declararetur hæres, restitutio autem fit officio iudicis, nimirum si sufficiat, qđ post litem motam reus incipiat possidere, per regulam l. Aediles, §. item sciendum, ff. de Aedi. edic. sed in isto interdicto principaliter agitur ad possessionem, ergo reus debet possidere tempore motæ litis, per regulam l. non potest, ff. de iudicijs. Non obstat textus in l. fin autem ... possidere, ff. de rei ven. qui etiam in actione reali principaliter petitur, quòd actor declaretur dominus, l. vbi autem, ff. eo. & restitutio veniat facienda iudicis officio, l. qui restituere, ff. e. nimirum si sufficiat, reum possidere tempore restitutionis faciendæ. Non etiam ob. tex. in l. quæsitum, ff. de pecu. quia actio de peculio competit in patrem vel dominum, etiā si nihil sit in peculio, licet exactio fieri non possit: ideo satis est, ꝙ tempore exactionis aliquid incipiat esse in peculio. Et tenendo contra hanc conclusionem, non ob. iste tex. quia verbū, possidēs, debet intelligi tēpore, quo bonorum possessione decreta fuit actori: verbum vero possideres, debet intelligi tempore litis contesta. & hic sensus multum amicatur literæ, licet aliquis non aduertat. Tenendo tamē *cōmunem* intellectum, quod verbum, possideres, debeat intelligi post lit. contesta. scias istud ꝑcedere, nisi reus negauerit se quicquam possidere, tunc non procederet iudicium, etiam quod postea ceperit aliquid possidere, secundum Paulum de Cast. in d. §. si quis cum peteretur. nam cum istud interdictum non competat, nisi contra possidentem pro hærede, vel pro possessore; consequens est, vt in negante se possidere dari non debeat, l. fi. de rei vend. Se-
11 cunda conclusio, †is qui culpā desiit possidere, tenetur hoc interdicto, etiam si res ab alio fuerit vsucapta, secundum glossam, & Bartol. per textum in lege si culpa, ff. de rei vendicatione. Sed contra, possidenti rem vt propriam concessus est abusus, l. si quis possessor, §. sicut, ff. de petitione heredi. ergo non debet teneri. Solutio permissus est abusus ante litem motam, non etiam post. Et ita intelligenda est conclusio ſm glossam in lege si. vero cum dicendus, ff. eo. tit. de rei vendi. Ex hac corollarie sequitur alia conclusio, quod excipiens de iure tertij, qui dolo vel culpa dedit causam tertio acquirendi illud ius, non est audiendus. ita probat iste tex. secundum intellectum glos. Et istud adde ad perficiendam doctrinam Bart. in l. 2. ſ. de excep. rei iudi. Glo. in verbo, restituas,
12 quærit, † an contra agentem isto interdicto obstet exceptio proprij dominij? Respondet ꝙ non, nisi excipiens sit paratus incontinenti probare, per text. in l. 2. C. de edic. diu. Adria. tollen. idem tenent glo. Bar. & alij, in l. fina. C. e. ita restringentes illum textum. sequitur Bar. in l. j. ſ. quorum legat. & in l. si de vi, ff. de iudi. & ibi Pau. de Cast. magistraliter declarat. idem tenet Bar. in omni interdicto adipiscendæ, in l. naturaliter, §. nihil commune, in j. lect. supra de acquir. poss. & ita consuluit Pet. de Anchar. consil. 145. in prędicta quęstione. & Ang. cōs. 135. Sancius Macinoli. & ista est *communis*, quam limita dupliciter. vt dixi in d. §. nihil commune, in j.

in j.lect.versi.quarta cõclusio.Adde tertiam limitationem, vt nõ
procedat,quando possessio est penes excipientem cum vitio, ſm
Bar.in l.filiam fratribus,ff.ad Treb.Dec.consi.404.Proponit,col.
13 pen. Quomodo † autem cognoscatur istud incontinenti,traditur
per Bar. in l.si is a quo, ff.vt in pos.leg. & Fely. post alios, in c.ve-
niens.col.5.de testi.tetigi post Bar.in l.4.§.condemnatum,s.de re
iud.Glo.in verbo,hoc interdictum,timore contrarii,quod forma
ui in pe.notab.dicit,ꝙ hoc loco verbum, restituas, dandi signifi-
cationem habet,l.verbum reddendi,ff.de verbo. signifi.ad idem
tex.in l.cum etiam,C.de rebus cred.& no.ibi. Bal. ad saluandum
libellum.& traditur per Bar.& Mod.in rub.ff.sol. mat.in fi.& est
melior tex.in l. Titio,in prin.j.ad municip. Alia ratione istud in-
terdictum potest dici restitutorium habita relatione ad perso-
nam defuncti,quam hæres representat, secundum glo. Instit.eo.
14 §.j.in verbo,possessori,in fi.Quod verbum notandum est † ad sta-
tutum, ꝙ possessio defuncti continuetur in hæredem, vt possit
hæres agere interdi. recuperandæ habita relatione ad personam
defuncti, cuius possessio est in eum continuata. Et etiam habita
relatione ad personam ipsius hæredis,possit agere interdicto adi-
piscendæ, si velit:quo aliis rationibus comprobaui Respon.lib.j.
c.j.in vlt.dubio.& puto verissimum.Glo.fi.opponit,& dupliciter
soluit. ex prima solutio. & secunda habemus conclusionem, ꝙ
15 † istud interdictum competit etiam ad singulas res, per text. in l.
hoc amplius, j. de furt.sed glo. & Bart.ibi dicunt illum tex.loqui
de interdicto de tabulis exhibendis,preparatorio interdicti,quo
rum bono. quæ responsio cauillatione non caret, cum expressa
dicatur competere,quorum bon.ad tabulas delatas.quod ego in
telligo,vt tabulæ restituantur,non vt soluatur damnum deletio
nis,quia si restituantur deletæ, non propterea is,qui deleuit,cen
setur liberatus.Et pro hac conclusione glo.faciunt verba interdi
cti nostri,quæ clara sunt.idem tenet glo.in l.2.in verb.possident,
C.eo.mota, quia competit etiam contra possidentem pro posses-
sore,qui potest possidere vnam rem tantum. Et cum gl.concor.
Saly.in rubr.Cy.& alii in l.j.C.eo.& in hoc conuenit istud inter-
dictum cum petitione hæreditatis,l.regulariter,ff.de peti.hæred.
ad istum tex. respondetur multis modis. Primo, ꝙ subaudienda
est dictio taxatiua,tantum.quæ respõsio placet Bar.& eam signa
bis ad saluandum testem, qui in prima depositione dicit Titium
non exportasse vestem. In secunda vero deposuit eũ exportasse
libros, & vestes, vt debeat concordari prima cum secunda,sub-
audiendo taxatiuam.Faciunt,quæ tradit Fel. post alios in c.cum
tu,de testi.Secundo respondetur, ꝙ quatenus hic dicitur inter-
dictum pertinere ad vniuersitatem bonorum, debet exponi,i.ad
eum, qui successit in vniuersitate bonorum,non ad res singulas,
i.non ad eum,qui successit in rebus singularibus.Nota hanc so-
16 lutionem, quæ vult, ꝙ † instituto in re certa non competit istud
interdictum,cui etiam non competit remediũ l.fi.C.de edic.diui
Adria.to.ſm gl.ibi,in verbo,ex parte.q̃ Bar.& alii ibi *cõiter* sequũ-
tur.Sed dubito,an istud interdictum competat instituto in certa
quota bonorũ? vr̃ ꝙ non,quia etiam ipse loco legatarii hr̃, l. am-
plius,§.j.& l.si quis seruũ,§.fi.ff.de leg.2.In ꝯriũ vr̃ tex. hic dũ dr̃,
17 ꝙ pertinet ad vniuersitatẽ bonorũ:ex quo infertur, † ꝙ competit
filio instituto in sua legitima,quæ est quota bonorum,l.Papinia
nus,§.4.ff.de inoffi. test.quod planũ est, qñ est instituturus in sua
legitima.id tamen puto,si sit institutus in re certa, quia a lege ip-
so iure suppletur id,quod deest. & sic facit quotam bonorum,l.
scimus, C.de inoffi.test.Adeo,ꝙ institutus filius in re certa, cen-
setur institutus in tota sua legitima,ſm Bal. in l.hac edictali,in 3.
col.C.de secun.nup.& in l.j.in 4.q.C.de inof.test.& ita consuluit
18 Io.de Ana.consi.67.Viso puncto.Istam conclusionem, † ꝙ extra
neo instituto in re certa non detur istud interdictum, intelligas
sane alio dato hærede vniuersali, secus nullo alio dato hærede
vl̃i,vel dato & repudiante,l.j.§.si ex fundo,ff.de hær.inst. vel etiã
dato & deliberante,ſm Bar.in d.l.fi.& in l.ex facto,magna, ff.de
hære.inst.Et hoc propter spem iuris accrescendi,& hanc opi.Bar.
dicit esse *communem* Cor.consi.203.In causa vertente.lib.3.sed ꝯ-
riam opi.tenent Imo.Ang.& Sal.quos sequitur d.Alex.in l.quo-
ties,C.de hære. insti.dicens,ꝙ hæc sententia ꝯ Bar. est in puncto
iuris verior.sequitur Phil.de Perus.in c.si pater,col.11. de testa.in
5.& mihi placet,quia deliberante hærede vl̃i,non potest institu-
tus in re certa prætendere se institutum in tota,vel in quota,cum
pendeat condictio iuris accrescendi.institutus.n.in re certa,cen-
setur institutus in tota hæreditate sub cõdõne,si hæres vl̃is repu-
diauerit,l.si ita quis instituatur hæres, ff.de hære.insti.ergo inte-
rim ꝯdõ nihil ponit, l. quæ sub conditione dandorum decem, ff.
si quis omis.cau.test.Tertio rñdetur, ꝙ ad res singulas non com-
petit interdictum istud,s.directum, sed bene competit vtile.ita re
spondet Soc.consi.33.Prosequendo ordinem,col.pen.lib.j.Quæ
responsio non placet, quia verba illa interdicti, quodque de his,
probant ꝙ detur bo.possessori ad res singulas,ergo est directum
quia competit ex verbis leg.ſm Bar.in d.l.curatores, C.de nego.
gest.& in l.j.j.vti possi.Stat igitur conclusio,ꝙ istud interdictum
datur etiam ad res singulares.Intelligas tamen ad eas dumtaxat,
quas defunctus tempore mortis possidebat,vel detinebat. secun
dum Pet.& Cy.in l.j.C.eo.& Sal.in rub.eo.tit.per tex.in l. & nõ
tm̃,ff.de peti.hær.Item intellige ad res singulares corporales, nõ
etiam ad incorporales,vt in l.seq.quam interpretandam assumo.

SVMMARIVM.

1 *Debitores hęreditarij non tenentur interdicto,quorum bonorum, & quare.*
2 *Interdictum,quorum bonorum,an detur pro iuribus incorporalibus, vt vsufructu,& alijs seruitutibus.*
3 *Interdictum aliquod,an detur mihi contra eum,qui annis singulis par caponum mihi dare tenetur, & sic pro annuis præstationibus an dentur remedia possessoria.*
4 *Agens possessorio pro annuis præstationibus an teneatur probare causam prestationis.*
5 *Ad probandum quasi posseßionẽ iuris exigendi pensionem,an sufficiat probare vnicam prestationem,quod non.*
6 *Sed quot actus sint neceßarij,id est quot prestationes.*
7 *Interdictum,quorum bon.quid differat a petitione hereditatis,vsq; ad fi.leg.*
8 *Plena probatio an requiratur in interdicto,quorum bon. an vero sufficiat semiplena.*
9 *Clausula,si probaueris,in rescripto posita,requirit plenam probationem.*
10 *Appellari licet a sententia lata super petitione hereditatis, secus super interdicto,quorum bonorum,& quid de iure cano.& in terris ecclesię.*
11 *Libellus qualiter concipiatur in interdicto,quorum bonorum,remißiue.*

1 INterdicto. Hoc dicit in summa. † Debito-
res hæreditarii non tenẽtur hoc
interdicto, quia licet eorum persona sit obligata, nõ
tñ possidetur,nec possideri potest a creditoribus,l.cũ
hęredes,§.fi.s.de acq.poss.ergo in eos non cõpetit interdictũ pos
sessorium.Et quia omne interdictũ dr̃ in rem scriptũ, l.j.§.fi.s. de
interd. ergo non dẽt competere pro oblõibus mere personali-
2 bus.sed ꝯ,de l.j.§.quod ait prætor,j.tit.j.vbi pro iuribus † incorpo
ralibus competit interdictum,quorum lega.gl.Bar.& Ang.hic fa
tentur ꝯrium.Ad istũ tex.rñdent speciale esse in isto interdicto,vt
nõ det ꝓ iurib.incorporalib.sed certe tex.iste nõ negat hoc inter-
dictũ ꝯpetere ꝓ iuribus incorporalibus,quę quasi possidentur,vt
no.in l.3.in prin.& in l.nãliter,in prin.s.de acq.poss.nã iste tex.se
restringit ad debitores hæreditatis,qui non pñt possideri vel qua
si,& q nõ sunt in bonis nostris,l.q filios,C.q̃ res pig. Vñ rñdeo,
ꝙ ẽt istud interdictũ dabitur pro vsufructu,& pro vsu,& ꝓ serui-
tutibus,sicut datur interdictũ,quo.leg. Nõ ob.iste tex.in ver.sed
tm̃ corporũ possessores,quia possessores prædiorũ debẽtium ser
uitutes, dicuntur possessores corporum, & possessores seruitutũ
habita relatione ad prædia,quibus cohærent, possunt dici corpũ
possessores,l.j. & generaliter, iuncta l. 3. §. vnde vi, & §.seq.j.de
vi, & vi arma. Nã & interdictum, vti possidetis, quod competit
duntaxat pro rebus soli, l.j.§. hoc interdictũ, j. vti posside.datur
etiam pro seruitutibus,l.sicuti,§.Aristo,ff.si seruiven.Eadem ergo
ratione debet dari interdictum, quorum bonorum, pro iuribus
incorporalibus rei corporali cohęrẽtibus,quod est de mẽte Bart.
in d.l.j.col.j.ad fi.j.vti possi. Et ita concludit Sal. licet nihil respõ
3 deat ad istum tex.in l.fi.C.eo.Iuxta hoc quærit Bart. An † contra
eum, qui tenetur mihi dare singulo anno vnum par caponum,
competit aliquod interdictum.Et concludit non competere con
tra obligatum actione personali duntaxat, per istum tex.idem te
nent Iac.Petr.Cy.& omnes antiqui,in l.si certis annis,C.da pac.
quia in personalibus actionib.non datur petitorium,ergo nec ẽt
possessorium,cum sint correllatiua,l.j.s.de acq.pos.Contrarium
tenent *communiter* Canonistæ per tex.in c.querelam, de elec. Ad
quem respondent Legistæ. Primo,ꝙ contra querelam,opus, est
querela,quæ solutio est parum modesta.Secundo rñdet,ꝙ loqui
tur de obligatione reali,quam responsionem sequitur Ioã. And.
in c.peruenit,de censi.eo.quia ille tex.loquitur de præstatione cẽ
sus debiti ab ecclesia alteri ecclesiæ. quæ inductio damnatur per
d.Anto.& Imo.ibi,quia ecclesia dicitur persona inanimata reprę
sentans animatam,l.mortuo,ff.de fideius.ergo ibi agitur de obli-
gatione personali.Aliter ergo respondent Bar.& alii,ꝙ ibi debe-
batur pensio pro aliqua re,puta pro domo:ideo videtur agi de iu
re reali,sicut agi potest contra vasallum obligatum personaliter
ratione feudi,& hanc responsionem sequitur Panor.in d. c. per-
uenit, dicens ꝙ opin. Legistarum verior sibi videtur, eam sequi-
tur idem Panor.consi.24.In causa,lib.2.Tamen pro Cano.allega
tur alius tex.in c.sicut,de re iud.Vbi pensio quinque modiorum
frumenti simpliciter petebatur remedio possessorio, & non re-
spectu alicuius rei.sequuntur glo.Gemi.& alii in c.nullus, 2. qõ.
2.Inn. & alii,in d.c. querelam. Ang.in d.l.si certis annis,& in l.fi.
C.de anna.excep.& Insti.eo.§.fi.& ſm opi. Can.consuluit Bald.
consi.416.Visis actis,lib.3.& Lud.Rom.consi. 311. In casu pro-
positæ,in tertio dubio. & Deci. consi. 126. In causa reuerendi.&
Rot.decisio.4.in nouis. Amplians, vt etiam nouus prelatus, cui
nunquam fuit soluta pensio, possit nihilominus agere possesso-
rio nomine ecclesiæ. Ad argumentum Legistarum responde-
tur, quòd licet in præstationibus personalibus non sit dare pos-
sessionem,vel quasi,est tamen dare quendam statutum,ad quem
agi potest possessorio recuperandę, si existens in illo statu spo-
lietur;

lietur; vel retinendæ, si turbetur. Sed certe licet opi. Canonista-
rum seruetur in practica, opi. tamen Legistarum in puncto iu-
ris verior videtur. Non ob. iura canonica in contrarium alleg.
quia ratio nos cogit dicere, ꝙ ibi pensio debebatur pro aliqua
re. & licet in d.c.sicut. istud non exprimatur, tamẽ quia ibi non
dubitat̃ de actione, sed de prolatione sententiæ, debemus præ-
supponere requisita ad actionẽ esse habilia, c.ii. de æta. & qual.
vel aliter respondetur, ꝙ in illis iuribus non agitur interdicto
possessorio, sed officio iudicis loco actonis, c.ii. de offi. iudi. &
ita tenet Rota in d.deci. iiii. & Ang. Inst. eo. §.i. & in d. l. si certis
annis. Stante igitur hac resolutione, ꝙ competat officium iud.
4 vel si vis interdictum possessorium, dubitatur † an agenti sit ne-
cesse probare causam præstationis? Bar.hic tacite sentit ꝙ sic,
quia præsupponit reum teneri. Nam ex eo, ꝙ rusticus aliquan-
do soluerit vnum par caponum, non sequitur, ꝙ sit propterea
obligatus, cum hoc facere potuerit ex liberalitate, vel gratuita-
te, secundum gl.in l.solet, in fi. ff.de offi. Proconsu. contrarium
verius videtur, quia possessoria in facto consistunt, l. ij. ff. si ser-
uit.ven.& ita tenent gloss.Bald.& Panormit.in d. cap. querelam.
Bald.d.l.solet, in vlti.quæst.Angel.in l.j.in principio, colum.ij.ff.
5 de edendo.& Deci.in d.consilio 136. Sed quæritur, † ad hoc, vt
quis dicatur in quasi possessione, seu vt dicunt Canonistæ in sta-
tu exigendi ipsam pensionem, satis sit probare vnicam solutio-
nem? Ange.in dicta l.si certis annis, respondet satis esse. sequitur
Lud.Roma.in d.consi.311.in fi.Pro quibus facit tex.in c.consul-
tationibus, & quod ibi no.de iur.patro.& quod no.glo.in c.cum
ecclesia Sutrina, in verbo, trium, de cau.poss.& proprieta. sed do.
Anto.& Imol.in d.cap.querelam, dicunt esse necessarium proba-
re plures solutiones, arg.l.iij.C.de episcop.audien.& horum sen-
tentiam veriorem puto. Quia in his actibus, qui promiscue fieri
possunt ratione obligationis, vel facultatis & amicitię, nunquam
acquiritur quasi possessio per vnicum actum, l.i.§.hoc interdicto,
& ibi docet Barto.ꝟ.de itine.actuq; priua.sequitur Panormita. in
6 dicto cap.cum ecclesia Sutrina. Vnde † stat dubitatio, quot actus
sint necessarij? Bart.in l.cum de in rem verso, ff.de vsur.& in d.l.so
let, videtur velle, quod requirantur decem solutiones, annorum
decem.& idem dicit Pan.in d.c.peruenit, & do.Alex. consi.24.su
per primo, lib.4. sed illud est ad effectum præsumendi obligatio-
nem.alij dicunt sufficere tres solutiones, §.si vero vasallus.ibi dua
bus seu tribus acceptantibus quietis, in titu. quid sit inuestitu.in
vsi.feu.facit tex.in l.pe.C.de apoc.pub.lib.11.& in l.j.C.de fideic.
Ego puto istud dependere ab arbitrio iudicis cõsiderata qualitate
personarum & præstationis, ar.l.i.ff.de iur.delib.& ita tenet Inn.
in d.c.cum ecclesia Sutrina, & ibi scripsi, co.xii.Opponit gl.de l.
7 etiam, §.fi.ff.de peti.hære.& respondet, † istud interdictum in hoc
differre a petitione hr̃ditatis, & in aliis, quæ enumerat Bart. post
glos.in l.i.C.eod.& glos.in l.fi. C.de edicto diui Adria.tol.& Bar.
in l.præce.Inter cætera differt secundum Bar.in modo probandi,
qa in petitione hęreditatis requiritur plena probatio: in interdi
cto sufficit summaria, secundum glos. ii.in d.l. prima. Sed con-
8 trarium, quod etiam † in interdicto requiratur plena, visa est tene
re glos.magna in d.l.j.Bartol. ibi pro concordia dicit quod in in-
terdicto eadem probatio dicitur plena, & etiam summaria corres
pectiue. plena quidem habito respectu ad bonorum possessio-
nem decretalem, in qua sufficit fidem facere per simplices infor-
mationes factas parte non citata, l.ii.§.si seruus, ff.de bo.poss. Nã
in interdicto oportet fidem facere parte citata.dicitur autem sũ-
maria respectu petitionis hr̃ditatis, in qua requiritur plena & cla
ra probatio, in interdicto vero non ita plena, nec ita nitida requi
ritur. Aduerte, quia Bar.vult, quod in interdicto sufficiat semi-
plena probatio, & clarius vult Bar.in omni possessorio, in l.ii.§.
fi.C.vbi in rem actio.& Mathe.no.ii.dicentes, quod sufficit pro-
batio per vnum testem vel per famam. Ego dubito de ista deci-
sione, quæ fundatur eo, quia qõ possessoria sit modici præiudicii,
l.j.cum ibi not.C.si de mom.poss. fue.appel. Quia ista ratio non
videtur vera, nam magnum est possessionis cõmodum, sup quo
cõmodo fundentur omnia interdicta, §.cõmodum, Inst.e.& cõ-
probaui duodecim fundamentis in c. sæpe, de rest.spolia. Et ꝯ
istam decisionẽ pondero tex. in l.i. C.e.in verbo, si probaueris.q̃
verba hñt sensum veræ & perfectæ ꝓbationis, l.Lucius, ff.de cõd.
9 & demon. Nã hæc clausula, si ꝓbaueris, ẽt in rescripto appo sita,
requirit plenam probationem ſm Bal. in l.in bonę fidei, co.v.&
ibi Sal.C.de reb.cred.cõprobat Fel.in rub. de proba. col.ij.Et ꝯ-
riũ reperio tenere Bar.in extrauag.ad reprimendũ, in verbo, sum
marie.vbi dicit, ꝙ in iudiciis possessoriis ex parte agentis requi-
ritur plena probatio, quæ appellatur summaria respectu rei, qui
non auditur, si velit opponere exceptiones requirentes altiorẽ
10 indaginem, & istud credo verius. Circa aliã drĩam, ꝙ † a sñia la
ta in iudicio petitionis hr̃ditatis sit permissa appellatio, & non a
sententia lata in hoc interdicto, d.l.i.C.si de momen. poss.fue.ap
pel. Aduerte, quia ista differentia in terris imperii, & de iure ci-
uili, clara est: sed an idem dicendum sit in terris ecclesiæ dubita-
ri potest, quia de iure canonico ab omni possessorio licitum est
appellare, c.significauerunt, de test.c.cum ad sedem, de rest.spol.
cle.i.de cau.pos.& ꝓpric. videretur etiam non posse appellari per
illud, quod in casu ꝯrio dicit Pract.Papien.in forma libelli in cau
sa spoliatę possessionis, in verbo, per vestrã sñiam. Vbi dicit, q in
terris imperii põt appellari a sñia lata in iudicio c. reintegrand.
quia vtens remedio iuris canonici debet vti cum suis qualitati
bus, l.fi.§.& si ꝑfatam, C. de iure delib.& ante eũ idem rñdit Bal
consi.32.ad euidentiam, lib.3.sequitur Cor. consi.190.col.2.lib
idem ergo dicendum in casu ꝯrio. Nam ita dẽt se hr̃e oppositum
in opposito, sicut propositum in proposito, l.fi.§.j.ff.de leg.3.c.co
gnoscentes, de consti. Nõ tñ audeo istud firmare, qa in ꝯriũ ob
stat tex.in d.c.cum ad sedẽ, & in cle.j.Et propterea decisio Pact.Pa
piẽ.& sequac.q̃ sequutus sum in d.c.sæpe, ad fin. nunc mihi vr̃ pe
riculosa. † Qualiter autem in hoc interdicto sit concipiendus li
bellus, docet Spe.in tit.de testa.§.nunc videndum, in prin.

Quorum legatorum. *Rub.*

Continuatur dupliciter, vno modo vt hic in glo. altero, vt in glo.Rubr.C.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum quorum lega.datur bonorum possessori ad reuocandam posses-*
rum legatarum occupatatum propria authoritate legatariorum. Item da-
tur hæredi, sed eo casu an erit directum, an vero utile, ibidem.
2 *Item datur hæredi hæredis, bonorũq; possessoris: sed an directũ, an utile, ibid.*
3 *Hæredis mei hæres non est proprie hæres meus, ideo in pænalibus & odiosis*
non venit appellatione hæredis.
4 *Item datur cæteris successoribus: qui autem sint hi successores, ibid.*
5 *Interdictum, quorum lega.an detur contra fideic. propria authoritate fidei*
commissum occupantes, & an contra fideic. vniuersalem, quod sic.
6 *Interdictum, quorum lega. datur contra hæredem legatarij vel fideic. Item*
contra singularem sucessorem legatarij. vel fideicom. ibidem.
7 *Interdictum, quor.lega.non datur contra legatarios occupantes res legatas*
de voluntate hæredis. Sed an sufficiat voluntas tacita, ibidem.
8 *Consensus hæredis adhibitus ante aditam hæreditatem, non nocet ei agere*
lenti interdicto, quorum lega.post aditam.
9 *Interdictum, quorum lega.cesset, si testator dedit in testamento licentiam le-*
gatarijs propria authoritate capiendi legata.
10 *Legatarius datus executor testamenti propria authoritate potest legatum*
capare, quia sibi tacite a testatore censetur data licentia. quod sufficit.
11 *Legatario data censetur licentia propria authoritate apprehendendi, si testa-*
tor prohibeat hæredem ne molestet, aut turbet legatarium in re legata, idem
tunc cessat interdictum.
Quid autem si testator legauerit per verba, accipiat, capiat talem rem, an
videatur data licentia, ibidem.
12 *Licentia data censetur legatario occupanti authoritate propria per hæc ver-*
ba, volo talem rem libere peruenire ad talem.
13 *Interdictum, quor.leg.cessat, vbi testator in vita tradidit legatario rẽ legatã.*
14 *Legata exsoluta per testatorem, etiam hæreditate nõ adita debentur, quia ha-*
bent vim dona.causa mortis propter traditionem.
15 *Interdictum an cesset, si res legata reperiatur tempore mortis testatoris pe-*
nes legatarium sine vitio, vt quia deposita, aut commodata fuit, ꝙ sic.
16 *Interdictum, quorum legatorum cessat contra institutum in re certa, qui quo*
ad istud non habetur loco legatarij.
17 *Itẽ cessat, vbi periculum est in mora, vt in legato alimentorũ, vel sepulturæ.*
18 *Vsusfructus oĩum bonorum si legetur vxori, instituto hærede extraneo post*
mortem vxoris, vxor poterit propria authoritate capere legatũ, ratio ibid.
19 *Consuetudo, ꝙ legatarius propria autho.capere possit legatum, an valeat.*
20 *Edictum diui Marci, de quo in l.extat, ff.quod me.cau.an detur contra lega-*
tarios occupantes legata post aditam hæreditatem.
21 *Dominium rei legatæ, an sit penes legatarium ante aditam hæreditatem.*
22 *Condictio l.si quis in tantam, C.vnde vi, an detur contra legatarios occupan-*
tes legata post aditam hæreditatem.
23 *Agenti posses.adipiscendę non obstat regula, dolo facis, nisi incontinenti of-*
feratur probatio, & vide infra nu.25.
24 *Interdictum, quorum lega.cessat, vbi cessat, falc.detractio, late tamen de ve-*
ritate nu.24.Item cessat, vbi hęres iniuste conqueritur de fal.ut si inuenta-
rium non confecerit, uel probibita fuerit falcidię detractio.

HOc Interdictum. Istud princi-
pium usq; ad
§.quia aũt diuiditur in quinq; partes. In j.refer-
tur nomen interdicti. In ij. cuius sit speciei. In
3.quid contineat interdictum. In 4. deciditur
qõ incidens. In 5.& vlti.declatur, qbus detur,
partes de se patent. Not.primo, ꝙ istud inter-
1 dictũ † datur bo.pos.ad auocandam pos.rerum legatarũ, quas le-
gatarii propria autho.occuparunt, ut hic, & C.eo.& Insti.e.§.adi-
piscẽdæ. Amplia, ut ẽt detur hæredi, ut hic in uer. hoc interdictũ.
Sed an hæredi detur directũ, uel utile; pendet a uerbis interdicti,
quæ non hẽmus ſm gl.j.uideret̃ tñ dari directũ, quia ſm relatio-
nẽ Iuriscon.ibi, nõ ex uoluntate hęredis, & in §.quod ait prætor,
Secundo ibi non ex uoluntate eius, ad quem ea res pertinet,
uerba interdicti conueniunt hæredi, ergo erit directum, ut per
Bar.

2 Bar.ſ. vti.poſſi.l.j. Amplia ſcdo,† vt ēt competat hæredi hæredis bonorumq; poſſeſſoris, vt ver.hoc interdictum. Sed an cōpetat directum? dr̄ ꝙ non, quia Iureconſ. ait competere non pp verba, ſed pp vtilitatē huius edicti.ergo erit vtile,l.j. ff.ſi quadru.paup.
3 feci.dica.Ex quo nota,ꝙ hr̄s hr̄dis†mei non eſt proprie hr̄s me⁹, & ita debes intelligere rl̄am l.fi. C.de hr̄d.inſti. Ex quo infertur, ꝙ applōne hr̄dis in pœnalibus,& odioſis.non ꝯtinebit hæres hæredis,qđ cōprobant Ale. & Mod. in l.fi. Sed q̄uo iſtud ſtare pōt, cum iſtud interdictū nō det, niſi legata fuerint occupata an̄ aditā hr̄di.quæ non adita non tranſmittitur, l. vnica, §. in nouiſſimo, C.de cad.tol? Sol. intelligas, ꝙ poſt occupata legata hæres adiuerit,& ante impetratum interdictum deceſſerit: hoc caſu dabitur hr̄di hæredis,vt intelligas in caſibus,in quib.tranſmittit̄ hæreditas non adita.quos tradit Bar.in l.ventre,ff.de acquir.hære. Am-
4 plia tertio,†vt ēt detur cæteris ſucceſſoribus,vt hic in verbo,nec non cæteros.ſed qui ſunt iſti, tex.non aperit,poſſumus dicere, ꝙ ſunt vlteriores hæredes,& ſic ſcđs, tertius, & deinceps; vel quot ſint fideicom.vl̄es,q̄ ēt dn̄r hæredes & ſucceſſores,l.ſicut,§.j.ff.q. mos mo.pig.vel hypo.ſol.& nota.per gl.in l.quāuis,ff.de iudi.in quos facta reſtōne fideicō. tranſeunt actiones actiuæ & paſſiuæ,
5 & ꝑnr etiā interdictum legis,l.i.in prin.ſ.ad Treb. No. ſcđo,† ꝙ iſtud interdictū competit ꝯ legatarios, qui propria autho. legata occuparunt.Sed an ēt detur ꝯ occupantes fideic.tex.non apperit idē tn̄ ddm vr̄,quia ſunt exæquata legata fideic.& eꝯ,ff.de leg.j.l. j.Sed quia legata particularia non ſunt exæquata fideic.vl̄ibus,q̄ritur an iſtud interdictum competat ꝯ fideic.vl̄em.Cor.conſ.232. Circa primum,in vlt.dub.lib.4.mouet dubōnem,& dicit ſibi videri ꝙ non,qa iſtud interdictum,locum non hēt,niſi qn̄ certum eſt falc.poſſe detrahi,vel qn̄ dubitatur,vt hic per Bar.ergo non dabitur in fideic. vl̄em, quem certum eſt non poſſe detrahere falc. Accedat,ꝙ in eum datur interdictum,quo bon.ergo nō opus eſt ꝙ in eum detur iſtud.ſubdit tamen Cor.ꝙ non audet firmare,& ſapienter loquitur; quia ꝯrium firmant Bar.& alii *cōiter* in l.Paulus rn̄det, ff. ad Treb. de quibus non facit mentionem. & contra ipſum obſtat tex.in l.j.C.eo.qui non vr̄ reſtringendus ad fideicō. particularem ex eo, ꝙ dicatur ibi dari interdictum ratione legis fal.cum appellatione falc.ēt Treb.comprehendatur,l.j,§.ſi is qui quadraginta, ff.ad Treb. Et ſi interdictum datur in legatarios, & & fideicō.particulares, qui nō poſſunt cogere hæredem vt adeat multo magis debet dari in fideicom.vl̄em,qui poteſt cogere hæredem adire,l.cogi,ſ.ad Treb.& ita habes vnam ampliationem.
6 Extendo ſecundo,vt etiam detur†in hæredes legatarii vel fideiō. ſ.ead.l.§,legatorum.Amplia tertio,vt etiam detur in ſingularem ſucceſſorem legatarii vel fideicom.§.illud tenendum,ſ.eadem.l. Nam cum ſit in rem ſcriptum,l.j,§.fi.ſ.de interd. conſequitur,vt detur in quemcunque ſucceſſorem,l.de eo,ff.ad exhib. Limita &
7 declara multis modis.† Primo,vt det ꝯ legatarios,qui inſcio vel inuito hærede occuparunt,ſecus hærede volente,vt hic verſi.nō ex voluntate, a contrario ſenſu. quod verum eſt, ſi de voluntate hæredis poſſideri certum eſt,ſiue voluntas poſt acceſſerit,ſ. ea.l. §.prodeſt. Sed an ſufficiat tacita, putarem ſufficere per id, quod dicit Bal.in auth.ex teſtō,col.2.C.de ſecun.nup.quē ſequit Alex. conſi.63.in dubōne,col.2.lib.5.& Dec.conſi.206.quæritur,an di-
8 uiſio.Intellige,†ſi hæres conſenſit poſt aditam hæredi.ſecus ſi ante,nam tunc talis conſenſus non nocet hæredi, §. quod ait prætor,2.ſ.ea.l.Sed aduerte,qa hæres conſentiendo vr̄ adire,l.pro herede,l.gerit,ff.de acquir.her.ſi eſt hæres conſentiendo,ergo nocebit ſibi conſenſus:quod crederem verum,ſi requiratur vt cōſentiat tanquam hæres, & ipſe ſimpliciter cōſenſum accommodat, ſecus ſi conſentiat vt Titius,non vt hæres.vel proteſtetur, ꝙ per talem conſenſum non intendit adire, l.ſi qs ex aliena,§.j.ff.de ac-
9 quir.hære.Declara ſecundo,vt†non procedat ipſe tex. ſi teſtator dedit in teſtō.legatariis licentiam capiendi legata propria auth.l. Titſa,§.Lucius,& ibi gl.Bar.& alii no.ff.de leg.2. Bart.& alii in l. nemo pōt,col.2.de le.j.& in l.creditores, C. de pig.& in l.ſtimos ff. de leg.tu.& ita ſitat gl.& ibi Ang.in l.pe.ſ.pro le.Ang.hic,& ſ. §.quod ait ꝑtor.& Bal.conſi.432.Veritas eſt iſta,li.j.Raph.conſi.
10 61.Petrus hr̄s,ad fi.Amplia,† vt procedat non ſolum ſi ſit data licentia a teſtōre expſſe,ſed ēt ſi tacite;puta ſi teſtōr cōſtituit legatarium executorem teſtamenti,tunc a ſeipſo poterit legatum apprehendere,ſm̄ Io.And.in addi.Spec.tit.de inſtru.edi.io.§.nunc aliqua,ver.ſed pone.ſequuntur Bal.Ang.Sal.& Mod.in l.non dubium,C.de leg. & Ang.in l.item ſi res,ff.de rei vendi.inferentes,
11 ꝙ†ſi teſtator prohibuerit heredi,ne vim faceret vel impediret,& moleſtaret legatarium in re legata,ꝙ ex hoc cenſet dediſſe lnīam legatario capiendi legatum propria autho. & propterea non tenebitur hoc interdicto. Et iſtud vr̄ voluiſſe Bart. in l. Centurio, col.4.ver.exēplū.in verbo capiat,ff.de vul.& pup.vbi dicit,ꝙ ſi teſtōr legauerit per hæc verba,capiat,accipiat talis talem rem, ꝙ vr̄ dediſſe lnīam capiendi propria authorita.ſequitur Dec.cōſi.424. proponitur,col.3. quod non videtur tutum, quia in contrarium videtur tex.ſ.ea.l.§. qui vero ex cauſa perceptionis.vbi in legatarium perceptionis datur hoc incerdictum,& tn̄ hoc verbum,percipito;eſt ita directum, ſicut verbum, accipito. Et per iſtam ſallē.
12 dnt Alex.& Mod.in d.l.nemo pōt, ꝙ† ſi teſtōr dixerit, volo talē rem libere peruenire ad Titium, ꝙ illi cenſetur data licentia capiendi legatum propria authoritate propter verbum, libere,quod exponitur,ideſt,ſine licentia alicuius,c.ſi plures,in verbo,libere, de offic.deleg.in 6. & in c.de multa, de præben. Ex his ſequitur,
13 ꝙ†ſi teſtator in vita tradidiſſet rem legatam legatario,in eum nō competeret interdictum,ſecundum Alex.in l.ſiliam fratribus,ff. ad ſenatuſcon. Trebellia.& bene facit,quia traditio legati facta a teſtatore habet vim donatio.cauſa mortis,l.legatum,ii.ff.de leg. ii.in qua donatione ceſſat iſtud interdictum, ſ. ead. l. §. ſi quis ex
14 mortis.†Nam legata per teſtatorem exoluta debentur etiam hęreditate nō adita,ſecundnm Bal.in l.j.col.fi.C.ſi quis omiſſa cauſa teſta.& Ang.in l.eam quam,col. 11. C. de fideicommiſſ. eadē
15 ratione†ceſſabit interdictum,ſi res legata tempore mortis teſtatoris reperiatur penes legatarium, ſine vitio puta ſi teſtator ante mortem illam depoſuiſſet, uel commodaſſet legatario, ſecūdū Socin.conſilio 11.Circa præſentem,colum.ii.lib.j.quod videtur contra text. cum glo. in l.lineam margaritarum, ff.ad leg. falcid. per quam glo. Alb.de Roſa.hic tenuit contrarium. Bart. ibi ſentiens difficultatem dicit, ꝙ iſto caſu in legatarium non datur interdictum directum, quia nō occupauit propria authoritate, ſed dabitur vtile. ego non video rationem, quare debeat dari vtile, cum ceſſat ratio temeritatis, propter quam tenetur hoc interdicto. Vnde mihi vr̄ verior ſn̄ia Socy. quam tenet Barto.ſibi contrarius,ſ.§.ſi quis ex mortis.& ita concludunt Iaco. de Are.Pan. & Alex.in d...lineam,intelligentes illum tex.ꝙ ibi res legata tpe mor.erat penes legatarium præter voluntatem teſtatoris. Decla-
16 ra tertio,†vt detur in legatarios,non aūt in inſtitutos in re certa, quia & ſi loco legatariorum hēantur,l.quoties, C.de hære.inſti. in pluribus tn̄,maxime quantum ad iſtud interdictum,loco hæredis reputantur,ſm̄ Bar.in l.ex facto,magna, ff.e.tit.de her. inſti. ſequuntur Alex.& Mod.in d.l.quoties, Gemi.in c.ſi pater,col.ii.
17 & Peru.col.20.de te.lib.6.†Quarto intellige,niſi periculum eſſet in mora,tunc licet propria autho.occupare legata:exemplum in legato pro ſepultura defuncti,vel pro alimentis alicuius pau perrimi.periculum.n. moræ facit licitum, quod alias eſt illicitū,l.ait prętor,§.ſi debitorē,ſ.de his,q̄ in frau.cred.l. de pupillo, §.ſi quis riuos,ff.de no.oper.nunc.facit,quia legata dilationē non recipiētia debentur ēt hæreditate nō adita,ſm̄ Bal.in auth.hoc amplius col.3.C.de fideicom.& in l.j.colum.18.verſi.ſuper noua,C.de ſacroſan.eccl.Ang.& Mod.in d.l.eam,quam, C.de fideic. Quinto.
18 intellige,†ſi ex diſpoſitione teſtatoris adſit hæres,a quo peti poſſit legatum poſt aditam hæred.ſecus ſi non adſit, exēplū, ſi legetur vxori uſuſfructus omnium bonorū,& poſt eius mortē inſtituatur hr̄s extraneus.Nam hoc caſu non pōt peti legatū poſt aditam hęred.qa eo tpe,quo adiri poteſt hr̄ditas, extinguitur legatū vſuſfructus,l.Titio cum morietur,ff.de vſufruc.ita tenent Bal.& Ang.in l.hr̄ditas ex die,ff.hæ.inſt.Bal.& Sal.in l.extraneū, C.eo. tit.& ita conſuluit Pau.de Caſt.cōſi.391.viſis dubiis.& Lud.Ro. conſi.61.viſis dubiis.Ale. conſi.68.lib.iii.& glo. in verb.nōn ſibi
19 ipſi.alle.concor. Sed †an valeat conſuetudo, ꝙ legatarius.poſſit propria auth.capere legatum? videtur ꝙ non,qa nō valet ꝯſuetudo,ꝙ quis poſſit ſibi ius dicere,cum ſit irrationabilis, ſm̄ Pan.in c. poſtulaſti,col.iiii.de ſo.compe.ꝯrium credo verius , quia iſtud ꝯcedi pōt a teſtōre,vt dictum eſt,& ab hærede,ergo etiam a ꝯſuetudine,l.fi.C.de fideiuſ.& no.per gl.in rub. de decu.lib.x.nō crederem tn̄ valere conſuetudinem, ꝙ legatarius poſſit occupare ꝑ vim,per ea quę dicit Bar.in l.creditores,in iiii.q. C.de pig.Gl.magna in verbo, vt perinde, ſex format oppoſitiones, quas refert. Bar.nihil fere addito. Nos ergo excutiamus eas. In ea. glo.ibi, l. non dubium, rn̄det glo.ibi poſt aditam,hic ante aditam.Iſta ſolo *cōmuniter* tenetur intelligendo poſt aditam,& apprehenſam poſſeſ.per hr̄dem,& ex hoc hēs vnam ſitationem ad d.l. non dubiū. alias ples dāt ibi Mode.& quaſdam ſ.poſui.Adde,ꝙ ēt illa lex nō ꝓcedit in legatario nōis alicuius debitoris, qui an̄ actiones ſibi ceſſas ab hr̄de exegit qđ debatur.ita ſitat Pet.de Anc. conſi.iii.in cip.Non eſt dubium.& ita recolo me conſuluiſſe. In eo.gl.ibi, l. extat.ſoluit gl. ꝙ ibi ſubtrahēs habebat ius in re, vel pro re, hic
20 res ſubtracta erat nullius.Iſta gl.vult duo.†primo ꝙ edictū diui Marci detur in legatarium occupentem rem legatam poſt aditam here.& apprehēſam poſ.per hr̄dem, cōtrarium voluit Soc. ꝯſ.33.Proſequēdo ordinē,ſad fi.lib.j.verior tn̄ mihi videt ſn̄ia gl. quia verba edicti diui Marci ſolū diriguntur ꝯ occupātes res alienas ꝓ ſuo credito.patet,qa imponit pęna amiſſionis credi, nō ergo daditur in legatarium,q̄ occupauit rem ꝓpriam.Scđo gl.vult,
21 ꝙ dn̄ium rei †legatæ ante aditam hr̄dita.non ſit penes legatariū. iſta declara,vt per gl.in l.ſi quis ita hr̄ditatem.ff.de ꝯd.inſt.& Bar.ī l.ſi tibi,§.cū ſeruus, ff.de le.j.In ea.gl.ibi, l.cum q̄rebatur.Not.ꝙ ꝯdō d.l.non datur in legatariū occupantē poſſeſſionē rerū legatarum ante aditam ꝯred.Adde,ꝙ nec etiam poſt aditam,& ante apphēſam poſſonem per hr̄dem , qa non competit ꝯ occupātem rem propriā, imo nec ꝯ occupantem rem alienā vacantem , quam iuſto errore ſuam credebat, vt probat ille text. a ceſſante rōne,ſm̄ glo.approbatā ibi,& Pan.in c.ſæpe,& ibi ſcripſi,col.xii. verſi.quarto dubitatur,de reſtitu.ſpolia.In ea.glo.ibi , l.ſi quis in tantā,habes,ꝙ ꝯdictio d.legis nō cōpetit ꝯ legatarios occupātes

22 res legatas ante adi.hrdi.Sed an detur† ꝯ occupantes post?Socy.
in alleg.consi.33.rñdet dari. quod intelligendum est post aditã,
& apprehensam possonem per hęredem, cum non det,nisi con
tra violentum inuasorem. & in hoc differt a pęna d.l. nõ dubiũ,
qua punitur legatarius,etiam clam & furtiue subtrahens rem le
gatam.In ea.gl.ibi,l.2.ff.de cri.exp.hære. Nota,quod legatarius
nõ tenet crimine expilatę hæreditatis.facit, qa nõ tenet furti, er-
go ecn crimine expilatæ hrditatis, l.vxor, ĵ. de cri. expil. hęredi.
23 In ea.gl.ibi,l.dolo facit,gl.ibi rñdet,ꝙ in† possessorio adipiscen-
dæ non obstat regula,dolo facis,nisi excipiens offerat se inconti
nenti probaturum exceptionem dñij,vt dixi late in l.j.š.ti.j. Sed
cum exceptio dñij ipsius legatarij sit manifesta, & clara, ꝑ instru
mentum testamenti,quod facit rem certã,c.cum olim, de ver. si.
videtur,quod indistinctè hæredi agẽti hoc interdicto obstet præ
dicta exceptio.Bart.fatetur oppositum, nisi hæres velit deducere
falci.tũc.n.cessat regula,dolo facis. cum Bart.transeunt Alber.&
24 Ang.hic,& ſm hoc cessat interdictum, quando hæres non con-
quæritur de falcid.& hæc fuit opi.Placen.quam sequuntur Azo,
gl.Iac.de Are.Pet.Bal.& alij *communiter* in l.vnica.C.eo.& secun
dũ hoc cessabit ẽt,qñ hæres iniuste conqueritur de falc.vt si non
fecit inuentarium,l.fi.§.fi. C.de iure deliber.vel quãdo prohibi-
ta fuit detractio fal.per testõrẽ, authen.sed cũ testator, C.ad leg.
fal.prout consuluit Raph.in d.consil.61.in fi.& ideo Bald. in d.l.
vnica,docet cautelam,vt vxores,quibus mariti aliquid legarunt,
sint veloces in capiendis legatis antè aditam hæreditatem. Ista
communis sententia non videtur de plano procedere, quia red-
dit istud interdictum quodammodo inane, restringendo ad eũ
casum,quo hæres iure conqueritur de fal. qui casus rarissime cõ-
tingit,vt patet ex præmissis.Sed si facit locum esse falc. adhuc ex
cep.dolo facis,deberet obstare pro tribus partibus,in quibus nõ
est controuersia. quod est expresse contra omnia iura de hac ma
teria loquentia.timore huius difficultatis tenentes communem
coguntur fateri ꝯrium,dicentes ꝑpea esse habendos in conside-
25 ratione tres casus. pmus,quando † certum est esse locum fal. &
tunc cessat interdictum ſm eos. Secundus, quando certũ est fal.
posse detrahi,& tũc cessat interdictum pro tribus partibus. Aut
dubitatur,vt quia ignoratur moles æris alieni, & tunc habet lo-
cum interdictum quantum ad reuocationem totius legati oc-
cupati. Ista distinctio licet sit cõis, non tñ fundatur aliquo bono
iure,imo est ꝯ gñalitatem interdicti.Item scđm membrum con-
funditur ex eo,ꝙ prætor iubet hrdem agentem satisdare de lega
to restituẽdo; vt ĵ.l. fi. quæ certe satisdatio in casu certo frustra
peteretur,& frustra grauaretur hæres,l.hęc stipulatio,§.diuus,ff.
vt leg.no.cauea. Ang. hic hoc forte sentiens aliter distinguit.aut
constat fal. non esse detrahendam, & tunc cessat hoc interdictũ:
aut constat esset detrahendam vel dubitatur, & vtroque casu lo-
cus est interdicto. sequitur Cor. consi. 37.in vlt.dubio, lib.iij.in-
cip. Circa primum. Intelligens quantum ad auocationem to-
tius.ista opinio minus ostendit gñalitatem interdicti,non tamen
vera videtur,ideo Odof.& Old.tenuerunt indistincte interdictũ
competere siue cesset falcidia, siue non, moti per rõnem assigna
tam hic in tex. quia nõ debet legatarius sibi ius dicere occupatis
legatis. quæ ratio stat omni casu, ergo etiam stabit dispositio,
l.illud,ff.ad leg.Aqui.Quid tenendum?Mihi placet ista opi.Old.
Non ob.inquantum tenentes communem respondent, dicẽdo
quod hic reprimitur audacia legatariorum; quæ audacia cessat,
vbi non est detrahenda falc.quia istud negatur, cum sint infini-
tæ aliæ exceptiones.quæ oppni possunt ab hrde ad demonstran-
dum,quòd legatum non debetur, l.iii.§.fi. ff.de adi.leg.l.j.& per
totum,C.de falsa cau.adie.leg.l.turpia,ff.de le.j.& ff.de his,quib.
vt indign. merito semper stat viua ratio,ꝙ non debet legatarius
occupatis legatis sibi ius dicere.Comprobatur,quia ante aditam
hrdi. legata non debentur,l.si nemo,ff.de reg.iur.post aditam ve
ro debentur, & tamen si post aditam hæred. & apprehẽsam pos-
sessionem legatarius occupat legata, tenetur illa restituere,etiam
ꝙ non sit detrahenda falcid.d.l. non dubium.ergo magis tenebi
tur occupãdo antequam sint debita.Ideo concludendum puto,
ꝙ si hæres prætendat velle impugnare legatum, ꝙ indistincte
competat sibi istud interdictum. Si vero solum prætendat velle
detrahere falcid.tunc procedat communis opinio.

SVMMARIVM.

1 *Actionis nomen hodie exprimi non debet in libello; sed debet factum apte narrari.ex quo resultet actio.*

2 *Argumentum a communi practica, & stylo curię, est validum.*

3 *Iudex reijcere potest libellum non factum secundum communem consuetudinem, & stylum curiæ.*

4 *Libellus licet debeat esset certus, & non generalis, nec alternatiuus, nec continens contraria; tamen quãdo incertitudo oritur ex facto aduersarij, admittitur libellus incertus, & generalis &c. Ex hoc inferuntur multa notatu digna.*

5 *Libellus alternatiuus admittitur cõtra obligatum ad factũ, ratio ibi, quia debitor facti non cogitur præcise ad factum, sed præstãdo interesse liberatur.*

6 *Alternatiue agi potest contra possessorem pignoris, vt relaxet pignus, vel soluat debitum, ratio ibi.*

7 *Libellus incertus an procedat, etiam quando actor est incertus facto alterius, quam aduersarij.*

8 *Appellatorius libellus hoc modo, dico sententiam nullam, & si qua est appello, est de iure validus.*

9 *Libellus vxoris petentis seorsum sibi dari alimenta propter sæuitiam mariti, & dotẽ consignari propter inopiam superuenientem, & restitui dotem propter adulterium, an procedat.*

10 *Incertitudo probabilis etiã in facto actoris procedens, non vitiat libellum.*

11 *Actor proponẽs plures actiones ad idem competẽtes in casibus sibi permissis protestari debet, ꝙ non intendit consequi solutionem nisi ex vna. Sed an libellus vitietur omissione huius protestationis. ibidem.*

12 *Petitio hæreditatis datur etiam ad rem singularem.*

13 *Calumnias calũnijs refellere, & cauillationes cauillationib. cõprimere licet.*

14 *Actor cumulans plures actiones non concurrentes, cur audiatur, secus vero si concurrentes ad idem cumulauerit.*

§.Quia autem.

Tres habet partes. In j. narratio facti, ex qua resultat dubitatio.In 2.de
cisio.In 3.decisionis comprobatio.Secunda ibi, bellissime. Ter-
tia ibi queadmodum.Summatur,vt hic per Bar.in tex.ibi,bellissi
me.i.pulcherrime,l.si alius, §. bellissime, ĵ.ꝙ vi aut clã, l.j.§.quæ
onerãdæ,ĵ.qua.rer.act.nõ da.In tex.ibi,dictamus.i.exprimimus,
1 seu ꝓponimus,l.fi.š.de separa. Ex quo no.ꝙ†nomẽ actiones est
exprimendũ in libello,qđ hodie abolitũ est,l.j.C.de formu. Sed
aduerte,quia etiam hodie edẽda est actio,l.edita,C.de eden.Sol.
actio dicitur edi hodie per aptam facti narrationem,ex qua resul
tet actio,c.examinata,de iudi.l.fi.C.de interd.& ita potest intelli
gi iste tex.secundum Ange.No.ibi, quemadmodum solemnus,
2 ꝙ valet†arg.a communi practica, & stylo curiæ.facit tex.in l.mo
re,ff.de iur.om.iud.in l.sed ea,& l.si de interpretatione, ff.de leg.
& sic in formandis libellis obseruanda est consuetudo curię, &
3 attẽdendus communis practicantium vsus: Adeo,ꝙ† iudex po-
test reiicere libellum formatum contra consuetudinem, & stilũ
curiæ,secundum glo.in l.de quibus,in verb.inueterata,ff.de legi.
& Ang.in l.j.ff.de of.asses.& Fely.in c.2.ver. stylus curiæ, de resc.
Item not.hunc tex. de quo practicantes faciunt sæpe triumphũ,
4 ad limitationem regulę†uulgatissimã,libellus debet certus esse,
vt reus sciat deliberare,vtrum cedat vel contendat,l.j.ff. de eden.
c.j.de lib.obla. Non enim admittendus est libellus generalis, l.si
in rem,ff.de rei ven.c.2.de libel.obl.quia generalitas parit obscu
ritatem,l.ita fidei,ff.de iur.fis.c.pen.de confir.vti.vel inuti. nec ẽt
libellus alternatiuus, quia alternatio reddit rem dubiam, l. præ-
tor edixit,§.quod autem,ff.de iniur.Nec libellus continens con-
traria,quia ibi repugnantia, ibi nulla certitudo,l j. C.de fur.c.so
licitudinem,de app.Ista regula limitatur, vt nõ procedat, quãdo
actor est incertus facto aduersarii,vt hic:& ideo si reus sit obliga
tus alternatiue ad istud,vel aliud,admittitur libellus alteruatiuus
l.vbi autem non apparet,§.qui illud,aut illud, ff.de verb.ob.quia
cum electio fit debitoris,l.plerũq;,de iur. dot. incertus est actor,
5 quid velit reus eligere.Hinc est,†ꝙ contra obligatum ad factum
admittitur libellus alternatiuus,vt faciat,vel soluat interesse, ſm
glo.Bar.& alios,in l.j.ff.de act.emp. & sequitur Bar. hic ratio est,
quia ad factum non potest reus præcise cogi,l.stipulationes non
diuidũtur, ĵ.de verb.ob.ideo actor incertus est,vtrum reus velit
facere,vel interesse soluere. Et ita concludit ibi Bart.in ult.q.quẽ
cæteri sequuntur,& ita consuluit Bald. consi. 190. allegationes,
lib.2.Ex hoc infertur,ꝙ in libello potest peti res si extet, vel æsti
matio,l.si seruum,§.fi.ĵ.de verb.ob.& firmat Bar. hic,de quo per
Spec.titu.de obli.& solu.§.sequitur,versi.quid si libellus.& Ma-
ria.in c.2.colum.14.ver.tertio infertur,de libel. obl. Et per istum
tex.dicit Panor.in c.fi.colum.j. de frigi. & malefi. quòd agens ad
separationem matrimonii propter impotentiam coniugis, non
tenetur exprimere causam impotentiæ, quia dubietas surgit ex
6 parte aduersarii.& per istum text.infertur,† quòd contra posses-
rẽ pignoris recte agitur alternatiue,vt relaxet pignus,vel vt sol-
uat debitum, quia hoc pendet a facto rei habentis ius offerendi,
l.si fundus,§.in venditione,& ibi Bart. ff.de pign. & probatur in
c.ex literis.eod.titu.& consuluit Bald.consi. 25.in quæstione,lib.
2.Eadem ratione libellus, quo petitur contractum uenditionis
rescindi propter deceptionem pretii vltra dimidiam, uel supple-
ri iustum pretium,est aptus & legitimus, quia electio est rei em-
ptoris,l.2.C.de rescin.uend.Sed quia prædicta procedunt quan-
7 do actor est incertus facto aduersarii, † quæritur an idem si sit
incertus facto alterius?Ioan.Fab.in §.sed istæ,colum.penul.Inst.
de actio.tenet,quòd non,sequitur Ang. in d.l. stipulationes non
diuiduntur, dicens, quòd actor asserens se habere iustam igno-
rantiam,quia successit defuncto, non propterea audiendus est, si
offerat libellum incertum.sequitur domi.Alexand.consilio 172.
lectis,lib.2.& sentit glo.in l.quod in hæredem,§.eligere,ff.de tri
bu.& expresse glo. nostra in uerbo, cum sit. Contrarium firmat
do.Alex.in d.l.ubi autem non apparet,§.qui illud, per istum tex.
in uersi. quemadmodum. quem dicit loqui in quacunque incer-
titudine. sed certe loquitur in incertitudine, quę actio compe-
tat,non generaliter de omni incertitudine. allega. etiam glo.no-
stram in uerbo,incertum,dum dicit,maxime, & text.in l.quæ de
tota,

tota.§.incerte,ff. de rei vendi. sequuntur Inn.Cardi. Imo.& alij in d.c.constitutus,de integ.resti.& Bal.in l.certi conditio,in prin. colum.pen.ff.si cer.pet.dicens posse peti interesse in genere,quia taxatio spectat ad iudicem,nec est in facultate actoris scire quantum velit iudex taxare.& bene probatur in l.3. C.de inuti. stipu. & in d.c.constitutus.vbi petebatur contractum pronunciari nullum,vel rescindendum.& consuluit Bald.consi.293. lib.3. Hinc
8 est,ꝙ admittitur†hic libellus appellatorius, dico sententiam nullam,& si qua sit appello,ſm Bar.in l.si expressim,ꝭ.de appellatio. & in l.fi.§.de iure patrõ.& Panor.& alios in c.dilecto.de appella. Similiter legitimus est libellus, peto rem mihi per metum ablatam restitui, vel aduersarium inquantum valet condemnari, l. si cum exceptione,§.j. & §.satis enim clementer, ff. quod met.cau. Not. Hostien.in Summa,titu.quod met.cau.§. fi. in fin. Sed ista est potius quædam subordinatio,quæ non reddit libellum incertum.Ex quibus dubitabile videtur consilium Pau.de Castr. 392.
9 Viso quodam libello.vbi concludit non esse recipiendum†libellum vxoris petentis seorsum sibi præstari alimenta propter sæuitiam mariti, & consignationem dotis propter inopiam superuenientem,& restitutionem dotis propter adulterium:nam hæc in certitudo videtur tolerabilis per prædicta.& contrarietas a Paulo condemnata non est respectu eiusdem causæ,nec eiusdem subiecti; vnde cum agatur ex diuersis causis & ad diuersa, videtur permissa cumulatio plurium actionum,vt dicit glo.nostra.in verbo,dictamus. & contra Pau.consuluit Deci.consi. 112.In causa,
10 quæ vertitur,&c. Similiter†si in certitudo procedat a facto actoris,modo probabilis sit,non vitiat libellum, c.abbate sane, & ibi glo.de re iudica.lib.6.Bart.in l.& an eadem,§.actiones,ꝭ.de exceptio.rei iudica.& d.Ias.post alios in §. sed istæ, col. 12. Institu. de
11 actionibus.Item nota ibi protestari,†quòd actor proponens plures actiones ad idem competens in casibus , in quibus permissa est cumulatio,debet protestari,quòd non intendit consequi solutionem , nisi ex vna . Sed an omissio huius protestationis vitiet libellum, glo. in d. §. eligere, sentit protestationem esse necessariam.Salyce.Vero,& Fulgo.ibi volunt contrarium.Et istud sequuntur Inno.Imol.& *cõiter* Ca.in d.c.constitutus,quia cum ratione incertitudinis concedatur cumulatio, satis apparet, quòd protestatio non est de substantia.Sed quare textus dicit introductam fuisse consuetudinem protestandi, nunquid hic ritus fuerit frustratorie inuentus?Crederem,quòd in casibus,in quibus con demnatione sequuta & executione facta in vna contingit liberatio ab altera,vt in l.j.in fi.si familia furtum fecisse dica.ꝙ protestatio non sit necessaria. Et istud vult Iuriscon. hic in principali dicto, vbi nihil dicit de protestatione, alias crederem necessariam, vt reddatur certus reus,arg.l.si mandassem.ff.mand. Vltimo not.
12 quòd†petitio hæred.datur ad rem singularem, l. regulariter,ff.de peti.hæredi.ex hoc elicio non dari interdictum,quorum bonorũ, quia si daretur, Arrianus non bellissime consuluisset agendo pet. hæred.& hoc interdicto.Sed melius consuluisset agendo interdicto possessorio, quorum bonorum,& quorum lega. simul, l.is q destinauit,ff.de rei vendi.§.commodum,Insti.de interd. Cogita, quia *communis* est in contrarium,vt dixi in l.j.§. quorum bo.Glo. fi.diuiditur in tres partes. In prima no. In 2. oppo.& soluit.In 3. allega.concord.In ea glo.ibi,contra de l.fi.de codi.ad istud contrarium glo.& scribentes ibi plures accommodant solu. *cõiter* tenetur, quòd ibi actor est incertus facto suo, hic facto aduersarii, quæ solutio non placet per ea quæ statim dicam.Alii soluunt,ꝙ ibi actiones erant contrariæ origine & effectu,hic autem sunt cõcordes effectu, licet origine discordent. Tu melius dicas, quod hic actiones non sunt origine contrariæ , sed diuersæ effectu , tamen & exercitio concordes,ibi vero sunt contrariæ origine, effectu,& exercitio.In ea.glo. ibi,l.nemo, §.quoties, glo. respondet, quòd illa regula procedit, quando actor est certus plures actiones sibi cõpetere ad idem.Hic vero actor erat incertus,quæ actio sibi competeret facto aduersarii nolentis respondere interrogatoriis.Ista sol.licet in se vera sit,sic tamen restricta non placet: quia iste tex.in ver.quemadmodum, procedit generaliter vndecunq; causetur incertitudo,dummodo sit probabilis, vt s. dictum fuit. Præterea cum reus possit cogi respondere,aut haberi pro confesso, l.j. & l.de ętate,§.qui tacuit,ff.de interroga.actio.si actor non cogat reum ad respondendum cum possit, dicitur incertus facto suo argu.l.iure ciuili,de condi.& demon.Not.tamen solutionẽ,
13 ex qua habes,ꝙ† licitũ est calũnias calumniis repellere, & cauillationes cauillationibus comprimere, ſm glo. in cap.cupientes, in verb.malignantium, de elect. in 6. Alii aliter respondent, sed specialiter respondendo dico, quòd contraria loquuntur, quando plures actiones origine concurrunt ad idem,secus si non cõ-
14 currant , vt hic. Nam vbi † datur petitio hæred. non competit, quorum lega. nec econtra , vt declarat glo. præcedens. si modo
15 quæras rationem , † quare auditur actor cumulando duas actiones non concurrentes:& non audiatur cumulando plures concurrẽtes ad idem. respondendo, quia vbi concurrunt,prouisum est actori quamcunque eligat.at vbi non concurrunt, decipi potest actor, si eam eligat,quæ non competit:merito si sit incertus, quæ competat,permittitur cumulatio.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia ita detrahitur de donatione causa mortis, sicut de legatis, a mplia duobus modis,vt ibi.*
2 *Interdictum,quorum legatorum,cessat contra possidentem titulo donationis causa mortis.*
3 *Interdictum, quorum lega.datur contra legatarium quocunq; genere legati sibi fuerit relictum,ex quo infertur vt ibi.*
4 *Interdictum hoc non datur cantra cohæredem occupãtem prælegatum pro parte,qua est cohæres*
5 *Grauatus prælegatum restituere,an censeatur grauatus restituere etiam partem,quam habet quasi hæres.*
6 *Interdictum,quorum leg.cur cesset in donatione causa mortis, cum de ea detrahatur falcid.sicut de legatis.*
7 *Tex.iste non procedit in mortis causa capione,nec in donatione causa mortis,quando donator non tradidit res donatas,intellige vt ibi.*
8 *Donatio causa mortis facta præsenti quamuis non requirat aditionem hæreditatis,donatio tamen facta absenti requirit aditionem,quia non valet nisi iure fideicom.*
9 *Legatarijs an saltem naturaliter debeatur quod per falcidiam defalcatur.*

§.Si quis mortis. Præmitte,ꝙ iste tex.in ver.& corporaliter res translatæ,põt intelligi dupliciter,ꝙ fuerunt trãslatæ a testatore,vel ab hærede.Primo casũ text. loquit̃ de donatione cã mortis duntaxat. scdo casu põt ẽt intelligi de mortis cã capione,ſm diam q̃ faciunt gl.& Bar.in l.qui pretio,§.de don.cau.mor.Diuidit̃ in duas partes. In j.de do. cau.mor.In 2.de ꝓlegato.Scda ibi, q vero istud interdictũ nõ datur ꝯ possidentẽ titulo donationis cau.mor.licet detur ꝯ possidẽtẽ titulo prælegati.pro portione,q̃ iure legati possidet.h.d.bř.No
1 ta primo,†ꝙ falcidia põt detrahi ita de donationibus causa mor. tis,sicut de legatis.ad idem tex.in l.2. C. de don.cau.mor.in l.pe C.ad leg.falc.Amplia, vt ẽt detrahi possit mortis causa capione, vt hic intelligendo,ꝙ ẽt loquatur in mortis causa capione,& clarius probat̃ in d.l.pe.in prin.Sed ꝯ istud obst.tex.in d.l.q pretio,& in l.acceptis, ff.ad leg.fal.Sed solue & distingue, vt ꝑ Bart.in l.j.§. itẽ si ita,ad fi.ff.ad l.fal.Amplia,vt ẽt detrahi possit de dona.inter viuos,q̃ morte tñ cõfirmat̃,l.in donationibus, C.ad l.Falc.Not.
2 secundo,ꝙ istud interdictũ nõ cõpetit ꝯ possidentẽ tit.do.cau.
3 mor.quod qualiter ꝓcedat,dicã in gl.Not.tertio,† ꝙ istud interdictũ ꝯ legatariũ ꝯpetit quocunq; gñe legati sibi relictũ sit, & sic ꝯ eũ,cui testator his verbis legauit,capito añ partẽ, l. si pluribus, de leg.j. vel habeto,vendicato: vel ꝑ hæc verba, hřs mi,finito illũ talẽ rẽ habere.quod notabis,quia Bart.in l.Centurio, col.3. de vulga.& Ang.in l.itẽ si res,ff.de rei vend.Alex.Ias.& alii *cõiter* sequunt̃ in l.nõ dubiũ, C. de leg.volunt ꝯriũ, vt dixi s.in princ.sed qñq; bonus dormitat Homerus. & ex hoc Ang.sibi ꝯrius infert hic, ꝙ filius institutus in re certa non potest propria authotitate capere illam rem,cuius ꝯrium cõter tenetur,vt s.dixi. Vltimo no
4 ta,ꝙ†istud interdictũ nõ datur in hrẽdẽ occupãtem ꝓlegatum ꝓ ea parte,qua est cohæres. Ratio duplex.prima , quia in ea parte, non est prælegatum,cum ex seipso sibiipsi legari non possit, l. & fidem,& l.legatum,ff.de leg.j.Scđo,quia in ea parte cohæres nõ põt prætendere sibi deberi falcidiã,l.in ratione, §. cum lex, ff. ad
5 leg.fal.Ex his infertur ad qõnẽ,an† grauatus restituere prælegatum,censeatur ẽt grauatus restituere eã partem,quam habet quasi heres?vř ꝙ sic,quia licet in ea parte legatũ non valeat,vř tñ verũ,ꝙ illa pars fuerit ꝓlegata,vt innuit iste tex. in verbo,quasi hřs quæ denotat improprietatem,l.2.§.de inoff.testõ.In ꝯrium facit, quia grauatus restituere suam portionem hæreditatis,censetur etiam grauatus restituere portionem prælegatam, quam tenet vt cohæres,l.in fideicommissariam,§.si legatum, ꝭ.ad Trebel. vt ergo oppositorum opposita sit ratio,l.fi.§.j.ff.de legatis tertio,grauatus restituere prælegatum non erit grauatus restituere quasi hęres.quid dicendum?quia lis est sub iudice, relinquo. Gl.in verbo , cessabit, diuiditur in duas partes.In prima remouet contrarium.In ij.colligit notabile. Scđa ibi, nota ergo. Pro expeditione primę partis opponitur,vbi locus est falcidię , ibi competit interdictum,l.j.C.de don.causa mor.detrahitur falcidia sicut de legatis , vt dixi s.ergo contra donatarium causa mortis debet competere interdictum,non autem cessare;cuius contrarium decidit̃ hic in illis verbis,vtiq;cessabit.gl.fatetur contrarium,& rñdet ad istum tex.ꝙ in litera non est verbũ,cessabit.Sed debet legi , vtiq; necesse habebit, & tunc litera plana , & contrarium non obstat. Sed cum litera non videat̃ clara,quia ver.si vero,ſm istã literam , non aduersaretur in iure & in facto, prout aduersari debet.l.marito,ꝭ.de adul.Alij legunt vtrum,& non vtique: sed nec ista litera placet,quia oporteret dicere,ꝙ illa ratio, quia portio , &c.esset ratio dubitandi , quare deberet cessare, & tñ concludit oppositum.Alij ergo legunt literam,vtique cessabit.& ista *cõis* est litera Ad contrarium rñdet gl.dupliciter.Primo, ꝙ cessat interdictum directum,sed bene datur vtile.quę solutio stare non potest.quia ea attenta sequeretur,quod contra legatarios nunquam haberet locum directum interdictum. quia portio legis falcidię semper remanet penes hęredẽ,l.linea margaritarum , & l.Plautius,ff.ad

6 legem falcid.Secundo rñdet gl. ꝙ cessat interdictū, qa non totū qđ collatū est hoc interdicto reuocatur, sed ꝑ portione falcidiæ, l. si quis quadringentorū, C.ad le.fal.si gl. intellexit, ꝙ reuocetur pro portione falcidiæ per istđ interdictum, ꝓut re vera loquit, vt ex dñia legati, satis dignoscitur.ratio hic assignata hanc solutionē decidit, quia vult ideo cessare, qa portio est penes hrdē,& gl.vult, ꝙ nō cesset ꝑ portione falcidię, q̄ debet detrhai.Quid ergo dđm? Ego alr intelligo,& dico ꝙ illa rō, qa portio,&c.nō est rō decidēdi, sed est rō, qua remouet tacitū obiectū. Ratio. n. decidēdi fuit, qa donatarius nō occupauit, cū fuerit sibi tradita a testatore, quo casu cessat temeritas.iō cessat interdictū. Nō ob.si dicat, ꝙ cessāte interdicto hæres nō poterit detrahere falci. Ad istđ rñdet Iurecōs.ꝙ imò poterit detrahere, qa apud eū remāsit ipso iure portio falcidiæ.Et cū dñiū illius portionis sit penes ip̄m, poterit iure dominij falci.vendicare.iste est verus sensus huius tex.quē ita vr̄ intellexisse Iac.de Are.& Bar.licèt nō clare expresserit. Ex quo in-
7 ferē, ꝙ iste tex.nō hēt locū †in mortis cā capione, nec in donatione cā mortis, qn̄ donator nō tradidit res donatas:qđ indubitāter verū puto in don.cau.mor. facta in testō absēti, qa talis donatio non p̄t valere vt donat.cā mor. q̄ reqrit p̄sentiā donatarij, l.inter mortis, s̄.de dona.cā mort.iō sustinet vt valeat iure fideicōmissi, l.miles ad sororē, ff.de leg.2. docet Bart.in l.j.s̄. de don.cau.mor. & est *cōis* opi.secundū Deci.consi.196.In casu proposito, col.fi.
8 Quod confirmo, quia licet donatio †causa mor.facta præsenti nō requirat aditionem hæreditatis, secundum glo.in l.filię, C.fa.erci.& in l.fi.s̄.de vsucap.pro hærede.& docet Bart. in l. mortis, supra de dona.causa mor.si tamen fiat absenti, quia non valet nisi iure fideicom. requirit aditionem, s̄m Bal.in l.si mortis, C.ad leg. fal.& d.Ias.in l.eā quam, col. 11. versi. octauus casus, C. de fidei com.Extra gl.Petr. & Citramon. inducūt vnū tex.ꝓ sua opin.ꝙ
9 †illud, quod per falcidiam resecatur, non debeatur legatarijs etiā naturaliter.contrariū tenent gl. Bar. & Vltramon. *communiter* in l.cum quis.C.de iur.& fac.ign.& in l.j.ff. de condi.indeb. Ista est difficilis quæstio, super qua Doc.multum insudant.veritas depēdet ab isto puncto. An hodie falcidia detrahatur contra voluntatem defuncti, vel secūdum voluntatem, de quo per Alex.post alios in l.Titia, ff.ad leg.falcid.& per Cano. in capit.Raynaldus, de test.ego tetigi in l.j.in princ.in gl.in verbo, sicuti, ff.ad Treb.

De fluminibus, Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Fluminum quoddam publicum, quoddam priuatum; item publicorum & priuatorum variæ diuisiones, & subdiuisiones traduntur.*
2 *Flumē ex trib.cōstat, alueo, aqua, & ripis; alueus quid, quid ripa, qdve aqua.*
3 *Aquarum variæ sunt genera, vt ibi traditur.*
4 *Voluntas superioris censetur reseruata in omni dispositione.*
5 *Aquam ducere e flumine publico cuilibet permissum est, & quare.*
6 *Aquam ducere e flumine priuato non licet.*
7 *Aquam ducere e flumine publico prohibere potest Imperator, & Senatus, non alius inferior.nu.11.*
8 *Princeps non potest sine causa tollere ea, quæ sunt iuris gentium, late tamen ibi de ueritate.*
9 *Princeps potest ius acquirendi sine causa auferre.*
10 *Imperator nō p̄t statuere sine cā cōtra ius ciuile fundatū in ratione naturali.*
12 *Priuilegium Principis de extrahēdis aquis intelligitur reseruata commoditate alterius habentis anterius priuilegium ducendi.*
13 *Aquam ducere e flumine publico existente in publico usu nemini licet, quod qualiter intelligatur ibi late.*
14 *Aquam ducere e flumine publico nauigabili, aut faciente aliud nauigabile nemini licet, & quare.*
15 *Flumina quare sint de regalibus.*
16 *Flumen non nauigabile, si intret aliquod magnum flumen de se satis nauigabile, an liceat tunc ex illo aquam ducere.*
17 *Aquam ducere licet e flumine publico non nauigabili, faciēte aliud nauigabile, mō aqua ducta reuertatur i nauigabile flumē, cōtrariā tn̄ s̄niā amplectitur.*
18 *Causa & effectus legis distinguunt ipsam legem.*
19 *Disposita in termino censentur disposita in uia, per qua peruenit ad terminū.*
20 *Pœna imposita exportanti frumentum extra territorium, an cēseatur imposita reperto in uia.*
21 *Aduocatus & medicus, cui diurnum honorarium datur, an debeat illud habere pro diebus, quibus stetit in uia.*
22 *Positio impertinens alia reijcienda, si cū alia coniuncta efficiatur pertinens, debet admitti.*
23 *Vnitorū eadem est natura, & unita uirtus fortior est seipsa dispersa.nu.24.*
25 *Molendinum in flumine priuato ædificare cuilibet licet, etiam cum damno iam habentis molendinum inferius.*
26 *Hoc uerū, nisi ædificās pricipaliter ædificaret, ut noceret molendino iferiori.*
27 *Molēdinum inferius si ita lędatur ex constructione superioris quod aqua in totum sibi tollatur, tunc cogi potest superior secundo ædificans, ut sinat aquam defluere, intellige vt ibi.*
28 *Aquam tamen oriente in fundo meo, etiā in graue præiudicium vicini inferioris, & vt sibi principaliter noceam, mihi licet quorūq; noluero diuertere.*
29 *Opus facere in suo animo nocendi, nemo in dubio præsumitur, sed potius vt sibi prosit. Intellige tamen, & declara vt ibi.*
30 *Molendinum ædificare in superiori parte in damnum habentis molendinum inferius, nemini licet in flumine publico.*
31 *Molendinum licite habetur ex permissu Principis vel Senatus, in flumine nauigabili vel faciente aliud nauigabile.*
32 *Principis concessio vt in flumine publico nauigabili, &c. molendinum quis ædificet, an valeat sine causa speciali, non obstante l, quominus.*
Lex vbi habet clausulam derogatoriam ad futura priuilegia, vel rescripta, non censetur illi derogatum per contrariam dispositionem, nisi sit dictum in specie, non obstante tali lege. ibidem.
33 *Princeps eo ipso, ꝙ suā concessionē appellat priuilegium, vel ꝙ concessio reperitur sigillata sigillo priuilegiorum, non est opus clausula, non obstante.*
34 *Scientia certa principis habet vim clausulæ derogatoriæ.*
35 *Molendinum licite habetur in flumine nauigabili, authoritate statuti ciuitatis, quæ ex consuetudine præscripsit flumina & portus.*
37 *Flumina in particulari sunt illarum ciuitatū, per quarū teritoria defluunt.*
37 *Principi & ciuitati turpe est pecuniam accipere pro licentia aquæ ducēdę.*
38 *Molendinum in flumine nauigabili licite habet, qui per se & authores suos illud possedit per tempus immemorabile.*
39 *Præscriptio & consuetudo quid differant.*
40 *Imp̄scriptibilia an efficiātur p̄scriptibilia tpe īmemorabili. & supra nu.38*
41 *Consuetudo immemorabilis habet vim titu.intellige, & declara vt ibi.*
42 *Molēdinū qlibet licite hēt in flumine nō nauigabili, authoritate iuris gētiū.*
43 *Molendinum an liceat facere in inferiori parte fluminis cum damno superioris molendini, quòd non in flumine publico.*
44 *Molendinum an liceat facere in priuato flumine in parte inferiori cū damno superioris; ꝙ nō, si infer or ita potuit opus facere, vt superiori non noceret.*
45 *Sed quid si inferior aliter non potuit, an tunc liceat ei cum damno superioris molendinum facere, conclu.ꝙ si aqua antea libere descendebat in inferiorem parte, non posse impediri solitos aquæ cursus.*
46 *Interdictum, ꝙ competat contra impedientem vicinum vti aqua ad vsum sui molendini, plures viæ experiendi traduntur.*
47 *Molendinum in flumine si duo aut plures fecerint, potior est conditio præoccupantis. Quis autem dicatur prœoccupasse, vt alij postea opus facientib. præferatur, latissime disputatur, conclusio traditur nu. 51.*
48 *Præoccupasse an quis dicatur ex solis præparatorijs, & num. 49. vbi latius declaratur.*
50 *Principia & pręparatoria intrinseca quæ dicantur, & quę extrinseca. Item quę intrinseca dicantur secum habere finalem effectum, & quæ non.*
52 *Præoccupasse non dicitur, qui prius cœpit opus, nisi continuauerit. Cōtinuare verbū, intelligitur ciuili mō, id est tpib. congruis, vt ibidem latè.*
53 *Aqua fluminis si pluribus sufficiat ad molendum, tunc non est melior conditio occupantis. sed vterque ducere poterit.*
54 *Dominus, qui vni, aut pluribus vsum nemorandi concessit, poterit & alijs concedere, si ligna syluę omnibus sufficiant.*
55 *Molendinū si plures in eodē flumi.ædificauerunt, nec appareat qs p̄occupauerit siue incęperit, qd iuris. ꝙ sorte dirimatur qō, aut sit locus gratficationi.*
56 *Ambiguitas iuris sorte dirimenda est.*
57 *Sorte decidi pōt dō in interdicto, vti possidetis, vbi est paritas probationis.*
58 *Pręmiū si statuatur primo ingredienti castrum, aut capienti brauiū, & plures simul ingrediantur, aut capiant; is pręmiū habebit, quem sors elegerit.*
58 *Quæstio facti non debet sorte dirimi.*
60 *Iudex potest gratificare, cui vult, vbi est iuris ambiguitas.*
61 *Pater eligere pōt quem filiū voluerit, cum dubitatur quis sit primogenitus.*
62 *Partes si nolint qōnem sorte dirimi, aut iudex nolit gratificari, tunc concursu se impediunt, ideo vsus aquæ vtrique interdictus est.*
63 *Molendinum concstruere volēti in flumine publice, an liceat facere clusam, aut immittere tigna in ripa vicini.*
64 *Riparum vsum licet publicus, proprietas tamen est illorum, qui habent prædia vicina, & quare, nu.seq.& traditur noua consideratio.nu.67.*
66 *Viam publicam reficere tenetur, qui habet fundum prope.*
68 *Clusam antiq̄ fundatā sup ripa vicini reficere domino molendini ꝑmittitur.*
69 *Clusam facere volens vel tigna immittere super ripa, quæ cohęret vię publicę, an requirere dabeat consensum habentis prędium iuxta viam publicā, an vero Principis consensum.*
70 *Arbores existentes in ripa, an pertineant ad eum, qui est vicinus ripę, si via publica sit intermedia.*
71 *Ripæ formam, an posßit mutare vicinus in pręiudicium eius, qui absque vlla clusa, sed mediante naturali ripę situ ducebat aquam ad molendinum.*
72 *Ripa vicina prędio, an censeatur vendita, vendito prędio: quòd sic.*
73 *Ripa an sit computanda in mensura prędii venditi, quòd non. Intellige, & limita vt nu.75.*
74 *Fossata nō sunt cōputāda i mēsura p̄dii vēditi, intellige, & declara vt nu.76.*
77 *Clusam an liceat facere transcendentem mediam partem fluminis, & protendentem contra frontem vicini prędii. post multa conclu. non licere, limita tripliciter nu.78.*
79 *Clusam fieri in flumine puplico, an vicini prohibere posßint alia ratione quā proprietatis ratione, ꝙ sic ne damnum fiat vicino, limita nu.80.81.& 82.*
80 *Ripę si propter clusam molendini plus solito inundentur, hoc damnum considerabile non est, nec ob id prohibere potest vicinus, ne fiat clusa.*
81 *Clusam construens ob ipsius maximam vtilitatem etiam cum aliquali damno vicini licitę construit, secus si non consequatur vtilitatem, tunc enim nō licet etiam in modico vicinum lędere.*
82 *Molendinū cōstructum habens impedire non potest volentē aliud ędificare*

cara-

eare rõne, q̃ decætero tot molẽtes nõ accedant ad suũ molendinũ. ratio ibi.
83 *Formula, per quã ducitur aqua ex flumine pub. an sit publica vel priuata.*
Aqua quam primum ingreditur fundum priuatum, efficitur propria illius, cuius est fundus.
84 *Vicinus inferior non potest inuito domino formulæ aquam ex illa ducere. Fallit fauore dotis & ecclesiæ. nu. 86. vbi de veritate.*
85 *Aqua quandiu cohæret solo meo, mea est; & eam quo volo, deriuare possum, etiam in uicinorum meorum detrimentum.*
87 *Aquæ perituræ dominus tenetur eã vẽdere iferiori, cui illa aqua vsui esse põt.*
88 *Seruitutẽ aquæ ducẽdæ an dicatur habere is, q aquã ducit per fundũ vicini. permittẽte vicino, & q̃ requiratur, vt dicatur seruitus aqueductus acq̃sita.*
89 *Interdictum de aqua quotidiana & æstiua & interdictum de riuis, vt compe tat, quid requiratur.*
90 *Formulam an liceat facere per viam publicam.*
Schalas habere non licet in via publica ibidem, sed an liceat scalas habere in via publica sub porticu, vel stillicidio proiecto desuper viam publicam.
91 *Ponticellos domibus priuatorum appensos habere non licet super viam publicam, nisi consuetudo aliter seruet.*
92 *Publica via quæ dicatur, & quæ requirantur vt dicatur publica via.*
93 *Via, quæ nos ducit ad rura, an dicatur publica, ita vt contra obscurantem illam detur interdictum de via publica.*
94 *Molendinum habenti in parte superiori, an liceat tempore siccitatis recolligere aquam inuito domino molendini inferioris, conclu. licere. limita quintupliciter nu. 95.*
86 *Ius p̃occupationis aquæ ducẽdæ ex flumine publico quanto tpe prescribatur.*
97 *Priuilegium ducendi aquã ex flumine publ. a Principe. lege; vel consuetudi ne concessum perditur per nõ vsum spatio decẽnij. limita tripliciter vt ibid.*
98 *Facultas ducẽdi aquã ex flumine pub. nõ nauigabili, nunq̃ pditur p nõ vsum.*
99 *Præscribi non possunt, quæ iure gentium communia sunt.*
Sed an præscriptione immemorabili præscribi possint, late disquiritur.
100 *Præscriptione prohibita non censetur prohibita præscriptio centum anno.*
101 *Regalia tempore immemorabili præscribi possunt.*
102 *Publica loca possidens per tempus immemorabile, non debet se fundare in præscriptione, sed priuilegio: quod priuilegium quamuis non probetur, pręsumitur tamen propter immemorabile tempus.*
103 *Molendino, quod positum erat super flumine publico sublato, & loco habito pro derelicto, perditur ius præoccupationis & prælationis.*
104 *Sed an vtrunque copulatiue requiratur, scilicet q̃ sit destructum, & quod sit habitum pro derelicto, late.*
105 *Castro destructo, perduntur iura castri.*
106 *Ponte destructo perditur ius exigendi pedagium.*
107 *Monasterio destructo, perduntur iura monasterij, & bona applicantur superiori tanquam vacantia.*
Sed an bona, quæ monachi elargiti sunt monasterio, sint eis expulsis restituen da destructo monasterio. remissiue.
108 *Molendini ædificium qualiter debeat esse destructum, vt perdatur ius pręoc cupationis & prelationis.*
109 *Molendini ædificio destructo, qualiter probetur locus habitus pro derelicto.*
Protestatio destruentis ædificiũ molendini, quod intendit tenere & possidere locum dirupti ædificij, facit vt non videatur haberi locus pro derelicto.
Palorum affixio in loco ædificij dirupti, & protestatio præuia, probant locum non habitum pro derelicto.
110 *Seruitus aquæ ducendæ ex priuato flumine, qualiter perdatur.*
111 *Aluei mutatione, an perdatur ius aquæ ducendæ ex flumine publico, & qua liter dicatur mutuatus alueus.*
112 *Aluei mutatione facta vno impetu, perditur ius aquæ ducendæ e flumine publico. de veritate.*
113 *Sed si volo iure præoccupationis e nouo aluco ducere aquam ad molendinũ, an liceat mihi per fundum tuum mihi seruientem aquam ducere, an vero mutatione aluei extincta sit seruitus aquæductus.*
114 *Aluei mutatione subito facta perditur ius exigendi gabellas a nauigantib.*
115 *Aluei mutatione perdito aquæ ducendæ iure, an ex æquitate sit concedenda restitutio.*
116 *Flumine reuerso in primum alueum, an sit concedenda restitutio.*
117 *Inundato fundo meo aluei prima mutatione, si demum aqua reuertatur ad pristinum alueum, an mihi sit fundus restituendus, quòd sic.*
118 *Aluei mutatione paulatim facta non amittitur ius aquæ ducendæ, aut præoccupationis.*
119 *Molendinum plurium domminorum commune, si impetu aquę vel aliter sit destructum, qualiter succurratur reficienti, aut reficere volenti. q̃ tribus remedijs, si sint socij, secus vero si socij non sint. Limitatur quator modis, de quarum limitationum veritate. & nu. 120.*
121 *Molendinorum super nauiculis ædificatorum cuius sit proprietas.*
122 *Naues applicare, funes alligare, & reria exiccare in nauibus, & molendinis desuper nauibus constructis, non est licitum.*
123 *Aedificia non cohærentia solo, & naues, equiparantur.*
124 *Nauis an equiparetur potius rustico predio, quam verbano; quod rustico, ideo infert, quòd molendinum dicitur rusticum prędium. nu. 125.*
Molendinarius capi non potest pro debito ciuili in molendino.
126 *Molendina an computentur inter immobilia, an vero inter mobilia. conclu. q̃ si solo cohęreant immobilia, si non cohęreant mobilia censenda sint, ex quo inferuntur plura.*
127 *Molendinum sine molis, an proprie dicatur molendinum. q̃ sic. ex quo infertur ad statutum, vt ibi. nu. 129.*
128 *Allusio, etymologia, & deriuatio, in quibus discrepent.*
130 *Molendina an censeantur vendita, vendito castro cum pertinentijs.*
131 *Statutum ciuitatis, quod quilibet sub pęna teneatur molere in molendino ciuitatis, an valeat in præiudicium aliorum habentium molendina, quod nõ.*
132 *Molere soliti in molendino domini, an cogi possint perseuerare, quod non, & comprobat egregijs similibus.*
133 *Subditi prohibiti venari, si prohibitioni acquieuerunt lõgissimi temporis spa tio, decęteto prohiberi poterunt a domino.*
Subditi igitur cauti sint, vt proclamantibus dominorum contradicant.
134 *Dominus an prescribere possit, vt solus habeat molendinum.*
135 *Ttransactione facta inter dominum & subditos, quòd subditi teneantur domino dare vicesimam pro molitura, an vigore huius transactionis cogi possint subditi molere in molendino domini.*
136 *Vniuersitatis consilium. an obligare possit singulos ad molendum eorum bla da in molendino domini.*
137 *Domini si duo existant alicuius territorij, habẽtes aquam & territorium cõmune, & vnus suo nomine proprio vult facere molendinum, an audiatur alius commodius volens participare, & contribuere in impensam.*
138 *Molẽdinũ si tribus cõe sit, & duo velint certa quãtitate locare, tertius vero maiorẽ quantitatem habere vult, alias retinere partem suã, an audiatur.*
139 *Molendinum commune tribus, si duo velint locare Titio, tertius vero Caio, quid iuris erit.*
140 *Quid autem si duo velint locare Titio, alius vero vult retinere suam, & sociorum partes conducere eodem pretio, an audiatur, quòd sic.*
Domũ cõem habẽtes cogũtur eorũ portiones locare socio volenti inhabitare.
141 *Socius, qui finito tempore conditionis inhabitat domum communem, non censetur reconduxisse, nec tenetur consocijs quicquam soluere.*
142 *Dominium directum molendini alienati per emphyteutam si duo habeant, vno volente laudare, altero vero iure prelationis retinere, quis prefer atur conclu. eum qui vult retinere.*
143 *Sed si uolens retinere solum velit retinere partem suam an audiatur.*
144 *Quid si alter dominorum uult totum molendinum retinere, emptor uero non uult quòd retineat nisi partem suam.*

QVominus publico. Tractatus iste fluminum, & aquarũ amplissimus, & vtilissimus est, quẽ Bar. tã lato, tãq; ordinato stylo explicauit vt nihil superaddi posse videatur, teste Ias. q̃ fluminis ripas flosculis quibusdã exornauit. Ego nõ floribus, non hærbis, q̃bus nunc terra ridet, sed aggeribus fluminũ cõire amplificareq; conabor, ita vt nihil aq̃ fluat aliter, q̃ defluere oporteat. Ripę. n. bñ cõiter rapidũ fluminis
1 cursũ, nãleq; rigorẽ facile cõprimunt, l. j. §. ripa, s̃. e.† Ad euidẽtiã sciẽdũ est, q̃ fluminũ duo sunt genera, publicũ. s. & priuatũ. Publicũ est, q̃d perẽne est, i. q̃d sp defluit. Priuatũ, quod nõ sp, sed ad tps decurrit, l. j. §. fluminũ, s̃. e. Et q̃a fere oĩa ppetuo labũtur, oĩa fere publica sunt, l. nemo, in fi. ff. de re. diu. Publicorum aũt fluminũ duæ sunt species. Quædã sunt nauigabilia, q̃dã non. l. j. §. non aũt, s̃. e. Rursus fluminũ non nauigabilium duo sunt accidentia. Quædã. n. intrant in aliud flumen, & illud faciunt nauigabile, q̃dã non faciunt, vt q̃a nõ pñt, vel quia cõtinuo cursu ingrediũtur mare. Priuatorũ ẽt duæ sunt species. Quædã dñr priuata, q̃a non sunt apta vsui publico, cũ perpetuo non fluant, vt Torrens, l. j. §. Torrens, s̃. eo. l. in summa, §. pe. s̃. de aqua plu. arc. vt amnis, l. j. §. itẽ si amnis. vt ẽt riu⁹, l. j. §. riuus. j̃. de riu. Et tradit Bal. ĩ l. j. col. 3. de rer. diui. Quædã sunt priuata, q̃a propria alicuius priuati, q̃d est q̃ñ nascuntur in proprio fundo, vt stagnũ, vel lacus, vel per ppria prædia dicuntur opere manu facto, vt est fossa quæ est receptaculum manu factum. Nã ista, s. lacus, stagnũ, & fossa, pñt esse priuata & propria modo præmisso, & ẽt publica, vt declarat Iurecon. in l. j. §. stagnum, & §. lacus, & §. fossa, j̃. vt in flu. pub. naui. lic. & s̃. l. j. §. fossa. & bñ pbat in l. Proculus, s̃. de dã. infec. & in l. si quis diuturno, ff. si ser. vend. docet Bar. in trac. Tyber. in uer. flumen. & Cæp. in tra. de ser. rustic. præd. sub rub. de flu. Item sciẽdum est,
2 q̃† flumen ex tribus potissimum constat, alueo, aqua, & ripis. Alueus est fluminis uenter, s̃m Hug. & Bar. in tracta. de alueo. quæ iura naturalem aquæ cursum appellant, l. j. §. is autem, j̃. tit. j. Ripæ uero sunt limites, quibus naturalis cursus fluminis cõtinetur, l. j. §. ripa, s̃. e. si autem flumen extra terminos suos egrediatur, & postea intra alueum redeat, inundatio est. Si uero a ripa paulatim elongetur, quod relinquitur, alluuio est, l. adeo, §. j. & §. seq. s̃. de
3 acq. rer. do. Aquarũ †ẽt plura sunt genera. Quędã ęstiuę, q̃dã quotidianæ, l. j. §. duo sunt, j̃. de aqua quoti. & æsti. Item quædã perennes sunt, quædam non, ea. l. §. locum. Rursus quædam pluuiales, de quibus loquitur hic tit. & ẽt titu. sequens. Quædam pluuiales, de quibus loquitur titu. s̃. de aqua pluu. arcen. Quedam fontanæ de quibus loquitur tit. j̃. de fonte. Item præmittendum est, q̃ iste tex. uer. si modo ea aqua in usu publico non erit, hẽt duos intellectus. Primus est, ut intelligatur de usu publico nauigandi tñ. Secundus, ut intelligatur de usu publico alicuius ciuitatis uel castri. Scdm primum intell. Bar. diuidit hunc tex. in tres partes. In prima dcm̃ g̃nale. In 2. ibi, si modo, lĩtatio dicti. In 3. ibi, sed si, ponitur exemplum lĩtationis. Hanc diuisionem reprobat do. Ias. dicens, q̃ s̃m hunc intell. diuiditur in 4. part. In j. dcm̃. In 2. ibi, nisi Imperator, ponitur una limitatio. In 3. ibi, si modo in usu publi-

eo,ponitur alia limitatio. In 4.ibi, ſed ſi, vltimæ lītationis exem-
plum. Saluādo diuiſionem Bart. dici p̄t,ꝙ in ver.niſi Imp̄ator,nō
4 ponitur aliqua fallen.quæ non includatur in dcō.Quia in oī†di-
ſpōne cenſetur reſeruata voluntas ſuperioris,l.fi.ff. qui ſatiſ.cog.
c.venientes. de iureiur. & quia ſi Imperator ꝓhibeat, non eſt,q̄a
de iure aqua duci non poſſit,ſed quia principi non placet,& quia
voluntate principis lītata eſt,l.j.ff.de ꝯſt.prin. Et niſi ita ſaluetur
diuiſio Iaſ. non ēt erit vera, ſed erit facienda diuiſio in quinque
partes.In prima dictum,deinde tres fallen. poſtea declaratio vlti-
mę fallentiæ. Et ita diuidit Ang. ſ̄m vero aliū intell. Bart.diuidit
in 4.partes.In j.regula,deinde tres exceptiões. Et ſi adhæreamus
verbis Ang. & Iaſ. ſ̄m iſtum intell̄m fiet diuiſio in ſex partes. In j.
dcm̄,deinde quinq; exceptiones.Br̄ hoc dicit. Ex flumine publi-
co aqua iure ducit̄,niſi ī caſibꝰ hic expreſſis.No.primo regulam,
5 ꝙ† permiſſum eſt cuilibet aquā ducere ex flumine publico. Sed
quænam eſt ratio? rn̄det d.Iaſ.quia vſus fluminū publicus eſt, §.
flumina,& §.riparum,Inſt.de rer.diui. & l.riparū,ff. e. Sed non ad
uertit d.Iaſ.quod hęc ratio deſtruit regulā. Nam ſi vſus publicus
eſt,nō ex eo aquam ducere licet, vt clare cātat litera ibi, ſi modo
in vſu publico non erit. Dicas ergo ꝙ rō eſt,quia vſus aquæ cōis
eſt,Inſti.de rerum diui.§.j.Et hoc reſpectu dici poteſt,ꝙ vſus flu-
minis ſit cōis,non publicus,l.fluminum,ſ̄. de dāno infe. & vt in-
9 telligas terminos,magna†eſt differentia inter vſum cōem,& vſū
publicum. Cōis dr̄, qn̄ oībus aīantibus cōis eſt. Publicus vero,
qn̄ ſolis hominibus cōuenit. Et dicitur publicus quaſi populicus
vt in d.§.flumina. & ibi gl. Et ideo infertur, ꝙ aqua ꝓfluēs,aer,&
mare,& maris litora ſunt cōia. Ideo aqua,aere vti,mare pertran-
ſire,ad eius littus accedere nemo prohibet. hæc.n.omnia iuriſgē
tium ſunt, & ad oēs ēt beluas pertinent. Subijcitur in d. §. j.dum
tamen a villis & ædificijs ſe abſtineāt, quia hæc nō ſunt cōia,nec
iuriſgentium,cū ſolius hoīs ſit villas & ędificia conſtruere.ſequit̄
§.flumina,ꝙ flumina & portus publica ſunt, & riparum vſus pu-
blicus eſt. Ex his infertur, quod piſcari ad ripas fluminis, appli-
care naues,& funibus eas arboribus ibidē natis religare, cuilibet
liberum eſt, ſicut per ipſum flumen nauigare. Ecce, quod reſpe-
ctu eorum,quæ ad ſolos homines ꝑtinent, vſus dicitur publicus,
reſpectu vero eorū,q̄ oībus animantibus ꝯueniūt,dicitur cōis,&
hæc eſt vera differētia inter cōia & publica, quam ēt voluit Bald.
in l.j.in 3.colū.ff.de rer.diui. Sed dicet aliquis, licet vſus aquæ ſit
omnibus animalibus cōis ad bibendum, non tn̄ ad molendū &
irrigandum, ergo quantū ad molēdū & irrigandū nō eſt ēt vera
hæc rō,quia vſus aquæ cōis eſt.Rn̄d.ſatis eſſe,ꝙ vſus ſit in genere
cōis. Et ſi inſtiteris, ergo vſus fluminis erit ēt cōis; rn̄do aliꝰ eſt
vſus fluminis,alius eſt vſus aquę:vſus fluminis eſt nauigare,vſus
aquę inde alimenta præſtare.Et ideo aqua & mare,quia ſunt vnū
elementum,dn̄r cōmunia, flumina vero dn̄r publica. Scd̄o not.
7 ꝙ†ex flumine priuato non eſt licitū aquam ducere, ita ꝓbat tex.
a ꝯrio,niſi dixeris,ꝙ hęc ſunt diuerſa,& non ꝯria. Sed certe vnius
incluſio alterius ēt diuerſi eſt excluſio,l.cū p̄tor, ff.de iud.c.non-
ne,de præſump.Sed contra de l.hoc iure,§.aqua,ĩ.de aq.quot.&
æſti.Sol.ſi intelligas ex priuato flumine, prout differt a publico,
eo quod perpetuo non fluat.procedit ꝯrium.Si vero ītelligas ex
priuato flumine,prout differt a publico in proprietate & domi-
nio,& tunc procedit notabile, quia inuito dn̄o priuati fluminis
nulli permittitur ex eo aquam ducere, l.ii.§. pręterea, ſ̄. de aqua
8 plu.arcen.& d.l.Proculus, ſ̄.de dān.infect. Tertio † no.quod Im-
perator, & Senatus poſſunt prohibere aquam duci ex flumine
publico.Sed contra,aquam ducere eſt de iuregentium,ergo non
poteſt Princeps iſtud a nobis auferre ſine cauſa,l.item ſi verbera
tum.ff.de rei vendi.l.Lucius, ff.de euic.traditur per gl.in l.fi. C.ſi
contra ius, & in c.quæ in eccleſiarum, de cōſt.Sup iſto ꝯrio late
inſiſtit Iaſ.hic,qui primo negat aſſumptum, ꝙ aquā ducere ſit iu
riſgentum,poſtea reuocat propoſitū, & bene facit; quia vt dixi,
vſus aquæ cōis eſt. Scd̄o rn̄det,ꝙ Princeps licet nō poſſit auferre
ius acquiſitum de iuregentium ſine cauſa, poteſt tamē auferre lu
crum ex illo iure acquirendum.quę ſolutio non vr̄ vera, quia ea
dem ratione poſſet auferre dn̄ium auferendo lucrum,qđ ex dn̄io
facturus eſt dn̄s,& tn̄ nō p̄ot ſine cā,d.l.item ſi verberatum,ergo
non etiā poterit ſine cauſa auferre ius aquę ducendę. Sed defen-
dendo dici p̄ot,ꝙ ius ducendi aquam ex flumine publico, ante-
quā ſit duci cęptum,non dr̄ acquiſitum de iuregētium, cū vſus
ſit cōis,& alius poſſit pręuenire,d.l.hoc iure,§.aqua.merito ante-
9 quam ducatur, poteſt Princeps prohibere, quia p̄ot auferre †ius
acquirendi ſine cauſa,ſ̄m Bal.in l.ii.ver.ſed contra prędicta,C.de
iuris & facti igno.& Fel.in d.c. quę in eccleſiarum,col.xv.ver.pri
mus caſus.facit tex.in l.pactum curatoris,cum ibi nota.C.de pac.
& in l.pręſes,C. de tranſac.Sed tamen conſidera,quia Bal.& Fel.
loquuntur in iure acquirendo per modum iuris ciuilis, nos aūt
in iure acquirendo per ius gentium.Pręterea eadem poteſtas pro
hibēdi cōceditur Senatui,& ſic ſequeretur ꝙ ēt Senatus poſsit ſi
10 ne cauſa,qđ non credo verum, quia † ēt Imperator non p̄ot ſine
cauſa ſtatuere ꝯ ius ciuile fundatum in rōne nāli, ſ̄m Pan.in d.c.
quę in eccleſiarū,& in c.per tuas,col.x.de arbi.& cōprobaui. Rn̄.
li.ii.c.xix.Et ita in terminis nr̄is dicit And.de Iſer.in ti.q̄ ſint rega-
lia,in verbo,flumina.Nec ob.ſi dixeris, vt dicit Iaſ.quod ſ̄m hūc
ſenſum tex.in ver. ſi modo nō ſit in vſu publico,erit ſuperfluus,
quia intelligendo de vſu publico nauigandi prout communiter
intelligitur, ceſſat ſuperfluitas, quia Imperator & Senatus pote-
runt ꝯcedere ex alia cauſa.Et iſta eſt melior ſolo,q̄ alia,quam ſub
dit do.Iaſ. dicens, ꝙ licet Imperator ſua propria authoritate non
poſſit prohibere ſine cā.tn̄ poterit authoritate huiꝰlegis,quaſi ip
ſe non ſit ſolutus legibus ſuis, contra l. Princeps, ff. de legi.quaſi
authoritate ſua non fuerint cōditæ leges, ꝯ. l.2. C. de veter. iure
enucle.quaſi ipſe non ſit lex animata in terris,prout tn̄ eſt,§.fi.in
Auth.de Conſul.quaſi lex velit aliquid fieri ſine cauſa, quod eſt
cōtra propriā eſſentiā legis,l.2.ff.de legib.c.erit aūt lex,4.diſtinct.
11 Quarto not.ibi,niſi Imperator,†quod nullus inferior poteſt ve-
tare aquam duci de flumine publico. Nam illa dictio exceptiua,
niſi,firmat regulam in non exceptuatis,l.nā quod liquide.§.fi.ff.
de penu.lega.c.cum dilecta,de cōfir. vti. vel inuti. Sed ꝯtra de l.j.
in princ.ĩ.ti.j.vbi vicini p̄nt vetare.Bar.rn̄det dupl̄r. Primo,ꝙ ibi
non ſunt vicini,ſed p̄tor,cui Imperator authoritatē dedit,ideo ſa
tis ipſe Imperator dr̄ vetare, l.2.§.oīa, C. de vete. iure enuclean.
11 Scd̄o rn̄det, ꝙ regula huius legis debet intelligi, dummodo
aqua non ducatur cū alterius iniuria,d.l.j.§.j.& §.ſunt qui putant
Et eſt expreſſe de mente Imperat.l.2.§.merito, & §.ſi quis a Prin-
cipe,ſ̄.ne quid in loco public. Aduerte,quia Bar.vr̄ velle,ꝙ Impe-
rator fuerit ille, qui conceſſerit hanc facultatem ducendi aquam
ex flumine publi.& nō iuſgentium.ꝯriū vult Bar.ĩ.in 2.q.& hoc
verius eſt. Vnde intelligas mentē Bar.hic non fuiſſe, ꝙ Impera-
tor hanc facultatem cōceſſerit,ſed ꝙ mēs Imperatoris eſt,ꝙ hæc
facultas iuriſgē.ſit ꝯceſſa ſine incōmodo tertii. Ex quo infertur,
12 ꝙ†priuilegiū Principis de extrahendis aquis intelligit̄ reſeruata
commoditate alterius hn̄tis anterius priuilegiū extrahendi,ſ̄m
Bal.in tit.de pace Conſtan.in verbo,detrimentum.& Iaſ. hic. Tu
adde tex.in l.ſi quis diutinā,C.de aquæ duc. lib.11.vbi prędictū
priuilegium intelligitur de acqua, quæ ſupereſt vſibus reipubli.
Et ſic de aqua ſuperambundati non neceſſaria vſibus accolētiū,
& merito,quia priuilegia publicæ vtilitati dānoſa,non ſunt reci-
piēda,l.nec dānoſa,C.de p̄cibus Impera.offeren.l.2. C. de priui.
ſcho.lib.12. quod amplia,ēt ſi proprio motu Princes conceſſerit
facultatē aquæ ducendæ,vt probat Fel.in c.cæterum,col. 5. de re-
13 ſcri.Quinto no.ibi,ſi modo in vſu publico,ꝙ†ex flumine publi-
co exiſtenti in publico vſu nulli licet aquam ducere. Sed ꝯ, vſus
omniū fluminū publicorū eſt publicus,l.riparū,ff.de rerum diui.
ergo a nullo licebit. Auget̄ difficultas,quia tex. vr̄ īplicare ꝯdicto-
ria. Nam ſi flumen pulicum non eſt in vſu publico,qūo publicū
eſt? ſi eſt in vſu publico,qūo licebit aquā ducere,ſi ex eo, ꝙ eſt in
vſu publico, nō liceat? Timore huius ꝯrii duo dantur intellectus
ad hunc tex. Primus eſt,ꝙ loquat̄ de vſu nanigandi tm̄, & hunc
ſequunt̄ Ray. Alber.& Iaſ. hic, non tn̄ aliquā rōne probant. Sed
ego probo duabus rationibus. Primo,quia is dicitur vſus publi-
cus,qui eſt in vſu oīum populorum,& ſic hoīum duntaxat,vt di-
cit glo.in d.§.flumina,ergo tex.loquendo de vſu publico debet
neceſſario intelligi de vſu nanigandi tm̄, q̄a is ſolus conuenit oī-
bus hoībus. Vſus aūt molendi,irrigandi, & ſimilium nō eſt vſus
fluminis,ſed aquæ,q̄a cōis eſt,vt ſ̄.demonſtraui. Scd̄o hmōi inter
dictum de flumiuibus,loquitur de vſu nauigandi tm̄, vt patet ex
verbis interdicti,l.i.in prin.ſ̄.eo. Ergo,vt lex conueniet nāę tituli,
iuxta l.Imperatores,ff.de in diem addic.debet intelligi de vſu pu
blico nauigandi, de quo loquitur titulus. Secundus intellectus
eſt,ꝙ loquat̄ de vſu publico alicuius ciuitatis vel caſtri, de quo lo
quitur totus tit. C. de aquæduct. lib. xi. Hunc reprobat d.Iaſ.ꝑ
aduerſatiuā,ſed ſ̄,quę ſ̄m hunc intell̄m non aduerſaretur his, q
ſunt eiuſdē gn̄is,prout debet aduerſari,ſ̄m gl.& Bar.in l.mariti,§.
fi.ĩ.de adulte.Et quia non repeteret qualitates præcedentes,pro-
ut debet repetere,vt docet Bal.in l.omnes populi,col. xv.ff.de iu-
ſti.& iure,& d.Ale.in l.filius a patre,col.xii.ff.de lib.& poſth. Sed
iſtud ſubmoueri poteſt,quia Doct.Bar.poſt gl.in d. §. fi. procedit
in aduerſatiua coniunctiua,vt eſt dictio, autem, & vero ſecus in
aduerſatiua diſiunctiua,vt eſt dictio,ſed,ſ̄m Bal.in d.l.omnes po-
puli,col.14.& eundē Iaſ.in l.3.§. ex ꝯrio, col. 3.ſ̄.de acquir.poſſe.
Præterea ſi teneamus, ꝙ iureconſ. aduerſetur regulæ traditæ in
principio,aduerſatiue ſatis repetet qualitates præcedentes. Tamē
iſte intellectus non placet,quia ſi aqua eſt in uſu publico alicuius
uniuerſitatis,iam non erit flumen publicum,ſed priuatum illius
14 uniuerſitatis,§.uninerſitatis,Inſt.de rerum diui.Sexto no.ꝙ†nul
li permittitur aquam ducere ex flumine nauigabili, uel non na-
nigabili faciente aliquid nauigabile.ratio eſt,ſecundum Iaſ.quia
talia flumina ſunt de regalibus,c.j.quæ ſunt rega. quæ ratio non
uidetur uera, quia & ſi ſint de regalibus, uſus tamē publicus eſt
ſicut uſus uiarum publicarum,quę tamen ſunt de regalibus,l.flu
minum.& ibi Ang.ita dicit,ſ̄.de dam.infe.Melior ergo ratio eſt,
ne impediatur uſus publicus nauigandi,qui facillime poſſet im-
pediri,ſi ciuiliter liceret ex eis aquam ducere,l.j.in princ.ſ̄.eo.Ra
15 tio autem,†quare ſit de regalibus ea fuit, quia ad Principem ſpe-
ctat onus tenendi tuta nauigii & uiarum publicarum itinera. Iō
conſequens eſt,ut ad eum ſpectet commodum fluminum,& uia
rū,qđ conſiſtit in colligendis ripaticis & gabellis, ſ̄m Arch.in c.
ſi quis Romipetas.23.quæſt.3.& Bar.in l.ne quid, ĩ.de incen.rui.
nauſr.

naufr.& Bal.in c.j.§.fi.colum. pe.de pace iur.firmā.& Io.de Pla.in
l.vnic.per illum tex.C.de Ale.primat.lib.11. Sed contra istud no
tabile,si non licet ducere aquā ex flumine nauigabili,nec ab alio
faciente aliud nauigabile,ergo a nullo licet: ergo regula permis-
siua huius tex.erit elusoria;quia omne flumē;vel intrat aliud flu
men,vel mare,quod constat esse nauigabile. Ad istud respondet
Bar.dupliciter.Et primo,quod regula permissiua de plano proce
dit in fluminibus non nauigabilibus ingredientibus mare, quia
non faciunt ipsum mare nauigabile,nec ab eis mare recipit incre
mentum, vel decrementum:omnis enim aqua à mari fluit & re-
fluit,& hoc verissimum, sed insurgit hic dubitatio. Pone,quod
16 flumen †non nauigabile intra aliquod magnū flumen, puta Ro-
danum, quem constat esse nauigabilem, an licebit ex eo aquam
ducere? videtur quod non, quia non facit Rodanum nauigabilē
cum sit de se nauigabilis,sicut dicit Barto.de flumine ingredien-
te mare.confirmatur per istum textum in illa dictione,ex eo,quę
denotat causam immediatam, l. j.§. ex incendio,infra de incend.
rui.naufrag.cap.inter dilectos,de fi.instr. In contrariū facit,quia
Rodanus fit magis nauigabilis, si collectis aquis augeatur & in-
crescat, quamuis sit nauigabilis, ita vult Barto. si bene ponderes
eius verba.confirmatur,quia satis facit, & qui ampliat dicitur de
nouo facere,l.ius ciuile,ff.de iusti.& iu.vbi Bal.infert, quod pro-
hibitus facere nouam clusam in flumine, non poterit veterem
ampliare,quia qui addit,de nouo facit, cap.licet in corrigendis.c.
graue,de of.ordi.l.j.§.si quis simpliciter.infra de verb. ob. Secun
17 do respondet Bart. †quod regula permissiua verificabitur in flu-
mine non nauigabili ingrediente aliud nauigabile,si ex eo duca-
tur aqua,& postea remittatur in illud flumen nauigabile. Et hāc
dicit esse mentem omnium iurium,vt patet in l.j.§. nō autem,su-
pra eod.sequuntur alij *communiter*, maxime Alexand. consil. 192.
Consideratis,lib.2.& Curt.consi.23.Potens nobilis.& Cor.con
si.268.In hac,colum.fi.lib.4.vbi ampliat,vt etiam ex flumine na-
uigabili liceat aquam ducere, modo reuertatur postea ad suum
alueum. Hac ratione infert Bald.in rub. de rerum diui.colum. 4.
quod licet facere molendinum in flumine nauigabili, si nauiga-
tio non fiat deterior. Tu considera, quod ista non videtur vera.
non enim licet aquam ducere ex flumine nauigabili,etiam de li-
centia pretoris, quando flumen efficitur minus nauigabile, l. sin
autem,§.fin.supra de aqua plu.arcen. verum si flumen non naui-
gabile tardius & inferius ingrediatur aliud flumen, saltem in su-
periori parte,redditur minus nauigabile, & consequenter nō de
bet esse permissum. Secundo in contrarium obst. iste text. in sui
generalitate.Tertio text.in d.l.fluminum. vbi dicitur,ꝙ sine pu-
blica autho. non est licitum construere molendinum in flumine
publico,etiam quod nullus incommodetur. Quarto per text.in
l.j.§. permittitur, infra de aqua quoti. & æsti.præterea antequam
ducatur aqua,exploratum non est, an sit publico vsui nocitura,
ergo sine permissu Principis non debet posse duci,quia causæ co
gnitio non pertinet ad inferiores personas, vt in proposito dicit
Bald.in l.item lapilli,colum.2.ff.de rer. diui. Et quamvis nocitu-
ra non sit, non videtur permissum cum talia flumina sint de re-
18 galibus,d.cap.j.Septimo no.dom.Ias.qusiod †causa & effectus le
gis distinguunt ipsam legem. Tu condera quomodo istud hic
probetur.Licet enim causatum reguletur a sua causa,l.ita autem
in prin.ff.de admi.tutorum.& dictum reguletur a ratione,l.cum
pater,§.dulcissimis,de leg.2. Tamen flumen non nauigabile in-
trans aliud nauigabile, non est proprie causa causans, sed cau-
19 sa coadiuuās. Octauo nota,†quod disposita in termino cēsentur
disposita in via,per quam peruenitur ad terminum.ad idem text.
in l.abesse,in l.qui mittuntur,in fi.ff.ex quib.cau.maio. & prohi-
bitum in termino censetur prohibitum in via,cap.nam concupi-
20 scentiam,de cōstit.Ex quo infert ibi Bald.quod pœna† imposita
contra portantem frumentum extra territorium,censetur impo-
sita contra exportare volentem repertum in via,pro quo facit op
timus text.in l.3.§.& is qui volens,ff.de re milit. & in l.quis sit fu
gitiuus,§.item Celsus,ff. de ædi.edi. Istam decisionem reprehen-
dit dom. Ias. hic per id, quod determinat glos. in cle.j.de consan-
gui.& affi.& idem tenet dom.Ias.in l.2.ad finem. ff.de iurisd.om.
iu. Quid tenendum? Ista est quæstio, dicas vt amplissime scripsi
21 in trac.de peste.lib.3.in vi.remedi.præserua.ver. septimo †quæro.
facit etiam pro aduocato & medico, cui cōstitutum est diurnum
honorarium,vt illud habere debeat etiam pro diebus,quibus ste
tit in itinere, eundo & redeundo; quod bene probatur in l. quod
nisi,in §.ex prouincia,ff.de ope.li.quem ibi no. Bart.& dixit sing.
Lud.Ro.sing.386. Medico existenti,& voluit glo.in l.desertorē,
§.si ad diem,ff.de re mili. & Bald.in l.j. C.de suffra. & Fely. in ca-
22 pit.j.ad finem,de libel.obla.Nono notat Alber.hic, †quod posi-
tio impertinens,quæ alias reijcienda est,c.cum contingat, de of.
deleg.l.ad probationē,C. de probat. Si tamen coniuncta cū alia
efficiatur pertinens, debet admitti.idem no.Albe.in l.j.per illum
textum supra de aqua plu.arcen.sequuntur alij *communiter*,vt hic
per Ias. Adde pro confirmatione, quę late scribunt Alexand.&
Mod post Bart.in l.si duobus,§.item si iurauero,ff. de iureiu. De-
23 cimo nota, quod †vnitorum eadem est natura. ad idem text. in
l.in rem,§.item si quæcunque,& ibi no. Barto.ff. de rei vendi. &
in l.sed si plures, §.filio, & ibi Angel. & Imol.nota.ff.de vulgar.
& pupila.cap.super eo,vbi Geminia.& alii,de præbend. in sexto.
quod enim accedit alteri per vnionem, assumit sibi naturam e-
ius,cui annectitur.l.etiam.vbi Bald. & Salicet.C.de iure dotium,
l. quoties,§.finali.ff.de administratione tutorum. cum alijs addu-
ctis per Felynum in capilu.translato, colum.3.de constitution.&
in capit.in nostra, corollario 32. de rescriptis. & per Iason.in §.in
24 personam,colum.3.Inst.de actio. Vltimo nota,†quod virtus vni
ta fortior est ipsa dispersa.Ad idem text.in l.si autem.§.fi.de aqua
plu.arc. Glo.j.diuiditur in tres partes, vt hic per Mod.Pro expe-
ditione vltimæ partis quærit post eam Bart. an istud interdictum
detur contra facientem molendinum in superiori loco cū dam-
no inferioris molēdini, cui aqua aufertur vel diminuitur?& post
antiquos distinguit inter facientem molendinum in flumine pu
blico vel priuato. Ex cuius dictis eliciuntur duæ conclusiones.
25 Prima in flumine† priuato licitum est ędificare molendinum,ēt
cum damno habentis molendinum inferius, quia licitum est in
suo facere,quod placet,dūmodo nihil immittatur in alienū, l.si-
cuti,§.Aristo.ff.si ser.vend.Et quia secundus ædificans in parte su
periori auferendo vsum aquæ,quo inferior gratis vtebatur, non
dicitur illi damnum dare,l.fluminum,§.fin.& l.Proculus,ff.de dā
no infecto.& l.si in meo fundo,ff.de aqua plu.arcen.Nec dicitur
dolo facere, nec iniuriam inferre, qui suo iure vtitur, l.nullus,ff.
de reg.iur.l.iniuriarum,in prin.ff.de iniur.quæ conclusio maximè
procedit, si aqua nascatur in fundo facientis molēdinum supe-
rius,quia tunc aqua esset ab origine sua propria, quæ ab arbitrio
domini pendere debet, ita vt possit eam diuertere & consumere
pro suo nutu,l.aquam, C.de serui.& aqua.l. in concedendo. & l.
sequen.supra de aqua plu. arcend.nam lex non coercet libera do
minia,l.altius,C.de serui.& aqua. Ista conclusio *communis* est,vt
patet ex authoritatibus congestis per Moder. sequuntur Cur.&
26 Cor.in consi.præalleg.& Bald. consi.62.in quæst.lib.3. †Quæ sa-
ne intelligenda est,dummodo secundus ædificet,vt sibi prosit:se
cus si principaliter,vt noceat molēdino inferiori,l.j.§.denique.&
l.in summa,§. pen. supra de aq.plu. arc.quod ex pluribus confir-
mant Mod.hic,& in l.ex hoc iure,colum.j.& sequen.ff.de iust. &
iu.quibus adde,quod consuluit Lud.Roma.consi.52.in quæstio-
27 ne, in secundo dubio. Adde etiam, † ꝙ si primus grauiter lædatᷓ
ex constructione molendini superioris, puta si aqua in totum si-
bi auferatur,poterit agere & officio iudicis compellere secundū,
vt patiatur aquam descendere ad molendinum inferius:secundū
Baldum in c.cum omnes,colum. 10.de constitu. quod intelligō,
si superior aquam retineat ad ęmulationem,cum sine incommo
do possit pati, quod defluat aqua ad molendinum inferius, ar-
gum.l. secundæ,§. item Varus, supra de aqua pluuia arcen. Istud
28 etiam declaratur, vt† procedat quando aqua ducitur ex flumine
priuato oriente in fundo alieno transeunte per fundum superio
ris, & successiue per fundum inferioris; secus si ducatur ex flumi
ne priuato oriente in fundo proprio, hoc casu poterit superior
diuertere aquam,quoquò velit,etiam vt noceat vicino inferiori.
secundum Baldum in l.item lapilli,ff.de rerum diui. Quia hoc ca
su vicinus habuit aquam beneficio superioris, cuius est; sequi-
tur Prępo.Alexand.in capitulo primo,§.si quis de manso.de cō-
trouer.inuesti.sed ego dubito,quia in d.§.denique,inferior habē
bat aquam fluentis beneficio superioris non facientis cisternam
in sua domo, & tamen non licet superiori facere cisternam,vt
principaliter noceat vicino. Et quia dolo facit, qui ad æmulatio-
nem diuertit aquam orientem in suo, quam ex alieno defluentē
per suum,ergo idem ius,l.illud, ff. ad legem Aquil. Et quia mili-
29 tat naturalis ratio, d.§.item Varus. Declara † etiam, vt procedat
constito de animo nocendi principaliter, alias in dubio nemo p̄-
sumitur opus facere animo nocendi, argum.l.merito,ff.pro soci.
& cap. fin.de pręsump.ita firmat glos. Barto. & alij in d.l. flumi-
num,§.fin.& Moder.hic, & Præpo. Alexan. post Baldum in d.§.
si quis de manso. Quod ego verum puto, si superior ex constru-
ctione molendini vel alterius operis consequatur aliquam vtili-
tatem:alioquin si opus foret sibi damnosum, præsumerem eum
fecisse animo nocēdi,cum nemo præsumatur facere id,quod plu
ris est impensa,quam in fructu,l.mediterraneæ, C.de anno.& tri
bu.lib.11.quam legem exornat Fely. in capit. nonnulli, colum.
j.de præscrip.Et ita voluit Pau.de Cast.in d.§.fin.Ideo si superior
ita bene possit sibi consulere molendinum faciendo parum su-
pra,vel parum infra,vel cum clusa minus depressa, & nollet face
re,præsumerem quod faceret animo nocendi. Et propterea cogi
tam,secundum Saly.in l.si manifeste,C.de serui.& aqua. Et hoc
modo mihi videtur temperanda decisio Baldi in capitu. cum ec-
clesia Vulterana, colum.3.de electio.vbi vult,quod ædificās mix
ta consideratione,vt sibi prosit & vicino noceat,non aliter ædifi-
caturus,nisi vicino noceret, quod licite facit:intelligo nisi eandē
vtilitatem sit percepturus ędificando in alio loco, vel alio modo
minus damnoso vicino. Et pro hoc bene facit textus in l.secūda.
§.penul.ff.de relig.& sumpt.fune.& in l.si cui,ff.de seruit.titu.ge.
Et quod decidunt Lud.Roma.& dom.Ias.in l.j.§.fin.supra de no
30 ui operis nuncia. Secunda conclusio. †Non licet in flumine pu-
blico

blico conſtruere molendinum in ſuperiori parte, in damnum ha
bentis molendinum in parte inferiori, l. 2. §. merito, ſ. ne quid in
loco publico. ſequũtur omnes hic, & in d. l. ſi maniſeſte. & ita cõ-
ſuluit Bald. in d. conſil. 62. & conſil. 61. lib. 1. & Barbat. conſil.
27. lib. 4. quod verum eſt, ſi primus licite habebat molendinum
in ipſo flumine; ſecus ſi illicite, d. l. 2. §. idem ait. & ibi Bartol. &
Ang. no. & ratio patet, quia ſi primus illicite conſtruxit, nullum
ius habet, ſuper quo ſe fundet, ergo non eſt audiendus, quia ſine
actione experitur, l. ſi pupilli, §. videamus, ff. de neg. geſt. Quærit
ergo ſecundo, quis dicatur licite habere molendinum in flumi-
ne? Bart. reſpondet, quod in flumine publico nauigabili vel faciẽ
te aliud nauigabile tribus modis poteſt licite haberi: in flumine
vero publico non nauigabili quilibet poteſt licite habere autho
31 ritate iuriſgentium. Faciamus ergo 4. concluſiones. Prima † ſit, in
flumine nauigabili vel faciente aliud nauigabile licite habetur
molendinum ex licentia Principis, vel Senatus, l. j. §. permittitur,
j. de aqua quotid. & æſtiua, & l. quod Principis, de aqua plu. arcẽ.
32 & iſtud eſt indubitatum. Sed dubium eſt, † an valeat gratia Prin-
cipis, ſi in ea nõ ſit appoſita clauſula ſpecialis. non obſtãte l. quo
minus? Bart. ſe remittit ad no. in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtil. pu-
bl. Ang. ſe remittit ad Cyn. in l. vniuerſa, C. de prec. Impe. offe. gl.
2. hic reſpondet non valere, niſi ſit in ſpecie derogatũ huic l. cre-
do, quod iſtud dixerit, quia tex. nr̃ dicit, quod non permittitur;
vbi autem lex habet clauſulam derogatoriam ad futura priuile-
gia, vel futura reſcripta, tunc nunquam per contrariam diſpoſi-
tionem cenſetur illi legi derogatum, niſi ſit nominatim dictum,
non obſtante tali lege, l. j. C. ſi nupt. ex reſcrip. pet. c. eã te, de æta.
& quali. c. fin. de reſcrip. in 6. Contrarium tenet Bal. in d. l. item
lapilli. de rerum diui. Dicens, quod eo ipſo, quod Princeps ſuam
conceſſionem appellat priuilegium, vel eo ipſo quod conceſſio
reperitur ſigillata ſigillo priuilegiorum, nõ eſt opus clauſula, nõ
obſtante, quia ex ipſo facto apparet, quod Princeps vult infringe
re iura, arg. l. quidam conſulebant, ſ. de re iudicata, & ca. veniẽs,
de fil. preſby. ſequitur Felyn. in rub. & in capit. 1. colum. 16. de re-
34 ſcriptis. Facit, quia certa † ſcientia Principis habet vim clauſulæ
derogatoriæ, vt traditur per Feli. in capit. cum inter, colũm. 4. de
except. & iſtud credo verius. Non obſt. iſte text. in verbo, permit
titur, quia loquitur de permiſſione iuris, non de pmiſſione Prin-
cipis gratioſa. Et ſi vis ſcire quando ſit opus clauſula, non obſtan
te, & quomodo ſit concipienda, vide latiſſime Fely. in capit. non
nulli, in princ. colum. 2. & pluribus ſequentibus de reſcri. Secun
35 da concluſio. In flumine nauigabili licite habetur molendinum
authoritate ſtatuti ciuitatis, quę ex conſuetudine præſcripſit flu-
mina & portus. l. 2. in princ. ſ. ne quid in loco publico. Tu aduer-
te ad plura. Primo iſta concluſio non videtur vera, quia Bartol.
præſupponit, quod ciuitas non habet ius in flumine, niſi conſue
36 tudo illud ſibi dederit. Iſtud non videtur verum, quia † in omnia
flumina licet in vniuerſo ſint Imperatoris, tamen in particulari
ſunt illarum ciuitatum per quarum territoria defluunt, ſecundũ
Bald. in l. ſi plures, colum. 4. C. de condi. inſer. & d. Iaſ. hic per l.
littora, ſ. ne quid in loco pub. ſequitur Signo. de Homo. conſ. 70.
In quæſtione prædicta, & d. Prep. Ale. in d. §. ſi quis de manſo. So-
lu. intelligas procedere in ciuitatibus habentibus regalia. ita di-
cit Ang. in l. fluminum, in prin. ſ. de dam. infec. Et bene probatur
in d. l. littora. ibi, in quo populus Ro. habet imperium, & ita ẽt de
clarat Cæpo. in tract. ruſt. ſeruit. in rub. de flum. Pñt ãt hr̃e ex cõ-
ſuetudine, vt loquitur Bart. hic, & in l. ſi publicanus, §. fi. ſ. de pub.
vel ex conceſſione ſpeciali, vt habent ciuitates Lombardię, vt pa
tet in titu. de pace Conſtan. ei ergo, ad quem ſpectant regalia, ſpe
ctant flumina, & iura fluminum nauigabilium. Et nunc intelli-
37 gis a quibus ſit habenda licentia ducendi aquam. † Pro qua licẽ-
tia turpe eſt Principi, vel ciuitati pecuniam capere, ſecundum eũ
dem Præp. Alex. in d. §. ſi quis de manſo. per text. quem ibi not.
Bart. in l. ad reparationem, C. de aquæductu: libr. 11. Sed iſtud ma
le obſeruatur; & ille text. loquitur quantum ad vſum bibendi, de
coquendi, & ſimilium, non quantum ad vſum molendi; & loq-
tur de aqua vnius populi priuata ad vſum omnium incolarũ de-
deputata, merito cuilibet ꝓ vſu ſuo eſt danda licentia gratis. Ter-
38 tia concluſio, is † licite habet molendinum in flumine nauigabili
qui per ſe, & autores ſuos illud poſſidet per tempus immemorã
bile, l. hoc iure, §. ductus aquę. infra de aqua quoti. & eſti. Pro iſta
concluſione plura adducit dominus Iaſ. in primis adducit text.
in l. vſum aquæ, C. de aquæductu. Sed loquitur in aquæductu pri
uato populi Roma. non in flumine publico nauigabili. Secundo
adducit ratioẽn, quia impręſcriptibilia ex poſſeſſione immemo
rabili efficiuntur pręſcriptibilia, capit. j. §. fi. de præſcr. in vi. Tu ad-
uerte, quia Bar. nõ loquitur de præſcriptione, ſed loquitur de cõ-
39 ſuetudine; ita declarat ſeipſum infra q. 15. † Eſt autẽ differentia,
quia præſcriptio eſt, quando vni acquiritur, quod alteri aufertur:
conſuetudo vero, quando vni acquiritur, & alteri nõ aufertur, vt
in propoſito dicit Bal. in rub. de rerum diuiſione, colum. j. ad fi.
Item conſuetudo ex priuato aufert in publicum, præſcriptio vero
aufert priuato, & dat priuato vt declarant Panor. & alij in capi-
tulo finali, de conſuetu. & dom. Iaſ. in l. de quibus, colum. 12. ff. de
40 legibus. Item aduerte, quia non videtur verum, † quod impræſcri
ptibilia vllo tẽpore efficiantur præſcriptibilia, quia eſt implicatio
contradictoria in eodem ſubiecto. & ita in propoſito firmat Bal.
in l. omnes, ad fi. C. de prẹſcr. 30. vel 40 anno. ſequitur Fely. in ca-
pit. accedentes, colum. 5. de præſcri. dicentes, quod flumina, viæ
publicæ, & liber homo, non etiam præſcribuntur ſpatio tẽporis
immemorabili, qui lex afficit rem. dicens eam impræſcriptibilẽ.
41 Melior ergo ratio eſt, quia conſuetudo † temporis immemorabi
lis habet vim tituli, d. §. ductus aquæ, & l. j. §. fi. ſ. de aqua plu. ar-
cen. i. facit quod pręſumatur titulus in poſſidẽtẽ, ſecundum Bar-
tol. in l. cum de in rem verſo, ff. de vſur. & Panor. in capitu. perue-
nit, de cenſi. Talis enim longiſſima conſuetudo æquipollet veri-
tati, l. j. & ibi glo. C. de ſerui. & aqua. capit. cum apoſtolica. & ibi
Bald. Card. & Imo. not. de his, quæ fiunt a prela. ſine conſen. ca.
Præſumitur enim, quod is qui duxit aquam tanto tempore, ha-
buerit ducendi priuilegium, ſecundum Oldr. conſi. 396. & dom.
Alexand. conſi. 6. viſo themate, lib. j. & Deci. conſi. 85. colum. 2. &
conſi. 152. in cauſa exemptionis. Soci. conſi. 297. viſo priuilegio.
Et iſtud nota, quia eſt magna differentia, vtrum ea, quæ ſunt iu-
riſgentium, non præſcribãtur tempore immemorabili, ſed quod
poſſeſſio habet vim tituli, & aliud quod pręſcribantur: quia pri-
mo caſu fundans ſe in ſolo tempore ſuccumberet; ſecundo caſu
non, cap. cauſam quę, & ibi Fely. de pręſcri. Quarta concluſio, in
52 † flumine publico nauigabili quilibet poteſt licite habere molẽ-
dinum autho. iuriſgentium, vt hic in princ. & in §. flumina, Inſti.
de rerum diui. iſtud limitat Pau. de Caſtr. in d. l. fluminum, in pri-
ci. ut procedat in molendino ex concatenatione nauium deſup
aquam conſtructo, qa tunc dominus molẽdini vtitur ſola aqua,
cuius vſus eſt communis; ſecus in molendino fundato in alueo
fluminis, quia alueus eſt ita publicus ſicut flumen. Ideo ſine li-
centia Principis non debet licere, l. 1. §. ſi quis nomine, ſ. ne quid
in loc. pub. iſta eſt pulchra & vtilis limitatio, ſi vera ſit. d. Iaſ. pu-
tat falſam, quia alueus eſt eiuſdem nature, cuius eſt fluuius, l. j. §.
ſi inſula, ſ. eo. Sed iſtud fatetur Pau. nam cum flumen conſtet ex
ſuis partibus alueo, ripis, & aqua. non debent partes diuerſo iure
cenſeri a ſuo toto, l. eum qui ędes. ſupra de vſucapio. Ego etiam
dubito contra Pau. quia licet aquę vſus ſit communis, & vſus flu
minis ſit publicus, vt declaratum fuit ſupra, & qui vtitur alueo di
catur vti flumine, tamen ad obtinendum vſum fluminis non na
uigabilis non requiritur licentia ſuperioris, vt hic, & in d. §. flumi
na. niſi dixeris verum in vſu fluminis, ad quem fuit inuẽtum; qđ
etiam verum erit, dummodo ex conſtructione molendini fun-
dati in alueo non alteretur curſus aquę, vel ripis nocumentum
43 afferatur, l. j. in prin. infra tit. j. Tertio q̃ritur, † an liceat facere mo-
lendinum in inferiori parte fluminis cum damno molendini ſu-
perioris? Bartol. reſpondet idem iuris eſſe, quod dictum fuit ſu-
pra in faciente molendinum in parte ſuperiori, videlicet vt non
liceat in flumine publico, per text. in l. j. §. quod autem ait, infra
tit. j. & in l. j. §. Neratius, & in l. 2. §. j. de aqua plu. arcen. & ita con
44 ſuluit Bald. conſi. 273. Habens ſuperius, lib. 3. Sed † dubium eſt,
an liceat in priuato flumine molendinum facere in inferiori par
te cum damno ſuperioris? videtur quod ſic per ea, quę dicta ſunt
in j. queſt. Contrarium determinat Bart. per tex. in l. j. §. ſi quis in
ſuo, ſ. ne quid in loco publ. qui parum facit, quia loquitur in fa-
ciente opus in ſuo, per quod aqua reſtagnat in via publica: nos lo
quimur quando reſtagnat in priuato. tamen verum arbitror qđ
dicit Bart. quando inferior poteſt ita opus facere, vt aqua non no
45 ceat ſuperiori. Sed quid † ſi aliter non poſſit? Bartol. ſentit, quod
ſi aqua antea libere decurrebat, inferiorem non poſſe impedire
ſolitum aquæ curſum, per tex. in d. §. ſi quis in ſuo. ſed contra, ſi li
cet ſuperiori in priuato flumine facere quicquid vult, quando fa-
cit, vt ſibi principaliter proſit, l. Proculus, ſ. de damno infecto. cur
non etiam licebit inferiori? Sol. lege naturę tenetur inferior reci-
pere aquam defluentem ad inferiora, l. j. §. ſi tamen lex, ſ. de aqua
plu. arcen. Ideo non poteſt impedire liberum aquę defluxum cũ
damno ſuperioris, quæ ratio ceſſat in ſuperiore auertente aquam
ab inferiore. Item licitum eſt in ſuo facere quicquid vult, dum-
modo nihil immittatur in alienum, l. quemadmodum, §. ſi prote
ctum, ff. ad legem Aquil. inferior aũt per repulſionẽ aquę dr̃ ſatis
immittere in alienum, d. l. j. §. Neratius: & ad propoſitum dicere
de vſu aquę & riuis nouis inciuiliter inſtitutis oportere p̃ſidem,
ſm rei ęquitatem, dare conuenientem formam. ita inquit Vlpia.
46 in l. de vſu, ff. de va. & extraor. cog. Quarto quęritur quo interdi-
cto agendum ſit contra impedientem vicinum vti aqua ad vſum
molendini? Reſpon. Barto. ſecundum diuerſitatem caſuum di-
uerſa competere interdicta, ſi ęſtate p̃terita vicinus vſus eſt aqua
fluminis publici, habet directum interdictum, ne quid in flu-
mine publ. contra impedientem, j. tit. j. in prin. ſi non eſt vſus tã-
to tempore, habet iſtud interdictum de fluminibus vtile, l. j. §.
non autem, ſ. eo. Sed d. Iaſ. dicit dari ſemper vtile, quia iſtud inter
dictum & ſequens directiue non competit, niſi ꝓ intereſſe publi-
co. alle. Spe. & Io. And. in ti. de cau. poſſeſ. & ꝓp. §. j. ver. 6. Sed cer
te Bar. nõ ignorauit iſta duo interdicta eſſe publica, iõ dicit dire-
ctũ ꝯpetere contra faciẽtẽ aquã aliter fluere, quam priori ęſtate
fluxerit. Nam ſi hoc reſpectu agatur, recte proponitur directum
interdictum, quia in hoc verſatur intereſſe publicum, & in con-
ſequen-

sequentiam defenditur interesse priuatum, l.i.§.i.ꝟ.titu.i. Nam cum hoc casu ex verbis detur interdictum, consequitur vt sit directum, vt docet Bart. in l.i.ꝟ. vti possid. Idem ꝯ impedientem cōpetit actio negatiua, l.i.§. item sciendum, s. de aqua plu. arcend. quæ est negatoria generalis competens domino neganti aduersario ius esse impediendi, non specialis competens domino neganti se debere seruitutem, l.ii.§.i.ff. si serui.ven. & sic duplex est negatoria. & ita seipsum declarat Bar. in d.§. item sciendum. & in proposito ita consuluit Are. consi. 30. in i. dubio. Item competit interdictum demolitorium, si spreta nunciatione ædificatum sit, vt dixi in l. de pupillo, §. meminisse, s. de no. oper. nunc. Itē interdictum, quod vi aut clam, etiam si alias sine vi potuisset palam iure ædificium fieri, l.i.§.& parui. ff. quod vi, aut clam. Adde, quod etiam competit directum interdictum de aqua quotid. & æsti. ei, qui habet ius aquæ quotid. & æstiuæ ducendæ ad suū molēdinū, quod est prohibitorium & restitutorium. l.i. ī prin. §. Labeo, ꝟ. de aqua quotid. & æstiua. & docet Spec. titu. de cau. poss. & prop. §. priuata autem interdicta, versi. aliud quoque. Dabitur etiam interdictum, ne quid in loco publico, si per publicum aqua ducatur in damnum priuati, vel aliquid in publico fiat quod priuato noceat, l. si per publicum, & l. seq. ne quid in loco publi. & declarat Are. in d. consi. 30. Denique tibi deesse non potest actio in factum, quæ in loco cuiuslibet interdicti est subrogata, §. fin. Insti-
17 tu. de inter. & declaraui s. in rub. de interd. † Quinto, quia ex præmissis patet meliorem esse conditionem primi occupantis, quæritur quis dicatur prius occupasse, an qui prius locum solo verbo designauit, an qui opus prius incæpit, an qui prius edificium perfecit, an qui pri⁹ ædificium compleuit & aquam duxit? Bart. satis confuse arguit ad partes. Videretur. n. præferendum, qui prius opus perfecit, quia ius aquæ ducēdæ ex flumine publico est authoritate huius legis cuilibet acquisitum. In iure autem quæsito præferendo ille potior est, qui prius ad sententiam peruenit, l. si ex multis, ff. de noxa. l. inter eos, s. de re iudic. Tu aduerte, quia maior non videtur vera. non enim agitur de vno iure quæsito, sed solum de facultate præoccupandi vsum aquæ, quæ facultas non est in bonis nostris, l. quod in littore, s. de acquir. rer. do. Et si quæ facultas dicitur acquisita, non est virtute huius legis, vt dicit Barto. sed virtute iuris gentium, Instit. de rer. diui. §. i. Item minor procedit in iure quæsito præferendo prælatione totaliter exclusiua iuris alterius. Hic de facultate præferenda sine preiudicio facultatis aliorum modo aquam ducant absque iniuria primi occupantis. Secundo in his, in quibus per occupationem ius acquiritur ante perfectam occupationem, ius non habetur, cum multa possint cōtingere, ne occupentur, l. naturalē, §. i. & l. in laqueum, de acquir. rer. do. Ante ergo perfectum edificium, & aquæductum non potest dici ius acquisitum, cum ante non dicatur ædificium perfectum, l. ædificia, §. perfecisse, ff. de verb. sig. & licet sit inchoatū, multa possunt ꝯtingere, ne perficiat. Ad istud respondet Bar. dupliciter. Primo, quod iura prædicta sunt de cōsuetudine abrogata, & sic sufficit de cōsuetudine incepisse occupationem. Secūdo illa iura loquuntur in animalib. nos in rebus inanimatis, quæ solutio diuersificat casus, vnde nihil valet nisi assignetur ratio diuersitatis. dicas ergo rōnem esse, quia in aīalib. perfecta occupatio nō pendet a voluntate nostra, cum possint libertatē inuitis nobis sibi vēdicare, d. l. in laqueum. In rebus verò inanimatis perfecta occupatio pēdet a prima intentione nostra, si in ea persistere voluerimus, quæ inuentio ex principio operis
58 demonstratur. Istis † ergo non obstantibus, Bart. concludit, quod is dicatur præoccupasse, qui prius incepit facere preparatoria, iuxta l. j. §. cæpisse, ꝟ. de pollic. qui text. potest retorqueri, cum loquatur in casu speciali fauore reipublicę, ergo in contrarium erit ius commune, l. ius singulare, ff. de legi. Mouetur Bart. secundo per text. in l. & si non sint, §. infecte. ff. de auro & arg. leg. cum similibus probantibus, quod cæptum habetur pro completo. Sed responderi potest, quod procedunt in his, in quibus alij nullum ius habent, & a sola voluntate incipientis pendent. Nos loquimur in his, in quibus quilibet habet idem ius præoccupandi, & quæ a sola voluntate incipientis non dependent, cum vltra voluntatem requiratur naturalis occupatio, d. l. quod in littore. Tertio, vbi agitur de iure quærendo is prefertur, qui prius litem contestatur, & sic qui prius ad iudicium peruenit, l. si Titius, ꝟ. de ver. obl. l. si pluribus, de le. j. l. pluribus, ff. de proc. Sed dici potest, ꝙ ista iura loquuntur de principio formali. nam per litis contestationem iudicium formatur secundum Baldum in l. 2. §. similique modo, C. de Lati. lib. tollen. Et sic oportet, vt dicatur preoccupasse, quod sit factū opus habens formam operis. Quarto Bar. alleg. tex. in l. qui prior, quę est lex fin. ff. de in diem addic. quę etiam facit potius pro contraria parte, vt aduertit dom. Ias. hic. Quinto alleg. not. in l. nunquam, §. thesaurus, supra de acquiren. rer. do. & Institu. eod. §. item lapilli. vbi lapilli acquiruntur ei, qui prius videt. Sed istud etiam retorquetur, quia ad hoc vt lapilli dicantur inuenti, requiritur apprehensio, l. si Barsatoram, C. de fideiusso. Et dixi plene in l. j. §. j. supra de acquiren. possess. Sexto mouetur, in his, quæ publica sunt, qui prius cœpit vti, prefertur secundo, q potuit preuidere ꝙ per vsum eius impediretur vsus primi, l. i. §. i. s. ne quid in loco publi. arguendo de vsu viæ ad vsum fluminis, vt arguit Iurisc. in l. j. §. j. ꝟ. titu. 2. Sed etiam istud non vrget, quia vsus aquæ non est publicus, sed cōis, vt s. dixi. Et quia ex solis pręparatoriis non dicimur vti aqua, d. l. ædificia, §. perfecisse. Septimo mouetur per tex. in l. ergo, §. fi. s. de acquir. rer. do. Iste text. etiam vr̄ probare oppositum, vt hic per Ias. Et confirmatur, quia loquitur copulatiue per verba temporis perfecti & plusquam perfecti quæ denotant rem perfectam, l. j. §. hæc verba, ff. quod quis. iu. Vltimo adducit tex. in l. 2. §. aduersus, s. ne quid in lo. pub. qui loquitur per verba præsentis tēporis, qui æduificat. Sed etiam iste tex. probat, ꝙ nō sufficiat fecisse præparatoria extrinseca, vt statim, ꝟ. probabo. Quid tenendū? *communiter*, Doct. sequunt Bar. vt paret ex authoritatibus adductis per Ias. Ego autem considero, ꝙ agitur de præoccupatione cōis vsus aquæ, & sic punctus stat in hoc,
49 An † ex solis preparatoriis dicatur vsus pręoccupatus. Pone ergo, ꝙ aliquis locū designauerit, & aliud non fecerit, vel lapides, calcem, & arenam super locum detulerit, nunquid dicatur præoccupasse vsum? Bar. & alii allegando tex. in d. §. cæpisse, volunt ꝙ sic. Ego autem maxime dubito, quia ad hoc vt detur interdictū pocc upanti, oportet, ꝙ saltem vno die fuerit vsus aqua, l. j. §. quod autem, ꝟ. de aqua quotid. & æsti. Qui autem vel vnum lapidem portauit, non mihi vr̄ vsus aqua. Scdo, quia ad hoc vt dicatur præoccupasse locum publicum, necesse est, ꝙ ædificet, vt probat tex. in d. l. j. §. aduersus, & in l. in tantum, in princ. ff. de re. diui. ergo non sat est, ꝙ inceperit ædificare, quia aliud est ædificare, aliud incipere ædificare, l. de pupillo, §. nunciationem, s. de no. oper. nuncia. Nō ergo sat erit purgasse locum, detulisse lapides, & huiuscemodi necessaria, nisi ædificet, vel ædificatum sit. Sed dicēs, ædificare & ducere aquam, rem cæptam, & non perfectam important, l. cum fidei, & l. cum in testō, s. de fideic. lib. ergo vera sentētia Bart.
50 ꝙ sufficit incepisse. Rn̄d. ꝙ quædam sunt principia & præparatoria extrinseca, quædam sunt principia intrinseca. Rursus quædā sunt principia, quæ secū trahunt finalē effectum, & ista dicuntur principia rei, & principia esse; vt si dixeris, incipit esse molēdinū. aliud. n. est, quod incipiat esse molendinū, aliud ꝙ incipiat fieri molendinum, l. continuus, §. item si insulam, ꝟ. de verbo. ob. l. Arhetusa, s. de sta. ho. Quædam sunt principia, quæ non trahunt secum finalem effectum, & ista dn̄r & prædicantur de principio fieri. Et ista hn̄t principium esse, & principium formæ, vt in fabrica molendini, vbi fundamenta super terram demonstrant formam operis. Et qui fecit ista principia, dr̄ ædificare, d. l. de pupillo, §. nūciationem. & docent Bart. & alii in l. si pecuniam, ff. de cond. ob. cau. & Bal. in rub. de rer. diui. col. pe. Non ergo ædificat, qui locū purgat, vel alia preparatoria extrinseca facit. Sit igitur conclusio
51 ꝙ † is potior est, qui prius cepit. cępisse aūt prius dr̄, qui præparatoria etiā extrinseca fecit, fm̄ Bar. d. l. j. §. cępisse. vel fm̄ meā sniam, qui prius fecit aliqua præparatoria intrinseca habentia formam aliquam, seu melius principium formale operis, d. §. aduersus, & d. l. interdum. quæ conclusio recipit duas declarationes. Prima, vt
52 procedat † eo, qui prius cæpit, continuante opus, secus si negligat prosequi, l. si finita, §. pen. s. de dam. infe. l. de eo, §. pen. s. de acqui. pos. Continuare autem intelligitur ciuili modo. i. temporibus cōgruis. non. n. necesse est, ꝙ continue sit in opere, sed subducenda sunt tempora naturæ conuenientia, l. cum antiquitas, C. de test. l. hæredes palam, §. fi. ff. eo. tit. Et etiam tpa necessaria ad facienda p̄paratoria, l. 3. §. cum igitur, s. de vi, & vi ar. bene facit tex. in l. j. §. perenne, s. e. in l. j. §. quotidiana, ꝟ. de aqua quoti. & ęsti. Dicitur. n. incessanter opus facere. qui horis statutis & congruis, cessanteq; legitimo impedimento prosequitur, c. 2. & ibi gl. de of. Archiep. & in c. quamuis, §. fin autem, & ibi glo. in verbo, continuatis diebus, de of. ordi. in 6. & in §. sedebunt, in Auth. de iud. facit tex. in l. Meuia, s. de manu. testa. Secundo Bart. intelligit prædicta vera,
53 † si aqua non sufficiat vtrique, alioquin vterque ducere poterit, Lucio, ꝟ. de aq. quoti. & æsti. l. 2. §. aquæductus, ꝟ. de ser. ru. prędi. faciunt quæ tradit Alex. in l. ex facto, §. j. ff. de vulg. & pup. & cōs.
54 22. lib. 4. & quæ congerit hic d. Ias. Adde, † ꝙ dn̄s, qui ꝯcessit vsum nemoris, siue vsum lignerandi vni, vel pluribus, poterit nihilominus aliis concedere, si ligna syluæ oībus sufficerent. ita Cęp. in trac. rust. ser. sub rub. de monti. col. fi. & per ista ꝯsuluit, dn̄m, qui concessit ius depascendi subditis suis, non prohiberi vendere pascua extranei, saluo vsu necessario pro subditis suis. Sexto quæri-
55 tur, si non † apparet quis prior inceperit, vt quia eodem tpe ambo inceperint, vel quia alius postea incæpit, ignorans alterum poccupasse, quid tunc agendum? gl. in l. j. §. j. s. ne quid in loco pub. & in l. per agrum, C. de seru. & aqua. in simili q. de duob. plaustris se se in via arcta obuiantibus, determinat locum esse gratificationi, vel sorte dirimendam qōnem. Nam vbi humanum consiliū non sufficit. ibi fortuna alternationem dirimit, fm̄ Bal. in c. cum omnes, col. 12. de ꝯsti. loquentē in duob. vicinis ꝯtendētib. quis prior irrigabit sua prata. Idē in effectu determinat Bar. hic, dicēs in hac ambiguitate vsum aquę dr̄e cōicari inter eos, & diuidi tpibus. & mensuris, prout cōmodius fieri poterit, l. Imperatores, & l. si partem, in fi. ff. de ser. rust. pdi. & si nolint vsum fore cōem, sed cōten-
56 dāt, quis prior hēbit vsum, sorte decidenda qō erit. † No. ambiguitatem iuris sorte dirimēdā. facit tex. in l. sed cum ambo, ff. de iud.

Conuenit

Conuenit.n.rei incertæ iudicē esse fortunam,l.fi.in prin.C.com
mu.de leg.Sed ɔ.sortes legūtur ꝓhibite, toto titu.ext.de sorti.&
26.q.1.per totum.So.verū,quantū ad præsciam futurorū,& quā-
tū ad diuinationē,non quantū ad tollendas ambiguas litigantiū
ɔtrouersias,ſm Pan.Post alios in c.fi.de sort.& Card.Flor.consi.
57 150.quæsitū sæpe fuit.Hinc est,ꝙ in interdicto,vti possidetis,da-
ta paritate ꝓbationū pōt decidi qō sorte,ſm glo.in l.j.C.vti pos-
si.& Bar.in l.si duo,ĵ.vti possi.& gl.in c.licet cām,extra de prob.
58 facit quod vult gl.in c.qm̄ abbas,de off.dele.†Facit ad qōnē duo-
rū, vel pluriū simul ingredientiū castrū, vel capientium brauiū,
vt is debeat hr̄e p̄miū statutū primo ingredienti vel capiēti, quē
sors elegerit,de quo late per Alb.de Ro.in §.discipuli,in ꝓœmio
Digestorum.& per Bar.& Imo.in l.hoc articulo, ff.de hære.inst.
per Alex.& Mod.in l.qui filiabus,§.j.de leg.j.Et plures ſiles qō-
nes format Fel.in c.capitulum,col.15.& tribus seq.extra de rescri
59 ptis.Vnum tn̄ scias,ꝙ†qō facti non dēt sorte dirimi,ſm Io.And.
Pan.& alios,in d.c.fi.de sortil.per tex.in l.duo sunt Titii,ff.de te-
sta.tute.& per regulam l.ei qui.ff.de prob.Sequitur Flo.in l.itine
re,ff.de serui.ru.prædi.Item intellige,si partes,de quorum p̄iudi-
cio agitur,ɔsentiāt;alias iudex nō dēt decisionē committere for-
tunæ,ſm Flo.in d.l.itenere.& Pan.in d.c.licet cām,col.antepe.de
quo dubito,quia iura p̄alleg.non requirunt consensum partium
60 No.ēt,†ꝙ in ambiguitate iuris pōt iudex gratificari cui vult, fa-
cit tex.cū concordan.de quibus ibi per gl.in l.fi.ff.de reli.& sum-
ptib.fune.& in c.fi.ibi per glo.de rescrip.bonū est ergo hr̄e iudi-
61 cem fauorabilem.Facit,quia si dubitetur†qs sit primogenitus,pr̄
pōt gratificari,& eligere quem voluerit,ſm Bal.in d.l.in qbus,C.
de secun.nu.& Mar.Lau.in trac.de primogenitura, col.ix.ad fi.
Et si in licitatione plures eodem tpe idē offerant,locus est gratifi
62 cationi,ſm Bal.in l.fi.C.de testa.manumi.Sed †quid si partes no
lint qōnem sorte dirimi,nec iudex velit gratificari?R̄ndeo,quod
concursu se impediēt,l.quoties,ff.de vsufr.l.si fuerit,l.quod de pa
riter.ff.de rebus dubiis.interdicendus ergo erit vtrique vsus aq̄,
63 donec conuenerint.Septimo quæritur,†an liceat volenti cōstrue
re molendinū in flumine publico,facere clausam, aut immittere
tigna in ripam vicini?Quæstionem mouet,quia riparum vsus pu
blicus est,vt in l.sequenti.Sed aduerte,quia lex seqen.loquitur in
ripis fluminis nauigabilis,vt nā tituli demonstrat: idem tn̄ est in
ripis fluminis non nauigabilis, quarum vsus consistit in retibus
exiccādis & ex flumine deducendis,d.l.riparū,de rer.diui.Itē cō-
sidera,ꝙ hæc rō concludit oppositum: quia si vsus est publicus,
nullus debet posse sibi soli perpetuo vsurparare, l.fi.s̃.de vsucap.
Iō hac rōne dubitandi non obstante Bar.determinat ɔ̃rium, qa
64 licet†vsus riparū sit publicus,proprietas tn̄ est illorū,qui hēt prę
dia ꝓxima,d.l.riparū.ergo non debet licere hn̄ti vsum,facere no-
uū opus inuito proprietario,l.vsufructuarius nouū, ff.de vsufru-
ctu.Idem tenet Bar.in l.fluminum,in principio,& ibi alii sequun
tur,s̃.de dāno infecto.& ita cōsuluit Bar.ɔsi.28.lib.4.Sed quæ nā
65 est rō,ꝙ†proprietas riparū sit hn̄tium p̄dia ꝓpinqua? Bal.in rub.
de rer.diu.visus est assignare hanc rōnem. Si ripa rapiatur,i.cor-
rodatur,cedit dāno hn̄tis proximū, ergo in recopensationē pro-
prietas dēt esse ipsius vicini,per rl̄am l.ſm nām,de reg. iuris. Ista
ratio nō placet,quia si ripa rapiat aliquid p alluuionem,incremē-
tum est vicini,l.adeo.§.per alluuionem,& l.Martius,s̃.de acqui-
rendo rer.dom.ergo si ripa rapiatur, detrimentum debet esse vi-
cini, non autem debet esse propria ipsius vicini, sicut nec ipsum
flumen,vt in l.sequen.Non.n.debēt ripæ censeri diuerso iure ab
ipso flumine,cum sint partes fluminis, l.cū qui ædes,s̃.de vsucap.
Nec vr̄ bona ɔsequentia,dannum corrosionis spectat ad vicinū
ergo ꝓprietas debet esse sua. Nā corrosa via publica, damnū est
vicini,qui tenetur p̄stare viā per fundū suū,l.si locus,§.fi.ff.quem
admo.serui.amit.Et tn̄ proprietas viæ publicæ non spectat ad vi-
66 cinū,l.2.j.s̃.ne quid in loco puplico.† Cōfirmat,qa habens p̄diū
prope viam publicam, tenetur suo sumptu reficere viam, l. ædi-
les,s̃. de via pub. & tn̄ via non est sua. Arguamus ergo de via pu-
blica ad ripam fluminis publici,vt arguit Iurecon. in l.j.ĵ. de rip.
muni.Et dicamus,ꝙ proprietas riparum non debet esse vicini,si-
cut nec proprietas viarū. Quid igitur rn̄debimus ad tex. in d.l.ri-
67 parum?†Cogita si dici possit,ꝙ quantum ad ea,quę pertinent ad
vsum puplicum,ripæ accedūt flumini.Quantum vero ad ea,quæ
conueniunt cū vsu p̄diorum,accedunt prædiis, quibus adhærēt.
Et iō dr̄ in d.l.riparum, ꝙ quantum ad fructus arborū existentiū
in ripa,proprietas est ipsius vicini: apodiare autē clausam, seu ti-
gna immittere,non cōcernit publicum vsum fluminis,ergo non
licebit inuito vicino proprietario: immo si incōmodaretur vsus
publicus, non ēt liceret consentiente vicino, quia quantum ad
vsum publicū ripæ non pertinent ad vicinum.Ista decisio limita
tur vt ꝓcedat,qn̄ quis vellet facere de nouo clusam in ripa vicini:
68 †secus si vellet antiq̄ reficere,ſm gl.in l.refectionis,per illū tex.ff
cōmu. p̄di. quē refert d.Ias.hic,sed ego non reperi,ꝙ istud dicat,
sed bene nota illū tex. pro habētibus ductum aquarū vel clusam
in fundo alterius,vt dn̄s fundi seruientis non solū teneatur p̄sta-
re aditū,sed ēt facultatē reponendi calcem & lapides,faciendi cę
tera necessaria ad reparationem aquæductus, per illum tex. in fi.
sed hoc nihil ad rem nr̄am,quia ille tex.ꝓcedit in agro vicini de-
bente seruitutem aquę ductus:nos loquimur in ripa vicini libera.
Item ista limitatio dēt intelligi,si per immissionem tignorū in ri
pā incōmodet vicinus,vel vsus publicus.Alioquin tuendus esset
immittens,ſm Bal.cōsi.463.lib.4.pro quo facit tex.in l.2.§.aduer
sus,s̃.ne quid in lo.pub.& æquitas,l.2.§. varus,s̃.de aq.plu.arcen.
69 Octauo q̄ritur,si†ripæ, in qua volo facere clusam, vel immitte-
re tigna,cohęreat via publica, an tunc sit requirendus consensus
habentis p̄diū iuxta viā publicam,an consensus Principis, cuius
est via publica?R̄ndet Bar.requirendum esse ɔsensum hn̄tis præ-
dium prope ripam via intermedia, per tex.in l.Maritus, in fi.s̃.de
acq.re.do.per quem idem tenet ibi idē Bar. & gl.in d.§.riparū, &
Bar.in trac.Tyber.col.3.inferens,ꝙ fossata inter agrū & viam pu-
blicam spectant ad dn̄m agri, per tex. in d. l. Maritus, & in l. 2.§.
postea,s̃.de aq.plu.arc.& dicit Cæp.in trac.ser.rust.sub rub.de ri-
pa,ꝙ statututū puniens non denunciantes delicta facta in suis cō
finibus,censetur ēt punire non denunciantes maleficia commis
70 sa in ripa,ēt ꝙ via sit intermedia.Ex his infertur, † ꝙ arbores exi-
stentes in ripa, pertineant ad eum, qui est vicinus ripæ, q̄uis via
publica sit intermedia.Sed considera,ꝙ p̄dicta ꝓcedūt,qn̄ via pu
blica subiacet periculo corrosionis.Sed quid si nulli subiaceat pe
riculo,an arbores,quæ sunt in ripis,via intermedia, vel quæ sunt
in ripis fossarum ſm viam,an tunc erunt hn̄tiū uicina p̄dia? Si rō
tio periculi fuit, ꝙ uicinus teneatur corrosa uia p̄stare illā p fun-
dū suū,certe hoc casu vicinus nō habebit ꝓprietatē arborum, qa
cessat ratio periculi,l.Titia,§.vsuras, de le.2.l.illud,ff.ad le.Aquil.
gl.in d.l.si locus,§.fi.voluit,ꝙ vicinus non teneatur dirupta via p
stare illā per fundū suū gratis,sed bene cogitur vēdere reipu.l.2.
C.de ser.qui pro præ.lib.accep.sequūtur *cōiter* Doc. tradit. Fel.in
c.q̄ in ecclesiarū,col.4.de ɔstit.Sed gl.in d.§.fi. dicit, ꝙ istud non
seruatur de ɔsuetudine, ſm q̄ uicinus p̄stat viam per fundum suū
gratis.Flo.aūt ibi distinguit:aut vicinus habet commodum allu
uionis,& tunc debet sentire incommodum corrosionis:aut nul
lum habet alluuionis commodum,& tunc destructa via non de-
bet sentire incommodum, & ideo non tenebitur gratis præstare
viā.Quod si ita sit,rn̄deo arbores iuxta uiā publicā,q̄ non subia-
cent periculo corrosionis,vel ubi non cadit alluuio, pertinere ad
remp.uel Principem. & ita uidi de facto obseruari.Nono querit
71 Bar.an †uicinus possit mutare formam ripæ in pręiudicium eius
qui absq; ulla clausura mediante nāli ripæ situ ducebat aquam
ad suū molendinū?Qōnē mouet rō p̄dicta,quia proprietas ripæ
est uicini,ergo dēt posse illius formā mutare,l.in re mandata,C.
man.ɔ̃rium decidit Bar.qa licet ꝓprietas sit uicini,usus tn̄ est pu-
blicus,& in ɔiudiciū usurarii non licet proprietario mutare for-
mā rei,l.si.ff.de usu,& hab.& no.in d.l.ripa.Sed tu considera,ꝙ ri-
parum usus non consistit in ducēda aqua.est.n.usus aquæ diuer-
sus ab usu riparū & fluminis,ut s̃.declaraui,& no.in d.l.riparum,
loquūtur de usu exiccādarū retiū, ī quo superior est usurarius p-
prietario.Cōclo tn̄ Bar.uera est,qa nulli licet in ripa fluminis qcq
facere, quo alr̄ fluat q̄ fluere solebat, si uicino dānū afferatur, l.i.
72 §.j.ĵ.tit.proxi.Iuxta præmissa†quæritur,an uendito p̄dio ripæ ui-
cino,censeatur uendita ripa?Dubitationem facit,quia ripa flumi-
nis publici,publica est, ut l.seq.ergo non est in commercio hoīs,
l.inter stipulantem,§.sacrā,ĵ.de uer.ob.l.in littora,de ɔ̃hen.emp.
In ɔ̃rium facit,quia proprietas ripę est hn̄tis p̄diū uicinū,d.l.ripa-
rum,ergo licebit eam uendere, l.id quod, ff.de peri. & cōmo. re
uē.Quid dd̄m?Quædā sunt publica simpl̄r & absolute, & ista nō
sunt in commercio nr̄o. Quædam usu tm̄ publica, proprietate
aūt priuata, & ista uendi p̄nt saltem accessorie.Et ita loquitur tex.
in d. l.id qd̄, §.i.facit tex.in l.in modicis, ibi no.ff.de ɔ̃hē.emp.
73 c.ex literis, de iure pat.Sed nunc subintrat † alia qō, an in mēsu-
ra sit cōputanda ripa?Bar.in trac. Tyber.col.3.rn̄det ꝙ non: quia
& si ripa uenditioni accedat.non tn̄ dicitur proprie uendita. Et
quia proprietas est inutilis emptori,cum vsus sit perpetuo publi-
cus,l.3.§.ne tn̄,ff.de usufr.sequuntur *cōiter* scribentes,teste d.Ale.
74 consi.130.omissis argumentis,lib.2.Amplia,†ut etiā fossata,quo
rum usus publicus est; ut quia ad aquam patet pecorū appulsus:
non etiam sunt mensuranda secundum Cæp.de seru.rust.præd.
sub rub.de ripa.Contra sn̄iam tenet d.Ias. post Vbertum de Bo-
bio,& antiquos,quia fundamentum Bar.ur̄ sibi falsum.Nam cū
emptor possit incidere arbores,arare,& seminare ripas, proprie-
tas non uidetur inutilis. Sed considera, ꝙ uicinus non uidetur
posse arbores incidere, cum paratæ esse debeant usibus alligandi
funes nauium,& retium siccandorum. Arare autem & seminare
ripas,est operam perdere,iuxta illud.

Quid facis Enone,quid arenę semina mandas?
Non profecturis littora bobus aras.

Et si quis fructus sit,nō rn̄det dāno,quod sentit uicinus ripæ, ꝓp-
tēr cām nauigationis, & piscationis. Teneas ergo conclōnē Bart.ꝙ
ripa fluminis publici non sit computanda in mensura, sicut nec
uiæ publicæ & fundi limites,d.l.id quod,§.j. sicut nec littora, d.l.
75 littora. Intellige, nisi†esset talis ripa, quę produceret notabilem
fructum,ut si esset in eadē salycetū uel oliuetū, ita ꝙ non sit ue-
risimile uenditorē gratis cōcessisse,quod ex pretii quantitate di-
gnosci pōt,iuxta no.per gl.in l.j.§.j.ĵ. de superfic.ita declarat Bal.
76 in rub.C.de cōtrah.emp.in 4.q.†Item intellige in ripis usu publi-
cis

cis & proprietate priuatis:ſecus in ripis vſu & proprietate priua-
tis,quia veniunt in menſura ſicut foſſata priuata, q̃ fundi partes
ſunt,ſm gl.Bar.& alios in l.p̃dia,§.item ſi legatum, ff.de fund.in-
ſtr.& Bar.in d.l.littora.qđ verũ eſt,niſi ripa vel foſſa eſſet in cõtra-
ctu appoſita pro termino terminante,ſm Bal.in d.iiii.q.& Ale.in
77 d.conſi.12.col.ii.†Decimo pone,facio clauſuram in flumine,quę
tranſcẽdit mediam partem fluminis,& contra vicini agrum fron
tem protendit;q̃ritur an iure facere poſſim inuito vicino?R ñdet
Bar.me non poſſe,qa qđ in flumine publico ædificatũ eſt,eorum
proprium eſt, qui prope ripas p̃dia poſſident, licet vſus ſit cõis,l.
pe.§.fi.ſ.de acquirendo re.domi. Mouetur etiã Bar.exemplo in-
ſulæ,quæ ſi in medio flumine nata eſt,cõis eſt inter eos, qui pro-
pe ripas prædia habent,l.adeo,§.inſula,& l.inter eos. ſ.de acquir.
rerũ domi.Cum Bar.tranſeunt alij hic,& in l.fluminũ.ſ.de dam.
infec.Ego aũt maxime dubito,quia cuilibet permiſſum eſt in flu
mine non nauigablli cluſam facere, & ea mediante aquam duce
re, tex.eſt hic, & auctoritate publica permiſſum etiam eſt aquam
ducere ex flumine nauigabili,l.i.§.ꝑmittitur,ĩ.de aqua quotid.&
æſti.Si ergo licet clauſuram facere in flumine publico, certe erit
licitum in quacunq; parte fluminis,l.i.§.in publico, ſ.e.Non ob.
tex.alle.per Bar.in d.l.pe.§.fi.quia,vt dñt Imo.Lud.& Raph.in d.
l.fluminum,non ꝓbat intentionem Bar.non.n.dicit ꝙ ædificatũ
in flumine,quantum ad ꝓprietatẽ, ſit alicuius. Et ſi dixeris ꝓbat
hoc modo:qa ſicut ibi æqparantur natũ, & ædificatũ, quantũ ad
vſum publicum, ita q̃tũ ad ius priuatũ debent pariter æqparari:
& ſicut inſula eſt eorum,qui hñt vicina p̃dia,ita ẽt ędificatũ.R ñ
detur,ꝙ Iurecõſ.ibi arguit de ædificato ad inſulã,& de vſu publi
co ad vſum publicum, non ãt arguit eɔ̃, vt facit Bar.de inſula ad
ædificatum.Itẽ nõ arguit Iurecõſ.de vſu publico ad priuatum,vt
facit Bar.qđ argm̃ non vr̃ bonum, qa ſeparatũ eſt ius priuatũ ab
vſu publico,ergo de vno ad alterum non bñ infert,l.fi.ff.de calũ.
Præterea manifeſta ſe offert ratio diuerſitatis inter inſulam, &
ædificatum.Nam is q facit clauſurã,vtit̃ aqua,cuius vſus eſt cõis,
& occupanti cõceditur in quacunq; parte fluminis,cũ vſus aquæ
ſit in quacunq; ꝑte cõis,§.i.Inſti.de re.diui.is ãt,qui vtitur inſula,
vtitur terra,cuius dñiũ iuregẽtũ diſtinctũ reperitur,l.ex hoc iure,
ff.de iuſt.& iu.& cuius terræ vſus non eſt cõis,imo nec publicus;
niſi in ripis ipſius inſulę;& quantum ad ripas inſulæ loqtur tex.ĩ
d.l.pe.§.fi.quem ita declarat Bar.in trac. Tyber. in ii. par. in verb.
cõis fiat.dicẽs,ꝙ ſi inſula ſit parua,ita ꝙ tota poſſit videri ripa, vł
ripę cedere ꝑꝑ attractionem aquæ,vt ĩ l. ſeq. tũc eſt tota publica.
Si vero eſt magna,ita ꝙ in ea ſint p̃dia culta,tunc non eſt pulica,
78 niſi q̃tum ad ripas.R etẽta tñ opi.Bar.lĩta,vt †procedat, ſi agri vi-
cini nõ ſint lĩtati:aliogn ſi lĩtati ſint,licebit cluſã facere vſque ad
lĩtes inuito vicino, vt eſt tex.in l.i.§.ſi inſula,ſ.e.arguendo de in-
ſula ad ædificatum,vt facit Bart.Scđo declara, vt procedat in clu
ſa,vel molẽdino fundato in alueo fluminis; ſecus in molendino
conſtructo,vł cluſa facta ex cõcatenatione nauium, vel trabium
deſuꝑ aqua,vt ꝓbatur in d.l.i.§.idem iuris,arguendo de inſula ad
ędificatum.& ita vult Barto.ĩ.in vlti.quæſtione.Tertio intellige,
quando vna contignatione,ſeu vno conſtructu facta fuit clauſu-
ra trãſcẽdẽs mediam partem fluminis;ſecus ſi primo conſtructu
nõ trãſcẽdat mediã partẽ,ſed poſtea paulatim augeat̃,ita ꝙ tran-
ſcendat mediam partem,ſm Bar.hic per tex.in l.ſi inſula,ſ.de acq
rẽ.rer.do.Sed d.Iaſ.iſtud non admittit ꝑꝑ fraudes,q̃ fieri pñt faci
le ab hominibus,q̃ non pñt ita fieri,qñ a nã auget̃ paulatĩ inſula.
Cõfirmat̃,qa tex.in d.l.inſula, loquitur in augmento latenti, qđ
ita paulatim fit ꝑ alluuionem, vt intelligi non poſſit, inquãtum
quoquo momẽto tꝑis adiiciat̃, l.adeo,§.i.e.ti.de ac.re.do.Nos lo
qmur ĩ augmẽto patẽti manu facto.qđ quoquo momẽto tꝑis vr̃,
& cognoſcitur.Ergo de vno ad alterũ nõ recte infertur,l.inter ſti
pulãtẽ,§.ſacram,ver.ſed hæc diſſimilia ſunt,ĩ.de ver.ob. Inſuper
aduerte in quantũ Bar.dicit,ꝑ inũdationẽ ꝑdi poſſeſſionem clau
ſuræ,intellige ꝑ inundationem dãnoſam & inſolitã: ſecus ꝑ con
ſuetã nõ nociuã,ſm Bal.in l.i.col.xii.de ɔſeſ.Pro quo facit tex.in
l.i.§.nemo deniq;,ſ.e.Scđo intellige ꝑ inundationẽ lõgam;ſecus
ꝑ inundationem modicã;puta vni⁹ noctis vel diei.ſm Bal.& Fel.
79 in c.illud,co.i.de p̃ſc. †Vndecimo q̃rit Bar. vtrum alia rõne, q̃ ra-
tione ꝓprietatis poſſint vicini prohibere, ne cluſa fiat in flumi-
ne publico?& ɔcludit vicino ius eſſe prohibẽdi, ne in dãnũ ſuũ
fiat talis cluſa,l.i.§.qđ ãt,ĩ.tit.i.l.hoc iure, §.i.ĩ. de aqua quoti.&
æſti.l.i.§.de eo,& §.ſeq.ſ.de aqua plu.arcen.facit text.in l.ii.§.me
rito,ſ.ne quid in loco publico.Iſta ɔclo recipit tres declones.Pri
80 mo,†vt procedat, ſi ex tali cluſa dãnificetur vicinus; ſecus ſi ripæ
ſolum,vel loca ripis cedẽtia plus ſolito inundentur,qa iſtud non
eſt ɔſiderabile dãnũ.Nã & ſi aqua magis reſtrĩgat̃ inter ripas, at
tamẽ nõ a✝r faciẽs cluſam vtitur ripis,q̃ ad vſum deſtinatum,l.i.§.
ripa,ſ.eo.Tu ɔſidera,ꝙ nõ põt reſtringi aqua,niſi altior aut rapi-
dior fluat,q̃ præterita æſtate flueret, qđ vr̃ ɔ̃ edictum, ne quid in
flumine publico.Item aduerte, ꝙ ſi altior fluat vel rapidior, non
erit verum ꝙ cõſtruens cluſam vtat̃ ripis ad vſum deſtinatum,cũ
illis vtatur ad ɔtinendũ accidentalẽ,& non nãlẽ aquæ curſum.d.
Iaſ.rñdet,ꝙ flumina publica non nauigabilia ſunt ad hoc inuen-
ta,vt in eis fiãt cluſæ,& ſic vt reſtringatur aqua.q̃ ſoło nõ ſatisfa-
cit,qa facere cluſam,non eſt vti flumine, ſed abuti, ſed bñ eſt vti
aqua, cui⁹ vſus eſt diuerſus ab vſu fluminis, vt toties dictum eſt
Dicas ergo,quod is,qui facit cluſam, qua mediante aqua reſtrin-
gitur ſine dãno accolentium,licite facit, quia vſus aquæ cõis eſt
ẽt ꝙ altior & rapidior aqua defluat,d.l.j.§.qđ aũt.Scđo intellige,
81 †dũmodo cõſtruẽs cluſam ɔſequatur magnam vtilitatem, tũc li-
cite facit ẽt cum aliquali incõmodo vicini. Alias non licet incõ-
modare vicinum ẽt in modico,l.j.§.ſunt qui putant,in ver.opor-
tet,& ibi gl.in verb.iniuria,ĩ.tit.j.Ad idem facit, quod no.gl.in l.
ſeruitutes,ij.in ver.incommodo, de ſer.titu.gene. & in l.ſed cum
hr̃dẽ,ff.ad Treb.& qđ no.Bar.Pau.& alij in l.de pupillo,§.ſi qs ri
uos,ſ.de no.ope.nunc.Nã qui plus æquo vult ſibi ꝓdeſſe, alteri
dr̃ iniuriã facere,ſm Bal.in l.item lapilli, ff.de rer.diui.& dicit do.
Ale.in l.j.col.antep.ff.ſol. mat. ꝙ magna vtilitas priuata p̃fertur
modicę vtilitati publicæ.Mouetur per tex. in §. ſunt qui putant.
& ita in propoſito noſtro cõſuluit Dec.conſ.244.in q.col.iii. vbi
82 alia adducit.Tertio intellige,†quãdo per talem clauſuram ager,
vel molendinum vicini, patitur dãnũ, vt qa corroditur,vel aqua
regurgitat,& impedit molendinum vicini molere, vt dictũ fuit
in j.q.Secus ſi lucrũ vicino auferatur, vt qa decætero tot molen-
tes non accedant ad ſuum molendinũ;l.q̃ro,ff.de iur.pat.l.fi.ff.de
obſeq.lib.& l.medicus, ff.de ope.lib. ꝑ quæ iura ita cõſuluit Bal.
conſ.463.quatuor ſunt,li.iiii.dicens,quod aliud eſt ius poſſiden-
di,aliud ius prohibendi:credo cerdonem ꝓhibere non põt vti ar
te ſua,nec miles militem impedire, ne ſtipendia q̃rat,qa dona in
genij fortunæ bonorũ cõium debent eſſe cõia,cũ nã ipſa cõis ſit,
l.i.§.ſi quis in mari,ſ.de no.ope.nun.& ita cõſuluit Sign. de Ho-
mod.conſ.24.quem refert & ſequitur Præp.Alex.in c. i.§. ſi quis
de manſo.de contro.inueſt.& d.Iaſ.hic.Adde, ꝙ idem conſuluit
Cur.conſ.33.potens nobilis.& Cor.conſi.xcix.in fi.li.ij.& conſi.
cclxviii.in hac,li.iiii.Et hæc eſt *cõmunis*,& plana cõcluſio,ɔ̃ quam
tñ vnũ vr̃ obſtare,qa qñ lucrũ eſt radicatũ, par eſt rõ lucri & dã-
ni,ſm gl.in l.i.§.ſi quis ꝑꝑ,ĩ.de itin.actuq; pri.& in l.cũ dotem,§.
eo aũt tꝑe,ff.ſol.mat.Sed rñdeas,ꝙ lucrũ arbitrio alterius depen
dens nõ põt dici radicatum,l.inde Neratius,§.i. ver.ꝙ ſi vno.iun
cta gl.ff.ad legem Aqui. molere.n.dependet ab arbitrio molen-
tium,quibus liberum eſt ad alia molendina accedere,ſi nolint ad
tuum continuare, ſm Bal.in l.i.col.ii.C.de ſer.& aqua. & Pan.in
c.Abbate S.Syluani,de verb.ſign. & in c.ꝙ ad translationem,de
of.dele.Ex quo ſequitur,ꝙ ſi pacto vel p̃ſcrip. tenerentur incolæ
accedere ad tuum molendinum, hmõi lucrum eſſet cõſiderabi-
le,l.vẽditor,§.ſi conſtat,ff.com.pręd.quod voluit Bal. in d. conſi.
464.Qũo autem,& qualiter ius præſcribatur, ĩ.ſubiiciam. Duo-
83 decimo quæritur, † an formula, ꝑ quam ducitur aqua ex flumi-
ne publico, ſit publica vel priuata?R ñdet Bar. priuatam eſſe.Tũ
quia aqua non fluit perenniter per illam,l.i.§.fluminum, ſ.eo.Tũ
quia locus formulę eſt priuatus,ergo & ipſa formula priuata erit.
Nam flumen dicitur priuatum, cuius aqua vel naſcitur, vel de-
fluit per priuatum locum, l.Proculus, ſ.de dam.infe. Et dixi ſ.in
euidentialibus.gurgites ergo,& riuuli ſunt illorum, per quorum
prædia aqua decurrit, ſm Bal.in l.item lapilli,col.i.ff.de rer.di.Et
quãprimum aqua ingreditur fundum priuatum, efficitur ꝓpria
illius,cuius eſt fundus, ſm Bal.in l.cum oẽs, col.ix.de conſti. Ex
84 hoc infertur,†ꝙ inferior vicinus non poterit inuito domino for
mulæ aquam ex illa ducere,quod verum credit Bart. etiam ſi in-
ferior velit ex ea aquam ducere, ſine incõmodo dñi ipſius formu
læ,per tex.in l.in concedendo, ſ.de aqua plur.ar. qui tex.vr̃ in ra-
tione ſui probare oppoſitum,vt aduertit d.Iaſ.hic, qui text.certe
non ob.quia ſatis diminuitur ius dñi liberum,ſi ſeruituti ſubiicia
tur,l.fi.ff.de vſu & hab.Nam cum aqua formulę meæ mea ſit,nõ
cogor de illa gratiã facere, ſed poſſum quolibet illam diuertere,
l.i.§.illud.ĩ.de aq.quot.& æſti.firmat gl.in l.ex meo, & in l.cum eſ
ſet,§.i.ff.de ſerui.ru.præd.Et Bal.in l. ſi manifeſte, & in l.aquam,
C.de ſer.& aqua,& conſ.lxxii.ad euidentiam,li.i.vbi dicit, quod
85 aqua † mea eſt quandiu cohęret ſolo meo, & eam poſſum deri-
uare quo placet,etiam ſi vicina prædia ſiccitatem, vel aliud detri
mentũ patiantur. ſequitur Imo. conſ.cxi. in q.quæ vertitur. circa
86 prin.& d.Ale.conſi.cviii.col.i.lib.ii. Iſtã deci.†limitat d.Iaſ.in l.ii.
in prin.col.fi.ſ.ſol.mat.fauore eccleſiæ & fauore dotis, vt ſi eccle
ſia,vel mulier hẽat dotem conſiſtẽtem in molendino, vel pratis
inferiorib. harũ.n.fauore põt cogi ſuperior pati, ꝙ poſſint aquã
ducere ex ſua formula, quia licet nemo teneatur gratiam facere
vicino nullo p̃cedente ɔ̃ctu,vel occaſione,l.nec creditores,C.de
nouat.Tñ fallit fauore dotis,vt ibi, & fauore religionis, l.ſi quis
ſepulchrũ,de reli.& ſump.fu.Sed dura eſt hæc limitatio,ſi intelli-
gatur de conceſſione gratuita:ſi vero intelligatur de non gratui-
ta,prout loquitur tex.in d.l.ſi quis ſepulchrum,tunc non erit ſpã
87 le fauore dotis vel religionis, cum gñaliter verum † ſit, ꝙ dñs
aquę periturę teneatur eam vendere inferiori, cui aqua illa vſui
eſſe põt,ſm Bartl.Cæp.tit.de ſer.ruſt.præd.ſub rub.de ſer. aquæ
ductus.col.xxvij.Poteſt.n.iudex ex officio ꝓuidere, ne qs re ſua
male vtat̃,§.pe.Inſti.de his,qui ſunt ſui, vel alie.iu.Cæterum ad-
88 uerte ne erres,quia non vr̃ vera hęc ɔña, quã facit Bar. duco †ta-
quã per fundum vicini ipſo permittente, ergo habeo ſeruitutem
aquę ducendę, cum potuerit vicinus permiſiſſe iure familiarita-
tis,ſeu amicitiæ:quo caſu mihi nõ ẽt acquirit̃ poſſeſſio,l.qui iurę
familia

familiaritatis,s̃.de acqui.poss.Sed esto,ꝙ passus fuerit me ducere
aquam iure meo,non tñ ex vnico ductu,vel pluribus acquiritur
seruitus aquæ ducẽdę,sed requiritur ꝙ ego duxero ꝑ decenniũ,l.
si quis diuturno,ff.si serui.vendic.Et docet Bal.in l.ii. C.de serui.
& aqua.Intelligas ergo ꝯñtiam Bart. procedere duobus concur-
rentib.Primo,ꝙ ego duxerim iure meo. Item & per legitimum
tp̃s.dicor ãt ducere iure seruitutis, quãdo ego credo iure meo du
cere ẽt ꝙ errem,l.i.§.sed si iure aquam debeat,& ibi Bar.j̃.deaqua
quoti.& ęsti.& docet Bar.in l.i.§.hoc interdicto, j̃.de itine.actu-
quæ priua.qđ eo ipso probatur, ꝙ opere manu facto in fundo vi
cini ipsam aquã duco,l.i.§.Iulianus,& ibi Bar.j̃.de itine.actuque
priuato.tradit Bar.in d.§.hoc interdicto,& Pan.in c.bonę,de po-
stu.p̃la.secus si naturali cursu absque vllo meo facto in fundo vi-
cini aqua defluxerit in fundũ meũ inferiorem, l.i.§.denique, & l.
fluminũ.§. item videamus,s̃.de aqua pluuia arcẽ.Declarat Cæp.
89 in d.trac.de aquædu.in viii.q.principali. Vltimo aduerte † ne de-
cipiaris, ꝙ quantum ad interdictum de aqua quoti.& æsti.& in-
terdictum de riuis,non est necesse ꝙ habeã seruitutẽ aquæ ducẽ-
de,sed sufficit ꝙ sim in quasi possess.aquæ ducẽdæ ẽt vnica die,l.i.
§.qđ ãt,j̃.de aqua quoti.& æsti. quantum vero ad ꝯfessoriam re-
quiritur ꝙ hẽam seruitutẽ,d.l.si q̃s diuturno, & l.sicuti, ff.si ser.
90 vẽ.& ita dẽs intelligere Bar.Decimotertio q̃ritur, † an liceat for-
mulam facere per viam publ.rñdet Bar.non licere, ꝑ tex.in l.ser-
uitutes,ii.in §.pe.ff.de ser.ti.gene.Et ꝑ tex.ĩ l.ii.§.tractatũ, s̃.ne qd
in loco pub.vbi ꝓhibetur ne specus,vel pons fiat in via pub.Ad-
de nõ ẽt ꝑmissũ eẽ scalas hr̃e in via publ.s̃m Ang.in l.fi.ff.de ser.
Sed an liceat hr̃e scalas in via publ.sub porticu, vel stillicidio pro
iecto super viã publicã? vr̃ ꝙ sic, ꝑ tex.in l.fi.ff.de serui. vr.prædi.
Contrarium determinat Cæp .in trac.seru. vrb. sub ru. de scalis.
quia solũ qđ est sub porticu,vel stillicidio, publicũ remanet.Silr
91 † non est licitũ hr̃e põticellos appẽsos domibus priuatorũ depẽ
dentes super viã publicã,s̃m Flo.in l.q sella, §.rusticis, ff.de seru.
vrba.præd. & Cæp. in d.trac.sub rub.de põticel.qđ verũ est, nisi
consuetudo aliter obseruet,s̃m Bar.hic.in hoc.n.plurimũ p̃t ꝯsue
tudo,l.an in totum, & ibi gl.C.de ędifi.priua.Sed pro intelligen
92 tia sciendũ est,quæ dicatur via publica? Diceres illam esse publi-
cã,per q̃ publice itur:si ita diceres, a via lõge aberrares, l.i.§.sum
ma cum vtilitate,ff.de his,q deiec.vel effude. quem reputat sing.
Mathe.not.cxii.inc.Nota vnũ singulare ꝯ ignaros libellantes in
interdicto de via publi.Tria.n.requiruntur ad hoc, vt dicatur via
publica.Primum,quòd per eam publice iter fiat.Scđm, quòd so-
lum publicum sit.Tertium,ꝙ nos ducat in ciuitatem, villam,vel
coloniam,l.ii.§.viam,& §.priuatæ viæ,s̃.ne quid in loco publico.
Sed quia ille tex.eas appellat publicas vias,quæ post consularem
nos in villas & colonias excipiunt, disceptabatur superioribus
93 mensibus in ciuitate Massiliæ,†an via, quæ nos ducit ad rura,di-
catur publica, ita ꝙ ꝯ obturãtem illam viã det interdictũ de via
publica? quidam arbitrabant̃ competere ꝑ illũ tex.in vers.villas,
& in ver.colonias,iuxta expositionem Accursii,exponentis colo
nias,i.agriculturas.At ego ꝯrium rñdi,q̃a villa est vrb.præd.col-
lectio,l.vrbana prædia,& l.fundi,& l.locus,ff.de ver.sig.c.ex tuę,
de cler.non resid.Colonia vero dicitur oppidum ex ciuitate pro
pagatum,& a ciuibus inhabitatum,quod prope ciuitatem quan
doque existit,quandoque procul,iuxta illud,
Vrbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni.
de qua Tyriorũ colonia,& plurib.aliis loquitur text.in l.i.in l.co-
lonia,in l.fi.ff.de censi.& de Narbonensi, & Tolo.loq̃tur Cicero
in oratione pro Pompeio.Ea ergo via,quę nos ad rura ducit,pri-
uata est & non publica: rura aũt appello etiam domos in agris
existentes causa colligendorum fructuum,l.ii. ff.de seru.rust.p̃d.
94 Decimoquarto quærit Bar.†an liceat habẽti molendinum ĩ par-
te superiori recolligere aquam t̃pe siccitatis inuito dño molendi
ni inferioris? & ꝯcludit licere, quia aqua quousque est in sua for
mula,propria est,l.i.§.illud Labeo, j̃.de aq.quot.& æstiu.Et pro-
batum fuit s̃.in p̃ceden.q.Sed aduerte,q̃a obstare vr̃ quod s̃.dixit
Bar.in iii.opposit.vbi ꝯcludit non licere colligere aquam totali-
ter,ꝙ non reuertatur in flumen, & alueũ suum.Solu.Bart.ibi lo-
quit̃, quando aqua ducit̃ ex flumine nauigabili vel faciẽte aliud
nauigabile: hic vero Bar.loq̃tur, qñ ducitur ex flumine priuato
vel publico,non nauigabili,nec faciente aliud nauigabile. Et ita
declarat Dec.consi. 244. co. pe. Ista cõclo limitatur multiplici-
95 ter.Primo, † vt non procedat, quando inferior prius ꝯstruxerit
suũ molendinũ, per ea quæ dicta sunt in i.q.& ita consuluit Bal.
cons.141. Hæc videtur,lib.ii.Tu ꝯsidera,ꝙ Bal.s̃.in i.q.tenuit, ꝙ
liceat superiori aquam ducere ex flumine priuato, ẽt cũ prę iudi-
cio inferioris, qui prius ędificauit molẽdinũ; quod est directo ꝯ
Bar.hic intelligẽdo,ꝙ loquat̃ in superiori colligẽte aquam priua
ti fluminis.Secũdo limita,nisi pacto cautum sit, ꝙ aqua retineri
non possit,l.j.§.si q̃s hoc cõcesserit, j̃. de aqua quot.& ęsti.quod
est indubitatũ.Nam pacto p̃õt ꝯstitui seruitus aquę ducendæ, &
alia quælibet,§.fi.Instit.de seru.rusticorũ prædiorum. Tertio limi
ta nisi præcesserit contraria consuetudo antiqua, quæ vim pa-
cti obtinet,l.j.§.fi.s̃.de aqua plu.arcen.l.hoc iure,§.ductus aquæ, j̃.
de aqua quoti.& æsti.Et dictum fuit s̃.in ij.q.Et ex hoc colligitur
solutio ad argumentum, ꝙ aqua nõ possit diuerti a solito cursu,
quia debet intelligi a solito cursu antiquo,& præscripto.Et ita lo
quitur tex.in l.præses,& l.si manifeste,C.de serui.& aqua.& in l.
vsum aquæ,C.de aquęduc.lib.x. Quarto limita, nisi inferior p̃-
scripserit seruitutem aquę ducendæ ex formula superioris.l.si
quis diuturno, ff.si serui.vend.& dixi s̃.q.xij. Dicitur autem in p̃-
posito præscripta seruitus, si superior prohibitus ab inferiori a-
quam colligere prohibitioni acquieuerit per decennium, per gl.
in l.qui luminib.ff.de ser.vr.præd.& probatur in c.significante,&
ibi Pan.de app.Nã.n.iuris negatiui consistit in actu prohibitiuo,
s̃m Bal.ĩ l.j. C. de ser.& aqua.Quinto declara,superiore volente
aquam colligere ad suam vtilitatem,secus si ad iniuriam inferio-
ris,l.j.§.denique, de aqua plu.arcen.& l.fluminum, §.pe de dam.
inf. Et optime probatur in l.ij. C.ad leg. Aquil. Decimoquinto
96 quæritur, †quanto tempore perdatur ius prę occupationis aquę
ducendę ex flumine publico? Bart. lato longoque exordio rñdet
quòd destructo ędificio,& aqua reuersa in cursum suum nãlem,
perditur postea spatio decennij, vt hic per eum.Ex cuius dictis,
quæ multum vtilia & magistralia sunt, elicio quatuor conclo-
97 nes.Prima, † priuilegium ducendi aquam ex flumine publico a
Principe,lege,vel ꝯsuetudine concessum perditur per non vsum
spatio decennij,l.j.j̃.de nundi.sicut etiam perditur seruitus aquę
ducẽdę,l.pe.de vsufr.Intellige,si per Principem,aut legem sit d
ta simpl̃r postea s ducẽdi aquam: secus si facultas sit posita in me
ra & libera voluntate priuilegiati, vt si concessum tibi sit,ꝙ ad li-
bitum voluntatis tuę possis facere molendinum in flumine pu-
blico,ita limitat Feli.in c.cũ accessissent,co.x.de const.motus per
id,quod dicit glo.pen.in c.vt priuilegia.de pri.& per id,quod no.
Gem.& alij, in c.fi.de consue.li.vj.& Cald.consi.19. sub rub.de
preben.sequitur Balb.in trac.prescr.iiij.part.v.princ.q.iiij.Limita
secũdo,nisi flumen interim exaruisset, vel preter modum decre-
uisset, aut increuisset, ita ꝙ priuilegiatus non potuerit cõmode
vti priuil.l.& Attillicinus,ff.de ser.ru.pręd.Declara tertio,vt dicã
in seq.conclõne.& ad hanc r̃lam,quòd priuilegium perdatur per
non vsum,late videatis Fel.in d.c.cum accessissent. Bar.& Mod.
98 in l.fi.ff.de consti.prin.Secunda cõclo,†facultas ducendi aquam
ex flumine publico non nauigabili nunquam perditur per non
vsum,quia nõ competit per modum iuris debiti, sed per modũ
facultatis,& ea quę sunt facultatis,prescribi non p̃nt,l.ij.s̃.de via
pub.Tu considera, ꝙ si statutum,vel cõsuetudo dat cuilibet fa-
cultatem ducendi aquã ex flumine nauigabili, p̃tãs hmõi vr̃ cõ-
petere per modum facultatis,cũ passim oĩbus ꝯpetat.Et tñ Bart.
in precedenti ꝯclõne vult, eam amitti per non vsum decennij
spatio.Qual̃r ergo hmõi dicta procedant? Pro intelligentia Bar.
in l.j.col.iij.ff.de cõdi.ex lege, dat talem doctr. qđ nobis a lege cõ-
ceditur pro conseruatione iuris quęsiti non est ius, sed facultas,l.
in re mandata,C.mand.l.si constante, §.si maritus, ff.sol.mat.Id
vero qđ nobis ꝑmittitur ꝓ acquisitione noui iuris,non est facul-
tas,sed ius; vt p̃tãs adeundi hr̃ditatem,quę est ius,qđ ex eo patet,
quia p̃scribi potest,l.licet,C.de iure delibe.Nam si esset facultas,
non p̃scriberetur,quia facultas facti est.sequitur Imo.in l.quãdiu
j.ff.de acq.hęr.dicens illam esse merã facultatem, q̃ deducta ad a-
ctum nullum ius tribuit deducẽti. & tradit Ang. consi.4. Gulie.
& Franc & Barb. consi.52.scripsit sapientię fons, col.viij.& ibi
lib.j.In proposito aũt p̃tãs ducendi aquam ex flumine publico
non nauigabili ꝯpetit de iure gentiũ,ergo ꝑmissio legis est q̃dã
facultas ꝓ cõseruatione iuris ꝯpetentis: p̃tãs aũt ducendi aquam
ex flumine nauigali concessa a lege vel a Principe,est ius, q̃a nul-
li cõpetit nisi concedatur,vt hic in vltimo rñso. Sed iterũ aduer-
te, quia & si hæc p̃tãs ducendi aquam ex flumine nauigabili sit
ius,si tamen a lege vel consuetudine oĩbus ꝯcessa sit, non p̃õt vi-
deri priuilegium,qđ est lex priuata,c.priuilegia,iii.dist.Et cum sit
concessa per viam cõis legis,non debet perdi per non vsum,l.fal-
sum,C.de diuer.rescr. Alioquin sequeretur, quod si intra decen-
nium nullus aquam duxerit,ꝙ oẽs ꝑdiderunt,& sic lex q̃ est sem
per in viridi obseruantia.l.Arriani,C.de hęr.spatio decenni abro
garet.Non puto igitur conclõnem præcedentẽ hoc casu posse iu-
99 re defendi.Cogitabitis ergo. Tertia cõclo, † ea quę iure gentiũ
cõia sunt,p̃scribi non possunt,l.fi.s̃.de vsuc.Istam conclu.restrin-
gunt Ang.& Imo.ibi, vt loca publica non possint p̃scribi prescri
ptione longi t̃pis, sed bene præscribi p̃nt p̃scriptione t̃pis imme-
morabilis,inferentes,ꝙ Veneti,& Ianuenses præscripserunt gul-
fum eorum maris.Mouentur per tex. cum gl.in l. vsum aquæ, &
in l.diligenter, C. de aquæduc.lib.xi.Sequuntur Io.Fab.Ang.&
Io.de Pla.in §.flumina,Inst.de rer.diui.Idem vr̃ velle Bart. in l.in
iuriarum,§.fi.j̃.de iniur.dicens illum tex.facere pro Venetis,qui
longa consuetudine dñt se hr̃e iurisdictionem maris. Et ita con-
suluit Ang.cons.289.Thema tale est.vbi concludit,ꝙ Veneti pos-
sunt interdicere Ianuensibus facultatem nauigandi per eorum
mare rõne lõgissimæ possessionis, per tex.in l. sane si maris,cum
100 glo.j̃. de iniur. Comprobatur, quia prohibita † præscriptione
non censetur prohibita præscriptio annorum,s̃m gl.in §.i.in ver.
p̃scriptione,in Auc.de cætero non fiant commuta.quam ibi not.
Ang.& in l.i.col.vi. C. de anna.exce,sequuntur alii *cõmuniter*, vt
patet ex auth.adductis per Ias.ĩ l.i.col.ix. C. de ser.fug.& d.Alex.
consi.60.omisso multiloquio, ad fi.lib.i. Corroboratur per tex.
in d.l.

in d.l. fi. ibi, præscriptione longæ possessionis. ergo secus in pscriptione longissima, arguendo a contrario sensu, l. j. §. huius rei, ff.
101 de offi. eius, cui manda. facit, †quia et regalia pscribuntur tépore immemorabili, c. super qbusdá, §. pterea, de verb. sig. & dictũ fuit s. in 2. q. sequitur d. Guid. Papæ decis. 514. vtrũ Barones, & dom. Iac. de S. Georg. in trac. feu. in ver. & cõfiscationis. & in verbo, in fluminibus concludentes, quod Barones, & ceteri domini spatio 100. annorum pñt prescribere ius prohibendi piscationes in flumine publico transeunte per eorũ territorium. quæ ɔcłõ videtur saltem procedere ĩ aliqua parte fluminis, vel maris, per tex. in l. si quisquá, ff. de diuer. & temp. pscri. Sed istis nõ obstantibus, ɔ̃riũ verius esse puto, rationibus subsequentibus. Primo præscriptiones fuerũt inuẽtæ ne dñia rerum essent in incerto, l. j. s. de vsuca. In his aũt quæ iuregentium cõia sunt, dñia non pñt esse in incerto, cum semper sint cõia, & publica, semper parata ad vsũ publicum, ergo in eis dẽt cessare præscriptio, l. adigere, §. q̃uis, ff. de iure pa. c. cum cessante, de app. Secundo, quæ iuregentium cõia sunt, in cõmercio nr̃o nõ sunt, l. inter stipulanté, sacrã, ff. de ver. ob. ergo pscribi nequeunt, l. præscriptio. C. de ope. pub. l. vsucapioné, s. de vsucap. Tertio, prohibens ne quis vtatur locis pub. afficit iniuria prohibitum, d. l. iniuriarum, §. fi. & l. 2. §. si quis in mari, s. ne quid in loco pub. ergo pscribere nõ põt, quia cõstat iniuriantẽ esse in mala fide. reg. possessor malæfidei, de re iu. in 6. Quarto, quia text. in d. l. iniuriarum, §. fi. ɔ̃riá consuetudinem vsurpationẽ appellat vti contra nãlem rõnem obtentam, ergo consuetudo non valet. Quinto & vlt. vbi lex resistit pscriptioni, censetur etiam resistere pscriptioni tpis immemorabilis, c. cum ex officio, quẽ ibi no. do. Ant. Pan. & alij, de pscri. & Pan. in c. cum instantia, in 3. not. de cẽsi. & hanc sñiam videtur amplecti Bart. hic, Pau. de Cast. in d. l. fi. Fel. post Pan. in c. accedentes, col. 5. de præscrip. Et hæc sententia verior apparebit, si fundamenta contraria de medio submoueamus. Non obstat ergo, quod prohibita pscriptione non censeatur prohibita præscriptio cẽtenalis, quia verum si res pscribi phibita sui natura sit pscriptibilis: secus, si sui natura sit impscriptibilis; vt quia nõ sit in commercio hoĩum, fm Bal. in l. omnes, in fi. C. de psc. 30. vel 40. ann. & in rub. extra de præscr. col. fi. Non obstat tex. in d. l. fi. inductus a cõtrario sensu, quia tale argumentum non potest ibi vllo modo sumi, quia de iure fforum præscriptio longissima erat incognita, fm glo. in l. qui occidit, §. j. ff. ad legem Aquil. Non obst. etiam tex. in d. l. vsum aquæ: & in l. diligenter, quia respondet Pau. de Cast. in d. l. fi. ꝙ loquuntur in pscriptione aquæ ducendæ in priuato flumine. vel respondetur, ꝙ loquunt in vsu aquę hñte causam continuã, & sic ɔtinuam occupationem quo casu rõne occupationis, non rõne præscriptionis pfertur occupans donec occupat, vt statim dicam. Non denique ob. text. in d. l. si quisquá, quia rñdet Bar. post Pe. & Ray. ꝙ loquit in existẽte in posses. piscandi, qui rõne poccupationis põt aliũ phibere. hãc solutionem improbat d. Ias. quia cum sine possess. non currat præscriptio, reg. sine posses. de reg. iu. sequitur, ꝙ si prohibens in casu d. l. si quisquá, erat in poss. ꝙ pscribit. Et sic pscriptio longi tpis videtur adaptabilis ad loca publica, cuius ɔ̃riũ cõcludit Bar. Sed parcat dñs meus, nõ intellexit mẽtem Bart. qui nõ loquit de quasi possess. iuris piscandi, sed de quasi poss. poccupationis, vt solus possit, dum præoccupat locum, piscari, vt latius comprobaui in l. j. s. de interdi. Sit igitur conclusio, ꝙ cõia iuregen. nullo tpe prescribi pñt. ex priuilegio ergo Principis dũtaxat acquirunt. Et ita intelligitur tex. in d. l. sane si maris, & pbatur in l. 2. §. si qs a Principe, s. ne qd in loco pub. & in l. j. §. permittitur, ff. de aqua quoti.
102 & æsti. & ideo† cautela est, vt is qui possedit loca publica per tps immemorabile, fundet se in priuilegio, nõ autem in præscriptione, quia succumbet. Et si dicat, quõ pbabitur priuilegiũ? Rñdeo, ex posi. immemorabili psumi priuilegiũ si allegeť, fm Bar. in l. cũ de in rem verso, ff. de vsur. & Pan. in c. peruenit, de censi. traditur per Fel. in c. accedentibus, col. 5. de priui. & tetigi aliquid s. in 2. q.
103 Quarta conclõ, †sublato molendino, quod in flumine pub. positum erat, & loco habito pro derelicto, perditur ius præoccupationis & plationis, l. fi. s. de vsuc. exponẽdo disiunctiuam, aut reliqrat pro ɔiuncta, vt exponit ibi gl. iuxta l. sepe, de verb. sig. & hunc intellectum sequunt ibi Doct. vt attestat ibi Imo. & ita consuluit Curt. senior consi. 26. casus proponit, per totũ. Circa istam ɔclõnem aduertendũ est ad tria. Primum, an verum sit, ꝙ requiratur ista duo copulatiuè. Secundum, qualiter dicatur sublatũ molendinum. Tertium, qualiter cognoscat, ꝙ sit habitũ pro derelicto.
104 Circa primum, mihi† videtur ꝙ sufficiat alterum, vel ꝙ sit destructũ, vel quod sit habitũ pro derelicto. Moueor in primis per tex. in d. l. fi. qui loquitur alternatiuè, ad cuius alternatiuæ veritatem sufficit alteram partem esse veram, regu. in alternatiuis, de regu. iur. l. ille, aut ille, de verb. sig. Nec disiuncta debet resolui in coniunctam, nisi nos vrgeat aliqua necessitas, vt late probaui in cap. inter cæteras, de rescri. Secundo moueor per text. in l. quod in litore, supra de acq. rer. dñio. vbi dr̃, quod sublato ędificio locus publicus est perinde, ac si in eo nunquam fuisset ędificatum. Tertio per tex. in l. in tantum, ff. de rerũ diuisione, vbi dr̃ ꝙ diruto ædificio, locus quasi iure postliminij redit in pristinam cãm. Nec ista iura aliud exigunt, nisi quod cesset ædificiũ, & sic occupatio, nõ autem requirũt, quod locus sit habitus pro derelicto. Quarto si incipis a derelicto, statim perditur ius pręoccupationis, & alij cõcedit ẽt ꝙ nõ sit destructũ, l. j. s. pro dereli. Si incipis a destructione, statim redit in pristinam causam, ergo alterum sufficit. Quinto si ius poccupationis non præscribit, vt s. in pceden. ɔclõ. bñ sequitur, ꝙ cessante occupatione pdatur, d. l. si quisq̃, fm *communem* intellectum Bar. & aliorum. & si dixeris, dato ꝙ molendinum sit destructum, non tñ cõstat ꝙ is, qui prius occupauerat, desierit habere animum continuandi occupationem, ergo oportet p desierit reficere per annum vel per æstatem, vt dicit Bar. Rñdeo, ꝙ cũ saluum sit sibi ius de nouo pręoccupandi, frustra quæris an desierit habere animum occcupãdi, vel ne. Iõ infert, ꝙ ẽt post 10 an. post destructionem poterit iterũ reparare, si alius nõ pręuenerit, quia istud est facultatis, vt s. dixi. Et ita ɔsuluit Bal. cõsi. 241. ad finem, lib. 2. Infertur etiam, ꝙ si intra annum alius præoccupauerit, ꝙ amplius refici non poterit. sequitur etiã, ꝙ protestatio facta per priorem, quod non intendit habere locum pro derelicto, sed vult reficere, nõ conseruat ius præcocupationis, quia requiritur factum, id est noua præoccupatio, d. l. si quisquam. & vbi opus est facto, verba nõ sufficiunt, c. primo, de eo, qui mitti. in posses. caus. rei ser. l. seruus, qui hæredi. §. fin. s. de sta. libe. l. cum decem, ff. de solu. Et bene facit, ꝙ dictum fuit s. post Bart. in 5. q. Comprobatur, quia per inundationem perditur possessio, & alij occupanti conceditur, vt firmauit Bart. s. in 10. q. ergo a fortiori debet perdi per totalem destructionem absq; eo, ꝙ habeatur pro delicto. Et
105 in pũcto iuris. ista opi. mihi vr̃ verior. p qua facit, quia† destructo castro, perduntur iura castri, l. si vsufructus ciuitatis, ff. qui. mod. vsusfr. amit. l. pater, §. Tusculanus. & ibi no. Dy. de leg. 3. & glo. in cap. priuilegium, de reg. iu. in vi. & dom. Alex. consi. 44. de celerri
106 ma, lib. j. Similiter destructo † põte, perditur ius exigendi pedagium a transeuntibus modo per aquam, fm Bald. in l. si plures, col. 4. C. de cond. inser. sequitur Bertac. in trac. de gabel. in vi. par.
107 q. 7. & sequen. †Siľr destructo monasterio, vt nunc (proh dolor) euenit in Alemania propter heresim Lutheranam, amittũt iura monasterij, fm Bal. in prooe. ff. co. j. Et bona applicantur superiori tanq̃ vacãtia, fm Pan. in c. recolentes, de sta. mona. & sic Papæ fm Gem. in c. j. in ver. cõfirmatos, per illum tex. in 5. not. de relig. do. in vi. Sed Principes Alemanię vt fertur, personã Papæ induerunt. An autem bona, quæ monachi expulsi adhuc viuentes elargiti sunt monasterio, sint eis restituẽda destructo monasterio? traditur per Panor. in d. c. recolentes, & per Fel. in cap. cum dilecta,
108 col. 22. de rescr. Retenta tamen sententia Bart. quæ est *communis*, quæritur† qualiter ædificium debeat esse destructum? respondet Bart. oportere, ꝙ sit ita dirutum, ꝙ aqua receperit suum primũ cursum. Ista doct. nõ vr̃ vera. fac destructam esse clusam dũtaxat, reuersanq; aquã in solitum cursum, iuxta tex. in l. adeo, §. quod si post. s. de acquir. re. domi. dices ne amissum esse ius pręoccupationis? Certe non: nam si ex ędificio molẽdini, vel aliqbus pparatorijs acquirit ius poccupationis, vt ɔclusum fuit s. in 5. q. a fortiori remanentibus aliquibus reliquijs debet retineri, l. pre furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iu. Dico igitur nõ perdi ius præoccupationis nisi ædificium sit funditus deletum, d. l. fi. in ver. funditus. i. a fundamentis, c. quia sæpe, in fi. de ele. in vi. l. decernimus, C. de sacrosc. eccl. & istud etiã probatur per tex. in d. l. quod in littore, in ver. sublato. i. penitus remoto. l. is qui in puteũ, §. j. ff. quod vi aut clam. Vnde remanẽtibus fundamẽtis, vel aliquibus signis molẽdini, non diceretur amissum ius præoccupationis, quod firmat Cæp. in tit. de aquęduc. quæst. 9. & caut. 327. quia hoc inane. & dicit Cur. sen. consi. 70. circa primum, colum. 3. quod per signa cauamenti retinetur quasi possessio aquę ducendæ. facit, quia remanentibus reliquijs monasterij, vel hospitalis, non dicuntur amissa iura secundum Bald. in capitu. j. colum. 2. de ele. Qualiter
109 autem probabitur, † quod sit habitum pro derelicto? respõdet Bar. si per annum, vel proximã æstatẽ, reficere desierit, ar. l. j. tit. j. sequũtur Ang. & alij in d. l. fi. docentes cautelam, vt non dicatur possessio derelicta, quod fiat ptestatio, q̃ redigatur in publicum instrumentum, quod intendit tenere & possidere locũ dirupti ædificij & alueum fluminis; & ꝙ in signũ retẽtionis possessionis faciat in loco ædificij, & in aliquibus partibus clausuræ plantari aliquos palos. ex istis probabitur, ꝙ non habuit locum pro derelicto, sequitur Curt. in d. consil. 26. & Cep. in alle. cau. 327. quam puto veram non vi protestationis, sed affixionis palorũ, qa per illam inducitur noua præoccupatio, fm Bar. s. in q. 5. iuxta præmis
110 sa quæritur, qualiter† perdatur seruitus aquæ ducendę ex priuato flumine? Bar. hic respondet, ꝙ perditur per non vsum decẽnij inter præsentes, & viginti inter absentes, sicut pdũtur cęterę seruitutes. l. pe. C. de seru. Adde, ꝙ etiam amittitur, si priuatum flumẽ exaruerit, restituitur tamen reuerso cursu aquæ ad suas venas, l. vnus ex socijs, §. fi. cũ l. seq. ff. de ser. ru. prædi. Item amittitur confusione. l. tria on era, ff. eo. tit. Amittitur & alijs modis, de quibus per Cæp. in d. titu. de aquæduc. quest. 10. Et vnus modus traditur
111 per Bart. in seq. quæst. Decimosexto quæritur, †an mutatione aluei perdatur ius aquæ ducẽdę ex flumine publico? Ista quæstio pendet ab intellectu l. hoc iure, §. si aquam, ff. de aqua quo. & ęsti. Antequam veniam ad eius resolutionem expedit scire, quando dicatur

dicatur mutatus alueus. Iureconſ. in l.adeo,§. ſi toto,ſ. de aquir. rer.do.dicit tria eſſe neceſſaria. Primum, ꝙ flumen dereliquerit nãlem alueum.Et ꝙ dereliquerit in totum. Tertium,ꝙ alio loco fluere cæperit.Ex quibus ſequuntur plura,Primum,ꝙ ſi flumen ſolitum ſit reuerti,nõ dicitur mutatus alueus. exemplum in flumine defluente per territoriũ ciuitatis Nurciæ, quod Turbido nuncupatur, quod a mille annis ſolet ſeptennio fluere, & ſeptẽnio ſe occultare.In illo ſeptennio occultationis non dicitur mutatus alueus ꝓpter ↄſuetudinem redeũdi,ſm Bar.in trac. Tyber. in 3.parte, in verbo, relicto. arg.l. nãlem,§. pauonum,ſ.de acqr. rer.do.Secundum,ꝙ ſi circumfluere cæperit flumen,remanente aliqua parte agri ſine vno brachio in antiquo alueo, non dicitur mutatus alueus. poſſe.n. eſt ꝙ per plura loca fluat, & in quolibet retineat nomẽ fluminis,vt Tycinus ꝓpe Papiã, & Padus prope Ferrariam. Iſtis ſic pmiſſis,ad q̃ſitũ rñd.Bar.faciẽdo duas cõclu.

112 Prima,†mutatione aluei vno impetu facta perditur ius aquę ducendæ ex flumine pub.quia mutato alueo cẽſetur aliud flumen, d.§.ſi aquę.in j.rñſ.ibi,quia ei loco, ideſt nouo alueo ſeruitus impoſita non eſt,ſecundum glo.ibi & Bart.hic. Sed certe hic intellectus ſtare non põt, quia ſubiungi.Iurecon. q̃uis is locus meus ſit: quod interpretari nõ poteſt de nouo alueo, qui publicus eſt, & eiuſdem iuris,cuius eſt flumen,l.j.§.ſi foſſa,ſ.eo.& d.§.quod ſi toto. Intelligo ergo illum tex.aliter vt admittatur ius aquæ ducẽdę,ẽt ſi fundus intermedius inter fundum meum, per quẽ ducebam aquã ad molendinum & ipſum flumẽ,meus ſit:qa ei fundo meo non fuit impoſita ſeruitus,id eſt,quia non eſt mihi conceſſum a Principe, ꝙ per illum fundum aquã ducere poſſim ex flumine nauigabili; nec ego poccupaui ius aquæ ducendæ per eum fundũ,intelligendo tex.de flumine non nauigabili.Ex quo infertur, ꝙ multo magis perditur ſi fundus intermedius ſit alienus, quia talis fundus impedit ſeruitutem aquæ ductus,l.qui ſella,§.ſi.ff. de ſer.ruſt. prædio. Et licet dominus illius fundi intermedij ↄſentiat per fundũ ſuum aquã duci,nõn tñ amiſſum ius recuperari põt,quia per illum fundũ non eſt mihi ↄceſſũ ius aquę ducendæ a Principe.Et nũc intelligitis clariſſimè illum text.in j.

113 parte. Sed dubitatur, quid † ſi inter fundũ ſeruientẽ, & nouum alueum,ſit intermedius fundus meus,& ego iure nouæ præoccupationis volo ex nouo alueo aquam ducere per fundum meum intermedium,& fundũ tuũ ſeruientem ad meum molendinum, an poſſim?Bar.hic vult quod non, quia repentina aluei mutatione amiſſa fuit ſeruitus aquæ ducendæ ratio rationis eſt,quia non eſt idem flumen, ex quo debes mihi ſeruitutem aquę ducendæ. Sed conſidera,ꝙ iſta ratio nõ videt̃ vera per tex.in d.§.ſi ex toto, in ver.reuerſum.Nã ſi diuerſum eſſet flumen,nõ diceretur reuerſum,l.i.& per totum,ff.de cap.& poſt.reuer.Defendendo dici poteſt,ꝙ ibi ponitur flumen pro aqua,quæ eſt eadem,licet mutato alueo:ſicut vinum idem eſt mutato dolio. Sed flumen eſt diuerſum,quia vt dixi in euidentialibus,conſtat ex tribus,alueo,ripis, & aqua. Mutatis ergo ripis & alueo, erit nouum flumen, arg.l. ius ciuile,ff.de iuſt.& iu.Sed iterum conſidera,ſi eſt eadem aqua, ergo non videtur extincta ſeruitus eiuſdẽ aquæ ducendæ:niſi dixeris,& ſi ſit eadem aqua,non tamen reperitur impoſita ſeruitus ducendi aquam ex nouo alueo. Stat igitur cõcluſio,ꝙ ſubitanea mutatione aluei perditur priuilegium & ſeruitus aquæ ducẽdę, &ius præoccupationis & prælationis,ſeqtur Bal.in Rub.de rerũ diui.col.pe.Cæp.in d.tit.de aquædu.q.10. Alb.& Ang.in d.§.ſi a-

113 quam.Inferentes, ꝙ mutatione † aluei ſubito facta,perditur priuilegiũ exigendi gabellas a nauigantibus, qa eſt diuerſum flumen. Sed quia fato amiſſum eſt ius,& non culpa. Quæritur, an

115 de æquitate ſit concedenda reſtõ? vr̃, ꝙ ſic per tex. in l.j.§.ſi quis autem.ĩ.de iti.actuq;priua.Et quod per illum tex. dicit Bar.in pce.q.Sed rñde,ꝙ loquitur in poſſe.amiſſa pp inundationem,quæ non mutat rei ſpẽm,l.adeo,§.aliud ſane, ſ. de acq. re.do. Item loquitur ceſſante inundatione; nos loquimur in iure amiſſo interitu rei,ꝙ nullo modo reſtitui poteſt. Melius ergo facit tex. in l. ſeruitutes,§.ſublatũ, ff.de ſer.vrb.pd. Sed dici põt, ꝙ ibi ſpãle eſt pp vtilitatem publicam, & qa ibi non mutatur locus licèt mutetur ædificium. Præterea ille tex.in ver.ſublato,dicit quod perdit̃ ſeruitus vſufru.donec remaneat ſublatum ædificiũ, vt eſt tex.in l.repeti,§.rei mutatione,ff.quib.mod.vſufr.amit.Ergo mutatione fluminis ẽt debet perdi ſeruitus aquæ ductus. Pro hac etiam parte facit tex.in l.vnus ex ſocijs,§.fi. & l.ſeq.ff. de ſerui.ruſt.prædio. Sed poteſt reſponderi, quod ibi non mutatur locus.Item ibi ceſſat impedimentum ſiccitatis fonte reuerſo ad ſuas venas; hic vero mutatur locus nec ceſſat impedimentum durante mutatione.Concludas ergo,reſtõnem eſſe denegandam. Sed quid ſi flu-

116 men † fuerit reuerſum ad priorem alueum, an tunc reſtitutio ſit concedenda?gl.in d.§.ſi aquam.rñdet ꝙ ſic per illum text.quæ dicit ſeruitutem mutatione loci interruptã, non aũt ammiſſam, l.in tradendis,in ver.interpellari, ff.com. præd.ſequuntur Alb.& Ang.ibi,quod verũ putat Cæpo. in alleg.tit. de aquæduc.q.7.niſi tanto tempore ſtetiſſet interrupta, ꝙ decurſa eſt legitima præſcriptio. Sed ego adhuc aduerſus pſcriptionem,reſtitutionẽ impartiẽdam puto,p tex.in d.l.ſi vnus,§.fi.& l.ſeq. Et per ea,quæ traduntur per Panor.& alios,in c.ex tranſmiſſa,de præſcrip.Sed po-

117 ne,ꝙ ager meus†fuerit in totũ occupatus prima mutatione tunc flumine reuerſo repentino impetu in ſuum antiquum alueum derelictus,an mihi ſit reſtituendus? videtur ꝙ nõ,ſed eorum eſſe dẽat,qui ꝓpe ripas pdia hñt,l.adeo,§. ꝙ ſi vno,ſ.de acqui.rer.do. In contrariũ vr̃ caſus in l.ſi ager.j.& l.ſeq.ff.quibus modis vſusfr. amit.per q̃ iura ita determinat Bald.in rub.de rerũ diuiſione,co. añpe.Non obſtat text.in d.§.ꝙ ſi vno,qa loquitur de iure ſtricto, ↄtria vero procedũt de æqtate,bñ facit tex.in l.ergo,§. alluuio,eo.

118 ti.de aqui.re.do. Scda ↄclo,mutatione†aluei paulatim facta,id eſt per alluuionẽ, nõ perdit̃ ius aquæ ducẽdæ nec poccupationis d.§.ſi aquam,in ſcdo rñ.rõ eſt,qa remãſit idẽ flumẽ. Et qa nullus fundus remanſit intermedius, qui ſeruitutẽ impediat, d.l. adeo,

119 §.inſula.Decimo ſeptimo quæritur,†ſi molendinum commune pluriũ dñorum impetu aquæ vel aẽr ſit deſtructũ, quo remedio conſulatur reficienti vel reficere volenti?Rñdet Bar.tribus remedijs ſi ſint ſocij,duobus ſi ſocij nõ ſint,l.cũ duobus,§.idem rñdit ff.pro ſocio,l.ſi vt proponis,C. de ædi. priu. quæ iura dicit multũ no.Franc.Cremen.not.97.Decidi pulchram quęſtionem. Limi-

120 tatur tñ quatuor†modis,vt hic per Iaſ.& per eundẽ in §.ſequẽs, Inſti.de act.Circa primã limitationem,vt illa tria remedia nõ competãt ↄ hæredẽ ſocij, p tex.in l.ſi ſociũ, q in eo.in prin.ff. pro ſoc. intellige quãtum ad actionẽ ꝓ ſocio, quæ fuit extincta morte ſocij,§.finitur,Inſti. pro ſoc. ſecus quantũ ad actionem cõi diuidundo,quæ datur in hæredem,l.item q̃uis,ff.cõi diuidundo.Item ſecus quantũ ad rei vendicationem, quæ ſeq̃t rem, l.j.C. de al.iud. mu.cauſa fac. Idem intellige propter cõtumaciam hr̃dis; ſecus ſi propter contumaciam defuncti ſocius refecerit,qa tunc eſſet acquiſita actio ꝓ ſocio in vita ſocij, q̃ ſemel nata morte non extinguitur,l.actione,§.morte,ver.item dolus & culpa,ff.pro ſoc.Et bene ꝓbatur in d.l. ſocium.ibi,ex facto hæredis faciendã.Circa ſecundam,vt ꝓcedat in refectione neceſſaria,ſecus in vtili p tex.in l.ſi cões ædes,ff.commu.diu.iuncta l.parietẽ,ff. de ſer.ruſt.pd.q iura ita ibi concordantur per Alb.Ang.Pau.& Flor.Et æquum eſt & rõnabile. Sed punctus eſt, quæ dicatur neceſſaria refectio? Iſtud declarat tex.in l.i.§.ædificium, ſ.de impen.in rebus dot.fac. Circa tertiam fall. vt non procedant, quando ædificium eſſet penitus deſtructum,ſm gl.in l.ſingularum, C.de ope.pub.Iſta fal.non videtur vera,per tex.in d.§. cũ duobus, in verbo, reſtituerit,i.q ſublatum eſt repoſuerit, l. 2.§.reſtituas,ſ. ne quid in loco pub. Et licet gl.in d.l. ſingularum, neget ſociũ poſſe cogi nouas ædes extruere,nõ tñ ſequit̃,ꝙ velit eũ non poſſe cogi diruptas reædificare.Et contrariũ vr̃ probari in l.ad curatoris; ſ. de dã.infec. N ſi fauore publico põt quis cogi diruptas ædes reædificare, cer & publico fauore iuncto cum priuato ẽt cogi poterit. Tenen tñ hac fall.intellige eam, qñ ſocius vult iã collapſas ædes reædificare, ſecus ſi ruinoſas velit demoliri, & eas reponere per tex d.l.ſi ędes.Et ita tenet Bart.in l.in parietis, ſ.de dam.infec. Circa quartam vt ꝓcedat, ſi ſocius cõi noĩe reficiat, ſecus ſi ꝓprio is ↄ quẽ,C. de ædific. priua.intellige ſi ſciens cõem rẽ eſſe refecerit,ſecus ſi ignorans,qa tũc repetit impẽſas p retentionẽ vel actione cõi diuidundo,l.in hoc iudicium,ff.cõi diuidundo. Vl-

121 timo quærit Bar.cuius†ſit proprietas molendinorũ,quæ fiunt ſuper nauiculis?Rñdet eſſe illius,qui ea fecit, ſicut etiã eſt nauis ſed ſi de meis,ſ.de acqui.rer.do. Non ob.tex.in l.pen.§.idem ris, eo. tit. quia loquitur in inſula nata ſuper virgultis,quę p ca eſt?nos loquimur in ædificato. Et ſi dixeris,natũ & ædificatũ æquiparari.Rñdet Bar.verum eſt in ijs, quæ cohærẽt alueo. ſec in non cohærentibus. Iſta dicta Bart.mihi non placẽt per ea,quæ dixi ſ.in 10.q.Non tamẽ hãc drĩam inter ædificata, & nata alueo cohærentia,& non cohærentia.Ex qua inferuntur duo,primum

122 ꝙ non eſt licitum applicare†naues,alligare funes, & exiccare tia in nauibus & molendinis deſuper nauibus conſtruſtis, q ſunt ædificantis pleno iure;ſecus in molendinis in alueo fund

223 tis,quia publica ſunt quantum ad vſum,ſm Bar.Secundo†no ꝙ ædificata non cohærentia ſolo,& naues æquiparãtur.Pro q æquiparatione d Iaſ.alle.tex. in l.j.§.ſi quid de naui, ſ.de vi,&

124 arma. vbi nauis æquiparatur vehiculo. Ex hoc infert,†nauem æquiparari prædio ruſtico magis q̃ vrbano,dicens ita tenere Bal. in l.certi iuris,in 4.q.C.loc.Sed Bal.ibi dicit oppoſitum, ꝙ æquiparatur prædio vrbano,per tex.in d.§.ſi quid de naui.Adde, ꝙ ita parte videtur tex.in l. pen.§.fi.ff. de his, qui deie. vel effu.p quem Alber.de Roſ. in 2.parte ſtatutorũ,quęſt. 35. determinat ꝙ ſtatutum grauiori pœna puniẽs aggredientem aliquem ad domum ſuam, habet etiam locum cõtra aggredientem nautam in ſua naui.Et per illum tex.determinant Mod.ꝙ nauta non poteſt inuitus trahi de naui ꝓ debito ciuili,ſicut nec de domo,l. plerique de in ius vocando.& ibi Iaſ.in 6.ampliatione. Contrarium tenet Lud.Rom.in l.j.§.domini,ff.ad Syll.& iſta opi. vr̃ verior,p tex.in d.§. ſi quid de naui. vbi nauis æqparat̃ vehiculo, quod eſt inſtru ruſticũ,l.qui ſella,in prin.ff.de ſeru.ru.prędi. Et quia nauis cauſa negotiandi inuenta eſt, nõ cã habitandi, ergo ęquiparat̃ ruſtico

125 pdio,l. vrbana,in fi.ĩ.de verb.ſig.Et hac rõne infert̃, ꝙ † molendinũ dr̃ pdiũ ruſticũ & nõ vrbanũ, qa in redditu eſt,d.l.vrbana, Et firmat Bal.in d.l.certi iuris, & probat̃ in l. cũ de lanionis,§. idem ↄſultus,ff.de fundo inſtructo, quod credo verum, niſi quantum

molen-

molendinarium ibi habitantem. Et ideo ipse non poterit capi pro ciuili debito in molendino, quia quantum ad eum, molendinum dicitur inuentum ad hab tandum, & ita procedat quod dicit Alb. in d. q.
126 xxxv. & per Ias. in d. l. plerique. Iuxta prædicta dubitatur, an † molendina computentur inter immobilia, vel inter mobilia? Ex prædictis resultat decis. si solo cohæreat, certum est quod sunt immobilia, sicut solum cui cedunt, §. cum in suo. Insti. de re diui. Nam tegulæ reputantur immobiles, quia tecto affixæ, l. eum qui ædes, ff. de vsu ca. & molæ licet rotentur & voluantur ab aqua, aut a vento, computantur inter immobilia, secundum Bal. in c. contingit, col. xvi. de dolo & contu. Omne n. cohærens rei immobili reputatur immobile, secundum Ang. in Auc. de non alie. §. i. Si vero non cohæreant solo, sed nauibus, computantur inter mobilia sicut naues, vt hic per Bar. & probatur in l. Ticius, ff. de acq. re. do. & in l. granaria, ff. de act. emp. Et ex hoc inferuntur plura. Primo quod in legato mobilium comprehenduntur molendina super nauibus constructa. Infertur secundo, quod in molendinis solo cohærentibus poterit consistere feudum, & non in molendinis ex nauium contignatione fabricatis, quia feudum in rebus tantum immobilibus consistit, c. i. §. beneficium, in quibus cau. feu. amit. & docet Bal. in prælud. feud. col. v. Infertur tertio quod molendina nauibus imposita poterunt per tutorem, & prælatum alienari sine decreto, & non seruata solemnitate c. sine excep. xii. q. ii. & in auct. hoc ius porrectum, C. de sac. san. eccl. quia mobilia possunt alienari absque vlla solemnitate, l. lex. quæ tutores, in fi. C. de adm. tu. Adde, quod etiam molendina solo cohærentia, quæ subicent periculo destructionis, possunt alienari sine decreto, secundum Ang. in l. non solum, per illum tex. ff. de peti. hære. & per tex. in l. quod tutores, §. si quod, ff. de admi. tut. & facit text. in d. l. lex quæ
127 tutores, in fi. Vltra Bart. queritur. Primo † an molendinum sine molis dicatur proprie molendinum? Bal. in c. i. §. si quis de manso. de contr. inue. respondet quod non, quia dicitur a molis, ergo sine illis non est proprie molendinum, arguendo ab etymologia vocabuli negatiue, l. 2. §. appellata, & ibi sequitur Alex. ff. si cert. pet. Tu aduerte, quia ista non est etymologia, sed allusio seu deriuatio, quæ longe distat, secundum Bal. in l. conuenticula, ver. re-
128 uertor. C. de epi. & cler. Et licet ipse non dicat, † deriuatio originem verbi, allusio sonum, etymologia veritatem respicit. Nihil aliud est etymologia quam vera locutio, vt habetur apud Quintilianum lib. i. Hinc Cicero etymologiam notificationem appellat. Vnde dico, quod ab etymologia licitum est arguere, sed non ab allusione seu deriuatione, vt probatur in l. prima. ff. de fur. vbi furtum deriuatur a furuo, & tamen dicitur furtum etiam manifestum: sic tutor deriuatur a tuendo, & tamen dicitur tutor, qui non tuetur, & Doctor qui non docet. Vnde molendinum deriuatur a molendo, & tamen erit molendinum si non molat. Et probatur, quia molæ, quarum inferior appellatur meta, & superior catillus, dicuntur instrumenta molendini, l. cum de lanionis, §. idem consultus, ff. de fun. inst. ergo sine instrumentis erit molendinum, quia instrumenta sunt accidentia, non substantia-
129 lia, l. fi. eo. tit. de fundo, &c. Ex istis † infertur ad statutum Papien. quod nullus possit educere molendinum de flumine Ticini in flumen Padi sub pœna amissionis molendini, vt intelligatur de molendino cum molis, non etiam sine molis, quia in pœnalibus est facienda stricta & propria interpretatio, reg. odia, reg. in pœnis. de reg. iur. in vi. quæ ratio non videtur vera, & patet ex prædictis. ideo pro veritate subiicio duas conclusiones. Prima, si quis construi facit molendinum in flumine Ticini non vsurus eo in illo flumine, sed transducturus post constructionem in flumen Padi, cessat pœna statuti, quia non reputatur esse res in eo loco, vbi non est mansura nisi ad tempus, lege. ex facto. magna, de hær. insti. & d. l. cum de lanionis, §. Sabinus, & ita procedat decisio Bal. in d. §. si quis de manso. & consi. 103. Secunda conclusio, si molendinum aliquando fuit cum molis in flumine Ticini, & ibi dominus illo vsus est, si postea sublatis molis transferatur in Padum, habebit locum pœna statuti, quia est proprie molendinum, vt dictum est. Et quia fit fraus legi per remotionem molarum, quod non licet, lege. fraus legi, ff. de legi. & probatur ex his, quæ dicit Bal. in l. non dubium, col. tertia. C. de legi. & do. Iac. de sancto Geor. in trac. de roydis, char. penu.
130 Secundo quæritur, † an vendito castro cum pertinentiis censeantur vendita molendina? Bal. in d. §. si quis de manso. respondet quod sic, sequitur hic d. Ias. per plura. Tu dicas, quod si molendina pertinebant ad venditorem ratione castri, vera erit decisio Bald. Si autem iure priuato ad eum spectabant, non comprehendentur in venditione, secundum Alex. & Mod. in l. iii. in princ. ff. de acqui. pos. & firmat Ias. in l. fi. col. prima. & seq. ff. de const. Prin. Et ad hanc q. videas Corn. consi. 321. In hac, col. pen. lib. quarto. & Soc. in consi. 47. in prin. co. iii. lib. i. An autem venditis omnibus terris & possessionibus sitis in territorio censeantur vendita molendina, traditur per Cor. cons. 63. Licet de pluri-
131 bus, lib. ij. Tertio quæritur, † Ciuitas statuit quod quilibet teneatur molere in molendino ciuitatis sub certa pœna, quæritur an statutum valeat in præiudicium aliorum habentium molendina, quæ propter statutum remanent infructuosa? videtur quod sic, quia in pertinentibus ad rempublicam potest vniuersitas libere statuere, l. omnes populi, & ibi Bart. q. i. ff. de iust. & iur. Secundo per ea, quæ dicit Bart. supra in xi. q. per l. medicus, de ope. lib. & ita consuluit Bal. inter consilia Pet. de Anch. consi. xi. & idem consuluit Ioan. Calde. consi. 21. tit. de const. Sed his non obst. contrarium est verius, quia statutum in odium tertij directe vel indirecte conditum, est officio iudicis rescindendum, l. qui se grauatos, C. de cen. Et a tali statuto licitum est appellare, l. i. §. solet, ff. quando appe. sit. & ita consuluit Pet. de Anch. Ale. & Soc. vt scripsi Re-
132 spons. lxxxviij. Quarto quæritur, † an subditi, qui longissimo tempore sunt soliti molere in molendino domini, cogi possint perseuerare? videtur quod sic, per tex. in c. significante, de appell. In contrarium facit, quia in his quæ sunt facultatis nunquam acquiritur aliqua possessio, l. j. §. denique Marcellus, & l. si in meo fundo, ff. de aqua plu. arcen. Traditur per Pan. & Cano. in c. bonæ, de postul. præla. & in c. cum ecclesia Sutrina, de cau. possessionis & propr. ergo non causatur aliqua præscriptio, reg. sine possessione, de reg. iu. in vj. & ita determinant Pan. & alij in c. abbate sancti Syluani, de verb. sig. & in c. quod ad translationem. de offi. dele. Bal. in l. prima. C. de ser. & aqua. facit, quod de solitis ire ad furnum dicit Cæp. in trac. ser. ru. ti. de furno. & do. Guid. Papa decis. ccxviij. Et quod de macellario dicit Pan. in d. c. significante. & quod de tabernario consuluit Bal. consi. 139. lib. ij. Et quod de Quæstoribus respondet idem Bal. consi. 277. eo. lib. Et quod de proxenetis determinat Pet. de Ancha. consi. 157. summæ prudentiæ. Et quod de curato decidit Cor. consi. 297. lib. iiij. Non obst. tex. in d. c. significante. quia respondetur, quod subditi non possunt cogi ex eo solo, quod sint soliti accedere ad molendinum domini, sed ex eo quod prohibiti aliò accedere, prohibitioni acquieuerunt per longissimum tempus, quia post prohibitionem non dicuntur amplius accedere iure facultatis, d. c. significante. & est doctr. glo. in l. qui luminibus, ff. de ser. rust. præd. Et ideo subdi-
133 ti † prohibiti venari, si prohibitioni acquieuerint per longissimum tempus, poterunt de cætero prohiberi a domino. ita consuluit Deci. consi. 197. in causa inquisitionis. Et ita decidit do. Iac. de S. Geor. in trac. feu. in ver. & cum venationibus. Sint ergo cauti subditi, vt proclamatibus contradicant. Et ita eos instruit Bal. in trac præscr. in iiij. par. v. partis prin. q. v. Ex præmissis † infertur
134 an dominus possit præscribere, vt solus habeat molendinum? & videtur quod non, quia construere moledinum in suo, liberum est cuilibet, l. fluminum, §. fi. ff. de dam. infe. l. quemadmodum, ff. ad legem Aquil. & voluit Bar. ff. in prima & x. q. Et hoc verum est, nisi subditi fuerint aliquando prohibiti edificare, & prohibitioni acquieuerint per prædicta, & ita concludit Bal. in l. item lapilli, q. ij. ff. de re. diui. Pan. & alij in locis præall. & sic præscriptione acquiritur ius prohibendi subditis, ne faciant aliud molendinum: acquiritur etiam transactione, §. fi. Instit. de ser. ru.
135 præd. Super quibus transactionibus sæpe disceptatur. Ideo † quæro, si non appareat de prohibitione, sed constet de transactione. qua cautum est, quod subditi teneatur dare domino vicesimam pro molitura, an vigore huiusmodi transactionis poterunt subditi cogi molere in molendino domini? Ego alias respondi, quod non, quia iure facultatis subditi accesserunt ad molendinum. Non ob. transactio, quia non est bona consequentia, subditi tenentur soluere molituram ad rationem vicesimæ, ergo tenentur accedere ad molendinum in molendino domini. Do instantiam, Transeuntes per pontem Rhodani tenentur soluere solidum pro pedagio; non sequitur, ergo tenentur accedere, sed bene sequitur quod si accesserint, poterunt cogi soluere tantum
136 pro molitura. Item quæro, † an concilium vniuersitatis seu sindici de mandato concilij possint obligare singulos ad molendum eorum blada in molendino domini? Pro decisione videas quæ abunde scripsi post Bart. in l. iiij. §. actor, supra. de re iudi. Quin-
137 to quæritur. † Duo sunt condomini habentes territorium & aquam communem, vnus vult facere molendinum solus & suo nomine proprio, alter vult participare & contribuere in impensas, quæritur quis habeat potiora iura? videtur, quod is, qui vult solus construere, sit præferendus, qui vult vti aqua ad vsum destinatum, l. in tantum, §. in commune sepulchrum, ff. de re. diui. In contrarium facit, quia regula d. §. in commune sepulchrum, procedit quando alius non vult pariter vti re communi; secus si vterque velit vti ad vsum destinatum, quia tunc debent concordare in vtendo, alias se mutuo impediunt, l. si cuius, §. fi. ff. de vsufr. & l. duobus, §. fi. ff. quemadmodum ser. ami. Et ita declarat Flor. in l. Sabinus, ff. commu. diuid. & do. Alex. post alios in l. ij. §. ex his, co. pe. de verb. obl. & consi. 18. visis, & consi. 25. attentatis, lib. v. Et ista opi. verior videtur per ea, quæ tradit Deci. consi. 249. in ca-
138 su. Ias. & Socy. in consi. statim allegam. Sexto quæritur, † Tres habent molendinum commune, duo volunt locare pro xxx. salmatis, tertius vult habere xl. alius vult retinere partem suam; videtur quod factum a maiori parte debeat præualere, l. quod maior, ff. ad municip. l. maiorem, ff. de pact. contrarium determinat Bal. in d. §. si quis de manso. per tex. in l. per fundum, ff. de ser. ru. præd. Hanc decisionem non admittit d. Ias. eo. casu, quo molendinum esset solitum locari per id quod decidit Bald. in l. prima ad fi. C. qui

qui testa. facere poss. vbi vult, quòd in rebus solitis locari, præfe-
ratur qui vult locare, ei qui vult retinere. Tu aduerte ad duo. Pri-
mo, quia decisio Bal. loquitur in domo, & sic in prædio vrbano,
in quo non cadit retentio pro parte vnius sine incommodo alio
rum: secus videtur in prædio rustico, & sic in molendino, in quo
potest vnus retinere suam partem emolumentorum sine incom
modo aliorum. Et ita distinguit Pau. de Cast. in l. & hæc distin-
ctio, §. fi. ff. loca. ar. l. si communes ædes, de nego. ge. Secundo ad-
uerte, quia in pũcto huius quæstionis vnus non vult præcise re-
tinere partem suam, sed pluris locare; quo casu conductor alia-
rum portionum potest faciliter concordare, conducendo illius
partem aliquo pluri. Bal. vero loquitur, quando vnus vult retine-
re, & nullo modo locare. reperio Soci. consil. lviii. in causa An-
dreoti, li. iiii. dicentem, quod si molendinum sit solitum locari,
& pretium sit honestum, cogitur alius consentire locationi; quę
sententia videt perhumana: contraria tamen stricto iure verior.
139 Sed quid † si duo velint locare Titio, alius Sempronio? Ang. in
d. l. prima. distinguit: aut vnus vult locare personæ honestæ, alius
personæ inhonestæ; & præfert qui vult locare honestæ, l. non ali-
ter, cum glo. ff. de viu, & habita. Sed si omnes velint locare per-
sonis honestis, & sic vti re communi ad vsum destinatum; si non
poterunt concordare, iudex interponet officium suum, d. l. si cu-
ius, §. fi. comprobat Socy. in d. cons. lviii. quia cum ratio prohibi-
tiua d. l. Sabinus, ita limitet in vno, sicut in alio, nemo potest hac
ratione conuinci, l. sed & milites, ff. de excu. tut. Sed quid † si duo
140 velint locare eorum portiones Titio; alius vult retinere suam, &
sociorum partes conducere eodem pretio? Bal. in d. §. si quis de
manso sentit, quod ipse consocius debet præferri. Et mihi pla-
cet, quia si consociorum non intersit, potest socius eis inuitis vti
re communi insolidum, secundum glos. in d. l. Sabinus. Sed quã-
do socius vult tantundem soluere, nihil interest sociorum, ergo
&c. qua ratione habentes domum communem cogũtur eorum
portiones locare socio volenti inhabitare: imo si domus non ca-
piat commodam diuisionem, volens inhabitare pręfertur volen
tibus locare absque solutione pensionis, quia vult vti re indiui-
dua ad vsum destinatum indiuiduum, vt late probat Aret. in l.
duo fratres, ff. de acquiren. hæred. & dicit singulariter Soc. in l. ser
141 ui electione, §. Labeo, de leg. primo. quòd † socius si finito tempo
re conductionis inhabitet domum communem, non censebitur
reconduxisse: ideo non tenebitur consociis quicquam soluere,
iuxta glos. in d. l. Sabinus. & ita debes limitare tex. in l. item, §.
142 qui impleto, ff. loca. Septimo, duo habent † directum domi-
nium vnius molendini, quod emphyteuta alienauit; vnus vult
laudare, alter iure prælationis retinere. quæritur quis præferatur?

Respondeo illum preferendum, qui vult retinere, quia alter non
potuit sibi præiudicare in suo iure retinẽdi, l. hæredes, §. si incerto
ff. fam. er. per quem ita determinat Alb. de Ros. in l. per fundum,
ff. de seru. vrb. præd. idem tenet in simili Bal. & Alua. in c. imperia
lem, in prin. de prohi. feu. alie. per Fede. Et si dixeris, sicut volens
laudare non potest præiudicare volenti retinere, non etiam e-
cõtra, volens retinere debet præiudicare volenti laudare, ergo iu
dex debet interponere partes suas per ea, quæ dicta sunt. Respon
detur, quod volens retinere tenetur ad solutionem laudemij pro
parte condomini: & sic saluum semper est ius domini volentis
143 laudare. Sed pone, quòd † volens retinere solum velit retinere
partem suam, an sit audiendus? Respondeo, quòd volente em-
ptore cogitur totum retinere, quia interest emptoris, qui non
fuisset empturus partem, nisi totum habuisset, l. quod autem, §.
fina. cum l. sequen. ff. de in diem addic. & quia emptor non po-
test inuitus cogi incidere in communionem, l. si non sortem, l.
§. si centum, ff. de condictione indebiti. l. cum duobus, §. idem
respondet, ij. ff. pro soc. Et ita in terminis dicunt Gul. de Cu. &
Alb. de Rosa. in l. si duo patroni, in prin. ff. de iureiur. Et in for-
tioribus terminis d. Gui. Papæ decisio. dcviij. pone aliquis. & be
ne facit, quod in simili decidit Bar. in l. si aliam, j. de solu. & in l.
144 qui vsumfructum, ff. de vsufruc. leg. Sed † quid si vnus vult re-
tinere totum molendinum, & emptor non vult, quod retineat
nisi partem suam. Alber. in d. l si duo patroni, respondet domi-
num nolentem laudare, non posse retinere, nisi partem suam, per
tex. in l. in bello, §. si seruus cõplurium, ff. de cap. & postli. reuer. se
quitur Pau. de Cast. in d. l. si aliam. facit quod decidunt Alb. Ang.
& Mod. in l. communis libertus, ff. de in ius vocan. ꝙ si vnus ex
directis condominis cõsentiat alienationi, alter non: emphyteu-
ta non cadit nisi a parte, per tex. in c. j. de eo, qui contra constit.
Lotha. feu. alie. Contrariũ tenent Soc. & d. Ias. in l. j. §. sed quoties
ff. ad Treb. & Soc. cõs. xiiii. lib. iiii. & Pau. de Ca. sibi contrarius in
d. l. quod autem, §. pen. & fin. & consi. 344. in hoc passu. quorum
sentẽtia verior mihi videtur, quia si licet emptori dicere, nolo ꝙ
ratineas partem, quia non fuissem empturus eam, nisi totã emis-
sem, eadem ratione poterit condominus dicere, & ego nõ essem
retenturus partem, nisi totum retinerem. non enim contractus
claudicare debet, l. litigatores, §. idem Iulianus, ff. de arbitr. nec
debet vnĩ licere, ꝙ alteri nõ etiã liceat, reg. nõ debet, de reg. iur.

Explicit prima pars Digesti noui, edita per eximium Iur. V.
Doctorem, Dominum Ionnem Franciscum
à Ripa, Auenione.

IO. FRAN. RIPAE, A SANCTO Nazario, Iuriſconſulti excellentiſsimi,

In ſecundam ff. Noui partem abſolutiſsima commentaria;

Ab ipſo Authore in florentiſsima Academia Auenionenſi, ac nouiſsimè noſtra ſumma diligentia recognita, atque emendata, fœliciter incipiunt.

De uerborum obligat. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *STipulationis diffinitio.*
2 *Interrogatio cur debeat præcedere in ſtipulatione.*
3 *Pactum nudum cur iure canonico producat actionem, iure ciuili non.*
4 *Filius licèt per generalem renunciationem nõ cenſeatur renunciaſſe ſupplemẽto lĩimæ, ſi tñ iuramẽtũ interuenerit, ẽt ſupplemẽto renũciaſſe cẽſetur.*
5 *Pactum nudum de donando iure nouo producit actionem.*
6 *Stipulatio,& uerborum obligatio an ſint idem.*
7 *Teſtis depon̄es Titiũ ſtipulatũ fuiſſe ſibi dari decẽ, an probet ſtipulationẽ.*
8 *Stipulatio quibus uerbis concipiatur.*
9 *Stipulatio concepta per ciphras ſiue notas, aut literas, an ualeat.*
10 *Cõtractus nominatus ſi fiat præcedente interrogatione, an ſit etiã ſtipulatio, puta ſi dicatur, uendis domum pro centum?& reſpondeatur, uendo.*
11 *Cõtractuũ diuerſę ſpẽs nõ debẽt ex eodẽ facto oriri, qđ qualiter ꝓcedat ibi.*
12 *Stipulatio unde dicatur,& cur inuenta. nu. 13.*
14 *Stipulatio cur potius a uerbis, quàm a conſenſu denominetur.*
15 *Stipulatio cur non denominetur a facto, ſicut cęteri contractus.*
16 *Conuentio eſt nomen generaliſſimum ad oẽm contractum & diſtractum. Inſtrm̃ ſi dicat fuiſſe cõuentũ inter partes, an intelligatur ꝑ ſtipulationem.*
17 *Promiſſio eſt nomen generis ſubalterni ad pollicitationem, pactum nudũ, & ſtipulationem.*
18 *Promiſit uerbum, in ſcriptura redactum, cur potius intelligitur per ſtipula. quàm uerbum, conuenit.*
19 *Pacti diffinitio,& quid ſit pactum nudum,& quid ueſtitum.*
20 *Pacti appellatio in dubio intelligitur de nudo.*
21 *Pollicitationis diffinitio. Promiſſio facta præſenti taceñti, an dicatur pollicitatio, ꝙ nõ, ſed pactũ late.*
22 *Confeſſio facta pręſenti non probat. niſi expreſſe fuerit acceptata. ſecus ſi facta fuerit in iudicio, quia tunc probat quamuis non acceptata. nu. 23.*
24 *Donatio cauſa mortis facta præſenti tacenti, an ualeat, quòd ſic.*
25 *Promiſſio facta præſenti, rñdẽti ꝙ nõ acceptat, nec ſpernit, an ſit pollicitatio.*
26 *Promiſſum abſenti per epiſtolam acceptatam, an dicatur pactum, an pollicitatio, quòd pactum.*
27 *Pollicitatio, an pariat aliquam obligationem. communis quòd non, aliter tamen diſtinguitur nu. 28.*
29 *Conſtitutũ quid ſit; quare conſtitutũ ꝓducat actionẽ, cũ ſit pactũ nudũ. 30.*
31 *Conſtitutum eſt ſubſidiarium remedium, ideo locum non habet ubi interuenerit ſtipulatio.*
32 *Conſtitutum non ualet niſi id, qđ in cõſtitutum deducitur, iuregentium efficaciter debeatur. ex quo inferuntur aliqua.*
33 *Conſtitutum an ex interuallo, an incontinenti fieri debeat.*
34 *Geminatio ut producat effectum, oportet ut diuerſis temporibus facta ſit.*
35 *Conſtitutũ nõ dicitur, niſi ꝓmittentis uerba referantur ad priorẽ obligõnẽ.*
36 *Stipulatio iure ciuili inſtituta fuit.*
37 *Stipulatio ad quid,& propter quid fuerit introducta. quòd propter neceſſitatem & utilitatem: in quibus autem fuerit neceſſaria, late traditur.*
38 *Stipulatio ſi interuenerit in contractibus innoĩatis, nõ erit locus pęnitẽtiæ.*
39 *Stipulatione nondum inuenta, quo remedio olim conſulebatur uolenti agere ex pacto nudo, uel ex contractibus innominatis.*
40 *Mercatorum curia ſola æquitate utitur, & in ea omnis æquitas ſeruandę fidei, efficaciter obligat promittentem.*
41 *Obligatio naturalis an oriatur in contractibus innominatis ante adimplementum, communis quòd ſic, latiſſime de ueritate.*
42 *Officium iudicis, ſeu manus Regia, an poſſit implorari pro obſeruatione cõtractus innominati, ante adimplementum.*
43 *Exceptio an competat ex contractibus innominatis ante adimplementum.*
44 *Conuentiones iure ciuili approbatæ, ex quibus actio oritur, quæ ſint.*
45 *Pactum de donando,& de dotando, an producat actionem, ſicut nudum pactum dotis & donationis, remiſſiue.*
46 *Contractus innominati ſtipulatione uallati, an ueſtiantur cohęrentia ſtipulationis, an uero totus contractus transfundatur in ſtipulationem.*
47 *Contractus innominatus per uiam ſtipulationis inchoatus, totus transfunditur in ſtipu.& ſola actio ex ſtipulatu naſcitur.*
48 *Contractus, ſuper quo interpoſita fuit ſtipulatio, ſi incipiat ab implemento unius, ex eo oritur actio ex ſtipulatu.*
49 *Contractus incipiens a nuda cõuẽtione ueſtitũ cohærentia ſtipulationis ſubſequutæ, & ex utroq; agitur actione p̃ſcr. uerb. & actione ex ſtipulatu.*
50 *Stipulatio non eſt proprie contractus.*
51 *Stipulatio an ſit nominatus uel innominatus contractus, quòd nominatus.*
52 *Stipulatio regulatur ſecundũ naturam contractus, ſuper quo interponitur. Amplia etiam ſecundum naturam irregularem.*
53 *Stipulatio an reguletur ſecundum naturam contractus, ſuper quo interponitur in caſibus, in quibus contractus propter ſtipulationem redditur firmior, ſi ſeruetur magis natura ſtipulationis, quàm ipſius contractus,*
54 *Stipulatio nõ regulatur ſecundum naturam contractus, ſuper quo interponitur, ubi agitur de diſcedendo ab ipſo contractu, quia tunc attenditur natura ſtipu. excludens diſceſſum.*
55 *Stipulatio appoſita ſuper eo, quod non deuenit in cõtractu principali, ut ſuper uſuris, uel pœna, non regulatur ſecundum naturam contractus, ſed ipſius ſtipulationis natura attenditur.*
56 *Continuatio huius tituli ad præcedentes,& de illius ueritate.*
57 *Stipulationum materia uidetur inutilis, cum ratione peccati euitãdi pactũ nudum producit actionem, ſoluitur ut ibi.*
58 *Spurij an ſint alendi a patre in terris et foro imperij, & ſic an diſpoſitio c cũ haberet, de eo q̃ duxit. procedat in foro Cæſaris. Cõis uidetur quòd ſic.*

AMplus ſtipulationum tractatus, honeſta
tp̃is auaritia, ardẽs ꝓfitẽdi uotũ,
veſter in me ꝓpenſus aĩus, ſolita audiẽdi beni
gnitas, orõnis fucũ nõ expoſtulãt, quo uos ad
ſtudia excitare contẽdã, nec titulus iſte ulla e-
get cõmendatione. ſatis. n. ſeip̃m cõmẽdat, cũ
nullus ſit ꝯ̃ctus, q in ſtipl̃onem hodie non deducaẽ, ut firmior
ſit,& efficacior. Omiſſis igiẽ, q̃ in initio p̃fationis hẽri ſolẽt, ꝓ in
troductione huius farraginis plura ſe offerũt declarãda. Primũ,
qd ſit ſtipl̃o. Scđm, vñ dicaẽ. Tertiũ, qđ differat a pacto, ꝯuẽtio-
ne. cõſtituto, pollicitatione. Quartũ, quo iure fuit inuẽta. Quin-
tũ, ad qd,& pp qd fuit inuẽta. Sextũ, quo remedio añ ĩuẽtionẽ
ſuccurrebaẽ uolẽti experiri ex pacto nudo, uel ex ꝯuentionib⁹
nõ habentibus ſpãle nomẽ ꝯ̃ctus. Septimũ, utrũ ſtipl̃o ſit ꝯ̃ct⁹.
Octauũ, utrũ ſit ꝯ̃ctus noĩatus, uel innoĩatus. Nonũ, utrũ aſſu-
mat nãm ꝯ̃ctus, ſup quo interponiẽ. Ad primũ rñdet Iureconſ.
1 in l. v. §. ſtipl̃o, ĩ. e. † Stipl̃o eſt uerborũ ꝯ̃ceptio, qb. is, q interroga
tur daturũ facturũve id, qđ interrogat⁹ eſt, rñdet. Dr̃ uerborũ cõ
ceptio, qa non p̃t fieri, niſi utroq; loquẽte, l. j. in prin. ĩ. e. nutu. n.
facta nõ ualet, d. l. j. §. ſi qs ita. Seqtur, qb. is, q interrogaẽ, qa pro
2 forma ſtipl̃onis requiriẽ, ꝙ † p̃cedat interrogatio, & ſequaẽ rñ-
ſio: aliàs ordine ꝑuerſo uitiaretur ſtipl̃o, l. j. §. verbis, & l. obliga-
mur, §. uerbis, ſ̃. ti. j. Rõ huius formæ fuit, ſm̃ Pau. de Ca.& Mo.
ut eſſemus magis certi, ꝙ ꝓmiſſio fuerit aĩo obligãdi facta. ſunt
. n. plures, q multa ultro offerũt uerbo, nõ ꝓmiſſuri, ſi crederent
ab eis oblata acceptari dẽre, ut docet experientia, a qua licet ar
guere, c. cũ expediat, c. cõmiſſa, de elec. in vj. Ideo requiriẽ inter-
rogatio, qua mediãte rñdens deliberatè dr̃ rñdere, ut dicit gl. in
l. in uẽdẽtis. C. de ꝯ̃h. emp. docet Bar. in l. ſerui electione, ff. đ leg.
j.& iſta fuit in effectu rõ Bar. in l. j. §. ſi qs ſimpl̃r, ĩ. e. ꝯ̃ quã plura
ſunt, q̃ obſtare vñr. Primo, ſi interrogatus rñdeat ex interuallo,
attẽta hac rõne, deberet ualere ſtipl̃o tã q̃ magis deliberate rñ-
derit. nã ea, q̃ cũ maiori tp̃is deliberatione fiũt, certiora ſunt, &
efficaciora, l. ſi mulier, ad Velle.& tñ ſtipl̃o nõ ualet, d. l. j. §. qui
pñs. Nouiſſ. poſt alios ad iſtud,& alia ſil̃ia rñdẽt, ꝙ iſta non fuit
rõ fi. ſed impulſiua, qua ceſſante nõ ꝑpea dẽt ceſſare diſpoſitio,
l. j. §. ſexũ, ff. de poſtul. ſed ego crediderim eſſe fi. Ad ꝯ̃riũ rñdeo,
ꝙ militat rõ p̃alleg. qñ rñdens ex interuallo, rñdet cũ potuerit
noluiſſe interrogationi rñdere tp̃e interrogationis, ut interro-
gãs ſtomachatus taciturnitatẽ ĩterrogati a ꝓpoſito diſcederet,
uel interim aliunde ſibi ꝓuideret. non poſſumus ergo dicere, ꝙ
rñdens ex interuallo magis deliberate rñdeat. Nõ obſt. ꝙ facta
ex interuallo cenſeanẽ facta cũ maiori maturitate, qa uerũ qñ
hñt dependentiã, uel ꝯñtiã a certo propoſito, ita ꝓcedit tex. in
d. l. ſi mulier. ſed ubi rñſio põt fieri ex interuallo remota a ꝓpo
ſito, non põt magis deliberata. quare ſi interrogans captet ſibi
terminum ad reſpondendum,& in termino reſponderit, credi
derim ſtipl̃onem ualere.& ita reperio tenere d. Alex. conſ. 107.
in cã & lite, col. ij. lib. j. Scđò obſtat, quia ſequeretur ꝙ ex pacto
nudo non deberet oriri naturalis obl̃o: cuius ꝯ̃rium ſtatuerunt
iura ciuilia, l. iuriſgentiũ, §. igiẽ nuda, l. ſi unus, §. pactus ne pete-

ret,ff.de pac.nec de æquitate canonica dẽret ex pacto nudo ori
ri actio,ſi nõ erat certũ ꝙ ꝓmittẽs aĩo ſe obligandi ꝓmitteret:
3 cuius ↄ̃triũ eſt in c.j.de pac.ſm *communem* intellectũ. Sol. † licet
iura ciuilia uoluerint ex pacto nudo oriri nãlem obłonem: qa
tñ nõ erãt bñ certa de uolũtate ꝓmittẽtis,noluerunt ex ea agi,
& iſtud ↄfirmat rõnem nr̃am:iura uero canonica licèt non eſ-
ſent bñ certa,qa tñ eorũ finis eſt dirigere aĩas ad Deũ,ſm gl.in
c.quẽadmodũ,de iureiu. elegerunt eã partẽ, q̃ arbitrati fuerunt
tutiorem pro ſalute aĩæ,in c.iuuenis,de ſpon.c.j.de ſeru. iura ue
ro ciuilia,quorũ finis eſt bonũ publicũ,& utilitas priuata, l.j. §.
huius ſtudij,ff. de iuſti. & iur. noluerunt aliquẽ efficaciter obli-
4 gari,niſi eẽnt bñ certi de ſua uolũtate.hinc eſt, † ꝙ iura ciuilia
arbitrãtia filiũ ꝑ gñalẽ renunciationẽ nõ renũciaſſe ſupplemẽ
to lĩmæ,l.ſi qñ,§.& gñal'r,C.de inoffi.teſt.nõ ꝓcedunt interue
niente iur̃o,& tamen iur̃m non extenditur,niſi ad cogitata,l.fi.
C.de nõ nu.pec rõ eſt iſta,qa renũcias cũ iur̃o, general'r potuit
cogitaſſe ẽt de ſupplemento lĩmæ,l.qui iure militari.ff. de teſt.
mi.iõ in dubio fauore animæ arbitrandũ eſt,ꝙ intellexerit etiã
de ſupplemento,ſm Bal.in l.j.in ij q.C.cõmo.& Lu. Ro.in d.l.j.
§.ſi quis ita,& d.Iaſ.i d.§.& gñal'r.& Geor.Nat.in c.q̃uis,de pac.
in vj.& eſt *cõis* opi.ut ꝑ Dec.conſ.26.col.j. & ſeq.Tertiò ob.quia
5 hac ratione attenta ex † pacto nudo donationis non deberet
oriri actio,ſi uerũ ſit ꝙ donans inconſideratè donauerit, cuius
ↄ̃trium ſtatuit Iuſtinianus in l.ſi quis argentum,C. de don. Sol.
ex hac rõne non infertur, ꝙ donans inconſideratè promiſerit,
ſed ꝙ nõ crediderit donatariũ acceptaturũ,& ꝑꝑ hanc rõnem
iure iſto ex pacto nudo donationis non oriebat̃ actio: ſed iure
nouiſſimo ſtatutũ fuit ↄ̃triũ,ne quaſi lĩmis uelamentis donans
uelit ſuum propoſitum defraudare,ita dicit Imperator in d. l. ſi
quis argẽtum.§.fi.uer.cũ.n.cuius ſenſus eſt,ꝙ iſta ratio ceſſat in
donatione,cũ nemo p̃ſumatur oblata munera ſpernere. Sequi
tur,daturũ facturũve,quia oportet, ꝙ ſtipl'o,aut in dãdo,aut in
faciendo conſiſtat,l.ij.in prin.j̃.eo.Denique dr̃, id qđ interroga
tus eſt,reſpondet:qa rñſio dẽt eſſe ↄformis interrogationi,alio-
quin ſtipl'o nõ ualet,l.j.§. ſi quis ſimpl'r,j̃.e.Iuxta hanc difficul-
6 tatem de plurib.contingit dubitari.Primò,utrũ ſtipl'o † & uer-
bo.obl'o ſint idẽ?Breuiter aut cõſiderat̃ ſtipl'o anteq̃ ſit forma-
ta,aut poſtea.Primo caſu,aut conſideratur in abſtracto, prout
fuit a iure ciuili,ut unuſquiſq; poſſit medio illius ſibi acqrere,
& tunc ſtipl'o & uerborũ obl'o idẽ ſunt.Aut conſiderat̃ in ↄcre
to,& tũc aut ↄſiderat̃ ꝓut in eſſe format̃,& cõſtat eſſe facti.Aut
ↄſiderat̃ poſtq̃ eſt formata,& tũc aut cõſiderat̃ tanq̃ ↄ̃ctus, &
differt ab obl'one uerborũ tanq̃ cãns a cãto,l.licet,§.ea obliga-
tio,ff.de proc.nam ex ↄ̃ctu naſcitur obligatio, & ↄ̃ctus ſunt fa-
cti,l.ↄſilio,in fi.ff.de cur.fur.obl'o uero eſt iuris,Inſt. eo. in prin.
& de oblig.ti.gñali.Aut conſiderat̃ ſtipulatio ꝓ effectu reſultã-
te ex ipſa cõceptione uerborũ,& tũc idẽ ſunt,l.cum mota,in fi.
C.de tranſac.& in iſtis terminis ꝓcedit qđ dicit gl.in l.j.§. adipi
ſcimur, in uer. eam rẽ,ſ̃. de acq. poſſ.dum dicit,ꝙ ſtipulatio eſt
7 iuris.Ex his infertur,† non rectè ſenſiſſe Bar.in l.ſciendũ,j̃. e.di
cẽtẽ teſtem,q depoſuit Titiũ ſtipulatum fuiſſe ſibi dari decem,
non probare ſtipulationẽ:qa ſtipulari eſt iuris,& teſtis dẽt depo
nere de his,q̃ ꝑcipit ſenſu corporeo,nõ de his,q̃ iuris intellectu
ↄcipiuntur,l.teſtium,C.de teſti.l.qui teſtõ,§.fin. ff. de teſta.nam
intelligendo dictũ teſtis de ſtipulatione ꝓut eſt facti,conſtat eũ
rectè deponere,nã hic modus interrogãdi & reſpõdẽdi ſtipula
tio noĩatur,de qua loqt̃ text.non de ſtipulatione ꝓut eſt effect⁹
ipſius ↄ̃ctus:nam ſi teſtis deponat Titium uendidiſſe, rectè de-
ponit,licèt deponat ꝑ nomen a iuregen.impoſitum.Scđo dubi
8 tatur † qb.uerbis ſtipulatio cõcipi dẽat?Imperator in §.ſed hæc
ſolennia,Inſt.eo.reſpondet,ꝙ olim erat cõcipienda cũ ſolenni-
tate uerborum, de quib. ibi, hodie uero fuit ſublata ſolennitas
ꝑ conſtitutionẽ Leonis,de qua in l.oẽs,C.de ↄ̃h. & cõmi.ſtip.
& non referre quib.uerbis fiat,dũmodo ſint talia,quib.partium
conſenſus demonſtret̃, & ſic ſufficit quibuſcunq; uerbis facta
9 ſit.Sed dubitatur,† quid ſi ſtipulatio ↄcepta fuerit per ciphras,
ſiue notas uel literas,ut ſi interrogans dicat A, intelligendo ꝓ-
mittis centũ;aliud reſpondeat B,intelligendo ꝓmitto,glo.in d.
§.ſed hæc ſolennia,uer.quibuſcunq;,intelligit̃.ſ.habilib.inferẽs
ꝑꝑea hmõi ſtipulationẽ non ualere,q̃ gl.ſequunt̃ cõiter, & ſin-
gularẽ appellant Doctores,ut teſtant̃ Senen.hic,& d.Iaſ.in l.j.§.
fi.j̃.eo.& in l.2.§.p̃tor ait,ff.qui ſatiſda.cog.Tu cõſidera duos ca
ſus;aut non p̃ceſſit ↄuentio circa intelligentiã harum literarũ,
& hoc caſu idem ego ſentio, licèt uterq; in mente ageret ſtipu-
lari,quia ſtat rõ,ꝙ non ſit facta ſtipulatio ꝑ uerba cõſenſum de
monſtrãtia.aut p̃ceſſit conuentio,& hoc caſu cõis opi. vr̃ dubi
tabilis.Senen.tñ dicunt cõem uerã,quia homo nõ poteſt finge
re,l.ſi fortè,ff.de caſtr.pecu.tradit Bar.in l.ſi is,qui ꝓ emptore,in
j.q.ſ̃.de uſuca.Contrariã ſnĩam tenẽt Pau.de Ca.& d.Iaſ.in d.§.
fi.& Are.in d.§.ſi quis ita,col.3.& d.Ale.ↄſ.146.col.5.li.5.per id
qđ dicit gl.j.in l.ſi quis in fundi uocabulo,ff.de leg. j. qđ vr̃ parũ
facere,quia procedit in legatis,in qb.uerba nõ ſunt de forma.l.
nutu,de leg.3.Quid tenendum?Mihi placet opinio Pauli,ꝙ ua
leat ſtipl'o,qa ſtãte p̃ambula declaratione,ſtipulatio dr̃ ↄcepta
ꝑ uerba conſenſum demonſtrãtia.Nec obſtat dũ dr̃,ꝙ nõ ſunt

verba,ſed literæ, quia ea dicuntur uerba, quæ uocis miniſterio
prolata loquentis mentem exprimunt,l.Labeo,§. idem Tube
ro,ff.de ſupel lega.ſed ſtante declaratione premiſſa, iſta expri-
munt mentem loquentium,ergo debent dici uerba, q̃ in dies
uariantur ſm gl.in d.l.Labeo,quæ allegat illud Venuſini,

Multa renaſcentur,quæ iam cecidere,cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore uocabula, ſi uolet uſus.

Ex quo apparet,ꝙ iſta nõ eſt fictio reſpũ partiũ loquentiũ, ſed
uariatio nominũ,uel declaratio,ſm Are.in d.l.ſi qs ita.bñ facit
tex.in c.cũ M.Ferrarieñſis.& q̃ ibi ſcripſi in ſcđo notabili, de cõ
10 ſtitu.Iuxta prædicta occurrit alia dubõ, † Quid ſi ↄ̃ctus nomi-
natus fiat p̃cedẽte interrogatione,puta uendis domũ ꝓ centũ?
uendo:utrum talis ↄ̃ctus ẽt ſtipl'o poſſit dici?Bal. Nouellus hic
rñdet hanc eſſe ſimplicẽ uẽditionem abſq; ſtipl'one, idẽq̃ uoluit
d.Alex.in l.2.in prin.ff.ſi cer.pet.Contrarium,ꝙ ſint duo ↄ̃ctus
vendõnis & ſtipulationis,tenẽt Cy.Iac.de Arena,& Alb.de Ro
ſa.in l.hac ↄſultiſſima,§.per nuncupationẽ,C. de teſt. Lud. Ro.
in d.§.ſi quis ita.Ale.ſibi ↄ̃rius,poſt Raph.Com. in l. ſi ſtipuler,
§.fi.j̃.e.& Io.Fabri in §.ſed cum aliquis,Inſt.de teſta.& Soc. hic,
qui latè inſiſtit.Videamus quis iuſtius induat arma.Pro opinio
ne Bald.Nouelli plura ſtringunt.Primò per hæc uerba, uendis,
uendo,nihil ꝓmittitur in futurũ,ergo non eſt ſtipulatio, d.l.v.§.
ſtipulatio.Senẽſes rñdent,ꝙ licèt ſint uerba p̃ntis tpis,tñ trahẽ
da ſunt ad futurũ,ſumpta natura emptionis & vẽditionis, q̃ ex
ꝑte uenditoris ad tradendã rem,& emptoris ad ſoluendũ p̃tiũ,
reſpicit futurũ tempus,l.ex empto.ff.de act.emp.ſm q̃ naturam
regulanda eſt ſtipulatio ſuꝑ eo interpoſita, l. ſi ſtipulatus, ff. de
uſur.nec inconuenit ſm eos, ꝙ uerba p̃ſentis trahant̃ in futu-
rũ,ut ſtipulõ ualeat per ea,q̃ uult Bar.in d.l.v.§.ſtipulõ. Iſta ſolu
tio Senen.nõ placet,qa ſi ſtipulõ regulari dẽat ſm naturã ↄ̃ct⁹
emptionis,naſcetur ẽt uenditori actio ex ſtipulatu reſpũ pretij,
qđ conſtat ẽt ex intẽtione Senen.eſſe falſum,quia ex parte vẽ-
ditoris nulla ĩteruenit interrogatio,nec dcm̃ Bar.in d.§.ſtipulõ,
ſeruit in propoſito,qa ibi fuit fcã interrogatio ꝑ uerbũ, promit
tis dare,& rñſio per uerbũ,promitto,ꝙ do:ex quib. apparet, ꝙ
partes agebãt ſtipulari,q̃ ſtipulõ nõ p̃t aliter ualere, niſi uerbũ,
do,ponat̃ ꝓ dabo.At in caſu nr̃o ex uerbis p̃ntis tpis conſtat, ꝙ
partes agebant facere ↄ̃ctum uenditionis,& emptionis,q bene
valet abſq; impropriatione,ergo uerbũ p̃ſentis non eſt trahen-
dũ ad futurũ,ↄ̃ uolũtatem partiũ agẽtiũ facere ↄ̃ctũ de p̃ſenti.
Scđo ꝓ hac parte facit,qa nõ ↄ̃hĩt ſtipulõ,niſi ĩter partes id aga
tur,l.obl'onũ ſubſ,ſ̃.tit. j. Non uidentur ãt uoluiſſe ſtipulari,cũ
nõ expediat,ar.l.ſtipl'o iſta,§.alteri,j̃.eo.Ad iſtud rñdẽt Senen.
ꝙ imò ꝑtes uidentur uoluiſſe ſtipulari:qđ ex eo apparet,ꝙ incę
perũt formare ↄ̃ctũ ab interrogatione.Sed non crediderim va
lere ↄñtiã,ↄ̃ctus incipit ab interrogatione,ergo partes agũt ſti-
pulari. Puto.n. animaduertendũ eẽ,ad quẽ finẽ fiat interroga-
tio,nã ſi fiat ad finẽ mutuæ obligationis ↄ̃hendæ,prout in caſu
nr̃o,nõ p̃t dici fcã ad finẽ ↄ̃hendi ſtipulationẽ,q̃ fit ad finẽ obli
11 gãdi rñdentẽ dũtaxat,d.l.v.§.ſtipulõ.Tertiò facit,qa † ex uno &
eodẽ facto nõ dẽnt oriri diuerſæ ſpẽs ↄ̃ctuũ,l.2. ubi Bart. & alij
no.ff.ſi cert.pet.Ad iſtud reſpõdẽt ẽt Senen.ꝙ ꝓcedit,q̃do ↄ̃ct⁹
ſunt incõpatibiles:ſecus ſi ſint cõpatibiles,l.ſi quis ante,ſ̃.de ac
qui.poſſ.l.Ariſto,ſ̃.de dona.q̃ ſolutio tollitur ex his, quæ ſcribit
Bar.in d.l.2 dũ dicit,ꝙ in l.Ariſto,& ſimilib.ↄcurrũt duo facta,
.ſ.ↄ̃ctus,& pactũ incontinenti appoſitũ,& habita relatione pa-
cti ad ↄ̃ctũ reſultãt duæ formæ ↄ̃hẽdi:nimirũ ſi ẽt reſultãt duo
ↄ̃ctus,l.2.C.de pactis inter empto.& uend.Sed ꝙ ex unico fcõ
producant̃ duo ↄ̃ctus,nõ vr̃ uerũ,d.l.2. Ex iſtis patet, ꝙ opinio
Bal.Nouelli ↄ̃ cõem in pũcto iuris vr̃ uerior,& magis ſuſtẽtabi
lis.Pro cõi tamẽ allegat̃ tex.in l.ſi ſtipuler,§.fi.j̃.eo.dr̃ ibi,ſi in lo
cando & uendendo ad interrogationẽ qs non reſponderit.ſ. in
continenti,uel uerbis expreſſis,ſm gl.ualet tamen ↄ̃ctus uẽdõ
nis,& locationis,ergo ſi fuerit reſponſum uerbis exp̃ſſis incõti-
nenti,ualeret ẽt ſtipulõ.Ad iſtũ tex.reſpondet Bal.ꝙ ibi nõ con
ſtat interrogationẽ fuiſſe factam animo ſtipulãdi,nec eſt in du-
bio præſumendum,ꝙ partes uoluerint ↄ̃ctum nominatum in
ſtipulatione deducere,dicentes ita ue le Bar. in l.j. §. ſi quis ita,
j̃.eod.& quia ſi dictum eſſet,promittis mihi locanti tibi fundũ
dare decem anno quolibet,ſi non ualeret ſtipulatio,non etiam
deberet ualere locatio,arg l.j.§.eum qui,ff. de conſt. pecu. ergo
cum dicatur ibi ualere locationem, conſtat,ꝙ partes non age-
bant ſtipulari.Atqui actus agentium non dẽnt ultra eorum in-
tentionẽ operari,l.non omnis,ff.ſi cer.pet.Senen.nõ admittunt
hęc dicta Bal.ſubijcientes,ꝙ Bar.in d.§.ſi qs ita, uult totum op-
poſitum.Mihi etiam non placet reſponſio Bald. quia natura ti
tuli præſupponit,quòd partes agebant ſtipulari, aliàs Iurecon-
ſultus ineptè dubitaſſet, an uitiata ſtipulatione ualeat contra-
ctus nominatus. Aliter ergo reſpondeo, ꝙ partes ibi agebant
utrunq; facere ſtipulari & locare:in caſu nr̃o agebãt ſolum uẽ-
dere.Et ſi dixeris,unde hæc cognoſcis?Reſpõdeo ex interroga-
tione præcedente,quã Iureconſultus dicit qõnem mouere: Et
ſi inſtiteris, ꝙ mihi ipſi repugno, qa contrarium ſtatim ſupra
dicebã contra Senẽ.Reſpondeo,ꝙ illud ꝓcedit in interrogatio
ne facta ꝑ uerba ſonãtia in ↄ̃ctum,a iureg.noĩatũ ad finem mu

tuæ

tuæ obligationis cõtrahendæ,sed in d.l.si stipuler,§.fi.fuit facta
ad finē obligandi rñdentē dũtaxat; vt ꝓmittis mihi locanti vł
vendenti decē? quod patet ex eo, ꝙ ibi dr̃ interrogatione factã
sup locatione,& si interrogãs quantũ ad ptiũ cõsequẽdũ intē-
debat locationē deducere in stipulationē. & ꝓ ista intelligẽtia
bene facit tex.in l.iurisgentium,§.qđ ferè,ff.đ pactis. Circa fm
12 † vnde dicatur stipulatio? rñdet Imperator Inst.eo.§.j.a stipulo
dici,qđ apud veteres idē est,qđ firmo,a stipite & firmitate for-
tè descendēs.Duo.n. sunt noia in iure firmatissima, stipulatio,
& reus a re dictus,fm Bal.hic.hinc reꝰ voti,idest, voto astrictꝰ,
fm gl.in l.j.ſ.de duob.reis.& fm Cy.& Bal.in l.si ex pretio,C.si
13 cer.pet.Stipulatio est firmior cõtractus, q sit in mũdo.† fuit.n.
inuenta stipulatio,vt esset inter hoïes firmitas fidei, & ꝓmissio,
fm Bal.in c.j.col.j.de pactis.& dr̃ firmior oĩbus alijs, quia tripli-
ci est munita funiculo,cõsensu,solẽnitate verborũ,& presentia
partiũ,l.j.in prin.& §.qui pñs,& est solennior ɔ̃tus, qui possit
reperiri,qa ei nihil addi põt vltra id,qđ a lege statutum est, fm
Bal.in d.l.j.In qbus aũt firmior sit,& efficacior, dicet ſ. q.v. Sed
14 hic accidit dubitari,† quare potius a verbis q̃ a consensu stipu-
latio denominat̄,cum sit, ꝙ ēt in stipulatione reqrat̄ ɔsensus,
l.j.§.adeo,ſ.de pact.& expressior ac clarior q̃ in aliis: nam sti-
pulatio requirit linguã interrogãtis & exauditionē rñdẽtis,vt
his mediantibus habeat firmitatē certioris consensus, d.l.j.vbi
Bal.in prin.Pau.de Cast.rñdet a verbis denominari,nõ a cõsen
su,vt haberet certũ & speciale nomē.Nam si a consensu deno
minaret̄, ñ diceretur hr̃e nomen,cum in omni ɔ̃tu requirat̄ ɔ
sensus,& sic haberet nomen sui generis, qđ non dr̃ nomen spã
le.Patet in transactione & permutatione, quę nõ dicunt ɔtra-
ctus nominati,eo,ꝙ habeant nomen sui generis, fm gl. in rub.
ff.de rerũ permu.Sic videmus in hoïe,qui non dr̃ habere nomē
nisi aliquod spãle.Hanc rationem d.Ale.putat non esse veram,
quia ea attenta sequeretur,quòd nullus ɔtractus debuisset no-
minari a consensu,quod tñ est falsum fm eum,qa emptio,loca
tio,& similes a consensu nomen hñt.l.cõsensu,ſ. tit.j.Sed certè
d.Ale.fallitur,qa a cõsensu nullus est ɔ̃tus,qui nomen capiat,
alioquin esset oĩbus idem nomen.Vnde aduerte, ꝙ Doctores
intelligunt contractũ nominari a ɔsensu,qñ nominat̄ ab eo fa-
cto,qđ intendunt partes agere; stipulatio vero non a facto, in
quo ptes cõueniunt,sed a verbis appellatur.Et si dixeris, quare
15 stipulatio † non denominatur a facto,sicut cæteri cõtractus?Rñ
detur,ꝙ in stipulatione factum non hẽt certũ nec spãle nomē,
sicut in contractibus nominatis, meritò a facto nõ denominat̄
stipulatio.Vel dici potest,ꝙ ĩ stiplõne requirit̄ certa forma,quę
nõ requiritur in aliis cõtractibus, a qua forma magis est facien
da denominatio q̃ a materia,l.Iulianus,§.quantũ, ff. ad exhib.
tradunt Are.& Mod.ſ.l.j.§.si quis ita,& Pau.de Cast.in l. 4.ff.de
testa.Circa tertium latè insistunt Moderni; tu singula perstrin-
16 gendo concludas,† quòd conuentio est nomen generalissimũ
ad oēm contractũ oēmq; distractũ,l.j.§. conuentiones,ff.de pa-
ctis.Ideo si in instrumento dicatur inter ptes fuisse cõuentum,
intelligitur per stipulationem,ita infert d.Iaſ.hic, & in l.lecta,in
3.no.ff.si cer.pet.vbi dicit,ita tenere *communiter* Doc. Sed certè
Doc.*cõmuniter* ɔcludũt oppositũ.ita gl.Bar.Bal.Ang.Ful.d. Ale.
Soc.& Nouiſs.hic,& in d.l.lecta,dicentes intelligi pacto nudo.
& Sal.in l.j.C.de vsur.& dicit ibi Pau.non esse tutũ recedere ab
opi.Bart.& dicit Are.hic,ꝙ sñia Bart.seruatur in practica, quæ
ꝓcedit etiam si verbũ,conuenisse,sit redactũ in acta iudicii,fm
Decium in c.j.col.14.versi.4.limita.de iudic.& ita dicit Bal.qñ
in instrumento dicitur acto & cõuento, intelligit̄ pacto nudo,
ita Bal.in c.cum in iure peritus,col.pen.de offi. dele. Promissio
17 † autem est nomen generis subalterni ad pollicitationē, pactũ
nudũ & stipulationem,l.sciendũ,§.dictum,ff. đ ędil.edi.qđ si in
scriptis redactum sit,per stipulationē intelligit̄,§.si scriptũ,Insti.
18 de inutil.stipu.Sed quare † magis verbũ,promisit, in scriptura
intelligitur per stipulationem,q̃ uerbũ,cõuenit? Bar.in d.l.lecta,
dicit rationem esse,quia verbũ,ꝓmisit,non est ita gñale, sicut
verbũ,conuenit.quæ rõ videt̄ modici saporis, cũ verbũ, ꝓmit
tere,sit saltem gñale ad pactũ nudũ & pollicitationē. dicet in l.
19 sciendum,ſ.e. Pactũ est† duorũ pluriũvè in idem placitũ & cõ
sensus,l.j.ff.de pac.aliqñ est nudũ,aliqñ vestitũ. Nudum dr̃ pa-
ctum,inter duos pluresvè habitũ, & in meris terminis nãlibus
relictum,& sic dr̃ nudũ a forma & approbatione ciuili,l.iurisgē
tiũ,§.igitur nuda,ff.de pac.Vestitũ dr̃ exornatũ aliquo vestimē-
to ex his,quæ traduntur per gl.Insti.quibus modis re cõ. oblig.
in prin.quorum id maximum est,ꝙ verbis fit. ex quo datur in-
telligi,ꝙ pactum est nomen generis,cõtinens ēt stipulationē ɔ
20 tra Iaſ.hic.Vnũ fateor,† ꝙ appellatione pacti,in dubio de nudo
intelligendũ est,fm Bal.in rub.C.de pac.& Pau. de Cast. con-
sil.43.viso puncto,col.2.Nam pactum vestitum, maximè vesti-
mento,per quod trãsit in speciale nomen ɔtractus, nõ propriè
dr̃ pactũ,sed fm quid,fm d.Alex.in l.2.in prin.col.2.ſ.eo. Polli-
21 citatio † est solius offerentis sponsio,l.pactum,ſ.de pollic. Cir-
ca hanc diffinitionē plura dubia se offerunt.scilicet vtrũ ꝓmis
sio facta pñti & taceti dicatur pollicitatio? Doc.*cõmuniter* cõ
cludunt,ꝙ sit pactũ,quia ē ɔsensus duorũ; nã tacens pñmitur

cõsentire,reg.qui tacet,de reg.iur.in vj.l qui patit̄, ff. mãda.Con
trariũ tenet Dec.qa est solius offerentis spõsio, & nõ duorum
consensus expressus,ꝓut reqrit̄,ad hoc vt dicat̄ pactũ: alioqñ si
sufficiat consensus tacitus,nõ esset reperire inter homines pol-
licitationē,qa ēt absens in his,quæ sunt sibi vtilia, præsumitur
consentire,l.2.& l.si creditores,& ibi Bart.C.de pact. Ad istud
tenendo cõm,rñdetur multipliciter.In primis,si dixero pollici
tationem non fieri inter hoïes pñtes,vel absentes, sequeturne
quod astruit Dec.s.nõ reperiri pollicitationē in mundo? Certè
non,quia est dare ꝓprie pollicitationem factam Deo vel reip.
de qua loquitur totus tit.ſ.de polli.& si dixeris debere dici pa-
ctũ,quia fit Deo,vbiq; pñti & consentienti,l.ꝑperãdũ,§.cũ aũt
eremodiciũ,C.de iud.& siř reipu.& fictè & repñtatiue pñti,l.
mortuo reo,ſ.de fideiuſſ.rñdetur, ꝙ Deus & respu.nõ dñr con
sentire consensu humano,de quo nos loquimur. licèt.n. Deus
assistat vniuersis,non tñ singulis ɔsentit cõsensu,ꝓut est animi
motus. Ad idē d.l.j.nã Deus est immobilis, nec aliquo animi-
motu mouetur,alioquin non esset Deꝰ, cui nihil accidere põt.
Siř respu.licèt fictè repñsentet singulos,l.aliud,§.refert,ff.de reg.
iur.non tñ uerè consentit: & iõ pollicitatio istis facta remanet
solius offerentis sponsio;secus in pollicitatione facta alicui pri
uato homini,quia illa est consensus duorum;quod ex eo iusti-
ficari pt̄, ꝙ iura loquentia de pollicitatione facta homini, de
pacto loqui interpretantur, vt in l.sciendum,§.dictũ, de Aedi-
li.edic.& in l.ad exactionem,C.de iu.do.in l. fi. C. ad Velle. in
rub.de do.ꝓmiſ.& nuda polli.cũ sim. sed quia ista deuiãt a cõi
intentione,rñdet̄ aliter,ꝙ ꝓmissio facta pñsenti & tacenti, dr̃ pa
ctũ,qa est duorũ simultaneus cõsensus, ꝓut est necesse ad hoc
ꝙ sit pactũ,fm gl.in l.cõsensu,ſ.ti.j.Facta verò absenti dr̃ polli-
citatio,nam ante notitiam absens non consentit,l. si ignorans,
ff.loca.ergo est solius offerentis sponsio. & licèt habita notitia
absens dicatur consentire, non tñ concurrit simultaneus con-
sensus. & si dicatur,ꝙ promittens pñmat̄ durare in eadem vo-
luntate,l.iij.& l.eũ actũ,ff.de ꝓba. nõ ꝓpterea põt dici pactum,
in quo requiritur simultaneus cõsensus,inter pñtes verè uel re
præsentatiuè per nuncium,vel per epistolam, vt declarat gl. in
d.l.cõsensu.uel põt dici,ꝙ ꝓmittēs nõ pñmat̄ ꝑseuerare in ea
dē uolũtate.nõ obstat regula d.l.3.& l.eum actũ,qa procedit in
uoluntate firma & deliberata; secus in uoluntate indiscreta &
nõ stabilita,ꝓut est uoluntas offerentis absenti, cum nõ sit cui
quærat̄,fm Pan.in c.si cautio, col. pen.de fide instr. Secundo ꝓ
hac parte facit,quia non dr̃ pactũ, nisi voluntas paciscentium
sit verbis expressa fm Hoſ.in Summa de pac.tacens aũt nõ dr̃
expssisse uoluntatem uerbis,ergo non erit pactum. sed pollici-
tatio.ita arguit Dec.in d. rub. de pac. Sed istud assumptum est
falsum,& ɔ̃ tex.in l.Labeo,ff.đ pac.& ɔ̃ l.j. §.si quis ita,ſ. eo.ubi
22 dr̃ pactũ duorum cõsensus,siue expssus,siue tacitus.† Tertiò fa
cit,qa cõfessio fcã pñti ñ ꝓbat,nisi fuerit expsè acceptata, fm
Sal.in l.gñaľr,in vj.q.C.de nõ nu.pe.ꝑ tex.in c.ad apłicã, đ reg.
Ad istud sunt,q rñdeãt, ꝙ confessio in his, q̃ sunt utilia ꝑti pñti
ꝓbat,dato,ꝙ nõ sit expsè acceptata, ꝓut uoluit Pan.in c.fi.ꝑ il
lũ tex.de succeſ.ab intesta.seqt̄ d.Ale.in l.2.C.de rep. hæ. Sed qa
cõmunis sñia est in ɔ̃riũ,vt firmat d. Ale. in varijs ɔsiliis relatis ꝑ
do.Iaſ.in l.postq̃ liti,C.de pac.& Fely.in d.c.si cautio, col.8. &
per Dec.in c.at si clerici,in prin.col.12.de iudi.aliter potest rñde
ri,aliud in confessione quæ pro forma requirit verba, secũdum
Saly.in d.l.gñaľr.dicitur.n.cõfessio quasi simul fassio,a faris, vel
23 fare,fat.sed ista nõ vr̃ tuta,qa†confessio facta in iudicio ꝓbat ēt
si non fuerit acceptata,vt ꝑ Bar.& alios,in l.certũ, §.si qs me ab
sente,de ɔfeſ.& Saly.in d.l,gñaľr.Aľr ergo dici pt̄,ꝙ ɔfessio fcã
pte pñte & nõ acceptãte,dicitur nuda,iõ nõ ꝓbat, nec obligat
sicut pactũ nudũ.Sed in iudicio ꝓbat tãquã vestita calore iudi-
cij,vt pactũ vestitũ,& hoc mõ nihil obstat. Stat igitur ɔclusio,
ꝙ ꝓmisio fcã absenti dicitur pollicitatio,sed fcã pñti, & taceti
dicitur pactũ.In ɔ̃riũ vrget verbũ,offerẽtis, in diffinitione posi-
tum,qđ ad pñtem ꝓpriè refert̄,l.Iulianus,§.offerri, ff.de action.
empti.l.si soluturus,ff.de solu.auth.offeratur,C.de litis contest.
l.1.C.de his,qui in prio.credit.loco succe.cũ similibus. Ex præ-
24 missis infertur† ad donationē cã mortis factã pñsenti,& tacenti.
Decius in dicta rubrica dicit,cõsuluisse,ꝙ nõ valet, qa licet do-
natio cã mortis possit hodie fieri pacto nudo,fm gl.in l. cũ pr̃,
§.Mæuio,de leg.2.nõ tamē põt fieri pollicitatione, ꝓut est obli
gatio fcã pñti & taceti.& ita cõsuluit cõſ.245.In cã,col. fi. post
Areti.in l.2.col.2.de legatis.i.Sed ista ratio,vt ex prædictis patet
est falsa,& cõtra cõem sñiam,de qua supra. Mouetur ēt Dec.ꝑ
decisio.Bar.in d.l.iurisgẽtiũ,§.quinimo.vbi dicit dispositionem
l.si qs argentũ.C.de dona.habere locũ in nudo pacto donatio-
nis expssæ,non ãt pñmptę.idē quoq; dicẽdũ fm eum in pacto
nudo donationis cã mortis expsè acceptatæ,nõ ãt tacitæ.Sed
istud simile nõ seruit,qa Bart. loquitur de donatione pñmpta
ex pte donãtis,ne duo cõcurrãt spãlia,q̃ rõ cessat in donatione
expressa respectu donantis, & tacita respectu donatarii tacẽtis
qui regulariter præsumitur cõsentire,regula, q tacet.Cõcludas
ergo ɔ̃ Dec.ꝙ talis donatio valet,prout cõsuluit Ang. cõſ.133.
Viso themate,col.2.& Soc.consi.122.Multũ abũde, col. 4.li.1.

25 Sed alia ſuboritur dubitatio.quid † ſi promiſſio fiat præſenti re
ſpondenti,quòd non acceptat neq; ſpernit? rñdet d. Iaſ.ꝙ ē pol
licitatio,quod non videt̃ expeditũ,quia taliter rñdens vr̃ quaſi
conſentire.nã inter cõſenſum & diſſenſum nõ eſt quid mediũ,
ſm gl.in l.quã Tuberonis,ff.de pecu.ergo non eſt pollicitatio,
26 id eſt ſolius.offerẽtis ſponſio.Sed quid † ſi abſenti,ꝑ epiſtolã ac-
ceptatã aliquid promittat̃.d.Iaſ.& Mod.putãt eſſe pactum,quia
acceptãdo epiſtolã cenſet̃ ꝯſentire,l.ſi filius, ff.ad Macedonia.
Contrarium tenẽt Nouiſſimi ꝑ tex.in l.Charidemus,ĩ.de poll.
ego indubitanter pactũ affirmo ꝑ text.in l.ſi aliqd, C. de dona.
& qa q̃ per epiſtolã ꝓmittunt̃,quaſi inter præſentes ꝓmiſſa di-
cunt̃:epiſtola.n.repræſentat ſcribentẽ,ſm gl.in l. cõſenſu, ſupra
de actio.& obli.Ad legem,Charidemus,reſpondetur, quòd epi
ſtola non dirigebat̃ reipublic.ſed amico, ideo dicitur pollicita-
tio.nã epiſtola ꝓ ſcribente loquitur ei,cui dirigetur, l. Arriani,
27 C.de leg.Viſo quid ſit pollicitatio,videamus † an ex ea oriatur
aliqua obligatio?gl.Bar.& alij *cõiter*,in l.ſi vnus,§.pactus ne pete
ret, ff.de pac.concludunt obligationẽ ẽt naturalem regulariter
non naſci ex pollicitatione. & d. Iaſ.hic ponderat text.in d.l.pa
ctũ,de polli.in ver.quaſi debitũ.Sed errat, qa ibi dictio, quaſi,
eſt expſſiua veritatis,cũ ponat̃ ꝑ modũ cauſæ,iuxta doc. Bal.in
l.q Romæ,§.duo fratres,col.fi.ĩ.eo.Sed ꝯriũ, ꝙ oriatur natura-
lis,voluit Pan.in c.qualiter,de pac.ꝑ illum tex. vbi dr̃ ſtudioſè
agendũ,vt q̃ ꝓmittunt̃,opere cõpleantur.Põdera verbũ, ꝓmit-
tunt̃,qđ ẽt pollicitationẽ cõplectitur, vt ſupra dcm̃ eſt tenẽdo
cõem,ꝙ verbũ,ꝓmittunt̃,ibi reſtringit̃ ad pacta, vt ex natura ti-
tuli demonſtrat̃,l.Imperator,de in diẽ addic.q̃ rñſio nõ uidetur
tuta,qa Pſalmiſta,cuius ſunt verba c.Pſalmiſta,xxiij.diſt. loqui
tur gñalr̃,ergo gñalr̃ intelligẽdus,l.j.§.& gñalr̃,ff. de leg. p̃ſtan.
Confirmat̃,quia Pſalmiſta inquit,quæ procedunt de ore meo,
non faciã irrita.quæ verba ſunt gñalia.Põt reſpõderi, ꝙ loqtur
de cõſilio ꝑfectionis,non de obligatione:vel loqtur đ ꝓmiſſio
ne certa & deliberata,ut ꝓbat tex.in d.c.Pſalmiſta.ibi, q̃ corde
credideris:non de pollicitatione,q̃ nõ credit̃ ex certo & ꝑfecto
facta,cum non eſſet cui quæreret̃,vt s̃.dixi.Secũdo pro hac par
te alle.tex.ꝯtra cõem in c.de illis,de deſpon.impuber.Sed ibi in
teruenit cõſenſus duorum; & licèt alter eſſet impubes,tñ cum
eſſet maior ſeptẽnio,hẽt legitimũ cõſenſum ad ꝯhendũ ſpon-
ſalia,c.acceſſit,eo.tit.& ſic ibi eſt pactum. Tertiò allegatur tex.
in c.ſi tibi abſenti,de p̃ben.in vj.Sed ibi collatio fuit facta abſen
ti in executionem præcedentis obligationis. nam ordinarius
obligatur conferre beneficia uacãtia,licèt in ſpẽ alicui nõ obli
getur,c.relatum,& ibi no.de præben. Quartò facit, quia inter
ſimplicem loquelã,& iuramentũ Deus non ꝯſtituit drĩã.c.iura
menti,22.q. v.Sed ſi qs iurauit adimplere, quod pollicitus eſt,
vinculo iuramenti cogit̃ ſeruare fidẽ,c.& ſi Chriſtus,de iureiu-
rando. ergo idem dicẽdũ đ ſimplici pollicitatione. Pan.in ꝓœ.
Grego.ad fi.rñdet æqparationẽ ꝓcedere in ſimplici loquela ꝯ-
tinente perfidiã,aut mẽdaciũ,ſi non adimpleatur promiſſum,
aliàs ſecus.q autem a pollicitatione diſcedit,nemini fidẽ fallit,
cũ nõ fuerit,cui ex pollicitatione q̃reret̃ obligatio. cogita, vtrũ
hæc rñſio ꝓcedat eo caſu,quo abſens acceptauit pollicita ante
quã pollicẽtẽ pęnituerit,quaſi tũc videat̃ fidẽ fallere acceptãti.
Et ſi dicat ꝓmiſſor,non habuiſſe in aĩo adimplẽdi pollicitatio
nẽ,videbat̃ mẽtiri,id eſt,ſe verũ nõ dixiſſe, ergo nõ erit faciẽda
28 differentia inter ſimplicẽ loquelã & iuram̃.Vnde palcet añ † ac
ceptationẽ nõ oriri obligationẽ nãlẽ,& ante acceptationẽ pol-
licẽtẽ poſſe pœnitere,poſt verò acceptationẽ oriri nãlẽ,qa non
dr̃ acceptãs re ĩtegra decipi vano verbo pollicẽtis,& qa ſequu-
ta acceptatione ꝯcurrit ꝯſenſus duorũ,ex quo infert̃ pollicentẽ
nõ poſſe repetere ſolutũ tanq̃ indebitũ,l.nã hoc, ff.de ꝯdi.ĩdeb.
29 notabis,qa Bal.Nouellus ꝯriũ affirmat.Conſtitutũ eſt prætoris
remediũ,quo qs cõſtituit ſe ſoluturũ id,qđ ipſe vel alius nudo
pacto debebat,Inſtit.de actio.§.de conſtituta.& q̃uis ex p̃cedẽ-
ti pacto nudo agi ñ poſſet,ex cõſtituto ſubſequuto naſcit̃ actio
30 l.j.& ꝑ totũ,ff.de conſti.pec.Sed quænã † fuit rõ? Doctores *con-
muniter*,maximè d.Ale.col.fi.hic dñt rõnem fuiſſe,quia pactum
dicetur geminatũ,& ex pacto nudo geminato naſcit̃ actio,ſm
Bart.& alios in d.§.igitur nuda.Et rõ rõnis eſt,quia ex gemina-
tione cognoſcitur certus & deliberatus animꝰ agẽtis, c. ſi quis
iratus,2.q.3.pro quo facit,quod decidit Bar.in l. ſcimus, C. de
agrico.& cenſi.& gl.in l.in ꝯctibus,§.illis,C.de non nume.pec.
faciunt etiam quæ tradit Fel.in c.ſi cautio, col.9. de fide inſtr.
Iſtam rationem reijciunt Bald.Nouellus,& d.Iaſ.dicentes non
eſſe verum,ꝙ ex pacto nudo geminato oriatur actio, alioquin
fruſtratorium fuiſſet remedium conſtituti. Licèt alij *communiter*
teneant oppoſitũ:mihi ẽt nõ placet,qui poſito, ꝙ vera ſit cõis
opi.tñ hmõi rõ ſuper cõi fundata non eſt generalis, prout eſſe
dẽt,l.regula,§.cũ quis,ff.de iuris & facti ignoran.nã quãtum ad
tertiũ cõſtituentẽ ſe pro alio ſoluturũ,nõ poteſt dici pactum ge
minatũ.Alia ergo aſſignatur ratio,quia ꝯſtitutũ q̃uis ſit nudum
a ſolennitate verborũ,eſt tñ veſtitũ l.auxilio.ergo dẽt actionem
ꝓducere,l.legitima,ff.de pac.l.ſi quis argentũ, C.de do. & fuit
rõ Bar.in d.§.igit̃ nuda,ad fi.& Bal.in l.fi.C.ad legem Falc. Sed
qdã dicũt nõ dari rõnẽ diuerſitatis, quare magis cõſtitutũ de-
buerit veſtiri veſtimẽto legali,q̃ ſm pactũ nudũ.Tenendo com
munẽ patet ſolu.tenendo ꝯrium reſpõdeo aliter, ꝙ conſtitutũ
eſt remediũ p̃toris,qui ſola æquitate mouet̃,l.qđ ſi Epheſi, §.fi.
ff.de eo, qđ cer.loc.Ideo veſtit̃ veſtimento iuris p̃torij. pactũ ãt
nudũ non eſt remediũ Prætoris,ideo nõ veſtitur à lege p̃toria,
nec à lege ciuili,quæ non veſtit ẽt ſua remedia, q̃ iuſſit veſtiri đ-
bere veſtimento hominis, vt videmus in fideiuſſione, quæ eſt
creatura iuris ciuilis,& tñ neceſſe eſt,ꝙ veſtiatur veſtimẽto ho-
minis,l.blanditus,C.de fideiuſ.Ex his cõſtat,qd ſit ꝯſtitutũ.Pro
31 cuius intelligentia ꝑfectè habenda ſciendũ eſt, ꝙ † ꝯſtitutũ eſt
remediũ ſubſidiariũ,iõ locũ nõ habet,vbi interuenit ſtipl'o, l.
32 j. §. eum q, ff.de conſti.pec.Item ſciendũ eſt,† ꝙ ꝯſtitutũ ē nul-
lius momenti,niſi id qđ in ꝯſtitutũ deducit̃,iuregẽtiũ inefficaci
ter deberetur,l.j.§.debitũ,ff.eo.iõ ꝯſtituens nõ iure cõuenit̃ ad
id,qđ ſine cã pacto nudo ꝓmiſerat,qa ad id iuregẽtiũ efficaci-
ter non tenetur,vt no.in l.1.§.circa,s̃.de excep.doli.eodẽ modo
ꝓmiſſum pollicitatione in cõſtitutũ efficaciter non deducitur,
qa iuregentiũ non debetur,vt ſupra ꝯcluſum eſt.pariter debitũ
obligatione antidorali non ẽt deductũ in ꝯſtitutũ debebit̃, qa
iuregẽtiũ efficaciter non debetur,vt no.in l.ſed & ſi lege, §.ꝯſu
33 luit,ff.de petitio.hære.Tertiò ſciendũ eſt, † ex conſtituto ita de
mũ agi poſſe,ſi ex interuallo pactũ ſit:ſecus ſi incontinenti, ſm
Bal.Nouel.hic arg.eorũ,q̃ traduntur ꝑ gl.in l.ſi ꝯuenerit, ff.de
pig.act.magnũ verbũ ſi verũ ſit,nã ſi tertius ꝯſtituat incontinẽ
ti ſe pro alio ſoluturũ,non teneretur, qđ mihi durũ vr̃. veritas
ab hoc pendet,vtrum ꝯſtitutũ obliget, qñ pactũ geminatur: ſi
hoc verũ eſt conſtitutũ incõtinenti ſubſequutũ non obligabit,
34 qa † ad hoc vt geminatio ꝓducat effectum,oportet, ꝙ diuerſis
tꝑibus facta ſit,ſm Bal.ĩ ꝓœ.Cod.ver.vlterius.Ang.in §. fuerat,
col.8.Inſti.de actio.Fel.in c.fi.in prin.de offi.deleg. Io. de Ana.
conſi.55.co.2. ſed qa s̃.dixi hanc rõnem non videri veram, de
35 hmõi deciſione nõ parum dubito. Vltimò ſcias,† nõ dici ꝯſti-
tutũ,niſi verba ꝓmittentis ad priorẽ obligationẽ referant̃:nam
ſi ſimpl'r ꝓmittatur,nõ poterit dici conſtitutũ,qa nõ aĩo cõſti-
tuẽdi factũ apparet,d.l.j.§.eũ qui & ſi ad priorẽ obl'onem fiat
relatiuo,apparebit eſſe ꝯſtitutũ,dato, ꝙ ꝓmittens nõ cõſtituat
expreſsè ſe ſoluturũ,l.quidã,ff.de cõſti.pec. ꝯ Iaſ.hic non obſt.
tex.in l.ſi tibi,C.loca.quia ibi nõ fuit habita relatio ad priorem
obligationem ꝓbatur,qa ibi dr̃, ꝙ conuentio placiti ſtetit ĩ fine
pacti nudi,qđ nõ fuiſſet ſi tranſiuiſſet in conſtitutũ. aliter rñdet
Io.Fab.in d.§. đ ꝯſtituta,ꝙ coloni ꝓ qbus tertius ſoluit,nõ erãt
in aliquo obligati,ideo ꝓmiſſio dñi non potuit tranſire in con-
ſtitutum,d.l.j.§.debitum,qđ latius explicant hic Nouiſſimi.Ad
36 quartum,quo iure † ſtipulatio fuerit inuenta? rñdet Iureconſ.in
l.ex hoc iure,ff.de iuſti.& iur.ꝙ fuit a iure ciuili inducta, quod
37 Ale & alij hic docent.Ad quintum,† ad qd, & ꝑꝑ qd fuerit in-
uenta? rñdent Pau.Ale.& Mod.ꝑꝑ neceſſitatẽ & vtilitatẽ. exẽ-
plum neceſſitatis ponit Pau.in ꝓmiſſionibus iudiciariis de iu-
dicio ſiſti & iudicio ſoluendo,in quibus eſt neceſſaria ſtipula-
tio; aliàs ſunt inefficaces,ſm Bal.in l.ſiue apud acta,col.j.C.de
tranſ.d.Ale.iſtud nõ admittit,qa ꝓmiſſiones tendentes ad co-
adiuuandũ iudiciũ,fomentant̃ ſeu veſtiunt̃ calore iudicii, ſm
gl.in aut.gñalr̃,in verbo,cõſcribat,C.de epiſ.& cleri. & in l.eũ
ꝑ quo,iuncto tex.ff.de in ius vocã & cum Alex. trãſeunt Iaſ.&
Mod.hic.veritas dependet ex his,q̃ dicentur in l.j.in prin. ĩ. eo.
& tenendo *cõmunem*,ꝙ pactũ nudũ veſtiatur calore iudicii,exẽ
plum Pauli ſtare non põt.aliud ergo exemplũ traditur ꝑ eũdẽ
Paul.in ꝓmiſſionibus fideiuſſorũ,quæ non ſunt in obligatione,
niſi interueniat ſtipulatio,l.v.§.ſatis acceptio,ĩ. eo.l. blanditus,
C.de fideiuſ.iſtud ẽt non videtur neceſſitatis exemplum, cum
per ius p̃toriũ ꝓuiſum ſit de remedio conſtituti, quo alius pro
alio conſtituendo obligatur,ut ſupra dictum eſt.Si teneamꝰ, ꝙ
conſtitutũ factũ incõtinenti non ſit obligatoriũ, vt tenẽt Mod.
Peruſi.ſtipulatio eſſet neceſſaria,vt fideiuſſor eodem contextu
poſſit ſimul obligari cum principali. Sed etiam in aliis uidetur
ſtipulatio neceſſaria,nam conſtituens non obligatur ꝓ debito
futuro,l.j.§.ait prætor,ff.de conſti.pecu.in hoc fuit neceſſaria ſti
pulatio,ut fideiuſſor ſe obligaret pro debito futuro, §. fideiuſ-
ſor,Inſti.de fideiuſ.Item pro obligatione ciuili non obligatur ꝯ
ſtituens,l.j.§.j.ff.de cõſti.pec.& tñ obligatur fideiuſſor, ſm Bar.
in l.j.ff.de fideiuſ.& in hoc eſt neceſſaria ſtipulatio.Aliud neceſ
ſitatis exemplum tradit d. Iaſ. in nouatione obligationis iuriſ-
gentium,quæ nouari non poteſt,niſi per ſtipulationẽ,l. an inu-
tilis,§.acceptum,ff.de accept.iſtud exemplum nõ etiã verũ vr̃,
quia obligatio iuriſgentium poteſt nouari ẽt per alios ꝯctꝰ,l.ſi
mandato meo,§.fi.ff.mand.quæ ſingularẽ dicit Bar. in l. j. ff.de
noua.& d.Ale.hic:ſaluari tamen poteſt duplici reſpectu.Primo
nouatione tacita,quæ per alium cõtractũ,q̃ per ſtipulationẽ nũ
q̃ facta cẽſetur,ſm Bar.in l.j.& in l.vbi quis,& ibi declarat Pau.
de Caſt.ff.de cõſtit.& Soc.cõſi.21.viſis,col.v.lib.j.Scđo,quia ad
hoc,vt per nouationẽ perimat̃ obligatio,iuriſgentium ipſo iure
neceſſaria eſt acceptilatio,d.§.acceptũ, q̃ non niſi per ſtip'onẽ
fieri poteſt,Inſti.quib.modis tolli.oblig.§. p̃terea, cũ ſeq. quare
aũt requiratur ſtipulatio,tradit Bar.in d.l.an inutilis,§ fi.& Bal.
in l.fi.C.de accep.Sal.& Mod.ĩ l.actione,C.de trãſac.Aliud exẽ
plum,

plum, in quo est necessaria stipulatio, quãtum ad tollendas obligationes verbis contractas ipso iure absq; vera solutione, q̃ n̄ nisi per acceptilationẽ tolluntur, Inst. quib. modis tol. obli. Item per acceptilationẽ, l. & vno. §. j. ff. de acceptilatio. Aliud exẽplũ in pacto vsurarum incontinenti apposito, qđ vestitur coherentia ꝯtus stipulationis, & nõ alterius, l. ꝗuis, & ibi no. C. de vsur. & idem in pacto nudo pœnali incontinenti apposito, vt no. in l. seruus ea lege, ff. de ser. export. & per gl. in d. l. iurisgentiũ, §. ꝗnimo, de quo per Bar. & alios, in l. bonæfidei, C. de pac. Propter vtilitatẽ inuenta fuit stipulatio, vt ꝯtus esset firmior & efficacior, nudã. n. conuentionẽ ꝯstat stipulatione firmari. Item in ꝯtibus innominatis stipulatione vallatis nõ hẽt locũ ꝯdictio ob cãm, ſm Bar. in l. ij. C. de cond. ob cãm. Nam cũ ꝯtus innominatus transit in stipłonem, idest ꝯtũ nominatũ, cessat condictio ob cã, l. venditor, C. de rescind. vendi. docent Pau. &

38 Mod. hic. Item in † contractibus innominatis, vbi interuenit stipulatio, non est loc⁹ pœnitentię ẽt re integra, l. ex placito, C. de rerum permu. l. si mihi bibliothecam, & l. si mihi fundi, ff. de cõtrahen. emp. docet Bal. in l. ꝗuis, C. de transac. & d. Alex. cõsi. 16. viso dicto instrumento, col. ij. lib. ij. qđ intelligas, vt ꝑ Alex. in l. j. in fi. ff. de pac. Item per stipłõne facilius fit nouatio, q̃ per alios ꝯtus, l. item illa, §. fi. ff. de ꝯsti. pec. docet d. Ale. hic. Circa

39 † sextũ, quo remedio ante inuentionẽ stipulationis ꝯsuleretur volẽti agere ex pacto nudo vel ex ꝯtractibus innominatis. breuiter ꝯsideranda sunt plura tpa. Primum tp̄s est, quo homines sub incertis sedibus vagabantur, & hoc tp̄e fuit inuentũ iusgẽtiũ primęuum; ex hoc iure, & hoc tp̄e fuit orta antidoralis obligatio; ex hoc iure inuentũ ius ꝓpulsandi iniuriã, l. iiij. ff. ad legem Aquil. cum glo. in verbo, nãlis rõ, idest rõ gentiũ. Istud. n. iusgentiũ primæuũ appellatur nãle, q̃a instinctu naturæ causatum est, c. ius nãle, j. distin. Hoc iure nata est æquitas seruandę fidei, l. j. ibi, nihil tam naturale, ff. de pac. Sed quia hoc tp̄e oĩa erant cõia, nec dũ erant hęc rixosa noĩa, meũ, & tuum, nec vlli Reges, vllivè magistratus, obligatio seruãdæ fidei ñ exercebat̃ in inuitos: superuenit deinde ſm tp̄s, & aliud iusgẽtiũ, qđ secũdariũ appellamus, quo iure fuere distincta dñia, ꝯstituti Reges, adinuenti ꝯtus, vt no. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure. inde nãlis obligatio cæpit habere vim & efficaciã, vt seruaretur fides, l Stichum, §. nãlis, ff. de solu. & ne quis locupletaretur cum aliena iactura, l. nam hoc, ff. de ꝯdi. indeb. vt coercerentur delicta, l. illud, ff. ad legem Aqui. Sed quia nullę erant tp̄e ꝓditę actiones, nulla iudicia, hęc nãlis obligatio manu Regia exercebat̃ in inuitos, l. ij. post prin. ff. de origine iuris. hoc tp̄e oĩa pacta siue nuda, siue vestita executionem habebant, implorata manu Regia, quę dabatur vbicunque æquitas naturalis suadebat, l. cum amplius, §. is natura. ff. de reg. iu. nec hoc iure vlla erat dr̃ia inter ꝯtus noĩatos, & innoĩatos. quęcunque. n. promissa eadem ęquitate quisq; seruare cogebatur, ſm Doc. hic, qđ est multum

40 no. † in meratorũ curia, in qua attẽdit̃ sola ęquitas, l. Quintus, ff. mandati. vt omnis æquitas seruandę fidei efficaciter obliget ꝓmittẽtem, qđ Bar. ibi, & in l. si fideiussor, §. q̃dã, eo. tit. exp̄sẽ volũt. sequit̃ Sal. in l. placuit, C. de iud. & in l. si ꝑ ea, C. mã. & Bal. in l. ij. ff. de ꝯstit. pecu. & sic in curia mercatorũ oriet̃ nãlis obligatio ante implementũ, nec erit locus pnĩæ; qđ benè notandũ est si verũ sit: sed q̃a multi aduersant̃, expedit vt veritas inquira

41 tur. Reuoco igitur in dubium, † vtrũ ex ꝯtu innominato ante implementũ oriat̃ nãlis obligatio? Gl. & *cõmuniter* scribẽ. in l. pe tens, C. de pac. ꝯcludunt oriri: & est cõis sñia, ſm Senẽ. hic. mouent, q̃a rõ seruãdę fidei, q̃ militat in pacto nudo, & ꝯtibus innominatis simplicibus, vr̃ ẽt militare in ꝯtibus innominatis correspectiuis; ergo ẽt ex istis dẽt oriri nãlis, l. a Titia, ff. de fur. l. illud, ff. ad legẽ Aquil. & hęc vr̃ rõ, quare iusgentiũ secundariũ nõ ꝯstituebat differentiã inter ꝯuẽtiones nudas & vestitas, q̃a videbat̃, ꝙ militaret sẽp eadẽ rõ seruandę fidei. Tenẽdo opposítũ, põt negari assumptũ, ꝙ sit par rõ seruãdę fidei: nam ex pacto nudo orit̃ actio de iure canonico ꝑꝑ ęquitatẽ fidei seruandę, c. j. de pact. & tñ ex ꝯtu innominato correspectiuo añ implemẽtũ nulla orit̃ actio, ẽt de iure canonico, ſm Bal. in l. cum quis, col. ix. C. de iuris & facti ignorã. & in l. siue apud acta, col. ij. C. de pac. & Ang. in §. in personam, col. ij. Insti. de actionib. Ex quo dat̃ intelligi, ꝙ nõ est eadẽ rõ seruãdæ fidei, aut saltẽ tanta in ꝯtibus innominatis correspectiuis, q̃ta in pacto nudo & ꝯuentionib. simplicibus. Secundò allegatur tex. in l. iurisgentiũ, in prin. ff. de pact. vbi vr̃, ꝙ ex implemento nascit̃ ciuilis obligatio, ergo añ implementũ erat nata nãlis, q̃a ciuilis sola nõ hẽt effectũ ꝓducendi actionẽ, vt tradit̃ in l. licet, §. ea obligatio, ff. de proc. Ista inductio non multũ vrget, quia falsum est, ꝙ sola ciuilis nõ possit parere actionẽ, vt licet palpare ĩ literarũ obligatione, & mutuo ciuili, vt docet Bar. in l. ij. ff. si cer. pe. induco igitur illum tex. aliter. dr̃ ibi, quasdã ꝯuentiones parere actionẽ, quasdã vero exceptionẽ, vt sunt ꝯuentiones innominatæ: si ergo ex eis nascitur exceptio, consequens est, vt oriatur naturalis obligatio, d. l. iurisgentiũ, §. igitur nuda. Defendendo põt rñderi, ꝙ ꝯtus innominati pariunt exceptionem aduersus agentẽ ex illo cõtractu, non aũt aduersus ñ implentẽ ꝯtractũ ꝓ pro parte sua, qđ vr̃ dicẽdũ: aliàs nũq̃ esset opus pœnitẽtia altera parte reluctante, ꝯ regulã l. si pecuniã, ff. de condi. ob cãm. Tertiò ad ducitur tex. in l. j. §. item emptio, ff. de rerum perm. ibi, permutatio ex re tradita initium obligationi præbet. pondera tex. in verbo, obligationi. ergo ciuili, nam verbum, obłoni, in potentiori significatu intelligendum vr̃, l. j. §. qui in perpetuũ, ff. si ager vectiga. vel emphyt. pe. ergo antea erat nãlis orta. Ista inductio friuola est, vt patet ex his, quæ statim dixi: imò retorquetur, quia si verbum, obligationi, intelligatur de potentiori, consequitur vt de ciuili & nãli simul interpretari oporteat, prout etiam diffinitur Insti. de obligatio. in prin. Quartò facit, quia cõtractus innominati correspectiui fiunt per dictionem, vt, q̃ importat modũ. l. j. C. de his, quę sub modo. Sed ꝑꝑ non adimplemẽtum modi non impeditur ortus nãlis obligationis, vt docet Bart. in l. qui bus diebus, §. Termilius, ff. de cõditio. & demõstr. Sol. colligitur ex dictis Bar. ibi, vt istud procedat in vltimis voluntatibus, non etiam in contractibus. Quintò arguitur sic; pactum nudũ dr̃ ꝯtus innominatus ſm gl. j. in fi. in l. j. s̃. ti. j. quam ad hoc dicit singula. Bal. in c. Quintauallis, de iureiurando. Sicut ergo ex pacto nudo oritur nãlis obligatio, cur non etiã debet oriri ex alijs ꝯtibus innominatis? Argũ stringit, nisi detur ratio diuersitatis. cogita ergo si possit assignari ratio, quia pactum nudum statim habet suam formam perfectam, merito statim producit nãlem obligationem: sed ꝯtus innominati correspectiui ñ hñt eẽ perfectũ a seipsis, sed ab actu, ad quem correspectiuantur, merito non producunt obligationem, nisi sequuto adimplemento, ad quod respectiuantur, d. l. i. §. itẽ emptio. ibi, ex re tradita Confirmatur, quia in simplici pacto nudo, qđ non dependet ab alio, æquũ est, vt statim ꝓducat obligationẽ, nec sit licita pęnitẽtia, reg. qđ semel, de reg. iur. in vj. in pactis aũt correspectiuis vr̃ cessare ista æquitas, cum non sit verisimile, ꝙ alter alteri velit obligari anteq̃ sibi adimpleatur. Sexto sic, de iure canonico in ꝯtractibus innominatis nõ est licita pœnitẽtia, ſm Bal. in rub. C. de rerum permuta. qui alleg. gl. in c. cum inter R. Seniorẽ, de rer. perm. sequitur d. Ale. ꝯs. 16 lib. ij. qđ ex alio esse nõ põt, nisi q̃a orta est nãlis obligatio, a qua nõ est æquum discedere, d. l. j. de pac. istud valde stringit, si assumptum sit verum. Sed illud damnant Lud. Roma. & d. Ias. in d. l. si pecuniã, de ꝯdi. ob cau. Septimo, qualitas non põt eẽ sine subiecto, l. j. ff. de vsuf. l. eius, q. ff. si cer. pe. mõ dr̃ in ꝯtibus innominatis locũ esse pænitẽtiæ, d. l. si pecuniã, ergo ante pnĩam ꝯtus dẽt fundari sup̃ aliquo subiecto; sup̃ ciuili obligatione non, vt oẽs ꝯsentiũt, ergo necesse ẽ qđ fundet̃ sup̃ nãli. Sol. non valet ꝯñtia, nam in pollicitatione hẽt locum pęnitẽtia, l. pactũ, ff. de polli. & tñ ex ea nõ orit̃ nãlis. Octauo sic, ex consensu nascit̃ obligatio naturalis: in ꝯtib⁹ innominatus correspectiuis adest cõsensus, l. j. §. j. de pac. ergo. & c. Sol. fateor adesse cõsensum, sed qualificatũ, videlicet sequuto impleměto, ergo antea nõ est ꝑfectus & absolutus ꝯsensus, d. §. item emptio. Cõtraria sñia, ꝙ non oriatur nãlis, ꝓbatur in d. §. Itẽ emptio, dupl'r inducendo; põderãdo primo verbũ, obligationi, qđ in dubio de nãli & ciuili intelligit̃, Insti. de obli. in prin. ergo añ implementum nulla est orta obło. argũ stringit, sed dicas, ꝙ loq̃tur de ciuili tm̃, vt ꝓbat tex. in d. l. iurisgẽtiũ, §. j. Secundo dr̃ ibi, ꝙ ꝑmutatio nõ ꝑficit solo ꝯsensu, sicut perficit̃ emptio: si mõ non ꝑficitur solo ꝯsensu, sequit̃ vt nõ nascat̃ obligatio, nisi sequatur implemẽtũ ꝓ parte alterius. Tertio, si esset orta naturalis añ implementũ, nõ hẽret locũ pęnitẽtia: ꝯñs est falsum, d. l. si pecuniam, ergo & antecedens, arguendo a consequenti destructo, l. manifestissimi, C. de fur. Vltimo si orta esset naturalis, non posset datum ab vno ꝯdici condictione ob cãm, q̃a is q nõ impleuit, posset opponere exceptionẽ retẽtionis volendo adimplere: ꝯñs est falsum, l. j. & per totum, de cõdic. ob cau: ergo & antecedens. Pro concordia distinguendum est inter ꝯtus inominatos factos gr̃a vtriusq;, & in istis ꝓcedat cõis opinio: & inter ꝯtus celebratos gr̃a vnius, & procedat opi. ꝯria ſm Bal. & Io. de Montesperello in d. §. igitur nuda, q̃ distinctio rõne non caret. Sed suboritur aliud dubiũ, vtrum ꝓ obser-

42 uatione † ꝯtus innominati añ implementum possit implorari officiũ iudicis siue manus Regia? Retẽta cõi, ꝙ sit orta naturalis obło, vr̃ concludendũ, ꝙ sic, cõtrarium tñ firma Socy. hic duplici fundamento. Primo, quia in ꝯtibus innominatis est licita pænitentia, d. l. si pecuniã, ergo frustra q̃rit̃ de executione. Sed istud nihil est, quia locus est pęnitentiæ inspecto iure ciuili, qđ noluit nudas cõuẽtiones approbare, nos loquimur inspecto iuregẽtiũ & canonico, considerando solã nãlẽ obłonẽ. Scđo mouet, inter ꝯtus innominatos, & pactũ nudũ ea est dr̃ia, ꝙ in pacto nudo inest æq̃tas seruãdæ fidei pura & simplex, & ꝑpea pura orit̃ nãlis obło, in ꝯtractib. vero inoĩatis inest obło correspectiua, vt q̃a ꝓmiserim dare vel facere, vt tu mihi dares, vel faceres: ergo anteq̃ des vel facias, non subest naturalis æquitas seruandæ fidei, vt dẽam tibi dare vel facere. arg. l. cum proponas, la ij. C. de pact. & l. qui fidem, ff. de transac. Ad istud respõdetur, ꝙ licèt in ꝯtibus innominatis æquitas seruãdæ fidei sit correspectiua, & in pacto nudo pura, vtroq; tñ casu inest æquitas. iõ cum alius sit paratus ꝓ parte sua adimplere, nescio discernere

quare nō dēat posse aliū cōpellere ad obseruantiā fidei, tūc.n. purificat̃ æquitas correspectiua, tūc tollit̃ rō legis, cū ꝓponas. Cōfirmatur, in ꝯctibus innominatis, q̃ fiunt sub mō, l.nālis, in prin.ff.de pscr.verb.si obligatus velit adimplere modū, vel præstare satisdationē d̃ mō implendo, vr̃, ꝙ nālis equitas dictet, vt possit aduersariū cogere ad seruandā fidē, arg.l.insulā, in fi.ff.lo ca.& l.quibus diebus, §.Termilius, ff.de condi.& demon. & ita firmat ibi Bar.in versi. item quæro quid in ꝯctibus. Ex p̄dictis
43 infertur, † vtrū ante implemētum ꝯpetat exceptio? qđ verum vr̃ retēta opi.præcedenti, ꝙ possit implorari offīn iudicis. Socy. tn̄ est in ꝯria snīa, quia ois exceptio orit̃ ex æquitate, l.q æqtate, ff.de excep.dol. Sed, ꝙ is qui ꝓmisit tibi centum, vt ires pro eo Romam, non possit pænitere, est admodū iniquū fm eū, ergo &c. Nec obstat, dicit ipse, quòd sit orta naturalis obligatio, quia in ꝯctibus innominatis correspectiuis est multū debilis & frigida. Ista sunt suasiua, sed insipida. fateor.n. assumptum, reliqua autem non puto vera, quia æquissimum existimo, ꝙ seruetur fides, nec sit licita pœnitentia, l.j.l.iurisgentiū, §. prætor ait, ff.de pact.nec obligatio naturalis est ita debilis, ꝙ non possit parere exceptionem prouenientem ex æquitate, nec Socy.iniquitatē probat, prout debuisset, sed posito, ꝙ æquo iure liceret pœnitere, hoc verum foret in cōtractibus innominatis correspectiuis gratia vnius duntaxat celebratis, vt in exēplo p̄misso, sed in celebratis gratia vtriusq; nulla æquitas pœnitentia admittit, altero volente stare contractui. Tertiò ꝯsiderádum ē tempus, quo Reges cæperunt iura cōdere & ciuitates cōstruere, & sic cōsiderandum tempus, quo superuenit ius ciuile, quo fuerunt inuenta iudicia & actiones, l.ii.§.deinde, ff.de orig. iur. hoc tempore statutum fuit neminem posse experiri sine actione, l. si pupilli, §.videamus, ff.de neg.gest.hoc tempore dictum fuit, ꝙ non nasceretur actio absq; nāli oblōne tanq̃ matre, & ciuili tanq̃ patre, l.licet, §.ea oblō, & ibi not.ff.de procu. Ideo ex conuentione non nascitur, nisi talis conuentio sit a iure ciuili comprobata.
44 Inquirendū ergo, † q̃nam sint conuentiones iure ciuili approbatæ, & q̃ non, & hoc medio cognoscemus ex quibus oriatur actio, & ex quibus nō. Quidā sunt ꝯctus habētes a iuregētium spāle nomen, & isti leguntur approbati per ius ciuile, l.iurisgentiū, in pri.ff.de pac. & horū quidā assumpserūt nomen ab actu ꝯhendi, vt emptio, vēditio, locatio, cōductio, societas, & mandatum: ex istis illico an̄ implementū orit̃ actio, qa statim, ꝙ partes ꝯsenserint, ꝯctus nomen habet, iō parte nō apponēte de implemento, valebit snīa, l.Iulianus, §.offerri, & ibi no. ff. de act. emp. Quidā verò denominant̃ ab actu exequēdi, vt depositū, cōmodatū, mutuū, pignus, & donatio, & isti non ꝓducunt actionē anteq̃ fuerint baptizati, & sic ante rei interuentū, a quo nomē capiunt, nuda ergo conuentio de deponendo, cōmodatum, mutuando, pignorádo, & donádo, nō ꝓducit actionē, qa non hēt nomen, nec a iure ciuili legit̃ approbata, est verū, ꝙ de iure Codicis nuda conuentio dotis parit actionē spāli fauore dotis, l.ad exactionem, C.de iure do.& silr̃ nudū pactum donationis, l. si quis argentum, C.de donatio. An † āt dicta iura ꝓcedant in pa
45 cto de donando, vel dotádo, tradūt hic latè Nouissimi Papiē. post Bal. Nouellū.ego tetigi Rñsi.li.iij. c.xij.& similiter conuentio pignoris de iure ꝑtorio ꝓducit actionē, l. si tibi, §. de pig. ff. de pac.docet Bar.in d.l.iurisgentiū, in fi. prin. Quidā verò sunt ꝯctus innominati, & isti a lege ciuili nō legunt̃ approbati, nec reprobati: ideo ex eis nō orit̃ actio an̄ implemētū, d.l.iurisgētiū. ēt, ꝙ p̄cesserit oblatio de implendo pro parte vnius, fm gl. in d.l.iurisgentiū, §.j.in verbo, facies, in fi. Et horū quidam sunt correspectiui, quidā simplices. Correspectiui sunt quatuor, de qb. in l.nālis, §.j.ff.de præscri.verb.simplices verò sunt infiniti, l.j.ff. de pscri.verb.inter istos hæc est drīa, qa in correspectiuis an̄ implementum licita est pnīa, d.l.si pecuniā. In simplicibus verò n̄, fm gl.in l.si cū fundū, ff.de pac.tradunt Mod.in d.l. si pecuniā. Sed qa pniciosum admodū videbat̃, ꝙ ex ꝯctib. īnominatis, q̃ sunt longè plures q̃ nominati, non daretur actio: ius ciuile & si noluerit hos ꝯctus fomentare, vt consuleret humano generi, adinuenit modū, quo mediante ex eis oriret̃ actio, vc3 stipl'onem, qua ꝯctus innominati vestirentur, & actionem parerent sublata pnīa & cōdi.ob cām, vt s̄.dixi.& sic ad obseruātiam ꝯctus innominati stipulatione vallati cōpetit actio præscri. verb. & ex stipulatu. & hæc est ratio, quare inoleuerit practica Notariorum apponentim stiplonem in omni instrumento, fm Bar. in l.ij.C.de condi.ob cau. Pro perfecta intelligentia videndum
46 eēt, † an ꝯctus vestiatur cohærentia stipulationis, an verò totū transfundatur in stiplonem, ita, ꝙ oriatur solum actio ex stipulatu, an etiā præscriptis verbis articulus est subtilis & diffusus, conclusiuè ꝓcedendo subijcio tres ꝯclones. Prima ꝯclo, ꝯctus
47 † innominatus per viā stiplonis inchoatus, totus trāsfunditur in stiplonē, & ex eo orit̃ sola actio ex stipulatu, vt si dixero promittis legere uel ire Romā? & tu rn̄deas, promitto, iste est ꝯct⁹ solius stiplonis, & sola cōpetit actio ex stipulatu. Secūda ꝯclo,
48 † si cōtractus, sup quo interposita fuit stiplo, incipiat ab implemento unius, ex eo orit̃ sola actio ex stipulatu tanq̃ implementum præcesserit cā implēdæ stiplonis incontinenti subsequutę.

l.si ita fuero stipulatus, §.si cū l.seq.ſ. de nouat. Tertia conclo;
49 † ꝯctus incipiens a nuda cōuentione uestit̃ cohærētia stiplonis subsequutæ, & ex vtroq; agit, videlicet actione pscriptis uerbis, orta ex ꝯctu innominato, & actione ex stipulatu, orta ex ipsa stiplone: ita docet Bar.in l.i.ver.uenio ad gl.mag.C.de rerū permu.& in l.singularia, in vj.spāli, ff.si cer.pet.sequit̃ Are. & Soc. hic. an aūt pactū nudū vestiat̃ cohærentia stiplonis p̄cedentis? docet Bar.& alii in l.lecta, ff.si cer.pet.& in l.in bonæ fidei, & l. petens, C.de pact. Quartum fuit tps iuris ꝑtoris, quo fuit adinuentū aliud remediū ad ꝯualidandas nudas ꝯuentiones, uidelicet remediū ꝯstituti, de quo abunde dictum est supra. Vltimū fuit tempus iuris canonici, quo pacta nuda fuerunt vestita auxilio ipsius iuris canonici, d.c.j.de pac. quare autem ius canonicum fomentauerit pacta nuda silr̃ dictum fuit supra. Ad septi-
50 mum, utrum stipulo sit † propriè ꝯctus? rn̄det, ꝙ non, qa nō ē vltro citroq; obligatorius, l.Labeo, §.ꝯctū, ſ. de uerb.sig.& ita tenent Doc. *communiter.* firmat d.Ale.in l.v.in prin.per illū tex.vbi
51 dicetur, ſ.e.† Octauo, vtrum stipulatio sit noīatus, vel innominatus ꝯctus, *cōmunis* est snīa, ꝙ sit ꝯctus noīatus per tex. in l.j.§. fi.de pac.vbi dr̃, licèt ꝯuentio sit nomē gnāle, aliqñ tn̄ transit in spāle, vt in emptionē, locationē, & stiplonē. Nouissimi Papiē. attentant defendere ꝯriam snīam, qa ꝯctus, qui retinet nomen sui generis, dr̃ innominatus, l.iurisgentiū, in prin. cum gl. ff. de pac. Sed stiplo habet nomen sui generis, ergo &c. dr̃. n. fm cū stiplo ab interrogatione, & sic est nomen generis ꝯueniens ēt acceptilationi & fideiussioni, q̃ fiūt p interrogationē, §.item per acceptilationē, Insti.quib.modis tol.oblo.& in l.v. §. satis acceptio, ſ.eo.nec obstat tex.in d.§.fi.qa non ꝓbat.non.n. valet consequentia, non stat in generali noīe conuentionis, ergo est ꝯtractus noīatus. Nam permutatio non stat in generali noīe ꝯuentionis, & tn̄ ꝯctus est innominatus, fm gl.rub.C. de rerū ꝑmutu non discedas a cōi. Ad contrarium rn̄detur dupl̃r. Primo, falsum est, ꝙ stiplo dicatur ab interrogatione, sed dr̃ a stipulo, qđ firmitatē significat, & sic hēt nomē specificū à firmitate. Secundo negatur, ꝙ acceptilatio & fideiussio, quæ sine interrogatione fieri nequeunt, dicātur species stiplonis: nam licet stipulatio insit in acceptilatione & fideiussione, non tamen inest vt genus, sed tanq̃ vnum ex substantialibus reqsitis ad illarum validitatem, sicut dicimus instonem esse principale reqsitū ad validitatem testamenti, l.j.§.fi.ff.de vul.& pupil.& tn̄ institutio non est genus testorum. Circa nonū & vlt. *cōmunis* est ꝯclo, † ꝙ sti-
52 pulatio regulatur fm nām ꝯctus, super quo interponitur, l. si stipulatus, ff.de vsur.l.v.§.ꝯuentiones, ſ.eo.cum cōcord, adductis hic per Ias. Ampliatur ut non solū reguletur fm regularē naturam ꝯctus, sed ēt secundum irregularē.l.ij.§, quæsitum & ibi
53 no.s̄.de priu.cred. Limitatur primo fm d.Ias.hic, † vt non procedat in casibus, in quibus contractus auxilio stipulationis efficitur firmior, & efficacior si seruetur magis natura stipulationis, q̃ ipsius contractus. istud probat, quia si stipulatio interponatur super contractu innominato, attenditur natura stipulationis, quæ est, vt non liceat pœnitere, & non nā cōtractus innominati, quæ est vt sit locus pœnitentiæ & cōdictioni ob cām. ista fallentia mihi non vr̃ vera, alioquin sequeret̃, ꝙ regula esset falsa, quia stipulatio semper reddit cōtractū firmiorē, maximè cum interponit̃ super ꝯtractibus innominatis, qui de se firmitatem non habent, vt ex prædictis Patet. Præterea dato, quòd seruetur natura stipulationis, n̄ tn̄ impugnatur nā ꝯtract⁹, immo utraq;
54 seruatur si ꝯctus efficacius roboretur. Natura † enim ꝯctus innominati non est vt sit locus pœnitētiæ, vt malè putat d.Ias. imo est eius natura, quòd ipse ꝯctus adimpleat̃ pp æquitatē seruēdæ fidei, pp quam iusgentiū nō constituit drīam iter ꝯuentiones nudas & vestitas, vt supra dictum est. silr̃ natura vēditionis est, quòd seruetur ꝯctus, nō aūt, ꝙ ꝯrio consensu discedatur ab ea, ideo stipulatione roboratur, vt contrario ꝯsensu solo non possit ab ea discedi, nisi īteruenjat acceptilatio. l. emptio, ff.de resc.vend.de qua etiam Mod.opponunt. Limitatur secundo vt ꝓcedat, nisi natura ꝯtractus repugnet naturæ stipulationis, fm Deci.in c.j.col xvj.de iud. qui mouetur exemplo stipulationis interpositæ super ꝯctu innominato, vt tunc nō sit locus pœnitentiæ, quia natura ꝯctus repugnat naturæ stipulationis. Ista fallentia in exemplo præmisso peccat eodē morbo, quia falsum est, ꝙ de natura ꝯctus innominati sit posse pęnitere, imo ei⁹ natura est, vt seruetur fides, quæ efficacius obseruatur propter stipulationē: ergo aliter declaro vt procedat regula, vbi agitur de obseruatione ꝯctus, sed vbi agitur de impugnádo ipso ꝯctu, vt ab eo discedēdo, tunc est attendēda nā stipulationis excludens impugnationē ipsius ꝯctus, ita ꝓbat tex.in d.l.emptio.& rō est, qa si dixerimus eē duos ꝯctus, tunc si a ꝯctu, sup quo interposita est stipulatio, discedēdū eēt, oporteret a stipulatione quoq; discedi, meritò ꝯsiderāda est eius natura, q̃ est vt ab ea nō discedat̃ nudo ꝯsensu, sed mediāte acceptilatione, d.§.itē p acceptilationē, & d.l.emptio. hæc est rō, quare nō sit locus pænitētiæ. si verò dixerimus ꝯctū eē totū transfusum in stipulationē, tūc cū vel vnus sit contractus stipulationis, vel principalis ꝯct⁹ sit ipsa stipulatio, nimirū si tunc attendēda est natura stipulationis, regula,

55 regula, cum principalis, de reg. iur. Scdo declarat vt procedat si stipulatio fuit interposita sup eo qd deuenit in ꝯtractu principali: secus si super alio, puta sup pœna vel vsuris, tũc magis attendẽda est natura stipulationis, ſm Imo. in l. iiij. §. Cato, ꝟ. eo. ſequitur ibi Are. col. ix. p tex. in l. si ꝑgnas, & l. vaccæ, iuncta l. venditor. ff. de euic. Tertio intellige ꝓcedere qñ stiplo fuit simpl'r interposita; secus si al'r q̃ natura ꝯtus reqrat. l. dãni infecti qui
56 dã, §. cũ pariete, ſup de dã. infe. Gl. ꝯtinuat hunc † ti. ad ꝓcedentem. visum est. de oblonibus in genere, sequit de oblonibus in ſpẽ, ſed ꝯtra in ti. ꝓceden. nõ diffinit obligatio, ergo ibi. nõ tractatur de oblonibus in genere, Insti. de iusti. & iur. in principio. vbi dr tractari de aliquo gñali, qñ per diffinitionẽ illud explicatur. Soluunt aliq, ꝙ mẽs gl. nõ fuit dicere, ꝙ ibi explicetur genus oblonis, ſed ꝙ ibi tractatur de oblonibus ĩ genere. i. per doctrinas gñales: hic in ſpẽ, id est hic ſpãles casus deciduntur. Sed certè in l. i. & l. ii. tractat de verb. obl. per regulas gñales. Dicas ergo ꝙ in ti. ꝓced. tractat de oblonibus in genere id est de oĩbus obligationibus, q̃ re, verbis, ꝯsensu, delicto vel quasi, hic in ſpẽ de oblonib. verborũ tñ. Scdo insurgit Bezutius. ꝙ attenta hac ꝯtinuatione deberet ẽt sequi tractatus de oblonibus, q̃ re & ꝯsensu ꝯhuntur, de qbus tractat in ff. veteri. ſed certè in ff. vete. tractat de actionib. istud tñ ex toto nõ satisfacit, tum quia in hoc titulo tractatur ẽt de actione ex stipulatu, tum qa non dissoluit arg. quare ẽt nõ subsequat de oblonib. q̃ re & ꝯsensu ꝯhuntur. cogita tñ si dici possit, ꝙ ex dictis in ti. ꝓceden. satis ꝑfectè cognoscat qual'r obligatio ꝯhatur ꝯsensu, & qual'r re: nõ sic qual'r ꝯhatur verbis. Idcirco subiicit ſpãlis tractatus de ver. oblig. Tertio oppo in nigro tractatur de stiplonibus, ergo malè rubricat de verb. obl. vt in simili dicit Bar. in l. pater, col. ii. ff. de iurisf. om. iud. Confirmat, qa in titulis sequẽtibus intitulatio fit a stipulantibus, vt ꝟ. de stip. ser. & de ꝓto. stipulatio. corroboratur, qa id factũ legitur in C. eo. ti. de ꝯhenda & cõmittenda stipulatio. Augetur difficultas, qa Imperator in l. ii. §. septimus, C. de vete. iure enuclean. expsè dicit, ꝙ hæc septima pars ꝯtinet tractatũ stipulationũ, cui ergo intitulatur de verb. obli. Pro solutione sciendũ est, ꝙ stipulatio est nomẽ equiuocũ significans stiplonem ꝓut est facti, & prout iuris, vt dixi supra in primo q̃sito. ideo ꝯuenientius fuit ꝙ intitularet de verb. oblig. quod est verbũ certũ, & nomẽ iuris, & cum de iure author tractare intendat, ꝯuenientius fuit intitulare rubr. per nomen iuris: q̃ solutio vr posse subuerti, qa mixtim de vtroque tractatur ꝓut stipulatio est in fieri, & in facto esse: ergo videretur aptius rubricatũ de stiplonibus vtrunq; significantibus. cogita. Pro ꝯ-
57 plemento † & maiori intelligentia monetur per Nouissi. vna difficultas, dicẽtes ꝙ materia stiplonis, quã oẽs clamant vtilẽ, est inutilis, & vr superflua; pactũ nudũ ꝓducit actionẽ rõne uitandi peccati, d. c. j. de pac. est. n. peccatũ mortale fidẽ fallere. c. iuramenti, xxii. q. v. si ita sit rõne peccati, ꝓut est. & firmant gl. Pan. & alii, nõ solũ in foro canonico, ſed ẽt in foro Cesaris, pactum nudũ ꝓducet actionẽ, per id qd tradunt gl. & cano. in regula, possessor, ff. de reg. iur. in vj. Gl. & Bar. in l. priuilegia, C. de sac. san. eccl. Bene facit, quia sicut de iure canonico datur actio ex iuramento ꝓmissorio rõne vitandi piurii, ita ẽt de iure ciuili, ſm. Pan. in c. cum venissent, in fine, de insti. Rñdent, ꝙ dispositio iuris canonici se fundans in peccato, ita demum seruari debet in foro ciuili, si per ipsam excitetur officium iudicis tam secularis q̃ ecclesiastici, secus si solum officiũ iudicis ecclesiastici, ita dicunt velle Are. consi. 48. reuocatur in dubiũ. ex hoc in
58 ferentẽ, ꝙ † dispositio c. cum hẽret, de eo qui duxit in mrĩ. quã pol. per adul. nõ habet locum in foro Cæsaris, qa per eam excitatur dũtaxat officiũ iudicis ecclesiastici. Et ꝙ dispõ dicti c. cũ haberet. in terris imperii nõ ꝓcedat, voluit Imo. in l. Lucius, §. j. de leg. j. & in l. ex facto. §. si quis rogatus, col. x. ad Treb. d. Iaſ. in auth. res, q̃. C. commu. de lega. And. Sicul. in c. cum tibi, de testa. Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, col. xvj. de ꝯsti. d. Ale. conſ. 74 li. iii. Stepha. Bertran. consi. 290. pro faciliori, li. iii. de quo miror. Ista sol. non placet, quia *cõmunis* opi. est in ꝯrium, quia etiam in foro Cæsaris filii spurii sunt alendi a patre, vt dicitur in d. c. cum hẽret. ita ꝯcludunt Card. Ant. & Pan. & alii cõiter ibi. & Bar. in auth. & complexu, C. de incest. nup. Ang. Insti. de iure natu. in prin. & consi. 161. ubi dicit oẽs ita tenere, & ita seruatur in practica, ſm Are. in l. j. ff. soluto matrimonio. & ibi Doctores. Cla. Seissel. col. ii. dicit, ꝙ ita iudicaret. & ita consuluit Cal. consi. 60. col. vj. & hanc dicit cõem Neuizanus in sua sylua nuptiali, fol. lvij. vbi alias authorita. adducit. Secundo rñdetur, quòd gl. in d. c. possessor, ꝓcedit vbi ius ciuile nullam cãm habet, vel ꝓsumptionem arbitrandi peccatum adesse, d. c. possessor, & d. c. cum haberet. aliàs secus, secundum Pan. in c. nouit, de iud. traditur maximè per Corn. in auth. sacramenta, C. si aduer. ven. exemplum in l. sancimus, C. de dona. & in statutis, ꝙ ꝯtractus mulierum, & minorũ non valeat, nisi seruata certa solennitate, q̃ seruatur sine dubio in foro Cæsaris, & etiam in foro Cano. quia lex hẽt cãm ꝓsumẽdi peccatum abesse. Non obst. si dixeris nõ valere statutũ, ꝙ pactum nudũ non ꝓducat actionẽ, ꝓut tenet Pan. in c. dilecti, de iudi. & Fely. in d. c. i. in vlt. verbis, de pactis, quia loquuntur in statuto epi, quod non valet ex defectu ꝑtãtis. c. cum inferior, de maio. & obe. nos loquimur in lege Cesaris vel statuto populi habentis authoritatem statuendi. l. omnes populi, ff. de iust. & iure. & ita vtiliter est expedita ista rub.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio nõ ꝑt cõcipi nisi vtroq; loquẽte & sermonis efficaciã intelligẽte.*
2 *Vbi fit mentio de præsentia, intelligitur cũ intelligẽtia. idẽ si de auditu, qa intelligitur & intellectu. & si de legente, intelligitur & intelligente.*
3 *Verba sunt d essentia stipulationis ex parte vtriusq; cũ vocis expressione.*
Negatiua præposita verbo, potest, abnegat actum, & potentiam.
4 *Essentialia rei dicuntur illa, sine quibus res suum esse non habet.*
5 *Stipulatio, an sit valida si præsens per epistolam præsentem interroget, & ipse per epistolam respondeat, communis ꝙ non.*
6 *Stipulatio licèt verbis expressis fieri debeat, res tamen promissa per stipu. potest vel literis, vel digito monstrari.*
7 *Stipulatio ficta potest fieri etiam sine vocali expressione verborum.*
8 *Lex quamuis non possit facere, ꝙ actus absque suis substãtialibus sit verus actus, tñ lex potest fingere vnã rem absque suis principijs essentialibus.*
9 *Stipulatio ficta non est propriè stipulatio.*
10 *Stipulatio, an possit fingi per partes, & sic an possit conueniri, quòd in contractu insit stipulatio.*
11 *Partes pl' ꝑñt paciscẽdo, ĩ his q̃ ipsarũ interesse respiciũt, q̃ lex disponẽdo.*
12 *Actio vtilis, quæ datur in arrogatorem propter fictam satisdationẽ, de qua in l. non aliter, cum seq. ff. de adop. an sit ex stipulatu.*
13 *Actio ex stipulatu, quæ datur ex ficta stipulatione, de qua in l. 1. C. de rei vxo. actio. est directa.*
14 *Præsumptio super incerto, fictio super certo cadit.*
15 *Stiplo, quę ex diutina ꝑstatione ꝓsumit, de qua in l. cũ d in rẽ, supra de usu. dr ꝓsumpta, & non ficta, & quid refert, cũ potius dicatur præsumpta.*
16 *Taciturnitas siue simplex patiẽtia ĩ iudicio, an hẽat vim stipulatiõis, cõcl. ꝙ nõ. nu. 18. Amplia quadrupliciter, n. 19. limita ẽt quatuor modis n. 20.*
17 *Intellectus l. cum ostendimus, §. si. ff. de fide. tut.*
18 *Tacens non habetur pro consentiente, vbi requiritur expressus consensus.*
19 *Pupilli fauor & scriptura si concurrant cum geminata patientia iudiciali, tunc taciturnitas habet vim stipulationis.*
21 *Taciturnitas & patiẽtia iudicis habet vim taciti cõsensus, intellige ut ibi.*
22 *Pactum nudũ an vestiatur calore iudicij, cõclu. quòd nõ. limita dupliciter.*
23 *Stipulatio, an fingatur interuenisse propter contumaciam.*
24 *Stipulatio fingitur in alijs quinque casibus hic traditis.*
25 *Stipulatio ficta, an cadat in muto, & similibus, qui non possunt stipulari.*
26 *Stipulationis verba qualiter sint proferenda. quod interrogatio præcedere debeat & responsio sequi aliàs peruersio ordinis vitiat stipulationem.*
27 *Ordinis præposteratio vitiat actum, vbi ordo est de forma.*
28 *Instrumẽtũ si in princip. cõtineat, quòd Titius promisit Caio decẽ; et postea reperiatur in eodẽ instrumẽto mẽtio interrogationis, an valeat stipulatio.*
29 *Actus requirentes loquelam non possunt fieri a muto, limita nu. 35.*
30 *Mutus non potest aliquem audire in confessione pœnitentiali, nec baptizare, nec celebrare sacra, nec chrismare, nu. 31. nec dare ordines. nu. 32.*
33 *Mutus non potest interponere decretum, nec authoritatem præstare.*
34 *Mutus, an possit esse testis, concluditur, ꝙ sic nutu, uel per scripturã, nu. 37*
36 *Baptizatus si loqui nesciat, potest respondere per patrinum: aliàs si sciat loqui, non potest per alium respondere.*
Mutus potest nutu uel per scripturam confiteri peccata sua.
38 *Forma potest per æqipollens adimpleri propter necessitatem.*
39 *Surdus stipulari non potest, nisi sit surdaster; & quis dicatur surdaster.*
40 *Stipulari, an possit qui uerba nõ intelligit, sensum tñ ꝑ motũ labiorũ ꝑcipit.*
41 *Stipulari, an possit qui sonum uerborũ auribus percipit, nutu uero sensum.*
42 *Probatio si ex statuto contra instrm prohibita sit, nisi fiat per aliud instrumentũ, nõ tamen censetur prohibita probõ ꝑ testes, & instrumenta simul.*
43 *Testis deponẽs de sensu gustus sup eo, qd percipi alio sensu, nõ rectè deponit.*
Testis deponens per sensum visus super eo, quod percipitur alio sensu, an recte deponat, distingue ut nu. 44.
Stipulatio, an probetur per testem deponentem quòd uidit stipulari.
45 *Infans stipulari non potest.*
46 *Audire an dicatur, qui non intelligit, in dispositione hominis.*
47 *Testis ratio declaratur ex dicto, & sufficit quòd ratio concludat directe uel indirecte; expresse, uel tacite.*
48 *Absens stipulari non potest: præsentes etiam dicuntur, qui sunt in diuersis locis non se uidentes, modo exaudiant.*
49 *Cæci possunt stipulari, & quare.*
50 *Stipulatio, an possit fieri de nocte absque luminaribus.*
51 *Testes dicentes se fuisse præsentes in contractu, rectè deponunt, modo audiuerint contrahentes, quamuis non uiderint.*
52 *Monachã alloquens in monasterij ostio, uel ad fenestrã, punitur stante statuto, ne quis alloquatur monachã in monasterio sine licentia Abbatissæ.*
53 *Indulgentiam concessam interessentibus diuinis in ecclesia, ita consequuntur audientes diuina extra ecclesiam, sicut existentes in ecclesia.*
54 *Stipulatio an ualeat, si existentes in diuersis locis audiant sonum uerborũ, sensum uerò non percipiant, nisi per mediam personam, quòd sic.*
55 *Testes duo deponentes de interrogatione, & alij duo de responsione, an coniungi possint ad probandum stipulationem.*
56 *Scribens literas, uel mittens nunciũ, non dicitur ꝓpriè loqui de ueritate ibi.*
57 *Aduocare prohibitus, an censeatur prohibitus allegare in scriptis.*

58 *Bannito mittens literas vel nuncium, an incidat in pœnam ſtatuti prohibē tis, ne quiſpiam loquatur cum bannito.*
59 *Scribens litteras non incidit in pœnam ſtatuti prohibentis loquelam odio ipſius loquentis.*
60 *Tacitū nō habetur ꝓ expreſſo, vbi ꝓ forma reqritur expreſſio alicuius rei.*
61 *Actio deſcendens ex ſtipulatione dicitur actio ex ſtipulatu.*
62 *Dominus obligatur inſolidum ex promiſſione ſerui facta iuſſu domini.*
63 *Actio, quod iuſſu, non eſt proprium nomen actionis, ſed quædam adiectio, & quando detur quod iuſſu.*
64 *Diffinitio eſt proprie eſſentiæ rei demonſtratio.*
65 *Stipulatio, an ſit genus.*
66 *Denominatio facienda eſt a digniori, limita dupliciter.*
67 *Interrogatio in ſtipulatione, an ſit dignior reſponſione, & quare ſtipulatio denominetur ab interrogatione.*
68 *Authoritas tutoris, an requiratur in ſtipulatione pupilli.*
69 *Clauſula in fine poſita non refertur ad omnia præcedentia, quando per talem relationem reſultaret abſurditas.*
70 *Pupillus ſine tutoris auth. nō pt iubere ſeruo, ut ipſū, uel eius bona obliget.*
71 *Mutus, & ſurdus non intelligens, æquiparatur infanti & furioſo, ex quo infertur, vt ibi.*
72 *Mutus, & ſurdus perfecte intelligens, an æquiparetur pupillo, an uero adulto, communis ꝙ adulto. limita, & declara nu. 73.*
74 *Surdus ſolum omnino non audiens, cui æquiparetur.*

STipulatio. Iſta lex prima, tota diuiditur in ſeptem partes, ut hic per Bar. uel poteſt diuidi in duas partes principales. In prima tradit regulā, qua oſtenditur modus ſtipulationis Ʒhendæ. In ſecunda oſtenditur forma reſpondendi. Secunda ibi, qui pſens. Prima pars ſubdiuiditur in tres, ut hic per Bar. Secunda ſubdiuiditur in ſex. In prima, quo tempore ſit rñdendū. In ſecunda, an rñſio poſſit fieri ſignis uel nutu. In tertia, an debeat cōuenire interrogans in qualitate. In quarta, an in quantitate. In quinta, an in ſubſtantia rei. In ſexta, an in eodē idiomate. Partes de ſe patēt. Et ſi uis diuidere totū hunc titulū, poteris opportunè diuidere in quatuor partes. In prima ponitur modus & forma ꝯcipiendæ ſtipulationis, ut p totā hanc legē. In ſecunda ponitur ſtipulationū diuiſio a l. ij. vſq; ad § ſtipulatio, l. v. In tertia ponit̄ diffinitio ſtipulationis, d. §. ſtipulatio. In quarta author proſequitur
1 materiā p exēpla. Summat̄ ſm Bar. Stipulatio † non pōt cōfici
niſi utroq; loquēte, & ſermonis efficaciā intelligēte. Soc. & Iaſ. dñt, ꝙ hæc ſuppletio, & ſermonis &c. nō fuit neceſſaria, qa uerbū, exaudire in tex. poſitū intelligentiā importat, l. qcqd aſtringendæ, §. fi. ſ. eo. ſed certè Bar. noluit ſupplere, ſed per alia uerba ſummare. ſecundo Bart. vr̄ in alio peccare, qa pſupponit, ꝙ in illis verbis, utroq; loquēte, nō includat̄ intelligētia, qđ vr̄ manifeſtè falſum. Aliàs illatio Iurecō. nō eēt bona, qa illatio dēt neceſſario ſeq ex pmiſſis, l. j. §. j. ff. ſi certū peta. Nō. n. ſequeretur, ꝙ infans uel mutus nō poſſet ſtipulari, niſi ītelligamus, ꝙ uerbū,
2 utroq; loquēte, importet intelligētiam. Cōprobatur, qa † ubi fit
mētio de pſentia, intelligit̄ cū intelligētia, l. dic ꝓferre, §. corā, & ibi Bar. inducit Ʒ Notarios, ff. de arbi. Et ſilr ubi fit mētio de auditu, intelligit̄ de auditu, & intellectu. Et ubi fit mētio de legente, intelligitur de intelligente, ſm Pan. Fel. latè in proœ. Greg. col. vj. & Fel. in c. cū cām, de teſtib. A fortiori idē vr̄ dicendum, ubi fit mētio de loquela. Quod firmat d. Ale. hic, iij. nota. ſaluādo Bart. neceſſe eſt fateri, ꝙ addiderit illa uerba, ad maiorē expſſionē. Sūmatur, ergo, ut p ipſummet Iurecō. ſtipulatio nō pōt
3 ꝯfici, niſi utroq; loquēte. No. primò, ꝙ † uerba ſunt de eſſentia
ſtipulationis ex parte utriuſq; cū expſſione uocis. Probat̄ ex negatiua præpoſita uerbo, pōt, q̄ abnegat actū, & potētiā, gl. in c. j. de reg. iur. in vi. Bar. in l. Gallus, in prin. ſ. de liberis & poſth. ſi ſtipulatio ſine verborū expſſione eſt nulla, ergo expſſio uerborū eſt de forma eſſentiali ipſius ſtipulationis, iuxta nota. per Bald.
4 Ale. & Mod. in l. j. ſ. de lib. & poſth. & † qa illud dicitur de eſſen
tia rei, ſine quo res ſuū eſſe nō hēt, l. pacta conuenta, ſ. de Ʒhen. emp. § ptio, Inſti. eo. ti. docet Bar. in l. prolatā, C. de ſen. & interloc. om. iud. & Bal. in l. uniuerſa, C. de pcib. Impato. offe. & Pan.
5 in c. fi. de ꝯditio. appo. Iuxta hoc dubitatur, † ſi pñs p epiſtolā p-
ſentē interroget, & alius p epiſtolam rñdeat, an ualebit ſtipulatio? Docto. *cōiter* concludūt nō valere, & idē uoluit Alex. conſi. 78. col. j. lib. j. qa expreſſio verborū eſt de eſſentia ſtipulationis; & qa ſi inter pſentes poſſet fieri literis ſtipulatio, mutus poſſet ſtipulari ſi ſciret ſcribere, cuius Ʒ. dr̄ hic in tex. Adducūt ēt tex. in l. Titius Seio, & ibi no. Bar. ff. de ꝯſti. pec. ſed tu ꝯſidera, ꝙ ille tex. uer. ſi interceſſerit ſtipulatio, ꝯditionaliter rñdendo, præſupponit ſtipulationē poſſe intercedere mediante epl̄a. Nā conditio pſupponit ꝯditionatū poſſe adeſſe & abeſſe, l. cū ad pñs, ff. ſi certū petatur. alioqn fatua fuiſſet rñſio Iurecō. & ſi dixeris, cur ibi nō interceſſit? rñdeo, qa ꝓmittens p epiſtolā, non fuit ibi per aliā epiſtolā interrogatus, qđ eſt de forma ſtipulationis. Nō tñ recedendū eſt a cōi. Ad tex. in l. non figura, ſ. ti. j. reſpondetur, ꝙ non ꝓcedit, ubi uerborū expſſio requirit̄ pro forma. Ex iſtis habes ampliationē ad iſtud notabile, ut ꝓcedat in tm̄, ꝙ ēt data pſentia partiū nō poſſit alr̄ mēs exprimi, q̄ per uoces lingua figu
6 ratas. Declara modo & reſtringe, † ut ꝓcedat q̄tum ad expreſ-
ſionē oblōnis, uidelicet ꝓmittis, ꝓmitto, non q̄tum ad expreſſionē rei ꝓmiſſæ, quæ pōt literis vel digito mōſtrari, ſm Senen. hic p ea, quæ tradit Bal. in l. ſi ita ſcripſero, ff. de ꝯdi. & demōſt.
7 Secundo intellige in ſtipulatione vera, † ſecus in ficta, l. j. C. de
rei uxo. actio. cum alijs adductis per Bar. hic in j. oppo. de qbus
8 ſ. ſubijciā. Ex hac fall. duo notanda ſunt. Primū, † ꝙ licet lex nō
poſſit facere, ꝙ actus abſq; ſuis ſubſtantialibus ſit uerus actus, pp perplexitatē & repugnantiā, ſm gl. in c. ij. de ꝯſue. lib. vj. Neque ēt Deus poſſit facere, ꝙ rei deſit aliqd ſuorū principiorū eſſentialiū, ipſa re remanēte, ſm Thomā lib. ij. Ʒ Gentiles, c. 25. tñ lex pōt fingere vnā rem abſq; ſuis principiis eſſentialibus, vt bene ꝓbatur in l. ij. ff. de vſufru. ear. rerū, quæ vſu conſu. Secun-
9 dò no. ꝙ † ficta ſtipulatio nō eſt propriè ſtipulatio, nā qđ eſt per
fictionē tale, nō eſt ꝓpriè tale, l. lex. Cornelia, ff. de teſta. & bene ꝓbatur in d. l. ij. ſed aduerte, qa ſtipulatio eſt iuris, gl. in l. j. §. adipiſcimur, ſ. de acqui. poſ. in his. n. quæ ſunt iuris, lex dr̄ uerè diſponere, & nō per fictionē, Bar. in l. ſi is, q pro emptore, col. xij. uer. item quæritur, ff. de vſucap. Solu. ſtipulatio prout eſt ī fieri, non eſt iuris, ſed facti, vt dictū fuit ſ. in rubr. ergo doctr. Bart. ni-
10 hil facit. Iuxta hoc dubitat̄, nunquid partes † poſſint fingere ſti
pulationē? & ſic ꝯuenire, ꝙ in Ʒctū inſit ſtipulatio? Videtur, ꝙ ſic, qa lex & ꝯſuetudo pōt fingere, ergo etiā per pactū poterūt partes, arguēdo de ſtatuto ad pacta, ꝓut arguit gl. in rub. de de-
11 cre. Decur. lib. x. Confirmatur, qa † ī his, quæ reſpiciunt intereſ
ſe Ʒhentiū, plus pñt partes paciſcendo, q̄ lex diſponendo, l. fi. §. fi. C. de temp. app. iuncto c. veniēte, de iureiur. p quæ iura, ita cōcludit d. Iaſ. ſ. ea l. §. fi. col. v. Contrariū puto verius, quia homo nō pōt fingere, l. ſi forte, ff. de caſt. pecu. docet Bar. in d. l. ſi is, qui pro emptore, col. xj. ver. item dubitat̄. Scđo, qa legi pciſæ, & neceſſitatiuæ non pñt partes renunciare, gl. in l. a diuo Pio, ff. de ritu nup. Tertio, qa conſenſus priuatorū nihil pōt Ʒ legē inducentē aliquid ꝓ forma, gl. in c. ſtatutū, in uerbo, comitabatur & c. diſpendia, in uerbo, ꝓceſſus, de reſc. in vj. & in c. dilecti, de præben. & digni. Sed aduerte, quia ꝯfitendo ſtiplōnē, etiā per epiſtolam ꝓbatur ſtiplo. Bar. in l. Titius Sæio, ff. de conſt. pecu. ergo per indirectū partes vñr poſſe fingere. Item licèt partes non poſſint inducere ſtiplonem fictam, ſi tñ ꝯuenerint, ꝙ Ʒctus cēſeatur factus per ſtiplonem, valebit talis ꝯuentio in vim pacti, gl. in l. ij. C. cōmu. vtriuſq; iud. Bene facit, qđ dicit Bar. in l. non dubiū, C. de teſta. Diſcuſſa fallen. diſcutiamus caſus ſub fallen.
12 ꝯprehenſos. Primus † eſt in l. non alr̄, cum l. ſeq. ff. de adop. ubi
ſi ſit omiſſa ſatiſdatio, nihilominus in arrogatorem dicitur dari vtilē actionē, qđ Bar. intelligit hic de actione ex ſtipulatu, ſeqt̄ Imo. & ita ēt intelligunt gl. & Bar. in l. ſi arrogator, in uerbo, reſtituta, ff. de adop. Sed vr̄, ꝙ tex. nō loquat̄ de vtili actione ex ſti
13 pulatu, qa ubi lex † fingit dari actionem ex ficta ſtiplone, illa a-
ctio dicetur directa, & nō vtilis, l. j, C. de rei vxo. act. q̄ lex loqt̄ī nr̄is terminis. & ꝙ illa actio ſit directa, firmant ibi Cy. & Sal. & eſt *cōmunis* opi. ſm Iaſ. in §. fuerat, col. xij. Inſti. de act. Quidā rñdent, ꝙ lex prima loquit̄ in ſtiplone, q̄ fingitur fcā ab eo, cuius intereſt, ſed l. non alr̄, loquit̄ in ſtiplone, q̄ fingit̄ fcā a Notario noīe quorū intereſt. Ideo dr̄ vtilis, quę competit his quorū intereſt abſq; ceſſione, vt declarat Bar. in l. ij. in prin. ff. rem pupil. ſalfo. quæ ſolutio non vr̄ tuta, qa intelligendo, ꝙ ibi det̄ vtilis, qm̄ non interceſſit ſtiplo vera facta per Notariū, eſſet pſupponere, ꝙ ſi uera ſtiplo interueniſſet, ꝙ daret̄ directa: ſed iſtud eſt de directo Ʒ doctrinā Bar. in d. l. ij. & gl. in §. ſi quis alij. Inſti. de inuti. ſtipu. Quæ vuit, ꝙ ex ſtiplone Notarij nunq̄ cōpetit actio directa. Ideo cogitabis, q̄ ſit illa actio vtilis, an fortè ſit vtilis actio, de qua in l. ſi me. & Titium, ff. ſi cer. peta. Secundus caſus eſt in d. l. j. C. de rei vxo. act. Circa quē aduerte, qa gl. & Doc. aliqñ appellant illā ſtiplonem fictā, aliqñ pſumptā. & bene. Nā qñ certū eſt, nullā interueniſſe ſtiplonem, tunc dr̄ ficta: qñ uero dubitatur, an fuerit interpoſita, dr̄ pſumpta. Iō gl. in d. l. j. §. accedit, in
14 uerbo, pſumit̄ dicit † fictionē differre a pſumptione, qa fictio ē
ſuper certo, pſumptio ſup incerto. Itē aduerte, qa inutilis uidet̄ hmōi ficta ſtipulō, quia fauore dotis agi pt̄ ex pacto nudo, l. ad exactionē, C. de dot. ꝓmiſ. Io. Fab. in d. §. fuerat, & d. Iaſ. rñdent non eſſe inutilē pp maiorē firmitatē, ſed non ppea debuit lex fingere, quia fictio non inducit̄, niſi neceſſitate vel æquitate ſuadente, l. nec vtilem, & l. deniq; ſ. ex quib. cau. maio. Tertius ca-
15 ſus eſt in l. cum de in rē uerſo, ſ. de vſur. ſed Bar. vr̄ decipi, qa † il
la ſtiplo nō eſt ficta, ſed pſumpta pp ꝯiecturā diutinæ pſtationis. Vtilitas ē maxima, qa ſi eſſet ficta, nō admitteret̄ ꝓbatio in Ʒriū, iuxta not. p gl. c. is q fidē, de ſpon. & in l. ſciēdū, ſ. eo. ſed Ʒ pſumptā admitteret̄ Ʒria ꝓbatio. & ita in termīs cōcludūt Cy. Pau. & Mod. in l. ſi certis ann. C. de pac. & Bal. in l. ij. C. de dot. ꝓmiſ. & d. Ale. conſi. 113. li. j. Quartus caſus eſt in l. cū oñdim9,
16 §. fi. ff. de fideiuſ. tut. vbi, ſm Bar. ſimplex † patientia in iudicio
abſq; vocis expſſione hēt vim ſtiplonis, & ita ꝯcludit Bart. in l. fi. ſ. de pto. ſtipu. & ī l. i. in prin. ſ. qui. app. non licet. & in l. cū quis decedēs, in prin. de le. iij. & Bal. in l. tale pactū, §. qui prouocauit, co. xij. ff. de pac. Pau. de Ca. in l. ſciendum, ſ. eo. & Fel. in c. qm̄ Ʒ falſam, co. vij. de proba. & in c. fraternitatis, col. iii. đ teſti. & in c.

nonne.

nonne,co.iij.de præsum.Veritas huius ꝯclusionis pendet ab in
17 tellectu † d.§.fi.Dy.Iac.de Arc.Bal.& Nic.de Neap.dñt ꝯclusio
nem ibi nõ ꝓbari,qa ꝓcedit ſpãli fauore pupilli, ergo nõ eſt ex
tendendus ex̃ caſum ſuũ,l.ius ſingulare,ff. de legi. Iſti ergo vo-
lũt,ꝙ fauore pupilli ſimplex iudicialis patientia hẽat vim ſtipu-
lõnis,ſed nec iſtud admittunt Ale.Soc.Iaſ.& Mod. ꝑ tex.in l. ſi
filius,ff.de tute.ſm *cõmunem* intellectũ approbatũ per gl.in l.ii.ff.
ad munic.vbi pñ pſens & tacens,qñ filius creatur tutor alicuius
pupilli,nõ cenſetur fideiubere,iõ non tenet̃,niſi de peculio.Præ
terea ex alio nõ ꝓcedit intellectus,qa ibi nõ erat ſimplex patiẽ
tia,ꝯiuncta cũ fauore pupilli,ſed alia concurrebãt,videlicet,ca-
lor iudicij,& patiẽtia,ꝙ fuerit noĩatus fideiuſſor, & qđ nomen
redigeret ĩ ſcripturã publicã.Et iõ Soc.infert lĩtationem ad d.l.
ſi filius,vt nõ ꝓcedat pñe pſente & patiẽte tutelã in actis deſcri
bi,per tex.in d.§.fi.q meo iudicio nõ ꝓbat, eo qa noĩati fideiuſ-
ſores ibi patiuntur eorum noĩa deſcribi in actis tanq̃ fideiuſſo-
res.in caſu d.l.ſi filius, pñ non patit̃ ſe nominari fideiuſſorẽ,nec
eius nomẽ deſcribi tanq̃ fideiuſſori.Iõ melius deberet lĩtari d.l.
ſi filius,ſi pñ pſens pateret̃ ſe noĩari fideiuſſorẽ, & tanq̃ fideiuſ-
18 ſorẽ deſcribi in actis.Faciam⁹ ergo ꝯriam cõcluſionem,† ſim-
plex patientia in iudicio nõ habet vim ſtipl̃onis,l.oẽs,§.in hac,
C.de epiſ.& cleri.nam vbi requirit̃ ꝯſenſus expreſſus,tacens nũ
q̃ hr̃ pro conſentiente,ſm Ioã.And.in c.is q tacet,de reg.iur.in
vi.& Arch.in c.ſacerdotes,16.quæſtio.iij. & in c. ſine exceptio-
ne,xij.q.ij.& Fely. in c. cum omnes.co.vij. de conſtitu. Amplia
19 † primò,ẽt,ꝙ interueniat ſcriptura,ita probatur in d.§.fi.indu-
cendo a ſpeciali:vnde ſi quis in iudicio patiatur ſe ſcribi fide-
iuſſorem,non ꝓpea tenebitur.Amplia ſcđo,vt ẽt expreſſus con-
ſenſus non habeat vim ſtipulationis,l.ſiue apud acta,C.de trã-
ſac.Amplia tertiò,vt procedat etiam ſi agatur de fauore pupilli,
ſm gl.in d.l.ij.ff.ad munic.niſi concurrant oĩa, de quibus in d.§.
fi.Quartò amplia,etiam , ꝙ interuenerit patientia eodẽ tẽpore
duplicata,ſm d.Ale.hic reprobantẽ intellectũ datũ ꝑ Lud.Ro.
ad tex.in d.§.fi.ꝙ ibi erat geminata patiẽtia.Mouet̃, qa gemina
tio eodẽ tẽpore facta nõ producit effectum,l. ſi conuenerit, cũ
gl.ff.de pig.act.Credo,ꝙ intellectus Roma.ſit uerus, nec diſcre
pet ab intellectu cõi.voluit.n.dicere, ꝙ ibi interuenit gemina-
ta patientia,qa noĩatus in fideiuſſorẽ non ꝯdicit noĩationi. Se-
cundo,paſſus fuit ſe deſcribi in actis tanq̃ fideiuſſorem,iſta talis
geminata patiẽtia habet vim ſtipulationis.Non obſt.gl.in d.l.ſi
ꝯuenerit,quia loquit̃ qñ geminatio fuit eodẽ tpe facta,vt ibi dr̃,
ſolue, ſolue: ſecus ſi diſtormiter , & alio medio,d.§.fi. Limita
20 hanc † concluſionẽ,vt non procedat, qñ ſcriptura & fauor pu-
pilli ꝯcurrunt cũ geminata iudiciali patiẽtia, ita ꝓbatur in d.§.
21 fi.quẽ ſic intelligunt Ale.Soc.Iaſ.& Mod.Scđo declara,† vt pa
tientia in iudicialib.hẽat ſaltẽ vim ſimplicis ꝯſenſus,ẽt in ꝑiu-
dicialib.c.ii. de accuſã. li.vi.l.i.C. de rela. & ibi Bart. nos cautos
reddit,vt in iudicio ꝯ ꝯdicamus.Tempera tamẽ hanc declara-
tionẽ,vt per Fely.in c.cũ in iure peritus,co.ii.de offi. delega.ter-
tiò limita,niſi ꝯſuetudo ſit in ꝯrium:valet.n.cõſuetudo,ꝙ taci-
turnitas hẽat vim ſtipulationis,ſm Bar.in l. de quib. co.xii. ubi
etiam Bal.ff. de legi. & Socy.hic,in iiii.not. Quarto limita , niſi
22 agatur de fauore reipubl.d.l.ii.§.i.ad municip.Sed † an pactum
nudum veſtiatur calore iudicii? Ale. multa effundit. Tu facias
ꝯclu.negatiuã,ꝑ tex.in l.ſiue apud acta,C.de tranſact.& l. ſi ꝓ-
cedenti,§.Lucius,ver.pactus,ff.manda.Limita,vt non procedat
in caſibus,in quibus pacto nudo promittitur aliquid,qđ tendat
ad coadiuuandum iudicium , puta de iudicio ſiſti , de iudicato
ſoluendo,de expenſis reſtituendis,glo.in l.gñaliter, in uerbo,ꝯ-
ſcribat,C.de epiſc.& cler.ita ꝓcedit qđ dicit Bal.in l.tale pactũ,
§.qui prouocauit,co.v.ff.de pact.ita procedant allegata hic per
Ale.ꝯ concluſionem.Declara hanc limitationem, vt procedat
quando promittit̃ id,ad qđ promittens tenebat̃, puta de iudica
to ſoluendo,vel de iudicio ſiſti pro ſeipſo , ſecus ſi pro alio,d.l.
oẽs,§.in hac,de epiſ.& cler.ſcđo limita, vt non procedat cõclõ
in pacto nudo hñte implicitã ꝯfeſſionem de iuſtitia ſñiæ con-
tra ſe latæ.ita ꝓcedit tex.in d.§.q prouocauit. pro quo facit, qđ
in ſimili dicit Bal.in l.ſi pñ,C.ne de ſtatu defunc.quem refert &
ſequit̃ Ale.in l.ſi ꝯuenerit,ff.de iuriſdi.om.iu. licèt d.Iaſ. ibi du-
bitet.Quintus caſus eſt in l.ſi finita,§.fi.ꝯ.de dam.infec. per quẽ
23 Bar.hic ꝯcludit,† ꝙ ꝓꝑ cõtumaciam fingatur ſtipulõ:ſed certe
ibi fingitur ꝓꝑ calumniã,non ꝓꝑ ꝯtumaciam,qa reus non fuit
hic ꝯtumax in ueniẽdo,nec in dando cautionẽ damni infecti,
quam nondũ erat iuſſus dare,& ſic non fuit moroſus , ſed bñ
calũnioſus in litigando,an teneret̃ cauere. Præterea ille tex. nõ
uidet̃ loqui de ſtipulõne ficta ſm Nouiſſimos,quia dicit ibi vti-
liter actionẽ dandã:vtilis ãt actio non prouenit ex ficta ſtipulõ
ne,ſed directa,vt ſupra dictum eſt.Tu conſidera,ꝙ non dicitur
vtilẽ actionẽ dari,ſed vtiliter dari, q̃ ſunt longe diuerſa , vt tra-
dit gl.in rub.ff.de rei vẽ.& in l.curatoris,C.de neg. geſtis. Expo
nitur.n.vtiliter , id eſt efficaciter, vt exponit gl.in l.ſi debitor,ff.
de pig.Adducunt etiam contra Bar.tex.in d.l.ſi finita,§.item vi-
deamus.ſed certe facit pro Bar.quia ibi non fingitur ſtipulõ ꝓꝑ
contumaciã,cũ eſſet actor miſſus in poſſeſſionẽ ex primo de-
creto,& ſic erat ibi ſuccurſum per retentionem,merito lex no-
luit fingere ſtipl̃onem , quia lex nunq̃ fingit,niſi neceſſitas uel
æquitas ſuadeat,d.l nec vtilẽ,ff ex quibus cau.ma.ſi ãt non fuiſ
ſet miſſus in poſſeſſionẽ,ille tex.& ibi Pau. pſupponit ꝯ contu-
macẽ poſſe agi ex ſtipulatu ad dãna,perinde ac ſi cautio præſti-
ta fuiſſet.Vltimo ꝯ Bar.alleg.tex.in l.i.C.commi.uel epiſ.ubi ꝓ-
ceptum iudicis cum contumacia non habet vim ſtipl̃onis.Ad
iſtud rñdeo,ꝙ ꝯclu.Bar. ꝓcedit,qñ ꝯtumax tenebatur ꝑ ſtipl̃o-
nẽ ꝓmittere:in iſtis terminis loqt̃ tex.in d.§.eleganter.Contra-
riũ ꝓcedit,qñ ꝯtumax nõ tenebat̃ ꝑ ſtipl̃onem promittere. fa-
cit qđ dcm̃ eſt de pacto nudo,qđ non ueſtit̃ calore iudicii , niſi
tendat ad coadiuuãdũ iudiciũ in id,in quo promittẽs tenebat̃.
24 Vltra † hos quinq; caſus,in qbus fingitur ſtipulõ , habes ſextũ
in l.ii.§.i.ff.ad muni.Septimum in l. ſi ita ſtipulatio,ff.de op.lib.
Octauũ in l.fĩna,ff.de teſt.tu.Nonũ in l.quauis,§.cũ etenim,ꝯ.
ad Velleia.Decimũ in l.niſi,§.itẽ ſciẽdũ,ff. ſi cui pluſquã ꝑ leg.
25 Falc.Sed quæritur,an † ficta ſtipulatio cadat in muto, & ſimi-
libus,q nõ poſſunt ſtipulari?Vr̃,ꝙ non,quia ubi non cadit ueri-
tas,nõ procedit fictio,§.minorẽ,Inſti.de adop. Contrarium de
terminat Bar.in l.i.co.iii.ff.ſol.mat.ſequunt̃ Sen. hic in vlt. not.
poſt Imol.qa finguntur mutus & ſimiles ſtipulari eo mõ, quo
poſſunt,ſ.per ſeruum,& eſt *cõis* opin.vt i bidixi,& ſequuntur Io.
Fab. & Iaſ. in d.§. fuerat. Sed circa iſtud notabile dubitatur,
26 † qualiter ſint proferenda uerba.gl.ii.tenet,ꝙ debet præcedere
interrogatio,& ſequi reſpõſio: aliãs peruerſio ordinis vitiat ſti-
pulationẽ.Idem tenuit gl.Inſti.eodem.in prin. ſequũtur Bar.&
alij *communiter* ꝑ tex.in l.j.C.de vſu.vbi gl.infert ad dictum teſtis
deponẽtis aliquẽ promiſiſſe,vt nõ ꝓbet ſtipl̃onem:qa nõ depo
nit interrogationẽ ꝓceſſiſſe , & melius ꝓbatur in l. obligamur,
§.uerbis,ꝯ.ti.j.Sed in ꝯriũ facit tex.Inſt.eo.§. ſed hæc ſolennia.
vbi dicitur ſublatã fuiſſe uerborũ ſolennitatẽ, ſufficereq; cõſo-
nantẽ intellectũ vtriuſq;,q intellectus ꝯſõnans videtur haberi
etiam,ꝙ interrogatio nõ præceſſerit. Ad iſtud rñdetur , ſublatã
ſolennitatem quantum ad formam uerborũ,non quantum ad
interrogationem & rñſionẽ,vt declarat gl.in d.§.ſed hæc ſolẽ-
nia.Præterea ſi ſequatur interrogatio,ceſſat ꝯſõnãs intellectus,
ex quo interrogans uidet̃ de voluntate alterius,q prius rñderat,
dubitare,§.præterea,Inſti.de inuti.ſtipulat.Ex hac deciſione col
27 liguntur plura.† Primò,ꝙ præpoſterò indiſtinctè actum vitiat,
vbi ordo eſt de forma.facit text.in l.ii.§. prius , vbi Bar. & alij,ff.
de vulg.& pup.Secundo colligitur limitatio ad regulam,quòd
paria ſunt aliqđ facere ante actum,vel incontinenti poſt,quam
tradit gl.in l.Põponius,§.rati,ff.de ꝓcu. quam exornat d. Iaſ. in
l.ita demũ,C.de procu.Iſta regula non procedit,vbi pro forma
28 reqritur,ꝙ aliquid ꝓcedat.Tertio infert d.Iaſ.ſi in principio † in
ſtrumẽti ꝯtineatur,ꝙ Titius ꝓmiſit Meuio decẽ,licèt intelligat̃
ꝑ ſtipulationem promiſiſſe,§.ſi ſcriptum , Inſtit.de inut.ſtipul.ſi
tamen in eodem inſtrõ poſtea fiat mẽtio interrogationis, ſtipu
latio non valebit,ſecundũ eũ.Ad doct.Bal.in l.cũ teſtõ, ꝑ illum
text.ff.de hær.inſtit.ꝙ ſi reperiatur duo actus in eodem inſtru-
mẽto relati,ille pſumit̃ ꝓceſſiſſe,q debebat de iure ꝓcedere. rñ-
detur,ꝙ nõ ꝓcedit iſta doctrina,qñ pro forma reqrit̃ prioritas
vnius,vt in ſtipulatione ſm Bart.hic.Tu aduerte, ꝙ ſi ex uerbis
inſtrumenti appareat interrogationẽ ſubſecutam, deci. Iaſ.erit
indubitata:ſi autem non appareat, ſua deciſio periculoſa uide-
tur,ꝑ text.in d.§.j.& per doct.Bal.ibi.Secundò aduerte,qa ſi uer
bũ,promiſit,intelligatur ꝑ ſtipulationẽ,& ſic, ꝙ ꝓceſſerit iterro
gatio,quamuis de interrogatione non appareat,quanto fortius
vbi apparet đ interrogatione,licèt dubitetur,vtrum,præceſſerit
29 necne.† Secundo not. ꝙ actus reqrentes loquelã non poſſunt
fieri a muto.ad idem text. in §.mutum,Inſt.de inut.ſtip.Ex hoc
30 notabili inferuntur plura.Primo,quòd † mutus non poterit ali-
quẽ audire in ꝯfeſſione pœnitẽtiali,qa in cõfeſſione requirunt̃
uerba abſolutionis,c. quem pœnitet , de pœnit. diſt.j. Infertur
ſcđo,ꝙ mutus nõ poterit baptizare,qa in baptizãte eſt neceſſa-
ria uerborũ expreſſio,c.pe.de baptiſ.firmat gl. Arch. & alij in c.
detrahe.j.q.j.Tertio infertur,quòd mutus non poterit celebrare,
qa in ſacramẽto euchariſtię ex pte ꝯficiẽtis reqrunt̃ uerba,c.cũ
Marthæ.de celeb.miſſa.mut⁹ tñ pt̃ ſuſcipere euchariſtiã, qa nõ
reqrit̃ de neceſſitate,ꝙ recipiẽs dicat , Dñe non ſum dignus,c.
31 is,xxvj.q.vj.Quartò infertur,ꝙ † mutus non pt̃ chriſmare, quia
in chriſmate non ſolũ vnctio in frõte,ſed ẽt forma uerborũ exi
git̃,videlicet ſigno te ſigno crucis,ſm Arc.in c.illđ,xcv.diſt. ſed
ꝯriũ fortè uerius,& ꝯtrariũ tenet idẽ Arc.in c.nouiſſimè , de ꝯ-
32 ſec.diſt.v.† Quinto ĩfert̃,ꝙ mut⁹ non pt̃ cõferre ordines, in qb⁹
33 conferendis op⁹ eſt loqla.c.pñ,de ſcruti.† Sextò ĩfertur, ꝙ mut⁹
nõ pt̃ pſtare authoritatẽ,& decretũ interponere , qđ uerbis ex-
pſſis interponẽdũ eſt,ſm gl.& Bar.in l.iij.ff.de auth.pſtã. & Bar.
in l.j.§.mutus,ff.de tute.Qđ intellige,vt ꝑ Bart.in l. mandata,in
iij.oppo.C.mand. & d. Iaſ. in l.j.C. qui teſta.face. pñt. Septimò
34 infertur,† ꝙ mut⁹ nõ pt̃ eſſe teſtis,qa in ferendo teſtimonio op⁹
eſt expreſſione vocis , ita tenet Io. Fa.in §. teſtes,Inſtit. de teſta.
35 ſed ꝯtrarium ueri⁹,vt ꝯ.ſubijciã.Intellige modò & † declara, vt
procedat in caſibus,in qbus requiritur loquela ex parte vtriuſ-
que,vt hic;ſecus ſi reqratur loquela ex parte vnius tm̃,vt in ce-
lebrãte,& in ſuſcipiẽte euchariſtiã,ut ſtati dixi. Qđ facit ad ſta-
tutum

tutũ puniẽs alloquẽtẽ bãnitũ,vt ẽt ꝓcedat in alloquẽte bãnitũ
mutum.Scđo intellige,qñ loquela requiritur pro forma, q̃ põt
36 adhiberi ꝑ aliũ,vt hic per ſuum;& in baptizato,† qui ſi neſciat
loqui,p̃t rñdere ꝑ patrinũ;alias non,c.paruuli,de cõſecr.diſt.iii.
& illud Euãgelicũ,ætatẽ hẽt,de ſe ipſe loquatur,qđ reputat ſin-
gulare Roma. ſingu.liiii. ſed ſi talis forma non poſſit adhiberi,
per alium poterit mutus actum celebrare nutu vel per ſcriptu-
rã.Exemplũ in confeſſione, ĩ qua reqritur loquela ẽt ex ꝑte cõ
fitẽtis,d.c.quem pœnitet.poterit mutus nutu ꝯfiteri vel per ſcri-
pturam,ſecundum Pan.in c.omnis vtriuſque ſexus,de pœni.&
remiſ.& in iſtis terminis ſaluatur opi.gl.c. qualis,xxx.q.v.quam
37 ita intelligũt Pan.& Fel.in d.c.de teſtibus.Hinc mutus † poteſt
teſtimonium perhibere nutu vel ſcriptura,qa nõ p̃t ꝑ aliũ teſti-
ficari.Alioq ſciẽtes loq nõ recte deponũt ꝑ ſcripturã uel nutũ,
c.teſtes,iii.q.iiii.& eſt *cõmunis* opi.ſm Pan.& alios in d.c. de teſti
bus,quicquid dixerit Bar.in l.Theopõpus,de dot.præleg.s̃.Hic
38 eſt,† ꝙ pp neceſſitatẽ põt adimpleri forma per æquipollens,vt
probat Alex.in l.i.col.fi.ff.de libe.& poſth.& Fel.in c.dilecta,co.
xvii.verſ.limita vii.de reſcrip.& ꝓbatur in c.ſtatuimus,de offic.
delega.Tertiò intellige in muto totaliter:ſecus in mutaſtro,ſm
gl.in l.mulier,ĩ.e.& in d.c. detrahe.j.q.j. Tertiò no. quòd ſurdus
39 † non põt ſtipulari,quia requiritur,ꝙ vterq; loquatur cũ intelli-
gentia,ſurdo aũt fruſtra canitur. Intellige ĩ penitus ſurdo, ſecus
in ſurdaſtro,l.j.§.fi.s̃.ti.j.Intellige ſurdaſtrum,qui alium claman
tẽ ad faciem audire põt:ſecus ſi tantũ põt audire cũ ſuper cere
brũ acclamantẽ.Et hoc mõ ꝯcordari dñt duo iura,vcʒ text. in
d.§.fi.vbi ſurdus,qui oĩno non exaudit, non põt ſtipulari, & tñ
tex.ĩ l.qui diſcretas,C.qui teſt.fa.poſ.dicit neminẽ eſſe tã ſurdũ,
qui nõ audiat,ſi acclameẽ ei ſuper cerebrũ. Sed dubitaẽ an is,q
non audit verba,ſenſum tñ intelligit per motũ labiorũ,vt facie
40 bat † d.Nellus de Eugubio,poſſit ſtipulari?Rñdet Bar.nõ poſſe,
quia requiritur,ꝙ ꝑ ſenſum auditus ꝑcipiatur intell'ſ verborũ,
iõ non ſufficit,ꝙ ꝑcipiatur per aliũ ſenſum,l.j.ff.de his,q̃ in teſt.
del.cũ Bar.tranſeunt alij,ſolus Lu.Ro.firmat op.ꝑ tex.in §.fi.e.l.
ſed ibi percipiebat verba loquentis ꝑ interpretẽ:in caſu nr̃o nul
lo mõ audiebat.Mihi placet opi.Lud.quia qui percipit ſenſum
uerborum pp motũ labiorũ,verũ eſt dicere,ꝙ intelligit mediã
te loquela alterius,ſicut qui intelligit per interpretẽ.iſtud eſt,qđ
voluit dicere Lud.ꝙ motus labiorũ eſt interpres uerborũ.Con
firmatur,quia vterq; loquitur,ergo ualebit ſtipl'o. Nõ ob.ratio,
qm̃ exaudire ſe adinuicẽ debent,quia uerbũ,exaudire, poniẽ ꝓ
intelligere,non aũt aurib.audire:alioqn rõ non bñ ꝯueniret in
fanti,qui audit.& bene facit tex.ĩ l. quicquid aſtringẽdę,§.fi.ĩ.e.
41 Sed quid † ſi quis ꝑcipiat aurib.ſonũ uerborũ,nutu vero ſenſũ?
Rñdet Bar.hunc rectè ſtipulari,ꝑ tex.ĩ §.ſi quis ita,ĩ.ea.l. ſed cer
tè ex illis uerbis,qd ni,q̃ idẽ ſonãt,qđ,cur non,audiẽs ꝑcipiebat
aurib.tã ſenſum,q̃ ſonum.Scđo ꝑ tex.in d.l.i.§.fi.ĩ.ti.i.ſed loqtur
in ſurdaſtro,qui auditu percipit ſenſum.Tertiò mouetur ꝑ tex.
in §.fi.ea.l.qui minus facit,quia ibi medio interpretis intelligen
tia loquentis repręſentatur intell'ui audientis,cum Bar.tamẽ ꝯ
currit cõis opi.Pro qua facit,qa lex diſponẽs ſtipl'onem non ua
lere,niſi auditu percipiatur ſenſus,non cẽſetur excludere caſũ,
quo ſenſus ꝑcipitur ꝑ auditũ? & nutũ ſil'. iſtud ꝓbat in ſil'i Bar.
42 quẽ alii ſequũtur in l.certi ꝯdõ,§.j.ff.ſi cer.pe.Vbi ſtatutũ † ꝓhi
bens,ne ꝯ inſtr̃m admittatur ꝓbõ,niſi ꝑ aliud inſtr̃m, non cen
ſetur ꝓhibere ꝓbationẽ per teſtes & inſtr̃a ſil', qa caſus mixtus
non includitur ſub vno ſimplici,l.ij. in prin.ĩ.eo. Bñ facit deciſ.
d.Ant.de Bu.quã refert & ſequitur Fel.in c.fraternitatis,col.vi.
de teſti.& iſta opi.Bar.ꝓcedit ſine dubio,ſi teneamꝰ opi.Lu.Ro.
in pręced.Contrariam ſñiam tenẽt Raph.Soc.& Iaſ. hic ꝑ iſtũ
tex.& in d.l.i.§.fi.vbi dicitur, ꝙ partes dñt uerba exaudire,i. au-
dita intelligere,ſm eos.Scđo per tex.in d.l.i.de his,quæ in teſta.
del.ſed intelligendo cõem opin.in caſu, quo ex nutu ſolo non
habeatur ſenſus,niſi iungatur auditus, vt in Alemano loquen-
te cum Gallo lingua materna,quæ ex ſignis ꝯprehenditur,tũc
valebit ſtipl'o:quia per ſigna repræſentatur intelligentia uerbo-
rũ,quorũ ſonus fuit auditus,ſicut repræſentatur per interpretã-
tem;& hoc modo Bar.bene allegauit tex.in d.§.fin.& tunc non
ob.ꝯria,quia uerũ eſt dicere ex auditu ſignis certificato ꝯhẽtes
intelligere.Nec ob.text. in d.l.j. quia ibi non poterat litera legi
aliter q̃ per ſenſum uiſus.Contra etiam cõem ſñiam adducitur
per Iaſ.glo.in §.i.ĩ.ea.l.ad quam reſpon.vt s̃.dixi in rub. Vltimo
ex his dictis Bar.Pau.de Ca.infert vnum in practica vtiliſſimũ,
43 teſtem † non ꝓbare ſi deponat de ſenſu guſtus ſuper eo, quod
ꝑcipitur alio ſenſu.ita ꝓbat tex.in d.l.i.de his,quæ in teſta.Limi
tat tamen,vt nõ ꝓcedat in teſte deponẽte per ſenſum viſus,qui
eſt cõis ad oẽs ſenſus,ſecundum gl.in c.teſtes,iii.q.ix.& Bar.in l.
ſi Titio,ff.de leg.ii.& d.Alex.hic, qui alia adducit. ſed tu aduer-
te, quia Bald. in rub.C.ſi ex fal. inſtru. col.i. in terminis noſtris
tenet ꝯrium,dicẽs nõ ꝓbari ſtipulationẽ per teſtem deponẽtẽ,
ꝙ uidit Titiũ ꝓmittere.& ꝯ hãc fallẽ.vr̃ tex.ĩ c.cãm, & ibi not.
Fel.in v.not.de proba.& in contrariũ obſtat, ꝙ probatio dubia
non releuat ꝓbantẽ,c.in p̃ntia,de ꝓba.l.non hoc,C.vñ legi. ſed
ſi viſus adapteẽ ad oẽs ſenſus, poſſitq; intelligi de ſenſu intelle-
ctuali,non dẽt magis trahi ad illum ſenſum, per quem fundaẽ
44 intentio producentis, quã ad alium.Pro cõcordia † diſtingue;
aut loquimur in materia,in qua ſenſus uiſus habet implicitum
ſenſum requiſitũ ad actum,& tũc ꝓbatio concludit,qa ſufficit
teſtẽ deponere per ſenſum implicitũ,& virtualiter elicitũ, ſecũ
dum Bal.in l.ii.circa mediũ,C.de tẽp.app.ex quo infertur,ꝙ de
ciſio Bal.in d.rubr.non ur̃ uera.Aut ſenſus uiſus non hẽt impli
citũ ſenſum,de quo agiẽ;ut ſi dicaẽ,ſcio unũ eſſe bonũ, quia ui-
di,tũc ꝓbatio non ꝯcludit.& ideo dicebat Bal.in l.ſolã,C.de te
ſti.rõnem aſſignatã.quia uidi, non eſſe bonã,niſi ſenſus uiſus ſit
multũ uicinus ſenſui requiſito ad actũ.ita ꝯcor.Fel.in c.cũ cau-
ſam,col.vi.de teſtib.& ita tenẽdo rñdeẽ ad regulã c. in p̃ntia, ꝙ
rõ teſtis declaraẽ ex dicto,ſecundum Bart.in l.ii.C.de pericu.no
45 mi.lib.xj.Quartò not.ꝙ † infans non põt ſtipulari.ad idem tex.
in l.i.§.j.s̃.ti.i.& l.milites,ĩ.eo. ratio aſſignatur in tex. Ex qua in-
fertur,ꝙ infans non dicitur audire uerba,quæ non intelligit,l.i.
C.de falſa mo.nec loq uerbis ſine intelligentia ꝓlatis,faciunt q̃
dixi s̃.in ſummario,& hoc planũ eſt in diſpoſitione legis requi-
46 rentis auditũ uel loquelã.Sed † an idẽ in diſpoſitione hominis
dubitari p̃t.Panor.in c.auditis & intellectis,de elec.& in c.audi-
tis,de præſcr.determinat,ꝙ non per illa iura,inferens ad depoſi
tionẽ teſtis dicentis,ſcio qa audiui legi inſtrumentum, vt non
ꝓbet.ſed iſta illatio nõ ur̃ mihi uera,& cõtrariũ vult Bar.in l.i.
47 ff de autho.tut.qa † rõ teſtis declaraẽ ex dicto,ut dixi s̃.& uolũt
Pan.& Fely.in proę.Greg.col.v.ſufficit.n.ꝙ rõ teſtis concludat
indirecte ſicut directè,& tacitè ſicut expreſſe,ſecũdum Bal.in l.
data opa,col.viii.C.qui accu.nõ poſſ.& ſic concl'o Pan.nõ pro
cedit in dictis teſtiũ deponentiũ de auditu ꝑ modũ rõnis. Item
non procedit in actu,q uroſil'iter ſolo auditu intelligiẽ abſque
difficultate,c.quanto,c.quoſdã,de p̃ſump.& eſt de mẽte Fel. in
d.proę.Greg.col.vj.Itẽ nõ procederet in uerbis Notarii,ne aliàs
in falſum incidat, ſecundum Bar. in l. diem proferre,§. coram,
ff.đ arb.iſtud not. fallit in ſtipulatione rem pupilli ſaluam fore,
48 l.ſeruũ,ĩ.rem pup.ſal. de qua ĩ. poſt glo. Quinto no.ꝙ † abſens
non poteſt ſtipulari.ad idem tex.in §.itẽ uerborũ.Inſti. de inut.
ſtipu.rõ aſſignaẽ in tex.Iuxta iſtud nota. q̃rit Bar. an exiſtẽtes in
diuerſis locis,non ſe uidẽtes poſſint ſtipulari ſi clamãdo poſſint
ſe inuicẽ exaudire?Reſpõ.eos recte ſtipulari. & ita tenet gl.in d.
§.item uerborũ,per tex.ĩ l.patri,§.eod.aũt tecto,ff.ad Syll. & ſic
dñr præſentes,q p̃nt ſe exaudire.& ita uult gl.c.teſtes,i.q.ix.not.
diligenter, qa vtilis eſt deciſio,& ex ea plura inferri p̃nt.Primo
49 infertur,ꝙ † cęci poterũt ſtipulari,qa non reqritur, ꝙ ſe inuicẽ
videant,ſecundum Bar.hic,& d.Alex.cõſi.12. col.ii.lib.i. Infer-
50 tur ſcđo, ꝙ † ſtipulatio poterit fieri de nocte abſque luminari-
bus;quod certũ eſt de nocte,l.non minorẽ,C.de tranſac. ſed,ꝙ
ſine luminaribus,uideẽ contra doc.Bar.ibi *communiter* approba-
tam,ꝙ requiranẽ tria luminaria,ꝑ text.in l.i.§. tria lumina,ff. de
ventr.inſpi.ſed reſp.quòd luminaria non requirantur ad ſubãm
actus,ſed ad effectũ ꝓbationis,vt teſtes poſſint cognoſcere par
tes.Ex quo infertur,ꝙ ſi teſtes haberent notas voces ſtipulãtiũ,
valeret eorũ depoſitio,qa de neceſſitate nõ reqritur, ꝙ teſtes vi
deant contrahentes,ſecundum Bar. & alios *communiter* in l.ii.§.
Labeo,ĩ.de aqua pluuia arcen.& gl.in d.c.teſtes.Pan.& Fel.in c.
p̃terea,de teſti.imo valet contractus abſq; teſtibus, & poterit ꝓ
bari ꝑ delationẽ iuramẽti,iuxta l.manifeſtæ,ff. de iureiur. vel ꝑ
ſpõtaneã confeſſionẽ,iuxta gl.in auct.ſed iã neceſſe,C. de don.
51 ãn nupt.Tertio inferẽ,ꝙ teſtes dicentes † ſe fuiſſe p̃ſentes, recte
deponũt,modò audiuerint ꝯhentes,licèt non viderint, ita vult
Bart.& notabis,qa ꝯriũ videtur voluiſſe Bar.in l.ſi non ſpãli,C.
52 de teſta.† Quarto infertur ad ſtatutum,ne quis alloquaẽ mona
chã in monaſterio ſine licentia Abbatiſſæ ſub pœna excõica-
tionis,iuxta text.in c.monaſteria,de vita & hone.cleri. vt intel-
ligatur etiam punire alloquentem monachã ad feneſtram uel
oſtiũ,qa propter loquelã diciẽ p̃ns in monaſterio.Bñ facit quod
no.Bar.in l.qđ ait,§.i.ĩ.de adult.vbi ſagittans exiſtentẽ in alieno
territorio,dicitur delinquere in loco,vbi mittiẽ ſagitta.Idẽ dici-
mus de pulſante campanã illicitè,vt dicaẽ delinquere in loco,
ad quem ſonus campanæ porrigitur,ſecundum Pan. in c. cum
53 inter,vlt.nota.de conſuet.Quinto infertur, quòd audientes † di
uina extra eccleſiam ita conſequantur indulgentiã conceſſam
intereſſentibus diuinis in eccleſia,ſicut exñtes in eccleſia,ita ꝓ
bat doc.Bar.& bene facit text. in d.l.patri,§. eod. ãt tecto. & ita
determinant Card.& Imo.in clem.i. de reliq. & vene. ſanct.Iu
54 xta iſtud not.quæritur etiam,† qd ſi exiſtentes in diuerſis locis
audiãt ſonum verborum,ſenſum vero non percipiant,niſi per
intermediam ꝑſonam,an valebit ſtipulõ?Crederẽ, ꝙ ſic,ꝑ tex.
55 in §.fi.ĩ.ea.l.& ꝑ ea,q̃ dixi in pręce.not.Deniq; dubitaẽ,quid † ſi
duo teſtes deponant de interrogatione, alij duo de rñſione;an
debeãt ꝯiungi ad ꝓbandum ſtipulationem?uidetur,ꝙ nõ ꝑ id,
qđ decidit glo.in d.c.teſtes.Tñ parum facit, qa ibi neutra pars
integrè ꝓbatur.melius facit deciſio Bal.in l.obſeruare, col.fi.C.
quorũ app.non recip.& in l.cum antiquitas,C.de teſta. Pro ve-
ritate habenda uideas Fely.in c.licet ex quadam,§.fi.col.ii.đ te
56 ſti.Sextò not.ꝙ ſcribens † literas,vel mittens nuncium,non di
citur ꝓprie loq.ad idem allegaẽ,tex.in l.miles ad ſororem,uerſ.
ac ſi defunctus cũ eo loqretur,ff.de leg.ij.iuncta regula, qđ nul-
lum

lum simile est idē,l.quod Nerua,ff.depo.sed nec hic, nec ibi ꝓbari uidetur.Non hic,q̃a nō dñr absentes simul loqui:sed non negatur,qn absens loquatur,nisi dixeris,ꝙ si dicat̃ loq scribens literas,sequeretur,ꝙ si recipiens recipiēdo loqueretur, ualeret stipl'o,q̃a simul loquerentur.Not. ēt ibi in d.l.miles,q̃a uerbū, cum eo,intelligitur de grauato, non de sorore, ad quam missa fuit ep̃la.Item ibi q̃ritur,an scribens post mortē dicatur loqui, nō āt in uita.Tertio allegatur tex.in l.j.ff.quod iussu.sed pōt r̃ndeΓi,ꝙ sicut iussus fit tripl'r & ꝓprie,uerbis,literis, & nūcio, ita ēt proprie dicatur tripliciter loqui. Quarto allegatur tex. in l.
57 Paulus,§.fi.j̃.de lega.per quē not.ibi Bar.ꝙ†prohibitus aduocare,non censetur ꝓhibitus allegare in scriptis.Sed Are.respō. ꝙ nec ēt ibi prohibetur allegare uiua voce,dūmodo gratis:nam si gratis non allegaret in scriptis,nō procederet decisio Bar.& reperio,ꝙ illam reprobat Io.de Ana.in rub.đ magistr.Ang.ī l.j.§.postulare,ff.de postu.& Fel.in rub.de fide.instr.co.vj.Quinto adducitur tex.in c.ubi periculū,§.nulli, de elec.in vj.sed potest dupliciter respōderi.Primo,ut dixi statim.Secundo,ꝙ ibi ponunt̃ ut diuersa qualificatiuè,non simpliciter.sunt enim diuersa in illa qualitate secrete loqui,nō aūt in simplici loquela.Sexto ego adduco tex.in c.ego N.đ iureiur.vbi dicitur aliud esse cōmunicare secreta ꝑ se,aliud per epistolā,uel nūciū.Pōt r̃nderi,ꝙ tex. nō negat scribentē ꝓprie loqui,licèt neget, ꝙ dicatur ꝑ se manifestare,unde induco aliter. Dicitur ibi,ꝙ scribens,uel mittēs nūcium,non dicitur ꝑ se manifestare,ergo nō dicitur ꝓprie loqui,qui loquitur per epistolam,vel nuncium.Quia qui per aliū facit,non dicitur proprie facere,l.j.§.deiicere, ff. de vi, & vi armanisi dixeris,ꝙ proprie facit, qui mediante ep̃la uel nuncio facit,ꝓut concludit d.Alex.in l.3. §.si quis procurator, ff.quod quisq; iur.unde ibi probatur,ꝙ sunt diuersi modi manifestādi, tñ semper dicitur ꝓprie manifestatio.Ex isto not.inferūt Doc.
58 ad mittentem literas†uel nunciū bannito,ꝙ non incidit in pœnam statuti prohibētis,ne quispiā loquat̃ cū bannito,q̃a uerba statuti sunt ꝓprie intelligēda,l.cōstitutionibus,ff.ad muni. Cōtrarium determinat Lud.Ro.Are.Soc.Ias.& Mod.hic.Gemi.in d.§.nulli.Fely.in d.c.ego,col.2.& d.Ias.in l.si.mihi & tibi,§.regula,col.2.ff.de leg.j.Mouetur primò per dictū gl.in c.constitutionem,ver.participauerit,de sen. excō. in vj. & in cle. si summus Pontifex, in uerbo, lr̃is,e.ti.sed vt dñt Aret.& Mod.Cano.non ꝓhibet loq tantum cū excōicato, sed participare, q̃d est latius uerbū q̃ loqui,c.cū desideres, de sent.excō. Secūdo mouentur per tex.in d.§.nulli.sed tu potes retorquere, q̃a ibi exprimitur ēt casus,qñ mittitur nuncius uel ep̃la.quasi sētiat summus Pōtifex,ꝙ si tñ ꝓhibuisset loqui mittentes lr̃as vel nunciū,nō incidissent in pœnā. Quid tenendum in q̃one huius statuti? Sine dubio existimo opi.Lud.Ro. & sequaciū esse uerissimā ꝑ text. in l.j.§.qui hostib. j̃.ad l.Iul.maiest.& q̃a rō statuti est fauor publicus,propter quē licita est extensio ex identitate rōnis ēt in pœnalibus,l.quēadmodū,C.de agri.& censi.li.xi.& l.illud,C.đ secun.nup.& quia ubi dispō potest eludi, tunc est licita extensio ad tollendā elusionē,l.j.§.pecuniā, ff.de calū.etiam de casu ad casum.not.gl.in c. quāquām, de usur.in vj. in alia aūt mate-
59 ria,†maxime ubi statutū prohibeat loquelā odio ipsius loquētis,puta ne quis audeat loqui in palatio,crederē statutū nō habere locū in scribente literas:quia qui ꝑ aliū loquitur,non dicitur propriè loqui,ut s̃. dixi.Ideo d. Alex. reduxit pūctū ad hoc, an statutū puniens facientē,hēat locū in fieri faciēte, de quo ꝑ Bar.in l.sed si unius,§.si seruus, j̃.de iniur.& in l.Gallus,§. quid
60 si is,ubi latissime Mod.ff.de libe.& post.Septimò no.ꝙ mutus, surdus,infans,& absens æquiparantur, de quo j̃.dicam. Octauò not.ꝙ personæ non ualentes stipulari per se,possunt tamen per seruum.Ex quo not. ꝙ aliquid sæpe consequimur ex persona alterius,quod ex propria non possumus, l.Aristo,& ibi gl. sup.quæ res pigno.obliga. poss. traditur per Felyn.in c.j,in glo. j.ver.& pro pleniori,de præscript. Non not. ꝙ† ubi requiritur pro forma expressio alicuius rei, nunquam tacitum habetur ꝓ expresso. Et ita limitari debet regula.l.cum quid,ff.si cer.pet.secundum d.Alex.hic,& Bar.in l.quicquid astringendæ,j̃.e.:De-
61 cimo no.ꝙ † actio descendens ex stipulatione,dicitur actio ex stipulatu. Intellige tñ , ꝓut dicit tex.Insti. eo.ti.in prin. Vltimo
62 no.ꝙ†ex ꝓmissione serui facta iussu dñi obligat̃ dñs, quod iussu,insolidū,l.j. & ꝑ totum, ff.quod iussu.alias sine iussu obligat̃ de peculio,uel de in rē uerso,l.j.§.ēt,ff.de pecu.l.j.ff.de in rē uer-
63 so.Pro intelligentia tñ sciendum est,ꝙ†actio quod iussu,nō est proprium nomen actionis,sed adiectio, seu qualitas quædam: unde ex promissione serui facta iussu domini conuenitur dominus actione ex stipulatu, seu certi condōne, q̃d iussu,uel de peculio,vel de in rē uerso, secundum gl. in l.si tñ plures,§.fi.de de exercito,& l.3.§.cui cōgruit,uersi. mād.ff. de pecu.& declarat Alex.hic.scias etiā,ꝙ nunq̃ habet locū actio cū adiectione q̃d iussu,nisi iussus fuerit factus personis iubenti subiectis:alias si fiat nō subiectis, datur vtilis actio institoria,l.si mutuam, & ibi gl.ff.de exerc.l.Iulianus,§.si procurator,ff.de actio.emp.Vltimo scias,ꝙ licèt seruus iussu dñi possit stipulari & promittere, non tñ potest acceptum ferre,l.pe.j̃.de accepti.nisi prius noue-

tur obligatio,l.& per iusiurandum.§.tutor,& ibi Bar.assignat rationem,eo.ti.Gl.prima diuiditur in ii.partes,ut hic per Ias.In gl. ibi,i.uerborum obligatio.glo. reprǣhenditur per Bar.q̃a stipulatio est uerborū conceptio,& sic est cōtractus, q̃ differt ab obligatione uerborū,l.j.ff.de pac.l.licèt,§.ea obligatio.ff.de ꝓcurat.d.Alex.& Mod.saluāt capiendo stipulationē,prout est ī scō esse,ut dixi sup.ī rub.q̃ solutio q̃tum ad terminos huius tex.nō bene adaptatur,quia stipulatio hic designatur prout est in fieri.
64 In ea.gl.ibi,sed proprie,habes,ꝙ†stipulatio proprie est interrogatio.cum gl.transeunt alii:sed contra diffinitio nihil aliud est quam propriæ rei essentiæ demonstratio,secūdum Pau.in rub. de sen.exc.& Bar.in l.j.ff.de test.secundum āt diffinitionem stipulationis non cōprehenditur sola īterrogatio,nec cōuertitur diffinitū ī ipsa interrogatione,ergo nō est ꝓprie stipl'o,quia cui nō cōuenit diffinitio,nec diffinitū,l.j.§.dolū,ff.de dolo.nec tex. in §.idē iuris,allegatus ꝑ gl.ꝓbat eius intētionē, ut hic aduertit Alex.credo,ꝙ gl.voluerit dicere,ꝙ secūdum Grāmaticos stipulō ꝓpriè capitur pro interrogatione,nō ꝓ ꝯctu,nec pro obligatione uerborū.sed tu dicas f̃m Grām.ꝙ stipl'o ꝓprie sumit̃ pro rogatione.Hinc stipulor,cōe uerbum,ponitur in actiua & passiua significatione:in actiua ponitur in toto isto titulo,maxime in §.si stipulāti,j̃.ea.l.in passiua ponitur in l.si nō sortem, §.si decem,ff.de cōd.inde.& l.magnā,C.de ꝯh.& cōmit.sti. In
65 ea gl,ibi gen⁹ a digniori,gl.vult,ꝙ†stipl'o sit gen⁹.Cōtra sub stipl'one nō ꝯtinētur plures ꝯctus,nec pl'es obl'ones differentes spē.ergo non est genus,ēt subalternū,ēt infimum, q̃d prædicatur de pluribus differentibus specie,ut tradit ꝑ gl.ī l. legato generaliter,ff.de le.j.Quidā r̃nd.ꝙ stipulō ꝯtinet diuiduas,& indiuiduas ꝯuētionales,ꝓtorias,& iudiciales, ut j̃. de ꝓto.stip.l.j.sed istud nihil ē,q̃a hmōi stipul'ones nō dñr spēs , sed qualitates.
66 Not.tamen ex gl.ꝙ†denoīatio facienda est a digniori.ad idē gl.in proe.vj.Cōprobāt d.Ias.& Nouiss.ex pluribus,& latius ꝯprobat Ias.in l.imperium,col.3.ff.de iur.om.iud. Contra istud opponitur de tex.in salutatione ꝓœmij Greg.rñ.tripl'r ꝑ Fel.ibi, uers.Greg.Ex quibus sol'onibus colliguntur tres limitationes. Adde quartā,ut non procedat in digniori accessorio, a quo nō est facienda denoīatio,l.& si non sunt. §.perueniamus,ff.de auro & arg.lega.Adde quintā, ut non procedat in denoīatione, quæ fit ab artificio,quia non fit a digniori, sed ab eo,in quo artifex magis uersatur,l.legatis.§.si unus, ff.de leg.3. Et tradit Fel. in rub.de magist.col.ij.Adde sextā, ut non procedat in denoīatione,quæ fit a dependentibus ex ꝯiugio, quia fit denoīatio ab uxore,non a marito,secundum Io.Fab.in §.fuerat,Inst.đ actio. ubi dicitur,actio rei uxoriç,& non actio rei maritalis;dicit̃ matrimonium & non patrimonium. ratio assignatur per Papam in c.ex literis,extra de conuer.infidelium. Vlterius aduerte,dū
67 dicitur stipulōnem†noīari ab interrogatione, quæ est dignior, ut Ale.ꝓbat,q̃a caput est dignius.l.q̃ diuersis,ff.de relig. & sūp. fu.consentit d.Ias.quia est principium stipulationis,quod ē potentissima pars totius,l.j,ff.de orig.iur. sed ista mihi non placēt, quia ad cognoscendum dignitatem interrogationis, debemus inspicere subiectum.non.n.dicemus interrogationem discipuli,uel cliētis esse digniorem r̃nsione magistri, l. Domitius Labeo,de testa.& c.quaer,viij.q.j.& iō cum subiectum interrogationis sit rogare uel petere,& r̃nsionis sit dare, dicerem r̃nsionem digniorem,cum beatius sit dare q̃ accipere,secundum gl. in rub.ff.cōmd.& tex.in c. cū Marthæ, de celeb.missa. Cōprobatur,q̃a per r̃nsionem ꝑficitur stipulō:ꝑfectio āt dignior est inchoatione,l.j.§.oīa,C.de veteri iure enucle. Iō denoīatio poti⁹ a ꝑfectione q̃ ab inchoatione facienda est, secundū Inno. in c. consuluit,de offi.deleg.& bene ꝓbatur in d.§.oīa.Alia rōne ꝯtendit d.Ias.ꝓbare interrogationē esse digniorem,quia interrogans agit,r̃ndens verò patitur,&oē agēs dignius est patiēte,f̃m Philoso.in j.Metaph.docet Bar.in l.j.ff.de reg.Cato.sed certe videtur magis pati,qui rogat,q̃ qui rogat:nisi dixeris, ꝙ rogās est cā efficiens, ꝙ rogatus illius miseratur,& isto respectu dicitur agens.Ego tñ puto stipulōnem denominari ab iterrogatione, quia ex persona interrogantis metimur ius stipulationis, i. ad ualiditatem stipulōnis potius consideranda est ꝑsona interrogantis q̃ r̃ndentis,l.multum interest, & ibi no. d.Ias.j̃.eod. Vel euitādo oes difficultates dicamus,ꝙ stipulō denoīatur ab vtroque,quia stipulor,est uerbū commune, ut dictū est.Gl.ī uerbo, ꝓūt,diuiditur in duas partes. In prima allegat cōcordātes.in secūda ponit fal.In ea.gl.ibi, sed in infante fallit.hanc fall.sequūtur gl.& Bart.ubique, & alii plures relati ꝑ Mod. rō fallentiæ fuit fauor conseruationis bonorum infantis,quę secundū Ale. non uidetur solida,cum non sit maior rō in stipulatione rē pupilli saluā fore,quā in stipl'one acquirendi magnum patrimonium:nisi dixeris,ꝙ non est par ratio lucri & dāni, l.fi.in fin.C. de iure codicil. Alia fuit opi. ꝙ d.l.seruum,non loquatur in infante,sed in maiore septennio, qui rl'r potest stipulari,§.pupill⁹, Insti.de inuti.stip.Ista opi.mihi placet, licèt gl.ibi,nō admittat, eo,ꝙ loquatur in pupillo non intelligente quid agat. Pro cui⁹ solutione hn̄da distinguo ætates pupilli : aut est infans. i.circa septēnium,qui dicitur fari nō posse,l.1.§.sufficit,ff.de admi.tut.

l.si infanti, C.de iure delib.l.mulier, ĩ, eo. cũ sil'ib.& đ isto nõ p̃t loq ille text.qa loquitur in pupillo, qui fari põt.aut pupillus est proximus pubertati, & de isto ẽt nõ loquitur, quia loqtur in eo qui non intelligit: & proximus aũt pubertati habet intell'm, c.j. de delic.puero.traditur per Bar. & alios in l.j.ĩ. de nouatio.reliquũ ergo est, ut loquat̃ in proximo infantiæ, qui fari potest, etsi adhuc nõ bñ intelligat quid agat. Huic pp utilitatẽ ex benigna interpretatione stipulari p̱mittitur. ita p̱prie loqtur ille tex.q in effectu, in uerbo, & in sensu concordat cũ text.in d.§. pupillus.

68 Sed an † in stipl'one pupilli tutoris authoritas reqratur? Videretur, ꝙ sic per tex.in d.l.suũ.ubi dr̃ pupillum agere posse, & stipulari: agere aũt nõ p̃t sine tutoris authoritate, d.l.j.§. sufficit. ergo nec stipulari, ut vniformis sit determinatio, per rl'am l.iam hoc iure, ff.de vul.& pu.In ꝯ̃rium est casus in d.§.pupillus, & ita tenẽdum. Ad tex.in d.l.seruum, rñ.ꝙ regula d.l.iam hoc iure, nõ p̱cedit subsistente diuersa determinãdi rõne, s'm Ang.& Mod. ibi ratio aũt diuersitatis satis patet, qa in indiuiduo pupillus agens obligatur ex quasi ꝯ̃ctu, l.3.§.quis ergo casus.ff.de pecu.in stipulatione aũt solum acquirit, nõ obligatur. Gl.in uer.nec absens, diuiditur in duas partes. In j.allegat concor. In 2. opponit. In ea.ibi, l.ea quæ.Bar.post gl.ibi, & hic, quem cæteri sequũtur, soluit, ꝙ ibi p̱ epistolam probatur stipulatio iam contracta, nõ autem cõtrahitur. sed tu aduerte, quia ibi non uidetur probari, ꝙ ante epistolã esset contracta stipulatio. Tũ quia donatio, de qua ibi fuit facta nutu, ut ibi, annuerit indulgẽtia tua, ergo non p̱ stipulationẽ, §.si quis ita, ĩ. e. tũ quia interrogatio uxoris fuit simplex, rñsio uerò sub ꝯdõne, si diuortio, &c. ergo nõ p̱ stipulationẽ, §.si quis simpliciter, ĩ.ea.l.sed solue, ꝙ stipulatio interuenerit in numeratione, in qua maritus stipulatus est sub ꝯdõne reddi numerata. ita p̱bat̃ ibi, in fi. dum dr̃ pecuniam donatam, fuisse ꝯuersam in creditam pecuniã p̱ stipulationem. Glo. in uerb.si quis ex his, diuiditur in quatuor partes. In j. declarat literam. In ij.cõtra declarationem opponit. In iij. declarat alio modo. In 4.alio. Secunda ibi, sed de infante. Tertia ibi, unde dicunt alij. Quarta ibi, uel dic tertio. In ea.gl.ibi, §. pe. dr̃ in tex. si quis ex his vult, &c. contra, infans nõ hẽt velle, d.§.pe.Sol. hæc cl'a, si qs ex his, nõ includit infantẽ, & est *communis* sol. Ex qua

69 hẽs † fallen.ad rl'am, cl'a in fine posita refertur ad oĩa præcedentia, l.talis scriptura, ff.de leg.j.c.scđò requiris, de app. fallit nisi p̱ talem relationẽ resultaret absurditas. ita vult gl.nostra, pro qua alleg.tex.in c.ecclesia uestra, ubi no.Pan.de elec.& idem uoluit gl.& Gemi.in c.cum singulare, de p̃b. li.vj. In ea.ibi, l.ij. Ex hoc tex.cõprobatur sol'o p̃cedẽs, quia tex.in d.l.ij vult seruum absẽtẽ posse stipulari infanti, ergo tex. noster in illa cl'a, si qs ex his, nõ cõprehendit infantẽ. Item aduerte, quia uoce domini stipulatur seruus, §.post mortẽ, Insti. de inuti.stip.ubi nõ põt seruus stipulari post mortem dñi, qui voce caret, ergo nõ dẽret posse stipulari infãnti, qui non habet velle seu uocẽ, d.§.pe. si cõsiderabis, patebit tibi facilis sol'o. Item aduerte, quia gl.videt̃ includere absẽtẽ in cl'a p̃dicta. Istud nõ vr̃ bene dictũ, qa ĩplicatur ꝯtradictio, ꝙ absens stipulet̃ p̱ seruum p̃sentem: & si intelligat̃ p̱ seruũ p̃ntem cum eo, cum quo stipulatur, nõ ur̃ probabilis intell's: nam si dñs absens non põt stipulari, ut determinatum est, nulla vr̃ dubõ, ꝙ seruus absens posit. Item rõ non admittit, ꝙ absens uelit stipulari p̱ seruum, cui sua uoluntas non potest innotescere. In ea.ibi, supple aliquem ex his. ista suppletio non vr̃ cõgrua, quia necessario refertur cl'a, si quis &c. ad uerbũ principale, stipuletur: & isto mõ referendo cum suppletione alteri⁹ relatiui, aliquem, ineptus esset sensus, nisi saluãdo facias aliam subauditionem hoc mõ: si quis vult aliquem ex his stipulari, ille stipuletur. Gl.fi.diuiditur ĩ duas partes. In prima quærit. In scđa opponit. scđa ibi, sed de infante. In ea.gl.ibi, §.si pupillus. Nota,

70 † ꝙ pupillus sine tutoris authoritate non p̃t iubere seruo, ut ipsum uel eius bona obliget, nam cum pupillus sine tutoris authoritate non possit obligare seipsum, nec eius bona, §.j.Inst.de authori.tut.ꝯñs est, ut etiam non possit alteri iubere, ut ipsum obliget p̱ regulam l.orõ, de sponsa.ff.sed in ꝯ̃riũ uidetur obstare text.nr̃, iũcta rl'a.l.iã hoc iure.ff.de vul.& pu. Hic Bar.q̃rit hic utrũ mutus & surdus possint iubere sine tutoris authoritate.

71 Ex cuius dictis colliguntur tres conclusiones. Prima est, † mutus & surdus non intelligens ęqparatur infanti, & furioso, l.Fulcinius.§.adeo.s̃.ex quibus caus.in poss.eatur. & Inst.de curat.§. sed etiã mente captis. quæ iura p̱bant æquiparationem, quãtũ ad prouisionem tutoris. Ex hoc infert Alex. tacitè ibi p̱bari, ꝙ æquiparetur infanti & furioso, qbus dãdus est tutor, uel curator: horum.n.status nõ vr̃ multũ inter se differre, l.infans, ff. de sica. Tu ꝯsidera, ꝙ tex.in d.§.sed ẽt mente captis, vr̃ p̱bare oppositum, dũ vult muto & surdo dari curatorẽ, sicut puberi, minori tamẽ 25.annis. Conclusio tñ uera est & *cõis*, qa cum nõ intelligãt, eadem in utroque rõ militat. & idem tenet Bar.in l.fi. ff.de bono.pos.infa.muto, & surdo del. Ex hoc intelligit̃, ꝙ Bar. in l.mutũ, ff.de acqui.hære.quatenus dicit, mutũ nihil intelligẽtem ęquiparari pupillo, debet intelligi de pupillo p̱ximo infantiæ, q nihil intelligit, & hoc modo defendi p̃t a cõtrarietate, de qua tractatur per d.Ale. infertur ẽt, ꝙ talis mutus, & surdus, ñ p̃t nubere sine curatoris autho. sicut infans sine author. tutorũ, ita vñr velle gl.& Bar. de quo dubito, qa tales nihil intelligentes nihil recte agũt, ẽt cum tutoris authoritate, l.in negotis, ff. de reg.iur. Melius est, ut dicamus, ꝙ tutor & curator istorũ p̃nt

72 soli iubere, l.seruo inuito, §.pe.ĩ.ad Treb. Scđa concl'o, † mutus & surdus p̱fectè intelligẽs æquiparatur pupillo, d.l.seruo inuito, §. pe. Ista conclusio damnatur *communiter* a Doc. faciẽtibus ꝯ̃riam ꝯclusionẽ, ꝙ mutus & surdus p̱fecte intelligẽs æquiparatur adulto, ita tenet Bar. sibi contrarius in l.mutũ, ff.de acqui. her.& in d.l.fi.& p̱batur per tex.in d.l.mutũ. ubi solus mutus p̃t adire hæreditatẽ, & tñ pupillus nõ p̃t, § sed neq;, Insti.de autho. tut. Item probatur in d.l.fi.ubi solus mutus agnoscit bo.pos.& tñ pupillus non, l.fi.C.qui admit. Item mutus p̃t testari. l.discretis, C.q testa.fac.pos.& pupillus nõ, l.qua ætate, ff.de testa Item mutus solus p̃t procuratorẽ ꝯstituere, l.mutus, ff. de procu. pupillus uero non, l.neque, C.eo.ti. Itẽ mutus p̃t ꝯ̃here matrimoniũ, l.mutus, ff.de iure dot.c. cũ apud, de spõ.pupillus ãt non. Instit.de nup.in prin.c.impuberes, de despõ.impub. Itẽ mutus nõ defendens dñm punit̃, l.ii.§.surdus, & §.mutũ, ad Syl.sup.impubes uero non, aut saltem non tantum, l.i.§.impuberibus, eo.tit. Ex hac conclusione infertur, ꝙ muto & surdo perfecte intelligẽti non est dandus tutor nec curator, & ita limitari debet tex. in d.§.sed ẽt mente captis, & l.dabimus, s̃.de priui.credit. Infertur ẽt, ꝙ talis mutus & surdus poterit iubere seruo absq; cura

73 toris authoritate. Ista conclusio declarat̃ † p̱ Raph.Cu. ut procedat in muto & surdo intelligente, & valente mentis ꝯceptum exprimere, secus in non ualente exprimere, quia tunc æqparat̃ pupillo, & isto modo saluat̃ opi.Bart. hãc declarationẽ ĩpugnãt Pau.& Ale. quia data intelligentia poterit mutus oñdere ꝯceptum suum nutu, secundum gl.in l.item quia, uers.mutus ff.de pac.& §.si quis ita, ĩ.eo. Credo declarationẽ Raph.uerã in muto & surdo sil', prout loqtur Bart. licèt, n. iste hẽat sanũ intell'm, vix tñ est, ꝙ possit p̱fecte demonstrare mentis conceptum nutu, & ita p̱cedit tex.ĩ d.§.sed ẽt mẽte captis. Intelligo igit̃ cõem in muto, q omnia intelligit & audit, licèt nõ p̱fecte: cõcl'onẽ uero Bar. in muto & surdo intelligente nutu. Item intelligo cõem procedere in actibus dependẽtibus a sola uoluntate muti, quia eã poterit explicare nutu, ita loquuntur fere contraria allegata. In dependentibus uero a uoluntate sña & alterius, p̱cederet ꝯcl'o Bar. præterquã in mr̃imonio, qđ non debet depẽdere a uoluntate curatoris. & ita procedat tex. in d.l.cum apud. Limito ẽt cõem nõ procedere in actibus requirentibus uerba p̱ forma, ut hic. bñ facit tex. in d.l.3.§.mutum, ad Sylla. Tertia

74 cõcl'o, † surdus solũ oĩno nõ exaudiens ęquiparatur pupillo, Insti.de cura.§.j.qui necessario non probat, ut s̃.dixi. Tu dicas, ꝙ in his, in quibus auditus est necessarius, æquiparatur absenti, d. l.3.§.surdus. nisi sit talis surdus, qui omnia intelligat ad motum labiorum, sequuntur Bar.hic.arg.l.quæsitum, ff.de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio uitiatur per absentiam in aliqua parte stipulationis.*
Testes deponentes, interrogationẽ præcessisse, & responsionẽ subsequutam, non probant stipulationem, nisi dicant, ꝙ inter præsentes fuerunt facta.
2 *Instrumẽtũ si dixerit, rogauit* Titius, *spopõdit Mæui⁹, an p̱betur stipulatio.*
3 *Notarius, qui scribit in instrumento, rogauit* Titius, *spopõdit* M*enius, an incidat in falsum si probetur interrogantem fuiße absentem.*
4 *Stipulatio nõ uitiatur p̱ discessũ, si descedẽs absq; lõgo interuallo reuertat̃.*
5 *Discessisse non dicitur, qui cito reuersus est.*
6 *Stipulatio an ualeat, si interrogãs cum interuallo discessit, & quid si illi abeunti, audienti, & intelligenti responsum fuit.*
7 *Stipulatio an uitietur per longum interuallum non interueniente actu contrario, vel extraneo. & nu. 11. & seq.*
8 *Longum interuallum quare vitiet stipulationem.*
9 *Stipulatio, an ualeat si interrogatus capiat sibi terminum lõgum ad respõdendum, & post respondeat in termino.*
10 *Forma non recipit interuallum, cum omnis forma sit indiuidua & contemporanea, nec diu potest stare in suspenso.*
12 *Stipulatio non uitiatur per responsionẽ factam ex interuallo, quãdo respondẽs non discessit, nec ad extraneos actus deuentum est.*
Incontinenti factus actus dicitur, quando nihil in medio interuenit.
13 *Stipulatio facta cum persona incerta, non uitiatur per longum interuallũ.*
14 *Interuallum longum non uitiat contractus nominatos, qui cõsensu perficiũtur, innominatos uerò vitiat, declara ut ibi.*
15 *Interuallum longum quod dicatur: & an in materia stipulationis interuallum vnius diei dicatur longum interuallum.*
16 *Responsio facta longo interuallo, an obliget respõdentem saltem in vim pacti nudi? quòd sic, limita ut ibi.*
17 *Stipulatio uitiatur p̱ actũ ĩtermediũ, limita quadrupliciter, ut ibi. et nu. 19.*
18 *Stipulatio an uitietur per cænam uel prandium intermedium.*
19 *Dictio, incontinenti, quibus modis capiatur.*

§. Qui presens interrogauit. Diuiditur ĩ duas partes, prout sunt duo dicta. Secũda ibi, si uero. vel melius in tres. In prima ponitur unum dictum. In secunda aliud. In tertia

respondetur

rñdet tacito obiecto.scda ibi,si vero.tertia ibi,interuallũ. Summatur ſm Bar.Omiſſio rñſionis uitiat ſtipulõnẽ, ñ modicũ interuallũ.Põdera Bar.velle,ꝙ in prima parte nulla fuit data rñſio.ſequũtur Ang.Ale.& *cõmuniter* alii,ſed Are.So.& Iaſ.& poſt eos Nouiſſimi impugnãt,qa ſm hũc ſenſum tex.in prima pte eſſet ſuperflu⁹,qa iſtud ſatis deciſum erat in principio. & iſtud eſſet de indubitabili:qa ſi data vtriuſq; pñtia, abſq; rñſione nõ ualet ſtipulõ,a fortiori minus ualebit altero ſine rñſione recedente.Itẽ uidetur falſum,qa illa uerba,antequã reſponderetur, tacite præſupponunt poſt diſceſſum fuiſſe reſponſum,& qa nõ dicitur in prima parte ſtipulationẽ fore inutilem ex defectu reſponſionis,ſed pp diſceſſum,ſaluari tñ pt intell's Bar. & cõmunis,ut intelligat de omiſſione rñſionis ante diſceſſum: q̃ ſaluatio non uř probabilis,qa preſupponit interrogantẽ mox diſceſſiſſe.Alius fuit intell's Paul.de Caſ.ꝙ fuerit data rñſio interroganti reuerſo longo interuallo poſt.ſcda fuerit data rñſio reuerſo poſt modicũ interuallum.& ſecundum iſtũ intellectum ita ſummatur.Lõgũ interuallũ inter interrogationẽ & rñſionẽ uitiat ſtipulõnem:modicũ uerò non.ſed poſito,ꝙ prima pars intelligat,qñ interuenit longũ interuallũ,ſcda qñ modicum, nõ tñ placet ſummariũ,qa Iureconſ.nõ ſe fundat in interuallo,ſed in diſceſſum.Nec apparet,ꝙ in prima parte diſcedẽs fuerit vnquam reuerſus,nec,ꝙ rñſio fuerit data ex interuallo.Tota.n.dubitandi rõ fuit in diſceſſu, nam ſi interrogatus ſemper fuiſſet pñs non deueniendo ad actũ extraneũ, nõ uitiaretur ſtipulõ, dato,ꝙ rñderetur ex interuallo longo,ſecundum opi.quã puto verã.vñ Pau.& Are.dicũt,ꝙ prima pars loquitur,quando rñſio fuit data poſt diſceſſum:ſecunda fuit data reſpõſio eo reuerſo abſque longo interuallo.iſte intellectus eſt magis amicus literæ,intelligendo,ꝙ in prima parte reſpõſio fuerit data abeunti, audienti,& intelligenti,prout neceſſario debet intelligi,ut inf. ſubi ciã,& ſm hũc intellectum ita ſumat. Diſceſſus interrogãtis vitiat ſtipulõnem,qñ ſequitur reſponſio durante diſceſſu:ſecus interrogante reuerſo abſq; longo interuallo. & ſecundum

1 huc ſenſum,Nota primo,ꝙ†abſẽntia in aliqua parte ſtipulõnis uitiat ſtipulõnem,& ita ampliatur,qđ dicitur in principio hui⁹ legis,& in §.itẽ uerborũ,Inſtit.de inut.ſtip. Ex quo infertur, ꝙ non probatur ſtipulõ per teſtes deponentes interrogationẽ pceſſiſſe,& rñſionem ſubſecutã,niſi addãt inter pñtes,ſecũdum

2 gl.in l.iuriſgentiũ,§.qđ fere,in uerbo,ꝯrium,ff.da pact.Sed † an idẽ dicendũ in inſtrõ,in quo Notarius ſcripſit, rogauit Titius, ſpopondit Mæuius:uideret,ꝙ ſic per tex.in d. §.itẽ uerborum,ĩ uerbo,pſto eſſe.iõ ſolent Notarii addere in inſtrumẽto,rogauit Titius,ſpopõdit Mæuius ipſi Titio pñti & ſtipulãti. ſed Bar.in l. ſi unus,§.pactus ne peteret,ff.de pac.Rñdet,ꝙ in inſtrõ oĩa præſumuntur ſolẽniter acta, & bñ probatur in §.ſi ſcriptus,Inſtit. de inut.ſtip.de quo dicetur in l.ſciẽdũ,ĩ.e.& idẽ dicendũ in priuata ſcriptura,puta in epiſtola, in qua pſumit pñtia , ſi ſcribens

3 enunciet pmiſſionẽ,ſecundũ gl.& Bar.in l.j.C.eo.Sed qd†ſi pbetur interrogãtẽ fuiſſe abſenſem,an Notarius qui ſcripſit, rogauit Titi⁹,ſpopõdit Mæuius,incidat in crimẽ falſi? Nouiſſimi dicũt,ꝙ non per iſtum tex.in quo apparet,ꝙ potuit interrogationẽ & rñſionẽ fieri eodẽ loco altero tñ abſente,ergo capienda eſt interptatio,q̃ excuſet a falſo,l.quoties,§.j. & ibi Bar.ſ. de hær.inſti.ſed ꝯrium firmat Bar. quem alii *cõmuniter* ſequuntur ĩ d.§.qđ fere.qđ uerius puto,quia Notarius atteſtando actũ fuiſſe intelligitur de eodem loco & eadem hora,l.ſi quis ex argentariis,§. edi.ſ. de edendo.Secundo no. ꝙ lõgũ interuallũ uitiat

4 ſtipulationem,de quo ĩ.Tertio no.ꝙ†diſceſſus non uitiat ſtipulõnẽ,ſi deſcedens abſque longo interuallo reuertatur. Ex quo ſequitur,ꝙ diſceſſus non reputatur actus extraneus vel ꝯrius, alioqui uitiat ſtipulõnem,l.cõtinuus, & l.quæ extrinſecus,ĩ.eo. Infertur etiã,ꝙ non oĩs actus factus inter interrogationẽ & rñſiunẽ dř cõtrari⁹,ꝯ gl.in l. duos,in uerbo, ꝯrius,§.pe.ĩ.de duob. reis.q̃ eſt in alio vř male loqui,dũ dicit.ꝙ omnis act⁹ pter obligationẽ, dicitur ſtipulationi ꝯrius. ſed defendo glo.dici poteſt ſecundum Raph.Cu.ꝙ omnis actus, per quẽ diuertitur aĩus a ſtipulõne uitiat,l.ſi ex duob⁹,ĩ.de duob.reis.ergo quia uitiat,dř ꝯrius,unde q̃tum ad ſtipulõnẽ non eſt differentia inter actus

5 extraneos & ꝯrios.Quarto no.ꝙ†non dicitur diſceſſiſſe, qui cito reuerſus eſt.ad idem tex.in l.2.ff.de diuor.& in l.pleriq;.ff.de rit.nup. & l.quicquid calore,ff.de reg.iur.l.longius,circa fi.ff.de iudic.voluit gl.in l.parui.ff.de cõdic.fur.ſic e ꝯ nõ dicitur rediiſſe, qui cito diſceſſit,l.ſcire oportet,§.ſufficit,ff.de excuſa.tut.&

6 in c.cum nobis,de elec.Gl.in uerbo,mox, q̃rit†quid ſi interrogans non mox, ſed cum aliquo interuallo diſceſſit, an pcedat deciſio primæ partis:finge interrogantem aliquãtiſp expectaſſe reſponſum,deinde receſſiſſe:ſi intelligamus nullam fuiſſe datam reſponſionem,vel datam abeunti non audienti,gl.bene dicit non referre vtrũ mox,uel poſt aliquod interuallum diſceſſerit.ſed dubito,quid ſi abeunti,audienti,& intelligenti reſponſũ ſit,an ualeat ſtipulatio:ſi mox diſceſſit, inutilem puto , ut dicit tex.qui neceſſario ita debet intelligi per ea,quæ dicta ſunt.ſ. & quia cum dubitetur de hoc ſolo, an diſceſſus habeat uitiare,cætera pſupponũtur habilia,l.cũ lege,ff.de teſta.c.i.de æta.&

quali.& ſi quæras rõnẽ,rñdeo,ꝙ repentinus & ſubitus diſceſſus cputatur actus ꝯrius ſtipulationi, quia qui interrogat ,& mox diſcedit, uidetur ſuæ interrogationis pænitere:ſi uerò expectato rñſo diſcedit,uideretur ſtipl'onẽ ualere p iſtum tex.a ꝯtrario ſenſu,& in hoc nõ poſſum aſſentire gl.ꝙ uerbum,mox,hic ponatur abſq; miniſterio operãdi.Cõprobatur,qa in ver.ſeq.dř,ꝙ ſimplex diſceſſus non uitiat ſtipl'onem, modò deſcedẽs breui reuertatur.Ad hoc ergo,ut deſceſſus uitiet,oportet,ꝙ ſit ſubit⁹, alioqui ita uitiaret in ſcdo caſu,ſicut in primo.Ex quo infertur, ꝙ ſi mox deſcedens audita uoce rñdentis,ſiſtat pedem ut itelligat rñſum,uideretur tunc ſtipl'onẽ valere,tũ qa tũc apparet ipſum nõ penituiſſe interrogationis,& qa dř reuerſus ad audiendũ,q pedẽ firmat.ſup quib.velim vos cogitare,quia alij nõ aperiunt.Pro expeditione gl.fi.& eorũ, quæ dicit Bar.& alij,q̃ritur,

7 †an longũ interuallũ,non interueniẽte actu ꝯrio uel extraneo, uitiet ſtipulationẽ?Rñdet gl.ꝙ nõ,ſequitur Pau.per tex.ĩ l.ſi ex duob.ĩ.de duob.reis.nec ob.rñſio d.Iaſ.qa ibi non ſumit arg. a ꝯrio ſẽſu,ut ipſe putat,ſed a ceſſante rõne.Dicitur ibi, ꝙ rñſio data ꝑpoſtera die uitiat actũ,cũ ad alia negotia pmiſſor diſceſſit.illa uerba,cũ ad alia pferũtur p modum cauſe,cũ adijciãtur uerbo pteriti tpis,ſecundum Bar.in l.j,col.3.uerſ.2.q̃ro,ff.de cõdi.& demõ.ceſſante ergo rõne,bñ pbat,ꝙ ceſſaret legis diſpõ, l.adigere,§.quis,đ iurepatro.ff.c.cũ ceſſante,de appel. und Are. tentauit,ſed eius rñſio eſt diuinatiua,& cõfũditur p illũ text. in d.l.ꝯtinuus.meritò Ludo.Rom.&Imo.ibi relinquerũt qõnẽ in dubio contrariã opi.tenet Bar.& *communiter* ſcrib.hic, & vbique.Pro perfecta intelligẽtia diſcutienda ſunt plura.Primo tenendo cõem,ꝙ longũ interuallũ uitiet, q̃ fuerit rõ ꝯcluſionis. Scdo,utrũ ſit indiſtincte uera.Tertio,qđ dicat longũ aut modicum interuallũ. Quarto,an lõgũ interuallũ ſicut uitiat ſtipulõnẽ,ita uitiet cæteros contractus. Quinto,an rñſio data poſt longum interuallũ obliget rñdẽtẽ ſaltẽ in vim pacti nudi. Circa

8 primũ † reperio tres aſſignari rõnes.Prima,quia ex longo interuallo pſumitur obliuio,maxime rei momentaneæ.l.peregre,ſ. de acqr. poſ. iſta non eſt recipienda,cũ non ſit ueriſimile, ꝙ plapſum unius diei,q dicitur lõgũ interuallum,vt ĩ.dicet,partes fuerint oblitæ contractus faciẽdi. l. ſi de eo.ti.de acq.poſ.Scda fuit rõ,qa pp longũ interuallũ preſumitur receſſum a priori voluntate,argu.l.per retentionẽ, C.de uſu.& ſic rñſio pp longum interuallũ non pſumitur data ad illã interogationẽ. Iſta etiam

9 ĩpugnatur p d.Ale.qa ea attenta ſequeretur,ꝙ † ſi interrogatus diceret,expectes,rñdebo tibi cras,valeret ſtipulatio,quia cũ ſtaret pcedneti interrogationi rñſum fuiſſe.cuius contrariũ decidit Bal.in rub. C.de cõſti.per.col.fi. ſequitur d.Iaſ. hic, & vř voluiſſe gl.in l.ſi ex duob.ff.de duo.re. No. iſtã deciſ.quæ vtilis eſt ſi ſit vera: ſed ego dubito, nec verã puto. & contrarium tenuit d.Ale.conſ.107.in cauſa & lite,col.ij.lib.j. vbi allegat ita tenere Imo.in l.ſi ſtipuler,§.fi.ĩ.eo.Pro quo facit,qa nõ dř ex interuallo rñdere,qui rñdet termino ſibi cõceſſo ad rñdendũ, ſm Bar. in l.licitatio,in prin. ff.de pub.& bene facit tex.in l.iij. in prin.ff. de duo.re.p quẽ Bar.ibi dãnat gl.in d.l.ſi ex duobus.Tertia aſſignatur rõ p Senen.hic,& ante eos p Imo.in §.ſeq. qa rñſio eſt

10 de forma eſſentiali ſtipulationis,†q̃ forma cum ſit indiuidua,ñ recipit interuallum, l. furioſum,C.q teſt.fac.poſ.& ibi no.Bar. ideo dicebat Car.in cle.cãm,§.pe.de elec. ꝙ oĩs forma dẽt eſſe contemporanea.tradunt Ale.& Mod.in l.j.§.fuit quæſitũ,ſupra ad Treb.& l.ſi quis mihi bona,§.iuſſum,ſup.de acq.hær. iõ forma non põt diu ſtare in ſuſpenſo,l.obligari,§. tutor, ff. de auth. tut.& Inſt.e.§.pe.Ex hoc.habemus limitare d.l.furioſum, ut nõ pcedat qñ furor ſuperueniens intra modicũ tps ceſſauit, p iſtũ

11 tex.Circa ſecũdũ dicamus,ꝙ iſta cõcluſio recipit plures declarationes.Primò,ut non procedat ſi actũ ſit,ꝙ rñſio fiat poſt longum interuallum,ſecũdũ Ale.in d.ꝯſ.107.faciunt,quæ dicetur in 3.limi.Secũdo pcedat qñ rñdens ante rñſionem diſceſſit, &

12 poſtea ex longo interuallo rñdit,ut hic,ſecus† ſi nunquam diſceſſit,nec ad extraneos actus deuẽtum eſt,tunc longum interuallum nõ uitiat,ſecũdũ Pau.hic.& pbatur in d.l.ſi ex duob.& qa iſto caſu rñſio nõ ex interuallo,ſed incõtineti dř facta.dř.n. actus factus incõtineti,qñ nihil in medio interuenerit,ut ſonat alluſio uocabuli,incõtinenti.i.in actu ſimul ſe tenenti, ſm Bar. in l.in bonæ fidei,C.de pac.& d.Iaſ.in l.lecta, col. 104.ſ.ſi cert. pe. & ſi dixeris,ſi diſceſſiſſet interrogatus,& ꝯſtaret nullũ actũ mediũ interueniſſe:hac rõne attenta longum interuallũ non deberet uitiare ſtipulationẽ.Rñdeo hãc illationẽ ueram, ꝙ nõ dẽt uitiare,ut firmat Are.hic, & d.l.continuus. & ego ꝯprobo, qa ſicut tẽpus nõ eſt mod⁹ inducendæ uel tollendæ obligationis,l.obligationũ ferè,§.placet,ſup.ti.i.ita nõ ẽ modus impediẽdæ,l.itẽ quia,cum gl.de pac.Cõfirmatur,qa hmõi forma interrogationis & rñſionis fuit inuenta,ut haberetur certitudo uolũtatis ipſius rñdentis,ſecundũ Bar.ĩ l.ſi quis ſimpliciter,ĩ.eo.l.q̃ certitudo nullo interueniẽte actu extraneo,magis hř ex lõgiori interuallo,q̃ ex paruo,l.mulier, C.ad Velleia.Nõ ob.iſte tex. qa nõ eſt longum interuallũ, quod uitiet, ſed diſceſſus:aliàs ſi ſolum interuallum in rñdendo uitiaret, tex. non haberet dubium.& ſi inſtes,ꝙ tex.in fi.ponderat interuallũ,rñdeo, ꝙ ponderat

derat interuallum in redeundo, non in respondendo: nam ex lõgo interuallo iuncto discessu psumit̃ diuersum ad extraneos
13 actus,d.l.si ex duobus.Tertio declaratur, ut procedat† in stipulatione,q̃ fit cum persona certa: secus si cũ persona incerta, ut in exẽplo Bar.in d.l.licitatio, in prin. & l. si tpe, C. de fi. inst. & iure hastæ fis.li.x.ita declarat.Alex.hic.sed d.Ias.dicit Bar.nõ loqui in stipulõne,sed in aliis ɔ̃ctibus. Tu defendas,q̃a Bar.loquitur ẽt in contractibus innominatis, ut in contractibus hospitũ, quos longum interuallũ uitiat,ſm Bar. post gl.in l.si cũ fundũ, ff.de pac.& q̃a nõ dr̃ fieri ex interuallo, qđ fit in termino cõueto,ſm Bar.ibi.Is.n.qui interrogat personã incertã cerficandam in futurũ, ur̃ differre terminũ rñsionis ad tp̃s, quo illa persona cõparebit ad actũ explicandũ,ergo ualebit stipulõ, p ea q̃ s̃.di-
14 cta sunt.Circa tertiũ sit cõclo,† lõgũ interuallũ non uitiat ɔ̃ct⁹ noĩatos,q̃ consensu pficiunt̃,l.si stipuler,§.fi. cũ gl.ĩ.eo.innominatos uero uitiat,ſm gl.Bar.& alios *communiter* in l.si cũ fundũ, ff.de pac.intellige,vt uitiet innominatos correspectiuos factos sub mõ,secus si sub cõdõne,q̃a cõdõnis implemẽtũ cõfert̃ ad
15 futurũ.l.si intra,ff.de pac.Circa quartũ Bar.ɔ̃cludit,ꝙ† interuallũ vnius diei dicatur longũ,per tex.in l.cõtinuus,ĩ.e.& in d.l.si ex duob.sed aduerte,ꝙ tex.in d.l.cõtinu⁹,vr̃ probare oppositũ, dũ dicit,ꝙ post interrogationẽ diuertens ad aliud negotiũ nihil agit,q̃us eadẽ die rñdeat:qđ nihil aliud est dicere, q̃uis incõtinenti rñdeat, prout Iurecõ.s̃.dixerat ibi,quominus rñ.oportet si modo rñsio data eadẽ die dicitur data incõtinẽti, seq̃tur, ꝙ data die seq.non dicat̃ data ex longo interuallo.siſr tex.in d.l.si ex duobus,nõ pbat,immo probat oppositũ retẽta cõi ɔ̃clõne, ꝙ lõgũ interuallũ uitiet.Nisi.n. actor diuertisset ibi ad alia negotia,rñsio facta postero die nõ uitiasset cõstõnẽ duorum reorũ,ergo interuallum unius diei non dicitur longum,alioqui uitiat.Opi.tñ Bar.ab omnibus approbat̃, & uera erit, tenendo, ꝙ oẽ non modicũ interuallũ in pposito dicat̃ lõgũ. Ex quo seq̃tur,ꝙ una dies dicat̃ modicũ interuallũ, d.l.continuus, & d.l.si ex duob.& iõ reuersus eadẽ die,dicitur reuersus intra modicũ tp̃s,qđ est no.ad intelligentiã tex.nostri.nã qđ fcm̃ est eadẽ die dicitur factũ sil̃,l.in operis,cũ gl.& ibi Bar.ff.loca.& istud tenẽdũ,q̃cq̃d dicãt Nouissimi, moti q̃busdã iuribus,q̃ nihil faciũt. Nõ ob.itaque tex.in l.si q̃s eũ,§ fi.ff.de vulg.uers.alia rursus hora.quia ibi patris testamẽtum erat perfectũ,nimirũ si testamentũ pupillare nõ p̃t dici alia hora fieri eodẽ contextu, q̃a quod perfectum est, partem nõ recipit,ſm gl.in l. bonæ fidei, C. de pac.nos loq̃mur in stipulõne imperfecta añ secutã rñsionẽ, q̃ si fiat eadẽ die, pficitur tanq̃ sil̃, seu modico interuallo facta. Non etiã ob.tex.in l.quoties,s̃. sol.mat.quia rñdetur,ꝙ ibi secuta traditione,actus est cõsummatus.Nõ quoque facit tex.in d. l.duos,quia dubitatio ibi nõ erat sup interuallo,ut putãt Nouissimi,sed super actu fideiussionis,an esset ɔ̃ri⁹ stipulõni. Nõ ob. deniq; tex.uers.aliud acceperit,q̃a intelligitur, aliud.s.negotiũ, ſm gl.& Doct.nõ aliud.s.momẽtũ,ut ipsi dñt.nõ discedas igi-
16 tur a cõi. Circa ultimũ,† an rñsio lõgo interuallo data obliget rñdentem in vim pacti nudi:ex dictis Ale. elicitur cõclo affirmatiua,ꝙ obligat respondentem, ut pactum nudum,& ita tenet Bal.in rub.C.de cõsti.pecu.col.fi.Intellige ſm Ale.post Bal. nisi interrogãs dixerit,pmittis p stipulationẽ? tũc rñsio non ualebit ẽt ut pactũ nudũ,q̃a si nõ ualet ut agit̃ p p defectũ formę, non ẽt ualet,ut ualere p̃t,§.seq.& in istis terminis loquit̃ Bart. in d.l.continuus,in prin.ſm d.Ale.Tu aduerte,q̃a attenta secũda rõne s̃.allegata,ꝙ rñsio propter longũ interuallũ nõ præsumatur data interrogationi pcedenti,indistincte debet ualere vt pactũ nudum,quia falsum est,ꝙ respondẽs agat se obligare per stipulationẽ.Itẽ aduerte,q̃a si uerũ esset,ꝙ partes dicãtur velle stipulari,ex eo,ꝙ pcessit interrogõ,ut dñt Senẽ.s̃.in ru.cõclo esset indistincte falsa per rõnem §. seq. & iõ ego in d.rubr.discessi ab opi.Sen.Vlt.intellige,vt non procedat quando respõsio lõgo interuallo fieret in absentia ptis,quia tũc valeret,vt simplex pollicitatio,ut dcm̃ fuit in rub. In eadem gl.ibi,nullu actu inter
17 ueniẽte,habes ɔ̃clõnem,† actus intermedius uitiat stipulationem,l.continuus,ĩ.e.Fallit primo ſm Bar.nisi actus medius sit de ptinẽtibus ad stipulõnẽ, ut fideiubere,facere scribi instrumentum,ire ad uocandũ Notarium, uel testes,l.duos,§.fin. de duob.reis,ĩ.Secũdo fallit,nisi sit actus factus ex necessitate naturę,l.cũ antiq̃tas.C.de testa.qđ vr̃ pcedere, nisi talis act⁹ duret longo tp̃e,q̃a tũc ratione longi interualli, ſm cõem opi.uitiaret
18 stipulõ.Sed hic dubitatur,† utrũ cæna uel prandiũ intermediũ uitiet stipulationẽ? Nouissimi in hoĩe sano dñt stipulationem uitiari,q̃a cæna in sano nõ est actus naturæ necessarius,sed ego nõ admitto p tex.in d.l.cũ antiq̃tas, uers. uictus necessarij.& p istũ tex.ubi ecõuerso eadẽ die si rñdeat,ualet stipulõ.qđ intelligo ẽt si añ reuersionẽ cęnauerit,alioq oportuisset ieiunũ reuerti,qđ est risu dignũ.Et si dixeris,ꝙ tex.in d.l.cũ antiq̃tas, debet intelligi de eo,q̃ non poterat amplius differre cibum: respõdebo.eadẽ ratione debet intelligi de eo, qui non potera t amplius ferre põdus supfluũ.sed q̃s reuelabit testibus,ꝙ rñdẽs amplius differre nõ poterat? Tertio intelligit Pau.nisi actus intermedi⁹ ɔ̃sistat in solis uerbis,l. q̃ extrinsecus,ĩ.eo. Quarto limitat Ale.
19 † in oĩ actu modico,q̃ nõ hẽt diuertere aĩum ab actu stipulandi,d.l.duos,§.pe.sed cõtra hãc sal.uidet̃ obstare tex.in d.l.duos, §.fi.ubi pstatio fideiussionis,q̃ modico interuallo expeditur,nõ uitiat,q̃a est de appendiciis,ergo a contrario si talis non esset,vitiaret.Item ob.tex.in d.l.cum antiq̃tas. vbi actus q̃tuncunque modicus,naturæ non necessarius, uitiat testamentum, ergo uitiabit stipulõnem.Saluando rñdetur ſm Imo. Pau.& Mod.ꝙ tex.in d.§.pe.loq̃t de actu modico non hñte effectum iuris,puta bibere,osculari amicã, & similia;sec⁹ si hẽret effectum iuris, puta cũ alio stipulari,uel solutionẽ recipere,& his similia ,quibus distrahitur animus ab actu stipulandi.sed ex hoc non rñdetur ad d.l.cum antiquitas,ideo dicerem aliud in testamento,a quo omnis alius actus indistincte abesse debet,ut ibi dicitur in prin.aliud in stipulatione,in cuius cõfectione remouetur solus actus obligationi contrarius,d.§ pe.Et hoc probatur per istum tex.ubi discessus non uitiat si sit modicus, & tñ uitiat testamẽ-
20 tum, d.l.cum antiq̃tas. Circa vlt. dicta Bartol.† quibus modis capiatur uerbum,incontinenti: dũ ɔ̃cludit, ꝙ in actu executiuo standum est arbitrio iudicis, qđ dicatur incõtinẽti,per l. qđ dicimus,ĩ.de solu.Intellige,nisi uerba sint geminata,ut si diceretur mox & incontinenti fiat, tunc nõ admittitur aliquod interuallum,secundũ Soc.consi.53. Ang.de Maresenis. sequitur Fel.in c.j.col.45.de rescri.Item dũ ɔ̃cludit,ꝙ actus quãtum ad effectũ producendi actionem dicitur incõtinenti factus, qui factus est anteq̃ deuẽtum sit ad extraneos actus, l.in bonæ fidei, C.de pac.l.lecta,ff.si cer.pet.videatis latè Ias.in l.admonendi,col. 78.ff.de iureiur.In iudicialibus uerbum,mox, aliquando intelligitur intra x.dies,l.ad peremptoriũ,de iud.aliquando intra vnũ diem,vt per Bar.in l.quod iussit,& ibi scripsi,de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Verba hæc,quidni;siue,cur non, habent affirmatiuam inclusam, ideo valet stipulatio his verbis facta.*

2 *Interrogatus responden. non dissentio,censetur respondere affirmatiuè.*

3 *Interrogatus an promitteret uestem & librum,si respondeat,non promitto uestem,ualebit stipulatio in libro.*

Interrogatus de pluribus,negando unum,cætera uidetur affirmare.

4 *Stipulatio an ualeat,si interroganti promittis dare decem, interrogetus respondeat,promittuntur.*

5 *Stipulatio an ualeat,si interrogatus de promittendo decem respondeat interroganti,tibi decem.*

6 *Interrogatus rñdens,nõ possum tibi denegare q̃ petis ,cẽsetur promittere.*

7 *Stipulatio an valeat si uerba interrogationis sint ambigua, & rñsio clara.*

8 *Institutio aut fideic.an censeantur inducta,si aliquis interrogetur,an uellit dimittere sua bona Titio,& respondeat,cui alij vellem dimittere?*

Intellectus l.Pamphilo, §.propositum,ff.de lega.4.

9 *Institutio aut fideic.an cẽseãtur inducta,si interrogatus coram fortuitis testibus,an uelit Titium facere hæredem,respondeat,uolo relinquere.*

10 *Mortis cogitatione turbati nesciunt quid agant,& solent omnibus affirmatiuè respondere.*

11 *Consultor respondens,non uideo cur talis non sit condemandus,censetur respondere condemnandum.*

Sententia iudicis dicentis,non uideo cur non sit condemnandus,an ualeat. quòd sic.

12 *Stipulatio facta nutu,non ualet.*

Fideicommissum uniuersale nutu factum an ualeat.quòd sic.

13 *Naturalis obligatio non oritur ex stipulatione nucu facta , & sic nõ ualet talis stipulatio etiam in vim pacti nudi,declara ut ibi.*

14 *Pactum nudum partes facere uoluisse in dubio potius præsumuntur,quàm stipulari,ut actus ualeat eo modo,quo potest.*

15 *Partes stipulari voluisse quomodo dignoscatur.*

16 *Fideiussoria obligatio non tenet,si obligatio principalis non teneat,limita quadrupliciter.*

17 *Actus,qui non ualet ut agitur,ualet eo modo quo potest , amplia regulam octupliciter. 18.& seq.limita multimodè nu.21.& seq.*

20 *Confessio facta coram iudice incompetenti,licèt non ualeat ut iudicialis, ualet tamen ut extraiudicialis.*

21 *Actus,qui nõ ualet ut agitur,nõ ualet eo modo quo põt,q̃n sumus in actibus dependentibus a uoluntate vnius,& agitur de totali dispõne,latè.*

22 *Actus si reperiatur peccare omni casu,quo ualere põt:tunc si non ualet ut agitur,nihil omnino ualebit.*

23 *Actus nullus ex defectu formæ si non ualet ut agitur, nihil omnino ualet, restringe & declara multimodè,nu.24.& seq.*

25 *Clausula,omni meliori modo,sustinet actum etiam peccantem in forma.*

26 *Actus nullus ex defectu formæ ita demum nõ ualet omnino,quando appa ret agentes uoluisse illum actum formam requirentẽ facere.secus si dubium sit quem actum uoluerint facere, quia tunc præsumuntur eũ actũ fecisse,qui de iure valet,ex quo plura inferuntur.*

27 *Actus requirens formam si iuramento vallatus sit,tunc non est nullus ex defectu formæ,sed ualet eo modo,quo potest.*

Iuramentũ hẽt vim clausulæ,omni meliori modo, ex quo inferuntur plura.

28 *Iuramentum non operatur ultra consensum.*

29 *Actus,q nõ ualet ut agitur,nõ ualet eo modo quo põt, quãdo partes sciunt ꝙ faciunt actum nullum,quia tunc præsumuntur negari, intellige ut ibi.*

30 *Actus*

30 *Actus, qui non ualet, ut agitur, non ualet etiam, ut poterit, quando offenderetur mens agentium, ubi ualeret actus eo modo quo posset, uoluntate & potestate inuicem sibi aduersantibus, inferuntur plura egregia.*
Iudex ordinarius si procedat ut delegatus, si non ualeat processus ex potestate delegata, non ualebit etiam ex potestate ordinaria.
Snia lata ex falsa causa, nõ ualet ẽt ex causa uera, quæ ex actis colligi põt.
31 *Iurisdictione prorogata tanquàm delegata, ubi non erat delegata, non ualebit prorogatio ordinarij.*
32 *Actus factus contra legis prohibitionem ubi lex resistit a principio, ne fiat certo modo, non ualet ut ualere potest, si eo modo fiat.*
33 *Promissio facta ex mera liberalitate, uel pro non debito animo donãdi, an dicatur cadere in nomen alicuius cõtractus alterius quàm stipulationis.*
34 *Interrogatus an promittat fundum pro centum si annuat capite, non ualet stipulatio, nec contractus, super quo interponitur.*
35 *Stipulatio inutilis facta cum eo, qui intelligit ad motum labiorum, uel cum muto, an ualeat in uim pacti nudi.*
36 *Stipulatione interposita in instrumento super mutuo ciuili, an oriatur actio ex stipulatu, uel actio ex contractu mutui confessati.*
37 *Actio ex mutuo an iustificetur ex sola confessione mutui.*
38 *Statutũ si dat executionẽ instro, nõ poterit opponi, q cõtractus sit nullus, si uerò dat execu. cõtractui, opponi poterit excep. nullitatis ipsius cõtractus.*
39 *Executio instri guarentigiati nõ impeditur per exceptionẽ nullitatis cõtractus stante statuto, q instra guarentigiata habeant executionem paratã.*
40 *Exceptio resultãs ex inhabilitate personę non censetur remota per statutum remouens omnem exceptionem.*
41 *Iactatoria uerba, an & quando obligent, quando uerò non.*

§.Si quis ita.

Diuiditur in tres partes, secundũ Are. uel in quatuor, secundum Ias. In j. ponitur dictum affirmatiuum. In 2. negatiuum. In 3. ampliatio secũdi dicti. In ultima illatio. Scda ibi, contra. Tertia ibi, ñ tm. Quarta ibi, & ideo. Omissis aliorũ summariis hoc dicit. Stipło nutu facta adeo nulla est, q non pducit etiã naturalẽ obłonem, uerbis autẽ etiam interpretatiuẽ cõsensum signantib. facta, ualet
1 quo ad oẽm effectum. No. primò, † q hæc uerba, qd ni? siue cur non? habent inclusam affirmatiuã, ideo stipło his uerbis facta ualet, ad idem tex. in l. uxorẽ, §. concubinæ, ff. de leg. 3. quod intelligunt oẽs interpretatiuẽ, non ex sono & pprietate uerborũ. sed certẽ ista vr̃ uerborũ uirtus, quia secũdũ Dialecticos rñsio interrogatiuẽ facta, si interrogatio fiat, negatiuẽ firmat; si affirmatiuẽ, negat. Consideraui, q Doc. dicunt p interpretationẽ, qa hæc uidentur uerba dubia, quoniã possunt intelligi negatiue. i. cur non negẽ? unde cũ sint dubia, declaranda sunt p interrogationẽ clarã, l. si defensor, §. interrogatus, s̃. de interro. ac. §.
2 pterea, Insti. de inut. stip. Ex istis inferuntur plura. † Primò, si interrogatus responderit, non dissentio, censebit respondere affirmatiue, cũ talis respõsio possit intelligi, q nõ assentit, nec dissẽtit, qđ est quid mediũ inter assentire & dissentire, ut dicit gl. in l. j. §. pe. ff. de tribu. & l. quã Tuberonis, §. pe. ff. đ pecu. & l. si qcq̃,
3 C. de epi. & cle. & in summa, j. q. j. Secundò infert, † si interrogatus, ut pmittere uestẽ & librũ; respõdeat, nõ pmitto uestem, ualebit stipło in libro, qa interrogatus de plurib. negando unum, cætera ur̃ affirmare. c. nõne bene dicimus, de pśump. l. & si sine, §. sed qđ Papinianus, ff. de mino. nõ ob. q id dicatur tacitum, qđ uenit in ɔsequentiam alterius negati, secundũ Bal. in c. constitutus, de app. qa respondet sufficere, q ɔsensus colligatur ex loquela, quis tacite, & in ɔsequẽtiam, l. pecuniã, ff. si cer. pet. ubi in stipłonib. ualet arg. a ɔtrario sensu, & tamen qđ colligitur a ɔtrario sensu dr̃ tacitũ, secundum gl. in l. apud antiquos, C. de fur. satis. n. est, q in stipłonib. uterq; loquatur tali loquela, q̃ con
4 sensum demonstret, ut hic, & in prin. legis. Tertio infertur, † si tu dixeris, promittis x. & interrogatus respõderit, pmittuntur: ualebit stipło, intelligendo. s. a me, ut responsio declaretur ab interrogatione, ita tenet d. Christoph. Cast. in l. stipło ista, §. si quis ita, s̃. eo. sed ɔtrariũ tenent ibi Bar. & alij *cõmuniter*, & in l. fi. ff. si cer. pe. p tex. in auc. si quando, C. de ɔsti. pec. sed certe ille text. nihil facit, qa loqtur in uerbo, satisfiet. qđ respicit futurum: nos loqmur in uerbo, pmittuntur, pśentis tpis, qđ non põt intelligi ab alio, q̃ a respõdente. Præterea ille tex. loquitur in cõstituto, in quo uerbum, satisfiet, ñ põt declarari ab interrogatione, quæ non præcessit: nos uero in stipulatione, ubi præcessit interroga-
5 tio Quarto infertur, † si interrogatus de promittendo x. interroganti respondeat, tibi decẽ: ualebit stipło, subaudiendo uerbum, promitto, iuxta tex. in l. 1. §. fi. s̃. de hær. insti. & declarãdo illa uerba, tibi decem, iuxta interrogationem certam. ita firmãt Nouissimi, nisi talia uerba fuerint prolata interrogatiuẽ. Sed stat difficultas qualiter cognosci poterit, quòd fuerint prolata interrogatiue, uel ne? si dicatur, cur tibi decem? constat fuisse prolata interrogatiue, d. §. concubinæ. si uero absque dictione, cur, fuerint prolata, stat dubitatio. certe in dubio uideretur potius dicendum, quòd stent interrogatiue, ut in dubio non creditur, quòd quis uelit se obligare, argumen. l. cum de indebito,
6 ff. probation. Quinto infertur, si interrogatus † respondeat, non possum tibi denegare quæ petis, quòd censeatur promittere p
7 istum tex. & p prædicta. Sed qđ † si uerba interrogationis sint ambigua? exẽplũ, si interrogans dixerit, an mihi librũ? & interrogatus respondeat, promitto tibi dare, an ualebit stipulatio? uidetur, quòd non, qa uerba dubia interpretan̄ ɔ̃ eum, q potuit aptius loq, l. ueteribus, ff. de pac. Pñt ãt hæc uerba multipliciter itelligi, an mihi librũ uis donare? aut uẽdere? aut cõmodare? ɔ̃. determinat hic Bal. not. qa iterrogatio dubia recipit intellm̃ a responsione clara, l. Aurelius, §. Sticho, ff. de lib. leg. Confirmo p illud, qđ dñt Bar. & alii in l. fi. ff. si cer. pet. ubi uolunt, q impsonalitas ex pte interrogãtis non uitiet stipulationẽ, qñ rñsio est certa. & ex hoc infertur limitatio ad rr̃am d. l. ueteribus. Istum
8 tex. inducit Bar. ad duas qõnes. Prima, si aliquis interrogetur si uelit dimittere bona sua Titio. & respõdeat, cui alii uellẽ dimittere? an per talia uerba sit inductum fideic. aut facta instõ? Rñd. Bar. post Pet. q sic, p istũ tex. & p tex. i l. Pãph. §. ppositum, ff. de leg. 3. cũ Bar. transeunt alii *communiter*. Sed p ueritate ɔsiderãda sunt plura. Primò tex. in d. §. ppositũ, non uidetur pbare, qa ibi ɔcurrebãt plura. Primò testator nullos hẽbat liberos & cognatos. Secundo ɔuocauerat ad hoc amicos. Tertiò legabat personæ dilectæ. s. contubernali suo. Quarto absque interrogatione testator prius dixerat uelle relinquere. Quintò fecerat legatum redigi in scripturam. Sextò interrogatus iterũ rñdit se uelle relinquere pticulare fideic. nimirum si tot ɔcurrentibus inducit fideic. quæ omnia non pśupponuntur in puncto qõnis nr̃æ, ergo a cessantib. reqsitis ille tex. pbabit oppositum. Preterea testator ibi usus fuerat uerbo, uolo, qđ est dispositiuum, l. j. C. cõ. de leg. Nos loqmur in uerbo, uellẽ, desideratiuo futuri tpis, l. cum in plures, §. mãdaui, ff. loca. quod non disponit, secundum gl. in l. in ementis, C. de contrahẽ. empt. Nec dicat̃ contrarium probari in d. §. ppositum, in uerbo uelit, qa illud est uerbum Iureconsulti, & non testatoris. Quid ergo ddm̃? Pau. & Ale. dñt decisionẽ ueram, qñ illa uerba, cui alii uellẽ, declarant, ab aliquo actu oñdente mentem rñdentis; & iõ intelligunt pcedere si interrogatus fecerit ɔuocari testes ad hũc actum, tunc pp ɔuocationẽ testiũ ɔstat, q cũ deliberatiõe ptulit illa uerba, secũdum Bar. in l. gerit, col. 3. ff. de acq. hr̃. Et eadem rõne si interrogatus mãdasset prius Notario, q faceret de hoc scripturã, tunc apparebit, q per talia uerba deliberare rñdeat secundum Are. hic. eadẽ rõne, si interrogatus anteq̃ rñdeat, rogauerit testes, uel postea, ex tali rogitu oñditur deliberata uoluntas, secundum Soc. hic. & si dixeris, q in fideic. uľi non est necessarius rogitus, l. fi. C. đ codicil. Rñdeo uerum, q̃tum ad solẽnitatem actus, sed bñ requiritur ad certificãdã uoluntatem dubiam, de qua nos loqmur. Cæterum intelligas decisionẽ Bar. pcedere in fideic. uľi, secus in instõne hæredis, quia nõ ualet facta per uerba pdicã, secundum Imo. in l. j. ff. de testa. & Dec. cons. 159. colũ. 3. Sed alia
9 insurgit dubõ, † quid si interrogatus coram fortuitis testibus respondeat dispositiue, uolo relinquere? Are. post alios respon. tale relictum ualere, & ita firmat Bar. in l. hæredes palam, in fi. prin. s̃. de test. Bal. & alij *communiter* in l. iubemus, C. e. quod putat Pau. de Cast. non procedere in graui infirmitate oppressis, p id qđ dicit Io. And. in tit. de testa. in addi. ad Spe. §. j. uer. q si is. sequitur Aret. intelligendo, quando interrogatus laborat in extremis. & idem tenet d. Ant. in c. cum tibi, de testa. p illum tex. se-
10 cundum illum intelm̃, quia † turbati cogitatione mortis, non cogitant quid agant, & in illo puncto solent omnibus affirmatiue respondere, & ita consuluit Ale. cons. 33. li. 3. & plura alia allegant Nouissimi, & ita respondi Responsorum li. 3. c. xj. reperio etiam d. Stepha. Bertr. li. j. cons. 349. testium &c. intelligere quando interrogõ fit a Notario, secus si ab alio, ut amico: de quo dubito per tex. in d. §. propositum. Et qa sequeret̃, q fideic. non posset fieri p interrogationem, ubi non est aliquis Notari-
11 us. Bar. infert ad quæstionem † consultoris respondentis, non uideo cur talis non sit cõdemnandus, ut censeat̃ respondere ɔdẽnãdum, sequuntur alij *indifferenter*, & est certa decisio in ɔsultore, q pt dare ɔsiliũ per uerba futuri tpis. Sed dubium est, qd in iudice? an ualeat hmõi snia? ur̃, q non, qa aliud est ɔdemnare, aliud pnunciare condemnandum, secundum Bart. in l. j. C. si aduer. liber. ubi si iudex dicat, ɔdẽno put in ɔsilio, non uidetur ɔdẽnare, si in consilio dicatur condemnandum esse. Contrariũ determinãt Ang. Pau. & Are. & ɔ̃rium uult gl. in l. idem pferre, §. si plures, ff. de arb. & q talis snia ualeat pbat in l. qd tñ, §. si arbiter, e. tit. & in l. pe. ff. de resc. uen. & in l. accusatoribus, ff. de accusã. & in l. post legatum, §. an libertus, ff. de his, quibus ut indig. & in l. si miles Titio, ff. de test. mil. & in c. cum Bertoldus, de re iudic. & ista est *communis* opi. quã exornat Fel. in c. cum uenissent, col. xvi. uers. neque credas, de except. Vlterius addo, q decisio Bar. in d. l. j. nõ uidetur posse saluari, quia q̃tum ad actũ condẽnationis, illa uerba, condẽno prout in cõsilio, certa sunt
12 ad effectum consilii referenda. Secundo no. q † stipło fcã nutu nõ ualet, de quo dictum fuit s̃. i prin. sed an ualeat fideic. vľe nutu factum? d. Ias. hic respon. non ualere, arg. l. iubemus, C. de testa. & subdit ita tenuisse Ang. in l. & in epła, C. de fideic. q in meo libro hoc non dicit. Ego ɔ̃rium credo uerius per tex. in l. nutu, de lega. 3. qa licèt loquatur in fideic. particulari, eadẽ tñ ratio militat in uľi, qđ ɔsensu solo testatoris firmatur: & ɔ̃riũ uult

vult nr̄a glo.hic in verbo,annuiſſet,& Bald.in d.l. & in ep̄la. &
Pau.de Caſtr.in l.pe.col.j.C.ď impube.& aliis.Soc.cõſi. 113.col.
3.li.j.& ita firmat Imo.& Are.in l.qui in p̄tãte,§.ſurdus, col.fi.ff.
13 de teſta.Tertiò not.ꝙ† ex ſtip̄lone nutu facta non oritur etiam
naturalis obligatio,& ſic talis ſtipulatio non valet: ẽt in vim pa
cti nudi,ex quo oritur nãlis l.iuriſgẽtiũ,§.igitur nuda,ff.de pact.
bene facit tex.in l.in his,§.Imperator,ĩ.de ſol.Quod procedit,
14 qñ apparet,ꝙ† partes volunt ſtipulari,ſecus in dubio, tũc.n.cre
dendum eſt partes voluiſſe facere pactũ nudum, vt actus vale-
at eo modo quo poteſt,ſ̃m gl.ĩ d.§.igitur nuda.q̃ eſt *communiter*
approbata,ſ̃m d.Ale.hic,col.j.Nam in dubio nullus eſt,qui pre
ſumatur elegiſſe viam,per quã actus ſuus infringi poſſit, l.3.ff.
15 de teſta.mil.Sed ꝓ intelligentia oportet indagare,† q̃uo cogno
ſcatur,ꝙ partes voluerunt ſtipulari.Are.concludit cognoſci, ſi
ꝯ̃ctus incipiat ab interrogatione,quia eſſentia ꝯ̃ctus dignoſci-
tur a forma magis q̃ a nomine,l.ſi vno,ff.loc.l.ſi inſulam, ff. de
p̄ſcrip.verb.idem tenent Senen.in rub.ſ̃.e. Cõtrariũ tenet Bal.
in rub.C.de ꝯſti.pec.& Ale.in §.præce. dicentes neceſſarium eſ
ſe,ꝙ partes exprimant velle ſtipulari,puta promittis mihi x. p
ſtip̄lonem:iſtorũ opi.vr̄ eſſe ꝯ tex.nr̄m, & licèt Nouiſſimi rñde
ãt,ꝙ hic ꝯſtabat ex p̄ſationibus,tñ iſtud non ꝓbant,ſed tãtum
diuinant.Vnde ego puto al̄r dñm,ꝙ ſi ꝯ̃ctus incipiat ab inter-
rogatione formata per verbũ,ꝓmittis vendere, vel ire pro me
Romã,vel dare decẽ,ex hoc cognoſcitur ptes velle ſtipulari,ita
ꝓcedit tex.nr̄.& iſtud eſt,qđ voluit dicere gl.in l.j.§. eum qui,ff.
de conſti.pec.quæ non dicit conſtare ex interrogatione, ſed ex
verbis ipſius interrogationis,& ꝓbatur in l.iuriſgẽtium,§. qđ ſe
re,ff.de pact.ſed ſi ꝯ̃ctus incipiat ab interrogatione facta aliis
verbis denotantibus alium ꝯ̃ctum, vtrũ uendis? vel vis vende-
re? uel uis ire pro me Romã? tunc ſumus in dubio: ideo ſi non
valet ꝯ̃ctus ut ſtipulatio,ualebit ut pactũ nudũ,& ita ꝓcedat ꝯ̃-
16 ria opi.pro qua facit l.ſi ſtipuler,ĩ.e.Quartò no.† ꝙ ſi non ualet
obligatio principalis,non ẽt tenet fideiuſſoria,ratio eſt quia ob-
ligatio fideiuſſoria eſt acceſſoria,quę ſtare non poteſt ſine prin-
cipali,r̄la,cum principalis,de re.iur.ĩ.Intellige ubi nulla ſubeſt
principalis obl̄o; ſecus ſi ſit aliqua,licèt inefficax,l.fideiuſſor ob
ligari,§.ſi fideiuſſor,ĩ.de fideiuſſ.Item intellige, niſi ſubſit obli-
gatio principalis,l.cum quis,§.ſi pro reo,ĩ.de ſolu. Tertiò intel-
lige,niſi principalis,qui non eſt obligatus,poſſet cogi iudicis of
ficio,ſecundum Bar.in l.Marcellus,ĩ.de fideiuſſ.& in l.fi.ff.ď mi
no.Quartò intellige,niſi fideiuſſor promittat pœnam, ad quã ñ
tenetur principalis,quia talis obligatio fideiuſſoria ualet tanq̃
acceſſoria ad ipſam fideiuſſionẽ.vt declarat Bar.in l.hi qui,infra
de fideiuſſor.vbi latè tractat,in quibus fideiuſſor poſſit in plus
obligari q̃ principalis.Gl.in uerbo,etiã,implicat caſum minus
dubitabilem,ut nõ ſolum is,qui uerbis expreſſis & claris reſpõ-
det,ſed etiam qui uerbis interpretatiuis,ut hic.Glo.in uerbo,an
nuiſſet,ſ.humeris,in hoc reprehenditur per Imo.& d. Iaſ. quia
ſtringere humeros eſt ſignum dubitatiuum, non affirmatiuũ.
ſed certè gl.non dicit,quòd interrogatus annuerit ſtringendo
humeros,ſed humeris forte al̄r q̃ ſtringendo. præterea non eſt
credendum in hoc Imo.ſed ſtãdum ꝯſuetudini. Glo.in uerbo,
ſed nec nãl̄r,rñdet ad l.an inutilis,quòd ibi actum erat, ut uale
ret acceptilatio in uim pacti de non petendo.Iſta rñſio eſt uera
ſecundũ unam lr̄am,ſed ſ̃m aliã dicit totũ oppoſitũ.ideo Bar.
ſuper hoc tradit theoricam ſatis inuolutam. Ego aũt ſubiicio
17 rl̄am cum ampliationibus & fallentiis.Quod† nõ ualet ut agi-
tur,ualet eo mõ quo põt,l.ſi unus,§.ſi acceptilatio, ff. de pact.q̃
maximè uera eſt,ſi appareat,ꝙ partes uoluerunt ualere eo mo
do,quo poſſit,l.j.ff.de condi.l.fi.§.illud, C. eo. ideo utiliſſimum
eſt,quòd in quocunq; actu adiiciatur cl̄a,omni meliori modo,
de qua cl̄a multa ſcripſit Fely.in c.cum ſuper, de offi. dele. &
18 Dec.conſi.14.col.2.conſi.77.col.j.& ſeq.Amplia,† ut ꝓcedat ẽt
in dubio,l.tam anguſti,ff.de ſeruit.& l.uia,ff.de ſerui. ruſt.præd.
melius ꝓbatur in l.3.ff.de teſta.mil.per quam dicit Pan. in c.cũ
cauſa,extra de elect.ꝙ agens in dubio cenſetur actũ feciſſe ea
authoritate,qua actus ualidior & firmior ſit.bñ facit rl̄a l. quo-
ties,ff.de reb.dub.& l.quoties,ff.de reg.iur. Amplia ſecundò,ẽt
19 † ſi agens ignoret uiam,qua actus poteſt ſuſtineri, l.ij.§.j.ff. de
iud.intellige vt per Bar.in l.multum intereſt, ff.de condi. & dẽ.
& prout ĩ.dicam.Tertiò amplia,etiam ſi actus non ualeat ex ď
fectu materię,l.ſi acceptolatũ,ĩ.de acceptilationi.ſecundũ quã
debet intelligi tex.in d.l.ſi unus,§.ſi acceptilatio, ut ibi per glo.
ꝯcordat tex.in l.cum emptor,ff. de reſcin. uen. & l. ſi diuortio,
ĩ.eo.& facit quod dicit glo.in l.hactenus,in prin.ff.de ꝯſti.pecu.
Quarto amplia,etiam ſi ſit defectus in p̄tãte,c.ex inſinuatione,
& ibi no.Pan.de appe.bene facit, quod dicetur in ſeq. amplia-
tione.Quinto amplia,etiam ſi ſit defectus in cauſa efficienti,l.
quacunq; ratione,ff.de proc. intelligendo illum tex. ẽt in non
hñte mãdatum,ut intellexit Bar.in d.l.an inutilis,& gl.in l.mul
tum,ĩ.e.Sexto amplia,ẽt ſi agatur de obligatione ꝯ̃henda, &
defectus ſit in cã efficienti,& in p̄tãte,c.j.§.j. de deſpõ. ĩpub. lib.
vj.intelligendo,vt ĩ.dicam.Septimo amplia ẽt in actu dependẽ
te a voluntate unius,l.Scæuola,ff.ad Treb.l.filiusf.§.vt quis hæ-
redem,ff.de leg.j.l.verbis ciuilibus,ff.de uul. & pup. Octauo am
20 plia,vt procedat etiam in iudicialibus exemplum,† Confeſſio
facta in iudicio coram iudice incõpetẽti licèt non valeat, neq;
probet vt iudicialis,probat tñ vt extraiudicialis,ſ̃m Bart.in l.cũ
ſcimus,C.de agric.& cenſit.li.xj. traditur per Ale. & alios in l.
magiſtratus,ff.de iu.om.iu.& per Pan.in c.at ſi clerici,in prin.ex
21 tra de iud.Limitatur multis modis.† Primò declaratur proce-
dere in actibus dependentibus à voluntate vnius, qñ agitur de
parte:ſecus qñ agitur de totali diſpõne, tunc ſi non valet actus
eo modo quo agitur,nõ ẽt valet eo modo,quo p̄t, l.nõ codicil-
lũ,C.de teſta.quã ita intellexit Bar.hic.ſed Rapha. Cõmen. hic
dicit,ꝙ iſtud eſt vna truffa,iſtud etiam dãnat Matheſil. no.140.
& d.Ale.in l.cẽturio,col.34.ď vulg.dicẽtes hãc drĩam ꝯfundi ꝑ
rl̄am l.q̃ de tota,ff.de rei uend.ſed poteſt rñderi, regulam illam
non procedere qñ inter totũ & partẽ ſubeſt diuerſa rõ, ſ̃m gl.
in l.ſi hominem,in prin.ff.de ſol. & cle. ſi una,in uerbo, defen-
ſor,de reb.eccle.non alie.Rõ diuerſitatis ẽ ſ̃m Pau. de Caſ. qa
ubi agitur de totali diſpõne,eſt neceſſe,ꝙ fiat tranſitus in diuer
ſam ſpẽm & diſpõnẽ.Nam ſi non valet teſtm̃, ut teſtm̃, ſed ut
codicillus,fit tranſitus de una totali diſpõne in aliã,ita loquitur
tex.in d.l.non codicillum.& ſil̄r ſi ſubſtitutio directa facta in te
ſtamento ꝯuertatur in fideic.remanet tñ idẽ teſtm̃, ita loqtur
tex.in d.l.uerbis ciuilibus,& d.l.filiusfa.§. ut qui hr̄dem. q̃ iura
ita uoluit inducere Bar.licèt d.Iaſ.al̄r intelligat, & minus bene
meo iudicio.dicit.n.ꝙ ſi ſubſtõ directa tranſit in ſpeciẽ oĩno di
uerſam,iſtud eſt contra doct.Bar.in d.l.Centurio,in j.oppo.Sub
dit ẽt,ꝙ ſi fiat tranſitus de teſtõ ad codicillos, ꝙ fit tranſitus in
ſpeciẽ oĩno diuerſam,qđ ẽt non ur̄ uerũ,cũ appel.teſtõrũ ꝯtine
anẽ ẽt codicilli,ſecundum gl.in l.ij.in uerbo,ex oĩbus,C.cõmu.
de leg.& in c.quãquã,de uſur.in vj.niſi dixeris, ꝙ ſunt diuerſæ
ſpecies ultimarũ uoluntatũ,l.ſi idem, C.de codic.Secundò alle
gat ꝯ Bar.tex.in l.ſi ſeruus legatus,§.ſi ſeruus alienus, ff. de leg.
j.ubi libertas directò data ſeruo alieno,non ualet etiam ut fidei
commiſſaria,& tamen agebatur de parte teſtĩ, nec fiebat trãſi-
tus ĩ alia diſpõnẽ,cũ remaneret idẽ teſtm̃.& põdera, ꝙ ẽt fauo-
re libertatis non ualet eo mõ, quo ualere p̄t. rñdet d. Iaſ. ꝙ ibi
non ualet datio libertatis ut fideicommiſſaria,repugnante uo-
luntate teſtatoris,qui legauerat eũdẽ ſeruum alteri: q̃ ſol̄o non
remouet ꝯ̃rium,qa non ualet datio libertatis data ſeruo alie-
no,ẽt vt fideicõmiſſaria,dato,ꝙ ille ſeruus nulli fuerit legatus,
ſ̃m gl.in l.ſeruo,C.de teſta.manu.Al̄r rñdeẽ,ꝙ ibi non ẽt ualet
ut fideicommiſſaria,qa ꝯſtabat teſtatorẽ nolle eo mõ ualere,
quo caſu non ꝓcedit nr̄a rl̄a,ut ĩ.diceẽ.ꝙ ꝯſtaret ꝓbaẽ, quia le-
gando libertatẽ directã uoluit ꝓuidere hr̄di de iurepa. qđ erat
apud ipſum teſtatorẽ.ſed ſi ualeret ut fideicõmiſſaria, non eẽt
ꝓuiſum hr̄di de illo iurepa.ſed de alio,qđ teſtator noluit relin-
quere,ita rñdet Bar.in l.j.de le.j.& ibi ſcripſi.Tertiò ꝯtra Bar. al-
legaẽ text.in l.tutores,§.j.ff.de admi.tuto.do.Iaſ. rñdet ex mẽte
Bar.ibi,q̃ rñſio non bñ facit in propoſito,vt rñdebo infra Secũ-
22 dò† intellige hãc rl̄am,ut non procedat quoties reperiẽ actum
peccare oĩ caſu,quo ualere p̄t,d.l.non codicillũ,ſ̃m alium intel
lectũ.non.n.poterat teſtm̃ ibi ualere,ut teſtm̃ ꝑꝑ defectum nu-
meri teſtiũ,nec ut codicillus,eo,ꝙ in eo fieri nõ p̄t exhr̄datio,
23 §.pe.Inſt.de codi.Tertiò† fallit, qñ actus eſt nullus ex defectu
formæ,tunc nullo mõ valere p̄t.tex.ẽ hic,quẽ ita intelligit Bar.
hic,& in l.ſi quis ꝓ eo,in 3.mẽbro,ĩ. de fideiuſſ. ſequunẽ alij. &
ita p̄t intelligi tex.d.l.an inutilis.Rõ ẽ,qa forma dat eẽ rei, l.Iu-
lianus,§.ſi quis,ff.ad exhibẽ.deficiente ergo forma,deficit eſſe.
ergo ĩpoſ̄e eſt,ꝙ actus ſine eſſe ullo mõ ualeat.nã a quo remo
ueẽ ſubiectũ,remoueẽ p̄dicatũ,l.ſi Mæuia inr̄,ff.de hær.inſti. &
ideo ſi appareret teſtatorẽ uoluiſſe teſtari & non codicillari,ex
tali teſtõ nullo ex defectu formæ non orireẽ ẽt nãlis obligõ. &
in iſtis terminis ſaluari põt opi.Citramõ.de qua ꝑ Bar. & alios
in l.j.ff.de ꝯdictio.indeb.& in l.cũ quis,C.de iuris & facti igno.
24 Iſta fallentia reſtringenda eſt multis modis.Primo,† ut non ꝓ-
cedat qñ ꝯſtat,agẽtẽ uelle actũ peccãtẽ in forma ualere eo mõ
quo p̄t,l.1.ff de codic.l.fi.C.e.& Bar.hic.ſed d.Iaſ.adducit in cõ-
trariũ tex.in c.1.de poſtu.p̄l.in vi.ubi ſi dicaẽ,eligim⁹ & poſtula
mus,prout melius de iure,non ualet actus,ut electio,nec ut po-
ſtulatio.Reſpondet ipſe,ut hic per eum.uel aliter,ibi deficiebat
actus omni caſu,quia tam poſtulatio,quã electio debet eſſe cer
ta,c.2.de elec.lib.vj.ibi aũt erat incertum, an admittenda eſſet
electio tanq̃ facta de idoneo,an uero poſtulõ tanq̃ facta de in-
digno,merito rõne ꝑplexitatis & incertitudinis ꝯ̃ctus uitiatur.
Ex hac reſtrictione ĩfertur,ꝙ ſi in text. nr̄o interrogãs dixiſſet,
ꝓmittis mihi ꝑ ſtipulõnẽ & oĩ meliori mõ,ſi ĩterrogat⁹ annuiſ
25 ſet,ualuiſſet ſtipulõ in uim pacti nudi.Hæc.n.† cl̄a oĩ meliori
mõ,&c.ſuſtinet actũ ẽt peccãtẽ in forma,ut per Dec. d.cõſ. 14.
Bene facit,quod conſuluit Soc.conſ.66.col.3. li.3. ubi donatio
feudi,q̃ eſt nulla,eo qa nõ interuenit ꝯſenſus dñi,c.1.de ꝓhibi.
feu.alie.per Feder.ſuſtineẽ in vim ſubinfeudationis ꝑꝑ cl̄am,
omni meliori mõ.p̄t.n.feudatarius.ſine ꝯſenſus dñi ſubinfeu-
dare,c.1.§.ſil̄r,de leg.Contradi.firmat Bar.in c.1.ĩ fi. prin.q feu-
26 dare poſſ.Declara ſecũdo,ut ꝓcedat† qñ apparet,ꝙ ꝯ̃hẽtes uo
lebãt facere actũ reqrẽtẽ illã formã,d.l.nõ codicillũ. ſecus ſi ſit
dubiũ,quẽ actum uoluerit facere:tũc p̄ſumunẽ voluiſſe facere
cum

cũ actũ, qui de iure valet, d.l.iij.ꝗ testa.mil.ita ꝯcludũt gl.Bar.& alij in l.iuri ſgentiũ, §.igit nuda pactio, ff.de pac.& in iſtis terminis Aret.hic intellexit tex.l.ſi olei, C.loc.& l.inſulã.ꝗ preſcript. uerb.ꝙ iura melius intelligunt Alc.& Iaſ.hic, vt ibi valeat actus prout agebat,& ita intellexit Bar in l.j.§.cũ q,ff. de cõſtit.pecu. ex quo infert,ꝙ ſi teſtator vocatis ſeptẽ teſtibus ꝑdixerit velle teſtũ facere;ſi poſtea poſt plura legata omiſerit hr̃dis inſtõnẽ nihilominus talis diſpõ valebit, vt codicillus, ſ͠m Bald.in l.j.ff. de teſta.& Pau.de Ca.in l.proximẽ,ff.de his,q in teſta.delẽ. Nõ. ob.tex.in d.l.non codicillũ.& doc.Bar.hic,quia procedit,qñ apparet,ꝙ teſtator pro certo nolebat facere codicillos. hic aũt ſumus in dubio.Non ob.ꝑdicta,qa pt intelligi de codicillis,q cõprehendũtur appel.teſti,vt ſ.dixi.Quod ex eo apparet,ꝙ teſtator ſolum legata fecit.Infertur ẽt,ꝙ diſpoſitio tex.noſtri nõ ꝓcederet,niſi appareret,ꝙ ptes uoluiſſent ſtipulari,qđ qualiter cognoſcatur dictum fuit ſ.Item infert,ꝙ ſi aliqs ſtipuletur hoc modo,Promittis dare decẽ:ſi interrogatus r̃ndeat, ꝓmitto viginti:in alijs decẽ ualebit ſtipl̃o,vt pactũ nudũ,quia,q̃tũ ad alia decẽ ſumus in dubio, an promiſſor aĩo ſtipulandi r̃nderit. ita tenet Bal.Nouel.hic,ſequuntur Señ.reiecta ſnĩa Matheſ.qui ꝯrium tenuit notabi.ij.Repio,ꝙ d.Iaſ.in §.ſed mihi, in ii.no.ſ.ea. l.conatur defendere Matheſ.quem dicit fuiſſe Doctorem egregium.Mouetur per illum tex.ibi,adiectio pro ſupuacua hñda eſt,ergo non ualebit vt pactum nudum.ſed poteſt r̃nderi,ꝙ ibi dicitur ſupuacua q̃tũ ad effectũ,vt nõ hẽat vitiare ſtipulõnem in aliis decẽ.ſecundo pro Matheſ.ponderatur tex.in §.ſi ſtipulãti,ſ.ea.l.ibi,non eſſe ꝯctã obligõnẽ,niſi in decem.ergo in aliis ꝗ cẽ ñ ẽ ꝯcta obligõ,ergo nõ ualebit,vt pactũ nudũ.Ad iſtud põt r̃nderi,ꝙ illa verba dẽnt intelligi de obligõne efficaci,Inſti.de obliga.in prin.iõ non negat in aliis decẽ ꝯctã ee̾ ualem. Tertio dr̃ ibi,ſtipulõnẽ eẽ inutilẽ q̃tũ ad ſummã adiectã,ergo non valet,vt pactum nudũ,qđ alias ueſtiret cohærẽtia ꝯctus,l. lecta,ff. ſi cer.pet.ſed r̃ndet,ꝙ r̃la l.lecta,ꝓcedit qñ pactũ eſt de appẽdiciis,& acceſſoriis ad ſtipulõnẽ pced.l.iuriſgentiũ,§.qnimo,ver. ea.n.pacta,ff.de pac.declarat Iaſ. poſt alios in l. petens , colum. iiii.C.de pac.in caſu præſenti.in aliis decẽ ſtipl̃o eſt æquè principalis,cũ tot ſint ſtipulationes,quot ſummæ,l.ſcire debemus, ſ.e.merito non poteſt veſtiri cohærentia ꝯtractus. Vltimo Matheſ.adducit rationem:qñ appet cõtrahentes uelle ſtipulari, ſi non ualet ut ſtipulatio,non ualet ut pactum nudum. tex. ẽ hic: in caſu noſtro appet,ſ͠m eũ,r̃ndentẽ uoluiſſe per ſtipulõnẽ promittere alia decẽ,quia ſua r̃nſio vnica eſt,& debet vniformiter intelligi ꝑ ſtipulõnẽ,prout fuerat interrogatus,per regulã l.iam hoc iure,ff.de uulg.& pup.Sed r̃ndet r̃lam l.iam hoc iure, non ꝓcedere qñ actus irritaretur,ſi eadẽ determinatio pariformiter determinaret,p ea q̃ no.Bar.in l.Seiæ,§.Caio,ff.de fun.iſtruc. ꝗ r̃nſio non ſatisfacit,quia poterat æqualr̃ determinare & validẽ,ſi illico interrogãs talem r̃nſionẽ expſsẽ acceptaſſet, ut in §. ſeq.uerſ.ſed cum adiicitur.fateor igitur,ꝙ ſi r̃nſio non potuiſſet alr̃ ualere,q̃ in uim pacti nudi,ꝙ tunc ualeret in alijs decem,ut pactũ.uerũ poterat ualere ut ſtipulõ,ſi complacuiſſet interrogãti,ergo talis r̃nſio debet intelligi ſ͠m interrogationẽ,§. pterea, Inſti.ꝗ inuti.ſtip.& hoc modo pt defendi opi. Matheſil.Declara † tertio,niſi actus regrẽs formã ſit iurõ uallatus, tũc ualet eo mõ quo pt.Nã iur̃m habet uim clæ,oĩ meliori mõ,l. cũ pater, §.filius matrem,ff.de leg.ij.ꝑ quẽ ita ꝯcludũt Bar.& alii.& Bar. in d.l.ſi quis pro eo,in viii.caſu.ſequitur Franciſ. Cremẽ.ſingu. 41.& Fal.in d.c.cũ ſuper, col.ii.& ad iſtud ꝓpoſitũ multa con. geſſit d.Iaſ.in §.item ſi quis,col.ii.de actio.& l.ſi conuenerit,col iii.de iuriſd.om.iu.& ideo ſnĩa arbitri nulla pp iuramentum appoſitum in cõpromiſſo defendi põt,ut arbitramẽtũ, vt ꝯſuluit Cor.conſ.ii.li.ii.Ex quo infert,ꝙ ſi in caſu huius §.interrogatus promiſiſſet cũ iuramento,ualeret ſtipulõ in uim pacti nudi, ut conſuluit Ale.ꝯſ.12.col.fi.li.i.Aduerte,qa aut hæc fallentia nõ eſt uera,aut realr̃ intellecta nihil ſeruit.aut.n.ptes agunt tñ ſtipulari,& cũ deficiat ꝯſenſus in pacto nudo,non ualebit pp iuramentũ in vim pacti,qa r̃la d.§.filius matrẽ,nõ ꝓcedit, ubi deficit conſenſus.Nã † iur̃m nõ opaẽ ultra ꝯſenſum,l.fi.C.ꝗ ñ nume.pecu.& ita declarat in ſpẽ Lud.Rom. conſ.507.in caſu. & Bar.in l. ſi quis pro eo,col.fi.tradit Arc. conſ.24.quatuor dubia, col.ii.Cõprobat d.Iaſ.in l.ſed ſi quis,§. q̃ſitũ,ff. ſi qs cautio. aut ſumus in dubio,& tunc nõ habet locũ diſpõ illius §.& ſic ualebit actus eo mõ,quo põt,ẽt ſine iuramento.d.Iaſ. admittit arg. dicens,ꝙ deficiente cõſenſu ſtipulatio etiam iurata nõ ualeret etiam in uim pacti.ſed dicit hic non ualere,non quia deficeret conſenſus, ſed quia erat reſtrictus ad ſtipulationem tantum, ad quã partes non vñr ſe reſtringere pp iuramentum.ſed perinde eſt,ac ſi dictũ foret,ꝙ omni meliori modo ualere dẽret. Iſta reſol̃o mihi non ſatisfacit in terminis §.noſtri duplici conſideratione,qa ſi cõſenſus ẽ reſtrictus,iuramentũ quoq; reſtringẽdũ ẽ ad ipſum ꝯſenſum,ſ͠m Bar in d.l.ſi qs ꝓ eo,& ita formalr̃ r̃ndet Are.d.conſ.24.Scđo, qa iur̃m r̃ndẽtis ñ egredit eius perſonã,cap.ueritatis,de iureiur.ergo non pt extẽdere ꝯſenſum in terrogãtis.Cogita ergo,quõ ſaluari poſſit ꝯſultatio Ale.i d.cõſ. 12.itẽ cogita,ſi iſta fallentia poſſit quarto loco reſtringi, vt procedat qñ forma fuit omiſſa ex ꝓpoſito,ſecus ſi ex neceſſitate,ꝑ ea q̃ ſcribit Bar.in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi ptori,xj.q. & late d.Iaſ.de noui oper.nunc.Quarto † fallit r̃la, vbi partes ſciunt ꝙ faciunt actũ nullũ,tunc vñr nugari,merito non ualet eo mõ quo põt,ſ͠m Raph.Pau.Ale.& Mod.hic,Sal.& Ful.in d.l.iiõ co dicillũ.Fel.in d.c.cum ſuper,col.iij.ꝑ tex.in d.l.an inutilis,ibi,fingamus ſcientẽ prudentẽq;,quẽ aliq dñt nõ ꝓbare,legẽtes illa uerba interrogatiuẽ,& per tex.in arg.in l. non ſolum,ſ. tit.j. ſed ꝯhentes ſp pſ͠umant ſcire nullitatẽ ꝓuenietẽ ex iuris diſpoſitione,l.leges ſacratiſſimæ,C.de legi.ſp uidebunt nugari , & ſic r̃la erit eluſoria,Bar.in d.l.an inutilis,admittit ꝯrium, niſi allegans ignorantiã illã ꝓbet:ſed hic eſt punctus,cum ſp ſcire pſ͠umatur iura.Rap.Comẽ.vt refert Ale.ꝯdicit Bart.dicens in dubio pſ͠umi ignorantiã in facientibus actũ nullũ,niſi ꝯhentes eẽnt iuriſ periti,l.ii.§.deinde Seruius,de ori.iu. ſequunt Ale. & Mod. hic, & in d.c.cũ ſup.ad tex.in d.l.leges ſacratiſſimæ,r̃ndetur nõ ꝓcedere,ubi agitur de dãno uitando, ſ͠m Bar.in l.bonorum,ff. de bon.poſ.tit.gñali.nec procedit,qñ ptes faciũt actũ nullũ,d.l. an inutilis,ſ͠m *cõmunem* intell̃m,& cõprobat Fel.in c.de quarta,ex
30 de præſcrip. Quinto fallit,† ubi offenderet mẽs agentiũ,ubi ualeret actus eo mõ quo põt volũtate & ptãte ſibi mutuo aduerſantibus,c.cũ ſuper,de offi.dele.in iſtis terminis ꝓcedit illa r̃la, qđ potui nolui,ꝙ uolui,adimplere nequiui,l. multũ,C. ſi quis alteri uel ſibi.& ideo ſi iudex ordinarius ꝓcedat tanq̃ delegat⁹, ſi nõ ualet ꝓceſſus ex ptãte allegata, nũq̃ valebit ẽt ex ptãte ordinaria,ſ͠m gl.& Pan.in c.ex literis,de offi.deleg. de quo latiſſimẽ per Fel.in c.cum ex officii,de pſcri.Hinc eſt, ꝙ ſnĩa ex falſa cã,non ẽt ualet ex cã uera,q̃ ex actis colligi põt,ſ͠m gl.in l.ſi is, ad quẽ,ff.de acqui.hær.probatur per tex.in l.qui teſtõ,ff.ꝗ excu. tut.& in c.ex parte Aſtenſis,ꝗ ꝯceſſione præb. traditur p Alex. & alios in l.qui Romæ,§.duo fratres,ſ.e.& Practicũ Papiẽſem
31 in forma ſnĩæ diffinitiuæ,in gl.j.† Hinc eſt,ꝙ geſta ꝓcuratorio noĩe,a non hñte mandatũ non ualẽt,ẽt ſi ille erat ꝯiuncta pſona,& ſic non ſuſtinentur ꝯiunctorio noĩe,ſ͠m Bal.in c.nonnulli,§.ſunt & alii,de reſcrip.& in c.ex parte decani,col.v.eo.tit. & in l.j.col.ij.C.de proc.& ita cõſuluit Lud. Rom.ꝯſ.446. primus cõſultationis articulus.per tex.in l.q̃ro,ff.de eo,qui pro tuto. & in l.iij.§.ſed ſi quidẽ tutor,ff.iud.ſol.Hinc eſt ẽt, ꝙ iuriſdictione prorogata tanq̃ delegata,quã delegatiõne iudex non hẽbat, ñ ẽt ualebit prorogatio iuriſdictionis ordinariæ, qa mẽs progantis erat ꝓrogare delegatã,non ordinariã,ſ͠m gl.i c.P.& G.& ibi Abb.de offi.deleg.& ſi non ualet tranſactio vt tranſactio, ñ ualebit ẽt vt pactum obſiſtente uoluntate,q̃ nõ erat gratis remittere ſ͠m Bal.in l.iij.in v.notab.per illum tex.C.de repud. heredi.
32 Sexto † fallit , vbi lex reſiſtit a pricipio actui, ne fiat certo mõ, tunc ſi eo modo fiat,nunq̃ valet prout ualere põt,l. ſi non ſortem,in prin.iuncta gl.& ibi Bar.ff.de ꝯdi.indeb.l.Græcẽ , & ibi gl.ff.de fideiuſ.& idẽ ſi iudex reſiſtat,l.ſi is,cui bonis,ſecundum *cõmunem* intell̃m,ſ.eo.Bene facit tex.in l.cũ q̃dã puella,§.fi.ſ.de iuriſd.om.iud.facit qđ dicit Bal.in l.q̃cũq;,col.j.C. de bon. quæ lib.ubi lex decidit,ꝙ locatio rei eccl̃aſticæ facta ad longũ tps ſine ſolennitate c.ſine exceptione,xij.q.ij. nõ ualebit,ẽt intra triennium,iuxta ex trauagantẽ Paulinã.& ita ampliatur text.c.j. de reb.eccle.non alie.de quo uideatis Iaſ.poſt Bar.in au.q̃ rẽ, col. fi.C.de ſacroſ.eccle.Circa vltimam q̃onem Bar.qa obſcure loquit,pro intelligentia aduertẽdũ eſt ad plura.Primo dñ Bar.di
33 cit,ꝙ ꝓmiſſio † ex mera liberalitate,uel pro nõ debito aĩo donandi,non cadit in formã alicuius ꝯctus,ideo vitiata ſtiplõne, uitiat totũ.vr̃ Bar.malẽ loqui,qa ſi fuit facta aĩo donandi,cadit in formã donationis,q̃ eſt ꝯctus noĩatus.d.Iaſ. fatet ꝯrium;ſed tu dicas,ꝙ nõ cadit in ſpecifico ꝯctũ donationis, licẽt in ſtipl̃o nc pſ͠umatur ineſſe cã donationis.nã Bar.in promiſſione indebiti nõ ĩtellexit,ꝙ ꝓmittẽs expreſſerit cãm donationis; ſed qa ſcienter ꝓmittebatur indebitũ,pſ͠umitur uoluiſſe donare,l.cuius per errorẽ,ff.de reg.iur.tradit Bar.in l.ij.§.circa,ſ. de except. doli.Ex quo infertur,ꝙ ſi promiſſio fiat ex cauſa donationis expreſſa,licẽt ſtipulatio ſit inutilis , non tñ uitiabitur donatio : & ſic agetur ex donatione,iuxta l.ſi quis argentũ,C. de dona. Dubito tñ,quia non ur̃ differre , ꝙ fiat ꝓmiſſio ex mera liberalitate,vel ex cã donationis,l.donari,ff.de reg.iur.& quia ſine traditione donatio non eſt ꝯctus noĩatus,cũ denoĩetur ab actu exequendi:dicitur.n.donatio, doni datio,l. Senatus,§. donatio,ff. de dona.docet Bar.in l.iuriſgentium,in prin.ff. de pac. Infertur
34 ſcđo,† ſi interrogatus an promittat fundũ pro centũ,annuat capite;non ualebit ſtipl̃o,nec ꝯctus,ſup quo vr̃ interpoſita,qa nõ eſt ꝯctus ſpecificus.Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ eſt ꝯctus emptionis & uẽdõnis,qa eſſet uerũ ſi fuiſſet facta mentio ptii,l.fi.cũ gl.C. de præd. curia. lib.x. hic aũt non fuit facta mentio ptii , & ideo ſola quantitas promiſſa ñ arguit eſſe ꝯctũ emptionis , ſ͠m Pau. de Ca.in l.fi.col.j.de condi.ob cãm.Infertur tertio, ꝙ ſi dicatur factum pactũ ſolenni ſtipulatione uallatũ; ſi non ualet ſtipl̃o, valebit tamẽ pactum, ſupra quo legitur ſtipl̃o ĩterpoſita. Scđo aduerte inquantũ d.Iaſ.dicit, ꝙ primo caſu non fuit facta expreſſa mentio donationis,in ſcđo ſic;vr̃ in vtroq; mẽbro peccare,qa in primo legiẽ facta promiſſio ex mera liberalitate,qđ idem

idem est,qđ ex cā donationis,d.l.donari.Itē uř peccare dū præ
supponit,ꝙ Bar. hoc casu loquat̄ ĩ stipłone inutili rōne formæ
qa loqt̄ ēt in stipulōne inutili ex cā efficiēti , prout loquit̄ text.
in d.§.Chrysogonus.In scđo casu errat,qa in scđo nulla fuit ex
pressa mentio donationis,vt statim dixi,meritò Bar.dicit,ꝙ sti
pulatio nō cadit ĩ formā alicuius ɔ̃ctus.vñ dicas, ꝙ in scđo ca
su stipulōnis erat p̄sūpta donatio. in primo casu stipulōnis erat
ipsa liberalitas expræssa.Tertiò aduerte,dū Bar.dicit,ꝙ uel non
antea debitā ꝓmittebat aīo nouandi,vel non,l.j.§.eū qui,ff. de
ɔsti.pecu.ille tex.uř malè allegari,qa si aīo cōstituendi promi-
sisset,ille tex.vult.ꝙ ualeret cōstitutū:qđ falsum eēt,si antea nō
esset debitū,d.l.j.§.debitū.Scđo vř,ꝙ ibi caderet ĩ formā cōsti-
tuti,cuius ɔ̃riū dicit Bar.d.Ias.rñdet, ꝙ aīus stipulātis erat solū
stipulari,ideo non trāsit in cōstitutū,ſm Bal. in l. si absentis,C.
si cer.pet.vbi dicit,ꝙ aīus stipulantis in d.§.eū ꝗ,hēbat se deter-
minato mō ad solā stipulōnē,sec⁹ si se difformiter habisset ad
plures formas ɔ̃ctus. Et sic not. ꝙ isti fatent̄ vnū , qđ dictū fuit
s̃.ꝙ si sumus dubij de animo contrahentiū , ualet actus eo mō
quo potest,& sic in d.§.cū qui , valuisset vt ɔstitutū in dubio;vt
si interrogans dixerit,promittis te soluturū? si interrogatus rñ-
disset per uerba incongrua,uel ex interuallo,ualuisset vt ɔstitu-
35 tum.Ex his uerbis Bar.ita declaratis hēmus cōcłonē, ꝙ † inuti
lis stipulō facta cū eo,ꝗ intelligit ad motū labiorū , uel cū mu-
to , non ualet etiam in uim pacti nudi.sequunt̄ *cōmuniter* Doc.
Contrariū tenet hic Raph.Fulg.pro quo facit qđ s̃.dixi,ꝙ si ex
necessitate omittat̄ forma,defenditur actus eo mō quo p̄t,ſm
Bar.in d.§.si quis ipi prætori,q.xj. non.n. vñr nugari , qui aliter
agere non pñt,ſm Sal.in d.l.non codicillum. Quarto aduerte,
36 † inquantū Bart.infert ad instřm , in quo fuit interposita stipu-
lō sup mutuo ciuili,ꝙ ex stipulatu non orit̄ actio,qa stipulatio
inutilis.nec ēt cōpetit actio contractus mutui ɔfessati, sed agē
dū eēt certi ɔdōne ex mutuo,& illud probare per ɔfessionem
ɔtentā in instrumento.in hoc ēt Bar.uidetur errare, qa stipulō
uidetur interposita sup ɔ̃ctu mutui obligatorio , & hñte spālē
formā contractus,Insti.de lite.obli. per totū. Pro sołone dicas,
ꝙ ex ɔfessione mutui contenta in instřo,non p̄t agi ex obligō
ne literarū,q̃ oritur ex chirographo,ſm Sal.in l.si ex cautione,
C.de non nume.pecu.& Ang.Inst. de lite.obli. in prin. Ex istis
37 dictis Bar.elicitur ɔcło,† ꝙ actio ex mutuo iustificatur ex sola
ɔfessiōe mutui.idem tenet Bar.in l.certi ɔdictio,§.si nūmos,ff.
si cer.pet.& in d.§.Chrysogonus.Cōtrariū tenent plures,quos
referunt d.Ale.& Mod.hic,& latissimè Fel. in c. si cautio , col.
xxj.& seq.de fide instr.Pro cōcordia distinguo duos casus.Pri-
mus est,quando actor agit ex mutuo simpliciter , isto casu de-
bet obtinere si probet mutuum per solā ɔfessionē: qa illa ɔcło
libelli, qa mutuaui , p̄t intelligi tam de mutuo ciuili q̃ de nāli,
& ideo uidetur đductū mutuū ciuile,qđ iustificat̄ ꝑ ɔfessionē.
ita loquitur Bar.hic,declarat Ale.cōs.35.Visa scriptura, colū.ij.
lib.j.Secūd⁹ casus ē,qñ actor agit ex numeratione,& sic ex mu
tuo naturali,& tunc probando mutuū ꝑ solā ɔfessionē , debet
succumbere,quia in libello fuit deducta cā mutui naturalis,&
probata causa mutui ciuilis,ergo repellendus actor,l.qui habe
bat,ff.de instito.& ita procedat contraria opinio, quam tenuit
Spec.in tit.de testa.§.j.vers. sed pone. & approbat Bar. in d.§. si
nūmos. & Ale.cons.163.col.ii.lib.ii. quod uerū est ꝓbando ɔ-
fessionē mutui,ɔ̃ quā obstat exceptio non numeratæ pecuniæ.
sed si non obstaret,vt quia essent lapsa tpa opponendi uel esset
ꝓlata ɔfessio geminata,tunc actor deberet obtinere,ſm Bal.in
l.pecuniæ,ꝑ illū tex.C.de sol.sequunt̄ *communiter* Doc.hic.& in
d.§.Chrysogonus.Forti⁹ dico,ꝙ si obstaret exceptio nō nume
ratæ pecuniæ,& non fuisset opposita,dēret actor obtinere,quia
ubi non opponit̄ exceptio, ɔfessio mutui p̄sumptiuè ꝓbat nu-
merationem , ſm Bal.& Sal.in l.si ex cautione,de non nu.pec.
C.Et ex his hēs resołonē huius diffusi articuli,sup quo multa
scribunt Doc.in locis præalleg.Quinto aduerte ad vltima uer-
ba Bar.q̃ ſm Doc. sunt obscurissima.repio illa tripłr declarari.
38 Primo,ꝙ Bar.uoluerit dicere † si statutū dat executionē instřo,
non poterit opponi,ꝙ ɔtractus sit nullus,arg.l. cum putarem,
ff.fam.ercisc.si uero statutum dat executionem cōtractui , tūc
poterit opponi exceptio nullitatis ipsius cōtractus.ita declarat
d.Ale.hic,& ita seipsum declarauit Bar.in l.i.§. parui,sup. quod
39 vi,aut clam. Nota ex hac intelligentia conclusionem , † stan-
te statuto,ꝙ instrumenta guarentigiata habeant executionem
paratam,sicut res iudicata,exceptio nullitatis ɔtractus nō im-
pedit executionē instrumenti;licèt.n.cōtractus sit nullus , non
tñ nullum est instrumentum quod habet sua subātia,ſm Bar.
in d.§.& parui,& ita *communiter* tenet̄ ſm d.Alex,aliud.n.est in
střm,& aliud cōtractus,l.j.C.de fal.cā adiec.lega.ꝑ quem Bald.
ibi infert ad statutū,ꝙ contra instřa dotalia nihil opponi possit,
vt etiam nō possit opponi,ꝙ nō sit uera dos.Secus si dicat,ꝙ ɔ̃
cōtractum dotis nihil opponi posit.Bñ facit,qđ decidūt Imol.
Paul.Raph.Ale.& Mod.in l.si seruū filij.§.eū, ꝗ chirographū,ꝑ
illum tex.ff.de leg.i. ꝙ si statutum annullet instřm non soluta
gabella,intelłr solum annullare ꝓbōnē instři,non obligōnem
ortā ex ɔ̃ctu,qa aliud est cōtractus,aliud instřm.seqtur Pau. de
Cas.cōsi.99.in Dei noīe,& renuncians instřo,nō intelłr renun
ciasse obłoni,ſm Bal.in l.Labeo,§.j.ff.de pac.Bñ facit,qđ deci-
dit Bar.in l.si quis legatum,ff.de fal. & qđ decidit Berta.in trac.
de gabel.vj.parte,q.ii.& in iij.parte viij. ꝑtis q.xx. Contra hanc
ɔcłonem opponit,si ɔ̃ctus principalis est nullus corruunt oīa
accessoria,reg.cum principalis de reg.iur.& ɔñr erit nulla gua-
rentigia,& nullū instřm.Et,ꝙ sit nulla guarētigia, ɔstitutū,p̄ca
rium,& similia accessoria,firmat Bal. in l. si absentis,C.si. cert.
pet.& in l.si ex testō.C.de fideicom.d.Ias.hic,qui alia allegat,&
Dec.in c.p̄terea,col.pen.de offi. deleg. Considera,si pōt rñderi,
ꝙ regula,cū principalis,intelligenda est de accessoriis,q̃ nō pñt
esse sine principali,secus si pñt per se stare.vt instřm & p̄ceptū
guarentigiæ.pro qua intelligenda facit tex. in l.item si fundi,§.
40 huic vicinus,ff.de vsufr.Scđò opponitur,† statutum remouens
oēm exceptionē nō intelłr excludere exceptionem ꝓueniēte
ex inhabilitate personæ,l.tutor,§.ꝓdigus,ff.de iureiur. & ita cō
cludit Io.And.in addi.Spec.in tit.de sñia,§.vt aūt.circa prin.er-
go ɔ̃ Bar.qui vult,ꝙ licèt ɔ̃ctus sit nullus ex defectu ꝑsonæ mu
ti,nihilominus instřm hēat executionē.Sed pōt rñderi,ꝙ inha
bilitas muti non cōcernit instřm,sed ipsum ɔ̃ctum ; meritò in-
střm uenit exequēdū ſm formā statuti.Intellige hanc ɔclusio-
nem,nisi exceptio nullitatis ɔ̃ctus colligeretur ex tenore ipsius
testi,ſm Bal.in l.j.ne liceat tert. ꝓuoca.& ita ɔcludit Pan.consi.
64.venio ad primum,col.pe.lib.vj.Scđa fuit declaratio Aret.ꝙ
Bar.voluerit inspicienda esse uerba statuti:aut dicant , ꝙ instřa
guarētigiata hēant executionē paratā,sicut res iudicata, & tūc
exceptio nullitatis ɔ̃ctus obstet petēti executionē,cum ista ex-
ceptio non sit a statuto reiecta,ſm Bal.in l.error,co.pe.C.đ iur.
& facti ign.Sed aduerte,qa hoc casu expreſsè Bart. đcidit ɔ̃riū
ꝑ uerbū,fortè.& credo,ꝙ sentiebat,ꝙ si guarentigia sit nulla,i
střm non possit dici guarentigiatū,vt s̃.dixi , & tenet Bal.in d.l.
error.nisi defendas eum,vt s̃.vel nisi intelligas decisionē Bart.
procedere,qñ statutum dat execu.instřo simpliciter,secus si ꝑꝑ
guarentigiā.Aut statutū dicit,ꝙ ɔ̃ instřm guarētig. nulla possit
opponi exceptio.& adhuc obstabit exceptio,ꝙ ɔ̃ctus ē nullus;
quia exceptio nullitatis non est ꝓpriè exceptio , ſm Bar.in l. vt
mihi donares,s̃.de donatio.Aut statutū dicit , ꝙ non possit op-
poni aliqua exceptio uel defensio,& tunc non poterit opponi
etiam exceptio nullitatis,nisi de ea constet ex tenore instrumē
ti,ſm Bal.in d.l.j.& Fel.in rub.de excep.col.j.& in c.ex parte, il
2.de offi.deleg.Tertia fuit declaratio Ias. aut uerba statuti ex-
cludunt oēm except.nullitatis,& isto casu ex stipulatione inu-
tili agi poterit via executiua.Aut nō excludunt oēm nullitatē,
& tunc ex stipulatione inutili agi poterit. Ista declaratio in se
clara ē,uerba tamen Barto.expreſsè repugnāt.Vltimò,vt nihil
41 omittatur circa uerba Bar.in j.q.aduerte dum dicit,† Verba ia-
ctatoria non obligant ēt testibus ad hoc adhibitis,l.fi.s̃.đ testa.
vř male dicere,quia adhibitio testiū excludit iactātiā, & opera
tur,ꝙ uerba censeantur deliberate prolata , ſm Bart.in l. gerit,
col.iij.ff.de acqui.hær.Pau.de Cast.in d.l.fi.fatetur ɔ̃riū,& ideo
uerba Bar.hic sunt necessario intelligenda,qñ uerba fuissent ꝓ-
lata per modū iactantia ,& sic stat cōclusio,ꝙ uerba iactatoria
non obligāt,d.l.fi.& c.cū uenissent,de insti.cū ɔcor.alleg.ꝑ Ias.
hic,& in l.ex his uerbis,co.fi.C.de testa.milit.& ꝑ Ale.in l.ita sti
pulat⁹,magna,col.ij.ĩ.e.Sed in ɔ̃rium ob.notabilis tex. ĩ l.fi.C.
de do.ꝓmis.ibi,effuso sermone se iactant,in promptū pericu-
lum incidant,& ibi gl.notat,ꝗ iactat,se obligat,ꝑ tex.in l. si ar-
borē,§.pe.ff.de ser.vr.præd.Considera si possit sic distingui:aut
uerba iactatoria nō pñt eē captatoria alicui⁹,& nō obligāt. d.l.
fi.aut pñt eē captatoria & facere,ꝙ aliud incurrat dānū, & tūc
obligant.ita procedat tex. in d.l.fi.C. de dot. promiss. & in d.§.
pen.& bene probatur per tex.in l.ea quæ,C. de contrah. empt.

SVMMARIVM.

1 *Cato Vticensis author est huius §.Cato.*
2 *Diuiduum quid tripliciter dici potest,& tripliciter indiuiduum.*
Diuiduum naturaliter quid dicatur, quidve indiuiduum.
3 *Diuiduum legaliter potest tripliciter dici,contractu,petitione & obligatione,effectu & solutione.*
4 *Diuidua naturaliter & legaliter simul,quæ dicantur & quæ indiuidua.*
5 *Stipulatio iter fieri,an importet seruitutem,an uerò merum factum.*
6 *Intellectus quatuor traduntur in uers.sed uideamus,huius §.Cato.*
7 *Librum allegare sufficit absque loco spāli,immo authorem libri,absque libro;immo sufficit dicere iure cauetur , intellige in Doc. cuius authoritas non leuis est:aliàs dici solet,erubescim⁹ cū sine lege loquimur.limi.vt ibi.*
8 *Promissio certæ pecuniæ,si aliter fiat,quàm cautum sit,an dicatur promissio pęnalis,an uerò taxatio interesse.*
9 *Incertitudo vitiat stipulationem,pœna tamen legalis incerta ualet,quia arbitrio iudicis declaratur.*
10 *Pœna non debetur ex contractu,nisi reperiatur promissa.*
11 *Facti appellatione continetur non factum.*
12 *Pęna adiecta facto indiuiduo,licèt cōmittat̄ insolidū,vno ex hřdibus cōtrafaciēte,non tñ a singulis exigi p̄t,nisi ꝓportione hřditaria,de ueritate ibi.*
13 *Cur in promissionibus indiuiduis vno hæredum contrafaciente cæteri teneantur ad pœnam promissam.*

14 *Quo-*

14 *Quodammodo dictio, denotat fictionem, & infertur ad statuta ut ibi.*
15 *Verbum, uidetur, importat fictionem.*
16 *Pœna adiecta fcō diuiduo cōmittitur dūtaxat cōtra hæredē contrafaciētē.*
17 *Promissio de rato, & ratihabitio, an sint idem. item an obligatio, & promissio de obligando.*
18 *Promissor principalis cōtrafaciens facto diuiduo tenetur ad pœnā insolidū.*
19 *Dispō l. ꝓ hŕditarijs, C. de hære. act. non ꝓcedit in reb. indiuiduis, & quare.*
20 *Obligō rē restitui, diuiditur inter hŕdes ꝓ hæreditarijs portionib. & nu. 25.*
21 *Oblig. rei restituēdæ, est diuidua inter principales, pro rata. de ueritate ibi.*
22 *Obligatio rem restitui, est indiuidua solutione.*
23 *Obligatio rem tradi est indiuidua tam inter principales, quàm inter hæredes, ideo quilibet tenetur insolidum.*
24 *Actio ꝑsonalis bonæfidei ad rē restituendā cōpetit insolidū contra vnū ex pluribus principalibus, vel hæredibus, habētē facultatem rei instituendæ.*
25 *Actio ꝑsonalis stricti iuris ad rē restituendā, an solū cōpetat ꝓ portione hæreditaria ēt cōtra hæredē habentem facultatem rei instituendæ, latissime.*
26 *Contractus bonæ fidei non differunt a contractibus stricti iuris, nisi in casibus a iure expressis.*
27 *Actio personalis stricti iuris ad restitutionem rei, pro qua competit rei uēdicatio, an detur insolidum contra unum ex principalibus uel hæredibus habentem facultatem rei instituendæ.*
28 *Actio personalis datur contra hæredes pro portionibus hæreditarijs fallit, in septem casibus seriatim traditis.*
29 *Spoliatus re aliena, an possit agere rei uendicatione contra spoliantem, ita quòd contra eum non possit quæstio dominij refricari.*
30 *Spoliator conuentus reali actione in casibus, in quibus non potest spoliato refricare quæstionem dominij, non etiam poterit eius hæres.*
31 *Officium iudicis ad petendum editionem, dicitur in rem scriptum, & sequitur rem, sicut rei uendicatio, & intellige ut ibi.*
32 *Obligati si sint plures īsolidū ex natura rei, nō tñ ꝓprie dñr duo rei debēdi.*
33 *Stipulatio iter fieri quid differat a stipulatione per te nō fieri quominus ire liceat, & quid contineat unaquæq; earum stipulationum.*
34 *Stipulatio pœnalis uel ad interesse in contractibus bonæfidei uno ex hæredibus contrafaciente facto indiuiduo, committitur insolidum contra facientem, & non contra alios, late de ueritate.*
35 *Contrahens cēsetur cōtrahere scdm dispōnē legis de illo contractu loquētis.*
36 *Stipulatio pœnalis in cōtractibus stricti iuris uno ex hæredibus cōtrafaciēte facto indiuiduo, committitur cōtra oēs ꝓ hæreditariis portio. & nu. 42.*
37 *Pœna ubi debetur ex pacto apposito iuxta contractum bonæfidei, solus hæres contrafaciens insolidum tenetur, limita ut ibi.*
38 *Stipulatio pœnalis ratione doli uel culpæ commissæ in restituendo rem, cōmittitur insolidum contra eum, qui ex pluribus principaliter obligatis dolum uel culpam commisit, limita dupliciter, ut ibi.*
39 *Stipulatio pœnalis uel ad interesse, an committatur insolidum contra quemlibet ex obligatis, si omnes dolo uel culpa contrafaciant.*
40 *Promissore uno contrafaciēte quilibet tenetur insolidū scdm naturā duorū reorū, ubi ē actū, ꝙ plures ꝓmissores facti īdiuidui dicātur duo rei debēdi.*
41 *Promissore uno ex pluribus principalibus cōtraueniēte facto indiuiduo ēt oblōne et solutione is solus tenetur, qui cōtra stipulationem fecit. nu. 43.*
42 *Obligationi facti indiuidui si unus ex pluribus hæredibus contrafecit, pœna uel interesse committitur contra omnes pro portionibus hæreditariis. fallit in sex casibus.*
44 *Emphyteutæ plures eiusdem rei si fuerit, uno non soluente pensionem pro parte sua, an omnes cadant in pœnam commissi.*
45 *Emphyteutæ si fuerint plures hæredes, quorum unus alienet partem suam sine consensu domini, an alij cadant ab emphyteusi.*
46 *Dominium rei a defuncto debitæ sub pœna, an transferatur ēt pro portionibus cohæredū, quando unus cohæres rem integram creditori tradidit. latissime, tandem concludit, ꝙ non. nu. 47. fallit in tribus casib. ibi.*
48 *Stipulatio pœnalis in obligationibus dandi uno hærede non dante, committitur contra omnes pro portionibus hæreditarijs, & quare, & nu. 72.*
49 *Conditionē de facto adimplere, an sufficiat qñ postea seqtur effectus iuris.*
50 *Pœna caducitatis, ut euitetur, sufficit canonem fuisse solutū a quocunque extraneo, etiam nomine suo proprio, dominus tamen a principio non cogitur accipere solutionem, canonis a tertio suo nomine.*
51 *Stipulatio pœnalis in oligationibus dandi uno hærede non dante, an committatur contra alios, quando datio non pōt per alios explicari. & num. 73.*
52 *Obligationi facti diuidui si unus hæredum contrafecerit, is solus in pœnam incidit pro parte sua, non alij. limita quadrupliciter, & nu. 71.*
53 *Factum si ueniat adimplendū ꝑ dationem, de illo iudicatur prout de datiōe.*
54 *Pœna adiecta facto diuiduo si ueniat committenda per euentum cōditionis negatiuæ, tunc uno hæredum contraueniente, pœna committitur contra omnes, sicut si esset adiecta dationi.*
55 *Stipulatio pœnalis committitur insolidum contra dominum, qui nō habuit pro parte ratum, quod habere promiserat: interesse uero committitur pro ea parte tantū, pro qua non habuit ratam, & quæ sit ratio diuersitatis.*
56 *Stipulatio pœnalis cōmittitur insolidum contra procuratorē, qui promiserat dominum ratam habiturum, domino pro parte ratum non habente.*
57 *Promittens ꝙ alius ratificabit, censetur promittere se curaturū, quòd alius ratificabit.*
Promissio de rato quid contineat, ibi.
58 *Procurator, qui promiserat dominum ratum habiturum, an excusetur a pœna promissa, si curauit quātum in eo fuit, ꝙ dominus ratum haberet, qui tamen noluit.*
59 *Promittens, alium ratum habiturum sub pœna, an ad hoc, ut incidat in pœnam, interpellari debeat, ut faciat ꝙ alius ratum habeat.*
60 *Promissore principali contraueniente facto diuiduo concernenti præparatoria iudicij pro parte, pœna integra committitur, de æquitate tamen obstat exceptio pro parte impleta. de ueritate ibi, & nu. 70.*
61 *Promissore principali in parte cōtraueniēte facto diuiduo cōcernēti decisoria iudicij, integra pœna cōmittitur cum effectu, sine exceptionis auxilio.*
62 *Stipulatio si contineat plura facta, promissore unum non adimplente, integra pœna efficaciter committitur.*
63 *Stipulatio pœnalis si adiiciatur stipulationi plurium factorum, tunc respectu stipulationis pœnalis illa pœna facta habetur pro uno.*
64 *Impedimentum superueniēs excusat promissorem a pœna pro ea parte, pro qua fuit: secus si nihil adimpleuisset etiam ꝓ partibus, in quibus nō fuit impeditus. nu. 65.*
66 *Stipulatio pœnalis in obligationibus dandi uel facti diuidui, de iure canonico nunquam committitur pro parte adimpleta.*
Intellect. c' suam, extra de pæn. latis. perquiritur, ac tandē traditur. nu. 68.
67 *Moræ purgatio de iure canonico admittitur, etiam vbi esset apposita dies & pœna.*
69 *Pœna integra committitur contra principalem promissorem in parte cōtrauenientem facto diuiduo. amplia dupliciter, limita sex modis. nu. 70.*
74 *Pœna facti indiuidui adiecto facto diuiduo, vno hærede contrafaciente committitur vnumquenque insolidum.*
75 *Pena facti indiuidui adiecta facto diuiduo, an cōmittatur cōtra hæredē cōtrafacientem, insolidum, & nō contra alios, modo actor ei offerat æstimationē pro portionibus cohæredum, latissime; & quis sit sensus huius qōnis.*
76 *Promissore sub pena iudicatum soluere decedēte pluribus hęredibus relictis, si vnus defendat, alius non, an stipulatio penalis committatur contra omnes, an solum contra non defendentem.*
77 *Promissio de defendendo, an sit indiuidua, tam in personis hæredū, q̄ principalis, an uero diuidua.*
78 *Stipulatio penalis adiecta stipulationibus prætoriis continētibus dationē aut factum diuiduum uel indiuiduum, an committatur contra hæredem contrafacientem latissime.*
Lex, penales, §. Iulianus. ff. ad leg. Falc. varijs modis inducitur et dclaratur.
79 *Stipulatio penalis adiecta in stipulationib. prætoriis cōtinētibus dationem aut factum, an committatur insolidum contra hæredem contrafacientem an pro hereditaria portione.*
80 *Promittens nō excipere, an promisisse cēseatur factū diuiduū uel īdiuiduū.*
81 *Promittens non excipere, non prohibetur implorare officium iudicis.*
82 *Iudex cognita ueritate tenetur supplere ex officio, quando agitur de publica utilitate.*
83 *Promittens non excipere, censetur promisisse nullas exceptiones proponere & sic nec dilatorias.*
Exceptio dilatoria, an sit propriè exceptio.
84 *Promittens non excipere non potest appellare*
85 *Agere ubi quis cogitur contra alium, an obligatio agendi sit diuidua uel indiuidua: ꝙ diuidua, ideo pena committitur contra hæredem nolentem agere pro sua portione.*
86 *Limita non procedere, si natura negotij aliud inducat: de intellectu tamen, & exemplificatione huius limitationis, ibi.*
87 *Obligatio qualiter dicatur indiuidua ex natura negotij.*
88 *Stipulatio amplius non agi ad aliquod indiuiduum, an dicatur diuidua uel indiuidua, quòd sit diuidua, limita nu. 89. & seq.*
89 *Stipulatio, amplius non agi ad seruitutem iam constitutam & formatā est indiuidua.*
90 *Stipulatio, amplius nō agi ad seruitutē, est indiuidua si fundus, cui cōstituēda est seruitus, non est cōis cohæredum, sed in totum obuenit agenti.*
91 *Vsum fundi si qs sibi, et hæredib. stipulatus fuerit: an eo decedēte, plurib. hæredib. relictis, quilibet hæres dēat habere integrum vsum, an partem.*
92 *Ius eundi per domum vicini ad domum suam habens, non potest ius illud pluribus cedere, & quare.*
93 *Vsusfructus cur non sit indiuiduus, sicut vsus, remissiuè.*
Vsus in personas hæredem, dicitur nouus vsus. ibi.
94 *Iura, quæ directo non descendant a persona defuncti ī hęredē, dñr noua in personas hæredum, & quæ sit vtilitas, & quæ sint illa iura. remissiuè.*
95 *Cadaueri illata offensio, an ipsi defuncto censeatur facta, an uerò hæredibus. ꝙ secundum ueritatem hæredibus, secundum fictionem defuncto.*
96 *Offendens uxorem stipulatoris non incidit in pœnam promissam, si offenderet stipulatorem.*
Offendens filium prætoris non incidit in pœnam statuti impositā offendēti prętorem.
97 *Promissio de non offendendo morte extinguitur, ideo illata offensione cadaueri stipulatoris, non committitur pœna.*
98 *Promissio de non offendendo ex parte stipulatoris est personalis, ex parte uerò promissoris est in rem transitoria ad hæredes.*
99 *Promittens non offendere Titium & eius hæredes sub pœna, an offendēdo unum ex hæredibus stipulatoris incidat in integram pœnam, insolidū soli offenso persoluendam.*
100 *Promissore de non offendendo defuncto si unus hæredum offendat stipulatorem, pœna committitur contra omnes proportionibus hæreditariis, limita duobus modis.*
101 *Statuto disponente, ꝙ homicida occidatur, nisi habuerit pacem ab hærede occisi, an oporteat pacem habere ab omnibus hęredibus, an sufficiat.*

ab vno, vel a maiori parte, quòd ab omnibus. nume. 30.
Ius faciendi pacem an dicatur hæreditarium vel non, ibidem.
102 *Ius faciendi pacem, an sit penes filium abstinentem, quòd sic.*
104 *Statuto prædicto stante, si vnus hæres filius occisi velit facere pacem, & alii extranei hæredes nolint, an sufficiat habere pacem a filio.*
105 *Statuto prędicto stante si inter cohæredes sit vna fęmina, an etiam ab ea habenda sit pax. & quid si vnus hæredum sit prodigus nu. 106.*

EAdem, §. Cato. Exorditur Bart. ꝙ hic §. continet difficilẽ materiã, & est ſm omnes intricatus & scrupulosus, cuius interpretationẽ pp ipsius profunditatem, d. Cy. dubitauit aggredi, ut ipse testatur in auc. hoc ita, in ij. q. C. đ duob. reis. Et refert Bart. ĩ. in ij. oppo. & est adeo subtilis in intellectu toto consistens, ꝙ non potest faciliter explicari, ſm Bar. in l. stipulationes non diuiduntur, in iij. oppo. ĩ. eo. & dicit ibi Pau. de Ca. col. ij. ꝙ quanto plus cogitat, tanto magis difficultates inuenit. Nõ immerito dicit Bezut. ꝙ interpretes ĩ dissoluendis hui⁹ materiæ nodis nõ minus palpitarũt, q̃ Hercules in Lęrneo ↄflictu. & dñt Bonon. ꝙ scrib. totis uiribus insurdarũt in materia huius §. q̃ oẽs alias mirũ in modũ excedit, & astra trãscendit, in qua ille qui hactenus plus scire arbitratus est, minus intellexit. Colli
1 gitur aũt difficultas † ab authore Catone Vticensi, qui teste Cicerone in princ. Paradoxorũ, ea tm̃ proponebat, q̃ cõiter nõ ꝓbantur in uulgus. & ꝙ Cato Vticen. fuerit author huius leg. testatur Alb. de Ros. in Dictionario, in uerbo, Cato. ubi etiã dicit fuisse authorẽ regulæ Catonianæ: & ꝙ ille sit, oĩo manifestat. Nam ſm Cice. in minutis interrogatiunculis quasi pũctis eius intentionẽ omissis orõnũ floribus explicabat, ut uides factum
2 in text. Ad euidentiã † p̃mittendũ est, ꝙ aliqd põt tripliciter dici diuiduũ, & tripliciter indiuiduũ. primo naturaliter, scđò legaliter, tertio mixtim. Naturaliter diuidua ẽ oĩs res corpora inanimata. ff. cõ. diu. ꝑ totũ. Oĩs aũt res incorporea aĩata, est naturaliter indiuidua. Nã diuisio rei aĩatæ subiectũ corrũpit, c. afferte, de p̃sump. has duas regulas tradit d. Ias. in l. ij. §. & harũ, in prin. s̃. e. tu cõsidera, ꝙ prima regula ex eiusinet intẽtione nõ vr̃ gñaliter vera, quia ẽt diuisio rei inaĩatæ multoties subiectũ corrumpit, ut in ueste, & similibus. Scđa regula nõ ẽt uera vr̃, nã hõ põt naturaliter diuidi, ut patet ad oculũ, & tradidit Bart. in l. stipl̃ones nõ diuidũtur, in j. q. ĩ. e. dicerẽ ergo, ꝙ oĩs res inaĩata, cuius q̃libet pars diuisa p̃dicat̃, de eadẽ spẽ sit simpliciter & oĩ respũ diuidua, ut lignũ, fundus, qui diuisus sꝑ retinet nomen fundi, l. qđ in rerum, §. si quis post, de leg. j. Oĩs uero res, cuius quælibet pars diuisa nõ p̃dicat̃ de eodẽ, dr̃ quo ad qd indiuidua, non absolute, d. c. afferte, l. qd tñ, §. si nauis, ff. queẽad. usus f. amit. Vel aliter, Oĩs res, cuius diuisione neq; forma corrũpit̃, neq; materia, nec spẽs, neq; finis, naturaliter & oĩ respũ dr̃ diuidua. Oĩs res, cuius diuisio materiã, formã, spẽm, & finẽ corrũpit in se, & q̃tũ ad se est naturaliter & oĩ respũ indiuidua, ut hõ. & licet ꝑs hoĩs possit pro indiuiso promitti, & p̃stari, & hoc respũ dicatur ab ipsa natura recipe diuisionẽ, d. l. ij. §. & harũ. & licet actu possit diuidi, tñ respũ suiipsius est naturaliter indiuiduus. Res uero, cui⁹ diuisio unũ ex his tm̃ corrũpit, dr̃ ſm qd naturaliter diuidua, ſm qd indiuidua. Exẽplũ in ueste, & in corda balistæ, quarũ diuisio licet nõ corrũpat materiã, corrũpit tñ formã & finẽ. ista colligunt̃ ex dictis per Bal. in l. si plures, col. iij. C. de cond. inser.
3 Legaliter † indiuiduũ põt dici tripl̃r. primo ↄ̃ctu. scđo petitiõe & obl̃one. tertio effectu & sol. Cõtractu indiuiduũ dr̃ illud, qđ nõ põt in obl̃onem ꝓ parte deduci, ut seruitutes p̃diales, l. ꝓ pte, l. uiæ, ff. de seruit. ti. gñali. Diuisio. n. seruitutis usq; a principio uitiat stipl̃onẽ, d. l. stipl̃ones nõ diuiduntur, & ibi declarat Bar. in secunda oppo. Petitione uero & obl̃one, nõ aũt ↄ̃ctu, indiuiduę sunt obligationes factorũ, quę a principio pñt in ↄ̃ctũ pro parte deduci, l. ij. §. p̃terea, s̃. de aqua plu. arcen. l. locus, s̃. de acqui. pos. Sed postq̃ sunt in obligationẽ deducta, non pñt pro parte peti, & pro parte solui, l. in executione, ĩ. eo. effectu uero siue solutione dñt indiuidua oĩa, quorum solutio non affert tantam utilitatẽ in parte respũ partis, quantã in toto respũ totius, uel qñ posset deuenire ad incõueniẽs ꝙ solutio fieret in diuersis rebus, ut in stipulatione generis, uel alternatiua, d. §. & harũ.
4 declarat magistaliter Iureconsi. in d. l. in executione. † Mixtim aũt. i. naturaliter & legal̃r simul, indiuiduæ sunt seruitutes prædiales: naturaliter, quia in corpore, & quia per naturam est impossibile, ꝙ eatur per fundum seruiẽtem, uel aqua ducatur ad fundum dñantem pro parte pro indiuiso, uel ꝙ ducatur medium plaustrum, uel iter faciat media pars hominis, l. uia. ff. de ser. rust præd. Sunt̃ etiam indiuiduę legaliter, quia a principio non possunt cõstitui pro parte, d. l. pro parte. nec pro parte solui, d. §. & harum. nec pro portionibus hæreditarijs ad hæredes transire actiuè, uel passiuè, d. l. ij. §. ex his, & l. nõ satis, §. j. ff. quem ad. seru. amitta. Diuiduæ naturaliter, & legaliter seu ciuiliter sunt obligationes quantitatis, quæ pro parte possunt deduci in contractum, pro parte solui, & pro portionibus hereditarijs actiuè & passiuè transire ad hęredes, d. §. & harum, & d. §. ex his. in istis cessant duę regulæ facientes obligationem indiuiduã: altera, ꝙ qñ sol̃o partis nõ affert tãtã utilitatem in parte respũ partis, quantam in toto respectu totius, obligatio dicitur indiuidua; altera, qñ a sol̃one partis posset deueniri ad inconueniens, ꝙ solutio fieret in diuersis rebus, obligatio quoque dicitur indiuidua. q̃ regulæ traduntur in d. l. in executione, quas notabis, qa sup ipsis fundat ferè tota materia diuidui, & indiuidui. Scđo sciẽdũ est, ꝙ aliqñ dubitat̃, an stipl̃o principalis obligationis sit diuidua uel indiuidua respectu ipsorũ ↄ̃hentiũ, & de hac tractatur in §. & harũ. Aliqñ dubitatur, an sit diuidua uel indiuidua inter hæredes. Et de hac tractatur in §. ex his, qñque dubitat̃, an sit stipulatio obligationis scđariæ. i. stipulatio pœnę uel interesse, & de hac tractatur in §. item si in facto, usque ad §. nostrũ. Sed in hoc differũt, quia in §. item si in facto, tractatur de interesse & pœna mixtim, hic de sola pœna cõuẽtionali. Ibi de obligationibus facti indiuidui, & de secundaria obligatione cõtra hæredes tm̃: hic uero tractat̃ de obligõnibus facti diuidui, & indiuidui, & de pœnali obligõne, tã contra principalẽ promissòrẽ, q̃ contra hęredes, & hoc mõ p̃t cõtinuari ad p̃cedẽtes: aliter cõtinuat Bart. quẽ alij sequuntur. Tertio sciendũ est, ꝙ dictum Catonis non durat nisi usq; ad uer. ab oĩbus. abinde ĩ. Paul. declarat dictũ Catonis obscurũ & gñale, ſm Bar. & alios *cõmuniter*, alio tñ mõ, & quidẽ ꝓbabiliori legit̃ ꝑ Com. Bezu. Sen. Ias. & Nouissi. ꝙ dictũ Catonis duret vsq; ad uers. sed uideam⁹. qđ mihi placet, qa uerbũ, scribit, iũctum uerbis infinitiuis, oĩa determinat usq; ad dictũ uer. sed uideamus. Quarto sciendũ est, ꝙ illa uerba, uel nõ fieri, & illa, Pau. rñdet, idẽ eẽ, nõ sunt in litera Pisana & originali, sed fuerũt adiecta ꝑ cõpilatores, ut testantur Mod. Bonon. ponẽtes uerba Pãdectarũ iuxta literã trãsumptã per Ang. Politi. quã cũ literis testimonialibus ad ipsos Bonon. trãsmisit. q̃ uerba si tollant̃, tex. erit clarus, & cessabunt tot amaritudines. Quinto sciendum, ſm Bar. & *communiter* scribentes, ꝙ hic tractat̃ de quatuor stipulõnibus, duabus indiuiduis, ut iter fieri, uel nõ fieri, & duabus diuiduis, uidelicet, amplius non agi, & rẽ ratam haberi: ſm uero Are. tractat̃ de quinque. Primo de stipulatione iter fieri. Scđo de stipulatione non fieri iter per eũ, q ꝑ fundũ stipulatoris ire agere solebat. Tertio de stipulõne per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat: & istæ tres sunt indiuiduæ. Quarto de stipulatione rati. Quinto de stipulatione amplius non agi, & istæ sunt diuiduæ, sequuntur Bonon. & Senen. & sic uideas uarietatem. Bar. & alij *communiter* tenent, ꝙ illa stipulatio non fieri, sit eadem cum illa per te non fieri, quominus mihi, &c. contra Aret. cuius intellectus est magis amicus literæ, quę difficultas cessabit, si tollantur illa uerba, non fieri. Sex
5 to † præmitte, ꝙ ista uerba, iter fieri, possunt multipliciter intelligi. Doc. *communiter* intelligunt ꝙ importent seruitutem, d. Ias. uero tenet, ꝙ denotent promissionem meri facti. i. promissionẽ de sternendo & aptando locum itineris. Alij, ꝙ utrumque denotent ius. i. seruitutem & factum. i. aptare locum. Saluari tamẽ potest omnium sententia, ut communis procedat, quando stipulatur iter fieri a promissione per fundum ipsius promissoris. Opinio uero Ias. procedat, quãdo stipulatur iter fieri a promissore per fundum stipulatoris, uel alterius. Alij intelligunt, ꝙ hęc uerba contineant merum factum, sed aliter declarant ut stipulatio, iter fieri, idem importet quod ire, allegantes Plinium li. x. epis. ad Traianum, postquam uehiculis iter facere cępi, & erit sensus, promittis mihi licere iter facere per fundum tuum ad fundũ meũ? Nã hæc stipl̃o factum continet, non seruitutem, l. apud Iuli. §. si qs alicui, de leg. j. docet Pau. de Cas. in l. Lucius, ff. de serui. rust. p̃dio. & Cępo. in tract. seru. urb. sub rub. de seruitute reali. & transit ad hr̃des promissoris, ut ꝑ Bar. in l. si sic, ij. circa fi. ĩ. eo. Septimo sciendum est, quòd illa uerba, uel nõ fieri, leguntur quatuor modis, duobus ꝑ gl. in uerbo, non fieri. Tertio ſm Are. ut s̃. Quarto ſm Soc. uel non fieri iter ꝑ fundũ tuum, quo mediante possit perueniri ad fundum meum. Octauo sciẽdum, ꝙ uer. & Pau. rñdet, legit̃ tripl̃r. Primo, ꝙ l̃ra sit negatiua nõ idẽ eẽ, & ista *cõiter* tenetur. Scđo, ꝙ sit affirmatiua. Tertio ꝙ iste uersiculus non sit in originali, & ſm has duas ultimas lecturas tex. uideret̃ determinare ꝙ stipulatio, ꝑ te non fieri quominus, &c. sit diuidua: secũdũ uero cõem literã, ꝙ sit indiuidua. Vl
6 timo sciẽdũ † est, ꝙ uer. sed uideamus, secũdũ l̃ram negatiuã hẽt quatuor intell̃s. Primus, ꝙ Pau. reuocauerit in dubiũ dictũ Catonis. In prima stipl̃onę iter fieri, an sit indiuidua, sicut illa nõ fieri per te quominus, &c. An uero sit diuidua sicut illa, Titiũ hr̃dẽve eius ratũ habiturũ. Pau. rñdet, nõ idẽ esse in stiplõne iter fieri, quod in stipulõne de rato, qa stipulõ, iter fieri, est indiuidua, sicut stipulõ, per te non fieri; stipulõ uero de rato est diuidua, sicut stipulõ, amplius non agi. Scđo legit̃, an idem sit in stipulõne, per te non fieri, quod in stipulatione, iter fieri, an uero sit idem qđ in stipulatione, de rato? & Pau. rñdet nõ idẽ esse in stipulõne, per te non fieri, qđ in stipulatione, de rato, quia prima est indiuidua; altera de rato, est diuidua, sicut est stipulatio, amplius non agi. Et ideo solus tenet̃ hæres, q ratũ nõ hẽt, & solus agit hæres, a quo fuerit petitũ hos duos itellectus ponit gl. in uerbo, sed uideamus. Tertio legitur per Are. ꝙ author reuocauerit in dubiũ, an stipulatio, per te non fieri quominus, &c.

sit

sit sit̃is huic stipulõni, non fieri iter: an vero sit sit̃is stipl̃oni, đ
rato: R ñdet Pan. non idẽ esset.i. non esse similem huic stipl̃oni,
de rato. Super istis tribus lecturis ꝯsidera, q̃ fuit rõ dubitãdi, cũ
s̃. decisum sit, ꝙ istæ tres sunt indiuiduę, & vno ex hr̃dibus ꝯ̃fa
ciente, pęnam cõmitti ꝯ̃ oẽs pro portionibus hr̃ditariis. Credo
authorẽ dubitasse, an stipl̃o pœnalis, per te nõ fieri, vel hr̃dem,
vno ex hr̃dibus ꝓmissoris ꝯ̃faciente cõmitteret̃ ꝯ̃ oẽs. videbat̃,
ꝙ non, q̃a qui ꝓmisit hr̃dem non fieri, hoc vnũ vr̃ ꝓmisisse, ꝙ
hr̃des obl̃onẽ ratã hẽbunt: quo casu si promisisset de rato, solus
hæres contrafaciens teneret̃. sed hoc non ob. Pau. responde nõ
idem esse; & sic stat in primo dicto Catonis. Quartò legitur, se-
cundum Senen. & d. Ias. ꝙ author dubitauerit, an idẽ sit ĩ stipl̃o
ne, amplius non agi, de qua in vers. at si de eo. ꝙ in illa stipula-
tione, per te non fieri. videbat̃, ꝙ sic, q̃a vtraque negatiua: an ue-
ro sit idem, qđ in stipl̃one de rato, cum vtraq; ĩpleat̃ patientia.
rñdet Pau. non idem esse in stipl̃one, amplius non agi, ꝙ in sti-
pulatione, per te non fieri, sed bñ idẽ esse qđ in stipl̃one de ra-
to. Nam sicut solus hæres conuenitur, qui ratũ nõ hẽt, ita solus
agit, a quo fuit petitum iste intellectus plurimũ applaudit ver-
bis huius lr̃æ: tñ non bñ vr̃ adaptari, q̃a illatio sit de hæredibus
ꝓmissoris ad hæredes stipulatoris, & debuisset sic fieri; sicut so
lus ꝯuenit̃, qui ratũ nõ hẽt, ita solus cõuenitur q̃ amplius agit.
non putauerim tñ hunc intellectũ respuẽdũ, q̃a de plano ꝓce-
dit tam s̃m cõem lr̃am, q̃ s̃m originale Pandectarũ. est verum,
ꝙ Bonon. gloriosi, qui se proprio ore tollunt ad vltimum cælũ,
retentia lr̃a Pisana, dant aliũ intellectũ, quẽ Senen. & Nouissi-
mi ꝓbant esse falsissimũ, ideo non curo referre. Diuiditur s̃m
Bar. in quatuor ptes. In prima ponitur dictum Catonis distin-
guentis. In secunda declarat̃ Catonis distinctio. In tertia distin-
ctionis rõ. In quarta reuocatur in dubiũ vnum exemplũ Cato
nis, quod prius pro ꝯstanti ab eo fuerat determinatum. secũda
ibi, ab omnibus. tertia ibi, dr̃iæ. quarta ibi, sed videamus. Ista di-
uisio *communiter* tenetur. Pau. verò de Cast. diuidit in quinque,
ut hic per eum. has diuisiones renuunt Senen. q̃a Bar. & sequa-
ces ita diuidentes p̃supponũt dictum Catonis non durare, nisi
vsque ad uers. ab omnibus, qđ non est verisimile. aliàs Cato (q̃
fuit optimus Senator, optimus Imperator, optimus Orator, &
qui quater quadragies cãm dixit, & semper obtinuit, secun-
dum Plinium li. vij. natu. histo. c. xxvij. & qui fuit eminentissi-
mus Iureconsultus, l. ij. §. deinde Marcus Cato, ff. de orig. iur.)
fuisset obscurè, imperfectè, & sine conclusione loquutus. vnde
ipsi diuidunt in duas partes. In prima author refert dictũ Cato
nis, qđ durat usque ad uers. sed uideamus. In secũda reuocat in
dubium vnum, quod Cato posuerat pro cõstanti, & annectit
quod in principali promissore. Sunt etiam, qui diuidant in no-
uem partes. In prima distinctio Catonis. In secunda exempla
primi membri. In tertia exempla secundi membri. In quarta
ratio differentię inter primũ & secundũ membrũ. In quinta ra-
tio rationis. In sexta rationis exemplum. In septima dubitatur,
an exemplum datum pro uerificanda ratione conueniat pri-
mo, an secundo membro. In octaua determinatur huiusmodi
dubitatio. In nona & ult. ponitur quid iuris in principali ꝓmis-
sore contrauueniente facto diuiduo. Summat̃ cõiter, ut per Bar.
In tex. ibi, Cato. q̃runt Bonon. an iste fuerit Cato Vticen. an ue
ro Censorinus. sit qui uelit, parum curo: id unum, scio, ꝙ Cato
Censorinus orator, idem historiæ conditor, idem iuris, idem
rerum rusti. peritissimus fuit, teste Quintil. in fi. sui operis. In tex.
7 ibi, lib. xv. scribit. † Not. quòd sufficit allegare librum absq; spe-
ciali loco ad idem tex. in l. stipulationes non diuidũtur, inf. eo.
& iura ad hoc abundant. imò uidetur sufficere allegare simpl̃r.
authorem absq; lib. l. apud Iulianum, §. idem Iulianus, de leg. j.
l. Labeo, l. Celsus, ff. de arb. cum mille simil. Imò uidetur, ꝙ suf
ficiat dicere, ita iure cauetur, absq; noĩatione authoris, c. scriptũ
est, vj. q. 3. c. domino sancto, 50. dist. quod facit pro te, cui memo
ria non seruit. sed aduerte, quia prædicta loquuntur in Legisla-
tore, sed in illis, quorum authoritas leuis est, stat illud uulgatũ,
erubescimus cum sine lege loquimur, §. cõsideremus, in Auc. đ
triẽ. & semisse. si tñ dictum sit notissimum, sufficit dicere hoc ẽ
vulgare, vel iura sunt vulgaria, Card. in cle. sæpe, in prin. de verb.
sig. item sufficit dicere, ita iure cauetur, in his quę naturaliter ve
ra sunt: quia quęrere legem, vbi nãliter sentimus, nihil aliud est,
q̃ infirmitas intellectus, s̃m Aris. quem refert d. Ias. in l. illã, col.
3. C. de colla. In tex. ibi, pæna certæ pecuniæ, no. Aret. & Mod.
8 ꝙ † promissio certæ pecuniæ si aliter fiat q̃ cautum sit, nõ dicit̃
pœnalis, sed taxatio interesse, nisi sit facta sub expresso nomine
pęnæ; ad idem tex. in §. ñ solum, Insti. eo. firmat Io. And. in c. bo-
na fides, de deposi. sequitur Lud. Rom. in l. stipulatio ista, § al-
teri, ĩ. eo. Contrariũ tenet Are. & alii *cõmuniter* hic, ꝙ dicat̃ pro-
missio pęnalis ẽt, ꝙ non sit dictum pęnæ noĩe, per tex. cum gl.
in l. fi. §. fi. & ibi Bar. ff. de eo, per quẽ factũ erit. & idẽ vult Bart.
in §. item si in facto, s̃. eo. ita intelligens tex. in l. fi. s̃. de p̃to. stip.
quẽ ibi sic declarat Pau. idem tenet Cyn. in l. seruus ea lege, ff.
de ser. exportã. & Bal. in l. cum allegas, in v. oppo. C. de vsur. di-
centes fortius, stante statuto, ꝙ non possit exigi pęna, nisi quate
nus intersit, non ẽt poterit exigi qđ simpliciter ꝓmissum ẽ, si ꝯ̃
fiat, ĩmo nec ꝓmissum sub noĩe interesse, & referunt ita fuisse
iudicatum. allegat̃ ẽt tex. in l. in executione, in §. item si stip. ĩ. c.
sequit̃ Alc. in l. ita stipulatus, col. pe. ĩ. e. & Are. in l. ꝯtinuus, §. cũ
quis, ĩ. eo. & est *cõmunis* opi. ꝯ̃ q̃ vrget tex. in l. si ita stipula. ibi, q̃a
videtur patronus quodãmõ tanti opas ęstimasse, ff. de ope. libe.
sup̃ quo insudant Mod. Sed tu potes dicere, ꝙ cõis opinio ꝓce
dit, qñ in defectum alterius obligõnis aliq̃d ꝓmittit̃, vt hic: sec⁹
si aliquid promittatur in defectum ꝯdõnis dandi, vel faciendi
aliquid ipsi stipulatori, vt in ꝯ̃rio, & in l. in illa stipulõne, inf. eo.
Secundò ꝯ̃ cõem stringit tex. in d. §. nõ solũ. ubi tã ĩ theorica, q̃
in practica Imperator sp̃ dicit adijciendũ pęnæ noĩe. quidam
respondet, ꝙ illud est de ꝯsilio ñ de p̃cepto, vt sonant illa verba
optimũ. Aliter rñdent Senẽ. ꝙ ille tex. procedit ad effectum, vt
non dicat̃ pęna ꝓmissa ad taxãdũ interesse, sed ad puniendam
cõtumaciam: non tñ negat, ꝙ simplex promissio nõ dicat̃ pœ-
nalis. Vñ cõcludũt, ꝙ si adijciat̃ pęnæ noĩe, erit stipulõ pœnalis
ad puniendam cõtumaciã. Aliàs erit stipulõ pęnalis ad taxãdũ
ĩteresse. Sed certè vñr errare, q̃a in d. §. non solũ, dr̃ adijciendã
pęnã, ne actori necesse sit probare interesse, & sic etiã qñ ẽ adie
ctũ pœnæ noĩe, illa pæna succedit loco interesse. Iõ vtrũq; peti
non potest, nisi quatenus interesse pęnam excedit, l. Lucius, vbi
Bar. & l. prædia, ff. de actio. emp. dicerẽ ergo, ꝙ in obligõnibus
factorum promissio quantitatis dicatur facta ad taxandum in-
teresse, per text. in d. §. non solũ, & in d. l. fi. de præto. stip. Ex quo
infertur, ꝙ si constaret non interesse, non posse, peti pęna pro-
ut cõsuluerunt ipsi Senẽ. ꝯs. 253. col pe. & seq. li. 2. Non ob. tex. ĩ
§. alteri, Inst. de inuti. stip. quia loquitur in obligõnibus dandi: se
cus in obligõnib. faciendi, in quarũ locũ ex earum nã succedit
obl̃o ad interesse, l. stipulõnes non diuiduntur, vers. Celsus, inf.
eo. In tex. ibi, pæna certæ pecuniæ, iuncta glo. i. certa pęna. Not.
9 ꝙ † incertitudo vitiat stipulõnẽ pęnalẽ. facit tex. in l. ita stipula-
tus, magna, ĩ. eo. facit ẽt, quia promissio vsurarum incerta non
valet, l. quod in stipulatione, ff. de vsur. nam vsura quoq; pœna
est, l. qui sine. ff. de nego. gest. pæna tamen legatis inserta, valet,
quia declaratur arbitrio iudicis, s̃m gl. in l. nemo martyres, C.
de sacros. eccl. In tex. ibi, pecuniæ, intelligunt Doc. largissimè ñ
solum pro quantitate, sed etiam pro spẽ, l. pecuniæ verbũ, ĩ. de
verb. sig. Ex quo infert̃, ꝙ iste tex. procedit etiã si ꝓmissa sit cer-
ta spẽs pœnæ noĩe, & ita sentit gl. j. & ita intelligunt *communiter*
Doct. per tex in l. litigatores, §. j. ff. de arbit. Senẽ. dubitant, quia
si pęna certæ spẽi adiiciatur facto diuiduo, non videtur proce-
dere tex. quia sequi posset inconueniens, l. in executione, §. pro
parte, ĩ. e. ergo verbum, pecunię, determinans omnes partes hu-
ius tex. non potest intelligi largissimè, etiã pro spẽ, aliàs diffor-
miter determinaret contra regulã l. iam hoc iure, ff. de vulg. &
pup. Sed ad istud dici p̃t, non esse absurdũ, vnũ & idem verbũ
in eadem orõne positũ, stare propriè & impropriè, & l. 2. cũ gl.
ff. đ offi. procõs. Vel dici potest, tex. nr̃m procedere etiã, ꝙ facto
diuiduo adiecta sit pœna certæ spẽi. Ad arg. Sene. respondetur,
ꝙ tale inconueniens non est admittẽdũ inuito stipulatore, ita
loquitur tex. in d. §. pro parte. sed eo volente toleratur, vt in ca-
su nr̃o, in quo stipulator poterat consequi integrum factum re
pellendo agentẽ exceptione pacti de amplius non agẽdo; ergo
si noluit, sibi imputet, reg. damnũ, de reg. iur. in vj. In tex. ibi, pro
10 missa. † Nota, ꝙ ex contractu non debetur pęna, nisi reperiatur
promissa, ad idem tex. Insti. eo. §. non solum. Sic pęna legalis nõ
est infligenda alicui, nisi reperiatur expresse a iure imposita, l. at
si quis. §. diuus, ff. de reli. & sump. fune. & §. cũ igitur, in Auc. de
non eligen. secd̃o nub. & c. fi. de iurepa. In tex. ibi, si quid aliter fa-
11 ctũ sit, iunctis seq. Not. † ꝙ appel. facti cõtinetur non factũ. cla-
rius probatur in §. item si in facto, s̃. eo. no. gl. & ibi latè Mod. in
l. 2. in prin. s̃. e. Tradit d. Alex. in l. vbi autem nõ apparet, §. id qđ,
ĩ. e. In tex. ibi, pro portione hæreditaria. No. secundum cõem ĩ-
12 tellectũ, † ꝙ licèt pęna adiecta facto indiuiduo, vno ex hæredi-
bus cõtrafaciente sit cõmissa insolidũ, nõ tñ a singulis exigi p̃t,
nisi pro portione hæreditaria, & ita debet intelligi, & declarari
tex. in d. §. itẽ si in facto, & in l. hæredes, §. in illa, ff. fam. erci. Sed
aduerte, ꝙ tex. in d. §. in illa, videtur determinare in ꝯtrariũ ei⁹,
qđ hic dicitur. s. ꝙ vno cõtrafaciẽte pęna insolidũ cõmittatur.
Communiter rñdet, ꝙ ille tex. intell̃r insolidum collectiue contra
oẽs simul, vt vniuersos, & tex. noster particulariter ꝯtra singula
res pro hæreditaria portione. Confirmatur sol. quia qñ lex vult
p̃ticulariter loq, exp̃sse dicit, singulos insolidum teneri, vt in l.
2. §. ex his, s̃. e. & Insti. de duob. reis, §. j. Præterea tex. in l. j. §. itẽ si
in facto. & in l. inter cohæredes, §. fi. quos Nouissimi inducunt
in contrariũ, probant hãc solõnẽ q̃cq̃d ipsi dicant. Nam volũt
vno contrafaciente omnes teneri, omnesq; repetere quod præ-
stiterint iudicio fam. ercis. quod de portionibus ipsorum intelli
gendum iuxta naturam actionis, & non insolidum. Alioquin
dicendum, ꝙ singuli solidam pœnam soluerint, & singuli inso
lidum repetant, quod esset absurditate, & iniquitate plenissimũ.
Nec ob. si dixerit, quòd ibi non contrafacientes soluerunt coa
cti, aliàs non repeterent actione fam. ercis. sed actione neg. gest.
l. 3. ff. de neg. gest. istud admitto, sed non sequitur, ergo soluerũt
insolidum. Nam soluendo eorum ratas portiones, dñr inuiti-

ſoluere,coacti facto cohr̄dis ꝯuenietis.Nō ob.rō,ſup̱ qua No-
uiſſimi ſe fundāt,qa non puto illā verā,vt patebit ex his, q̄ dicā
13 in ſeq.no.In tex.ibi,quia,quòd in ptes.† Nota rationē, quare in
indiuiduis vno ꝯfaciente cæteri tenentur.alia rō aſſignatur in
tex.in l.3.in fi.ſ̄.e. quia intereſt prohibiti a nemine prohiberi.
alia aſſignatur in l.in execu.ver.ꝙ ſi ſtipulatus,ı̄.e.quia licèt ab
vno ſtipulator prohibeatur,non in partem prohibetur. Tu ꝯſi-
dera,ꝙ licèt iſtę rationes concludant ſtipulōnē pænalem com
mitti inſolidū,nulla tn̄ ꝯcludit magis committi ꝯ eū, q ꝯuenit
inſolidū,q ꝯ oēs pro portionibus hæreditarijs.Vn̄ ſunt q talem
rōnem aſſiguant,factum hæredis cenſetur factum defuncti, l.
vxor,§.agri plagā,ff.de leg.3.quem ad hoc pōderauit Ange. ꝯſ.
28 5.Si teſtator.Si mō defunctus ꝯueniſſet in vita, oēs hæredes
tenerentur pro portionibus hæreditarijs, idē ergo dđm vno ex
hæredibus ꝯueniente.Iſta rō mihi nō videtur vera,qa ea atten-
ta ſequeretur idem dđm in pœna adiecta facto diuiduo,nam đ
functo in vita cōtrafaciente facto diuiduo in pte,ipſe fuiſſet ob
ligatus inſolidū,vt dicitur hic in fi. & eius hæredes tenerentur
pro portionib.& tn̄ vno hærede ꝯfaciente, ipſe ſolus tenet̄ pro
parte,vt dicitur in tex.Cuius ꝯriū dđm foret attenta p̄allegata
rōne.Alia rō aſſignatur in l.inter cohæredes,§.qđ ex facti, ff.fa.
erci.Ego teneo rōnē Iuriſcō.hic latius declaratā in iuribus p̄-
alle.Et eā ſic declaro.Tanti intereſt prohibiti in indiuiduis pro
hiberi ab vno,qtū ab oībus,ex quo in parte prohiberi non p̄t.
iuſtū eſt ergo qtū ad ſtipulatorē,pœnā inſolidū cōmitti:verum
vnus cohæres ſolus ꝯueniens nō p̄t inſolidū ꝯueniri ad pænā,
in quā incidit ex obligōne hæreditaria ꝯcta ex hæreditatis adi
tione,l.ex maleficijs,§.hæres,ſ̄.ti.1.ergo p̱ portione hr̄ditaria,p̱
qua tn̄ hæres rep̄ſentat defunctū,ſ̄m gl.in l.ij.§ fi.ı̄.de p̄to.ſtip.
& cū ex parte ſtipulatoris ſit iuſtū & neceſſariū pœnā inſolidū
committi,ex parte ꝯuenientis committi non poſſit: iure meri
to ſtatutum fuit omnes teneri pro portione hæreditaria. Et ſi
dicatur,iniquum eſſe,ꝙ ex facto vnius alij prægrauentur. reg.n̄
dēt,de reg.iu.l.de pupil.§.ſi pluriū,ſ̄.de no.op. nun. Rn̄det̄, hac
de cā legē dediſſe actionē fa.ercis.alijs,qui nō ꝯuenerunt ad re
petendū,qđ p̄ſtiterūt ab eo,q ꝯuenit,d.§.in illa,& l.2.§.ex his,ſ̄.
eo.Et ſi inſtiteris,ꝙ lex debuit euitare hūc circuitū & actionē
dare ꝯ eū,q ꝯuenit inſolidū,cū circuitus ſint euitandi,l.dn̄s te-
ſtō,ff.de cōd.indeb.Rn̄detur,ex neceſſitate fuiſſe ſtatutū oēs hę
redes teneri,pro portione hæreditaria,per rōnē de qua ſ̄. & rō-
ne ſuccurēdi ipi ſtipulatori pleno iure,caſu,quo ꝯueniēs ſoluē-
do non eſſet.Sunt tamen,q dicant,ꝙ hoc caſu, quo ꝯueniēs n̄
eſt ſoluendo,alii nō teneātur:ſeu melius,ꝙ poſſint ſe exceptio-
ne tueri:de quo dicā ı̄.poſt Bar.vbi pariter examinabit̄, an illi q
nō ꝯuenerūt cedēdo actionē ſtipulatori ꝯ ꝯfaciētē liberentur
14 In tex.ibi,quodammodo.† No.ꝙ hæc dictio denotat fictionē.
ſ̄m Are.ad idē tex.in l.in ſuis,ff.de libe.& poſthu. ex quo infert̄
ad ſtatuta punientia contraueniētē p̱miſſis,vt non cōprehēdāt
hos fictè ꝯuenientes,qa ſtatuta ſunt intelligendā in caſu vero
& p̱prio,& nō in ficto,& ı̄proprio,l.3,§.hæc verba, ff. de nego.
15 geſt.l.1.§.q nauem,ff.de exercito.In tex.ibi,factū videtur.†Not.
hic videri tex.ꝙ verbū,videtur,ı̄portet veritatē,aliàs verbum,
quodāmō,ſuperflueret.Tu dicas,ꝙ verbū,videt̄, ı̄portat fictio-
nē,l.j.§.deieciſſe,ſ̄.de vi,& vi arm.iō hic fuerūt adiecta duo ver.
ba fictionē importātia ad demōſtrādā fictionē huius legis eſſe
16 manifeſtiſſimam.In tex.ibi,at ſi de eo.No.ꝙ†pæna adiecta fcō
diuiduo cōmittit̄ ꝯ cohæredē ꝯfacientē dūtaxat. ad idē tex. in
l.inter coheredes,§.ꝙ ſi ſtipulat⁹,ff.fa.erciſ.Iterū ex eiſdem ver-
bis not.quòd ſtipulatio,amplius nō agi,eſt diuidua; qđ certū ē
vbi promiſſum eſt amplius n̄ agi ad rē diuiduā.Sed qd ſi ad in-
diuidā,puta ad ſeruitutē:ambiguus eſt iſte punctus,examinabi
17 tur ı̄.In text.ibi,q̄uis ſolus.Not.† ꝙ aliud eſt p̱miſſio de rato,
aliud ratihabitio:nam ſi ex dcā p̱miſſione induceret̄ ratihabi-
tio,diceretur impleta p̱miſſio,& ꝯn̄r defecta ꝯdō ſtipulationis
pænalis,cum ſufficiat ſemel impleuiſſe cōdōnē,quis implemē-
tum non duret,l.ſi quis hæredem,C.de inſtit.& ſubſti.ſilr̄ aliud
eſt promiſſio de fideiubendo,aliud fideiuſſio,l.ſi quis ſtipulat⁹,
§.fi.infra eo.ex quo Ferrariēſes inferunt aliud eſſe p̱miſſio de ſe
obligando,aliud ipſa obligō. Tu verò dicas,ꝙ promiſſio de ra-
to ad ius relata,idem eſt quod ratihabitio.ſufficit.n.quātum ad
eſſm̄ iuris promiſiſſe de rato,l.ſi ſine,§.cū autem, ı̄. rē rat. hab.l.
p̱curatorē abſentem,ff.de p̱cu.docet Bal.ı̄ l.j.C.de p̱cu. & ſimi
liter quantū ad effectū iuris,p̱miſſio de ſe obligando ad ſoluen
dū decem,& ipſa obligō,ſunt idem,ſ̄m Io.Andr. in additioni.
Spec.ſuper rub.de oblig.& ſolu.& d.Ale.in l.cum fundus, in §.
ſeruum tuum imprudens,ff.ſi cer.pet. Sed ſi iſta referantur ad
actum facti,prout refertur qn̄ quis promittit ſe ratū habiturū
ſub pæna,quo caſu refert̄ ad factū,i.ad ꝯuētionē,l.vbi pactū,C.
de tranſ.tunc inter ſe differunt.& in iſtis terminis procedit iſte
tex.& ideo ſi quis promittat ſub pœna ſe obligare per inſtr̄m
ad dandum decem,ſi vellet ſe obligari in quinq; tantum,com
mitteretur pœna,qa refertur ad actum facti. Vltimò not.† ꝙ
18 principalis promiſſor contrafaciens facto diuiduo tenetur ad
pęnam inſolidum; ex quo infertur grauius peccare principa-
lem promiſſorem,q̄ hęredes,arg.c.veritatis,đ iureiur. Sđ illatio
non videtur bona,qa lex duodecim tabularū inter hr̄des oblō
nē diuiſit, & iō vnus hr̄dū ꝯueniendo in pte reſpū ipſius dicit
ꝯueniſſe in totum,cū ı̄ ea pte ꝯueniat in totū.intellige tn̄ iſtud
no.cum temperamento,videlicet vt in penam compēſandum
ſit omne id,qđ ſtipulator conſequutus eſt ex adimplemēto al-
terius ptis,ſ̄m gl.in l.in exequutione,§.pe.in verbo, prodeſt, ı̄.
eo.Antequam veniamus ad apparatū gl.expediam tres primas
oppoſitiones Bar.quę ſunt ex̄ gl.Circa primā ſcrib. nihil dn̄t.tu
19 habes colligere† limitationem ad l.p̱ hr̄ditariis,C.de hær.actio
vt procedat in rebus diuiduis; ſecus ı̄ indiuiduis,l.2. §. ex his,ſ̄.
eo.Sed q̄ nam pōt eſſe rō?Rn̄.Iuriſcōſ.in l.hæredes,§.aliàs,ff.fa.
erc.quia lex non potuit has oblōnes & actiones diuidere.Mira
bilis eſt rō.Nam p̱ nām non pōt diuidi hō,vt ſ̄.dictū eſt,& tn̄ p̱
l.diuiditur obligatio hominis,l.ſi ſtipulatus,§. j.ı̄. de ſolu. quare
ergo lex non potuit diuidere obligationem ſeruitutū & facto-
rum? cōſideraui,ꝙ diuiſio viſa eſt legi ı̄poſ̄is,cuius effect⁹ diui-
di non pōt,vt in obligationibus ſeruitutū, & factorū; ſecus qn̄
effectus eſt diuiſibilis,vt in obligatione hoīs,cuius obligationis
effectus ē diuiſibilis.Scđò aduerte,ꝙ ſolō Bar.non videtur ve-
ra.Nam ſtipulatio pænalis ſecundaria regulat̄ ſ̄m nām princi-
palis,reg.cum principalis,de reg.iu.in vj.& voluit Bar.ı̄ l. fi. verſ.
3.dico.ı̄.tit.j.Sol. Diuerſitas rerum inducit diuerſitatem diſpō-
num,l.cum in fundo,§.ſi fundus,ff.de iu. dot. & ita reſpōdet d.
Iaſ.Bene facit,quod dici Bar.ı̄ l.j.§.hæc actio,ſ̄. ſi quis teſta.liber
eſſe iuſ.fue.vel dici pōt,ꝙ licèt pænalis ſtipulatio ſit ſecūdaria,
non tn̄ eſt acceſſoria patet,qa nouat p̄cedentē, l.ita ſtipulatus,
magna,ı̄.e.& qa cōfirmat p̄cedentē inutilē,l.ſtipulatio iſta,§.al
teri,ı̄.eo.Circa ſcđam oppōnem elicio quatuor cōclōne. Pri-
20 ma,† obligatio rem reſtitui,diuiditur inter hæredes pro portio
nibus hæreditariis,l.3.ſi hæres,ff.cōmo.iſta vera eſt, & *cōmunis*,
21 & cōprobabitur in ſeq.oppo.Secunda† ꝯcluſio,obligatio rei re
ſtituendæ,eſt diuidua ēt inter principales pro rata,l.j.§. ſi apud
duos,ff.depoſi.& ibi no.iſta eſt ēt *cōmunis*: ſed an vera ſit,nō pa-
rum dubito,quia tex.in d.§.ſi apud duos, videtur probare op-
poſitū,ſ̄m Senen.ſic inducendo,ibi plures depoſitarii pluribus
tutoribus æquiparantur,plures aūt tutores nō tenentur inſoli-
dum,l.j.§.nunc hactenus,de tutel.& rō.diſtr. pariter ergo tene-
buntur inſolidū plures depoſitarii.item ibi dicit̄, ꝙ deponens
minus fuit conſequutus ab vno,poterit ab altero cōſequi;ergo
glibet tenetur inſolidū.Iſtæ inductiones me non mouent,quia
Iuriſconſ.in ea parte,in qua facit p̄dictā æquiparationē & illa
tionē,loquitur de obligatione ſecundaria rōne doli vel culpæ,
pro qua quilibet tenet̄ inſolidū, ſ̄m Bar.ı̄.in vj.oppo.ꝯcluſio ve
rò noſtra loquitur ı̄ primitiua.Ego alr̄ ſtringo;dicitur ibi aduer
ſus vnūquēq; agi poſſe qđ eſt intelligendū inſolidū, quia ſubij-
cit tex.nec liberatur alter ſi cum altero agatur, quia nō electio
ne,ſed ſolōne liberant̄.Ecce tex.clarū, ꝙ creditoris eſt electio
conueniendi quem velit,qđ de parte non eſt dubiū, qa in ea n̄
cadit electio,ergo debet intelligi inſolidū. Confirmat̄, quia vt
ſit bona æquiparatio facta p̱ oppoſitū,ſicut ſolōne facta p̱ vnū
inſolidū oēs liberantur, ita per oppoſitū electione fcā de con-
ueniendo vnū,non liberantur alii.Et ſi dixeris, ibi actum fuiſſe,
quòd vnuſquiſq; teneretur inſolidū,vt dicit ibi gl.aliàs ſtat con
cluſio Rn̄detur,ꝙ iſta eſt mera diuinatio & mera truffa, vt di-
cit Bar.in l.ſtipulationes non diuidūtur,viij. oppo. & ſic iſta cō
cluſio videtur falſa.Non ob.tex.in l.eandem,in prin.ı̄. đ duob.
reis,quia non eſt bona ꝯn̄tia,non ſunt duo rei,niſi actum ſit,er-
go non tenentur inſolidū,l.ſi vt certo,§. ſi duobus vehiculum,
ff.cōmo.& vult Bar.in ſeq.& in vj.oppo.Non ēt ob. text. in l. ſi
duo,ff.depoſi.inductus per Iaſ.pro hac cōi,in æquiparatione de
hæredibus ad principales,iuncta d.l.3.§.hæres. quia reſpondet̄,
ꝙ illa æquiparatio procedit quātum ad obligationē ſecūdariā
rōne doli vel culpæ,pro qua omnes,qui ſunt in dolo, tenentur
22 inſolidū,d.§ ſi apud duos,ſecundo rn̄.Tertia cōcluſio, †obliga-
tio rem reſtitui eſt indiuidua ſolutione,l.ſi duo,ff.depo.ſequunt̄
cōmuniter Doc.exceptis Mod.Pap.dicentes,ꝙ ē diuidua ēt ſolu
tione,cum non poſſit ſequi incōueniens,l.in executione, §.pro
parte,ı̄.e.quia pōt glibet p̄ciſe cogi rem reſtituere. l. q reſtitue-
re.ff.de rei vend.Sed pōt rn̄deri,poſ̄e eſſe,ꝙ deueniat̄ ad incon
ueniens p̄dictū,ſi res nō extet tota,vel extet deteriorata. Iſtam
concluſionē limitant Nouiſſimi,vt non procedat qn̄ res reſti-
tuenda conſiſtit in quantitate per tex.in l.j.§. ſi pecuniā in ſac-
culo,ff.depoſi.q̄ nihil facit,quia loquitur in hæredibus deponē
tis,quibus res depoſita in ſpecie, etiam reſtituitur in ſpecie eo
modo,quo ibi; ſecus in hæredibus depoſitarii, apud quod non
poteſt quantitas eſſe in depoſito, vt ſic ſequatur obligatio rei
reſtituendæ:nam ſi in quantitate fiat depoſitū vel commoda-
tum,tranſit dn̄ium in depoſitarios,& ſic tenentur ad dandum
tantundem in gn̄e,l.Lucius,ff.depoſi.ibi, trāſgredit̄ notiſſimos
23 depoſiti terminos.Vltimo concluſio,† obligatio rem tradi, nō
diuiditur nec inter principales,nec inter hæredes, ſed quilibet
tenetur inſolidum,l.ſtipulationes non diuiduntur,infra eo.Sed
quænam potuit eſſe ratio diuerſitatis inter rem tradi, & rem re
ſtitui? variant Doc tradit̄ p̱ Bar.in d.l.ſtipl̄nes non diuiduntur,
in vj. oppo. ibi reſeruo dđm.Circa tertiam oppōnem Bar. col-
ligo

24 lige septẽ cõclones. Prima,† actio psonalis bonæ fidei ad rẽ re stituẽdã cõpetit insolidũ ꝯ vnũ ex pluribus principalibus, uel hæredib⁹ hñtẽ facultatẽ toti⁹ rei restituẽdæ, l. iij. §. hrs, ff. cõmo. ita transit *cõmunis* Legistarũ schola. Tu aduerte, q̃a text. in d. §. hæres, non uidetur probare, q̃a ſm Bal. in l. pro hereditarijs, in xij. q. C. de heredita. actio. Raph. Fulg. Cuma. & Aret. hic, loquũtur in obligõne secundaria rõne doli uel culpæ, q̃ ꝯ dolosum bene cõpetit insolidũ, l. in depositi, ff. depo. hoc probãt illã uerba, nec faciat, i. restituat. nã qui non restituit, dolo facit, l. dolus, ff. mãda. l. j. §. fi. ff. depositi. Sed d. Ias. defendendo cõem rñdet, ꝙ immo ille text. in uers. nisi fortè, debet intelligi de primitiua obligõne, quia exceptio debet eẽ de rĩa, l. nã qđ liqdè, §. fi. ff. de pe nu lega. & quia obligõ secundaria non cõpetit ex eo capite, q̃a res non restituatur, sed quia interuertatur uel deterioretur, d. l. in depositi, & d. l. si duo. ego aliter intelligo illum tex. ꝙ ibi re⁹ conuentus pro parte sua condemnetur insolidũ in pænã mendacij, quia non faciat copiam rei restituendæ, negando illam penes se habere. iustũ. n. est, ꝙ ꝯuentus in parte, si neget posse p tẽ suã restituere, ꝙ pp mendaciũ ꝯdemnetur insolidũ, l. sed si pro parte, §. j. ff. quod cum eo, l. fi. ff. de rei vend. quo stante ille tex. retorquetur, casũ quo ꝯfiteat hrẽ facultatẽ rei restituendæ, vr̃ ergo adhærendũ cõibus rĩs, uidelicet regulæ d. l. pro hereditarijs, & regulæ, ꝙ actio personalis sequat personã & non rẽ, l. fi. §. fi. ff. de ꝯhen. emp. & l. j. §. si hæres pcepto fundo, ad Treb. & regulæ, ꝙ bona fides non est potes ad obligõnẽ augendã vltra eius nãm. l. quia tantundẽ, ff. de neg. gest. sed istis nõ attẽtis cõis opi. mihi vr̃ uerior, q̃a habens facultatẽ rei restituẽdæ nõ pt̃ restituere partẽ rei mobilis, q̃n restituat totã, l. si duo, ff. deposi. ergo rõne inseparabilitatis, æquũ est, ꝙ hñs facultatẽ rei restituẽdæ, teneat insolidum: & quia euitandus est circuitus inutilis, l. dñs testõ. ff. de cõdic. inde. cũ autem reus possit insolidum rem restituere, & solutione se & alios liberare, ad quid agendum ꝯ quemlibet pro parte? Sunt qui intelligant text. in d. §. hæres. vt actio solũ competat pro parte ꝯ hñtẽ facultatẽ rei restituẽdæ, sed officio iudicis cõdemnetur insolidũ, & fuit intellectus. Frãci. de Rãpo. quẽ sequuntur Bal. Nouel. Bezut. Tortus, & Nouissimi. huic intellectui bñ seruiũt uerba, & seruantur pallegatæ iuris regulę, sed alia uiolatur, q̃ est, ꝙ sñia nõ debet eẽ diuersa a petitione, l. vt fundus, cõmu. diuidũ. s̃. c. licet Hely, de sim. Nisi dixeris, ꝙ ratione inseparabilitatis censeatur implicitè facta petitio totius ab habente facultatem rei restituendæ: quo casu sustinetur sententia tanq̃ implicitè sit conformis petitioni, ſm Inn. in c. grauis, de rest. spo. & Fel. in c. licet Hely. Scđa

25 cõclusio,† actio psonalis stricti iuris ad rem restituendã solum competit pro portione hæreditaria, etiam ꝯ hñtẽ facultatem rei restituendæ, l. si tibi homo, §. si fundus, ff. de leg. j. sequuntur Angel. Ale. Are. Bolog. Socy. & Ias. hic, & uidetur magis cõmunis. Contrariam opinionem tenet Lud. Roma. Pau. de Cast. Ang. de Peril. & And. Barb. hic, & añ eos Cyn. in d. l. pro hæreditarijs. Pro cõi allegatur tex. in d. §. si fundus. sed nihil facit, q̃a loquitur in obliga. rem dari, omni respũ diuidua, ſm Bar. in d. l. stipulationes non diuiduntur, in viij. oppo. patet, quia loquitur in legato facto de re hr̃dis, cuius dñiũ recta via non transit in legatarium, l. si hæredi seruus, ff. de leg. j. item loquitur de obliga. quæ incipit in psona hæredũ, cõcl'o nostra loquitur in obliga. hæreditaria. q̃ originẽ hũit in persona defuncti. Scđo p cõi adducit rĩa legis d. l. pro hr̃ditariis. ad quã puto posse rñderi, ꝙ loqr̃ in obliga. diuiduis omni respectu: nos loquimur in obligationibus rem restitui indiuidua solutione. Vel aliter regula pro hæreditarijs, procedit q̃tũ ad effñ, non q̃tũ ad exercitium actionis & vim ꝯueniẽdi, patet in d. l. iij. §. hrs, ubi hrs in actione psonali bonæ fidei cõuenit insolidũ, si hẽat facultatẽ rei restituẽdæ, & tñ q̃tũ ad effñ obligõ ñ trãsiuit in eũ, nisi pro portione hr̃ditaria, & hoc respũ habet regressum ꝯ cohæredes pro eorũ portionib. l. hr̃des, §. idem iuris, ff. fa. ercil. Tertiò Senẽ. inducũt tex. in d. § hæres, a ꝯrio, quasi secus sit in actionib. stricti iuris, in quibus rigor iuris seruãdus est. Pro solutione aduertẽdum est, ꝙ actio stricti iuris ad rẽ restituẽdã est arbitraria, ſm Bart. in l. in actionib. col. iij. ff. de in litẽ iuran. in arbitrarijs tñ operatur officium iudicis q̃tũ bona fides in actionibus bonæ fidei, d. l. in actionibus, & ibi *communiter* ita concludit, ergo ita đ bet conueniri arbitrio boni iudicis, vt in arbitrarijs hñs facultatẽ rei restituendæ, ita cõdẽnatur isolidũ, sicut in actionibus bonæ fidei, maximè cũ eadẽ rõ arbitrandi militet vtroq; casu, vt j. probabo, & bene facit tex. in §. præterea, Inst. de actio. Quartò p cõmuni adducitur p Bolog. ualet argu. a cessante rõne, c. cũ cessante, de appell. l. adigere, §. quis, de iurepa. ratio autem, ꝙ in actionib. personalibus vnitis cum rei uendi. detur actio insolidum, ea est; quia res tota petitur, l. si possessor, ff. de rei vendi. ista rõ cessat in actione personali non vnita, q̃ seqr̃ psonã & ñ rẽ, l. fi. in fi. ff. de ꝯhẽ. emp. Ergo cessare debet dispõ. Sed tu dicas, ꝙ alia ẽ rõ, quare cõdẽnet insolidũ, uidelicet q̃a totã rẽ detinet, vt dr̃ in d. l. si plures. Ista rõ militat ẽt in actione stricti iuris non vnita, ergo fundamẽtũ retorquetur. Vltimo adducit tex. in l. cũ ab vno, ff. de leg. ij. arguẽdo a spãli, dicit Bar. ꝙ ibi ẽ casus spãlis ꝙ actio psonalis hr̃ditaria dẽt ꝯ vnũ ex hr̃dib. insolidũ, ergo in ꝯrĩũ est ius cõe, l. ius singulare, ff. de legib. Solutio est facilis, in primis loquit in actione p dote competẽti ad retrodandũ, q̃ oĩ respũ est diuidua: merito spãle est in illo casũ. nos loquimur in actione ad rem restituendã in diuidua solutione. Vel dici põt, ibi nullã esse spãlitatẽ, q̃a testator illũ solũ hæredẽ grauauerat, nimirũ si ꝯuenit in solidum actione ex testõ, ſm cões regulas, maximè ſm regulam l. ab eo, C. đ fideic. Ex istis apparet cõem non habere p se aliqđ solidũ fundamẽtũ. Examinemus ergo, an opi. Cy. defendi possit. adducit primò, actio psonalis ad restituendũ habet similitudinẽ cum rei uend. l. ii. §. fi. j. de pt. stip. Ergo ad similitudinẽ debet cõpetere ꝯ possidentẽ insolidum, d. l. si possessor. d. Alex. respondet non valere argu. rei uend. ad actionem psonalem. pbat per instantiam. Contra hæredẽ non possidentẽ non competit rei ven. ẽt, ꝙ defunctus dolo desierit possidere, l. cum aũt, ff. de rei uend. & tñ ista actio psonalis competit ꝯ hæredes non possidentes pro portionibus hereditariis, l. in cõdõne, ff. de condi. furti. ista solutio non tollit uim arg. fundati super tex. in d. l. ij. Vnde rñdetur, ꝙ ille tex. loquĩ in stipulatione, iudicatum solui, accessoria ad iudicium rei uendi. Nimirum si reguletur ſm nãm principalis, l. cum principalis, de reg. iur. ſm Senen. Aliter ego rñdebo. in seq. cõclu. Secũdò pro Cyn. Lud. Ro. adducit tex. in l. ii. C. si vnus ex pluribus hæred. creditoris. Iste tex. nihil facit, ſm Are. Ale. & Senen. quia loquitur in actio. hypothecaria, quæ est realis, l. eos, C. de pig. Et ita respondet Imperator met in d. l. ii. quæ in sui ratione plurimum facit pro cõmuni. Ex qua rõne infertur, ꝙ si actio personalis daretur ad restõnem pignoris, dẽt cõpetere pro portionibus hereditariis, quia personã sequit, & non rem. Tertia actio ad restõnẽ est indiuidua solutione, l. si duo, ff. deposi. ergo dẽt ꝯ possidentẽ dari insolidum. Solu. Argñ concludit solutione partis soluentem non liberari, l. in executione, j̃. eodẽ. Sed non sequitur possidẽtẽ posse conueniri insolidũ, cum obligatio rem restitui sit indiuidua obligatione, ex qua nascitur actio. Quar-

26 to inter † ꝯctus stricti iuris & bonæ fidei nõ est dñia, nisi in casibus a iure expressis, vt vult gl. in §. actionum, Insti. de act. Non reperitur aũt facta dñia, idem ergo dẽm vtroq; casu. Et si dixeris reperiri dñiam factam in iuribus s̃. pro cõi adductis. rñdeo, ꝙ nihil faciunt, vt dictum est. Et si institeris traditã esse regulã, ꝙ actio personalis cõpetat p hæreditariis portionibus, d. l. pro hæreditariis. quę regula solum reperitur limitata in actione bonæ fidei, d. l. iij. §. heres. ergo non est facienda extensio ad actiones stricti iuris. Rñdeo, ꝙ in limitatoriis, & etiã in correctoriis est licita extensio ex identitate rõnis, in l. scriptæ, l. cum mulier, §. j. ff. sol. mat. l. his solis, C. de reuoc. don. tradit d. Ias. post alios, in auc. quas actiones, C. de sacros. eccl. rõ aũt scripta in d. §. hrs, in fi. ibi, quia bo. iud. officio cõuenit, ẽt militat in actionib. stricti iuris, ergo & c. Quintò statutum est, ꝙ obligatio rem restitui sic indiuidua solutione, ne sequat inconueniens, quòd fiat solutio in diuersis rebus, l. in exequutione, §. pro parte, j̃. e. tunc arguo sic. Inducta ad vnum offiñ non debent operari cõtrariũ. ex hoc sequitur, ꝙ si dixerimus actionem stricti iuris competere solum pro parte cõtra hñtem facultatem rei restituendæ, ne cessariò sequitur prædictum inconueniens, quia pro parte possidentis fiet solutio in re petita, pro portionibus aliorum fiet in quantitate, loco interesse; vel rõne indiuiduitatis, lex uolens succurrere domino rei, erit causa, ꝙ dñs non poterit consequi rem ipsam, sed solum interesse ab omnibus, quo nihil absurdius. dicamus ergo, ꝙ dispõ d. §. hæres, hẽat locũ etia in actionibus stricti iuris, cum conueniat arbitrio boni uiri, ꝙ hñs facultatem rei restituendæ integre restituat. Et si instes, ꝙ nõ debet solus hæres, q̃ rem possidet, esse in damno. Rñdetur, in obligatione rem restitui, non tractari de damno possessoris, q̃a res illa nunq̃ fuit ipsius hæredis, ergo non damnificat, l. ii s̃. de dã. infec. Et si fortè p illa re aliam dimisit cohæredib. tunc eis succursum est p actionem fa. ercis. l. ii. C. fa. erc. Vltimo facit, qđ in simili dicit Bar. in l. ii. §. ubi duo, j̃. de duob. re. qđ sequit Ant. de But. consi. 39. & Ro. ꝯsi. 114. in pũcto iuris. ista sñia defendi põt, & in ꝯscia uidet verior, quã tenet gl. in l. ad ea, §. fi. ff. de reg. iur.

27 Tertia ꝯclusio, † actio personalis stricti iuris ad restõnem rei, pro qua cõpetit rei vendicatio, datur insolidũ contra vnum ex pluribus principalibus uel hæredibus hñtem facultatẽ rei restituẽdæ, l. si plures, s̃. de ui, & vi ar. ista est *communis*; & retenta opi. Cy. & nostra in præcedẽti, ista est indubitata. Sed rentẽta ꝯria, opinione in pcedenti, duo sunt discutienda. Primũ, an fundamenta Bar. subsistant. Secundũ, an ꝯria opinio possit lege, uel rõne tueri. Bar. pro fundamento allegat tex. in d. l. si plures, sic inducendo. interdictũ vnde ui, est psonale, l. cum a te, ff. de ui, & ui arm. quia & p re ablata indistinctè datur rei uendicatio ꝯ raptorẽ, l. si quis emptionis, §. sed hæc sup his, C. de pscrip. 30. uel 40. an. istud interdictũ competit insolidũ, d. l. si plures. ista inductio dãnat p Raph. Ale. & Mod. q̃a Iurecõs. non potuit fundare decisionẽ illius legis sup dispõne d. §. sed hæc longe post p Imperatorẽ factã. Ista rñsio non est gñalis, q̃a tñ pcedit intelligẽdo d. l. si plures, loq in uero dño rei. vñ Are. dicit illũ tex. non p-

bare alia rõne, qa loquit in obl'one psonali, q nõ trãsit in hære des tãq hrdes virtute, d.l. p hæreditariis. Nã ex dlicto defuncti, & sic ex violẽtia nõ tenent hrdes, l.j. C. ne ex delic. defun. sed so lũ tenent quatenus ad eos peruenit. Conclo uero nr̃a loquit in obl'one psonali, q trãsit in hrdes tanq hrdes, et q ad eos nihil pueniat. Vel tertio fm Citramõ, dici põt, q l. si plures, loquit in interdicto vñ vi, qd est in rẽ scriptũ, prout rr̃ sunt cætera inter dicta, l. pen. ff. de interd. Conclo nr̃a loquit in actione merè per sonali. nõ ob. tex. in d.l. cum a te. vbi dr̃ interdictũ vñ vi, esse p sonale, qa verũ qtũ ad singulares successores; secus qtũ ad hæ redes, quorum respectũ dr̃ in rẽ scriptũ, l.ij. C. vñ vi. Scdo Bart. inducit simile l. si pri, ff. de acqui. hær. Sed istud simile est ualde remotum. Adde aliud simile magis proximũ, in obl'one rẽ da ri ẽt rẽ pempta non succedit obligatio ad interesse, l. si seruũ, §. fi. ṡ. e. secus tñ in obligatione psonali vnita cum rei vend. l. cum res, vers. itaq;, ff. de leg. j. docet Bar. in l. si filiosa. ff. de dona. cau. mor. Pro solutione ɔsiderandũ est, q actio psonalis dicitur di gnior reali, ar. l. iustissime, ff. de Aedi. edi. Ergo potentia rei ven dicationis minus dignè dẽret cedere nãæ actionis psonalis, qa magis dignũ trahere debet ad se minus dignũ, l. impium, ff. de iurisd. om. iud. c. j. de ɔsecra eccl. vel altaris. Et sic rõ vnionis de beret attribui tota actioni personali. Ista solutio põt euitari per ea, quæ scribit glo. in c. sicut venire, de excessi. plato. & in c. j. ne sede vacante. ɔ̃riam opi. tenet Soc. hic per tex. i l. ii. §. fi. ṡ. de præ to. stip. ubi lite ɔtc. cum defuncto super actione reali. actio per sonalis orta ex quasi ɔ̃ctu mediante litis cõtestatione, l. iij. §. idẽ scribit, ff. de pec. ɔ̃ cohæredẽ hñtem facul. rei restituendæ non competit insolidũ, sed pro portione hrditaria. Lu. Ro. & Mod. rñdent, q ille tex. loquit in actione psonali orta post realẽ, con clusio verò in actione personali simul orta cum reali. ista solu tio non placet, quia diuersificat casus, & non assignat rõnem diuersitatis; & quia si rei vendicatio non fomentat actionẽ p sonalẽ, q ex ipsamet rei uendicatione, seu ex iudicio ipsius na scitur, multominus deberet fomentare actionẽ psonalẽ aliun de ortam. Vnde rñdetur, q lite contes. cum defuncto hæres rẽ possidens non conuenitur, quia possideat, sed quia successit in instantia, in qua non nisi pro parte successit, c. quia V. de iu dicio ideo cessante hac rõne lite contes. cum ipso hærede cõdem natur insolidũ, vt dicitur in d. §. fin. in j. resp. Scdo ɔ̃ hanc cõem conclusionẽ nouiter pondero tex. in l. j. in fi. C. com. de leg. vbi postq text. dicit pro legaris competere tres actiones. s. rei vend. hypo. & actionẽ ex empto: subiicit, in cõibus aũt casibus actio psonalis & hypothecaria datur ɔ̃ heredes pro portionib'. Pon dera tex. clarum ɔ̃ cõem, etiam qñ a principio rei vẽdicatio, & actio psonalis fuerunt simul ortæ. iste tex. multũ ob. nisi dixeri mus ṡpãle in illo casu, vt dicit ibi glo. rõ ṡpãlitatis esse põt, quia rei vendicatio competit legatario ex priuilegio l. ɔ̃ rr̃am l. tradi tionibus, C. d pac. ex omnibus pmissis colligitur rr̃a cũ septem

28 fallent. Actio personalis datur † ɔ̃ hæredes p portionibus hrdi tariis, l. pro hæreditariis, C. de hær. actio. Fallit primo in actione personali competenti ad indiuidua, ɔ̃ctu, obl'one, & solutione, l. ij. § ex his, sup. e. Fallit secundo in actione competenti ad indi uidua obl'one & solutione, §. itẽ si in facto, ṡ. eo. l. stipulationes non diuiduntur, inf. eod. Tertio fallit in actione bonæ fidei ad rem restituendã ɔ̃ hñtẽ facultatẽ rei restituendæ, l. ij. §. hæres, ff. commo. Quarto fallit in actionibus psonalibus stricti iuris cõ petetib. ad restõnẽ rei, p qua cõpetit ẽt actio realis ɔ̃ hñtẽ facul tatem rei restituendæ, ɔ̃ quẽ dantur insolidum, l. si plures, ṡ. de vi, & ui arma. fm intellectum Bart. & cõem. Quinto fallit in a ctionibus stricti iuris cõpeten. ɔ̃ hæredes, non quia simpliciter heredes, sed quia res ad eos peruenit, d. l. si plures, fm intellectũ Arct. qui est admodum probabilis. Sexto fallit in actionibus personalib. in rẽ scriptis, vt sunt regulariter interdicta, l. pe. ṡ. de interd. & ita põt intelligi tex. in d. l. si plures, fm intellectũ Citra mon. Septimo fallit in actionibus personalibus competen. ad itéresse rõne doli uel culpæ cõmisse p hrdes, l. i. §. si apud duos, in ii responso, & l. in depositi, cum l. seq. ff. depo. intelligendo vt

29 dicetur infra in v. & vj. oppo. Bar. Quarta conclusio, † spoliatus re aliena põt agere rei uendicatione ɔ̃ spoliãtẽ, nec ɔ̃ eum põt replicari quæstio dñij, l. si quis emptionis, §. sed & super illis, C. de præscrp. xxx. uel. xl. anno. ista ɔclusio damnatur hic a Doct. in l. nãliter, §. nihil cõe ubi late d. Ias. col. xvi. ṡ. de acqui. pos. quia spoliatus si agat rei uendicatione, tenet probare dñium, l. vni ca, C. de alie. iud. mutan. cau. fact. non ob. tex. in d. §. sed hæc su per illis, quia loquitur in spoliato, quia triginta annis possede rat, & sic in spoliato, qui præscriptione dñium aquisierat. ma lẽ ergo trahitur per Bar. ad oẽm spoliatũ re al iena. & ita tenuit in d. §. nihil cõe. nunc cõsidera si possit federe distinctionis sal uari cõclusio Bar. in odium violentiæ fundata est intentio spo liati agentis rei vendicatione ex possessione, ex qua psumitur dominium. ita concludit Bar. cum quo alii transeunt, in l. pe. ff. de condi. insti. quo stante, ɔ̃ spoliatũ aut opponit exceptio al terius dñii tertii; aut exceptio pprii dñii ipsius spoliatoris. Pri mo casu talis exceptio non est admittenda, etiã in casibus ubi aliàs admitteret, quos tradit Bar. in l. ii. ṡ. de excep. rei iudi. quia

hoc casu ex possessione, qua fuit actor spoliatus, psumit dñiu & in istis terminis loquitur Bar. Secundo casu admittitur exce ptio proprij dñij, & in istis terminis procedit communis, nisi

30 spoliat' possedisset per xxx. annos, d. §. sed hæc sup illis. † Quin ta conclusio, in casibus in quibus spoliator conuentus actio ne reali non potest replicare qõnẽ proprij dñij, de quibus in præcedente conclusione, non etiam poterit eius hr̃s. cum Bar. transeũt *communiter* Doc. fm Alex. & Mod. Tu ɔsidera, q non posset replicare qõnẽ dñij, est in pœnã violẽtiæ, d. §. sed hæc pe na autem delicti non transit in hrdes, toto tit. C. ne ex deli. de funct. ergo nec ista. Solu. interdictũ vñ vi, transit ad hrdes, qua tenus ad eos peruenit, l. ij. C. vnde ui, & e. l. si plures, ff. eod. ergo transibit cũ nã & qualitate ipsius violentiæ, q est vt non possit opponi exceptio dñii, l. si qs ad se fundũ, C. ad leg. Iuli. de ui. ista solutio non videtur tuta, quia tex. in d. l. si quis, loquitur quãdo agitur possessorio, non autem petitorio, prout loquitur conclu

31 sio. Sexta conclusio, officium iudicis † ad petendam editionẽ dicitur in rem scriptum, & sequitur rem, sicut rei uendicatio. l. si quis ex argentariis, §. j. ff. de eden. sed Bar. in l. si tertius, §. si qs prius, vers. quæro circa hoc, ṡ. de aqua plu. arcen. dicit, q istud officium est personãle per text. in l. quædam, §. is autem, ff. de eden. sequitur Arct. hic. d. Ias. miratur de Bart. quia tex. in d. §. is autem, per eum allegatus probat oppositum, quia vult legata riũ teneri ad ededũ. istud, q legatarius teneat, nõ est, qa interdi ctũ sit i rẽ scriptũ, sed qa cã cognita, i. ex æq tate agit a ptore. nã si eẽt in rẽ scriptũ, teneret stricto iure, & istud est qd voluit Bar. Vel aliter offiñ iudicis, quo petit editio, est psonale qtũ ad sin gulare successore nõ repræsentante personã defuncti, vt in do natario, emptore, & similibus: sed qtũ ad hrdes uel legatarios, q in re legata repræsentãt psonam defuncti, l. in ɔuentionalibus, ṡ. e. id tps, §. j. sup. de vsucap. dr̃ in rem scriptũ. Ista distĩo uidetur de mente Iurisc. in d. §. his ita, in uer. non magis quã ei vnus do nasset: & iõ offiñ iudicis dãtur in singularem successorem, non quia sit in rem scriptum, sed ex æquitate prætoris, fm Bal. in l.

32 ista, C. de fideic. & i c. j. col. viij. de probat. Septia cõclusio, † plu res obligati insolidũ ex nã rei, non ppriè dñr duo rei debendi. ita Bar. hic in duobus locis, & voluit gl. in l. ij. §. si tñ hoiem, & ibi Bar. ṡ. e. & Bar. in l. si vt certo, §. si duob. vehiculũ, col. v. uer. itẽ dubitat, ff. cõmoda. q nã sit vtilitas huius cõclusionis, tradi tur p Bar. ibi. Est ergo necesse, q agat vt sint duo rei, fm Bar. in l. ij. C. quo ord. qs que. lib. xj. & tex. in l. rẽ hrditariã, ff. de eui. vbi etiam Bar. Gl. in uerbo, non fieri, diuiditur principaliter in duas partes: In pria declarat stipulõnẽ non fieri. In scda ponit dr̃iam inter stipulõnẽ iter fieri, vel non fieri. Scda ibi, sed q est dr̃ia. In prima parte tradunt duo intellectus huius stipulõnis, non fieri. alios duos ṡ. retuli, nõ est uis quẽ teneatis: si adhæreamus litere Pisanæ cessabunt omnes itellectus. Ia. ea. gl. ibi, prima vt fiat, &

33 præstetur. Ale. intelligit † stipulõnẽ, iter fieri, ɔtinere duas obli gões. Prima, vt fiat. i. q iter pparet. Scda, vt pstetur patietia. sti pulõnẽ uerò, per te nõ fieri, ɔtinet vnam tñ, vt iter pstitũ a se, uel ab alio non impediatur. Ex hoc intellectu infertur litatio re gulæ l. quoties, §. fi. ff. de ser. q vult obligatũ ad seruitutẽ teneri ad solã patientiã. fallit in pmissione iter fieri, per quã promissor tenetur etiam locum pparare. d. Ias. aliter intellexit, q gl. uolue rit facere dr̃iam inter stipulõnem iter fieri, vt in illa pmissor te neatur ad duo, iter facere, & istud pstare; & stipulõnẽ p te non fieri, in qua pmissor tenetur ad vnũ plus. i. ad non impediendũ stipulatorẽ, quominus, & c. & sic ad patientiã. Ex quo infert gl. velle in stipulatione iter fieri, pmissor non teneatur ad pstandã patientiã. Credo, q gl. nunq hũerit hũc sensum. quod ondit euidenter. Primo, quia loquitur in pmissore de nõ impediẽdo iter ab alio pstitũ, in qua est impossibile ɔtineri illa duo, iter fa cere, & illud præstare. Secundo, quia in hac promissione per me non fieri, & c. non censetur facta promissio faciendi iter. l. refectionis, §. j. ff. com. præd. & l. binas, §. non aũt, in argm, ff. de serui. vrb. pd. Tertiò, quia in stipulõne iter fieri, ẽt promissor te netur ad patientiã, siue teneamus opi. Citramon. q talis stipu latio sp ɔtineat factum. i. patientiã; siue teneamus cõem, q ɔti neat ius & factum, de qua in l. ij. §. & harũ, ṡ. eo. Ego puto, q fue rit proprius sensus gl. q stiplo iter fieri, ɔtineat duo. s. iter face re, i. seruitutẽ ɔstituere, & illud pstare, i. pati. quæ patientia loco. pstationis habetur, d. l. quoties, & l. ij. §. dare, ff. de vsufr. Stipl'o uero per te non fieri, continet vnum tñ, non impedire, & sic patientiã solã. & sic habetis tres intellectus. Quartum accõmo dat d. Ias. hic, in prin. q stipulatio, iter fieri, ɔtineat merũ factũ sicut stipulatio, per te non fieri, uidelicet iter fieri. i. locũ ppara ri tñ, & non pmissionẽ seruitutis. Sipulatio uero non fieri, cõ tineat merũ factũ. i. patientiã solũ, l. stipulatio ista, §. hi q, ṡ. e. qui intell's vltra suas rõnẽs pbatur ex hac litera, ibi, si id factum, de quo cautũ est, indiuiduũ sit, veluti iter fieri, vel non fieri. Scdo pbat, qa stipl'o seruitutis, viæ, itineris, & actus, a Iurecõs. aliter ɔci pit, uidelicet pmittis mihi iter, viã, uel actũ, vt in d. §. & harũ, & in l. hrdes, §. an ea, ff. fa. erc. nec credo, fm rectã loquẽdi normã, seruitutẽ itineris pmitti his uerbis, iter fieri. Et iste intell's pba bilis ẽ, q cqd dicant Nouissimi. Gl. in uerbo, factum, diuiditur in duas

duas partes. In prima rñdet tacito quæsito. In secunda allegat concor. sed Bar. opponit de eodem et tex. in 4. opp. quam nos ex pediamus. Ex quarta & quinta opp. Bar. eliciuntur tres cõclu-
34 siones, in contractibus † bonæ fidei, uno ex hr̃dibus cõtrafaciẽte fcõ indiuiduo, stipulatio pœnalis uel ad interesse cõmittit in solidũ contra cõtrafacientẽ, & non contra alios, l. in depositi, cũ l. seq. ff. deposi. ubi si cõmittat dolus in re deposita p unum ex hæredibus, ille solus tenetur, & tñ obligõ dolum malũ abesse est indiuidua. ut hac l. in prin. hoc nulla alia rõne potest esse, nisi pp bonam fidẽ, quæ requiritur in deposito, quæ bona fides nõ patitur, ut quispiã teneatur ex delicto alterius, l. sancimus, C. de pœn. c. j. de iureiur. ista est *cõmunis*, sed Pau. de Cas. innuit, nõ esse faciẽdã drĩam inter ɔ̃ctus bonæ fidei, & cõtract' stricti iuris. mouet p istum text. q generaliter loquitur, ergo gñaliter debet intelligi. l. de ꝑtio, ff. de publi. & sic et in stipulatione pœnali apponit, iux. contractum bonę fidei, mouetur et per tex. in d. l. in executione. §. insolidũ, & l. cũ ex cã, ̃j. e. ubi uno ex hr̃dibus vẽditoris non defendẽte, stipulatio pęnalis cõmittit cõtra oẽs; ecce ille tex. loqt in stipulõne interposita sup contractu bonæ fidei, quæ regulatur secundum naturam ɔ̃ctus. super quo interponitur, l. si stipulatus, ff. de usur. Ad ista iura rñdebo ̃j. in 3. conclusione. Confirmatur tamẽ opi. Pau. p rõnem hic assignatam, qa nisi insolidũ peccari non potest, q̃ militat et in contractibus bonæ fidei, & quia non est facienda drĩa inter ɔ̃ctus bonæ fidei & stricti iuris, nisi expresso iure caueatur, secundum gl. in §. actionũ. Insti. de actio. & ita tenẽdo ad tex. in d. l. in depositi, rñdet Pau. ꝙ loqtur in interesse debito ex obligõne legali, ɔclusio uero ꝓcedit in pęna uel interesse debito ex ꝓmissione defũcti. declaro, ex contractu depositi orit duplex obligõ, altera ad rẽ restituẽdam, & hæc est hæreditaria obligõ, altera secũdario ad interesse ratione culpæ, uel doli, & ista dicit legalis, qa lex obligat depositarium, & eius hæredes absq; facto, & promissiõe depositarij, adeo ꝙ talem obligõnem põt deponens per pactũ remittere, l. j. §. illud, ff. depo. Comprobatur ex his, quæ dicit hic Bart. limitando istum tex. ut ꝓcedat in pœna cõuentionali debita ex cã hr̃ditaria: secus in pœna debita ex legis dispõne, l. fi. ff. ad Sylle. & ex hoc infertur ̃fm Pau. ꝙ si depositarius ꝓmisisset dolum malum abesse, uno ex hæredib. dolũ cõmittẽte, ceteri tenerẽt p portionib. hæredita. p istũ tex. Ratio est, qa uno dolũ cõmittẽte cõdõ stipulõnis dicitur euenisse, l inter cohr̃des, §. qđ ex fcõ, ff. fa. er. ꝗ rõ cessat, qñ defunctus nihil ꝓmisit, sed tãtũ succedit obligõ legalis ad interesse. mitius. n. agitur cũ lege, q̃ cũ hoĩe, l. Celsus, ff. de arb. & ita tenẽt Are. Bolog. & Ruy. subtilis est iste passus, pro cuius ueritate hñda, an in casu d. l. in depositi, interesse debeat ex dispõne legis, uel ex ꝓmissione defuncti, uidetur ꝙ dicat debitum ex dispõne defuncti, qa ex contractu depositi ex sui natura sui uenit dolus & lata culpa. l. cõtractus. ff. de reg. iur. l. i. §. si cõueniat, ff. deposi. ergo perinde est ac si depositarius expsse promisisset dolũ malum abesse, nã in contrahendo qđ tacite agitur, p cauto habetur. l. cũ qd, ff. si cert. petat.
35 † Comprobatur, quia contrahẽtes cẽsentur contrahere secundum dispõnem legis de illo contractu loquentis, l. si duo, ff. de acq. hær. & in l. si Ruffinus. C. de test. mili. defendendo opi. Paul. rñdet Are. ɔ̃ntiam non esse bonã, debetur ex tacita uoluntate ɔ̃hentium, ergo obligõ dicitur conuẽtionalis, patet in l. si in testõ, & ibi Bar. ff. de uul. & pup. ubi dicitur ius accrescendi deberi ex legis dispõne, licet ex tacita uolũtate defuncti procedat, p bat et p tex. in d. l. cũ quid. ibi, pro cauto hr̃. q̃ uerba fictionem important, scđm Bar. in l. j. ff. de suis & legi. si ficte cautum, ergo a lege non ab homine qui fingere non potest, l. si forte, ff. de castren. pecul. Cõprobatur ex his, quæ tradit Bar. in l. si stipulatus sim mihi, à Proculo, ̃j. eo. Sed considera, ꝙ si par est uirtus taciti & expssi, ita in obligatione tacita dẽrent uno contrafaciente omnes teneri, sicut in obligõne expssa, & si obligõ scđaria ad interesse dr̃ legalis, pari ratione expssa in contractu deberet dici legalis, quia expssio eius, qđ tacite inest, nihil opaĩ, l. non recte, C. de fideiu. l. 3. ff. de leg. 3. defendendo sniam Pau. ꝑt respõderi ꝙ rr̃a l. cũ quid, nõ ꝓcedit subsistẽte diuersitate rõnis, l. ꝑcibus, C. de imp. in expssa obligõne hoĩs q̃libet hæres tenet p portione hæreditaria uno cõtrafaciẽte, qa euenit cõdõ hereditariẽ stipulõnis, in tacita tenent, qa deliquerũt, & iõ uno contrauenięte, solus & insolidũ tenet, & si omnes deliquerunt q̃libet insolidũ tenetur, cũ uerum sit unumquemq; insolidũ dolo fecisse, l. si duo, ff. deposi. non ob. regula d. l. non recte, qa nõ procedit, qñ expræssio fit aliter q̃ insit, l. si ita legatum, §. illi si uolet, ff. de le. j.
36 Secunda conclusio, † in contractibus stricti iuris uno ex hæredibus ɔ̃faciente facto indiuiduo, stipulõ pænalis cõmittitur ɔ̃ oẽs p portionibus hæreditarijs, ut hic, & in d. l. in executio. uer. 2. ista est *cõmunis*, ɔ̃ quã tñ ob. tex. in l. qđ si nolit, §. Põponius, ff. de Aedi. ed. ubi in actione redhibitoria stricti iuris si unus ex hęredibus emptoris rẽ deteriorẽ fecerit, solus tenetur insolidũ. rñdet Are. illum tex. loq q̃tum ad effectũ, quia alij cohæredes solutum repetũt ab eo, iudicio famil. ercis. ut ibi in fi. quæ solutio destruit illũ tex. secũdũ Are. vñ rñdeas, ꝙ illud nõ ꝓcedit uigore exceptionis dãni dati, oppositæ per uenditorẽ cõtra alios co hæredes, ut credũt Senen. qa talis exceptio nõ põt opponi, nisi ɔ̃ dolosum. sed illud est, qa redhibitio fieri non põt, nisi res insolidũ redhibeatur ab oĩb. d. l. qđ si nolit, §. si plures. Opposita igitur exceptione ɔ̃ unũ, alij impediuntur redhibere. ꝑpea Iurecons. cõsuluit ibi coheredib. ut soluant danũ, & solutũ repetant a doloso cohæredę iudicio fam. ercis. aĩr rñdet Soc. ꝙ ille text. loquit in oblõne legali, ut ꝓbat in l. j. §. j. ff. de Aedi. edi. in qua solus tenetur q deliqt, ̃fm Pau. aliter rñdet d. Ias. ꝙ loquitur in actione ꝑtoria, d. l. j. §. j. & l. seq. in qua tenetur solus delinquens, l. pęnales, §. Iulianus, ff. ad leg. Fal. & dicetur ̃j. in 2. q. Bar. Tertia
37 conclo, ubi † pęna adiecta debetur ex pacto apposito iuxta ɔ̃ctum bonæ fidei, solus heres contrafaciens tenetur insolidũ. Et ex hoc ampliatur dispõ d. l. in depositi. ista *communiter* tenetur p tex. in l. 2. C. de pac. int. emp. & uẽ. Intellige, ut ꝓcedat si pœna đducta in pacto petatur actione bonæ fidei proueniẽte ex ɔ̃ctu principali, secus si petat actione ex stipulatu deducta in pacto, p tex. in l. cũ ex cã, ̃j. e. & ita declarãt Sen. hic. non ob. ꝙ stiplo reguletur ̃fm naturã ɔ̃ctus, super quo interponitur, d. l. si stipulatus, ff. de usur. qa uerũ qñ stiplo interponitur sup eo, qđ continetur in ɔ̃ctu principali, secus si super alio, ut in casu nostro, ̃fm Are. p tex. in l. si prægnans, & l. uaccæ, iuncta l. uẽditor, ff. de eui. & dixi ̃s. in rub. Ex 6. oppo. Bar. eliciuntur quatuor conclões.
38 Prima, † stiplo pœnalis, uel ad interesse, rõne doli, uel culpæ cõmissæ in re restituenda cõmittitur insolidũ ɔ̃ eum, qui ex pluribus principaliter obligatis dolũ uel culpã cõmisit. l. j. §. si apud duos, ff. depo. cum Bar. concor. ceteri litatur, ut procedat in pluribus obligatis ex ɔ̃ctu bonæfidei, in quo factũ unius nõ debet alteri nocere, d. l. in depositi. secus ĩ plurib. obligatis ex ɔ̃ctu stricti iuris, ̃fm Bar. hic p istum tex. Tu aduerte, qa iste tex. non ꝓbat; loqtur. n. in plurib. hæredib. nos in plurib. principalib. Contrariũ vr̃ uelle Bar. ̃j. in diffinitio. Scđo fallit, nisi alij potuerunt ꝓcauere, ne alius dolum cõmitteret, l. unde q̃ritur, & ibi glo. ff. cõmo. Sed an alij hoc casu cõueniantur p rata, an quilibet insolidũ. Ro. & Sen. putãt cõueniendos pro uirili. Ang. & Are. putant q̃libet insolidũ posse cõueniri. & istud vr̃ uerius p rõnẽ Bar. hic, cũ quilibet cõueniatur rõne culpæ, q̃ non põt p parte cõmitti, & ꝓbatur in d. l. unde q̃ritur. dũ dr̃, actorẽ teneri actionẽ cedere reis cõuẽtis ɔ̃ eum, qui principaliter deliquit, aduerte tñ in actu practico, ꝙ in dubio qs nõ p̃sumit potuisse ꝓcauere, l. fi. §. interdũ, ff. de cust. reo. quẽ tex. reputat singularem Lud. Ro. sing. 31. si dicat statutũ. Fran. Cre. sing. 39. Alex. cons. 157. &
39 cons. 207. li. 2. Secũda cõclo, oĩb. † obligatis dolo uel culpa agẽtib. q̃libet tenetur insolidũ ad pœnã uel interesse, d. l. j. §. si apud duos, quæ loquitur in principalib. & l. si duo. ff. depo. q̃ loqtur in hæredib. sunt. n. ĩ hoc quodãmõ duo rei, l. si ut certo, §. si duob. uehiculũ, ff. cõm. ista ɔclo ẽ ab *omnibus* recepta, excepto Raph. Com. dicente, ꝙ Bar. & sequaces inaduertenter dixerũt contra tex. nostrũ. ubi uno contrafaciente alii tenent pro hæreditarijs portionib. qa oẽs ɔ̃uenisse vñr. Pondera hanc rõnem siue similitudinẽ, q̃ ut sit bona, necessariò uult oĩbus uere ɔ̃facientibus quemlibet teneri p rata. subtilis est hic punctus. D. Alex. timore huius ɔ̃rij intelligit conclões ꝓcedere in ɔ̃ctibus bonæ fidei, secus in ɔ̃ctibus stricti iuris. Ista limitatio Alc. dãnatur per Are. & Sen. quia si in ɔ̃ctib. bonæ fidei, in quib. mitius agitur, q̃libet tenetur insolidum, idem multomagis dicẽdũ in ɔ̃ctibus stricti iuris, in quib. rigorosius agitur. q̃ rõ multum stringit, quia respũ rei durius agitur ɔ̃ eum non seruantem ɔ̃ctum bonæ fidei, q̃ stricti iuris, ut declarat Bar. in l. qui bis idem, ̃j. eo. Contra Alc. ob. alia rõ hic assignata p Bar. qa dolus non potest cõmitti pro parte, hæc rõ militat et in contractib. stricti iuris, quid ergo rñdebimus? tenendo cõem, Are. rñdet, ꝙ similitudo tex. nostri est impropria & non oĩmoda, quæ solũ si aliter nõ declaretur, uerbalis est. Soc. rñdet, ꝙ tex. noster loqtur uno solo contrauenĩente, cõclusio uero loqtur oĩb. ɔ̃uenĩetib. Rõ diuersitatis, qa uno ɔ̃ueniente, alij censentur ɔ̃uenisse ratione repræsentationis p̃sonæ defuncti, & cum oẽs p portione representent, merito pro portione tenentur: oĩb. uero contrauenĩetib. quilibet tenetur ex sua uera & nõ repsentata ɔ̃uetione. Et qa quilibet vere ɔ̃uenit insolidũ, cũ non possit pro parte cõtrauenire, merito quilibet tenetur insolidũ. Subtilis est rñsio, mihi tñ non vr̃ tuta, quia ea attenta in isto tex. deberet insolidum teneri ille, q̃ uerẽ ɔ̃uenit, cuius contrarium deciditur hic in tex. nisi soluendo dixeris, ꝙ in effectu tenetur insolidũ iudicio fa. ercis. l. hr̃des, §. in illa, ff. fa. ercis. Considera, si possit ita distingui, aut oẽs dolũ cõmittunt in faciendo, & tunc unusquisq; tenetur insolidũ, quia quilibet deliquit insolidũ, i. facit, ꝙ ꝓmissum factũ non possit p̃stari, d. l. si duo, ubi oẽs interuerterũt rẽ depositam, aut oẽs deliquerunt omittendo, & hoc casu quilibet teneretur pro uirili, l. stiplões non diuiduntur, uer. Cel. ̃j. e. Ratio, quia quilibet nõ deliquit insolidũ, i. non impedit factum per alium posse fieri. facit, quia grauius est delictum in faciendo, q̃ in omittendo, l. si mora, ff. sol. mat. Et ex hoc inferri potest, ꝙ si omnes depositarij sint negligentes in custodia rei depositæ, ꝙ unusquisque teneret p uirili, cũ unus nõ impediat custodiã alterius. & probatur in d. l. si duo, in fi. iuncto intellectu Pau. de Cast. ibi. in fin. bene facit

facit tex.in l.ſi mora,§.fi.cũ gl.ff. de vſu. Sed ꝯ hãc diſtinctionẽ
vrget tex.in d.§.ſi duob.ſaluando.dici p̃t, ꝙ ille tex. dũ dicit eos
eſſe quaſi duos reos, loquitur q̃tũ ad cuſtodiam, non quãtũ ad
ſolutionem pœnæ,arg.d.l.ſi duo,in fi.vbi agiẽ inſolidũ.& tñ con
dẽnatio fit ꝑ p̃te. Ad vnum aduerte in actu practico, ꝙ ſi vnus
inſolidum ꝯueniatur, poterit opponere exceptionẽ diuiſionis
exẽplo tutorum, ſm̃ Bar.in l. iij.§. j.in ij.q.ĩ.de duob. reis. Tertia
40 ꝯcl̃o, vbi actum † eſt, ꝙ plures ꝓmiſſores facti indiuidui dicanẽ
duo rei debẽdi, vno ꝯfaciente tenetur inſolidum ſm̃ nãm duo
rum reorum,l.fi. C.de duob.reis.l.ſi mora, §.fi. cũ gl.ff. de vſur.
melior tex.eſt in l.eãdẽ, in prin.& in l.pe.ĩ. de duob. reis.& do-
cet Bar.in l.ex duobus,ĩ xij.q.ĩ.de duob.re.ſolus Imo.ꝯdicit, q̃a
exp̃ſſio eius,qđ tacite ĩeſt,nihil debet op̃ari,& idẽ qđ vult Imo.
videẽ tenere gl.in d.§.ſi apud duos. Et Bar. ſibi ꝯrius in l.ij. col.
iij.ĩ.de duob.re.ſed non eſt a ꝯcl̃one recedendum. Ad argm̃ rñ
detur, ꝙ in indiuiduis ſolutione tantum al̃r exprimitur q̃ inſit,
quo caſu exp̃ſſio op̃aẽ,vt docet Bar.in l.iij.ff.de leg.j. nam ſolus
contraueniens facto indiuiduo ſoluti one tm̃, ſolus & inſoli-
dum teneẽ ad pẽnã vel intereſſe, d.§.ſi apud duos. & ad obliga-
tionem primitiuã q̃libet teneẽ ꝓ parte, vt p Bar.ſ̃. in ij. oppo.in
obl̃onibus verò indiuiduis vtroque modo aliter etiam expri-
mitur q̃ inſit, quia reſpectu pænæ & intereſſe ſolus tenetur qui
contrafacit,ſm̃ Bar.hic.Ruy.etiam huic concluſioni aduerſaẽ,
quia contraueniens teneẽ ex culpa propria;alij ex culpa aliena,
ergo non ſunt duo rei pp diuerſitatem cauſę,l. ſi id quod, ĩ.de
duo' re. Sol. Dñr plures rei debendi intra ſe illi, qui tenentur
ex culpa alterius, licèt ille qui eſt in culpa, non videatur, cor
reus, ſecundum Bar.in ij.q.& l.ex duobus' in xj.q.ĩ.de duob.re.
41 Quarta † concluſio, vno ex pluribus principalibus contra-
ueniente facto indiuiduo, etiam obligatione & ſolutione ſol'
tenetur, qui contra ſtipulationẽ facit ſecundum Bar. per tex.
in d.l.j. §.ſi apud duos,ff. depo.pondera Bar. loqui in contracti
bus ſtricti iuris,dũ dicit,qui facit contra ſtipulationem; & idem
videtur velle Bar. in diſtinctione, vbi in principalibus nullam
facit diſtinctionem inter contractus ſtricti iuris, & bonæ fidei,
prout facit in hæredibus:ſed tu conſidera, quod text. in d. §. ſi
apud duos,non probat,quia loquitur in contractibus bonæfid.
ſecus aũt videtur in contractibus ſtricti iuris, per tex.noſtrum.
Defendendo concl̃onem, poſſumus rñdere, ꝙ iſte tex.loquiẽ
in pluribus hr̃dibus:cõcluſio in pluribus principalibus.ratio di
uerſitatis,quia in hr̃dibus alij tenentur, quia euenit ꝯdõ ſtipul-
l̃onis hæreditariæ,d.l.iter cohæredes, §.qđ ſi in facto. quæ ratio
ceſſat in principalibus,in quibus vno contrafaciente euenit cõ-
dõ ſtipul̃onis ꝓpriæ, non aliorum, qui non contrauenerũt, ni-
ſi actũ ſit quod ſint plures rei debendi. Vlterius circa dicta Bar.
aduerte dum facit dr̃iam inter obl̃onem contractam ex nõ re-
ſt̃one' & contractam ratione doli vel culpæ, non videtur bñ
dicere,quia non reſtituere dolus eſt,l.qui reſtituere, ff.de rei vẽ.
Sol. non negat Bar. dolum eſſe non reſtituere, ſed negat eẽ ta-
lem dolum, qui faciat quẽlibet teneri inſolidum, de quo loqui
tur Bar. hic, nam dolus in non reſtituendo non facit, ꝙ quili-
bet poſſit condemnari inſolidum, d. l.ſi duo, in fin. Aduerte ẽt
ad conñtiam Bar.non poteſt committi dolus in parte,q̃n com
mittatur in ſolidum, ergo ſcđaria obligatio rõne doli, eſt indi-
uidua vtroq;modo.iſta ꝯñtia non videtur vera,obligatio rei re
ſtituẽdæ primitiua non p̃t fieri ꝓ parte, d.l. ſi duo, & tñ eſt indi
uidua ſol̃one tantum. Sol. Actus reſt̃onis eſt actus liberatori',
& iſto reſpũ dicitur indiuiduus ſol̃one: actus verò cuſtodiæ eſt
obligatorius, & hoc reſpũ dicitur indiuiduus ẽt oblig̃one. Vlti
mò dum Bar.dicit pp non reſt̃onẽ committi oblig̃onem ad im
tereſſe.ꝯriũ firmat Bar. in l.ſtipul̃ones non diuiduẽ, in viii.op-
po.ĩ.e.vbi ꝯſtanter negat reũ poſſe cõueniri ad intereſſe pp nõ
reſt̃onẽ,intellige ergo Bar. hic, ſm̃ doctr.ibi traditã: vt ergo li-
42 queat iſta materia, facias duas rel̃s. Vno ex † pluribus hr̃dibus
ꝯfaciente obligationi facti indiuidui, pœna & intereſſe cõmit
titur ꝯ omnes pro portionibus hr̃ditariis,vt hic,& in d.§. qđ ex
facto.Fallit primò in ꝯctibus bonæ fidei, in quibus ſolus ꝯfaci-
ens tenetur inſolidum, l.in depoſiti, cũ l.ſeq.ff.depo.ſecundum
cõem intell̃m. Iſta fallẽtia ampliatur,vt ẽt ꝓcedat ſi agaẽ actin
ne bonæ fidei ĩformata ex pacto, vt hic per Bart. & ẽt ſi agatur
actione ſuborta habita relatione pacti ad ꝯctũ,l.ii.C.de pact.in
ter empt.& vẽ.ſecũdum Are.hic.Fallit ſcđò in pẽna deſcenden
te ex facto indiuiduo obligatione legis, non aũt deſcẽdente ex
cã hr̃ditaria,l.fi.ff.ad Syl. l.de pupillo, §.ſi pluriũ, ff. de noui ope
ris nunc.l. portionis, ff. de his,quibus vt indig. Tertiò fallit in in
tereſſe,qđ petiẽ,quia ꝯuentũ oblig̃oni,non q̃a euenerit cõdõ ſti
pul̃onis hr̃ditariæ,l.in depoſiti,p̃al.ſm̃ intell̃m nr̃um ſaluando
opinionem. Pau. iſto mõ. Quarto fallit, qñ pœna uel intereſſe
committitur pp ꝯuentionem factã oblig̃oni indiuiduę ſolutio
ne tm̃, d. l. in depoſiti,ſm̃ aliã ſol̃onem Bart.datam in v. oppo.
Quinto fallit in ſtipul̃onĩbus p̃torijs, in quibus pp æquitatem
p̃toris ſolus teneẽ q ꝯfecit,l.pęnales,§.Iulianus, ff. ad le. fal.l.j.§.
incertã.ĩ.de p̃to.ſtipul.l.ꝙ ſi nolit,§.Poponius.ff.de Aedil. edic.
Sexto fallit, qñ ex ꝯuentione unius nihil deperit ſtipulatori, ut
quia alij adimpleuerunt in totum,ſm̃ Pau.de Caſ. hic, ſumpto

43 arg. a ceſſante rõne. Scđa regula,† uno ex pluribus principalib'
ꝯfaciente facto indiuiduo,pœna & intereſſe cõmittitur in ſoli
dum ꝯ ipſum ꝯfacientẽ,& non contra alios,l.ij.§.ſi apud duos.
ff.depoſi.Fallit,niſi actũ ſit ꝙ cõſtituãtur plures rei debẽdi,ſm̃
Bar.hic,& gl.in d.l.ſi mora,in fi.& l.eandẽ,in prin.& l.pen.ĩ. de
duob.re.Secundo fallit omnibus principalibus contrafaciẽtib'
tunc q̃libet teneẽ inſolidũ,l.ſi ut certo.§.ſi duobus uehiculũ, ff.
cõm.& d.§.ſi apud duos,& d.l.ſi duo,in ij.reſpon.Præmiſſa ſer-
44 uiunt ad qõnẽ,† an emphyteutæ,quorum unus penſionẽ non
ſoluit pro ſua parte,alij omnes cadant in pœnã cõmiſſi: cõſtat
diſtinguẽdũ:aut loquimur in plurib' coemphyteutis principa-
libus,aut in pluribus hæredibus unius emphyteutæ.Secũdo ca
ſu,aut alij ſoluerunt integrã penſionem,& tunc nullus cadit,ut
in vj. limitat. primæ regulæ.firmat d.Iaſ.in l.ij. q.xxv.C. de iure
emphy.aut alij ſoluerunt pro portionibus ſuis dũtaxat, & tunc
oẽs cadũt,ſm̃ gl.in l.cõi diuidũdo,ff.commu. diuid. ſequuntur
cõmuniter ſcribentes hic,per iſtum tex.& d.Iaſ.in d.l.ij.q.xvij. Pri
mo caſũ,in pluribus principalibus,& tunc pœna cõmittatur p
parte ꝯfacientis tm̃,ſecundum Bart.in l.fraudati,ff.de publ.niſi
actum ſit,ꝙ ſint duo rei,ut in prima l̃itatione ſcđæ regulæ. In-
45 ducunt ẽt ad qõnem plurium † heredum unius emphyteutæ,
utrũ uno alienante partem ſuam ſine conſenſu dñi,omnes ca-
dant in pœnam l.fi.C.de iure emphyt.uidetur,ꝙ ſic,cum ſum'
in contractu ſtricti iuris,ergo pœna cõmittitur contra omnes,
ut hic facit text.in l.cũ eiuſdẽ,ff.de Aedi.edi. p quem ita conſu
luit Raph.Ful.cõſ.41.ad primũ.Contrarium tenent Soc.& No
uiſſ.hic,p tex.in c.j.de vaſal.qui ꝯ conſt.Lotha.feudũ, arguẽdo
de feudo ad emphyteuſim,ut arguit Spec.in tit.de feud.§.quo-
niam.Bart.in l.ut iuriſiurãdi,§.ſi liberi,ff.de oper.liber.quod ar-
gumentum maxime ualet in prohibitis,ſecundum Bald.in c.j.
col.ij.qui feu,dare pñt. facit, quia alienans partem contrafacit
obligationi legali non ꝓuenienti ex diſp̃one hominis,ergo ſo-
lus debet teneri,d.l.in depoſiti,ſm̃ intellectũ Pau. de Ca. & q̃a
p talem contrauentionẽ non euenit condõ ſtipulationis hære-
ditariæ ſm̃ intell̃m noſtrũ,& ita reperio cõſuluiſſe Cor.ꝯſ. 67.
do.Io.lib.2.& Cur.cõſ.71.co.fi.Ex quo ſeq̃tur, ꝙ ſi emphyteu-
ta promiſiſſet per ſe & hæredẽ ſuũ non alienare inſcio dño di-
recto,ſub pœna iuris,uno alienãte partẽ,oẽs alij cohr̃des cade-
rent in pœnam,quia eueniſſet condõ ſtipul̃onis hereditariæ,ut
hic,& d.l.inter cohæredes.§.ꝙ ſi in facto.Ex octaua oppoſitio-
46 ne Bar.eliciunẽ tres concluſiones.Prima,unus † cohæres tradẽ
do integram ſp̃em ſub pœna a defuncto ꝓmiſſa,transfert dñiũ
etiam pro portionibus cohæredum,idem tenet Bar. in l. ſi ſer-
uus.§.ſi pluriũ.ff.ſi quis cau.& in l.ſi ꝓcuratorẽ, §. ſi ignorãtes,
ff.mã.ſequuntur Bolog.& d. Iaſ. Cõtrariũ tenent alii *cõmuniter*,
licèt contra Bart. ſit cõis opi.Tamen ſententia Bart.æquior vĩ.
Excutiamus fundamenta,& reperiemus ueritatem. Pro Bart.
adducitur in primis tex.in d.§.ſi ignorantes,ubi dicitur fideiuſ-
ſores,q ignorantes debitorẽ ſatisfeciſſe,ſi iterũ de ſubſtantia de
bitoris ſoluant, non teneri actione mandati. Si ergo ſolutio a
debitore facta nõ fuiſſet,fideiuſſores iure ſoluiſſent, & ſic dñiũ
tranſtuliſſent.ita inducit Are. Sed hæc inductio non uidetur a
contrario hic ſic cõcipienda,ſed hoc modo,ergo non teneren-
tur mandati. Sed propter hoc non ſequitur,ꝙ ſit translatum
dominium,niſi dicamus ꝙ ſi fideiuſſores non poſſent transfer-
re dominium,fuiſſent in culpa ſoluendo, & cõſequenter tene-
rentur mãdati; cuius contrarium ibi deciditur. Ad iſtum text.
dantur plures ſolutiones.Prima eſt Ludo.Rom.hic,ꝙ non poſ
ſit fieri fundamentum ſuper illo text.quia illa ſunt uerba narra
tiua facti,quæ non diſponunt niſi Legislator ſup eis ſe fundet,
ſecundũ gl.in l.uni.C.quãdo non peten.par.& in cle.j.de prob.
quæ ſolutio ſtante inductione ſ̃.facta,nihil ualet.Appareret.n.
Iureconſ.in illis uerbis ſe fundare. Secunda fuit ſolutio Io. de
Ana.in c.olim,col.3.de accu.ut procedat ille tex. in fideiuſſori-
bus ſoluentibus de bonis debitoris penes ipſos exiſtentibus;ſe-
cus de bonis exiſtentibus penes debitorẽ.Cõfirmaẽ, q̃a fideiuſ
ſor,q de proprio ſoluit,non p̃t bona debitoris propria authori-
tate capere & ſibi ſatisfacere,l.ſi fideiuſſor.in prin.ff.man. mul-
to minus dẽt poſſe capere,ut ſoluat alteri.iſta ſol̃o eſt diuinati-
ua.nõ.n.apparet,ꝙ fideiuſſores aliqua bona debitoris penes ſe
haberẽt.Tertia fuit ſol̃o Bal.in auct.ſi captiui.col.fi.C.de epi.&
cler.ꝙ ſit ſp̃ale ibi,ne fideiuſſor,qui non habebat ſoluendi mo-
dum,incarceraret iſta ſol̃o magis diuinat,q̃ p̃cedens,eſt tamen
æqua,& ultra allegata per Iaſ.hãc ſolutionem tenuit Ange. in
Auth.ut oẽs obed.iudi.prouin. Quarta fuit ſolutio d. Ruyni, ꝙ
ibi præceſſit mandatum,quod ex eo apparet,ꝙ dubitatur,an fi
deiuſſores teneantur actione mandati.de tacito mandato pro-
batur ſm̃ eum in l.indebitã,de cõd.ind. & licet loquaẽ de man
dato ſoluendi de bonis ipſius fideiuſſoris,extendi tñ videtur ad
ſolutionẽ faciendã de bonis ipſius debitoris. Sed certè hæc illa
tio nõ bene ſequitur,nec iure ꝓbatur;Raph. Fulg.ibi intelligit
tex.loqui de mandato expreſſo.inquit.n. iſte tex. non ꝓbat di-
ctum Bar. forſan.n. fideiuſſores mandatam adminiſtrationem
habebant, vel conſumptione reconciliata erat ſolutio, iuxta
tex.in l.nam & ſi fur.ff.ſi cer.pe.Sed nec iſta ſolutio diuinatio-
ne

ne caret, meritò vtitur verbo, forſan, philoſophico tẽperamẽto. Secũdo adducitur rõ, cohæres rem cõem tradendo creditori, gerit vtiliter negotiũ aliorum, quia eos liberat a debito, & defendit a pena, ergo tenẽtur ſoĺonem ratã habere, l. Pomponius ſcribit, uer. & queadmodũ, ff. de neg. ge. Sed negari põt, ꝙ nego tiũ dicat̃ vtiliter geſtũ, uel pp particularem affectionẽ ad illam ſpeciẽ, uel qa magis interſit ſoluere pœnã, q̃ pſtare rem. Tertio allegat̃ tex. in auct. ſi capti. C. de epiſ. & cle. Sed põt rñderi, ꝙ neceſſario nõ probat, ꝙ loquatur de ꝯctu, ex quo trãsferatur dominiũ. Nam dum dicit, ꝙ ſuper bonis capti põt ꝯhi, intelĺr pignorando, non dñium transferendd, l. codicillis, §. inſtituto, & ibi no. ff. de leg. 2. Et docet Bar. in l. fundus, ff. de annu. le. & Lu. Ro. not. cv. inci. Eum pſta mihi. Scđo põt rñderi, ꝙ loquitur in caſu ſpãli, ideo nõ eſt tradendus in ꝯñam, l. ius ſingulare, ff. de legi. Quarto allegatur gl. in l. uenditor, ff. de iud. q̃ vult emptorẽ poſſe de bonis uenditoris ſatisfacere creditori poſtea agenti hypothecaria. ad iſtud rñdetur, ꝙ ſm unum intelĺm uenditor in ſe iudiciũ ſuſceperat, merito ꝯ eum tanq̃ ꝯ procuratorem ĩ rem propriã fit executio in bonis ſuis, l. Plautiꝰ, ff. de procu. uel ibi creditori ſatisfactũ fuit ꝑ ſñiam, ſiue factum iudicis, qđ fingitur factum partis, l ſi ob cãm, C. de euic. Nã ſi iudex ad inſtantiã creditoris uendat rẽ debitoris, non creditor, ſed debitor cenſetur uendidiſſe, vt no. Bal. in l. ordo, C. de execu. rei iud. & in l. j. C. ſi ſer. exte. Quinto adducit Bar. tex. in auth. qua in prouĩcia, C. ubi de cri. agi opor. Solu. ſm cõem intelĺm, ibi traditio facta fuit authoritate iudicis, ut tenẽt gl. Bal. & Mod. uel ibi ſpãle, qa alius ſoluendo nõ erat, ut dictum fuit in j. arg. Sexto facit, quia ſociꝰ põt vti re cõi ad vſum deſtinatũ, l. ſi oẽs ędes, ff. đ cõi diui. l. in tantũ. §. in cõe ſepulchrũ, ff. de rer. di. hæc ãt res erat alienationi deſtinata ꝑ defunctum, ergo vnus cohæres p̃t ſecundum deſtinationẽ defuncti trãſferre dñium. Rñdent Sen. & do. Iaſ. ꝙ aliud eſt uti re cõi ad uſum deſtinatũ: aliud transferre dñiũ, l. vnica. C. de com. rer. alie. q̃ rñſio nõ ſatisfacit, qa nõ procedit qñ res cõis eſt deſtinata ad vſum alienandi, ut in caſu noſtro. Nã ſi res cõis uenalis ſit, ab uno ſolo uendi põt, l. eius qui in ꝓuincia, ff. ſi cer. pe. l. 3. ff. de exer. Ego alr rñdeo, negãdo, ꝙ in caſu noſtro res poſſit dici neceſſario, & ſimpĺr alienationi deſtinata, cum totũ depẽdeat a uoluntate cohæredũ, utrum velint ſpẽm, uel pœnam ſoluere. Septimo allegatur tex. in l. ſi cũ uno, ff. ſi ex nox. cau. aga ubi traditur rĺa, ꝙ in his, q̃ non poſſunt ꝓ parte explicari, vnuſquiſq; ſociorũ cẽſetur habere adminiſtrationẽ inſolidum. Sol. uerum eſt aſſumptũ quantũ ad defendendum, ut ibi, non quantũ ad alienãdũ, l. ſi ſeruus cõis, ubi caſus, ff. de nox. Et ſic uides ꝯcĺonem Bar. nõ habere aliud fundamẽtũ, excepto tex. in d. §. ſi ignorantes, ꝑpea *cõiter* damnatur. vt hic per Ale. & Mod. faciẽda eſt ergo ꝯcĺo ꝯria, ꝓ qua allegatur rĺa l. id, quod nr̃um, ff. de re. iur. tenendo cum Bar. rñdetur, ꝙ alienatio facta a cohærede cenſetur facta a defuncto, ut in Auc. de iu reiu. a mori. pſt. in prin. niſi dixeris, ꝙ factũ cohæredis cẽſetur factum defuncti pro portione ſua tantũ, ſecundũ gl. in l. j. §. fi. ĩ. de præt. ſtip. uel alr, rĺa ꝓcedit niſi ſubſit legitima cã, l. itẽ ſi uerberatũ, ff. de rei uen. traditur per Fel. in c. q̃ in eccleſiarũ, de ꝯſti. vr̃ aũt ſubeſſe cã euitãdi pęnã, & adimplẽdi volũtatẽ defuncti. Scđo allegatur tex. in l. hæredes, §. ſi in certo hoĩe, ff. fam. ercij. ubi unus ex hæredibus non põt eligere ſine ꝯſẽnſu aliorũ, quẽ ſeruum ſoluat legatario. Rñdet Ale. nõ ꝓbare, quia ibi requirit factum aliorum. i. electio, quod factum nõ põt unus ꝓ alio facere, ut hic in glo. uel ibi pręceſſerat aliorũ ꝓhibitio, merito impedit̃ tranſactio, l. ſi qs ꝓhibuerit, ff. de publ. uel ibi agitur de re debita in gñe: nos aũt loquimur in re debita in ſpecie. Tertio allegatur tex. in d. l. ſi ſeruus cõis, uer. plane. Sol. ibi non præceſſit præambula defuncti obligatio, ſicut in caſu nr̃o. Vel ibi nondũ ſecuta fuerat ꝯdemnatio dandi ſeruum pro noxa, aliàs ſecus. tunc. n. unus ſolus poſſet dare. Vel tertio ibi reqritur electio, an cohæredes uelint eligere ſeruum dare, ꝓ noxa, an vero æſtimationem damni. Quartò Sen. inducunt tex. in l. 2. §. ex his, ſ. eo. & reſpondent vt hic ꝑ eos. vel aliter ibi verſatur factum. ſ. electio, in qua parte fundi ſit ꝯſtituenda ſeruitus: & eodem modo reſponderi poteſt in l. fideicommiſſa, §. pe. de leg. 3. quem adducit Are. hic ꝯ Bar. Vltimo Pau. de Ca. allegat tex. in l. ſi fundus ſub ꝯdõne, §. ſi libertus patronum, de leg. j. Sed certe nihil facit, quia ibi legatum non erat relictum a patrono cohærede, ſed ab aliis, merito inuito patrono cohærede in ſeptem unciis inſtituto non poſſunt alii transferre dñium partis ſuæ. nos loquimur, qñ oẽs cohæredes ſunt obligati. Videtis igr̃ ambiguum
47 paſſum. Ex prædictis poteſtis facere rĺam, Vnus ex cohęredib. tradẽdo ſpẽm cõem ſub pœna debita, non transfert dominiũ ꝓ portionib. cohęredũ, l. iꝰ noſtrũ, de reg. iu. l. hæredes, §. ſi ĩ certo hoĩe, ff. fa. erciſ. Fallit primo, qñ tradẽs hẽt facultatem totius rei tradendæ, ut qa illã hẽat penes ſe, d. §. ſi ignorãtes, ſm intellectũ Io. de Ana. in d. c. olim. tũc. n. p̃t dici tradentẽ habere tacitũ mãdatũ iuxta tex. in d. l. indebitã, Fallit ſcđo, ſi nihil intereſt aliorũ hæredũ, tũc cogunt̃ traditionẽ ratã habere, d. l. Pomponius. & in iſtis terminis põt defendi opi. Bar. Tertio fallit, quãtũ ad euitandos carceres ꝑ ea, q̃ dixi in 3. ſolu. ad tex. in d. §. ſi igno
48 rantes. Scđa ꝯcĺo, † ĩ obĺonibꝰ dandi uno hærede non dante, cõmittit̃ ſtipĺo pęnalis ꝯ oẽs ꝓ portionib. hæreditarijs, l. v. §. fin. ĩ. eo. aſſignantur plures rõnes. Prima fuit gl. qa quilibet poteſt ſoluendo totum, euitare pęnam, l. ſoluendo, ff. de neg. geſt. Iſta rõ non uidetur uera. Nam in ſpẽ danda, ſtante cõi opi. de qua ſ. unus non poteſt trãſferre dñium partis alterius, ergo rõ falſa. Nam dato, ꝙ integra ſpecies ab uno tradatur, nõ tamen adimpleta eſt conditio dandi, quæ non alr adimplet̃, niſi dominium inſolidum transferat̃, l. ubi aũt, §. fi. ĩ. eo. arg. admodum ſtringit.
49 † Aliq rñdent ſufficere, ꝙ ꝯditio adimpleatur de fcõ, quãdo poſtea ſequitur effectus iuris, l. mulier, §. j. ff. de condi. & de. Vnde cũ tota ſpecies de fcõ poſſit tradi ab vno, debet dici adimpleta cõditio, cũ poſtea alij coguntur ratum habere. Iſta ſol. mihi nõ placet. Primò, quia rĺa d. l. mulier, §. i. procedit, quãdo a principio conditio non poteſt vllo modo impleri de iure, quod non eſt in caſu noſtro, cum omnes ſimul a principio poſſint tradere. Scđò procedit concurrente voluntate diſponentis, qui talẽ conditionem appoſuit ut ibi. quod non eſt in caſu noſtro, ĩ quo contrahentes a principio diſpoſuerũt ꝯdõnem dr̃e impleri de iure. Tertiò non etiam uerum uidetur, ꝙ alii cogantur ratum hr̃e, ut ſ. dcm̃ eſt. Non ẽt iſta ratio uera vr̃ reſpũ obĺonis dandi quantitatẽ, quia cõdõ dandi adimpleri non põt abſque ſcĩa & uoluntate debentis eam implere, l. 2. & ibi nota. de cõd. & demon. Ad iſtud tñ reſpondetur, ꝙ ꝯrium procedit quantum ad effectũ iuris acquirendi, nõ aũt quantũ ad effectum pœnę euitãdæ. Ad quam euitandã ſufficit ꝯdõnem dandi impleri a quo
50 cunque, declarat Barto. in l. cum ſeruus, ĩ. eo. Hinc † eſt, ꝙ ad euitandam pœnam caducitatis ſufficit canonem fuiſſe ſolutum a quocunque extraneo, ẽt nomine ſuo proprio, ſm Spe. ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. 82. & Bal. in l. arborib. §. cũ putarem, ff. de vſufr. & in l. ſolennibus, C. de rei ven. eſt uerũ, ꝙ dñs a prĩcipio cogi non p̃t recipere ſolutionẽ canonis a tertio, ſuo noĩe offerente, ſecundũ Bal. in l. acceptã, col. fi. C. de vſu. & do. Iaſ. in l. 2. q. xx. & ſeq. ubi alia adducit, C. de iure emph. Ego tñ crederem in caſu noſtræ concluſionis, creditorem cogi poſſe acceptare ĩtegrã ſolutionẽ ab uno cohærede oblatã, per d. l. ſoluendo. Et quia intereſt ipſius uolẽtis totum ſoluere, ut pęnã euitet. l. 2. C. de nego. geſt. Ex quo infertur alia ſoĺo, ut ꝯrium procedat, qñ implet̃ cõdõ per aliũ, cuius non intereſt. Scđa aſſignatur ratio, quia datio q̃tum ad euitãdã pęnam ẽ in ꝯdõne, q̃ ꝯdõ dãdi inter hæredes nõ diuiditur, l. cui fundus, ff. de cond. & dem. Ergo a quolibet eſt adimplendá inſolidum: alſ pęnam committit. Iſta rõ impugnatur per Ruynum, quia conditio appoſita in defectum præcedentis diſpoſitionis diuiduæ, debet rĺari ſm naturam illius, & ſic dẽt eſſe diuidua, per ea, quæ dicit Bar. in l. Stichũ, qui meus erit, in fi. de leg. j. & in l. ſi decem cum petiero, ĩ. eo. Tu rñdeas, ꝙ p̃dicta procedunt, qñ implementum cõditionis reſpicit illud idẽ, ad quod tendit conditio: tunc, cũ ſit ſubrogata in locũ primæ diuiduæ, ſeruare dẽt naturã ſubrogati, l. ſi eũ, §. qui iniuriarũ, ff. ſi quis cau. Sed nos loqmur, qñ conditio tendit ad aliud, & ad aliud tendebat p̃cedens diſpoſitio, merito conditio ſeruabit ſuam naturã. cũ non ſit ſubrogata in locũ alterius. Alia aſſignat̃ ratio ꝑ d. Iaſ. quam non refero, qa ex ſe ip
51 ſa confunditur Limitatur iſta † concĺo, ut non ꝓcedat in datione, q̃ ꝑ aliũ non p̃t explicari. Nam cũ nihil tũc ſit, quod poſſit imputari vni ꝓ alio, a ceſſante ratione non cadit in pœnã, qui partẽ ſuã ſoluit. ita limitant Mod. Bononiẽ. Excplum. Si facta ſit diuiſio rei dandæ, & unus recuſet ſoluere partẽ ſuam: uel ſi unus ſolus hẽat integrã rem, & nolit dare; alii uero uelint, tunc uolentes implere conditionem dãdi pro parte ſua, non dẽnt incidere in pęnam: pulchra eſt & æqua limitatio. Videamus, an ſit uera. uidetur, ꝙ ſic, quia difficultas impedit cõmitti ſtipulationẽ pænalem, l. ſi uehenda, §. idem iuris, ff. ad leg. Rhod. de iactu. q̃ procedit ẽt in difficultate dandi, ſm gl. in l. quod te, ff. ſi cert. peta. Et ita tenendo hẽtis limitationẽ ad rĺam d. l. cui fundus. Sed impugnatur per Senen. hic, per tex. in l. in executione, §. pe. ĩ. eod. ibi, nec prodeſt ꝑtes fundi poſſe dari ceſſante una, q̃ ſecundum eos dari non poſſit, tunc pęna cõmittitur ꝯ oẽs. Iſte tex. ita intelĺs deſtruit hanc fallentiam: ſed meo iudicio alr dẽt intelligi, ut nõ proſit poſſe dari partes. ſ. omnes ceſſante una, q̃ non detur, qa tunc cũ omnes poſſint dari, & una non detur, iuſtũ eſt, ꝙ contra omnes pęna cõmittatur. Ergo a contrario, ſi omnes partes dari non poſſint, non debet committi ſtipĺo ꝯ eos, q adimplẽt pro ꝑte ſua. & iſto modo, eſt ibi tex. ꝓ hac limitatione. iuſtificat̃ meus intelĺs ex pluribus. Primo, ex illa indefinita, partes, quæ æquipollẽt vl̃i, l. ſi pluribus, de leg. 2. Secundo, qa referẽdo uerbum ꝑtes, ad vnũ, dẽt intelligi eius reſpectu de portionibus aliorũ. Tertio, quia ſi intelligamus uerbũ, una ceſſante. ſ. poſſe dari, ut intelligunt. Sen. non erit bona ęquparatio, q̃ ſequitur, quemadmodum non prodeſt ad pignus recuperandum ꝑtem ſoluere. Nam in redemptione pignoris nulla ſoluendi quantitatẽ impoſſibilitas uerſari poteſt, vt no. per gl. & Bart. & alios in d. l. quod te, & dicam infra Secundo obſt. quia ut difficultas excuſet a pena, oportet, ꝙ ſimilis ſit caſui fortuito, ſecundum Imo. in d. l. cõtinuus, §. illud, ĩ. eo. & ꝙ res

promiſſa

promissa sit ī rerū natura, & tñ promissorē præstari non possit,
secundum Bar. in d. §. illud pondera negatiuam præpositā uerbo, pt, quæ denotat oīmodā impotētiā, secundum gl. ī l. Gallus, in prin. ff. de lib. & posth. cū igitur unus possit integram spēm hr̄e, licet cum difficultate, non dr̄et excusari. ꝙ aūt possit hr̄e, ꝓbat̄ secundum Sen. quia pōt agere ꝯ cohæredem recusantem vt tradat partem suam, argum. l. 2. §. ex his. s̄. e. Sed tu rn̄deas, ꝙ cohæres anteq̄ soluat, uel pœnam incurrat, non pt agere fami. erci. nisi ad effectum, ut sibi caueatur d̄ indemnitate, l. hæredes, §. idem iuris, ff. fam. ercisc. Tertio obstat, quia difficultas, non excusat a pœna, quæ committitur per euentum diei uel cōditionis, l. ad diem, j̄. eo. Solu. Contrarium procedit in obligatione dandi quantitatem: secus in obligatione dandi speciem, de qua nos loquimur. ita declarat Bar. in d. § illud, in fine. Tertia ꝯ
52 clusio, † in obligatione facti diuidui solus hæres contrafaciens incidit in pœnam pro parte sua, & non alii, tex. est hic: quia factum unius non potest per alium explicari, secūdum gl. & Bal. Sed in contrarium uidetur tex. in l. v. §. fi. j̄. eo. ubi parere sententiæ arbitri est facti, quod potest esse diuiduum, & tamen uno ñ parente, pœna committitur contra omnes. Sol. Ille text. procedit speciali fauore litium dirimendarum, secundum Ale. in d. §. fina. & Bar. j̄. in x. oppo. Secundo rn̄det Bartol. in d. §. fina. ꝙ parere sententiæ arbitri, ibi erat adimplendum per dationem: ar
53 biter enim condemnauerat defunctum ad dandum, ideo † de tali fcō iudicat, sicut de datione, secundum gl. in prin. in glo. ii. ff. si cer. pet. & in l. fināls, §. quod si facio, ff. de præscr. uerb. Et si dixeris, ꝙ istud est diuinare, rn̄detur, quòd istud colligitur ex prin. illius §. Nam vna pars legis declaratur per aliam, l. utrum, ff. de peti. hære. Ista solu. *communiter* tenetur, ex qua Ang. & Mod. inferunt duo. Primum, quale debeat esse medium concludendi, quando agitur ad pœnam contra omnes, ex eo, ꝙ ab uno sit contrauentum facto diuiduo. Secundum, si statutum disponat pœnam adiectam dationi peti non posse, si agatur ad pœnam compromissi, quia non datum, male agitur: sed si agatur, quia non paritum, pœna peti potest. Si tamen istud non parere, consistebat, in non dando, non crederem actorem bene agere posse, quia effectus, & non uerborum cortex, inspiciendus est, c. intelligētia, de ver. sig. c. Melchior, i. q. j. ex his habemus duas fallē
4 tias. Tertio fallit, quādo pena † adiecta fcō diuiduo uenit cōmittēda per euentum cōditionis negatiuæ, tunc pena cōmittitur contra omnes, sicut si esset pœna adiecta dationi. ita procedat tex. in d. §. fi. nostra aūt conclusio, & ista, procedit, quādo pœna uenit committenda per euentū cōditionis affirmatiuæ, ut quia sit actum per unum heredem eius, qui promiserat sub pena amplius non agere. Ita distinguit. Benedic. de Plumbi. in l. si ita fuerit seruis. s̄. de man. testa. sequuntur Senen. hic. Rō diuersitatis, quia negatiua oratio sumitur ab uniuerso: & si in uno falsa est, in omnibus falsa erit, l. si is qui ducenta, §. vtrū, ff. de reb. dub. Et hanc rationem uidetur assignare Iureconsin d. §. si plurium: & Bar. j̄. in x. oppo. Sed in contrarium multum obst. tex. nr̄ in exēplo promissionis de rato sub pœna, q̄ committenda uenit si ratum non habeatur, & sic in euētum conditionis negatiuæ, & tamen nō ꝯmittitur ꝯ omnes. Rn̄dent Senen. post Benedic. ꝙ ista fallentia debet sublimitari in stipl̄onibus ptoriis, in quibus rl̄r pena committitur ꝓ pte, l. penales, §. Iulianus, ff. ad leg. falc. Vel al̄s rn̄detur, ꝙ non hr̄e ratum, pt dupl̄r contingere. Primo ꝑ petitionē, uel aliud fcm̄ ꝯrium, & sic licèt pena uideat̄ ꝯmitti in euētum conditionis negatiuæ, tn̄ effectu aliter cōmittitur ꝑ euentum ꝯdōnis affirmatiuæ, qa petitū uel factū, & in istis terminis ꝓcedit tex. noster. Scdō pt ꝯtingere ꝑꝑ nō factū uel taciturnitatē, l. quo. n. in princ. j̄. rem ra. hab. Et in istis terminis procedat d. §. fin. Ingeniosa sunt hæc, ex quibus infertur nouus intell̄s huius tex. in uers. & solus aget, a quo fuerit petitum. s. per vnū ex hr̄dib. promissoris de rato. Sed certe iste intell̄s non caret diuinatione, & nimis restringitur tex. in d. §. fin. Quarto potest limitari, ut non procedat qn̄ pœna petitur propter contemptum, ita ꝓcedat tex. in d. §. fi. Nam pena compromissi petitur rōne contemptus, nō rōne interesse, l. cum pena. ff. de arbi. & istud est, quod forte uoluit dicere Iureconsul. ibi, nō. n. in his stipulationibus sine iniuria stipulatoris, qui vult pœnam acquirere propter contemptum, al̄r constitui potest. Ex nona op
35 po. Bar. eliciuntur quatuor conclusiones. Prima, † penalis stipulatio cōmittitur insolidū ꝯ dn̄m, qui nō habuit ꝓ parte sua ratum, qd̄ hr̄e promiserat. tex. est hic in fi. Secunda ꝯclō, interesse cōmittit̄ ꝯ dn̄m ꝓ ea parte tantū, pro qua nō hēt ratū, qd̄ hr̄e promisit, l. si procurator, j̄. rem ratā habe. quā ita itelligūt gl. Bar. & alii *communiter* hic, & ibi. Sed quædā est rō diuersitatis inter penam & interesse? do. Ias. tres rōnes assignat, quæ mihi nō placet, quia eis attentis, sequeret̄, ꝙ si dn̄s promisisset quāti ea res esset si ratum non habuisset, ꝙ interesse dr̄et committi in solidum: qd non est dd̄m, cum non intersit, nisi ꝓ parte. teneamus igitur rationem assignatam in d. l. si ꝓcurator. quia in fcō diuiduo ñ pōt peti interesse, nisi pro ea pte, pro qua ratū nō hr̄: in pena aūt respū promissoris nō ꝯsideratur quantum intersit, modo aliquid intersit, secundū Bar. in d. §. itē si in fcō. s̄. eod. Cu
ius opinio optimè ꝓbatur in §. nostro, iuncta d. l. si procurator.
56 Tertia † conclusio, dn̄o pro parte ratum non hn̄te penalis stipulatio committitur insolidum ꝯ ꝓcuratorem, qui ꝓmiserat dn̄m ratum habiturū. ita Bar. hic, quē alii *cōmuniter* sequuntur. d. Ias. impugnat ꝑ tex. in d. l. si ꝓcurator, vbi dicit determinari ꝯtrarium. & rō diuersitatis inter dn̄m ꝓmittentem se ratum habiturum, & procuratorem ꝓmittentem, ꝙ dn̄s ratum hēbit, optimè pōt assignari, quicquid dicat Bar. quia est in facultate dn̄i habere ratū in totū, si velit. Secus in ꝓcuratorē, in cuius potestate nō est facere, ꝙ dn̄s ratificet cōprobātē bono sibi. Nā si ipse, qui ꝓmisit certo die sistere, nō sistat: ñ audit uolēdo purgare morā, nisi intra tres dies, l. & si post tres. ff. si q̄s cau. Et tn̄ tertius, q̄ ꝓmisit, ꝙ alius sisteret, pōt purgare morā vsq; ad sex mēses, l. sancimus. C. de fideiuss. Ista ꝯsideratio Ias. quanq̄ sit colorata, non tn̄ placet, quia ꝓcurator non incidit in penam, quia dn̄s ratū nō habuerit: sed q̄a non curauit, ꝙ dn̄s ratū haberet, d. l. quoties, j̄. eo. Et si dixeris, licèt ꝓcurator incidat in penam, quia non curauit: tn̄ in effectu istud causatur ex facto explicando per dn̄m. Respondeo istud est falsum, quia si ꝓcurator curauit quantum potuit, excusatur a pena, vt statim subiiciā. Quar
57 ta ꝯclō, promittens † ꝙ alius ratificabit, censetur ꝓmittere se curaturū, ꝙ alius ratificabit, d. l. quoties. Sed pro intelligētia dubitatur, q̄d cōtineat ꝓmissio de rato. Bal. in l. id, qd̄ pauperib. C. de epis. & cle. rn̄det hoc cōtinere, ꝙ non ꝯueniet̄ promissis d̄ iure, uel de facto. Idem tenet Bald. in l. metum, §. uolenti, ff. quod me. cau. Sed in cōtrariū vr̄ casus in l. Paulus, & in l. bonorū, j̄. rē rat. hab. Breuiter, aut loquimur in eo, q̄ ꝓmisit se ratū, & gratū habiturū, & hic cēset̄ ꝓmisisse, ꝙ nō cōtraueniet. Aut loq̄mur in eo, q̄ ꝓmisit, ꝙ alius ratificabit, & hic tenetur curare, ꝙ ali⁹ ratificabit uerbo, uel facto. ita ꝓcedit tex. in d. l. Paulus, & in d. l.
58 bonorū. Scdō dubitatur, † an ꝓcurator, qui curauit quantum in eo fuit, ut dn̄s ratū haberet excusetur a pœna, si ipse dominus ratū habere noluit? gl. & Cano. in c. ex rescripto, de iureiu. ꝯcludunt eū excusari, & ita ꝯsuluit Bar. cōs. 236. inci. Martin⁹. & fuit cōs. Fed. de Sen. consi. 32. inci. Martinus. Cōtrariū tenet Aret. in l. ita stipulatus, §. possum. j̄. eo. & d. Ias. in l. stipl̄o ista, in prin. i v. not. inf. e. q̄d dd̄m? Breuiter, de iure canonico ꝯstat excusandum, quia de ęq̄tate canonica capienda est illa interpretatio, ꝑ quā euitatur pœna, c. sua, de pę. Et ista firmāt glo. & Canonistæ, in c. gēma, de spon. & in c. significantib. de offi. dele. Sed de iure ciuili in stricta disputatione nō uidetur posse excusari tanquā pena sit ꝓmissa in defectū, ꝙ alius ratificet, non in defectū, ꝙ ipse nō curauerit, l. stipl̄o ista, in prin. j̄. eo. ubi dicetur. Vltimo
59 dubitatur, † an ad hoc ut ꝯmittatur pena, oporteat, ꝙ promissor interpellet̄, ut faciat, ꝙ alius ratum habeat? Are. 72. col. si rn̄det, ꝙ sic, aliàs non incidit in penam, sequitur Deci. cōs. 2. col. 2. Contrarium firmat Bal. in c. j. §. adeptus, in ti. hic finitur lex Cōtrad. ī vsib. feud. & d. Ale. in l. quod te, col. xi. ff. si cer. pet. & in addi. ad Bar. in rub. j̄. rem rat. habe. & in ꝯs. 3. li. i. & Are. in d. §. possum, col. xi. & in ꝯs. 142. Ex pacto ꝓponitur, col. 4. & Bal. cons. 102. Omnis ptās, lib. 2. & Fely. in d. c. ex rescripto, col. v. & ista ē *cōmunis*, quā puto maxime ueram eē ubi interuenit iur̄m, q̄d sp̄ interpellat ꝓ hoīe, fm̄ Pan. in c. breui, de iureiur. cū concordan. adductis ꝑ Ias. in l. si ex legati cā. j̄. eo. Ex x. opp. eliciuntur
60 q̄nq; ꝯcl̄ones. Principalit̄ ꝓmissore ꝯueniente fcō diuiduo cōcernenti p̄paratoria iudicii, pro parte integra pœna ꝯmittitur: de æquitate tn̄ obstat exceptio ꝓ parte impleta, l. si seruus, §. si plurium, ff. si quis cau. In ꝯrium fortiter obstant duo iura. Primo tex. noster quatenus in stipl̄one rati, q̄ ēt pt concernere p̄paratoria iudicii, l. i. C. de procu. Sen. post alios rn̄dent, ꝙ tex. noster debet intelligi de stipl̄one rati extraiudiciali. do. Sal. dicit, ꝙ ꝓ certo ista solutio nimis restringit tex. nr̄m, qui loquitur gn̄al̄r. Ego pro certo dico, ꝙ iste text. necessario dēt intelligi d̄ promissione rati extra iudicium, quia loquitur in eo, qui promisit ratum habere factum ꝓprium; vnde non potest intelligi ꝑ promissionē rati in iudicio, quia illa fit ꝑ litigātē noīe alieno, d. l. i. de procu. & l. j. C. de satisd. Secūdo mirabil̄r obstat tex. ī l. si is q̄ ducēta, §. cum ita, ff. de reb. dub. q̄ loquitur in stipl̄one de sistendo, prout loquitur tex. in d. §. si pluriū, & tn̄ vult, ꝙ ītegra pena committatur. Petr. de Bellaper. rn̄det, licèt tex. in §. cum ita, nihil dicat de remedio exceptionis, dēt tamē subintelligi. Et sic text. in d. § cum ita, loquitur de rigore, tamē de æquitate obst. exceptio d. §. si pluriū. sequuntur Sen. D. Ias. hāc solutionē non admittit, q̄a nō est realis fm̄ eum. tantū. n. est dicere, ista d̄ æquitate, illa de rigore, quantum dicere ista corrigit illā, fm̄ gl. in l. cotem ferro, §. qui maximos, s̄. de publ. q̄ correctio ī dubio est euitāda, l. unica, C. de inof. dotib. Istud me parum mouet, q̄a sumus in claris, & non in dubio. ita. n. clare dicit Iurecon. in d. §. si plurium. neque etiam me mouet uerbum, oportet, positū in d. §. cum ita, qd̄ intelligo de rigore. Sed aliud me inclinat ꝯ hanc solutionem, quia ille tex. æquiparat hanc stipulationem, si non steterim huic, si Stichum aut fundum non dederis, & in vtraque deciditur integram penam committi. In hac aūt, si nō deris, non obstat exceptio, quia est extraiudicialis, vt vult Bart. & statim dicam: ergo non etiam obstabit in hac stipulatione

ne de sistendo,aliàs æquiparatio non esset bona. Præterea quatenus ille tex.loquitur de stipl'one sistendi, loquitur per modũ exẽpli & non doctrinæ,ergo restringet r'a ꝑ exẽplum,l.fi.§ cui dulcia,ff.de vi.trit.oleoq; leg. Al'r ergo soluit Ias. & fuit solutio Bolog.ꝙ tex.in §.si plurium,loquit̃ qñ pœna sequit̃ stipl'onem puram.sed.§.cum ita,loquit̃ qñ pœnalis stipulatio incipit a præcedenti ꝯdõne.Merito integra pęna committitur absque remedio exceptionis,qa cõdõ est indiuidua.Ista solutio vr̃ peior p̃cedenti,quia omnis pœnalis stipulatio est ꝯdõnalis, f'm Bar.s̃. in 8.oppo.& si cõdõ est indiuidua,qñ pœnalis stipulatio incipit a præcedenti condõne duntaxat, a fortiori dẽt esse indiuidua, qñ incipit a præcedenti dispõne,cũ illud qđ est in ꝯdõne, sit ẽt in dispõne.Probatur ꝯñia per tex.in l.ita stipulatus, magna, in princ.iuncta l.in illa,ĩ.eo.Præterea est ẽt indiuidua,quãdo incipit a præcedenti dispõne,l.v.§.fi.ĩ.eo.Item tex.in d.§.cũ ita, ĩ ver. velut,loquitur qñ pęnalis stipulatio incipit a præcedenti dispõne.sunt qui dñt,ꝙ d.Ias.noluit facere drĩam, vtrũ pęnalis stipulatio incipiat a præcedenti cõdõne,vel dispõne:sed an cõci iat sub ꝯdõne expressa,& tunc nulla cõpetit exceptio, d. §. cũ ita. aut sub condõne tacita,& tunc obstat exceptio dicti §. si plurium.distat.n.condõ tacita ab exp̃ssa,l.q̃ extrinsecus, ff.de cõd.& demonst.Sed ista intelligentia nõ ẽt placet, qa tacita ꝯdõ,q̃ venit ex voluntate disponentis,& non ex nã actus,non differt ab expressa,l.aliqñ,ff.de cõdi.& demonst declarat Bart in d. l. q̃ extrinsecus.Aliqui aliter r̃ndent ex mẽte Bar.ꝙ tex.in §.si pluriũ, loquit̃ in promissione de sistendo facta in iudicio,tex.vero in §. cum ita,in promissione fcã extra iudiciũ.Rõ diuersitatis est,qa in iudicio versatur æquitas iudicis.Ista solutio reprehenditur. Primo,quia diuinat.Secundo,quia promissio de sistendo in dubio intelligitur in iudicio,f'm Ias.per tex.cũ gl.i l.quoties quis, ĩ.eo iõ aliqui sunt dicentes, posito, ꝙ promissio de sistendo intelligatur in iudicio,tñ fieri p̃t dupliciter.Primo ĩ iudicio, & ita loquatur tex.in d.§.si plurium.Secundo extra iudiciũ, & ita intelligatur tex.in d.§.cum ita.Ista solutio sic declarata ñ placet, tum quia æquitas iudicis ita militat in promissione de sistendo in iudicio fcã extra iudicium, sicut in iudicio. Secundo, quia non video cur text.in d.§.si plurium, simpliciter loquens possit intelligi in promissione de iudicio sisti facta extra iudicium. Vñ aliter r̃ndetur,ꝙ tex.in d.§.si plurium loquitur in promissione de sistendo in iudicio, qđ ẽt rub. oñdit. Text.vero in §. cum ita,loquitur de ꝑmissione sistendi extra iudicium,puta Lugduni in primis nundinis,de qua loquitur glo.in l. ita stipulatus, in prin.ĩ.eo.Non ob.si dixeris,ꝙ iste intell's ad §.cum ita, est diuinatiuus, quia declaratur ex aliis exẽplis ibi,positis,quæ loquuntur de stipulationibus extiudicialibus.Ita ergo intelligi dẽt exẽplum de sistendo,vt sit æqualis determinatio,vt s̃. dixi. Et quia vna pars legis declaratur per aliam,l.& vtrũ,ff.de peti. hære.l.si

61 seruus plurium,§.fi.s̃.de leg.i.Secunda conclusio,† principali ꝑmissore in p̃te contrafaciente fcõ diuiduo concernẽti decisoria iudicii integra pena cõmittit efficaciter,i.sine auxilio exceptionis,l.v.§.fi.ĩ.e.quã ita intelligit Bar.& sequunt̃ alii hic, duo vidẽda sunt.Primo,an conclusio ꝓbet in d.§.fi.Alex.ĩ.in 2.q.respondet non probari,qa loquitur in ꝑmissione extraiudiciali,& cõuentionali de parendo sñię arbitri. Hæc.n. promissio conuentionalis est & voluntaria,l.si dcĩũ,§.si compromisero,ff.đ euic. tradunt Cy.& Bal.in auc.gñaliter.C.de epi.& cle. cõclusio vero loquitur in prætoria siue iudiciali,inter quas est longa differentia.Nã prima est voluntaria,secunda necessaria, secundum gl.in l.1.ĩ.de p̃to.stip.æquus igitur est, vt magis succurratur promittenti ex necessitate,quã pro voluntate,arg.l.si fideiussor,§.si necessaria,ff.q satis.cog.Sed tu cõsidera,ꝙ ista rõ diuersitatis in proposito non videt̃ vera,qa q̃tum ad pœnã stipulatio ẽt iudicialis videtur voluntaria.Nam licèt reus cogatur ꝑmittere de iudicio sisti,vel de iudicato soluendo,nõ tñ tenet̃ si nolit ꝑmittere certam pęnam,l.si.ĩ.de p̃to.stip.§.nõ solũ,Insti.đ inu.stip.Secũdum,quæ sit rõ diuersitatis inter p̃paratoria & decisoria?Rñdet Are.quia in decisoriis agit̃ de maiori p̃iudicio stipulatoris, q̃ in præparatoriis.hinc est, ꝙ in decisoriis nõ admittitur purgatio mortæ,secundũ gl.in l.Celsus,ff.de arbit.Et tñ admittitur in p̃paratoriis,l.& si post tres,ff.si quis cau.Ista rõ non videtur vera secundũ Sen.qa si faueamus reo,ne ĩcidat in pęnã ꝑ p̃te ĩpleta ĩ p̃paratoriis,multo magis debemus fauere in decisoriis. Est n.r'a vulgata,ꝙ licèt a princ.magis fauendum sit actori,in medio pariter vtrique,in fine tñ magis reo,vt docet gl. Bar. & alii in l.de die,ff.qui satisd.cog.& in l.inter stipulantem,§.1.ĩ.eo.Tu non recedas ab hac rõne.Ad arg. r̃ndetur dupliciter. Primo,ꝙ licèt magis faueatur reo in decisorijs añ sñiam, & in ipsa sñia, non tñ post sñiam,postq̃ expirauit officium iudicis, qđ præstabat fauorẽ ipsi reo,l.iudex posteaq̃,s̃.de re iud. & ita r̃ndet Bar. in d.l.& si post tres,col.2.Scđo r̃ndet,ꝙ in claris nõ ẽ alicui fauendũ,secundũ gl.in c.ex literis,in verbo,prop̃tiores, de proba. Vñ cũ liqueat de cõtẽptu rei,non est iustũ, ꝙ sibi faueatur tñ

62 in decisoriis,q̃tum in p̃paratorijs.Tertia cõclusio, quaten⁹†stipulatio ꝯtinet plura fcã,ꝑmissore vnũ nõ adimplẽte cõmittitur integra pęna efficaciter,l.si is q duceta,§.cũ ita, f'm intell'm Pet.& Doc.cõiter.d.Ias.in ꝯrium subtil'r arguit, vbi diuisæ sunt obligationes,vno hæredũ contrafaciente pęna solũ cõmittitur ꝑ portione ꝯfacie̅tis,esto,ꝙ stipulõ ꝯtineat vnũ factũ dũtaxat qa inter hr̃des diuisa est oblĩo per legẽ xij. tabu.Ergo pari rõne debet cõmitti pęna ꝑ parte,qñ sunt promissa plura facta, quia tot sunt stipulationes,quot fcã,& vna oblõ est diuisa ab alia, l. scire dẽmus,ĩ.e.Tu defendas ꝯclusionẽ,q̃ loquitur in principali ꝑmissore.Iste verò tex.loqtur in hæredib.Ad rationem,ꝙ diuisa ẽ obligatio.r̃ndet,ꝙ vno ex hæredib. ꝯueniẽte cõmittitur pęnalis stipulõ ꝯ oẽs alios,qui poterãt adimplere ꝑ alio ꝯfaciẽte,f'm Bar.& alios,s̃.in 8.oppo.Idem ergo in principali ꝑmisso re plurium factorum,qui potest oĩa simul adimplere,& sic arg. d.Ias.ita deductum facit ꝑ cõi,non ꝯ.Ad aliud,ꝙ tot sunt stipu

63 lationes, quot fcã:r̃ndetur verum esse resp̃ũ † obligationis primitiuæ, sed respectu pęnæ vnica est stipulatio pœnalis. cuius respectu illa plura facta hñr pro vno,f'm Old.cõs.xxix.đ rigore iuris,in fi.& Bar.in d.l.scire dẽmus, & d.Ale.hic.Et ita ꝯsultus rñdi Rñ.lib.2.c.11.Insurgit etiam Soc.dicens, ꝙ licèt plura facta habeantur pro vno de rigore iuris,de æq̃tate tñ vere sunt plura fcã separata.Ergo de æq̃tate deberet obstare exceptio ꝑ factis adimpletis,vt dr̃ in d.§.si pluriũ.Tu r̃ndeas,ꝙ argñ procedit in p̃paratoriis iudiciorum,vbi militat officium iudicis,q semp habet æquitatem ante oculos,l.quod si Ephesi,ff.de eo,quod cer. lo.Cõclusio verò loquitur in ꝑmissionib. extraiudicialib. in q̃bus non versatur officiũ iudicis, sed id tantũ consideratur, an ꝯdõ stipulationis euenerit,d.l.v.§.fi.Quarta conclusio sit, impe

64 dimentum†superueniens excusat promissorem a pena ꝑ parte,ꝑ qua fuit impeditus,l si vehẽda,§.idẽ iuris, ff.ad leg. Rhod. de iact.& ita potest intelligi tex.in d.§ si pluriũ,f'm Bar.licèt talis intellectus sit diuinatiuus,f'm eum.Hic tria excutiẽda sunt. Primũ,an tex.in d.§.si plurium,ita intelligi possit. Secundũ, an conclusio ꝑcedat in stipulatione de iudicio sisti.Tertiũ, an impeditus pro parte excusetur a pœna ꝑ illa parte, ẽt si nihil adimpleuerit.Ad primum r̃ndeo,ꝙ tex.in d.§.si plurium,non potest hunc intellectũ recipere,qa excusaretur a toto pro parte adimpleta,quia adimpleuit pro alia parte,quia fuit impeditus. Et tñ tex.vult excusari a parte impleta ope exceptionis dũtaxat.Præterea impedimentũ operatur,ne pœna cõmittatur,& tñ ibi deciditur totam cõmitti,& in hoc Bar.vr̃ aliqualiter ꝯriari his, q̃ dixi s̃.in 8.opp.Ad secunda r̃ndet Imperator in l. sancimus, C. de fideius.declarat d.Ale.in l.quod te,col.fi.ff.si cer.pe.Ad terti

65 tium r̃ndetur,†impedimentum in aliquo non excusare, tñ qa ad hoc vt impeditus excusetur,oportet,ꝙ aliàs fuisset adimpleturus promissa,si non fuisset impeditus.Et ideo requiritur protestatio animi sui declaratoria,l.qui cõmeatus, ff.de re mil. tradit Bar.in l.quibus diebus,in prin.ff.de cond.& de. & latè Fely. post Pan.& alios in c.plerũq;, de rescri.In casu aũt præsenti cõstat oppositum,cũ noluerit satisfacere pro parte, pro qua non fuit impeditus, tum quia regula text. nostri reperitur limitata quando fuit adimpletum pro alia parte,d.§.si pluriũ. Ergo vbi in nihilo fuit adimpletum,stabit firma regula. Vltima conclu

66 sio,† in obligationibus dandi & facti diuidui nunq̃ de iure canonico cõmittitur pœna pro parte adimpleta,c. suam, de pœn. & idem tenet Bar.in d.§.si plurium,& in d.l.v.§.fi. sequunt̃ *communiter* Legistæ hic,& Canonistæ in d.c.suam.Sed videam⁹,an conclusio ibi ꝓbetur.Lud.Ro.r̃ndet non probari, quia ibi fuit

67 purgata mora:i.soluta septem restantia, quæ purgatio† moræ iure canonico licita est,etiam,quòd obligationi fuerit adiecta dies & pena,ut concludunt *cõmuniter* Doct.in l.si insulam,ĩ.eo. per tex.in d.c.suam.Iste intellectus non placet,quia est cõtra illum tex.intelligendo,ꝙ illa verba,sit contentus solutione illorum septem,loquantur de solutione facienda,put vñr necessario intelligenda,cum loquatur de solutione septem restantiũ. Habemus tamen ex isto intellectu restringere conclusionem casũ,quo sit purgata mora:alias si non sit purgata, vel effecta impurgabilis,vt si desierit reliquum posse dari,vel fieri, integra committetur pœna iuxta s̃. declara. Secundo loco respondet Aret.ꝙ ille tex.non probat,quia loquitur in casu s̃pali, videlicet in ep̃o siue personis religiosis,quos non decet modestię obliuisci.Bñ facit tex.in c.cũ ab omni,de vi.& ho.cler.Sed nec iste intellectus recipiendus est,quia ratio,ꝙ non deceat ep̃m talem pœnam exigere,exprimitur,qa non dẽt cũ aliena iactura locupletari.q̃ rõ est gñalis militans ẽt in laicis,l.nam hoc natura,de cond.ind.c.fi.de presc.Tertiò respõdet Host.ibi p̃p difficultatẽ, propter quam non potuit fieri solutio in termino,excusatur impeditus a pena.sequitur Pan.ĩ c.dilecti,in vi.gl.đ arb.Iste intell's diuinat,& contra illum obst. ratio ibi assignata. Quarto r̃ndet idem Host.ibi pœnam non deberi,qa p̃p morã debitoris, nullum,vel modicum damnum patitur.sed nec iste sensus diuinatione caret.Preterea pęna compromissi,de qua ibi, nõ debetur ratione interesse,sed ratione contemptus,l.cum pęna, l. si quis rem,ff.de arb.Et si dixeris,ꝙ pęna ratione ꝯtemptus non possit peti de iure canonico,prout uoluit d.Alex.hic,qui extendit dispõnem d.c.suam,ad pœnam legalem,arg.c. fraternitatis, xii.q. 2.Respõdeo istud non esse verum,quia quod fit lege permitte

te,

ſe,non ędificat ad gehennam,l.Gracchus,de adul.C.& c.q pec
cat, 24.q. 4.Et ɔ̃riũ tenet Pan.in d.c.dilecti, col.3. in fi. & ſeq.
per tex.in c.ſi quis deinceps,& in c.ſeq. & in c. ſacrilegium,17.
q.4.Quintus fuit intelľs Soc.conſi.17.col.2.li.1. ꝙ ibi pæna nõ
debeatur,qa creditor recipit maiorem ꝑtem ſortis abſq; ꝓteſta
tione,ꝙ eſſet ſibi ſaluum ius ad pęnam.Nõ.n.cogebaĩ recipere
ꝑtem,l.tutor,§.Lucius,ff.de vſur.accipiendo igitur partẽ ſim-
pliciter ſibi p̄iudicabit in pæna.Iſtam ẽt intelligentiã non puto
veram,quia ea attenta ſequeretur, ꝙ ſtante proteſtatione debe
retur pęna.Cuius ɔ̃rium vult ibi Papa in rõne decidendi,& ẽt
Pan.ibi.Sextus fuit ſenſus Raph.Co.conſi.179.facta ꝙ ibi non
poſſit peti pęna,quia erat barbarica & nimis exceſſiua.Sed cer-
tè cum non excedat ſortem in quadruplo,ñ videtur exceſſiua,
§.omnes,Inſti.de actio. Septimus fuit intellectus Nouiſſimo-
rum,ꝙ illa pæna peti non poſſit,qa fuit adiecta dationi in frau
dem vſurarum,iuxta tex.in l.cum allegas,C. de vſur. & doctri-
nam Bar.in l.rogaſti,§.ſi tibi,ff.ſi cer.pet.Nec ob.ſ'm eos, ꝙ pœ-
na compromiſſi iuſtè petatur,tanquã fuerit adiecta ad punien-
dum contemptum,& non in fraudem vſurarum, d.l. ſi quis rẽ.
quia ille text.loquitur in pęna adiecta in laudo per arbitrũ,quo
caſu præſumitur adiecta ĩ fraudẽ vſuratum,arg.eorum,q̃ tradit
Bar.in l.j.ff.de his,quæ pænæ nomi.Sed nec iſte ſenſus admittẽ
dus eſt,quia arbiter in laudo non poteſt apponere pœnam,niſi
ſit' ſibi data ptãs a partibus,l.non diſtinguemus,§.de officio, ff.
de arbi.Sed cum partes exprimant certam pænam in compro
miſſo,illa iure dẽtur,d.c.dilecti. ergo idem ſi apponatur in lau-
do de voluntate partium.Præterea arbiter magis videtur pęnã
adiicere ad puniendum contemptum, qñ apponiĩ in compro
miſſo,l.non omnibus,ff.de arb.Octauus fuit intellectus Ruy.ꝙ
ibi ſors ſoluta venit compenſanda cum pæna ſecũdum gl. ĩ d.
§.fi.& in l.in executione,§.pe.ſ̃.eo.Et ſic vtroque iure cõmittiĩ
integra pœna,ſed obſtat compenſationis exceptio. Iſte intelle-
ctus etiam reiicitur,quia vtrũq; & ſors & pæna cõpromiſſi peti
poteſt,nec admittitur ↄpenſatio,l.ſi quis rem,ff. de arb. per quã
68 ita concludit Bar.in l.ſi inſulam,in 2.q.ſ̃.eo.Quid, † igitur dicẽ-
dum? arbitror illum tex.non deuiare a iure ciuili. Nam vbi agi
tur ex eadem ſententia arbitri ad rem,& ad pœnam, dẽt actor
altero cõtẽtus eſſe,l.Celſus,ff.đ arb.per quẽ tex.ita ↄcludit Bar.
poſt Pe.de Bellaper.in l.ita ſtipulatus,magna, in vlt. oppo. vlti.
partis,ſ̃.eo.Intelligo ergo,ꝙ epiſcopus ibi ageret ex ſñia arbitri
ad ſeptẽ,& ad pænam,quia non fuerat paritũ in termino. Ideo
Papa mandat iuxta doctr.Legiſtarum,ꝙ dẽat eſſe cõtent' ſolu
tione illorum ſeptem.Et iſtũ intellectũ credo veriſſimum. Ex-
69 præmiſſis,circa facta diuidua hẽtis duas rľas. † Contra princi-
palem ꝓmiſſorẽ in parte ɔ̃uenientẽ facto diuiduo cõmittitur
integra pæna,tex.eſt hic in vltimis verb. Amplia, ſi principalis
obľo cõtineat plura facta copulatiuè,adhuc integra pęna com
mittitur ɔ̃ principalẽ ꝓmiſſorẽ vnũ ſolũ adimplentem,l. ſi is q
ducenta,§.cum ita,ff.de reb.dub.Amplia ſecundò, vt procedat
ẽt contra principalẽ promiſſorẽ in parte ɔ̃uenientẽ facto diui-
duo cõcernenti deciſoria litis,l.v.§. fi. ſ̃. eo. Limitatur primo,
70 † vt non procedat in ꝓmiſſore ɔ̃faciente in ꝑte facto diuiduo
cõcernenti p̄paratoria iudicij,ɔ̃ quẽ licèt ꝓmittatur integra pę
na,ei tñ ſuccurritur de æquitate ꝓ parte adimpleta, l. ſi ſeruus,
§.ſi pluriũ,ff.ſi quis cau.Limitatur ſcđò in ꝓmiſſore impedito
in parte adimplente,tunc excuſatur a pæna ꝓ illa ꝑte,l.ſi vehẽ-
da,§.idem iuris,ff.ad le.Roh.de iactu. Tertiò limitatur reſpectu
intereſſe,quod nunq̃ cõmittiĩ,niſi pro ꝑte ñ impleta,l. ſi ꝓcura-
tor.in prin.ſ̃.rem rat.hab.Quartò limitatur in ꝓmiſſore ĩ parte
non adimplente factũ diuiduũ ꝓmiſſum per ſtipľonẽ p̄toriã,l.
Iulianus,§.pęnales,ff.ad leg.Fal.Quintò limitaĩ de ęqtate cano
71 nica,c.ſuam,de poen.Secunda rľa,† vno hr̃de ɔ̃faciente facto
diuiduo cõmittitur pęna ɔ̃ ipſum duntaxat ꝓ ſua portione, vt
hic in verſ.ac ſi de eo.Fallit quatuor modis,vt dixi ſ̃. ĩ 8. oppo.
in 3.conclone.Vltimò,niſi ſit tale factum,qđ vnus facile poſſit
explicare pro alio;tunc.n.idem dđm eſt,quod in obľonibus dã
di,ſ'm d.Ale.hic,& ĩ d.§.fi.col.j.ſequunĩ omnes Mod. Circa ob
72 ligationes dandi facias rľam,vno † hr̃de non dãte cõmittitur
ſtipľo pęnalis ɔ̃ oẽs ꝓ rata,l.v.§.fi.ſ̃.e.Idẽ eſt in principali ꝓmiſ
ſore totũ nõ dãte,ɔ̃ eũ cõmittiĩ integra pæna,ſ'm Bar. hic, arg.
73 iſti' tex.Fallit primò in obľonib. † dandi ↄtinentibus dationẽ
non explicabilẽ per aliũ,hoc caſu pæna cõmittiĩ ɔ̃ ſolũ ɔ̃faciẽ
tẽ,ita vult Bar.hic ĩ diſtinctione,& clarius explicãt Bon. Fallit
ſecundo de æqtate canonica,d.c.ſuã,ſ'm cõem intelľm. Expe-
ditis oppoſitionibus.Quæriĩ primò,qđ ſi pæna ↄſiſtat ĩ facto in
diuiduo,an vno ɔ̃faciente cõmittaĩ in totũ vel ꝓ parte?Et an ɔ̃
eũ ſolũ,quẽ ɔ̃uenit,an ɔ̃ oẽs?Reſolute ꝓcedendo faciatis duas
74 ↄcľones.Prima ſit,† pæna facti indiuidui adiecta fcõ indiuiduo
vno hr̃de ɔ̃faciente cõmittiĩ ɔ̃ vnũquemq; inſolidũ,ſ'm Pet.Bar.
& alios *communiter*,arg.l.2.§.ex his,ſ̃.eo.Solus Ruy.tenet, ꝙ ſol'
ɔ̃faciẽs teneaĩ inſolidum,qa in indiuiduis p̄t ex ɔ̃ctu defuncti
vnus inſolidũ obligari,l.ↄtinuus,§.fi.ſ̃.e.dẽt ergo ex nã rei cẽſe
ri actum,ꝙ ſolus teneaĩ, q ɔ̃fecit.Non recedas a cõi; quia rõ,
quare oẽs teneanĩ,aſſignata in tex.noſtro,ꝙ nõ niſi inſolidum
peccari ñ p̄t,militat ẽt hoc caſu; militat ẽt rõ aſſignata ĩ l. ꝙ ſi
inter cohr̃des,§.qđ ſi ex fcõ,ff.fa.erciſ. qa euenit ↄdõ ſtipľonis
hr̃ditariæ.Non ob.ɔ̃rium,quia ſicut defunctus nõ p̄t vnũ obli-
gare ad intereſſe vel æſtimationẽ pro portionibus cohr̃dum,vt
firmat Bar.in d.§.fi.ĩ 3.q.Ita non dẽt poſſe obligare vnũ ad præ
ſtandã ſeruitutẽ in fundo cõi pro alijs,l.vnus ex dñis,ff.de ſerui.
Ergo vt ſit ſuccurſum ſtipulatori,dicamus vnũquenque teneri
75 inſolidum.Secunda concluſio,† pœna facti indiuidui adiecta
facto diuiduo committitur ɔ̃ hæredem ɔ̃facientẽ inſolidum,
& non ɔ̃ alios;hoc adiecto,ꝙ actor debeat ei offerre æſtimatio
nem pro portionibus cohæredum,arg l.cum filius, in prin. de
leg.ij.& l.lege falc.ff.ad leg.falc.Hinc vidẽda ſunt duo. Primo,
quid ſit concluſionis ſenſus.Secundò,an iure ſubſiſtat. do. Iaſ.
ita declarat,ſi alij cohæredes habita æſtimatione ſuarũ partiũ
velint conſentire impoſitioni ſeruitutis, teneretur actor breui
manu æſtimationem ſoluere cohæredibus.Sed ſi ↄſentire no-
lint,hæres qui ɔ̃fecit,teneatur ſtipulatori ſoluere æſtimationẽ
integræ ſeruitutis,d.l.2.§.ex his,& d.l.hæredes,§.an ea. Ego nõ
puto hanc fuiſſe mentem Petr.& Bart.Nam ſi contrafaciẽs te-
neretur ſtipulatori ad integram æſtimationem ſeruitutis, cohę
redibus volẽtibus conſentire,pari rõe dr̃et teneri cohæredibus
conſentientibus ſoluere æſtimationem ipſis cohęredibus. ſed
iſtud eſt falſum,quia hoc caſu ſtipulator tenetur, ergo ẽt aliud
falſum erit.Aret.ergo intelligit,ꝙ ɔ̃ueniens cohr̃dibus nõ con-
ſentientibus ſolũ teneaĩ ad æſtimationẽ ꝓ portione ſua, & iſta
fuit intẽtio Bar.& Pet.ꝑ tex.in d.l.cũ filius,in prin.Et ſi dixeris,
q̃ro ergo verificaĩ ↄcľo?Rñdeĩ,cõmittiĩ pœna inſolidũ, qa in-
tegra ſeruitus petiĩ a ɔ̃faciente.Et ſi cohr̃des nõ ↄſentiant,li-
beratur ſoluẽdo eſtimationẽ ꝓ ſua portione.Iſtã ↄcľonẽ ſic de
claratã ſequunĩ Lud.Ro.Ale.Are.& Bolog.hic,ꝓ qua tria ſunt,
quę ſtringunt.Primò,quia pęna dẽt cõmẽſurari delicto,l.reſcri
ptũ,ff.de his quib.vt indig.Sed vnus ɔ̃faciens fcõ diuiduo non
põt ɔ̃facere,niſi ꝓ parte ſua,ergo non ẽt dẽt committi,niſi pro
parte.Secũdò,ad cognoſcendũ vtrũ pænalis ſtipľo committaĩ
ꝓ parte vel inſolidũ,an ↄtra vnum vel ɔ̃ oẽs,nõ inſpicimus qđ
ſit deductũ in ſtipľone pęnali,ſed quid in principali obligatio-
ne,videlicet vtrũ pena ſit adiecta fcõ indiuiduo, & tũc contra
oẽs:aut facto diuiduo,& tunc contra ſolũ contrafacientẽ pro
portione ſua,vt hic.Dicamus ergo,ꝙ ſicut non attendimus,ꝙ
pęna adiecta facto indiuiduo ſit diuidua, ita non debemus at-
tendere,ꝙ pęna adiecta facto diuiduo ſit indiuidua: nam idem
operatur oppoſitum in oppoſito, qđ ꝓpoſitũ in propoſito,l.fi.
in fi.de le.3,Tertiò facit tex.in l.Attheius,§.fi.cum l. ſeq. ſup.de
aqua plu.arcen.iuncta declaratione Dy. & Bar. ibi dicentium
opus a principio licitè fcm̃ non deberet deſtrui,ſed actorem de
bere offere æſtimationem partis licitè fabricatæ, aut reũ debe-
re cõdemnari ad intereſſe pro parte illicita.Iſtis non obſtanti-
bus,ꝙ pęna indiuidua committaĩ inſolidũ contra eũ,q ɔ̃uenit
ẽt reſpũ intereſſe,tenet Ange.Imo.Pau.Rapha.Com. d. Iaſ. &
Ruy.hic.Mouentur ex pluribus.Primo,ſicut lex xij. tabu. non
potuit diuidere principalem obligationem indiuiduam inter
hæredes,d.l.is §.ex his,ita non vr̃ potuiſſe diuidere pęnalem ob
ligationem indiuiduam,cum non ſubſit rõ diuerſitatis, l.a Ti-
tio,ſ̃.eo.Ad iſtud rñdet Bar.ꝙ obligatio pęnalis eſt indiuidua,
& inſolidum cõmittiĩ ſi ad pænã agaĩ.Sed qñ deueniĩ ad ęſti-
mationẽ,quæ eſt diuidua,fit exactio ꝓ parte tm̃.Secũdo, obľo
pęnalis licèt appoſita ſit in defectum principalis, tñ dicitur ẽt
principalis ↄdõnaľr,ſ'm Bar.vt ſ̃.in viii. oppo. & eſt perinde ac
ſi dcm̃ ſit,ꝓmitto ſeruitutẽ itineris ſi egero.hoc ſtãte,ꝙ dicatur
principalis,ſequiĩ,ꝙ ↄtrafaciẽs teneaĩ inſolidũ,d.§.ex his.Iſtud
fundm̃ non videtur poſſe defendi,quia ſequeretur nullam eſſe
dr̃iam,an pęna fuerit adiecta fcõ diuiduo,vel indiuiduo. Item
ſequereĩ,ꝙ oẽs inciderent in pęnam. Cuius contrarium volũt
tenentes contra Bar.Niſi defendendo fundamẽtum dixeris,ꝙ
in factis indiuiduis,vno cõtrafaciente lex fingit omnes ↄtrafe
ciſſe,qa contrauentio vnius præiudicat ſtipulatori inſolidum:
qñ aũt fcm̃ eſt diuiduum, nõ præiudicatur ſtipulatori, niſi pro
parte.iõ lex noluit fingere alios contraueniſſe,quia lex non fin-
git,niſi neceſſitas vel æquitas ſuadeat,l.nec vtilem, ff.ex qui.ca.
maiores.Tertio,qñ pæna eſt indiuidua,dicitur cõdõ ſtipulatio-
nis pænalis inſolidum eueniſſe contra eum, qui contrauenit,
ergo debet ipſe ſolus inſolidum teneri,d.l.inter hæredes, §. qđ
ſi ex fcõ.Et ſi dixeris,verũ eſſe,ꝙ ſolus tenetur.ſ.pro parte.rñde
tur,ꝙ pęna indiuida non põt ꝓ parte committi. Et ſi duplica-
ueris committi inſolidum,ſed non exigi,niſi pro parte; triplica
bo,ꝙ lex erit impoſita verbis contra l.2.C.com.de leg.& c.con
miſſa, de elec.in vi.Vltimo, vbi obligatio pænalis tota reſidet
penes ɔ̃uenientem,ɔ̃ eum cõmittitur pęna inſolidum,ẽt,ꝙ ſit
adiecta fcõ diuiduo,vt hic in fi.pęnalis aũt obligatio indiuidua
neceſſariò tranſit in quẽlibet hr̃dem inſolidũ,d.§. ex his, & d.
§.an ea.Ergo ɔ̃ quemlibet committiĩ inſolidum.Ergo exigen-
da integraľr,vt dr̃ hic in fi.Iſta vñr magis vrgere q̃ adducta per
Ang.quib.rñdeĩ,vt hic per Ale.Vltimo d.Iaſ.dicit doct. Bar.eſ-
ſe defectiuam,quia omiſit vnum mẽbrum, qñ pęna facta diui
dui eſt adiecta dationi.ſaluat,qa hoc ẽ indubitabile. Nã ſi vno
non dãte oẽs hr̃des incidũt ĩ pęnã diuiduã,a fortiori dẽnt inci-
dere

dere in pœnam indiuiduam, ſed tu cõſidera tenẽdo opinionẽ, ꝙ ↄfaciens incidat in integrã pęnã, poteſt dari rõ dubitandi, nã qñ pœna diuidua eſt adiecta dationi ſine iniuria ſtipulatoris, non p̃t alr̃ conſtitui, ꝙ oẽs non teneant: qa cum oblõ ſit diuidua, ↄueniens non põt obligari, niſi ꝓ parte, ergo vt ſtipulator ↄſequatur integrã pęnam, neceſſe eſt oẽs teneri. Sed qñ pœna eſt indiuidua, contrafaciẽs obligat̃ inſolidum, ergo &c. Se-
76 cundo q̃rit̃,† ſi promiſſor q promiſit ſub pęna iudicatũ ſoluere, deceſſit plurib. hr̃dibus relictis, & vnus defendat, alius non, vtrũ cõmittat̃ ſtipulatio pęnalis ↄ oẽs, vel ↄ ſolũ cõtrafaciẽtẽ? Pro reſolutione examinãda ſunt tria. Primũ, an promiſſio defendendi ſit diuidua, uel non. Secundũ, an in p̃toriis ſtiplonib. pœna adiecta fcõ indiuiduo uel dationi vno hr̃de ↄfaciẽte cõmittat̃ contra oẽs pro portionibus hæreditariis, prout cõmittit̃ in aliis ſtipulationibus, an contra ſolũ cõtrafacientẽ. Tertiũ, poſito, ꝙ cõmittat̃ contra ſolum cõtrafacientem, an cõmittat̃ in ſolidũ, an pro portione ſua tm̃. Iſtis tribus excuſſis remanebit reſoluta qõ, q̃ eſt ualde vtilis & ſubtilis ſecundum Bar. Ad pri-
77 mum *communis* † eſt concluſio, ꝙ obligatio defendendi ſit indiuidua, tam in perſonis hæredũ, q̃ principalis. Pro qua adducuntur plura. Primo tex. in §. fin. ĩ. ea. l. Tu rñdeas, ꝙ loquitur in principali promiſſore, in quo ſtat ſil', ꝙ non poſſit defendere pro parte, & tñ defenſio ſit diuidua, vt hic in fi. Scđo allegatur text. in l. cum ex cła, ĩ. iud. ſol. Sũt q ẽt rñdeãt, ꝙ loquit̃ in principali ꝓmiſſore, vt ibi in gl. ſecundũ vnũ intellm̃: quæ reſpõſio non placet, quia loquit̃ in intereſſe, in quo ſtiplo nunq̃ cõmittitur, niſi pro parte, non habita diſtinctione inter principalem & hr̃des. ſecundũ Bart. s̃. in ix. oppo. Ego alr̃ rñdeo, ꝙ ibi dr̃ agi inſolidum ad intereſſe, ſi ꝓ parte res nõ defendat̃: nõ qa defenſio ſit indiuidua, ſed qa ſtipulatore nolente agere ꝓ parte, intereſt ſtipulatoris inſolidũ. Cum ergo reus recuſet defendere inſolidũ, & actor nolit agere ꝓ parte, neceſſario cõmittit̃ intereſſe in totum, iõ inſolidũ agitur ad intereſſe. Vel põt rñderi in ſtiplone ob rẽ defenſam dolo malo ſaltem pro parte, quæ ſtiplo ex capite doli eſt indiuidua, vt hac l. in prin. Tertio põderatur tex. in l. cũ ex cauſa, & l. in executione, §. inſolidũ, ĩ. eo. reſpõdet Raph. Com. non probare, qa loquuntur in promiſſione defendendi certam ſpẽm, q̃ eſt indiuidua, tum ne deueniat̃ ad inconueniẽs, ꝙ emptor cõſequat̃ partẽ rei & partẽ q̃titatis, tũ ne inuitus incidat in cõionem, l. ſi non fortẽ, §. ſi centum, ff. de cõdi. indeb. Nec. n. fuiſſet veriſimiliter empturus partẽ, l. ſi quis aliam, ff. de ſol. Comprobatur, põderando, ꝙ tex. ille non dicit ſimpliciter, ꝙ venditio ſit defendẽda inſolidũ, ſed illa tm̃, cuius indiuiſa nã eſt, p̃ſupponẽdo, ꝙ ſit aliqua defenſio rei uenditæ, cuius nã ſit indiuidua. Quarto Bar. mouetur rõne, illud dr̃ factum indiuiduum, qđ non affert tantã vtilitatẽ in ꝑte reſpũ partis, q̃tã in toto reſpectu totius, d. l. in executione, in ii. rñ. iſtud aũt fcm̃ defendẽdi eſt hmõi, ergo indiuiduum. minor probatur per tex. in l. iam tñ, §. ſi tñ plures, ff. iud. ſol. vbi ſi plures hr̃des promiſſoris uelint quilibet ↄſtituere vnum defenſorem & defendere ꝓ ꝑte, nõ euitabũt pœnã. Tu aduerte, ꝙ Bar. nõ bñ deducit, nec probat minorẽ: qa in ꝓpoſito illud dicitur indiuiduũ, qđ non affert tantam vtilitatẽ in ꝑte, & c. Cõſiderata vtilitate ſtipulatoris, d. l. in executione, docet Bar. in l. ſtiplones non diuidunt̃, in iii. q. Bar. uero cõſiderat vtilitatẽ reſpũ ꝓmiſſoris. Præterea tex. in d. §. ſi tñ plures, vr̃ probare oppoſitũ, quia loquit̃ lite inchoata cũ defuncto. Nã ſi inchoaret̃ in perſona hr̃dum, qlibet poſſet conſtituere ſeparatim ſuum ꝓcuratorẽ pro parte, & pro parte defendere, vt ibi tenet Bar. & añ eõ idem tenuit Fel. in l. ſi qs cum procurator, §. vnius, ff. de procu. Itẽ dicitur ibi oẽs debere ſimul ↄſtituere vnum ꝓcuratorem, ne defenſio ſciſſa incõmodet actorẽ: ergo defenſio ſui nã eſt diuidua, ſed ꝑ accñs coguntur ſil' defendere. inſuper non ſequit̃, debent omnes cõcordare in conſtituendo vnũ procuratorẽ, ergo defenſio eſt indiuidua: patet, qa ille ꝓcurator poterit quoſdã defendere, & quoſdã nõ. Vltimo Ale, allegat tex. in l. ſi cum vno, ff. ſi ex nox. cau. aga. quã prius allegauit Bar. in d. §. Iulianus. Sed rñdeas, vt per Bar. in l. ſi cões, ff. de nego. ge. *cõmunis* ergo conclo nõ hẽt pro ſe ſolidum fundamentũ. Faciamus ergo ↄriã concluſionem. Obligatio defendendi eſt diuidua. ita firmat Raph. Com. & Ruy. hic, pro qua facit, quia tantam vtilitatem affert in parte, & c. Scđo, quia obligatio de non petendo eſt diuidua vt hic, pari modo eſſet diuidua obligatio defendendi ꝑꝑ nãm correlatiuorũ, l. fi. C. de indi. uidui. tol. l. vnica, C. de cup̃ſ. li. xj. Non ob. ſolu. Iaſ. negantis correlationem tanquã poſſit quis agere abſq; eo, ꝙ alter ſe defendat. qa nemo p̃t ſe defendere, niſi impetat̃, ergo defenſio & exceptio dr̃ correlatiua, cum ſit actiõis exclo, Inſti. de exce. in prin. Præterea ẽt, ꝙ reus ſit contumax, iudex tñ ſupplet defenſiones in plurib. vt ꝑ Bar. in auc. qui ſemel, C. quomodo, & qñ iud. Tertio probat̃ in d. l. cũ ex cauſa, & in d. l. in executione, §. inſolidũ. vbi dicit̃, ꝙ ſunt oẽs hæredes denunciandi collectiue. Illa. n. dictio, oẽs, ſtat collectiue, ſecundũ Bar. in l. hoc articulo, ff. de hær. inſti. ergo oblo defendendi eſt diuidua: aliàs a quolibet poſſet integra pæna peti, l. ii. §. ex his, ſup. eo. Quarto ꝗbat̃ in l. cũ a matre, C. de rei uen. ubi filius uendicat fundũ uenditũ a matre pro ea portione, pro qua non eſt hæres. Ergo non tenet̃ defendere inſolidum, als teneret̃ ñ offendere, & ſic nihil petere, l. frater a fratre, ff. de ↄd. inde. Nec ob. ſi rñdeas, ꝙ ibi hr̃des non tenebant̃ defendere emptorem, qa ſcienter emerat rẽ alienã, l. ſi fundũ ſciens, C. de euic. qa idẽ ẽ ſi emiſſet ignorãter, l. aduerſus, C. eo. Et ita cõcludũt gl. & ſcribẽ. in d. l. cũ a matre. Limita mõ triplr̃. Primo, vt non procedat caſu, quo poſſit ſeq incõueniens, ꝙ fiat ſolutio in diuerſis reb. tunc defenſio ẽ indiuidua ſolutione, ita procedit tex. in d. l. cum ex cã, & in d. §. inſolidum. Scđo limita nõ ꝓcedere, qñ omiſſio defenſionis in parte tñ p̃iudicat ſtipulatori, quantũ omiſſio totius. Ita procedit tex. in d. l. cum ex cła, ĩ. iud. ſol. declarando vt s̃. Tertiò põt limitari in promiſſione de defendendo rem indiuiduã, puta ſeruitutem, l. hæredes, §. an ea. bñ facit, quod in ſimili dicit Bar. in l. ſi mouentium, ĩ. de uer. ſig. ꝙ actio dicat̃ res mobilis, uel immobilis, ſm̃ naturã rei, ſuper qua interponitur, l. ſi ad reſoluendum, s
78 C. de præd. min. Circa ſcđm ↄcludit Bar. † in ſtiplonib. p̃torii ſiue dationẽ cõtinẽtib. ſiue factũ diuiduũ, ſiue indiuiduũ, ſiue explicabile ꝑ alium, ſiue non, ſtiplo pœnalis cõmittitur ↄ ſolũ hæredẽ ↄfacientem: & ita litatur regula tex. noſtri. Iſta cõclo etiã *communiter* tenetur, pro qua primo allegatur tex. in l. pœnales, §. Iulianus, ff. ad leg. Falc. multipliciter inducendo. Primò, inquantũ ibi dr̃ oẽs p̃torias ſtipulationes eiuſdẽ naturæ eſſe, ergo ẽt pęnales. Aduerte, qa ille tex. nõ vult dicere oẽs p̃torias eẽ eius interpretationis. vt is ſolus agat, qui fuit ſtipulatus, qa iſtud eſt indubitatũ, nec is ſolum cõueniat̃ qui ↄuenit. Nam de ↄfaciente in prin. ibi uerbum nullũ. Sed vult dicere, ꝙ ſoli requirẽti, & a ſolo requiſito p̃ſtãda eſt cautio pro mõ ſuo, & non æqualiter, i. ꝓ portione hæreditaria, nõ ꝓ virili, ſecundũ Are. vel tex. ille loquitur de oblone defendendi originata in perſonã hæredis, in qua ſolus cõtraueniens tenetur, l. fi. ff. ad Syll. Concluſio uerò ꝓcedit originata in ꝑſonã defuncti, & transfuſa in hr̃des, ut dictum fuit s̃. in iiij. & v. opp. Scđo inducitur in exemplo, iudicatũ ſolui, q̃ eſt ſtiplo prætoria, & quatenus cõtinet ꝓmiſſionem de defendendo, continet factũ indiuiduũ, & tñ ibi deciditur illũ ſolũ teneri, qui non defendit dici põt aſſumptũ eſſe falſum, ꝙ defendere ſit factũ indiuiduũ, vt ſtatim concluſum eſt. Sed hæc rñſio non eneruat inductionẽ, quia in multis caſib. defenſio eſt indiuidua, vt ſtatim dixi; & tñ tex. in d. §. Iulianus, generaliter loquẽdo vult oẽs prætorias eſſe eiuſdẽ interpretationis. põt fortè dici, ꝙ tex. ille in fi. debet declarari per principiũ, vt det̃ aduerſus non defendentem ꝓ ſuo modo, non pro virili. Sed nec iſta placet, quia ibi clarè præſupponit̃, ꝙ aduerſus alios nõ. detur neq; pro mõ, neq; virili. Aliter ergo rñdet Are. ꝙ obligatio defendendi hæreditaria eſt indiuidua, ſicut cæteræ oblones factorũ, iõ vno non defendente committitur pęna ↄ oẽs, vt hic, Non ob. tex. in d. §. Iulianus. qa loquit̃ in obligatione nõ hæreditaria hñte ortum in ꝑſona hæredis, & nõ defuncti, & iõ cõmittitur ↄ ſolũ hæredem, q promiſerat iudicatum ſoluere. Iſta ſolu. non uidetur tuta, qa tex loq̃tur ẽt in hæredibus rei & ſic in obligatione defendendi originata in ꝑſonam rei defuncti & trãsfuſa in hæredes. Non ob. ꝙ principium loquat̃ in vno hærede, qui promiſit reſtituere, qđ vltra falc. ſolutũ erit: quia tex. in fi. cõprobat illam deciſionẽ in prin. a maiori, vt ſi promiſerit defunctus, non tenentur alij vno non defendente, multo minus tenent̃ qñ ꝓmiſſio, & obligatio incepit ab vno hærede. Aliter rñdet d. Iaſ. ſequũtur Nouiſſimi, ꝙ ille tex. nihil facit, qa loquit̃ in intereſſe, non aũt in pęna. Et ſic do. Iaſ. vult, ꝙ vno hærede nõ defendente pęna committat̃ ↄ oẽs. Et hoc vult ibi clare Bar. ſibi ↄrius, licèt ſcribentes non aduertãt. Iſta ſolu. nõ placet, qa ille tex loquitur gñaliter in omnib. prætoriis ſtipulationib. ergo ẽt in pęnalibus. Et licèt ibi nihil dicat̃ de pęna, tñ idẽ ſubintelligẽdum, ꝙ in intereſſe, qa ut dictum fuit in vi. opp. procedit argm̃ de uno ad alterum. Nõ obſtat vnum, in quo ſe fundat do. Iaſ. uidelicet dictum Bar. hic, in ix. oppo. quia Bart. loquitur in principali promiſſore, in quo ſtat differentia inter pænã & intereſſe, nos uero loquimur in hæredibus, in quibus ceſſat differentia. Tertio ĩducitur ille tex. poſito, ꝙ obligatio defendẽdi ſit diuidua, tñ continet factum explicabile per alium: ergo idem iudicandum, quod in obligatione dandi, vt vno non faciente alii teneantur, per ea quæ ſcripſit Bar. s̃. in viij. oppoſi. Et tñ ↄrium deciditur in d. §. Iulianus. Ergo ſpeciale in prætoriis ſtipulationibus. Rñdet Ruy. illud ibi eſſe ſtatutum, ne actor ↄſequatur factum, & pœnam, cum defenſio ſit factum non compenſabile cum pœna. Iſta ſolutio non ſatisfacit, quia ille tex. idem dicit eſſe in omnibus prætorijs, & ſic etiam in factis compenſabilibus. Quarto inducitur ſic, ſtipulatio iudicatum ſolui, quatenus continet dationem, vno non dante dr̃et pœna cõmitti ↄ oẽs, vt in l. ſeq. §. fin. & tñ in d. §. Iulianus, dr̃ cõmitti contra non dantem dũtaxat, ergo ſpãle. Rñdet Rayn. nõ eſſe ſpeciale, qa loq̃t qñ vnus ſolus fuit ↄdemnatus & alij abſoluti, quo caſu nulla dat̃ rõ, quare dẽat pœna cõmitti ↄ abſolutos, ar. l. ij. §. ſi tñ hoĩem, s̃. eo. conclo uero procedit, qñ alij non fuerunt abſoluti. Defendendo cõem, dico ſolonem militare, qñ alij fuiſſent abſoluti, tanq̃ non obligati ex promiſſione defuncti. Ita loquit̃ tex.

tex.In d.§.ſi tñ hoiem.ſecus aũt ſi fuiſſent abſoluti, quia ſoluiſ-
ſent ſuas ratas portiones vel ſe alia rõne defendiſſent,tunc vno
non dante vel defendẽte deberet cõmitti pœna ɔ̃ omnes,& ta
men contrarium ibi deciditur, ergo ſpãle in prætoriis. Quinto
inducitur, ſtipulatio iudicatum ſolui,quatenus continet pro
miſsionẽ,ꝙ dolus malus aberit,vno dolũ cõmittente deberent
oẽs teneri,quia talis ꝓmiſſio eſt indiuidua,vt hac l. in prin.Cõ-
trariũ deciditur ibi,ergo ſpãle.Rñdet Ruin. ꝙ ibi vnus cõmiſit
dolum pro parte ſua tm̃,& ſolus dolo abſolutus,& ſic loquitur
in caſu,quo põt comitti dolus pro parte.Sed certe loquitur ge-
neraliter,& ſic eo caſu,quo ꝑꝑ dolum vnius oẽs fuiſſent abſo-
luti.Scđò principaliter ꝓ cõi allegatur tex. in l.ij.§. inſertã,ĩ. de
præt.ſtip.vbi quãuis in ɔuentionalib.ſtiplonib.ex perſona here
dum nõ varietur ɔdõ ſtiplonis, tñ in prætoriis ſcinditur ſtiplo
inter hæredes.Rñdet Arc.ꝙ dictio,quãuis,ibi non ſtat aduerſa
tiuè,ſed correctiuè.Super hac ſolone non perſiſto,quia cõis in
tellꝭ eſt,ꝙ ſtet aduerſatiuè.Aliter rñdet Pa.de Ca.ꝙ ibi alius ẽ
dandus intellectus,ꝙ licèt ſtipulatio ad intereſſe cõmiſſa ɔ̃ de-
functum eã naturã habeat,ꝙ ipſe principalis ꝓmiſſor non poſ-
ſit ſoluere partẽ intereſſe,vel pœnæ inuito ſtipulatore,l. tutor,§.
Lucius,ff.de vſu.tñ iſta natura ſcinditur in perſonas hæredũ, vt
quilibet poſſit ſoluere partem ſuã ſtipulatore inuito : & hoc eſt
regulare,ergo ibi nulla ſpãlitas. Tu cõſidera,ꝙ ille tex.in fi.loqĩ
in ſtipulatione ad intereſſe cõmiſſa in perſonas hæredũ , dum
dicit,vno vincente,& c.Præterea Iureconſ.in uerbo,quãuis,in-
telligendo aduerſatiuè,ſatis implicat eſſe ſpeciale.Ego ꝓ intel-
lectu d.§.inſertam,conſidero,ꝙ ſi prætoriæ ſtipulationes conti
neant aliquid diuiduũ quantum ſit reſpectu intereſſe,non mu-
tatur ɔdõ ſtipulationis in perſonis hæredũ,cum ſemper com-
mittatur ſtipulatio ſolũ pro parte non impleta,l. ſi procurator,
ĩ.rem rat.hab.Si uerò contineant aliquid indiuiduũ obligatio-
ne & ſolutione,impoſſibile eſt,ꝙ ſcindatur ſtipulatio in perſo-
na hæredum,quia vt ſ.dixit Bar.lex duodecim tabularum non
potuit tales ſtipulationes diuidere.Si uero contineant aliquid
indiuiduum ſolutione tantum:iſto caſu vno non defendente,
vel ratum non habente,contingeret variatio in ſolutione,quia
ſtipulator conſequeretur partem rei,& partem intereſſe, quod
non licet.Contrarium tñ deciditur ibi ſumma cũ rone,qa hoc
operantur illa uerba ſtipulationis,quanti ea res eſt, quod eſt di
cere,qa ille,q non defendit,vel ratũ ñ habet,tenetĩ ad intereſſe
liquidandũ per iudicẽ,§.curare,Inſti.de act.Adeo , ꝙ ſtipulato-
ri erit cautũ.Nã iudex pluris æſtimabit intereſſe ex eo, ꝙ ſtipu
lator ɔſequatur inuitus partẽ rei,& partẽ intereſſe.Nec iſto ca-
ſu ɔſideratĩ incõueniens l.in executione,§.pro parte,ĩ.eo.qa in-
tereſſe eſt reparabile ꝑ ſnĩam iudicis,quo caſu nõ attẽdit illud
inconueniens,l.vxorẽ.§.agri plagã.& ibi no.Bar.de leg.iij. equꝰ
eſt iſte intellꝭ,dubito tñ qa eo attento non variaretĩ ɔditio obli
gationis in pſonas hæredum, vt dicitĩ ibi,nam eadem rõne idẽ
dicendum ẽẽt in principali promiſſore. Vltimo mouetur Bar.
rõne,in actionibus bonæfidei nõ tenetur cohæres ad pœnam
uel intereſſe ex fcõ cohæredis,l.in depoſiti,ff. depo. rõ eſt æqui-
tas & bona fides,idem ergo in ſtipulationibus prætorijs, in qbꝰ
ꝑtor debet ꝓuidere pro ſua æquitate,l.in ɔuentionalib.ĩ.eo.l.j.ĩ
fi.ĩ.de præto.ſtip.Iſtud fundm̃ eſt multum apparẽs,tñ uidetĩ poſ
ſe retorqueri.pone,ꝙ ꝑtoria ſtipulatio ɔtineat indiuiduum, pu
ta promiſſor ꝓmiſit ratã habere ſeruitutem conſtituẽdam ſub
pœna uel iudicatum ſoluere,& agebatur ad ſeruitutẽ.ſi dixeri-
mus oblonem ſcindi inter hæredes,vnum dicemus multo ini.
quius,quia dicemus eum,q ɔ̃uenit,dũtaxat teneri ꝓ ſua parte,l.
eum qui ita,§.te & Titium,ĩ.eo.ergo ſtipulator defraudabitĩ ſuo
iure,qa ſeruitutẽ non hẽbit vno recuſante,l.ꝓ parte,ff. de ſerui.
nec integrũ intereſſe,cũ alij non teneantĩ,qđ ſine dubio eſt ma-
gis iniquũ,q̃,ꝙ omnes teneantĩ,vno ɔ̃faciente, cum ſit ſuccur-
ſum ꝑ actionẽ familiæ erciſ.alijs ɔ̃ ɔ̃uenientem,l.ii.§.item ſi in
fcõ,ſ.eo.Nam qñ ſine iniuria ſtipulatoris alr ſtatui non potu-
it,debent oẽs teneri,l.v.§.fi.ſ.eo.Illud ergo ɔſiderandum uidetĩ
an ꝑtoriæ ſtipulationes ɔtineant aliquid diuiduum uel indiui-
duũ,ſicut ĩ ceteris ſtiplonib.Defendẽdo cõem, rñdetur ceſſare
iniqtatẽ,ſi hoc caſu dixerimus pœnã inſolidũ cõmitti ɔ̃ eũ , q
79 ɔ̃fecit;qđ an verũ ſit,ſtatim dicemus.Ad tertium rñdẽt † Imo.
Are.Ale.& Rapha.pęnam committi ɔ̃ ɔtrauenientem dunta-
xat & pro portione hæreditaria,per tex.in d.§.incertam , & idẽ
vult Bar.hic,in ver.nunc reſtat Contrarium tenet d.Iaſ.ponde-
rans primo ita velle Bar. hic arguendo de actionibus bonæfi-
dei,in qbus ſolus ɔ̃faciens tenetĩ inſolidum,d.l.in depoſiti,ad ꝑ
torias ſtipulationes.Scđò,qa iſtud ſuadet æqtas,ſuꝑ qua funda
tur ꝑtor.Tertio ꝑ tex.in d.l.cũ ex cla,in uerbo,inſolidũ.Tu con-
corda opinio.Aut ꝑ contrafactionẽ vnius aufertur ſtipulatori
cõmodum totius ſtipulationis,tunc pœna cõmittitĩ inſolidũ ɔ̃
eũ,qui contrafacit.Ita procedit text. in d.l. in depoſiti. & in d.l.
cũ ex clauſula. aut non auferĩ ſtipulatori cõmodum ſtiplonis
in totũ , ſed ſolum ꝓ ꝑte ɔ̃facientis,&non committitur pœna,
80 niſi ꝓ partẽ.& ita ꝓcedat cõmunis opi. Tertio q̃ritĩ, † vtrum is
qui promiſit non excipere , cenſeatĩ promiſiſſe factum diuiduũ
uel indiuiduũ?Rñdet Bar.eum promiſiſſe factum diuiduũ.vno

igitur hærede excipiente,ſolus incidit in pœnam , vt hic:niſi ꝑ
exceptionẽ vnius ꝑiudicetĩ actori reſpũ aliorũ , vt in exẽplis ad-
ductis per Barto.hic.Circa exemplũ l.quos prohibet,ff. de po-
ſtu.& l.filiusfa.§.ueterani,ff.de proc. colligunt aliqui Bar. velle,
81 † ꝙ ille,qui promiſit non excipere,cenſeatur ẽt promiſiſſe non
implorare officium iudicis.Sed iſtud uidetĩ ɔ̃ caſum in l.plane,
& l.fi.& vtrobiq; no.Bar.ff.de pet.hære. comprobat d. Alex.in
l.j.co.vj.& ſeq.de iur.omn.iud. Et ex hoc infertur,ꝙ iſtud exem
plũ non facit ad propoſitum.Mod.ſaluãt Bart.dupliciter,vt hic
per eos.Tu aduerte,ꝙ is qui promiſit non excipere contra mi-
litẽ,ꝑcuratorẽ,infamẽ,& ſimiles, ꝑt dupliciter ipſos repellere.
Primo implorando officium iudicis , vt ſe informet ex offõ,
an actor ſit miles,vel infamis:& iſto mõ exẽplũ non bñ adapta
retur,nec eſſet uerum.ꝑt ẽt excipere in forma, & exceptionem
82 probare,& tunc ſtat exẽplum Bar.quia † iudex ex offõ tenetur
militẽ repellere a iudicio ẽt reſpũ aliorum non excipientium,
quia iudex ueritate cognita tenetĩ ſupplere ex officio, qñ agitĩ đ
publica vtilitate,vt in caſũ iſto,& d.§.veterani,& docet Bar. in
l.iiii.§.hoc aũt iudicium,ubi late ſcripſi,ſ.de dam.infe.Et ſic ꝑꝑ
exceptionẽ vnius ſuccedit officium iudicis quo ad oẽs,ita vult
83 dicere Bart.Secũdò colligitur,† ꝙ ꝓmittẽs ñ excipere,cẽſetĩ ꝓ-
miſiſſe nullas exceptiones ꝓponere,& ſic nec ẽt dilatorias.Idẽ
vult Bal.in addi.Spec.ti.d.emp.& vend.circa prin.Cõtra, tenet
d.Iaſ.hic,qa dilatoria exceptio ñ eſt ꝓprie exceptio,ſm̃ eũ , qa
nõ eſt actionis excluſio,vt diffinitĩ exceptio,l.ii.ſ. de exce. ergo
in diſpoſitione pœnali & odioſa,quæ eſt ſtricte & ꝓprie intel-
ligenda,l.quicquid aſtringendæ.ĩ.eo.r'a, odia, de reg. iur.in vj.
applone exceptionis non continebitur dilatoria,& ita uidetur
velle Spec.in tit.de excep.§.i.uer.fi.Bñ facit.qđ decidit Bart.i l.
in reb.in fi.C.de iure dot.& ſcribit Fely.in rub.de except.col.fi.
Defendendo Bar.dici ꝑt,ꝙ exceptio dilatoria ſit ẽt ꝓprie exce
ptio , quia eſt excluſio actionis & tꝑis, ſecundum glo.in c. qm̃
ɔ̃ falſam,in uerbo,exceptiones,de probatio.firmat Soc.in l.i.&
ſeq.ſ.de except.Circa ſecundum exemplum Bar. elicitur con-
84 clo,ꝙ † promittẽs non excipere nõ põt appellare. ita vult Bar,
allegãdo l.ſi hoc,§.i.& l.ſi qs ſeparatim,§.fina.ĩ.de appella. Nã
appellãs licèt apparenter videatĩ agere,effectualiter tamen uide
tur excipe,ſm̃ Bal.in l.ꝑ hanc,col.pe.C.de tempo. appell.eſt.n.
appellatio defenſionis ſpecies,c.ſuggeſtum,de appella. Aduer-
te tamen,qa iſtud exẽplũ non uidetur verũ, qa ſi alii volunt ac
quieſcere ſnĩæ,ipſi poſſunt,& acquieſcẽdo euitabunt pœnam
l.non tantum,in princ.ĩ.de appel. firmant gl. & Barto.in d.§.fi.
Si autẽ nolint,ſed velint adhærere applonі alterius, iã incidũt
in pęnã ex ſuo fcõ,& ex ꝓpria proſequutione , ergo a ſufficiẽti
ꝑtiũ enumeratione exẽplum Bart.non bene adaptatur : ſalua-
ri tamen põt in appellatione vnius interpoſita a ſentẽtia cõdẽ-
natoria ad aliqđ indiuiduũ,puta ad ſeruitutẽ , vt per Bar.in l.i.
C.ſi in commu.eademque cauſa reſt. poſtu. Quartò quæritur,
85 † aliquis tenetĩ agere ɔ̃ aliũ,vt in caſu l.cum ĩ plures,§. meſſem,
ff.locat.& in l.ſi ſic,§.fin.ff.de leg.i.vtrum hæc obligatio agendi
cõtineat factum diuiduũ?Reſpondet Bart.continere diuiduũ,
iõ pęna committitĩ ɔ̃ cohæredẽ,qui non vult agere pro ſua por
tione,vt hic probat Bar.quia ſi intentetur actio noĩe ꝓprio, illa
ipſo iure diuiditĩ inter hr̃des,l.ea quæ,C.fa.erciſ.ſi autẽ intẽtan-
da ſit noĩe alieno,qlibet ꝑt agere ſeparatim,l. eã tñ,§. pen.ĩ.iu-
dic.ſol.ergo eſt diuidua.d.Iaſ.dicit iſtud non ꝓbari in d.§. pen.
quia loquitĩ in agentib.noĩe proprio.Tu potes ſaluare Bar. quia
poſito,ꝙ loqueretĩ in agentib.noĩe ꝓprio,pñt tamẽ agere ad vti
litatẽ alterius ex obligatione ꝑcedenti , vt in caſu d.§.meſſem,
& d.§.fin.& ita intelligendus eſt Bar.uel intelligendo, prout lo
quitur Petr.ꝑt dici,ꝙ ſicut principium illius §.loquitĩ in defen-
dentib.nomine alieno, ita etiam poſſet intelligi finis ĩ agẽtibꝰ
86 noĩe alieno.Fallit iſta concluſio,† ſi natura negotii aliud indu-
cat,l.quod ſi nolit,§.ſi plures,ff.de Aedi. edic.l. familiæ,ff. fam.
erciſc.Doc.laborant ſuper intelligentia huius fallen.Are.& Se-
nen.declarant text.in d.§.ſi plures , illud procedere , ne uendi-
tor inuitus incidat in cõionẽ, iuxta tex.in l.ſi non ſortẽ,§. ſi cẽ-
tum,ff.de condi.indeb.Iõ coguntur omnes redhibere:uel quia
ſi vnus vult redhibere,alius agere quanti minoris , ſequi pote-
rit incõueniens d.l.in exequutione,§.ꝓ ꝑte.Iſti non declarant,
qũo exemplum d.§.ſi plures,adaptetĩ concluſioni, immo d.Iaſ.
dicit nihil facere ad terminos quæſtionis Bar.quia ibi agebatur
nomine proprio,& non ex obligatione aliqua agendi pro alio.
Conſidera:ſi Bar.ita voluit adaptare, actio redhibitoria eſt in-
diuidua,d.§. ſi plures. pone modo Titium promiſiſſe Mæuio
ſub pœna ſe acturum redhibitoria , & decedat relictis plurib.
hæredib.quorũ vnus vult redhibere.alii non , certe cõmittetur
pœna ɔtra oẽs,qa obligatio eſt indiuidua ex natura redhibitio
87 nis.Circa uer exemplum † d.l.ſi familiæ.Ferrarien. dicunt nõ
facilè poſſe oſtendi qualiter obligatio ſit indiuidua ex natura
negotii.Arc.ſic oſtendit,omnes hæredes hñr loco vnius, vt ibi
dicit gl.ergo oẽs portiones ɔſiderabuntur,vt vna res indiuiſibi
lis.Iſtud non vr̃ uerũ ſecundũ Senen.qa ñ ſequitĩ,oẽs portiones
habentĩ pro vna re,ergo illa res eſt indiuiſibilis,l. ſi ſtipulatus,§.
j.ĩ.de ſol.Aliter ipſi declarãt. Si plꝭ hñr loco vnius , ſicut vnus,
non

poſſet ꝯſtituere,niſi vnũ ꝓcuratorẽ,ita illi plures non cõſtituẽt
niſi vnũ,& ita ẽt declarat Pau.de Caſt.in d.l.iam tñ,§. ſi tñ plu
res.ff.iudi.ſol.iſta declaratio nõ ẽt placet,qa ea attẽta oĩs actio
eſſet indiuidua in pſonas hr̃dum, qui ſemp loco vnius defun-
cti hñr,quẽ repñtãt,l.cui fundus, ff. de ꝯdi.& dem.not. p gl. in
l.ii.§.fi.ĩ.de præt.ſtip.Aliter declarauit Bal.& poſt eũ Flo.in d.l.
ſi familiæ,ꝙ in duplicibus iudiciis,in qb.vterq;eſt actor & vter
que reus,l.in tribus,ff.de iudi.ſi ꝯſidereẽ nã iudicii ex pte acto-
ris obligatio erit diuidua:ſi ꝯſidereẽ ex pte rei,erit indiuidua,
d.§.ſi tñ plures. Cõcurrẽtib. mõ ꝯ̃riis qualitatib.illa inſpicien-
da eſt,q̃ nocet,l.ſi qs in graui,§.fi.vbi Bar.ff.ad Sylla.Iſta decla-
rõ *cõmuniter* teneẽ,Non obſtant adducta p Ferra. qa rñdet Bal.
in d.l.ſi familiæ.& tandẽ in effectu idem volunt ipſimet Ferra-
rien.Mihi placet,vt dicamus,vt dicit glo.ibi,quod nã diuiſionis
hoc inducat, qa in pſona oĩum ferenda eſt ſnĩa, alſ non valet,
l.in hoc iudicio,ff.fam. erciſ. Cæterum iſta ꝯclõ non vr̃ vera,ſi
vnus velit agere ad ſpẽm vel factũ p parte ſua, alter nolit. Nã
hoc caſu poterit ſequi incõueniens, d.l.in exequutione,§.pro
parte.d.Iaſ.rñdet ceſſare incõueniens, ſi alter qui non vult age
re,ſit paratus actionem cedere ſtipulatori, qui videbiẽ tunc ha
bere rem, l.qui actionẽ,ĩ.de reg.iur, Iſta ſolutio non eſt gñalis.
Quid.n.ſi malit ſoluere intereſſe q̃ cedere? Cogitaui ſi dici poſ-
ſet, ꝙ inconueniens §. pro pte, ſolum ꝯſideraẽ, qñ ex nã oblõ-
nis ſolutũ pro pte ſtat in pendenti, & repeti põt, vt in oblõne
gñis,& alternatiua,tunc dicitur oblõ indiuidua ſolutione.Sed
qñ pars ſoluta non eſt in pendenti, nec repeti põt, vt in oblõ-
ne certi facti,non ꝯſideraẽ tale inconueniens in perſonas hære
dum,tex.eſt hic, prout loquitur de oblõne facti diuidui Quin.
88 to quæriẽ,† an ſtiplõ,amplius non agi, ad aliqđ indiuiduum ſit
diuidua vel indiuidua? Reſpondet Bar.eſſe diuiduam.Ideo pæ-
na committiẽ ꝯ̃ hæredẽ agentẽ por ſua parte tm̃, ſequũtur *com-
muniter* Doc. poſt Pet.qa illud dicitur diuiduũ, qđ affert tãtam
vtilitatẽ in parte,&c.Ergo multo magis debet dici diuiduũ,qđ
reſpũ partis adimpletæ affert vtilitatẽ in totũ, vt ĩ caſu noſtro,
in quo vno nolente agere, impeditur ꝯſtõ ſeruitutis in totũ,l.
itinere,ff.de ſeru.ruſti.præd.Iſta ratio non uidetur vera, cum de
ueniẽdum ſit ad æſtimationẽ totius,& ſic p parte oĩum cohæ
redum,l.cum filius,in prin.de leg.ii.Rñdet Bar.ꝙ ppea,ꝙ deue
niatur ad æſtimationẽ totius,tñ reſpũ effectus tanta affert vtili
tas pro portionib.eorũ,qui non agunt,q̃ta ſi vnus ageret, cum
ſeruitus nullo modo debeatur.Iſta ſolutio nõ uidetur uera, qa
ſi dicamus, ꝙ ſtipulator recipiat æſtimatione pro portionibus
cohæredũ non agentium,cogeẽ cõſtituere ſeruitutẽ cohæredi
agenti,ergo non erit tanta vtilitas in parte,& c. Saluando Bart.
rñdet d.Iaſ.ꝙ cõſtitutio ſeruitutis aliis cohæredibus ꝯdominis
fundi dñantis non agentibus,nec cõſentientibus,non valet,d.l.
itinere.Iſta ſaluatio periculoſa eſt, vt ipſe dicit; quia & ſi ſerui-
tus ſit inutiliter conſtituta,non tñ poterit ſtipulator,qui recepit
æſtimationẽ,impedire cohæredẽ,a quo æſtimationem habuit,
vti ſeruitute. Præterea ſi ſeruitus fuit inutiliter conſtituta, ini-
quum videẽ agentẽ teneri ad æſtimationẽ pro portionibus co-
hæredũ.Tu cõſidera,ſi alia fuerit mens Bart.ꝙ actor debeat af-
ferre æſtimationẽ aliis cohæredibus pro eorũ portionibus;& ſi
nolint acceptare & ꝯſentire,dẽat ꝯ̃ eos implorare officium iu-
dicis:hoc mõ non videbitur uera ratio Pe. declãta mente Bar.
deciſio non uideẽ uera,quia non intereſt ſtipulatoris in aliquo,
cum non poſſit ꝯſtitui ſeruitus vno nõ agente,d.l. itinere.Ergo
non debet cõmitti pęna, q̃ loco intereſſe ſuccedit,l.fi.ĩ. de p̃to.
ſtipu.& declãt Bar.in §.item ſi in facto,s̃.eo.Solõ;neceſſe eſt,ꝙ
dicamus pęnã cõmitti pp intereſſe paſſum ob moleſtiã litis,l.
minor xxv.annis,ff.de mino.Satis.n.eſt aliqd intereſſe,ſ̃m Bar.
in d.§.item ſi in facto.Sed iterũ non uideẽ uera,qa agens agit ĩ
ſolidum,& inſolidũ ꝯ̃uenit:ergo deberet ĩtegra pæna cõmitti,
& nõ pro portione hæreditaria agentis tm̃.ita aguit Raph.Cõ.
Defendendo rñdetur,ꝙ licèt agatur inſolidum, qa tñ põt ſer-
uitus ꝯſtitui in fauorẽ actoris,alio non agente neceſſario deue-
nitur ad intereſſe pro parte agentis,cui ſtipulator ꝯdẽnatus ad
ſeruitutẽ ſoluet ęſtimationẽ pro parte agentis.Ideo cõſiderato
effectu,pęna ſolũ cõmittitur pro portione agentis. Declaratur
89 † p̃miſſa deciſio,vt procedat in ſeruitute formanda & cõſtituẽ
da:ſecus in ſeruitute formata,ad q̃ promiſſum eſt amplius non
agi.hęc ſtiplõ ẽ indiuidua,qa nõ affert tãtã vtilitatẽ in pte,&c.
imò reſpectu partis aufert vtilitatẽ totius ſtiplõnis,cũ vnus nõ
poſſit remittere ſeruitutẽ alio volente agere, & ſeruitutẽ reti-
nere,l.pro parte,§.fi.ff.de ſeru.Aduerte, quia iſtud non vr̃ verũ.
Nam ſtipulator offerendo ęſtimationẽ ſeruitutis pro parte agẽ
tis,uideẽ ſe poſſe liberare,l.loci,§.ſi fundus,ff.ſi ſeru.vend. Ergo
in effectu affert tantã vtilitatẽ reſpũ portionũ non agentiũ,q̃tã
in toto reſpũ totius.Nam ſi q̃ratur de ſeruitute,liberatur in to-
to;ſi q̃raẽ de æſtimatione,non ſoluiẽ,niſi pro parte agentis,ergo
ſtipulator oĩ reſpũ ꝯſequiẽ tantã vtilitatem in parte, & c. Iſtud
fundm̃ ſi verũ ſit,uidetur inſolubile.Sed puto eſſe falſum,ꝙ ſti
pulator poſſit offerendo ęſtimationẽ p pte agẽtis, ſe liberare a
ſeruitute,qa hoc mõ poſſent alij cohr̃des nolẽtes agere aliena-
re partem alterius eo inuito,ꝯ̃ l.j.C. de cõium rerũ alie.Et quia
aliàs ſtipulator nõ hr̃et actionẽ ꝯ̃ cohr̃des ad pęnã,ꝯ̃ l. hr̃des,§
in illa,ff.famil.erciſ.Ad tex.in d.§.ſi fundus,rñdeẽ, ꝙ alium ſen-
ſum hẽt,vt libereẽ ab intereſſe pro parte agentis, cui ñ fuit prę-
ſtita patientia,vt poſſet vti ſeruitute;nõ aũt,ꝙ libereẽ ab ipſa ſer
90 uitute,& ita ſentit gl.ibi.† Scđo declaraẽ, vt ꝓcedat qñ fundus,
cui eſt cõſtituenda ſeruitus,eſt cõis oĩum cohr̃dũ: ſecus ſi in to
tũ obuenerit agenti,tũc ſtiplõ eſt indiuidua,eo,ꝙ cõſenſus alio
rũ cohr̃dũ non põt impedire ꝯſtõnẽ ſeruitutis.Et ſic non affert
tãtã vtilitatẽ ĩ pte,&c.Ita Bar.quẽ alij *cõiter* ſequunẽ.Nouiſſi. tñ
dubitant,qa iniquũ vr̃,ꝙ alij cohr̃des,q nullã vtilitatẽ hñt,inci
dant in pœnam ſicut qñ fundus ẽ cõis.Sed non debuerunt du
bitare,tũ quia & ſi alij non hẽant amplius iis in illo fundo,hñt
tñ æqualens iudicio diuiſionis ſibi obuentę,§.fi.Inſti.de offi.iu-
di.tũ quia in ꝓpoſito ñ ꝯſideraẽ vtilitas ꝓmiſſoris & hr̃dũ ſuo
rũ ꝓut ꝯſiderãt Nouiſſimi.Sed ꝯſiderãda ẽ vtilitas ſtipulatoris
91 & hr̃dum,vt s̃.declaratum fuit.Sexto q̃riẽ † ſtipulatus ẽ Titius
ſibi & hæredibus vſum fundi,& deceſſit pluribus hæredibus re
lictis,dubitaẽ an qlibet dẽat habere integrũ vſum, an partẽ?Rñ
det Barto.poſt Pet.ꝙ quilibet hẽbit vſum inſolidũ,qa vſus eſt ĩ
diuiduus,l.vſus pars,ff.de vſu,& habi. & cõſtituiẽ ſ̃m indigen-
tiã pſonæ,Inſti de vſu,& habita.§.j.ergo quilibet dẽt habere in
tegrũ vſum,aliàs nõ haberet ſ̃m indigentiã ſuæ pſonæ. q̃ ratio
ceſſat in ſeruitutib.realibus,q̃ cõſtituũẽ ſ̃m indigentiam fundi
dñantis,l.ergo,in fi.ff.de ſeru.vr.p̃d.q fundus dñans non plus ĩ-
diget,ſi ſint pl̃es hæredes q̃ ſi ſit vnus ſolus.ſequunẽ oẽs alij,ex
cepto d.Iaſ.q̃ dicit,ꝙ nõ poneret os in cœlum,ſi teneret,ꝙ oẽs
hr̃des hẽant vnũ ſolũ vſum.i.tm̃ q̃tũ hẽbat defunct⁹:qa licèt ſit
nouus uſus in pſonis hæredũ,eſt tñ hr̃ditarius,l. hæreditariũ,s̃.
de bo.autho.iud.poſſi.ergo dẽt acqri pro portionib. hæredita-
riis.Ad rõnẽ Bar.rñdet,ꝙ non eſt uera:nam ſi dñs fundi dñan-
tis decedat pl̃ib.hr̃dib.relictis, plus grauabiẽ dñs p̃dij ſeruientis
itinere pluriũ hæredũ q̃ vnius tm̃,& iõ dñt Ang. & Pau.in l.ſti-
92 pulationes non diuidunẽ,ĩ.eo.ꝙ ſtipulator, † qui ſtipulatus eſt
ius eundi per domũ vicini ad domũ ſuã,non põt cedere hanc
ſeruitutẽ pluribus,qa nimis grauareẽ dñs domus ſeruiẽtis. Cre
do,ꝙ Bart.uerum dicat.Non ob. ꝙ uſus ſit hæreditarius, quia
rñdet ipſe Bar.hic,& in l.cõtinuus,§.fi.ĩ.eod.vt per eũ.Nõ ob.đ
ciſio Ange.& Pau.tũ quia ex p̃dictis non ur̃ uera. nam Bar. nõ
cõſiderat grauamẽ ex parte fundi ſeruientis,ſed cõſiderat dili-
gentiã fundi dñantis,q̃ eſt ſemper eadẽ,licet ſint plures dñi hñ
tes iter ad ipſum fundũ. Præterea ſi dñs fundi dñantis feciſſet
in vita familiares ſuos illos,quos fecit hæredes,potuiſſent illi ui
uẽte ſtipulatore vti ſeruitute itineris,§.itẽ is, Inſtitu. de uſu, &
habit.pariter debent poſſe vti poſt mortem. Tũ quia nos loqui
mur in hær.in quibus multiplicaẽ uſus ex neceſſitate. Ang. &
Pau.loquunẽ in pluribus ceſſionarijs, in quib.ceſſat rõ neceſſi-
tatis.Non ob. fundamentũ Nouiſſimorum, ꝙ ſtipulatio vſus
dẽat intelligi de cõmoditate vtendi,q̃ eſt diuidua, ſ̃m d.Bar.in
l.ſtipulationes non diuidunẽ,in iiij.q.qa uerba ſunt ꝓprie intel
ligenda,qñ ſ̃m proprium ſenſum actus defendi poteſt,l.ſtipula
tio iſta,§.hi q,ĩ.eo.Et quia in dubio uerbũ plura determinans,
dẽt æqualiter determinare,l.quamuis,C.de impu.Sed in perſo
na ſtipulatoris vſus poniẽ pro ſeruitute, ergo debet eodem mõ
93 intelligi in perſonas hæredum.Quæ † autem ſit rõ, quare vſuſ-
fructus non ſit indiuiduus ſicut vſus,declarat Barto. in l. ſtipu-
lationes non diuiduntur,in iiij.q. Notabis etiam,ꝙ vſus in per-
ſonas hæredum diciẽ nouus vſus,l.repeti, in princ.ff. quemad.
94 vſusfru.amit.& l.antiquitas,C.de vſufru.Amplia † in omnibus
iuribus,quæ directo non deſcendunt a perſona defuncti in hæ
redẽ,l.ſtipulatio iſta,§ ſi quis ita,ĩ.eo.q̃ aũt ſint iſta iura, docet
Bar.in l.pe.ff.de ſerui.lega.Et q̃ ſit vtilitas,ꝙ dicãtur noua iura,
traditur per gl. Bar. & Mod. Circa penultimam quæſtionem
95 plura vtiliter eliciuntur:Primo colligitur,quòd † offenſio facta
cadaueri dicitur fcã hæredibus,& non defuncto,l.j ĩ. de iniur.
Nã res q̃ ſenſu caret, nec facit,nec recipit iniuriã,l.j. in princ.ff.
ſi quadr.paupe.fec.di.ſequunẽ *ccommuniter* alij.Contrariũ, ꝙ di-
catur facta defuncto, tenent Ang.p tex.in l.qui ſepulchra,C. đ
ſepul.uio.pro quo bñ facit tex.in l.j.& ibi no.Bar.ff.de his,quib.
vt indig.& idẽ volunt glo.& Bald. in l. ſororẽ,C.eo. Nã ex for-
nicatione,& tranſitu ad ſcđas nuptias, ꝯtriſtaẽ aĩa defuncti,§.
ſinautem,in Auct.de nupt.& in §.fi.in Auct. de reſt. & ea.q̃ pa-
rit,in xj.mẽ.Are.dicit cõclõnem Bar.cõem ꝓcedere ſ̃m verita
tẽ,& proprietatẽ,opinionẽ uero Ang.procedere ſ̃m iuris fictio
nes.pro qua diſtin.facit text.in d.l.qui ſepulchra, in uerbo, vñr.
& quod decidit Ioan.And.in regu.fruſtra, de reg.iur. in Merc.
96 ꝙ † offendens vxorẽ ſtipulatoris non incidit in pœnã, qa uerè
non offendit ſtipulatorẽ,ſed fictè. Bñ facit, quod decidit Bar.ĩ
l.i.C.ſi rector prouin.ubi decidit offendentẽ filiũ p̃toris, non in
cidere in pœnã a ſtatuto impoſitã offendẽti p̃torẽ:qa uerba ſta
tuti ſunt intelligenda in caſu uero,& proprio, non in ficto,l.i.
§.is qui nauẽ,ff.de exerci.actio.No. hanc ꝯcor. maximè ad ter-
97 minos nr̃os,† promiſſio de nõ offendendo morte extinguiẽ,vt
hic per Bar.certe ſi fiat offenſio cadaueri, non erit cõmiſſa pœ
na:quia uerba in ſtiplõnib.ſunt propriè accipienda,l.quicquid
aſtringendæ,ĩ.eo.iuſtificaẽ ẽt deciſio Bal.in d.l.ſororẽ, dum di-

cit inferentē iniuriam cadaueri hoīs bāniti dr̄e puniri,non ob-
ſtante ſtatuto ꝑmittēte bānitū poſſe impunè offendi, quia ta-
lis offenſio nō dr̄ ꝓpriè fcā bānito,cū bānū ſit morte extinctū,
l.ſi pœnali,ſ.de pœn.de quo dubito per tex.in l.ij.ſ. de cadauer.
puni. in ver. pœna ēt poſt mortē valet. Dubito ēt de iſta diſtin.
per text.in d.l.j.§.quoties,ſ. de iniur. ubi dicitur iniuriā factam
cadaueri quodammodo factam hr̄dibus. Pondera uerbū, quo
dāmodo,qđ fictionē importat,l.j.ff.de re.diu.Ponderanda igi-
tur ſunt uerba ſtatuti & ſtip̄lonis, vtrum loquantur de offenſa
perſonali, an de iniuria; & ſi de iniuria, an loquātur de iniuria
facta defuncto,an uero hr̄dibus.Et ad ꝓpoſitū uideas, q̄ ſcripſi
98 in l.fi.q.xviij.C.de reuo.do.Secundò coll̄r,† quòd promiſſio đ
non offendendo ex parte ſtipulatoris eſt perſonalis,ex parte ꝓ-
miſſoris eſt in rem & tranſitoria ad hr̄des, ſicut ſtipulatio vſus
& vſusfructus,l.ſtip̄lo iſta,§.ſi quis ita,ſ.eo.& ſicut ꝓmiſſio ali-
mentorū,l.iii.ff.de alim.leg.Nam ꝓmiſſor pōt ſtipulantē offen
dere per aliū,ſed ſtipulator non pōt offendi per offenſionē fa-
ctam in perſonā alterius. Aduerte tñ, q̄a æquiparō Bar.non vr̄
uera,nam vſus debeſ a re perſonæ,ꝓmiſſio de non offendendo
ſiue obl̄o,debeſ a pſona pſonæ:nimirū ſi vſus tranſit ad hr̄des
ꝓmiſſoris,q̄a res obligata durat,non ſic in obl̄one de nō offen-
dendo quæ ex parte ꝓmiſſoris ē pſonalis.Tertiò, & principal̄r
99 coll̄r,† ꝙ promittens non offendere Titium & eius hr̄des ſub
pęna mille,offendendo vnū ex hæredib.ſtipulatoris, incidit in
integrā pœnā ſoli offenſo inſolidū pſoluēdā,Idem tenēt Ang.
Pet.de Anch.& Pau.de Caſt.in d.§.item ſi in facto.ſequuntur
omnes Mod.hic,& Alb.de Roſa. in l.hæredes in illa,ff.fam.er-
ciſ.Mouentur vrgenti rōne,quia ſtip̄lo de non offendendo eſt
indiuidua & noua in pſonas hæredū, ergo quilibet hæres hēt
actionē inſolidū ſicut in ſtip̄lone vſus, per ea q̄ dicta ſunt in q.
præc.Ad iſtud rñdet Ale.ꝙ licèt ſit noua ſtipulatio in perſonas
hæredū,tñ eſt hæreditaria, cum ſit acquiſita hæredib. ex facto
defuncti,l.hæreditariū,ſ.de bon. auth. iud. poſſi. ergo pęna dēt
diuidi inter hæredes.Sed tu rñdeas ex mente Bar.qui difficulta
tem præuidit,ꝙ ſtipulatio de non offendendo multiplicaſ in
pſonas hæredū ſtipulatoris,ſicut multiplicatur ſtipulatio vſus,
& ſic cenſentur tot ſtip̄lones,quot ſunt hæredes:ideo ſuccedit
regula,ꝙ ſi plures ſtipulentur aliqđ indiuiduū,qđ pſonæ cohæ
reat, vnuſquiſq; cenſetur ſeparatim & inſolidū ſibi ſtipulatus,
nec dñr plures correi ſtipulandi ꝑꝑ diuerſitatē rei,l.ſi id quod,
infra đ duo.re.Eſt.n.offenſio facta in perſona unius diuerſa ab
offenſa facta in perſona alterius,ita Bar.in l.fi.in ii.qō.ſ.đ duob.
reis.Contrariam opi.ꝙ offenſus ſolū debeat habere pœnā pro
portione hæreditaria,tenet Ang. in l. ſi ſeruus,§. ſi pluriū,ff. ſi
quis cautio.Raph.Com. & Imo.in d.l.ſtipulatio,§.ſi quis ita,
& d. Ale. hic per tex. in d.§.item ſi in facto.Non ob.rñſio Bar.
ſm eos, ꝙ ille text.loquatur in ſtipulatione, per te non fieri,ad
hæredes tranſitoria,quia Bar.dicit ꝯ tex.in d.§. ſi quis ita. & ibi
Bar.ſibi ꝯrius ita firmat.Senen.dicunt Bar.non uoluiſſe dicere,
ꝙ ſtipulatio,ire agere licere,ſit tranſitoria ad hæredes, ſed,ꝙ ſti
pulatio,per te non fieri quominus mihi,& c.eſt ex natura itine
ris ad hæredes tranſitoria,qñ ſtipulator iam habebat ſeruitutē
ſibi conſtitutā,& ſtipulatur,per te non fieri,& c. Iſta ſolutio ni-
mis reſtringit tex.in d.§.item ſi in facto,puto,ꝙ Barto.uoluerit
rñdere ad text.in d.§.item ſi in facto.ꝙ licèt ſtipulatio, ire age-
re,non tranſeat ad hæredes,tñ ex natura rei.i. itineris & actus,
eſt apta tranſire,etiam,ꝙ non fiat mentio hæredum, ut qñ per
modum ſeruitutis concipitur.Ex hoc patet,ꝙ ire agere,non eſt
tale,ꝙ perſonę cohęreat,ſed ſtipulatio de non offendendo ex
nā rei,ſuper qua interponitur, nunq̄ eſt apta tranſire ad hære-
des,niſi fiat mentio hr̄dum, quia cohæret perſonæ. Ideo in ca-
ſu §.item ſi in facto,ſi fiat mentio hæredum, non dicitur noua
ſtipulatio,quia ex nā rei eſt apta tranſire ad hæredes.Secus in
ſtipulatione de non offendendo, quæ ē ſemꝑ noua ſtipulatio.
Iſtud eſt,qđ uult Bar.& gl.in d.§.ſi quis ita. q̄ dicit,ꝙ licèt in ꝑ
ſona hr̄dum ſit nouus uſus,non tñ idē in ſtipulatione, ire age-
100 re,&c. Quartò colligitur,† uno ex hæredibus ꝓmiſſoris offen-
dente ſtipulatorē,pœna cōmittitur ꝯ oēs pro portionibus hr̄di
taris.ita cōcludit Bar.per iſtū tex.ſequunſ alii *communiter*.decla
ratur ut ꝓcedat q̄tum ad pęnā pecuniariā,quā pñt cohr̄des re-
petere ab offendente,non q̄tum ad pęnā,q̄ ab offendente reha
beri non pōt:ut eſt pœna pacis ruptæ,q̄ in hoc cōſiſtit,vt offen
dentes poſſint offendi.Nam ſi cohæredes uulnerarētur,uel oc
ciderentur,non poſſent eorū intereſſe repetere a cohr̄de offen-
dente,l.non tm̄,ſ.de appellationib.Ita tenet Ang.& ſequuntur
Sen.qđ uidetur uerum,nō tñ aliqua lege probatū. & in ꝯriū fa
cit qđ decidit d.Io.And.in addi.Spe.ſub rub. de treug. & pace.
§.j.uer.notandū eſt. ubi cōcludit,ꝙ pax rupta ab uno,cenſeſ ru
pta quò ad oēs,ſequiſ Con.conſi.51.in hac, col.iii.lib.i. Decla-
ratur ſecundo,ut procedat in pœnali ſtip̄lone interpoſita ſuꝑ
pace uoluntaria,non ēt ſuꝑ pace inita ex neceſſitate ſtatuti edi
ti ab Ep̄o,Duce,Marchione,& ſil̄ibus,tunc pęna ꝯmittiſ ſolū
ꝯ offendentē ꝓ portione ſua hæreditaria,q̄a talis ſtip̄lo eſt p̄to
ria,ut tradit Bar.in l.v.in prin.ſ.eo.Ergo ꝯ offendentē ꝯmitti đ
bet duntaxat,l.pęnales,§.Iulian.ff.ad leg.falc.ita cōcludit Lud.
Ro.hic,& ſequiſ d.Iaſ.Mihi aūt non ur̄ Romanū bene dicere ꝑ
ea,q̄ dixi ſ.ī fi.ſcđæ qōnis,ꝙ ubi ꝯmodū totius ſtip̄lonis aufert
ſtipulatori,tunc pęna cōmittiſ inſolidū ēt in p̄toriis ſtip̄lonib⁹,
l.cum ex cl̄a,ſ.iudicatū ſol.Et quia iura de p̄torijs ſtip̄lonibus
loquentia intelliguntſ de obl̄onib. transfuſis a defuncto in hr̄-
des,ſecus aūt in obl̄onibus indiuiduis ſumentibus exordium
in perſona hæredum,ut ꝑ Bar.hic,& in l.ꝯtinuus,§.fi.ſ.eo.Vlti
101 mò † q̄riſ,ſtante ſtatuto,ꝙ homicida occidaſ,niſi habuerit pa
cē ab hærede occiſi,an oporteat pacē hr̄e ab oībus hæredibus,
an ſufficiat habere ab uno, uel a maiori parte?Doc.hic,& ī ua
riis locis pl̄a ſcribunt.d.Iaſ.refert q̄nq; opiniones diuerſas. Pro
ueritate hn̄da puto neceſſariū prius diſcutere, an ius faciendi
pacē dicatur hæreditariū:Bar.in l.ſi filius,q.patri,in fi.ff.de uul.
& pup.rñdet nō eſſe hæreditariū,iō ſufficere pacē hr̄e a filio,q
ad hr̄ditatē ſe abſtinuit,ꝑ tex.in l.pen.ſ.de ſepul.uiol.& in l.pro
hr̄de,§.fi.ff.đ acqui.hær.& ibi ſequiſ Are.ſequuntur Doc. cōiter
in d.l.ſi filius,& Pet.đ Anch.in c.j.char.xxx. de ꝯſtit.& Fel.poſt
Are.in c.in p̄ntia,col.xiiij.de ꝓb.ubi ſtante allegato ſtatuto di-
cit pacē hn̄dā a filio monacho,& non a monaſterio hęrede ex
pſona filii,& ſic uerbū,ab hærede,vr̄ intelligi đ hr̄de ſanguinis,
iuxta tex.in l.ex fcō,§.fi.ff.ad Treb.& ita tenet Fed.de Senis cō
ſi.174.incip.Ego putarem contrariū, ꝙ ſit ius hæreditariū, ur̄
probari ꝑ tex.ī l.i.& ꝑ totum,C.de his,q.ut indig.& in l.hr̄s,ff.
ad Syllan.Ad ꝯria rñdēt Senē.in d.l.ſi filius, ꝙ loquunſ in ſuo
hærede,in quo ſuitas operaſ,ut dicaſ hæres quantū ad iſta iura
perſonalia. Non obſ.ꝙ beneficium abſtinendi tollat effectus
ſuitatis,quia tale beneficiū fuit introductum in fauorē filiorū,
ergo non debet operari contrarium,ut auferat,q̄ filiis ſunt uti-
lia,l.qđ fauore,C.de legib.q̄ ſol̄o non ur̄ tuta,eo q̄a regula l.qđ
fauore,non ꝓcedit,qñ odiū eſt ita ꝯiūctū cū fauore, ꝙ ſeparari
non poſſit,l.pridem,C.de qōnib.uolūt gl.& Bal.in d.l.qđ fauo-
re.Præterea bñficium abſtinendi eſt indifferens; ēt a luctuoſa
hæreditate,& ſic uolēte filio fauor retorqueſ in odiū, qđ licet,
102 l.& elegāter,ff.đ dolo.Pōt ergo aliter rñderi,† ꝙ bñficiū abſti
nendi tollit oēs effectus ſuitatis quantū ad bona, q̄ a filio abſti
nente abdicanſ,non quantū ad ea iura, q̄ inhærent perſonæ fi-
lii:ut eſt ius iniuriam ulciſcendi factam patri,q̄ eſt cōiuncta cū
iniuria facta ipſi filio,illa nō ſeparanſ a filio abſtinente.Ita ꝓce
dit tex.ī d.l.pe.Et ſic ſtatutū loquens de hærede occiſio uerifi-
cabiſ in filio,q ſe abſtinuit ab hæreditate,q̄a quātū ad ius faciē
di pacē & uindicādi necem,nō deſijt eſſe hęres. Sed uideretur
pacē hn̄dam ab hęrede bonorū,q̄a uerba ſtatuti debent intel-
ligi de hr̄de propriè,l.i.§.is q naue,ff.de exercito.hęres aūt ſan-
guinis non eſt ꝓpriè hęres,ſm gl.in l.quoties,§.fi.ff.de hęr.inſti.
item uerba ſtatuti debent intelligi ſm cōem uſum loquendi,
l.cū de lanionis,§.aſinam,ff.de fundo inſtr. docet Bart. & alij,
in rub.ſ.de noui ope.hæres aūt bonorū ſm cōem vſum loquē
di,hr̄s noīatur, non aūt hr̄s ſanguinis,nec filius q ſe abſtinuit.
Pręterea uerba ſunt intelligēda cū effectu,l.i.§.hęc uerba,ff.qđ
quiſque iu.c.relatum, de teſt.ille autem, qui abſtinuit & hęres
ſanguinis, non eſt hęres cum effectu, ſed eſt hęres bonorum,
ergo &c.Conſidero.tñ,ꝙ mors defuncti poteſt dupl̄r uindica
ri.Primò ratione ſanguinis, & iſtud ius non eſt hęreditarium.
Secundò rōe hæreditatis,& ex perſona defuncti,& iſtud eſt hę
reditariū, & de iſto duplici iure loquiſ tex.in l.ii.C.de iniuriis.
& in l.ſororē,in uer.licito iure,C.de his,quib.vt indig.? Stātibus
præmiſſis filius,qui abſtinuit vtroq; iure,uidetur poſſe uīdicare
necē,& ꝯñr pacē facere iure ſanguinis & iure hr̄ditario, qđ ab
ſtinendo nō pendit,ut ꝓbat text.ī d.l.pen.ibi,& ſi ꝑ hæreditatē
obtingat.Hoc ſic diſcuſſo redeo ad qōnē,quā Doc.uarie deter
103 mināt.Mihi † placet opi.Ale.q̄ ē magis *communis*,ꝙ pax ſit ha
benda ab oībus:iuſtificaſ tā ex uerbis,q̄ ex mente.ex uerbis,q̄a
in uſu eſt,ꝙ uerbū,hæres,ſingulariter ꝓlatū oēs cōprehēdat,l.i
uſu,ſ.de uerb.ſign.Scđò,quia uerbū,hæres, ī dubio intelligitur
de hr̄de ex aſſe,& ſic de oībus,l.qui defenſor.§.interrogato,ff.đ
interrog.actio.Tertio,quia indefinita æq̄pollet uſ̄i,l.ſi plurib⁹,
de leg.ii.c.q̄a circa, de priuileg.Nec obſt.ꝙ indefinita ęquipol
leat ul̄r diſtributiuè,& non collectiuè,ut dicit Bar.in d.l.ſi plu-
ribus,in fi.ubi uult,ꝙ ī his,q̄ diuidi nō pñt,indefinita ęq̄polleat
uniuerſali diſtributiuè,& nō collectiuè,ꝑ tex. nr̄m,q̄a rñdeſ,ꝙ
ſtare diſtributiue nihil aliud eſt,q̄ ſupponere pro omnibus ſuis
ſignificatis copulatiue, ut dixi in l.hęredes mei.§.cum ita, in
pri.ff.ad Treb. Et ſenſus eſt, ꝙ ſit hn̄da pax ab hęrede,i.ab oī-
bus hęredibus copulatiue. Non ob. tex. noſter, qui facit pro,
& non ꝯ.loquitur.n.in diſtributiua negatiua, q̄ copulatiue de
bet uerificari in omnibus negatiue:alias in uno falſa, in oībus
falſa,l.ſi is qui ducenta,§.utrū,ff.đ reb.dub.Male ergo ītelligūt
Ferrariē.qui intelligunt diſtributiue uerificari in uno tm̄. Prę-
terea ſententia Bart.in d.l.ſi pluribus,non eſt recepta,ut ꝑ dñm
Ale.& Iaſ.in d.l. qui filiabus,§.i. de leg.i. Quarto probatur ex
mente:mens.n.ſtatuentiū fuit,ꝙ pax habeatur ab illis,q repre-
ſentant perſonā defuncti,& ſic ab oībus copulatiue, q repñtāt
defunctū in totū,nō ab uno ſolo,q repñtat ꝓ parte,l.cū a mr̄e,
C.de rei uendi. Quinto, q̄a mēs ſtatuētiū fuit remittere pœnā
mortis,ubi peti amplius nō poſſit uindicta, ita ſonāt illa uerba,
niſi

nisi habuerit pacē.ergo verbū,ab hrde, debet intelligi ab oib⁹ ,
cū phibeant vindictā petere alii,qui non fecerūt pacē, l. portio
nes,ff.de his,qb.vt indig.Et ita tenendo nō obstat rō d. Old. ꝙ
ius remittendi sit penes quēlibet insolidum,sicut ius vlciscēdi:
quia licèt ius vlciscēdi,aut vindicandi sit penes quēlibet insoli
dū ad cōmodū aliorū volētiū cōsentire,l.sororē,C.de his,quib.
vt indi.non tn̄ est apud quēlibet insolidū ad cōmodū illorum,
q nolunt consentire,d.l.portiones.Dato igit̄, ꝙ ius remittendi
sit penes quēlibet insolidum,non tn̄ remissio vnius præiudicat
aliis non remittētib.Et sic licèt ipm ius sit penes quēlibet,exer-
citiū,tn̄ nō est cū effectu,vt in seruitute,l.itinere, ff.de ser.rust.p̄-
di.Ad l.1.C.si vnus ex pluribus,rn̄det Bar.ꝙ non ꝓcedit,qn̄ per
actū vnius tutoris tollit̄ aliis vniuersum ius tutelæ, l. fi. C.de ad
mi.tuto.Sicut in casu nr̄o,vbi auferť aliis vniuersum ius vindi-
candi.Quę solo non placet,eo quia tex.in d.l.fi. ꝓcedit, qn̄ ex
vno actu tollit̄ vniuersum ius tutelæ,quo ad oēs actus. Sed re-
missio iuris vlciscēdi fcā ab vno nō aufert aliis vniuersum ius
hr̄ditaris,ergo nihil ad ꝓpositū.Rn̄deo igit̄ aliter,ꝙ l. 1. loqtur,
qn̄ agit̄ de cōseruatione iuris aliorū cōtutorū,vel saltē vbi non
tractatur de aliquo p̄iudicio aliorū:secus in casu nostro.Ad l.&
suū,§.fin.cū l.seq:rn̄det Imo.Ale.& sequaces nihil facere,qa lo-
qt̄,qn̄ minor pars hr̄dū vult remittere partē debiti, non aūt qn̄
totū,vt in casu nostro,licèt nihil allegēt.Est tn̄ ad hoc tex.in l.
apud Celsū,in prin.ş.de excep.dol.quē reputat singularē Lud.
Ro.sing.100.incip.Creditores.Considera tn̄, ꝙ non videt̄ tolli
totale ius vindicandi,nā licet alii non possint instare,ꝙ occisor
occidat̄:poterunt tn̄ instare,vt extra ordinē puniat̄, quæ pœna
non remittitur per statutū.Scđo rn̄det̄,ꝙ ibi maior pars pōt re
mittere partē ex cā,ne totū amittat̄:secus si maior pars vellet si
ne cā remittere,ſm gl.in d.§.fi.*communiter* approbatā. Hinc est,
ꝙ dispō illius tex.non ꝓcedit in hr̄de,q iā adiuisset hereditatē,
vt ibi p d.Ias.col.1.versi.videndum.Tertio rn̄det̄, ꝙ illa iura lo-
quunt̄ ī remissione debiti ad dānū ipsorū creditorū duntaxat,
nos loquimur in remissione publicæ vindictæ,& sic in pena ap
plicanda reipub.Iuxta hanc cōem decisionē dubitatur de plu-
104 ribus.† Primò,an ꝓcedat,si vnus hr̄s sit filius occisi,qui velit re
mittere,alii cohæredes extranei nolint? Ang.rn̄det, quòd hoc
casu sufficit habere pacem a filio,qa cōseruatio famæ & hono-
ris familiæ,& onus vindictæ ipsum solū tāgit,l.si cui,§.1.& l.si
plures,ĵ.de accusatio.sequit̄ Imo.in d.l.p hærede,§.fi.Cōtrariū
verius putat Ferrar.qa qualitas hæreditaria debet attēdi, & nō
qualitas sanguinis p illud,qđ dicit glo.in l.1. C.de his,qb.vt in-
dig.Istud me parū mouet,qa & si sola qualitas ꝯsanguinitatis
non cōsideret̄,sit̄ tn̄ cū qualitate hr̄ditaria debet opari, ꝙ filius
cohęres possit solus remittere,& est decisio satis honesta, q̄ ꝓ-
cedere vr̄ in filio hr̄de suo,q se abstinuit ab hæreditate,p ea q̄ s̄.
dicta sunt:periculosa tn̄ est hmōi decisio per rōnem d.l.portio
nes,de qua s̄.in vltimo fundamento adducto ꝓ cōi.Scđo dubi
105 tat̄,an si† in numero cohæredū sit vna fęmina, vtrum ēt sit ab
ea hn̄da pax? rn̄det Ang.hic,ꝙ non,qa fœmina non pōt leuare
phaydā.i.uindictā manualiter ꝓseq ergo nec pacē facere scđm
glo.in c.j.§.hoc aūt,q feud.dare pn̄t.seqt̄ idē Ang.cōs.97. Et the
mate p̄dicto.Cōtrariū *cōmuniter* tenet̄,vt hic p Mod. & p Ale.
in l.si filius q patri,ff.de vul.& pup.p text.in d.l.sororē, q loqtur
in fœmina ꝓsequēte suā & suorum iniuriam. Nō ob.gl.in d.§.
hoc aūt,qa loqtur ſm ius Lōgobardorū,quo non vtimur, ſm
Bar.in authē.dos data,C.de dona.ante nupt. & Fel. in c.2. col.
106 xix.de rescri.Vltimo,† si vnus hr̄s sit prodigus, an ab eo sit hn̄-
da pax? Bar.hic sentit,ꝙ nō,per tex.ī l.sed & si vnius, §.filio.ver.
interdū,ĵ.de iniu.In ꝯ̄riū facit,qa facere pacē extra bona est,l.
pen.ĵ.de sepul.viola.Non obst.tex.in d.§.filio, quia loquitur in
prodigo famæ, longe diuerso a prodigo bonorum, c.fi. de ac-
cus.dicam in l.is,cui bonis,infra eo.Ex his ad laudem Dei opti
mi maximi sit impositus finis Repetitioni huius §.Cato.

SVMMARIVM.

1 *Bonis cum pluribus interdicatur,de quibus intelligitur hic tex.*
2 *Prodigus quis dicatur,& unde.*
3 *Prodigalitas triplex est famæ,bonorū,et morū,et qb.uijs cuilibet cōsulat̄.*
4 *Prodigo non a lege, sed a iudice interdicitur bonis,ideo ualēt gesta p prodigum antequam per iudicem ei interdicatur,de ueritate tamen latè.*
5 *Prodigo manifesto,an sit ipso iure interdictum, an uerò requiratur iudicis interdictio.*
6 *Prodigus,an possit dari tutor ante sibi interdictam administrationem.*
7 *Ius quod a nobisipsis habemus, potentius est,quàm quod ab alijs.*
8 *Notorium & sententia equiparantur,quod qualiter intelligatur ibidem.*
9 *Notoriè criminosus non est ipso iure priuatus beneficio.*
10 *Prodigalitas manifesta iuncta cum minori ætate faciunt,ut notorie prodigo ipso iure absque iudicis sententia interdictum sit.*
11 *Contractus factus cum notorie prodigo,quem cōtrahens sciebat pecuniam in turpem usum consumpturum,non ualet ipso iure, etiam ante iudicis interdictum,nec contrahenti datur actio ad pecunias consumptas.*
12 *Sed an satis sit contrahentem scire in genere, eum cum quo contrahit,consumpturū in malos usus,an uero debeat scire in specie in quem usum turpem,puta in scortum,&c.*
13 *Donatio oīum bonorū facta a prodigo manifesto, añ interdictā administrationem,an ualeat,ꝙ nō.idem in donatione maioris partis bonorū.nu.14.*
15 *Prodigo notorio interdicta est ipso iure administratio rei alienæ,licèt rei ꝓpriæ non sit nisi post iudicis interdictionem. de ueritate tamen ibid.*
16 *Prodigo morum,an ita bonis interdici possit, sicut prodigo bonorum.*
17 *Vsurarijs interdici non debet administratio bonorum, sed potius interdici debet hominum commercium in pœnam.*
18 *Prodigo morum quibus bona ipsius prodigi deuorantur,an possit interdici bonis,puta luxurioso,uel insano amore capto.*
19 *Mulieri maritatæ luxuriosæ uiuenti, an possit interdici bonis, quòd sic.*
20 *Meretrix licet possit incarcerari contra dispositionem auth. sed nouo,C.de cust.reo.meretrix tamen nupta non poterit incarcerari.*
Meretrix licet ex statuto inuita duci possit ad lupanar,nupta tn̄ nō poterit.
21 *Lusori an possit interdici bonis,quòd sic.*
Lusor is dicitur,qui exercitium in ludo constituit.
Verbalia nomina,quæ denominantur ab usu,non uerificantur in unico actu.
22 *Lusor si quid lucretur in ludo,an teneatur restituere, & cui.*
23 *Guloso,an possit interdici bonis,quòd sic.Item ebrioso.nu.24.*
25 *Ebrij contractus est ipso iure nullus.*
26 *Interdictio bonorum fienda his,quibus interdici potest, quo ordine fiat.*
Interdictioni bonorum fiendæ adhibenda est plenissima causæ cognitio, ideo citari debet is,cui bonis interdicere uult iudex. de ueritate ibi.
27 *Citatio requiritur in sententia declaratoria aliquem incidisse in excommunicationem,uel in pœnam ipso iure inflictam.*
28 *Citatio etiam requiritur in notorijs.declara ut nu.29.*
30 *Prodigo,an dicatur interdicta administratio bonorum per sententiam declaratoriam,qua pronunciatur eum esse prodigum, quòd sic.*
31 *Prodigo an dicatur interdicta bonorum administratio, si iudex faciat fieri p̄coniū,ꝙ nullus hēat cōtrahere cum tali prodigo,ꝙ sic.declara num.33.*
32 *Probibitio facta uni de correlatiuis,censetur facta alteri.*
34 *Prodigo,an censeatur interdicta administratio bonorū p datione curatoris.*
35 *Curatore dato minori & prodigo simul,an censeatur ei interdicta administratio tanquam minori,an tanquam prodigo.*
36 *Restitutio in integrum,an detur aduersus contractus celebratos per prodigū ante interdictū.*
37 *Contractus facti cum prodigo interdicto,ante publicationem, an ualeant.*
38 *Prodigo an possit per iudicem dari curator nemine petente.*
39 *Curator si alicui tanquam prodigo detur,qui in ueritate non sit prodigus, an ualeat datio,latissi.tandem conclu.ualere.nu. 40. declarando ut ibi.*
40 *Sententia lata ex facto,etiam expressa,mero iure non ualet.*
41 *Prodigus,an ipso iure desinat esse sub cura quamprimum sanos mores recuperauit.conclu.quòd sic,utilis tamen est interlocutoria,ut ibi.*
42 *Prodigum sanam mentem recuperasse qualiter probetur.*
43 *Prodigus,qui per triennium non facit aliquem actum prodigalitatis,præsumitur emendatus.idem in lusore dicitur.*
44 *Prodigus potest acquirere,non alienare.*
45 *Mulier,quę ex statuto non potest contrahere sine consensu propinquorum, poterit tamen stipulari & acquirere.*
46 *Prodigus,an possit facere contractum vltro citroq; obligatoriū, si talis contractus cedat in eius vtilitatem.*
47 *Quid si ex tali vtili contractu sequatur alienatio bonorum prodigi.*
48 *Prodigus sine licentia curatoris,an possit religionem intrare,quòd sic.*
49 *Prodigus,an possit filium emancipare.*
50 *Prodigus potest legitimare filios naturales.*
51 *Prodigus,an tradendo possit transferre possessionem.*
52 *Statuto prohibente mulierem contrahere absque certa solennitate, si tamen sequatur traditio ex tali inutili contractu possessio transfertur, secus si prohiberet mulierem contrahere & tradere.*
53 *Prodigus an possit obligari delinquendo,quòd sic,uerum si delictum consistat in committendo, secus si in omittendo.nu.54.*
Mater prodiga non pōt priuari successione filij propter nō petitū tutorē.
Prodigus non uindicans mortem defuncti non incidit in pœnam Senatusconsulti Syllaniani.
55 *Prodigum filium,an possit pater expellere de domo,& alimenta denegare.*
56 *Prodigus an probetur obligatus ex sua confessione.*
57 *Prodigi contractus,an firmetur iuramento.latiß.conclu.quòd non,nu. 58.*
59 *Contractus annullatus per legem ratione præsumptæ fraudis, nō firmatur iuramēto,ideo traditur cautela ad impediendum uires iuramenti.nu.60.*
61 *Prodigus non obligatur naturaliter.*
62 *Prodigo filio,an possit pater exemplariter substituere sicut furioso.*
63 *Prodigo prælato,an sit dandus coadiutor,uel interdicenda administratio, aut auferendum beneficium,remissiue.*

IS, cui bonis. Vtilis & usu frequēs est materia huius legis,in qua enucleanda procedā per quæstiones,quas excitabo iuxta uerba literæ. Diuiditur secundum Imo.in duas partes.In prima dictū.In 2.illatio. Vel secundum Albe. in quatuor. In prima ponitur unum dictum affirmatiuum.In 2. ibi, tradere uero, aliud dictum negatiuum. In 3.ibi,uel promittendo,aliud,In 4.ibi,& ideo, infertur aliud. summatur,ut per Barto.uel sic;Is,cui bonis interdictum est,pōt suam conditionem meliorē facere,non deteriorē in tn̄,ꝙ nec
1 naturaliter obligatur.In tex.ibi,ii cui.Quæro quis † iste sit? sunt enim plures,quib.bonis interdictum est,ut hæretici, l. Mani-

chæos,l.fi.C.de hære.& criminosi crimine læsæ maiestatis,uel
repetūdarū,l.ex iudiciorū,ff.de accu.l.qui pœnę,s̃.de manumi.
Sunt & prodigi de quibus ergo intelligitur tex.noster:gl. Bart.
& oēs *indifferenter* interpretant hæc uerba,is cui,de ꝓdigo. Sed
an ēt de hrtico & sīlibus: Doctores sentiūt ꝙ nō, & expsse fir-
mat Pau.de Ca.qa tex.iste loqtur in interdicto i sui fauorē, nō
āt in odiū & in pęnā.Patet,qa uult ꝙ nāliter nō obliget, & tñ
hrtici & similes obligant in sui odiū,licèt obligatio non teneat
in preiudiciū fisci,authē.credentes,uers.nullus,C.de hæreti. &
quia concluditur,textum loqui de prodigo. Quæritur secūdo,
2 quis † sit prodigus? Rñdet Iureconsultus in l. j. ff.de cur.furio.
Prodigus is est,qui nec modū,nec finē impensarū habet. Mo-
dum autē dr̃ nō habere,qui citra rōnem plus expendit, q̃ ferāt
uires patrimonij,l.officio, ff. de admini. tuto.& Auth. ut deter.
sit nu.cleri.§.si uero.& ibi not.Ang. uel qui pro libito uolunta-
tis,non pro rōne,bona sua profundit,c. ex parte, de consuetud.

Est modus in rebus,sunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

teste Satyrico.Nam prodigo rerum.

Luxuries paruo nunquam contra paratur.

secūdum Luca.hinc dicit gl.d.c.ex parte,Prodigus est, qui dat
danda, & non danda; Auarus, qui retinet tenenda & non te-
nenda.Largus,qui modum tenet inter utrunque.Vnde uersus,

Prodigus est animi vitio retinenda profundens.
Qui retinet cupidè,quod & æs deposcit Auarus.
Largus qui sumptum facit ex ratione libenter.

Qua aūt rōne,qbusve modis,qbus,& a qbus dādū sit, & impē
dendū,docet Iurecō.s.l.cū plures,§.cū tutor,ff.de admi.tuto. &
Cicero officio.lib.2.sic inquiēs.Nec ita claudēda est res fami-
liaris,ut eā benignitas aperire nequeat,nec ita aperiēda ut oīb.
pateat.& Hiero.ad Paulū ita scribit,Caueas ne subam impru-
denter effundas,ne liberalitas liberalitate pereat.Prodigus ita-
que dr̃,qui nescit seruare regimē,prodigus quasi a regimine ꝓ-
cul,ſm Bal.in d.l.j.nā ex factis,i.ex malo regimine,nō ex uerbis
cognoscit ꝓdigus,l.is q,§.diuus,& ibi no.Bar.de tut. & cur. da.
ab his,nec q facit aliquas immoderatas impēsas ꝓdigus proti-
nus ꝓbat,si modū aliquātulū teneat,ſm d.Guid.Papæ,ↄs.169.
Prouisio de curatore.Scias ēt ꝙ alius est ꝓdigus rerum,alius fa
mæ,qui uitā ducit enormiter dissolutā,c.fi.de acc.detestabilius
.n. est ꝓdigere famā q̃ bona,l. in seruorū,ꝟ. de poe.c.sunt pluri-
mi,c.ex merito,c.deteriores,vj.q.j.sibi.n.est inimicus, qui ꝓpriæ
famæ insidiat,& nimiū crudelis est,qui famā suā negligit. Imò
3 triplex † est ꝓdigalitas bonorū,famæ,& morū.Primæ ↄsultū ē
p interdictū ut hic.Secundæ p subtractionē bonorū,l.quos pro
hibet,s̃.de postu.Tertiæ p seueritatē pęnæ,l.locatione,§.p illici
tè,s̃.de publ.ſm Bal.in proœ.Grego.quem alleg.d.Ias.Cæterū
scias,ꝙ prodigalitas,& tenacitas sunt uitia,quæ sæpe mentiun-
tur sese esse uirtutes,c.sæpe,xlj.dist.& ibi gl.dum altera parsimo
nia,altera largitas uideri uult.gl.in d.c.sæpe.subdit,

Stulti dum fugiunt vitia,in contraria currunt.

4 Tertio ibi,bonis interdictum.Quæritur† a quo an a lege,an ab
homine? *cōmunis* est Doctorum sñia,ꝙ intelligitur a iudice, &
sic ualent gesta a prodigo anteq̃ fuerit sibi interdicta bonorum
administratio. Mouentur per tex.l.Iulianus,s̃.de cur.fur. ponde
rando illud relatiuū,quibus,per p̄tore interdictū est:ergo hi, q-
bus non est interdictum,poterūt trāsferre bona sua in alios,cū
relatiuum stet restrictiuè, l. j. C.de summa Trini.sed in contra-
rium vr̃ casus in l.j.ff.de cur.fur.ibi,lege 12.tabularum,&l.is,cui
lege,s̃.de testa.l.mutum,§.j.s̃.de acqui.hær. Ad ista iura respon-
dent gl.& Docto.ꝙ dr̃ interdictū lege.i. per iudicem authorita
te legis.Nā illud dr̃ fieri a lege,quod fit a ministro legis ita fie-
ri iubentis.Sed licèt oēs ita teneant,ego tñ dubito p iura p̄di-
cta,quibus non rñdetur,nisi cū uiolentia, & qa ratio quare a le
ge interdicitur furiosis,l.in negotij,ff.de reg.iur.ꝟ. militat etiam
in prodigis ambo.n.carent iudicio rōnis & intellectus, l. inter-
dum,ff.de ↄdict.inde.est enim ꝓdigalitas species amētiæ, ut fir
mat Bar.in l.ex facto,4.q.de uulg. & pup. Nam si prodigus ha-
beret sensum nālem obligaret nāliter. Hanc ↄñiam facit Bart.
in l.j.in j.q.C.de sacrosf.eccl.cuius ↄ̃rium hic deciditur, quæ rō
stat ēt,ꝙ non sit interdicta administratio per iudicē. exēplo.n.
furiosi datur curator prodigo,d.l.j.& ea rōne vtriq; datur , quia
vterq; cōsilio caret,d.§.diuus.Confirmatur, qa cura prodigi ēt
cura legitima.idest a lege decreta,§.furiosi,Inst.de cura.ergo sta
tim est ipso iure interdicta administrō̃, cum statim sit sub cura
agnatorum.Nec ob.tex.in d.l.j.§.sed hodie solent,quia licèt ho
die iudices dent tutores prodigis, tamen intelligitur cessantibꝰ
legitimis,secundum gl.in d.§.furiosi.vl̃ licet dent tutores agna-
tos,intelligitur decernendo administrationē, & declarando es
se tutores legitimos,p̄missa inqsitione super vitio ꝓdigalitatis,
iuxta tex.in l.legitimos,s̃.de legiti.tuto.& hic Imo.Non ob.in-
q̃tū d.Ias.tenet,ꝙ hodie ꝓdigi non sunt sub legitima cura agna
torū,qa dicit ↄ̃ tex.§.& hæc dicimus,in Auth.vt hi, qui obliga.
se hab.perhibent res minorū.Non ob.dum dr̃, ꝙ interdictū iu-
dicis est frustratoriū,imò est summè vtile,cum multi desistant
a ↄhendo cum ꝓdigo,qui vel pp ignorātiā,vel pp solam legis
prohibitionē non desisterent:& est vtile pp cōsumpta ab his,
qui excusarent prætextu ignorātiæ; & pp illa,q̃ de facto recupe
rari sæpe nō pñt,l.is qui,§ diuus,s̃.de tuto. & curato. dat. ab his.
Sed retenta cōi sñia, p qua stringit tex.l.patri pro filio,s̃. de mi-
no.ibi,vel eius vitæ sit,vt ei meritò debeat bonis interdici, nisi
intelligas interdici.i.interdictū esse declarari, vt rñdet hic Ale.
5 in alio proposito.† Dubitat,an ꝓcedat ēt in ꝓdigo manifesto?
Respondetur idem esse in prodigo manifesto,sequuntur Bar.&
alij *cōmuniter*.idem tenet Bar.& alij in l.is cui,sup.de testā.Moue
tur p tex.in l.tres tutores,§.fi.s̃.d̄ admini.tuto. vbi Bar. dicit esse
casum,& si non plane pateat qūo ibi ꝓbet,voluit fortasse sic in
ducere.dr̃ ibi,ꝙ contutores a p̄tore dati nō debēt pati eū admi
nistrare,qui sit aperte prodigus.ex hoc datur intelligi, ꝙ mani-
festus prodigus est verus cōtutor,& ↄñr, ꝙ hēt administratio-
nē bonorū suorū,alioquin non valeret datio tutoris, l. fi.C. de
legit.tuto.ista inductio non vr̃ vera, quia dicitur ibi obreptum
fuisse prætori,ergo manifestus prodigus per obreptionē datus
non potest dici tutor,l.tutor si petitus,ff.de tuto. & curat. da.ab
his.& licèt appelletur contutor hoc procedit quantum ad opi
nionem aliorum contutorum,ſm Aret.Inducit ergo aliter, dr̃
ibi contutores non debere pati manifestum prodigum admini
strare etiam si sit datus contutor a testatore , qui potuit ignora-
re,vel cum destinasset mutare testamentum,non potuit: ergo a
ↄ̃rio deberent cōtutores pati eū administrare si testator habuis
set notitiam prodigalitatis, & testm̄ mutare potuisset. Ex hoc
6 sequitur,ꝙ†prodigus potest dari tutor,& ante interdictum hēt
administrationē bonorum alterius, & multò magis suorum,
d.§.fin.Ista inductio non placet,quia argu. a cōtrario non est re
cipiendū,quoties sequit absurdū, ſm gl.l. conuenticula, C. de
epis.& cle.mihi aut absurdū vr̃, ꝙ testator possit dare tutorem
filio suo vnū,qui sit manifestus prodigus,cū non possit dare in
tutorē unā mulierē sapientē,l.iure nostro,s̃.de testa. tut. nec cū
cū quo testamenti factio non est,l.testō,eo.ti.nec pupillū, l.qro,
eo.ti.ergo nec prodigū,q pupillo par est,l.certi condictio,§.qñ,
s̃.si cer.peta.nec furiosum,cui similis est prodigus, vt hic in tex.
vel aliter rñdet inductionē posse procedere q̃tū ad excusandū
cōtutores,qui passi fuerunt administrare existimātes eū, cuius
vita erat nota testatori,simulare prodigalitatem , cōiecturātes
istud ex sñia testōris.sæpe.n.simulant se prodigos, qui nō sunt,
l.obseruare,de cur.fur.Secundò alleg.tex.in l. sed & si lege,§.cō
suluit,s̃.de peti.hære.& ibi no.Ang.dr̃ ibi bonę fidei possessorē
nō teneri hrdi pro dilapidatis,qd̄ certè esset falsum, si alienatio
nō valeret:quia teneret tūc cedere vero hrdi actiones sibi com
petētes ad reuocandū nulliter alienatū,l.qd̄ si possessor,§.fi.e.ti.
Sed certè ex hoc nō ꝓbat,ꝙ dilapidatio dicat facta a prodigo:
nā receptio facta a canonicis, qui iurarunt neminē recipere in
canonicū,nō dr̃ facta a piuris,licèt ipsi p talē receptionē dicāt
incurrisse periuriū,ſm Io.And.in c.dilecti, col.fi. de præben.si-
cut ēt reuocatio testamēti facta ab eo,q iurauerat non reuoca-
re,valet,nec dr̃ facta a periuro,licèt ex reuocatione sequat per-
iurium,ſm Io.And.in regu.qd̄ semel placuit,de reg.iur.in vi.&
Bart.in l. si quis in prin. de leg. 3. sic participans cum aliquo in
actu,per quem ille ipso iure est excōicatus , non dr̃ participasse
cū excōicato,licèt ex illa pticipatione sequatur excōicatio,ſm
Ioan.And.in c.contingit,de sentē.excō.Ita in proposito prin
donatio,& alienatio,debet valere, nec debet dici facta a prodi
go,licèt ex illa cū aliis sequat vitiū ꝓdigalitatis.ita rñdet d.Ber
trā.consi.248.donatio,lib.i.Vel aliter p̄t rñderi, ꝙ nō appet illū
tex.loqui in prodigo manifesto.Vel aliter , ille tex. non negat,
quin isto casu dilapidator teneatur cedere actiones vero hrdi,
prout dr̃ in ver.plane,de eo,qui recep.antid.vel dici p̄t, ꝙ nō te
netur de dilapidatis quantū ad effcm̄, ex quo cedēdo actiones
liberatur.Tertiò adducit text.in l.nō debet,ff.de dolo.quem ibi
ponderat Bal.elicit ibi ꝓdigo dari actionē in factum,& non de
dolo ↄ̃ hoīem emendatioris vitæ, ergo ꝓdigus hēt administra
tionē,alr̃s ñ posset agere,l.1.C.q leg.pso.hab.stādi in iud. nec di
cat illū tex.loqui in ꝓdigo nō manifesto,qa si ei denegat actio
de dolo,multò magis debet denegari ꝓdigo manifesto. ita in-
ducit Aret.i d.l.is cui,de testa.Sed certè talis inductio non ↄclu
dit necessariò,qa stat sil̃,ꝙ vtriq; deneget actio de dolo: & quā
tum ad hoc ꝓcedit inductio,sed non seqt,ꝓdigo nō manifesto
cōpetit actio in fcm̄ ↄ̃ hoīem bonæ vocis & famæ,ergo ēt dēt
competere prodigo manifesto.vel alr̃ rñdet , ꝙ ibi ñ dubitatur
de exercitio actionis,sed de actione quæ competat. patet , quia
ille tex.sine dubio procedit etiam in prodigo hñte curatorem,
& tamen certum est,ꝙ solus prodigus nō potest agere sine cu-
ratore,d.l.j.ille ergo tex.non probat,ꝙ prodigus possit admini-
strare bona sua & solus agere,cū de hoc ibi non dubitetur.vel
alr̃ rñdet,ꝙ loqt in ꝓdigo bonorū morū, quē nō conuenit ar-
guere de dolo ꝓbatissimū virū,vt vsurarius,l.improbū fœnus,
C.de infa.nos loqmur in ꝓdigo bonorū, quē ſm communem
vulgi opi.non puto infamē esse.Quarto ponderatur tex. in l.3.
§.præterea.ff.de suspect.tut.vbi tutor suspectus de mala admi-
nistratione nō ē ipso iure priuatus facultate administrādi bōa
pupilli,ergo multò minus erit priuatꝰ administratione bonorū
suorum,

suorũ,cũ sit † potẽtius ius,qđ habemus a nobisipsis,ꝙ ab alijs,l.
qđ Principi,l.si Augustæ.ff.de leg.ij docet Bal.in l.fi. C. si qd in
frau.patr.Sol.ille tex.nõ loqt̃ur in tutore notoriè ꝓdigo ; patet
quia reqrit ꝓbationẽ,dũ dr̃ debere cõstare liqdissimis argumẽ-
tis.Vel loqt̃ in suspecto pp culpã & dolũ ipsius, nõ pp prodiga
litatẽ,ꝙ nõ reddit tutorẽ suspectũ,sed potius nõ idoneũ : nam
prodigus in se,non in aliũ delinquit, fm glo.in l.j.§.exigit, ff. de
bonorũ poss.fm tabulas.Quinto adducitur tex. in c. ad apłicæ,
de re iudi.in vj.sed rñdetur,ꝙ ibi Rex Siciliæ ad priuatã sui utili
tatem destruebat regnum & subditos,& sic ex malitia , non ex
prodigalitate.Sexto alleg.tex.in c.ueritatis, de do. & contu. rñ-
detur,ꝙ non sequitur,eps notoriè dilapidabat bona ecclesiæ,er
go erat notoriè ꝓdigus,cũ potuerit dilapidare ex auaritia & ex
malitia,ut agnatos & amicos diuites faceret . Contrariam sen-
tentiam tenuit gl.in d.l.is cui,de testa.seqt̃ Pet de Bellap.Raph.
Com.& Imo.hic,Fede.de Sen.cõsi.31.Iac.de Rauem.in l.si qs
cũ sciret.ff.pro emp.Ioã.Fab.in d.§.furiosi.Bal. cõsi. 259. quæri-
tur utrũ.& cõs.seq.li.2.dicẽs,ꝙ huic opi. quam maxime arridet
rõ & naturalis æqtas,idẽ cõsuluit Bal.cõs.287.ꝓponit ꝙ adult⁹,
lib.v.vbi dicit,ꝙ ista opi.est uera,& cõsi.391. quidã,eod. lib. &
d.Steph.Bertr.sibi ꝯrius,cõsi. 188.casus,super quo,lib.3. & dicit
8 do.Ale.hic,ꝙ ista opi.in pũcto iuris ẽ uerior. Mouet Pet. † quia
notoriũ,& sñia æqparant.l.emptorẽ.ff.de act.emp.l. si uerò, §. q
pro rei qualitate.ff.qui satisd.cog.c.fi.de cohab.cler.& mulierũ.
Defendendo cõem respondet Bart. ꝙ equiparantur quantum
ad ꝓbãdũ,nõ quantum ad inducẽdũ effcm interdictionis bo-
norũ.Inferens,ꝙ sñia iudicis declarãs aliquẽ esse prodigũ, non
opat̃ effcm interdictionis,& ita rñdet Bal.in d. l. j. de cura. fur.
& sic probat,ꝙ instr̃m facit rem notoriã,c.olim , de uerb. sign.
& tñ non inducit effcm sñiæ,l.sed si possessori,§. fi. cũ gl. quam
ibi no.d.Ias.post alios.ff.de iureiur.ita etiã rñdet Bal. in d. §. qui
pro rei qualitate.ga & si notoriũ,& sñia ꝯquiparantur quãtum
ad probãdũ:tñ ꝓbatio,quæ resultat ex notorio, non est uera ꝓ-
batio,iõ nõ opat̃ ad inducẽdũ tñ,quantũ opat̃ sñia,l.palam,ff.
de ritu nupt.Ista solo nõ placet.In primis confundit per tex. in
d.§.si uero.ubi notorium ꝓducit effcm actionis iniuriarũ , sicut
sñia.Itẽ ꝯfundit fm d.Ale.quia notorietas quãtũ ad effectus iu
ris nõ expostulat sñiam:qđ credo uerũ,quãtũ ad effcm suspen-
sionis,c.ex tenore,c.fi.de tẽpo.ord.ubi notoriè criminosus ẽ ip-
so iure suspensus abñficio,ita notoriè ꝓdigus erit suspensus ab
administrõne, ex qua appet ñ bñ arguere Bal in l.cũ fratrẽ . C.
9 de his,qb.ut ind.dũ dicit,† ꝙ sicut crimẽ notoriũ nũꝙ operat̃,
ꝙ aliqs sit ipso iure priuatus bñficio, ut dicit Inn. i n c. cum no-
stris,de cõcess.ꝓbẽ.& Pan.& alij,in c.2.de rescri.ita prodigalitas
nõ debet operari,ꝙ aliqs sit priuatus ipso iure administratione,
ga nos loqmur de suspensione quousq; ꝓdigus recuperauerit
sanos mores,nõ aũt de priuatione. Alr̃ rñdet Saly. in l. j. C. de
cur.fur.ꝙ notoriũ nõ æqparat̃ sñiæ,qñ requirit ministeriũ iudi-
cis in priuãdo,& ita ẽt rñdet d.Ias.in d.§.q pro rei qualitate, per
tex.in c.j.in uers.aptã.& ibi no.Bal.qual.dñs prop. feu. priu. Sed
ista rñsio ñ placet,ga principiũ disputationis repetit̃,&quia tex.
in d.c.j.loqt̃ur de priuatione,nos aũt de suspensione,ꝙ ipso iure
ita incurritur ꝑ notorium,sicut ꝑ sñiam,d.c.fi.Si tñ tibi placeat
cõis,ga est rigorosa,tẽperabis rigorem multis modis.Primò,ut
10 nõ ꝓcedat,† qñ cũ manifesta prodigalitate est coniũcta minor
etas,l.pr̃i ꝓ filio,§.j.ff. de mino. quã dicit singularem Lud. Ro.
sing.223.Fui interrogatus a d.Pa.idẽ tenẽt Odof.& Alb.de Ro
sa.hic,ꝑ tex.in l.si uerò non remunerãdi,§.adolescens,ff. mand.
11 Scdò,† nisi qs ꝯhat cũ prodigo manifesto,sciẽs illũ cõsumptu-
rũ pecunia in turpẽ usum,l.si qs cũ sciret,ſ.pro emp.& l.quod si
minor,§.restitutio.ff.de mino.q parũ probat, cum loquat̃ in mi
nore male cõsumpturo ꝑtiũ rei,ꝗ ꝓpea nõ ꝑt dici ꝓdigus ma-
12 nifestus,ꝑ ea ꝙ dicta sunt.Sed hic dubitat̃, † an satis sit ꝙ ꝯhẽs
sciat eũ,cũ quo ꝯhit,rẽ cõsumpturũ in malos usus in gñe:an sit
necesse,ꝙ sciat in spẽ,in quẽ usum turpẽ,puta ĩ scorto uel leno-
nibus?Bar.hic,& in d.l.si quis cum sciret, uult ꝙ debeat scire in
specie,ita intelligẽs text.in d.l.si qs cũ sciret,in fi. aliàs si sciat in
gñe,ꝯctus ualebit,ita intelligẽs illũ text. in prin. & ita declarat
ibi Iac.de Are.& Ang.Contrarium firmat ibi Imo. ꝙ sufficiat
scire ꝓdigũ male cõsumpturũ in gñe,intelligens text.in princi-
pio ꝓcedere in sciẽte eũ cõsumpturũ in gñe , sed non magis in
usum bonũ ꝙ in malũ.tex.uero in fi.in sciente eũ consumptu-
rum in malos usus,siue in gñe,siue in spẽ , quia rõ ibi assignata
ꝙ nõ sit bonæ fidei emptor ꝯhẽs cũ eo,quẽ scit incõtinenti cõ
sumpturũ in certũ usum turpẽ,militat ẽt in sciente eũ consum-
pturũ in turpes usus in gñe,licèt ignoret in gñe & in specie. Nã
paria sunt aliqd esse prohibitũ in gñe uel in specie.l.si duo.ff. de
admi.tu.c.Romana.§.sed nec in specie,& §.cauet, & ibi no. Ge-
13 mi.de senten.excom.in vj.Dubitatur ẽt,utrum † donatio oĩum
bonorũ facta ꝓdigo manifesto añ interdictã administrationẽ
ualeat?Pau.de Cast.dicit habuisse in facto, & ꝙ uisum fuit sibi
nõ ualere ꝑ ea,ꝙ dñt Bar.& alij hic,dicẽtes fm eũ, nõ ualere ꝯ-
ctum factũ in usum manifestæ ꝓdigalitatis,ut est donatio om-
niũ bonorũ,ar.l.ab agnato,ff.de cur. fur. Sed retenta cõi, ista rõ
nõ vr̃ solida:aliogn nihil donari posset,cũ oĩs donatio sit dissi-
patio,l. filiusfa.in prin.ſ. de don.l. ꝯ iuris,§.fi.ff. de pac. Nec ob.
qđ dñt Bar.& alij,ga ꝓcedit in ꝯhente sciẽter cum ꝓdigo ꝯsũ
pturo in certũ turpẽ vsum,secus in donãte amico,ꝙ non dr̃ ꝯsu
mere in turpẽ vsũm.Et ꝯriũ tenet Alex.hic.& d.Steph.Bertr.in
d.consi.248.lib.j.Sed sñia Pau. mihi vr̃ æqua, & rõni ꝓxima,.
quẽ seqt̃ idem d.Bertr.in d.consi.188. casus super quo, lib. iii
nã cũ donatarius sciat donãtẽ eẽ ꝓdigũ manifestũ, vtriq;scit eũ
alienare in apertã cãm ꝓdigalitatis ; nec vr̃ referre, an in turpẽ
vel non turpẽ vsum cõsumpturus sit, mõ sciat eũ cõsumpturũ
inutiliter ꝑtinus,d.l.qđ si minor,§.restõ.Comprobatur quia rõ
assignata ĩ d.§.adolescẽs.ꝙ est, ga simile est ac si pecunia ꝑditu
rus sit,ꝓbè militat in prodigo donante scienti ex cã ꝓdigalita-
tis.& ꝯsiderabitis si sciẽter mutuans pecuniã ꝑtinus ꝑdituro,
non hẽt actionẽ ad repetendũ, d.§.si adolescens. multo minus
debet posse petere vel retinere donata a ꝓdigo manifesto.Retẽ
ta hac decisione Paul.loquẽtis in donatione oĩum bonorum,
14 idem dđm † vr̃ in donatione maioris ꝑtis bonorũ, l.oẽs,§. Lu
cius,ſ. ꝙ in frau.cred.& idẽ in donatione.vnius rei, quæ sit aliis
melior, l.summa cũ rõne, ff.de pec.nam ista tria a pari ꝓcedũt,
fm Ang.in l.fi.ſ.de stipu.ser.& in auth.sed iam necesse, C.de in
15 cestis nuptiis . Tertio tẽpera , † vt cõis ꝓcedat in administra-
tione rei propriæ, secus in administrõne rei alienæ,ꝙ ipso iure
est interdicta ꝓdigo notorio, fm Bal.in d.l.j.ff. de cur.fur ꝑ tex.
li l.fi.C.de sen.pas.Sed non vr̃ ꝓbare fm Are.hic,& idm Bal.in
d.l.fi.ga loqt̃ur in pr̃e priuato administrõe bonorũ filii ꝑ depor
tationẽ restituto ꝑ grãm,ꝙ si sit ꝓdigus non recuperat admini
strõnẽ,nos loqmur in hñte administrõnẽ rei alienæ sibi a lege
vel iudice decretã, qua ipso iure priuatus nõ vr̃. turpius.n. eiici
tur,ꝙ non admitti hospes,c.quẽadmodũ,de iureiu.Itẽ loqt̃ur ĩ
pr̃e restituto de grã,per ꝙ nunꝙ censet̃ ꝑiudicatũ tertio, l.ij.§.si
qd a Principe,ſ.ne qd in loco publ.c.cum Cornelius,& in l.cũ
quis,in prin.ſ.de solu.vbi ꝓcuratore mutãte conditionẽ in de-
terius , reuocatur ipso iure mandatum. Ad ista iura respõdent
Alex.& re. ꝙ loquuntur in procuratore hñte administrationẽ
a priuato,vnde non bene arguitur ad curatorẽ hñtẽ a lege,vel a
iudice,nã potẽtius est ius habitũ a publico,ꝙ a priuato : aliogn
tutor vel curator, ꝙ primũ foret suspectus , ipso iure interdicta
esset administrõ, cuius ꝯriũ ꝓbat in l.j.& ꝑ totũ, de suspe.tuto
Cõtrariã sñiam firmat Bal.sibi ꝯtrarius, in d.l.fi.& d.l.cum-fra-
trẽ,C.de his,quib.vt indig.per tex.in l.Imperator, ff.ad Treb.ꝙ
meo iudicio nihil facit,ga loquitur in pr̃e administrãte res pro
prias & iure ꝓprio,& ga ibi agitur nõ solũ de priuatione admi
nistrõnis,sed ẽt iure dñii:merito reqrit̃ sñia. quæ oĩa cessant in
termis nr̃is.Cõtrarium ẽt tenẽt Ale.&Are.& Ias.hic ꝑ tex.in d.
l.tres tutores,§.fi.sed fuit ſ.rñsum.Si tu teneas sñiam,ꝙ ſ.defen-
di, ꝙ ꝓdigo sit ipso iure interdicta administrõ bonorũ suorũ,
multo magis erit interdicta administrõ bonorum alterius.Sed
tenẽdo cõem,stat dubitatio:ego sentio cum Bal.in d.l.j.de cur.
fur.ꝑ rõne assignatã in d.l.fi. vt curator đfendat bona alterius,
nõ vt ꝑdat:ꝙ rõ stat,siue agat̃ đ ꝑseuerãda & ꝯtinuãda admini
strõne,siue de reassumẽda iam ꝑdita.& ita ꝯcludit Marti.Lau-
dẽ.in trac.de Prin.vers.ccliiij Licet notorio.inferens ex hoc.ꝙ
Regi prodigo est interdicta regni administrõ a lege, ꝑ tex.in c.
grandi cum ibi no.per gl.& Doc. in versi.liberã , de supplẽ. ne-
16 gligẽ.plat.lib.vj.Successiuè † ꝙritur, an ita ꝓdigo morũ possit
interdici administratio,sicut ꝓdigo bonorũ?vr̃, ꝙ sic ꝑ tex.in l.
& ꝙ luxuriosæ mulieri,ff.de cura.fur. sđ ga loqt̃ in muliere du-
bitat̃,an idẽ dicendo sit in viro.Barb.rñdet ꝙ sic.idẽ tenet Arc.
circa fi.& añ eos idẽ tenuit Bal.in l.ea lege,C.de ꝯdi.ob cau.&
idẽ vr̃ velle gl.in d.l.si qs cum sciret,in ver. luxurioso,& in l.j.in
ver.furiosis,C.de cur.fur.Contrarium firmat Spe. tit.de acto.§.
j.vers.sed vtrũ masculo.ga non subest eadẽ rõ,aut saltẽ tanta in
masculo ꝙ in fẽmina , ꝙ magis ardet, & in qua luxuria oppro-
briosior est, fm gl.in l.palã,§. qui in adulterio , ff.de ritu nup.sẽ
quit Pan.ĩ c.pastoralis , de iud.Imò sũt, ꝗ velint , administrõnẽ
non posse interdici ẽt mulieri ꝓdigẽ morũ.Ad tex.in d.l.& mu
lieri,rñdẽt ꝙ loquitur in ꝓdiga,nã luxuria pro prodigalitate se
pe capit̃,l.ex damni, in prin.ſ. de dam. infec.& ibi gl.ita decla-
rat tex.in d.l.& mulieri.Facit tex.in l.j.§.fi.ff.đ Aedil.edic.qd te
nendũ? ego ꝯsidero , ꝙ Bal.in procem.Gregorij dicit alr̃ fuisse
ꝓuisum prodigis bonorum,aliter ꝓdigis morum; ergo vult,ꝙ
prodigis morũ nõ ꝓuideat̃ ꝑ interdictũ, sed ꝑ seueritatẽ pœnæ,
17 nam interdictũ fit in fauorẽ ꝓdigi,d.l.is cui,§. diuus.nõ † itaq;
putauerim vsurariis, verè ꝓdigis morũ , interdicendã admini-
strõnẽ bonorũ in eorũ fauorẽ , sed potius interdicẽdũ hoĩum
cõmerciũ in pœnã,vt resipiscere cogant̃,vt dixi in trac. de peste.
ea.n.rõne,qua ꝓuidet̃ ꝓdigis bonorũ,ga interest reipu. vt sub-
diti sint locupletes,§.cogitatio,in Auth.vt iud.sine quo.suffr.&
ne quis re sua malè vtatur,Insti.de his, qui sunt sui, vel alie.iur.
§.pen.Prouidendum est ẽt vsurariis,ne aliorũ substantias deuo
18 rent,& locupletes depauperẽt.Quid ergo ꝗcẽdũ? an † prodigis
eorũ morũ,ꝗbus bona ipsius ꝓdigi deuorantur,possit interdici
administratio,vt luxurioso vel insano amore capto? Breuiter si
ꝯstet talẽ nimis affectũ amanti,& in eã bona ꝓfundere,dubiũ
non est ei posse interdici;ga ꝯstat eũ ꝓdigũ,de quo loqt̃ tex.in

d.l.si quis cum sciret.Sed dubĩ stat, an idem dicẽdum in viro,
cuius medullas flamma vrit, vel in luxurioso quotidie versan-
te cum meretricibus, quem non cõstataliquid profudisse, Spe.
& sequaces tenent,ꝙ non:alij ꝯtra,quod magis placet,quia ea-
dem est præsumptio in viro,quæ est in muliere, iuxta illud,

Thayda si quis amat,sua se non credat amari.

Benè facit, qđ decidit Bal.in c. j.§. itẽ sacramẽt. in fi.de pac.te.
vbi vult iudicẽ,q dubitat ne adultus volẽs ꝯhere cũ alio deci
piat̃,posse ei interdicere alienationẽ,p tex.in l.si sciẽs, ff. de ꝯh.
19 empt.& sequit̃ Are.hic.Sed dubitatur,† an dispõ d.l.& mulieri,
pcedat in maritata? vr̃ ꝙ non p illud,qđ dixit Io. And.in addi.
Spec.sup rubr.de iniu.vbi dicit,statutũ pmittẽs meretricẽ pos-
se impunè verberari,non habere locũ in meretrice nupta, per
20 tex.in l.si vxor,§.j.ff.de adul. Hinc † est, ꝙ licèt meretrix possit
carcerari ꝯ dispõnẽ auth.sed nouo iure,C.de custo.re. ſm Bal.
in l.ꝯsentaneũ,col.fi. C.qũo,& qñ iu.p text.in §.fi. cũ ibi not.in
Auth. de rest.& ea, q̃ parit. nõ tñ põt carcerari meretrix nupta,
ſm Lud.Ro.in l.si vero,§.de viro, ff.sol.mat. Barb.& Fel. in d.c.
pastoralis·Ex quo infert̃ ad statutũ,ꝙ meretrix possit inuita du
ci ad lupanar,non pcedit in meretrice nupta, ſm Barb. ꝯsi.27.
col.ij.li.j.Istis nõ obstãtibus,puto tex.in d.l.& mulieri, pcedere
ẽt in muliere nupta: qa datio curatoris concernit fauorẽ ipsius
& mariti,q de iure nõ põt esse curator vxoris,l.ij. C. qui da.tu-
to.vel cur.pos.nõ obstant ꝯria.qa loquunt̃ in odiosis tã mulieri
q̃ marito·& ita ꝯcludit gl.q̃ sequunt̃ ibi Cano.in d.d.pastoralis.
21 Sed † an ẽt lusori possit interdici administrõ bonorũ;Intelligo
lusorẽ,qui pluries lusit,& in ludo exercitium ꝯstituit: quia noĩa
verbalia,q̃ denominant̃ ab vsu,non verificant̃ in vno actu,l.j.§.
j.ff.de trib. vt docet Bal.in auth.qđ locũ, ad fi.C.de ꝯsti. pecu.&
Pan.in c.j.col.fi.de iud.sed exigũt vsum,vt pbat Dec.ꝯsi.162.in
causa matrimoniali,col.viij.dicens eũ nõ dici lusorẽ, q diebus
festis aliqñ ludit.Istis p̃suppositis vr̃ ei nõ posse ĩterdici, quia et
si ludus sit crimẽ,§.illud, & ibi Bart. in proœ. Digesto. & lusor
sit pdigus famę,iõ non sit idoneus testis,ſm Alex.ꝯsi. 152.col.
iiij.li.v.& facit text.in l.j.§. qui artis ludicræ,ff.de infa.nõ tñ põt
dici prodigus bonorũ, cũ possit ludendo vincere, vt dicit Bart.
in d.l.si quis cũ sciret, ad fi.non.n. quispiã ludit, vt dilapidet bo
na sua,sed vt augeat, cũ auaritia regulariter ad ludendũ impel
lat,c.ĩter dilectos,de exces. p̃l.& ita tenet Dec. in d.c.pastoralis,
in fi.Contrarium tenet Bal.in d.l.ea lege.dr̃.n.malè vti substãtia
sua,qui quotidie ludit, ſm Bal.in d.auth. qđ locũ,& Dec.in d.
ꝯsi.162.vbi dicit,p̃sumendũ esse lusorẽ dr̃e dissipare bona sua.
Ista opi.est verissima in nesciente artẽ ludi, per tex.in auc. alea.
rum vsus,C.de relig.& sump.fune.vbi ab vsu ꝯpertũ esse dr̃ lu-
dentes,& ludũ nescieates, in summã peruenisse egestatẽ. Sed
in perito lusore stat dubĩ,cũ possit vincere, vt dicit Bar. sed cer
22 tè † in ludo phibito no vr̃ posse vincere, cũ teneat̃ victo oẽm,
quã vincit,pecuniã restituere, d.auth.alearũ vsus. nec ẽt in lu-
do pmisso,nisi vnũ solidũ,vt ibi;& si qd vltra vicerit,id tenetur
pauperibus erogare,ſm Pan.& alios *cõmuniter*,in c.clerici,de vi
ta,& hone.cler.Bal.in rub.C.de ꝯdi.ob tur.cau. qđ absq; dubio
verũ est in pecunia,q̃ vicit filiofa. vel seruo, quã indistinctè te-
netur reddere patri vel dño,l.fi.ff.de alea.l. seruus cuiusdã, ff.de
23 ꝯdi.indeb. An aũt guloso, qui gulæ † nescit modum impone-
re? huic puto posse interdici administrõnẽ, qa verè prodigus
est, d.l.j. nihil.n. est ad dissipandũ magis aptũ q̃ regula, q̃ persæ-
pe vna comedit patrimonia mensa,teste Satyrico.Hinc Nabu
sardã coquorũ princeps muros Hierusalẽ destruxisse fertur, vt
hr̃ iiij Reg.c.xxiiij. Nã si luxurioso datur curator, vt dictum est.
cur nõ ẽt guloso? a quo luxuria abesse nõ põt:venter.n.& geni
talia vicina sunt, & ex vicinitate mẽbrorũ ꝯhit̃ ꝯfœderatio vi-
24 tiorum, xliiij. dist.in summa. † eadẽ rõne ebrioso curatorẽ dari
posse nõ dubito, nõ tanq̃ pdigo, sed tanq̃ amenti, c.a crapula,
de vita & hone. cle. ebrioso.n. est interdicta administrõ a lege
25 sicut furioso. c.vnusq;q;, xxij. q.4. vbi dr̃, ꝯctus † ebrij esse ipso
iure nullos nõ obstante iuro, & ita ꝯsuluit Soc.ꝯsi 47.facti nar-
rõne,col.iij.lib.iij.& Dec.ꝯsi.112.in pñti,in j.dub. bene facit,qđ
volunt gl.& scribentes ĩ l.dolum,C.de dolo. Discusso, qbus bo
26 nis interdici possit, videamus † qualr̃,& quo ordine ad interdi
ctum sit pcedẽdum.Breuiter adhibenda est plena causæ cogni
tio,l.obseruare,ff.de cur. fur. ergo citãdus ẽ is, cui iudex p̃tẽdit
posse administrõnẽ interdicere: non.n. põt adhiberi causæ co-
gnito, nisi parte pñte vel vocata, l.in causæ, §.causa cognita,ff.
de minor.l.si deserta, C.si pp pub. pen.& ita firmant Ang. Imo.
Pau.Alex.& alij.& est *communis* opi.teste d.Steph.Bertr.ꝯsi.122.
Olim, li.iij. sed ꝯ, furioso dat̃ curator absq; citatione, ſm Ang.
& Imo. hic, ergo poterit dari prodigo nõ citato,q furioso æq-
parat̃,vt hic,& d.l.j. Rñdẽt Imo.& alii, aliud in furioso, cui est
interdicta administratio a lege aliud in prodigo,cui non est in-
terdicta administrõ ipso iure.Rõ diuersitatis,quia in furioso in-
terdictũ iudicis nihil noui inducit, sed declarat quod est indu-
ctum:in sñia aũt declaratoria nõ videtur necessaria citatio ſm
Lud.Ro.allegã.tex.in c.reprehendenda, de appel.& qđ decidit
Bal.in l.si quis intẽtione ambigua.ff.de iudi.Hãc solutionẽ nõ
27 puto verã,† quia citatio ẽt reqrit̃ in sñia,qua declarat̃ aliquẽ in

currisse excõicationẽ,vel penã ipso iure inflictã,ſm gl.*communi*
ter approbatã in cle.j.eo.tit.& Pan.in c.cũ non ab hoie col.pen.
ff.de iudi.& Rotã deci.lxj.in nouis.licèt.n.non reqrat̃ causæ co-
gnitio in priuãdo furiosum administrõne, requiritur tñ in exa-
minatione facti, vtrũ sit furiosus vel pdigus;ideo est necessaria
citatio,ſm Bar.in l.eius.qui delatorẽ, ff. de iur. fisc.& sic in ferẽ
da sñia declaratoria vr̃ necessaria citatio,qđ limitãt Bal. & Pe.
de Anch.nisi cõstet notoriè de furore & pdigalitate per id,qđ
dixit glo.in l.j.C.qui,& aduer. quos. hãc gl. restrictionẽ nõ crẽdo
28 verã putat d.Alex.quia ẽt † in notorio reqrit̃ citatio, ſm gl.in c.
ad nr̃am, de iureiur.& c.cũ sit Romana, de appella.& ꝯsuluit
Cur.ꝯs.20.Sæpenumero,col.vij.teneamus ergo,ꝙ licèt nõ reqi
ratur citatio in actu pbationis sñiæ declaratoriæ, d.c. reprehen
dẽda,reqrit̃ tñ in actu discussionis sup veritate fci, ſm d.Lud.
Ro.consi.482.In casu præmisso. Non obstãt notata p gl.in l.j.
26 qa in tali † notorio pcedũt, quo certũ est absenti nullã defen-
sionẽ cõpetere, vt in notorio facti permanẽtis, secus in noto-
rio facti trãseuntis,in quo non sumus certi, an absenti cõpetat̃
aliqua defensio, ſm Pan.in c.dudũ,de elect.& in c.euidẽtia, de
accu.Cardi.& Imo.in c.extirpandæ,de præben.& Curt.in d.cõ
si.20.Põt aũt cõpetere aliqua defensio illi, qui notoriè reputat̃
prodigus vel furiosus,cũ potuerit simulasse furorẽ vel prodiga
litatem,d.l.obseruare.debet igitur constare p̃tori de prodigali-
tate pre idoneos testes parte vocata citatos & examinatos;iux-
ta tex.in l.si qñ, C.de testib.& c.in nomine domini,eod.ti.alias
nõ diceretur processum causa cognita,l. hæc aũt,§.1.s̃.ex quib.
cau.in poss.ea.& tradit d.Steph.Bertr.in alleg. cõsi.222. Sed po
30 ne,ꝙ † pronuncietur aliquẽ esse prodigum,an p hmõi sñiam
declaratoriã dicat̃ ei interdicta bonorum administratio? Rñd.
Bart.ꝙ non, qa aliud est pdigalitas,aliud interdictio.idẽ tenet
Sal.in l.i.C.de cura.furio.sequit̃ Pau.de Ca. in d.l.is cui,in fi.de
testa.& And.Sic.hic,qa sñia super prodigalitate est præparato-
ria ad interdictũ,ergo nõ infert̃ ad alterã p vnã, ſm Bal.in l.or-
dinarii, C.de rei vẽdi. Cõtrariũ tenet Bal. in d.l.i. ff. de cura.fu-
rio.& in l.vnica,col.xii.versi.mõ circa psonã,C. de ꝯfes. sequit̃
Raph.Imo.Pa.Lud.Ro.Ale.& Mod.& dicit Are. ꝙ ista op.Bal.
est *cõmunis*,arg.l.qd.tñ,§.arbiter, ff.de arbit. Cõfirmatur, qa per
sñiam, p quã declarat̃ quẽ deliquisse, cẽset̃ ꝯdẽnatus ad pęnã,
l.j.§.calũnitoribus, ad Turp. ff. & itã declarato aliquẽ esse pro
digũ, sequit̃ pœna priuationis. est.n. pœna non posse vti admi-
nistratione,aliàs sibi à lege cõcessa,l. testõ Cẽturio,s̃.de manu.
testa.l.mutus,§.pen.ff.de pcura.& licèt Aret. dicat,ꝙ hæc ratio
non concludit,qa interdictio non fit in pœnã prodigalitatis,tñ
mihi placet: nã si sufficit declaratoria, vbi tractat̃ de pœna &
odio;multò magis vbi tractatur de fauore, qui est ampliãdus,
l.odia,ff.de reg.iur.& ita ẽt tenet Ioan de Ana.in c.fi. col.xii.de
accusa.per tex. in c.ij. in versi. declaramus, de verbo. sign.in vj.
31 Sed quid,† si iudex faciat fieri præconium,ꝙ nullus ꝯhat cum
tali pdigo,an per hmõi p̃coniũ censeatur esse interdicta admi
nistratio? rñdet Bart. post Guido.de Suza.ꝙ nõ, qa interuenit
causæ cognitio,Sed istud parũ stringit,quia nõ disputatur de va
liditate p̃conij, sed de effectu. Mouetur ergo alia ratione Bar.
quia per tale præconiũ non interdicit̃ administrõ pdigo. put
reqrit̃,sed aliis,qđ nõ sufficit,& sequit̃. Bal. in §.furiosi, Insti. de
cur.Cõtrariũ tenet Bal.in d.l.i. Pau. Ale. Are.& oẽs Mod. hic,
32 qa† in correlatiuis phibitio facta vni,cẽset̃ facta alteri,l.i.C.de
cupres.lib.xj.l.fi.C.de ind. vidui.tol.facit tex.in l.vero procura-
tori,§.i.j̃.de sol. Cõfirmat̃, qa effectus interdicti nihil aliud est
quàm phibere administrõnẽ ipsi prodigo, sicut effectus inter-
dicti facti hæretico, l.qui sanctã, C. de aposta. ex productione
aũt effectus deducimur in cognitionẽ eius qđ agit̃, l.respicien-
dũ,j̃.de pœn.c.tuæ, eod.tit.& ex hoc tollit̃ argũ Bar.qa nõ est
inspiciendũ in quẽ verba dirigant̃, sed ꝯ quẽ effectus porriga-
tur, l.cum pater,§. donationis, de leg.ii. quem ad hoc põderat
Ias.in l.i.col.ii.ff.de legi.magis.n.de effectu curãdũ est q̃ de ver-
bis, c.illo vos,de pig.c.ad nr̃am,de emp.& vend.c. in tñi, de si-
33 mon. † ista est ipsa veritas, qñ p̃coniũ fuit factũ p̃cedẽte cau-
sæ cognitione,& exp̃ssa causa, quia prodigus.ita Bar. cõcludit
in l.i. col.fi. j̃. de noua.secus in præconio facto absq; expressio-
ne causæ,& cã non cognita,vt ne qs cõtrahat cũ tali.ita loqtur
Bar.hic,qui nõ meruit reprehẽdi, cum loquatur in p̃conio siue
p̃cepto nudo,qđ non obligat,l.programma. C.cõminati. epist.
bñ facit, qđ cõcludũt Pan.& alii in c.i. de iud. vbi p hæc ver-
ba,nullus ei cõmunicet,prolata cum causę cognitione cẽsetur
excõicatus is,cui alii cõicare vetant̃, c.sup specula, de cleri.vel
mona.secus qñ talia verba proferunt̃ absq; vllo excõmunican
34 di apparatu,& sine causæ cognitione.Sed de † alio dubitat̃,an
p dationẽ curatoris censeat̃ prodigo interdicta administratio?
rñdet Bart.ꝙ sic p tex.in l.si curatorẽ hñs, C.de in integ. restit.
mino.& in l.pen.ff.de curat. furio. sequunt̃ alii *communiter*. Cõ
trariũ tenet Ang. dicẽs curatorẽ nõ posse dari prodigo, nisi p̃-
cesserit interdictio, ſm Inn.in c.grãdi,de supplẽ.negligẽ.p̃la.in
vj.Tu nõ recedas a cõi,qa p dationẽ curatoris.ĩ necessariũ añs
vr̃ interdicta administratio, p regulã l.illud,ff.de acq.hære.l.ad
rẽ mobilẽ,ff.de cur.q̃ regula pcedit ẽt in sententiis,vt vult Bar.
in l.

in l.vbi aũt,ff.de rei vendi.Pan.& Fel.in c.2.col.7.de libel. obla.
Alex.cõsi.121.col.2.lib.j.& facit tex.in ꝓposito in l. is qui,ff.de
tut.& cura.da.ab his.qđ verissimũ puto,qñ datus fuit curator ꝓ
35 digo maiori.Sed†pone,quòd datus fuit curator vni minori &
prodigo,an ei censeat̃ interdicta administrõ tanquã minori,an
verò tanquam prodigo? effectus est maximus Gl.in l.j.C. de cu
ra.fur.rñdet videri datũ ætati in dubio ꝑ illũ tex. & l. q habet,§.
qđ aũt,ff.de tu.plus dicit Bar.in d.l.si curatorem hñs, ꝙ minori
non põt fortè dari curator vt ꝓdigo.Sed aduerte, quia adultus
hñs curatorem obligat̃ nãliter,l.i.j̃.đ noua.nisi ergo dixerimus
ei datum curatorem vt ꝓdigo,nõ erit sibi plenè succursum ad
hoc,vt prodigus non obliget̃ nãliter,ꝓut post interdictũ nõ ob
ligatur.Bar.in d.l.q habet,& d.l.si curatorẽ,fatet̃ oppo. ideo di-
cit necessarium eẽ,vt minori interdicat̃ administ.vt prodigo,&
sibi detur curator vt minori, & dicit d.Ale.ibi,ꝙ ita *communiter*
tenetur.retẽta tñ opi.mea,ꝙ prodigus ñ obliget̃ nãliter ẽt ante
interdictum,esset plenè prouisum durãte minori ætate. Sed in
36 sequendo cõmunẽ dubitat̃,† an aduersus ꝯ̃ctus celebratos a ꝓ
digo ante interdictũ cõpetat bñficiũ restõnis in integrũ? Aret.
rñdet non competere,sequit̃ d.Ias.dicẽs nõ inuenisse ab alio ta
ctũ,qa lex habet tales ꝯtractus pro legitimis,d.l.Iulianus.& qa
nõ dẽnt decipi authoritate legis,q cũ eo ꝯ̃xerũt,l.1. C.đ his,q
ve.ęta.impe.non ob auth.gl.in l.patri ꝓ filio,ff.de min.qa loqui
tur in prodigo minore,cui competit restitutio ex capite mino-
ris ætatis,secus ĩ prodigo maiore,ſm Lu.Ro. in d. sing. ccxxiii.
Ego reperio istud a plurimis fuisse tactum.in primis hanc partẽ
sequuntur Odofr.& Alb.de Rosa.in d.l.si curatorem hñs, quia
lege cautum non reperitur.Contrariam sñiam inuenio tenere
Bar.in l.Marcellus,col.2.vers.nota istud.& clarius Pa.de Ca.ibi
col.fi.j̃.de fideius.idem tenet Ioan.And.in addi.Spec.rub. de p̃-
scri.dicens prodigum restituendum aduersus præscriptionem
sicut restituitur minor,& ita Bal.in d.cõs.282.per glo. in d.l. pa
tri pro filio,in vers.interdicti.quæ iudicio meo vult etiã restituẽ
dũ esse ꝓdigũ maiorẽ patet,quia loquitur de prodigo ẽnte sub
cura agnatorũ,ergo de prodigo maiore,qa minori nõ dat̃ cura
tor rõne ꝓdigalitatis,ſm Bar.in d.l.si curatorẽ.idẽ firmat Alex.
in d.l.si curatorẽ hñs,pluribus rõnibus, maximè qa priuilegia
concessa minoribus,cẽset̃ ẽt cõcessa furiosis & prodigis,ſm gl.
in l.2.in uersi.agnatis.C.de cura.fur.quæ licèt extendatur ad fu
riosos,tamẽ Doctores ampliãt,etiã ad ꝓdigos.ita Bart. Imo. &
Moder.in l.imperatores,s̃.de re iud.& bñ ꝓbat̃ in l.4.s̃. de priui
le.cred.& in l.qui neq;,ff.de reb.eorũ.ꝯprobat Fel.& post Pan.
37 in c.cũ non liceat,col.3.de p̃scriptioni.Sed†an etiã valeãt ꝯ̃ct⁹
celebrati cũ ꝓdigo interdicto añ publicationẽ?Pau.de Ca. rñ-
det valere,per tex.in l.sed et si pupillus,§.ꝓscribere, ff.đ insti.act.
& qa ignorantes nõ debẽt decipi,l.si ignorãs,ff.loc. ꝯ̃riũ firmat
d.Alex.ꝙ sufficiat ꝓdigo fuisse inhibitũ vt hic,& in d.l. Iulian⁹.
vbi non fit aliqua mentio de proclamationibus.Ad tex. in d.§.
proscribere,respondet vt hic per eum.Are.tenet opi.Pau.quam
ego puto veriorem per tex.in l.si sciens,ff.de ꝯ̃hen. emp. & in l.
si ab eo,s̃.de vsucap.& in practica solent fieri proclamata, vn-
de minime sunt mutanda,quę a consuetudine certam interpre
tationem receperunt,l.si de interp̃tatione,& l.minimè,ff. de le-
39 gib.Cæterũ†dubitat̃,an ex officio possit iudex dare curatorem
prodigo nemine petente?de cõsuetudine solent agnati petere,
de iure tamen p̃t iudex ẽt nemine petẽte ex officio,ſm gl. Bar.
& alios *communiter* in l.hęc aũt,in prin.s̃.ex quib.cau.in pos.ea ꝑ
text.in l.Fulcinius,§.adeo,eo.tit.sequit̃ Io.de Plat.in §.furiosi,In
stit.de cura.Comprobat̃ ex his, quę late scripsi post Bar.in l.3.§.
39 hoc autem,s̃.de dam.infe.Quærit̃ successiue,† si det̃ curator ali
cui tanquam prodigo,qui in veritate non sit prodigus, an tene-
at datio?Doctores variãt,gl.nostra rñdet valere,licet Bar. aľr il-
lam intelligat:nam ĩ dubio cẽset̃ amplecti opin.vltimo loco al
legatam,vt ipse not.in l.si idẽ cũ eo.§.fi.de iurisd.om.iud. Idem
tenet gl.in l.si ab eo,s̃.de vsucap.& Insti.qui.non ẽ per. fac. test.
§.item prodigus.seqt̃ Bar.Pau.& Raph.Com.hic,Bal.& Sal.ĩ l.
si putas,C.de peti.hære.Pan.in c.j.ad fi.de re iud.Ioan.And.ĩ tit.
de instr.edi.§.cõpendiosæ,vers.tertio.& d.Alex.ꝯsi.182,Sup eo,
lib.v.& dicit,ꝙ ista opi.est *cõmunis*:Mouent̃ ꝑꝑ auctoritatem rei
iudicatæ,q̃ ꝓ veritate hr̃,l.res iudicata,de reg.iur. & qa non de-
bent decipi qui aucto.iudicialis decreti ꝯ̃xerunt cũ tali curato-
re,l.1.C.de his,q ve.ęta.impet.Contrariam sñiam,ꝙ nõ valeat,
tenent gl.Odof.Cy.& Alb.in d.l.si putas,ꝑ illũ tex. & gl. in l. 2.
C.quando prouo.non est necesse.sequitur Iaco.de Rauen.Pet.
de Bella per.Signo.de Homod.Alb.de Rosa.Ruy.Ang. Imo.d.
Alex.Aret.& Ias.hic,Io.Fab.in d.§.furiosi.Gui.Papę consi.169.
prouiso de curatore.& horum sententia est magis *cõmunis*.Mo
uentur per tex.in l.Seiæ egressæ,ff.de tut.& cura. da. ab his. ad
quem rñdet Bar.ꝙ loquitur ĩ tutore vel curatore dato rõne ęta
tis per errorem,nos in curatore prodigalitatis. ratio diuersita-
tis,quia declaratio ætatis fit a natura,sed declaratio prodigali-
tatis fit a iudice.pro qua distinctione facit, quod volunt Doct.
in l.j.§.idem Põponius,ff.quod fal.tut.Ang. truffat̃ ꝑ Bart.dicẽs
eum inepte loqui,qa natura nõ declarat ætatẽ, & si nãlis curs⁹
tẽporis ætatẽ ꝯstituat,nã vbi de ætate dubitat̃,iudex illã decla-
rat,l.de ætate,l.minor ex aspectu,ff.de min.l.cũ te,C.de prob.di
cit ẽt Bar.malè loqui ꝑ tex.in d.l.2.qñ prou. nõ est necesse. vbi
valet sñia,ꝙ pupillus possit testari,si ñ sit exp̃ssus error in sñia,
& tñ ibi agit̃ de ætate;& ꝑ text.in l.tutor si petitus, ff. de tuto.&
cur.da.ab his.vbi non valet datio tutoris dati hñti tutorẽ, & tñ
hoc non pẽdet a nã.Credo Ang.nõ benè percepisse mẽtẽ Bar.
cuius sensus fuit dicere,ꝙ in datione tutoris vel curatoris rõne
minoris ætatis iudex nõ cognoscit,nec pronũciat super ætate,
sicut cognoscit & declarat super prodigalitate:& istud ẽ, quod
voluit Bal.in d.l.si putas:dũ dicit,ꝙ in datione tutoris rõne ęta
tis non cadit tale decretũ,quale interponit̃ ĩ datione curatoris
ex causa prodigalitatis. Vel Bar.voluit dicere aliud in curatore
& tutore datis ratione ætatis,quia illi desinũt esse tutores & cu
ratores solo tractu tẽporis,quod a natura declarat̃, Insti. đ cur.ĩ
prin.Ideo seq.momento euanescit ptãs tutoris & curatoris da
ti ei,qui nõ erat minor.aliud in curatore dato prodigo,qui solo
cursu tẽporis non desinit esse curator,sed reqrit̃ sanitatis recu
peratio,q̃ per iudicẽ declarat̃,ut dicet̃ in seq. qõ. & ita declarat
Bal.in l.j.ff.de cura.fur.Ex hoc tollitur aliud fundamentũ, dum
dr̃,ꝙ per superuenientiã sanæ mentis ipso iure tollitur interdi
ctio,quia & si uerũ sit,necessaria tñ ur̃ đclaratio iudicis. nec qc
quã facit replicatio d.Azo.ꝙ requiratur declaratio ĩ eo,qui ali-
qñ fuit ꝓdigus,non in eo qui nunq̃ fuit:qa iudicatus prodigus
habet̃ pro uero ꝓdigo quousq; fuerit declaratũ ꝯ̃riũ,ut j̃.dicet̃.
Ex hoc tollitur ẽt argũ.Raph.Com.ꝙ nõ debet actus inchoa-
ri eo tpe,quo inchoatus dẽt finiri,l.j.§.puberi., ff.de coll. bon.l.
Titio cũ moriet̃,ff.de usufr.Vel aľr rñdet̃ oĩbus ꝯ̃riis,ꝙ loquun
tur in decreto interposito ꝑ modũ uolũtariæ iurisdõnis. Istud
nõ ualet,nisi quatenus ueritate fulcit̃,d.l.si putas,& l. si qs filiũ,
§.si qs ꝯ̃,ff.de leg.p̃st.nos uero loqmur in decreto interposito ꝑ
modũ cõtentiosæ iurisdictionis cũ plena causæ cognitione, &
istud ualet,nisi sit expressus error iuris in sñia,d.l.2. ita Bald. in
d.l.si putas,& Ang.in l.ius pluribus,ff.de iust.& iure. ubi distin-
guit,an decretũ interponat̃ nõ examinatis, nec allegatis causis
cõditionis, & istud interpositũ ex falsa cã est nullũ,l.cũ uero,§.
subuentũ,s̃.de fideic.li l.j.§.hæc uerba,s̃.ne uis fiat ei.& ita loqt̃
tex.in d.l.Seiæ egressæ,& in d.l.tutor si petitus. & licet Aret.di-
cat,ꝙ istud est diuinare,tñ hoc satis oñditur,qa ibi ad simplicẽ
assertionem petentis tutorem fuit decretus tutor: aut decretũ
fuit interpositum examinatis & discussis causis ꝯ̃ditionis, &
istud ualet sicut sñia diffinitiua,aliàs nunq̃ esset litiũ finis, l.j.§.
si causa cognita,ff.de bon.pos.l.fi.C.đ edi.diui.Adr.tol. Mihi igi
40 tur†placet opi.Bar.per p̃dicta,& quia sñia lata ex falsa causa in
fcõ tantum etiam exp̃ssa mero iure ualet,ut docet Bart.in l.si is
apud quẽ,ff.de acqui.hær.& Pan.in c.inter cæteras, de re iudi.
& Ale.cõsi.2.col.2.lib.2.& quia istud decretũ uidetur interposi
tum ꝯ̃ ius litigatoris,non ꝯ̃ ius ꝯstitutionis,ergo debet ualere,
l.j.§.j.j̃.quæ sent.sine app.rescin.& ita tenet Fel.ĩ c.fi. col.xij.uer.
secũdo casu de præsum.concordari tñ possunt opin.aut iudica-
tus prodigus ꝯ̃dixit sñiæ,& tunc procedat opi.negatiua ꝑꝑ ꝯ̃-
dictionem:aut non cõtradixit,& procedat opi.affirmatiua,ſm
Imo.hic,quæ cõcordia ĩ tãta ambiguitate recipienda uidetur.
41 Iuxta prædicta†dubitatur,utrum prodigus ipso iure desinat es-
se sub cura quã primum recupauit sanos mores? Iurecõs. in l.j.
§.pen.ff.de cura.fur.rñdet,quòd sic.& per illum tex.firmat Petr.
de Bellap. hic,& Cyn.in d.l.2.& Bal.in d.l.j.& Gui.Papæ in d.ꝯ
si.169.ista sñia ab *omnibus* approbatur,qñ est notoriũ cũ recupe
rasse pristinam sanitatẽ,quia notoriũ & sñia æquiparant̃, l. em-
ptorẽ,ff.de ac.emp.Sed si non sit notoriũ,Iac.de Are. Bar. Pau.
Ale.& alii cõiter uolunt, necessariam esse sñiam declaratoriã,
arg.c.cum ſm,de hære.in vj.& in l.eius,qui delatorẽ, ff. de iur.
fisc.idem vult Bar.in l.de ætate,in vlt.q.j.par.vbi docet practicã,
ff.de mino.bene facit,sicut non interdicitur administratio nisi
per iudicẽ,vt s̃.dictum est,ita non nisi per iudicem debet recu-
perari,l.nihil tam naturale,ff.de reg.iu.l.prout quisque, j̃.de sol.
Quid tenendũ?Ego non discedo a Iurecõs.q determinat eũ de
sinere ipso iure esse sub cura,sñiam aũt interlocutoriã vtilẽ esse
puto ad euitandum onus probandi. Sed si aliter probari possit
sanitatis recuperatio,valebunt gesta,eo quia recuperata sanita-
te ipso iure recuperata fuit administratio,d.l.j.§.pen.nam decla-
ratio nihil noui inducit,l.hæredes palam,§.si qd post, de testa.
& sñia declaratoria retrotrahit̃ ad dicẽ recuꝑatę sanitatis,sicut
retrotrahit̃ in criminalibus ad idẽ priuationis a lege inductæ,vt
in Auth.đ nup.in princ.& ibi no.gl.& Ang.& gl.§.pen.in Auth.
de Tabel.Comprobat Fel.in c.Rodulphus, col.17. ver. limita-
42 tur 3.de rescri.†Qualiter possit probari recuperatio sanitatis:rñ
detur probari ex actis,& factis,& depositionib.testium,sicut e ꝯ̃
probatur prodigalitas,ita concludunt gl.& Doct.in l.j.C.qui,&
aduer.quos.oportet autem articulos tales esse, ex quibus con-
cludenter inferatur sapientia:vnde ex eo,quòd prodigus fuit fa
ctus Decurio vel Doctor,non sequitur,ꝙ desierit esse ꝓdigus,
cũ sint plures Doct.& cõsiliarii,ꝓdigi & fatui,vt docet experiẽ
tia rerũ magistra,c.q̃ sit,de elect.in vj. ita ꝓbat tex.d.l.j.& ibi no.
43 Bar,Item probabit̃,†si per trienniũ ꝯstiterit eum non fecisse ali
quẽ actũ ꝓdigalitatis,nã ꝑ trienniũ p̃sumitur quis emẽdatus,

§.si verò intra trienniū, in Auth. de mona. & q per trienniū ab
stinuit a ludo,nō pōt amplius dici lusor, ſm Deci.consi.163.in
causa. & in terminis nostris ita decidit Gui. Papæ decisio. cclx.
Curator datus.In tex.ibi,stipulando acquirere pōt.Nota, quòd
44 ꝓdigus † interdictus pōt acquirere, licèt non possit alienare
Censetur.n.interdicta sibi sola diminutio,d. §.Iulianus. & quia
interdictū sit ꝓdigo in fauorē, non debet retorqueri in odium,
l.qđ fauore,C.de legi.& l.legata inutiliter,ff.de adi.leg.& sic ꝓ-
digus quantū ad acquirendū æquiparatur pupillo ,qui pōt ac-
quirere sine tutoris authoritate,licèt non possit alienare,Instit.
de autho. tuto.in prin.& de inuti. stipu. §, pupillus, & istud etiā
dicit gl.nostra,in fi per text.l.ex castrensi peculio, ſ.de castr. pec
Ideo ꝓdigus poterit ab oblōne liberari, licèt non possit alios li
45 berare,l.ij.ſ.de accep. Et ista faciunt ad statutū, ꝙ † mulier non
possit ꝯhere sine consensu duorū agnatorum,& tñ possit stipu-
lari.& acquirere per istū tex. & bene facit tex.l. non. eo minus,
C.de proc.& qđ ꝯsuluit Pau.de Ca.ꝯs.213.videtur.& Lud.Ro.
consi.316. Circa ꝓpositum cōprobat latè d.Ias.hie, sed qa text.
loquitur de stipulatione, per quā ꝓdigus non obligatur; dubi-
46 tatur an † ꝓdigus possit facere ꝯctum vltro citroq;obligatoriū,
si talis ꝯctus cedāt in suam vtilitatem? Doct. in summario vo-
lunt ꝙ sic, dum dñt ꝓdigum posse conditionem suam facere
meliorē.& suadetur per tex.d.§.Iulianus.Sentit idē, Pau.de Ca.
dum dicit,ꝓdigum fingi carere iudicio solum,qñ dissipat.bene
facit dictum Bal. C.de ꝯhen.& cōmit.stip.in l.neque.dum dicit
statutū pallegatū intelligi de ꝯctibus dānosis , non de vtilibus.
bene ꝓbatur in l.cum hi,§.eam transactionē,ff.de trans.In con
trariū facit tex.in sua gñalitate , dum dicit indistinctè ꝓmitten-
do non obligari , nisi restringatur ad promissionē dānosam.
47 Tenendo sñiam affirmatiuā resultat alia dubitatio † etiam , an
vera sit si ex tali vtili ꝯctu sequatur alienatio bonorū ipsius ꝓ-
digi? vr ꝙ sic p id qđ decidit gl.l.quæcūq;. & ibi Bal. C.de bon.
quæ lib & per id,qđ dicit Bal.in l.ꝯ iuris,§.fi.ff.de pac. Et in con
trariū facit tex.l.si fundus,ff.de reb. eo. ꝯrium firmant Bar. Bal.
Ang. Pau. & alii *cōmuniter* in d.l. cum hi,§. eam trāsactionē , re
probata gl.ibi,& pro ista parte videtur tex.l. fi. ff.de cura. furio.
48 Iuxta pmissa quæritur, † an ꝓdigus possit sine licentia curato
ris religionē ingredi? vr ꝙ non , qa per ingressum religionis oīa
sua alienat in monasteriū,auth.ingressi, C. de sacros. eecl. Con
trarium determinat Lap. alleg. xxxvj. Disput. pri. per tex. in c.
cum seruus.30.q.ij.c. sicut, de regula. & in c. fin. de succes. ab in
testa.q̄ iura non bene ꝓbant.melius facit,qa q̄ spiritu Dei agū-
tur,non sunt sub lege,l.licèt,de regul.& c.si animum,de iud.lib.
vj.sequitur d. Steph.Bertrā.consis.172.ponitur in facto,lib.j.;Sed
49 an prodigus interdictus † possit filium emācipare? Lud. Rom.
hic rñdet posse.idem rñdet Bal. in l.j.de cura. furio. per tex.l.pe.
eo.tit.qđ vr mirū,quia patria ptās est res inæstimabilis, l. filius-
fa.§.ſm vulgarē,de le.j.nec tex.d.l.pe.vr necessariū ꝓbare,qa ibi
ꝓdigus erat iussus a patre, vt emāciparet filios. Defendi tñ pōt
huiusmodi sñia , tum quia patria ptās ex bona vr , l. pro hære-
de,ff.de acqui.hær.& qa non vr pater alienare,qđ remittit filio,
qui est pars corpis ipsius patris,l. cū scimus , vbi Bar.C.de agr.
& cens.li.xj.& si diceretur alienare,id in destinatū vsum aliena-
re vr , cum patris voto oīa filio parentur,l. scripto,ff. vnde lib.
Bene facit , quod scripsi Rñs. lib.iij.c.x. Stantè hac decisione,in
50 fertur ꝓdigū † posse legitimare filios nāles,arguendo de emā-
cipatione ad legitimationem,§.& gñaliter,Insti.quib.mod.nat.
effici.leg.qđ absq; dubio verū puto in legitimatione per sequēs
matrimoniū,c.tanta,qui filii sint leg. Nam prodigus ita debet
posse ꝯhere matrimonium carnale,sicut spirituale, arguendo đ
vno ad alterum,c.inter corporalia,de transla.præla.facit tex.ī c.
inter spōsalia,de spōsa.non.n.prodigus reperitur prohibitus nu-
ptias ꝯhere,ergo censetur permissus:quia dictum đ nuptiis cen
setur prohibitorium,c.cum apud,de spōsali. In tex.ibi , tradere,
idest,dñiū uel vsucapiendi cōdōnē trāsferre,l.traditionib.C. de
51 pac.ita exponit Dyn.& Alb.† sed an trandendo possit prodigus
trāsferre possessionē? vr,ꝙ sic per tex.in l.possessionē,ff. de acq.
pos.& qa ex ꝯctu inutili non transfert possessio,l.j.§. si vir.eo.ti.
In ꝯriū facit tex.in l.pupil us,ff.de acq.rer.do. & ita firmat hic.
Ad text.in d.l.possessionem,rñdetur,quòd debet intelligi đ sua
detētatione,nō de posses.ꝓut est iuris.& ita intelligunt gl. Bart.
& alii ibi.Ad tex.in §.si uir,rñdetur,ꝙ loquitur in casu , in quo
non est prohibita traditio , vt est in casu nostro , q̄ solutio reii-
citur per Aret.per tex.in l.iij.§.sciendū,ff. de do. inter ui.inucto-
§.si uir.sed illa sunt uerba iurecons. declarantis effectum nul-
litatis ꝯctus,nimirū si illa uerba , traditio quicquā non valeat,
intelliguntur respectu trāslationis dominii. aut ergo lex resistit
solum ꝯctui , & procedat opi.Are.aut lex resistit etiam traditio
ni,& tunc traditio est nulla,etiam quò ad effectū transferendæ
52 possessionis,vt hic,& l.j.C.de hab.metr.lib.xj. Ista faciunt † ad
statura,q̄ ꝓhibent mulierē ꝯhere absq; certa solennitate , vt ex
ꝯctu q̄uis inutili transferat possessio , vt in ꝯrio:secus si mulier
ꝓhibeat ꝯhere & tradere,vt hic , quicqd dicat Are. Vel alr rñ-
detur.ſm Pau.de Ca.aut non est tradēti ꝓhibita administrō,&
procedunt ꝯria:aut est ꝓhibita administrō,& tūc ex traditione
non transfert possessio;vt hic. Vel clarius sic, aut ꝓhibet ꝯctus
ex defectu intellectus,& tūc trādēdo non perdit possessio,q̄ nō
nisi animo amittit,sicut nec acqrit,l.iii.§. in amittēda,s. de acq.
pos.& ita procedat text.nr , & d.l. pupillus. aut alia ratione , &
tunc amittitur possessio vt in contrariis , & iō si prohibeantur
bona immobilia alienari in forēsem,non censetur ꝓhibita trās
latio possessionis,ſm Bald.in l.ii. in fi.ff. de iurisd. om.iud. Et si
statutum prohibeat filium fam.sine cōsensu patris,uel mulierē
sine consensu duorū agnatorū obligari,poterunt nihilominus
tradendo a se possessionem abdicare, quia non carent aīo & in
tellectu,quicquid dicant Ang.& Imol.hic simplr not.ex tex.ꝙ
is,qui non pōt se obligare,non ēt pōt possessionem tradere. Nā
istud notabile ita generaliter.conceptū non bñ probatur in tex.
vt sentit Pau.licèt non exprimat clare. In tex.ibi , promittendo
53 obligari.† Sed an delinquēdo? rñdet Bar. prodigum ex delicto
obligari,sicut pupillus pubertati proximus,l. pupillū,ſ. de reg.
iur.c.i.de deli.puero.ista æquiparatio Bar. non ur in proposito
bona,qa procedit quantum ad acquirendū,vt dictū est,nō quā
tum ad obligādū;tunc prodigus æquiparat furioso, vt hic , & l.
furiosi,de reg.iur.*communiter* tñ tenet opi. Bar. Pro qua Pau.de
Ca.adducit aliā rōnem,ꝙ non obliget prodigus, fuit inductū ī
eius fauorē,quo non est dignus delinquens,l.ēt,§.i.ff. sol. matr.
l.sed & si,§.quanquā,ff quod cū eo.Ista rō in delinquente ex iu-
dicio animi vera est,non in delinquente ex defectu cōsilii, siue
ex stultitia, cū nō sit addēda afflictio afflicto,l.si tam dementis,
C.de epi.aud.Videndū ergo vtrū ꝓdigus ꝯsulto delinquat.tex.
in d.l.furiosi,dicit furiosi & ꝓdigi nullā eē volūtatē , ergo nullū
delictū,qđ a uoluntate causat,l.verū,l.q iniuriæ,ff.đ fur.Sed cer
te vitiū prodigalitatis cōcernit bona,in quorū dissipatione nul-
la est uoluntas,non aūt concernit personā,in cuius cura versat
studiū & diligentia prodigi.Ideo infirmitas animi circa curam
bonorū non debet excusare malos ꝓdigi mores,nec uitiū ꝯiū-
ctū uitio debet excusare maleficiū,l.i.C.si aduer.deli.& ita con
cludit Bart.in l.si curatorē hñs,C. de in inte.rest. mi. sequuntur
Bar.Bal. Ang. & fere oēs in l. si quis in tantam , reprobata sñia
gl.ibi,C.vñ ui.ideo prodigus homicida potest iure decapitari,se
cundū Bal.in l.furiosum,in fin.C.qui test.face.poss.& do. Alex.
54 hic.Intellige † hanc ꝯclusionē in delictis in faciendo , secus in
omittēdo,ſm Ang.Imo.Are.Ale.& Mod.p tex. in l. Fulcinius,
§.adeo,& ibi Ang.s.ex qb.cau.in poss.ea.inferentes matrē ꝓdi-
gā pp non petitū tutorē,non posse priuari successione filii , per
tex.in l.ii C.si adu.delic.& silr excusari prodigū,qui nō uindica
uit necē defuncti a pœna Senatuscons. Syllaniani,l.i.§. impu-
bes,& ibi not.Bal.ff.ad Sylla.q̄ iura loquuntur in pupillis doli-
capacibus, vñ non uidetur bona illatio ad prodigū , vt dictum
est s.Ego putarē considerādā qualitatē negligentiæ & personę
ipsius prodigi,arg.l.excipiuntur, eo.tit. ad Sylla. vñ si prodigus
denegauerit alimenta donatori,dicerē esse priuatū donatione,
iuxta tex.in l.i.C.de don.quæ sub mo.qa hmōi negligentia po-
55 tius grauat a prodigalitatis uitio , q̄ excusetur. Sed † an pr pos-
sit filiū prodigum expellere de domo , & ei denegare alimēta?
Bal.in c.ex parte.de consue.determinat,ꝙ sic,arg.illis tex. Con
trariū nos docet Euangelica veritas.& ideo dicebat Iac. đ Are.
in l.si libertus,ff.de oper.lib.ꝙ pr tenetur ēt altere filium , qui ꝯ-
sumpsit in ludo bona sibi assignata pro alimentis.& bene pro-
56 batur in l.pe.ff.de cur.fur.† Sed an prodigus obligetur sua con-
fessione;dicā rectius,an probetur obligatus ex sua confessione.
Confessio enim non obligat,sed probat,l.Publia,ff. depo.Breui
ter si quæratur,an probetur obligatus ex ꝯctu,rñdeo,ꝙ non,qa
sicut post interdictum non obligatur promittedo , ita non de-
bet probari obligatus cōfitendo,& ita procedit qđ vult Bal.in
l.i.col.xii.C.de confes.si uero quæratur , an probetur obligatus
ex delicto,& tunc rñderem , ꝙ sic,habita tñ rōne distinctionis,
57 de qua s.Deniq; † dubitatur,an ꝯtractus prodigi firmetur iur°?
rñdet Bart.non firmari, dicens , ꝙ quidā valens Canonista ita
cōsuluit fuit Fede.de Sen.cōsi.31.sequunt alii *cōmuniter*, vt atte-
stantur Alex.& Mod.& ita ꝯsuluit Bal.in variis cōsiliis, vt hic p
Ias.& in ꝯs.277.lib.v.ubi extendit ad contractum factum ante
interdictum.& ita etiam consuluit d.Steph.Bertr.consi.47.viso.
lib.ii.Excutiamus fundamenta,mouet Bar. qa iurm prodigi in-
terdicti continet in se peccatum,cum cōtrahat, & iuret ꝯtra ꝓ
hibitionē legis & p̄ceptum iudicis.est.n. peccatum mortale nō
obedire Principi,c.ii. de ma. & obed. & qui resistit iudici , Deo
resistit,c.qui resistit,xi.q.iii.ergo iuramētū continēs in se pecca
tum,non obseruandū,vt no.p gl.in c.licèt mulieres , de iureiur.
in vj.& fuit fundamētū Fed.in d.ꝯsi.31.qđ tñ *communiter* repre-
henditur a Doctoribus,pluribus rōnibus.Primo , quia lex ñ ꝓ-
hibet prodigo ne contrahat , licèt resistat effectui ipsius ꝯctus,
ſm Ias.sed certe & lex,& iudex prohibēt,vt hic in uers.interdi-
ctum,& in d.§.Iulianus.Scđo,qa istud interdictū censet potius
consiliū,cū factū sit fauore ipsius ꝓdigi,l.cū pater,§. mando,de
leg.ii.& ff.manda.l.ii.& ita rñdet gl.in c.qs aūt,x.distin.do. Ale,
Ias & alii hic,Alex.cōsi.27.lib.i.& fuit rñsio Ant.de But.in c. cū
contingat,de iureiur.Sed mirandū đ hac solutione , qa vr falsa;
nā si istud interdictū cēseat potius consiliū,dēret ꝓdigus posse
teneri

teneri illud non sequi, c. cũ tpe, de arbi. l. j. §. si plures, ff. de exerci to. Et si non haberetur ratio alterius q̃ solius fauoris ipsius prodigi, posset prodigus renunciare suo fauori, l. si quis in conscribendo, C. de pac. Tertio reprehenditur Bar. quia lex prohibet minorib. ne ꝯhãt, & mulieri ne alienet fundum dotalem, & tñ eorum ꝯctus roboratur iuramento, auc. sacramenta puberum, C. si aduer. vend. c. cum contingat, de iureiur. Sed r̃ndetur, ꝙ ꝓhibitio, quæ fit mulieribus & minoribus, est in rem non in pso nã, l. j. de pręd. min. & de rebus eorum, & de fundo dot. & ideo ꝯhendo non peccant: secus in prodigo, cuius ꝓhibitio ẽ personalis, vt hic. Quartò insurgit Imo. in d. c. cũ contingat, dicẽs, ꝙ contraueniens ꝑcepto legis ciuilis, nõ peccat mortaliter: q̃a laicalis sanctio non põt animas illaqueare, c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. Ista solutio Imo. *communiter* reprehendit, q̃a cõis opi. est, quòd nõ obediens Principi seculari, peccet mortaliter, secundum Card. Imol. Pan. & alios, in d. c. 2. per tex. in d. c. qui resistit. & in c. si episcopus, 18. dist. Quinto respondet Cor. in d. auct. sacramenta puberum, quòd contraueniens legi prohibitiue, ita demum peccat si subiecta materia hoc suadet, cle. exiui de paradiso, ver. item quia, de uerb. sign. Sed istud non planè intelligo, nam si prodigus non putat legem offendere, iam caret iudicio, ergo iuramentum non obligat. si vero sciat se legẽ violare, & tunc contẽnit, & ꝯñr peccat, c. sciendum. vii. q. j. Ex his habes iustificatum fundamentum Bar. de quo truffantur cõiter tam Legistę, quã Canonistę. sed fac. illud esse falsum, examinemus alia. Secundo igitur adducit rõ, quia iurm̃ prodigi non habet iudiciũ, d. l. furiosi, & d. §. diuus. ergo non est obligatoriũ. debet. n. iurm̃ habere tres comites, iustitiam, veritatem, & iudiciũ, c. & si Christus, de iureiur. no. per gl. in auct. quod eis, C. de nup. Aduerte, q̃a ab ista rõne depẽdet veritas. Aduersantes negant, ꝓdigũ carere iudicio. patet ſm eos, q̃a delinquendo obligatur sicut pupillus, vt dictũ est, & q̃a acquirit sicut pupillus doli capax, ideo sicut contractus pupilli doli capacis firmat iuro, ſm Bar. Sal. & alios *communiter* in d. auct. sacramẽta puberũ, itẽ cõtractus prodigi. & per hanc rõnẽ contra cõem tenẽt d. Ant. de But. Imo. & And. Sic. in d. c. cũ contingat. Lud. Rom. & Are. hic, do. Steph. Bertr. sibi ꝯtrarius, cõs. 172. lib. j. & cõs. 118. Voluisſem, lib. 2. & hanc approbat Capella Tolos. q. ccccxcviij. Item
58 fuit quesitum. Quid tenendũ: Ego † ñ discedo a cõi. quia argm̃ de pupillo doli capace ad prodigum, non recipitur q̃n agitur đ obl̃one contrahenda; patet, quia pupillus obligatur nãliter si sit doli capax, l. j. in fin. ff. de noua. sed prodigus, ẽt naturaliter nõ obligatur, vt hic. Vnde si arguo, contractus pupilli doli capacis firmat iuro, quia præexistit obl̃o naturalis, q̃ vestitur a iuramẽto. Ista rõ cessat in prodigo, q̃a nulla in eo ẽ obl̃o, quæ possit roborari, cũ non entis nullæ sint qualitates, l. eius qui, ff. si cer. pet. Ex hoc iustificat rõ communis, quòd iuramẽtũ careat iudicio sicut etiam contractus, alioquin prodigus obligaretur nãliter. hanc ꝯñiam facit Bar. in l. j. in j. q. j. par. C. de sacros. ecc. Sed fortius, videtur iuramentum prodigi carere iustitia & æquitate tanquam dolo extortũ a contrahente cũ ipso prodigo, l. si quis cũ sciret, ff. pro empto. ergo non est obligatoriũ, c. quãuis, de pact. i vj. & d. auct. sacramenta puberũ, quæ hoc mõ facit pro cõi: in dolo. n. est, qui contra iura contrahit, reg. qui cõtra, de reg. iur. in vj. l. queadmodũ, C. de agric. & censi. Cõfirmat, quia ꝯctus an
59 nullatur † per legem rõne ꝓsumptæ fraudis ñ firmat iuramẽto, ſm Bar. quẽ alij *communiter* sequuntur, in l. omnes populi, in 2. q. 3. q. princ. ff. de iust. & iur. Car. Imo. & Pan. in d. c. cum contingat, arg. l. fi. C. de non num. pec. prodigo autem interdicta videt administratio pp deceptiones, d. §. diuus. ergo &c. & ita declarat Pan. in d. c. cum contingat, col. xii. ver. in eo tñ, quod d. Ant.
60 Et ex his infertur cautela † ad impediendum vires iuramenti, vt per statutum vel per præconiũ iudicis interdicatur administratio, tunc ꝯctus interdicti non firmabunt iuramento. ita Bal. in l. 2. col. lix. ver. sed nunquid est dare remedium, ff. de iurei. quod reputat singulare Franc. Cremen. sing. cxvii. tu scis, quòd prodigo, & Thomas Ferratius caut. xvi. In tex. ibi, ideo nec fideiussor
61 Ex hoc colligitur, ꝙ prodigus † non obligatur naturaliter, alioquin fideiussor posset pro eo interuenire, l. fideiussor obligari, §. fideiussor, ff. de fideius. Sed in ꝯrium est tex. expssus in l. Marcellus, eo. tit. gl. fi. & Bar. hic in prin. ad ibi dicta se remittunt. vera ẽ, 3. & 4. sol. ꝙ ille tex. loquitur de prodigo naturaliter obligato añ prodigalitatẽ, vel de obligato postea ex ꝑsona alterius, cui successit. In tex. ibi, sicut nec pro furioso. Pro ista æquiparatione faciũt iura præalleg. in d. l. furiosi, & in d. §. diuus, & in d. l. Ful
62 cinius, §. adeo, & in d. l. 1. de cur. fur. Sed hac rõne † huius ęquiparationis, an ita possit pater exẽplariter substituere filio prodigo sicut furioso, scripsi post Bart. & alios in l. ex facto, ff. de vulg. & pup. Plura restant, quæ consultò missa facimus, ne ꝓdigi videa-
63 mur. Pro † Canonistis, an prælato prodigo sit dandus coadiutor & interdicenda administratio vel auferendum beneficium, & qualiter contra eum sit procedendum, traditur in c. quia ea, 7. q. 2. vbi glo. & Arc. in c. venerabili. vbi Pan. & alii, de off. dele. & in c. fi. de acc. & i c. licèt Hely. de simo. Laus Deo Opt. Max. Auen. 8. Maii. 1533.

SVMMARIVM.

1 *Dies adiecta conditioni dependenti a facto promissoris intelligitur repetita in promissione, secus si conditio dependeat a facto tertij, & quæ sit ratio diuersitatis, latè.*
2 *Dies adiecta conditioni negatiuæ suspendit executionem actus purificati, usque ad ultimum momentum ipsius diei. Amplia ut ibidem.*
3 *Limita non procedere in contractibus bonæ fidei, de ueritate tamen ibi, limita & alijs iij. modis nume. 4. & 5.*
6 *Stipulatio sub conditione negatiua committitur quãprimum constat cond. negatiuam fuisse purificatam, eo quòd contraria affirmatiua amplius non potest existere, declara ut ibi.*
7 *Agens ex contractu conditionato tenetur probare conditionem purificatã.*
8 *Instrumenta si ex dispositione statuti habeant executionem paratam, sola instrumenta pura habebunt paratam, cõditionalia non: sed si conditio fuerit purificata, an instrumentum exequatur.*
9 *Instrumentum continens contractũ, cui inest tacita conditio, non habet executionem paratam, nisi facta fide de conditione purificata.*
10 *Debitor in diem conueniri potest & condemnari ante diem, non vt soluat, sed vt declaretur teneri adueniente die.*
11 *Negatiua quid proprie sit, & quotuplex. num. 12.*
13 *Negatiua probanda est ab eo, qui se fundat in illa. amplia tripliciter.*
14 *Negans pecuniam numeratam uel dotem traditam, probare non tenetur.*
15 *Negans sibi fuisse solutum, uel factum, quod fieri debebat, non tenetur probare, amplia ut ibi.*
16 *Negans si habeat iuris præsumptionem pro se, onus probandi transfertur in aduersarium. & num. 17.*
18 *Negans id, quod scripturam expostulat, non tenetur probare, quando non reperitur scriptura, cum præsumptio sit pro negante.*
19 *Periurij exceptionẽ opponens contra agentem, qui nõ soluit in termino, q̃d alius soluere cum iuramento promisit, tenetur probare hanc negatiuam.*
20 *Periurium contra debitorem probatur ex eo, quòd creditor fecit fidem de debito iurato, & terminum esse lapsum, de ueritate ibi,*
21 *Negatiua quòd iurans non soluerit, qualiter probetur.*
22 *Inuẽtarium a tutore confectum neganti, an & quãdo incũbat onus ꝓbãdi.*
23 *Negatiua, per quam ostenditur aduersarium non habere legitimam personam standi in iudicio, nunquam probanda est a negante.*
24 *Hærede conuento ad priuationem hæreditatis propter legata non soluta, agẽs nõ tenetur probare negatiuã, q̃do legata sibi debebãtur, aliàs secus.*
25 *Maritũ lucro dotis priuatũ ob non adhibitam curam uxo. ægrotæ prætendens, tenetur probare, quòd maritus non adhibuit medicos, qui curarent.*
26 *Fideicom. relicto proximiori de familia, an petens illud, teneatur probare negatiuam, quòd nullus alius est proximior se in familia.*
27 *Negatiua hæc, ꝙ pecunia non fuerit uersa in utilitatem uniuersitatis, ꝓbãda est ab agente contra eũ, qui accepit pecuniã mutuo nõie uniuersitatis.*
28 *Præscripsisse ius non soluendi censum asserens, an teneatur probare negatiuam, quòd spatio xxx. annorum non soluerit.*
29 *Negatiua regulariter est improbabilis.*
30 *Testes deponentes super negatiua uaga, eo ipso conuincuntur de falso.*
31 *Negatiua probari potest per relationem exploratorum, de ueritate ibi.*
32 *Negatiua probatur per scripturam, ad quam coarctata est ipsa negatiua. Scholarem aliquem non esse probatur per inspectionem libri matriculę.*
33 *Negatiua coarctata loco, tempore, & persona, probabilis est, & qualiter in ea testes deponere debeant.*
34 *Negatiua, quòd accusatus non uulnerauit Sempronium tali hora in tali loco, probatur per testes deponentes, quòd talis accusatus non potuisset uulnerare, quin eum vidissent.*

IN illa. Legitur per Bar. & alios cum l. hoc iure, infra eo. & ratio fuit, quia vñr contrariæ, ideo fuerũt simul lectæ, quia opposita iuxta seposita magis elucescunt: conabor tamen infra demonstrare, quòd non sunt contrariæ. diuiduntur in tres partes, secundum Pau. summantur vt p Bar. Vel sic, stipl̃o incipiẽs a ꝯdõne ꝯsistẽte i facto ꝓmissoris adimplendo certo die, est cõdõnalis & in diẽ, sed incipiens a ꝯdõne dependente a facto tertij, vel a fortuna, est solum cõditionalis.
1 † No. primo, ꝙ dies adiecta cõdõni dependenti a facto promissoris, intelligitur repetita in promissione: secus si ꝯdõ depẽdeat a facto tertij. ita ꝯcordantur ista iura, secũdũ Bart. & *communiter* alios, post Io. gl. Sed quia scire, est rẽ per cãm cognoscere, videndum ẽ, quæ sit rõ vtriusq; dicti. Tres reperio assignari rationes, quarũ prima fuit Ray. quam sequuntur Pau. & Ias. hic, q̃a ꝯdõ consistens in facto promissoris, & ipsa promissio, hñt inter se similitudinem: & ideo dies in ꝯdõne, intelligitur repetita in obligatione. Nam in habentibus symbolum facilis est transitus, l. in rem, §. item quæcũq;, ff. đ rei ven. q̃ rõ cessat, q̃n dies fuit adiecta cõdõni dependenti a tertio. Arc. dicit hanc rõnem non cõcludere, nisi aliter declaretur. declarat igitur hoc mõ, q̃n ꝓmissio fuit facta sub ꝯdõne dependente a facto ꝓmissoris de adimplendo certo tpe, sicut ꝓmissor voluit posse adimplere ꝯdõnẽ in quacunq; parte tpis, ita vr̃ voluisse habere dilationem ad soluendum ꝓmissa vsq; ad finẽ tpis, quo cõdõnem adimplere põt. q̃ rõ cessat, q̃n ꝓmissio fuit facta sub cõdõne depẽdente a facto tertij. Nam hoc casu dies vr̃ apposita dũtaxat ad cõdõnẽ citiꝰ purificandam. hanc rõnem sic declaratã impugnat hic Arct.

qa qualitas adiecta in principali capitulo, non vr repetita in capitulo accessorio, l. qui fundũ, ff. de cõtrahẽ. emp. Tu salua, qđ illud procedit qñ qualitas fuit adiecta qualitati principali, non autẽ qñ fuit adiecta ꝯdõni, ita declarat Bar. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, ſ. eo. vel procedit, qñ capitula sunt separata: nos vero loquimur in qualitate adiecta ꝯdõni, quæ est pars ipsius ꝓmissionis, l. i. §. si quis simplr, sup. eo. Secunda assignaṫ rõ per do. Ias. qa ꝯdõ consistens in facto ꝓmissoris, censeṫ adiecta in promissione fauore promissoris, & sic dies videtur apposita ad differẽdã solutionẽ, q̃ fauor de nihilo seruiret, nisi ipsa dies intelligaṫ repetita in promissione. Sed istud assumptum videtur falsum: qa licèt conditio dicatur apposita fauore debitoris, tñ dies adiecta condõni negatiuæ videṫ apposita fauore stipulatoris ad promissionẽ citius purificandã. & si dixeris, vbi dies non est adiecta promissioni, pñri die debet, l. eum qui calendis, §. i. ſ. eo. ita si dies non sit adiecta conditioni negatiuæ, debet censeri ꝯdõ purificata die pñti, arg. l. hæc condõ si in Capitolium, ff. de ꝯdi. & demõ. Et sic dies adiecta conditioni negatiuæ cẽseṫ adiecta fauore promissoris. Rñ. ꝙ istud non est verũ, & in ꝯrium est tex. in l. ita stipulatus, magna, §. Sabinus, ſ. e. Tertia fuit ratio Alber. ꝙ ideo dies intelligatur repetita in obligatione, qñ cõditio cõsistit in facto promissoris, qa promissio principalis subrogatur loco promissionis non adimpletæ, ergo debet censeri subrogata cũ qualitatibus suis, l. si eũ, § qui iniuriarũ, ff. si qs caut. Et ista ratio magis placet do. Ias. Sed tu aduerte, ꝙ si verum est, ꝙ dies intelligatur repetita in oblõne, ẽt, ꝙ condõ cõsistẽs i facto promissoris nõ cõtineat aliqđ dandũ stipulatori, vt concludit idẽ Ias. per tex. in l. veluti, §. fi. & l. quicquid astringẽdæ, §. i. ſ. eo. Ista rõ non videtur posse stare: nã si dixero, si Romã non ieris intra mensem, promittis decem: absonũ videṫ, ꝙ promissio dicaṫ subrogata loco eius, quod est in cõdõne. Et ideo credo verissimũ illud, quod concludit Pau. de Ca. ꝙ dies ita demũ cẽseat repetita in obligatione, qñ ad implementũ condõnis continet aliquid dandũ, vel faciendũ ipsi stipulatori, aliàs non. Non obstãt iura allegata p do. Ias. quia loquuntur in casu, quo poterat adimpleri cõdõ vltimo momẽto ipsius tpis. s. ascẽdere Capitolium secundum Pau. ibi, & Bart. in l. cum stipulatus sim mihi, a Proculo, ſ. eod. & posito, ꝙ certũ esset promissorem nõ posse in termino ascendere Capitoliũ, dicerẽ tunc protinus agi posse p rõnem positã in d. l. quicquid, § fi. ibi, si immutabiliter verum fuit te Capitolium non ascendisse. Secũdo nota, † quòd dies adiecta conditioni negatiuæ suspendit executionem actus purificati vsque ad vltimũ momentũ ipsius diei Amplia, vt procedat ñ solum si stipulatio incipiat a præcedenti ꝯdõne, vt hic, sed etiã si incipiat a ꝓcedenti dispõne, l. si eũ, §. i. ff. si quis cautio. ad idẽ tex. in c. commissa, de elect. in vj. & istum tex. not. Bal. in l. 2. C. si pend. app. mors interue. nunquã posse agi effectualiter, nisi lapsa die. istũ text. not. d. Alc. in l. diem functo, in vlti. col. ff. de offi. asses. ꝙ expectandus est finis tpis cõuenti, quãuis expectatio sit frustratoria. & ex hoc reprobat decisionem Bal. & Paul. de Ca.

3 ibi. Istud notabile limitatur, vt ꝓcedat† in ꝯtibus stricti iuris, non ẽt in ꝯtibus bonæ fidei, secundũ Bar. in l. si in lege, §. si domus, p illũ text. ff. loca. Sequunṫ Doct. *communiter* hic, & in l. stipulationes non diuiduntur, §. fi. ſ. eo. Sed ꝯrium tenet Paul. de Ca. hic, & ibi per tex. in l. itẽ quæritur, §. si in lege operis, ff. eo. tit. loc. sequiṫ d. Ias. hic, & in d. l. diem functo, col. v. Ad tex. in d. §. si domus, rñdet Pau. sed eius rñsio non placet. vt dicam in seq. fal. Aliter respondet d. Ias. & fuit respõsio Are. hic, ꝙ in §. si domus non expeċtaṫ dies, qa cessat rõ dilationis, merito debet cessare dilatio, l. Titia, §. vsuras, de lega. 2. nam conductor deferẽdo rẽ ꝯductã, videṫ remittere patientiam, ad quam tenetur locator, & pp quã expectanda est dilatio, vt declarat Bart. in l. si seruus, §. fi. ſ. de stip. ser. vel aliter ille tex. nõ videṫ facere i proposito, qa ibi statim agiṫ ad pœnã rõne ꝯuentionis, nos vero q̃rimus vtrum statim possiṫ agi rõne purificatæ cõdõnis. tamen pro opi. Pau. adduco tex. in l. cum hæres, §. seruire, & in l. si peculiũ, §. quædã, & in l. si seruus liber. ſ. de sta. lib. sic inducendo, vltimæ voluntates regulantur secundum nãm ꝯtus bonæ fidei, l. in minorũ, C. in quib. cau. resti. non ẽ neces. cum igitur in legato libertatis expecteṫ dies, idem dicendum in ꝯtib⁹ bonæ fidei, & hoc argumẽto vtitur Bar. in simili i l. ita stipulatus, magna, in j. oppo. ſ. e. Considera si dici possit, ꝙ iura præallegata loquuntur in casibus, in quibus ante diem adimplementi ꝯditio habeṫ pro ipleta. Nimirum si expectetur dies, ne fictũ adimplementum noceat parti; nos loquimur, quãdo sine fictione ꝯdõ fuit purificata.

4 † Secundo limitatur, vt procedat quando cõstat ꝯdõnẽ existere non posse, vel existere absque culpa creditoris: secus si culpa ipsius promissoris, vt si in casu huius legis promissor añ diẽ occidisset Stichũ. ita Pau. hic, p tex. in d. §. si domus. Ista fallẽtia impugnatur a domino Alex. per q̃litatem huius tex. & per tex. in l. insulam, in princ. ſ. eo. intelligẽdo, ꝙ promissor fuerit ibi in culpa idest, in negligentia, sed Pau. loquitur de culpa in faciendo: tñ sñia Pau. mihi non placet, qa cum sit in facultate promissoris non adimplere ꝯdõnẽ, aut soluere cõuẽta, nõ vr facere dolũ stipulatori, l. non videṫ dolo facere, ſ. de reg. iur. facit tex. in l. plerũque, ff. de iure dot. & ꝯ Pau. videtur tex. clarus in d. l. si eũ,

5 §. i. ff. si quis cau † Tertiò intelligitur, qñ stipl'o habet ꝯdõnem & diẽ adiectam dispõni, aut expressè, aut tacitè p repetitionem diei subintellectã, vt hic: secus si stipulatio habet diẽ annexã cõdõni tñ, vt in l. hoc iure, ſ. eo. & ratio patet ex his, q̃ dicta sunt in j. not. Et bñ probatur in l. 4. §. fi. ff. de condi. & demon. vbi sm Bart. ibi & oẽs, statim potuisset agi nõ expectata die, nisi fuisset repetita in dispõne per dictionem illã, tunc, quæ denotat extremitatem tpis. Quarto procedit, qñ dies ẽ adiecta ꝯdõni validæ: secus si inualidæ, vt in fi. huius l. & rõ assignatur in gl. Tertiò no-

6 ta, † ꝙ stipulatio ꝯcepta sub ꝯdõne negatiua statim ꝯmittiṫ, q̃ primum cõstat ꝯdõnem negatiuam fuisse purificatam, eo ipso, ꝙ, ꝯria affirmatiua amplius existere non pt. ad idẽ tex. in d. l. cũ stipulatus sim mihi, o Procule. aliàs, a Proculo, ſ. e. Declaratur, vt procedat quantũ ad pœnã cõuentionalem, nõ at quantum ad penam legalẽ; l. si insulã, ſ. eo. & d. c. cõmissa, de elec. q̃ restrictio vera est, ẽt si pœna legalis sit in stipulatione deducta; vt si non feceris opus intra calendas, promittis quãti ea res erit, l. stipulationes non diuidũ. § fi. ſ. e. Exp̃ssio. n. eius, qđ tacite subintelligiṫ a lege, non debet aliqđ operari, l. nõ rectè, C. de fideiuss. aliquas tradunt Bart. & Legistæ in d. l. cũ stipulatus. Rõ diuersitatis inter pœnã conuentionalẽ & legalẽ ea est, qa mitius agiṫ cũ lege q̃ cum hoie, l. Celsus, ff. de arb. & qa pœna legalis est odiosior, cũ non proueniat a ꝯuentione partiũ, sm gl. in l. auxiliũ, ff. de min. & ista faciunt ad infinitas q. quas tradunt Cano. in d. c.

7 commissa.† Quarto no. ꝙ agens ex ꝯctu cõdõnali, tenet probare conditionẽ fuisse purificatã. cõcor. tex. in l. ita stipulatus, ver. nisi demonstrato loco, ſ. eo. & ita no. Bal. in l. si quidem, C. de ex-

8 ce. & in l. cũ in testamento, C. de testa. mil. Inferens† ad statutũ, ꝙ instra habeant executionem paratã, vt verũ sit in instrumẽtis puris, secus in conditionalibus. Sed dubium est; quid si cõditio fuerit purificata, an instrm veniat exequendum stãte ꝓdicto statuto? vr, ꝙ sic, qa puri & purificati idẽ est iudicium, l. fi. §. Titius, ff. de vul. & pup. l. q de inofficioso, ff. de inof. test. l. sed si de sua, §. fi. ff. de acq. hæ. & ita tenent Ang. & Ias. in d. §. Titius. Contrarium tenet ibi Imo. quia instrumentum purificatum nõ est propriè & verè purum, l. si pupillum. ibi, pro eo esse, ff. de cõdi. insti. Quid tenendum? Alc. cõcordat opi. distinguendo, vt hic per eũ & eandem distinctionẽ fecit Are. in l. fi. ſ. eo. Ego aliter puto distinguẽdum: aut post factã liquidationem petiṫ executio instri, & tunc procedat opi. Imo. & Ias. aut ante, & tunc rectè agi non pt exequutiuẽ, cum in liquidatione facienda ordo iuris sit necessarius, secundum Bar. in l. 3. in 3. q. C. de pig. declarat Soc. ꝯs. li. pstantissime Doctor, col. 3, li. j. & d. Gui. Pap. dec. xv. Amplia

9 istud, †vt procedat non solum si instrm ꝯtineat ꝯctum habentem ꝯdõnem expressam, sed etiã si tacitam: vt in instro dotis, quod habet tacitam ꝯdõnem, si sequatur matrimonium, l. stipulationem, ff. de iu. do. tale instrm non habet executionem, nisi facta fide de matrimonio, sm gl. quã dicit Alb. ibi esse singu. in l. item quia, ff. de pac. sed est alia consimilis, quam ponderat ibi d. Ias. in l. 2. §. creditum, ff. si cert. pet. facit ad istud not. quod consuluit Dec. cons. 177. in j. par. & do. Steph. Bertr. cõs. 547. dubus, li j. Gl. in l. hoc iure, soluit contrarietatem l. in illa septem modis. Omnes huiusmodi solutiones reprobantur excepta tertia, quæ tamen non est ex toto tuta, vt patet ex his, quæ dixi in j. not. Octauam sol. dat Are. quòd in l. hoc iure, stipulator egit transacto tempore statuto ad implendam cõdõnem negatiuã, & sic concord. cũ l. in illa. & ꝙ sit verũ, patet sm eũ, qa Iurecõsultus rñdet, ꝙ non sufficit probare terminum esse lapsum, sed aliud probandum est, ꝙ intra terminum condõ non fuerit impleta, vt quia Titius mortuus sit anteq̃ venerit, vel qa viuus nõ venerit. Iste intellectus confundiṫ ex illis verbis, añ eam diẽ venire nõ posse, ex quib. demonstratur, ꝙ actor agebat añ lapsum diei; alioquin Iurecons. dixisset venire non potuisse. Alij noua tradunt solutionẽ, ꝙ non sufficiat esse exploratũ Titium venire nõ posse añ calendas, sed ẽt oportet exploratum ẽe ipsum ñ venisse añ calendas. qđ non vr posse affirmari, nisi elapsis calendis. ita intelligũt tex. in ver. neq; venisse. q intellectus, si consideres, ꝯdicit literæ, quæ vult añ diem agi posse, si constet Titium neq; venisse, neque venire posse: ergo illa verba, neq; venisse, necessario sunt intelligẽda añ calendas, & sensus ẽ, ad hoc vt agat añ calendas oportet, ꝙ Titius ñ venerit, neq; venire possit. Ego consideraui alium intellectum, per quem ista duo iura nõ sunt contraria, videlicet, ꝙ hic dubitetur, non; ꝙ non possit peti solutio ante diem, sed quid aliud, hoc est an possit peti declarari actionem competere ipsi stipulatori, quod nihil aliud est q̃, ꝙ videat condemnari promissor ad soluendum adueniẽte die, videbatur, ꝙ non, p tex. in l. in illa, & quia plus petit, qui añ diem

10 petit, §. plus, Insti. de act. Contrariũ decidit Põponius, † vt possit peti, ꝙ declareṫ promissorem teneri adueniente termino, vt docet Bar. in l. si finita, §. eleganter, ſ. de dã. infec. & hoc si exploratum sit Titium neq; venisse, neque venire posse, vt sit sensus añ conditionis euentum nihil peti pt: sed vbi oblõ est in diem, purificata conditione aliquid põt peti, & hoc iure vtimur. Pro isto intellu pondero; ꝙ Iurecõ. non quærit, an possint peti x, p- mitia

missa sibi solui ante diē, sed an possit aliqd peti. Item pōdero, ꝙ ista est lex Pōpo. cuius est lex pcedens, si Titius. vbi dubitat, an possit qs experiri sine actione, & r̄ndet, ꝙ sic, dummodo spe retur dr̄e oriri in exordio litis. Pomponius continuando simi lē dubit. dubitat, qd si nata sit actio, sed nondū venerit dies solu tionis: r̄ndet hoc iure vtimur, vt etiā agi possit actionē ꝯpetere, promissorē teneri ad soluendū die veniente. Illa. n. dictio, hoc, est demonstratiua ad oculum, l. 1. in prin. sup. de no. ope. l. hæc actio, ff. de cal. & sic concor. cum l. in illa. nō ob. tex. in d. §. plus, quia pcedit qñ petitur solutionē fieri añ diem, quod ōndit illa lr̄a p argumentum rōnis ꝯriæ. & istud no. qa Ale. cōsuluit ꝯriū ꝯs. 95. in cā & lite, lib. 1. reliqua, q̄ in hac materia stipulōnis ꝯdō nalis, & in diem dicenda forent, reseruo in l. ita stipulatus, ma gna, vbi Bar. late examinat, j̄. e. Circa materiā negatiuæ, q̄ exa minat hic a Bar. & oībus, sciendū est qd sit negatiua, & quotu-

11 plex. Bar. in l. de ætate, in 3. q. prin. ff. de min. † dicit eā proprie di ci negatiuā, quæ dicit priuationem & non hitum Bar. vero in l. actor, C. de pba. dicit, ꝙ negatiua est entis negatiuo, iō ē impro babilis p naturam, qa non ens non pt̄ repr̄sentari sensui, iō pro bari non pt̄, cū non nisi p sensum corporis quicq̄ pbari possit,

12 l. testiū, C. de testi. † Triplex āt reperitur negatiua; quædam iu ris, quædā qualitatis, & quædā facti. & ista negatiua facti aliqñ est omnino vaga, aliqñ prægnas, aliqñ coarctata, istis duob. ca sib. est pbabilis, vt patebit ex j̄. dicendis, & declarat gl. in l. 2. ff. d pb. & in c. bonæ, j. de elec. & in c. actor, vi. q. vlt. & latius explica ui in c. cū ecclesia Sutrina, de cau pos. & propr. Istis sic præmis sis quærit, cui incumbat onus pbandi negatiuā. Sequendo ve-

13 stigia Bar. facio r̄lam, † negatiua pbanda est ab eo, qui se fundat in illa, vt hic, & l. ita stipulatus, ver. qd̄ si ab initio, j̄. eo. l. pe. §. do cere, ff. ne quis eū, qui. & ibi Bar. & alii. no. l. item ait, §. hæc autē. & l. ergo. & vtrobiq; Bar. ff. ex qui. cau. ma. c. vt circa, c. si forte, de elec. in vj. Ampliat, vt pcebat ēt in negatiua vaga, c. 1. & ibi no. Gemi. de confes. in vj. Ampliat scdō, siue negatiua sit funda- mentum actionis, siue sit causa exercitii ipsi⁹ actionis, aucten. hoc si debitor, 2. C. de pi. auc. pn̄te, C. de fideius. Tertiò amplia tur, etiā si negatiua sit cā officii iudicis, hæc ēt pbanda est ab eo, qui offiñ implorat, l. magis puto, §. ne passim, ff de reb. eorum. l. si quis consortium, C. de fabri. li. xi. & ibi Bar. Limitatur mul-

14 tis modis. Primo† in negante numerationem pecuniæ mutua- tæ, vel in dotem traditæ, l. si ex cautione, l. asseueratio, C. de nō nu. pe. assignatur ratio per gl. in l. in exceptionib. ff. de prob. alia assignat in d. l. asseueratio. alia traditur per Can. in c. si cautio, de

15 fi. instr. Secundo† fallit in negante sibi fuisse solutū, vel factum, quod ei solui vel fieri debat. l. 1. C. de prob. gl. in l. 2. vbi notant omnes, C. de iure emph. ad idem tex. in l. 3. §. si ad diem, & l. q cōmeatus, j̄. de re mil. Et ista fall. ampliatur, si negetur solutio- nē fuisse factam tertio, cui fieri debebat pro interesse negantis s̄m gl. in d. l. 2. comprobant Senen. in l. 1. in fi. §. de excep. Bn̄ fa cit pro ista fallen. qd̄ decidit d. Alex. conf. 79. visis, col. 1. lib. 3. &

16 Are. consi. 83. quia multa, co. v. Tertio† fallit, quādo pr̄sumptio est pro negante, talisque transferat onus probandi in aduersa- riū, vt in negante delictū, l. fi. C. de reuo. do. & ibi scripsi. & l. cū pater, §. rogo, de leg. 2. cum si. Quæ fallen. videt sublimitanda, nisi ꝯ negantē insurgeret alia pr̄sumptio maioris delicti, s̄m Are. consi. 21. considerata, co. fi. per l. Quintus, ff. de dona. inter vir. & vx. Sed istæ fallen. non vn̄r, proprie fallen. cū ī illis funda ta sit intentio negantis, & r̄la procedit, quando a͞lr nō est fun- data intentio negantis, nisi iustificatur negatiua. Et vbi p̄tēdan

17 tur, fallentiæ reducuntur ad unā, ut regula non procedat, † qñ præsumptio iuris est pro negāte, & sub ista fall. ꝯprehēditur ēt

18 illa fall. Ias. ut non procedat† in casib. in quib. id, quod negātur, scripturam expostulat, ut in casibus enumeratis per glo. in c. 1. de censi. in vj. Nam ubi non reperitur scriptura, est præsumptio pro negante, 2. q. j. c. legum, cum gl. Panor. in d. c. bonæ. titigi in c. 2. colum. 1. de iud. Circa dicta Bar. aduertendum est ad aliqua

19 particularia. In primis dum dicit, † quòd opponens exceptio- nem periurii ꝯ agentem, qui non soluit in termino, quod pro- misit soluere Titio cum iuramento, tenetur probare hanc ne- gatiuam per istum tex. Aret. ex hoc infert Bart. uelle, ꝙ in tex. nostro esset lapsus dies. Sed pro certo Bar. istud non uoluit, & tex. hic non potest induci ad hoc, dato, ꝙ non fuerit lapsa dies, retento maxime nostro intellectu, ꝙ actor geret ante diem, ut probant illa uerba, Titium uenire non posse. Secundo aduer-

20 te † fuisse probatum periurium a creditore, qui fidem facit de debito iurato & terminum esse lapsum. Istud non uidetur ue- rum, quia potuit non soluisse aliquo impedimento uel neces- sitate subsistente, quo casu excusatur a periurio, c. breui. c. que relam, de iureiu. ergo non probat hoc esse, & c. l. non hoc, C. unde legi. c. in præsentia, extra de proba. Bal. & Fel. in d. c. quere lam, in prin. fatentur oppositum, ideo concludunt aliud etiam debere probari, uidelicet debitorem habuisse modum soluēdi, qd̄ est nota. dignū si uerū sit. sed ego dubito, quia in dubio qui libet p̄sumit soluendo, l. si creditores, §. de priui. cred. Ergo pro- bō negantis p̄sumptiue concludit, & quia impedimentum est fundamentū replicantis tenetur ipse probare, l. q cōmeatus, &

ibi Bar. ff. de re mil. docet Bar. in l. qbus dieb. in prin. ff. de cond.

21 & de. Tertiò aduerte, † qualiter probari poterit hæc negatiua, ꝙ iurans non soluerit, cū sit vaga & improbabilis per naturā, l. actor, C. de prob. Bal. in l. cū mulier, col. xvj. sol. ma. fatetur ꝯriū ideo tenet ꝯ Bar. Are. r̄ndet, imputet sibi opponēs, qui opponit id, qd̄ pbare non pōt, arg. c. pleriq;, 2. q. 7. Tu dicas, ꝙ poterit p- bari per confessionem aduersarij. Et ideo poterit ponere, nā, ꝙ est possibile est probabile, c. j. de ꝯfes. in vj. Vel improbabit offi- cium iudicis, vt videantur libri creditoris, vt j̄. per Bar. qd̄ an sit

22 verum, ibi dicetur. Quarto aduerte, dum Bar. vult, † ꝙ negās in uentariū fuisse factū a tutore in sui fauorem, tenetur pbare ne- gatiuam, secus si neget in fauorem pupilli. In hoc Bar. *cōmuniter* reprehenditur, quia vtroq; casu negantis fundata est intentio,

23 quia† negans nunquam tenetur probare negatiuā, p quā ōndit aduersariū non habere legitimā personā standi in iudicio, cum prius sit legitimanda persona, s̄m gl. in l. 2. C. de edic. diui Adr. tol. vbi latè Mod. ita cōcludunt Ang. Imo. Ale. & Mod. hic, post d. Ant. in c. super his, de accu. sed ista rō non v̄r vera, quia hæc negatiua, tu non soluisti collectā, stante statuto, ꝙ non soluens collectā non audiatur, ōndit agentē nō habere actionē s̄m gl. in c. statutū, in verb. cōmittatur, de rescri. in vj. & d. Ale. in l. j. in §. sublata, & ibi scripsi, ff. ad Treb quod est plus q̄ nō habere le- gitimā personam standi in iudicio, & tñ ista ē probanda per ne- gantem, cur ergo non etiam altera? Vltimo aduerte, inquantū

24 Bar. concludit agentē ꝯ† hæredem ad priuationem hereditatis pp non solōnem legatorū, iuxta auc. hoc amplius, C. de fideic. non teneri probare negatiuā eo casu, quo legata sibi debeban- tur, aliàs secus. Cōrariū ꝯsuluit Bar. conf. 137. stāte statuto cōis Valdi. vbi concludit legatarios agentes teneri hāc negatiuam probare. & v̄r idem sentire Bar. in d. auc. hoc amplius, ad fi. Tñ quod hic dicit Bar. verius videtur per illud, quod vult glo. *cōiter* approbata in d. l. 2. C. de iu. emphy. & ita cōsuluit Cor. consi. xj.

25 pro decisione, col. 3. li. 2. Inferens, ꝙ prætendens† maritum esse priuatum lucro dotis, iuxta dispositionem l. ab hostibus, §. si vir ff. sol. mat. tenetur probare, quòd maritus non adhibuit medi- cos, qui curarent sanitatem vxoris & ita etiam ꝯsuluit d. Alex. consi. 123. viso processu, lib. 8. Præmissa inducuntur ad q. an pe-

26 tens† fideic. relictum proximiori de familia, teneatur probare hanc negatiuam, ꝙ nō sit alius vllus proximior. Raph. Com. consi. 43. in causa Francisci, r̄ndet, ꝙ non: quia eo ipso probatur ipsum esse proximiorem, ꝙ contrarium non probatur, per tex. in l. si scriptum, C. de prob. qui parum facit. alleg. etiam ita velle Bar. in l. is potest, col. fi. ff. de acq. her. qui non clare hoc explicat. Contrarium consuluit d. Ale. consi. 124. viso processu, li. 7. p do ctrinam Bar. hic, per tex. in l. sed in illo, ff. de reb. dub. & quod vo luit Spec. in ti. de test. §. pe. ver. est & alia bonorum posses. vnde agnati. Quid tenendum? Mihi placet opi. Raph. per tex. in l. ex facto, §. pe. supra ad Treb. & per ea, quę ibi latissimè scripsi. Non ob. reg. huius tex. quia non procedit, quando præsumptio est p negante, vt supra dictum est. Præsumptio enim est pro negante aliquem non esse in rerum natura, qui sit eo proximior nam, ꝙ alii sint nati eo proximiores, facti est, quod non præsumitur nisi probetur, l. in bello, §. factæ, ff. de capti. & postlim. reuersis. Et iō cum negante concurrit naturalis status rei, qui transfert onus probandi in aduersarium, vt in simili dicit Bar. in l. si prius, in 2. opp. supra de noui oper. nun. Ex hoc sequitur, quòd si constaret alios proximiores aliquando fuisse in rerum natura, tunc agēs teneretur probare negatiuam, & sic mortem aliorum, l. si qui- dem, C. sol. matr. l. 2. §. si dubitetur, ff. quemadm. test. aper. Nam hoc casu naturalis status rei, de qua agitur, est contra negātem, & in istis terminis potest saluari opinio Ale. Infertur etiam, ꝙ

27 agens† contra eum, qui accepit pecuniam mutuo nomine vni uersitatis, debet pbare hanc negatiuam, quòd pecunia nō fuit versa in vtilitatē uniuersitatis, qa talis negatiua est cā suæ actio nis, iuxta tex. in l. ciuitas, ff. si cer. pet. & ita consuluit Bar. consi. 94. Viso puncto qōnis. Ista etiam faciunt ad eū, qui stipulatus ē a Titio domum non vendi sine licētia Petri; & si venderetur, teneretur ad pænam, ꝙ agens ad penā tenetur probare hāc ne- gatiuam, ꝙ non fuerit habita licentia a Petro: ita Corn. consi.

28 45. In hac. lib. 2. Sed an asserens† p̄scripsisse ius nō soluēdi cēsū, teneatur probare negatiuam, ꝙ spatio xxx. ann. non soluerit? Bal. quem refert Cor. r̄ndet, ꝙ non. Alioqn impossibile esset p- bare præscriptionē, ita Cor. consi. 167. In hac, col. 8. lib. 4. In con trarium facit doc. Bar. hic. quæstio nunc pendet, ideo non deter mino. Faciunt etiam ad præmissa, quæ dicit Ang. consi. 238. Ant. Al. Vltimò quærit Bart. qualiter probari possit negatiua va ga: & ponit vnum modum. Ex cuius dictis Mod. eliciunt qua-

29 tuor conclusiones. Tu facias regulam, † negatiua regulariter ē improbabilis, l. actor, C. de proba. registrata in c. accusator, vj. q. j. ad idem text. in l. asseueratio, C. de non num. pecu. in c. bonæ. de elec. in c. super hoc, de renun. & in c. quoniam contra, de p- ba. quæ iura dicunt, quòd negantis factum per rerum naturam nulla est probatio; quæ verba, per rerū naturā, intelligēda sunt: idest p cām naturalē, qa oē qd̄ est impossibile in sensu, est im- possibile in intellectu, s̄m philosophos: ideo testes deponentes

super

super negatiua,dicunt asserere quod ignorant. Negatiua.n.sensus,idē est quod ignorantia,secundum Bal.in c. licet cām,col. pe.de ,pbatio.Ideo†testes deponētes sup negatiua vaga, eoipso cōuincuntur de falso,fm Inn.in c.cū ecclesia Sutrina, de cau. possess.& ppri.Ang.& Fulg.in l.pe.§.docere,ff.ne qs eum qui.& Ang.in l.Lucius,ff.de infa.&in l.testium,C.de testi.Curt.consi. 56.Super processu,col.ix.cōtrariū tñ tenet Alex.& Ias.in l. 1.in prin c.col.v.ff.si quis ius dicenti non obtem.qa ad hoc, vt possit testis de falso puniri,oportet,φ ,pbatio falsi necessario concludat,fm gl.in l.iurisgentiū,§.qđ fere,ff.de pac.Hanc ɔrietatē concordat Pā.in d.c.cū ecclesia Sutrina,& ante eū Bal.in d.l.actor col.xx.de qua ibi scripsi,non repeto. Fallit ista regula pluribus modis,quibus negatiua potest probari.Primus modus colligit
3 ex doc.Bar.hic , videlicet p†relationem exploratorū, l.cū qdā, §.fi.cū l.seq.ff.de leg.2.& l ita stipulatus,§.φ si ab initio, ĩ.e.quæ iura parū ,pbāt,q.q.d dicat Bar.Iste tñ modꝰ ,pbandi communiter recipitur,vt hic per Alex.& Mod.& hunc modū prius docuit glo.in Auc.de exhib.re.in §.si vero administrent,in verbo , examinent.& rō est,qa probatio negatiuæ est difficilis , immo impossibilis.ideo lex contentat ea ,pbatione,q̃ haberi potest, l.vicinis,C.de nup l.filiū diffinimus,ff.de his,q̃ sunt sui,&c. Contrariam sententiam tenet Roma.& Imo.hic,& Bal.in d.c.cū mulier.qa si negatiua vaga posset hoc modo ,pbari,falsò dixisset Legislator negatiuā esse improbabilē p nām.Sđ Are.rñdet, φ rña intelligit đ probatione directa & actuali.Probatio vero p exploratores non est directa nec naturalis:vel intelligit đ probōne vera,& ɔcludēti per necesse.Probatio aūt p exploratores non est vera,certa,& ɔcludēs probatio,qđ vult Bar.dū dicit satis esse,φ relatio concludat per verisimile.Sed volo cōsideres,qūo procedat dictū Bar.in exēplo volētis probare,φ Titius non soluit debitū Meuio suo creditori.dicit Bar. probabitur ,p exploratores referētes se perquisiuisse ab his,q verisimiliter hoc scire debēt. Sed q sunt isti,q hoc scire pñt?si dicas creditorē illū esse; dicam eius testimoniū fore suspectū,p ea quæ docet Bart.in l. deferre, ff.de iure fisci.cogita ergo a quibus exploratores debeant istud pquirere.Septē alios modos probādi negatiuā posui in d. c.cū
2 ecclesia Sutrina.Circa modū†,pbandi negatiuā p scripturam , ad quā est coarctata ipsa negatiua,iuxta tex.in l.Titiæ textores, ff.de le.j.& in l.si binæ tabulę,ff.de iniu.ru. Adde hoc modo ,pbari posse,aliquē non esse scholarē p librū matriculę,in quo nō est registratus,secundū Dec.consi.424.incip.,pponitur. facit qđ ɔsuluit idē Deci.ɔs.118.col.2.eo mō probabit Notariū ñ fuisse rogatū de instrumento,qđ reperitur registratū in ,ptocollis, vt p Cor.cons.191.licet in hanc,lib.1.Circa illū modum† ,pbā
3 di negatiuā coarctatā loco,tpe,& ,psona,q̃ pōt per testes probari,l.optimā,in fi.C.de contrahē.& cōmit.stipu.c.tertio loco , de proba.quē modū tradit gl.in l.1.§.hoc interdicto,& ibi Bar.sup. de iti.actuque priua.& in l.Pātonius,§.rei pduellionis , vbi etiā Bart.ff.de acqui.hær.Adde per hunc modū probari Titium tali hora non fuisse in scholis,probando,φ illo tpe scholæ erāt vacuæ,fm Bal.in d.l.si binæ tabulæ arg.illius tex.cōtrarium tenet ibi Ang.cum potuerit esse Titius ĩ aliqua.parte occultus.Imol. saluat Bal.modò testes subiungant,φ diligēter inspexerūt,& φ non poterant esse ibi,quin vidissent;& ita firmat d.Alex.consi.
4 4.lib.vj.vbi dicit hanc negatiuam,φ †accusati non vulnerauerunt Sēproniū tali hora in tali loco,probari per testes deponētes,φ illi accusati nō potuissent vulnerasse,qn eos vidissent.Ex quibus patet,φ deponentes super tali negatiua, debent in reddenda ratione dicere aliter esse non potuisse, vt tradit Dec.ɔsi. 92.in casu,ad fi.& ita docet Ang.in §.hic nobis, in Auc.de hæ. & fal.& idem tradit Dec.consi.151.col.fi.& cons.173.col. 2.cetera videatis in d.c.cum ecclesia Sutrina.Laus Deo.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio,insulam fieri,non demonstrato loco, nullius est momenti.*
2 *Stipulatio,domum vel insulam fieri,an valeat non designata forma operis, id est altitudine,& latitudine.*
3 *Incertitudo,quæ potest certificari per relationem ad aliud,nunquam vitiat stipulationem.*
4 *Stipulatio,insulam fieri,contినet diem tacitam, intra quam fieri possit. Dies subintellecta ita constituit debitorem in mora,sicut expressa.*
5 *Obligatus ad factum constituitur in mora absque interpellatione ideo promittens Titium ratificaturum contractum,non adiecta die,censetur in mora per lapsum tanti temporis,quo potuit curare,vt ratificaret.*
6 *Moram purgare volenti opere promisso,an sufficiat ante litem contest.incępisse opus,an verò requiratur,quòd sit perfectum.*
7 *Mora an purgetur,si promissor operis, qui nondum aliquid præparauit,antequàm respondeat libello,offerat,quòd illico vult facere opus. & an per talem oblationem euitet interesse.*
8 *Moræ purgō,an liberet debitorē ab īterest ipso iure,an vero ope exceptiōis.*
9 *Mora purgari potest vsq; ad litis contesta.super pena vel interesse, verum de æquitate,non de rigore.*
10 *[Iud]æi an possint moram purgare.*
11 *[I]udæi gaudent beneficio immunitatum,& alijs priuilegijs concessis incolis etiam per statuta ciuitatum.*
12 *Leges loquentes generaliter, non extenduntur ad Iudæos , quando materia non est æquè proportionabilis Iudæis ac Christianis,intellige vt ibi.*
13 *Moram purgare non potest debitor,stante statuto,vel rescripto,quòd procedatur de rigore.*
14 *Mora an possit purgari p debitorē,stāte statuto,φ debitor per instrm guarentigiatū, possit omnibus iuris remedijs cogi ad obseruandum promissa.*
15 *Guarentigia quid sit.*
16 *Litis contestatio super interesse,vel pœna,impedit purgationem moræ. Moræ purgatio non est licita in causa appellationis,& quare.*
17 *Appellatio restituit appellatum ad eum statum, in quo erat post litem contestatam,non ante.*
18 *Dies adiecta dispositioni per dictionem, quādiu,ad auferendum beneficiū, aufert ipso iure.*
19 *Nouatio primitiuæ obligationis non fit per commissionem pœnæ legalis.*
20 *Insula quid propriè sit, & quid impropriè; qui dicantur insularij nu.21.*
22 *Venetiarum ciuitas non potest dici insula, nec Veneti superiorem habēt.itē sunt domini maris Adriatici,& statuere possunt super gabellis.*
23 *Moræ purgatio non est licita vsque ad litis contestationem,quando interesse actoris non repræsentatur in purgatione moræ.*
24 *Mora purgari potest vsque ad litis contest. reo offerente interesse excedēs æstimationem facti,amplia vt ibi.*
25 *Moram purgare potest reus,quamuis non offerat interesse : creditori tamē purgata mora succurritur,vt interesse consequatur.*
26 *Creditor consentiens purgationi moræ, an censeatur remittere interesse.*
27 *Mora non potest per eum purgari,quando ius actoris est effectum deterius. & nume.116.*
28 *Mora an possit purgari per eum in extraiudicialibus,quando ius creditoris effectum est deterius.quòd non.*
Domum facere in fundo meo,si quis promiserit fundo alienato post morā, an possit morā purgare, quòd nō.quid aūt si emptor fundi sit paratus retrouendere,& promissor domū facere,an possit moram purgare. nu.29.
30 *Mora purgari debet intra modicum tempus , verū vbi dies expressa est in obligatione:secus in die subintellecta,quia tunc vsque ad litis contest.permissa est purgatio,& cur diuersum,31.*
32 *Actor semper purgare debet moram intra modicum tempus,etiam si commissa sit mora per lapsum diei a lege subintellectę.*
33 *Moram commissam in faciendo purgare debet reus intra modicum tempus,non expectata litis contestatione.*
34 *Mora commissa non potest purgari a reo contumace in litem contestando, non minus quàm si lis fuisset contestata.*
35 *Iudicis arbitrio statur,quod sit longum,vel modicum tempus.*
36 *Iudex debet arbitrari tempus esse modicum vel longum , consideratis circunstantijs; & si malè arbitretur,ab eius arbitrio appellari potest.*
37 *Moræ purgatio non admittitur,vbi apposita est dies & pœna, latissimè de ueritate.nu.107.*
38 *Emphyteuta non potest cleri satisfactione moram purgare,facta declaratione caducitatis a domino.*
39 *Emphyteuta an possit purgare moram semper vsq; quò fuerit caducitas declarata per dominum.*
40 *Vasallus,qui intra annum & diem non fecit inuestituram , non potest moram purgare.& nu.64.*
41 *Moræ purgatio admittitur in prætoriis stipulationibus, etiam vbi apposita est dies & pœna.*
42 *Morę purgatio an admittatur ĩ vltimis volūtatibus, qñ dies apposita fuit causa multiplicādæ obligationis:secus in contractibus , & cur diuersum.*
43 *Moræ purgatio an admittitur in contractibus bonæ fidei , vbi apposita est dies & pœna.*
44 *Morę purgatio non admittitur,vbi est pęna & dies certa, secus vbi est dies incerta.*
45 *Moræ purgatio admittitur,quando pœna & dies adiecta est causa demonstrationis,& non causa differendæ solutionis.*
46 *Morę purgatio admittitur,vbi adiecta est pęna,& dies, qua tacitè subintellecta erat a lege.*
47 *Mora purgari potest vbi conuentum fuit,quòd debitor admoneretur a creditore.declara vt ibi.*
48 *Moræ purgatio non admittitur,vbi est pęna,& dies, tacitè subintellecta, qua promissor ex natura obligationis potuit præuidere.*
49 *Morę purgatio admittitur,vbi est pęna,& dies , tacitè subintellecta , quę præuideri non potest.*
50 *Moræ purgatio admittitur,vbi in obligatione est pęna , & non dies.*
51 *Moræ purgatio admittīr,vbi est dies hoīs,& pęna legalis, latè de veritate.*
52 *Mora an purgari possit,si reus promiserit interesse casu,quo opus intra annum non fecerit.*
53 *Moræ purgatio admittitur,vbi est dies,& pœna,quæ non committitur per lapsum diei.*
54 *Moræ purgatio non admittitur,vbi est facta nouatio tā obligationis,quàm solutionis.& nu.104.*
55 *Morę purgatio admittitur, vbi est facta nouatio obliga. & solu.*
56 *Mitius agitur cum lege,quàm cum homine.*
57 *Mitius agitur cum homine priuato,q̃ cum ministro legis,idest cum iudice.*
58 *Actum fortius annullat lex,quàm homo.*
59 *Durius agitur cum lege,quàm cum homine in his, quę cum magna causa, & deliberatione,sunt a lege statuta.*
60 *Dispositio legis, qualiter discernatur a dispositione hominis.*

61 Moræ

61 Morę purgatio non admittitur etiam in decisorijs iudiciorum, ubi est dies & pœna, secus in preparatorijs.

62 Fideiussor, qui promisit reum principalem sistere in iudicio sub pęna, pōt moram purgare usque ad sex menses, & quare.

63 Menses sex in materia purgationis morę, dicuntur longum tempus.

65 Moræ pręcedens purgatur per solam oblationem extraiudicialem, factam ante litem contesta.

66 Oblatio realis, non uerbalis requiritur, ubi lex facit mentionem oblationis.

67 Oblatio uerbalis sufficit, quando debitum non est liquidum: sed an tunc teneatur offerens fideiubere de soluendo facta liquidatione.

68 Oblatio pecuniæ debitæ facta in uno marsupio, an dicatur legitima, & realis.

69 Oblatione sola eius, quod petitur facta post litem conte. non purgatur mora præcedens. limita ut nu. 70.

71 Oblatione, & dispositione eius, quod petitur, admittitur purgatio moræ usque ad sententiam. intellige ut ibi.

72 Morę purgatio admittitur vsque a sententiam, in stipulatione de iudicato soluendo ob rem non defensam.

73 Moræ purgatio admittitur vsque ad sententiam in pęnis legalibus, quę ex delicto debentur. limita & intellige vt ibi.

74 Moræ purgatio admittitur vsque ad sententiam in actionibus arbitrariis.

75 Facultas soluendi vnum pro alio durat vsque ad litis contestationem super executione rei iudicatæ, limita vt ibi.

76 Moræ purgatio cur non admittatur post litem contestatam. & nu. 109.

77 Mora geminata est impurgabilis, & multa egregia de effectu geminationis. & nu. 110.

78 Mora commissa in ipsa litis contestatione potest purgari vsque ad sententiam, quando nulla alia præcessit mora.

79 Exceptiones transactionis, rei iudicatæ, & iurisiurandi, possunt proponi in vim dilatoriarum, & peremptoriarum.

80 Moræ purgatio an impediatur per clausulam, rato manente pacto, latè.

81 Pæna soluta, an possit repeti a debitore volente moram purgare.

82 Moræ purgatio non admittitur, vbi est facta executio a lege, vel ab homine. & nu. 111. ex quo plura notabilia dicta inferuntur. nu. 83. & seq. limita nu. 87.

85 Emphteuta non euitat pænam commissi, quamuis rem alienatam sine consensu domini redemerit.

86 Donatarius, qui ob non præstita alimēta donatori incidit in pęnam priuationis rei donatæ, non potest moram purgare.

88 Executor datus a testatore ad eligendum pauperes, quib. mille relicta sunt, an si intra annum nō elegerit, ius eligendi sit ita deuolutum Episcopo, vt nō possit moram purgare, & hoc stante sinodali statuto, ꝙ executores debeant exequi intra annum, aliàs executio deuoluatur ad Episcopum.

89 Contumax in respondendo positionibus non poterit moram purgare.

90 Moram purgare, an possit, qui promissa sub pœna adimplere iurauit; ꝙ nō, nisi subsit iusta causa. nu. 92. & nu. 112.

91 Iuramentum recepit eas conditiones, quas recipit contractus, super quo interponitur.

93 Iurans seruare promissa sub pæna, potest de iure canonico moram purgare modò actoris non intersit, quòd qualiter procedat ibi.

94 Mora purgari potest in iuramento assertorio, id est per eum, qui iurauit omnia fuisse, & esse vera.

95 Moræ purgatio an sit licita, quando stipulatio, vel pæna est commissa.

96 Moræ purgatio an admittatur re interempta.

97 Interitus speciei non solum post moram spectat ad debitorem, sed etiā si res perierit intra tempus purgandi moram.

98 Morosus liberatur a pæna per oblationem ęstimationis rei peremptę post moram, si oblatio fiat intra tempus purgandi moram.

99 Moram purgare an liceat, quando principalis oblatio concipitur in personam vnius, & pænalis in personam alterius.

100 Moræ purgatio non impeditur per simplicem transfusionem obligationis principalis in pænalem de personam vnius in persona alterius, de veritate latè.

101 Moræ purgatio impeditur per translationē principalis obligationis in pęnalem de persona stipulatoris in alium, per quam clarè constat de mente contrahentium, volentium transferre obligationem. & nu. 114. Quando autem dicatur clare constare de mente contrahentium, ibi traditur.

102 Actori an ita liceat moram purgare sicut reo, quòd sic ad actionem conseruandam.

103 Actor non potest purgare moram ad actionem acquirendam, de veritate ibi.

104 Moræ purgatio ex æquitate permissa est tam actori, quàm reo, nisi subsit aliquod ex octodecim impedimentis, quæ seriatim traduntur.

105 Moræ purgatio impeditur propter singulare interesse, quod passus est aduersarius propter moram.

115 Moræ purgatio remouetur per defectum conditionis.

116 Moræ purgatio impeditur, quando resolutio contractus causatur propter moram.

118 Moræ purgatio impeditur si purgationi moræ renunciatum sit.

118 Impossibilitas reponendi rem in pristinum statum, impedit purgationem morę.

119 Moræ purgatio impedit deuolutionem iuris in alterum factam a lege propter moram.

SI insulam. Materia huius legis alta est & profunda, secundum Bart. prolixa, & subtilis, secundum Pau. utilis, secundum Alber. famosa, & repetibilis, secundum Ias. Pro intelligentia literæ de plurib. dubitatur. In primis uidetur frustra dubitari, utrum possit purgari
1 mora, quia stipulatio, insulam † fieri, non demonstrato loco,
nullius est momenti, l. qui insulā, l. ita stipulatus, magna, in prin.
ĩ. e. l. ij. §. si quis insulā, ff. de eo, qđ cer. loc. Solu. debet subintelligi, insulā fieri, subaudi demonstrato loco. Rō huius subauditionis est, quia cū dubiteť de uno solo, cætera necessaria p̄suppo-
nuntur interuenisse, c. cum nuncius, de testi. c. i. de ætate, & quali. in vj. l. cum lege, ff. de test. Secundò dubitatur, ꝙ nō sufficiat
ad validitatem huius stipulationis, ꝙ sit demonstratus locus,
sed oportet designatā esse formam operis, i. altitudinē & latitudinē, aliàs promissor erit liberatus faciendo casulam, arg. l. si
domus, ff. de le. i. Ang. & Imo. fatentur contrariū, & ideo eadē
rōne subaudiunt, insulā fieri demonstrato loco & designata
2 forma operis, & sic volunt stipulationē, † domum fieri, non va-
lere, nisi sit designata altitudo & lōgitudo. Sequunť Ale. & alii
communiter, in d. l. qui insulā, ĩ. eo. Pro quibus bene facit, qđ decidit Bar. in l. quidam in testamento reipu. Gallicanorū, de le. ii.
vbi vult, ꝙ incertitudo quātitatis relictæ, vel promissæ ad opus
priuatū construendū, vitiat stipulationē & legatum. Contrariā
sententiam tenet solus Lud. Ro. quia in dubio. vt actus valeat,
dēmus interpretari stipulationem de domo mediocri, l. legato
gn̄aliter, de le. i. l. si quis argentum, §. ii. C. de don. Defendendo
cōem respondet d. Alex. ꝙ in rebus, quarū aliquas expedit po-
tius non hr̄e q̄ hr̄e, censeť in dubio promissa mediocris. ita ꝓcedit tex. in d. l. legato gn̄aliter, q̄ loquitur in seruis, quorum ali-
quos puta morbosos, vel fures, expedit non habere. Sed in his,
quos expedit semper habere, incertitudo vitiat, d. l. si domus,
& ita rn̄det gl. in d. l. legato gn̄aliter. Quid tenendū? placet opi.
Lud. q̄a demonstrato loco, satis fuit demōstrata forma operis
secundum artem architecturæ, vt ꝓbat Vitruuius de architectura. li. i. c. ii. & li. vj. c. ii. Ideo iura dicunt stipulationē, insulam
fieri, demonstrato loco valere, nec requirūt quod designeť for-
3 ma operis: nam incertitudo, quæ † p̄t certificari per relationē
ad aliud, nunq̄ vitiat stipłonē, l. vbi aūt non apparet, §. illud, ĩ. e.
Hæc aūt incertitudo certificari pōt ꝑ artē, ergo. & ita in simili
proposito dixit Bal. in l. sicut, C. de act. emp. Nec rn̄sio Ale. me
tantillū mouet cū possit expedire dn̄o magis hr̄e solū vacuū, q̄
domum inutilē. Tertia difficultas, q̄a in isto tex. non constat in
stipvlatione adiectum fuisse diē, nec constat ꝓmissorē fuisse in-
terpellatum, ergo non potest videri commissa mora, l. si ex le-
gati causa, s̄. eo. & tamen in tex. contrarium deciditur. Solu. in
4 hac † stipulatione, insulam fieri, inest dies a lege tacite subintellecta, intra quā fieri posit, l. cōtinuus, §. item q̄ insulā, ĩ. eo. dies
aūt subintellecta ita constituit debitorē in mora sicut expres-
sa, l. ii. C. de iure emph. & docet Bar. in l. ita stipulatus, in ij. q. ĩ.
eo. ad hoc alle. l. nostrā. ad idē tex. in l. si ita stipulatus essem abs
5 te, s̄. eo. Ex hoc habemus notare, ꝙ † obligatus ad factum cōstituitur in mora absq; interpellatione. quod facit ad qōnēcius,
qui promisit, ꝙ Titius ratificaret cōtractū nulla adiecta die, vt
cēseatur in mora ꝑ lapsum tanti temporis, quo potuit curare
vt ratificaret, dato ꝙ non fuerit interpellatus. & ita determinat
Bald. in c. i. §. ad hac, in tit. hic finiť lex Conra. in vsib. feu. seq̄ť
d. Ale. cons. 3, li. i. & consi. 157. Pet. Nic. lib. vj. Contrariū tamen
tenet Are. consi. 72. col. fin. de quo dixi aliquid in §. Cato, & la-
tius in l. ita stipulatus, ĩ. e. vbi locus suus. Quarta difficultas
moueť per Pau. de Ca. dicitur morā posse purgari faciendo in
6 sulā vsque ad litē contest. † vtrum satis sit inchoasse opus, an re-
quirať ꝙ sit perfectū? resolutio huius dubitationis est necessa-
ria, & substantialis, secundum eum, licèt alii non tangant; sed
ante eum tetigit Raph. Com. in fortioribus terminis. respon-
det Pau. ꝙ sufficit inchoasse ponderando text. nr̄m in ver. fa-
cientem, quod est participium præsentis temporis significans
actum prout est in fieri, non prout est in facto esse. sequitur do.
Alex. & Ias. ponderando verbum, ædifices, quod etiam deno-
tat rem prout est in fieri. ego magis dubito, an satis sit fuisse fa
cta præparamenta? videtur ꝙ non propter uerbum, facientem,
& verbum, ædifices, qđ designat formam operis aliquam, l. sti
pulatio, §. opus, s̄. de no. ope. nun. Contrarium credo verius per
tex. in l. i. §. cœpisse, ĩ. de polli. & in l. si pecuniam, §. j. ff. de condi.
7 cau. data. Sed. si † præparamenta nondum sint facta, promis-
sor tamen antequam respondeat libello, offerat se illico fa
cturum insulam, an per talem oblationem purgabitur mo
ra, & euitabitur iudicium super interesse? Raph. Com. respō-
det quòd sic, per tex. in l. & si post tres, ff. si quis cau. Contra-
rium tenet d. Alex. quia vbi opus est facto, verba non suffi-
ciunt, l. i. §. tulisse, ff. ad Syllan. l. i. §. fin. & ibi do. Ias. in iiii. not.
ff. quod quisque iur. Sed hic requiritur factum, vt vult tex. in
ver. facientem. & in verbo, ædifices. ergo &c. Quid tenendum?
Si dilatio faciendi operis sit allatura aliquod incommodum
stipulatori, vera sit opin. Alex. & Mod. aliàs ꝓcedat opi. Raph.
per tex. in d. l. & si post tres. Et quia ratio æquitatis, propter quā
permit-

permittitur purgatio moræ; militat etiã qñ debitor offert se in
continenti inchoaturũ opus:nam mora modici temporis non
solet obesse,l.illud,de peric.& cõmo.rei ven.ff. & in dubio am
plectenda est illa opi.q̃ fauet purgationi moræ,ſm Io. de Imo.
in l.si seruum,§.sequitur,ĩ.co.Præterea do.Alex.declarat opin.
suam,vt non sufficiat uerbalis oblatio stipulatore non consen-
tiente oblationi,qñ sit uerbalis:secus si expreſsè recuset uelle
ædificium fieri,arg.gl.c.pastoralis,de offi.ordi. & in l.fi.s̃. de in
integ.resti.& c.venerabili,circa med. de sent. excõ. in vj. decla-
rant Pau.Ale.& Mod.in l.qui Romæ, in princ.ĩ.co. Ista restri-
ctio do.Ale.periculosa uidetur,qa si mora non fuit per obliga-
tionem uerbalem legitimè purgata,uidetur licuisse stipulato-
ri dicere,nolle ædificiũ, sed æstimationẽ operis,sicut licet lite
ↄtesta.vt hic.& si iure recusatur oblatio uerbalis, non uidet̃, ꝙ
ex recusatione iustificari possit oblatio.paria.n.sunt non offer-
re,uel minus legitimè,l.solutionis,in fi.ĩ.de solu.Ad rationẽ ↄ̃-
riã põt rñderi,ꝙ procedit,qñ uerbo offerens illico põt̃re ipsa
adimplere oblationẽ si acceptetur,aliàs non,vt in casu nostro.
8 Vltima difficultas,dr̃ in tex.quòd † purgatio morę liberat debi
torem ab intereſſe,dubitatur an liberet ipso iure,uel ope exce-
ptionis? Raph.Co.& Mod.rñdẽt ipso iure,ꝑ istũ tex. in uerbo,
liberari placet,qđ simpliciter prolatũ importat liberationem
ipso iure,l.cum quis,§.i.ĩ.de sol.sed in ↄ̃rium est text.in d.l. & si
post tres.Pro ↄcordia Bar.ibi distinguit,aut quærit̃ de purgatio
ne moræ cõmiſſę per lapsum diei legalis,& ista liberat̃ ipso iu-
re,ita loquitur iste text.aut q̃ritur de purgatione moræ ↄ̃ctæ ꝑ
lapsum diei ab hoĩe in cõtractu appositi,& hæc liberat ope ex
ceptionis,d.l.& si post tres.Aliter distinguit Ang. aut agitur de
pęna conuentionali,& ab hac purgatio moræ liberat ope exce
ptionis; aut de intereſſe totali, & ab hoc purgatio liberat ipso
iure,vt hic:quæ distinctio non placet, quia text.in d.l. & si post
tres,põt intelligi siue sit ꝓmiſſa,siue non,vt ibi per gl. & ↄ̃ hãc
distinctionẽ allegat̃ text.l.si cum dies,§.fi.s̃.de arbit.Alia fuit ↄ-
cordia,ꝙ purgatio semper liberet ipso iure. Ad text.in d.l.& si
post tres,rñdetur,ꝙ loquit̃ de exceptione intentionis, q̃ p̃sup-
ponit actionẽ sublatã eſſe ipso iure,ſm gl.l.ij.s̃. de excep. est ue-
rum,ꝙ impropriat l̃ram:qa exceptio intẽtionis & facti nõ est
ꝓpriè exceptio,ſm gl.c.j.in uer.exceptiones,đ exce.in vj. Vnde
cõsidera si al̃r dici poſſit, aut purgatio moræ ipso facto repræ-
sentat totale intereſſe etiã ↄtradicente stipulatore, & tunc libe-
rat ipso iure,vt hic:aut non rep̃ntat stipulatore ↄ̃dicente,& tũc
liberat ope exceptionis.Ratio diuersitatis,quia primo casu ꝓ-
miſſorẽ ab intereſſe defendit ad implementũ. Scđo uero casu
defendit exce.qa ñ stat ꝑ eũ.ita ꝓcedat tex.in d.l. & si post tres.
9 No.primo,ꝙ † mora põt purgari vsq; ad litis cõtestationẽ sup
intereſſe uel pęna.cõcordantes allegant in gl.Intellige de ęqui
tate,nam de rigore cõmiſſa est stipl̃o,d.l. si seruũ,§.sequit̃,ĩ. co.
10 & ex hoc d.Ias.infert,Iudęos † ñ poſſe morã purgare, qa eis ser
uandus est rigor,& non æquitas,ſm gl.in c.ij. de iud. & idem
tenet in d.l.& si post tres,co.ij. ↄ̃rium firmat Fel. in c.ij. de Iud.
qa inter Iudæos & Chr̃ianos non est faciẽda dr̃ia,nisi expreſsè
iure caueatur,cũ iura sint ẽt Iudæis cõia,l. Iudæis,in uer.cõi iu
re,C.de Iud.Nec obst.ꝙ Iudęis non sit seruanda æquitas,qa ue
rum in casibus expreſſis,inter quos nõ reperit̃ casus purgatio-
nis morę.Facit ſm Fel.quia Iudæi poſſunt vti exceptione p̃scri
ptionis ↄ̃ Christianos,vt no.per gl. in l. si fur,§.j.s̃. de vsuc. & c.
porro,vj.q.iij.quæ est exce. rigorosa,ſm Lu.Ro. in rub. de arbi.
col.j.& dr̃ iniquiſſimũ suffragiũ,§.habeat.in Auc vt eccl̃a Ro-
ma.modo sic,si Iudæi poſſunt vti rigore & iniquo suffragio ↄ̃
Christianos,cur est,ꝙ non ẽt poſſint vti æquo & iusto bñficio?
11 Facit, qa † Iudęi gaudẽt ĩmunitatibus & priuilegijs ↄceſſis in-
colis,ẽt ꝑ statuta ciuitatis,ſm Bal.in l.spadonẽ,§. iam aũt,s̃. de
excu.tut.& Soc.ↄsi.62.ĩ ↄsilijs meis,col.iiij.li.j.d. Ale.ↄs.99. visa
inquisitione,lib.vj.& Io.Bert.in tra.de gab.in vj. parte, q.xvij.fa
cit ẽt tex.in c.Iudęi,de testi.dicit̃ ibi,sicut Iudæi p̃nt vti testibus
Iudęis ↄ̃ Christianos,ita Christiani poterũt vti testib. Christia-
nis ↄ̃ Iudęos.& a ↄ̃rio si Iudęi nõ poſſunt vti testimonijs Iudęo
rum ↄ̃ Christianos,pari rõne non deberent vti alii fideliũ testi
monijs ↄ̃ Iudęos,ex quo sequitur,ꝙ si Iudęi nequeunt purga-
re morã in damnũ Christianorũ,eadẽ rõne Christiani non de
berent poſſe purgare morã in p̃iudicium Iudęorũ. Consequẽs
est falsum,ergo & antecedens,arguendo a consequenti destru
cto,l.apud antiquos,C.de fur.Item dicit̃ ibi, ꝙ Iudęi humani-
ter fauendi sunt,ergo non sunt inhumaniter tractandi ꝓut tra-
ctarent̃,si eis fieret qđ nobis fieri nolumus,c. humanũ genus,
j.distin.nã lex charitatis nos impellit subuenire etiã Iudęis,ſm
Old.ↄsi.264.illa uidet̃,& Io.And.in rub.đ iud. & Alex.d.ↄs.99.
ad fi.nec ĩdebite vsurpãda sunt eorũ bona,sicut nec xp̃ianorũ,
ſm Inn.in c.qđ super,de voto.nec Chr̃iani p̃nt a Iudæis vsuras
accipere,ſm Io.And.in c.ↄquestus,§.fi.de vsu.& ↄsuluit Bertr.
consi.28.puto,ꝙ annuæ pẽsiones,lib.iij.nõ ob.illa ratio, quam
12 extollit d.Ias.ꝙ leges g̃naliter † loquẽtes non extendunt̃ ad Iu
dęos,qñ mã non est æquè ꝓportionabilis Iudęis ac Chr̃ianis,
sicut docet Pan.in cle.j.ꝑ illũ tex.de vsu.& Ge.in c.j.§.fi.ĩ fi.co.
ti.lib.vj.qa procedit qñ mã subiecta non est proportionabilis

Iudæis nec in specie,nec in g̃ne,vt in mã sp̃uali,q̃ nullo mõ cõ
uenit Idęis iam dãnatis,c. qui sincera,xlv. dist. iõ nihil ad nos
de his,q̃ foris sunt,c.gaudemus, de diuor. secus qñ est talis mã,
q̃ conuenit Iudęis saltem in g̃ne,vt mã purgõnis,vt de se, & ex
13 prædictis patet.† Infertur scđò,ꝙ stante statuto,uel rescripto,ꝙ
procedatur de rigore,non poterit purgari morã,secũdũ Ange.
14 Tertiò † infert̃,ꝙ stante statuto, ꝙ debitor per instr̃m guaren-
tigiatum poſſit oĩbus iuris remedijs cogi ad obseruandũ pro-
miſſa,non poterit hic debitor purgare morã. Lu.Ro. & d. Ale.
hoc uerum non putant,qa statutũ recipit interpretationẽ a iu
re cõi,l.ij.C.de nox.c.cũ dilectus,de consue.maximè ne qs ĩde
bitè damnum patiatur,ſm gl.Bar.& alios in l.fi.§. in computa
trone,C.de iur.delib.Mouent̃ ẽt per tex.in l.si duo,§.ait prętor,
iuncta l.seq.ff.de ↄsti.pec.Subiiciunt tñ opi.Ang. seruari poſſe,
si statutũ tribuat executionẽ paratam instrumento,sicut sniç,
sed tu cõsidera,ꝙ instrumenta guarentigiata hñt paratã execu
tionem,sicut snĩa,vt tradit Bar.in l.j.§.in hac, co.pe.ff.com.& in
l.j.C.de confes.ergo vera erit indistinctè opi.Ang.Scđo aduer-
te,ꝙ Ale.istud putat indistinctè falsum,qa æquiparatio,quã fa
cit statutũ de instrumentis ad snĩas, non p̃t procedere in casib.
in quibus subest diuersa rõ, vt in casu nostro,nam post snĩam
non est ꝓmiſſa purgatio morę,quia præceſſit geminatio moræ,
vt ĩ.per Bar.in j.q.quæ rõ ceſſat in instr̃is,qa absurdũ est,ꝙ prius
impediat̃ moræ purgatio,q̃ sit commiſſa,& absurdũ, ꝙ eodem
momento cõmittat̃ mora,quo ↄ̃hitur obl̃o,l.qđ dicimus,ĩ. de
solu docet in simili Bar.in l.eum qui,§. si iurauero,in fi.ff.de iu-
reiu.Adde ꝓ hac snĩa,ꝙ ẽt licita est purgatio moræ post snĩam
qñ ipsa mora fuit ↄ̃cta post ipsam snĩam,l. miles,§. decẽ,s̃. de
re iud.Sic ergo dicendum in instr̃is,vt sit licita purgatio moræ
vsq; ad litis contest.super executione istr̃i.& ita signãter voluit
Bar.in l.si quis stipulatus fuerit decẽ in melle,co.fi.ĩ. de sol. &
ita in specie concludit Soc.cõl.199.in cã,co.iij.lib.ij.& uidetur
ęqua opi.Tñ in puncto iuris defendi p̃t opi.Ang pro cuius in-
telligentia p̃supponendũ est,in instr̃o fuiſſe ꝓmiſſam pœnã uel
15 intereſſe.Itẽ p̃supponendũ est,ꝙ † guarentigia nihil aliud est q̃
præceptum Notarij iudicis chartularij factum in debitorẽ cõ-
feſſum vt soluat adueniente die,vt docet Bar.in l.j.ff. de iudi. &
d.Ias.in l.j.§.si quis ita,co.x.s̃.co.vnde cum debitor fuerit con-
demnatus a Notario habente iurisdictionem voluntariã, non
debet post snĩam poſſe purgare moram, vt hic. Non ob. ratio
Ale.quia non dicimus,ꝙ sit a principio ↄ̃cta mora, sed dicim⁹
ꝙ est lata sententia super intereſſe sub conditione, si debitor
fuerit in mora.Cõprobatur,quia iuramentum a principio p̃sti-
tum impedit purgõnem moræ,vt ĩ.per Bar.q.v. ergo idem si a
principio sit lata snĩa super sol̃one pœnæ, vel intereſſe: proce-
dunt.n.a pari,snĩa & iuramentum,l.ii.ff.de iureiu.Not. secũdò,
16 ꝙ † litis contestatio super intereſſe uel pœna,impedit purgatio
nẽ moræ,aſſignat̃ rõ per Bar.ĩ.in ii.q. Ex hoc infert̃, ꝙ in cã ap-
pellationis non erit licita purgatio morę Contrarium tñ tenet
Lu.Ro.sing.lv.nunquid mora.ꝑ tex.quẽ dicit singularẽ in l. ab
executore,§.si procurator,ĩ.de app.facit,quia licitũ est in causa
appel.non deductũ deducere,& nõ probatũ ꝓbare,l.ꝑ hanc,C.
de temp.app.c.cũ Ioannes, de fide instru.ergo non crediderim
istud uerũ,aliàs eſſet melioris condõnis is, qui perseuerauerit
in longiori mora,uidelicet vsq; quo fuit lata snĩa & interposi
ta appellatio,q̃ ille q voluit citius purgare morã,uidelicet ante
snĩam,cui tñ iura interdicũt purgationẽ,vt hic.Cõprobat̃,quia
17 appel.† restituit appellantẽ ad eũ statũ, in quo erat post litẽ cõ
testatam,non ad eum,in quo erat ante,l.ita demum, & ibi no.
Bar.C.de procu.tradit Ale.in l.j.s̃.de re iud. & Pan. in c.j. col.ij.
ex̃ de excep.& hanc sententiam tenet ipse Lu.Ro.hic, licet di-
xerit se cespitaſſe in d.sing.sequitur Ale.& Mod.nec tex.alleg.ꝑ
Ro.probat oppositum. Credo tamen, ꝙ saluari poſſit in duo-
bus casibus.Primò, qñ lis fuit contestata, & snĩa sequuta su-
per principali, poterit reus in causa appel.dicere, nolo facere
quod promisi,sed volo soluere intereſſe.ita procedit,quod vult
gl.magna in fi.in l.i.ff.de act.emp.de cuius veritate ibi traditur
per Bar.Secundo potest saluari, qñ fuiſſet omiſſa moræ purga-
tio ꝑ errorem facti,tunc fortè poterit purgari in cã appellatio-
nis per ea,quæ tradit glo.in c.ad euidentiam, secundo. vbi Fel.
post alios, col.ix. de rescr. Bene facit, quod vult gl. in l.error,C.
18 de iur.& fac.ign.No.tertiò ibi,quandiu,† ꝙ dies adiecta dispo-
sitioni per hanc dictionẽ,quãdiu, ad auferendũ bñficium au-
fert ipso iure.ad idẽ tex.in l.ĩ delictis,§.si detracta, uer. donec,ff.
de noxa.sed ↄ̃ de l.eum qui ita,§.qui ita,s̃.co. Sol.tex.noster lo-
quitur quantum ad tollendum beneficium competens de gra
tia & ex æquitate. Contrarium vero quantum ad tollendum
beneficium competens de iure communi,quod difficilius tol-
litur,l.eius militis,§.militia miſſus,ff.de test.mili.vel hic, qñ agi-
tur de auferendo beneficio conceſſo a lege,ibi ab homine, qđ
difficilius aufert̃.arg.eorũ, q̃ not.gl. in l. aſſiduis,C. qui pot. in
19 pig.hab.Vltimo no.ꝙ per † commiſſionẽ pœnę legalis, id est
intereſſe,non nouat̃ primitiua obl̃o:nã si nouaret̃, extinguere-
tur,§.præterea,qui.mo.tol.obli. Insti. & cõn̄r non poſſet mora
purgari,per ea quę tradit Bar infra in vii.oppo.ubi dicetur.Gl.i.

declarat

20 declarat† quid sit insula,& vñ dicat̃:latius declarat gl.in §.insula,Insti.de rer.diui.dicens insulam proprie esse apparentem terrã,aquis undiq; clausam,ad quã non nisi p aquã patet aditus, d.§.insula,& l.adeo,§.insula,s.de acqui.re.do.nam si breui terræ angustia quæ istmos dr̃,continenti auertitur,peninsula,idest pe ne insula dr̃.Impropriе uero ẽt domus siue sit in mari, ut dicit gl.siue alibi,p̃t dici insula,ut hic,& l.insulã,ſ.eo.ti.& l.3.§.si quis insulam,ff.de eo,qd̃ cer.loc.& alibi sæpe,& illa domus appella tur insula,quæ undequaq; uia circundatur, ut dicit cõmẽtator Ciceronis in 3.offi.lib.quod puto uerum, nam domus ita Romæ extruebant,ut nulla parietũ cõione iũgerentur ad euitãda incendia,l.3.§.effracturæ,ff.de offi.præfe.vigil. ideo dicitur apud Pub.Victo.ꝙ Romæ erant plures insulæ,q̃ domus, ex hoc patet,ꝙ gl.in l.fi.de offi.p̃fec.uigil.non bñ intellexit illũ tex. exponendo insularios,idest dños domorum,qa insularij erant serui deputati ad custodiã domuũ pro arcendis incendijs, l. urbana,

21 §.insularios,de uer.sig.dñr† enim insularij custodes insularum sicut saltuarij custodes saltuum,l.si ita legatus,§. dñs proprieta

22 tis.ff.de usu,& hab. Et p istã gl. determinat Bal. ꝙ† ciuitas Venetiarũ nõ p̃t dici insula,qa domus cõstructæ in mari non dñr ꝑprie insula,& qa illa ciuitas est fundata in alueo maris,& nullus alueus dr̃ insula,§.itẽ p alluuionẽ,Insti.de rer. diui. ita Bald. ꝯs.472.qdã,li.2.Cõfirmat,qa illa ciuitas nõ ẽ nata in mari, sed arte ꝯstructa,ergo nõ est insula,§.isula.Inst.de rer.di.&quia arte fuit ædificata in mari,p̃tendũt Veneti nõ hr̃e superiorẽ, qa non ædificarunt in solo iurisdõnali alicuius,sed in mari, in quo qui ædificant,domini efficiuntur,l.in tñ.ff.de rer.diui.ita concludit Bar.in rub.ff.de rer.diui.co.3.& hac ratione dicit Saly.in l.3. C. de naut.fœn.ꝙ Veneti pñt statuere super gabellis Adriatici ma ris,quia sunt dñi illius.sequitur Io.Bertach.in tract. de gabel. in 3.parte,co.3.Gl.scd̃a diuiditur in tres partes, ut hic per Mod. In ea.gl.ibi,nisi intersit,habes ex eius dictis,& dictis Bar.super prima oppo.quatuor ꝯcl̃ones. Primo habes litationem ad primã regulã in tex.traditã,licita est purgatio moræ usq; ad litis ꝯtesta

23 tionẽ.Fallit,† qñ in purgatione moræ nõ repræsentat̃ interesse actoris,l.si ita qs,§. Sæia cauit,ſ.eo.Io.de Imo.& Alc. dñt, istud nõ bñ ibi ꝓbari,qa loquit̃ in actore uolente morã purgare, ad actionẽ purgãdã,regula uero nr̃a.s.huius tex. ꝓcedit in reo uolente morã purgare ad euitandũ interesse, inter quos longa est dr̃ia,ut ſ.p Bar.in opp.d.Ias.nititur demonstrare,qd̃ ꝓbat sic inducẽdo,si interesse rei impedit actorẽ purgare moram ad actionẽ cõseruandam,d.§.Sæia cauit,a fortiori interesse actoris dẽt impedire,ne reus possit moram purgare ad acquirendũ ius de nouo in p̃iudiciũ actoris;argu.l.patre furioso, ff. de his,qui sunt sui,uel alie.iur.q̃ inductio non satisfacit:nam actor p purgationẽ uult auferre liberationẽ acquisitã reo,reus uero uult per pur gationẽ se liberare ab obl̃one,ergo magis fauendũ reo,l. fauorabiliores,de reg.iur.Vera tñ concl̃o est,quæ probat̃ p tex. clarũ in l.si cum dies,§.fi.cũ l.seq.ff.de arbi.& in l. sed si alia, & ibi gl.ff.de cõsti.pecu.Confirmat,qa cessat æquitas,pp quam ꝯceditur purgatio,qñ in purgatione nõ rep̃sentat̃ interesse actoris. non.n.dr̃ purgata mora effectu moræ remanente,d.l.si seruũ.§.

24 sequitur ibi,emẽdare eã moram.Scd̃a concl̃o,† reo offerẽte interesse excedens æstimationẽ facti,p̃t mora purgari usq; ad litis cõtestationẽ,s̃m gl.in l.utique.ff.de arbi.seq.Bar.& alij oẽs. Ampliat,s̃m Pau.& Ale.ut ꝓcedat ẽt ꝙ mora cõmissa sit circa decisoria iudicij,ita uult illa gl.s̃m Alc.sed tu aduerte,quòd illa gl. istud nõ uult,neque ꝓbat,cũ loquatur in mora cõmissa,in non parendo sñiæ arbitri,pp quam non cõuenit morosus ex obl̃one iudiciali,sed ex uoluntaria extraiudiciali & ꝯuetionali obl̃one,l.si dcm̃ §.si cõpromisero,ff.de euic.Tradit d.Alex.in l.4.in §. Cato,in 2.q.Bar.s̃.eo.Pro ista ampliatione adducit d.Ale. rationem,qa eadem æquitas militat in iudicialibus,quæ in extraiudicialibus,ergo idem ius,l.a Titio,ſ.eo.quæ ratio nõ vr̃ tuta, cũ morosus in iudicio offendat duos,partem.s.& iudicẽ,ergo mora iudicialis est grauior & detestabilior,q̃ extraiudicialis, p quã offendit solũ pars,arg.eius qd̃ no.in l.si ꝯuenerit,ff.de iur. omn. iu.& in c.j.de iudi.& qd̃ uult glo.in l.filiusfa.§.fi.ff.de procur.Ex p̃dictis Ange.& Mod.eliciunt cautelã ad impediẽdã purgõnẽ moræ,ut stipuletur certũ qd dari loco interesse,si debitor fuerit in mora: nam tunc non poterit purgari mora nisi soluto interesse cõuẽto. Quæ cautela uidetur uẽtosa,nam si uere interest, non est opus cautela:si uero non interest, interesse cõuẽtũ non debetur,l.aduersus,ff.de arbi.traditur p Bar. & alios in l. 2. §. itẽ si in fcõ,s̃.eo.& determinat Soc.cõsi.253.col.pe.li.2.Tertia cõ

25 cl̃o,reus p̃t† purgare moram dato ꝙ non offerat interesse, ad quod ꝯsequendũ succursum est creditori post purgationẽ moræ,ita Bar.hic,& in d. l. & si post tres.sequuntur alij. Dñt.n. pro missorẽ de iudicio sisti, & de defendendo, posse purgare morã dato ꝙ nõ offerat dãna & expẽsas,qa recuperabuntur in eo iudicio,officio iudicis. l. sancimus. C. de iud. Sed quõ istud stare p̃t;nam actori succurritur ad cõsequendum interesse post purgationẽ actione ex stipulatu,l.si pœnam,s̃.eo.& tñ non admittit purgatio,nisi oblato interesse,ut in conclusione p̃cedẽti. Solu.ista ꝯcl̃o debet sanè intelligi, qñ post purgationem est saluũ ius ꝯñdi iteresse ipso facto,per qd̃ purgatur mora, ut in iudicia lib.in quibus officio iudicis recuperantur expensę, & damna secus in extraiudicialib. in quib. interesse recuperari non potest in ipso purgationis actu,s̃m Bar.sed tu subtilis considera, utrũ

26 Bar.& Doct.uelint,† an creditor consentiendo purgationi moræ censeatur interesse remittere:ipsi non aperiunt dentes,vr̃ tñ ꝙ sic,per tex.l.centũ Capuę,in fi.ff.de eo,qd̃ cer.lo. qui bene ꝓbat,qñ mora purgatur de expressa uoluntate creditoris.Sed qd si ꝯdixit,nulla tñ facta mentione de interesse, an censebitur remisisse interesse: vr̃ ꝙ non,per ea,quæ dicã in seq. conclusione.

27 Quarta concl̃o,† reus non potest purgare morã, qñ ius actoris est factũ deterius,l.& si post tres.ff.si quis cau. Sed dubitatur,an sit dr̃ia inter istam ꝯcl̃onem & primã,i. an hæc uerba, nisi ius actoris sit factũ deterius,differant ab istis,nisi actoris intersit.gl. fi.hic,& in l.sed an alia,ff.de ꝯsti.pec.uidetur velle, ꝙ idem importent,sed Bar.& alij *communiter* dñt differre, ut ius actoris dicat̃ factum deterius,qñ non expedit factũ amplius fieri, ut in exemplo statim deducẽdo,uel si p p morã p̃scripta est actio. Actoris aũt interesse dicitur siue expediat factũ fieri,siue non, & sic ista

28 uerba,nisi actoris intersit sunt magis generalia. Sed † an ista cõclusio ꝓcedat etiam in extraiudicialibus:Bar.rñdet,ꝙ sic, patet exemplificando in eo,q promisit mihi facere domũ in fundo meo,quẽ post morã alienaui.sequuntur *communiter* alij. istud in se uerũ est,sed dubium stat,nunquid decisio Bar.in exẽplo p̃missio uera sit.Lud.Ro.putat,ꝙ non,per tex.in l.si sub una, §. fi. ſ.eo.sequitur Imo.qñ stipulator post morã ꝓmissoris uendidit fundũ nulla necessitate cogẽte.Sed certè tex.in d.§.fi.parum facit,quia non apparet, ꝙ alienatio ibi facta sit post morã. Item ibi non negatur agi posse ad interesse.Scd̃ò ꝯ Bar.allegatur tex. in l.siue,§.tandiu,ff.de condi.fur. Põt rñderi, ꝙ ibi dicitur alienantẽ amisisse actionẽ ad rẽ,non tñ sequitur, ꝙ amiserit actionem ad interesse,l.qui aũt,§.j.ff.si quis cau.& ibi Bar. & in l.fi.ſ. arb.fur.cef.Tertiò ꝯ Bar.facit,dãnum quod ꝓcedit culpa stipulatoris,qui fundũ uendidit,dẽt sibi imputari, reg. damnum, de reg.iu.in vj.Sol.alienare rem ꝓpriam nõ cadit in culpa, l. in re mandata,C.mand.imo in culpa est promissor, qui si construxisset domum in termino,non damnificasset stipulatorem, q plu

29 ris uendidisset fundum pp domũ. Sed qd si promissor † sit paratus domum facere, & emptor retrouendere: vr̃ audiendus uolens purgare moram,tanq̃ desinat ius actoris esse deterius,sicut ꝓmissor de iudicio sisti põt purgare morã nõ obstante,ꝙ actio stipulatoris fuerit præscripta,mõ uelit in se iudicium suscipere, l.Iulianus,§.quantũ.ff.ad exhi.l.& eleganter,§.pe.ff.de dol.Contrariũ credo uerius,qa non desinit ex toto ius actoris esse deterius,cũ teneatur restituere pretiũ,quod fortè non hẽt,& qa nemo cogitur rẽ emere,l.nec emere.C.de iur.deli. Ad ꝯria rñdet, ꝙ ibi ius actoris desinit esse deterius ex sola purgatione moræ, quod non est in casu nostro, ubi reqrit̃ factũ actoris. Sed qd si emptor sit paratus soluere uẽditori æstimationẽ domus,q̃ promissor offert se ædificaturũ:uideret̃, audiendum morosum, qa hoc casu absq; facto stipulatoris cessat ius suũ esse deterius. Cõsiderabis tñ.Ex secunda opp.Bart.eliciunt̃ tres ꝯcl̃ones. Prima

30 ꝯclusio,† mora dẽt purgari intra modicum tp̃s,d.§.Sæia cauit. qui loquitur in actore uolẽte purgare moram ad cõseruandam actionem.Idem tamen dd̃m in reo,d.l. & si post tres, &ibi glo. & l.si in lege.§.colonus.ff.loc. Declaratur ꝯclusio, ut procedat in purgatione moræ cõmissæ p lapsũ diei in obl̃one exp̃ssi, iuribus p̃alle.secus in purgatione morę ꝯtc̨ p lapsum diei subintellecti a lege:hoc casu p̃t mora purgari usq; ad litis ꝯte.ut hic, & in l.si cũ dies.§.fi.ff.de arb.& ista est *cõmunis* resolutio, qcquid dixerint gl.& Bar.in d.§.Sæia cauit.Rõ † diuersitatis,s̃m Ange.

31 Pau.Ale.& alics Mod.qa dies subintellecta non est ita certa, sicut est exp̃ssa,cũ dies a lege subintellecta ueniat certificanda arbitrio iudicis,ut statim dicet.Ex quo infertur, ꝙ si dies subintellecta sit ita certa,sicut exp̃ssa ab hoĩe, tunc purgatio moræ dẽt fieri intra modicũ tp̃s.ita ĩtelligo tex.in c.potuit, de loc.ĩ uerbo celeri satisfactiõe,qd̃ not.ꝯ illos, q uolũt ꝙ emphyteuta possit purgare morã usque ad litis ꝯtest. & ita debes sublimitate istã

32 fallentiã.Sublimita scd̃o,† ut ꝓcedat in reo, q p̃t purgare morã commissam p lapsum diei a lege subintellectæ usque ad litis ꝯtestationem, secus in actore, q dẽt sp̃ purgare intra modicum tp̃s,d.§.Sæia cauit,nam litis cõtestatio nõ est in cõsideratiõe in

33 præiudicium actoris,l.non solet,de reg.iu.ſ.Tertio intellige † in reo uolẽte purgare moram commissam in negligẽdo, secus in faciẽdo,quã dẽt purgare intra modicum tp̃s, & non expectare litis ꝯtestationẽ,d.l.si in lege,§ colonus, s̃m intellectum d. Ale. hic.est.n.mora in faciendo odiosior,q̃ in negligendo,s̃m glo.&

34 scriben.in l.si mora.ff.solu.ma.Vltimo † intellige, ut non procedat in reo contumace in cõtestanda lite,q non põt moram purgare non minus q̃ si lis fuisset ꝯtest. qa mora ꝯtestãdæ litis opatur eũdem effectum,quem opat̃ ipsa litis cõtestatio.l.si eum,§. q iniuriarũ.ff.si quis cau.ne subterfugia & cauillationes rei noceant actori,l.ꝯ maiores,ubi Bal.C.de inoff test. uoluit gl. in c.

35 uenerabilis,de iud.Secunda concl̃o,statur † arbitrio iudicis, ꝙ sit longũ,uel modicũ tp̃s,d.§.Sæia cauit,quẽ not.Bar.hic, & di

cit

cit esse optimum, Pan. in d. c. potuit. & ita cōsuluit d. Alc. consi. 14. col. 1. li. 2. & uoluit Bar. p illum tex. in l. j. ff. de iur. delib. bñ facit tex. in c. plerūq;, de rescr. & in c. de causis, ubi late Mod. de of. dele. Adde, ꝙ procedit ēt si lex, uel pactio, uelit actū expediri debere q̃ citius fieri poterit. istud q̃ citius, est arbitrariū, ſm glo. in cle. cām, & ibi Card. q. 20. de elec. & ita cōcludūt cōiter. Doc. in c. potuit, de loc. dicētes esse in arbitrio iudicis, qñ dicatur emphyteutam purgasse moram celeri satisfactione. sequit̃ d. Bertr.

36 cons. xj. Etiā si uenerabilis, li. ij. Tertia ɔclo, iudex † dēt arbitrari tps esse modicum uel longum, consideratis circūstātijs, i. qualitate, & quantitate operis, & operarij, & tpum, l. continuus. §. itē qui insulā, ĩ. e. alias si malè arbitret, a tali arbitrio erit licita appellatio, ſm gl. in c. super his, in uer. arbitrio, de accu. tradit latè Fel. in c. exceptionē, col. ij. de app. & ideo si iudex arbitretur emphyteutā posse purgare morā post duos mēses, ab eius arbitrio poterit appellari, ſm Pet. de Anc. cons. 421. quid, si ser Antonius, col. 4. sequitur d. Ias. in l. ij. col. xlv. C. de iur. emph. & Dec. ɔs. 138. col. fi. & Bal. cons. 157. uisis uerbis, li. 2. subdit tñ, aliquos tenere emphyteutā posse purgare morā usq; ad quadrimestre, quorū sñiam non puto uerā, qa hæc adiectio, celeri satisfactione, de qua in c. potuit, intellr habitu respectu ad biennīū, l. hæc adiectio, ĩ. de uer. sig. q̃ nō pōt intelligi de quadrimestri, qđ est sexta pars totius termini, & declarat d. Steph. Bertr. in d. cons. xj. & ɔsi.

37 44. li. 3. Ex 3. & 4. opp. Bar. elicitur conclo, ubi † est apposita dies & pena, & nō admittitur purgatio moræ, secūdū Bart. post Dy. & Oldr. per tex. in l. traiectitiæ, §. de illo, š. ti. j. l. magnā, C. de contrah. & cōmit. stip. l. j. ff. de penu leg. l. ij. C. de iur. emph. Excutiamus, an in istis iuribus conclusio probetur? uidetur ꝙ non, & in primis text. in d. §. de illo, non uidetur probare ex pluribus. Primo, quia loquitur in pœna, quæ simul peti potest cū principali sicut usura, l. acceptam, C. de usu. hoc casu non ꝑmittitur purgatio secundum Pet. cuius opin. uidetur uerior, ut ĩ. dicetur. Scdō, quia pena ibi fuit adiecta loco particularis interesse, & hoc casu non ēt admittitur purgatio, nisi soluto interesse, ut fuit conclusum š. in j. opp. Tertio, quia ibi mora erat geminata, merito impurgabilis. Ibi. n. scdm Ang. Pau. & Mod. erat adiecta dies, q̃ constituit debitorem in mora, l. si ex legati causa, š. e. Itē ibi fuit debitor post diē interpellatus, & sic iterū constitutus in mora. & dicit d. Ias. ꝙ iste intellꝰ est uerissimus: mihi aūt uidetur periculosius, qa debitor non fuit ibi interpellatus post morā, ut probāt illa verba, interpellatus morā fecerit, iuncta reg. l. in delictis, §. si extraneus, ff. de nox. & quia attento hoc intellꝰ tex. esset de indubitabili: nam decisum erat in prin. l. ꝙ unica mora purgari non poterat, ergo indubitatum esset, ꝙ nō pōt purgari geminata. Credo igitur, alium fuisse sensum Iureconſ. ut uoluerit decidere casum admodū dubitabilē, uidelicet qñ ꝓmissor fuit ante moram traijciendo pecuniam interpellatus, ut pecuniā suo die traijceret & expediret, qui debitor ĩterpellatus morā fecit, i. suo die seruo pecuniā non tradidit, q̃ritur an teneatur ad pēnā adiectam loco estimationis operarum ipsius serui? videbat ꝙ non, qa seruus eū interpellauit añ diē. Cōtrariū ibi decidit, ac si post diē fuisset interpellatus: nā & si arbiter certo die dari iusserit, si datū nō fit, pena cōmittit̃ absq; beneficio purgatiōis moræ, ut uult tex. a ɔrio, & hoc mō erit casus pro opi. Bar. Circa tex. in l. magnā, iste tex. non vř probare, ut dicit Pet. & latè prosequitur Ias. ad unū tñ aduerte, inquantū Ias. dicit, ꝙ Imperator ibi loqt̃ de obscuritate ueteris iuris prudentię ante ius Digestorum, sup hoc an dies interpellet pro homine, vř male loqui: qa ibi ꝑsupponit, ꝙ illa obscuritas adhuc præstaret magnā litiū materiam tpe Cod. qđ cōstat esse falsum, qa de iure ffoꝝ clarissimē decisum est, ꝙ dies interpellat ꝓ hoīe, d. l. si ex legati cā, & l. quod te, si cer pet. ff. Considera tñ, ꝙ ille tex. optime probat moram non posse purgari usq; ad litem contestatam, alias posset debitor effectualiter excipere, ꝙ nō fuit admonitus, q̃ tñ exceptio ibi reiicit. est uerum, ꝙ nō ꝓbat moram non posse purgari intra modicum tēpus, cum stet simul, ꝙ non possit allegare se nō fuisse interpellatum, & tñ possit excipere se debito tempore purgasse moram. Circa tex. in l. j. ff. de penu le. ibi, nisi fuerit aliud tēpus, & c. dantur uariæ solutiones. Prima fuit Ang. ꝙ loquitur in ultimis uoluntatib. in quibus est speciale, ut promptius executioni demandentur: patet, quia lex pro legatis cōcessit tres actiones, C. commu. de leg. l. j. quæ solutio non multum concludit, qa si concedatur moræ purgatio intra modicum tps, non minus executioni mandabuntur. Item ibi deciditur purgatio moræ, q̃do solutioni legatorum non est adiecta dies, cuius ɔrium esset dicendum attenta ratione Ang. Omissis rñsionib. aliorum, defendendo opin. Petri aliter respondeo, ꝙ ille tex. loquitur in pœna, quam creditor cogitur inuitus post morā acceptare, nos uero in pœna, quā non cogit̃ recipere, si uelit habere principale, cum pp morā non sit fcā nouatio, nisi uolente creditore, ut docet Bart. in l. ita stipulatus, in j. oppo. ult. part. ĩ. eo. rō diuersitatis est, qa ē ualde æquū, ꝙ debitor absq; bñficio purgationis cogatur soluere pœnā, quā creditor inuitus cogi poterat recipere, arg. l. si de meis, ff. de arbi. Circa tex. in l. 2. C. de iure emphy. Iste tex. non etiam uidetur probare, quia ibi est dies legalis, & pœna legalis, q̃ bñ impediunt purgationem moræ, ſm gl. in c. licet canon, in uer. priuat, de elect. in vj. secus vř, si dies & pœna sint adiectæ ab hoīe, ſm utrumq; Imo. post Ang. sed certe mitius agit cū lege q̃ cū homine, l. Celsus, ff. de arbit. patet in c. potuit, de lo. ubi est dies & pœna legalis, & tamen admittit̃ purgatio. & ita ɔcludit d. Ias. in d. l. ij. col. xlvj. & istud credo uerius, qa gl. in d. c. licet canon, nō uult id, ad qđ allegatur. nā si referat ad tex. quos gl. alleg. prout referenda est, ſm Bar. in l. in ambiguo, ff. de rebus dub. nihil ꝓbatur: nā si referat ad tex. in d. c. licēt canō, non impeditur purgatio, qa ibi sit dies & pœna, sed qa fcā est executio a lege, q̃ executio rřr impedit purgationē moræ, l. is cui, š. ti. P. xi. Si uero referatur ad c. licet, de suppl. negli. ꝑla. impedit purgatio, qa trāslatū ius fuit in aliū, q̃ trāslatio ēt impedit purgationē, l. j. §. quibus. ff. de succes. edic. Cōsidera tñ, ꝙ tex. in c. potuit per Ias. allegatum, secundum Alc. nō vř urgere, qa loquit̃ in emphy. ecclesię, cū quo mitius agit̃ q̃ cū priuato: & iō *communiter* ɔcludit, ꝙ dispositio illius tex. solum ꝓcedit in emphyteutis ecclesiæ, non ēt laicorū & priuatorū, ut ꝓbat ipse Ias. in d. l. ij. q. xxix. & firmat Imo. hic. Item ad tex. in d. l. ij. dicit d. Ias. ꝙ nō ꝓbat, quia ibi lex dño volente facit executionē, iō impeditur purgatio. Not. ex ista so-

38 lutione duo elici. Primo, ꝙ † emphyteuta fcā declaratione caducitatis nō pt celeri satisfactione purgari mora, qa fcā iā reperit executio. sint ergo cauti directi dñi, ut statim declarent caducitatē, ſm Cæpo. caut. cxxxv. Tu scis. sequit̃ Lud. Roma. cons. 103. uiso ꝓpositæ consultationis articulo. & Alc. cons. 106. uiso themate, co. 4. lib. 4. & non solum expressa declaratio caducitatis impedit purgationē moræ, sed ēt tacita, ſm Pan. consi. 67. in cā q̃ uertitur, lib. 2. sequitur Deci. consi. 164. co. 3. Scdm elicit, ꝙ

39 emphyteuta † sp poterit purgare moram usque quo fuerit per dñm declarata caducitas. & fuit opi. d. Hiero. Tortis Papię. quē refert, & sequitur hic d. Ias. in d. l. ij. Sed istud nō crediderim uerum, qa facilius purgatur mora de iure canonico q̃ ciuili, c. fin. de poen. & mitius agit̃ cū ecclesia, q̃ cum priuato, ut dcm est. & emphyteuta ecclesiæ habet breuiorē dilationē ad soluendum, cū hēat solū biennīū, d. c. potuit. & emphyteuta priuatus habet trienīū, d. l. ij. Cū igit̃ emphyteuta ecclesiæ dēat purgare moram intra modicū tps arbitrio iudicis, nec hēat facultatē purgandi morā usq; ad diem declarationis, multo minus talē facultatē hēbit emphyteuta priuatus. Ex his uides, ꝙ cōis opin. non bñ ꝓbatur i d. iurib. iō d. Ias. dicit, eā ꝓbari optima rōne, q a nulla æquitas suadet, ꝙ debitor, q̃ certus de die & de pœna non satisfecit in termino, possit purgare morā, arg. l. ij. §. si quis tamen, ff. si quis cautio. & fuit ratio Bal. in d. l. magnam, quæ non satisfacit, & confundit ꝑ tex. in d. c. potuit. nec refert ꝙ ibi sit dies & pena legalis, qa cū sit dies certa, est qđ imputetur debitori, ac si esset dies adiecta ab homine. Præterea hac rōne attenta, ubi est dies certa & non pœna, non ēt deberet admitti purgatio, quia debitor est certus de die, & ꝙ post morā succedit obligatio ad ĩteresse: istud āt est falsum, d. §. Sæia cauit, ergo rō nō uera. Alia rō assignatur per d. Ias. quam dat Bar. ĩ. in vj. oppo. ubi dicam. Sed es ergo articulum dubium, qui est de apicibus iuris, ut dicit Bal. cons. 383. primo tria sunt, in fi. li. 4. & dixit idem Bal. consi. 106. competeretur, lib. j. ꝙ licēt interpretes qñque legendo quantur opin. Pet. tñ practicādo debemus sequi opi. gl. verā, §. Citramon. & dixit Soc. ꝙ opi. gl. est *communis*, licēt articulus disputabilis, cons. 199. lib. 2. & consi. 288. col. penul. eodem & Corne. consi. 25. lib. 2. & hæc opin. cōis maxime uera est, ubi est apposita dies & pœna ipso iure & facto incurrenda, prout

40 loqtur gl. in d. c. licet canonico. Io † uasallus, quia non petit inuestitura intra diem & annum, non poterit purgare morā, quia ipso iure cecidit in pœnam priuationis, secundum Alex. consi. 4. uiso themate. Ampliatur, ut procedat, ubi dies est prorogabilis ad nutum creditoris, ut si conuentum sit, ꝙ fiat solutio hinc ad proximas calendas, & ab inde in antea ad oēm requisitionē creditoris, l. cum stipulatus sim mihi, o Procule. alias a Proculo, ĩ. e. ubi Bar. Ang. & Imo. no. & idē uolunt Ang. Imo. & d. Ias. hic, & in l. si ex legati cā, š. eo. Limitatur multipliciter. Primo,

41 † vt nō procedat in ꝑtorijs stipulationibus, l. & si post tres, ff. si quis cau. ratio est, quia in prætorijs stipulationibus prætor sequitur æquitatem, in conuentionalibus āt sequitur partium conuentionem, l. in conuentionalib. š. eo. Tu considera, ꝙ purgatio moræ cōceditur de æquitate, d. §. seqtur. ergo prætor dēret etiā in cōuentionalib. habere æquitatem añ oculos, l. qđ si Ephesi,

42 ff. de eo, quod cert. loco. Declaratur secundo, ut † procedat q̃do dies adiecta est solutioni, secus si fuit apposita cā multiplicandæ oblōnis, tunc in ultimis uoluntatib. ꝑmittitur purgatio moræ, d. l. j. de penu leg. non āt in ɔctib. d. l. ij. C. de iure emphy. ratio diuersitatis est, secundum Bar. quia in ɔctibus oblō & actio illico nata est pro omnibus annis, l. Stichū, §. j. š. eo. In ultimis uoluntatib. licet oblō, & actio sit nata pro primo anno, non tamē est nata pro sequentib. vñ cum in vltimis uoluntatibus dicant plura relicta, primo anno erit purū, alia pro sequentibus annis erunt cōdonalia, l. si in singulos, & l. in singulos, ff. de ann. leg. Merito in legatis dies adiecta causa multiplicandæ obligationis non constituit debitorem in mora, quia est impossibile ꝙ vno

vno & eodē momēto nascatur oblō, & ꝯhatur mora, l. qđ dicim⁹, ff. de sol. Istud est, qđ voluit dicere Bar. q̄ se declarat clari⁹, in l. ita stipulatus, in ij. q. prin. ff. e. sed certè ista dicta non vr̄ vera. In primis tex. in d. l. j. non vr̄ probare, qa in ea parte, qua promittitur purgatio, loquit in legato semel tm̄ facto, & non in singulos annos, vt aduertit Are. in d. l. ita stipulatus, in fi. non etiā rō. Bar. vr̄ uera, qa finis cuiuslibet anni ꝯstituit hr̄dem in mora pro debito anni finiti, & principiū anni sequentis inducit oblōnem pro anno sequenti, ergo non est idē tps. Itē quis esset idē tps, ex quo tm̄ sunt plura legata, non vr̄ inconueniens, ꝙ idem tps operetur diuersos effectus respū diuersorū legatorū, uidelicet q̄tum ad unū operet morā, q̄tum ad aliud oblōnē inducat.

43 Tertiò fall. t † in ꝯctib. bonæ fidei, l. Lucius, ibi, neq; eius hæres, ff. de act. emp. ita per illū tex. litat Bal. in l. cum allegas, in vj. oppo. C. de usur. sequitur Pau. de Ca. hic, & in d. l. & si post tres, & Aret. in d. §. sequitur. Contrariū firmāt gl. Bar. Ale. & Saly. ī d. l. Lucius. Imo. Raph. Ale. & Ias. hic, Alę. consi. 105. Magnifice ꝑtor, col. iiij. li. iij. quia in ꝯctibus bonæ fidei requirit exuberātior bona fides, q̄ in ꝯctibus stricti iuris, l. & elegāter. ff. de dol. l. mora. §. in bonæ fidei, iuncta l. uideamus, §. si actionē, ff. de usur. Pro ista opin. quæ est *communis*, pondero text. in d. l. j. ver. nisi fortè, de penu leg. iuncta regula, ꝙ ꝯctus bonæ fidei regulant̄ f̄m nām vltimarū voluntatum, l. in minorum, C. de in integ. resti. mino. Istis non obst. fallentia defendi pôt, quia in ꝯctibus bonæ fidei requirit exuberātior æquitas, q̄ in ꝯctibus stricti iuris, f̄m Bar. ī §. Cato, in iij. & v. opp. quem pōderauit d. Ias. pro se, licèt faciat ꝯ. cum igitur maior æquitas dēat esse in ꝯctib⁹ bonæ fidei, facilius dēt admitti purgatio, q̄ tota in æquitate fundatur, d. §. sequitur. Non ob. ꝙ in ꝯctibus bonæ fidei mora videat grauior, quia pp exuberantiorē æquitatē talis mora videtur leuior, l. in depositi, ff. depo. & re vera fallentia bn̄ probatur in d. l. Lucius. & responsiones datæ per gl. & sequaces hic, & ibi, potius sunt euasiones, vt ostendit d. Ias. in d. l. & si post tres. non obst. tex. in d. l. j. de penu leg. quia pôt r̄nderi, vt statim dixi declarando illam legem. Non omitto, ꝙ d. Ias. voluit opi. concordare, vt fallentia procedat, qn̄ cōmissa fuit pœna pp morā particulæ debiti restantis, prout loquitur tex. in d. l. Lucius. cōi vero cōclusio procedat, qn̄ pœna fuit cōmissa pp morā integri debiti, & rō fallētiæ, quia non est æquū, ꝙ creditor, qui habuit partē debiti, cōsequatur totā penā. Sed ista cōcordia non placet, quia in d. l. Lucius, erat ꝓmissa pœna, si debitor fuisset in mora pstandi integras res, & sic erat ꝯuentum, ꝙ pp morā particulæ restantis debiti ꝯmitteret integra pena. Ideo cessat rō iniquitatis, super qua se fundat Ias. cum ita esset conuentū. Quartò intelligitur ꝯclō,

44 † vbi est pœna & dies certa: secus vbi est dies incerta, f̄m Bal. in l. magna. per illum tex. in ver. certo tp̄e, & in l. si pacto, quo pœnam, C. de pact. & in l. cum ancillis, C. de incest. nupt. sequitur

45 Ale. & Mod. hic. Quintò intellige, vbi † est pœna, & dies adiecta, causa differendæ solōnis: secus si sit adiecta dies cā demōstrationis, vt in casu l. liber hō, ii. §. decē, ff. e. ita declarant Ang. Imo. & Ale. hic, & Imo. & Pau. de Ca. in d. §. decem. Sed ista fallentia videtur posse impugnari, quia & si in casu §. decem, stipulatio non videatur habere diē, q̄tum ad effectū exactionis; videtur tm̄ habere diem q̄tum ad pœnā, arg. l. talis scriptura, ff. de leg. i. vbi dies cā demonstrationis adiecta operatur q̄tum ad effectum, vt non ꝯprehendatur in clausula, quibus dies apposita non fuit: ergo operabitur vt stip̄lo dicatur habere diē, q̄tum ad pœnā. Ista inductio stringit. Alioquin adiectio diei esset superflua, qđ non est dicendū, l. si qn̄, ff. de leg. i. & ita tenet Ang. sibi ꝯrius in d. §. decē. Benè facit, quia ea die pôt cōmitti mora, si interpellatus dixisset, nolo soluer, quo casu nemo diceret non cōmissam pænam, ergo dicamus, ꝙ dies censeatur adiectus ad effectum cōmittendæ pœnę, q̄ per interpellationē cōmitti po-

46 terat humanior tm̄ ē ꝯtraria sn̄ia. Sextò limitatur, † vt ꝓcedat, nisi sit adiecta dies a lege tacitè subintellecta, f̄m Ang. hic, qa expressio eius quod tacitè inest, nihil dēt operari, l. iii. ff. de leg. j. hanc fallentiā damnat d. Alex. per id, quod dicit Bar. in d. l. iij. col. ii. ver. & hæc materia. Tu considera, ꝙ Alc. videtur ꝯtrarius his, quæ statim dixit in ꝑcedenti limitatione. & d. l. iii. Item aduerte, ꝙ Bar. ibi, & sequaces admittunt hanc fallentiā; sed intelligunt procedere, qn̄ exprimatur eo mō, quo inest: secus si alr̄ exprimatur quàm insit, vt in exemplo arbitri, de quo ibi plura

47 scripsi. Septimò fallit, nisi † ꝯuentum sit, ꝙ debitor admoneatur a creditore, f̄m Ang. per tex. in l. ita stipulatus, in ver. cū id ageretur, ff. eo. quod intelligunt Ang. & Alex. vt possit purgari mora ante admonitionē; sed postea non, quia geminata esset mora, quæ geminatio purgationē impedit, vt per Bar. in j. q̄ō. Tu considera, ꝙ stante pacto mora non potest dici geminata: nam qui vult prius admoneri, non vult ante admonitionē argui de mora, vt est text. in d. l. magnam, C. eo. plures alias fallentias tradunt Ang. & Alex. hic, & Bal. in d. l. & si post tres. quarum aliquas examinabo, & referā ī. per discursum. Ex v. opp.

48 eliciunt tres cōclusiones. Prima, vbi † ē pena & dies tacitè subintellecta, quā ꝓmissor ex natura obligationis potuit ꝓuidere, non admittit purgatio moræ, d. l. i. d. penu lega. ver. nisi forte, & ita ampliāda est ꝯclusio s. i. ꝓxi. oppo. facta. Sed aduerte, ꝙ tex. in d. l. i. nō benè vr̄ ꝓbare ꝑ ea, q̄ supra dixi. Itē ꝯsidera, qualiter dies ibi subintellecta ex mēte testatoris posset ꝓuideri ex natura obligationis. Doc. intelligūt, ꝙ testator ibi iusserat penū dari de fructibus anni futuri, & sic ex natura obligationis inerat tacita dies, qua fructus maturi erūt, & a solo separati, l. inter stipulātē, §. sacrā, ff. eo. sed certè ista ꝯclō vr̄ ꝯfundi ꝑ text. n̄um. vbi ex natura obligationis subintelligit dies, intra quā insula fieri possit, q̄ pt ꝓuideri; & tm̄ admittit purgatio moræ. Solu. f̄m scriben. in tex. isto non pt dies certitudinaliter ꝓuideri pp ipedimēta, q̄ pn̄t occurrere. Sed certè ēt in d. l. i. pn̄t plura euenire, ne fructus suo die maturescāt, d. §. scāt, iō considerabis. Scđa † ꝯclō, vbi est pœna & dies tacitè subintellecta, q̄ ꝓuideri nō pt, admittit purgatio moræ, l. qui Romæ, §. Flauius, ff. eo. iūcta l. si decē cū petiero, s. eo. Considera, ꝙ in §. Flaui⁹, dies subintellecta vr̄ esse dies duorū mensiū, l. si. s. q̄ se. ma. ad lib. perue. ergo talis dies pt ꝓuideri ꝯ Bar. Solu. dies, de qua in d. l. fi. adiicit libertati, nos vero loquimur de die adiecta actui manumissionis, ita r̄ndet Bar. in ꝯrio. vel aliter, dies duorū mēsiū subintelligit, nisi actū sit, ꝙ sit in facultate emptoris vel donatarii manumittere quā velit, ita clarè ibi determinat. In §. aūt Flauius, ita tacitè actū erat, vt probat tenor stipulationis ibi, si neq; a te, neq; ab hærede tuo. Secundò considera, ꝙ Bar. ꝓsupponit diē incertā, q̄ ꝓuideri nō pôt, constituere debitorē in mora: nā dū vult morā purgari nō posse, ꝓsupponit cōmissam esse, l. decē, s. eo. Contrariū tm̄ vult Bar. in l. ita stipulatus, in ij. q. versi. sed iuxta hoc q̄ro, ff. eo. d. Ias. mouet difficultatē, & non soluit. Tu r̄ndeas, Bar. ibi loq. de die incerta, q̄ impedit natiuitatem, vel exercitiū actionis & obligationis, hic aūt de die incerta subintellecta ad effectū, quò celerius promissa seruentur. Tertia conclusio, vbi in obligatione est

50 † pœna & n̄ dies, admittit purgatio moræ, d. §. Flauius, & l. si cū dies, §. fi. ff. de arbi. Ista conclusio, stante ꝑcedenti, nō hēt dubiū. Ex vj. oppo. Bar. eliciuntur duæ conclusiones. Prima cōclusio,

51 † vbi est dies hominis, & pœna legalis, ꝓmittitur purgatio moræ, l. si ita quis, §. Seia cauit, ff. eo. ꝓ qua Bar. adducit quasdam ꝑsuasiuas rōnes. Prima est, quia mitius agitur cū lege, quàm cū homine, l. Celsus, ff. de arb. ista nō videtur vera, quia ubi agitur de actu annullando, durius agitur cū lege q̄ cum homine, f̄m Bar. ff. in viij. oppo. & in l. amplius non peti, ff. rem rat. habe. Purgare aūtē moram ad euitandam pœnam, nihil aliud videt, q̄ annullare obligationem acquisitam ad pœnā. Solu. dicit agi durius cum lege actum annullante, eo respectu, ꝙ ipsa lex fortius, & efficacius annullat q̄ homo, non eo respectu, ꝙ lex facilius remittat suam pœnam q̄ pœnam hominis. Item non videtur vera, f̄m Ias. æquius. n. vr̄, ꝙ per purgationē moræ tollat pœna hominis mere odiosa, q̄ pœna legalis, i. interesse. arg. reg. in pœnis, de reg. iur. in vj. Solu. istud argumentum est satis insipidum, nam per purgationem moræ cessat totale interesse creditoris, quod in purgatione repræsentat, vt dictum fuit s. sed pœna couentionalis per purgationē tota aufertur, & nō repræsentatur, ergo æquius est, ꝙ admittatur purgatio, vbi est dies & pœna legalis, q̄ vbi est dies & pœna hominis. & ista est naturalis & melior ratio, ꝙ in proposito assignari possit. Tertio hæc rō Bar. ex alio nō vr̄ vera, quia post terminū hominis concedat purgatio moræ, si ius aduersarij non sit factū deterius, f̄m gl. in cle. sæpe, in ver. nō obstante, de ver. sign. & tm̄ non cōcedit post terminū legis, f̄m Inn. in c. cū in tua, q matr. acc. poss. & Bal. in auct. ad hæc, col. pe. C. de vsur. nā terminus statutus a lege censetur statutus ꝑ modū ꝑscriptionis, ergo excludit purgationē. quilibet. n. terminus legalis censet peremptorius, l. facta, §. si qs bonorū, ff. ad Treb. no. Bal. ī c. sancimus, in in fi. quo tē. mil. pt dici, ꝙ ēt post terminū legis admittit purgatio moræ incontinēti, cū paria sint aliquid fieri in termino vel incōtinēti post, f̄m gl. in l. Poponius, §. rati, ff. de procu. & in §. tutor, Inst. de auth. tut. & cōprobaui Respōsorum li. j. c. viij. Quartò aduerte, ꝙ ex hac conclusione Bar. confundit alia cōclusio Ang. Imo. & Ale. hic, de qua s. tetigi, ꝙ vbi est dies legalis, & pœna legalis, nō admittitur purgatio: nā si admittit, vbi est dies hominis & pœna legalis, ea rōne qa mitius agat cū l. q̄ cū hoīe, vt dicit Bal. multò magis erit concedenda purgatio, vbi est dies legalis, & pena legalis. Secunda assignat rō ꝑ Bar. qa eadē æquitate, qua lex inducit pænā, i. interesse, eadē æquitate inducit, ꝙ possit purgari mora, q̄ rō cessat in pœna conuētionali, cū lex facilius deneget ibi suū auxiliū, i. interesse, q̄ tuū, i. pœnā a te stipulatā, l. j. cū gl. C. si aduer. ven. Ista rō no. vr̄ tuta, qa ea attēta sequeret, ꝙ emphyteuta possit de iure ciuili purgare morā, ꝯ l. ij. de iu. emph. C. & ꝯ *cōem* sn̄iam Doc. volētiū, ꝙ dispō c. potuit, de loc. procedat solum in emphyteutis ecclesiæ. Defendendo, pt dici emphyteutam posse purgare morā ēt de iure ciuili intra modicū tēpus. non obstat tex. in d. l. ij. qa ꝑcedit facta declaratione. Nō obstat ꝙ cōis opi. intelligat tex. in d. c. potuit, solū in emphyteutis ecclesiæ, qa ꝑcedit respectu biennij statuti ad incurrendā pœnā cadacitatis, quę in aliis non incurrit, nisi ꝑ lapsum triennij, d. l. ij. non aūt itelligit respectu purgationis. Cæterū aduerte, qa interesse nō tm̄ ex ꝓuisione legis debitū vr̄, sed ēt ex stipulatione, vt

docet gl.in d.l.stiptiones non diuidunt. ergo non vr admitten-
da purgatio moræ tanq interesse vtroq; iure debeatur.Pro solu-
tione recurrendū est ad rōnē s. per me assignatā. retenta tñ ra-
52 tione Bar. mouetur difficultas, qd † si debitor promiserit inte-
resse si intra annū insulā non fecerit, an hoc casu poterit mo-
ra purgari vsq; ad litem cōtestatā? videret, φ non, qa hic est dies
& pœna, idest interesse debitū ex ꝓuisione hominis.& ita tenet
d.Pet.de Bezutio hic, vt refert d.Ias.sed ꝯrium verius dicit esse
idem Ias.quia interesse est incertū, donec fuerit liquidatum per
iudicē, l.vnica, C.de sen.q sine cer.quant. & Insti. de actio.§.cu
rare.& quia incertū non potuit debitor ꝓuidere qd, & qtum de
beret, ergo cōcedenda est sibi purgatio, sicut qñ dies est icerta,
arguendo de tpe ad rem, l. miles ita, ff. de testa. mili. ista ratio
apud me est modici momēti, quia argm̄ de tpe ad rem, & eꝯ, ñ
valet, qñ subest diuersa rō, §. ad certū, iuncto §.seq. Insti.q test.
tut.da.pos.hic aūt militat diuersa rō, quia incertitudo diei est in
debitore an ꝯctam morā, ideo excusat eū ab incursione mo-
ræ: incertitudo vero qtitatis interesse non cōsideratur, nisi post
morā, merito non pōt excusare debitorē a mora.Alia tñ ratio-
ne placet sñia Ias.quia expressio ei⁹, qđ tacitè inest, facta eo mō
quo inest, nihil dēt operari, l.iij. de lega.j.l.non rectè, C. de fide-
iusso.in obłonibus aūt facti tacitè inest obligatio interesse cū
incertitudine, d.l.stiptiones non diuidunt, meritò si cum incer-
titudine exprimat, talis expressio nihil operabitur.& istud ꝓba-
tur per tex.in l.insulā intra, j.eo.iuncta d.l. stiptiones non diui-
dūtur, §.si qs ita.dr in l.insulā, φ interesse non cōmittitur ante
diem, licèt certū sit opus ad diem fieri non posse, & tñ pæna cō
uentionalis statim cōmittitur, q primū certū est ad diem fieri
non posse, l.cū stipulat⁹ sim mihi, o Procule.aliàs a Proculo, j.e.
pone mō, φ interesse, siue pœna legalis deducat in stiptonē, an
stipto ad interesse cōmittet q primū cōstat opus in termino fie
ri non posse? certe non, d.§.si quis ita.qa licèt pęna legalis sit đ
ducta in ꝯctū, quia tñ fuit deducta eo mō, quo tacitè inest, nō
desinit esse legalis.ex quo iustificat cautela Angeli, φ si in stipu
latione ꝓmittatur interesse certū, non admitti purgatio mo-
53 ræ, quia tunc est alr expressum, q inesset.Scđa ꝯcło, † ubi ē dies
& pæna, q non cōmittit per lapsū diei, vt est vsura, q pęna dr, l.
lecta, j. si.cer.pe.admittit purgatio moræ, d.§. Seia cauit. cuius
ꝯclonis veritas dependet ab his, q tradit Bart.j.i ij.q. vbi dicet.
Ad vnū aduerte, φ in d.§.Seia cauit, videtur apposita pæna re-
solutionis ꝯctus, q cōmittitur per lapsum diei. est.n. annulla-
tio actus pæna, l.turpia, & ibi not.Ias. de leg.j.c.ij.de ꝯsti. erat.n.
ibi ꝯuentū, φ amplius Seia non teneret hortos tradere, si intra
calendas solutū ptiū non esset.Rñdet d.Ias. φ ibi annullatio ꝯ
tractus nō fuit expsè adiecta, sed a lege tacite subintellecta pp
tacitā mētē ꝯhētiū, inferens, φ si fuisset ita ꝯuētū, nō potuisset
purgari mora.& ita declarat Pau. & Aret.ibi. sed ego dubito,
qa resolutio ꝯctus non psumit tacitè conuēta, nisi expresè di-
catur, l.j.& per totū, de lege com. & vbi ita tacitè cōuentū psu
matur, par dēt esse virtus taciti & expssi, l. cum qd, ff. si cer.pet.
si ergo pactū expssum impedit purgationē moræ, vt dicit d.Ias.
idem deberet opari tacitū pactū: sed tacitū non opatur hunc ef
fectū, ergo nec expssum.bene facit, qđ ꝓximè dixi de pęna lega
li tacitè subintellecta.Ex septima oppositione colliguntur duæ
54 ꝯclusiones.Prima, vbi est † facta totalis nouatio, videlicet obło
nis & solutionis, non admittit purgatio moræ, l.obligationum
ferè.§.fi.s.tit.ꝓxi.l.ita stipulatus, magna, in fi.j.eo.Scđa ꝯclusio,
55 † vbi est facta nouatio obłonis & non solutionis, admittitur
purgatio moræ, l.j.de pe.leg.l.si penū, ff.qñ dies leg. ced.scias tñ
pro certo, φ tex.in d.l.obłonū fere, §.fi.loquit de nouatione ex
tinctiua, non aūt de accumulatiua, de qua loquit gl. in l.j.C. de
iudi.& in l.repetita, ff.de fun.instru. quicqd dicat d. Ias. qui in
hoc inaduertenter locutus est. Ex octaua oppositio. habemus
56 duas cōclones.Prima, † mitius agitur cū lege q cū hoīe, l. Cel
sus, cum gl.ff.de arbi.cōprobat Ias.per tex.i l.si stipulatus sit qs
decē in melle, j.de sol.iuncta l.item veniunt, §.item rectè, ff. de
peti.hæredi.ego vltra alios cōprobo per tex.in d.l.insulā.iuncta
l.cum stipulatus sim mihi, o Procule.aliàs a Proculo. inducen
do, vt s.comprobat, qa mitius agitur cum Principe, & sic cū le
ge viua, quā cum hoīe, l.vnica, C.si quis Impat.maledixe.iun-
cta l.j.& p totū, j. de iniur.silr mitius agitur cū fisco, q cū hoīe,
fm gl.in l.quicūq;, C. de ser.fug.Item mitius agitur cū eccłia q
cū hoīe, vt s.dixi: nam eccła est, & eē dēt æqtatis & pietatis ma
ter, c.j. de alie.feud.deniq; mitius agit cum Deo, q cum hoīe,
fm gl.in l.si quis rē, §.voto, ff.de pollicita.Ista conclusio restrin
57 gitur pluribus modis.primò † declarat, vt agatur mitius cum
hoīe priuato, q cū ministro legis, & sic cū iudicē, cū quo duri⁹
agitur.ita intelligunt And. de Pis.& sequa.tex. in d.l.Celsus, lo
quentē in arbitro.& ideo Bar.hic, & ibi, & in l.amplius non pe-
ti, j.rem ra.habe.& d.Ias.in §.item si qs in fraudem, col.ij.Instit.
de actio.dnt illum tex.nō ꝓbare, qa arbiter non est minister le-
gis, cū non hēat aliq iurisdōnem a lege, sed simplicē notionē, l.
ait ptor, in prin.ff.de re iudi. capit.n.arbiter ptātē, & authorita-
tem a ptibus, non a lege, l.nō distinguem⁹, §.dē offō, ff.de arbit.
Tu aduerte, φ Bart.& alii sentiunt, φ ita durius agatur cū mini
stro legis, sicut cū priuato; qđ certè non vr verū, qa minister le-
gis tenetur idem velle, qđ vult lex.& se cōformare ad volūtatē
legis, c.sup literis, in fi.de offi. deleg.qa iudex dēt pferre equita
tem rigori, d.l.quod si Ephesi, & l.placuit, C.de iudi.Scđò litat,
58 † vt non procedat, vbi agitur de annullatiōe actus: nā lex for-
tius annullat q hō, l.si libertus minorē, ff. de iurepat.l. non du-
bium, C.de legib.ita declarat Bar.hic, quem alii sequuntur, &
Pan. in c.cū olim, col.pe.de arbit.& in c.dilectus, ij. ad fi. de pb.
cōprobat Fel.in c.cæterum, col.pen. ver.vij. restrictio, đ rescrip.
59 Tertiò restringitur vltra alios, † vt non procedat in his, q cum
magna cā, & deliberatione sunt a lege statuta; in his durius agi
tur cū lege q cū hoīe, etiam legis ministro, ita voluit Mathesil.
not.viij. nam citatio hoīs non cōstituit citatū in mora, nisi sit
pcise & pemptoriè facta ad audiendā sñiam, fm gl.in cle. sæ-
pe, in ver.ad id, de verb.sig.Secus tñ est in citatiōe legis, c.sæpe,
de appella, silr citatio hoīs cū cōminatione procedēdi qtū đ iu
re, nō hēt vim pemptorii, fm Spe.tit.đ citatione, §.viso, ver.sed
qritur.& Bar in l.si finita, in §. Iulianus, s.de dā.infec.& tñ cita-
tio legis eo mō facta, vim obtinet pemptorii, c. cordi, de app.
in vj.& istā restrictionē ēt sequitur Ale.i l.tres denunciationes,
in apostil.ad Bart.C.quo.& qñ iudex.Sed ꝓ intelligentia cadit
60 difficultas, † qualiter discernat dispositio legis a dispositione
hoīs, cū lex maximè in vltimis volūtatibus disponendo sequat
voluntates agentiū, l.in ꝯdōnibus, ff.de ꝯdit.& demōst.Breui-
ter, aut lex disponit non habita rōne voluntatis ptiū, & tunc ꝯ
stat, φ illa dr dispositio legis, fm Bar.in l. stiptones non diuidū
tur, in viij.opp.s.eo.& in l. cum stipulatus sim mihi, o Procule,
j.eo.Aut lex disponit habita rōne voluntatis agentiū, & tunc
si ptes pñt ꝯuenire illi dispōni, tunc dr dispositio hoīs, & hēt lo
cum regula l.cū quid, ff. si cer. pet. Si vero ptes nō possint renū
ciare, dr dispositio legis, l.in testamento, ff.de vulg. & pup.vbi i⁹
accrescendi etsi proueniat ex tacita mēte testōris, tñ dr dispoſi
tio legis, quia hō non pōt facere, φ ius accrescendi locū nō ha
beat: iō tale ius accrescit inuito.ne testator decedat ꝓ pte testa
tus, & pro pte non, l.ius nostrū, j.de reg.iur.& ita vult Bar.i l.ita
61 stipulatus, magna, in j.qō.j.eo.Secunda conclusio, † vbi est dies
& pœna, non admittit purgatio moræ, ēt in decisoriis iudiciò
rum, l.Celsus, s.de arbi.quia in decisoriis lata sñia iudex est fun
ctus officio suo, l.iudex postea quā, s. de re iud.Secus autē i p-
paratoriis, & ideo in eis admittitur purgatio, d.l. & si post tres.
Aduerte ad plura in primis l. Celsus, non vr ꝓbare, qa uidetur
loqui in ꝯctib. per ea, q dicta sunt s.in j.opposi.Item uidetur ve
ra ratio Bar.licèt.n.lata sñia iudex dicatur functus offō, qtū ad
iudicandū, durat tñ eius offm̄ qtum ad exequendū: q exceptio
fit iudicis offi. l.iiij.§.cōdenatū, s.de re iu.l.qui restituere, ff.đ rei
ven.poterit ergo iudex in executione facienda æquū arbitrari,
φ possit morā purgare; nisi dixeris, φ executio est ꝯria purga-
tioni: alteraret.n.iudex executionē admittendo purgatio.Item
cōsidera, φ ratio, quare in d.l.si cum dies, §.fi.admittat purga-
tio, non vr esse illa, quā assignat Bar.φ mitius agat cū lege, q cū
hoīe; sed quia ibi dies erat incerta.illud.n.modicum tps, đ quo
ibi, incertū est, & voluit Lud. Ro.sing.cxiij.an lex, si debitori.
Considera ēt in coñtia Bar.dum dicit, arbiter nō hēt iurisdi-
ctionē, ergo non est minister legis.Ista ꝯñtia non videt vera, qa
Doctores dñr legis ministri, quia iura docent, fm gl.in l.j.§.i.
de iusti.& iur. & licèt Doctores habeāt iurisdictionē in scho-
res, auth.habita, C.ne fi.pro patre.tñ gl.in d.§.j.non eos appellat
legis ministros, quia iurisdictionē habeant, sed qa doceāt.Istud
ēt facit arbiter & efficacius, qa docet ius partibus qđ metu pæ-
næ tenentur obseruare, l.diem ꝓferre, §.stari, ff.de arbit. Insuper
cōsiderādū est, an hodie arbitri possint dici legis ministri? ratio
dubitandi est, quia hodie sñia arbitri ꝓducit actionē, sicut sñia
iudicis, l.j.& l.cū antea, C.de arbit. ergo vñr habere iurisdictio-
nem.In ꝯriū facit, qa arbitri non a lege, sed a partibus ptātem
recipiunt, d.l.non distinguemus, §. de offō. Sed tñ, quia hodie
lex confirmando ptātem datā a partibus, dat sñiis arbitrorum
actionē, hoc respectū poterunt dici legū ministri, arg.l.ius ciui
le, ff.de iusti.& iur.Ex nona & vltima opposi.Bart.super prima
parte hui⁹ legis elicit limitatio eius, qđ supra dictū fuit in pri-
ma & tertia oppo.vbi cōclusum fuit, φ i pparatoriis iudiciorū,
in quibus est dies, & pœna, admittitur purgatio moræ, d.l. & si
post tres.Ista conclusio intelligitur respectu rei principalis, qui
62 promisit de iudicio sisti, secus † respectu fideiussoris.l. sancim⁹,
C.de fideiuss.vbi dicit, fideiussorem posse purgare morā vsq;
ad sex menses, & sic intra longum tempus, quis principalis te-
neatur purgare intra modicum tempus. ratio diuersitatis fm
Bart.quia fideiussor alieno vitio laborat, idest pp morā princi-
palis tenetur, fm Bar.hic, quem alii *communiter* sequunt.tu ꝯside
ra, φ tex.in d.l.sancimus, videt loqui in fideiussore de repsen-
tando, & non iudicio sisti, fm Pet. de Bellaptica, & Alb.đ Ro
sato ibi, & inter istos fideiussores magna est dria, vt per Bar.i
l.i. in prin.& ibi d.Ias.latè, ff.si quis in ius voca.nō ierit.Sed po-
sito, φ loquatur in fideiussore de iudicio sisti, non tamē ratio
Bar.vera vr: nā etsi fideiussor non possit sistere reū principalē,
pōt tñ ad euitandā pęnā in se suscipere defensionem causę, d.l.
sancimus,

sancimus,ver.& si quidem,& l.si eũ,ff.quis caut.si mõ ñ se iudiciũ nõ suscipiat,vt̃,ꝙ ꝓprio vitio,ꝓpriaq; mora laboret.Bñ facit,qđ voluit Bar.in §.Cato,in ix.opp.s̃.eo.nisi dixeris,ꝙ non tenet ad pœnã fideiussor,qa nõ suscepit defensionẽ,sed quia principalis noluit sistere.Ista ↄclo,ꝙ fideiussor possit purgare morã vsq; ad sex mẽses,d.l.sancimus,ampliatur,ut ꝓcedat ẽt si fideiussor iurauerit,ſm Bal.in l.qui crimen,in xi.qõ.C.qui accu.qđ an verũ sit,dicam ĩ.post Bar.in v.q. Bar. qui ↄ̃rium concludit.

63 † Vltimò no.ex doctrina Bar.ꝙ sex menses in mã purgationis moræ dicuntur longũ tps.qđ facit ad ea,quæ dicta sunt sup.in 3.oppo.Discussa theorica Bar.an,& qñ licita sit purgatio moræ vsq; ad litem cõtestatã,vt scias practicare formo qõnẽ,† an

64 uasallus,qui non petijt inuestiturã a dño intra annũ & diẽ,iuxta tex.in c.j.quæ fu.pri.caus.benefi.amit.possit purgare moram? Si teneamus cõclusionem Ang.Pau.& Ale.ꝙ ubi est dies legalis,& pœna legalis,non admittit̃ purgatio moræ,non eẽt uasallus audiendus.Si uerò teneamus ↄ̃riam ↄclusionẽ,quã ondi s̃. esse ueriorẽ,admittẽdus esset uasallus ad purgationẽ,prout tenet Iac.Ardiz.in sua summa,sub rub.q b.mod.feu.amit.& sequitur d.Guido Papæ deci.clxvi.per text.in d.c.potuit, de loca. arguendo de emphyteusi ad feuda,ꝓut arguit Spe.ti.de feudis,§. qm̃.uer.4.qr̃,in fi.& Bar.ĩ l.ut iurisiuradi,§.si liberi,ff.đ ope.li.& Bal.in auth.si quas ruinas,C.de sacrosan.eccl. Contrariũ tñ. determinant Bal.& Iac.Aluaro.in d.c.j.& d.Guido Papæ,sibi ↄ̃rius,cons.38.col.fi.& Bald.in c.j.quo tpe miles, in prin.per illum tex.in ver.non vadat.sequitur d. Ale.cons.24.col j.& seq.lib. 2. & cons.4.lib.vj.quia vbi facta est resolutio ↄ̃ctus,non admittitur purgatio moræ,l.cõmissoriæ,C.đ pact. inter empto. & vẽd. nec vbi est fcã executio a lege,d.l.is cui,s̃.eo.ti.& ista ẽ *cõmunis* opi.tenendo tñ ↄ̃riã sñiam,q̃ humanior est,põt responderi negando assumptũ,ꝙ vasallus sit ip̃o iure priuatus,per tex. in d.c. 1.in ver.damnetur,quo temp.mil.iuncta doctri.gl.cõiter approbatæ,in l.criminali,C.de iurisdi.om.iudi.Veniamus modo ad scđam ꝑtẽ,vtrũ post litẽ ↄtestatã admittatur purgatio? hic traditur regula negatiua,ↄ̃ quam Bar.format plures oppositiones. Ex prima oppositione tres conclusiones eliciuntur.Prima cõ-

65 clusio,† per solam oblationem extraiudicialem factam ante litẽ ↄtestatã purgatur mora ꝑcedẽs,l.interdum,§.fi.s̃.eo.l.si seruum,§.sequitur,ĩ.eo.Ista conclusio intelligitur de oblatione re-

66 ali:nam†vbi fit mentio de oblatione,semper de reali intelligẽdum est,l.qui decem,in prin.inf. de solu.docet Bar.in l. prætor, §.si qs paratus,s̃.de noui ope.nunc.in qbusdã tñ casibus suffi-

67 cit sola verbalis;ĩter cæteros† sufficit oblatio verbalis,qñ debitũ nõ est liquidũ,l.si residuũ,C.de distractio. pign. Sed an hoc casu teneat offerens fideiubere đ soluẽdo fcã liqdatione?Ang. hic in vij.fallen.tenet,ꝙ sic,al's dicit oblationem nõ releuare.ꝑ tex.in l.statuliber rõnẽ,& in l.seruus q hæredi,§.fi. s̃. de statulibe.idẽ tenet Ang.& Imo. n d.l.ꝑtor,§.si qs.& Bal.in d.l. si residuũ.Contrarium firmat Ale.in l.si mora,ff.solu.mat. per tex.in d.l.si residuũ.Ad tex.in d.l.statuliber,rñdet, ꝙ loqtur in seruo paupe,q nihil hẽt;secus in eo,q est soluendo,arg.l. qcũq;,cum ibi not.ꝑ Bar.C.de fund.p̃rimo. li.xj. Tu potes al'r concordare opin.sic distinguẽdo,aut offerẽs vult aduersariũ constituere in mora ad effectũ ↄ̃ndi aliqđ lucrũ,& tũc ꝓcedat opinio Ang.& & sequa.& in istis terminis loqui t tex.in d.l.statuliber. aut vult tantum se excusare a mora,vt euitet pœnã vel interesse, & sufficit simplex oblatio absque fideiussione.& ita procedat opin. Alexan.ita notabiliter distinxit Are.ↄs.163.verũ est,qđ Comi-

68 cus ait.Sed ꝓ declaratione huius ↄclusionis dubitatur,†an oblatio pecuniæ debitæ facta in vno marsupio dicat̃ legitima & realis:rñdet Bar.in l.cum seruus,ff.de ↄdi.& demonst. ꝙ nihil valet,nisi corã testibus fuerit facta numeratio per tex. in l.j. §.

69 si cista,ff.depositi.Secunda ↄclo,per solã oblationẽ eius,qđ petitur,factã post litẽ ↄtestatã non purgatur mora ꝑcedens, l. sed si alia,ff.de ↄsti.pec.sequunt̃ *cõmuniter* Doc.Sed aduerte, ꝙ tex. in d.l.sed si alia,inductus a ↄ̃rio,nõ vr̃ bñ ꝓbare.dr̃ ibi, ꝙ factũ actoris nolentis suscipere debitũ,sibi nocet vsq; ad tps accepti iudicii,ergo a ↄ̃rio postea nocet reo, qui constituerat se certo die soluturũ,quia verba illa ꝑtoris,neque fecisse, intelliguntur neque die cõstituta,neque postea.sed certe non sequit̃ necessario,ꝙ reus post acceptũ iudiciũ ñ possit offerẽdo purgare morã.& ↄ̃riũ tenent Lud.Ro.& Imo.hic,& Raph. Com.in d.l. interdum,§.fi.per tex.in l.qui sibi,§.fi.ĩ.de solu. inducẽdo a ↄ̃rio sensu.quæ inductio euitari põt,si bñ consideres.Retenta igitur

70 cõi,intelligas†de oblatione exiudiciali,per q̃ purgatur mora,l.si rem alienã,§.fi.ff.de pig.act. per quam no. ibi Bar.ꝙ tñ operat̃ simplex oblatio facta in iudicio,q̃rũ oblatio & obsignatio facta ex iudiciũ & illũ tex. reputat notabilẽ Mathe.not.xxvij.idem tenet gl.in l.si priusquã,& ibi Bald. C.đ distrac.pig.& in l.item liberatur,§.qui paratus,ff.q. mo. pig. vel hypothe.sol.& bñ facit tex.in l.si reus paratus, §.fi. ff. de proc.

71 Tertia sit cõclo,† ꝑ oblationẽ & depositionẽ eius,qđ petit̃,ad mittit̃ purgatio morę vsq; ad sñiam,§.fin.Inst.de ꝑpe.& tempo. acti.Ista ↄclo *cõiter* tenet̃ hic,& ĩ d.l.interdum,§.fi.& bene facit tex.in d.l.si reus paratus,in fine. Oblatio.n. cũ depositione hẽt vim solutionis,l.obsignatione,C.de sol.intellige,si depositum sit integrũ eius,qđ petitur:aliàs nihil releuat,l.2.C.debit. vend. pig.imped.non pos.Intellige scđò,dũmodò duret depositum: nã si paulo post a deponente releuetur,non vr̃ purgata mora,d. l.si priusq̃.& ibi Bal.C.de distra. pign.Ex scđa opposit one ha-

72 bes limitat.ad scđam rl'am huius tex.negatiuã,vt† non procedat in stipulatione de iudicato soluendo ob rem non defensã, in qua admittitur purgatio vsq;ad sñiam , l. 3. cum l.seq.ff.iudi. sol.Ratio,qa contra naturam oblonis aliorũ factorũ cõmittit̃ stipulatio ad totale interesse statim,nõ expectato tãto tpe, quo iudiciũ possit terminari,vt hic,& in l.ↄtinuus,§.item qui insulã,ĩ.eo.& qa reus in hoc grauatur,in alio alleuiat̃,vt possit purgare morã vsq; ad sñiam,cũ Bar.trãseũt alij.Solus Raph.Com. insurgit per tex.in l.cum q̃ritur,ver.ꝑinde,ĩ.iudi.sol. per quem ẽt d.Ias.rõne ↄclonis impugnat.sed meo iudicio nihil obstat, quia licèt ille tex.velit post ↄ̃ctũ eremodiciũ cõmittit stip̃lonẽ de iudicato soluendo,illud non est,qa reus nõ possit añ sñiam purgare morã,sed qa dr̃ fictè se defendere;& hoc ꝑtextu dr̃ stip̃lonem ob rẽ nõ defensam non esse cõmissam , nisi añ sñiam fuerit lis ↄtesta.sup clausula stip̃lonis ob rem nõ defensam.dicit ẽt Raph.ꝙ tex.in d.l.3.§.fi.ꝓbat oppositũ.quia loquit̃,quãdo lis fuit cõtestata cum vno ex fideiussoribus de iudicato soluendo;quę litis contestatio etsi non impediat reũ principalem purgare & se defendere,tñ impedit purgatio quantum ad fideiussore.Tu respondeas,ꝙ stipulatio ob rem nõ defensam committitur,qa reus non defendit; nõ aũt qa ipsi fideiussores non defendũt,cũ non promiserint defensionẽ suscipere,l.iam tñ,§.in hac, eo.ti.& hac consideratione attenta nihil facit inductio Raph. Ex tertia opposi.habes tres solutiones.Prima fuit Petr.ꝙ ibi ꝑꝑ culpam,hic propter moram.Ista *communiter* damnatur. Mihi ẽt non placet,quia non video, in qua culpa sit fideiussor ꝑꝑ rẽ ab emptore euictã.Scđa fuit Guliel.de Cu.ꝙ ibi fcm̃ sit mométaneũ hic successiuũ.ista ẽt reijcit ꝑ text.in d.§.Sæia cauit.Mihi ãt vr̃ hæc solu.rõnabilis:qa in fcõ momẽtaneo nõ vr̃ interesse stipulatoris magis hẽre fcm̃,q̃ estimationẽ facti:secus ĩ fcõ successiuo,in quo pt̃ iteresse stipulatoris magis hẽre æstimationẽ hodie,q̃ hr̃e fcm̃ hic ad mentem;& istud sentit Bal.hic dicẽs,ꝙ rõ d.l.fideiussor,est,quia ꝑstatio rei ꝑ oĩa affert eãdẽ vtilitatẽ,quã ꝑstatio interesse.Non obstat text.in d.§.Sæia cauit,qa loquitur đ mora cõmissa in non dãdo,nos de mora cõmissa in nõ faciendo.Tertia fuit solu.Bar.ꝙ ibi non agitur de purgatione moræ, sed de soluendo vnũ ꝓ altero.Ista solutio sic simpl'r ꝓlata,videtur ↄfundi ꝑ istũ tex.vbi agitur de soluẽdo interesse loco facti: sed rectè itellecta est verissima,qa hic ñ soluit̃ interesse ꝓ facto, sine loco facti principaliter,sed ꝑ accidens,idest, ꝑꝑ morã.sed ĩ l.fideiussor,debetur interesse principal'r loco rei euictæ & non ꝑꝑ morã.vel clarius,ibi non cõmittitur stipulatio ad interesse ꝑꝑ morã,sed ex cõditionis euentu,quo casu non est q̃rendũ de purgatione moræ,vt oñdit Bal.in d.l.& si post tres.& ita rñdet Cor.consi.149.viso themate,lib.4.Vel al'r põt dici, ꝙ ibi cessat cã euictionis,ꝑꝑ quã petitur interesse,qa non dr̃ euictũ , qđ nõ durat euictũ,l.qui alienã,ff.de euic.Ex quarta opp. potes colli-

73 gere duas ↄclones.Prima,in † pænis legalibus, q̃ ex delicto debent,admittit̃ purgatio moræ vsq; ad sñiam,l.hoc edicto,ff. de publ.Ista ↄclo vr̃ cõfundi per tex.in §.furti,Inst.de obli. q̃ ex đ lic.Solu.cõclusio ꝓcedit in actionibus,quæ ab origine nõ sunt pœnales:secus in actionibus pœnalibus ab origine , ita ꝓcedat rext.in d.§.furti.docet Bar.in l.qui ea mente, col.j.& fi.ff.de fur. Aduerte,quia Bar.videtur ↄ̃rius.ibi dicit,ꝙ actio ĩ factũ ex edicto de publicanis non est pænalis origine:ↄtrarium tenet idem Bar.in l.j.§.vnde quæritur,de publica.s̃.Solu. actio põt dupl'r dici ab origine pœnalis. Primo, quia lex nõ imposuit pœnã dupli publicano ꝓ violentia & subtractione rei,sed qa non fuit facta restitutio,d.l.j.in prin.& isto respectu loquitur Bar. in d. l.qui ea mente.Secundò potest dici pœnalis origine eo respectu, ꝙ originaliter põt actio intentari ad pænã,absq; eo, ꝙ petatur in iudicio res ablata, & super restitutione rei feratur sñia. & isto respectu loquitur Bar.in d.§.vnde quæritur.Nam in cæteris arbitrarijs requiritur,ꝙ actio ꝓponatur ad rẽ & feratur duplex sententia; vna super restitutione rei,& alia super pœna,vt docet gl. & alii,in l.si cum exceptione,§.satis clemẽter,ff.de eo, qđ met. cau.quod non est necesse in actione in factum contra publicanum.Considero ẽt aliter posse rñderi ad text.in d.§.furti. vt distinguamus,aut pœna legalis debebatur ꝑꝑ cõtumaciã,seu ꝑꝑ non factum,& hoc casu admittitur purgatio contumaciæ vsq; ad sñiam,d.l.hoc edicto.aut debet̃ ꝑꝑ factum,& hoc casu non admittitur purgatio moræ,d.§. furti , cum concor. & istud est, qđ dicit Bar.ĩ.eo.in vj.q.Secunda conclusio,† in actionibus ar-

74 bitrarijs permissa est purgatio vsque ad sententiam , d.l.hoc edicto,& d.§.satis clementer.sed cõsidera inquantum Bart.vult,ꝙ actio de publicanis sit arbitraria.ↄ̃rium vult Bar.in d.§. vnde q̃ritur,& in d.l.hoc edicto,post glo. & Dy.potes tu saluare, vt distinguamus:aut quærit̃,an actio in factũ ↄ̃ publicanos sit arbitraria respectu iudicis,vt sunt regulariter aliæ actiones arbitrarię: & isto respectu non est arbitraria,ita ꝓcedat sentẽtia Bar.in

d.l.hoc edicto,poſt gl.& alios.aut q̃ritur,an ſit arbitraria reſpe-
ctu publicani delinquētis,& hoc reſpectu ꝓcedat ſn̄ia Bar. hic.
hēt.n.publicanus arbitriū euitandi pœnā, ſi velit an̄ ſn̄iam rē-
75 reſtituere.Ex vltima oppoſitione elicit̄ concluſio, ꝙ † facultas
ſoluendi vnū pro alio durat vſq; ad litis ɔteſt. ſuper exequutio
ne rei iudicatæ,l.itē ueniunt,§.cū prædiximus,ff.de peti. hæred.
q̃ intelligitur,qn̄ facultas ſoluendi cōceditur ex diſpoſitione l.
ſecus ſi ex diſpoſitione hoīs,tunc non durat,niſi vſq; ad litē ɔ-
teſtatā in prima inſtantia ſup̱ eo,qđ eſt in obligatione,l. ſi q̱s ſti-
pulatus fuerit decē in melle,ꝭ. de ſolu. & rō diuerſitatis eſt, q̱a
mitius agitur cum lege, q̄ cum homine, vt ſupra dcm̄ eſt.& bn̄
facit qđ uoluit Dec.ɔſ.187.co.fi. uel alr̄ diſtingui p̄t:aut q̱s ɔue
nitur ex fcō alieno,& p̱p̱ factū alienū;hoc caſu facultas ſoluē-
di durat vſq; ad litis ɔ̃teſtationē ſup̱ exequutione rei iudicatæ,
d.§.cū p̄diximus.aut q̱s ɔuenit̄ ex fcō ꝓprio, & fcm̄ p̱p̱ ꝓpriū,
& tunc talis facultas durat vſq; ad litē ɔteſtatā ſup̱ eo,qđ eſt in
obligatione in prima inſtantia,d.l.ſi q̱s ſtipulatus. aut ɔuenitur
ex fcō proprio,& p̱p̱ factū alienū;& tunc locū habet diſpoſitio
l.fideiuſſor euictionis,de qua ſ̃.ita diſtinguit Saly. in l. ſi pacto,
76 quo pœnam,co.xv.de pac.Venio ad q̄ones. quærit̄ primo , † q̄
ſit rō, ꝙ poſt litē cōteſtatā nō admittit̄ purgatio moræ?Rn̄det
Bart.q̱a eſt duplex mora , q̄ grauior eſt q̄ vna ſola. Iſta rō repro
batur p̱ Imo.Raph. Com.Pau. & Alex. q̱a ea attenta ſequeret̄,
ꝙ ſi ꝓmiſſor in terminis legis nr̄æ fuiſſet an̄ litē ɔteſtatā bis in
terpellatus,non potuiſſet purgare morā, iſtud ē ɔ̃ gn̄alitatē hu
ius legis.p̄t rn̄deri nō eſſe incōueniēs, ꝙ iſte tex.limitet̄, vt n̄ ꝓ-
cedat qn̄ geminata mora p̄ceſſit litis cōteſta.p̱p̱ efficaciā gemi
nationis.vł ſaluando Bar.ꝙ duplex mora nō impedit purgatio
nem,niſi vna mora ſit iudicialis,altera ex̃iudicialis. rō, q̱a mo-
ra iudicialis,p̱p̱ calorē iudicij magis aggrauatur, & efficacior
eſt, q̄ ex̃iudicialis,arg.eorū,q̄ no.in l.pacta nouiſſima,C.de pac.
& in l.iiij.C.de p̄diјs Decur.lib.x. Pau. de Ca. ēt inſurgit ɔ̃ Bar.
q̱a ſ̃m eū Bar.vult,ꝙ in hac l.ſit ɔ̃cta vna mora an̄ litē ɔteſtatā.
iſtud eſt falſum,q̱a licèt ꝓmiſſor fuerit in mora faciendi inſulā;
non tn̄ ɔſtat, ꝙ fuerit in mora ſoluēdi intereſſe, ſuper quo fuit
lis conteſtata.Ad iſtud rn̄det Iaſ.ꝙ intereſſe cenſetur idē cū fcō
principali,l.ſi quis pro eo,in prin.&ibi gl.ꝭ.de fideiuſſo.Ex hoc
infertur,ꝙ mora commiſſa ſuper facto,uidetur commiſſa ſup̱
intereſſe.Iſta ſolutio Iaſ.cōfunditur.Primò,q̱a ſi fcm̄ & intereſ
ſe reputarentur pro eodē,ſequeretur,ꝙ deberet admitti purga
tio moræ ſuper intereſſe ēt poſt ſn̄iam, quia qn̄ offertur id, qđ
petitur, ſp̱ admittitur purgatio moræ,Inſti.de p̱pe. & tēpo. act.
§.fi.Scđo,quia,ꝙ mora ɔ̃cta ſup̱ facto,cenſeatur ɔ̃cta ſup̱ inter
eſſe,uidetur impoſſibile; nā obligatio ad intereſſe ſuccedit p̱p̱
morā cōmiſſam in faciendo,l.ſtipulationes non diuidūtur,ſ̃.e.
non ergo p̄ot eodē inſtanti cauſari mora, quo ɔ̃hit̄ obligatio,l.
ꝙ dicimus,ff.de ſolu.Alr̄ ego ſaluo Bart q̱a præſumit̄ in dubio
ꝙ interpellatio præceſſerit litis conteſt. & ante motū iudiciū,l.
in fideicōmiſſi,ff.de uſur. quā ad hoc dicit ſingularē Lud. Ro-
ma.ſing.cccxcviij.quis debeat. uel aliter reſpondetur,ꝙ nō agi
tur de mora ſoluendi intereſſe, ſed de mora in faciendo, pro-
pter quam commiſſa eſt ſtipulatio ad pœnam uel intereſſe,nā
in faciendo præceſſit duplex mora, vt dicit Bart. vna per lapſū
temporis,quo fieri opus debebat, altera per litis conteſt. ſuper
intereſſe:nam reus cōteſtādo litē ſimplr̄,cenſetur denegare fa
ctū,& ex hoc ɔ̃hit̄ ſcđa mora ſup̱ facto.Stat igit̄ rō Bar.ex qua
77 colligit̄,ꝙ † geminata mora eſt impurgabilis.idē tenēt Ang.&
Bal.in l.& ſi poſt tres,ff.ſi quis cautio. & Iaſ.ſ̃. in iii.opp. primæ
partis.per text.in d.l.traiectitiæ,§.de illo, de quo ibi dixi.Facit,
ꝙ geminata confeſſio tollit exceptionem non numeratæ pe-
cuniæ & non numeratæ dotis,ſ̃m Pan.& alios,in c.ſi cautio,de
fide inſtr.& geminatæ nuptiæ ɔ̃ctæ poſt primas,faciunt, ꝙ nu-
bens amittat relictum ſibi factum, ſi caſte uixerit, ſ̃m Ang. in
§.hoc ideo,in Auth.quo.opor.Epiſ.quod per vnicū matrimo-
nium non perditur,ſ̃m Bart.in l. mulier,§. cum proponeretur,
ad Treb.geminatio.n. multum operatur,l. Baliſta, ad Treb. &
late traditur per Fel.in d.c.ſi cautio,col.ix.& in c.ſi qn̄, de reſc.
Alia ratio aſſignatur per Imo.quia per litis ɔteſt.quaſi ɔ̃hit̄,l.iii.
§.idē ſcribit,ſ̃.de pecu.& quia ex quaſi ɔ̃ctu debitor tenet̄ ad in
tereſſe,non vr̄ audiendus ſi uelit purgare morā, & ſic a quaſi ɔ̃
ctu recedere.Iſta rō non placet,q̱a ea attēta ſequeret̄,ꝙ litis ɔte
ſtatio ſp̱ deberet īpedire purgationē moræ,ēt ſi nulla alia p̄ceſ-
ſiſſet mora,cuius ɔ̃riū uoluit Bar.& alii *communiter* hic. & dicā
in ſequenti q.Præterea,per litis cōteſt.quaſi ɔ̃hitur ſuper eo,qđ
iudicatur per iudicem : ergo ante ſn̄iam non debet impediri
purgatio moræ,ſicut non impeditur reus ſuas exceptiones per
emptorias proponere,inter quas eſt exceptio purgationis mo-
ræ,l.ita demū,C.de procura.c.inter monaſteriū,de re iud.Scđa
78 cōcluſio colligit̄ ex dictis Bart. mora commiſſa in ipſa litis cō-
teſtatione poteſt purgari uſq; ad ſn̄iam, qn̄ nulla alia præceſſit
mora,ſ̃m gl.in l.ſiue apud acta,C.de tranſac. & in l. ſi maior,ii.
ubi Bar.eo.ti.Iſta.ɔclo *cōmuniter* tenet̄,vt patet ex alleg.per Ale.
Contrariū tn̄ tenet Lud.Roma poſt Pet. q̱a q̄ ad ea,q̄ emergūt
poſt litē ɔteſtatā,primus act⁹,q̱ ſeq̄t,hēt ēt uī litis ɔteſtatæ,ſ̃m
gl.in l.i.C.de cōſorti.ciuſ.lit.notat Bar.in l.Pōponius,§. rati.ff. đ

ꝓcur.& Pan.in c.inſinuāte.de offic.deleg.ergo nō dēt admitti
purgatio moræ ɔ̃ctæ p̱ litis ɔte.vſq; ad primū actū.Defendēdo
ɔclōnē reſpō.ſ̃m Ale.& Mod.ꝙ primus actus celebratus poſt
litis ɔteſtationē hēt uim litis ɔteſtatiōis q̄tū ad excludēdas ex
ceptiones dilatorias.ita procedat gl.in d.l.ij.nō ēt q̄tū ad exclu-
dēdas exceptiōes p̱emptorias,& ita ꝓcedat gl. in d.l. ſiue apud
79 acta,& in d.l.ſi maior,qđ notādū eſt † ad exceptiones trāſactio
nis iuriſiurandi,& rei iudicatæ,q̄ pn̄t opponi in uim dilatoria
rum,& in uim p̱emptoriarū,c.j.đ litis cōteſ.in vj. & docet Bart.
in l.fi.ſ̃.pro ſuo,& in l.eleganter,§.ſi quis poſt,ff.de ɔdi.ind.Iſtæ
exceptiones in uim dilatoriarū nō poterunt opponi amplius
poſt litē cōteſta.q̱a per litis ɔteſt.aut ſaltē per primū actū ſubſe
quentem,eſt p̄cluſa uia proponendi dilatorias.Scđò q̄ritur, an
80 † clauſula,rato manente pacto,impediat moræ purgationem?
rn̄det Bart.ꝙ licèt vtrūq; peti poſſit & pæna & pr̄icipale,nihil-
ominus non impeditur moræ purgatio. idē Bar.ſ̃. in iij. oppo.
primæ partis.Idē Ang.Raph.Com.Imo.Pau. & Ale. hic,p̱ tria
iura,quibus rn̄det Bal.in l.& ſi poſt tres, & eas refert ad longū
d.Iaſ.hic.ego alr̄ rn̄deo,& primò ad l.non vtiq;,§. q̱ Stichum,
ff.de eo,qđ certo loco,rn̄deo,ꝙ aliud eſt q̄rere uſq; ad qđ tem
pus cōpetat debitori facultas eligendi locū ſolutionis,aliud an
admittatur ad euitandā pænā p̱p̱ morā. & rn̄det ipſe Bart.ſ̃. in
vlt.oppo.ſecundæ partis.Ad l.ſi quis rem,ſ̃. de arbi. p̄ot rn̄deri,
ꝙ cōcluſio loquit̄,qn̄ vtrunq; peti p̄ot eadē actione : tex.aūt il-
le qn̄ vtrunq; peti p̄ot diuerſis actionibus,vt declarat Bar.ī l.ita
ſtipulatus,in xj.oppo,vlt.partis,ꝭ.eo.Ad l. p̄dia.ff. de actio.emp.
patet rn̄ſio Bal.ꝙ ibi vtrunque peti p̄ot ex ꝓuidentia legis:cō-
cluſio uero,qn̄ vtrūque peti p̄ot ex ꝓuidētia hominis, ideſt ex
pacto,a cuius forma non eſt recedendū,l.quicq̱d aſtringēdæ,
ꝭ.eo.l.iuriſgentiū,§.p̄tor ait,ſ̃.đ pact.Reſtat igitur cōcluſio ſine
fundamento:ideo ɔ̃riū tenuit ſubtilis Pe.de Bellap. quē ubiq;
ſequutus eſt Bal.hoc artic.cōſtans ɔ̃ morē ſuum. ſequuntur ēt
Flug in d.l.& ſi poſt tres.Bezu.& Iaſ.hic.& an̄ eos idē tenuit gl.
in l.cū ſtipulatus ſim mihi,o Procule.als a Proculo,ꝭ.e.Mouet̄
pluribus fundamentis. omiſſis leuibus allegatur primo tex. in
l.traiectitiæ,§.de illo,ſ̃.ti.j.ſed p̄ot rn̄deri, ꝙ loquit̄ in pæna ſub
rogata loco intereſſe particularis, qđ impedit purgationē mo-
ræ niſi ſoluatur, ſ̃m gl. in l.non vtiq;,ff.de arbit. Scđo adducit̄
tex.in l.accepta,C.de uſur.Solu.non loquit̄ in pęna cōmiſſa p̱p̱
morā,de qua nos loquimur.Tertiò,qn̄ vtrūq; peti poteſt, duo
ſunt debita ſeparata.ergo ſolutione vnius non dēt debitor li-
berari ab altero,l.fi.ff.q̱b.mod.pig.uel hypothe. ſol.cōcedit̄ pæ
nam eſſe ſaparatim debitā,ſed dr̄ illud cauſatū fuiſſe p̱p̱ morā,
qua purgata dēt tolli,l.qui Romæ,§.Flauius,ꝭ.eo.Quarto vltra
alios moueor ego rōe,ubi eſt appoſita dies,& pæna, nō admit
titur moræ purgatio,ut dictū eſt ſ̃.in iij. oppo. primæ partis ea
rōne,quia per diei appoſitionē app̱et de uoluntate ɔ̃hentiū,ꝙ
mora non poſſit purgari.magis autē de hac uoluntate appa-
ret ex pacto,ꝙ pœna peti poſſit unà cum principali, ergo &c.
& ſi rn̄deas,prout rn̄det Bar.ꝙ uoluntas ɔ̃hentium fuit,ꝙ poſ-
ſit vtrunq; peti,caſu,quo mora nō purgetur. Replicatur,cur er
go eſt,ꝙ p̱p̱ diem ɔ̃hentes cenſeantur ɔ̃rium uoluiſſe.quid te-
nendum?placet concordia,quam facit Bal.in d.l.& ſi poſt tres,
col.pen.vt diſtinguamus:aut utrunq; peti poteſt ex legis ꝓuidē
tia,& tunc admittatur moræ purgatio, vt dicit Bar.d.l.prædia,
& l.ſi quis a ſocio,ff. pro ſoc. iuncta l. qui Romæ,§.Flauius,ꝭ.
& d.l.ſi quis rem,iuncta l. ſi cum dies,§.fi.ff. de arbi. aut vtrun-
que peti poteſt ex facto hoīs,& ſic p̱p̱ clauſulam, rato manen-
te:& tunc non admittitur moræ purgatio,quia lex ſuum, non
tuū tibi uult auferre auxiliū,ſ̃m gl.in l.j.C.ſi aduer.uendi.Quid
ergo,ſi utrunq; peti poſſit tam ex pacto,q̄ ex prouidentia legis?
Iſto caſu uideretur non eſſe p̱miſſam purgationem, vt pactum
aliquid operetur,arg.§.ſanctiſſimas,in Auth. de alie.& emph.
in ɔ̃rium tn̄ facit tex.in l.ſtipulationes nō diuiduntur,§. ſi quis
ita:iuncta l.inſulā,ꝭ.eo.& ꝙ non poſſit mora purgari, ſi in ɔ̃ctū
ſit appoſita clauſula,rato manente pacto ,voluit Bar. in l.fi.co.
pe.de eo,qđ cer.lo. & Ale.conſi.206. lib.vij. quod maximè ue-
rum eſt,ſi in pacto adiectū ſit,ꝙ toties pœna cōmittatur, quo
ties ɔ̃uentum fuerit,ſ̃m Saly.in l.ſi pacto,quo pœnā,ɔclu.xviij.
C.de pact.& cum hac concordia tranſit Ale. conſi.105. ma-
81 gnifice prætor,col.iiij.lib iij. Tertiò quæritur, an † pæna ſoluta
repeti poſſit a debitore,qui vult morā purgare?reſpō.Bar.ꝙ nō,
per tex.in l.ſi ob rem,ff.de condictio.indebi. & per id,quod di-
82 cit in ſeq.q̄one.Ex cuius dictis elicitur concluſio,† vbi eſt facta
executio a lege uel ab hoīe , non admittitur moræ purgatio,l.
ſi is cui,ff.de leg.ij.qui probat vtranq; partē alternatiuè,ſ̃m Iaſ.
hic,inducendo ut per Bart.ibi,ſed certè ibi copulatiuè fuit fa-
cta executio tam ab hoīe, q̄ a lege.non igitur rectè infert̄ a co-
pulatiua ad alternatiuā, imò neutrum uidetur ibi ꝓbari, quia
q̄ritur ibi vtrū ſit licitū uariare poſt ɔſumptā electionē:nos ue
ro loquimur,an liceat purgare morā, ex qua ſuborta eſt noua
obligatio,qui termini ſunt longe diuerſi, vt declarat Bart.ſ̃.in
vlt.oppo.ſecundæ partis. Pro iſta ɔclōne adducit̄ gl.in cle.j.§.
q̱a uero,in uerbo,ipſo facto, de ſta. monacho. quā ad hoc no.
Bald.in auth.habita,col.fi.C.ne filius pro patre,& Pan. in c.po-
tuit,

tuit,de loca.Fel. in c. at si clerici,§. de adulterijs,de iud. vbi post
83 Are.cōcludit,ꝙ† eps nō pōt dispēsare sup delictis,p gbus ē im
posita pœna a lege ipso fcō.a iā fcā est executio. Ista gl. nō ser-
uit in ꝓposito, qa loqtur qñ pœna fuit cōmissa pro delictis in
faciendo,in quibus ad euitādā pęnā nō admittit pænitentia,vt per Bar.in l.qui ea mēte,ff. de furtis. Pro ista conclusione
bene facit,quod decidit Bar.in l.ii.in fi.inf.de prætoriis stipula-
84 tio.ubi vult non posse reuocari interlocutoriā,† q̄ secū trahit
executionē,ꝯ l.quod iussit,ff.d re iud. & si statuto vł rescripto
imponat pæna iudici non determinanti cām in termino sibi ꝑ
fixo ipso iure,non poterit iudex morā purgare, & velle cām
amplius determinari ad euitandā pęnā,quia executio est fcā a
lege,ſm Lud.Ro.cōs.427.In ꝓposito casu.& si testōr prohibuit
bona alienari sine consensu vxoris sub pæna priuationis hære-
ditatis ipso fcō incurrēda,si prohibitus alienat, mox redeme-
rit,non ꝑpea pænā euitabit,ſm Ale.cōs.14.li.ii.& consi.57. Per
85 spectis,eo.lib.sic† emphyteuta non euitat pænā cōmissi,dato
ꝙ rē alienatā sine consensu dñi redemerit,quia pena est ipso iu
re cōmissa,vt ex pluribus pbat d.Ias.in l.fi.in pe. charta,C.de iu
86 re emphyt.Ex quo infert,† ꝙ donatarius,qui pp alimēta non
præstita donatori incidit in pænā priuationis,iuxta tex.in l.i.C.
de donat.q sub mo.non poterit purgare morā, & ita cōsuluit
Bal.cons.250.Si tibi dedi,lib iii.qa est fcā executio a lege,& qa
purgatio moræ non pmittit,qñ nō pt reponere rē in pristinum
87 statū,vt docet idē Bal.in c.i.co.ii.quo tpe miles. Limitat† pri-
mo,nisi a lege repiat expresse pmissa purgatio,d.c. potuit, de
locato.Litat scdō,nisi executio sit medicinalis , iuxta tex. in c.
i.de sen.excō.in vi.ſm Bal.Imo.& Mod.hic,qđ intelligo,q̄tum
ad effectū obtinēdæ absolutionis,quia sola purgatio nō opat
absolutionē,c.cū desideres,extra de sen.exc.Limitat tertiò,ſm
Ias.vt non procedat quantū ad translationē actionis psonalis,
l.cū quidā ita,& ibi gl.ff.de leg.ij.sed non vł pbare ille tex. quia
ibi agit de facultate pueniēdi electionē, & non de trāslatione
actiōis psonalis;nimirū si ante puentionē est pmissa purgatio.
88 Bar.tñ ex illo tex. ibi infert ad q.† ꝯstitutione synodali cauet,ꝙ
executores vltimarū voluntatū debēt exequi intra annū, aliās
executio deuoluat ad epm:mō testator legauit mille pauperi-
bus eligēdis a Titio,qui intra annū ñ elegit;dubitat, an iꝰ eligē
di sit deuolutum,ita,ꝙ Titius non possit amplius eligere? Rñ-
det Bar.Titiū posse purgare morā.sequitur Pan.in c.nos qdē,đ
testa.qa a cōstitutione,nō trāsfert ius eligēdi,sed exequēdi.Cō
trariū tenet ibi Car.quia electio ē pars executionis, q̄ executio
est deuoluta;ergo purgatio interdicta,vt dicitur in cōclōne,&
in c.licet,de suppl.negli.pla.& ita consuluit Gemi. in consi.23.
qui diffusè.& ꝯ Bar.tenet ēt Bal.& Imo.post Iac.đ Aren. in d.l.
cū quidā,& Pet.de Anch.consi.387.In themate.qa electio ē ꝓ
ambula ad executionē facti.sublato igitur cōnti, necessariò vł
sublatum añs,l. oratio,ff. de sponsa.Imo. tñ dicit opi.Bar.posse
saluari eo casu,quo deuoluat ptās ad epm in cōtumaciam exe
cutorū non soluētiū legata,qa tūc deuoluit,mera executio sol
uendi & non electio.Tu cōsidera,ꝙ Bart.loquitur in casu,quo
Titius solus erat deputatus ad eligendū,& alii erāt deputati ad
exequēdū.Iō vł,ꝙ i istis terminis optimè ꝓcedat decisio Bar.
qa elector ꝓpriè non dicitur executor, sed is tm̄ qui hēt nudū
facti minesteriū,l.executorē,C.de execu.rei iud. si autem Titiꝰ
esset simplr deputatus executor,tunc stare pt opi.cōtraria:nam
si priuet cōnti,priuabit & añti.Teneas ergo decisionē Bar. quā
tenuit Ant.de But.in c.literas,de sup.neg.pla. & Pet. de Anch.
consi.412.Contra hæredes motus , quia is cui est cōmissa sola
electio pauperū,non dicitur executor,cuius offm̄ ꝯsistit in nu-
do facto,non aūt in animi declaratione,vt probat i cle exiui đ
paradiso,in ver.psonæ,de ver.sig.idē tenet Pan.cōsi.92.Statuto
ciuitatis,col.ij.li.i.& consi.11.factū sic pro ponit,in ii.dub.li.ii.&
consi.110.In causa hospitalis in iii.dubio,eo.lib.Lud.Ro.cons.
228.Pro plena discussione, col.iiii. & And. Sicu.cōsi.8.col.viii.
89 li.i.Infertur etiam ex hac cōclusione,ſm Imo.& Alex.ꝙ† ꝯtu
max in rñdendo positionibus non poterit purgare morā, quia
ilico habetur pro confesso,c.i.de cōfes.in vi. sed ꝯriū tenet Cy.
in l.ii.§.ꝙ si actor,C. de iura.calū. & Bal.in c.ii.de milite vasal.
qui contumax est.seqtur Alex.hic, & Cur.in trac. positionū,in
ui.breuiloqo.quia cōtumax nō hr ꝓ cōfesso,nisi sequuta decla
ratione iudicis,vt tradit Bar.in d.§.ꝙ si actor.& Pan.in c.fi.đ iu
ra.cal.possunt & alia plura inferri, quæ poteris addere , si benè
90 studeas. Quinto quæritur,† an is qui iurauit adimplere pro-
missa sub poena,possit purgare moram? Rñdet Bar.ꝙ non , per
tex.in l.si quis maior,in uer.mox,C. de transac.iunctis dictis in
præcedenti conclusione. sequuntur *communiter* alii hic, & ibi,
& ita consuluit Lud.Ro.consi.437.& Alex. consi.159. In cau-
sa,& lite, col.ii.lib.ii. & consi.106.co.iiii. lib.iii. & consi.76.col.
pen.lib.v.& consi.9.Attentis uerbis,lib.vii.& consi.148.Viso ca
su,eo.li.& Math.not.50.nota magnum periculum. Corsetum
in repet.rub.de iureiur.in iii.priuil.Card.Alex.in c. potest, xviii.
dist.Cor.consi.121.& consi.156.& 108.lib.i.& Guid.Pap.con
si.31.in vi.dubio. Comprobat d.Ias. quia iuramentum habet
uim litis contest.l.nam & postea,§.is qui temporali,ff.de iure-

iur.Coadiuuatur, quia iuramentū hēt vim nouationis,l.qui iu
rasse.§.fi.eo.ti.q nouatio,& litis contestatio obstant purgationi,
vt dictū est.Istud arg.est multū apparens,sed modici momen-
ti:quia uerū est,ꝙ iuramentū litis decisiuū hēt uim litis conte
statæ & nouationis,ita procedant iura pallegata:& de isto iura-
mēto non loqmur,sed in iuramēto ꝯfirmatorio ꝯctus,& istud
non hēt effectū litis ꝯtestatæ nec nouationis , ita declarat ipse
met Ias.in l.si pecuniā,col.viij.ff.de ꝯdi.indeb.& Dec. in c.j.co.
xx.de iudic.Contrariā opio.tenet d.Petr.Bezut.motus,qa iurm
non tollit exceptiones,q̄ ex natura oblōnis proponi pñt,l.fi.C.
91 de non nu.pec.Confirmatur,† quia iuramentum recipit eas
declarationes & cōditiones,quas recipit ꝯtractus,super quo i-
terponitur,c.quemadmodū, de iureiur.no. Pan.in c.fi.de eccle.
ædific.Pro hac parte d.Ias.inducit decisionē Bal.in l.qui crimē,
in xj.q.C.qui accu.non pos.de qua statim dicam. Ego non au-
deo recedere a cōi,qa iurm hēt uim interpellationis. stimulat
enim quotidie iurantē,ut promissa obseruet,& se a reatu piurij
caueat,c.j.de forma fideli.tradit Ale.post alios in l. quod te,ff.si
cer.pet.ergo mora toties geminata pp assiduam interpellatio-
nem iuramenti purgari non poterit; per ea quæ dicta sunt in j.
q.Non obstat arg.Bezutij, quia ultra Mod.rñdetur,ꝙ iurm re-
gulatur ſm nām ꝯctus pr mordialē, non etiā ſm accidentalē,
de qua nos loquimur.& ita rñdet Deci. post Are. in c.j.col.xx.
92 de iudi.Ista conclo† limitat,ut non ꝓcedat subsistente aliqua
iusta cā purgandi morā,ſm Imo.hic,Ang.in d.l. & si post tres.
Deci.consi.138.col.fi.sed ego non intelligo de qua iusta cā lo-
quant:si de iusta cā impedimenti,tunc limitatio nō hēt dubiū,
quia legitimū impedimentū excusat a pęna,l.ij.ff. si qs cautio.
& a periurio,l.fi.ff.qui satisda.cog.& uoluit gl.in c.si uero, de iu-
reiur.aut de iusta cā ꝯcernente negotiū,an hmōi sit tale,ꝙ pur
gationē admittat,& tunc destruitur cōclusio:nam si actoris nō
interest,semper uł subesse æquitas purgandi morā,d.§. sequit,
93 & dicā in sequenti fallentia.Limitatur ergo scdō,† ut non pro-
cedat de æquitate canonica , ſm quā ubi non interest actoris,
semper admittit purgatio moræ,ſm Bal.in d.l.qui crimen.Ant.
& Imo. in c.dilecti,de arbi.Alex.in d.l.si quis maior, & Dec.d.
cōsi.138.col.iij.Ex quo infertur,ꝙ in terris ecclesiæ erit semp li
citū purgare morā,si aduersarius non sit dānū passus pp morā.
ita infert & firmat Steph.Bert.cōsi.142. uiso casu,lib.ii. Con-
trariū tenet d.Ale.hic,quia cum ñ reperit decisum ꝯriū đ iure
canonico,seruanda est dispositio l.si quis maior , ēt in foro ca-
nonico,c.j.de no.ope.nunc.& ita tenendo non obstat autho.gl.
in c.apud misericordē,xxxiij.qō.j. & in c. beatus,xxij.qō.ij. qua
authoritate mouet Bal.quia loquit in foro poli,nos aūt in foro
fori,ſm Roma.in d.consi.427.& sing.444.iurm,& c.uel pōt di
ci,ꝙ opi.Bal.& sequaciū,procedat q̄tum ad euitandas pęnas le
gales,c.ex literis,de cōsti.secus q̄tū ad pęnas ꝯuentionales,d.l.
si quis maior.ita no.distinguit Corn.cōs.121.quanq̄ uideat,col.
fi.lib.j.uel pōt limitatio ꝓcedere in mora cōmissa pro re modi-
ca.tunc ad euitandā magnā pœnā de æquitate canonica est sp
pmissa purgatio.ita procedat tex.in c.suā,đ pœn.& dictū fuit s.
Tertiò declaratur conclusio,ut procedat in iuramento de non
94 cōtraueniendo.ita loquitur d.l.si quis maior, secus in † iuramē
to assertorio,quo promissor iurauit omnia fuisse & esse uera:qa
tunc non ꝯuenit iuramento,qui modo uult purgare morā , ut
in simili dicit Imo.in c.cum cōtingat,in vj.mēbro, de iureiu.&
d.Ias.in l.nemo potest,in vij.col.de leg.j.Ex his infertur, ꝙ inter
mercatores,re integra,semper erit licita purgatio moræ,nō ob
stante iuramento:quia inter eos ꝓceditur de æquitate,ſm Bart.
in l.si fideiussor,§.quædā,& in l.Quintus,ff. mā. & firmat Tho.
95 Parpa.in d.l.si quis maior, not. 23. Sextò quęritur, † an sit lici-
ta purgatio moræ, qñ stipulatio est cōmissa pp malefactum?
Rñdet Bar.non licere,per tex. in l.j.§. si rem,ff. deposi. & in c.j.
quid iuris,si uasal.feud.alie.recupe.facit tex.in c.sicut dignum,
§.eos,& ibi Pan.de homici.melior tex. in l.pen.ff. ui bonorum
rapt.est.n.grauior mora in faciendo, q̄ sit in omittendo, ſm gl.
in l.si mora,ff.solu.mat.ubi latè Ale.& Mod.Limitat Bart.& de
clarat procedere,qñ pæna fuit commissa pp malefactū momē
taneū,ut d.§. si rem. secus pp malefactū successiuū,l. in lege,§.
colonus,ff.loca.Aduerte,quia expellere colonū , de quo facto
loqtur §.colonus,uł momētaneū.& si dixeris,ꝙ hēt effectum
successiuū in futurū.rñdeo,ꝙ uenditio feudi & rei depositæ,de
qua loquitur tex.in d.§.si rem,& in d.c.j.hñt , & porrigūt etiam
effectū in futurū.ideo Bar.in d.§.colonus, aliter seipsum decla-
rat.dicit.n.cōclusionē ꝓcedere,qñ malefactū porrigit,uel aptū
est porrigere effectū suum ad omne tempus,si malefaciens ue-
lit purgare morā,ut est alienatio rei depositæ uel feudi,quæ nō
pōt recuperari pro arbitrio alienantis:secus si malefactū nō est
aptum porrigere effectū ad omne tempus,si malefacien s uelit
purgare moram,ut expulsio coloni,quem pōt expellens iterū
pro arbitrio admittere,hoc casu re integra admittitur purga-
tio moræ.Scdō intellige conclusionē in pęna cōmissa, q̄ trā-
sit in spēm delicti uel quasi,ut in alienatione rei depositæ, quæ
transit in furtum,l. si pignore,ff.de fur.uel in alienatione feudi,
quæ transit in piurium uel cōtēptū dñi:secus in pęnā cōmissa

pp male factū nō habēs in se delictū, sed solum ɔcernēs piudiciū aduersarij, vt alienatio rei litigiosæ, l. ex hoc edicto, ff. d̄ all. iudi. mut. cau. fac. in facto. n. ꝓhibito pp solū interesse ptis, admittit purgatio, q̄ facit cessare cām ꝓhibitionis. & bñ facit tex.
96 in l. si quis libellos, C. de app. Septimò q̄ritur, † an re integra admittatur purgatio moræ? Rñdet Bar. vt hic per eū. ex cuius dictis habemus duas ɔclones. Primò habemus ampliationē ad
97 l. qđ te, ff. si cer. pet. & l. si ex legati; cā, s̄. eo. vt † nō solū periculū interitus post morā spectet ad debitorē speciei: sed ēt si res interierit intra tps purgandi morā, l. sancimus, §. pe. C. de fideiuſ. & l. si decesserit, ff. qui satisda. cog. mora. n. dēt semper nocere moroso, l. in ɔdēnatione, §. vnicuiq;, ff. de reg. in. & c. mora, eo. ti. i vj. nisi eo modo res fuisset peritura penes creditorē, ſm Io. Bapt. d̄ sanc. Seueri. in d. l. quod te. & licet *communis* sit in ɔ̄rium, tñ qñ manifeste ɔstat rem fuisse eodē mō perituram penes creditorē, æquior videtur opi. d. Io. Bapt quā approbatur d. Ang. Claua. in Sum. in verbo, mora. nec improbat. Decius, & Nouiſ. in
98 d. l. qđ te. Scđa ɔclusio, † per oblonem æstimationis rei interē ptæ post morā factā intra tps purgandi morā, liberat morosus a pœna, arg. l. cum res, §. sed si. Stichus, ff. de leg. j. sequuntur *communiter* Doct. vt patet ex adductis per Iaſ. & idem sentit gl. in l. si seruum, §. sequitur, j̄. eo. & idē voluit Pau. de Ca. in d. l. quod te. Cōtrarium tñ tenet idem Pau. in d. §. sequitur, per illū tex. inducendo, vt ibi per eū. & Sal in d. l. si pacto, quo penā, in v. q. C. de pact. & ista opi. magis placet per tex. in d. §. sed si Stichus, q̄ meo iudicio ꝓbat melius istā ptem; & qa non ꝓmittitur purgatio, nisi offeratur id, qđ debet, vel qđ est in facultate soluendi, vt ex ꝑdictis patet, & declarat Pau. in d. §. sequitur, facit ēt text. i d. l. j. §. si rem, ff. depositi. Saluari tñ pōt opi. Bar. in casu d. l. sancim⁹. quia ibi fideiussor laborat morbo alieno, ideo æquū est, vt possit purgare morā, soluēdo æstimationē. Si tñ velis tenere communē, limita nisi culpa & facto debitoris res interijsset, ſm gl. in d. §. sequitur. alioqn esset malignādi via debitori aperta, ɔ̄ l. conuenire, ff. de pac. do. & c. sedes, de rescrip. Octauò q̄rit Bart.
99 † qñ obligatio principalis ɔcipitur in ꝑsona vnius, & pœnalis in ꝑsona alterius, an liceat purgare morā? rñdet Bart. vt per eū.
100 Ex cuius dictis facio duas ɔclones. Prima ɔclusio, † simplex transfusio oblonis principalis de ꝑsona vnius in ꝑsonā alterius, non impedit purgationē moræ. sequunt Raph. Imo. Alex. Pau. & Mod. & est *cōmunis*, vt patet ex allegatis per Ale. assignat rō per Bar. quia stipulatio simplr cōcepta his verbis. si mihi decem nō dederis, ꝓmittis dare Titio xx. resoluitur per hæc verab, si dare non potueris, l. iij. §. hæc verba, de adimē. leg. Iste tex. nō videtur ꝓbare, tum quia ibi vnum & idem est in obligatione primitiua & secundaria, tum quia verba translationis erāt directa ad eum, a quo fiebat translatio, videlicet si Titius prius decesserit q̄ accipiat: cōclusio vero loquitur, qñ verba translationis diriguntur ad ꝓmittentē obligatū si non dederis. verum enim est, te non dedisse, siue nō obtuleris, siue is cui facta est oblatio non acceperit. Item ɔsidera, ꝙ hac rōne attenta non videtur cōmissa pęnalis stipulatio ēt lapso tpe purgādi morā, eo casu, quo certum sit debitorē adhuc posse dare. Ideo Pau. de Ca. aliam assignat rōnem, qa pœnalis stipulatio facta sub ɔdōne, si non dederis; intelligitur si non dederit intra tps licitū, & sic intra tps purgandi morā. Pro ista rōne Ale. allegat tex. in l. qui Romæ, §. Flauius, j̄. e. qui apud me nihil facit, cum ibi nō agāt de translatione obligatiōis principalis de ꝑsona vnius in aliū. Contrariā opinio. tenet Bal. & Ang. in d. l. & si post tres, & Sal. in d. l si pacto, per tex. in l. j. § fi. j̄. de. stip. seru. ad quē rñdēt tenētes cum Bar. ꝙ licet ibi ꝓbetur stiplonem pęnalem fuisse commissam, non tñ sequitur, ꝙ nō possit purgari mora. quid tenet dum? Mihi placet ista opi. ɔ̄ Bar. & coem, qa in d. §. fi. dr̄, ꝙ alter dñs agens ad. pœnā nō pōt exceptiōe submoueri, sicut prim⁹: ergo debitor nō pōt morā purgare, alioqn posset ꝑ exceptionē purgationis submouere agentē. Moueor ēt per tex. in c. licet, de supplen. negl. pla. & in c. ij. de cōcessio. ꝑben. Non obst. rō Pau. quia sanè intelligenda est qñ stipulatio principalis & pœnalis sunt ambæ collatæ in ꝑsonā stipulatoris, non ēt si in ꝑsonā tertij rō diuersitatis est, quia primo casu pęnalis stipulatio secuta est fauore stipulatoris, vt citius consequatur, qđ sibi debetur, iō no fit nouatio. secundo casu fuit subsequuta fauore alterius; ideo fit quasi nouatio, ſm Bar. in l. ita stipulatus, j. oppo. vltimæ partis, j̄. eo. Item primo casu cessat interesse stipulatoris, qđ repręsentatur in purgatione moræ. secundo casu penitus tollitur ius tertij, cui erat acquisita actio ad pœnā, cuius loco nihil datur, nec repręsentatur in purgatione moræ: nō igitur admittenda purgatio hoc secūdo casu, quia cessat æquitas d. §. sequit.
101 Secunda† cōlo, translatio principalis oblonis in pœnalē de ꝑsona stipulatoris in alium, per quā clarē ɔstat de mente ɔ̄hentium volentiū transferre oblonē, excludit purgationē moræ, arg. l. iij. C. de nouatio. & l. fi. ff. de transa. Tu aduerte, ꝙ ista iura non videntur ꝓbare, quia ibi vnū, & idem erat in obligatione primitiua & secūdaria. item ibi facta fuit vera nouatio: nos vero loqmur in quasi nouatione. & qñ vnū est in oblone principali, aliud in pęnali scđaria. Retēta tñ opi. mea in ꝑcedēti conclusiōe, ista nō hēt dubiū. dr̄ āt clarē ɔstare de mēte ɔ̄hētiū, qñ stiplo pęnalis fuit his verbis ɔcepta, si fueris in mora dādi vel faciēdi, ꝓmittis cētū pœnæ noie Notario stipulanti noie fisci vel hospitalis: tūc clarē ɔstat de trāslatione obligationis principalis ad pęnalē de ꝑsona stipulātis in fiscū vel hospitale: sed qñ his verbis ɔcipit, si reqsitus non dederis, ꝓmittis cētū fisco pœnæ noie: non dicitur clarē ɔstare, qa hæc verba, si interpellatus nō dederis, pñt intelligi, vł añ morā vł intra tps purgādi morā
102 ſm Pau. de Ca.† Vltimò q̄rit Bart. an liceat actori ita purgare morā, sicut licet reo? Rñdet Bar. distinguēdo; ex cuius dictis eliciunt quatuor ɔclusiones. Prima, ad actionē ɔseruādā pmittitur actori purgare moram, d. l. si ita quis, §. Seia cauit. non ob. tex. in l. si sup, C. de trāsac. qa ibi erat dies & pœna: ɔclo verò debet intelligi, qñ in stipulatione est pęna tm̄, vel dies tm̄, vt de-
103 clarat Pau. de Ca. in ɔ̄rio. Scđa conclo, † ad actionē acqrendā non pt actor purgare morā, l. Thais, §. intra, ff. de fideicō. lib. & q̄ ɔclo dubia vr̄: nā cū sit ꝓmissa moræ purgatio ad acqrendam exceptionē, æquū vr̄, ꝙ etiā actori permittat ad actionē quærēdā, ꝑ r̄am l. nō dēt, j̄. de reg. iu. Et ita tenēdo non ob. tex. in d. §. ītra, qa rñdet, ꝙ illud ibi est pp defectū ɔditiōis, q̄ dēt impleri in forma specifica, l. qui hæredi, & l. Mæuius, ff. de condit. & demōst. & in istis terminis ꝓcedit tex. in l. si intra, s̄. de statulib. & in d. l. si super, de transac. & ꝙ defectus ɔditionis remoueat purgationem, firmat gl. in l. j. C. de instit. & substitutio. vbi latē Iaſ. col. iij. Nō ob. tex. in l. seruus, §. seruus, s̄. de statulib. qa ibi ad implemētū ɔditionis nō erat restrictū ad aliquod tps: erat. n. relicta libertas seruo, cū operas annorū septē pstitisset. pōdera dictionē, cū, quæ ad oē tps porrigit, l. qđ pupillæ, ff. qñ dies leg. cedat. Reliqua ꝓsequaris, vt per Mod. Vt igit hæc mā tibi liqueat
104 subijcio r̄am, † Purgatio moræ ex æquitate ꝓmissa est tā actori q̄ reo, l. si ita qs, §. Sæia cauit, l. si seruū, §. sequit, j̄. eo. l. interdū, §. fi. s̄. eo. nisi subsit vnū ex infrascriptis impedimētis. Primum,
105 † interesse singulare, qđ est passus aduersarius ꝓpter morā, impedit purgationē moræ, d. §. Sæia cauit. qđ impedimētū remouet, moroso soluēte vel offerēte interesse, ſm gl. in l. vtiq;, ff. de arbit. de quo s̄. dictum est in prima oppositione primæ partis.
106 Scđm, † deteriotio iuris aduersarij causata pp morā, excludit etiā purgationē moræ, l. & si post tres, ff. si qs cautio. dictum fuit s̄. in ea. prima oppositione. Tertium, lōgū tps post diē appositū ab hoīe, remouet beneficiū purgandi morā, d. §. Sæia ca-
107 uit, de quo s̄. in scđa opp. primæ ptis. Quartum, † dies & pœna apposita in obligatione ab hoīe remouet facultatē purgandi morā, l. traiectitiæ, §. de illo, s̄. tit. ꝓxi. qđ impedimentū cessat si in obligatione sit talis dies, quæ certitudinalr præuideri non possit, l. si decem cum petiero, s̄. eo. iuncta l. q Romæ, §. Flauius, j̄. eo. Item cessat, qñ in obligatione est adiecta dies causa multiplicandæ obligationis, l. j. de penu leg. Item cessat in alis pluribus casibus, de quibus dictum fuit s̄. in iij. oppo. & ibi latē per Alex. tradunt etiam Nouissimi Perusini in l. ita stipulatus, col.
108 xiii. & seq. j̄. eo. Quintum, † nouatio obligationis, & solutionis non patitur moram purgari posse, d. l. i. vers. nisi aliud, ff. de
109 penu leg. de quo s̄. in vii. oppo. primæ partis. Sextum. † litis contestatio est terminus exclusiuus purgationis moræ, tex. est hic. Istud impedimentum remouetur, si quod petitur, offeratur ante sententiam, §. fin. Insti. de perpet. & tpal. actio. de quo s̄. i. oppo. secundæ partis. Item cessat in stipulatione de iudicato soluendo, commissa ob rem non defensam, l. iii. in. fi. j̄. iudicatum solui. Item. cessat in pœnis legalibus, l. hoc edicto, ff. de publicanis. declarando vt in iiij. oppo. ii. partis, s̄. dictum est. Septimum
110 † impedimentum ꝑstat geminatio morę, d. l. traiectitię, §. de illo, ſm vnum intellectum, de quo sup. in j. quæstione. Octauum, poena quæ ex pacto peti potest simul cum principali, non euitatur beneficio purgationis, ſm gl. in l. si stipulatus sim mihi, o Procule. aliās, a Proculo, j̄. e. reiecta sñia Bar. de qua s̄. in ii. q.
111 Nonum, † executio facta a lege, vel ab hoīe, excludit ius purgandi moram, l. is cui, ff. de leg. ii. de quo sup. in 3. & 4. q. Deci-
112 mum, † iuramentum purgationē morę non recipit, l. si quis maior, C. de transac. nisi in foro pœnitentiali, ſm gl. in c. apud misericordē, xxxii. q. j. & nisi de æquitate canonica, c. suā, de pœ. de
113 quo s̄. in v. q. Vndecimum, † maleficiū pp quod mora ɔmissa est, moram reddit impurgabilem, l. i. §. si rem, ff. depositi. de quo
114 in vi. q. Duodecimum, † clara trāsfusio principalis obligationis in pœnalem de persona stipulantis in alium, tollit beneficium purgandi moram, arg. l. iii. C. de nouatio. de quo in viii.
115 q. Decimumtertium, † defectus conditionis remouet oēm purgationē, l. i. cū gl. & ibi Moder. C. de insti. & subst. l. Thais, §. intra, ff. de fideic. lib. & l. si super possessione, C. de transa. Deci-
116 mumquartum, † resolutio ɔ̄ctus causata pp morā aduersatur purgationi, l. commissoriæ, C. de pac. inter emptorem & vend.
117 & d. l. traiectitię, §. de illo. Decimumquintum, † renunciatio purgationis obstat volenti purgare moram, l. sancimus, vers. nisi pactum, C. de transac. facit regula l. si quis in cōscribendo, C. de pac. & c. si diligenti, de foro cōpet. Decimūsextū est prohibitio legis auct. qui semel, C. quō, & qñ iudex. de quo hic p
118 Imo. & Ang. Decimūseptimum est† impoßibilitas reponendi rem

119 rē in pristinū statū, s'm Bal. in c. 1. quo tēpore miles. Vltimū† p nūc, est deuolutio iuris in alterū pp morā a lege fcām, c. licet, de supplē. neg. pla. c. 2. de concess. pben. Reliqua addi poterunt ex tuo solerti studio. ex his ad laudem Dei sit expedita hęc lex.

SVMMARIVM.

1 Versiculus, nec ante, an corrigatur per versiculū, itaque Sabini sententia.
2 Stipulatio principalis de sistendo, an euanescat promissore decedente anteq̄ declaret, qua die velit sistere, quando dies sistendi fuit collata in promissoris arbitrium. & quid si substantia totius obligationis.
3 Stipulatio pœnalis incipiens a pręcedenti conditione negatiua non committitur, nisi certum sit id, quod est in conditione positum non posse amplius dari vel fieri. Limitatur multimode ibidem. & seq.
Pœna an committatur in dispositione legali vel statutaria, quamprimum dari vel fieri potuit id, quod est in conditione deductum. & an debeat monitio pręcedere vt pœna committatur, latè.
4 Dispositio legalis magis accedit vltimæ voluntati, quàm contractibus.
Pœna legalis pro mora in non faciendo nūquam committitur, nisi præcedat monitio. quod qualiter procedat, ibidem.
5 Argumentum de vltimis voluntatibus ad contractus, an sit validum.
6 Opiniones contrariæ concordandæ sunt distinctionis fœdere.
7 Conuentio præcedens de faciendo actū sub certa forma, vitiat illum sine illa forma conuenta postea factum, & quare. nu. 8.
Limitatur tripliciter.
9 Protestatio tacita, quę resultat a contrario sensu, an & quando tollat actū contrarium subsequentem, & quando non.
10 Dispositio huius tex. an pcedat, si stipulatio sine die facta sit ex interuallo.
11 A præcedenti protestatione non videtur recessum etiam per pactū factum ex interuallo, quando præcedens protestatio respicit tempus futurum.
12 Tempus an sit de substantia obligationis.
13 Dies non constituit debitorem in mora, quando creditor tenetur certificare debitorem ante diem.
14 Mora purgari poterit etiam vbi est dies, & pœna; quando conuentum est, quòd creditor teneatur prius certificare debitorem.
Statutum disponens instrumenta elapso termino mādāda executioni ēt p capturā, habet locū qn̄ creditor promisisset ante diem certificare debitorem.
15 Diei omissio non vitiat stipulationem de sistendo, & quare.
16 Sipulatio de sistendo in iudicio, expirat lata sententia.
17 Incertitudo quantitatis vitiat stipulationem, sententiam, & libellum.
Fallit & limitatur multis modis, vsque ad nu. 39.
18 Dotis fauore incertitudo quantitatis non vitiat dotis constitutionem, nec libellum, nec sententiam, nec legatum dotis.
19 Promissio quantitatis incertę ad refectionem viæ publicæ valet: sed an ad opus priuatum valeat, ibidem.
20 Alimentorum fauore valet promissio incertæ quantitatis.
21 Incertitudo non vitiat legatum, vel promissionem factam ad aliquod artificium ad discendum.
22 Studii fauore incertitudo quantitatis, an vitiet legatum vel promissionem.
23 Incertitudo quātitatis, an vitiet legatū vel promissionem factā piæ causæ.
24 Legatum factum pro anima, non expressa aliqua quantitate vel specie, valet & taxabitur arbitrio boni viri.
25 Promissio incertæ quantitatis, an valeat de æquitate canonica, q sic. sed an æquitas seruanda sit in foro Cæsaris. nu. 26.
26 Canonicam legem disponentem aliquid ratione peccati, seruandam esse in terris imperij, quomodo procedat.
27 Incertitudo an vitiet legata.
28 Incertitudo loci, in quo debet opus fieri, vitiat stipulationem.
29 Stipulatio fundi in genere vitiatur propter incertitudinem.
Intellige & declara, vt ibi.
30 Stipulatio hominis ī genere, valet; & cur diuersū a p̄missione fūdi ī genere.
31 Stipulatio & legatū fundi in genere non valet, quamuis testator uel p̄missor habeant fundos in patrimonio, secus in legato & promissione domus: & cur diuersum. de ueritate tamen dic, ut ibidem latè.
32 Incertitudo fundi legati n̄ uitiat legatū, qn̄ apparet, q testtōr sensit d̄ certo.
33 Incertitudo fundi uitiat stipulationē, quis cōtrahētes sēserit de certo fundo.
34 Interpellatio non constituit debitorem in mora, quando dies solutionis est collata in arbitrium promissorum.
35 Dotis fauore mortuo promissore intertæ dotis ante declarationem, non extinguitur stipulatio.
36 Stipulatione principali vitiata, vitiatur pœnalis. fallit nu. 38. & seq.
Contractu principali annullato, annullatur contractus promissionis pœna.
37 Laudo nullo contrauenieus, non incidit in pœnam compromissi.
40 Cautela ad faciēdū, q annullata stipulatione pricipali n̄ annullet pęnalis.
41 Quod est in conditione censetur esse in dispositione, quando sequens dispositio tendit ad executionem eius, quod est in conditione positum.
42 Pęna committitur in vltimis uoluntatibus statim, quòd grauatus potest dare uel facere, & non dat uel non facit, etiā, quòd legatum incipiat a præcedenti conditione. latissimè de ueritate.
43 Cautio Mutiana nō habeat locum in contractibus: & cur diuersum in ultimis uoluntatibus 44. Limitatur tripliciter, nu. 45.
46 Cautio Mutiana habet locum in conditionibus negatiuis collatis in personam honorati, non etiam in collatis in personam grauati.
47 Legatum libertatis relictum sub conditione negatiua committitur, & debetur sine pręstatione cautionis Mutianæ.
Legata relicta piis causis sub conditione negatiua, an debeantur etiam non præstita cautione Mutiana.
48 Perplexitas quid sit, & qualiter dissoluatur, remissiuè.
49 Dispositio l. duos, §. fi. ff. de duo. re. non procedit, quando ex interuallo fit cōstitutio alterius correi sub commemoratione primi.
50 Fideiussoria obligatio concepta si principalis non soluerit, d'r condōnalis; sed an idem hodie dicendū sit, cū hæc condō si non soluerit, hodie tacitè insit.
51 Dispositio auct. præsente, C. de fideius. non procedit, quando fideiussor fideiussit sub expressa conditione, si principalis non soluerit.
52 Fideiussoria stipulatio, an committatur propter morā principalis, an uero expectetur, quòd principalis desinat posse soluere.
53 Stipulatio pęnalis incipiens a pacto nudo committitur per euentum conditionis, & non propter moram.
54 Conditio pœnalis stipulationis incipientis a pacto nudo, an uerificetur per solā interpellationem, an uerò per litis contestationem, latiss. disputatur.
55 Stipulatio pęnalis, an incipiat a pacto nudo, super quo sit lis contestanda: an super pacto nudo, an super stipulatione pęnali.
56 Stipulatio pœnalis non nouat p̄cedentē obligationē. distingue tn̄, ut nu. 64.
Limitatur & restringitur xiij modis nu. 57. & seq. vsque ad nu. 62.
61 Stipulatio pœnalis non nouat p̄cedentē obligationē originatam ex causa onerosa, secus si originata sit ex causa lucratiua. de veritate tn̄ ibi. nu. 63
63 Statuto disponēte, quòd fur p primo furto puniatur pœna quinquaginta aureorum, quos si non soluerit intra mensem, fustigetur, an videatur facta nouatio si in termino non soluerit pecuniariam pœnam.
65 Dispositio l. fi. C. de nouat. non procedit in nouatione impropria, quæ fit per pœnalem stipulationem.
66 Obligatio p̄cedēs nō nouatur per cōmissionē stipulationis pęnalis. fallit ut ibi.
67 Oligatio præcedens non nouatur per solam electionem stipulationis pœnalis.
68 Obligatio principalis non nouatur per exactionem pœnæ, quatenus est exactum. Intellige & declaratur quatuor modis.
69 Stipulatio simplex & pura, quantum ad obligationem & actionem, statim committitur; idem in ulti. uolun. & quibuscunque dispositionibus puris.
70 Creditor an possit statim repetere pecuniam mutuatam.
71 Stipulatio simplex & pura, quæ ex suiipsius natura recipit dilationem, nō committitur statim: quando autem dicatur dilationem ex sui natura reci pere, ibidem traditur.
72 Debitori, qui promisit soluere hodie, an danda sit dilatio humanitatis causa.
73 Dilatio miserationis gratia, an detur obligatis rem restituee.
74 Tempus solutionis, quod miserationis gratia conceditur deitori purè obligato, quantum sit.
75 Pactum, per quod dotis restitutio differtur ultra annum a leg datum, non ualet, ideo non ualet pactum, quòd per similes solutiones fiat dotis restitutio, quibus facta fuit dotis solutio.
Intellige tamen & declara, ut ibi.
76 Tempus an dicatur adiectum obligationi, an uerò exactioni, quid referat scire, traduntur plures utilitates.
77 Tempus adiectum obligationi excludit exceptionem compēsationis, tēpus uero adiectum exactioni, nequaquam.
78 Tempus respiciēs obligationem impedit actionis exercitium, tempus uero datum miserationis gratia non impedit actionē intentari, ui de ueritate.
79 Agenti ante diem datam miserationis gratia, an duplentur induciæ, sicut agenti ante diem obligationi adiectam.
80 Debitor, cui datur dilatio ex humanitate, an teneatur satisdare de soluēdo, adueniente die.
Impetrans moratoriam gratiam tenetur satisdare de soluendo adueniente die, intellige ut ibi.
81 Dilatio concessa ex humanitate a lege, an concedatur etiam debitoribus, quos constat statim posse satisfacere.
82 Dilatio legalis concessa miserationis gratia, an competat debitori, qui ex conuentione constituit se soluturum certa die.
83 Stipulatio in diem certam statim committitur, quo ad obligationē et actionem, licèt agenti ante diem obstat exceptio.
Limita & declara multimodè. 84.
85 Iudex an debeat condemnare reum conuentum ante diem, si ipse reus non exceperit contra agentem ante diem.
86 Iudex an possit ex officio repellere agentem ante diem eo casu, quo ante diē nata est actio.
87 Iudex, qui potest condemnare reum conuentum ante diem nō opponentem exceptionem, contra agentem, an debeat reum condemnare ad soluendū de præsenti, an uero adueniente die.
88 Creditori agenti ante diem, petendo, quòd reus condemnetur ad soluendū sua die aduenien. an obstet exceptio §. temporales. Insti. de excep.
89 Stipulatio in diem certam, an & quando non committitur ante diē nec quo ad obligationem, nec quo ad actionem.
90 Stipulatio in diem certam, aut incertam, an & quando non dicatur cōmissa ante diem, nec quo ad obligationem, nec quo ad actionem.
91 Stipulatio in diem adiecta multiplicandæ obligationis gr̄a, statim cōmittit quo ad oblōnem & actionem, non solum pro primo anno, sed pro oībus.
92 Agenti ante diem adiectam multiplicando oblōnem, an obstet exceptio.
93 Creditor si egerit contra creditorem obligatum in plures annos, pro primo anno tantū, & obtinuerit, an si postea agat pro annis sequentibus sibi opponi possit exceptio, quæ etiam poterat opponi cōtra debitū primi anni.
94 Stipulatio in diem adiectā limitandæ oblig̃onis gratia, statim committitur quātū ad oblig̃ōnē & actionē, licèt eueniēte die effectualiter euanescat.

95 Actio

95 *Actio realis an sit nata ante diem, & quid in hypothecaria actione.*
96 *stipulatio conditionalis & valida, non cōmittitur ante conditionis euentū fallit ut ibi.*
97 *Stipulatio conditionalis & in diem, purificata condōne statim cōmittitur. quò ad actionē & obligationē, quāuis dies nōdū uenerit. Intelige ut ibi.*
98 *Creditor an possit effectualiter remoto exceptionis obstaculo agere contra debitorem in diem, & sub conditione, & hoc purificata cōditione, quanuis dies nondum uenerit.*
Dies suspēdit executionē act? purificati usq; ad ultimū mometū ipsius diei. Limitat & declarat nu. 99. usq; ad fi legis p pulcherrimas declarationes.

ITa stipulatus. Exorditur Bart. quòd ista lex est famosa & vtilis, sicut alia, quæ sit in corpore iuris. Famam huius legis ostendunt ampla & subtilia commētaria Bar. qui secundum Pau. de Ca. nihil omisit, quòd in corpore iuris reperiri possit, quod attineat ad articulos huius legis. Omissis varijs Doct. summariis breuibus h. d. Viciata stipulatione principali propter incertitudinem, vitiatur etiam pœnalis accessoria. hoc dicit primo vsq; ad ver. nec ante. Item stipulatio pœnalis concepta negatiuè, si non detur, vel nō fiat in contractibus, si incipiat a præcedenti pactione, cōfestim committitur, cum super primo mora contrahitur. Si vero incipiat a præcedenti conditione, tunc demum cōmittitur, cū certum sit amplius dari, vel fieri non posse. Sed in vltimis voluntatibus sp̄ confestim post morā cōmittitur. hoc secundo. Item commissa stipulatione pœnali, sola pœna exigi pōt, nisi actū sit, φ vtrunq; debeatur. h. tertio. & vlt. Diuiditur, vt per Bart. magis tñ placet diuisio Pau. de Cast. vt diuidatur principaliter in tres partes. In prima author tractat, quando incertitudo vitiet pœnalem stipulationem. Et decidit, φ incertitudo diei omissi per errorē in stipulatione de sistēdo in certo loco, vitiat principalē & pœnalem stipulationē, sicut etiā incertitudo quātitatis, aut loci, aut rei stipulationem vitiat. Ratio dubij fuit, quia omissio diei ī stipulatione de iudicio sisti suppletur a lege: & intelligit̄ de die, qua promissor fuerit in iudicio vocatus, l. de die, ff. qui satis. cog. & cōnr stipulo vr̄ certa, ergo non debet vitiari. Contrariū determinatur hic. Et ro decidendi fuit, quia ab initio ante ɔ̄ctam stipulationem actū fuit inter partes, φ in stipulone ɔ̄henda apponeretur certa dies, q̄ postea fuit omissa per errorē, & de isto errore facti apparebat, ideo non valet. Ad ɔ̄rium rñdetur, φ loquitur in dubio. sed vbi constat, φ ɔ̄hentes omiserunt p errorē diem apponere, oīo vitiatur stipulo. Ratio ē duplex, secūdū Bart. Prima, q̄a pp errorē deficit consensus, l. si per errorē, ff. de iurisdi. om. iud. Secunda, q̄a conuentio de apponēda certa die, habet vim ptestationis declaratoriæ, φ si stipulo fiat sine die, nō valeat. Nā talis ptestatio dēmonstrat stipulationi alio modo factæ consensum adesse, l. si quis in prin. testamenti, ff. de leg. 3. Ex hoc infertur, φ si omissa foret dies ex certa sciētia, cum ageretur, vt quacunq; die, qua tibi placeret, sisteres: isto casu vtraq; stipulatio valeret. Iste est casus primæ partis vsq; ad ver. nec ante. in quo ver. quæritur si actum sit, φ pmissor sistat quacunq; die sibi placuerit, quando committatur stipulo pœnalis? Rñdet author legis, φ nūq̄ cōmittetur, nisi declaratū fuerit pmissorem amplius sistere non posse. Sed hic insurgit argua difficultas, an Legislator

1 corrigat illud rñsum vers. itaq; Sabini sñia. & vr̄, φ sic, quia pœnalis stipo de iudicio sisti, incæperat a pcedenti pactione, ergo dēt cōmitti q̄primū potuit sistere, & non sistit. Contrariū tenetur *citer*, quia dies sistendi erat collata in arbitrium promissoris, & lex arbitrat, φ diffugiet sistere tñ, quantū poterit. Et iō decidit, φ non cōmittet̄ pœna, nisi certū sit, φ amplius nō possit sistere, ac si stipulo pœnalis inciperet a conditione. Sed ad huc

2 insurgit maior dubitō, † quia si dicamus, quòd dies sit collata in arbitrium promissorum, videtur dicēdum, φ si decedat promissor anteq̄ declaret, qua die velit sistere, φ principalis stipulō euanescat, l. centesimis, §. fi. s. e. & ɔ̄sequenter etiā pœnalis euanescunt, l. si hō mortuus, s. e. Circa istā difficultatē f̄m Pau. Bar. mussauit; *communis* autem resolutio est, φ si subā totius oblonis de sistendo fuerit collata in voluntatem promissorū: vt q̄a promisit sistere, si voluerit, & q̄n voluerit; tunc eo mortuo expirat vtraq; stipulō, q̄a erat in facultate sua, an sisteret & q̄n sisteret. Si vero dies sistēdi tantum fuit collata in arbitriū promissorū, vt q̄a pmiserit sistere ea die, qua sibi placebit, tunc eo mortuo committitur stipulō pœnalis. Et ita procedit tex. nr̄. Hic est casus vsq; ad vers. sed si ita. in quo quæritur, quando stipulo pœnalis committatur, si sit hoc mō concepta, si in Alexandriā non ieris, vel Capitoliū non ascenderis, cētum dare spōdes? In isto pūcto Papi. refert duas opi. Prima fuit Pega. tenētis stipulonē cōmitti tunc demū, cū certum fuerit amplius ire, vl̄ Capitolium ascēdere non posse. Scđa fuit opi. Sabini tenentis pœnam ɔ̄festī ɔ̄mitti, q̄ primum promissor potuit ire Alexandriā, & nō iuit. Et hoc pbabat arg. penus legatæ. Ipse verò Papi. hos dissidētes Iurecōsultos concordat hoc mō. Si stipulō pœnalis incipiat a p̄cedenti conditione, pcedit opi. Pega. Si verò incipiat a pcedēti pactione, pcedat opi. Sabini. Ratio huius ɔ̄cordię ē, quia quādo incipit a ɔ̄ditione, nō pōt dici pmissor ī mora, nisi eueniat cōditio, ergo anteq̄ certū sit ɔ̄ditionem adimpleri posse, n̄ cōmittitur stipulō pœnalis, quia vbi nulla est mora, ibi nulla est obligatio. Q̄n vero incipit a pactiōe, si promissor interpellat? pactum non adimpleat, statim mora committitur, qua cōmissa succedit pęnalis obligatio. Sed hic suborit̄ difficultas, quia Papi. non rñdet ad arg. de penu legata, an videatur idē determinare in vltima voluntate gl. quā *cōmuniter* sequunt̄ Doc. determinat, φ n̄, sed, φ statim cōmittat̄ pœnā, siue testator incipiat a cōditione, siue a pactione, p tex. in l. 1. §. item si ita, in fi. ff. ad leg. Falci. Nec ob. rationes factæ pro opin. Pegas. quia spāle est in vltima voluntate, vt voluntas defuncti celerius exequatur. Ideo Sabi. non debuit arguere de casu speciali, l. quod vero, ff. de legib. Iste est casus vsq; ad ver. fi. ibi, quod sine dubio. in quo ver. secundum vnum intellectū quæritur, an commissa stipulatione pœnali eo casu, quo incipit a præcedenti pactiōe, vtrunque. s. res promissa, & pœna exigi possit? videbat̄, φ sic, tanquā non sit fcā nouatio, ar. l. si quis a socio, ff. pro soc. Cōtrariū decidit̄ hic, quia p stipulōnē pęnalem vr̄ nouata obligō principalis, nisi actū sit, φ vtrūque debeat. Et circa istā p̄tē instat Bart. in 3. p̄te. vers. venio ad ɔ̄ria vlt. ptis. vbi prosequit̄ p xj. oppōnes, & f̄m istū intellectum dēt exponi, quod, p sed, f̄m vero aliutn intellectū q̄rit̄ de comprobatione opi. Sabini tenentis, φ statim pœna cōmittat̄. & rñdet Papi. φ idem Sabini pcedit sine dubio, quādo actum est, φ vtrūq; peti possit. Et rō est, q̄a si expectaret̄, φ debitū principale dari non possit, frustraretur intentio ɔ̄hentium, q̄ voluerunt vtrunque exigi posse. Subiicit tñ Papi. φ opi. Sabini, q̄n stipulatio pœnalis incipit a pactiōe, est etiam vera, dato, φ nō sit actū, φ vtrunque debeat per rōnes supradictas. Omissis q̄pluribus

3 no. q̄ cum apparatu gl. examinabunt̄, nota tria tñ. Primò, † φ stipulatio pœnalis, quę incipit a pcedenti conditione negatiua, non cōmittitur, nisi certū sit ɔ̄dōnē negatiuā existere. i. nisi certū sit amplius dari, vel fieri non posse id, qđ est in cōditione positū. Istud no. limitat in vltima voluntate vt hic, & in l. 1. §. item si ita, ī. ad leg. Falc. Scđo fallit in ɔ̄ctibus, in quibus actū est, φ vtrūq; debeatur, vt hic. vers. fi. f̄m d. Alex. Sed tu aduerte, φ ista non est fallētia: quia si actū est, φ vtrūq; debeatur, necesse est, φ vtrūq; sit in obligōne, ergo stipulō pęnalis nō incipit a pcedēti ɔ̄ditiōe tñ. Tertio fallit in dispositiōe legali siue statutaria, q̄a pœna cōmittit̄ q̄primū dari vel fieri potuit id, qđ est in conditione deductū, secundū gl. in l. 1. C. de his, quib? vt indig. quā auream hic appellat d. Alex. & quam ibi no. Bar. iuncto isto tex. φ

4 † dispō legalis magis accedit vltimæ volūtati q̄ ɔ̄ctibus, qđ late ɔ̄probat d. Ias. in l. nō solū, §. morte, col. 204. ff. de no. oper. nūcia. Sed ɔ̄ hoc d. Alex. adducit famigeratū dictum Inno. in c. ex tirpādæ, §. q̄a vero, de pbē. vbi dicit, φ pœna legalis p mora, siue culpa in nō faciēdo nunq̄ committitur, nisi pcedat monitio: qđ dictū ornat Alex. hic, col. 3. & in l. si mora, ff. sol. mat. & est *cōmuniter* approbatū, secundū Deci. ɔ̄s. 37. In cā rigorosæ inq̄stionis col. v. Timore huius contrarij Alex. fatetur, φ glo. d. l. j. debet intelligi f̄m dictū Inn. s. vt ɔ̄mittat̄ pœna, si post monitionem hæres potuit vindicare necē, & non uindicauit. Et p ista opi. facit, q̄a si pęnalis stipulatio incipiat a præcedenti ɔ̄uētiō, non ɔ̄mittit̄ pęna absq; interpellatiōe, secundū gl. 1. hic, ergo n̄ ēt dēt ɔ̄mitti, q̄n incipit a præcedēti ɔ̄ditione, arg. huius text. Sed Are. hic, col. v. tenet gl. in d. l. 1. pcedere, ēt, φ non præcedat interpellatio. Ad dictū Inn. rñdeo, φ procedit q̄n pp morā acq̄rit ius priuato, vt in auct. hoc amplius, C. de fideic. secus si priuato ius non acq̄ratur, & pro hoc allegat tex. in l. 1. §. si mr̄, ff. ad Tertul. & l. sciāt, C. de legiti. hær. Ista rñsio Are. nō est tuta, q̄a si mr̄ nō petat tutorē pupillo acq̄ritur ius succedēdi sequētibus in gradu, d. l. 2. §. fi. ff. ad Tertul. & tñ mr̄ secundū eum incidit in pęnā, ēt, φ non fuerit interpellata. Ego al̄r rñdeo, φ dictū Inn. nō pōt procedere in casib. in quibus d̄ iure ɔ̄hitur mora absq; interpellatione, vt q̄n agitur de fauore fisci, secundū gl. in l. cū q̄dā, §. fiscus, ff. de vsur. & in istis terīs loquitur gl. in d. l. 1. vel q̄n agitur de fauore minoris, secūdū gl. in §. itē mixtā, in verbo, iudiciū, Insti. de actio. Et eadē rōne, q̄n agitur de fauore ecclīæ, q̄ ęquiparatur minoribus, & reip. secundū gl. in l. respublica, C. ex quib. cau. maio. Et ita intelligo procedere no. p Pan. & alios, in c. cū oli, de testi. Et ita habes vnā limitationē ad dictum Inn. duas alias tradit Ale. hic, col. 3. Alias duas posuit Deci. cons. 52. maximi pōderis, col. x. & istud dictū Inn. ēt declarat Fel. ī c. fin

5 aūt, col. 2. & seq. de rescrip. Not. secūdo, † φ bonū est arg. de vltima volūtate ad ɔ̄ctus. ad idē tex. in l. si diuortio, s. e. & in l. quæ de legato, ff. de leg. 1. vbi do. Ias. in contrariū dat octodecim instātias, & nihil rñdet. Sed tu potes ad oīa accōmodare rñsionē quā secundū cōem intell̄m hic accōmodauit Papi. vt arg. pcedat ubi apparet, φ militat ea. ratio, al̄s ī dubio non procedit, q̄a in ultima uolūtate maior præsumit̄ rō, & maior fauor illis debet, l. in testamentis, ff. de regu. iur. f̄m Dyn. Ray. & Imo in l. ferū filii, §. cū qui chirographū. & Ale. cons. 61. Super eo. co. 2. li. 1.

6 Nota † tertio ibi, itaque Sabini, ɔ̄cordādas esse opiniones contrarias fœdere distinctionis. ad idem tex. in l. rogasti, in prin. ff. si cer. pet. in l. adeo, §. cum quis, ff. de acquir. re. do. & in c. super literis, de rescrip. & in c. literis, de restitu. spoliato. Et hæc est ratio,

est rõ, quare in iure nihil sit ɔ̃riũ, §. qbus, in prima constitutione Cod. qa omnia ꝑ distinctiones cõcordari pñt. Et ꝑpea Spec. in ti. de disp. & alle. aduo. §. post hoc, uer. & gñaliter. docet aduocatũ rei, ut ad allegões actoris rñdeat distinguẽdo, & ibi enumerat uarias distinctionũ formas. Scias tñ, ꝙ oĩs distinctio dẽt eẽ discreta & rõnabilis, aliàs deridenda est, l. sed an ultro, §. j. uersi. sed Celsus. eleganter deridet, ff. de neg. ge. Gl. j. diuiditur in tres partes. In j. ponit summariũ. In ij. assignat rationẽ. In iij. restringit tex. Circa scdam partẽ, quæ est ibi, & ratio. uide Bar. in ij. oppo. ij. partis. Circa tertiam uide Barto. in vj. oppo. v. particulæ. Glos. tertia diuiditur in tres, prout tripl'r opponit. Secunda ibi, secus in damno. Tertia ibi, item contra. In ea. gl. ibi, hic agebat tũ a stipulatore. Ista solutio *communiter* dãnatur, ut hic per Bart. & alios. Aduerte tamen, ꝙ iura allegata per Bart. uidelicet text. in l. si repetenti, C. de cond. ob cau. & l. quicquid, s̄. eo. loquuntur, qñ agebatur ab altero tñ, qui propositũ in mẽte retinebat, tñ Raph. Alex. & d. Ias. dicunt solutionem gl. esse falsam, etiam si expresse a stipulatore tũ actum esset de opponẽda certa die, qa tunc stipulatio non uitiaretur ꝑp errorẽ, sed ꝑp dissensum, & sic habes, ꝙ si expresse altera pars ꝓtestata fuisset d' certa die apponẽda, & altera nõ consensisset, ꝙ stip'lo postea secuta sine die non ualuisset, licèt ita uelint Docto. hic pallega. Mihi vr̃ ɔ̃riũ esse uerius, qa protestatio non accedẽte consensu alterius, tollitur ꝑ ɔ̃riũ factũ, f'm gl. in l. pacta nouissima, C. de pac. & ibi Bar. & idem Bar. in l. non solũ, §. morte, col. v. uers. sed quo, an partis consensus, s̄. de no. ope. nun. In ea. gl. ibi, uel qa dr̃. habes ex hac

7 solu. ꝙ † ꝓcedens conuentio de faciendo actum sub certa forma, uitiat illum sine illa forma conuenta postea factum, text. hic. Ratio est f'm Bar. quia ex præfationibus demonstrat cõsensum abesse ab actu alio modo celebrato, l. qui in aliena, §. si. ff. de acqu. hær. Ista conclusio limitatur tripl'r. Primo, ut procedat qñ forma non põt in actu subsequenti uideri repetita ut hic, ubi dies non erat specificata: secus si posset intelligi repetita, ut in casu huius tex. si fuisset in ꝓcedenti conuentione expressa certa dies. Nam tunc repetita uideret in stip'lone subsecuta sine die, l. Titia, §. idem rñdet, s̄. e. l. item quia, §. si. ff. de pac. Secũdo intellige, ut procedat qñ forma omissa est de substantia obl'onis, aliàs secus, l. cũ pater, §. uicos, ff. de le. 2. l. pe. C. de insti. & substi. Tertio intellige, f'm Pau. ut procedat, si actus subsequatur incõtinenti sine illa forma, secus si ex interuallo, qa tũc a conuẽtione discessum vr̃, l. per retentionẽ, C. de usur. l. cum in plures, §. locator horrei, ff. locati. Ista est summa oĩum, q̃ dñr a Doctori-

8 bus. Aduerte mõ circa † rõnẽ assignatã per Bar. quare ꝓcedens cõuentio uitiet stip'lonẽ, quia non vr̃ uera. Nam ꝑsupposito ꝙ stipulatio fuerit in tex. nostro subsecuta incontinẽti, ꝑsumẽdũ est, ꝙ ptes fuerunt memores ꝓcedentis cõuentionis, l. pegrẽ, ff. de acq. pos. ergo faciendo stip'lonem sine die, uidentur recessisse a cõuẽtione ꝓcedenti, cuius nõ erãt immemores, f'm Raph. Com. & Nouiss. Et ista rõ naturaliter cõcludit. Sed rñdeas, ꝙ illa rõ cõcluditur in dubio. Sed in tex. nostro ꝑsupponitur diem omissam per errorẽ; vñ dicendũ ꝙ non fuerint recordati, l. quoties, §. tantundem, & seq. ff. de hær. insti. Itẽ ɔ̃ hanc rõnẽ urget, qa ꝓtestatio, sup qua se fundat Bar. ꝙ hẽt derogare actui futuro sine forma cõuenta, est ꝓtestatio tacita ꝓueniens a ɔ̃rio sen

9 su, † q̃ nunq̃ tollit actũ subseq̃ntẽ ɔ̃riũ ꝓtestationi, l. fi. in prin. ff. de leg. 2. & ibi no. Bar. Ad istud rñdeo ex mente Imo. ꝙ protestatio resultans a ɔ̃rio sensu nõ tollit actũ ɔ̃rium, qñ ꝓtestatio colligitur seu inducit ex uerbis enũciatiuis, ut ibi, ubi ꝓtestatio facta fuit hoc mõ, si q̃ dispositionẽ subsignatã fecero, &c. secus qñ ꝓtestatio inducitur ꝑ uerba dispositiua, ut in casu nostro, ubi ɔ̃hentes conuenerãt, ꝙ stipulatio fieret cũ certo die. Ex quo infertur limitatio ad istum tex. ut non ꝓcedat, si actũ sit, ꝙ contingeret fieri stip'lonẽ de sistendo, ꝙ ea ualeat usq; ad certã diẽ. Nã si al'r fieret, deberet ualere, qa ꝓtestatio tacita resultans a ɔ̃rio sensu inducit ex uerbis enũciatiuis actus futuri, non ex uerbis dispositiuis & limitatiuis. Et pro hac limitatione facit, quia arg. a ɔ̃rio ex uerbis enũciatiuis sumptũ r'r nõ ꝓcedit f'm Ale. & Mod. in l. qui se patris, C. unde lib. Circa tertiam fallentiam, inquãtũ Paulus, & *cõmuniter* Mod. tenent, † ꝙ iste tex. nõ ꝓcedit,

10 si stip'lo sine die facta sit ex interuallo. Cõtra hãc fall. tenet Are. hic, quia tex. loquit' gñal'r, ergo gñal'r dẽt itelligi, l. de ꝓtio, ff. de public. Scdõ, quia tex. se fundat in errore, qui error potius inter uenisse ꝑsumitur ex interuallo, q̃ incontinenti, d. l. peregrẽ, & ideo Bart. in l. Titia, §. idem respõ. not. dicit, ꝙ uolens ꝓbare errorem interuenisse in acto secuto ex interuallo, dẽt ꝓbare pri⁹

11 actum, & tractatum fuisse. Istã opi. Are. mihi magis placet, † qa illud, qđ dicitur, ꝙ ꝑp interuallum tp̃is partes uidentur recessisse a præcedenti ꝓtestatione, d. l. per retentionẽ, non ꝓcedit qñ ꝓcedens protestatio respicit tempus futurum, l. si tibi liberum. ff. de act. empt. l. sed etsi me putẽ, ff. de condi. indeb. per quæ iura consuluit Ale. ꝙ si actum sit, ꝙ tenearis mihi retrouendere fundum, quem tibi uendidero, ẽt ꝙ sequat' uenditio ex interuallo, nihilominus teneberis retrouendere, quia non præsumitur recessum a priori conuentione. ita Alex. consi. 27. attentis narratis, lib. 3. Et pro hoc facit gl. in l. ut debitũ, C. d' hær. actio. Et hãc

cõclusionẽ firmãt gl. Bar. & alij in d. l. pacta nouissima. & ergo multa scripsi in c. cũ M. Ferrariensis, in materia protestationũ, in quinta qõne principali. Circa solutionem Raynerij habes

12 ex dictis Bar. † ꝙ tp̃s nõ est de substantia obligationis, l. ex duobus, ff. de duob. reis. In ɔ̃riũ tex. in l. j. §. si quis simpl'r, s̄. eod. ubi Bar. vr̃ contrarium uelle. Do. Ias. ibi rñdet, ꝙ in una & eadem obligatione est de substantia, ita ꝓcedat tex. in §. si quis simpl'r. Sed in obligatione diuersarum ꝑsonarum non est de substantia, ita loquat' tex. in d. l. ex duobus. q̃ solutio nunquã mihi placuit. unde vr̃ mihi, ꝙ tp̃s non sit de sub̃a, quia sine die ualet stipulatio, l. cũ q, s̄. e. & qa tp̃s ꝓt prorogari, uel diminui, l. cũ stipulatus sim, ĩ. eo. l. lecta, ff. si cert. pet. Et tamen eadem semper erit obligatio, quod non esset si tempus esset de substantia, quia remota substantia remoueretur obligatio, l. Iulianus. ff. si quis omis. causa testa. & ideo dicebat Bart. in l. denunciasse, §. si quid tamen, ff. de adult. ꝙ tempus nũquã facit uideri diuersam rem obligatam. Ad contraria, uidelicet ad text. in §. si quis simpl'r. Rñdeo, ꝙ ibi tempus remouetur a consensu. unde dico, ꝙ tempus remotum a consensu contrahentium uidetur de substantia, non quia uerè sit de substantia, sed quia non accedit consensui, a quo sub̃atur ɔ̃ctus. Et ex hoc infertur, ꝙ in lege nostra dies uidetur de substantia, quia sine ea non adest consensus cõtrahentium, ut declarat Bar. hic. Et hoc modo potes defendere sol. Raynerij. Et ex hoc dixi in tract. de peste, in sexto remedio præseruatiuo, uersi. 221. ꝙ regula, q̃ uult, ꝙ tempus dicatur de forma actus, auct. quæ supplicatio, C. de precibus Impera. offe. dẽt intelligi, qñ tp̃s apponitur ad sub̃andum actum, ita ꝙ remoto tpe, actus reddatur nullus, d. §. si quis simpliciter. secus si tp̃s apponatur ad tollendam uel differẽdã obl'onem, l. bonorũ, C. qui admitti. Et ex hoc infert' ratio, quare in factis tẽpus sit de sub̃a, quia remoto tpe non remanet idem factũ, l. si non sortẽ, §. libertus, ff. de cõd. indeb. In ea. gl. ibi, & ante diem certifica

13 rẽ. no. istam gl. f'm Ang. † dies nõ constituit in mora, qñ creditor est obligatus certificare debitorẽ añ diẽ. istud ante Ang. uoluit Bar. hic, dũ dicit, ꝙ tũc nõ cõmitti' pœnalis stip'lo ꝑp defectum conditionis. Et ex hoc habes limitare regulã l. si ex lega-

14 ti cã, s̄. eo. Scdõ habes, ꝙ † mora purgari poterit etiã ubi est dies & pœna, stãte pacto ꝙ creditor prius teneat' certificare debitorẽ, eo qa perinde est, ac si dies nõ esset apposita, de quo dicas, ut per Alex. in l. si insulam, s̄. eod. Tertio habes, ꝙ si statutũ disponeret, instrumenta elapso termino esse mandanda executioni ẽt ꝑ capturã, tale statutũ nõ haberet locum, si in instr̃o creditor promisisset ante diem certificare debitorem. Et ita dicit Pau. de Cast. post Ang. hic, eo quia creditor apponendo tale pactum vr̃ renũciasse b̃ficio statuti, qđ Are. non ꝓcedit purificata conditione, i. secuta certificatione, quod ego credo ẽt esse de mente aliorũ. Circa 2. oppositionem de l. si finita, dant plures solutiones. Prima fuit gl. ꝙ ibi erat error in cã, qa credebat reus se teneri in perpetuum, cum teneretur tñ ad tempus, & sic ibi uolebat obligari: hic uero nolebat obligari, nisi dies exprimeretur. Et ideo ibi ꝑp omissionẽ diei non uitiat' stipulõ damni infecti pro tpe, quo cauere tenebatur: hic uerò quia deficiente die deficit consensus, uitiat' stipulõ in totum. Et ista solutio est uerissima, a qua non discrepat solutio Bart. ꝙ ibi sit error in cã, hic autem in corpore. Aduerte tñ, quia Bar. hic uult ꝙ error in die dicatur error in corpore, & sic in sub̃ã, qđ vr̃ ɔ̃ ea, q̃ dicit s̄. in præcedenti opposi. nisi salues, ut ibi dixi. Aliam solutionem dat Paul. de Cast. quòd ibi fuit error iuris, hic error facti; quod recidit in idẽ cum solutione. Bar. uel aliter potest solui, ꝙ hic erat error ĩ die, qua erat sistendum. Ibi non in die, qua erat cauẽdũ de dãno infec. nec in die, qua erat soluẽdũ dãnũ datũ: sed erat error usque ad quã diẽ haberet durare cautio; & iõ hic uitiat' stipulatio, qa error in die, qua sistẽdũ erat, reddit stipulationẽ incertã in totũ. ibi nõ uitiat', qa error usq; ad quã diẽ non inducebat totalẽ incertitudinẽ. Circa 3. oppositionẽ Bart. collige duas cõcl'o-

15 nes, † Omissio diei non uitiat stip'lonem de sistendo, quia in ꝑtoria stipulatione de iudicio sisti subintelligitur dies declaranda per iudicem, l. de die, ff. qui satisd. cog. in stipulatione conuentionali subintelligitur dies, qua promissor interpellabit, iuxta tex. in l. si ex legati causa, supra eod. Istam conclusionem respectu ualiditatis sequuntur omnes. Sed inquantum Bart. uult, ꝙ in stipulatione conuentionali subintelligatur dies interpellationis, reprehenditur per Rapha. Alex. & do. Ias. dicentes, quòd imò subintelligitur dies, qua ad locum, in quo sistendum est, perueniri potuerit, l. idem erit s̄. eo. l. continuus, §. cum ita, ĩ. eo. Tu considera, ꝙ illa iura bene uolũt, ꝙ insit dies, qua ad locum perueniri possit, ad hoc ut dicatur uenisse dies obl'onis: non autem probant illa iura, quòd si debitor uenerit, dicatur in mora soluẽdi uel faciẽdi, si nõ fuerit interpellatus. Vnde vr̃ posse saluari Bar. si dixerimus, ꝙ dies tacita rõne loci subintellecta dicat' adiecta obligationi, & non executioni: iõ non ɔstituit ĩ mora, ne eadẽ dies pariat obligationem & morã, l. qđ dicimus, ff. de sol. Considera tñ, an uerũ sit, ꝙ dies subintellecta rõne loci, dicat' adiecta obligationi: nã in stipulatione de sistẽdo absque alia causa uideretur adiecta executioni. Vnde Alex. saluat Bar.

vno caſu tm̃,vt deciſio Bar.ꝓcedat,quādo promiſſor promiſit
ſiſtere in loco , in quo erat tpe celebrati cōtractus,arg.eorum,
q̃ notant per Bar.in l.item illa,ff.de cōſtit.pecu.Sed tu potes re-
torquere illā doc.Bar.Nā ſi erat loco , vana eſſet ſtipl̃o , cum
ibi iā eſtat.Et ſi dixeris ſtipulatū fuiſſe de ſiſtēdo in loco loci:
Reſpōdeo nullā dari rōnem diuerſitatis,quare non debeat ſub
intelligi tp̃s,quo ad locū loci potuerit peruenire, ſicut qñ ſunt
diuerſi fori:nā ſiſtere eſt facti , & in obligationibus facti ſemꝑ
ſubintelligitur dies , intra quam fieri poſſit,l. cum ſtipalatus
16 eſſem abs te,s̃.eo.Secūda cōcl̃o †ſtipl̃o de ſiſtendo in iudicio
expirat,lata ſnīa,l.Græcè,§.poſt litē,ff.de fideiuſſ.quem tex. pro
notabili ſignat Mathe.no.clxxvi.Amplia,& limita multis mo-
dis,ut per d.Iaſ.in l.ij.§.fi.ff. qui ſatiſd. cog. & vnā limitationem
poſuit Fely.in c.in nomine dñi,ij.col.de teſtib.Circa iiij.oppoſi.
17 vt omnia perfectè habeas, facias regulam cum fallentijs. † in-
certitudo quantitatis vitiat ſtipulationem , tex. eſt hic , & in l.
triticū,s̃.e.Adde,ꝙ ēt uitiat ſnīam,l.pe.C. de ſent. quæ ſine cer-
ta quantita. Item uitiat libellum,c.j. & ij.de libel. obl. ubi latè
Canoniſtæ , traditur per Moder.in §. curare,Inſti. de actio.Fal
18 lit † primò fauore dotis,l.cū poſt,§ gener,ff. de iure do. Sed ad-
uerte , quia loquitur tex.ille in patre promittente , qui tenetur
filiā dotare ſ̃m uires pr̃imonij , vt per gl.& Bar.in l.obligamur,
§.lege,s̃.tit.j.ſecus uideretur in alio ꝓmittente,l.j.C.de dot.pro
miſ.Nec obſt. ſi dicamus,ꝙ promiſſio dotis incerta non valet,
in d.l.j.ne concurrant duo ſpecialia,vt dicit gl.ibi , & in d.§.ge-
ner. quia ille tex.ſolū ſe fundat in rōne incertitudinis : nec eſt
inconueniens,ꝙ fauore dotis concurrant plura ſpecialia vt ui
debimus anno ſeq.l.j.ff.ſol.mat.Retenta tñ hac fallentia, adde
ꝙ etiā incertitudo fauore dotis non uitiat libellū , neque ſen-
tentiā , ſ̃m Bar. in l.j. in prin.ff.de eden. & in rub.ff. ſolut. mat.
nec etiā uitiat legatum dotis,l. filiæ,ff. de leg.ii. traditur in l.
19 Theopōpus,ff.de do.præleg. Scd̃ò † fallit in legato,& ꝓmiſſio-
ne facta ad refectionem uiæ publicæ,vt l. quidā teſtamento re.
pub.ff.de lega.ij.Sed in dubio , an diſpoſitio illius legis ꝓcedat
etiā in legato ad opus priuatū? Bar. & *communiter* alij uolunt,ꝙ
non,dum dn̄t ſpeciale eſſe ad refectionē uiæ publicæ, cuius fa-
uore multa ſpecialiter concedunt,l. ad inſtructionem,C. de ſa-
croſan.eccl.& ita expreſsè concludunt Bal.& Imol. in d.l. qui-
dā teſtō.Contrariū uidetur mihi uerius per illū tex. qui ſe fun-
dat in uoluntate teſtoris,ꝙ uoluit relinquere ſummā ne ceſſa-
riā tali operi,quæ voluntas ſeruanda etiā eſt in legatis ad opus
priuatū,§.diſponat,Auct.de nupt.Et tenendo opi.Cyn.ꝙ ibi ua
leat legatū , quia incertitudo declaratur rōne adiuncti , quam
rōnem ponderat Iuriſcōſ.ibi,idē certe dd̃m in legato ad opus
priuatum.Nec ob. rñſio Bar.hic,quia eam ſtatim ſubuertam.
20 Tertiò fallit † fauore alimentorū,l.ſi cui,ff. de annu. leg.l.cum
alimenta,ff.de alim.lega.Et has tres fallentias repetit idē Bar.ī
l.j s̃.ſol.mat.& in d.l.quidā.Credo,ꝙ iſtæ non ſint fallentiæ, vt
dicebat Cy.in l.j.C. de dot. promi. quia in omnibus iſtis tribus
caſibus actus dicitur certus rōne adiuncti. Nec obſ.rō Bart. dū
dicit,ꝙ hoc attento ſequeret̃ , ꝙ incertitudo nunquā vitiaret,
quia ſꝑ poſſet certificari a cauſa.exemplum , promiſſio incerti
pretij.poſſet declarari a cauſa uenditionis,uel locationis, & ex
qualitate rei,& legata q̃ fiunt ꝑꝑ bñmerita,l.nec adiecit,ff. pro
ſoc.redderentur certa ex ipſis meritis.Quia rñdet̃ , ꝙ in primo
exemplo Bar. ualet promiſſio incerti p̃tij , ad quod taxandum
pōt promiſſor cogi officio iudicis,ſ̃m Azo. in Summa,Inſt.lo
ca.& Bal.in l.ↄtractus,col.iij.C.de fide inſtrum. Ad ſecundum
exemplum rñdeo,ꝙ Cy.loquitur de adiuncto proximo , & de
cā ſpecifica,non đ cauſa gñali,& remota.licèt.n.legata plerūq;
fiāt ꝑꝑ benemerita,tñ liberalitas legātis eſt cā ꝓxima,Inſt.đ le-
ga.in princ.puto tñ , ꝙ legatum oīno incertum fauore publi-
co ualeat,puta ſi teſtator non relinquat tot facultates , q̃ ſuffi-
ciant ad opus publicum:tunc licèt ratione adiuncti non poſſit
legatum certificari,attamen valebit, & intelligetur legata quā
titas arbitranda per iudicem.ita vult tex.in d.l. quidā teſtō , in
21 vlt.rñſo. Quarto fallit † in legato & promiſſione ad aliquod
artificiū addiſcendum facta, l. Stichus,ff.de leg.iij.nam ibi lega
tum erat incertum ratione artificii, quod non fuit expreſſum.
Item erat incertum ratione quantitatis.Sed aduerte,quia non
uidetur probare , quia erat ibi certum ratione adiuncti. Nam
teſtator legauit ad artificum,unde legatarius ſe tueri poſſet.Et
ide Bar.ibi vult,ꝙ dicatur legatum ad alimenta,quod eſt cer-
tum ratione adiuncti , vt dixi s̃.Bene facit,quia qñ pōt fieri ꝓ-
portio termini a quo , cum termino ad quem , tunc quod ex
tali proportione colligitur , dicitur eſſe certum, ſ̃m Bal. in l.j.
22 co.iiii.de leg.ii.ꝑ tex.in d.l. ſi filiæ,de le.iij. Quinto † fauore ſtu
dij ſ̃m d.Alex.hic,per tex.in d.l.Stichus. qui ſtudet, dicitur ſibi
artem acquirere,l.j.§.j.ff. de iuſti. & iure. Sed etiam iſta non eſt
fallentia , quia legatum uel promiſſio ex cauſa ſtudij dr̃ certa
ratione adiuncti:nam ex relatione termini ad terminū poteſt
haberi certitudo expenſarum,q̃ ſunt neceſſariæ ſtudio. Sexto
23 limita † in omni legato omniq; promiſſione facta pia cauſæ,
ſ̃m gl.in auct.priuilegia,C.de ſac.ſan.eccl.& Bar.in d.l.ſi cui,&
in d.§.gener.Alex.& alios hic.quā fallen.intelligo uerā indubi-
tanter , quando promittitur aliquid ad opus pium , ad quod
poſſit haberi relatio.Sed ſi legaretur , vel promitteretur pecu-
niā ſimpl̃r alicui eccleſiæ , tunc poſſet dubitari. Bar. tñ in d.l.ſi
cui,dicit tunc uideri legatam quantitatem ad alimenta ſeruiē
24 tium eccleſiæ.Sed qd ſi teſtator † dicat,lego pro aīa , nec aliud
exprimat,an tunc valebit legatum? Card.in cle.j.q.xxviij.đ teſt.
tenet,ꝙ ualeat,& taxabitur quantitas arbitrio boni viri. Tu ad
de,quod idem uoluit Lud.Ro.in auc.ſimiliter , in xxvij. ſpecia.
vlti.volunta.& in d.l. falſi. & ſequitur Deci. conſi.182. col.iii.
25 Vltimò † fallit de æquitate canonica , ſ̃m quam omnis pro-
miſſio incerta ualet,ſ̃m Archid.in c. ſunt nōnulli,j.q.j. & Ant.
de But.in c.ex parte.de deci.ubi tenet,ꝙ uotū.de dando frumē
tum eccleſiæ S.Antonij,vel S.Iacobi,ualet,& quantitas frumē
ti præſtanda erit arbitrio boni viri,ↄ̃ Gaufre.ibi ſequitur Alex.
& Mod.hic,& Panor.in c.ex parte,de cenſib.& d. Iaſ. in l. triti-
cum,s̃.eo.& Fel.in c.j.col.iij.de pact.& in c.ſi cautio,col.vj.đ fi
de inſtru.Et ita tranſeunt *communiter* Doct.Sed tu aduerte,quia
uidetur dubitabile , quia incertitudo vitiat ea ratione,quia ele-
ctio incertæ quantitatis ſpectat ad debitorem,l. plerunq;,ff. de
iure dot.& lex præſumitur , ꝙ promiſſor debeat eligere mini-
mum,& ſic actum deluſorium facere,l.Senatus,§.hoc legatū,
ff.de leg.j.l.inter ſtipulantem,§.j.s̃.eo.Iſta ratio militat etiam de
iure canonico,quod non debet auferre reo facultatem eligen-
di ſibi de iure conceſſam.Item eccleſia non iudicat de occul-
tis,c.nouit,de iud.qualiter ergo potuit æquitas caconica iudi-
care mentem promiſſorum fuiſſe promittere id , quod bonus
uir promiſiſſet,ſi de voluntate ſibi non conſtet:Retenta tamen
26 cōi opi.videndū eſt,nunquid † iſta æquitas canonica ſeruanda
ſit in foro Cæſaris.videtur,ꝙ ſic rōne peccati , ſuper quo fun-
datur ius canonicum,vt promiſſa ſeruentur,c.j. de pact.vbi au-
tem lex canonica aliquid. diſponit ratione peccati , tunc illa
lex etiam ſeruanda eſt in terris Imperij, ſ̃m gl. in regula,poſſeſ
ſor,de reg.iur. in vj.Contrarium credo uerius, quia illa gl.pro-
cedit , quando ratione peccati l. canonica diſponit ſuper cer-
to;ſecus ſi ſuper incerto , vt probaui in rub.s̃.e. ad fi. vbi tenui,
ꝙ pactum nudum de iure ciuili non eſt efficax ad agendum,
quia lex ciuilis arbitratur nudam promiſſionem non proceſſiſ
ſe ex deliberata mente promittentis,licèt ius canonicum ↄtra
rium putet.probatur ēt,quia l.ſancimus,C.đ do.eſt approbata
de iure cano.vt per Abb. in d.c.nouit , & tñ peccatū continet.
Sed iſtud ideo eſt , quia lex ciuilis arbitratur donationem non
inſinuatam non fuiſſe veram donationem:fortè in curia mer-
catorum ſeruaretur dictum Arch. per ea , quæ dicit Bar. in l.
Quintus,de ann.leg.& in l. quædam,§.fideiuſſor,ff. manda. Ex
27 prædictis habes,† ꝙ incertitudo etiam vitiat legata,ita Bar.hic
& alij.ſed do.Iaſ.in ↄrium adducit tex.in l. quidā hæredem,ff.
de vino,tritico,& oleo lega. Et confutat ſolutionem Bar. hic,
vt per eum,quæ ſolutio Bar. eſt etiam diuinatiua. Vnde cōclu-
dit cum Raph.Com.ꝙ iſta cōcl̃o procedat in ↄ̃ctibus tm̃; ſecꝰ
in legatis,allegat vnam rationem ſpecialitatis , quæ parum va-
let.licèt.n.aliquis promittat omne frumentum, quod hēt , po-
terit tñ uiuere ex pecunia;& ſi non habet uendat p̃dia,& habe-
bit.Ego allego aliā rōnē,quia in ↄ̃ctibus eſt quid imputetur ſti
pulatori,qui legē apertius non dixit,l.veteribus,ff.đ pact. ſecus
in legatis,q̃ dependent a voluntate ſola teſtatoris,l.iiij.ff.de adi
leg.Et ideo,nihil eſt,quod poſſit imputari legatario.Sed defen-
dēdo cōem,rñdeo ad l.qdā hæredē, ꝙ ex īdefinita ꝓpoſitione
teſtōris conſtabat,ꝙ volebat legare oē frumētū, quod reliquiſſet
tpe mortis.nā teſtōr in dubio uidetur legare ea , quæ ſunt tpe
mortis,vt not. in l.cum alienam,& in l.vxor patrui,C. de lega.
& ſic ibi indefinita erat reſtricta ad tp̃s mortis , ideo certa.Cir-
28 ca v.oppo.habes,ꝙ † incertitudo loci,in quo dēt opus fieri,vi-
tiat ſtipulationem , de quo per Ale. in l.ſi inſulam,s̃.eo. & s̃.la-
tius dixi in d.l. ſi inſulam. Adde vnum , ꝙ iſta concluſio fallit
fauore piæ cauſæ , ſ̃m gl.Pan. & alios,in c.nos quidem , per il-
lum tex. de teſta.Glo. ibi in verbo , nomine. diuiditur in quin
que partes.In j.allegat concordantē.In ij.opponit, & dupliciter
ſoluit.In iij.iterum opponit. In iiij.idem facit. In v.idem. Secū-
da ibi , ſed contra. Tertia ibi , item oppono. Quarta ibi , ſi eo-
dem modo.Vltima ibi , item uidetur.In ea. glo. ibi , adiectum
fuit nomen,habes vnam fallen.ad iſtud tex. Sed ordinatè pro-
cedendo facias cōcl̃onem.Stipulatio fundi in genere uitiatur
ꝑꝑ incertitudinem,vt hic, & in l. cum poſt,§. gñr,ff. de iure do.
29 Intellige,† quando ſtipulatio facta fuit in genere vago , ſeu (vt
ita dicam) generaliſſimo;ſecus ſi facta fuit in genere reſtricto
& ſubalterno , vt ſi promittatur vnus ex fundis Seianis,l. ſi ex
pluribus,s̃.e. Vel intellige , quando promittitur fundus incer-
tus de incertis : ſecus ſi promittatur incetus de certis,d.l. ſi ex
pluribus. Sed hic cadit dubitatio. Quid ſi partes cogitarunt
de certo fundo exprimendo , & per errorem omiſerunt,an ua
leat ſtipulatio?Bar. hic vult , ꝙ non, per iſtum tex.Ego dubito,
quia in iſto tex omiſerunt exprimere diem in totum , ſed in ca
ſu prædicto fuit expreſſus incertus de certis. Nam ſi in tex. no-
ſtro expreſſiſſent incertam diem de certis; vt ſi ꝓmiſſum fuiſ-
ſet ſiſti vna die Martii , ualuiſſet ſtiplō.Probo etiā rōne,qñ to-
taliter

taliter omittit̃ expressio rei, de qua agit̃ rõne dissensus, nõ valet stipl'o: qa vnus pt dicere, ego intelligebã de hac re exprimẽda, & alter de alia, ſm Bar. s. in i. opp. Sed qñ fcã est expssio vnius rei incertæ de certis, non pt stipulator dicere se sẽsisse de diuersa re, cũ videatur exprimere eã, quã eliget pmissor, d. l. si p errorẽ. Sed iterũ dubito quare magis valeat stipl'o, qñ pmittit̃ certus fundus de incertis, q̃ in certus de incertis? videtur, ꝙ vtroque casu subsit ea. ratio, quia poterit pmissor eligere palmum terræ ex fundis Seianis, & facere vnũ fundũ Seianũ. Sol. vt ĩ. di
30 cã. In ea. gl. ibi, d̃ optione lega. l. ii. habes, † quòd valet stipulatio hominis in gñe, d. l. ii. & l. legato gñaliter, d̃ le. i. l. ii. §. j. & §. si tñ hominem, s. eo. licet non valeat stipulõ fundi in genere, vt dixi s. Rõ diuersitatis, quia hõ habet certos fines a natura, l. inter stipulantẽ, §. sacram, s. e. fundus vero non, sed habet fines sola d̃stinatione patrisfa. vt dicã statim. Ista rõ non videtur vera, quia ea attenta valeret stipulõ aĩalis in gñe, cum animalia ẽt habeant suos fines a natura, sed istud est falsum, ſm gl. in d. l. legato. Sol. Licèt aĩalia habeant certos fines, tñ quia multa sunt aĩalia inutilia, adhuc militat ratio: quia promissor dando muscã liberat̃. Itẽ nõ videt̃ vera, qa nõ ꝯcludit, quãdo esset pmissus fundus, vel aĩal in electione creditoris. Solutio. Crederẽ isto casu, ꝙ stipulõ valeret, arg. c. cũ iuramento, de homic. In ea. gl. ibi, l.
31 si domus, de leg. i. habes, † ꝙ stipulatio & legatũ fundi in genere non valet, quamuis testator vel pmissor habeant fundos in patrimonio; secus in legato vel promissione domus. istã gl. seqt̃ Bart. vbiq;, idem tenent Ang. & Imo. hic. Pro ista concl'one adducitur rõ. Domus sola destinatione patrisfamilias non constituitur, sed requiritur interiectio parietis, l. si quis duas, §. si quis partẽ, ff. cõmunia pdio. Fundus vero sola patrisfa. designatione constituitur, l. locus, de verb. sig. l. quod in rerũ, §. i. ff. de leg. i. Iõ in fundo stipulato & legato possunt esse derisoria: secus in legato & stipulõne domus. Cõtrariũ tenuit Petrus de Bella p. *communiter* alii scribentes hic, & in d. l. legato generaliter, licet do. Ias. ibi dicat, quòd opi. gl. & Bar. est cõmunis, & male dicit. Mouentur, qa rõ Bar. est falsa, secũdum eos, quia militat tã ĩ domo q̃ in fundo, ergo idẽ ius esse debet, l. a Titio, s. eo. Quòd eadẽ sit ratio ẽt in domo patet, secundũ Pet. quia pmissor poterit facere domũ ita paruã, ꝙ in ea caput vix poterit immitti. Ego rõne Bar. defendo, quia domus habet formã ab arte, q̃ est secunda natura, §. minorem, Instit. de adoptio. & iõ stipulõ domus, vel legatũ, non pt dici omnino incertum, sicut nec stipulatio vel legatũ hominis in gñe, quia hõ ẽt habet formã suam a nã certa. Nec ob. responsio Pet. quia domus, in qua habitari ñ possit, non dicitur habere formã domus. Constat ãt nõ esse domũ q̃ formam debitã non hẽt, l. si is qui quadraginta, ff. ad leg. Falc. Fundus ãt non hẽt formã determinatã ab arte, sed a sola destinatione hominis, & iõ stipl'o fundi dicit̃ omnino incerta, merito non valet. Scdo ꝯ Bar. adducunt. Raph. Pau. & Mod. aliam rõnem. dicunt. n. ꝙ ẽt domus sola destinatione patrisfamilias recipit suos fines, vt dicitur in d. l. quod in rerum, §. i. Non ob. tex. in d. §. si quis partẽ, inquantũ vult, ꝙ requiratur interpositio parietis, quia talis interpositio non requiritur ad constituendam domũ, sed ad probãdam diuisionẽ esse factam. & idẽ est ĩ fundo, in quo requiritur appositio terminorũ, vel sulcus diuisorius, vt dicit gl. in d. l. qđ in rerũ, §. i. Defendendo Bart. responde, ꝙ destinatio patrisfamilias facit stipulõnẽ & legatũ omnino incertum, cũ possit ꝯstituere fundũ in vno digito terræ: secus in domo, cum hẽat necesse tradere domũ habentẽ formã domus; q̃ forma, quia ſm artem est certa, operatur, ꝙ stipulatio & legatũ non dicantur omnino incerta. Põt etiã respõderi ad tex. in d. l. qđ in rerũ, §. i. ꝙ ille tex. nõ pbat, ꝙ domus hẽat suos terminos ex sola destinatiõne patrisfa. quia vult, ꝙ hẽat nomẽ non ãt terminum. Tertio ꝯtra Bar. adducitur aliud fundamentũ. Testator in dubio intelligitur legasse vnũ ex suis fundis, l. Titia, §. i. ff. de auro & arg. lega. eodẽ mõ censetur promissor pmisisse vnũ ex suis, arg. l. cũ tabernas, ff. de ꝯhen. emp. Ergo & legatũ & stipulõ ualebunt, l. qui ex plurib. s. e. timore istius cõtrarii Ale. hic sequitur opin. Pet. & idem tenet d. Ias. quia promissor non pt se iuuare, si dicat se intellexisse fundũ de vno palmite terræ, cũ istud non expresserit, & propositũ in mẽte retentũ nihil operatur. Sed istud mihi non placet, quia est ꝯ generalitatẽ tex. nostri, & contra generalitatẽ §. gener. Dicere, ꝙ hic, & ibi pmissor non haberet fundos in patrimonio, est mera diuinatio, quid tenendum? Rapha. Pau. & Crot. cõcordant opi. dicẽdo, ꝙ Bar. bene loquitur in ꝯctib. & non in vltimis voluntatib. Pet. vero & alii bene loquuntur in vltimis voluntatibus, non in ꝯctibus. Dubius est iste passus, mihi placet opin. do. Bar. indistincte p tex. in d. §. gener. Ad l. si domus, respondeo, ꝙ loquitur in legato domus, q̃ habet certos fines ab arte, vel ibi ꝯstabat, ꝙ testtor cogitauit de certa domo. Et licèt Bart dicat, ꝙ ista solutio diuinat, tamẽ ſm cõem l'ram expresse dicitur ibi, ꝙ testtor cogitauit de certa domo. Ad arg. dum dicitur, ꝙ stipulatio & legatum debent intelligi de fundo testtõris vel pmittẽtis, respõdeo ꝙ si intelligat̃ de vno palmo terre, verũ erit dicere, ꝙ ille palmus sit etiam fundus testatoris seu pmittentis. & si replicauerit, ꝙ non intellexerũt de fundo vnius palmi. triplicabo, ẽ ignotũ, ergo rõne incertitudinis non valet. & istud est qđ dicit tex. ĩ d. §. gener. ibi, quia corpus ignotum est. Ad legẽ, qui ex plurib. rñdeo, ꝙ promissor ibi expssit corpora, licèt non ꝯstet de quo; merito non potest pmissor ibi dare palmũ terre, sed tenet tradere vnum ex corporib. expssis. Ad l. legato gñaliter, respõdeo ꝙ ibi electio est legatarii, eo modo valeret stipulõ fundi, si electio daretur creditori, ar. c. cũ iuramento, de homici. vel aľr ille tex. loquit̃ in his, quæ habẽt certos fines a natura vel ab arte, vt bos, lanx, & similia. Nos loquimur in stipulatione fundi, qui non habet fines a natura, nec ab arte, sed solum destinatione
32 patrisfamilias. Scdo habes, quòd † incertitudo fundi legati nõ vitiat legatũ qñ apparet, ꝙ testator sensit de certo, l. legato gñaliter, in ii. rñ. de leg. i. Ratio est, quia testatoris intentio pt declarari p hr̃dem, qui de voluntate defũcti p̃sumitur informatus, ſm Bar. hic per not. in l. si quis a filio, §. si plures, ff. de leg. i. Adde meliorẽ tex. in l. apud Iulianũ, §. Seio, ff. eo. tit. tu aduerte, qa ꝯ concl'onem obstat l. duo sunt Titii, ff. de testa. tutel. & l. si fuerit, ff. de reb. dub. arguendo de personis ad res. Contra rõnem obstat, quia non est generalis. Cessat. n. quando institutus esset pupillus, furiosus, vel absens & penitus incognitus. Timore huius difficultatis Raph. & d. Ale. in d. §. si plures, dicunt, ꝙ ista conclusio procedit de æquitate, & ñ de stricto iuris rigore. Ad l. si duo, & l. si fuerit, rñdetur, quòd loquuntur de incertitudine personarum, nos loquimur de incertitudine rei. Ratio diuersitatis est, quia in personis si vna eligatur p altera, d̃ qua sensit testator, non seruatur voluntas in aliquo: iõ legatum vitiatur, in rebus verò si eligatur vnus fundus pro alio, seruat̃ voluntas, saltem vsq; ad concurrentẽ æstimationẽ, ideo incertitudo non vitiat. Ego credo, ꝙ de stricto iuris rigore ualeat legatum, qa lex interpretat̃ volũtatẽ defũcti fuisse legare minorem fundum, l. nummis, de leg. iij. l. vnũ ex familia, §. si rẽ, ff. de lega. ij. & quia hanc interpretationẽ facit fauore legis, d. §. si rẽ. ideo dedit ipsi hæredi facultatem non declarandi volũtatẽ defũcti, sed declarandi quẽ fundum dare vellet, quia lex existimat illum, quẽ elegerit esse minorem, etiam, ꝙ sit lõge pretiosior. hãc rõnem colligo ex mẽte gl. in d. l. apud Iulianũ, §. Seia. & probat̃ in l. si ita scriptũ, §. fi. cum glo. ff. de leg. ij. Ex hac rõne patet rñsio ad l. si
33 fuerit, & d. l. duo sunt Titii. Tertio habes, † quòd ĩcertitudo fundi vitiat stipl'onem, ẽt quòd ꝯhentes senserint de certo, per istũ tex. quem ita ampliat Bart. & sequunt̃ *communiter* Doct. hic, & in d. l. legato gñaliter. Rõ est, quia ipsi ꝯhentes, nec eorum hęredes cõcordabunt vnq̃ de quo fundo senserint, arg. l. inter stipulantẽ, §. i. s. e. Contra hanc conclusionem obstat tex. in d. l. qui ex plurib. ſm vnum exemplum gl. ibi, dũ exemplificat tex. ibi, promissor hñs plures fundos Seianos, simpl'r promisit fundum Seianum. Cõtra rõnem ob. quia videtur, ꝙ partib. discordantibus iudex hẽat interpretari stipulõnem ſm intentionem promissorum, l. stipulõ ista, §. in stipulõnibus, s. eo. vbi gl. etiam tenet in exemplo pmisso stipulõnẽ valere. reperio, quòd Imo. Pau. Raph. Ale. & Mod. hic dicunt, ꝙ gl. in d. l. qui ex plurib. in exẽplo prædicto nõ est vera. Et dicit d. Ias. in d. §. si plures, ꝙ illa gl. est *cõmuniter* dãnata. Sed eam defendẽdo possumus dicere, ꝙ si ꝯhentes cogitarunt de certo, & expresserunt nomen, & non corpus in specie, vt in exẽplo illius gl. tunc valeat stipulatio, & ita procedat illa gl. si vero non expresserunt nomen ipsius fundi, procedat ista conclusio Bar. hic, & ita tenet Ale. ĩ d. l. qui ex plurib. in fi. qđ no. quia facit pro eo, quod dicebam s. in v. opp. ꝯ Bar. Gl. in verb. quocunq; die, diuiditur in duas partes, prout duos accõmodat intellectus. Secunda ibi, alii dicunt. Primus intellectus, qui fuit Othonis glossatoris antiqui, *cõmuniter* reprobatur, hic per Bar. in x. opp. Est verum, ꝙ defendi facilè põt a fundamentis adductis per Bart. Sed non curo insistere, qa iste intellectus est ꝯ tex. qui uult, ꝙ vtraq; stipulatio ualeat: intell's aũt iste vult, ꝙ principalis stipl'o non teneat. Secundus intellectus gl. *communiter* tenetur. Solus Pau. de Ca. dicit, ꝙ iste secũd' est peior primo, quia natura reorum est fugere, l. inter stipulantem, §. Stichum, s. eo. Vnde subdit, ꝙ si dies sistendi in iudicio esset collatus in arbitrium promissorum, ꝙ stipulatio non valeret tanquàm ꝯ naturam iudicii. Defendendo hunc ĩtellectũ rñdeo post alios, ꝙ dies pp pœnam adiectam non dicitur liberè collata in arbitrium promissorum, l. diem proferre, §. stari, ff. de arbi. Item ꝯtra istum intellectum arguit Aret. quia ex tex. apparet, ꝙ fuit in isto uer. omissa dies, de qua fuerat actum sicut in principio, vt patet ex illa aduersatiua, ꝙ si ab initio, quæ denotat diuersitatem in iure. Et tñ secundũ istum intell'm dies non fuit omissa, sed expressa, videlicet, quæ placeret promissori. Vñ Pau. de Ca. dat alium intell'm, ꝙ hic fuit omissa dies ex certa scientia: ppea non uitiat stipulationem, quia dies non est d̃ substentia stipl'onis, ut s. dixi. Ideo ipse intelligit, ꝙ hic actũ erat añ stipl'onem, ꝙ promissor sisteret quacũq; die placeret actori. Iste intellectus non põt pcedere, qa statim cõmitteretur pœna, q̃ primũ promissor interpellatus ñ sisteret, ut dicitur in uer. itaq;. quod est ꝯ istũ uer. qui vult, ꝙ non cõmittatur, nisi certũ sit pmissorẽ amplius sistere non posse. Aliũ ĩtell'm tradit Are. hic, q̃ facile

facile subuerti pōt. Verus intellectus est, ꝙ hic a principio fuerit actū, ut reus sisteret quocunq; die sibi placuerit, & sic in tractatu fuit expressa dies, q̃ postea fuit omissa in stipulatione: attamen stipl'o ualet, qa dies repetita censetur, l. Titia, ſ. co. Sed in prin. huius tex. fuit actū de certa die exprimenda, q̃ postea fuit omissa in stipl'one. Et ideo stipl'o uitiat, quia pp incertitudinem dies non potest uideri repetita. Gl. in uerbo, non posse, diuiditur in duas ptes. In j. declarat text. In ij. remouet ɔ̃rium. Scđa ibi. itē addunt. In ea. gl. ibi, uel si finita. cogita, quia istud non uidetur uerum. licet in finita sit actio per præscriptionem, pōt nihilominus promissor dicere se esse paratum sistere, perinde ac si actio præscripta non esset, l. Iulianus, §. proinde, ff. ad exhib. In ea. glo. ibi, quia collatum fuit in arbitrium rei. Iste intellectus *cōmuniter* approbatur. & licet uideatur diuinatiuus, tamen necessario tenendus est, secundum Alex. quia per eum euitatur correctio, quo retento habemus notare tria. Primo fallentiam ad uersic. itaque, ut non procedat, quando dies est collata in arbitrium ꝓmissorum.

34 Secundo, † ꝙ interpellatio non constituit debitorē in mora, qñ dies solutionis est collata in arbitrium promissorū, tex. est hic secundum Ang. & Alex. Tertio habes limitationem ad l. centesimis. §. fi. ſ. e. ut procedat, qñ dies solutionis, & substa obl'onis simul cōferuntur in arbitrium debitorum; secus si dies solum, ut hic, & in l. fi. ff. qui sine manu. ad liber. perue. Alio modo respondet Raph. Comen. ꝙ tex. in d. l. centesimis, §. fi. nō procedit quando adiecta est pœna, si promissor non sistat, uel faciat cum uoluerit, tunc non expirat stipulatio eo mortuo, ne frustra uideatur adiecta pœna, quod si uerum sit, est summe notandum, sed Pau. & Ale. dicunt istud non esse uerum, quia non uꝫ inconueniens, ꝙ pœna sit remissa in arbitriū ꝓmissorum, sicut ēt in eius arbitrium remissum fuit fcm̄ principale: qui bñ dicetent, si principale factum esset collatū in liberā uolun. ꝓmittentis. Sed Rapha. hoc negat, qñ adiecta est pœna, qa tunc solū tps censet collatum in eius arbitrium, ne pœna uideat apposita inutiliter.

35 Adde ēt, ꝙ † fauore dotis, mortuo ꝓmissore ante declarationem, non euanescit stipl'o, secūdum d. Bapt. de S. Blasi. in tract. de priui. do. in vj. priuileg. ꝑ tex. in l. post dotem, secundum v. lect. ff. so. ma. Circa 12. opp. Bart. licet Doc. nihil dicant, tu tñ potes colligere rł'am cum una fallen.

36 † Vitiata principali stipulatione uitiatur penalis, ut hic in prin. & in l. si hō mortuus, ſ. e. ꝑ q̃ no. ibi Bal. ꝙ ualet arg. ab anti destructo. Hinc dicit gl. no. in l. si patronus, §. patronum. in uerbo, in Fauiana, ff. si quid in frau. patr. ꝙ annullato ɔ̃ctu principali, annullatur contractus promissionis pœnæ, de qua gl. facit festum Bal. in l. j. C. de inof. do. & Soc. in l. 4. §. fi. ſ. eo. Bene facit tex. in l. 3. §. si seruus, ff de pec. ubi Bar. dicit, ꝙ

37 † contraueniens laudo nullo, non incidit in pœnam cōpromissi, & idem dñt gl. & Pan. in c. significantibus, de offi deleg. & Ale. consi. 119. lib. 2. & Soc. consi. 97. In causa cōis, col. v. lib. 3. & dicebat Bal. in l. Imperator, col. pe. ff. de sta. ho. ꝙ cassato principali cōtractu, censentur cassata oīa accessoria. Propterea si nō ualet ɔ̃ctus principalis, non ualet ēt pceptū guarentigiæ, fm̄ Bal. in l. si absentis, col. fi. C. si cer. pet. Nec ēt ualet constitutū, neq; precarium, secundū Bal. in l. ex testō, C. de fideic. & in c. 2. de feu. dat. in uicem leg. commis. de quo uide Ale. in l. si

38 ita stipulatus, col. 8. ſ. e. Fallit † primo, quando rō annullationis contractus principalis cessat in stipulatione pœnali, l. stipulatio ista, §. alteri, ſ. eo. inducendo ut hic per Bart. & in istis terminis pt procedere dcm̄ Dy. in l. quidam cū filiū, ſ. e. Et in istis terminis ꝓcedit gl. in l. pacta quæ contra, C. de pact. Et hanc significationem ēt tradit Pan. in c. debitores, col. j. de iureiu. Adde, quòd

39 † potest scđò limitari, quando pœnalis stipl'o esset iurata, quia iuramentū operatur, ꝙ si non pōt ualere ut accessoria, ualeat ut principalis, secundum Bar. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuſ. & Ale.

40 consi. 40. col. 3. lib. 1. Item † adde cautelam, si uis obuiare huic regulæ, facias, quòd debitor promittat non allegare nullitatem ɔ̃ctus sub pœna, quia tunc si allegauerit nullitatē, incurret pœnā, secundum d. Ale. consi. 32. Opportune. col. 3. lib. 2. Gl. in uerbo, Sabini, examinatur per Bar. in 3. opp. 3. particulæ. Antequā ueniā ad hanc gl. aduerte, qa ratio distinctionis Papi. de qua ꝑ Bar. hic, in 2. opp. huius tertiæ particulæ, nō uidetur satis firma, fm̄ quosdam. Nam licet stipulatio incipiens a condōne nō obliget promissorem ꝑcise & principaliter ad id, qđ est in conditione positū, obligat tamē causatiue, & (ut illorum uerbis utar) in ɔ̃nam, secundū Bar. in l. non solum, §. morte, col. pe. ſ. de no. oper. nun. ideo fm̄ eos pp minimā dr̄iam non debet diuersum ius induci. Sed certe maxīa est dr̄ia inter obligationem ꝑcisam & cātiuam. Et maxime, quantū ad propositū nostrum, quia respectu eius qđ est in cōdōne, & sic in obligatione cātiua, nō potest constitui ꝓmissor in mora, & ɔ̃ñr non pōt committi stipl'o penalis pp morā, sed solū pp condōnis euētum, secus respectu eius, qđ est in principali stipl'one, & sic respectu obligationis præcisæ, quia si debitor interpellatus non dat quamprimum pt, ɔ̃hit mora, l. si ex legati cā, ſ. eo. qua mora ɔ̃cta statim locus erit stipulationi pœnali. Accedo ad gl. & opp. contra Pegaſ. sustinendo Sabinum indistinctè, qñ unum est in obligatione, aliud in sol'one, statim committitur stipl'o ad id, qđ est in obl'one, ut in cā noxali, l. miles, §. decē, ff. de re iud. Sed qñ stipl'o pœnalis incipit a præced. cōdōne, perinde est ac si illud, qđ est in ɔ̃ditione, esset in sol'one, & pœna in obl'one, ergo pœnalis stipl'o debet statim cōmitti, Sol. ꝑdicta ꝓcedūt, qñ unum est in obl'one usq; a principio. In casu nostro a principio nihil est in obl'one, nō quidē id, quod est in cōdōne. l. si qs sub cōdōne dandorum decē, ff. si quis omis. cā test. non ēt pœna, quia ꝓmissa fuit sub cōdōne, & añ cōdōnis euentū nulla nascit obl'o, l. cedere diē, ff. de uer. sig. Restat ergo dđm, ꝙ Irnerius, glossator antiquꝰ, qui tenebat opi. Sabini indistinctè, somniauerit. Hanc tñ opin. Irnerij sequunt Nouiores plurib. mediis, & maximè per tex. in l. peculiū seruo, §. fi. ff. de statuli. sed iste tex. nihil facit. Et omissis rñsionibus Doct. de quib. ſ. ego aliter rñdeo, ꝙ ibi non expectat, ꝙ amplius heres non possit seruū manumittere, quia expectando, legatum libertatis posset reddi frustratoriū, & caducū, si hæres uiueret plus q̃ seruus. Hanc rñsionem dat ibi Iuriscon. & hac rōne attenta, idē dicerem in ɔ̃ctib. uel aliter & scđo rñdeo, ꝙ ibi idē erat in legato, qđ erat in ꝓmissione positum nos aūt loquimur, qñ unum est in cōdōne, & aliud in penali stipulatione. Rō diuersitatis, qa qñ idē est in condōne, & dispōne: apparet de enixa mente disponentiū, ꝙ uoluerunt illud, qđ est in

41 cōdōne oīno deberi. ita cātat ille tex. Ex quo infert, ꝙ † si ɔ̃ctus ita cōcipiatur, si Stichū non dederis, uolo mihi licitum esse illū propria authoritate apprehendere, tunc statim quamprimum posset dare Stichū, & nō daret, cōmissa esset stipl'o. Rō, quia sequēs dispō tendit ad executionem eius, qđ est in cōdōne positū. Et pp hoc, qđ ē in condōne, censet esse in dispōne, qđ not. ad limitatiōnē d. l. si quis sub cōdōne dandorū decē. Gl. in uer. agendum, examinatur ſ. per Bar. in v. partic. ubi dicam. Gl. in uer. naturam, diuiditur in tres par. In j. declarat, q̃ sit natura penus legatæ. In 2. infert. In 3. format dubitationem. Secūda ibi, secus. Tertia ibi, & in penu. Hanc gl. examinat Barto. in uer. ueniamus, ad 4. partic. Ex cuius dictis colligo tres cōcl'ones. Prima talis est.

42 † In ulti. uolun. cōmittitur pœna statim, ꝙ grauatus potest dare uel facere, & non dat uel non facit, ēt ꝙ legatū incipiat a pced. cōdōne. ita tenet gl. in l. & si post tres, ff. si qs cau. & Bar. hic. Et ista est *communis* cōcl'o, ꝑ qua adducunt 7. fundamenta. Primò tex. in l. j. §. item si ita, ff. ad leg. Fal. ubi tex. æquiparat legatū dandi decem, siue incipiat a præced. legato penorū, siue a conditione si penū non detur. Sol. illa æquiparatio, procedit, quātū ad hoc, ꝙ non imputetur penus in falcidia, qñ legatū penoris pp morā grauati translatum est in legatū pecuniæ, siue qñ legatum pecuniæ incipit a cōdōne. Rō, quia utroq; casu penus legatum non dr̄. Nam si legatū incipit a conditione, penus non est in dispōne, si uero incipit a dispōne post morā factam reperitur translatio, ergo penus non dicitur amplius legata. Vnde bene sequitur, ꝙ penus non imputatur in falcidia, sed non sequitur ꝙ eodem modo pœna committatur. Scđo adducit tex. in l. fi. ff. de pen. leg. sed rñdeas, ꝙ legatum ibi incipiebat a præceden. dispositione. Tertio allegatur tex. in l. si penum, ff. qñ dies leg. ce. sed ille tex. potest retorqueri, quia si confestim committeretur, sequeretur, ꝙ legatarius post interpellationem deberet transmittere legatum, ac si inciperet a præcedenti dispōne. Contrarium aūt deciditur ibi, ergo non dicitur commissa pœna siue legatū. Quarto Bar. adducit text. in l. ratum, ſ. de sol. sed parum facit tum quia hēt uarios intellectus, tum qa potest intelligi, q̃do legatū incipiebat a præce. dispositione. Quinto alleg. tex. in l. si peculium, §. fi. ff. de statuliber. ad quem respondet Pet. ꝙ loquitur in casu speciali fauore libertatis: quam solutionem dat glo. in d. l. & si post tres. sequitur Are. hic, dicens ꝙ idem uult ipse Bart. in solu. contrarij. l. libertas. ff. de man. test. Ad istum text. ego respōdi duobus modis supra non repeto. Sexto Bar. adducit tex. in l. & hæc conditio. ff. de cond. & dem. Sol. ille tex. loquitur in conditione affirmatiua, nos uero in conditione negatiua, īter quas est manifesta dr̄ia, qa affirmatiua pōt statim impleri. Et ideo si statim non impleatur, statim deficit: negatiua uerò de sui natura non pōt statim purificari, nisi desinat dari uel fieri posse. Et ideo spectat dies, qua condō ipsa deficiet. Vltimò inducitur iste text. dupliciter. Primo in illa ratione pp rei naturam: hæc ratio militat in quocunq; legato, nā natura rei est, ꝙ a ptāte hæredis grauati pendet ipsa conditio fm̄ gl. hic. Ergo sp statim committitur, quoties conditio in ptāte hæredis consistit. Ista inductio retorquet ɔ̃ Bar. quia ea attenta idem dicendum esset in ɔ̃ctibꝰ eo casu, quo conditio dependeret a potestate promissorum, cuius contrarium deciditur hic in text. Scđò inducitur iste tex. in scđa ratione ibi, pp defuncti uoluntatē, q̃ ratio militat in quocūq; legato, sed rñdet, ꝙ ista rō solū militat, qñ legatū incipit a pcedenti dispōne. Nā tunc uolūtas defuncti est, ꝙ pp morā fiat translatio legati: secus qñ incipit a pcedē. condōne, quia uoluntas tūc est, ꝙ legatū ita demū debeatur, si conditio negatiua purificetur: quæ non potest dici purificata, nisi certum sit hæredē amplius dare non posse. uel rñdet, ꝙ iste text. in exēplo penus legate, debet necessario intelligi, qñ legatū incipiebat a præcedēti dispōne. Nā si inciperet a pced. conditione, non pt dici penus legata, l. si penum, in fi. ff. qñ dies lega. ced. Et sic uides, ꝙ Sabinus

binus non bñ arguebat.Itē vides, ꝙ cōis opin. non hēt fundamentū,quo possit sustineri. Teneo ergo opi. Petri, ꝓ qua facit. Primò,quia rō quæ militat in ꝯctibus, et militat in vltimis volun.nam vtroq; casu pęna cōmittit̄ pp conditionis euentum, non pp moram. Scđo, quia non est facienda differentia inter ꝯctus,& vltimas volun.nisi reperiat̄ in iure facta,l. quæ de legato,ff. de leg.i. Tertio per text.in l.si penum,in l. si cum ꝓfinitione,ff.quando dies leg.ced.inducendo vt heri induxi. Quartò ꝑ istum tex. inquantum opi. Sabini recipitur eo casu tantū, quo stipulatio incipit a præced.conuentione, ex quo daī intelligi ꝙ arg. Sabini de penu legata, procedit qñ legatum incipit etiā a præced.dispōne.Et sic disputando opi.Petri pt faciliter sustineri, in iudicando tñ non esset recedendū ab opi. Bar. & cōi. pro qua facit, quia illa verba, idq; vtilitatis, &c. sunt verba Papin. rñdendo arg.Sabini, quæ verba nihil aliud significant, nisi ꝙ in legato penus est speciale fauore vltimarum volūta. vt citius effectum habeant,l.vel necare,ff,queadm.test.aperia. Nec obst. illa copula,idq;, continuationem designans, l. ea tñ adiectio, ff. de leg.iii.quia fateor,ꝙ stat continuatiue eo respectu, ꝙ Papinianus semper loquitur, sed in versic. Sabinus, vsque ad ver. idque, loquitur in personam Sabini, & per verba de præterito.in vers.aūt, idq;, loquitur per verba de pñti & in ꝑsonā propriam: ex quo daī intelligi ꝙ verba illa, idq;, sunt ꝓprie verba Pap.ꝯfutantis ar.Sabini. Et ex hoc destruit̄ opi. quorundā,q. tenuerūt ꝙ Pap.in ver.si approbauerit sniam Sabini tam in ꝯtractib.q̄ in vlti.voluntatib.nā intelligēdo, ꝙ illa verba, idq;, sunt verba Papi. eorū intellectus stare nō pt,vt j̄.latius demōstrabo.

43 Scđa sit ꝯclo.† In ꝯctibus non hēt locū cautio Mutiana, secūdū gl.in l.Mutianæ,ff.de ꝯdi.&.demon.& i l.i. C. de pac.& ista ꝯcl.*cōmuniter* approbatur.Pro qua ego allego §.si quis ita stipuletur,Instit.eo.quem d. Ias. in l.siue apud acta,colum.iiii. C. de pact.inducit hoc modo: in legatis relictis cum legatarius morietur,non habet locū cautio Mutiana,l.hæres meus,§. quāuis, cum gl.ff.de cond.& dem.ergo non habebit locū in ꝯctibus,in quibus ꝯditio negatiua æquiparat̄ cōditioni cū morietur, d,§. si quis ita.Ista inductio non placet, quia ea attenta sequeret, ꝙ in vltima volūt.nunq̄ hr̄et locū cautio Mutiana, quia pp nām condōnis negatiuæ,legata vñr facta cū morietur legatarius, vt hic.Nec ob.d.§.quāuis.qa loquitur in legatis relictis sub expressa ꝯdōne,cū legatarius moriet̄, secus in legatis relictis sub condōne negatiua,d.l.Mutianæ.vñ Bar. & alii adducunt ꝓ ꝯclone rōnem huius tex.sed quia hæc rō militare vr̄ et in vlt. volunt. vt dixi s̄. post Pet.

44 † quæritur de ratione diuersitatis.d. Ias. in d. l.siue apud acta, adducit quatuor rationes, quas oēs reprobat: tu salua tertiam, vt per Senen. scilicet Soc. in d.l. Mutianæ.Limita

45 † pro nunc tripliciter, Primo, vt procedat in ꝯtractibus, quorum effectus est trāsmissibilis ad hr̄des. secus si ñ sit transmissibilis, vt in promissione alimētorū vel vsusfructus secūdū Bal.in auc.cui relictum,C.quādo dies leg.ced. ratio est, qa nisi haberet locū cautio Mutiana,ꝯctus esset elusorius. bene facit iste tex.in verbo,rei nām,secundum intelle. quorundā relatū ꝑ Barto. quē sequit̄ Are. Bñ facit quod dixi s̄. circa intellectū l. si peculiū,§.fi.Et licet Ale.in d.l.i.C.de pac. reprobet hanc fallen. tñ Socy.in d.l. Mutianę, dicit ꝙ ista limitatio tanq̄ sit æqua, seruaretur i practica.Scđo fallit in donatione cā mor. §.vt pręfatæ,in Auc.de nup.Tertio fallit,qñ semel cautio esset accepta,ſm Bart.in d.l.Mutianę, q̄ sic intellexit glos. in d.l.siue apud acta.

46 Tertia ꝯclo, † cautio Mutiana habet locum in conditionibus negatiuis collatis in personā honorati tm̄, secus in ꝯdōnibus negatiuis collatis in personā grauati, secundū gl.& Bar. hic ꝑ istū tex. Adde, ꝙ et habet locū in condōnib. affirmatiuis hn̄tibus implicitā negatiuā collatis in personā honorati, l. pr. Seuerinā, §.socrus, ff. de cond.& dem Gl.in verbo, spondes. diuidit̄ in tres partes princ In j. format duas opp.ꝯ tex. dū vult ꝙ stipulatio pœnalis incipiens a conuentione cōfestim committitur post morā. In ii.format iiii.opp.ꝯ tex.dū vult, ꝙ stipulatio pęnalis incipiens a condōne,tunc demū cōmitat̄, cū desinit posse dari vel fieri.In iii.alleg. concordātias. Scđa ibi, si vero a conditione. Tertia ibi,& facit.Bar. super hac gl. examinat quinque ꝯtraria.Circa primum de l.libertas,§.j.ff.de man. test. Aduerte ad duo.Primò,in quantum vult expectandum esse,ꝙ desinat dari vel fieri posse, et ꝙ expectando actus possit reddi elusorius.Istud non videtur verum, quia aut conditio collata est in personā grauati,in quibus terminis nos loquitur, & tunc ꝯ Bart.est text.in l.si peculium,§.fi.ff.de statu libe.& dixi s̄.& in istis terminis procedit, quod dicebat Iac. & antiq, quos refert hic Bar.Aut conditio collata est in potestate honorati, & tunc ne reddatur dispositio elusoria, cōsultum fuit honorato remedio cautionis Mutianæ,d.l. Mutianæ,& l.hæres meus,§.pen.de condi.& demon. Et si cautionem dare nolit, actus reddetur elusorius ob sui culpam, vel factum. Secundò aduerte, in

47 quantum Bar.vult,† ꝙ fauore libertatis committatur legatum relictum sub conditione negatiua absq;præstatione cautionis Mutianæ,& cum Bar.transeunt alij,& idem tenet gl. in l.Titio fundus.ff.de condi.& dem. Sequuntur Bar.& alij in d.l. Mutianæ.vtilis est decisio in practica ad legata relicta pijs causis sub conditione negatiua.valet.n.arg.de libertate ad piam cām, ſm Bar.in l.proximè,ff.de his, quæ in test. delen.& in l.si vnus, C. de testa.& ibi d.Ias. Probabiliter dicendum videtur, ꝙ dispō l. libertas, non sit extendenda ad piā cām: quia rō quare seruus, cui legata fuit libertas,non teneatur ꝓstare cautionē Mutianā, cessat in pia causa. Nam fauore libertatis non ꝓstatur illa cautio,quia libertas semel acq̄sita reuocari non pōt, l.j. C.si aduer. lib.Et quia libertas non recipit æstimationem,l.libertas,ff.de reg.iur.& sic cautio non pōt satisfacere,& ideo omittitur fauore libertatis.Sed pro legatis relictis piæ causæ cautio pōt satisfacere,ergo &c.Et ita vr̄ tenere Soc.i d.l.Mutianæ. Quid tenedū? veritas dependet ab hoc, an cautio Mutiana pro legato libertatis remittatur,qa non sit adaptabilis,mihi vr̄, ꝙ sit adaptabilis, possitq;cautio satisfacere. Ad ꝯtraria rñdeo aliter,q̄ Bart.in d.l. Mutianæ.Ad primū,ꝙ libertas non possit reuocari, concedo ꝑ viam restōnis priuilegiatā, sed pōt reuocari per viā iuris cōis, ſm gl.in l.Papinianus,§.fi.ff.de inof.test.in casu aūt nostro libertas data sub ꝯdōne, sub ꝯria ꝯdōne censetur adempta ab ipso testōre,l.aliqñ, de cond.& de.Ad scđm, dum dr̄, ꝙ cautio continet restōnem æstimationis,& hic non cadit æstimatio, d. l.libertas.rñdeo,ꝙ hæres siue testōr non dat libertatem, sed detegit,ſm glo.Instit.de liber.§.j. quæ detectio videtur æstimabilis, qa nihil aliud est, q̄ relaxatio operarum & seruitij psius serui, quod seruitium bñ est æstimabile.Circa ꝯrium l.si Titius,sup.e. referuntur sex solutiones, vt per Barto. Ex prima sol.habes

48 notare duo.† Primo, quid sit perplexitas,& de perplexitate,& qualr̄ dissoluatur, videas Bar. in l.j.ff.de cond. inst.& vnam q. implicitam & perplexam,vide per Bar. in l.Arethusa, ff.de sta. homi. Scđo habes notare ampliationem ad l.stiplo non valet, s̄.e.vt procedat non solū qñ ꝯdō continēs subām oblōnis ꝯfertur in arbitriū promissoris, sed et qñ in eius arbitrium confertur conditio,ex qua inducit̄ oblō.Sed ego dubito,qa attenta ista ampliatione nūq̄ posset fieri stiplo sub condōne ꝓtātiua collata in ꝓtātē ꝓmittētis,cuius ꝯrium ꝓbat in l.nr̄a. Circa tertiam sol. qa videtur bona:nam qñ ꝯdō confertur in ꝑsonā alterius, stiplō non potest dici penalis, qñ vero confert in ꝑsonā ꝓmittētis tm̄, videtur pęnalis in pęnam ipsius ꝓmissoris ꝯuenientis ꝯdōni negatiuæ.Tu considera, ꝙ in l.si Titius, condō erat collata i personā ꝓmissoris.poteris forte dicere, ꝙ licèt ibi sit collata i personā ꝓmissoris,adimplēda tñ est in persona tertij,hic aūt in persona ipsiusmet. Sed tūc ꝯsidera rōnē diuersitatis.Circa v.sol.Pet.ꝙ in d.l.si Titius,essent duo rei credēdi, & conditio illa sit de natura duorum reorū, l. ex duobus, vlt.ff.de duo.rei.Aduerte, qa saluari potest ab impugnatione Bar. qui cōsiderat imparitatem oblōnis. Nā videtur, ꝙ possit reduci ad paritatē, si ꝓmissor decesserit anteq̄ alicui dederit: nam tūc cōditio videtur existere respectu vtriusque promissionis. Nec ob. si dixeris,ꝙ hæres debitoris poterit implere cōdōnem,quia rñdeo ꝙ ius istud implendi conditionē nō transit ad hr̄dem, ſm gl.in l.si decem cum petiero,s̄.e.& hāc sol. saluat Pau. de Cast.

49 in d.l.si Titius.Qua retēta hēs † colligere limitationem ad l.duos, §.fi.ff.de duo.reis vt non ꝓcedat, qñ ex interuallo fit cōstitutio alterius correi sub commemoratione primi,arg.l. Modestinus, ff.de solu.Ista limitatio est periculosa,qa interuallum vitiat stipulationem,et ꝙ rñdēs ex interuallo rñdeat sub commemoratione primæ interrogationis, ſm Bal.in rubr. C.de consti. pec. col.fi. quem sequuntur Alex.& d.Ias.in l.j.s̄.eo. Ego tñ tentaui ibi tenere ꝯrium, & ꝓ ista fallen.allegabā decis. Imo.in l.si ita stipuler,§.fi.sup.eo.& consi. Alex.sibi ꝯrij, consi.107.lib.j.Circa vlt.sol.Bar aduerte, qa ipse,& alij *cōmuniter* præsupponūt, imo expresse volunt, ꝙ in casu d.l.si Titius,si non esset ꝑplexitas,puta quia stipulatio non ꝯcepta fuisset in persona vnius tm̄, hoc modo si non dederis fundum Titio, promittis mihi dare per litis contestationē:tunc non esset commissa stiplo, sed expectādum esset, donec tu desineres posse dare Titio. Ego existimo istud non esse verū, & pro veritate eruēda ꝯsidero, ꝙ stipulās sibi dari fundum, si Titio non dederit, videtur adijcere Titiū solutioni, ac si alternatiue stipulatus eēt sibi aut Titio dari; quo casu Titius proprie dicitur adiectus solutioni, l.eum qui, §.sibi aut filio, j̄.e.Vbi aūt tertius est adiectus solutioni,facultas soluendi adiecto tollitur ꝑ lit. cōte. l.si quis stipulatus fuerit decem in melle,l.ij.rñso, j̄.de sol. Vñ hac ꝯsideratione attēta aliter rñdeo ad l.si Titius,ꝙ ibi vterq;adiect⁹, vterq;principalis est, & facultas soluendi adiecto tollitur ꝑ lit.contest.tollitur etiam facultas soluendi alteri principali, quia constabat ꝙ promissor nolebat teneri fundum dare, nisi vni: ideo ad similitudinem duorū reorum stipulandi per lit.cōt. tollitur facultas dādi fundum alteri,d.l.ex duobus.& pro hoc bñ facit tex. in ar.l.si pluribus, ff. de leg.j. Circa opp.l. si fideiussor, §. fi. de fideius. habes ex dictis Bar.duo notare.Primò, ꝙ † oblō fideiussoris ꝯcepta hoc mō,si principalis ñ soluerit, dicit̄ condōnalis. Secūdò

50 habes, ꝙ licèt incipiat a ꝯdōne, tñ committitur pp moram principalis, q̄ et nocet fideiussori. Circa primum habes gl. in §.fi.q̄ expresse tenet ꝯriam partē. Sed ista op.Bar.& gl.hic *cōiter* tenetur.

tenetur. Sed ꝯsidera, an ista ꝯcl'o ꝓcedat de iure nouissimo, ſm qđ non pōt fideiussor cōueniri, nisi excusso principali. auc. præsente, C. de fideiuſ. videret, ꝙ non, ex quo hodie ista ꝯdō si non soluerit, tacitè censet̄ inesse, d. auct. pn̄te. Ergo si exprimat̄ nihil debet operari, l. iii. ff. de leg. i. l. nō recte, C. de fideiuſ. Contrariū credo verū, qa aliter exprimit̄ q̄ insit, ergo reddet oblōnē condōnalē, l. si ita, §. illi si volet, ff. de leg. i. Inerat aūt hmōi ꝯdō si n̄ soluerit in oblōne fideiussoria in vnū casū tm̄, videlicet in casum ipotentiæ. Sed exp̄ssa includit tā casum ipotētiæ q̄ volūtatis, d. §. fi. & l. cum proponas, C. de hære. insti. ergo, &c. Et ex hoc
51 habes lītationē † ad auc. pn̄te. vt nō procedat, qn̄ fideiussor fideiussit sub expressa ꝯdōne si principalis nō soluerit, qđ no. qa
52 forte alibi non reperies. Circa † ſm Pau. de Cast. in d. §. fi. rn̄det, ꝙ istud non est verū, ꝙ cōmittat̄ stiplō fideiussoria ꝑꝑ moram principalis, eo ꝙ mora vni⁹ noceat alteri, vt dicit Bar. hic. Sed ex eo, qa ꝯuentio principalis repetita censetur in obl'one fideiussoria, qđ ēt fuit de mente gl. hic. No. diligeter, qa ex hoc infert̄, ꝙ si tertius promisisset pęnā si debitor nō solueret, non hr̄et locū dispō illius §. fi. quia nō posset cōuētio debitoris videri repetita in obl'one fideiussoris, & sic expectādū esset, ꝙ debitor desineret posse soluere, qđ firmat Raph. Fulg. licèt cæteri cēseant oppositū, ſm Ale hic, ad aliud propositū, & ꝯ̃ Raph. facti rō d. §. fi. ibi, verisimile. n. est &c. Sed saluādo Raph. considero duos casus. Primus est, qn̄ tertius ꝓmisit pœnam cōtēplatione debitoris, vt ipsi debitori actor crederet, & tunc ꝓcedat opi. Ale. quia militat rō illius ver. qa verisimile, &c. Scd̄s casus est, qn̄ tertius promisit pœnā post ꝯ̃ctū, & non cōtemplatione debitoris, & tūc procedat opi. Raph. qa tūc cessat rō illa, qa verisimile. Circa sextā opp. de l. nuda, C. de ꝯtrah. & cō. stip. colli-
53 ge duo. Primo, † pęnalis stiplō incipiēs a pacto nudo cōmittit̄ per euentū cōdōnis, & non ꝑꝑ morā, quia ibi non pōt esse mora, vbi nulla est petitio, l. nulla, ff. de reg. iur. l. si pupillus, ff. e. Scd̄o
54 † ꝯdō stiplōnis pęnalis incipientis a pacto nudo purificat̄ per solam interpellationem, sicut si stiplō pęnalis inciperet a pacto vestito. Ista cōcl'o cōprobatur hic per Bar. post Pet. septem fundamentis. Prīo ꝑ tex. in l. fideiussor oblig. §. fi. de fideiuſ. ītelligendo, ꝙ ibi fideiussor ꝓmisit ꝓ seruo nāl'r tm̄ obligato. Sed ad istū tex. rn̄det Bar. ꝙ Pet. diuinat, qa non cōstat ꝙ loquitur in seruo. Sed aduerte, qa Pet. voluit illū tex. intelligere ſm terminos §. præceden. qui incipit, fideiussor. vbi tex. vult, ꝙ fideiussor possit fideiubere ēt pro eo, qui est nāliter tm̄ obligatus, & sic ēt pro seruo, & pro eo, qui pacto nudo promiserat. Scd̄o pro ista parte adducit̄ talis rō: qui promittit dare pure, censet̄ ꝓmisisse dare qn̄ interpellabitur, l. eum qui calendis, §. quoties. & l. si decē cū petiero, ff. e. hæc āt dies interpellans inest ēt in ꝓmissione nuda pure. facta stipl'o aūt pęnalis incipēs a pacto vestito, cōmittit̄ ꝑ interpellationē. Ergo eo. mō cōmitti dēt, qn̄ incipit a pacto nudo. Ad istud rn̄dēt Imo. & Mod. ac Sal. in l. si pacto quo pęnam, C. de pac. ꝙ æquiparatio nō valet, quia si incipiat à pacto nudo, nō vr̄ ꝓmissor ꝓmisisse soluere quando interpellabit̄, cū sciret se non posse ꝑ interpellationem in mora ꝯstitui, sed vr̄ ꝓmisisse soluere eo tp̄e, quo poterit efficaciter conueniri, & sic tp̄e lit. cōtest. secus, qn̄ incipit a pacto vestito, qa promissor scit se teneri, & efficaciter interpellari. Tertio facit, quia sufficit ꝙ conditio impossibilis de iure purificetur de facto, & adimpleatur, l. mulier. §. pe. ff. de cond. īst. & l. Mæuius, ff. de condi. & dem. Sed stipl'o pęnalis incipiēs a pacto nudo, censet̄ cōcepta sub conditione, si fuerit in mora dandi, qđ deductum est in pacto, quæ conditio non pōt purificari de iure, ergo sufficit, qđ purificetur eo modo quo pōt, & sic ꝑ interpellationem de facto. Ad istud rn̄det, ꝙ arg. ꝓcederet qn̄ cōdō esset oīno īpossibilis de iure. Verum ista conditio, si non dedero, vel fecero, potest de iure existere si promissor desinat posse dare vel facere, ac si inciperet a præced. ꝯditione. Sed quia non incipit a conditione nec a pacto vestito, non committit̄ ꝑ interpellationē sicut qn̄ incipit a pacto verstito, nec expectatur, ꝙ desinat posse dare vel facere, ac, si īciperet a cōditione, sed eligitur media via inter vtrūq;, videlicet vt cōmittatur per lit. ꝯte. d. l. nuda. Quarto facit, ꝯ̃hētes in dubio p̄sumunt̄ cōtraxisse taliter, ꝙ ꝯ̃ctus valeat eo modo quo valere pōt, l. si quis locuples, ff. de man. test. l. stipulatio, § diuus, ff. vt lega. no. cauea. de iure aūt non pōt promissor constitui in mora dādi, qđ est deductū in pacto nudo, ergo vr̄ contraxisse eo mō, quo pōt constitui in mora de fcō s. per interpellationem, sol. vt sup. Quintò Bar. inducit text. in l. si pacto quo pœnam, in verbo, more aliorum iudiciorū, &c. C. de pac. Sol. nihil facit, quia illa verba non referūtur ad actionem, sed ad executionem. s. vt non debeat inchoari iudicium ab executione ita declarant *cōiter* scrib illum tex. Sexto Bar. inducit tex. in l. si cum dies, §. fi. ff. de arb. intelligendo, ꝙ pena esset ibi promissa pacto nudo. Ad istum tex. dātur tres rn̄siones, vt hic per Ale. tu teneas primam. alias duas potes confutare, vt hic per Are. Septimo Bar. alleg. tex. in l. stipulatio ista, in §. alteri. ff. e. in ver. si ita factum non sit, vt comprehēsum est, pęna cōmittatur. Tu rn̄deas, ꝙ non dr̄ factum, vt comprehensum est, qn̄ promissor patitur litē conte. super pęna, vt dr̄ in d. l. nuda. Et sic vides, ꝙ fundamenta Bar. non stringunt. Cum Bar. tn̄ transeunt Ang. vterq; Raph. Pau. de Cast. & Are. hic. & Paul. in d. l. si pacto. Vltra fundamenta Bart. pro ista parte arguit Aet. hoc mō; quælibet dispositio ita est interpretanda, vt minus lædat ius cōe q̄ sit po'e, l. serui vestri, C. de nox. cū gl. c. cum dilectus de consue. sed si concedamus ꝙ cōmittatur pęna ꝑ interpellationē, minus læderur ius cōe, q̄ si cōmittatur ꝑ lit. ꝯtest. qa plus est agere de facto absq; actione ad pœnam, q̄ interpellare de facto extra iudiciū. Sed ad istud rn̄deo retorquēdo, ꝙ magis violatur ius cōe per interpellationē, q̄ per lit. contest. quia non dēret pęna committi de iure, qn̄ stipl'o pęnalis incipit a pacto nudo, nisi cum promissor desinit posse dare, vel facere, perinde ac si inciperet a ꝯdōne, attento ꝙ pactum nudum est inefficax & tale, ac si nō esset appositū. vn̄ si dicamus, ꝙ cōmittat̄ ꝑ interpellationem, sic magis & citius violatur ius, q̄ si committat̄ ꝑ lit. contest. vt dixi sup. in iii. fundamento. Vltimo Aret. inducit tex. in l. Celsus, in fi. ff. de arb. vbi dicitur, ꝙ lapsa die, qua debitor iussus erat dare, non cōmittit̄ pęna si creditor noluit recipere. Sed si postea creditor interpellet debitorē, vt det, cōmittetur pęna si promissor non det, & tn̄ ibi erat ꝓmissa pęna pacto nudo, vt dicit Bar. hic in sexto fundamento. Sol. Ibi non cōmittit̄ pęna virtute solius interpellationis, sed ēt virtute diei p̄cedētis. Nam ibi interpellatio operat̄ purgationē moræ respū creditoris, qui prius recipere noluerat vt ibi dicitur in illis verbis, nisi. n. ante fecerā. duo ergo operant̄ cōmissionē pęnæ, de qua ibi, dies. s. & interpellatio, ergo nihil ad casū qōnis nr̄æ, in qua nulla dies. Altera igit̄ est opi. ꝙ pęna cōmittat̄ ꝑ lit. cōte. & ista tenēt Io. Azo, Guil. Cy. Dy. Raine. Iac. But. Imo. Ale. & d. Ias. hic, Bal. & Sal. in d. l. si pacto, gl. in d. l. nuda. & Ang. Inst. de act. in prin. pro ista opi. dicetur, ꝙ est casus in d. l. nuda. ibi, post motā litem, &c. Ad istum tex. rn̄det Bar. ꝙ debet intelligi qn̄ nulla p̄cessit interpellatio, arg. l. iii. §. in hac, ff. cō. Sed tu aduerte, ꝙ ista rn̄sio videtur seipsam cōfundere, qa ad lit. contest. deueniri nō pt̄, nisi p̄cedat libelli oblatio auc. offeratur, C. de lit. cōtest. ergo ꝑ libelli oblationē, q̄ hēt vim interpellationis esset commissa pęna si verū esset, ꝙ per interpellationē cōmitteret̄, cuius ꝯ̃riū dr̄ in d. l. nuda. Scd̄o ista rn̄sio Bar. diuinat. & si replicaueris, ꝙ ēt diuino, cū nō appareat vllā interpellationē ibi præcessisse rn̄deo p̄sumptionē iuris esse ꝙ p̄cesserit l. in fideicōmissi, in prin. ff. de vsur. vt ēt dixi in l. si insulā, sup. e. vn̄ scd̄o loco respōdet Bar. ꝙ inquātū tex. ille dicit, cōmissam esse pęnā ꝑ lit. cōtest. debet intelligi impurgabiliter, sed an̄ ꝑ interpellationē cōmissa erat pugabiliter, & sic Bar. vult duo. Primo, ꝙ pęna sit cōmissa per interpellationē purgabiliter. Secundo, ꝙ promissor non possit post lit. contesta. purgare moram. vtrūq; videtur falsum Contra primū est tex. in d. l. nuda. q vult, ꝙ incipiat locum esse petitioni pęnæ post. lit. cōtest. ergo ante non erat pęna cōmissa ēt purgabiliter. qa si hoc verū esset ante li. contest. posset peti pęna. Contra ſm est tex. in d. l. si pacto quo pęnā, qui vult moram purgari posse vsq; ad sn̄iam. Et ita tenēt *cōmuniter* scrib. ibi, & in d. l. si insulā. vbi dixi, in i. q. Bart. Retenta hac conclōne
55 contra Bar. suboritur alia dubitatio, † super quo sit cōtestanda lis, an super pacto nudo, an super stipulatione pęnali. Super hoc dubio reperiūtur tres opi. vt hic per Bar. Mihi placet opi. Dy. ꝙ cōmittatur pœna post litem contesta. siue fiat super pacto nudo, siue super pœnali. Primum probatur in d. l. nuda. Secundum probatur in d. l. si pacto, in verb. agens ex stipulatu. Ex primo habes fallen. ad l. iurisgentium, §. igitur nuda, ff. de pac. vt non possit agi ex pacto nudo p̄cise, sed causatiue ad effectū cōmittendæ stipl'onis pęnalis bene agi pōt, d. l. nuda. Ex secundo habes fallē. ad regulā l. cedere diē, ff. de verb. sig. vt non procedat, quando speratur condōnē purificari in ipsa litis ꝯtestatione, d. l. nuda, d. l. si pacto, & ꝓbatur in l. si Titius, sup. e. Veniō ad oppositiones vlt. partis, q̄ sunt qndecim, in qbus Bart. tractat an pęnalis stipulatio nouet p̄ce. ex cuius dictis. ordina-
56 te procedēdo facio conclusionem cum octo fal. Cōclusio † stipulō pęnalis nō nouat p̄cedētē obliga. l. duo societatē, ff. pro soc. l. prædia, ff. de act. emp. & maxime ꝓcedit, quando pęna apponitur loco particularis interesse, l. traiectitiæ, §. de illo. ff. tit. i. Rō, qa pęna videtur adiecta in odiū morosi debitoris, ergo nō dēt operari liberationē principalis oblōnis, ne inducta ad vnū effectum operent̄ contrariū, l. rē legatā, ff. de adimē. lega. Itē, qa pęna censetur apposita fauore creditoris, vn̄ non debet esse in facultate debitoris posse se eximere a prima obligatione, maxime ob eius morā inuito creditore. arg. l. ii. ff. de in diē addic. facit tex. in l. quod fauore, C. de legi. & qđ dicit Bar. in l. q̄uis, ff. de
57 pig. act. Declara † primo, hanc couclusionē ꝓcedere in eo, in quo principalis obl'o excedit pęnalē, secus si ī eo in quo cōcurrūt, qa in illo fit nouatio, ſm gl. in d. l. si qs a socio. Ista declaratio *cōiter* dānatur, & maxime per Bar. qui induxit in ꝯ̃riū tex. in d. l. prædia. vbi dicitur venditorē posse agere prima actione ex vēdito, vel ex stipulatu ad pęnā, quā actionē ex vendito non posset intētare si esset nouata per pęnalē. Secūdo inducit tex. in d. l. duo societatē, vbi dicitur posse cogi actione ꝓ socio, nisi stipulatione pęnali sit repetitū illud, quod erat in priuilegio.

Scd̄a

58 Scđa declaratio.† Ista cōclo ꝑcedit,qñ stiplo pęnalis continet
minus q̃ principalis , tunc non fit nouatio in aliquo: secus si
contineat plus,qa tunc fit nouatio in totū, secundum aliā solu
tionē gl.in d.l.si quis a socio. Sequitur Iac. de Rauē. ꝑ l.si vsum
fructū,s̃.e.& l.si pupillus,§.si actum,s̃.de noua.Ista ēt delaratio
reprobatur per Bar.& alios *communis*.Primo ꝑ tex.in d.l.duo so
cietatem,inducēdo vt ꝑ Bar.& tu strictius inducas, qa ibi pęna
erat de viginti si q̃stus artificij acqrendus non cōicaret; q quæ-
stus cum pōderet abeuentu,poterat esse plus vel minus , & tñ
indistinctè ille tex.vult ꝙ non fiat nouatio.Scđo.Bar.reprobat
ꝑ istū text.& l.obligōnū fere, §.fi.s̃. tit.j.& ꝑ l.j. cū simi. de penu
lega.quæ iura dñt non fieri nouationem per pęnalē stipulōnē,
nondistinguendo vtrum plus vel minus ꝯtineat;ergo nec nos
distinguere debemus,l.de pretio,ff.de publi.Ad tex.in d.l.vsum
fruct.& ad §.si actum.rñdeo,ꝙ illa iura loquuntur in stipulōne
coæquęua,q̃ secundum ista tpa si ꝯtinebat plus, nouabat p̄ce-
dētem; nos aūt loqmur in stipulōne pęnali accessoria Tertia
59 declaratio,† ꝯclusio ꝑcedit añ ꝯcōnis euentū,& sic añ cōmis
sam pęnā;secus post,qa tūc fit nouatio secundū aliā solutionē
gl.in d.l.duo societatē.Sed nec ista est vera secundum Bart. &
alios.Primo ꝑ tex.d.l.prædia.Scđo,quia ꝯ̄clusio hoc mō intel-
lecta non hr̄et dubiū.Nā illud qđ nō est, nō potest aliud noua
re,l.quoties,j̃.de noua. Ex quo hēs ꝙ añ cōmissam stiplonem
pęnalem potest agi actione prima,qđ ꝑcedit maxime eo casu
quo cōmissa stiplone pęnali nō fit nouatio,qđ est rl̄are; eo aūt
casu,quo fit nouatio ope exceptionis,agi p̄t pria ad effectū exa
ctiōis si nō opponat̄.sed si opponat̄ , nō ꝑcedit actio nisi ad ef-
fectū certificāde nouationis.l.i.ff.penu lega. Et declarat Bar.j̃.i
vlt.q.Quarto declaratur vt procedat, qñ actū fuit expresseꝙ ꝑ
pęnalem stiplonem nō fiat nouatio:al̄r secus. ita sentit gl.in d.
l.prædia, & in l.rescripum,§.si pacto,ff.de pac.Ista ēt reprobat,
qa est diuinare ꝙ l.prædia,& sil̄es loquūt̄,qñ fuit expresse actū
ꝙ non fieret nouatio,tñ quia conclusio esset indubitata. Quin
to declarat̄ vt pęnalis non nouet præcedentem oblonem bo-
næ fidei , sed bñ oblonem stricti iuris,secundū gl.in d.l.prædia,
& Frā. Accur.in d.l.si pacto, Dy. in l.in ꝑuinciali,ff. de no.ope.
& Pe.in l.si pacto quo pęnā,C.de pac.per tex.nr̄m,& ĩ d.l.oblo
nū fere,§.obligari.Istā declarationem impugnat Bar. per tex.in
l.i.ff.de penu lega.inducendo vt hic per eū.sed defen.istā fallen
tiā,quā sequit̄ Bal.in d.§,si pacto.rñdetur ꝙ argm̄ de actione ex
testamento ad oblonem bonæ fidei non procedit rl̄r, secundū
Bar.in l.si hr̄s,ff.de eo,qđ cer.lo.imò actio ex testamēto in mul
tis seruat nām oblonis stricti iuris, l.al̄s, ff.de in litem iurā. Tñ
istā fallentiam reprobāt Alé.& alii per tex.in l.apud Celsum,
§.Labeo ait,i.s̃.de except.doli.& l.quis,C.de vsur.& l.q Romę,
§.Flauius,j̃.e.& per tex.in d.l.prædia,intelligendo ꝙ secunda ꝯ
uentio de qua ibi, esset facta per stipulationem. Ad istū tex. tñ
60 posses rñdere,vt j̃.dicā.Sexto declaratur,vt non † nouet præce-
dentem obligationem iurisgentiū.ita loquūt̄ iura alleg.pro cō-
clu.Sed bñ nouat oblonem iuris ciuilis, vt hic.& d.l.oblonū fe
re,in fi.& d.l.i.de penu lega.cum simi. Dñr.n. oblones ex testō
obligationes iuris ciuilis,l.iii.s̃.de testa.ita declarantGuliel.Dy.
Iac.But.&Ray.sed ista dānatur etiam per Bar.& alios *cōmuniter*.
Primo per tex.in d.l.prædia. intelligendo,ꝙ secunda cōuentio
fuerit stipulatione vallata.Sed iste tex.me non mouet, quia de-
cisio illa procederet etiā,ꝙ secunda ꝯuētio esset nuda , eo quia
cohærentia ꝯ̄ctus vestiretur secundū gl.& omnes ibi,& in l.le-
cta,ff.cer.pet.Item Bar.ꝯ̄ istā fallentiā adducit gl.in l.ii.in gl.ma
gna,C.de iure emphy. vbi per stipulationē non nouatur oblo
iuris emphyteutici,q̃ est iuris ciuilis,§.adeo, Insti.loca.l. ex hoc
iure,cum glo.ff.de iusti.& iure. Reperio ꝙ Bal. in d. §.si pacto,
rñ.ꝙ pęna ibi erat apposita loco particularis interesse; sedma-
le dixit,quia tūc vtrunque deberet̄.l.traiectitiæ, §.de illo, s̃.tit.i.
Cuius ꝯ̄rium voluit gl. Bar. & alij ibi, ergo loquit̄ gl. illa de pę
na apposita rōne contēptus vel totalis interesse.Posset forte ali
ter rñderi,ꝙ illa glo.nō facit in proposito,qa ibi q̃ritur an vna
pęna tollat alterā , & sic pęnam caducitatis , non aūt vult illa
gl.ꝙ nouetur actio principalis ad pēsionē , & ista est dubitatio
nr̄a.Tertio mouet̄ Bar. qa non p̄t assignari rō diuersitatis qua-
re magis nouet̄ oblō iuris ciuilis q̃ iurisgentium , attento ꝙ oīs
oblō ꝑ stiplonē nouari pōt,§.cū Aquiliana,Insti. qb.mod.toll.
obliga.licèt sola ciuilis ꝑ acceptilationē ipso iure tollat̄, l.an in
utilis,§.acceptū ferri. & l.si acceptolatū,j̃.de accep.Posset forte
assignari rō: quia in hñtibus symbolū, ſm Philoso. facilior sit
transitus,l in rē,§.q̃cunq;,ff.de rei vendi. tenēdo tñ,ꝙ ista limi-
tatio non sit vera, quid rñdebimus ad l.duo societatē, q̃ vide-
tur probare istā declarationē? respōdet Bar.ꝙ ille tex.in ea par
te,in qua dicit nouari actionē pro socio, loquitur in stipulatio-
ne coæquali ꝯtinente tantūdem, per quā iure isto præsumeba-
tur facta nouatio.l.qui vsumfr.& l.scire debemus, in prin.s̃. eo.
Aduerte prouecte,quia tex.in l.scire debemus, ꝑbat opp.ꝙ per
secundam stipulationem coæqualē continentē tantundē non
fiat nouatio etiam iure isto.& per illū tex. ꝯ̄rium tenet Bar. in
l.pe.j̃.de p̄to.stipu.& l.iii.§.si ex ꝯuētione, per illum tex.s̃. de re
iud.& ista vr̄ verior.nec text.in d.l.duo societatē , vult illud qđ
dicit Bar.immo ꝯ̄riū p̄supponit , dum dicit ita demum nouari
actionē pro socio, si nouationis cā id fecissent. & sic si ita actū
esse ꝯstet,aliàs secus.Vñ tenendo ꝙ ista declaratio nō sit vera,
rñ.ꝙ in d.l.duo societatē, nō fuit interposita stipulatio pęnalis
post scđam stipulationem coæqualem: sed post scđā conuētio
nem societatis omissa coæquali,vt ꝑbat ille tex.in ver. sed qñ.
vñ nihil facit in proposito.Septimo declaratur, vt non fiat no-
uatio ꝑ cōmissionem stiplonis pœnalis,ita loquitur l.p̄dia, cū
si. sed bñ fit nouatio ꝑ electionem actionis pęnalis. ita ꝑcedat
tex.nr̄.& tex.ĩ d.l.oblōnū fere.Sed nec ista vera est, & ꝯfutatur
ꝑ tex.in d.l.prædia.& in d.l.i.de penu leg. vt hic per Bart.Et con
tra istā declarationem etiam obst. tex in l.si pro fure, §.furti,ff.
de cōd. furt. nisi ad istum text.rñdeas,qui loquitur qñ vtrunq;
61 exigi pōt Octauo declaratur,vt † non nouet præcedentē obli-
gationem originatā ex cā onorosa. ita loquuntur l. p̄dia , & si-
miles.Sed bñ nouat obligationem p̄cedentem originatā ex cā
lucratiua,itē ꝑcedūt tex.nr̄,& l.obligationum fere,in fi.& l.i.đ
penu leg.cum ꝯcordā.ita declarat Bart.iuris illuminator , quē
cōmuniter sequunt̄ Doc.vt attestant̄ Ale.& Mod.& Dec.cōs.12.
col.iii.ver.vii.Rō diuersitatis est , quia qñ p̄cessit cā onerosa, pę
na censet̄ adiecta fauore creditoris, l.4. §.sed si pignora, ff.de re
iu.Sed qñ præcessit cā lucratiua , pæna præsumit̄ adiecta fauo-
re grauati: vt si noluerit adimplere cōtenta in primitiua oblo-
ne,possit dare pęnā l.si qñ,§.hr̄s,ff.de leg.i.Facit,quia nō est par
rō lucri & damni.l.fi.in fi.de codi.Istas rationes conatur impu
gnare Benedic.de Plūbi.in d.l.si quis a socio. vñ Alex.& sequa.
assignant aliā rationē, quia duæ cāæ lucratiuę nō pn̄t simul ꝯ-
currere,l.omnes,s̃.ti.i.q̃ rō mihi nō ꝯcludit, quia licèt duę cāę
lucratiuæ non pn̄t cōcurrere quantum ad exactionē & acqui-
sitionem,tñ quantum ad oblōnem cōcurrunt , quia ex pluribꝰ
causis lucratiuis p̄t eadem res deberi,l.Mæuius,§.duobus,ff.de
leg. ii. & no.in d.l.omnes. Contra istam fallentiā obstant plu
ra.Primo ob.quia intell's datus ad tex.nr̄m & sil̄ia iura, ꝙ lo-
quant̄ quando precessit oblō ex cā lucratiua , est diuinatiuus.
Ad istud rñdet̄,ꝙ licita est diuinatio, ĩmo non vr̄ diuinatio qñ
vrgente rōne necesse est ita dicere,ſm Bar.qđ no. ad limitatio-
nē l.si putator,ff.ad legem Aqui. registratæ in cano. si putator,
de pe.distin.i. Scđo rñdet Bar.ꝙ non diuinat , quia in dubio sti
pulatio pręsumit̄ facta ex cā donationis:& sic ex cā lucratiua.l.
Campanus,in fi.ff.de ope.libe.ista rō non est tuta , quia seque-
ret̄ ꝙ stipulō sine cā valeret si semper præsumeret̄ cā donatio
nis, ꝯ̄ tex.in l.ii.§.circa,ff.đ excep.doli.Et iō istud dictū Bar.hic,
& in d.§.circa,dicit esse *cōiter* reprobatū Ale.consi.96.redēpto-
ris nr̄i,co.ii.lib.i.Et si ēt verū esset,ꝙ primitiua obligatio præsu
matur facta ex cā donationis,nō tñ verisimile esset,ꝙ donator
velit rē ad pęnā obligare,l.ad res donatas.ff.de ędil.edic.Secun
do ꝯ̄ Bar.ob.tex.in d.l.si quis a socio.ad istum tex.respondetur,
ꝙ debet ĩtelligi ꝙ fiet nouatio ꝑ exactionē pęnæ,vt dr̄ in l.seq.
Et ita illū tex.intelligunt Doct.*cōiter* , vel al̄r rñdet̄,ꝙ Iuriscon.ĩ
prin.illius legis loquit̄ per modū ꝯsilii. Nono declaratur,vt nō,
fiat nouatio qñ præcessit causa onerosa per incursionē pęnæt
sed per exactionem tm̄,d.l.p̄dia , cum sil̄ib. Sed quando p̄cessi
cā lucratiua,fit nouatio non ꝑ incursionē pęnę, sed per electio
nem actionis pœnalis,ſm Pau.de Cast.per tex.in l.quāuis,C.đ
vsur.Ista ēt declaratio reprobatur per Alex.& Mod. qa iure nō
ꝑbatur.Non ob.tex.in l.quēuis, qa loqt̄ in vsuris.& sic in pęna
apposita loco particularis interesse ; nos loquimur in pęna ap
62 posita loco totalis interesse vel rōne cōsensus, vt s̃.dixi.† Deci-
mo declaratur vt procedat qñ pęnalis stipulatio differt a pri-
mitiua spē,& forma,secus si sit eiusdem spēi , & formæ , vt qa
ambę sunt ꝯ̄ctæ ꝑ stipulationem,ſm Bal.hic,& gl.ĩ d.l. prædia,
& Bñdi đ.Plūb.in d.l.si qs a socio.Sed ēt ista ē falsa,& in ꝯ̄rium
est tex.in l.apud Celsum,§.Labeo,j.s̃.de doli excep. Nec ob.rñ
sio d.Alex.hic dicentis,ꝙ ibi non ob.exce.doli ex eo, ꝙ esset fa
cta nouatio, sed ex eo qa vtrūq; petebat̄.secus ergo esset si ad al
terum tm̄ egisset , quia tūc non obstitisset doli excep. ergo ibi
probatur, ꝙ hō peti potuisset , quod esset falsum si facta fuisset
nouatio.& ꝯ̄istam fall.est etiam tex.in l.Lucius,ff.de act.empt.
Duas alias declarationes trad dit Ang.in l.si insulam,s̃.e. quas
reprobauit Imo.& Aret.hic.xiij. dedit d.Christophorus de Ca
still.quam damnat Alex.hic.xiiij.& vltimam posuit Bald. in l.
si pacto , quo pęnā,col j in fi.C. de pac.ꝙ in ꝯ̄ctibus pęnalis sti
pulatio nunquā nouet p̄cedentem obligationem ; secus in vl-
timis volun. sed ista est ꝯ̄ tex.nostrū , & d.l.obligationum fere,
in fin.Quid ergo tenendum? Mod. dñt non esse recedendū ab
opin. Bar. q̃ est multum æqua. Sed mihi videtur,ꝙ opi. Bar. sit
multū periculosa, & pro pleniori intelligentia forma q̄ōnem.
65 Dicit† statutum , ꝙ fur pro primo furto puniat̄ pęna quinqua-
gīta aureorum , quos si nō soluerit intra mensem, publicè fu-
stigetur: quid si pęnam pecuniariam in termino non soluerit,
an censeatur facta nouatio? videtur,ꝙ sic , quia illa pęna pecu-
niaria fisco debet̄ ex causa lucratiua, l.ex ratione,& l.placet,ff.
de iure fisci.l. mulctarum, C. de mod.mul. quæ a iudicibus,l.i.
C.de pæ.fisc.Et reperio ita tenuisse Cyn.& Bar.in l.publicorū,
ff.de pub.iud.& Bal.in l.eos,C.de vsur.rei iudi.& pro ista deci-
sione

sione facit doctr.Bar.hic. Cõtrarium tamen est verius,& cõtra-
rium tenet Bar.in l.cum duobus,§.idem rñdet,ff.pro so. per il-
lum tex.loquentem in cã onerosa,quẽ Bar.ibi trahit ad cãm lu
cratiuam,& Ang.in l.si insulam,s.e.Imo,hic,Pan.& Canon.in
c.inter cætera , de rescrip.& Pan.consi.6.col.v.li.ii. Ang.& Ful.
in l.quicunq;,C.de ser.fugi.Cremen.in sing.cxxx.Ang.& apo-
stillantes in tra.maleficio.in verbo,quas si non soluerit.& Cor.
consi.v.Licet an.lib.iii.ꝑ totũ.est bñ verũ,ꝙ fisco volente facta
est nouatio,ſm Bal.in l.cõmissoriæ,C.de pac.inter emp.& ven.
vñ non vr̃ hñda consideratio ad cãm lucratiuã vel onerosam.
64 Quid igitur concludẽdũ? † mihi placet,ꝙ distinguamus cuius
fauore sit adiecta pœna,nã si adiecta sit fauore creditorũ,tunc
nunq̃ fiat nouatio ẽt oblõnis,nisi volẽte creditore:si vero adie
cta sit fauore debitoris,tunc fiat nouatio obligationis,& nõ so
lutionis.Si vero mixto fauore vtriusq;fuerit adiecta , tũc indi-
stincte fiat vera nouatio. Primũ mẽbrũ ꝓbatur in l.ꝓdia,cũ si.
q̃ loquuntur in cã onerosa,& in l.vbi pactũ,C.de transac.quæ lo
quuntur in pacto gratuito & in transactione,& ꝓbat per deci-
sionẽ prædictã de statuto. Itẽ ꝓ isto mẽbro facit decisio Inn.
in c.Raynaldus,de test.vbi decidit,ꝙ si testõr legauit Titio fun
dũ præstãdũ ab hr̃de sub pena decẽ , si hr̃s interpellatus nõ det,
non tamen fit nouatio , nec impeditur legatarius agere ad fun
dũ,qa ꝯstat testõrem adiecisse penã fauore legatarii.seq̃t Bal.in
l.i.C.de his,quæ pe.no.& Fel.in d.c.inter cætera.& qa isto casu
volente creditore fit nouatio,forte tex. in d.l. obligationũ fere,
in fi.dicit istã nouationẽ non esse ꝓprie,& ꝑfecte nouationem,
sed quasi.Pro scđo mẽbro est tex.in l.i.cum ꝯcor.ff.de pen.leg.
Pro tertio mẽbro adduco dec. Bñd.de Plũb.in d.l.si quis a so-
cio .quã hoc modo intellectã puto verã, vendidisti mihi equũ
ꝓ decẽ ducatis,quẽ si non traderes intra mensem , vendidisti
mihi fundũ ꝓ illis decem.Quæritur an elapso mense dicatur fa
cta nouatio?rñdet ꝙ sic,qa dispõ penalis est eiusdẽ tituli & for
mæ.sed ista rõ nõ est vera ꝑ ea,q̃ dixi in noua declõne:sed vera
est ista rõ,qa pena vtriusq;fauore adiecta fuit,& rõ huius mẽ-
bri colligit ex his,quæ dixit Bal.in l.si pacto, quo penam, col.i.
in fi.C.de pac.ex quibus reddit dubitabilis ꝯsultatio Dec.in d.
consi.12. dum decidit , ꝙ si socer ꝓmisit gño soluere dotẽ in
certo termino,& si nõ soluerit in solutum dedit fundũ, ex nũc
put ex tunc,decidit Dec.elapso termino generũ posse agere ad
pecuniã dotis ꝓmissam,qa non intell'r facta nouatio. Ista deci
sio apud me est dubia,quia insolutũ datio nõ vr̃ ꝑcise facta in
penam,& odium debitoris,sed ẽt in eius fauorẽ, si nol'et dare
pecuniã.Ideo diligẽter ꝯsiderabis. Circa tertium ꝯriũ l.qui Ro
mæ,§.Flauius,ĩ.eo.ꝙ respũ actorũ ibi ꝑcessit cã onerosa,qa ser
uũ suũ dederat.Aduerte , qa non videtur tuta rñsio:nam ibi ꝓ-
supponitur,ꝙ ẽt seruus posset petere libertatem virtute primi-
tiuæ obligationis.Et tñ seruus ad libertatem consequendã agit
ex cã lucratiua.Ideo Are.aliter rñdet, ꝙ ibi non fit nouatio,qa
redderet pricipalis oblõ inutilis seruo, in cuius fauorẽ fuit prin
cipaliter introducta:nã facta nouatione seruus non ꝯsequeret
libertatẽ neq; penã, q̃ ad dñm spectat ; ergo ne dicamus dñm
voluisse facere actum inutilẽ,l.si quis locuples, §.fi. ff. de man.
test.necesse est dicere non fieri nouationẽ.ista solutio non pla-
cet ꝑ tex.in l.stipulatio sta,§.alteri,s̃.eo.vbi ꝓbatur satis esse,ꝙ
stipulatio principalis possit vtilis esse alteri per indirectum me
tu penæ.Et ideo tutius est respondere prout ĩ. dicam in vj.opp.
Circa quintã opp.de l.rescriptum,§. si pacto, ff.de pact. aduer-
te,quia solutio Bar. non videtur tuta:nam officium iudicis, &
actio in rem,non præsupponũt obligationẽ, quæ possit in aliã
transfundi,& tñ nouari posset,l.& si vno, §.fi.ff.de accep. Vñ li-
cet ius excipiendi non contineat oblõnẽ,nouari tñ posse vr̃.&
licet dici non possit ꝓprie nouatio,tñ qa tollit æquitas ꝑ noua
tionem,super qua fundatur excep.l.qui equitate,s̃.de excep.do
li,consñr etiam tollitur exceptio. Circa sextam opp.de l.i. §.fi.ĩ.
de præto.stip.Aduerte, quia sol.data per Bar. ꝙ ibi non induca
tur nouatio ipso iure,sed ope excep.qa pœnalis collata sit in ꝑ
sonã alterius,nõ vr̃ vera,qa magis ꝑsumit nouatio ĩteruẽtu no
uæ personæ,q̃ si nulla noua persona interueniat,§.præterea,In-
sti.quibus mod.tol. obl. Defendendo Bar. respondeas ꝙ inter-
uentu nouæ personæ ex parte promittentis bene facilius præsu
mitur nouatio, d.§.præterea,secus si interueniat noua persona
ex pte stipulantis,l.quod traditum, & ibi Bart.ff.de cond.& dẽ.
& ita etiam respondet Bar.in d.§.fi. Quæ solutio videt meliot,
q̃ responsio Iac.de Are.dicentis,ꝙ tex.in d.§.fi. loquit de excep.
intentionis & facti,quæ non est ꝓprie excep. ſm gl.in l.in per-
sonam,ff.de pac.& in l.in rebus, C.de iur.do.& in c.j.de lit. con
test. Circa septimam oppo.de l. qui vsumfr. sup.eo.vera est so-
lutio Bar.Sed ratio sua non placet:quia si verum esset,ꝙ pœna
in ipso actu contrahendi censeretur apposita fauore promit-
tentis,vt dicit Bar.sequeretur, ꝙ pœnalis stipulatio indistincte
deberet nonare præcedentem salua facultate soluendi ipsi pro
mittenti,vt dixi sup.in i.opp. Bar.Sed istud est falsum,quia ꝯtra
rium est regulariter verum,vt s̃.dixi non ob tex. in l.si quando
§.hr̃s,de leg.i.quia loquitur in alternatiuo legato. Non ob.iste
tex. quia respondetur , vt per Ale. hic, col. antepe. Circa nonã

65 opp. *cõis* est sñia , † ꝙ l.fi. C.de noua. non ꝓcedat in nouatione
impropria,q̃ fit per pœnalẽ stipł'onem.Ita Bar.& alij *cõiter* hic
reiecta opi.gl.q̃ vbiq;ꝯrium tenet,& istã op.Bar. dicit *cõiter* ap-
probatam d.Ias.hic,& in l.fi.ff.si quis in ius voc.non ier.& in l.
rescriptũ, §.si pacta, ff.de pac.& in l.si stipulat⁹ fuero sisti,sup.e.
vbiq; tñ tenet ꝯrium , qa rõ scripta in d.l. fi.vt tollantur ambi-
guitates iuris antiqui , magis militat in isto ambiguo & tene-
broso puncto,an penalis nouet ꝑcedẽtem.Nec obst.ſm eum,
ꝙ illa lex sit correctoria,qa etiã in correctoriis licita est extẽsio
ex identitate rõnis,l.scripto,l.cũ mulier, §.j. ff.sol.ma cũ cõcor.
adductis per eum in auc. quas actiones,C.de sacros.eccle.Sed
tu non recedas a cõi,qa illa ratio,vt tollantur ambiguitates,li-
cet sit ratio quare lex fuerit facta , non tamen est ratio fin. ip-
sius legis,quare fuerit sic facta. patet , quia si Imperator deter-
minasset ꝯriũ,videlicet ꝙ ĩdistincte fieret nouatio , eodem mõ
fuissent sublatæ ambiguitates.Ergo non p̃t dici ratio,quare Im
perator ita determinauerit.Præterea põdera,ꝙ Imperator loq
de nouationibus nociuis ibi, nouationum nocẽtia volumina
sed nouatio,q̃ fit ꝑ penalẽ stipł'onẽ non vr̃ nociua: non qdẽ ꝓ
mittẽti,qa fit nouatio oblõnis ex cã lucratiua tñ,& fauore ip-
sius ꝓmittẽtis,vt diximus s̃.nõ ẽt creditori,qa ei nihil abest:ex
quo datur intelligi,ꝙ illa lex nõ potest ꝓcedere in nouatione,
quæ fit per penalem stipł'onem. Circa vndecimam opp.de l.si
quis rem,ĩ.de arb.adde pro dist.Bar. tex. in c.suã , extra de pœ.
vt ergo liqueat ista materia,considera ꝙ ista qõ , an per stipł'o-
nem pœnalem nouetur ꝑcedens, põt dupliciter intelligi.Prĩo,
an ꝑ cõmissionẽ stipulationis penalis. Scđò , an ꝑ electionem
actionis pœnalis.Tertiò an per exactionẽ penæ.Circa primum
66 † facias regulã nega.ꝑ cõmissionẽ stipulationis penalis non no
uat oblo ꝑcedens,l.duo societatẽ,ff.ꝓ soc.l.q Romę,§.Flauius,
ĩ.e.cum si.s̃.dictis.Fallit vnico casu tñ , videlicet qñ oblo præ-
cedens originat ex causa lucratiua,ita loquitur ista lex,& l.obli
gationum,§.fi.s̃.ti.j.Ista fallẽtia recipit quatuor declarationes.
Prima declaratio,ꝙ fiat nouatio oblõnis,& non solutionis,l.j.
de pe.leg.Et isto respectu dicitur nouatio impropria , ſm Bart.
& *cõmuniter* Doct.hic. Secũda declaratio , ꝙ fiat nouatio ipso
iure , qñ obligatio & pena est collata in personã eiusdẽ , secus
si obligatio fuerit collata in personã vnius , & pœna in perso-
nam alterius:qa tunc fit nouatio ope excep.tñ,l.j.§.fi.ff.de stip.
ser.Tertia declaratio,ꝙ fiat nouatio oblonis tñ , nõ aũt libera
tionis,seu exceptio.l.rescriptũ, §.si pacto, ff.de pact.Quarta de-
claratio,vt ꝓcedat in casib.in qb.pena nõ põt peti sil' cũ princi
pali,alias secus vt dicã ĩ.in iii.mẽb. Circa scđm facias conclo-
67 nem,† per solã electionẽ actionis penalis nõ nouat oblo præ
cedens,l.ꝓdia,ff.de act.empti.Istud declara nouiter ꝓcedere re
spũ primæ oblonis principalis , q̃ non nouat ꝑ solã electionẽ
actionis penalis,sed vbi essent plures stipł'ones penales per ele
ctionẽ actionis ad vnã penã nouantur reliquæ, l.quis Bassa.C.
68 de vsur.Circa tertium,*cõmunis* est & clara cõclo,† ꝙ ꝑ exactio
nem penę nouatur principalis,quatenus est actum, d.l.prædia.
& l.si quis a socio,ff. pro socio.Istam ꝯclonem declara proce
dere,qñ pena simul cũ principali peti non põt , secus si vtrunq;
debeatur & vtrunq;peti possit: vtrunq; aũt debet,& exigi põt.
Primò, qñ pena fuit apposita loco particularis ĩteresse, l.tra-
ctitiæ,§.đ illo,ff.de act.& ob. & toto ti.de vsur. Scđò,qñ pe-
fuit apposita loco ꝯtẽptus, & debetur diuersa actione de-
dente ex diuersa causa,l.si quis rem,ĩ.de arb.Tertiò, qñ in ꝯtu
esset apposita clausula rato manente pacto, l.qui fidem, ff.de
transa.Quartò,& vlt.pro nunc, qñ ꝯctus esset iuratus , eo quia
iurm hẽt vim clæ , rato manente pacto , ſm Bart. in l.si qs ma
io,C.de trans.& d.Ale.hic,in fi.& dixi in l.si insulam, s̃.c. Ve-
nio ad qõnes Barto.ex prima collige cõclusionem Stipulatio
69 † simplex & pura, q̃tum ad oblonem & actionẽ, statim com-
mittitur,l.eum qui calendis,§. quoties, s̃.e.l. cedere diem, ff.de
ver.sig.idem in vltimis volun. & quibuscunq; dispõnibus pu-
ris,quarũ dies statim cedit,& venit,l.in oĩbus , de reg.iur. l.oĩa,
70 ff.de leg.ii.l.i.ff.de cond.& dem. Ex quo infertur , † ꝙ creditor
poterit illico repetere pecuniam mutuatam ſm gl.& Ang.in l.
si penam,s̃.eo.& Bal.in l.si tibi pecuniã,ff.si cer.pet. Sed in hoc
teneas cõtrarium, qa in tali obligatione inest tacita dies , intra
quã debitor possit se iuuare pecunia mutuata, arg. l. in commo
dato,§.sicut,ff.cõ.Et ita tenent Bar.& *cõiter* scrib.in d.l.si penã,
per illum tex.Et pro ista opi.facit quod dicit Pan.in c.fi. de pre
71 ca. & sic habes limitationẽ , † vt ista conclusio non procedat,
qñ stipulatio ex natura sui ipsius stipulationis recipit dilatio-
nem.Dr̃.aũt stipulatio dilationem recipere ex propria natura,
qñ inutilis redderetur,si statim cõmitteret , et quo ad actionẽ,
vt in exẽplo præmisso,& facit tex.in l.qui sic,ĩ.de sol.Item quã
do res ad certum vsum conceditur,tunc pura stipulatio recipit
diem,qua sit vsus ille finitus, d.l.in cõmodato. Tertiò rõne lo-
ci,nam tunc subintell'r in stipulatione tẽpus , quo ad locũ per-
ueniri possit,l.continuus,§.cũ ita,ĩ.e. Quartò rõne rei ꝓmissæ,
q̃ per rerũ naturã illico præstari nõ põt , tũc subintelligitur tñ
tp̃s,quo res ꝓmissa p̃stari possit,l.interdũ,ĩ prin.s̃.e. Quintò, qñ
ꝓmittitur factũ,qđ momento non põt expediri:tunc stipło re-
cipit

cipit diem, intra quā possit opus fieri,l.si stipulatus essem abs te,& l.si insulā,cum sim.s.e.Scdō declara ɔclonem procedere q̄tum ad oblōnem & actionē, sed q̄tū ad exactionē indulgeī aliqđ tps debitori ad soluendū humanitatis grā, l.si cum militi,§.fi.ff.de cōpē.qa non debet creditor venire cum sacco paratus,l.quod dicimus,j.de sol.Pro pleniori intelligentia quæritur
72 de plurib.Primò,an ēt debitori,† q promisit soluere hodie, dāda sit dilatio humanitatis gratia? videtur ꝙ sic, qa in omni stipl'one debitor intelľr ꝓmisisse p̄nti die,d.§.quoties,& tñ indulgeī dilatio, ergo idē si expressit, ꝙ p̄nti die vult soluere: qa expressio eius,qđ tacitē inest, nihil operaī, l.non rectè, C.de fideiuſ.Contrarium decidit Ale.in l.3.col.4.ff.de leg.j. quia qui ꝓmittit p̄nti die,al'r exprimit diē, § insit: Nā de iure subintelligitur p̄ns dies ad effectū purificandæ oblōnis. Sed qñ a debitore exprimiī,intelligitur expressa ad effectū solōnis faciendæ, l.talis scriptura,ff.de le.j.alle. idē tenere Bal. & Imo.in l.si in diem, §.j.ff.de cond.&demon.Sed ɔ̄ rōnem Ale.videtur tex.in l.liber homo,§.decē,j̄.e.& ibi Imol.rñdet ad l.talis scriptura.& cōtra istā decisionē faciunt,q̄ dicam in vltima dubōne. Scdò dubita-
73 tur,† an ista dilatio miserationis cā detur ēt obligatis rem restituere? Breuiter rñdeo ꝙ non,qa in dolo est, qui hēt facultatem rei restituendæ si non, restituat,l.j. §.est aūt, & ibi Pau. de Cast.expresse no.ff.dep. Ideo quadrimestre non datur cōdemnatis in actionibus realibus, ſm Bart.in l.fi.C.de execu.rei iud.
74 Tertio dubitatur,† quantum sit istud tps, qđ miserationis cā indulgeī solutioni? Rñdet Bar.esse in arbitrio iudicis, nisi tps reperiatur expresse determinatū in lege, & idē tenet gl. in §.fi.In sti.de inutili.stip. per tex.in l.j.in fi.ff.de iure delib. hodie aūt ex consuetudine dari solēt decē dies, ſm glo. in l.si debitor, ff.de iud.& Bar.hic.Et si dixeris, in q̄bus casib. reperitur istud tēpus determinatū in lege? rñdet Bar. in ɔstituto indulgeī tps decem dierū,l.promissor,§.j.ff.de const.pec.Ex quo tex. sumpta est consuetudo,& ꝑ quē tex.dicit Bald.ꝙ nūmularius, qui recipit lr̄as cambij,ꝑt differre pagamentū per x.dies.Item iudicatis & confessis a l.indulgeī quadrimestre humanitatis cā, d.l. si cum militi,ff.de cōp.iuncta l.ij.& fi. C. de vsur.rei iud.Et de isto tpe, qđ daī iudicatis, videas plenè per Ale.& Mod. in l.debitoribus, ff. de re iud.Itē ad restituendam dotē sol. ma. miserationis cā indulgetur annus in rebus mobilibus, & actionibus, l.vnica, §.
75 exactio,C.de rei vxo.actio.Et scias, † ꝙ non pōt differri restitutio vltra annum, ēt si pactū esset factum in cōtrarium,qa fauore publico tale pactum non valet. ideo si esset conuentum, ꝙ per similes solōnes fiaī dotis restō, quibus facta fuit dotis solutio, tale pactum non valet si dos longiori die soluta fuit, q̄ sit talis dilatio, l.Attilicinus, ff.de pac.dot. quod intellige,si matrimonium soluatur morte mariti, secus si morte vxoris: quia tunc cessat publica vtilitas, ſm Imo.in l.si socer,§. Lucius,ff.so.
76 matr. Quarto dubitatur, † quæ sit vtilitas scire, an tempus dicatur adiectū oblōni, an exactioni? Respondet Bal. ꝙ multi-
77 plex est vtilitas.Prima,quia † tempus adiectum obligationi excludit exceptionem compensationis, l.quod in diem, ff.de cōpen. Tempus vero adiectum exactioni non excludit, l.si cum militi,e.ti.& ibi Bar.dicit se facere magnū festū hic de illo tex. quem dicit singularem Imo.hic,& d.Ale.in l.intra dies,ff.de re
78 iud. Secunda † vtilitas, quia tempus respiciens obligationem impedit actionis exercitium, vt dicetur in seq.q.Tempus vero miserabile non impedit actionem intentari posse, l. si constante,§.quoties, ff.solu.mat. & ex hoc resultat tertia vtilitas, quia istud tempus miserabile non impedit initium præscriptionis, l.in rebus,in fi.C.de iure dot.licèt tempus adiectum obligatio impediat præscriptionis initium, l. cum notissimi, §. illud, C.đ præsc.xxx. vel xl.an.Sed has duas vtilitates reprobat Imo. hic per tex.in d.l.intra.ibi, q̄uis iudicati agi non possit. Ad tex. in d.§.quoties,rñdet ꝙ est speciale in illo casu, qñ maritus non satisdat.Sed ista ratio non placet, quia ista dilatio ex humanitate concessa non datur debitori rl'r,nisi satisdet vt dicā statim Rñdet etiam ad tex.in d.l.in rebus, ꝙ loquitur in bonis immobilibus, quæ sunt incōtinenti sol. mat.restituenda, d.§.exactio. quem etiam intellexit sic Cy. & ibi gl.& Sal.in d.§.illud.Adde pro opi.Imol. tex.in d.l.promissor,§.j.ff.de const. pecu.ibi, alio quin cōfestim agi posset. quod est absurdum. Ea pp statuendū est modicum tempus, sed intra quod agi non possit.quid tenendum? opin.Bar.est *communis*, & eam sequitur Are.hic,& d. Ale.in d.l.intra.pro qua facit, quia si interim agi nō posset, cōpensationis exceptio non admitteretur, arg.l. amplius non peti, cum ibi annota. per Bar.j̄.rem ra.habe. Consequens est falsum,d.l.si cum militi,ergo & antecedens, arguendo a conseq. destructo,l apud antiquos, C.de fur.Et pro ista opi.facit etiam tex.in d.l.in rebus,in verbo, vsuca. quæ datur pro rebus mobilib.non obst.tex.in d.l.intra,& in d.l. promissor,§.j. quia loquutur q̄tum ad effectum actionis,& sic quantum ad exactionem ſm Ale.in d.l. intra.& bene probatur in §.j.ibi, vt exactio cele
79 bretur. Quarta vtilitas, † quia agēti an̄ diē adiectā oblōni duplicanī induciæ,§.hodie, Inst.de exce.secus si agaī an̄ hanc diē miserabilē, ſm Bar.hic,sed ɔ̄rium tenet Imo,hic, Inn. Host.& Pan.in c.j.per illum tex.de plus peti.& Spe. co.ti. §.j. Bal.in l.ab executione, C.quorū appel.nō reci.& Io. Fab.in d.§.hodie. Tu ɔsidera, si possis ɔcordare opi.hoc mō. Aut agens an̄ diem humanitatis gratia adiectā agit,vt sua die soluaī, & tunc ꝓcedat opi.Bar. quā sequunī d. Ale.& Ias. in l.pecuniā quā, ff.si cer.pe. Pro qua facit text.in d.§.pe in ver.an̄ diem pactionis vel oblōnis,aut agit,vt sibi soluaī an̄ diē miserabilē,& ꝓcedat opi. Imo. & seq.quia tunc agens plus petit tpe,d.c.j.Quinta vtilitas,qa petenti,qđ est restiturus post diem adiectā oblōni,non obst.exceptio dolo facis,l.si.§.pe ff.vt leg.no.caueaī. Et tñ obst. petenti, quod est restiturus post diē miserabilē, l.si donaturus, in fi. & ibi Bar.ff.de ɔd.cau.dat.& l.nupta,§.fi.ff.so.ma. Sed aduerte, qa etiā primo casu petenti videtur obstare hæc exceptio dolo facis,per tex.in l.in diem,& in l.sub ɔdōne,cum seq.ff.de ɔd.in de.Sol.obst.exceptio petenti,qđ est restiturus post diem adie. ctam oblōni, si petat tanq̄ indebitè retineatur, qđ petitur per reū ɔuetum: quia hoc falsum est,cū cesserit dies, licet nō venerit, secus si petat rōne interusurii medii tpis:nam tunc non obstabit exceptio,dolo facis,qa agēs nō est restiturus tale interusuriū,ita gl.in l.in q̄s,quā ibi sequunī Iac.But.Bal.& Fulg. C. de iu.& facign.Mar.Sil.Alb.Ful.& d.Ias.i d.l.in die.Bar.& Imo. i l.si socer,§.Lucius,ff.sol.mat.& Imo.in c.fi.col. ix.de sol. Istud tñ non pono ꝑ ɔstanti.Vnde recurrendū est ad doctr.Bar.in d. l.cū quis,col.pe.& in l.i.col.fi.& ibi latè Ale.& scrib.ff.de cond.
80 ind. Quintò dubitatur, an † is, cui conceditur dilatio ex humanitate, teneat satisdare de soluēdo adueniente die Are. hic mouet dubitationē,& rñdet,ꝙ sic ꝑ tex.in l.si debitori, in verbo,competenti cautela. & ibi Bar. ff.de iud.& d.l.si cōstante,§. quoties.Et ideo impetrantes moratorias gratias tenenī satisdare, aliàs moratoria gratia sibi non dēt suffragari, l.vniuersa, C. de p̄cib.Impe.of.Scias tñ,ꝙ non tenetur satisdare, nisi petatur, vt ibi dicitur. Et ideo debitor interim nō pōt carcerari,nisi reqsit' satisdare recusauerit, ſm Bal.in d.l.si debitori. Item scias, ꝙ si debitor possideat immobilia,& sit idoneē soluendo, sufficeret tunc ei,si redderet creditorē securū per solā hypothecam bonorū, ſm Bal.in l.fi.C.de exec.rei iudi. Ang.& Mod.in l.i.ff. qui sat.cog.& Fel. in c. qđ ad cōsultationē, colū. vj.de re iudic.
81 Sexto dubitatur, an † ista dilatio a lege cōcessa ex humanitate concedatur ēt debitoribus,quos constat posse statim satisfacere. Are. hic rñdet,ꝙ non, alleg. gl.in d.l.si debitori,quæ hoc sentit.Pro ista opinione facit tex.in l.ii.ff.de re iud. Sequitur Fel.in d.c. quod ad consultationē. & Barb. in c.q̄renti, de offi. deleg. in ɔ̄riū vr̄ tex.in d.l.vnica,§.exactio. per quē ɔ̄riū tenēt ibi Bal. Saly. Paul.de Ca.in d.l. diuortio, §.non solū, ff.sol. matr.dicit opi Bal.& Sal.procedere,qñ debitor ex hac dilatione posset cōsequi aliqđ cōmodū rōne interusurii.aliàs ꝓcedat opinio ɔtraria.Mihi aūt placet indistinctè opinio Are.hic,q̄ ante eū tenuerunt Iac.de Are.& Albe.de Ros. in d.§. exactio. quia nulla humanitas dictat, ꝙ debitor hn̄s pecuniā in prōptu, gaudeat beneficio huius dilationis ex humanitate cōcessa. non ob. tex. in d.§.exactio, eo quia grauanī hr̄des mariti alere vxorē intra annum,vt ibi in gl.Et ideo in alio releuanī, vt interim non tenea
82 tur soluere, arg.l.eum qui,ff.de iureiu.Vltimo dubitatur,†an dilatio legalis iducta miserationis gratia cōpetat ēt debitori, qui ex cōuentione cōstituit se soluturū certa die? videī,ꝙ nō,qa ꝓuisio hois facit cessare ꝓuisionē legis,l.fi.C.de pac.cōuen.Contrariū tenēt Guli.Alb.& Bal. in d.l.ꝓmissor, §.j.qa dies in stipl'one apposita in dubio censeī adiecta fauore debitoris,l.eum qui calēdis,§.quoties,& l.stipl'o ista,§.intra certā,sup.eo.Vnde non dēt in odiū retorqueri,l.qđ fauore,C.de legi. Nō ob. ꝙ ꝓuisio hois faciat cessare ꝓuisionē legis,qa verū, qñ ꝓuisio hois adhibetur ad eundē respectū,& ad eūdē finē: secus si ad diuersū,
83 arg.l.qui bona,§.si quis opus,ff. de dam. infec. Stipulatio † in diem certā statim cōmittitur, quo ad oblōnē & actionē, licet agenti ante diem obstet exceptio,l.qui mandatū, ff.māda.l.j.in fi.ff.qñ dies leg.ce.& ꝓbaī in §.tpales,Inn.de excep.dupl'r inducendo.Et ita *cōmuniter* tenent gl.& Doc.Contrariū tenent Pet. & Cy.& plures alii,pro quorum op. Bal. in l.j.C.vt act.ab hær. & contr.hær. facit viginti fundamenta, dicens,ꝙ ista est qō de apicibus iuris.Ego non discedo a cōi.Ad ɔ̄ria rñdebo ex declarationibus inferius accōmodādis huic conclusioni. Primò de-
84 claratur,† vt ꝓcedat qñ certū est id, qđ agitur, oīno in debitū iri adueniente die,tunc nata est ēt actio: ante diem: secus si incertum sit,l.j.ad fi.ff.quā.dies vsusfr. vel lega. ced.ibi, nihil agit. Et pro hoc etiam est text.in l.j. §.si impuberi, ff. de coll. bon.& in l.si seruus cōis Mcuij, §.fi. ff. de stip.ser. Scdò declaratur, vt procedat qñ id,ad qđ agitur,ꝑstari pōt ante diem, secus si ante diem ꝑstatio sit impossibilis, l.interdū, sup.eo. Tertio declaraī, vt procedat in stipl'one in diē; secus in stipl'one ex die. Et isto modo pōt etiam intelligi tex.in d.l.j.ad fi.dum loquitur de vsufructu ꝓmisso ex die.Et isto modo intelľr.text. in l.si mandauero, la ij.ff. manda. nam principalis debitor in diem, censeī mādasse fideiussori ex die adueniente solōnis: ideo si fideiussor an̄ soluat, non habet actionē mandati an̄ diē. Quarto declaratur, vt ꝓcedat quando dies adiiciī solōni; secus si adiiciatur ɔdōui,

ita ꝓcedat text. in l. certi condictio, in prin. & in l. qđ si ab ini-
tio, ff. si cer. pet. Quinto declaratur per Bar. hic, vt ꝓcedat qñ
stipl̃o hēt diem certā appositā ab homine: secus si hēat diem
subintellectā a lege ex nã ꝯctus, vel rei in ꝯctū deductæ, l. si tu-
tor, in fi. ff. de tut. & rõ. distrah. & d. l. interdum, in prin. Ratio di-
uersitatis est ſm Bar. quia lex per appõnē diei põt impedire na
tiuitatem actionis, sed partes non pñt facere ꝙ obl̃o ꝓgnās nõ
pariat, arg. l. cerdonē, ff. de ope. lib. Sed tu aduerte, quia tex. in d.
l. si tutor, & in l. iij. §. hanc stip. ꝟ. rem pupil. saluā fore. non vide
tur facere ad ꝓpositū, qa nos loquimur in die certa an & qñ, il
la aũt iura loquunt̄ in die incerta qñ est .n. incertũ, qñ finiatur
tutela, cum possit finiri tam morte tutorũ, q̃ pupilli; & tã mor
tē pupilli, q̃ pubertate. Item tex. in d. l. interdũ, habet aliā rõnē,
vt dixi in scđa declaratio. Stat ergo resoluta prima pars cõclu-
sionis, cui non ob. si arguas, ꝙ actio est obl̃onis filia, l. licet, §. ea
obl̃o, ff. de proc. ergo non dēt ante diem obl̃o parere actionē,
sicut nunc non põt ante diem parere filiā, nisi pariat abortiuā:
quia rñdet, ꝙ nã p̄fixit diem partui, sed dies apposita in stipl̃one
a partibus non est p̄fixa partui ipsius actionis, sed p̄fixa sol̃oni,
ſm Sal. in d. l. C. vt actio. ab hær. & cont. hær. Ex qua rñsione
potes ꝯfutare ferè oĩa argumēta ꝯtrariæ partis. Circa scđā par-
tem ꝯcl̃onis, ꝙ agenti ante diem obstet exceptio; qua rõne di-
cimus, ꝙ q ante diē agit, male agit, d. l. j. in fi. qñ dies vsusfr. leg.
85 cedat. Quæro primo, quid † si reus non excipiat, an iudex dēat
eum ꝯdēnare? Bar. ibi tenet, ꝙ sic, & ꝓbatur in d. §. tpales. secus
si non esset nata actio, qa tunc iudex ex officio deberet repelle-
re agentē sine actione, gl. in l. vbi pactũ, C. de transf. sed hic ꝯcur
86 runt p̃les dubitationes. Prima est, † an iudex possit, si velit, re-
pellere agentē ante diem eo casu, quo nata est actio? Bar. in l.
eum qui ita, §. qui ita, ꝟ. eo. & in l. lecta, ff. si cer. pet. & hic, vr̃ velle
ꝙ non. In ꝯriũ facit, qa iudex põt repellere euidentē calumnia-
torem ex offõ a limine iudicii, l. qui cũ maior, §. si patris, & ibi
gl. ff. de bon. lib. & fuit dictũ Inn. in c. i. de offi. Vica. qđ sequitur
Bal. in l. i. col. ii. C. qũo, & qñ iud. & cõmendat Fely. alia addu-
cendo, in c. de cætero, col. iii. de re iud. tenendo opin. Bal. rñdetur
ſm Arc. ꝙ iudex põt repellere calũniatorē ex officio, qñ ex tali
calumnia locupletaret̄ cũ aliena iactura, aliàs non põt, ſm Bar.
in l. si vnus, §. pactus ne peteret, col. ii. ff. de pac. in proposito li-
cet actor ante diem ꝯsequat̄ debitũ, qđ est certum omnino in
debitũ iri, non locupletat̄ cum aliena iactura, quia debitum oĩ-
no est. & si dixeris actorē locupletari cum aliena iactura. quia
aufert reo interusuriũ medii tpis. Rñdeo, legem non ꝯsiderare
istud interusurium afferre iacturā debi. qui non opponit, arg. l.
in diem, & qđ dicit Bar. in l. i. col. fi. eo. tit. Scđa dubitatio est,
87 † an eo casu, quo reus non opponit, iudex habeat cõdemnare
reũ ad dandũ de pñti, an vero ad soluendũ adueniēte die? Bar.
in d. l. lecta, & in d. §. qui ita. distinguit, aut dies fuit adiecta sti-
pl̃oni ab initio ꝯctus, aut ex interuallo. Primo casu iudex dēt
ꝯdēnare reũ ad soluendũ die adueniente. Scđo casu ad soluen
dum de pñti. rõ primi mēbri est, quia actor ꝓponendo actionē,
necesse habuit ēt ꝓponere exceptionē, q̃ inest actioni. Vnde di
cebat Inn. non esse necessariũ opponere exceptiones, q̃ insunt
negotio, de quo agitur. & pro hoc allegatur text. in l. rogasti, §.
si. in verbo, ipso iure, ff. si cer. pet. ratio scđi membri est, quia si
reus non opponat, nõ põt ꝯstare iudici de die apposita ex inter-
uallo. Sed dubĩ est, quid si iudici cõstaret de hac dilatione da
ta ex interuallo, an tũc iudex debebit ꝯdēnare purè, an in die?
d. Ias. post Fulgo. & Saly. sentit, ꝙ debeat ꝯdēnare purè, qa reus
non opponendo censetur renunciare huic exceptioni sol̃onis
dilatoriæ, l. Promponius, §. rati. ff. de procu. & d. §. tpales & si di-
xeris hac rõne attentā, idem dđm esse in primo casu. rñdetur,
ꝙ in primo casu reus non tenebat̄ excipere, qa exceptio inerat
actioni, ideo non põt videri renunciasse: secus qñ ex interual-
lo fuit adiecta dies, quia tũc reus arctatur excipere si nolit suc
cumbere. sed vna rõ me dubiũ facit, quia si reus non arctatur
opponere exceptionē, q̃ inest actioni, sequeret̄ ꝙ iudex etiā in
primo casu non deberet ꝯdemnare reũ adueniente, die immo
deberet actorē repellere, eo quia exceptio q̃ inest actioni, etiā
põt opponi ad impediēdũ ꝓcessum, ſm Bar. in d. l. si vnus, §. pa
ctus, col. j. & si dixeris, dicit hic Are, ꝙ reus per litis contesta. cen
setur renunciasse exceptioni, quam poterat opponere ad pro
cessum & non ipsi exceptioni, quatenus ēt poterat opponi ad
merita, iuxta tex. in c. pastoralis, de exce. & in l. post litē, C. de ꝓ-
cu. tunc dico, ꝙ iudex deberet condēnare eũ purè, quia renun-
ciauit exceptioni, quatenus impediebat litis ingressum ꝑ litis
ꝯtesta. & quatenus respiciebat merita renunciauit ꝑ conclõnē
in cã c. cũ dilectus de fide instr. Sed defendendo Bar. in primo
mēbro, rñdeo ꝙ actor proponēdo actionē cũ sua exceptio ne,
q̃ illi iest, vr̃ petere iudiciũ ferri ſm actionē itētatā, & sic ꝙ re9
ꝯdēnet̄ ad diē: secus qñ proponit actionē, cui exceptio non in
est: & iõ si reus nõ opponat, iudex texeretur ferre sñiam confor
mē petitioni, l. vt fundus. ff. com. diui. c. licet Hely, de simo. Ter
88 tio qro, si creditor † agat petendo, ꝙ reus ꝯdēnet̄ ad soluendũ
adueniente die, an ei obstet exceptio, de qua in d. §. tpales. Bart.
in d. §. pactus, & ĩ d. §. qui ita. vr̃ velle ꝙ sic, dũ dicit ꝙ hæc exce
ptio dilatoria sol̃onis põt opponi tã ad ꝓcessum q̃ ad merita.
& in spē ita decidit ibi Imo. dicens, ex hoc cõfundi practicā illo
rũ, q agunt ꝯ obligatũ ad diē vt cõdēnet̄ ad soluendũ aduenie-
te die. Et ꝯ hanc practicā cõsuluit d. Alex. cõsi. 85. In cã & lite,
col. ij. lib. j. Ego de hac decisione sp̃ dubitaui, quia ista est exce-
ptio dilatoria sol̃onis, q̃ cessat ꝓculdubio, vbi agit̄ ꝙ fiat sol̃o
sua die. Scđò, quia hæc exceptio cõcedit̄ ea rõne, quia creditor
plus petit tpe, c. j. de plus peti. & d. §. tpales. sed hoc casu agens
nõ petit plus tpe, ergo &c. Et ꝙ dēt hæc exceptio eo, ꝙ actor pe
tat plus tpe, si petat añ diē sibi solui, & non si petat sibi solui ad
ueniēte die, põdero tex. ĩsti. de act. §. plus. ibi, qua rõne. &c. Vl
timò podero de hoc tex. in l. hoc iure, iũcta l. in illa, ꝟ. eo. ſm vnũ
intell̃m, quē nouiter accõmodo ad illũ tex. dr̃ ĩ l. ĩ illa, ꝙ credi
tor, cui ꝓmisisti decē dare si Stichũ ei ñ đderis: mortuo Sticho
añ cal. non p̄t añ calēd. ꝯ te creditor agere, qa obl̃o est in diē &
sub condõne, & licèt conditio extiterit, superest tñ dies, añ quā
agi non põt. Contrariũ decidit̄ in l. hoc iure. Ego ꝯcor. ista iura
intelligo l. in illa, vt agi ñ possit, vt añ diē sol̃o fiat, sed bñ p̄t agi
vt fiat sol̃o adueniēte die. & ita ĩtelligò l. hoc iure. & si dicat̄, ꝙ
iste intell̃s diuinat, demõstro ꝙ non est verũ, qa l. hoc iure, nõ q
rit p̄cise, an agi possit, sed an quicquā peti possit: qđ ĩtelligo an
saltē peti possit ꝙ declaret̄ actori actionē conpetere, qđ idē est,
qđ sua die fiat sol̃o, ſm Bar. in l. si finita, §. elegãter, ff. de dãno
infe. & d. Alex. in d. cons. 95. & põdero ꝙ d. l. hoc iure, sequitur
post l. si Titius. & ambæ illæ leges sunt Põpo. qui in l. si Titius,
determinauerat actorē posse agere sine actione si sperabatur
actionē oriri in exordio litis. rnõ ait idē Põp. hoc iure vtimur,
vt quicquā peti possit, si nata est actio, licèt dies nõdũ venerit,
quia tunc peti potest, vt declaretur actori actionē cõpetere. Nec
ob. ꝙ exceptio dilatoria sol̃onis possit opponi ad ꝓcessum, qa
fateor qũocunq; sit: sed hoc casu non p̄t cõperere, vt patet ex p̄-
89 missis, ergo &c. Stipl̃o in diē † incertā, an & qñ, non cõmittit̄ añ
diē, nec quo ad obl̃onē, nec actionē, l. stipl̃o ista, § inter certā,
ꝟ. e. & rõ est, qa dies omnino incerta ꝓ ꝯdõne hr̃, l. dies incer-
tus, ff. de ꝯdi. & demõ. Vnde stipl̃o dotis, q̃ hēt in se tacitā no-
ptiarũ diē oĩno incertā, non statim cõmittitur, sed demũ secu-
tis nuptijs, l. stipl̃onē, & l. ꝓmittendo, ff. de iur. do. & ista conclu-
90 sio non patitur difficultatē. † Stipulatio in diē certā an, & incer-
tā qñ, non committit̄ ante diē, nec quo ad oblõnē, nec quo ad
actionē, l. j. C. vt actio. ab hære. & ꝯ hæred. per quā ita tenet Bar.
hic post gl. in l. in oĩbus, ff. de reg. iur. & Dyn. in l. pupillus, §. j.
ff. de noua. sequunt̄ Imo. & alij. Saly. & Pau. de Ca. in d. l. j. Con-
trarium tenet gl. in §. post mortē. Insti. de inuti. stip. & in d. l. j. &
Bal. in l. & si post tres, ff. si qs caut. tenētes ꝙ statim sit nata actio
& obligatio, ꝑ tex. in l. nã si cum moriar, ff. de ꝯdi. indebi. ad quē
rñdeas ex mēte Bar. ꝙ non est bona ꝯña, solutũ repeti nõ p̄t, er-
go nata est obligatio: qa ad hoc vt cesset ꝯdictio indebiti, suffi-
cit certũ esse aliqñ solutum indebitũ iri, licet adhuc non sit de-
bitũ, l. Iulianus, ff. de cõdi. inde. Reperio ēt Pau. de Ca. in l. j. ff.
de condi. & demon. tenere mediā viā, & sic ꝙ sit nata obliga-
tio, licèt non sit nata actio: quia certum est oĩno ĩdebitũ iri, licet
incertum sit, qñ cõpetet actio. & pro ista opi. facit tex. in l. si tu
tor, in fi. ff. de tute. & rõ. distrahē. ꝓut de actione tutelæ loquitur
Itē pro ista. opi facit optimè tex. in l. si Stichũ, §. j. ff. de noua. in
inducendo. dr̃ ibi, ꝙ stipulatio in diē statim nouari p̄t, quia cer-
tũ est diē oĩno venturā, ergo stipl̃o ista cum moriet̄, quia hēt
diē oĩno venturam, statim nouari potest. ergo statim nata est
obl̃o, alias nouari non posset, l. j. ff. de noua. Non ebst. ratio Bar. qđ
quod incertum sit interusuriũ ꝑꝑ diē incertā, qa rñdet Bar. q
ipso interusurio non est hñda rõ, qa sup eo nõ fuit celebratus
ꝯctus. vel aliter, licèt interusuriũ faciat videri minus ꝓmissum
respectu debitorũ, non tñ reddit incertā stipl̃onē respũm credi
91 toris, nec respectu summæ promissæ. Stipulatio in † diē adie
ctā multiplicandæ obligationis gratia statim cõmittit̄ quo ad
obligationem. & actionē; non solum pro primo anno, sed ꝓ oĩ-
bus, qa vnatñ est obligatio, l. si Stichũ, §. j. ꝟ. eo. l. senatus, §. fi. ꝟ.
de don. cau. mor. quod intelligo verum, si certũ sit indebitũ iri
pro toto tpe, aliàs non nascicur actio & obligatio, nisi pro tpe,
qđ certũ est venisse diē, l. si seruus cõis Mæuij, § fi. ꝟ. de stip. ser. &
92 l. si sterilis, § fi. ff. de act. emp. Sed quæro, † an agēti ante diem
adiectā multiplicādæ obligationis gratia obstet exceptio? Bar.
hic rñdet, non obstare ēt in casibus, in quibus pro primo an-
no tñ nata est obl̃o & actio, vt in legatis, l. si in singulos, de
ann. legat. & hoc si agatur, vt ꝯdēnet̄ debitor ad soluēdũ adue-
niente singula die, ꝑ tex. in l. j. C. de fideicõ. Et ibi ēt tenent Bar.
& alij cõiter, & Bar. in l. si. aũt, §. pe. sup. c. & in l. j. C. đ sen. quæ sine
certa quanti. & ratio est, ne cogat̄ creditor singulis annis agere,
l. male agit̄, C. de p̄scri. xxx. ann. Non ob. si dicatur, ꝙ de futuris
obl̃onibus non põt esse iudicium, l. nõ quemadmodũ, ff. de iud.
quia rñdet vbiq; Bar. illud ꝓcedere, si nihil debeatur de pñti; se-
cus si aliqd de pñti debeatur, cuius rõne etiā futura peti possint,
93 d. l. j. C. de fideicõ. Sed † quid si creditor egerit solum pro pri
mo anno, & obtinuerit, an si postea agat pro annis sequētibus
sibi possit opponi aliqua exceptio, quæ poterat sibi opponi
etiā contra debitũ primi anni? decisio huius dubitationis pen
dēt,

det,an vna sit stipulatio,an plures.si vnica sit pro oībus annis, nulla agenti obstabit exceptio,quia snia lata super vna parte,si ne qua alia pars deberi non pōt,parit plenū pīudiciū super toto,l.egi,in 2 respon.ff.de exce.rei iud.Et ideo si esset lata sententia absolutoria agenti pro sequentibus annis obstaret exceptio rei iudicatæ,fm Aret.hic,qui allegat in simili text. in l.si ex falsis,C.de transf.sed tu allega meliorem in l.si petiero,ff.de excep. rei iud.Si vero tot sint stipulationes,quot sunt anni,sententia lata pro primo anno non parit plenum pīudicium pro sequentibus,fm Are.adducentē gl.& Ang.in Auc.đ instr.caute. & fide. Pro quo allego text.in l.& an eandē,§.actiones,ff.de excep. rei iud.Et ideo vtilissimum est scire,an vnica sit stipulatio, an tot, quot sunt anni.de quo videatis Bar.in d.l.si cōis seruus Mæuij, §.fi.& an tot sint legata,quot sunt anni,traditur in d.l.si Stichū, §.j.& ibi deciditur,ꝙ sunt plura legata.& Bart.hic alleg. cōcor. qđ limitatur tribus modis,vt per d.Ias.in d.l.Stichū, §.j. ꝯ tamē hoc,qđ dictū est in vl.membro,ꝙ sententia non pariat plenum pīudicium pro sequentibus annis,videtur in d. l.j. C. de fideic. super quo cogitabis. Stipulatio in diem adiectam limitandæ

94 † obligationis causa,statim cōmittitur q̄tum ad oblōnem & actionem,licèt adueniente die effectualiter euanescat,l. obligationum ferè,§.j.s.tit.j.& l.si fideiussor,§.fi. ff.māda.l. dāni infecti,§.Sabini,ff.de dam.infec.Sed quia quæ đ actione supra sunt

95 dicta,de psonali actione intelliguntur. Quæro,†an actio realis ante diem sit nata? Breuiter rn̄deo,quòd non,vt est tex.sing.ī l. Sempronius,ff.de vsufr.& tradunt Mod.in l.j.ff.de leg. j. an aūt actio hypothecaria sit nata ante diem,Bal.in l.& si post tres, ff. si quis cau.tenet, ꝙ nō,quia est realis,§.itē Seruiana, Inst.đ act. Contrarium uidetur tenere Are.hic , quia actio hypothecaria debet regulari fm naturam principalis actionis,l.cum principalis,de reg.iur.Et ista opinio est tenenda, pro qua adduco tex.in l.soluit,§.si pacis car,ff.quibus modis pign.vel hypo.sol. imo si debitor esset de dilapidatione vel fuga suspectus, posset actio hypothecaria ante diem intentari sine obstaculo exceptionis , l.

96 quæsitum,ff.de pig.Stipulatio † conditionalis & valida , ante conditionis euentum non committitur,l.cedere diē, ff. de ver. sign.Fallit,si sit concepta sub conditione necessaria de pn̄ti,l. impossibilis,s.eo.Fallit secundò , si sit cōcepta sub conditione necessaria de futuro, quia statim cōmittitur, saltem q̄tum ad oblonem fm opi.q̄ tenui s.in ver.stipulatio ī diem certam an,

97 & incertā qn̄, † stipulatio conditionalis & in diem , purificata conditione statim committitur quo ad oblonem & actionē, etiam,ꝙ dies nondum venerit,l.cum stipulatus sim,& l.in illa, s.eo.intellige q̄tum ad id,qđ fuit in stiplone deductum : secus quo ad pœnam legalem,quæ non cōmittitur,nisi elapso die,c. cōmissa,de elec.lib.vj.l. insulā,ſ.eo.qđ procedit,etiā si pœna legalis deducta sit in stipulationem,adhuc non committitur nisi elapso die,l.stiplones non diuiduntur,§.j.s.e.per quem text. ita tenet Pau.de Ca.in d.l.cum stipulatus.Et ista notabis, quia seruiunt ad infinitas qōnes,quarū alias referunt Bart. & Mod.in d.l.cum stipulatus,& Gem.in d.c.cum commissa. Sed dubitat,

98 † an purificata conditione creditor possit ante diem agere in effectu remoto exceptionis obstaculo? Bar.hic rn̄det distinguē do,vt per eum.Tu vero facias regulam,dies suspendi executionem actus purificati vsq; ad ultimum momentū ipsius diei , l. si ita legatum sit Titio,& l.cum tale,§.Mæuiæ, ff.de condit. & demon.l.si eum,§.j.ff.si quis cau.q̄ regulam ampliatur, siue dies sit adiecta dispositioni,vt in iuribus pallegatis, siue condōni negatiuæ,l.in illa,s.eo.hinc dicebat Bald.in l.2.C.si pendē condōne.appel. mors interue.ꝙ vbi conuentio incipit a condōne h̄ntē diem,nunq̄ potest effectualiter agi,nisi elapso die. Idem tamē est si incipiat a pcedenti dispōne,in d.l.si eū,§. j. & dicebat Ale. in l.diem functo,col.fi.ff de offi.assess.expectandū esse finē temporis conuenti,etiam,ꝙ expectatio sit frustratoria. Declaratur

99 † primo,vt procedat qn̄ dies adiecta fuit condōni negatiuæ dependenti a facto promittentis,prout loquitur tex.in d.l.in illa.secus quando dies fuit adiecta conditioni depēdenti a facto tertij,vel a casu.prout loquitur tex.ī l.hoc iure,s. e. fm inte l'm Io. cōmuniter approbatū.& sic si in casu d. l. hoc iure , promissor spopondisset dare decem,si intra calendas Maias in Italiā non ierit,non posset pmissor conueniri ante calendas,etiam,ꝙ certum sit ipsum amplius ire non posse.qđ pro certo videtur ꝯ illam literam Declaratur secundò , vt procedat qn̄ dies adiecta conditioni subintelligitur repetita in dispositione. ita loquitur l.in illa. secus si dies sit conditioni tantū adiecta,d.l.hoc iure.ratio diuersitatis est manifesta.& si dixeris,qūo cōstat, quod in d. l.in illa,dies intelligatur repetita in oblōne?rn̄deo,constaret ex eo,quia conditio continebat aliquid dari stipulanti intra certū diem,& in eius defectum subrogata fuit oblo dandi aliud,vnde intelligitur subrogata cum sua die,l.si eum,§. qui iniuriarū, ff.si quis caut.Et,quòd dies adiecta condōni nō suspendat executionem actus purificati,nisi talis dies fuerit repetita in dispōne,vult expresse Bar.hic per tex.in l.iij.§.fi.ff.de condi.& demō. vbi etiā Bar.dicit,ꝙ ibi legatarius statim agere potuisset,nisi dies fuisset repetita in legato p dictionē,tūc.Declaratur tertiò,ut pcedat in his,q̄ recipiunt diem: secus in his q̄ diē nō recipiūt, vt hæreditas,q̄ ex die,vel ad diē dari nō pōt, l.hæreditas ex die, ff.de hære.institue.nā tunc purificata condōne reiicitur dies, l.si quis hæres ita scriptus,ff.de acq.hæ.Alia tn̄ rō decidendi potuit esse in d.l.si quis.videlicet,qa dies adiecta institutioni non erat repetita in substitutione,vt dixi in pcede.declarōne.Declaratur quarto,vt pcedat,qn̄ certum est,ꝙ ꝯdō negatiua euenit ab'q; culpa & facto promittentis, secus si eius culpa euenisset, fm Pa.de Ca.per tex.in l.si in lege,§.si colonus,ff.loc. Et iō si in casu l.ī illa,pmissor occidisset Stichū ante diē,posset effectualr ꝯueniri,fm eum.qđ non placet Ale.pp ḡnalitatē hui⁹ legis, & per tex.in d.l.insulā,ſ.e.qui nihil facit,qa loquit in pœna legali. mihi ēt non placet ista declaratio,qa ē ꝯtra casum in d.l.si eū, §.j.ff.si qs cau.& licèt loquat,qn̄ dies fuit adiecta dispōni , eadē tn̄ rō vr̄,qn̄ adiicit ꝯdōi depēdēti a facto pmittētis, qa cum sit in eius ꝯdōne adiplere,vel ꝯuenta soluere; non vr̄ dolo facere, si malit côuenta soluere sua die,l.nō videt dolo facere, ff.de re. iur.Non ob.tex.in d.§.si dolū,qa rn̄debo in seq̄ti declaratione.Quintò declaratur,vt pcedat in ꝯtibus stricti iuris;secus in ꝯtibus bonæ fidei,in qbus purificata ꝯdōne,statim agi potest cū effectu,fm Bar.in d.§.si domus,per illū text. quē sequuntur communiter Doc.Cōtrariū tenent Pau.& Ias.in d.l.in illa,p text. in l.item q̄ritur,§.si in lege,ff.loca.Et ista opin.in puncto iuris videtur uerior,qa tex.in d.§.si domū,super quo se fundat Bart.nihil facit.& vltra rn̄siones datas per Aret.& d.Ias.ego ētrn̄deo, ꝙ nihil facit,qa ibi q̄ritur an in ratione ꝯuentionis possit agi ad integrā pensionē: nos aūt loquimur,an agi possit pp purificatā ꝯditionē.Sexto declaratur,vt pcedat si actor uelit agere , ut condemnetur reus ad soluendum ante diem , ita loquitur tex.in d.l.in illa.secus si agat,vt ꝯdemnetur ad soluendū adueniente die,ita loquitur tex.in d.l.hoc iure,ut supra probaui : Et ex his sit expedita hæc difficilis lex ad laudem summi Dei.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas subiecta restitutioni,dicitur hæreditas ēt post adi tā hæreditatē.*
2 *Discussum in vno iudicio non potest refricari in dubium in alio.& infra nu. 19.cum seq.vsque ad nu.29.*
3 *Sententia lata super principali iure deducto in iudicio per viam exceptionis,parat plenum præiudicium in iudicio accessorio, & nu.22.*
4 *Res iudicata quos effectus operetur.*
5 *Præsumitur pro re iudicata tā quò ad rectitudinē,q̄ quò ad rectitudinē,vsq; adeo vt nō admittat pbatio in contrariū,nisi p cōfessionē partis victricis.*
6 *Sentētia delegati cum clausula,iustitiam faciat,lata contra ius litigatorū, an sit ipso iure nulla,& sic transeat in rem iudicatam.*
7 *Clausula,iustitiam faciat,potius monitionem inducit quàm formā.idem in clausula,si est idoneus,apposita in literis beneficialibus.*
8 *Snia arbitri,in quem fuit compromissum de iure,& de facto in procedēdo, & de iure tātū ī iudicādo,lata cōtra ius litigatoris, an sit ipso iure nulla.*
9 *Dictio,quasi quādo denotet īproprietatē , qn̄ vero sit expressiua veritatis.*
10 *Hæreditas fratris viuentis non dicitur etiam spe debita fratri successuro ab intestato,intellige vt ibi.*
11 *Renuncians omni iuri sibi competenti,non intelligitur renunciare iuri acquirendo ex noua causa de futuro.amplia vt ibi.*
12 *Liberatio generalis facta inter fratres,qualiter alteri remisit iura cōpetētia in parte alterius,nō extēditur ad ius acquirēdū ex legis dispositione.*
13 *Sententia iniqua,per quam fuit confirmatum laudum arbitratoris , facit efficaciter pœnam committi,limita quintupliciter,nu.14.*
15 *Iudex vbi non potest supplere vices actoris,non potest replicare contra exceptionem oppositam a reo.*
16 *Sententia lata contra actorē tutum replicatione,quā omisit pponere, dicit iniusta quo ad partē,qa lata cōtra ius litigatoris, sed iusta quo ad iudicē.*
17 *Fideicōmissum purū,aut tēpore diuisionis purificatum, remissū videt p diuisionem cū clausula,se nihil aduersus diuisionē facturos.limita nu. 18.*
19 *Sentētia lata sup exceptione, super qua præcessit sola summaria cognitio, non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio,intellige vt ibi nu.21.*
20 *Probationes factæ in iudicio summario,non faciūt fidē in plenario.*
22 *Sententia absolutoria contra actorem in iudicio principali lata, non potest in dubium reuocari in iudicio accessorio,& pœnali.*
23 *Sententia in dubio censetur lata ex causa,de qua constat in actis.*
24 *Decisum in sententia absolutoria,lata in iudicio plenario , potest in dubiū reuocari in alio æque principali,intellige si incidēter in primo iudicio de ctum sit,secus si principaliter.*
25 *Sententia condemnatoria contra excipientē,parit exceptionē rei iudicatæ in alio iudicio intentato per excipientem ad eūdem finē , declara nu.26.*
27 *Sententia condemnatoria lata contra excipientem, non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio intentato ad diuersum finem. limita nu.28.*
29 *Sententia lata ex falsa causa expressa in ipsa sententia,est ipso iure nulla. Ampliatur tripliciter nu.30.limitatur multimode, nu.31.& seq.*
32 *Sententia lata ex falsa causa contra ius dubium propter conflictum opinionum,non est ipso iure nulla.*
33 *Sententia lata contra communem opinionem,mero iure ualet propter conflictum opinionum.*
34 *Sententia lata contra legem habentem plures & varios intellectus , valet.*
35 *Sententia lata ex falsa causa expressa cum legitima & vera,sustinetur vir*

tute causæ legitimæ, amplia vt ibi. & 37.

36 *Clausula, & alijs de causis animum nostrum iustè mouentibus, nihil operatur, nisi ex actis causæ rationales resultent.*

38 *Fideicommissum cõditionale etiam reciprocum, nõ censetur remissum per simplicem diuisionem hæreditatis.*

39 *Ius competiturũ in feudo vel emphyteusi ex natura inuestituræ, nõ intelligitur remissum per simplicem diuisionem hæreditatis.*

40 *Fideicommissum purum, an uideatur remissum per simplicem diuisionem hæreditatis.*

41 *Portio, quæ per diuisionem obuenit fratri prædefuncto grauato reciproco fideicommissio, tota petitur iure fideicom. & vnico iudicio.*

42 *Filius non potest grauari in legitima fideicommisso reciproco.*

43 *De euictione nemo ei tenetur, cuius facto, uel authoris sui res euicta fuit.*

44 *Fideicommissum inter fratres non censetur remissum per diuisionem cum clausula, se nihil aduersus diuisionem facturos. ampliatur multimodè nume. 26 limitatur nu. 46.*

45 *Clausula generalis posita ad executionem promissorum, nunquam alterat naturam dispositionis.*

47 *Fideicommissum reciprocum inter fratres, non censetur remissum per diuisionem, & cum clausula, se nihil aduersus diuisionem facturos.*

48 *Fideicom. an censeatur remissum per diuisionem factam cum clausula, promiserunt stare diuisioni, & alter ab altero de rebus diuisis nihil vnquam petere aliqua ratione vel causa, q̃ excogitari possit de iure vel de facto.*

49 *Clausulæ consuetæ apponi, quando habeantur pro appositis, & quando nõ.*

50 *Sui hæredes præsumuntur ignorare fideic. & cætera contenta in testamẽto*

51 *Coniunctus qualia facta coniunctorum scire præsumatur, & qualia non.*

52 *Sui hæredes præsumuntur scire contenta in testamento, quando contra eos militat aliqua probabilis coniectura scientiæ. quæ autem sint probabiles coniecturę, ibi. cum seq. latè traditur.*

53 *Hæredem se esse ex testamento asserens, præsumitur habere notitiam fideicommissorum, & aliorum contentorum in testamento.*

54 *Sui hæredes an presumantur scire contenta in testamento ex eo, quòd soluerunt aliqua legata, vel de soluendo conuenerunt.*

55 *Sui hæredes an presumantur scire contenta in testamento ex eo, quòd publica fama est, patrem fecisse testamentum, & eos scriptos cohæredes.*

56 *Scientia contentorum in testamento vel instrumẽto, an præsumatur ex eo, quòd quis habet testamentum, uel instrumentum penes se.*

57 *Hæres extraneus præsumitur habere scientiam fideicommissi, & contentorum in testamento. limita nu. 58.*

59 *Pupillus qui adiuit hæreditatem cum authoritate tutoris, an maior factus præsumatur scire contenta in testamento.*

60 *Hæres ẽt extraneus p̃sumitur ignorare contẽta in codicillis, intellige ut ibi*

61 *Renuncians fideicommisso debito ex testamento paterno, non intelligitur renunciare fideicommisso debito ex testamento conditionali. & nu. 62.*

63 *Fideicommissum an remisisse censeatur, qui promisit non contrauenire diuisioni occasione fideicommissi debiti vel debendi.*

64 *Fideicommissi remissionem non valere, nisi inspectis, & cognitis verbis testamenti, quomodo intelligatur.*

65 *Statuto disponente, quòd non valeat transactio, nisi lectis uerbis testamenti an requiratur, quòd lectum fuerit oculis corporeis.*

66 *Transactio super fideicommisso, an valeat si literarum ignarus de fideicõmisso transegerit, & Notarius apposuerit clausulam, inspectis cognitisq; verbis testamenti, sed non dixerit imperitum fuisse certioratum de contẽtis, & verba ibi fuisse vulgarizata.*

67 *Remittentes sibi inuicem omne ius præsens & futurum, tam ex testamẽto q̃ ab intestato, & tam ex causa fideicommissi quàm alia qua uis causa, an intelligantur renunciare fideicommisso relicto in testamento paterno, & an per talem remissionem generalem censeatur cogitatum de testamẽto paterno. 69.*

68 *Transigere volenti super fideicommissio non sufficit, q̃ dicat velle contẽta in quocunque testamento haberi pro expressis.*

70 *Diuidentes an possint sibi inuicem remittere fideicommissum non inspectis verbis testamenti, & an saltem ualidetur iuramento. nu. 71.*

72 *Forma quid sit, & quid solennitas.*

Testamenti inspectio an sit de forma transactionis super fideicommisso, & contentis in testamento.

73 *Legi prohibitiuæ an possit renunciari cum iuramento.*

74 *Renunciatio indefinita & generalis nõ trahit ad ius fideicõmissi de futuro.*

75 *Spes non dicitur, nisi quæ super aliquo existenti fundamento fundatur.*

76 *Verbum, potest, est extensiuum ad futurum tempus. intellige ut ibi.*

77 *Renuncians omni iuri, quod habet, & habere sperat, uel potest, non intelligitur renunciare iuri superuenienti ex noua causa.*

77 *Fratres in diuisione remittentes omne id, quod alter habet, uel habere sperat in parte alterius, non intelliguntur remittere fideicommiss. limita 79.*

80 *Fideicommissum an videatur remissum inuicem, si fratres volentes diuidere cõpromiserint super controuersia diuisionis, & omnibus alijs quę possent verti inter eos tam occasione testamẽti, quàm aliter, & arbitri facta diuisione liberarunt partes hincinde ab omnibus, quæ petere inuicem possent etiam occasione testamenti.*

81 *Ius succedendi ex pupillari substitutione, an videatur remissum per renunciationem factam omni iuri, quod quis habet, uel habere sperat, & quid si iuramentum interuenerit. 82.*

82 *Pupillaris substitutionis remissio, an ualidetur iuramento.*

83 *Fideicom. an censeatur inuicem remissum per facultatem alienandi inuicẽ concessam, an sic si fideicommissarius alienationi.*

84 *Clausulę executiuæ, an amplient dispositionem.*

85 *Actio realis ad totum, an possit habere locum contra tertium possessorem bonorum, quæ obuenerunt in partem fratris fratri prædefuncto.*

86 *Emphyteutæ possunt irrequisito domino rem emphyteuticam inter se diuidere, vel quocunque titulo alienare. & nu. 87.*

88 *Emphyteuta remittens omne ius, quod habet, vel habere sperat, licèt censeatur remittere ius emphyteuticum competiturum in fauorem eius, cũ quo paciscitur, non tamen prodest ecclesiæ dominæ directę.*

89 *Renunciatio iuris de futuro non præiudicat renuncianti, si ius renunciatũ non acquiratur ei, in cuius fauorem facta fuit renunciatio.*

90 *Hæres fratris præmortui habentis scientiã fideicommissi, an habeat regressum de euictione cõtra fratrem superstitem.*

91 *Emens rem sibi legatam, an censeatur legatum repudiare, & quid si emat rem sibi sub conditione legatam. nu. 92. & quid si emat etiam scienter ab hærede rem sibi pure legatam. nu. 93.*

95 *Cohæres an teneatur cohæredi de euictione pro re euicta, quę ex diuisione testamentorum illi obuenit.*

96 *Cohæres an teneatur cohæredi de euictione, ex cuius facto res euicta fuit.*

97 *Cohæres tenetur de euictione cohæredi, cui res euicta obuenit ex diuisione facta ab ipsis cohæredibus, limi. nu. 98 99. 100.*

101 *Fratres inuicem grauati, si sine liberis, & c. restituere hæreditatem superuiuenti aut filijs eius, an possint fideicom. remittere.*

102 *Causa an sit in sententia exprimenda.*

QVi Romę, §. Duo fratres. Iste §. est singularis, secundum Bart. & famosus secundum Pau. de Ca. & habet subtilem, & quotidianam materiam. Diuiditur secundũ Bar. in duas partes. In pria ponitur quæstio. In secunda rñsio. Scda ibi, rñdi. Summat̃ secundũ cõem intellm, vt hic per Bar. In tex. ibi, hr̃ditatem suã. Pau. de Ca. subaudit paternã. quidam subauditionẽ dãnant, qa hr̃ditas adita nõ dr̃ amplius hr̃ditas, l. sed & plures, § filio, ff de vul. & pu. l. 1. §. veteres, cũ gl. vbi d. Ias. ff. de acqui. pos. Tu vero dicas, q̃ subauditio est necessaria, quia si de alia hr̃ditate facta fuisset diuisio, nulli dubiũ fuisset, q̃ per talẽ diuisionẽ nõ fuisset remissum fideicõmissum a p̃re relictũ. Nec qa ex separatis non infert̃. l. Papinianus exuli, ff. de mino. Nec obst. q̃ hr̃ditas adita non dicat̃ amplius hæreditas, quia fallit in

1 hæreditate † subiecta restitutioni pp fideicõmissum, nã illa ante restitutionẽ non perdit nomen hr̃ditãtis, l. 1. & per totũ, ff. & C. ad Treb. & ita declarat Ias. in l. 1. colũ. pe. C. und̃ uir, & vxor. & in rub. sol. matr. col. 3. In tex. ibi, mortem alterius. subaudi, qui decessit sine liberis; & sic euenit cõditio fideicommissi. In text. ibi, ab hæredibus. subaudi, institutis in testamento fratris p̃mortui, quia ab intestato successisset fr̃ superstes, auct. post fratres, C. de suis & legit. In tex. ibi, pronunciatũ est, aliqui dñt bñ, aliqui male; aliqui in parte bñ, aliqui in parte male. In text. ibi, de hoc quoq; transactũ fuisse, aliqui dñt, q̃ ista sunt verba iudicis, aliqui quòd sunt verba legislatoris. Not. primò, secundũ Bar. q̃ per diuisionẽ vr̃ transactũ de iure fideic. subdit Bart. vtrum bene, siue male fuerit iudicatũ, ĩ. videbimus. Tu aduerte, siue bñ, siue male fuerit iudicatũ, notabile nõ bene colligit̃ ex text. eo, quia hic nõ interuenit simplex diuisio, sed pactũ ẽt, quo cauerunt nihil se aduersus diuisionẽ facturos. Posito ergo, q̃ fuerit bene iudicatũ, probatur, q̃ per pactũ in diuisione appositum de nõ petendo, censetur remissum fideicommissum, secundum

2 Rog. de qua ĩ. Secundo no. Bar. q̃ † illud, quod est in vno iudicio discussum, non potest in alio refricari in dubiũ. Nam hic in iudicio pænali non p̃ot in dubiũ reuocari sñia antea lata super fideicommissio. dicã de hoc plene ĩ. in v. oppo. Bar. Tertio no. co

3 rellarie, † quòd sñia lata super principali iure deducto in iudicio p uiã exceptionis, parit plenum p̃iudiciũ in iudicio accessorio cõcor. tex. in l. ex diuerso, §. 1. de rei vẽd. s̃. dicã de hoc in se

4 cũda sol. primi ȝrii, post Bar. Quarto not. q̃ † sñia iniqua transit in rẽ iudicatã, & talis transitus facit iniustũ videri iustũ, l. res iudicata, ff. de re iudi. l. ingenuũ, ff. de statu homi. & iudicatũ dr̃ altera nã, faciẽs filiũ, qui nõ est, l. 1. in fi. & l. seq. ff. de libe. agnos. & res iudicata falsum mutat in verũ, secũdũ Bal. in c. in p̃ñtia, de renũ. & nigra in candida uertit, secundũ Bal. ĩ c. nosti, de ele. Et

5 pro re† iudicata presumitur tã quo ad rectitudinẽ, q̃ rititudinẽ, c. cũ inter, de re iu. no. in l. Herennius, §. Caia, ff. de euic. & p Fel. in c. qm̃ ȝ, de pbatio. Adeo, q̃ ȝ hãc p̃sumptionẽ tanq̃ iuris & de iure, non admittit̃ probatio in ȝriũ, nisi per cõfessionẽ partis victricis, secundũ Ant. in c. is qui fidẽ, de spõ. & Bal. ĩ l. 1. C. sen. rescin. nõ posse. Quæ oĩa intelligas pcedere in foro cõtẽtioso, secus in foro aĩæ, quia forus aĩæ semp odit iniquitatẽ, ſm Pa. & Fely. in c. nouit, colũ. 4. de iudi. Sed hic concurrunt duæ du

6 bõnes. Prima, † an idẽ dd̃m sit in sñia delegati cũ cl'a, q̃ iustitiã faciat, videt̃, q̃ sñia delegati lata ȝtra ius litigatoris sit ipso iure nulla, & ȝñr nõ trãseat in rẽ iudicatã, l. 1. & 2. C. qñ prouoc. nõ est neces. q̃ sit nulla pbat̃ sic, sñia lata ȝ formã mãdati nihil valet, c. cũ dilecta, de rescrip. l. diligẽter, ff. mãda. ista est eiusmodi, ergo & c. ita ẽt originalr̃ tenuit d. Otto Card. Portua. in c. fi. de præbẽ. sequunt̃ p̃les, quos refert d. Ias. hic, & Fel. in c. cãm, quæ col.

col.iij. de re iud.sequit ēt Barb. in c.prudentiā,col.xij.in prin.de offi.dele.& ex hoc infert Rot.deci.xxvj.sub rub.de re iud.in nouis.& deci.viij.& xxij.sub rub.de sen.excō.ꝙ licèt snīa excōicationis lata ab ordinario absq; monitione personali mero iure valeat,sm gl.in summa,ij.q.j.tn̄ lata a delegato est ipso iure nulla,idē tenuit Barb. in c.literis,de offi.dele. vbi ex hoc infert, ꝙ delegatus,qui tulit snīam ↄ̄ ius partis,n̄ dr̄ functus offō suo: iō poterit melius iudicare.Contrariā opi.tenent Cardi,& Pan.
7 in d.c.fi.& istam dicit cōem Fel. in d.c.cām quæ.† Pro ista snīa facit,quia illa cl'a , iustitiā facias,potius monitionē facit,q̄ formā inducat,c. de causis,§. p̄terea. & ibi not.Fel. in prin.de offi. deleg.Comprobat̄,qa cl'a sine debito termino,non inducit formam,sed simplicē dat interp̄tationē,c. cū ad sedē,& ibi Ant. & Pan.no.de resti.spol.sic ēt cl'a , si est idoneus, apposita in literis bn̄ficialibus, non facit ↄdōnē,sed monitionem,ſm Imo. Pan.& alios,in c.fi. de p̄sump.Bene facit ēt tex. in c.licet in corrigendis,de offi.ordi.& q̄ ibi traduntur per Doc.& per Ias.in l. ius ciuile,ff.de iusti. & iure. Et ex istis apparet,ꝙ decisio Rot.& Bar.fundata in dicto Ottonis non ꝓcedit de iure,& vtrunq; reprobat Fel. in d.c.causam quæ,& in c. cum sit Romana,col.v.
8 de app.Scd̄ò dubitatur,† an snīa arbitri,in quem fuit compromissum de iure & de facto in procedendo, & de iure tm̄ ī iudicando,lata ↄ̄ ius litigatoris sit ipso iure nulla? vr̄ dd̄m, ꝙ mero iure valeat, sicut snīa delegati.Contrarium tenet Bar.in l.diem ꝓferre,§.stari,ff.de arbi.cuius opinio *cōmuniter* tenetur , ſm Fel. in d.c.cū dilecta, & cā ēt dicit cōem Imo.in c.ex insinuatione, de rescri.sequit̄ Baptista de S Seuer. in l.oēs ppl'i,s̄.de iust. & iure.& Ful.ↄ̄l.180,viso ꝓcessu.Arc.ↄ̄s.68.Excellentissime dn̄e collateralis,col ij.& Barb.cōs.44.scribitur apud Prophetā,li j. quia snīa arbitri,q̄uis iniquæ standū est pœnæ metu,d.§.stari. ēt si arbiter per dolū ꝓnunciauerit,l. aduersus,& l.ita demum,s̄. de arb.apponendo ergo cl'am,ꝙ de iure pronunciet,partes expriment aliq̄d,qd̄ ex nā rei tacitè non inerat,ergo talis expressio inducit formā. Sed tu aduerte,qa ista non ꝓcedunt de iure nouissimo,quo dispositū est , vt valeat cōpromissum ēt sine pœna;& ex sententia arbitri oritur hodie actio,& ab ea snīa licitum est hodie appellare,l.j.C. de arbi. vnde pro ista parte facit alia ratio.expressio eius , qd̄ tacitè inest ex voluntate,non ex necessitate,dēt aliq̄d operari,l.fi.C.de inst.& sub.iuncta l. p̄cibus, C.de impu.q̄ iura ad hoc inducit Bart.in l.iij.ff. de lega j. Quòd aūt arbiter hēat pronunciare ſm ius,nō inest ex necessitate,sed ex voluntate cōpromittentiū,qui possunt dare ꝑtātē arbitro ꝓnunciandi altè & basse,l.non destinguemus,§.de offō,ff.d̄ arb. ergo expressio dēt aliquid operari.Et ex hoc colligitur rn̄sio ad cocl'onē factā in præced.q.qa ī rescripto delegatorio clausula, iustitiam facias,inest ex necessitate,l.rescripta,C,si ↄ̄ ius vel vti. publ. Quinto no. ſm Bar.ꝙ per cōmissionem pęnæ non nouatur excep.pacti. de isto notabili vide in l. ita stipulatus,s̄.e.& traditur ibi per Bar. in vij. opp. & seq. Sexto no. ibi , quasi de hoc. intelligendo,ꝙ sunt verba iudicis , ꝙ cā est exprimenda ī snīa. de isto no.dicam in vlt. p̄te gl.Septimo no.ex eisdem verbis,ꝙ falsa causa expressa in sententia non reddit snīam ipso iure nullam. idem tenet gl.in l.si is ad quē,ff. de acqui.hære.istud ēt reseruo dd̄m in fi.gl.& ibi traditur per Ale. Vltimo no. ex eis-
9 dem verbis,maximè si teneam⁹,ꝙ fuerit bene † iudicatū,ꝙ dictio,quasi,est expressiua veritatis,qn̄ ꝓfertur per modū cāæ:qn̄ vero exprimitur per modū similitudinis, denotat improprietatem.ita egregiè declarat Bal.hic, qui semper allegat̄ ad hoc,& eum refert & sequit̄ d.Ias. in l.re ↄiūcti,in iij.q. prin.ff. de leg.iij. Tu aūt de nā dictionis, quasi , vide gl.Bar. & scrib. in l. sinaūt, ff.sol.mat.Fel.latè in c.gratum,de offi.deleg.Aduerte tn̄,ꝙ licèt istud notabile colligatur ibi, quasi ex cā fideicommissi, non tn̄ bene vr̄ colligi ex istis verbis,quasi de hoc quoq; trāsactū fuerit , quia hic vr̄ stare improprie:nā transactio est de re dubia,l.j. ff.de transa.sed cōuentio sup̱ fideic.dr̄ sup̱ re certa ſm gl.in l.de fideicōmisso,C. de trans.ergo &c.& ita quidā arguūt ↄ̄ Bal.sed ista cōsideratio Bal.est verior,quia tenendo, ꝙ sint verba iudicis,nō p̄nt aīr stare,q̄ per modū cāæ,ergo sunt veritatis expressiua. Prætcrea remissio fideicōmissi continet ius de futuro incertū , ergo videt̄ propriè transactio.Glo.magna diuidit̄ in iiij. partes prin.ſm Alb.Pau. de Cast. & Mod.rursus secunda diuiditur,vt hic per d.Ias.In ca.gl.ibi,l.qui cum tutoribus. Pro sol'one huius ↄ̄rij.Bar.refert octo sol'ones.Prima sol.est,ꝙ ibi nulla suberat spes in hr̄ditate fratris tēpore transactionis,qa successit iure directo,& ab intestato:hic aūt suberat spes in fideic. tēpore diuisionis.Ista solutio *cōmuniter* approbatur , & ex ea infert Bart.vt hic ꝑ eū.ex cui⁹ dictis hēs tres ↄcl'ones,Prima ↄclusio,
10 hr̄ditas † fratris viuentis non dr̄ ēt spe debita fratri successuro ab intestato,l.post emancipationē,§.j.ff.de lib.leg. Sed aduerte, ꝙ ille text.loquitur in hr̄ditate filij viuentis,in qua pater nullā spē hēt,eo quia spes est bonarū rerum,ſm.Pan. in rub.de sum. Tri.& fi. cath.hr̄ditas aūt filij acerba est p̄ri,& nō bona,l. isti q̱dem,ff. qd̄ met.cā,l.nā & si parentibus,ff.de inof.test.Pro ista tn̄ cōcl'one Mod.allegant tex.in l.j.§.si ip̄uberi,ff.de coll.bon.ibi,p̄matura ē.n.spes.Et ꝑ ista ↄcl'one facit rō,qa frater testādo pōt

spē fratris frustrare,l.fratres.C. de inoffi. testa. Contra istā concl'onē adduco text.in l.j.ff.de legit. tuto.& in l.nec ei,§.p̄terea, ff.de adopt. & in l.fi.C.de codic.Solu.cōcl'o ꝓcedit quantū ad effectū disponendi,nā q̄ātū ad talē effectū vana ē hmōi spes, ita loquitur tex. in d.§.si impuberi,ꝑ quē dicit ibi Bar. ꝙ pater non tenet̄ soluere cōdēnationē ꝓ filio,nec de sua ltīma,sequit̄ Bal.in l.quanq̄,C. ad leg. falci. Nec p̄t filius cōpellere p̄rem,vt sibi det , vel assignet aliquid pro sua ltīma,ſm Bal.in l. nō p̄t,ff. de adopt. sed quantum ad effectum conseruandi vel admittendi spem successionis deuoluendæ ab intestato , spes non dr̄ vana , & isto respectu p̄t dici hæreditas spe deberi , ita loquit̄ tex. in l.j.ff. de legit. tuto. & in d.§. prætcrea , & in c.q̄uis,de pact.in vj.& ita declarat Cur.consi.16. Clarus vir,col.xij.alio modo declarat Bart. in l. is pōt,ij. col.ff. de acquiren. hæred. Scd̄a con-
11 clusio.Renuncians † omni iuri sibi cōpetenti non intelligit̄ renunciasse iuri acq̄rēdo ex noua cā de futuro,l.ij.ff. de statulib. Amplia,etiam si renunciauerit,q̄ habet & hr̄e sperat,ſm Bart. in d.l.qui cū tutoribus,per illū tex.& idē tenet Bar.in l.qd̄ Seruius,ꝑ illū text.ff. de cōd.ob cau. vbi ampliat,ēt si renunciauerit oibus iuribus,q̄ posset hr̄e. nā illud dicitur spe deberi,quod est in potentia de p̄nti,l.non solū,§.si libertus,ff. de excus. tuto. quē tex. ad hoc allegat Cur.in p̄alle.cōsi.Benè facit,ꝙ spes ſm Ang. nihil aliud est, q̄ expectatio beatitudinis , aliqua iusta cā subsistēte.& istā cōcl'onē firmat Bal in l. pactū,qō xiij.C. d̄ collа.& Bar.consi.58. Ex themate p̄dicto tria oriunt̄ dubia,col.fi. & Cor. consi.11. In p̄nti,col.xv.lib.iij. Reperio tn̄ Lud Ro.cōsi.22. Pro propositæ consultationis hn̄da veritate. q̱ vult,quòd renuncians iuri cōpetenti & ↄpetituro intelligat̄ ēt renūciasse iuri acq̄rēdo ex cā supueniēti.& sic not. ꝙ plus est renunciare iuri competituro,q̄ iuri qd̄ hēri sperat̄. Tertia cōcl'o correlaria.
12 † Liberatio gn̄alis inter fratres , qua alter alteri remittit iura cōpetentia in parte alterius,nō extendit̄ ad ius acquirendū ex legis dispone ; puta ad ius acquirendum vigore auth.hoc amplius,C. de fideic.ꝑ iura superius alleg. & ꝑ tex.in l.dānū,& ibi Ang.Pau. & Imo.ff.de dā.infec.idem tenet Bar. & ibi d. Ias.in d.l. qui cū tutoribus , & Bar. in l. inter quos,ff. de dam. infe. & in d.authē hoc amplius. Adde qd̄ consuluit Raph Cu. consi. 187.Dn̄s consignorialis. ubi decidit, ꝙ gn̄alis renunciatio inter fratres non extendit̄ ad ius postea acq̄situ fratri ex noua inuestitura sibi insolidum fcā pp caducitatē cātā ↄ̄ aliū fratrem ex negligentia non soluendi canonem.Ex scd̄a solutione Bar.
13 hēs cōcl'onē.† Snīa iniqua, quā fuit cōfirmatū laudū arbitratoris, facit efficaciter pœnā cōmitti.ita Bar.hic, & in d.l. Iulia. col.iij.ff.de cōd.inde.sequunt̄ pl'es , vt hic ꝑ Alex. & Mod.Fundamentū cōcl'onis ↄsistit in isto text.& l. ex diuerso,§.j.ff. d̄ rei vēd.quibus probat̄,ꝙ snīa lata in iudicio principali, parit exceptionē rei iudicatæ in accessorio iudicio,vt ē iudicium super pœna.quod firmat gl.ī l.si cū exceptione,§.hæc aūt actio,ff. qd̄ me.cau.vtilis est ista concl'o & frequenter,vt dn̄t Mod.versat̄ ī foro.circa quā pl'a q̄ expediat, scripsit Alex. cuius dicta ad ordinē redegit d.Ias.referens quatuor princ. opi.& tādem transit cū distinctione Bart.in d.l.Iulianus,dicēs éam *cōiter* approbari. Tu verò teneas concl'onem cum infrascriptis declarationibus
14 Primò intellige eam † inter easdē personas victore agēte ad pęnā,nā victus non pōt eo casu refricare in dubiū iniquitatē snīę q̄ transit in rē iudicatā:secus quo ad tertiū,ar.l. q̱dā cū filiū,j̄.e. vbi snīa latā ↄ̄ filiū adoptiuū non p̄iudicat patri agēti ad pęnā, nā res inter alios acta alijs nō solet obesse,l.sæpe,ff. de re iud.& toto tit. res inter alios acta,& ita declarat Pau. de Ca. in d.l.Iulianus,sequitur Raph.& Ale.hic,per tex. in l. cum quęritur,cū l.seq.ff. de except.rei iud.Secundo declara,vt ꝓcedat , quando snīa fuit lata ↄ̄ p̄ntē,secus si contra ↄtumacē,l.Papinian⁹,§. meminisse,ff. de inoffi.test.qa tunc p̄sumit̄ lata pp ↄtumaciā, & n̄ pp malā cām,l.si iō,ff. de euict. & licèt Raph.& Ale. dubitent, tn̄ eā credo verā si cōtumacia fuerit ↄmissa in ꝓsecutionē cāę; secus in calculo ferendæ snīæ tm̄:quia non potest dici , ꝙ snīa fuerit tunc lata pp solā ↄtumaciā,vt fuit de mēte gl.in d.l.si iō, & clare declarat Dec.consi.134.col.xxj.Tertio intellige,nisi victus habuisset iustā cām petēdi reductionem ab arbitriū boni viri,tunc opponere poterit exceptionem iniquitatis ↄ̄ agētem ad pœnam,ſm Io. And.in addi. Spec.in tit.de arb.§.fin.& Bal. in l.non solum,ff. de rei vendi. eo quia iusta cā excusat a pœna compromissi,l. de rebus,ff. de arb. sequitur Pau.in d.l.Iulianus, Benè facit,quia iusta causa litigandi excusat ab expensis , ſm gl. in l.iiii.§.si rem,ff. de leg ii. traditur per scriben. in l. properādum,§. sinautem alterutra,C. de iudi.facit,quia iusta causa excusat ab interitu speciei,ſm gl. in l. in hac,ff.de trit.Ista declaratio non est admittenda,ſm d.Ias.& bene,quia confunditur per istum text.& eam etiam damnat d.Ale.consi.119.col.pe.lib.ij. Non obstant ↄ̄ria,quia procedunt , qn̄ est talis iusta cā,per cuius discussionem non reuocatur in dubiū veritas rei iudicatæ in principali iudicio.ita loquit̄ tex.in d.l.de rebus.Secus si sit talis cā , cuius veritas hēri nō possit,nisi ēt discutiatur veritas rei iudicatæ , vt hic:& est ratio , quia pro re iudicata p̄sumitur,vt dixi in nota.Quarto declara,vt ꝓcedat.quando in snīa expres-

ſa fuit cauſa,quia laudũ fuit æquum & iuſtũ , tunc non põt op
poni de iniquitate laudi,quia opponẽs veniret directò ꝯ rẽ iu-
dicatã,qđ non licet:ſecus ſi nulla fuiſſet exp̃ſſa cã, vel fuit exp̃ſ-
ſa cã,quia non fuit probatũ,tunc agenti ad pęnã obſtabit exce
ptio iniquitatis laudi,quia reus tunc non venit ꝯ ſñiam,ſi vult
probare iniquitatẽ laudi non probatã , ſm Bar.in d.l.Iulianus,
quẽ ſequunt̃ Mod.hic,& ibi. Sed aduerte,qa paria vñr,ꝙ ſit ex
preſſa cã,quia laudũ fuit iuſtum,vel nulla fuit exp̃ſſa cã, cũ p̃ſu
mat̃ pro re iudicata , ꝙ fuerit ſanctè & iuſtè lata,d.c.cũ inter,đ
re iudica.Quintò intellige , vt nõ procedat,qñ agit̃ ad pænam
promiſſam in cõpromiſſo neceſſario ẽx diſpõne ſtatuti cogen-
tis ad cõpromittẽdum cum pæna, ſm Bal.in l. eos,§. cautione,
C. de appel.qui mouetur per vnum ſimile.Iuſta cauſa excuſat
ab expenſis promiſſis ex neceſſitate ſtatuti, ſm gl.in l.j.ff.ſi quis
ius dicen. non obtẽpe. & tñ non excuſat ab expenſis ꝓmiſſis
per ſtipłonẽ voluntariam, ſm gl.§.oportet,in Auth.de iud.Iſta
reſtrictio apud me non eſt tuta,quia ratio cõcłonis militat,etiã
ꝙ poena promiſſa fuerit in cõpromiſſo neceſſario.Et iſtã reſtri-
ctionem Bal.ẽt cõfutat Alex.hic per plura. q̃ ꝑ te videas. In ea
gl.ibi,vel dic ſcđo.iſtã ſol.refert tertio loco Bart. & eã ĩprobat
qa per diuiſionẽ non tollitur fideic.ipſo iure,nec ope exceptio'
nis,vt ꝓbatur in l.ꝯria.ibi,p̃ſcriptione non ſummouebit̃.Ex di-
15 ctis Bar.& gl.in iſta tertia ſołone habetis elicere duo. † Primò,
qñ iudex non põt ſupplere vices actoris,non replicabit contra
exceptionẽ appoſitã a reo. & eſt rõ,quia iudex de fcõ nihil ſup
plet,ſed tm̃ de iure,l.j.C.vt q̃ deſunt aduo. ſup.iud. Fallit qñ re-
plicatio ineſt ipſi exceptioni , ſm Ale.hic per ea , q̃ ſcribit Bar.
in l.eũ qui ita,§.qui ita,s̃.e.Dicit tñ Ang.in l.ſi vnus,§. pact⁹ ne-
peteret,ff. de pact. ꝙ licet iudex hoc caſu poſſit ſupplere, nõ tñ
tenet̃. facit tex.in l.non qcqd,ff.de iud.faciunt,q̃ dixi in l.ita ſti
16 pulatus,in ij.q.Bar.s̃.eo. Scđo habes , † ꝙ ſñia lata ꝯ actorẽ tu
tum replicatione,q̃ omiſit proponere,dr̃ iniuſta quo ad partẽ,
quia lata ꝯ ius litigatoris,ſed iuſta quo ad iudicẽ.Adde ecõuer
ſo,ꝙ ſñia põt dici iuſta quo ad partem , & iniuſta quo ad iudi-
cem, ſm gl.in l. eos,in ver.iniuſtã,C. de app. Contra tñ hãc cũ
cłonẽ tenet ſolus Bal.hic,quia actor nõ põt p̃tendere ius hr̃e vi
gore replicationis,niſi poſtq̃ replicatio eſt deducta in iudicio,
ſm gl. in d.§. pactus ne peteret , in verb.opponẽdo, qđ ꝯcedit̃
q̃tum ad actũ , ſecus quo ad habitũ.eſt.n. verũ,actorẽ hr̃e ius ſi
velit vti replicatione.Hinc eſt,ꝙ põt in cã appellationis nõ de
ductã replicationẽ deducere,l.per hãc.C.de tẽpo.app.c.cũ Ioã
nes,de fide inſt. In ea gl. ibi l. Titius. Bar. in iiij.oppo.rñdet ad
iſtũ tex dupłr.Pro prima ſołone videas tex. in l.ſi ꝓbauerit,C.
de remiſſ.pign.& q̃ tradit Bar.in l.fi.eo.tit.Ex ſcđa ſołone Bart.
17 habes elicere tria.Primo,† ꝙ ꝑ diuiſionẽ cũ cła,ſe nihil aduer
ſus diuiſionẽ facturos,cenſet remiſſum fideic.purũ , ſeu tpe di
uiſionis purificatũ, ſm ꝙ in iſto tex.fideic.erat de futuro , & ſic
cõdõnale.Tertiũ, ꝙ ſi in caſu d.l. Titius,ius pignoris fuiſſet de
futuro,intelligeretur remiſſum.Circa primũ aduerte , qa forti-
ter obſtat , qđ dicit gl.in l.tres fratres,ff.đ pac.quę vult,ꝙ gñalis
tranſactio non ꝯprehendat ea,quæ debent̃ ex teſtõ.& iſtud ſen
tit Bar.hic,& clarius in xij.q.Teneas hanc cõcłonẽ , q̃ ſequitur
Raph.Pau. & Ale.hic.Ad gl. in d.l. tres fratres,rñdet̃ vt hic per
18 Ale.ex qua rñſione elicitur lĩtatio,† vt ꝯcluſio ꝓcedat qñ diui
dentes habebant nototiã fideic.ſecus ſi ignorabant, per text.in
d.l.tres fratres,& in l.cum Aquiliana,ff.eo. Scđo limitatur per
Raph.vt procedat,qũ fideic.tpe diuiſionis non fuerat accepta
tũ,ſecus ſi iam acceptatũ fuiſſet,arg.l.mater,C. de rei vend.Iſta
limitatio non placet,quia ꝯfunditur per tex.in d.l.Titius,& eã
damnat d.Ale.Circa ſecundum,ꝙ in tex. noſtro fideic.tempo
re diuiſionis non eſſet purificatũ,tenẽt *communiter* Doc.excepto
Raph.qui tenet,ꝙ fideic. eſſet purũ,& iõ cõcludit videri remiſ
ſum,& ꝯñr,ꝙ fuit bene iudicatũ,per d.l.Titius.Et iſtam opi.te-
nendo nõ obſtat verbũ,poſt mortẽ,quia refert̃ ad verbũ, petiit.
ex quo apparet,ꝙ non ſunt verba fideic. Non obſt. dum dr̃,ꝙ
ita tenendo tex.eſt de indubitabili, qa rõ dubitandi eſſe potuit
ꝑꝑ poenã,vel ꝑꝑ illud , qđ vult gl.in d.l. tres fratres,vt ſtatim di
xi.tñ iſte intelłs non placet,qa eſſet neceſſe dicere,ꝙ fideic.ñ fo
ret reciprocũ,ſed tm̃ eſſet grauatus frater p̃defunct⁹, cuius ꝯ̃riũ
oñdũt verba lr̃ę.Circa tertiũ inſtat d.Iaſ. quia facili⁹ cẽſeri dẽt
remiſſum ius pignoris ꝯdõale,cuius remiſſio non eſt ita p̃iudi
cialis,ſicut eſt remiſſio pignoris puri:ſed tu potes rñdere, ꝙ nõ
eſt ita facile remittere ius de futuro,ſicut de p̃nti,l.ita ſcriptũ,
§.ſi ſub condõne,ff.de leg.ij.Circa quintã oppo.Bar.aduerte di
ligenter,quia ẽ mã valde ſingularis,& facit magnũ honorẽ ad
uocatis.Pro cuius elucidatione ſubiicio infraſcriptas ꝯcłones.
19 Prima † concło ſit , ſñia lata ſuper exceptione,ſuper qua præ-
ceſſit ſola ſũmaria cognitio,non parit exceptionẽ rei iudicatæ
in alio iudicio.l. a diuo Pio,§.ſi ſiꝑ rebus,ff. de re iudic.& iſtud
voluit Inn.in c.ſuper ſpoliatione,đ ordi.cog.quẽ allegat Bar.&
pondera,ꝙ videtur loqui qñ fuit pronunciatũ ſuper exceptio-
ne.fortius ergo procedit concluſio,ſi non fuerit ſuper exceptio
ne pronunciatum,vt eſt tex.in l.pe.ff.de his,qui ſunt ſui.& in l.ſi
quis a liberis,§.ſi vel parens,ff.de lib.agnoſc. per que iura idem
20 dicit Bar. in l.j.C. de ord. iud. Hinc † deſcendit alia concło,

ꝙ ꝓbationes factæ in iudicio ſummario non faciunt fidẽ in iu
dicio plenario,c.veniens,ex̃ de teſta.traditur per gl.Pan.& alios
in c.cauſam,quæ,ĩ.eo.tit.& per Bar. in l.ij.ĩ.vi bo.rapt. Hinc di-
cit Bar. in l.j.§.fi.qñ prouoc . non eſt nec.ꝙ ſententia , in qua p̃
ceſſit ſummaria cognitio ſuꝑ nullitate ſñiæ,non ĩpedit validita
tẽ eiuſdem ſñiæ in dubiũ reuocari in alio iudicio. Declara hãc
21 cõcłonẽ ꝓcedere,† qñ p̃ceſſit ſummaria cognitio reſpectu ꝓ-
bationũ : ſecus ſi reſpectu modi procedendi p̃ceſſit ſummaria
cãæ cognitio,cum plena tñ ꝓbatione, ſm Bar.in d.l.pe.& Pan.
conſ.50.lib.i. & Dec.cõſi.96.Viſo puncto,de quo vide latius ꝑ
Ale.in l.ſæpe,col.xx. de re iud.s̃.Et ſi vis ſcire,quæ dicatur ſum-
maria cognitio tam reſpectu procedẽdi,q̃ probãdi,vide Bar.in
extrauag. ad reprimen. in ver.ſummarie.Scđa concło, ſñia ab
22 ſolutoria † ꝯ actorẽ in iudicio principali , non põt in dubiũ re-
uocari in iudicio acceſſorio & poenali, vt hic , & in l. ex diuer-
ſo,§.i.ff. de rei vendic.Contra hanc cõcłonem obſtat tex.ĩ l.vẽ
dicantem,cum l.ſeq.ff.de eui.ſed reſp.d.Iaſ.ex mente Bezu.hic,
ꝙ ibi deducitur ſententia in iudicio poenali , non vt refricetur
in dubium,an ſit bene vel male lata , ſed vt ex ea iuſtificet̃ iudi
23 ciũ pænale. ſunt qui replicant , ꝙ ſołonon valeat,quia † ſñia ĩ
dubio cenſetur lata ex cauſa,de qua cõſtat in actis, ſm gl.in l.ſi
quis ad exhibendũ,ff. de excep.rei iud.quam in propoſito alle
gat Bar. in d.l. inter ſtipulantem,§.j.s̃.eo. & ad idem eſt gl.in c.
ſi confirmationem,de elect.in vj.Dicamus ergo,ꝙ ſñia ibi lata
fuerit in fauorem venditoris ea ratione , quia non vendiderit:
ſi ita eſt emptor agens ad pænã duplę , directo ꝯdicit ſñiæ,qa
agendo ad duplam , dicit venditionem ab aduerſario factam
fuiſſe.Tu vero potes negare,ꝙ ſñia ibi fuerit lata , quia agens ñ
vendiderit ſi.n. dicamus exceptionem , quem de euictione te-
net actio,& c.non fuiſſe oppoſitam , emptor agendo ad poenã
duplæ non impugnat ſñiam directo,nec indirecto, cũ non poſ
ſit dici , ꝙ tunc fuerit lata ſñia cõdẽnatoria nõ hĩta rõne exce
ptionis,& ſic ex ea cã,qa agẽs nõ vendiderit. Si vero intelliga-
mus oppoſitã fuiſſe exceptionẽ,tunc dicã latã fuiſſe ſñiam , qa
exceptio nõ fuerit ꝓbata : quo caſu licitũ eſt in iudicio pænali
reuocare in dubiũ exceptionẽ non probatã in alio iudicio , ſm
Bar.in l.Iulianus,col.iii.ff.de excep.rei iudi.& dixi s̃.vel aliter p̃t
rñderi,ꝙ ille tex.loquitur in ſñia cõdẽnatoria, nos vero loqui-
mur in ſñia abſolutoria. ratio diuerſitatis aſſignatur hic per
24 Doc.Tertia concło,† deciſum in ſñia abſolutoria lata in iudi-
cio plenario , poteſt in dubium reuocari in alio iudicio æque
principali,d.l. ſed ſi ante,ff. de excep. ſm Bar. cũ quo alii tran-
ſeunt.Tu vero lĩta ex mente Pa. de Ca.vt ꝓcedat,qñ fuit dedu
ctũ incidenter in primo iudicio.ita loquit̃ tex. in d.l.ſed ſi ante.
nã in actione cõfeſſoria dñiũ deducit̃ incidenter, no. ꝑ gl. in l.
ſicuti,§.ſed ſi q̃rat̃,ff. ſi ſer.vẽ. ſecus ſi fuerit p̃cipałr deductũ ĩ
primo iudicio,l.fundũ,ff.de excep.rei iudi. nã ibi actor egit rei
vendicatione.& ſuccubuit,& ꝑꝑea nõ audit̃ ĩ ſcđo iudicio agẽ
do cõfeſſoria:qa in primo iudicio rei vẽdicationis dñiũ fuit de
ductũ principłr,in ſcđo đducet̃ ĩcidenter.Et ex hac declaratio
ne patet rñſio ad l. ſi quis cũ totũ,§.ſi ancillã,& §.planè,ff đ ex
25 cep.rei iudi. Quarta † cõcło,ſñia ꝯdẽnatoria ꝯ excipientẽ pa-
rit exceptionẽ rei iudicatæ in alio iudicio intentato ꝑ excipien
tẽ ad eundẽ finẽ, ſm Bar.ꝑ tex.in l.qđ ſi in diẽ,ff.de ꝯpen.Circa
iſtam cõcłonẽ aduerte ad pła.Primò nõ vr̃ ꝓbari, ꝙ in d.l. qđ
ſi in diẽ,agat̃ ad eũdẽ finem;quia in primo iudicio excipiens
agebat,vt excluderet actorẽ,in ſcđo vt cõſequeret̃ ſołonẽ debi
ti.Ad iſtud rñdeo,ꝙ dr̃ agi ad eundẽ finẽ,qñ tractat̃ de eodem
fcõ,licèt ꝑ diuerſa media,l. duobus,ff. de excep.rei iud.ſed in l.
qđ ſi in diẽ,in vtroq; iudicio agebat̃ vt debitũ ſolueret̃: nã q pe
tit ꝯpenſationẽ,dr̃ petere ſołonẽ,l.amplius non peti,ĩ.rẽ ra.ha-
be.Scđo aduer.ꝙ in d.l.qđ ſi in diem.in ſñia exp̃ſè fuit ꝓbata
cõpẽſationis exceptio,vt ibi in primo rñſo. & in iſtis terminis
26 procedit ꝯcło de plano.Sed qd ſi nõ fuerit exceptio † expreſſe
reiecta,ſed ſimpłr fuerit ꝓceſſum ad ſñiam:Bar.ĩ d.l.ſiue ãt, §.
j.ff. de neg. geſt. rñdet,ꝙ tũc ꝯcło nõ ꝓcedit ꝑ tex.in d.l.qđ ſi ĩ
diẽ,in primo rñſo.Iſtud dcm̃ Bar.intelligo verum, qñ exceptio
directò non ꝯ̃dicit ſñiæ ꝯdẽnatoriæ,vt exceptio ꝯpẽſationis,q̃
nõ obſtat directo petitioni neq; ſñiæ:nã ſi iudex đ hac rõnem
non hẽat,nõ tñ eã reprobare vr̃,cũ ſit poſſibile, ꝙ eã reſeruaue
rit in tp̃s executionis:ſecus verò in exceptionibus , q̃ directo ꝯ̃
dñt ſñiæ,nã eas iudex ꝑ ſñiam reprobare vr̃, etiã , ꝙ đ eis nullã
habuerit rõnem,l.j. & ii.C. ſi ex fal. inſtr.c.ſuborta,cũ glo.de re
iud. & ita declarat Pan. in c.fi.col.vj. de iura.calũ. vñ dubito đ
eo,qđ dicit Bar.ĩ l.ſiue ãt,§.j.p̃alle.vbi vult,ꝙ exceptio ꝯpẽſatio
nis debiti liqdi,cẽſeat̃ ꝑ ſñiam reprobata,ẽt ꝙ de ipſa exceptio
ne in ſñia nulla fuerit hĩta mẽtio,eo ꝙ ꝯpẽſatio debiti liqdi ſit
in ſñia ipſo iure,l.ſi ꝯſtat,C.de ꝯpẽ.Iſtud ꝯfundit̃ ex p̃miſſis,qa
p̃t eſſe,ꝙ iudex nõ habuerit rõnẽ ꝯpẽſationis,qa ad tp̃s execu-
tionis illã reſeruauit:vel forte rõnẽ non habuit, qa exceptio cõ
penſationis nõ fuit verificata;quo caſu ñ obſtat quomin⁹ poſ-
ſit iterũ deduci in alio iudicio,vt diximus s̃.& ꝑꝑ hanc rõnẽ il
le tex.reqrit,ꝙ exceptio cõpẽſationis reprobetur exp̃ſſa cã,qa ĩ
27 debitũ eſt,qđ conpẽſari petit.Quinta ꝯcło,& vltima,† Sñia cõ
dẽnatoria lata ꝯ excipientẽ non parit exceptionẽ rei iudicatę ĩ
alio

alio iudicio intentato ad diuersum finẽ, l. vendicãtẽ, cũ l. seq. ff. de eui. Istam cõclõnem tenet vbiq; Bar. & sequuntur *cõmuniter* alii. Sed aduerte, quia tex. in d. l. vendicantẽ, nõ facit ĩ ꝓposito, nã ibi ꝑ scdm iudiciũ non impugnat̃ prima sñia, meritò nõ ꝑt illa sñia parere exceptionẽ rei iudicatę. Et ꝯ hãc ꝯclõnem tenet Ale. in d. l. sæpe, col. xx. per pla. de quibus potes videre per eũ, q loquitur in sñia absolutoria. Et pro hac ꝯclõne facit, qđ decidit Io. de Imo. cõs. 130. in casu ꝓmisso. & ꝯs. 146. in cã, co, 3. Limi
28 ta, vt non † ꝓcedat in sñia lata in fauorẽ status, ſm gl. in l. j. C. de ord. iud. & Bar. hic, & clarius in l. ij. C. de ord. cogni. Et eadẽ rõne limitat fauore piæ causæ, q a ęqparat̃ causę status, ſm Bar. in l. proximè, ff. de his, q̃ in testa. delẽt. Circa sextã oppositionẽ
29 Bar. habes ex scriptis regulã cũ duabus fallentijs. Regula, † sñia lata ex falsa cã expressa in ipsa sñia, est ipso iure nullã, l. q testõ, ff. de exc. tut. l. ij. C. qñ prou. non est nec. Aduerte, q a in d. l. q testõ. sñia fuit lata ex cã falsa in iure tm, & sic ista ꝯclõ nõ ꝓcederet in sententia lata ex falsa cã in facto tm, prout tenet Bar. ĩ d. l. si is, apud quẽ, ff. de acqui. hær. & Pan. in c. inter cætera, de re
30 iudi. & Ale. cõsi. 2. col. ij. li. ij. Amplia cõclusionẽ, † etiã si cã expressa sit ꝯ ius municipale, ſm Bar. in l. cũ prolatis, ff. de re iud. & iõ si iudex diceret in sñia, nos sequentes statutũ, &c. non valeret sñia, si statutũ disponeret ꝯuium, vel aliàs esset inualidũ, ſm Bal. in c. cum causam, de re iu. Amplia scdò, ẽt si cã nõ sit oĩno ꝯ ius, quia licèt in aliquo casu spãli vera sit sñia, adhuc ẽ nulla, si rẽr causa illa ẽ ꝯ ius, ſm Mathe. not. 2, & Dec. cõs. 8. col. j. q a qñ aliqd fit ꝯ regulã iuris, ex cã priuilegiata, oportet, ꝙ illa causa priuilegiata exprimat̃ in specie, ſm Oldr. ꝯsi. 326. Quòd articuli, col. 2. Amplia tertio non solũ si causa falsa fuit expressa in sñia de per se, sed ẽt si per relationẽ ad aliud, ſm Bart. in l. j. C. de err. calcu. & Corn. cõsi. 53. pro decisione, lib. i. & ꝯsi. 71. super
31 primo dubio, eo. lib. † Limitatur primo, si talis falsa causa fuerit expressa in sñia dolo aduersarii illã allegantis, secus si sine dolo aduersarii, ſm gl. in l. si prætor, §. Marcellus, ff. de iud. & Bart. hic. Sed aduerte, ꝙ ista distinctio, an dolo aduersarii vel ne, ꝓcedit in falsa causa in facto probato iudici, iuxta l. diuus, ff. de re iud. & in l. 3. C. si ex fal. instr. sed qñ est expressa in sententia cã falsa in iure, sñia est indistinctè nulla, ſm Bal. in l. C. de iu. & fac. ign. vbi vult, ꝙ isto casu etiam de ꝯsensu partiũ lata sñia non valeat. qđ intellige in vim sententiæ, sed in vim pacti accedente consensu partiũ substinebit̃, ſm gl. vulgarẽ in l. 2. C. com
32 vtr. iu. † Limitat̃ scdò, ſm Bar. vt procedat, qñ causa falsa est ꝯ ius certũ & clarũ: secus si ꝯ ius dubium ꝑꝑ conflictus opi. inter Doctores, ſm gl. in proę. Cod. ĩ uerbo, certas, & ibi Bar. col. pe. & in d. l. cũ prolatis. sequit̃ Pan. in c. cũ Bertholdus, col. xiiij. de re iud. Bal. in l. fi. ff. de iust. & iu. ubi tenet, ꝙ ibi non põt dici error expressus, vbi reperiuntur diuersæ opi. idem dicit Bal. ĩ c. i §. iudex, de pa. iur. fir. & in istis terminis loquit̃ tex. noster. ĩ quo ſm Bar. tp̃e huius legis erant variæ Iureconsultorũ sñiæ, vtrũ per diuisionẽ cũ clã, se nihil ꝯ diuisionẽ facturos, censeretur remissum fideic. istud tamẽ Bar. non probat aľr. Ex ista fall. infert
33 Imo. hic, † ꝙ sñia lata ꝯ cõem mero iure valet, ꝑꝑ conflictum opi. sequitur Fely. in c. i. đ ꝯst. & ita dicit *communiter* teneri d. Ias. in d. l. cum prolatis. Ex hac fallentia ẽt infertur, ꝙ † sñia ꝯ legẽ
34 hñtem varios intelľs valet: quia illud dubiũ ẽ, qđ multipliciter intelľr, vt dicit Bar. in l. in ambiguo, ff. đ reb. dub. & ita ꝯcludit
35 d. l. i. C. de erro. aduoc. Limita tertiò, † si simul cum falsa causa fuerit expressa cã lǩima, tũc sustinebitur sñia virtute cãę lǩimę, c. per tuas, & ibi Pan. & alii, qui fil. sint leg. & fuit dictũ Inn. in c. in ptia, de renunc. qđ adducit & sequitur Alex. hic, & ita ẽt consuluit consi. 304. prima ratio, li. 4. per tex. in l. fi. ff. qđ cũ eo. & consi. 163. col. vj. lib. 2. q̃ fallentia vera est, ẽt si bona rõ exprimatur implicitè, vt q a assignata sit rõ cũ dictone, maximè, vel alia ĩplicatiua, ſm. Iac. de But. in l. 2. §. ignominiæ, ff. de his, qui no. infa. Sed istud dictum periculosum videt̃, quia dictio implicatiua non dẽt implicare meliorẽ cãm, neq; maiorẽ, q̃ sit expressa, c. fidem, de rescrip. & ideo Ant. de But. in c. ab excõicato, de rescri. intelligit procedere, si vna cã implicitè expressa colli
36 gatur ex actis, aliàs non potuit iustificari † sententia. qđ no. ad illam vulgatã clam, & aliis de causis animũ nostrũ iustè mouẽtibus: nam talis clã nihil debet operari, nisi ex actis cãę rõnales
37 resultent. Item ista † fallentia vera est, ẽt si alia scda ratio sit ꝯ ius litigantis, quia ex illa sustinebitur sñia, si non appelletur, c. cum inter, de re iud. ſm Car. & Imo. in d. c. ĩ ptia, & Pan. & ibi latissime Fely. in c. i. de re iud. & idem Fely. in c. sicut, eo. tit. Quarto lita in sñia Imperatoris, vel alterius non recognoscentis superiorẽ, q̃ mero iure valet, ẽt si continuat expressũ iuris errorẽ, ſm Ang. in l. i. col. 4. ff. de serui. cetera videas ꝑ Ale. hic, & Fel. in locis pall. & Soc. in suis fal. in ver. sñiam. Circa primam
38 q. Bar. habemus notare tria. Primò, ꝙ † ꝑ simplicẽ diuisionem nõ cẽsẽt remissum fideic. ꝯdõnale ẽt reciprocũ. cũ Bart. trãseũt *cõmuniter* alii, & infiniti cõsuluerunt. & primò Bal. ꝯs. 54. ĩ testõ Rolandi, lib. 2. & consi. 69. Res ꝓhibitę, lib. 3. & consi. 367. Simplex diuisio, lib. 4. & consi. 349. super eo, in li. 3. vbi ampliat etiã si diuisio fuerit iurõ firmata, quia iurm non auget cõsensum, l. fi. C. de non nume. pec. de quo dixi in l. si vnquam, q. 3. C. de reuo. do. idẽ cõsuluit Raph. Cu. cõsi. 14. & consi. 168. Testator, col. fi. & consi. 133. Dñs Nicolaus. & Raph. Ful. cõsi. 41. Casus talis est. & Pau. de Ca. cõsi. 188. Quia dubia, in nouis. & Bened. Capra consi. 89. Punctus quidã. & d. Ale. consi. 21. Viso com-
39 promisso, li. v. vbi vult, † ꝙ per simplicẽ diuisionẽ non intelligatur remissum ius cõpetiturũ in emphyteusi vel feudo ex nã inuestituræ, per not. per Bar. hic, & ꝑ tex. in c. j. de nã successionis feu. & in c. si Titius, si de feu. fuer. contro. & hãc ꝯclõnẽ approbat Cur. consi. 63. Antiquissima, col. xix. cũ duabus limitationibus, de qbus ĩ. dicã. Ista cõclõ fundat̃ super tex. in l. cũ pater, §. hæreditatẽ, ff. de leg. ij. qui tex. necessariò non probat, q a non apparet, ꝙ fideicõ. esset inter diuidentes iniunctum. immo ſm Alb. & Raph. ibi verior est intellectus, ꝙ essent grauati restituere hæreditatẽ extraneo. Pro ista conclusione facit tex. in l. a substituto, in prin. ff. de leg. j. vbi fideicommissarius emendo rẽ subiectã fideic. ꝯdõnali, nõ censet̃ remisisse fideic. qđ ẽt tenet gl. nr̃a, & ĩ. dicet, & ista est verissima sententia. Circa quam cadit
40 alia dubõ, an per simplicẽ † diuisionẽ censeat̃ remissum fideic. purũ? dixi s̃. in 4. oppo. Bar. vbi vr̃ velle, ꝙ sic, & sequuntur alii. sed quia Bar. ibi refert se ad text. nr̃m, in quo non interuenit diuisio simpľr, sed cum clã, nihil facturos, ego tenui cum Bar. ꝙ ꝑ diuisionẽ cũ illa clã, censeret̃ remissũ fideiõ. purũ, hic autẽ dubito, an fideicõ. purũ videat̃ remissum per simplicẽ diuisionem. reperio, ꝙ Dec. cõsil. 76. lib. 2. mouet dubitationẽ & inclinat in partẽ negatiuã, quia in dubio non est capienda donationis præsumptio, l. cũ de indebito, ff. de proba. scdo per tex. in l. Procula, ff. de prob. cũ gl. in l. libertis, §. j. de ali. & cib. leg. q̃ vult, ꝙ dispõ l. Procula, non ꝓcedat, nisi concurrãt oĩa, de quibus ibi, videlicet diuisio, consanguinitas, cursus & taciturnitas lõgi tp̃is, & rõ sæpius calculata. & ista opi. mihi placet; q a diuisio vr̃ facta cã recedendi a cõione, l. si non fortẽ, §. si centũ, ff. de cõd.
41 inde. Scda conclõ, † portio q̃ per diuisionẽ obuenit fratri præ defuncto, tota petitur iure fideic. & vnico iudicio, Ratio est duplex. Primo, quia portio portionis habita a fratre viuo successit in locum portionis, quã frater superstes habuit a fratre ꝓmortuo, in quibus successit res loco rei, & portio loco portionis, l. Imperator, §. fin. ff. de leg. ij. l. j. §. pe. ff. si pars hæred. pet. & l. deducta, §. nũmis, ff. ad Tre. Scda rõ est, q a actio ꝑsonalis ex testõ cõsolidata fuit in parte diuisa, q obuenit fratri ꝓdefuncto, l. Iulianus, §. idẽ Celsus, ff. de act. emp. Ista *conclusio* ab oĩbus approbat̃, maximè a Bal. in l. q cũ tutoribus, in fi. ff. de trans. quã ego cõprobo, q a pars pro diuisio dr̃ eadẽ, q̃ prius erat ꝑ indiuiso, l. si probatũ, & l. seq. C. cõi diuid. vbi ꝑs hypothecata pro indiuiso, dr̃ eadẽ diuisione facta, & eadẽ dr̃ hypotheca in parte diuisa. & dũ Bar. dicit, ꝙ ꝑt peti tota, excepta lǩima, intelligẽdo qõ. Bar. in fideic. reciproco, prout Bar. vere loquit̃, hẽs aliã cõclonem,
42 ꝙ in legitima filius † non ꝑt grauari fideicõ. reciproco. Qđ est notandũ ad ampliationẽ l. qm in prioribus, C. de inoffi. test. idẽ tenet Bar. Bal. Sal. & d. Ias. in l. si pater puellæ, eo. tit. quicquid dixerit Rapha. in l. cũ filio, ff. de vulg. & pup. & sic hẽs, ꝙ cõditio, q̃ ꝑt se hr̃e ita ad lucrũ, sicut ad dãnũ, ẽt reijcit̃ de lǩima. & ita debes restringere not. in l. filius mr̃em, C. de inoffi. test. Insuper dũ Bar. subdit, & forte Treb. declara illud verbũ, forte, ꝑ ea q̃ dicit Bart. in l. Papi. §. meminisse, ff. de inoffi. test. & in l. quanquã, C. ad leg. falci. & ꝑ d. Ias. in l. filium, quẽ hñtẽ, col. 4. C. fa. ercis.
43 † Tertia cõclo. nemo tenet̃ de euictione ei. cuius facto vel authoris sui res euicta fuit, l. fundum meũ, ff. de euic. l. licet, ff. de do. ple. Ex qua conclõne hẽs vnã litationẽ ad d. l. vendicãte, vt nõ ꝓcedat, qñ agens habuit cãm ab eo, vel authore eius, ꝯ quẽ agit, si ipsius, vel authoris sui facto sequuta fuerit euictio. Habetis ẽt aliam litationem, vt non procedat, qñ ꝯctus est nullius alterius q̃ agentis cã, l. si tibi, C. đ eui. per quem tex. ita ꝯsuluit ĩ pulchro casu Ale. cõs. 109. Viso ꝓcessu, col. ij. lib. 4. Tertia litatio habet̃ in l. fi. ꝑ illum tex. C. de euic. Quartam ponit Are. ꝯsi. 30. & Cur. consi. 60. col. lx. in fi. & seq. de qua faciã ĩ. mẽtionem
44 in x. q. Bar. Circa scdam qõnem hẽs ex scriptis Bar. † conclõne: per diuisionẽ cũ clã, se nihil aduersus diuisionẽ facturos, ñ cẽset̃ remissũ fideic. inter fratres, ꝯ Roge. & sequaces. Ista ꝯclo *cõiter* approbat̃, & cã firmat Bar. septẽ rationibus, quas Ang. co
45 nat̃ ꝯfutare, sed eas defendit Are. vt hic ꝑ eũ. Octauã † rõnẽ adducit d. Ale. quia clã gñalis apposita ad executionẽ ꝓmissorũ, nunq̃ alterat nãm dispõnis, cle. j. de preb. de quo latè scribit Fel. in c. licèt in corrigendis, de offi. ord. Ista cõclo indubitàter ꝓcedit, qñ diuidentes non hẽbant notitiã fideic. vt hic ꝑ Bar. de ꝯd,
46 inde. † Ampliat̃ tñ, vt ẽt procedat inter sciẽtes, per istũ text. tenendo, ꝙ fuerit male iudicatum ẽt data scĩa. Scdò ampliat̃, ẽt si esset conuentũ de nõ ꝯueniẽdo diuisioni vllo vnquã tp̃e, ſm Bar. in l. cũ pater, §. hæreditatẽ, ff. de le. ij. q a q petit fideic. non rescindit diuisionẽ, sed petit illã partẽ diuisam, q̃ successit loco partis indiuisæ, l. Imperator, §. fi. de leg. 2. Tertiò ampliatur, ẽt si sit ꝓmissũ de non ꝯueniẽdo aliqua rõe vel cã, ſm Pau. cõs. 92. quia dubia, col. j. Quarto ampliat̃, ẽt si vltra pactũ de non ꝯueniẽdo, alter alteri renunciauerit iura sibi cõpetentia in parte alterius, ſm Bal. in c. j. in tit. Imperator Lotha. in vsib. feu. & faciũt q̃ s̃. dixi in soľone l. qui cum tutorib. Quinto ampliat̃, ẽt si nulla

cā ꝯueniendi ſubeſſet,niſi cā fideic.ſm Imo.hic,col.4 .ſunt tñ,
qui iſtud reҏhēdant ꝑ rľam l.2.ff.de li.& poſth.& l.fundus,q lo
catus,ff.de fun.inſtr.& ꝑ gl.in l.q̄uis,C.de fideic. Sed mihi pla-
cet iſta ampliatio,quia q petit fideic.ñ dr̄ ꝯuenire diuiſioni , vt
hic per Bar.in ſcđa rōne,& per Bal.in d.§.hr̄ditatem.Sexto am
pliat,vt ꝓcedat non ſolū in fideic.iniūcto vni tm̄,puta ſi frater
maior ſit grauatus reſtituere minori, vel ſoror fratri:quo caſu
certiſſimi iuris eſt fideic.non videri remiſſum;cū non ſit veriſi-
mile,ꝙ vnus velit alteri remittere,ſi nihil.ſibi ꝑ alterū remitta-
tur,vt hic per Bart.& Ang.in d.l.q cū tutoribus. Sed ēt ꝓcedit
47 † in fideic.reciproco,ſm Bar.& cōiter ſcrib.hic. ita intelligen-
tes hunc text.& iſta eſt *communis* opi.vt hic ꝑ d.Iaſ.q varia addu
cit conſilia,vltra quē adde conſi.Dec.86.vbi atteſtat̄ hanc eſſe
cōem,& maximè ꝓcedere in reciproco fideic.inæquali ēt rōe
ſolius ſpei,puta ſi vnus eſſet ſenex & ſine liberis , alter vero iu-
uenis,& ante Dec.idem conſuluit Raph.Com.cōſi.114.Anto
nius,in 3.dub.Septimo ampliat,vt procedat non ſolū, qñ diui-
ſionis verba referunt̄ ad iura cōpetentia de pñti , quo caſu ex-
plorati iuris eſt non remitti fideic.de futuro,ſm Ang.cōſi.286.
Pro clariori deciſione.& Cor. conſi.340. Quãuis videat̄,col.fi.
lib.j.ſed ēt procedit,ſi verba diuiſionis referantur ad oīa iura in
gñe,vt eſt de mente Bar. hic per tex.ī l.Paulo Callimacho,§.j.
ff.de leg.3.qui text parū facit,vt hic aduertit Are.Nam rō,qua-
re fuit facta gñalis ademptio in codicillis,fuit fauor hr̄dis inſti-
tuti filij,q̄ rō vr̄ ceſſare mortuo filio ſine liberis : merito ibi deci
dit̄,non cenſeri adēpta fideicō.relicta poſt mortē , q̄ conſidera-
tio ſi bñ aduertat̄,non recte adaptari pt̄ in diuiſione inter fra-
tres.Fortè tñ ampliatio vera eſt,quia illa gñalitas reſtringenda
vr̄ ad iura cōpetentia de pñti, ꝑ ea q̄ ĩ.dicētur in vj.qō.Limitat̄
48 primo , † vt ꝓcedat,qñ fuit conuentū modis,quibus.ſ̄. ſecus ſi
inuicē promiſerūt ſtare diuiſioni,& alter ab altero de rebus di
uiſis nihil vnq̄ petere aliqua rōne vel cā , q̄ dici vel excogitari
poſſit de iure vel de facto,ſm Io.Andr. in addi.Spec.tit. de teſt.
§.in primis.verſi.quid ſi duobus.ſequit̄ Ale.hic,col.xij.Crederē
iſtā fal. non eſſe vſquequaq; veram,ſed diſtinguendum eſſe,vt
per Bart.ĩ. in vj.q.vbi dicetur. Scđo limitat̄ ex mente Are.hic,ſi
Notarius eſſet ſolitus apponere cľam , nihil aduerſus diuiſio-
nē facturos,ēt rōe fideic.qa tunc cēſeret̄ ꝓ apposita , videret̄q;
renunciatum fideic.ſm gl. in l.fi.C.de fideic.Credo,ſi Are.hoc
49 velit,ꝙ nō ſit bñ dcm̄,qa † cľæ alterātes & ſupplētes factū,nū-
q̄ hñr pro appoſitis,neq,Notarius vr̄ rogatus , vt illas apponat,
ſm Bal.in rub.C.de his,q̄ in frau.cre.faciunt not.ꝑ Bar. in l. illa
inſtitutio,ff.de hr̄d.inſt. Præterea illud,qđ dr̄, ꝙ Notarius cen-
ſetur rogatus,vt apponat cľas conſuetas,ſanè intelligit̄ , videli-
cet , vt apponat cľas apponi ſolitas ſꝑ & eodē mō:ſecus ſi ſo-
leant aliqñ diuerſimode apponi,ſecundum Bar.in l.ſciendum,
in 4.opp.ſ̄.eo.& Ale.conſi.v. Si vera ſint , col.4. lib.v. ſed diui-
dentes non ſolēt ſꝑ renunciare fideic.neq; Notarii ſꝑ apponūt
illā cľam,ergo &c.Circa tertiam qō.ex dictis Bar.hēs tres con
50 cľones.Prima,ſui hæredes p̄ſumunt̄ † ignorare fideic. & cæte-
ra contēta in teſtō,l.eius qui,in fi.ff. ſi cer.pe.Circa iſtā ꝯcľonē
aduerte ad pľa,& primo ſm Pau.de Ca.cōcľo iſta nō vr̄ ꝓbari
in d.l.eius qui,quia loquitur in hæredibus neceſſariis,qui inuiti
ſunt hr̄des:cōcluſio vero loquitur in ſuis hæredibus,qui habēt
beneficiū abſtinendi.Defendendo Bar. dici p̄t,ꝙ ſi neceſſarii,q
non ſunt hæredes,niſi ex teſtō,p̄ſumunt̄ ignorare diſpoſita in
teſtō,multo magis ſui p̄ſumuntur ignorare , qui ipſi ēt ab inte-
ſtato ſunt hæredes.Itē licet ſui hæredes hēant bñficiū abſtinen
di,tñ ſi eo nō vtant̄,remanēt hæredes ipſo iure ſicut neceſſarii,
& ſuos ēt ignorantes lex facit hæredes,l.j.§.qui ſunt ī ptāte,ff.ſi
51 qs om iſ.cau.teſ.Sed aduerte,qa ꝯ cōcľonē obſtat trita cľa,† ꝯ
iunctus p̄ſumitur ſcire fcā coniuncti,l.octaui,ff. vnde cogna.&
l.de tutela,C.de in integrū reſt. mino. Ale.hic, col.xxiiij. rñdet
ꝙ cōiunctus p̄ſumitur ſcire iura ſanguinis & ꝓceſſum nāæ,nō
aūt facta coniuncti,ſm Bal.in l.qm̄ ſororē,C.de iur.deliber. &
idē dicit Ale.conſi.71.col.3.lib.j.Tu melius rñde, ꝙ cōiunctus
p̄ſumitur ſcire fcā cōiuncti hñtia cām ꝯtinuā vel quaſi : ſed ñ
p̄ſumitur ſcire fcā momētanea,ſm Pau. & Mod. ī l.j.ad fi.ff. ſi
cer.pet.merito dicebat Bal.conſi.266.lib.3.ꝙ filius ñ p̄ſumitur
ſcire contēta in teſtō pr̄is,ēt,ꝙ tꝑe teſtī ſimul hītaret cū eo, niſi
ꝓbaretur,ꝙ fuit pñs confectioni ipſius teſti,licet ꝯriū ī hoc vl-
timo caſu velit Are.hic,& ſibi ꝯrius Bal.conſi.392.anno mille
ſimo,lib.j.Pro iſta cōcluſione facit reg.p̄ſumitur ignorantia, de
reg.iu.in vj.& in l.verius,ff.de proba. Fallit iſta concluſio , vbi-
52 cunq; † ꝯ ſuos hr̄des militat aliqua ꝓbabilis ꝯiectura ſcīæ,ſm
Bart.hic,qui plures adducit coniecturas.Prima coniectura eſt,
ſi ſui cōfiteantur ſe hæredes ex teſtō,qa tunc eadem ratio ē in
ſuis,quæ in extraneis,l.cū bonis,iuncta l.ſed ſi de ſua,ff.de acq.
hær.Iſtā cōiecturā dānat Lud.Ro.cōſ.103.Pro deciſione,mot⁹
duobus fundamētis.primo ꝑ tex.in d.l.ei⁹ q, quē dicit nō poſ-
ſe cauillari:credo,ꝙ ſic voluerit inducere , neceſſarii hr̄des tm̄
p̄ſumuntur ignorare cōtenta in teſtō ēt poſt aditā,d.l. eius q,in
fi.& tñ ipſi nō pñt adire,niſi ex teſtō,vt ſ̄.dixi.credo poſſe rñde
ri,ꝙ neceſſarij p̄ſumātur ignorare ꝯtēta in teſtō,qa poſtq̄ certi
ficati ſunt ſe eē hr̄des,ñ curant reliqua videre,cū velint,nolint
tenentur ſubire onera hr̄ditaria : quæ rō ceſſat in ſuis hñtibus
beneficiū abſtinendi,qui ſe aſſerant eſſe hæredes ex teſtō, ideo
p̄ſumutur ſcire ꝯtenta in eo:qa non eſt veriſiľe, ꝙ voluerint ſe
obligare legatariis,niſi prius habuerint notitiā ipſorū , & vide-
rint cōtenta in teſtō,ſm Bal.cōſi.403.Ioā.Simonis,lib.3.Scđo
mouetur Lud.Ro. quia & ſui , & ex̄nei hr̄des pñt hodie adire
hęredit.clauſis tabulis,l.ſi fr̄is,C.de iur. delib.l.i.§.in nouiſſimo,
C.de ca.tol.ſi clauſis tabulis pñt adire,ergo non vr̄ verū,ꝙ p̄ſu-
mant̄ ſcire cōtenta in teſtō.Defendēdo Bar.poſſumus ꝓbabili
ter rñdere,ꝙ Bar.loquit̄ de cōtentis in nūcupatiuo, vel in teſtō
in ſcriptis poſt aperturā teſtī:nam ſi ſit teſtm̄ in ſcriptis ſecretè
cōditū,nōdū publicatū,impoſſibile eſt , ꝙ ante aperturā hæres
p̄ſumat̄ hr̄e notitiā cōtentorū in eo:iō iſto caſu non vr̄ loc⁹ ꝯie
cturis,l.cōtinuus,§.cū quis,ĩ.e.hanc ēt ꝯiecturā reijcit d.Iaſ.hic,
& in l.eius qui,quia non eſt bona ꝯñtia,filius cōfitet̄ ſe hæredē
ex teſtō,ergo p̄ſumitur ſcire ꝯtēta in eo,cū potuerit intellexiſſe
a Notario,aut a teſtibus,aut a fama publica,ꝙ fuit hæres inſti-
tutus,& tñ nō intellexiſſe reliqua;& ſufficit, ꝙ hæres fuerit cer
tificatus vel lr̄is amicorū,vel verbis Notarij,aut teſtiū ſe ſcriptū
fuiſſe hæredē,ad hoc vt poſſit adire hæredi.ex teſtō,l. cū qdā,§.
qđ dñs,ff.de acq.hær.& tradit̄ per Bar. in l.is pōt,ver ſcđò dicit
gl.ff.e.ti.ſed nec iſtud facit ꝯ Bar.qa in dubio certificatus de te
ſtamento p̄ſumitur certificatus de oībus in eo diſpoſitis,l. non
eſt ferendus,ff.de tranſ.Ita ſignanter cōcludit Bar.in d.l.is pōt,
col.antepe.ver.ſed ſi dubitatur.qđ non eſt veriſimile , ꝙ hæres
velit ſe implicare oneribus legatorum , & fideic. niſi prius in-
53 tellecto toto tenore teſtamenti. † Teneas ergo cū Bar.ꝙ dicēs
ſe hæredē ex teſtō p̄ſumat̄ hr̄e notitiā fideic. & oīum ꝯtētorū
in teſtamento,prout etiam tenet Cor.cōſi.87.incip.In cā vertē
te,col.3.lib.3.& conſi.121.lib.j.& Ale.hic,& ꝯſi.4.li.2.Dec cōſ.
54 287.incip.In ciuitate,col.fi.Scđa coniectura,† ex qua p̄ſumitur
ſcīa fideic.eſt,ſi ſui hr̄des ſoluerint aliqua legata,vel cū legata-
rijs de ſoluendo cōuenerint,ſm Bar.quē oēs *indifferenter* ſequū-
tur,quia non potuerunt cū legatarijs ꝯuenire,niſi inſpectis co-
gnitisq; verbis teſtamenti,l.de his,ff.de tranſ.Iſta ratio nō vr̄ ve
ra,quia potuit ſuus hæres credere verbo legatarij,l.ſi.C. de reb.
cred.Et ſi fortè dixeris iſtud nō eſſe veriſiľe,demonſtro ex alio
rōnem hanc non eſſe veram,quia potuit legatarius exhibuiſſe
hæredi ſolam particulā teſtamenti,in qua continebat̄ legatū ſi
bi factū.Nam vt experientia docet,Notarius non dedit legata
rio integrum teſtm̄,ſed ſolū caput ſui legati , vt no.in l. argenta
rius,§.edi.ff.de edē.& per Bar.in rub.ff.de ope.no.nunc.nō pōt
aliter dici,niſi,ꝙ filius hñs notitiam teſtī,& Notarii, qui fuit de
teſtamento rogatus,non eſt ferendus,ſi dicat ſe hæredē ex te-
ſtamento & neſcire cōtenta in eo,d.l.non eſt ferendus. faciunt
q̄ dixi in p̄cedenti cōiectura.& ita tenet Dec conſil.167. incip.
55 Non excidit,col.j. Tertia coniectura † elicitur ex fama publi-
ca,ꝙ pater fecerit teſtm̄ , tunc filius p̄ſumitur ſcire,qđ publicè
dr̄,ſm gl.in l. ſi tutor petitus,C. de peri.tu. & ibi no.Bar.aduer-
te,quia nec iſta vr̄ concludens coniectura,cum ſtet ſimul,ꝙ ſit
publica fama teſtamenti,& inſtōnis ipſius hæredis, & tñ nō ſit
publica fama fideic.& aliorū cōtentorū in teſtō.iō ſanè intelli-
genda eſt iſta coniectura,videlicet,ꝙ ſit publica fama ēt fideic.
ita dicit Bal.conſil.295. exordiente,Pet.lib.3. & fuit de mente
Bar. hic in illis verbis,ꝙ pater ſic fecerit teſtm̄.& benè ꝓbatur
56 per d.l.ſi tutor petitus,cum gl.† Quarta coniectura ſcīæ eſt , ſi
penes hr̄dem reperiatur teſtm̄,qa quilibet p̄ſumit̄ legiſſe & vi-
diſſe inſtr̄a,q̄ penes ſe hēt,ſm Bal.in auc. at qui ſemel,& in cor
pore vñ ſumitur , per illum text.C. de prob.ſequitur Aret. hic.
Item procederet iſtud in maiori xxv.an. ſecus in minore , pro
quo facit tex. in l.quiſquis,C.de reſcind.ven. ꝯrium tñ in adul
to ſenſit Bart.hic circa fi.hanc ēt coniecturā approbat Pan. in
conſi.xix.incip.facti ꝯtingētia,in fi.li ij.& conſ.54.incip.Videt̄,
57 in fi.lib.2.& Dec.in d.conſi.267. Secunda concluſio , † hæres
extraneus p̄ſumitur hr̄e ſcīam fideic.& cæterorū contentorū
in teſtō ſm Bar.& *communiter* alios.ratio eſt,quia extraneus nō
pōt eſſe hæres,niſi ex teſtō,vnde non eſt ferendus,d.l.non ē fe-
rēdus.ſed cogita,quia neceſſarius non pōt eſſe hæres,niſi ex te
ſtō:& tñ ferendus eſt,ſi dicat ignorare contenta in teſtō,d.l.ei⁹
qui,in fi. nec obſt. ſi dicatur,vt ſ̄.dicebam,neceſſarius nō curat
agnoſcere ꝯtēta in teſtō,quia velit nolit,cogitur ſubire iugū,qa
poteſt dici, ꝙ extraneus hēt beneficiū inuentarii,l.fi.C.de iure
delib.Item habet beneficiū detrahendi fal.& Treb.vt ĩ.ad leg.
fal.& ad Treb. vnde non eſt credendum,ꝙ poſtquàm ſciuerit
ſe hæredem,vlterius curauerit inueſtigare reliqua contenta in
teſtamento : nam cum ſemper,& omni caſu commodum ſit
reportaturus ex teſtamento , non curat de legatis & oneribus
iniunctis in teſtō. retenta tamen concluſione limita tripliciter.
58 Primò,† vt non procedat in extraneis hæredibus,qui ſunt aľs
ſucceſſuri ab inteſtato,quia in eis militat eadem rō,q̄ in ſuis hę
redib.vt ſ̄.dixi.Secundò intellige in hæredibus extraneis inſti-
tutis in teſtamento nuncupatiuo vel in teſtamento in ſcriptis
publicato,iuxta l.publicari,C.đ teſt.ſecus in hr̄dibus extraneis
inſtitutis in teſtō in ſcriptis nondum publicato,quia ante aper
turam illius non præſumitur ſcientia contentorum ī eo.l.j.§.j.

ff.quem-

ff.quemad. test. aper.& ex hoc toleratur arg. Rapha.& Pau. de Cast.tenentium hanc conclusionem non esse veram,qa etiam hæredes extranei pñt adire hrditatem clausis tabulis, vt dixi s. Tertio intellige in heredibus extraneis, qui adiuerunt hrdita tem per seipsos:secus in infante extraneo, qui adiuit hrditatē ꝑ tutorem,iuxta l.si infanti,C.de iur.delib. nam infans factus ma ior non p̄sumitur scire gesta per tutorem, quia in facto alieno cadit probabilis ignorantia, l.fi. ff.pro suo.c.ab excōicato, & ibi not.de rescrip.Sed aduerte, quia ista limitatio sanè vr̄ intelligē-da,si tutor non reddiderit rōnem tutelæ: sed post redditam rō-nem non videtur procedere,quia verisimile vr̄,ꝙ infans factus maior in redditione rōnum viderit librū administrationis ip-sius tutelæ,l.j.§.de officio, ff.de tutel.& ra. distrah.& ꝯnr est veri simile,ꝙ intellexerit tutorem adiuisse hrditatem ex testō: vnde non est ferēdus, si dicat ignorare contenta in eo, cum a tutore in redditione rationum oīa intellexisse sit præsumēdum. Ad

59 uerte ēt inquātum † Bar.vult,ꝙ pupillus, qui adiuit hrditatem cum authorritate tutoris, iuxta l.potuit, C.de iur. delib. factus maior præsumatur scire contenta in testō, per no. in l.notionē, §.instrumētorum,ff.de verb.sig.istud sequitur Aret.hic ꝑ tex.in l.fi.C.si ma.fac.&c. tu adde tex.in c.placuit, cum gl. de consec. din.iiij.& quæ scribit Fely.in c.cum nobis, col. ij.de.præscrip.Itē istud intellige,si tpe aditionis pupillus erat proximus pubertati & doli capax, alias secus secundū Lamber.de Ramp. dist.cviij. & voluit post eum Bar.in l.ad testium, ff.de testa per tex.in l.ex

60 cipiuntur, ff.ad Silla. Tertia conclusio, † Hæres extraneus ēt præsumitur ignorare contenta in codicillis, l.si seruum, §.de il-lo,s.eo.vt d.l.non est ferendus.Ista cōclusio intelligitur in codi-cillis separatis a testō, secus in codicillis connexis testō, cui re-sultant ex clausula codicillari apposita in ipso testō, cuius clau sulæ hæres præsumitur habere sciam postquàm habet noti-tiam testamenti, l.fi. C.de codi.item considera, an procedat in codicillis separatis a testō, de quibus rogatus fuit idem Nota-rius, qui fuit rogatus de testō.videretur ꝙ non, quia non et ve risimile,ꝙ Notarius manifestauerit hæredi tenorem testamen-ti, & occultauerit tenorem codicillorum: considerabis, quia non audeo hanc præsumptionē approbare. Circa iiij. q. hēs

61 ex dictis Bar.duas conclusiones. Prima est,† Renuncians fidei com.debito ex testō p̄rno, non intelligitur renunciare fideicō. condōnali, l.si ita scripsisset, ff.de leg. ij.l.si stipulatus, §.j.& l.si a colono,sup.e.Comprobatur, quia in contractibus facienda est interpretatio stricta, l.quicquid astringendæ, s̄.e. debitū āt sub condōne, vel in diem,nō dicitur proprie debitum, l.debitor,ff. de ver.sig.ergo &c.qua ratione Ale.consi.106. incip. Visis,lib.v. determinat, ꝙ in statutis, quę sunt stricte interpretanda, l.iii.§. hæc verba,ff.de neg.gest. c.in nr̄a, de iniur. applone debiti non continetur debitum condōnale vel in diem, vt plene traditur

62 per Bar.& Mod.in l.j.ff.si cer.pe.† Circa istam cōclusionem du bitat d. Ias. ꝙ si in testō p̄rno nullū esset aliud fideic. nisi ꝯdōna le,an isto casu videatur remissum? & r̄ndet,ꝙ sic, arg.l. fundus, qui locatus, ff. de fun.instr.& per ea, quæ voluit Bal.in d.l.si ita scripsisset,& in l.quibus diebus,§.dn̄s, ff.de cōd.& dem. Tu ad-de, quæ tradit Ale.in d.§.cū stipulamur,& Fel. in c.j.col. v.de re scr.& in terminis adde decisio.Bal.in c.j.in ti. Imperator Lotha rius, &c. vbi decidit, ꝙ si in instr̄o renūciationis fiat mentio te-sti vel codicillorū,in q̄bus fideic.ꝯtinet,tūc illud ꝓculdubio re missū videtur.& postq̄ renūciatio ad testm̄ p̄rnū refert, res cla-

63 ra mihi videtur ꝑ regulam l.ꝑtor,§.j.ff. de re iud.Scd̄a ꝯclo,† ꝑ mittēs non ꝯuenire diuisioni occasione fideic. debiti vel deben di ex testō p̄rno cēset fideic.remisisse,fm̄ Bar.& alios *cōmuniter*, sed in ꝯrm̄ duo obstāt.Primō, q petit fideic.nō dicit ꝯuenire di uisioni,fm̄ Bar.s̄.in ij.q.ergo nō videtur,q promisit, nō ꝯuenire occasione fideic.renunciasse fideic.nisi in casu, quo petendo fi deic.ꝯueniret dicisioni.Defendendo Bar.dici potest, ꝙ apparet de mente ꝯtētiū, ꝙ ipsi loquunt̄ de ꝯuentione indirecte, aliàs illa verba, occasione fideic. nihil operarentur; quod non est di-cendum,l.si qn̄,de lega.j.c.si. Papa, de priuil.i vj. Sed obstat tex.

64 in l.de his,ff. de trāsac. qui vult,ꝙ † remissio fideicom. nō valet, nisi inspectis,cognitisq; verbis testamenti. Ad istud r̄ndet Bart. ꝙ illa verba, inspectis, &c. referantur etiam ad oculum intelle-ctus, vnde sufficit,ꝙ renunciantes habeant sciētiā fideicom. & ideo dicit Bald.in d.l.de his;& d.Ale.hic, col.xxvi.ꝙ si partes asserant se habere plenam notitiam testamenti, valet transa-ctio, etiam si in instr̄o non dicatur, inspectis cognitisq; verbis testamenti.Ista sol.Bar.non videtur vera,quia Iuriscōs.in d.l.de his,copulatiue loquitur, inspectis cognitis, & ad veritatem co pulatiue requiritur concursus vtriusque copulati, l.si hæredi plures,ff.de condi.insti. sed si sufficeret sola scientia absq; inspe ctione, tunc vtrūq; non requireret. Et istud est fundamentum Are. quod d.Ias. vbiq; sibi attribuit.& hic nihil r̄ndet, sed r̄ndet in d.l.de his,quod argm̄ concluderet,si tex.inciperet a verbo,co gnitis,sed incipit a verbo, inspectis.vnde nihil obstat dicere, ꝙ sola inspectio nō sufficit, nisi qđ inspicitur, intelligatur,qa lege re & non intelligere, negligere est, vt in proæ. Greg.& ibi not. Pan. sed propterea tex.non negat,quin sufficiat sola sciētia. Ista sol.nō est tuta, qa p̄supponit, ꝙ verbū,inspectis, referat̄ ad ocu lum corporis:qđ si verum esset, non sufficeret sola sciētia ꝑ fun damenta Bar.hic.ideo Bar.negat, ꝙ verbū,inspectis, referat̄ ad oculū corporis tm̄, ꝑ tex. in l.inciuile, iuncta l.scire leges,ff. de legi.q̄ iura potius ꝓbant oppositū, quia in l.scire leges, præsup-ponitur, verba legis prius fuisse necessariò inspecta. Vnde ꝑ in tentione Bar.allego tex.in l.j. ibi, inspecta qualitate personarū, C.vbi pu.edu.deb.d.Ias.hic in ꝓposito dicit,ꝙ verbū, inspectis, de quo in d.l.đ his,refertur ad oculum corporis tantū, per text. in l.ii.§.inspecto,ff.quemad.test. aper. qui text.factus fuit ad de-clarationem illorum verborū,inspectis, cognitisq; verbis testī, de quib.in l.j. eo. ti.Pro resolutione aduertendum est, ꝙ impos sibile videtur, ꝙ verba testī intelligātur, nisi prius fuerint lecta: & hoc respectu necesse est dicere,ꝙ verbū, inspectis,lectionem præcedentē indicet,vt dr̄ in d.§.inspecto. Dico tn̄, ꝙ sufficit, ꝙ quis legat per alium:aliàs sequeretur,ꝙ cæcus vel nesciens lege re, non posset transigere de fideic. qđ non est admittēdum. Ex hoc infertur, si sufficit ꝙ quis legat per alium, ꝙ sufficit intelle xisse tenorem testī ab his, qui legerunt:vnde concluditur,ꝙ ha bens sciētiā fideic.satis intelligitur transigere inspectis cogni-tisq; verbis testamenti, si cognouit ab his, qui legerunt testm̄.

65 Quare dubito in quantum dicit Bar.† ꝙ si lex diceret,lectis ver bis testī,ꝙ tunc non valeret transactio, nisi oculis corporeis te stamentū lectū fuisset:quia verbū, lego, ad oculum corporis tā tū refertur,l.j.ff.de his,q̄ in test.delē.& l.j.ff.si tab.test.nul.exta.cū concor.addu.per Fel.in proę.Greg.col.4.Istud non vr̄ verū,quia hn̄s sciam testamenti ab his, qui legerunt, dicitur transegisse le ctis verbis testamenti, sed per alium. Et si dicatur, ꝙ tpe transa ctionis nō fuerunt lecta.r̄ndeo sufficere longè ante fuisse lecta, vt demōstrat verbū, lectis, qđ resoluit̄ ī verbū de præterito, fm̄ gl.in cle.j.de præb.Et ꝙ sufficiat lōgè ante fuisse lecta, tenet do.

66 Ale.post Ang.in seq.q. vbi dicemus.† Sed quid si literarū igna rus de fideic.transegerit, & Notarius apposuerit in trāsactione clausulam,inspectis cognitisq; verbis testamenti. sed non dixe rit illū imperitū fuisse certioratum de contentis ī testō, nec ver ba fuisse illi vulgarizata,an tunc valebit transactio? Ang. hic de terminat,ꝙ non. Pro quo faciūt, q̄ dixi in l.si vnq̄, in antepe.q. C.de reuoc.don.Contrariū tenet Imo.Are.& Ale.hic. Tu autē breuiter sic distingue,aut ꝯstat imperitū errasse, & tunc non va lebit transactio, fm̄ Pau.de Ca. in d.l.de his. nā erronea transa-ctio non excludit trāsigentē a iure suo,l.legitimā, ff. de pe. hær. firmat Bar.ī l.Claudius, ff.de acq.hæ.aut non apparet de aliquo errore,& standum est istr̄o, in quo dicitur,inspectis & cognitis verbis testamēti,l.cum precib.C.ds proba. fm̄ Imo.hic.& licèt verba testamenti nō fuerunt vulgarizata, tn̄ illa verba Notarii ꝓbant transigentes dixisse, ꝙ inspexerant verba testamenti.&

67 istud sufficit vt s. dixi.Circa quintam qō.habes cōclonē,† Re-mittentes sibiinuicē omne ius pn̄s & futurū,tam ex testō, q̄ ab intestato,& tam ex causa fideic.q̄ ex alia quauis, nō intelligunt̄ remisisse fideic.relictū in testō paterno: quia ex hac remissione generali non apparet verba testamenti fuisse inspecta, ergo re-missio non valet,d.l.de his.& si dicatur,quod sufficit scientia te-stium contentorū in testō, licèt non fuerunt ibidē inspecta ver ba testamenti, vt cōclusum fuit in p̄cedenti q.r̄ndet Bart.ꝙ ipse intelligit hanc ꝯclonem in suis hæredib. qui præsumūtur igno rare cōtenta in testō:secus in hæredib. hn̄tib.scientiā testī,qa illi taliter remittendo vn̄r ēt renunciasse fideic. paterno, l.& vno, cum gl.in ver.ꝑsecutio,s̄.de accep.& cum Bart. tenet Imo. Ale. Are.& alii *cōiter*.Contrariū tenet solus Ange.hic, qa remittētes quodcunq; fideic.in gn̄e cogitāt etiā remittere fideic. paternū: q̄ scientia & cogitatio in genere vr̄ sufficere, arg.l. qui iure mili tari,ff.de test.mil.& l.si tu ex parte,ff.de acq. hæ. Ad istud funda mentū r̄ndēt Imo.& alii, ꝙ pro forma requiritur specifica scīa testī:vnde nō sufficit sciētia in gn̄e,quia forma nō pōt adimple ri per æquipollens,l.q hæredi,& l.Mæuius,ff.de ꝯd.& de.& tra-dit ꝑ Ale.& Mod.in l.i.ff.de lib.& posth.ꝑterea ꝯcludit Are.hic,

68 ꝙ nō sufficit † volenti transigere super fideic.ꝙ dicat velle con tenta in quocūq; testō haberi ꝓ expressis, qa requiritur sciētia in specie,arg.c. qui ad agendū.de proc. li.vj.& facit fm̄ Imo.qa parentes non possunt renūciare beneficio d.l.de his, fm̄ Bar.& scrib.*cōiter* ibi, Imo.& Ale. Aduerte, quia ad duo reducit̄ pūct⁹.

69 Primō,† an ꝑ remissionē generalē, de qua s.diuidentes censeā-tur cogitasse de testō paterno. Secundū,posito ꝙ sic, an talis re missio valeat? Circa primū Bar. si eius verba diligenter ponde-rentur,vr̄ velle,ꝙ non censeantur cogitasse, & ꝓpea ad illud te-stamentū stipso non transeat, l. cū Aquiliana, ff. de transa. ꝯrm̄ tenet Ang. ꝙ dicantur cogitasse saltē in gn̄e de fideic. paterno. & in hoc alii ꝯcordant cū Ang.& istud credo verius,qa qui oē dicit, nihil excludit,l.a ꝓcuratore, C.mād.& liberatio generalis ad omnia transit,l. pluribꝰ.ff.de excep.iō caueant renunciantes a verbis generalib.ne ex effuso sermone promptū oriatur peri-culū,l.fi.C.de do.ꝓmil.tradit per Ale. ꝯs.42. super ꝓmissis, lib.i.

70 Circa fm̄, an diuidētes † possint sibiinuicē remittere fideic. non inspectis,neq; cognitis verbis testī.Bar.& Doc.*cōiter* hic,& in d.l.de his, ꝯcludunt nō posse, qa nō tam paciscuntur, q̄ deci piuntur,

piuntur,l.qui cũ tutorib.§. ii.ff.de transa.Ista rō non ꝯcludit in fideic.reciproco,de quo nos loqmur, qa in eo non cadit deceptio,l.de fideicommisso, C.de transa. Item voleti nulla fit fraus, l.i.§.vsq;adeo, ff.de iniur.l.3.§.si quis volente, ff.de libe. ho.exhi. Scdō dñt illi legi renūciari non posse. quia facta fuit in odium hæredum occultantium testamēta,l.tametsi,ff.ad Mace.Ista rō cessare videtur in fideic.reciproco inter hæredes, in quo nulla subest rō occultandi. Ista tñ rñsio non est generalis, quia non militat in fideic.reciproco inequali.vnde rñdeo aliter,ꝙ illa nō est finalis rō, secundū glo.in d.l. de his,& ibi d.Ias.col. iii.sed rō principalis fuit,ne ignorātes testīn decipiantur.quæ ratio cessat in volētibus oīno renūciare. Tertiò mouetur, quia dispō l. de his, est introducta fauore publico, vt volūtates testantiū sortiātur effectum, l. vel necare, ff.queādmod. test. aper. ergo illi leg renunciari non pōt.l.ius publicū, ff.de pact.Ista rō non videt vera, quia hac attēta sequeret,ꝙ hōtes sciam testamēti,nō possēt renunciare illi legi,cuius ꝯrium s.ꝯclusum fuit per Bar.& alios *cōmuniter*.Præterea illa l.nō ꝯcernit publicā vtilitatē principalr, sed secundario & in consñiam,ergo valet renūciatio secundum Bart.in d.l.ius publicum. Insuper vbi vtilitas publica est separabilis a priuata, vt in casu isto, tūc iuri publico pōt renūciari, l. i.& ibi not.ff. de fer.c. fi.cum gl.eo.tit. Quarto mouent, qa legi ꝓhibitiuæ renūciari non pōt, secundū gl.& Bart.in l.i. C.ne fideiusf.do.dē.sed illud ꝓcedit, qñ lex simplr & absolute ꝓhibet, secus si non prohibet indistinctē, vt in d.l.de his,& facit qđ decidit Pan. & alii in c.fin. de consue. Quinto & vltimo mouentur,quia ꝓ forma requiritur inspectio testamēti: formæ aūt a iure introductę nemo pōt renūciare, l.nemo pōt, ff. de leg.i.& in ꝓ hac rōne Doct.figūt hic pedem.sed aduerte,qa sufficit intellectualis inspectio,fm Bar.& alios *cōiter*.sed q renūciat qbuscūq; fideic.intellectualiter, inspicit qcunq;testamēta, in qbus ꝯtinetur.Et si dixeris, ꝙ est gstalis inspectio & nō specifica: rñde ꝙ sufficit inspectio gñalis,& ꝓ hoc adduco text.in l.iii.ff. pro soc.

71 ideo videt mihi, ꝙ opin. Ang.sit verior. Retēta tñ cōi † quæritur,an hmōi remissio validet iuro?videt ꝙ nō, qa īpossibile est, ꝙ actus valeat omissa forma, a qua subām & esse capit,l. Iulianus.ff.ad exhib.ꝯriū verius est,qa iurm facit actū valere eo mō, quo valere pt,l.cū patri.§.filius mrem,ff.de le.ii. ergo valebit remissio saltē in vi pacti de n̄ petēdo:sicut dicimus ꝙ stipło peccās in forma stāte iuro, valet saltē in vim pacti nudi, vt ꝑ Bart. & Doc.in l.i.§.si qs ita,s.eo.Preterea negari pt, ꝙ inspectio testamēti diceret de forma remissionis,imo potius est de solēnitate,

72 †qa forma est qd intrinsecum accedēs ad subām,fm Bal.in c i. de no. for. fide. solēnitas āt est quedā extrinseca qualitas, a qua actus solēnizat,secundū Bal.in l.ēt,C.exec.rei iud.vñ d.Ale.hic dicit,ꝙ inspectio testi est quædā solēnitas iuris positiui, cuiꝰ solēnitas supplet ꝑ iurm, fm Raph. Fulg.& ꝙ īspectio testi nō sit de forma,patet: qa fōra debet interuenire in ipso actu, l.obligari,§.tutor, ff de autho. tuto. inspectio vero testi sufficit, ꝙ interueniat lōge añ actū,vt ꝯcludit Bart in ꝑced.q.Ang.& d.Ale.hic e ꝯrio.Et ita tenēdo,non ob.qđ decidit Bar.in l.ii. C.ne fideiusf.

73 do.den.vbi ꝯcludit,ꝙ legi ꝓhibitiuæ† renūciari nō pōt ēt cum iuro.illa decisio *cōiter* dānat,vt per d.Ale.in l.si ꝯstāte,§.quoties, ff sol.mat.& vltra alleg.ꝑ eū ꝯ Bar.ꝯcludit Pau.de Ca.cōsi.170. incip. Cū tēpore, fm antiquā impressionē, quē refert & sequit Fel.in c.si diligēti,col.4.de foro cōpe.Non ob.ꝙ ꝓhibitio sit facta in odiū occultātiū testm,tū qa illa non est finalis rō, vt s.dixi:tū ēt quia firmaret iuro,c.significāte,de pig.vñ restat concludendum,ꝙ remissio iurata valeat non visis neq;inspectis verbis testamenti, prout ēt cōiter concludunt Cano.in c.cū contigat, de iureiur.& d.Alex.hic,& consi.11.lib.ii. Cor.in auct. sacramēta puberū,qō.xvii.C.si aduer.vendi. quod credo verissimum in terminis nostræ qōnis,in qua apparet de intentione ꝯhentium, ꝙ volūt remittere quodcūq; fideicō. sed vbi essemus in dubio, quia simplr remiserūt iura, q hñt,& habere sperāt, tūc forte in ramētū non cōualidaret remissionē,qa iurm non ampliat iurisdictionē,secundū Bar.in d.l.si qs ꝓ eo, ff.de fideiuss.& dixi s. in

74 i.q.Insup habes ex dictis Bart.ꝙ † renunciatio indefinita & generalis,non cōprehēdit ius fideic.de futuro per tex.cū gl.in l.si vno,ff. de accep.& l.si ita scripsisset, de leg.ii.& ista est *communis* opi. fm Soc. consi.25.Qm̄ in ꝑcedēti,col. xv.lib. ii. Circa sextā qōnē habes elicere plura ex dictis Bart.Primo spes, nō dr,† nisi

75 quæ sup aliquo casu exñti fundamēto fundatur, l.ii.de sta.li.idē voluit s.Bar in i.opp.vbi dixi.Idē tenēt Bar. & alii in l.quod seruus,ff.de condi.ob cau.in l.post emācipationem,ff.de lib.leg. & in l.vxor,§.diui.ff.de adul.Ang.in l.spem,ꝑ illū text.cū gl. C. de do.Et ideo vana & dānata eorū spes est, qui sperāt ꝓmoueri ad aliquā dignitatē nulla subsistēte cā de pñti.ita intelligo tex. in c.fi.4.dist.sed si causa subsistēte sperant,eorum spes non videtur reprobata,ita intelligo tex. in c.qui episcopatū, viii. qō.i.cōcurrētibus aliis requisitis,de quibus per Pa.in c.ad nostram,de elec.

76 Secundo habes notare,quod verbum, † pōt,est extensiuum ad futurum tēpus,l.si ita quis,ff.de lega.ii.qđ maxime verum est,si nā actus futurū respiciat,secundum Bal.consi.381.quod limita, nisi verbum,potest, veniat ad determinationē verbi pñtis tēporis, vt per Barto. in l.si ita, ff. de auro & arg. leg. Tertio corre-

77 lariē not. † renūcians oī iuri, qđ hēt, & habere speret siue pōt, non intelligr renunciasse iuri supuenienti ex noua cā. de qua cōclone dixi aliqua s.in j.opp. Bar. nūc adduco tex. in c.cū inter, de renun. per quē am liat ista cōclo, vt procedat etiā in renunciatione iurata,& ꝑ illū tex.dñt d.Ant.Pa.& alij, ꝙ si licētiatus iurauerit nunq̄ sumere alibi gradū doctoratꝰ, intellr ex cā eiusdē examinis siue licentiæ, sed prætextu noui examinis poterit absq; periurio alibi doctorari.Et si inimicus fecerit pactum cū inimico,& ꝓmisit nunq̄ eum offendere sub pęna, intellr ex cā pñtis inimicitiæ: sed ex noua inimicitia poterit absq; penæ metu offendere,fm Bar.in l.aut facta,§.cā,j. de pę.ꝑ illū tex.& in l. q seruū,vbi Pau.de Ca.s. eo.& d. Ale.in l.semel mora, ff.so.ma. & in l.si quis mihi bona, §.sed quid si mandauit, ff.de acq. hær. & consi.19.per totū,lib.i.& consi.15.col.i.lib.4.& Lud.Ro.consi. 183.inci.in casu ꝓposito.per illū tex.dicit gl.in c.ad nostrā,2.de iureiu.ꝙ iurās non repetere vsuras ex cā de pñti, si vsurarius postea eas in testō legauerit, poterit absq; periurio actiōe ex testō repetere.& per illū tex.dicit Lu. Ro. consi.53. inci. diligenter inspecto,&c.col.fi.ꝙ agenti ex noua cā non obst.exceptio, quē de euictione tenet actio.qđ no. ad ea, q s.dixi circa l.vendicantē,s. de euic.& hāc cōlone firmat in terminis nostris d.Alc. cōs.46.

78 inci. visis, col.ii. li.i. Quartò habes, † quòd fratres in diuisione remittentes oē ius,qđ alter hēt,vel hēre sperat, seu pōt in parte alterius,non intelliguntur remisisse fideic.qa talis remissio non refert ad id,qđ ex testō depēdet, fm Bar. Per rōnes pdictas aduerte,ꝙ inter pdictas est ista,qa renuncians oī iuri,qđ sperat habere, non intellr renunciare iuri superuenienti ex noua rōne. sed nō credas,ꝙ ꝓ hac rōne moueat Bar.qa fideic. ꝯdonale dr deberi spe ex cā de pñti,l j.C.de pac.intelligas ergo illa verba ꝑ rōnes pdictas, videlicet per rōnē l.de his, ff.de trans. & per no.

79 in l.tres fratres, ff de pac.Ex quo infero, † ꝙ si in diuisione dicti fratres remittunt omne ius, qđ dabere sperant ēt occasione testamēti paterni, ꝙ cēseret remissū fideic.qa cessant rōnes prædictæ, vt dictum fuit sup.in 4.q. Item Bart.intelligit istā ꝯclonē ꝓcedere, qñ suberant aliæ causæ sperādi in futurū: secus si nō suberat,nisi cā fideic. tūc. n.ad illā esset referēda cla illa gñalis, per text.in l.ij.ff.de lib.& posth.habet.n. vnica cā ꝓ expressa, ēt ꝙ fuerit omissa,fm gl.in l.quis,C. de fideic.& dixi post d. Ias. in 4.q.in specie sequitur d.Ale.consi.11.col.3.lib.2.& Dec.cōsi.

80 287. col. fi. Iuxta pmissa qro de quotidiana qōne.† fratres volentes se diuidere, fecerunt cōpromissū sup cōtrouersia diuisionis & oībus aliis, q verti possent inter eos tam occasione testamenti q̄ alr: arbitri facta diuisione liberarunt partes hincinde ab oībus,q petere inuicē possent,ēt occasione testamēti. Quærit,an per hmōi cōpromissi diuisionē & sñiam censeatur remissum fideic.videret ꝙ sic, qa ex verbis cōstat cōpromittentes & arbitros habuisse notitiā testamēti, ergo debet dici remissum fideic. qa inter scientes. illa verba testamenti, occasione paterni, operant remissionē fideic. fm Bar. s.in 3.q.& quia ēt si non esset dictū,occasione testamēti; tñ illa verba, q petere possent, trahunt ad fideic.qñ nō suberat alia cā, fm Bar. hic.Contrariū credo verius,qa arbitri nō psumunt voluisse per illa verba gñalia, q in specie non potuissent arbitrari, l. Lucius, §. Imperatores,ff ad mu.sed in specie non potuissent arbitrari de fideic.cōditionali,vt probabo, ergo nec eos voluisse credendū est, ꝙ nō potuerunt.Probatur, qa potestas ipsorū dependet a cōpromisso,l.non distinguemus,§.de officio, ff.de arb.& per cōpromissū licet fuerit data ptās arbitrandi super ꝯtrouesiis, q verti possēt, non tñ censetur data potestas pronunciandi anteq̄ lites fuerint subortæ, duplici rōne: vel quia intelligitur data potestas super ꝯtrouersiis, quas partes fuerunt prosecutæ, l.licet, C.de iudic.l. de his rebus, ff.de arbi. vel quia super futuris casibus nullū pōt esse iudiciū, l.non queādmodum, ff.de iud.ergo nec arbitrium, l.i. ff.de arb. cum igitur dies fideic. nondum cesserit neq; venerit,cum partes causam fideic. non fuerint prosecutæ, neq; prosequi potuerint, restat ꝯcludendū, ꝙ neque arbiter potestatem habuerit arbitrandi.& ita in specie consuluit Bald. cōsi.191.incipi.In testamento,lib.2.Lud. Rom.consi. 403.in j.dub. & Soc. con.251. incip. Qm̄ in ꝑcedenti, col. xv. lib.ii. Circa septimam

81 qōnem, † an per hęc verba generalia, de quibus in præcedenti qōne videatur remissum ius succedendi ex substōne pupillari, aduerte ad plura. Primo stantibus decisionibus in pręcedenti qōne, ista cōclusio non videtur habere dubiū: nam talia verba generalia nō trahuntur ad ius dependens ex testamento, iuxta no.in d.l.tres fratres. vnde ne dicamus, ꝙ qō Bart. sit superflua vel sine dubio, est necesse cā intelligere quādo nulla alia causa suberat, nisi cā substitutionis pupillaris, vel qñ ad testm̄ prædi

82 cta verba spāliter referuntur. Scdō aduerte, qa hęc verba, omne ius qđ habet vel habere sperat, non vñr posse referri ad ius substitutionis pupillaris, quia ad illud nolla cōpetit spes a iure approbata, l.ii.§. interdū, ff.de vulg. & pup. neq; dicitur ius suū etiam spe competere substituto, fm Bar.in l.is pōt, col.iii. ff.de acqui.hę.& Alc.consi.20.col.ij.lib.i.si nulla subest spes nullum ve ius,cōns est ꝙ ad ipsam substitutionē verba illa non referantur

tur per ea,q̃ ꝯcluſa ſunt in præced. quæſtio.Tertiò aduerte, qa
hæc dubitatio non vr̃ probabilis.Aut.n.quæritur, an remiſſum
ſit ius ſuccedendi ex ſubſtitutione pupillari ipſi pupillo, aut al-
teri;& neutro caſu pactũ vr̃ valere,quia agitur de ſubuertenda
ſubſtitutione pupillari,quæ eſt teſtm̃ patris pupilli,l.patris & fi-
lii,ff.de vulg.& pupil.conſtat aũt teſtm̃ ſubuerti non poſſe, niſi
per aliã voluntatẽ ſolemnẽ,l.ſi iure,ff.de leg.3. §.poſteriore, In
ſtit.quib.mod teſta.infir.& ſicut pacto nõ dať hæreditas,l.hære
ditas,C.de pac.cõuẽt.ita nec adimi poſſe vr̃,§.pen.Inſti.de cod.
Ideo Bart.hic ꝯcludit,pactũ non valere, quia eſt de futura ſuc-
ceſſione,quod eſt a iure improbatũ,l. pactũ quod dotali, C. de
colla.Sed quia hodie pactũ de non ſuccedendo firmatur iura-
mẽto,c.quãuis,de pact.in vj.quæritur, an etiã remiſſio pupilla-
ris ſubſiſtens valideť iuramẽto? Paul.de Ca.hic tenet,ꝙ ſic,per
text.in d.c.quãuis.ſequitur Alex.ꝯ̃riũ tenet Ang.&ſequitur do.
Iaſ.hic.& iſta opi.magis placet, nam ſi ſubſtitutio pupillaris ſit
inter fratres pupillos reciproce facta, inter ipſos pupillos nulla
põt fieri remiſſio,quæ iuramento roboretur. Nam iuramentũ
pupillorũ non firmat ꝯ̃ctum aliàs inualidũ,auct. ſacramẽta,C.
ſi aduer.vend.neque etiã iuramentum tutoris ſm̃ Io. And.in c.
grauis,de depo.vbi vult,ꝙ iuramentũ prælati & adminiſtrato-
ris nõ validet contractum.ſequitur Bal.in c.1.§.itẽ ſacramenta,
col.v.de pace iura.fir.ſi vero ſubſtitutio non ſit reciproca, &
ſubſtitutus remittens ſit maior, alia rõne pactum non firmatur
iuramento,quia requiriť conſenſus illius, de cuius hæreditate
agiť,& ꝙ ille perſeueret in conſenſu vſque ad mortem,aliàs pa
ctũ de non ſuccedẽdo non firmať iuramẽto,ſm̃ Bal. in c ad no
ſtram,de iureiu.ſed pupillus, de cuius ſucceſſione agitur, non
põt conſentire,etiã cũ authoritate tutoris,ergo &c. ꝙ non poſ-
ſit conſentire,patet:qa pupillus non põt teſtari etiã cũ authori-
tate tutoris,l.qua ætate,ff.de teſt.ergo nec etiam põt teſtm̃ reuo
care,cũ non poſſit reuocari,niſi per aliud teſtamentum, d.l.ſi iu
83 re.Circa octauam q̃onem Bart.ꝯcludit, ꝙ per† facultatem alie
nandi inuicẽ ꝯceſſam cenſeať remiſſum fideic.& cum Bar.trã-
ſeunt *communier* Doct.Iſta ꝯc̃lo nõ vr̃ vera ſm̃ Are.quia clauſu
la generalis nõ refertur ad ius dependẽs ex teſtõ,ſecundũ Bart.
ſ.in vj.q.Scd̃o,quia clauſulæ executiuæ nõ ampliãt diſpoſitio-
nem,per quã nõ cenſetur remiſſum fideic. ſm̃ Bar.ſ.in i.q.Ter-
tiò cõprobatur,quia remiſſio fideic.nõ valet, niſi inſpectis ver-
bis teſtamenti ſaltem intellectualiter,l.de his,ff. de tranſa. quæ
verba non pñt dici inſpecta in caſu iſto,ergo &c. Et ſi dixeris,
qd ergo operabitur facultas alienãdi? Rñdet Areti.ꝙtalis facul
tas debet intelligi cõceſſa ſm̃ naturam diuiſionis,i. quouſque
ceſſerit,& venerit dies fideic.Tu nõ recedas a ſniã Bar.q̃ pluribꝰ
rõnibus fundatur:& primo in l.ſi fundũ per fideic. ff. de leg. 1.
ſuper quo tex.ꝯſiderabis an ꝓbet,qa ſm̃ Bar.ibi hæres vẽdidit
rẽ tanquã propriã ipſius fideicommiſſarii pñtis & expreſſe cõ-
ſentientis,in caſu noſtro fr̃ conſentit,ꝙ frater alienaret rem tã
quã propriã ipſius alienãtis,& in abſentia ipſius emptoris. Se-
cundo fundať in l.ſi mãdato Titii,ff.mãd.voluit Bart.alleg.tex.
in l.Lucius Titius,ff.manda.ſecundum d. Iaſ.hic, ſed loquiť in
pignore,qđ facilius ꝯ̃hitur, & facilius remittitur, quàm fideic.
ſm̃ Bar.ſ.in 4.oppo.Item ibi dñs conſenſit, ꝙ obligaretur res
tanquã propria ipſius ꝯſẽtientis.Tertio vltra Bar.pro iſta cõclu
ſione videtur caſus in l.quoties ab omnibus,C.de fideic.Quar-
to facit text.in c.1.§.Titius,ſi de feu.fue.contro. & licèt ille tex.
loquatur in ꝯſentiente alienationi,q̃ fiebat in vlteriorem agna
tum,tamen procedit etiã in conſentiente alienationi faciendę
in extraneũ,ſm̃ Iac.de Bel.& Bal.in c.1.quæ fue.pri.cau.benefi.
amit.& Are.conſi.3.& hãc ꝯcluſionem ſequuntur Doct. maxi
me Sal.in l.cum proponas,C.de pact.concludẽtes glo. ibi, quæ
dicit,ꝙ frater pñs alienationi & tacens, videtur renunciare fi-
deicõ.ſaluari poſſe,quando expreſſe conſenſit,vel qñ doloſe ta
cuit:vt qñ uenditor affirmaret emptori rẽ nõ ſubiacere fideic.
pñte fideicõmiſſario & tacẽte,per tex.in l.ſi ſine,C. ad Velle. &
ita conſuluit d.Ale.in variis cõſi.alleg.hic per Iaſ.idẽ Cor. cõſi.
144.Licèt in hac,col.3.lib. 4. & hanc cõcluſionẽ intelligo abſ
que dubio procedere, qñ fideicom. conſentit alienationi pñ-
te emptore & acceptante,& in iſtis teminis vñr loqui iura prę
alleg.& tunc ceſſat rõ Are.quia conſtat, ꝙ conſenſit alienatio-
ni perpetuo:ſed dubitatio noſtra eſt,quando frater conceſſit li-
bertatẽ alienãdi fratri,tunc ſtare videtur rõ Are. & diuerſa vñr
ꝯſentire alienationi factę,& dare ptãtẽ de alienãdo, vt no.in l.
Titius,ff.de pig.act.ſed adhuc tenẽda eſt opi.Bar. ꝑ tex. in l. ni-
hil,§.omnibus,ff.de leg.j.& per id,quod in ſimili dicit Bal.in d.
l.quoties ab omnibus.ubi uult,ꝙ ſi fideic.det poteſtatẽ grauato
teſtãdi de re ſubiecta fideic.quòd uideať remiſiſſe. Ad rationes
Are.reſpondetur.& primo dum dicit,ꝙ ptãs alienandi non de
bet referri ad fideic.dependens ex teſtamento:reſpondeo verũ,
ſi aliud poſſet operari facultas alienandi,ſed niſi intelligatur re
miſſum fideic.nihil operabitur.Nam abſque præiudicio fidei-
com.quilibet poterat ante diuiſionem alienare partem ſuam.
l.1.per totum,C.de com.re.alie.& ita in ſimili reſpondet Bar.ſ.
84 in vj q.in fin.Nõ ob.† ꝙ clauſulæ executiuæ non amplient di-
ſpoſitionem,quia rñdet vt ſ. verum ſi aliud pñt operari,aliàs ſe-
cus per regulam l.ſi qñ,ff.de leg.1.vel aliter clauſulæ executiuę
non ampliant diſpõnem ꝯ̃ naturam ſuam, ſecus ſi adatur ali-
quid ſe cõpatiens cum principali diſpoſitione ſm̃ Cur. Iun.cõ
ſi.3.poſt tractatũ feudorum.Ampliať primò, vt procedat ẽt ſi
fratres dantes ſibi inuicẽ poteſtatẽ alienãdi non haberent noti
tiã teſtamenti,ſm̃ Bar.quem alii *communiter* ſequunť.Iſtud vide-
tur mihi dubitabile ꝑ ea,q̃ cõcluſimus ſ. poſt Bar.in v. & vj. q.
Et ꝯ̃rium tenet hic Are.ſaluari tñ poſſet eo caſu, quo emptor
fretus facultate alienãdi emiſſet, argu.l.ſi cũ mihi,& q̃ ibi no.ff.
de do.Ampliatur ſecundo, vt procedat etiã ſi in diuiſione di-
ctũ eſſet,ꝙ per ipſam diuiſionẽ non intendunt præiudicare ali
quibus contentis in teſtamento,quia talis generalis reſeruatio
non debet referri ad clauſulã,per quã data fuit facultas alienã
di,tum quia non eſt facienda relatio ad ea,quæ ex ipſa relatio-
ne correcta remanerẽt,l.ſi idẽ cũ eodem,§.fi. & ibi not. ff.de iu-
riſd.om.iud.l.ſi qs a filio,in prin.ff.de leg.j.tum quia clauſula ge
neralis nõ referť ad ſpecificata,l.doli clauſula,ſ.eo.ꝛ tradiť ꝑ Bar.
& alios in l.talis ſcriptura,ff.de leg.j.& ꝑ Pan.& Cano.in c.ſcd̃ò
requiris,de app.& ita ampliat Soc.cõſi.43. incip. Viſo teſtõ,lib.
vlt.Sed qd ſi in teſtõ nihil aliud cõtinebať, quod reſeruari poſ-
ſet?cogitabitis.Limitatur primo,vt ꝓcedat ſecuta alienatione:
nam ex ſola facultate alienãdi nõ præiudicať fideicõ.l.ſicut ſu-
peruacuũ,§.pe.ff.quib.mo.pig.vel hypo.ſol.quinimo per aliena
tionẽ nulliter factã nõ generať præiudiciũ fideicom. cũ paria
ſint nõ alienare,vel inutiliter alienare,l.quoties,cũ ſi.ꝛff.q ſatiſd.
cog.qđ expreſſe voluit Roma.conſi.403.Limita ſcd̃ò,vt proce
dat quantũ ſit ꝓſecutionis rei alienandę. & ſic quantũ ad em-
ptorẽ,qui inquietari non poterat: ſed quantũ ad pretiũ receptũ
per alienantẽ ſalua eſt actio fideic.ſm̃ Bar.& alios *communiter*,ꝑ
tex.in d.l.ſi fundũ ꝑ fideic.Adde tex.in l.ſi a ſubſtituto, in prin.
& ibi gl.de leg.j.& in l.4.ff.ad leg. Fal. qđ amplia,vt ꝑ Corn.ꝯſ.
339.inci.quanuis videať,li.1.Tertiò limita ſm̃ Are. vt procedat
reſpectu partis, quam alienans habuit a fratre ſuperſtite, ſecus
reſpectu partis,quam habuit iure ſuo.de qua limitatione dubi
85 to per ea,q̃ dñr in ſeq.q.Circa nonam q̃o.† an ꝯ̃ tertium poſſeſ
ſorem bonorum,quæ obuenerunt in partem fratris prædefun-
cto,agi poſſit actione reali ad totũ? vt intelligas punctũ q̃onis,
habes præmittere tria,vnum in facto,& duo in iure.Primò de-
bes præmittere,ꝙ in tertiũ poſſeſſorẽ peruenerint hm̃õi bona
abſq; conſenſu fratris ſuperſtitis nunc agere volentis. Nam ſi đ
ipſius cõſenſu ad tertiũ perueniſſet,dicendũ eſſet,vt in q. p̃ced.
Secundò debes præmittere,ꝙ ꝯ̃ tertiũ poſſeſſorẽ non cõpetit
actio perſonalis ex teſtõ,l.1.§.ſi hęres ꝑcepto fundo,ff.ad Treb.
ẽt ſi ad eũ perueniſſet portio hr̃ditatis titulo emptionis.non.n.
emptor hæreditatis cogiť ſuſcipere iudiciũ,ſi ꝯ̃ eum agať actio
ne perſonali,l.2.C.de hęr.vel ac.vẽd.l.2.C.de pac. Tertiò debes
præmittere,ꝙ licèt ꝯ̃ tertiũ,in quem grauatus onere fideic.con
ditionalis,pendente ꝯdõne alienauit bona fideic.ſubiecta,non
detur actio perſonalis ex teſtõ,tñ ꝯ̃ eum ad ipſa bona compete
ret rei vendicatio,l.fi.§.ſi aũt auaritiæ,C.commu.de lega. vnde
Bar.quærit,an bona alienata poſſint a tertio poſſeſſore vẽdica
ri inſolidũ,an pro parte? & dicit prima facie ſibi videri, ꝙ pro
parte tñ,q̃tũ frater p̃mortuus hẽbat iure ſuo.Nã actio realis fa
cta diuiſione remanet in tota re pro indiuiſo, prout compete-
bat ante diuiſionem,l.ſi conſenſit,§.fi.ff.quib.mod.pign. vel hy
po.ſol.l.is,qui fundum,ff.de vſufr.lega.& in hoc differt ab actio
ne perſonali,quæ facta diuiſione conſolidatur in parte diuiſa,
l.Iulianus,§.idem Celſus,ff.de actio.emp. ſed poſt diuiſionem
non poteſt agi actione perſonali ꝯ̃ tertium,d.§.ſi hæres percep-
to fundo.ante diuiſionem non competebat actio realis, niſi ꝓ
parte,quam frater prædefunctus habebat iure ſuo.ergo conclu
dendum,quòd contra tertium non poteſt agi, niſi pro illa par-
te.Contrarium tamen determinat Barto. duabus rationibus.
Primo,quia contra tertium agitur rei vendicatione,ac ſi reſtitu
tio foret ſibi facta a fratre præmortuo,ſiue ab eius hæredibus,
d.§.ſi autem auaritiæ, & ibi per gl.ſi frater prædefunctus,qui to
tum reſtituere tenebatur actione ex teſtamento, vt probatum
fuit in j.q.feciſſet reſtitutionẽ totius,iuxta l.reſtituta,ff. ad Treb.
tũc ſatis conſtat,ꝙ frater ſuperſtes ageret rei vẽdicatione ꝯ̃ ter
tiũ ad totũ. ergo idẽ in caſu noſtro,ĩ quo reſtitutio totius habeť
pro fcã.Secundò,quia illud,ꝙ dicitur,qđ ius reale facta diuiſio
ne remanet ꝓ indiuiſo in tota re,ſicut ante diuiſionẽ, procedit
qñ habens ius reale non ꝯſenſit diuiſioni: ſecus ſi conſẽſit, qa
tunc ius reale conſolidatur in parte diuiſa,l. communi diuidũ-
do,§.ſi debitor,ff.commu.diuid.& l.cum in fundo, §.pen.ff.de
iure do.Sed tu conſidera, quòd ante diuiſionem frater ſuper-
ſtes partem,quam frater prædefuncts habuit,ab eo potuiſſet iu
re proprio uẽdicare:partem vero,quam frater prædefunctus ha
bebat iure ſuo,potuiſſet vendicare actione fideicom.ergo ratio
dubitandi aſſignata per Barto. non uidetur concludere. Circa
decimam quæſtionem habes ex ſcripto Bar.tres concluſiones.
86 Prima,emphyteutæ† poſſunt irrequiſito domino rem emphy-
teuticam inter ſe diuidere,c.j.§.prẹterea,de prohi. feu.alien.per
Fede.arguendo de feudo ad emphyteuſim, quod argm̃ ualet,
vbi non dať diuerſa rõ, ſm̃ Spec.in tit.de feu.§.qñ, circa fin.&

Bart.

Bart.in l.vt iurisiurã.§.si liberis,ff.de ope.liber. ista conclusio est
cõmuniter reprobata,vt hic per do.Ale.& per do.Ias.in l.fi. vers.se
xagesimò quæro,C.de iure emphy.& per Fely.in c. quæ in ec-
clesiarũ,col. 28. de consti.& mihi placet, quia diuisio dicitur
permutatio,l.cõmuni diuidundo,§.si debito, ff. cõmu. diuid. l.
si filia,§.si pater,ff.famil.ercis. Emphyteutæ aũt pñt permutare
res emphyteuticas,etiã cũ extraneis irrequisito dño, fm Iaco.
de Are.& Bal.in l si domus,§.fin.ff.đ leg. 1.quorũ opin.*communi
ter* teneť,per d.Ias.in d.l.fi.col.cxxvii. ver. capio glo. & sequitur
Pan.consi.74.incipien. Duo principalia, colum. penul.lib.1.&
Dec.cõs.160.incip.In casu monasterii, col. 1.istã cõclusionem
limitat d.Ias.in d.l.fi.vt procedat in diuisione æqualiter facta,&
pro portione, ꝑ qua quilibet teneť ad pensionem: secus in diui
sione,per quã vni soli adiudicetur tota res emphyteutica: nihil
adducit,nisi quia isto casu cessant rõnes Bart.sed tu ꝯsidera, ꝙ
omnino non cessant: quia si emphyteutæ absq; consensu dñi
pñt quocunq; titulo alienare inter se,vt dicit hic Bar.ẽt si subii-
ciãt titu.diuisionis,poterit tota res vni assignari. Vñ Aret. hic li
mitat,vt nõ ꝑcedat in emphyteusi noua pluribus ꝯcessa: nam
isti non pñt alienare totũ inter se per id, quod decidit Bal. in l.
volũtas,C.de fideicom.vbi vult,ꝙ feudũ nouũ ꝯcessum pluri-
bus,non possit inter illos diuidi,ita, ꝙ feudũ remaneat vni, &
bona allodialia alteri sine consensu dñi, quia feudũ nouũ pluri
bus concessum habet diuisum principium. & idẽ tenet Bal. in
c.imperialẽ,in prin.de ꝓh.feu.ali.ꝑ Fed.Sed aduerte,quia argm̃
de feudo ad emphyteusim non vř hoc loco valere, qa emphy-
teutæ pñt permutare inuito dño,etiã cũ extraneis, vt s̃.dixi. sed
feudatarii non pñt permutare secundum Spe. tit. de feud. vers.
33.q̃ro emphyteutæ.ergo pñt diuidere ita, ꝙ vnꝰ habeat bona
allodialia,& alter emphyteutica, quia ista est permutatio, sed
feudatarii nõ poterunt.An aũt emphyt.pñt taliter diuidere, ꝙ
vnus hẽat rem emphyt.alter ꝓtiũ suæ portionis? diceres, ꝙ sic,
qa emphyt.pñt inter se alienare quocunq; titulo,vt statim dicã.
ꝯñq̃ in emphytheusi noua plurib. cõcessa dicendũ puto, ꝙ in
istis terminis ꝑcedat limitatio Are.& do.Ias.rõ,qa emphytheu
sis noua pluribus ꝯcessa habet diuersum principiũ, & censenť
plures & diuersę inuestituræ:vñ si alius alienat in aliũ, cẽseť in
extraneum alienare.vnum non obstat,ꝙ inter se possint aliena
re:quia verum est si alienent rem,de qua vterq; sit inuestitus,&
ꝑpea si in noua emphytheusi hẽret locũ ius accrescendi, tunc
valeret diuisio tali mõ fcã,quia quilibet videtur vocatus ad to
tũ,l.ꝯiũctim,& l.re coniuncti,ff.de le.3.quãdo aũt in emphyte-
usi noua habeat locũ ius accrescẽdi,tradiť per Bar. in l. si mihi
& tibi,s̃.eo.& ita declarat Fely.in d.c.quæ in ecclesiarum, col.
87 xxix.ver.3.limitatur.Secunda cõclusio.Emphyteutæ † possunt
absq; cõsensu domini bona emphyt.inter se quocunque titulò
alienare,l.volũtas,C.đ fideic.Iste tex.parũ facit fm do.Ias.& be
ne,qa ibi nõ fuerũt prohibiti alienare simpl̃r,sicut in l. fi. C. de
iure emphyteu.sed ibi prohibiti fuerũt hęredes alienare extra
familiã,vnde inter istos de familia censetur alienatio cõcessa,l.
cũ prætor,ff.de iud.Secundo mouetur Bar.rõne;qa extraneꝰ,in
quẽ fieret alienatio, nõ p̃t cogi a directo domino aliqua actio
ne personali ad ipsum recognoscendum, nec ad soluendũ pen
sionẽ.q̃ rõ cessat,quando alienatio fit in emphyt.d. Ias.dicit, ꝙ
ꝯclo sibi nõ placet,qa ista rõ,super qua fundať,concludit oppo
situm:nam dominus nõ habet emphyt.obligatum, nisi ꝑ par-
te,quã ille locauit,& fuit cõsideratio Ale.in l.si domus, §.fi.ff.đ
leg.1.sed tu rñdeas,ꝙ emphyteuta teneť actione personali ad
recognoscendũ dñm,& ad pensionẽ ẽt ꝑ parte, quã habuit a
suo coemphyteuta,quia alienatio in eum facta cẽsetur quædã
repudiatio,c.1.& ibi not.de alienatio.feu.paterni. sed si emphy-
teuta repudiasset,totum accreuisset per ius accrescẽdi coẽphy-
teutę,in quẽ facta fuit alienatio: rõne autẽ iuris accrescendi dř
inuestitus & obligatus insolidum,d.l.coniunctim, ergo &c. Et
ꝑpea cõclusum est s̃.ꝙ ista ꝯclo nõ ꝑcedit in emphyteusi no-
ua pluribus facta,in qua non habet locum ius accrescẽdi.Ter
tio facit alia rõ,quia alienatio ꝓhibeť fieri sine cõsensu dñi, ne
ipse dñs cogatur habere emphyteutã,quẽ nolit,d.l. fi.quæ pro
hibitionis ratio cessat in alienatione inter ipsos emphyteutas.
hinc est,ꝙ si emphyteuta fuerit inuestitus pro se, & quibus de-
derit; tunc poterit alienare rẽ emphyt.irreq̃sito dño,qa ex illis
verbis,& quibus dederit,apparet datã fuisse licẽtiã alienãdi,c.
1.de feud.nõ hab.prop.nãm feu.stante.n.clausula, & quibus de
derit,admissus quilibet vř,in quẽ alienatio fieri cõtingat, secun
dum Pau.& Ang.in l.cum esset,§.1,ff.de ser. rusti. pręd. qnimò
inuestitus pro se, & suis successoribus quibuscunque, poterit
alienare irreq̃sito domino: qa emptor diciť successor singula-
ris,vt no.in l.id tempus,§.1.ff.de vsucap.& l.quędã,§.nihil,& §.
seq.& ibi Mod.ff.de edẽ.& quia admissus est singularis succes-
sor,bene sequiť,ꝙ in eum alienatio fieri poterit irrequisito do-
mino,secundum Bald.in l.cum virum,C. de fideic. & in c. j. §.
donare,col.2.qual.olim feu.pot.aliena.cum concordan. addu-
ctis ꝑ Alex.hic,col.fi.& cõsi.188.incip.viso,& mature discusso,
col.v.lib.2.& Dec.consi.163.col.3.& 196.col.2.& Cur.Iun.ꝯsi.
1.col.2.& consi.4.col.2.& seq.do.Georg. Nat.in repe. c. quan-

uis,col.36.de pact.in vj.Quartò facit, quia licèt patronus non
possit donare iuspatronatus sine consensu episcopi, c. illud, de
iur.patr.tñ põt donare compatrono absque vllo consensu epi,
secundum Pan.& alios in c ex insinuatione,eo. tit. & probatur
in cle.2.iuncta gl.in verb.liberè,eo.ti.& idem voluit gl. in c. ne-
mini,xvj.q.vij.Quintò facit,quia uasallus potest irrequisito dño
alienare feudum in alium agnatum success.in ipso feudo, quia
talis alienatio censetur potius refutatio, fm Bal.in c.j. col.3. de
aliç.feu.Ista ꝯclo *cõiter* approbatur,& tenenda est, quicquid di-
cat d.Ias.& ampliatur,etiã si emphyteutę inuestitura pacto ex-
presso promisisset dño non alienare rem ipsam ipso irrequisito,
quia tale pactum debet intelligi de alienatione facienda in ex-
traneos,non inter seipsos,secundum Sal.in l.ea lege,col. pe.C.
de ꝯd.ob.cau.Sed tu considera,quia hoc modo intelligendo,
pactũ nihil operebiť,quod nõ est dicendum.Et in ꝯriũ adduco
deci.Bald.in c.j.§.præterea,de prohi.feu.alie per Feder. vbi deci
dit,ꝙ si uasallus faciat pactũ de nõ alienãdo,nõ poterit tũc alie
nare feudum etiã in casibus a iure permissis, qa prohibitio ho
minis cõcurrens cũ prohibitione legali debet aliquid operari,
ꝑ tex.in proprijs terminis in §.sanctissimas, in Auth. de alie. &
emph.ꝑ quẽ idem concludũt do.Alex.& Mod.in l. filiusfami-
lias,§ diui,ff.de leg.j.quòd poteris fortè sustinere deci.Saly.dicẽ
do,ꝙ ista est potius refutatio q̃ alienatio,d.c.j. de alien. feu. pa.
Iuxta ꝑmissa dubitať,an qñ emphyteutæ alienãt inter se, debe-
ãt dño laudimium? videtur,ꝙ sic,quia dato,ꝙ possint irrequisi
to dño inter se alienare,nõ tamen sequiť,ergo laudimiũ nõ de-
beť.nã emphy.põt permutare irrequisito dño,& tñ ꝑmutans ꝑ
noua inuestitura tenetur soluere laudimiũ,fm Imo.ĩ c. potuit,
col.xiij.đ loca.& d.Ias.in d.l.fi.col.cxxviij.quicquid dixerit Gui
do deci.xcij.& xlv.per totũ,& xlviij. in fi.Similiter emphyt.po-
test irrequisito dño donare,& tamen donatarius tenetur ad la-
udimium,per d.Ias.in d.l.fi,col.cxv.& seq.quicq̃d dixerit Guid.
deci.xlviij.In contrarium,ꝙ non debeatur laudimium facit,qa
laudimium non debetur a comprehensis in prima inuestitura,
sed tantum a nouis emphyteutis secundum gl. in d. l. fi. in ver-
bo,accipere,quòd emphyteutã est de comprehensis in antiqua
inuestitura,ergo non tenetur nouam inuestituram accipere, &
ꝯñr nec laudimium soluere, quod pro noua inuestitura debe-
tur,ita cõsuluit Io.de Ana.ꝯsi.90.incip.Quia dubiũ istud.qđ in
terminis nostris crederẽ uerũ esse,ꝑter q̃ in noua emphyteusi
pluribus concessa,in qua non habet locũ ius accrescendi, quia
emphyteuta emens partẽ alterius,hoc casu nõ põt dici, ꝙ pro
parte empta vnquã recognouerit directum dñm. Tertia ꝯclo.
88 Emphyteuta † remittens oẽ ius,quod habet,uel habere sperat,
licèt censeatur remittere ius emphyteuticũ cõpetiturũ in fauo
rem eius,cũ quo paciscitur:non tñ talis remissio prodest eccle
siæ dominæ directæ,quia pactũ non porrigiť ad illas personas,
ad quas nõ interest paciscentis,ꝙ porrigatur,l.& hr̃di,§. fi. ff.de
pact.d.Ias.dicit se mirari de hoc fundamento, quia ex ꝯctu,seu
ex stipl'one alterius acquiritur ecclesiæ,ẽt,ꝙ non intersit ꝯhen
tium,ut ꝯcludit d.Ale.in l.stipl'o ista,§.fi.per illum tex.s̃. eo.sed
ego magis miror de d.Ias.qa licèt quis possit stipulari ecclesiæ,
vel ꝯhere ad utilitatẽ ipsius ecclesiæ, tñ illud uerum est, si ꝯstet
de mente ꝯhentium,ꝙ uellent ecclesię stipulari,ut probatur in
d.§.fi.& ita expresśè loquitur Ale.sed,ꝙ ibi ex stipulatione,qua
tertius stipulatur sibi,& ad suum cõmodum acquirat ecclesiæ,
nullibi probatur.non.n.ꝯctus recipit intelligentiam, quam par
tes non habuerunt,nec põt operari ultra eorũ intentionem, l.
non oĩs,ff.si cer.pe.Secundo loco adducit aliam rõnem, ꝙ ius,
qđ non acquiriť,& cui remittitur,remanet penes remittẽtem,
l.nec utilẽ,ff.ex qui.cau ma.l.cum quis,§.si debitorẽ, ff. de solu.
Aduerte,quia ista rõ nõ uidetur facere in proposito, nã remis-
sio ꝑdest hæredib.ut hic: ergo non põt dici, ꝙ remãserit penes
remittentẽ.Sol.oportet intelligere thema q̃õnis,ꝙ frater,cui fa
cta fuit remissio iuris emphyteutici,decesserit cum hæredibus
extraneis,qui non succedũt in emphyteusi ecclesiastica,§.em-
phyteusim,Authẽ.de alie.& emphy.Tradiť ꝑ Pan.in c.ĩ ꝑñtia,
đ proba.itẽ ꝯsidera,ꝙ Bart.s̃.q.vj.dicit,ꝙ spes radicata ex causa
de pñti põt cedi,l.spem,C.de do.si põt cedi,ergo istud ius cõsi-
stens in spe fuit statim acquisitũ fratri prædefuncto. falsum er-
go vř,ꝙ remanserit penes remittentẽ.Contra hanc cõclusionẽ
insurgit Pau.de Ca.duobus medijs primò per tex.ĩ §.finiť,Insti.
de usuf.ubi ex renũciatione usus fructus facta tertio,consolida-
tur vsusfructus cum proprietate ex natura iuris renunciati: sic
ergo dicamus,ꝙ renunciatio iuris emphyteutici extinguat ius
renunciantis, & utile ius cõsolidetur cum directo ex natura iu
ris renunciati.Ad istud rñdet Are. ꝙ tex.in d. §.finitur.facit in
oppositũ,quia vult,ꝙ nihil agatur,si vsusfructus cedatur tertio
& nõ ipsi directo dño;& sic vult,ꝙ ad hoc,ut usus fructus reuer
tatur ad proprietatẽ,sit necesse,ꝙ cedatur domino directo.sed
Aret.decipitur,quia ille tex.dum dicit, ꝙ nihil agatur, debet in
telligi respectu ipsius tertij:quia sibi non acquiritur, sed respe-
ctu consolidationis aliquid agiť, quia usus fructus ad dñm pro
prietatis reuertitur,l.si vsusfructus,ff.de iur.do. & sic adhuc stat
vnum fundamentũ Paul.de Ca.Cõsidera si põt rñderi, ꝙ tex.
in

in §.finitur,nihil facit in propoſito,quia remiſſio iuris emphy-
teutici pōt fieri t coemphyteutæ, vſuſfructus aūt non pōt ter-
tio cedi.vnde quia renunciatio iuris emphyteutici potuit va-
lere in fauorē eius,cui fit renunciatio , non pōt dici , ꝙ aliquid
acquirat̃ directo dn̄o:& ideo ſi eueniat caſus,ꝙ non poſſit re-
nunciatio ſortiri effectū ſuum, ius renunciatū remanebit penes
remittentem iuribus præal.Secūdo Pau.de Ca.adducit tex. in
c.j.de eo,qui ſi.feu.fe.agn. vbi decidit,ꝙ ſi agnatus renūciet feu
do,in quo eſt ſucceſſurus poſt mortē illius, cui renunciat,talis
renunciatio prodeſt alijs agnatis , ſi renūcians omnino renun-
ciauit,vt in caſu iſto , in quo emphyteuta remiſit omne ius,
quod habebat vel habere ſperabat. ſed pro certo ille tex. fa-
ctus vr̃ pro concluſione Bar. qui vult , ꝙ talis renūciatio non
proſit,niſi his , in quorū fauorē facta fuit. vnde niſi ſit omni-
moda renunciatio facta.i.in fauorē cuiuſcunq;,non debet pro
deſſe directo dn̄o, ſm̄ Aret. hic , qui facit in hoc tres caſus , vt
hic ꝑ eū,& illū tex.pro Bar.pōderat Cur.conſi.60.inci.Memo-
riæ recolēdæ,col.lxij.a quo d.Iaſ. ſurripuit oīa , q̄ hic adducit.
89 Ex iſtis habes reportare , † ꝙ renunciatio iuris de futuro non
præiudicat renuncianti,ſi ius renūciatum nō acquiratur ei , in
cuius fauorē facta fuit renunciatio,ut probat etiā in c.frater.§.
fi.ſi de feu.fue.contr.inter do.& agn.& in l. auus,ff. de pac. per
quem text.dn̄t ibi Guli.de Cu.Ang. & d.Iaſ.ꝙ ſi filia renūcia-
uit hæreditati paternæ in fauorem filiorū maſculorum , talis
renunciatio non nocebit filiæ, ſi pater deceſſerit ſine maſculis.
ſequit̃ Are.hic,& Bal.& Mod.i l.ſi actione,C.de pac.& d.Geor.
Nat. in repe.c.quamuis.maximè in vlt.fal.de pact. in vj. Circa
90 xj.q.† an hæredes fratris præmortui habentes ſcientiā fideicō.
habeant regreſſū de euictione ꝯ fratrē ſupſtitē? Ia. rn̄.ꝙ ſic, ꝑ
tex.in l.fi.§.fi.C.cō.đ leg.& ſeqt̃ Are.ꝯriū tenēt Bar. & alii *cōite*,
qa falſum ē,ꝙ frater ſupſtes teneat̃ de euictiōe,vt in j.q.ꝯcluſū
fuit,tum quia ſcientia fideic.nihil facit ad rhōbū,cū non ſit ta-
lis,quæ habeat nocere ſcientiːnā ſi frater ꝑmortuus ſciebat fra
trē ſuperſtitem , cum quo diuiſit,habere ius in parte , q̄ ſibi ob
uenit,talis ſcientia debet ſibi ꝓdeſſe , cū ius authori ſupueniēs
ꝓſit ſucceſſori,l. cū vir,ff.de vſucap.l. ſi a Titio,ff. de rei vend.
non ob.tex.in l.ſi fundū ſciens,qa loquit̃ in eo, q̄ ſcit tertiū ius
hr̃e in re:nos loquimur in eo,qui ſcit auctorē ſuū hr̃e ius in re.
iſta videtur colorata rō ad ꝓbandū , ꝙ non ſit hn̄da rō ſciētiæ
inter fratres diuidentes.ſed tn̄ parū valere videtur , ſm̄ Are.qa
concluderet,ſi ius authoris eēt tale,quod haberet confirmare
ius ſucceſſoris , ita loquunt̃ iura palle.ſed iſtud ius fideic. ſup-
ueniēs fratri habet penitus deſtruere ius ſucceſſoris, cū non in
telligat̃ remiſſum,l. cū pater,§.hæreditatē,ff. de lega.ii.Confir-
mat,qa ius ſuperueniens authori ita demū prodeſt ſucceſſori,
ſi intereſt authoris, vt quia ſit obligatus ſucceſſori,l.i.ff. de pig.
act.& tradit ꝑ Bar.in d l.cū vir.in caſu noſtro non intereſt au-
thoris,qa non tenet̃, ſi euincat̃ res occaſione fideic.cū vt dxi,
non intelligat̃ remiſſum.Saluādo Bar.rn̄.ꝙ Bar. ꝑſupponit fra-
trē ſuperſtitē teneri de euictione , & ideo q̄rit,an etiā teneatur
data ſcientia. & hoc ꝑſuppoſito ceſſāt fundamenta ꝑdicta.An
aūt ſi portio,vel aliqua res,ꝙ obuenit alteri in partem per diui
ſionem euincat̃ a tertio,alter teneatur đ euictione , tradit Bart.
in vlt,q.vbi dicā.Circa xij.q. colligo ex dictis Bar. plures con-
91 cluſiones.Prima concluſio.†Emēs rē ſibi legatā a tertio,nō cē
ſet repudiare legatū,ideo ſalua ē ſibi actio ad ꝑtium ꝯ grauā-
tū,§. ſi res aliena , Inſtit. de leg.iſte tex.nō vr̃ ꝯcludēter ꝓbare,
qa loqt̃ qn̄ legatarius emit viuo teſtatore , vn̄ non pōt dici re-
pudiaſſe ius,quod ſibi non cōpetebat , ſm̄ Raph. Allegat̃ alius
tex.ſ.in l.planè,§.ſi rē emiſſet,ff.de leg.j.ad quem text.rn̄.Raph.
quæ rn̄ſio non bene adaptat̃ , quia ille tex.loqt̃ indiſtinctè ſm̄
Ale.tn̄ cōſidera,an ille text. debeat intelligi & ſuppleri per tex.
in d.§. ſi res aliena. qđ ſuaderi pōt , quia §.ſi res aliena , tractus
fuit de corpore illius §.ſi rē emiſſet.& quia alias §. ſi res aliena,
dubiū non haberet ꝯ l.qđ Labeo,ff.de Carbo.edi.allegat̃ ergo
tertiò tex. in §. ſi cui fundus,Inſtit. de lega. ſed nec iſte tex. pro
bat,quia loquitur in legatario , cui legatus erat fundus alienus,
quo caſu vr̃ ſibi legatū ꝑtiū,l.cū alienā,C.de leg.meritò emen-
do fundū a dn̄o non cēſet̃ remittere pretiū hæredi.non n.per
talē emptionem impedit̃ hr̃s ꝑſtare ꝑtiū,qđ legatū fuit,ſecus vr̃
qn̄ legatarius emit a tertio rē teſtatoris ſibi legata, quia emēdo
fecit,quominus hr̃s dare poſſit rē,quam dare tenet̃:vr̃ ergo iſta
concluſio intelligenda vel qn̄ legatarius emit rem legatam a
tertio viuo teſtatore.qn̄ poſt mortem teſtatoris emit a tertio rē
alienam ſibi legatā : ſecus ſi emit a tertio rem teſtatoris poſt
eius mortē,niſi impendens emiſſet,quo caſu indiſtinctè ſalua
eſt ſibi ad ꝑtiū actio,l. ſi cui,ff. de act.emp. cū ſimil.*cōis* tn̄ opi.
eſt in ꝯrium,ꝙ ēt ſalua ſit ſibi actio ad pretiū,ēt ſi emerit rē ip-
92 ſius teſtatoris.Secunda concluſio , † Emens rē ſibi ſub ꝯdōne
legatā:ab hærede nō cenſent̃ repudiare legatū,ideo ſalua ē ſibi
actio ad pretium,l.ſi vendideris,ff. de euict.iſte tex. nō vr̃ ꝯclu-
denter probare,quia loquitur in eo,qui emit a tertio & viuēte
teſtatore,& antequàm illam rē requiſſet emptori. Scđò alleg.
tex.in l.fundo,ff.ad leg.falc. qui non etiā vr̃ probare,quia n̄ lo-
quitur in legatario emptore,ſed in legatario inſtituto ab hære-
de pendente cōdōne legati,nec ſibi ſalua vr̃ actio ad pretiū ꝑp
regulā de duabus cauſis lucratiuis,l.Mæuius,§. ſi duobus,ff.de
lega.ij mihi tn̄ placet cōcluſio,quia potuit legatarius rē emere
propter dubiū cōdōnis euentum,& vt interim re ipſa potiret̃:
vnde nō debemus præſumere,ꝙ voluerit repudiare legatū,cū
poſſit alia ſumi cōiectura,l.cum de indebito,ff.de probat.item
quia expreſſa repudiatio legati cōdōnalis non valet,nec ꝑiudi-
cat renuncianti,l.ſi ita ſcriptum,§.ſi ſub cōdōne,ff. de leg.ij.er-
go nō ēt ꝑiudicabit tacita renūciatio,q̄ vr̃ reſultare ex ꝯctu em
ptionis.Sed ꝯ hanc ꝯclōnē obſtat terribilis tex.in l.ſi cui res,ff.
de act.emp.a ꝯrio ſenſu.rn̄det Are.ꝙ debet intelligi, qn̄ legata
rius emit rem ſibi ſub cōdōne legatā poſt condōnis euentum:
quæ ſolutio ſtare non pōt,tum quia diuinat,tum quia uerba il
lius text.repugnat. Dicitur ibi,ꝙ legatarius rem ſub condōne
legatā imprudens emit,ergo pendente ꝯdōne,qa qualitas adie
cta verbo debet intelligi ſm̄ tp̄s verb,l.in delictis,§. ſi extrane⁹,
ff.de noxa.& hanc ſolutionē reprehendit d.Iaſ.hic. Vnde ſcđo
loco rn̄det Are. ꝙ licèt legatarius,qui ſcienter emit, nō poſſit
agere ad pretium ex cauſa legati,poterit tn̄ agere de euictione
tanq̄ fingatur res ſibi ex cauſa legati euicta. Subdit tn̄ ſup hoc
cogitare.& bene facit,qa alleg.text. a ꝯrio vult totū oppoſitū.
& eſt rō,quia ſciens ſibi ius competere, non vr̃ rōne illius iuris
poſſe de euictione agere,l. ſi fundū ſciens,C. de euict.vn̄ cogi-
ta ſi poſſit rn̄deri,ꝙ ſciens nō poſſit agere ad pretiū actione ex
empt.& ita loquit̃ ille text.a ꝯrio ſenſu : ſed bene poterit ēt ex
teſtamento tanq̄ res videatur ſibi abeſſe,ex quo abeſt pretium,
vt dicit text.in d.l.planè,§.quod ſi reus.& declarat Bart.in l.hu
93 iuſmodi,§.qui ſeruū,ff de lega.j.Tertia concluſio,† Emens etiā
ſcienter rem ſibi purè legatā ab hr̃de,non vr̃ repudiare legatū,
ideo ſalua eſt ſibi actio ad pretiū.Pro iſta cōcluſione Bar.addu
cit tria fundamēta.Primò tex.in l.fi.C.cōm.de leg.intelligen-
do,ꝙ loquatur ēt in legatis puris,licèt gl. ibi in tertia ſolutione
contrarij ibi relati teneat ꝯrium.Et,ꝙ ille text.procedat ēt in le
gatis puris , probo ponderando illa verba,pro pretio , qđ dicit
pro re aliena,&ſic pro re legatarij. ſi ergo tempore emptionis,
quo emptor dedit pretiū,res erat legatarii,ſequitur,ꝙ legatum
erat purū: quia legati cōditionalis dn̄ium non tranſit in legata
rium ante.cōditionis euentū,l. Sempronius Attalus,ff.đ vſuſr.
leg. & traditur per Bar.in l.j ff. de leg.j. Sed ipſe text. etiam ꝓce
dit in legatis puris,non tn̄ probat ꝯcluſionē noſtrā, quia loqui
tur in extraneo emente rem alteri legatā, lex cōſeruat actionē
ad pretiū,q̄ ratio ceſſat qn̄ ipſe legatarius ſciēter emit ab here-
de,quia emēdo vr̃ præſtare hæredi ꝯſenſum, ꝙ alienet,quo ca
ſu ceſſat ratio odij,l.ſi tn̄ ſcienter,ff. ad Mac. Secūdo Bar. ad
ducit rōnem,quia non vr̃,ꝙ valeat renunciatio facta nō inſpe-
ctis verbis teſtamenti,l.de his,ff.de tranſ.quæ ratio non vr̃ ꝯclu
dere,quia ſciēs oculo intellectus vr̃ inſpicere teſtm̄, & iſtud ſuf
ficit vt concluſum fuit ſ.in iiij.q.& quia ad aliud non pōt refer
ri hæc tanta renunciatio,ergo facta a ſciente valebit non in ſpe
ctis verbis teſtamenti,vt concludit Bart.ſup.q.vj.Tertio mouet
Bart.quia legatarius emendo rem ſibi purè legatā a tertio.non
vr̃ repudiare legatum,d.§.qđ ſi rem. ergo nec etiam emēdo ab
hærede.Iſta ratio diſplicet Bal.qa legatarius pōt ab hærede in
uito ex cauſa legati rem auocare:vnde emendo ſatis ꝯſtare vr̃,
ꝙ non vult acceptare legatum,q̄ rō ceſſat , qn̄ legatarius emit
ab extraneo.Sed iſta reſpō. non videtur in totū eneruare fun-
damentū Bar.qa ꝓcedit ſolū,qn̄ legatarius emeret ab ex̄neo rē
hæredis vel alterius ſibi legatam,q̄ non pōt vendicare ab extra
neo,cum non tranſeat recta via dn̄ium in ipſum legatariū,l.ſi
hæredis ſeruus,ff.de leg.j.erit ergo vera concluſio in legatario
emente rē teſta.ſibi legatā,cuius dn̄ium trāſit in legatariū reli-
cta via,l.a Titio,ff. de fur. & rōne dn̄ij pōt a tertio vendicare,l.
in rem,ff.de rei vend. vnde Are.aliter reſpō. ꝙ non eſt bonum
argm̄ de legatario emente a tertio , quia nulla eſt repugnantia
in ſubiecto,quia ab vno haberi pōt res ex cauſa oneroſa,& ex
cauſa lucratiua,q̄tum ad effectū cōſequēdi pretiū:ſed qn̄ emit
ab hærede,reſultat euidens repugnātia, quia impoſſibile eſt, ꝙ
ab eodē vna & eadē res habeat̃ ex cauſa oneroſa,& ex cā lucra
tiua.vnde legatarius eligendo vnam cauſam impoſſibilē, cen-
ſetur alteram repudiaſſe,l.illud,& l.Clodius,ff.de acquir.hære.
Tenenda ē ergo opi.Dy.ꝯ Bar.ꝙ legatarius cenſeat̃ repudiaſſe
legatū.Pro qua ſententia facit ſm̄ Raph.ꝙ ſi legatarius cōſen-
tiat hæredi alienanti rem in tertium,videt̃ repudiare legatum,
l.codicillis,§.j.de leg.ij. Idem dicendum videtur ſi emat, qa effi
cacius emendo conſentit.ſed iſta ratio retorquetur,quia cōſen
tiens alienationi rei ſibi legatæ non præiudicat ſibi in pretio,l.
ſi fundū per fideic.ff.de leg.j. & ibi Bart.rn̄det ad d.l.codicillis,
ꝙ loquit̃ in caſu ſpeciali.Item pro iſta opin.facit, quia qui vult
vnū,vult omne antecedens neceſſariū ad illud,l.ad legatū,& l.
ad rē mobilē,ff.de proc.Vnde cū legatarius velit emere,neceſ-
ſario vult repudiare legatū:quia firmo manēte legato , emptio
nulla eſt,l.rei ſuę,ff.de ꝯh.em. Ad iſtud rn̄det Are.ꝙ nihil facit,
ſed potius probat,ꝙ emptio non valeat , q̄ ꝙ legatū repudiatū
uideatur.vel aliter rn̄detur,ꝙ non valet emptio rei ſuæ,ſi ſua
ſit de iure cōi , ſecus ſi de iure ſpeciali,arg.l.i.C.đ don.quę ſub
mo.

mo est.n.res legata in dñio legatarii ante cognitũ legatũ,& tra
ditionẽ factam ex priuilegio,l.a Titio, cum si.ff.de fur.Ideo cõ
currit rei vendicatio cũ actione personali, vt declarat Bar.ĩ l.i.
C.cõ. de leg.vel aľr rñdetur,ꝙ nõ valet emptio rei suę,si sit sua
irreuocabiliter:secus si reuocabiliter, ar.l.in bello,§. qui seruũ,
ff.de cap.& postli.re.sed legatũ nudũ agnitum dicitur esse lega
tarij irreuocabiliter,secundũ gl.in l.si qs ita hæredem,ff.de ꝯd.
insti.& ꝙ valeat emptio rei sibi legatæ ꝓbat̃ in d.l.plane,§.i. &
in d.l.hmõi,§. qui seruũ.ff.de leg.i.& ibi Bar.& sic vides articu-
lum esse disputabilẽ.*cõmunis* tñ sñia est,ꝙ legatarius legatũ re-
pudiasse censeat̃.q̃ cõis ꝯcľo limitatur per Bal.& Imo.vt proce
dat,qñ legatarius emit rem testatoris sibi purè legatã, secus si
emat rem alienã vel ipsius hæredis,cũ recta via non transit in
legatariũ,d.l.si hærede,§.seruus,ff.de leg.i. nã isto casu põt em-
ptio valere absq;eo,ꝙ intelligatur repudiasse legatum. Ista limi
tatio posset ꝓcedere,si ꝯcľo fundaretur hac rõne,ꝙ emptio rei
suæ non valeat.sed vt vidistis super hac rõne non benè fundat̃
ꝯcľo,& ideo Raph.hic,& in l.a substituto,ff.de leg.i.quẽ sequi
tur.Are. reprehendit hanc fallen.eo.quia rõ repugnantiæ,ꝙ ab
eodẽ possit haberi eadẽ res ex titulo lucratiuo & oneroso mili
tat oĩ casu.Secundò limitat d. Alex.vt procedat,qñ legatarius
emit rem sibi legatã titulo particularis legati:secus si emat vnã
rẽ ex cõprehensis in fideic.vľi,nã tunc non intelľr renunciasse
fideic.quod puto verissimum respectu aliarũ rerũ,sed respectu
rei emptæ videtur dicendũ oppositũ, & ꝙ ad illam militat rõ
repugnantiæ.Circa vltimam q.Bar. habes tres ꝯcľones.Prima
95 ꝯcľo,Cohæres † non tenetur cohæredi de euictione ꝓ re eui-
cta,quæ ex diuisione testamentorum illi obuenit,& ita conclu
dunt gl.Bar. & alii in l. si familiæ,C.fa.ercisc.& in l. si cogitatio-
ne,eo.ti.ꝓ qua adducitur rõ. Diuisio testatoris habet vim spe-
cialis legati,l.qd ergo,ij.§.fi.ff.de leg.i.& l.ex facto,ff.de hær.in-
sti.hæres aũt pro speciali legato non tenet̃ de euictione,l.a sub-
stituto,§.i.ff.de leg.i.ergo ẽt non tenebitur pro re euicta,quę ex
diuisione testamentorũ alteri obuenit. Considera tu prouecte,
quia hac rõne attenta cohæres non teneretur de euictione etiã
ope exceptionis,cũ pro speciali legato nullo modo teneatur,
d.l.si a substituto,§.i.Sed ꝯ̃rium est verius,quia cohæres ope ex
ceptionis tenetur pro diuisione testamentorũ,secundum Bar.
& alios *communiter* ita intelligentes tex.ĩ l.cũ pater,§.euictis,ff.đ
leg.ii.ergo rõ non est bona.Ideo Raph. in d.§. euictis, fuit alte-
rius sñiæ,& voluit,ꝙ cohæredes inuicẽ teneãtur de euictione,
etiam,ꝙ diuisio sit facta a testatore.mouet̃ per illũ text.in ver.
coniectura voluntatis.si ex voluntate defuncti non cogitur hæ
res restituere partes cohæredib.prælegatas, nisi cõseruetur in-
demnis,ex eadẽ voluntate:dicendũ est,ꝙ habeat actionem de
euictione,si partes aliis p̄legatas restituerit ante secutã euictio-
nem:quia stante voluntate testatoris, ita debet dari actio sicut
exceptio,l.cũ proponeretur,ff.de le.ii.l.i.C.com.de leg.Et ꝓ ista
sñia Raph.facit,quia hæredes adeundo censentur approbasse
diuisionem defuncti,& eo modo quasi cõtraxisse & diuisisse,l.
ex maleficiis,§.hæres,ff.de act.& ob.& sicut si ipsi diuisissent,te
nerentur de euictione,vt dicam statim,ita si approbauerunt te
statoris diuisionẽ teneri debent. Itẽ facit, quia diuisio testato-
ris habet vim permutationis,l.si filia,§.si pater,ff. fam.erc. ergo
cohæredes de euictione erunt obnoxij,non secus ac si permu-
tassent:nisi rñdeas,ꝙ ille tex loquitur in diuisione oĩum bono-
rum,ac etiam hæredis alieni.Retenta tñ cõi,limitat etiam Bar.
vt non procedat casu,quo culpa cohæredis res euincatur:& ita
intelligit tex.in l.si paterfamilias,ff.fa.erc.Aduerte subtilis,quia
ibi ope exeptionis cohæres compellit cohæredẽ ad liberandũ
sibi rem,quæ sibi obuenit in partem ex diuisione testatoris a
nexu pignoris ante secutam euictionẽ, & consequenter nõ po
test dici,ꝙ culpa alterius cohæredis res fuerit euicta. Secundò
aduerte,quia si ante secutam euictionẽ põt hæres cogi,vel rẽ li
berare a nexu pignoris,vel de euictione cauere. ergo sequitur,
ꝙ de euictione tenetur,aliàs nõ possit cogi cauere,l. si domus,
§.j.ff.de leg.i.Tertiò considera,an militare possit ꝯcľo, vt non
procedat in casib. in quib.pro legato speciali hæres tenetur de
euictione,de quib.per Bar.& alios in d.l. si domus,§ i. & ꝑ Bal.
in l.cũ alienã,C.de leg. quod videtur cessante rõne,l. adigere.
§.quãuis,ff.de iure patr.c. cum cessante, de app.Secunda ꝯcľo,
96 Cohæres † non tenetur de euictione cohæredi,ex cuius vel au
thoris sui facto,res euicta fuit,l.fundum meum,ff.de euict.l. li-
cet,ff.de do.præle.& de hac cõclusione dixi s̃.in i.q.Bar. Tertia
97 cõcľo,† Coheres tenetur de euictione cohæredi,cui res euicta
obuenit ex diuisione facta ab ipsis cohædibus,l. si fratres,C.
commu.vtr.iudic.quia diuisio,q̃ fit a partibus,vicem obtinet ꝑ
mutationis,l. communi diuidũdo,§. si debitor,ff. cõmu. diui.
Amplia, vt procedat ẽt si sit facta diuisio a iudice,l. si familiæ,
C.famil.erc.quia factum iudicis reputat̃ factũ partis,l. ob cãm,
98 C.de euictio.l.j.C.si in can.iud.pig.ca.sit. Limitatur † primo, vt
non ꝓcedat,qñ portio alterius est in eadẽ euictionis causa,secũ
dũ Guliel.Bald.& Pau.de Ca.in d.l.si familiæ.nec obstat, ꝙ al-
terius portio nondũ sit euicta,qa sufficit,ꝙ sit in periculo eui-
ctionis:& licèt tertius non curet euincere,hoc debet ĩ lucro co
hæredis possessoris cedere,ſm Paul.de Cast.Sed Saly.tenet ibi
oppositũ ꝑp generalitatẽ illius,& forte verior est sua sententia,
quia fortuna debet esse cõis,sicut periculũ cõe est,& sufficit,ꝙ
succursum sit expñti in periculo euictionis, casu, quo sequat̃
euictio,l.hæredes,§.pen.ff.famil.ercisc.Limitatur secũdò in di-
99 uidentibus † scientibus rẽ diuisam subiacere periculo euictio-
nis,nã inter sciẽtes non dat̃ actio de euictione,l.si fundũ sciens,
C.de euict.& in d.l.si fratres.Iuxta hãc fallẽtiã dubitat̃ de duo
bus.Primò,an fallentia ꝓcedat ẽt si diuidẽtes sciant rẽ diuisam
esse alteri legatã.vr̃,ꝙ nõ respectu pretii,per tex. in l.fi.§.fi.C.ꝯ
mu.de leg.Cõtrariũ decidit Bar.s̃.q.xj.qa diuidẽtes vñr pericu
lũ inuicẽ mutuũ in se suscepisse,& cũ Bart.transeũt Doct. *com-
muniter*,arg.l.de fideicommisso,C.đ transact.& l.si pr̃ puellę,C.
de inoffic.testa.Tu aduerte ad plura.Primo,quia rõ Bar. non est
generalis,quia cessat casu,quo res legata tota adiudicaret̃ vni,
& res propria alteri,& ideo hoc casu salua deberet esse actio ad
pretium,quod ꝯcedũt Gulie.& Bal.in d.l.si familiæ, & Ale.hic
Secundo aduerte,qa vbi põt sumi alia ꝯiectura,nõ debemus p̄
supponere,ꝙ aliquis vellet ius suũ remittere,l.si is,ff. de sol.sed
diuidentes habẽtes notitiã fideic.ꝯdõnalis poterãt estimare ꝯ
ditionẽ fideic.nõ extiturã,ideo nõ debemus p̄supponere,ꝙ vo
luerint remittere actionẽ de euictione casu, quo esset cõdõ, &
si res euincatur secũdum Arch.Sed ista ꝯsideratio vr̃ frustrato
ria.Aut.n. res subiecta fideic.obuenit vni soli,aut obuenit pro-
rata cuilibet,& tunc si tota,& ab omnibus sit euicta cõi iactu-
ra,cuilibet tollet actionẽ:aut portio vnius tantum euicta fuit,
& tunc videtur agi posse,quia portio aliorũ est,ẽt in eadẽ causa
euictionis ꝑ ĉa,q̃ dixi in p̄cedenti litatione:retenta tñ opi.Sal.
non esset inutilis Are.ꝯsideratio.eam tñ veram non puto,quia
sciebat ꝯdõnem euenire posse,vñ quilibet in se periculũ susce
pisse videtur,d.l.si fratres,Scđo dubitatur, an limitatio proce-
dat,qñ diuisio fuit a iudice facta?videtur,ꝙ non,qa ex necessi-
tate obuenit in partẽ illa res postea euicta.fert̃.n. sñia in inuitũ
l.inter stipulantẽ,§.i.s̃.eo.vnde isto casu nõ videtur ĩ se suscepis
se periculũ.Cõtrariũ dicendũ ur̃,qa poterat a diuisione inutili
appellare,l.si ab arbitro,ff. qui satisd.cog.& non appellãdo vid
tur consentire,l.ab eo,C.qũo & qñ iud.ꝑpea diuisio iudicis iu-
dicatur diuisio partiũ,d.l.ob eã,C.de euict.Tertia concľo limi-
100 tat̃,ubi actũ † esset,ꝙ nullus teneret̃,d.l.si familiæ.Sed dubitat̃,
an isto casu agi possit ad pretiũ.& hãc dubõnẽ ĩtellige, si res sit
euicta alio iure q̃ ex causa legati,videt̃,ꝙ agi possit ꝑ tex. ĩ l.em
ptorẽ,§.fin.ff.de act.emp.Contrariũ determinat gl.& *cõmuniter*
Doct.in d.l. si familiæ. quia mutuũ periculũ in se suscepisse vi-
det̃, q̃ rõ vt s̃. dixi,cessat,qñ vni obuent res obligata in solidũ,
& alteri res libera. Item secundum opin.Sal.de qua s̃.in i.limi-
tatione,ista diuisio ex toto cõfundit̃,quia secũdũ Sal.mutuũ
periculũ non cõsideratur,nisi sequatur euentus:& vbi sequitur
euentus,tunc mutua cõpensationis exceptio actione euictio-
101 ne repellit.Postremo, † vnus vr̃m per schedulam in istis suc-
celis dimissam a me quæsiuit, an duo fratres a patre instituti
& inuicẽ grauati,quorũ alter si sine liberis decederet, restitue-
ret hæreditatem superuiuenti aut filiis eius, pñt inter se fidei-
cõ.remittere?quia quæsitũ est alienũ a mã huius §.breuibus rñ
debo:nã punctus stat in hoc,an possit remittendo p̄iudicare fi
liis alternatiue vocatis.Nã ĩ eorũ præiudiciũ est plusquã certũ
eos posse fideicõ.remittere,vt hic,& in l.i.C.de pac.& l.đ fidei
cõ.C.de transa.Pro resolutione sciendũ est,ꝙ per illã disiuncti
uam,ant filiis eius,censent̃ substituti filii alterius fratris ordine
successiuo,l.cũ pater,l.pe.ff.de leg.ii. Traditur late ꝑ scribentes
in l.Gallus,§.quidã recte,ff. de lib. & posth. hoc præsupposito,
responde,ꝙ remissio facta a fratribus non præiudicat filiis sub-
stitutis volentibus succedere in fideic. ex persona propria per
illud,quod decidit Bart.& sequuntur *cõmuniter* Doct.in l.qui su
perstitis,ff. de acq.hær. & per Ale.& Mod.in l.pactũ,quod dota
li,C.de coll.& bene facit,quia pactum vnius alteri non debet
obesse,l. si vnus,§. ante oĩa,ff. de pac.l.si mater,C.de rei ven.l.si
102 arrogator,ff.de adop.Vltra Bart.† quærunt scribentes post glo.
hic, an in sententia sit exprimenda causa? longa est huius
puncti inuestigatio.paucis agendo,*cõis* est ꝯcľo, ꝙ non est quã
tum ad validitatem sententiæ, necesse exprimere causam in
ipsa sententia,per tex. in c.sicut nobis,de re iud.nec obstat,ꝙ il-
le tex.videatur se fundare in consuetudine particulari, quia ex
illa infert ius generale:immò fatuus est iudex, qui exprimit in
sententia causam, tum quia per talem expressionem aperitur
via malitiis, tum quia posset iudex exprimere causam falsam,
& omittere bonam;quo casu sententia non valeret, vt diximꝰ
s̃.in vj.opp.Bar.& pro ista dicebat Io.And.ꝙ Doctor non tene-
tur exprimere aliquam causam,neq; allegare aliqua iura. Se-
quitur Cardi. & alii *communiter* ibi.quod dictum placet grossis
& delicatis Doctoribus,sed displicet Pan.& mihi,nisi esset Do
ctor eximius,cuius doctrina & integritas esset cognita,aľs non
esset credẽdũ.non.n.iudex debet sequi cõsilium Doctoris, nisi
sit iustũ,secundũ Bart.in l.i.§.si plures,ff. de exerc.actio.sed quõ
iudex poterit scire,an cõsiliũ sit iustum, nisi videat̃ qbus iuribꝰ
Consultor mouet̃.Itẽ scias,ꝙ istud dictũ Io.And.procedit, qñ
consi-

conſiliũ petit̃ a iudice,ſecus ſi a parte.tũc.n.debet ↄſultor alle-
gare iura & rões.Ita ↄcludũt oẽs ſcribentes ibi.Pa. ↄſi. 21. lib.
2.Item ſcias Conſultorẽ nõ errare,ſi tã pſuaſiuas, q̃ ↄcludẽtes
aſſignet rões,qa iudices ſæpe mouent̃ ex friuola, & qñq; ma-
turatione indirecta.Cõclude ſecũdũ Spec.tit.de diſpu.& alleg.
aduo.§.3.ꝙ in bono Conſultore tria requiruntur,ſicut in bono
medico: peritia,experientia,& diligentia,vt dixi in trac. de pe-
ſte,in vlt.lib.in quarto remedio curatiuo. limitat̃ iſta ↄcl'o per
Spec.in tit.de ſenten.§.qualiter.verſ.cæterum,ſex modis.& per
Fel.in d.c.ſicut,xj.modis,quos omnes ferè habuit a Car. Ale.in
c.in tantum.xxj.diſt.ſed re vera non ſunt fallentiæ,qa in illis ca
ſibus reqritur expſſio cauſæ ad aliũ finẽ,q̃ ad validitatẽ ſenten-
tiæ,vt per Pan.in d.c.ſicut,& per Ale.in l.properandum, §.illo,
C.de iudi. Et ita ſit impoſitus finis huic ſolemni §.ad laudem
Redemptoris,& eius benedictæ Matris.

S V M M A R I V M.

1 *Stipulatio ob turpem cauſam,an ſit ipſo iure nulla, an ope exceptionis.*
2 *Stipulatio ob turpem cauſam quare non valeat.*
Stipulatio,ne maleficium fiat,an dicatur facta ob turpem cauſam.
3 *Naturalis obligatio,an oriatur ex ſtipulatione,ne maleficium fiat.*
4 *Taciti & expreſſi æquiparatio,an & quando procedat.*
5 *Stipulatio ob delictum iam commiſſum,an valeat.*
6 *Stipulatio ob homicidium faciendum de homine bannito,quẽ impunè vigo re ſtatuti licet occidere,an valeat.*
Statutum,quòd impunè liceat bannitum occidere, an valeat.
7 *Occidens bannitum etiam ſtatuto permittente, peccat mortaliter, & facit contra bonos mores naturales.*
8 *Turpitudo maior verſatur in contractu contra bonos mores naturales,quã contra bonos mores ciuiles.*
9 *Votum emiſſum ob turpem cauſam,an valeat.*
10 *Promiſſio facta meretrici ex cauſa libidinis,an valeat.*
Meretrix non turpiter accipit.
11 *Correlatiuorum non eſt eadem diſciplina,quando militat diuerſa ratio in al tero ex correlatiuis.*
12 *Lupanaria tolerantur.*
13 *Donatio & promiſſio facta meretrici à milite,non valet.*
Idem in clerico,quid in Doctore,remiſſiuè.num.15.
14 *Confeſſio facta a clerico vel milite,quòd debeat concubinæ vel aliquid habeat ab eo ex depoſito uel alia cauſa,non ualet.*
Confeſſio inter perſonas prohibitas præſumitur fraudoloſa.
16 *Promiſſio ſi Titius plagium fecerit,an valeat,& quid ſi promittat ſi Titius plagium fecit.num.17.*

SI plagij. Non poteſt breuius ſummari, ſi tamen ve
lis ſummare,hoc dicit.Promiſſio pro deli-
cto faciendo vel iam facto,non eſt obligatoria. Quęro pri
mo,quę ſit ratio dubitandi & decidendi.reſpondeo,quòd
ratio dubitandi fuit, quia nihil magis conuenit quàm fidẽ ſer-
uare,l.j.ff.de pact.Ratio decidendi fuit, quia ſtipulatio facta fuit
ob turpem cauſam; vel quia talis ſtipl'o eſt contra bonos mo-
res,l.pacta quæ ʒ̃,C.de pact.vel quia talis ſtipl'o ẽ facta ob cãm
impoſſibilem de iure,l.filius,de condi. inſti. & impoſſibilis ſti-
1 pulatio non valet,l.impoſſibilis,ſupra eo.Secundo quæro, † an
ſtipulatio ob turpem cauſam ſit ipſo iure nulla, an vero ope ex
ceptionis tantũ?gl.Bart.& Vltramon.tenent,ꝙ ſit nulla ipſo iu-
re per iſtum text.in ver.ab initio nõ valet,i. ipſo iure non valet,
ſm Dy.& per tex.in l.generaliter,in verbo,nullius momenti,s̃.
eo.& per tex.in l.ſi a reo,§.fi.iuncta l.fideiuſſor obligari, ĩ. de fi-
deiuſſo.Contra.tenent Pet.& Citramon.per text. in l. pen.ff.de
condi.ob turpẽ cãm,dupliciter inducendo.Dicitur ibi, ꝙ actor
exceptiõe doli mali ſubmoueri poteſt,ergo ex turpi ſtipulatio-
ne naſcit̃ actio:aliàs non daretur exceptio,l.j.de excep. & ſi na-
ſcitur actio,ergo ſtipl'o nõ eſt ipſo iure nulla. Secundo dicitur
ibi,ꝙ pp exceptionem ſtipl'o eſt inutilis, ergo vtilis erit ſi non
excipiatur.Ad iſtũ tex.& ad primã inductionem, rñdet vbique
Bar.ꝙ non eſt bona ↄñia.dat̃ doli exceptio,ergo nata eſt actio,
quia ſæpe dat̃ actio doli ʒ̃ ntentionẽ tñ, & tũc dicit̃ exceptio
intẽtionis & facti,l.qui ſe debere,& ibi tenet gl.ff.d̃ ↄdi. ob cau
ſam.Ad ſecundam inductionem rñdetur,ꝙ ſi non excipiatur,
ſtipl'o vtilis eſt,non quia actionem pariat,ſed quia ſolutum re-
peti non põt eo caſu,quo in ſolutione nulla verſat̃ turpitudo,
vt in ſenſu illius legis.Quidam etiam concordant opinion. aut
ſtipl'o continet turpitudinem ex parte vtriuſq;,& tũc procedat
opinio Vltramon.aut ex parte alterius tñ, & tũc procedat opi.
Citramon.& ita loquatur tex.in d.l.pen.Sed ʒ̃ hanc concordiã
videtur caſus in l.iuriſgentium, §.ſi ob maleficium,ff. de pact.
vbi dicitur,ꝙ ſi quicquam promittat̃ ne maleficium fiat,obli-
gatio nulla eſt.Tenentes hanc cõcordiam,inter quos fuit Are.
hic,Raph.Com.Paul.Imo.& Ale.ĩ d.l.generaliter. Chryſtoph.
de Caſtil.& Fulg.in d.l.pen.rñdet̃, ꝙ nulla eſt obligatio. ſ. quo
ad effectũ,& ſic ſi opponat̃ exceptio.quæ ex poſitio m Are.cõ
probatur ex §.ſeq.incip.ſed cũ nulla.qui continuando mãm lo
quitur de ſtipulatione facta ſine cauſa,quã conſtat nõ eſſe nul-
lam ipſo iure,ſed ope exceptionis,l.2.§.circa,de doli excep. quẽ
text.Iaſ.in l.generaliter,inducit pro Citramonta. hoc modo. ſi
omiſſio cauſæ non vitiet ſtipulationem ipſo iure,d.§. circa, mi-
nus eã debet vitiare expreſſio turpis cauſæ;per ea, quæ no. Bar.
in l.demonſtratio,q.7.de condi.& demon. Sed ↄñia non valet.
nam ſine cauſa lata ſentẽtia valet,& tñ ſi exprimat̃ falſa cauſa,
eſt ipſo iure nulla,vt dixi in l.præceden. Vnde inquirenda eſt ra
2 tio,† quare ſtipl'o ob turpem cãm nõ valeat.dixi s̃. non valere,
quia ʒ̃ bonos mores.quæ rõ ceſſare vr̃ qñ promittit aliquid ne
maleficiũ fiat,vel vt reſtituatur,quod ex maleficio vſurpat̃, qa
tunc ſtipl'o non continet turpitudinem.Sed aduerte, quia imo
ob turpem cãm dr̃ facta ſtipulatione maleficium fiat, imo di-
citur maleficiũ facere.patet,quia textus dicit,ſtipulatio ob ma-
leficium: nã qui recipit promiſſionẽ, aut pecuniã vt maleficiũ
faciat,aut emendet maleficiũ,quod tenetur nõ facere vel emẽ
dare:ideo maleficiũ facit,quia hoc facit,quod facere nõ debet,
l.qui nõ facit,ff.de reg.iur.Poſſet forte dici,ꝙ licet ex parte ſtipu
lantis verſetur turpitudo in ſtipulatione,ne maleficium fiat:tñ
talis turpitudo non eſt directò ʒ̃ bonos mores, ſed per indire
ctum: vnde vr̃ mero iure valere,d.l.pen.ſed ſtipulatio ob male-
ficium faciendũ,eſt ʒ̃ bonos mores directò,& turpitudinem ↄ
tinet ex parte vtriuſque,nimirum ſi eſt ipſo iure nulla. ita loqui
tur iſte tex.cum ſimilibus.Secundo aduerte, quia ex alio videt̃
3 confundi hmõi concordia,quia ex † ſtipulatione ne maleficiũ
fiat,nõ oritur etiã naturalis obligatio,ſm Soc.ĩ rub.ſup. eo. col.
fin.& licèt alii ʒ̃dicant,tñ uerior mihi vr̃ opi. Soc. quia ſi naſce
retur naturalis obligatio,ſolutũ cõdici nõ poſſet, l. naturaliter,
de condi.indebi.cũ ergo ſolutũ repetatur, l.2. de cõdictione ob
turpẽ cauſam.ↄñs eſt,ꝙ non naſcatur naturalis. nec obſtat tex.
inquantum vult,ꝙ ſolum repeti nõ poſſit, quia ibi ſolutio fa-
cta fuit poſt purgatam turpitudinẽ,vt declarat hic Areti. nã ibi
promiſſio facta fuerat,ut depoſitarius depoſitum reſtitueret,&
facta reſtitutione pmiſſor ſoluit.certe hoc caſu non repetit, qa
tẽpore ſolutionis ſublata erat prima cauſa ſtipulationis: & tur
pitudo amplius non ſuberat, vnde ſoluens ſcienter indebitum
ſublata cauſa turpitudinis donare vr̃,l.1.de condi. indebi. cum
igitur nec naturalis obligatio naſcatur,videret̃ optimo iure cõ
cludendũ,ꝙ etiam ſtipl'o,ne fiat maleficiũ, ſit ipſo iure nulla.
Aliam ergo concordiã dat Bart.in d.l. generaliter, aut in ſtipu-
latione eſt expreſſa cauſa turpis, & non valet ipſo iure: aut nul
la fuit expreſſa cauſa.& ipſo iure ualet,ſi non opponatur excep
tio.Sed iſta cõcordia nõ uidetur uera,quia vr̃ ſufficere,ꝙ ſtipl'o
ſit facta ob turpem cãm,licèt nõ expreſſam,cũ par ſit virtus ta
4 citi & expreſſi.Tenendo concordiam rñd.† ꝙ æquipararío taci
ti & expreſſi procedit,quantũ ad ualiditatẽ ↄctus:ſecus quantũ
ad ipſum ʒ̃ctum annullandũ,ut patet in ſententia,quam tacita
falſa cauſa non annullat,& tñ expreſſa uitiat,ut dixi in l.præce-
dẽ.facit,quia turpitudo expreſſa maior eſt velata, l. ſi oleum, §.
fin.cum l.ſeq.ff.de dol.& toto titu.ff.rerũ amo.ergo magis vitia
5 bit expreſſa quam tacita.Tertio quæro, an † ſtipulatio ob deli-
ctũ iã cõmiſſum ualeat? vr̃,ꝙ non per iſtũ text.per quẽ no.Pau.
ꝙ promiſſio remuneratoria delicti patrati eſt ipſo iure nulla.
Contrariũ tenent Petr.& Citramõ.quia talis promiſſio non in
uitat ad delinquendũ, unde ualere debet tanquam promiſſor
ſcienter promittat indebitum,iuxta tex.in l.1. de condi.indebi.
ſed Imo.& alii rñd.ꝙ ſtipulatio ob delictum faciendũ, non ua
let: tum quia inuitat ad delinquendum,tum quia facta ob tur-
pem cauſam.& iſta ſecũda ratio militat etiã in ſtipulatione ob
delictum iam factũ.Præterea uidetur ẽt militare prima ratio,
nã ſi talis promiſſio obligaret,poſſet obligari iterum delĩquere,
hac ſpe ductus,ꝙ alius ſibi tantundẽ dẽat promittere. Quarto
6 † quæro,an ualeat ſtipulatio ob homicidum faciendum de ho
mine bannito,quem licet ex forma ſtatuti impune occidere:
ualet enim huiuſmodi ſtatutum,ſm Bart.in l.2. quãdo lic. ſine
iudi.ſe uind.per illum text.& in l.vt uim,ff.de iuſti.& iur.& late
huius ſtatuti validitatem probat Alex. & Iaſ.hic. Vr̃, ꝙ valeat,
qa non reputatur turpe occidere bannitum lege permittente.
facit,quia valet ſtatutũ dans præmiũ occidenti bannitum, ſm
Bal.in l.2.per illũ tex.cum glo.C.quibus ad lib.proclama.nõ li-
cet.Ergo etiã valebit ſtipulatio,arg.de ſtatutis ad ʒ̃ctus,l.fi.in fi.
7 C.de fideiuſſo.In contrariũ facit, † quia occidens bannitum ẽt
ſtatuto permittente,peccat mortaliter,ſm glo. in c. inter hæc,
33.q.2.& ſic vr̃ facta ſtipulatio ob turpem cauſam. Confirma-
tur,quia æquitas non ſuggerit obſeruandũ eſſe illud, quod ſit
peccatũ mortale,nam in malis promiſſis fidem reſcindere de-
bes,c.cũ in malis,22.q.4.ſi ceſſat æquitas, ſequitur nõ naſci na-
turalem obl'onem,cuius fundamentũ eſt æquitas, l. Stichũ, §.
naturalis,de ſol. Augetur difficultas, quia occidere bannitũ eſt
ʒ̃ bonos mores naturales,cum homicidiũ non poſſit eſſe ſine
immũditia & peccato,ẽt,ꝙ a ſtatuto pmittat̃, ſm Bal. ĩ c.j.co.j.
de iud.ſtipl'o aũt ʒ̃ bonos mores naturales nõ valet, ſicut ʒ̃ bo
8 nos mores ciuiles,l.ſtipl'o hoc mõ ↄcepta,s̃.eo.eſt.n. maior † tur
pitudo in cõtractu ʒ̃ bonos mores nãles,q̃ cõtra bonos mores.
ciuiles,ſecundũ Pau.& Mod.in d.l.pacta,quæ cõtra,C.de pact
prima pars eſt verior.ad contraria patet rñſio. Quintò quæro,
9 † an valeat votũ emiſſum ob turpẽ cãm:vr̃, ꝙ ñ per iſtũ tex.qa
mitius

mitius agitur cum Deo q̃ cum homine, l.ii.§. voto, ff.de pollic.
Contra. determinat Andr. de Ise.in c.i. §.i, quibus modis feud.
amitta. quia omne Deo simpliciter est licitũ: vnde turpis con-
ditio debet vitiari & non vitiare. Credo primam opi. veriorẽ,
quia nõ tenet votũ, nisi a Deo verisi͠r acceptẽt,c. licet,de uot.
not. Abbas ĩ c.ex parte,de censi.nec est credendum Deum acce
ptare turpe votũ. præterea vouens non tenetur adimplere vo-
tum,nisi sequuta conditione, quia aliter non habet animũ vo
uendi, s͠m Pan.in c.scripturæ,extra de voto si ergo tollas condi
tionẽ, tollis consensum, quo cessante votum non est obligato
10 rium. Sextò quæro, † an promissio facta meretrici ex causa li
bidinis sit obligatoria? videtur ꝙ non, quia facta ob turpẽ cau-
sam vt hic,& ita vbiq; tenuit glo.seq̃tur Bal. Ang.& Pau.in l.3.
§.sed quod meretrici,de cõdi.ob turp.cau. Imo.& Ias.in d.l. ge
neraliter. Et pro hac sententia adducitur primò ratio, quia ve-
ritate inspecta negari non põt, qum ex parte vtriusq; versetur
turpitudo. Tu considera, ꝙ hac ratione attenta stipulatio esset
ipso iure nulla,per ea quæ dixi s͠.in ii.q.& tñ glo. tenet ꝙ mero
iure valeat, licèt obstet exceptio. Secundò r͠ndetur, ꝙ ex parte
meretricis nulla versatur turpitudo,quia ipsa nõ capit turpiter
data,d.§.sed quod meretrici. ergo non etiã turpiter accipit pro
missa,arg.l.fi. C.ad leg. Falcid.secundò adducitur tex.cũ ibi no.
in l.fin.de actio.& obli.ad istum tex.r͠nd. Bar. ꝙ loquitur in mu
liere promittente viro,& sic Bar.sentit ꝙ non loquitur in mere
trice.& posito, ꝙ loquitur in meretrice, nihil facit, quia ibi me
retrix promittit viro, in quæstione n͠ra vir promisit meretrici.
sed Ias.replicat, ꝙ ratio correlationis subuertit r͠nsionem Bar.
11 Tu † aũt considera, ꝙ licet regulariter correlatiuorum eadẽ sit
disciplina,tñ fallit qñ diuersa ratio militat in altero ex correla
tiuis,l.curatorem,C.de interdi.mat. c.i.de locato. In proposito
patet ratio diuersitatis,quia si meretrix promittat viro, stipula-
tio cõtinet turpitudinem ex parte vtriusq;: nam meretrix etsi
turpiter nõ accipiat promissa & data, turpiter tñ donat & pro
mittit. Tertio adducitur authoritas Bar. in l.i.in fi.de condi. ob
turp.cau. Sed possum declinare ab authoritate Bar & maxime
quia directo decisio Bar.non cõcernit casum nostrum. Cõtra-
riam opin.tenet Bar,& Alex.in d.§.sed quod meretrici. Iaco.de
Rauen. Cyn.& Sal.in l.ii.C.de condi.ob turp.cau. Bar.in l.affe-
ctionis,ff.de dona.Paul.in l.multũ interest, s͠.eod. Ant.& Pan.ĩ
c.quia plerunque, de immu.eccl. mouentur primo per text. in
d.§.sed quod meretrici.vbi dicitur, ꝙ meretrix non accipit tur
piter data,ergo nec promissa. Tenẽtes ꝯrium repõdent, ꝙ licèt
non turpiter accipiat, turpiter tamẽ petit: q͠a quædam honeste
capiuntur,quæ nõ honeste petuntur, l.i.§.i.de variis & extraor.
cogn.sustinendo Bar. põt replicari, ꝙ ratio quare meretrix nõ
turpiter capit,fuit, quia toleratur a lege in turpi quæstu. sunt
12 enim † tolerata lupanaria,vt vitẽtur deteriora,c.nerur,§. fi.xiii.
distin.no.per gl.& Pan.in c.inter cætera, d͠ spõsa.& ratio dictat
ꝙ meretrix capiat etiam promissa: nam concesso turpi quæstu,
videtur concessa omnia necessaria & consecutiua, l.ii. de iuris.
om iud.c.preterea,de offi.deleg. Itẽ pro hac parte allegatur tex.
in d.l.affectionis,vbi valet donatio facta meretrici, quæ dona-
tio non solum stipulatione, sed etiam pacto nudo hodie fieri
põt, l.si quis argentũ, C. de donatio. gl. ibi r͠ndet. sed illa r͠nsio
confunditur ex illo tex.vnde sunt qui non inconsidarate dixe-
rũt, ꝙ ꝓmissio facta meritrici ex causa donationis valet, quia
proxima causa ꝯtus est liberalitas, quæ turpitudo non est: sed
stipulatio ex causa libidinis non valet, quia proxima causa sti-
pulationis est ipsa turpitudo. Confirmatur, quia si meretrix
agat ex donatione,non turpiter petit, quia cõtractus donatio
nis pure & simpliciter non est correspectiuus: sed quando agit
ex stipulatione libidinis causa facta, agit ex cõtracto correspe
ctiuo,& sic ex turpi causa. Cõsidera tamẽ, quia hoc modo do-
natio facta meretrici non valet,cuius contrariũ innuit ille tex.
Retenta opinio. Bart. ꝙ valeat promissio & stipulatio facta me
13 retrici; limita vt non procedat † in donatione & promissione
facta a milite,quæ est ipso iure nulla,l.ii. C. de donat.inter virũ
& vxo. qua ratione idem dicendum in donatione & promis-
sione facta per clericum suæ concubinæ,quia non valet, secun
dum Bart.in l.miles ita,§.mulier,de testamẽ.milit.& Barto. in
d.l.affectionis. Ioan. And.in c.de his,de sepul. Pan.in c.i.de cleri
14 co ægro. Ex quo† infertur, si clericus vel miles confiteatur ex
causa depositi vel alia,esse debitorẽ suæ concubinæ, ꝙ talis cõ
fessio nec probat, nec obligatio valet, quia inter personas pro
hibitas confessio præsumitur simulata, s͠m Barto.in l.si forte,
de castr.pe.& ita in specie consuluit Petr. de Ancha.consi.147.
Quia dubium.& Deci.consi.132.In casu proposito. Nunquid
15 autem idem † sit in donatione & promissione facta a Docto-
ribus,qui dicuntur milites legalis militiæ? vide Nouiss. Papien.
16 in l. Centurio, de vulga.& pupil. Septimò quæro, † an valeat
promissio si Titius plagium fecerit? Bart. tangit & distin. vt per
eum. sed aduerte inquantũ concludit, ꝙ si Titius sit amicus,
vel consanguineus stipulantis, ꝙ stipulatio non valet, quia pro
pter commodum amici stipulãtis posset Titius inuitari ad de-
linquendum. Quod ampliat Imo.etiam in casu dubio, quãdo
non apparet de amicitia vel consanguinitate, quia stipulator
posset pacisci de quota sibi promissa. Istud nõ videtur verum,
quia Titius directo ex stipulatione nõ inuitatur ad delinquen
dũ.vnde licet accidere possit, ꝙ Titius propter amicitiam, vel
propter pactum de quota promissa sit commissurus plagium,
non tamen istud debet esse in consideratione ad irritandũ sti
pulationem quæ nõ fuit directo ordinata ad hunc casum, l.ii.
§.si vero,& §.fin.& ibi Bar.ff.si quis cau.l.si vehenda,§. idem iu
ris,s͠.ad leg.Rhod.de iac.per quæ iura dicit Alex. ꝙ nõ conside
ratur, ꝙ quis posset delinquere,qñ actus directo non ordinatur
ad delictum.ita Alex.consi.2.col.viij.lib.j,& Ias. in l.nemo põt,
col.ix.ĩ ii.lectu.ff.de leg.i. Placet tamen sententia. Bar. & Imol.
vt tollatur occasio grassatoribus & assassinis quærentibus sibi
17 pretium pro homicidiis. Vltimo gl.† dubitat, an valeat stipu-
latio si Titius plagium fecit? concludit ꝙ sic, quia non inuitat
ad delinquẽdum. sequitur Sal.in l.ex eo, C.de inut. stipu. Con
tra tenet Alex.hic per generalitatem istius legis.facit quia pos-
set stipulator ex suo damno cõmodum reportare contra l.ita
que fullo,ff.de furt.posset enim esse, ꝙ stipulatus fuit si Titius
plagium fecit,quia ipse consuluerit vel mandauerit plagiũ fie-
ri,quod vel factum fuisse nouit vel existimet. Et sic cum laude
Dei peruenimus ad metas huius anni.

IO. FRAN. RIPAE, A SANCTO Nazario, Iuriſconſulti excellentiſsimi,

In ſecundam ff. veteris partem abſolutiſsima commentaria;

Nunc recens noſtra ſumma diligentia recognita, atque emendata, fœliciter incipiunt.

SVMMARIVM.

1 *Punctus habetur loco copulæ.*
Si, monoſyllaba, orationes diuerſas coniungit.
2 *De, dictio, oſtendit cauſam materialem & immediatam.*
3 *Filius natus ex concubina, & legitimatus per ſequens matrimonium, an excludat ſubſtitutum, ſi teſtator dixerit, ſi filius meus deceßerit ſine liberis de legitimo matrimonio natis &c.*
4 *Legato facto pauperibus filiabus de ciuibus Papien. oriundis, non ueniunt filię ex patre Mediolanen. & auo Papien.*
Filia, cui relicta a patre fuere centum, adeo ut de bonis ſuis nō poſſit aliud ulterius petere, an prohibeatur petere dotem maternam.
5 *Canonicus ſi teneatur uigore ſtatuti ſoluere unā cappam ualoris x. aureorum de primis fructibus, non tenetur ultra ualorem fructuum.*
6 *Gabella ſi uigore ſtatuti ſolui debeat de quolibet inſtrumēto debiti, an onus ſoluendi ſpectet ad debitorem uel creditorem.*
7 *Petitio hæreditatis, an ſit realis actio, an mixta.*
8 *Actiones reales in quibus differant a perſonalibus.*
9 *Actiones mixtę quæ ſint, & quare ita dictæ.*
10 *Actiones in rem ſcriptæ quæ ſint, & quare ita uocatæ.*
11 *Actio quod metus cauſa, eſt in rem ſcripta, & quare.*
12 *Actiōes pſonales an ſint realib. digniores, et q̄ illarū firmiores potētioresve.*
13 *Teſtamentum de iure communi conditum, fortius eſt teſtamento de iure ſpeciali condito. Dignius tamen eſt militis teſtamentū teſtamēto pagani.*
Iuriſdictio ordinaria fortior eſt delegata & fauorabilior, delegata tamē dignior eſt ordinaria.
14 *Digniora cenſenda ſunt, quæ maiorem uirtutem, & iuriſdictionem habent.*
15 *Mixtæ actiones magis realibus deſeruiunt quàm perſonalibus.*
16 *Continuatio ad remota faciēda nō eſt, & ſi q̄do fiat, potius ſubordinatio di cenda eſt.*
Continuatio, quid ſit.
Subordinatio, quid ſit.
17 *Actio pro mutuo competens, inter perſonales principatum obtinet, propter mutui priuilegia, ſed actio depoſiti maiora habet priuilegia.*
18 *Certi condictio an ſit duplex, generalis, ſcilicet & ſpecialis, an uero una tantum, ſcilicet generalis.*
19 *Certi condictio generalis an competat pro mutuo, ꝙ ſic, ſed qualiter cognoſcetur pro mutuo intentatam fuiſſe generalem uel ſpecialem.*
20 *Rubrum ambiguum a nigro declarari debet.*
21 *Tit. ſi certum petatur, cur magis a certo inſcribitur quàm a mutuo.*
Mutuum, & certum, quid differant.
22 *Verba hæc, ſi certum petatur, an ſint nomen proprium actionis.*
23 *Actio, qua certum petitur, certi condictio dicitur.*
24 *Petere, & repetere, quid differant.*
25 *Statutum loquens de petitione, an habeat locum in repetitione.*

Si certum petatur, *Rubrica.*

Sta rub. ſecundum Bar.
habet tres partes. In prima ponit de rebus creditis ex quacunque cā. In ſcđa de reb. creditis
ex cā mutui. In tertia, de certi condictione, ex
qua certū petitur. Dec. antiquior nō niſi duas
partes dicit habere. In prima, de rebus creditis, ex quibus certū
petitur. In ſcđa de certi cōdōne. Mouetur, q̄a hic nulla interponitur copula, &: ſed hæc rō parū ſapit, quia punctus loco copu-
1 le hr̄, † ut eſt gl. in l. p̄tia rerū, ad leg. falc. tradit Bar. in l. re cōiun-
cti, 4. col. de le. 3. tū q̄a monoſyllaba, ſi, ſolet diuerſas orones cō-
iungere, l. j. de uul. & pu. de qua p Bar. in l. 3. de leg. j. & l. j. de ꝯdi.
& dem. gl. l. ſi hō, de uerb. obl. & idē Bar. in l. ſi eū, §. q̄ iniuriarū,
num. 9. ff. ſi q̄s ca. Teneamus *cōem* ſenſum, ꝙ iſta uerba, de rebꝰ
creditis, ſi certū petat̄, ſint duæ partes, qđ facilius ex rub. C. eo.
& altera rub. ſi cer. peta. probat̄. Et ſi trāſportare uerba licitū ſit,
unica ꝯſtructione legat̄ tota rub. hoc mō. Si de reb. creditis certū q̄d petatur certi ꝯdōne. Alij dn̄t, ꝙ in ueteribꝰ codicib. rub.
legit̄ hoc mō. Incipit liber 12. q̄ de reb. creditis, ſi cer. pet. certi
ꝯdōne, tractat. q̄ ſenſus eſt uerior, & optime pbat̄ in l. 2. §. igitur,
C. de ue. iu. enucl. & ſm̄ iſtū ſenſum. illa uerba, ſi cer. pet. certi
ꝯdōne, unica ꝯſtructione legi pn̄t, ſic erit ſolū una pars. Diuiſa
rub. exponamus uerba ipſius. Primò dubitatur, quare rubrica-
2 tor hic a p̄poſitione, de, exorſus ſit? rn̄deo, ut oñdat † nobis cām
materialē huius titu. dictio. n. de, denotat cām materialē & im-
mediatā, l. j. §. nunc uideamus, ⁊. de ꝯiung. cū emā. lib. c. cū cām,
de ele. declat Bar. in l. j. §. ſi plures, ⁊. de exer. ac. j. q. & in l. ex hoc
3 iure, s̄. de iuſt. & iu. Quod eſt utile ad q̄ōnes multas. † Dicit teſtōr, ſi deceſſerit filius meus ſine liberis de ltīmo mr̄imonio na
tis, ſubſtituo Caiū: dubitat̄ an ſi deceſſerit relicto filio nato ex
ꝯcubina ltīmato p ſubſequēs mr̄imoniū, an iſte filius excludat
ſubſtitutū? Bal. ꝯſ. 492. inci. quidā tres hr̄des, uel quatuor, lib. 4.
dicit, ꝙ nō excludit̄ ſubſtitutus pp dictionē, de ltīmo, q̄ denotat cām pximā & immediatā. Ego ꝯ̄riū credo uerius p text. in
c. in cunctis, & c. innotuit, de elec. & p hac opinione ꝯſuluit Deci. ꝯſ. 155. alias 150. col. fi. & ꝯſ. 525. Copioſe & abūde cōproba
4 ui in l. ſi unq̄, q. 32. C. de reuoc. do. facit ēt ad † aliā q. fuit legatū
relictū pauperibus filiabus de ciuibus Papiēſib. oriūdis, ꝙ non
cēſeat̄ de filiabus ex pr̄e Mediolañ. & auo Papiēſi, de qua q. late
uide p do. Steph. Ber. ꝯſ. 82. incip. Qm̄ reperio, uol. 3. facit ēt ad
filiā, cui pr̄ reliquit cētū, adeo ut nihil ulterius petere poſſit de
bonis ſuis, an phibeat̄ petere dotē mr̄nā? de quo p Bal. & Sal. in
l. ſi adulta, C. de hær. actio. Sal. in l. ſi qn̄, C. de inoffi. teſta. d. Steph. Bertr. conſ. 378. inci. Duo opponunt̄, uol. 2. Bal. in l. liberti libertæq;, C. de oper. liber. & faciūt quæ uoluit idē Bal. in l. ſi cū
dotē, §. ſi pr̄. ubi Alex. col. v. ſol. matr. & l. qm̄ nouella, C. de inoffi. teſta. & l. ſi quando, §. & generaliter, C. eo. tit. de inoffi. teſt. &
iſtam q. dico in terminis eſſe deciſam p Bar. in l. ut iuriſiurandi,
§. ſi liberi, ⁊. de ope. li. ulti. q. in fi. illius §. Sequitur Ang. conſ. 180.
ubi tenet opin. Bart. in d. §. ſi liberi, per alias rationes. Infertur ēt
5 † ad ſtatutū, ꝙ canonicus teneatur de primis fructibus ſoluere
unā cappā ualoris x. aureorū, ꝙ non teneat̄ ultra ualorem fructuū, quia dictio, de, ſignificat cām materialē. Bal. in l. ſi plures,
col. fi. C. de ꝯd. inſer. & Petr. de Bellapert. in d. l. ſi plures. Secundo dubitatur circa hanc rub. quare potius dixerit, de rebus creditis, q̄ de rebus debitis? gl. in rub. C. eo. reſpondet dupliciter. primo, ꝙ ponendo unum, qđ ſit maxime dignius, uidetur ponere
reliquum, qđ hoc loco certum eſt, quia ſunt correlatiua. l. fi. C.
de indi. uid. tol. l. j. C. de cupreſ. Comprobatur ex rub. Inſti. quib.
mo. re ꝯ̄h. ob. q̄ ad actum paſſiuū, & noſtra ad actiuum refertur.
Scđo reſpondet̄. Iō dcm̄ de rebus creditis, q̄a auctor principaliter eſt tractaturus de actionibus, q̄bus creditores agūt, non de
exceptionibus quibus actiones repelluntur. q̄ ſolutio *cōiter* te-
6 net̄. Et iſtud inducunt Bal. & Sal. ad q̄ōnē. Dicit ſtatutū, ꝙ † de
quolibet inſtrumento debiti ſoluat gabella. Quæritur ad quē
ſpectat onus gabellæ, an ad creditorē, uel debitorem? uidetur ꝙ
ad debitorem, pp uerbum, debiti. Nā in correlatiuis, qđ principaliter exprimitur, illud attenditur. Contrariū determināt ipſi,
q̄a ſtatutū loquit̄ indeterminate, ideo ad eū ſpectabit onus gabellæ, ad quē ſpectat cōmodum debiti, l. hactenus, s̄. de uſufru.
& ſic ad creditorem, l. debet, ⁊. de ædil. edic. ſequitur Soc. conſil.
127. uol. j. col. ii. ſubdit tn̄ Sal. unum, quod eſt falſum, ꝙ pro mutuo gratuito onus ſpectabit ad debitorē, cuius fauore celebratus eſt ꝯ̄ctus. Sed errat, quia ſtatutum nō uult ſolui gabellā pro
ꝯ̄ctu, ſed p inſtr̄o debiti, quod ꝯſtat fieri fauore creditoris, ut đbitum facilius pbari poſſit, l. ꝯ̄hitur, ⁊. de pig. l. j. C. de fide inſtru.
Declaratis illis uerbis, de reb. creditis, procedendo ordinate declarabo uerba ſeq. in lr̄a. & ideo capio gl. quæ illa declarat. diuiditur in duas partes. In prima continuat. In ij. declarat. Circa
ꝯtinuationem duo uidenda ſunt. primum excutiendus ſenſus
uerborum, ſecundū examinanda ueritas cōtinuationis. Circa
primum Bar. poſt gl. dicit, s̄. tractatū eſt de realibus tā ul̄ibus, q̄
particularibus. Quærit̄ ubi de ul̄ibus dictum ſit? rn̄det Iaſ. s̄. de
7 pet. hæ. quæ eſt actio realis, & ul̄is. docet gl. in l. j. s̄. de edē. † & ſic
uult petitionem hæreditatis eſſe mere realē. Contrarium, ꝙ ſit
actio mixta, tenent Dyn. Pau. Ale. & alij hic, quos refert Iaſ. in
§. quædam, Inſtitu. de actio. Omiſſa diſputatione, q̄ non bn̄ cadit hic, *cōis* ſn̄ia eſt, ꝙ ut actio mere realis, & ſi pſonales quaſdā
p̄ſtationes hēat, l. ſed & ſi lege, §. petitio, s̄. de peti. hære. & concludit gl. ubi Iaſ. in l. fi. in uerbo, preclusiſſe, C. de codi. Idem Iaſ.
in §. actionum, col. 3. Inſtit. de act. Dicitur. n. mere realis reſpū
dn̄i, cuius reſpū ſequit̄ poſſeſſorem, & agitur ad rē tradendam,
& ꝯcludit̄ affirmatiue, & declaratur ſicut in rei uendicatione, l.
licet. s̄. de peti. hære. & agit ꝯ̄ poſſeſſorem, uel eum, q̄ dolo deſijt
poſſidere, ſicut in rei uendic. l. ſi autem, §. ſed & is, ff. eo. dicitur
aūt hr̄e quaſdā pſonales preſtationes reſpū eorū, q̄ ſunt a debi-

toribus exacta,& respũ ptiorũ rerũ vẽditarũ,d.§.petitio, & hoc respectu saluari pt opi.Dy.ꝙ sit mixta,qa ad exacta & ptia rerũ agit ad dãdũ,& ꝯ solã personã exactoris,& isto respũ nõ pscribit spatio x.vel xx.anno.sicut in realib. Ita loquit tex. in l.hr̃ditatis,C.de pet.hæred.Sed pro pleniori intelligentia† dubitatur,
8 in qb.differãt actiones reales a psonalib.Alb.de Rosa. dicit differre origine,effectu,& nã.Origine differũt,qa reales ,pficiscuntur ex iure,quod qs hẽt in re,Insti.de actio.§.j.psonales verò ex ꝯtu,uel quasi; ex delicto,vel quasi,l.j.ff.de actio.& obli.Effectu differũt,qa in realib.ꝯcludit declaratiuè.Bar. in l.ex diuerso ,ff. de rei vendi.petitur.n.declarari agentẽ esse dñm ẽt in iurib. incorporalibus,l.sicuti,§.si quæratur,ff. si seruitus vend.In personalib.aũt ꝯcludit ad dandũ uel faciendũ,l. actionum gña, ff.de actio.& obl.Nã differunt,qa reales sequunt rẽ,& sic possessorẽ, l.j.C.de alien.iudic.mu.cau.fac.c.abbate,de re iud.lib. vj. personales verò diriguntur contra psonã obligatã,nec cõpetũt ꝯ tertiũ possessorẽ,l.j.§.si hæres pcepto fundo,ad Treb.l.fi.§.fi.de ꝯh. emp.† Successiuè dubitat vbi sit tractatur de alijs actionib.quę
9 ad exemplum earũ pponuntur.Rñdent Doc. in tit. fami. ercis. cõi diui.finiũ regun.q̃ sunt actiones mixtæ,qa hñt mixtã nãm actionũ realiũ,& personaliũ. nascuntur n.ex iure, qđ qs hẽt in re,& in hoc dant ad exẽplũ realium,l.j.ff.fini. regun. Idem dicit Albe.sed uidetur,quòd malè dicat per tex.in §. si inter aliquos, Insti.de obli.q̃ ex qua.ꝯtu.saluãdo dici pt,ꝙ respũ dñij nascut ex iure,qđ qs hẽt in re,& isto respũ agit ad declarandũ: respũ verò fructuum,& accessionũ agit ad dandũ,d.§. quædam , ubi glos.Alio quoq; respũ pñt dici mixtæ,de quo in l. actionis uer-
10 bo,§.mixtæ,de actio.& oblig.Quartò dubitatur,† vbi sit uisum de actionib.in rem scriptis,quæ sunt ad exẽplum realium : sequuntur.n.possessorem,licèt nascant ex iure, quod qs hẽt in re, vt actio ad exhibendũ,de qua est tex.per Doct.alleg.in l.3.§.est autem personalis hęc actio,ad exhib.& actio noxalis ,quæ ex noxa,seu maleficio nascit, & hoc respũ dicitur personalis , l.1 de noxa.& sequitur possessorẽ,& hoc respũ dicitur actio in rẽ
11 scripta,l.noxalis,& l.si bona fide,eo.ti.† Silr actio,qđ metus cã, dr in rem scripta,& sequitur possessorẽ respũ proprietatis,§. prętera,Insti.de actio.l.metũ,2.ff.eo.§.animaduertendum.Explanato sensu uerborum,videamus nunc ueritatem continuationis:& in primis videtur,ꝙ non sit uera continuatio ex plurib.
12 † Primò,qa personales vñr digniores ,arg.l. iustissimè.ff. de ædi. edi.& l.1.de statu hoium.Pau.đ Ca.negat maiorẽ.f.ꝙ personales sint digniores realib.sunt.n.reales potentiores , qa cõpetunt pro iure,quod qs hẽt in re,quod est fortius iure ad rem , l. plus cautionis,de reg.iur.c.pen.de præben.in vi. præterea reales vñr antiquiores,qa oriunt ex dñio,qđ fuit inuentum de iuregentiũ l.ex hoc iure,de iust.& iu.Personales uerò oriuntur ex ꝯtib. q verisilr fuerunt inuenti post distincta dñia , ergo reales tanquã fortiores & antiquiores fuerunt ppositæ,§.singulorum , Insti.đ rer.diui.l.j.de albo scribẽ.Dec.hic hanc solonẽ Pau.non admittit,qa si ius in rẽ sit potẽtius q̃ ius ad rem,nõ tñ sequit, ꝙ actio realis sit dignior personali, quia actio realis est quid separatũ a dñio,& est etiam de iure ci.l.2.§.deinde, de origi.iuris.& licèt actiones reales sint firmiores,non tñ sequitur , ergo digniores :
13 nã† testñ conditum iure cõi fortius est q̃ ꝯditum iure spãli,l. eius militis,§.militia missus,de testa.mili.& tñ testñ militis est dignius,fm gl.rub.C.de testamen. milit. silr iurisdõ ordinaria est fortior & fauorabilior,q̃ delegata,fm gl.i c.1.in ver. passus, de rescrip.li.vj.Arch.in c.si eps,2.q.vj.Ale.in rub.ff. de offi. eius. & clem.2.de rescri.tñ iurisdictio delegata est dignior,c.sanè,de offi.delega.Defendendo solonem Pau.rñdetur,ꝙ actiones reales non fuerunt præmissę tantum ea ratione,quia firmiores,sed quia habeant latiores habenas & maiores virtutes, cum sequã-
14 tur vbiq; possessorem.†Ea.n.digniora sunt,quę maiorem habẽt virtutem seu iurisdõnẽ,c.i nono,cũ glo.xxi.dist. Bart. & alii in l.j.§.si quis in appellatione,de appell.Bal.in l.1.de offi.præfe.præto.uel dici potest, ꝙ actiones reales principaliter pertinent ad iudicia:nulla enim oblone nituntur,Insti. de actio.§.1.sed iudicis officio expediuntur,l.iubere,sup.de iur. omn.iud.meritò fuerunt posite in tractatu de iudiciis.Personales verò obligatione nituntur,ideo in tractatu de reb. creditis positæ fuerunt , & ista est vera subordinatio.Secundo arguitur hac continuatione attenta,tractandum fuisset prius de personalibus q̃ de realibus, fm enim nãm prius sunt in esse producta,q̃ simplicia mixta,vt docet Abb.in cap.1.col.4.extra de sum.Trin.& fide catho. So-
15 lu.Ideo† de mixtis post reales fuit immediatè dcũ , quia realibus magis deseruiunt,cum rẽ principalr sequũtur, ut patet ex p̃dictis,& probat in l. 3.§. interdum , ver.at Iulianus , ad exhib. Quarto arguitur, quia & ff. tractatum fuit de personalibus , in titu.de nego.gest.titu.de dolo,titu. ad leg.Aquil. Sol. Occasionaliter & ex connexitate mãæ istud fit,ut in pœmio Insti. §.& cum.Insti.de lega.in prin.uel alr gl.nõ negat uisum fuisse ff.đ p̃sonalib.,pficiscẽtib.ex ꝯtu.vñ ad argm̃ patet solo , qa actiões , de quib.ff.,pficiscunt ex ꝯtu.Quinto dubitatur, nam nõ vr̃ bona,quia ea attenta debuisset tractare ff. de interdict. quæ sint in rem scripta,& tñ tractauit ff.lib.xliij.licèt interdicta sint in rem scripta,vi tñ ipsa personalia sunt,l.j.§.fi.ff.de interdi. vel aliter ff. tractatum fuit de actionibus realib.mixtis, & in rem scriptis,q̃bus prosequimur dñium: postea de personalibus , quibus prosequimur psonam;postea de interdictis , quibus prosequimur possessorem,merito fuit separata mã interdictorum , & posita in mã possessoria.Sed dices tu,cur in pcedenti tit. tractatũ fuit de interdicto de mortuo inferen.Rñdetur,ꝙ illud interdictum habet admixtam cãm proprietatis,l.ij.§.quidam, de inter. ideo positum fuit in tractatu actionũ realium. vel dici põt occasio-
16 nalr factũ, vt statim dixi. Sextò opponitur , quia continuatio vr̃ fieri ad remota,ꝯ l.2.ff.de statu hom.Sol.cõprehẽsiuè,& oĩbus coaceruatis fit ad proxima. vel alr aduertendum puto , ꝙ ista non est continuatio,sed subordinatio. Nam in principijs librorum,in quibus tractatur diuersa mã, non põt dici cõtinuatio,quæ nihil aliud ẽ,quã actus successiuus ad perfectionẽ eiusdem materiæ tendens,l.ꝯtinuus,de uerb.oblig.& hac rõne dicimus,quòd in principijs librorum non ẽ necessaria ꝯtinuatio glo.in rub.de ꝯd.fur.Cum igitur in hoc libro, & sequenti , tractetur mã actionum psonalium diuersa a realib. non rectè dr ꝯtinuatio,sed subordinatio mãæ ad mãm,q̃ est actus successiuus ad copulãdas diuersas mãs adhibitus,l.2.§.quæritur,đ vet. iure enucle.Ex his defendi põt cõis subordinatio. Alr tñ põt subordinari.ff.visum est de causis,quib.absq; ꝯtu non cõpetit nobis ius agendi,uel persequendi rem nr̃am, vel nobis debitã. In hoc ti.& seq.tractatur de causis,quibus nobis competit ius agendi ad id,qđ in ꝯtu deductũ est.Ex his remanet subordinata prima pars rub.Videamus nunc qualiter applicetur secũda pars si cer.pe.&c.Gloss.rñdet auctorem fuisse exorsum in hoc
17 tractatu de reb.creditis ex ꝯtu mutui, qa † actio quæ cõpetit ex mutuo,inter personales obtinet principatum pp priuilegia mutui,l.singularia,ff.eo.Ista ratio non est bona, quia ea attenta fuisset exordiendũ a tit.depositi,quod est magis priuilegiatum, l.pe.l.fi.C.depo.Alia ratio assignantur per Bar.qa tract⁹ mutui est frequentior,l.certi condõ,§.si nummos,ff. eo. sed nec ista rõ placet,quia ꝯtus uenditionis frequentior est,l iusto , ff. de vsuca.vera ergo rõ fuit,qa mutuãs magis sequit fidẽ alienã, & magis ĩ mutuo credit,q̃ in ceteris ꝯtibus.mutuãs.n. absolute sequtur fidẽ alterius tam respũ dñij,q̃ possessionis,l.2.§. mutui,ff.eo. secus in ꝯtu pignoris,l.j.§.per seruum,de acqui. pos.Item sec⁹ in cõmodato,l.rei cõmodatæ,l.nemo,ff.com. Item secus in deposito,l.j.ff.depo.Et licèt venditor possit sequi fidem emptoris absolutè,põt tñ & non sequi,& dñiũ retinere, donec sibi soluatur pretium,l.quoties,C.de rei vend.qđ non potest facere mu-
18 tuans,d.l.2.§.mutui,ff.e.† Tertia pars rub.annectit,vt hic per gl. ex qua hẽs,quòd duplex ẽ certi ꝯdõ,vna spãlis pro mutuo,alia gñalis ,p omni certo.Sequuntur Bar.& alij *cõmuniter*. Dy.Bal.& plures alij tenent,ꝙ vna tñ sit gñalis,de qua dicetur ff.in l.certi
19 ꝯdõ,in prin.vbi Bar.†Sed retenta cõi dubitatur , an certi cõdõ gñalis competat etiã pro mutuo:rñdetur,ꝙ sic,d.l.certi ꝯdõ,§. qm̃.Sed qualr cognoscetur,pro mutuo fuisse intentatam gñalem,vel specialem:Rñdetur ex medio cõcludendi:nam si ꝯcludat,qa mutuaui,dicetur intentata spãlis.Si vero ꝯcludatur, qa certum credidi,vel quia certum dẽs,erit intentata gñalis , fm Bar.in d.l.certi cõdõ,in prin. Nam ꝯtractus mutui hẽt nãm sui gñis inquantũ est creditũ,l.2.in prin. hẽt est nãm spẽi inquantũ mutuũ.Igitur si medium cõcludendi respiciat genus,cognoscetur intentatam fuisse gñalem.Si verò respiciat speciem , censebitur intẽtata spãlis.Sed q̃ nunc vtilitas resultat ex hoc:rñdebitur,quia certi cõdõ spãlis censebitur intẽtata cum priuilegijs mutui,secus si gñalis.In gl.ibi,mutui si certum.i. mutuũ, hanc expõnem sequunt *cõiter* Doc.pro qua d. Ale. duo adducit. Primò,quia leges huius tit.pro maiori parte de mutuo loquũtur, ideo conuenit,ꝙ rubri.de mutuo intelligant.Ista rõ retorquet, nã cũ in hoc ti.tractetur ẽt de alijs ꝯtibus,quib⁹ certũ petitur, ꝯuenit,vt hæc verba sint gñalia,vt nigrũ ex toto rñdeat rubro-Secundo mouetur,qa nisi de mutuo intelligat nulla eẽt fcã spãlis rubrica de mutuo , qđ est frequentius cõmodato & deposito,de qbus tñ reperiunt spãles rubri.Ista rõ ẽ leuissima, quia rubricatum est de certi ꝯdone in gñe,& nihil dictũ in spẽ, nimirum ergo si sub rub.gñali si cer pet.ꝯtineat mutuum.Alia rõne vtitur Pau.in l.j.in prin.eo.tit.dicens , ꝙ in ꝯtu mutui semper oblõ ꝯhitur ad aliqđ certum habito respũ ad ꝯtractum mutui, seu ad id,qđ numeratũ est,l.certũ,l.cũ quid,ff.eo.non sic in aliis ꝯtib.Sed nec ista rõ vr̃ satisfacere,fm Ale.qa in deposito & ꝯmodato magis interuenit aliquid certũ, cum illud sit in specie restituendũ.Dec.saluat Pau. quia in mutuo debitor obligatur ad genus,quod perire non põt,l.incendiũ,C.e.in deposito debitor obligatur in specie,q̃ põt perire,l.qđ te,ff.e.& tunc succedit oblõ ad interesse,l.in re furtiua,ff.de ꝯd.furt.Sed tñ ꝯsidera, ꝙ nos loquimur de primitiua oblõne,in qua venit certum in deposito,sicut in mutuo, d.l. certũ.ibi, cuius species uel q̃titas. Præterea dato,ꝙ in contractu mutui obligatio esset magis certa,non tñ sequitur,ꝙ hæc verba,si cer.pet.q̃ sui nã sunt gñalia, debeant restringi ad contractum mutui.Quid tenendũ: multũ
20 placet opinio cõis,ꝙ rubrũ† ambiguum debeat declarari a nigro

gro,l.Aurelius,§.Sticho,de lib.leg.nigrum aũt clarissimũ est de
mutuo loqui.Non ob.ꝙ aliquid ẽt loquatur de stipulõne & a-
lijs ꝯctib.quia loquitur quatenus in cãm mutui ꝯuerti pñt, uel
21 non conuerti. Retenta cõi occurrit dubitatio, quare † magis
dictum sit,si certũ petatur,ꝙ̃ si mutuũ petatur,quidã rñdent, ꝙ
apud ueteres mutuum proprie dr̃ gratuitũ, adducentes aucto-
ritatem Plaut.ideo Iuriscõ.tractaturus de mutuo gratuito usus
est uerbo,certũ,ut de utroq; se tractare oñdat.Sed certè & mu-
tuum non gratuitum in iure dr̃ mutuũ,l.lecta.ibi,xv.mutua,ĵ.
eo.& in l.Seia mutuũ,ĵ.de usuc.& alibi sæpe.Præterea ubi mu-
tuũ sub usuris nõ esset ꝓpriè mutuũ: non tñ sequitur ꝙ magis
certum debeat, quàm mutuum appellari. Successiuè dubi-
22 tatr̃,an his uerbis,† si cer.pet.actionis nomẽ exprimatr̃? quidã te
nent,ꝙ sic,ꝑ tex.in l.j.ĵ.de trit.Contrariũ firmant gl.Bart.& alij
communiter ꝑ tex.Insti.qui.mo.re ꝯh.obl.§.j.& d.l.certi cõdictio.
Non ob.tex.in d.l.j.quia illa uerba,actione utitur,si cert.pet. fa-
ctũ referunt,& non ius patet,quia condõnatr̃ proferuntur ſm
Sal.hic & ibi;& sensus est,illa actione utitur, qua uti solemus,
si.i.qñ certum petirur.uel aliter dici põt,ꝙ hæc erant uerba pr-
ma edicti,ſm Iac.de Are.Cy.Bal.& Ale.puta si certum petatur
actionẽ dabo,ex his primis uerbis actio denominatur, ut actio
quorũ bonorũ,quorum legatorũ,uti possi.& similia,l.j. in fin.ĵ.
quorũ bonorũ,nec propterea negatur,quin actio, qua certũ pe
titur, propriè appelletur cerri condictio, sicut actiones quibus
interdicta s̃.noiata exercentur,actiones in factũ nominanr̃. In-
sti.de interdict.§.fi.Non tñ sequitur,ꝙ certi condictio sit actio
prætoria,licèt p̃tor polliceatur actionẽ se daturũ in l. j. iuncta l.
in cõmodato,§.sicut,ĵ.commo.l.2.§.j.ĵ.ad Velleia.l. ait prætor,
§.nam & postea,de iureiur. rationẽ ponit in rubr. de interdict.
Glo.in uerbo,petatur,exponit.i.repetatur.similẽ expositionem
facit gl.in rubr.ff.sol.matr.& in l.petenti,ĵ.de pig.act.Circa hoc
plura sunt uidenda.Primò,qd differat uerbũ, petatur, a uerbo
repetatur.Secundò, an expositio gl.fuerit necessaria. Tertiò,qs
23 fructus ex ea colligatur.† Circa primum,Bar. & alij dicunt dif-
ferre,quia petimus quod non dedimus, repetimus quod prius
dedimus,l.repetitio.ĵ.de condi.indeb.l.si repetendi.C.de cond.
ob cau.& dicit Bald.ꝙ petitio est primus actus, repetitio est se-
cundus actus primo contrarius.Similis differentia est inter ver
bum dare,& uerbum reddere.Tibi datur,quod tuum non fuit:
reddir̃ qđ aliqñ tuũ fuit,l.j.§.& eleganter,ĵ.depo.l.cũ pr̃,& fidei
tuæ,de leg.2.Circa ſm dubiũ Bar. & alij *cõiter* concludunt, ex
positionẽ fuisse necessariã respũ gñis,qa idẽ qđ fuit datũ,reperi
tur in gñe.Sed nõ respũ spẽi,qa eadẽ spẽs q̃ data est,non reperi
tur,sed alia.l.2.in prin.ĵ.eo. Pro ista dist. facit tex.in l.cum quid.
ibi,æque bonum in eodẽ gñe reddir̃.ad idem tex.Instit. quibus
24 mo.re ꝯhi.obl.in prin.Ego dubito,† qa Iurecõ.qui fuerunt La
tinissimi,sp utuntur uerbo simplici,petatur,& non composito,
repetar̃,ut hic,& in l.proinde.ibi peti possit.& in l.certi ꝯdõ, in
prin.& in §. qñ, & in l.uinum,eo.titu. & in l.pecuniam,& l. le-
cta,& l.eius qui,& d.l.petenti,& in d.l.j. de tritic. & eodem uer-
bo vtir̃ Imperator,C.eo.tit.in rub.& in l.q̃uis,&in l.si ꝓ mutua,
C.eo.aut igir̃ hr̃ respectus ad iudiciũ, & tũc expõ non est uera,
nec necessaria,l.amplius non peti,ĵ. rem ra.hab.l. j.C.de dote
cau.non num.& ita loquitur in rub.nostra,quæ ad actionem re
fertur,aut hr̃ respũs ad actũ petendi,& tũc nõ est necessaria,qa
ille actus ꝓprie est petitio:aut hr̃ respũs ad rẽ q̃ petir̃,& hoc ca-
su expõ nõ vr̃ vera,qa non est datũ genus,sed spẽs,l.2.ĵ.eo. Nõ
est igir̃ uera respũ gñis,& minus respũ spẽi, quia illa nõ reperir̃
sed alia, Insti. e. in prin.Saluando mõ quo põt,ꝯsidera,ꝙ respũ
functionis,quã recipit res mutuata in suo genere, dici p̃t ꝙ re-
25 petatur,l.cum qd,ĵ.eo.Ista seruiunt ad qõnem,†statutum est,ꝙ
de qualibet petitione fiat compromissum,uel pro qualibet pe-
titione soluatur gabella,certe statuta habebunt locum in repe-
titione,quia q̃tum ad iudicium semper est petitio,& ista est ue-
ritas,quicquid dicat Ias.in rub.ff.solu.matr.

S V M M A R I V M.

1 *Diuisio omnis debet esse bimembris.*

2 *Titulus & edictum, sunt diuersa.*

3 *Genus uerificatur in qualibet sua specie.*

Argu. de genere ad speciẽ affirmatiuè ualet,prædicamentaliter,nõ illatiuè.

4 *Genus a quo remouetur,& qualibet eius species.*

5 *Doctoribus an spectet declarare significationes uerborum.*

Doc.nõ dẽt extra ꝓpositũ uagari,nec extranea & ĩpertinẽtia intermiscere.

6 *Interpretari,& declarari differunt.*

7 *Doctor in declarandis uerborum significationibus debet esse breuis.*

Consulentes debent uti compendiosa oratione.

Breuitas immoderata nõ minus reprehendẽda,quàm excessiua loquacitas.

8 *Argumentum a uerbis rubricæ,an & quando sit ualidum.*

9 *Rub. habens sensum perfectum,habetur pro tex.*

10 *Rub. decreti sunt apochryphæ.*

Rubricæ quæ dicantur habere sensum perfectum.

11 *Rub.enũciatiue loquẽs,impfecta dicitur,q̃ uero dispositiue pfecta dici dẽt.*

12 *Arguere licet ex uerbis rubricæ ad declarationem nigri.*

13 *Rub.generalis ampliat nigrum speciale.*

14 *Lex habens uarios intellectus,in dubio intelligenda est secũdũ sensum magis accommodum rubricæ.*

15 *Arguere licet a uerbis rub.ad declarationem & ampliationem nigri, non autem a rub. speciali ad restitutionem nigri generalis.*

Rubro si contradicat nigrum,standum est nigro tanquam posteriori.

16 *Statuti rubrũ si dicat, quòd filia dotata extantibus fratribus nõ succedat, nigrum autem disponit,quòd filia dotata non succedat matri & auiæ, an succedat patri.concludit nu.17.*

Rubrum non ampliat nigrum,nisi oratio rubri sit perfecta.

18 *Argumentum ab ordine rub. an sit ualidum.*

19 *Tutor legitimus præfertur datiuo,& confirmatus legitimo.*

20 *Credere quid sit,& quis dicatur creditor.*

21 *Fides non dicitur,ubi humana ratio præbet experimentum.*

22 *Testis deponens extra articulum, non probat.*

23 *Testis,qui antequàm deponat pro euidentia aliqua præmittit, an dicatur deponere extra articulum.*

Testis dictum,dummodo aliqualiter contingat articulum,non dicitur extra propositum loqui.

24 *Declaratio articuli in termino dati, & probationis iam factæ, etiam post terminum datum ad probandum admittenda est.*

Probare prohibitus, potest etiam post conclusionem in causa probationes factas declarare.

25 *Statuto disponente,quòd uerba statuti intelligantur ad literã absq; subauditione,non censetur remota literalis expositio.*

26 *Statutum remouens literalem expositionem,est ipso iure nullum.*

27 *Statutum,quod uerba statuti ad literam intelligãtur,non censetur remoue re rationabilem interpretationem.*

Literalis intellectus quid sit.

28 *Testis deponens super mutuo, fama,nocte,consuetudine,notorio, & similibus,an possit interrogari quid sit mutuum,fama,nox,&c. & sic de similibus diffinitionibus,quòd sic.*

Ampliatur nu.31.limitatur nu.32.

29 *Testis interrogatus de diffinitione eius, super quo deponit, ut quid sit mutuum, fama,consuetudo,&c.sufficit,quòd responsionem seu diffinitionem facti det,non iuris.& nu.32.Limitatione prima.*

30 *Iudex debet in dubio admittere capitula & depositiones,quæ secundum unum sensum possunt facere ad casum.*

31 *Interrogatoria contraria eius, super quo testes deponunt, admittenda sunt, ut si testis deponat super bona fama, interrogari p̃t, quid sit mala fama.*

Notarius declarare dẽt uerba instrumẽti.alioquin illi instrumẽto nõ statur.

32 *Testis dictum respondere nescientis interrogatorijs, nullius est momenti, limitatur multimode.*

Testis non debet deponere per uerba iuris,quia diffinitio prout consistit in iure,non perficitur sensu corporeo,ideo ita deponens,non probat.

33 *Positio,cui in causa principali responsum est,nec est admittenda in appell.*

34 *Interrogatorium non admittendum si fuerit admissum, an testis interrogatus super eo respondens se nescire,probet.*

35 *Testis peritus an possit interrogari de diffinitione eius, super quo ponit,maxime si constat eum intelligere effectum uerborum.*

36 *Testis interrogatus super diffinitione, recte diffiniens,si fateatur se fuisse instructum,non probat: & quid si fuerit admonitus,ut esset cautus in rationibus reddendis.*

Testis admoneri potest,ut ueritatem dicat per uerba congrua.

37 *Testis potest precibus & precio rogari,ut ueritatem dicat.*

38 *Testis testificari recusans,præsumitur ab aduersario corruptus.*

39 *Interrogatoria testium sunt in actis producenda, & quare.*

40 *Interrogatoriorum copia,an sit danda aduersario petenti.*

41 *Dilatio an sit danda uolenti dare interrogatoria testium.*

Interrogatoria incongrua reijciendo,& quæ dicantur incongrua.

42 *Testis,qui in reddenda ratione omisit maiorem,an probet.*

Coniunctus,an & quando præsumatur scire facta coniuncti.

43 *Præsumitur quilibet scire,quod spectat ad eius officium.*

44 *Vicinus an præsumatur scire facta uicini,late.*

45 *Præsumptio præsumptionem excludit.*

Vicinus quis dicatur.

46 *Infirmus non creditur scire,quæ a uicino fiunt.*

Vicinus nõ præsumitur scire ea facta uicini,quæ cõiter occulte fieri solent.

Vicinus non præsumitur scire factum uicini momẽtaneum, sed successiuũ, idem in coniuncto infertur ad multa.

47 *Testis reddens causam scientiæ,quia uicinus,uel quia coniunctus,an concludat,late.*

48 *Testis rõ an sufficiat, ꝙ p̃sumptiue uel implicite inferat ad sensum corpis.*

49 *Testis rationem implicite inferre ad sensum corporis,& præsumptiue, an differant.*

Præsumptio nõ recipitur in his,quæ cadũt in sensum corporis immediatũ.

50 *Sana mens, fatuitas,infirmitas,prodigalitas,& huiusmodi, corporeo sensu immediate,& certitudinaliter probari non possunt.*

Ideo in his sufficit testi præsumptiue rationem assignare.

51 *Testis reddens rationẽ,scio quia percepi sensu corporis,nõ probat,nisi in specie rationem per sensum actui conuenientem assignet.*

52 *Testium dicta iuuanda,non calumnianda.*

53 *Testis deponens scire,quia præsens erat,censetur deponere se scire ꝑ uisum auditum,uel alium sensum ad scientiam necessarium.*

54 *Vicinum se asserenti,an sit credendum.*

55 *Possessio uel quasi, probatur per testes reddentes rationem scientiæ, quia ui cini, intellige ut ibi.*

56 *Creditum an comprehendat fideiussionem.*

57 *Fideiussio an sit contractus.*

58 *Statutum, quòd obligatus ex contractu non possit alienare bona, nisi satisfactis creditoribus, an includat fideiussorem.*

59 *Gabella an soluenda sit de fideiussione, stante statuto, quòd de quolibet cōtractu soluatur gabella.*

60 *Contractus re continentur sub tit. de rebus creditis, non autem contractus uerbis, intellige ut ibi.*

61 *Argu. ab authoritate illorum, quorum scripta per Pontifices & Imperatores fuerunt approbata, est ualidum; intellige ut nu. 63.*

62 *Iudex non debet parere nouæ extrauaganti, si ab æquitate & honestate deuiet.*

64 *Argumentum ab auctoritate Rotę non ualet.*

65 *Regulę Cancellariæ, an habeant uim legis.*

66 *Decreti liber, an sit approbatus.*

Approbatione quantumcunque generali non comprehenduntur scripta specialiter reprobata.

67 *Leges correctæ, a Pontificibus tamen approbatæ, an possint allegari in decisionibus causarum.*

68 *Leges registratę in Decretis non dicuntur canonizatæ.*

69 *Apostolorum & Sanctorum Patrum dicta, an possint allegari in causarū decisionibus.*

70 *Frater maior an debeat paterna bona diuidere, & minor eligere.*

71 *Lex Mosayca cuius sit auctoritatis, & an sit seruāda quo ad pręcepta mystica, remissiuè, & an inter Iudæos, maximè quantum ad successiones ab intestato.*

72 *Libris enunciatiuis, ut historijs, & annalibus, an sit credendum.*

73 *Iuspatronatus an probetur per libros historiarum & annuali, & an per literas scriptas in lapidibus & marmore ecclesię.*

74 *Dominiū domus probatur p insignia domini in muro sculpta, uel depicta.*

75 *Libris historialibus & annalibus, an credendum sit, si tantum de auditu loquantur, & quid si libri uarient.*

76 *Libris dispositiuis in studijs receptis creditur. intellige sanè ut ibi.*

77 *Scripturę in studijs, pro auctenticis non habitę, non probant.*

Ampliatur multimodè.

78 *Ratio nil aliud est quàm naturalis iustitia, & ibi multa de ratione.*

79 *Testis assignans rationem ab auctoritate, an probet latè. & quid si deperdita sit auctoritas. nu. 81.*

80 *Notoria probanda non sunt.*

81 *Instrumento deperdito, quid probari debeat, ut fiat fides de tenore ipsius, latè usque ad nu. 85.*

82 *Feminæ an admittantur ad probandum tenorem amissi instrumenti.*

83 *Illiteratus deponens de tenore amissi instrumenti, conuincitur de periurio.*

84 *Instrumento deperdito, an debeat probari non solum tenor instrumenti, sed etiam amissio copulatiuè, & alia plura, ut ibidem.*

85 *Testis assignans rationem ab auctoritate propria, optimè probat.*

86 *Testis assignans rōnem ab auctoritate priuata alterius, non probat: & sic non ualet testimonium de auditu. Ampliatur & limitatur ut ibi. & 87.*

87 *Testimonium de auditu admittitur in antiquis factis, memoriam hominū excedentibus: item in probanda consanguinitate, intellige sanè ut ibi.*

88 *Testimonium de auditu licèt nō probet, facit tamē aliqualē præsumptionē.*

89 *Creditor an dici debeat, cui ex delicto uel legato debetur, late disputatur.*

Allusio an designet proprietatem uerbi, & sic ab allusione sumatur uerbi propria significa.

90 *Proprietas sumitur a diffinitione.*

91 *Vsus communis ita seruandus est, sicut propria significatio.*

92 *Creditor non dicitur, nec proprie, nec ex communi loquendi usu, cui ex delicto debetur, idem si ex legato. de ueritate tamen nu. 94.*

93 *Verbum, uidetur, an & quādo improprietatē denotet, & quando ueritatē.*

95 *Debitor an posit in carcere detineri ad instantiā creditoris ex delicto uel legato, stante statuto, q ad instantiā creditoris debitor possit incarcerari.*

96 *Debitor ex delicto uel legato, an possit incarcerari, stante statuto q pro credito centum aureorum debitor possit incarcerari.*

97 *Debitor ex delicto & legato an possit inquietari a creditoribus, si impetrauerit gratiam moratoriam, q usque ad quinquennium non possit a creditorib. inquietari.*

98 *Saluus conductus aduersus creditores concessus, non comprehendit creditores ex delicto.*

99 *Saluus conductus concessus, ut quis posit uenire in ciuitatem absque eo q molestari posit, comprehendit etiam debitores ex delicto.*

100 *Creditor an dicatur is, cui debetur in diem, uel sub conditione.*

101 *Proprie tale non est, quod est secundum quid tale.*

Argu. a secundum quid, ad simpliciter, quando ualeat.

102 *Creditor si uigore statuti teneatur insinuare contractum sub pęna amissionis debiti conditionalis, creditor tenetur insinuare.*

103 *Fideiussor an dicatur debitor.*

104 *Vendēs aut donans omnes res suas, an uideatur uendidisse aut donasse ēt nomina debitorum.*

105 *Homo an ueniat appellatione rei.*

Publicatis bonis alicuius, censentur publicati uasalli.

Immunitas concessa tibi & rebus tuis, an censeatur concessa etiam uasallis, seu hominibus tuis.

BEne est. Vlpianus declarat primam partem rub. in hac l. quæ diuidit s̄m gl. in quatuor partes. secundum Bar. in v. s̄m Pau. in tres. nos autē in

1 duas diuidemus.† Omnis. n. diuisio debet esse bimembris, aut reducibilis ad bimembrem, s̄m philosophum, quem refert Ias. in rub. ff. de uulg. & pup. Ang. Instit. de act. §. j. Sūmat ut hic per Bar. qui summando format syllogismum. Pau. putat Barto. non bn̄ syllogismari, quia ex duob p̄missis non sequitur ɔclō, prout necessariò seq dēt, s̄m Dialecticos, docet Bar. in l. si prius, col. 7. de ope. no. nū. Bal. in auct. ingressi, C. de sacrosā. eccle. Quòd aūt ex p̄missis non inferatur ɔclō, patet, quia infert d̄ prima parte rubricæ prius cognoscendū, non āt infertur, q prima pars rub. fuerit p̄missa alijs rub. Saluando Bart. dici p̄t, q cōclō sequit uirtualiter. Ideo. n. fuit præmissa rubrica ḡnalis, q̄a de ea prius cognoscendum. Ego aūt non credo in hac lege posse firmari argm̄ Bar. q̄a hic nō quæritur, quare tit. de reb. cred. fuerit p̄missus alijs, ut oēs putāt. Sed q̄rit, quare inscriptio fuerit facta de reb. creditis, & istud est qd̄ uult dicere tex. in uersicu. qm̄, & s̄m istū sensum nō oportet p̄supponere maiorē, quā præsupponit Bar. nec ēt sequitur ɔclō. Circa dicta Bar. in figurōne casus, dum dicit, q olim p̄tor fecit unā rub. Dubito ne Bar. erret, quia fuit cōpilator corporis, qui cōposuit tit. ff. ut ipse attestatur in l. ij. §. tertia uero. alias, iuxta. de ueter. iure enucl. & de se patet, q̄a posita est ad demōstrandum qd ɔtineat̄ in dictis libris sequentibus, ubi iura & interpretationes Iureconsultorū inseruntur. sunt qui fateant̄ opposi. dicentes Bar. rectius dixisse p̄torē p̄misisse edictū de rebus creditis, & sic exponit titulū. i. edictū. Sed

2 certè hæc expō stare nō p̄ot.† Vlpianus. n. ponit tit. & edictum tanquam diuersa ibi, sub hoc titu. de com. & de pignore edixit, vn̄ non puto discedendum a Bart. q p̄tor posuerit titu. i. inscriptionē, his uerbis, sequunt̄ edicta de re. creditis. Non ob. q edicta breui cōpendio p̄ponerent̄ ad instruendū pp̄l̄m, q̄a ēt inscriptio instruit, l. ij. §. pe. de inter. Secundo aduerte ad arg. Bart. q̄a ex maiori nō sequitur, q uerbū, credēdi, sit ḡnale, cū aliud sit genus, aliud ḡnalitas, q̄ non rep̄ntat quamlibet sp̄ēm, sicut genus, l. doli cl̄a, ʃ. de uerb. obl. ubi Bar. Solu. argm̄ procedit capiēdo genus prout in p̄dicamētis, secus capiendo p ḡne infimo, p ut capiunt Legistæ. glo. l. legato ḡnal̄r, de leg. j. Not. igitur ex di-

3 ctis Bar. q† genus uerificat̄ in qualibet specie sui, l. si quid earū, §. interemptum, ʃ. de leg. 3. l. inter agnatos, un̄ agn. Ray. in l. in generalibus, de regu. iur. Et sic ualet argm̄ de genere ad speciē affirmatiuè, quod intelligo p̄dicamental̄r, non illatiue, ut probatur in d. l. inter agnatos. ubi non sequitur, iste est cognatus, ergo est agnatus, licet cognatio sit nomen generis. ita Bald. in c. j. §. j. per quos fiat inuesti. Ad istum tn̄ tex. potes r̄ndere, q loquitur in genere, quod aliqn̄ etiam pro specie ponitur: alias uideretur ualere argm̄ ēt ad inferendum, l. j. de aur. & arg. leg. Bal. in l.

4 2. C. de iure annul. aure. ualet etiam argm̄ negatiue, † a quo remouetur genus, remouet̄ ēt sp̄ēs, l. fundi, §. fi. l. q̄tum, §. illud, de fund. instru. sicut a quo remouet̄ totū, remouet̄ q̄libet pars, l. j. ʃ. de usu. & h̄r in tex. ibi, bn̄ est. i. bonū & utile, s̄m Bart. Sed certe omne utile bonum est, & eɔ̄, ut probat Cicero j. Officiorum, ergo additio Bart. non est necessaria. Aliter legitur per glo. here. i. herile, aduerbial̄r. q̄ expositio est parum Latina. Tamen ex ea

5 p̄t notari, † q ad herū. i. Doctorē. auct. habita, C. ne filius p patr. cum gl. in uerbo, dn̄o spectat declarare significationes uerborum. Quod intelligo rudib. non prouectis. Nam pro ingenio discentiū debet Doctor moderari suā doctrinā, c. oportet, 8. dis. nec debet ad ostentationē chimeras facere, & ea tradere q̄ auditores nō intelligunt, uel intelligere nō expedit, s̄m gl. in pœmio vj. in uerbo, Doctoribus. uel al̄r exponitur here, i. ex p̄posito, l. iam dubitari, de hæred. insti. ex hoc no. q Doctor nō debet extra propositū uagari, nec extranea & impertinentia intermiscere, l. j. §. per eum. ibi, nec ad rem pertinet, de acq. rer. do. l. fin. ʃ. de ædil. edict. In tex. ibi, priusquā &c. glo. exponit uerborum. s. si cer. pe. sed hæc sunt uerba tituli. Exponamus ergo uerborum. s. edictorum de re. creditis loquentium. In tex. ibi, ad uerborum.

6 iunctis seq. nota, † q aliud est interpretari, aliud declarare significationes uerborum, quod uidetur ɔ̄ tex. in l. j. in fi de uerb. obli. Bart. in l. omnes populi, iij. q. v. de iust. & iu. Sol. tex. noster non negat, q declarare uerba non sit interpretari, sed negat, q declarare uerba tituli sit interpretari uerba edictorum. In tex. ibi pau

7 ca. glo. no. quòd Doctor † debet paucis uerbis uti, maxime in declarandis uerborum significationibus, quod ponderat Fulg. ɔ̄ eos, qui super rubr. faciunt tractatum. Concor. tex. in l. j. ibi, paucis agam. de præscri uerb. & Inst. quod cum eo, in prin. ibi, ne uerbosa, l. fi. C. de appel. debent. n. consulentes uti compendiosa oratione, alioquin suam ɔsultationem obnubilant suspectamq; faciunt, s̄m Pan. in proœ. Decret. col. ij. Non minus tn̄ reprehensibilis est immoderata breuitas, quā excessiua loquacitas. Hæc. n. audientium studium p̄scindit, illa legentium uel audientium sensus onerat, ut diuus Hiero. li. ij. super Hiere. in prin. quē refert Fel. in proœ. Decr. in prin. In tex. ibi, ipsius ti. gl.

8 intellexit. i. huius rub. ex quo no. Bar. ualere argm̄ † a uerbis rubricæ, per tex. in l. idē Labeo, ff. rerum amo. qui nō loquitur de rub.

rub.licèt notabile ſit in ſe verũ,tñ nõ vr̃ probari in tex. noſtro,
ſed potius,ꝙ a uerbis nigri arguit̃ ad intell'm uerborum rub.vt
aduertit Alex.hic.niſi defendẽdo dicas,hic arguitur ex uerbis
rub.ad declarationẽ nigri,eo,ꝙ qui cõmodat,mutuat, pigno-
rat,dr̃ credere,ut in uer.iõ ſub hoc ti. Retento notabili videa-
mus qual'r ꝓcedat, diſtinguendi ſunt duo caſus. Primus caſus
eſt,qñ rubrica habet ſenſum perfectum, & tunc ex eo conſtat
argui poſſe:quia tunc rub.hr̃ pro tex.ſecundũ gl. in proœ.vj. in
9 verbo,titulis.pro † quo allego tex.in c.cũ oẽs, de ꝯſti. qđ maxi-
mè ꝓcedit in rub.incipiente ꝑ dictionẽ,vt,vt eſt rub.ut lite pen-
den.ſ'm d.Steph.Bert.ꝯſ.66.etiam ſi vniuerſitas, lib.j. & ꝯſi. 83.
10 licèt pridem,eo.lib.Fallit in rubricis † Decreti, q̃ ſunt apochri-
phæ,vt dicit̃ ſ.poſt Bar.& uoluit gl.in c.chartæ,3.q.11.Quæ aũt
rub.dicat̃ hr̃e ſenſum pfectũ,docet Bald.in rub.C.an ſer.ex ſuo
facto.Ale.hic,& latius Cur.Iunior ꝯſ.v.col.vij.ubi dicit, rub. in
cipientes ꝑ dictionẽ,qđ,uel ut,hñt ſenſum pfectum, qđ nõ pu-
to vſquequaquè uerum,& in ꝯ̃rium allego rub. qđ cum eo, &
qđ iuſſu.& in ꝯ̃rium eſt rubr.ut intra certum tp̃s cau. crimi. ex-
11 pe.Dicamus†ergo,ꝙ illa rub.quæ loquit̃ enunciatiuè,dicat̃ im
perfecta,arg.l.ex hac ſcriptura,ff.de don.Rubrica vero, q̃ loqui
tur diſpoſitiuè,dr̃ hr̃e ſenſum pfectum,ut Ro.hic.Secundus ca
ſus eſt,qñ non hẽt ſenſum pfectũ:& tunc aut queritur,an ex eis
poſſit argui,ut de per ſe aliq̃d inducant,& certũ eſt,ꝙ nõ, q̃a ẽt
12 nihil diſponũt,l.ex his uerbis,C.de teſta.mil. Aut quærit, † an
poſſit argui ad declarationem nigri, & hoc caſu ualet argũ, l.
Imperatores,ſ.de in di.add.l.rſa,in fi.de iur.& fac.ig.ibi, nã ini-
13 tiũ.Hinc dicamus,ꝙ rub.gñalis†ampliat nigrũ ſpãle, ſ'm gl.in
l.j.quam ibi not.Bar.C.de cap.ciui.cenſi.eximen.ex qua Doct.
inferunt in materia ſtatutorũ ad uarias qõnes, maximè Alexã.
ꝯſi.159.uiſo ꝓceſſu,uol.v.& 402.uolu.vj.& 150.uol.j.Ro.ꝯſ.16.
& 114.uenerande pater.& 120.circa primum, ĩ 2. dub. Soc.ꝯſ.
24.abunde,volum.4.Corne.ꝯſ.135.uiſis,lib.j. & ꝯſ. 138. eo. lib.
col.3.Licet libri.Alex.ꝯſ.70.in cauſa,uol.2.& Hip.de Maſ.ꝯſi.
19.in hac cauſa.hinc eſt,ꝙ ex rub.imperfectis cognoſcitur, an
ſtatutũ ſit correctoriũ vel limitatorium,ſ'm Alex.cõſi.227. põ-
14 deratis,&c.uol.vj.Inde dicimus,quòd lex† hñs uarios intell's in
dub.dẽt intelligi ſ'm illum ſenſum,qui magis conuenit rubro,
ſecundũ Io.And.in addi.Spe.in ti.de diſpu.& alle.§.ſi.ubi glo.in
c.cum monaſteriũ.ubi Abb.de elect.& in c.bonæ, ubi Abb. de
confir.uti.uel inuti.& in c.illico,de cleri.peregr.& in c. ſup gr̃a,
de offi.deleg.in vj.& in c.tibi qui,de reſcr.eo.li. Et ſi iſtud argũ
bonũ ẽ a rub.imperfecta,bonũ erit a pfecta, & in his terminis
loquitur gl.in l.j.C.ne liceat ter. prouo. & in l. fi. C. ne fideiuſſ.
dot.den.Conſuluit Ale.conſi.1.col.3.uolu.4. Dec. conſ. 40. vi-
ſo tenore.Bal.conſi.34.aliàs 54.ſtatuto,volu.v.& 378.ſaluo,eo.
lib.Cor.ꝯſi.82.in hac,uol.2.Soc.ꝯſi.81.ſi in cauſa, uol. 4. Cur.
Iunior cõſi.81.Rectè præfatus,col.v. Stat igitur cõcluſio, ꝙ a
15 uerbis rubricæ licitũ eſt arguere ad declarationẽ & † amplia-
tionẽ nigri,non tñ licet arguere a rub.ſpãli ad reſtrictionẽ nigri
gñaliter loquentis,ſ'm gl.in Auth.de inceſt.nup.in verbo, illici
tas.per quam ita concludit Ale.cõſi. 125.ponderatis, col.pe.uo
lu.vj.nec mirum,quia nigrũ certum & clarũ non recipit intel-
lectum a rubro,ſiue proœ.cle.j.& ibi gl.2.de elec. Soc. in d.cõſ.
24.aliàs 40.aliàs 4.hinc eſt,ꝙ ſi nigrũ ꝯ̃dicat rubro,magis ſtan-
dum eſt nigro tanq̃ poſteriori,ſ'm Alb.Sal.& Mod.arg.l. ſed &
poſteriores,de leg.in dubio.n.diſpoſitio nigri p̃ſumitur magis
deliberata,ſecundũ gl.in rub.C.de præb.ſalario.lib.x. per quam
ita dixi Butr.in proœ Decre.qđ admittendũ eſt non ſolum qñ
nigrũ ꝯ̃riatur rubro expreſſè,ſed ẽt tacite,ut dicit Abb. cõſi.13.
col.fi.uolu.j.& ideo ſi nigrum habeat rõnem ſpãlem,quæ non
cõueniat gñalitati rubricæ,tunc ex uerbis gñalibus ipſius rub.
nunq̃ ampliatur.Imo rubr.reſtringĩtur ad terminos nigri, ſ'm
gl.in l.fi.C de iuriſ.omniũ iud.tradit gl.in l.j. C. ne ruſti. ad vllũ
obſeq.lib.xj.ſi tñ nigrum gñale admittat reſtrictionẽ, non incõ
uenit nigrum reſtingi a rub.ſpãli.exemplũ,rub.loquit̃ de ſcriptu
ris mercatorum,nigrum uero gñaliter diſponit fidem dandam
eſſe ſcripturis ſubſcriptis,tunc nigrum debet ad ſcripturas mer
catorum referri,quia ratio fidei non eſt ita ampla,neque appro
bata in ſcripturis aliorũ.ita docet Cor.cõſi.138.uiſis, uol.j. Et
16 præmiſſa inducuntur ad queſtionem.Dicitur†in rubro, ꝙ filia
dotata extantibus fratribus, non ſuccedat.Nigrum uero diſpo
nit,ꝙ filia dotata non ſuccedat mr̃i & auiæ;dubitat an ſuccede
re debeat pr̃i?Pau.de Ca.cõſi.325.p̃ſens caſus,ſ'm antiq. impreſ
ſionẽ,determinat,ꝙ non,ꝑꝑ gñalitatẽ rubricæ,ex qua amplia-
ri dẽt nigrũ per p̃dicta,quẽ ſequuntur Ale.Dec. Cur.iunior, d.
conſi.81.Ale.conſi.83.circa prin.li.vj.Contrarium tenuit Dec.
antiquior,d.Iac.de S.Geor.& Iaſ.hic.mouetur pluribus medijs.
17 † Illud autẽ precipuũ eſt, quia ad hoc,ut nigrum amplietur per
rubrum,oportet,quòd rubrũ habeat orationem perfectã oĩno.
Anto.de Bu.in proœ.Decre.col.pe.hæc aũt rub. non hẽt ſenſũ
perfectũ,cum non determinet perſonas,quibus filia ſuccedere
non debeat.Iſta ratio multum ſtringit, & ea attenta ſubuerti
poſſunt plures ex deciſionibus s̃.dictis. Dec. reſpondet, ꝙ hæc
rub perfecta eſt in ſui gñalitate,q̃ ſolu.uerbalis eſt.unde dicas,
ꝙ illud correlatiuũ,filia,ſatis dem̃rat pſonas patris & matris,ꝑ

rſam correlatiuorum,l.fi.C.de indi. vid.tol. Mouet̃ ẽt,q̃a iſtud
ſtatutum eſt odioſum & correctorium, l. maximum vitium,
C.de lib.præte.ergo reſtringendũ,vt minus lædat ius,q̃ ſit poſſi
bile,c.cum dilectus,de ꝯſti.l.ſerui ueſtri,cum gl.C.de noxa. ſed
nec iſtud ſtringit ſtantib.p̃miſſis.Ego teneo opi.Deci. quia non
eſt eadem rõ ꝓhibendi filiam dotatam ſuccedere pr̃i, q̃ prohi-
bet ſuccedere matri & auiæ.eſt.n.ſtatutum introductũ fauore
fratrum,ſ'm Bal.in l.qui ſe patris,col.2.aliàs xv.C. vnde libe.vñ
cum filia dotata a patre,ad quem onus dotandi ſpectat, l. fi. de
dot.promiſ.& l.qui liberos,de rit.nup. teneat̃ conferre dotem ſi
uellet ſuccedere patri,non ita lædunt̃ fratres ſi filia ſuccedat pa
tri,quantũ ſi filia ſuccederet matri,in cuius ſucceſſione non te
net filia dotẽ a patre ꝯſtitutã ꝯferre,ut no.ĩ l.ſi filię, C. de coll.
18 No.†ſcdò Bar.ꝙ ab ordine rubricarum ẽt ualeat arg. pro quo
facit tex.in l.2.ibi,primũ de ſtatu,ff.de ſta. ho. Ita arguit glo. in
rub.de eo,per quem factum erit,& in l.j.ubi Bar. ff.de pecu. & Bar.
19 † in l.fi.C.de confir tuto.ubi infert,ꝙ tutor legitimus p̃fert̃ da-
tiuo,& ꝯfirmatus præfertur legitimo,de quo per Ale. cõſ.140.
Super iſto,uolum.j.In tex.ibi,quos alienam fidem, no. ꝙ cre-
20 dere dicitur,†qui alienam fidem ſequitur,c. nihil aliud eſt cre-
dere quàm fidem habere,de conſecra.diſt.4.Intellige, ſi ſpon-
21 tè credat,non ſi coactè,l. ſi tibi,ſ.eo. Nõ†.n.dr̃ fides, ubi huma
na rõ p̃bet experimentum,not.in c.j.de ſum.Tri.& fide catho.
Secundò intellige,ſi ex tali credito aliq̃d eſt credens receptu-
rus,ut ꝓbat tex.noſter ibi,mox recepturi.vñ non credit debitor
ſuo creditori,qui pactũ ſibi fecit de non petendo,l ſi unus,§.pa
ctus,ff.de pact.nec uenditor, qui prompta manu pretium ſibi
dari vult dr̃ credere. igit̃ uẽditor habet fidem de p̃tio, & hac rõ
ne tit.de empt.& uendi.reſpectu uenditoris & empt. quantum
ad obl'onem euictionis & rei tradendę,poſitus eſt ſub tracta.đ
re.credi.Glo.j.diuiditur in duas partes.in prima declarat literã.
In ſecunda figurat caſum. Barto. infert ex ea ad q. uos ſcitis,
22 † ꝙ teſtis non debet deponere extra articulum, aliàs non pro-
bat,l.ſi quis libertatem,cum glo.vbi Bar.ff.de peti.hære. c. de te
23 ſtibus,extra de teſtib.† Pone,ꝙ teſtis antequã reſpondeat,ꝑ eui
dentia aliqua pręmittit,nunquid dicatur deponere extra articu
lum?Bar.reſpondet,quòd non,per iſtum tex.ſequuntur alij. be-
ne facit,quia declarans nihil noui & extranei facit, l. hæredes
palam,§.ſi quis poſt,ff.de teſta.l.adeo,§.cum quis, de acqui.rer.
domi.dummodo.n.dictum teſtis aliqualiter contingat articu-
lum,non dicitur extra propoſitum loqui,l.iam dubitari, ff. de
hære.inſti.cum concor.adductis per Ale.& alios hic. Iaſ.in l. ſi
duo,§.ſi iurauero,ſ.tit.j.& per Fely.in d.c.de teſtib.col.2.verſic.
24 4.declara.Confirmo, † quia licèt poſt terminum datum ad ꝓ
bandum non audiatur volens de nouo articulare, c. vltra terti-
am,de proba.& Doc.in l.prolatam,C.de ſent. & interlocu.om.
iudi.Attamen admittitur, qui vult artic.in termino datum &
probõnem fcãm declare,ſ'm Io.And.in addi.Spe.titu. de teſti.
§.nunc videndum,verſic.not.etiam hoc. quod exornat Fel. in
c.licet cauſam,col.xviij.ver.limita decimo, de teſtib. Et prohi-
bitus probare,poteſt etiam poſt concluſionem in cauſa probõ-
nes factas declarare,ſ'm Gemin.in proæ.vj.quem ſequitur Fel.
in c.cum dilectus,col.2.đ fide inſtru.Imo teſtis poteſt declarare
dcm̃ ſuũ ex interuallo parte nõ citata,ſ'm Bald. in auct. hodie,
in prin.per illum tex.de iura calũ. de quo dcõ Bal. multum du-
bitat Fely.in c.ij.col.ij.de teſtib.Secundo inducitur per Pau. de
25 Ca.ad q.Extat†ſtatutum,quòd uerba ſtatuti dẽant intelligi ꝓ-
ut litera iacet abſq; ulla ſubauditione:dicit ipſe ꝑ iſtam doctr.
Bar.ꝙ non cenſetur remota literalis expoſitio, quia illa dicit̃ ex
re & intrinſeca,ſine qua non põt certa dici, ut inquit Bal. in l.
iubemus,in fi.C.ad Treb.& in l.3. C.de libe.præter.Imo, quòd
26 †plus eſt,ſtatutum remouens literalẽ expoſitionem,eẽt ipſo iu
re nullum,q̃a interpretatio lr̃alis eſt neceſſaria,l. ii. §. his legib.
de orig.iur.ergo ꝯ̃ria diſpõ eſt impoſſibilis: fortius dicendum
eſt,ꝙ per hmõi ſtatutũ non cenſeat̃ remota aliqua interpreta-
tio rationabilis,ut cõprobat elegãter Iaſ. in l.quanuis, de in ius
uocan.Alex.cõſ.80.uolu.j.& Cur.ꝯſ.ix.col.8.Mod. poſt Bart.in
27 l.omnes populi,in vi.q.s̃.de iuſti.& iure.Eſt aũt†literalis intelle-
ctus uerborum ſonus,extraneo nõ indigens interprete, cle.exi
ui de paradiſo,extra de uerb.ſig.l.ſi pupillus,§. proſcribere,ff.de
inſti.act.Gloſ.ĩ uerbo,uarios,dupl'r declarat uerba illa, ſub hoc
tit.In eadem gl.ibi,uel melius,referas ad primum.Bart. attento
28 hoc intellectu,dicit Iurecon.omiſiſſe maiorem.Iſtud † inducit
ad quæſtionem,ſi teſtis dicat Titium mutuaſſe, an poſſit inter-
rogari,quid ſit mutuum: reſpondet Bar.quòd ſic per prædicta.
Idem ſentit Spec.in tit.de teſte, §. iam de interrogatoriis, uer.
item ſuper 3.Bal.in l.j.ff.de his, qui ſunt ſui, uel alie.iur. ubi di-
cit,quòd teſtis deponens aliquod factum de nocte,poſſit inter-
rogari,quid ſit nox; & teſtis interrogatus ſuper mala fama, põt
interrogari,q̃d ſit mala fama. Idem firmat Ale.conſ. 70. in cã,
col.ij.uol.3.& ſi teſtis deponat hoĩem fuiſſe occiſum,utrum po
terit interrogari quid ſit hõ in gñe,ſ'm Bal. in l. conuenticulã,
C.de epi.& cle.col.pe.Similiter ſi de cõſuetudine uel notorio,
poterit teſtis interrogari quid ſit cõſuetudo, uel notorium ſ'm
Bal.in loco præalle.ſeq̃tur Alex.ꝯſi.45.uiſis,col.pe.uol.ij.alias i.

Contrarium tenet Sal.hic, quia diffinitio sensu corporeo non
pcipit,de quo solo debet testis deponere,l.testium, C. de testi.l.
qui testamento,ff.de testa.Ad hanc oppositionem rñdet p ea,q
dicit Bart.hic,cuius uerba præsumit eum hüisse p oculis,quòd
29 † istud interrogatoriũ qd fit testi de diffinitione, nõ expostulat
a teste iuris diffinitionem nec rñsionem,sed facti,uidelicet qũo
iste intelligat qd sit mutuũ, de quo ipse deponit.Sed ista sol.nõ
vr̃ euacuare difficultatẽ,quia interrogatio ẽ ambigua,cum pos
sit tã ad ius q̃ ad factũ referri,ergo reijcienda,ſm gl. in c.pñtiũ,
de testi.Sol.si ab aduersario non petat declarõ,iudex dẽt admit
30 tere interrogatoria,ſm Imo.in c.p tuas, de testib. Sicut ẽt † in
dubio dẽt admittere capitula,& depõnes,q̃ ſm unum sensum
pñt facere ad casum,ut tradit d.Ias.in l.j.col.ij.in fi.ff.si quis cau.
& in auc.ad hęc,C.de iud.Fel.in c.exceptionem , col. 8. de ex-
ce.Et tanto magis istud interrogatoriũ accipiẽdũ est, qa in du-
bio debet intelligi ſm ꝯdõnem psonæ ipsius testis,ad quem re
fertur,l.plenũ.§.equitii,de vsu & habit. & optimè probatur ĩ l.
stipulatio ista hr̃e,§.hi qui,de uerb.obl. non inficior, ꝙ aduer-
sario uel iudice petente interrogatoriũ declarandũ est, ut vult
gl.in d.§.qd̃ obseruari.Bar.in l.de ætate,§.nihil, de interrog.act.
Stat igitur ꝯclo,ꝙ hmõi interrogatoria admittenda sunt. Am
31 pliatur,ut ꝑcedat ẽt † si sint admittẽda interrogatoria ꝯria, ut
si testis deponat sup bona fama,possit interrogari qd sit mala fa
ma; & si deponat de nocte,possit interrogari quid sit dies,& qd
sit lux,secundum Bal.in l.j.ſ.de his,qui sunt sui,vel ali.iu. p illũ
text.& Ang.Insti.eo.in fi.prin.& Ale.ꝯsi.117. viso , uol. 3. Am-
pliatur scd̃o ẽt in Notario,ut declaret uerba instri, & si nesciat
declarare,non stabitur instro, ſm Alb. de Rosa.in l. fi. §. pen.ff.
ad Velleia.& in l.ij.C.de hr̃ti.Cæp.caut.21. Ex quo colligitur d̃
claratio eius,qd̃ dixit Bald.in l.Imperator,col.j.& ij.sup.de statu
ho.ubi dixit,ꝙ instrumentũ,in quo Notarius dixit, mulierem
renunciasse Velleiano,nõ uitiat,ut ꝑcedat mõ Notarius sciat,
qd disponat Senatuscõsultũ Velleia.Et licèt Ale.in l.sciẽdum ,
de uer.obl.ꝯtẽdat multis fundamentis firmare ꝯriũ,sñia ista tñ
verior est,& fundamentis Ale.rñdẽt Dec.& Mod.hic.Ista ꝯclo
32 est utilissima,nã si † testis nesciat rñdere,eius testimoniũ nulli⁹
erit momenti,ut uolunt Bar.& Doc.palle.Fel.in c. cum cõtin-
gat,col.4.de rescri.Cõprobat Ale.cõs.150.ĩ cã,li.v.Dec.ꝯs.105.
col.4.Limitatur,ut nõ ꝑcedat, qñ interrogatio expressè refer-
tur ad ius,puta qd sit de iure mutuũ,ſm Senen.hic, col.ij. quia
diffõ quatenus est iuris,non pcipit sensu corporeo , sed iudicio
intell's.& in istis terminis ꝑcedit rõ Sal.in ꝯrium allegata. Qñ
imo testis depõnẽs p uerba iuris non ꝓbat,ut vult Bar. in l.sciẽ
dũ,& in l.1.de usuris,& ĩ l.1.ad Turpil.Ale.ꝯsi.180.in cã, lib.vj.
de quo scripsi in rubr.de verb.obl.reprobando predicta. Sed ad
uerte,ꝙ Bart.hic in prima rñsione data ad l. ornamentorũ , vr̃
voluisse ꝯriũ,nisi dicamus,ꝙ Bart. ab illa rñsione recedit, dum
dicit,vel alr̃ & melius.q̃ verba stant correctiuè,l.Gallus,§.qd̃ si
is,de lib.& posth.Insti.de rer.diui.§.si qs in aliena. Litatur scd̃o,
vt non ꝑcedat,qñ ex iam depositis ꝯstaret testẽ intelligere, tũc
interrogatoriũ tanq̃ superfluũ non est admittẽdũ , ſm gl. in c.
2.de ꝯfes.in vj.ꝓbatur in §.quibus,in prima ꝯsti. Codi. in l. hæc
stiplõ,§.diuus,vt lega.nomi.ca. nõ. n. interrogãdus est testis de
eo,qd̃ semel declarauit,ſm glo.in l.2.§.qd̃ obseruari, C. de iur.
calu.bene ꝓbatur in auc.in illo,c.ti.Hinc dixit Bal.in l. ampli⁹ ,
33 §.in declinatorijs,C.de appell. ꝙ † positio,cui fuit rñsum in cau
sa principali,non est admittenda in cã applõnis. Nam certus ñ
est ampli⁹ certiorandus,l.1.in fi.de act.empt. iõ testis,qui depo-
suit equũ esse albũ,non teneť rñdere interrogatorio,qd sit albe
do,ſm Bar.in l.de ætate,col.v.de minorib. ex quo redditur du-
bitabile qd̃ s.dixi post Bald.in d.l.j.clarũ.n.est & certũ , quid sit
nox,& qd̃ sit lux,sicut qd sit albedo:nisi forte dicatur , ꝙ nõ pt
albedo demonstrari per demõstrationes facti,sicut nox & lux,
super quo cogitabis.Stat igitur litatio,ꝙ non est recipienda in-
terrogatio de his,q̃ cõstat certã hr̃e notitiã; qd̃ sane ꝑcedit,qñ
clare cõstat,non ẽt si p̃sumptiue,ſm Are.hic.tunc.n.ex rñsione
interrogati præsumptio efficitur vera, & certa ꝓbatio , ideo ad
mittenda est interrogatio,c.cum cãm,ver.certitudine , de testi.
34 † Sed quid si fuerit admissum interrogatorium non admitten-
dũ,& testis rñdet se nescire,an depositio sua ꝓbabit? vr̃,ꝙ non ,
quia ꝯrius;l.qui falsa,vel varia,ff.de testi.c.cum tu, eo.tit.Cõtra
rium determinat Bar.in d.l.de ætate,col.3. sequit Ale. & Mod.
hic,Ale.cons.56.viso ꝑcessu,& l.3.volu.3.Non obstat exceptio
ꝯrietatis,quia saluať intelligendo,ꝙ testis nesciat alr̃ q̃ rñderit.
Capienda est.n.hæc intelligentia,per quã saluetur dictũ testis a
ꝯrietate,d.c.cum tu.Non obstat,si dicať verum esse,vt saluetur
testis a piurio,non aũt vt probet,ſm gl.in c.in nostra , de testib.
Bar.in l.Labeo,de supellec.le.quia rñdeť istud procedere si ꝯrie
tas sit uera uel certa,secus si apparens & præsumpta, c.inter di
lectos,§.cæterũ,de fide instr.arguendo de instris ad testes,iuxta
l.in exercendis,C.de fide instr.Comprobat Fel. in d.c. cum tu,
col.1.In casu aũt nr̃o si intẽtius aduertať, nulla est ꝯrietas vera,
nec apparẽs,vt ostendit Soc.hic,& añ eũ Ale.in l. inter stipulã-
tẽ,§.1.col.4.de ver.obl.Comprobat Dec. consi. 100. In causa ,
col.3.Idẽ in simili concludit Alb.de Ros.in l.nõ erit, §. daro , ſ.

tit.j.vbi si testis deposuerit actum præsentib.Titio & Mæuio,po
stea interrogatus respondeat,nullis; intelligit exceptis illis,de q̃
bus s.seqť Ale.cõsi.180.in fin.vol. v. Comprobatur per id , qd̃
dixit Ioã.And.in addi.Spe.titu.de test.§.opponitur.ver.60.con-
probat Feli. in c.quamuis.aliàs,quoties,col.3.de testi. Bene fa-
ciũt quę tradũt Abb.& Feli.in c.cum cãm , circa prin. de ꝓba.
Ex his saluať testis,q de tpe deposuit, postea interrogatus de lo
co & tpe,respondet no recordari,vt intelligať alr̃ q̃ prædixerit.
Ita saluat Ale.consi.185.viso processu,vol.vij.Saluatur ẽt testis,
q depõsuit aliqd fuisse minus scriptum in instro q̃ dictum; po-
stea interrogatus respondit nihil omissum , vt intelligatur exce
pto eo,de quo prius deposuit, Ale.consil.190. Visis ,eo.lib. vij.
35 Limitatur,† ut non procedat in teste perito , tunc non est ad-
mittendũ interrogatoriũ ſm Rom.hic,quia superfluũ.Contra-
rium vult Ale.hic,qa qñq; bonus dormitat Homerus: & expe
dit interrogari testẽ ẽt peritũ,vt sciať,an ꝓpriè vel impropriè lo
cutus sit,cum Iurisc.sæpe vtanť improprijs vocabulis, l. solent ,
in prin.de offi.ꝓc.l.2.cum glo.& ibi Bar.C.de his , qui ex pu.ra
ti.lib.xj.Facit,quia testis etiã peritus deponens per verba iuris ,
nihil ꝓbat,ſm Bar.in d.l.sciendum.poterit ergo interrogari , ut
rñdeat p verba importantia factum.vt quid sit mutuũ. Quid te
nẽdũ? Aut vis interrogatoria referre ad ius,, & sic reijciẽda: aut
ad fcm̃,& cũ ex depositis satis appareat testem intelligere attẽ-
ta eius peritia,non ẽt recipiẽda vñr, & sic opinio Romani uide
tur verior,maximè in perito in arte,q testificať de his , quæ per
tinẽt ad eius artẽ,c.ꝑ osuisti,de proba.l.semel , C. de re milita.
lib.xij.Quicquid sit,seruať opinio Ale.in practica, ut certius ve-
ritas hẽatur.Est.n.possibile peritum uel obliuione,uel alia ratio
ne errare,qa non omnia possumus omnes,l.illicitas, §.sicut pu-
pillus,de offi.p̃sid. Et reperi peritissimos medicos deponentes
super leprã ñ bñ rñdisse,ꝙ duplex eẽt lepra,vt patet ex his,quæ
scripsi Rñsorum lib.vj.c.20.super rubr.de proba. aliàs 21. ita te-
net Are.in c.cum cãm, col. v. de testi.nam subtilis inuestigatio
causa veritatis hñdæ,a iure pmittiť,l.interrogari, C. de quæst. l.
36 & si fortè,de cast.pec.† Sed pone, quòd testis optimè diffiniat,
interrogatus si fuisset instructus dicat,ꝙ sic.Spec.tit.d̃ no.crim.
col.antepe.respondet , nullam fidem facere , quia præsumitur
subornatus.sequitur Ale.consi.150.Sed quid si rñderit non fuis
se instructum in specie,sed admonitum, ut esset cautus in red-
dẽdis rationibus? Respondetur hoc casu fidem facere,quia po-
test instrui vt veritatẽ dicat per uerba congrua , secundũ Bal.in
l.fi.in fi.C.si ex fal.instru.& in l.data opera,col.xv. C. qui accu.
37 Deci.in consi.189.Lętatus sum,colũ.x.imò testis põt † pcib⁹ ro
gari,ut dicat ueritatem,ſm Abb.in c.j.per illum tex. de testi. &
si testis recuset deponere,põt ptio induci, ut verũ deponat ſm
Archi.in c.qui rectè,xj.q.3.& Bal.in c.fina.de appel.rõ est , quia
38 † testis recusans testificari,p̃sumit corruptus ab aduersario, ſm
Abb.in c.1.in fin.de testib.cogen.ergo ꝯria corruptione pote-
rit induci ad testificandum,quia licitum est fraudem fraude re
pellere,gl.in c.cupientes,in uerbo,malignantium, de elec.in vj.
Excussa principali conclusione Bar. ex eiusdẽ dictis plura sunt
39 notanda incidenter.Primo,† quòd interrogatoria testibus faci
enda,sunt in actis producenda.Specu.ti. de teste , §. de interro-
gatoriis.& istud est utile,ut probari possit iudicẽ omisisse face-
re interrogatoria:quo casu examinatio testium non valet , po-
testq; instari,vt iterum examinent,vt ꝓbat Fel. per alios in c.p
40 tuas,col.2.de testi.† An autem copia interrogatoriorum sit dan
da aduersario perenti? dicunt gl.& Canonistæ in c. præsentiũ ,
de testi.in vj.dandam non esse propter timorem subornationis,
sequuntur Imol.& alij,in d.c.per tuas.Ias.hic, & in l. 1. §. eden-
41 da,in fi.ff.de edẽ.& in l.2.sup.e.Feli.in c.1.col.xi. de prob. † An
ãt dãda sit dilatio parti ad ꝑducenda interrogatoria? Arc. in d.
c.pñtiũ,dãdã putat.Contrarium vult Bal.in d.ca. per tuas , seqť
Practicus Papiẽ.in forma iuramẽti testiũ: in practica solet dari
nunc breuissima dilatio,ſm Feli. in d.c.per tuas. Vltimo inquã
tum Bar.dicit interrogatoria incongrua debere reijci , dicas ul
tra alios ea esse incongrua, quæ pro producẽte continent noua
capitula,vt cõcludit d.Steph.Bertr.ꝯs.48.viso casu , vlt. dub.lib.
1.Successiuè retento cõmuni intellectu,quòd sit omissa maior
ꝑpositio argumẽti,quod enthimema dr̃,ut hic,& l.Titiæ texto
res,de lega.1.Hoc.n.argumentum , quod vno assumpto tantũ
constat,bonum est,l.non vtiq;,& ibi notat Fulg ſ. de eo , quod
certo loco.Quod vero constat de omnibus partibus,optimum
ẽt ſm gl.in l.cum quædam,in verbo,argumentati , C. de adm.
tut.Istud.n.entimematicũ argũ nihil aliud est, q̃ syllogismus
imperfectus,ſm Dialecticos, quo maximè utuntur Iuriscon-
42 sulti.Ex quo infert Bal.ad testem, qui in † reddenda rõne omi-
sit maiorem,an concludať? ex cuius dictis eliciuntur plures cõ
clu.Prima,cõiunctus præsumitur scire fcã ꝯiuncti , l. octaui, ff.
vnde cog.q̃ loquitur in ualetudine patrui , vt p̃sumať nota. Tu
ꝯsidera,ꝙ loquiť in patruo ualde ꝯiuncto, & in his, quæ verisilr̃
ꝯiunctos latere non solent:iõ non probat gñaliter. Allegat ẽt
tex.in l.de tutela,C.de in integr.rest.mino. Sed ibi duo faciunt
præsumi sciam a tatis,offiũ tutelæ , & sanguinis proximitas. q̃
43 libet†.n.p̃sumiť scire,q̃ spectãt ad eius officiũ, l.fi.ff.de cust. reo,
maxime

maximè tutor,l.j.C. de falsa mone. Allegat ēt tex.in l.si filiam, C.de libera.cau.qui pariter loqtur ī pře genero,& in libertate filij,q̃ non p̄sumit incognita při. Præterea in dictis iuribus scientia p̄sumit,vt a iuris tramite non discedat : vnde hæc præsumptio non vř extendēda ad casum,quo violaret ius cōe: & sic vt vides,frigidè hæc cōclo ꝓbatur,merito Bal.in l. qm̃ sororē,C. de iure delib.eam restringit,quantū ad iura sanguinis & ꝓcessum naturæ.Iura n.sanguinis,& sic genealogiam suā scire p̄sumit,& silr ꝯctus matrimonij,c.videt,vbi Pan. qui matri.accus.

44 p̄nt.Scda conclusio,† vicinus p̄sumit scire fcā vicini,l. si ita , in fin.de fundo instru.sed licet ꝓbet custodem villæ scire quid ꝑ vicos sit occupatum de his,q̃ custodit,nō tn̄ probat,ꝙ sciat ea, q̃ a vicinis geruntur extra custodiam suā.Ad idem allegat tex. in l.filiū,de his q̃ sunt sui,vel alie.iu.& in l. si vicinis,C. de nup. Sed ista iura in illis verbis ablatiuis absolutis, vicinis sciētibus, probant oppositum:quia ablatiui absoluti cōdōnē importāt; l.euictis agris,de vsur.l.a testatore, de condi.& dem. Ad idem alleg.tex.in c.quosdam,& c.seq. de præsum.quæ iura nihil ponunt vicinum scire simpr̄, sed id tm̄, qđ remotiores sciunt: alioqn cum loquantur cōparatiuē,sequeret, ꝙ ēt remotiores p̄sumerent scire pp nām cōparatiui,l. ubi autem non apparet, de ver. obl. Item loqunt in pestilentia debacchanti in vicino loco,quæ vicinos verisilr̄ latere non pōt. Ad idē text.in c.cum dilectus,de purga. cano.qui tex.parū ꝓbat,qa licèt velit expurgatores vicinos esse assumendos magis q̃ remotos , nō tn̄ seqtur,qđ præsumantur scire.Ad idem d.Albe. alleg. tex.in l. dn̄s horreorū,ff. loca. per quem dicit Bald.officiales capi facere vicinos,qui verisimiler p̄nt scire veritatem delicti. sed certè ille tex.non probat,cū loquatur de deputatis ad custodiam rei , de qua agit,qui rōne officij p̄sumuntur scire,d.l.de tutela. nec loquit de vicinis,sed de existentibus in re , prout loquit ēt tex. in l.j.§.hoc aūt,ff.ad Sylla.Ad idem tex.in c.posteaquā,de ele.sed loquit comparatiue,non positiue.Allegatur tex. in l.j.ff. de flu. q̃ minus probat,cū loquatur de mutatione nōis , qđ est in arbitrio circūcolentiū , vt vult gl.in l.librorū,§. qđ tn̄ Cassius,ff. de leg.3.& in l.Labeo,de supel. lega.& sic nec ista cōclo bene ꝓbat.Sed fac ambas esse veras , sane tn̄ sunt intelligendæ, vt ꝓcedant non subsistente aliqua cōtraria p̄sumptione,q̃ huic ad-

45 uersetur:nā † sicut clauus clauum trudit,ita p̄sumptio præsumptionem excludit,l.diuus,ff.de in integ. rest. min. inquiramus ergo ꝯrias cōiecturas.Prima elicitur ex absentia ꝯiuncti vel vicini,l. Titius,§. Lucius , de lib. & posth.vbi plus ꝓbat, ꝙ ꝯiunctus non p̄sumit scire fcā coniuncti in rure,& sic in loco proquinquo.ad idem l.ij.§.voluntatē,sol.mat.Eadem rōne vicin⁹ non credit scire,nisi gesta a vicino in vicinia,l.j.§.eo. tecto. ad Syll. per quē tex.eum dicimus eē uicinum,cui⁹ vox clamādo pōt exaudiri. ita Bart.in l. si tertius, de aqua plu.arcen.ad idem tex.in c.fi.qui matri.accu.pos.vbi ꝓbat, ꝙ absens n̄ p̄sumit scire ēt ea,quæ in ciuitate fuerunt proclamata, quod firmat Bal. in

46 l.tres fratres,per illum tex. de pact.† Scda coniectura colligitur ex infirmitate.infirmus.n.non creditur scire,q̃ a coniuncto vel vicino geruntur,d.c.fi.Bar.in l.is pōt,de acq.hære.col.vj.Tertia cōiectura sumit ex qualitate facti,vt sunt ea , q̃ secreto fieri solēt,vt furtū,struprum,& similia fm Bald.in l.i.C.de collusio. deteg.vt sunt ēt ea,quæ modico tpis spatio experiuntur,vt sunt ꝯctus,fm Pau.hic Alex.cōs.71.videretur,col.fi.volu.j. intelligit ergo regula de gestis haben. tractum successiuum,non momētaneum.vnde coniunctus non præsumitur scire cōiunctum fecisse testm̄,ēt pariter nec vicinus,fm Bar.in l.qđ duos , si prin. col.pen.& in d.§.Lucius,& Ale.ꝯs.121.col.3.vol.j.& ꝯs.80.examinata,lib.ij.& 138.Viso,in fi.vol.vij.Soc.cons.97. col.2. lib.iiii. Qua rōne Bal.in l.ꝯuenticula,col.vii.C.de episc.& cler.ꝯcludit ꝙ vicinus & cōiunctus præsumunt solū hr̄e sciam eorū , q̃ verisimiliter,& a cōiter cōtingentibus,solent eē nota vicinis & ꝯiunctis;& sic ista præsuppositio non tantum a coniunctione vel vicinitate colligitur,sed a ꝯuersatione successu tpis a cōiter ꝯtingentibus,iuxta gl.in l.neq; natales,C.de prob.iō dat cautelam ad excludendam hanc præsumptionē , vt probet, ꝙ coniunctus & vicinus non solebant simul conuersari , quam cautelam tradit Soc.consi.187.In ꝯtrouersia,li.ij.Quarta ꝯiectura elicitur ex qualitate personæ & rei,de qua agit; vt si minor deponat de ætate maioris,de qua non pōt habere sciam per sensum corporis verè uel p̄sumptiue,fm Bal.in l.de ætate, aliàs de

47 tutela.Pau. de Cast.& Moder.hic.Tertia conclo,† rō sciæ,quia vicinus uel cōiunctus in teste cōcludit per argm̄ entimematicum,vt hic,& explicat Bar. quē alij cōmuniter sequuntur.bona est igit rō,quæ cōcludit ꝑ subauditionē maioris propositionis, pro qua facit tex.in c.tertio loco , de prob. inducendo vt ꝑ Bal. & Barb.ibi & ꝑ tex.in d.licet causam,eo.ti. quæ iura meo iudicio non probant.Contrariam sniam tenent Paul. & Ang. hic. Imo.in c.literis, de præsum,quia hmōi ratio non concludit ꝑ sensum corporis immediatum , prout debet concludere,l. testium,C.de testi.ad qđ rn̄detur, ꝙ licet non exprimatur sensus corporis , tn̄ exprimit id , ꝑ qđ ad sensum corporis iuris p̄sumptione deuenitur.Aduerte,nam ab hoc pendet punctus dubitationis.nā si uerum sit, ꝙ in materia probōnis sufficiat assignare rōnem,qua mediante p̄sumptiuē deueniatur ad sensum corporis conclusio iuridica erit. Moderni putant rōnem admittēdam per id,qđ decidit Bal.in c.iii.loco.vbi Fel.col.iij. de prob.

48 vbi dicit,† ꝙ ad probandā approbationē laudi, sufficit,ꝙ testis dicat scio , quia partes dixerunt,ꝙ erant contentæ·licèt.n.n̄ assignetur rō per sensum auditus,tn̄ virtualiter,& implicitè istud asserit.Item facit,qa si testis deponat Titiā esse annorum xviii. addita rōne,quia recordatur de eius natiuitate, rectè deponit, cum implicitè asserit se fuisse p̄ntem eius natiuitati , fm Bar.in l.ij. post prin.C.de temp.app.Sed ista non me mouent,qa aliud est,ꝙ rō testis implicitè inferat sensū corporis,aliud præsump-

49 tiue. non †.n. recipienda est p̄sumptio in his,q̃ cadūt in sensū corpis immediatum:nam in his debet testis assignare rōnem per sensum actui , de quo agit,appropriatum & necessariò inferentem,l. non hoc,C.vn̄ legi.c.in p̄ntia,de proba.hæc aūt rō, quia vicinus,vel ꝯiunctus,necessariò nō infert,ergo &c.d.Ale. fatet oppositum,ꝙ hæc rō non concludat in his,in quib⁹ ueritas pt cadere in sensum immediatum ipsius testis , vt in probādo ꝯctu vel homicidio , q̃ visu percipiuntur & auditu:secus in aliis , quibus mediante aliquo actu præsumptiue infertur ad id,de quo probādo qrit,vt in exemplis,de qbus hic per Bar.videlicet, ꝙ aliquis sit diues,hæc non cadit in sensum immediatum testis,quia & si visui appareant plura bona illi esse, pt tn̄ latere æs alienum,l.fi. de ali.pup.præst. Alex.cons.500. col.pen. vol.v.Similiter, ꝙ aliquis est pauper , cui & si appareat rem tenuem eē, pt tantum hr̄e pecuniam celatam,l. peregre , de acq. pos. Bal.in l. paupertas, de excu.tu.& in l.fi.§.j.col.v.C. de iur.đ

50 li.Ro.ꝯ.245.Ad primū silr̄ nō bn̄ sensu † percipit, ꝙ qs sit sanæ mētis,cum pl'es sint farui,q̃ verbis prudētes vn̄r,& pl'es sunt infirmi,q̃ aspectu robusti apparent,l.qrit,§.si vēditor. & l. ꝙ si nolit,de Aedil. edic. Item nō bn̄ sensu ꝑcipit, ꝙ qs sit furiosus vel prodigus,cum plures reperti sint,qui demētiam & prodigalitatem simularunt,fm Ale.cōs.141.Mutare,col.pen.vol.j.ī istis ꝯcludit hæc rō , quia vicinus . Item ꝯcludit, ꝙ qs sit bonæ vel malæ cōdōnis & famæ , qa istud certitudinaliter non cadit in sensum immediatum test.s,c.postq̃,de elect.c.cum dilectus,de purg.can.& hęc rō non ex causa vicinitatis,sed magis ex causa cōuersationis recepta est,l.si plures,§ assiduè,đ admi.tu.l.Aediles,§.Pedius,de Aedil.edic.c. ex studijs,de præsump. male.n.ꝯuersatio facit indicium ad torturā , fm Albe. Gandinū in trac. de q.col.ij.bn̄ facit tex. in l.iusto.vbi Ang. ponderat,ſ.de vsuca. traditur per Ale.cōs.500.als 50. Visis,li.j. Scdō hæc rō non vr̄ cōcludēs,quia & si inferat sensum corporis præsumptum,non tn̄ infert magis sensum visus q̃ alium sensum,ergo non est bo

51 na,quia ambigua. facit qa non † est bona rō testis dicētis scio, qa ꝑcepi sensu corporis secundum Bald.in l testium,iii.q.C.de testi.dēt.n. testis assignare rōnem per sensum actui conuenienrem,c.licèt causam,de prob.vbi Felyn.no.v.infert, ꝙ in his quę percipiuntur tactu,non ꝯcludit rō si testis dicat scire, qa vidit, q̃uis sensus visus sit gn̄alis ad oēs sensus,fm gloss.in c.testes , iij. q.viij.Pau.de Ca.tradit,& Are.in l.q testō,§.fin.de test.ad ista &

52 similia rn̄det Ale.p̄supponendo maiorem, ꝙ † dicta testiū sint adiuuanda,non calumnianda , vt dicit Bal.in l de quibus , colum.pen.ſ.de legi.Comprobat Iaſ.in l.si fideiussores,§.si necessaria,ſ. qui satiſ.cog.quo p̄supposito dicit, ꝙ hæc rō , qa vicin⁹,

53 p̄sumptiuē infert sciam mediante sensu actui ꝯgruo:sicut † cū testis deponit scire,qa p̄ns erat,tunc censetur deponere se scire per visum vel auditū,aut aliū sensum ad sciam necessariū,l.testiū,de test. in verbo,præsentia.& in Auth.de fide instru.§. si qs igitur.in verbo,præsenti.Bar. in l.j.§.fi. de autho.tuto.Abb. in c. penul.col.ij.de testi. cogen. nec est verū, ꝙ non concludat hæc ratio,qa percepi sensu corporis,fm eum:qa q̃uis sit generalis, tn̄ est coadiuuanda, vt intelligatur de sensu ad actū necessario. Credo solōnē Ale.verā,illationē aūt falsam:nā hæc rō,qa vicinus,p̄sumptiuē cōcludit , vt supra dixi:illatio aūt non sequit ex præmissis,nā rō,qa vicinus,fomētata est iuris adminiculo: hæc aūt,qa sensu percepi,nuda est & incerta, ergo non conclu

54 dit,dicto c.in præsentia.Tertiò hæc rō non uī uera,nā † asserēti se uicinum , non uī credendū per id,quod decidit Bald.in c. j.§.si instr̄m , de no. feu. Iaſ. fatetur oppositū. & ꝑpea intelligit ꝯclōnē procedere constito đ uicinitate,& nō alr̄:sed ego intelligo ꝑcedere alr̄ non cōstito de uicinate ꝑ tex.in c. inquisitionis,§. tertiæ, de accusa.ubi creditur testi asserenti se esse amicū uel inimicū,quia deponit de his,quæ cōsistunt in facto ꝓprio. Cōprobant Ale.& Mod.in l.2.§.si absens,ſ.si ex nox.cau.agat. Non obstat tex.in c.cū nobis,de testi.quia procedit,qn̄ testis đponit de facto ꝓprio,de quo principaliter disceptatur: secus si de facto proprio incidenti,& emergenti,d.§.tertiæ. Ex p̄missis itaq; infertur cōclo negatiua, ꝙ non ꝯcludit rō,qa uicinus,uel coniunctus,nisi in his,quæ mediatè & non immediatè percipiuntur sensu corporis;& nisi in his,quæ a cōiter contingentibus solent esse nota uicinis & coniunctis,d.l.octaui.docet Bar. in l.qui duos,de reb.du. exemplificans in probanda morte cōiuncti. In quo tn̄ Bar.uidet sibi ꝯriari in l. is potest,de acq.hær.

col.vj.sed credo Bar. ibi loqui de morte vicini extra viciniam, & ita debet intelligi Bart.in l.2.§.si dubitet, queād.test. aper. de
55 quo per Fely.in c.qm̄,§.porrò,ut lite non ɔtesta.Ex† hoc infertur, ꝙ in ꝓbanda possessione, vel quasi, ɔcludit rō, qa vicinus, fm Alc.ɔsi.92.uiso,lib.v.qd̄ est intelligendū, qn̄ agitur de ꝓbāda possessione in gn̄e:secus si agat̄ de ꝓbanda possessione certi & limitati tp̄is,fm Bar.in l.Celsus,de usucap.ad fi. Ale. ɔs.100. Super primo,col.pen.uol.j.Et istud est,qd̄ voluit gl. & Bar. in l. ob carmen,§.fi.ī.de test.Hinc est, ꝙ hęc rō ɔcludit in probando aliquē esse vsurariū,uel aliq̄ esse meretricem, fm Bald.in l. neque natales,de proba.Fel.in c.in p̄ntiā,col. vii. de proba. & in c.quia verisimile,col.fi.de præsump.Glo.in uerbo, oēs, intelligit tex.gn̄ar̄,l.oēs,C.de præsc.xxx.uel xl.anno.ergo & fideiussionem,qd̄ ueri
56 † putat Bar.vt cōprehendat̄ sub verbo,credēdi, non sub titu.Circa dicta Bar. aduertēdū est ad plura. in primis
57 inquantum vult,† ꝙ fideiussio dicat̄ ɔctus:istud debet intelligi impropriè,& ita loquit̄ text.Insti.de obli.§.fi.uerbis.n. ɔhit̄ obligatio fideiussoria,l.blāditus, C. de fideius. & ex fideiussione resultat ɔctus mandati,ut declarat gl.in rub.C.& ff.de proc. propriè aūt appellatione ɔctus non ɔtinetur fideiussio, §. contra-
58 ctum,de uerb.signi.quod seruit ad † statutū disponens, ꝙ obligatus ex ɔctu non possit alienare bona sua, nisi prius satisfactis creditoribus,ut non cōprehendatur fideiussor,qa statutū ē stricti iuris & strictè interpretandū,l.j.§.is qui nauem, de exer. In ɔrium facit rō statuti,ut sit ɔsultum creditoribus. quæ ratio stat etiam in fideiussore,ergo uerba ad rōnem trahenda sunt, l.filium habeo,ad Maced.quod certe uerū est, si principalis nō sit soluendo,aliàs sub censura statuti non erit comprehensus fideiussor,secundum Bal.arg.l.si quis tutor,in princ. de ritu nup.
59 Facit † ēt ad statutū,ꝙ de quolibet ɔctu saluatur gabella, an ēt de fideiussione soluenda erit? puto, ꝙ non, tum qa statutū dēt proprie intelligi,tum quia non est aliquis pro eadem re duplici onere grauandus,l.Titia,§.qui inuita,de leg. 2.l.j. C. de mulier. & in quo loco,lib.xj. Secundò aduerte inquantum vult Bar.ꝙ fideiussio non comprehendatur sub hoc titulo,sed contineatur sub uerbo,credendi.dubito,quia tex.dicit,quòd titulus,non aūt verbum,credendi,complectitur omnes ɔctus.vnde stat argm̄, quare sub hoc tit.nō fuerit positus tractatus de fideiuss. de verbo.oblig.Ambo Dec.rn̄dent,ꝙ in edictis p̄torum ɔtinebantur, sed a compilatoribus fuerunt separata.quæ solu. est diuinatiua, & vr̄ cōtra tex.s̄.in procæ.in §.2.Quid ergo rn̄dendū? Solu.Sub
60 hoc titu.de † rebus creditis, continentur omnes ɔctus, quibus re credimus,non etiam quib.uerbis: ideo aduerte inquantum Bart.vult, ꝙ sub hoc titu.non cōtineatur verborum obligatio, illud videtur ɔ tex.in l.2.§.fi.ī.eo.Nō ob.si dixeris, vt dicit Bar. ꝙ continentur sub verbo,credendi, non sub titulo: quia istud confunditur ex præmissis,cum sub hoc titulo non contineatur materia bonorū obligationis in genere: sed bene continetur in specie,quatenus uerbis credimus ex causa mutui. ita procedit text.in d.§.fi.Glo.in uerbo,nam & Celsus,no.bonum esse argumentum ab auctoritate Celsi.eodem modo arguit Vlpi. in l.j. supra de iustitia & iure.ubi multum cōmendat Celsum. & ī l. si cum dies,§.pe.& §.fi.& in l.Celsus,ff.de arb.vbi allegat hunc Celsum in libris qonum.Hinc sumpta occasione Bar. tractat,a quibus auctoritatib.liceat sumere arg.Ex cuius dictis colliguntur quatuor conclusiones *communiter* ab omnibus approbatæ.
61 † Prima conclusio,valet argumentum ab authoritate illorū, quorum scripta fuerunt approbata per summos Pontifices & Imperatores,l.leges,C.de leg.quod procedit, q̄uis talia scripta sint dura & aspera, l.prospexit, ff.qui & a quib.c.in memoriā, xviij.aliàs xix.dist.& hoc si constat de mente Principis, ꝙ velit ea scripta pro lege seruari,aliàs reijcienda sunt,l.2.ibi, sed perdurè nimis est, ff.de cust.reo. Alex.in l. j. §. nunciatio, de no. ope.
62 nunc.Ideo iudex † non debet parere extrauagāti nouiter editæ, si videat eā ab honestate & æquitate diuiare,c.pastoralis, de fide instru.& dicit Bald.s̄.in procæmio, ꝙ subditi non tenentur obedire legibus, quibus intollerabiliter opprimuntur, de quo
63 per Fel.in c.si qn̄,de rescri.Constat itaque argu.† validum esse ab authoritate scripturarū per Principem receptarum, quia ea nostra facimus, qbus&c.l.j.§.omnia,C.de ueteri iure enucle.Intellige de scripturis, quæ spāliter sunt pro legibus approbatæ: aliàs non,ut de commentarijs Inno. Papæ, quæ non h̄nt vim
64 legis,ut ipsemet tradit in c.p̄ tuas,vbi Fel.de simo. Ex quo † infertur, ꝙ non valet argm̄ ab authoritate Rotæ,secūdum Gem. in c.duobus,co.xj.de rescri.lib.vj.& in c.neque, xj. aliàs viij.dist. Nec n.tenemur sequi decisiones Rotæ, nisi quatenus lege vel rōne nituntur,fm Gemi.cōsi.94.col.2.in fi. & ideo sn̄ia lata ɔ Rotam mero iure valet,teste Fely.post Card. in d.c.pastoralis,
65 de fide instru.An autem † regulæ Cancellariæ hēant vim legis? rn̄det extra curiā non h̄re,secūdum Petr.de Anch.& Car.quos refert Ias.hic,& Fel.in d.c.pastoralis.Ego tn̄ rn̄di, rl̄am de non verisimili notitia, vbique seruandam, qa extracta de corpore iuris cōis,videlicet,c.detestanda,de cōces.præb.lib. vj. & sic ius commune oēs ligat de regula c.j. de consti. Non ob. auctoritates in ɔrium adductæ,quia debēt intelligi de regulis Cancellariæ extractis ab vsu & ɔsuetudine curiæ,nō extractis a iure cōi.
66 An aūt liber † Decreti sit approbatus, *cōis* sn̄ia est,quòd sic per tex.in c.cōtinebatur,de despon.impu.& in c.leui, de iureiur.latè disputat Car.Alex.in procæ.Decre. Non aūt dicta Gratiani ī decretis inserta,pro legibus seruanda sunt,secundum gl.in summa,xiij.dist.& xviij.tradunt Pan.& alii,in c.ii. de rescri. & dicit glo.in §.Euphemium,§.hinc colligit,ij.q.3.fateor planè te mentitum Gratiane.Hinc s̄.diximus, ꝙ non est bonum argm̄ a rubricis Decreti,quia fuerunt insertæ per Gratianum, fm glos.in ca.absit,51.dist.Nec obst.ꝙ liber Decreti sit a summis Pontificibus approbatus,quia in approbatione, quantumcunq; generali,non comprehenduntur scripta spāliter reprobata, secūdū gl.in l.j.§.fi.s̄.de his,qui sunt sui,uel ali.iur.Fel.ī c.ad nostrā, col. ij.de iureiur Ias.in l.more,de iuris.omn.iud. col.xj. Sed an leges
67 † correctæ a Pontificib.tn̄ approbatæ, possint allegari ad decisionem cārum.respondet Are.in c.1.de const.posse in terris ecclesiæ.Sed qualiter dignosci poterit,ꝙ sint approbatæ?rn̄det gl. in c.in primis,2.q.1.eas leges dici canonizatas,quæ in canonib. incorporatæ reperiunt̄,& idem dixit glo.ī c.super eo,ubi Abb. de testi.& in c.j.de testi.& in c.1. de reb. eccle. non alie.sequitur
68 Ias.in l.1.co.ix.C.de sum.Tri.& fide cath.Ex quo infertur,† ꝙ leges registratæ in Decretis nō p̄nt dici canonizatæ, quia n̄ sunt incorporatæ,sed tm̄ per Gratianū transportatæ,& ita vult glo. in c.1.de excep.& in c.2.extra de rescri. Secundò intelligit,quatenus sunt approbatæ,vt in sapiētia Salomonis, q̄ apochripha est,fm gl.in c.1.xvi.dist.& tn̄ in quibusdam approbatur,& in c.
69 j.& 2.& ibi Abb.de præsump.Ex † hoc infertur, ꝙ dicta Apostolorum & Sanctorū Patrum nō p̄nt allegari ad decisiones causarum,nisi quatenus ex ipsis fuit facta lex, vt in c.cum fm, de p̄ ben.& in c.cū apostolica,de his,quæ fiunt a præla.& in c.certificari,de sepul.bn̄ facit tex.in c.Clemētis,& in c.placuit,xvi. dist. nisi sint dicta Apostolorū comprobata auctoritate veteris uel noui testamenti,fm gl.in c.de libellis, xx.dist.quam Ale. & Ias. dicunt eē singularem,sed est tex.& ibi alia gl.in c.fi.§. fin. 36.q. vlt.concludentes talia dicta apostolorum pręferri constitutio-
70 ni Papali.Ex quo infert d.Ias.ad q.ꝙ † frater maior debet diuidere,& minor eligere,quicquid dicant Legistę, & quia dixit Augustinus in lib.de ciuitate Dei xvi.c.xx.al's xxvi.c. xx. quod dictum comprobat auctoritate veteris testamēti,vbi Abrahā fecit partē,& Loth eius nepos elegit.Aduertite si teneam⁹ opin. Canonistarum,res plana est,qa concordat cum Augu. in c.1.p̄ illū tex.de parochia.Sin verò cōsuetudo acceptauerit dictū Augustini,put dicit Ang.in l.sancimus,§.1.C.de dona. & d. Guido Papę deci.289.altercatio sopita erit. Si uerò teneamus opi. Legistarū,stat dubitatio.Ego teneo cū Legistis,ꝙ diuisio p̄t fieri p̄ sortes uel officio,§.fi.Insti.de off.iud.& in l.2.C. quādo, & quib.4 pars deb.nō obst.dictū Aug. qa in his, in qbus non agitur de pc̄tō,stādū est legib.& nō canonib.nō obst.dictis Apostolorū,quamuis authoritate uete.test.sint roborata, fm Abb. in c. q̄ in ecclesiarū,de consti.ubi vult standū esse Pontificib. in his, in quibus h̄nt p̄tātem limitandi & alterandi ius diuinum.Non obst.tex.in c.sunt quidā,xxv.dist.qa ꝓcedit in materia peccati,
71 & nō in aliis,c.ꝓposuit,de ɔcessio.p̄ben.in quib.† aūt lex Mosayca authoritatē hēbat,tradit per gl.in c.is ita, vi. dist. Et an sit seruanda quātum ad pręcepta mystica, tetigi Rn̄sorū lib.ij. c.8. aliàs xix.& an sit seruanda inter Iudeos, maxime quātū ad successiones ab ītestato, examinat Fel. in c. Iudei,ii. de Iude. Cor.
72 ɔs.280.In hac.vo.2.Secunda cōclusio, libris enunciatiuis, † ut Historicis & annalibus,nō credit̄,nisi eatenus, quatenus a n̄ris maioribus creditū reperit̄,c.cū cām,de prob.l. census, de ꝓb. q̄ iura n̄ ꝓbāt fm Nouissimos.ī primis tex.in d.c.cū cām, nō loquit̄ de libris historialib.Sed istud nihil est, qa Bar. voluit inducere in argm̄ aliorū librorū.Dicūt insup ibi tractari de modico pręiudicio,videlicet de finibus diœcesis, quasi parum ītersit cuius sint ecclesiæ fines ampliores,iuxta no.p̄ Host.in c.possessiones,de reb.eccl.nō alien.Sed ad istud rn̄det Dec.ibi,co.2. Dicūt p̄terea ibi ꝓbari ɔrium,qa vltra libros req̄runtur alia adminicula.Sed nō aduertūt,ꝙ quantū ad libros lex loq̄tur alternatiue, ad cuius veritatē sufficit alterā partē esse verā,l.q̄ h̄di, ff.de ɔd. insti.c.inter cęteras,de rescr.Pro ista conclusione allegatur gl.in c.venerabilem,in uerbo, transtulit,de electio. & in c. inter dilectos.in uerbo,magis. ubi alia adducit Fely. co.7. alias 2. de fid. instr.Sed est tex.in l.1.s̄.de off.p̄fe.p̄to.& l.1. ff.de officio q̄st.ibi,
73 Iunius,& Trebatius,& Fenestella scribunt.Iō † libri historiarū & annaliū,ī quib.narrat̄ ecclesiā fuisse a tuis antecessorib. fundatā,ꝓbant iuspatronat⁹, ut scripsi in c.cū ecclesia Sutrina, no. xxi.alias col.de cau.poss. & prop. referūt Taur. Purp. hic meipsum ɔprobat p̄ id,qd̄ dixit Bal.cons.310.an iuspatr.vol. v. ubi p̄ lr̄as scriptas ī marmore & lapidib.ecclesię, dicit probari iuspa-
74 tro.de quo p̄ Dec.ɔs.135.ad iustificationē bullæ Siliter p̄ insignia & arma depicta in muro,ꝓbatur domū ad te spectare,l.q̄ liberalitate,& ibi Bar.ff.de oper.pub.& l.monumētorū, C.de relig.& sump.fune.p̄ tex.in l.1.de al.scrib.& ɔ delentes talia insignia,ɔpetit actio in factū ad reponēdū sua insignia, & actio in iuriarū,ut ꝓbat Cassaneus in catalogo glorię, folio xiii. & pluribus

ribus sequen. Stat igitur conclusio, ꝙ libri historiales & anna-
les plene probant, l. in ꝗnib. ff. ad leg. Iul. maie. l. 2. §. eo. tpe, de
75 orig. iur. † Sed dubiũ est, si de auditu loquant. gl. in d. l. i. de of.
fi. qsto. in verb. refert, rñdet non credēdũ. Contrariũ sentit Soc.
hic, & Arc. in d. c. cũ cām, col. v. qđ puto verius, quia in excedē
tib. hominũ memoriā admittit testimoniũ de auditu, c. licet
cām, ubi Abb. de prob. & dicet ĩ. Sed qd si libri variēt? rñdet eā
opi. ꝓualere, q̃ crebrior, d. l. i. Et idē de instris variantib. determi
nat Bal. in l. ꝯuenticula, eo. antepe. C. de epis. & cle. Tertia cō
76 clusio, libris dispositiuis † in studiis receptis credendũ est, l. se
ptimo mense, de statu hom. quæ loquit de Hippocrate, l. si pr̃,
de solut. q̃ loquitur de Aristotele, l. ab intestato, §. fi. de suis & le.
l. ii. de nundi. quæ loquit de Platone. Aduerte qa ista iura non
vñr ꝓbare, quia authoritates illorũ, ibi approbant ꝑ Legislato
res, & sic sumus in i. conclu. Item loquunt in his, quæ ptinēt ad
illorũ artē, quo casu stat eis rõne peritiæ, ēt ꝙ non sint approba
ti in studiis vniuersalib. l. semel, C. de re mil. c. ꝓposuisti, de ꝓb.
intellige conclusionem, nisi repiantur illi libri in parte aliqua
reprobati, tunc illis non est credēdum ſm Bar. ĩ l. i. C. si vt se ab
hr̃di. absti. vbi dicit non esse standũ Paulo Apostolo dicēti, si fi-
lius, ergo hr̃s. ad idē tex. ĩ l. in tm̃, §. fi. de rer. diu. & in l. i. inf. de ꝯ-
hē. emp. Hinc Bar. in disputatione, mulier hñs, & c. reꝓbat di-
ctũ Aristotelis in Topicis, quod refert gl. in l. mulier bona, ĩ. de
iu. do. Sequit Ias. in auc. præterea, co. iiii. C. vñ vir & vxor. Sed
aduerte, qa conclo non vr̃ vera. Nā nemo p̄t dare authoritatē,
quā non hēt, vulg. l. tradō, de acq. rer. do. Doct. aũt, & scholares
in studiis profitentes, non hñt hanc authoritatē, vt eis credat,
vt Bar. in sequenti cōclōne, ergo nō poterunt dare. & si dicat,
ex vsu libros authēticari, rñdet, ꝙ quantũ ad decisionē cārum
solo vsu ꝓfitentiũ non pñt recipere authoritatē, nisi ab vsu po-
puli fuerint recepti, & ſm eos iudicatũ. Sicut. n. soli profitentes
non pñt leges cōdere, ita nec cōsuetudinē inducere, c. fi. vbi gl.
de cōsuetudine, & in l. de quibus, s̃. de legi. Dici p̄t ꝑ solõne, ꝙ
ꝓfessores nō dāt authoritatem, sed testimoniũ p̄bent quorũ te
77 stimonio probant authentici. † Vlt. conclusio, scripturę in stu-
diis ꝑ auth. non habitæ, nō probant, ſm glo. in l. i. C. de leg. & ĩ
l. legata, de supel. leg quæ dicunt authoritatem non esse neces-
sariā. ampliat, etiam si sit authoritas Doct. excellen. vt fuit Inn.
Papa, secundũ Fel. in d. c. ꝑ tuas, & Ias. hic Ampliat scđo, etiā si
sit Doctor legens, l. i. C. de profes. qui in vrb. Constan. Ampliat
tertio, ēt si authoritas Doct. ratiōe iuuetur, adhuc est mr̃alis &
non necessaria, ita vult Bar. hic. sed ego dubito, qa rõ est altera
78 lex, l. cũ rõ, de bonis dam. & c. fi. de trans. † & rõ nihil aliud est
q̃ ipsa iustitia naturalis, l. scire oportet, §. sufficit, de excus. tut.
Ias. in l. illā, C. de coll. ꝯcludens id oē, esse legem, qđ rõne ꝯstat.
Et si dixeris, ꝙ est rõ, quæ necessitat, nō authoritas. ꝯcedā, ꝙ so
la authoritas nō mouet, si rõne caret, c. erit āt lex quarta distō.
Sed bñ dicam, ꝙ authoritas rõne fulcita debet necessitare, si-
cut rõ Iurisconsulti sola non mouet si rõne careat, c. erit āt lex
quarta distō. Omne. n. quod rõne caret, extirpādũ est, l. sed an
vltro, s̃. de neg gest. Saluari p̄t sñia Bar. vt procedat, si authori-
tas fundet in rõne ꝑsuasiua & probabili, nō in necessario ꝯclu-
denti: ita vult Bar. in vltimis verbis. Sed certe si rõ non conclu
dat, non vr̃ ratio, l. non dubiũ, C. de leg. Fel. in c. tua nos, đ iure-
79 iu. iuxta ꝑdicta q̃rit Bar. † an testis assignans rõnem ab authori
tate probet? & distinguit, vt per eũ. ex cuius dictis eliciunt qua
tuor conclusiones. Prima, Testis assignans rõnem ab authori.
tate publica, & generali, non ꝓbat, nisi de tali authoritate fides
fiat, l. i. C. de mand. prin. §. co. in Auth. de collat. Circa hanc cō
clusionē aduerte ad duo. In primis, ad exemplũ ĩ ꝓbādo Chri-
stum fuisse natũ sub Octauiano. glo. in proemio Insti. & Lucæ
80 c. 2. Istud non vr̃ verũ, quia notoria † non sunt probanda, l. si
quis ex aliena, ff. de iudic. glo. in clemen. appellanti, de appella.
Hinc dicebat Bal. ꝙ non est probandum Christum fuisse pas-
sum. in l. ea qdem, co. 4. de accusa. Sol. exemplum Bar. pote-
rit procedere, si cōtrouersia sit inter paganos & hereticos, ñ ēt
si inter Christianos. Scđo aduerte, ꝙ iura alleg. ꝑ Bar. nō ꝓbāt,
quia in illis agitur de arroganda sibi potestate, merito eis non
creditur, l. ex sententia, vbi Bal. ff. de testa. tute. Secus in testib. q
nihil sibi arrogant. Præterea loquunt in mandatis secretis. Iō ñ
probant generaliter, prout loquitur Bar. qua ratione illa iura
non procedunt Principe præsente, secundũ Spec. in tit. de ꝓb.
§. videndũ, versi. quid de auditorib. sequit Ias. in l. 2. si quis in iᵘ
voc. co. 2. Fely. in c. cum in iuuētute, de p̄sump. & in c. ꝙ sicut,
de fide instru. Secunda conclusio, Testis assignans rationem ab
authoritate publica non generali, fidem non facit, nisi de ta-
li authoritate doceat, auth. si quis in aliquo, C. de eden. q̃ licēt
loquatur in instrumentis, tamē extenditur ad testes, l. in exercē
81 dis, de fide instr. † Sed si casu deperdita sit authoritas, dicit Bar.
testem non ꝓbare, nisi oñdatur tale qd, quod habeat uim pu-
blici instri, & sic nisi ꝓbetur casus amissionis, & tenoris, per vi-
ros bonos & peritos, c. cũ olim, de priuileg. q textus necessaria
non probat propter multa, quæ ibi concurrebant, videlicet as-
sertio Papæ & Cardinaliũ, admissio abbatis ad osculũ, & nu-
merus testium, qui erant duodecim, vt patet ex lr̃a. Melius pro
batur in l. emācipatione, C. de fide instru. & in l. testiũ. in fi. C. đ
82 testib. Circa dicta Bar. considera, ꝙ testes debent esse veri. † Ex
quo infertur, ꝙ ĩ probando tenorē instri amissi, non vñr admit
tendæ fœminæ, sed hoc nō obstāte teneamus ꝯriũ, si mulier sit
perita, ꝑ tex. in l. ex eo, de testib. bñ ꝓbatur ex his, q̃ scribũt Ias.
in l. i. s̃. đ legib. & Decius in l. fœminæ, đ reg. iur. Scđò pōdera, ꝙ
tales testes debent esse periti, sed quali peritia? Rñdet Bar. in l. 2.
§. diuus, de iure fisc. tali. ꝑꝑ quam cognosci possit publicum in
str̃m, eius qualitates, & contenta in eo. idē dicit Bar. in l. sicut,
C. de fide instru Ale. in l. 2. col. pen. C. de bo. posses. secundum
83 tab. † Ex hoc infertur, ꝙ illiteratus deponens đ tenore ĩstrumē
ti conuincitur de periurio, secundum Ang. in Auth. de tabel.
col. 3. bñ facit illud, quod decidit Bal. in c. i. §. porro. q̃ fue. pri-
ma causa bñfic. amit. in vsib. feu. vbi testis deponens se vidisse
de nocte, quia Luna lucebat, conuincitur de periurio si eo tem
84 pore Luna non lucebat. Tertiò Bart. vult, ꝙ † testes debeant
deponere de amissione, & de tenore copulatiue: ex hoc seq̃tur,
ꝙ si solo tenore deponant, non faciũt plenam probõnem, si-
cut instr̃m referens tenorem alterius, ita vult Bar. in d. l. sicut.
Adde, ꝙ non sufficit deponere de amissione, & tenore, nisi ēt
deponat de solennitatib. necessariis ad instr̃m, quæ ponuntur
ꝑ Abbatem & alios in c. i. de fide instru. ita ꝯsuluit Ale. ꝯs. 196.
vol. 2. nec satis est, ꝙ de solennitatib. deponant, nisi etiam refe
rant tp̃s & locum instri, vt sit salua facultas reprobandi, l. opti-
mam, C. de ꝯhen. & commit. stip. Debent insuper deponere ĩ
str̃m deperditum non esse abrasum, nec in aliqua parte suspe-
ctum, iuxta tex. in l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. finalr̄ debēt depo
nere, ꝙ recognoscunt lr̃am Notarii, §. si quis igit vult cautè, in
Authen. de instr. cau. & fide. Dec. in c. translato, de consti. co.
4. Quæ oĩa intelligatis, p̄terq̃ in odium eius, qui instr̃m subtra-
xit, ꝯ quem sufficit probare subtractionem. Cætera probantur
iuro illius cui fuit subtractum, l. si de possessione, C. de proba.
85 † Tertia conclō, Testis assignans rõnem ab authoritate pro-
priā optimè probat, l. iubemus, C. de test. vbi Bald. & Ias. multa
dñt, l. si qs ex signatoribus, quē ad. test. ape. qđ intelligas, si testis
explicite deponat: secus si relatiuè tm̃. ſm Pan. de Cast. ꝯsi. 168.
86 super i. & 2. dubio, vol. i. & satis hic vult Bar. si bñ aduertas. † Vl
tima cōclō, Testis assignans rõnē ab author. priuata alteriᵘ, nō
ꝓbat: nā testimoniũ de auditu ñ recipit, c. licēt ex quadā, đ testi
l. testiũ, cũ gl. C. e. Ampliat, ēt si tale testimoniũ adiuuet publica
fama, Alex. cons. 25. col. 2. vol. 4. ampliat scđò, vt nō ꝓbet ēt in
87 fauorem piæ causæ Decius consi. 159. col. pen. † Limitatur in
antiquis factis hoĩm memoria excedē. l. si arbiter, ff. de ꝓbat.
l. 2. §. idē Labeo, de aqua pluuia arcē. Cōprobat Ias. in l. cum ali
qd, C. de iure delibe. Alex. cōsi. 116. col. fi. vol. v. & in variis aliis
consil. Scđo limitat ĩ ꝓbāda ꝯsanguinitate, d. c. licēt ex quadā.
Qđ intelligas, dũmodo testes sint graues ꝑsonę, vt ibi. & si agat
de mr̃imonio dirimendo, req̃rit, ꝙ testis iuret se ñ priuato odio
deponere, & ꝙ credit vera esse q̃ a maiorib. audiuit, c. quoties,
eo. ti. Alex. consi. 82. In cā, li. i. Itē req̃rit hoc casu, ꝙ testis depo-
nat audiuisse a maiorib⁹ & antiq̃orib⁹, aliàs si diceret ab anti-
quis, ñ ꝯcluderet, ſm Cor. ꝯs. 78. Viso, li. 3. Litat scđò in ꝓbādo
hr̃dē fraudasse hr̃ditatē, §. si vero absint, in Auc. de hr̃d, & fal. fal
lit aliis pluribus modis, de q̃bus ꝑ Spe. in ti. de test. §. i. ver. testi-
moniũ de auditu. & ꝑ Rotā deci. 117. alias 17. in nouis. Quas
oēs fallentias declarat, vt non ꝓcedāt in testimonio de auditu,
post litē motā, qa potuit id sciuisse dictũ in fraudē, ſm Pan. in
88 d. c. licet. Decius consi. 82. col. i. Itē declara ꝯclõnē, † vt licēt te
stimoniũ de auditu non probet, tñ facit aliqualē p̄sumptionē,
ſm Arch. in c. hoc vr̃. 22. q. vi. ēt ĩ cā criminali ſm Ale. cons. 76.
in cā, li. i. Ias. in l. admonendi, col. 56. de iurei. coadiuuat. n. alias
ꝓbationes, ſm Pau. de Ca. consi. 17. In cā. & trāsfert onus ꝓbā
di in aduersariũ, ſm Cur. senio. cōsi. 70. col. 2. Et ad hoc, vt testis
de auditu valeat in casib. in q̃bus probat, oportet, ꝙ oēs audi-
uerint a pluribus, & non ab vno, vt docet Fel. in c. cũ causam,
de prob. col. 2. Sed an sit necesse, ꝙ sint ꝯcordes in personis, a q
bus audiuerunt: uide per Cor. cons. 78. vol. 3. iuxta præmissa, &
89 ea quæ traduntur per gl. in verbo, generalis. Dubitat Bar. † an
is, cui ex delicto vel legato debetur, propriè dicat creditor. ex
cuius dictis duæ colligunt conclusiones. Prima est, non dicitur
ꝓpriè creditor, cui ex đlicto debet, qa repugnat allusio, q̃ ꝓprie
tatem designat, ſm Bar. Ad istud rñdet negādo, ꝙ allusio de-
notet ꝓprietatē, vt ꝓbat in l. i. ff. de fur. Nam allusio sonum ver
bi, deriuatio originē, etymologia uero ꝓprietatem, & veritatē
sermonis demonstrat, ſm Quintilianũ li. i. Insti. orato. ñon. n.
ꝓprietas referenda est ad sonum, sed ad vim significandi, ut idē
Quintilianus probat li. viii. Item rñdet, quòd ab allusione non
sumit verbi ꝓpria significatio, ubi scriptorũ authoritate alias
demōstrat, ſm Bart. q vr̃ sibi in hoc aliqualiter repugnare in l.
oēs populi, vi. q. prin. uer. q̃ro unde sumat de iust. & iure. autho
ritate aũt aliter cautũ reperitur, l. creditores, & duab. seq. uerb.
sig. Scđo allegatur tex. ĩ l. si is, cui. ibi, creditoris loco sunt, đ uer.
sig. iuncta gl. in l. mercis, ii. e. ti. ad istũ tex. rñdet primo illũ retor
quendo, qa & hi, q̃bus ex ꝯtu debet, eadē determinatione cre
ditorũ loco accipiunt: isti aũt ꝓpriè accipiunt, ergo ēt credito
res

res ex delicto, vt eadē determinatio pariformiter determinet, l.iā hoc iure, de vul.& pup. Scdo rñdet, ꝙ in his, quæ iuris sunt hæc verba, creditoris loco, importāt veritatem, vt docet Bart. in l.si is qui pro emptore, 4.q. de vsuc. Fel. in c.solitæ, de ma.& obe.co.pe. Tertio respōdetur, ꝙ hec verba, loco creditoris, declaratur ꝑ alia iura ꝑ l. creditor, e.ti. & d.l. is cui, de act.& obl. Tertio pro cōi alle.tex.in l.si tibi pecuniā, ff.e.vbi creditor ñ est, q̄ cogit credere. Sol.verū, nisi volūtas coacta tēdat ad aliū fi.q̄ ad eundū in creditū: secus si voluntas coacta est ire in creditū, quia volūtas coacta, volūtas est, l.mulier, §.fi.ſ.qđ me.cau. Contrariā sñiam tenent Fulgo.& Dec.hic, ꝑ tex.in l. creditores, cū seq.sic inducendo. illa iura sunt situata sub tit.de ver.sig.ex hoc datur intelligi, ꝙ ꝓprie loquunt̄, l. imꝑatores, de in diē addict.
90 Scdō, quia in l.creditor, ponitur diffinitio, † a qua sumitur proprietas, vt docet Bar.in l.i.de testa. Pan. in rub. de sent. excom. Tertio, quia Iuriscō. vtit̄ verb.est, qđ ꝓprietatē, ĩportat f̄m gl. in d.l.mercis. Sed ad ista iura respōdēt Bar.& sequaces, ꝙ ꝓcedūt inspecto cōi vsu loq̄ndi, non allusione verbi; pōderātes illa verba, creditorū appellatione, & illa verba, accipiendos, q̄ solutio confunditur ex pluribus. Primo, quia ea attenta creditor ex ꝯtū, de quo loquunt̄ illa iura, non esset proprie creditor ꝯ tex. nr̄m. Scdo, quia ex his verbis, applōne, & accipiunt̄, no probatur hoc esse magis ex cōi vsu, q̄ ex vi verbi, cū propria significatio his verbis ēt demonstret, l. applōne rei, & l. vestis appellatione, cū simi.ff.de verb.sign. Tertiō, quia cōis vsus potuit esse añ legē nr̄am, super qua fundatur cōclō Bar. imo vere fuit añ, quia l.creditor, est Pauli, qui fuit añ Vlpianū, vt ex annalibus dignoscit̄. vñ dici non p̄t, ꝙ significatio, de qua in l. nostra, fuerit alterata ab vsu anteriori. Quid tenendū? placet hæc sñia ꝯ Bar. ꝑ istū tex. iuncto tit.ff.de cōd. furti. & q̄a creditor ex delicto, cū possit agere, in eā spē vadit, ut ostēdat se posse exigere & delinquētem satisfacturū, & hoc respectu dicitur creditor, & delinquēs dicitur debitor, §. pe. Instit. de pœ.teme. litig. Cōprobat ꝑ istū tex. ibi, ex hoc contractu credere dicimur, quasi dicat sub hoc tit. non tractatur de creditoribus ex delicto, sed ex ꝯtū. Et hāc tenēdo, seq̄tur alia ꝯ Bar. ꝙ creditor ex legato dr̄ eē ꝓprie creditor, q̄a credit hæredi, ꝙ sit impleturus voluntatem defuncti, l. is cui, de ac.& obl.& quousq; exigere moratur dicitur credere, & bñ probat̄ in l.cū fideicō.§. ne quis, & l.si qs ĩ fraudē, §. ex oi, ff. qui, & a q̄bus, l.i.C.qui manumi.nō p̄nt. Nō obstat tex. in l.fi.§.licentia, C de iure delib.& ĩ l.creditoribus, & l.quoties, ff.de sepa. quia loquunt̄ respectu testōris, cui⁹ respectu legatarii non sunt creditores: nos aūt loquimur respectu heredis. q̄c q̄d sit, parū refert, an creditor ex delicto, uel legato, dicatur ex cōi vsu loquēdi, vl̄ ex ui uerbi, creditor, quia cōis vsus est ita obseruandus, sicut propria siḡnatio: nam penes vsum vis est, & norma loquendi, l. Labeo, de sup.le.l. librorū, §. quod tñ. Cassius, de leg.3.& dicit Bal.ſ. in rub. ꝙ propria significatio cognoscitur
91 ab vsu. Scđa conclusio, principalis creditor † nō dicit proprie, nec ex cōi usu loq̄ndi is, cui ex legato debet̄. sequunt̄ *cōmuniter.* Doc. Contrariū tenet Fulg.& Decius hic, ꝑ text. in l. si is cui.§. Flauius, de sol. Tenendo cōem respondet Rom. retorquendo illū tex. propter verbū, videtur, qđ denotat impropriretatē, l. singularia, ff e. Tu† potes respondere, ꝙ illud verbū, videt̄, refert ad decisionē iuris, quo casu veritatem importat, l. plane, §. si eadem, & ibi no. Ias. de leg.i.& l.sciēdū, ubi etiā Ias.ſ.q̄ satisd.cog. Scđo defendēdo cōem, respōdet Roma. ꝙ ibi uerba uerificari poterant in solo credito legato, nimirū si improprie intelligunt̄. l. fundus q̄ locatur, ff.de fund.instr. Sed certe illa uerba de uniuerso credito ad omne creditū referunt̄, licet creditū ex legato tm̄modo deberetur. Tertiō respondet Alex. ꝙ ille tex. loquit̄ de particulari appellatione Seii creditoris. sed leuis est rñ
92 sio, quia sunt verba Iuriscō. scīm cōgrue referentis. † Quid tenē
93 dū? ego teneo, † ꝙ dicat̄ ꝓprie creditor ꝯ cōem, quia creditor & creditū sunt correlatiua, & ambo deriuant̄ a uerbo credere, eodem mō: ergo q̄d de vno dicitur, de alio censetur dcīū, l. fi. de indi. uidu. tol.l. si cognatis, in fi.de rebus dub.& hoc ꝓbat text. nr̄ demōstrando siḡnatiōnē huius uerbi, de rebus creditis, a uerbo principali credendi, uñ descendit. Scđo probatur ꝑ tex. in rub. de condi.fur. & in l.4.ff. de cond. indeb. iūcta generali rub. nr̄a, de reb.cre. sub qua cōtinentur cond.fur. & condō in-
94 debiti. Ista inducuntur ad uarias qō. † An ad instantiā creditoris ex delicto, uel ex legato, poterit debitor detineri, stāte statuto, ꝙ ad instantiā creditoris debitor possit incarcerari. retenta cōclōne nr̄a, clarum est, ꝙ sic, q̄a ēt fisc⁹ dicit̄ creditor ĩ penis, l. rescriptū, cū gl.ſ. de pac. Retēta uero cōclōne Bar. & cōi, ad huc idē dicendū est, q̄a statutū recipit intelligentiā a cōi usu, d.
95 l. Labeo. Sed dubiō stat, quid si statutū disponat, ꝙ † pro credito centū aureorū possit debitor incarcerari. Bar. tunc respōdet, debitorē capi non posse, quia creditū ex delicto nō ē ꝓprie creditū, nec ex cōi usu, sequunt̄ alii *communiter.* Ego ꝯ ꝑ ꝓcedentia, & odio delinquētis uidet̄ magis uerificari statutū, l. i. ff. de cust.
96 reorum. Præmissa ēt seruiunt ad grām moratoriā, ꝙ † debitor vsq; ad quinquenniū non possit uexari a suis creditorib⁹ iuxta l. quoties, C. de ꝑcib. Imp. off. utrū nō obstāte grā possit cōueniri
97 a creditoribus ex delicto? Rom. rñdet non posse, ēt, ꝙ † creditor ex delicto longē dicat̄ creditor, quia gratia est ampliāda, l. si de cōsti. Prin. c. cū dilecti, de don. quæ rō non me mouet, q̄a gratia licēt sit amplianda ꝯ cōcedentem, restringenda tñ est ꝯ tertiū, l.2. §. merito, ff. ne quid in loc. pub. c. super eo, de offi. deleg. c. extua, de auth.& vsu pal. Benē facit qđ decidit Bald in l.2.C.de in ius. uoc. Idem tenet Decius, quia creditor ex delicto est ꝓpriē creditor, ut ſ. probatum fuit. Cōtrariū tenet Guil. de Cu.& Cy. in l. sed si ex parte, §. quanquā, ff. qđ cū eo.& in l. si rerū, de re iu. quæ iura parū faciunt, quia loquūtur in delinquentē post gratiā, nos in gratia concessa post delictū. & eodē mō rñdetur ad tex. in Auth. de mand. princ. §. ꝙ si delinquentes. aliter ēt rñdet Decius, ꝙ illa iura loquunt̄ in debitoribus ex ꝯtu: nimirum si non extendatur ad debitores ex delicto. Quid tenēdum? Mihi placet opi. Cy. & sequaciū, quia inficiari non possumus, quin Princeps cōcedat gratiā delinquētib⁹, ut probant iura ꝑallegata: ergo gratia est subreptitia, si de delicto non sit facta mētio, c. postulasti, in uerbo, non ita de leui, de rescri. ita tenēdo ñ obstat gl. in c. sanctorū, xij. q. ij. quia illa ꝓcedit fauore pietatis, & ubi non agit̄ de pꝛiudicio alicuius; & in istis terminis procedūt quæ scribit Ias. in auth. res quæ, C. cōia de leg. nunquid res prohibita alienari possit alienari ꝑ redimēdis captiuis. Hanc partē tenet
98 Rom. sing. clxx. ubi uult, ꝙ saluus cōductus, aduersus creditores ꝯcessus, non cōprehēdat creditores ex delicto, qđ limitat̄ ꝑ Nouissimos, nisi in gratia sit expressa rō paupertatis, q̄ f̄m eos ḡnalis est, & militat ēt ꝯ creditores ex delicto. Sed certē delinquentes digni sunt ĩ paupertate macescere, l. g. quis, ad leg. Iul. maie. l. bona fides, dep. Cōcederē igit̄ fallen. si rō talis esset, que cōprehenderet creditores ex delicto, nā tunc gratia ampliatur rōne, l. regula, §. cū qs, de iur.& fa.ig. l. cū pr̄, §. dulcissimis, đ leg.
99 2. Et iō si † cōcedatur saluus ꝯductus, ut quis possit uenire ĩ ciuitatē absq; eo, ꝙ possit molestari ab aliquo, cēset̄ ēt ex cā delicti, f̄m Bar. cōs. 174. Statuto ciuita. Tuderti. nā rō salui ꝯduct⁹ ea fuit, ut ēt redire posset. Bar. in l. j. ad le. Iul. maie. ubi đ māda.
100 Successiuē q̄rit † Bar. an is, cui debetur in diem, uel sub condōne, dicat̄ creditor? Rñdetur creditorē appellari, l. creditores, de uer. sig. l. is cui, de ac.& obl. Ad istū tex. in uerbo, mox, rñdet̄ ut in gl. nel al̄r ꝯrium non obstat referendo uerba ad credulitatem creditoris, qui mox credit suo tp̄e se consecuturū promissa. aliàs exponas mox, idest postea, l. i §. j. de act.& obl. Sed an ꝓpriè dicat̄ creditor? rñdet Bar. ꝙ non. Sequuntur alii *communiter.* Mouetur, quia debitor & creditor, sūt correlatiua: sed debitor in diē uel sub condōne non est propriè debitor. cū ab eo inuito nihil possit extorqueri, l. debitor, de uer. sig. ergo non ēt dicetur proprie creditor. Sed istud argū respicit effectū exactionis, nos loquimur quantū ad uim uerbi. uīr n. creditor, qui credit in diem uel sub condōne: immo magis credit q̄ qui uult alium sibi purè obligari. uñ cū uerbū, credēdi, & etymologia uerbi ꝯueniat, debet dici propriè creditor, l. 2. §. appellata, ff. eo. Secūdō pro cōi allegatur tex. in l. condōnales, eo. tit. ubi appellātur creditores f̄m quid, uidelicet condōnales, ergo Impropriè: quia
101 † qđ est f̄m quid tale, non est propriè tale, ut docet Bart. in l. Lucius, §. quæsitum, de leg. 3. Ad istud rñdetur, ꝙ ꝯrium procedit, q̄ñ f̄m quid aduersatur suo simplici: aliàs ualet argū a f̄m quid, ad simpliciter, l. si seruus pœnæ, de manu. condō aūt & dies non repugnant credulitati, d. l. conditionales. ibi, qui spem hñt, & §. ex conditionali, Insti. de uer. obl. Tertiō, creditor cōdōnalis non habet firmā credulitatē, pp. dubium euentū condōnis, ut no. in d. l. itē quia, ſ. de pact. Iō nō p̄ot propriè dici creditor, cū ꝑ cōstāti tex. nr̄ ponat, ꝙ creditor sit aliqđ receptur⁹. Ad istud rñdet Alex. negando, ꝙ tex. præsupponat, ꝙ creditor oīno sit aliquid recepturus: imo præsupponit oppositum pp participium, qđ resoluitur in relatiuū & uerbū, f̄m gl. in cle. j. in uerbo, dignitatibus, de præb. & ꝯñr esse aptū importate cōdōnem, l. Stichū, qui meus erit, de leg. j. Ista solutio reprehenditur per Soc. qui ea attenta solus creditor diceretur, qui sub condōne credidisset. Tu defende Alex. quia dixit, ꝙ participiū est aptū importare, non aūt, ꝙ importet: aliud aūt est aptitudo, aliud actus, l. pen. de testa. mil. uel al̄r rñdet̄, ꝙ licēt credulitas non sit certa quantū ad euentū condōnis, est tñ firma quantū ad effectū, ꝙ debitor sit soluturus eueniēte condōne, d. l. cōdōnales. Quartō allegatur text. in l. si ita scripsisset, de leg. 2. Solutio. illa uerba, quicquid te dare oportet, sunt uerba præsentis tp̄is effectū respicientia, l. cū stipulamur, de uer. obl. Vltimō pro cōi allegatur tex. in l. i. de donat. Solutio. loquitur de facto aut condōne concernente cōmodū donatoris, quo casu talis condō repugnat donationi, & facit, ꝙ sit donatio ob cām: secus in condōne casuali, uel concernente utilitatē donatoris, ut uult gl. ubi scripsi, q. xiiij. in l. si unquā, C. de reuo. do.& sic uides cōem non hr̄e fundū, quo subsistat. Teneam⁹ ergo, ꝙ sit ꝓpriè creditor, per tex. in l. creditor, de uer. sig. arguēdo a difinitione, q̄ denotat proprietatē, f̄m Bar. in l. j. ff. de testa. uel ab exceptiōe, q̄ firmat ꝯrium in casib. non exceptis, l. nā quod liquidè, ĩ ti. de pe. lega.& facit tex. in d. l. creditor, qui eadē determinatione determinat creditorem purum & conditionalem; ergo ambo

propriè,

proprie,p regulã l.quãuis, C. de impu. Itẽ facit,q a creditor pure.& in diẽ uel sub condõne,differunt qualitate,& non spẽ, §. plus,Inst.de act. Differunt.n.tpe,qd nõ est modus inducendæ uel tollẽdæ oblõnis,l.oblõnũ,§.placet,de act. & obli. ergo oẽs erũt proprie creditores,psupposita maiore,q ea,quæ non differunt specie,dicantur eadem & nõ diuersa,l.fi. de fun. instr. Stat igitur cõclusio,q creditor in diẽ,uel sub condõne, dicat pprie creditor,q maxime uera est in creditore sub condõne oĩno extitura,l.si cũ moriar,& l.sequen.de cond.inde. Hinc est,q credi tum condõnale transmittit ad hrdes,d.§.ex condõnali.Hinc ẽ, q pro tali credito pt peti cautio,l.in omnibus,ff.de iud. & in de fectũ cautionis,pt peti missio in possessionẽ bonorũ,l.in fraudẽ,
102 ff.qui,& a quib.Ideo † si statutũ disponat, q creditor teneat in sinuare ɔctũ sub pœna amissionis crediti,tale statutũ pcedet ẽt in creditore ɔdõnali,secundum Sal.Rom.& Mod.hic,&est de mẽte Bar.in l.sancimus,C.de dona.Est.n.insinuanda etiã dona tio cõdõnalis,iuxta l.si qs argentũ,C.de dona.ita firmat Ias. in l.pecuniã,co.ij.ff.eo.intellige prædictã cõclõnem q̃tum ad uim uerbi,secus q̃tum ad effectũ exactionis , quia nondũ cessit aut uenit dies,l.cedere diem,de uerb. sign.ita declarat Soc. hic , & Ias.in l.si stipulatus,§.cum stipulamur,de uer.obl.Ideo debitor non poterit incarcerari ad petitionem creditoris conditionalis uel in diẽ,ẽt q statutũ uelit ad instantiã creditorũ debitores ca pi posse,secundum Saly.& Mod.hic,& in istis terminis pcedat qd ɔsuluit Alex.consi.2.ex narratis,uo.4.& consi.106.uisis, col. 2.uolumi.5.& Aret.consi.107.elegantissime,col.fi. Postremo q̃-
103 rit Bart. † an fideiussor dicatur debitor? cõcludit q sic, per l. & magis,de sol. Sequuntur oẽs per textũ in l.si fideiussor,ubi not. ff.de le.j.& per l.si seruum, §. nunc uideamus,de uerb. obli. & l. cũ aliter,de fideiuss.solus Decius putat,q licẽt dicatur debitor, non tñ proprie,ex quo sibi cõpetit exceptio excussionis,auc. psente,C.de fideiusso.& sic uidet debitor cõdõnalis. Tu potes re spondere,q exceptio excussionis nõ est perpetua, & perempto ria,sed dilatoria,secundũ Cyn.in l.exceptionẽ.C.de prob.Bald in d.auc.præsente,8. quæstione.Ideo non fit,quominus dicatur proprie debitor. Vel aliter retenta conclusione nostra , debitor conditionalis est proprie debitor. Præterea exceptio excussionis non semper competit fideiussori, ita Ias. in d. l. si fideiussor. Glo.in uerbo,generale diuiditur in duas partes. In prima decla rat.In secunda opponit,& soluit.In ea gl.ibi,& pecuniam. Differunt.n.pecunia,& res,ut declarat Iuriscon.in l.rei,ff. de uerbo.signi.In ea.gl.ibi,& speciem,& consequenter etiam iura,& actio nes,l.rei,ij.e.ti.de uerb.signi.Insti.de reb.corp. & incorp. in prin.
104 facit † ad quæstionem eius,qui uendidit , uel donauit omnes res suas,ut censeat etiam donasse nomina debitorũ. Sed cõtrarium determinat Bal.in l.j.ff.de statu homi.propter adiunctum uerbum,suas,qd restringit significationem uerbi , ad eas res , q̃ possunt uendicari, l. Quintus,§. argento, de aur.& arg.leg. Sed Bar.ibi respondet huic argumento,& p ista deci. alle. text. in l. nã quod,§.fi.cũ l.seq.ff.ad Treb.& bñ facit tex.in c. pœnituit , ij. de testi.cog.ubi Fely.hoc no.q rei uerbo,continetur psequutio
105 iniuriæ,& ibi alle.alias authoritates.Sed † an rei appellatione comprehendatur homo? Decius dicit,q sic per l.omnia. §.j. de le.ij.per quem decidũt Bal.Pau.& Mod.hic,q publicatis rebus alicuius,censentur publicati uasalli.Et immunitas cõcessa tibi, & rebus tuis,censetur cõcessa hominibus,& uasallis tuis, secũdum Ioan de Platea in l.Senatorum,C.de dig.lib.xij.per illum tex.Sed certe ille tex.ibi,Senatorum substãtia & homines exẽpti sint,probat oppositũ pp copulam,q̃ copulat diuersa, secundũ gl.in rub.ff.de iur.& fac.ign.Hanc tamen decis.sequitur Barba.consi.25.sapienter scripsit,uol.2.& pro ea facit tex. in c. 2. de ɔsti.ibi,rem q̃ culpa caret,id est hoĩem.Sed istud est rõne adiũcti,nam sola culpa homini conuenit,c.audi denique,xj.q.iij. bene facit text. Insti. de rebus corp. & incorpo.nisi dixerimus , q istud est rõne adiũcti,s.corporalib.Istud uoluit gl.in d.l. rei, j. in ɔrium est tex.in l.serui electione,§.i. de le.j. ibi, res aut persona, & in l. si quis in fundi uocabulo , in fi. & d. l. j. ff. de statu hom. quid dicendum?ego puto,q rei appellatione non contineatur homo liber,per rationem l.iustissimẽ,de ędi.edi.§.in pecudum, Insti.de rer.diui.nisi subiecta materia aliud ostendat,d.c. ij. Sed bene puto contineri iura,quæ habetur in nominibus,d. l. omnia,§.j.& hoc sufficit ad l.primæ declarationem.

SVMMARIVM.

1 *Contrahentium animus cognoscitur ex contractu.*
Contractus qualitas consistit in animo contrahentium.
2 *Contractuum species diuersæ ex eodem facto oriri non possunt.latẽ de ueritate conclu num.5.*
3 *Contractus stipulationis,& uenditionis simul an sit, si stipulor,uendis mihi librum pro decem,& tu respondeas,uendo. latẽ.*
4 *Stipulatio regulatur secundum naturam contractus , super quo apponitur.*
6 *Mutuum quæ substantialia habeat.*
7 *Depositum an mutuum contractus sit quid referat,& quæ utilitates resultent ex deposito,quæ non resultant ex mutuo.*
8 *Depositum uerum ab irregulari in quo differat,& quid referat scire,an depositum sit uerum,ab irregulare.*
9 *Libellus petentis librum,quem mutuauit,an procedat.*
10 *Libellus,in quo petitur pecunia commodata,an admittatur.*
11 *Species quid sit scdm Dialecticos,& qualiter capiatur secundum Legistas.*
12 *Creditor an inuitus cogatur eãdẽmet rem in specie,quã mutuauit recipere.*
13 *Mutuum an sit, si contrahentes sint huius propositi,ut eademmet res,quæ mutuatur reddatur.*
14 *Contractus qualis sit,ex uerborum tenore dignoscitur.*
15 *Contractus natura,magis quàm uerba inspicienda est.*
16 *Depositi natura quæ sit,& quæ requirantur ad commodatum.*
17 *Commodati natura quæ sit,& quæ requirantur ad commodatum.*
18 *Precarij natura quæ,& quæ ad precarium necessaria.*
19 *Precariũ an sit,si cõcessio facta sit ad certũ usũ & tps,expresso noĩe pcarij. Precarium à commodato quid distet.*
20 *Precariũ,an possit per rogatũ quandocunq; reuocari in rogantis pjudiciũ.*
21 *Precarium neutri generis,quid differat a præcaria fœminini, rem siue.*
22 *Contractus quis sit,quando datur species,ut eadem species reddatur.*
23 *Cõtractus quis sit,quando datur species ut genus,uel alia res reddatur.latẽ.*
24 *Donatio ex qualitate personarum,potius q̃ mutuo,quandoque præsumitur.*
25 *Permutatio an cẽsenda sit,quãdo species pro specie datur,& quid si genus.*
26 *Permutationis natura quæ sit.*
27 *Contractus innominatus,do ut des,an dici debeat si datur genus pro genere,seu res incerta pro incerta,uel res certa pro incerta.*
Permutatio an sit contractus innominatus.
28 *Permutatio quòd sit species contractus , non autem generalis contractus do ut des,quæ utilitas resultet.*
29 *Emptio an sit,an uero innominatus contractus,quando datur quantitas ut detur species.latẽ cum seq.*
30 *Datio an sit præter,uel contra naturam emptionis & uenditionis.*
31 *Venditio in dubio censenda est,ubi de pretio facta est mentio.*
32 *Emptio & uenditio est,cum datur quantitas,ut tradatur species : intellige & declara ut ibi.*
33 *Clausula,uendidit,dedit,tradidit,apposita in instro emptionis quid opetur.*
34 *Locatio an sit,quando datur quantitas pro usu speciei, remissiuẽ.*
35 *Venditio,an sit quando datur genus pro quantitate, uel econtra.*
36 *Contractus emptionis est, si datur species,ut detur alia simul cum quantitate pecuniæ, si pecunia pluris est, si uero species pluris est,qui pecunia, est innominatus contractus.latẽ de ueritate.*
Quid autem si species,& pecunia æquiualeant,nu.42.
37 *Contractus talis præsumitur in essentia,qualis apparet in figura.*
38 *Emphyteuta si asserat se permutare,ut fraudet dominũ a iure prælationis uel retentionis,quod non habet locũ in permutatione, iudicabitur emptio ex quantitate pecuniæ, quæ excedit ualorem rei,quæ secum permutatur.*
39 *Emphyteuta fingens permutationem,ubi re uera colligebatur uenditio ex quantitate pecuniæ,quæ excedit ualorem rei,quę secum permutatur.*
40 *Simulatio quid,& quid contractus simulatus.*
41 *Vendens frumentum nouum cũ ueteri mixtum,non dicitur fraudare, quia mixtura patet : secus si non pateret , ut si aromatarius uenderet ceram mixtam cum fabis tritis.*

MVtuum damus. Diuiditur ſm Barto. usq; ad §. creditum, in tres partes ſm Salyce.& Paul. tota lex diuidit in quatuor, ſm Alber. & Ias. in sex, ut hic p eos . istud principium diuiditur in duas partes, scdm Bar. scdm uero Bal. in quatuor. In prima ponit regula negatiua . In secũda rõ illius regulæ. In tertia ponit rĩa negatiua. In quarta rõ illius regulæ. Scda ibi,alioquin. Tertia ibi,sed idẽ. Vltima ibi,nam si aliud. In text.ibi,recepturi.glo. Bart. & alij, intelligunt Spec.sicut ff. in l.j.
1 ibi, mox recepturi, sed fide,& credulitate. Ex hoc † no.Bar.q cognoscit ex ɔctu,qualis fuerit animus ɔhẽtiũ Ex quo seqtur, q qualitas ɔctus ɔsistit in animo ɔhentiũ, secundũ Senen.p regulã l.non omnis,ff.eod. Ex hoc ẽt sequitur, q si dixero, cõmodo tibi hãc pecuniã,ut tantũdem mihi restituas,q erit mutuũ , & non commodatum,ɔsiderato animo ɔhẽtiũ,qui uerbis dẽt pponderare,l.3.C.de libe. præte. Sed dubito , ne sit commodatũ irregulare,ut dr de proposito in l.Lucius,ff.depo. de quo statim
2 subijciam. Nota scdo,q † ex eo.facto nõ possunt oriri duæ spe cies ɔctuum diuersæ,concordat tex.in l.j.§.q si res,ff. deposi.& l.ideque,§.si quis Titio,ff mand. Tu considera, an istud colligatur ex text.licet.n.ita neget esse commodatum aut depositum, ut nõ sit mutuũ,nõ tñ sequtur,q nõ possit esse ɔctus depositi,aut cõmodati simul,ut si tibi uestẽ tradidero custodiẽdã,& dieb.festis utẽdã,hoc casu erit ɔctus depositi,& commodati,ut etiam dicitur in l.Aristo.de donatio. Et hoc notabile non uidetur uerum. Fulg.& Ro.fatentur notabile procedere in ɔctibus inuicẽ repugnantibus: secus in ɔctibus sese inuicẽ compatientibus,vt dicit Cyn.in l.hac ɔsultissima,§.per nuncupationem , de testamen.ubi si † dixero, vendis librum pro decem?& tu rñdeas,ven
3 do; duo ɔctus nascuntur venditionis & stipulationis. Ale.hanc distinctionem non admittit,ɔcludens,q ex eo.facto nunq̃ oriunt diuersi contractus. Ad contraria respondet , quòd ibi erant diuersa facta. Ad decisionem Cyn. respondet , q non est vera . Decius defendit distinctionem dicens,q licẽt in dictis iuribus videantur plura facta, tamen ratione contextualitatis pro vno reputãtur, l.cum antiquitas, C.de testa. Subijcit tamen , q istud factum

factum habet diuersas qualitates, aliàs non posse oriri diuersas spẽs contractuum, vt in exemplo Cyni, qđ creditur esse verũ. Pro veritate habẽda duo sunt examinãda. Primò, vtrum decisio Cyn. de iure subsistat. Scđò, vtrum ĩ dictis iuribus sint plura facta, vt dicit Alex. aut vnũ habens diuersas qualitates, vt dicit Dec. Ad primum Rom. Fulgosius, Socy. & Dec. hic putant verissimam, sequitur Socy. in rub. de verb. oblig. & Alex. sibi cõtrarius in l. si stipuler, §. fin. ff. de verb. oblig. per illum tex. & est *communis*. Contrariam sñiam tenet Alex hic, & Lud. sibi contrarius, in l. j. §. si quis ita, de verb. oblig. Bal. in d. rub. pro quorum sententia adducitur. Primò ad hoc, ꝙ sit stipulatio, oportet ꝙ aliquid in futurum ꝓmittat, l. v. § stipulatio, de verb. obli. Sic aũt nihil promittitur in futurum, ergo &c. Soc. rñdet, ꝙ licèt verba sint præsentis tẽporis, trahẽda tamen sunt ad futurum, ſm naturã vẽditionis & emptionis, q̃ ex parte vẽditoris ad rẽ tradendam, ex parte emptoris ad soluendum ꝑtium, concipitur
4 in futurum, l. ex empto, de act. emp. † ſm quam naturã regulari dẽt stipulõ, l. si stipulatus. de vsu. nec inconuenit, ſm eum, ꝙ verba pñtis tpis resoluant in futurũ, vt stipl̃o valeat. vt dicit Bar. in d. l. iij. §. stipl̃o. Ista solu. nihil valet, quia repetit principium disputationis. ꝑsupponit. n. stipl̃onem, & ad hoc vt valeat, dicit verba impropriãda, sed nõ ꝓbat stipl̃onem inesse. Ego ẽt retorqueo, nã si stipulatio ista debet regulari ſm nãm ɔ̃ctus, necesse est fateri stipl̃onem fuisse ɔ̃ctam ẽt respectu pretij, qđ cõstat ex intentione Soc. esse falsum, cũ ex parte venditoris nulla præcesserit interrogatio, nec dictũ Bar. in d. §. stipl̃o, fecuit in ꝓposito: q̃a ibi præcessit interrogatio per verba futuri tpis, ꝓmittis dare? & secuta rñsio per verba, ꝓmitto, ꝙ do; meritò resoluunt in futurũ ꝑꝑ clarã interrogationẽ. In casu nr̃o ɔ̃stat, ꝙ partes agunt facere ɔ̃ctum emptionis & venditionis, ideo nõ debent verba violari, cum possit valere ɔ̃ctus absq; interpretatione. Scđò facit. nã stipl̃o non ɔ̃hitur, nisi inter partes agatur, l. obligationũ sub̃a, de act. & obl. in dubio aũt non vr̃ actũ id, qđ sua fieri non expedit, arg. l. stipl̃o, §. alteri, de verb. ob. ad istud rñdet Soc. ꝙ ex eo, ꝙ partes incipiunt contractum ab interrogatione, vr̃ stipulari: quia a forma contrahendi dignoscitur qualis sit cõtractus Ego nõ crediderim hanc ɔ̃ñam esse perusinam, q̃ multis instantiis destruitur. Primò per tex. in l. i de accepti. Scđo per text. in c. i. de sponsa duo. vbi ꝓbatur, quod aliud est fides pactionis, q̃ fit per verba futuri tpis. ꝓmittis me ducere in vxorẽ? & fides cõsẽsus, quæ fit per verba præsentis tẽporis; ducis? duco. inspiciendum igit̃ est, ad quem finem fiat interrogatio; an ad finem pactionis, an ad finem consensus. itẽ ad finem obligationis reciprocæ contrahendæ per verba de præsenti, & erit contractus nominatus, vel innominatus, iuxta naturam facti: aut ad finem obligandi respondentem duntaxat per verba futuri temporis. & ita erit stipl̃o, d. §. stipulatio. & ita tenendo non obstat tex in l. si stipuler, §. fi. eo. tit. dicitur ibi, Si in locando ad interrogationẽ quis non rñderit, valebit contractus locationis, licèt stipulatio nulla sit, quia rñsum non fuit, ergo a contrario si fuisset rñsum, valeret locatio & stipl̃o. Mod. Perusini rñdent, quod ibi non constabat interrogationem pcessisse animo stipulandi, ideo volũt, vt valeat emptio, aliàs non valitura. in dubio. n. non præsumit̃, ꝙ velint contractum vestitum deducere in stipl̃onẽ, dicentes ita velle Bar. in d. §. si quis ita. Soc. hãc rñsionẽ non admittit, dicens omnia ꝑsupposita in hac solutione esse falsa, vt ibi ꝑ eum, in rub. de verb. oblig. Mihi etiam non placet, quia natura tituli, de verb. oblig. sub quo est situata illa lex, satis oñdit ꝙ partes agebãt stipulari. Aliter igit̃ rñdeo, ꝙ ibi partes vtrunq; agebant, vendere, & stipulari: in casu nostro agebant solũ vendere, qđ ex interrogatione pcedẽti, quam Iuriscõ. ibi dicit qõ. mouere, satis dignoscitur. Et si dixeris, ꝙ mihi sum ɔ̃trarius. rñdeo, ꝙ illud, qđ sup. dixi, procedit in interrogatione facta ad finẽ obligationis reciprocæ contrahendæ per verba sonantia in contractum iurisgen. vt vendis? vendo. Sed in d. l. si stipuler, §. fi. Iuriscõ. vim facit in interrogatione facta sup venditione ad finẽ obligãdi rñdentem dũtaxat per verba sonantia in stipulatione: vt mihi vendenti promittis soluere ꝑtium calendis? fundat. n. se Iuriscõ. super interrogatione facta in vendendo, & iste, vt puto, est verus sensus illius §. Circa ſm videtur, ꝙ sit vnum factũ qualificatũ, vt dicit Deci. per tex. in l. fundi partẽ, de cõtrahẽda emptio. Cõtrariũ, ꝙ sint plura facta, probat tex. in d. l. Aristo, in verbo, mixtũ. nam mixtura fit ex pluribus simplicibus, l. imperium, de iurisdi. om. iud. Pro solutione distinguo, aut illa plura facta informant a contractu stipulationis, & principali, tunc ꝓ vno reputant̃, l. lecta. in verbo, inesse, ĩ. eo. aut nõ informantur, & tũc cẽsentur plures ɔ̃ctus, & plura facta, d. l. Aristo. Ex his apparet solõnẽ Alex. verã esse, quicqd dicat Deci. cõsiderans plura facta tanq̃ plures qualitates. Nã Dec. in hoc decipitur, q̃a diuersitas qualitatũ nõ põt inducere diuersas species cõtractuũ,
5 l. si de fund. instr. not Bar. in l. j. col. iii. de acq. possess. Stat † igitur conclusio, ꝙ ex codẽ facto non possunt oriri diuersi cõtractus; quod intellige & declara, vt per Bart. in l. cum proponas, C. de dolo. Itẽ intellige vt non possint oriri plures cõtractus, tñ pñt oriri ex codẽ fcõ, vnus ɔ̃tractus, & vnus distractus, l. si hæres, de
6 actio. emp. l. in numerationibus, de solut. Tertiò nota † duo necessaria ad substantiã mutui, de quibus in summario, tertium in §. sequenti, quartũ in § appellata. Sed istud vltimũ satis colligit hic in verbo, damus, qđ trãslationẽ dñij ĩportat, §. sic itaq;, Insti. de actio. Adde qrtũ, videlicet aliũ ɔ̃hentiũ ꝑt. n. esse, ꝙ interueniãt ista quatuor, & tñ mẽs ɔ̃hẽtiũ sit facere aliũ ɔ̃ctũ,
7 videlicet depositũ, l. Lucius. depositi. cum l. seq. Vtilitas † est magna, q̃a depositum est ɔ̃ctus bonæ fidei, in quo veniũt vsuræ a tpe more, l. mora, §. in bonæ fidei, ff. de vsu. Mutuum vero est ɔ̃ctus stricti iuris, in quo non veniũt vsuræ, nisi fuerint stipulatæ, l. quãuis. C. de vsur. Alia vtilitas ponitur per Ias. hic, alia ꝑ Bal.
8 in l. in ɔ̃tibus, C. de non num. pec. §. i. Est etiam † magna vtilitas scire, an sit depositum verũ, aut irregulare, de quo loquit̃ illa l. Lucius. nam ex vero deposito licite aliquid recipit̃: sed ex irregulari vsura est aliquid recipere. ita declarat Romanus cõs. 500. incipiente, Summarius casus. Est alia vtilitas, q̃a ex denegatione & ɔ̃trectatione depositi veri ɔ̃mittit̃ furtum, l. iii. §. si quis rẽ, de acquir. possess. & ibi not. & tñ ex cõtrectatione, & denegatione depositi irregularis, non cõmittit furtũ, secundum Albe. de Rosa. in l. inficiãdo, de fur. & Salyce. in d. l. dies sponsaliorũ.
9 Ex ꝓmissis infert, † quod non recte libellat̃ ab eo, qui petit librũ, quẽ mutuauit, q̃a in mutuo non ɔ̃hitur obl̃o ad spẽm: saluaret tñ libellus ꝑ improprationẽ. Ita notatur ꝑ Bart. & alios in l. sed & si possessori, §. item si iurauero, de iureiur. ita firmant
10 Ale. & Mod. hic. Sic † eõ saluatur libellus, in quo petitur pecunia ɔ̃modata, q̃ erat mutata per tex. in l. ii. C. de his, q̃ ex publi. rõci. lib. xi. quẽ allegant Ale. & alii. Sed certe ille text. necessario non ꝓbat, cũ pecunia possit cõmodari, l. j. §. fi. & l. seq. cõmoda. Et iõ cũ pecunia cõmodari possit, sicut deponi, non video cur si ɔ̃modet pecunia cum translatione dñii nõ debet dici cõmodatũ, licèt excedat notissimos terminos cõmodati, sicut dr̃ de deposito, d l. Lucius. vtilitas est magna per ꝑdicta. Gl. prima diuidit in duas partes in prima timore contrarii declarat literã. In scđa qrit & rñdet. scđa ibi, sed q̃a. In eadẽ gl. ibi, id est eandẽ rem. Ista expositio ꝓbat̃ Inst. eo. in prin. Scđa expositio, id est idem corpus, probatur in l. plane, §. i. & l. si certos, ff. de leg. i.
11 Sed † contra, spẽs dr̃ illa, q̃ ꝑdicatur de pluribus differentib. numero, l. i. §. huius studii, vbi no. s. de iust. & iure. Solu. verum capiendo spẽm, vt capiũt Dialectici: sed ſm Iuristas species aliqñ ponitur ꝓ vno indiuiduo, vt hic declarat gl. in §. seq. Sed iterũ ɔ̃, hac expositione attenta, textus vult, ꝙ in cõtrahendo mutuo dicat̃ dari spẽs. ɔ̃tra, spẽs non recipit functionẽ in gñe, vt in §. sequẽti, ergo non erit mutuũ, sed ɔ̃ct⁹ innominatus, l. si tibi areæ, de præscrip. verb. Solue, hic appellat̃ spẽs, siue indiuiduum habito respectu ad actũ facti. Si ita actũ sit ꝙ reddãt easdẽ species. Sed iterum contra oppono de l. inter stipulãtem, §. si stipulatus, de verb. obl. vbi stipulatus decẽ metretas vini ex tali fundo, dr̃ stipulatus in gñe, & tñ stipl̃o erat restricta ad certã spẽm vini. Solutio. nõ erat omnino restricta, cum maior summa ex fundo nasci possit. In ea. gl. ibi, Sed dic quod propositum inspicit. Istud oẽs admittunt per tex. in l. pretii causa, de rescin. venditio. Sed tu aduerte in quantum gl. istud probat per tex. Insti. eo. §. i. alias fi. ponderando verbum qñq;. ista inductio stare nõ ꝑt, quia hoc mõ verbũ, qñq;, poneret regulam in contrarium, l. cũ vir, de cõdi. & demõstra. & hoc mõ ꝓcederet argũ Deci. vñ dicamus, ꝙ illa dictio, qñque, nõ respicit ꝓxima verba, non eadẽ res, sed determinat uerbũ, reddant̃, vt sit sensus, qñque redduntur aliæ, non eædem. Sunt qui dñt literam Pisanam a†r legi, videlicet & qñ, & sensum vtrunq; sensum ibi non probat sñiam glo. tñ ꝓcedit sine dubio, qñ eadẽ res restituit̃ creditori volenti. Sed du-
12 bitatur, † an inuitus cogatur illam recipere? Bald. Ale. & alii *cõmuniter* idẽ rñdent, moti plurib. rõnib. Primò, quia non ꝑt magis reddi idẽ in gñe, q̃ si reddatur idipsum. Arg. est apparẽs, sed cõtinet fallaciã: nã idipsum quod datum est, de gñe exẽmptum est. ergo non cõtinet̃ sub gñe, l. doli clausula, de verb. obl. Secũdò ꝑ tex in d. §. i. inducendo vt ꝑ glo. Sed hæc inductio reiecta fuit. Tertiò per tex. in l. Paulus rñdit, de solu. sic inducendo: si creditoris nõ interfit, ꝑt pecunia solui in alia forma q̃ data sit, eadẽ rõne poterit reddi eadẽ spẽs. Sed rñdetur, ꝙ dispositio illius legis procedit, nisi aliter creditũ sit. Nam si pactũ sit, vt solutio fiat in ducatis, standum est conuentioni, l. i. de pac. declarat Imo. in d. l. Paulus. in mutuo ãt tacite actum est, ꝙ alia res restituatur: iõ ɔ̃ conuenta non poterit restitui eadem: facit, quia si solutio sit facienda in certa specie, pecuniæ non poterũt solui in genere, secundũ Bar in l. i. ad fi. de lega. i. Ita eccontra, non decet posse solui species pro gñe, vt ita se habeat oppositũ in opposito, sicut ꝓpositũ in ꝓposito, l. si de leg. 3. c. cognoscentes, de const. Pro contraria sñia facit, q̃a substantia mutui est, ꝙ reddatur alia in suo gñe: iõ ɔ̃ substantialia nihil ꝑt vnus ex contrahentib. inuito altero, l. cum ꝑcario, ĩ. de pca. cũ ẽt non possit de cõi consensu mutari substantia contractus, l. vbi ita donat̃, de dona. cã mor. nisi dixeris, ꝙ argũ ꝓcedit in cõtractu cõficiendo, nõ in resoluendo. Quid dicẽdũ? Mihi placet cõis opinio, q̃a quãtitas, q̃ dat̃, est sp quantitas, & tanq̃ quãtitas sp datur in restione. Nõ obstat, ꝙ hic appellat̃ species, quia rñdetur vt s. In eadem

dem

3 dem gl. ibi, quia propositū. Sed quid† si sint eiusdem propositi, vt reddatur eadē; an erit mutuū? text. vī uelle, ꝙ non: quia talis cōuentio est ꝯ substantiā mutui. ergo nō ualet, d. l. cū precario, & d. l. ubi ita donat. In ꝯrium facit, quia ualet pactū, ut reddat alia res, & non eadē q̄ est deposita ꝯ nām depositi, d. l. Lucius. Cur nō ēt ualebit pactū ꝯ nām mutui? Nec obstat, si diceres, ꝙ est ꝯ substantiam & non ꝯ nām, quo casu nō debet valere, iuxta glo. l. pacta quæ ꝯ, de contrah. empt. quia rñdetur, ꝙ reddere eandem rē, uel aliā eiusdem generis, respicit nām, & nō substātiam mutui. patet, quia redditur alia, quæ fungitur uice illius. ergo poterit eadē restitui: nam propter vnumquodque tale & illud magis, auth. multo magis, C. de sac. san. eccle. Præterea, si esset ꝯ substantiā mutui, redderetur falsa *cōis* opinio, ꝙ mutuatus possit mutuanti inuito eandem rem restituere. Ceterum cū ualeat pactū, ꝙ non reddatur res eiusdem bonitatis, vt uinū nouum pro ueteri, ſm Paulum & alios, l. cum quid, ff. eo. cur non ualebit, ꝙ reddat eadē, q̄ ē æquè bona? Ex hoc datur intelligi, ꝙ qualitas rei restituendæ, non est de substantia mutui. Cogitabis tñ, quia oēs sunt in contraria sñia. Gl. in uerbo, depositum, timore ꝯrij l. si tibi areæ, ff. de præscript. uerbis. supplet, uel alius ꝯtus. Ista gl. reprehendit per Nouissimos, quia sic supplēdo vī nouā legem facere, qđ non licet, l. j. §. igitur, C. de uet. iure enuc. unde ipsi intelligunt loqui de translatione dñij, ut probat uerbum, damus, ex quo excluduntur oēs ꝯtus, quibus dñium nō transfertur, ut pignus, precarium, locatio, & similes, non aūt excluditur depositum uel commodatū, quorū naturæ non repugnat translatio dñij, d. l. Lucius. Iste intell's mihi non placet, qa per illum non excluditur donatio, l. 3. C. đ don. quæ sub modo. nec cæteri ꝯtus, quibus dñium transfertur. Præterea isti intelligunt tex. nr̄m de deposito & cōmodato irregulari, quod nunquā ꝯhitur, nisi expresśe agat, d. l. Lucius, & ita firmat Alex. nō apparet aūt, ꝙ in tex. nr̄o ageretur expresśe, ꝙ esset commodatum uel depositū irregulare, imò text. expresśe loquitur in dubio, & ponit casum dubiū: nunquā. n. actus præsumitur irregularis, ſm Bart. in l. 2. co. 3. §. si quis in ius uocat. nō ierit. unde aľr ego intelligo tex. ponentē casum, utrū ex numeratione, uel mēsura certæ quantitatis, oriatur aliquis ꝯtus. rñdet Iurisconsultus, si actū sit, ꝙ reddatur eadem species, erit cōmodatum aut depositū. Ex hoc facto nullo extrinsecus considerato non pōt oriri ꝯtus innominatus, quia non fuit actum, ꝙ transferretur dñium, nec pōt oriri ꝯtus dotis pignoris, quia nulla cā legitur adiecta, ergo necessario orit ꝯtus cōmodati, uel depositi. & si dixeris, p̄t esse precariū. rñdetur non apparere, ꝙ precib. fuerit impetratū, prout requirit lex j. ff. de preca. Preterea precariū nō est ꝯtus, sed interdictum, l. interdictum, de preca. Gl. fi. in uerbo, non erit mutuum, quærit quis igitur ꝯtus erit? & rñdet, ꝙ erit innominatus, do ut des. Bar. uerò latius explicat. Ego ꝓ maiori declaratione, & habenda nā ꝯtuum, præmitto duas regu-

14 las generales. Prima, Ex tenore uerborum † cognoscitur qualis sit contractus. In dubio enim talis cēsetur ꝯtus, qualem lectio probat, l. interest, C. de solutio. l. si quis stipulatus sit Stichum, ff.

15 de uer. obl. Secunda † regula, Natura ꝯtract⁹ magis inspiciēda est q̄ uerba, l. si uno, ff. loca. l. si olei, C. eo. l. insulam, de præscript. uerb. Inquiramus igitur naturas contractuū: ex dictis Bar. colli

16 guntur infrascriptæ conclusiones. † Natura depositi est, ꝙ species tradatur custodiæ causa, l. j. in prin. depo. Requiritur enim, ꝙ omnis custodia transferatur in depositarium, alioquin si in domo amici, quamuis scientis, & uidentis, rem aliquā ponas, non erit depositum, quia in depositarium oīs custodia translata non fuit, secundū Gl Alber. & Paul. de Cast. ī d. l. j. Ioā. And. in rub. depositi. Deci. hic. Secundò requiritur, ꝙ custodia sit gratuita, aliàs erit locatio aut contractus innominatus, l. j. §. si uestimenta, depositi. Et ideo si ex re deposita depositarius fructum capiat, non erit depositum, d. l. j. §. si quis seruum. Tertiò requiritur, quòd custodia sit prima & principalis causa cōtractus: alioquin si res custodienda ueniat in consequen. alterius contract⁹, non potest dici depositum, d. l. j. §. idem Pomponius. Quartò requiritur, quòd res deposita non sit depositarij, l. si quis rem, ff. eo. Sed qua actione hoc casu repeti poterit? Paul. ibi putat repetendum esse condictione l. si quis cōductionis titulo, C. loc. de quo plenè traditur, ubi scripsi in l. si rem aliquam, ff. de acq. poss. Præmissa omnia procedunt in deposito regulari, secus in

17 irregulari, d. l. Lucius. Secunda † conclusio. Natura commodati est, quòd species tradatur ad certum & determinatum usum l. in commodato, §. sicut, commo. Item requiritur etiam, quòd tradatur ad determinatum tp̄s expresśe uel tacitè, declarando ut per Bar. in d. §. sicut, & gl. in l. contractus, de reg. iu. ubi Deci. Tertiò requiritur, quòd usus sit gratuitus, aliàs transibit in locationem uel contractum innominatum, d. l. si tibi areæ. Vnde si commodauero bouem, ut equum mihi commodares, erit innaminatus, l. si tibi rem, §. j. de prescriptis uerb. quod ampliatur, ēt, ꝙ non sit actum expresśe de certa mercede, modò ea intentione tradatur, ut commodans aliquod emolumētum consequatur, l. si tibi polienda, eo. tit. Quartò requiritur, ut agatur, ut eadem res reddatur, non alia, l. si. eo. tit. de prescrip. uerbis. tra-

18 ditur ꝑ Roma. cōsi. 520. Circa ꝓposita. Tertia† ꝯclusio, Natura p̄car. i est, ꝙ species tradatur ad vsum indeterminatum, l. 1. ff. de p̄c. vel determinatū absq; tñ tēporis p̄finitione, l. Lucius, de donatio. secūdū *cōem* intellectū; vľ ēt ad tp̄s determinatū absq; tamen vsus præfinitione vel determinatione, l. in rebus, §. fi. de p̄car. Item requiritur, ꝙ sit vsus gratuitus, d. §. si vno. Quarto requiritur, ꝙ ꝯcedens vsus fuerit verbo, precario, vel sim̄, secūdū Ang consi. 1. Cuius ꝯriū tenuit Bal. in l. 2. C. commoda. cuius sñia forte verior est. licèt. n. precibus vtentis nō ꝯcedatur, d. l. 1. satis tñ in dubio censetur precibus cōcessus vsus, arg. l. cum de

19 indebito, de ꝓbatio. Sed dubitatur, † quid si ad vsum certum, & tp̄s certū fcā sit cōcessio precario noīe expresso? Respōdeo precariū esse, quia implicitè vsus & tp̄s reducitur ad uoluntatē cōcedentis, & sic adhuc ē indeterminatū. Ex quo infertur, ꝙ precariū in hoc solo differt a cōmodato, ꝙ indistinctè p̄t reuocari, quoties placet, l. q̄situ, §. cū quoque, de preca. Commodatum

20 vero non, nisi finito vsu. d. §. sicut. Sed an† in præiudicium & dānum rogātis possit rogatus precariū reuocare statim? Abb. in c. fi. de preca. existimat, quòd non. Contrarium tenuit Decius in l. contractus, de reg. iu. Cuius sñia admittenda est, modo dolus absit. Nec. n. beneficio decipi debemus, sed iuuari, d. l. in commodato, §. 1. Sed qđ si dubitetur, vtrum sit precarium vľ cōmodatū? Alex. rñdet in dubio esse ꝯtractū innominatū ꝑ tex. in l. gratuitū, de p̄scrip. verbis. Sequitur gl ibi, & alii *communiter*. Sed ego vellem scire, qualiter ibi possit esse dubiū: nā hoc certū præsupponitur, ꝙ erat ꝯcessus vsus; quo casu non videtur cōtract⁹ innominatus, in quo requiritur translatio dominii, l. fi. eo. tit. Præterea ibi pro constanti p̄supponit agi posse cōmodati, & si vtilius sit agi p̄scriptis uerbis. Aret. hic vult, ꝙ ibi sit ꝯtus mixtus. Sed tunc uellem scire, cur sit vtilius agi p̄scr. verb. cum hæc actio sit stricti iuris, & actio cōmodati sit bonę fidei, §. actionū Insti. de actio. Si volumus tenere cōem, necesse est ut dicamus ꝙ illud comparatiuum utilius, stet correctiue, & non comparatiue, ut in §. si quis in aliena, Instit. de rerum diuisio. Quid autē si dubitetur, an sit precarium vel donatio? traditur per glo. &

21 Ang. in l. si precario, §. commu. prædio. Quæ † autem sit differentia inter contractum precarii neutri generis, & contractum precariæ fœminini generis, declarat gl. in c. 1. extra đ precari. Quar

22 ta conclusio, † cum datur species, ut eadem reddatur, non commodatum, non depositum, sed ꝯtus innominatus erit, l. naturalis, §. 1. l. si tibi areæ, de p̄scri. verbis. Aduerte, quia ista non bene probant, tex. in d. §. 1. loquitur in ꝯtractib⁹ correspectiuis do ut des, & sic loquitur, ut des aliam rem, aliàs non bñ diceret correspectiuus. tex. vero in l. si tibi areæ, loqtur, ut pro area det pars domus, & sic alia res, l. eū q ædes, de usucap. Scđo aduerte, qa ꝯtra hanc cōclusionē vī tex. clarus in l. fi. in verbo, dedi, ff. de præscri. ver. vbi dicitur, ꝙ est commodatū; necesse est, ꝙ improprie mus uerbū, dedi, & exponat, 1. tradidi, ut exponit gl. in l. si tibi areæ, in verbo, dedero. uel oportet dicere, ꝙ ibi erat exp̄sse actū ꝙ esset cōmodatū: qđ si ita sit, hæc conclusio ꝓcedit in dubio. Scđo ꝓcedit, nisi agāt vt incōtinenti reddaī, tunc ex hoc negotio nullus resultat ꝯtus, l. qui sic, de solu. & vult Bar. hic & ibi. Tertiò intellige, nulla cā expressa, aliàs esset ꝯtus dotis si ex ea cā dedi, l. seruus dotalis. ff. solu. matr. l. in rebus, C. de iure do. vel contractus locationis, siue emphyteusis si ex cā mercedis ad lōgum tempus uel in perpetuū det, l. 1. §. 1. de superfi. uel dona. si eo noīe data sit, l. 2. C. de donat. q̄ sub mo. Nā tunc demū ꝯct⁹ est innominatus, cum deficit nomē, l. 1. ff. de p̄scrip. ver. & hoc quantū ad primū mēbrū, qñ traditur, vel datur species, ut eadē

23 reddatur. Circa ſm † qñ datur sp̄ēs uel genus, vt alia res reddatur, facias infrascriptas regulas. Prima, cum res datur, ut alia in eodem genere reddatur, mutuū ꝯhit, ut hic, & l. j. de act. & obli. §. j. Sed quid si non appareat actū, ꝙ reddaī alia, vel qa dcm̄ sit simpliciter, do tibi hanc pecuniā. Alex. & Mod. rñdet, ꝙ in dubio non p̄sumitur donatio, l. si cū aurum, de solu. l. cum de indebito, cum glo. de probat. Non autem debet præsumi depositū uel commodatum propter translationem dñii, quę repugnat naturę depositi, uel commodati. relinqtur ergo, ꝙ sit mutuum; qđ intelligo, si sit data quantitas ad numerum, quasi tunc tacite sit actū, quòd tantundem reddatur in eodē genere: Secus si sit data obsignata, tunc erit depositū, l. j. §. si pecunię ī sacculo, ff. depo. Scđo intelligo, nisi ex p̄cedētibus uel sequentibus posset apparere, ꝙ dans uelit donare, uel deponere, ſm gl. in l. cū qđ,

24 ff. e. Tertiò† intelligitur, nisi qualitas personarum aliud suaderet; ut si diues pauperi, uel amicus amico benemerito pecuniā numerasset, tunc p̄sumeret donatio, ſm glo. in l. filii, C. de dona. inter virū & vxo. Bar. in d. l. cū quid. At si viator mercatori diuiti pecuniam numerauerit, deposuisse, non donasse uel mutuasse, credendum est. & ita procedat glo. in l. dies sponsaliorum, ff. de positi. Sed qđ si nō sit dictū, do, sed accipe pecuniam. Ista ē proprie q̄ō, quam examinant gl. Bar. & alii in d. l. cū quid, ibi reseruo. Scđa † regula, cū species ꝓ sp̄ē datur, p̄mutatio appelletur,

25 l. j. ubi gl. de rerū permut. gl. l. 2. C. eo. Diffinitur. n. permutatio hoc modo per Azonem & alios Iuristas, Hos. & alios. Permutatio est specierum mutuo facta p̄statio. Rōnem huius regulæ assignat

assignat Ias. quia requiritur pfecta mutatio, qd ostendit dictio p, l. vrbanæ, §. pnoctare, de verb. sig. q pfecta mutatio non nisi in speciebus fieri pt, sm eū. Hanc reprobat Decius, qa res in genere tradita, censet a principio fuisse in obligatione, l. cum incertis, d leg. 1. Ergo perfectè mutat. Add, q si perfectio ab exordio desideratur, magis in genere videtur consistere, pp certitudinē dñii, vt in mutuo dicitur, nā traditio rei consistentis in genere, magis pficit contractū q traditio speciei, vt infra Bart. cōcludit; qua rōne videtur, q cōclusio sit falsa, & sic ēt pmutatio erit in rebus consistentibus in genere, qd ex rubrica d rerū pmutatione, non de specierum satis demonstratur, & 9 istam 9clusionē est tex. in l. fi. C. de rerum pmuta. iuncta rubr. & in contrariū est tex. in l. 1. de 9trahen. empt. in versibus Homeri, intelligendo p ut intelligit gl. in poemio Digestorū. Quid dicēdū? Mihi placet cōis cōclusio, quia permutatio non est necessaria, nisi in rebus, in quibus cadit affectio, l. nūmis, ff. de in litem iuran. possuntq; pecuniæ comperiri, secus in speciebus. & istud est quod sentit Iurisconsultus in d. l. 1. dum dicit, q i emptione aliud merx, aliud ptium. In pmutatione verò discerni non pt, q sit res, & q ptium: quod certe discerni posset, si pro specie daret quātitas, & istud est de mēte Pauli de Cas. ibi. & ita tenendo rñdetur ad cōtraria, q loquunt de permutatione sumpta titulo generali, pro ut ante vsum pecuniæ erat; qd satis pbatur, qa primò ponitur rub. de rerum pmu. ti. speciali. deinde in ti. seq. de pscrip. verbis, q est generalis, in d. l. naturalis, §. 1. tractat de pmutatiōis in genere sub tractatu, do vt des. Natura† igitur pmutatiōis est, vt dtur spēs certa: secus si pro incerta, quia tunc est cōtractus innominatus do vt des, d. l. si tibi areæ. Scdò intellige, vt procedat, qn dat spēs p specie non venali, aliàs erit emptio, l. 1. C. de rerū pmu. Sed ibi non dicit, q sit emptio, sed, q ad exēplū emptionis datur actio ad interesse, & non condictio ob cām. Item nō dicitur ibi, q cesset condictio ob cām, si p specie venali detur species, sed ita demum si det loco ptii; & sic si detur æstimata, put declarat Pau. in l. 1. ff. de rerum pmu. Tu considera, q si det æstimata, videtur pprie emptio, l. si pretii cā, C. de rescin. vend. intelligo ergo tex. in d. l. 1. vt sit contractus innominatus vicem emptionis obtinens, qn datur spēs inæstimata loco pretii rei venalis: nam tūc non simplr, sed pretii cā data censetur. Adde, q censetur permutatio, si id a partibus dictū sit, ēt, q spēs hincin de datæ fuerint æstimatæ, modò non ad finē pretii taxandi, sed alio respectu fuerint æstimatæ. ita singulariter Cor. consi. 319. in 2. dub. li. 3.

27 Tertia regula, † cum datur genus pro genere, seu res incerta p incerta, vel species p genere, & sic res certa p incerta, hoc casu dicitur contractus innominatus, do vt des, l. 1. & 2. cū glo. C. de rerum permut. Circa hāc regulam in primis ad uerte, qa Bar. innuit, q pmutatio non sit contractus innominatus, distinguendo illam ab hoc generali negotio do vt des. sed istud est contra gl. *communiter* approbatam in d. l. 1. Saluando necesse est dicere, q Bar. cōparatiuè loquitur, idest, q permutatio sit contractus innominatus in comparatione cōtractus, do vt des: sed non absolute, cū permutatio sit nomē generis, sicut trāsactio & conuentio, l. 1. §. conuentionis, de pact. & l. 2. ff. tit. 1. vel aliter capiendo permutationem in specie, qn datur species pro specie, forte erit contractus nominatus, cum habeat pprium & specificum nomen, quod huic vni negotio cōuenit, & non omnibus negotiis, vt do vt des, l. legitima, ff. de pact. Pro quo facit tex. Instit. de emptio. & vendi. §. item ptium. ibi, ppriam esse speciem innominati contractus. Ex his constat permutationē esse speciem & contractum innominatum, do vt des, esse genus, sm gl. fi. in d. l. 1. potest tamen permutatio capi vt genus. Ita loqt text. in d. l. naturalis, §. 1.

28 Vtilitas magna resultat, nam actio, † q ex permutatione cōpetit, est bonæ fidei: quæ vero ex generali negotio, do ut des, nascitur, est stricti iuris, Instit. de actio. §. actionum, & l. 2. C. de rerum permuta. Sed ego dubio, an actio præscriptis verbis, ex hoc negotio, do ut des, sit indistinctè bonę fidei, per tex. in d. §. actionum. vbi æquiparatur actio præscriptis uerbis, de æstimato, & de permutatione, vt vtraque sit bonæ fidei: sed prima est semper bonæ fidei, etiam, q detur genus æstimatum, ergo etiam erit bonæ fidei. Secunda confirmatur qa actio, quæ ex hoc contractu, do ut des, nascitur, dicitur in distin

29 cte nasci ex pmutatione, d. l. naturalis, §. 1. Quarta† regula, hoc negotium, cum datur quātitas vt det spēs, nō emptio, sed innominatus contractus appellatur, l. fi. d 9dict. ob cām. rō ē sm gl. in d. l. fi. qa datio, i. dñii translatio, est contra naturā uenditionis. Ista conclusio, & ēt rō, nō vr vera, nec est: quia si ex nā rei in 9tractu deducte veniat datio, non est 9ctus inoīatus, sed emptio & vēditio, vt ff. dicit Bar. quātò magis idē dicēdū est, qn ex 9sē su partiū in 9ctu venit datio. Plus. n. dēt posse 9sens, a quo substantiat 9ctus, l. obligationum substantia, de actio. & obliga. q

30 possit nā rei. Pro solutione duo videnda sunt. Primū, † vtrum datio sit 9, vel præter nām emptionis & venditionis. Scdò posito, quòd nō sit 9 naturam, an conclusio vera sit. Circa primum gl. & alii cōiter tenēt, q sit 9 naturā; alij pter, alij neq; 9, neq; pter, sed secūdū naturam, qa translatio dñii perficit vendōnem, d. l. ex empto, & qa nō valeat pactū, q dominium non transferat in emptorē, l. cū manu sata, de 9henda emptio. §. fi. Ex hoc cognoscitur, q translatio dominii est magis sm nām vendōnis, q contra. Confirmatur, quia vendō & emptio ē species huius negotii, do ut des, d. l. naturalis, §. 1. Nō obstat, q venditor sit solū obligatus tradere, qa non ppea sequit, q dare sit 9 naturam uēdōnis: immo cū teneat tradere, sequit, q ēt teneatur dare si sit dominus, d. l. ex empto, & in l. in couētionalib. de uerb. oblig. nec dicat, q translatio dñii hoc casu sequatur ex vi traditionis, qa nuda traditione non transfertur dñium, l. nunq nuda, de acqui. rerū domi. Est igit necessariū, q vēditor dñs teneat ex cā & natura uendōnis dare: alioquin si nō esset obligatus transferre dñium, posset illud translatū tanq indebite traditū 9dicere, l. 1. ff. de cond. ind. nec teneret de euictione. Ista, q sint absurda, quis non videt? Qn āt uenditor non est dñs, dare non tenetur: non qa ex natura oblōnis non teneatur, sed qa illi non est donandi facultas; & ista meo sensu adeo uera sunt, vt nihil uerius esse putem. Circa secundum distinguo duos casus. Primus est, qn 9stat inter partes agi, q sit uenditio; & tunc nunq erit 9ctus innominat, sed erit emptio & uen ditio, cū nihil sit, quod obstet naturæ uendōnis, p prædicta. Dr āt agi, q sit uenditio, si contra ctus ita baptizet, d. l. ex empto. ibi, nihil magis bonæ fidei 9uenit. & dicitur ēt agi tacite, qn pecunia pretii nomine data est,

31 l. fi. C. de præd. cur. lib. x. p quē 9cludit, † q in dubio censet uenditio, ubi de pretio fcā est mentio. Ita concludūt Guil. de Cug. Pau. Alex. & Ias. in d. l. fi. & Romanus cōsi. 86. Viso, col. 1. & ita tenendū est, quicquid dicat Ias. & Decius hic, dicentes, q mentio pretii non potest operari, q sit uenditio. Infertur ēt, q pactum appositū in uenditione, q species detur, non ē reiiciēdū, quicquid dixerit Ias. in d. l. fi. qa in 9rium uidetur mihi casus in d. l. ex empto. Secundus casus est, qn sumus in dubio, & hoc casu *cōmunis* snīa est, q sit cōntractus innominatus, p tex. in d. l. fi. Sed ego dubito per tex. in d. l. naturalis, §. 1. vbi si do pecuniā, ut accipiā spēm, dr emptio: nec satisfacit solutio Bar. ibi, dum rñdet, q verbū, accipiā, non importat translationem dñii, quia ibi explicat 9tractus do ut des, & sub eo ponitur istud exēplū positum p uerbum, accipiā. Ex hoc dat intelligi, q importat trāslationē dñii, put ēt probat Bar. in l. cū mota, co. 2. C. de trāsac. vbi dicit, q importat trāslationē dñii. qd dām? Br rñdetur, q si detur pecunia numerata vt detur spēs, erit emptio: ita pcedit tex. in d. l. naturalis, §. 1. si uero detur simplr, tunc sit contractus innominatus, & ita procedat tex. in d. l. fi. Et p ista dña bn facit, qd dicit gl. l. hæc uenditio, §. 1. in uerbo, quanti, ff. de cōtrahen. emp. Et iste fuit intellectus Ioannis Glossatoris, quem sequuntur Odofre. Bal. & alii plures. uel aliter possumus dicere, q ex hoc negotio, do pecuniā, ut des Stichum, resultat 9tract emptionis & uenditionis: qa in dubio pecunia censetur data p ptio, cum usus pecuniæ sit inuētus ad estimādas res, l. 1. de 9trahen. emp. qd intelligo uerum, si pecuniæ quantitas corrñdeat ualori ipsius rei, & si minoris sit, contractus innominatus iudicabitur. Ita nouiter pcedat tex. in d. l. fi. ibi, pro portione &c. Dubitat ibi, an p portione sit emptio, an sola datio ob cām? Celsus pcliuior est, q sit sola oblō ob rē datā. Rō est, qa verba demonstrant, q sit 9ctus innominatus, cum sit conceptus per dictionē, vt, d. l. naturalis, §. 1. nec natura 9ct repugnat verbis, cū pecunia data non æqualeat rei, & sic non vr data pro estimatione rei, merito stabimus uerbis. & pro hac consideratione facit, quod voluit gl. & Bart. in l. 1. §. 1. de superficieb. Bart. in l. patro-

32 nus, §. 1. de le. 3. Quinta regula, † cum datur quantitas, vt tradatur species, emptio & venditio est. & si ex hoc solo negotio dignoscitur nomen contractus, cessabit omnis dubitatio, si eo nomine expresse nuncupet: quod verum est etiam, q in instrumē-

33 to sit apposita† clausula, uendidit, dedit, tradidit; tunc verbū, dedit, impropriatur secundum Bar. in d. l. fi. de condi. ob cau. & l. 1. C. de rerum permu. Adde, quòd per talem clausulam n cēsetur facta traditio, sed tn data licētia intrandi & apprehendendi possessionē, l. prædia, vbi Bar. de acqui. possess. Ale. conf. 4. volu. 2. co. 2. Intellige, si quantitas respondeat ualori ipsius rei, sec si sit modica, & non respondeat, sm gl. & Bar. in d. l. 1. de superfi. Comprobat Ias. in l. 1. co. vj. C. de iure emphyteu. & in l. filiusfa

34 milias, §. diui, col. x. de lega. 1. Intellige secundo, quando† datur quantitas pro specie: secus si pro vsu speciei, tunc erit locatio, secundum Bar. in l. cotem ferro, §. qui maximos, de public. & in disputatione incipiente, Publicanus quidam. Ista limitatio requirit altissimam indaginē, vt patet ex his, quę lato folio scripsi in tractatu de peste, secunda parte principali. vers. sextus casus.

35 Sexta regula, † cum datur genus pro quantitate vel econtra, indistinctè est venditio & emptio, l. si sterilis, §. cum per venditorem, de act. emp. & l. j. cum gl. per totū de peric. & commo. rei vend. Non obstat, quòd in venditione generis sit ex vtraq; parte datio, qa rñdet Bar. q istud non contingit ex nā 9ctus, sed ex natura rei. Circa ista dicta Bar. considera in primis, quare Bart. vsus sit illo verbo, indistinctè. Rñdeo ad differentiam duarum regularum pximè præcedētiū, in quib. fit dña, an agatur vt det vel ut tradat: hic āt est idistīctè vēdō, siue agat vt det, siue ut tradat. Sed 9 hoc obstat tex. in l. cū manu sata, §. fi de 9hen. empt.

Solu.

Solu. ēt ꝙ agat, vt tradat genus, non tñ paciſcitur vt dñiũ non transferat, ſed hoc paciſcitur vt tradat cum ſua cã, id eſt, vt trãſferatur dñium. l. in conuentionalib. de verb. obl. Non obſtat tex. in d. §. fi. quia ꝓcedit in pacto, ꝙ dñium non transſeat in emptorē, qđ non valet, vt ibi. Scđò aduerta, qa non videt̃ Bar. bñ dicere, ꝙ ex cã vendõnis non teneat̃ vẽditor dare, ꝑ ea q̃ ſupra dicta ſunt: ſed retẽta intẽtione noſtra, ꝙ omni caſu datio veniat ex natura ꝯctus, q̃ nam poteſt eſſe rõ, ꝙ venditor gñis indiſtincte teneat̃ dare magis q̃ vẽditor ſpeciei? R̃ñde, qa venditor pt ſp dare genus, qđ perire non pt, l. incendiũ, C. ſi cer. pet. non ſic ſpēm, & ſi qd datũ eſt euincat: genus tñ non euincit, l. ſi a ſubſtituto, §. ſi hæres, cũ gl. vbi Iaſ. l. ſi domus, §. de euictione, vbi not. de leg. i. Ex hoc patet ſolo oĩum argumentorũ, q̃ in cõtrarium adducit Decius hic, & qb. r̃ñdit ſpecialiter Purpuratus hic. Se
36 prima regula vltra Bar. † cũ datur ſpẽs, vt detur alia cũ quãtitate ſimul; ſi pecunia pluris ſit, emptio & vẽditio erit, arg. l. qcquid, §. ſi de acqui. rerũ dñio. ſi ãt ſit pluris ſpẽs, erit contractus innominatus, c. ꝑmutatio, c. ad qõnes, de rerũ ꝑmutatione. & ita cõcludũt Bar. Pau. & alii in l. Ariſto, de donatio. ſequunt̃ Ale. & Mod. hic. intellige, vt ꝓcedat in dubio: ſecus ſi appareat, quẽ contractũ agunt partes facere, nã ſi expreſſe dixerint, ꝙ permutant, erit ꝑmutatio, ẽt ꝙ pecunia ꝑponderet, & econtra ſi dixerint, ꝙ vendunt, erit venditio ẽt ꝙ ſpecies præponderet, l. tenetur, §. i. de action. emp. quia inſpiciendum eſt, qđ principaľr agitur, l. ſi quis nec cãm, ff. eo. dr̃ autem principaliter agi id, qđ ex-
37 primitur, † qa talis præſumitur contractus in ſui eſſentia, qualis apparet in ſui figura, Bal. in l. rogaſti, §. ſi tibi, ff. eo. & in c. i. §. ſi inſtrumentum, de no. feud. & ita declarant Ale. & Iaſ. hic. Bal. in l. i. eo. ii. C. de rerũ permuta. Ale. conſi. 119. volu. v. bñ facit, qđ ꝯſuluit Corneus ꝯſi. 319. vol. 3. Iſtud de plano ꝓcedit quantum ad ipſos contrahentes. Sed quãtum ad tertiũ non ſunt inſpicienda verba contrahentium, nec eorũ intentio, ſed natura ipſius contractus: & ideo ſi pecunia pluris ſit, erit emptio & vẽditio. arg. l. qui ſaccum, ff. de fur. alioqn eſſet aperta via malitiæ, cui eſt obuiandum, l. conuenire, de pac. dotali. c. ſedes, de reſcrip. Qua
38 re † ſi emphyteuta aſſerat ſe permutare, vt directus dominus fraudetur ſuo iure prælationis & retentionis, quod in permutationibus locum non habet, ſecundum Bald. & Moder. in l. ſi domus, §. i. de leg. i. & Specu. ti. de loca. §. nunc aliqua. verſi. cxxi. certe iudicabitur emptio, ſecundũ Pau. de Ca. in d. l. Ariſto, & Guidonem Papæ deciſione xcii. de conſuetu. Nec. n. permiſſa eſt fraus de contractu ad contractum, l. ſi ſponſus, §. ſciret, de dona. inter virum & vxo. docet Bal. in l. non dubium, C. de legib. bene facit tex. in l. qui in contractib. C. de iure fiſc. li. x. & contra emphyteutam, qui ſimulauit donationem loco venditionis, conſuluit Ale. conſi. pen. volumi. iii. Iſta declaratio cõmunis eſt, quantum ad finem, vt directus dominus poſſit
39 vti iure prælationis. Sed † dubium eſt, an poſſit vti iure cõmiſſi? videtur, ꝙ ſic, per textum in c. i. §. callidis, de prohi. feud. alie. ꝑ Fed. arguendo de feudo ad emphyteuſim, quod eſt optimum, ſecundum Spec. ti. de feu. §. quoniam, & Bar. in l. vt iuriſiurandi, §. ſi liberi. de operis liber. & Bal. in auct. ſi quas. C. de ſac. ſan. eccl. ita conſuluit Decius conſi. 160. in i. dubio. Dominus Iac. de Sancto Geor. in tractatu de feudis. ſub rub. de Roydis. char. pe. Ego cõſulens contrariũ reſpondi, quia non fraudatur, qui ſcit vel ſcire pt, ꝙ ſit actũ ex inſpectione rei, l. i. §. ſi intelligat, & l. q̃ritur, §. fi. de ędili. edic. inſpecto autem tenore ꝯctus, ſatis potuit directus dominus cognoſcere naturam cõtractus. non obſtat prætenſa ſimulatio, quia cum partes agunt vere permuta-
40 re, non poteſt dici ſimulationẽ interueniſſe: † nã ſimulatio ea eſt, quæ nullã veritatis medullam habet, Bal. in l. ei qui, C. de diſtrac. pig. Et contractus dicitur ſimulatus, q extrinſecus eſt coloratus, intrinſecus vero ſubſtantiam non hẽt, l. ab Anaſtaſio, vbi Bal. no. C. manda. hic autem veritas eſt in actu, & quod cõcipit, verum eſt, ergo nihil poteſt valere ſimulatio, l. i. C. plus valeqđ agi. Non obſtat, ꝙ videatur ſimulatio in nomine, qa rñdetur, ꝙ non eſt ſimulatio, ſed potius impropriatio: nam emptio large dr̃ ꝑmutatio, l. ſciẽdum, §. emptorẽ, de ædil. edi. Prętera cum ab vtraq; parte ſit data ſpẽs, poteſt dici ꝑmutatio, l. i. de rerũ pmu. & licet pecunia exuberet, & a potentiori ſit facienda denominatio: non tamen negat̃, ꝙ aliquando fiat denominatio a minori, l. legatis, §. ſi vnus, de legatis iii. Inſtitut. de nupt. in prin. Præterea hęc variatio nominis potius poteſt dici error, q̃ ſimulatio, l. ſi in nomine, de verb. obl. l. quoties, de hæ. inſtit. Differunt. n. error, & ſimulatio in pluribus, vt per Bal. in d. l. i. C. plus vale. quod agi. Non obſtat text. in d. §. callidis. quia ibi erat vera fraus, nec ex lectura contractus poterat directus dominus cognoſcere naturã contractus, ſicut in caſu nr̃o. Et pro hoc bñ facit, qđ decidit Io. de Platea in l. i. C. de con. in pu. hor.
41 li. xi. vbi † non dr̃ fraudẽ facere, qui vẽdit frumẽtum nouũ cũ veteri mixtũ, qa mixtura patet; ſecus ſi non pateret, vt qñ aromatarius vẽdit cerã mixtã cũ fabis tritis. tũc dẽt puniri de fraude, qa non patet, ſm Abba. in c. i. de emp. & vẽdit. fateor tñ ꝙ ſi emptor ſub colore talis ꝑmutationis non denunciauerit dño antequã poſſeſſionem apphẽderit, ꝙ tũc incidat in comiſſũ, iuxta tex. in d. l. fi. & in his terminis pt ſaluari opinio Decij. Vltimò
42 pro complemẽto huius regulæ † dubitat̃, qd ſi ſpẽs, & pecunia æqualeat? Bal. in ꝑlu. feu. col. iij. rñdet, ꝙ erit emptio, & vẽditio. ſequtur Iaſ. Inſti. de actio. §. actionum, col. xix. & Albe. in l. ſi ab emptione, in pri. ff. de ꝯheda emptio. Cõtrariũ firmat Iaſ. hic, & in ꝑludijs feudorum. ſequunt̃ Nouiſſimi, quia in dubio ꝯctus iudicat̃ innominatus, l. j. ff. de inſti. ac. & ita tenet Bar. in l. j. ff. de rerũ pmu. Mod. Taurin. cõcordant: aut pecunia fuit data pretij nomine, & ꝓcedit opi. Bal. aliàs ꝓcedat opi. Iaſ. hic. Iſta concordia nõ placet, qa cũ ſit facta mentio de pretio, iã non ſumus in dubio. tñ exiſtimo opin. Iaſ. hic eſſe veriorẽ, per tex. in d. l. fi. de ꝯd. ob cau. vbi ſi pecuniæ non corrñdeant valori ipſius rei, iudicatur ꝯctus innoĩatus. At cum ꝓ re datur res, & pecunia, apparet ꝓ portione pecunię non poſſe dici emptionis genus, vt dicit Celſus in d. l. ſi Non ob. id, quod dñt Mod. Taurin. ꝙ hic nõ eſt ambiguitas, ex quo ſpecies & quantitas interueniat ad pretium conſtituendũ, quo medio emptio, & venditio ꝯſtituitur, l. i. de ꝯh. emp. quia tunc eſt ambiguitas, qñ non apparet quid valet plus, an ſpẽs, an q̃titas: q̃uis prima facie opi. Bal. videret̃ verior, cũ ꝯctus emptionis ſit fauorabilios. Sed dic, ꝙ imò ꝯctus permutationis eſt fauorabilis, cũ ẽt ſit bonæ fidei, d. §. actionũ. Item in ꝯctu permutationis eſt locus pniæ, cum ſit ꝯtractus innominatus, l. ſi tibi pecuniã, ff. de ꝯd. ob cau. Iaſ. in l. iuriſgen. & in l. ab emptione, ff. de pac. niſi in caſu l. i. C. de re. permu. no. Io. de Imo. in d. l. Ariſto, de dona. ꝙ eſt ſecus ĩ emptione & vẽd. qa in iſtis nõ eſt locus pœnit. l. ſicut, C. de act. & obli. Soc. tradit in rub. de ver. obl. col. fi. Iaſ. in d. l. ſi tibi pecuniã: vbi declarat duo requiſita, ad hoc, vt in contractib. noĩatis ſit locus pniæ. Limita tñ ꝑdictã concluſionẽ ſm ea, quæ ſ. in vj. reg. dicta ſunt, niſi partes appellarent hunc eſſe ꝯctũ emptionis, qa tunc ſtaretur eorũ noĩationi, & eſt mentis Doctorũ omniũ, qui loquuntur in dubio, & in noĩe ꝯctus non expreſſo, ita Ro. in d. l. Ariſto. ꝯtra quẽ tenẽt quidã Mod. moti per dictum Bal. in l. ii. C. de rer. permu. ꝙ ſi Notarius appellat venditionẽ contractum permutationis celebratum, non deſinit eſſe permutatio. Sed iſtud nihil obſtat, vt dicunt Moderni Taurinẽſes hic. Ex quibus concludas opinionem Iaſ. eſſe veriſſimam per rationem ſupra dictam l. fin. de condict. ob cau. & defenſam a dictis Modernorum hic. Ex his cum laude Dei ſit finis huius principij.

SVMMARIVM.

1 *Mutuũ vt dicat̃, neceſse eſt vt res mutuatæ in ſuo genere recipiant functionẽ: quæ aũt ſit iſta functio, & quis ſit horum verborũ ſenſus, ibi tradit̃.*
2 *Mutuatæ res cur magis per ſolutionem, quàm per ſpeciem functionem recipiant. & quis ſit horum verborum ſenſus.*
3 *Mutuum conſiſtit in rebus, quæ pondere, numero, vel menſura conſiſtunt.*
4 *Dñiũ trãsfertur in mutuo ſola numeratione, ponderatione, & mẽſuratione.*
Nuncius, cui fuit numerata pecunia perferenda ad aliquem; an ſi illam non deferat, teneatur furti.
5 *Officio alterius fungi volens, eiuſdem peritiæ eſſe debet.*
6 *Taxatiuam, tantum, ſubaudire poſſumus ad euitandam contrarietatem & abſurditatem.*
Suppletio quæuis, dummodo probabilis, admittitur ad euitandam contrarietatem & abſurditatem.
7 *Taxatiua includit ea omnia, quibus annectitur; cætera verò excludit.*
8 *Dictio, magis, quando ſtet electiuè, & quando comparatiuè.*
9 *Genus quid, & quid ſpecies.*
10 *Mutuã pecuniã ad numerũ accipiẽs, an poſſit frumẽtũ reddere ad mẽſurã; & quid econtra, an pro frumento poſſit reddi æſtimatio in pecunia.* 11.
12 *Mutuato auro, vel argento ad pondus, an poſſit pro eo reddi pecunia ad põdus, vel ad numerum: & an eiuſdem materiæ vel ligæ, an verò diuerſæ. latiſſimè traditur vſque ad numerum xvi.*
13 *Mutuata pecunia ad pondus, an poſſit reddi aurum ad pondus.*
14 *Pecunia ære contaminata non poteſt reddi pro argento mutuato.*
15 *Mutuati argenti pretium, an poſſit reddi in pecunia alterius l. gæ.*
16 *Contractus quis ſit, ſi conuentum ſit, vt pro dato frumento reddatur argẽtum ad pondus.*
17 *Mutuũ vt dicatur, quatuor requiruntur; natura, conſuetudo, aptitudo, & actus, quæ omnia latè examinantur.*
18 *Contractus innominatus, an ſit ſi detur pecunia in ſacculo non numerata, vt tantundem reddatur.*
19 *Gerundia actum demonſtrant.*
20 *Argumentũ a cõſequenti deſtructo, an ſit validum, & quomodo formetur.*
21 *Creditori inuito aliud pro alio ſolui non poteſt, infertur ad plura. limitatur multimodè vſque ad finem legis.*
Obligatus dare certum pignus, non auditur volens dare aliud æquè idoneũ.
22 *Obligatus fideiubere, non auditur volens dare pignus.*
23 *Fideiuſſorẽ vnũ ſi qs dare obligatus ſit, an audiat̃ volẽs dare duos diuiſim.*
24 *Creditore inuito aliud pro alio ſoluitur, quãdo illud quod eſt in obligatione, nõ poteſt ſolui, quia neceſſitas facit hoc licitum, licèt aliàs prohibitum.*
25 *Debitor, qui non poteſt ſoluere quantitatem debiti, quia non habet pecuniã, an audiatur ſi velit aliquid de bonis ſuis dare in ſolutum creditori, & quot requirantur ad hoc, vt hoc facere poſſit.*
26 *Creditor non poteſt pro paruo debito eligere rẽ pluris valentẽ, ſi alia pro portionabilior reperiatur.*

27 *Ecclesia debitrix gaudet priuilegio, ut possit creditori rẽ mediocrẽ de bonis suis in solutum dare, ita ꝙ creditor eã accipiat addita decima pte pretij.*

28 *Debitor, qui renunciauit beneficio authen. hoc nisi debitor, C. de solut. non gaudet illius beneficio. restringe ut ibidem.*

Idem si iurauit soluere pecuniam, & non in alia re. restringe ut ibid.

29 *Debitor potest creditori de bonis suis dare insolutum, non obstante renũciatione & iuramento, si post illa superuenerit casus inopinatus auferens potentiam soluendi in pecunia, uel uendendi bona.*

30 *Debitor inuitus non cogitur aliud pro alio soluere, fallit ut ibidem.*

31 *Debitor certæ quotæ bonorũ, an possit aliud ꝓ alio soluere inuito creditore.*

32 *Creditori inuito aliud pro alio soluitur, quando aliud succedit in obligatione loco eius, quod est promissum.*

33 *Creditori inuito aliud ꝓ alio soluitur, q̃do unũ est in obligõne, aliud ĩ solõne.*

34 *Quantitas si debeatur loco speciei, an pro quantitate possit solui species.*

§. Mutui datio. Diuidit̃ ſm Bar. ĩ quatuor partes. In prima dictum. In secunda ibi, qm̃ earum datione, rõ includens duo dicta, vnum affirmatiuũ, alterum negatiuum. In tertia ibi, quia in genere, ponitur rõ dicti affirmatiui. In quarta ibi, cum in cæteris, rõ dicti negatiui. quæ diuisio non placet, tum quia ineptũ est dicere, ꝙ in scda includat dictum affirmatiuũ, qđ iam erat ꝓmissum, & ad qđ iustificandũ subiicitur ipsa rõ: tum quia vltima pars ſm gl. per locum a cõnti destructo, vel ſm alios ab ãnti destructo, posita legitur ad cõprobandũ dictum affirmatiuũ. Dicamus ergo, ꝙ diuiditur in tres partes, vt in gl. prima. vt infra declarabo. Summatur vt per Bal. Ale. & Mod. hic. Pro intelligentia & figuratione casus mouentur tres difficultates. Prima, vtrũ his verbis, qm̃ earũ, assignatur rõ dicti. Gl. Bar. & alii cõmuniter tenẽt ꝙ sic. quidam ꝯ, qa sic esset eadem cũ dicto, ꝯ l. quod Labeo, ꝟ. đ Carbo. edic. Timore huius ꝯrij gl. taxatiuã subaudit. sed certè hæc subauditio non tollit ꝯrium, qa ẽt subaudit̃ in dicto. Doctor meus fatetur oppositũ, iõ vult, ꝙ coniungatur cũ rõne sebsequenti, quia in genere suo, & c. qđ non inconuenit ſm eũ; vt si dicatur furiosus non põt testari: rõ est, quia ꝓ furorẽ impeditur, quia sanam mentẽ nõ hẽt. Prima pars rõnis est eadẽ cũ dicto, nisi coniungatur cum secunda parte. Sed certè in casu nr̃o alius est sensus, & in hoc exemplo prima pars, qa per furorẽ impedit̃, est optima rõ, q̃ per secundã non ꝓficitur, vt ipse putat, sed declarat. Aliter explicat Pau. de Cast. dicẽs has res solũ mutuari posse, qa earũ datione, i. translatione dñij possumus in creditum ire, ita vt non obstante translatione & consumptione ipsarum idem genus nobis reddi possit, & ita in creditum iri. Scđa difficultas.

1 quæ sit † hæc functio, quẽ recipiunt in genere suo? R̃ndet gl. ꝙ hæc functio cõsistit in similitudine, & sic sensus est, qa recipiũt functionẽ, i. similitudinẽ. Nos aliter interpretamur functionẽ, idest vsum ꝓmiscuum in suo genere. vsus. n. harũ rerũ est adeo vicissitudinarius, vt eadẽ reputent̃, cum sint eiusdẽ qualitatis & bonitatis, l. certũ, in fi. ꝟ. e. Est. n. eadẽ usia harũ rerũ, i. substantialis qualitas, l. in venditionibus, de ꝯtrahen. empt. Tertia difficul-

2 tas, cur † magis per solutionẽ q̃ per spẽm functionẽ recipiant, cum oppositum dicendũ videat̃? Insti. eo. §. j. Glo. Pau. & Iaſ. r̃ndent, magis per solõnẽ alterius rei eiusdẽ generis, q̃ ꝓ spẽm habitam: qa si detur alia, dicitur solui: si eadẽ, dr̃ reddi, l. videamus, §. in Fauiana, de vsu. Ista intelligentia non placet ornatissimo Zasio, tum quia ipse sensus iam explicatus fuit in pricipio legis, tum qa non dissoluitur nodus. Cur magis per ancillantẽ solonem q̃ per similẽ spẽm. Mihi ẽt non satisfacit, qa ineptũ est dicere, ꝙ functio consistat in eadẽ specie, & insulsa est expositio Pauli per spẽm, i. speciei restitutionẽ. vnde Zasius al'r interpretatur, vt magis per solõnẽ formiter factã, vt numeri ad numerum, ponderis ad pondus, q̃ per spẽm: vt si pro frumento mihi furato soluatur aceruus frumenti absq; mensura, tunc licẽt repræsentetur eadẽ species, non tñ recipit functionẽ vicissitudinariã in suo genere, qui sensus non inargutus vr̃: sed non tñ satis applaudit, qa creditor nõ cogitur recipere pecuniã sine numero, & frumẽtũ sine mensura; & si recipiat, tunc satis ſm voluntatẽ ꝯhentiũ recipiunt functionẽ in suo genere, arg. l. si pro mutua, C. eodem. & eadẽ est vsia pecuniæ numeratæ, & non numeratæ, d. l. in venditionibus. Aliter intellexit Fulg. aliter Dec. quorum intellectus ex ꝓmissis confunditur. Ego aliter intelligo, vt sit sensus, nos harum rerum datione possumus in numerũ ire, quia & si debitor, qui rem mutuatã consumpsit, videat̃ aliã spẽm soluere, & sic aliud ꝓ alio ꝯ regulas iuris; qa tñ hæ res recipiunt functionẽ in genere suo, non dr̃ aliud solui; & iõ magis per solutionẽ eiusdẽ q̃ per spẽm diuersam, id est solutionẽ diuersæ spẽi, functionẽ recipiunt, quod in cæteris rebus cõtingere non põt. Ideo in cæteris non possumus in creditũ ire. hic

3 est sensus huius literæ. Nota primo, † mutuum consistere in rebus, quæ põdere, numero, mẽsurave consistunt. põdera verbum, cõsistunt, id est suã substãtiã & naturã hñt, §. cõstat, Insti. de iure nãli gent. & ciu. c. j. de cognatio. spiritua. & iõ tex. non dixit consistere ĩ rebus, q̃ põderari, numerari, & mensurari pñt. Ex hoc infertur, mutuũ non consistere in vno ducato, qa vnus non est numerabilis. Contrariũ determinant Petrus, Cynus, & alij, qa vnus est principiũ numeri, vt nota. l. si qs añ, ꝟ. de acqui. possess. & idẽ iudicat̃ de principio principiãte actũ, qđ de ipso actu, l. maritus, vbi Iaſ. C. de procurat. vel aliter; licẽt vnus non cõstituat numerum, est tñ de rẽbus, q̃ consistunt numero. Nota scđò, ꝙ hę qualitates põderis, numeri, & mẽsuræ sunt differentes. Ex quo infertur, ꝙ pecunia nõ possit mutuari ad põdus; qđ vr̃ velle tex. in l. i. j. de actio. & obliga. in verbo, pecunia numera

4 ta, de quo ꝟ. Tertiò. not. ꝙ † harum rerũ datio, i. dñii trãslatio fit per solũ actũ numerationis, ponderis, & mensuræ. Ad idẽ tex. in l. in naue Saupheli, versi. idẽ iuris, loc. Quod facit ad saluandũ nunciũ, cui fuit numerata pecunia deferenda ad amicũ, vt non tenetur furti, non deferendo illã. Sed in contrarium est casus in l. si is qui, C. de fur. Non obstat iste tex. quia ibi cõstabat numerationẽ fcãm ad aliũ finẽ, videlicet ad deferẽdũ amico: qui finis oñdit pecuniã traditã fuisse vt speciẽ, licẽt dñs Iaſ. in l. eius qui, versi. quas actiones, ꝟ. eo. de hoc dubitauerit. Quartò nota, ꝙ hmõi res inter se similitudinem recipiunt; & talem recipiunt, vt nec subtili ingenio possint considerari differentiæ, ſm Bal. est. n. eadẽ substantia, l. ii. C. de summa Trini. & fid. cat. & in d. l. in venditionibus. Ex quo infert̃ rõ, qa in istis rebus nõ cadit affectio, iuxta tex. in l. nũmis, ꝟ. de in litẽ iurãdo. Qđ intelligas in dubio: nã tũc recipere ꝓsumunt̃ functiõne oĩmodã vt dicit gl. no. Insti. eo. §. j. secus si appareat aliqua differentia, vt vinum montanum pro vino nato in planicie, & albũ ꝓ nigro,

5 de quo infra dicet̃. Infertur ẽt, ꝙ † is qui vult fungi officio alterius, debet esse eiusdẽ peritiæ, l. parabolani, C. de epis. & cleri. Iõ scholaris non põt substitui in locũ Doctoris, vt tradit Fel. post Abb. c. j. col. ij. de summa Trinitate. Nec ẽt Doctor non æquè doctus, ſm Bar. in l. nemo est, qui nesciat, de duobus re. & in l. j. C. de ꝓpo. labo. lib. xj. nisi consuetudo sit in ꝯriũ, vt ꝑ Bar. in d. l. nemo, de qua cõsuetudine plura scripsi in c. cũ M. Ferrariẽsis. no. xxvj. de consti. Vltimo nota, ꝙ aliud pro alio solui nõ potest inuito creditore. Concord. sunt in gl. ibi dicam. Gl. prima diuiditur in tres partes. In prima declarat. In secũda diuidit. In tertia remouet ꝯrium inquantũ gl. supplet taxatiuã, talis suppletio non fuit necessaria, declarando vt supra dcm̃ est. Suadet ex ver.

6 si. vbi exp̃sè negatur in cæteris rebus iri posse in creditũ. † Ex ea tñ notari pñt duo; primũ, ꝙ ad euitandã ꝯrietatẽ & absurditatẽ, licitũ est subaudire taxatiuã. ad idem tex. cũ gl. in l. i. ꝟ. fur. aduer. nau. caup. stab. & l. cũ spõsus, de Publicia. & non solũ taxatiua, sed quæuis suppletio admittit̃, modo sit probabilis, c. super quæstionũ. vbi Abbas, secundo not. de officio deleg. glo. in c. i. & ibi Card. Alexan. xv. distinctio. q̃ omnia sunt notanda ad cõcordãdos testes, quos licitum est cõcordare eisdẽ modis, qbus iura concordantur, ſm Imo. in l. inter stipulantẽ, § j. de verb. ob

7 lig. & in c. cum tu, col. v. de testibus. Secundo not. † ꝙ dictio taxatiua includit ea omnia, quibus annectitur, cætera vero excludit. Pro quo est casus in c. cũ ecclesia Sutrina, de causa possess. & proprie. vbi hoc notat Pan. & in l. si is, qui. ꝟ. de ser. lega. & l. ii. C. de iurisdictione oĩum iud. & tradit in pulchro casu Decius consil. 183. In ꝯtrouersia. col. ij. Considera etiam si absq; suppletione possit hæc ratio saluari, vt dicamus, ꝙ in istis rebus cõsistat mutuum: qm̃ earũ datione, id est numeratione, ponderatione, vel mensura solum possumus in creditum ire, id est dominiũ transferre, l. in naue Saupheli, in verbo, ex superiori, loca. & tetigi supra in tertio notabili. Gl. secunda diuiditur in quatuor partes, vt hic per Modernos. In eadem gl. ibi, magis, electiuè ponitur habito respecto ad eandem speciem, quæ fuit mutuata; & ad primum propositum glo. benè loquitur, ꝙ non potest stare comparatiuè. Sed certè text. non loquit̃ de mutuo ꝯhendo, & de solutione facta a creditore debitori, vt intelligit gl. & Fulg. Sed loquitur đ mutuo dissoluẽdo, & solutione faciẽda a debitore, prout loquitur text. in versi. nã in cæteris; & hoc casu dictio, magis, stabit comparatiuè, per ea quę dicta sunt in principio legis. Sed tunc obstat, quia in eadẽ specie non cadit

8 functio, l. qđ Nerua, depo. Ex hac expositione notatur, † ꝙ dictio, magis, aliqñ stat electiuè, vt hic ſm vnum sensum, & l. in commodato, §. si, cõmoda. & l. quia magis, ſ. finium regund. & alibi sæpe. Aliqñ stat comparatiuè, l. clam possidere, §. qui ad nundinas, de acquir. possess. l. iii. §. proinde, ſ. de mino. Sed qualiter dignoscitur, quod stet electiuè vel comparatiuè traditur per Iaſ post Bal. in l. iubere cauere, ſup đ iurisdict. om. iud. In eadem

9 gl. ibi, & nota † quod genus, habes quid sit genus, quid item species. adde gl. & Bar. in l. legato generaliter, de leg. j. videas etiam Bart. in l. nũmis, §. si duobus, de leg. iii. vbi dicit genus habere alias significationes. Sed quatenus dicit, quod aliquando capit̃ pro rebus consistentibus in pondere, numero, vel mensura, per istum tex. non videtur bene allegare, quia hic genus non ponitur pro ipsis rebus, sed pro qualitate, seu natura ipsarum rerũ. credo ꝙ voluit allegare text. in principio huius l. ibi, sed idem.

10 In eadem gl. ibi, Sed quid † si accepero pecuniam ad numerum, an potero reddere frumentum ad mensuram? Respõdet gl. ꝙ non, per istum tex. & l. si ita fideiussorem, de fideiuss. Sequuntur omnes. Aduerte, si a principio ita fuit conuentum, tũc transit in ꝯctũ venditionis, vel innominatum, vt supra in princi

pio dictū ē.Si āt qrit̄,an ex post facto de ꝯsensu partiū, pōt reddi frumentū, l.si ptij cā, C.de rescin.vendi. inuito autem creditore procedit cōis decisio . sed maior dubitatio . Quid † ꝯtrio,
11 an pro frumento possit reddi æstimatio in pecunia? Bar. reprobat hic Iacob. de Arena. & rn̄det ꝙ nō, per istū textū.Sequunt̄ alij *cōiter*, vltra quos allego text.in l.i. de rerū permut. ibi, aliud merx.ita tenendo,nō obstat tex. in l.vinū,ff.eod.cū ꝯcordan. qa ibi debitor fuit in mora,pp quā fcm̄ est, vt non repiat frumētū eiusdē bonitatis:iō necessariò deuenit̄ ad ęstimationē, f̄m Bar. Quæ solutio est verissima , intelligēdo ꝙ restitui debeat frumētū & æstimatio quāti pluris valuit a tpe moræ, vt declarat seipsum Bar. in d.l.vinū. & hoc mō rn̄det ad argm̄ Are.cauillantis verba Bar,ꝙ sp reperiatur frumentū eiusdē bonitatis,l.incēdiū, C.eo.qa Bart. loquit̄ de bonitate extrinseca, & non intrinseca. Ad tex.in d.l.si ita fideiussorē.vbi innuitur, ꝙ ꝓ debito frumēti possit accedere fideiussor æstimatiōis,qui nō obligaret̄, si aliud eēt æstimatio frumēti,aliud ipsum frumētū,l.Grecè, §.illud, de fideiu. Rn̄detur, ꝙ licèt ibi dicatur per pecuniā cuncta æstimari,& nō eꝯ, nō tn̄ sequitur ꝙ fideiussor obliget̄ ad æstimationē. ita tenēt Lud.Ro.Raph.& Are.qa in obligatione dādi nō succedit obligatio ad interesse,l. vbi aūt, §.fi. de verb.obl. Sed officio iudicis,vbi res dari non possit, ꝯdēnat̄ debitor ad æstimationē: vnde in hunc tn̄ casum obligabit̄ fideiussor, q̄ pt accedere pro eo,quod debetur offō iudicis,l.qro,loca. In ea.gl.ibi, l.i.§.fi. Ista
12 scd̄a qō , an † pro auro vel argento mutuato ad pondus possit reddi pecunia? vtilis est & pulchra, super quo Doctores variāt, ne æquocemus, aduertendū est qualiter formet̄ pūctus, videlicet an possit reddi ad pōdus , an ēt ad numerū , & an eiusdem materiæ, vel diuersæ:gl. indistinctè post Hugonē cōcludit non posset reddi pecuniā ēt ad pōdus & eiusdē ligę ꝓ tex. l. Paulus. de solu.Sed certè illa lex ꝓbat oppositū a ꝯrio si creditor nō sit passurus dānū.& ibi pōderat Dy.& Bal.rn̄dētes ad illud,ꝙ satis patit̄ incōmodū , q̄ non adimplet volūtatē , l.fi. de vsu & habita.qa tale incōmodū non dr̄, qđ est diminutio pr̄monij, l.ii.de dā.infec. Scd̄o facit, quia pecunia est diuersæ qualitatis ab argēto in massa:patet qa alius est vsusfructus massæ , alius pecuniæ, l.qđ tn̄,§.massæ, qbus modis vsusfru. ami. ergo n̄ dēt posse reddi unum ꝓ altero, vt hic. Non obstat, ꝙ pecunia sit reducibilis ad massā,qa hoc unus reducēdi dēt imputari & spectare ad debitorē, qui est obligatus reddere tantūdē in massa, l.i.§.meritò, depositi.Istud multū stringit.Decius rn̄det, ꝙ qn̄ restituitur pecunia ad pōdus, sub cōsideratione massæ restituta vr̄ : q̄ solutio n̄ euacuat difficultatē,cū non ꝑpea reddat̄ eiusdē qualitatis.Itē cū creditor possit pecunia vti tanq̄ massa. Pręterea Dec.consentit,ꝙ nō possit reddi ad numerū, cuius ꝯriū *cōiter* tenet ;un̄ cōsidera,ꝙ in ꝓposito nr̄o non est ꝯsiderabilis hæc qualitas, vtrū argētū sit fcm̄ vel infectū,qa creditor mutuādo ad pōdus , ad q̄titatē cēset̄ habuisse respectū solū,l.cū aurū, §.proinde.ibi. magis quātitas legata vr̄, de au.& argen.lega,Ideo.satis est, ꝙ in tanta q̄titate reddatur : & ista solutio verior est, q̄ illa,ꝙ debeat restitui in eadem qualitate,id est.eadem bonitate,l.cū qđ,ff.eo. quia dici pōt, ꝙ non redditur in eadem bonitate, cum sit diuersus vsus.Stat igitur conclusio , posse reddi pecuniā ad pondus. Sed vnū obstat, qa Doctores volūt ꝙ iste sit ꝯtus mutui.in ꝯrium videtur casus in l. fi. de prescrip. verb. vbi erāt dati scyphi argentei ad pondus,vt tantūdē ponderis redderetur, decidit̄ ꝯtū esse innoiatū. Sol'o, ibi dati fuerūt vt spēs, nec refert ꝙ fuerint ponderati , qa ad aliū finē , vt sciret̄ certitudo quantitatis restituendæ, quo casu pondus non est considerabile ꝓ cognoscenda nā ꝯtus; vt not.in l.æstimatis, solu. matrimo.& in l.ex conuentione , C.de pact. Vel pōt probabilitet negari, ꝙ ibi fuerint scyphi ponderati.Nec obstat, ꝙ ea lege dati sint,vt tantundem ponderis reddatur : cum possint ponderari tpe ęstimationis faciendæ. Stat igitur pro argento infecto posse reddi pecuniam ad pondus. Videamus modò, an possit reddi ad numerum ? Hugo. Iac .de Are.vterque Rapha.Saly.& alij plures, tenent ꝙ non , ex pluribus. Primò, quia non redderetur formiter in suo genere,i.in sua qualitate ponderis ad pondus, vt dicitur in tex. declarat gl.probat tex.in l.res in dotem datæ, ff. de iure dot.Solu.Licèt reddantur ad numerum implicite , tn̄ dicitur reddi ad pondus,qđ habita ratione ad numerum facile dignoscit, cum pecunia debeat esse eiusdem bonitatis & quantitatis in mā, q̄tum in forma, vt dicit Bar.hic, & in l.Paul.ff.de solu.nā attenta bonitate monetæ, lxxij.ducati olim cōstituebant libram auri,l. quoties, C.de suscep.& arca.li.xi.hodie vero pp impensas , quę fiunt in cudendo xcvii. ducati Bononienses, Veneti faciunt libram auri. Scuta centum & decem faciunt etiam libram f̄m Ioannem de Platea , d.l. quoties. Decem āt librę argēti puri faciūt librā auri, l.i.C.de arg.pret.e.lib.libra āt argēti ęre ꝯtaminati non est, nisi valoris quatuor ducatorum auri & pluriū & paucioru f̄m maiorē & minorē cōtaminationē, vt notatur d.l.viginti vero librę ęris cōstituūt valorē vnius ducati, l.i.C.de collat. ęr. eo.lib. Quot aūt argentei faciant libram argenti, recurrendū est ad quātitatē ipsorū , cū sint diuersi pōderis.Alii testoni,alii branchi,f̄m Pau.de Ca.hic.Scdo pro hac parte allegetur

tex.in l.Quintus,§.i.de au.& arg.lega.& l.cū aurū, in prin.eo .tit. vbi legato auro & argento,nō censetur legata pecunia. Decius rn̄det, ꝙ ꝓcedunt attento cōi vsu loquendi,& verisimili mēte testatoris;quæ rn̄sio non tollit vim argumenti,nā si attento cōi vsu loquēdi appellatione auri non ꝯtinetur pecunia aurea , cur magis ꝯtinebitur in ꝯtibus,q̄ in vltimis voluntatibus ? Tamē melius rn̄deas,ꝙ licèt non ꝯtineat̄ pecunia;nō tn̄ sequit̄ , ꝙ nō possit reddi tn̄ ponderis auri signati, qa non reddit̄ vt pecunia, sed vt aurū. Præterea in legato auri & argenti non ꝯtinet̄ pecunia,qa nimiū grauaret̄ hæres,qui tn̄ in dubio censet̄ minus grauatus q̄ sit possibile, l.fideic. §.si rē, l.nummis, de leg.3. in mutuo si reddat̄ tn̄ pōderis in pecunia, non grauatur creditor nec debitor, qui vult soluere, igitur termini non sunt pares. Tertiò forma dat esse rei, l.Iulianus,§.sed & si qs, ad exhibē.aliud ergo est pecunia formata seu ꝑcussa,aliud aurū & argentum infectū. Solutio , forma q̄ non impedit rē reduci ad pristinā mām , non dr̄ dare diuersum esse, §.cū ex aliena, Insti.de rerū diuisi. operat̄ enim hoc solum,vt det diuersum nomē , sed non diuersum eē, l.in omnibus, de acq.rerum do. Quartò si ꝯtrarium dicatur, sequeretur ꝙ pro centum & x.scutis mutuatis possit reddi libra auri,cum sint eiusdem ponderis.Bar.in l.diuortio, §.ob donationes. solut.matr. istud admittit. Sequitur Ias. Instit. de actioni.§. in bonę fidei.Contrariū tenet Decius , qui rn̄det ꝙ termini nō sunt pares , qa aurum infectū non est numerbile, pecunia vero est ponderabilis. quæ solutio rectè declarata mihi placet Nam si reddatur aurū ad pondus ꝓ pecunia numerata, non dr̄ reddi idem in suo gn̄e,cum aurū æstimet̄ per pecuniā, & nō eꝯ. Non obstat,ꝙ ex auro possit cudi pecunia, qa verū. Sed reqrit̄ tps & impēsa.ergo īterest creditoris non recipere , l.Paulus,de solutio. Præterea q̄ mutuat aurū ad pondus , ad solam q̄titatē respīcit hēt:qui vero mutuat q̄titatem ad numerum , non tn̄ ad q̄titatem auri, quantū ad vsum pecuniæ animū dirigit, ideo non est par rō.Contrariā sn̄iam, ꝙ possit reddi pecunia numerata , tenent Petr. Cynus , Bar.& alii *cōmuniter*,vt testatur Ale.hic.sequūtur Canist. in c.quanto, de iureiur. per text.in d.l.si quis argētū, in prin. C. de donati. qui parum ꝓbat.in primis loquitur in donatione, in qua est speciale, ne donator liberalitate sua grauet̄, l.ne ex liberalitate,de reg.iu.Præterea ibi non dr̄ solutionē simpliciter fieri posse in æstimatione, sed in ea,quæ pro rudi massa in illis locis frequentatur.secus ergo in pecunia,quæ non habetur ꝓ rudi massa. illud. n.relatiuum,quæ , sine copula restringit dispositionē , l.ea tamen adiectio , de lega. iii. Secundò mouentur per tex. in l.i.§.fi. de auro, & argento lega. vbi dando pecuniam numeratā liberatur. & ita tenendo non obstat responsio aduersantiū, cū ibi sit fauore vltimæ voluntatis: quia si ita in vltimis voluntatibus, in quibus obligatio dandi magis est præcisa,l.fideicōmissa, §.fi.de lega.iii.a fortiori idem dicendum
13 in ꝯtibus,f̄m Bal.hic. Ex hac cōclusione infertur, † ꝙ pro pecunia mutuata ad pōdus, poterit reddi aurum ad pondus,quia non pecunia,sed q̄titas mutuata censetur,d.l. cū aurū, §.ꝓinde.
14 Ista conclusio † ꝓcedit, quando reddit̄ pecunia vel aurum eiusdem materiæ, d.l.i. §.fi. non autem si diuersæ : vnde pro argēto non pōt reddi pecunia argentea ære ꝯtaminata, f̄m Bar.hic, & in allegata l.Paulus.Quod limitat Paulus , nisi detracto ære redderetur pecunia tanti pōderis argenti puri , quantum fuit mutuatum. Sed ista limitatio nou recipitur pp expensas necessarias,separando argentum ab ære, quare non cogitur creditor inuitus subire,d.l.Paulus , secundum Alex.hic, & Saly. d.l.si quis argentum, & mihi placet per text.ab aliis non ponderatū in d. l.cum aurum. ibi , emptoribus replumbatæ assignantur. Non obstat , ꝙ æs detractū æqualet impensis , vel ꝙ debitor offerret impensas:qa cū talis rednctio seu separatio sit ita facilis debitori,sicut creditori , istud onus dēt ꝑtinere ad ipsum debitorē, l.i. in prin.de cōsti.pecu.l.j. §.merito, depositi.adde bonū text.in l.j. C. de veter. nu. pete. lib. xi. ibi , sint debiti pōderis, & speciei ꝓbæ. An † aūt reddi possit p̄tiū argēti mutuati in pecunia alterius
15 ligæ.Raph.Fulg.putat ꝙ sic, ꝓ tex.in d.l.i. vers.æstimatio,& l.cū certū.ibi,non materia sed pretiū, & in l.Titiæ. ibi, aut p̄tiū auri, de au.& arg. lega.& per tex.in d.l.si qs argentū. ibi, aut æstimatione. Contrariū tenet Bar.hic,& in l.q̄ extrinsecus,de ver.obli. Pan.in c.quanto , col.fi.de iureiu. Bal.in l.fi.col.fi. C.de compē. Non obstant iura ꝯtraria , quia pn̄t intelligi de pretio soluendo de pecunia eiusdē ligæ. Declarando,vt in cōclusione fuit dictū. Vel dici pōt, ꝙ loquuntur in legato certi ponderis argenti nulla rōne habita ad aliquod aurū datum vel designatū ; secus in mutuo , vbi hr̄ relatio ad id , qđ mutuat̄. & ꝓ ista solutione facit tex.in d.l.cum certum.Retenta decisione Bar.limita , nisi cōsuetudo sit in contrariū, nā stante hac ꝯsuetudine æqualiter pecunia funget̄ vice cuiuslibet auri & argenti , f̄m gl. in d.l.si quis argentū.Bar.hic,& in l.Paulus, & dicit Bal.in l.libera, C.de sen. & interlo. oīum iudi. ꝙ generalis consuetudo istud admittit, qđ comprobat Cur.Sen.in tract. monetarū,qui est insertus in l. cum qđ, ff.e.Itē limitat̄ i casu l.pen. C.de arg. præt.lib.xi.& l.i.C. de col.ær. co.li. fauore exoluendi tributum Se tu considera,ꝙ ibi conceditur facultas solēdi aurū pro ære,& argento , qđ est pretio-

pretiosius metallum: tñ non benè infertur ad casum ꝯrium, ꝙ possit solui pro auro æs. In ea. gl. ibi, erit ꝯtractus innoĩatus, vel venditio; redde singula singulis, vt sit ꝯtractus innoĩatus, qñ fuit actũ vt reddaẽ vinũ, & sic genus ꝓ genere, vel condictio si fuit actũ qđ reddatur argẽtũ in forma, ſm Bar. secus in mã, qa sine
16 ꝓrio non põt esse venditio, l. insulã., de pscr. verb. Sed † quid si actum sit, ꝙ ꝓ frumento reddatur argentũ ad pondus? puta vncia argenti pro quolibet modio: vr̃ ꝙ sit ꝯctus innoĩatus, iuxta tradita in principio legis. Sed ego dubito, ne argentũ & aurum ad pondus fungatur vice pecuniæ numeratæ, ꝓ quo facit text. in l. j. ibi, vel solidos vel materiã, C. de põde. aur. illa. li. xi. Hinc videmus, a mercatoribus ꝯstitui ꝑtia rerũ per marchas. In ea. gl. ibi, quid si libri ad pondus, vel oues ad numerum. Gl. rñdet
17 non esse ꝯctum mutui. sequunẽ oẽs, quia in mutuo † quatuor requiruntur, natura, ꝯsuetudo, aptitudo, & actus, q̃ in istis non ꝯcurrunt, idem dicit gl. Insti. eo. in prin. in verbo, mutui. Primum natura, vt res sit inuenta ad numerandũ, sicut pecunia, vel põderandũ vel mẽsurãdũ. istud reijcit Bar. arguens gl. in exemplo pecuniæ, q̃ non fuit principaľr inuenta ad numerandũ, sed ad alios vsus, l. j. de ꝯh. em. Sed licèt pecunia fuerit inuenta ad sucurrendũ humanis necessitatib. non tñ possumus negare quin ad dictũ finẽ ꝑueniat mediante numero vel põdere. vel gl. loqtur de nã attributa pecuniæ ab artificio hoĩs. qui ab initio incæpit vti illa numerãdo; & iõ Aretinus dicit, ꝙ gl. appellat nãm rerũ artificialiũ inuentã ab arte. Aptitudinẽ vero rerũ nãlium q̃ ab ipsa nã sunt aptè aatæ recipere functionẽ in suo genere. Item Bar. reprobat istud reqsitũ exẽplo piperis, qđ põt mutuari ad numerũ, & tñ non fuit inuentũ facto hoĩs, vt numeretur. Sed vt dictũ est, gl. nõ cõsiderat nãm rei, ꝓut a natura formaẽ, sed ꝓut ab arte attribuitur, Aduerte ẽt, quia licè Bal. velit piper posse mutuari ad numerũ, cum eius grana sint quodãmõ eiusdem bonitatis & qualitatis, tñ ꝯrũ suaderi põt: qa consuetudo non acceptat, vt ad numerũ mutuetur, sicut in frumento, cuius grana sunt quodãmõ eiusdem qualitatis. Rectius ergo dixisset Bar. piper posse mutuari ad pondus, vel mẽsurã. Scđm reqsitũ est, consuetudo; qđ Bar. dupliciter dicit posse intelligi, vel de ꝯsuetudine recipiendi functionẽ in genere suo, aliogn non cõsistet mutuũ; uel in libris eadẽ manu scriptis, & eadẽ charta, & eisdẽ characteribus, sequitur alij. Tu uero ꝯsidera, ꝙ Iuriscõsultus nullã exigit ꝯsuetudinẽ, sed id tñ ꝙ sint tales res, q̃ verè recipiãt functionẽ in genere suo, qua rõne ꝯsistet mutuũ, vt ĩ pomis & cæteris fructibus, q pomorũ verb. ꝯtinenẽ, l. qui fundũ, vbi gl. de ver. sig. Fateor aũt, ꝙ in libris manu scriptis non potẽ mutuũ; nõ ea rõne, qa ex ꝯsuetudine nõ recipiãt functionẽ: Sed qa neq; nãliter, neq; aptitudine admittunt functionẽ. nãľr nõ, qa vix est, ꝙ idem scriptor possit scribere duos libros oĩno similes, §. si qs igiẽ, in Auth. de instr. cau. & fide. l. si nõ sortẽ, §. libertus, de ꝯdi. inde. nõ ẽt aptitudine, vt satis notũ est, qđ intellexit Dec. senior ĩ libris manuscriptis, secus in libris impressis eadem impressione, eadẽq; papyro, qui ẽt sunt ꝑ omnia similes. Ego dubito, qa aptitudo ꝯriatur. Nõ. n. a nã, aut arte sunt apti nati ad numerãdũ. Scđo Bar. intelligit de ꝯsuetudine mutuãdi, & tãdem reprobat, dicens sufficere ꝙ recipiãt functionẽ in genere suo. exẽplificat in regulis & lapidibus coctis, q ex forma statuti dẽnt esse eiusdẽ qualitatis, in istis posset ꝯsistere mutuũ. Sequunẽ oẽs. Sed. Socy. hos duos intellectus tanq̃ diuersos putat non posse stare, qa ꝯsuetudo nõ ꝑt esse in functione, qn ẽt sit in actu mutuãdi, cũ nulla induci possit ꝯsuetudo sine actu. vt docet Bar. in l. de qbus. j. & ij. q. de leg. Quidã saluant Bar. intelligẽtes de ꝯsuetudine functionis aptitudine. Ego nõ video dici posse ꝯsuetudinẽ, nisi ab vsu sit inducta, c. consuetudo, j. distinctio. Dicamus ergo posse dari ꝯsuetudinẽ functionis alio respectu q̃ mutuãdi, vt in toto ti. s. de vsufru. earũ rerũ, q̃ vsu ꝯsu. ꝓ totũ. Tertium reqsitũ est aptitudo, id est ꝙ res sint aptè natæ, ſm earũ nãm, numerari, mẽsurari, ponderari, Dicunẽ aũt aptè natæ hæ q̃ hoc gñe, id est hac qualitate põderis, numeri, vel mẽsuræ hñt suã essentiã, qđ idẽ est dicere ꝙ recipiunt functionẽ in suo gñe. Ex his cõstat libros & oues nõ posse mutuari. & siľr operæ nõ rectè mutuantur, l. si operas, de pscr. verb. Quartũ reqsitũ est actus aptè in terueniens, id est vt res dẽt ſm suã aptitudinẽ, quã
18 gl. nãm appellat, † aliàs erit ꝯctus innoĩatus, vt si pecunia detur in sacculo non numerata, vt tãtundẽ reddaẽ: tunc. n. nõ vt q̃titas, sed vt spẽs data est. ita ꝯcludit gl. cũ qua Doctores cõmuniter transeũt. Sed nos ad plura aduertẽdum existimamus. in primis assentiẽdũ est glossæ, quatenus vult ꝙ actus sit aptus naturæ rei. Istud ꝓbatur Insti. eo. in principio, in illis gerũdiuis verbus, aut
19 mentiendo &c. q† actũ demonstrãt, vt docet Bar. in rub. C. đ edẽdo. Sed quatenus dr̃ esse ꝯctũ innoĩatũ, nõ puto benè dcm; qa cũ actũ sit, vt tantundẽ reddaẽ, tacitè actũ censeẽ vt pecunia numereẽ ꝑ illud, qđ dixit gl. in l. hæc vẽditio, §. hmõi, de ꝯh. em. nec refert, an numero fiat in actu traditionis vel post, l. Modestinus, de solu. l. vbi aũt, §. qui verò, de verb. obli. Censetur enim facta numeratio a principio, ex quo habita fuit fides de futura numeratione, §. venditæ, Insti. de rerũ diui. Vnde crediderim Bar. cum misterio omisisse illa verba, vt tatũdẽ reddaẽ. Sed tũc

si intelligas Bar. velle, ꝙ sit ꝯctus ĩnominat᷒, malè intelligeres; qa detractis illis verbis erit depositũ, l. j. §. si pecuniã in acculo, ĵ. deposi. Saluãdo gl. oportet, vt intelligamus qñ daẽ pecunia in bursã vt reddaẽ tãtũdẽ, id est alia bursa tãtũ ꝯtinẽs, ꝙ ex ei᷒ forma & repletiõe dignosci poterit, ꝓut intellexerũt Petrus & Cynus, qđ adhuc sanè itelligẽdũ, dũmõ non sit expsſsus numerus existẽs in bursa, ſm. Alex. hic, post antiquos, ꝑ tex. in l. certi ꝯdictio, §. fi. ĵ. eo. qui parũ facit, qa ibi pcesserat numeratio tpe depo
20 siti. melius faciũt, quæ supra dicta sunt. Gl. penul. † colligit valere argumẽtũ a ꝯñti destructo, ꝓ quo est optimus tex. in l. apud antiquos, C. de furt. & sic formaẽ, destructo ꝯsequẽti, ĩ quo stat rõ antecedẽtis, destruiẽ antecedẽs, ſm Bal. in l. cõuenticula, C. de episc. & cleri. Sed aduerte, qa ſm Raph. & Deciũ, potius arguit ab antecedenti destructo: quia vt sit mutuũ, oportet ꝙ res recipiat functionẽ in genere suo. Mihi vr̃, ꝙ potius arguaẽ a cessante rõne hoc mõ, possumus in creditũ ire in rebus cõsistẽtib᷒ põdere, numero, mẽsura, qa functionẽ recipiũt: cessãte hac rõne sequitur ꝙ non possumus in creditũ ire: longè ãt differt argm̃ a
21 cessante rõne ab argumẽto a ꝯsequenti destructo, cũ aliud sit rõ, aliud consequẽs. Gl. fi. tradit regulã: † aliud ꝓ alio solui non posse inuito creditore ꝑ tex. nostrũ, q ꝓbat gñaľr, vt non possit solui genus ꝓ genere, vt in principio legis, nec species pro genere, ver. nã in cęteris. Adde, ꝙ obligatus dare certũ pignus nõ audiẽ volẽs dare aliud æquè idoneũ, l. q ãt, § i. ĵ. de cõstit. pecu. per
22 quẽ ita concludit Romanus hic, & Ias. xj. limita. Fortius † obligatus fideiubere, non audiẽ volẽs dare pignus, authẽ. offeraẽ, C. de litis cõtesta. qa labor est, & periculũ in custodiendo, l. queãd modũ, §. pen. s. ad legem Aqui. Ita cõcludũt Raph. Ale. & Mo. in l. i. s. q satisdare coganẽ. reiecta snĩa Bar. ibi, quæ tamẽ ꝓcedere põt. si debitor sit paratus liberare creditorẽ a periculo custo
23 diæ. Sed vidi in fcõ dubitari, † an obligatus dare vnũ fideiussorẽ, audiaẽ volẽs dare duos diuisim? Ego rñdi nõ audiendũ, quia exactio diuisa, nõ minima hẽt incõmoda, l. cũ is. §. causa, sup. de transac. l. planè, s. fami. ercisc un. & qa non cogiẽ creditor recipere particularẽ solutionẽ, l. tutor, §. Lucius, ĵ. de vsuris. ergo nec duos particulares fideiussores, l. in his, §. si quis duos, de solutio. bene facit tex. in d. l. q ãt, §. & si qs. ibi, aliã psonã, nõ alias. & l. ꝓmissor, §. si q fideiussorẽ, de cõstit. pec. Ex qbus iuribus ꝓmissa đ claranẽ, vt ꝓcedãt qñ debitor põt dare ꝓmissum vel fideiussorẽ: secus si non possit, & in istis terminis saluari ꝑt opinio Ang. hic, & Decij in reg. plus cautionis, de reg. iur. aliàs malè loque-
24 renẽ, vt patet ex ꝓmissis. Ex his colligiẽ prima limitatio, † vt non ꝓcedat regula, qñ id quod est in obligatione, solui nõ põt. Necessitas. n. facit licitũ, quod aliàs est ꝓhibitũ, c. quod non est, de reg. iur. l. i. de offic. Consul. tradit Ias. in l. principalibus, ĵ. eo. Ad istã fallentiã rediguntur ferè oĩa posita in gl. & tradita per Ias.
25 in suis fallentiis. Et † maximè adaptatur illa fallentia, qñ quãtitas debiti nõ põt solui, tunc auditur debitor volens dare aliqđ de bonis suis in solutum, authen. hoc nisi debitor, C. de soluti quod ꝓcedit, ẽt ꝙ debitor ꝓmiserit soluere in pecunia numerata tñ, ſm Cy. ibi, & Practicos Papiẽses in libello actionis hypothecariæ, in ver exceptionẽ solutionis. Sunt tñ plura necessaria ex parte debitoris faciẽda. Primum, ꝙ ꝓbet se fecisse diligentiã de reperiẽda q̃titate. Scđm, quod non potuerit reperire. Tertium, ꝙ offerat bona sua in electione creditoris. Quartum, ꝙ caueat de euictione. Addit Romanus quintũ, ꝙ transferat dominiũ rei in solutũ datæ in creditorẽ. Sed istud non credo verum, postq̃ debitor cogiẽ cauere de euictione, & qa ĩsolutũ datio ẽ similis venditioni, l. i. & l. iii. ĵ. ꝓ empt. l. Senat᷒, in prin. & ibi Ias. in viii. not. de lega. j. Sextum addit Roma, ꝙ debitor tradat instrumẽta titulorũ, argumẽto l. Titius, ĵ. de acti. empt. qđ equũ ẽ & rõnabile, l apud Iulianum, §. si Titius, đ lega. i. Septimum adducũt Nouissimi Taurinen. ꝙ debitor ꝓbet nõ potuisse reperire emptorẽ ꝑp diffamationẽ creditoris. Allegaẽ tex. in d. §. qđ aũt. sed iste tex. ꝓbat oppositũ in implicatiua, ẽt, & in fine, vbi dr̃, debitorẽ tũc demũ teneri vendere, qñ creditor exhibet emptorẽ. Ex hoc daẽ itelligi, ꝙ debitor non teneẽ ꝑquirere empto-
26 res. Aduertẽdum ẽt est circa tertiũ reqsitũ, † ꝙ ꝓ paruo debito nõ põt creditor eligere rẽ meliorẽ pluris valẽtẽ, si alia ꝓportio nabilior offeraẽ, ſm vtrũq; Imo. in l. a diuo Pio, §. in vẽditione, de re iudi. & dñs Ale. hic, & Saly. in d. authen. hoc nisi, ad finẽ.
27 Itẽ istud † reqsitum tertiũ non poterit fauore ecclesiæ debitricis ꝓcedere. ei. n. sufficit offerre rẽ mediocrẽ in solutum cũ priuilegio, ꝙ creditor recipiat eã addita decima pte ꝑtij, § si vero, Authẽ. de ali. & emphy. & in authẽ. hoc ius, C. de sacrosecci. & in hoc cõsistit spãlitas, licèt gl. & Bart. velint spãlitatẽ ꝯsistere ẽt in alio, ꝙ eccľia debẽs q̃titatẽ, possit spãli fauore dare aliqđ de bonis ĩmobilibus in solutũ. sequiẽ Pau. de Cast. in d. auct. hoc ius porrectũ. Sed ipsi dñt expsſsẽ ꝯ illa iura, q̃ ita demũ admittũt in solutũ dationẽ, si ex mobilibus solui nequeat, vt aduertũt Ful-
28 go. & Dec. hic. Cæterũ † dispositio d. auc. hoc nisi, limitaẽ nisi đ bitor renũciauit beneficio illius authẽ. Alex. in l. alia, §. eleganter, solu. mat. Itẽ limitatur in debitore, qui iurauit soluere in pecunia numerata, & nõ in alia re ꝯ volũtatẽ creditoris, Ale. ꝯsi. 35. Viij, lib. ii. rõ est, qa iuramẽtũ hẽt vim spęcialis renũciatio

nis, c.

nis,c.ex rescripto,ubi gl. de iureiuran. Si tamen post renuncia-
tionem,uel iuramentum supuenerit casus inopinatus auferens
potẽtiã soluẽdi in pecunia,& uẽdendi bona sua,ut hoc infelici
tpe;poterit debitor non obstãte iuramento dare de bonis in so
lutum,qa iuramentũ intelligitur rebus sic se hñtibus, c.cum in
ter,de renun.Notãt Imo.Decius,& Ias.in l.qđ seruus,ꝭ.de ꝯdi.
ob cãm.Nec obs.ꝙ iurm habeat uim spãlis renũciationis, quia
uerum q̃tum ad cogitata;secus q̃tum ad incogitata & impræ-
uisa,c.ueniens,de iureiur.Cõprobat Ias.in l.si mihi & tibi,§.fin.
29 de leg.j.& l.sancimus,col.2.C.de testa.Vltimo scias,† ꝙ debitor
rl'r nõ p̃t cogi iuit⁹ soluere aliud ꝑ alio,l.dñi p̃diorũ,C. de agri.
& cẽsi.lib.xj.Fallit necessitate subsistẽte.l.filiusfamilias, §. si qd
alicui,de lega.j.Itẽ limitatur subsistẽte ꝯria ꝯsuetudine,Ioan.de
Platea in d.l.dñi p̃diorum,& nisi debitor sit in mora,l.uinum,ꝭ.
30 eo.Scđo † ista regula principaliter limitatur in debitore certæ
quotæ bonorum,l.nõ amplius,§.fi.cũ l.seq.de lega.j. Sed Ias. di-
cit,ꝙ ista fallentia ꝯprehendiꝭ sub p̃cedẽti,qa ibi admittiꝭ solu-
tio æstimationis pp necessitatẽ,& fuit intellectus Bar.ibi,q nul
lo mõ placet;qa eo attẽto sequeretur,ꝙ si in hæreditate nullũ
uel modicum esset æs alienũ,non ꝑcederet illa lex,qđ est ꝯ ge
neralitatẽ ipsius.Præterea ibi cõceditur hæredi, ꝙ possit p̃stare
ꝑtes rerum,q̃ cõmodã diuisionem admittũt. Ego pp dubiam
mẽtẽ defuncti,an uoluerit legare æstimationem uel ꝑtes rerũ,
hæredi succurrẽdum puto,ut habeat electionem.videtur.n.uo-
luisse legare æstimationem,q̃ etiam dr̃ quota bonorum,l. subsi
gnatũ,§.bona.de uerb.sig.& hoc ne uoluerit grauare hæredem
ad habẽdã cõionẽ cũ legatario in oĩ re, pp discordiã quã cõio
parere solet,l.si nõ sortẽ,§.si centũ,de cõdi.inde.iõ ꝑmittiꝭ soło
æstimationis ꝯ exp̃ssa uerba,& hic sensus admodũ cõuenit uer
bis. Erit ergo limitatio, ut nõ ꝑcedat regula attẽta dubitatiõe,
& pplexitate rei,de qua agitur. Ex quo oñditur, ꝙ hæc lĩtatio
Bar.non est gñaliter accipienda,meritò Bal.dixit, ꝙ illa lex nõ
procedit in ꝯctibus,ita Bal.in l.nulla,C.de iure do.Tertio decla
31 ratur † regula,ut nõ procedat,qñ aliud succedit in obligatione
loco eius,qđ est ꝑmissum,ut in obligationibus factorũ, in qui-
bus succedit obligatio ad interesse,l.si quis ab alio,§. j. de re iu-
di.& in obligationibus rẽ tradi & restitui, & qñq; rẽ dari,iuxta
tradita p Bar.in l.stipulationes non diuiduntur,8.q.4.& sequen
ti,de uerb.obli.& sub ista fallentia cõprehenditur,quod de ꝯcti
bus innominatis dr̃ hic p Ias.in v.fallentia. Quarto declaratur,
32 † ut nõ ꝑcedat qñ unũ est in obłone,aliud in solutione, l. si qs
33 stipulatus decẽ in melle,de soluti.Vltimò † limitatur,qñ q̃titas
debeꝭ loco speciei,tũc pro q̃titate põt solui species fm Bar.hic,
p iura ab eo allegata.Sed tu ꝯsidera,ꝙ ista fallẽtia nõ vr̃ vera,
p tex.in l.fi.de actio.& oblig.& l.plerũq;,de iure do.& ita tenen
do non obstat text.in l.miles ita,§.j. de re iud.qa spãlitas in alio
ꝯsistit,ne seruorũ improbitas ultra æstimationem ipsorũ dñm
afficiat.Insti.de noxa.in prin.Ad tex.l.si fundum p fideicõmis-
sum, rñdetur ꝙ cohæres ibi non erat debitor q̃titas,sed q̃titas
sola erat in solutione pp consensum fideicommissarij. Ad tex.
in l.fideiussor euictionis, de except.do.rñdetur,ꝙ restitutio rei
uẽditæ facit cessare euictionem, nimirum si auditur fideiussor
uolens p̃stare rem,pro cuius euictione cõuenitur:tunc.n.cessat
actio ad interesse,ad qđ tẽdit actio euictiõis,l.emptori,l.habere
licere,de euictio.*Communis* est tñ sententia Bart.quam uerã pu-
to eo casu tñ,quo species est in facultate soluẽdi,lege sic dispo
nẽte,& ita procedit tex.in d.§.decẽ, & sub ista fallẽtia ꝯprehen
diꝭ casus l.j.ꝭ.de penu leg.& oẽs casus,in qb⁹ p̃tiũ succedit loco
rei,de quibus in l.si rẽ,& p̃tium,s̃.de peti.hær. & hæc hactenus.

S V M M A R I V M.

1 *Mora duplex. Moræ diffinitio.*
2 *Mora regularis quid,& quid irregularis.*
3 *Mora,terminus æquiuocus.*
4 *Debitor liberatur re perempta ante moram,& quare.*
Ampliatur multimodè,nu.5.& seq. limitatur multis modis, num.7.cum multis sequentibus.
6 *Debitor,q dolo desiit possidere,an teneaꝭ de interitu rei perẽptæ ante morã.*
7 *Debitor non liberatur re ante moram perempta dolo, uel culpa sua.*
Extenditur multimode ibidem,& nu.8.
Debitor in diem uel sub conditione,an liberetur re perempta ante moram dolo,uel culpa sua, ibid.nu.7.
8 *Debitor obligatus ad custodiam ex debito officij,non liberatur re perempta ante moram.*
9 *Pastor nõ liberatur mortuis animalib.nisi ꝓbet illa interijsse casu fortuito.*
10 *Debitor an liberetur re perẽpta ante moram in contractibus innominatis.*
11 *Emptor non liberatur ab obligatione supplendi iustum pretium, etiam re empta perempta ante moram.*
12 *Debitor non liberatur re perempta post moram.*
13 *Debitoris in potestate rem esse,uel per ipsum dolo malo factum esse,quominus sit uel fuerit, paria sunt.*
14 *Debitorem dolo rẽ desiisse habere,quomodo probetur;& ibi qualiter præsumatur quis dolo alienasse.*
Alienatio dolo facta præsumitur, si coniectura futuræ litis suberat.
15 *Debitor an constituatur in mora, si culpa penes se rem debitam desierit habere, sicut si dolo desiisset.*
16 *Scire,& scire debere,paria sunt.infertur ad plura.*
Ciuis,qui subire onera recusat eo prętextu,ꝙ statim ignoret, non auditur.
17 *Officialis nõ excusatur p̃textu ignorãtię eorũ,quæ pertinent ad suũ officiũ.*
18 *Debitor quantitatis respectu certę speciei,an perempta illa specie ante moram,liberetur.latissimè disputatur.*
19 *Debitor q̃titatis nõ liberatur ab obligatione,ẽt suis rebus amissis, qa quantitas in genere perire non põt.Limitatur multis modis nu.eo.cũ multis seq.*
20 *Debitor liberatur amissa pecunia debita, si debitor fuerit in mora recipiendi oblatam pecuniam.Sed an sufficiat uerbalis oblatio ad constituendum creditorem in mora.*
21 *Oblatio quo tempore facienda sit ad constituẽdum creditorem in mora, & releuandum debitorem,& an post contractam moram a debitore.*
22 *Debitor an debeat creditori offerre id pluris,in quo condemnatus fuit propter iuramentum in litem.*
23 *Debitor, qui obtulit debitam pecuniam creditori, quæ post eius creditoris moram perijt,an ipso iure sit liberatus, an uero ope exceptionis.*
24 *Debitor q̃titatis an liberetur, si q̃titas in totũ perijt, puta debebãtur centũ ĩ certa spẽ pecuniæ,cuius usus fuit postea a Prĩcipe uel statuto reꝓbatus.*
25 *Debitor generis interitu rerum suarum non liberatur.*
Limitatur multimodè nu.26.& seq.
26 *Debitor generis subalterni,an liberetur perempto omni illo genere subalterno,& quid dicatur genus generalissimum,& quid subalternum.*
27 *Debitor generis generalissimi,an liberetur perempto illo genere, & an genus generalissimum perire possit.*
28 *Debitor an teneatur indistinctè de interitu rei peremptæ post moram.*
Qualiter autem sciri poterit rem eodem modo fuisse perituram penes creditorem,traditur nu.33.
29 *Dictio,omnino,idem sonat quod indistinctè.*
30 *Intellectus,et solutio cõtrarij de l. si plures,§.fi.depos.p multa examinatur.*
31 *Depositarius morosus ad quid teneatur.*
32 *Dictionem, sicut,denotare similitudinem quò ad quid sufficit.*
33 *Rem eodem modo fuisse perituram penes creditorem, sicut perijt penes debitorem,qualiter sciri poterit.*
34 *Debitor,qui scit se debere,& non soluit,constituitur in mora.nu.35.*
36 *Mora irregularis contrahitur absque interpellatione.*
37 *Difficultas quid,& quid impossibilitas.*
38 *Difficultas excusat debitorem facti a mora,infertur ad plura notanda.*
Limitatur multimodè nu.47.cum seq.usque ad nu.50.
39 *Conditio tacita, si potero, si Deo placuerit, si Princeps uoluerit, subintelligitur in omni uoto,& iuramento.*
40 *Difficultas excusat a ieiunio, à dicendo officio per clericos, a periurio,& pœna,quæ incurritur ob periurium.*
41 *Emphyteuta excusatur a caducitate, si propter difficultatem nõ ualuit soluere canonem.*
42 *Pestis excusat a mora,periurio,& pœna, si quis pp pestẽ impeditus fuerit.*
Guerræ impedimentum excusat a mora luendi.
43 *Difficultas excusat a mora facti explicandi coram iudice.*
Iussus coram iudice comparere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, si fuerit impeditus non incurrit censuras.
44 *Promittens sub pœna,quòd Titius ratificabit contractum, & omnia contenta in eo,non incidit in pęnam, si fecit quòd in se fuit, licèt Titius ratificare noluerit,de ueritate tamen nu.46.*
45 *Promittens quod Titius cõtrahet matrimoniũ cũ Berta,nõ incidit in pęnã, si curauit,ut hoc fieret,quamuis effectum non sit.de ueritate nu.46.*
47 *Promittens se in effectu curaturum,quod Titius ratificabit contractum,nõ liberatur, si Titius non ratificat etiã si curauit promittens ut ratificaret.*
48 *Difficultas occurrens facto tertij,an excusat a mora.*
49 *Difficultas non prodest ad lucrum consequendum.*
50 *Difficultas præstandæ speciei defendit debitorem a mora.*
Limitatur multimodè nu.5.& seq.
51 *Debitor negans debitum,an propter negationem perdat beneficium excusationis propter difficultatem.*
Iure suo nemo priuandus est,nisi expreßo iure caueatur.
52 *Difficultas an excuset debitorem quantitatis a mora latissime disputatur. concordia traditur nu.53.*
54 *Causa iniusta non excusat a mora.*
55 *Causa iusta excusat a mora.*
56 *Interpellatio facta per procuratorem creditoris,non constituit debitorem in mora,nisi constet de expresso mandato.Amplia ut ibi.*
Sed an sufficit fidẽ fieri de mãdato quãdocũq;ẽt post interpellationẽ,nu.57.
58 *Interpellatio facta per hæredẽ creditoris non cõstituit debitorem in mora, nisi fides fiat per hæredem,quod sit hæres creditoris. Ampliatur ibidem.*
Interpellatio nõ cõstituit debitoris hæredẽ ĩ mora,nisi facta fide de debito.
Emphyteutæ heres non constituitur in mora per dominum directum, nisi doceat se directum dominum.
60 *Interpellatio creditoris,qui contraxit cum procuratore,non constituit debitorem in mora,nisi facta fide de instrumento obligatorio.*
Dominus an præsumatur ignorare gesta a suo procuratore.
61 *Cessionarius facere debet in actu interpellationis fidem de cessione,ut debitor in mora constituatur.*
62 *Instrumenti ostensio non constituit in mora debitorem ex facto alieno,nisi copia penes ipsum dimittatur.Quod qualiter procedat,ibi traditur.*
63 *Instrumentum non dicitur productum,nisi data copia.*

64 *Interpellatio facta debitori obligato ex proprio contractu, conſtituit eum in mora, etiam quòd de obligatione ſibi fides non fiat.*
Limitatur multimodè, ut ibi, cum ſeq.
65 *Emptori denunciare uenditori motam litem ſuper re uendita non ſufficit, niſi libelli, & citationis copiam uenditori mittat. intellige ibi.*
66 *Interpellans debitorem ſuper obligatione de facto antiquo, an debeat facere fidẽ de obligatione ipſi debitori, & ſic an præſumatur immemor proprij facti antiqui.*
67 *Interpellatio ſimplex an ſufficiat, quando agitur de debito intricato ſeu implicito: quòd non, quia nunquàm interpellatio debitorem in mora conſtituit, niſi quando debitum eſt liquidum.*
68 *Ignorantia caſuum exorbitantium a iure communi, an ſit lata culpa.*
69 *Princeps non præſumitur recordari de iuribus extraordinarijs, & ſingularibus, nec eis per clauſulam, non obſtante, cenſetur derogare.*
70 *Sententia condemnatoria, an ualeat ſi actor agat ad ſpeciem peremptã, & reus non excipiat de interitu & difficultate.*
71 *Creditori agenti ad ſpeciem peremptam ſi excipiatur per debitorem de interitu, an incumbat onus probandi interpellationem, & interitum ſubſecutum poſt moram.*
72 *Debitor quomodo dicatur dolo malo facere, quominus in poteſtate ſua fuerit dare rem debitam.*
73 *Caponum debitor, an debeat dare mortuos, an uiuos.*
74 *Statutum de furibus ſuſpendendis, non intelligitur de mortuis.*
75 *Statuto diſponente gabellam ſolui per eos, qui intrant in ciuitatem, gabella ſolui non debet pro cadaueribus.*

1 QVod te. Ad euidentiam † ſciendum eſt, ꝙ duplex
eſt mora: quædam culpoſa, quædam uitioſa, de qua loquitur tex. noſter: quædam non culpo-
ſa, de qua loquitur tex. in l. item ſi uerberatum, §. fin.
ſ̃. de rei uen. Culpoſa autem mora ſic poteſt deſcribi. Mora eſt
debiti ſoluendi, uel crediti recipiendi improbata dilatio. Vel eſt
delictum in debito ſoluendo, vel recipiendo commiſſum, ſecũ
2 dum Sal. Item ſciendum eſt, ꝙ † alia eſt mora regularis, alia ir-
regularis. dicitur regularis, quæ committitur per interpellatio-
nem uel lapſum diei. Irregularis uero, quæ contrahitur re ipſa
abſque interpellatione, de qua in l. curabit, C. de act. emp. & in
l. in minorũ, ĵ. de in integ. reſti. min. Et mora irregularis dr̃ in rẽ,
l. cũ uero, §. apparet, ĵ. de fideic. lib. Regularis uero dicitur in per
3 ſonam, ut declarat gl. in l. videamus, ij. in prin. ĵ: de uſur. † Cæte-
rũ ſciẽdum eſt, ꝙ terminus, mora, eſt æquiuocus, ut hic per Iaſ.
cui adde, ꝙ aliquando capitur pro inducijs, l. motę litis, C. de
rei vendi. aliquando pro præſcriptione, l. contra maiores, & ibi
no. Iaſ. C. de inoff. teſt. Summatur & diuiditur, vt per Bar. ex pri
ma parte eliciuntur duæ regulæ: vna explicitè, alia implicitè.
4 Prima eſt, † quòd debitor ante morã re perempta liberatur, qa
redacta eſt obligatio ad eum caſum, a quo incipere nõ poſſet,
l. ſi homo mortuus, & l. ſi impoſſibilis, de verb. ob. & quia caſus
fortuitus non eſt aſcribendus culpæ debitoris, l. cum duobus,
5 §. damna, infra pro ſocio. Ampliatur, † etiam re perempta poſt
interpellationem factam priuſquam dies ceſſerit, l. cum filius-
familias, §. fi. ĵ. de verb. oblig. Ampliatur ſecundo, etiam ſi ne-
ſciatur vbi res ſit, l. cum res, §. itaque ſi Stichus, de leg. j. l. cum
ita legatur, §. ſpecies, de leg. 2. Tertio ampliatur, etiam ſi non
perierit res: dari tamen poſſe deſierit, vt ſi in cõmercio amplius
non ſit, l. is qui alienum, ĵ. de verb. obli. l. ſi mihi alienum, ĵ. de
6 ſolu. Quarto ampliatur, † etiam, ꝙ debitor dolo deſierit poſſide
re: adhuc enim non tenetur de interitu ſecuto ante moram, l.
venditor ex hæreditate, §. j. de hær. vel act. vend. Iſta ampliatio
non videtur vera per text. in l. j. §. ſi rem, ĵ. depoſiti. vbi oppoſitũ
deciditur. Pau. & Iaſ. ita concordant; aut debitor dolo deſijt
poſſidere rem ipſius creditoris, & tunc non liberatur, d. §. ſi rẽ,
aut rem creditori debitã, & tunc liberatur, d. §. j. Iſta concordia
damnatur per Moder. cum text. in d. §. ſi rem, poſſit intelligi de
depoſito rei alienæ, quam conſtat etiam deponi poſſe, l. j. §. ſi
prædo, ff. depoſi. Sed defendendo poteſt dici, ꝙ quantum ad
depoſitarium res depoſita, quamuis aliena, reputatur eſſe pro-
pria deponentis, cum non poſſit ſibi referri quæſtio dominij, l.
bona fides, infra depoſi. Alij dicunt, ꝙ debitor in §. ſi rem, dolo
alienauit; ſecus in d. §. j. quod non placet, cum alienans rẽ duo
bus, incidat in crimen falſi, quod non committitur abſque do
lo, l. qui duobus, ff. de fal. Pau. in l. ſi vehenda, §. j. ad leg. Rho. de
iac. aliter reſpondet, quòd in caſu §. ſi rem, alienatio cadit in de
lictum. Iſte intellectus non ſatisfacit, quia etiam in d. § j. cadit
in delictũ falſi. Præterea nõ põt negari, qn ſit doloſa alienatio,
ſed dolus malus delictũ ẽ, l. j. §. apud ſeruũ, ĵ. depo. l. ſi ex cauſa,
§. nunc videndũ, ſ̃. de mino. Tu conſidera, ſi dici poſſit; aut de-
lictũ cõmiſſum in alienando non eſt purgabile recuperatione
rei, & tunc ꝓcedat diſpoſitio §. ſi rem. aut eſt purgabile, & tunc
debitor liberatur, purgatur aũt delictũ in d. §. j. vt probatur per
text. in l. ex hoc edicto, §. fi. ſ̃. de alie. iudi. mut. cau. fac. & in iſtis
terminis ꝓcedit etiam tex. in d. l. electio, §. ſi is quem, ſ̃. de noxa.
actio. & in l. is, qui ex ſtipulatu, infra de actio. & obli. Ampliatur
quinto in debitore facti reſpectu certæ ſpeciei, qui ea perẽpta
ante morã liberatur ab obligatione facti, l. ſi deceſſerit, in prin.
ſ̃. qui ſatiſd. cog. & in l. 4. in prin. ſup. ſi quis cau. & ibi Iaſ. & hic.
Sextò ampliatur in debitore quantitatis reſpũ certæ ſpeciei, l.
Titiæ textores, § fi. de leg. j. Iſta ampliatio eſt dubia. dicam infra
poſt Bar. Ampliatur ſeptimò, vt procedat in debitore quantita
tis ſimpliciter, qui poſt oblationem quantitatem perdidit: hic
etiam liberatur ope ſaltem exceptionis, l. ſi opera, infra de ex-
cep. doli. l. interdum, §. fi. de uerb. oblig. Ampliatur octauò etiã
re perempta poſt moram purgatam, l. ſi ſeruum, §. ſequitur, de
verb. oblig. Ampliatur nono, etiam ſi ante moram res deſierit
eſſe debitoris abſq; ſua culpa. d. l. ſi ſeruum, §. item ſi homo. Vl-
timo ampliatur, ut ſpecie perempta liberetur ipſo iure, l. qui de-
7 cem, verſ. ſanè, infra de ſolu. Limitatur primo, † niſi dolo & cul
pa debitoris res interierit ante moram, vt ſi debitor animal vł
ſeruum debitum occiderit, l. ſi ex legati cauſa l. ſi ſeruum, §. ſe-
quitur, infra de verb. obli. ratio eſt, ne ſit in facultate debitoris ſe
proprio facto eximendi ab obligatione, d. l. ſi ſeruum, §. acceſ-
ſiones. Ideo dicimus, quòd malefactum debitoris habetur lo-
co moræ, l. eum qui, § fin. cum glo. eod. titu. Ex quo textu iun-
cta gl. extenditur hæc fallentia, ut procedat etiam in debitore
in diem, uel ſub conditione, qui ante diem vel conditionis e-
uentum rem interemerit. Sed certe iſte tex. non bene videtur
probare, quia ibi per ipſum interitum purificatur conditio obli
gationis: nam ibi Stichum, quem Titius mihi purè debet, ſti-
pulatus ſum a Sæio ſub conditione animo nouandi, quo caſu
obligatio Titij fuit ſuſpenſa ſub contraria conditione, l. pecu-
niam, infra eo. l. Iulianus, ad fi. ĵ. de condi. indeb. quæ ſuſpẽſio
per interitum remouetur, & obligatio pura remanet: ſed ubi ꝑ
interitum non purificatur obligatio, non videtur, quòd debi-
tor amplius poſſit incidere in obligationem conditionalem, cũ
deficiat ſubiectum obligationis, imo videtur etiam debitorem
liberari ab obligatione in diem, quia tempore interitus non po
tuit conſtitui in vera mora, l. lecta, verſ. ſed cum ſortis, infra eo.
ergo nec in ficta, l. cum filiusfamilias, §. fi. inf. de verb. obli. & re
perio ita tenere Bar. in l. mora, in fi. de verb. ob. qui ſubdit, hoc
caſu debitorem teneri actione de dolo ad intereſſe, arg. l. ſi fi-
deiuſſor, ſupra de dolo. Ego non crediderim debitorem libera-
ri per rationem d. l. ſi ſeruum, § acceſſiones. Et ita reperio tene-
re gl. in l. ſi deceſſerit, ff. qui ſatiſd. cog. ꝑ tex. clarum ĩ l. ſi eum, §.
hõ ſiſti, ſ̃. ſi qs cautio. Nec dicaᷤ loqui in obligõne pęnali, qa ſi
a principali obligatione iure debito foret liberatus, non ꝯmit-
teretur pœna, l. ſi homo mortuus, e. tit. Nõ ob. quod dicit Bar.
in d. l. mora, quia procedit, ut non ꝯmittatur mora ꝑ ſolum in
teritum: ſed tñ non negatur quin male factum habeatur loco
moræ, & ita vult idem Bar. in d. l. ſi homo mortuus. Extẽditur
8 ſcđo, etiam ſi debitor neſciens ſe debere, ſeruum occiderit, d. l.
ſequitur, §. de illo. Extenditur tertio, vt procedat non ſolum ſi
res interierit culpa debitoris in faciendo, ſed etiam in negligen
do, d. l. ſi ſeruum, § j. quod intelligo in negligentia, quæ cadit in
latam culpam, ſecus ſi in leuem vel leuiſſimam, l. ſi quid poſſeſ
ſor, § ſicut autem, de petit. hære. Extenditur quarto non ſolum
ſi res interierit ante moram facto debitoris, ſed etiam facto eiꝰ,
in quem debitor alienauerit. Nam factum poſſeſſoris reputa-
tur factum debitoris, l. Iulianus, in princ. ſupra de rei vendic.
quem ita intelligit Pau. hic, pro quo bene facit tex. in l. Titius,
ĵ. de ſeruis exportan. Vltimo extenditur, ut procedat etiam ſi
tertius in iniuram debitoris occiderit: nam hoc caſu interitus
aſcribiᷤ culpæ debitoris, l. ſi merces, §. culpæ, ĵ. loca. & ita tenet
Saly. hic, & gl. in l. arbitrio, § fi. ſ̃. de dolo. Tẽperãda tñ eſt hmõi
limitõ, vt ꝓcedat ſi debitor, vel alius culpa debitoris occiderit
immerẽtẽ, non ẽt ſi merentẽ, l. qui ſuũ, ĵ. de uerb. obl. l. qd ergo,
§. ſi heres, ĵ. de le. j. l. elegãter, § fi. ĵ. de pign. actio. l. ſeruum quẽ, ĵ.
de pign. Secundo limitatur in debitore, q ſciebat ſpeciem pro-
miſſam interituram añ morã, & ñ denũciauit. hic. n. pp omiſ-
ſam denunciationẽ teneᷤ ad intereẽ: ita limitat Iaſ. hic ꝑ tex. in
l. ſi vina, § fi. ĵ. de pi. & ꝯmo. rei vẽd. Tu ꝯſidera, ꝙ nõ vr̃ limitõ,
cũ uerũ ſit debitorem liberari ab obligõne tradendi rẽ vel ęſti
mationẽ, licèt teneatur ad intereẽ rõne doli, l. dolũ. ĵ. de pic. &
ꝯmo. rei vẽd. & l. elegãter, § q mihi ſuũ, ff. de dolo. aliud. n. ẽ; ꝙ
debitor teneaᷤ ad ĩtereẽ pp. dolũ, aliud, ꝙ teneaᷤ ex oblõne ꝯ
9 ctus, l. ſi fideiuſſor, ſ̃. de dolo. Tertio limitatur † ſm Iaſ. in debito
re obligato ad cuſtodiã ex debito officij, ut in paſtore qui mor-
tuis aĩalibus non liberatur, niſi probet illa caſu interijſſe, ut no.
ꝑ gl. & ſcriben. in l. cum ita legatur, §. ſpecies, de leg. 2. Sed nec
iſta eſt ꝓpria fallentia, cũ verum ſit mortuis aĩalibus paſtorem
liberari, mõ ſua culpa mortua non ſint: ſed qa in eo p̃ſumiᷤ in
dubio culpa, grauaᷤ ad probãdum caſum, l. ſi quis fundum, §.
Impator, ĵ. loca. & ita declarat Ale. ꝯſ. 158. In cã, li. 2. Quarto li
10 mitaᷤ † in ꝯctibus innominatis, l. fi. verſ. & ideo. & ibi Alex. in
ſcđo not. ĵ. de cõd. ob cãm. Rõ ſpãlitatis eſſe videᷤ, qa adimple-
mentũ ex ꝑte vnius alterũ ꝯſtituit in mora, l. curabit, ĵ. de actio
emp. Et licèt Iaſ. nõ admittat hanc rõnẽ, qa rła l. curabit, non
ꝓcedit in ꝯctibus innominatis ſtricti iuris non hñtib. ſe inſtar
bonæ fidei, l. 3. §. ſed etſi Stichus, ĵ. de ꝯd. ob cau. Tñ in caſu d.
l. fi. ꝯctus aſſimilaᷤ ꝯctui vẽditionis, q̃ eſt bonæ fidei. ideo Iure-
conſ. dubitat, an ſit ꝯctus vẽditionis, & ſic loquitur in ꝯctu, do

vt des;

ut des; secus in ꝯtibus innominatis,do vt facias; & ita ꝓcedit
tex.in d.l.3.§.sed & si Stichus.Alii tñ reprobāt istam fallentiam
gñaliter per tex.in l.nālis,§.sed si schyphū,ff. de præscr. ver. Ad
tex.in d.l.fi.rñdent Pau.& Ale.ꝙ ibi præcesserat mora, qđ indi-
cāt illa verba,non feceris,& illa non vis.qđ tenēdū? Ego q̄tum
ad terminos nr̄os nō ēt admitto fallētiā, qa si interitu rei debi-
tor non liberaret,teneret ad æstimationē ipsius rei. sic & in l. si
seruū,§.j.ff.de verbo.ob.cuius ꝯriū dr̄ in d.l fi. Non obst. tex. in
d.§.sed si schyphū,qa ꝯcordat intelligēdo,ꝙ interitus cedat pi-
culo eius,q adimpleuit ꝓ parte sua,eo respectu, ꝙ alter liberet
ab obligōne dandi, licēt ab eo repeti possint data ob cām non
11 secutā.Quintò limitat† in obligōne supplēdi iustū ptiū rei em-
ptæ,a qua non liberat emptor re ꝑempta,s̃m Pan. in c.dilecti,
ad fin.de empt.& vendi.nō tñ vr̄ ꝓpria fallentia, qa loquitur in
ꝯtibus bonæ fidei,vbi dolus emptoris & mora ꝯcta per adim
plementū vēditoris operatur vt non liberet. Vltimo limitat in
casu l.cū qdā,ff.de ꝯd.indeb.sed nec ista bñ adaptat, quia ibi res
12 ꝑempta nō erat in oblone,sed in conditione tm̃. Scda†regula,
Debitor re ꝑempta post morā nō liberat, qa res ꝑempta odio
morosi fingit extare,l.nemo rē suā,§.j.de verb. ob. cuius effect⁹
est,vt ipsa res peti,acceptū ferri,nouari,fideiussor dari ei⁹ oblo-
nis noie possit,l.si seruū,§.fi.eo.tit.Hinc dicimus, ꝙ mora debi
toris obligōnē perpetuat, l.si qs solutioni,§.fin.ff. de vsur. & d.l.
si seruum,§.sequitur.ista regula ampliatur, vt procedat etiā re-
ꝑempta intra tp̄s purgādi morā,l.sancimus,§.fi.C. de fideiusso
ri.Bar.in l.si insulā,in 7.q.eo.tit.vbi subdit, ꝙ morosus hoc casu
liberatur a pœna,licēt teneat ad æstimationem, per tex.in l.cū
res,§.sed & si Stichus,de leg.1.cū Bar.transeunt alij *communiter*.
Cōtrariū tenet Pan.in d.§.seqtur,per illū tex. inducendo ut ibi
per eū,& Sal.in l.si pacto quo pœnā,in v.q.C.đ pac.Et horū opi.
vr̄ verior ꝑ tex.in d.§.sed & si Stichus,q magis facit ꝯ Bar. Pos-
sumus tñ ꝯcordare opi.vt cōis ꝓcedat in terminis d.l.sancimus
videlicet qñ obligatus laborat morbo alieno, sed cū vitio pro-
13 prio,non est æquū eum excusari a pœna.Tertio†nota, Paria es-
se,ꝙ res sit in ptāte debitoris,vel,ꝙ per ipsum dolo malo factū
sit quominus esset vel fuerit.i.quominus res semel habita in po
testate permaneret,vel non habita in ptāte perueniret: vtrunq;
ꝓbatur in l.parē,de reg.iur.in l.qui dolo,eo.tit.in l.is, qui dolo,
14 de rei vend.cum ꝯcordan.Probatur†autē,ꝙ dolo desierit hr̄e,
si post citationē vel interpellōnē alienauit,s̃m Bar.in l.qui peti-
torio,de rei vend.& Moder.hic alia adducentes. Adde text. in
l.quemadmodū,ff.de inoffi.testa. Et ideo si suberat coniectura
litis de proximo mouendæ,dr̄ dolo alienasse, s̃m Bal.in l. quo
ties,C.đ rei vend.Et Fel.in c.pe.col.1.de excep.& Barb.con.65.
col.1.li.2.Ego dicerem,dolo alienasse eū,qui sciebat se debere,
per tex.in l.qui duobus,ff.de fal.sic dolo præsumitur abesse a lo
co,in quo residentiam facere tenetur,s̃m Imol.in c.fi. de eo, q
mit.in poss.Cōprobat Fely.in c.consultationibus, col. 1. de os-
15 fi.deleg.Sed dubitat,† an quātū ad cōtrahendā morā, idē dicē
dū sit,si culpa desierit habere penes se?Pan.tenet,ꝙ non, ꝑ istū
tex.qui requirit dolū.Sed tu rñdeas,ꝙ lex reqrens dolū nō cen
setur excludere latā culpam,l.j.§.hæc actio,ff.si mensor fal.mo.
dix.cū ꝯcordāt.adductis ꝑ Alex.in l.si mora,in prin.sol.mat.Se
cūdò mouet Pan. ꝑ tex.in l.ptor,§.fi.cū l.seq.ff. de eden. ꝑ quē
dicit debitorē, q abiq; dolo rē trāstulit ad aliū locū, non esse in
mora,nisi tanto tp̄e elapso,ꝙ eā potuerit reducere. Cōtrariam
sn̄iam tenet Raph.Fulg.hic,per istū text.vbi is,qui scire debuit,
dicitur in mora,& tñ hoc ascribitur culpæ, non dolo. idem te-
net Alex.per tex.in l.si constante,§.si vxor,sol.matr. & Ias. per
text.in l.mulier,§.sed.n.ad Treb.quid dicendum? Ego quantū
ad contrahendam moram censeo cū Paulo, respectu transla-
tionis ad alium locum,per tex.in l.cum res, §.sed & si alibi.ibi,
sed si sine dolo,de leg.1.nisi forte uelis subaudire verbum, sine
culpa,vt s.dixi,sed dura videtur subauditio: quia quando Iuris-
cōsultus ibi loqtur de periculo interitus,reqrit qđ sine vlla cul-
pa,vt in §.culpa,& in §.sed si Stichus,ea l.& per tex. in d. §.sed
& si alibi.Confundit distinctio Alex.dicentis,eū q dolo transtu
lit,illico ꝯdemnandū ad æstimationē:sed ei,qui cū culpa tran-
stulit,dādam dilationē ad rem reducēdam, prout ēt distinguit
Bar.in d.l.cū res,in princ.Et cōtra istā distinctionem facit tex
in d.l.prætor,§.fi.cum l.seq.non ob.iura contraria, quia loquun-
tur de periculo interitus,nos aūt de effectu translationis. Vlti-
16 mo no.† quòd paria sunt, scire, vel debere scire.Hinc est,ꝙ is q
noluit scire pro sciente habetur, l. qui contra,& ibi Bald. C.de
incest.nup. & in pari culpa est,qui sciuit vel scire potuit, l. qui
cum alio,& ibi gl.de reg.iur.Et ideo non auditur ciuis,qui non
vult subire onera sub prætextu,ꝙ ignoret statuta,q̄ debuit per-
quirere anteq̄ acceptaret ciuitatem, s̃m Alex.consi. 103.Visis,
col.3.lib.2.quia paria sunt scire, & de facili potuisse scire: nam
ignorantia eius,qui scire debuit,dicitur affectata,s̃m gl. ī c.eos,
de tempo.ord.in vi.tradit Gemin.consi.66.col. fi.Ignorantia. n.
affectata pro scientia habetur,secundum gl.in cle.2. de cōsang.
& affin.tradit Fely.in c.2.col.j. de excep.videas glo.in summa,
17 xv.q.j.quæ ponit tres species ignorantiæ. Et ideo†nō excusatur
officialis prætextu ignorantiç eorū,quç spectant ad suū offitū,
c.innotuit.ibi,nec probare cogimini tuā ignorantiā, de electio
& d.c.eos,& l.fi.ff.de cust.& exhib.re. bene facit quod dicit Ro
ta de iurepatronatus, deci. vi. in nouis. Glo. j. diuiditur in tres
18 partes,vt hic per Ias.In ea.gl.ibi,in l. incendium. Bar.† conclu-
dit,ꝙ debitor quantitatis respectu certæ speciei, ꝑempta illa
specie ante morā liberetur.& ita limitatur l. incendium. sequū
tur alii *communiter*.Ista cōclusio disputabilis est, & faciliter vtra-
que pars in stricta disputatione defendi potest. Excutiamus in
primis fundamenta Bar. Allegatur primo tex.in l. electio, §. si
is quē,de noxa.tu rñdeas,ꝙ loquitur in actione noxali, quæ est
in rē scripta,§.omnis,Insti.de noxa.actio. nimirū in hoc sequit
naturā realiū,quç est,vt re perempta,pereat actio; ideo ibi assi-
gnatur ratio,quia actio noxalis succedit in locū directæ actio-
nis.Secundo allegatur tex.in l.quæsitum,in prin.ff.de pecul.sed
actio de peculio est ēt in rem scripta,l.sed postquam,in fi.ff.con
mu.diuid.in l.summa cū rōne,§.fi.ff.de pecul.Cōclo aūt proce
dit in actionibus personalibus.Tu etiam aduerte, quia si uera
esset ista ꝯclo,sequeretur,ꝙ si in peculio esset sola quātitas, pro
ut cōiter ꝯtingit,nō ꝓcederet dispositio d.l. quæsitū. quia tunc
dominus non teneretur ad quātitatem respectu alicuius speciei,
quod certe est ꝯ illum tex.Tertio allegatur tex.in l.in naue Sau
pheli,ff.loca.sed respondet, ꝙ loquitur in debitore gñis subal-
terni,i.totius frumenti exn̄tis in naue, & non respectu alicuius
speciei.Quarto adducitur tex.in l.Titiæ textores, §. fi. de leg. j.
cū quo concordat tex.in l.filiusfamilias,§.fi.eo.tit.iste tex.parū
facit,qa ibi species sola erat in oblone,licēt ea uni soluta,alteri
ex necessitate debeatur ęstimatio offō iudicis,l. si pluribus, eo.
tit.Nec huic solutioni obstat tex.in l.si res mihi,de leg.3.ibi,nul
lum ius in re soluta mihi competere:quia debet intelligi in re,
s.cōsequenda.Sed bene cōpetit ius rē legatam petendi, ut con-
demnatio fiat ad pretiū.Ita docet Bar.in l.plane,§. ꝙ si rem,ff.đ
leg.j.Ideo Iurisconsultus cum misterio ibi subdit,integram esse
actionē de pretio pondera uerbum,integrā,ergo primā,q con-
petit ad rem,aīs non esset integra.Item pondera illa verba,inte
grā esse actionē de pretio, non āt dicit ad pretium. quasi dicat
actio est integra ad rem ꝑ ptio ꝯndo.Ita exponitur illa dictio,
de,i.pro,l.post venditionē,infra de aqua pluuia arcen. Quinto
Bar.ponderat text.in l.qdā testō,§.si tibi, de leg. 1. qui multum
stringit.sed ꝯsidera,ꝙ illa verba,vsq; ad ptiū serui,ońdūt, ꝙ nisi
legatarius fuisset grauatus usque ad integrū ptiū serui, eo mor-
tuo nō liberaret:cur igitur liberat,qñ est grauatus usq; ad pre-
tiū?certè nō,qa sit obligatus ad q̄titatē respectu speciei, alioqn
idē dicendū esset si non usq; ad serui pretiū.Est ergo rō, quia te
stōr non cēsetur grauasse legatariū, ubi effectualr non hēt ser-
uū,l.Imperator,ff.de leg.2.at cū seruus decesserit añ morā, non
vr̄ legatarius effectualr seruum habuisse.Sextò Alex.alleg.text.
in l.j.§.fin.ff.si cui plusq̄ per leg.falc.iuncto principio legis. Sed
facilis est solutio,quia ibi sola spēs est in oblone,ut probatur in
ea.l.j.§ hæc uerba.Septimo allegat Ias.l.si quis in princ. §.fi.ff.đ
leg.3.Sed ibi debitor rei alienæ dicitur debitor speciei, licēt sol
uendo æstimationem liberet,l.nō dubiū,eo.ti.& sic ibi quanti-
tas magis est in solutione q̄ in oblone.Octauo Ias. addit tex.in
l.si seruus cōis,in prin.ff.de fur.sed cum loquatur in actione no
xali in rē scripta,rñdet vt s.Et eodē modo rñdet ad l.1.§. & cū
ēt,ff.si quadrup.pauper.fecisse dica.Contrariā sn̄iam,ꝙ debitor
non liberet,tenet Raph.Cum.primò per tex.in l. fundū Corn.
de nouatio.vbi deteriorato,vel perempto fundo,non minuitur
oblo æstimationis. Sed certe æstimatio ibi non debet respectu
fundi,cū ex vtraq; oblone agi possit.Itē ibi species erat in obli-
gatione sicut quātitas,ꝯclo āt loquitur qñ sola quantitas est in
obligatione.Scdo mouet ꝑ tex.in l. hoīem, ff. manda. rñdet d.
Alex.ꝙ ibi debitor principalis hēt penes se ptium speciei solu-
tæ ꝑ fideiussorē.Itē principalis ꝯsecutus est liberationē,nimirū
si non liberat nisi soluat,qđ penes se hēt,arg. l. si possessor, §. fi.
de petit.hered.Ista solutio licēt *cōmuniter* approbet,videtur con
fundi ꝑ tex.in l.si in emptione,§.pe.ff.de contrah.emp.Nec ob.
tex.in d.l.si possessor,qa illud est ꝑ ꝑnām obligationis:qua pos-
sessor non tenet,nisi quatenus factus est locupletior, l.vtrū, eo.
tit.Aliter ego rñdeo,ꝙ in l.hoīem,principalis non est obligatus
respectu speciei,sed propter mādatū. Itē principalis ibi erat in
mora,cōclusio nr̄a loquitur ante moram. Tertio mouet ꝑ tex.
in l.vir vxori,de dote ꝑlegata.Bar.ibi post gl.& d.Ale.hic rñdet,
ꝙ ibi q̄titas erat certa,quo casu non ꝓcedit cōis ꝯclusio. sequit
Pau.de Ca.in d.l.Titię textores,§.fi.qa specie ꝑempta,nō pt q̄ti
tas certificari.sequunt Soc.& Mo.Mihi verò nō placet hæc so-
lutio.in primis nimis restringit cōclusionē.Itē sequeret, ꝙ si in
casu d.l.vir vxori, testōr legasset æstimationē mancipiorum in
genere,non ꝓcederet illa dispositio,qđ est expresse ꝯ illum tex.
q non dicit legatam pecuniā certam; & rō ibi assignata militat
vtroq; casu,siue sit certa,siue incerta.vñ ego aliter rñdeo, ꝙ te-
stōr ibi legauit æstimationem mortuorum seruorum ipsis mor
tuis. ita probat ille text. in verb. eo viuo, iuncta regula l. 3. de
adimend.legat. Nam cum testator potuit reuocare legatum
mortuis seruis, & noluerit, videtur vltima hora mortis suæ le-
gasse, d. l. 4. nimirum assignatur ratio, quia voluntas testa-

toris oĩno seruanda est. Quartò mouet p̃ text. in l. æstimatæ, ff. sol. mat. & in l. plerũq;, de iure do. Pau. de Ca. & post eũ Ale. & alij rñdẽt ad oĩa ɔ̃ria, dicẽtes ɔclonem ꝓcedere, qñ spẽs, cuius respectu debet q̃titas, est in facultate soluẽdi: qa cũ p̃ interitum illius speciei adimaẽ sibi facultas soluendi illã speciẽ, æquũ est vt liberetur. At in contrarijs debitor nõ habet facultatẽ soluen di speciẽ inuito creditore. licèt ita trãseant Doctores, videẽ mihi, ꝙ ista distinctio sit elusoria, cum generaliter cõclusum sit s̃. in l. 2. §. j. ad fi. debitorẽ quantitatis respectu certæ speciei soluẽ do speciẽ liberari, l. miles, §. decẽ, de re iudi. Quid dicẽdũ? Verior vr̃ sñia Raph. p̃ iura palleg. nec æquum est, vt debitor liberatus ab accessorio. i. a facultate soluendi pp̃ interitũ speciei, censeaẽ liberatus a principali, i. obligatione quantitatis, l. Lucius Titius, ſ. quib. mod. pig. uel hypotheca solua. Fallit conclõ Rapha. nisi species sit cã finalis & immediata, pp̃ quam debeẽ q̃titas; in istis terminis ꝓcedat opi. cõis, & ita loquuntur iura pro hac parte allegata, videlicet l. electio, §. si is quẽ, de noxal. & d. l. quæsitũ, & d. l. qdã testõ, §. si tibi. Retenta tñ cõi, limita & declara multis modis, quæ limitationes ex solutionibus hincinde accõmodatis eliciuntur, & quinq; colliguntur per Socy. &
19 Dec. alias quatuor addunt Mo. Taurin.† Stat igitur cõclõ limitans primã regulã; debitor quantitatis suis rebus amissis non liberaẽ ab obligatione, qa quantitas in gñe, non potest perire. Fallit primò, nisi perẽpta specie, quæ sit causa finalis obligõnis
20 quantitatis. Secundò fallit, nisi† creditor fuerit in mora recipiendi oblatam quantitatẽ, tunc non est æquũ debitorẽ teneri pecunia amissa, qui non teneret si creditor accipere voluisset, l. q decẽ, ſ. de solu. Circa hanc fallentiã dubitatur, an sufficiat verbalis oblatio? Bar in l. p̃tor, §. si qs paratus, ſ. de no. ope. nun. rñdẽt, ꝙ nõ, per text. in l seruus, qui hæredi, ſ. de statulib. Bñ ꝓbaẽ in d. l. qui decẽ, in versi. idem rñsum, & ibi not. Ang. Sed in ɔ̃riũ vr̃ tex. in l. si residuũ, C. de distrac. pig. per quem ɔ̃riũ tenet Bal. in l. j. col. 2. C. ne liceat ter. ꝓuoc. p̃t dici, ꝙ tex. in l. si residuũ, loquiẽ in obligõne iudiciali: vel alr̃ possumus dicere, vestita calore iudicij, nos loquimur in obligõne extiudiciali: vel aliter possumus dicere oblationẽ uerbalẽ extiudicialr̃ fcãm non releuare offerentẽ, creditore opponente vel tacente, nõ ẽt per imprudentiã rñdente se nolle recipere, f̃m Pa. de Ca. & Raph. Comẽ. in l. qui Romæ, in prin. ſ. de verb. obl. nota ergo per te cautelã.
21 Scdõ † dubitatur, quo t̃pe sit facienda oblatio, an ẽt post ɔ̃ctã morã? Breuiter rñdetur ẽt post morã fieri posse, d l. qui decẽ, in uerbo, si interpellatus. Adde fieri posse ẽt post sñiam, f̃m Spec. tit de oblig. & sol. §. j. uers. qd si te mihi. sequitur Bal. in l. Paulus, §. fi. ſ. quib. mod. pig. vel hypothec. solui. traditur p̃er Bart. in l. si
22 insulã, in j. q. de uerb. ob. Sed cũ oblõ † nõ ualeat, nisi sit integraliter facta, l. ij. C. deb. uend. pig. imp. nõ poss. l. grege, §. fi. ſ. de pig. dubitatur, an ẽt offerri dẽat id pluris, quo fuit debitor cõdẽnatus pp̃ iurm in litẽ? Breuiter habemus tex. in l. si fundus, §. si pluris, ſ. quib. mod. pig. uel hypothe. solu. de necessitate non esse id pluris offerendũ: sed qa loquitur quantũ ad dissolutionẽ hypothecæ dubitari posset, an idẽ dicendum quãtum ad effectũ nostrum, ut liberetur debitor amissa pecunia? Rõ dubitandi pp̃ authoritatẽ sñiæ. Idẽ tñ dicendũ existimo, alioquin si debitor nõ liberaretur a principali, non dissolueretur hypotheca, l. sol-
23 uit, ſ. qbus mo. pig. uel hipothe. solui. Tertio dubitatur, † an debitor hoc casu liberetur ipso iure, uel ope exceptionis? Rñdet Iurecõsultus in d. l. qui decẽ, ope exceptionis liberari. quod intelligũt Bar. & alij, præterquàm in debitore dotis, per illũ text. in fi. prin, & hoc fauore ipsius dotis. Sed ego non uideo, in quo hic fauor ɔ̃sistat, cũ sit utilius mulieri, ꝙ debitor nõ libereẽ ipso iure, per ea quæ docet Bar. in l. eũ qui ita, §. q ita, in fi. de uer. ob. Considera si possumus dicere, ꝙ ibi debitor dotis erat debitor quantitatis respectu speciei, i. serui in dotem dati, qui decessit post oblationem quantitatis, nimirum si liberatur ipso iure, sicut liberatur debitor speciei specie perempta. sed quã p̃t esse rõ diuersitatis inter debitorẽ speciei, vt liberetur ipso iure, & debitorẽ gñis vel quantitatis simplr̃, ut libereẽ ope exceptionis? Rñdeẽ, rõnẽ esse, qa debitor gñis non teneẽ p̃cise ad aliqđ certũ, sed p̃ solutionẽ certificaẽ, qđ in oblõne erat, l. cum incertus, de leg. 1. Merito nõ liberaẽ ipso iure ante solutionẽ amisso gñe vel quãtitate; secus in debitore certæ speciei, q̃ erat sola in obligatione, f̃m Alb. de Rosa. hic. Addit tñ do. Ias. casum, in quo debitor quantitatis post oblationem liberatur ipso iure, videlicet tex. in l. nulli, C. de eroga. milit. anno. li. xii. vbi creditore recusante recipere annonam oblatam tempore fertilitatis, ut illam ɔ̃sequeretur tempore penuriæ, liberatur debitor ab obligatione ipso iure, etiam non amissa annona oblata, sed istud procedit fauore reip. vt declarat d. Ale. in l. semel mora, in prin. inf. sol. mat. Item illud speciale propter impensas factas in delegando frumento in prouinciam, vbi milites metata habebant, nõ ergo extendendũ vltra casum suũ. Ad comprimẽda tñ crediorũ auaritiã, ñ iniqua videtur extẽsio. Fallit tertio, nisi aliter ɔ̃uẽtũ sit, l. periculi, ſ. de naut. fœno. l. 1. C. e. & hoc nõ habet dubiũ, qa ɔ̃ctus ex ɔ̃uẽtiõe legẽ accipiũt, l. 1. §. si ɔ̃ueniat, depo. l. ɔ̃ct᷑, de reg. iur. Adde ꝓ hac fallẽ. l. 1. §. 1. ſ. de picu. & cõmo. rei vẽdi

Aduerte tñ inquantũ Bart. dicit, ꝙ in d. l. periculi, & d. l. j. pecunia erat ĩ specie debita anteq̃ ad locum destinatũ p̃ueniretur. Istud non vr̃ bñ dictũ, tñ qa talis pecunia fuit ibi mutuo tradita, tũ qa si ita ɔ̃uentũ nõ esset, periculũ spectaret ad debitorẽ. l. fi. C. de nauti. fœno. Ex his ɔ̃stat nõ esse debitã in spẽ, l. 2. in prin. s̃. eo. & d l. incendiũ. Saluari non p̃ot Bar. nisi dicamus, ꝙ rõne periculi a creditore assumpti pecunia sit in naui tanq̃ species, cũ oporteat eandem perire, ad hoc vt debitor libereẽ. hoc respũ vr̃ debita species, quæ nisi salua sit, creditori non debeẽ, l. j. C. de
24 nauti. fœno. Fallit quartò, † vbi contingit quantitatem in totum perire; vt si pecunia debeatur in blãchis vel ratinensibus, quos ɔ̃tingat reprobari a statuto seu principis decreto, hoc casu liberatur debitor, f̃m Bart. hic: nam cum reproba pecunia nõ dicaẽ pecunia, l. eleganter, §. q reprobos, s̃. de pig. actio. & dicatur interẽpta, l. creditor, ſ. de solu. eadẽ ratio viget, vt liberetur sicut per empto toto gñe subalterno, l. in rõne, §. incertæ, ad leg. falc. imò eadẽ, q̃ est pempta specie, Pro clara resolutione hñda ɔ̃sideranda sunt duo t̃pa. Primũ t̃ps post moram, & hoc casu constat debitorẽ non liberari. Scđm t̃ps añ morã; & tunc aut q̃riẽ, an debitor sit liberatus ab oblõne soluẽdi pecuniã reprobatã. Et hoc casu constat eũ liberatũ, qa talis pecunia quantum ad vsum perit, d. §. qui reprobos. Aut quæriẽ, an sit liberatus ab omni obligatione ita, vt ĩ nihilo teneatur. Bart. hic putat eũ teneri ad soluendũ tantam mãm, quæ formã ad se trahit, l. q̃sitũ, §. illud, de leg. 2. Ego nõ planè intelligo quid uelit Bar. aut. n. vult, ꝙ teneatur soluere tantam mãm eiusdem pecuniæ reprobatæ, aut tantam mãm argenti in gñe. Primo casu non uideẽ bene dicere, quia sic in effectu non esset liberatus ab oblõne soluendi pecuniam reprobatam. Scđo casu non etiã videtur verũ, quia casus reprobationis cederet periculo debitoris, qui suis sumptibus teneretur illam vertere in materiã ɔ̃ text. nostrũ, & hoc casu obst. text. in l. mortuo boue, de leg. 3. Nec solutio data ibi per Bart. ꝙ perempta forma superest materia, quæ est ars potentior, ideo d̃ beatur ipsa materia, ut in debito domus, qua dirupta debetur solum, l. si grege, §. fi. de leg. j. Secus in corio bouis, d. l. mortuo. quia istud non vr̃ verũ, nam in pecunia forma vr̃ potentior quã mã, l. j. ſ. de ɔ̃hen. emp. magis. n. p̃põderat vsus, qui ɔ̃sistit in forma, c. eijciens, 88. dist. ɔ̃probat d. Ale. in d. §. q reprobos, in addi. Præterea sicut creditor non cogitur recipere aliud ꝓ alio, l. 2. §. j. s̃. eo. Ita debitor non cogitur aliud ꝓ alio, l. dñi p̃diorũ, C. de agric. & censi. li. x. vñ sicut ɔclusum fuit in d. §. j. ꝙ debitor pecuniæ nõ p̃ot soluere tantundẽ in massa inuito creditore, ita eɔ̃ non æquũ vr̃, ꝙ debitor inuitus teneatur soluere massam ꝓ pecunia. Alia fuit sñia Bart. in l. Paulus, ſ. de sol. ꝙ licèt liberet ab oblõne soluendi monetã reprobã, nõ tñ liberetur ab oblõne soluendi æstimationẽ, ꝓ text. in c. olim, in fi. & in c. cum canonicis, de cẽsi. q̃ iura nõ ꝓbant, f̃m Io. de Imo. in d. l. Paulus, & Ale. hic: qa loquunẽ qñ antiqua moneta non reperitur, nos aũt qñ pecunia reproba extat. q̃ rñsio mihi placet; dr̃ ibi, quia antiqua pecunia non erat in vsu: qđ p̃ot intelligi, vel qa ñ reperiebatur, uel quia erat reprobata. Sed alia rõne nõ ꝓbant, qa loquunẽ ꝓ oblõnibus pẽsionũ, q̃ supuenerunt postq̃ pecunia antiqua desijt esse in vsu, nos pro oblõne ɔ̃cta antea. Quid dicendũ? ego ɔ̃sidero duos casus; aut pecunia est taliter reprobata, ꝙ vtendi pœna imminet, aut nulla imminet pœna. Primo casu distinguẽdum est; aut talis pecunia debetur ex causa lucratiua, & tunc dicerem debitorẽ ex toto liberari, sicut liberatur perempto toto genere subalterno, d. §. incertæ. Et sicut liberaẽ mortuo boue legato, d. l. mortuo boue. Aut debetur ex cã onerosa, & tũc eũ ad æstimationẽ puto teneri, quia cũ debitor fuerit consecutus emolumentũ pecuniæ reprobatæ, nõ debet liberari ab æstimatione, l. si possessor, §. fi. de petit. hær. & in istis terminis ꝓcedit tex. in d. c. cum canonicis. Secũdo casu, qñ nõ est pœna ĩ posita, tunc nõ liberaẽ debitor, cũ possit absq; pœna satisfacere de pecunia reproba. & in istis teris ꝓcedat opi. Pet. & Dyni, quã dicit *cõmunem* Dec. per tex. ĩ d. l. creditor, & ita ɔ̃suluit Bal. ɔ̃s. 127. super eo, li. j, Fallit quintò in debitore ex ɔ̃ctu principaliter celebrato in fauorem ipsius creditoris, vt est casus singularis in l. Titius, ſ. de p̃scri. uerbis. Et licèt Decius dicat, ꝙ ibi erat quasi ɔ̃ctus societatis, qui celebraẽ in fauorem utriusq;: uerius tamen est quod dicit Ias. quia ibi ɔ̃ctus ĩnominatus assimilatur ɔ̃ctui mandati, ut ꝓbat text. ibi, quasi mandatũ, & c. qđ principalr̃ celebratur gratia mandantis, l. j. ſ. manda. In ea. gl. ibi, Secundo, qa genus, & c. alia elicitur ɔclusio, per quã limitatur ẽt prima rl̃a,
25 † Debitor generis interitu rerũ suarum non liberatur, quia genus perire non p̃ot, l. in rõne, §. incertæ, ad leg. falc. Hæc conclusio satis vr̃ comprehensa sub p̃cedẽ. cum debitor q̃titatis sit ipse debitor gñis, l. ij. in prin. & § j. s̃. eod. Sed Doct. vnam ab altera distinxerunt, quia maior suberit intelligen. Nam distinctio, an sit debitor quãtitatis respectu speciei, non bene ɔ̃uenit debitori gñis; & eɔ̃ an quis sit debitor gñis generalissimi uel sub-
26 alterni non poteẽ conuenire debitori quantitatis.† Ista conclusio restringitur, ut non procedat in debitore generis subalterni, ut vnius ex seruis suis: quia omnibus peremptis debitor liberatur, d. §. incertę, & in l. in naue Saupheli, infra loca. ita Bar. quem

quę omnes sequunt̃. Tu verò aduerte ad plura.in primis Bart. non rectè loq, dũ vult ꝙ debitor hoīs dicat̃ debitor gn̄is generalissimi, & ꝙ debitor vnius ex seruis suis dicat̃ debitor gn̄is subalterni, per ea quæ docet gl.& Bar.in l.legato gn̄alr, de leg.i. Solutio.Cogimur dicere, ꝙ Bar. loquatur ipropriè & respectiuè.Nã pōt quis dici debitor hoīs quatuor modis. Primò in specie, puta Stichi. Secundò vnius ex seruis, vel textoribus,& hoc casu vr̃ debitor generis inferioris. Tertiò vnius ex seruis suis in differẽter, & hoc casu p̃t dici debitor gn̄is subalterni, posito ꝙ possideat plures seruorũ species. Quartò vnius hoīs in gn̄e, & hoc casu simpl̄r loquendo vr̃ debitor gn̄is inferioris: respectiuè tamen ad alios modos debendi, pōt dici debitor gn̄is gene
27 ralissimi.† Secũdò aduerte inquantum Bart.dicit, ꝙ genus generalissimũ, vt seruorũ & equorũ, perire non potest. istud non vr̃ admittendum, cũ sit possibile oēs seruos fieri liberos, & oēs equos mori: & hoc casu puto debitorẽ liberari, q̄a stat eadem rō, quæ in debitore gn̄is subalterni, cũ deficiat subiectũ obligōnis. Saly. distinguit inter genus. q̄d nulla est spes suscitari posse, vt genus equorum, q̄d cōseruatur ꝑ solã generationẽ, qua extincta,& illud penitus extingui constat, l.Aediles aũt, §.iumẽtorũ, de ædil.edict.Et genus, quod suscitari posset ab altero, vt genus seruorũ, q̄bus oībus mortuis vel factis liberis noua captiuitate vel vẽditione ad p̃tiũ ꝑticipãdum aliq̄s p̃t fieri s̃uus, hoc vltimo casu nũquã liberat̃ f̃m eũ, cuius dicta approbant Sen. & Taurin.mihi verò nullo mō placet.In primis oē possibile nō ẽ admittẽdum, sed id tñ q̄d ꝓbabiliter euenire p̃t, l antiq̄, s̃.si ꝑs hęredi.peta.l.nã ad ea, de leg.Sed posito euentu, quod genus interierit. mihi vr̃ debitorẽ liberari, etiã perempto gn̄e, q̄d ab arte suscitari pōt. Istud vult Bar.hic, dũ dicit mortuis oībus seruis suis debitorẽ liberari, & tñ ꝯstat debitorẽ posse genus subalternum suscitare nouos seruos acq̄rendo. Secũdo in ꝯrium facit tex in l.cōtinuus,§.cũ q̄s, de verb.obli. vbi dr̃ ad rẽ non ptinere, ꝙ id q̄d est impossibile nunc, possit fieri possibile, q̄a stipulatio tm̃ in p̄n̄s tp̄s & non in futurũ æstimãda ẽ.Itẽ, ꝙ genus extinctũ possit ab arte suscitari, q̄a q̄d nō est verisimile, reputat̃ impossibile, l.Mæuius, vbi gl. de leg. ij. Gl.in verbo, detrimentũ.diuiditur in duas partes. In prima not. In sc̄da ibi, nec distin
28 guitur, notata ampliat.In ea.gl.ibi, † nec distinguit Ioãnes extẽdit regulã, vt ꝓcedat ẽt si spẽs debita eodẽ mō fuisset penes creditorẽ peritura.sequit̃ gl. reiecta opi. Mart. Articulus hic ambiguus est, & disputabilis ꝓp iura, q̄ vario mō loqui vident̃. Pro sn̄ia Ioannis q̄ est *cōmunis*, vt testatur d.Ias.& Mod. hic,& d.Ale. in l.nemo, §.j.de verb.ob.adducuntur plures tex. Primò tex. in l.cum filiusfamilias, §. fi. & melius in principio ipsius legis. de verb.ob.quæ nō ꝓbat, nisi in sua gn̄alitate. Sc̄do tex. in l. apud Iulianũ, §.ipsius quoq;, de leg.j. qui ẽt non ꝓbat, nisi vt s̃. Tertio tex.in l.j.§.rectissime, de vi,& vi arma.q licèt dicat deiicientem teneri ad æstimationẽ pecorũ post deiectionẽ demortuorũ, non tñ ꝓbat eundẽ teneri, si eodẽ mō fuissent peritura penes deiectũ.Et si dicatur, legẽ nō distinguere. r̃ndetur distingui per alias leges per Martinum adiectas. Quartò tex. in l. merito, co. ti. Sed r̃ndetur, ꝙ hæc duo vltima iura non loquuntur in moroso, sed in culposo, i.in deijciente, q̄a ex ipso delicto ipse plusquã frustrator est. Quæ r̃sio & si *cōmuniter* a Doctoribus recipiatur, mihi non placet: quia Iurisconsultus arguit de maiori ad minus affirmatiue, quod non est optimũ arg.vt no. per gl.in c.cum in cunctis, in princ.de electio. Inquit.n.deijcientẽ teneri, q̄a plusquã frustrator; q̄ rō non ꝯcluderet, nisi ẽt frustrator indistinctè teneretur. Ibi bñ ꝓbatur opi.Ioan.Quinto adducitur tex.in l.cum res, §.fi.de leg.i.vbi hæres tenetur legatario ad æstimationẽ fundi, qui post morã casinate periit, & sic qui fuerat eodẽ mō periturus penes legatarium. Sed ibi assignatur rō, q̄a potuit legatarius, cũ acceptauerit, vẽdere.Cōsidera hanc rõnem, ex qua infertur, ꝙ si legatarius non potuisset vendere, vt quia a testatore esset ꝓhibitus, non deberet hæres teneri ad æstimationẽ, cum & apud legatariũ eodẽ mō ꝑire potuisset, & sic est ibi text. pro opi. Martini. Sexto adducitur tex. in l.si filio, §.si post diuortiũ, solu.matr. quẽ allegat gl.in d.l.cũ res, §.fi. vbi dr̃ detrimentum oīno pertinere ad maritũ morosum. pōdera dictionẽ,
29 † oīno, quæ idẽ sonat, quod indistinctè, l. tenet̃, vers.oīno, vbi gl. de act.empti.& in l.si cũ exceptione, §.quatenus, quod metus causa.Respondet do.Ias. ꝙ ibi est speciale fauore dotis, l.i. sol.matr. Quæ solutio vr̃ confundi per tex. in l· si is qui, in prin. de iure dotium. vbi dr̃ seruum periculo mulieris perijsse, si eodẽ modo erat penes ipsam periturus. Illa ergo dictio, oīno, dẽt recipere distinctionẽ per legem aliã, l. stipulatus sum Damã, de verb.obli. vbi Bar. Replicat d. Ias. ꝙ tex. in d.l.si is qui, loquitur in mora in exigendo, nos vero in dando vel restituẽdo,& fuit solutio glo.ibi.Sed certè, qui facit morã in exigenda dote, vtiq; morã facit in ea reddenda. Tu cōsidera, ꝙ ibi seruus fuit datus in dotẽ inæstimatus, quo casu periculũ interitus spectat ad mulierẽ, l.plerũque, de iure dotiũ. Itẽ ꝯsidera, ꝙ ille seruus semꝑ remansit penes debitorẽ ipsius mulieris, quo casu vir non fuit in mora restituendi, vt expressè ꝑsupponit Iurisconsultus, quo casũ stat solutio gl. ꝙ marito nō p̃t imputari mora, nisi in exigendo.Septimò allegatur text.ꝑ Raph. Fulg in l.qui decẽ, in prin. s̃.de sol. sic inducendo; dicit ibi Iurecon. rẽ debitã indistinctè perire periculo creditoris morosi. Idẽ ergo dicẽdũ ꝑiculo debitoris. Mod.r̃ndẽt, ꝯntiam nō tenere ꝑ regulã l.fauorabiliores, de reg.iur.Tu potes aliter r̃ndere, ꝙ non est eadẽ rō in debitore, q̄ militat in creditore: nã ad creditorẽ spectat ꝑiculũ interitus ante morã, a fortiori spectabit ad eũ morosum. Nō idẽ in debitore, q̄ añ morã nō tenet̃ de interitu, vt in prima r̃ſa.Mora igit̃ debitoris dẽt ei tñ nocere, quatenus creditoris interest, arg.l.si ꝓcuratorẽ, §.mãdati, s̃. manda. Octauò inducitur tex.in l.si pecuniã, §.pe.de ꝯdi.ob cau.d.Ias.dupliciter r̃ndet.Prima solu.nihil valet, vt ipse fatet̃.Sc̄da est, ꝙ ista ꝯclō procedit in ꝯctibus nominatis, non ẽt in ꝯctibus innominatis, in quibus est licita pœnitentia. Ista solutio reijcit̃ a Modernis, quia f̃m eos concludit oppositum: nam si debitor efficaciter teneretur in ꝯctibus nominatis, cur non idẽ in ꝯctibus innominatis? Sed tu ꝯsidera locũ esse ꝯdictioni ob cãm, tanq̄ ꝯctus innominatus non sit absolutus & ꝑfectus ante insequutũ implementũ, d.l.pecunia, in prin. Aliter r̃ndet Dec.antiquior, ꝙ non facit in ꝓposito, q̄a ibi nō est ĩ oblōne, sed ĩ quodã subiecto facti implendi. Nos vero loqmur, q̄ñ species est in oblōne, inter quæ longa est dr̃ia, l.cum quidã, C. de condi.inser. Ista rō non satisfacit: q̄a si debitor tenere indistinctè ꝑempta specie, multo magis teneri deberet, q̄ñ est in oblōne. Vnde tu cōsidera, ꝙ nos loquimur ꝑempta spē post morã cōmissam in dando. ille text.loquitur post morã ꝯmissam in faciẽdo. Ratio diuersitatis, q̄a mora in faciẽdo in casu d.§. fi. nō admittit hanc distinctionem.Aut.n.q̄rit̃, q̄ñ Stichus manumittendus post morã fuerit eodẽ mō periturus penes creditorẽ, & hoc casu fatuũ est, cũ factus liber nō sit alicuius.Aut q̄ritur, an eodẽ mō esset moriturus liber, si fuisset manumissus, & certum est ꝙ sic: vnde cũ oī casu moriturus fuisset liber, si alter fecisset q̄d ꝓmisit, merito indistinctè tenetur refundere q̄d accessit. Quæ rō cessat in debitore moroso in dando spẽm creditori, apud quẽ potuisset non eodẽ mō ꝑire, vt de se patet. Vltimò Bar adducit rõnẽ, quia fur indistinctè tenet̃, l.subtracto, C.de fur.ergo ẽt tenebit̃ morosus, qui furi par est, l.inter stipulantẽ, §.pe.de verb. ob.l.in re furtiua, de ꝯd. fur. Istud argũ nō admittũt Ias.& Mod.q̄a arguit de maiori ad minus affirmatiuè, q̄d non valere ꝯstat ex d.c. cũ in cunctis,& ibi nota.ꝑ Doct.Et licèt fur & morosus æquiparent̃. d.§. pen.non tñ æq̄parant̃ quãtũ ad cæteros effectus, alioq̄n morosus efficeret̃ infamis sicut fur, & alijs pęnis puniendus esset, q̄d ꝯstat non esse verũ.Sed tu ꝯsidera, ꝙ tex.in d.l.merito, dicit raptorẽ indistinctè teneri, q̄a est plusquã frustrator,& sic aliq̄d arguit de moroso ad raptorem hoc mō, Si morosus indistinctè tenet̃, a fortiori fur, qui est plus q̄ morosus, vt s̃.dixi: quo ꝑsupposito arg. Bart. admitti pōt, q̄a & si cæteris paribus magis delinquat fur q̄ morosus, quãtũ tñ sit respectu moræ in nō restituendo ꝓcedunt a pari, vt dr̃ in d.l.merito.nisi disputãdo velis enitate hãc inductionẽ dicendo, ꝙ Iurecōsultus in illis verbis, quia fur est plus q̄ frustrator, r̃ndet tacito ꝯrio, q̄d fieri poterat de moroso, q̄ non teneturi ndistinctè. Ad istud r̃ndet Iureconsultus arg. obstare, q̄a fur est plus q̄ frustrator,& hoc mō erit ibi casus ꝓ opin.Marti. Contrariã opi. ꝙ sit adhibenda distinctio, tenet Marti.hanc sequit̃ Raph. Ful.& Dec.antiquior. & oēs fe
30 re nouiores. Pro hac sn̄ia adducuntur plura. Primò † text. in l. si plures, §.fi.s̃.depo.Ad hunc tex.r̃ndet̃ multipl̄r. prima fuit solutio gl.ꝙ sit spãle in deposito.Ista *communiter* reijcitur, tum quia non assignat̃ rō spãlitatis, tumquia grauior est mora deposita
31 rij.patet, † q̄a ꝑp morã efficitur infamis, l.j.§.furti, s̃ de his, qui notantur infa.& ꝓ eũ iurat̃ in litem, l.j. §.depositi, s̃.depo. Et tenetur de interitu ante morã ꝑp alienationẽ rei, dato ꝙ illa redemerit, l.j §.si rem, s̃.deposi.Secus in vẽditore, l.vẽditor ex hæreditate, s̃.de hæredi.vel actio.vend.& dictũ fuit s̃. Et ꝯ depositariũ morosum agitur executiuè, non obstante exceptione cōpensationis, l.fi.C.d̄ ꝯpẽsa.l.fi.C.deposi.Secundò r̃ndet.gl.quod ibi depositarius hẽt iustam cãm litigandi. quæ solutio in se est vera, sed quãtũ ad illum text.videtur diuinatiua. Præterea si ita esset depositarius, etiam non teneretur si non fuisset eodẽ mō peritura penes deponentẽ. Cuius ꝯrium vult ille tex a ꝯrio sensu, nisi ad excludẽdũ istud arg.subaudias verbũ, maximè, prout subaudit ibi gl.ad aliũ tamen finẽ,& Saly. hic Sed ego neq; solutionẽ, neq; subauditionẽ ꝓbare possum, q̄a Iureconsultus se fundat super naturali interitu. Item super æq̄tate. Quæ rõnes excludunt iustam cãm litigandi, ꝑp quã de rigore iuris excusaretur, vt ꝓbat do.Ias.in l.ꝑperando, §.sinaũt alterutra, C.de iudi. Cæterũ hanc subauditionẽ reijcit illa dictio, vtiq;, q̄ stat restrictiuè ꝓ ita demũ, l.diuortio, §. sed nec, sup.de neg.gest.Tertia solutio fuit Gul.de Cug.ꝙ opi. Io. procedat in ꝯctibus celebratis gratia debitoris, vel vtriusq;, non etiam in celebratis gratia creditoris tantum, vt in deposito. Ista solutio etiam *communiter* reprobatur, quia ea attentia idem dicendũ esset in legatis, quæ fiunt gratia legatariorũ. Et tamen in eis non adhibetur ista distinctio d.l.cum res, §.fi.Tu ꝯsidera, ꝙ heres debitor tenetur ex quasi contractu, qui resultat ex aditione hæreditatis, l.ex ma-

leficijs, §.hæres, ff.de actio.& obl. Qui quasi ↄ̃ctus principaliter
fit gratia ipsius, aut saltem vtriusq;. Secũdò ista solutio damnat̃,
quia contractus depositi equiparatur contractui stipulationis, l.
qui in Asia, §.fi. ff. deposi. In stipulatione autẽ non fit distinctio,
ergo nec in deposito. Defendedo dici pōt, ꝙ illa æquiparatio
fit quantũ ad hoc, ut debitor morosus teneatur de interitu, sed
non quantũ ad hoc, vt eodẽ mō teneat̃. vel aliter dr̃ nō reperiri
lege cautum, ꝙ in stipulatione celebrata gratia solius stipula
toris periculũ interitus debeat ad debitorem spectare eo casu,
quo eodem modo res fuisset peritura penes stipulantem. vnde
dicã idẽ in stipulatione, quod in deposito, ꝓut dicit Guliel.de
Cug. Tertiò ista solutio non vr̃ admittenda, quia in ↄ̃ctibus cele
bratis gratia solius creditoris mora est odiosior, ergo multo
minus in eis admittenda erit distinctio. Defendendo ↄcordiã
Guliel. replicat̃, ꝙ mora inexcusabilis in ↄ̃ctibus gr̃a creditoris
tm̃ celebratis, est odiosior. Sed vbi subest aliqua excusationis
rō, illa facilius recipit̃ in eis, q̃ in alijs. tex. est apertus. in l. Titius,
ff. de p̃sc. verb. Hanc rõnem diuersitatis inducit æq̃tas fundata
in regula l. f̃m nãm, de reg. iur. & hanc acceptat Imo. in d.l. cũm
res, §.fi. Quarta fuit solutio Soc. vt opi. Io. procedat de rigore,
sed opi. Martini de æquitate, per teut. in d.§.fi. ibi, æquum.n.est.
Ista ↄcordia admittenda non est, quia nihil aliud vult Socy. q̃
ꝙ opi. Martini debeat p̃ualere ꝑ regulam l. placuit, C. de iudic.
Præterea æquitas, de qua ibi, non ex eo solũ resultat, ꝙ res esset
eodẽ modo peritura penes actorẽ, sed ex eo ẽt ꝙ res perit mor
te nãli penes obligatũ ex ↄ̃ctu celebrato gr̃a creditoris tm̃. Nō
igitur extendenda est illa æq̃tas ex̃ suos terminos. Quinta fuit
concordia Pau. de Cast. vt op. Io. procedat in dubio, opin. vero
Martini procedat in claro, qñ certũ est, ꝙ eodẽ mō erat peritu-
ra penes creditorẽ. ista non ẽt placet, q̃a diuinat, nisi dixeris ibi
constare ex eo, ꝙ text. se fundat in morte nãli. Et ex illo verbo,
vtiq;, i. certe, l. vtique, s̃. de rei vendi. Sed cũ deponens rẽ distra-
here potuerit ante nãlẽ interitũ, d.l. cũ res, §.fi. non video qualr̃
ibi constaret seruũ fuisse eodem mō periturũ penes creditorẽ.
posito tñ casu, ꝙ constaret, Fulg. Dec. & alii plures sunt in sñia
Pau. quia creditoris non interest, l. si seruus, in prin. ff. de condi.
furti. Sed cum odio moræ & in pęnã debitor teneat̃ ad ęstima
tionẽ, l. nemo, §.fi. ff. de verb. obl. non vr̃ considerabile; an inter-
sit creditoris vel nō, ꝓut in pęnis non cõsideratur, l. stipl'o ista,
§. alteri, e. tit. nisi dixerimus illud procedere in pœnis conuẽtio
nalib. æquitas tñ nos in sententiam Pauli trahit, etiã si stricto
iure deficerem⁹, l. in summa, §. itẽ Varus, ff. de aqua pluuia arcẽ.
Pro qua æquitate bñ facit tex. in l. si alius, §. est & alia. ibi, si vsq;
ad ædes incendiũ ꝑuenisset, ff. qđ vi aut clã. Et bene facit qđ de-
cidit Bart. in l. si quis in graui, in prin. ff. ad Syll. & Iac. Aluar. in
c. j. §. item qui dñm, q̃ fuerit prima cã benefi. amittẽ, & gl. in c.
j. in prin. quib. mo. feud. amitta. seruit. ẽt qđ vult gl. in l. si ab ho
stib. §. j. & qđ ibi decidit Pau. de Ca. ff. sol. mat. Scđò ꝓ opinio.
Martini gl. alleg. text. in l. si cũ exceptione, §. ꝙ si homo, ff. quod
metus causa. vbi inferens metum excusatur ab æstimatione rei
subtractæ, q̃ eodẽ modo erat peritura penes vim passum. Bart.
post gl. rñdet ibi speciale, q̃a pęna triplici tenetur, q̃ solutio con
funditur f̃m do. Ia. quia fur tenetur pęna quadrupli, & tamen
indistinctè tenetur de interitu, d.l. subtracto, licèt istud videat̃
plurimum vrgere: tñ mihi occurrit plana solutio, vt dicamus
in fure pęnam quadrupli deberi ꝑꝑ malefactum, §. quadrupli,
Insti. de obligatio. quæ ex delict. in inferente metum, pęnã tri-
pli deberi ꝑꝑ morã in non restituendo rem post latã primam
sñiam, vt dr̃ in ead. l. §. hæc actio. nimirum si re petempta intra
tp̃s iudicati liberatur ab æstimatione, cum satis superq; puni-
ta maneat mora pœna tripli. Sed maior subintrat difficultas,
quare ibi ĩ obligato ex delicto adhibetur distinctio: Cuius ↄtra-
rium probat tex. in d. l. merito, & concludunt Bart. & alii, nec
solutio p̃allegata ꝙ sit sp̃ale in inferente metum vr̃ vera, quia
tex. in d.§. ꝙ si hō, vers. & si non culpa. idem iuris esse dicit in in
terdicto vnde vi, & qđ vi aut clã, & eo casu quo res subtracta
per vim compulsiuã interijt ante primã sñiam, quo casu non
habet locũ pęna tripli, d.§. hęc actio. Raph. Fulg. Are. Decius &
Nouissimi tenent cum Martino ẽt in debitore ex delicto per
illum tex. vbi dr̃ inferentẽ metum re perempta teneri, sicut ob
seruatur in interdicto vnde vi. defendendo ↄsidera, si dici pos-
sit, ꝙ similitudo adducitur quantũ ad sensum directũ ꝙ tenea
tur, non quantũ ad sensum implicitũ ꝙ teneatur eodẽ modo.
32 satis.n. † est ꝙ dictio, sicut, denotet similitudinẽ quo ad quid,
l. si cum venderet, §. fi. cum gl. ff. de pignora. actio. & ita intellexit
Alb. in Dictionario, in verbo, sicut, allegans tex. in d. vers. sed si
non culpa. Tertiò pro Martino allegat̃ text. in l. item si verbe
ratum, §. fi. s̃. de rei vend. gl. rñdet, ꝙ loquitur in actionib. reali-
bus, nos autẽ in personalibus: quæ concordia a pluribus repro
batur, quos refert & sequitur d. Ias. quia ius reale potentius est
q̃ personale, f̃m gl. in l. fi. C. si ↄ̃ ius, vel vtilit. pub. Et quia in rea
libus mora est odiosior q̃ in p̃sonalibus, l. videamus, §. si actio-
ne, ff. de vsur. Quid igit̃ dđm? Ego data paritate terminorũ idẽ
iuris puto esse in realibus, quod in personalibus: nam si con-
uentus actione reali a principio erat malæ fidei, periculũ inte-
ritus ad eũ spectat indistinctè, f̃m gl. in d.§. fi. q̃a tũc est eadẽ rō
qđ in obligato ex ↄ̃ctu vel delicto, qui scit se debere mã vt dicit
Socy. actio p̃sonalis p̃supponit obl'onem, ex qua causatur per-
fidia: q̃ rō stat etiã in actione reali data mala fide in possessore.
hinc est, ꝙ possessor, q̃ sp̃ fuit bonæ fidei, nullo modo tenet̃ de
interitu, l. illud, s̃. de petiti. hæredita. l. vtiq;, s̃. de rei vendi. distin
ctio ãt in realibus eo casu tm̃ adhibet̃, quo possessor fuit ↄstitu
tus in mora per litis contest. q̃ inducit fictã moram, & malã fi-
dẽ præsumptã, tunc ꝑꝑ bonam fidẽ, quã reus habuit a princi
pio, liberatur re perẽpta, si eodẽ mō fuisset peritura penes actō
rẽ. Ita procedit tex. in d.l. itẽ si verberatũ, f̃m gl. & ibi Bar. in d.
l. illud. Ex quo infert̃, re perempta post didicita testificata reũ
indistinctè teneri, q̃a tunc esset in vera mora, & in vera mala fi
de per ea, quę tradit Bar. in l. si quis inficiatus, ff. deposi. Quarto
pro Martino inducitur tex. in l. si vehenda, §. si ea, ff. ad leg. Rho.
de iactu. rñdet gl. ibi, ꝙ loquit̃ in culposo, nos in moroso: sed
certè morosus ẽt culposus est, l. ex mora, ff. sol. mat. & dictum
fuit s̃. Præterea ibi culpa cõmissa fuit in faciẽdo, q̃ grauior est
q̃ mora in non faciendo, f̃m gl. in d. l. si mora. a fortiori igitur
adhibẽda esset distinctio in moroso, f̃m Fulg. sed defendendo
rñdet̃, tex. illũ loqui de culpa in faciendo, q̃ cognoscit̃ ab euen
tu, nimirũ si purgatur ab euentu, l. si alius, §. est & alia, ff. qđ vi,
aut clã. nos in mora, q̃ & si culpa sit, non tñ pẽdet ab euentu, l.
mora, ff. đ vsur. Ex his sublata sunt fundamenta cõem opi. elidẽ
tia, ex quorum sol'onib. declaratur, & multipl'r limitatur, quas
limitationes tibijpsi colligendas relinquo. Id vnum discutien
33 dum restat, † qualiter sciri poterit rẽ eodẽ mō fuisse periturã
penes creditorẽ? Taurinenses rñdent nãlem interitũ præsumi
euenturũ vbicunq; & penes quẽcunq;, d.l. meritò. fatalẽ verò
nequaq̃, d.l. cũ res, §. fi. q̃ iura neutrũ ꝓbant. nã l. merito, loqui-
tur de interitu casuali: ibi, mortalitate, aliovè casu. tex. vero in
d.§. fi. loquitur de casmate, quod & si nãle sit, non tñ p̃sumitur
euenturũ penes creditorẽ, q̃ potuit antea distrahere, f̃m cõem
intellectum. pro primo tñ mẽbro est tex. clarus in d.l. si plures,
in fine. & in hoc vtrum sit nãlis interitus, stabitur iudicio perito
rũ, c. ꝓposuisti, de testib. l. q̃ semel, C. de re milit. li. xij. ꝓ scđo vr̃
tex. in d.l. merito. sed alia restat dubitatio. Quid si creditor dixe
rit, ꝙ fuerat distracturus añ interitum, an teneat̃ istud probare?
Raph. Comen. rñdet, ꝙ non, ꝑ tex. ĩ d.l. cum res, §. fina. Sed ego
dubito, q̃a obstat regula l. ii. ff. de proba. & tex. in d.l. item si ver
beratum, in versi. si fortè distracturus erat. nec solutio Rapha.
exponentis, si fortè distracturus erat, id est distrahere poterat, re
cipienda est: quia violat literam; & quia Iureconsultus ineptè
loqueretur, quasi posse vendere sit casuale: quod tñ est regula-
re, l. sicut, C. de actio. & oblig. Similem tñ expositionem facit
gl. in l. item si possessor, in fi. in verbo, distraxisset, s̃. de peti. hær.
& ita tenendo ↄ̃ Raph. non obst. tex. in d.l. cum res, §. fi. quia le
gatarius etiam tenebitur probare, ꝙ vendere potuerit, i. para-
tos emptores habuerit, alioquin non diceretur posse vendere,
l. in emetis, C. de ↄhen. empt. hæc satis sunt quantum ad primã
34 partẽ tex. Veniamus ad scđam, dicitur † hic debitorẽ, q̃ p̃t sol
uere, & scit se dẽre, ↄstitui in mora, si non soluat. Contra, imo
requiritur aliud, videlicet ꝙ fuerit interpellatus: gl. i. Bar. & alij
fatentur ↄ̃riũ, dicentes istud p̃supponere iureconsultũ hic: nã
duo, quæ in tex. ponuntur, ad tp̃s interpellationis referuntur.
Necessaria ergo est interpellatio ad ↄstituẽdũ debitorẽ in mo-
ra. l. mora, ff. de vsur. intellige tã de interpellatione tẽporis, q̃ de
interpellatione hoĩs: dies.n. ĩterpellat, sicut hō, l. magnã, C. de
ↄhen. & ↄmit. stipul. l. ad diẽ, cum simil. ff. de verb. oblig. Quod
35 † ampliat̃, vt ꝓcedat in die tacitè à lege subintellecta, l. idẽ erit,
de verb oblig. Ampliat̃ ẽt in die cã multiplicãdæ obligationis
apposita, f̃m Bar. in l. ita stipulatus, magna, in iii. q. ii. quæ. prin
cip. eo. tit. Et non solũ est necessaria interpellatio ad constituen
dũ in mora, quantũ ad ꝑiculũ interitus, sed etiã quantũ ad con
missionẽ pœnæ, l. si q̃s filiũ, §. stipl'o, ff. de collat. bon. docet Bar.
in d.l. ita stipulatus, in 4. q. & Dec. consi. 2. Præmissa procedunt
36 in mora regulari, secus † in mora irregulari, q̃ absq; interpella-
tione ↄmittit̃, l. curauit, C. de actio. empti. Sunt autem multi ca
sus, in quib. ↄmittitur mora irregularis; & aliquos tradit gl. in
d.l. mora, de vsur. alios tradit d. Ale. hic, quos non prosequor.
Gl. in verbo, in potestate, opponit de l. continuus, §. illud, ff. de
verb. obl. & tripl'r rñdet. Vltima rñsio *communiter* approbatur,
☞ ꝙ difficultas non impediat natiuitatem obl'onis; vt in ↄ̃rio, sed
bene moram ↄmitti, vt hic. Examinemus veritatem huius so-
lutionis. & vt intelligatur quid sit id, de quo disputetur, scien-
37 dum est, ꝙ difficultas † dicitur impedimentum personę nō iu-
ris vel naturę, d.§. illud, & ibi Bar. ea.n. quę a iure, vel natura fie
ri impediuntur, dñr impossibilia. d.l. ↄtinuus, §. cum quis, & l.
inter stipulantem, §. sacram, eo. tit. docet Bart. in l. j. ff. de ↄdi. in-
stit. His sic præmissis, sequendo vestigia Bart. facio tres conclu
38 siones. Prima difficultas † excusat debitorem facti a mora, l.
si vehenda, §. idem iuris, ff. ad leg. Rhod. de iac. Dices forsan nō
probare, q̃a ibi excusat a pœna: sed cũ illa pęna ex mora ↄmit
tenda foret, in necessariũ añs excusat a mora, l. Celsus, s̃. de arb.
l. ii. §. i. sup. si quis cautionib. Pro conclusione allegatur etiã tex.

in l.i.§.si frater,ff.de colla.bono.qui prima facie videtur probare oppositum,cum ibi sequestret portio non valentis cautionē p̄ stare:nisi dicat,ꝙ illa difficultas non impedit diuisionē & portionis assignationem fieri. Aduerte tñ,qa ille tex. loquit de difficultate,q̄ suberat tpe oblōnis contractæ.Item loquit de obligato legali oblōne,nos de obligato ex ꝯctu. Ampliat,vt ēt excuset a periurio,qđ incurritur pp morā in faciēdo,c.breui đ iureiur.c.beatus Paulus,xxii.qō ii.& ibi gl.no.ꝙ
39 † in omni voto, omniq; iuramento,subintelligit tacitā cōditio,si potero,si Deus voluerit,si Principi placuerit. Ad idē tex.in c.i.de iureiur. in vi.
40 & in l.fi.ff.qui satis.cog.hinc est,ꝙ excusant † scholares, qui pp difficultatem non obseruant ieiunia,ſm Pan.in c.i. de obseru. ieiun.Similiter difficultas excusat clericos, q̄ nō dnt offm ſm Inn. in c.iii. de celeb.mis.Et sicut difficultas excusat a periurio, ita excusat a pœna,q̄ incurrit pp periuriū,& sic a pena l. si quis maior,C. de trans.prout ꝯsuluit d.Ale.consi.92.Perspectis,col. fi.li.j.& ꝯs.124.li.ii.Imò oīs cā exclusiua doli excusat a pœna, d.l.si quis maior,ſm Bal. in l.obseruarē,§.proficisci,ff. đ off. pc. quē sequunt Mod.Taurinē.in d.l.si quis maior,in vi.q. ex gl.& bene pbat in c.q̄relā,de iureiu.qui tex. loquit in debitore dandi,quem necessitas excusat a periurio.qđ notandum, qa Bar. distinguit inter debitorē faciendi,& debitorem dandi,& tñ in debitore dandi nihil dicit de periurio.Ex his īfertur, ꝙ emphy
41 teuta,qui † pp difficultatē non soluit canonem,excusat a pena caducitatis,seu cōmissi,ēt ꝙ iurasset,vt per d.Ias.in l ii. col.37. ver.sed septimò quæro,C.de iure emphy.Et bñ probat text.ibi, spontanea voluntate.& ita consuluit Fulg.consi,7.Iam pluribus
42 annis,col.4.Hac ratione † impeditus pp pestē excusat a mora,periurio & pena,vt late scripsi in tract.de peste,in 3. priuileg. ꝯctuum.Silr impeditus pp guerrā excusat a mora luendi,ſm
43 Lud.Ro.cōsi.435.In pñti cōsultatione.† Ampliatur scđo,vt pcedat ēt in debitore facti explicandi in iudicio,l.ii.§.si quis ī iudicio,ff.si quis cau. tradit p Bar.in l.iiii.in x.opp.§.Cato, de ver. ob.Ampliat tertio ēt in debitore facti explicandi corā arbitro. l.apud Celsum,§.si arbitriū,ff.de excep.doli.Ex his infert,ꝙ iussus cōparere coram iudice sub pena excōicationis latæ sniæ, non incurrit censuras,si fuit impeditus,secundum gl. quā ibi no.Pan. in c.2.de testib. cogen. Seruiunt ēt præmissa ad eum,
44 † q̄ promisit pro Titio,ꝙ ratificabit ꝯctum, ac oīa & singula in eo cōtenta,vt non incidat in pœnam,nec teneat ad interesse, si fecit qđ in se fuit,licet Titius ratificare noluerit.E ita ꝯcludūt gl.& *communiter* Cano.i c.ex rescrip.de iureiur. & ita consuluit Aret.cōsil.242.ex facto proponit,col.4. Pena.n. adiecta facto non cōmittit,nisi promissor fuerit in mora faciendi, vt docet Bart.in l.ita stipulatus,magna,in vii.opp.de ver.ob.& i l. si duo,
45 §.hæc verba,ff.de consti.pec.Hinc est,ꝙ † promittens,ꝙ Titius ꝯhet matrimoniū cum Berta,defendit a pœna si curauit, ꝙ fieret matrimoniū,dató,ꝙ sequutū non sit,secundū d.Ant. đ Bu. in c.gemma,de spon.& Fed.de Sen.ꝯs.122.Martinus promisit.
46 Bar.cons.136.Martinus.† Sed quia plures sunt in ꝯria snia, & contrarium in puncto principali consuluit Soc.cons.288 circa primum,lib.2.Puto pro concordia sic distinguendū:aliqñ quis promisit,ꝙ Titius ratificabit sub oblōne damnorum, vel sub pœna simpliciter.Aliquando additum fuit,casu quo non ratificetur ꝯctus,teneatur pmissor seruare eum,cui promisit, indēnem,vel soluere interesse. Primo casu,aut ille, quem promisit ratum habiturum,erat talis persona, de qua potuit confidere, ꝙ ratificaret,& tunc procedat cōis opi.vt si pater p filio, socer p nutu,maritus pro vxore:tunc si sna opinione promissor frustretur,dr frustratus pp difficultatē superueniētē, & sibi a principio non verisimilem. Aut erat talis persona, de qua non debuit habere fiduciā,& tunc pcedat opi.ꝯria,qa tunc difficultas suberat a principio,& sibi imputandū, si in tali difficultate se constituit,secundū Bal.in l.quoties,de ver.obl.& ff.dicā in fall. & ita nouissimè distinxit Dec.consi.313. promisit Ioannes,per totum.Scđo casu dicerem promissorem nō excusari,qa ex clarissimis verbis apparet fuisse de mente ꝯhentiū penam cōmitti vel interesse deberi in euentū non sequutæ ratificationis, l. stipulatio ista,§.i.de ver. ob. & istis terminis Socy. consuluit in consi.præalleg.& Pan.consi.42 quidam d.Ant.& Raph.Comen.consi.186.viso, & consi.189. testator. Ex his infertur, ꝙ
47 † si promissor promisit se cum effectu curaturum, ꝙ Titius ratificabit,isto casu nō excusabitur,quia ex illis verbis,cum effectu,apparet de expressa intentione cōtrahentiū,ꝙ cōmittatur pena in casu non sequutæ ratificationis,l. si non mortis,§.fi.ff. de inoff.test.l.i.§.hæc verba,ff. qđ quisq; iur.& ita firmant Aret. & do.Ias.in l.ita stipulatus,§.possunt,de ver.obl.quod puto verissimum, quicquid dicat Dec. in allega. consi.313. Id etiam certū est,ꝙ si cōstaret promissorem collusisse pro eo, pro quo de rato promisit.vt sæpe fit,absq; dubio non excusaretur a mora per istum tex.ibi, aut dolo malo fecerit.Ex quibus hęc conclusio dupliciter đclaratur,& restringitur.Tertio declaratur,vt non procedat i stiplone de rato prætoria,Illa.n. ꝯmittitur ēt,ꝙ pmissor curauerit,l.si procurator,ff.re ra.habe.& est de mente Bar.& aliorū in d.§.Cato,ix.oppo.Quartò declaratur, vt procedat si difficultas sit talis,q̄ remoueri non possit,alias secus,l.qui cōmeatus,& ibi Bart.de re mili.l. quibus diebus,in prin. & ibi ēt Bar.de cōdi.& demon.Ideo bānitus,qui potuit hre saluum conductum,nō excusat a pena,secundum Bal.in d.l. quibus diebus,cōprobat Fel.in c.ex transmissa, de pscrip. & in c.plerūq; depscri. Ex his rñdi eū,qui pmisit cū suis animalibus triturare messem,non excusari pp pestē supuenientē in loco,qa & si locus tutus non sit pmissori,erat tñ tutus animalibus,quod satis est:sicut sufficit locū esse tutū pcuratori,licèt non sit tutus principali,ſm Imol.in c.cū dilecti,de dolo,& cōtu.& Ale. in l.đ cętate,ff. ad Treb.Quinto declarat,vt non procedat in eo, q̄ pmisit aliū præsentare,ſm Ale.hic,p tex. in l. sancimus,C. de fideius. Sed ibi potuit pmissor occurrere difficultati defendēdo,& pro sequendo cām.Itē ibi promissor hēt dilationem sex mesiū ad purgandā morā.& remouendā difficultatē.Itē ibi pmissor fuit in culpa,qa ita se arctauit,vt amplius presentare non possit, vt ostēdūt illa verba,tpe statuto iam effluente non possit, quo casu ꝯclo non pcedit,l.ii.§.si qs tñ,ff.si qs cautio. & no. Bal. in c.i. de feu.sine culp. non amittē.Nolle.n. facere dr,q sua cā facere non potest,l.i.& ibi gl.in verb.pacto,C.de natur.lib.& hæc erit
48 vj. declaratio.Septimo † declaratur, vt non procedat, quoties difficultas occurrit facto tertii,aduersus quē nō cōpetat actio ad interesse,l.i.§. si reus,ff.de eo per quem fac.erit.l.2.§.fi.ff. si qs cau.ideo si tertius impediens soluēdo non esset,poterit impeditus ope except. se tueri.cū inanis sit actio sua,l. nā is,ff. de dolo, & ita vult Pau. de Cast. in rub.ff. de eo,per quē fac.erit.vbi subdit,ꝙ impeditus cedendo actionem ꝯ impedientem liberatur, vt vult Cy. in l. si non moriturū,C.de contrahen.& cōm.sti.bene facit tex.in c.significante,extra de pig. Octauo declaratur,
49 † vt difficultas prosit ad euitandū damnum, sed non ad lucrū consequendum, vt vult gl. in l.4.C.de vsufr. p text.in l. vxori.ff. de vsufr.lega. & in l.2.& ibi no.Bal.C.de vsu.& fruc. lega.bñ facit tex.in l.sciendum,ff.ex quibus cau.maior. Et isto mō potest
50 intelligi tex. in l.i.§.si frater,ff.de coll.bo. Scđa † cōclo, difficultas præstandæ speciei defendit debitorē a mora.tex.est hic, sed difficultas causata propter interitū spēi magis accedit impossibilitati. melius probatur in l. cum seruus,& in l. cū res, in vers. itaque si Stichus,de leg.i.Ista cōclo declaratur his modis,qui
51 bus pcedens, & vlterius limitatur,vt † non pcedat in debitore negante debitū, qui propter negationē debet pdere beneficiū huius excusationis,ſm Sal. & Lu.Ro. in l.vnū,ff.eo. Quam limitationē do.Ias.pluribus comprobat,& tandē reprobat,quia nemo suo iure priuandus,nisi expressa lege caueatur,§.cū igit,ī Auct.de no eligen.& est dictum gl. in c.fi.de iure patr. & bene probat in l.si qs,§.diuus,ff.de relig. & sumpt.fun. sequunt Dec. & Nouis.& idē tenet d.Ias.in l.i.col.pe.C.de transa.& in l. illā, C.de colla.quibus assentio p tex.in l. nemo ex his.de reg.iur.p quē Io.Fab. & alii in §.fi.Inst.de action.cōcludunt debitorē p pter negationē non amittere beneficium cessionis,Item declaratur,vt procedat, quando difficultas tanta est, ꝙ casui fortuito quodāmodo assimilet,vt in l. quoties,§. in potestate,ff.de noxa.aľs secus.l. si seruū,§.sed si alienus, de ver.obl.& in l.non dubium,de leg.3.hanc reprobat Soc.retorquendo tex. in d.§.ī potestate,in verbo,peregre,qui loquitur de difficultate pstandi seruū peregre profectū,quam cōstat esse tpalem,& sic non assimilat casui fortuito, iuxta doct.Bar. in d.§. illud. Vltimo declaratur.vt procedat,qñ difficultas superuenit post ꝯctam obligationē,secus si suberat a principio, & erat debitori nota, ſm Pau.de Cast.hic,qui mouetur,ne creditor delusus videat,arg.l. pe.§.magistrum,ff.de exer.&l.sed si pupillus,§.sed si ipse,ff.de instit. Tu adde text.in terminis in l.pen.ff.de iure dot.ibi,cum sciret dotem se præstare nō posse, id egerit vt genere, insidiaret. Si aūt difficultas ēt erat nota stipulatori, pcederet ꝯclo, quia sciēs non decipit,sed seipsum decipit,l.i.§.fi.& l. quærit,§.i.ff.de
52 Aedil.edic. Tertia † conclusio,difficultas non excusat debitorē q̄titatis a mora,ſm Bar.qui mouet p tex.in d.l.continuus, in §.illud, qui nihil facit:nam licèt ibi decidat,difficultatē non impedire ortū oblōnis, non tñ sequitur,ꝙ non impediat morā cōmitti.patet,qa nō impedit ortū obligationis speciei, vt dr in d.§.illud. & tñ ex snia Bart.excusat debitorē speciei a mora. Mouet scđo,quia si casus non excusat debitorē q̄titatis,l.incendiū,C.e.minus excusabit difficultas.ista rō non cōcludit,nam casus excusat a mora,l.sciendū,ff.đ vsur.& ēt difficultas. Argñ aut Bar.procedit quantum ad liberationem ab obligatione. & sic vides,ꝙ opi.Bar. quanuis sit *cōis*,vt d.Ias.& Mod.testant. non tñ iustificat ex rōnibus Bar.Adducitur ergo tertio loco tex. in l.i.C.qui bon.cede.poss. vbi non valens soluere detrudit in carcerem,ergo nō excusatur a mora,sine qua debitor carcerari nō pōt,l.3.§.tutores,in verbo,pertinaciter,ff.de susp.tut.Saly. rñdet,ꝙ carceratio non fit pp morā,sed p faciliori executione sniæ ꝯ eū,q non vult bñficio vti cessionis:alioquin si pp morā concederetur carceratio,illico post morā absq; sententia posset carcerari ꝯ tex.in d.l.i.in verbo,ꝯdēnatus.ista solutio recipiēda vr,cū possit debitor remedio cessionis difficultati occurrere: tñ ex toto non placet,qa ad sententiam ꝯdēnatoriā absq; mora non

ra nō p̄t deueniri,l.iii.in prin.cū gl.ĩ. de vsur.§.fi.Inst.de pena te
me.litigā.Cū igitur non carcerēt nisi condēnatus,bñ sequit̄,ꝙ
nemo carcerat̄ nisi sit in mora, ergo difficultas non excusat a
mora:alioqn si excusaret a mora,vtiq; excusaret a condēnatio
ne,& a carcere.Quartò facit,quia debitor q̃titatis non ē obliga
tus ad aliqđ certū,l.cū incertis,de le.i.nimirū si difficultas non
excusat,cū in eo qđ debet̄,non det̄ difficultas in soluendo post
q̃ nihil est in obligatione,ista rō non habet saporē,qa ea attēta
sequeretur,ꝙ nulla quoque posset dari mora, si nihil esset in
obligatione;sed in obligatione gñis id dicitur in obl̄one,qđ
ex sol̄one apparebit,f̄m gl.in l.Meuius,in §.duobus, de le.ii. in
qua sol̄one facienda consistit difficultas.Quinto Fulg.& d.Ias.
inducunt tex.in l.mora,§.in bonæ fidei,ĩ.đ vsur.vbi filiusfami.
qui iure fforū nihil habebat,l. placet,de acq. hær.eo. iure con-
stituebatur in mora Tu rñdeas,ꝙ assumptū istorū est falsum,
qa de iure Digest.filiusfam.poterat acquirere non solū castren.
& quasi,sed ēt aduētitia,iuxta tex. in l. cum oportet,C. de bo.q̃
lib.q̃ est vna ex quinquaginta decisionib. Iustiniani editis ante
compilationē Digest. in qua cōpilatione nihil positum fuit,
quod aduersetur illis quinquaginta decisionib.vt attestat̄ com
pilator in l.i. circa fi.C.de vet.iu.enuc.& istud ostendit tex.in d.
l.placet, in verbo, quoties acquiritur.qđ p̄supponit in plurib.
casib.acquiri,& aliqñ non acquiri,l i.s̃. de interr.act. intelligo
aūt illā legē loqui in hæreditate ꝓfectitia, in qua nihil est im-
mutatū iure Cod.d.l. cum oportet. Sexto adducit̄ tex. in l. ad
diem,de ver. ob. sed ibi non apparet pœnā fuisse promissam si
non daret̄ quantitas magis q̃ spēs,vel si non fieret aliqd. vñ nō
videtur probare,nisi dixeris,ꝙ ꝑ alia iura apparet debitorem
speciei,vel facti excusati.Cuius ɔ̃riū dr̃ in illa l.ergo debet intel
ligi de debitore quantitatis vt iura iuribus cōcordent̄. aliter er
go rñdet̄,ꝙ ibi pœna non fuit ɔmissa pp morā,sed pp ɔdōnis
euentū.hanc solutionē non admittit d.Ale.Tu considera, ꝙ li-
cet obligatio principalis incipiat a dispōne,non tñ pęnalis in-
cipit a cōdōe,l. ita stipulatus,magna,e.ti.nisi dicat̄,ꝙ cōdō pu-
rificatur propter morā.Sed tunc replicatur,ꝙ de hoc non quæ
ritur,sed de effectu moræ,& sic de periculo interitus cāto post
morā.vel aliter rñdetur, ꝙ ibi nulla est difficultas ex ꝑte hære
dis,q potuit adire,& promissa per defunctū sua die adimere,&
vbi prætendatur subesse difficultatē illi potuit hr̃s adeundo oc
currere. Quod si non fecit in difficultatē vltro incidit,quo ca-
su non excusat̄ propter difficultatē, secundū d.Ale. in l. si in-
sula,in xvj. fallē.ĩ.de verb. ob. si tñ hr̃s iustā habuit cām differē
di aditionē, ei ɔpetit beneficium restōnis in integ.ex clausula
gñali,f̄m Dy.Bar.& alios *cōiter* ibi. Contrariam sententiam te
net Sal.sequitur Raph.Cō.Lud.Ro.& Are.hic,qui dicit, ꝙ ista
opi.ɔ̃ Bar.est cōis,& verū dicit vsque ad sua tp̄a,sed nunc opin
Bar est magis *cōmunis*,vt dñt Taurin.Omissis auctoritatibus vi-
deamus fundamenta. mouet̄ Sal.quia non assignatur rō diuer
sitatis inter debitorē q̃titatis,& debitorem speciei.Soc. aūt assi
gnat,qui facilius est dare q̃ facere,l. hæ operę,§.fi.ĩ. de oper. li-
ber Ista ratio,data potentia bñ militat inter debitorē quantita-
tis,& debitorem facti. Sed data difficultate in vtroque,non vi
deo qūo vnū possit facilius explicari q̃ alterum.d.Ias. assignat
aliam,quia debitor quantitatis hēt latiores habenas q̃ debitor
speciei,vt traditur per Bar.in l.ex empto,ĩ. de act.emp. & in l.ii.
in fi.prin.s̃.eo. ista cōfunditur eodē modo,quo præcedēs.Scđo
mouetur Sal. quia diffinitio moræ,de qua s̃.in prin. non cōue
nit debitori impedito,cum non sit in culpa,ergo non debet cō
uenire dispō l.ĩ.§.dolū.s̃.de dolo. difficultas ēt excusat a culpa,
l.si procuratorem,§. ignorantes,ĩ. man. ergo etiam excusabit
a mora,quæ sine culpa non cōmittit̄,l. sciendum,ĩ. de vsu r.d,
Ale. fatet̄ argu. concludere,qñ difficultas originē habuit a iu-
sta cā,secus si ab iniusta.Sed hac intelligentia attenta,cōclusio
Bar.penitus euacuari vr̃,Aut.n.debitor est cōstitutus ĩ difficul-
tate suo facto,& tunc non excusatur,vt dictū est s̃. facit tex.ĩ l.
si fideiussor,§.si necessaria,s̃. qui satisd.cogan. Aut facto tertii
vel casu:Et tunc debet excusari,qa talis difficultas ex iusta cā
processit,d.c.significāte,de pig.Tertio allegatur tex. in l.Thais,
§.i.de fideic.liber. respondet Bar. ꝙ loquitur in debitore facti.
hanc rñsionem nō acceptat Sal.quia solutio q̃titatis præcedit
luitionē pignoris, & hoc añ omnia cōsiderandum,quia effe-
ctus luitionis sequitur ex datione quantitatis. Comprobatur,
quia idē iudicatur de facto, quod mediante pecunia expedit̄,
quod de debito quantitatis statuitur,l.v.§.fi. de ver.ob.d.Ias.&
Dec.antiquior defendendo Bar. dñt istud procedere, quando
factū est pecunia expediendum cū vno,& eodē:secus si respū
vnius sit faciendum,respū alterius danda pecunia,l.liber hō,§.
fi.de verb.ob. Aliter & secundò respondet Imo.in d.§. illud, &
d.Ale.& alij hic,ꝙ conclusio Bar.procedit in mora regulari,ɔ̃
rium ꝓcedit in mora irregulari. Ratio diuersitatis, quia faci-
lius tollit̄ effectus iuris spālis q̃ cōis,l. eius militis,§.militia mis
sis,ĩ.de testa.mili.Pulchra est distinctio,sed tamen non videt̄
ꝙ probet̄ ĩ d.l.Thais,quia ibi fuit purgata mora,quæ fuerat cau
sata pro cōmoditate debitoris, & non pro difficultate. Aliud
n.videtur tarditatem excusari,aliud moram non ɔmitti. Quar

tò ponderat̄ tex.in l.diuortio,in ij. rñs.s̃.de neg.ge. rñdet d.Ale.
ꝙ ꝓcedit q̃tum ad hoc,vt prima dotis obligō conuertat̄ in no
uam obligationē ex legis dispōne cum qua mitius agit̄ q̃ cum
homine,l.Celsus,s̃. de arb.nos āt loqmur de obl̄one iam orta
ex dispositione hoīs, a cuius obligationis mora difficultas nō
excusat,sequuntur Mod.Soc. aliter rñdet dicens,probare oppo
situm,quia loquit̄ in marito,q non tenetur vltra q̃ facere pos-
sit,l.maritum,sol. mat ex quo dat̄ intelligi secus esse in eo, qui
tenetur insolidum.Quinto inducit̄ tex.in l.ratio,§. si ꝑ vēdito-
rem,in verbo,mora.habita relatione ad ambos præced. casus,
ĩ.de act.em.sed do.Ale.negat relationem fieri ad morā vēdito
ris,& mihi placet per illū tex.ibi,p̄sertim si oĩ tp̄e. Alii rñdent,
ꝙ ibi quærit̄ đ effectu moræ,qui nascit̄ ex legis dispōne,cū qua
mitius agitur,vt s̃. conclusio verò loquitur de effectu moræ,q
procedit ex conuentione,iuxta tex. in l.ad diem, de ver.obl.&
eodē mō rñdet̄ ad tex. in c.cupientes,§.si verò in discordia, de
elec.lib.vj. Sextò arguit̄,qui non hēt actionem,non potest ali-
quem in mora constituere,l. nulla, de reg.iur. non igit̄ poterit
ɔstituere in mora debitorē,ɔ̃ quē ɔpetit actio inutilis,qa paria
sunt actionē non habere,vel habere,sed inutilem,l. nam is,s̃.đ
dolo.Sol.Aequiparatio procedit quantū ad exactionē, nō q̃tū
ad reliqua patet,qa debitor inops,factus locupletior, pōt effe-
ctualiter conueniri,§.fi.Insti.đ act.Et tñ nunq̃ conueniri pōt,q
nulla actione tenetur. Septimò facit tex. in l. sed si lege,§ j. ibi,
si exigere non potuit,s̃.de pet.hære. pōt dici,ꝙ licèt difficultas
excuset ab actione,non tñ sequitur,ꝙ excuset a mora. Octauò
Are.inducit tex.in l.pecuniæ,§.fi.ĩ.de vsur.Sed nihil facit,qa lo
quitur de difficultate causata facto creditoris, quo casu certū
est debitorem excusari,l.fi.ĩ. de leg.cōmis.Nonò Are. alle.tex.
in l.si per emptorem,§.fi ibi, nisi dolo fecerit venditor,ĩ. đ act.
emp.sed rñdetur,vt s̃.ꝙ loquitur đ difficultate ꝓueniēte ex do
lo creditoris.Et ideo Pau. hic per illū tex.dicit,ꝙ si creditor no
luit recipere oblatā pecuniā,excusatur debitor postea interpel
latus eo tp̄e,quo pecuniā cōsumpsit, qđ intelligendū est si cre
ditor fuit in dolo,vt dr̃ in d.§.fi. Et hoc casu erit danda dilatio
debitori arbitrio iudicis,f̄m Spec.ti. de arb.§.fi.versi.pone,& c.
Decimo stringit tex.in d.c.significante. Sol. vt s̃. in rñsione ij.
arg.vel aliter,ibi,debitor fecit,quod debuit, sed casus superue-
niens impediuit effectū suæ diligentiæ,Ita rñdet Imo.in d.§.il-
lud,& d.Ale.hic. Vltimò allegatur tex. in c. cū tu,de vsur. rñ-
det Ale.ꝙ difficultas excusat a pęna afficiente aĩam pp magni
tudinē præiudicij.Sequuntur Soc.& Mod.dicentes conclusio-
nem Bar. non procedere in foro aĩæ,qđ etiā voluit Bal. in c.fi.
53 de alie.feu.pater. † Quid tenēdū:pro ɔcordia ita distinguit p̄t.
Aut quæritur de pæna vel obl̄one,q̃ cōmittitur per condōnis
euentū,& ab hac difficultas non excusat,l. in illa stipulatione,
si calendis,de ver. obl. & d.l.ad diē,f̄m vnum intell̄m. Aut q̃-
ritur de mora,& tunc subdistingue:aut quæritur de mora re-
gulari,aut irregulari. Primo casu aut agitur de obl̄one a lege
introducta pp morā,& ab hac difficultas excusat,d.l. diuortio,
& d.§. si per venditorem,& d.c.cupiētes,§.si vero.Aut agitur đ
obligatione conuentionali causata pp morā, & difficultas ab
hac non defendit debitorē,d.l.ad diem,f̄m intellectum magis
communem.Scđo casu difficultas excusat debitorē, l. Thais,sup.
j.in casib.tñ,in quibus non excusat̄ debitor pp difficultatem;si
tñ a iusta cā difficultas causata fuit,succurendum est debitori
bñficio restōnis in integ. ex clausula gñali,iuxta doc.Bart.in d.
l.ad diem,& in l. cum filius familias,§. in hac,de ver. ob. Gl.fi.
diuidit̄ in duas partes, prout declarādo duo remouet ɔ̃ria. Se-
cunda ibi,& caue.Pro expeditione j.partis opponitur de l. qui
sine,de reg.iur. Soluunt gl. Bart.& alij supplendo,sine dolo,vel
lata culpa. Idē facit gl. in d.l.qui sine,ex qua sol̄one eliciuntur
54 plura.Primo,iniusta † cā non excusat a mora patet,qa ille qui
scire dēt se obligatū, non excusat̄ a mora,qa talis ignorātia di
citur crassa,& affectata,c. eos,de tēp.ord.li.vj.dixi s̃.in notabili
55 bus.Scđo † elicitur,ꝙ iusta cā excusat a mora,d.l.qui sine,& l.
si quis solutionē,ĩ. de vsur. Et consuluit Ro.cōl.244. ad euidē
tiam.& d.Ale.consi.119.li.ij. Are.cons.142.ex facto,col.xj.& cl.
visis.Soc. consi.107 cor mundum,col.iiii.li.i. & d.Stepa.Bertr.
consi.38.existimo,li.j.& cons.67. li.ij.hinc infert Bar.ꝙ interpel
latio non constituit debitorem in mora,nisi taliter fiat,ꝙ debi-
tor intelligat se debere,vt hic per eū.ex cuius dictis colliguntur
56 sex conclusiones.Prima † interpellatio facta per procuratorē
creditoris,non constituit debitorem in mora,nisi facta fide de
mandato,l.si quis inficiatus,inf. depo. quod verum est,etiam si
offeratur cautio de rato,secundum.Bal.in rub.extra de procu.
quod verum quoq; est,si exhibeatur exemplū mandati extra-
ctū ab originali manu publici Notarij,secundū d.Steph.Bertr.
consi.25.viso,lib.ij.per regulā auc. si quis in aliquo,C.de eden.
Item verum est,etiam si exhibeatur mandatū ad lites, quia nō
sufficit ad interpellandum debitorem, vt soluat,secundū Pau.
de Ca.in l. de pupillo,§. qui procuratorio,in fi. de no.ope.nun.
57 sequitur d.Ale.consi.26.li.vj. Sed dubitatur, † an satis sit fidē
fieri de mandato ex post: vr̃ sufficere fidem fieri qñcunq;.ꝑ tex.
in d.§.qui procuratorio, & in l. qui absentem,s̃. de procurato

Contra-

Contrariū uult Bar.in d.l.si qs inficiatus.ꝑ illū tex.ubi uult fidē fieri debere in actu interpellationis. Ad ꝯria respondetur, ꝙ loquuntur in iudicialibus,& in his quibus interpellatus ad iudiciū prouocat,iuxta tex.in l.si res quā,ff.de euict.ſm Bal.in c. corā,col.2.de of.deleg.& in rub.ɉ.depo.& do.Ias.in d.§. q procuratorio,secus in extraiudicialib.Tu aduerte,quia isti uolunt, ꝙ in iudicio ꝓcurator constituat debitorē in mora a die interpellationis qñcunque postea fides fiat de mandato.Istud nō uidetur bñ dcm̄,quia rō ꝙ debitor nō teneatur credere asserēti se procuratorē,l.ij.ff.qđ falso tut.auth.& l.j.s̄.de eo, per quem fac. erit. militat ēt in iudicio,& ita ꝯcludit d.Alexā.ꝯſ.98.Viſo, col. 2.li. 5.& in d.consi.26.dicens quantum ad effectum committendæ moræ semper in actu interpellationis exhibendū mandatū.& est de mēte Bal.in c.Cumana,col.7.de elec.Ex quo infertur declaratio ad id,qđ dixit Bar.in l.fi.ɉ.de lege commiſſ. ubi uult parendum esse protestationi factæ in iudicio,ēt ꝙ narrata in protestatione non iustificentur,ut procedat in protestatione facta de mandato iudicis,prout loqtur d.l.fi.& d.Alex.in d.§. qui procuratorio,secus si fiat in iudicio absq; iudicis impulsione.Ratio diuersitatis,qa gesta ꝑ iudicem præsumūtur uera & iusta, l. Herennius,ff.de euic.Non idem in gestis a pte.uel rō est,quia protestatio facta a parte in iudicio sine iudicis mādato nō dicitur actus iudicialis,ut docet Bar.in l.cū filiusfamilias,§ in hac, de uer.obl.& in l.in minorū,C.in qbus cau.in integ.rest.nō est neceſſ.& Bal.in l 2.C.de sacrosan.ecc.Itē aduertēdum est, ꝙ dcm̄ Bar.in d.l.fi.procedit in protestatione prohibitoria: secus vr̄ in protestatione incitatoria,ut soluatur ꝓcuratori,quo casu pt̄ debitor nolle soluere ēt ad mandatum iudicis,nisi fides fiat de ꝓcuratorio ꝑ rōnem d.l si qs inficiatus.Scđa ꝯclo, interpellatio facta per hæredem creditoris nō cōstituit debitorem in mora, nisi fides fiat ꝙ interpellās sit hæres creditoris.Ita Bar. per rōnē d.l.si quis inficiatus,ampliatur ēt si talis interpellatio fiat a filio & hærede:qa & si ualeat ꝯtia,est filius,ergo hr̄s,ſm gl. in §. ut aūt,in Auc.ut litig.iurent.& traditur ꝑ d.Ias.in l.non hoc, C.vñ legit.& per Ale.in l.neceſſarijs,de acq.hær. non tñ constat inter
59 pellatio,ꝙ sit filius,& ꝯñr hæres.Tertia conclusio † interpellatio non ꝯstituit hæredem debitoris in mora, nisi facta sub fide de debito,per regulā l.qui in alterius,de regu. iur. ideo directus dominus non ꝯstituit hr̄dem emphyteutæ in mora, nisi doceat se esse directū dominum,ut consuluit do.Steph. Bertr. consi.
60 3.in 4.dub.lib.3.Quarta conclo: interpellatio † creditoris, qui ꝯxit cum procuratore, non constituit principalem debitorem in mora,nisi facta fide de instrumento obligationis, quia probabilis est ignorantia facti alieni,l.fi.ɉ.pro suo.No.quòd dñs præsumitur ignorare gesta a suo procuratore.Adde gl. quā oēs not.j. l.si res obligata,in prin.ff.de le.j.Sed an istud procedat ēt in gestis ꝑ procuratorē habentē spāle mandatū:glo. ibi dubitat, sed
61 d.Ale.idem firmat cōsi.193.Perspectis,lib.6. Ex quo inferī,† ꝙ ceſſionarius in actu interpellationis tenetur fidē facere de ceſſione,aliàs debitor non constituitur in mora, ſm Bart. in l. j. in
62 prin.in 2.q.de ope. no. nun. Quinta conclusio, † ostensio instri non constituit debitorē ex fcō alieno in mora, nisi dimiſſa copia,cle.causa,de ele.Quod intelligūt Taurinē.si petita fuerit, ut dicitur in d.c.cām.& tradit Fel.in c.cū M.Ferrarien.col. xx. ver. 4.conclusio,de consti.Sed istud sane intelligēdū est ꝑlecto priꝰ tenore,aliàs interpellans teneretur suis expēsis offerre copiam in auc.forma,ut bene ibi ꝓbatur,& declarat Car.q.21.& seq.Et ideo non uidetur tuta distinctio do.Ias.hic,col.fi. distinguentis an agatur ad finē ꝓbationis,an ad finē interpellationis,cū intimāti non credatur,nisi intimata probentur, ut dcm̄ est s̄. & bñ ꝓbatur in l.nomen,C.quę res pig.neceſſariū.n. est, ꝙ aut tenor ꝑlegatur, aut copia auc. offeratur,vel testib.q actui interfuerūt intimatio iustificetur,ſm Bar.in l.quidā decedēs,§.fi.ɉ.de adm.
63 tut.Et inquātū d.Ias.† dicit,dandam copiā instrorū, adde ꝙ instra non dicuntur producta,nisi data copia,l.fi.& ibi not. Salyc. C.de fide instr.docet Bar.in extrauag.ad reprim. in uer. de pla-
64 no. Sexta conclo, † interpellatio fcā debitori obligato ex proprio ꝯctu ꝯstituit eū in mora, ēt de oblōne sibi fides non fiat, quia in facto proprio non est tolerabilis ignorantia, l. quamq̄, ɉ.ad Velle.c.ab excommunicato,de rescrip.intellige in interpellatione fcā debitori,ut det uel faciat id,ad qđ pure tenetur: secus ut det uel faciat id,ad qđ est obligatus in euentū alicuius facti uel ꝯditionis de futuro,tunc oportet fidem fieri de adimplemento facti,uel conditionis,l.fi.§.j.C.de bon. autho. iudic. poſ.
65 Ideo † non sufficit emptori denunciare litem motā, nisi fidem faciat de libello & citatione,dando copiam uenditori. ita Bart. in l.empti.C.de euict.& in d.§.morte,& d.Ale.cōsi.23.Viso themate, col.fi.lib.ij. nisi talis intimatio fiat de mandato iudicis ꝑ ea,quæ s̄.dicta sunt,& tradūt Bal.& Ang.in d.l.empti, & in l. si
66 cū qō, C. de euic. Intellige † secundo nisi oblo sit de antiquo .i.facta iam elapsis decem annis, tunc præsumitur debitorem non reminisci,l.peregre.ɉ.de acqui.poſ. docet Bar. in l.non fatetur,ɉ.de ꝯſeſ.Sed istud non puto uerū,quia nunquam pſumitur immemor suæ promiſſionis,l.magnā,C.de ꝯhē.& cōm.stip. ꝑ q̄
67 ita dixit Bal. in c. fi.col.v.de conseſ.Tertio intellige, † nisi debitum sit intricatū siue implicitū,quo casu non pſumitur scīa, l. pe.ɉ.de cōſeſ.traditur ꝑ d.Ias.Inst.de act.§.sigs agēs,colū. ij. Qđ absq; dubio ꝓcedit,si debitor interpellatus offerat se paratū factis calculis soluere id,quod apparebit se debere, ſm Cæp.cautela xxvij.& d.Ias.hic,in v.not & in l.j.& primo notab.s̄. qui satiſ.cog.declarando,ut d.Ale.in l.si mora,ɉ. sol. mat. & in consil. 102.viso,li.j.qbus adde,ꝙ nunquā interpellatio ꝯstituit debitorem in mora,nisi debitum sit liquidū,l.fideicōmiſſi,in princ. & ibi Bar.ɉ.de usur.& d.Ale.consi.49.Inspectis,lib. 2. In ea gl. ibi
68 qa scriptura Saly.& Lud.Ro.colligunt gl.uelle,ꝙ ignorare† casus exorbitantes a rł̄is cōibus,non sit lata culpa.id ē uult Sal.in l.leges sacratiſſimæ,C.de legi.ponderās hanc gl. Ego credo, ꝙ gl.uelit oppositum.demonstro,regula est ꝙ ad subam oblōnis non est neceſſaria scriptura,l.cū res,C.de ꝓba.l.ꝯhitur,ɉ.de pig. nisi in certis casib.de quibus per glo. in c. j. de censi. lib.vj. inter quos nō repitur casus,de quo in gl.nr̄a,& sic errabat in casu ex orbitanti,& tñ uult,ꝙ sit lata culpa.merito d.Ale. dicit istud dictum non esse uerū,ꝑ ea q̄ docet Bar.in l.qđ Nerua, in v. col. ɉ. depo.Aduerte,quia si ita sit,pauci erunt,qui non sint in lata culpa.Vnde dicamus,ꝙ ignorantia iuris spālis uulgati, & frequentati,cadat in latā culpam sicut ignorantia iuris regularis, l. rł̄a. §.pe.ɉ.de iur. & fac.igno.secus in ignorantia iuris specialis inusitati,& multum abstrusi, ita dicit Ioan. And. in regula, ignorantia,de reg.iur. in Mercur.& in istis terminis procedat dictū gl.Insti.de obli. quæ ex quasi malefi. in princ. uel poſſumus dicere,ꝙ ignorantia semper cadat in latam culpam, obliuio uero iuris spālis non.Hinc est,ꝙ Princeps † nō pſumitur recordari de iuribus exordinarijs,& singularibus,qbus ꝑ clām, non obstan.non censetur derogare,ut comprobat latiſſime Fel. in ca. nonnulli,in prin. col.xxvj. de rescrip. Extra gl.quæritur de pluribus,quæ modū practicandi hanc materiam ꝯcernunt. Pono,
69
70 actor agit† ad spēm interemptam,reus non excipit de interitu, nec de difficultate,an ualebit sñia condemnatoria? Respondet Bar.ualere,nihil tñ alle.tu dicas,ꝙ istud vr̄ ꝯ tex.ad lrām,ī l.fi.ɉ. de confeſ.Sed respōdeas.ꝙ procedit reo nō opponēte, quia credebat rē extare,secus si sciebat peremptam. & ita loqtur Bar.& ꝑ hoc est tex.ī l.Iulianus,& l.qui Stichū,& ibi gl. ita cōcordat. e.ti.de ꝯſeſ.Sed iterū aduerte,quia istud uidetur procedere, dūmodo reus fuerit ꝯdēnatus ad æstimationem, ut dicitur in d. l. Iulianus.Bar.in l.si seruū, §.fi. uult sententiā ualere, ēt ꝙ fuerit reus cōdēnatus ad rē peremptā.Sed in executione cogetur soluere æstimationē ꝑ illud,quod uult gl.in l.fi.ɉ.quæ sen. sine appel.rescin.non tñ rñdet ad d. l. Iulianus.ſup qua cogitabis. Sed
71 pone,ꝙ† reus excipiat de interitu,& ꝓbet,an hoc casu sit absoluendus?Rñdet Bar.ꝙ sic,nisi actor ꝓbet interpellationem & interitū subsecutū, cui aſſentiunt alii *cōmuniter*, quia fundamentū actoris consistit in interitu post moram. ideo tenetur probare penitus,l.matrem,C.de prob.cum concor.Istud.n. uidetur poſse retorqueri,qa tps est potius fundamentum rei,qui excipit de interitu,ideo tenetur probare tempus interitus ante morā,quia istud est fundamentū suæ exceptionis,l.fin.& ibi no.Sal. C. an seruus ex suo facto.not.gl.in l.ij.& ibi Bal.C.de pet. hær. & in c. venerabilibus,de sent.excom.in vj.maximè cū sit pſumptio, ꝙ res extaret tpe interpellationis,l.creditor,§.si ita,ɉ. manda. Et si dicat ex eo ꝓbōnem actoris reddi dubiā,ꝙ reus ꝓbauerit interitū simpliciter.rñdeo istud procedere in delictis,ubi pſumptio stat pro reo:secus in ciuilibus ubi præsumptio est pro actore, ut docet Bar.in l.nō solū,§.sed ut ꝓbati,ɉ.de no. ope.nun. & ita in simili consuluit d.Ale.in ꝯſ.132.In cā,lib.4.Et ita tenendo non expedit inquirere,si actor ultra interpellationem ꝓbauerit reū rem poſſidere tempore ꝯctæ obligationis.Bar.per uerbū,fortè, rñdet præsumendū,ꝙ reus tempore interpellationis rem haberet in sua potestate,ideo condemnandū,per not. in l. non ignorabit,C.ad exhib.d.Ias.ı̄pugnat,qa ex poſſeſſione de prçterito nō præsumiī in pñs,si de re mobili agatur, ſm Spec. tit. de act. & peti.§.j.uer.quid si ego.Tu defendas per ea, quæ tradit d. Ias. in l.si quis ex argentarijs, §. prætor ait,col.3.supra de eden. Sed aliud obstat, quia in negante ex poſſeſſione de præterito non infertur in pñs,ut docet Bar.in l. siue poſſidetis, C.de proba. Solu.præsumptio cōcludit pro negante, qñ de poſſeſſione principaliter q̄rit,non si de alio principaliter agat, ut de interitu rei, qui non præsumitur,d. l. creditor,§. si ita. licèt ex ipsa negatione poſſit inferri,ꝙ desierit poſſidere, l. 3.§.in amittenda,de acq.
72 poſſ.Succeſſiue queritur,quō† intelligitur tex.in illis uerbis,aut dolo malo feceris? respondet Bar. ꝙ feceris seruum abeſſe uel in fuga eſſe,l. cū res,§. j. de leg. j. non aūt ꝙ occideris,uel manumiſeris.Sed certe qui occiderit,magis dolo fecit.Bar. istud non negat, sed quantum ad terminos legis nr̄æ exemplum de occidente neceſſario nō adaptat,cum teneat occisor, & manumittens,ēt ꝙ ignoret se debere.Aduerte,quia Bart.in manumittente distinguit,an sit debitor ex causa hæreditaria, & tunc teneaī ēt ignorans. Aut ex alia cā, & tunc distinguendū inter scientē & ignorantem.ita Bar.in l.si seruū,§.de illo,de uerb. obl. Cuius ꝯrium uult hic Bar. Ale.& d.Ias.dnt Bar.melius fuiſſe loquutū in illo §.de illo.Sed forte decipiunt,quia Iuriscō.ibi probat occidentem

cidentē teneri indistinctè exēplo manumittētis; q̄ ꝓbatio non
ꝯcluderet, nisi manumittens indistinctè teneretur. & ita tenendo non obst. tex. in l. in summa, §. si seruū, ꝭ. de cond. indeb. quia
loquitur in debitore, q non tenet̄ nisi quatenus est factus locu-
73 pletior, ut ea. l. §. ei qui. Vltimo † q̄ritur, an debitor caponum pos
sit dare mortuos? r̄ndet Bar. ꝙ non, per tex. in l. qui decē, §. fi. ꝭ.
de sol. qui non probat, q̄a ibi seruus prohibetur ad libertatē per
uenire suo uitio, & suo facto, iuxta l. j. & per totum. C. de his, qui
ad liber. perue. non p̄nt. uera t̄n est decisio Bar. quia interest cre-
ditoris magis habere uiuos pp facultatem ꝯseruandi, ar. l. Pau-
74 lus, ꝭ. de sol. comprobat d. Ias. vltra ipsum. Confirmatur, q̄a † sta-
tutum de furibus suspendendis nō intelligitur de mortuis, ſm
Bal. in l. i. C. ne ex delic. defunc. licèt alibi dixerit esse arbitrariū
75 in l. ij. C. qui testa. fac. p̄nt. Coadiuuatur, quia † statutum de sol-
uendo gabellam per eos, qui intrant in ciuitatē, non hēt locum
in cadaueribus. ita dicit Florianus in l. ij. §. p̄tor, & in l. nec corpo
ra, supra de relig. & sump. fune. In contrarium tamen urget tex.
in l. ij. ꝭ. de cada. punito. & in l. si uehenda, in princ. ꝭ. ad leg. Rho.
de iactu. quibus benè poteris respondere, si diligenter cogites.
Finis solennis repetitio. do. Francisci a Ripa ad l. quod te, ff. si
cert. pet. instaurato gymnasio Patauino.

Sequitur solennis repetitio l. admonendi, ff. de iureiur. per eundem Magnificum do. Io. Fran. a Ripa.

SVMMARIVM.

1 *Caius Iurisconsultus, huius legis author, quis fuerit.*
2 *Iuramētū necessarium quid, & q̄do deferatur, & quare necessariū dicatur.*
3 *Iuramentum neceßarium, an & quando nō possit recusari, & quādo possit.*
4 *Iuramentum calumniæ a sola parte delatū, & non a iudice potest recusari.*
5 *Iuramentum uoluntarium quid, & quid iudiciale.*
6 *Sententia lata prætextu falsi iuramenti necessarij retractatur per instrumenta de nouo reperta, non autem lata prætextu uoluntarij, uel iudicialis iuramenti.*
7 *Snīa lata p̄textu iuramenti, an rescindatur p instrumētū nouiter repertū, ēt si iurans nō sit in dolo, an uero req̄ratur ꝓbatio doli, s. ꝙ sciens falsum iurauit, an uero rescinditur ēt si errore, & nō dolosè falsum iurauerit, nu. 8.*
Dispositio huius l. admonendi, an procedat quādo fuit iuratum p errorem.
9 *Dispositio huius l. admonendi, an sit contra regulas iuris communis, & contra quas regulas.*
10 *Dispositio l. non erit, §. dato, supra eo. nō procedit in iuramento necessario.*
11 *Periurus criminaliter conuictus, potest officio iudicis condemnari, ut restituat aduersario damna, & interesse.*
12 *Exigere est ab inuito extorquere.*
13 *Referenti an credatur, si de loco relato non appareat. infra latius nu. 35.*
14 *Sententia si fuerit lata prætextū iuramenti neceßarij post instrumenta de nouo reperta, an possit reuerti ipso iure ad primā actionem, an uero opus sit resti. in integ. latissi. concluditur petendam esse restitutionem, num. 16. Limitatur multimodè ibidem.*
15 *Dispō huius l. an ꝓcedat in iuramento necessario delato de partis uolūtate.*
17 *Restitutio aduersus sententiam latam prætextu iuramenti necessarij, intra quantum tempus peti debeat post instrumenta de nouo reperta.*
18 *Sententia retractata per instrumenta de nouo reperta, an sit permissum ad primam reuerti, an uero noua instantia opus sit.*
19 *Instrumenta noua quæ dicantur ad rescindendam sententiam latam prætextu iuramenti necessarij.*
20 *Statuto disponente, quòd nulla mulier possit deferre uestem sericam nouā, an possit portare nouiter fabricatam.*
21 *Instrumenta de nouo reperiße aßerens, an debeat hoc probare, an uero credatur suæ assertioni.*
22 *Instrumentorum iam productorum, & non productorum adminiculo, an possit quis uti simul cum instrumentis nouiter repertis.*
23 *Gratia Papæ licèt non probetur, nisi per scripturam, qualitas tamen coadiuuans gratiam poterit probari per testes.*
24 *Instrumenta antiqua æquè principaliter cōcurrentia cum nouiter repertis ad demonstrandum falsitatem iuramenti, an admittantur.*
25 *Verbum, videtur, importat ueritatem in his, quæ sunt iuris.*
26 *Verbum, solent, quandoque necessitatem importat.*
27 *Iudex in dubijs causis tenetur exhibere iuramentum.*
28 *Iudex an teneatur iudicare secundum eum, qui iurauit.*
29 *Iudices faciunt litem suam, nisi seruent solitum stylum iudiciorum.*
30 *Causa quando dicatur dubia.*
31 *Sententia an retractetur per instrumenta reperta de nouo, si iudex detulerit iuramentum necessarium in causa, in qua plenè probatum est.*
32 *Iuramentum conuentionale, & iudiciale speciem transactionis continet.*
33 *Sententia lata prætextu iuramenti iudicialis, non retractatur per instrumēta de nouo reperta.*
34 *Sententia lata prætextu iuramenti neceßarij consentiente aduersario delati, an retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
36 *Mercatores si reportauerint librū anni p̄cedentis, & in reportationibus se referant ad librū dicti anni, an si nō reperiatur liber, talis reportatio ꝓbet.*
37 *Iudex potest reuocare rem iudicatam, si uictus fidem fecerit de nouis instrumentis, parte non opponente uel aliter de iniquitate sententiæ.*
38 *Transactio an rescindatur per instrumenta de nouo reperta.*
39 *Sententia lata uirtute iuramenti iudicialis relati, an retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
40 *Transactio facta prætextu iuramenti neceßarij falsi, an retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
41 *Arbitramentum an retractetur per instrumenta de nouo reperta.*
42 *Sententia lata mediante probatione priuilegiata, nunquam transit in rem iudicatam. Limitatur nu. 43.*
44 *Tacens in iudicio, an habeatur pro consentiente.*
45 *Instrumenta de nouo reperta, an possit produci post conclusionem in causa & 48. latissimè usque ad nu. 51.*
46 *Iudex an possit detegere partibus, quam sententiam proferre debeat, & sic motum animi sui.*
47 *Exceptio suspicionis superueniens post conclusionem in causa, pōt opponi.*
48 *Cōclusum in cā, & latā eße snīam, paria sunt: qđ qualiter ꝓcedat, ibi tradit̄.*
49 *Instrumenta post conclusionem in causa possunt produci in causis criminalibus, quod qualiter procedat, ibi.*
50 *Aequitate suadente, licet recedere a qualibet iuris regula.*
51 *Instrumenta nouiter reperta produci poßunt post terminū datū ad ꝓbādū.*
52 *Actum fieri in termino, uel incontinenti post terminum, paria sunt.*
53 *Iuramēto asserētis se reperisse instrumēta de nouo, an sit credēdū. latè cū se.*
54 *Iuramento nostro creditur in his, quæ dependent ab animo.*
55 *Ignorātia licet ꝓbetur iuramēto, iustitia tamē ignorātiæ aliter ꝓbāda est.*
56 *Periurus est priuandus beneficio probandi per iuramentum.*
57 *Absolutum quem eße, & de proximo absoluendum, an sint paria.*
58 *Snīa sub conditione intrinseca si iuraueris, uel si probaueris, an ualeat.*
59 *Sententia lata fauore alicuius sub conditione si iurauarit, possunt ab aduersario produci noua instrumenta, usque ad diem purificatæ conditionis.*
Dilationes datæ ad probādū, dēnt esse communes restringitur latissime, usq; ad nu. 64. ubi multa de intellectu l. petendæ, de tempo. in integ.
60 *Reo dispensato, ut possit non obstante statuto probare contra instrumētum, actor censetur dispensatus contrarium probare.*
61 *Dilatione data aduersario non poterit uti is, qui renunciauit probationibus, & fuit sibi petenti publicatus proceßus.*
64 *Argumentum a partibus sufficienter enumeratis vel remotis, est validum.*
65 *Actor, qui nihil probauit, an possit deferre iuramentum reo. & de intellectu l. qui accusare, C. de eden.*
66 *Actore nihil probante, an reus cogatur subire iuramentum necessarium, & cur diuersum in iuramento iudiciali.*
67 *Iurare an teneatur actor, qui plenè ꝓbauit; & an valeat consuetudo, quòd iurare teneatur.*
68 *Iuramentum, de quo in l. si quando, C. vnde vi. quando deferatur, & multa de intellectu illius legis, & de materia. cum seq. num.*
69 *Sententia lata contra raptorem in casu l. si quando, C. vnde vi, an retractetur per instrumenta de nouo reperta. late.*
70 *Probatum nihil esse, quando dicatur.*
71 *Terminus si statutus fuerit actori ad probandum, elapso termino iudex potest reum diffinitiue absoluere. intellige vt ibi.*
72 *Iudex potest parti etiam non petenti dare terminum ad probandum, vt citius lis finiatur.*
73 *Terminus statutus a cōsensu partium iurisdictioni, vel instantiæ, an habeat vim peremptorij ad probandum; & multa de hoc termino statuto iurisdictioni seu instantiæ, & eius effectu.*
74 *Terminum præfixum eße iurisdictioni vel instantiæ differant, & quid a termino pręfixo iudici.*
75 *Terminus quando dicatur pręfixus iudici.*
76 *Terminum fuisse præfixum iurisdictioni, instantiæ, seu iudici, & pręfixum parti, quid referat, ibi traduntur vtilitates.*
Sententiam latam esse, quia nihil sit actitatum; & latam esse, quia non probatum, quid referat.
77 *Sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, a sententia absolutoria a petitis, quid distet.*
78 *Reus an sit absoluendus ab obseruatione iudicij, an verò a petitis, quando actori nullus fuit datus terminus ad probandum.*
79 *Snīa absolutoria a petitis an valeat, quando nulla data est dilatio ad probandū si terminus partium cōsensu fuit instantiæ vel iurisdictioni p̄fixus.*
80 *Pars semper censetur monita comparere vltima hora termini.*
81 *Probatum plene quādo dicatur, & q̄do semiplene. latissime per multas col.*
82 *Scientia quid, & quid scire, & quot modis habeatur. cū nu. seq. Fides quid.*
83 *Medicus quę scire debeat, vt dicatur habere scientiam ægritudinis.*
84 *Scientia consistentium in facto, corporeo sensu percipitur, & hanc habere debet testis, pars, procurator, hęres, arbiter, sed an in iudice, nu. 89.*
85 *Iudex an debeat iudicare secūdum scientiā, quæ sensu corporeo percipitur. id est consistentium in facto.*
86 *Nescientia quid sit, & quid differat ab ignorantia.*
87 *Dubitatio quid.*
88 *Negatione quando res efficiatur dubia, & quando non.*
89 *Suspicio q̄d, & q̄ suspicio temeraria, q̄ verisimilis, & quæ violenta dicatur.*
90 *Suspicio quid distet a præsumptione.*
91 *Opinio quid.*
92 *Credulitas quid, & in quibus conueniat & disconueniat cum scientia. 93.*
94 *Scriptura priuata, quam probationem faciat, latiss. per multas col. & numeros, vsque ad nu. 142.*
95 *Apocha proprie quid sit, & quid antapocha.*
96 *Apocha, siue quæuis scriptura priuata, non facit aliquam probationem.*

Limitatur

Limitatur & declaratur multimodè 98. 101. & reliquis usque 113.
97 Scripturæ priuatę, ut credatur si partes conuenerint, an ualeat conuentio, & an tunc sit ei credendum.
98 Scriptura priuata, an saltem faciat aliquam præsumptionem.
99 Falsi pœnam an incurrat, qui falsam apocham fabricauit.
100 Falsitas an probetur ex sola comparatione literarum.
101 Scriptura priuata confessata ab eo, cõtra quē producitur, facit plenã fidē.
102 Scriptura priuata scripta manu tertij recognita ab eo, contra quē producitur, facit fidē si cõfiteatur eam scripturam eius mandato. Intellige ut ibi.
103 Scriptura priuata cedentis etiam recognita quantum ad scripturam, non probat contra cessionarium.
104 Apocha subscripta a partibus, & testibus plenè probat, intellige concurrētibus semper, de quibus ibi latè.
105 Apocha testibus subscripta, & literarum comparatione suffulta, facit fidem plenam, intellige ut ibi.
106 Apocha corroborata sola literarum comparatione, & trium testium, qui eam scribi uiderunt testimonio, an probet.
107 Apocha recognita a testibus deponentibus eam scribi uidisse, an faciat fidem plenam an semiplenam, absque partium & testium subscriptione.
108 Apocha sola literarum cõparatione roborata, an semiplenè probet, latè.
Comparatio literarum an faciat semiplenam probationem, latè.
109 Comparatio literarum hodie potest fieri ex omni scriptura, quam constat fuisse scriptam ab eo, in cuius odium fit comparatio. & nu. 111.
110 Iudex põt cõpellere aduersariũ ut scribat, quo fiat inde literarũ cõparatio.
112 Apocha an fidem faciat sola literarum comparatione, si testes in ea subscripti sint absentes uel mortui.
113 Comparatio literarum ut fidem faciat plenam, omnimodam similitudinē requirit: ut uero semiplenam, tunc non omnimodam.
114 Liber rationum quam fidem faciat, latissi. & per multos numeros, & col.
Librorum rationum quot sunt species.
115 Administrator omnis tenetur librum rationum conficere, aliàs iuratur in litem contra eum.
116 Liber rationum proprie quis dicatur, & qualiter debet esse confectus.
117 Liber rationum contra producentem probat plene. Ampliatur quatuor modis 118. & seq.
120 Liber rationum an debeat diem, & annum continere, ut probet.
121 Liber rationum pro scribente nihil probat, etiam si scribens habeat publicum scribendi officium. Fallit in multis casibus nu. 22. usque 130.
122 Liber rõnum põbat pro scribente in his, quæ dependēt a uolũtate scribentis.
123 Liber rõnũ defuncti, q sit habitus & reputatus uir bonus, quã fidē faciat.
124 Liber rationũ facit fidem pro scribente in cõnexis, tenetur, n. aduersarius, qui in his uult uti libro contra scribentem, approbare etiam quæ sunt pro scribente, & ibi an scriptura dati, & recepti dicatur connexa.
125 Liber rationum, in quo reperiuntur aliqua uera, & approbata per alias rationes, uel libros aliorum mercatorum, an faciat fidem etiam quo ad capita non approbata pro scribente.
126 Liber rationum plene probat pro scribente in rebus minutis, cum iuramē to tamen producentis.
127 Liber rationum plene probat pro scribente consuetudine ita disponente, & talis consuetudo ualet.
128 Libris gabellariorum & aliorum habentium officium de publico, creditur etiam pro eis.
129 Libris sociorum inter socios plene creditur pro se, & contra se.
130 Liber rationum eorum, qui publicam artem exercent, facit semiplenam probationem pro tertio, & contra tertium: intellige, modo non exerceat ex necessitate officij, tunc enim plenè probaret.
Thesaurariorum libri plenè probant.
131 Comparatione literarum, an probetur cuius sit liber rationum, qui producitur, & si probetur, an faciat liber plenam fidem 132.
133 Epistola quam fidem faciat.
Epistolæ cambij probant contra scribentem receptionem.
134 Epistola ut fidem faciat, in qua forma scribi debeat.
135 Epistola, quæ caret data, an probet contra scribentem.
136 Epistola præsentata ei, ad quem mittebatur, post mortem mittentis an obliget mittentem.
137 Epistola nullam fidem facit pro scribrnte.
Epistola fidem facit pro scribente, si recipiens tacuit, & non contradixit epistolæ tempore receptionis. intellige ut ibi.
138 Literas acceptans absque protestatione cõtraria, cēsetur agnoscere debitũ per epistolã petitũ, intellige pluribus interueniētib. ut nu. 139. remissiuè.
139 Epistola contra tertium nihil probat, etiam si sit litera episcopi sigillata.
140 Episcopi litera quando probent contra tertium, & quando non.
141 Literæ Episcopi ēt sigillatæ nõ faciunt fidē qũ ad collationē beneficij contra ĩpetrãtē Apostolicũ, nisi sint testiũ & Notarij subscriptione uallatæ.
142 Scriptura publica quæ dicatur, & quę authentica
143 Publica scriptura plenissimè probat, declara ut ibi & sequen.
Scriptura publica tantum probat ea, quæ tempore confecti instrumenti potuerunt interuenire; non etiam ea, quæ per scripturam enunciantur.
144 Scriptura publica abrasa præsumitur falsa.
145 Scriptura publica non facit fidem, nisi sit tota scripta de manu Notarij de ea rogati, uel saltem subscripta.
146 Instrumentum diuersis manibus scriptum præsumitur falsum.
147 Exemplum publicæ scripturæ, an faciat fidem. 151.
Originalis scriptura, aliquando protocollum, aliquando scheda, aliquando imbreuiatura, aliquando authenticum, aliquando exemplar dicitur.
148 Extractum ab originali per eundem Notarium, cuius est originale, an dicatur exemplum, uel originale.
149 Protocollum a Notario exhiberi iudex iubere potest, si de ueritate exempli dubitetur.
Exemplum si discordet ab originali, statur originali.
150 Notarius dicens nullum protocollũ fecisse, punitur periurij: & dicens amisisse, nisi probet casum, torqueri poterit.
151 Exemplũ nullã fidem facit, & quare. Limitatur & fallit nu. 152. & 153.
152 Exemplum semiplene probat si producens probet originale deperditum.
153 Exēplũ extractũ de originali iudicis authoritate & pte citata, plenè põbat.
154 Instrumentum an probet enunciata in fauorem tertij absentis.
155 Confessio facta in instrumento absente parte an probet.
156 Confessio delicti reuocata ante interlocutoriam de torquendo, non facit indicium ad torturam.
157 Rubrica instrumenti, an faciat fidem.
158 Instrumentum defectuosum in indictione, nomine Papæ, uel alijs necessarijs, an fidem faciat.
Indictio est de substantia instrumenti, ita quòd eius omissio uitiat.
159 Indictio si fuerit in genere in instr̃o posita adiũctõ uerbo, etc. an sufficiat.
160 Instrumentum publicum ut ualeat, quæ requirantur. remissiuè.
161 Instrumentum carens aliquo ex requisitis, an probet.
Instrumentum defectuosum uino notario nullam fidem facit.
162 Notarius potest instrumentũ imperfectum etiam parti traditum reficere.
163 Notario dicenti se errore non dolo aliquid omisisse, an credatur, remissiue.
164 Instrumentũ defectuosum in solēnibus, semiplene probat Notario mortuo.
165 Fuga quam fidem faciat, late.
Fuga est delictum in milite desertore, & in milite capto in iusto bello aufugiente est peccatum.
166 Monachi fuga probata, probatum erit delictum apostasiæ.
167 Fuga plene probat criminis suspicionem in casibus, quibus sola suspicio sufficit ad probationem criminis.
168 Fuga an semiplene probet crimen, quod plene uenit probandum, an uerò tantum faciat præsumptionem: communis quòd semiplene probet, restringitur & declaratur multimode.
169 Fuga non facit aliquam suspicionem contra fugientem, si ipse intra annum reuertatur, & sponte compareat.
170 Fuga plene probat in eo, quia a carcere aufugit, uerũ nisi per ostium aper tum aufugerit.
171 Fuga nõ probat in incarcerato aufugiente, si incarceratus iniuste fuerit. is. n. licite potest aufugere, & ibi multa egregia de iniuste incarcerato.
Incarceratus indebite, licite aufugit, licite frangit iuramentum de redeundo, nec carceris custos tenetur de fuga illius. intellige, ut nu. 172.
173 Fuga in officiali aufugiente ante officiũ finitũ, est species criminis læsæ maiestatis, & in fugiēte pēdēte sindicatu an plene, uel semiplene probet, ibid.
174 Fuga an faciat aliquam fidem in præiudicium tertij.
175 Testis unus quam fidem facit, late, communis, q̃ semiplenã probationem.
Limitatur multimode nu. 176. & seq.
177 Amicus an sit testis oĩ exceptione maior in cã amici, & qs dicat̃ amicus.
178 Consanguineus an sit testis omni exceptione maior in causa consanguinei.
Affinis an sit testis omni exceptione maior in causa affinis.
179 Mulier an sit testis omni exceptione maior, & una mulier faciat semiplenam probationem.
180 Testis omni exceptione maior non est socius, blasphemator, uxor, compater pro filiolo.
181 Compater an sit legitimus testis pro compatre.
182 Sanctimonia & uitæ integritas, facit ut quædam sint iure permissa, quæ aliàs non permitterentur.
183 Testis unus non facit semiplenã probationem, quando agitur de probando eo, quod uerisimiliter notum est pluribus quàm duobus, ut si agatur de probanda fama, consuetudine, notorio, rei ualore, &c.
184 Testis unus non facit semiplenam probationem in casibus, quibus requiruntur plures testes, quàm duo.
Iuramentum an sit fortius depositione testis, an uero econtra depositio testis iuramento.
185 Testes duo, an faciant semiplenam probationem in testamentis.
186 Testes duo deponentes de legato, & confessio hæredis ab intestato, non probant legatum plene, nec semiplene.
187 Testes duo deponentes legatum fuisse factum coram septem testibus, an semiplene probent.
188 Testes deponentes de mutuo, dicentes non recordari de quantitate, an probent mutuum: & quid si ex alijs coniecturis appareat de quantitate, & an simul iungantur ad faciendam probationem.
189 Testium depositiones deficientes ex parte examinatoris, ut quia extra iudicium a Notario examinati, an faciant fidem.
Testes a iudicibus examinandi sunt, uel ab alio, cui iudex committat.
Iudex in criminalibus, & causis arduis, non põt examinatiorē cõmittere.
190 Testes a Notario recepti sine cõmissione iudicis nõ faciunt fidem, sed an faciant fidem, si de consensu partium ita fuerint examinati.
191 Testes examinati a Notario sine mandato iudicis faciunt præsumptionē aliquam, ubi periculum esset in mora.
192 Testium receptio facta per iudicem incompetentē, etiam parte non uocata, ualet ubi periculum esset in mora.
193 Sententia ualet etiam non uisa relatione, & mandari potest executioni appella-

appellatione non obstante, quando periculum esset in mora.
194 *Testes non iurati nullam fidem faciunt. Ampliatur multimodè ibidem, & sequentibus nu. limitatur 107. & seq. vsq; 202.*
196 *Testibus deponentibus de peritia artis, an credatur sine iuramento.*
197 *Testes non iurati faciunt præsumptionẽ ad informãdã iudicis cõscientiã.*
198 *Notorium & consuetudo, an possint probari per testes non iuratos.*
199 *Iuramentum an possit testibus remitti per partes.*
200 *Testium dicta probant in antiquis, licèt acta non reperiantur, & quid si in depositionibus non enuncietur iuramentum.*
Solennitas extrinseca præsumitur interuenisse ex diuturnitate temporis.
201 *Apocha antiqua semiplene probat.*
202 *Testium dicta an fidem faciant cõtra tertium, ꝙ non, qualemqualẽ tamen præsumptionem faciunt: quid autem operetur illa præsumptio. nu. 203.*
204 *Probationes duæ semiplenæ, an cõiungantur ad faciendum plenam, latè vsq; ad finem legis.*
205 *Testes singulares non coniunguntur ad faciendã probationem, nec quidẽ semiplenam, vt possit deferri iuramentum in supplementum probationis.*
206 *Testis vnus de promissione, & vnus de confessione promissionis facta præsente parte probant plene.*
207 *Miracula alicuius, an probẽtur per testes, quorum vnus deponit de uno miraculo, alius de alio.*
208 *Cõsuetudo nõ ꝓbat̃ ꝑ testes, quorũ vnus deponit de vno actu, alius de alio.*
209 *Probationes semiplenę diuersi generis non coniunguntur in criminalibus ad faciendam probationem, intellige vt ibi.*
210 *Probatio perfecta actoris, an extinguat imperfectam probationem rei.*
211 *Probatio vna imperfecta, an aliam imperfectam tollat.*
212 *Iuramentum necessarium non defertur actori habenti vnum testem pro se, si reus habeat pro se alium testem, & si testis actoris sit legalior.*

ADmonendi. Singularis est in primo respõso, vtilissima, a pluribus repetita: sed nullus est, qui fimbrias calceamẽtorum Bar. soluere meruerit, adeo copiosè, & ordinatè eam cõmentatus est. nos igitur eius ordinem pedetentim sequamur. Et si quid post tot Patrũ scripta cõmendatione dignum addidero, attribuendũ erit Altissimo, qui persępe paruulis reuelat,
1 quę sapientibus voluit esse occulta. Author† huius legis fuit Caius ex filia Tuberonis, & Seruij Sulpitij neptę natus, qui tantæ fuit authoritatis in ppl̃o, ut Tyberio Cęsari in suspicionem venerit. Et ob id in Sardiniam relegatus, l. 3. §. pe. ff. de orig. iur. Qđ expedit scire pro intelligentia ĩ. dicendorum. Ista lex tractat de iur̃o necessario in j. parte. In 2. de uolũtario & iudiciali. Quare
2 ad euidentiam sciẽdum est,† ꝙ iur̃m necessarium dr̃ illud, qđ a iudice defertur in supplementum vel defectum ꝓbõnis. Primo casu defertur ei, qui semiplenè ꝓbauit. Scđo casu defertur illi, qui nihil ꝓbauit ad excludendã presumptionem subortam ex imperfecta ꝓbõne alterius, ſm Bal. in l. in bonę fidei, C. eo. & Pau. de Cast. hic appellat hoc scđo casu iur̃m purgationis. Dicitur autem necessarium uel respũ causę, quia in defectũ vel subsidiũ ꝓbõnis necessario defertur, uel respũ partis: q̃a is cui
3 † defert̃, non põt illud recusare vel referre, nisi ex iustissima cã, c. fi. ex̃ eo. Qđ sanè intelligendũ, si deferat̃ a iudice: nam si parti pars deferat, hoc necessarium iur̃m põt licite recusari, q̃a non fuit delatũ a quo debuit; & nõ dr̃ recusatũ, qđ nõ fuit delatum, l. iusiurãdũ, §. prętor ait, ĩ. eo. l. 3. §. j. e. Qua rõne Bal. in l. 2. in 2. q. prin. ĩfert, quòd pars põt recusare iur̃m calũ. a sola parte delatũ. Sequit̃ d. Io. Bapt. de S. Seuerino hic, qđ est verbũ summe notãdum in practica ad saluãdũ ꝓcessum ꝯ cautelã Mathesil. not. lxij. & ẽt Ferratii in suis cautelis. Circa quã plura scripsit Cur.
4 senior in l. 1. col. 2. & seq. C. de iura. calũ. Voluntarium† aũt iusiurandũ dicitur, qđ a parte parti extra iudicium defertur. Iudiciale uero, qđ a parte parti in iudicio iudice approbante præstat̃, ut declarant gl. & oẽs in rub. ff. eo. & in d. l. in bonę fidei, & clarius gl. in c. fi. extra eo. Diuiditur ut per Bart. uel in duas, ut per d. Ias. sed quatenus Bar. & alii p̃supponunt, ꝙ Iurecon. in illis uerbis, si noua instr̃a, declaret dictum in gñe, nõ vr̃ bñ dcm̃, cum vna & eadem sit constructio a principio usq; ad uersi. sed hę constitutiones. illa. n. dictio, si, hoc loco ꝑficit dictum imperfectum, l. Iulianus, §. 1 ff. ad exhiben. Summatur per Bar. senten-
5 tia† lata pretexu falsi iur̃i necessarii retractat̃ ꝑ instr̃a de nouo reperta, non etiã lata pretexu falsi iur̃i uoluntarii & iudicialis.
6 Do. Ias. mouet difficultatẽ, cur Bart. † addiderit illud uerbum, falsi, cum in textu de falso uerbũ nullum: stat. n. simul, ꝙ iur̃m non contineat ueritatem, & tñ non sit falsum, ut si iurans credat iurare ueritatẽ, nam falsum nõ cõmittitur sine dolo, l. nec exemplum, C. de falsis. qui dolus in dubio non pręsumitur, l. quoties, §. qui dolo, ĩ. de prob. utilis est ista inuestigatio, nam si ita sit sententia lata pretextu iur̃i necessarii, non retractabitur nisi probetur iurantem fuisse in dolo, d. Ias. aliter non rñdendo istud tacite admittit. Tu aduerte, quia Bart. vr̃ cum ministerio addidisse uerbum, falsi, quia istud iur̃m non defertur, nisi in facto proprio, d. c. fi. & ĩ. dicet̃. Nõn potest autem informatus de facto proprio, aliter iurare q̃ res se habeat, nisi falsum ꝯmittat, l. 1. & ibi no. Sal. C. de fal. Sed istud non bene defendit intentionem Bar. qui pręsupponit, ꝙ iur̃m necessarium possit non esse falsum, cuius ꝯ̃rium ꝯcludit rõ per me allegata; nisi dicat̃ iurantem posse iurare aliter q̃ se habeat veritas absq; dolo, in casibus in quib. in facto proprio ẽ tolerabilis ignorantia, de quibus per Bar. in l. non fatetur, de confess. nam ream linguam non facit,
7 nisi rea mens, xv. q. vj. c. j. Sed tunc stat† difficultas, an Bar. velit, quòd hoc casu, quando iurat per errorem, ꝙ ꝓcedat decisio legis nostræ; & vr̃, ꝙ non, alioqn frustra addidisset verbum, falsi. Contrarium tenet Bal. hic, in 2. q. d. Alex. col. 7. Taurinẽ. col. 1. & col. 2. ver. 4. ampliatur. Conclude, legẽ nostrã procedere ẽt in iurante per errorem, q̃a respectu eius, ꝯ̃ quẽ fuit iuratũ, verum est iurantem deierasse, c. hoies, xxij. q. 2. Et ita *cõiter* tenet̃ ꝯ̃ Bar. de quo ĩ. latius. Et ita tenendo Moderni saluant summariũ, intelligendo verbũ, falsi. i. non veri, sed certè ita intelligendo verbum, falsi, abundat cum retractari non possit sñia, nisi instr̃a ꝯ̃dicant iuramento. In tex. ibi, admonendi sumus. nota modestiam Iuriscon. loquentis in prima persona, ut seipsum non minus quam auditores admonitione egere ostenderet. Nam.

Condita decrescit, vulgata scientia crescit.

§. nos vero. & ibi no. Albe. de Ro. supra in proœ. In tex. ibi, inter
8 dum. Ex hoc uerbo † colligitur, ꝙ ista decisio est cõtra regulas iuris, l. interdũ, ĩ. de cond. inde. cum vulga. vnde videndum est,
9 ꝯ̃ quas regulas† sit hmõi determinatio. Quidam dicunt, ꝙ ẽ ꝯ̃ regulam l. sub spẽ, C. de re iud. Contra quos obstat, quia sñia lata prætextu iuramenti necessarij nunq̃ transit in rem iudicatam, vt dictum est ff. & est decisio Inn. in c. tua nos, de cohab. cler. & mul. per tex. in c. fraternitatis, de frig. & malefi. Et ꝑ tex. in l. si adulterij, C. de adul. & tradit hic d. Ale. col. xi. Alij dicunt, ꝙ est ꝯ̃ regulam l. v. §. dato, ff. eo. sed obstat, quia hic quærit̃ prin
10 cipal̃r de retractatione sñiæ, & non iur̃i. Ex hoc tñ † colligitur vna limitatio ad rl̃am d. §. dato. ut non procedat in iur̃o necessario. item declaratur, vt ꝓcedat in cã ciuili. Sed benè vltra quę
11 ri põt in cã criminali. Nã periurus, † criminaliter ꝯuictus, iuxta tex. in l. de periurio, ĩ. de cri. stellio. potest officio iudicis condẽnari ad restituendum aduersario dãna & interesse, iuxta tex. ĩ l. interdum, §. qui furem, & ibi docet Barto. infra de fur. In tex.
12 ibi, post † exactum iusiurandum, quia exigere est ab inuito extorquere, l. fideicommissa, §. si rem, de leg. 3. colligũt Doc. hanc legem in j. parte loqui de iur̃o necessario, quod ab inuito extorquet̃. c. fi. extra eo. In tex. ibi, constitutionibus, glo. dicit, quas ñ
13 habemus. Ex hoc no. quòd† creditur referenti, licèt de relato ñ appareat. Sed Caius habeat authoritatem respondendi, item refert integram dispõnem. vnde creditur ei referenti, non autẽ creditur relato, de quo non constat, l. in summa, ĩ. de re iudi. l. asse toto, de hær. inst. Quod seruit ad infinita. & tangit ĩ. Bar. ne
14 confundamus ordinem, ibi reseruo. In tex. ibi, † ex integro cãm agere. quidã ipso iure, alij mediante restõne in integrum. hic articulus disputabilis est. Guliel. de Cugn. intelligit ipso iure permissum esse reuerti ad primã actionem; & si opponat̃ exceptio rei iudicatæ, poterit replicari de dolo, de quo constat per instrumenta de nouo reperta, per text. in l. cũ a te, ff. de dolo. Sed rñderi potest, ꝙ ibi actor dolo rei ꝯsensit sententiæ absolutorię; hic vero dissensit. ita rñdet Pau. de Ca. Tũ cõsidera, quòd si permittitur ipso iure qñ cõsensit, multo magis, qñ dissentit: nisi dicat̃, ꝙ iudex nõ fuisset laturus sententiam ꝯ̃ actorẽ, nisi cõsensisset; & quia hoc casu & iudex & pars fuerunt circũuenti, sententia non elidit actionẽ actoris: secus videtur qñ non est circunuẽta pars, q̃ ꝯ̃dixit. Ideo hoc casu restõne opus est, arg. l. sub p̃textu,
15 C. de trãsac. qua rõne dixit hic Ang. ꝙ decisio † legis nostræ nõ ꝓcedit in iuramẽto necessario delato de cõsensu partis, de quo ĩ. late. idẽ tenet Lud. Ro. quia verba diriguntur ad partẽ, & non ad iudicẽ, arg. notatorum in l. j. ĩ. de ꝯd. ex lege, & in l. solent, de adimẽ. lega. ista rõ ꝯfundit̃ ꝑ tex. in l. 2. C. si ex fal. instr. vbi Imperator vtit̃ sil̃ibus uerbis, & tñ vult, ꝙ sit opus restõne in integrũ. eãdẽ sñiam tenet d. Ias. q̃a nulla eẽt spãlitas in sñia lata virtute iuramenti necessarij, cũ beneficio restõnis in integrum retractari possit quælibet sñia ꝑꝑ instrumenta de nouo reperta, ſm Inno. in c. vltra tertiã, de testib. & Bar. in l. 1. C. de senten. aduer. fiscũ la. lib. x. Adde Cy. in l. 1. C. de condi. indeb. sequuntur Ang. & Imo. in l. Impetatores, ĩ. de re iudic. & d. Alex. consi. 84. In causa, j. lib. ista ratio multum vrget, tñ si teneamus, ꝙ restitutio, de qua in lege nostra, sit concedenda ad simplicem assertionem allegantis se inuenisse noua instrumenta, vt infra tenetur, erit maxima spãlitas in casu legis nostræ, quia in aliis sententiis, aduersus quas fit restitutio ex clausula gñali, si qua mihi iusta cã videbitur, reqritur ꝓbatio, l. 2. C. si ex fal. instr. Et in proposito firmat Bar. in d. l. 1. uel spãlitas consistit in eo, ꝙ restõ ex clausula gñali ꝑꝑ instrumenta nouiter reperta requirit dolum, secus in casu legis nr̃æ, in qua sufficit error. ita tenet Bal. hic, per tex. in l. seruo inuito, §. cũ prætor, ĩ. ad Treb. Contrariam sñiam, ꝙ sit necessaria restõ, tenẽt *communiter* Doc. ꝑ tex. in l. diuus, ĩ. de re iudi. arguendo de sñia lata prætextu falsorũ testiũ. & instrorũ ad sñiam latã p̃textu iur̃i necessarij falsi, q̃ argumẽtatio ñ vr̃ admittẽda: nã ea attẽta argui posset ad sñiam latã prætextu iuramenti voluntarii, ꝯ̃ hũc tex. ĩ versi. fi. ſm cõem intell̃. Preterea sñia lata virtute falsorum testiũ, & instr̃orũ, dr̃ lata ex probationibus

nibus regularibus, & ideo transit in rem iudi. in casu legis no-
stræ dicitur lata virtute probationis irregularis, ideo non tran-
sit in rem ind. ſm Inn. in d.c. tua nos. Ex his patet, ꝙ cõis opin.
non habet solidum fundamentum. ꝯ quam tenet d. Mar. Soc.
in d.c.fi. quia aliud est, ꝙ sñia feratur mediantib. probationib.
quãuis falsis: aliud sine probationib. quæ ratio diuersitatis op-
timè militat in casu huius legis, vbi lata est absolutoria ꝓ reo.
secus videtur si fuisset lata pro actore, qui semiplenè probasset
tñ non possum adhærere cõi, quia hic permittitur reuerti ad
primã actionem ex ꝯstõnibus Principum, quod non esset ve
rũ, si opus esset prætoris beneficio, d.l. diuus. & l.j.s̃. de in integ.
16 resti. Retenta tñ cõi, † intellige vt procedat, qñ in sñia nõ est ex
pressa cã iuri, secus si sit expressa, ſm Bal. per illud, qđ dicit glo.
in l. si is quem, ſ. de acq. hær. & in l.j. & ij. C. qñ prouo. nõ est ne-
cesse. Secundò intellige, qñ is, ꝯ quem fuit lata sñia, vult agere,
secus si per viam exceptionis intendat victorẽ excludere ab ef
fectu sñiæ, l. qui agnitis, ſ. de excep. qđ maxime verũ ẽ in exce
ptione doli, q̃ perpetua est, l. exceptiones, la j. §. perpetuæ, de ex
cep. c. licet, c. venerabilis, de sẽnt. excõi. Remediũ. n. restõnis in
integ. nõ excludit exceptionem, nec ab ea excludit, ſm gl. quã
dicit esse singularem do. Alex. in l in causæ, ij. in princ. in verb.
competere, s̃. de mino. Tertiò intellige, si reus per errorem, nõ
ẽt per dolum iurauerit, tunc actor ipso iure agere poterit. Et si
opponatur de sñia, replicabit de dolo. ita declarat Saly. ꝑ text. ĩ
17 d.l. cum a te. Sed † alius subintrat articulus, intra q̃tum tp̃s pe-
tenda sit hmõi restitutio? Ful. rñdet, intra quadriennium, iuxta
tex. in l.fi. C. de tẽpo. in integ. resti. Sequunt alij *cõiter* D. Chrst.
de Castel. est in ꝯria sñia, ꝙ possit peti ꝑpetuo, per istum tex. in
verb. constitutionibus ꝑmitti. nam si a iure ciuili ꝑmittit, ꝯñs
est, vt sit perpetua, Inst. de perpe. & tẽp. actio. in prin. Sed dato,
ꝙ ius ciuile ꝑmittat, non ꝓpea sequitur, ꝙ restõ nõ descendat
ex prętoris edicto, authoritate iuris ciuilis comprobati. Nam
Imperator in d.l.fi. approbat edictum prætoris: & tñ vult, ꝙ pe
tat intra quadrienniũ. dicamus igitur, ꝙ constõnes ꝑmittunt
coadiuuando ius prætorium, non alterando. Sicut videmus in
bñficio abstinendi filijs concesso a prætore, qđ non fuit altera-
tũ a iure ciuili id apꝓbante, l.j. C. si vt se ab hær. abst. & declarat
do. Alexan. hic. Secundo mouet per tex. in c. venerabilis, de
excep. vbi dicit per xx annos obijci posse de falso. Pau. de Cast.
in l. si ex falsis, C. de transac. concedit, ꝙ hmõi restõ possit peti
ĩtra xx. annos ad exemplum accusationis đ falso. ꝯdicũt Alex.
& Ias. per text. in l. q̃relam, C. de fal. iuncta d.l.fi. Concludamus
ergo cum cõi, quam tenẽt glo. & alij cõiter in d.l. Imperatores,
Cy. & alij. Ista sunt magni effectus, quia tp̃s ꝑtoriũ est a princi-
pio vtile. nec vnq̃ currit ignoranti, d.l.fi. Tempus vero iuris ci-
uilis est a princip. cõtinuum, & excludit ignorantes, l.fi. C. de ꝑ
scrip. long. temp. iuncta l. sicut, C. dd præscrib. xxx. vel xl. ann. &
ita in proposito declarat Soc. in d.l. qui agnitis, de excep. Terti⁹
18 superest articulus, † an sit ꝑmissum ex integro causã antiquã,
seu primam instantiam agere, an vero opus sit noua instantia
nouoq; ꝓcessu? Doc. vt refert d. Ias. *communiter* tenent, opus esse
noua instantia nouoq; ꝓcessu, quia ꝑ sñiam fuit extincta pri-
ma instantia, l. iudex posteaq̃, ſ. de re iudi. & quia hic dicitur, ex
integro causam agere. Contrariam sñiam tenet Petrutius Peru
sinus, quia restitutio in integrum non restituit, nisi quatenus
est causata læsio ꝑp carẽtiam instr̃orum, l. ꝙ si minor, §. restitu-
tio, de min. Rñdendo, dici potest, ꝙ ꝑp carentiam instr̃orum
fuit lata sñia, ꝑ quã fuit perempta instantia, & ꝯñr fuit læsus in
j. instantia: nisi dicatur, ꝙ si restõ oĩa reponit in pristinum, d. §.
restitutio, debet reponere læsum in j. instantia, & in primo ꝓces
su. Scđo mouetur ꝑ istum tex. in verb. quibus solis. quod exclu
dit cætera acta, l. his solis, C. đ reuoc. don. Sed hæc verba exclu
dunt cætera documenta, non cætera acta: alioquin ex intentio
ne sua sñia ferenda, vtpotè lata sine processu, & actis, nihil va-
leret, l. prolatam, C. de sen. & interlo. om. iud. tenẽda est igitur
cõis; pro qua facit, quod decidit Bar. in l. si diuersa, ad fin. C. de
transa. per illum tex. in verbo, ex integro agi. nisi ponderes Bar.
ibi sentire contrarium, dum dicit, ibi opus esse noua instantia,
quia consensu partium per transactionem extincta erat prima.
Secus si medio restitutionis possit prima reintegrari. In text.
ibi, si quis noua. Exponit gl. i. nouiter reperta, non nouiter fabri
cata. similem expositionem facit gl. in d.l. Imperatores. Sed ista
expositio confunditur per tex. in d.l. sub specie. vbi dicitur, sub
specie nouorum instr̃orum postea repertorum. Ecce, ꝙ ibi po-
nuntur, vt diuersa. gl. ibi hoc sentiens declarat, vt dicantur no-
ua respectu notitiæ. & ista magis quadrat, alia autem inepta ui
19 detur. Retenta tñ cõi intelligentia, † dubitatur, quæ dicãtur no
ua? rñdet Pau. cum superuenit facultas illa habendi & produ-
cẽdi, non cũ superuenit sola scĩa. nihil allegat. adde Pan. in c. pa
storalis, col. j. de exce. allegantẽ bonũ tex. in c. vt circa, đ ele. ĩ vj.
20 Et ista faciunt ad q̃õnem, † ꝙ si cautũ sit, vt nulla mulier pos-
sit deferre vestem sericam nouã sub pęna, ꝙ non incidat in pę
nã portando vestẽ sericã fabricatã, per istũ tex. & ita tenet Cac
cial. quia non dr̃ noua, cuius substantia non fuit mutata, licèt
sit alterata qualitas. alleg. no. in l.i. ff. de vsufru. melius facit tex.
in l. quæsitum, §. illud, de le. iii. Cõprobatur: q̃a longe aliud est
facere q̃ reficere, l.i. §. pe. ſ. de itin. actuq; priua. Sed certe vr̃ no-
ua, cũ facies antiqua fuerit ĩmutata, l.i. §. opus, ſ. de no. ope. nũ.
Pro resołone recurrendũ est ad rõnem statuti, q̃ illud ꝓut vult
restringit & ampliat, l. regula, § cũ qs, ſ. de iur. & fact. ign. l. cũ pa
ter, §. dulcissimis, de leg. ii. In tex. ibi, instrumenta. an idem si
21 nouos testes? Bar. tangit ſ. vbi dicam. In tex. ibi, inuenisse † di-
cat. Doc. subaudiunt, & probet, per id qđ vult gl. in l.i.s̃. si quad.
pauper. fecis. dica. & in l.i. in verbo, dicent, s̃. de dolo. & in l. si
pñs, in verbo, egissent. & ibi late d. Alc. ſ. de oper. no. nun. & in c.
dudum, de sepul. cum concor. adductis per Fely. in c.fi. col. pen.
de foro comp. Sed ista suppletio arguit Iurecon. qđ non videt
dđm: nã cum vltra assertionem legislator requirit ꝓbationẽ, id
solet exprimere, vt in l. q̃ omnia, §. plane, s̃. de proc. & in l. ii. &
seq. C. si ex fal. instr. facile. n. erat authori istud exprimere, qđ cũ
non fecerit, non creditur voluisse, l. i. §. finaũt ad deficientis, C.
de cad. tol. vnde teneo, credendum esse assertioni, alias esset
nulla specialitas in sñia lata virtute iur̃i necessarij: nã probato
ꝙ instr̃a sint de nouo reperta, cæteræ sñię retractari pñt, vt s̃. di
ctum est. Ratio aũt spãlitatis põt esse, quia sententia fuit lata ex
sola assertione rei iurantis, ideo æquum est vt credat assertioni
actoris, dicentis inuenisse instrumenta de nouo, per rł̃am l. ni-
hil tam naturale, ſ. de reg. iur. & c. oĩs res, eo. ti in antiq. nã cum
actor fuerit grauatus, ut non fuerit ei, qui semiplene proba-
ret, delatum iuramentum, sed reo, qui nihil ꝓbauerat, in alio
releuat, vt credat suæ assertioni, l. eum qui, s̃. e. quare dicerẽ nõ
esse credẽdum assertioni ipsius rei ꝯdemnati, quia sententia ꝯ
dẽnatoria non fundatur in sola assertione actoris, sed ẽt in se-
miplena ꝓbõne, c. cum cessante, de app. & hanc sñiam tenet
hic Bar. indistincte, col. i. nec ob. ꝙ Bar. velit, ꝙ asserẽs dẽt iura-
re, per tex. in c. pastoralis, de exce. q̃a iur̃m non est ꝓbõ, sed exo
neratio ab onere ꝓbãdi, d.l. eum qui, & l. sed si possessori, §. fin.
s̃. e. nã qui iuratus dicit, vtiq, dicit se inuenisse, non aũt proba. l.
Theopõpus, ſ. de dote præleg. quã late exornat d. Ias. hic. ex his
infert, ꝙ est audiendus dicẽs inuenisse instr̃a de nouo, dato ꝙ
non ꝓbet se fuisse vsum diligentia de illis reperiendis in i. insta
tia. & ita tenẽt Pau. de Cast. & Ale. hic. non obst. doc. Bart. in l.i.
C. de sen. aduer. fisc. la. quia procedit in eo, qui petit restõnem
in integ. aduersus rem iudicatã. nos in petente restõnem in in
teg. aduersus sentẽtiam latam virtute iur̃ necessarii, quæ nun-
q̃ transit in rem iudic. vt toties supra dictum est. In tex. ibi, qui-
bus solis, taxatiua sunt hæc verba, d.l. his solis, & l. aduersus, C. si
aduer. rem iudi. l.i. C. de contratab. Sed inquirendum, q̃d hoc
loco excludant. Bar. ſ. col. ii. rñdet, ꝙ excludunt productionẽ in
strumentorum, quæ propter negligentiam partis non fuerunt
ꝓducta in i. instantia. Item excludunt instrumenta iã produ-
cta, vt his amplius vti non possit, q̃a ex his non tantum arguit
iuramenti falsitas, sed etiã iudicis iniquitas, arg. l. pręfecti, s̃. de
23 min. Sed † dubitatur, an possit simul cũ nouiter repertis vti ad
miniculo productorum, & aliorũ non ꝓductorũ? Ang. tenet
ꝙ non, propter hãc taxatiuam. Petrutius ꝯ, q̃a per taxatiuã cen
setur prohibitus vti solis instrumentis antiquis, nõ aũt nouiter
repertis, & antiq. simul, per id qđ decidit Bart. in l. certi condi-
ctio, §. qm̃, s̃. si cer. pet. Comprobat per tex. in c. fraternitatis, de
test. vbi dicitur, in cã appłonis pñt testes produci sup nouis ca-
pitulis duntaxat, & tñ non excluditur ꝓductio testium super ca.
partim nouo & partim antiquo, ſm Bal. in l. eos, §. si quis aũt,
C. de tempo. appel. sequit Felyn. in d.c. fraternitatis, col. vj. Con
firmatur per id, qđ decidit Alber. de Ros. in l.i. in princip. per il
lum tex. ſ. de aqua. pluuia arcend. vbi vult, ꝙ positio alias im
pertinens, & reiicienda debeat admitti, si coniuncta cum alia
reddatur ꝑtinens. & idem voluit Bald. in l. ii. §. quod obseruari,
col. 4. C. de iuramen. calum. Et istud optime procedit, qñ quis
vult vti instrumentis antiqs vel testibus accessorie ad coadiuuã
dam ꝓbationẽ instrumentorum nouiter repertorũ, per tex. in c.
23 auditis, de in integ. resti. per quẽ dicit ibi Pan. ꝙ † licèt gr̃a Papę
non possit probari, nisi per scripturã, vt firmat Bald. in l. huma
nũ, C. de legib. & comprobaui in rub. de constitutio. Qualias tñ
coadiuuãs gratiam poterit ꝓbari per testes, qđ ẽt voluit gl. in c.
duobus. in verbo, si non appareat, de rescrip. in vj. Sed dubium
24 est, † quid si antiqua æque principaliter concurrant cum noui-
ter repertis ad demostrandum falsitatem iuramenti? Caccialu
pus idem putat, quia cum noua instrumenta integrent proba
tionem antiquorũ, virtus probationis attribuenda est nouis ip
sam probationem ꝑficientibus. pro quo bñ facit tex. in l. ius ci
uile, s̃. de iusti. & iur. & in l. ii. §. sed quia, C. de vete. iur. enuc. Be-
ne facit tex. in c. series &c. de testi. & istud ẽ ex mente Bar. hic
dũ dicit, ꝙ hæc taxatiua, solis, excludit instrumenta non ꝓdu
cta ꝑ negligentiã partis. Nõ potest aũt notari negligentia eius,
qui non produxit antiqua instrumẽta, quæ sola nõ probabãt,
cum superfluis probationibus vti nõ expediat, l. hæc stipło, §. di
25 uus, ff. vt lega. nomi. caueatur. lo tex. ibi, tunc† videtur. Nota ꝙ
verbũ, vr̃, in his q̃ iuris sunt, importat veritaem, l. plane, §. si ea.
& ibi d. Ias. in vii. notab. de leg. i. Adde idem dđm si Doc. rñde-
at prima facie mihi uidetur. ad huc alio nõ dicto censet, ꝓ ueri
tate

tate determinare,l. quinquaginta,ꝭ. de probatio.l.2.C.de postu
lan.In text.ibi,cum reus absolutus fuerit.an idem cum aliquis
fuit ꝯdẽnatus? Doc.idẽ *communiter* putãt,qđ ex verbis subseq̃ñẽ
ibi,ſm eum qui iurauit,satis videtur probari. de quo ꝭ.dicetur,
mihi tñ videtur oppositũ ꝑ ea, q̃ dixi sup verbo,interuenisse di
26 cat.In text.ibi,† solent.n.d.Ias. post alios exponit,i. debent, &
sic vult,ꝙ istud verbum importet necessitatem,vt in l. vbi aũt,
§.i.ꝭ.de in diẽ addi.& in l.j.C.qũo,& quan. iud. & l. si finita,§.si
27 vero,ꝭ. de dam.infe.Tu aduerte:si q̃ratur,† an iudex teneat ĩ du
bijs causis iurm exigere. rñdeo eum teneri, qa alr res decidi ñ
pt,l. in bonæ fidei,C.eo.& hoc casu d.Ias.rectè sentit.& iõ a iu-
dice negligente deferre iuramentum potest appellari,vt ꝭ.ꝯclu
28 dit Bar. & alij sequunt.Sed si quærat, † an iudex teneatur iudi-
dicare ſm eũ, qui iurauit.rñdendum est non teneri: quare sñia
lata ꝯ eum qui iurauit valet,& transit in rem iudicatam, nisi ꝑ
iudicẽ applonis reuocet,l. nã & postea,§,si damnet, & ibi no.
s.eo.& ita vult d. Ias.in repe.ĩ pe.notab. Notat etiam Lanfran
29 cus de Oriano ex isto verbo,solent,ꝙ † iudices debent seruare
solitum stylum iudiciorum,alr faciunt litem suam:qđ fuit di-
ctum singulare Bal. in auth.iubemus,C. de iudicijs. In tex.ibi,
30 in dubijs causis.plura ex his verbis colligunt. Primũ,† ꝙ causa
dr dubia, in qua intentio alicuius partis non est plenè ꝓbata;
qđ qualiter cognoscat,Bar.ꝭ.late discutit,& istud ꝓcedit quan-
tũ ad effectum delationis iuri, non ẽt quantum ad effectum
sup litem transigendi,quia isto respectu cã sp pt dici dubia,l. li-
tis æstima.ꝭ.ꝓ empt.tradit ꝑ Bar.in l.si quis cũ alr,ꝭ.de verb.ob.
Scđò no.ꝙ iurm necessarium non defert,nisi cã sit dubia. plu-
ra alia necessaria sunt,vt possit deferri istud iurm;octo enume-
rat Pau.de Ca tria addit d.Ias.de quibus loco suo.Id vnũ qõnẽ
31 mouet. Quid † si in causa,in qua plenè probatum est, iudex.đ
tulerit istum iurm:an tunc per instra de nouo reperta retracta-
bitur sñia? vr,ꝙ non,per istum tex.sed Pau.ꝯ,quia iudex deferẽ
do istud iurm vr dubitasse,an esset plene probatũ,iuxta text.in
l,3.ꝭ.de testi.Contrarium tenent Mari.Soc.in d.c.fi.& Petruti⁹
hic,quia potuit iudex detulisse ad abundantem cautelã,q̃ non
solet actum immutare,l.non solent,ꝭ.de reg.iur.l. testiũ,C. đ te
sta.vterq; vitula dignus est in casu certo. Sed quid in dubio,qñ
non apparet,qua mẽte iudex iudicauerit? Caccialu. distinguit;
aut iudex visis actis,& causa cognita iurm detulit,& tunc pro
cedat decisio Pau. vt non videatur habuisse probationem pro
idonea,arg.c.ij. de prob. Aut detulit non visis actis,& tunc pro
cedat ꝯria opi.per ea,quæ not.gl. in l.si quis ad exhibẽdum,ꝭ.
de excep.rei iud.quæ distinctio videtur probabilis. Sed quid si
actor plenè probauerit,& reus semiplenè: an dicatur causa du
bia,ita ꝙ sit locus iuramento? Bar.ꝭ. tangit, ibi examinabitur.
In tex.ibi,ꝙ si aliàs.Doc. intelligunt in sñia lata virtute iuri iu-
dicialis,quod improbat d.Ias. dicens nullam in hoc vers.fi.fuis
se latam sñiam,ꝑꝑ aduersatiuã sine copula, quæ aduersari de-
bet in iure & in facto,l. hoc amplius,§.de his,ꝭ.de dã.infe.Istud
me non mouet,quia satis aduersatur in facto & in iure, intelli-
gendo hunc vlt.vers. loqui de sñia lata prætextu iuri iudicialis,
principium verò loqui de sñia lata prætextu iuri necessarij. Ex
alio tñ placet intells d.Ias. ꝑꝑ illa verba,inter ipsos iureiurãdo
transactum sit, quæ iudicis ministeriũ excludunt:intelligo igit
hunc versi. loqui de iuro conuentionali, de quo in l. iusiuran-
dum,quod ex conuentione,s.eo. & non de iudiciali,& senten
tia eius vigore lata,quia non diceretur inter ipsos trãsactũ, sed
32 potius iudicatum.Retento tñ cõi intellu,notatur † ꝙ iurm vo
luntarium & iudiciale spẽm transactionis continet. Ad idem
tex.in l.2.s.eo.Sed aduette,qa si iurm spẽm transactionis conti
neat,quia per ipsum a lite disceditur, vt declarat gl.in d.l.2.ea.
rõne iurm necessariũ cõtinebit trãsactionis spẽm,Sol. Necesse
est admittere ꝯrium,intelligendo transactionẽ in gñe, ꝓut a li
te discedit.Sed tñ non est transactio inter ipsos inita, de qua lo
quitur hæc vltima pars. Ex quo iustificat noster intells. Scđò
33 no.ꝙ † sñia lata ꝑtextu iuramenti iudicialis, nõ retractatur ꝑꝑ
instra de nouo reperta.Sicut non retractatur trãsactio,l.sub ꝑ-
34 textu,C. de transa.Ex quo † inferri vr,ꝙ sñia virtute iuri neces
sarij lata,cõsentiente aduersario delato,nõ ẽt retractabit,qa ꝑꝑ
ꝯsensum inter ipsos transactũ vr.& ita tenet Ang.hic,sed Lud.
Ro.Ale.& Mod.ꝯ,quia non ꝯsentit liberè,qui scit se posse ad ꝯ
sentiendũ cõpelli,l.nouissimè,ꝭ.qđ fal.tut. auth.l.velle nõ cre
dit,de reg.iu.Et si vera esset opi.Ang.sequeret idẽ dđm aduer-
sario tacente,qa ĩ iudicialib.tacẽs semper dr cõsentire,l.j.& ibi
Bar.C. de app.& rel.c.fi. de accus.li.vj.& sic decisio legis nostrę
in j.parte non procederet,nisi qñ iuramentũ necessariũ defert
aduersario ꝯdicente,& ꝯ Ang.facit quod decidit gl.ĩ l.si ex fal-
sis,C.de transa.Sed ꝓ opi.Ang.facit,quia & si iudex possit istud
iurm deferre parte inuita, non cogitur pars cõsentire si nolit:
ideo ꝯsensus videtur liber,quicquid dicãt aduersantes,Et ita in
simili decidit Bar. in l.videamus,§.deferre,ꝭ.de in lit.iur.vbi di-
cit iuramentũ in litẽ delatũ parte consentiente assumere natu
ram iuri litis decisorij,ꝑꝑ cõsensum partiũ.Cõfirmatur per id,
qđ decidit Sal.in l.fi.C.de iudi.ubi vult, ꝙ cõpromissum inter
agnatos factũ non ꝑsumat in dubio metu statuti factũ, cũ po-
tuerint partes sponte cõpromisisse, ꝑut sæpe fieri solet.sequitur
d.Alex. in l.i.col. antep.ꝭ.so.mat.Sic dđm in casu nostro,ĩ quo
pars solet qñq; dissentire, qñq; consentire, quandoq; tacere.
Solet etiã iudex istud iurm deferre vni, consentiente aduersa-
rio,quod forte non detulisset eo contradicente.& licèt Are.cõ
si.24.Quatuor dubia,col.pe. & Decius in c cũ M. Ferrariẽ.de
consti.improbent decisionẽ Sal.ego tñ ibi illã defendi per ea, q̃
scribit Fel. in c.fi. de re iud.sis ergo cautus, vt delationi semper
35 ꝯdicas.Gl.j.inducitur † ad quæstionẽ,vt hic per Bart. qui alle-
gat text. in l.eum qui,§.Iulianus,ꝭ.de consti. pec. vbi ẽt Bart.in
fert ad aliam similem quæstionẽ.cõprobat d.Ias.extendens,vt
idẽ dđm sit in vltimis voluntatibus,ꝯctibus,rescriptis, priuile-
giis,& quacunq; materia.Sed ne erres intelligas theoricã Bart.
& scribentiũ ꝓcedere,qñ tenor dispõnis,ad quã fit relatio, ple-
ne.& integre refertur ad habentẽ ptãtem referendi,vt hic, & ĩ
d.§.Iulianus,& in c. abbate,de verb.sig. Aliàs non creditur refe
rẽ.nisi cõstet de relato,vt Saly.Roma.& alii declarãt,& Bal. in
l.i.ad fi.C.de epis.& cler.Et ista seruiunt ad cõtrouersiã,q̃ quoti
36 die versat † inter mercatores, qui reportant quolibet anno li-
bros anni ꝑcedentis,in quibus reportationibus ita scribunt,Ti
tius debet dare centũ ex tali cã,prout ꝯstat lib.viridi,qui postea
non reperit:tunc ad pñtem theoricã recurrendũ est,an reporta
tio sit facta,vel ne.Et vltra adducta ꝑ scribẽ.declara secundò,vt
non ꝓcedat in relatione perfecte facta per principẽ in gr̃a ad
partis supplicationẽ concessa,q̃ non ꝓbat,nisi fides fiat de rela
to,vt late probaui Rñsorum li.ii.c.vi. Vltimo intellige ꝑmissa,
qñ non cõstat de relato;tunc standũ est referenti perfectum te
norẽ:secus si appareat de relato alr disponente,vt probat Dec.
consi.63.Diligenter ꝯsideratis omnibus,col.3.Cætera videatis
ꝑ Doc.in auc.si quis in aliquo,C.de edẽ.ꝑ Fel.in c.2.col.4 đ re
scrip.& in c.i.col.xiii.de ꝓbationib. & in c. inter dilectos,co.iiii.
de fide instr.& ꝑ Dec.cõsi.196.consideratis,col.pe.& seq.Gl.ii.
diuiditur in septẽ partes,vt hic per dñm Ias.In ea.gl.ibi,nõ no-
uiter fabricata.hæc verba vario modo intelliguntur. Quidã in
telligunt glo.velle non posse sententiã retractari ꝑ instrumẽta
de nouo facta,tanq̃ falsum iuratũ sit;& isti recte sentiunt, nisi
in instrumentis ꝯtineat cõfessio falsitatis iuramenti, vt voluit
Io.Fab.Insti. de actio.§.item si quis,col.iiii.Alii intelligunt non
posse ꝑ instrumentum nouiter fabricatum recedi a sñia, prout
dicit Bar. in i. solutione.& sequitur Ang. Sed hũc intellectum
Lud.Roma.Sal. & alii *communiter* impugnant,dicẽtes,ꝙ cõi ꝯ-
sensu a qualibet sñia libere discedi põt,l.iiii.§.si ex cõuentione
ꝭ.de re iud. Ego non negauerim a sñia recedi posse noua ꝯuen
tione,modo animo nouandi facta sit;& ita declarat Bart. in l.
acta,in prin.ꝭ. de re iud. & tunc censetur sñiæ paritũ,l. minor
xxv. annis,s.de minorib. ita intelligo Bart.hic.vel intelligo, ꝙ
noua conuentione non possit recedi a re iudicata, tanq̃ ꝑperã
& inique lata,ꝑꝑ authoritatẽ rei iudica.l. seruo,§.cũ ꝑtor,ꝭ.ad
Trebel.Et ꝙ ista fuerit intentio Bar.patet ex iuribus per ipsum
allegatis,videlicet ex l.si diuersa,cum gl.C.de transactio, dũ dr
ꝙ sententia contra rem iudicatã, ẽt cõi consensu partiũ lata,
non valet:qđ verũ est in vim sñiæ,vt declarat hic d. Alex.co.4.
sed bñ valet in vim pacti,iuxta no. in l.ii.C. cõia vtriusq; iud.
Sed aduerte,qa (vt statim dictum est) non pt pars expsse ꝯueni
re,ꝙ a sñia recedat tanq̃ inique lata,qđ non videtur primo as-
37 pectu verũ,qa † si victus parte non opponẽte fidẽ fecerit đ no
uis instrumentis,vel alr de iniquitate sñiæ,dẽt iudex reuocare
rem iudicatã,& talis sententia valet,ſm Inno. in c. cũ Berthol
dus,de re iudi.tradit d.Alex.in l.iudex posteaquã,versi.vi.fallit,
ꝭ.de re iudic. & consi.77.In cã,col.fi.lib.ii.Si pars potest nõ op
ponendo tacite consentire,cur non poterit expssa cõuentione
discedere,& expresse consentire? Solo.Minus cõtẽnitur autho
ritas rei iudicatæ per tacitũ consensum,q̃ per expressum:nimi
rum si istud conceditur tacite,quod expresse prohibetur. ita in
simili determinat Bal.in l.si pacto,quo pœnã, col.fi.C. de pac.
38 In ea gl. ibi,aliud † in transac.l. sub prætextu. aduerte ad iura,
quia illa lex non vr obstare, intelligendo sub prætextu, id est
sub velamine,seu sub colore,vt exponit gl. in l.qui sub prætex-
tu,C. de sacros.eccle.nisi dixeris adhuc differre in modo ꝓban
di,vt dixi s, Scđo aduerte,quia opportet,ꝙ transactio sit bona
fide inita,vt ibi expresse dr,qđ cũ ita sit,non vr distare a decisio
ne legis nostræ,in qua vix dari pt bona fides ex parte iurantis,
vt dictũ fuit in summario.Tertiò aduerte ad rõnem diuersita-
39 tis assignatã ꝑ gl.& Bar.ex ea infertur ad plura.Primo,ꝙ † sen-
tentia lata virtute iuramenti iudicialis a parte parti relati,pote-
rit retractari per instrumenta nouiter reperta,quia relatio non
ex libero consensu vtriusq;, sed ex necessitate fit,iuxta tex. in l.
manifestæ,s.eo.cõtrarium tñ tenet Guil.& Alb.quos sequit d.
Alex.col.viii. quia referens non dr cõpulsus retulisse,cũ posset
ipse iurare:& horũ sñia mihi placet,alioquin idẽ dđm foret si
iurasset & nõ retulisset.diceret.n.ex necessitate iurasse,ne refer-
re cogeretur. Ita.n. se debet habere oppositũ in opposito, sicut
propositũ in proposito.l.fi.§.pe. de leg.iii.c.cognoscẽtes,de cõ-
sti.licèt.n. sit maior necessitas in referẽdo q̃ in iurando propter
modestiam,nulla tamen subest necessitas præcisa. ita dicit tex.
in l.

40 in l.illud,§.j.ff.de ꝯsti.pec. Scđo † infertur, non esse verū transactionē factā virtute iuri falsi, licèt necessarij, reuocari posse per instr̄a de nouo reperta, ꝓut tenet gl.in l.si ex falsis, C. de transf. quia transactio nitit̄ duorū cōsensu. d.Ias.saluat illā gl. pp bonā fidem, q̄ debet esse in trāsactione, d.l.sub p̄textu, quę bona fides abest in transactione facta super iur̄o falso. istud non satisfacit Mod.Taurin. qa & si falsitas iuri dederit occasionē trāsigendi, nō tñ tollit̄ qn transactio nitat̄ amborū consensu. Nec ob. mala fides, qa nō interuenit circa actum transactionis: alioquin sequeret̄ f̄m eos, ꝙ trāsactio semꝑ rescindenda esset repertis nouis instr̄is, qa sꝑ instrumētorū ignorātia & occultatio dat occasionē trāsigēdi. Sed isti nō aduertūt, ꝙ si occultatio instrorū dolo aduersarij facta fuerit, doli exceptione tollit̄, d.l.sub p̄textu. teneamus ergo decisionē gl.in d.l.si ex falsis. quā dicit *cōiter* ap-
41 probari d.Alex.hic, col.v. Tertiò infertur † ad arbitramentū, vt nō possit retractari ꝑ instr̄a nouiter reperta, qa est q̄dā transactio, vt ꝑ gl.& Doc.in auc.si verò ꝯtigerit, C. de iudi. super quo puncto sic distinguendū arbitror; aut fuit petita reductio ad arbitrium boni viri, & tunc sicut in cā appellationis pn̄t noua instrumenta ꝓduci, l.eos. C.de appel.& l.ꝑ hanc, C.de tēp. appel. ita licebit in cā reductionis, q̄ est q̄dā sp̄es appellationis, l.nō distinguemus, §.cū qs, s.de arb. Et ita tenet Bar.in l. si societatē, §. arbitrorum, col.8.ff.pro socio. Aut non fuit petita reductio, & tunc subdistingue, aut laudū fuit emologatum, & tūc qa valet vt transactio, vt no.ꝑ gl.in l.2.C. cōia vtriusq; iudi. non poterit retractari, d.l.sub prætextu. aut non fuit emologatū, & tunc si ex cōpromisso necessario, qđ ex forma statuti habet executionē sicut sn̄ia, vt dicit Bar.in l.qd ergo, §.ex cōpromisso, s. de his qui notā infa. non poterit retractari, sicut nec sn̄ia, d.l. sub sp̄e. si verò arbitramentū non habet executionē sicut res iudicata, casus ē dubius Pau.de Ca.in d.l.sub p̄textu, est in ea sn̄ia, ꝙ nō possit retractari, quia est q̄dā transactio, vt ꝑ gl.in §.qa uero, in Auth.vt differ.iud. Ego dubito, qa non est ꝓpriè trāsactio, vt declarat Bart.in d.§.arbitrorū, in j.q. vñ dicerē, ꝙ si in cōpromisso sit adiecta pœna, arbitramentum posse retractari per noua instrumenta, quia metu pœnæ non petiit reductionē ad arbitriū boni viri, l.diem ꝓferre, §.stari, s.de arb. In ea. gl.ibi, in odiū periurantis, hæc prima lectura *cōiter* tenet, vt dicit Bar. Sed hæc rō, ꝙ odio periurantis cōcedit̄ retractatio, cōiter dānat̄: qa ea attēta, idē dđm in sn̄ia, lata vigore iuramēti voluntarii & iudicialis. d.Ias.r̄ndet, ꝙ sn̄ia in volūtario & iudiciali iuramento, non tñ est fundata ī periurio, s̄tū ī ꝯsensu deferentis. Arguta defensio, non tñ tuta, qa grauius v̄r piuriū, quo deceptus est iudex & ps, vt no.in l.j.C.de pac. Defendendo d. Ias. p̄t replicari, ꝙ minus decipit̄ iudex, qui cessante ptis ꝯsensu, non detulisset iur̄m iudiciale, neq; iurāti credidisset. Alio fundamēto dānat̄ hæc rō, qa ea attēta sequeret̄, ꝙ sn̄ia lata virtute iuri necessarii bona fide p̄stiti, nō deberet retractari, qa iurās non est periurus: cuius ꝯ̄riū *cōiter* tenet̄, vt s.in summario. Potes saluare intelligendo hanc rōnē de periurio largè, iuxta text.in c.homines, xxij.q.2. Alij reprobant, qa sequeret̄, ꝙ transactio iurata posset retractari ꝯ̄ tex. in d.l.sub p̄textu, & in l.si quis maior, C.de transf. istud concederē, si iuramenti falsitas dedisset cām trāsactioni, vt s.dixi. Non ob.l.si quis maior, quia loquit̄ in iuramento promissorio, quod nō dedit transactioni cām, nos in iur̄o assertorio. Et ita hæc rō quoquomō defendi p̄t. Sed qa a Doc.nō recipitur, requirēda est alia. Lud.Rom.dicit rōnē esse, qa sn̄ia lata virtute iuramenti
42 necessarij † fuit lata mediante ꝓbatione priuilegiata, q̄ nunquā trāsit in rē iudicatā, f̄m Inno.in d.c.tua nos, & pluries s.dixi. Et ista fuit rō Bar.hic, sequūt̄ alij *cōiter*. Curtius senior impugnat, qa nulla esset specialitas in hac sn̄ia lata p̄textu iuramenti necessarij, cū aliæ latæ ex probationibus priuilegiatis ēt retractari pn̄t stante eadē rōne. sed tu r̄ndeas, ꝙ sp̄ālitas ꝯsistit in mō ꝓbādi, vt s.declaraui. Sed alia rōne v̄r falsa, quia idem dđm foret ī sn̄ia, lata virtute iuri iudicialis. Sed r̄nderi p̄t, terminos non eē
43 pares, pp cōsensum partis, vt statim dicebā, ex qua † solone elicit̄ vna singularis limitatio ad dictū Inno. vt ꝓcedat, qñ probationes priuilegiatæ, fuerunt a iudice receptæ parte inuita; secus ea ꝯsentiente. Et ita limitant Cur.senior, d.Ias.& alii Mod. vnū me facit dubitare: quia ita tenēdo, idē dđm videret̄ parte tacēte, cū in iudicialibus tacens habeat̄ ꝓ ꝯsentiente, d.l.j. de rela.
44 & sic nimium restringeretur dispositio huius legis in prima parte. Pro solone consideraui non esse indistinctè verum, quòd tacens in iudicio habeatur pro ꝯsentiente. istud.n.non procedit, qñ tacens scit ius suum saluū esse, f̄m Raph. & Lud. Ro. quos refert & sequitur Fel.in c.qñ ꝯ̄ falsam, col.xx.ver. sed considera, de proba. scit autem in casu nostro saluū esse ius suum, quia iudex ex probabili causa potest non credere iuramento, vt dixi in textualibus. item scit ius suum saluum esse, repertis de nouo instrumentis. Et si dixeris istud esse, de quo disputat̄. R̄ndeo, ꝙ hoc, an sciat saluū vel non saluū, pendet a suo consensu: qđ cū ita sit, nō dēt haberi ꝓ ꝯsentiēte, l.sicut, §.nō videtur, ff.qbus modis pig. vel hypothe.sol. uel al̄r p̄t r̄nderi, ut per Fel. in c.2. col.xj.ver.tertius casus, de testib. In ea.gl.ibi, absolutus. s.destinatione. iste intell̄s cōiter reijcitur, tum quia infert vim litere, tum quia obstat tex.in ver.solēt.& ī illis verbis, ex integro cām agi.
45 Ex ipso † tñ colligit̄ posse ꝓduci instr̄a de nouo reperta, post ꝯclusionē in cā, & ita debet declarari text.in c.cū dilectus, de fide instr.& auth.iubemus, cum ibi not.C.de iud.& ita *cōmuniter* tenent scribē. vt ꝯstat ex adductis ꝑ d.Ias.& Mod. Ampliat Bar. vt ēt liceat post peremptoriū, & postq̄ iudex aperuit partibus, quam sn̄iam sit laturus. Circa ista dicta Bar. ꝯsidero plura. in
46 primis † inquantū Bart.vult iudicē posse partibus detegre motum animi sui. Istud ꝯcedendū non videt̄, nisi iudici fatuo & imprudenti, nam sapiens non debet aperire os, l.ubi, C.de fal. nisi uelit vt suspectus recusari: licèt.n. exceptio non possit opponi post ꝯclōnē in causa, ēt si superueniat post eā, f̄m Io. An. d.Ant.& Pan.in c.cū dilectus, de ordine cogni. per tex. in c. auditis, de ꝓcu. ꝯprobat Fel.in c.insinuāte, col. pe. de offō dele. tñ
47 hæc exceptio † suspicionis superueniens post ꝯclōnē opponi poterit, f̄m Imo.& Gem.in c.iudex, de offō delega. in vj. sequit̄ d.Phili.Francus in c.cum spāli, in 7.q. de appel. Saluando Bar. possumus dicere licere iudici apire motū animi in casu, quo ꝯstat ex stylo iudiciorū, quā sn̄iam sit laturus. in istis terminis Bar.loquit̄, & ꝓbat in lege nostra, in ver.solent. Scđo aduertendum est, ꝙ ista dicta Bar.ita ḡnal̄r ꝓposita, non vñr bene colligi ex hac lectura, qa ꝓcedit in casu speciali huius legis, vñ non uidetur licita extensio, l.ius singulare, ff.de legi. Tertio aduertē-
48 dum, qa conclo † Bart. ꝙ liceat ꝓducere noua instr̄a post ꝯclōnem in cā, nō videtur uera. Et eā impugnat Lud.Ro. tribus fundamētis. Primo, qa paria sunt ꝯclusum in cā, & latā eē sn̄iam, l.si rem, §.fi.ff.de euictio. docet Bar.in l.si mater, §.eandē, ff.de exceptionib. sed post sn̄iam non licet, d. l. Imperatores, ergo nec ēt post ꝯclōnē in cā. Ad istud r̄ndet d.Ias. argm̄ ꝓcedere stante ꝯclōne, sed non ea reuocata. Dicitur aūt reuocata tacite ꝑ admissionē ꝓductionis instrumētorū, f̄m Pan. in c. qm̄ ꝯ̄ falsam, col.3.de proba. Ista solō non est ḡnalis, sed ꝓcedit solū, qñ iudex de facto admisit ꝓductionē, quo casu cessat disputatio, ut late ostendit d.Ias.in l.patre furioso, co.4.de his, qui sunt sui, uel alieni iuris. Sed quid si iudex nolit admittere, ut quia sibi non uideatur subesse cā admittendi, ut docet Spec.tit.de renunc.& conclōni. §.j. Non.n.iudex debet admittere ꝓductionē instrorum post conclusionē, nisi cā subsistente, l. videamus, §.pen.& ibi no.ff.de litem iurā. tradit per Pau.in c.pastoralis, extra de exceptio. Scđo r̄ndet d.Ias.in repeti. col.203. ꝙ æquiparatio ꝓcedit sententia simpl̄r lata, & anteq̄ transiuerit in iudicatum, quo casu argm̄ Lud. retorquet: quia sicut lata sententia licitum est in cā appellationis ꝓducere noua instrumenta, l.ꝑ hanc, C. de tēpo.appella. ita debet licere post conclōnem in cā. Ista solō ēt non placet, qa ea attenta sequeret̄, ꝙ non solū noua, sed etiā antiqua ꝓduci possent. Et si dixeris, ꝙ in cā appellationis non est p̄missum ꝓducere instrumenta, q̄ per negligentiā nō fuerūt ꝓducta in prima instātia, ut tenet d.An.de But. post gl. in c.ad audiētiā, de rescrip. R̄ndetur, ꝙ istud dictū est *cōiter* reprobatū, nec in practica admissum, ut hic per Curtium seniorē col.202. Præterea ista solutio concludit oppositū, nā ex eo, ꝙ a sentētia p̄t appellari, sequitur, ꝙ nō dēnt posse ꝓduci instrumēta post cōclōnem, cum sit saluū ius illa ꝓducendi in cā appl̄onis, ut hic dicit Pau.de Ca.per ea, q̄ tradunt̄ in l.creditor, §.iussus, ff.qm̄ appel.sit.& in l.non fatet̄.de confessis. Multa.n. ꝯcedunt̄ ꝯ̄ r̄las iuris ad euitandū dānum irreparabile, q̄ nō sunt admittenda, qñ saluis regulis cōibus, dānū p̄t reparari, vt ꝓbat per plura d. Ale.in l.4.§.ꝯdēnatū, co.3.ff.de re iu. Ego al̄r r̄ndeo, ꝙ æquiparatio ꝓcedit subsistente rōnis identitate, aliàs secus. In casu aūt nostro subest diuersa rō: nam post rē iudicatā est acq̄situ parti plenum ius, l.fi.C.sen.rescind. non possit. Item lædit̄ authoritas rei iudicatæ, q̄ non est ꝯtēnenda, l.seruo inuito, §.cum p̄tor, ff. ad Senatusconsultū Trebel. quæ rōnes cessant si admittantur ꝓductiōes nouorū instrumētorū post ꝯclōnē in cā. Alia duo argumenta Lud.resoluunt d.Io. Baptista de S.Seuerino, & Taurinen.hic. Sed unū ultra alios me facit dubitare, quia ꝯclō in cā, fit renunciando ꝓbationibus, & allegationibus iuris, c. pastoralis, de cā possessio.& proprie. & ibi not. Pan. firmat prima gl.in §.qm̄ uero, in uerbo, ꝯcluserunt, in Auc. de testibus. ptes aūt renunciando productionibus iuriū & allegationū, dn̄r inter se transigere, ut iudicet̄, ꝓut est ꝓbatū, f̄m Fel.in c. fi. col.4. uer.scđo limita, de ꝯstit. unde sicut nō est licitū ꝓducere noua instrumenta post transactionē, d.l.sub p̄textu, ita nec post ꝯclōnem. Quare placet, ut distinguamus, aut loquimur in ꝯclōne facta ex offō iudicis inuita parte, vel a statuto, vt docet gl.in extrauag ad reprimendū, in uer. ꝯclusione.& tunc licebit noua ꝓducere, sicut iuramentum necessariū inuita parte delatū. Et ita ꝓcedat opi. Bar.& cōis. aut loquimur de ꝯclusione fc̄a mutuo partiū ꝯsensu, & tunc ꝓcedat opi. Lud. ex ista regula, ꝙ post ꝯclusionem non possunt produci instrumenta, d.c.cum dilect⁹.
49 Primo fallit in instrumentis nouiter repertis. Secundo † in causis criminalib.l.j.§.fi.ubi Bart.infra de quæst. & l. diui fratres, ff. de pœn. Nam ubi agitur de causa status, nunq̄ censetur in causa cōclusum, f̄m Bal.in c.j.de in integrū restit. Et istud operatur magnitudo præiudicij. Ista fallentia uidetur procedere ex parte

rei ad defenſam,non ex parte fiſci ad offenſam, vt dicit Saly.in
l.fi.col.fi.C.de qõ.Eſt uerũ, ꝙ loquit̃ in probatione facienda ꝑ
teſtes,non aũt per inſtr̃m,ſequit̃ Fel. in c. cũ clamor , col. 3 de
teſtib.in ɔ̃rium facit text.in l.petendæ,C de temp.in integrum
reſtit.peten.& quæ dicentur ĩ.in 3. intell̃u poſt Bar. Tu videas
Hippol.de Marſil.in ſua practica criminali, in §.ſequens,col.1.
& plurib.ſequẽ.Alias plures fallentias ponunt d.Iaſ. & Curti⁹,
lõgè plures ponit Fel.in d.c.cũ dilectus.ego addo unã, ſub qua
omnes cõprehendi pñt,ut non ꝓcedat,quoties æquitas ſuadet
probationes eſſe admittendas,ſ̃m d.Ant.in c. j. de iudi. quẽ ſe-
50 quitur Barb.in d.c.paſtoralis,in 3. charta. facit , † quia æquitate
ſuadente,diſcedi poteſt a qualibet iuris regula , ut dicit glo. in
Auc.ut ſine prohi.matr.debi. in uerbo,æſtimemus. & in l. qui
res,§.areã,in uer.in ꝑiud ĩ.de ſol.Bene facit tex.in l.2.§.itẽ Var⁹
ĩ.de aqua plu.arcen.& in c.ſcias,7.q.1. Quod facit ɔ̃ captioſos
iudices, qui nunquã uolunt diſcedere a r̃a , ɔ̃ quos inuehunt
Raph.Cumã.& d.Iaſ.in l.ſi ſeruum,§.ſequit̃,s̃. de uerbo. oblig.
51 Scd̃o colligitur,† ꝙ inſtr̃a nouiter reperta produci pñt lapſo
termino ad probandũ ꝑſcripto.Ita ɔcludit Bar. Sed mihi videt̃
indubitatũ,quia ſi pñt ꝓduci poſt ɔcl̃onem,nulli dubium uide
ri debet,ꝙ ẽt poſſint produci poſt terminũ peremptoriũ , con-
cl̃one nondũ facta.Et quia in iudiciis eſt licitũ purgare morã ,
ut in propoſito firmat d.Alex.in l.ſi inſulam, col.v. ĩ. de uerbo.
obli.Quod intelligas re integra, ut quia aduerſario nihil depe-
rierit,ſ̃m gl.in cle.ſæpe,in uerbo,non obſtante. de uerb. ſing. in
telligendũ eſt igitur hoc dictum in caſibus,in quibus non eſt ꝑ
miſſa purgatio moræ,aliàs eſſet ſine dubio,& ita intellexit Bar.
in l.mancipiorum,ĩ.de opt.leg.& Fel.in c.licet cãm, col. xi.uer.
limita. s̃.de probat.illud ſciatis,ꝙ incontinenti poſt terminum
52 produci pñt inſtr̃a quæcunq;, cum † paria ſint, actum facere
in termino,uel incontinenti poſt,ſecundum gl.in l.Pompo.§.ra
ti,s̃.de proc.& in §.tutor,Inſti.de auth.tut.comprobat d.Iaſ.in l.
53 edita,in 2.char.C.de eden.Iuxta†præmiſſa cõcludit Bar.ꝙ cre-
ditur iur̃o aſſerentis,de nouo reperiſſe inſtr̃a,ꝑ tex.in c. paſtora-
lis,de excep.Sed loquit̃ ille text.quantũ ad hoc, ut iurãs admit-
tatur ad ꝓponendas exceptiones dilatorias , quæ ſunt modici
ꝑiudicii:vñ nõ bene infert̃ ad perẽptorias,in quib.agit̃ de totali
præiudicio,arg.l.ante ſñiam,C.quo.appe. nõ recipi. Sñia tamẽ
54 Bar.eſt *cõiter* † recepta,quia in his, quæ pendent ab aĩo noſtro ,
creditur iur̃o,ſ̃m gl.in §.ſed iſtæ, Inſti.de act.& in c. ſignificaſti,
2.de homic.Tu conſidera,ꝙ non dependet ab aĩo aſſerentis in
ſtr̃a fuiſſe nouiter reperta,cum al̃r probari poſſit,ut docet Bart.
in l.1.C.d̃ ſent.aduerſus fiſcũ la.ubi uult,ꝙ aſſerens debeat pro
bare debitã feciſſe diligentiã de reperiẽdo. Confirmatur, quia
55 † licèt ignorantia ꝓbetur iur̃o,ut not.gl.in l.ſi tutor, C. de peri.
tut.& l.non oĩs,§.a Barbaris,ĩ.de re mili.& in r̃a , ꝑſumitur, de
reg.iur.in vi.iuſtitia tñ ignorantiæ eſt al̃r ꝓbanda , ſ̃m Bal. in l.
1.uer.item apparet,C.ad Macedonia.Et Fel.ĩ c.2.col. pe.uerſ.v.
fallit,de ɔſtit.Ex quibus infertur clara huius dubitationis reſo-
lutio,ut diſtinguamus: aut aſſerens de nouo perueniſſe ad ſuã
notitiã,hẽt iuris ꝑſumptionẽ pro ſe, ut in caſu nr̃æ legis; & tũc
ſtandũ ſit iur̃o aſſerẽtis,quia iuſtificata eſt iuſtitia ignorantiæ:
aut non habet iuris ꝑſumptionẽ pro ſe, & tunc eſt ꝓbanda iu-
ſtitia ignorantiæ,ꝓbando diligentiã, ut dicit Bar.in d.l.1.Retẽ-
ta tñ cõi,ꝙ indiſtincte credit̃ iur̃o, lĩtatur per Lud.Ro.& Mod.
56 † ut non procedat in aſſerente,alias de periurio cõuicto,qui ꝑꝑ
periuriũ eſt perpetuo priuandus bñficio ꝓbandi ꝑ iur̃m,c. par-
uuli,xxii.q.v.auct.ei,qui iurat,C.de bo.auth.iud.poſſi. confirma
tur,qa nunq̃ credendũ eſt iur̃o ꝑſone ſuſpectæ, ſ̃m gl. in cle. 1.
de teſtib.oportet.n.ꝙ uolens iurare,ſit oĩ exceptione maior , ut
probat d.Iaſ.in §.ſed iſtæ, Inſti.de act.Quicqd ſit in alia mã , in
caſu tñ huius legis puto ſtandũ eſſe iur̃o ẽt periuri, qa nihil do-
loſus doloſo, l.in arenã, cum glo. C. de inoffic. teſt.l. uiro atq;
57 uxore,ĩ.ſol.mat.Vltra Bar.colligit d.Iaſ.† non eſſe paria, quem
eſſe abſolutũ,& de proximo abſoluendũ,ɔ̃ text.in l. qui pœnę,
§.diuus,ĩ.de manumi.& ɔ̃ tot ſil̃ia ab ipſo hic, & in l. diuortio ,
§.interdũ,ĩ.ſol.mat. lato folio ɔgeſſit. Tu aduerte,ꝙ gl.poſt Pi-
leum colligit oppoſitũ,dum dicit de proximo abſoluendũ de-
ſtinatione appellari abſolutũ:nec refert, ꝙ ante ſñiam poſſint
produci noua inſtrumenta,q̃ retento intell̃u Pilei poſt ſentẽtiã
nequeant , quia æquiparatio ꝓcedit retentis terminis, ꝙ ſentẽ
tia ſic ſit oĩno ferenda.At cũ ꝓducunt̃ noua inſtrumenta , non
eſt ferenda ſic ſententia,igit̃ &c.uel al̃r ęquiparatio non ꝓcedit
reſpũ executionis, ut per pl̃a ꝓbat d.Ale.in l.3.§.ſi ſeruus , ĩ. de
acqui.poſſ.In eadem gl.ibi,uel dic 3. Iſte intell̃s ẽt *cõiter* repro-
batur,qa litera ɔ̃dicit,& qa hodie iurãdũ eſt ante ſñiam, uel in
ipſa ſententia,l.qual̃r,C.eo.ex iſto tñ intell̃u pl̃a notantur. Pri
58 mo,† ꝙ ualet ſentẽtia ſub ɔdõne intrinſeca, ſi iurauerit , uel ſi
ꝓbauerit.& ita ẽt tenet Spe.in ti.de pro la.ſen.§.iuxta. uer. ecce.
ſequit̃ d.Ale.qui authoritates adducit,in l.a diuo Pio,§. in uen-
di.ĩ.de re indi.Contrariũ firmat Bar.in l.cum iudex,C. de ſent.
& interloc.om.iud.ſequuntur plures, quos refert d. Iaſ. in l. ait
ꝑtor,§.ſi iudex,ff.de re iu.& Fel.in c.qd̃ ad ɔſultationẽ,col.1.de
re iud.& d.Ale.ɔſi.73.uidetur, lib.3. Quid tenẽdũ? Mihi magis
placet ſententia gl.nr̃æ, & Spec.quia talis ſñia,eſt ɔ̃ ius litigato
ris,ideo ualet ſi non appellet̃,l.2.C.qñ prouoc.nõ eſt neceſ.non
ob.ſi dicat̃,ꝙ ẽ ẽt ɔ̃ iuris ordinẽ.uidelicet ɔ̃ l. peremptorias , C.
ſent.reſcin.non poſſe.& ɔ̃ l.iudex poſteaquã , de re iudi. qa rñ-
detur,ꝙ talis ordo fuit inuẽtus in fauorẽ partis, non aũt ad ob-
ſeruantiã iuris publici,ut tenet Pan.in c. qm̃ ɔ̃ falſam , in uerb.
productiones,de proba.& Bar.in d.l.peremptorias, & d. Ale. in
d.l.iudex poſteaq̃, in vj.fallẽ.ideo tali ordini ꝑt pars renunciare
non opponendo,l.ius publicum,& ibi not.de pac. c. ſi diligẽti,
59 de foro cõp.Scd̃ò†notatur,ꝙ lata ſñia in fauorem alicuius ſub
ɔdõne,ſi iurauerit, pñt ab aduerſario ꝓduci noua inſtr̃a vſq; ad
diem purificatæ ɔdõnis,quia dilationes datæ ad probandũ,de
bẽt eſſe cões,l.petẽdæ C.de tẽp.in integ.reſt. petẽ. ita not.Bart.
& ex hoc ampliat̃ r̃a d.l.petẽdæ,ẽt in dilatione data ad probã
dũ poſt ſñiam,ut ĩ ſñia lata ſub ɔdõne, ſi actor probauerit , uel
in caſibus in quibus licitũ eſt condẽnato proponere exceptio-
nes perẽptorias ɔ̃ ſñiam,de quibus in l.j.C.de iuris & fac.igno.
iſtis quoq; caſibus licebit aduerſario probare ɔ̃riũ ꝑ iſtũ tex.
ſ̃m iſtã lecturã,facit r̃a gñalis,ꝙ iudicia nõ dẽnt claudicare,c.
60 2.de mutuis petitio.l.ſolemus,de iud. Et iſtud†ſentit in practi-
ca.diſpenſari Princeps,ut reus poſſit probare ɔ̃ inſtrumentum,
nõ obſtãte ſtatuto,certè cẽſet̃ quoq; diſpẽſatus actor , ut poſſit
probare ɔ̃riũ,& ita determinat Bal. in l.ſi cãm, C. de executio.
rei iud.ſequuntur d.Iaſ.& Mod.& d.Alex.conſi. 136. Viſo, col.
61 2 lib.v.Iſtud†notabile declaratur ꝑ Bar.ut dilatio ſic cõis reſpe
ctu eiuſdẽ,non aũt diuerſi effectus,ut in exẽplis hic traditis per
eũ.Tu conſidera,ꝙ tex.noſter uidetur obſtare, nã hic data fuit
dilatio reo ad iurandũ,aduerſario aũt ɔcedit̃ facultas probãdi
per inſtrumenta.ſed ꝑt rñderi, ꝙ hoc caſu vterq; admittitur ad
ꝓbandũ q̃ cõcernũt vires ſñiæ, licèt diuerſimodè , ut declarat
62 d.Alex.poſt Bald.& alios.Ex quo†infertur declaratio regulæ l.
petendæ,vt ſi data ſit dilatio ad probandum per unum tm̃ gen⁹
probationis,nihilominus aduerſarius poſſit probare per aliud
probationis genus.Sed certè hoc modo nõ ſeruat̃ æqualitas,ɔ̃
l.fi.C.de fruc.& lit.expẽ.& ideo ſi reo ſit ɔceſſa facultas probã-
di exceptionẽ falſitatis vel ſimulationis,per inſtrumenta dunta
xat,nõ vr̃ æquũ,ꝙ actor poſſit probare ɔ̃riũ ꝑ teſtes. nõ obſtat
tex.nr̃,qa hæc ſñia lata ſub ɔdõne,ſi iurauerit , cum ſit lata ꝑꝑ
inopiã ꝓbõnũ,recipit intell̃m a iure,niſi añ cõditionis euentũ
ſuꝑuenerint nouæ ꝓbõnes, ſ̃m Pau. de Caſ.hic. Pro quo facit
63 tex.in l.ſi fullo,ĩ.de cond.ſi.cau.Vltra†Bar.declara d.l.petendę,
ut non procedat in renunciante probõnibus , & petente pro-
ceſſum ſibi publicari,is.n.publicato proceſſu non poterit uti di
latione data aduerſario,ſ̃m Bal.in c.præterea, col. 3. de dila. &
in auc.iubemus,per illum tex.C.de iud.de quo per Bar.in l. j. §.
nũciatio,ĩ.de no.oper.nun.& Fel.in c.de teſtibus, in prin. extra
de teſt.& in c.cũ dilectus,col.v. uerſ.xj.lĩta. de fide inſtr. Et hæc
ſatis,q̃tum ad tres intell̃s relatos per Bar. Circa 4. intellectum
Odof.& quintũ Petri d̃ Bellap.& ſextum d.Chriſto. de Caſtel.
& alios quinq;,quos refert do.Cato Saccus, col.2.non expedit
inſiſtere,quia omnes aduerſantur literę , & ab eo confutantur.
Gl.magna diuiditur ex mente Bar.in v.partes.In j. declarat tex.
in 2.timore contrarii formati ꝑ Bart.In 1.oppo.ſcd̃ę ꝑtis, plenè
diſtinguit interſerẽdo,q̃ faciãt ſemiplenã ꝓbõnem. In tertia re
mouet aliud ɔ̃rium,formatũ per Bar.in 2.opp.In 4. remouet ali
ud cõtrarium formatum per Bar.in 3.opp.In v.& ultima decla
rat,cui ſit iuramentum neceſſarium deferendum.Secunda ibi ,
ut plenè.tertia ibi,item datur actori.4.ibi, item ꝓpter contuma
ciam,ultima ibi,alias autem.In ea. glo. ibi , inopia probõnum
exigen. aliàs emergen.ſ̃m gl.in d.l. in bonæ fidei. uel aliter ino
pia probõnũ cãm dubiam faciente, ut ille tex. concordet cum
64 noſtro,& ut euitet̃ i.oppo.Bar.ex cuius dictis habes notare,†ꝙ
arg.a partibus enumeratis,uel remotis,non ualet niſi omnes re
moueant̃,l.arbor,§.fi.cõm. diui.Iſtud.n.arg. quod Bar. appellat
a partibus ſufficienter enumeratis,pro quo eſt tex. in l.actionũ,
& in l.ex maleficiis,de actio.& oblig.pro quo eſt tex. in c.ſi ue-
rò,de cogna.ſpirit.& in c.per tuas,de ſimo.congruentius dicitur
a partibus ſufficienter remotis, ut dicit gl. in l. qui ſe patris , in
65 uerbo,facultates,C.vñ liberi. Ex prima † parte argumenti col-
ligit d.Iaſ.actorem,qui nihil probauit,non poſſe deferre iuſiu-
randum reo,& ita tenet Spec.in tit.de iura.dela.col.2.& Pan.in
c.fi.extra e.ſequuntur alii plures,relati hic per Mod. Contra-
riam ſñiam tenent Iac.de Rauen.& Albe.de Roſa.in d. l. in bo
næ fidei.Are.& Dec.in c.2.de probatio.& dicit d.Iaſ. hic, ꝙ iſta
opin.eſt *communis*,pro qua adducit plura fundamenta, quib⁹ rñ
det Soc.conſi.183.Dubius & difficilis, li.2. & Marſilius in l.de
minore.§.tormenta,inf.de qõ.hic articulus eſt extraneus a no
ſtra mã,& ſpectat principaliter ad intellectum l. manifeſtæ,s̃.e.
ubi ampliſſimè Mod.ideo paucis me expedio. mihi placet hæc
ſecunda opi.quæ in practica ẽt ſeruatur,quia ratio l.manifeſtæ,
militat etiam eo caſu,quo actor nihil uoluit probare. Non ob-
ſtat rñſio Soc.ꝙ reus habeat iuſtam cãm recuſandi, qñ actor
nihil probauit ꝑꝑ regulam d.l.q accuſare , & ꝑꝑ regulam l. ni-
mis graue,C.de teſti.qa rñdet,ꝙ regula d.l.q accuſare , ꝓcedit
qñ actor fuit a ꝓbando excluſus , nos loquimur qñ actor ſeip-
ſum a probando ultrò excludit, ɔſtituendo reũ iudicem in cã
propria,

ꝓpria, iuxta tex. in l. fi. C. de fideic. Cōcordari itaq; pn̄t opiniones vt distinguamus, aut actor tentauit ꝓbare, & non potuit, & tunc ꝓcedat opi. Spec. & sequa. p tex. in d. l. q accusare. tunc. n. actor dr̄ nihil ꝓbasse, qn̄ habuit terminū ad ꝓbandū, vt infra per Bar. in j. q. aut actor nō tentauit ꝓbare, & tunc ꝓcedat opi. d. Ias. hic & cōis, tunc. n. non dr̄ actorē nihil ꝓbasse, sed nihil ꝓbare voluisse, & tunc stat rō l. manifestæ, ꝟ. c. Scd̄o colligitur ex
66 prima parte argumenti, † ꝙ actore nihil ꝓbante reus nō cogit subire iurm̄ necessariū, ita ꝓbat hic: nā si nihil probatū est, cā nō pōt dubia videri, & est tex. clarus ī c. h. cx eo. & bn̄ facit tex. in d. l. qui accusare, in verbo, si nihil præstiterit, idest ēt si nihil iurauerit. Sed retenta opi. quā tenui in præceden. insurgit dubitatio, quæ sit rō diuersitatis inter iurm̄ iudiciale, & iurm̄ necessarium? si bn̄ consideres terminos, nulla erit dr̄ia. vel dicit pōt, ꝙ rō d. l. manifeste, cesset in iuro purgationis, cum illud referri non possit, & cum cessante omni ꝓbatione nihil sit, a quo reꝰ
67 teneatur se purgare. Tertiò colligitur † ex secunda parte argumenti, ꝙ actor, q bene ꝓbauit, non tenet̄ iurare, qa tunc cā nō est dubia, & ita oēs tenēt, imo non valet ꝯsuetudo ꝯria tanq̄ irrationabilis, c. 2. de ꝓba. Ex quo infertur, ꝙ talis cōsuetudo sub sistente aliqua rōne valeret, vt in proposito tenet Ioā. And. in addi. Spec. tit. de instru. editio. §. compendiosè. ver. sed nūquid. & ista consuetudo seruat̄ Venetijs, tam in hac, q̄ in præcedenti ꝯclōne, vt dicit Pau. d̄ Cast. hic. Infert scd̄o, ꝙ iudex ex cā poterit ab actore, qui plene probauit, istud iurm̄ exigere, ita dicit Bar. in l. Lucius, in fi. ꝟ. de his, qui not. infa. subdens, ꝙ hoc casu debet iudex facere scribi cām in actis, ne teneat in syndicatu, de quo per Paridē de Puteo in tract. syndic. in verbo, arbitriū adde vtile esse, ꝙ ex actis appareat de causa, quare iudex crediderit testibus, qn̄ ꝯ corū dicta iudicauit, ne iudex appellationis facile moueatur ad reuocandū sn̄iam, vt est text. in c. cū cām, infra de testib. & in c. constitutus, de fideiuss. de quo per Fel. late in d. c. qm̄ ꝯtra falsam, col. xxvj. versi. v. q̄ro, de probat. Vltimo colligit̄ ex tertia parte argumenti, ꝙ ubi semiplene probatum fuit, locus est iuramento necessario, vt hic. & d. l. in bonæ fidei. ista est proprie mā huius legis, quā post Bar. seq̄mur p p̄tes q̄ōnes, prius expeditis duabus oppositionibus formatis per Bart. vt in aliquo non declinemus ab eius vestigijs. Opponit̄ primo
68 † de l. si qn̄, C. vnde vi. vbi non semiplene, sed nihil probā. iuramētū defert̄. R̄ndet gl. ꝙ ibi defert̄ iuramētū pp enormitatē criminis Bart. vero dicit pp vtrunq;, videlicet pp difficultatē probationis, & odium delinquentis. Ex quo infert non esse deueniendū ad istud iurm̄, nisi prius cōstito de violentia, p doctrinā Bar. in l. diuus, ꝟ. de test. militis, & istud cōprobat Fel. in d. c.
69 qm̄ ꝯ fa'sam, col. 2. Sed stat dubiū, an † sn̄ia lata ꝯ raptorē possit retractari p instr̄a de nouo reperta? R̄ndet Bart. ꝙ non, quia non fuit lata pp inopiā probationū duntaxat, sed in odiū delinquentis. idem tenet Bal. & Ang. in l. videamus, §. j. ꝟ. de in lit. iurā. Imo, in l. q bona, §. qui dāni, ff. de dāno infec. Ant. de Butr. in d. c. fi. d. Ale. hic, col. pe. d. Ias. co. cij. in repeti. vbi dicit hanc eē *cōmunem*, & ex ea infert limitatio ad decisionē. Inn. in c. tua nos, de coha. cler. & mulie. ꝯriam opi. tenent Ful. Ro. & Cur. senior hic, charta antepe. & Taurin. co xvj. Inn. Imo. & Pan. in c. fi. qd̄ me. cau. Fel. in c, ꝓposuisti, col. ii. de proba. Ex quibus ista videt̄ magis *cōmunis*. Mouentur per tex. in d. l. videamus, §. pe. sed gl. ibi r̄ndet, ꝙ ille tex. procedit ante latā sn̄iam, secus post sn̄iam quo stante erit ibi text. pro opinione Bar. quem gl. ibi tacite videtur approbare. Tu considera, ꝙ duo ibi copulatiue requirūtur ad hoc, ꝙ iudex possit non sequi iuramentum, videlicet magna causa, & probationes contrariæ, & sic solæ probationes non sufficiunt, l. si hæredi plures, ꝟ. de conditio. institu. cum igitur ex solis ꝓbationibus non recedit̄ a iuramento ante sn̄iam, minus recedi poterit post latam sn̄iam. & hoc modo erit ibi tex. ꝯ Bar. maximè in exemplo iuri ī litem præstiti ob dolum aduersarij, iuxta tex. in l. in actionibus, eo. ti. Secundo mouent per id, qd̄ determinat Inn. in c. super eo, d̄ metus cau. vbi vult iurm̄ & taxationē expensarū posse retractari per ꝯrias ꝓbationes, licet in odiū cōtumaciæ p̄stitū sit iurm̄, iuxta tex. in §. oportet, in Auth. de iudic. Sed istud est, de quo principaliter disputatur: ideo possumus declinare ab authoritate Inn. Tertiò mouentur, quia iura disponentia standū esse iuramento alicuius, recipiunt intelligentiam, nisi ꝯrium ꝓbetur, vt not. gl. in c. 2. de tēp. ordi. in vj. & d. Ale. post alios, in d. l. qui bona, §. qui dāni, p illum text. Ad idē est tex. in c. cōtinebatur, cū gl. d̄ despon. imp. & in d. c. proposuisti, vbi late Fel. sed nec istud vrget, qa ꝓcedit, nisi ꝯrium ꝓbetur ante sn̄iam. Item non ꝓcedit, qn̄ iura uolūt stari iuramento in odiū & delictū alterius, vt dicit Bart. hic, & Imo. in d. §. qui dāni. Quarto ꝯ Bart. potest induci tex. noster, in quo admittit̄ ꝓbatio ꝯ sn̄iam. & licet in tex. nostro sn̄ia non fuerit lata ob delictū, uel cōtumaciā eius, ꝯ quē iuratū fuit: idē tn̄ dd̄m uidetur, si lata foret in contumaciā ipsius, quia dolus falsum iurantis debet ꝑponderare culpæ ꝯtæ per ꝯtumaciā, l. item si obstetrix, ꝟ. ad leg. Aqui. Ex his patet hunc articulum esse ambiguum in iudicando: tn̄ non discederem ab opi. Inno. ꝯ Ba. quia est magis æqua, & seruat̄ regula Inno. in d. c. tua nos,

cōiter approbata, & de qua ꝟ. sæpe fuit habita mentio. Declaratis textualibus, & dictis gl. superest, vt accedamus ad expeditionē principalis materiæ: & quia argm̄ a partibus remotis supra formatū habet tres partes, ita hic tractatus in his tribus partibus totus consistit. prima pars, qn̄ nihil probatum est. Circa
70 quē quærit̄, † qn̄ nihil dicat̄ probatū. r̄ndet Bart. nihil actorem probasse, qn̄ in termino ad probandū statuto nihil de iure suo edocuit, vt latius per eū: circa cuius dicta tria sunt examinā da. Primum, qd̄ dignoscatur, ꝙ fuerit statutus terminus. Secundū, an sit dr̄ia vtrum hic terminus fuerit statutus iurisdictioni aut instantiæ, an verò parti vel iudici. Itē an fuerit statutus lege, an a partibus. Tertium, q̄ utilitas resultet ex edictis? circa pri
71 mū duæ colligunt̄ conclusiones prima † si terminus fuit statutus actori ad probandū, certū est eo elapso iudicē posse absoluere reū diffinitiuè, ut dicit Bar. & omnes sequunt̄, qd̄ sanè intelligendū est. si fuerit datus terminus lite cōte. si aūr fuerit datus ante, pro non dato habet̄, nisi in casibus specialibus, c. qm̄
72 frequenter, & ibi gl. magistra, extra ut lite non ꝯte. Et scias, † ꝙ licèt iudex non teneat̄ dare terminū ad probādū nisi petat̄, l. j. in uerbo, postulatū, & in l. a ꝓcedente, C. de dila. vt tn̄ lis citius expediatur, pōt iudex ex officio terminū assignare. ſm gl. in c. licet cām, de prob. Panor. in c. finē litibus, in j. no. d̄ dolo & ꝯtu.
73 Scd̄a conclo, † terminus statutus a partibus. i. a cōsensu ptiū iurisdōni seu instantiæ, hēt uim termini ꝑemptorij ad ꝓbādū, l. si de meis, §. fi. cū gl. ꝟ. de arb. tradit Inno. in c. super eo, ij. de appe. Pa. de Ca. dicit, ꝙ nunq̄ sciuit inducere tex. cū gl. in d. §. fi. Tu ꝯsidera, si Bar. uelit inducere gl. iūcto tex. quatenus gl. dicit, ꝙ si actor nō ꝓbauit, tūc iudex (qa sibi de cā nō liquet) debet ꝓ reo ꝓnunciare. Et tn̄ non apparet, ꝙ aliqs terminus ad ꝓbādū datꝰ fuerit spāliter, licèt esset statutus notioni ipsius arbitri, ut dr̄ in tex. quicqd sit, hæc inductio non ꝯcludit necessario, *cōiter* tn̄ approbat̄ cōclo Bar. vt patet ex authoritatibus adductis per Ias. ī rep. col. xxxij. & hic terminus nō tm̄ hēt vim termini ꝑemptorij ad probandū, sed ēt hēt vim ꝑemptorij ad audiendū sn̄iam, ſm Bal. in auc. ei qui, C. d̄ tēp. appel. Sequunt̄ Ale. & alii cū grano salis, vt procedat vbi nullus fuit petitus terminus ab actore, tunc sibi imputat̄, si in termino instantiæ vel iurisdictioni ꝑfixo non probauit. Secus si ipsi terminū petenti iudex denegauerit, tunc hic terminus non hēt vim termini ꝑemptorij ad ꝓbādū, ſm Pa. de Cast. qui putat hāc esse veritatē, & mihi placet, quia stat ratio Bar. ꝙ cū nullū terminū habuerit pp denegationē, dici dēat nihil actitatū, non aūt nihil probatū. Non obstat si dixeris, vt dicit Ias. ꝙ imputet sibi actor, qui non appellauit a denegatione termini: quia r̄ndet̄, ꝙ de iure ciuili ab interloquutoria non appellat̄, l. ante sn̄iam, C. quorū appel. non recip. vel r̄ndet̄, ꝙ si iudex absoluat reū ab obseruatione iudicii. ꝓcedit ratio dn̄i Ias. quia actor nō appellando a denegatione termini tacitè consenserit reū absolui ab obseruatione iudicii, tanq̄ nihil sit ab eo actitatū, secus si iudex absoluat reum a petitis, tunc actor iustè poterit appellare a tali sn̄ia diffinitiua, cui tacitè nō
74 censet̄ consensisse. Circa † ſm Bar. vult non esse dr̄iam, an terminus fuerit ꝑfixus iurisdictioni uel instantiæ. istud non vr̄ bene dictū, quia si sit statutus iurisdictioni, eo elapso non poterit iudex amplius de cā cognoscere, secus si instantiæ, ſm gl. in c. pen. de iudi. & Bal. in l. properandum, in prin. eo. tit. imò maxima est dr̄ia, an sit statutus iurisdictioni, aut instantiæ, aut iudici: nam si sit ꝑscriptus iurisdictioni uel instantiæ, eo laplo non ualet sententia lata, ſm Pan. in c. de causis, de offi. deleg. & ī d. c. pe. secus si iudici, tunc valet sn̄ia lata post terminum, l. i. C. ut om. cau. tā ciui. q̄ crimi. per quē ita consuluit Lud. Rom. cons.
75 415. in fi. sequitur Fel. in d. c. pe. col. 4. Dr̄ aūt † terminus statutus iudici & non iurisdictioni seu instantiæ, qn̄ verba sunt concepta in personā, & non in rē, puta iudex teneat̄ intra mēsem cām expedire, ſm Bal. ī l. fi. C. vt intra certū tp̄s, & in l. obseruare, §. proficisci, in 3. q. ꝟ. de offic. ꝓcon. id aūt, qd̄ dicit Bal. hic, ꝓcedit quantū ad hunc effectū, ꝙ talis terminus hēat vim termini ꝑemptorii ad probandū. Sed tūc refert, an sit statutus de partiū cōsensu vel ne, primo casu hēt vim termini ꝓbatorii, scd̄o casu non. ita Bal. in c. fi. col. 3. eo. ti. quē sequunt̄ Taurin. col. xx.
76 Circa tertium † vtilitas est magna, nā vbi nihil fuit actitatū, ferenda est sn̄ia absolutoria ab obseruatione iudicii: ubi verò nihil fuit probatū, debet ferri absolutoria a cā. i. a petitis, l. properandū, §. & si quidē, C. de iud. R̄o diuersitatis, quia qn̄ nihil est actitatū, nō dr̄ liq̄re de cā, iō reus nō a cā, sed a iudicio relaxat̄. qn̄ verò nihil est probatū, dr̄ de cā liquere, meritò reus relaxat̄
77 a cā. ita Bar. in d. l. si de meis, §. fi. † differt āt sn̄ia absolutoria ab obseruatione iudicii, a sn̄ia absolutoria a petitis, quia prima est interloquutoria instantiā tm̄ perimēs, altera est diffinitiua liti finem imponens, vt declarat Bar. in l. Titia, ꝟ. de accu. & clarius Pan. in c. examinata, col. fi. de iud. Sed Lud. Ro. fuit in ea opi. ꝙ absolutoria a petitis non impediat actorē posse de nouo experiri, & sic vult, ꝙ non imponat finē liti, sicut nec absolutoria. ab obseruatione iudicii. Mouet̄ p illud, qd̄ dicit gl. in l. Iul. ꝟ. de ꝯdi. indeb. sed illa gl. loquit̄ q̄tū ad aliū finē, vt declarat ibi Bar. meritò rep̄hendit Lud. p d. Ias. & Mod. & ꝯ eū est tex. in l. argē-

tarius,§.cũ ẽt,ſ.de edẽ.Saluat tñ d.Iaſ.Lud. Ro.vnõ caſu, qñ iudex ſimplr abſoluit reũ q̃a non eſt probatũ, dicẽs hãc non eſſe ſniam abſolutoriã a cã, niſi exprimat vel dicat, reum abſoluo, & eũ nihil debere pnũcio. pulchra eſt doctrina ſi vera ſit, ſed pro ea nihil allegat,& ɔ̃riũ voluit Bar.in d.l.Titia,& Pan. in d.c. examinata,& ſequuntur oẽs Mod.hic, dũ dñt ꝙ ſnĩa abſolutoria intelligit in dubio lata, q̃a non eſt probatũ, vt no.p gl.in l.ſi quis ad exhibendũ,ſ.de exec.rei iu.&.hæc eſt diffinitiua. fortius idem dđm,vbi exprimitur cã,quia non probatur.puto tñ ſniam Lud. poſſe ſaluari alio caſu, qñ fuit ſtatutus terminus actori ad probandũ reo abſente: tunc ſi iudex ſimplr abſoluat reũ. cẽſet eũ abſoluiſſe ab obſeruatione iudicij,& non a petitis, quia talis terminus non currit abſente reo, ſm Bal.in l.ꝙ ſi nolit, §.fi.in fi. per illum tex.ſ.de Aedil.edic. Cum igit terminus non cucurrerit,debet dici nihil fuiſſe actitatum. habita igitur relatione ſniæ ad acta,prout habẽda eſt,l.ait ptor, §.ſi iudex, ſ.de rei iud.intelligit reus abſolutus ab obſeruatione iudicij. confirmat, quia in dubio ſnĩa pſumitur lata, put ferri de iure dẽt, l.Herẽnius, ſ.de euictio.c.in pñtia, de pba. de iure aũt ſtatuto termino abſente reo, dẽt ferri abſolutoria ab obſeruatione iudicij, vt no.Imo.ĩ c.prudentiam, de offi. dele.& Bald.in ſua Margarita, in verbo, actor.ſequitur Seuerinus hic, col.xxiij. Ex his declarat doctrina Bar. quatenus vult ſtatuto termino actori eſſe pnunciãdũ diffinitiuè, vt non procedat qñ terminus non cucurrit:& iõ q̃a iſte terminus nunq̃ currit actori, niſi reus prius rñderit põnibus, vt docet Bal. in l.ſi cũ ipſe, de excuſ.tuto.non poterit reus abſolui diffinitiuè,ſi non rñdeat. Scdõ aduertendum, quatenus Bar. dicit nullo dato termino actori, reũ abſoluẽdũ ab obſeruatione iudicij.Iſtud ſane eſt intelligendũ, niſi reus probaſſet aliq̃ exce. perẽptoriã, puta ſolutionis, ſm Bart.in d.l.Titia.& Pan. ind c. examinata.Idẽ intellige in iudice & in arbitro, ſecus in arbitratore,ſm Lanfran.de Oria.hic, col.viij.& in trac.de arb. qõ. xliij.

78 Tertiò aduertendum, † quia non vr Bart.recte loquutus, dum concludit reũ abſoluendũ ab obſeruatione, & nõ a petitis nullo dato termino.ɔ̃,pbones pñt fieri abſq; termino,l.in crimine, & ibi Bar. ſ. de adul.c.prudentiã, § vj.& ibi no.Bal.de offi.dele. Item ſola partiũ aſſertione pt de cã liquere,l.in cãe, §.cauſa cognita,ſ.de mino.nec iudex tenẽ dare terminũ, ſi non petat, d. l.j.nihil igit proponi vr, quare reus non poſſit diffinitiuè abſolui,& ꝙ valeat talis ſnĩa,firmat Bal.in l.petendæ, per illũ tex. C. de tẽpo.in integ.reſti.pet.Sol.Non negat Bar. valere ſniam tanquã latã ɔ̃ ius litigatoris, l.ii.qñ prouo. non eſt neceſſe. ſed bene vult, ꝙ ſi appellet, debeat retractari: quia nullo dato termino nõ pſumit iudici ſufficienter liquiſſe de cã. Ex quo apparet, ꝙ datio termini ad probandũ,non eſt de forma ſubſtantiali ip-
79 ſius iudicii,& ita cõcludit Bal.ĩ l.ii.C.de iud. Vlt.† ingtum Bar. vult valere ſniam abſolutoriã a petitis,cõcludit, nulla data dilatione ad probandũ, vbi terminus de cõſenſu partiũ fuit iuriſdictioni vel inſtãtiæ pfixus.Iſtud dcm non vr verũ, q̃a ſi terminus hẽt vim pbationis dilatoriæ, ea pendẽte iudicis offm dẽt conquieſcere,l.ſiue pars, C.de dilatio.ea lapſa ex pirat iuriſdictio & inſtãtia,& ɔ̃nr ſnĩa lata non valet,l.cum ex eo, C. qñ puoc. nõ eſt neceſſe.Ad iſtud patet ſolo ex pdictis, quia hic terminus habet ẽt vim citationis pemptoriæ ad audiendã ſniam, ſm Bald. in dicta auct. ei q.& ſic poterit ferri ſnĩa vlt.die termini, ad quã
80 audiendã ea die partes ɔueniſſe cẽſent.† nã pars ſp monita cẽſet vlt.hora termini,l.i.§.biduũ,in verbo, extrema hora, ſ.qñ appellandũ ſit.docet Bal.in l.itẽ illa,ſ.de ɔſt.pec.ɔprobat Fel.in c.
81 ij.col.ix.ver.fallit ſcdõ, de teſti. Scdõ quæritur.† qñ dicat plene probatũ, & qñ ſemiplenè,rñdet Bar. plene probatum dr,qñ iudex per ſibi oſtenſa inductus eſt ad fidem eius, qđ intẽdit. Quibus aũt iudex ad hanc fidem inducat, nõ põt dari certa doctrina pp rerũ multiplicitates, & varias hoĩum qualitates. Iõ hoc totũ depẽdet ex animi iudicis ſnĩa, l.3.§. eiuſdẽ, ſ. de teſti. Põt n.iudex non credere teſtib.ipſa inſpectione plene pbantibus,vt ſup dcm fuit. pt ẽt extra cã credere teſti. ſingularibus, vt quia ſint optimæ vitę,& ſpectatæ fidei, ſm Pau.de Ca.hic,cuius dictum dicit ſingulare Seuer.hic. Bar.tñ, legũ magiſter, conat dare ali-
82 quã doctrinã premittendo quædã, † quę ſunt extra fidẽ & credulitatẽ,q̃ ſunt quinq;,ſcia, neſciẽtia, dubitatio,ſuſpicio,& opinio.Scia vera eſt & certa,a fide differens, quæ eſt firma credulitas eius, qđ non vr.c. in domo, de penitẽ. diſtõ.4. & fides eſt ſ. ſciam, & ſ.opinionẽ cõſtituta, ſm gl. in rubr.extra de ſumma Trinit.& fide cath. hinc dicamus,ꝙ ſcia eſt verorum duntaxat, ſm Bar.in l.ſi pr̃familias, poſt gl.in verbo, & ſic, ſ.de hær. inſtit. & ſcire nihil aliud eſt, q̃ virtutẽ viſu perceptã in mente tenere, ſm gl.in l.2.§.idẽ Labeo, ſ.đ aqua pluuia arc. hinc dicit Bal.hic. quod fama non inducit ſciam.alibi dicit Bal. ſcire in nube, non eſt ſcire.ita Bald.in l. Aemelius, ſ.de mino.hæc aũt ſcia duobus modis hr.Primò per artẽ in his, quę ad illã pertinent. Scdõ per ſenſum corporis in his, quæ facti ſunt.artis ſcia percipit per rationes & demonſtrationes, & hoc modo verificat dictũ philoſophi 1.Poſteriorum, ſcire eſt rem per cauſas cognoſcere, l.ii.ſ. de iur.& facti ignoran.l.ſcire, ſ.de legi.c.intelligendũ, de verb. ſig. non. n. ſcire dicimur, niſi ſciamus prima principia & primas cauſas,c.oĩa,xij.diſtin.& eſt dictũ philoſophi relatũ per Ange.in l.qui Romæ, §. duo fratres, in j.q.ſ.de verbo.obligat.ideo
83 † medicus nõ dr hre ſciam ægritudinis, niſi tria perfectè ſciat; pterita, vnde infirmitas originẽ duxerit; pñtia, in quo ſtatu & gradu exiſtat; futura, vtrũ ſit mortalis vel non, ſm Card.in ca.
84 ad aures,de ætate & qualit.Scia † verò conſiſtentium in facto percipitur ſenſu corporeo,& hæc ſcia exigitur in teſte, l.qui teſtõ, in fine, ſ.de teſta diximus in l.j.ſ.ſi cer.peta.eadẽ ſcia requirit in parte, ſm glo.in c.concertationẽ, in verbo,ſciuerit, de appellatio. in vj. eadẽ requiritur in procuratore, ſm gl. in cle.j. de procura.eadem in hrde,l.ſi is qui, l.hæres inſtitutus, ſ.de acqui. heredit.eadem in arbitro, ſm Areti. conſi. 68. Excellentiſſime
85 dñe collateralis.Sed†an eadem requiratur in iudice?Bart.rñdet quod in his, quæ ſunt facti tranſeuntis, non iudicat iudex per hanc ſciam, quæ ſenſu corporeo percipit, ſed ſm allegata & pbata,l.illicitas,§.veritas, ſ.de offi.præſi.de quo per Fel. in c.i.col. iiij. & ſequen. de treuga & pace.& in c.j.de offi .ordi. in his aũt, quę ſunt facti permanentis, iudex põt iudicare ſm hãc ſciam, l.ſi irruptione, ſ.finiũ reg.in iſtis.n. probatio, quæ oculo corporeo percipitur,eſt oĩum probationũ ſuperlatiua, quã nulla legis virtus poteſt excludere,ſm Azonẽ in Summa, C.ad leg.Aqui. de quo per Alex.in l.eum qui,§.in popularibus, ſ.eo.& per Fel.
86 in c. fraternitatis, col.v.de teſtib. Neſcientia † eſt intellectus ad verum vel falſum minimè determinatus, ſm Bal.in l.ea quidẽ, col.2.C.de accuſ.& cognoſcitur per oppoſitũ ſcientię, ſm Bar. qui ſubdit, ꝙ neſcientia eſt extra fidẽ & credulitatem,& conſequenter excludit opinionẽ: qđ facit ad teſtẽ, qui interrogatus ſuper artic.principali dixit,nihil ſcire; poſtea ſuper articulo vocis & famæ rñdit,eſſe publicã de his famam, vt dicatur contrarius, quia neſcientia excludit famam. Cõtrarium tñ tenet Spe. ti.de notorio crimine, §.fama, in fin.& Bart. in l. de minore, §. tormenta, ſ.de qõ.differt autem neſcientia ab ignorantia, quia ignorantia eſt eorũ,quæ ſcire tenemur, neſcentia vero eorũ, q̃ non tenemur ſcire, ſm glo.in l.de ſtatu, ſ.de teſta. ſed Bart. hic latius interpretatur verbum,neſcientia, vt ad vtrunq;referat,qđ etiam vult gl.in rubr. ſ.de iuris, & facti igno.dicens ignorantiã capi ſemper in malã partẽ, neſcientiã verò qñq; in bonã, qñq; in malam, ſæpe tñ his vocabulis iura vtuntur pro ſynonymis.
87 Dubõ, † eſt motus indifferens in vtranq; partẽ ex æqualitate rationum ɔ̃riarum prouueniens,ſm Iſidorũ,vel ſm Bal in rub.đ probatio.col.3.eſt animi paſſio cum præciſa extremorũ ignorãtia,ideo dicit Bar.quod dubitatio nõ inclinat magis in vnã partem q̃ in alterã, & eſt ẽt extra fidẽ & credulitatẽ: nã dubius in
88 fide, dicitur hæreticus,c.j.extra de hære. Et † ad hanc dubitationẽ iudex inducitur per negationẽ, quã res fit dubia, l.fi.C.quiad liber.procla.non licet.cum concordan. adductis per gl.Sunt tñ plures caſus,in quibus negatione res non fit dubia,quos proſequit Fel.in c.ſuper eadẽ, de teſti. cogen. An aũt res fiat dubia ſilentio partis? traditur per Fely. poſt Bal. in c.fin. de proba. Su
89 ſpitio, † eſt animi motus ad aliquid cum vehementi titubatione, ſm Bal.in d.l.ea quidem. vel eſt paſſio animi aliquid firmiter non eligentis ſm Bal.in d.rubr.de proba.Ideo Bart. eam deſcribit, ꝙ illa ſit, q̃ aĩum iudicis aliquo leui argũ inclinat in aliã partẽ, ſed oẽm nõ excludit dubitationẽ.& hic eſt primus gradus probationis,de qua loquit tex in l.abſentẽ, de pęnis. vbi dr ex ſuſpitione neminẽ damnandũ. Adde, ꝙ quædã eſt ſuſpitio temeraria, q̃dam veriſimilis, quædã violenta. ita dicit gl.in c.ſi q̃s,de purg. cano.de prima non pt intelligi doctr.Bar.q̃a temeraria ſuſpitio non eſt recipiẽda, c.tua, de æta.& quali. l. j.§. ſi ſuſpitio,ſ.de incẽ. rui.nauf.Nõ ẽt de tertia, q̃a violẽta ſufficit ad iducendã plenã fidẽ,l.ſi q̃ adulter, C.de adul.c.literas, c.afferte mihi gladiũ,de pſumptio. Relinquit ergo, ꝙ debeat ĩtelligi de ſu-
90 ſpitione veriſimili.& ita declarat gl. in c.dicit dñs,xxxii.q.j.†Suſpitio differt a pſumptione,vt per gl.ĩ auct.ſi quis, C.de adul.& ibi dicit Bal.ꝙ pſumptio orit ex ſuſpitionibus,& nõ cõ, & ꝙ ex vna ſola ſuſpitione nunq̃ oritur aliqua pſumptio. Opi. dicitur
91 † ſm Bar. illa, per quã iudex poſt ſuſpitionẽ aliquibus fortioribus argumentis inductus,incipit cũ dubitatione adherere vni parti, & pt ſic diffiniri. Opinio, eſt animi motus cũ heſitatione aliqđ eligentis. hanc diffinitionẽ colligo ex gl. in §.rñſa prudentum, Inſti. de iure natu. &hic eſt ſecundus caſus probationis. Subdit Bart. de iſtis duabus cauſis dubijs loquitur lex nr̃a, ex quo infert d.Iaſ.Bar. velle, ꝙ ex ſolis ſuſpitionibus iudex poſſit deferre iurm neceſſariũ, ſed Bar.id non voluit,quia loquitur copulatiuè non alternatiuè, vt aduertunt Taur. de iſto art.dicã ſ. poſt Bar.Cognitis, quę iudicis aĩum ad credulitatẽ inducat, vi
92 deamus quid ſit credulitas,rñdet Bart.† Credulitas,ſeu fides,ea eſt, per quã iudex firmiter adheret vni parti. & pro iſtis oĩbus allegat text.in l,3.§.eiuſdẽ,ſ.de teſti.ibi,cui credas, aut quid probatũ opineris.Sed licẽt hic tex.probet,ꝙ credere & opinari ſint diuerſa pp alternatiuã, quę alternat diuerſa, vt no. per gl.ĩ rub. ſ.ſi ager vectig.non tñ probat,ꝙ credulitas cauſetur ex diuerſis argumentis, ex quibus cauſatur opinio, allegat etiam tex. in l.i. ſ.de qõ. Sed licẽt ibi probetur, ꝙ varijs modis ad perfectam pbationẽ deuenit, nõ tñ pbat quar ad opinio.ſuſpitionem, vel

credulitatem

93 credulitatē puehiatur. Ex† his infert Bar. ꝙ credulitas & ſcīa ꝯ
ueniūt in hoc, ꝙ ita firmiter vni parti adhæret ꝑ credulitatē, ſi
cut ꝑ ſciam. Sed diſcōueniunt in mō adhærēdi: nā argumētis
adhæret credens, ſenſu vero & certa rōne adhæret ſciēs. ꝑ quo
facit tex. in l. 2. §. qđ obſeruari, C. de iureiur. calūniæ. Stat igit ꝯclo,
ꝙ ea, qbus iudex inducit ad credulitatē, inducūt plenā ꝓbonē:
ea vero q̄ inducunt in opi. iudicē, faciūt ſemiplenam. videamus
94 mō exēpla in ſpē. Priuata† ſcriptura, ſm gl. ſemiplenē probat,
ꝯriū firmat Bar. diſtinguēdo tres ſpēs priuatæ ſcripturæ. Circa
primā, videlicet circa apochā, quā ꝓ oi priuata ſcriptura, exce-
95 pto lib. rōnū & epl'a, accipit Bar. Aduertendū eſt, ꝙ† apocha ꝓ
prie ſumit ꝓ chirographo ꝯfeſſionē creditoris de recepto cōti
nente, & antipocha pro confeſſione debitoris annuę pſtationis
ab eo debitæ, l. pl'es apochis, C. de fide inſtr. gl. tñ in l. fi. §. ſi Titi
us, ff. de cond. indeb. aliter intelligit, & minus bene. Circa apo
chā generaliter ſumptā, quę alibi ſecuritas appellatur, l. pe. & fi.
C. de apo. pub. lib. x. & alibi breuis nōminat, l. inter chartulas,
C. de conuc. fiſci. deb. co. lib. x. facio regulam. negatiuā. Priuata
96 † ſcriptura non facit aliquā ꝓbationē, l. inſtra domeſtica, C. de
ꝓba. c. 2. de fide inſtr. ibi, non vr̄ alicuius firmitatis robur obti
nere. Amplius, vr̄, ꝙ Princeps nō poſſit ſtatuere, ꝙ priuata ſcri-
ptura plene probet, c. j. in verſ. non poſſumus, de fide inſtr. qđ in
97 telligunt Pan. & alij, niſi ex magna cā. † fortius dicēdum vr̄, ꝙ
non valeat ꝯuentio partiū, vt credat priuatæ ſcripturæ, qa inui-
tat ad delinquendū, c. fi. de pact. & ita uolunt Imol. & Bal. in c.
cum P. Tabellio, de fide inſtr. & Pau. de Caſt. in l. pactum inter
hæredē, ſ. de pact. qđ intelligo ſanè in ſcript. priuata abnegata,
& nullo adminiculo fidei roborata: ſecus ſi ſit vel partium, vel
teſtiū ſubſcripti. roborata, per ea q̄ tradit Bart. in l. fi. de ꝟt. ſtip.
& in iſtis terminis ꝓcedat opi. d. Ant. & Fel. ꝯ Imo. in d. c. 2. in
98 vj. fallent. Intellige † hanc regulam, vt non faciat aliquā ꝓbatio
nē: facit tñ aliquā ꝓſumptionē, ſm Bar. & alios *cōiter*, excepto
Cur. ſeniore, col. xxvij. qui tenet, quòd non ēt faciat aliq̄ ꝓſum-
ptionē, motus ꝑ tex. in d. c. 2. in verbo, alicuius firmitatis. ſed rñ-
detur, ꝙ in ꝓſumptione ſeu ſuſpicione nulla eſt firmitas, cum
iudex ꝑꝑ illā non adhæreat alicui parti. excluditur itaq; ſola ꝓ-
batio plena, q̄ in credulitate, vel ſemiplena, q̄ in opi. firmat ſm
Pan. & alios. Monet ſcđò, qa nō eſt credendū aſſerenti ſcriptu-
ram fuiſſe ſcriptā manu aduerſarij, niſi al'r probet. l. 2. ff. de pro-
bat. Alioquin erit in facultate cuiuslibet coadiuuare depōnes
ſuorum teſtiū, & facere, ꝙ mediante tali ꝓſumptione preponde
rēt teſtib. aduerſarij, prout ꝑponderare debent, ſi talis ſcriptura
faceret ꝓſumptionem, vt vult Pau. de Caſt. hic, col. pe. quem d.
Iaſ. & alii ſequunt. ad iſtud Bar. ſentiēs difficultatē rñdet, & non
eſt veriſil'e, ꝙ quis debeat facere falſam apochā ꝑꝑ timorē ma-
99 gnæ pœnæ. † Not. Bar. velle, ꝙ faciens falſam apochā, incurrat
pœnā falſi, de qua i l. 1. §. fi. de fal. Sed obſtat, quia falſitas nul-
li nocitura, non eſt punibilis, l. damus, cū gl. C. de fal. Sol'o. no-
tata in d. l. damus, debēt intelligi de falſitate, quæ in nihilo eſt
nocitura: ſecus ſi in aliquo modico, vt declarat Bar. in l. ſi quis
legatum, ff. de fal. Addit Bart. non eſſe veriſimile, ꝙ quis debeat
facere falſam apochā, cū ſciat de facili poſſe detegi falſitatē ꝑ
100 cōparationem literarū. Nota† Bar. velle, ꝙ ex ſola ꝯparatione
l'rarū ꝓbetur falſitas: Iſtud eſt maximū dictū. Sed non vr̄ verū,
quia ſola comparatio plenè non probat, vt ſtatim dicetur. Pōt
ſaluari Bar. quia ad remouendam hanc ꝓſumptionem, ſufficit
alia ꝓſumptio ex comparatione reſultans, l. diuus, ſ. de in inte-
grum reſt. Ad mouēdā igitur hanc ꝓſumptionē, ſatis erit, ꝙ ad
uerſarius, ꝯ quem producitur apocha, ſcribat corā iudice diſſi-
101 miles literas. Iſta regula† intelligitur in ſcriptura priuata ab eo,
cōtra quem ꝓducit abnegata, ſecus in confeſſata. iſta bene pro
bat plene ꝯ ꝯfitētē, l. Publia, ff. depoſi. §. ſi quis igitur, in Auth.
102 de inſtr. cau. & fide. i verbo, ꝓfeſſus non eſt. Ampliatur, † vt ꝓ
cedat etiam in ſcriptura manu tertij ſcripta, recognita ab eo, ꝯ
quē ꝓducitur, ꝙ fuit ſcripta eius mandato, l. ſi quis ex argenta
riis, §. ꝑtinere, ſ. de edē. l. Diuus Clau. §. item Senatus, ff. de fal. c.
cum inter vos, de re iudi. iſtud ſane intelligendū in ꝯfitente ſe
ſcripſiſſe, vel per alium ſcribi feciſſe, ſecus in ꝯfitente ſcripturā
manu ꝓducentis ſcriptā fuiſſe, & in ea ꝯtenta negante, l. exem-
plo, C. de proba. & d. l. inter chartulas. Itē ſecus in ꝯfitente ſcri-
pturā manu tertii ſcriptā, ſed abnegantē contenta, iſta quāuis
recognita non ꝓbat ꝯ negantē, ſm Lud. Rom. hic, & cōſi. 404.
Pro diſcutienda, in j. dubio. fortius dicit Io. And. in addi. Spec.
tit. de ceſſ. actionis, §. j. in additione incipiente, Guido de Suza-
103 ria. † ꝙ priuata ſcriptura cedē. quamuis recognita quantum ad
ſcripturā, non probat ꝯ ceſſionariū, ēt ſi ex data appareret ſcri-
pta ante ceſſionem, vt comprobat d. Steph. Bertrā. conſi. ccxix.
Cum ſcriberē, lib. 2. Amplius dixit idem Io. And. in addi. Spec.
tit. de inſtr. edit. §. nunc dđm. ꝙ nec ēt ſcriptura mercatoris vel
nūmularii recognita, quantū ad ſcripturā probat aliquid ꝯ ter-
104 tiū. ſtat igitur regula cū vna fallen. Fallit ſcđò, niſi † ſit ſubſcri-
pta a partibus, & a teſti. iſta plene probat d. l. ſcripturas. intellige
teſtibus ſubſcriptionem recognoſcentibus, d. §. ſi quis igitur, &
§. ſeq. ibi, propriis ſubſcriptionibus atteſtentur. Secundò intel-
lige, dummodo ſit ſubſcripta a teſtibus non minus tribus, ut in
iuribus præalleg. Tertiò intelligit non minus tribus maſculis,
non ēt fœminis, d. l. ſcripturas, in fi. in verbo, viderunt. & ibi no.
Bald. Contrarium tenet d. Iaſ. hic, col. xlii. & Fely. in d. c. 2. mihi
placet horum ſnīa, quia text. in d. §. ſi quis, & in §. ſeq. exigit ꝑſē
tiā, & ſubſcriptionem triū teſtiū ſimpl'r, nec adiicit virorū. Non
obſt. tex. in d. l. ſcripturas, quia loquit in caſu ſpāli, qñ agitur de
ꝑiudicio tertij, ſed quantū vt noceat ſcribenti, tex. ille in princi-
pio non magis exigit ſubſcriptionē maſculorū q̄ fœminarum.
Quartò intelligitur tribus teſtib. probatæ & integræ opinionis,
& ſic qualificatus, d. l. ſcripturas, & d. §. ſi quis igit. ibi, tres teſtes
honeſtos & fide dignos. & vtile erit hanc qualitatē probare, vt
euitetur doctr. Bar. i l. j. §. ſi quis neget, ff. quę. teſta. aperi. Quintò
requiritur, quòd iſti teſtes agnoſcant partes, §. oportet. ibi, non
ignotos, de fide inſtrorum. Sextò exigitur, quòd iſti teſtes depo
nāt partes ſubſcripſiſſe ipſis vidētib. d. §. ſi quis igit. adeo, ꝙ non
ſufficeret teſtes deponere ſe hr̄e literas partiū cognitas, niſi ad-
dant vidiſſe ſcribi ſm Soc. conſi. 274. i cā. col. x. verſi. poſtremo,
lib. 2. Septimò requiritur, quòd apocha ſit ſubſcripta ab amba-
bus partibus ſm Bar. & Sal. hic. Cōtrarium tenet Ludo. Rom.
vt ſufficiat, ꝙ ſit ſcripta ab eo, contra quem producitur, per tex.
in l. cum antiquitas, §. fi. de teſta. arguendo de vltimis volunta-
tibus ad ꝯtus, l. quæ de legato, de leg. j. & per notata per gl. in
§. nos āt, in Auc. de tabel. ſequit d. Alex. hic, & conſi. 118. Viſo,
lib. 4. Pro concordia dicerem, ꝙ ſi agāt de præiudicio tertij pro
cedat opinio Bar. prout loquitur text. in dicta l. ſcripturas. ſi ue-
ro agatur de præiudicio eius, qui ſcripſit, procedat opinio con-
105 traria. Fallit tertiò, niſi ſit apocha a ſolis teſtibus, vt ſ. deponen.
ſubſcripta, & literarum comparatione ſuffuſa, hoc etiā plenam
fidem facit, ſm Bar. per tex. d. auct. at ſi contractus, qui non pro
bat glo. tñ ibi, & alij *cōiter* ſequuntur. Intellige ſi ſit ſcripta ab eo,
contra quem producitur, non etiam ſi ſit ſcripta manu tertij:
tunc non ſufficit, quòd teſtes ſubſcripſerint, & ſcriptura per cō-
parationem literarū illius tertij iuuetur, niſi teſtes in eorū ſub-
ſcriptione atteſtent, ꝙ illa apocha fuit manu tertij ſcripta de vo
luntate partium, ſm Imo. & Fely. in d. c. 2. qđ mihi vr rationabi
106 le. Fallit quartò, † niſi apocha ſit literarū cōparatione & teſti-
monio triū teſtiū, qui eā ſcribi vidiſſe deponant, roborata. Iſta
ēt plenè probat, dato, ꝙ nō ſit a partibus, nec a teſtibus ſubſcri
pta, ſm gl. i d. auct. at ſi ꝯctus, quā Bart. & alii *cōmuniter* ſequunt.
Intellige modo, ſi ſit ſcripta ab eo, ꝯ quē producitur. Sed ſi ſit
ſcripta a tertio, & teſtes deponant vidiſſe eā ſcribi de mandato
partiū, an tunc plenè ꝓbet, dubitari pōt Lud. Ro. hic putat, ꝙ
non, per tex. in d. l. ſcripturas, ubi requiritur partiū ſubſcriptio.
Sed certè cū credat teſtibus deponen. vidiſſe eā ſcribi, d. §. ſi qs
igitur, nō uideo cur ēt eis credendū nō ſit, ſi deponant vidiſſe
de mandato partium ſcribi: niſi fortè dicatur, ꝙ ad hoc vt apo
cha probet, opus ſit, ꝙ mandatū enuncietur per ipſam ſcriptu-
rā, vt dixi in ꝑcedenti fallētia: alioquin non erit ſcriptura, quæ
probabit mādatū, ſed ipſi teſtes; quo caſu examinādi ſunt i for
ma teſtimonii, vt deponant de ꝯtentis, & non de ipſa ſcriptura.
Intellige ſcđò hanc fallentiā, ſi probatio exordium ſumat a lite
rarū cōparatione, tunc requirit depoſitio teſtium: ſecus ſi exor-
dū ſumat a depoſitione teſtium. tunc dđm vt in ſequēti fal. en.
107 † Quintò fallit, niſi apocha ſit recognita a teſtib. depon. eā ſcri-
bi vidiſſe, iſta abſq; partium & teſtiū ſubſcriptione ſemiplenè
probat ſecundū Bar. per tex. in d. §. ſi quis igitur, qui vr̄ oppoſitū
probare ibi, neq; talē interdicimus fidem, & ꝯ Bart. tenet Imo.
in l. nuda rō, de do. & in d. c. 2. Lud. Ro. & d Ale. hic, & idē Ale.
in d. conſi. 118. per text. in §. ſi verò tale aliquid, de fide inſtrum.
vbi dr̄ teſtibus credendū eſſe magis, q̄ literarū cōparationi. Ex
hoc infert, ꝙ abſq; dubio credendum erit teſtibus, qñ nulla eſt
facta comparatio q̄ aduerſet: & ita tenendo non obſtat non aſ-
ſignata per Bar. in d. auct. at ſi ꝯctus. inquit. n. apochā hoc caſu
non probare plenè, quia ſimilitudo literarū poteſt teſtes facili
ter decipere. iſta ratio ſm Imo. non poteſt procedere, qñ teſtes
deponunt ſe vidiſſe ſcribi, quia deponunt per ſenſum corporis,
l. teſtium, C. de teſt. Sed certè eodē modo decipi poſſunt, cum
non poſſint ſcire apochē eſſe illā, quā viderunt ſcribi, niſi per
ſimilitudinē literarū. Non diſcedamus igitur a ſnīa Bar. cōiter
approbata. non obſtat tex. in §. ſi quis igitur. licèt. n. fides non in
terdicatur teſtibus, vt ibi dicitur, tñ intelligitur de fide ſemiple-
na. patet, qa ibi dicitur, ꝙ ex vtroq; fide ſumitur, videlicet & te-
ſtibus & comparatione literarū, ergo ſoli teſtes plenè non pro-
bant. non ob. tex. in d. §. ſi verò tale, quia & ſi dicatur ibi, magis
ſtandū viuæ uoci teſtiū, ꝯriæ literarū cōparationi, iſtud intel-
ligitur quantum ad recognitionem ipſius apochæ: ſed, ꝙ ipſa
apocha a ſolis teſtibus recognita plene probet iſtud non deci-
108 ditur ibi. Sextò fallit, † niſi apocha ſit ſola literarū cōparatione
reprobata, hæc ēt ſemiplenè probata, d. §. ſi quis igitur. inducē-
do, ut ſupra. Pro intelligentia ſciendum eſt, ꝙ alia eſt ſcriptura,
ad quam fit comparatio, altera ex qua. Item ſciendum ē, quòd
comparatio olim fiebat ex ſolis tribus ſcripturarum generi-
109 bus, de quibus in d. l. comparationes. † hodie verò fit etiam ex
ſcripturis repertis in archiuio publico, & ex oībus ſcripturis,
quas is ꝯ quē producuntur, confeſſus eſt ſuas eſſe, auct. ad hæc,

110 C. de fide instr. † pōt igitur iudex cōpellere aduersariū ad scribendū, vt ex tali scriptura possit fieri ꝯparatio, ſm Ang. in d. §. si qs igitur, ꝑ tex. illū reiecta Bar. sñia ꝯriū tenentis in d. auth. at
111 si ꝯctus, quā improbat Pan. in d. c. ij. col. pen. † Ex quo patet, ꝙ hodie pōt fieri ꝯparatio ex oī scriptura, quā constat fuisse scriptā per eū, in cuius odium fit ꝯparatio. Item sciēdū est, ꝙ hi qui ꝯparationē facturi sunt, debent esse periti in arte scribendi, & ꝑstare iurm iuxta formā d. l. ꝯparationes, & olim cōparatio eo mō facta plenē probabat. hodie correcta est illa lex, & facit tm̄ semiplenā probationē, d. §. si quis igit. Istis sic declaratis, ista fallentia sublimitatur, vt non ꝑcedat in apocha abnegata a parte, & a testibus, in subscriptione nominatis; tunc apocha nec etiā semiplenē ꝑbat, quãuis sit ꝯparatione lrarū roborata, ſm Sal. & Mod. hic. qđ verū est, si facta sit ꝯparatio solius scripturæ ipsius apochæ. secus si ēt sit facta cōparatio subscriptionū ipsorū testium, hoc casu semiplenē probat. sicut. n. comparatio ꝑualet negationi eius, qui scripsit, ita ꝑualet negationi ipsorū testiū, ſm eundem Sal. in d. l. in bonæ fidei, col. vj. & d. Alex. hic. Sed
112 dubitatur, † quid si testes non abnegent eorū subscriptiones, vt quia sint mortui vel absentes? Bar. in d. authē. at si ꝯctus. rñdet apochā hoc casu comparatione suffultā plenē probare, ꝑ text. in d. l. scripturas, q̄ de cōparatione nihil dicit, & fortè idem voluit Bart. hic, dum dicit, ꝙ tanta posset esse vis cōparationis, & daretur plena fides. Contrarium tenet d. Ale. quia comparatio sola non plenē probat, qñ apocha est a partibus scripta, d. l. si qs igitur. idem ſm eum, qñ est subscripta a testibus; q̄ rō videtur leuissima, cum maior sit virtus cōparationis plurium & diuersarum scripturarū, q̄ vnius tantū. Contra Bar. facit ratio, quia similitudo literarū faciliter formari pōt, q̄ rō ēt stat in scripturis diuersorū. intelligerē ergo decisionē Bart. ꝑcedere duobus concurrētibus. Primū, ꝙ esset ꝯparatio ipsius apochæ tam respectu
113 scripturæ, q̄ subscriptionum. Secundū, † ꝙ literæ essent oīno similes. & licèt Ang. in d. §. si quis igitur, & Cur. senior hic, indistinctè exigunt omnimodā literarum similitudinē ad faciendā semiplenā probationē, tñ Bart. & alij cōiter ꝯrium sentiunt, ꝙ faciat semiplenā probationē, dato ꝙ sit aliqua dissimilitudo, cum aliter iuuenis, aliter senex scribat, vt in Auth. de fide instr. in prin. & l. si non sortē, § libertus, ff. đ ꝯd. inde. Quinq; alias fall.
114 refert Fel. in d. c. ij. ad quē me remitto. Viso † quā fidem faciat priuata apocha, videamus quā facit liber rationum. Ad euidētiam sciēdū est ꝙ librorū rationū tres sunt species; quidā sunt libri ꝯfecti ab hñte officiū illos ꝯficiēdi a publico, vt olim erāt nūmularij, l. quidā, § nūmularios, ff. de edē. & magister cēsuum, l. census, ff. de ꝑba. & exactores tributorū, ac ēt gabellarij & thesaurarij, l. illatæ, C. de fide instr. Quidā sunt libri cōfecti ab obligato rōne alicuius administrationis, vt libri tutorū & curato
115 rū, l. j. §. officio, ff. de tut. & rō. distra. per quē dicit Soc. † quod oīs administrator tenet̄ librū rōnum ꝯficere, alias pōt in litē iurari ꝯ ipsum. ita Soc. consi. 46. lib. j. & ꝯsi. 40. li. 4. Isti libri dēnt esse solennes cum die, anno, & ꝯsule, l. j. §. ꝯdōnes, de edē. & tradit Io. And. in addi. Spec. tit. de instr. edi. §. nunc dđm. & d Ale. cōsi. 84. in cā, li. vij. Quidā sunt libri ꝯfecti pro arbitrio & volūtate scribentis, vt sunt libri, quos quisq; sibi priuatim ꝯficit. Isti nō exigunt dictam solennitatē. quanq; sit vtile, quod debito ordine conscribatur, vt docet Io. de Imo. in c. ij. col. 4. de fi. instr. Item
116 † sciendū est, ꝙ is dr̄ liber rōnū ꝑpriè, qui in forma rōnū cām demonstrante scriptus apparet, vt ꝑ Bal. in rub. de fi. instr. dicit aūt in forma rōnū cōpositus, qñ clare & non cōfusè data, & recepta, introitus & exitus continet, l. cum seruus, ff. de ꝯdi. & demon. aliter ꝑsumitur dolo confectus, ſm Pet. de Anc. cōsi. 306. in cā. & Ang. cō. 277. Tutor, qui debet. n. taliter cōponi liber, ꝙ in eo omnia singlr̄ inserantur, vt tali anno, ex tali fundo, ex tali colono, ſm Bart. quē ita consuluisse refert Soc. consi. 159. in pñti. li. ij. ideo in libro vnius administrationis non debent inseri rationes alterius administrationis, l. Nesennius. ibi, in rōnē impensarū, ff. de nego. gest. & ita dicit Imo. in c. cum ex officij, de test. & Bal. in auth. licentiam, C. de epis. & cle. cām ēt debet demonstrare, aliàs esset nuda rō. l. nuda rō, ff. de don. tradit Ale. consi. 179. in causa, li. vj. Istis sic ꝑmissis, colligo ex doctr. Bar.
117 tres conclusiones. Prima, † liber rationū ꝯ scribētes plenē probat, d. §. nūmularios, cū gl. cle. j. de vsur. quæ conclusio est plana in his, quæ scripta fuerunt parte ꝑsente, in his probat tanq̄ confessio facta parte præsente, l. generaliter, C. de non num. pec. c.
118 in præsentia, de probatio. Sed in scriptis † absente parte non videtur probare, nisi semiplenè, l. certum, §. si quis me absente, de confes. Sed *cōmunis* sñia est, ꝙ conclusio ꝑcedat gñaliter, qa scriptura libri loquitur etiam tēpore, quo liber ꝑducitur, quo tēpore pars est ꝑsens, l. Arriani, de hære. Quæ conclusio maximè procedit in casibus, in quibus confessio facta absente parte plenē probat: vt est cōfessio liberationis cā facta, l. non solū, §. si liberationis verba, ff. de liber. lega. Et firmat in ꝑposito d. Ale. consi. 242. ponderatis, lib. vj. Et maximè vera est in mercatoribus & similibus, qui ꝯsueuerunt tenere libros, istis tacitè censet mandatū ab his, qui secū ꝯhunt, vt scribant oīa inter eos gesta, ſm Bart. & alios, in l. j. C. de eden. quo casu liber probat virtute mādati, l. si quis ex argētarijs, §. rōnē, sup. de eden. Ampliat̄
119 scđò, vt procedat ēt in lib. alterius manuscripto, vt hic per d. Ias. col. 44. sed aduerte, qa hoc casu vr̄ cessare rō pallegata: quia & si scriptura tertij sp loquatur, non tñ pt plus probare q̄ viua vox tertij, q̄ nihil probat absq; iuramēto, l. iurisiurandi, C. de testi. Sol. hæc ampliatio intelligēda est in libro, qui ꝑ suo tenetur, nā cum illo vtat̄ vt suo, ꝑsumit̄ scriptus de eius mādato, vt dicit Pan. in d. c. ii. col. 8. & d. Ale. in d. consi. 246. Ampliatur tertio ēt in his, q̄ manu mea scripsi in libro aduersarij, ſm Raph. Cō. consi. 136. Visis instrumentis stat. n. ratio, ꝙ eius voluntate scri
120 ꝑta credantur. Ampliat̄ † quartò, ēt ꝙ in tali libro non sit appositus dies & annus, ſm Io. And. & Pan. quos sequitur d. Ias. hic. Sed huic ampliationi repugnat, qđ statim scribit idē d. Ias. in i. & ii. limitatione. Pro concordia dici pt, ꝙ hæc ampliatio ꝑcedit in tertia specie librorū, non aūt in prima & scđa, vt voluit d. Steph. Bertrā. consi. 263. Non pōt, lib. ii. Ista conclusio limitat̄ tripliciter, vt hic per d. Ias. quæ propriè non sunt limitationes, maximè duæ primæ, quæ loquuntur in libro non hñte formā
121 libri. Scđa † conclusio, liber rationum pro scriben. nihil ꝑbat, l. exēplo, C. de probatio. Ampliatur, vt procedat ēt in libro habentis officium publicū scribendi, arg. l. primæ, & per totū. tit. ff. de his, qui sibi ascribūt. in l. diuus, & l. de eo, ff. de falsis, & firmat
122 Bar. in d. §. nummularios. Fallit primò † in his, quæ dependent a sola voluntate scribentis, l. Nesennius, ff. de neg. gest. quæ non vr̄ gñaliter probare, cū loquat̄ in libro defunctæ auiæ, & in lite post mortē suborta. Cōiter tñ recepta est hæc fallentia, q̄ sanè ꝑcedit, nisi talia sint scripta, quibus actus cum alio celebratus impugnet̄, vt consuluit d. Ant. de But. consi. 71. Primo vr̄, & sequi
123 tur Dec. consi. 21. Viso puncto, col. ii. Scđò fallit † in libro defuncti, qui sit habitus & reputatus vir bonus, hic liber facit aliquā ꝑsumptionē pro hr̄dibus scribentis, l. q cum maior, §. fi. ff. de bon. lib. qui tex. non multū facit, tū quia non apparet, ꝙ pr̄ asserens esset habitus pro viro bono: nisi dixeris, ꝙ persona pr̄is debet filio videri sancta. sed adhuc non vr̄ probare, qa assertio pr̄is. de quo ibi, nō ꝑbat cōtra libertū, l. si quis in graui. §. si quis moriens, ff. ad Sylla. Pro ista fallentia Bar. inducit text. in l. rationes, C. de proba. vbi dr̄, solas rōnes non probare. ergo cū aliis faciūt plenā fidē. ista inductio magis innuit, ꝙ faciat semiplenā probationem, qđ Pau. de Ca. col pe. constanter affirmat. sequit̄ Socy. consi. 62. in præsenti, lib. i. Pro concordia puto sic distinguendū; aut loquimur de viro bono bonitate regulari, & tūc procedat sñia Bar. & cōis, per tex. in d. l. rōnes, qui loquit̄ in rōnibus cuiuslibet defuncti. Aut loquimur de viro bono bonitate præcellenti, & tunc procedat opi. Pau. de Ca. Ratio huius fallentiæ esse vr̄, quia liber defuncti non pt ita faciliter corrūpi, sicut liber viuentis, ſm Bal. in d. l. rōnes sed certè potuit ante mortē corrūpi. & illa rō, ꝙ nemo ꝑsumat mori cum pctō, l. fi. C. ad l. Iuliam repe. militat ēt in viuente, vt ibi dicit ille tex. vnde putarē animaduertēdū, an is qui librū fecit, decesserit post
124 motā litē, vel ante. Fallit † tertio in connexis, in quibus si aduersarius vult vti libro contra scribētem, tenet̄ ēt librū approbare pro scrib. ſm Bar. in d. §. nummularios, per tex. in d. l. Pub. §. fi. cū gl. melius facit tex. in l. etiā, §. i. ff. de min. sed punctus stat, an scriptura dati & recepti dicat̄ connexa. Io. And. in d. §. nunc dđm. sentit ꝙ non, dū dicit ꝙ in receptis creditur libro; in datis debet iudex considerare circunstantias. idem vr̄ velle Bart. in l. Aurelius, §. idē quærit. ff. de lib. leg. dū dicit ea dici separata, quæ diuersis tēporibus facta sunt. In contrariū facit, qđ dicit gl. in d. l. ēt, §. ex cā. quæ vult ea dici cōnexa, q̄ ab eo. negotio, eademq; cā proficiscunt̄. sequit̄ Cur. in consi. 20. Incip. sępenumero, col. ix. Et iō si in libro contineat̄ cā receptorū, vr̄ ꝙ acceptans pro se capitulū receptorū, teneat̄ acceptare ꝯ se capitulū datorum: sed dubitatio est, an teneat̄ acceptare caput datorū cū qualitatibus? recurrendū puto ad doct. Bar. in d. §. idē quærit. Fel. in c.
125 cū inter, col. 4 de excep. Fallit quarto, † quando in libro sunt descripta plura capita, quorū aliqua reperiunt̄ approbata per alias rationes publicas, vel libros aliorū mercatorū; tunc liber plenē ꝑbat ēt ꝑ scrib. ſm d. Ias. hic, quia sicut scriptura in vno falsa tota credit̄ falsa, vt tradit̄ in l. si ex falsis, C. de trāsac. ita econtra in vno vera, debet ꝑsumi in oībus vera. & ad hoc allegat d. Ias. authoritatem Pau. de Ca. cōsi. 238. Ad bene examinandū, lib. i. Ista limitatio mihi non placet, quia destruit ex præcedenti. Nā si in connexis stat̄ libro pro scrib. sequit̄ ꝙ in separatis fidē non faciat, & tñ ꝯ se scripta vera esse ꝑsumuntur. Scđo, qa daret̄ occasio delinquēdi ꝯ l. cōuenire, ff. de pac. dota. posset. n. quisq; fidē dare suo libro inserēdo aliqua vera, qđ nō est admittendū, vt dicit Imperator in d. l. cōparationes. Præterea istud fundamētū retorquet̄, nā falsitas in vno cap. non nocet ī alio separato, vt Bar. cōcludit in d. l. si ex falsis. & ita in ꝑposito dicit Decius, ꝯtrariū consulens, consi. 317. Visis, col. fi. Nec Pau. de Ca. in allegato consi. istud vult gñalr, cū loquit̄ in partitis minutis, in qbus
126 non solēt ꝑbationes parari, vt statim dicetur. Fallit quinto † in rebus minutis, in quibus liber plenē probat ēt ꝑ scribēte ſm Io. And. in d. §. nunc dđm. hinc dicimus, quod liber executoris plenē ꝑbat minutas distributiones, ſm Bal. in l. id qđ pauperibus, in fi. &

in fi.& in l.nulli, col.iij. C.de epis.& cler. Silr liber tutoris probat minutas impēsas, l.lex, q̃ tutoteres, C.de admi.tuto. In his.n. q̃ verisimilia sunt, stat libro cū iuro ꝓducētis, vt vult Bal.in l.j. circa fi.de eden.cū cōcor.de qbus hic per d.Ias. col. lxj.cui adde
127 Bal.consi.304.non est nouum,lib.j. Fallit sexto, † nisi ꝯsuetudo pstet fidē libro etiā pro scribē.c.cū dilectus, de fide inst. valet.n. hmōi ꝯsuetudo. ꝙ credātur libris, maximè vsq; ad certā quantitatē, ſm Pau.de Cas.& latè d.Ias. col.xliii. ver.vltra Bart.& tradit Soc.consi.87. In pñti, col.pe.lib.j. Adde, valere consuetudinē, vt credat libris mercatorū ēt extra cām mercatiæ, vt tradit d.Rochus in repe.c fi.col.xiiij.de consue. licèt Aret.dubitet cons.44. In proposita ꝯsultatione. Adde scdò inquantum d.Ias.dicit rationē esse, quia tūc authoritate publica fides libro pstatur. Ista rō ꝯfundit p ea, q̃ dixi in ampliatione huius conclōnis. Est verū, ꝙ Saly.& d.Ale.in d.§.nummularios, impugnāt amplia-
128 tionem; qđ si ita sit, infertur vii.litatio, † vt non procedat ꝯclo in libris scriptis ab habentibus offiñ de publico. Nā his plenè credit ēt p scrib.vt sūnt libri gabellariorum, de quo latè p Ber
129 tha.in trac.de gabel.in 2.q.4.ptis. Vltimò fallit† ī libris sociorū, qui inter socios plenè probāt oīa verisimilia tam pro se q̃ ꝯtra se, ſm Bal. in rub. de fide instru. col.x. & Soc. in d. consi.87.& consi.162.& 240 Circa psentē, & 291. Visis, col.8. lib.2. Ter
130 tia conclusio† liber rōnum eorum, qui publicam artē exercēt, facit semiplenam ꝓbōnem pro tertio.& ꝯ tertiū, vt not.in d.§. nūmularios. Tu aduerte ad pl'a. Primò, quod dupl'r pōt quis artem publicā exercere, vel ex necessitate officii, vł absq; officio. Primo casu liber plene probat, l.illatæ, C. de fide instru. Et ita intelligenda est doctri. Bart. in d.l. nuda. aliàs ꝯriaret sibijpsi in his, q̃ dicit hic. Hinc libri thesaurariorū plene ꝓbāt, l.2.vbi Bal. C.de cō.fisci debi. Tradit Ale.cōsi.177.in cā, lib.vi.& Socy. ꝯsil. 215.lib.2.vbi restringit quātū ad ea, q̃ ꝯcernūt offiñ, & ꝯs.218. eo. lib. Scđo casu, liber facit semiplenā ꝓbōnē, vt dicit Bart. hic, motus ex eo ꝙ viuæ voci mercatoris sempilenè credit, ea dē rōne credendū sit semiplenè eius libro. Quā rōnē Imola,& Lud. Ro. retorquēt ꝯ Bar. quia viuę voci sine iuro nō credit semiplenè, l.iurisiurādi, C.de testi.ergo nec ēt libro. d. Ale. saluat intelligēdo cōclōnē ī eo, q a principio iurauit artē fideliter exercere. Sed Imo.replicat & bñ, ꝙ nō satis est testē iurare se dictu rū veritatē in oī cā. Præterea non credit testi iurāti, nisi sit spāliter ad hoc citatus, l.si qñ, C.de testi.ergo viuæ voci mercatoris iurati nō vř credēdū, neq; eius libro: tū qa iurauit in gñe, tū quia ad hoc nō fuit citatus. Sed retenta terminorū paritate, sicut credit viuę voci testis ltīmè iurati: ita dēt credi libro ltīmè ꝯfecto, & hoc mō voluit arguere Bar. imò magis vř credendum libro q̃ testimonio, per rōnes de quibus per Pau.de Ca.hic, col.pe. Intellige prædicta oīa, ꝯstito ꝙ liber eius sit, cuius esse dř: nam si ignoret, cuius sit nullā fidē facit, d.§.si quis igitur.& tradit Pau. de Ca.consi.406. Satisfaciendo, lib.i.& Cor.cōsi.19. col.xiii.li.
131 ii. Sed an † sola literarū coparatione ꝓbet cuius sit liber? vř ꝙ non, p ea quæ dicta sunt de apocha. Contrariū determinat Bar. p tex.in d.l. cōparationes. quā dicit incorrectā in libro. sed ꝯsidera, ꝙ in correctoriis est licita extēsio ex indentitate rationis in l.scriptæ, vt tradit d.Ias.post gl.in auct.quas actiones, C.de sacros. eccl. Ratio aūt scripta in Auct. de fide instrumen.in prin. & in d.§ si quis igitur, militat ēt in libro. Bart.in d.l.nuda, sentiens difficultatem nititur assignare rationem diuersitatis inter apochā & librum.& primo, quia liberationum nō ita faciliter pōt falsificari, sicut apocha. Ista ratio concludit, quòd magis credendum sit libro, non aūt concludit, ꝙ sola cōparatione magis ꝓbetur liber q̃ apocha. Nisi dixeris, ꝙ hæc ratio pōt referri ad scripturā ex qua, & tunc non cōcludit; aut ad scripturā ad quā, & tunc optime procedit, nam liber non ita faciliter posset trāsformari, sicut vna apocha. Iustū est, vt facilius probet liber q̃ apocha. Scđa rō Bar. qa īputādū est ei, q recipit apochā non factā solēniter; q̃ rō cessat in libro rōnū, quē q̃sq;sua volūtate cōposuit. Ista rō non placet Pan.in d.c.2. col.v.quia īputādū est ēt ꝯheti qui tpe ꝯctus ñ ꝓcurauit eādē solēnitatē adhiberi in illo. Sed tu considera, ꝙ cū liber ꝯfectus ab hñte offiñ, vel authoritatē publicā, fidē faciat absq; solēnitate test ū & subscriptionū, non videtur imputandū ꝯhenti si non curauit talē solennitatē adhiberi: minus ēt videtur imputandum ei, qui nō curauit adhiberi solēnitatem in libro eius, qui sua voluntate cōpo-
132 suit, cum nesciat ꝯhēs si is sit librū de hac re facturus. Stat † igit cōclo, ꝙ sola cōparatione probatur, cuius sit liber. Sed an tunc liber faciat plenā fidē: Bar.in d.l. nuda. rñdet, ꝙ sic, sed ego dubito per rōnē assignatā in principio Auc. de fide instrumēto. per quā gnālr videtur correcta d.l.comparationes. Retenta tñ snīa Bar. quæ in practica seruatur, ſm Bal. in auc.sed nouo iure, col.ii.C.si cer.pet. Sane intellige, dūmō cōparatio fiat vno ex tribus gnībus scripturarū, de quibus in d.l. comparationes. q̃ si incorrecta remansit quantum ad fidē, pari rōne debet incorrecta remansisse, q̃tum ad modum ꝓbōnis faciendæ. Cognito
133 quā fidē faciat liber rōnū, † videdū ē q̃ faciat epl'a. Rñdet Bar. distinguendū prout de apocha: & sic Bar. facit tres conclōnes. Prima, epl'a plene ꝓbat ꝯtra scribē. l.Publia, §.fi.ff.deposi.l.si aliquid, l.si per epl'am, l.nec ambigi, C.de dona. hinc epl'æ, siue lræ cābij, ꝓbāt ꝯ scribentē receptionē, Bal.ꝯs.190. Sepronius Manfredi, lib. ii. Declara vt ꝓcedat, dūmō epl'a sit scripta in modū epistolæ, aliàs non probat, sicut dictum est de libro. Dicitur
134 † āt in forma epistolæ illa, q̃ ꝯtinet nomen mittentis, & eius, ad quē mittitur salutationē, narrationē, ꝯclōnē, & datā, vt declarat Alberic. de Ros. in proemio Digesto. col.fi.& ideo si careat noīe mittentis, vel eius, ad quē mittitur, nihil ꝓbat ſm eundē Alberi.in prima ꝯsti. Digest.§.fi.& Bal.in proęmio.col.ix.& Fel.
135 in d.c.ii. col. v. Sed † an probet, si data careat? rñdi Rñsorum lib.3.c.xii. ꝯ scribentem plene probare, per tex. in l.cū taberna, §.idem quæsiit, ff. de pignor. Et quia respectu datæ non interest scriben. nisi de prioritate aduertit, l. scripturas, C. qui potiores in pigno. Nec ēt quantū ad datam loci; quia in dubio psumit data in loco domicilii, arg.l.quæ ꝯdō, §.cū ita, ff.de ꝯdi.& dem. Declara secundo, si epistola fuerit pñtata ei, ad quem mittitur:
136 aliàs non obligat, l.si absenti, ff.de donatio. Sed dubiū est, † qd si fuerit pñtata post mortem mittentis? Lud. Ro. in d.l. nuda, quē sequitur do.Ias.col.54 rñdet, epl'am non probare. rectius dixisset do. Ias. non obligare, quia simultaneus ꝯsensus post mortē non pt interuenire, iuxta gl.in l.consensu, ff.de actio. & obli. Sed considera, cur liber defuncti pñtatus post mortem plene ꝓbat ꝯ scribentes, & non epistola? ex præmissis patet rō diuersi-
137 tatis. Scđa conclusio, † epistola pro scribēte nullam fidem facit, sicut nec apocha, d.c.ii. hanc intellexit do. Ias. dūmō recipiens ꝯdixerit epistolæ tpe receptionis: secus si tacuit. Nam taciturnitas operatur, vt is censeatur fateri oīa ꝯtenta in literis, l.si filius fa.patre absente, ad Maced. cle.i. de proc. Tu aduerte, ꝙ ista iura loquuntur in casibus, in quibus simplex taciturnitas inducit ꝯsensum, l.si tñ patre sciente, eo. tit.ad Maced. Regulariter ergo dc̄m est ꝯrium, reg.qui tacet, de reg. iur. in vi.l.quæ dotis. & ibi Bar. ff. sol. mat. *Cōmuniter* tñ tenetur, † ꝙ acceptans literas
138 absq; protestatione ꝯria, censeat agnoscere debitū p epistolā petitum, vt p Bart.& alios, in l.quo.n. ff.rem ratam haberi. quē sequūt Doc. cōiter, vt hic p do.Ias. cui adde, ꝙ idē tenet Pan in d.c.non iniustè, de procu.& ꝯs.88 Facti ꝯtingentia, col.fi.in
139 prima parte.& Ale. cons. 147. col.3.lib.ii. Ex quibus† elicit cautela extorquendi cōfessionem a debitore, vt p Cæp.cautela 24. Sed ad eam practicandam sunt plura necessaria, vt p Fel.ī ꝓemio Grego. col. vj.ex cuius dictis elicitur ꝯria cautela, vt acceptans literas sit cautus eas non legere in pñtia deferentium. Intellige scdò, quātum ad ꝓbōnē ꝯtentorū, non āt ꝙ acceptans censeat fateri factum ita esse ſm Raph. Comē.ꝯs.177 Suppositis statutis. Et ideo in casu d.l.si filiusfa. non censetur pater confiteri, ꝙ mutuū realiter factum fuerit, nisi probetur. Ex his habetur intell's dictæ l.si filiusfa. per quem Pan.cons.18.in cā, lib. ii.infert, ꝙ recipiens instrm laudi absq; protestatione, censetur illud approbare. ego dubito ne erret, cum recipiens sciat saluū sibi ius eē petendi reductionē vsque ad triginta annos, vt per Bar. in l. si societatem, §.arbitrorum, ff.pro soc. & ꝯrium vult Bart.in l.i.C.de rela.& Fel.in c.cum in iure peritus, col.iii.extra
140 de offi. delega. Tertia conclusio, † epistola ꝯ tertium nihil probat, d.l.exemplo, etiā si sit epistola Episcopi sigillata, ſm Archi. in c.placuit, per illum tex.vi.q. ii.& Sal.in auc. si qua per calum. C.de episc.& cle.& Guid.Papæ deci.185.& ita ꝯsuluit Bar.cōs. 319. Super i.lib iii. Non ob.tex.in c.post cessionem, de prob.vbi deciditur ꝯrium: quia procedit in his, quæ spectāt ad offi.suū, non in epistolis scriptis ad amicum, secundum Bal. in rub. de fide instr.in vlti.quæstio.& hæc est *cōmunis* sentētia, teste Steph.
141 Bertran. cons. 123. viso processu, lib.ij.† fortius, literæ Episcopi, quantum ad colla. beneficiorum fidem non faciunt, etiam sigillatæ absque testium, & Notarii subscriptione, in preiudicium apostolici impetrantis, secundum Rotam decis. 22. Fuit dubitatum.& decisione 348. Voluerunt, in nouis. Viso de scriptu
142 ris priuatis, videamus de publicis & auctēticis.† Scriptura publica illa dicitur, quæ a persona publica cum debitis solennitatib.confecta est: authentica vero est, quę ex se auctorit.habet, vt declarat Pan. post glo. in c.i. de fide instr. circa scripturā pu-
143 blicam generalis sit conclusio. Publica † scriptura plenissimè probet, l.cum precibus, de proba.c.licèt causam, eo.tit.facitque probationem notoriam & manifestam, c.cum olim, de verb. sign.c. cum olim, de cens. comprobat hic Curt. col. xli.& do. Ias.col. lvj. & latius idem do. Ias. in l.prima, in princ. ff.de noui operis nuncia. Declara, vt probet, quæ tempore confecti instrumenti celebrari potuerunt, non alia, etiam q̃ per ipsam scripturam enunciant, vt docet Bar. in l.prima, C. de fid.instr.
144 li.x.& Fel.in c.qñ ꝯtra falsam, eo.xvj.de proba. Declara † secūdò, nisi sit abrasa, quia tunc psumit falsa, l.iubem⁹, & ibi notatur C.de proba.l.fi. C. de edic. diui Adria.tol. latè traditur per
145 Pan. & alios in c.ex lrīs, de fide instr. Declara † tertiò, dūmō sit tota scripta manu eiusdē Notarii de ea rogati, §.nos autē, & ibi gl.in Auc.de Tabel. aliàs fidem non facit, vt tradit Alex. ꝯs. 41. libro i.nisi sit ab eo subscripta, & in subscriptione testatum, ꝙ impeditus per alium scribi fecit, l.emptor, §.Lucius, & ibi Bar. ff.de pac. firmat in proposito Soc. cōsi. 24.col.viij.li.j. Decius

146 eius cõsi. 175. In eã falsitatis, col. 8. instrm. n. † diuersis manibus scriptum, p̃sumitur falsum, §. & qđ sæpe, in Auc. de tri. & semis. & in §. ij. in Auc. de fide instr. hæc vera in scriptura publica ori
147 ginali. Sed † an idem dđm sit in exemplo? publicarum. n. scripturarum alia originalis, alia exemplata: originalis, aliqñ appellat protocollũ, quasi prima collatio, §. fi. cũ gl. in Auc. de tabel. Aliqñ scheda, aliqñ imbreuiatura, vt p gl. in l. ꝯctus, C. de fide instr. Aliqñ authenticũ, l. ij. ꝟ. de fide instr. Aliqñ exemplar, q̃a inde sumat exemplũ, vt per Spec. in tit. de fide instr. §. postq̃, per tex. in l. cum testõ, de ꝯdi. & dem. Exemplum quoq; variis noĩbus appellatur index, copia, sumptum, & memoria, vt per gl. in d. l. 2. & per Albe. in auc. si quis in aliquo, C. de eden. Sed
148 dubium † est, an extractum ab originali p eundem Notarium, cuius est originale, dicat exemplum, vel originale? Bal. & Pau. de Cas. in l. vnum, ꝟ. de testa. rñdent, ꝙ dr̃ originale & non exemplum: q̃a eadem authoritate nititur. quod mihi nullo mõ placet, quia tenetur Notarius cõficere protocollũ, & illud sp̃ reti
149 nere penes se, d. §. nos autẽ, & c. qñ ꝯ falsam, de proba. Et † si dubitetur de veritate exempli, põt iudex cogere Notarium, vt exhibeat protocollũ, sm̃ Io. And. in regula, cũ quid vna via. de reg. iur. in vj. & si discordet exemplum a protocollo, non ꝓbabit, sed stabitur originali, sm̃ gl. in l. Sẽpro. Proculo, de leg. ii. & in c. vt veterum, ix. distõ. docet Bar. in l. si quis ex argentariis, §.
150 ꝓtor ait, sup de eden. Et † si Notarius dicat nullum fecisse originale, poterit periurij pena puniri tanq̃ ꝯueniens vni ex capitulis iuratis, sm̃ Hostien. & alios, in c. sicut, ne cleri. vel monach. Si verò dixerit amisisse originale, & non probet casum amissionis, poterit torqueri, sm̃ Bal. in rubr. C. de fide instr. col. xii. qđ sine dubio verum est, si constaret ipsum lacerasse protocollum, quia tunc p̃sumit̃ falsatius, vt p Curt. seniorẽ cõsi. 56. col. 8. Patet igitur, quod ẽt respũ eiusdẽ Notarii sumptum ex protocollo debet dici exẽplum & non exemplar. nec ex eo, ꝙ eadem author. nitatur, seqt̃ ꝙ nõ sit ꝓpriẽ exẽplũ, sed bñ seq̃tur ꝙ tale exẽplũ plenẽ probet, vt dicit Bar. in l. in fraudẽ, §. neq;, ꝟ. de iure
151 fis. Istis sic declaratis † Bar. concludit, exemplum nullam fidem facere, per tex. d. auc. si quis in aliquo. pondera vniuersalem negatiuam, ex qua sequitur, ꝙ etiam p̃sumptionem non facit, sm̃ Nouissimos, & ita intelligendo Bart. erit sibi ꝯrius in his, quæ dixit in dicta auc. si quis in aliquo, col. 2. Solu. p̃sumptio non est gradus fidei, vt dictum fuit s̃. conclusio autem intelligitur, ꝙ non facit plenam vel semiplenam. Ratio est, quia non creditur Notario, nisi de his, q̃ tp̃e instrumenti gesta sunt, vt dictum est s̃. tp̃e autem exemplationis neque ꝯctus, neque instrm̃ originale factum fuit. vel ratio esse pt̃, q̃a non creditur Notario, nisi de eo, de quo fuit rogatus, d. §. nos autem. nõ fuit
152 autẽ rogatus de principali facto, igitur non probat. Ista † conclusio intelligitur, nisi producens exemplum probet originale fuisse casu deperditum, tunc exemplum semiplenẽ probat, ita Bar. hic allegans gl. in l. sicut iniquum, C. de fide instr. quæ istud non videtur velle. Nam licẽt dicat per testes deponẽ. de amissione & tenore instrumenti semiplene probari, nõ tamen idem dicit ꝓbari per exemplum: nisi forte replices, ꝙ cum gl. oppo nit de d. auc. si quis in aliquo, & rñdendo dicat per testes non probari plenẽ, sed semiplenẽ, tacitẽ velit, ẽt per exemplũ semi
153 pene probari. Intellige secundò de † exemplo extracto ab originali propria authoritate, non ẽt de exemplo extracto ab originali iudicis authoritate pte citata. Istud plenã fidẽ facit, d. c. cũ P. Tabellio. tradũt gl. Bar. & alii, in d. auc. si qs in aliquo. Itẽ intelligit̃ de exemplo sumpto p alium Notariũ, non etiam si per eũdẽ, vt s̃. dixi. Cætera reseruo dicenda in d. auc. si qs in ali
154 quo. Iuxta p̃missa q̃rit, † an instrm̃ ꝓbet enunciata in fauorẽ tertii absentis? rñdet Bar. semiplene probare, sicut ꝓbat ꝯfessio absente pte fcã, l. capite quinto, ꝟ. de adul. q̃ est lex, iuncta gl. mihi non probat. licet. n. gl. velit, ꝙ faciat indiciũ ad torturã, non ꝓpea seq̃tur, ꝙ faciat semiplenã probõnẽ, q̃a indiciũ est minus q̃ probatio semiplena, secundum gloss. in l. cum probatio. ꝟ. de probatio. Præterea ꝯfessio, de qua ibi, multis ꝯiecturis cõfirmatur. Item ibi cõfessio fuit facta p̃nte marito, & sic p̃nte pte, l. ii. §. marito, eo. ti. de adul. Nisi dixeris, ꝙ semiplenẽ probat etiam, alio accusante. quod si cõcessero, dicã tñ istud esse, q̃a facta p̃nte marito. Quod si ita sit, erit ibi casus ꝙ ꝯfessio facta absente marito non probat semiplene, prout tenent Bal. & Sal. & alii plures relati per d. Ias. col. lix. *Communis* tñ opin. est cũ Bar. teste Fel.
155 i c. si cautio, col ix. versi. fallit v. de fide instr. † Aduerte tñ, quod ꝯfessio facta in instrumento, absente pte. videtur plene probare, ꝑ tex. in l. desiderium, C. depo. ꝑ quem ita tenent Doct. Perusini, vt refert hic d. Ias. Iste tex. videtur multum stringere ꝓ hac pte: nisi dixerimus, qđ ibi non est q̃õ de deposito, sed de restõne facienda priusq̃ restituatur pecunia deposita ab illo, cui fuit mutuata. Nã deponens se fundando in instrõ mutui, videbatur approbasse omnia ꝯtenta in illo, l. post legatũ, & ibi Barto. ꝟ. de his, qb⁹ vt indig. Cõtrariũ decidit, & istum intellm̃ probãt illa verba, tibi reddi, & illa verba, ꝯpetẽtẽ solõnẽ, & ita intelligẽdo tex. ille nihil obstabit. Cæterum tenẽdo sñiam Bar. cogita si possumus eã litare, vt non procedat si fuerit ꝯfessio reuocata ante

litem motã per id, qđ dicit Bar. in l. vnica, co. fi. C. de ꝯfessis. vbi
156 vult, ꝙ ꝯfessio † delicti reuocata añ interlocutoriã de torquẽdo, non facit indicium ad torturã. sequit̃ d. Ias. in l. magistratib. col. ii. ꝟ. de iurisd. om. iud. tradit Ferrat. caute. 27. Dubito tñ, quia aliud videtur in ꝯfessione criminis, de quo sæpe q̃s gloriat̃, ẽt ꝙ non fecerit: aliud in ꝯfessione debiti, in qua nulla gloria, & a qua solent abstinere ẽt veri debitores. Tertiò quæritur, an rub.
157 † instr̃i aliquã fidem faciat? Rñdet Barto. distinguendo: aut est rubr. alicuius ꝯtractus vniformis, aut difformis. Primo casu semiplene probat, l. i. C. vt nemo priua. tit. q̃ parũ facit, q̃a titul. ẽ perfectus, nec aliud venit addendũ. exemplificat Bart. in rubr. promissionis indẽnitatis. Sed certẽ ꝓmissio indẽnitatis non videtur vniformis, cum possit fieri ad tp̃s, & in ꝑpetuũ, & pro pte, vel in totũ; in diem, vel sub ꝯdõne, vt aduertit Curt. seni. Saluã do Bar. dici põt, ꝙ hæc rubr. relata ad instrm̃ mutui recipit in tellm̃, ꝙ tota pecu. ꝑuenerit ad Titiũ, & Sæius fuerit fideiussor, & non correus, vt dicit Bar. in l. ex duobus, §. i. in vlt. q. ꝟ. de duo. reis. Sed hoc est q̃dã ꝯiectura, & in ꝯrium facit tex. & qđ ibi decidit Bart. in l. si is qui, ꝟ. de testa. Pro cõcordia videt̃ sic posse distingui. Aut ex verbis ipsius instr̃i ꝯstat de imperfectione, & tũc nullã fidem facit. ita ꝓcedit tex. & doctr. Bar. in d. l. si is qui. Aut dubitat̃, vtrũ instrm̃ habeat ꝑfectum sensũ, & tunc si ex alio instrumẽto ꝓcedente vel seq. põt elici aliquis sensus certus, & vniformis, facit semiplenã probõnẽ, vt dicit Bar. hic, arg. l. si seru⁹ plurium, §. fi. cum ibi no. & le. i. Scđo casu, quando rubr. instr̃i est de ꝯctu difformi, vt hæc est vẽditio, & ex ista nullam fidẽ facit, cum nõ sit exp̃ssum p̃tiũ, qđ solet difformiter ꝓmitti, l. certum, ff. de rebus cre. Ampliatur vt procedat etiam si instrumentum esset ad longum extensum non exp̃sso pretio, sm̃ Pau. de Cast. in l. si duo p̃roni, §. si iurauerit, sup. eo. & Lud. Rom. nota. 224. an instrm̃. & Alc. consi. 18. visõ processũ, li. i. Limita cessante rõne, si rubr. hẽret sensum perfectũ, & cõtineret ꝯctum certum & absolutum, per ea quæ late diximus in l. i. s̃. si cer. pe. & voluit Fel. i
158 d. c. cũ P. Tabellio, col. i. de fide instr. Quartò quæritur, † an instrumentũ defectuosum in indictione vel noĩe Papæ, vel aliis necessariis, aliquam fidem faciat? Ista quæstio indiget longa excussione, nam pro intelligentia sciendum est, ꝙ indictio est de sub̃a instrumenti, ita ꝙ eius omissio vitiat, vt in Auc. vt præ po. no. Imp. post princ. c. inter dilectos, de fide instr. qđ procedit et in his, in quibus scriptura non est necessaria, vt consuluit Ale.
159 consi. 66. col. fi. lib. i. Quod procedit, etiam † si sit apposita indictio in genere cum adiuncto verbo, &c. sm̃ d. Ias. in l. Gallus, §. idem credendum, col. 2. ꝟ. de libe. & posth. Quod mihi nõ placet per id, quod dixit Bart. post Dy. in l. noĩatim, ꝟ. de ꝯdi. & dẽ. & sequitur d. Ias. hic. col. lxii. vult ẽt Bar. hic, ꝙ nomẽ Papæ debeat apponi in istrumẽto, aliàs non probat. Istud verum in terris ecclesiæ, sm̃ Io. An. in data Sexti libri, & gl. in c. quoties, i. q. vij. Sed in terris imperii debet apponi nomẽ Impa. vt in Auc. vt p̃p. nomen Impe. In hoc tñ seruanda est cõsuetudo, sm̃ Bart. in l. si quis ex argentariis, §. si initium, col. vj. sup. de eden. Tertiò
160 vult Bar. † plura alia esse necessaria. adde ꝙ alia septẽ requiruntur, quæ enumerat glo. in l. gñali, C. de tabel. lib. x. & latius per Spe. in tit de instr. edi. §. br̃, in prin. & aliqua examinat Bar. in d.
161 l. si quis ex argentarijs, §. si initiũ. Nunqđ † instrm̃ carens aliquo ex req̃sitis ꝓbet? Bar. rñdet faciendo duas ꝯclusiones. Primo, viuo Notario instrm̃ defectuosum nullam fidẽ facit, quia imputandum est pti, q̃ non cogit Notarium ad reficiẽdum instrm̃, l. veluti, sup. de eden. Ista ꝯclusio est *cõmunis*, vt per d. Ias. col lx. Et
162 ex hoc colligitur, ꝙ † Notarius põt instrm̃ imꝑfectũ ẽt pti traditũ reficere, & hoc clarius tradit Bar. in l. fi. ꝟ. de tab. exibẽ. Adde istud ꝓcedere Notario docẽ. de errore, aliàs suspectum erit instrm̃. Ita concludit Car. Florenti. in ꝓe. Cle. in fi. Cõstabit aũt de errore per inspectionem protocolli: vel vbi protocollũ non reperiatur, poterit constare ꝑ testes, sm̃ Bart. in d. l. fi. Si aũt non
163 † reperiantur testes, stat difficultas, an credendum sit Notario, q̃ dicit errasse. lõga est q̃õ, sup qua Bar. facit repeti. in l. si librari⁹,
164 ꝟ. de reg. iur. Scđa conclusio, † mortuo Notario instrm̃ defectuosum in solẽnibus necessariis semiplene probat, l. iii. C. de fabri. li xj. q̃ nihil facit. melius facit tex. in l. i. §. si linũ, ꝟ. de secun. tab. Aduerte tñ, ꝙ ibi cõstabat testm̃ fuisse solẽniter confectũ, quãuis casu signa fuerint deprauata: in casu nr̃o constat defectu Notarii sub̃alia fuisse omissa. *Cõmuniter* tñ tenet cõclusio, vt hic per d. Ias. & p d. Ale. in l. de pupillo, §. nunciat, col. ii. de no. op. nunc. & consi 59. viso processu li. ii. & cõsi. 189. li. 7. Discusso
165 quã fidẽ faciat scriptura, videdũ † est quã fidem faciat fuga: rñdet Bar. faciendo tres ꝯclusiones. Prima, fuga posita tanq̃ sp̃es facit sine dubio semiplenam probõnẽ, l. desertorẽ, ꝟ. de re mil. Adde, ꝙ sicut fuga in milite desertore delictum est, ita fuga in milite capto in iusto bello peccatum ẽ, sm̃ gl. in c. iurisgen. i. dist. Sequit̃ Pan. in c. sicut, de iureiu. Nã hoc casu probõ fugæ est directa probõ delicti, l. cum probatio, de prob. & sic ꝓbata fuga dicitur plene probatũ delictum. Iõ Bar. cum ministerio loquit̃. dum dicit, ꝙ sine dubio facit semiplenã, q̃a omnino facit ple-
166 nam, vt ipse dicit in l. lege Cor. ad Silla. vnde † infert̃, ꝙ probata fuga monachi, erit probatum delictũ apostasiæ, sm̃ Inn. in c. fi.

c.fi.de renun. ꝑ tex.in c.fi. de reg. & probata fuga a carceribus, erit probatum crimen effracti carceris,l. in eo, de custod. reo. ꝙ meo iudicio dēt intelligi de pęna,carceris effracti,nō de pæ-
167 na delicti,pp quod erat incarceratus. Scda † conclusio,fuga plene probat criminis suspicionē in casibus,in quibus sola suspitio sufficit ad probationē ipsius criminis, l. impuberibus, in fi.de suspe.tuto.Tu aduerte,ꝙ ibi fuga est species delicti,ut uult
168 ibi Bar.ideo hæc conclusio uř eadem cū præceden.†Tertia cōclusio,fuga neque plene,neq; semiplene ꝓbat crimē, qđ est plene probandum,sed tantū pſumptionē facit,l. lege Cornelia,ꝟ. ad Sylla.l.i.C. de rap,virg.Contrarium,ꝙ faciat semiplenā,tenet gl.nr̃a hic,& in l.in bonæ fidei,C.eo.& Bar.in d.l.lege Cornelia.& in l.fi.ꝟ.de qſt.& ista est *cōmunis*,vt ꝑ Ang.ī tract.malefi. in ver.fama publica.& per Ias.& alios hic.Ista conclusio: multi pl'r restringitur. primò,vt procedat in fuga añq̃ fuerit ꝯ fugic. ad aliquem actum processuum,non etiam in fuga post formatam accusationem vel inquisitionem,ſm Bar.in l.i.ꝟ. de bonis eorū,qui mor.sibi ꝯsci.qa pſumitur,ꝙ reus cā vexationis euitādæ aufugerit.Eadē rōne idē dďm in fuga post cōminatā accusationem,ſm Lud.Ro.& scrib.hic,per no.per Bar. in l.miles,§. socer,ꝟ. de adul.Eadem rōne idem dďm in fugiente manus familiæ eum insequentis,l. quis sit fugitiuus,§. item apud,ꝟ. de Aedil.edi. Eadem rōne idē dďm in fugiente pp solam suspicionem nę capiatur,ſm Lud.Ro.in d.l.lege Cornelia,& Deci.cōsi.234.in effectu,col.i.Considera,ꝙ si istud verum sit, nunq̃ fuga faciet indiciū ad torturam : qa reus semper dicet aufugisse pp suspicionē,& erit in hoc credendum suo iuramento, cum dependeat ab eius animo,iuxta gl.in §. sed istæ,Insti.de act.nisi tenendo cōem dixerimus,ꝙ non satis sit allegare suspicionem nisi ēt allegentur probabiles & verisimiles suspiciones cāæ,qđ voluit Cor.consi.58. Visa inquisitione,col. pen.li.2. Sed aliud obstat,nam si post inchoatum processum,uel antea post legitimam suspicionē,fuga non facit indiciū; certe nullo casu faciet,& erit inutilis conclusio:qa nulla pcedente suspicione dicet reus discessisse ex alia causa,quæ in dubio pſumitur,c. cum cōtumacia,de hr̃ti. in sexto.& ita dicit Archid. in c. nihilominus,iii.q.ix.inferens propterea fiscum teneri probare, ꝙ reᵘˢ ex cā delicti recesserit,seq̃t do.Soc.consi.54. visis testibus, col.pe. li.3.Declaratur scđo apparente de delicto,pp quod dicitur aufugisse,ſm Cor.in alle.ꝯſ.58 col.3.iō fuga carcerati uirtute gn̄alis inquisitionis non arguit fugientem suspectū, ſm Bal.consi.
169 32.Primæ q.articulus,li.3.Declaratur tertiò,† vt non procedat fugiēte ītra annū reuertēte,& spōte cōparēte, qa pp spōtaneā cōparitionē purgať oīs suspicio,l.i.C. de req.re.& d.c. cum cōtumacia.Iō fugiens de carcere excusatur a pena, si reuertať ad carcerem,ſm Bal.in l.i.col.4.C. de ser.fu. non.n. dr̃ aufugisse,qui recessit animo redeundi,l. retrocedit de cap. & postli. reu.& d.l.quis sit fugitiuus,§.i. pſumiť āt hūisse animū reuer-
170 tendi,qui intra annū reuertitur.Prędicta oīa ꝓcedunt † ī fugiēte.añ quā caperetur Sed in capto fugiēte a carceribᵘˢ, fuga plene probat,& facit eū hēri ꝓ conuicto & confesso,d.l. in eos, ꝙ mihi non ꝓbat,vt s̄.dixi.*Cōmuniter* tñ ita teneť, nisi in fugiente per ostiū apertū,ſm Alb.Bal.& alios in l. succurrit,C. ex q.ca. maior.cū concor.de quibus hic per d.Ias.cui adde Bar.in tract.
171 de caceribᵘˢ.& Raph.Co.ꝯſ.105.Et vltra alios adde istud † verū in incarcerato legitimis indiciis pcē.secus in incarcerato iniuste & minus ltīmē,q potest licite aufugere,l. non omnes,§.q captus,ꝟ.de re mil.ita dicit Paris de Puteo in trac.sindicatus in verbo,carcerem,ꝓ quo facit, quia licitum est carcerato indebite de licentia iudicis relaxato rūpere iuramentū de redeūdo ad carceres,ſm gl.in cle.2.ī verb violentā.đ re iu.nec teneť custos carceris đ fuga illius,q erat indebite carceratus.facit,qa custos carcerū non teneť de fuga illius,q erat indebite carceratᵘˢ secūdū d.Ale.in l.sed eximendi,§.item si qs,in fin.§. ne quis eū,qui.
172 Ego † istud admitterem in incarcerato indebite,qui al'r non sperat euadere.hīc licitū est impune ēt occidere custodes,l.nihil,de ca. & postl reuer.ita Par. de Pu.in d.trac.char.25.iō eximentes de manibus familiæ reū indebite cōdemnatū ad mortem,nulla pęna teneať, secundū Alb. de Ros. in l.addictos,C. de epi.aud.Item prædicta ꝓcedunt in priuato fugiente,sed ī of-
173 ficialibus fugať añ finitū officiū est spēs criminis læse maiest. §.i.in Auc.de adm.ciu. iō ex ipsa fuga directō ꝓbat ipsum delictū,vt in j.cōcl'one. fuga uero officialis pēdēte sindicatu facit semiplenā ꝓbōnē,§.sup hoc,in Auc.de coll.qđ admittunt Sal. & Lud.Ro.hic,q̃tū ad q̃relas ciuiles:sed q̃tū ad q̃relas crimin. dñt facere plenè ꝓbōnē,ꝑ tex.in l.cōsiliarios,C.de asses.quē ad hoc ibi no.Bar.& Pan.in c.veritatis,in 3.char.de dolo & contu. Sed certe ille non ꝓbat,cū nō loquať in officiali fugiente,sed alium officialē fugere faciēte,vt ēt Sal. aīaduertit, & d. Ias.col. lxvi.vñ dico,ꝙ etiā in criminalibᵘˢ fuga nō facit,nisi indiciū ad torturā,ꝑ tex.in d.§.sup hoc,qui iunctō tex.in l.2.C. vt omnes iud.tā ciu.q̃ cri.vř vtrūq; ꝓbare.Qđ intell'r,nisi officialis ēt inuitus fuerit ad syndicatū reductus, tunc fuga nullā fidē facit ſm Sal.Rom.& Ias.hic,& Fel.in c.nullus,col.i.đ pſumpt. ꝑ tex.ī §. necessitatē.ibi,oē qđ inuentū fuerit recepisse,in Auc.vt iud.sine quoquo suff.qđ ego ꝓbare non possum,ne sit melioris ꝯdōnis. officialis fugiens q̃ priuatus Ad tex.in d.§.necessitatē.in verbo, inuentum.r̃ndeť dēre intelligi ꝑ iurm ptis inuētū, iuncta fuga,
174 vt dicit tex.in d.§.super hoc.Vltimo pdicta † omnia ꝓcedūt ī odium fugiēris,sed in præiudiciū tertij fuga nullā fidē facit,ſm Io.And.in c.accepimus, de fide instr. Bald. in l.2.C.eo. dicen. ꝙ fuga Notarij non nocet pti,q̃ produxit instr̃m,pro quo Notarius de falso inqritur.sequuntur Curt.& Mod.qbus adde, ꝙ fuga famuli non facit indiciū ꝯ magistrum, quia ficta ꝓbō nō extenditur ꝯ eum,q non est in pari culpa,l.eius q delatorem,đ iure fisci. & ita ꝯsuluit Bal.in d.consi.32.Expedita mā probō-
175 nis,quam faciūt scriptura & fuga,videamus † quā ꝓbōnē faciat vnus testis.Bar.post gl.ꝯcludit,ꝙ facit semiplenā probōnē qa si duo faciūt plenā,l.vbi numerus,ꝟ.de testi.c. in oī negotio, ex eo.ergo vnᵘˢ facit semiplenam.Optima ꝯñā,si ꝓbō eēt diuisibilis.sed Bal.istud negat,dicens nō reperiri legē de semiplena ꝓbōne.ꝑ quo facit,qa forma essentialis ꝯsistit in puncto, & ꝓpterea est indiuidua,l.si is qui,vbi Bal.ꝟ.de test.Bart. istud fortè sentiēs,dicit;ego de veritate huius rōnis nō disputo,qa ꝙ ꝯcl'one est casus in c. ex insinuatione,de ꝓcur.q licèt probet,ꝙ vnᵘˢ testis faciat semiplenam ꝓbōnem q̃tū ad reuocationē mandati.q est modici piudicij,non tñ videtur extēdendum ad negotiū principale,vbi agitur de totali piudicio. Adducit ergo Bar. alium text.in fi.de success.ab intesta. sed ibi vnus testis non est paris potētiæ cum ptis ꝯfessione,nam cōfessio de æqtate canonica fcā absente pte plene ꝓbat,secūdū gl.in c.quoties cordi,j. q.vij.Itē ibi agit de cōfessione dedicationis factę Deo,q ē vbiq; pñs,& vice monasterij recipit cōfessionē, vt dicit Pan. in c. sicut,col.ij.de iureiu. Item fauore aīæ talis cōfessio plene ꝓbat, ſm Bal.in l.gn̄al'r,xj.q.C. de non nu.pecu.Ex his patet, ꝙ non possumᵘˢ dicere,ꝙ ī casu d.c.fi.vnus testis semiplene ꝓbet,& sic vides ꝯcl'onem eē sine fundamento *cōmuniter* tñ tenetur.Litať
176 † sic retenta multis modis.Priō,vt ꝓcedat in teste oī exceptione maiore,q talis est vt ei nihil possit opponi,vt declarat gl.ī §. itē verborum,in verbo,idoneus,Insti.de inu.stip.& in c. maiores,de ꝯsang.& affin.cōprobat Fel.in c.cum Ioan.col.2.de fide instr.secus in teste,cui aliqđ opponi ptis non semiplene ꝓbat, sed tm̃ pſumptionē facit,secundū gl.in l.ēt m̃ris,de pb. ampla est hæc litatio,ad quam euacuādam opus eēt hic trahere totū tract.de testi. prosequar tñ dcā Bar. paucis additis. Multum
177 amicus nō est testis oī exceptione † maior.ꝓ intelligētia scias, ꝙ amicus dr̃ ille,q honestis familiaritatis rōnibᵘˢ non leui notitia amico coniungitur,l.latē,§.amicos.de ver.sig.& horū amicitia est eadē aīa in duob corporib. addita,c. dilectissimus, xii. q.i.non videtur ergo,ꝙ multū amicus,qui non pōt velle malū amico,secundū Bal.in l.eos,C.de testi.possit ꝓ amico mentiri, aliter amicū non amaret:qđ si ita sit,ꝯcl'o Bar. erit falsa. & ita Pau.vult intelligendo đ vero amico in c.quoties,de testi.ppea d.Ale.consi.4.li.vi.dicit,ꝙ ad hoc,ꝙ amicus non dicatur idoneus testis,oportet,ꝙ eo amore diligat amicū, vt odio habeat aduersarium.dicamus igitur, ꝙ nostra tempestate oīs amicus non dicatur integer testis,qa a cōiter cōtingen.sunt amici bursales.& ita tenet Fel. in d.c.quoties.& d.Ale.ꝯsi.13.col.pe.li.i.& Dec.ꝯsi.cv.col.4.vel dicamus relinquendū arbitrio iudi. cōsiderataris causis amicitię,ſm Feli.in c.i.de testi.& d.Ale.consi.78.
178 co.ii.li.i. Itē dicit Bar. † ꝙ consanguineus non est testis omni exceptione maior.& idē dďm in affine,l.Iul.ꝟ.de test.qđ admittit d.Ias.in affine,respectu lineę ascendentis,vel descen.secus respectu transuersali,motus autho.Ang. q hæc dixit inter dētes, cōsi.194.visis.qđ non puto verū,ꝑ tex.in d.l.lege Iu. iuncta gl.ī verb.ꝓpiores. quæ intelligit tex.de auunculo & matertera, & ꝯrium ꝯsuluit Ale.in fratre vxoris,ꝯsi.148.ī cā applōnis, lib.v.
179 † Vltra Bar.exēplificari pōt in muliere,quæ pp fragilitatē sexᵘˢ non videtur omni exceptione maior,vt voluit Ale.ꝯsi.70. col. 4.lib.2.Sed ego dubito,per tex. in c.super eo, de testi. vbi duæ feminæ plene probant matrimoniū.Ergo vna facit semiplenā, quā non faceret,si nō esset iteger testis,maximè ī cā matrimoniali,cle.i.de cōsan.& affi.Itē exēplificare pōt ī scholari ꝓ scholari simul cohabitan.ſm Pan.& Fel.in c.cū R.canonicus, ꝑ illum tex.de off. dele.qui non multū ꝓbat.diuturnior.n.est conuersatio canonicorū q̃ scholariū. Exēplificari ēt pōt in socio,
180 vt † per Pan.& alios in c.insuper,col.fi.de testi. Itē in blasphematore.Fel.in c.2.de excep. Et in vxore.Deci.ꝯsi.163. col.ix.In cōpatre ꝓ filiolo,secundū Bal.& alios in l.gn̄al'r,s̄.de in ius vo.
181 Sed an ꝓ cōpatre dubitari † potest.Ale. consi.44.in col.fi.li.3. tenet,ꝙ sit testis idoneus.cōprobat d.Steph.Bertr. consi.30.nobilis,li.ii.Sed ego dubito,quia quilibet modicus defectᵘˢ facit, ꝙ testis nō sit omni exceptione maior secundum Bal. & alios hic.Et in speciei ꝯriū determinat Ale. ꝯsi.237. Perspectis,li.vj. infinita adduci possent exēpla,q̃ congruentius in tit.de testi.ex
182 pedienda sunt.† Non omitto,qđ hic dicit d.Ias. vt pdicta procedant,nisi testis aliàs suspectus sit vir optimæ vitæ,& spectatę fidei. Iste semiplenè ꝓbat pp vitæ integritatē,ſm Inn. in c.in literis,vbi Fel.de testi. Adde,ꝙ vir magnæ sanctimonię mecū litigans dicit testis idoneᵘˢ ꝯ me, ſm Barb.in c.j.de iud. Scđo ad-
de,ꝙ

de, ꝙ licet nemo possit habere offiũ in ecclesia, sibi coniuncti ꝑ lati propter suspicionẽ rationis non exigendæ, c. decenter, 89. dist. Fallit tñ si platus sit vir optimæ vitæ. Fel. in c. 3. de iud. & i tegritas vitæ defendit accusatũ a tortura, ẽt subsisten. ꝯ eũ legitimis iudiciis, ſm Alb. de Gandino in tract. malefi. sub rub. de ꝓsumpt. & indiciis, col. 3. & Bal. in l. fi. col. fi. de ꝓba. sequtur d. Ias. in l. i. C. cõmu. de lega. Intellige ꝓdicta oĩa, nisi agat de maximo ꝓiudicio tertii. Tunc testis suspectus ꝑp vitæ sanctimoniã non desinit esse suspectus, ſm Pan. in c. literas, de ꝓsumpt. col. 3. Ad istud propositũ vide eundẽ d. Ias. in l. de pupillo, §. si qs ipsi prætori, ff. de no. ope. nunc. Fel. in c. super his, de accu. in c. sicut, co
183 lũ. 8. de iudi. Limitatur † secundo, nisi agat de probando id, quod verisiſr notũ esse debet pluribus q̃ duobus, vt si agatur ꝺ probanda fama, de quo ꝑ Marsiliũ l. de minore, §. plurimũ, de quæst. Eadẽ ratione vnus testis semiplene nõ ꝓbabit consuetudinẽ neq; notoriũ, ſm Bal. in l. de q̃bus, col. fi. ff. de legi. de quo ꝑ d. Rochũ Curt. in repet. c. fi. col. 97. ver. vj. qro, de cõsue. Eadem rõne nõ ꝓbabit semiplene valorẽ rei, ſm Ale. consi. 160. Viso, li. 4. Et ista faciunt ꝯ libellãtes, qui dicunt rem gestã corã multis, & uariis ꝑsonis: nã si postea non producatur nisi vn⁹ testis, ille erit suspectus, & ipse ꝓducens, ſm Arc. cõsi. 80. Factũ sic se
184 hẽt. referunt & sequunt Mod. Taurinen. † Tertiò declarat, vt ꝓcedat in casibus, in quibus duo testes plene ꝓbant, quod est regulare, d. l. vbi numerus, de test. Secus vbi requirunt plures q̃ duo. Istud ꝓbatur a ꝯtrario, sequuntur *communiter* alii. Ad vnũ aduertendũ est, quod Bart. vult, ꝙ depõ testis sit fortior quàm iuramentum. Istud non videtur verũ per id, quod determinat Bar. in l. i. §. nunciatio, ꝺ no. o. p. nunc. Bal. & Sal. in l. si qñ, C. ꝺ testib. vbi dñt, ꝙ tota virtus depõnis stat in iuramento. Hinc statutum duplicans pœnam dicenti falsum in ecclesia, non censetur duplicare pœnã testi, qui iurauit extra ecclesiã; & falsum deposuit in ecclesia, secundum Bal. in rubri. extra de Iudę. Breuiter, si q̃ratur an uirtus depõnis sit potentior virtute iuramenti diuisim & separatim, procedat dictum Bart. hic: & bene probatur per id, quod dicit Pan. in c. cum nobis, col. ii. de elect. vbi iudex potest recipere testes absque iuramẽto ad informãdam suã conscientiam. Si uero cõiunctim, tunc iuramentum est po
185 tentius, & ita procedunt contraria. Iuxta præmissa † q̃rit Bar. verũ in testamentis duo testes faciãt semiplenã ꝓbõnẽ? Rñdet distingẽdo. Ex cuius dictis eliciunt tres ꝯclones. Prima, duo testes deponentes legatũ factũ Titio, non ꝓbant semiplene ꝑp ꝺ fectum numeri: forsan non intelligis, aut Bar. voluit dicere, ꝙ pluſq̃ quatuor requiruntur, ergo duo non faciunt semiplenã, & si ita intelligatur, quatuor facerẽt semiplenam, quod voluit Sal. sed hanc nõ puto mentem Bar. qa subiicit rõnẽ, eo qa est relictũ in minus solẽni testõ, quæ rõ stat ẽt, ꝙ interfuerint sex, l. si vnus, C. ꝺ test. Tñ aduerte, si dixerimus, ꝙ numerus septẽ testiũ sit de forma essentiali ipsius testi, vt tenent gl. & Bar. in l. nemo potest, de leg. i. ꝯclo & Bart. rõ optime ꝓcederet: si vero teneamus, ꝙ sit de forma probatoria, videt, ꝙ duo faciãt semiplenã, habito respũ ad solẽnitatẽ iurisgen. vt ff. ꝯsiderat Bart. &
186 ibi dicam. Scd̃a ꝯclo, † duo testes deponẽtes de legato, & ꝯfessio hæredis ab intest. non probant legatũ plene, nec semiplene, ꝑp defectum nẽmeri, secundũ gl. & alios *communiter*, l. ii. C. de secundum tabu. Sed in ꝯriũ ob. tex. in l. fi. C. ꝺ fideicõ. Solu. loqtur de quadã voluntate irregulari, quã testator legando posuit in fide hæredis, nos vero ꝺ voluntate regulari. Secundo ob. qđ decidit Bal. in l. filium quem habẽtem, col. 17. C. fam. ercis. vbi si legatarii cõfiteanĩ hæredẽ vere grauatũ vltra vires hæreditarias, talis cõfessio plene probatiõ excusabit hẽs, dato, ꝙ nõ ꝯfecerit inuentariũ, qa ꝯ præsumpt. subtractionis admittitur probõ per confessionẽ partis, iuxta gl. in auc. sed iã necesse, C. ꝺ dona. añ nup. Idẽ dd̃m videtur in casu nostro, nã solennitas septẽ testiũ fuit inuẽta ad euitandas fraudes, d. l. fi. de fideic. & ꝯ talẽ præsumpt. fraudis debet admitti probõ per cõfessionẽ heredis. Pro solõne ꝯsidera, ꝙ hæres cõfitendo legatum factũ, non propterea ꝯfitebiĩ abfuisse fraudẽ in legatũ facientẽ: ex quo vobis infero, ꝙ hæres cõfiteatur defunctũ pro ueritate legasse, talis cõfessio plene probabit, vt dicit Bal qđ ꝑpetuo not. Tertia con
187 clo, † duo testes deponentes legatũ fuisse factũ corã septẽ testibus, semiplene probant; mouet Bar. ꝑ tria fundamẽta. Primo ꝑ no. in d. l. ii. q̃ non seruiunt, quia ibi non erat qõ de voluntate. Non. n. ibi negaĩ legatũ factũ, sed negaĩ solẽnitas facti: ad ꝓbãdã ãt solẽnitatẽ bene sufficiunt duo testes, vt docet Bar. i l. heredes, in prin. de testa. Scd̃o mouetur ꝑ tex. in l. hac cõsultissima, §. ex imꝑfecto, de testa. cũ simi. Ad ista iura rñdẽt Nouissimi, ꝙ ibi duo testes bene probãt fauore ſpãli. Sed aduerte, qa si ſpãli fauore plene probãt, cur rẽr non probabunt semiplene? Tertio mouetur, quia probõ in testis componitur ex duab⁹ solẽnitatibus iurisg. & ciuilis, ergo altera debet plene probare, sumpto argumento a propõne gl. nostræ. Ad hanc exquisitã rõnẽ rñdet Sal. dupl̃r. Primò negat, ꝙ sint duæ solennitates, sed vnatñ iuris ciuilis ꝑ regulam l. ius ciuile, ff. de iusti. & iure. Ista solõ cõfundit per tex. in l. si testamentũ, in uerbo, utroq; iure, ff. ꝺ testa. Secundo rñdet, ꝙ hæc probõ non cõponit ex duabus solẽ nitatibus distinctis, sed ex fide testiũ numero septẽ: iõ uno deficiente deficit ẽt fides, l. si unus, C. de testa. Ista rñsio non ẽt videtur satisfacere; fateor, ꝙ integra fides cõponiĩ ex numero vtroque iure adhibito; sed remoto numero addito ꝑ ius ciuile, remanet numerus iurisgẽ. qui debet semiplene ꝓbare, cũ stet pro põ gl. ꝙ ex duob. numeris sit composita probõ. Tertio rñdet Lud. Ro. sed sua rñsio tollitur per tex. in l. si testamentũ, C. de testa. & eam confutãt d. Ias. col. 70. Quarto rñdet Pau. de Ca. ꝙ solennitas testi est unica & indiuisibilis, d. l. si is q. quod ꝯcedo quãtũ ad plenã fidem, d. l. si unus. sed q̃tũ ad semiplenã uĩ diuisibilis tanq̃ composita ex duobus numeris, & duobus iuribus. ex quibus disputando potest defendi sententia Bar. sed in iudicando non est admittẽda, qa *Communis* est in ꝯriũ, Et qa rõ fraudis, ꝑp quã reqriĩ hæc solennitas septẽ testiũ, excludit oẽm ꝓbõnẽ minoris numeri; & quia si hæc rõ Bar. esset uera, ꝺstruere tur prima ꝯclo Bar. ut statim dixi, & aduertit d. Ale. Nec ob replicatio d. Ias. qa quãuis in prima ꝯclone sit defectus in numero iuris ciuilis, non est tñ defectus in numero iurisgẽ. nec in dicto. Cognito, qñ testes deficiunt in numero, dubitaĩ qđ si de-
188 ficiant i dicto: exẽplum, duo testes † deponunt de mutuo, sed dñt non recordari de quantitate. Rñdet Bar. nõ probare plene, nec semiplene. cũ Bar. transeunt oẽs, qa testes q non narrãt plene fcm, nihil probant, ut not. per gl. & scrib. in l Lucius, ff. de infa. Hinc testes, qui non fuerunt examinati super omnibus capitulis, nullã fidem faciunt. Ang. in l. ueluti, ff. de iusti. & iure. & Ias. in l. hac cõsultissima, col. i. C. de test. istud intelligit Bart. ꝓcedere, nisi ex alijs cõiecturis appareret ꝺ quãtitate. exẽplũ, si ꝑ alios duos testes probeĩ, ꝙ mutuatus prius petierit mutuo sibi dari decẽ; ex his duobus sĩl iũctis erit probatũ mutuũ semiplene, c. ex literis, extra eo iste tex. multum facit, tum qui non loqtur de iuramento suppletorio, sed de ueritate dicenda, tũ quia ibi constabat de sorte per publicam famam, ſtũ qa loquitur in causa usurarũ fauore animæ, ut ibi ponderat Pan. ergo in ꝯriũ erit ius cõe, l. ius singulare, ff. de legi. Contra hanc decisionem cõiter approbatam ob. quod decidit Bal. in l. obseruare, col. fi. C. quorum appel. non recip. quam comprobat Ias. in l. cũ antiquitas, col. 3. C. de testa. Sol. Bal. loqtur ut imperfecta testium dicta non coniungantur ad faciendam plenam fidem. Bartol. uero hic loquitur ad faciendam semiplenam. uel aliter, decisio Bald. procedit, qñ dicta quorumcunque sunt imperfecta in sua specie, decisio uero Bar. quando q̃libet sunt ꝑfecta, ut in c. licet ex quadam, de testib. uel aliter potes concordare ex his, q̃ tradit ibi Fel. col. v. in fi. & seq. Item ꝯ exemplum Bar. de mutuo ob. qa ex eo, ꝙ mutuatus petierit decem, nõ seqĩ, ꝙ tot fuerint mutuata; & si talis coniectura recipiatur, iam erit aperta via fraudibus. Aduerte Bar. concedit consequentiam non esse necessariam, ideo dicit induci semiplenam probõnẽ, sed non propterea tolluntur ꝯria. Retenta tñ deci. Bar. magis semiplene probabunt duo testes, quorum alter de mutuo tantum, alter de mutuo & quantitate. fortius determinat Ray. de For. ff. ꝺ in litem iurando, l. i. ꝙ probato mutuo, standum erit iuramento creditoris super quantitate, sequitur Cæpol. cautela cx. aliquis mutuauit. Albe. de Ros. in prima parte statutorũ, q. cxxiii. Deci. in l. certi cõdictio, §. qñ, col. ii. ff. tit. i. magna & aspera est hæc decisio, & ꝯrium sentit Bar. dũ vult, ꝙ aliis coniecturis debeat probari quantitas. & ꝯrium tenet Moder. Taurinenses restringen. & bene, decisionẽ Raynerii, quantum ad iuramentum in litem odio dolosi, iuxta l. in actionibus, ꝺ in litẽ iurando. Quid
189 autem † si depõnes testium deficiant ex parte examinatoris, vt qa sint examinati a Notario extra iudiciũ: sunt. n. testes examinandi a iudicib⁹ uel ab alio, cui iudex cõmittat, c. 2. ꝺ iudi. lib. vj. maxime i causis criminalibus & causis arduis, in quibus nõ potest iudex alteri cõmittere examinationẽ, auc. apud eloquentissimum, C. de fide instr. nisi in casibus, de quibus Fel. in c. cũ causam, colũ. 13. de testi. & c. j. de test. cog. nec Notarius, cui cõmissa est receptio testium actoris, põt examinare testes aduersarij reprobatorios, vt consuluit Gemi. consi. 163. in pri-
190 mo. Rñdet Bar. † ꝙ testes a Notario recepti sine commissione iudicis nullam fidem faciunt, l. solam, cum gl. C. de testib. Istud intelligit verum d. Ias. nisi de consensu partium fuerint a Notario examinati, arg. c. tuis, de testi. reprobata sñia Bal. tenentis ꝯrium in titulo de pace Constan. vers. ſm mores. Sed uĩ Bal. rectius locutũ esse; qa examinatio testium est actus iudicialis, c. qñ ꝯ falsam, de proba. item deferre iuſm est iurisdictionis, & similiter citare testes, vt patet ex diffinitione iurisdictionis, de qua per Bar. in l. j. & in l. imperiũ, ff. de iurisdic. om. iud. & probatur in l. nostra. ibi, solent. n. iudices. ergo consensu priuatorũ iurisdictio Notario dari non põt, l. priuatorũ, C. de iur. om. iud. Quid dd̃m? Mihi placet sñia do. Ias. per tex. l. fi. C. de test. ubi ualet conuentio, ꝙ testes recepti per arbitros fidem faciant corã iudice. Non ob. ꝯria, quia per tale pactũ nulla datur iurisdictio,
191 sed tñ de fide conuenitur. Limitatur secundò, nisi † periculũ esset in mora adeundi iudicem, tunc testes examinati a Notario sine mandato iudicis, faciunt opinionẽ, seu aliq̃ ꝓsumptionem, d. l. fi. C. ꝺ testi. sed iste text. plus uideĩ velle, ꝙ plene ꝓbeĩ,

Item

Item si fuerunt examinati de consensu partium, nimirum si post mortē plene probāt, cōiter tñ tenet sñia Bar. fortius dicit,
192 q† vbi periculum est in mora, valet receptio testium facta per iudicē incōpetentē parte non vocata, vt tradit Bar. in l. quoties, C. de naufra. lib. xi. et lite non contest. vt Pan. in c. cum non ab
193 hoīe, col. vii. & Fel. ibi, col. pen. de iu. Sic† sñia pp periculum moræ valet non visa relatione, vt p Ias. in l. i. col. xxj. ff. de iurisdi. om. iud. & potest mandari executioni appel. non obstāte, l. si quis filio, §. si autem, de inuisto testa. facit text. in l. de pupillo, §. si quis riuos, de no. op. nunc. & plura Fel. in c. ꝑterea, de spon-
194 & c. ex parte, de cōsti. Quid si depōnes† testium deficiant ex parte examinatoris, qui non exegit iuramentum a testibus? Bar. rñdet, testes non iuratos nullā fidem facere, d. l. solā, fm alium intellm, & l. iurisiurādi. Ampliatur, ēt si testis eēt eps nihil probat, c. nup, de testi. Ampliatur secūdò, ēt si Papa rescriberet vt crederetur testibus non iuratis, qa iuramentū in teste est de iure diuino, Gene. xxxi. cui Papa derogare non pt. c. sunt qdam, xxv. dist. de quo videatis Fel. in c. cōstitutus, co. vij. de rescri. Ex hoc infertur, q iudex quāuis habeat amplissimā potestatē procedendi & diffiniendi non seruata forma iuris, non poterit fidē adhibere testibus non iuratis, & bene probat in cle. sæpe, in verbo, non sit, & ibi Imo. no. de verb. sig. Et ita tenet Bal. & Ang in l. milites, C. de tes. mil. & d. Ias. col. lxxxiii. reiecta ꝯria opi. Bar. in l filiusfa. ff. de do. Ampliatur tertiò, ēt si testes post depōnē iurauerint, qa est de forma, q prius iurēt, fm Bal. in d. l. iurisiurandi, & Pan. in c. de testib. extra de testi. & Fel. in c. cum dilecta, vbi traditur materia formæ, col. vii. de rescrip. Istud limitatur per
195 dōm† Ias. nisi incontineti post testes iurauerint per id, qđ vult gl. l. Pomponius, §. rati, ff. de proc. & l. i. C. de op. li. sed ego dubito, qa ea, q sunt de forma, nunq̄ pñt adhiberi post actum, gl. c. i. lxxv. dist. Gemi. in c. vt circa, §. i. col. fi. de elec. in vj. Ang. cōsi. 31. Pro decisione. Nisi dixerimus, q istud intelligit post actū ex interuallo, non ēt incōtinenti, & vnico cōtextu, in qbus nō vr dari prius, nec posterius, l. ii. §. prius, & ibi Bar. de vulg. & pup. docet idē Bart. in l. qdā ꝯsulebāt, de re. iu. Ampliat quarto, vt ꝓcedat non obstante ꝯsuetudine ꝯria, q ꝯ ius diuinū nō valet, c. fi. de ꝯsue. de quo p Fely. in d. c. cū dilecta, col. x. & in c. dilecti, col. ii. de iudi. & ff. declarabo. Ampliat qnto, ēt si testes essent mille, qa is defectus non suppleт ex multitudine, fm Gemi. in c. mul-
196 tis, ꝑ illū tex. 44. dist. Ampliatur sexto† in deponentib. de peritia artis, q nō sunt ꝓpric testes, c. proposuisti, de proba. ita ampliat gl. l. cōparationes, C. de fide instr. & Bar. in d. l. iurisiurādi, & est tex. in c. fraternitatis, de frig. & malefici. differt tñ horū iuramētū, a iurō testiū, qa istud est de credulitate, illud de veritate, fm Bar. in i. ꝯstit. Digestorum, col. fi. & Pan. in d. c. ꝓposuisti. Præmis-
197 sa† recipiunt plures declarationes, prima vt licèt non faciant plenā, vel semiplenā ꝓbatiōnē, tñ faciūt quandā ꝓsumptionē, gl. c. cū olim, de priuileg. & in c. nuper, de testib. q ꝓsumptio sufficit ad informandam iudicis ꝯsciam, gl. c. i. §. si duo, de pace tene. quam dicit singularē Lud. Ro. hic, tu vide Pan. in c. cum no
198 bis, col. ii. de electio.† Declaratur scđo, vt nō ꝓcedant qtū ad ꝓbandū notorium, & consuetudinē, c. tua nos, cum gl. de cohab. cler. & mulie. per quē tex. ita limitat Lud. Ro. hic sequitur d. Ias. col. lxxxvi. quod ego admitterē, vbi agitur đ sola informatione hñda: nam in notoriis iudex pt ꝓcedere per modū informationis, vt probat Pan. in c. i. col. pen. de postu. plat. vel ego admitterem in notorio facti ꝑmanētis, vel qđ nulla pt tergiuersatione celari, ꝓut loqtur text. d. c. tua nos, secus in notorio facti trāseūtis, qđ non solū est allegandū, sed ēt ꝓbandū, vt traditur per Pano. in c. dudū, col. 3. de elec. & late Fel. in c. cum ordinē, col. 7. &
199 seq. eꝯ de rescrip. Tertio† declaratur, nisi ꝑtes testibus iuramētū remiserint, c. testis, de testi. Sed mirum q ꝑtes possint remittere, non Papa, nec ꝯsuetudo. Maria. Soc. in c. i. col. 2. de cri. fal. quem refert Fel. in d. c. cū dilecta, col. 8. rñdet, quòd ꝑtes hoc faciunt authoritate legis ꝑmittentis, aliàs partes non possent: iō ñ seqtur, q iurm non sit de forma substantiali, qa hæc forma non a partib. sed a lege relaxatur. Sed tūc aliud ob. quia si iurm est de iur diuino, non videtur, q lex ciuilis possit illud tollere, d. c. sunt quidam. Sol. Argm ꝓcedit, nisi rō nālis suadeat legem limitandam esse: tūc lex eam potest litare, fm Pan. post. Inno. in c. qto, de cōsue. Ratio āt nālis suadet, vt nō requirat iurm ab his, quorū fides est a ꝑtib' approbata, vt dicit Bar. in l. Luci', de fideiuss.
200 Quarto† declarat, nisi sim' i antiquis, tūc dicta testium ꝓbāt, licèt acta ñ repiantur. ita litat Bar. hic argumēto eius, qđ de antiqua sñia dicit: q ꝓbat, licèt acta ñ repiant fm Inn. in c. cū in inre, de offi. deleg. Bñ facit, quia solēnitas extrinseca ex diuturnitate tpis præsumit interuenisse, l. si filius, C. de pe. hær. de quo late tradit per d. Ias. in l. i. C. qui admitti, & l. sciēdū, post Ale. de verb. ob. Sed dubitat an ista præsūptio recipiatur, ēt q in depōnib' iuramētū ñ enūciet. Bar. sentit, q sic. Cōtrarium videt velle d. Ias. dū ꝯcludit, q hæc verba, Titius iuratus deposuit, ꝓut ff. ñ ꝓbāt nisi in antiqs. Bñ si iurm enūcietur, talia verba enūciatiua in antiqs plene ꝓbāt, fm d. Ant. in c. fi. de success. ab intesta. cū ꝯcord. p Ias. adductis in l. ex his verbis, C. de testa. mil. Qñ āt ñ enūciat, iteruenisse ꝓsumitur: q præsumptio facit, q testes semiplenè ꝓ-
201 bant, vt ibi Ias.† exēplo apochæ antiq, quæ semiplene probat, fm Io. And. in addi. Spec. tit. de instr. edi. §. nūc dđm. vltio fallit, nisi agatur de peccato impediendo, tūc testes non iurati ꝓbāt,
202 Pan. & Fely. in c. iurauit, per illum tex. de ꝓba.† Quæritur successiue, an dicta testium fidem faciāt ꝯ tertium. rñdet Bar. q ñ, toto titu. C. res inter alios acta, nisi testes sint mortui, arg. l. fi. C. de testi. q non ꝓbat, cū loquatur inter eosdē, & per tex. l. a sñia, ff. de appel. q vr ꝓbare oppositū, dū dicit, sñiam non nocere coheredi ēt ñ appellāti. & licet ibi dicat a fideiussore victo principali, & a legatarijs victo hrde appellandum, non tñ seqr, q dicta testiū semiplene ꝓbēt, cum a sñia possit appellari rōne leuissimi ꝑiudicij, l. non tm, e. ti. Præterea ibi ius fideiussoris, & legatariorū est ꝯnexū cū iure principalis, & hrdis, iō nō vr gnalr extedēdū, vt facit Bar. cū quo tenet d. Ant. Pan. & alij plures, quos refert d. Ias. seqr Deci. ꝯsi. 42. Inspecto tenore, in vj. dubio. Cōtrarium tenet Aret. in c. cām, q. de testi, & ꝯs. 164. Sicut, col. ij. & Curt. cons. 73. Magne vir, col. iii. dicens *cōem* opi. esse ꝯ Bar. in hoc. & alio loco subiicit hoc idē Bar. videlicet, q indiciū, de quo in l. si duo patroni, ff. eo. facit semiplenā ꝓbonem. Mouentur per tex. c. inter dilectos, circa med. de fide instr. Et qa quantū ad tertium testes non pñt dici citati, neq; iurati, ergo nihil probant, l. si qñ, C. de testi. & tradit in specie Bal. in l. maritus, in fi. j. col. ff. de quæst. pt tñ opi. Bar. defendi in antiquis, per ea, quæ dicta sunt: vel in con-
203 nexis, prout loquitur tex. in d. l. a sñia. Regłr† āut testes ꝯ tertiū faciunt qualē qualem ꝓsumptionē duntaxat, q operatur, vt data paritate in cæteris, is debeat obtinere, qui hēt hāc ꝓsumptionē pro se, arg. l. iiij. §. adiectis, ff. de fideic. lib. & ita consuluit Ale. cōs. cxii. in causa & lite. col. fi. li. 4. Itē operatur, q iudex potius debeat deferre iurm in supplementū hñti hanc leuem ꝓsump. cū vno teste, q aduersario hñti solū vnum testem, fm Bal. in d. l. si duo patroni. Ale. in l. sæpe, col. 36. de re iud. & Cur. d. ꝯsi. 43. quæ oīa quotidiana sunt, & bene notanda. Instructi de his, quæ semiplenam faciunt ꝓbonem, videamus an duæ semiplenæ
204 † ꝓbōnes sint coniungendæ ad faciendā vnam plenā: rñdet Bar. subiiciendo duas cōclones. Prima, duæ semiplenæ ꝓbōnes eiusdē gnis, vt duo testes, coniunguntur & plenè probant, l. vbi numerus, ff. de testi. Ista conclusio plana est in testibus, qui sunt contestes in oībus prædicamentis enumeratis per Bal. in l. testiū, C. de testi. & l. de quibus, col. fi. ff. de legi. secus in testibus sin
205 gularibus† singularitate obstatura; vt qñ discordēt in loco, vt in testib. Susannæ: vel in tpe, qa isti inuicem sibiipsis obstant. & non solum non ꝯiunguntur ad faciendam vnam plenā ꝓbōnē, sed nec ad semiplenā; adeo, q ex eorū depōnib' ñ pt deferri iurm in supplemētū, secundum Bal. in rubr. de ꝯtrou. inuest. & l. iurisiurandi, C. de testibus. Sed dubiū est, quid i singularib' singularitate diuersificatiua fcōrū, an saltē ad dcm istorū possit deferri iurm in supplementū: vr q sic, qa quilibet semiplene probat. Contrarium vr dđm, quia pp duersitatē depositionum redditur dubia ꝓbatio, secundū Bal. in l. j. C. de test. Confirmat, quia duo testes singulares non faciunt plenā ꝓbationem: ergo vnus nō facit semiplenā, sumpto argō a ꝯria oppositione gl. ꝓut sumpsit ff. Bar. & ita tenet Sal. in l. testiū, C. de testi. & vr mihi vera eius sñia, qa vt dcm est, quilibet modicus defectus īpedit declationē huis iuri. Est verū, q Seuerinus hic dicit, stādū arbitrio iudicis, vt ante eum dixit Pau. de Ca. hic, & supra retuli. qđ puto verū in testib' singularibus singularitate adminiculatiua, q tendit ad vnum eūdeq; finem, l. qui sententiam, C. de pæ. Itē intelligo in casibus, in quibus admittunt testes singulares, de qbus latè p Fel. post alios in c. licet ex quadam, eꝯ de testi. Scđa conclo, duç semiplenæ probationes etiā diuersi gnis coniungi pñt ad faciendam plenam probationem, c. fi. de suc. ab intest. qui non probat, vt ff. dixi. & c. j. de app. qui pariter non probat, nisi præsupponatur, q fama semiplene probet. cum Bar. transeunt alij, & ita tenet glo. l. 3. §. eiusdem, in verbo, fama confirmat, ff. de testi. l. 2. in prin. in verbo, Itimis, ff. de excu. tu. Ex hac
206 conclo† infertur, q vnus testis de promissione, & vnus de confessione promissionis fcā ꝑnte parte plene probāt, secundū Alex. cōs. 76. Viso, lib. vj. Non ob. tex. in l. spadonē, §. qui iura, & sires, qa conclo ꝓcedit, qñ pła imperfecta ꝯiunguntur ad vnū & eundem finem. ꝯria vero qñ coiūgunt ad diuersos effectus. Ibi. n. excusationes tutoris tēdūt ad excusandū eum a diuersis
207 tutelis. Et ex his colłr prima fallen. Ex qua infertur,† q si agat de ꝓbando aliquem fecisse miracula, si vnus testis deponat de vno, & alius de alio miraculo, non vñr posse ꝯiungi, qa qlibet probatio tēdit ad diuersa. de quo p Inno. in c. venerabili, de te-
208 sti. & per Fel. in c. licet ex quadam, col. fi. Infertur ēt, q ad† ꝓbādam cōsuetudinem testes deponen. de vno actu ꝯsuetudinē inducente, & alij deponē. de actu diuerso, non coniunguntur, fm Cy. in l. 2. C. q sit lōga consue. & Roma. ꝯsi. 91. Visis, col. fi. Fallit scđò in probationibus imperfectis in sua spē, vt vnus testis de veritate, alter de fama. Istæ probationes non cōiūgūtur, quia hoc mō fama non est pfecte ꝓbata in sua spē. ita Bal. in l. si qs ex argētarijs, §. j. ff. de edē. Comprobat Fel. i c. cū cām, de proba. Ale. consi. 13. Ex his, li. j. & cōsi. 11. Sētio. li. 4. Tertio fallit in
209 causis criminalibus,† gl. c. veniēs, j de testib. cū concor. adductis

ctis

ctis p Mod.hic.Adde, q ita tenet Alb.Gādin.in trac.malefi.sub rub.de p̄sumpt.& indiciis indubitatis.Dec.in c.1.de app. & ꝯsi. 189.Lætatus sum,col.8.& ꝯsi.429.Licet in causis. Ista fallentia sublimitat, vt non ꝑcedat, si cū vno teste & fama ꝯcurrāt aliæ p̄sumptiones & indicia,tunc ꝯiūgunt Are.ꝯsi.13.col.vi. Deci. ꝯsi.163.In cā matrimoniali,col.fi.Intelligit scd̄o in casibus ; in quibus altera probatio non facit semiplenā,vt vnus testis & fama.Istæ duæ non ꝯiunguntur, qa fama in criminalibus nō ꝓbat semiplene.Ita debet intelligi gl l.capite qnto,de adul.& ita declarat Alex.consi.24.Animaduersis,col.pen.li. 2. Quarto fallit in cā matrimoniali,q̄ æqparatur cāæ criminali,gl.& Doc.in c.mulieri,de iureiu.ita limitat Ale. consi. 143. quoniam abunde,li.2. Quæ limitatio declaranda ē ꝑut p̄cedens. Dec.in d.ꝯsi.
210 163.Iuxta† præmissa dubitatur,utrū ꝑfecta probō actoris extinguat imperfectā ꝓbationem rei:rn̄det Bar. distinguēdo , cuius distinctio *communiter* approbat, vt p Ias.hic,col.96.& l.n̄ hoc,co. vj.C.vn̄ legi.Adde,inquātū Bar.dicit, q si actor plene probauit mutuū,& reus semiplene ꝓbauit solonē.d.Ias.intelligit hoc casu reo deferendū esse iurm suppletoriū. Istud verum puto, ubi reus ꝓbauerit p vnū testē oī exceptione maiorē , prout intellexit Deci.ꝯs.163.aliàs crederem actori iuramentū esse deferēdū non ad supplendā suam probōnē perfectā, sed ad se purgādū, q non receperit solonem,& in his terminis saluari potest opi.
211 Ant.de But.in d.c.fi.quam damnat hic d.Ias.† Vlterius q̄ritur vtrū imperfecta probō aliam imperfectā tollat: Rn̄det Bart. q sic,per text.in l.1.C.qui & aduer.quos. qui fortius probat,quod etiam per verisimilem cōiecturam elidatur imperfecta probatio,vt ibi aduertit Bal.& d.Alex.cōs.183.In causa,lib. vj. Ex his
212 infertur, q si actor† habeat vnum testem pro se,& reus alium , non poterit deferri iuramentum necessarium actori , etiam , q suus testis sit dignior & legalior:quia testis ipsius rei , quamuis infamis , diminuit fidem alterius testis , vt vult Barto. in l. qui ultimo,p illū tex.ꝟ.de pæ.& istud puto verissimū, licèt Vinc.gl. d.Ant.& Imo.ꝯriū determinēt in c. nr̄a de testi. quorū sn̄iam probant ibi Are.& Fel.Plura non tradidit Magnificus de Ripa morte præuentus,quod ægre ferendum est.

S V M M A R I V M.

1 *Pignorum genera quot sint.*
2 *Pignus iudiciale quid differat a prætorio,plures assignantur differentiæ.*
3 *Pignus legale quid.*
4 *Pignus & hypotheca q̄d differant,& an pignus cadat ī immobilibus, late. & quæ vtilitas resultat, q sit pignus potius quàm hypotheca. nu.7.*
5 *Hypothecatus cēsetur fundus , si quis mutuauerit vel legauerit pecuniam super aliquo fundo.*
6 *Statuta loquentia in pignoribus,an habeant locum in hypothecis.*
7 *Pignus hēre poti⁹ q̄ hypo.multū refert,& plures resultāt vtilitates.& seq.*
8 *Fideiubere obligatus,an liberetur dando pignora.*
9 *Pignus alijs pluribus nominibus appellatur.*
10 *Tractatus de pignoribus cur fuerit separatus a titulo de pign. actio.*
11 *Pignoratitia actio,quid,et q̄d hypothecaria,et q̄d differāt īter se latis.cū se. Pignoratitia alia directa,alia contraria,& quibus, quandovè competant.*
12 *Pignoratitia an cōpetat, si res ꝑuenerit ad creditorē aliter , q̄ p traditionē factā a debitore,& quid si contra uoluntatem debitoris res peruenerit.*
13 *Pignoratitia an detur pro pignore prætorio.*
14 *Pignoratitia quot annis prescribatur,& quot hypothecaria.*
15 *Pignoratitia est personalis,& non datur contra tertium : hypothecaria uerò in rem, & datur contra quemcunque.*
16 *Statuto disponente,quòd pater prius conueniatur pro dote,quàm alius obligatus,an possit pro dote agi hypothecaria contra tertium.*
17 *Pignoratitia,& hypothecaria poßunt eodem libello cumulari contra debitorem pignoris possessorem.*
18 *Hypothecaria quid differat a Seruiana uel quasi. Hypothecaria an competat pro rebus coloni.*
19 *Seruiana actio,uel quasi,quid differat ab interdicto Saluiano. Interdictum Saluianum duplex,directum,& utile.*
20 *Contractus pignoris uel hypothecæ,an sit nominatus,uel innominatus.*

De pignoribus, & hypothecis. Rubrica.

Continuatur cōiter, Vt in gl. sed obs. qa ea attenta rub. ꝺ fideiussoribus,qui obligationibus principalibus accedunt , l. j. s̄.de fideiuss.longo interuallo posita huic annecti debuisset.Cōsidera,si dici potest materiam fideiussorū fuisse reseruatam in tractatu stipulationū,quia sine stipulatione fideiussor iure non obligatur,l.blanditus,C.de fideius.a!r hūc ti. & tractatū subordinat Imp.in l.ij. §. quartus,C.de uete.iur.enu.uel a!r rn̄deo, q supra uisū est de ꝯctib.qb.alienā fidē seqmur:sed qa q̄nque nō plene ꝯfidimus,seqtur de pig.& hyp.qbus ipsis reb. innitimur,
1 l.plus cautionis, ꝟ. de reg. iur. Pro † intelligentia huius rubr. in numero plurali ꝯceptæ,q̄rit quot sunt genera pignorū. Azo in Summa rn̄det,duo esse gn̄a,cōuentionale,& iudiciale.Conuētionale dicitur,q̄d partiū cōuentione constituit. Iudiciale q̄d a iudice decernitur,l.ij.C.de pr̨to. pig. Sed ibi fit diuisio in conuētionale,& prætoriū,& sic Azo sentit, q iudiciale, & prætorium idē sint,quia a iudicibus ambo cōstituuntur. Sed tria gn̄a esse vr̄,ꝯuētionale,iudiciale,& prætoriū,l.ij.cum gl.C. qui po.
2 in pi. hab. Sed tunc scire oportet, in † quo iudiciale differat a prætorio.gl.in rub.C.de præto.pig.dicit,prætoriū esse,q̄d a iudice ordinario conceditur , iudiciale q̄d a delegato dat. Ista dr̄ia non placet,nā si ad nomē q̄o referatur , utrunque iudiciale appellabitur,cū uterque iudex sit , ut in rub. s̄. de iurisdi. om. iud. si uero ad effectū,ita delegatus sicut ordinarius seruādę rei cā, uel in cā iudiciali potest in possessionē mittere.Scd̄a differentia ponit per l.j C.si in cau.iu.pig.cap. sit. prætoriū dicitur ex interloquutoria iudicis.Iudiciale uero iudicis offō captum.Huic differētiæ aduersat gl.in l.j.in uerb.dandum C.de præto. pig. imo aduersatur tex.qui missionē in possessionē ex cā damni infecti appellat prætoriū pignus,& tn̄ talis missio ēt fit iudicis officio, l.si finita,§.si plures,cū glo.ꝟ.de dam.infec. Tertia differētia assignat p gl.l.ij.C.de præt.pig.p̄toriū dicitur,q̄d ante sententiā.Iudiciale,q̄d post sententiam a iudice cōcedit . Cōtra istam obst. q̄d dicit gl.d.l.j.q̄ exponit uerbum,dandum, etiam per diffinitiuā.Quarta differentia ponitur p gl.in d.l.ij.C. qui po. in pig. ha. pr̨toriu cā rei seruandæ,iudiciale in cām iudicati a iudice constituitur.Ista dr̄ia *cōmuniter* approbatur,& ex duobus titulis , uidelicet d.rub de præto.pig.& altera, C.si in cau.iud. simul iunctis optime probatur.Quinta differentia assignatur p Bart. in l. si iure,ꝟ. qui po. in pig. prætorium dicitur,q̄d a iudice ex primo decreto,iudiciale q̄d in cām iudicati captū est. Inferens pignus captū in executione instrumenti hn̄tis executionē paratā,sicut res iudicata,dici iudiciale,& idē uult Bar.in l.cū unus, ꝟ. de bo. auth.iu.pos.q̄d est utile , quia in pignore iudiciali hēt locū tp̄is priuilegiū,d.l.si iure,& nō in prætorio,d.l.cū unus. Ex his constat,pretoriū differre a iudiciali origine,& effectu,q̄d ex ꝟ.dicēdis latius apparebit. Ex his quoq; patet,tria esse pignorum gn̄a.
3 Addas tu quartū,† videlicet pignus legale,q̄d sola lege inducit, l.j.& p totū,ꝟ.quibus caus.pig.tacite ꝯ l.assiduis,C.qui pot.c.ex lr̄is,extra eo.& hāc appellat legalē hypo.Pau.de Ca.ꝯs.394.q̄q̄, secundum antiquā impressionē : Qua rōne dici poterit pignus legale illud,quod per statutū ciuitatis ꝯstituitur,ut probat Soc.
4 cōsi.240.circa pn̄tē,li.2.Scd̄o principaliter, † qa copulatiue rubricatur de pig.& hypo.q̄ copula diuersa solet copulare , ut per gl.in rub.ꝟ.de iur.& fac.igno.& c.ij.de rescri.dubitatur in qb.differat pignus ab hypo.Rn̄det Iurecons. in l. si rem, in §. proprie, s̄.de pign.actio. pignus traditione ; hypotheca nuda conuentione constituit.latius explicatur in §.item Seruiana, Instit. de act.hāc dr̄iā ōndit allusio.di.n.pignus a pugno,l. plebs,§.pign⁹, ꝟ.de uerb.sig.quasi res de pugno in pugnum transeat, secundū Host.in Summa huius ti.§.2.in tantum , quòd multi dixere in re mobili pignus esse duntaxat,d.§.pignus,licet , & ad res īmobiles ꝓtractū sit,d.§.itē Seruiana.hypot.uero secundū Io. Fab. dr̄ ab hypo,idest sub,& thesis,positio;quasi suppō,idest obligō, ut in rub.ꝟ. de rebus eo. nō alie. uel supponen. hinc hypotheca
5 dicitur suppō,l.cū tabernā,ꝟ.eo. Et si qs pecuniam mutuauerit uel legauerit super aliquo fundo,illū hypothecasse cēsetur , ut docet Bar.in l.fundus,ꝟ.de an.leg.& l.codicillis,§.instituto, p illum tex.de leg.2.& Pau.de Ca.in l.j.in fi.s̄ de pig.act.Lu.Ro.ꝯs. 388.In pn̄ti.Hinc si aliqs dixerit,adhibe Titio fidē sup me , uel meo periculo,cēsēt fideiussisse pro eo,l.si uero non remunerandi,§.si qs mandauerit,man.tradit Bart.in l.Lucius,ꝟ. de fideius.
6 Ista seruiunt ad statuta loquentia † de pignoribus , ut locū non habeāt in hypothecis.Bar.tn̄ in d.§.ꝓprie , nō audet affirmare, sed Sal.ibi constāter affirmat,& Pan.in c.cū aliquibus,de re iu. Et iō priuilegiū cōcessum a Duce nostro Iudæis,vt possint mutuare sup pignore,restringendum vr̄,ut non possint mutuare super hypothecis.Contrarium tn̄ dicit se cōsuluisse Fel.in d. c.cū aliquib.col.j.quia pignus ēt cadit in reb.immobilibus,d.§.item Seruiana,l.si dn̄iū,C.eo.Sed ego non repugno sequuta traditione.mouet ēt pp cōem usum loquendi,cui non ꝯdico probato cōi usu, secundum quē uerba sunt intelligenda,l.Labeo,de supel.lega.nā cū cōis usus sit facti,ꝓbari debet,l.ornamentorum, ubi Bar.ꝟ.de aur.& arg.leg.Sed cessante cōi usu,qa in rebus immobilib.non cadit ꝓprie pignus,d.§. pignus, non possum Fel. assentiri,quia in priuilegijs uerba sunt ꝓprie,& strictissime interpretanda,l.fi.s̄.de consti.Prin.c.j.de fil.presby.in vj.c. cām q̄. ubi Fel.extra de rescrip.Contra p̄missa uidetur tex.l.res q̄,§.inter pignus,s̄.e.ubi dicit, q solus uocis sonus differen.constituit.idē dicūt Grāmatici,teste Sipōtino.Tu cōsidera, q q̄tū ad actio. pōt intelligi iste tex.ꝑut declarat Imperator in d. §. item Seruiana. uel aliter si dicamus pignus accipi pro obligatione rei pignoratæ,ut capit in l.j.C.ēt ob chiro.pecu.& ꝟ.qbus mop.pig.uel hypo.sol.in nihilo differunt:nā oblō ita solo cōsensu ꝯhitur in pignore,sicut in hypotheca,l.ꝯhit,ꝟ.e.l.si uxor,C.e.& inter absentes ēt pignoris obligatio ꝯhi potest,l.creditor,§.pignoris obligatio,ꝟ.eo.& pignoris obligatio ita dissoluit nudo consensu,sicut obligō hypothecæ,l.si tibi,§.de pignore,s̄.de pac. Si uero capiamus pignus pro nomine ipsius obligōnis , prout conuenit rei obligatæ,tunc inter se differunt: nam obligatio in re tradita dr̄

pignus,

pignus,in non tradita,dicitur hypotheca.Ex his infertur, q̄ Bart. in l.i.ſ.de pig.act.non videtur recte ſentire,quatenus vult pign⁹ conuentionale differre a prætorio ĩ modo ↄſtituẽdi, qa ẽt pignus ꝑtoriũ non cõſtituit niſi in poſſeſſionẽ ventum ſit,l.nõ ẽ mirum,ſ.de pig.act.Intelligamus igitur Bar. loqui de hypotheca conuentionali,& omnia plana erunt. differũt itaq; pignus, & hypotheca in modo conſtituendi. Differunt & in cõmodo,
7 † qa creditor poſſidet pignus & non hypothecã,l.j.§. p ſeruũ,ſ. de acq.poſ.quo fit,vt ei opus non ſit hypothecaria agere, q rẽ pignoratã detinet.Ex quo ſeqtur alia vtilitas,quia cæteris paribus ꝑfertur creditor,q pignori incũbit,oĩbus alijs in iure offerendi,l.Paulus,§.q pignoris,ſ. q po.in pig.hab.tradit gl.l.qui potior,ſ.eo.& l.j.C.eod.Sequitur alia vtilitas,qa poterit creditor retinere pignus ex alijs creditis,quãq̃ ei ſatiſfactũ ſit ꝑ credito, pro quo fuit pignus traditum,d.l.vnica,C.etiã ob chiro. Qua retentione vti poterit ẽt pro debito ſoluto alteri creditori,l.2. ſ.quibus mod pig.vel hypo.ſol.l. ſi creditor,ſ. de pig.act. hinc ſi creditor iure vendiderit vnum pignus, cũ obligõne euictionis & pactis vtilibus,non aliter tenebitur reliqua pignora reſtituere debitori ſatiſfacere volenti, niſi debitor caueat de indẽnitate ipſi creditori, pro pignore diſtracto,l. ſi neceſſarias,§.j.ſ. de pig.act. Quæ omnia ceſſant in hypotheca, vt per gl. in d.l. unica.Ex his patet,q̄ plus eſt dare pignora q̃ hypothecam conſtituere,& q̃ fideiuſſorem præſtare,l. ꝑtoriæ,ſ. de præto. ſtipul. l.j.§.iubet, & ibi not.inf. de col.bon. Ex quo uideretur inferri
8 † poſſe,q̄ obligatus fideiubere,dando pignora liberetur. contrarium tamen firmat gl. in auc.offeratur,C. de li.conteſt. ſequũtur Alex.& Mod. in l.j.ſ.qui ſatiſda cogan.Nec.n. cogitur creditor ſuſcipere onus & periculum cuſtodiendi pignora,l. quẽadmodum,§.pe.ſ.ad leg.Aquil. plus etiam eſt dare pignus. ſpãle,q̃ hypothecam gñalem conſtituere,gl.in §. nos igitur,in Auc.de non alie.& magis grauatur qui obligatur dare fideiuſſorem,q̃ ↄſtituere hypothecam,l.oẽs,§. in hac,C.de epiſ.& cleri.l.filio,ſ.ut leg.no.ca.& in Auc.de ſan.epiſ.§.ſi quis autem.Eſt .n.facile, modiciq; ꝑiudicij bona obligare.Ale.conſ.118.In caſu,col.pe.li.v.Ex ꝑmiſſis apparet,q̄ pignus & hypotheca q̃tum ad obligõnem & act. ſunt ſynonyma,& probat in l. ſoluit,ſ.q-
9 bus mod.pig.uel hypot.ſol.Alijs uarijs † noĩbus appellatur pignus.Qñq; vadium,c.j.ex eo.Qñq; uadimonium,ut per gl.C.đ caſtrẽ.& mini.li.xij.Aliqñ antiphona,l. ſi pecuniã,ſ. de pig.act. vbi gl.intellexit antiphonã dici pignus alterius noĩe datũ:Paulus verò pro pignore prætorio interpr̃tatur,quorum interp̃tationes admodum remotæ vñr a ſignatione huius noĩs, a quo antiphonarius liber,c.q̃ ipſis,38.diſ. Nouiſ. dñt deprauatũ librũ, reponẽtes Græcũ nomẽ antichreſim.Eſt.n.antichreſis pignus, quod,ita datur vt eius vſum & fructũ,loco vſurarum creditor percipiat,qui ſenſus optime probatur in l. ſi is qui,§.j.ſ.eo. Aliqñ pignus appellatur ſuppõ,l. cum tabernam,§. idẽ qri, & ibi gl.ſ.eod qñq; gaieria,c.j.ex de feu. & ibi gl.dicit, q̄ eſt vulgare Teutonicorum,melius dixiſſet Gallorum. eſt.n. vulgare regni
10 Arelatenſium,ut dicit Hoſtiẽ.& bñ.† Tertiò qritur, quare hic tractatus fuerit ſeparatus a titulo,de pig.act. rñdet Bar.q̄ gl.in §.tertij,ſ. in ꝑemi,rõnem aſſignat. Rapha.Cum.dicit gl. ibi nõ facere ullum uerbum.vñ ipſe aſſignat rõnem,q̄ non fuit conueniens interſerere tractatum de pig. & hypo. quorum actiones ſunt reales,in tractatu de pſonalibus actionibus,inter quas eſt actio pig.q̃ eſt pſonalis.hanc certe rõnem ſenſit gl. & illam exprimit ad aliud ꝓpoſitum in d.§.tertij.Pro intelligẽtia uidea
11 mus,† quid ſit actio pignoratitia,& qd hypothecaria, & in quibus differant.Pignoratitia ẽ duplex,altera directa, quę cõpetit debitori ad repetẽdum pignus.l.ſi rem,§.omnis,ſ.đ pig.act.Altera ↄria,q̃ competit creditori decepto in pignore ↄ debitorẽ, l.j.l.tutor.§.ↄria,ſ.eo.uel quæ competit creditori pro neceſſarijs impen.factis in re pignorata,l. ſi neceſſarias,eo.tit. uel quæ dat̃ creditori ↄ debitorẽ,q rẽ pignoratã reddit deteriorẽ,l. ſeruũ,ſ. e.quę loqui đ pignoratitia actione intellexit gl.i l.j.ſ. de pig.act. hypothecaria actio eſt illa,q̃ cõpetit creditori ad euocandã ad ſe poſſeſſionẽ rei hypothecatæ,ſeu ipſius hypothecę,l. ſi fund⁹, §.creditor,ſ.eo.l.ſi cum uẽditor,§.j.ſ.de euic.Ex hoc docet Bar. qualis dẽat eẽ ↄclõ libelli in actione hypothe. in l.ſi.C.ſi unus ex plur.& hæc actio eſt remedium petitoriũ,& nõ poſſeſſoriũ, ut tradit Bar.in l.j.ſ.de Saluia.inter.de quo ſ.abũde dicetur.His ſic diſcuſſis uideamus in quibus differãt.rñdet Bar.in d.§.tertij, differre natiuitate,uita,& utilitate.Natiuitate,quia hypothecaria ſola ↄuẽtione naſcit̃.d.l. ſi rem,§.proprie, & d.l. ſi tibi,§. de pignore.pignoratitia uerò naſcit̃ rei traditione,§.ſi. Inſti.q.mo. re con.ob.qđ intellexit Bar.in directa,quæ competit debitori,q non pt̃ repetere pignus,niſi ſit traditum:ſecus in ↄria, quæ cõpetit creditori,l.j.&.l.ſi quis in pignore,§ j.ſ.de pig.act Sed certe in dictis iuribus interuenit rei traditio, licet doloſa vel culpoſa:& ſi dixeris ↄ eum,qui promiſit ſe daturum pignus, dari pignoratitiam ↄ debitorem,ut det pignus.d.l.j.in prin. rñdetur nõ eſſe uerum,quia aliud eſt dare pignus,aliud promittere de dãdo:ſicut aliud eſt uẽdere,aliud pactum de uẽdẽdo,ut no.l.in bonæ fidei,ſ.de eo,quod cer.lo.& tunc cõpetit uel actio de cõ

ſtituta,l.q ãt.§.j.ſ.de conſti.pec. uel actio ex ſtipulatu, ſi ſtipulõ interuenit.timore huius ↄrij Pau.de Ca.intellexit tũc demum creditori competere ↄriam pignoratitiam, ſi debitor ꝑ uerba de pñti certum pignus ↄſtituit,& poſtea non tradidit,hoc caſu datur actio ↄria,quia ſolo conſenſu eſt cõſtituta obligatio. Tu conſidera,q̄ licet debitor ↄueniat ſe datutum pignus, obligõ tñ de pñti ↄhitur,etiam,q̄ uerba conferãtur in futurum, ſicut in ſtipulõnibus,l.v.§.ſtipulõ,ſ.de verb.obl.vñ videtur eum, qui promiſit ex cauſa pignoris rem tradere,ſtatim obligari. Bñ facit qđ dicit Azo in ſumma,C.de dona. Non ob.tex.d.l. qui ãt, §.j.quia pt̃ intelligi in eo,qui cõſtituit ſe daturum pignus incertum,vt intelligebat Gul.de Cu.Sed iterum cõſidera,quia actio pignoratitia directa naſcitur ſoluta pecunia,l.ſi rem,§. oĩs,ſ.de pig.act.Sol. Aliud eſt qrere,qñ naſcat̃, aliud vñ naſcat̃.Primo caſu naſcitur tpe ſatiſfactionis.Scđo caſu naſcit̃ ex ↄtu dudũ inito ſequuta traditione,ita declarat Bar.ĩ d.§.oĩs.Et iõ ſi crediturus pecuniã pignus acceperit,& poſtea non crediderit, in eũ pignoratitiã dari poſſe non vr̃,qa nulla ſoluta,vel ſoluenda eſt pecunia,qđ qdã putant ꝑ tex.l.j.C. de non nu. pec. ubi in rem hoc caſu dr̃ agendũ.Sed in ↄriũ eſt caſus in l.ſolutũ.§.j. de pig. act.Ad rõnem ↄriam rñdet Iurecõſ.d.§. oĩs,ver. ſatiſfactũ. Ad tex.d.l.j.rñdet gl.ibi *cõiter* approbata.vel aľr rñdet, q̄ vtraq; agi pt̃. & ſi obijciat,q̄ in reali reqrit̃ probõ dñij,l.j.C. de ali.iu. mu. cã fac.iſtud admitto.ſi ãt replices,q̄ ĩ d.l.j.dicitur ſatis eſſe ꝓbari rẽ fuiſſe pignori datã,ſub ſpe futuræ numerationis. rñdet eo ipſo ꝓbari dñium,q̄ ꝓbatur reũ habuiſſe cãm ab ipſo actore,
12 l.non oĩs,ſi cer.pet.l.nec creditores.C.de pig.actio. Sed † qa ↄcluſum eſt pignoratitiam naſci traditione rei,dubitat̃ qđ ſi aľr q̃ ex traditione ꝑ debitorem fcã,res ꝑuenerit ad creditorẽ? videretur pignoratitiã ñ cõpetere ꝑ rex.in d.§.ſi.Contrariũ determinat Bal.in tub.C.de pig.act.ꝑ tex.l.vtriq;,ſ. de dam.infe. qui nihil probat:nã ibi res peruenit ad creditorẽ ex cã pignoris, & ꝑmiſſione inquilini,q̃ ꝑmiſſio traditionis loco hr̃,§. nihil intereſt,Inſti.de rerũ diuiſio. Sed dubõ ſtat,qđ ſi ↄ volũtatẽ debitoris res ꝑuenerit ad creditorẽ:videtur non cõpetere ꝑ rationem ꝑdictã,& ꝑ tex.l.q retiario,ſ.de pig.act.Sed ibi interuenit violẽtia.idẽ tñ forte dđm,ſi ſine violentia,arg.l. qui ſub imagine,C. de diſtrac.pig.Sed ibi dolo ad creditorẽ deuenit, at ſi ſine dolo,æquũ videtur pignoratitiam dari, & ita videtur tenere Ra-
13 pha.Fulg.conſ.128.cũ Titius.Sed an † ꝓ ꝑtorio pignore detur pignoratitia? videtur,q̄ non,qa debitor rem non dedit. in ↄriũ allegat̃ l.is cui,§.qri,vt in poſ.le. quem Bal. reputat ſingularẽ in rub.C.de pig.act.Non ob.q̄ debitor non tradiderit,qa factũ iudicis cenſetur factũ partis,l. ſi ob cauſam,C. de euic.l.i.C. ſi in cau.iudi.pig.cap.ſit.Et quia interuenit ficta traditio partis, hæc actio dr̃ vtilis,& non directa,d.§.qri. ſed certe tex. ibi non loqt̃ de vtili pignoratitia, qa dicitur ibi exemplo pignoratitiæ dari actionem vtilem,vñ videtur,q̄ detur directa, ꝑ tex.l.ſi pecuniã, ſ.de pig.act.& l.is q.§.i.ſ.eo.intelligendo prout intelligunt Bar. Pau.& alii *cõmuniter* de pignore prætorio,& bñ probat tex.d.§.
14 i.in verbo,inductus.Vita differunt,† quia actio pignoratitia pſcribit̃ ſpatio 30.anno.ſicut cæteræ pſonales,l. omnes,l. ſicut, C.de præſcri.30.vel 40.anno.hypothecaria,vero cũ ſit realis, ſi tertius poſſeſſor bonæ fidei,hẽat titulũ ab alio q̃ a debitore ipſo,præſcribit inter pñtes ſpatio x.annorũ:inter abſentes ſpatio 20.l.j.& ii.C.ſi aduer. cred. ſi nullum titulum habeat præſcribit ſpatio 30.anno.l.cum notiſſimi,in prin.,C. de præſcript.30. vel 40.anno.Sed ſi titulum habeat a debitore viuente requirũtur 40.ann.d.l.cum notiſſimi,§.i.Ipſe autẽ debitor, vel eius hr̃s, nullo tpe præſcribere poteſt,obſtante mala fide debitoris,c.ſi. de præſcrip.Cuius animã eius hr̃s tenet̃ releuare,c.ſi. de ſepul. Cætera videatis ꝑ Balb.in trac.præſcriptionũ, in quarta parte quartæ partis prin.q.3.Et inquantum reprobat deciſionẽ Alc. conſ.58.Viſo,lib.v.per rõnẽ l.is qui pt̃.ſ.de reg.iu. Adde Fel. in ꝓpoſito,in c.ex traſmiſſa, ad fi.ex de pſcri. Et in terminis Pau. de Ca.conſ.294.Ego Pau.vbi conſuluit actionem nõdum natã pſcribi poſſe ↄ eum,in cuius ꝑtãte eſt illam oriri facere,qđ ẽt voluit Cor.cõſil.43.In hac,lib.2.Sed aduerte, q̄ pro opin.Alc. facit,qđ vult Bar.in d.§.oĩs,ubi concludit,non præſcribi actionem pignoratitiam,neq; tps currere añq̃ ſit nata,& tamen eſt in facultate debitoris ſatiſfaciendo facere vt naſcatur.Br̃,actio pignoratitia eſt ſequela iuris offerendi : ideo fruſtra quæritur, an pignoratitia actio pſcribatur durante iure offerendi, qđ dicit Bal.impreſcriptibile in l.pignori,ſ.de vſucap. Sed ↄrium tenet gl.in d.l.cum notiſſimi,§.ſed cum illud. Et iſta eſt *cõmunis* ſecundũ Ang.Inſt. de act.§.actionũ,col.26. Balb.in alleg. tract. in quinta par.quintæ partis prin.q.2. Non ob. rõ Bar. quia iſta facultas offerendi non eſt mera facultas,cum ꝑ modum actio
15 nis competat,vt tradit idem Bar.in l.i.ſ.de cond.ex lege. † Vtilitate differũt,quia actio pignoratitia eſt perſonalis, non competens cõtra tertium,l.i.§.ſi hæres percepto fundo,ſ. ad Treb.l. ſi.ſ.de ↄhen.emp. hypothecaria verò eſt actio in rẽ, q̃ iqſam rẽ ſeqt̃ ꝑ quaſcũq; manus ambulet,l. pignoris,ſ.eo.l. pignoris,C. eo.Adeo,q̄ nihil pſonalitatis hẽt,ſm Bal. in l.j. ꝑ illum tex.C.
16 ſi vnus ex plurib⁹.vñ vr̃ dubitabilis † cõſultatio Anc.cõſ.126.

Quod

Qđ p̄dicta dr̄ia vbi consuluit, ꝓ dote agi non posse hypotheca
ria ꝯ tertiū, stante statuto, ꝙ prius ꝯueniat pr̄, q̄ alius obligatus,
q̄a ſm eū ꝯuentus hypothecaria dr̄ obligatus ciuilr̄, & natura
liter, q̄a hypothecaria habet naturā ꝑsonalitatis, certe in hoc
non vr̄ bn̄ dicere ꝓ prædicta Non obstat dictum gl. l. si q̄s em-
ptionis, ad fi. C. de præscri. 30. vel 40. ann. super qua se fundat,
q̄a illa gl. loq̄tur q̄tū ad restōnē p̄torii pignoris, faciēdā debito
ri volēti purgare ꝯtumaciā, & sic loq̄tur de pignoratitia: vel in
telligendo eā loq̄ de hypothecaria, rn̄detur, ꝙ ꝓcedit in hypo
thecaria, q̄ datur ꝯ debitorē possidentē, ꝯ quē tanq̄ ꝯ obligatū
actio hypothecaria bn̄ hēt nām ꝑsonalitatis. Hinc est, ꝙ ꝯ eū
dat̄ pignoratitia & hypothecaria, in electione creditoris, l. di-
17 stractis, l. ꝑsequutione, C. e. hinc est, † ꝙ ꝯ ip̄m pōt in eodē libel
lo cumulari pignoratitia & hypothecatrix, §. sed neq;, in Auth.
de fideiusso. imo post oblatū libellū in actione pignoratitia ꝯ
ip̄m debitorē, & opposita p̄scriptionis exceptione, poterit cu-
mulari hypothecaria, ſm Bal. in l. edita, in mā cumulationis,
q. v. C. de edēdo. & in authē. ꝯ rogatus, C. ad Treb. Sed aduerte,
q̄a videtur, ꝙ pignoratitia sit ēt actio in rem, ꝑ tex. in c. cū ꝯ. ex
eo. Pan. ibi istud admittit dicēs, pignoratitiam esse in rē scriptā.
Sed Bal. in rub. C. de pig. act. dicit esse ꝑsonalē. ad tex. d. c. cū ꝯ.
rn̄det spāle esse odio vsurarū, vt competat ꝯ tertiū vsurariū. ego
teneo sp̄ esse ꝑsonalē, vt tenet Bal. in c. i. de feud. da. in uicē legis
ꝯmisso. & Bar. in d. §. tertii. & est textus clarus in l. si cū vēderet,
in prin. s̄. de pig. actio. Ad ꝯriū rn̄deo, ꝙ ibi pignus pignori datū
fuit ꝑ creditorē alteri suo creditori, qui scđus cēsetur eadē ꝑso
na cū primo, l. grege, §. cū pignori, vbi Bar. ĩ. eo. l. debito, §. fi. ubi
ēt Bar. s̄. de pign. actio. Vtilitate ēt differunt, q̄a pignoratitia est
actio bonæfidei, hypothecaria uero stricti iuris, ſm gl. & alios
18 in §. actionū, Insti. de actio. Quarto † queritur, in quib⁹ differat
actio hypothecaria a Seruiana uel quasi? Bar. in l. fi. ĩ. de Saluia.
interd. rn̄det hypothecariā differre a Seruiana, sed non a quasi
Seruiana, & sic Bar. vult duo. Primū, ꝙ hypothecaria nō dēt lo
catori ꝓ rebus coloni, sed Seruiana tm̄, d. §. itē Seruiana. Secū-
dū, ꝙ actio hypothecaria, & quasi Seruiana, sint idem. seq̄tur
d. Ias. in d. §. item Seruiana, col. 2. Circa primū cōsidera, q̄ possit
esse rō, quare ꝓ rebus coloni non competat hypothecaria? di-
ces rōnē esse, q̄a ex cōuentione nō obligat̄: sed attēta hac rōne
idem dicendū in oī pignore legali, ꝓ quo tn̄ cōpetit hypothe-
caria, ut ĩ. in q̄bus caus. pig. ta. ꝯtra. ꝑ tot. videret̄ ergo ēt ꝓ rebus
coloni cōpetere hypothecariā, q̄a ꝯsensus legis reputat̄ consen
sus partis, ut de facto iudicis dcm̄ est, & q̄a in dubio cōtrahen-
tes censent̄ se cōformare cū uolūtate legis, ut no. ꝑ Bar. in l. he-
redes mei, §. cū ita, ĩ. ad Treb. & ita tenet Bar. in l. 3. in. 4. q. prin.
uer. sed contra p̄dicta, C. e. ti. ꝑ tex. l. i. in fi. C. de p̄ca. Ex q̄bus in
fero, ꝙ hypotheca legalis est uera hypotheca, cum tacito ꝯsen
su partis, & exp̄sso consensu legis cōtrahatur, qđ alia rōne fir-
mat d. Ias. in l. si is qui pro emptore, char. xvii. ĩ. de usucap. Qui-
19 to q̄rit̄, † in q̄bus differat Seruiana, uel quasi, ab interdicto Sal-
uiano? Est āt interdictū Saluianū duplex quoddā. n. directū cō
petēs locatori ꝓ rebus coloni, quoddā utile cōpetēs ꝓ rebus in
quilini, uel aliorū debitorū, l. i. & ibi gl. & alij declarāt, C. de p̄-
car. Bar. in l. i. & fi. ĩ. de Saluia. interdi. & in hoc differt. a Seruia-
na, uel quasi Seruiana, siue ꝓ rebus coloni, siue inq̄lini: & qua-
si Seruiana ꝓ rebus aliorum debitorū est sp̄ directa, d. §. itē Ser
uiana, de quo dubito ꝑ tex. in d. l. i. iūcta gl. i uerb. ut is, de p̄car.
& quia obstat doctrina Bar. in l. curatoris. C. de neg. ge. Scđo
differt Seruiana ab interdicto, quia ꝑ Seruianā vel quasi, cōsti
tuit̄ iudiciū petitoriū, ꝑ interdictū uero possessoriū, ſm gl. Bar.
& alios *cōmuniter*, in d. l. fi. solus Ias. in d. §. itē Seruiana, col. xv. &
seq. fuit in cōtraria snīa, dicēs vtriusq; iudiciū sibi videri posses-
soriū, q̄a ita ꝑ actionē Seruianā & quasi, auocat̄ possessio, si-
cut ꝑ interdictū, l. si cū vēditor, in prin. ĩ. de euic. nec rn̄sio Bar.
in d. l. fi. sibi placet, q̄a secundū eū illa attēta seq̄ret̄, ꝙ iudiciū in
terdicti deberet dici petitoriū, eo ꝙ īpossibile sit, ꝙ agēs inter-
dicto obtineat, nisi fidē faciat de sua hypotheca; & dicit bn̄ co
gitandū, q̄a nullus aduertit. vr̄ mihi, ꝙ nulla fuit opus animad-
uersione, cum aliud sit probare ius hypothecæ, aliud ꝓbare hy
pothecā. primo casu agēs Seruiana, vel quasi, non solū tenet̄ ꝓ
bare hypothecā, sed ēt ius ipsius hypothecę, i. rē fuisse in bonis
debitoris tp̄e ꝯctę hypothecę, l. cū res, C. q̄ res pig. & hoc respū
iudiciū est petitoriū, q̄a in eo de iure hypothecæ agit̄. Secundo
casu agēs interdicto nō tenet̄ ꝓbare rem fuisse in bonis, sed hy
pothecā dūtaxāt, i. ꝙ debitor tp̄e constitutę hypothecæ erat in
possessione: & hoc respū, q̄a de sola possessione q̄rit̄, iudiciū di-
citur possessoriū. Sed restat scrupulus, q̄a iudicio hypotheca-
riæ actiōis ꝯ debitorē, vel eius hæredes itētatū, satis ē, ſm *cōem*
sententiā ꝓbare, ꝙ debitor erat in possessione, absq; eo ꝙ ꝓbet̄
rē fuisse in bonis, vt docent Bar. & alii, in l. rem alienā, s̄. de pig.
act. hoc saltē videt̄ vtrū q; iudiciū esse possessoriū. defendendo
hanc dr̄iā, indistincte rn̄deo, ꝙ licèt hoc casu agens hypotheca
ria, siue Seruiana, non teneat ꝓbare rem fuisse in bonis, pote-
rit tn̄ cōuentus opponere exceptiones respiciētes defectum iu
ris ipsius hypothecæ, quas non p̄t opponere ꝯ agen. interdicto
Saluiano. saltem si req̄rāt altiorem indaginem, l. fi. C. quorum
bono, l. 2. C. de edi. diui Adri. Et istud vult Sal. in d. l. 1. de precar
C. sed iterum dubitat Ias. ꝙ actio Seruiana, & quasi, non sit fru
stratoria, cum Saluianū interdictū pinguius sit & vtilius actori,
vt patet ex p̄dictis, & ēt q̄a a sententia lata in interdicto posses-
sorio non appellatur, l. i. C. si de momē. pos. fue. app. & vult in
proposito Barto. in l. i. ĩ. de Sal. interd. & d. Ale. in d. ꝯs. 78. Sed tu
aduerte, q̄a erit inutilis, si creditor non curet de iure & ꝓprieta
te ipsius hypothecæ. Eadem ratione erit inutilis rei vendicatio,
si actor non curet de dn̄io. vn̄ scias, ꝙ ꝑ hypothecariam princi
palr̄ petit̄, rem ad actorem spectare iure pignoris, possessorēq;
cogi ad dimittendam poss. sicut in rei vend. petit̄ rem declarari
ad actorem ꝑtinere iure dn̄ii, & possessionem sibi relaxari. ita
declarat Bar. in d. l. rē alienā, col. fi. iō ꝯ allegantes creditorem
20 hr̄e ius pignoris, vtilis est actio Seruiana, vel quasi. † Vltimò q̄
ritur, vtrū ꝯctus pignoris, & hypothecæ, sit nominat⁹ vel inno-
minatus? Ista qō habet duo capita. Primū est circa ꝯctū pigno-
ris, & tunc q̄a habet elegās & spāle nomē, ꝯstat esse noīatū, l. i.
§. sed ꝯuētionū, s̄. de pac. Scđm q̄tū ad hypothecā, & hoc quia
non hēt spāle nomē, dr̄ innominatus ita Bar. & alii, tradūt in l.
iurisgē. in princ. & l. si tibi, §. de pig. s̄. de pac. Ista dr̄ia ex duobus
nō vr̄ vera, nā ꝯctus hypothecæ habet elegās nomē, sicut ꝯct⁹
pignoris, ergo debet dici nominatus. hanc ꝯn̄tiam facit Bar. in
d. l. iurisg. §. q̄nimo. Sol. ꝯn̄a tenet, si ꝯctus habeat elegās & spā-
le nomē; secus si retineat nomen sui gn̄is, l. 2. s̄. de præscrip. ver
bis. hypotheca āt ꝯstat in nomine sui generis, cū nihil aliud sit
q̄ suppō, idest obligatio, vt s̄. dictū est. Secūdò non vr̄ vera, q̄a ꝯ
uētio sola de pig. ēt nuda ꝓducit actionē, §. de pig. ergo erit ꝯ-
ctus noīatus, d. l. iurisg. in prī. vbi dicit̄, cōuētiones q̄ ꝓducunt
actiones, trāseūt in spāle nomē ꝯctus. Solo, ꝯn̄a illius tex. ꝓce-
dit in ꝯctibus iurisgē, ꝯuentio āt de pignore dicit̄ ꝯuētio legiti
ma, q̄a l. p̄toria adiuuat̄, d. §. de pig. Et si institeris, ꝙ debeat dici
ꝯctus iurisg. q̄a solo ꝯsensu ꝯhit̄, l. i. s̄. de pac. Rn̄debo, ꝙ licèt sit
iurisgen. non tn̄ ꝓducit actionē sine legis auxilio, & hoc respū
dicitur legitima conuentio, l. legitima, s̄. de pac. & si fortius in-
surrexeris, ꝙ de iuregē. nullus ꝯctus producit actionē iure ciui
li inuētā, l. 2. §. deinde, de orig. iur. Rn̄de, ꝙ q̄dā sunt ꝯuētiones
iurisgē. q̄ eo iure erant efficaces, & exequutioni mandabātur
manu regia. istæ q̄uis approbatione iuris ciuilis actiones pa-
riant, retinent tn̄ nomen iurisgē. d. l. iurisgen. in prin. q̄dā vero
erāt inefficaces eo iure, vt omnes contractus innominati, d. l. iu
risgē, §. sed cū nulla. vbi Alex. ī fi. Istę auxilio legis vestitę actio
nem pariūt, & dn̄r legitimæ, q̄a in eis legis auxiliū fuit necessa
rium. cum itaq; conuentio de pig. iuregē. non pareret obligō-
nem, bene sequitur, ꝙ debet dici legitima. vn̄ non ob. tex. d. l. iu
risgen. in prin. quia non loquitur de cōuentionibus legitimis,
& ista semper notabis pro intelligentia multarum legum.

S V M M A R I V M.

1 *Bona futura possunt obligari.*
2 *Obligatione generali bonorum veniunt futura, & quare.*
Ampliatur multimodè cum seq. nu.
3 *Pax facta pro subditis & adhærentibus, intelligitur & pro futuris.*
4 *Debitor si constituat se possidere bona generaliter obligata, an censeatur etiam constituisse possidere futura.*
5 *Clausula, ex nunc, prout ex tunc, operatur, quòd constitutum trahatur ad ea, quæ non possidebantur tempore constituti.*
Clausula, ex nunc, prout ex tunc, est tanti effectus, vt faciat vnum tempus inesse alteri.
6 *Obligōne gn̄ali bonorū veniūt mobilia, īmobilia, iura, & actiones futuræ.*
7 *Ius petendi supplementum legitimæ venit in generali hypotheca: sed an filius possit tale ius non acceptare in præiudicium creditorum. ibidem.*
8 *Merces præsentes & futuræ an comprehendantur in generali hypotheca bonorum. latissimè.*
9 *Hypothecaria an cōpetat contra debitorē ad pretium ex mercib. habitum.*
10 *Emphyteutica bona acquisita & acq̄rēda, veniūt in gn̄ali bonorū oblōne.*
11 *Emphyteuta, qui vult hypothecare rem emphyteuticam, an teneatur requirere dominum, an velit sibi mutuare eandem pecuniæ summam, quam ab alio inuenit, & eum alteri præferet, an verò possit hypothecare sine consensu domini.*
12 *Emphyteuta nolente soluere canonem, potest creditor, qui habet rē emphyteuticā hypothecatā, offerre canonem directo dn̄o, vt euitetur caducitas.*
13 *Emphyteutica res an capi possit pro executione rei iudicatæ, & deinde creditori adiudicari.*
14 *Res aliena pignori dari non potest, vendi autem potest, & cur diuersum.*
Limitatur & declaratur multimodè nu. 15.
16 *Socius an possit pignori dare partem consocij, & quid in fisco socio.*
17 *Socius potest partem mercium venalium alterius socij pignori dare & obligare, sed an diuisione facta remaneat solum obligata pars, & quę obuenit debitori. nume. 18.*
19 *Pignoris obligatio constituta scienti creditori in re aliena, non confirmatur ex superueniente domino.*
20 *Pignus an confirmetur quantum ad actionem hypothecariam, quando dominus rei aliæ pignoratæ successit debitori; & quid econuerso si debitor successit domino rei, latissime cum seq. nu.*

21 *Hypothe-*

21 *Hypothecariam vtilem habere, quid magis referat quàm directam.*
22 *Hypothecaria vtilis an competat tam contra ipsum debitorem, quàm contra tertium; & an contra tertium habentem causam a debitore. nu. 24.*
23 *Dominus directus recte agit contra tertium habentem causã ab eo, qui recognouit rem tenere in emphyteusim a dicto domino, nec potest sibi per tertium referri quæstio alieni dominij.*

Conuentio generalis. Diuiditur in duas partes. In prima loquitur de generali obligatione. In secunda de spẽali. variis modis summatur. vel sic, debitor potest generaliter obligare etiam futura, sed in spẽ nõ potest obligare rẽ alienam scienti, etiam vt ex superueniẽti dñio ↄfirmetur hypotheca. In tex. ibi, vel postea q̃sitorũ. Hæc verba hñt duplicẽ sen-
1 sum, vt declarat Bar. ſm primum, qui verior est, no. ꝙ † pñt obligari etiã bona futura. Sed q̃nam pt̃ esse rõ, ꝙ magis in genere, q̃ in spẽ possint obligari res alienæ? Respondeo ratione esse, quia res aliena põt obligari etiã in specie sub condõne, si sua erit, l. si fundus, §. aliena res, ſ. e. obligatio ãt futurorũ censet̃ fcã sub ↄditione, si sua futura sint, l. fi. C. quæ res pig. Ex quo seqtur, non
2 esse dñiã q̃tũ ad hoc, inter g̃nalẽ & specialem hypothecã. † No. scd̃o, ſm alium intellectũ, ꝙ in generali obligõne bonorũ cõprehendunt̃ futura. Ampliat̃, etiam si g̃nalis obligõ restricta sit ad bona sua, d. l. fi. Sed q̃nam pt̃ esse rõ, cũ rł̃r in ↄtib. verba pñtis tpis non trahantur ad futurũ, l. si stipulatus, § cum stipulamur, ff. de ver. obl. maxime verbum, mea, vel sua, l. si ita, de au. & arg. leg. Imperator. in d. l. fi rõnẽ assignat, q̃a ea est ↄhentiũ mens, q̃ magis inspicienda est q̃ verba. hæc rõ in se vera est in q̃buscũq; ↄtibus, l. in ↄuentionalibus, ſ. de ver. ob. Sed q̃tũ ad ꝓpositũ nihil seruit, nisi oñdatur ista mens. Bar. & alii mentem colligunt ↄhentiũ ex eo, ꝙ obligõ bonorũ est modici p̃iudicii, cum debitor non propterea plus debeat. ista rõ nunq̃ mihi placuit, quia ea attenta in generali obligatione deberent ↄtineri supellectilia, & alia pñtia. q̃ aliàs in generali obligõne nõ veniũt, l. 1. obligatione generali, ſ. e. Præterea nullus p̃sumitur velle sibi p̃iudicare etiã in modico, vt vult gl. c. ex parte, de ↄst. Cæterũ non videtur absolute verũ, ꝙ hypotheca sit modici p̃iudicij. patet, q̃a aduersus hypothecã minor restituit̃, l. si ex cã, ſ. de min. aduersus quam non restitueret̃, si esset modici præiudicii, l. scio, de in integ. rest. Confirmatur, quia bona minoris non pñt obligari rł̃r, l. 1. & ꝑ totum, ſ. de reb. eo. non alie. vel sup. & tñ si esset modici p̃iudicii, possent obligari, l. lex q̃ tutores, C. de admin. tuto. Ego puto aliã esse rõnem, quia effectus hypothecæ ↄfertur in futurum euentum, si debitor non satisfecerit, sicut seruitus ne luminibus officiatur, cõprehendit futura lumina, quia confertur in futurum euentum, l. seruitus, ſ. de serui. vrb. pd. Hinc est,
3 ꝙ † pax fcã ꝓ subditis & adhærentibus intelligitur etiã ꝓ futuris, quia effectus pacis non cõsumitur ipso instãti, ſm Io. And. in add. Spe. in rubr. de treuga & pace. Ex his cognoscitur ↄhentium mens, ꝙ in obligõne generali cõprehendãtur oĩa bona, quæ ad debitorem ꝑtinent, pertinebũtq; eo tp̃e, quo ꝓ cautione agendum erit, cum ꝓ futura cautione obligõ ↄcta sit. Simile in contractu societatis omnium bonorum, in quo veniunt futura, quia eius effectus confertur in futurum, l. 3. §. & spãłr, & l. si societatem, ſ. ꝓ soc. Ampliat̃ scd̃o, ut nõ solum ꝓcedat in hypotheca expressa, sed etiam in tacita, l. hac edictali, §. omnib,
4 C. de secun. nup. l. si cum pecunia, C. de priui. fisci. † Ampliatur tertio, etiam si debitor constituat se tenere, & possidere bona obligata, ſm Bart. & alios, in d. l. fi. quia potest debitor ↄstituere se possidere futura, l. q̃uis, ſ. de preca. qui textus mihi non ꝓbat̃, cum loquat̃ in partu ancillæ, qui in fructu est, & accessorie venit in obligõne, l. 1. C. de pac. pig. Pro ista opi. facit, quia ↄstitutũ regulat̃ secundũ nãm obligõnis, cui adiicit̃, l. id q̃d sub cõdõne, ſ. de consti. pecu. Et iõ nõ videt̃ dubitadũ, ꝙ sicut obligõ generalis futura cõp̃hendit, quin ẽt cõstitutũ futura cõtineat. Cõtra opi. tenet Bal. in l. fi. ꝑ illũ tex. ſ. ꝓ soc. sequũtur pł̃es, quos refert d. Ias. in l. 3. §. incertã, ſ. de acq. pos. q̃a ↄstitutũ nihil oꝑatur, nisi quo ad ea, quæ constituẽs tp̃e cõstituti possidebat, secundũ Ang. & alios, l. q̃uis, §. si cõductor, ſ. de aq. pos. Defendendo cõem, potest responderi verum anq̃ possideat. Sed be-
5 ne oꝑabitur cum possidere incæperit. † Hinc est, ꝙ clã, ex nunc ꝓut ex tunc, oꝑatur, ꝙ ↄstitutũ trahatur ad ea, q̃ non possidebã tur tp̃e constituti, secundum d. Ale. ↄs. 93. Visa, cõ. 2. lib. 2. quem sequitur Ias. in l. quoties, col. 4. C. de rei vẽd. nam clã, ex nunc ꝓut ex tunc, est tãti effectus, vt faciat, ꝙ vnũ tp̃s censeat̃ inesse alteri, ut tradit Ale. post alios, in l. hmõi, 2. de uer. ob. & ↄs. 111. Perspectis, li. vj. q̃d uerũ est, si extrema tp̃a sint habilia, ał̃s ↄstitutũ nihil oꝑatur. & ita ꝓcedat q̃d ↄsuluit Dec. ↄs. 232. In cã ma-
6 gistri, col. fi. Ampliatur quarto, vt † non solũ cõp̃hendant̃ mobilia & immobilia, sed etiã iura & actiones futuræ, q̃ bonorũ app. contineẽtur, l. subsig. §. bona, de uer. sig. & bñ ꝓbat̃ in l. nomẽ, ver. quar̃, C. q̃ res pig. Quod intelligas ĩ obligõne bonorũ simpł̃r: sec⁹ in obligõne bonorũ mobiliũ & ĩmobiliũ, quorũ appel. nõ veniũt iura, l. a diuo Pio, §. in vẽditione, ſ. de re iud. l. quã Tuberonis, §. pe. de pecu. Bar. in l. si ↄuenerit, de pig. act. Ex
7 his infert̃, ꝙ in g̃nali hypotheca cõp̃hendit̃ ius petendi supplemẽtũ legitimę, q̃d in specie vult Fabi. de Mõte in auc. nouissima, col. xv. C. de inof. testa. Sed utrum filius possit tale ius non acceptare in p̃iudiciũ creditorũ? Petr. de Anc. cõsil. 101. Ex præmisso, col. 3. rñdet, ꝙ non, quia ꝑ hypo. g̃nalẽ effectũ fuit istud ius. mouet̃ ꝑ tex. l. in fraudẽ, ſ. de iure fisc. Sed ego dubito ꝑ tex. l. debitorẽ, & l. q̃ ãt, in prin. ſ. de his, q̃ in fraudẽ cred. & licet illa iura loquant̃ in fraudẽ creditorũ nõ hñtiũ hypothecã: Rõ tñ ibi assignata, q̃a non diminuit patrimoniũ, militat omni casui. Confirmat̃, q̃a ius petendi legitimã debetur sub conditione si petatur, ſm gl. approbatã in l. scimus, C. de inof. testa. Non igitur pt̃ dici in bonis priusq̃ petatur, ita, ꝙ censeatur creditoribus obnoxium. Non ob. tex. d. l. in fraudem, q̃a loq̃tur spẽali fauore fisci, ſm gl. & Bar. ibi, quo stante retorquebit ille tex. in oppositum: cogitabis tñ, q̃a magna est authoritas Anch. Ampliatur
8 quintò, † ut ẽt ↄp̃hendant merces, ſm Bar. in l. g̃nali, §. uxori, ſ. de usufr. lega. Bal. in l. cũ tabernam, ſ. eo. cõprobat Alex. ubi rñdet ↄrijs, in l. si constante, 3. q. 3. parris. infra solu. mat. ista ampliatio potest dupł̃r intelligi. Primò, ut comprehendantur merces pñtes, & in hoc *cõmunis* est, ꝙ sic. Secundò, an cõp̃hendantur futuræ, Bal. in d. l. cum tabernam, rñdet cõp̃hendi, ꝑ illum tex. Sed uidetur parum facere, q̃a ibi fuit hypothecata taberna, & sic corpus vł̃e; quod argũ recipit diminutionem, & bñ ꝓbatur in l. grege, infra eo. Cõtrarium tenet Soc. in l. qui Romæ, §. Callimachus, 2. notab. infra de verbo. obl. ꝑ illum tex. qui nihil facit, & contrariũ tenet ibi Ias. in 4. q. Quid tenẽdum? placet opi. Bal. quam comprobat idem Bal. in rub. C. de verbo. sig. & probatur, quia merx est etiã nomen vł̃e, sicut taberna, vt vult Bart. in l. cũ pater, §. mẽsæ, de lega. 2. & probatur in l. procuratoris, §. mercis, & §. si plures, ſ. de tribu. & voluit Soc. cõsi. 255. Visa, lib. 2. Cum igitur corpus mercium pñtium veniat in g̃nali obligatione, vt oẽs fatent̃, veniet etiam augmentum, d. l. cum tabernam, & d. l. grege. Non obstant ↄria, quia ex infra dicendis patebit resolõ. Intelligas igitur ampliationem procedere quantũ ad merces, q̃ reperient̃ in bonis debitoris tp̃e motæ actionis hypothecariæ, non etiã quo ad distractas ante: quia & si comprehendantur in g̃nali hypotheca, cõp̃hensæ tñ sunt vt venales, & sic cum sua qualitate, d. l. cum tabernam, & tradit Bar. in d. l. si constante, in 3. q. 3. partis. Et Bal. in l. vbi adhuc, col. 3. C. de iur. dotium. Ex quo infertur, quòd actio hypothecaria respectu mercium hẽt naturam actionis personalis, cum non sequatur merces, nec detur contra tertium possessorem. Sed dubitari pt̃,
9 an competat ↄtra debitorem † ad p̃tium ex mercibus habitũ? Bal. in d. l. cum tabernam. rñdet dari, quia in vł̃ibus p̃tium succedit loco rei, l. Imperator, §. fi. de leg. 2. qua ratione rñdi, ꝙ substitutus in mercantijs censetur substitutus in fundo ex pretio mercium comparato, per tex. in d. §. fi. etiam, ꝙ esset substitutus in mercibus, quæ tunc erunt: quia non dicitur consumptum, quod in aliam rem conuersum in patrimonio retinetur, l. sed quod inde, & l. idem seruandum, eo. ti. de leg. 2. Secundò intellige in mercibus a debitore acquisitis, non etiam ab eius hærede, d. l. cum tabernam, in fi. prin. Quod restringit ibi Bar. nisi merces fuerint ꝑ heredem acquisitæ ex ↄtũ inito cum defuncto, l. furti, §. illud, ſ. de his, qui no. infa. Tertiò intelligas, nisi obligatio omnium bonorum sit restricta ad certum locum, tunc non cõtinentur merces ibidem existen. & multo minus futuræ ibidẽ reponendæ, ſm Bar. in d. §. vxori, & Bal. in d. l. cum tabernam. Nõ. n. merces venales vñr esse in loco, cum non sint ibi ꝑpetuo mãsuræ, l. debitor, ſ. eo. Sequitur d. Ale. in d. l. si constante. Ego validum dubito, si corpus mercium sine apotheca uel taberna sit in loco, nã ibi est ut perpetuo sit. & licèt res particulares sint venales, non tñ vniuersitas mercium, & ipsa apotheca venalis. & ideo stat rõ, ꝙ corpus ipsum obligatũ dicat̃, d. l. cũ tabernã.
10 Ampliatur † sexto, vt in g̃nali obligatione contineantur bona emphyteutica acquisita & acquirenda, l. tutor, § fi. supra de pig. act. l. lex vectigalis, ſ. eo. & hic Bald. extẽdit ad res emphyteuticas ecclesiæ. & ita tenet gl. *communiter* approbata in l. fi. in verbo, aliis vendere, & ibi Ias. col. cxxiii. C. de iure emphy. De honesta-
11 te † tamen debet emphyteuta requirere dominum, si uelit sibi mutuare eam pecuniæ summam, quã ab alio inuenit, ꝙ ei alteri præferret. ita Spe. tit. de locato, §. nunc aliqua. motus arg. c. 1. de feu. Aduerte, quia Spec. videtur velle, ꝙ sit ĩ arbitrio emphyteutæ præferre dominum. Ego autem puto, ꝙ licèt sit in arbitrio ipsius denunciare, vel non denunciare: est tamen in arbitrio domini, vtrum velit mutuando præferri per tex. l. 1. & quod ibi no. Bart. & Ioan. de Platea, C. de meta. lib. xi. vbi dicit, ꝙ in venditione fructuum, facienda per colonum, præfertur dominus fundi, qui vult eod. pretio emere. Stat igitur conclusio, ꝙ emphyteuta potest res emphyteuticas pignori, & hypothecæ dare, absque consensu domini. Non obstat, quòd prohibita alienari sint etiam prohibita pignorari, l. 1. §. eam rem, ſ. quæ res pig. quia verum, si res ipsa sit prohibita, ut quia non sit in commercio: secus si non sit prohibita res, sed persona, ut in casu nostro, l. in causam, ſ. eo. vbi Bar. aliter etiam respondet. Non ob. quòd feudatarius non possit obligare feudum, sine consen-

su

fu directi dñi, c.j.de prohi. feu. alie. per Fede. quia licet regulariter bonum sit arg. de feudo ad emphyteusim, vt arguit Spec. ti.de feu.§.qñ, & Bar.in l.vt iurisiurãdi,§.si liberi, infra de oper. liber. tamen a iuribus feudalibus, non licet arguere ad correctionem iuris cõis, secũdũ gl.in c.j.de feud.cogni. Ista ampliatio intelligitur saluo iure directi do. Hinc est, ꝙ resoluto iure emphyteutico, resoluta est etiam hypotheca, d.l.lex vectigalis. Sed
12 pone, † ꝙ emphyteuta nolit soluere canonem, an creditor poterit offerendo illum directo dño, euitare pęnam comissi? Iura non aperiunt, tñ Raph. Ful. ponderat tex.d.l.lex vectigalis.ibi, tã creditor q̃ debitor, qđ ꝑ interesse suo possit soluere, & offerre inuito dño, & idem voluit Pau.de Ca.in d.l.tutor, §.fi.& bñ facit tex.l. etiam, ff. qui po. in pi. hab. Intellige scđo, nisi res emphyteutica pignoretur ꝑ tanto ꝑtio, ꝙ non sit spes eã amplius luendi, secundum Bart.i l.qui hẽbat, ꝑ illum tex. de leg.3.& l.in quorum, in fi.ff.eo.cõprobat d.Ias. post Bal.in l.manumis.sup.de iust.& iur.& l.j.post Ale. §.per seruum corporal'r, ff.de acq. pos. & l.sciẽdum,§.creditor, sup.qui satisd.cogan. Aduerte tñ, qa l.q hẽbat, loq̃tur in pig.& sic re tradita, secus videtur in hypotheca. & ita determinat Bal.in c.i.§.aut si libellario, col.fi.q̃bus mod. feud.amit. Item quia dispõ l. qui hẽbat, fundatur in ꝯiecturata mente pignorantis, illa lex non hẽbit locum subsistente ꝯria ꝯiectura, l.diuus, ff.de in integrum resti.mino. & ideo nõ ꝑcedit in re, q̃ fuisset maiorum suorum.ita determinant Paul. & alij, in l.3. C.de leg. per tex.l.si in emptionem, ff.de mino. Sed an res
13 emphyteutica † capi possit ꝑ exequutione rei iudicatæ, & deinde creditori adiudicari? gl.Bar.& alij, in l.si finita, §.si de vectigalibus, ff.de dã.infe. ꝯcludunt posse, & est *communis* opi. teste Ias.in d.l. fi.col.132.& idem voluit Bart. in l queadmodũ, ad fi. C.de agr.& censi.Bal.& Alua.in c.imperiale, de ꝑhib. feu.alie. per Fed. Istud intelligas, nisi emphyteuta esset ex pacto ꝑhibit' obligare, tuuc nec in ea põt cõstitui pignus ꝑtoriũ vel iudiciale, fm Sal.in auc.ei qui, col.xj.ver.3.videndũ est, C. de bon.auth. iud.poss. Rõ esse põt, vt sit saluũ ius dñi ex pacto sibi q̃sitũ, d.l.
14 lex vectigalis. Tertiò no.† quod res aliena non põt pignori dari, l.j.& per totum, C.si res alie.pig.da.sit.l.qui filios, C.quæ res pig. Ampliat, ẽt ꝙ aliqñ fuerit sua, l.ij.sup.de pig.act.obligatur tñ debitor actione ꝑsonali, nã oblõ ꝑsonalis ꝯstituitur verbo ꝑmissiuo, hypotheca vero effectiuo, fm Bal.in l.si fine, C.ad Velle. Hinc colligi põt rõ, quare res aliena põt vẽdi, & nõ pignori dari, qa in pig. oportet ꝙ ꝯstituat̃ ius in re, id est obliget ipsa res, in venditione aũt solũ obligat̃ ꝑsona ꝑ euictione, & ad quãdã aliniñã poss.tradendã.ita dixit gl.in l.rẽ alienã, ff.de ꝯhen. emp. Ex his sequit̃ mirabilis subtilitas, ꝙ possessor rei alienę sibi pignori traditæ, non ꝑscribit verã hypothecam, & tñ emptor rei alienæ vere ꝑscribit ipsam rem: qa in emptore adest titulus ordinatus ad ꝑscribendum, & non in oblõne rei alienæ, ita dixit Bal.in l.fi. C.si res alie. pig. data sit.& d.l.si fine. Declaratur mul
15 tis modis, † vt licet pignus rei alienæ non valeat in ꝑiudicium domini, valet tñ in ꝑiudicium ipsius debitoris, ꝯ quẽ competit hypothecaria, cũ non possit creditori refricare q̃onem dñij, fm Bar.in l.rem alienã, col.ij.ff.de pig act.& Bald.in l.mater, C. de rei vend.& ista opinio verior est, & crebrior, licet Bart. ff.ver. in specie.ad finem, teneat oppositũ, cuius fundamentis ibi rñdebo. Declaratur scđò, vt non valeat in ꝑiudicium domini vt dictum est, sed bene valet in præiudiciũ tertij possessoris sine titulo, ꝯ quẽ exemplo Publicianæ ꝯpetit vtilis hypothecaria, l. si ab eo, & ibi Bar.ff.eo.tradit Bar.in d.l. rem aliena, col.j.& Bal. in d.l.mater, Corneus in cõsi.188.quãq̃, li.iiij. Prædicta ꝑcedũt, nisi creditor scienter acceperit rem alienã pignori, tunc non habet ꝯ debitorẽ actionẽ hypot. vt hic, nec ꝯriam pignoratitiã, l. tutor, §.ꝯria, sup.de pig.act. Tertio intellige, nisi dñs cõsenserit, vel ratũ habuerit, l.aliena res, in prin.ff.de pig.act. Ex quo infertur, ꝙ si dñs, qui hẽt electionẽ, rẽ suã vendicadi a creditore, vel agendi ꝯ debitorẽ vt pignus reddat, ꝑut cõcludit gl.approbata in c.ex ꝑñtiũ, eẋ eod.si eligat agere ꝯ debitorẽ, censet̃ approbare pignus. sit ergo cautus dñs, vt ꝑmittat ꝑtestationẽ, ꝙ non intendit approbare pignoris oblõnẽ, tunc sibi ꝯseruabit rei vendicationẽ, l.si creditores, C. de pac. Quartò intellige in re penitus aliena: secus in re pignoranti debita, tunc intelligit hypothecatũ ius debitori competens, l.nomen, C.q̃ res pig. Et si res debita postea debitori tradatur, ꝯfirmat̃ hypotheca, quo ad directam act.l.iij.§.ex cã, ff.qui po. in pign. hab. declarat Bart. hic. Quintò intelligitur, nisi debitor hẽat aliqđ ius in re, tũc q̃tum ad aliud valet pignoris obli. d.l.si ab eo, & l.grege, §.j.& seq.ff. eo. Sed aduerte, qa hoc attento semp deberet valere pignus rei alienæ, qa debitor hẽt saltem ius possessionis. Pro solõne rñdetur, vt per Bar. in d.l.rẽ alienã, col. ij. Vltimò intelligitur in pignoris oblõne pura, secus in ꝯditionali; si sua erit, l.si fundus, §.alienã res.ff.eod.& Bar.hic, qđ verum est nisi pignori data sit res eius, de cuius viuentis hrditate ꝯuentũ est. Non.n. paciscenti ꝑmissum est illius viuẽtis res obligare, l.fi. ad fi. C. de pac. Iu
16 xta ꝑmissa dubitatur, † vtrũ socius possit pignori dare partẽ ꝯsocij? vr̃ ꝙ sic, qa qđ cõe est, meum est, l.serui electione, §. fi.de le. j.l.si q̃s seruos, de leg.iij.in ꝯriũ ẽ veritas ꝑ tex.nostrũ, & ꝑ text.in l.vnica, C.si cõmu.res pigno.da.sit.& l.ii.C.cõmu.diuidun.& l. si fratres, C.cõmu.vtr.iud, qđ ꝑcedere videt̃ ẽt in socio vniuersorũ bonorũ, l.nemo ex sociis, ff. ꝑ soc.fallit in fisco hñte rem cõem cũ priuato, fm gl.approbatã in d.l.i.ꝑ tex.in l.ii.C.de commu.re.alien. Ego sp dubitaui, qa rõ, quare fiscus possit ꝑtẽ consocii vendere, ꝑut dr̃ in d.l. ii. cessare videt̃ in pignore & hypotheca, nam fisco permissa est vẽditio totius, qa nõ ita iustè ꝑt pars vẽdi, sicut totum, fm gl.& alios, in d.l. ii. quæ rõ cessat in hypotheca. Hinc est, ꝙ si res cõis sit talis, quæ æquo ꝑtio distrahi possit per ꝑtes, aũt nõ est ꝑmissũ fisco vẽdere partẽ ꝯsocii, fm Bal.& Sal. ibi per argumentũ a cessante rõne. Confirmat̃, qa fiscus tenet̃ de æq̃tate consociũ admonere, si ipse velit emere ꝑtẽ ipsius pro rata pretii, quo tota vẽdi ꝑt, l.necesse, de in diẽ addi.l. i.ff. de priuileg. credi.& sic nõ cogit̃ cõsocius ratã hr̃e alienationẽ suę partis ꝑcise, sed causatiue, si nolit emere ꝑtẽ fisci, vt declarat Fel.in c.quę in ecclesiarũ, col.xv.ver.vi. declaratio, de cõsti. Nõ videt̃ ãt ita ęquũ, ꝙ ꝯsocius cogat mutuare fisco, vel al'r cũ eo ꝯhere, sicut alternatiue cogitur emere, aut vẽdere ꝑtẽ. Fal
17 lit scđò in mercib', † & aliis rebus venalib', qa q̃libet soci' censet̃ hr̃e tacitũ mãdatũ illas distrahẽdi, l.nemo ex socijs, cũ glo. ff.ꝑ soc.& ꝯñr ẽt obligãdi, ꝑbat̃ ꝯña in l.si ꝯuenerit, ii,§ fi.ff.de pig.actio. Sed ista non vr̃ ꝑprie fallẽ. pp tacitũ mãdatũ: & qa socius cõi nõie debet eas obligare, vt declarat ibi Bart.& Bal. in rub.ff.ꝑ soc.& l.de pupillo, §.si pluriũ, vbi dominus Ias.ff. de noui oper.nunc. Soc.& Ias. in l. stipulõnes non diuidunt̃, in ii.parte gl.ff.de verb.obl. Fallit tertiò, nisi consocius postea ratum habuerit, l.si fundus, §.i.ff.eo.l.si rẽ, & l.fi. C.si res alie. pig. data sit.
18 Sed dubitatur, an diuisione † fcã, remaneat obligata solũ portio, quæ obuenit debitori? vr̃ ꝙ sic, arg.l.Iulianus, §.idẽ Celsus, ff. de act. empt. in ꝯriũ, ꝙ sp remaneat obligata portio pro indiuiso, est casus l.si cõsensit, § fi.ff.q̃bus mod. pig.vel hypo. sol. Non obst.tex.in d.§.idẽ Celsus, quia ꝑcedit in actione ꝑsonali: nã socius, q ꝑtẽ suã vẽdidit, solũ tenetur actione ꝑsonali ad tradẽdũ, l.ex empto, ff.de act emp.dictũ fuit ff. tex. vero in §.fi. ꝑcedit in obligatione reali partis ꝑ indiuiso, quæ obligõ per diuisionẽ ab ipsa re separari non põt, vt Cy.& alii tradunt in d.l.i. Qua rõne attenta, videret̃, ꝙ creditor non possit ꝑuocare consociũ ad diuisionẽ, cum sua obligatio separari non possit a parte ꝑ indiuiso. Contrarium tñ determinat Bar. in l.is qui fundũ, ff.de vsufr. leg.& bene probatur, quia iudicium diuisoriũ non debet claudicare, l.solemus, ff.de iudi. Sicut igit̃ ꝑmittitur consocio ꝑuocare creditorẽ ad diuisionẽ, l.cõmuni diuidundo, §.si debitor, ff.cõmu. diuidun. ita debet esse permissum creditori, bene facit
19 l.non debet, ff.de reg.iur.† Not, quartò, quod obligatio pignoris constituta in re aliena creditori scienti, ex superueniente dñio non cõfirmat.rõ est, qa scienti non cõpetit hypothecaria, fm Bar. Rõ rõnis, quia sciens non decipit, sed seipsum decipit, l.i. §.intelligitur, ff.de ædi.edic. Istud examinabitur cum gl. Vltimo nota, ꝙ q̃tũ ad retẽtionẽ confirmatur pignus rei alienæ ex superuenienti dñio. concordan. sunt in gl. Ex hoc habes vnã drĩam consistentẽ in cõmodo. inter pignus & hypothecã, quã poteris addere his, quæ diximus in rub. Gl. in ver. difficilius, diuiditur in duas partes. In prima p viã expõnis remouet duo contraria. In scđa per viã distinctionis dat amplã doctrinam. scđa ibi, & plene distinguas. Rursus secunda ꝑt subdiuidi in tres. In prima gl. distinguit casus, q̃bus valet hypotheca ratione iuris, qđ debitor habet in re. In scđa ibi, aut scienti. distinguit casus, quibus pignus rei alienę ex superueniẽti iure cõfirmatur. In tertia ibi, sed tñ dici ꝑt, a prima distictione recedit & aliã ponit. In ea.gl. ibi, l.si Titio. Ista gl. uult, quod si idẽ cęperit esse dñs & debitor, quod tunc detur actio hypothecaria creditori ignoranti. Circa
20 istã † conclõnẽ considerandi sunt duo casus. Primus, qñ dñs rei successit debitori. Secundus, quãdo debitor successit domino. Circa primũ concludit gl. pignus cõfirmari, ẽt quatum ad actionẽ hypo. per tex.in d.l.si Titio. bene facit; quia ratihabitione domini conualidatur pignus, l.aliena res, ff.de pi. act. l.si fundus, §.i.ff.eo. Ergo ẽt confirmabitur successione: quia dñs succedendo, ratũ hr̃e vr̃, l.solutũ, §.solutã, ff.de pig.ac. l.fi.in prĩnc ratã.ha. Sed ꝯ hãc cõclõnẽ est casus, in l.rẽ alienam in secun.do rñso, ff.de pig.act. Tenẽtes cũ gl. nr̃a dicunt l.rẽ alienã, corrigi per d.l.si Titio. Ista sol. *cõmuniter* reiicit̃, cũ maxime iure Digestorũ nullũ reperiat̃ ꝯriũ, §.q̃bus, in prĩa ꝯst. Cod. tenentes vero ꝯ gl. nr̃am, rñdent ad d.l.si Titio, ꝙ ñ loq̃t de hypothecaria, sed de vtili pignoratitia. Tu ꝯsidera, ꝙ ita itelligendo, illa lex, si Titio, nõ faceret ad titulũ ꝯ l. Imperatores, ff.de in diẽ addi. Itẽ ñ hẽret dubiũ, nã vtilis, idest ꝯria pignoratitia, q̃ cõpetebat creditori, d.l.tutor, §.ꝯria, trãsit in hæredẽ vt hęredẽ, l.i.C.de hær. act. unde cũ tex. in dicta l. si Titio, velit ea ratione actionem dari, quia dominus rei successit debitori, non potest intelligi de pignoratita, quæ non competit, quia successor sit dominus, sed quia successor. Tertiò, quia aduersatiua aduersatur directæ hypothecariæ, quã Iurecõsultus negat cõpetere, ideo debet itelligi de vtili hypothecaria, vt aduersatiua aduerset̃ his, q̃ sunt eiusdem generis, l.mariti, §.fin. & ibi Bar. de adul.& retineat qualitates termin.ꝑceden. vt docet Bal. in l.oẽs populi, colũ. xv. ff.de iusti.

iusti & iure. Ias. in l. i. col. 3. ff. ne quis cū qui. intelligendo itaq; l. si Titio, loqui de hypothecaria, qđ ɔcludendū. Faciamus ɔclōnē ꝯ gl. nr̄am, ꝙ pignus nō ɔualescit successiōne dñi, d. l. rē alienā. & ꝓbatur rōne, qa in dñm hr̄dē trāsit ea tm̄ actio, qua tenebatur debitor, qui ꝯria pignoratitia duntaxat ɔueniri poterat, d. l. tutor, §. ꝯria. Non ob. d. l. si Titio, quia necessar. ò debet intelligi fm terminos d. l. rē alienam. vltimo respon. vbi dr̄ actionē hypothecariam cōpetere ꝯ dñm eo casu tm̄, quo debitor obligauit rē alienam vt suā: nā tunc dñs pt referre qōnē dñii, qa argueret defunctū, cuius est hæres, de mendacio; qđ nō licet, l. si creditoribus, C. de seruo pigno. da. manumis. Sit ergo cautus creditor, vt agat vtili hypothecaria ꝯ dñm hæredē ex persona debitoris, ꝓponendo rē fuisse in bonis defuncti, tunc dñs non audietur ꝯriū asserendo; secus si creditor ageret hypothecaria ex superuenienti iure, ꝓponendo: pignus fuisse ɔfirmatū successione dñi, tunc qa turpitudo domini debitoris esset detecta ex ɔfessione creditoris, audiretur dñs excipiēdo de nullitate hypothecæ; cū licitū sit turpitudinē et ꝓpriā detectā allegare, l. iusiurandū, qđ ex ɔuetione, §. ꝓcurator, ff. de iureiu. c. inter dilectos, de fid. instr. Infertur et, ꝙ si debitor promisisset de euic. teneret dñs hæres actione ex stipulatu ad interesse, et si creditor fuisset sciens, l. si fundū sciens, C. de euic. infertur et, ꝙ si debitor ꝓmisisset dñm ratū habiturum, cōfirmaretur obligō pignoris quò ad vtilē hypothe. dandā creditori et scienti fm Bar. & Bal. hic. Nā cū dñs incidat in eā obligōnē, qua tenebat debitor, adeundo tacitè videtur illā in se suscipere, l. ex maleficiis, §. hæres, ff. d̄ act. & obli. & ɔn̄r uidetur ratum habere, qđ ꝓmisit defunctus.

21 † Scđs casus est, qñ debitor successit dño, hoc casu cōfirmatur pignus et quo ad vtilē hypothecariā, d. l. rē alienā, in j. respon. & l. cū res, C. si res alie. pig. da. sit. Sed hic de pluribus dubitat. Primò, quare hæc actio sit vtilis, & non directa? Solo, qa non cōpetit neq; ex verbis, neq; ex mēte debitoris, oīno vtilis appellatur, iuxta doctrinā Bar. in l. si creditoris, C. de neg. gest. Quod aūt non detur ex mente debitoris, ostendit gl. in d. l. rē alienā. qa cū debitor voluit eā nasci, hoc facere non potuit: qñ autem potuit ipse noluit. ex quo sequitur, ꝙ si debitor acquisito dñio expresse ɔsentiret hypothecæ, in eū daret directa actio, fm Pau.

22 in d. l. rē alienā, col. 2. ver. sequendo ordinem. Scđò † dubitatur, quæ vtilitas resultet: br̄ ɔsistit vtilitas in modo libellandi & ꝓbandi, nā si intentetur directa (qđ cognoscetur, si narretur rem fuisse in bonis debitoris tpe obligōnis) tunc necesse erit ꝓbare rē fuisse in dñio, vel quasi ipsius debitoris. Si verò intentet vtilis (qđ apparebit si deducatur pignus fuisse ɔfirmatū ex superuenienti iure) non oportebit ꝓbare dominiū, vel quasi, ipsius debitoris: & ideo si intentetur directa & ꝓbent necessaria ad vtilē, & eꝯ, erit absoluendus reus ab obseruatione iudicij, l. hē-

23 bat, ff. de insti. act. c. examinata, extra de iudi. Tertiò † dubitatur, an vtilis hypothecaria cōpetat tā ꝯ ipsum debitorem q̄ ꝯ tertiū? Bar. hic in fi. respondet non dari et ꝯ debitorē, cui ꝓmissum est referre qōnē dominij, per no. in l. ita vt si fur, ff. de cōmod. vbi glo. ɔcludit ꝯ agentē actione reali posse referri qōnē dominij. Contrariū tenet Bar. in d. l. rē alienā, qa debitor excipiendo de dominio, allegaret turpitudinē suā, & ita cōiter tenetur, vt dixi ff. non obstante doc. gl. in d. l. ita vt si fur. qa ꝓcedit, quando agit actione reali cōtra possessorē, tanq̄ ꝯ quēlibet occupatorē. Nos āt loqmur, quando actor agit hypothecaria ꝯ debitorē, a quo ipse actor cām habet, & idē tenet dominus Ale. & alii cōiter in l. si alienā, col. i. ff. solu. mat. & est casus in l. si inter, §. i. & ibi no. Bald. ff. eo. & idē et vult Bart. in d. l. cū res. Qua rōne idē

24 dđm † uidetur, si agatur ꝯ tertium habentē causam a debitore, quod admittit Bar. in d. l. cū res, ꝯ tertiū habentē cām lucratiuā. sequit̄ d. Ale. ɔs. 185. In cā, lib. vj. Secus ꝯ tertium habentem cām onerosam, arg. l. apud Celsum, §. de authoris, ff. de except. do. & est cōis opi. fm Alex. cōs. 115. Viso, li. v. forte tamen verior est alia opi. ꝙ omni casu non possit terti⁹ habens cām et onerosam a debitore excipere de dominio alieno, vt tenet Sal. in d. l. cū res. & d. Ale. cons. 138. Lancel. de Imol. lib. 2. bene facit doc.

25 Bar. in l. ii. in fi. de except. rei indic. † Cōprobatur, qa ꝯ tertium habentē cām ab eo, qui recognouit rē tenere in emphyteusim a me, rectè ago virtute recognitionis mihi factæ ab authore suo. Nec mihi obstat exceptio dominij alieni, fm Sal. in l. fi. ad fi. C. de iure emphyte. per tex. in auc. qui res iam dictas, C. đ sacrosē eccl. idem tenent Pau. & Mode. in l. nam & postea, §. fi. per illum tex. in verbo, successerunt, ff. de iurei. & ita ɔsuluit Are. ɔs. 36. casus, & cōs. 111. diligēter, & Soc. ɔs. 50. subtiliter, col. ii. li. 4. & cōs. 68. visa, c. li. Ex his et sequitur, ꝙ creditori agenti ꝯria pignoratitia, non pt referri qō dominii a debitore vel eius hr̄de, qa sic allegaret turpitudinē suā, & quia in hac actione ꝑsonali non requirit causa dominii, l. nec creditores, C. de pig. actio. Eadem ratione non potest creditor referre qōnem dominij debitori agenti directa pignoratitia, l. si pignore, §. si prædo, ff. de pig. act. In ead. glo. ibi, sed tamen dici potest. idem tenet glos. in d. l. si Titio. quam sequitur Sal. hic, & ibi. Contrariam sententiam tenet Odof. & Fulg. hic per istum tex. Et quia si debitor excipiat de nullitate hypothecæ, quia non erat dominus, non poterit creditor sciens replicare de dolo, l. cum donationis, C. de transa. l. j. §. vsq; adeo, inf. de iniur. & i istis terminis potest defendi opi. Bar. hic, in fi. dū dicit debitores posse referre qōnem dominij, loquitur. n. ꝯ creditorem sciētem. Nam hoc casu creditor sciens non habet actionem ꝯ debitorem vt debitorem, meritò sibi potest referri qō dñij, vt dicit gl. in d. l. ita vt si fur. Et ꝑ hæc cū laude Dei sit finitum hoc principium. Sequitur l. obligatione, cum tribus legibus sequēt. vsque ad legem, si debitor.

SVMMARIVM.

1 *Principi reseruata in signū supremę ptātis, non veniunt ī gn̄ali cōcessione.*
2 *Princeps concessione gn̄ali nō censet̄ cōcedere, q̄ concedi nō pn̄t, nisi đ plenitudine ptātis, nec non concedenda, nec q̄ solet cum difficultate cōcedi.*
3 *Vestes nō veniūt in obligatiōne generali, & qđ veniat apellatione vestis.*
4 *Obligans tempore æstatis bona sua, nō censetur vestes hyemales obligare.*
5 *Pignori dari hypothecæuè possunt, quæ vendi possunt.*
6 *Seruitutes rusticæ obligari hypothecæuè dari possunt, vrbanæ nequaquā. latissimè tamen disputatur de veritate huius differentiæ, tandem ostenditur nullam esse differentiam nec in seruitute constituta, nec cōstituenda.*
7 *Pignori hypothecæuè dari non possunt, quæ non sunt in commertio vendendi & emendi. Vsusfructus an possit pignori dari.*
8 *Liber homo nō pōt dari pignori, & punitur qui sciēs illum pignori accipit.*
9 *Liber homo an possit se dare pignori pro debito suo vel alterius, & an possit se alteri locare pro debito.*
10 *Liber homo an possit locare operas in perpetuum.*
11 *Liber homo si ꝓmiserit ꝑpetuo seruire reipublicæ vel hospitali, an valeat.*
12 *Liber homo an possit dari obses, late dispu.*
13 *Patri in necessitate famis constituto, an liceat pignori dare filium inuitū.*
14 *Patri captiuo an liceat loco sui filios obsides dare. quòd non. Quid autē si patri captiuo immineat timor mortis nisi redimatur. nu. 15.*
16 *Liber homo ab hostibus potest a redimente retineri pignori donec pretium redemptionis restituerit. Sed an idem in captis a piratis & latronibus, ibidem. sed an hoc ius pignoris possit vendi, & cedi, nu. 18.*
17 *Christianus captus bello a Christiano milite, an dicat̄ tacitè pignori obligatus capiēti ꝑ talea; ꝙ sic. sed an alteri possit vēdi, & cedi hoc ius. n. 18.*
18 *Pignoris ius, qđ qs hēt qbusdā casibus ī libero hoīe, an possit cedi & vēdi.*
19 *Homines alicuius domini, an possint pignori dari.*
20 *Liber homo an possit pro debito pecuniario arrestari & carcerari, & an possit se ad hoc expresè obligare. latè cum seq. Debitor non potest detineri in carcere ante factam discussionem.*
21 *Debitor an expressa conuentione possit personam suam obligare ad carcerem. latis. cum seq. vsque ad num. 30.*
22 *Debitor non potest conuenire, vt pro debito capiatur a creditore, & teneatur in carcere priuato.*
23 *Debitor an possit conuenire, vt capiatur a creditore, & ad publicos carceres reducatur.*
24 *Debitor an possit conuenire, vt possit authoritate iudicis per apparitores capi, & ad carceres duci. late dispu.*
25 *Carcerari quis non debet, nisi præmissa citatione. Ordo quis seruandus sit, antequàm procedatur ad incarcerationem pro debito, ibidem late traditur.*
26 *Renunciari potest per pactum beneficio excussionis.*
27 *Executio fieri potest omisso ordine, l. a diuo, §. in venditione, de re iud. si ita conuentum sit inter partes.*
28 *Instrumēta guarētigiata possunt exeq ꝑ capturā ꝑsonæ, & incarceratiōnē.*
29 *Consuetudo, quòd debitor possit pro debito in carcerem detrudi, est valida.*
30 *Pactum, quòd debitor incarceratus non possit cedere bonis, an sit validum. late vsque ad num. 34. Renunciari an possit beneficio cessionis bonorum. & nu. 33.*
31 *Iudex debet in causa alimentorum impartiri officium non petenti.*
32 *Carceratū nō habē: ē vñ se alat, si a creditore nō alat̄, iudex relaxare dēt.*
34 *Cadauer hominis an possit pro pignore capi seu detineri.*
35 *Feudum an possit dari pignori sine consensu domini vel agnatorū, ad quos mortuo vasallo feudum est peruenturum.*
36 *Marito vergente ad inopiam, an mulier possit agere hypothecaria ad bona feudalia mariti. late. Feudum nō venit in gn̄ali obligatione bonorū. intellige vt ibi late, & seq.*
37 *Feudalia bona non capiuntur pro executione iudicati.*
38 *Feudalia bona possunt obligari in pluribus casibus hic recitatis.*
39 *Feuda in Gallia sunt redacta ad instar patrimoniorum.*
40 *Dominus an possit inuito vasallo directum dominium & iurisdictionem pignori obligare.*
41 *Feudum si fuerit pluriū dominorum, & vnus cōsentiat pignorationi, alius dissentiat, an vasallus pignorari possit.*
42 *Præmia publicæ lætitiæ, an veniant in generali obligatione. Prohibita in specie, censentur etiam prohibita in genere.*
43 *Stipendia militum & honoraria Doctorū, an capi possint in cām iudicati.*
44 *Mercedes diurni laboris, an possint pignori obligari.*
45 *Præbēdæ & fructus beneficiorū, an possit pignori capi dariuè, late tradit.*
46 *Sucessor in beneficio tenetur ad æs alienū causa infirmitatis prædecessoris contractum, & ad impensas funerum. Idem in ære alieno conflato pro necessitatibus seruitorum.*
47 *Sacræ res pignori dari non possunt. ampliatur nu. 48.*
48 *Vestes ecclesiæ non debent commodari ad laruandum laicis.*

49 *Sacræ res an possint obligari cum vniuersitate bonorum.*
50 *Religiosæ res an possint obligari.*
Sepulchra an possint obligari.
Religiosa loca quæ dicantur.
51 *Patroni non possunt hypothecare hospitalia fundata authoritate Episcopi, sed fundata sine Episcopi authoritate sic.*
52 *Ius sepeliendi in proprio sepulchro, an possit dari pignori.*
53 *Sacræ res & religiosæ, an prohibeãtur pignorari clericis & sacerdotibus.*
54 *Sacæ res & religiosæ, an possint obligari ex causa necessitatis. & quæ sit iustissima necessitas.*
55 *Res subiectæ restitutioni alienari possunt pro redemptione grauati & filiorum suorum capitiuorum.*
56 *Litigiosa res non venit in generali obligatione.*
57 *Aratorij boues, et alia agrorum instrumenta, non veniunt in generali obligatione.*

OBligatione. Hæc lex diuiditur in iiij. partes
vsq; ad l. si debitor. In prima
traditur regula gñalis. In scḋa ibi, vt puta, exemplifi-
catur multis modis. In tertia ibi, sed & quid, declarat,
In quarta ibi, ꝙ emptionẽ, ponitur vna rła affirmatiua, & impli
cite vna negatiua, per quã ampliatur rła gñalis in principio tra-
dita. Rõ dubitãdi fuit, qa tñ debet opari gñalis dispõ quo ad
oĩa ꝯphẽsa sub gñe, q̃tũ spãlis quo ad oĩa specificata. l. oẽs, C.
de p̃sc. xxx. vel xl. anno. l. si duo, de admi. tut. Rõ decidendi ex-
primitur ĩ textu, qa gñalis dispõ nõ exendit ad ea, q̃ debitor nõ
eẽt verisĩr in spẽ obligatur⁹. ad idẽ est rła in c. in gñali, de reg.
1 iur. in vj. Hinc dicimus, † ꝙ in gñali ꝯcessione nõ veniunt reser
uata Principi in signum sup̃mæ p̃tãtis, vt docet Bal. in l. ij. C. de
seruit. & aq. de quo per Ale. & alios in l. Gallus, §. & qđ si tñ, ϳ. đ
lib. & posth. & per Fel. in c. q̃ in ecclesiarũ, col. xj. & seq. de cõst.
2 Nec † Princeps cẽsetur vnq̃ ꝯcedere ea, q̃ ꝯcedi nõ p̃nt, nisi de
plenitudine p̃tãtis. Pan. in c. innotuit, de elec. latè Ias. in l. quãq̃,
C. de test. mil. Nec per gñalẽ ꝯcessionẽ p̃sumit velle ꝯcedere nõ
ꝯcedendã, Bal. in p̃ludiis feu. col. xj. & d. Ias. in l. fi. col. vij. s̃. de ꝯ-
sti. Nec ea, q̃ solent cum difficultate ꝯcedi, Ias. in l. ij. col. 4. sup. de
iurisd. om. iud. bene facit tex. l. vxorẽ, §. fælicissimo, de leg. iij. &
l. filiusfa. ϳ. de don. In tex. ibi, vt puta supellex. Nota, quod nemo
p̃sumit velle carere necessarijs ad vsum quotidianũ, nã ea in su
pellectili sunt, l. supellectilis, ϳ. de supel. leg. iõ Bar. & alij, in l. j. C.
q̃ res pign. inferunt, ꝙ lecti non ꝯtinent in obłone gñali, & cũ
Bar. dicat, lectos, idẽ de culcitris & oĩbus ad lectũ necessarijs di
cendũ est, cũ appel. lecti oĩa ꝯtineantur, l. librorũ, §. fi. de leg. iij.
In tex. ibi, itẽ vestis. Not. quod vestis nõ est in supellectili, ad idẽ
3 lex, qui uestẽ, de supel. leg. Rursus nota, † ꝙ nemo p̃sumitur vel
le obligare vestes suas; & vestis appel. oĩa ꝯtinent, q̃ induendi,
cingendi, adijciendi, accubãdivè cã parata sunt, l. vestis, de au.
& arg. leg. & cum ea, q̃ accubandi cã parata sunt ꝯtineãtur, vi-
deretur ꝙ ea, essent in supellectili ꝯ̃ tex, in d. l. qui vestẽ. nisi dixe
rimus ea non esse in quotidiano vsu. Ex his sequitur, ꝙ in gña-
li obłone non cõp̃hendit biretũ, qđ vestis appel. ꝯtinet. Ale.
4 cõsi. v. col. fi. li. j. Ex his quoq; sequit, ꝙ † obligans tp̃e æstatis oĩa
bona sua, non creditur obligasse vestes hyemales, cum text. nr̃
excipiat vestẽ absolutè. Solent. n. vestes hyemales vestiri cał. Se
ptẽbris, æstiuæ cał. Aprilis, C. de mili. veste, lib. xij. Ex p̃dictis in
ferri põt, ꝙ cedenti bonis dimittenda est vestis, licèt Bal. in l. fi.
C. qui bo. cede. p̃nt. dicat ei interulã vix dimittendã. In text.
5 ibi, qđ emptionẽ. Not. quod ea, q̃ vendi† & emi p̃nt, pignori hy
pothecę q; dari p̃nt. Adde valere ꝯ̃tiã, oẽ qđ alienari põt, ob-
ligari p̃missum est, l. si ꝯuenerit, §. fi. s̃. de pig. act. Nam edictũ de
pigno. & hypothecis est p̃hibitoriũ, l. qui filios, C. q̃ res pig. l. q̃
p̃diũ, C. si alie. res pig. da. sit. Videamus igitur quæ p̃hibita sint.
6 Gl. nr̃a rñdet, ꝯ̃tiam † huius tex. locum non hr̃e in seruitutib⁹
vrbanis, l. si is qui, §. fi. ϳ. eo. Sed inquirenda rõ est, cur rusticæ
possint, l. sed an viæ, ϳ. e. vrbanæ vero nõ? gl. ibi, quã alij non ĩpro
bãt, rñdet rõnẽ diuersitatis esse, qa vrbanę dẽnt ꝯstitui sub qua
dam p̃petuitate, ne vrbs ruinis deformet, l. fi. ne qd in loco pu-
bli. Nam vr̃ inconueniens vt soluto pignore tollant tigna, quæ
rõ cessat in rusticis seruitu. Ex quo infert Bar. ibi, ꝙ si det seruitus
vrbana, in qua cesset rõ p̃dicta, idem erit qđ in rustica, vt
seruitus altius non tollẽdi. sequunt Sal. & Ful. ibi. Ang. in §. itẽ
Seruiana. Cæpo. in trac. seruitu. vrbanarũ. sub rub. de serui. rea
lib. c. xi. Ista rõ non placuit Io. Fabro, & d. Ias. in d. § itẽ Seruia
na. nec mihi, qa seruit⁹ vrbana põt p̃cario cõcedi, l. liti. ϳ. de p̃ca.
& tñ reuocato p̃cario, tollenda erunt tigna immissa. nõ est igit
consideranda rõ deformitatis vrbis: Scḋo, qa etiã seruitutes ru-
sticæ debent esse p̃petuæ, l. 3. s̃. de seruit. inqrenda est igitur alia
ratio, ut intelligamus punctum. Hæc dubõ hẽt duplicem sen-
sum. Primus est in seruitute constituta. Secundus in constituẽ
dã. Circa constitutã rõ p̃allegata, ut uidetis, nõ facit ad rhõbũ.
Ego in hoc articulo, qui est ualde subtilis, aliam puto fuisse
mentẽ Iureconsl. in d. §. fi. & d. l. sed an uiæ, q̃ Doc. explicent, ex
qua apparebit non esse dr̃iam inter urbanas seruitutes & rusti-
cas. sensus Iuriscõs. ut discernere possum, fuit ꝙ seruitutes urba
næ constitutæ non p̃nt pignori dari ab his, quorũ p̃diis debent.
Et ex hoc infert Iureconsl. ꝙ nec hypothecæ obligari p̃nt. Rõ
dicti ea fuit, ſm gl. quia ea tñ pignori dari p̃nt, q̃ in bonis nr̃is
sunt, d. l. q̃ p̃diũ. seruitutes ãt ñ sunt in bonis nr̃is, l. j. ϳ. de usufr.
leg. igitur, &c. Si ista rõ uera est, idem erit in seruitutibus rusti
cis, q̃ etia non sunt in bonis nostris, d. l. i. quæ p̃priè loqtur in ru
sticis. Et ꝙ non sit facienda dr̃ia. p̃bo aƚr: seruitus ꝯstituta a no
bis possideri non potest, l. si ædes meæ, §. i. s̃. de serui. vrbano. p̃di.
Hinc resultat ratio, quare pignori dari non possunt, cum de pu-
gno in pugnũ transire dẽat. Hinc infertur rõ illationis, qa licèt
hypotheca ꝯ̃hatur sola cõuentione, l. si rem, §. p̃prio, s̃. de pign.
actio. Cõuentio tñ, siue obło, esset inutilis, cũ nulla in seruituti
bus detur possessio, q̃ p hypothecariã possit auocari, ad quam
auocationem fuit instituta actio hypothecaria, l. si fundus, §.
creditor, ϳ. eo. Ista ratio militat etiã in seruitutibus rusticis. Et si
dicatur, ꝙ licèt seruitutes non possideantur in abstracto, possi
dentur tñ in concreto. i. cum prædio dñante, d. l. si ædes meæ, §. i.
istud admitto, sed talis possessio in creditorem transferri non
potest, nisi accessorie, i. nisi fundus prius ei obliget, siue pigno-
ri detur, l. i. sup. cõ. præd. tradit gl. d. l. j. de vsufr. leg. Cũ itaq; non
p̃ponatur fundũ obligatum, sed seruitutem dũtaxat in abstra-
cto, bñ seqtur cõclusio, ꝙ solæ seruitutes nec pignori tradi, nec
obligari p̃nt. Sed videamus, an ista dr̃ia p̃cedat in seruitute con
stituenda. Bar. in d. l. j. de vsufr. leg. intellexit p̃missa in seruitute
constituenda. Ego aũt nec rusticas ita constitui posse existimo.
Nã si quæratur de seruitute constituenda ipsi creditori, seu eius
p̃dio, postq̃ erit constituta, ñ poterit ipsi pignori dari, quia in
p̃pria non cadit pignus, l. neq; pignus, de reg. iu. Si verò quærat
de seruitute constituenda alteri postq̃ erit ꝯstituta, nõ amplius
possidebitur a debitore, & ꝯ̃ñr nec obligari, nec pignori dari
poterit. Istæ rationes ita concludunt in rusticis, sicut in vrbanis.
Non ob. tex. in d. §. fi. qui licèt loquatur in vrbanis, nõ tñ negat
idem esse in rusticis nisi sumatur argũ a ꝯ̃rio sensu, qđ ibi nul
lo modo põt sumi: tum qa rusticæ non sunt ꝯ̃riæ vrbanis, sed di
uersæ, tũ qa eadem ratio est in ambabus, quo casu non habet
locũ arg. a ꝯ̃rio sensu, ſm gl. l. cũ p̃tor, in prin. s̃. de iud. Ad legẽ,
sed an viæ, rñdetur ꝙ non loqtur de pignore & hypotheca ip-
sius seruitutis, sed de conuentione pignoris cõmoditatis vten
di illis seruitutibus, q̃ cõuentio p̃p vtilitatem ꝯ̃hentium recepta
est, q̃ rõ militat etiã in vrbanis. Quid. n. ob. quare non dẽat
valere cõuentio, ꝙ ego, qui vicinã domũ habeo, nõ possim vti
cõmoditate luminis p̃spectus, & tigni ĩmissi hñdi quousque
7 mihi pecunia reddita fuerit? Vltiò nota † a ꝯ̃rio sensu, quod ea q̃
non sunt in cõmercio emẽdi, & vẽdẽdi, non p̃nt pignori hypo
thecęvè dari. Ex quo vr̃ inferri, ꝙ vsusfructus non possit pigno
ri dari; Formalis non, quia vendi nequit, §. finitur, Inst. de vsuf.
l. si vsusfructus, ϳ. de iur. dot. Causalis minus, quia non separat
a sua causa, vt not. gl. in l. 3. §. fi. sup. de vsufr. & cũ causa, i. dñium
rei pignoratæ non transeat in creditorẽ, l. cũ & sortis, §. pignus
manente, s̃. de pig. act. impoƚe est, ꝙ vsusfructus causalis possit
pignorari. Et si instetur, ꝙ dñs habens plenũ dñiũ fundi possit
in eo ꝯstituere vsumfructũ formalẽ licèt illũ non hẽat, l. quod
nr̃m non est, s̃. de vsufr. Rñdet, ꝙ non p̃t illũ ita ꝯstituere, vt sit
pignori ipsi creditori cui est ꝯstitutus, qa in re propria non da
tur pignus. d. l. neq; pignus. Sed in ꝯ̃riũ vr̃ casus l. si is qui, §. vsu
fr. ϳ. eo. Sed Bar. & alii *cõiter* rñdẽt, ꝙ ille tex. loquitur de cõmo-
ditate vtẽdi & fruendi, q̃ p̃t pignori dari, cum ẽt possit vendi, l.
arboribus, §. vsusfructus, s̃. de vsufr. Ex quo ꝯfirmat intelłs s̃. da
tus ad l. sed an viæ. nã si vsusfructus, qui est seruitus personalis
seu mixta, l. i. cũ gl. s̃. de seruit. nõ p̃t pignori dari, sed ꝯmoditas
illius tñ, idẽ certè dđm in seruitutibus p̃dialib. per p̃dicta. Iste
tñ intelłs datus ad §. vsusfructus, magis impropriat łram. Item
non vr̃ verus, qa si intelligat de cõmoditatẽ vtẽdi, ñ exceptio-
ne tñ, sed ẽt iure ꝯstituti pignoris tuendus esset creditor, quod
8 Iurisc. ibi negare videtur. Ex hoc vltimo notabili † infert scḋò,
quod liber homo non põt pignori aut hypothecæ dari, quia
uendi emiq; prohibetur, l. i. & p totũ, ad leg. Fla. de plag. nec ẽt
põt locari, §. quia vero, in Auc. vt nul. iudic. Confirmatur, quia
non est in bonis nostris liber homo, l. qui filios, C. quæ res pig.
Coadiuuat, quia nõ possidetur, l. cũ hæres, §. fi. de acq. pos. quæ
rõnes inferunt, vt non possit pignori dari, immo q pignori illũ
accipit, cadit a debito, & tãtundẽ tenetur adijcere ipsi hoĩ libe
ro pignorato, auc. immo, C. de act. & obli. Et vlterius, qui sciẽs
illum pignori accipit, relegãdus est, l. fi. ϳ. q̃ res pigno. & hoc cla
rum est, qñ hõ liber inuitus pignoratur, vel locatur. Sed est du-
9 bium, † an idem dđm sit, si volens pro debito p̃prio vel alte-
rius se pignori dederit, vel locauerit? vr̃ ꝙ non, qa qlibet p̃t se
obligare ad p̃stationẽ oparũ, l. q opas, s̃. loca. Itẽ qlibet p̃t pati
se venundari ad p̃tiũ participãdũ, §. serui, Inst. de iure p̃so. In ꝯ̃-
riũ est casus in l. ob æs, ſm vnũ intelłm. C. de act. & obli. & in c.
ij. ex̃ eo. Ad ꝯ̃ria rñdetur. Ad primũ rñdet, ꝙ is, q tenet ad opas,
non dr̃ obligatus quãtum ad p̃sonã suã, ita vt inuitus possit re
tineri, cũ soluendo interesse liberet, l. in stipulõnibus, §. opera-
rũ, de verb. obl. l. si quis ab alio §. fi. ϳ. de re iud. Et vbi possit p̃ci-
sè cogi ad opas, nõ tñ p̃t inuitus retineri, qa sic interim eẽt ser-
uus creditoris, qui pro debito pecuniario neminẽ p̃t retinere,
d. auc.

d.auc. Imo.& d.c.2.vel al'r rñdet, q̃ licèt sint multi casus, in q̃b. quis possit p̃cisè cogi ad factũ, de q̃bus p Bart. in l. stipulõnes non diuiduntur, q.viij. de verb. obli. tñ creditor non dr̃ hẽre ius in re, in persona debitoris, vt probat Fel. in c. ex rescripto, colũ. pen. de iureiur. Et de isto iure in re nos loquimur, quod constitui non p̃t in hoĩe libero, citra aliqualẽ speciẽ seruitutis, q̃ ex pacto induci nõ põt, l. nec si volueris, C. de libera. cau. Et licèt valeret pactum, q̃ scriptor stet in cõpedibus, donec opus perfecerit, vt concludit Spec. tit. de renũc. & cõclu. §. j. versi. item hoc ẽ, & gl. l. stipulõ, §. siue autẽ, ff. de no. ope. nunc. cuius trã ꝯriũ dicit cõiter teneri Ale. in l. alia, §. eleganter, sol. mat. Non tñ stipulator hẽret ius in re, sed solã actionem ꝯ promissorem, d. §. operarũ, Non ob. quòd liber homo vendi possit ad pretium participandum, quia verum adhibitis requisitis, de quibus in d. §. serui, & l. seruorum, de statu hominum. maximè, q̃ emptor ignoret eũ esse liberũ, l. liberis, §. si quis sciens, de libera. cau. l. non ideo, l. si ministeriũ, C. eo. & si talia requisita adsint, s̃m iura ciuilia pi-

10 gnori dari poterit, l. si vsumfructum, de libera. cã. Sed alia † se offert dubitatio, an liber hõ possit locare operas in perpetuũ, gl. in l. post certi, C. de libera. cã, rñdet non posse per tex. in l. Titio centũ, §. Titio centũ, ff. de cõdi. & de. vbi reijcitur ꝯditio, si a monumento non discesserit, quia per eã ius libertatis infringitur. Nec. n. multũ differunt a specie seruorum hi, quibus non datur recedendi facultas, l. 2. de liber. homin. exhib. Et licèt locator operarũ in perpetuũ non fiat seruus, apud eum tamen remanet libertas inutilis, quo fit, vt locatio valere non debeat, arg. §. ne aũt, Inst. de vsuf. Contrariã sñiam firmat gl. d. §. ne ãt, gl. Bar. & Sal. & alij cõmuniter in l. antiquitas, C. de vsufr. & idem tenet Spe. tit. de locato, §. postq̃, versi. quid si locaui. Bart. in d. l. stipulationes non diuiduntur, Imo. in d. c. ii. quia libertas tali locatione non impedit, cũ soluendo interesse liberet, & cum possit promissor seruire per substitutũ, l. quisquis, & auc. ascriptitios, C. de epis. & cler. Sed quid si electa sit industria p̃sonæ, quo casu non est licitũ seruire per substitutũ, l. inter artifices, de sol. idem rñdendũ puto, quia soluendo interesse liberatur: nã cũ oblõ facti sit nata ex cõuentione partiũ, per solõne interesse soluitur, ẽt q̃ electa sit industria personæ, vt docet Bar. in d. l. sti-

11 pulationes nõ diuiduntur, q. viii. † Sed an idem ꝯcludendũ, si liber homo promiserit perpetuò seruire reipublicæ vel hospitali; videret stipulõnẽ nõ valere, quia vr̃ inducta uera seruitus, cũ fauore reipublicæ, & ecclesiæ possit promissor præcisè cogi, nec soluẽdo interesse liberatur, l. fideic. §. fi. de leg. 3. Inn. in c. inter dilectos, de don. determinat oppositũ, sequit̃ Lud. Ro. notabi. cix. an si quis obligauerit, post singularia. Tu considera, an isti velint oblõnẽ ualere eo modo, quo ualet in aliis, ut soluendo interesse liberet, uel possit seruire aliq̃n per se, aliq̃n p substitutũ, & tũc eis accedo. An uelit, q̃ oblõ sit p̃cisa, & tũc dubito, q̃a sic derogaret libertati pp̃ priuilegiũ reipublicæ, & ecclesiæ; q̃d non ur̃ recipiẽdũ, q̃a priuilegiatus nõ utit̃ priuilegio ꝯ priuilegiatum, l. fi. C. de sacros. eccl. & licèt tex. in d. l. fideic. §. fi. uelit, q̃ ad fcm̃ t̃paneũ fauore reipublicæ p̃missor p̃cisè cogat, non tñ uidetur extẽdendũ ad factũ perpetuũ, per q̃d libertas infrin-

12 gitur. Iuxta p̃missa † quæritur, an liber homo obses dari possit? ur̃, q̃ nõ, p tex. d. l. ob æs, & d. c. 2. & melius facit tex. d. §. si qs uerò. ibi, pignorari, uel retineri, quæ alternatiua oñdit, ut nec etiã obses retineri possit. In ꝯrium uidentur iura multa, tex. l. diuus, de iu. fis. l. obsides, ff. q̃ testa. c. ut pridẽ, xxiii. q. 8. melior tex. i c. ex posita, de arb. c. ex rescripto, de iureiu. gl. l. 2. C. de patri. q̃ filios distraxerunt. tenet partem negatiuam. Ad iura ꝯria rñdet, q̃ loquuntur s̃m consuetu. immo uerius usurpationem. Sed istud est uerbum temerarium, glo. uerò in d. c. ut pridem, in eadem est sñia. Ad iura contraria respondet, quòd procedunt speciali fauore pacis ꝯseruandæ: quæ responsio non plenè satisfacit, q̃a in casu c. ex rescripto, non pro pace seruanda, sed pro debito pecuniario exoluendo dati fuere obsides, Cy. Sal. & plures alii in d. l. ob æs, uolunt pro causa publica dari posse, pro priuata nequaq̃. Sed nec ista distinctio placet, quia in d. c. ex rescripto, pro causa priuata unius monasterii dati leguntur. Quid ergo concludendum? ego aliter puto distinguendũ. Aut quæritur de obsidibus, qui transeunt in p̃tatẽ eius, cui dantur: & q̃a isti efficiuntur serui, dari nequeunt, nisi hostibus; & ita loquuntur tex. d. l. diuus, & d. l. obsides. Aut quæritur de obsidibus, qui nõ transeunt in potestatem alicuius, nec seruire coguntur, sed p securitate datæ fidei tenentur seruare sedes, donec conuenta fuerint adimpleta, & isti possunt dari obsides etiam inter priuatos, d. c. exposita, & d. c. ex rescripto. Sed huic ꝯclusioni obstant iura, quæ disponunt liberum hominem retineri non posse. Inno. Card. & alii cõmuniter in d. c. ex rescripto, admittunt ꝯrium, dicentes, q̃ licèt liber homo possit se obligare ad seruandas sedes, non tamen creditor habet ius retinendi: quia si clausum taliter teneret, q̃ inde exire non liceret, crimine priuati carceris reus fieret, l. i. C. de priu. carce. secundum Pau. ibi. q̃d dictum mihi uidetur horribile. Contrarium, quòd possint retineri, voluit gl. d. c. exposita, sequitur Bal. in d. l. 2. inferens, q̃ creditor retinendo neq; iniuriata actione, neque priuati carceris pœna teneẽt, l. 3. §. si qs uolentẽ, ff. de lib. homi. exhibẽ. Ego aũt dubito, quia & si a principio volens se obsidẽ dedit, cum tñ vult discedere, inuitus detinetur. & tex. d. §. si qs volentẽ, retorqueri põt, quia ibi dr̃ dolo malo facere, qui volentẽ sine rõnabili cã detinet; non vr̃ aũt cã rõnabilis, q̃ pro debito pecuniario liber detineatur. Hoc. n. est ꝯ bonos mores, d. l. ob æs, q̃d Fel. in d. c. ex rescripto, æquũ vr̃, & mihi placet. Pro sñia tamẽ Bal. strĩgit tex. d. c. exposita, vbi Papa mandat datos obsides attenta sñia restitui debere. Ergo ante sñiam iure retinebantur. Pro cõcordia puto sic posse distingui. Aut q̃ritur de obsidibus datis p debito pecuniario, & hos non posse inuitos retineri existimo, per text. in d. c. ex rescripto, dum ibi dr̃ datos fuisse fideiussores, si obsides de fecissẽt. Aut q̃ritur de obsidibus datis pro pace seruanda, & sic pro causa publica, & hos inuitos fauore publico detineri posse non nego, per tex. d. c. exposita, & d. c. vt pridẽ, & hanc ꝯcordiã elicio ex mente gl. ibi, & eorum, quæ tradit Are. in d. l. obsides. Ex his infertur declaratio iuriũ prohiben. retẽtionẽ liberi hominis, vt intelligant̃ ex causa priuata, non ẽt ex publica. Id etiã, q̃ in causa publica possit retineri, intelligo de obside, qui dari voluit, nõ de eo, qui ꝯdixit, vel ꝯdicere non potuit, vt dicit Bal.

13 in d. l. 2. arg. l. noxali, ff. de noxa. Sed an patri † constituto in extrema necessitate famis liceat filium inuitum pignori dare? & gl. & alij cõmuniter in d. l. 2. rñdent licere, per illum tex. quia venditionis appel. ẽt pignoris oblõ continetur, l. statuliberi, §. Quintus, ff. de statuliber. l. sicut, §. venditiones, ff. quibus modis pign⁹, vel hypo. sol. idem concludit gl. in c. 2. ex eo. & mihi placet per

14 arg. a maiori, l. in suis, de libe. & posthu. † Sed an patri captiuo permissum sit loco sui filios obsides dare? vr̃, q̃ sic, per p̃dicta. Contrariũ determinant Cyn. Sal. & alij cõmuniter in d. l. 2. quia ex causa famis tñ p̃missum est patri filium vendere. & si dixeris, q̃ illa taxatiua, non excludit casus similes, l. ob æs, cum glo. C. de p̃dijs mino. Rñdetur verũ, si casus similes sint in iure expressi, l. pe. vñ libe. Non reperitur ãt casus captiuitatis in iure expressus, igitur &c. Nõ ob. tex. in l. illud, C. de sacros. ecc. q̃a p̃cedit in fauorabilibus, in quibus licita est extensio, nos in odiosis, & ꝯ rõnem nãlem. Et ita etiam rñdet Pau. de Ca. in l. si mora, sol. mat. Præterea causa captiuitatis nõ vr̃ mihi similis necessitati famis. Ista enim mortem, illa vero captiuitatem quãdam

15 inducit. Sed † pone, quòd patri captiuo ĩmineat timor mortis, nisi redimatur, an tunc licebit dari filium obsidem? Considera, si patri immineat mortis periculum ex ea cã, quia hostis patrem alere nolit, tunc vr̃ causa similis, immo eadẽ: verũ si idem periculũ immineret filio, vel aliter de morte filij dubitaretur, tunc non putarẽ filium posse dari obsidẽ, quia & si patri concessum sit p sua salute auferre libertatẽ filio, non tñ vr̃ extẽdẽda facultas auferendi vitam: sic. n. fieret extensio de minori ad maius, q̃d non licet, vt no. gl. in c. cum in cũctis, in prin. de elec. Si vero ex alia cã patri immineat timor mortis, & nõ filio, tũc eũ obsidẽ dari posse volunt Cy. & Sal. in d. l. 2. quorũ sñia pietate iuuatur, sed stricto iure puto reijciendam pp̃ taxatiuã, quæ, vt dixi, extensionem non admittit: nam si Imperator voluisset filium vendi posse p euitanda morte, gñal'r non dixisset p cã famis tñ, sed pro euitãda morte tñ. Ex prædictis elicitur alius casus sp̃alis, quo liber homo pignori dari põt. Alius ẽt reperit̃

16 † in libero hoĩe ab hostibus redẽpto, qui a redimente põt retineri pignori, donec pretium redemptionis restituerit, l. 2. C. de capt. & postli. reuer. q̃d fauore libertatis inductũ est, vt essent, q̃ captos redimerent, ipsorum captiuorũ pignore securi, l. fi. C. eo. l. qui testõ. in prin. ff. de test. l. Senatus, §. fi. de leg. j. Sed dubitari p̃t, an idem dd̃m in captis a piratis & latronibus? vr̃, q̃ nõ; nam iura p̃allegata loquunt̃ in captis ab hostibus, q̃ per redemptionẽ liberantur a seruitute: nos in captis a latronibus, q̃ non efficiuntur ipsorum serui, l. hostes, ff. de capt. & postli. reuer. Idẽ tñ rñdẽdum vr̃, per rõnem d. l. fi. vt reperiantur redemptores, qui sæuitia horum latronũ liberent captos, qui vt expientia docet, durius tractantur ab his, q̃ ab hostibus. Dubitari quoq;

27 põt, † an Christianus captus in bello a milite Christiano dicatur pignori tacitè obligatus capienti pro talea: hic. n. s̃m mores Christianos non efficitur seruus capiẽtis, s̃m Bar. in d. l. hostes. & Sal. in l. ab hostibus, 2. C. eod. Ideo cũ liber sit, non videtur, pignori obligatus, d. l. ob æs, & d. c. 2. In ꝯriũ facit, quia potest in cõpedibus retineri, donec taleã soluerit, l. nã & seruus, de neg. gest. & ita videtur concludere Sal. in d. l. ab hostibus, col. pe. q. pen. Tu considera, q̃ tex. in d. l. nã & seruus, loquitur in capto ab hostibus, qui iure tenetur ad taleã, secus videtur in capto a Christiano milite, qui iure non põt cogi ad aliquã taleam, s̃m Pau. de Ca. in d. l. nã & seruus. sed stante ꝯria cõsuetudine, opi. Sal. verior videtur. Sed an miles Christianus possit captiuum Christianum alteri vendere, seu redẽptionẽ alteri cedere? di-

18 cam die crastina. Præmissa faciunt, † an istud ius pignoris, q̃d hr̃ in libero hoĩe, cedi & vendi possit? videtur, q̃ sic, quia pignus pignori dari potest, l. i. C. si pig. pign. Et quia statuliber etiam pignorari p̃t, l. grege, §. i. ff. eo. & quia istud ius est trãsmissibile ad hr̃des, ergo cessibile. l. ex pluribus, ff. de admi. tut. & istud credo verũ, dũtamen sine p̃iudicio capti hmõi cessio fiat, l. gñal'r, §. fi. de

ff.de statulib.& ideo non poterit grauari captus p cessionariū maiori talea,q̄ foret conuentum cum cedēte,alioquin in crimē plagiarij incideret negotiando de hoīe libero,l.si plagij,de verbo.obl.Nec grauari debet maiori redēptione sine talea, q̄ fuisset a cedente grauatus,nā talea debet esse humana & non barbarica,l.j.in fi.s̄.de his,qui sunt sui,vel alien,iur. p quā ita dixit Sal.in l.ab hostibus,2.col.fin.C.de cap.& postl.reuer. An autē
19 hoies alicuius dñi possint pignori dari? rñdet Bar.in l. si is qui, §.fi.ff.eo.non posse. sequit Sal.in auc. ei qui,col.x.C.de exec.rei
20 iudi,tangā ff.in q.an feudū possit pignorari. Præmissa † etiam faciunt,vtrū liber hō possit pro pecuniario debito arrestari & carcerari?pro intelligentia sciendū est,q de iure debitor non p̄t añ factam excussionē bonorū detineri,vt cōcludit gl.l.3.§.tutores,ff.de suspec.tut.pbat̄ in l. a diuo Pio,§. in venditione,ff.de re iud.& c.2.extra eo.& ibi not.Pan.& hanc *cōmunem* dicit eē Fel. in c. qđ ad consultationē,col.vij.de re iudi.& licèt Imo.& alij plures sint in ꝯria sñia,non tñ in practica a cōi recedit,quā cōprobat Imo.sibi ꝯrius,in c.j.extra eo.c. Odoardus,col.v.de sol. Pan.cōsi.42.in qōne,col.j.lib.2.Lud.Ro.ꝯsi.120. Circa primū, & 341.Spāles dñi,col.2.& d.Alc.cōs.159.circa primū,in fi.li.ii.
21 Modo quæritur,† an valeat ꝯria ꝯuentio?pmissa faciunt,q nō. in ꝯrium facit,quia ualet statutum ꝯrium,l.p̄tor ait,§.si debitorem,ff.de his,q̄ in fraudē creditorū facta sunt,vt restituant̄,& l. i.ff.qui bonis cede.pñt.ergo etiam valebit pactum,l. non est impoſſe,s̄.de pac.Pro resolutione aduertendum est, q hæc cōuētio habet duo capita principalia.Primum,an valeat conuentio q debitor possit propria authoritate capi.Scđm, an authoritate iudicis,& per apparitores publicos. Rursus primum caput pōt dupl'r intelligi. Primò , an possit propria authoritate capi & priuato carcere detrudi. Secundo , an possit propria authoritate capi,& ad publicos carceres reduci.Circa primam intelligentiam primi capitis certa est,& vera conclo, q conuentio
22 † non valet,l.non est singulis,ff.de reg.iur.& ita cōcludunt Bar. & alii,l.alia,§.eleganter,per illum text.ff.sol.mat.qui tex.parum facit in proposito , quia creditor nulla tenet̄ reuerentia suo debitori,quia est quasi seruus ipsius creditoris,fm gl. in l.fideicō. §.si rem,de leg.3.& l.3.C.de noua.Idem tenet Bar.& alii,in l.Titio centum,§. Titio centum,de cond.& dem. Ang.in l.si vnus, §.pacta quæ turpē,per illum text.s̄.de pac.per quē dr̄ non valere pactum,q mihi liceat te verberare,si inuenero te in mea vinea:immo tale pactum non validat̄ iuro, fm Bal. in auc. sacra puberū,col.i.C.si aduer.vend. sequitur Imo.in c.cum cōtingat, extra de iureiur.& ista cōclusio non habet dubium,quia captura psonæ & incarceratio,est meri imperii,§.si vero, Auc. de exhi.reis.l.i.C.de priua.carcer.quod pacto priuatorum dari non pōt,l. priuatorū,C.de iurisd.om.iud. Hinc decidit̄, non valere pactum,q alicui priuato liceat torquere aliquē,fm Bar. in l. interdum,§.qui furem,ff.de fur. firmat Fel.in c.ex rescripto,col.3.
23 de iureiur.Circa † scđam intelligētiam Bal. in d.§. eleganter, rñdet cōuentionē valere.Cōtrariū tenent Ang.& Ale.& Mod. per rōnem pallegatam,qa captura est meri imperii.Cōfirmat̄, quia non valet cōuentio,vt liceat creditori ppria author. capere,debitorem resistentē , vt tradit Bar. in 3. & 4.q.C.eo. Pa. & Fel.in c.de cætero.de re iud.pari rōne non valebit pactum,vt liceat capere personam,arguendo de re ad personam,l.miles ita, de testa.mili.& in terminis ita cōsuluit Soc.ꝯsi.99.circa primū, li.i.& ante eum Bal.cōsi.285.quia non est opus,li.i.Sunt tñ qdā casus , in quibus de iure pōt debitor capi propria authoritate, quos ponit Bart. in l. gñali.C.decur.lib.x.& quosdā examinaui
24 in c.i.col.39.& duobus sequē.ex de iud. † Circa fm caput principale,Ang. & Io.de Platea in l.nemo carcerem,C. de exac.tribu.li.x.rñdent pactum valere, idem tenet Bal.in d.§.Titio centum,& Are.in l. nemo pōt,col.i.& seq.de leg.i.quia pōt cōcedi per statutū,& ꝯñr per pactum.cui rñdet Bar.d.§.eleganter,& l. oēs populi,3.q.3.qōnis principalis,sup.de iusti. & iure,Contrarium tenent Lud.Ro.Pau. de Cast.Are.sibi ꝯrius,dicens istā eē *cōmunem*,Ale.& Mod.in d.§.elegāter,& Bart.in d.§.Titio centū. Bar.Ang.& Cur.in d.l.nemo pōt,moti pluribus rōnib.Primò, quia nemo est dñs membrorū suorum:sed licèt qtum ad amputationē vel debilitationē non sit dñs,tñ secus qtū ad macerationē,fm Bart in l.i.§. vsq; adeo,ff.de iniu.& licèt nullus possit obligare se ad penam corporalē , pōt tñ se obligare carceribus,qui non in penā,sed ad custodiā inuenti sunt,l. aut dānū, §.solent,ff. de poen.c.quis,eo.tit.& vbi carcer daret̄ ad penā, ad eam tñ tanq a iure inuentam ꝯ morosos qlibet debet posse se obligare,ita in simili cōcludit Are.in c.super his,co.4.de accu. Scđò mouentur,quia carcer est species seruitutis,l.3.ff.de lib. homi.exhi. quæ seruitus pacto induci non pōt,l. nec si volens, C.de lib.cau. Huic fundamento rñdet Bart.& bñ,in d.§.Titio, & d.§.eleganter,Tertiò mouentur,quia iuris ordo pacto priuatorum subuerti non pōt,gl.in auc.offeratur,C. de li.ꝯtest. & d. l.nemo pōt,& c.de causis,de offi. dele.& cle.sæpe,de verb.sign.
25 iuris āt ordo exigit,vt nō deueniat̄ † ad carcerationē,nisi pmissa citatione,l.ꝯsentaneū,& ibi Barto.no.C.quō, & qñ iudex.& Bar.in l.fi.infra ad leg.Iul.pecu.Lud.Ro. cōsi.224. ista captura.

& iuris ordo vult,q exprimat̄ cā debiti,& illius quātitas est iustificanda prius q̄ decernat̄ captura,qa qđ ante capturā non est allegatū,nec deductū,nō pōt postea deduci ad illā iustificādā: nā si sine causa cōceditur,iniuriosa est, & iniuriarū nulla est ꝯfirmatio,l.si cū nulla,ff.de re iud.& ita ꝯcludit Bal. ꝯs.318. ista captura,li.4.Et si citatus cōpareat,debet prius cōdēnari anteq̄ ad capturā perueniat̄,l 3.C.q bon.ced.pñt.& cōdēnatus non debet detineri,nisi fcā excussione, & non solū bonorū ipsius debitoris,sed fideiussoris,qa qui dedit fideiussorē, dr̄ esse soluendo ex persona fideiussoris,l.si plures,in 2.vers.ff. de fideiuss. Aduerte,quia in hac rōne pēdet veritas decisionis.vr̄, q nō sit ve-
26 ra,nā † beneficio excussionis p̄t pacto renūciari,vt pbat d. Bar. in l.si seruū,§. nunc uideamus,de verb.obli.& l.i.C.de ꝯue.fisc. deb.lib.x.sequitur Ale.consi.32.li.4.Deci. consi.27. ad fi. Item
27 valet † pactū,q fiat executio omisso ordine,l. a diuo Pio,§. in venditione,de re iud.fm Bar.& alios *cōiter* ibi,Pau.& Cano.ī c. qđ ad consultationem,e.ti.Defendendo hanc rōnē,dici pōt,q ordo excussionis & ordo § in venditione,fuit inuentus fauore partiū merito p̄t partes renunciare suo fauori,l. si quis in conscribendo,C.de pac. Ordo verò iudiciarius , q absq; citatione & cāæ cognitione non fiat executio,inductus fuit fauore iudicis,vt ipse sciat iustā ferre sñiam,fm gl.& Cano.in c.j. de libel. obla. & Bar. in d.auc.offerat̄, vnde verior videtur eorū sñia, q tenēt non valere pactū,q omissa citatione, & cāæ cognitione possit debitor carcerari, quā tenet Bal.d. cons.185.li j. Propterea in terris ecclesiæ constituunt̄ in instris irreuocabiles pcuratores ad cōfitendū debitū,ꝯ quos cōfitentes obtinet̄ sñia, &
28 exinde debitor pōt carcerari.† In partib9 verò Tusciæ, in qbus instra guarentigiata hñt executionē paratā,sicut res iudicata, pceditur ad capturā absq; citatione,quia in ipsis instris Notarii, qui dñr iudices chartularii,vt declarat Bar. in l.i.s̄.de iud.faciunt pceptum debitori pñti , & confitenti de soluendo adueniente die,vt declarat Pau.de Ca. in d.§.Titio centum.Cæterū
29 sciatis,q † licèt non valeat hmōi pactum, valet tñ ꝯsuetudo,l. missio opinatores,C. de exac. tribu.lib.x. iō submisti,carcerib9 & arrestis passim carceranṫ absq; citatione , non in vim pacti, sed in vim consuetudinis pactū approbātis, q̄ cōsuetudo cū sit
30 facti,c.j.de consti.li.vj.debet probari añ capturam.†Superest,ut examinemus dubōnē consociam,an valeat conuentio, q debitor carceratus non possit cedere bonis.Pan.& Cano. *cōiter* in c. Odoardus,de sol.amplectuntur partem negatiuam tanquam humaniorem.idem tenet Cy.& Sal. in l.i.C. qui bonis cede. possunt.Dy.Car. & Imo.in d.§.eleganter,Ang. in d.l.nemo carcerem,Iac.de Bel.in d.§. quod autem,in Auc. de fideiuss.moti eisdem rationibus,quibus mouentur illi,qui tenent non valere pactum , q debitor possit carcerari. Contrariam sñiam , q valeat,tenet Iac.de Are.qui ita consuluit vt refert Cy.in d.l.i.& Fed.de Sen.consi.60. Quod pactū. sequuntur Lu.Ro. Ang.de Peru.& d.Ale.in d.§.eleganter.Fel.in c. si diligenti,col.2. de fo. cōp9 moti ꝯriis rōnibus,qbus s̄.dixi valere pactū,p qđ renūciat̄ bñficio excussionis. & horū opinio in pūcto iuris vr̄ verior,p tex.in l.fi.C.qui bo.cede.pñt.quā si amplecti volueris declara. Primò,vt non pcedat iminēte piculo, ne debitor in carcerib9 moriat̄:vt si constitutus sit in extrema necessitate, fm Feder.đ Sen.d.consi.60.Nā iuri alimētorū nemo p̄t renūciare,l.cū hi,ī princ.& ibi Bar. de trāſ.Ego āt dicerem iudicem ex officio pacto non obstante,tunc debere debitorē relaxare,qa vita morituri debet pualere cuicunq; causæ pecuniariæ,c.nō satis,lxxxii.
31 dist.Nam iudex † in causa alimentorum tenetur impartiri officium non petenti,l.diuus,& ibi Ale.ff.ad leg.falc.facit tex.l.mulierem,& quod ibi Cy. & alii no.C.si mancip. ita fue. alie. ne
32 p.† debet.n.iudex relaxare carceratū nō habentē vnde se alat, si creditor eum alere noluerit. Ita determinat gl. in l.fi. in ver-
33 bo,agnoscere.C.de eroga.mil.anno.lib.xii. Secundo † declara,vt procedat in pacto,secus in simplici renunciatione, nam beneficiū cessionis non competit nisi post cōdemnationē,l.ii. C.qui bo.cede.possunt.l.pe.ff.eo. ergo ante iuri de futuro renūciari non potest,l.is,qui hæres,ff. de acqui.hære.not.gl. & alii in l.i.C.de pac.Tu considera istud posse procedere in renūciatione fcā post ꝯctū,& ante ꝯdemnationē.Secus in renunciatione facta in ipso ꝯctu,qa illa vestitur cohærentia ꝯctus,& transit in pactum,iuxta tex.in l.iurisgē.§. quinimo,s̄. de pac. & l. petens, C.eo.Retenta autem ꝯria sñia,quòd pactum nō valeat,declara , vt non procedat in debitore,qui in fraudem creditoris dissipasset omnia bona sua;huic de negatur miserabile suffragiū cessionis,l.fi.§.fi.ff.d his,quæ in fraudem cred. Declara secūdo, vt non procedat in debitore,q promisit id,qđ sciebat se pstare non posse,l.pe.ff.de iu.dot. Sed istis duobus casibus non auditur volens cedere bonis propter pactum , sed propter culpam, vt aduertit d. Ale.in d.§.eleganter.Sunt & alii casus speciales,q bus non competit istud beneficium , quos prosequitur d. Ias. Inst.de actio.§.fi.Tertiò declara , nisi pactum sit iuramento roboratum,secūdum Imo.in c. cum contingat,in i.& x.mēbro,đ iureiu.Vltimò declara , vt valeat pactum saltem quantum ad effectū,qđ debitor possit insolidū conueniri, et quod deducto

ære

ære alieno agere habeat, ſm Bal. in d.l.j. C. qui bo. ced. poſ. Vi-
34 ſo de libero hoīe † viuēte, dubitat, quid de cadauere liberi hominis? Rñdet Imperator, creditorē, qui petit ſequeſtrari cadauer, vel ſibi loco debiti dari, cadere ab actione, & tñdē teneri erogare hæredibus defuncti, & tertia parte bonorum mulctandum, l.cū ſit iniuſtum, & auc.ſeq.C.de ſepul.viol.q̃ iura declarā, vt dixi in tractatu de peſte in iij.parte, in j.remedio pręſerua-
35 tiuo. verſ. ad remouendum fætorem. Ex hoc vltimo † notabili infert tertio, ꝙ feudū ñ p̄t pignori dari ſine cōſenſu directi dñi, c.j.in prin.de prohibi. feu.alie.ꝑ Fede. Et ſicut non pōt pignorari in ꝓiudicium dñi, ita nec in ꝓiudicium agnatorum, ad quos mortuo pignorante feudum eſt puēturū, ſm Iac. Alua.in c.j.§. p̄terea, de cap. Conrad.arg. c.j. in princ.de alie. feu.pater. Ampliatur ſecundo, vt nec vlla feudi pars poſſit pignori obligari reprobata ſnīa Pilei, ſm gl.& alios *communiter* in d.c.j. Ampliatur tertio, vt non poſſit obligari, & ſub pacto legis cōmiſſoriæ ſub feudari, qa feudū non pecunia, ſed amore & honore dñi acquirit, c.j.de feudo da.in vicē l.cōmiſſo.& vt ceſſent ꝯria, ſup q̄bus dubitant interp̄tes ibi, intelligas pecunia.ſ.ſola, cū ſit neceſſarius ꝯſenſus dñi; qđ adeo procedit, vt nec ſub eo pacto poſſit dari fideiuſſor in euētum, ꝙ ipſe redimat feudū a manibus de-
36 bitoris, ſm gl.ab oībus opprobatā in d.c.i. Ex quo † infert non rectè ſenſiſſe Bar. in l.ſi ꝯſtante, iij.qōne tertiæ qōnis principalis, ſecundę partis. ff. ſol. mat. ꝙ vergente marito ad inopiā vxor agere poſſit hypothecaria ad bona feudalia. Iſtud defendi ñ poteſt, tum qa feudū nō venit in gñali oblōne, ſm Spec. in tit. de pig.verſ.ſed nunquid feudum, & Pau.in l.tutor, §.fi.ſ.de pig. act.& Fel.in c.q in eccleſiarū, col.xxvi.de ꝯſt. Nā feuda ēt pro reſtōne dotis ꝓhibent alienari, c.i.§.donare, de prohi. feu.alie. per Fede.ergo ēt per hypothecatiā auocari, l.i.§.eandem, ff.q̃ res pignori. Et ꝯ Bart.tenet Lud.Ro.& Alc.in d.l.ſi ꝯſtante, Bal.conſi. 184.Petr.de Firmo.li.3.Car.Flo.cōſ.64.quia dña Nera, ad fin.& d.Alc.cōſi.124.col.pen.li.4.& Soc.cōſ.19.Pro deciſione, col.4.
37 li.i. immo † bona feudalia non p̄t in execu. iudiciali capi pro pignore iudiciali, ſm Bal.in authen.ei, qui. C.de bo.autho. iudi.poſſi.quia non cadūt in gñli oblōne, c.generali, ſi de feu.fue. ꝯtro. inter dñm, & agnatū vaſal. Sequitur Alua. in c. i.col. pe. de mili. vaſal. qui ꝯtumax eſt.& d.Alc.d.ꝯſi.124. Et hāc ſnīam ꝯ Bar.ſequitur Iaſ.in l.fi.colū. cxxiiii. de iure emphyt. ſaluari tñ pōt ſnīa Bar.in fructibus, & cōmoditatibus rerū feudaliū, qui fructus veniunt in gñali oblōne, vt ipſe Bar. declarat in l.ſi finita, §.ſi de vectigalibus, ff.de dā.infe.& Bal.in c.i.§. itē ſi libellario, quibus modis feud.amit.& do.Alc ꝯſi.11. Viſo proceſſu, li.i.faciunt q̃ de vſufructu, & ſeruitutibus dicta ſunt ſ. Qđ tñ intelligas ceſſante fraude, vt de locatione rerū feudaliū tradit Fel. in d.c.quę in eccleſiarum, col.xxvii. Secundo ſaluari poterit in rebus mobilibus, & ſe mouentibus exñtibus in caſtro feudali, que veniunt etiam in generali oblōne, ſm Bal. cōſi.222. Caſus talis eſt, lib.3. Tertio ſaluari poteſt in certis caſibus, quibus per-
38 miſſum eſt vaſallo feudū pignori dare, inter quos † primus eſt pro ſeruitiis domini. Secundus pro neceſſitatib. ipſi feudo incumbentibus, arg.l q fidei, ff.de fideicom.lib.& l.filiusfa, §.diui. de leg.i.& hæc eſt ratio, quare feudum poſſit pro pignore capi ex cauſa damni infecti, qa vitio rei, non fcō vaſalli fit miſſio in poſſeſſionem, vt Bart.& alii cōcludunt in d.§.ſi de vectigalibus.
39 Tertius † caſus, vbi feudalia ſunt redacta ad inſtar patrimonialium, ut in Gallia. Nam cum ſtante huiuſmodi conſuetudine poſſint vendi, & alienari, ꝯſequitur, vt etiam poſſint pignori obligari, per tex.noſtrum.firmat Sal. in d.auc.ei qui, col.ante pe. Comprobaui latè Rñſorū li.i.c.i. Quartus caſus, quando pignoratur ipſi dño, qui pignus ſuſcipiendo cenſetur conſentire, c.i. de feu. Bal. & Car. Ale. in d.c.i. Quintus caſus eſt ꝑꝑ vrgen. neceſſitatē ipſius vaſalli, ſm Bal.in d.§ itē ſi libellario, petita tñ licentia, licèt non obtenta, ſm eum, argu.l.i. C.de præd. curiali. lib.x.& l.qui potuerunt, & l.qui fidei ff.de fideic.libertatib. Contrariū ibi tenet And. de Iſer.quia per alienationē fructuum pōt neceſſitati eſſe ſuccurſum. Sequitur Aluar.in c.i.§. fi.col. pe. ver. 33.cōclō.quæ fuerit prima cauſa benefi.amit. Quę ratio me parū mouet, qa nō eſt gñalis, prout eē debet, l.regula, §.cū quis, ff. de iuris, & facti igno. In eorū tñ ſnīam cōdeſcendo ꝑ tex.clarū in c.i. in prin. qua. olim pot.feu. alie. Ex quo non puto feudum poſſe in cauſam iudicati capi, etiam vbi aliud non reperiatur, quicquid dixerit idem Alua.in d.c.i. de prohia.feu.alie. per Fede. Cæterum in caſibus, in quibus feudalia poſſunt pignori dari, debet intelligi pro vita ipſius debitoris, ſecundum Pau.de Ca.conſi.217. Præmittendum eſt, in ſecunda parte, nihil allegātem, ſed poterat allegare autho. Bal. in d.§.item ſi libellario, niſi feudum eſſet hæreditarium, quo caſu obligatio pignoris tranſiret ad heredes, c.i. de feu. non habente propriā fendi na. traditur per Dec. conſi. 85. In cauſa iſtorum nobilium. Sed q̃-
40 ritur, † an dñs poſſit directum dominiū, & iuriſdictionē pignori obligare inuito vaſallo? r̄ reſpondendum idem, qđ in vaſallo eſſe, qa dñs & vaſallus adinuicē mutuo ſibi obligant, c.i. de forma fide. Secundo, quia non licet dño alienare ſuum dñium inuito vaſallo, c.i.§.ex eadā, de lege Conr.& decem rationibus cōprobaui Rñſorū li.ij.c.xxv. ergo nec ēt pignori dare per textum. Contrariā ſuiam tenent gl. Bald. & alij *communiter* in d. c.j arg.l.ii. C.de vſufru.& ēt quia dño non reperitur prohibitū. Sed pōt rñderi, ꝙ reperitur ꝓhibitū, d.§.ex eadē, iuncto iſto textu. & qa appel.alienationis ꝯtinet ēt hypotheca, l.fi.C. de reb.alie. non alienan.& c.j.de reb.eccle. non alienā. Et cum dñs, & vaſallus iudicent a pari, lex noua diſponens aliqd de vno, cenſet idem diſponere de altero, vt notatur per gl.in l.ſi quis ſeruo ꝑſuaſerit, C.de fur. Tenendo tñ cōem limitatur, vt non ꝓcedat, qñ dñs obligat dñium ꝓ tanto. q̃ti valet. Tunc.n.cenſetur vere alienaſſe, cū nō ſit amplius ſpes luitionis, l.qui hēbat, de leg.iij. ita litant Bal. & Alb. in d.c.i. Tu ꝯſidera, ꝙ iſta litatio hodie verificari poſſe non vr̄, quicqd ſ.dixerim, qa hodie fructus pignoris, ſeu rei in pignus datæ, ſortē extenuēt, l.ii.C.de pac. pig.& oī cau.l.ſi dñium, C.eo. ergo hodie erit ſemꝑ ſpes luitionis. Non ob. tex.in d.l. qui hēbat, qa loqtur ſm iura antiqua, quo tēpore fructus non ꝯputabantur in ſortē, l.ſi is qui.§ i.ff.e.l.cum debitor, ff.in qb cau.pig. tacite ꝯ.& tradit Bart.in l.i.ff. de ſolu. Iuxta
41 p̄dicta † dubitat, qđ ſi feudū ſit pluriū dñorū, & unus ꝯſentiat, & alter diſſentiat? Bal. in d.c.i. diſtinguit; aut feudū eſt diuiduū, & qō non habet dubium: aut eſt indiuiduum, & uno diſſentiente non poterit pignori dari, alioquin totum feudum applicabitur diſſentienti, arg.l.cum pater, §.libertis, de leg.ij.nam in re cōi potior eſt ꝯdō ꝓhibētis, l.Sabinus.ff.cō. diuid. bene facit tex.in l.in ꝯcedendo, ff.de aqua plu.arcē.& melius facit tex. in l. per fundū.ſ.de ſeruit. ruſt. p̄d.per quē decidit ibi Alb. de Roſ.ꝙ ſi vnus ex dñis vult laudare, alter vult retinere, p̄fertur is q vult vti iure retentionis, iuxta tex.in l.fi.C.de iure emph.quod comprobaui Rñſorum lib. xv. c.j. ſub rub. de feu. & iur. emph. Eſt verum, ꝙ Curt.Iun.in tra. de feu.qō. vj.iiij. partis, dixit vaſallū ſolum carere debere parte diſſentiētis, per id, qđ decidūt Gul. & Albe.in l.ſi duo patroni, in princ.ſ.de iureiuran. Bal.& Ang. in l.communis libertus, ſ. de in ius vocando. Sed pōt ſua deciſio ꝓcedere in feud.diuiduo, non aūt in indiuiduo, d.l.per fundū. Quod aūt feudum dicatur.ſ. diuiduū vel indiuiduū, declarat text.in c.primo, §.præterea, de ꝓhibita feu. aliena.per Fede. & glo. in c.primo, de fratribus de nouo beneficio inueſti. præterea ſciendum eſt, ꝙ prædicta procedunt in pignore, ſecus videtur in hypotheca: nam text:in d.c.primo, de prohi.feu. alien. in princip. vtitur verbo, pignorare, & iſtud veriſſimum eſt quātum ad hoc, vt feudum cenſeatur deuolutū. nam ante rei obligatæ traditionem, nulla dño competit actio, d.c.primo, §.callidis, vbi glo.de prohi. feu.alie. per Fede. declarat Alber. in c.primo, §.prætera, de cap.Conra.& in c.primo, §.fi.quæ fuerit prima cau. benefi.amit. & Bal. in l. ij. C. com. de leg. Iuxta p̄miſ-
42 ſa † dubitatur, an præmia publicæ lætitiæ comprehendantur in generali oblōne. Imperator in l.ſpem, C.quæ res pig. rñdet nō comprehendi, quia prohibita ſunt pignori dari in ſpē. Nc t.pro intelſu iſtius legis hanc cōtiam, ꝓhibita ſunt obligari in ſpecie, ergo in gñali oblōne non veniūt. Sed certe multa ꝯcedūt in genere, q̃ in ſpē ꝓhibent, l.j.§.qui qōnē, ff.de qō.c.qđ āt, viij.q.j. Sol.iſta ſunt caſualia, rr̄aūt ꝓhibita in ſpecie cenſent ēt ꝓhibita in gñe, c.Romana, § caueant, & ibi notat Gemi. de ſent. excō. in vj. comprobat d.Iaſ.in l. inter ſtipulantem, in fi.princ. de verb. obli.& ita dicit gl. in c. ij. de offi. ordi. Redeundo ad declarationē d.l.ſpem. C. quæ res pig. Limitatur, vt non ꝓcedat in ſubſidiū, l.cōmodis. ff.de re iud. ſm *cōmunem* intelſm. ſed Pau.de Ca.ibi, & Sal.in d.l. ſpem, dn̄t ſpem obligari non poſſe, ne aliquis retrahatur a pugna, ac victoria. Sed ipſa commoda poſt victoriam indiſtinctè p̄nt pignori dari, & in executionē iudicati capi. horum intelſm admittūt verba vtriuſq; legis. Aduerte tñ, ꝙ aliter poſſunt ꝯcordari, vt l.ſpem, loquat de pignore ꝯuentionali, vt demonſtrant illa verba, priuata pactione pignorari. Textus vero in d.l.cōmodis, loquitur de iudiciali. Sti-
43 pendia † etiam militū, & honoraria Doctorum in cām iudicati capi, ſequeſtrariq; ꝓhibentur, niſi in ſubſidū, l.ſtipendia. C.de exec. rei iu. qđ verū puto in ſtipēdiis ꝓmeritis, ſed in nondum ꝓmeritis etiam in ſubſidium ſequeſtrari poſſe non puto ꝑꝑ publicum fauorē, ne a militia retrahantur, & eorum animi ad docendum, & militandū inertiores reddantur, vt dicunt Pau.& Sal. de præmiis publicæ victoriæ, quod probat verbum, retineri, ibidem poſitum, qđ ad promerita tñ adaptatur, §.retinendæ, Inſt. de inter. imo non etiam ꝓ merita arbitror in ſubſidiū poſſe ſequeſtrari, ſimiliter & Doct.non habeant vnde aliter viuāt, l.item miles, ff.de re iu.quod Cy.& alii volūt in d.l.ſpem, dicentes ſtipendiorum tñ eis relinquendū, quantū ex eo viuere poſſint, vt reipubli. ſeruire valeant. vel dici poteſt, ꝙ ſtipendia iſtorum non ſunt prohibita pignori, & hypothecę dari, ſed in eis exequutio fieri non poterit, niſi in ſubſidium modo prædicto, ſecundum Io.de Pla.in l.per hanc, §.i.C.de erog. mil. an.
44 li. xii. Sed an † mercedes diurni laboris, poſſint pignori obligari? Sal. in d.l. ſpem, rñdet nec eas capi, ſaiſiriq; poſſe, niſi in ſubſidium, per tex.in d.l.ſtipendia, qui nihil facit: immo retorqueri pōt, cum ſpeciali fauore reipublicę ꝓcedat illa deciſio. Ego vero exiſtimo mercedes debitas indiſtinctè poſſe capi,

ſequeſtrariq;, cũ edictũ nr̃m de pig. ſit ꝓhibitoriũ,futuras aũt
nequaquã dño, cui opę dẽnt ꝯdicẽte, ne opari⁹ agnoſcẽs ſe fu
tura mercede cariturũ, remiſſius operetur, argu.c.pri.de feudis
45 Sed † qd de p̃bẽdis, & fructibus bñficiorũ?gl. Bar.& alij *cõiter* in
d.l.ſtipendia, idẽ determinãt, vt s̃.cõcluſum fuit de ſtipẽdijs mi
litũ, arguẽdo de militibus armatæ militiæ ad milites cœleſtis,
ꝓut arguit gl.in l.miles,de re iud. Idem tenẽt Bar. & Legiſtæ in
d.l.cõmodis.Pan.& Cano.in c.ꝑuenit,per illum tex.de fideiuſſ.
Contrarium,ꝙ nec ẽt in ſubſidiũ capi poſſint, tenet Arch.in c.
ſtatutũ, §.aſſeſſorẽ, de reſcrip.in vj.qa clerici nõ faciunt fructus
ſuos, cũ ſint vſuarij tm̃, teneantq;, qđ vſui ſupẽſt pauperibus
erogare, & in fabricã eccleſiæ cõuertere, c.fi.xvj.q.j.c.iiij.xij.q.ij.
c.paſtoralis, de his, q̃ fiunt a p̃lato. Si mõ reliquum ſit eccleſiæ,
& pauperũ, bñ ſeqt̃, ꝙ capi non poterit,l.j.& ꝑ totũ, C.ſi ali.res
pigno.da.ſit. Io.And.Hoſtiẽ. & Ant.in d.c.ꝑuenit, diſtinguunt
inter clericos hñtes adminiſtrationẽ & non hñtes. Quæ diſtin-
ctio nõ eſt ꝑfecta, ideo al'r diſtinguo. Aut q̃rit̃, an capi poſſint
ꝓ debito clerici ꝯcto ꝓ neceſſitate eccleſiæ, & ꝯſtat capi poſſe.
Nã ꝓ talibus debitis tenet̃ eccleſia,c.j.de ſol.& ita ꝯcludũt Pan.
& alij in c.ex pñtiũ, extra eo.Dr̃ ãt debitũ pro eccleſiæ neceſſi-
tate ꝯctũ, quod pro neceſſitatib. ipſius clerici factum eſt. Hinc
46 eſt, † ꝙ ſucceſſor in bñficio tenet̃ ad æs alienũ ex cã ĩfirmitatis
ſui p̃deceſſoris ꝯctũ,c.j.& ij.de cle.ægrotã.Old. ꝯſi.249. Quærit̃.
Ludo.Rom.ꝯſi. 240. nõ eſt dubiũ, & pariter ad impenſas fune-
ris tenetur ſucceſſor, c.bonæ rei,xij.q.ij.c. ad Ap̃licę, de don. ẽt
ſi defunctus alibi, q̃ in ſuo beneficio ſepulturã elegerit, vt ꝯſu-
luit Gem. ꝯſi.1. Et idem in ære alieno ꝯflato pro neceſſitatibus
ſeruitorum, quia pariter alẽdi ſunt ex redditib.eccleſiæ, c.pñti,c.
porrò, de offi.ordi.in vj.& cum mercedes pariter exoluẽdæ ſint
ex redditib.eccleſiæ,c.relatũ,de teſta.c.eccleſias,xij. q.ij.ad quas
mercedes etiã tenetur ſucceſſor, ſi defunctus non ſoluerit, ſm̃
Spec.in tit.de loca.§.finitur, ad finẽ.& in iſtis terminis p̃t intel-
ligi tex.in c.olim,de reſt.ſpol.vbi deciditur ex redditib. eccleſiæ
ſatisfaciendũ ei, qui p̃lato p̃ſtitit alimẽta.Aut q̃rit̃, an capi poſ-
ſint ꝓ debito ꝯcto pro vtilitate, vel neceſſitate ꝓprii p̃rimonii
vel ſuorũ cognatorũ, aut aliter ꝓ libidine ipſius clerici, & hoc
caſu ſi clericus habeat, vnde ex proprio poſſit creditoribus ſa-
tisfieri, ꝯſtat fructus eccleſiæ capi non poſſe, d.l. ſtipendia.& d.
c.ex pñti, & c.reprehenſibilis, de app. Sed ſi non hẽat, ſtat du-
bõ. Pan. in d.c. ꝑuenit, tenet capi non poſſe. Contrarium ibi
tenent Flor.& Imo.Pro ꝯcordia mihi placet ſñia illorum, q di-
ſtinguunt inter redditus, quos clericus facit ſuos, vt ſunt diſtri-
butiones quotidianæ;& redditus, qui ſeruientibus eccleſię tm̃
dẽntur, & iſti capi pñt in ſubſidiũ, qa ſunt ꝓprii ipſorũ clerico-
rũ, & dñr fructus induſtriales, c.licet, de p̃b.& conſuluit Gemi.
ꝯſi.85.col.3.& 154.in fi.& idẽ dico de fructibus præbẽdarũ, qa
canonici dñr vſufructuarii ſm̃ gl. *cõiter* approbatã in d. §. por-
rò Alios aũt fructus,& redditus beneficiorũ, quos clerici nõ fa
ciunt ſuos,vt ſunt rectores, & p̃lati, q dñr vſuarii tm̃, ſm̃ *cõem*
Doctorũ ſñiam, de qua per gl. in d.§.porrò,& Pan.in c.cũ eſſes,
col.viii.de teſta.& in c.fi.ne p̃lati vices ſuas. & hos neq; capi, ne
que puto poſſe ſequeſtrari,ꝑ rõnẽ s̃.in prin.allegatã. Sed qa ec-
cleſia tolerat, ꝙ clerici ꝓ arbitrio ꝯſumãt fructus ẽt in meretri
cibus. non video, quare tolerare non dẽat, vt aſſignent̃ credito
ribus,& ad hãc tolerantiã referri põt diſpoſitio d.c.ꝑuenit, &
huic ſñiæ ad ſtipulat̃ Rota deciſio. 331. in antiqs.intellige mõ.
& declara, vt in ſubſidiũ capi poſſint pro vita clerici debitoris,
arg.l.lex vectigalis,j̃.eo.& §.finit̃,Inſti. de vſufru.& ita vult gl.in
c.ep̃i,& in c.de rebus, xii.q.i.& ideo non vr̃,ꝙ text.in d.c.perue-
nit, poſſit intelligi de redditib.eccleſiæ, ꝑꝑ illa verba,donec cre
ditum fuerit ꝑſolutũ.Intellige ẽt præmiſſa, dũmõ relinquantur
clerico tot fructus, vt inde viuere poſſit, l.ita miles, de re iudic.
47 Ex hoc vltimo † notabili infertur ẽt,ꝙ res ſacræ non pñt pigno
ri dari, quia vendi,& emi prohibent̃ ex ꝯñtia tex. hinc ẽt Papa
ꝓhibet calicẽ, patenã, & ſacerdotale veſtimẽtũ pignorari, c.i.
extra eo.cũ videlicet calix,& patena,ſacra vnctione,& ep̃i bene
dictione ꝯſecrant̃, c.vnico, de ſacra vnctione. veſtimẽta quoq;
debẽt ꝯſecrari,c.veſtimẽta,de ꝯſecratione, diſtinctione prima.
ſola.n.ep̃i bñdictione ſolent cõſecrari, & a nullo alio inferiori,
qa talis bñdictio ẽ ordinis ep̃alis, ſm̃ Card.in cle.ii.c.ſtatuim⁹,
q.ix.de ſtatu monachorũ.Sed dubitat̃,qd ſi res p̃dictæ nondum
ſint ꝯſecratæ? vr̃, ꝙ ẽt pignorari nõ poſſint, qa libri eccleſiaſti-
ci, qui non benedicuntur, nec conſecrantur, pignori dari ꝓhi-
bẽtur, d.c.i.Idem videtur dicẽdum de calice,& patena: nã vna
pars legis dubia declaratur per aliã certã, l.vtrũ, de petit. hære.
Ad iſtud rñdetur, tex.in d.c.i.loqtur de libro in ſingulari, vnde
intelligo de miſſali,qui ẽt bñdicit̃, vt hr̃ in Pontificali. Iſta intel
ligentia ſuadetur, qa pars illius tex. loquitur de rebus ſacris, ex
qua debet declarari vltima pars,& ſic argm̃ retorquetur. Scđò
pro iſta parte facit text. in c.nulli, de rebus eccleſ. non alienan.
vbi q̃libet res eccleſię prohibet̃ obligari.Solu. Duplex eſt ꝓhibi
tio, vna gñalis, de qua in d.c.nulli.Altera ſp̃alis, de qua in d.c.i.
hęc ſp̃alis ſtrictior eſt, qa non niſi iuſtiſſima neceſſitate, vt j̃.de-
clarabitur, conceditur. Altera verò ꝑꝑ vtilitatem ipſius eccle-
ſię ꝑmittit̃,c.ſine exceptiõe, xii.q.ii.In iſta ſp̃ali ꝓhibitione non
ꝯp̃hẽdunt̃ res nõ ſacræ, vt voluit gl.in cle. ſi bñficiorũ,de deci-
mis. Stat igitur ꝯcluſio, ꝙ res ſacræ non poſsint pignorib⁹ dari.
48 Ampliatur, † ẽt ſi ſint attritæ,& vetuſtate ꝯſumptæ, ſm̃ Pan.in
c.ii.de cuſto.ſacr.vbi infert ꝯauaros ſacerdotes, qui ex antiquis
cappis,& caſulis faciũt fieri burſas ꝓ mulieribus.Iſta faciũt con
tra ſacerdotes, q ad laruandũ veſtes eccleſię accõmodãt laicis.
Nam tales veſtes vſu improborũ pollutæ dñr, c. ad nuptiarũ,
de ꝯſecr. diſt.j. & laici ſe laruãtes talibus veſtimẽtis vltra pęnas
pecuniarias, exilio plectendi ſunt, §.fi.in Authẽ.de ſanctiſ.epiſ.
49 Sed † an res ſacræ poſſint obligari cum vniuerſitate bonorum?
de iure ciuili vr̃ ꝙ ſic, ꝑ tex.in l.in modicis, s̃.de ꝯh. emp.de iu-
re canonico ꝯriũ vr̃ dđm, ꝑ tex.in c.cũ Berthold⁹, de re iud.vbi
ius pa.nõ cenſet̃ obligatũ cum vniuerſitate bonorum. Sed quid
50 † de rebus religioſis, vt ſunt ſepulchra? rñdet̃ idẽ dđm, ꝑ tex.in
l.ſi monumento, C.q̃ res pig.l.inuito, C.de relig.& ſũmp. fune.
Sed q̃nam loca dñr religioſa? de iure ciuili nr̃a volũtate reli-
gioſa fiunt, dũ in ea mortuũ inferim⁹, §.religioſum, Inſti.de re.
diuiſ.ſed de iure canonico ſola volũtate, & authoritate ep̃i reli
gioſa ſunt ẽt, ꝙ in eis nullũ corpus humet̃, c.ad hæc, de religi.
domib. vt tradit gl.in c.in eccleſiaſticis, xiij. q.ij. firmant Cano-
niſtæ in c.abolẽdę,de ſepul.Lud.Ro.in auth.ſi'r. priuilegio xv.
inter ꝯctus.C.ad leg.Fal.Imo.& Mod.& ĩ l.qd ergo, §.j.de leg.j.
qbus reſultat dubõ,an hodie iura ciuilia ſint correcta? Io. Fab.
in d. §.religioſum, rñdet remãſiſſe incorrecta. Contrarium te-
net Fel,in c.qñ, col.fi.de iud.qa correcta rõne legis, cenſet̃ corre
cta lex, vt notat gl.& Bar. in l.j.j̃. de leg.tuto.& ꝓbat̃ in c.mira-
mur, de ſer.non ordi.ſed certè. Fel. ꝓbat, ꝙ ſit correcta rõ iuris
ciuilis.Licẽt.n.lege canonica ſit ꝯſtitutũ, ꝙ ſepulchra bñdican
tur.c. nemo, de ꝯſec diſ.j. & ideo etſi dicant̃ religioſa ea religio
nis ſpecie, ꝙ ſint quodãmodo ſacra, vt dicit Panor.in d.c.abo-
lendæ, non tamen ſequitur, ꝙ non ſint religioſa alia religionis
51 ſpecie, de qua loquunt̃ iura ciuilia. † Ex præmiſſis ſequitur, ꝙ
patroni non poſsint obligare hoſpitalia authoritate epiſcopi
fundata, qa religioſa ſunt, d.c.ad hęc.Sed fundata ſine authori
tate epiſcopi poterunt pro arbitrio pignori dare, c.inter dile-
ctos, de donatio.docet Pan.in,c.de xenodochijs,de relig.dom.
Ex his quoque ſequitur, ꝙ feretrum, & cætera ad vſum ſepul-
chrorũ deputata,ſedilia, & ſcãna, q̃ nobiles hñt in eccleſiis, nõ
poterunt pignori obligari, quia ſine licentia epiſcopi non pñt
loca eccleſiæ occupari: & ſi licentia interuenit, non pñt ſine
eo ad alium vſum transferri,ſm̃ Hoſt.& Panor.ĩ d.c. abolendę
52 Sed † an ius ſepeliendi in ꝓprio ſepulchro poſſit pignori obli
gari? gl.& ſcrib.in d.l.ſi monumento, ꝯcludunt ꝙ ſic, quia non
eſt religioſum, l.monumenta, C.de leg. Sed iſtud põt ꝓcedere
in iure inferendi mortui in ſepulchro religioſo religione iuris
ciuilis: ſecus in iure inferendi defunctum in ſepuchro in eccle.
ſiis vel cemiteriis religioſis.Non vr̃ verum, quia tale ius eſt ſpi-
rituale ſeu ſpiritualitati annexũ, ſicut ius patronat⁹,vt dicit In-
no.in d. c.iiij. de iud. Sed dices forſan aliud in iure patronatus,
d.c.cum Bertoldus.qa eius fructus eſt pñtatio,c.ꝯſultationibus.
de iure patr.quæ oĩno in creditorẽ non tranſit, quia nec reſti-
tui,neq; in ſortẽ imputari põt:ſecus in iure ſepulturę,cuius fru
ctus eſt corporũ humatio, q̃ ex humatione reſtitui p̃t. Ad iſtud
rñdeo, quod non eſt in facultate creditoris exhumare ſepul-
tos, niſi ex cã,c.ſacris, de ſepul.& de licentia ep̃i,l.oſſa, s̃.de reli.
& ſum.fu.& ita ꝯſuluit Pan.ꝯſi.8.Ex themate, in vlt.dub. lib.ij.
53 Iuxta p̃miſſa dubitatur, † an res ſacræ & religioſæ etiã ꝓhibeã-
tur pignorari aliquib. clericis & ſacerdotibus? vr̃ ꝙ non,ꝑ text.
in d.c.j.ibi, aut cuilibet laico,a cõtrario ſenſu.Cõfirmatur, quia
illa verba, tabernario aut negotiatori, vñr intelligenda de cle-
ricis, ꝑꝑ diſiunctiuam, aut cuilibet, quæ diſiungit diuerſa, s̃.ſi
ager vectig. vel emph. peta. Tertiò pro hac parte facit text. in d.
c.ex.pñtia,intelligendo quod ibi ob'o pignoris ualet,& ita intel
ligendo oportet dicere, ꝙ calix ibi fuerit pignori datus vni cle
rico, ne ꝯrietur c.j. Iſtis non obſtantibus ꝯrium determinat gl.
in d.cle.ſi beneficiorum.Ad ꝯria rñdetur,quod argm̃ a ꝯrio ſen
ſu non recte ſumitur, vel qñ obſt.ratio deciſionis, ſm̃ glo.in l.
cum prætor, s̃.de iud.vel qñ exprimitur gr̃a frequentioris vſus,
ſm̃ gl.in l.j.C.de rap.virg.& in l.j.C.de his, qui ad eccle.ꝯfug.&
tal'r ſubaudiendo verbum, maxime, ad text. in d.c.ex pñtia, rñ
54 det ibi gl. Deniq; dubitatur, † an res ſacræ & religioſæ poſſint
pignori obligari ex cã neceſsitatis? rñdet Papa ex iuſtiſſima cã
poſſe, ſed gl.in §.ius porrectum, x.q.j.& Pan.in d.c.j.ſunt in ꝯria
ſñia. Ad illum text. rñdent, quod illa verba in vadium, intelli-
gẽda ſunt de nuda detentione, quæ loco vadij, ideſt, fideiuſſo-
ris, non loco pignoris habetur. Iſtis non obſtantibus *cõmuniter*
cõcluditur oppoſitum,per text.in l.ſancimus, C.de ſacroſ.eccl.
& §.ijſdem pœnis,in Authẽ. de non alien. Sed quænam eſt iſta
iuſtiſſima neceſſitas? gl.in c.ſicut omnino, xij.q.ij. rñdet pro re-
dimendis ſuis parochianis captiuis, per illum tex.Sed certe idẽ
pro quibuſcunq; Chriſtianis, d.l.ſancimus, & c.non ſatis, 86.
diſ.primum tñ pro ſuis parochianis,& ita ſaluatur illa gl. Intel-
ligitur tñ vbi imminet periculum mortis vel ꝑditionis animæ:
aliàs ſecus,ſecundũ gl.in d.c.ſicut. Ex quo infertur, quod res ſa
cræ non poterunt obligari pro parochianis carceratis pro debi
to pecunia-

to pecuniario,cũ possint cedendo bonis liberari.c. Odoardus, de solu.in casibus aũt,in qbus cessioni locus non est imminẽte periculo mortis , poterunt obligari & alienari,c. aurũ, xij.q. 2.Inn.& gl. in c.sacrorum,eadẽ cã,& qõ.tenẽt posse vendi pro redimendis carceratis pp defectũ,aľs delictum,sequunť Bal.& Alc.& alii,in l.quãuis,ff.sol. matr. Est ẽt strictissima necessitas ꝑ alendis paupibus non hñtib.vñ se alant,& ꝑ necessaria constructione & ampliatione ecclesiæ,vt est tex.in d.c. aurum. Ex
55 qbus infertur,† ꝙ multo magis poterũt obligari & alienari res ꝓphanæ,subiectæ restõni fideic.ꝑ redemptione grauati & filiorum suorum captiuorũ,qđ ẽt volunt gl. Bar. & alii in auth. res q̃,C.com.de leg.Imo.& Mod.in l.Marcell⁹,§ res quæ,ff.ad Tre. Ex istis infero restrictionẽ ad vnũ,qđ s̃.dixi,ꝙ vasallus non p̃t vrgente necessitate obligare feudum,c.j.quaľ olim feudũ pote.alienari. poterit tñ obligari vrgentissima necessitate subsistente,& sic pro sua & illorum redẽptione.Nã cã iustissima in quacunq; dispõne censeť excepta,l.si hoiem,s̃. mand. Et bñ faciunt q̃ tradit Bar.Ale.& Mod.in l.properandũ,§. finaũt,C. de iudic.quare dubito ne Alua.in d.c.j. malè dicat,ꝙ vasallus non possit pp famẽ pignorare feudum,istud non est verũ pp iustissi
56 mam necessitatẽ.Ex hoc ẽt text.nr̃o infertur , † ꝙ res litigiosa non cadit in gñali obľone,cum in spẽ non possit obligari,l.i.§. fin.ff.quæ res pig.Quod procedit ẽt si agať iudicio diuisorio.gl. in l.i.C.cõ.diuid.Pan. in c. ecclesia,col.3. vt lite pendente. Declarat,vt per Bar.& alios,in l.fi.C.de litigio.inferť ẽt ꝙ bona minorum sine decreto obligari non pñt,l lex quæ tutores,C. de admi.tuto.qđ est verũ in pignore cõuentionali,secus in iudicia
57 li,s̃m Bal.in l.i.s̃.de pig.act. Ex † his patet , ꝙ boues aratorii & agrorũ instra , non veniunt in gñali obľone,quia in specie obligari,& capi prohibenť,l.exequutores,C.q̃ res pign. qđ prosequere,vt dixi in tractatu de peste, in 3. parte,vj. remedio ꝓseruatorio.versitẽ boues.Hinc flumina,mare,marisq; littora , qa publica sunt,§.flumina,Inst.de re.diui.non veniũt in gñali obligatione,nec in spẽ obligari ꝑmittunť,sicut nec Sol, Luna , & venti,ita Io.And.in addi.Spe.tit.de exequutione sñiæ,§. sequitur,ver.quid si vniuersitas.An aũt theatra,palatia, & turres vniuersitatis comprehendãtur in gñali obľone?vr̃ ꝙ sic , quia pñt obligari in specie,l.i.l.ciuitatis,s̃. quod cuiusque vniuers. & ẽt capi ꝑ executione iudicati,s̃m Ang.in d.l.commodis,de re iudi.qđ intelligo in subsidium , nam priusq̃ obligentur & distrahant,dẽt cogi vniuersitas collectã indicere,vt per Bar. & Doc. in l.4.§.actor,de re iud.in ꝯrium facit tex. noster. Non.n. verisiľe est,ꝙ vniuersitas voluerit talia in spẽ obligare,quę publico vsui sunt necessaria:muri,portæ,& plateæ ciuitatis, quia sanctæ sunt,obligari non poterunt,ita Bal. in l.etiã,C.de execu.rei iud. Vltimò ꝑ intelligen.tex.nostri q̃riť,q̃ sint illa,quæ quis verisiľr nõ esset in spẽ obligaturus?tex.noster explicat ꝑ exẽpla.Ego arbitrio iudicis relinquendũ puto , qui ex affectione, necessitate, vsuq; quotidiano debitoris,aĩum suum informabit. Nam qđ dicať verisiľe,ab arbitrio iudicis pendet,cle. cãm,§. vtrum,vbi Cardi.Flo.đ elect.Ex his quoque remanet defensata rľa gñalis text.nostri,ꝙ ea,quæ vendi & emi prohibentur,pignori quoq; dari non pñt;& ea quæ veniunt in generali obligatione, & q̃ non veniunt.& ex his omnibus cum laude Dei sit impositus finis solennissimæ legi & materiæ : prosequor nunc legem sequentem,quæ difficilis est,& vtilissima in practica.

SVMMARIVM.

1 *Debitor an possit separatim rem pluribus ignorantibus obligare,& an debitor sit aliqua pœna puniendus.*
2 *Vendẽs rẽ duob.cur teneatur falsi,obligãs vero duob. crimine stellionatus.*
3 *Debitor si obligauerit rem duobus, & certiorauerit secundum de priori hypotheca,quid sibi proderit secunda hypotheca.*
4 *Hypothecata si fuerit eadem res pluribus,an in dubio censeatur cuilibet in solidum hypothecata,an vero cuilibet pro parte.*
5 *Hypothecata si fuerit eadem res pluribus,& non apparet de prioritate & posterioritate,quid iuris tunc erit.*
6 *Hypothecaria agenti contra tertium possessorem incumbit onus probandi prioritatem hypothecæ.*
7 *Fallit in fisco.ibi de veritate,an in dubio pro fisco sit iudicandum.*
Dispositio l.primæ,C.de iure fisci,lib.x.qualiter procedat,& an contineat priuilegium,& quod late traditur nu.7.& seq.
9 *Instrumentum fisci agentis hypothecaria si contineat diem, instrumentum autem possessoris contineat etiam horam eiusdem diei,quis præferatur.*
10 *Collationem si quis a Papa habuerit habentem diem,& alius ab ordinario sub eadẽ die,& etiã habeat horã:an præferatur illi , qui habet solã diem.*
11 *Hypothecaria actione sola possessio auocatur.*
12 *Præoccupasse in actione hypothecaria quis dicatur.*
13 *Actio Seruiana directa cui competat,& cui vtilis*

SI debitor. Diuiditur in duas partes principales, prout duo dubia resoluuntur.secunda ibi,si autem in actum.Rursus prima subdiuiditur ĩ duas. In j.contra extraneos.In 2,inter ipsos creditores dubitatio resoluitur.secunda ibi, inter ipsos. Summatur vt per Bart. vel sic.Cuilibet creditorum,quib.bona simul fuere insolidum obligata,ꝯpetit actio hypothecaria ꝯ tertiũ insolidũ,sed inter se melior est cõdõ possidentis.Quib.uerò ꝑ parte simul fuere hypothecata,pro parte tñ actio datur & inter se,& inter extraneos.In tex.ibi,duobus. No. ꝙ debitor potest res suas pluribus obligare,quod planũ est in casu legis nostræ,in quo nullus de-
1 cipitur.Sed dubitatur,† an possit debitor separatim res obligare pluribus ignorantib. quantũ ad ualiditatẽ obľonis? certũ est posse,l.j.per totum,ff.qui pot.in pig. Sed an ipse debitor sit aliqua pœna puniendus,si res obligata tanti sit,ꝙ oĩbus cautũ eẽ possit?in aliquo non delinquit,l.si qs,§.fi.s̃.de pig.ac. aliàs crĩe stellionatus reus est,l.j.C.de cri.stel.& eiusdẽ crĩs pœna teneť,q anteriorẽ creditorẽ supponit,l.fi.C. eod. Sed pro intelligentia arguitur,ꝙ eo crĩe nõ teneať,quia non incurritur nisi ubi deficit oĩs tit.crĩs,l.3 .§.fi.ff.de cri.stel.In casu isto uideretur debitorem potius incidere in crimen falsi,l.si duob.ff.de fal. ergo cessabit stellionatus.Sol.Tex.in l.si duobus,in uedente, nõ in obli
2 gante loqtur.† rõnẽ diuersitatis assignat Gul.de Cu.quia eadẽ res potest esse plurib.obligata,l.si aliena,§.pluribus,s̃.de pig.ac, Sed eadem res non potest insolidum esse in dñio plurium,l si ut certo,§.si duobus,s̃.cõmo. Ista ratio reprehenditur ꝑ Bar.in d.§.fi.quia de substantia uenditionis non requiritur dñii translatio.Sed solum,ꝙ uẽditor obligeť personaliter ad rem tradendã,l.ex empto,s̃.de act.emp.& ideo ipse aliã assignat rõnẽ,qa ĩ uendõne hoc fuit expressum in capitulis l.Corneliæ de fal.uľ ꝑ rescriptũ Principis declaratũ,qđ nõ reperiť in obľone pignoris declaratũ.Sed istud nihil aliud est,q̃ repetere principiũ qõnis, nis si assignetur rõ,cur magis expressum in uendente q̃ in obligante sit.Dixit ergo Bar. ratio expressionis est frequẽtia ꝯctus. Ista rõ mihi cõcludit oppositũ,qa ut expientia docet, eadẽ res pluribus obligať,q̃ uẽdať.Ego puto rõnẽ Gul. rectè ĩtellĩam,eẽ uerissimã.dico igitur obligantẽ non incidere in falsum,qa obligãdo secũdo,nõ ꝑpea negat rẽ obligasse primo,sicut negare tacitè videtur vendẽs,cũ non possit se obligare plurib. ad tradẽda eãdem rẽ insolidum.Ex quo inferunť duo. Primũ , ꝙ si debitor diceret scđo rẽ nulli alii esse obligatã,hoc casu teneret crimine falsi,& non stellionatus,d.l.si duob.Scđm,si debitor supponeret anteriorẽ hypothecã soľone sublatam;negando solonem,tũc esset locus legi Cornelię de fal.l.si creditor,ff.đ fal.Ad euitandã aũt pœnã vtriusq; crĩs dẽt creditor certiorare scđm
3 đ priori hypothe.sed qđ † ꝑderit scđa hypotheca?rñdeť ꝑdesse in residuo,qđ in re ipsa pľus est.Itẽ in alio,qa sublata prima hypotheca solutione vel aľr,,ꝯfirmať scđa quo ad oẽs effectus,l.si debitor,ff.qui potio.in pig.Et istud ꝑcedit ẽt,ꝙ debitor rem obligarit scđo in eo tñ,quod pluris est:qa ꝓsumiť istud fecisse , vt euadat pęnã stellionarus,non aũt,ꝙ nolit rẽ totã insolidũ obligari,l.& q̃ nõdum,§.res quę,ff.eo.Sed an istud verũ sit,ẽt si debitor nõ certiorauerit scđm?Ego idẽ iuris esse puto,qa taciturnitas debitoris sibi soli dẽt nocere & non scđo creditori,d l.si qs pigno,§.fi.& est de mente Sal.in l.si fundus,§. si duo,ff.eo. titu. nr̃o . In tex.ibi,ita vt qsq; insolidũ.Quid † aũt si nõ apparet,qđ actum sit?Iuriscõ.in d.§.si duo.rñdet,aut fuit obligata res pluribus siľ,aut separatim.primo casu qlibet agit pro ꝑte , scđo casu qlibet insolidũ.Aduerte,reperio Bar.in l.3. in si.ff. de re iu. volẽtẽ cuilibet rẽ esse insolidũ obligatã etiam qñ siľ pľibus obligatur,per tex.in l.aliena,§.j.s̃.de pigno.act. ubi dr̃,ꝙ oĩum creditorũ æqua est ꝯdõ.Iste text.mihi nihil obstat, qa erit æqua ꝯdõ,si qlibet pro rata ꝑte actionẽ hẽat. Propterea Ale. & Mod.reprehẽdunt Bar. ibi,.per tex. in d.§.si duo. Iste est difficilis articulus. Pro sñia Bar. facit , qa ius pignoris est indiuiduum, l.quãdiu,l. vnus,C.de distra.pig.l.j.C.de luit.pig.& ꝑ totũ,C.si vnus ex plurib.Sol.Argũ nihil obst.qa nõ negamus ius pignoris esse indiuiduũ postq̃ est ꝯstitutũ.Sed hic quæriť,an istud ius indiuiduũ sit ꝯstitutũ vtriq;,sup toto vľ ꝑte. Sed iterum arguiť,licèt obľo principalis a principio intelligiť ꝑ virili,l. reos,§.cum in tabulis,ff.de duo.re.accessoria tñ obľo cẽseť sp ꝯcta insolidũ,l. inter fideiussores,l.inter eos,l.si ꝯtẽdat,ff.de fideiu.Idẽ igitur dđm in obľone pignoris accessoria. & pro ista sñia est tex s̃m cõem in tellĩm in l.Moschis,in verb oẽm possessorẽ.i. quẽlibet,ff. de iu. fisci.s̃m Bar.ibi,& s̃m istũ intellĩm ꝯsuluit Lud.Ro.ꝯs.128.,put ex tenore.& Cor.ꝯs.237.Viso instrõ,vol.3. Confirmatur , ꝙ ꝑdicta oĩa ꝑcedunt ĩ obľone pignoris vni soli,vel plurib.separatim scã simpľr pluribus simul.Sed tunc ĩqrenda rõ diuersitatis?videtur ea.esse,vt æqua sit oĩm ꝯdõ,d.l.aliena,§.j. q̃ rõ cessat qñ plurib.separatim obligať. primo casu si eẽnt obligatæ insolidũ cuilibet,tunc occupãtis melior esset ꝯdõ & nõ ęqua. scđo casu prioritas tpis non patiť,vt æqua debeat esse ꝯdõ,l.q prior, de reg.iur.vel aliter dici p̃t,ꝙ tex.in §.si duo,nõ negat rẽ esse in solidũ cuilibet obligatã.Sed decidit ꝑ parte agendũ.Nõ.n.seqtur,ꝑpte agit,ergo non est insolidũ cuilibet obligata,tex.ẽ in l. & q̃ nondũ,§.pe.s̃.e.quę s̃.declaui.In tex.ibi,possidentis meliorẽ esse ꝯdõnẽ,facit reg.l.ĩ pari cã,de reg.iur.Sed dubiũ † ẽ,qđ si non appat,cui prius vel posterius fuerit obligata,vt si eođe die sit plurib.separatim obligata?Bart.in d.§.si duo,rñdet locum esse dispõni istius l.argu.l.si quis a multis,s̃. de noxa. Ex hoc in-

6 ferẽ,ꝙ † agenti hypothecaria ꝯ̃ tertiũ poſſeſſorẽ ĩcũbit onus ꝓ-
bandi prioritatem hypothecæ,al's dẽt abſolui poſſeſſor.& ita
ꝯcludit Bar.in d.l.& q̃ nondũ,§.qđ dr̃,ſ̃.eo. ꝑ text. in l. de reb⁹,
C.de don.añ nup.ita tenent Doc.*cõiter*.ſequiẽ d.Ale. ꝯſ.41.li.4.
Bal.ꝯſ.274.licet oblões,vol.2.nã q̃ fuit diligentior in aſſequẽ
da poſſeſſione,præſumiẽ diligentior in acquirenda act.c.ſi a ſe-
7 de,de præben.in vj.Iſtud limitat ibi Bar.fauore † fiſci , vt p̃fera-
tur in pari cã fiſcus,niſi poſſeſſor probet anteoritatem ſuæ hy-
po.per tex.in l.j.C.de priui.fiſci.li.x.per quẽ d. Ant. de But.in c.
in noſtra,extra de teſti. determinat,ꝙ data paritate ꝓbõnũ ꝓ-
fiſco iudicandũ eſt:& reputat ſingulare Lud.Ro.ſing.155.agẽs
hypothecaria.idẽ tenet Bal.in l.ſi debitor,C.de priu.fiſci.ſequũ
tur Doc.cõiter in d.§.qđ dicitur.Contrariũ tenet Bal. in l.non
puto,ꝑ illum tex.ſ̃.de iure fiſci.Ad tex.in d.l.j.Rñdet Ale.ꝙ hẽt
varios intell's,& ideo nõ eſt allegabilis,vt tradit Bar.in l.in am-
biguo,ſ̃.de reb.dub.Tenendo cõem,Mod,ĩ l.j.ſ̃.ſol.ma.rñdent,
ꝙ tex.in l.non puto,ꝓcedit ſolũ in dubijs ꝯuentionib.pœnalib.
l.fcm̃,§.pœnalib.ſ̃. de reg.iur. cõis aũt procedit in fiſco agente
ex cã deſcendente ex ꝯ̃ctu vel quaſi.Ita vult Ange.ĩ l.ſciẽdũ,ſ̃.
de appel.recip.cõprobat Iaſ.in l.diẽ, in fi. principij,ſ̃. qui ſatiſd.
cog.Iſta diſtinctio non bene ſeruit in propoſito,quia nos loqui
mur ſ'm regulas iuris cõis,& non in dubio.Punctus igitur ſtat
an d.l.j.ꝓbet fiſcum in hoc eſſe priuilegiatum. Ego enim intel-
ligo d.l.non puto,de dubitatione priuilegij,& in dubio iudicã-
cum eſt,ꝙ fiſcus nõ ſit priuilegiatus,l.item veniunt,§.in priua-
torũ,ſ̃.de pe.hær.Cũ igiẽ deciſio tex.illius l.primę ſit ambigua,
interpretabor,ꝙ non ꝯtineat priuilegiũ,ꝓut interpretaẽ ibi gl.ĩ
ſcđo & tertio intel'u.Retẽta tñ cõi,ꝙ illa lex contineat priuile
8 giũ.Lĩtaẽ,† vt ꝓcedat qñ fiſcus agit ꝯ̃poſſidentẽ tit.lucratiuo,
ſecus ſi titulo oneroſo.Ita Sal. in d.l.ſi debitor. Rõ diuerſitatis
eſt,q̃a facili⁹ p̃ſumiẽ fraus ꝯ̃ fiſcum ex cã lucratiua,q̃ onerosa,
l.j.§. ſi quis in fraudẽ,& §.ſi quis mutuã , ſi quid in frau. patro.
Scđò limitatur,vt procedat data in cæteris paritate,ſecus ſi in-
ſtr̃m poſſeſſoris hẽat hypothecam & diem certã,& inſtr̃m fiſci
agentis contineat ſolam hypothecam. ita Bal. in l. ſi creditor,ĩ
prin.ſ̃.qui potio.in pig.hab.Bal.& Sal.in d.l.de rebus.Qua rõne
9 inferẽ,† ꝙ ſi inſtr̃m fiſci agentis ꝯtineat hypothecam & diẽ tm̃,
inſtr̃m aũt poſſeſſoris cõtineat hypothecam & eandẽ diẽ,ac ẽt
horã certã,melior tũc erit ꝯdõ poſſeſſoris,quia ſua ꝓbõ magis
certa non dẽt offuſcari per ꝓbõnem fiſci minus certam,c.in p̃
10 ſentia , de ꝓba.Ita inferũt Soc.& Iaſ.in d.l.j.ſ̃.ſolu.mat. † limitã
do ꝑꝑea tex,in d.c.ſi a ſede,vt non ꝓcedat,ſi collatio ordinarij
hẽat diẽ & horã,& collatio Papæ eandẽ diem dũtaxat ſequiẽ
Dec.ꝯſ.169.vlt.dub.Tu conſidera,ꝙ deciſio Bald.& Sal.proce
dit,qñ inſtr̃m actoris non hẽt diem,nos aũt qñ vtrunq; actoris
& rei ſunt eiuſdem datæ. Vnde termini non videntur pares.Li
cèt.n.alterum hẽat horam , plus tñ probõ eiuſdem diei non
hñtis horã,non eſt ita vaga & incerta,ſicut probõ inſtrumenti
non hñtis diẽ,maximè cũ hora nõ ſit de ſubſtantia inſtr̃i,ſicut
dies,vt dicit gl.in Auctẽ.vt præpo.no.Impera.& in c.inter dile-
ctos,de fi.inſtru.Scđò aduerte,quia iſta limitatio vr̃ falſa , quia
qñ inſtr̃a ſunt confecta eadem die,fundata eſt intentio fiſci,d.
l.j.& hñtium collationẽ a ſede Apoſtolica,d.c. ſi a ſede niſi ad
uerſarius ꝓbet prioritatem horæ.Exhibens aũt inſtr̃m ꝯtinens
diem,& horam non concludenter probat anterioritatẽ , cum
poſſit eſſe,ꝙ inſtrumentũ fiſci,& hñtis collationem a Papa fue
rit eadem,vel priori hora confectũ,& per hanc rõnem Soc.va
riauit cõſ.67.Eadẽ die,lib.3.Quid dicendũ?Retẽta cõi,ꝙ fiſcus
ſit priuilegiatus,adhæreo huic ſñiæ,ſiue fallentiæ. Ad ꝯ̃ria rñ-
detur. ad primum dico terminos eſſe pares arguendo de toto
ad partẽ,l. quæ de tota,ſ̃.de rei ven. Nam ſicut inſtrumentũ ſi
ne die non facit certam probõnem reſpũ diei , ita inſtrumẽtũ
ſine hora non facit certam probõnem reſpũ horæ . Ad ſcđm
rñdeo,ꝙ ad hoc,ꝙ fiſcus,vel hñs collationẽ a Papa vigore pri-
uilegij præferaẽ,neceſſe eſt,ꝙ concurrat in data cum inſtr̃o ad-
uerſarij,tunc ꝑꝑ ꝯcurrentiam res fit dubia,& ĩ dubio fauemus
fiſco & habenti collationem a Papa.Sed qñ eorum inſtrumen
ta non habent horam,non dicuntur concurrere in data. Et ſi
inſtiteris ſatis eſſe,ꝙ concurrant in data diei.rñdetur,ꝙ immo
debent concurrere in hora,cum prior etiã minima parte horę
habeat potiora iura.ſ'm glo.l. ſi pluribus,ſ̃. de ſol. & latè com-
probat Fel.in c.paſtoralis,ver.rõne vnius horæ , de reſcri. Qui
ergo aſſerit ſe concurrere in hora,debet probare:qui aũt ꝓbat
ſolam diem , non concludenter probat,ꝙ concurrat in hora.
vnde probatio ſua ambigua non offuſcabit probationem ad-
uerſarij certam,d.c.in p̃ñtia.& ita teneas cõem , quicq̃d dicat
Soc.in d.conſ.67.In tex.ibi,vt pro partibus res obligarẽt.Nam
ſi in pacto fuerit expreſſum,vt pro partib. res obligarenẽ , oĩa
clara ſunt.Si uerò expreſſum non fuerint , tũc uidetur obſtare
tex.in d.§.ſi duob.vbi decidiẽ,cuilibet rem eſſe inſolidũ obliga
tam pro rata debiti,hic autem pro dimidia dicitur.Pro ſolutio
ne ꝯſideraui tex.nr̃m loqui,qñ fuit actum,vt res foret obligata
pro partib.& q̃a verba pacti referunẽ ad ipſam rem,intelligunẽ
pro partibus dimidijs,l.nomẽ filiorum,§. portionem , de verb.
ſign.in ꝯ̃rio vero ſolum de hypotheca actum fuit,& quia obl'o
partiũ ad ius refertur,pactum intelligiẽ , vt ius diſponit, vt pro
quantitate debiti res ſit inſolidũ cuilibet obligata. & ꝓbatur ꝑ
tex.in l.idemq;,in princ.ſ̃. qui potio.in pi.habean.Alij dñt text.
noſtrũ procedere qñ ſimul , ꝯ̃riũ vero qñ vtriſq; ſeparatim res
fuit obligata.Sed certe idem mihi vr̃ vtroque caſu dicendũ,&
qñ ſimul,& qñ ſepatim actum fuit,vt cuilibet res eſſet obliga-
ta ꝓ partibus,cum ratio diuerſitatis nulla poſſit aſſignari,l. il-
11 lud,ad legem Aquil.In tex.ibi,per quã dimidã , Nota, † ꝙ per
actionem hypothecariã auocatur nuda poſſeſ. facit tex.in l.cũ
venditor,§.j.de euic. Et ideo in libello actionis hypothecariæ
ꝯcluditur ad dimittẽdam poſſeſſionẽ in cãm pignoris retinen
dam,quouſque fuerit agenti integre ſatisfactũ,vt docet Bar.in
l.j.C.ſi vnus ex plurib. Glo.j. ibi, & erit occupantis. dubitatur,
12 quis † dicatur prius occupaſſe?videtur,ꝙ dicaẽ p̃occupaſſe,qui
prius ad ſñiam peruenit,l. ſi quis cum miles,ſ̃.de noxa.Sed me
lius is,qui prius in executionẽ ſententiæ miſſus eſt in poſſeſſio
nem.Nam hic agitur de p̃occupatione poſſeſſionis,ibi vero de
p̃occupatione actionis.Sed quid ſi cõcurrant in executione fa-
cienda? putarẽ,ꝙ tũc cõcurſu facient ſibi partes,ar.l. re ꝯiũcti,
de leg.3.& eſt de mente Bar. in d.§. ſi duo.Gl.in verb.condõ.n.
diuiditur in tres partes. In j. allegat ſimiles. In ſecunda oppo-
nit,& ſoluit.In tertia quærit. ſecunda ibi:ſed olim. tertia ibi,ſed
quis.In ea.gl.ibi,l.fi.de Sal.interdi.inducit ꝯ̃ tex. noſtrum d.l.fi.
vbi dicitur deſcendendum eſſe ad Saluianum interdictum,vt
ſit melior condõ poſſidentis.Ex hoc innuitur non eſſe melio-
rem cõdõnem poſſidentis,ſi agatur hypothecaria,cuius ꝯ̃riũ
deciditur in l.noſtra.Gl.dupl'r rñdet.Primo,ꝙ text.in d.l.fi. lo-
quitur in rebus inuectis & illatis,pro q̃bus agitur actione Ser-
uiana.§.itẽ Seruiana,Inſti. de actio. in illa procedit contrariũ,
vt non ſit melior cõditio poſſidentis.Ideo ad interdictũ recur-
rendũ eſt. Lex vero noſtra loquitut in quaſi Seruiana , q̃ idem
eſt cum hypothecaria,vt dictũ fuit ſ̃.in rub. Iſtam dr̃iam inter
actionem Seruianã & quaſi Seruianam non puto veram,licèt
Bar.in d.l.fi.uideatur ſequi, quia ratio regulæ in pari cauſa mi-
litat etiam in actione Seruiana.Scđò rñdet gl. ꝙ ille text. con-
cordat cum noſtro,ut ſit deſcendendum ad interdictũ pro poſ
ſeſſione cõſequenda,qua mediante melior fit ꝯditio poſſeſſo-
ris,ſi poſtea cõueniatur ab alijs creditoribus,quibus eadem res
ſimul eſt inſolidum obligata. ſequitur Bart. hic , cum quo alij
tranſeunt.Glo. in uerbo,ſi non conuenit, dicit hæc eſſe uerba
exceptionis melius excipientis , qui aduerſus alium creditorẽ
agentem excipit,dicendo,recte ageret ſi ñ præueniſſet Sed an
recte ageret,ſi conuentum non eſſet, ut utriq; eſſet inſolidum
obligata,declaraui ſup.in uerbo,ita utriq;.Gl.in uerbo , uel ali-
ter,exponit.i.efficaciter. nam actio hypothecaria, quæ daẽ utri-
que pro partibus,appellatur directa,cum utriſq; competat ex
uerbis,& mente legis,l.nominis & rei,§.uerbum ex legibus,đ
uerb.ſig.docet Bar.in l.curatoris,C.de nego.geſt.timore huius
contrarij glo.exponit utilem,ideſt,efficacem,tu expone utilem
proprie,ideſt,non directam Seruianam. nam hic tex. loquitur
de Seruiana,ut patet ex illis uerbis,utatur Seruiana.Ex quo no
13 † quòd licèt actio Seruiana detut tantum pro rebus coloni in
uectis & illatis,d.§.item Seruiana.hoc eſt uerum,intelligendo
de directa.Sed utilis competit pro quibuſcunque rebus,ut hic,
& l.ſi pro eo,inf.eo. cum multis concord. Et iſta utilis Seruia-
na,quæ pro alijs rebus datur,appellatur quaſi Seruiana,ut dici
tur in d.§.item Seruiana.

S V M M A R I V M.

1 *Adminiſtrator reipublicæ poteſt obligare bona ciuitatis. Intellige & declara multimodè,vt ibi,& ſeq.numeris.*
2 *Sindicus non põt obligare bona ciuitatis , niſi habeat ſpeciale mandatum.*
3 *Adminiſtrator iure adminiſtrare quis dicatur,late.*
4 *Adminiſtratores plures ſi conſtituti fuerint,an vnus ſolus poſſit bona ciuitatis obligare.*
5 *Adminiſtrator ciuitatis an poſſit obligare bona,& perſonas ſingulorum, latiſſimè diſquiritur.*
6 *Decuriorum ordo an poſſit conſtituere adminiſtratorem ad obligandũ perſonas,& bona ſingulorum de ciuitate.*
7 *Ciuium quilibet an poſſit inſolidum conueniri pro debito ciuitatis, quando adminiſtrator obligauit perſonas & bona ſingulorum ciuium.*
8 *Creditor,qui mutuauit adminiſtratori ciuitatis,an teneatur probare pecuniam verſam in vtilitatem ciuitatis,& quid in alijs contractibus. Diſpoſitio l.ciuitas,ff.ſi cert.petat.qualiter procedat.*
9 *Cõtrahẽs cũ ciuitate an teneaẽ ꝓbare pecuniã verſam ĩ vtilitatẽ ciuitatis.*
10 *Creditor qualiter probet pecuniam verſam in vtilitatem ciuitatis.*
11 *Ciuitati perpetuo competit exceptio non numeratæ pecu. ibi de veritate.*
12 *Minor an ita demum teneatur creditorib.ſi probauerint pecuniam in eius vtilitatem verſam,an vero ſufficiat eſſe acceptam in rem minoris.*
13 *Conditio denotat formam,& cauſam finalem.*
14 *Creditor contrahens cum prælato eccleſiæ , an teneatur probare pecuniam verſam in vtilitatem eccleſiæ, & quid ſi cum procuratore habente ſpeciale mandatum a prælato & capitulo.*
15 *Procurator generalis,vel ad aliquod particulare negotium, an poſſit obligare bona domini.*

Si is,

1 SI is, qui bona. Non ſummatur, nec diuiditur ꝓp ſui breuitatẽ. no. quod † ad-
miniſtrator reipub. poteſt obligare bona ciuitatis. Adde,
quod etiam poterit adiicere pœnam, ſi ita ſit cõſuetũ ſecun
dum Ang. in l.contra iuris, §.fi.ff.de pac. pro quo facit text. in
l.fi. ſup. quod cum eo. Intellige de adminiſtratore bonorum,
non aũt de adminiſtratore iuſtitiæ, l.prohibere, §.plane, ĵ.qđ
2 vi, aut clã.l.principalib.ſup.ſi cert.pet.Ex hoc ſequitur, † quod
ſyndicus, cui offĩn eſt cãs ſingulorũ dicere, c.j.de ſyndico.& qui
ad ſtipulandum, non promittendum qñq; ꝯſtituiť, l. fin.ſup. qđ
cuiuſq; vni. no. nõ poterit obligare bona ciuitatis, niſi habeat
ſpãle mandatũ, ita Cor.cõſi.177.In hac re, li.ii. Itẽ intelligas de
3 adminiſtratore, qui iure adminiſtrat: dř aũt iure † adminiſtra
re is, cui ꝯceſſa eſt adminiſtratio cum libera, l.ꝓcurator, cui libe
ra, ſ.de ꝓc.ſecus in eo, q habet ſimplicẽ adminiſtrõnẽ, l. ꝓcura
tor tutorum, ſ.de procur.rõ diuerſitatis eſt, quia ſupponere bo-
na hypothecæ eſt ſpecies alienationis, l.fi. C.de reb. alien. non
alien.c. nulli, de rebus eccle. non alien. quã alienationem fa-
cere non poteſt. niſi quis habeat ſpeciale mandatũ, l.ſolutum,
§.fi.ſup.de pign.act.vel niſi habeat mandatum cũ libera, d.l.pro
curator, cui libera.Item iure adminiſtrat, qui fuit ꝯſtitutus ad-
miniſtrator ab vniuerſo populo, vel a cõſilio totum populum
repreſentante: ſecus ſi a ſolis Cõſulibus, vel Abbatibus vel pri
moribus ciuitatis.ita declarant Bar. & Pau. de Ca. in l.iuſiuran
dum, ii.§.defenſor, ſ.de iureiur.Et ꝯſuluit d.Steph.Bertran.con
ſil. 126 Locatio, lib.ii. Item intellige in adminiſtratore conſti-
tuto ab ordine Decurionum, in quo interfuerunt duæ partes
ex tribus, alś non iure adminiſtrat, l.nulli, ſ.quod cuiuſque vni-
4 uer.no.docet Pan.in c.auditis, extra de elect.Sed pone, † quod
ſint conſtituti plures adminiſtratores, an vnus ſolus iure poſ-
ſit obligare bona ciuitatis? Bal.in c.i.verſi. hoc quod nos, de pa
ce tenen. in vſib. feud. rñdet poſſe, quia officium adminiſtran-
di in dubio cenſetur cuilibet conceſſum inſolidum, arg.l.decre-
to, §.fi.de adminiſtra.tutor.& comprobat.Deci.conſi.297.Non
5 petitur & c. † alia ſe offert dubitatio, an adminiſtrator etiam
poſſit obligare perſonas, & bona ſingulorum? Doct. variant, &
confuſiſſime loquunť. Pro clariori reſolutione diſtinguẽdi ſunt
duo caſus. Primus eſt, quando adminiſtrator hẽt ſpeciale man
datum.Scđus, quando nõ hẽt. Circa primum ſubdiſtinguendũ
eſt, aut habet mandatum ab adunantia generali, aut ab ordine
Decurionum. Primo caſu certum eſt poſſe, cum habeat man-
datum a ſingulis. ſecundo caſu aut ordo habebat talem pote-
ſtatem ab adunãtia generali ſibi conceſſa, & idem dicendum
6 eſt ratione præallegata: aut non † habebat, & in hoc diſcordant
iuris interpretes.quidam vt Bart.& ſequaces volunt, ꝙ ſi ordo
hẽt poteſtatem ſtatuendi, tunc adminiſtrator ab eo conſtitut⁹
poterit obligare perſonas, & bona cuiuslibet, quia tale manda
tum vim legis obtinet, l.Cęſar, ĵ.de publi.l.pen.C.de dona.inter
uir. & vxo. ſequuntur Ale. & Iaſ. in l.4.§.actor, ĵ.de re iud. & in
l.ciuitas, ĵ.ſi cer.pe.& iſta videtur *cõmunis* opi. vt patet ex autho
ribus per eos allegatis. Contrarium tenet Sal. in d.l. ciuitas, &
Bal. in l.j. C.ne filius pro pa. & d.Ale. ſibi contrarius conſi. 44.
col. fi. li.j. quia concilium ciuitatis non poteſt diſponere de bo
nis, & minus de perſonis ſingulorum, ſꝫm gl. *cõmuniter* appro-
batam in l.ij.C.q̃ ſit lõ.ꝯſue.Cõfirmať, qa ordo Decurionũ re
pſentat oẽs de pplo nõ vt ſingłos, ſed vt uniuerſos, l.ſed ſi hac,
§. qui manumittiť, ſ de in ius voc. tradiť in l.aliud, §. referť. vbi
Dec.de reg.iur. docet Pan.in c.cũ oẽs, col.4.de conſt. & ex hoc
tolliť fundamẽtũ Bart.qa verũ ẽ, ꝙ ꝯ̃ctus ordinis hẽt vim legis
q̃tũ ad vniuerſos, nõ aũt q̃tũ ad ſingulos. Vel rñdeť, ꝙ mãdatũ
fcm̃ ſyndico non p̃t videri fcm̃ animo cõdẽdi legẽ, cũ ſub for-
ma legis nõ fuerit ꝓpoſitũ, deliberatũ, & ꝯcluſum, iuxta tex.in
l.j.& l.humanũ, C. de legi.ita Bal.in d.l.j. q ꝓpea infert neceſſa-
riũ eſſe, ꝙ prius fiat ſtatutũ, ꝙ qlibet ꝑticularis teneať ꝓ debito
ciuitatis, qd dđm? d.Iaſ.ĩ d.l.ciuitas, diſtinguit, ſed ſua diſtinctio
mihi non vř cõcludere, qa ex cã publicę vtilitatis ordo ita p̃t ob
ligare quoſdã ſicut oẽs, l.Lucius, l.ſi priuatus, ĵ.de eui.l.itẽ ſi ver
beratũ, ſ.de rei vend.nec ꝑ ſuã diſtinctionẽ tolliť fundm̃ Bal. de
forma omiſſa. qd igiť in hoc ſcrupuloſo paſſu cõcludendum?
aĩaduerti Doc.ꝯuenire in vno, ꝙ ordo dẽat hře ptãtẽ legis ꝯdẽ
dæ, ſed diſcordare in alio, videlicet in mõ deducẽdi hãc ptãtẽ
ad actũ.Bal.vult, ꝙ ſit neceſſe deduci ꝑ viã lẽgis.Bart.aũt vult ſa
tis eẽ ꝯſtař de volũtate ꝑ viã ꝯ̃ctus.d.Ale.ꝯcordat diſtiguendo:
aut conſilium vniuerſitatis non recognoſcit ſuꝑiorem, & ꝓce-
dat opi. Bal. aut recognoſcit, & procedat opi. Bar. mihi aũt vř
ſententiam Bar.poſſe gñalř defendi, quam ẽt ſequiť ipſe Bal. in
l.ẽt, C. de exequu.rei iudi. qa vbi de ptãte non dubitať.ſi de vo
lũtate appeat, reſultat pfecta diſpõ, l.cũ te, vbi Bal. no.C.de do
na.añ nupt.c.cũ ſup, de of, dele.hic conſtat de ptãte, de volun-
tate appet ex mãdato, ergo &c.Non ob.fundamẽtũ Bal. ꝙ pp
omiſſam ſolẽnitatẽ non pſumať aĩus ꝯdẽdi legẽ: qa rñdeo ani
mũ demřari ex ſubſtãtialib.mãdati: nã pſumptio, q̃ reſultat ex
ſubalib.ẽ fortior & efficacior q̃ illa, q̃ reſultat ex omiſſione ſolẽ
nitatũ, l.nõ codicillũ, C.de teſt.Nõ ob.deciſio gl.in d.l.ij. qa dẽt
intelligi, vt ordo nõ poſſit obligare bona ſingulorum ex cã pri
uata, non aũt ex cã publica.Ita declarat Bal.in d.l.ii.ſeqť Ale.in
7 d.§. actor. Sed inſurgit † alia dubitatio, an qlibet poſſit inſo-
lidũ conueniri, ꝓ debito cõitatis? Bř, aut adminiſtrator obliga-
uit quẽlibet, & cuiuslibet bona inſolidũ, tũc qõ nõ hẽt dubiũ:
aut eos aut eorum bona obligauit ſimpliciter. Iſto caſu Bar. in
d.§. actor diſtinguit, aut q̃ritur de obligatione pſonali, aut de
hypothecaria.primo caſu quilibet tenetur in viriles, l.reos, §.cũ
in tabulis, ĵ.de duob.reis.Secundo caſu qlibet põt conueniri in
ſolidum, l.aliena, §.i.ſ. de pig.act.Iſta diſtinctio in vtroq; mem
bro videtur irrationabilis. in primo reddiť eluſoria, cũ ſciri fa-
cile non poſſit quot ſint capita in ciuitate: & vbi ſciretur, pote-
runt eſſe tot, ꝙ facta diuiſione in viriles ad nihilum reducetur ꝑ
ſonalis actio, ita ꝙ labor exactionis excedet valorẽ actionis, qđ
eſſe non debet, l.mediterraneæ, C.de anno.& tribu.li.x. forſan
Bar. intellexit viriles ꝑ æs & libram.& ſi ita intelligas, notabilis
erit deciſ.Bart.ad ampliationẽ rłæ d.§.cũ in tabulis, non tñ pe-
nitus euacuat difficultatem. Non ẽt vř vera in ii. memb.ſꝫm d.
Ale. qa obligatio pignoratitia acceſſoria, ſeq dẽt nãm ſui prin-
cipalis, reg.cum principalis, de reg.iu. Tu rñdeas dupłr. primò,
ꝙ vniuerſitas, ꝓ qua ſunt obligata bona ſingulorũ, eſt obligata
inſolidũ. iſto reſpũ obligatio acceſſoria intelligitur inſolidum.
Scđo rñdetur, ꝙ reg.cũ principalis, ꝓcedit in acceſſorio neceſſa
rio nõ volũtario, qđ ꝓ ꝯ̃hentium arbitrio adeſſe, vel abeſſe po
teſt. Scđo d.Alex.ꝯ̃ Bar. allegat tex.in l.ſi fundus, §.ſi duo, ĵ.eo.
ſed ſi intelligamus Barto. loqui, qñ vniuerſitas ſe obligauit vni
ſoli, tex.ille nihil obſtabit.tertio ꝯ̃ Bar.arguit Iaſ. de perſonis ad
res, l.qui płes liberos, ĵ.de vulg.& pup.Sicut aũt pſonalis obło
non ꝯ̃hiť inſolidum, nec ẽt dẽret cõtrahi realis.Conſidera, ꝙ ar
gm̃ non vř bene formari.arguit Iaſ.de perſonis ad res, nos ar-
guimus de obłone pſonali ad realem, qđ ꝯſtat non eſſe iuridi-
cum, l.i.& ꝑ totũ, C.ſi vnus ex pluri.hære.Cæterum aduertẽdũ
puto, ꝙ tex.allegatus ꝑ Bar.in d.l.aliena, §.i.non vř ad rem face
re, quia ibi quærit de plur.creditorib.an eis eadem res ſit inſoli-
dũ obligata, vel pro pte: nos in pluribus debitoribus, an cuiusli
bet bona cẽſeanť obligata inſolidũ. ꝯſideraui, ſi Bart. voluerit
hic inducere, ꝙ agať de vno debito vniuerſitatis, & ſic vnius ꝑ-
ſonæ. Et iſto reſpectu Bar. non loquitur in plurib. debitorib. ſi
modo ponas vniuerſitatẽ ſiľ obligaſſe bona ſingulorum plu-
ribus creditoribus, ille tex.videreť ꝓbare intentum Bar.vt æqua
oĩum creditorum ſit condõ.Sed ita inducendo, mihi vř ꝙ text.
ille probet oppoſitum, qa ſi dẽt eſſe ęqua ꝯdõ, oportet ꝙ æquis
partib. bona ſint obligata, d.§. ſi duo. aliquin non eſſet æqua
ꝯdõ. Sed melior eſſet ꝯdõ poſſidentis, vt in l.præce.& ibi decla
raui.eſt igitur neceſſe, ꝙ intelligamus deciſionem Bart. qñ vni
ſoli, vel pluribus ſaparatim fuerunt obligata bona ſingulorum.
8 Gl.diuiditur in tres ptes, de ſe patent. In ead.gl. ibi, l. † ciuitas.il-
la lex in ſe licèt probet non obligari ciuitatem, niſi probeť pe-
cuniam verſam in. vtilitatem, non tñ probat, ꝙ ꝯ̃hentes noĩe
vniuerſitatis eſſent adminiſtratores: nam vbi eſſent ꝯſtituti ad
miniſtratores virtute poteſtatis ſibi ꝯceſſæ, videreť ciuitatẽ ob
ligari, ẽt ꝙ nõ appareat pecuniã verſam in eius vtilitatẽ, ne re-
maneãt decepti contrahentes cõfiſi de mãdato, l.i.§.magiſtrũ,
ſup.de exer.Timore huius cõtrarii Bart.diſtinguit tres caſus.Pri
mus, qñ adminiſtrator habebat mãdatũ ſpãle accipiendi pecu
nias mutuo in gñe.Scđs, quãdo in certam cãm, & iſtis duob⁹ ca
ſibus non teneť creditor ꝓbare pecuniã verſam, l.i., §.nõ aũt, ſ.
de exer.Stat eñ rõ, ꝙ ꝯ̃hẽ.ꝯfiſi de mandato, fraudandi nõ ſint,
d.§.magiſtrum. Tertius caſus eſt in adminiſtratore, cui admi-
niſtratio ſimpłr ꝯceſſa eſt, & iſto caſu ꝓcedit tex. in d.l.ciuitas.
& bene ꝓbatur in auth. hoc ius porrectũ, in fi.C.de. ſacroſ.ecc.
& l.ſi in rem, C.qñ ex fac.tut. Non .n.iure adminiſtrat, qui pe
cuniam in ciuitatis vtilitatẽ non cõuertit, arg.l.ſi fundum, §.ſi
tutor, ĵ.pro empt. & iſtud planum eſt in ꝯ̃ctu mutui, prout lo-
9 quiť lex nřa.Sed † an idẽ in cæteris ꝯtractibus? Bar.in l.j.C.de vẽ
den.reb.ciu.lib.x. rñ. ꝙ nõ: ſequunť Pau.& alij *communiter* in d.l.
ciuitas, & oẽs Cano.in c.j.extra de depoſi.& bene ꝓbatur, in l.
i. C. ſi aduer. credi. arguendo de pupillo ad rempub. vt arguit
10 glo. in l. reſpublica, C. ex qui. cau.mai. Sed qualiter † creditor
ꝓbabit pecuniam eſſe verſam in vſus ciuitatis? gl. d. aucten.
hoc ius porrectum, rñdet probari poſſe dupliciter: vere, & præ
ſumptiue.de primo cõſtat, de ſecundo dubitatur, nec gl. ałr de
clarat. Bar. aũt in d.l. ciuitas, in fine, rñdet præſumptiuè ꝓba-
ri ꝓbando mutuũ fcm̃ adminiſtratori pñte cõſilio. ſequuntur
Doc.*cõiter*.Sed mihi nõ ſequiť, nec oñditur, ꝙ pecunia dicatur
præſumptiue verſa ex eo ſolo, ꝙ pñs fuerit ĩ mutuo ipſum cõſ.
puto tñ hoc caſu obligari ciuitatẽ non ea rõne, quia ſit pſum-
ptiue probata verſio: ſed quia non ẽ neceſſaria hoc caſu probõ
verſionis, cũ pecunia mutuata adminiſtratori pñte cõſilio bre-
ui manu dicať mutuata ipſi cõſilio, l.fals⁹, §.ſed & is, ĵ.de fur.do
cet Bart.in l.ſingularia, col.pe, ſ.ſi cer. pet. Paria.n.ſunt tradi rẽ
mihi, vel alteri meo noĩe, me pñte, l.ſi ꝓcuratori pñte, ĵ.de ver.
obli.l.j.§.ſi iuſſerim, & ibi Iaſ. multa allegat, ĵ. de acqui. poſſeſ.
Secundò probať præſumptiuè verſam, probando quod tꝑe mu
tui ciuitas egebat pecunia.l.fi. ſ.de exer. ac.per quem tex.ita te-
nent Iacob.Butr.Sal.& Pau.de Caſt. in d.l.ciuitas. Contrarium

tenent

tenēt Bar. & alii cōiter ibi, post gl. in §.si vero quis, in Auctẽ. de ali.& emph. Nec.n.valet ɔ̄nia.ciuitas egebat, ergo in eius vtilitatem pecunia versa est. sed quid respondebitur ad tex. in d.l.fi. Bart.ibi, cui alii assentiunt, rñdet ꝙ illa lex procedit in personis priuatis, nos aūt in priuilegiatis. Sed certe si ponamus priuatum teneri probare versum, lex illa probaret opinionē But. ɔ̄ Bart. quia priuilegium ciuitatis consistit in probãdo versum, non aūt in modo probandi. vñ al'r rñdet, quod ibi creditor non tenetur ꝓbare versum, sed id solum qđ mutuarit in eam cām, in quam fuit præpositus. Non p̄t aut scire, magistrum nauis præpositum accipiendis mutuo pecuniis in refectionē nauis, nisi sciat nauem egere refectione, & iõ solum tenet probare in eā causam mutuasse, non autē refectam fuisse nauē. ex quo infertur, ibi esse casum pro Bar.& cõi: si tñ illi egestati succursum nõ erit, ex ea tñ pecunia succursum p̄sumit, l.fi. C.de ali. pup. præstan. qđ Lud.Ro.& alii probant. Et confirmant ex his, quæ Bar. scribit

11 in l.cum seruus, ꝟ. de verb.obl. Ex prædictis † inferunt Bal. Lu. Ro.& Mod. hic, ꝙ ciuitati perpetuo competit exceptio nõ numeratæ pecu. & vr̄ cõmnis opin. vt patet in auctoritatib. adductis ibi, col. vj. Sed contraria opinio indubitãter mihi vr̄ verior, quia diuersa est exceptio nõ versionis ab exceptione non nu. pec. vñ ex vna non bñ infertur ad alterā, l.Papinianus exuli, de min. Altera.n.nullitatem ɔ̄ctus, d.l.ciuitas.ibi, si in eius vtilitatem, cuius conditionis nullitatē inducit, l.fi.§.si aūt, C.ad Treb. Altera vero validitatē dicit. Præterea exceptio non versionis præsupponit numerationē, sicut exceptio absolõnis p̄supponit excõicationem, c.venerabilem, §.cos, de elect.& ita tenet Fel. in c.si cautio, col.xv.ver.amplia primo.extra de fide instr. Et idem voluit Pan. in c.si.ad fi.de sol. Gl.ibi, l.curator. Iste tex. non vr̄ pro

12 bare, qa † solū vult minorē teneri, si curator in rē eius pecuniā acceperit. Pro solõne distinguēdum est, aut loqmur in ɔ̄ctu mutui, & tunc minor non tenet, nisi probet pecuniam in eius vtilitatē versam, l.si in rem, C.qñ ex fac.tuto. Aut in aliis ɔ̄ctib.& tunc satis est pecuniam fuisse a tutore vr̄ cura. in rē minoris acceptam, l.tutor, ꝟ.de pig. actio. Nec ob.tex. in l.si prædium, & l. prediorum, C.de præd.mino. quia in casu dictarum legum contractus erat nullus. Præterea, minor agebat rei vendic.reus autem excipiebat, ꝙ minor tenebat̄ restituere pretiū in sui vtilitatē ɔuersū. istud est fundamentū exceptionis ipsius rei, nimirū si tenet istud ꝓbare, l.ī exceptio. ꝟ. de ꝓb. Eodē modo rñdet ad tex. in l i. C. si aduer. cre. nā ibi minor fuerat in inte. restitutus, aduersarius vero petebat sñiam restõnis reuocari, sub eo colore, ꝙ minor fact⁹ eēt locupletior, nimirū si dēt ipse ꝓbare, qa ē fundām suę intētionis. vel.aliter, minor ibi petebat restõnē in integrū, vel qa nõ fuit sibi expediēs vēdere, l.pñi, §.i.de min. vel ex cā doli, vel metus: nimirū si aduersarius, q vult impedire restõnē, tenet ꝓbare versum. At si minor petit restõnem, quia pretiū ꝑdidit, tenet ipse minor probare, quia istud est fundām suæ intentionis. Ita declarat Soc.ɔ̄si.115.circa primū, col.ii.lib.i. Est igitur spāle in ɔ̄ctu mutui, vt creditor teneat̄ ꝓbare pecuniam versam in rē minoris, ēt ꝙ ipse minor petat restõnē ex ea cā, qa pecuniā male ɔ̄sumpserit, l.ij. C.si aduer.credi.rõ spālitatis est, qa p̄sumit mutuantē adolescenti ꝑditurо pecuniā mutuasse, l. si vero, §.adolescens, ꝟ.mand.l.si qs cū sciret, ꝟ.ꝓ emp. Sed dices, hãc rõnem cessare in mutuo fcō tutori, vel cura.& tñ creditor tenet̄ probare versum, d.l.si rē poterit dici, ita statutum, ne detur occasio ipsis curatorib.& tutoribus colludēdi cum feneratorib. & spoliādi ipsos minores, argu.l.q fundū, §.si tutor, ꝟ.pro empt. Cęterū aduertendū ē, ꝙ si pecunia mutuet̄ adolescēti, ɔ̄ct⁹ mero iure valet, d.l.ij.& tñ ɔ̄ctus ē nullus, qñ mutuat̄ curatori, nisi probet̄ versū, d.l.si rē, a ɔ̄rio sensu, & qa vult minorem sub con

13 dõne teneri.† Condõ aūt denotat formā, l.ꝑtor, C.đ colla bono. qua non impleta, actus ē ipso iure nullus, vt docet Bal.in auct. matri & auiæ, col.j.quando mul.of.tu.fungi po. Confirmat̄, qa cõdõ denotat cām finalē, ſm Bar.in l.ij.§.fi.ꝟ.de dona. qua cessante, dēt cessare dispõ, l.a Titio, & ibi Bar.ꝟ. de ver. obl. Glo.

14 ibi, auc. hoc ius porrectum. Ista gl.idē vult † in plato, qđ ī administratore ciuitatis. sequunt̄ Bar.& alij in d.l.ciuitas.& sic volūt, ꝙ in alijs ɔ̄ctibus creditor non teneat̄ probare versum. Sed in ɔ̄rium vr̄ tex.in c.j. de deposi. & in c.sup qbusdā, de fideiuss. Sol. ibi ꝑticularis clericus ɔ̄xit absq; mandato. Nos aūt loqmur in p̄lato hñte administrationē, c.fi.ne præla.vices suas. Sed iterum vr̄, ꝙ in alijs ɔ̄ctibus teneat̄ creditor probare versum, per text.in d.auct.hoc ius porrectum, iuncta gl.in verbo, cõputat, q̄ loquit̄ gñal'r in oī creditore. Solu.aut ɔuenit ecc̄lia ad satisfaciendum de bonis ipsius ecclesiæ, & tunc tenet̄ ꝓbare versum. Aut cõuenit prælatus, q ɔ̄xit vt satisfaciat de fructibus, quorum liberam habet administrationē, c.cū nobis, de elec. Et tunc creditor nõ tenet̄ ꝓbare versū, quasi agat̄ de p̄iudicio solius p̄lati, cuius sūt fructus. ita distinguit Pan.in d.c.super quibusdā. Ego aūt latius considero distinguendo tres casus principales. Primus casus est in ɔ̄ctibus vltro citroq; obligatorijs, & in istis non tenet̄ creditor ꝓbare pecuniā versam in vtilitatē ecclesiæ, c.i.de depo. seq̄t̄ Soc.consi.15.Visis, col.vi.lib.i. Scđs casus est in ɔ̄ctibus, in qbus ecclesia sola obligat̄, & in istis ē aduertēdū cū quo fuerit ɔ̄ctus celebratus. Aut.n.fuit ɔ̄ctus initus cū prælato p̄nte cap̄lo, & tūc non tenet̄ creditor ꝓbare versum, ſm gl.Bar.& Sal.i d.auth.hoc ius porrectū. idē tenet Bar. & cõiter Legistę, in d.l.ciuitas Contra.tenet gl.quā sequitur Bar. & Ang.ibi, ī Auct.de ali.& emph. §.si verò quis. & Pan.in d.c. qđ super quibusdā. Pro concordia distinguendum est, aut pecunia fuit numerata p̄nte capitulo in certam & specificā cām, & tūc procedat opi. gl. in d.auth. hoc ius porrectum. aliàs ꝓcedat opi.gl.d.§, si verò quis. Ita distinguit Soc. cõsi.29.viso, col.v.li.j.post Ant.de But. in c.j.de depo. Aut ɔ̄ctus fuit celebratus cū ꝓcuratore hñte spāle mandatum a plato & capitulo, & in hoc ēt Doc. variant. Bar.& Legistæ in d.l.ciuitas. tenent ecclesiā obligari, ēt ꝙ non probetur versum. Contra.firmat Arc.x.q.ij.§.hoc ius porrectū. Sequit̄. Soc.d. consi.15. col.vj.& ista placet, qñ agit̄ vt ex alienatiõe rei ecclesiæ satisfiat creditori, & ita declarat Pan. in d.c.super quibusdā. Aut ɔ̄ctus fuit celebratus cū solo p̄lato, & tūc procedit qđ dicit gl. nr̄a, vt ecclesia non teneat̄, nisi ꝓbet pecuniā versam in vtilitatē eccle-

15 siæ, d.auth.hoc ius porrectum, & d.l.ciuitas. Extra † gl.dubitatur vtrū ꝓcurator, vel gñalis, vel ad aliqđ particulare negotiū, possit absq; spāli mandato obligare bona dñi? Br̄ cõclusio sit, ꝙ nõ pōt, l.j.& l.fi.C.si alie.res pig.da.sit. Fallit j.in ꝓcuratore gñali cū libera, l.ꝓcurator cū libera, ꝟ.de ꝓcu. Scđò fallit in casib. in quibus dñs est cõsuetus bona sua obligare, in his ēt poterit eius ꝓcurator, l.vel vniuersorum, ꝟ.de pig.act. Tertiò fallit in ꝓcuratore ad certū actū, in quo de cõsuetudine solet accedere bonorū obligatio, l.bñ a Zenone, & ibi no. Ang.C.de quad. p̄scr.ꝑ quē ita litat Pan. in c.ij de proc. Bal. in l.j.ad fi.ꝟ.sol. mat. Ias. in l.vt liberis, C. de col. Fel. in c.cum M.Ferrar.q.4. de consti. adde fortius, ꝙ oīs q pōt ꝓ alio ɔ̄here, pōt etiā pro obseruantia illius cõtractus bona obligare. Alc.consi 118.in casu, de quo, col.fi.li.v. motus per tex. nostrum. Quartò fallit quantū ad exceptionem retentionis, casu quo pecunia fuit cõuersa in vtilitatem domini, d.l.i. C.si res alie.pig.& l.si pupillorum, §. pe.ꝟ. de reb. eo. Vltimò fallit, nisi sciret bona fuisse a procuratore obligata, & per dissimulationem faceret, nam tunc tacitè censetur consentire, l.mulier, C.de distr.pign.l.ii.C.si res ali.pi.data sit.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecam tacitam esse, an verò expressam, quid referat scire.*
Statutum si induceret hypothecam eiusdem effectus, cuius est expressa, mulier posterior non preferretur habenti talem hypothecam.
2 *Hypotheca legalis an desinat esse tacita, si in instrumento sint obligata omnia bona in genere.*
3 *Hypotheca tacita an comprehendat bona futura.*

In quib.cau.pignus vel hypo.tacitè contrahatur. *Rubr.*

Supra visum est, qualiter expressa cõuentione ɔ̄hatur pignoris obligatio, nunc qual'r ɔ̄hat̄ tacita. sed vr̄, ꝙ obligatio ista lege inducta debeat dici expressa, cū expressis verbis legis dicatur cõstituta, vt ꝟ.ꝑ totū. facit tex.in l.fi.cum gl.C.qđ cum eo. Solu.dr̄ tacita respū ɔuentionis partiū, q̄ de tali obligatione nõ conuenerunt. Dices forsan, imo ɔuenerunt, qa censent̄ ɔformasse voluntatem suam cum volũtate legis, vt no. Bar. in l.vt iurisiurādi, §.si liberi, ꝟ.de ope.lib.& l.heredes mei, §.cū ita, ad Treb. sol. dr̄ tacita a verbis ɔ̄hentium. bñ facit doc. Barto. in l.j.col.ij.ꝟ.de

1 vulg. & pup. Est † aūt vtile scire, an sit tacita magis q̄ expressa, ꝑ notata in l.assiduis, C.qui pot.in pig.hab. Et iõ si statutū induceret hypothecam eiudē effectus, cuius est expressa, mulier posterior non ꝑferret̄ hñti talē hypothecam, secus si non hr̄et eūdem effm̄, quē hēt expressa, d.Alex.ɔ̄s.58.In causa mota, lib.vij.

2 Sed quid † si in instro sint obligata oīa bona in gñe, an hypotheca legalis desinat eē tacita? Ego putarē, ꝙ nõ, quia generalis ꝑpõ nõ sufficit, qñ quælibet sp̄es ɔtenta sub gñe non hēt eundem effm̄, gl. in c.quia, in verbo sp̄em, de excep. lib.vj. Et quia in gñali dispõne non cõtienent ea, q̄ spāli statuto disponunt, c. dilecti, vbi Pan in fin.de dona. facit text.l.doli clā, & l.stipl'ones

3 cõmodissimum, de verb.obl. An † aūt in hac tacita hypotheca comprehendantur bona futura? Bal.in l.3. C.de priui.fisci. per illum tex. rñdet, non comprehendi, & idem tenuit in l.3. C. de hære.act. Contrarium firmant Cyn.& Bal. sibi ɔtrarius, in l.hac edictali, §.omnibus, per illū tex. C. de secun.nupt.& l.vbi adhuc, in fi.C.de iur.do.& hæc sñia crebrior est, quā sequunt Sal. Albe.& Ange.in l.fi.C.q̄ res pig. Confirmatur, quia lex semp loquitur, l.Arriani, C.de hæreti.vñ ɔ̄ns est, vt l p obliget. Nõ obst. tex. in d.l.3. quia in dubio non p̄sumit̄ spāle fauore fisci, l.itē ueniunt, §.cū ꝑdiximus, ꝟ.de peti.hære. Ista solu.nõ vr̄ tuta ꝑp naturā tituli, q̄ õndit istud eē speciale fauore fisci, l.Imperatores, ꝟ.de in diē addi.cæterum ista tacita hypotheca dr̄ vera, & non ficta, vt probat Ias.in l.si is, qui pro emptore, char.17.ꝟ.pro emptore. facit tex.in l.certe, §.i.de precar.& quæ scribunt Alexā. & Mod.in l.quod meo, de acq possess.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans in refectionē insulæ, habet eā tacitè hypothecatā hypotheca priuilegiata, vt p̄feratur añterioribus creditorib. Declaratur multimodè nu.6.*

2 *Mutuans*

2 Mutuans in refectionem ædificiorum habet priuilegium prælationis inter personales actiones.
3 Mutuans in refectionem ædificiorum rusticorum, an habeat tacitam hypothecam, & priuilegiatam.
4 Mutuans ad reædificationẽ domus penitus dirutæ, an habeat tacitã hypo.
5 Hypotheca an extinguatur, si domus, ad cuius reparationem pecunia fuit mutuata, non durauit refecta, vt quia a militibus fuit diruta.
6 Mutuãs in refectionem ædificiorum habet tacitam hypothecam priuilegiatam in eis. Limitatur, & declaratur multimode ibidem, & sequentib.
7 Mutuãs sub vsuris ad refectionẽ ædificij, an hẽat illud tacite hypothecatũ.
8 Creditoribus pluribus concurrentibus præferendi sunt, qui gratis mutuauerunt fœneratoribus, etiam anterioribus.
9 Fœneratorũ bona sunt hodie p vsuris extortis debitorib. tacite hypothecata.
10 Mutuans ad emendam rem, an habeat eam tacite hypothecatam. latissime vsque ad finem legis.
11 Empta res ex alterius pecunia, non est illi tacite hypothecata. limitatur multimode nu. 12. & seq. vsque ad finem legis.
12 Cautela ad acquirendum rem sine pecunia.
13 Mutuans ad rem emendam, si eã faciat sibi hypothecare, an præferatur in ea re etiam anterioribus creditoribus.
14 Pupillo an sit hypothecata res empta ex ipsius pecunia, ꝙ sic. vt ibi late. Pupillo an acquiratur dominium rei emptæ ex ipsius pecunia, late.
15 Pupillo an sit acquisitum dominium, aut saltem hypotheca rei emptę ex pecunia redacta ex re pupilli.
16 Ecclesia an habeat tacitam hypothecam in re empta ex pecunia sua, & an dominium. latè cum tribus sequen.
17 Domus constructa per clericum in proprio solo, de pecunijs tamẽ ecclesię, an efficiatur ecclesiæ.
18 Ædificium factum pecunia ecclesiæ, an cedat solo proprio clerici.
19 Militi acquiritur vtilis rei vẽdicatio in re empta ex pecunia sua, quod qualiter procedat, ibi traditur.
20 Vxori an acquiratur res empta per maritum ex pecunia propria, nomine tñ mariti empta, & quid ecõtra in re empta p vxorẽ de pecunia mariti.
21 Vxori an acquiratur res empta ex pecunia dotali per maritum.
22 Socius omnium bonorum tenetur alijs socijs communicare rem emptã nomine proprio.
23 Soluere creditori, vel alij, cui creditor iussit, paria sunt. Fallit, vt ibi.

SEnatusconsulto. Diuiditur hæc lex ĩ duas partes. In prima dispositio Senatuscons. In ii. ampliatio. scđa ibi, ad eum quoque.
1 Mutuans † in refectionem insulæ habet eam tacite hypothecatam. Adde, quòd habens tacitam hypothecam priuilegiatam, præfertur omnibus creditoribus anterioribus, l. interdum infra qui pot. Ampliatur, vt habeat priuilegium prælationis nõ solum aduersus anteriores hñtes gnalem hypothecam, sed ẽt aduersus habentes specialem, secundum opi. Azo. cõiter approbatam, reiecta snĩa Ioannis. ita Bar. post gl. in d. l. interdũ. stat n. semp rõ, ꝙ pecunia ipsius mutuantis salua fcã sit cã totius pignoris, quam assignat Iurecons. in l. huius, ꝟ. q potio. Qua rõ
2 ne † mutuãs in refectionem ædificiorũ hẽt priuilegiũ plationis inter psonales actiones, l. creditor, ꝟ. si cer. pet. l. si ventri, §. i.
3 ꝟ. de priuil. credi. l. j. ꝟ. de cessio. bon. Sed dubitare † quispiam posset, an habeat eadem priuilegia qui mutuat in refectionẽ ędificiorũ rusticorũ. Deci. in d. l. creditor, rñdet, ꝙ non, qa hæc priuilegia inducta sunt fauore publico, vt publicus ciuitatis aspectus reparationibus reformetur, q rõ cessat in rusticis ædificiis, l. ii. C. de ædifi. priua. Ego procliuior sum in ꝯriã snĩam, p tex. ĩ d. l. interdum, qui loquitur in mutuante in refectionẽ nauis, & in quamlibet rem ꝯseruandã: & quia rõ assignata in d. l. huius, militat ẽt in rusticis ædificijs, & qa tex. in d. l. creditor, loquitur generaliter in mutuante in reparationem ędificiorũ, vñ gnalr debet intelligi, l. i. §. generalr, ꝟ. de leg. præstan. An † autem habe
4 bit hanc hypothecam, q in domum penitꝰ deletam reędificãdam pecuniam mutuauit? rñdetur cessare priuilegia, quia cũ ex toto domus diruta sit, omnium creditorum hypotheca extincta remansit, l. sicut, in prin. ꝟ. qb. mod. pig. vel hypoth. solui. vñ dici non põt, ꝙ pecunia mutuantis totius pignoris cã salua fuerit. Præterea qui domum penitus destructam reædificat, dr̃ de nouo facere, non aũt reficere, l. quid tñ, §. i. quẽ. vsusfr. amitt. l. si ita legatum, §. fi. de leg. i. comprobant Fel. & Moder. in c. cũ accessissent, colum. fin. de cõstitutio. Sed iterũ pulchra se offert
5 dubitatio. Quid † refectio non durauit, vt quia a militibus fuit diruta? videtur extingui hypotheca, cum causa pignoris salua esse desierit, & ita tenet glo. fin. in l. fin. infra de cessio. bono. Ful. in d. l. si vendidi, Ias. in d. l. creditor, facit qđ decidit Pe. de Anch. in c. qđ super quibusdã, ad fi. de fideiuſ. Contra. tenet Dec. in d. l. 2. per tex. in l. 3. §. uñ rectè, ꝟ. de in rẽ uer. & in l. sed an ultrò, §. j. ꝟ. de neg. gest. Tu non discedas a snĩa gl. q̃ est *cõis*. Non ob. adducta per Deci. qa loquunt̃ quantũ ad actionẽ personalẽ ꝯ personã, quæ extat. Nos uerò in tacita hypotheca rei, quæ pp ruinã amplius non extat, meritò non datur subiectũ, in quo consistat hypotheca, l. j. ꝟ. de usufr. Stat igitur Senatus-
6 consulti dispõ, ꝙ mutuans † in refectionẽ ædificiorũ hẽt tacitã hypothecã in ipsis ædificiis priuilegiatã. Declaratur multis modis. Primo ædificiis extantib. nõ ẽt collapsis, vt dictum est. Scđò declaratur pecunia in hãc rẽ expresè mutuata, non ẽt simplr, & si pecunia ex post fuerit in refectionẽ conuersa, l. pcuratoris, § planè, ꝟ. de tribut. Tertio declarat̃ eatenus, quatenus necesse sit in refectionẽ impendere, & nõ vltra, arg. l. fi. ver. quare & sine hac causa, ꝟ. de exercit. act. Hinc est, ꝙ qui ĩ exornandã tectoriis domũ, vel aliis quibusdã, quæ ad voluptatem magis q̃ vtilitatẽ pertineant, pecuniã crediderit, hanc hypothecam nõ habebit, l. 3. §. sed si mutuata, ꝟ. de in rem vers. Quarto
7 † declaratur, vt procedat in mutuãte gratis: non etiã sub vsuris, arg. l. ventri, §. in bonis, ꝟ. de priui. cred. l. si hoiem, §. quoties, ꝟ. depo. Ista iura non pbant f̃m Dec. qa loquuntur in mutuante simpliciter, qui nõ hẽt vllũ priuilegiũ ẽt inter personales actiones. Nos vero in mutuante in rẽ conseruãdã, quam cõstat habere priuilegiũ, vt hic, & d. l. si ventri. Defendendo ꝯriam sententiã rñdetur, ꝙ mutuans sub vsuris magis lucri sui cã, q̃ rei conseruandę mutuare cẽsetur, d. §. quoties. Nec verũ est, ꝙ huiusmodi priuilegiũ cõcessum fuerit ob publicã vtilitatẽ, vt dicit Dec. Sed vt totius pignoris cã salua foret, in quã cãm nõ dr̃ principaliter mutuasse, qui fœnoris gratia crediderit. Et pro ista snĩa facit quod volunt gl. Cy. Bar. & alij cõiter in l. j. C. si aduer. credi. & ita in terminis decidit Bar. in l. qđ quis, ꝟ. de priui. cred.
8 Adde, ꝙ concurren. † plurib. creditorib. præferendi sunt, q gratis mutuauerunt fẽneratorib. creditorib. etiã anterioribus, ita
9 Bal. in l. fi. C. deposi. & † hodie fœnerantium odio bona ipsorum sunt pro vsuris extortis debitorib. tacite hypothecata, secundũ Alb. de Ros. in l. pro officio, C. de adm. tu. & Pau. de Ca. ꝯs. 385. Præfatum testũ, f̃m antiquã impressionẽ. & maxime bona ex fœnebri pecunia comparata, f̃m Bald. in l. si tu. C. de seruo pig. dato manu. sis ergo cautus tu, q cõcurris cũ argentariis, & vsurariis, vt procures eorum libros exhiberi, iuxta tex. in l. prætor ait, ꝟ. de eden, vt videatur, an quid extorserint pro vsuris. Quinto declaratur, vt præferatur omnibus creditoribus anterioribus, nisi tales sint, q & ipsi habeant tacitã hypothecã, & priuilegium inter personales actiones, istis non præfertur mutuans, §. hic ꝯñs, in Auct. de æqua. dotis. per quem ita concludũt gl. & Bart. in d. l. interdũ, sed nimis gñalr loquunt̃ f̃m Ful. hic, quia tex. in d. §. his ꝯñs, loquit̃ in muliere p dote pp infirmitatẽ sexus priuilegiata, non igitur extẽdenda est dispõ illius tex. l. ius singulare. ꝟ. de legib. Sexto declaratur in mutuante catholico, secus in hæretico, auct. itẽ priuilegium, C. de hære, qđ ego intelligerẽ, nisi hr̃ticus ad orthodoxã fidem ꝯuersus sit, nã tunc recuperabit priuilegium, argumento authenticę, item de Nestorianis, eo. ti. & Auct. de priui. dot. hr̃ti. muli. §. licet autem. Vltimo declaratur, vt procedat tñ respũ sortis principalis, non ẽt respũ pęnæ in ꝯctu adiectę, f̃m Pau. de Cast. in l. ideo cõdemnatus, ꝟ. de compensa. per illum tex. facit, qa fiscus habet in multis tacitam hypothecã. l. fiscus, de iure fisci. l. 3. C. de pri. fisci. eam tñ non hẽt in penis fiscalibus, l. i. & per totũ, vbi Bart. C. de pænis fisc. lib. x. Viso de mutuante † in rem conseruan- 10
dam, videamus de mutuante in rem cõparandam. Imperator in l. quamuis. C. de pig. determinat rem emptã ex pecunia alterius non esse illi tacite hypothecatam, qua rõne mutuãs in noua cõstructiõe domus, non habet in ea domo tacitã hypothecã. & ita limitandus est tex. noster. facit tex. in l. si maritus, C. de distr. pig. vbi nomen debitoris ꝯctũ p maritũ ex pecunia vxoris non est ipsi vxori obligatũ. Sed ꝯsidera, ꝙ hæc iura expresse non probant idẽ iuris esse, qñ res fuit empta ex pecunia alterius in eã rẽ spãliter mutuata. In isto puncto Doc. variant. gl. in aucten. quo iure, C. qui potio. in pig. hab. rñdet rẽ esset mutuãti in eam rem tacite obligatã, p illũ tex. & in corpore vñ sumitur. Ale. in l. si cum dotẽ, §. fi. col. fi. ꝟ. sol. mat. Contrarium firmat Sal. in d. auct. quo iure, dicens, ꝙ *cõmunis* opi. est cum gl. & plus non dicit. idem tenet Roma. per tex. in l. procuratoris, §. plane, ꝟ. de tribu. q mihi non pbat, cũ non exprimat̃ ibi, ꝙ pecunia nõ fuerit mutuata in merces emẽdas. Mihi tñ placet opinio Sal. p tex. in d. §. his ꝯñs, q se refert ad mutuantẽ in rẽ emẽdam hñtẽ hypothecam priuilegiatam, f̃m antiquas leges, in q bus antiquis legibus non reperit mutuãtem in rem emendam hr̃e tacitam hypo. nisi in certis casibus specialibus, de quibus ꝟ. subiiciam. ergo in ꝯrium pbatur ibi eẽ ius cõe. Confirmatur p tex. in auct. qđ obtinet. C. de pign. per locum a spãli. Sit igitur
11 cõclo, ꝙ res empta ex pecunia alterius non est illi tacitẽ hypothecata, d. l. quamuis, ẽt ꝙ in eam emendã fuerit mutuata, d. §. his ꝯñs. sic res ex pecunia pignorata empta, nõ ppea dr̃ pignorata creditori, cui pecunia erat obligata l. idemque, §. fi. ꝟ. q pot. Nec res empta a creditore ex superfluo pretio pignoris distracti est ipsi debitori hypothecata, l. fi. C. de distrac. pign. Et si res empta ex alterius pecunia non est illi pignori obligata, multò minus erit sibi iure dñii quæsita, l. ad pbõnem, i. C. de proba. l. i. C. si quis alte. vel sibi. ẽt si empta sit ab vno ex fratribus de cõmuni pecunia, l. q aliena, C. eo. l. si patruus, C. commu. vtriusq; iudi. ẽt si empta sit a depositario ex pecunia deposita, l. si ex ea, C. de rei vendi. l. si is, C. deposi. Sic etiam res empta de pecunia ementis, noie tñ alterius, non pertinet ad ipsum ementem nec

iure

iure dñii, nec iure hypothecæ, l. 1. & 2. C. per quas perso. Et ex
12 his elicit† cautela ad rem acquirendã absque pecunia, puta cõ-
stituas ꝓcuratorẽ amicũ ad rem tibi emendam, & roges eũ, ut
tibi pecuniam mutuet: si is emerit tuo noĩe, sis cautus, ut rẽ ab
eo non repetas, quousq; totã fructus perceperit, q̃ sortem exte
nuent: ita fiet, vt rẽ sine ptio ꝯsequaris, ſm Bal. in rubr. C. d ꝯh.
emp. q. 15. refert d. Ias. in d. l. 1. §. mutui datio, ff. si cer. pet. & Ferra
tius cau. 54. Ad licite acquirendum. Præmissa recipiunt plures
13 † declarationes. Prima est, ut licèt mutuans in rem emendam
non habeat tacitam hypothecam, si tñ hẽat specialem, & expſ
sam hypothecam, tũc illa expressa est priuilegiata, ut omnibus
anterioribus præferat, l. licet. C. qui pot. & d. l. ꝓcuratoris, §. pla-
ne. Et iterum sis cautus, qñ mutuas pecuniam rusticis pro bo-
bus emendis, ut facias illos tibi spãlr obligare, iuxta dicta d. Io.
Bapti. de S. Seuer. in d. l. creditor, & hæc cautela hodiernis tem-
poribus est maxime necessaria. Scđo declaratur, ut non proce-
14 dat † in re empta ex pecunia pupilli, cui res illa est tacite obli-
gata cũ priuilegio ꝑlationis, d. l. ideq;, in princi. & l. si tutor, de
seruo pig. dat. C. sed qualiter istud pt procedere, cũ in ea re ipsi
pupillo sit q̃situm dñium saltem utile, l. 2. ff. qñ ex fact. tuto. & in
re ꝓpria non cadit pignus, l. neq; de reg. iu. Pro solutione scias,
ꝙ minori non acquirit vtilis rei vendicatio, preterq̃ in re empta
ex sua pecunia a suo tutore uel curatore, d. l. 2. & l. curator, C.
arbitrium tute. non ẽt a debitore ipsius minoris, seu ab alio. ra-
tio diuersitatis est, quia minor pt ratũ hre, qđ suo noĩe geri de-
buit, & pro sic gesto hri, non aũt pt hre ratã emptionẽ fcãm ab
alio ꝓprio nomine, q̃a is nõ tenebat nomine ipsius minoris il-
lam rem emere, & quod non est gestũ nomine ipsius minoris,
nec geri debuit, ratum hri non põt, l. si pupilli, §. si ego, ff. de ne-
goc. gest. Ad ꝯriũ modo rñdeĩ, ꝙ minori non acquirit vtilis rei
uendicatio, nisi uelit, d. l. curator. Nõ ob. tex. in l. neque pignus,
q̃a intelligitur in re sua incommutabiliter, ut docet Bart. in l. 1.
col. fi. de leg. 1. & sic pupillus habet actionem hypothecariã, &
vtilẽ rei vẽdicationem, non ut utranque exerceat, sed ut alterã
eligat, l. 2. C. commu. de leg. id aũt, ꝙ res empta ex pecunia pu-
pilli ab extraneo non sit ipsi minori q̃tum ad utilem rei uendi
cationem acquisita, litat Bar. in l. si ut ꝓponis, C. de rei uendi.
ut non procedat in subsidium, ꝑ tex. in l. filiæ, in fine, ff. de solu.
Confirmari põt, q̃a quod meo nomine nõ est gestum, in subsi-
diũ ratũ hre possum, l. fi. ff. de neg. gest. l. 1. C. de his, q a non do-
mi. Ista limitatio Bar. defendi non põt, q̃a cũ ipsi pupillo sit res
tacite hypothecata, d. l. idemq;, impossibile est, ꝙ ad eã rẽ pos-
sit dari vtilis rei uendicatio in subsidium. Non ob. tex. in d. l. fi
15 liæ. q̃a ibi nulla alia actione succursum erat. Sed quid† si res sit
empta ex pecunia redacta ex re ipsius pupilli? ista dubitatio po-
test dupliciter intelligi, primo de pecunia redacta ex re pupilli
distracta nomine ipsius pupilli, & tunc q̃ non hẽt dubiũ, quia
ratihabitione subsequuta pecunia est effecta ipsius pupilli. Se-
cũdo de pecunia redacta ex re pupilli nomine ipsius uẽditoris
distracta, quo casu ꝑtium acquirit ipsi vẽditori. l. si vrbana. supra
de ꝯd. inde. reperio Bal. ꝯſ. 53. Remanẽtib. lib. 1. rñdere non esse
neq; quãtũ ad hypothecã, neq; quantũ ad dñiũ rẽ ipsi minori
quæsitã, ꝑ tex. in l. Titiũ & Meuiũ, §. altero, ff. de admi. tut. quem
tex. ẽt ad hoc alle. Bal. in d. l. si ut proponis. sed tu considera, ꝙ
ibi decidit, vsurã pecuniarũ ex coib. rebus redactarum deberi
ipsi minori, ex quo infertur pecuniam quæsitã esse ipsi minori.
Non ob ꝙ compendiũ negociationis gestæ nomine solius pa-
trui, non debeatur ipsi minori, quia illud non fuit q̃sitũ ex pecu
nia ipsius minoris, licet ex negociatione, l. vẽditor, §. 1. ff. de hær.
vel actio. vendi. Mouet ẽt Bal. ꝙ duæ specialitates ad inuicem
concurrere non pñt, l. 1. C. de dot. promis. vna, ꝙ res & pecunia
idem cẽseãtur. Altera, ꝙ res empta noĩe meo fingat empta no-
mine pupilli. sed nec ista rõ vrget, quia duæ spãlitates concur-
rere pñt, qñ vna sequit in ꝯnam alterius, uel ambæ ꝓcedũt ex
eodem fonte, & ad eũdem finem. docet Bart. in l. si is, qui pro
empt. de usucap. & Bal. in l. j. col. antepe. C. de furt. nam, ꝙ pecu-
nia redacta ex re pupilli acquirat ipsi pupillo, ꝓcedit ꝑ subse-
quentem ratihabitionem alienationis factæ ab eo, q debuit ge
rere actum nomine ipsius pupilli, licèt nõ sit gestus. ex hac spe-
cialitate sequit alia, ꝙ res empta ex pecunia pupilli eadem rati
habitione dẽt acquiri ipsi pupillo, & ꝯ Bal. allego tex in c. fixũ,
in uers. res de facultatib. xij. q. v. Tertiò declaratur, vt nõ ꝓcedat
in re empta ex pecunia furiosi & prodigi, ac alterius ꝯstituti in
ꝑtãte alterius, istis ẽt cõpetit utilis vẽdicatio ꝑ rõnem ꝑallega-
tã. ita Bal. in d. l. si tutor, & in d. l. si vt proponis. Quarto declara-
16 tur, ut † non ꝓcedat in re empta ex pecunia ecclesiæ. ita gl. &
alij *cõmuniter*, in l. j. C. si quis alte. uel sibi. & ĩ l. 2. sup. qñ ex fac. tu.
Bar. & alii in d. l. si ut ꝓponis. q̃a ecclesia æquiparat pupillo, l. fi.
C. de sacrosẽ eccl. l. Orphanotrophos, C. de epi. & cle. c. 1. & c. au
ditis, de in integ. resti. Hosti. & Io. And. in c. inquirendũ, de pec.
cler. dicunt hanc fallentiam iure non probari, licèt a magistris
recepta sit. Sed tu dicas clare probari in d. c. fixum. allegatur ẽt
tex. in c. 1. de pecu. cler. plus dicit gl. in c. apostolicos, xij. q. 2. ꝙ si
17 clericus in † ꝓprio solo sibi domũ ꝯstruxit de pecunia ecclẽiæ,
ꝙ illa acquiratur ecclesię, & hoc casu solum cedit ædificio. mo
uentur per tex. in c. questi sunt, 17. q. 4. qui tex. nihil probat se-
quitur tñ Specu. titu. de emp. & vend. §. 3. loco, uer. hoc autem
scias. Sed equius est, ꝙ ecclesię teneatur soluere pretium soli, vt
vult Io. And. in addi. loco præalle. & Imo. in d. c. inquirendum.
Car. Alex. in c. apostolicos. mihi verò æquius vr̃, ꝙ si prælatus,
uel eius hæres, uelit restituere pecuniam ecclesiæ, ꝙ ædificium
cedat solo, iuxta regulam §. in tñ, Insti. de rer. diui. Circa istam
fallentiam aduerte, q̃a iura præallegata loquunt in clericis ha-
18 bentibus administrationem bonorũ ecclesiæ. Sed quid† in lai-
co emẽte ex pecunia ecclesiæ penes eum forte deposita, vel clã
a ꝑlato subtracta? Si arguimus de pupillo ad ecclesiã, ut arguũt
Doc. dicendum est, hoc casu rem non acquiri ecclesiæ, qđ sen-
tit Pau. Cast. in d. l. si vt proponis. Contrarium facit, quia non de
bet esse melioris conditionis fur, quã is, cui prælatus dedit pecu
niam ad rem emendam, arg. l. seruus, ff. qđ vi aut clam. Sed lai-
cus emens ex pecunia ecclesiæ sibi data per ꝑlatum, ecclesię ac
quirit, 12. q. 2. c. quisquis, & voluit Lapus alle. 77. ergo idem in
subtrahente põt dici in prælato, & eo, cui prælatus pecuniã de-
dit. Ita statutum ad occurendum fraudibus prælatorum, quæ
19 rõ cessat in subtrahente. Quintò limitatur in re empta† ex pe-
cunia militis, cui competit vtilis rei vendicatio, vt est casus in
d. l. si vt proponis. super quo dubitatur, an procedat a quouis fue
rit empta. gl. fi. ibi respondet non referre, an ab administratore
bonorũ militis, an ab alio. sequuntur Cyn. & Alb. & Sal. ꝑ gñã-
litatem illius legis, sed certè illa lex non loquitur in administra
tore: patet, quia dat militi actionẽ mandati & negotiorũ gesto-
rum, non est igitur nostrum illam legem extendere, secundum
Gul. de Cug. & Bal. ibi, & Bal. in l. j. C. si quis alte. vel sibi. & ista
placent per rationem præallegatam, & quia nõ datur ratio, ꝙ
miles debeat esse magis priuilegiatus q̃ pupillus. An autem res
empta ex pecunia militis, sit ei tacitè obligata? gl. in d. l. idemq;,
tenet, ꝙ sic, & transeunt Doc. non improbando. Sed tamen no
strum nõ est priuilegia extendere, l. ius singulare, de legi. Sextò
20 limitatur† in re empta ex pecunia vxoris per maritum suo pro-
prio nomine, quę in subsidium vxori acquiritur, l. vxor marito,
in fi. ff. de dona. inter vir. & vxo. Sed cur magis uxori, quam alte
ri? considero, ꝙ illa lex loquitur in re empta ex pecunia donata
ipsi marito, quæ donatio est prohibita, ne alter coniux ditior,
alter pauperior efficiatur, l. 2. eo. ti. super qua ratione se fundat
Iurisc̃õs. ibi, cui etiam rationi satisfactũ non est, si actio in subsi
dium vxori denegaretur, quare non crediderim dispositionem
d. l. vxor, locum habere in re empta ex pecunia vxoris, non do-
nata. An autem eꝯ illa lex procedat in re empta per vxorem, ex
pecunia mariti ipsi vxori donata? Bal. cons. 67. pũctus talis est,
dña Magdalena, lib. v. rñdet, ꝙ sic. Comprobaui ego Respõso-
21 rum li. 2. c. 4. Sed† an procedat in re empta ex pecunia dotali?
Bar. & alii *cõiter*, in d. l. si ut proponis, respondent ꝓcedere, q̃ opi
niõ fauore dotis tolerari potest, arg. l. pe. sol. mat. Sit ergo conclu
sio, quòd res empta ex pecunia dotali nomine mariti, nõ acqui
ritur vxori, l. ex pecunia, C. de iur. dot. nisi in subsidium, ut di-
ctum est, & nisi sit empta ex voluntate vxoris, l. res quę ex dota
li, ff. de iure dot. & nisi res sit empta ex pecunia uxoris minoris,
cui⁹ bonorũ administrationem habebat maritus, iuxta l. mari
tus, C. de procu. tunc dicendum, prout dictũ fuit ſ. in aliis mi-
noribus, vt uult Bald. in d. l. ex pecunia, qñ aũt maritus habeat
administrationem bonorum uxoris, traditur in d. l. maritus, C.
de procur. Septimò limitatur in re empta ex pecunia domini
per libertum ingratum, quæ ratione ingratitudinis acquiritur
22 ipsi domino, l. 1. C. de reuoc. don. Octauo† limitatur in re empta
nomine proprio, ab vno socio omnium bonorum, qui cogitur
rem emptam suis sociis cõicare, l. si quis societatem, supra pro
soc. probat Ias. in l. si socius, ff. si cer. pet. rõ specialitatis consistit
in eo, ꝙ socius vnius negociationis non cogitur cõicare rẽ. sed
solum pecuniã, l. si unus, §. 1. ff. pro soc. & ita debet intelligi Bar.
in l. Titium aut Mæuium, §. altero, ff. de admi. tu. Sed socius om
nium bonorum tenetur cõicare rem, d. l. si quis societatem. de
clarat Alex. consi. 49. li. 1. & d. Steph. Bertr. consi. 357. ponitur ĩ
fac. lib. 1. ubi allegat uarias auctoritates. Vltimò no. paria esse
23 † soluere pecuniam creditori, uel alii, cui ipse creditor iussit. Ad
idem tex. in proposito l. si uentri, infra de priui. cred. & istud est
regulare, l. nihil interest, C. de solu. l. solutum, §. solutum, ff. de pi
gno. act. l. si cum dotem, §. transgrediamur, ff. sol. mat. ubi gl. ma
gistra. Intellige, nisi is cui pecunia soluenda erat ex uoluntate
creditoris, mutauerit condõnem in deterius, l. cum 2, §. 1. ff. de
solu. Item intellige, ut non procedat in soluente alteri mãdato
serui, qui communi æstimatione putabatur liber, l. fugitiuus, ff.
de sol. de quo traditur per scribentes in l. cũ fundus, §. 1. ff. si cer.
pe. In glo. fi. ibi, redem porẽ, qui suis cæmentis ędificat. Adde vl
qui efficiendum, uel construendum opus conducit, l. in lege, ff.
loca. Quod intelligo in locatione facta per licitationem, tunc il
lum qui conducit, emptorem proprie puto, l. Cæsar. de publ.

Finis lecturarum do. Io. Francisci Ripę super secunda
Digesti veter.

IOAN-

IO. FRAN. RIPAE, A SANCTO Nazario, Iuriſconſulti excellentiſsimi.

Inprimam Codicis partem, Commentaria,

In Gymnaſio Ticinenſi edita anno 1534. Nunc recèns recognita, & accuratiſsimè caſtigata.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum appellatione, ſecundũ communem vſum loquendi veniunt etiam acta, non autem rationes.*
Infertur ad ſtatutum, vt ibi.
2 *Deriuatio & etymologia quid differant.*
3 *Libelli editio an ſit præparatoria iudicij, an vero dicatur pars iudicij.*
4 *Inſtrumenti editio eſt fienda etiam ante litem conteſtatam reo petenti, ſi in libello fiat mentio de illo inſtrumento.*
5 *Ceſſionarius tenetur ante litem conteſtatam reo petenti edere inſtrumentũ ceſſionis, intellige vt ibi.*
6 *Gerundij natura quæ ſit, & an importet neceſſitatem.*

De edendo, Rubrica.

GLoſſa. Rubricę quatuor habet ptes. In j.
ꝯtinua ſm Bar. melius dixiſſet, ꝙ
ſub ordinat, qa idẽ tractatus dr̃ cõtinuari. l. con
tinuus, ff. d̃ ver. obl. Diuerſus vero ſubordinari.
l. 1. §. quartus, ſ. d̃ ve. iu. enucl. In ii de triplici edi
tionis ſpecie, hic tractari notat: melius & ple-
niꝰ dixiſſet de quadruplici. Nã ẽt hic tractat̃ de editione actorũ,
l. 2. j̃. e. nec recipienda eſt Ful. & Ale. ſolo, ꝙ editio actorũ cõpre
hendat̃ ſub editione inſtrorum, quorũ appellatione cõtinentur
ẽt acta, l. i. ff. de fide inſtr, c. puenit, de teſtib. qa ea attenta nõ ni-
ſi de duabus ſpecieb. editionis hic ageret̃, cum apptone inſtro.
rum ẽt rationes comprehendant̃, d. l. i. l. fi. in fi. j̃. e. l. ptõr, in prin.
ff. eo. l. ſcripturas, C. qui pot. in pig. hab. qđ repugnat intentioni
glo. volentis hic de triplici tractari. Dec. aũt dicit, intentionem
gl. fuiſſe, ꝙ apptone inſtrumentorũ ꝯtinent̃ acta, non aũt ratio
nes, declarando vt p eũ. Sed licèt iſta forſan fuerit mens gl. non
tñ ſaluat̃ ab obiecto, ꝙ ſm ꝓprietatẽ verborũ, duæ tñ sũt ſpẽs
1 editionis. Saluari pt † mens gl. intelligendo eã loqui. ſm cõmu-
nem vſum loquẽdi, ſm quẽ apptone inſtrorũ ꝯtinentur acta,
& non rões, vt tradit Bar. in l. i. C. de iura. calũ. & Fel. in proę-
mio Gregoriano, col. 3. quod ſeruit ad ſtatutũ Papieñ. ꝙ ꝯ in-
ſtrm non admittat̃ exceptio ſolutionis, niſi de qua ꝯſtat p apo
chã, vel librum rõnum: qa verba ſtatuti ſm cõem vſum loquẽ
di ſunt exaudienda, l. Labeo, ff. de ſupelle. leg. Docẽt. Bar. & alii
in rub. ff. de no. ope. nun. Q đ maxime verũ puto, ſi ſtatutũ reii-
ciat exceptionẽ, de qua non ꝯſtet p publicũ inſtrumentũ. licèt
n. rationes dicant̃ inſtra ꝓprie, d. l. i. nõ tamen dñr publica, l. cen
ſus, cum gl. ff de proba. Et ita ꝯſuluit Lud. Ro. ꝯſi. 77. Reueren-
de domine, ad fi. In 3. gl. declarat etymologiã verbi, edendo,
ſecundum do. Iaſ. melius dixiſſet deriuationem huius gerun-
2 dii edendo. Differt † . n. deriuatio, quæ originem verbi deſignat
ab etymologia, quæ veritatem dicit, vt docet Quintilianus
lib. i. Inſtitutori. oratori. Scripſi in pulchro caſu in l. quomi-
nus, in 3. qõ. poſt Bartol. ff. de flumi. In 4. parte glo. quærit de
duobus. partes de ſe patent. Pro expeditione primæ partis
q̃ritur, qualr̃ hæc rub. ſit ſubordinanda ad pręcedentes. reſpon
det glo. vt p eam. Circa quam aduerte, ꝙ Bar. videtur diſſentire
à glo. in duobus. Primò gl. dicit, ſequitur videre de iudicijs, quę
per magr̃atus xercentur. Barto. verò dicit, quę coram eis. Aliud
n. eſt, iudicia ab eis exerceri: aliud corã eis, l. diem proferre, §. co
ram, de arbitr. Conſideraui, ꝙ glo. ad iudicium diffiniendum,
Bar. verò, ad iudicium diſcutiẽdum ſe refert, & ꝯſiderauit Pa-
3 pa in c. forus, de ver. ſign. Scđò glo. vult, quod editio † libelli ſit p̃
paratoria iudicij. Bart. aũt vult, ꝙ iudiciũ inchoet̃ a libelli edi-
tione. Nam ſi libelli editio eſt principium iudicij, ſequitur ꝙ ſit
pars potẽtiſſima ipſius, l. i. de ori. iur. Et ſi pars eſt, ſequitur quod
non ſit præparatorium. Pro concordia aduertendum eſt, ꝙ iu-
dicium põt capi duplr̃. Primò vt iudicium formatum, & iſto
reſpectu editio libelli p̃t dici præparatoria, quia añ litem con
teſtatam iudicium non eſt formatum, qđ eſt actus trium per-
ſonarum in iudicio ꝯtendentiũ, vt Pan. & alij notant in rub. de
iud. Reus. n. ante litem ꝯteſtatam non dicitur contendere, l. ſi
is qui Romæ, cũ gl. ff. de iud. & gl. in l. iudicium ſoluitur, eo. tit.
& l. amplius non peti, ff. rem rat. hab. Hinc dicimus, ꝙ oĩa acta
añ litẽ cõteſtatã dñr pparatoria iudicij, ſm gl. in §. fi. in Aucten.
in medi. litis nõ fieri ſacras iuſ. Ideo dicimus, ꝙ reus dr̃ tũc acci
pere iudicium, qñ lis conteſtatur, l. is qui ſe obtulit, ff. de iudic.
& ad hunc ſenſum gl. ſe refert. Scđò põt accipi vt inchoatum,
licèt. n. iudiciũ ſit cęptum per libelli oblationẽ, non tñ eſt for-
matũ, ſicut de domo dicimus inchoata, l. j. §. cępiſſe, ff. de polli.
& iſto reſpectu iudiciũ incipit a citatione, §. fi. Inſt. de pę. teme.
litig. Si igitur hẽatur reſpectus ad iudicium formatum, editio li-
belli erit præparatoria iudicij, qđ ante litẽ ꝯteſt. non dr̃ habere
formã, vt declarat Bal. in l. ij. §. ſimiliq; modo, C. de Lati. li tol
Si verò ad iudiciũ tantũmodo inchoatum, non erit p̃paratoria,
& ad hunc ſenſum adaptanda eſt intentio Bar. Tertiò aduertẽ
dum eſt, quod hæc ſubordinatio non vr̃ vera, quia maior pars
huius tituli tractat de editione inſtrorum, quæ non vr̃ præpara
toria iudicij, cum fiat ad ꝓbandum, vt l. j. & per tot. j̃. de fide inſt.
c. qñ ꝯ, de prob. quæ ꝓbatio rlr̃ fit poſt litem conteſt. c. qñ fre
quenter, vt lit. non cõteſt. Rñdet Dec. hic occaſionaliter tracta-
ri de editione inſtrorum, ne materia editionis diuidatur, vt in
ſimili dñt Io. And. & alij, in rub. de excep. ſed mihi non placet,
quia ea attenta ſequeret̃, ꝙ tota & integra editionis inſtrorum
materia, hic inſerenda fuiſſet, ne ſeparatim tractaretur, cuius
ꝯrium factũ legitur j̃. de fide inſt. per tot. & j̃. ad exhib. maximè
in l. non ignorauit, & in l. inſtra, eo. ti. Aliter rñdet Iaſ. ꝙ editio
4 inſtrorum põt eſſe præparatoria iudicii † potentialiter: vt ſi de
inſtris fiat mentio in libello, tunc reo petenti facienda eſt edi-
tio añ litem ꝯteſtatam, vt docet Bar. in l. edita, col. i. j̃. eo. & in l.
5 poſtq̃, §. dies, ff. vt leg. non. ca. Hinc ceſſionarius † tenetur ante li-
tem ꝯteſtatam reo petẽti edere inſtrm ceſſionis, vt Bald. cõclu
dit in l. qui ſtipendia, j̃. de proc. Quod ſane intelligo, ſi fiat men
tio de inſtrumento ceſſionis in libello, non etiam ſi de ſimplici
ceſſione tantum, tunc non tenetur ante litem conteſtatã, actor
cedere ceſſionis inſtrumentum, ita declarat idem Bald. in l. j. §.
editiones, ff. eod. & iſto modo procedat opi. Bart. contrarium te
nentis in l. ſi duo, ff. de ſol. Iſta reſponſio non placet Deci. quia
in hoc titu. tractatur de editione inſtru. ſecundum regularẽ ſuã
naturam ad effectum probandi, vt l. non eſt nouum, & l. iuſtũ,
j̃. eo. & hæc natura eſt attendenda, non accidentalis, de qua lo-
quitur d. Iaſ. Quid dicendum? Cõſideraui, ꝙ editio inſtrumẽto-
rum aliqñ fit ad finem probandi, & iſta fit iudici & non parti
l. quinquagita, ff. de prob. Aliqñ ad finẽ inſtruendi aduerſarium
an iudicium ſuſcipere, vel iam ſuſceptũ deſerere, aut cõtinuare
debeat. & de hoc tractatur in hoc titulo, vt in l. 2. in verbo, inſpi
cienda, & l. qui accuſare, in verbo, inſpiciendorum, j̃. eo. Et iſta
editio inſtructoria, nullam fidem facit iudici, niſi iterum in iu
dicio iura edita producantur, vt declarat Fede. de Senis ꝯſ. 167.
Caſus talis eſt. & Fel. poſt Ant. de Bu. in c. j. col. pe. de ꝓba. Non
ob. tex. in l. non eſt nouum, cum aliis allegatis per Dec. quia &
ſi dicatur editionem faciendam, vt fides veri conſtare poſſit,
hoc ſane intelligendum, vt conſtet ipſi parti, no aũt iudici. Vel
intelligendũ, ſi placuerit parti edita iura reproducere, qđ oñdit
verbum, poſſit, futuri tpis, & clarius ꝓbatur in l. ꝓcurator, j̃. e.
Quarto cõtra gl. arguitur. Editio, q̃ fit ad exceptionẽ rei fundan
dam, & replicationẽ actoris coadiuuandã, de quib. in l. fi. j̃. eo.
non vr̃ p̃paratoria, cum petatur poſt exceptionẽ ꝓpoſitã, c. j. de
lit. conteſt. Sol. Põt dici, ꝙ editio non ſolũ eſt præparatoria iu-
dicii inchoandi, vt in l. edita, ſed ẽt iudicii inchoati excludẽdi,
vt in l. non eſt nouum. ſic videmus j̃. de pact. & tranſac. quæ ſæ
pe fiunt poſt lit. conteſt. & tñ p̃mittuntur tanq̃ p̃paratoria iudi
cij excludendi, vt declarat d. Ant. de Butr. in rub. extra de iudi.
Quintò obſt. quia actio ad exhibendum eſt p̃paratoria rei ven
dicationis, l. ij. §. eſt aũt. in verbo, acturo, ff. ad exhib. & tñ non
p̃mittitur. Reſpondet Iaſ. dupliciter. Primò, quod hic tractat̃ de
editione neceſſaria, ibi de editione voluntaria. Iſta non ſatisfa
cit, tum quia verbalis eſt, cum non det̃ rõ diuerſitatis, tum quia
actio ad exhibendum eſt neceſſario præmittenda eo caſu, quo
agens non habet modum probandi rem mobilẽ eſſe illã, quã
petit, niſi teſtib. exhibeat̃, l. j. l. exhibitionis, j̃. ad exhib. Et melius
ꝓbatur in l. iii. §. ſi ex noxa, ff. eo. Scđo rñdet, ꝙ hic ordo proba-
bilis eſt, non tñ neceſſarius. ſequit̃ Deci. ſed certe ſi ordo ꝓbabi-
lis eſt, erit improbabile illum nõ ſeruare. Oppoſitorũ. n. oppo-
ſita debet eſſe rõ, l. fi. §. ſi filius, de leg. iii. c. cognoſcẽtes, de cõſti.
Ego aliter rñdi in rub. de iudi. ſequunt̃ Mod. hic. Addo aliam
rñſionẽ, vt dicamus hic tractari de editione facienda officio
iudicis, ibi de editione, q̃ fit iure actionis, & ideo fuit reſeruata
in tractatu

in tractatu actionum. Cõfirmatur, qa editio, quæ fit p interdi
cta, fuit posita & reseruata in tractatu interdictorũ, vt ff. de ta-
bu. exhiben. & ff. de lib. hom. exhib. Sexto ob. quia j. post tit. de
iud tractatur de foro competenti, q̃ cõpetẽtia est pparatoria, &
añ lit. contest. discutienda, l. ita demũ, j. de procu. c. inter mona
steriũ, de re iudi Sol. Continuatio põt intelligi de pparatoriis
iudicii inchoãdi, vel inchoati excludendi facto partiũ. Titu. ve
rò de iurisd. om. iud. & de foro cõpet. tractat de parartoriis iu-
dicii inchoãdi vel excludẽdi facto iudicis. Nã ad iudicẽ ptinet
cognoscere, an sua sit iurisdictio, l. si quis ex aliena, ff. de iud. In
6 4 pte gl. q̃rit, quare de edendo † per gerundiũ sit rubricatum, &
nõ p nomẽ. gl. in rub. ff. eo. rñdet hoc factũ, vt oñderet necessi-
tatẽ imponi edẽti Istã rõnẽ damnant Bar. & alii *communiter* p ti-
tu. de in ius vocando. vbi gerũdiũ non importat necessitatẽ, vt
pbatur in rub. C. vt nemo inui. agere vel accu. coga. Bal. & Sal.
saluant gl. distinguendo. Aut gerũdiũ pfertur in actiua signifi-
catione, & tũc nõ importat necessitatẽ: aut in passiua, & tunc
importat necessitatẽ, vt in hoc tit. Cõprobant Mod. p text. ff. de
lib. exhib. & de ventre inspic. q̃ nihil faciũt, cũ loquant̃ in parti
cipio. Are. sigñationẽ admittit, sed dr̃iam inter gerundiũ & no
mẽ reiicit, quia nomẽ verbale relatũ ad eũ, qui patit̃, ẽt necessi
tatẽ importat, vt Insti. de satisd. tut. in prin. D. Ale. & sigñatio-
nẽ, & dr̃iam damnat, qa reperitur nomen verbale in passiua
sigñatione, vt testi factio, l. filius, ff de testa. & tñ non necessitat.
Vñ qua rõne noĩa verbalia, passiue prolata non necessitãt, non
ẽt dẽnt necessitare gerundia. Rimin. quoq; ista oppugnat, quia
in l. i. & in l. fi. j. eo. reus non tenet̃ edere, qđ falsum esset, si gerũ
diũ in hac ru. necessitatẽ diceret. sed istud parum vrget, qa p op
posita declaratur necessitas edẽdi, arg. l. i. ff. de his, qui sunt sui,
vel alie. iur. Quid in tanta varietate dđm? Si loquamur de neces
sitate pcisa, gl. male dicit: si loquamur de cãtiua, gerũdiũ neces
sitatẽ importat, vt hac rubr. tã ex pte actoris, q̃ ex parte rei. Acto
ris, si cõsequi vult qđ intendit, c. i. de lib. obla. Ex parte rei, si no-
lit mulctari, vl̃ ad interesse cõdẽnari, l. vbi exigit̃, §. his ãt, ff. eo.
Nõ ob rub. de in ius vocã. qa ẽt ibi denotat̃ necessitas, si actor
non vult sibi silentium imponi, iuxta l. diffamari, C. de inge. &
manu. Silr̃ in tit. de postu. cogitur aduocatus postulare, si no-
lit officio priuari, l. puidendũ, j. de postul. l. i. §. ait ptor, ff. eo. Et
quantũ ad hãc necessitatem, non placet dr̃ia Bal. non ẽt placet
dr̃ia gl. inter gerundium & nomẽ, vt in rub. Insti. de satisd. tuto.
iuncta rub. j. de satisdãdo. Inquirenda est igitur alia rõ. Rñdet
Bar. dando aliã rõnẽ, fuisse rubricatum per gerundiũ, qa author
actũ edẽdi intendit demr̃are, & non effectũ. Nã gerũdiũ actum
agẽdi vl̃ patiendi sigñat, nomen vero effectum. Ista rõ repro-
batur per Are. Soc. & Nouissimos p ti. de satisd. tuto. p ti. de no.
op. nun. iũcta l. de pupillo, §. qui nũciat, eod. tit. Sed certe in istis
titulis tractatur principaliter de effectu. mihi tñ non placet per
tit. de in litem iurãdo. vbi de effectu iuramenti tractatur, & tñ
per gerũdium rubricat̃. sic in nostro tit. l. edita, l. iustũ, j. e. & l. vbi
exigit̃, §. i. ff. eo. Sic etiam noĩa verbalia designant tã actum, q̃ ef
fectum, vt ff. de custodia, & exhibi. reorum. Quare ɔcludo non
esse dr̃iam, an rubricet̃ p nomen, vel p gerundũ, qñ rubricatur
cum præpositione, de, q̃ cãm materialem tituli sp designat, vt
l. i. §. nunc videamus, ff. de coniungen. cum emancipa. li. decla
raui in ru. ff. si cer. pe. Ex his habemus elicere duo. Primum,
gerundium pprie non importare necessitatem, qđ verum puto,
loquẽdo de pcisa necessitate, sed de cãtiua dubito p pdicta. Li-
tat Riminal. sic, qñ gerundium iungit verbo, sum, es, est. & idẽ
dicit Fel. in c. exceptionẽ, col. 3. de exception. Sed iura p ipsum
allegata vtunt̃ participio, & non gerundio. Et ita loquit̃ tex. in
l. i. §. edenda sunt oĩa, ff. e. Secundum, gerundiũ denotat actum,
prout est in fieri. Ex quo infert ad cõprobationẽ eius, quod di-
xit Bal. in l. nisi ex cautione, in v. quæstio. j. de non nu. pecu. De
quo per Fel. in c. si cautio, col. xvii. versi. ii. not. de fide instru.

SUMMARIUM.

1 *Depositum potest per omne genus probationum probari.*
2 *Actor debet esse instructus, quomodo probare possit suam intentionem.*
3 *Liber rationum facit fidem contra scribentem.*
4 *Fœmina, an possit libros rationum conficere.*
5 *Reus non tenetur edere actori ad intentionem suam fundandam, & quare.*
Fallit ex iustis causis. quæ aũt sint iustæ causæ, traditur. nu. 6. vsq; ad nu. 17.
7 *Edenda an sit scriptura confecta a tertio de negocio principaliter pertinen*
te, absque mandato meo.
8 *Mercatores an teneantur edere libros rationum, maximè hodie, cum so-*
leant de consuetudine libros rationum conficere. latè disquiritur.
9 *Reus an teneatur edere actori instr̃a sua, si actor amisit propria instr̃a.*
10 *Iudex an teneatur ad requisitionẽ partis interrogare reum, an habeat ali-*
qua instrumenta, quibus vti velit.
11 *Fisco agenti, an teneatur reus edere, & quid in causa criminali, in qua agi*
tur de pęna pecuniaria, & nu. 14.
12 *Gabellarum emptoribus agentibus, an sit edendum per eum, ad eorum in*
tentionem fundandam.
13 *Ecclesiæ agenti, an sit edendum per reum ad intentionem eius fundandam.*
15 *Vsurarius reus tenetur edere actori ad fundandam intentionem.*
16 *Pœna imposita contrahenti incestas nuptias per legem ciuilem, an sit exten*
denda ad contrahentes incestas nuptias de iure canonico.
17 *Reus an teneatur edere actori ad replicationem fundandam: cõmunis quod*
sic, & quare potius quàm ad intentionem fundandam.
18 *Actus facilius adiuuatur, quàm de nouo concedatur.*
19 *Editio an fiat iure actionis, an officio iudicis; & si fit iudicis officio, an nobi*
li, an verò mercenario, latè traditur.
20 *Officiũ iudicis dat̃, quoties verba legis dirigunt̃ ad iudicẽ, declara vt ibi.*
21 *Editio an fiat iure actionis, an officio iudicis, quæ vtilitas resultet: plures*
recitantur vtilitates.
22 *Editio fit iure actionis in casibus hic recitatis.*
Editio fit iure actionis descendenti ex contractu illo, ex quo quis est obli-
gatus conficere librum rationũ. latè de veritate, & ibi an Notarius, vel
argentarius teneantur actione mandati ad edendum.
23 *Notarius cogitur instrumenta conficere, alioqui incurrit periurium, & po*
test priuari officio.
24 *Notarius & argentarius debent habere mercedem de eorum scripturis.*
25 *Actio ad exhibendũ datur pro instr̃is, quæ petuntur edi ratione dominij.*
26 *Interdictum de tabulis exhibendis datur pro instrumentis pertinẽtibus ad*
vltimam voluntatem, sed an hæc actio detur pro testamento nuncupati-
uo, vel codicillis, de quibus fuit Notarius rogatus.

IPse dispice. Diuiditur in duas partes. In prima ɔ
silium. In ij. iuris rñsio. Secunda ibi,
nam quod desideras. Summatur, vt per Bart. In tex. ibi, ipse
dispice. non a me rñsum quæras, quia ad ea, quę facti sunt,
non respondet legislator, l. eum quem temere, § j. ff. de iud. Et
sic Imperator fuit consultus de duobus, altero facti, altero iu-
ris. iste intellectus licèt sit *communis*, non placet, quia fatuus
fuisset Anto. Aemilius petere se instrui de facto proprio, l. fi. ff.
p suo. inepta fuisset rñsio Imperatoris, vt ipse dispiciat modũ
pbãdi, q sup hñdo mõ, instrui petebat. Teneamus igitur Impa-
torem fuisse ɔsultũ de uno tñ, an aduersaria edere teneretur.
& rñdet, q̃ras tibi aliũde pbationes, quia iãq; desideras sumere
pbationes de domo rei. Ex hic patet, qđ primum notabile Bar.
non pbat̃ in isto tex. Circa qđ scias, Iurecõsultum posse de fa-
cto supplere, vt plene possit rñsũ iuris dare, l. diuus, ff. de offic.
psid. & iõ Senatus quotidie petit rescribi sibi fcm̃ causæ. iterum
ibi, ipse dispice. s. oẽm spẽm pbationũ, secundum glo. j. Ex quo
1 not. ꝙ depositum † põt p oẽ genus probationis pbari, & ideo
si agatur ad depositum, & probet̃ stiplo ex cã depositi, dicitur
sufficiẽter pbatũ depositũ. ita Bal. in l. gñalr, q. ix. j. de non nu.
pec. Nam si facultas probãdi cęteros ɔ̃ctus non est coarctãda, l.
admonẽdi, ff. de iureiur. minus erit coarctãda pbatio deposi-
ti, quod est magis priuilegiatum, l fi. C. deposi. In text. ibi, queẽad
modum. duplr̃ legitur in glo. Primò, ꝙ referatur ad verbum,
deberi. i. ex qua causa debeat̃. iste intellectus cõiter dãnatur, cũ
ex causa depositi deberi proponatur. Scđò, quod referat̃ ad ver-
bum, pbes. iste intells̃ est verus & *cõmunis*, & fm̃ istum intellm̃
põt defendi opinio illorum, qui dñt duas proponi qõnes iu-
ris. Prima, quo gñe probandi debeat iustificari depositum, &
rõ dubitãdi fm̃ aliquos sumi põt ex §. si quis vero caute, in Au
then. de fide instrum. iste intells̃, & ista dubõ non placet p ea, q̃
s. dicta sunt. Teneamus ergo secũdum, ex quo colligitur ꝙ di-
ctio, queẽadmodum, eum sensum recipit, quem sibi pstat ver-
bum, cui adijcit̃, l. queẽadmodum, C. de agri. & cẽsi. & in rub. ff.
2 queẽad. testa. ap. Item colligitur, ꝙ actor † debet esse instructus
qũo probare possit intẽtionem suam, l. qui accusare, j. e. Et ideo
non excusatur ab expẽsis sub ptextu, ꝙ successerit in ius alteri⁹,
vt tradit Bar. in l. q in alterius, ff. de reg. iur. dẽt ẽt esse instruct⁹ de
iurisdictione, l. si quãdo, j. de dila. Itẽ an foueat bonum ius, quia
potuit consulere peritiores, l. si alio, j. de inge. manu. In tex. ibi,
deposuisse. Not. ꝙ causa depositi non dicitur priuilegiata, nisi
expsso iure caueatur. patet, quia non tenetur edere agẽti ex cã
depositi, licèt in multis alijs sit priuilegiata, de quibus in l. pen.
C. depo in l. in ɔ̃ctibus, C. de non num. pec. Non. n. priuilegia
sunt multiplicanda, vt docet gl. in l. a diuo Pio, in prin. ff. de re
iud. In tex. ibi, vt rõnes suas. hæc verba hñt duplicẽ sensum, vt
3 in gl. 3. Ex primo not. ꝙ liber † rõnum probat ɔ̃ scribẽtem, als̃
frustra peteretur editio. Ad idem tex. in l q̃dam, §. nũmularios,
ff. eod de quo amplissime in l. admonẽdi, ff. de iureiur. In tex. ibi,
4 aduersaria tua. pt † notari, quod fœmina non prohibetur con-
ficere libros rõnũ. Sed in ɔ̃rium videtur tex. in l. fœminæ, ff. eo.
Timore huius contrarij gl. exponit. hęc verba, rationes. i. instr̃a
sua. iste intells̃ aliqualiter violat literam. Aliter rñdet gl. ꝙ hęc
fœmina successit argentario, & sic non ɔfecit librum, debet tñ
edere, per text. in l. q̃dã, §. nihil, ff. eo. Bar. dicit hũc intellm̃ esse
diuinatiuũ: tñ considera, ꝙ postq dubitatur de vno solo, an fœ
mina teneat̃ edere, cætera præsupponuntur habilia. Et sic, ꝙ ip
sa successerit, c. i. de ęta & qualit. l. qui testõ, ff. de testa. Alia ra-
tione hic intellectus non videtur verus, quia sicut argẽtarius
indistincte tenetur edere rõne officij, l. argentarius, ff. e. ita mu-
lier eius hæres, d. §. nihil, cuius ɔrium hic psupponitur. Dec. in-
telligit istud ex cã, qa fœmina argẽtario successit, & hoc mõ sẽ
sum gl. saluari putat. Sed certe si psupponatur cã hæredẽ, Im-

perator

perator non recte r̄ndisset eā nō teneri nisi ex cā, cu r̄r teneat. Si verò nō pponat eā hæredē, tūc idē esset in argētario, cuius ꝯ triū ꝯcludit Deci. Alia ēt rōne hic intellectus non vr̄ bonus, quia rōnes editæ ab argētario, cui fœmina successit, sunt quasi publicæ, d.l. argētarius, & cōes, d.l. ptor, in prin. Tex. aūt loqt̄ de rōnibus priuatis & pprijs, ut probat verbum, suas, l. si ita, ff. de aur. & arg. leg. Sol. pn̄t dici suæ ratione dn̄ij, cōes vero rōne interesse, d.l. ptot, in prin. vel si sunt cōes, suæ dici possunt, l. serui electiōe, §. fi. de leg. i. Alius fuit intell's, ꝙ hæc femina exerceret officium argētariæ p seruum. & hunc sequuntur oēs, excepto Dec. qui putat mulierem non etiam per seruum, cuius capacitas, vel incapacitas depēdet a muliere eius dn̄a, l. si mihi & tibi, §. regula, de lega. i. istud officium exercere, poterat allegare tex. clarū l. 2. §. j. ff. de admi. rer. ad ciui. perti. Sed defendendo, r̄ndet ꝯtrarium procedere, quando eadem rō est in seruo, quæ est in dn̄o, secus si diuersa, ita Bal. in l. humanitatis, in 4. opp. C. de impub. Pro qua solutione alleg. tex. in l. j. in prin. ff. de verb. oblig. Ratio aūt, qua prohibetur femina, cessat in seruo, qui potest honeste conuersari cū viris, qd̄ femina nequiret. Ex hoc iustificat̄ decisio Bar. in l. 3. §. hoc aūt solū, ff. de leg. pst. vt phibit', ꝯhere cum bānito non cēseat̄ prohibitus ꝯhere cum seruo bāniti, sicut de muliere hic dicitur: & hac rōne poteris r̄ndere ad oīa argumenta d. Ias. in d. §. regula. Tertius fuit intell's Iac. But. quòd hæc mulier de consuetudine toleraretur in hoc officio. Ex hoc nota valere ꝯsuetudinē, ꝙ femina possit exercere officia virilia: qd̄ expeditum est, qn̄ phibitio est iuris positiui, vt in casu nr̄o, c. fi. de consue. & l. de quibus, ff. de legi. Quartus ē intell's Bar. ꝙ hæc mulier cōfecerit rōnes priuatas, quas ex cā edere tenetur, & iste est *communis* & magis amicus literæ. In tex. ibi, ex causa. not.† reum non teneri ad fundandam intentionem, nisi ex cā: ista est proprie mā legis nr̄æ. Inquiramus primo rōnem, quare reus non teneatur, mox quæ sit causa iusta, pp quam teneatur. Circa primum assignatur ratio in l. qui accusare, ꝟ. eod. quia ratio equitatis & iuris non patitur. Aequitas. n. non vult, quod qs se perdat, vt Apostolus docet. Et Imperatot nimis graue putat quē suis armis ꝯfodi, l. nimis graue, ꝟ. de testi. quare re', q lacerauit instumēta sua, nō tenet̄ aliqua pena, f'm Bal. & Sal. in d. l. q accusare. Vnum addo, ꝙ in foro ꝯsciē, non videtur reus obligatus ad edēdum, quia forus æqtatis non differt a foro ꝯsciæ, ita Bal. in l. j. col. 3. C. de confess. Contra hanc rōnem insurgunt. Moderni, quia ea attēta, reus non deberet cogi r̄ndere positionibus actoris, cuius ꝯriū deciditur in l. 2. §. quod obseruari, ꝟ. de iura. calum. & in c. 2. de confess. in vj. Tu in primis considera, ꝙ istud nihil facit. Nam reus non tenetur r̄ndere positionibus, nisi iudex iubeat, d. c. 2. Non debet aūt iubere, nisi æqtate suadēte, l. vbicūq;, ff. de interro. act. Sic non tenetur reus edere, nisi causa subsistēte & iubēte, ex officio iubētis, & sic termini sunt pares, non ꝯrij. Aliter r̄ndet do. Ant. in c. j. de pba. quam r̄nsionem improbat d. Deci. hic, & ibi. Pro defensione d. Ant. ꝯsideraui, ꝙ licèt reus teneatur r̄ndere positionibus, non tn̄ cogitur causas fateri. Et si instetur pp iur'm calūniæ cogi ad confitēdū veritatem, videtur, ꝙ ista non est coactio pcisa, alioqui eadem coactione teneret̄ edere instra, cuius ꝯrium deciditur hic. Item considero, ꝙ positiones fiunt ad finem probandi, & confessionem extorquēdi: editio vero petitur ad fines respiciendi tantū. Et iō si peteret̄ editio ad effectum probādi, vt quia petens diceret velle vti pbationibus & instrumētis tā pro se, q̄ contra se, tunc reus teneretur edere, l. j. §. edenda, ff. eod. & ꝟ. dicetur. Excussa ratione, quare reus nō teneatur edere, examinemus † causas, pp quas tenetur. Prima est causa mādati, d. §. pertinere, sed ibi non exigit̄ mādatum pro cā editionis, sed ad demonstrandum interesse petētis, d. l. si qs, §. ex hoc edicto. Vnde si constet aliter ptinere ad petentem, tenebitur argētarius edere, l. qdam, §. fi. eo. tit. gl. tn̄ & alii concludūt necessariū eē mādatum, sicut in Notario est necessarius rogitus, §. nos aūt, in Auth. de Tabel. Sed ego intelligo istud pcedere in argentario & Notario conficiētibus rōnes inter alios. vt docet Spec. in tit. de instrorū editio. §. postquā, versi. & breuiter. non ēt si ꝯficiant rōnes inter ipsos & ꝯhētes cū eis, d. §. fi. Quare dicerē argētarium teneri edere rōnes cessionarij, q non mādauerūt, vt in Notario determināt Ang. & Pau. de Ca. in d. §. ex hoc edicto. Sed restat scrupulus. Quid † si scriptura sit ꝯfecta a tertio de negocio principaliter ad me ptinēte absq; meo mādato? Aret. in d. c. j. r̄ndet mihi edēdā, qa ratihabitiōe secuta videor mādasse, p tex. in d. l. ptor, §. j. ibi, qd̄ mei cā cōfecit. In ꝯrium facit, qa non cogit̄ argētari' edere scripturā, q nō pbat, d. §. nūmularios, & l. hæc stipl'o, §. diuus, ff. vt lega. nomi. cauea. Nec admittēda est petitio editionis, causa vexādi scribētē, d. l. si qs, §. exigit. scriptura aūt a tertio cōfecta sine mādato, nō pbat, d. §. nos aūt. & vult Bar. in l. Senat', in tit. de inst. edi. §. videdum, ver. ex pmisis, & Rot. dec. ccxviii. ff. ad Turpil. Pro sol'one pt distingui. Aut petit̄ editio ꝯ aliū, & nō cogit̄ is, q scripsit per rōnes prædictas: aut ꝯ ipsum scribētē, & tunc scripturā priuatā nō tenet̄ edere, vt hic. Aut est publica & probat ꝯ scribentē, etiā ꝙ non sit solēnis f'm Ioā. And. ī addi. Spec. in tit. de inst. edi. §. nūc dicamus, in addi. magna. & tūc propter ratihabitionē edere tenet̄. & ita pcedat opin. Areti. Et ideo infert̄, ꝙ si Notarius faciat instrumentum de donatione, quam ipse fecit absq; rogitu, tenebit̄ illud edere donatario. ita Pau. de Ca. in d. l. prætor, in prin. Sed qa † prædicta pcedunt in mandato expresso, dubitat̄ de tacito. Exēplū in mercatoribus nostri tēporis, q ex cōsuetudine ꝯficiūt libros rōnū. R̄ndet Bar. idē dicendū, vt ex iusta causa edat̄: qa ꝯhentes censentur tacite mandasse, vt mercatores solent virtute sui officii & consuetudinis prædictæ libros conficere, & ita pōt intelligi tex. nr̄. No. Bar. velle feminā non phiberi exercere artem mercantilē, vt late tradit Bal. in l. si vxorē, ꝟ. de cōdit. inser. & tunc cessat præsumptio l. Quintus, ff. de don. inter vi. & ux. de quo plura scripsi. R̄n. li. 3. c. 4. No. etiam mercatorē nostri temporis teneri edere librū rationum ad intentionem actoris fundandā. Idem tradit Bar. in d. l. qdā, in prin. & §. nūmularios, & eius opinio in practica seruatur, vt Alb. Ale. & Mo. affirmāt. Fūdamentū Bar. ꝯsistit in cōsuetudine scribēdi libros rōnū, pp quā tacitē censet̄ eis mandatū rōnes ꝯficere, l. vel vniuersotū. l. Titianus, allegatis ab eo, quæ iura non vn̄r ad ppositū allegari, cū se fundēt in cōsuetudine mandātis: nos in consuetudine mādatarij, nisi Bart. voluit sumere fundamētū ꝯsuetudinis in gn̄e. d. Alex. allegat aliū tex. in l. fi. ꝟ. de fideiuss. cui r̄ndet Dec. ꝙ loquit̄ in ꝯsuetudine gn̄ali: nos in ꝯsuetudine quorundam scribentiū. Sed certe sicut ille tex. loquit̄ de ꝯsuetudine generali fideiussorū. ita nos de ꝯsuetudine generali omnium mercatorū. Alia rōne non videtur pbare, qa ibi arguit̄ de potestate ꝯsuetudinis ad ptātem legis, cui cōsuetudo supponitur. Nos verò de ꝯsuetudine mercatorū ad voluntatē ꝯhentium cū eis. Deci. ēt non putat istud fundamētū verum, qa consuetudo est facti, & ideo pbanda, c. i. de ꝯst. li. vj. sed Bar. & sequaces non negant consuetudinē pbandā, nisi sit notoria, tunc sufficit eam allegare, l. si adulteriū cū incestu, §. idē Pollioni, ff. de adul. l. si quis ex aliena, ff. de iud. Scdo arguit Dec. qa hæc consuetudo vr̄ inducta in fauorē mercatorū scribentiū libros ad eorū instructionē, & ideo non est retorquēda in odiū ipsorū, reg. odia, de reg. iu. in vj. Tu aduerte, ꝙ si cōsuetudo præsupponat̄ inducta ad instructionē scribentiū tantum, tunc stabo cū Dec. per id, quod dicit Bal. in ru. de cōst. pe. col. fi. vbi determinat non teneri mercatorem edere sua memorialia, & p id quod determinat Car. in cle. j. de vsu. ꝙ mercatores nō tenent̄ edere libros, quos cōficiūt in secreto. sequr Ale. hic, co. pe. Sed Bar. & sequaces, intelligunt consuetudinē conficiendi librum cōi noīe, & ad vtriusq; instructionē, vt declarat Pau. de Ca. in d. l. argētarius. dicēs ppea tales rōnes esse communes vt in d. l. ptor. Inferens, ꝙ dn̄r rationes pertinere ad ꝯhentes cū mercatoribus. Non ob. si dixeris, ꝙ mercatores in dubio cēsentur scripsisse rationes pro sua vtilitate: qa verum, nisi ex necessitate officii sciberent̄, l. i. §. officio, ff. de tute. & rat. distra. & c. inter dilectos, ad fi. de fide inst. Secundo istud fundamentum nō vr̄ verum, qa etiam in argentariis erat similis consuetudo conficiendi libros, & tn̄ non tenebant̄ edere, nisi eis esset expresse mandatum, d. §. pertinere; Sol. in argentariis reqritur exp̄ssum mandatum, vt pbetur rationes pertinere ad mandantem. At si constat aliter pertinere, sufficit tacitum mandatum, vt ī mercatoribus, l. quædam, §. fi. ff. eo. Ex. his remanet solidum fundamentum Bar. & communis sn̄iæ, quā sequitur & dicit *cōmunem* Soc. consi. 142. Considerata contingētia, col. fi. li. ii. & Step. Ber. cons. 102. quia mercatores, li. ii. Et ita tenendo, non obstāt fundamenta ꝯria, & primo non ob. tex. in d. cle. i. inductus per locum a spāli, qa spālitas consistit in alio, videlicet in libro & scripturis priuatis vsurariorum, vt probat̄ ibi in verbo, rationum suarūm, & in verbo, occulte. Nos in libro communi, & quasi publico, propter authoritatem consuetudinis. Item nō ob. tex. in d. l. argētarius, in verbo, absimiles qa r̄ndet Bar. in l. nuda rō, ff. de do. Que conclo pcedit in mercatoribus matriculatis & iuratis, q dn̄r successisse ī locum argentariorum, & eis similes vn̄r: qa authoritate. i. cōsuetudinis, offiīi exercēt, & eorum opera ꝯsistit ēt æque principal'r in ꝯficiēdis libris pp iur'm, & ꝯsuetudinē. Et si instet, ꝙ sunt dissimiles, qa non æque credit̄ libris mercatorū, cū faciāt tm̄ semiplenā pbationē, vt dicit Bar. in l. admonēdi, ff. de iureiu. R̄ndet̄, ꝙ ꝯ ipsos mercatores faciūt plenā fidem, sicut libri argentariorū, §. nūmularios. & docet Bar. in d. l. nuda rō. Præterea imperfecta fides dr̄ simp'r f'm gl. i. cle. cōstitutionem, de elec. Et plus & minus n̄ inducūt dissimilitudinem specificā, l. fi. ff. de fun. inst. Secunda causa est fortuita amissio istrumentorū, q semel fuerūt ei edita, d. l. si qs, §. fin. Sed cū fuerit actori semel facta editio, p̄supponendū est ex causa facta, & pbat̄ ibi in verbo, iterū iubebit. hoc casu vera & pbabilis causa est, ipsa amissio. Sed dubium † est, quid si actor amisit instrumenta ppria nunquam sibi edita? Inn. in d. c. i. & Spe. in tit. de inst. edit. §. vidēdum. vers. ex pmissis. & Rot. decis. 218. in nouis, ꝯclūdūt reū teneri edere, qa eqtas ita suadet, ne facultas probādi depereat sine culpa actoris. sequūt̄ Nouissimi per tex. in d. l. si qs, §. pen. vbi argētario ex causa fortuitæ amissionis editio facienda est. Cōtrariū tenet Pan. & Fel. in d. c. i. p illū text. & istorum opi. magis placet, nā nō est equum, ꝙ reus teneatur

tur edere librum rõnum suarum, quem aliunde actor hr̃e non põt, vt hic. nescio videre vñ suboriať ęquitas ex sola amissiõe instrumentorum. Non.n.debet æquũ videri, qđ a legis tramite aberrat, quia non est æqtas, q̃ nõ dicitur legibus informata, ſm Pan. in c.ex parte, in 3.no.de offi.deleg. Et si est spãle odio vsurarum, qñ non põt prauitas vsurarii aľr ꝓbari, d.§. cæterum, & spãle in fisco, cui fuerunt subtracta instr̃a, l.2.§. diuus, ff. de iure fisci, satis dať intelligi, ꝙ rľr amissio non est sufficiens causa: & in ꝯrium facit tex. in l.j.ſ. de quæst. vbi ꝑ ꝑ inopiam ꝓbationũ, quæ põt euenire ꝑꝑ amissionem ꝓbationum, non pñt serui interrogari in ꝑiudicium dñi. Nõ ob. tex. in d.l.fi. qa loqtur in argẽtario, qui sibi edi petit rõnes amissas, quas ipsemet aliqñ ediderat, & in hoc Nouissi. vñr secũ pugnare, dũ volũt reũ, vel tertiũ, qui voluntarie edidit, non amplius teneri edere, si ꝑdantur: quia actus voluntarius vlteriorẽ oblõnẽ non inducit, l. voluntarie, de excusa. tuto. Et sic cõsentiũt, ꝙ cã amissionis, & actus voluntarius non obligẽt, minus obligabit sola amissio. Tertia causa est vsus instr̃orũ, l.j.§. edẽda. ff. eo. c. ꝯtingit, de fide instru. c. cum ꝑsona, de priuil. lib. vj. vbi traditur modus edendi instr̃a, qbus quis vsurus est. Ampliatur primo, vt ꝓcedat ẽt in instr̃is, qbus qs vsurus est in passibus, & pũctis ꝑ eo faciẽtibus, ſm gl. Pau. đ Ca. & alios *cõmuniter*, in d.l.j §. editiones, eo. ti. seqtur Fel. in d.c.j. col. 4. in j. fallentia, qa ꝓtestatio in depẽdẽtibus a ꝑtãte iudicis nihil operať, c. cũ M. Ferrariẽsis, de constit. Cõprobat d. Ias. in l. non solum, §. morte, col. xiii. ff. de noui ope. nunci. Ista ampliatio non placet, quia vsus depẽdet a volũtate vti volẽtis, ideo opari debet suum effectum, l. ꝑ seruum, §. j. ff. de vsu, & habi. & ita tenet Fel. in c. imputari, col. fi. de fide instru. Saluari tñ põt in qnq; casibus, de qbus ꝑ Fel. in c. cum venerabilis, col. v. de excep. Amplia scđo ẽt in testibus, qbus vsurus est reus, quorum noia sunt petẽti edẽda, ſm gl. in d.§. editiones, & Fel. in d. c.j. col. v. Ista ampliatio est ꝯ tex. in l. non ex oĩbus, & ibi gl. magna, in fi. ff. de arbit. Et istud verũ puto, ꝑꝑ timorẽ subornationis. & ita tenet Bal. in addi. Spec. in rub. de instr. edi. col. 4. & in l. fi. col. v. ſ. eo. Stabit igitur ampliatio in nominibus testiũ productorũ, & examinatorũ, quorũ noĩa edẽda sunt ad finem opponendi ꝯ personas, vt Spec. in tit. de test. §. qualiter, versi. post

10 hæc. Sed † dubitari põt, an iudex teneatur ad reqsitionẽ partis interrogare reũ, an hẽat aliqua instr̃a, qbus vti velit: Albe. in l. fi. ſ. eod. rñdet teneri, dato competenti termino interrogato ad rñdẽdum: & bñ ꝓbať in l. q interrogantur, ff. de interrog. actio.

11 Quarta † causa est fauor fisci, l. nec qsquã, ff. eod. & l. 2. §. diuus, ff. de iure fisci. Tu in primis aduerte, ꝙ reus non tenetur edere fisco, nisi instrumẽta ad cãm ꝑtinẽtia, & sic fiscus teneť ꝓbare instr̃a facere ad cãm, qđ probari non põt, nisi ꝓbato tenore instr̃orũ, vt declarat Bar. in l. sicut dignũ. C. de fide instru. & latè Fel. in c. sicut, col. ii. de re iud. Hoc sic ꝓsupposito nõ vr̃ necessaria editio, q̃ sit ad instruẽdũ, l. qui accusare. ſ. eo. Et qa ꝓbato tenore ꝑ testes est perinde, ac si esset fcã fides ꝑ instr̃a, l. in exercẽdis. C. de fide instru. Bart. in d.§. diuus, rñdet tũc ꝓbãdũ tenorẽ, qñ agiť de subtractiõe instr̃orũ. Sed certẽ idẽ vr̃ dđm, si agať de editiõe, d.l. nec quisquã, in verbo, ad cãm ꝑtinẽtia. Declara hãc cãm ꝓcedere in causis pecuniariis, nõ ẽt in capitalibus, d.§. diuus. sed dubiũ est, an idẽ in cã criminali, in qua agatur đ pœna pecuniaria fisco applicãda? Gl. Albe. & alii *cõmuniter* in d.§. diuus, intelligũt illa verba, nõ ẽt in cã capitali, extendẽda ad cãm criminalem: quæ criminalis diciť, mõ de re pecuniaria fisco applicãda agať, ſm gl. in l. 3. vbi Bar. ff. de sepul. viol. & ita ꝯsuluit Ale. cõsi. 132. lib. i. Ego dubito ꝑ tex. in l. ii. in fi. ff. de pub. iud. vbi nõ dr̃ iudiciũ capitale, si de pena pecuniaria, vľ de modica coactiõe agať. Saluãdo cõem ĩtellr̃m oppositũ faterer, ꝙ ĩ verbũ, cã capitali, largissime capiať, qđ ex ꝓcedẽtibus declaratur, iux. l. si seruus pluriũ, §. fi. de leg. i. in ꝓceden. diciť locũ esse priuilegio, si de re nũmaria q̃renda ex iure dñi, vel siľi agať. Quod verbũ, uel simili, debet intelligi de iure ex causa ciuili, nõ etiam criminali, qđ non est simile ciuili, l. i. quando ciui. actio præiud. cri.

12 Ampliať † hic fauor ad emptores gabellarũ, q succedũt in locum fisci, ſm Bald. in d.l. §. editiones, & in l. dissolutæ. ſ. de condict. ex lege. Ista ampliatio reprehendiť ꝑ d. Ale. qa priuilegia ꝯcessa fisco rõne ꝑsonæ, vel bonorum fiscalium non transeunt ad emptores gabellarũ, l. licitatio, §. fi. & ibi Bar. ff. de publ. comprobat Dec. in d.c.i. col. ix. & ꝯsi. 48. per totũ. & mihi placet per

13 ea, q̃ scripsi in tract. de peste, in 3. parte, q. xv. Secundo † extenditur ad ecclesiam quæ fisco æqparatur, l. fi. C. de sacros. ec. secundum Pan. & alios *cõmuniter* in d.c.i. Et Ias. post alios hic. Mihi tñ displicet, qa hic fauor est ꝯ æquitatẽ, d.l. qui accusare. Ergo non debet porrigi ad ecclesiã, q̃ e mater ęqtatis, c.i. đ ali. feu. Et ex hoc rñdetur ad ꝯriã rõnẽ, ꝙ in mã fauorabili sit licita extẽsio ex identitate rõnis, vt no. gl. & alii in l. illud. C. de sac. san. eccl. qa hic agiť đ mã plusquã odiosa, l. nimis graue, ſ. de testib. Cõfirmať, qa priuilegia nõ sunt extẽdẽda de ꝑsona ad ꝑsonã, nisi expsso iure caueať, c. sane, de priuil. non ob. text. in d.l. fi. qa fit extẽsio ꝑ legẽ. itẽ đ ecclesia ad ciuitatẽ, hic agiť de extẽsiõe faciẽda ꝑ hoĩem de fisco ad ecclesiã, qđ nõ repiť l. cautũ. Hinc est, ꝙ ecclesia nõ hẽt priuilegiũ hypothecæ, qđ hẽt fisc᷑, l. i. C. đ

priuil. fisci. & hoc dicit Bal. ibi in specie, & in d.l. fin. Et hoc retẽto, ꝙ ecclesia non mereať hũc fauorẽ, nõ vtiq; merebunť, qui ꝓ dote, matrimonio, alimẽtis, libertate, pia causa, & filiibus, cuius ꝯrium firmãt *communiter* Doc. & ꝓseqť d. Ias. post alios. Declara

14 tur † hic fauor fisco cõcessus, vt ꝓcedat, qñ fiscus nõ habet modum aliunde ꝓbandi, secundum Pan. in d.c.i. & mihi placet, quia priuilegia sunt restringenda, l. fi. ff. de cõst. Prin. vbi late do. Ias. & istud vr̃ ꝓbari in d.§. diuus, dũ se fundat ꝯ recusantẽ edere in præsumpta subtractione: nam si aliũde haberi possent instr̃a, frustra de subtractione ageret. Declarať scđo, vt non ꝓcedat in fisco agẽte ꝯ aliũ priuilegiatũ, l. sed & milites, in prin. ibi coæqualitas honoris, ff. de excu. tut. nã priuilegiatus non vtitur priuilegio ꝯ priuilegiatũ, d.l. fi. & auc. quas actiones, ſ. de sacro-

15 san. eccl. Quinta † cã est odiũ ꝑsonæ, ꝯ quã agiť, vt ꝯ vsurariũ, cle. i. §. cæterũ, de vsu. & ita ꝑt ĩtelligi tex. nr̃ in ver. ex cã, ſm Bar. sed in hoc vr̃ Bar. minus sapienter loqui. Primo diuinat, ꝙ hæc fœmina cẽt vsuraria. Itẽ ꝙ imperator somniauerit de dispõne d. cle. i. post annos mille edita. Tu ꝯsidera, ꝙ Bar. nõ ꝑsupponit aduersariã cẽ vsurariam, sed bñ præsupponit eam teneri edere ex cã, vt si esset vsuraria. Ad aliud rñdetur tripľr. Primo, ꝙ Imperator potuerit cogitare in gñe de constitutione d. cle. i. vt in siľi dr̃ in l. qui iure militari, ff. de testa. mili. Et cũ lex ẽt nunc loquitur, l. Arriani, C. de heret. sequiť, ꝙ ex tunc non diuinat. Secundo rñdeť: aut ꝯsiderať mẽs Imparatoris, & procedit arg. aut ꝯsideratur rõ, & tunc dispõ huius legis extẽdi ꝑt ad dispõnẽ dictę cle. i. vt in siľi docet Bar. in l. 3. §. fi. ff. de leg. tu. Ista cõsiderõ, quę est Dec. mihi nõ satisfacit, quia hic nõ exprimiť aliqua rõ, ꝑꝑ quã sit faciẽda editio, & cũ Imparator rñdeat spãli qsito, mẽs Imparatoris trahi ꝑt ad futurã legem. Tertio rñdet Bal. ꝙ vsurarius tenebiť isto iure virtute taciti mãdati, & ꝯsuetudinis ꝯficiẽdi libros, ꝑ ea, q̃ ſ. dicta sunt. Ista solo quantum ad hoc, ꝙ ꝑsupposita cõsuetudine bene verificari pñt illa verba, ex causa, sed quantũ ad dispositionẽ d. cle. i. non bene adaptať, quia ꝓcedit odio vsurarũ semota oĩ ꝯsuetudine, vt ꝓbat ille tex. in verbo, occulte. Præterea cũ isto iure essent ꝑmissæ vsuræ, l. eos, ſ. de vsu. nõ vr̃ verisiľe, ꝙ Imperator cogitarit de odio vsurarũ. D. Ias. reꝑhendit ẽt Bar. qa hic agitur de deposito, in quo non ꝓcederet dispõ dictę cle. i. sed põt rñderi, ꝙ hic agi poterat de deposito irregulari, l. Lucius, ff. depoſi. in quo ꝑt tractari de vsuris. Verũ nec fœmina receperat depositũ, ergo non vr̃ in ea ꝯsiderãda rõ vsurarũ, vt aduertit Cur. hic, si forsan dicať ipsam recepisse depositũ, vt faciũt campsores Lugdunenses, qui deponẽti soluũt quinq; ꝑ cẽtenario, & ipsi postea eam mutuant ad rõnẽ viginti. Rñdeo, ꝙ tunc nõ habebit locũ d. cle. i. quia nihil dolosius dolo so, l. in arenam, C. de inoff. test. Et ne dicatur, ꝙ ista disputatio

16 frustratoria videať. infertur ad qõnẽ. An pœna imposita † ꝯhẽti incestas nuptias ꝑ legẽ ciuilẽ, auc. incestas, C. de icest. nu. extẽdenda sit ad contrahentẽ incestas nuptias de iure canonico? Pet. de Anch. consi. 391. vr̃ prima facie rñdet, ꝙ nõ. In cõtrariũ facit cõsiderõ Bar. hic: & ita tenet Pan. in c. & si necesse, đ dona. inter vir. & vx. & ad hæc Deci. ponderauit decisionem Bar. hic,

17 consi. 158. Consideratis. Sexta causa consistit in † replicatione probanda. Tenetur. n. reus edere ad replicationẽ actoris ꝓbandam, l. maritus, §. fi. ad leg. Fal. Et ita intelligi ꝑt tex. nr̃ in verbo, ex causa, ſm gl. & Bar. Considera, ꝙ hic agiť de ꝓbatione depositi, qđ fundamentum intentionis, & non replicationis actoris concernit. Secundo ꝯsidera, ꝙ istud verbũ, ex causa, præsupponit rľam in contrarium, vt non sit edendum ad replicationem fundandam, nisi ex causa. Si dixeris, quæ nam potest esse cã? Si dicas cãm esse replicationem ipsam, inepta erit rñsio Imparatoris, cũ sit tũc cã manifesta. Si vero dixeris cãm aliunde quærendam, istud non erit bñ dictũ, quia gñaľr faciẽda est editio ad replicationem fundandam, l. fi. in verbo originem petitionis, a ꝯrio sensu, ſ. e. Ex his ꝯstat, ꝙ iste intellr̃s nõ cõuenit legi nostræ Tertio aduerte, ꝙ tex in d.l. maritus, §. fi. non vr̃ ꝓbare, quia ibi petebať editio instr̃orũ, quibus reus vsurus erat ad ꝓbãdã exceptionem legis Falcidiæ, vñ sumus in tertia cã. Cõclusio tamen *cõiter* tenetur per tex. in l. plures apochis, ſ. de fide inst. qui meo iudicio nõ etiã probat, quia ibi debitor ex nã contractus teneť facere antipochã ad ꝓbationem directi dñii, de quo nulla est cõtrouersia, qua rõne dicimus debitorem teneri consentire, ꝙ fiat instr̃m debiti ad requisitionem creditoris, ut determinat Bar. in l. si finita, §. eleganter, de damno infec. et ꝙ instr̃m ex forma statuti hẽat executionẽ paratã, ſm Sal. in l. ãncimus, §. fi. ſ. de dona. inquirẽda igitur est rõ diuersitatis, quare reus magis teneatur ad replicationẽ actoris fundãdã, q̃ ad intẽtionem iustificãdã, gl. in d.l. fi. ĩ uerbo, multũ. rñdet, ꝙ sicut actor tenetur edere reo ad ꝓbandã exceptionem, ita reus debet teneri edere actori ad replicationem suã fundandã, quia actor replicãdo dicit se defendere ab exceptione, & sic respũ replicationis actor est reus, l. i. ff. de exce. Ista ratio nõ vr̃ uera, quia editio ad fundãdam exceptionem permittiť ad meram defensionem rei: editio aũt ad replicationẽ ꝓbandã fit ad offensionem, & aggressionẽ coadiuuandam. Et sicut permissum est resistere aduersus offensionem, ita ꝑmissum est resistere aduersus auxilia offensionis, l.

lii.§.eum igitur,qui cum armis,ff.de ui & ui arma. Inuestiganda est ergo alia ratio.Bal.& hic,& in l.dissolutæ.j.de ꝯd. ex leg. vult,ꝙ æquitas sit causa generalis cuiuslibet conditionis,in ꝓposito nulla æquitas dictat edēdū actori,q nihil ꝓbauit, sed cū intentionē suā fundauit,quia tunc habet originē ueritatis pro
18 se,æquū est,ꝙ talis ueritas coadiuuetur,nam facilius † actus adiuuatur,q̃ de nouo ꝯcedatur,l.j.§.si quis ædificiū, ff. de noui ope. nunc.c.ꝯsuluit,de iud.l.si donatæ, §. si spōsus, ff.de dona. inter uir.& uxo.Ista rō non est insipida, si ad æquitatē tanq̃ gn̄alem cām editionis recurratur.Sed quia ꝑriū tenuis ī.in scda cā, subsisto.Et retenta hac rōne infert edendū actori,ēt ad coadiuuādā intentionē suā,& ita concludunt gl.Bart.& alij *cōmuniter* in d.l.fi.& in l.j.§.editiones,ff.eo.per text.in l.qui ꝯcubinā, §. cum ita,de leg.3.& in l.prędijs,§.Titio Seiana,eo.tit. q̃ iura ꝯcludenter non ꝓbant,quia ibi de editione nō dubitatur.Ex hac ꝯclusione infertur,ꝙ si ꝓbaui te mihi ꝓmisisse centū libras, si dubitetur, an regias,an imperiales,certe teneberis edere librū rationū ad coadiuuandā probationē meā,& ad cā declarandā. Nā facilius conceditur probationis declaratio,q̃ noua probatio,l.si quis in aliquo,& ibi not.Dec.in prin.j.eo.facit text. in l. hæredes palā, §.si quis post,ff.de testa.Similiter si produxi apochā sigillatam, potero te cogere,ut mihi edas sigillum comparationis faciendæ gratia,sicut possum te cogere, vt scribas , si neges apocham scripsisse, §. si igitur,in Auth. de inst.cau.& fide, de quo scripsi in l.admonendi,in materia apochæ,ff.de iureiur.Limitatur ista conclusio,vt non ꝓcedat in oībus casibus, in quibus actor nō tenetur edere reo ad exceptionē rei fundandā, qui casus referuntur per Dec.in d.c.j.char.7.& per do.Alex.& alios in d. l. fi.
19 In text.ibi,ad officium † iudicis,no.ꝙ editio fit officio iudicis, & non iure actionis.Istud notabile pōt intelligi dupl'r. Primo de officio iudicis mercenario,quod deseruit actioni interātę,l. ædiles.§.item sciendum,ff.de edil.edic.& in hoc oēs ꝯueniūt. Scdo pōt intelligi de officio nobili,& in hoc dissentiunt interpretes,in primis do.Alb.istud notabile dicit non bene colligi, quia istud uerbum,ad officiū, referendū est ad cām editionis, non autem ad ipsam editionem. Sed melius dicamus debere referri ad editionem pp relatiuum id,quod refert actoris desiderium,quod est,ut sibi edatur.Item dicit Alb.hunc tex. loqui de officio mercenario,ad qđ respondet Dec. ꝙ Imperator simpliciter se refert ad officium iudicis,unde de potentiori, & sic de nobili intelligendum,l.j.§.qui in perpetuū, ff. si ager vectig. ista rn̄sio nō placet, quia rn̄sio Imperatoris debet intelligi f̄m interrogata,§.preterea,Instit.de inuti.stipu. & cum se refert ad interrogationē de eo,quod in iudicio petitur, rn̄sio debet intelligi de officio mercenario.Secundo allegatur tex. in l.maritus, §.fin.ibi,ad officium iudicis,ff.ad leg. Falc. Rn̄det Deci.ibi agi de instrumentis pertinentibus ad vltimam voluntatē,ideo dari interdictū de tab.exhib.Ista rn̄sio non est vera,quia edictum de tab.exhib.non competit,nisi agatur de tabulis vltimarū voluntatum,l.2.§.testīn,ff.quemadmo.testa.aperian.l.3. §. solent, ff.de tab.exhib.de quibus nullo modo loquitur tex.in d.§.fi.Et ubi daretur interdictū de tab.exhib.ad oīa instrā, quæ quoquo modo facerent ad vltimā voluntatē,id ꝓcederet,qn̄ instrā pricipaliter edi petuntur.Non ēt cum petuntur lite mota sup aliqua actione,nam tunc petuntur officio mercenario , ut dictū est, vera igitur est solō,ꝙ ille text.loquit de officio mercenario, cū de replicatione probanda agatur. Tertio probatur multis iuribus,in quibus verba diriguntur ad iudicē,d.l.si quis,§ ꝑtor, ibi, edi iubebo,& in §.fi.ibi,edi iubebit,& in d.l.q̄dam, ibi, a ꝑtore
20 cōpelluntur,& in l.argentarius,ibi, ꝑtor cogit. Quoties † autē verba diriguntur ad iudicē,datur iudicis officiū , & non actio, f̄m Doct.gl. *cōmuniter* approbatā in l.si soror, j. de col. Dec.rn̄det illā doctrinā procedere in dubio, non autē vbi exprimitur actionem dari,prout exprimitur in l.3.§. pen.ff. ad exhib. Sed ille text.loquitur in diuersa materia,vt j.subijciā. Scdo respondet, ꝙ illa doctrina non procedit, vbi verba dirigunt ēt ad partem,prout diriguntur in l.prætor,in prin.eo.tit. quo casu ostenditur actionē in factū dari,l.fi.ff.de eo,per quem fa. Sed in d. l. ꝑtor,verba diriguntur ad partem quantū ad modum editionis faciendæ,non quantū ad oblōne editionis,pro qua verba diriguntur ad iudicem,d.l.si quis,§.ꝑtor ait.Præterea in d.l.prætor, verba nō dirigūtur ad eum,cui danda esset actio , sed ad eum, qui cedere debet,quo casu nō ꝓcedir doc.gl.in d l. si soror, f̄m Rimin.hic col. pe. Contrariū , ꝙ editio sit facienda iure actionis,tenet Alex.Dec.& Cur.& alij plures relati per eos.Primo ꝑ text.in d.l.3.§. pen.cui Deci. respondet, ꝙ loquitur de actione in factum subsidiaria,quæ pōt concurrere cum officio iudicis. Non ob.ꝙ non detur officium iudicis,vbi datur actio,d.l.quidam,in prin.l. Quintus. §. Pomponius,ff.de annu.leg.l. qui per collusionem,§.fi.de act. emp. quia verum , vbi competit actio ordinaria,& regularis:secus vbi competit irregularis, & subsidiaria,quia duo remedia exordinaria pn̄t simul cōcurrere, l. si filiusfamilias viaticum.ff. si cert.pet.l.quēadmodū.§.magistratus.ff.ad leg.Aquil.Et ari Dec.ista fuit intentio Ang. in d.l.si qs, §.ex hoc edicto.Tu dicas,ꝙ text.in d.§.pe. non recipit hunc intellectū,qa ibi actio ꝯpetit ꝑ quarta cōsequēda, vt declarat ibi Albe.de Rosa.Officiū iudicis competit pro instructione hn̄da tantum,vt dicam in l. seq. in verbo,inspicienda . Qn̄ autem ad diuersa actio,& officiū cōpetunt,nulla est dubiū, l. qui bona, §. si quis opus,ff.de dāno infec.Preterea in d.§ pen.actio in factū subsidiaria succedit loco actionis ordinarię ad exhib. Qn̄ autē oīno remediū extraordinarium succedit loco ordinarij , cessat aliud exordinariū,f̄m Bar.in l.in ꝓuinciali,§.j.per illū tex.ff. de no.ope.nunci.Rn̄deamus igit ad tex.in d.§ pe.ꝙ procedat in diuersis terminis,vt patet ex ꝑdictis.Secundo mouent ꝑ tex.in l. quędā,§.his aūt.in verbo,tenebit.ff.eo.Sol.Tenebitur ad interesse,pro quo cōpetit actio in factū,d.l. si quis, §. ex hoc edicto. vel potes rn̄dere,ꝙ officiū iudicis large ꝑsupponit oblōnē,f̄m gl.in l.si seruū,§.fi. & ibi Bar. ff.de ver. obl. Tertio Dec. inducit tex.ꝯ cōem in d.l.quędam,ibi,metu pœnæ actionis in factum, quod intelligit de actione competenti ex edicto de edendo,vt habeatur relatio ad principiū illius legis.Tu dicas, ꝙ loquitur de actione in factū ad interesse pp cōtumaciā nō edētis,vt sonant illa verba,metu pœnę,& sic metu interesse,quorum etiam pœna appellatur,l.4.§.Cato,ff.de verb.obl.iubet.n. prætor ex suo officio edi sub pœna soluendi interesse . Quarto allegatur rō , editio fit ex hoc edicto,d.l. quedā,in prin. Ex edictis autem rl'r oritur actio in factum,§.fi.& ibi gl.magistra, Insti.de interdict. Ad istud rn̄detur ex omni edicto inducente obligationē oriri actionē in factum, nā actio ex obligatione descendit, l. licet §. ea obligatio,ff.de procu.verū edictū de edendo æquū non putauit obligari aliquē ad edendū, nisi iudice iubente, d.l.si quis, §.prætor ait.Nimirū si ex eo nō datur actio, nisi post iussum , si ei non pareatur,quia tunc succedit obligatio ad interesse, l. argentarius,§.cū aūt,ff.eo.Ex his solida remanet *cōmunis* sn̄ia , ꝙ
21 editio officio iudicis,& non iure actionis fieri debet . † Vtilitas est multipliciter.Prima est in modo constituendi aliquē in mora,nam si teneatur aliqua actione,ꝯstituitur in mora per solam interpellationē extraiudicialem, l. si ex legati causa,ff. de uerb. obl. Si uero teneatur officio iudicis, solū constituitur in mora per interpellationē iudicialē,l.cū postulassem, ff. de dāno infe. Cōprobat Alex.ꝯsi.7.col.fi.lib.2.& ꝙ non dicatur in mora edēdi,nisi iussus a ꝑtore,est tex.in l.ubi colligit,ad fi.ff.e. ex quo ibi probat,ꝙ editio petatur officio iudicis,alioqn interpellatus extra iudiciū incideret in moram.Scđa vtilitas in mō libellandi.Nā ꝯ obligatū,q iure actionis cōuenitur,dandus est libellus , auct. offeratur,j.de lit.ꝯte.Si vero officio iudicis , sufficit summaria petitio,vt docet gl.in rub.ff de interro.actio. & clarius Bal. hic ad fi.Tertia vtilitas in modo probandi interesse.Nam vbi imploratur officium iudicis , interesse debet probari per veras probationes ꝯ dolosum,d.l.argentarius, §. cū aūt. Si vero intentetur actio,probetur per solū iurā,l.si qn̄,C.unde vi.l.in actionibus, & ibi gl. ff. de in litiuran. sed isti sunt casus sp̄ales odio violentiæ,& in actionibus arbitrarijs rl'r probandū est interesse legitimè,vt aduertit Cur.hic.Quarta utilitas in iure ꝯueniendi hæredes.Actiones.n.transeunt ad hæredes tā actiuè, q̃ passiuè , toto tit.j.de hære act.& j.vt act.ab hære.& ꝯ hære. Officiū aūt iud. cōpetens ad aliqđ faciendū non transit ad heredes,f̄m Bald.& do.Ale.in l.si socer,in prin.ff.sol.ma.vbi ꝯcludūt, ꝙ hr̄s p̄ris nō tenetur dotare filiā,qa pater tenebatur officio iudicis, f̄m gl.in l.obligamur,§.lege,ff.de act.& obli.Ista vtilitas non videtur mihi vera,& confunditur per tex.in l.si qs a liberis. §. itē rescripserūt hæredes,ff.de lib.agnos.& per tex.in l.quedā,§.nihil,ff.de eden. Discussa vtilitate,videamus an ꝯclo sit īdistinctè vera.Ex doc.
22 Bar. eliciuntur quatuor fallentiæ. Prima, † ut non procedat in casibus, in quibus quis est obligatus conficere librū rationum ex natura ꝯctus:in his agitur iure actionis descendentis ex illo ꝯctu.l.j.§.officio.ff.de tut.& rat.distr.& l.quædam , §. j. Ista fall. si vera est,prout est,confunditur hic tractatus de edendo.Nam argentarius,& notarius ad mandatum alterius rationes, & instrumenta conficiunt,& tamen non tenentur actione mandati.gl.rn̄det,sed eius solutio nihil concludit f̄m Bar. Aliter rn̄detur,ꝙ isti nō virtute mandati,sed ex necessitate officij scribūt, quod ex eo constat,f̄m Bar.quia mandatum debet esse gratuitū,l.j.ff.manda. Circa hanc solōnem primo, vnde causetur necessitas, rn̄det Dec. ex parte vtriusque. Ex parte argentarij pla-
23 nū est,d.l.ꝑtor ait.in prin.Ex † parte Notarij ēt verum est, qui si recusat instrā cōficere,incurrit periurium , & pōt priuari officio,f̄m Host.in Summa,de fide instr.§.ex q̄bus.& Bal.in rub. de fide instr.col.2.Fel.in c. qm̄ ꝯ falsam,2. nota. de proba. Qua rōne Notarius dicitur seruus publicus,l. gn̄ali. C. de tab.li.xj.l. non aliter.ff.de adop.Sed ex parte mandantis nō video,in quo consistat necessitas.Dec.putat in eo consistere,ꝙ ꝑtor non aliter astringat argentariū ad cōficiendas rōnes , nisi interueniat mandatum,d.l.si quis.§.pertinere,nescio quid uelit Dec. Nam mandatū ex parte mādātis nō requirit ad cogendū Notariū, sed vt ex eo ꝓbentur rōnes ꝑtinere ad mandantē,d.§ ꝑtinere , & hoc respū nō vr̄ absolute necessarium,vt s̄.declaraui.Ex hac solone colligunt plura,primo, ꝙ actio mādati ñ cōpetit ꝯ Notariū,nec argētariū,nec mercatores,ēt si spontè mādatū susci-

piat,cũ cogi oĩno potuisset,l.velle nõ credit,ff.de reg. iur. l. no-
uissimè.ff.quod falso tut. Scđo colligit, ꝙ suscipiens mandatũ
sponte,tenet edere actionẽ mandati,d.l.quædam,qđ Moderni
exẽplificant in colono,& emphyteuta rogante dñm,vt scribat
soluta in suo libro . A Notario igit, & sĩl'ibus,nõ petitur editio
actione mandati,qa mandatũ nõ est voluntariũ, vel quia man
datũ nõ est gratuitũ,ſm Bar.Ex hac ratione infert Bar. velle,ꝙ
24 †Notarius & argẽtarius dẽant habere mercedẽ.de Notario est
tex.in l.fi.C.de prin.agen.in reb.vbi probat Notario deberi sa-
lariũ pro rogitu siue ꝓtocollo,& ẽt pro exẽplo, & tradunt glo.
Bar.& alij in l.argẽtarius,in prin.ff.eo.Idẽ etiã puto in argenta-
rio,qa officiũ suũ non debet sibi esse dãnosum,l. si qs ex signa-
toribus,ff.quẽadmo.testa.aperi.Sed tunc obst.qa videret ꝯ eos
agi debere actione locati pp mercedẽ,quæ facit mandatũ tran
sire in ꝯctũ locationis,l.j.in fi.ff.manda.& Insti.eo.§.in summa.
Sol'o.transit in locationẽ ita demũ,si ab initio de mercede fue
rit conuentũ,nõ ẽt si postea aliqd soluat,remunerationis grã,
ita rñdet Dec.Sed hoc attento sequeret,ꝙ esset locatio cũ istis
& cũ Doctoribus legentibus,qui de honorario a prin. ꝯuene-
rũt,ꝯ text.in l.qui operas,§.aduocati.ff.loca.unde põt aliter rñ-
deri,ꝙ opera istorũ loco beneficij pstãtur, & non ꝓ mercede,l.
j.§.j.ff.si men.fal.mo.dix.& si a prin.ꝯuentũ sit, ꝙ certa summa
soluat,de remuneratione actũ putatur,vt docet Bar.in l.j. §. di-
uus,ff.de uarijs,& exor.cogni.de quo plenè scripsi in tract.de pe
ste,in j.parte.Secundo ꝯ hanc rõnẽ arguunt Rymi.& Mod. de
l.3.§.ex hoc edicto,ff.nau.caup.stab.ubi ꝯtra istos datur actio ci
uilis,& tñ ex necessitate officij tenentur recipere,l.j.§. fi. ff. fur.
aduer.nau.cau.stab.Dec.putat conclõnẽ verã, rõnem uero fal-
sam,& ideo aliã rõnẽ assignat,quã s.cõfutaui.Tu rñde, ꝙ licèt
nauta & similes teneant hospites recipere,pñt tñ conuenire de
mõ hospitãdi añ receptionẽ,vt tradit Bar.in l.fi. §. itẽ ꝑdixerit.
ff.nau.cau.stab.sĩl'r possunt pacisci de mercede,d.§. ex hoc edi-
cto.Nimirũ si nascitur actio ciuilis iuxta naturã pactorum. At
Notarius & similes pcisè tenentur scribere,proũt mandat,nec
cum eis agitur de mercede,vt dictum est.Vltimò arguitur de l.
si procurator,§.tutores,ff.mandati.Solu.Quantum ad cõtuto-
res mandantes alteri ꝯtutori,mandatũ est voluntariũ ex parte
25 vtriusque.Limitat † scđo,ut nõ ꝓcedat in instr̃is, quę petuntur
edi rõne dñij,pro qbus datur actio ad exhibẽ.d.l.3.§.pe. rõ est,
quia possessor est obligatus edere ex quasi ꝯctu , vt declarat gl.
in d.l.3.§.id aũt,sed quæ est rõ,ꝙ actio ad exhibendũ instr̃a so-
lũ detur rõne dñij,& tñ ad alias res cõpetit rõne cuiuslibet in-
teresse? Sal.rñdet ita constitutũ fuisse,ne titulus, de edendo , su-
perflueret : sequuntur d.Alex.& Mod. q̃ rõ non placet, quia ea
attenta,ad instr̃a scripta in charta aliena nõ deberet dari actio
in factũ,cuius ꝯriũ ibi decidit.Dici pt,ꝙ pro charta ꝯñda non
dat actio ad exhib.nisi rõne dñij,vel actio in factum. At si alia
rõne petatur editio,datur officium iudicis . Tertio limitatur in
26 † instr̃is pertinentibus ad vltimã voluntatẽ, pro quibus cõpe-
tit interdictũ de tab. exhib.vel quẽad.test.ape.ut declarat Bar.ĩ
l.j.ff.de tab.exhi.Sed dubitatur,an istud interdictũ cõpetat pro
testõ nuncupatiuo,vel codicillis,de quibus fuit rogatus Nota-
rius quantũ ad edictũ quẽad.testa.ape.Certũ est non compete
re,qa ꝯpetit pro tabulis aperiendis tantum,sed quãtũ ad inter-
dictũ,de tab.exhi.Bar.hic,& clarius in l.fi. ff. de tab.exhib. uult
interdictum dari etiam ꝯ Notarium.Sed ego dubito,quia uer
ba interdicti non conueniunt,ergo nec dispositio,l.quod cõsti-
tutũ.ff.de testa.mil.verba cantant ꝯpetere pro tabulis , quas te-
stator reliquisse dicitur:quod potest intelligi per ultimam uolũ
tatẽ, §. cæterũ,in Auct.ut cũ de app.cog.gl.in l.his uerbis, ff. de
her. inst. uel põt large intelligi de relictis in uita aliquo tit. l. si
aũt.ꝯ.de dona.ante nup.Nõ põt aũt testm̃ nũcupatiuũ dici re-
lictum Notario,cuius est ipsum instr̃m,ſm gl.& alios , in l.præ
tor,in prin.ff.eo.Confirmat,qa titulus de tab.exhi. loquitur de
tab.proprijs ipsius testatoris.patet,qa pro illis cõpetit heredi rei
uendicatio,l.3.§.si quis extra.ff.ad exhi.l.3.ff.quemad.test.aper.
ergo nõ dabit ꝯ Notariũ,qui est dñs ipsarũ tabularum . Quar-
to declarat ꝯcl'o,ut licèt nõ detur actio in fcm̃ ad edendum,tñ
datur ad interesse ꝯmissum pp morã edendi,d.l.si qs,§. ex hoc
edicto.Rõ assignat per Bal.quia ex officio iudicis nõ debet ge-
nerari aliud officium . Melior est rõ, quia ad interesse passum
pp ꝯtumaciã succedit obl'o,l.ubi exigit.§ fi.ff.eo.Ex obl'one ãt
nascitur actio,& non officium iudicis,d.l.licet.§. ea obligatio.

S V M M A R I V M.

1 *Editio actorum,an differat ab editione aliorũ instrumẽtorũ, & in quibus.*
2 *Notarius,an possit acta edere partibus absque iudicis iussu.*
3 *Acta quæ dicantur,& quid differant a gestis.*
Acta litis quæ dicantur,& quæ iudicij.
4 *Acta iudicij,an dicantur scripturæ coram arbitro , & an sint edenda de mandato arbitri.*
5 *Delegatio & mandata,an dicantur de actis.*
6 *Acta quare dicantur publica.*
7 *Acta recepta a solo Notario sine iudicis authoritate dicuntur priuata,et nullam fidem faciunt.*
8 *Inquisitio an sit danda copia articulorum & inquisitionis,& an copia iudiciorum sit danda , ꝙ sic, & dilationes ad opponendum contra iudicia.*
9 *Informationum,an danda sit copia inquisito.*
10 *Acta tam ciuilia,quàm criminalia,edenda sunt.*
Restringitur multipliciter,ut ibi.
11 *Allegationum iuris copia,an sit danda, seu edenda parti.*
12 *Acta originalia sunt edenda,non per traditionem copiæ.*
13 *Editionis finis quis sit.*
Veritas inquirenda,& multa notanda de ueritate traduntur.
14 *Editio actorum,an sit fienda iudici,& partibus, corã quibus cõfecta sunt.*
15 *Iudex appellationis potest iubere iudici a quo,ut faciat sibi copiam actorũ.*
16 *Sententiam si pars iussa fuerit edere , & respondeat illam non habere , an possit iudex pronũciare,ꝙ si unquã reperiatur sententia,sit nulla & irrita.& quid si pars respondeat nolle edere.nu.17.*
18 *Acta iudiciaria,an sint edenda iudici successori.*
19 *Sententia lata non visis actis,est ipso iure nulla, eitam si iustè lata fuerit.*
Amplia,etiam si visa sint acta, sed transcursoriè.num.20.
21 *Actorum omnium generalis productio,an ualeat.*
Productio sacci scripturarum in passibus, & punctus pro producente facientibus.an ualeat.num 21.
22 *Ordinarius,an possit delegare causas criminales.*
23 *Testis debet iurare dicere ueritatem pro utraque parte.*
Testis iurare debet sex requisita,remissiuè.
24 *Minor iurat de ueritate dicenda,licèt non iuret de calumnia.*
25 *Iudex,an possit super accusatione examinare ex officio testes a parte non productos.*
26 *Acta in uno iudicio nõ faciũt fidẽ,nec porrigũt effectus suos in alio iudicio inter diuersas personas,& quare.Amplia nu.27.& 30.lĩa 33.et seq.*
27 *Acta pertinentia ad litis ordinationem,ut citatio,lit.cõtest.fideiuss.iudicatum solui datio, pereunt perempta instantia,& nihil operantur in alio iudicio quantum ad effectus concernentes instantiam,etiam inter easdem personas infertur ut ibi.Intellige,& restringe ut ibi.*
28 *Acta ordinaria litis,an perempta instantia pereant quantum ad effectus respicientes causam,ut quòd res efficiatur litigiosa,& possessor malæ fidei propter litis contest. peremptam.*
29 *Acta iudiciaria pereunt quò ad omnes effectus perempta instantia per expressam renunciationem partium.*
30 *Attestationes non publicatæ,an faciant fidem in alia instantia.communis, quòd non.Restringe,& limita ut nu.31.*
32 *Publicatio testium facienda partibus,an possit fieri a quocunque iudice et alterius instantię.*
33 *Acta probant seipsa ubicunque,& inter quascunque personas, & sic fidẽ faciunt quando agitur de probando facto, licèt non faciant quando agitur de probando effectu facti,inferuntur plura.*
34 *Sententia lata super excussione contra principalem,an faciat fidem cõtra fideiussorem.*
35 *Acta,quibus aliquis conuictus est de periurio, an faciant fidem in alio iudicio inter diuersas personas.*
36 *Acta facta in uno iudicio faciunt qualẽqualem præsumptionẽ in alio, sed quam fidem faciat hæc præsumptio.*
37 *Acta nocent tertio in casibus,in quibus sententia nocet: sed acta nocebunt, si sententia sit nulla.nu.38.*
39 *Probatio facta ꝑ rei euidentiã in iudicio ciuili , facit fidẽ in iudicio crĩali.*
40 *Probationes factæ in causa ciuili,an faciant fidem in criminali, & an faciant iudicium ad torturam.*
41 *Confessio facta in causa ciuili,plene probat in criminali.*
42 *Publicatio testium impedit nouam testium productionem super eisdẽ capitulis,uel directò contrarijs.ibi de ueritate, & an possint produci in causa appellationis.num.43.*
44 *Publicatio testium in una instantia non impedit nouam productionem in alia instantia, si agatur ad diuersum finem, infertur ad plura.*
Testes publicati in causa ciuili poterũt super eisdẽ produci ĩ cã criminali.
Testes publicati in causa denunciationis, poterunt reproduci super eisdem in causa accusationis.
Testes publicati super excessu deceptionis,poterunt reproduci in cã probandi ualorem.
45 *Testes publicati in cã principali, cuius sñia transiuit in rem indicatã, poterunt reproduci in causa restitutionis in integrũ aduersus rem indicatã.*
46 *Testes post publicationẽ possunt produci ex clausula , si qua mihi iusta causa uidebitur,& possunt admitti testium productiones post publicationẽ.*

IS, apud. Singularis est ad multa , & practicantibus
notissima:legitur uarijs modis,& secundũ
uarietatem intellectuum uariantur summaria, & casus ua-
riè etiam figurantur,ut hic per Odof.& Pau.de Ca.uel po-
test intelligi , ꝙ Fausto uolenti redarguere acta de falso , sunt
sibi illa edẽda ad inuestigãdam veritatis fidẽ.In tex.ibi,is apud,
1 colligit Bart.acta edenda esse offõ iud.Ex † isto no.infert d.Ias.
unã drĩam inter editionẽ actorũ,q̃ fit iudicis offõ, & editionẽ
aliorũ instr̃orũ,q̃ fit ꝑ actionẽ in factũ.Ista drĩa non est uera,nã
ẽt editio instr̃orum fit offõ iud.ut conclusum fuit ĩ l. ꝑced. Et
vbi aliàs editio aliorũ instr̃orũ fieret ꝑ actionẽ in factũ,id ꝓce-
deret,qñ editio petit principl'r,nõ si accessorie eorũ istr̃orũ , q̃ ĩ
iudicio ꝓducta sunt.Nã talis editio petit offõ iud.mercenario
secundum

ẜm Bar.& omnes in d.l.j.hic autē agitur de editione actorū in
iudicio factorū ad deſeruiendū actioni propoſitæ,nimirū ſi pe-
titur editio illorū officio iud. mercenario. Et in hoc non datur
dr̄ia inter acta.& reliqua inſtrumenta. Hinc capta occaſione,
d.Iaſ.ponit tres alias dr̄ias.Prima, quòd editio actorū fiat ſine
cauſa,aliorū vero inſtrorum cum cā,l.j.ſ̄.e. Sed iuſta cā edendi
acta,ea eſt ad inueſtigādā veritatis fidē,& cā deſeruiendi actio
ni propoſitæ diſcutiendæ vel terminādæ.Item qa publica ſunt
acta,vt ſ̄.dicetur. Cæterū aduertendū eſt:quia ſi verū ſit,ꝙ acta
edantur ſine cauſa,ꝯn̄s eſt,ꝙ edictū de edendis actis ſit abſolu
tè p̄ceptiuū.Ex edicto aūt præceptiuo naſcit̄ obligatio,& actio
in factum,l.obligamur,ff.đ act.& obl.Cuius ꝯ̄rium cōcludit d.
Iaſ.poſt Bar.in p̄cedenti differentia.Scđa differentia, ꝙ tertius
teneatur edere acta penes ipſum exiſtentia,vt cōcludit gl.in l.ij.
§.diuus.ff.de iure fiſci. alia aūt inſtra non tenetur ẜm gl.in l. in
fraudem,§.neque,ff.e. Hanc dr̄iam periculoſam putat Soc.per
tex.in l.3.§.pe.ff.ad exhi.tu dicas, ꝙ ille text.loquitur in exhibi-
tione.nos in editione.Exhibere,eſt ipſius mãæ apprehendendę
copiam facere,l.exhibere,cum gl.ff.ad exhi.l. non ſolū,§.exhi-
bere,ff.de tab.exhi.Edere vero eſt copiam deſcribēdi, vel uidē-
di aut legēdi facere,l.j.§.edere,ff.hoc tit.c.cōtingit, đ fide inſtr.
Et ſic exhibens nihil penes ſe retinet:edens autē originalia ſem
per retinet,vt docet Bal.in l.fin.col.v.verſ,vlt. circa mām,ſ̄.e.ex
quibus iuſtificatur intellectus ſ̄.datus in l.j.ad text.in d.§.pe.Ex
alio tn̄ non videtur vera hæc differentia arguendo a partibus
enumeratis,l. actionum,ff.đ act.& ob.Aut tertius habet penes
ſe originalia,& hoc caſu tenetur edere non ſolū acta,ſed q̄cūq;
alia documenta,ẜm Bal.in d.l.fi.col.v. per text. in l. quædā,§.is
aūt,ff.e. aut non habet originalia,ſed vnū exēplū ſiue ſumptū,
& tunc aut petens editionem pōt habere ab eo, qui habet ori-
ginale.Et ſicut hoc caſu non tenetur edere rōnes,& inſtrumē-
ta,ẜm gl.in d.§.neq; ita non tenetur edere acta,tanq̄ calūniosè
petatur editio,l.ſi quis,§.exigitur,ff.e. Aut originale eſt deperdi
tum,& tunc tertius cogi pōt,vt copiam deſcribendi faciat No
tario,vt declarat Pa.de Ca. in d.l.ſi quis.§.p̄tor,& Bal.in l.publi
cati,C.de teſta.omni igitur caſu, quo tertius tenet̄ edere acta,
tenetur ēt edere alia inſtra.Tertia dr̄ia eſt, acta edenda ſunt to-
ties quoties,ẜm Ang.& Pau.de Ca.in l.ueluti,ff.e.Alia inſtra ſe
mel tm̄,niſi ex cauſa,d.l.ſi quis,§.fi.iſta dr̄ia non probatur iure,
nam text. noſter ꝓbat oppoſitū in verbo,ad inueſtigandā veri-
tatis fidem.Nam cui facta eſt editio deſcribendi cā non pōt di-
ci,ꝙ amplius petatur editio cā habendæ veritatis cū copia ſit
penes petentē.Præterea data paritate terminorū facienda erit
editio toties quoties,quorūcūq; inſtrumētorū. Nam ꝯceditur
multiplicata editio actorū,quia nulli gn̄atur p̄iudiciū,vt decla
rat Dec.in c.j.in x.char.ver.3. in actis, de probat. Vbi aūt nulli
gn̄atur p̄iudiciū,edēda ſunt qn̄cunq; q̄cunq; inſtrumenta,ẜm
Alb. de Roſ.in d.l.ſi quis,§.fi.& Bal.in l.j.§.editiones,e.ti. ſalua-
ri poterit hæc dr̄ia in editione, q̄ per ſolā lecturā fit, tunc acta
ſemꝑ edēda ſunt:cætera vero inſtrumēta non niſi ſemel,ſed edi-
tio,q̄ fit ꝑ traditionē copiæ,nunq̄ eſt facienda niſi ſemel, ꝑ rō-
2 nes p̄dictas.Iterum ibi,is apud quē,no.Bal. ꝙ Notarius † nō pt̄
edere acta abſq; iuſſu iudicis,ſequunt̄ Ful.Pau.& Mod.Mihi āt
ꝯ̄rium verius videt̄ per text.in l.p̄cipimus.ibi,partibus edant,ſ̄.
de app.ꝑ quā Bal.ibi tenet oppoſitū eius,qđ hic dicit. probatur
ēt in d.c.qm̄ ꝯ̄.ibi,ꝑtibus tribuant̄. Non ob.text.noſter, qa dēt
intelli̇,Notario recuſante.Quod ex eo ꝯſtat, qa Fauſt⁹ ꝯquere-
batur de editione actorū.Non ob.ꝙ Notarij non pn̄t ſcribere
acta abſq; mandato iudicis,d.c.qm̄ ꝯ̄.ibi,adhibeat,& c.ſtatutū,
§.Notariū,de reſcrip.in vj.qa habito mādato, dn̄t officiū exer-
cere circa oīa,q̄ in cā occurrunt,vt ꝓbatur in d.c. qm̄,in uerbo,
tribuantur.In text.ibi,iterum is apud quem, not.ꝙ iudicium
dicitur agi coram iudice,& non per ipſum iudicē. Illud enim
verbū,apud,ponitur pro coram,vt in terminis noſtris eſt tex.
in l.acta,ff.de re iud.&in l.eū,ff.de in ius vocādo qđ facit ad ea,
3 quæ dixit Bar.in rub.ſup.eo. ubi dixi.In tex.ibi, † acta,termin⁹
eſt gn̄alis,tam ad ex̄iudicialia q̄ iudicialia,& in hoc differt a ge
ſtis,q̄ ad ex̄iudicialia tm̄ referunt̄, vt declarant gl. & ſcribentes
in l.j.ff.de offi.ꝓcu. Cæſ.In lege aūt noſtra de iudicialibus tātū
agitur,q̄ dn̄r ſcripturæ a Notario confectæ de his, quæ apud iu
dicem dicta factaq; ſunt.gl.in d.l.acta,& in l.illud,C. de ſacroſ.
eccl. Siue facta ſint in figura iudicij,ſiue non,ẜm Bal.hic, & in
l.2.ſ̄.vt lite pendē.& in l.interrogatum.ſ̄.đ libe.cau. Itē ſcias,ꝙ
actorū q̄dam dn̄r litis,q̄dam iudicij,litis ea dn̄r, q̄ factū princi-
pale concernunt,vt atteſtationes,& confeſſiones,& ſimilia.iu-
dicij aūt ea eſſe dn̄r,quæ telam & ordinē ꝓceſſus recipiunt,vt
citationes,dilationes,& hmōi,vt Arch.declarat in c. indēnita-
tibus,de elect.li.vj. inferens,ꝙ per reſciptū,quo mandatur ꝓce-
di abſq; figura iudicij nunq̄ cenſent̄ remota acta litis, ẜm Inn.
in c.cām,de teſtib. Hanc diſtinctionē tanquā magiſtralem lau
do.Rectè tn̄ dn̄r acta iudicij, etiam ea q̄ factū principale ꝯcer-
nunt,d.c.qm̄ ꝯ̄.ibi,vniuerſa iudicij. Rurſus acta iudicij propriè
dn̄r.poſt lit.cōteſt.ante uero dn̄r acta p̄paratoria iudicij,ita Bal.
in auct.clericus,col.2.C de epiſ. & cle.ſequitur Dec.habita rela
tione ad iudiciū,qđ ꝓpriè incipit a litis cōteſt.ut dictum fuit in
rub.Sed ex ibi dictis apparet,ꝙ ante lit.cōteſt. ꝓpriè dicitur iu-
4 dicium, ſed † an ſcripturæ coram arbitro dicantur acta iudicij,
tex.in l.cū antea,ſ̄.de arbit. & in c.p̄ntata,de teſtib.probat, ꝙ di
cantur acta,non tn̄ vn̄r acta iudicij,niſi largo mō,l.i.ff. de arbi.
Sed dubitat̄,an de mādato arbitri edēda ſint acta.Are. & Cur.
rn̄dent edenda,nihil tn̄ allegant,quantū ad editionē faciēdā a
parte,qbus aſſentio per text.in l.nō ex oībus,ff.de arbi,Sed quā
tū ad Notariū dubito,qa ptās arbitri dependet a facultate ſibi
cōceſſa a ꝑtibus,l.nō diſtinguemus,§.de officio,ff. de arbi.quæ
5 non potuerunt ei dare aliquā ptātē ꝯ̄ Notariū.Cæterū ꝓ † ꝑfe
cta intelligentia dubitat̄ an deleg. & mandata dicant̄ de actis.
do.Alex.poſt Inno.& alios,cōcludit,ꝙ nō,& mihi placet:quia
talia inſtra non fuerunt facta in iudicio,& qa ea tm̄ dn̄r acta iu
dicij,q̄ ſunt de nā ipſius iudicij,& non de accidētalibus. Hinc
eſt,ꝙ inſtra,& corū tenores,nō ſunt de actis, ſed ſola ꝓductio,
d.c.qm̄ ꝯ̄,in verbo,inſtrorū ꝓductiones. tradit Inno. in c. cum
in iure,& ibi Pan.de offi.deleg.& ideo per acta non ꝓbat̄ tenor
inſtrorū,ēt ꝙ fuerit regiſtratus in actis per Notariū,l.fi.ſ̄.de fide
inſtr.Et rō eſt,qa Notarius non pōt authoritatē dare ſcripturis,
de quib⁹ nō fuit rogatus,c.pe.& fi.de fide inſt.gl.in c. abbate,in
ver.fiet fides,de verb. ſign.intellige,niſi tenor fuerit regiſtratu s
de mandato iudicis,tunc tale regiſtrū plenè ꝓbat. & ita debet
intelligi tex.in l.chirographis,ubi Bar.ff,de admi.tut. & in l.pu
blicati.ubi Pau.de Ca.ſ̄.de teſta.Declarat Bal.in l.2.col.ij.đ fide
6 inſtr.& Pan.in c.qm̄ ꝯ̄,col.antep.In tex.ibi,publica. ſed † q̄nā
eſt ratio,ꝙ acta dicant̄ publica? reperio aſſignari varias rōnes.
Prima,quia cōfecta ꝑ Notariū, qui dr̄ publica ꝑſona,l. orpha-
notrophos,l. ſi qua per calumniā,ſ̄.de epiſ.& cle.Sed hac rōnę
attēta,acta non differrent a cæteris inſtris,q̄ ēt publica dn̄r,l.cō
parationes,ſ̄.de fide inſtr.c.illud,de præſump Scđa rō,quia cō-
fecta in publico.i.in foro,in quo ius publicè reddit̄,l.pe.ff.de iu-
ſti.& iure. quæ non concludit,ſicut nec prima.Tertia rō, qa q-
libet prætendens intereſſe,hēt ius petendi ea ſibi edi, arg l.j.§.j.
ubi Bar.ff.de ſuſpec.tut.Sed hic tex.non probat,quia licèt accu
ſatio ſuſpecti tutoris ſit publica,non tn̄ ſeq̄t̄,ꝙ tutor dicatur pu
blica perſona,ideo non ſequitur,ꝙ acta ſint publica. Præte rea
ad hoc ut aliquid dicatur publicum reſpectu iuris, oportet, ꝙ
competat cuilibet de populo,nec ſufficit,ꝙ competat cuilibet
prætendenti intereſſe,l. ſed ſi ex eadem,ff. de popu.actio. ꝓbat̄
ēt in c.ueniens,de teſtib.l.a diuo Pio,§.ſi ſuper,de re iud. Quar
ta ratio, quia ipſa acta ſpectāt ad remp.ratione dn̄ij,& non ad
Notariū,vt firmat Pa.de Ca.hic per tex. in l.in fraudem,§.quo
ties,ff.de iure fiſci.Sed Alex.iſtud reprehendit per tex. ī d.c.qm̄
ꝯ̄,in uerbo,apud ſcriptorē remanet.ſequitur Fel.ibi, in vj.nota.
veritas dependet ab intellectu d.§.quoties.Nā tex.ī d.c.quoniā
ꝯ̄,poteſt euitari intelligendo,ꝙ debeant remanere penes ſcri-
ptores,quouſq; durauerit ſcribendi officium, & ẜm illud ver-
bū poſitum in d.§.quoties.ibi,cōmentarienſis, optimè ꝓbatur
intellectus Pau.de Ca.iuncta l.mortis,§.i.ff.de pœn.Quinta rō,
quia iudicis mandato & eo p̄nte confecta ſunt,d.c. quoniam
ꝯ̄.tradit Bal.in auct.quæ ſupplicatio, col.i.ſ̄. de precib. Impera.
offer.Iudex.n.dicitur perſona publica,l.i.§.ius publicū,ff. de iu
ſti.& iu.authoritas igitur iudicis ea eſt, quæ facit acta dici pu-
7 blica,l.cenſus,de proba.Ex quo infertur,ꝙ † acta recepta a ſolo
Notario dn̄r priuata,& nullā fide faciunt, ẜm Bal. hic,per tex.
in l.adoptio,ff. de adop.& ita firmat Ale. in l. ſi finita,§. Iulia-
nus,col.xx.ff.de damno infe.reprobata ſn̄ia Bar.in l. p̄cipimus,
§.his aūt,& in l.eos,§.ſup his,ſ̄.de app. ibi,tā ciuilia. iſta dictio,
tā,denotat maiorē dubitationē in editione ciuili,l.pro herede,
in prin.ff.de acqui.hær.l.i. & in rub.ſ̄.vt tam ciuil.q̄ cri. Sed in
ꝯ̄riū,ꝙ ſit maior ratio dubitandi in criminalibus, probatur in
l.2.in §.diuus,ff.de iure fiſci.Solu. poſſumus fateri contrarium.
Ad hunc tex.rn̄detur id eſſe factum ꝑꝑ dubōnē interrogantis,
qui dubitabat de ciuilibus tantum.Ibi, q̄ criminalia.no.Bal. ꝙ
8 † copia inquiſitionis & articulorum danda eſt inquiſito, quod
determinat̄ per text.in c.qualiter & qn̄,2.§.debet, de accuſ. ſed
an ēt inqſito ſit dāda copia iudiciorū? *cōmunis* opi.eſt, ꝙ ſit dā-
da,vt hic per Alex.& Bar.in l.fi.in pen.q.ff.de qō.Ampliat̄,ēt ſi
procedatur ex puro & mero offic. Ang.in trac.malefi. in uerb.
fama publica.quicquid dixerit idem Ang.in uerb.ex mero of-
ficio,& ita conſuluit Cępo.conſi.65.Super artic.& cōſi.ſeq.&
Barb.cōſi.47.col.xii.xxi.& 24.lib.i. Ampliat̄ ſcđo, vt nō ſuffi-
ciat oñdere indicia ꝑlegenda, ſed oportet,ꝙ fiat copia deſcri-
bendi:& non ſatis eſt dediſſe copiā,niſi ēt dent̄ cōpetentes dila
tiones ad opponendū ꝯ̄ indicia priuſquā ad torturā deueniat̄.
d.Alex.conſi.41. Super contentis,lib.i.Et ſi præmiſſa non fiāt,
appellandum eſt,vt docet Fel.in c. licet,col.2. de ſimo. & qa ꝑ
decretum prohiberetur appellatio,remediū eſt,ꝙ inqſitus pro
teſtetur ſe uelle recurrere ad principē,quo recurſu pendente ſu
perſedendū eſt a tortura,l.2.ſ̄.ut lite penden. Sed Mod. latrun-
culatores in hoc pernicioſiſſimè errant,Practicus Papi. in for-
ma inquiſitionis,in gl.i.& in uerbo, fama publica.Prędicta re-
9 ſtringuntur dupl̄r. Primo, † vt procedant in indiciis receptis
poſt inquiſitionē,non aūt in receptis ante pro informatione
curiæ,ẜm Ang.in l.quæſtionis,ff.de quæſt. qđ declarat Soc.niſi

testes recepti super informationibus fuerunt repetiti post inquisitionem, tunc danda est copia et informationũ, vt videatur, an isti testes variarent, & est de mente Pan. in c. bonæ, in vj. no. de elect. Secundò declaratur, vt procedat si copia iudiciorũ fuerit petita, alioquin põt iudex ad torturã deuenire nulla data copia. gl. in c. fi. de hær. li. vj. Aret. & Mod. hic. qđ intelligo verũ, nisi iudex ꝓcedat ex mero officio, quia sicut ꝓsequit reũ ex mero officio, ita debet ex officio debitas concedere defensiones. ita Hipp. de Marsi. cõsi. 8. In causa magistri Io. col. pe. & ꝯsi. 55. Cũ
10 magnificus. Stat igitur † concl̃o, edẽda esse acta tã ciuilia q̃ criminalia, quæ multipliciter est restringenda. Primò, vt procedat si petat vt statim dixi. Scđo, vt procedat iudice mandante. Bal. Pau. & Mod. hic, qđ declara vt s̃. dixi. Tertiò restringit, vt non ꝓcedat in actis, in quibus imminet timor subornationis, vt ĩ interrogatoriis faciendis testibus examinãdis, gl. in c. ii. in verbo, interrogatoria, de confes. in vi. tradũt Ale. & Mod. hic, & ita practicatur, & docet pater practicę Spe. tit. de test. §. iam de interrogatoriis. Adde idem dicendum in nominibus testium producendorũ, vt dixi s̃. in l. i. Eadẽ quoq; rõne non est edenda copia positionũ dependentiũ a facto proprio, ne rñsurus subornetur, & instruatur ab aduocato ad respondendum ꝯ veritatẽ, gl. in c. i. de confes. in vi. & in l. ii. in verbo, antequã, ĩ. de iura. calu. Bal. in d. l. ii. s̃. vt lit. pend. copia verò aliorũ positionũ danda est, aliàs non valet processus. Fel. in c. per tuas, col. ii. de testi. Quarto de
11 claratur, † vt nõ procedat in allegationibus iuris. Lud. Ro. sing. cclxii. Fui interrogatus. & Alex. in l. iubemus. ĩ. de iudi. Fel. in d. c. per tuas. Contrariũ firmat. Ias. hic. Pro cõcordia distinguẽdũ est, aut allegationes fuerũt datæ ad partem pro instructione iudicis, & tunc procedat opi. Lud. qa cum non fuerũt productæ, nõ pñt dici de actis, qua ratione nõ sunt edenda instra iudici ostensa tanquã amico. Bald. in l. i. §. i. ff. eo. Paris de Put. in trac. de syndicatu, in verb. allegationes iuris. Aut fuerunt productę in actis, & tunc procedat opi. Ias. per tex. nostrum. Est autẽ vtilitas, ꝙ nõ producantur allegationes, ne instruatur aduersarius quid habeat producere in causa appellationis, iuxta l. per hãc,
12 ĩ. de temp. app. In tex. ibi, exhiberi inspiciẽda, no. quòd † originalia acta sunt tradenda parti inspicienda, & sic editio non fit ꝑ traditionem copiæ. sunt. n. ista diuersa, c. cum plonæ, de ptiui. Contrarium tamen tenet Pau. hic, sed vtrinq; potest ꝓcedere.
13 † In tex. ibi, ad inuestigandam veritatis fidem, colligitur quis sit finis editionis. Ad idem tex. in l. non est nouum, ĩ. e. Veritas n. maximè inquirenda est per iudicem, c. iudicantem, xxx. q. v. in tñ, ꝙ iudex potest fingere pro habenda veritate, ea quę non habet in animo, c. affectę, & ibi Pan. de presum. Veritas. n. est super omnia amanda, l. cum ita legatum, de cond. & dem. l. i. ĩ. de edi. diui Adri. tol. l. si fortè, & ibi gl. magistra, ff. de cast. pec. Veritas sæpe vulneratur & nunquam moritur, c. ꝯsuetudo, viii. dis. quia veritatem Deus defendit, & iram suam ꝯ occultantem prouocat, c. quisquis, xi. q. 3. Possem infinita addere, videatis aliqua per Alb. hic, & in d. l. cũ ita legatũ. Gl. i. diuidit in duas ꝑtes, q̃ de se patent. ꝑ expeditione j. partis opponit Bar. de l. ii. s̃. vt li. pẽ. & soluit, vt per eũ. tñ aduerte, ꝙ eius uerba vr̃ inepta: nã cũ acta sint penes Notariũ, d. c. qñ ꝯ. uel penes ꝯmentarien sem, l. in fraudẽ, §. quoties, ff. de iur. fisci. non vr̃ iudicẽ, & minus supiorẽ posse facere copiã actori, cuius ꝯ̃riũ vult Bar. & ꝓbat ĩ l. nec causas, ĩ. de app. Sol. verba Bar. sunt intelligenda vt si primus iudex deneget fieri facere copiam, tunc fieri faciet supior: nam recusando iubere Notario vt edat, iudex dicitur denegare editionem, & ita loquitur tex. in d. l. ii. In 2. opp. Bar. aduerten
14 dum est ad plura. Primò † concludit Bar. editionem actorum non esse faciendam iudici & partibus, coram quibus confecta sunt. ista cõcl̃o *cõmuniter* damnatur, vt hic per Soc. & Mod. quia præsumitur ignorantia facti proprii, l. Lucius, §. emptor, ff. de pact. Et maximè in iudice, qui non ꝓ̃sumitur habere sciam eorum, quæ paulò ante fecit ꝑꝑ multitudinem negotiorum, c. cũ olim, de re iud. & tradit Bar. in l. quod iussit, in fi. de re iudi. Cõsidera si respectu iudicis possit saluari opi. Bar. quia iudex, coram quo sunt confecta acta, potest ea suo arbitrio uidere, ut ꝓbat Pan. & alij, in c. ueniens, & in c. fraternitatis, eẍ de test. meritò text, in l. properandum, §. & si quidem, ĩ. de iudi. non dicit acta edenda iudici, sed mandat sibi, ꝙ conspiciat. Secunda ꝯ-
15 cl̃o. Iudex † appellationis potest iubere iudici a quo, ut faciat sibi copiam actorum. Ista cõcl̃o intelligenda est, ut s̃. dixi: vel cõstito, ꝙ originalia sint penes ipsum iudicẽ a quo, iuxta no. per Alex. & alios in l. si quis, §. prætor ait, ff. eo. Tertia. concl̃o. Si
16 † pars iussa edere sententiam, rñdeat illam non habere, iudex poterit pronunciare, si unquã reperiatur sententia, sit nulla & irrita, allegat dñs Inno. in c. G. perpetuus, de fide instr. quod nihil facit, quia procedit in negante esse latã. & bene procedit dictum Inno. per tex. in l. si alienum, ff. de inter. act. in pœnã mendacii, l. fi. ff. de rei uendi. Et quia negando sententiam, censetur illi renunciare, arg. l. duobus, cum glo. ff. de excep. rei iud. Bene facit tex. in l. 3. ĩ. de fide instru. Mouetur secundò Bar. per tex. in l. Titia, ff. de acc. cum simul. quæ iura non seruiunt in proposito, cũ loquant in ꝯtumace ad implẽda ea, q̃ depẽdebãt ab eius ꝓtãte: nos loquimur in appellato, dicente se non posse exhibere, & ideo non põt dici contumax, l. contumacia, §. j. ff. de re iudi, põt saluari conclusio in negante, ꝯ quem fit præsumptio, ꝙ sñiam habeat, vt si fuerunt acta penes eum reposita, c. constitu-
17 tus, de testi. Quarta conclusio. Si † pars rñdeat nolle edere, tunc potest iudex pronunciare, vt dictum est. ita conclusio *communiter* tenetur, & vr̃ verissima non solum ꝑꝑ contumaciam, sed ꝑꝑ ꝯtemptũ, & ita declarat Bar. in l. j. §. edenda, ff. e. & in l. si appl̃onem, ĩ. de app. Adde, ꝙ ꝯ ꝯtumacẽ põt iudex ꝓnunciare, ꝙ editio habeat ꝓ facta in odiũ cõtumacis, Petr. de Anch. in cle. pen in §. cæterũ, de vsu. Contra has conclusiones obstant plura. Primò, ex vnico ꝑcepto, & unico termino, non debet aliquis priuari iure suo, gl. in §. si uero non implens in Authẽ. de hære. & falc. quã exornat d. Ias. hic. Sol. Bar. istud non negat, imò allegã do text. in d. l. diffamari, satis uult, ꝙ bina iussio requirat. & confirmari põt per plura, quæ scribit Fel. in c. ex literis, col. vj. de cõstit. & in c. licet cãm, col. xiiij. de proba. Secundò obstat, quia ex sola contumacia, non debet quis priuari iure suo, gl. in l. j. §. fi. ff. si quis ius dic. non obtemp. Sol. in casu huius conclusionis interuenit etiam contempus, ꝑꝑ quem iure priuari põt, per ea q̃ scribit Fel. in c. ad petitionem, col. pen. de accu. uel aliter, potest contumax priuari suo iure, si in præcepto fuerit comminata pœna, ut Bart. tradit in l. Aristo, ff. de iure delibe. & probant iura hic allegata per Bar. Tertiò ob. quia ad appellantem spectat ꝓducere sñiam, l. ei qui ad ciuilia, ĩ. de app. c. Romana, §. si uerò, de appel. in vj. Sol. Conclusio debet intelligi, ubi nulla culpa debet imputari appellanti, ut si Notarius amiserit instrumentum sententiæ, hoc casu tenebitur appellatus edere exemplum. ꝓm Inno. in d. c. G. perpetuus. & Bal. in l. 2. s̃. ut lite penden. & tradit Pau. hic. uel potest intelligi, qñ originalia fuerunt reposita penes appellatum, d. c. consti. Quarto ob. quia sñia sub cõditione lata non ualet, l. j. §. biduum, ff. qñ app. sit. Sol. non ualet sub cõditione extranea, secus sub cõstitione, quæ tangit negotium, ut est hmõi sñia, l. cum iudex, ĩ. de sen. & i nterl. om. iu. tradit Bar. in l. ait ꝑtor, §. si iudex. ubi scripsi, ff. de re iud. Stat igitur solida concl̃o, pro qua facit qđ determinat Bal. in l. nñam, ĩ. de test. ubi dicit ualere sñiam, ꝙ si unquã reperiatur bannũ, ꝙ tale bannũ sit cassum, & nullum. In gl. ibi, secundò res, & c. Circa hanc secundã lecturam tria uidenda sunt. Primũ, quis fuerit sensus gl. & Bar. intelligit eam uelle, ꝙ editio sit facienda parti, quæ diu abfuerat. sed d. Alex. intelligit, ꝙ sit facienda iudici, ꝑꝑ diutinã absentiam actor. Tu aduerte, ꝙ tex. in d. §. & si quidẽ, allegatus per gl. non loquitur de editione actorum, sed de visione iudici permissa suo arbitrio, quia loquitur de actis corã eo factis, l. a proconsulibus, ĩ. de app. Item si loqueretur editione facienda iudici, non esset vis, an actor abfuisset vel ne. ꝑterea ibi non ꝯsideratur longa absentia, quantum ad inspectionem actorum, sed quantũ, vt non sit amplius expectandus absens. Vnde placet, ꝙ gl. loquatur de editione facienda parti & non iudici, alioquin glos. ꝯdiceret primo & quarto intellectui. Nam si in hoc secundo intellectu glo. velit, ꝙ editio sit facienda iudici, coram quo fuerunt acta confecta, ꝑꝑ absentiam actoris, frustra dubitatur in alijs intellectibus, an sit iudici facienda editio actorũ factorum coram alio. Scđm, an sit facienda editio præsenti, qui non petit copiam actorũ, prout dietim facta sunt: *cõmunis* opi. est ꝯ glo. ꝙ editio sit facienda pñti quãcunq; ꝯ sñiam Bart. est text. in l. 2. in uerbo, actorũ, s̃. vt lite pẽd. & d. c. qñ ꝯ. vbi mãdatur, ꝙ integer ꝓcessus partibus tribuatur, & ita practicatur. Tertium, an sit danda dilatio parti pñti ad recipiẽdũ copiam? non expedit super eo insistere, cum nõ dicatur ꝯtumax, q̃ acta non petiit dietim sibi edi: sed posita contumacia, adhuc dandus est terminus, ne sit melioris ꝯdõnis contumax q̃ pñs, arg. l. non solum, ff. de noxa. l. qđ seruus, ff. de cond. ob cau. & ita concludit gl. in c. i. in verbo, requisitus, de sen. excõ. li. vj. In gl. ibi, ter
18 tio res. circa hanc † lecturã aduertendũ est, quòd non cõuenit huic legi, q̃ loquit de editione facienda parti, vt ex interrogatione Fausti appet. Secũdo text. loquitur in iudice, coram quo res agit: in successore aũt anteq̃ incœperit de causa cognoscere, non põt verificari lex nostra. Tertio gl. & Bart. constituunt drĩam inter primũ iudicem & successorem, & tamen ratio adducta per Bart. ꝙ sñia non valeat, nisi visis actis, idem cõcludit in primo, d. l. properãdũ. §. & quidem. Quarto, in successorem transit idem iudiciũ, eadẽ instantia, eadẽ vis, l. ꝓponebatur, ff. de iud, Et sicut acta faciunt fidem corã primo, corã quo facta sunt, ita faciunt coram successorẽ, l. mortuo, l. edictũ, ff. de iud. & sicut primus põt acta inspicere absq; noua ꝓductione, d. §. & si quidẽ. idem debet posse successor. Pau. Cast. volens saluare glo. & Bart. distinguit inter productionẽ uerbalẽ, & tunc obstant ꝯ̃ria, & productionẽ facti, & tunc stat sententia Bart. sed hæc non fuit intẽtio Bar. qui uoluit ꝯstituere drĩam ĩter primũ iudicẽ, & successorẽ, & tñ exhibitio facti etiam facienda est primo. Saluari tñ põt hic intellectus casu, quo acta remansissent penes primũ, uel penes partẽ, uel alium tertium: tunc eadẽ est ratio, ꝙ fiat editio successori sicut iudici appellatiõis. Et ꝙ iste fuerit sensus Bar. patet ex illis uerbis, si acta non habere ex cui verbis

19 verbis duo colligunt. Primũ, ꝙ † sñia lata non visis actis, est ip-
so iure nulla, l. hæc aũt §. j. ff. ex quib. cau. in possef.catur. etiam
si sit iuste lata, & eodem modo sicut fuisset iudicaturus, si acta
vidisset. Ista ampliatio non videtur vera, quia finis inspectionis
actorum est, vt rectè iudicet, d. §. & si quidẽ, ergo nõ refert quo
sententia feratur, dummodo seruetur finis, l. j. §. & post operis,
ff. de no. ope. nunc. & effectus considerandus est, non modus, l.
3. ꝟ. de insti. & substi. Sol. Finis inspectionis actoris est, vt remo-
ueatur facultas malè iudicandi, ideo non curandum, ꝙ res be-
ne successerit, l. 3. §. in bello, ff. de re mili. c. & si Christus, de iure
20 iur. Ampliatur secundò, † etiam si visa sunt acta, sed præcipitã-
ter & transcursoriè, quod ex breuitate tẽporis ꝓsumitur, l. ij. ibi.
non subitas, ꝟ. de sent. ex breuicu. rec. cle. pastoralis, §. verum. ibi,
a præcipitatione iudicantis, de re iud. Cõprobant. Ale. & Mod.
& amplissimè Fely. in c. ecclesia S. Mariæ, col. xij. & seq. & ibi li
mitat pluribus modis, de constit. Cui adde vnum, vt hæc am-
pliatio non procedat in iudice eminentis scientiæ, per id, quod
de Consultore decidit Barb. in c. si pro debilitate, col. vj. de offi.
21 deleg. Secundò colligitur, † ꝙ valet generalis ꝓductio oĩum
actorum. facit dictum Io. And. in addi. Spec. in tit. de instr. edi.
§. videndum, vers. item no. vbi vult valere productionem eius,
qui ꝓducit saccum scripturarũ in partibus, & punctis pro se fa
cientibus. Tu considera, ꝙ ista productio est restricta ad saccũ,
& ideo est certa, non sic in productione oĩum actorum. Itẽ cõ-
sidera, ꝙ decisio Io. And. solum admittitur, si pp temporis an-
gustiam non potuerit præuideri, quæ scripturæ essent in sacco,
vt declarat Pan. & ibi Fel. col. fi. in c. imputari, de fide instr. sed
teneas quod dicit Bart. quia reproductio actorum, non fit ad
finem probandi iudici successori, d. l. mortuo, sed ad finem vt
cognoscatur, acta esse penes Notariũ tribunalis ipsius successo
ris. & propterea Bart. dicit, ꝙ istud est consilium. In ea. gl. ibi, in
administratore, q delegauit totã cãm reseruata sibi sñia, Bart.
dicit, ꝙ hæc lectura est clara, & super ea insistendum. Ego autẽ
puto, ꝙ ille tex. allegatus in gl. non faciat ad ꝓpositũ, tum ꝗa ñ
dicitur ibi, ꝙ ordinarius delegauerit cãm: licèt enim dicatur, ꝙ
ordinarius põt cãm audire per cõsiliarios, siue assessores, nõ tñ
sequitur, ꝙ cãm delegauerit, vt probatur in l. j. & per totũ, ꝟ. de
offi. asses. Item falsum est, ꝙ ibi ab ordinario fuerit delegata ro-
ta causa, imò punitur si audiat cãm per aliũ in principio, me-
dio, & fine, cæterũ, vbi delegatur tota causa reseruata sentẽtia,
non tenetur delegans audire cãm ter, c. super qõnũ, de offi. de-
leg. Insuper ibi non ꝓbatur, ꝙ ordinarius debeat videre acta,
sed bene, ꝙ debeat audire. Potuit. n. audire suos cõsiliarios vel
partes, quarũ assertione merita causæ panduntꝰ, l. fi. C. si ꝑ vim,
22 vel alio modo. Postremò † vult gl. ꝙ ordinarius possit delega-
re causas criminales. Istud videtur falsum, quia nõ potest dele-
gare causas meri imperij, l. j. ff. de offi. eius. Solutio, põt intelligi
glo. in causa criminali pecuniaria, q magis iurisdictionis est, q
imperij, vt gl. declarat in l. imperium, ff. de iurisd. om. iu. Vel pos-
sumus intelligere gl. velle, ꝙ causa criminalis possit delegari in
struenda, non aũt diffinienda, quod est notandum, si verũ sit.
In ea. gl. ibi, quintò loquitur de publicatione. Iste intellectus
in se verus est, sed literę nõ cõuenit, ꝗa text. loquitur gñaľr, nec
est restringendus ad depositiones testium. Scđò, quia in crimi-
nalibus non fit publicatio testium, vbi proceditur per inquisi-
tionem, c. cum clamor, de testib. nec in causa matrimoniali, c.
cum in tua, de testi. nec in curia mercatorum, vbi non conside
rantur apices iuris. Pan. in c. constitutis, eo. tit. & tñ constat le-
gem nr̃am locum habere in ꝓdictis omnibus causis. Gl. in ver-
bo, exhiberi. diuiditur in quatuor partes. In prima cõcludit edi-
tionẽ fieri officio iudicis, de quo dixi ſ. in verbo, is apud quẽ. &
in l. j. in verbo, ad offiñ. In secunda opponit de l. 2. §. diuus. & re-
spondet, ꝙ illa loquitur in instr̃is, ista vero in actis. Ista solutio
cõmunis est, sed plura sunt, quæ obstant. Primò, quia appellatio-
ne instrumentorum continentur acta, l. j. ff. de fide instr. Sol. arg.
procederet, si ille tex. loqueretur de instr̃is simpľr, sed cũ loquiꝰ
de instr̃is ad cãm fisci ꝑtinentibus, satis datur intelligi, ꝙ nõ lo-
quiꝰ de actis ad ꝓcessum causæ, non ad ipsam cãm immediatè
pertinẽtibus. Scđo ob. quia cum non detur rõ diuersitatis, idẽ
ius est statuendũ, l. a Titio, de ver. obl. Sol. ſm Bal. quia is, a quo
acta edi petuntur, est verisimiliter illis vsurus, l. j. §. edenda, ff. eo.
Quæ ratio cessat in alijs instrumẽtis. sed ista ratio non est gñа-
lis, prout esse debet, l. regula, §. cum quis, ff. de iur. & facti igno.
Non. n. militat, qñ petitur editio a Notario, vel a tertio. Alia rõ
põt assignari, quia acta sunt publica, declarãdo vt ſ. dixi. Nam
iudex mãdãdo Notario vt scribat acta, vr̃ stipulari oĩbus, quo-
rum interest, vt tradit Bart. in l. j. §. huius rei, ff. de iust. & iure.
Alia instr̃a sunt priuata illorũ, quorum mandato facta sunt, l.
ꝑtor, in prin. & ibi gl. ff. eo. Tertiò ob. rõ l. nimis graue, inf. de te-
sti. Bar. fatetur istud ꝯrium, ideo restringit text. vt ꝓcedat in adi
tione, quæ petitur a Notario uel a tertio, non aũt si petaꝰ ab ad-
uersario. qui nõ teneꝰ edere acta criminalia ꝯ se, d. l. 2. §. diuus.
sequunꝰ Pau. Alex. & Mod. Ego dubito per rõnẽ Bal. ſ. allegatã,
ꝗa aduersarius vsurus est actis, ergo debet edere. Et ꝯ Bart. facit
alia rõ. ꝙ acta sint publica, q gñalis est quantũ ad aduersariũ.
Hinc est, ꝙ actorũ editio faciẽda est cuicũq; ꝓtẽdẽti interesse,
vt docet Bar. in l. j. §. editiones, ff. eo. Itẽ ꝯ Bar. facit, ꝗa acta ha-
beri non possunt a Notario vel a tertio, & originalia sint penes
aduersariũ, vel sunt deperdita, & aduersarius habeat exemplũ,
in quibus casibus intelligenda est ꝯcľo Bart. aliàs non haberet
dubiũ, l. si quis, §. exigiꝰ, ff. eo. his casibus teneꝰ aduersarius oĩno
edere, vt Paul. hic declarat, & in l. si qs, §. ꝑtor ait, ff. eo. Vlterius,
quatenus gl. dicit, instr̃a non esse edenda fisco in criminalibus,
quia pecuniariter nõ interest, l. liber homo, ff. ad exh. in hoc gl.
vult, ꝙ in cã criminali, vbi agitur de pœna pecuniaria, sit faciẽ-
da editio fisco. Sed ista opi. licèt defendi possit, *cõmunis* tñ est in
ꝯriũ, & Bar. & alij volunt in d. §. diuus, de quo vide, q scripsi ſ.
in l. j. in verbo, ex causa. In tertiã parte gl. no. & infert duas deci-
23 siones. Prima, ꝙ † testis debet iurare dicere veritatẽ ꝓ vtraque
parte. Ista non habet dubiũ, ꝓ qua est tex. in c. sanè, xiiij. q. v. Se-
quuntur oẽs post gl. in auct. sed iudex, ſ. de epis. & cle. Et infert
Bal. testẽ, qui non vult rñdere interrogatorijs alterius, fidẽ non
facere ꝗa ꝯuenit suo iur̃o, & oñdit habere maiorẽ affectionem
ad aliã partẽ, vt per Spe. in tit. de test. §. iam de interrogatorijs.
Adde gl. magistrã in c. fraternitatis, de testi. q ponit sex requisi-
ta, quæ debet iurare testis, & istud maximum est, ꝙ pro vtraq;
iuret dicere ueritatẽ; & aliud, ꝙ nunquã reuelabit ea, quæ depo
suit antequàm fuerint deposita publicata, §. qui falsam, 4. q. 3.
Siľr iudex añ publicationes non debet reuelare dicta testium,
24 de quo per Fel. in c. vltra tertiam, col. 3. de testi. † Secunda, mi-
nor debet iurare de veritate, licèt non iuret de calũnia. ista est
clara, & probatur in l. 2. §. quod obseruari, ꝟ. de iur. calũ. & ibi
25 assignatur diuersitatis ratio. Vltra gl. infert Bar. an † iudex ſup
accusatione possit ex officio examinare testes a parte non pro-
ductos, & se remittit. Tu concludas, ꝙ pro absentibus ꝑt, nõ ꝓ
ꝑñtibus, auc. qui semel. ibi, perquisita veritate, ꝟ. quõ & qñ iud.
qui mihi nõ probat, cũ possit veritas perquiri ex deductis & ꝓ-
batis. Allegatur ẽt tex in l. ampliorẽ. ibi, eius partes adimplere
debent. sed põt intelligi supplendo de iure, vt ibi dicit gl. *Cõis* tñ
sñia est, ꝙ possit pro absentibus etiã in ciuilibus. Ex qua infert
mirabilis cautela, vt exclusus a facultate probandi, clam ex-
hibeat iudici nomina & cognomina testium, deinde se absen-
tet, poterit tunc iudex illos testes ex officio recipere, ita Bal. ĩ d.
l. ampliorẽ. Intellige tñ, vt possit pro absente testes recipere ex
officio, sed non ꝯ l. properandum, §. & si quidem, ꝟ. de iudi. Bar.
in l. ad peremptoriũ, ff. de iudi. Item intellige, si causa sit in tali
statu, ꝙ possit perueniri ad diffinitiuam, vt quia lis sit contest.
aliàs ꝯcľo non procedit, vt consuluit do. Ale. consi. 189. Visis
subtilissimis, lib. 2. Tertiò intellige, vt in criminalibus iudex
possit ex officio testes recipere ꝓ reo, l. si non defendanꝰ, ff. de
pœn. Nam reus non potest tacitè vel expressè renũciare suis đ
fensionibus, gl. Bar. & alij in l. pactũ inter hæredẽ, ff. de pac. Sed
pro accusatore non põt, cũ reus possit tunc postulare nomẽ rei
aboleri, l. libellorũ, §. fi. ff. de accu. Istud intelligendũ est, nisi iu-
dex suspicetur accusatorem colludere, c. j. & 2. de collu. deteg.
l. 2. ꝟ. de abol. & ita debet intelligi, qđ determinat Bar. in ex̃uag.
ad repri. in verbo, neglexit. Quid aũt si vterq; sit absens? Bal. in
l. 3. §. si iudicium, ff. de condi. ob turp. cau. respondet iudicem
posse pro vtroq; testes ex officio recipere, & idem voluit Bal.
in c. consuluit, de offi. deleg. quod prosequere, vt ibi per Barb.
In quarta parte quærit gl. An acta probatoria probent in alio
iudicio ꝯ oẽs. Bar. & alii generaliter quærunt de oĩbus actis. Su
26 per quo, omissis tot regulis & distinctionibus, cõcľo fit. † Acta
in vno iudicio fidem non faciunt, nec porrigunt effectus suos
in alio iudicio inter diuersas personas, l. sed si possessori, §. fi. &
l. seq. ff. de iureiu. c. inter dilectos, §. porrò, de fide instr. Quæ iu-
ra loquuntur de actis probatoriis. de sententia est tex. ꝟ. quibus
res iud. non noc. per totum. & in l. sæpe, ff. de re iud. & in c. quã
uis, eo. tit. Ratio huius cõcľonis est, quia processus iudiciorũ est
stricti iuris, sicut stipulatio, l. quicquid astringendæ, ff. de verb.
obl. Et sicut in stipulationibus non includitur extranea ꝑsona,
l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, ff. de verb. obl. ita non inclu-
ditur in processiuis iudiciorum ſm Bal. in l. ingenuum, in viij.
q. ff. de statu ho. & quia extraneus non subiicitur liti, neq; tan-
quam pars, neq; tanquam adhærens, non appellando a sñia
non videtur illã approbare, Bal. in l. 3. in prin. ꝟ. de fide instr. Et si
istud verũ est in actis iudicialibus, multò magis in actis extra
iudicialibus, de quibus loquitur totus tit. ꝟ. res inter alios acta.
27 Ampliatur primò, † vt ꝓcedat in actis pertinẽtibus ad litis or-
dinationem, vt est citatio, lit. contest. & fideiussoris iudicatum
solui datio. ista acta pereunt perempta instantia, & quantum
ad effectus concernentes ipsam instantiam nihil operantur in
alio iudicio, etiam inter easdem personas, l. cum lite mortua,
ff. iudic. solui. Ex hoc sequitur, ꝙ in alio iudicio poterunt pro-
poni exceptiones dilatoriæ, & declinatoræ, quæ nõ potuissent
opponi in prima instantia post lit. cõtest. l. ita demum, ꝟ. de pro
cu. Et sic perempta instantia perit effectus lit. contest. ita Bar. in
l. 2. ꝟ. de fruc. & lit. expen. Ex hoc ẽt sequitur, ꝙ iterũ erit iuran-
dũ de calũnia in noua instãtia. Bal. in auc. hoc sacrm̃, ꝟ. de iu. ca
lũ. Restringenda ẽ hæc ampliatio, nisi talia acta fuerint a Papa

ꝯprobata,c.pñtata,de testib.Sed nõ ꝓbat,qa ibi nõ apparet,ꝙ Papa se referat ad acta ordinatoria litis.itẽ nõ intelligit de actis q̃ ꝑierint ꝑ lapsum instantiæ,cũ de iure cano.instãtia nunq̃ pereat,c.venerabilis,& ibi Pan.de iudi.& gl.in l.ꝓperãdũ,in prin. ɉ.de iud.Puto tñ restrictionẽ verã, quia ista sunt iuris positiui, s.qđ est ptãs Papæ,c.proposuit,de ꝯcesƒ.præb.Et idẽ in Imperatore,& in Duce Mediolani,q̃ pt oĩa in suo Ducatu, quæ pt Imper.in vniuerso,vt ꝓbat Fely.in c.q̃ in ecclesiarũ,co.2.de ꝯsti.& d.Iaƒ.in l.ex hoc iure,col.vii.ff.de iust.& iur.Restringẽda quoq; est,nisi partes cõsenserint,ꝙ acta vires habeant in alia instãtia, d.Ant.in d.c.pñtata,qa si partes pñt vnico momẽto renouare oĩa acta,vt docet Bar.in l.mutari,ff.de procu.& in d.l.properãdũ,in prin.ẽt poterunt ipsa acta approbare.Sed dubiũ est,an dictũ Bart.defendi possit,de quo videas Pan.in c.pe.co.pe.de iu-

28 di.& in c.fi.& ibi Fel.ex de ꝓba.iuxta † hanc ampliationẽ dubitatur,an acta ordinatoria litis pereãt q̃tum ad effectus respiciẽtes cãm,vt ꝙ res efficiatur litigiosa,& possessor malæ fidei ꝑꝑ lit.ꝯtest.iam peremptã.Bar. hic cõcludit tales effectus nõ ꝑire, per tex.in l.fi.ɉ.de pſc.xxx.vel xl.an Ego dubito,nẽ perierint.Primo,ꝙ effectus litigiosi perierint,probatur in l.i.ɉ.de pſcr.longi temp. vbi perempta instantia valet ꝯctus alienationis,& tñ si duraret effectus litigiosi ꝯctus,non valeret,l.fi.ɉ.đ litig.Bar.sentiens difficultatem respondet,ꝙ durat effectus q̃tũ ad litigantes,ñ q̃tũ ad tertiũ,qa isti effectus sunt pſonales,l.si q̃s emptionis,§.sed hoc sup illis,ɉ.de pſcr.xxx.vel xl.an.ista rñsio mihi nõ vr̃ solida,qa in correlatiuis qđ est prohibitũ vẽditori,est ẽt ꝓhibitum emptori,l.i.C.de cupresƒ.li.xj.l.fi.ɉ.de indict.vidui. tollen. Oportet ergo fateri,ꝙ perierint effectus litigiosi,tã respũ litigatoris vendentis,q̃ respũ ementis,cuius ꝯriũ præsupponit Bar.ĩ sua rñsione.Circa effectum malæfidei Bar.vult duo. Primo,ꝙ lit.ꝯtest.cõstituat reũ in mala fide.Scđm,ꝙ hic effectu nõ ꝑeat perempta instantia.Circa primũ plura obstãt. Primo ob.rĩa l. nõ solet,ff.de reg.iu.Scđo ob,qa nemo cogitur ius suũ indefensum relinquere,l.illud,ff.de peti.hr̃.Tertio ꝯriũ probat tex.in l. certũ,ɉ.de rei vendi.Quarto facit,qđ decidit d. Ant. in c. illud, de præsc.ubi vult,ꝙ per lit.cõtest.fcãm corã arbitro nõ interrũpat pſcriptio , nisi interueniat alius actus inductiuus malæ fidei,& sic vult,ꝙ sola lit.cõtest.non inducat malã fidẽ,& idem vult Fel.ibi,co.vj.qđ nõ est rõnabile,neq; æquũ,ꝙ aliq̃s ꝯstituatur in mala fide ꝑꝑ solã lit.ꝯtest.Quid dđ m?Bar.in l.fiscus.ff.de iure fisci.fatetur non causari malam fidẽ sequuta sñia absolutoria,sed sequuta condẽnatoria,tũc condemnatus præsumitur fuisse vsq; retro in mala fide.Ex his cõstat Bart.velle nõ induci malã fidẽ ex sola lit.cõtest.Idẽ vult Bar.in l.ex diuerso.ff.de rei vend.vbi sequuta cõdemnatoria concludit damnatũ nõ verè, sed fictè fuisse in mala fide. Circa ꝯm aduerte, quia sequuta absolutoria non dicitur in mala fide:idẽ ergo dđm pempta instantia,a qua reus dicitur liberatus,l.properandũ,§.i.ɉ. de iudi. Non ob.si dicatur litis contest. operari possessorem teneri ad fructus perceptos a die litis cõtestatæ,d.l.certũ,qa procedit sequuta cõdemnatoria in illa instantia. Nos ãt loquimur pempta instantia,& sic sequuta absolutoria ab illa instantia. Confirmatur,qa fructus ꝑcepti post lit.contest.debent officio iudicis mercenario,l.4.§. post litẽ,ff.finiũ reg. Officium ãt mercenariũ expirat perẽpta instãtia,l.4.ɉ. depo. Oportet ergo fructus deberi ex noua lit.cõtest.in alia instantia. Non ob.tex.in l.fi.ɉ.đ præscr.xxx.vel xl.ann.qa loq̃tur de effectu interrũpendi , vel ꝑpetuandi pſcriptionẽ,qui effectus non cãtur ꝑꝑ malã fidẽ,Sed qa per litis cõtest.remouet̃ negligentia,in cuius odio currebat pſcriptio,l.more,ɉ.de rei vend.declarat gl.in l.fi.ad fi.ɉ.de edict. diui Adria.tollen.& d.Iaƒ.in l.fi.ff.de eo,per quẽ fac.erit,Corroboratur.qa pſcriptio xxx.vel xl.ann. currit cũ mala fide de iure ciuili,l.si quis emptionis,ɉ.de pſcr.xxx.vel xl.ann.Ex hoc datur intelligi,ꝙ litis contest.non cõstituit ĩ mala fide eũ,qui cũ ma-

29 la fide prius præscribebat.† Retenta tamẽ cõi,limitatur,vt non ꝓcedat pempta instãtia per expressam renũciationẽ partium. tunc ꝑeunt oĩa acta quo ad oẽs effectus,Bar.in l.cũ mota ꝑ illũ tex.ɉ.de transac.gl.& Cano.in c.signauerũt,de testi.Tu cõsidera,ꝙ si culpa partiũ nolentiũ in termino instãtiæ cãm ꝓsequi, quo casu tacitè vr̃ renunciare instantiæ,l.& post edictũ.§.i.de iud.deberet ꝑire oẽs effectus actorũ ꝑꝑ tacitã renũciationẽ,q̃ ęqparat̃ expressę,l.cũ quid,ff.si cer.pet.& est de mente gl. in c. placuit,§.pſcriptionũ,x.q 3.Cõis ãt ꝓcedit tñ. vbi instãtia perijsset fcõ iudicis vel aduocatorũ,d.l. ꝓperãdũ,§. finaũt vtraq;, & §.seq.ɉ.de iud.limitatur etiam,nisi litis contest.esset facta super inepto libello,ita Ale.& Mod.hic ꝑ id,qđ determinat Bal.ĩ l.2.ɉ.de fruct.& lit.expen. Ista limitatio videtur inepta,quia lit. cõtest.facta super libello inepto est ipso iure nulla, auct.offerat̃, ibi,pro nihilo hñda,ɉ.đ lit.contest.Acta ãt nulla non interrumpunt præscriptionẽ,l.pe.ɉ.de statu defun.quod Bart.docet in l. accusator,ff.de adul.Pan.in c.illud,de pſc.Et si acta sint nulla, dici non pt ea perire nec quo ad se,nec quo ad effectus nunq̃ ĩ esse ꝓdectos,l.nã & si,§.post defectũ,ff. de iniust.rup. Ampliat̃

30 scđo in attestationib † non publicatis,qa fidẽ nõ faciũt in alia instãtia,ẽt inter easdẽ pſonas,l,gesta,cũ gl.ɉ. de re iudi.l.solam,

cum gl.ɉ.de testi.sequunt̃ Doct.hic,& in c.cãm quæ,de testi.solus Dec.dubitat,qa publicatio non est de sub̃a iudicij, vt ꝓbat Bar.in l.ꝓlatã,ɉ.de sen.& interlo.om.iud.& Pan.in c.cũ I.& A. de re iud.Istud parũ vrget,qa licèt omissio publicõnis non vitiet iudiciũ,non ꝑpea sequit̃,ꝙ dicta testiũ nõ publicata dẽant ꝓbare,cum valeat iudiciũ sine ꝓbõnib.l.argentarius,§.cũ aũt, ff.e.Bar.ĩ d.l.prolatã,Fel.latè in c.ecclesia sanctæ Mariæ, co.xij. de consti.& in c.cum inter,de re iud.Sed aliud magis obst.quia dicta testiũ sũt semꝑ iudici publicata,c.cũ clamor, & ibi Pan. de testi.iõ satis vr̃,ꝙ ꝓbẽt iudici,cui probõ facienda est,l.quinquaginta,ff.de probat. Timore huius ꝯrij Bart.& alij in d.l. gesta.&Bal.hic intelligunt,vt non probent alteri iudici in diuerso iudicio,sed fidem faciunt iudici,corã quo fuerunt examinati, vel corã iudice subrogato,q̃ censet̃ idem iudex,l. mortuo,ff.de iud.Comprobat Fel.in d.c.cãm quæ,versƒ.fallit tertio, & in d.c. cũ I.& A.col.ij.Tu cõsidera,ꝙ eadẽ rõne dẽrent fidẽ facere coram diuerso,corã quo attestationes ẽt cãæ fuerunt ꝓductæ,qa sibi sunt publicatæ,& illas sibi põt apire ꝑ arbitrio. Pan.in c. cõstitutus,j.per illũ tex.de testib.& c.cũ cãm,eo.ti. Scđo aduerte,ꝙ ante publicationẽ non pñt ꝑtes opponere ꝯ dicta,nec qcq̃ probare,vt no.in c.pſentiũ,de testi.Pan.in c.ex ꝑte,eo.ti.ergo ęquum non est,ꝙ probent ꝯ eos.Cõfirmat̃,qa dicit̃ denegata. defensio partib.quibus non fuit facta publicatio.Bar.in extrag. ad reprimen.verb.figurã,& gl.in c.fi.de hære.li.vj. & ꝓbatur in d.c.cum I.& A.Ex hoc sequitur,ꝙ attestationes non publicatę non debent nocere partib.etiam in prima instantia, & corã eodem iudice,coram quo fuerunt receptæ.Retẽta cõi, limitatur.

31 Primo,† vt non ꝓcedat in alia instantia succedanea , vt est instantia cãæ appłonis,Bal.hic,Fel.in d.c.cãm quæ,ꝑ text.in l.hi, qui ad ciuilia,cum ibi not.ɉ.de app.Fallit scđo,nisi testes essent mortui,vel in longinq̃s regionib.ar.l.fi.ɉ.đ testi.& l.si q̃s,§.fi.& l.seq.ff.e.Sed cum mors & absentia testiũ non impediat publicationẽ,d.c.pũtiũ,de testi.non deberent fidem facere absq; publicatiõe Præterea si nõ steterit per eum,ꝯ quẽ fuerũt ꝓducte, quominus publicarent,nõ eq̃ũ vr̃,ꝙ odio iudicis ꝑgrauetur, l.nõ dẽt,de re.iur.Fallit tertio,nisi testes fuerit examinati ante lit.ꝯte.ad æternã rei memoriã.Bar.in auth.si q̃s in aliquo,ɉ.eo. Alex.hic,Fel.in d.c.cum I. & A. col.3. Iuxta prædicta dubitat̃,

32 † an publicatio testiũ facienda partib. possit fieri a quocunq; iudice.Bart in l.2.ff.iud.sol.rñ. ẽt a iudice alterius instantię fieri posse.Istud dẽt ĩtelligi a iudice successore primi,non ab alio; ita declarat seipsum Bar.in d.l. gesta,sequunt alij *cõmuniter* hic. Comprobat Fel.in c.Albericus,de testi. & in d.c.cãm quę,col. 4.Sunt igitur de nouo testes reproducendi corã diuerso iudice,c.cũ cãm,eo.ti.nisi tñ in tribus casib.sup.relatis. Hæc regula

33 sic ampliata diuersas recipit restrictiones.Primo, † vt ꝓcedat, qñ agitur de probando effectu facti, non ẽt si agitur de ꝓbando facto,nam acta vbicunq;, & inter quoscũq; ꝓbant seipsa, c.qm̃ ꝯ falsam,de ꝓb.& in d.l.gesta,Bar.hic,& ĩ d.l.cũ lite mortua,sequuntur oẽs,ut hic per Ale.Ex hoc inferũt plura. Primo

34 infert Bart,vt hic per eum.Scđo infert † Bal. ꝙ sñia lata super excussione ꝯ principalẽ fidem facit ꝯ fideiussorẽ. Ista decisio de plano ꝓcedit ꝯ fideiussorem de iudi.soluendo,ꝯ quem sñia executioni mandatur absq; aliquo processu,cum id solũ q̃ratur,an fuerit iudicatum ꝯ principalẽ,l.fi.C.de vsu.rei iudi. Declarat Bart.in l.ff.iudi.sol.Sed ꝯ fideiussorẽ ꝯctus,non videtur vera,ꝯm do.Alex.& Dec.quia *cõmunis* est sñia,ꝙ acta facta ꝯtra principalẽ non nocent fideiussori non citato.Bart. in l. decẽ,ff. de ver.ob.Comprobat Ale.in l.de vnoquoq;,ad fi.ff.de re iud. Ego saluo decisionem Bald.ĝnaliter quantum ad hoc,vt ꝓbetur factũ,idest,excussionem sic factam,non q̃tum ad effectum facti,vt fiat executio ꝯ fideiussorẽ ꝯctus virtute illius excussionis.Tertio infertur,ꝙ variatio,aut ꝯrietas,probatur per attestationes receptas ab alio iudice,qa solũ de facto ꝓbando agitur, Pan.in c.veniens,2.& ibi Fel.col.vij.de testi.Quarto infertur,ꝙ

35 acta† quib. aliquis cõuictus est de periurio,fidẽ faciunt in alio, ẽt inter diuersas pſonas,qa de facto q̃rit̃,Pan.in c. ex parte,col. ij.de testi.Alex.ꝯsi.44.lib.2.Præmissa non solum procedunt in actis iudicialib.sed ẽt extraiudicialib.Cy.in l.desideriũ,ɉ.depo. vbi ꝑ instr̃m emptionis ꝓbat̃ titulus cõtra omnes,quia titulus est qđ facti,l.consilio,in fi.ff.de cur.furio. & ꝑ instr̃m solõnis factæ ꝑ fideiussorẽ ꝓbat̃ solutio ꝯ principalẽ.Alex.cõsi.25.uiso

36 instro,lib.2.consƒ.90 li.3.Scđo declaratur, † vt plene non probent,sed bene faciunt qualẽqualem pſumptionẽ,gl. hic , quã omnes sequuntur,per text.in l.si duo patroni,ff. de iureiur. & l. sententia.ff.de app.Sed dubitatur,quã fidem faciat ista qualisqualis pſumptio?Ang.hic respõdet,ꝙ facit semiplenã ꝓbationem.Idem vult Pan.in c.pen.de re iud.& in c.fi.de succesƒ.ab intesta.Idem vult Bar.in l.admonẽdi,col.viij.versƒ.quæro qđ si dicta testiũ,intelligens ꝓcedere , si testes sint mortui.sequuntur plures alij,quos refert,& sequitur Dec.consi.42.inspecto tenore,in vj.dub.Contrariũ tenet Bar.in l.maritus,in j. col.ff. de qõ. & hanc opi.tenui in l.admonẽdi,& approbaui ꝑ plura , ꝓ qua addo tex.in d.l.sed & si possessori,§.fi.ĩ versƒ. nihil mihi ꝓdesse poterit.ff.de iureiu.& ĩ d.l.sæpe.in fi.ibi.nullũ ꝑiudiciũ. Sed dices,quid

cẽs,q̃d igitur operabit̃ hæc leuis p̃ſumptio? R̃ndetur,q̃ data paritate probationũ in reliq̃s,erit pro eo iudicandũ, qui hanc hẽt pro ſe p̃ſumptionẽ,arg.l.4.§.adiectis.ibi,vel modica captata occaſione,ff.de fideic.lib.tradit Fely.in c.cum dilecti col.fi.de accuſ.& ita conſuluit Alex.conſi.112.In cã, col.fi.lib.4.Tertio de
37 claratur,vt acta non noceant†tertio, cui nõ p̃iudicat ſñia, ſed in caſibus,in q̃bus ſñia nocet,in eiſdẽ ẽt nocebũt acta. Bar. hic p tex.in d.l.ſed etſi poſſeſſori,§.fi.qui non probat,niſi inducatur a ɔ̃rio ſenſu.facit text.in l. Iulia Petronia,ff.de manu. Idẽ tenet Bar.in d.l.ſæpe,ad fi.& in l.ſi mater,§.fi.ff.de excep. rei iudi.in l. ſi ſuperatus,ff.de pig.Conprobat̃,ſñia ſup ſtatu hominũ fidẽ facit quo ad oẽs,l.ingenuũ,ff.de ſtat.homi.idem faciũt acta ꝓbatoria.c.ſup eo,& ibi Pan.no.de teſti.Sil'r ſñia lata in cã querelæ inoſſicioſi teſtamenti,facit ius quo ad oẽs, l. ſi poſthumus, §. ſi q̃s,& l.Papinianus,§.ſi ex cã,ff.de inoff.teſta.Idem faciunt acta, ſm Pa.de Ca.hic.Et ſicut ſñia lata in actionibus ppl'aribus oĩbus p̃iudicat,l.ſed ſi ex eadẽ,ff.de pop.act.ita acta,l. eũ qui, §. in
38 popularibus,ff.de iureiur.Sed pone, † q̃ ſñia ſit nulla, an tunc acta nocebunt? videretur,q̃ non,per prædicta. Contrariũ veri° puto,q̃a ſñia erat apta nata nocere,ſi fuiſſet valida, ergo ẽt nocebũt acta,nã ratio,q̃a tertius ſciebat cãm agi, & ꝓhibere poterat,ſibi p̃iudicat ſñia,d.l.ſæpe,militat ẽt q̃tũ ad acta. & ita tenet Bar.in l.ſi perluſorio,§.1.ff.de app.Nec eſt abſurdũ, q̃ acta ſint maioris potentiæ,q̃ ſñia,ut probat Fel.in c.cæterũ, col. 3.uerſi.
39 2.caſu,de reſcri. Quarto† limitatur in probatione facta per rei euidentiã,puta per reſtitutionem rei furtiuæ,q̃ ꝓbat in cã crim. ẽt ſi in cã ciuili facta ſit,Bal.hic per l.3.§.ſi quis dolo, ff de tab. exhi.Tu cõſidera,q̃ ibi nõ apparet, q̃ exhibitio tabul.fcã fuerit in cã ciuili magis,q̃ ĩ cri.Propterea exhibitio tab. magis arguit delictũ,q̃ exhibitio rei furtiuæ,quia non impunè retinet tabu. d.§.ſi quis.nõ ſic arguit rei furtiuæ exhi. quæ retineri potuit abſ
40 que vitio,l.ciuile,ɔ̃.de fur.†Ang.in l.1.ff.quẽad.teſt.aper.vult,q̃ probationes factę in cauſa ciuili faciant indicium ad torturã,p tex.in d.§.ſi quis.ſequitur Fel.in c.at ſi clerici,in prin. col. pe.de iud.Cõtrariũ firmat Bar.in l.2.§.j.ff.vi bo.rap. *Cõmunis* tñ ſñia ẽ, q̃ probationes in ciuili nõ ꝓbãt ĩ cri.intell'r, vt nõ ꝓbẽt plenè, ſed bene ꝓbant ad ingrendũ.Bal.in l.q̃d euitandi,ɔ̃.de cõdi. ob cau.& quantũ ad torturã iuxta nam facti, & perſonarum, ſm Ang.in d.l.1.& q̃tum ad coadiuuãdas ꝓbationes fcãs in crim.
41 Pan.in d.c.at ſi clerici.Fallit in confeſſione†fcã in iudicio ciuili,quæ plenè ꝓbat in crim.Bal.hic,& fuit dictũ Inn. in c. p inq̃ſitionẽ,de elec.de quo latè Fel.in c.j.col.3.& ſeq. de excep. An autem ɔfeſſio procuratoris noceat dño in alia cauſa? Spe.ti. de cõfe.§.videndũ,verſ.ſed nũq̃d,r̃ndet, q̃ non,de quo plura ſcribit Fel.poſt Pan.in c.1.col.8.ut lit. nõ ɔte. An aũt acta fcã ſup falſitate inter p̃tes fidẽ faciant ɔ̃ notarium non citatũ? & eɔ̃ an acta facta ſup falſitate ɔ̃ notariũ,vel ɔ̃ teſtes probent ɔ̃ partẽ, q̃ eſt vſa illo inſtro,& illis teſtibus? Tradit Bar.in l. denũciaſſe,§. ſi.ff.de adul.& in l.ſi vteris,vbi Bal.ɔ̃.de fi.inſtr.& Bal.ĩ l.Lucius, ff de inſa.& hoc ſatis ad hunc artic.Examinemus aliũ.vtrũ publicõ teſtiũ habeat hũc effectũ,vt ſup eiſdem articulis ñ poſſint
42 amplius produci teſtes.Cõcl'o eſt,† q̃ publicõ impedit nouam ꝓductionẽ teſtiũ ſup eiſdẽ capitulis,vel directo ɔ̃rijs, auct. qui ſemel,ɔ̃.de ꝓba.Sed nõ videtur vera,q̃a nõ eſt ſola publicatio, quæ impediat,niſi ſint didicita teſtificata,§.q̃a verò, in Auct.de teſt.c.conſtitutis,c.ti.Timore huius ɔ̃rij gl.in d.auct. q ſemel, intelligit ɔcl'õnẽ in publicatione teſtiũ facta partibus.Nã duplex eſt publicatio,vna fit,vt atteſtationes probent; altera, vt veniãt in notitiã partiũ,ideo iudex pronunciat dicta teſtiũ eſſe publicata & aperta.Iſta declaratio non tollit difficultatẽ,q̃a publicatio excludit partem a noua productione propter timorẽ ſubornationis,quæ ratio nõ militat,niſi didicitis teſtificatis. Vnde Bar. ꝓcedit vlterius intelligendo ɔcl'õnẽ in publicatione facta petẽti,& volenti,nõ ẽt fcã abſenti,uel nolenti.Sed non ſequitur,q̃ ex hoc ſolo ſint didicita teſtificata.Bar.iſtud ſentiẽs r̃ndet,quòd pars,quæ petit publicõnẽ,videtur attẽtaſſe,ut didicerit teſtificata:Sed aliud eſt attentaſſe,aliud didiciſſe,l.ſi quis nõ dicam, ɔ̃.de epiſ.& cle.Aliter r̃ndet Pan.ĩ c.freterniatis,de teſti. q̃ pars petẽdo publicationẽ, tacitè cẽſetur renũciaſſe nouæ ꝓductioni,q̃ tacita renunciatio ita ĩpedit,ſicut expſſa,c.ꝺ teſt.eo.ti.Iſtud nõ ſatiſfacit,q̃a renunciatio eſt diuerſus modus excludendi ab ipſa renunciatione,c.cãm quæ,&c.cũ veniſſet,de teſti. Ego credo.q̃ is,qui conſenſit teſtes ſibi publicari,præſumitur poſtea didiciſſe teſtificata.Pro quo facit,q̃d decidit Fel.in c. conſtitutus, eo.ti. Vnde infertur,q̃ ſi probaretur eũ nõ didiciſſe teſtificata, vt q̃a ſp permanſiſſent penes iudicẽ,uel aduerſariũ, nõ impediret de nouo ꝓducere alios teſtes.Inn.d.Ant.& Bal.in c.ultra tertiã,e.ti.Bene facit,quod vult Gemi.in c.cũ perſonæ,de priuil. in
43 vj.Secundo intellige,†ut procedat non ſolum in eadem inſtantia,ſed ẽt in alia.Bar.hic,& pondera cũ loq̃ in diuerſa inſtantia tẽdẽte ad eũdẽ finẽ.Et ſic vult,q̃ nõ p̃nt ꝓduci in cã app'l'onis. in ɔ̃rĩ ẽ tex.ĩ l.eos,§.j.& l.p hãc,ɔ̃.ꝺ tẽp.app. Defendendo intelligam° eũ loq̃,ſm i° canonicũ, quod ꝓhibet poſt publicõnẽ ẽt ĩ cã app'l'onis,cle.fi.de teſti. Et hodie pp timorẽ ſubornationis fuat deciſio iuris canonici ĩ hoc Ducatu, & Delphyn. d. Gui. Pap.deci.14.& dicit Fel.ĩ d.c.fraternitatis, ubiq̃; ſeruari. Tertio declarat Bar.ſeruata diſtinctione l.fi.de teſti. Tu aduerte, quòd ille tex.loquit̃ de repetitione eorundẽ teſtiũ,vt declarat Bar. in d.auth. qui ſemel.Item in repetitione facienda ad petitionem illius,ɔ̃ quẽ fuerũt ꝓducti,in quo ſubeſt tantus timor ſubornationis,quãtus in eo,qui illos ꝓduxit, c.p tuas,& ibi Pan. de teſt.
44 Vltimo†declarat Bart.vt ꝓcedat, q̃ñ in alia inſtantia agitur ad eundem finem,ſed ſi ad diuerſum, p̃nt recipi teſtes publicõne non obſt.c.ueniens,e.tit.de teſti. Hinc teſtes publicati in cauſa ciuili poterunt ſuper eiſdem ꝓduci in cauſa crim.in quo uariat̃ modus agẽdi,l.2.§.1.ff.vi bo.rap.Hinc publicati in cauſa denũciationis p̃nt produci ſuper eiſdem in cauſa accuſationis, c.cũ in tua,eo.ti.Et publicati ſuper exceſſu deceptionis poterunt reproduci in cauſa probandi ualorem, c. cum cauſa, eo.tit. Vlti-
45 mo†publicati in cauſa principali,cuius ſententia tranſiuit in rẽ iudicatam,poterunt produci ſuper eiſdem in cauſa reſtitutionis in integrum aduerſus rem iudicatam. Soc. conſi. 110. in cã Io li.4.Et ſub hac limitatione ɔtinẽtur plures aliæ, quas tanq̃ diuerſas nu.60.tradũt Pan.& alii in d.c.fraternitatis. Adde vnũ
46 † g̃nale,q̃ ex clauſula g̃nali,ſi qua mihi iuſta cã uidebitur &c. admitti debet pars ad producendo teſtes poſt publicationẽ, c. intimauit,de teſti. Ex his remanet expedita doctrina Bart.

SVMMARIVM.

1 *Libellus nomen æquiuocum,varia ſignificata habet, quæ hic recitantur.*
2 *Libelli diffinitio.*
3 *Petitio a libello quid differat.*
4 *Editio quare fiat iudici.*
5 *Actio plura ſignificat.*
6 *Actionis nomẽ an ſit exprimẽdũ ĩ libello.communis,q̃ nõ.Limitatur nu.7.*
8 *Actio ſpecialis videtur in dubio intentata, quando ex facto narrato poteſt oriri actio generalis & ſpecialis.intellige,& limita tripliciter.*
9 *Libellus an vitietur,ſi in eo fuerit expreſſa inepta actio.*
10 *Libellus debet in ſcriptis offerri;ſed an hoc probet hic tex.*
11 *Libellans an teneatur ſe ſubſcribere libello.*
12 *Actor an debeat dare copiam libelli reo expenſis ſuis.*
13 *Futura ſciri poſſunt ex præſenti ſtatu.*
14 *Libellus incertus nõ eſt recipiendus parte opponẽte, alioqn recipiẽdus eſt. Libellus generalis,& alternatiuus non eſt recipiendus.idem in libello cõtinente contraria.*
15 *Libellus incertus an admittatur in ſummarijs cauſis parte etiã opponẽte.*
16 *Libellus incertus ꝓcedit,q̃ñ hoc euenit ꝓpter factũ rei, infertur ad plura. Libellus alternatiuus procedit in obligationibus alternatiuis.*
17 *Libellus alternatiuus valet contra obligatum ad factum.*
18 *Libell°,in quo petit̃ pign° relaxari,aut debitũ ſolui, ꝓcedi ĩ hypothecaria.*
19 *Libellus incertus propter probabilem iuris dubitationem, eſt validus.*
20 *Libellus incertus facto iudicis eſt validus,ut ſi petatur intereſſe in genere.*
21 *Libellus incertus procedit in acceſſorijs, vt ſi petatur fundus cum fructibus.limitatur multimodè.23.*
22 *Fructus percepti an debeant ſpecificari in libello.*
24 *Libellus incertus procedit in reuocatione attentatorum.*
25 *Exceptio incertitudinis libelli opponi debet ante litem conteſt.*
26 *Libellus incertus valet parte non opponente.limitatur quadrupliciter. Libellus incertus an procedat in criminalibus parte non opponente.*
27 *Libellus incertus licèt admittatur parte non opponente,dẽt tamen ex probationibus poſtea liquidari obſcuritas.*
28 *Iudex poteſt ex officio,ſi velit,reijcere libellum obſcurum.*
29 *Libellus an ſit offerendus ante citationem,uel poſt.*
30 *Actor non tenetur edere libellum poſt litis conteſt.*
31 *Lis an dicatur inchoata per citationem & libelli oblationem.*
32 *Variatio cum præiudicio tertij non eſt a iure permiſſa.*
33 *Libellus quæ continere debeat.*
34 *Libelli partes quædam ſubſtantiales,quædã integrales, quædã adiacentes.*
35 *Actiones uniuerſales,generales,& ſingulares quæ dicantur.*
36 *Emendare quid ſit. Mutare quid ſit. Cumulare quid ſit.*
37 *Libellus emẽdari p̃t uſq; ad litis cõteſtiõnẽ,& quare.Limitat̃ decẽ modis.*
38 *Litis pẽdentia non cenſet̃ inducta,anteq̃ citatio decreta peruenerit ad reũ.*
39 *Citatio hominis cum comminatione vlterius procedendi inquantũ de iure, non habet uim peremptorij,ſecus in citatione legis eo modo facta.*
40 *Emendatio libelli ſemel permiſſa eſt,non pluries.*
41 *Libellus emandatus in ſubſtantialibus,an dicatur nouus libellus.*
42 *Gabella an debeat ſolui pro libello nullo,ſi p libello debeat ſolui gabella.*
43 *Gabella an ſit ſoluenda pro libello reformato.*
44 *Libellus non poteſt emendari poſt litem conteſtatam,& quare, latiſſimè tamen de ueritate dicti,& rationis.*

EDita. Re,& fama utilis eſt, ɔtinet. n. materiam ɔceptionis libellorum,a quibus vtilitas cuiuſlibet iudicii ferè dependet.Et cũ iſta materia ſubtilis ſit, & de apicib.iuris, & in manib.practicantium quotidie verſetur,ideo diligentius ruminanda,l.iuſto, de vſuc. Cõtinuat̃ p Bal.q̃ ɔtinuatio mihi nõ ṽr ɔgrua,nã cũ editio actionũ prius facienda ſit añ edõnẽ rõnũ,& oĩum actorũ,vt hic,& c. q̃ñ ɔ̃,ꝺ proba.

pba. Et qa sit spālis dispō, de editione actionū, debuit ɔpilator
eā collocasse in principio tituli, vt facit ff.e. Et qa spālia sunt añ
ponenda generalib. l. si seruus, §. inquit lex, ff. ad leg. Aql. debuit
hæc lex tractans de editione actionū in spē pmitti ante legem
scdam, in qua tractat de editione oīum actionū in gñe. Ad eui
dentiā sciendū est, φ lrā variè legit: aliqui legunt illa verba, quā
emendare, in actiua sigñatione, aliqui in passiua. Sed cū in eum
dē sensum incidant, de hac variatione nō est curandū. Itē aliq,
vt Fran. Cur. legūt illa verba, put edicti &c. vt sint singula sin-
gulis referēda, Alij, vt Alb. de Ros. vt sint referenda oīa, vt sit
sensus, φ tā edictū ptoris mortui, q̃ æquitas prætoris viui velint
actionē edi, & editā emendari, vel mutari posse, & inter vnū, &
alterū intellm longe est drīa, vt patebit ex j. dicendis. Et qa hic
1 de conceptione libelli differit, pmittēdū † est, qd sit libellus. Et
cū sit nomē æquiuocum, nō pōt in genere diffiniri. Pan. in rub.
de iud. Aliqñ accipit p supplicatione Principi porrecta, l. j. s. de
diuer. rescrip. & prag. & s, qñ libel. prin. Aliqñ accipit p delega-
tione iudicis, l. nec qcq̃, §. vbi decretū, ff. de offi procō. aliqñ pro
recusatione iudicis, l. apertissimi, j. de iudi. Aliqñ pro scriptura
applonis, l. j. §. fi. ff. de appel. c. si qs libellos, ij. q. vj. Quandoq; pro
scriptura aplorum, l. j. ff. de libel dimis. c. si quis applonum, 2. q. i.
Quandoq; p libello repudij, c. non satis, circa fi. 3 4. q. 2 circa fi.
Aliqñ pro quodā genere panis, l. iudices, s. de epa. audiē. frequē
tius accipit p scriptura actionis, & accusationis, auc. offerat, j.
de lit. ɔtest. l. libellorū, ff. de accu. & toto ti. ex de libel. obl. & de
hoc hic agitur, q ita diffinit. Libellus est, breuis scriptura in iudi
2 cio pducta, spēm futuræ litis lucidè demonstrans. † Ista diffō
colligit ex isto tex. φ sit breuis scriptura, pbatur ex vi nōis dimi
nutiui. Dicitur libellus a libro, q liber dicitur literarū vber: &
libellus minimus dicitur literarū vber: declarat Soci. in rub. de
libel. obl. Nā libellus dēt vti breuitate, l. ampliorē, §. in refutato
rijs, j. de appel. Quòd sit in iudicio pducta, probatur in verbo,
edita. Editio. n. fit iussu ptoris, vt in l. præcedē. Cætera verba de-
clarant inferius in tex. q̃ ordinatim ibi videbimus Hic libellus
multis alijs noīb. nuncupatur, vt aliqñ actio, vt hic Aliquando
clamor, ij. q. ij. c. snīa. facit tex. in c. i. de libel. obla. Aliqñ appel-
3 latur petitio, c. fi. eo. tit. c. in primis, 2. q. i. † Differt tñ petitio a li-
bello in scriptura, nā libellus reqrit scripturā; petitio aūt nō, &
simplici verbo fieri pt. Scđo differt in conceptione, libellus ita
ɔcipiendus est, vt formā hēat & intentionē clarè explicet. Peti
tio verò defenditur, quoquomō intentionē petētis demōstret.
Tertio differt effectu, nā reo contumace, & nō respondente li-
bello, non potest ferri snīa diffinitiua, sed tantūmō absolutoria
ab obseruatione iudicij, l. pperandum, §. & si quidē, j. de iudi. Se
cus reo contumace, & nō rñdente petitioni. Cardi. in cle. sæpe,
q. xvii. de verb. sign. Summatur, vt per Bar. q rectius locutus fuis-
set alternatiuè, vt loquitur Imper. saluādo dēt resolui copula-
tiua in alternatiuā, quæ inter ɔpatibilia ponitur, vt est doctri-
na Bar. in l. si is, qui ducēta, §. vtrum, in 3. & 4, opp. 2. par. ff. de reb.
du. Diuidit in duas partes principales, vt hic p Bar. Tu conside-
ra, φ Imper. neutri cōsulit, sed de iure rñdet. Præterea vbi ɔsule
ret vni tm̄, videlicet Valentiniano, ɔsuleret, qcquid dicat Bar.
nā Imper. ei ɔsulit, vt bene ɔsideret actionē ab eo editā, qa per
eā demōstratur sibi spes futuræ litis, & sic an dēat emēdare, vel
mutare. In scđa consulit, vt cognita spē futuræ litis possit eam
emendare, vel mutare, put edicti, &c. Ex pdictis patet de se ca
4 sus, quē clarius format Bar. & latius explicat Bal. hic. † In tex.
ibi, edita, quare faciēda sit editio, tradit in l. i. in prin. ff. eo. Ad-
de, φ editio fit ēt ɔtēplatione iudicis, an dēat libellū admittere
vel reiicere, l. i. ff. de offi. asses. & iustā ferat snīam libello cōfor-
mem, l. vt fundus, ff. commu. diu. l. de qua re, ff. de iudic. c. licet
Hely. de simo. Item fit ēt contēplatione actoris, vt videat an ex
eo sibi cōpetat actio, sine qua nemo experitur, l. si pupilli, §. vi-
5 deamus, ff. de neg. gest. In tex. ibi, actio. Istud nomen plura † si-
gnificat, quorum quædam refert gl. in l. inde Neratius, §. fi. ff.
ad le. Aq. & alia plura refert Alb in Diction. in verb. actio. pprie
ponitur pro actione personali, largè pro reali, largissimè pro
officio iudicis, l. pecuniæ, §. actionis, ff. de verb. sig. l. elegāter, in
prin. ff. de dolo. Sed qualiter hic accipietur, dubitari pt, qa actio
in q̃uis partē capiatur, est ius incorporale, Indi. de reb corp. &
incorp. Quod ɔstat. edi non posse. timore huius ɔ̃rij gl. exponit
actio, i. actionis editio. Quid est hoc dicere? non. n soluitur dif-
ficultas, qa ipsum edere est qd facti, quod non potest demōstra
re speciem futuræ litis. Bar. saluat intelligendo hanc expōnem.
prout est in facto esse. Nam loquitur lex de editione facta, q̃ in
facto nihil est, q̃ editio libelli. Sequūtur oēs. Aduerte, φ Bar. in
suis verbis videtur sibi aduersari, dū prius dicit gl. intelligendā
de actu edendi, qui actus sonat in fieri, nisi dicatur Bar. loq de
actu edendi ɔsummato. Quod ex sequentib: probat, l. si seruus.
6 §. fi. de lega. i. Ex hac expositione † infertur hic non probari, φ
nomen actionis sit in libello exprimendū, licèt Mod. maximè
Dec. ita notēt Hanc tñ opi. φ sit exprimendū nomē, tenēt Bal.
& alii plures per tex. in l. omne, §. fi. ibi, proposita actione, s. de
epi. & cle. Qui tex. & similes nihil faciūt, si verbū, pposita actio
ne, exponatur. i. pposito libello. Pro hac opi. facit tex. in l. fi. j. d̄

interdic ibi, exprimere actionem, & allegationes debet intra ip
sa auspicia, Saly. rñdet, φ ibi satis dicitur nomē exprimi, quod
colligit ex narratione facti, l. pretor ait, in prin. ff. de noui ope.
nunc. Confirmatur, quia qñ vnica tm̄ actio ɔpetit, illa semper
cēsetur expressa, l. 2. ff. de li. & posth. Ista solō posset procedere,
nisi mandaret exprimi actionē, & allegationē, nam illa copu-
la copulat diuersa, gl. in rub. ff. de iur. & facti ign. & sic nō solū
allegationes facti, sed ēt nomem actionis exprimendū est, aliàs
alterū verbū superflueret. Cōtrariā snīam, vt scilicet non sit ex
primendū nomen explicite, tenent *cōmuniter* Doc post Bar. in l.
j. col. fi. ff. eo. p text. in c. dilecti. de iudi. Nec ob. rñsio Dec, φ ille
tex. se restringat ad formā canonū, quo casu dispō iuris cano-
nici non est seruanda in foro ciuili, vt not d. Ant. & alij in c. j. de
no. ope. nun. quia pcederet rñsio, si ille. tex. restingeret ad nouā
dispōnem. Sed cum se referat ad dispōnē antiquorū canonū,
quos non ɔstat loqui restrictiuè, rñsio non bene adaptat. Præte
rea illa dispō legitur facta ad tollendas subtilitates quorūdā, vt
sonat illud verbū, multis. Ex hoc nō ē scā ad restringēdā dispō
nem iuris ciuilis, aliàs diceretur facta ad tollendas subtilitates
oīum, qui tenent seruare ius ciuile, l. leges, & l. fi. j. de legi. Cæte
rum cū ista opinio seruet de ɔsuetudine, gl. ī Auc. de [illegible] reis.
§. illud, in verbo, libellū, ab ea non est recedendū, [illegible] variæ
sunt opiniones, recurrendū est ad ɔsuetudinē, l. si de interpre-
tatione, ff. de legib. Ex quo infert φ tenenda erit ɔ̃ria ɔsuetudo,
fm Bal. in l. minorib. in fi. j. cōmu. vtriusq; iudi. vbi dicit ita ser
7 uari in ciuitate Auenione. Limitatur, † vt pcedat, quādo vnica
tm̄ actio ɔpetit ad id, qđ in libello petit; secus si plures, tunc ex-
primendū est nomē, vt reus sit certus, q̃ actio pponat, l. si duo,
& qđ ibi Bar. no. ff. de sol. Sequit Cyn Bal. & Mod. hic. Tu ɔside
8 ra, quod ista litatio vix pōt exēplificari. Nā † si vna actio est gña
lis, altera spālis, psumit intentata spālis. Bart, in l. hoc legatū, de
leg. iij. Qđ verū est, nisi spālis esset penalis, tunc psumit pposita
gñalis. Io. Andr. in addi. Spec. tit. de obl. & sol. §. sequit, Alex. in l.
Gallus. §. si eius. ff. de lib. & posth. Item verum, nisi libellus cor-
rueret intentando spālē, tunc credit intentata gñalis. Ale. in l. j.
in prin. co. fi. ff. si cer. pet. Item. verum, nisi ex medio ɔcludendi
ɔstaret pponi tm̄ gñalem, vt si cōcludat certū debere, vt not in
l. certi condō, in prin. ff. si cer pet. Si vero vtraq; sit spālis, tūc aūt
ex medio ɔcludendi ɔstat, quæ fuerit intentata, & illi standum
erit. Aut non ɔstat, & tunc psumitur intentata illa, quæ magis
est vtilis actori, fm d. Ant. in d. c. dilecti, & Ale. ɔsi. 127. sentio fic
ri. li. vij. Non obst. regula, fauorabiliores, de re. iur. p quā ɔ̃rium
tenet Pan. in d. c. dilecti, qa in pri. iudicij, & sic in defendendo li-
bello magis fauendū est actori, vt not. in l. de die, & ibi not. ff. q.
9 satisd. cog. Sed † quid si in libello fuerit expressa actio inepta?
glo. in d. l. j. rñdet libellum vitiari. Sequitur Bal. & Ang. quos se-
quitur Ias. hic. Primo per text. in l. j. in princ. ff. si mensor fal.
mod. dixe. Ad quē rñdent aduersantes, φ ibi nō solum fuit ex-
pressa inepta actio, sed etiam inepta causa, vt ibi dicit glo. Ista
rñsio non admittit, qa est diuinatiua, tñ rñde: φ ibi vitiatur li-
bellus, qa actio locati expressa repugnat actioni in factū cōpe-
tenti ɔ mensorē pp necessitatem officij. & probat in l. quædā,
ff. eo. de eden. Merito rōne repugnantiæ vitiatur libellus, l. j. j. de
furtis. Scđo mouentur per text. in l. ij. j. de formu. ibi, si actum.
Sed satis constat implicite ex narratione de apta actione, vnde
non est curandum de expressione inepta. Terio mouetur Ias.
exemplo cāæ ineptæ, q̃ vitiat snīam, licèt iudex non teneat cau
sam exprimere, c. sicut, de re iud. gl. in l. si is, ad quē, ff. de acqui.
hær. Sed istud simile non bene ɔuenit, quia ineptitudo cāæ ar-
guit defectum iuris agētis, ineptitudo actionis nequaq. Quarto
expressum facit cessare tacitū, l. cum exfilio, §. filio, de vulgar.
Solutio. non pcedit, qñ tacitū pinguius & efficacius prouidet,
arg. l. in puinciali, in prin. ff. de no. ope. nūc. & ita declarat Pau.
de Cast ī l. in testamēto, C. de ipub. Cōtrariā snīam tenet Bart.
in d. l. i. ad fi. p rīam. l. i. C. de rei vxo. acti. Sequunt Doct *cōmuni-
ter* hic. Pan. & Can. in c. examinata, de iud. per rīam, vtile p inu
tile, & ab ista non est recedendū, qa vbi ɔstat de intentione agē
tis, adiectio ineptæ actionis tāq̃ superflua reijciēda est, l. q extrin
secus, ff. de verb. ob. Et qa inepta actio psumit expressa per erro
rem, q non hēt impedire veritatē actionis, l. illicitas, §. veritas,
ff. d̄ offi. psid. c. veritatis, 8. distin. Et vbi ɔtraria opinio pcederet
de rigore iuris. Fallit, qñ in libello est apposita clausula, q̃ semp
solet apponi, petēs super pmissis oībus, & singulis ɔiunctim, &
diuisim, & oī meliori mō ius, & iustitia ministrari, Pan. & alij
in c. cū dilectus, de ordi. cogni. Bal. hic, col. xv. Ias. in l. petēs, col.
10 ij. j. tit. j. Notatur ēt ex hac expōne, † φ libellus dēt offerri in scri
ptis. & hunc tex. no. Ias. in l. de die, col. ij. ff. qui satisd. cog. qa ede
re est copiā describendi facere. Sed Mod. Taurin. dñt istud hic
non pbar, qa narrat factū, & ex verbis narratiuis non licet ar-
guere, gl. in l. j. j. qñ nō petē. par Tu dicas, φ Imperator nō sim-
pliciter refert factū, sed per modū rīæ, quo casu non pcedit gl.
in d. l. j. Scđo dñt hic potius pbari ɔ̃rium, qa editio pōt fieri ēt
simplici verbo, per text. in d. §. edere. In alternatiua, vel in libel-
lo ɔplecti, vel in dicēdo, vti tu potes retorquere illum tex. in ɔ̃-
riū, qa alternatiua, vel in libello, vel dicēdo vti, oñdit φ libellās

non

non vtit dicẽdo,quia alternatiua alternat diuersa,gl. in ru.ff.si ager vectig.uel emph.pe.Et ꝙ libellus reqrat scripturã, ꝓbat ꝑ tex.in d.auc.offeratur,& in c.i.de lib.obl. Et licèt gl. i d.auc.offeratur,& in cor. dicant hãc ꝯclonem hodie ꝓcedere et in ciuilibus,olim solũ in criminalibus:mihi vr,ꝙ olim ẽt procederet i ciuilibus,ꝑ tex.in d.§.edere,inducẽdo vt s.& hæc uirtute nois. non dr ergo oblatus libellus ab eo,qui uiua voce petiit,licèt petitio sit redacta in scriptis ꝑ notariũ,Bar.in l.in sacris,C. de pro
11 xi.fac.scr.li.xii. An autem † libellãs teneatur subscribere libello,uideretur,ꝙ sic,ꝑ tex.in d.c.i.in uerbo,ꝓpriis manibus,& in d.auc.offeratur,in uerbo, subscriptione.Contrarium seruat de consuetudine;& pro hac opinione facit,quia absq; subscriptione satis redditur certus reus.Nõ ob.tex.in d.c.i.qa loquitur i casu spāli,videlicet in libello postuł̃onis,& reclamationis contra electũ.Et rõ specialitatis collr̃ ex tex,in c.qa circa,de elec.in vj. Non ob.tex.in d.auc.offerat,quia intelligitur de subscriptione Notarii,vt sciatur dies ꝓductionis,ſm Pe.Bar.& alios.Fallit in criminalib.l.libellorũ,ff.de acc.traditur in c.sup eo.ti. de accu.
12 † Nõ etiã,ꝙ actor non tenetur dare copiã libelli reo expensis suis,[illegible] ꝓcedat.i.copiã describendi faciat,d.§.edere,& ibi no.[illegible] no.& hãc dicit esse *cõmunem* Fel.in d.c.i.co.fi.Contrariũ [illegible] gl.in d.cle.sæpe in uerbo,ꝓnũciatio.ꝑ qua facit,qa offerens tenetur ad impensas oblationis,l.Iulianus,§.offerri,ff. de act.emp.nisi dicatur,ꝙ alia est impensa oblationis,alia scripturæ.ꝑ gl.tñ facit,quia copia capitulorũ, & põnũ est dãda aduersario expẽsis ipsius capitulãtis,& pon ẽtis.Pan.in c.per tuas co.fi.& ibi Fel.co.3.ꝗ testi.Et simir̃ appellans tenet dare copiã appellationis appellato expẽsis ipsius appellãtis,gl.i cle.cãm,& ibi Car.q.xxi.de ele.In tex.ibi, spẽm.gl. exponit.i. qualitatem. Sed hæc nõn uidetur bona,qa nõ entis nullæ sunt qualitates.l. eius q in prouincia,ff.si cer.pe.l.etiam si,§.siquis absentes.ff. de pe.hær.Nullæ igr̃ põt esse qualitates futuræ litis.Solutio,qualitas futura relata ad litẽ futurã dicitur hr̃e subiectũ futurum.Ex
13 hoc no.ꝙ † ex pñti statu põt sciri futura,l. si idẽ cum eo.§.fi.ff. de iur.om.iu. Bar.in l.inter stipulantẽ,§.sacrã,ff.de vet.ob.Et ex hoc limitatur regula,ꝙ futura non sunt diuinãda,l. iubemus. C.de test.l.si putator,ff.ad leg. Aquil.Iterum ibi,speciem.Nota,
14 ꝙ libellus † incertus nõ est recipiendus,quod intelligitur parte opponente,aliàs recipiendus est.l.fi.cũ gl.ı.de anna.exc.c.abbate sane,§.secus ꝗ re.iu.in vj.Et sic istud notabile habet duas partes;vna negatiuam,alteram affirmatiuã.Ex negatiua infert,ꝙ libellus generalis non est admittendus,l.si rẽ,ff.de rei vend.c.2. de libe.obla.Rõ,quia generalitas parit ambiguitatẽ,l. ita fidei, ff.de iure fis.c.pe.de confir.vtil.uel inuti.Qua rõne libellus alternatiuus non est recipiendus,quia alternatio reddit rẽ dubiam, l.ꝑtor edixit,§,ꝙ aũt,ff.de iniu. c.inter cætera,de rescri.Eadẽ rõne nõ debet admitti libellus ꝯtinens contraria,l.i.ı. de fur.quia ubi repugnãtia,ibi nulla certitudo,l.2.§.sed si alii,ff. quando appellandum sit.c.solicitudinem,de app;Limitatur pluribus mod.
15 Primo,† vt non ꝓcedat in causis summariis,in quibus valet libellus incertus ẽt ꝑte opponete.Bar.in extraua. ad reprimẽdũ, in verbo,figura.Sequitur Ias.hic,quia aliàs non esset aliqd spāle in summariis,quẽ ita loqui intellexit d.Ale.consi.187.& ꝯsi. 81.In cã,lib. i.& Ste.Bert.cõsi.24.& cõsi.81.li.2.Cõtrariũ tenet Dec.hic intelligẽs dictũ Bar. parte non opponente,put intellexit Alex.cons.32.In causa,li.4.quia aliàs tolleret reo opponẽti defensio,quæ nulli est auferenda,etiã in summariis,cle. sæpe. de uer sig.& ita vult gl. in verbo,pronunciatio, & horum snia æquior est,& ꝓbabilior. Adde, ꝙ non est ꝓprie fallentia,quia loquitur de petitione,q̃ differt a libello.Nam in summariis nõ requiritur libellus,d.cle. sæpe, sed sufficit qualisqualis petitio, vt declarat Ale.consi.50.li.2.& Soc.cons.54.uisa breui,li.3.Itẽ adde,ꝙ intelligẽtia Decii ꝓcedit,si tanta sit incertitudo,vt tollatur reo defensio:si.uero non sit tanta,vt si reus possit aliqualiter certificari,procedat intelligentia Ias. quam concordiam in sifi tradit Maria.Soc.in c.i.col,vj.de libel.obla. Scdo limitatur
16 in libello incerto † facto rei,l.i.§.quid aũt,ff. quorũ lega. Hinc infertur,ꝙ in oblõnibus alternatiuis,quarum electio est debitoris,valet libel.alternatiuus,l. vbi autẽ.§.illud aut illud,de ver.
17 ob.Scdo † infertur,ꝙ ꝯobligatum ad factũ valet libellus alternatiuus.Peto factum,aut interesse,quia incertus est actor,an reus uelit ꝑstare factum,aut soluere interesse,l.stipl̃ones nõ diuidunt,vbi Bar.in vl.q.ff. de uer.ob.& Bar.in l.i.ff.de ac.em.Bal. cõs.290.allegationes,li.4.Hinc defenditur libellus,in quo petit res si extat,uel si nõ extat,æstimatio,l.si seruum,de ver.ob.Spe. ti.de ob.& sol.§.sequitur.ver.quid si libellus. Hinc admittẽdus est libellus,quo petitur ꝯtum rescindi, uel suppleri iustũ ꝑtiũ
18 l.2.ı.de resc.vẽ.Hinc infert aptũ eẽ † libellũ i hypothecaria,quo petit pign⁹ relaxari,aut debitũ solui,l. si fundus,§.in vẽd. & ibi Bar.ff.de pig.c.ex lris,e.ti.de pig.Bal.cõs 25.In qõne.li.j.sir̃ sustinetur libellus,quo petitur rem ablatam restitui, vel raptore in quadruplũ ꝯdẽnari,l.si cũ exceptione,§.i.& §.satis clementer, ff.qꝺ me.cã.Hos.in Summa,qꝺ met cã.§.fi.Hinc dixit Pan.valere libellũ,quo agitur ad dissolutionem matrimonii ꝑꝑ ipotẽtiã in gñe,qa icertitudo surgit ex facto aduersarii.ita Pan.i c.fi
19 col.i.de frig.& malefi.Extendit hæc fallẽtia,† vt ꝓcedat libello incerto ꝑꝑ ꝓbabilẽ iuris dubitationẽ,c,cõstitutus,ꝗ in integrũ restitutio.& ꝑꝑ varias Doctorum opiones,Ang.& Imo.in d.l.
20 stipl̃ones non diuiduntur,& Decius antiquior hic.† Extenditur secundo,in libello incerto facto iudicis,vt si petat interesse in gñe,cuius taxatio spectat ad iudicem, Bar.in l certi ꝯdõ,in prin.col.pe.ff.si cer. pet.Extenditur tertio,vt procedat in libello incerto facto ipsius actoris, mõ incertitudo sit probabilis, Bart.in l.& an eãdem,§.actiones,ff.de exce. rei iud. Extenditur vltimò,vñcunq; ꝑueniat incertitudo. ita Alex.in d.§. illud,qꝺ intelligo, nisi actor alleget incertitudinem prouenientem ex
21 facto eius,cuius est hæres.Alex.consi.184.Tertio fallit † in accessoriis.Peto fundũ cũ fructibus,uel castrum cum honore, & iurisdictione,c. inter dilectos,de fi.instr.Si hæc fallentia intelligatur de fructibus perceptis post litem contestatã,plana est,qa actor tpe porrecti libelli scire non poterat q̃titatem fructuũ
22 percipiendorum. Si verò † intelligatur de fructibus antea perceptis,dubitari pt:Bar.in l. ex diuerso,ff.de rei vend.dicit specificandos esse fructus per tex.in l.ædiles,§.item sciẽdum,ff.ꝗ ędil. edic.Contrarium tenet Ang.& Imo.in l. si filius,§.fi.ff. de ver. ob.per tex.in d.c.inter dilectos.sed potest r̃ndeꝛi, ꝙ loquitur in fructibus perceptis ante iudiciũ gñale. Pro eis tamen facit tex. in c.2.de ord. cogn.nisi r̃ndeatur,ꝙ loquitur in fructibus debitis ex natura actionis,vt in interdicto vñ vi,l. si de possessione, ı.vñ vi.istis duobus casibus nõ est necessaria specificatio. Saly. in l. cum propria,C.si qs alte.vel sibi.Sed in fructibus ꝓceptis añ iudiciũ ꝑticulare,fiat dubitatio. Si actor hẽt iustã ignorãtiã fructuum,placet opi. Ang.Sed si potest actor hẽre probabilem scientiam,verior videtur opinio Bar. per tex.in d.§. item sciendum,& in l.4.§. ornamenta,ff. de rei vend. vbi si petat domus cum supellectili,vel nauis cum ornamentis,non valet libellus
23 in accessorijs illis,nisi fiat specificatio.Ex † his collr̃ vna restrictio huis fallẽtiæ.Aliã tradit Im.& Pau. de Ca.in l.in summa, ff.de re iud. vt non ꝓcedat in accessorijs odiosis, vt in vsuris.se-
24 quitur Fely. in c.2.col.ix. de libel.obla. Quarto fallit in † reuocatione attentatorum ſm Inn.& Pan. in c.consuluit,2. de appel. Ratio est,quia reuocatio attentatorum habet se per modũ cuiusdam accessorij ad negotium principale, & sic cõmp̃hẽditur sub præcedenti fallentia.& ita cõsuluit Old.consi.206.& Rota deci.305.in nouis.Plures alias fallentias tradit Ias.in §.cu-
25 rare,Insti.de actio. Et sciendum † est,ꝙ hæc exceptio incertitudinis opponenda est añ litem contestatam, quia est dilatoria, ſm Bal.in l.exceptionem,col.4.ı. de excep. Poterit tñ iudex petere,ꝙ declaretur incertitudo,vt tenet Bar. in l.i.ı. ꝗ quę desunt
26 aduoca.Scđa † pars conclõnis,libellus incertus valet parte nõ opponente,& admittendus est,d.c.abbate. & d.l.fi.ı.de annali except.Fallit primò in causis criminalibus:Bar. hic,col.2. Ale. consi.72.Inspecto,& 212.Visis,li.ii & xxxii. li.4. & est *communis* sententia.Contrarium tenet Raph.Fulg.hic,& Roma.in l.non solum,§. sed vt ꝓbari.ff.de no.oper. nun.per tex.l.libellorũ.ver. ꝙ si libelli, in verbo,abolet.ff.de accu.Qui tex.intelr̃ reo petente,ſm gl.ibi,ꝑ tex.i ea.l.ver.si accusator. Cui r̃ndet Ias.ꝙ loquit in diuerso casu.Sed aduerte,illud verbum,aboletur, licèt sit pñtis tpis,tñ ꝑsupponit libellum valere,ałs si esset nullus ipso iure,non esset opus abolitione,vt docet Bar.in l.i.§. accusationẽ, ff.ad Turpil.& Soc.consi.146.Viso ꝓcessu,col. vii.li.i. Pro concordia placet distinctio Bal. aut quæritur quantum ad effectũ, ut iudex possit procedere ad sententiam condẽnatoriam, vel absolutoriam,& non potest,quia libellus est nullus.At vult ꝓcedere ad interrogationem rei,& potest.Et si reus confitebitur, conualidabit libellus,qa ois ineptitudo processus purgat ꝑ cõfessionẽ partis,c.2.de accus.in vi.clemen.cõtõnem,in fi.de electio.& seqtur Socy.in d.cons.146.Fallit scđo casu,si agat corã
27 iudice iurisdictionem † habẽte in casu speciali tñ,a tali iudice non est recipiendus libellus incertus & generalis,Ang. cons.6. Ale.in d.cons.32.sequunt omnes Mod.Tertio intelr̃,si postea ex ꝓbationibus liquidetur obscuritas,ałs nõ poterit sequi sententia,gl.& Bar in l.i.§.si quis argẽtũ,ff.depo.Bar.in l.si in rem,ff. de rei ven.Ias.Inst.de actio.§.sed istæ.Quarto intelr̃,si iudex ta-
28 lem † libellum recipere velit,nã potest ex offõ reiicere, nisi declaretur libellus,quia in his,q̃ concernunt solennitatem iudicij,quib.omissis posset reddi iudiciũ elusoriũ, potest iudex impartiri offiñ non petitum,Bar.in l 4 §.condemnatũ, & ibi Ale. co.2.ff.de dãno infec.Spe. tamen in ti.de libe.oblatio.§. sequit. dicit,ꝙ iudex non dẽt istũ libellũ reiicere,sed in fine litis absoluere ab inepta petitione. Sed certe iusti⁹ agit,si reiiciat, ne lites ex litib.orianṫ,l.quidã existimauerũt,ff.si cer.pe.In tex.ibi,futuræ litis.No.ꝙ libellus offerendus ẽ añ litẽ inchoatã,ad idẽ tex.
29 in auc.offerat,ı.de litis contesta.Sed dubitat,† an sit offerẽdus añ citationẽ,vel post.Br̃ si quærat de oblatione,quæ fit iudici, hæc est offerenda añ citationẽ;aut de ea,quæ fit parti,& ista fit post,d.auc.offerat. Ad amputãdas tñ dilationes melius est, ꝙ offerat simul cũ citatorio,ſm Cyn.i d.auc offerat.& Imo.i c.i.
30 de libelli oblatione.Iterũ ibi † notat,ꝙ actor nõ tenet edere libellum post litẽ ꝯtestatã,qa reus ꝯtestando litẽ, vr uelle ꝯtẽdere super

Not.

re sup cõtentis in libello. Vñ nõ est facienda editio ad deliberã dum illi, q iam deliberauit, l. 1. ff. de actio. emp. Rursus ibi notat,
31 † q per citationẽ, & libelli editionẽ non dr̃ lis inchoata. Ad idẽ tex. in l. apertissimi, ꝟ. de iud. i l. 1. ꝟ. đ plus pet. Sed ꝯ de rub. extra vt lite ñ ꝯte. Solõ. Respũ actoris lis dr̃ mota ante litẽ ꝯtestatã. l. is ãt. ff. ex qui. ca. maiores in integrũ restituã. & dicitur lis pparata, l. queãd. ff. de inof. test. Sed respũ actoris, & rei simul, non dr̃ proprie lis, cum reus añ litẽ ꝯtestatam nõ litigat, sed deliberat, an uelit litigare, l. 1. ff. eo. Et ista seruiunt ad statuta facientia mẽtionẽ de lit. In tex. ibi, quam emendare &c. No. Decius, q varia tio est a iure permissa. istud non ita simpliciter probatur, prout a
32 Decio colligit, sed saluo interesse ꝯuenti. imo ego noto, q† uariatio non est a iure pmissa cũ piudicio tertii. Concordat rl̃a, nemo pt mutare, ff. de reg. iu. & rl̃a mutare, eo. ti. in vj. & ideo licèt doctor possit suũ consilium emendare, ſm Bal. in l. de tutela, ꝟ. de in integ. resti. & in c. ne innitatis, de ꝯsti. Et licèt doctor q consuluit p una parte, non prohibeat postulare pro alia parte in eadẽ causa, & qui fuit aduocatus pro uno in causa principali, possit assumere patrocinium alterius aduersæ in cã appellationis, gl. & Bal. in l, fi. ff. de postulã. Ale. consi. 96. co. 1. li. 2. non tñ effugit crimẽ præuaricationis, maxime si non restituat salariũ, qa uariatio intelligitur permissa saluo interesse partis. Cætera notabilia, q colligi põt ex tex. đclarabunt ꝟ. i expeditione doct. Bar. Gl. magna diuidit, ut hic per Pau. de Ca. & Ias. Circa oppõtiem Bar. formatã añ secũdam partem aduerte ad duo. Primo, quòd oppõ non vr̃ bene formata, cũ tex. non loquat de propõne solius actionis, sed de probõne libelli, qui bene formatus demonstrat spẽm futuræ litis. & ex hoc notat, q ubi fit mẽtio libelli, intelligitur de libello apto, quia in dubio libellus præsumitur bene formatus, Inno. in c. examinata, ex de iudi. Bal. hic co.
33 8. Secundo aduerte, † quòd plura alia debet continere libellus, uidelicet nomen iudicis, actoris, & rei, l. fi. ꝟ. eo. & l. libellorum, de accusationib. Itẽ locũ, & tps, l. 3. §. 1. ff. đ eo, quod cer. lo. & d. l. libellorũ. Itẽ ꝯclusionẽ, l fi. ꝟ. đ fidei. liberta. An ãt sint oĩa necessario exprimẽda, declarabitur ꝟ. accedamus, ppius ad mãm le-
34 gis, p cuius intelligẽtia pmittenda sunt plura. Primo, † q libellorũ partes qdã sunt substantiales, ut iudex, actor, reus. qdã integrales, vt res, cã, & actio. qdam adiacentes, ut locus, tẽpus, ꝯdõ, modus, qualitas, ꝯiũctio: vt declarat Bal. in repetitione Padua. co. 3. & co. pe. Scđo sciẽdũ, q libelli substãtia qdam est formalis, qdã mãlis, Bal. in l. ex ꝯtio, ꝟ. si cer. pet. Tertio sciendũ est, † q
35 actionũ qdã sunt vl̃es, qdã gñales, qdã singulares. Vniuersales dñr illæ, quæ pponunt de vniuersali subiecto continente plura actu, uel potentia. & ista est duplex. Quædam est vniuersalis sui nã, ut est petitio hæreditatis, & actio de peculio, l. vẽdicatio, ff. de rei vendi. & actio de dote, l. quod dicitur, ff. de impen. in re. do. factis. Alia est vniuersalis accidentaliter, ut actio ex testamento ꝯ hæredem rogatum hæreditatem restituere. Vel actio ex uendito ꝯ venditorẽ hæreditatis, ut ff. ad Trebel. & ff. de her. vel act uen. Generalis est illa, quæ prædicatur de generali subiecto plura actu continente, ut actio tutelæ, pro socio, & negotiorum gestorũ, quæ differt ab vl̃i, quia generalis non recipit augmentum, uel diminutionem, l. licèt, ꝟ. de iudic. vl̃is vero recipit, l 4. ff. de pe. hæred. Singularis autem dicitur, quæ prædicatur de singulari subiecto, & determinatur signis particularib. specificatis, ut actio commodati, depositi, & similes. Deniq; sciendũ
36 est, † quid sit emendare, mutare, & cumulare. Emẽdare proprie est mendas corrigere, quod fit quatuor modis. Primo reducendo informiter proposita ad debitam formam, secundo corrigẽdo errata, tertio supplendo imperfecta, quarto restringendo excessiua, & latius declarat Bart. circa cuius dicta, uidetur in multis male loqui. In primis, quòd mutare uerba sententia permanente, non sit emendare, l. quoniam indignum, infra de testa. c. nihil obst. de ver. sig. Sol. dicitur emendatio verborum, l. actorum, ff. de re iudi. Secundo nõ vr̃, q aliud sit detrahere, aliud superflua resecare. Sol. detractio respicit magis subam, resecatio vero uerba, ſm Deciũ, & alios Moder. sed tu ne erres, intelligas q detractio respicit aliquã particulam adiacentem, l. cum quo, ff. de peti. hære. l. in del ctis, §. si detracta, ff. de noxa. Non ãt substãtialem partem, qua detracta libellus corrueret, vel in aliam formam transiret, ut patebit ex ꝟ. dicendis. Tertio non videtur emendare, q obscura declarat, l. hæredes palã, §. si quis post, ff. de testa. & l. adeo, §. cũ qs, ff. de acq. re. do. Mod. dicunt Bar. loq ĩproprie. Tu potes saluare propriè intelligendo, q libellus sit adeo gñalis, & obscurus, q non percipiatur libelli cõclo. Hinc magis emendatur incertitudo, q declaretur. Old. cõs. 167. ante oĩa, Fely. in c. licet cãm, col. xij. uers. limita. x. de proba. Quarto non uidetur emendare, qui aliquid addit, cũ nihil ponat extra mendam. Mod. et dñt Bart. improprie loqui, l. uectigalia, ff. de pu. Sed tu cõsidera, q addendo dicatur mutare, & nouũ libellũ facere, l. ius, ff. de iust. & iure. Cõfirmatur per id, qđ dixit Bar. in l. fi. C. de pximis sacro. scri. lib. xij. Quòd si statutũ disponat non posse cõsiliarios mutari, non poterit aliquis addi. Sol. Bart. hic loquit de additione nõ uariante propositam actionem, ꝯria loquũtur de additione nouãte ipsam actionem, ut declarat Bart in d. l. ius ciuile, & Ale. in l. j. §. si stipulanti, & in l. scire debemus. ff. de uerbo. oblig. Concludamus ergo, q emendare libellum nihil aliud est, quã illi addere, vel detrahere aliquid proposita actione salua remanente. Vñ iure non r eprehenditur gl. per Ias. quia si vna & eadem sit actio, & eadem causa, est vnus, & idem libellus, l. quod dicit, de euic. In gl. ibi, vsq; ad litem ꝯtestatam.
37 Nota, q† libellus emendari pt vsq; ad litẽ ꝯtestatã: rõ est, quia antea libellus est dẽmõstratiuus futuræ litis, vt hic, & sic dicitur non in fcõ esse, sed in fieri. Et cũ nihil dicatur actum, cum quid superest ad agendum, l. si. ꝟ. ad Sylla. merito pmissa est emendatio. Sed in ꝯrium ob. tex. in auc. qui semel, inf. quõ. & quan. iud. Solo, illa procedit in emendatione differẽdo, nr̃a cõclo pcedit in emendatione desistendo. rõ, quia sicut actor pt desistere in totum l. postq̃ liti, ꝟ. de pact. ita poterit in parte, l. quæ de tota, ff. de rei ven. Secundo ob. tex. in l. rura, C. de om. ag. deser. li. 11. ubi dicitur nõ esse permissum corrigere desiderium, semel in actis propositum. Solut. illa procedit in desiderio obligatiuo, conclo verò in desiderio disceptatiuo. Tertio opponitur; actor videtur confiteri oĩa ꝯtenta in libello, l. cũ pcũ, ꝟ. de libe. cau. l. 2. ꝟ. de inst & subst. Cõfessio ãt reuocari non pt, nisi docto de errore, l. error, ꝟ. de iu. & fac. ign. l. non fatetur, ff. de ꝯfes. Sol. Conclo intell'r quantum ad ea, quæ respiciũt fauorem actoris, & quantum ad ea, q cõcernũt fauorem rei enunciatiuæ plata. l. qui familiæ, ſm tertium intell'm, ff. fami. erci. ꝯrium procedit quantum ad ea, quæ cõcernũt fauorem rei dispositiuæ prolata, ſm d Ale & Ias. in pe. no. Confirmatur, qa emendatio non est permissa in piudicium iuris aduersario acquisiti, c. ab eo, de elec. ĩ vj. Et licèt loquatur in casu spãli, rõ tñ illius decisionis gñalis bñ probatur in tex. nostro, & in l. quis, cum ibi notatis, ff. de in ius vocan. & in l. 1. ꝟ. de plus peti. & in §. plus, Insti. de act. Aduerte tamen quo tempore sit pductus libellus, nam si oblatus fuerit soli iudici, tunc poterit emendari gñalr desistendo, vt differendo, l. 1. vt ne. inui. age. Ratio est, quia oblatio libelli soli iudici facta, non habet vim citationis, l. libertus aduer. & ibi Bal. ff. de in
38 ius uocan. & anteq̃ citatio decreta † peruenerit ad reum, non est inducta litis pendentia, cle. 1. vt lite penden. & ita declarat Socy. cõs. 42. Anteq̃, col. fi. li. 1. Ex his hemus tres declarationes huius conclonis. Quarto declaratur, ut procedat in emendatione, q fit addendo aliã rem conprehensam sub actione proposita, als secus ſm Bar. hic. Sed ista non uidetur proprie fallentia, cum non exhatur de corpore cõclonis, l. nam qđ liqde, §. fi. ff. đ penu leg. Nam si additur alia res, quæ non claudatur sub actione proposita, dicitur cumulatio, non emendatio, l. scire debemus, ff. de ver. ob. & Bar. hic. nisi forte intelligatur hæc fallẽtia, qñ adijtur alia res cõprehẽsa sub actione pposita in gñe. Exẽplũ, pposita est actio ex empto ad unã rẽ, additũ alia res debita alia actiõe ex empto, tũc licet sint diuersæ actiões in spẽ, tñ vr̃ vna & eadem actio in gñe. Et quia eadem est cõclo, videt vn9 libellus, l. non est nouũ, ff. de act. emp. l. cũ duobus, §. si plures, ff. pro soc. Quinto procedit, si tpa largiant, l. accusamus, ff. đ adul. facit tex. in l bonorũ, ff. rem ratam heri. Ampliatur, siue tempora sint præxata a lege, prout loquitur d. l. accusatorus, siue a iudice, l. si ea, ꝟ. qui accusare non põt. l. Titia, ff. de accusa. Sed aduertendum est, q ista iura loquuntur in termino pfixo a iudice cũ clausula, q amplius non audietur accusator. Quid igr̃ erit, cum nulla facta est comminatio? Br̃ si loquamur de termino pfixo a iudice, necessaria est cõminatio, l. diffamari, ꝟ. de ingen. manu. l. mancipiorum, ff. de optio. lega. Si vero de termino legali, nulla exigitur cõminatio, nec iudicis sñia, & solus lapsus termini est exclusiuus iuris agentis, l. ob commissa, ꝟ. de adul. & sic fortior est exclusio termini legalis, q iudicis. Nam quantum ad purgandum moram, mitius agitur cum hoĩe, q cum lege: nam citatio facta ab homine non constituit citatum in mora, nisi sit peremptoria, gl. in clemen. sæpe, in verbo, ad id, de uerborum si
39 gnifi. secus in citatione legali, c. sæpe, de appell. Item† citatio hominis cum comminatione vlterius procedendi, quantum de iure, non habet vim peremptorii. Spec. t. t. de citatio. §. viso, uer si. sed quærit. & tñ citatio legis eo modo facta, hẽt uim peremptorii, c. cordi. de appel. Alex. in l. tres denunciationes, ꝟ. quo. & qñ iud. & ita debet limitari reg. l. Celsus, ff. de arbi. Item declaratur, ut procedat, ut non possit emendari circa substantialia, ut patet ex exemplis datis per Barto. circa non substantialia, l. qui fundum, ff. de contrahen. empti. Alex. & Mod. hic. Sed ille tex. secundum uerum intellectum uidetur probare oppositum. Deniq; aduerte, q Bar. loquit de substantialibus non immutantibus actionem propositam. At si intelligatur de substantialibus variantibus actionem, incideremus in mutationem. Exemplũ, accusatur Titius de simplici percussione, quo casu est proposita actio iniuriarum, non poterit addi hoĩbus coactis, qa fit trãsitus in actionem de ui, l. 3. ff. de vi publica. Sexto declaratur, ut procedat in emendatione qualitatis, per quam nõ immutatur actio, uel substantia facti, aliàs secus, l. prætor ait, §. docere, ff. vi bon. rap. Sed non dicitur probare, licèt. n. ibi varietur actio, non tamen deciditur, q non sit pmissa emendatio. Allegatur etiam tex. in l. denunciasse, §. quid tamen, ff. de adul. Sed ibi nõ agitur

agitur de substantia facti concernente crimen, sed de substātia vnius qualitatis extranea, & separata ab ipso crimine, videlicet de denūciatiōe, cuius omissio īpedit accusationē, l. qui vxori. ff. de adul. Itē aduerte, quod Bar. vr̄ sibi cōtrarius ſm Ias. qa s. in j. mēbro vult, ꝙ si tpa patiantur, sit pmissa emendatio circa substātialia facti, hic vult totū oppositū. Ego puto Bar. posse saluari, qa supra loquit̄ de emendatione substantialiū, quibus actio non immutat: hic verò de his, qbus variatur actio. Itē ibi loqtur ad effectū, vt possit ꝓcedi super editione tanq̄ super nouo libello, hic vero q̄tū ad effectū ꝓcedēdi super priori emendato, qđ nō licet: quia mutatio substantiæ facti facit, ꝙ sit alia res, super qua non p̄t sequi sententia condēnatoria sup primo facto, vt declarat Bar. in d. §. quid tñ, & Ale. cōsi. 135. col. 4. lib. 2. Septimo

40 † declarat̄, vt sit permissa emendatio semel, & non pluries. Bal. in c. 2. de libel. obla. per tex. in l. si quis iusiur. ꝟ. de reb. cred. ꝑ quē non est licita reuocatio positionū, vel negationum, nisi semel, Bar. in l. post legatū, col. fi. de his, qbus vt indig. & per quē decidītur non esse permissam declarationem libelli obscuri, nisi semel. Ang. in l. si quis intētione, ff. de iud. bene facit qđ vult Bar. in l. fi. ff. de præto. stip. Octauo declaratur, vt sit permissa emēdatio iusta, non ēt malitiosa. Exemplum, petitū fuit, ꝙ procederetur summarie, modo vult actor detrahere verbum. summarie, & addere verbū, ordinarie, vt iurgiū ꝓtrahatur, & reus magis vexetur, non dēt iudex hoc pati, arg. l. q. squis, ꝟ. de postu. Nono declarat̄, vt sit permissa emendatio certa, & clara, non ēt illa, qua libellus reddit̄ magis obscurus, l. si quis rē, ff. de rei ven. Decimo declaratur, vt sit permissa emendatio, qua libellus cōfirmatur, non ēt qua libellus vitiatur, vel redditur ineptus, l. i. ff. de offi. asseſſo. Bal. hic in rep. Patauina, col. iii. Vltimo declaratur, vt procedat, nisi æquitas impediat, vt hic. Et ideo si quis proposuit pro re furtiua certi cōdictionē, quę non infamat, æqtas impedit, vt non possit postea emendando ꝓponi actio furti, quæ infamat, l. furti, ff. de infa. Sed vr̄, ꝙ istæ fallentiæ sint inutiles, cū actor possit de nouo agere vel accusare, l. i. in prin. ff. si mensor fal. mo. dix. d. l. libellorū, vers. ꝙ si libellus. Bar. respōdet, vtiles esse pp expensas, vel gabellas, q̄ ſm consuetudinē debent solui, quando libellus ꝓponitur. Pondera Bar. velle tria, quæ

41 nō vident̄ iuridica. Primo vult, † quod libellus emēdatus in substantialibus non sit nouus libellus. Contrariū firmat Bart. in l. ius ciuile, ff. de iusti. & iure. & dixi s̄. Et ꝯrium dicit Bal. hic, quia cum fit de nullo aliquid, dicitur facta mutatio. Scđo vult Bart.

42 ꝙ † pro libello nullo sit soluenda gabella. Contrarium firmat Bar. in l. fi. §. finaūt, ꝟ. com. de leg. & in contrarium est tex. & ibi Bal. not. in l. ii. ꝟ. de eunuchis. & Fely. in c. ex tenore, col. 2. de rescrip. Similiter non est soluenda gabella pro actu, q̄ effectū non habet. Bar. in l. vnū ex familia, in prin. de leg. 3. Ale. cōsi. 36. col. 2. lib. 4. Bertachinus in tractatu de gabellis, in tertia parte octauæ partis principalis, q. 15. Tertio Moder. Ferrariē. & Tauri. saluant Bar. ꝙ non velit pro libello nullo soluendā gabellā, sed ꝓ productione li belli; q̄ solutio non satisfacit, qa verba statuti dēnt intelligi de ꝓpositione libelli validi, argu. l. quartæ, §. ꝯdēnatum, ff. de re iudi. Tertio † vult, quod pro libello reformato

43 sit soluenda gabella. Contrariū firmat Bertachrnus in tractatu de gabellis, in vi. q. v. ptis principalis. vbi vult ꝙ ꝓ instrumento refecto nō est iterū soluenda gabella, quia bona fides nō patit̄, vt bis idē exigat̄, l. bona fides, ff. de reg. iur. Saluari p̄t Bar. ꝙ hic loquit̄ in libello reformato in substātialibus, quo casu dicatur nouus libellus, iō soluendam esse gabellā, vt declarat Bart. in l. iurisgē. §. adeo. ff. de pac. Nō obst. quod non sit soluēda ꝓ instrō refecto, quia non dicitur instrumentum, sed declaratio primi, l. adeo, §. cum quis, ff. de acq. rer. do. Et ex hoc infero, ꝙ de libello emendato per modum declarationis non est soluenda gabella, quia non est nouus libellus, l. hr̄des palam, §. sed si post, ff.

44 de test. In ea. gl. ibi, postq̄, Notatur, † quod post litē cōtestatā nō p̄t emendari libellus, l. non p̄t, ff. de iud. quæ non vr̄ concludenter ꝓbare, cum loquat̄ de iure superuenienti post litē contestatam ex noua ca. Conclusio aūt intelligitur de iure competenti añ litē ꝯtestatam, quod facilius pmittitur addi, l. si rē alienā, §. fi. ff. de pig. actio. Præterea iste tex. p̄t retorqueri, intelligēdo ꝙ alia interpellatione sit opus in eodem iudicio. Nam illud, qđ additur, siue ante, siue post, peti debet in eodem iudicio: allegatur ēt tex. in l. cum q̄ritur, & l. edi. ff. de excep. rei iudi. in verbo. aliæ res. non etiam potest addi ante litem contestatā, cum non est comprehēsa sub eadem causa petendi. Allegatur etiam rō, qa non valet iudiciū absq; litis cōtestatione, Bar. post gl. in l. ꝓ iatā, ꝟ. de sūis, & interlo. om. iudi. & sic non valebit super additione, sup qua nō fuit lis ꝯtestata. Decius impugnat, qa hæc rō non est generalis, prout esse debet, l. r̄ła, §. cum quis, ff. de iur. & fac. ign. Non. n. militat in emēdatione q̄ fit detrahendo. Potest responderi, ꝙ permissa est detractio post litē contestatam, renūciando, vt ꝟ. dicet̄. Ex alio non vr̄ hæc ratio vera, cū satis videat̄, ꝙ lis sit cōtestata sup cā, & actione, quæ ꝯpetit ad ea, in qbus fit emēdatio, ſm Io. Fab. in §. si minus, Inst. de act. Saluari potest aŕr intellecta hæc rō, vt dicat̄, ꝙ reus nō fuisset litē ꝯtestatus ēt sup actione, si sciuisset licere post litē contestatā qcq̄ addi, vel detrahi posse. Iō non debet valere sñīa, tanq̄ non sit lis ꝯtestata sup aliquo deficiēte aīo rei necessario ad inducendā cōtestationē, vt docet Bar. in l. i. in 2. & 3. q. ꝟ. de litis contestatione. Alia rō assignat̄ per Bal. in l. error, col. vii. s̄. de iur. & fac. ign. qa per litis cōtestationem quasi ꝯtrahitur, l. 3. §. idem scribit, ff. de peculio. a quo quasi ꝯctu actor discedere nō potuit, l. sicut, ꝟ. de act. & obl. Sed hac rōne attenta actor non posset renunciare liti in pte, nec ī toto, ꝯ tex. ī l. postq̄ liti, ꝟ. de pac. nisi r̄ndeatur, ꝙ actor non p̄t renūciare liti differendo, auc. qui semel, ꝟ. quomodo, & qñ iudex. Item cōtra hāc rōnem obst. ꝙ actor addendo, vel detrahendo non discedit a ꝯtest. litis facta sup actione, & cā. Sed r̄ndetur, ꝙ litis cōtestō sumit effectum a ꝯsensu duorum, merito non posset actor solus posse alterare ipsam litis ꝯtestat. Bal. in l. per hāc, col. 4. ꝟ. de tēp. appel. Contra hāc conclōnem fortiter obst. tex. in §. si minus, Insti. de actio. Per quem Fulg. hic, & Io. Faber ibi, & alii plures sunt in ꝯria sententia. nec satisfacit solutio gl. exponentis illa verba, in eodem iudicio. i. corā eodē iudice, in alia tamen instātia. Quę expō non solū violat lr̄am, sed est etiam absurda, & inepta, & confunditur, ꝑ tex. in versi. seq. in verbo, in eodem iudicio. & in l. in delictis, §. si detracta, in verbo, in ipso iudicio. Qđ Bar. & oēs intelligunt post litem ꝯtestatam in eadē instātia. Præterea si intelligamus illa verba, in eodem iudicio, coram eodem iudice, in alia instantia, non ex cōstitutione diui Zenonis, ꝯdēnaret iudex in residuo, sed ex r̄lis cōibus, d. l. libellorū, §. qđ si libelli, & l. i. si mēsor fal. mod. dixe. Aŕr rhdet Alex. intelligendo verbum, in eodem iudicio, añ litem contestatam. Mod. dn̄t, ꝙ ista expō violat lr̄am, cum proprie iudicium intelligatur post litem ꝯtestatam, gl. in §. fi. in Auc. in me. li. non fie. fac. ius. Potes r̄ndere intelligēdo verbum, in eo. iudicio. s. inchoato, §. fi. Insti. de pæ. teme. litig. declaraui supra in rub. & ita calūniando p̄t defendi intellectus Alexā. vix tamen potest defendi cōis conclusio a fundamento æquitatis, a qua dependet facultas emēdādi, vt hac lege. Nā si restitutis ex pēsis est pmissa noua petito, vt oēs ꝯsentiunt, maior est æqtas, ꝙ sit licita emēdatio in eadē instantia, vt lis abbreuietur, l. qdā existimauerunt, ff. si cer. pet. c. finem litibus, de dolo, & contuma. Nā suadēte æquitate semꝑ licitum est recedere a reg. iur. gl. in Auc. vt fine ꝓhi. ma. debi. in uerbo, æstimemus, & in l. q. res, §. areā, ff. de sol. facit text. in c. scias, vii. q. i. Defendēdo p̄t r̄nderi, ꝙ ab his, q̄ sunt introducta pro forma, non est licitum discedere, nisi æquitas sit in iure scripta gl. vbi etiam Ias. in l. placuit, ꝟ. de iud. Ampliatur multis modis. Primo, vt maxime ꝓcedat in casibus, in qbus non est pmissa emēdatio añ litem contest. Scđo ampliatur, vt etiam ꝓcedat post litis contestationem fictam, & interpretatam. Exēplum, si statutum disponat, ꝙ ꝓductio libelli hēat vim lit. contest. Bal. in l. accusationem, ad fi. ꝟ. q. accusare non pos. & iō in causis summarijs non est permissa emendatio post primum actum iudiciariū, quia primus actus habetur pro litis contestatione, Bart. in l. nulla, ꝟ. de procu. & in extrauagan. ad reprimendum in verb. figura. Et iō si iudex pronunciauit litē fuisse ꝯtestatā, non amplius licebit emendare libellum, si nō fuerit ab interlocutoria appellatum, Bal. hic, col. xix. ver. sed quæro incidēter, arg. l. si eo tpe, ff. de pecu.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quid, & an pactum tacitum a lege introductum includatur in diffinitione pacti.*
2 *Pactum nudum quid sit, & quid vestitum*
3 *Pactum quid differat a conuentione.*
4 *Pactum quid differat a pollicitatione.*
5 *Promissio facta præsenti, & tacenti, an dicatur pactum, an pollicitatio.*
6 *Donatio causa mortis facta præsenti, an valeat.*
7 *Promissio facta præsenti respondenti, non sperno, nec accepto promissa, an sit pactum, an pollicitatio.*
8 *Obligatio naturalis, an oriatur ex pollicitatione.*

De pactis, Rubrica.

Hic tractatus fraternizat ſm Ias. in rub. ff. eo. in prin cum tit. de verb. obl. participans cum illo de subtilitate, & in frequentia illum excellens. Continuatur per glos. & alios sic. Metu iudiciorum peruenitur ad pacta, & transactiones: Iō viso de citatione in tit. de in ius vocan. de his subijcitur. Ista continuatio non placet, quia transactio nihil aliud est, q̄ transitus a lite, quę fit sp post litem contestatam, cum transactio fiat de re dubia, & lite incerta: & lis non potest dici incerta, nisi ꝑ litis contestationem, l. j. ff. de trāsac. ergo titulus de plus peti. & de litis ꝯtestatione anteponi debēat. Pau. de Ca. aŕr continuat, qa in iudicio proponuntur exceptiones, iō pmisso titu. de citatione subijcit de exceptionib. pactorum, & transactionum. Ista continuatio minus placet, quia ea attenta debuisset immediate poni titulus de exceptionib. dilatorijs, quæ añ litem contestatam proponi dēnt, l. exceptionem, ꝟ. de proba. & peremptorijs, vt est exceptio pacti, & transactionis, q̄ post litem sunt proponēdæ, l. peremptorias, ꝟ. sententiam rescindi non posse. exceptis trib. q̄ p̄nt proponi

proponi an litem contestatam, c.j.de litis ↄtesta.li.vj. Ad euidē
1 tiam præmittenda sunt plura. Primo, † quid sit pactum. Vlpia. in l.pactum, ff.de polli. rn̄det, pactum est duorum consensus, atq; conuentio. Ista diffinitio non videtur vera, quia non conuertitur cum diffinito, prout etiā dēt, l.dolum, ff.de dolo. Nam si duo conueniunt recedere ab auditorio, non est pactum, licèt côueniat cōsensus duorum in eodem. Sol. ibi fit descriptio pacti ad cognoscendū, a quo differat pactum a pollicitatione, non āt ad demonstrandum perfectam essentiam, ſm Azo. in Summa, C.eo. Eadem rōne rn̄det ad l.pactum, ff.de pollici.vbi dicitur, ꝙ pactum est inter partes côis scriptura legib. aut consuetudinib.approbata. Ista non est diffinō, sed declaratio signationis. Dicam ergo pactum eē duorum, pluriumve in idem placitum, & consensus. Et ad ↄria rn̄detur, aliud est consensus in eodem, aliud consensus in idem, q̄ verba declarat Azo in Summa, C.eo.col.ij. Sed resultat dubitatio, an pactum tacitum a lege inductum comprehendat̄ sub hac diffinitione? Ias. in l.j. col.iij.ff. eo. rn̄det non ↄtineri, quia deficit præsentia partium, l.ij. & l.si creditores, ſ. eo. Istud nihil est, quia p̄ntia partiū non exprimitur in diffinitione, nec est de essentia pacti. Cum l̄ris, vel nūcijs valet pactum inter absentes, l.Labeo, ff.e.Bar. in d.l.si creditores, sentit, ꝙ in tali pacto non requirat̄ ↄsensus, per illa iura, & sic non est pactum. ego sum in ↄria sententia, ꝙ ēt in hoc pacto a lege introducto adsit consensus. Siue dicamus, ꝙ est pactum præsumptum, in quo etiā interuenit p̄sumptus consensus, vt d.l.Labeo, & in l.item quia, ff.eo. siue sit pactum fictum, quia in oī actu ficto cēsentur omnia facta ad illū actum necessaria, l.j.§.j.ſ.de rei vxo.act. Teneamus ergo, ꝙ ista diffinitio comprehendit omnia pacta tam expressa, q̄ tacita, & tam
2 nuda, quàm vestita. † Dicitur autem pactum nudum conuentio inter partes habita in meris naturalibus relicta, l.iurisgentium, §.igitur nuda, ff.eod. vestitum autem dicitur illud, quod est vestitum aliquibus ex his, quæ traduntur per gl. Insti. quib⁹ modis re ↄhi.obl. Ex quibus apparet, ꝙ nudum differt a vestito sola forma, non āt cōsensu. Ex his constat, ꝙ pactum vestitum est nomen gn̄is ↄprehendēs etiam stipulōnem, q̄ verbis vestitur, ↄtra Ias. in rub.ff.de verb.ob. Scd̄o q̄ritur, † quid differat pa-
3 ctum a conuentione? Bar.in d.l.i §.conuentionis, rn̄det, ꝙ conuentio est gn̄alior pacto. Conuentio.n.se habet vt genus gn̄alissimum ad oēm ↄtum, & distractum, & oēm cōsensum duorum. Ego dubito de hac intelligentia per tex. in l.iurisgentiū, in prin.ff.eo.vbi côuentionis verbo, non ↄtinentur ↄctus, h̄ntes nomen proprium, vt emptio, locatio, & similes. Scd̄o per tex. ī d.l.iurisgen.§.prætor ait. vbi p̄tor inquit, pacta côuenta, q̄ neq; dolo, neq; fraude facta sunt, seruabo. Et conuenta dicuntur, in quibus simul in idem côueniunt animi pluriū; & ibi declarat̄ in d.§.conuentionis, & sic côuentio nō est gn̄alior pacto. & bene probatur in l.conuentionū, cum seq. vbi conuentionū tres sunt species, q̄ de speciebus pactorū intelliguntur, & nō de speciebus aliorum ↄtuum, qui transeunt in proprium nomen. Retenta t̄n communi intelligentia infertur, ꝙ si in instrumento dicatur, ꝙ partes conuenerunt, intelligatur per stipl'onem retēta côi contra Bar. vt probat Alex.in l.lecta, ff.si cer. pet. Tertio
4 quæritur, † quid differat pactum a pollicitatione? respondet Vlpianus in l.pactum, de pollic. Pactum est duorum conuentio, pollicitatio est solius offerentis promissio, l.pactum, de pollic.
5 Sed† hic se offert difficilis q̄o, an promissio facta presenti, & tacenti dicatur pactum, vel pollicitatio. *Cōmunis* est opinio, ꝙ sit pactum, quia interuenit consensus duorū: nā præsens, & tacēs censentur cōsentire in his, quæ sunt sibi vtilia, l.qui patitur, ff. mād. & l.si fideiussor, C.mād.iō valet donatio facta p̄nti, & tacenti, l.donationes, cū gl.ff.de don.l.illud, cū gl.C.de sacro.ecc. Solus Deci.tenet esse pollicitationem, quia est solius offerentis promissio. Non obst. ꝙ p̄ns, & tacens censeant̄ ↄsentire, q̄a hic ↄsensus p̄sumptus nō impedit, ꝙ non sit pollicitatio; aliàs nulla promissio fcā absenti diceret̄ pollicitatio, cū aliàs præsumat̄ consentire in his, q̄ se offerunt ex cā lucratiua, d.l.2.& l.si creditores, ſ.eo. Arguta est hæc ↄsideratio Decii, sed continet manifestā fallaciam, quia aliàs ante sciam promissionis sibi factæ nō p̄sumitur consentire, l.si ignorans, ff.locati. Et si dicat̄, ꝙ absens habita noticia promissionis præsumatur consentire, rn̄deo, ꝙ tunc non p̄t dici pactū, quod requirit simultaneū ↄsensum, l.cōsensu, ff.de act.& ob. Et si instetur, ꝙ interuenit simultaneus cōsensus, cū promittens præsumitur durare in eadē voluntate vsque ad tps, quo absens habuit sciam promissionis, d.l.3.& d. l.cū qui, de proba. Rn̄detur, ꝙ ꝓmittens non præsumit̄ pseuerare in voluntate indeliberata, vt est voluntas promissionis factæ absenti, Pan.in c.si cautio, de fide instr.col.pe. Scd̄o mouetur Decius, ad hoc vt dicat̄ pactum, oportet, ꝙ voluntas sit verbis expressa, ſm Host.in Summa, de pac. Sed istud non puto verū, & ↄfunditur ꝑ tex.in l.i.§.si qs ita, cum gl.& ibi.no.de ver.ob. Præterea cū ex parte tacentis adsit tacitus cōsensus, & sic interuenit simultaneus consensus, ergo non potest dici pollicitatio. Pro opinione Decii moueor, ꝙ ad hoc, vt pactū nudum cōstituatur, exigit̄ acceptatio, sicut ↄfessio facta p̄nti nihil valet, nisi acceptetur. Saly.in l.generaliter, in vj.q.ſ.de non nu.pecu. Solū. Aliud in confessione, quæ requirit verba; aliud in pacto, q̄d solo consensu p̄ficitur, l.i.ff.e. Non ob. quod confessio fcā in iudicio parte p̄nte, & tacente valet, vt ꝓbāt Bar.& alii in l.certū. §.si qs me absente, ff.de cōfessis. Rn̄detur, q̄a tunc talis cōfessio vestit colore iudicii, sed confessio facta ex̄ iudiciū non obligat cōfitentē, quia nuda, sicut nec pactū nudum. Ideo periculosa fuit
6 ↄsultatio Decii, ꝙ † donatio cā mortis fcā p̄nti, & tacēti nō valet, eo ꝙ sit pollicitatio, & non pactū, quæ ſm iura nouissima nō valeat, nisi interueniat nudū pactū, l.cū p̄r, §.Mæuio, de leg. ii. q̄a ex prædictis patet, ꝙ donatio valeat, q̄a facta nudo pacto. Nō ob. principale fundamentū, ꝙ dispō d.l.si quis argentū, C. de do. non ꝓcedit in donatione præsumpta, Bart. in l.si tibi, in prin.ff.de pac. quia donatio fcā præsenti est vera, & expressa, nō āt præsumpta ex p̄te donātis, ꝓut intelligit̄ d.l.si quis argentū, Bar. āt in d.l.si tibi, loquit̄ in donatione p̄sumpta ex p̄te donā-
7 tis, & sic Dec. decipitur. Sed alia suborit̄ dubitatio.† Quid si p̄ns respōdeat, non sperno, nec accepto oblata. Ias. in rub.de verb. obl. rn̄det, ꝙ est pollicitatio, quia est solius offerētis promissio. Ego dubito, quia qui rn̄det non consentire, nec dissentire, tenet mediū inter vtrunq;, q̄d medium magis accedit ad cōsensum, gl.in l.quā Tuberonis, §.fin̄a, ff.de peculio. nisi dicamus, ꝙ illa taxatiua solius offerentis, excludit cōsensum alterius firmū: & in istis terminis, & in aliis casibus, in quib. præsēns, & tacēs nō cēsetur cōsentire, de quib. per Bar.& alios in l.q̄ dotis, sol.mat.
8 d̄r pollicitatio. Istis sic declaratis, † an ex pollicitatione oriat̄ nālis obl. gl.Bar.Bal.& alii *cōmuniter* cōcludūt nō oriri nālem obligā. sed ego dubito, quia requiritur consensus in pollicitatione ex parte ꝓmittentis: ex cōsensu āt prouenit oblō naturalis, d.l. iurisgentiū §.ig̃r nuda, & quia inquit P̄salmista, ex labiis meis non faciā verba irrita, nisi dicamus, ꝙ P̄salmista loquitur quātum ad perfectionē. Ad ↄriū, ꝙ ex consensu oriatur obl̄o, rn̄det̄ verū ex consensu duorū, non ex consensu vnius tm̄, qui nō est simul ↄsensus. Pro ↄcordia puto distinguendū; aut pollicitatio non fuit acceptata, & ꝓcedat côis conclusio; aut fuit acceptata, anteq̄ offerentē pœnituerit, & ꝓcedat ↄria opinio, prout tenuit Pan.in c.quafr, & quando, de pactis. Ex quo inferunt plura vtilissima. Primo, ꝙ ex pollicitatione acceptata potest agi in terris ecclesiæ, sicut ex pacto nudo, c.i.de pact. Scd̄o, ꝙ in terris imperii pollicitatio acceptata ꝓdest ad excipiendū, & compensandū, l.et, ff.de compen. Tertio in curia mercatorū, in qua procedtur de bono, & æquo, agi potest ex pollicitatione acceptata vt not. in l.Quintus, vbi glō. & Bar. ff. man. Quarto soluta per pollicentē repeti non p̄nt, l j.l.nam quod, ff.de cond. indebiti. Vltimò inspecto iuregentium, nulla est d̄ria inter pollicitationem, pacta nuda, & pacta vestita, quia eo iure oīa manu regia mandant̄ executioni ꝑ rōnem seruandæ fidei, l.cū amplius, §. is natura debet, de reg.iu. ex quib. remanet expedita rub. ista.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommißum an censeatur remissum, remissa conditione fideicom.*
2 *Fideicommissum an censeatur remißum, si testator instituit duos hæredes, & alteri alterum sub conditione, si decesserint sine liberis, substituit, & in codicillis ademerit conditionem.*
3 *Pactum, quo remittitur spes fideicommissi, est validum.*
4 *Fideicommißum conditionale nō censetur remisū per simplicem diuisionē. Ampliatur, & restringitur, vt ibi.*
5 *Donata an reuocentur per superuenientiam liberorum, & quid in remissis pactis de non petendo, & transactio.*
6 *Donatio partis bonorum an reuocetur per superuenientiam liberorum, & quid in donatione eiusdem rei singularis.*
7 *Liberi in cōditione positi an censeant̄ positi in dispositione, & in substitutione, si decesserint sine liberis. cōmunis ꝙ nō, propter tamen aliquas coniecturas censentur in dispositione, & sic substituti, quas latißime ponit.*
8 *Liberi masculi positi in cōditione, an censeantur substituti in substitutione, si decesserint sine liberis masculis.*
Quid autem si solos masculos instituit exclusis filiabus, & nepotibus. 9.
10 *Liberi masculi positi ī cōditione censentur substituti, si deficiente linea masculorū sit alius substitutus, cum onere deferendi nomē, & arma domus.*
11 *Liberi in conditione positi, an censeantur substituti, si testator grauauit ipsos liberos in conditione positos.*
12 *Ius conditionale non potest simplici renunciatione remitti, & quare.*
13 *Renunciatio iuris conditionalis facta præsente parte, an ualeat, & habeat vim pacti de non petendo.*
14 *Feudatarius renūcians domino præsenti omni iuri quod hēt, vel habere sperat in feudo, talis renūciatio ei nocet ꝑ iuribus etiā cōpetituris ī futurū.*
15 *Renunciatio iuris conditionalis facta absente parte, præsente tamen tertio. qui acceptauit renunciationem pro absente, an valeat.*
16 *Renunciatio iuris conditionalis facta in iudicio, an noceat renuncianti.*
17 *Renunciatio iuris conditionalis iurata an noceat renuncianti.*
18 *Renunciatio iuris conditionalis, geminata an noceat renuncianti,*
19 *Renunciatio iuris conditionalis facta in scriptis, an noceat renuncianti.*
20 *Ius competens re, & spe, an possit simplici renunciatione remitti, maxime ius competens ex dispositione legis.*

21 *Ius personale nobis competens re, & spe, ex facto nostro simplici renunciatione non tollitur.*
22 *Ius reale non tollitur a renunciante simplici renunciatione.*
23 *Recognoscens tenere in emphyteusim rem suam ab alio, non amittit dominium suum: probatur tamen dominium contra recognoscentem, donec ipse probauerit contrarium.*
24 *Ius non competens re, nec spe, non tollitur simplici renunciatione, nec pacto, nisi verba pacti dirigantur in futurum.*
25 *Ius competiturum ex noua causa, non dicitur spe competere,*
26 *Renuncians omni iuri, quod habet, vel habere sperat, non intelligitur renunciare iuri acquirendi ex superuenienti causa, nisi hoc dicatur. Ampliatur quadrupliciter, ibidem.*
27 *Pactum de futura successione viuentis, licèt non valeat, valet tamen pactū de remittendo fideicommißum, quod est de hæreditate defuncti.*
28 *Hospitale substitutum filio, quandocunque decesserit sine liberis, an poßit remittere hæreditatem in vita filij.*
29 *Pactum contra legem prohibitiuam licèt non valeat, valet tamen contra legem consultiuam. Idem in dispositione testatoris prohibitiua, vel permissiua, quia habetur pro lege.*
30 *Causa finali cessante, licèt cesset effectus, cessante tamen causa impulsiua non cessat effectus.*
31 *Cautio* Mutiana *an habeat locum in contractibus: quòd non, & quare.*
32 *Cautio Mutiana habet locum in contractibus, qui non transmittuntur ad hæredes, vt super alimentis, vsufructu, & similibus.*

CONDITIONIS. Vtilis est, & subtilis. diuiditur, vt per Bart. vel melius diuiditur in duas partes. In prima rñdetur primo q̃sito, an valeat pactum, quo fuit remissum fideicommissum conditionale. In secunda rñdetur alteri q̃sito, an natiuitate filiorum pactum irritū sit, tanq̃ causa non secuta. Summatur p̄ Bar. vel plenius, vt per Pau. de Cast. qui casum ponit ad lōgū melius, q̃ fecerit Ias. In tex. ibi, conditionis. Bar. exponit. i. fi-
1 deicommissi condōnalis. Ex † ista expositione notatur, quod remissa conditione fideicōmissi, censet̃ remissum ꝯditionatum. Sed in contrarium est tex. in l. 3. §. condō, ff. de adimē. leg. Solut. ibi remittitur conditio fauore honorati, merito in eius fauorē legatum remanet purum. Hic vero cōditio fuit remissa fauore grauati, merito censetur remissum grauamen, alioquin talis remissio cederet in eius damnū, cōtra l. q̃d fauore, ꝯ. de legi. Præ-
2 dicta faciunt ad q. Bar. Testator † instituit duos hr̃des, alterū alteri substituendo sub conditione, si q̃s sine liberis decederet; in codicillis ademit conditionem, dubitatum fuit, an fuerit adēpta sola cōditio, an etiam conditionatum? Respondet Bart. remissum fideicommissum, etiā conditionatum per istū tex. Et quia si conditio esset remissa, & sic fideicommissum remaneret purū, tale fideicommissum esset inutile, q̃a tantum, alter alteri tantundē restituere teneret̃, l. ab omnibus, §. si Titio, de leg. i. Ista decisio non vr̃ tuta. in primis non bene p̄batur p̄ istū tex. quia in casu huius legis non fuit remissa condō simpl̃r, sed fuit remissum incertum conditionis, quod incertū in neutro gñe p̄latū significat ipsū conditionatū, l. nā hoc modo, de hære. vel acti. ven. Itē in hoc remissio conditionalis facta in fauorē grauati p̄ sexta parte necessario intelligitur de remissione fideicōmisi, vt statim dixi. Itē f̃m cōem vsum loquēdi intelligitur de cōditionato secundum Bar. in l. si quis seruum, de condit. & demon. Vnde non probatur decisio, nisi iustificetur ipse communis vsus, l. ornamentorum, ff. de auro, & argē. lega. docet Bart. in rub. ff. de nou. ope. nun. Secundo non ēt videtur probari decisio Bar. per rōnem, cum censeatur grauatus solus is, qui prius morietur Vnde non est verū, q̃ alter alteri tantundē debeat, f̃m Fulg. & Ias. quid tenendum? Pro perfecta intelligentia considerandi sunt tres casus. Primus est, quādo filij, siue extranei sunt æq̃s partibus instituti, & tunc procedit decisio Bart. p̄ suas rōnes. Non obst. oppositio Fulg. quia rñdetur, q̃ nō solū censetur adēpta conditio liberorum, sed etiā conditio mortis, cum conditio sit indiuidua, si decesserit sine liberis, & sine liberis decesserit, l. cui fundus, ff. de condit. & demon. Ista responsio recte intellecta videtur mihi verissima, quia adempta conditione mortis, iuxta tex. l. si cū hæres, ff. de adi. leg. nullus remanet grauatus, q̃ prius morietur. Et ꝯñr ademptum est fideicōmissum in casū mortis. Et si dicatur non fuisse ademptum in casum vitę, & sic fideicommissum remāsisse purū. Stat rō Bar. q̃ sic inutile, cum alteri tātundem dēat, l. fi. §. si Titio. Secundus est, quādo filii sunt inæqualiter instituti, tunc procedit etiam decisio Bar. non per suam rationē, sed quia non est verisimile, q̃ testator voluerit grauare filios, per rōnem l. cum auus, ff. de condi. & demonst. Tertius casus, q̃n extranei sunt inæqualiter instituti, tunc cesset decisio Bar. quia sola adempta conditione non est ademptum fideic. d. §. conditio, & remanet fideicommissum purum.
3 In text. ibi, non iniquis rationibus. Nota, † quod pactum, quo remittitur spes fideicommissi, est iustum, & æquum trib. rationibus, quas explicant Cy. & Pau. de Cast. Circa primā, quia Frontonius potuit renunciare fideicommisso relicto in sui fauorē, l. si quis in conscribendo, ꝯ. co. Si ponamus, q̃ reciprocum sit relictum sub conditione, non magis potest dici relictum in fauorem vnius, q̃ alterius, l. de fideicom. ꝯ. ti. j. In tex. ibi, conuentione, iuncto textu ibi, Pactum. Nota, q̃ conuentio, & pactum cōuertunt̃ pro ijs, q̃ s̃. dixi in rub. In tex. ibi, finitū. Raph. Comē. Dec. & Mod. intelligunt ope exceptionis, & non ipso iure, per tex. i l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. eo. quod est magni effectus. quia si non opponatur exceptio, valet iudicium, & sententia, Bar. in l. exceptionem, ꝯ. de proba. Item nō habet locum ius accrescēdi in persona alterius fideicommissarij, qui non remisit fideicommissum, gl. in l. si duo patroni, ff. de iureiu. & ita cōsuluit Raph. Comē. consi. 114. Ant. Bened. & Ful. cons. 101. Testator. Sed videtur, q̃ incertum sit finitum ipso iure per istum tex. intelligendo. i. spes sit finita. ipsa autē spes remissa non est amplius in rerum natura, l. asse, ꝯ. de don. Vbi aūt talis spes est finita, non impedit ius accrescendi, l. si duobus, cum ibi notatis, de leg. j. Sol. Contrarium procedit, si spes remissa sit gratis, & per repudiationem, secus si pacto, & aliquo dato remittatur, ita Ias. in l. pe. ff. de acq. hæred. Item aliud obstat, quia pendente cōdōne non est nata obligatio, l. cedere diem. ff. de verb. sig. Obligatio aūt nascitura per pactum ipso iure impeditur, l. rogasti, §. si tibi. vbi Bal. ff. si cer. pe. Istud fortiter obst. Dec. nititur multis verbis rñdere, & in effectu negat assumptum. Ego clarissime rñdeo, q̃ licèt spes sit finita per pactum, non tamen finitū est fideic. Nam per stipulationem etiam puram non nouatur conditionalis obligatio ante condōnis euentum, l. quoties, ff. de noua. & ista est intentio Pau. de Cast. hic. Iterum ex his ver-
4 bis iuncto ver. facta diuisio. Nota, † q̃ per simplicem diui sionē non tollitur fideic. conditionale. Ad idem facit tex. in l. cum pater, §. hæreditatem, de leg. ij. facit tex. in l. a substituto, in prin. de leg. j. vbi fideicō. emendo rem subiectam fideicōmisso conditionali non censetur remittere fideicommissum. Pro hoc notabili est etiā tex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. obl. intelligendo, q̃ ibi fuerit male iudicatū. Ampliatur, etiā si adiecta sit clausula, nihil aduersus diuisionem facturos. probat Bar. septem rationibus, q. ij. Ampliatur etiam, si sit promissum de non contraueniendo diuisioni aliqua ratione, vel causa. Pau. de Cast. consi. 92. quia dubia: f̃m antiquam impressionem. Limitatur, nisi alter alteri promittat de rebus diuisis aliquid in p̄petuum non petere aliqua ratione, vel causa, quæ dici, vel excogitari possit. Io. And. in addi. Spec. tit. de testa. §. in primis, ver. quid si duobus, sequitur Cur. sen. consi. 14. antiquissima familia, col. 19. vbi etiam aliter limitat. Contrarium sentit Bar. in d. §. duo fratres, in vj. q. Ego multa scripsi ibi, & in ij. & in vi. q. non
5 repeto modo. In tex. ibi, te filio, notatur, quod † donata non repetuntur propter superuenientiam liberorum. Non ob. l. si vnquam, ꝯ. de reuoc. don. quia illa procedit in donatione simplici, non etiam in donatione ob cām. Bal. & alii hic per istū tex. Et vltra allegata per Decium idem tenet Soc. consi. 147 lib. i. & idem Dec. consi. 181. ad finem, & comprobaui amplissime in d. l. si vnquam, q. 13. Tu aduerte, q̃ iste tex. non loquitur in donatione simplici, nec ob causam, sed in pacto de nō petendo, seu in transactione facta super re dubia, quo casu non hēt locum d. l. si vnquam, vt probaui multis rōnibus ibi, q. 18. Aliter respondet d. Ale. hic, q̃ illa. lex procedit in donatione omnium bonorum, vel dimidiæ partis. & idem tenet Sal. in l. sicut certi, ꝯ. de testa. mili. & Are consil. 91. Viso legato Contrarium,
6 † q̃ procedat in qualibet parte, & sic etiam in sexta, tenet Bal. sibi ꝯrius ibi, & in l. i. C. de inof. dona. & Ale. etiam sibi ꝯrius ꝯsi. 71. Consideratis, li. 4. & ista est *communis*, vt ibi dixi, q. vii. Fortius illa lex nō solū p̄cedit in donatiōe cuiuslibet p̄tis quotitatiuæ, immo ēt in donatione cuiuslibet rei singularis, d. l. Ias. hic, & in auc. ex causa, col. 4. ꝯ. de libe. p̄teri. Decius aūt intellexit in donatione rei singularis notabilis æstimationis. Socy. aūt cōs. 52. Viso instro, lib. 4. intelligit in donatione vnius rei particularis tanti valoris, q̃ ascendat ad dimidiā p̄tem oīum bonorum. Ego vero intelligo istud esse arbitrariū, considerata qualitate p̄sonarum, & q̃titate patrimonii, vt late ondi ibi, q. 8. ad quā me remitto. Tertio respondet Socy. hic, & sequitur Decius, q̃ illa loquatur de donatione iuris q̃siti p̄ illū tex. in verbo, reuertātur, non aūt de donatione iuris q̄rendi, arg. l. q̃ autem, ff. de his quę in frau. cre. Ego ꝯrium firmaui ibi, q. xi. non trāsfero hic. Iterum ibi, in verbo, te filio, notatur hic esse tex. p̄ eo, quod vult
7 gl. sing. in l. Lucius, ff. de hr̃d. inst. Quòd † filii in condōne positi non intelliguntur substituti eorum patri grauato hr̃ditatē restituere alteri sub ꝯdōne, si decesserit sine liberis. Et hunc tex. notauit Imo. in d. l. Lucius, ꝯ. q̃ nō probat, vt aduertit Ale. quia Philinus non dedit nisi ltimā, non tñ eius filius posset ꝯuenire voluntati testatoris, cum fuerit eius hæres, vt patet ex diuisione hæreditatis. l. cum m̃re, ꝯ. de rei ven. l. ex qua persona, de re. iu. An āt decisio gl. in d. l. Lucius, sit in se vera, late examinant Ias. & Decius hic, ꝯcludentes, q̃ est *cōmunis*, & adducunt plura cōsilia, & infinitas authoritates, quas ante eos refert Socy. in l. cum auus, in vlt. char. ff. de ꝯdi. & demō. & cōsi. 23. li. 4. & latius Curt. antiquior cōsi. 43. quia inquit Bal. & Steph. Bert. consi. 123. Nō puto, col. 4. lib. ii. omissis authoritatibus, quia disputatio huius articuli

articuli eſt vtiliſſima,& Moder.perfecte non examinaſ. Ego ꝓ
veritate intendo illam pleniſſime reſoluere. fundamẽtũ com
munis opinionis ſtat in hoc, ꝙ conditio nihil ponit, l. ſi quis
ſub ꝯditione dãdorum decem, ff.ſi ꝗs omiſ. cauſ. Contrariam
opinionem, ꝙ poſiti in conditione cẽſeatur ſubſtituti, tenẽt
Old.Bal.Saly.Raph.Cu. Ant. de Prato veteri, Ant.de Roſellis,
quos refert Cur.in allegato conſi.44.Et idem tenet Cor. conſil.
146.col.v. lib.ij. Barb.in l.cum acutiſsimi, cha.27.j̃. de fideic.&
conſi.146.co.v.lib.j.fundamentum iſtorum eſt in hoc, quia te-
ſtator filiis non natis ꝑtulit ſuſtitutum ꝗbuſcunq;. A fortiori vi
detur voluiſſe filios, ꝗ excludũt ſubſtitutum, ꝑferre oĩbus, l.de
acceſsionibus,ff.de diuer.& tẽp.ꝑſcr. Bene facit tex. in argũ, in
l.ſi viua mr̃e,j̃ de bo.ma.Defendendo cõem rñdeo, ꝙ filij non
excludũt ſubſtitutum, ſed defectus ꝯdõnis. Exẽplum, ſi teſtõr
ſubſtituat Tirium ſub condõne,ſi Rex non veniat in Italiã,non
propterea Rex ſubſtitutus eſſe cenſetur.Scd̃ò ꝯ cõem facit,quia
verba teſtatoris ita ſunt interpretanda, ne ſint fruſtratoria, l. ſi
qñ, de leg.j. Sed ſi ita intelligamus, ꝙ ſint appoſita ad excluſio
nem ſubſtituti duntaxat, erunt fruſtratoria: ꝗa ſine illis exclu-
ditur ſubſtitutus, l.cum auus, de ꝯd,& demõ.l.cũ acutiſsimi, j̃.
de fideic. Debent ergo operari, ꝙ ipſi filij cenſentur ſubſtituti.
Timore huius contrarij ſunt ꝗ reſtringũt cõem, vt ꝓcedat,quã
do grauatus non eſt de deſcendentibus teſtatoris. iſta reſtrictio
cõmuniter damnatur, vt ꝑ Cur. conſi.46. col.v.Ad iſtud argumẽ
tum reſpõdetur, ꝙ expreſsio eius,quod tacite ineſt, nihil opera
tur, l.3.de lega.i.Quę reſponſio non placet, quia id, quod taci-
te ineſt, ex ꝑſumpta voluntate ſemper operatur.l.ſi ita, §.illi ſi
volet, de lega.i.Tertiò cõtra communem facit,ꝙ per ablatiuos
abſolutos importantes conditionem inducitur fideicommiſ-
ſum, l.fideicom.§.cum eſſet, de leg.3. Ad iſtud reſpondet Ale.
conſi.158.li.2.ꝙ aliud ſit nominari per ablatiuos abſolutos: ali-
ũd per modum ſimplicis conditionis: ſed non aſsignatur rõ
diuerſitatis. Vnde alr̃ rñdetur, ꝙ ablatiui abſoluti diſponũt ad
effectum confirmãdi diſpõnem, cui adiiciuntur: non aũt ad
effectum ꝯ.iũm,vt in caſu ſimplicis cõditionis,vt declarat Bar.
in l.a teſtatore, ff.de ꝯdi.& demõ. Quartò ꝯtra communem al-
legatur tex.in d.l.Lucius,põderando illa verba, Prudens teſtato
ris conſilium animaduertit, qui non ſolum fratrẽ, ſed eius li-
beros etiam ꝑtulit ſubſtitutis. Glo. fi. ibi, ſuper qua fundatur
communis opinio, rñdet ꝙ teſtator tacite ꝑtulit liberos ab in-
teſtato tanꝗ proximiores,nõ ex teſtõ. Iſta ſolo licèt ſit *cõmunis*,
non eſt meo iudicio vera, quia ille tex. loquitur de filiis ꝯcipiẽ-
dis poſt mortem teſtõris, vt ſonẽt illa verba, ſi tpe mortis filios
non hẽat, filii ãt nati poſt mortem pr̃is, non pñt ei ab inteſta-
to ſuccedere,l.Titius, & l.ſeq.ff.de ſuis & legi. Debent ergo ne-
ceſſario intelligi ex teſtõ ꝯtra glo.& omnes.Præterea dictio,nõ
ſolũ,implicat eandẽ diſpõnem in qualibet parte, l.cũ non ſolũ,
j̃.de bo.ꝗ lib. Itẽ illa aduerſariua,ſed etiã, repetit oẽs qualita-
tes ꝑcedẽtes.Bart.in l.oẽs ppl̃i, col xv.ff.de iuſti.& iure.Sicut er
go teſtator ꝑtulit fratrem ex teſtõ, ita dicendũ quod ꝑtulit eius
liberos etiã ex teſtõ.Quid dicendum? Cor. in allegato ꝯſi.146.
cõcludit, ꝙ ꝑꝑ varietatem opinionum,& rõnes hinc inde effi-
caces,facile ꝑꝑ aliquas ꝯiecturas poteſt recedi a communi.De
8 cius hic ponit vnam coniecturam, † vt ſi ſoli maſculi ſint in ꝯ-
dõne poſiti, tũc filii maſculi cẽſeantur ſubſtituti ſumpta conie
ctura, ꝙ teſtator voluerit bona cõſeruari in ſua familia. Et idẽ
tenet Guido Papæ deciſi.clxxxiiii.& ita cõſuluit idẽ Dec. conſ.
318. iſtorũ nobiliũ. & ita ẽt tenet Curti' iunior in l.emãcipata,
j̃.qui admitti Iſta coniectura *cõmuniter* non recipitur, & ꝯ hanc
coniecturam conſuluit Ale.conſi.24.attentis his, lib.3. Et ꝯ eã
iudicauit venerãdus Senatus Delphi.vt refert Gui.Pap.q.dxcix.
Et ꝯ eã etiã conſuluit Soc.in fortioribus terminis,conſ.62.viſo
capitulo,lib.3.& cõſ.116.eo.li.Nec refert,quod teſtator voluerit
bona conſeruari in familia, quia de tali voluntate, quæ non trã
ſiuit in diſpoſitionem, non eſt curandum. l.quidã cum filium,
9 ff. de hære. inſti. Iſta † coniectura ſaluari põt alia concurrente,
vt ſi teſtator ſolos maſculos inſtituit,excluſis filiabus & nepti-
bus, quia ꝯſtat teſtatorem prætuliſſe ſubſtitutos fęminis: quia
ſi contingeret teſtatorem, vel eius filios maſculos, decedere cũ
aliis filiis maſculis & fœminis, quo caſu deficeret conditio ſub
ſtitutionis, ſequereĩ ꝙ fœminæ ab inteſtato ſuccederent ſimul
cum maſculis, ꝯ expreſſam voluntatẽ teſtatoris defuncti:& ita
adhuc ſcholaris in facti contingentia reſpondi. quæ reſponſio
veriſſima eſt,in terminis iuris cõis. Sed ſtante ſtatuto, ꝙ extanti
bus maſculis fœminæ non ſuccedant, iſta ratio nihil valet, &
ita reperi conſuluiſſe Cor. conſi.20.col. pe.li.4.& Soc. in d.cõſi.
10 126.Aliàs † ẽt reſpondi, vt per hanc coniecturã filii maſculi in
ꝯdõne poſiti cenſeantur ſubſtituti, ſi deficiente linea maſculo
rum ſit alius ſubſtitutus, cũ onere deferẽdi nomen & arma fa-
miliæ ipſius teſtatoris, ꝗa tũc apparet teſtatorem voluiſſe æter-
nam facere ſuã familiam, & ita in aliis terminis cõſuluit Cor.
11 conſi.76.d.Lud.& Cor.conſi.146.in actu,li.2.Alia † coniectura
tradiĩ per Bar. in l.Centurio, col.14.verſi. quæro vlterius, ff.de
vul. & pup. ſi teſtator expreſsè grauauit filios in condõne poſi-
tos, quia onerati in neceſſarium antecedens cenſenĩ onerati, l.
deniq;, §.interdũ,ff.de pecu.lega. Iſta coniectura *cõmuniter* reiici
tur, ſm̃ Iaſ.& ꝯ Bar.conſuluit collegiũ Papien. relatũ inter con
ſilia Curtii ꝯſi.46.Et ꝯ Bar.conſuluit d. Alex.in variis cõſiliis re-
latis per d.Iaſ. in d.l. Centurio, & Soc.conſi.33.li.4.& d' Steph.
Bertrã.conſi.173.lib.i.per regulam l.ab eo, j̃.de fideicom. Ego
omiſſa diſputatione d.rl̃æ, ab eo, ſequor ſnĩam Bar. ꝗa dico, ꝙ
ex iſtis verbis condõnalib. ſi ſine liberis, reſultat fideicommiſ-
ſum.Non obſt.ꝙ cõditio nihil ponat, ꝗa verum eſt, niſi ex aliis
diſpoſitis in teſtamento appareat de ꝯria voluntate teſtatoris,
de qua appareat ex eo, ꝙ teſtator grauauit filios in ꝯdõne poſi
tos.Et ſi inſtetur,ꝙ ex ſolo grauamine non vr̃ honoraſſe filiũ, l.
hæreditas ad Statiũ, ff.de hære. inſt. Reſpondetur verũ ex ſolo
grauamine: ſed de hoc nõ ꝗriĩ, ſed de verbis ꝯditionalib. iũcto
grauamine, & ita conſului, & ſm̃ hãc ſnĩam Bar.fuit iudicatũ.
Vltimo declarandæ ſunt omnes ꝯiecturæ, vt poſiti in condõne
cẽſeanĩ ſubſtituti eorũ patri,non ẽt cohæredibus. Soc. in l.hęre
des mei,§.cũ ita,in prin.ff.ad Treb.Steph.Bert.ꝯſi.105. Salua pa
ce,li.3. Gl. fi. in verbo, te filio, diuiditur in 4.partes ſm̃ Iaſ. vel
melius in quinq;. In prima remouetur rõ dubitandi. In 2. for
mãtur ſex oppõnes ꝯ In 3.ponitur vna qõ.In 4.alia. In v.allegã-
12 tur concordã.In eadẽ,in prima oppõ.colligitur † concluſio, ius
condõnale non poteſt ſimplici renunciatione remitti, l. ſi ita
ſcriptum,§.ſi ſub conditione,de leg.2. Aſſignatur rõ, quia renũ,
ciatio nitiĩ conſenſu vnius: pactũ vero conſenſu duorũ. ſequũ-
tur Bar.& alii.Sed non vr̃ vera, quia tm̃ operatur volũtas vnius
in depẽdentibus a ſua volũtate, ꝗtũ opatur voluntas pluriũ in
dependẽtibus a volũtate plurium, l.per ſeruũ, §.i.ff.de vſu & ha
bit.l.ꝗ in aliena,§.fi.ff.de acqui.hr̃.& eſt rl̃a legis, cius eſt nolle,
ff.de reg.iu.Aduerte, ꝙ alia rõ aſsignaĩ ꝑ Iureconſultũ in d.§. ſi
ſub condõne, quia ius condõnale, & in diẽ, non pertinet ad re
nunciantẽ. Iſta rõ non vr̃ concludere, ꝗa ea attẽta nõ poſſet ꝑ
pactũ remitti, ꝯ tex.nr̃m.Bal. hanc rõnem declarando rñdet, ꝙ
remiſsio per viã pacti cadit ſuper iure condõnali, vt hic. Sed re
miſsio per viam renũciationis nõ cadit ſuꝑ iure cõdõnali. Iſta
eſt obſcura declaratio. Saly. & poſt eum Moder. hic, & clarius
Pan.in c.ex multiplici, de decim.declarauit ꝙ renuncians ten-
dit per viã renunciationis abdicare a ſe aliquod ius, & ideo qđ
non hẽt a ſe, nõ poteſt abdicare, reg. quia poteſt, §.quod quis,
ff.de reg.iur.l.remitti,ff.de iureiur.Non obſt. ꝙ renuncians ꝑ pa
ctum ẽt agat a ſe abdicare ius, quod non habet: quia vltra hoc
agit etiam obligare ſe ad non petendum ꝗcquam in futurum.
Quæ obligatio bene cadit ſuper iure conditionali, vt dicit Bal.
13 Fallit † iſta concluſio multis modis. Primo in renũciatione
facta parte pñte,quia habet vim pacti de non petendo,qđ valet,
l.tale pactum,in prin.ff.de pact.& ita Bar. & alii, quia talis renũ
ciatio fundatur conſenſu duorũ, cum pñs in ſui fauorẽ cenſea
tur cõſentire,l.ꝗ patiĩ, ff.mãda.Aduerte,aut renũciatio ſimplex
fit iuxta contractũ,& tunc veſtiĩ cohærentia ꝯtractus,ideo obli
gat.Bal.in l.ſed & ſi quis,§.quæſitũ, ff.ſi quis cau. Ex quo inferĩ,
ꝙ tex. noſter ꝓcederet ẽt in renunciatione, ꝗ veſtireĩ ꝯctu diui
ſionis, & traditione rei.Aut non fit iuxta cõtractũ,& tunc nõ vi
detur mihi veſtiri conſenſu duorũ, non ꝗdẽ conſenſu renun-
ciãtis,agẽtis abdicare ius,qđ non hẽt, d.§.ſi ſub cõditione. Non
obſt.ꝙ agit ſe obligare ad non petendũ,quia verũ pacto veſtito,
non pacto nudo,l.iuriſgentiũ,§.igiĩ nuda, ff.eo.declaraui ſup.in
14 rub. Adde tenendo hãc limitationẽ, † quod feudatarius renun
cians dño pñte omni iuri, quod habet, & habere ſperat in feu
do, talis renunciatio nocet renuncianti ꝓ iuribus ẽt competi-
turis in futurum. Alex. conſi.13. in 2.dubio, lib.v.Iuxta hanc li
15 mitationẽ † dubitaĩ, quid ſi pars erat abſens, ſed alius ibi pñs
acceptauit renunciationẽ ꝓ abſente? Moderni rñdent, ꝙ talis
renunciatio ratificata ꝑ abſentẽ nocet renuncianti ꝑ id, quod
determinat Inno.in c.ſi cautio, de fide inſtr.& ſeqtur Fely. in c.
olim,col.3.de reſcr.concludentes,ꝙ confeſsio facta parte abſen
te,acceptata ꝑ aliũ & ratificata ꝓdeſt abſenti, ergo pariter ꝓdeſ
ſe debet renunciatio.Sed mihi non placet, quia abſens bene ꝑt
ſe fundare in confeſsione, ꝗ non põt impugnari a confitente,
l.gñaliter, j̃.de non nu. pec. ſed ꝑt renunciatio impugnari a re-
nunciante, de. §.ſi ſub condõne, & tex. in l.poſt mortẽ, & qđ
16 ibi docet Bar. ff. de adop. Scd̃o † fallit in renunciatione facta
in iudicio, ſequuntur Bar. & omnes alii per multa iura. Primò
ꝑ l.primã,ff.de cura.bo. dã.Iſte tex. non videtur ꝓbare ex pluri-
bus.Primo, ꝗa non ſequitur dandũ curatorẽ bonis ex eo, ꝙ in-
ſtitutus ꝓteſteĩ ſe nõ aditurũ, ergo amplius adire nõ põt, l.ſi ꝗs
hæres inſtituaĩ,ff.de hære.inſti.Secundo, ꝗa ibi renunciatio ex-
ꝑſſe dirigiĩ in futurũ.Concl̃o vero intelligiĩ de ſimplici renun-
tiatione.Tertiò, ꝗa renunciatio habet vim pacti, quantum ad
creditores,vt ibi gl.aduertit.Scd̃ò ꝑ tex. in l.in pluriũ, ff. de acq.
hære.ſed nec iſte ꝓbat rõnibus ꝑallegatis. vel ibi extiterat ꝯdõ,
ſm̃ gl.ibi, quo caſu agiĩ de repudiatione, non de renunciatio-
ne iuris de futuro.Tertio per tex. in l.i.§.ſi quis ante.ff.a ꝗ. appel.
non li.Sed ibi renũciatio tranſit in vim pacti initi cum iudice,ꝗ
cuius honore agitur, c.vt debitus, de appell. Quartò per tex. in
l.fi.ad fi.j̃. de temp. appe. Sed ibi de pacto agitur facto inter par
tes. retenta tamen hac fallentia,intelligitur iudice acceptãte re-
nuncia-

nunciationē pro absente.Alex.ī l.postq̃ liti,col.pe.ꝟ.eo. Aduerte,ꝙ ista dependet a præcedenti,quia tunc censetur acceptata a parte,cum factũ iudicis censeaē factũ partis,l. si ob cām,ꝟ.de euic.Merito ꝓcedens fallentia debet intelligi parte acceptante, vt renunciatio sit vestita consensu vtriusq;,& istud vult Bal. in l.iubemus,ꝟ.ad Velleianum.vbi infert,ꝙ simplex renunciatio
17 non obligat,nisi hēat promissionē annexam . Tertio fallit † in renunciatione iurata.Raph.Comē.in d.l.is, qui hæres.Ale.in l. sed si quis,§.q̃situm,ff.si quis cau.d.Ias.& Moder.hic , qa virtus iuri porrigit ad futurũ.Contrariũ tenet Decius,quia iurm recipit illas conditiones,quas recipit vera renunciatio,c.ꝑuenit,de iureiur.Pro quo facit , qa iuramentũ non recipit ampliationē vltra cōsensum, Bar.in l.si quis pro eo,ff.de fideius. Cōprobaui in l.si vnquam,3.q.ꝟ. de reuoc. dona. Ego ab hac limitatione, quæ est *cōmunis*,non puto discedendũ , quia renunciatio facta parte pñte & acceptante,transit in pactũ vestitũ,vt s. dictũ est. Idē ergo dicendũ in renunciatione iurata,qa intelligitur facta Deo pñti,c.debitores,de iureiu.q Deus censeē acceptasse renũciationē ꝓ parte,c.sicut,vbi Pan.de iureiur.Præterea renunciatio facta per verba respicientia ius de futuro, nocet renunciāti. Bar.hic,in 3.casu,iurm aũt habet vim spālis renunciationis in futurũ,c.ex rescripto,& ibi gl.de iureiu.Nā iurm facit actũ valere omni meliori modo,quo pt,l.cũ pr̄,§. filius mr̄em , de leg.2.
18 Quarto † fallit in renunciatione geminata,s̄m Ias.per id,quod vult gl.in c.si cautio,de fi.inst.& Bar.in l.cũ scimus,C.đ agri. & censi.lib.x.Confirmatur,quia geminati cōsensus tm̄ operanē, quantũ simplex consensus iuratus,c.cum contingat,de iureiu. iuncta auc.siue a me,ꝟ. ad Velleia. Ista limitatio periculosa vr̄, qa geminatio vltra consensum nihil operaē,c. si qs iratus,2.q. 3.Declarat Fely.in c.fi.col.i.de offi.deleg. & Decius consi.125. col.viii.Consensus autem renunciātis in eo stat,vt velit a se abdicare ius,quod habet & non vltra,ergo non debet extendi ad ius,quod non habet.Renuncians.n. non præiudicat sibi in iure de futuro , immo a sua voluntate restringenda est geminatio per id,quod vult gl.in l.i.in verbo,semp,& ibi Ias.ff.sol.ma.
19 Quinto fallit † in renunciatione facta in scriptis , qa scriptura semp loquitur,l.Arriani,s̄.de hære.Ista fallentia dependet a prima,nā scriptura non loquitur absenti,nisi deferatur ad ipsum, l.Labeo,ff.de pac.& dependet ab alio , an renuncians persistat in ea vsq; quo fuerit scriptura delata absenti,l. si absenti , & ibi notatur,ff.de dona.Et hæc sufficiant quantum ad hoc , an ius conditionale competens spe , & non re,possit remitti simplici
20 renunciatione.Sed † qđ de iure cōpetenti re & spe. Bar. distinguit,ex cuius dictis eliciuntur plures conclusiones. Prima, ius nobis competens re & spe ex dispositione legis.potest sine dubio repudiari,l.seruum filii,§.i. de leg.i.l.fi.ꝟ. de repudianda hære.Circa hanc conclusionem aduertendum est ad duo.Primo videtur inepta,quia quod habetur,non speratur,l.spē,ꝟ. de dona.Moder.intelligunt Bar.loqui improprie. Ego saluo consideratis diuersis respectibus: nam considerato iure acceptandi legatum,& se in hæreditate immiscendi,istud competit re, & iō ad hæredes transmittitur,l.apud hostes,ꝟ.de suis & legiti.Considerato,vero,qđ ꝑtenditur in ipsis rebus,istud cōpetit spe , nā spes ꝓprie dr̄ de futuro,fundata super fundamēto existendi,& sic sup iure acceptandi legatũ,l.ii.ff.de statulib. docet Bar. in l. qđ seruus,ff.de condi.ob cau.Scđo aduertendum est,ꝙ per ista verba,nō volo adire uel acceptare legatum, non videtur ius remissũ,vt est tex.in l.filii,§.i.ff.ad Tertul.Pro solone inspicienda sunt verba.aut.n.sunt suspēsiua,vt est verbũ,nolo , iunctum infinitiuo,& tunc ius non cēsetur absolute remissum,quia intelr̄ nolo de pñti,vt per Pan. in c. ab excōi. de rescrip. & vult Bar. ī l.serui electiōe,in prin.de leg.i.Si vero verba sunt dispositiua, vt repudio legatum,vel hereditatem,& tunc ꝓcedit conclusio
21 d.l.seruũ filii,§.i.Scđa conclusio,ius † personale nobis ↄpetens re & spe.ex facto nostro simplici renunciatione non tolliē,l. fideiussori,ff.de pac.q̃ parũ facit,quia loquitur in pacto facto cũ vno,an prosit alteri,l. stipulō ista,§. alteri.ff. de verb.ob. q̃ facit a remotis,an ex facto nostro acquiraē alteri actio:nos autē , an nostra actio auferatur a nobis.melius facit rl̄a l. nihil tā naturale,de reg.iur.vt sicut non acquiritur nobis ius contra aliũ,nisi interueniat consensus vtriusq;,ita non tollatur a nobis. facit tex.in l.Labeo,ff.de pac.vbi pactum non prodest absenti , nisi interueniat medium organum,videlicet nuncius vel epl̄a. Ita minus proderit absenti simplex renunciatio. Sed an debitori absenti acquiratur exceptio doli? vr̄,ꝙ non acquiritur ex cōfessione creditoris cōfitentis sibi satisfactum absente debitore,gl. in l.idē si duobus,ff.de pac.Cōprobat Bar. in l. non solum,§. si liberationis verba,ff de lib.leg.& est *cōmunis* opinio, vt patet ex adductis per Fely.in d.c. si cautio,col.vii.de fide instr. Septimo fallit.Ego dubito,ne contraria opinio,quā firmat gl. in d.§. si liberationis verba,sit verior & æquior,per tex.in l.si ego,ff.si cer. peta.ubi ex solo cōsensu creditoris competit debitori exceptio doli,nisi respondeatur,ꝙ ex parte creditoris non interuenit a principio consensus obligandi sibi debitorem. Tertia concl̄o,
22 ius † reale non aufertur a renunciante renũciatione simplici, l.si quis ui,§,dñia,ff.de acqui.pos.quæ intelr̄ q̃tũ ad hoc,ut dominiũ non acqratur alteri,l.traditionibus,ꝟ.eo. Iō non obst. ꝙ dñiũ possit hēri ꝓ derelicto,l.i.ff.ꝓ derelicto.qa non ꝓpea dñiũ acquiratur alteri,nisi dñs desinat possidere & alius occupet,l. 2.ff.eo.Cōfirmatur exēplo confessionis,ꝑ quā nō aufertur dominiũ a ↄfitēte rē suā eē alterius.Bar.in l.cũ falsa,col.2.s̄.de iu. & facti igno.Corroboraē exēplo ↄducentis rē suā ab alio,q ex hoc non ꝑdit dñium,gl.Bar.& alii in l. si rē aliquā,ff. de acqui.
23 pos.Cōprobatur † exemplo recognoscētis tenere ī emphyteusim rem suam ab alio,qui ꝓpea non amittit dñium suum,l. cēsualis,ꝟ.de dona.& ita *cōmuniter* tenetur per Alex.ↄs.22.Viso ꝓcessu,li.4.& Steph.Bert.consil.167. Ponitur in facto , lib.3. An autē probetur dominium ↄ̄ recognoscentem, donec ipse probauerit contrarium,est longa disputatio. Bar concludit , ꝙ sic in d.l.cum falsa.sequitur Decius hic,& Steph.Ber.ↄsi.182.licet rl̄r,lib.j.& consi.43.Dico,li.3.Ego simpl̄r non sequor : sed ponderando verba,quibus concepta fuit recognitio , vt late scripsi in d.l.si rem aliquam,ad ibi dicta me remitto. Quarta concl̄o
24 colligitur ex dictis Bart.in 3.casu.ius † non competens re,nec spe , non tollitur simplici renunciatione nec pacto , nisi verba pacti dirigantur in futurum,& sic ista concl̄o hēt duo capita.Pro cuius clara resolutione aduertendum est ad plura. Primò ad secundum caput in quo Bar. de pacto tantum loqtur, sentiēs,ꝙ simplici renunciatione non ꝑiudicaē renuncianti,ēt ꝙ verba renunciationis dirigantur in futurũ. Magnũ verbũ si verũ sit.ↄ̄rium firmāt Moder.Tau.ꝑ rl̄am l.id tꝑs.ff. de hær.insti.Tu aduerte,qa si renunciatio fiat,vt ex nunc,puta renuncio omni iuri ēt cōpetituro ex noua cā,lex restitit tēpore inhabili, ne quis possit abdicare ius,qđ non hēt.rl̄a,qui potest,§.qs,ff.de reg.iur.Quo casu non hēt locum rl̄a d.l.id tꝑs,vt docet Bart.in l.seruus,per illum text.ff.de seruis expor.& l.si cōstante,§.quoties,col.2.ff.sol.mat.Sed si renunciatio transeat in pactum,vt si fiat parte pñte,vel se obliget ad non petendum , tũc sibi ꝑiudicat,merito Bart.in 2.casu loquitur de pacto tantum. Secundo aduertendum est,ꝙ iura allegata per Bar. non vidētur ꝓbare. tex.in d.l.nec nos,non facit ad propositũ,quia renunciatio quibuscunq; verbis fiat,non valet de hæreditate viuētis,l.qui superstitis,ff.de acqui.hære.Et si mr̄ ibi esset mortua , minus ad rem faceret illa lex,quia tunc cōpeteret filio ius re,& spe , tex. ēt in d.l.j.§.qđ ait,non probat:quia ibi est simplex consensus , & nō pactum de renunciando,vt hic ꝑ Odof.Item ius adeundi hereditatem defuncti & agendi interdicto quorum lega. ↄpetit spe & re,vt vult Bar.in 2.casu,qui in aliquo videē sibi ↄtrariari.Tertio vult Barr.ꝙ verba renunciationis vel pacti,ad hoc vt dirigātur in futurũ,oportere,ꝙ ita ↄcipiantur , etiā si ad me pertineret ex cā de futuro,facio pactum de non petendo.Ex istis eliciũ
25 tur plura.† Primo,ius cōpetiturum ex noua causa non competit spe;& rō est,quia spes est fundata in potentia naturali de ꝑ̄senti,l.non solum,§.si liberti,de excusa.tut.l. post emancipationem,§.i.ff.đ libera.leg.Et rō rōnis,quia spes est bonatum rerũ. Panor.in rubr.de summa trini.& propterea hæreditas viuentis nulli dicitur debita spe.Bar.in l.fi.ad fi.ꝟ.eo. maxime hæreditas filii,cum pater non sibi prætendat bonum in morte filii,l. isti quidem,ff.qđ metus cau.Et idem diuus August.dicens , ꝙ spes nihil aliud est , q̃ expectatio beatitudinis ex causa de præsenti.
26 † Secundo colligitur,quòd renũcias omni iuri,qđ quis habet, vel habere sperat,non intelligitur renunciare iuri acquirēdi ex supueniēti causa,nisi exꝑ̄sse dicatur.Idem uult Bar. in d.l. post emancipationem,& in l.q Romę,§.duo fratres.de uerb.oblig. vi.q.Amplia,etiam si renunciatio fiat cum iur̄o,c. cum inter, de renunc.& ibi infert Pan.ꝙ licentiatus , qui iurauit gradum non sumere alibi q̃ Papiæ,intelligitur respectu eiusdem examinis,& non prætextu noui.Ampliatur secundo, ut idem sit,si renuncietur omni iuri,quod quis hēre speraret , nisi addatur ex noua causa,s̄m Bart.hic.Tu ↄsidera,ꝙ licèt spes præsens intelligatur ex causa de præsenti,l.ii.ff.de statu libe. Spes tamen futura necessario uidetur intelligēda ex noua. Ampliatur tertio, etiam si quis renunciet omni iuri , quod habere potest , licèt uerbum,potest,sit extensiuum ad futurũ,l.st ita quis , de legat. ij.& idem si renuncieē iuri,quod posset haberi, adhuc intelligitur ex causa de præsenti Bald.cons,181. Quæstio subtilis,lib.3. Ampliatur quarto,ut omnis dispositio concepta per uerbum infinitiui modi cōcernentis tēpus futurum, intelligatur etiam ex causa de præsenti,gl.in c.ad nostram,ii.de iureiur. quæ uult, ꝙ iurans non repetere usuras,nō est periurus petendo eas,quæ postea sibi fuerunt relictæ.Item uult Ludo. Rom. consil.503 Diligenter inspectis.ꝙ agenti ex noua causa , non obstat exceptio,quē de euictione tenet actio,l.uendicantē,ff.de euict.facit quod decidit Bar.in l.aut facta,§.causas,ff.de pœ.ꝙ is , qui promisit aliquē non offendere sub pœna, intelligitur ex causa de præsenti,non ex noua inimicitia,& idē uult Bar.in l.q seruũ,ff. de uerb.obl.& d.Ale.consi.19. lib.i. & ↄsi.xv.li.4. In ea.gl.ibi,
27 tertio obstat.Nota,† ꝙ licèt nō ualeat pactũ de futura successione uiuentis,l.fi.ꝟ.eod.cũ cōcor.ualet tm̄ pactum de remittēdo fideicōmis.quo d est de hæreditate defuncti. Nō enim sub-

stitutus

ſtitutus per fideicõmiſſum ſuccedit grauato, ſed teſtatori, l. co-
hæredi, §. cum filiæ, ff. de uulga. & pupil. l. cum Archimedoram,
28 ĩ. ut in poſ. leg. Ex his infertur † deciſio, an hoſpitale, ſubſtitu-
tũ filio, quãdocũq; deceſſerit ſine filijs, poſſit remittere hæredi-
tatem in vita filij. Breuiter, aut agitur de ſubſtitutione fideicõ-
miſſaria, & poteſt, quia agitur de hæreditate defuncti. Nec ob-
ſtat, ꝙ ↄctus in præiudicium hoſpitalis nõ valet, §. ſanctiſſimas,
in Authen. de ali. & emphy. quia nõ pĩudicatur ex remiſſione
fideicõ. cuius euentus dubius eſt, modo pro tali dubio aliquid
detur hoſpitali, l. præſes, ĩ. titu. j. Aut agitur de pupillari ſubſtitu
tione, & tunc hæreditas remitti non poteſt, quia agitur de hæ-
reditate uiuentis, l. pr̃is & filij, eod. titu. de vulg. In eadem gl. ibi,
29 quarto nota, † ꝙ licèt non ualeat pactum ↄtra legem prohibiti
uã, l. pacta, quę ↄ, ĩ. eod. & ſic non valeat ↄ uoluntatẽ teſtatoris,
quæ eſt altera lex, §. diſponat. in Auth. de nup. Valet tamẽ ↄtra
legem conſultiuam, l. paciſci, l. quæritur, §. penult. ff. de Aedil.
edic, Vel aliter. Licèt non valeat pactũ ↄ legem, valet tñ præter
legem. iſtud autem pactũ eſt præter voluntatem teſtatoris, q̃a
non prohibuit tale pactũ fieri, nec fieri mandauit. Vel aliter, ſe-
cundum Bar. voluntas teſtatoris non eſt ſimpliciter lex, ſed ſe-
cundum quid, videlicet in fauorem illius, in cuius fauorem fa-
cta legitur, l. cum pater, §. libertus, de legat. 2. merito poteſt illi
renunciare, l. ſi quis in conſcribendo, infra eod. Confirmatur,
quia prohibitio teſtatoris in nullius fauorem facta, dicitur nu-
da, & non lex, l. filiusfamilias, §. diui, & ibi Iaſ. in 3. not. ff. de leg.
1. Corroboratur per tex. in l. Titio centum, in prin. & quod ibi
Bar. not. ff. de condi. & demon. In eadem glo. ibi, quinto not.
30 † ꝙ licet ceſſante cauſa finali, ceſſet effectus, l. adigere. §. quãuis,
ff. de iure patro. l. generaliter, ĩ. de epi. & cle. Et datum ob cau-
ſam, ceſſante cauſa repeti poſſit, l. j. & l. dedi, in prin. ff. de cond.
ob cau. Non tamen ceſſante cauſa impulſiua ceſſat effectus vt
hic, & l. 2. §. fi. ff. de dona. & tex. in l. j. ff. de poſtu. faciunt q̃ tradit
Fely. in c. nonnulli, §. ſunt & alij, col. 14. ver. fallit quinto, de re-
ſcrip. & in c. ceſſante, de appella. uel aliter, regula ceſſante cau-
ſa, intelligitur cauſa proxima, non etiã cauſa remota. Cauſa au
tem dãdi ſextantem, quia filios non haberet, eſt remota. Proxi
ma autem fuit ipſa redditio, ſeu remiſſio fideicom. Confirma-
tur, quia ceſſante cauſa, non ceſſat effectus conſumatus, l. fi. vbi
Bar. infra unde liberi. In eadem gl. ibi, ſexto, notatur declaratio
l. tranſactio, ĩ. de tranſa. ut intelligatur trãſactio aliquo dato, vel
retento propter tranſitũ a lite, l. j. ff. eo. Non propter aliud, vt hic
fuit datus ſextans, non propter dubitationem litis; non propter
dubitationem fideicom. quod erat certum & clarum, ſed pro-
pter conditionis euentum. Notatur etiam ex dictis Bar. ꝙ pa-
ctum eſt nomẽ generale comprehendens etiam tranſactionẽ
de quo dixi ſupra in rubr. Tertio notatur ſatis eſſe, ꝙ lex faciat
ad titulũ aliquo reſpectu, etiã in genere, quod facit ad declara-
tionẽ l. Imperatores, ff. de in diẽ addi. In eadem glo. ibi, itẽ an
agi poteſt, videtur ad ſextantem contra Philinum agi non poſ
ſe, qui non tradidit, quia iſtud videtur pactum nudum, quod
actionem non parit, l. iuriſgentium, §. ſed cum nulla, ff. eo. Con
trarium tenet gl. quia eſt contractus innominatus, do vt facias
vel vt des, id eſt remittas: nam remittere idem eſt, quod dare, l.
ſi mulier, de condi. ob cau. Cum igitur Fronto adimpleuit pro
parte ſua contractum, ſibi competit actio pręſcriptis verbis, l.
naturalis. §. j. de præſcriptis verbis. Remiſit autem fideicommiſ
ſum per acceptilationem & Aquilianam ſtipulationem, & ita
cõmuniter tenetur. Sunt tamen, qui mouent difficultatem, ꝙ per
remiſſionem fideicõ. cõditionalis. Fronto non dicatur perfecte
impleuiſſe, cum per acceptilationem non tollatur obligatio
conditionalis ante conditionis euentum, l. quoties, ff. de noua.
Sed ſolu. eſt facilis, cum remittens ante euentum conditionis,
nullum ius habeat, l. cedere diem, de verb. ſignifi. Eueniente ↄ-
ditione fideic. erit ſublata obligatio, d. l. quoties. Sed pone, ꝙ
Fronto non remiſit, ſed offerat ſe paratum remittere, reſponde
tur, ꝙ non dicatur adimpleuiſſe; ideo ſibi non competit actio.
Non. n. contractus innominati ſuſcipiunt effectum ab imple-
mento imperfecto, l. cum mota, infra tit. j. l. ex placito, ĩ. de re-
rum permuta. Et ita vult Bartol. in l. quibus diebus, §. Ter-
milius, col. penul. de condi. & demonſtr. Sed iterum pone,
quòd verba pacti ſint ita concepta; promitto tibi ſextantem, ſi
non petas fideicom. Reſpondet gl. ꝙ ibi non competit actio,
quia non petere eſt pactum negatiuum & ſucceſſiuum, ideo
tibi ſemper obſtat exceptio non adimplementi, cum ſi non
petieris vſque ad hanc diem, poteris petere cras, & cum gl.
tranſeunt omnes. Sed an præſtando cautionem Mutianam
31 de non petendo, poteris agere? Reſpondet gloſ. † quòd non,
quia cautio Mutiana non habet locum in contractibus, &
idem tenet gloſ. in l. Mutianæ, ff. de cond. & demon. Et iſta
eſt *communis* opinio, pro qua allegatur tex. in §. ſi ita quis, Inſt.
de verbo. obligat. quem Iaſ. inducit hoc modo. in legatis ali-
cui relictis cum morietur, non habet locum cautio Mutia-
na, l. hæres meus, §. quamuis, ff. de cond. & demon. & tamen
in contractibus ſub conditione negatiua, ſi ſtipulator non aſcẽ
derit Capitolium, eſt perinde ac ſi promiſſum ſit poſt mortem
ſtipulatoris. iſta inductio non placet, quia ea attenta in vltimis
voluntatibus nunq̃ haberet locum cautio Mutiana, cum pp
naturam conditionis negatiuæ legata ſemper videantur facta,
cum legatarius morietur. Non obſt. tex. in d. § quãuis. quia aut
fuit legatum ſub expreſſa conditione, cum legatarius morie-
tur, & tunc legatum non valet. Aut ſub conditione negatiua,
ſi legatarius non aſcenderit Capitolium, tunc habet locũ cau-
tio. Sed tenendo cõem, quæritur quæ ſit ratio diuerſitatis? Ale.
hic aſſignat vnam rationem, quæ eſt magis perſuaſiua q̃ con-
cludens. Tres alias refert Iaſ. & oẽs reprobãt, tertiam tamen de
fendit Socy. in d. l. Mutianæ. Ego aliam aſſigno, vt propter natu
ram vltimæ voluntatis, cautio habeatur pro implemento, &
non propter naturam contractuum, l. ita ſtipulatus, ff. de verbo.
obligatio. Declaro, natura vltimarum voluntatum eſt, vt le-
gata & inſtitutiones conditionales, non tranſmittantur ad hæ-
redes, l. j. § ſin autem ſub conditione, ĩ. de caducis tollen. Et ſi ex
pectaretur mors legatarij & hæredis, voluntas teſtatoris redde
retur illuſoria, non ſic voluntas contrahentium, quia effectus
contractus conditionalis tranſit ad hæredes, §. ex cõditionali,
Inſti. de verbo. obl. Non obſtat, ſi dicatur, ꝙ conditio negatiua
purificatur præambula hora mortis, l. cum ſine, & l. ſi penum,
ff. quando di. leg. ce. quia verum, quantum ad transfuſionẽ al-
32 terius legati. Et † ex hac ratione infertur, ꝙ iſta concluſio com
munis non procedit in contractibus, quorum effectus nõ trãſ-
mittitur ad hæredes, vt in contractibus factis ſuper alimẽtis vel
vſufructu, Bald. in auc. cui relictum. C. de indic. vidu. tollen. &
ratio eſt, quia aliàs contractus eſſet eluſorius. Sequitur Areti. &
Senen. & ita ſeruatur in practica, licèt Ale. & Iaſ. hic contradi-
cant. Secundo fallit in donatione cauſa mortis, §. præfatæ, in
Auct. de nup. Tertio fallit, ſi talis cautio fuerit acceptata, & ita
intelligitur glo. in l. ſiue apud acta, in princ. quam ita intellexit
Bar. in d. l. Mutianæ. Sed an in contractibus modalibus habeat
locum cautio? Doctores hic non tangunt, & ideo me remitto
ad Alex. & alios, in d. l. ſiue apud acta, & Senen. in d. l. Mutianę.
Hanc legem non perfecit: perficere enim non permiſit Atro-
pos illa improba, quæ ocius quàm legum alumnis par eſſet, vi-
tale filum occauit.

IOAN.

IO. FRAN. RIPAE, A SANCTO Nazario, Iurisconsulti excellentissimi.

In secundam Codicis partem, Commentaria,

Nunc postremò summa cum diligentia recognita, & castigata.

SVMMARIVM.

1 *Conceptu animi expresso, de mente retenta non est habenda ratio.*
2 *Donatio simpliciter facta, debet alio non apparente censeri pura.*
3 *Voluntas in mente retenta dicitur abortiua, & quando dicatur abortiua.*
Argumentum a contrario sensu, quando sit optimum.
4 *Iuramentum habet vim specialis renunciationis.*
5 *Iuramentum recipit easdem conditiones, quas contractus.*
6 *Iuramentum non ampliat dispositionem vltra consensum.*
Et an augeat obligationem, nu. 7.
8 *Iuramentum habet vim expressæ renunciationis.*
9 *Iuramentum nullas habet vires in præiudicium alterius.*
Via tutior animarum amplectenda est.
10 *Iuramentum generale non cōprehendit casum verisimiliter non cogitatū.*
11 *Promissio, quòd donans non reuocabit, intelligentiam iuris recipit.*
12 *Donatio irritata in fauorem principalis obligati de non contrauueniendo, pariter debet irritari obligatio.*
13 *Patrem magis diligere extraneum, quàm proprium, credendum non est.*
14 *Partis appellatione, in dubio intelligitur de dimidia. fallit, vt nu. 15.*
16 *Donatio cuiuslibet rei particularis, potest dici pars bonorum.*
17 *Maritus pluribus bonis indiget, quàm fœmina.*
18 *Emens rem minori pretio, quàm valeat, ab habente notitiam valoris, in foro conscientiæ tutus est.*
19 *Effectum & non verba inspicimus, ad cognoscendum contractum.*
20 *Renunciatio est donatio. & nu. 22. & distin. nu. 23.*
21 *Renunciare & repudiare hæreditatem, quando differant.*
24 *Contractus innominati ordinantur ad lites finiendas.*
25 *Donatio ob causam, nō est ꝓprie donatio, sed potius permutatio. & nu. 29.*
26 *Clausula, dedit, donauit purè, & libere, & simpliciter, non mutat effectum donationis ob causam, & quid ad hæc operetur. nu. 37.*
27 *Donatio ob causam respicientem solam vtilitatem donatarij, insinuanda est sicut simplex donatio.*
28 *Donatio simplex & pura in excessu dicitur. & nu. 30.*
31 *Vxor obligata est seruire marito.*
32 *Probatio generalis tanquam incerta non releuat probantem, & id in quo.*
33 *Donatio facta filio in potestate, an valeat. quod limita nu. 34. 35. & 36.*
34 *Iuramentum est de iure naturali, seu diuino.*
37 *Assertio meritorū censetur facta ad colorādū donationē purā & simplicē.*
38 *Amicitiæ tres sunt species.*
39 *Pactum natiuitate filij reuocatur, quia continet meram liberalitatem.*
Promittere & soluere paria sunt.
40 *Promissio facta per stipulationem, præsumitur facta ex causa donationis, nulla alia causa expressa.*
41 *Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi.*
Legata solo testatoris nutu, subuertuntur.
Circumscriptio, quid sit.
42 *Legata an reuocentur natiuitate posthumi ignoranter præteriti, si in testamento adsit clausula codicillaris, concepta per verba futuri temporis. & quæ sit eius clausulæ virtus.*
Generalitas non includit casum verisimiliter non præuisum.
43 *Notarij sunt ut plurimum idiotæ, ignorantes sensum & intellectū verborū*
44 *Quantitas patrimonij, & numerus filiorum, in legatis inspicienda sunt.*
45 *Glos. & Bartolus, sunt tutissimæ naues, ad portum veritatis ducentes.*
46 *Matrimonium contrahens, videtur de filijs cogitasse, & cur ita.*
47 *Pactum de lucranda dote, non reuocatur propter superuenientiā liberorū.*
48 *Originem & causam consideramus, nō autem euentum, ubi statutū vel pactum defert lucrum.*
49 *Legitimatio dicitur donatio.*
50 *Legitimatio quando non valeat, & qualiter fieri debeat. nu. seq.*
52 *Causa cessante, non cessat effectus iam consumatus.*
53 *Legitimatio vitiat vitio subreptionis, si nō sit facta mētio filiorū iā natorū.*
54 *Matrimonium non reuocatur superueniente prole legitima.*
55 *Spurius non legitimatur per subsequens matrimonium, nisi sit natus ex cōcubina, cum qua pater potuisset contrahere matrimonium.*
56 *Legitimari potest quis ad particularia quædam tantum, sed nō est propriè ista legitimatio. 58.*
57 *Argumentum de arrogatione ad legitimationem, an procedat.*
58 *Idem de liberto ad legitimatum. 59.*
60 *Spurios legitimare non potest Princeps, nisi de plenitudine potestatis.*
61 *Adoptio in præiudicium posthumorum, valet iure communi.*
62 *Legitimatus per oblationem curiæ, non differt a legitimato per rescriptū.*
63 *Adoptiui, sunt filij ficte. Et an de eis intelligatur statutum excludens filias, extantibus masculis. 65.*
66 *Lex loquens de filijs, non intelligitur de filijs, quorum conceptioni illa resistit 76. & 77.*
67 *Lex considerans solam coniunctionem, procedit in filiis spuriis, licèt eorū conceptioni resistat.*
68 *Pater tenetur alere alios spurios, & filias spurias dotare.*
69 *Donatio reuocari potest, arguendo de legitima ad alimenta.*
70 *Legitima non debetur spuriis, nec naturalibus.*
71 *Donatarius omnium bonorum, tenetur alere filios spurios donatoris.*
Et an monasterium filios monachi. 72.
73 *Naturales non dicuntur proprie filij.*
74 *Concubinatus secundum iura nouissima, est prohibitus de iure ciuili, & nati ex concubinatu dicuntur spurij, & quid ita. 75. & an illi repellantur a successione parentum. 78.*
79 *Legitimatus quò ad tertium, non habetur pro legitimo.*
80 *Legitimatio non valet, nisi citatis his, quorum interest.*
81 *Dinus tātę fuit authoritatis, vt diceret habere synodū totā legalis sapiētię.*
82 *Legitimatus, dicitur nasci legitimè, saltem cum legitimatur.*
83 *Legitimatio per oblationem curiæ, non est ita potens ad restituendū spurios primis natalibus, sicut legitimatio per rescriptum. Opposit. vide nu. 84.*
85 *Filiis naturalibus extantibus, spurius potest legitimari per oblationē curię*
86 *Legitimari per subsequens matrimonium dicuntur vere & proprie nati legitime quo ad effectus iuris, possuntq; absq; dispensatione promoueri ad sacros ordines, & etiam ad episcopatum. 87.*
88 *Legitimati per subsequens matrimonium, succedūt in feudis, ad quæ nō admittuntur nisi nati ex legitimo matrimonio. Item succedunt in emphyteusi ecclesiastica, in qua non succedunt nisi legitimè nati. 89.*
89 *Donatio, quæ non reuocatur legitimatione filii uirtute l. si vnquam, an saltem reuocari possit tanquam inofficiosa vsque ad debitum bonorum subsidium. 90.*
91 *Donatio an sit inofficiosa, quomodo cognoscat, & quod tempus spectandū.*
92 *Monasterium excludit substitutum, etiam sub conditione, si institutus decesserit sine liberis ex suo corpore natis, & an habeatur loco filii. 93.*
94 *Disponere potest de bonis suis quis ante ingressum monasterij, ita quòd nō rumpitur testamentum per ingressum.*
95 *Reliquerit uerbum, ad vltimas uoluntates refertur: verbum dederit, ad donationes. 96.*
97 *Lucrum dotis vt quis consequatur, sufficit maritum modico spatio sustinuisse onera matrimonii.*
98 *Lex fortius resoluit & annullat, quàm faciat homo.*
99 *Donatarius an teneatur restituere fructus ante nati filiorum perceptos.*
100 *Emphyteuta an teneatur ad fructus perceptos a die, qua resoluta fuit emphyteusis? & an vsufructuarius a die finiti vsusfructus. 101.*
102 *Feudatarius tenetur ad fructus perceptos a die commissæ fellonię, non a die sententiæ tantum.*
103 *Legitimæ supplementum debetur vnà cum fructibus a die mortis.*
104 *Patre decedente nulla petitione vel declaratione facta, an ad hæredem transeat ius declarandi, & donata repetendi. & 105.*
106 *Legitimæ supplemētū, quod a lege supplet, iure ipso trāsmittit ad hæredes.*
107 *Caducitatis declarandæ ius transit ad hæredes.*
108 *Bona donata, & ius excipiendi donationem fuisse reuocatam, quando trāseant ad hęredes.*
109 *Ius suum remittere in dubio nemo præsumitur.*
110 *Præscriptio currit in his, quæ alteri non acquiruntur, nisi acceptentur, etiā cum mala fide.*
111 *Legitimæ supplementum an præscribatur cum mala fide.*
Item an ius adeundi. 112.
113 *Donator an agere possit actione reali ad res donatas.*
114 *Condicere potest suā possessionem dominus per condictionem triticariā.*
115 *Actio personalis datur, ubi competit rei uendicatio.*
116 *Ecclesia debet esse mater honestatis & æquitatis.*
117 *Donatio facta ecclesiæ, in dubio præsumitur facta pro salute animę.*
118 *Renuncians omni legum auxilio, censetur renunciasse beneficio Senatuscō sulti Velleiani, etiam si specialiter non dicatur.*
119 *Beneficium concessum ratione exuberantis fauoris, requirit specialem renunciationem.*
120 *Iuramentum habet vim expressæ & specificę renunciationis.*
Item vim specialis & expressi consensus.
121 *Rusticus, mulier, & huiusmodi personæ imperitæ, an in renunciatione pręsumantur certioratæ. Renunciatio est facti.*

DE REVOCANDIS DONATIONIBVS.

SI vnquam. Singularis eſt hæc lex & notabilis,
ſecundum Bar. pulchra & practica-
bilis,ſecundum Alb.de Roſ.ſua dote a Cōmentatorib.ha-
ctenus defraudata,quod non poſſum non admirari, pro-
pter quotidianam eius materiam & frequentiſſima dubia,quę
in foro in dies verſari videmus.Quare ego omnium Cōmenta
torum minimus pro communi vtilitate eam interpretandam,
& ſua legitima dote honeſtandam duxi.Cui nihil concedam,
quod iure euincere quiſquam poſſit.Et quia omnis huius ſan-
ctionis diſputatio ad praxim accommodatur,procedam per q̄-
ſtiones. Nam facilius ignari iudices capiunt,quæ quęrendo de
terminantur,quam quę opponendo reſoluuntur. Varijs modis
ſummatur,ſed talia ſummaria non omnino reſpiciunt caſum
legis:Tu ergo non diſcedendo a litera,potes ſic ſummare.Do-
natio facta libertis a patrono filios non habente, natis liberis
reuocatur.

Primò quæro,quæ fuerit rō dubitandi,& q̄ decidēdi. Rn̄de,
rō dubitandi potuit eſſe multiplex.Primo,quia donatio perfe-
cta regulariter reuocari non pōt,l.ſi donationē,l. velles, s̃. eod.
l.perfecta,s̃.de do.q̄ ſub modo.Scd̄ò, quia licèt donās non ha-
beret intentionem donandi caſu, quo ſupuenerint ſibi ſilij: tn̄
quia non expreſſit animi ſui cōceptū, de tali uoluntate in men
1 te retenta non habenda eſt rō,† l.ſi repetendi,s̃.de cōd. ob cau.
Tertio, quia donatio ſimplr facta dēt alio nō apparente cenſe-
2 ri pura,† l.eum qui,§.quoties,ff.de verb.obl. ergo non videt̄ re-
cipere ↄdōnem reſolutiuā,ꝙ pro infecta habeatur, ſi donans fi
lios ſuſceperit.Ratio vero decidendi fuit ſm Old.Alb. hic,Ioā.
And.in c.fi.de do.extra,& plures alios,fauorę filiorum,ne ex ef
fuſa & larga liberalitate parentum priuentur pr̄na ſubſtantia,
arg.eius,qd̄ de inoffi.don.& inofficioſo teſtō dicitur,& arg. l.
hac edictali,in fi.in prin.s̃.de ſecū.nup.Quæ rō ſi uera eſſet, ſer-
uiret ad multa, ſed eam non puto veram, ut dicam j̃.q.l.j. Alia
ergo ratio aſſignatur per Bar. & *cōmuniter* ſcrib. quia ſi donans
cogitaſſet ſe filios ſuſcepturū,veriſilr nō donaſſet,arg. l. tale pa
ctum,§.fi.ff.de pac.& l.cum auus, ff.de ↄd. & demon. & l. cum
acutiſſimi, s̃. de fideic.Non obſt.ꝙ volūtas in mēte retenta di-
3 catur voluntas abortiua, † d.l.ſi recipiendi, quia ſi donans de-
filijs naſcituris cogitaſſet,veriſimiliter ↄceptum mentis expreſ
ſiſſet.Vnde rn̄deo, ꝙ uoluntas in mente retenta dicitur aborti
ua,qn̄ ſcienter retinetur,ſecus ſi per ignorantiam, uel inaduer
tentiam non exprimatur,l.fi.§.idem quæſijt. aliàs, item quæſi-
tum eſt,ff.de cond.inde.vel aliter dicitur voluntas abortiua, qn̄
in mēte vnius ex ↄ̃hētibꝰ tacitè agebatur,ſecus ſi in mēte vtri
vſq;: quia tunc non dicitur abortiua,ſed pro expreſſa habetur,
l.j.§.fi.ff.de cond.ob cau.at in caſu huius legis debuit etiam do-
natarius in mente ſua cogitaſſe, ꝙ donans non donaſſet, ſi de
poſthumis cogitaſſet, ergo &c.uel tertio reſpōdetur, ꝙ non di
citur abortiua, quando auxilio legis fomentatur, & a lege ſpi-
ritum recipit,vt hic & d.l.cum acutiſſimi.

Secundò quæro,an diſpoſitio huius legis procedat non ſo-
lum in donatione facta libertis,ſed etiam in donatione facta
cuilibet extraneo? videtur,ꝙ non:quia ut uidetis, hæc lex exor
bitat a regulis communibus,ergo non eſt extra terminos ſuos
extendenda,l.ius ſingulare,l.quod vero contra, ff.de legi. regu
la,quæ a iure communi, de regu. iur. in vj. Secundo, quia ſub-
eſſe uidetur maior ratio reuocandi donationem factam liber-
tis,quàm extraneis. Nam liberti magis aſtricti ſunt eorum do
minis,quibus obſequi tenentur, l.j. ſupra eod. eorumq́, bona
magis patronis debita,l.j.& per totum,ff.de bon.lib.Nec ea au-
dacia eſt libertis aduerſus patronos conceſſa, quæ extraneis, l.
venia,ſupra de in ius uocā.Tertio,quia lex iſta procedit per mo
dum regulæ, vnde a contrario ſenſu innuit ſecus eſſe,ſi dona-
tio fiat alteri, quàm liberto.Nam quando verba non denotant
facti contingentiam, optimum eſt argumentum a contrario
ſenſu,l.j.§.huius rei,ff.de offi.eius,cui mand.eſt iuriſd. c. cum a-
poſtolica,de his,quæ fiunt a præla.ſine conſen.ca. Quarto alle-
gatur text.ꝓ hac parte in l.ſi totas,ſupra de inoffi. don.Et hanc
partem amplexi fuerunt gloſſ.Cyn.Guil.de Cun.Raph. Com.
& Saly.in l.j.ſupra de inoffi.don.gloſſ.in c.fi.extra de don. Azo
in Summa eiuſdem tit.Raph.in l.Titia,§.Imperator, ff.de le. 2.
Bald.in authen ex cauſa,C. de lib.præt.& hanc dicit in puncto
iuris veriorē d.Phili.Cor.cōſi.4.dubia ſatis mihi viſa,col.3.li.3.
Contrariam ſententiam, ꝙ procedat generaliter etiam in do-
natione facta cuilibet extraneo,tenēt gl.& *cōmuniter* ſcrib. hic,
ſequuntur Barto.Bald.& Imo.in d.§.Imperator.Ang. in d.l.j.ſu-
pra de inoffi.do.Imol. Panor.& communiter Cano. in c. fi. de
don.& ab hac opin.iudicando,& conſulendo non eſſet recedē
dum,vt atteſtatur Cor.in d.conſi.4.& conſi.11.In præſenti con
ſultatione,col.fi.lib.3.quia rationes decidendi, ſupra aſſignatę
magis militant in extraneis,quibus pater minus donaſſet,ſi de
poſthumis cogitaſſet,quàm in propriis libertis,ergo etiam mili
tabit diſpoſitio,l.a Titio,ff.de verb.obliga.l.illud,ff.ad leg.Aqui
liam.Non obſt.quòd iſta lex ſit exorbitans, quia ex identitatę
rationis etiam in exorbitantibus licita eſt extenſio, l. libertum,
§.Senatuſconſul.ff.de ritu nup.maximè in fauorabilibus. eſt.n.
diſpoſitio huius legis fauorabilis & extendenda, ſm d. Franc.
de Aret.in l.Titius,ff.de li.& poſthu.Et ex hoc tollitur alia con-
traria ratio.Licet.n.videatur maior ratio reuocandi donationē
factam libertis, tn̄ ſatis videtur, ꝙ finalis ratio militet etiam in
donatione facta extraneis,arg.l.j.C.de his,qui ante aper.tab.cū
glo.*communiter* approbata,quæ vult,quòd illa diſpoſitio, quam
uis exorbitans, loquens in tranſmiſſione ſucceſſionis ex teſta-
mento,extendatur ad ſucceſſionē inteſtati, quia in ea ſubeſt
eadem,licèt non tanta ratio.Non obſtat argumētum a contra
rio,quia identitas rationis non patitur, ꝙ hic argm̄ a ↄ̃rio, ſu-
mat̄.Non etiā obſt.tex.in d.l.ſi totas, quia loquitur in donatio-
ne facta alteri filio,quæ non reuocatur, niſi vſque ad debitum
bonorum ſubſidium, vt j̃.abundè dicam.Non omitto,ꝙ Pau.
de Caſt.in l.j.C.de inoffi. do. diſtinguendo concordat has opi-
niones. Aut donās deſperabat de filiis, & tūc ꝓcedat cōis opi.
aut nō deſperabat, & tunc procedat op. Azo. & ſequaciū. Sed
qa rō decidēdi cōcludit omni caſu, quo donans de filiis naſci
turis non cogitauit, ideo adhæreo indiſtinctè cōi opinioni.

Tertiò quæro, an diſpoſitio huius legis procedat, etiā,ꝙ do-
nans iurauerit nunq̄ reuocare neq; ↄ̃dicere? videretur,ꝙ nō,qa
iuramentū,quod nō vergit in diſpendiū ſalutis æternæ,eſt ſem
per obſeruandū, c.cū ↄtingat,c.ſi verò,c.queādmodū, de iure-
4 iu.Et qa iuramentū†habet vim ſpecialis renūciationis,c.ex re-
ſcripto, & ibi glo.3.de iureiu. ſed ſi donans ſpecialiter renun-
ciaſſet beneficio huius legis, non reuocaretur donatio, vt j̃.ſu
biiciā.Ergo idē dicendū, ſi donans iurauit non reuocare. Sed
iſtis nō obſtantibus ↄ̃rium determinat Bart.in l.Titia, §. Impe-
rator,in vlt.quæſtio.dicens ſe ita conſuluiſſe vnà cū d.Recuper.
de Sancto Miniato.& Fran.de Piſis.qa cōditio,ſine liberis,q̄ in
eſt in donatione, etiā ineſt in iuramento, quod regulatur ſm
naturā ↄ̃ctus,ſuper quo interponit̄,l. fi. C. de non nume. pecu.
5 l.fi.C.qui ſatiſd.cogan. Recipit enim iuramentū † eas conditio
nes,quas recipit ipſe ↄ̃ctus, c.peruenit,de iureiu.Et benè facit,
6 qa iuramentū†nō ampliat diſpoſitionē vltra conſenſum, ſm
Bart.in l.ſi quis pro eo,in fi.ff.de fideiuſ.ſed cōſenſum quem re
perit,confirmat,ſm Bald.conſi.349.Super eo,lib.3. non.n.iura-
mentū porrigit vires ſuas ad incognita,c.veniēs, de iureiu. do-
nans autem non præſumitur voluiſſe donare in cauſam ſuper-
uenientium liberorum.ergo dicendum eſt, quòd ad hunc ca-
ſum non trahitur iuramentum. Et hanc opinionē etiam tenue
runt Spe. & Ioan. And. in tit. de inſtrum.edi.§.porrò niſi. Old.
7 conſil.238.exordiente, Cum mulier. qa iuramentū † non au-
get obligationem, ſed ei intra ſuos limites manenti addit reli-
gionis vinculum,argu.l.Titius,in fi.ff.ad Trebel. Sequitur Alb.
de Roſ.hic,Imo.& And.Sic.in d.c.fi.de do.Imo.in d.c. cum cō-
tingat,ca.pe.de iurei.Lud.Ro.conſi.269.Non eſt dubium.Are.
conſil.24.quatuor dubia.Cor.conſi.11. co.8.lib. 3. & conſi.30.
lib.4.& iſta eſt *cōmunis* opi.Doc.vt atteſtatur Soc.conſi. 22. viſa
8 prædicta,col.2.in vlti.lib.Nō obſtat,quòd iuramētum†habeat
vim expreſſæ renunciationis,qa verum,quo ad cogitata,ſecus
quo ad incogitata, ut patet ex præmiſſis & comprobat do. Iaſ.
in l. ſancimus,col. 2. C.de teſt.& in l.ſi mihi & tibi,§.fi.ff.de leg.
j.Et ſi teneremus,ꝙ rō decidēdi fuerit fauor filiorum, quā s̃. di
xi non fore veram, huiuſmodi cōis deciſio nō haberet dubiū,
9 quia in præiudiciū alterius iur̄m†nulla vires habet, c. q̄uis, de
pac.lib.vj.Ideo iuramentū non ↄualidat donationem inofficio
ſam,quominus vſq; ad legitimā debitā filiis n̄ poſſit reuocari,
ſecūdū Bart.& alios cōmuniter in d.§.Imperator, uer. q̄ro mr̄.
Sed hic inſurgit alia dubitatio, quid ſi donans iurauerit non re
uocare aliqua ratione vel cā,an ēt videat̄ iuraſſe non reuocare
ex cā ſuperuenientiū filiorū? Tu diceres,ꝙ ſic:qa cū generaliter
iurauerit,& potuerit in genere ēt cogitaſſe de cā filiorū ſuper-
uenientiū, ad hunc ēt caſum porrigi debet iuramentum, arg.
l.qui iure militari,ff.de teſtamen.mili.Et cùm potuerit cogitaſ-
ſe etiam de cauſa filiorum,in dubio dicere debemus obſeruan
dum eſſe iuramentum, ne ſimus authores periurij. Eſt enim
in dubio amplectenda uia tutior ſaluti animarum, c. iuuenis,
de ſponſa.c.j.de ſcruti.& ita in ſimili dixit Imo. in c. cum con-
tingat,car.18.de iureiur. & Corſet. in repeti.rubr.de iureiu.pri-
uilegio 38.col.xix.Verum prædictis non attentis,ↄ̃riū determi
nat Bald.in l.j.q.vlt.s̃.de inoffi.dona.qa talis generalitas non ex
tenditur ad caſum veriſimiliter non pręuiſum.l. fiſtulas, §. fru-
menta,ff.de ↄ̃h.emp.Nā qui iurauit nō ↄ̃uenire laudo arbitra-
toris aliqua rōne,vel cā,nō tamē intelligitur iuraſſe nolle ↄ̃ue-
10 nire caſu,quo laudum fuerit iniquum,quia tale iur̄m † genera
le nō comprehendit caſum veriſimiliter non cogitatum,l.ſi li-
bertus,ff.de oper.lib.& notatur in c. Quintauallis, de iureiu.&
per Bart.in l.ſi ſocietatē,§.arbitrorū, ff.pro ſocio. Et qui ſuſce-
pit in ſe oē periculū cū iuramento, non tn̄ cenſet̄ ſuſcepiſſe in
ſe caſum fortuitum,de quo non p̄ſumit̄ cogitaſſe, ſm Bar. &
cōiter ſcrib.in l.ſed & ſi qs,§.quæſitū,ff.ſi qs cau.Io. And.& cōi-
ter Cano.in c.j.de depo.Alex.conſi.28.lib.j.& cōſ.31.lib.2.Non
obſtat,ꝙ generalitas illa, ex quacunq; cauſa, &c.ſit apta com-
prehende-

prehendere etiam causam liberorum, quia etsi ita sit, tñ donans nõ præsumitur de ea cogitasse, vnde nõ dẽt videri cõprehensa, quia in generali dispositione non veniunt ea, de qbus disponens in specie verisimiliter non disposuisset, l.obligatione generali, ff. de pig.c.fi.de offi. vica. lib.vj.& c.ij.de peni.& remis.eo.li. Ex quo infero, ꝙ si donans iurasset non reuocare donationem aliqua ex causa sub certa pœna, ꝙ natis filiis, si donata repeteret, non committeretur stipulatio pœnalis, & ita decidit Imo.in c.fi.col.vi.de do.

Quartò quæro, quid si tertius promittat, ꝙ donans nunq̃ reuocabit, neq; ꝯueniet, quinimmo eam perpetuò ratam & gratam habebit sub pœna tantundem soluendi de suo proprio, an si donans repetat donata ꝑꝑ superuenientiam filiorum, committatur stipulatio pœnalis? Breuiter crederem non committi.
11 Primo, q̃a promissio,† ꝙ donans non reuocabit, recipit intelligentiam iuris, id est ꝙ non reuocabit, nisi in casibus a iure concessis, s̃m Bart. in l.quidam cum filium, ff. de verb. oblig.facit tex. in d.l.si libertus. Secũdo, quia conditio subintellecta in donatione, & in promissione facta a tertio, etiam est subintelligenda, cum omnia, quæ insunt in termino relato, censeantur etiam inesse in termino referente, l.asse toto, ff.de hære.insti.l. si ita scripsero, ff. de cond.& demon. Tertio, quia stipulatio de rato debet intelligi rebus sic stantibus, l.ꝙ Seruius, ff. de condi. ob cau.l.quæro, §.inter locatorem, ff.loc.Quarto, quia causa liberorũ superuenientiũ, non cogitata videtur excepta à promissione rati, l.cum Aquiliana, ff.de transac.l.tres fratres, ff.de pac. Quinto, quia si irritatur donatio in fauorem principalis obli-
12 gati de non ꝯueniendo, pari modo debet irritari † obligatio accessoria, l.2.ff.de fideius. tut. Sexto facit, quod in simili consuluit Petr.de Anch.consi.330.visa facti narratione, co.v.vbi consuluit rescissa liberatione a minore xxv. annis expromissorem pariter videri liberatum, & ita etiam decidit Soc. consil.22.col. fi. lib. 4.Quod est diligenter notandum pro marito, qui promisit, quod vxor sua nunquam contraueniet renũciationi, quã fecit de bonis paternis, & maternis in fauorem fratrum suorũ. Nam si ratione enormissimę lesionis obtinuerit partem suã, vel supplementum legitimæ, maritus non tenebitur, vt signanter voluit Cor. consi.xi. col. ix. lib.iii.in hoc tamen inspicienda essent accuratè verba stipulationis.

Quintò insequendo verba literæ ibi, filios non habens, quæro, quid si donaus habeat filios viuos, quos falsò rumore ductus credat esse mortuos, an tunc locus erit dispositioni huius legis? videtur, ꝙ non, quia verba non conueniunt, ergo nec dispositio, l.quod constitutum, ff. de testa.mili.l.4.§. toties. ff. de dam. infec.Contrarium credo verius, quia militat ratio decidendi supra allegata. Nam si credidisset filios suos viuere, veri' similiter non donasset, l.is qui, in ii.responso, ff. de iure codi.& ita punctaliter determinat Bal.in l.i.col.3.sup.de inofficio. don. per text.in l.si quis ita, §.si qs cum ignoraret, ff.de testa. tutel.& in l.Pacumeius, quæ est lex fin.ff.de hære. insti.& pro hac determinatione adduco, quod decidit Ioan. And. in addi. Spec. tit.de instr.edi.§.nunc autem, in vltima addi. vbi vult, ꝙ si Rex instituerit secundum genitum, credens primum, qui peregrè profectus iam longo tempore fuerat, esse mortuum, & postea primus mortuo patre reuertatur, ꝙ poterit reuocare donationes factas ecclesiæ per secundum, per l.si mater, C.de inoffi. testa.& l.si pater, C.de hære.insti.

Sextò quæro, quid si donans tempore donationis habeat filios, & alii postea ei superueniant, an donatio reuocetur? Ista est ambigua quæstio. Pro parte negatiua facit, quia cessat ratio decidendi, ergo cessare debet dispositio l.adigere, §.quamuis, ff. de iure pa.c.cum cessante, de appel. Ratio decidendi fuit, quia de posthumis donans non cogitauit. Verum si tempore donatiõis habebat filios natos, cõstat, ꝙ de filiis cogitauit, & nihilo minus donauit, ergo &c.augetur fundamentum, quia si pater voluit donando præiudicare filiis iam natis, ad quos præsumitur habere maiorem affectionem, q̃ ad nascituros, a fortiori dicẽdum videtur, quod etiam voluerit preiudicare filis nascituris. præterea non etiam cõueniunt verba legis, vt ſ.dixi.Cũ itaque neq; verba, neq; rõ conueniat, non est, ꝙ proponatur quare debeat habere locũ dispositio.& ꝙ isto casu nõ reuocet̃ donatio, firmat Iac.de But. in l.i. C.de inof.dona. Contrariam sententiã tenet Ang. hic, de præmissis nulla habita mentione, figurãs casum in patre hñte vnicã filiã, q̃ donauit partẽ suæ substãtiæ cuidã extraneo. dicit ipse donationẽ natiuitate alterius filii reuocari, ꝑꝑ rõnẽ huius legis. Nã si pater credidisset alios sibi filios nasciturus, verisimiliter non donasset: nõ enim curauit de filia iã nata, cum satis sibi superesse visum fuerit pro maritãda filia, sed si credidisset alios filios procreare, noluisset eos egestate laborare, & exneũ gaudere sua substantia, d.l.is q̃, ff.de iure codi. & hanc partẽ sequunt̃ Raph. Cu.in d.§. Imperator. And. Sic.in d.c.fi. de dona. Soc.d. consi.22.col.pe. lib.iiii. quid tenendum? Pau.de Cas. in d.l.i.concordat opiniones, sic distinguendo. aut donans habebat filiũ natum exosum, & tunc vera sit opi.Ang. Aut non habebat filium iam natum exosum, & tunc procedat opi. Iac. Butr.& sequacium. Sed ista distinctio non placet quia aut plus retinuit pro se, & filio iam nato, q̃ dederit donatario, & ex hoc constat, ꝙ prædilexit filium iã natũ. Et eadẽ rõne dicendũ, ꝙ ꝑdilexisset nasciturus, si de eis cogitasset, & ꝯñr non donasset. Aut plus donauit, q̃ reseruauerit pro filio iã nato, & tũc donatio dẽt natiuitate alterius filij reuocari, quia ex tali donatione apparet, ꝙ habebat filium iã natũ exosum. Nõ
13 n.credendum est ꝑrem † magis diligere extraneum, quàm proprium filium, nisi filius sit patri parũ acceptus, l.isti quidem, ff.quod met.cau.l.fi. C.de cura. furio. Vnde ego dicerem, si pater habebat filium natum exosum, donationem solum reuocari pro portionibus filiorum superueniẽtiũ, arg.d.l.is qui, ff.de iu.cod. si uero exosum non hẽbat, donationem reuocari in totum, quia subest æquitas, & ratio huius legis.

Septimò prosequendo lr̃am ibi, bona oĩa, vel partem aliq̃? q̃ro, an donatio cuiuslibet partis reuocetur natiuitate filiorũ,
14 vr̃ qd̃ nõ, q̃a tex iste requirit, ꝙ pars bonorũ donetur. Partis† autem appellatione in dubio intelligitur de dimidia, l.nomen filiarum, §.portionis, ff.de verb.sig. vr̃ ergo, ꝙ solum reuocetur donatio dimidiæ partis bonorum, vel maioris partis, q̃ sit dimidia. Et ita tenuit Bal.hic, & in l.si cum vel, C.de test.mili.& hanc sñiam secutus etiam fuit do. Ange.de Periglis in d.§.Imperator, vt refert Cor.in consi.statim allegando. Contrarium, ꝙ reuocetur donatio cuiuslibet partis etiã quinquagesimę, tenet Bal.sibi contrarius in l.i.col. pen.ſ.de inoff. dona.& Imo.in d.c.fi.col.4.Raph.Cu.in d.§. Imperator, colũ. pen. Lud. Ro. in d.l.si.sicut certi. Aret.in l.Titius, in prin.ff.de lib.& posthu.Ias.in auc.ex causa, col.4.ſ.de lib.prete.Alex. consi.71. Consideratis, col.fi.lib.4. Soc.in d.consi.22. col.3.ponderantes istũ tex.in verbo, partem aliquam. Licet.n. partis appellatione in dubio cõ-
15 prehendatur solum dimidia, tñ † fallit, qñ subiicit̃ verbũ, aliqua, quia tũc verificatur ꝓpositio in qualibet parte etiã minima, secundum gl.sing.in d.c.i.in ver.aut. earum parte, de fo. cõpe.quam maxime not. Pan.& Fel. in c.pastoralis, in fi.prin. de offi. dele. & licèt allegetur pro singulari, tamen habet cõsociã in c.j.de conten. inter me & do. de porti. feu. fratris mei. quã ad terminos huius legis ponderauit Cur. ꝯsi.50.Memorię recolende, col.fi.Et ista est *communis* opinio, quã credo verã, si sane intelligatur, videlicet de qualibet parte, de qua si donans cogitasset, verisimiliter nõ donasset, vt ostendam in seq.q.

Octauo quęro, an dispositio huius legis procedat non solũ in donatione cuiuslibet partis quotitatiuę, sed ẽt in donatio
16 ne † cuiuslibet rei singularis. Alb. de Ros.& Bald. hic tenent, ꝙ sic. Idẽ tenuit Barto.in d.§, Imperator.& sequunt̃ Doc. quos allegaui in præce.q.maxime d. Alexan.in d.consi.71.& do. Ias. in auc.ex causa, col.4.ſ.de libe. prete.& Cor. consi.206. Viso, col.viij.lib.3.quia militat ratio ꝑallegata, & q̃a hic tex.loquitur in donatione cuiuslibet partis bonorũ, ergo ẽt habebit locum in donatione cuiuslibet rei particularis, q̃ etiam ꝑt dici pars bonorũ, l.nõ amplius §.fi.ff.de legi.i. & ista est *cõmunis* Doc. sententia, ꝯ quam vrgent. Primo legatum dicitur donatio, l. legatum, ff.de leg.ij.& tñ natiuitate posthumi non reuocatur, auc.ex cã, & ibi not. ſ. de libe. prę. augetur difficultas, quia pater donando inter viuos præfert donatarium, & filiis, & sibijpsi. Legando vero nõ pręfert donatarium, nisi filiis, ergo si nõ reuocantur legata, multo minus debent reuocari donationes inter viuos, & ꝑꝑ istud fundamentum dixit Soc. ꝙ licèt iste tex. ꝓcedat in donatione rei singularis, tamen debet esse res tanti valoris, ꝙ ascẽdat dimidiam partem omnium bonorum. ita Soc. consi.53.viso instrumento, col. v.li.4. sed tu ad istud argumentum potes facillime respondere, ꝙ lex noluit prouidere, ꝙ natiuitate posthumi reuocentur legata, quia testator nato posthumo potest pro arbitrio illa reuocare, l.iii. de adi. leg. quę ratio cessat in donationibus inter viuos, quas non potest donator retractare, l.perfecta, supra de dona. quæ sub modo. & l.velles, ſ.eo. ideo necessaria fuit in donationibus inter viuos huius legis prouisio. Vel aliter rñdetur, ꝙ natiuitate posthumi etiã legata reuocantur, qñ testator de posthumis non cogitauit, vt firmat Ang. hic, & Bar.in d.auc.ex cã, & inferius latissimè cõprobabo. Secundo ꝯ hanc cõem sñiam tenuerunt Martinus Sili. & Alb.de Ros.in l.cũ acutissimi, ſ.de fideicom. vbi etiam concludunt, ꝙ dispositio illius legis non ꝓcedit in fideicommisso rei singularis. sed nec istud stringit, quia decisio ipsorũ est *cõmuniter* reprobata, vt attestatur Ias.in l.generaliter, §.cum autẽ, col.4.C. de insti. & substi.p illũ text.in fi. vbi est casus cõtra ipsos. Tertio in ꝯrium facit, quia lex nostra est exorbitans, ergo non extendenda de parte quotitatiua ad rẽ singularẽ, iuribus notissimus. Sed etiam istud nihil facit, vt dixi ſ.in ii.q.Quarto in ꝯtrarium strictius vrget, quia si Imperator voluisset natiuitate posthumi reuocari donationẽ cuiuslibet particularis, frustra vsus fuisset tot verbis, videlicet, omnia bona, vel partem aliquam, cum satis ei fuisset dicere, rem aliquam. Quinto facit, quia si intelligamus hanc legem etiam de donatione rei singularis, sequeretur absurdum non parũ, quia erit necesse fateri qd̃ illa verba, vel partem aliquã, intelligantur etiam de millesima parte, qd̃ nullus

nullus admitteret, quia alienum ab omni sensu. Sed etiam ad ista duo vltima rndeo, & hanc rnsionē notabitis, quia ex ea declarāt̃ ista qō, & p̃cedens. Dico igitur illa verba, vel partem aliquā, restringenda esse ad limites rōnis decidēdi supra assignatæ, l.cum pater, §.dulcissimis, ff.de le.ii.& sic expono partē aliquam, s.notabilem, & talem, quam verisimiliter donator non donasset, si de liberis cogitasset. Et ita hunc text. intellexerunt Ange.hic, Rapha.Cum.in d.§.Imperator.Aret. in d.l.Titius.Et sic erit iudicibus arbitrarium, considerata quantitate patrimonii, & qualitate personarum, s'm do.Ale.in d.consi.71.Soc. in d.consil.21.& d.consil.53. & consil.93. Testamentū præmissum, col.4 lib. 4.in quibus locis attestatur ita consultum fuisse per do.Ioā. de Montesperello, & alios solennes viros.Et in proposito dixit Cor.consil.4.col.4 lib.3.quod iudex etiam dēt animaduertere, vtrum nascatur masculus, vel fæmina,qa filia nō solet ita retrahere patrem a donando sicut filius, cum tot bo-
17 nis nō indigeat fœmina,† quot indiget masculus. Et ꝙ hæc disceptatio relinquatur decidenda arbitrio iudicis, firmat Socy. consi. 20. col.fi. lib.iii. Sunt tamen qui distinguunt inter donationem factam libertis, & donationem factam extraneis. Primo casu volunt donationem q̃tuncunq; minimam reuocari. Secundo verò casu nolūt reuocari, nisi donationem oīum bonorum, vel dimidiæ.ita distinguebat Ang. de Perig. in d.§.Imperator, vt refert Cor. in d. consi.4.& Socy. in d.consil.55. sed huiusmodi differentia *cōmuniter* non recipitur per ea, quæ dixi in ij.q. Sed hic suboritur dubitatio, quid si donans separatim vni donauerit plures res, an erunt coaceruandæ simul ad finē, ꝙ sit locus reuocationi, quæ fit beneficio huius legis? Cor.cōsi.11.col.ix.ad fi.lib.iij.mouet dubitationem, & respondet, ꝙ si eodem tempore donator vni donauerit plures res, ꝙ tunc sunt simul coaceruandæ, quia si donans cogitasset de filiis nascituris, non omnes res illas simul donasset, & quia donatio reuocatur tanq̃ inofficiosa, siue sola sit inofficiosa, siue iuncta cum aliis, s'm gl.& Doc.in l.i.s̃.de inoffi. do. Quod credo verum, qa quando eodem tempore plura donantur, vnica dicitur donatio,l.sancimus.§.si quis autem, s̃.de do. Sed dubito, quid si diuersis tpibus donauerit eidem, vel diuersis p̄sonis plures & diuersas res:quo casu dicuntur plures, & variæ donationes, d.§.si quis autem, an posthumi natiuitate reuocētur oēs, aut duæ vltimæ, aut vltima tm̄, aut prima tantum, an verò nulla? difficilimū certè est in hoc puncto arbitrari. Videtur, ꝙ oēs reuocentur, quia constat, ꝙ pater omnes donationes non fecisset,si de filiis nascituris cogitasset. & licèt fortè quasdam fecisset, quia tn̄ non constat quas fecisset, & quas non, ratione incertitudinis, oēs reuocandæ videnť potius, q̃ cōfirmandę, arg.l.si fuerit, ff.de reb.dub.Immo vr̃, ꝙ oēs firmæ remaneant, p text.in l.illi. §.si duobus, ff.de adi.leg.Immo ꝙ vltima tm̄ dēat reuocari, l.si libert⁹, in fi.ff.de iure pa.& facit qđ de inofficiosa donatione dicunt gl.& scri.in d.l.j.s̃.de inoffi.do.Sed vr̃, ꝙ illa reuocet̃, quæ maior est, minor autē firma maneat, p text.in l.si ita scriptum, ff. de le.j.& hæc forte verior est, nisi ex coniecturis posset aliter constare, vt si vnus donatarius esset magis meritus & dilectus, q̃ alius,arg.d.l.si fuerit.

Nonō ibi,fuerit donatione largitus,q̃ro,qđ si pater nō donauerit, sed vendiderit rē magni valoris pro modico p̄tio, an talis vendō in totū retractabitur natiuitate posthumi? Breuiter in hoc puncto distinguendi sunt duo casus. Aut pater venditor ignorabat valorem rei, aut sciebat. Primo casu constat, ꝙ ignorans non habebat animum donandi, l.cuius per errorē, ff.de reg.iur. Ideo tunc recurrēdum est ad mām l.ii.s̃. de rescin. vend.& c.cū dilecti,de empt.& vend.Scđo casu videtur locum esse reuocationi, quia venditor sciens censetur donare, qđ pluris est,l si quis donationis, ff.de ꝯhen.emp.cum simi.per quæ iura dicunt Ant.de Butr.& Mod.in c.quia pleriq;, de immu. ecc.
18 ꝙ emens rem minori pretio, q̃ valeat,† ab habente notitiam valoris, est etiam tutus in foro cōscientiæ. sequitur Bal. in auc. ad hæc,C.de vsu.& Philip.Cor.in repe.l.si paciscenda, char.v. C.de pac. & ita determinant Bal.hic. Cy. & Bal.in l.i.co.i. s̃.de pac.Lu.Ro.in l.si quis cum aliter, col.vii.ff.de ver. ob. No obst. ꝙ tex.iste loquatur in donatione, non in venditione, nec permutatione: quia licèt verba ꝯtus sonent in venditionem, tn̄ effectus sonat in donationem.& ad cognoscendum ꝯtum,in
19 spicimus effectum, & non verba, † secundum Bar. in l.ii. ff. si cer.pet. Bar.in l.ii.s̃.commo.& in rub.s̃. de iure emphy. per tex. in l.insulam, ff.de prescr. ver. & in l.si olei, s̃. loca. vnde ex hoc videtur posse inferri, ꝙ si pretium receptum præponderet supraualentiæ, qđ tunc dr̃ vēditio sumpto nomine a potētiori, l. cū qrit, ff.de statu hom.s'm Bar. Lu. Ro.& Pa.de Ca.i l.Aristo, ff.de don. ꝙ tunc non debeat reuocari. Quod ego concedo q̃tū ad rescissionem ꝯtus, sed quantum ad supraualentiam donatam teneo donationem reuocari, si ascendat ad talem summam, quam pater verisimiliter nō donasset, si de liberis nascituris cogitasset, per ea, q̃ dicta sunt in præced.q.Et pro hoc facit,qa q̃rela inofficiosæ donationis hēt ēt locū in cōtractu venditionis, & locationis, quatenus res vendita, vel locata pluris esse probatur, s'm Bal.in l.nō vsq; adeo, ff.si quis a par. fuer.manu.& Bal.in l.j.col.vj.sup.de inof.don. Si vero supraualentia donatæ præponderet pretio venditionis, forte tunc reuocabitur venditio insolidū,restituto pretio recepto, p ea, quæ dixit Bart. in d.l.Aristo, & bene facit text.in l.si sponsus, §.circa, ff.de don inter vir.& vxo.Et præmissa clarius procederent,si venditor expresse donasset id, quod pluris erat, quia tunc & effectus,& verba sonant in donationem, vt signanter concludit Soc. in d.cōsil.22.col.j.& seq.

Decimō quæro, an dispositio huius legis procedat in donatione causa mortis? videtur, ꝙ sic, quia donatio cā mortis facilius reuocatur,q̃ donatio inter viuos, l.non omnis, ff.si cer,pet. cum simi.Secundo, qa rō legis militat ēt in dona.cā mortis,ergo ēt militabit dispositio, l.a Titio, ff.de verb. obli.& ita consuluit Cor.ꝯsi.244.videtur in hac, col.pe.lib.4.In ꝯrium facit, qa donatio causa mortis quantum ad reuocationem magis accedit vltimis voluntatibus, q̃ ꝯctibus,l.Marcellus, §.Paulus,ff.de do.cau.mor. quā ad hoc reputat ibi notabilē Lud. Ro.& idem Lud.Rom.in no.ii.post singularia, incipiente, Sed q̃ro. & satis probatur in d.l. non omnis. sed legata non reuocantur natiuitate posthumi,d.authen.ex causa, s̃.de libe.præte.ergo nec reuocabitur donatio causa mortis. Vnde in hoc puncto distinguēdum videtur,vt in legatis inferius dicetur.

Vndecimō quæro, an hæc lex procedat in renūciatione he-
20 reditatis nondū aditæ? vr̃, ꝙ sic, quia renūciatio† est donatio, l.hoc iure, §.i.ff.de dona.l.si quis delegauerit, ff. de noua.l.si mulier, ff. de condict.ob cau. & sicut ad donandū requiritur speciale mandatum,l.filiusfamilias, in princ. ff. de dona. ita ad renunciandum, l.contra iuris, §.fi.ff.de. pact.& comprobat Alex. consi.22.viso instrumento sindicatus, lib.i.& Soc.consi. 18.col. pen.lib.i. Contrarium determinat Soc.in l.i.col.fi.s̃.de pac. arg. l.quæ autem,ff.de his, quæ in fraud.cre. & l.si sponsus, §.si maritus, ff.de do. inter vir. & vxo. Et pro hac parte pōderatur iste text⁹ in verbo, reuertatur. & sic loquitur in donatione earum rerum, quæ tempore donationis erant apud donantem,l.verbum reddendi,ff.de verb. sign.& subdit se ita Senis cōsuluisse, & reperio eius consilium nu.liii. lib.iiii.Et ante eum idem consuluerat d.Alex.cōsi.29.preclare, & subtiliter, lib.3.per text. in c.quamuis, de pac.lib.vi.& idem cōsuluit Cor. cōsi. 206.viso suprascripto, col.4. ad fi.lib.3.& Dec. consi. 181.col. fi. & in l.pactum qđ dotali, col.v.s̃.de colla. Aduerte, quia ista decisio posset vos decipere. Non enim videtur vera, quia rō huius legis,ꝙ pater nō donasset, si de filiis nascituris cogitasset,videtur etiam militare in renūciatione hæreditatis. Vnde putarem distinguēdum,an ius acquirendū, cui renunciatur, sit radicatum de præsenti spe certa, & probabili,aut non. Primo casu crederem natiuitate posthumi renunciationē reuocari, quia talis renunciatio dicitur donatio, iuribus primo loco allegatis, & l.pactum curatoris,C.de pac.l.si mulier, ff.de cōdi. ob cau. Et iō si filia renunciaret hr̃ditati matris defunctæ, locus eēt dispositioni huius legis, Tum qa renūciaret hr̃ditati iam delatæ, & sic iuri radicato de præsenti, Tum qb renunciando vr̃ adire, arg.l.ad rē mobilē, l.ad legatum, ff.de proc. Est.n.maxima differentia in-
21 ter renūciare, & repudiare hr̃ditatem. Nam renunciādo † aditur, non repudiando, vt declarat Pau. de Cast.in l.si actiones, s̃.de pac. & in.d.l.pactum qđ dotali, s̃.de colla. & ita consuluit Soc. in consi. 34. visa renunciatione, lib.4. Vnde dubito valde de eo, qđ consuluit idem Soc.in d.ꝯsi.53.col.pe.eo.lib.vbi concludit renunciationem donationis nondum acceptatæ in fauorem fratris factæ non reuocari pp superuenientiā filiorum, qa ista lex loquitur in donatione iuris quæsiti, non in renunciatione iuris q̃rendi. Nam istud fundm̄ nō videt̃ solidū, neq; tutum in casu suo, in quo donatio facta fuerat renuncianti, & eius fratri. Tum qa talis renūciatio facta in fauore fratris, cui p ius accrescendi non acquirebat̃, portio renunciata dr̃ propriè donatio, cum renuncians in necessariū antecedens censeatur donationē acceptasse, & postea fratri donasse per prædicta: sicut & is, qui cedit iura hr̃ditatis sibi dilatæ in fauorē alterius, censetur adire,l.si auia, s̃.de iur.delib.& tradit Cor. ꝯsi.211.videtur prima facie, li.ij. Tum quia rō huius legis videt̃ militare ēt in eo, qui renunciat iuri sibi delato, & iam radicato spe certa, & p̄babili,vt s̃.dixi, & firmat Cor.ꝯsi.11.col.pen.lib.iij.Nec obstat verbū, reuertat̃, qđ pro se pōderauit Soc.quia si irritetur renunciatio, ius adeundi hr̃ditatē, vel acceptandi donationē reuertitur ad renunciantem,l.fi.s̃.de repu.hæred.l.qđ si minor, §. Scæuola,ff.de mino. Scđo casu, qn̄ renunciatur iuri quærendo non radicato vlla spe certa, tunc crederem locum non esse dispositioni nostræ legis, & in istis terminis p̄cedunt scripta Ale. in d.cōsi.29.& ea, q̃ supra in ꝯrium adducta fuere. Et ideo si qs renunciet hæreditati patris, vel matris viuentis, non reuocabit̃ renunciatio propter superuenientiam filiorū, quia hæreditas viuentis non dicitur debita filiis spe certa, s'm Barto. in l. post emancipationē, §.illud, per illū text.ff.de lib.leg. cū filij possint præmori,l.nam & si parentibus, ff.de inoffi.testa. & cum pater possit testari, & alium hæredem vniuersalem instituere, l.j.& l.
scimus

scimus,ꝫ.de inof.test.Præmatura est.n. spes filii anhelantis ante diem ad hæreditatem parentum,l.j.§.si impubes, ff.de coll. bo. traditur per Bart.in l.fi.ꝫ.de pactis.

Duodecimò quæro, an procedat in renũciatione litis? repe-
22 rio Soc.consuluisse, ꝙ sic, quia talis renunciatio † hẽt vim do nationis.ita Soc. consi.20.in facto ꝓsupponitur, col.fi.li.iij. Sed ista consultatio non videtur vera. Nam vel renũciauit liti sim
23 pliciter, & præsumitur † renunciasse nõ animo donandi, sed quia credebat se ius non habere, s̃m gl.in l.si maritus,§.si nega uerit, ff. de adul. quam ad hoc reputat not. Bal. in l.postquam liti, in 4.q.sup.de pact.aut renunciauit aliquo sibi dato vel promisso, & tunc licèt talis renunciatio haberet vim donationis, tamen diceretur donatio ob causam, quæ natiuitate post humi non reuocatur, vt dicam in seq.q. Immo vnum fortius dixit Pau.de Cast.in d.l. postquam liti, ꝙ renuncians non poterit reuocare litem, etiam ꝙ aduersarius non adimpleuerit conuenta pro parte sua, quia licèt regulariter in contractibus innominatis sit locus pœnitentiæ aduersario non adimplente, l.si pecuniam, in prin.ff.de condi.ob cau.tamen fallit in cõtracti
24 bus innominatis, qui ordinantur ad lites † finiendas, vt est transac.l.fratris,supra de transa.

Decimotertiò q̃ro, an donatio ob cãm reuocetur natiuitate posthumi? videtur ꝙ sic, quia si est donatio s̃m q̃d, ergo est donatio.Valet.n.argũ a s̃m quid, ad simpliciter, l.qui penæ,ff. de manu.ergo reuocabitur bñficio huius legis, q̃ indefinite loquit̃, & sic de qualibet donatione, cum indefinita æquipolleat vniuersali,l.si pluribus, ff.de le.ij.c.quia circa, de priu. Scd̃o pro hac opinione facit tex. in l.si extraneo, ff.de iure dot. vbi dicit̃, ꝙ si quis donauerit Titio mille pro maritanda eius filia, ꝙ talis donatio, etsi ob causam facta sit, tñ dicitur pura, & mera libera litas.In ꝯrium videtur tex.in l.j.ꝫ.de pac. vbi natiuitate filij non reuocatur remissio fideicommissi, quia talis remissio ob causam facta fuerat, vt alter pari mõ eidẽ remitteret fideicommissum, quod erat inter ipsos reciprocũ, per illum tex.ita *communiter* concludunt scrib.ibi. sequitur d.Alex. consi.29.li.iij. ad fi.& consi.40.col.pen.lib.iij. Soc. consi.147.lib.j.& Decius in
25 d.ꝯsi.181.ad fi.rõ est, quia donatio ob cãm † nõ ẽ ꝓpriè donatio, sed potius quædã permutatio, l.j.& l.Aquilius Regulus, ff. de don.Comprobatur, q̃a si ẽ donatio ob cãm, & sic s̃m quid, ergo non est simpl̃r, & propriè donatio, l.j.§. si quis simpl̃r, ff. de verb.obl.l.hoc legatum, ff.de leg.iij.& traditur per glo. in l.j. in prin. ff.de procu. Et ideo iura maximè exorbitantia loquentia in donatione nõ videntur extendenda ad donationẽ ob causam.Hinc est,quod dispositio l.inter eos,§.i.cum si.ff. de re iud. quæ vult donantem non posse conueniri in plus, q̃ facere possit, non habet locũ in donatione ob cãm, s̃m Ang.in l.sed hoc ita,eod.tit.& Io.de Pla.d.Ias.& scri. cõmuniter in § pe. aliàs est §.sed & si q̃s, Insti.de act.Hinc est,ꝙ l.sancimus, ꝫ.de do. disponens donationem non insinuatam nullius esse momenti, non ꝓcedit in donatione ob cãm, s̃m gl.Bart.Imo.& alios *cõmuniter* in d.l.Aquilius Regulus, ff.de don.& Bal.in l.illud, col.pen.ꝫ.de sancrosan.eccl.cum concor.allegatis per do. Alex. consi.12. lib.i.& consi.83.col.fi.lib.ii. Hinc etiam est, ꝙ lex fin.ꝫ.si maior factus ra. habuerit. non vendicat sibi locum in donationẽ ob causam,s̃m do.Phil.Cor. consi.vlt.lib.i. & consi.36. in hac consultatione, col.ii.lib.ii.& pridie rñdi, ꝙ consuetudo, quæ viget in prouincia, ꝙ de donationibus non soluatur laudemiũ, non habet locum in donatione ob cãm per prædicta. & ita determinat Capella Tholosana decis.cclxxviii.Item si quis.Et econ tra, iura loquentia in donatione ob causam, non sunt protrahenda ad donationem simplicem, s̃m glo.in auc. ex testamento, quam ibi no.d.Ias.col.i.ꝫ. de colla.Et hanc opi. veram puto, etiam ꝙ in instrumẽto donationis esset adiecta clausula, quæ solet cõiter apponi, dedit & donauit pure, & libere, & sim-
26 pliciter. quia talis clausula † non mutat effectum donationis ob causam, s̃m Oldr. consi.v.Titius dedit duobus coniugibus. & Ale.in d.consi.40.Per tex.in d.l.Aquilius. Ista tñ decisio, per quam limitatur hæc lex & similes, vt non procedat in donatione ob causam, nõ est vsquequaq; vera, sed recipit duas notabiles restrictiões. Prima est vt ꝓcedat in donatioue ob cãm, quæ donantis vtilitatem respicit, vt in d.l.i. secus in donatione ob cãm, quæ solius donatarii commodum concernit, vt si donaueris Titio centum, vt sibi domum emat: vel si donaueris mulieri aliquid pro dote, d.l.si extraneus. Bene facit, q̃d volunt Io.Fab.& d.Ias.in d.§.pen.ver.sed & si quis, & Are.cõsi,17.
27 Consideratis diligentissimè. idcirco donatio ob cãm † respiciens solam vtilitatem donatarii, insinuanda est, sicut simplex donatio: aliàs nihil valet, s̃m Imo.in d.l.Aquilius Regulus. Secunda declaratio est, vt ista decisio eatenus vera sit, quatenus donatio corr−spõdet causæ, & nõ vltra. Ideo natiuitate posthumi reuocabit̃ in eo,quo donatio causam excedit,q̃a in excessu
28 dr̃ † simplex & pura donõ, l.si spõsus, §.circa, ff. de do. iter vir. & vxo.sequunt̃ Ang.& Imo in d.l.Aquilius. volentes, ꝙ in excessu requirat̃ insinuatio, sicut in pura donatione. Et ꝙ ĩ eo, in quo cãm exuberat dicat̃ simplex donatio, tenent Bal. in d.au. then.ex testamento,ꝫ.de colla.& in auc.vnde si parẽs.ꝫ.de inof. test. Saly.in l.fi.ꝫ.de don.ante nup.& Cor.cons.45.Licèt in hac, col. ij.lib.4. Benefacit quod dixi sup.q.xix. Et ꝙ reuocetur donatio propter superuenientiam filiorum in eo, in quo cãm excedit, si talis sit excessus quem pater vero similiter nõ donasset, si de filiis cogitasset, tenet Ange.hic, & And. Sicu.in c.fi.col.fi. de do.& comprobabo in seq.q.

Decimoquartò quæro, an lex nostra locum habeat in donatione remuneratoria? videtur ex his, quæ dixi in ꝓcedenti q.satis liquidò constare idem dicendum in donatione remuneratoria, quod in donatione ob causam,quia donatio remunera-
29 toria † non est propriè donatio, l.si quis pro vxore, §.fi.in fi.ibi, quasi donatum, ff. de do.inter vi.& vxo. Imò censetur donatio ob causam facta pro satisfaciendo debito ad antidora, l sed & si,§.consuluit,ff.de petit.hære.Et ꝙ hæc lex non procedat in donatione remuneratoria, tenet Ang. hic, Ludo.Ro.in l.si verò, §.de viro, in xlviij.fallentia, ff.sol.mat.& cõsi.26.Pro decis.And. Sicu.in trac. de præstantia Card. in iij.q.prin. col.xi. do. Ias in l. ex hoc iure, ver.xvi.effectus, ff.de iusti.& iu.Alex. consi.28,Præ clarè, lib.ij.& consi.60.super primo, in tertio dubio, li.iij.Soc, consi.39.In quæstione, li.iij. Decius consi.20. In causa istorum fratrum, in prima parte.Comprobatur, quia dispositio l.fi.ĩ. e. quatenus vult donationem reuocari propter ingratitudinem, non procedit in donatione remuneratoria, vt est tex. sing. in l. si pater, §.j.ff.de don. quẽ ad hoc dixit sing. Lud. Ro.sing. dxiii. Donatio reuocatur, & per illam legem cõsuluit Pan.ꝙ rex Fraciæ non potest reuocare donationẽ Comitatus Bigoræ,quẽ donauit Comiti de Fuxo ꝑꝑ benmerita.Ina Pan. consi.iij.in xxvj. dubio, lib.ij. Et licèt Princeps possit reuocare priuilegia concessa subditis suis,c.veniens, de ꝑscri. non tñ potest reuocare priuilegia remuneratoria, s̃m Are.& Barb.in c.nouit,& ibi Fely.col. ix. de iudi. Et ꝙ donatio remuneratoria non sit propriè donatio, firmat Pan.in rub.de dona.& Bar. in proœ. ffor̃u.Et ꝙ iura loquentia de donatione, non vendicent sibi locũ in donatione remuneratoria, probat ꝑ plura d.Ias.in d.l.ex hoc iure, col. xij.& tribus seq. & And.Sicu. inter consilia Cur.cõsi.67. Sapiẽter optimus, col.j.& seq. vbi in specie infert adhanc q.Et idem tenet Cor.consi.194.videtur in ꝑsenti.lib.iii.& Ioan. Bertach.in trac. de gab. in iij.particula.viij.partis prin. q.xxxiiij. Ista *cõis* decis.ꝙ hæc lex nõ procedat in donatione remuneratoria, nõ est ẽt simpl̃r vera.solũ.n.procedit, qñ merita æquiualent,rebus donatis, secus si valor rerũ donatarũ excedat merita, q̃a in exces-
30 su remanet simplex & pura donatio, † s̃m Ang.hic,Bar.in l.frater a fratre, col.fi.ff.de cõdi.indebi.Guil.Bal.& Sal. in l.illud,C. de sacrosf.ecc.volentes, ꝙ in excessu requiratur insinuatio,sicut in vera & simplici donõne, sequuntur Imol.& Mod. in l.Aquilius Regulus,ff.de do.Soc.consi.48. In præsenti consultatione, lib.j. Ale. & Mod. latè in l.si donatione, ꝫ.de collat. & ita hanc decisionem declarat And.Sic.in d.consi.67.adducens gl. in c.si quos, xij.q.ii.& Cor.cons.194.videtur in præsenti, lib.iii.& Dec. consi.20.In causa istorum. & bene seruiunt, quæ dixi in ꝓcedẽ. q. Secundò ista deci. procedit in donatione facta ob merita & seruitia, ad quæ donatarius non tenebat̃ ex debito officii sui, secus in donatione facta ob merita & seruitia, ad q̃ donatarius ex debito tenebat̃. vnde si maritus donasset vxori cum iur̃o ob grata seruitia sibi ꝑstita, talis donatio valida ꝑꝑ iur̃m, s̃m Bar. in l.i.ff.de dona. inter vi.& ve.Pan.& *cõiter* Cano. in c.cum contingat, de iureiur.reuocaretur natiuitate posthumi, s̃m And.Si
31 cu.in d.consi.67.Quia est vxor obligata seruire marito, † Genesis iii.c.& xxxiii.q.v.c.mulierem. quam restrictionem in se verissimam puto, quia merita obsequialia non expostulant remunerationem, l.filia, ꝫ.de pat. pot. Sed dubito de exemplo, si intelligatur de posthumo nato ex vxore donataria, quia donatio facta matri ipsius posthumi non videtur reuocari beneficio huius l.per ea,quæ dicam ĩ.q.xlviii.

Decimoquintò quæro iuxta prædicta, an assertio meritorũ facta in instrumento donationis probet benemerita, ita ꝙ donatio dici debeat remuneratoria? Ista quæstio est difficilis, & habet multa capita. Primum est, quando exprimuntur merita in specie inter personas prohibitas,& isto casu assertio nihil probat.& ideo si aliter merita non probẽtur, donatio censetur pura & simplex, & ꝯñr non valet, quia facta inter personas ꝓhibitas,l.qui testamẽtũ, ff.de prob.Firmat Bar.in l.si fortẽ, ff.de cast. pec.& plenissimè scribunt d.Ale.& Mod. in d.l.si donatione, ꝫ. de collat.Secudũ caput est, qñ exprimuntur merita in specie inter personas non prohibitas, & tunc assertio probat itẽ ipsos ꝯhentes non ꝓhibitos ꝯhere, l.optimã, ꝫ.de ꝯhen.& cõ.stip. & ita ẽt firmat Bar.in d.l.si fortè,in ii.membro.Tertium caput est quãdo ĩ instr̃o donationis merita expresse fuerunt in genere inter personas non prohibitas, & in hoc stat difficultas. Soc. c on si.295.In causa contra filios, lib.ii.cõcludit, ꝙ talis donatio nõ dicatur remuneratoria, nisi aliter probentur merita. Cui cõsultationi in eadem facti contingentia ꝯtradicit Dec. cõsil. 20.per totum.Videamus ergo, quis iustius induat arma?vterq;laborat demonstrare authoritatẽ Bar. in d.l.si fortè, pro se stare: sed q̃a

super authoritatibus non soleo pedē figere, volo prius discutiamus rōnes. pro Soc. facit, q̄a ad hoc, vt donatio remuneratoria non reuocetur pp susceptionem nouæ ꝓlis, oportet ꝙ merita corrñdeant donationi, vt s̄. dixi. Verum gn̄alis meritorū assertio, nō vr̄ ꝓbare merita esse condigna, q̄a gn̄alitas parit ambiguitatē, l. prętor edixit, in prin. ff. de iniu. Incerta aūt probatio non releuat ꝓbantem, l. non hoc, sup. vn̄ leg. c. in p̄ntia, de prob. Nam esse pōt, ꝙ pp minimum seruitiū donator sui nā liberalitatis motus fuit ad donādum. Et hāc sn̄iam ēt visus fuit amplecti Bal. in l. illud, co. iiij. sup. d̄ sacrosan. ecc. & in l. fi. ff. de exercit. act. Pro Decio facit alia rō, quia specificatio meritorū requisita vr̄ ad probandū, & demonstandū, ꝙ merita sunt condigna, & donationi corrñdentia, vt patet ex fundamento Soc. Verū inter personas non prohibitas gn̄alis assertio ita debet probare in genere, sicut specialis in sua specie, d. l. optimam. quia ꝯfessio ꝯ ꝯfitentem indistinctè debet probare, l. gn̄aliter, sup. de non nu. pec. c. per tuas, de proba. Non ob. ꝙ generalis probatio tanq̄ incer-
32 ta, non releuet probantē, † d. c. in præsentia. q̄a verum est in ꝓbatione testium, & vbi agitur de ꝓbando aliquid in specie: secus in ꝯfessione partis, quia incerta & obscura ꝯfessio interpretanda est ꝯ ꝯfitentē, l. de ætate, §. nihil, ff. de interrog. act. Item secus est, vbi ꝓbatio gn̄alis ꝯcluderet, vt vr̄ ꝯcludere in casu isto. Nam ꝯfitentes se donasse pp benemerita, censent̄ ꝯfiteri bn̄merita esse æqualia & corrñdentia donationi, quia cum ꝯfessione ꝯcurrit iuris p̄sumptio, quæ est ꝙ nemo p̄sumatur iactare suū, l. cum de indebito, ff. de proba. Confirmatur sn̄ia Decij, quia merita expressa in genere, fuerunt in causa donōnis, ex qua satis cognosci pōt, ꝙ pater non donauit ex mera liberalitate. Si modo diceremus natiuitare filij reuocari donationem, tanq̄ donatio fuerit facta ex pura liberalitate, necesse esset, ꝙ pater diceret cām meritorū a se ipso expressam, falso expressam fuisse. Asserenti aūt cām ab ipso semel expressam nō esse verā, nō credit̄. nisi aliter de falsitate appareat, l. antiquæ, s̄. ad Vellei. Sentio ergo cum Decio, ꝙ Bar. in d. l. si fortè, sit intelligendus de assertione meritorū in gn̄e facta inter personas nō ꝓhibitas. Tum quia, vt dixi, rō ita dictat, tum quia verba Bar. sunt gn̄aliter cōcepta. & quia Pau. de Cast. in l. per diuersas, col. fi. s̄. mād. & in d. l. Aquilius Regulus, intellexit Bart. loqui de generali meritorū assertione, prout ēt videtur intellexisse Alex. ꝯsi. 101. colū. iiij. lib. j. Hinc dicebant Io. Petr. & Lanc. Decius, in d. l. si donatione, ꝙ donatio facta pp benemerita in genere, valet absq; vlla insinuatione, inferentes ex hoc cautelam ad euitandam insinuationem donationis, quam late explicat Tho. Ferra. cautela xxxiij. ad fi. quæ cautela mihi nō videtur vera, q̄n sumus inter ꝑsonas prohibitas donare absq; insinuatione, vnde assertio meritorū maximè in genere non vr̄ sufficere, nisi alia merita probent̄, d. l. q testiū, & d l. si forte. Et ita per hanc rōem ꝓbationis istam cautelam dānant Imo. in d. l. Aquilius. & d. Alex. in d. l. si donatione. & in consi. 55. Consideratis verbis, libr. j. Sed hic dubito de vno, qd̄ his proximis diebus vidi in facto an donatio facta per patrem filio in potestat pp bn̄merita cum iurō, dicat̄ remuneratoria? Veritas pendet ex præmissis. d. Alex. in l. si donationes, col. iij. s̄. de colla. expresse concludit, ꝙ hoc casu assertio meritorum non probat ipsa benemerita, eo quia p̄sumitur facta in fraudem legis, allegat nota. per Bart. in l. cum quis decedens, §. Titia, ff. de leg. iij. & Bal. in l. j. col. 4. sup. de inof. do. & Sal. in l. hac edictali, in prin. in vij. q. s̄. de secun. nup. sed ego consultus ꝯriū respondi, q̄a inter personas non prohibitas assertio meritorum facta in ipsa donatione probat benemerita, vt s̄. fuit ꝯclusum. Si modo ostendero, ꝙ inter patrem & filiū non sit donatio de iure prohibita, & ꝙ assertio meritorū non dicat̄ facta in fraudem legis, stabit firma nr̄a propositio. Vnde pro fundamento
33 p̄suppono donationē factā filio † in p̄tāte nō valere, nō q̄a pr̄ sit ꝓhibitus donare filio, vel filius sit prohibitus donata recipere: sed quia in ꝓfectitiis quicq̄d acquirit filius, acq̄rit patri ēt de iure nouissimo, l. cum non solum, sup. de bon. quæ lib. & sic patria potestas, qua mediante donata filio illico reuertunt̄ ad patrem, vt nec momento apud filium esse possint, l. placet, ff. de acqui. hær. est causa, ꝙ donatio non valeat. Verum, q̄a iurm̄ fa-
34 cit † silere p̄riam p̄tātem, cum iurm̄ sit de iure nāli seu diuino, & in his quæ sunt iuris naturalis, non cōsideratur patria potestas. not. Doc. in l. itē in potestate, ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Concludunt Doct. ꝙ donatio facta filio in potestate cum
35 iuramēto, valet, & colore iuramenti vestitur, † prout firmat Bal. in l. fi. s̄. pro dona. & Alex. in d. l. si donatione, col. 4. & consi. 8. visis, li. li. per totum. & est vera & *cōmunis* sententita approbata per Card. Io. de Imo. Pan. & cæteros Cano. in c cum contingat, de iureiur. q. cq̄d teneat Pau. de Ca. quē secutus fuit Raph. Fulg. consi 199. visis instru. &c. & Cor. ꝯsi. 9. li. ii. Cum igitur donatio facta a patre filio in p̄tāte, cum iurō valeat, ac si esset facta filio emancipato; nam ita iurm̄ remouet impedimentum patriæ p̄tātis, quantum ad hunc effectum, sicut emancipatio. sequitur dicēdum, ꝙ dici debeat donatio remuneratoria, & credendum sit assertioni, & ꝯfessioni ipsius patris, sicut crederet si donaret filio emancipato vel extraneū, cū (vt dixi) hoc casu non sit ꝓhibita donatio, & sic sumus inter personas nō prohibitas. Nō ob. rō d. Ale. quia cū lex hoc casu admittat donationem, & concesserit patri donare cū iurō, non pōt dici, ꝙ assertio meritorum facta fuerit in fraudem legis. Non ob. authoritates adductæ per præfatum d. Ale. quia loquuntur in casu, in quo lex resistit donationi. Tunc. n. confessio meritorum videtur probabiliter facta in fraudem legis resistentis donationi. Secus autem volunt præfati Doct. si lex admittat ipsam donationem, & pōdero Bar. in d. §. Titia, expressè voluisse hanc meā conclusionem. nam Bar. ibi præsupponit, ꝙ confessio meritorum etiam iurata nō probet merita, quia ibi vult, ꝙ iuramentum non firmet donationem inter vir. & vxo. Nam si iuramētum firmaret, Bart, expressè consensit, ꝙ tunc confessio meritorū probaret. Verum cum magis *communis* opinio sit hodie, ꝙ iuramentum firmet donationem inter patrem & filium, & inter vir. & vxor. certè hodie confessio probabit. Et ꝙ iuramentū firmet donatiōnem inter vir. & vxor. tenent Bar. in l. si quis pro eo, de fideiuss. in fi. Pan. & alii Cano. in d. c. cum cōtingat, & dicit esse magis communem sententiam d. Alex. in d. consil. 8. Et hanc meam opinionem approbat Bal. in d. l. si donatione. qui licèt loquatur q̄n pater expressit merita in specie, tn̄ idem est si expresserit in genere, per ea quæ dixi s̄. proximè, ꝙ cōfessio patris probet merita, si donatio sit iurata, consuluit Cor. ꝯsil. 104. Circa primum, lib. ii. Et ideo consuluit talem donationem nō
36 esse conferendā, † licèt aliàs simplex donatio facta filio in potestate cum iuramento sit conferenda, q̄a non valet a principio, nec habet vim relicti, prout consuluit Soc. consi. 91. visa, & diligenter, &c. col. iiii. lib. i. quem sequitur Decius in auct. ex. testō, col. iiii. s̄. de colla. & etiam consuluit Corn. consi. 282. Cica primum, col. x. ver. hoc p̄ręsupposito, lib. iiii.

Decimosextò quæro, retenta opi. Decii, q̄d si in instr̄o dona-
37 tionis sit apposita illa vulgaris cl̄a, dedit, & donauit † purè, liberè, & simpliciter, an tūc assertio meritorū in gn̄e probabit bn̄merita inter personas non prohibitas, Ita ꝙ non debeat reuocari donatio vtpote remuneratoria? Soc. in allegato consi. 295. consuluit donationem reuocari, quia assertio meritorū in genere non tollit efficaciam illius cl̄æ, purè, liberè, & simpl'r, s̄m Old. ꝯs. v. Titius dedit, sed potius assertio meritorū censetur facta ad colorandum donationem puram, & simplicem, argu. l. quod venditor, ff. de dol. & l. sciendum, in prin. ff. de Aedi. edi. Comprobatur s̄m eum, quia assertio meritorum ꝯdicit, & repugnat prædictæ cl̄æ: ideo facienda est interpretatio, per quam omnia ad ꝯcordiam reducantur, §. quibus, in j. consti. Cod. & probant Bar. in l. si itē quæsitū, ff. de condi. ind. Bal. Sal. & alii in l. scripturæ, s̄. de fide instru. Videtur ergo dicendum assertionē meritorum dubiam & incertam prolatam fuisse ad colorem tm̄, ne ꝯdicat verbis clarè, & expressè sonantibus in puram, & simplicem donationem. Sed de ista decisione etiam valde dubito, quia clausula illa vulgaris, purè, liberè, & simpliciter, solet apponi de stylo Notariorū, & vident̄ verba ipsius Notarii, sed non solet Notarius asserere merita fuisse donatori impensa, nisi partes sibi reuelauerint. Ergo potius dicere debemus, ꝙ clausula illa, purè &c. potius abundet, q̄ econtra, vt in instrumento donationis dixit in simili Cur. consi. 67. col. vi. & in simili Bar. in l. i. in vi. q. ff. de iure codic. Præterea ratio Socy. non videtur vera, ꝙ clausula, purè, &c. repugnet assertioni meritorum, quia potest illa clausula taliter intelligi, quod in aliquo non repugnabit, & nihil erit superfluum. Dicamus ergo, ꝙ donatio sit remuneratoria propter assertionem meritorum, & sic facta purè, id est sine dolo, c. pura, iii. q. ix. & liberè, idest sine violentia, c. episcopus, de præb. lib. vi. & simplicitur, idest sine conditione, l. i. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig.

Decimoseptimò quæro, quid si donator asseruerit se donasse tam propter bene merita, q̄ propter consanguinitatem, an tunc propter superuenientiam nouæ prolis reuocabit̄ donatio? Soc. inhærendo suæ opinioni, de qua sup. respondet quod sic, quia arbitrandum est, quod donator potius motus fuerit ad donandum ex causa consanguinitatis, quæ est naturalis, q̄ ex cā meritorum, quæ est accidentalis, ar. l. qui habebat, ff. de tut. & l. tutor, §. qui tutoribus, ff. de excus. tut. & dicit hanc fuisse considerationem Pau. de Cast. in consi. 432. Cum statutum, in j. par. Sed stantibus præmissis nec ista decisio tuta videtur, quia donatio facta fuit ex duabus causis, videlicet ex causa meritorum, & ex causa consanguinitatis. Vnde licèt ratio consanguinitatis non obstet reuocationi, quæ fit beneficio huius legis: tamē satis est, ꝙ obstet rō meritorum, §. affinitatis, Insti. de nup. l. si vētri. ff. de priui. credi. Considerabitis super hoc, quia non videtur transire sine scrupulo. Illud aūt verum putarem, ꝙ si donator assereret se donare pp amorem, quo ꝓseq̄t donatariū & illius benemerita, ꝙ tunc diceret̄ absolutè donō remuneratoria nulla habita consideratione amoris & bn̄uolentiæ, q̄a amor cātur a meritis, l. nec adiecit, ff. pro soc. Tres. n. sunt amoris & amici-
tiæ species, † sed quæ in vsu maximè h̄r, ea est, quæ a commodi 38
tate initium habuit, s̄m Arist, viii. Ethi. vnde versus,

Nullus amor durat, nisi fructus seruet amorem.

Decimo

Decimooctauò quęro,an hæc lex procedat in pacto de non
petēdo?Breuiter ex pręmiſſis patet rnſio. Aut.n. tale pactū fuit
ob cām,aut ſimpliciter factum.Primo caſu dđm eſt, ut in do-
nōne ob cām.Secundo caſu natiuitate filij reuocabitur,qa cō-
39 tinet merā liberalitatem,† l.ꝯ iuris,§.fi.ubi Bart.ff. de pact.& ꝓ
hoc facit,qđ in ſimili conſuluit Bal.ↄſ.352.item ſtatuimus,li.v.
ubi vult.ꝙ pactum gratuitum ita egeat inſinuatione,ſicut ue-
ra donatio per tex.in l.ædibus,in princ.ff.de do. & ita ēt tenuit
Bar.in l.Modeſtinus, ff.de don.& iſta eſt *cōmnis* opi.quicqd te-
nuerint Io.And.in addi.Spe.in tit.de inſtr.§.porro,in pen.col.&
ſequac.ſm d.Alex.in l.creditor,C.de pact.& in l.ſi mulier,ff.de
cōdi.ob.cau.& cōſi.137.in fi.lib.2.Et hanc deciſio.intelligo nō
ſolum ꝓcedere.qn̄ expreſsè creditor promitteret nō petere ex
cauſa donationis(quo caſu ēt Ioan.And,& ſequa.cōcedunt ta
le pactum dici propriè donōnem) ſed ēt ſi creditor ꝓmiſerit
amplius non petere ſimpliciter,& nulla expreſſa cā,ſm d.Ale.
in d.l.creditor.quia paria ſunt promittere & ſoluere,l.fi.ſ̄.ad l.
Fal.ſed ſoluens ſciēter indebitum,cenſetur donare,l. cuius per
errorem,ff.de reg.iur. ergo eodē modo promittens non pete
re.Sed iſta ratio non multum cōcludit,quia in ſoluente ſcien-
ter indebitū,nulla cadit p̄ſumptio niſi donōnis: in ꝓmittente
amplius non petere,pōt cadere alia p̄ſumptio uel, ꝙ ꝓmiſerit,
qa ſatisfactū.vel pp bn̄merita recepta a donatore.Niſi dixeris,
ꝙ iſta ſunt facti,q̄ non p̄ſumuntur,l.in bello,§. factæ,ff. de cap.
40 & poſtl.reuer. Nā in dubio promiſſio † ſi ſit facta per ſtipl'onē,
p̄ſumitur facta ex cā donationis,qn̄ nulla alia fuit expreſſa cā,
ſm Ray.& Ang.in l.iuriſgentium.in prin.ff. de pact. traditur p
Alex.cōſi.13.Ex his, quæ in themate,col.4.& conſi.96.lib.j.Itē
intelligo hanc deciſ.ꝓcedere,qn̄ apparet aliter de debito,ſecus
ubi de debito aliter non ↄſtaret,qa tunc tale pactum magis nō
debiti ꝓbatio,q̄ donatio reputatur,ſm Ang. & Pau.de Caſt.in
l.tale pactū,in prin.ff.de pac.Item intelligo ꝓcedere, ubi debi-
tum per hmōi pactū remiſſum eſt liquidum. Secus,ubi nō eſt
liquidum,qa tunc non reputat̄ donatio, ſed magis remiſſum
uidetur,qa probari non poterat,ſm gl.in d.l.ꝯ iuris,§.fi.ubi in
ſpecie Pau.de Caſt.infert,ꝙ in tali pacto non eſt neceſſaria inſi
nuatio requiſita a lege,uel ſtatuto ī donationibus,arg.l. tutor,
in prin.ff.de iureiur.idem uī uelle gl.& ibi d.Alex. in l. pactum
curatoris,ſup.đ pact.Sed ī hoc ↄriū tenēt Bald.& Sal.ī l.j.ſup.đ
pact.& Io.de Imo.in l.ex duob.2.col.viij.ff.de duob.reis. & do.
Alex.cōſi.22.uiſo inſtrō ſyndicatus,col.pe.lib.j.& Iaſ.in d.l.ꝯ iu
ris,§.fi.quia debitū non liqdum eſt ēt alicuius æſtimationis,li-
cèt non tantæ,quantæ ſi eſſet liquidū,l.Lucius,§.fi. cum glo.ff.
ad Tre. Ideo remiſſio talis debiti nulla alia cā ſubſiſtente, etiā
donatio,& dilapidatio cenſenda eſt.Nec ob. ꝙ tempore pacti
non haberent probationes, qa poterant in futurū emergere,l.
ſub p̄textu,C.de tranſac.Et quantum ad terminos huius legis,
forte iſta vlt.opinio verior eſt,quia ſi paciſcens cogitaſſet de fi-
lijs naſcituris, non ita faciliter remiſiſſet tale debitum ſperans
qn̄q; reperire probationes.Sed quia de filiis non cogitabat,ta-
le pactum fecit,nolens expectare ꝓſperiorem euentū. Item in-
telligo hanc deci.procedere in pacto de non petendo debitum
omni iure,ſecus in pacto de non petendo debitum vſurarium
omni iure reprobatum.Nam iſtud pactum non crederem re-
uocari beneficio huius legis,quia pro ſalute animæ remiſſum
videtur,& non animo donandi.Ad quod facit, quod dixit gl.
ſingu.& ibi Moder.in l.præſes,C. de tranſac.

Decimononò quæro,an lex noſtra ꝓcedat in legatis?Iſta eſt
ambigua,& prolixa quæſtio.videtur, ꝙ non, per text.auth. ex
41 † cauſa,ſ̄.de lib.præt.quæ loquitur gn̄aliter, ergo gn̄aliter dēt
intelligi,l.i.§.gn̄aliter,ff.de legat.præſtā.l.de pretio,ff.de pub.Se-
cundo,qa ratio quare legata conſeruantur,fuit pp fauorē reli-
ctorum,qui fauor militat etiam præteritione poſthumi igno-
ranter facta, & conſequenter militabit diſpoſitio,l. a Titio,ff.
de uerb.oblig.Tertio videtur de hoc eſſe text.clarus in l. ſi quis
cum teſtamentum nullum,& in l.ab inteſtato,ff. de iure codi.
vbi relicta in codicillis debentur,etiam ſi poſtea ex inſeperato
naſcatur filius. Quarto pro hac ſententia facit text.in §.ſiue igi
tur,in Auth. vt cū de app.cog.ibi, ne aliquam circumſcriptio-
nē filij patiantur.Pondera illam rationem, quæ etiam videtur
militare in filijs ignoranter præteritis, qui re ipſa circumſcripti
dicuntur,quamuis a patre ignoranter prætereantur. Eſt enim
duplex circumſcriptio, vna ex propoſito,altera re ipſa,l.item ſi
pretio,§.fin.cum glo.ff.loc.& no.per Bart. & alios, in l. ſi quis
cum aliter,ff.de verb.obli. & in authen. ſacramenta puberum,
C.ſi aduer.ven.Nec dici poteſt,ꝙ ille text.loquatur in circūſcri
ptione ex propoſito propter illam dictionem, aliquam, quæ
in qualibet circūſcriptione verificat̄,ſm gl. in cle.i. de for. cōp.
de qua ſ̄.habita eſt mentio. Quinto Saly. & Alexā. ponderant
tex.in §.diſpoſuimus,vnde ſumitur d.auth. ex cā.ibi, vt filios a
teſtamentorum iniuria liberos reddamus. ponderando,ꝙ Im-
perator loquitur in rem,& ſic de iniuria, quæ fit liberis re ipſa;
& tn̄ decidit̄,ꝙ legata non reuocantur.Sexto adducit̄ tex ī l.fi.
ff.de hær.inſti.vbi legata relicta in 2.teſtō a Rufo hr̄de, debent̄
a Pacumeuia hærede ſcripta in i.teſtō, quod teſtator mutaue-
rat,qa credebat Pacumeuiā eſſe mortuam.Sic ergo dđm vr̄,ꝙ
ēt debeant̄ a poſthumo, licèt teſtōr crederet nullum ſibi filiū
naſciturum.Septimò allegatur tex.in l.2.C.de inof.teſta.vbi dr̄
poſthumum præteritū fingi æqualiter inſtitutum cum aliis in-
ſtitutis a matre,quæ deceſſerat in puerperio.Nec ibi dr̄,ꝙ lega-
ta reuocent̄.Ergo ex hoc cognoſcit̄,ꝙ teſtm̄ cōſeruatur ēt quo
ad legata.Octauo adducit̄ ratio, qa teſtōr præſumitur ſcire le-
ges,l.leges ſacratiſſimæ,ſ̄.de legib.& ↄn̄r pręſumitur,ꝙ ſciret le
gata nō infirmari natiuitate poſthumi,d. auc.ex cauſa.ergo nō
prouidendo,tacitè cenſet̄ acquieuiſſe iuris diſpoſitioni. Nono
ſtringit aliā ratio,quia ſi cōſeruantur legata,qn̄ poſthumus fuit
ſcienter præteritus,multo magis debent cōſeruari, qn̄ fuit præ
teritus ignoranter.Conſequentia ſic probatur,pr̄ ſcienter præ-
tereundo filium peccat in duobus,videlicet in ſolēnitate, quia
filium non inſtituit vel exhæredat,prout iura diſponunt,Inſti.đ
exhær.lib.in prin.Et in pietate peccat,quia nihil relinquit filio,
quē ſciebat eſſe in humanis.Sed qn̄ præterit ignoranter,peccat
in vno,non vtendo conſilio Galli Aquilii:imo fortè in nullo,
quia ignorās non delinquit,l. ſi ignorās,ff. loca. vn̄ conſeruant̄
in primo caſu,fortius cōſeruanda vn̄r ēt in hoc ſcđo caſu.Deci
mo pro iſta opinione vr̄ caſus,ſm vnū intell'm ī l.cū mater,ff.
de inof.teſta.Et hanc ſn̄ām viſa eſt amplecti gl.in l. uxorem,ff.
de manu.teſta.& ita Franc.de Rampo,Imo.in l. filio præterito,
ff.de iniuſ.rup.& irri.teſt.Et ita conſuluit do.Sig.de Homodeis,
& collegiū Mediolanenſe.ſequuntur Bal.Sal.Fulg.Ale.Cor.&
Igneus in d.auct.ex cauſa,& Cor.cōſi.244. Vr̄ prima facie,li.2.
Sed iſtis nō obſtantibus,ↄriūm verius vr̄ per iſtū tex.nam lega-
tū,eſt donatio,l.legatū,ff.de leg.2.Et ſi reuocat̄ donatio, q̄ ma-
iori nitit̄ firmitate,cū duorū conſenſu roboret̄,l.i.ff. de pac. cū
ēt ſola p̄ſentia non retractet̄,l.velles,ſ̄.eo.a fortiori debēt reuo-
cari legata,q̄ ſolo teſtatoris nutu ſubuertunt̄,l.3.ff. de adi.leg.
Tertio,ſi reuocat̄ donatio, per quā pater p̄tulit donatariū ſibi
ipſi,multo magis debet reuocari legatum,qđ pater voluit ſibi
retinere donec vixerit.Nec obſtāt rn̄ſiones, q̄ accōmodant̄ ad
iſtū tex.videlicet,ꝙ iſte tex.loquat̄ in caſu ſpeciali,qn̄ patronus
donat libertis,quia cōis ſn̄ia ſcribentiū eſt in ↄrium, vt dictum
fuit ſ̄.q.2.Non ēt.obſtat dū dr̄,ꝙ loquit̄ in donatione vl'i, quia
ēt iſtud falſum eſt,vt cōcluſum fuit ſ̄.q.viii.Nō ēt ob. ꝙ iſta ſit
lex exorbitans,quia etiā in exorbitantibus ex identitate ratio-
nis licita eſt extenſio,vt probatum fuit ſ̄.in d.2.q. Quarto, pro
hac parte facit,quia legata virtute d.auct.ex cā,ſubſtinent̄ fauo
re teſtatoris,vt voluntas ſua effectū ſortiatur,§. ſi vero contige-
rit,in Auct.vt cū de app.cog.q̄ ratio cōſeruandæ voluntatis ip-
ſius teſtatoris,ceſſat in legatis factis a pr̄e, qui ignoranter filiū
præteriit,cū non ſit credendū, ꝙ talia legata feciſſet, ſi de filiis
cogitaſſet,l.pe.ff.de iure codicil.Quinto facit tex.l. ſicut certi,&
l.ſeq.ſ̄.de teſta.mil.Sexto pro hac ſn̄ia vr̄ clarior tex.in l.militis
codicillis,§.miles in ſupremis,ff.de teſta.mili. Et iſtā opi. ꝙ iſta
lex procedat ēt in legatis relictis a patre, qui de poſthumo nō
cogitabat,tenuit vbiq; Bar.lumen iuris,& pr̄ veritatis, tā legen
do q̄ conſulendo. Ita tenuit Bar.in d.auct. ex cauſa,& in d.l. fi-
lio præterito,& in d.l.cū mater,& in conſi.146. viſo puncto, &
conſi.210.omne illud qđ aliàs conſului,& auditores meos do-
cui.& conſi.235.Lapus fecit teſtm̄.Sequunt̄ Ange. Pau.de Ca.
Ioan.de Montefer.& Iaſ.in d.auct. ex cā. vbi teſtatur hanc eſſe
cōem opinionē,& idē dixit Imo.in l.filio præterito, & ita etiam
conſuluit Bal. ſibi ↄrius, conſi.239. Quia vltimus,lib.3. Alex.
conſi.41.viſo tenore,lib.i.& conſ.47.Abundè,lib.2. vbi dicit,ꝙ
periculoſum eſſet ab hac ſn̄ia declinare.Io. de Ana.& Lud.Bo
log.conſi.28.viſis & ponderatis, in 2. dubio. vbi ēt aſſerunt ita
cōiter tenere Doc.& ita etiā conſuluit Are.con.94.viſo legato.
vbi dicit,ꝙ iſta opinio eſt ipſa veritas,& ſine dubio erit cōis,ſi
adiungantur authoritates illorum,qui etiam tenent, ꝙ diſpo-
ſitio d.auct.ex cauſa,non habeat locum in præteritione poſthu
mi etiam ſcienter facta. Quam opinionem cōmuniter tenue-
runt antiqui,ſm Alb.de Roſa.in d.auct.ex cauſa, in 2.char. vbi
dicit ſic in facto ſæpius obtinuiſſe, & ſm hanc antiquorū ſen-
tentiam conſuluit Oldr. conſi.169. Super prima. Et dixit Cor.
in variis conſiliis ſtatim allegandis, ꝙ hæc opinio Bar.eſt hu-
manior & æquior, licèt ipſe credat, ꝙ contraria ſit in puncto
iuris verior.Et dixit d.Iaſ.in d.auct.ex cauſa,ꝙ in iudicandò nō
eſſet recedendum a ſn̄ia Bart.& dicit Bal.in d.conſi.219.ꝙ ſm
naturalem rationem ex veriſimili coniectura, ipſe tenet cum
Bart.licèt legendo aliqn̄ contradixerit.Hanc igitur opi.tanquā
magis conſonam rationi naturali,voluntati teſtatoris, & tan-
quam magis æquam,ſecutus etiam ſum ego conſulendo non
ſunt multi dies,& iterum nunc eam ſequor;quia contraria ni-
hil obſtant, vt ſtatim videbitis, & quia nobis debet ſufficere
ęquitas, licèt ſtricto iure deficeremus,l.2.§. item Varus,ff. de
aqua plu.arcen.Ad contraria reſpondetur; & primo ad tex. in
d.auct.ex cauſa,reſpondeo,ꝙ loquitur in præteritione ſcienter
facta & licèt loquatur generaliter, debet tn̄ reſtringi ad metas
rationi,l.regula,§.ſi quis,ff. de iur. & fac.ign. & in l. cū pater,§.
dulciſſimis,ff.de leg.ii. Ratio aūt illius diſpoſitionis fuit fauor
conſeruandæ voluntatis defuncti: quæ ratio ceſſat in præteri-

tione ignoranter facta, vt s. dixi. Ad 5m. fundamentũ, ꝙ ratio d. auth. ex causa, fuerit fauor relictorum, rñdetur negãdo, imo fuit fauor conseruandæ voluntatis defuncti, vt s. Ad tertium, videlicet ad tex. in l. si quis cum testm̃ nullum, & in l. ab intestato. respondeo, ꝙ ibi posthumus tacite censetur institutus, quia ibi pater solũ facit codicillos, quo casu censetur instituere venientes ab intestato, l. conficiuntur, ff. de iure codi. Item ibi ex verbis apparet, ꝙ testator saltem in genere cogitauit de filijs nascituris, quia dixit, quisquis mihi hæres erit, & c. l. qui iure militari, ff. de tes. mil. Ad quartum. s. ad §. siue igitur, rñdet Bar. in d. consi. 210. illum retorquendo, quia circumscriptio, propriè est deceptio facta per dolum, l. j. & ibi. no. ff. de in integ. resti. vnde patet, ꝙ loquitur in ꝑteritione dolosa, nec quicquã facit verbum, aliquam, si referatur ad bona. quasi dicat, irritatur testm̃ quantũ ad institutionẽ, ne filij præteriti in bonis patris aliquã circũspectionẽ, id est læsionẽ ex ꝑteritione ꝑ circumscriptionẽ factam patiantur. Ad quintum, videlicet ad §. Hæc aũt dispo. suimus, in verbo, testamentorum iniuria, respondeo pariter retorquendo: quia iniuria siue stet propriè, non potest fieri ab ignorante, l. illud, ff. de iniur. siue capiatur pro damno, vt in l. Aquilia, quia intelligitur de damno dato per culpam, l. j. ff. de iniur. quæ culpa non cadit in ignorantem. Et licèt tex. videatur loqui in rem ꝑꝑ verbum, testamentorum iniuria, tamẽ debet intelligi de iniuria, vel damno dato ob dolum siue culpam testatoris: cum testm̃, quod est res inanimata, non possit facere iniuriam neq; damnũ, l. j. ff. si quadr. paup. fec. di. Ad sextum, videlicet ad l. fi. ff. de hær. insti. solo facilis est, quia ibi nulla ratio proponitur, quare legata a Rufo non fuisset etiã testator relictu rus a Pacumeuia, cum essent ambo hæredes extranei. Pro qua rñsione adduco, qđ decidit Bart. consi. 204. factum tale est. Cecus, & c. vbi vult, ꝙ legata a filio mortuo ante testorem, debeñt a posthumo ꝑterito, quia sicut testator grauauit primũ filium prius mortuum, ad quẽ solum credebat hr̃ditatem suã in solidum peruenire, pari rõne grauasset posthumũ si cogitasset ad ipsum solum integram hr̃ditatẽ deuenire, cum nulla ratio diuersitatis proponi posse videat. Aliter ẽt rñdet Bar. in d. authẽ. ex causa. Non ob. septimũ, videlicet tex. in l. 3. s. de test. mili. qa ibi de legatis non dubitatur, nec constat ibi aliqua in testamẽto fuisse relicta legata. Item ibi posthumus fingitur institutus, nos loquimur in ꝑterito. Non ob. text. in d. l. cum mater, quia ille intellectus *communiter* reprobat, vt ibi per Bart. & alios. Non obstant duæ vltimæ rationes, quia negatur, ꝙ voluntas testatoris sit, ꝙ legata debẽtur: nam si cogitasset de filijs, non legasset, quare nihil faciunt ad rhombum.

Vigesimò quæro, stante conclusione, ꝙ lex nostra procedat etiam in legatis, an etiam verum erit si legata relicta sint filijs iam natis: videretur, ꝙ non, quia constat, ꝙ pater saltem in genere cogitauit de filijs nascituris, ex quo grauauit iam natos, & ita decidunt Bal. & Ang. in l. Titius testamento, ff. de lib. & posthu. & Bal. consi. 127. quidam ser Petrus, lib. v. & Cor. consi. 244. videtur prima facie, col. v. li. ij. Contrariũ videtur verius per ea, quæ dixi s. q. vi. & ꝯrium tenet Bart. in d. auth. ex causa, & in d. l. filio ꝑtetito, ff. de iniu. rup. quẽ alij *cõmuniter* sequuntur, & idẽ tenet Bart. in d. consi. 225. & Alex. in d. cõsi. 47. & ideo Ias. licèt de prædictis mentionẽ non faciat in d. auth. ex causa. dixit tñ, ꝙ decisio Bald. in d. l. Titius, est periculosa: sed q̃ritur, an isto casu legata reuocentur in totum, an pro portionibus posthumorum tm̃? videtur pro portionib. præteritorum posthumorum, per text. in l. pe. ff. de iure codi. per quem ita distinguit Bald. in d. l. filio ꝑterito. Contrariũ dđm videtur, quia pater facilius grauabit filios natos in quingentis ducatis, qñ supersunt eis mille pro quolibet, q̃ in ducentis, si non supersint nisi alij ducenti. Ideo iustius videtur, ꝙ debeant reuocari in totum. Nõ ob. text. in d. l. pen. quia sanè intelligendus est, qñ legata fuerunt nominatim relicta a filio nato, fm d. Alexã. in d. authen. ex causa, & Lud. Rom. consi. 181. Pro decisione.

Vigesimoprimò quæro, quid si in testõ adsit clausula codi-
42 cillaris † concepta per verba futuri tẽporis: vt, si non valet, vel valebit in vim testamenti, valeat in vim codicillorũ. & aliàs oĩ meliori modo, & c. An tunc etiã legata reuocentur natiuitate posthumi ignoranter præteriti: Ista est ardua, & quotidiana disceptatio. Videtur, ꝙ nõ, quia ꝑ talem clausulã satis apparet, ꝙ testator cogitauit de posthumis: nã si cogitauit oẽm casum, quo testm̃ põt annullari, etiã cogitauit casum natiuitatis posthumorũ; Quando aũt pater cogitauit de posthumis saltem in genere, non reuocantur legata, quia cessat finalis ratio huius nr̃æ legis, vt probatur in l. qui iure militari, ff. de testa. mil. Scđo pro hac parte facit tex. in l. gñaliter, §. ex testõ, ff. de fideic. lib. sic inducendo: virtus clausulæ codicillaris ea est, ut censeantur repetita legata a venientibus ab intestato, l. eam quã, & l. ex testõ, s. de fideic. l. ex ea, & ibi gl. ff. de testa. Repetitio uero legatorum facta a venientibus ab intestato, vires habet etiã rupto testamẽto natiuitate posthumi, d. l. gñal'r, & d. l. ex testõ, ergo & c. Tertio videtur de hoc esse text. in l. si quis cum testm̃ nullũ, & in l. ab intestato, ff. de iure codicill. Et ita tenent Iac. de Belu. & fere oẽs antiqui, ut refert Bar. in l. j. in vj. q. ff. de iure codi. & ita consuluit Old. consil. 149. Super prima. sequuntur Imo. in d. l. filio præterito, col. viii. Bal. Fulg. & Alex. in d. auct. ex causa. ubi idem Alex. asserit hanc opinionem fore a Doc. *cõiter* approbatam, & ita consuluit ipse Alex. consi. 213. col. pe. lib. j. dicens etiã ibi, ꝙ ista opinio cõis est, & latius idem consuluit cons. 142. Circa primum, lib. 2. & consi. 30. Ponderatis, lib. 3. & Pau. de Ca. consi. 200. clarum, in j. par. & Lud. Rom. consi. 122. Circa id. & Cor. cõsi. 225. Anteq̃ aggrediar, lib. 3. Ego uerò sp̃ credidi, & nunc maximè credo, ꝯriam sñiam ueriorem. Et ut paucis ueritas elucescat sciendum est, ꝙ in dubio testator non præsumitur cogitasse de posthumis ab eo præteritis: quia si de eis cogitasset, nõ est credendum, ꝙ tot legata fecisset, ut hic, & l. generaliter, §. cũ autem, in fi. s. de insti. & substi. & propterea cõis opi. est, ꝙ legata hoc casu non conseruentur per auc. ex causa, ut conclusum fuit s. q. xix. Nunc punctus est uidere, an clausula codicillaris ĩducat sufficientem coniecturam, qua mediante possumus dicere, ꝙ testator cogitauerit de posthumis præteritis. Dicũt prænominati Doc. ꝙ sic, si clausula codicillaris sit concepta ꝑ uerba futuri temporis. Ego aliter sentio, & qui uel modicam rerũ habeat experientiam, idem mecum (ut puto) arbitrabitur, infra scriptis rationibus. Et primò, quia fm cõem sñiam per testm̃ testõr nõ præsumitur uoluisse grauare filios præteritos tot legatis, ergo nec per codicillos. Dato ergo, ꝙ uirtute cłæ codicillaris testm̃ conuertatur ĩ codicillos, non tñ põt dici conuersa uoluntas, quæ erat per testm̃ nõ grauare filios tot legatis, si de posthumis cogitasset. Scđo, qa cła illa gñalis, ꝑmittens nõ reuocare donationem ulla ratione uel causa, ẽt cum iuro, non operatur, ꝙ pater dicatur cogitasse de filijs nascituris, qa nõ includit casum uerisimiliter non præuisum, ut latè probaui s. in 3. q. ergo eadem rõne cła codicillaris non includet casum natiuitatis posthumorum nõ cogitatũ. Tertiò, qa talis cła magis apponitur de ꝯsuetudine Notariorũ, q̃ ꝙ testõr intelligat, qđ operetur, fm Bar. in d. l. j. q. v. ff. de iure codi. Et profectò si nos ad sanum reducamur sensum, nullus erit qui arbitretur testõrẽ qui non sit maximus Iurista, cogitasse cłam codicillarem operari hunc mirabilem effectũ, cũ sup hoc dubitent ẽt summi legũ uertices, & plures sint authoritate saltem maiores, q̃ tenent hanc cłam nihil (quantum ad terminos nostros) operari, ut statim uidistis. Nec obst. si dicatur, ut dicebat Io. de Imo. in d. l. filio ꝑterito, ꝙ testator censẽt mandasse Notario, ut apponat ĩ testamento oẽs cłas consuetas, l. fi. s. de fideius. & tradit per Moder. in c. cũ M. Ferra. de cõsti. ubi scripsi: quia esto, ꝙ ita sit, non tñ sequitur, ꝙ testõr intelligeret effectũ ipsarũ cłarum. Nõ etiã obst. si dicatur, ꝙ Notarius uulgarizauit ipsam cłam coram testatore, quia non sequitur ꝑpea, ꝙ testõr perceperit vim & effectum dictæ clausulæ, quẽ Notarius (vt puto) non intelligeret.
43 qđ suaderi põt ex eo, ꝙ Notarij † sunt vt plurimũ idiotę, ignorãtes sensum & intellectũ verborũ, c. j. de no. for. fid. per quem tex. ita dixit Cępo. in trac. đ simul. ꝯct. in viij. ꝑsump. Et qa ẽt peritissimi Doctores sup hoc hæsitant. Quartò facit text. in l. sicut certi, & in l. si cũ vel in vtero, s. de testam. mili. & in l. militis codicillos, §. miles sũpmis, ff. e. ti. sic inducẽdo, in testõ militis tacitè inest cła codicillaris, l. 3. ff. de test. mil. & tñ si nascaẗ militi filius ex insperato, rũpit testm̃, ẽt quo ad legata, d. l. sicut certi. Ex hoc satis datur intelligi, ꝙ ꝑꝑ talem cłam testator non censẽt cogitasse de posthumis, & hanc opi. tenuit gl. in d. auc. ex causa, quam sp̃ secutus fuit Bar. & legẽdo, & consulendo. Nã idẽ tenuit Bar. ibi, & in d. l. j. in vj. q. & in d. l. filio præterito, & in ꝯsi. 210. & 235. s. allegatis. & Bal. sibi ꝯrius in l. si totas, s. de inof. dona. vbi attestatur ita se consuluisse, prout consuluit in d. consi. 239. quia vltimus, lib. 3. vbi dicit, ꝙ licèt sp̃ dubitauerit, tñ sequendam putat opin. Bar. tanquam humaniorem, & idem voluit Ang. in l. quid iure, ff. de mili. testa. & in l. i. ff. de iur. codic. & consi. 77. posita pro constanti, in 3. dub. & consi. 108. Ista quæstio. & Alex. sibi ꝯrius in d. consi. 41. lib. j. & consi. 47. lib. 2. & d. Franc. de Acol. de Are. (vir sanè integerrimus, optime conscientiæ, & oĩum subtilissimus) in l. Titius, ff. de lib. & posth. vbi con-
44 cludit inspiciendam esse † quantitatem patrimonij & numerũ filiorum; & si omnibus cõsideratis talia sint legata, quæ testõr verisimiliter non fuisset relicturus, si de posthumis cogitasset, tunc virtute huius clausulæ codicillaris nullo mõ sunt sustinẽda legata, & ita cõsuluit idẽ Arc. consi. 93. & consi. vlt. ubi audacter dicit, ꝙ opiniones aduersantiũ sunt somnia vigilantiũ, & leges cauillãtiũ. Et istã opi. sequitur d. Ias. in d. auc. ex cã, dicens ꝙ sñia Bar. est æquior, & ꝙ ipse requisitus nunq̃ voluit ꝯsulere ꝑ ꝯria parte, & ꝙ suo tempore fuit iudicatum fm opi. Bar. per duos Senatores Ducis Mediolani, & fm sententiam Bar. ẽt cõsuluit d. Card. Zab. consi. 20. Iacobus testator, per totum. Idem tenuerunt d. Io. Bapt. de S. Seue. & Socy. vt refert Are. in d. consil. vlt. & reperio, ꝙ ita nouissimè consuluit Socy. consil. 93. Casus uigente peste, lib. 4. Et ista opin. solida remanebit, si contraria ratio, super qua aduersantes se fundant, e medio submoueatur. Dicunt ipsi ꝑꝑ illa verba generalia, si non ualebit testamentum, & c. testõrem saltẽ in genere cogitasse de posthumis

præteritis,

præteritis, q̃ rō nō est vera, vt patet ex prædictis: nā si de posthumis cogitasset, vsus fuisset sano consilio, id est non præteriisset eos, quinimo verisimiliter eos instituisset in aliquo, ne præteritione testm̃ irritaretur, l.Gallus, in prin.ff.de lib.& posthum. & l.i.& per totum. s̃.de hær.inst. Nemo.n.præsumitur eligere viā, per quam suū iudicium subuerti possit, l.3,ff.de testam. mil. & ista p̃sumptio tanq̃ fortior tollit illam p̃sumptionem, ꝙ pp verba generalia præsumatur cogitasse de posthumis, saltē in genere. Quia præsumptio d.l.3, est fortior omnibus aliis, f̃m Nouissimos in l.Centurio, ff.de vulga.& pup. ergo tollet aliam, l.diuus, ff.de in integ.rest. Vel aliter,& tertiò r̃ndetur, ꝙ clausula illa, si non valebit, debet intelligi rebus sic stantibus, ꝑut stabant tpe conditi testamenti, f̃m Io.And.in addi. Spec. in tit. de inst. edit.§.compendiose, ver.pone, pr̃ in suo testō, arg.l.qd̃ Seruius, ff. de condi. ob cau. Verum nato filio res desinunt esse in eodē statu, ergo &c. Non deniq; ob.si dixeris, ꝙ cōis est in ꝯriū,& a cōi non est recedendū, f̃m Bar.in l.cum prolatis, ff.de re iudi. quia possem illud negare. Nam Socy. in d.consi.93.col.fi.dixit opi.Bar.fore cōem, & magis æquam. Et certè si authoritates recenseantur, apparebit ꝙ plures maiores authoritate tenent cū Bar. Vel aliter dici potest, ꝙ opi.gl.Bar.& sequa.fundat̃ melioribus rationibus, ideo proponenda est ēt in iudicando, q̃a non ex authorum multitudine, sed ratione iudicandum est, l.i.ibi, non ex multitudine, C.de vet.iure enucle.c.capellanus, de fer. Et maxime si contra communem sit authoritas gl.& Bar. prout in casu isto, secundum Io.de Imo.in c.cum contingat, in vj. char.de iureiur. Sal.in l.traditionibus, s̃.de pac.sunt.n.gl.& Bar.
45 † duæ tutissimæ naues, cum quibus vastum iuris pelagus nauigamus, & ad portum veritatis reducimur, secūdum Sal.in l.i.s̃. de pact.& Cur.consil.43.col.vj. Vel aliter respondetur, ꝙ Doct. qui pro ꝯria parte cōsuluerunt, non tantum se fundāt in clausula codicillari, sed etiam quia testator superuixit post natiuitatem posthumi per tātum temporis spatium, ꝙ potuit mutare testm̃: & quia non mutauit, præsumitur, ꝙ cum eadem voluntate decedere voluerit, arg.l.quærebatur, ff.de testa. mil. De quo ĩ. diffuse dicā, & ista opinio maxime mihi vera videtur si tempore conditi testamenti testator esset in firmus: quia credēdum est, ꝙ magis de morte, q̃ de procreatione liberorum tunc cogitaret, l.hac consultissima, §.at cum humana; fragilitas, s̃. qui testamen.facere possunt.

46 Vigesimosecundò quero, an hæc lex † procedat in donatione facta in ꝯctu matrimonii: vr̃ ꝙ non, cessante ratiōe legis. Nā qui matrimoniū ꝯhit, de filiis vr̃ cogitare, cū matrimonia contrahātur pp sobolem procreandā, l.i.ff.sol. mat. Secūdo ꝓ hac sn̄ia vr̃ tex.in l.vnica.s̃.si dos constan.mat.sol. fue. vbi pactū de
47 lucranda dote† non reuocatur propter superuenientiam liberorum, & ita consuluit Soc. consi.53. viso instro, col.3.lib.4.dicens idem consuluisse d.Ange.de Perig. & Leonem de Carpelis, Doct.Perusinos. Idem vr̃ velle Socy.in l.ii.col.i.ff.sol.ma.dicens sic consuluisse do. Iuonem de Copulis, & plerosque alios Doct. Perusinos, & fuit de mente Pau. de Cast.& Ale.in d.l.ii, volentium, ꝙ pactum de lucranda dote non reuocetur susceptis liberis. in ꝯrium facit doctr. Bar. in d.l. Titia, §.Imperator, ff.de leg.ii.q̃ vult, quod in dubio donans non p̃sumat̃ cogitasse de posthumis, nisi appareat expresse: sed in ꝯhēte matrimoniū non constat expresse, ꝙ cogitauerit, ergo &c. Et si dicatur apparere ex hac coniectura, ꝙ matrimonia ꝯhantur pp sobolem ꝓcreandā. R̃ndetur, ꝙ talis coniectura necessario nō concludit: q̃a si coniugatus, qui et quotidie in actu copulæ, non p̃sumit̃ cogitasse de liberis procreandis, f̃m Doct. *cōmuniter*, non debemus dicere, ꝙ sponsi cogitasse p̃sumantur. Nam vt docet experientia, q̃ est rerum magistra, c.q̃ sit, de ele.lib.vj.cle. dispendiosam.de iud. magis solent cogitare de filiis nascituris cōiugati, q̃ sponsi, & maxime sponsa virgo, & incorrupta. Et si ista coniectura vera esset, idē dd̃m foret in ꝯiugatis. vñ vix dari posset casus, in quo donatio coniugati habilis ad concipiendā prolem reuocaretur natiuitate posthumi. Ideo cōcludendū vr̃, ꝙ donatio facta in ꝯctu matrimonii ēt reuocetur natiuitate filii, prout reperio consuluisse d. Phil. Cor. consi.30. In hac, col.3.lib.4. consi.11.col.pe.lib.3.& ita ēt tenent Mod. Taurinē.in d.l.2. Nō ob.tex.in d.l.1.s̃.si dos constante matrimonio. quia loqtur in lucro dotis, quod non est simplex donatio, sed ob cām, quæ natiuitate posthumi nō reuocatur, vt s̃.conclusum fuit, q̃o.xiii.dicitur.n.maritus consequi tale lucrum ex cā onerosa, videlicet pp onera matrimonii, vt est tex.in l.i.§.lucratiuas, ĩ.de impo. lucr. descri.lib.x.& not.per gl.& scribē. max.d.Ale. in l.si donaturus, ff.de cond.ob cau. Nec huic solutioni obstat replicatio Soc. dicentis, ꝙ imo lucrum dotis consequitur maritus, etiā ꝙ nulla supportauerit onera, vt puta si illico post contractum matrimonium sponsa decesserit, f̃m Bal. in l. Deo nobis, per illum tex.s̃.de epis.& cle. quia r̃ndet, ꝙ si maritus mortua sponsa, nō sustinuerit onera m̃rimonii, hoc processit a casu, & ꝑ accidēs: vñ non ꝑpca sequit̃, ꝙ tale lucrū non dicat̃ debitū ex cā onerosa, arg.l. de fideic. s̃. de transact. Consideramus. n.originem &
48 causam, † propter quam statutū vel pactum defert huiusmodi lucrum, non autē consideramus euentum, vt probatur in d §.lucratiuas, quem ad hoc alleg.gl.in d.l. si donaturus. & bene facit gl.in l.si duo, ff.de acq.hæc. quā ibi summe no. Io. de Imo. Lud.Rom.& Mod.& Alex.in l.iuris ignorantia, s̃.qui admi. Præterea, decisio Bal. in d.l.Deo nobis, non est vsquequaq; vera, vt late disputat Fel.in c.3.loco, de præsumpt. Præterea, possumus dicere, ꝙ tale lucrum reputatur don atio ob causam, id est, pp contractum m̃rimonij: nam forte maritus non ꝯxisset matrimonium, nisi credidisset se lucraturum partē dotis. Sed quid si maritus donauerit vxori aliquid pp nuptias, vel quid si ex pacto mortuo marito vxor debeat lucrari tertiam partem bonorum ipsius mariti, an etiam extantibus filijs vxor lucrabitur? videtur ꝙ non, quia tale lucrū ex parte vxoris, quæ nulla sustinet onera m̃rimonij, dicitur simplex donatio, secundū Ludo. Ro. consi.406. Quæstio præsens, in fi. In ꝯriū credo esse veritatem, quia maritus si cogitasset de filiis nascituris, etiam donasset, cū vxor teneatur a mario sibi donata, & etiam tale lucrum debitum ex pacto reseruare filiis nascituris ex eodem m̃rimonio, d.l.i.& in Auc.de nup.§.dotes,& l.fœminæ, §.his, sup.de secun. nup. & quia debetur tale lucrum ob causam: nam forte vxor non ꝯxisset m̃rimonium absq; tali lucro, vt s̃.dixi. Et ex præmissis infertur ad vnum, quod faciliter posset euenire. Pater maritauit filiam Titio, cui in dotem dedit mille, & post eius mortē promisit omnia eius bona ipsi Titio eius genero, postea mortua prima vxore iam sene, superduxit alteram, ex qua filium ꝓcreauit, quærit̃ an natiuitate filii sit reuocata ꝓmissio omniū bonorum post mortem? ex prædictis videtur ꝙ non, tanq̃ fcā sit ob cām m̃rimonii. In ꝯtrarium videtur veritas, quia dos fuit ob cām m̃rimonii assignata, & ex solōne dotis pr̃ liberatus est ab obligatione dotandi, l.fi.C. de dot. promis. Donatio aūt aliorum fcā post mortē non fuisset a p̃re facta, si de filiis cogitasset, ergo reuocabitur per hanc legem. Posset forte dici, ꝙ si dos nō esset ꝯgrua attenta cōditione mariti, ꝙ donatio vsq;ad supplemētum iustæ dotis videatur facta ob causā matrimonii, ideo non reuocetur per hanc legem.

Vigesimotertiò quæro, an natiuitate filii ltimi, & naturalis,
49 reuocetur ltimatio spurii? videt̃ ꝙ sic, quia legitimatio † dicit̃ donatio, auth.itē sine legitimis, s̃.de nat.lib. Insuper videt̃ etiā militare ratio huius legis, nam si pater cogitasset se habiturum filios legitimos, & naturales, verisimiliter non legitimasset spurium, ergo &c. Eadem.n.ratio idem ius ostendit, vulgata l.a Titio, ff.de verb. ob. Scdo facit pro hac sn̄ia tex.in l.ex facto, ff.de vulga.& pup. vbi exemplaris substitutio expirat natis liberis, q̃a cessat causa, pp quam furioso facta fuit substitutio. Sic in arg. dicamus, ꝙ reuocetur ltimatio facta, quia pr̃ filios legitimos & naturales non habebat. Nam natis legitimis cessat finalis ratio legitimationis.& per illum text. ita determinat ibi Cy.& sequit̃ Old.consil.247. Factū tale est, quidam Rex. Tertio pro hac parte Pau. de Cast. consi.22.nisi oībus, in ii.parte, sic arguit. Si pater tpe ltimationis habuisset filios ltimos & naturales, non va
50 leret legitimatio, † si de filiis ltimis, & naturalibus, non fuisset fcā mentio secundum Bar.& *communiter* scrib.in l. Gallus, §.& quid si tātum, ff.de lib.& posth. eo quia non p̃sumitur quod Princeps ltimasset spurios, si sciuisset p̃rem habere filios ltime natos. eadem ergo rōne dicamus, ꝙ Princeps non ltimasset spurios si credidisset nasci debere ltimos,& naturales, vñ ltimatio censeri dēt fcā sub condōne, si ltimi non nascantur, ergo natis filiis ltimis, & sic defecta condōne, ltimatio expirabit. Quarto,
51 ista opinio potest sic cōprobari, si ltimatio † fieret extantibus filiis ltimis & naturalib. quos pr̃ & Prīceps ignorarēt viuere, nullus diceret eam valere, arg.l.pe. ff.de iure codi. ergo non ēt dēt valere si supueniāt filii, de q̄bus neq; pater, neq; Princeps cogitabāt, & hāc ptem sequunt̃ Io. And.in addi. Spe. ti. de suc. ab in test.§.j.Gui.de Cu.in l.j.ĩ.de nat. lib. idem Guil. & Alb. de Ros.in l.tale pactum, §.fi.ff. de pac. Et istam dicit veram Ang. q̃n pater tpe legitimationis desperabat de prole ltima, in d. §. & quid si tantū. Istam tenet Are. in d.l.ex facto, motus in effectu per l.nuper, s̃.de nat. lib. quæ parum facit, & p rōnem Pau. de Castr.s̃.deductam. Contrariam opi. ꝙ non reuocet̃, tenent Rav.Cy.Alb.& Saly.hic, Bar.Bal.Io.de Imo. Ale.& Ias.in d.l.ex facto.vbi adducunt infinitas authoritates. & vltra eos adde, qd̃ idem tenent Aleber.de Ros.in rub.s̃.de na.lib.d.Alex.consi.187. videretur prima consideratione dicendum, col. v. & consi. seq.lib.v.Ful.consil.65. Titius coniugem non habens, per totū. & pro hac sententia, quæ est communis, adducuntur plura. Pri
52 mo, cessante causa † non cessat effectus iam consummatus, l.fi.ff.vnde lib.non cessabit ergo ltimatio perfecta, dato ꝙ peruenerit ad eum casum, a quo forte non sumpsisset exordium ꝛ l.si sub vna, §.si vni, ff. de ver.ob. Ad istud fundamentum r̃ndet Are. ꝙ legitimatio natiuitate ltimorum reuocatur ex voluntate disponentis, quo casu non habet locum distinct. an actus sit iam perfectus, vel non, vt hic, & l.tale pactum, §.fi.ff.de pac. Defendendo cōem cogita, ꝙ ratio Are. procederet, si appareret, ꝙ talis fuerit mens disponentis, vt ipse asserit, sed de hac mente non apparet. Et si diceres apparere ex eo, ꝙ non vr̃ fuisse mens

Prin-

tis Principis,præiudicare filiis ltĩmis iam natis,vt dicit Bar.in d. §.& quid si tantum,& eadem rõne non ẽt filiis legitimis nascituris. Rñdeo, si non sit fcã mentio filiorũ natorum,vitiat legi-
53 timatio vitio subreptionis. idẽ dico, si legitimatio † facta nullis extantibus filiis ltĩmis, argui possit de subreptione, vt si prætacuisset se coniugatum cum vxore iuuene, ex qua verisimiliter poterat filios suscipere, tunc ltĩmatio spurii reclamãtibus filiis,postea ltĩme natis,nõ valeret,§.si quis vero habẽs, in Auc. quib.mod.na. effi.legi.p quẽ tex.ita decidit Are.in d.l. ex facto, & Alb.de Ros.in rub.s̃.de natu.lib.& Oldra.in d.consi.247.& Ale.consi.188.sed si Princeps fuit debite certioratus,non video quominus dici possit ltĩmationem reuocari in mente disponẽtis. Scdo pro hac parte adducit alia ratio: ltĩmatio per subse-
54 quens matrimonium † non reuocatur superueniente prole legitima, d.l.nup, s̃.de nat.lib.ergo non ẽt dẽt reuocari legitimatio per rescriptũ, quæ nihil differt a ltĩmatione per subsequens matrimonium,§.illud, in Auct.qui.mod.nat.effi.sui. Sed istud parũ stringit, tum quia efficacior est legitimatio p subsequens matrimoniũ,c.tanta,qui filii sint legi.& ĩ.comprobabo.Tũ, qa verum est,quod legitimati per rescriptum nihil differant a vere legitimis, data.s.validitate legitimationis. sed istud est, de quo disputamus. Vnde anteq̃ conclusum sit, ꝙ ltĩmatio firma maneat, non bene adducitur similitudo. Aduertite etiam,qa istud assumptum non vr̃ bene adaptari in proposito, quia nos loquimur in legitimatione spurii, qui nõ legitimatur per subsequẽs matrimonium secundum Bar. in l.pe. ff.de concu. Ad hoc.n. vt filius legitimetur per subsequens matrimonium, oportet ꝙ
55 sit natus ex concubina, † cũ qua pater potuisset ꝯhere mr̃imonium,& quã retineret in domo affectione maritali,§.si quis autem, in Auc. quib.mod. nat.effic.sui.per quẽ ita consuluit Bal. consi.206.Casus talis est, col.2.lib.3.Old.consi.247.Factum tale est.declarat Spec.in ti.de succ.ab intest.ver.& no. tria.& Ang.in §.fi.Insti.de nup.& hoc de iure ciuili,sed de iure cano. nati ex qua cunque muliere, cum qua pater tpe cõceptionis potuisset nuptias contrahere,legitimantur per subsequens matrimonium, s̃m Goffre.in Summa,de filiis præsb.col.pe.& Bal.in addi.Spec. ti.de succes.ab intes.§.i.& in l.Paulus, ff.de sta.ho.& in c.i.§.naturales,si de feu. fue.contr.inter domi.& agn.vasal.& Ang.in §.fi. in Auct. quib.mo.nat.effi.sui.Pan. in c.innotuit, de ele.Nic. de Vbal.in tract. de succes. ab intestat.char.vii.Et quia legitimatio pendet ex validitate matrimonii, forte idem dicendum esset de iure ciuili, s̃m Deci.consil.155.col.i.quod tamen nunc non affirmo.Tertio facit, quia si legitimatio reuocaretur natiuitate filii legitimi, sequeretur quod pater habuisset filiũ pro parte tẽporis legitimũ, pro parte non, quod est absurdũ,l.si tibi filius, ff.de adop. Ad istud etiã respondet Aret. ꝙ istud inconueniens pt̃ procedere in adoptione, sed non in ltĩmatione, qa potest ali-
56 quis legitimari ad quædam particularia † tantum, §. filium,in Auc.quib.mod.nat.effi. sui.c.i.de filiis na. ex mr̃i. ad Morg. ꝯct. Sed ista rñsio non tollit(vt puto)fundamentũ, quod sic fortifi-
57 co, de arrogatione ad ltĩmationem optimum est argumen.† secundum gl.in ver.parentibus, ff.de muni.cum cõcor. alleg p d. Ias.in l.cũ filio, ad fi.ff. de legat.i.sed arrogatio non põt fieri ad tps, d.l.si tibi, ergo nec ltĩmatio. Similiter adoptio nõ põt fieri sub cõdõne,l.actus ltĩmi, ff.de reg. iur.ergo nec ltĩmatio. Nec ob. ꝙ ltĩmatio possit fieri ad aliqua particularia, quia ẽt adoptio pt̃ fieri quo ad qdã,l.qui in adoptionem, ff. de adop. & tñ quo ad illa particularia dẽt esse perpetua, d.l.si tibi, idem ergo cõcludendũ in ltĩmatione. Præterea, ltĩmatio particularis,nõ
58 est † pprie ltĩmatio, sed potius qdã dispensatio, l.sed si hac, §. patronũ, & ibi not.Pau.de Cast.& Ias.ff.de in ius voc. & idem Pau.in rub.C.de iure aur.annul. & consi.30.in i.part.Super pũcto isto.& Dec. consi.52. Quarto pro cõi arguit d.Ias. hoc mõ,
59 † de liberto ad legitimatũ valet,ar.§.si quis ergo,in Auct.q.mo. na.effi.legi.& in Auc. vt li.de cætero, §.i. Verum libertas semel data seruo,non põt reuocari, nisi ex cã, l.Papinianus, §.fi.ff. de inof.te. ergo nec ltĩmatio. Sed tu dicas,ꝙ arg.non ꝯcludit,quia nos disputamus, vtrũ superuenientia filiorũ ltĩmorum, sit iusta cã reuocãdi ltĩmationẽ; & obtẽto ꝙ sic, ar.retorquebir. posset aliter respõdere, sed non expedit.Quid tenẽdũ? Passus iste (vt videtis) difficilis est & inuolutus. Mihi vr̃, ꝙ ista qõ habeat tria capita. Primum est, an legitimatio spurii valeat.Secundũ, data validitate, an irritetur natiuitate legitimorum. Tertiũ,posito ꝙ non reuocetur, an intelligatur facta sine p̃iudicio legitimorum nasciturorũ. Circa primũ subsistẽte aliqua subreptione vel obreptione,certissimi iuris est, ꝙ non valet,d.§.si quis vero non habens cum aliis s̃. allega. Cessantibus verò obreptione & subreptione teneo, ꝙ valet, qa Imperator pt̃ ltĩmare spurios ẽt extãtib.ltĩmis, s̃m Saly.& alios *cõmuniter* in auc.itẽ si qs, s̃.de natu.lib.Imol.in c.nisi cũ pridem, §.personæ, de renũc. sentit Bar.in d.§.& quid si tantũ, & ibi late Mod. Circa s̃m teneo cõem, ꝙ nõ reuocet, tũ qa nõ ꝯuenit filiũ esse ltĩmũ ad tps,tũ qa si Princeps fuit informatus,ꝙ pater habilis erat ad pcreãdũ filios,satis dr̃ pcogitasse, ꝙ pr̃ poterat filios suscipere, quo stãte cessant oĩa fundamenta aduersantiũ. Circa tertium videretur

æq̃ssimo iure dd̃m,ltĩmationẽ non p̃iudicare posthumis ltĩme natis in successione patris ab intestato, qa nec patris, nec Principis mẽs fuit velle præiudicare ltĩmis.Pater.n.ltĩmari filium p curauit, qa filios legitimos non habebat. Princeps etiam licet potuerit ltĩmare spurium in p̃iudicium, nõ tñ creditur voluisse, qa non potest legitimare spuriũ in odium legitimorum, nisi de plenitudine potestatis, qua Princeps in dubio non p̃sumit
60 † vsus fuisse, secundum Pan.in c.innotuit, de elec. Bal. & Pau. de Cast.in l.si testũ,s̃.de test.Alex. & Mod.in l.quanq̃,s̃ de testamil.vnde nisi ex tenore legitimationis appareat,ꝙ Princeps voluerit vti suprema potestate, non succedet ab intestato legitimatus simul cum legitimis. Qd̃ videtur tenere d.Ale.ꝯs.82.præscriptis,co.vii.lib.vi.Sed in ꝯrium videtur cõis opinio, pro qua Raph.Fulgo. in d.ꝯsi.65. mouetur vrgenti rõne. Adoptatus, in quo non est ius naturæ ꝯiunctum cum iure legis, succedit simul cum legitimis & postea susceptis, l.si te, & ibi Bal.no. illũ tex.ad istud propositum, s̃.de suis & legi. ergo a fortiori simul etiam succedet legitimatus, in quo cõcurrit ius legis & naturale.istud fundamẽtum videtur valde stringere p cõi, tñ ꝯsidera
61 si pt̃ rñderi, ꝙ adoptio † in p̃iudicium posthumorum valet de iure cõi absq; Principis beneficio,l.qui in adoptionẽ,ff.de adop. licet nõ valeat in p̃iudicium iam natorum, nisi Princeps dispẽsauerit, s̃m Bal.ꝯs.24.Statuto ciuitatis, lib.i.per tex.in l.nec ei,§. præterea,ff.de adop.legitimatio vero nõ p̃iudicat ẽt nasciturìs, nisi voluerit Princeps p̃iudicare. Qd̃ non p̃sumit voluisse, nisi constet.Sed tunc cõsiderabis, qa lex p̃sumit p̃rem voluisse p̃iudicare nasciturìs adoptãdo, & nõ legitimãdo. Retẽta tñ cõi,cã intellige, pcedere ĩ legitimato p rescriptũ Principis, secus in ltĩmato p oblationẽ curiæ, s̃m Bar.in d.§. ex facto. sed ista limitatio cõiter reiicitur, quia quantũ ad patrem, de cuius successiõ
62 ne agitur, legitimatus † per oblationem curiæ nihil differt a legitimato per rescriptum, §.& quoniã variæ,in Auc. quib. mo. natu.effic.sui.de quo infra late.

Vigesimoquarto quæro secundum ordinem literæ ibi, & postea susceperit liberos. An adoptione vel arrogatione filii reuocetur donatio? videtur ꝙ sic, quia appl̃one liberorum & filiorum, etiam comprehenduntur adoptiui, l.j. ff. de adoptio. ꝯrium facit, quia ista lex est exorbitans, ergo debet intelligi de filijs veris & propriis, & sic de ltĩmis & naturalib.l.filiũ diffinimus,ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.nõ ãt de filiis fictis,vt sunt
63 † adoptiui, d.l.j.& filio, quem pater, ff.de liberis & posthu. Et hac rõne dicimus, ꝙ statutũ excludẽs filias extantib.masculis,
64 non intelligitur † de filijs masculis adoptiuis, qui non sunt vere filij, secundũ Ioan.de Ana. cõsi.27. viso pcessu, sequitur Ias. in l.quicunq;.§.ptor ait, ff.de in ius vocan. Scdo facit tex.in l.fideic.ff. de cond. & demon. & in l.si ita,§.fi.ff. de legat.2.& c.j.§. adoptiuus, si de feud. fue.controuer. inter dom. & agna. vasal. Tertio comprobatur per decisionem Ang. in l.iubemus, s̃. de Trebel. vbi vult, ꝙ decisio illius legis non hẽbat locum in filiis adoptiuis. Quarto facit, quia dispositio l.cum acutissimi, s̃. de fideic.& l generaliter, §.cum autem, s̃.de institutio. & substitutio. non vendicat sibi locum in filiis adoptiuis, secundũ Cyn. & *cõmuniter* scriben. in d.§.cũ autem. Ale. & Mod.in l.ex facto, §.si quis rogatus. ff. ad Treb. Et p ista parte cõsuluit d.Ale.cõsi. 40.super j.col. fi. lib.iiii. & mihi placet, ne sit in facultate donãtis reuocare donationem quãdo velit, adoptando sibi filium.& quia iste tex.in verbo susceperit, iuncto tex.in c.fi. vxii. q.iiii.in
65 verbo, nati, † de filiis susceptis per natiuitatem non per adoptionem loqui videtur.

Vigesimoquinto quæro, an natiuitate spurii reuocetur donatio? Breuiter respondeo ꝙ non, pluirib.rationib. Primo,quia spurii non sunt filii nominandi, auc. ex complexu, s̃.de incest. nupt.Scdo, quia pater eis nihil potest relinquere pter alimenta,c cum haberet, de eo, qui dux.in matri. quã pollu. per adul. & not.per Bar.in d.aut.ex.cõplexu. Tertio, quia lex loquens de
66 filiis, nunq̃ intelligitur † de filiis, quorum conceptioni lex resistit, secundum Gemi.in c.ii.statutum, in fi.prin. de hær.lib.vi. Cur.ꝯsi.74.vers.sexta differentia.& sentit Bar.in l.heredib.§.j.ff. ad Treb.Quarto facit, quia spurius non rumpit substitutionẽ, secundum Bar. & alios *cõmuniter* in d.§.si quis rogatus. Et cõsuluit Ale.in d.consi.40.col.fi.lib.4.

Vigesimosexto quæro, licet non reuocetur natiuitate spurii donatio facta a patre, vt conclusum fuit in præced.q. an saltẽ reuocabitur donatio facta a matre? videtur ꝙ non,qa lex talium filiorum conceptioni resistit, etiam respectu matris. In ꝯrium facit, quia spurij succedunt matri, nisi sit illustris, §.vulgo, Insti.de suc.cog.auc.si qua illustris, s̃.ad Orfic. vnde in matre vr̃ militare rõ huius legis,quia filiis ẽt spuriis mater efficit,& eis pt̃ bona sua relinquere, & si mr̃ cogitasset se habiturã filiũ ẽt spurium, verisimiliter nõ donasset.Et pro hoc facit, qd̃ dixit Bar.in d.§.si qs rogatus. vbi concludit substitutũ mr̃i excludi a filio spurio ipsius mr̃is. Qd̃ dictũ Bar.nõ affirmo, qa Ang.Imo. & Mod.ibi tenẽt ꝯrium, qa nõ creditur testatorẽ sensisse de filiis, quorũ procreatione demigrat honos & fama suæ familiæ, & ꝯrũ vr̃ voluisse Bar. in d.l.hr̃dib.§.i.Et tenendo hanc partẽ, ꝙ reuo-

ꝙ reuocetur donatio fcã a matre.non obstat rõ ꝯria,qa q̃n lex
67 considerat solã coniũctionẽ,talis lex † ẽt ꝓcedit in filijs spurijs,
licèt conceptioni resistat,secundum Panor quem ibi sequitur
Fely.col.xviii.in c.nonnulli,§.sunt & alii,de rescrip.Cum igitur
lex admittat spurios de successione matris, & mens matris ea
esse præsumatur,ꝙ spurius filius ei succedat, videt̃ ꝙ donatio
debeat reuocari per rationem huius legis.

Vigesimoseptimò quæro, an donatio omnium bonorum
facta a patre,reuocetur natiuitate spurii,saltem quantum ad ali
menta, vel quantum ad dotem filiæ spuriæ? Tenetur.n. pa-
68 ter † alere filios spurios, & dotare filias spurias,d.c. cum habe-
ret,& ibi Car.Ant.& Panor.& Bar.in d.auc.ex cõplexu. & ista
est *communis* opi.etiam de iure ciuili, secundum d. Zanet. in c.i.
in lxi.differentia,de accusatio.quicquid dixerit do.Ale.cõs.74.
li.3.videretur,ꝙ sic,quia etiam,ꝙ donator cogitauerit de filiis
nascituris,tamen adhuc reuocatur donatio natiuitate filii, quã
tum ad debitum bonorum subsidium,l.i.& l.si totas,s̃.de inof-
fi.dona.ergo etiã reuocabitur vsq; ad dotem & alimenta, ar-
69 guendo † de legitima ad alimenta,vt arguit gl. in l. si quis a li-
beris,§.idem in liberis,ff.de lib.agn. in contrarium facit, quia
donatio respectu legitimæ reuocatur tanq̃ inofficiosa,d.l.si to-
70 tas.Sed spurijs,imo etiam naturalib. legitima † non debetur,
nascituris,tamen adhuc reuocatur donatio natiuitate filii,quã
cõmendat Are.in l.ex facto,col.ix.ff.de vul.& pu.& Ale.in l.in
pupillari.ff.eo.ti.ergo donõ non p̃t reuocari per spurium tanq̃
inoffic. Tenendo primam opinionem respondeo , ꝙ si pater
cogitauit de filijs spurijs , donatio non reuocabitur:sed si non
cogitauit,prout in dubio præsumendum est, secundum Bart.
in d.§.Imper.l.Titia,de lega.2. videretur æquissimo iure dẽm
ex præsumpta mente donãtis donationẽ reuocari. Nam si p̃r
de filijs spurijs cogitasset,verisim̃lr alimenta eis reseruasset,vel
donationẽ fecisset cũ pacto alimẽtandi spurios. Vel dici p̃t,ꝙ
donatarius oĩum bonorũ teneatur iudicis officio, alere filios
71 spurios † donatoris,arg.l.si q̃s a liberis,§.idẽ rescripsit,ff. de lib.
agn.per quẽ tex.dicunt Bart.& alii, ꝙ monasteriũ tenet̃ alere
72 † filios monachi.Sequit̃ Pan.in c.transmisse, q̃ filij sint legiti.
Fel.in c.in p̃ntia,co.xx.de prob.Cõfirmat,qa donatarius oĩum
bonorũ tenetur alere ipsum donatorem , aliàs tanq̃ ingratus
priuari posset beneficio donationis.l.fi.cum gl.s̃.eo. ẽt tenebit̃
alere filios donatoris,qui sunt eadem caro cum ipso patre,c.ꝯ
dicimus,§.hac auctoritate.35.q.3.

Vigesimooctauò quæro,an natiuitate filij nãlis tm̃ reuocat̃
donõ?vr̃,ꝙ non,qa dispositio huius legis est exorbitans,vt s̃.to
ties dictũ fuit.ergo debet intelligi de liberis ꝓprie,& sic de legi-
timis & nãlibus,l.filium diffinimus,ff.de his, qui sunt sui, vel
73 alie.iur.naturales ãt non dñr ꝓprie filii,† l.2.§. ltimos,ff. de ex-
cu.tuto.ꝑ quẽ dixit ibi Bal.ꝙ statutũ excusans habẽtes tres fi-
lios ab onere eũdi in exercitũ,nõ cẽset̃ excusare habentes tres
filios naturales tantum,qa verba statuti sunt ꝓprie & strictè in
telligenda,l.3.§.hæc verba,ff.de neg.gest.c. in nostro , de iniur.
Facit,qa conditio,si sine liberis,a leg.subintellecta nõ verificat̃
in nãlib.tm̃,l.gñalr̃,§.cũ ãt,s̃.de inst.& subst.sub ꝯdi.fac.Tertio
facit,qa hæc lex non hẽt locum in filijs spurijs,vt s̃.conclusum
fuit,ergo ẽt non hẽbit locum in nãlibus , quia secundum iura
74 nouissima concubinatus † est etiam prohibitus de iure ciuili,
c.i.de fil.natis ex mat.ad Morg.contrac. per plures alios,ita fir-
mat Io.And.in regula,sine culpa,de reg.iur. & Fely. in c. cũm
sit generale,col.vj.in fi.& seq.de foro compe. Cum igitur con.
cubinatus sit prohibitus omni iure, bene sequitur , ꝙ nati ex
75 concubinatu dñr spurii ,† quia omnis natus ex dãnato coi-
tu,potest dici spurius secundum Bar.in l.si gener,aliàs est lex fi.
ff.de his,quibus vt indig.Quarto facit,quia si ista intelligeretur
de naturalib.esset nutritiua peccati. Præstaret.n. occasionẽ de-
linquendi,ergo non valeret,c.fi.de præscript. nã statutũ dispo-
76 nens,ꝙ spurii † ita succedãt sicut ltimi,non valet, quia incitat
parentes ad delinquendum,secundum Bar. & Imo.in l.3.ff. de
testa.& Nico. de Vbal. in tracta. de succes. ab intest. charta 4.
Et hac ratione motus dicebat excellens d.Caro.Ru.i l.Gallus,
§.& quid si tantum,ff.de lib.& posthu.ꝙ l.ex facto,§.si quis ro-
gatus,ff.ad Trebel.& similes,sunt hodie correctę.Et sic ipse sen
tit,ꝙ hodie dispositio huius legis non possit procedere in filiis
naturalibus,licèt secundum hæc tempora Codicis forte locũ
haberet etiam in naturalibus.Quinto facit,quod cõsuluit Bal.
cons.469.quidam legauit,lib.3.vbi vult, ꝙ prælegatum factũ
alicui cũ pacto,ꝙ ipse non posset rem legatam alienare nisi in
filios legitimos ipsius testatoris,non transeat in filiũ naturalẽ
ipsius legatarii.Sed p̃dictis non obstãtib.ꝯrium verius esse pu-
to,quia ratio huius legis militat ẽt in naturalibus,qui nõ extã-
tibus liberis legitime natis,succedũt patri ab intestato in dua-
bus vncijs,& ex testõ in totũ, si ita patri visum fuerit,auct. li-
cet,s̃.de nat.lib.Si.n.p̃r cogitasset de talibus filijs,quibus bona
sua potest relinquere,verisil̃r non donasset.Et ex hoc tollitur j.
ratio ꝯria,quia ex idẽtitate rationis non solũ de propria signo
ne ad impropriam,sed ẽt ad casum nullo modo expressum li-
cita est extẽsio,vt dixi s̃.in 2.q.Facit,qa etiam in statu.quę sunt
proprie intelligenda,d.§.hæc verba,appl'one filiorum ꝯtinent̃
77 naturales,† q̃n sumus in materia fundata in rõne naturali vel
quasi,l.parentes,ff.de in ius vocan.Et ibi infert Lud.Ro. ꝙ sta-
tutum compellens filios & parentes ad compromittendum,
locum etiam habet in filijs naturalibus,sequitur Pau. de Cast.
in d.§.si q̃s rogatus,& ita cõsuluit Pet.de Anch.con.175.apud
me ista quæstio.vnde videtur mihi periculosa cõsultatio Paul.
de Cast.in qua consuluit,ꝙ statutum de compromissis facien-
dis inter fratres,non habet locum inter fratres naturales tan-
tum:nam ista decisio non videtur vera , quia ratio statuti fun-
datur in iure naturali vel quasi,l.congruentius,C.de patr.pote.
Et licet d.Ale.in d.§.si quis rogatus,& Felyn.in c.præsentata,co
lum.viii.de prob.dicant,ꝙ d.l.congruentius , sit lex honestatis
ciuilis,& non naturalis,tamen vbi agitur de honestate & pu-
dore etiam ciuili,lex faciens mẽtionem de filiis & fratribus,vr̃
etiam sibi locum vendicare ĩ naturalibus tantum,l. nuptiæ,2.
cum l.seq.ff.de rit.nupt.Non ob. ꝙ concubinatus sit prohibit⁹
etiam de iure ciuili,secundum opi. magis *cõmunem*, de qua per
Ant.& Pan.in d.c.cum sit generale.quia non ꝓpterea sequitur,
78 ꝙ filij nati ex cõcubinatu repellantur † a successione parentũ,
nec ꝓpterea correcta sunt iura de successionibus naturalium,
qui secundum cõmunem Doct.sententiã succedunt etiam de
iure canonico,per tex.in c.per venerabilem qui fil. sint legit.&
ibi Pan.& firmat Host.d.Ant.& Pan.in c.tanta,eo.ti.non enim
tantum exosi sunt naturales,sicut spurij , quia legitimãtur per
subsequens matrimonium,& non spurij,d.c.tanta. Nõ obstat,
ꝙ lex non debeat præstare occasionem delinquẽdi, quia istud
concedo.Sed dico,ꝙ licèt lex admittat filios naturales ad suc-
cessionem parentum,non tñ dicitur inuitare parentes ad de-
linquendum directò nec per indirectum,ex quo punit concu-
binatum,ff.de concubinis.Et licèt facilius retraherẽtur homi-
nes a cõcubinatu,si ab eorum successione filij naturales repel-
lerentur:non tamen sequitur,ꝙ lex non repellendo prestet oc
casionem delinquendi.Nam si bona damnatorum cõfiscarẽ-
tur,facilius mali arcerentur à delinquendo,& tñ non confiscã
tur,auth.bona damnatorum,C. de bon.ꝓscrip. Nõ propterea
sequitur,ꝙ talis lex sit nutritiua peccati,cum satis sit,si alijs pœ
nis castigetur improbitas.Debemus enim contenti esse pœnis
legalibus,l.si ita stipulatio facta,ff.de ver.ob.Ex hoc patet,ꝙ d.
Carolus in d.§.& quid si tantum,non videtur rectè sensisse,dũ
dicit dispositionem d.§.si quis rogatus , hodie esse correctam:
quia si naturales excluderent substitutum,daretur occasio de-
linquendi.Licèt.n.grauatus conuolaret ad concubinatũ, vt ex
cluderet substitutum,tñ lex non potest dici dare occasionem
huic delicto,cum illud puniat legitimis pœnis.Et sufficit,ꝙ in
tentio legislatoris & testatoris nõ sit directò ad hoc ordinata,
s̃m d.Ale.consi.2.col,viii.ver.non obstat septimum,li.j. Nõ ẽt
obstat tex.in d.l.generaliter,§.cũ aũt, quia ibi lex subintelligit
cõdõnem,si sine liberis,fauore filiorũ,vt excluso substituto va-
leant ab intestato succedere.Quæ ratio cessat in filijs naturali-
bus,qui non possunt ab intestato succedere, nisi in duabus vn-
cijs,d.auc.licèt,& ꝯñr excludere non possunt substitutũ in to-
tum,s̃m Soc.in l.cum auus,char.viii.ff.de cond.& dem hic aũt
lex subintelligit conditionẽ,si sine liberis,fauore patris.Vel ali-
ter tex.in d.§.cum aũt,loquitur in cõditione,si sine liberis, sub-
intellecta fauore eius,qui instituitur seu grauatur,lex verò no-
stra loquitur in condi.si sine liberis,subintellecta fauore donã
tis.Et rõ diuersitatis esse potest,quia lex arbitrata est,ꝙ donans
sibi voluerit pinguius prouidere,q̃ alteri,arg.l.præses,C. de ser.
& aqua.Ad decis.Bald.cons.469.r̃ndetur, ideo non transire in
naturalem,quia testator noluit:quod ex eo constat,quia in le-
gitimos filios suos tantum voluit posse alienari.

Vigesimononò retenta opinione,ꝙ natiuitate spurij vel na-
turalis,non reuocetur donatio,quæro an saltem legitimatione
subsecuta reuocabitur?Ista quæstio potest multipliter intelli-
gi.Primò potest intelligi in legitimatione ꝑ rescriptũ Principis.
Scdò in legitimatione per oblationẽ curiæ.Tertio in legitima-
tione ꝑ subseq̃uẽs matrimoniũ.Rursus,p̃ot intelligi in spurijs
vel naturalibus natis ante donationẽ,& legitimatis post.Itẽ in
natis & legitimalis post,distinctè ergo procedam.

Trigesimò ergo quæro,quid in legitimatis ꝑ rescriptũ?vr̃, ꝙ
79 non debeat reuocari , quia legitimatus † quò ad tertium non
h̃r pro legitimo,§.filium,in Auc.qui.mo.nat.effi.sui. Ista rõ nõ
vr̃ vera,quia legitimatus per rescriptũ Principis,efficitur legiti
matus quò ad oẽs,secundũ Bar.in trac.đ succes. ab intesta.col.
j.Qui tractatus licet ascribatur Bart.plures tñ sunt, qui asseue-
rant fuisse Dy.sequitur Io.An.in addi.Spe.ti. de suc. ab intest.
circa fi.& d.Ant.in c.per venerabilem,qui filij sint legi. & Pau.
de Cast.consi.343.circa primum,in 2.par.& cons.27.in ea.par.
cons.34.super primo,in ea.par.vbi respõdet ad tex.in d.§. filiũ,
ꝙ loquitur in legitimatione per oblationem curiæ. Item non
concludit ista ratio, quia agitur de reuocatione donationis,
quę fit ex coniecturata mente donantis. Vnde satis esse videt̃
ꝙ efficiatur legitimus p̃ri,de cuius bonis,& voluntate tracta-
80 tur.Scdò pro hac parte facit,quia legitimatio † non valet, nisi

citatis

citatis his,quorũ intereſt,ſecũdũ Iac.de Are.in l.fi.ff. de nata.re
ſti.Bar.& alios in l.Gallus,§.& quid ſi tantũ,ff. de lib. & poſth.
ergo non valebit,niſi citato donatario.Quidam rñdent, ꝙ nõ
requiritur citatio,qñ legitimatio fit viuo pr̃e , & de ipſius pr̃is
conſenſu,ſecundum Bar.in d.§.& quid ſi tñ.Sed hæc rñſio nõ
eſt tuta,qa verum eſt,ꝙ non requiritur alicuius citatio q̃tum
ad bona ipſius pr̃is legitimationi conſentientis,de quibus bo-
nis poteſt pater ipſe diſponere.Secus videtur q̃tum ad bona do
natarij,de quibus pater poſt donationem non põt amplius di-
ſponere,vt vult Bar.in d.§.& quid ſi tantum,a ꝯrio ſenſu.& ita
declarant Imo.& Mod.in c.grandi,de ſupp.neg.p̃l.ĩ vi. & Imo.
in c.niſi cum pridem,§.pſonæ,đ tenũ.Pet.de Anch. conſi.327
Circa primũ.Ale.conſi.67.Conſideratis his,col.3.li.i.Cur.con-
ſi.74.col.xxix.in fi.Alc.& Mod.in d.§.& quid ſi tñ.Dec.ꝯſ.85.
col.v.Tertio facit,quia Princeps per ſuam gratiam non cenſe-
tur velle præiudicare iuri alteri acquiſito, c. quãuis,de reſcrip.
lib.vi.l.fi.C.de ſent.paſ.l.2.§.ſi quid a Principe,ff.ne quid in lo-
co pub.c.ſuper eo.de offi.deleg.Et hanc partem amplexus fuit
Bal.in l.i.col.pen.s̃.de inoffi.dona. & ibi loquitur in filiis ſpu-
riis natis ante donationem,& ltĩmatis poſt.Rationes tñ præal-
legatæ idem ꝯcludũt in natis,& legitimatis poſt donationem,
& idem tenet Bal.in l.fin.ad fin.s̃.ſi quid in frau. patro.Saly. in
l.ſi totas,C.de inoffic.donat.Pau.de Caſt.in d.l.fi.in vltimis ver
bis.d.Iaſ.in d.§.& quid ſi tantum,col.pe.Cur.ꝯſ.74.col.xxiiii.ꝯ
riam opi.ꝙ imò reuocet̃,tenuit Soc.ꝯſ.226. quæſtio præſentis
81 cõſultationis,in 2.par.per totũ vbi dicit ita tenuiſſe Dy. † qui
fuit tantæ authoritatis,ꝙ dicebatur ſecum hr̃e totam ſynodũ
legalis ſapientiæ,vt refert Cyn.in l.vnica,s̃.de ſententiis,quæ ꝓ
eo,qđ intereſt.Dicit etiam idem voluiſſe Pau.de Caſt. in l.tale
pactum,§.fi.ff.de pac.ſed Pau.non ibi fuit auſus iſtud firmare.
Allegat etiam Bal.cõſ.522.Præmittendum eſt. quod conſiliũ
non potui reperire,eſt conſilium xix.factum ſic proponitur,in
3.parte.Mouetur etiam pluribus.Primo,quia ratio huius l.mi-
litat in filiis legitimatis,de quibus ſi pater cogitaſſet , veriſimi-
liter non donaſſet.& ſtante hac ratione rñdet ad illud , ꝙ non
valet legitimatio,niſi citatis his,quorum intereſt , quia in caſu
iſto donatarius non poteſt ꝯdicere,cum donatio ſibi facta cẽ-
ſeatur ſub condõne,ſi donator filios etiam legitimatos nõ ſu-
ſceperit , ergo legitimatio fieri poterit donatario non vocato,
ꝑ rĩam l.qui poteſt,ff.de reg.iu.Aduertite , quia pũctus eſt ſub-
tilis.Si donatio reciperet cõdõnem,ſi pater filios ltĩmatos non
ſuſceperit,ratio Socy.optime concluderet.Sed iſtud non vide-
tur verum,quia iſte tex.loquitur de reuocatione donõis, quæ
fit ex ſola ſuſceptione filiorũ : ſed ſola & ſimplici ſuſceptione
filiorum ſuperiorum donatio non reuocatur, ergo donõ non
intelligitur fcã ſub condõne,ſi filios ſpurios non ſuſceperit;nec
conñr ſub conditione,ſi ſpurios legitimatos non ſuſceperit,qa
pater non ſuſcepit filios,qñ eos legitimari facit.Corroboratur,
qa iſte tex.vr̃ intelligẽdus de ſuſceptione liberorũ per natiuita
tem , per tex. in c.fi. in ver.nati,xvii.q.4. difficultas ergo ſtat in
hoc,an conditio,ſi liberos non ſuſceperit , ſubintellecta a lege,
verificetur in liberis legitimatis?videtur,ꝙ ſic , quia retẽta opi.
quam ſupra tenuit,ꝙ verificet̃ in naturalibꝰ tñ,certe idẽ dđm
in legitimatis.Quo gñe argumenti vtũtur Mod.in materia l.ex
facto,§.ſi quis rogatus,& in l.gñal̃r,§.cũ aũt,ff. de inſt. & ſubſt.
Sed tenendo opinionem Bal.rñdetur,ꝙ conditio,ſi liberos nõ
ſuſceperit,intelligitur de liberis,quorum natiuitate reuocatur
donatio,vt s̃.dixi. Quo ſtante purificari non poteſt in ſpuriis
legitimatis,qui ſ̃m originarium ſtatum non poſſunt dici le-
gitimi.Et vbi requiritur ſtatus legitimis tempore natiuitatis,
non cõprehenduntur neq; comprehendi poſſunt legitimati ꝑ
reſcriptum,l.qui in prouincia,in fin.ff. de ritu nuptia. per quã
leg.ita dicit Bald.in l.cum acutiſſimi,& in l.eam quam,ver. fu-
it a me q̃ſitum,s̃.de fideic,Alex.cõſ.2.col.4. lib.i. Secundo pro
opinione Socy.facit,quia legitimatus excludit ſubſtitutũ ſub
cõdõe,ſi ſine liberis deceſſerit,ſubintellecta a lege,ſ̃m Alex.&
cõmuniter Doc.in d.§.cum aũt,& in d.conſ.2. Sed tenendo opi.
Bal.rñdetur,ꝙ aliud in cõdõne,ſi ſine liberis deceſſerit,aliud in
cõdõne,ſi liberos non ſuſceperit.Rõ diuerſitatis manifeſte pa-
tet ex præmiſſis.Tertio pro Socy.facit(& hic ãduerte)quia niſi
iſtud fundamentũ ſubſtineatut, opinio Soc. in totum corruet.
82 Legitimatus dicitur naſci legitimè † ſaltem tunc cum legiti-
matur,ſ̃m Pet.de Anch.conſil.290.In ſucceſſiõe ab inteſtato,
col.fi.vbi dixit legitimatione rumpi teſtñ, tanquam ſi poſthu-
mus tunc legitimo iure naſceretur.Sequitur Bal.in l.filius a pa-
tre,§.fi.per illum tex.ff.de lib.& poſth.Bal.& Imo. in l.certũ,ff.
de iniuſto rup.Dicamus ergo tunc reuocari donationẽ , quaſi
tunc pr̃ legitimũ filium ſuſcipiat:& retento hoc fundamento,
non obſt.iſte tex.in ver.poſtea liberos ſuſceperit,quia text.in l.
i.s̃.de poſtu.hær.inſti.eiuſdem uerbis vtitur.Dicit.n. teſtñ rum-
pi , ſi teſtator poſtea liberos ſuſceperit,& tñ ltĩmatiõe ſpurii ẽt
rumpitur,vt patet ex præmiſſis.Quarto facit;quia ratio , quare
donõ non reuocat̃ natiuitate ſpurii,ceſſat in legitimatis.Nã pr̃
poteſt ltĩmatis,licet nõ poſſit ſpuriis bona ſua relinquere. ideo
lex arbitrata fuit,ꝙ pr̃ ẽt ſi cogitaſſet de ſpuriis, nihilominꝰ do
naſſet,vt s̃.dixi,quæ rõ ceſſat in ltĩmatis,ergo &c. Non obſt. ſi
dicatur hoc modo. Reuocatur donatio ꝑꝑ ltĩmationem , er-
go citandus eſt donatarius,vt dicunt Bal.& alij Quia rñderi po
teſt,ꝙ imo reuocatur ꝑꝑ natiuitatem ſpurij. Procreatio.n. filij
eſt cauſa reuocationis,legitimatio verò tollit obſtaculum,quo
natiuitas impediebatur producere effectum reuocationis,ſ̃m
Pau.de Ca.conſi.34.ſuper primo,in 2.par.Nõ ob.ꝙ ius eſſet ac
quiſitum donatario,qđ non præſumitur per legitimationem
fuiſſe a Principe ſublatũ:quia reſpondetur , ꝙ non tollitur ius
per legitimationem,ſed ex tacita voluntate donatoris, qui do-
nauit ſub cõditione,ſi filios nõ ſuſciperet, q̃ ꝯdõ ueriſicatur in
filiis legitimatis,ergo & c.quid tenendum?In ſpurijs natis,& le
gitimatis poſt donationem,faciliter poſſet ſuſtineri opi.Soc. ꝑ
prædicta,& quia ab æquitate non diſtat:ſed in filijs ſpurijs natis
ante donationem,& legitimatis poſt,tenenda eſt opi. Bal. non
ꝑꝑ ſuas rationes,ſed quia non debet eſſe melioris cõditionis le
gitimatus,q̃ legitimè natus:ſi enim pater donet extãtibus filijs
legitimis & naturalibus.non reuocatur donatio virtute huius
legis,ſed ſolũ tanq̃ inofficioſa.ſecũdum Bar.in d.§. Imperator,
& Bal.in l.j.col.3.s̃.de inof.do.& tex.hic,in ver.filios nõ habẽs,
& dixi s̃.q.vj.Ergo non ẽt reuocabitur donatio facta extantibꝰ
ſpurijs legitimatis,quia de talibus filijs iam natis donator cogi
tauit Non ob.ſi dixeris,fortè pater nõ cogitabat de legitimatio
ne ſubſecuta,qa rñdet̃, ꝙ ſi pater voluiſſet bona dotata potius
peruenire ad ſpuriũ,q̃ ad donatariũ,cogitaſſet tp̃e donationis
de modo relinquendi bona ipſi ſpurio,& conſequenter cogi-
taſſet de legitimatione obtinenda.

Trigeſimoprimò quæro,an legitimatione ſpurij per oblatio
nem curię reuocetur donatio?Retenta opi.Bal.in q. præceden.
83 clarum eſt,ꝙ non reuocabitur,quia legitimatio † per oblatio-
nem curiæ,non eſt ita potens ad reſtituendum ſpurios primis
natalibus,ſicut legitimatio per reſcriptum,§.filium, in Auc. q-
mod.natu.ef.ſui.Retenta uerò opi,Soc.ꝯria in præcedenti,tũc
quæſtio uidetur dubitabilis.Ratio dubitandi eſt , quia oblatus
curiæ quo ad tertium nõ efficitur legitimus,d.§ filium.Sed iſta
ratio non me mouet,quia in propoſito ſatis uidetur , ꝙ efficiat̃
legitimus quo ad patrẽ,de cuius bonis quæritur,& quo ad pa-
trem fortior & efficacior uidetur legitimatio per oblationẽ cu
riæ,q̃ per reſcriptum.Patet,quia filijs legitimis non extãtibus
84 pater † tenetur relinquere legitimatis ꝑ oblationẽ curiæ ſaltẽ
nouem vncias hæreditatis,§.ſi quis autem legitimos,in Auc.q.
mo.na.ef.ſui.Legitimatis aũt per reſcriptũ nõ tenetur reliq̃ue-
re niſi legitimã,iuxta l.qñ in priorib.s̃.de inof.teſt. ſecundum
Cur.conſi.13.col.4.& conſ.35. col.j. vbi authoritates adducit.
85 item † extantib.filiis legitimis & naturalibus, ſpurius põt legi-
timari per oblationem curiæ,§.proinde,in Auct.quib. mo.na.
ef.ſui.ſed nõ per reſcriptum Principis,niſi de poteſtatis plenitu
dine,§.ſi quis vero non habens,eo.tit.

Trigeſimoſecundo quæro,retenta opi.Ale.de qua ſupra , ꝙ
natiuitate filij naturalis non reuocetur donatio , an ſaltem re-
uocabitur ſi poſtea legitimetur per ſubſequẽs matrimonium?
Bal.in d.l.j.s̃.de inof.don.Reſpõdet,ꝙ ſic,arg.c.tanta,qui fi. ſint
legi.quod credo veriſſimũ in filijs naturalibus natis poſt dona-
tionem.Nam legitimati per ſubſequens matrimonium dicun
86 tur verè & propriè nati † legitimè,quantum ad effectus iuris,
ſecundum d.Ant.in c.innotuit,de elec.& Pau.de Ca.in l.fi.s̃.de
his,qui ven.æta.imp.ideo excludunt ſubſtitutum ſub cõditio-
ne,ſi inſtitutus deceſſerit ſine filijs natis ex legitimo matrimo-
nio,vt per Dec.cõſi.clv.col.fi.Ideo tales poſſunt abſq; diſpenſa
87 tione promoueri ad ordines † & beneficia,etiam ad epiſcopa
tum,d.c.innotuit,& ibid. Ant. & Pan. & alij no. & Pan.in d.c.
tanta.& Io.Cald.conſi.2.ſub rub.qui fil.ſint legi.ideo taliter le-
88 gitimati ſuccedunt † in feudis,ad quæ non admittũtur niſi na
ti ex legitimo matrimonio,c.j.§.naturales,ſi de feu.fuer. contr.
inter do.& agn.vaſ.ſecundũ Bal.Alua.& alios ibi,Hoſt.Card.&
89 *communiter* Cano.in c.lator,qui fil.ſint leg.Ideo tales ſuccedunt
in emphyteuſi † eccleſiaſtica,in qua non ſuccedunt niſi legiti-
mè nati,ſecundũ Io.de Imo.in l.quod dr̃,ff.de verb.obl.Pet.de
Anc.ꝯſ.142.ex tenore priuilegij.Alc.& Mod.ĩ l. ex facto,§.ſi qs
rogatus,ff.ad Trebel.Sed in filijs naturalib.natis ante donatio-
nem,& legitimatis poſt,dubito;quia pater tunc de ipſis iam na
tis cogitauit.Et ſi dixeris,ꝙ non cogitauit de legitimatione per
ſubſequens matrimonium,reſpõdebo,vt ſupra reſpondi in le-
gitimatis per reſcriptum Principis.

Trigeſimotertiò quæro,an in caſibus,in quibus tenui,ꝙ legi
timatione filij non reuocetur donatio virtute huius legis,an
90 ſaltem reuocabitur tanq̃ † inofficioſa vſq; ad debitum bono-
rum ſubſidium?videretur,ꝙ non , quia donatio tp̃e quo facta
fuit,non poteſt dici inofficioſa , cũ tunc filius eſſet legitimus ,
cui nulla debetur legitima,ſecundum gl.in l.j. in prin.ff. de bo.
poſ.contra ta.Et ſi dicatur , ꝙ ad cognoſcedũ, an donatio , ſit
91 inofficioſa,conſiderandũ eſſet tp̃s † mortis patris,§. quia vero
hactenus,in.Auct.de nup.Reſpõdeo,aut quæritur an donatio
a principio inofficioſa poſſit deſinere eſſe inofficioſa , & tunc
inſpiciendum eſt tẽpus mortis.Nam ſi poſt donationem pater
tantum-

tantundem acquisiuit, vel longè plus, donatio desinit esse inofficiosa. Ita loquitur tex. in d. §. quia vero hactenus. Aut quæritur, an donatio, quæ tpe factæ donationis nullo mō dici poterat inofficiosa, vt in casu præsenti, ex post efficiatur inofficiosa, & isto casu inspiciendum est principium, & sic tps donationis; non finis, & sic tempus mortis, quia donō a principio assūpsit statum irreuocabilem, ſm gl. & scrib. in d. l. i. s̄. de inof. don. Et istud forte verum, quia legitimatio non aufert ius alteri quæsitum, eo non citato, ſm Bar. in l. Gallus, §. & quid si tātum, ff. de lib. & posth. Cogitabis tamen.

Trigesimoquartò quæro, an per ingressum religionis reuocetur donatio? videtur, ꝙ sic, quia ingrediens suscipit monasteriū loco filij. monasterium. n. loco filii hr̄, c. in præsentia, de proba. auct. nisi rogati, s̄. ad Treb. In ꝯrium facit, quia dispō huius legis non habet locum in filijs fictis, vt dixi q. xxiiij. Quid tenēdū? videtur, ꝙ dēat reuocari, quia conditio, si sine liberis decesserit, adiecta fideicommisso, non verificatur in filiis fictis, l. fidei commissum, ff. de condi. & dem. & l. si ita quis, §. si is cui, ff. de
92 lega. 2. & tñ verificatur ī monasterio. Nā monasterium † excludit substitutum etiam sub cōditione, si institutus decesserit sine liberis ex suo corpore natis, ſm Rich, Malū. Bar. & Raph. Cu. in d. §. is cui. & Bar. cōs. j. Parmēsis quidā. Ray. Ang. & Pau. de Ca. in d. auct. nisi rogati. Ant. Pan. Aret. & Mod. in d. c. in præsentia. Ang. ꝯsi. 8 o. quæstio hæc. & in disputatione incip. Nobilis quidam. & ista est *communis* opi. ſm Ale. cōsi. 2. visis codicillis, li. i. & consi. 3 5. super contentis, lib. 3. & consi. 92. viso themate, lib. 4. Sed prædictis non obstantibus, arbitror ꝯriam opin. in puncto iuris esse veriorem: s. ꝙ per ingressum religionis non reuocetur
93 donatio: quia falsum est, ꝙ monasterium † habeatur loco filii, ſm Bar. in d. auct. nisi rogati. vbi dicit nullam legem reperiri, quæ istud velit, & dixit Bal. in l. filium, col. j. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. ꝙ fatui sunt, qui credunt monasterium haberi loco filii, & dixit Saly. in d. auc. nisi rogati, & in auc. si qua mulier, s̄. de sacrosanc. eccl. ꝙ istud vulgare dictum, ꝙ monasteriū hr̄ loco filii processit a cōi errore, & ꝙ sit dictū erroneum comprobat Fel. in d. c. in præsentia, col. xix. quia sequerentur infinitæ absurditates, latius per eum relate. Sequeretur. n. ꝙ acquisita per monasteriū, acquirerentur monacho, non eꝯ, l. placet, ff. de acqui. hær. Et vltra Felyn. ego probo errorem per tex. in §. sed hoc pñsenti, in Auct. de sanct. episc. vnde exemplata fuit d. auc. nisi rogati. Dicitur ibi, ꝙ fideic. iniunctum hæredi. si decesserit sine liberis, hærede religionem ingrediente deficeret, quia hoc casu cōditio habetur pro nō scripta. Ex hoc sequitur, ꝙ monasterium nō habetur loco filii: quia si monasterium loco filii haberetur, fideicō. non deficeret ea ratione, qa cōditio esset nō scripta, sed qa grauatus decessisset cum filio, id est, cum monasterio. Non ob. tex. in d. c. in præsentia, quia illa est allegatio partis, non decisio Pōtificis, secundum Pan. & Mod. ibi. Vel dato, ꝙ hr̄etur loco filii in casu illius decreta. non tamen idem dicēdum in casu nostro, quia secundū Bald. & Ias. in d. auct. si qua mulier, monasterium non habetur loco filii, nisi in casibus expressis a iure, inter quos non reperitur casus noster. Et hanc opi. ꝙ per ingressum religionis non reuocet̄ donatio, tenēt Alb. de Ros. hic, & Fel. in d. c. in præsentia, col. xix. in fi. Et ista opi. verior apparebit ex his, quæ dicam in seq. q.

Trigesimoquintò quæro, an per ingressum religionis reuocetur donatio saltem quantū ad legitimā? Bal. cōsi. 18. Notissimum est, in 4. dubio, lib. j. rñdet, ꝙ reuocatur vsq; ad debitum bonorum subsidium ex duobus. Primò, per text. in d. auth. si qua mulier. vbi dicitur, ꝙ ingressus debet reseruare vnam portionem bonorum pro se & monasterio. Secundo, quia monasterium habetur loco filij. Sed ego non puto istud esse verū, qa text. in d. auth. si qua mulier, loquitur de portione bonorū, de quibus ingressus non disposuerat ante ingressum: nam añ potuit de oībus bonis disponere, & nihil monasterio relinquere, §. illud. n. Auth. de monach. intantum, ꝙ per ingressum non
94 rumpitur † testamentum, ſm Bart. in d. auth. si qua mulier. cuius opinionem dicit esse *cōmuniter* approbatam Dec. consi. 18. col. 2. vbi ex hoc infert ad casum nostrum, ꝙ multo minus reuocabitur donatio. & istud vltimum etiam sequitur Ias. post. Sal. in d. auth. si qua mulier, col. xiiij. per text. in d. §. illud, in ver. vti. & istam arbitror esse puram veritatem.

Trigesimosextò quæro, an natiuitate nepotū reuocetur donatio? videtur, ꝙ sic. per istum text, in ver. liberos. nam appellatione liberorū, ēt cōtinentur nepotes. l. liberorum, ff. de ver. sig. & quia si auus de nepotibus cogitasset, forte non donasset. Cōtrarium credo verius, quia iste tex. loquit̄ in donante, q liberos non habet, vt ꝓbatur ibi, filios non habens, vnde impossibile videtur, ꝙ habeat locum in procreatione nepotū. Secundo, quia si cogitatio filii iam nati non retraxit patrem a donando, videtur ēt, ꝙ cogitatio nepotū nō retraxisset, ar. l si viua matre, s̄. de bon. mat. Non obst. iste text. in verbo, liberos. quia debet exponi, idest, filios, vt colligitur ex illis verbis, filios non habens. Nam vna pars legis per aliam declaratur, l. sed vtrum, ff. de peti. hær. l. qui filiabus, ff. de leg. j. Crederem tamen, ꝙ si auus tempore donationis desperabat de nepotibus, ꝙ tunc natis nepotibus reuocetur donatio, per ea quæ dicam expeditis quæstionibus verba literæ concernentibus.

Trigesimoseptimò, quæro, quid si aliquis donauit vni agnato bona sua, pacto adiecto, ꝙ post mortē donatarij perueniant in extraneū, iuxta tex. in l. quoties, s̄. đ dona. que sub modo. An tale pactum reuocetur, si ille agnatus donatarius liberos susceperit? videtur, ꝙ non, quia lex nostra loquitur in filijs susceptis ab ipso donatore, ergo nō videtur extēdēda ad filios susceptos a donatario, cum sit exorbitans. & maximè, quia (vt statim dicebam) non habet locum in susceptione nepotum; & quia videtur etiam, ꝙ cesset finalis ratio huius legis. Cōtrarium determinat Soc. in l. cum auus, col. xvj. ver. octauo quæritur. Quia dispositio huius legis est fauorabilis, ergo extendēda, iuxta no. ꝑ Bart. in l. si constante, in vij. q. ff. sol. ma. & dixi s̄. q. 2. Secūdo mouetur per text. in l. generaliter, §. cum autem, s̄. de insti. & subst.
95 ibi, reliquerit, vel dederit. Nam illud verbū, reliquerit, † ad vltimas refertur voluntates, ſm gl. in l. his verbis, ff. de hered. instit.
96 & ꝓbat in l. j. §. fi. ff. de tab. exhi. verbū vero, dederit, † ad donōnes, ꝑtinet, l. senatus, §. donō, ff. de do. cau. mort. Ista est pulchra & notanda decisio, si vera sit. Idcirco aduertēdū est, an rō huius l. vel d. §. cū aūt, militet hoc casu. Soc. arbitrat̄, ꝙ sic, qa sicut donator in rebus donatis, ꝓtulit agnatū donatariū exneo, ita videtur verisimile, ꝙ prætulisset agnati liberos, si de ipsis cogitasset. Sed tu considerabis, an donator prætulerit agnatum fauore conseruandæ agnationis, & tunc vera esset sententia Soc. aliàs mihi periculosa videtur.

Trigesimooctauò quæro, an mortuis filijs, supstite patre donatore, ꝯualidetur reuocata donatio? videtur, ꝙ sic ex pluribus. Primò per text. in l. posth. ff. de iniusto rup. & irri. test. Scđo, per text. in l. fœminæ, ad fi. s̄. de secun. nup. Tertio, quia cessantibus filijs, cessat causa ꝑꝑ quam donatio fuit reuocata, ergo cessabit dispositio, c. cum cessante, de app. Confirmat̄, quia ista lex fundata fuit super æquitate ꝯ regulas iuris, ſm Im. in l. filio præterito, co. x. de iniust. rup. Quæ æquitas cessat mortuis filijs. & hanc partem tenet Bal. in l. j. ad fi. s̄. de inof. do. sequitur Raph. Cu. in d. §. Imperator, & Pau. de Ca. in l. 2. ad fin. s̄. de posth. hær. inst. & Im. in c. fi. col. v. de do. vbi dicit, ꝙ ista opi. est multū æqua, quā etiam sequitur Soc. consi. 126. li. 3. & Dec. in l. precibus, col. vi. s̄. de impub. & aliis substi. & Nouissimi Papi. in sua solenni repet. l. Centurio, col. xxxvii. ff. de vulg. & pup. Contrariā opin. ꝙ nō cōualidetur, tenet Bar. i d. §. Imperator. sequit Alb. de Ros. hic, Cor. cōs. 176. in præsenti, col. fi. notab. 2. & pro hac opinio. faciunt plura. Primo adducitur vulgata regula, res semel extincta, amplius non reuiuiscit, l. qui res, §. aream, ff. de solu. c. quæris, de consecra. distinctio. 4. sed ad istud pōt rñderi, negando ꝙ donatio fuerit natiuitate filii penitus extincta, quia conditio subintellecta, si filios non susceperit, videtur intelligēda đ filiis superuenientibus post patrem: quia si pater cogitasset filios ꝓmorituros, etiam donasset. Secūdò allegatur tex. in l. hæredibꝰ, in prin. ff. ad Trebel. vbi Bart. dicit esse casum. Sed certe ille tex. non videtur facere in ꝓposito, quia loquitur in expressa conditione, si sine filiis, apposita a testatore, nos vero loquimur in cōditione subintellecta a lege ex coniecturata mente testōris: lex aūt subintelligit conditionē cum effectu, nō ex solo momenta neo adimplemēto, ſm Raph. Ale. Ias. & Nouissimos in d. l. Cēturio. dicentes, ꝙ cōditio, si sine liberis, adiecta a testōre verificatur natis liberis, dato, ꝙ nō sint hæredes, l. filiusfa. §. cum qs, ff. de leg. i. secus in cōdōne, si sine liberis, subintellecta a lege, qa non verificatur, nisi liberi sint heredes, ſm Bar. in d. l. Centurio, & ibi d. Ale. col. xiiii. & d. Ias. co. ix. & Nouissimos. col. xxxvi. adducentes aliud simile. Cōditio, si sine liberis, expressa a testōre, intelligitur etiam de filiis naturalibus, l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Treb. Sed subintellecta a lege solum verificatur in legitimis & naturalibus, l. generaliter, §. cum aūt, s̄. de insti. & substi. Tenendo hanc opi. posset replicari, ꝙ conditio ista subintelligitur a lege ex coniecturata mēte donantis, vt habilius possit sustinere onera filiorum, & eis bona sua valeat relinquere, si ita sibi visum fuerit. vnde satis videtur, ꝙ aliquando onera sustinuerit, sicut dicimus in lucro dotis, quod defertur a lege mu
97 nicipali marito mortua vxore ꝑꝑ onera matrimonii. † Nam sufficit ad cōsequendum lucrum statuti, ꝙ aliquo modico tēporis spatio sustinuerit onera mr̄imonij, l. Deo nobis, vbi Bal. s̄. de epis. & cle. & Pau. de Ca. & d. Ias. in l. si donaturus, ff. de ꝯd. ob. cau. Tertiò solet ponderari iste text. in verbo, mansurū. quasi dicat, non recessurum etiam filiis morientibus. Sed etiā pōt rñderi, ꝙ text. non dicit mansurum simpliciter, sed in arbitrio donatoris, ex cuius recenti iudicio renouata videtur donatio ſm Raph. Cum. Quartò ꝑ hac opi. facit decisio Bar. *communiter* approbata in l. Titia cum testa. §. Titia, ff. de leg. 2. vbi vult, ꝙ legatum vsusfructus relictum extantibus liberis transferatur ex coniecturata mēte testatoris in legatum alimentorū, ꝯ uim & nā m uerborum, & tamen mortuis filiis non conualidatur, ut ualeat tanq̄ legatum ususfructus, quia sufficit conditionē momento adimpleri, licèt non durauerit adimplementū, l. fi. s̄. de indi.

indi.vid.toli.l.si qs,§.de insti.& substi,Ita ergo dicamus,ꝙ adeptio donationis facta sub conditione,si filij superuenerint, natis filiis purificetur perpetuo,nec euanescat,quamq̃ filii nõ superueniãt post donatorem.Quid dicendum? Ego distinguerem, an donator ante natiuitatem filiorum tradidit res donatas donatario,aut non.Primo casu,si donator nunq̃ donata repetiit, vel non declarauit aliter animũ suum,tũc procedat prima opinio Raph. & sequacium. Nam cum pater potuerit donata repetere,vel animũ suum declarare,& non fecerit,credendum ẽ ꝙ voluerit donationem confirmare,& in ea persistere,arg.l.cũ tacitum.ff.de proba,& l.tractabatur,ff. de testa.mili. & de hoc ĩ.dicetur loco suo.Secundo casu,quando non tradidit, procedat opin.Bart.quia retinendo bona donata penes se vsque ad diem obitus sui,tacitè apparet, ꝙ noluit reuocatam donationem comprobare & renouare.

Trigesimononò quæro,ꝓsequendo verba literæ ibi, postea an donatio reuocetur,quãcunq; nascantur filij, siue intra nouẽ menses,siue intra decem annos,vel aliàs quãcunq;. Breuiter respõdeo,ꝙ reuocatur quocunq; tempore nascantur filij,vt probatur hic in verb.postea, qđ denotat quodcunq; temporis interuallum,l.cum fundum,ff de vi,& vi arm.l.nam & postea,ff. de iureiur.traditur per Bar.& alios in l.fructus,ff.sol.mat.& per And.Sicu.in c.cum M.Ferra.col.xxv.de cõsti.Et sic siue nascãtur posthumi ꝓpriè,id est post humationem, seu sepulturam patris,siue patre viuente,omni casu donatio retractatur, vt ꝓbatur in verb. donatoris arbitrio, quod ad istud propositum ponderauit Corn.consi.xj.ad fin.lib.3.

Quadragesimò quæro, sequendo literam ibi,totum,an etiã fructus medio tempore percepti,per donatarium veniant restituendi?vr̃,ꝙ sic,per istum tex.in verb.totũ quicquid.nam q totum dicit,nihil excludit,l.a ꝓcuratore,§.man.c.solitæ,de maio. & obed.Secundò pro hac parte facit tex.in l.item quod dictũ, ff.de in diem addic.vbi est casus,ꝙ emptor, qui fundum emit cum pacto addictionis in diem resolutiuo contractus,tenetur resoluto contractu restituere oẽs fructus.Ita videtur dicendũ ĩ casu nostro,in quo donatio intelligitur facta sub cõdõne resolutiua ipsius donationis.Et si dixeris,ꝙ ille tex.loquit̃ in ꝯdõne resolutiua adiecta ab homine,& nos in conditione resolutiua subintellecta a lege:respondeo,ꝙ in ꝓposito ista diuersitas nõ
98 est consideranda,quia † lex fortius resoluit, & annullat q̃ faciat homo,secundum Bar.in l.si insulam,in viij.opp·vbi scripsi, ff.de verb.ob.per tex.in l.si libertus,ff.de iure pat.Præterea si habens titulum onerosum soluendum sub conditione, tenetur purificata cõditione ad omnes fructus,d.l.item quod dictum, a fortiori deberetur teneri habens titulum lucratiuum,cũ maior sit habenda ratio damni,q̃ lucri,l.error,ff. de iur. & fac.ign. l.fi.§.de codi.l.fi.§.licentia,§.d iu.deli.& bene facit,qđ dixit Sal. in l.si debitor,§.de priui,fis.Pro resolutione aduertendum est, ꝙ ista quæstio habet duo capita.Primum est,an donatarius te-
99 neatur restituere fructus † perceptos ante natiuitatem filiorũ. Secundũ caput est,an teneatur ad fructus perceptos post filiorum natiuitatẽ.Circa primum arbitror donatarium non teneri duplici ratione.Primò,quia hæc lex vult,ꝙ totum qđ donator fuit elargitus,reuertatur in eius arbitrium. Sed donator nõ fuit elargitus fructus,qui nunq̃ fuerunt in eius manu, neq; dominio,ergo &c.Et licèt donatarius perceperit fructus ex re donata,non tñ eos percepit vt donatos,sed vti proprios, ex re propria collectos.Et ꝙ fructus non dicantur donati, probatur in l. sancimus,§.de do.vbi non computantur in valore donationis, &tamen cõputarentur si in donatione cõprehensi essent. Secundò,quia tex.dicit,reuertantur in arbitrio, ergo loquitur de his rebus donatis,quæ aliquando fuerunt in dominio,& arbitrio donatoris,l.verbum,reddendi.ff.de verb.sig. & not. per gl. & alios in rub.ff.sol.mat.Sed fructus nunq̃ fuerũt in dñio donatoris,ergo &c.Non ob.ꝙ donatio censeatur facta sub cõditione resolutiua,quia verum,vt ex nunc, nõ vt ex tunc,vt probat tex.in ver.reuertatur.Circa secũdum videretur dicendũ,ꝙ teneatur ad omnes fructus perceptos post natiuitatem filiorũ, arg.eius,qđ decidit Spec.in ti. de emphy.§. nunc aliqua,ver.x.
100 vbi vult,ꝙ † emphyteuta teneatur ad fructus perceptos a die, qua resoluta fuit emphyteusis,sequitur Ias.in l.2.ver.2. quæro,
101 §.de iur.emphy.Similiter vsufructuarius † tenetur ad fructus ꝑceptos a die finiti vsusfructus,l. si pater,§. de vsufr. Tertiò facit quod decidunt Guliel.de Cun.& Pau.de Ca.ĩ l.j. per illũ tex.§.
102 de his,quib.vt indi.vbi cõcludit,ꝙ † feudatarius tenetur ad fructus perceptos a die cõmissæ feloniæ,non a die sententiæ tantum.Quarto facit,quia donatio reuocatur ipso iure, vt statim dicam,ergo a die reuocationis debẽtur fructus sicut dicimus,
103 ꝙ † supplementũ legitimæ debetur vnà cũ fructib.a die mortis,quia lex illud supplet ipso iure,l.scimus.§.de inof. test.secundum,d.Car Flor.cons.lxxx.præsupposito statuto,in fi.& Corn. ꝯsi.265.in hac,col.fi.li.3.& d.Fab.de Giochis,in rep.auct.nouissima,in vij.ver.Vltimo quæritur,col.2.§. de inof. test. per illum tex.& Ale.cõsi.69.super primo dubio,li.j. per tex.ĩ l. Papianus, §.vnde si quis,ff.d inof.test.& Cor.consi.265. circa princ. co.2. li.j.Breuiter,in isto puncto arbitror concludendum, donatariũ non teneri ad fructus,nisi a die,qua sciuit natos fuisse donatori liberos, quia antea erat in bona fide,& bonæ fidei possessor non tenetur restituere fructus perceptos nõ extantes,l.certum, §.de rei ven.cũ si.Ad contraria rñdeo,ꝙ ꝓcedunt,qñ cõtractus est ipso iure resolutus ex facto ipsius, qui fructus post resolutionem percipit,tunc tenetur, quia sciebat resolutum esse contractum,& sic erat in mala fide,& malæ fidei possessor tenetur ad fructus perceptos,l.ex diuerso.ff.de rei vend. & d.l.certũ, & l.si fundum,§.de rei vend.c.in literis,vbi Pan.de resti.spol. Possum etiam respondere ad decisionem Gul.de Cune.& Pau.de Cast.in d.l.i.ꝙ non est vera,& eam reprehendit Fel. per iura in c.de quarta col.ix.ver.faciunt postremo, de præscrip. Ad illud de fructibus legitimę patet responsio, quia possessor scit se debere legitimam filiis defuncti.

Quadragesimoprimo ibi,reuertatur,quæro an reuertantur ipso iure,an ita demum si pater post natiuitatem filii donata sibi reddi petierit?Quidam tenent,quòd non reuertatur in dñio donatoris ante petitionem,& põderant istum tex. in verb.arbitrio.Sed gl.Bar.& alii *communiter* tenent,ꝙ ipso iure reuertãtur. Nec obst.illud verbum,arbitrio,quia refertur ad participium, mãsurum,non ad verbum, reuertãtur. Vel aliter respõdetur,ꝙ stat simul,ꝙ ipso iure reuocetur donatio, & tamen requiratur donatoris declaratio,l.2.ĩ.de iure emphy.& l.si constat,§.de cõpensa.gl.& ibi Bar.& Saly.in l.scimus,§.de inoffic. testam. & in l.vniuersa,§.de preci.Imper.offer.

Quadragesimosecundò quæro,si pater moriatur nulla peti-
104 tione vel declaratione facta,an ad hæredem transeat † ius declarandi & donata repetendi?Bal. in l.i.col.fi.§.de inoffic.dona. tenet ad hr̃dem ius repetendi non transire,sequitur Raph.Co. in d.§.Imperator,& Ias.in auct.ex causa,col.fi.§.de lib.præter. & Guid.Papæ in suis singu.cccxxxix. exordiente,Dispositio d.l.si vnquam.& Soc.ꝯsi.29.co fi.lib.3.vbi videtur fortius velle, ꝙ si pater post susceptionem filii, passus fuerit donatarium longo tp̃e possidere, tacite videatur remisisse ius reuocandi donationem. Et pro ista sñia facit text noster in verbo,arbitrio. Scđò facit tex.in l.fi.ĩ.e.Tertio facit text.in l.athletę,§.dat remissionẽ, ff.de excu tut.& in l.tractabatur,cum gl.ff.de test.mil. Per q̃ iura dixit Pau de Ca.in l.i.§.de posth.hęr.insti.ꝙ si testor post natiuitatem posth. ꝑteriti tanto tp̃e superuixit,ꝙ potuit mutare testm̃,& non mutauit, cẽsetur cum illo testõ & illa voluntate voluisse decedere, & tunc cl'a codicillaris operabitur fideicõ. cuius vigore posth.tenebitur hr̃ditatem restituere scripto hr̃di, prout consuluit idem Pau.cõsi.271.quãquã,in 2.par. & d.Ale. consi.30.ponderatis his,lib.3.Quartò facit,quia ius declarandi
105 non transmittitur † ad hr̃des,quia est ꝑsonale,ſm gl. in l.Põp. scribit,si frumẽtum,§.fi ff.de rei vẽd. & in l. inter stipulantẽ,§. i.& ibi Bar.ff.de verb.ob.Quintò facit,qa reuocat.donat,fit a l. cõditionalr̃,videlicet si placuerit donatori.ergo si moriat̃ añ,q̃ declarauerit velle,nõ fiet trãsmissio,l.si ita legatũ,§.illi si volet, ff.de leg.i.l.iã dubitari in fi.ff.de hr̃d.insti.Contrariã opi.ꝙ transeat ad hr̃des,tenẽt Alb.de Ros.& Ang.hic.Adducit Alb.rõnẽ, quia fauore filiorũ reuocat̃ donatio,sed ista rõ nõ est vera,vt ĩ. ostendum.Secundò pro hac parte facit, quia dñium ipso iure reuertitur ad donantem,& ꝯn̄r dicitur in hæredi ergo cum ea transibit ad hæredes,l.hæreditas,ff.de reg.iu.Tertiò facit, quod decidit Sal.quem ibi sequitur d.Ias.in j. col. in d.l. scimus, vbi
106 vult,† ꝙ supplementum legitimæ,qđ a lege suppletur,ipso iure transmittatur ad hæredes,etiam,ꝙ filius in vita illud non petierit,& sequitur d.Ale.consi.lv.viso tit.q.col.3.li.2. & d.Ias.in l. emancipata,col.j.§.qui admi.& tñ lex ita demum supplet,si petatur.Quartò facit,quia ius declarandi caducitatem transit ad hæredes,secundum Imo. & *communiter* scrib. in c.potuit,de loca. nec directus dñs patiendo emphyteutam simpliciter possidere,censetur ei remisisse caducitatem,secundum d.Ias.in l.2.colum.vij.ver.2.quæro,§.de iure emph.Pro resolutione huius dubitationis,considero duos casus principales. Primus est,quãdo donator simpliciter donauit nulla facta translatione dñii, & possessionis in donatarium,& tunc credo absq; dubio,ꝙ ad hęredes transeãt bona donata,& ius excipiendi donationẽ fuisse reuocatam,per tex.in l.filio,§.Seia,ff.de adi.leg.& per ea,quæ dixi §.q.xxxviii.in fin.Secundus casus est,quando donator natiuitate filii transtulerit dñium, & possess. bonorum donatorũ in donatarium.Et tunc aut pater post natiuitatem filij non habuit spatium reuocandi donationem, vt quia illico mortuus fuit,vel mortuus est absens ante habitam notitiam natiuitatis filii,vel alia iusta causa fuit impeditus petere restitutionem bonorum donatorum,vel declarare animum suum, ꝙ volebat locum esse reuocationi,& tunc expediti iuris est, ꝙ nõ cẽsetur conualidasse,seu innouasse donationem,per ea, quæ dixi §.q. xix.& quia in dubio credendum est,ꝙ si sciuisset filium sibi natum fuisse, vel declarare animum sũũ potuisset, nullo modo donationem reuocatam innouasset,per hanc l. & l. cum acutissimi,§. de fideicom. Aut post natiuitatem filii pater habuit spatium,& cõmoditatem repetendi, & animum suum declarandi,

radi,& iste casus est apud me ualde dubius. Salua tamen melio ri deliberatione, arbitror rei vendicationem, quam hēbat defunctus ad bona donata, transire ad hæredes. Et pro clariori solutione habenda præmitto, ꝙ nato filio dñium rerum donatarum reuertitur ipso iure in primo. donatoris, vt dixi, & infra di-
107 cam. Item præmitto, ꝙ punctus q̃o. stat in hoc, an donator † q̃ non vendicauit in vita, nec aliter aium suum declarauit, censeatur remisisse ius vendicandi bona a donatario. Et ego credo, ꝙ
108 non, per rationes vltimo loco deductas, † & quia in dubio nemo præsumitur ius suum remittere, l. si cum aurum, ff. de solu. & bene facit, quod decidit d. Ale. consi. clxiiii. li. v. Et facit etiā, quia voluntas donantis, quæ fuit ab initio, ꝙ donatio casu quo filius nasceretur, ꝓ non facta habeatur, præsumitur durare, l. eū qui, ff. de ꝓbat. Nec obst. ꝙ tanto tempore tacuerit, quia tēpus non est modus tollēdæ obligationis, l. obligationum ferè, §. placet, ff. de ac. & ob. Nō etiam obstāt cōtraria s. allega. Et primo, nihil facit tex. noster in ver. arbitrio, quia non ꝯstat, ꝙ donator arbitratus fuerit velle donationē innouare. Ad tex. vero in l. fi. J. eo. respōdetur, ꝙ ibi nō reuocatur donatio ipso iure. Item ibi non agitur de remittendo dñio iam acquisito, sed solum de remittenda iniuria, quæ sola dissimulatione tollitur. Ad decisionem Pau. de Castrñdeo, ꝙ nō transit sine difficultate. Et contrarium tenet Are. in l. Titius, ff. de lib. & posthu. & consi. cxciii. viso leg. & cons. vlt. & eam dicit esse ambiguam d. Ias. in auct. ex causa, col. fi. s. de lib. præte. & contrarium tenuit Ang. in l. qui iure, ff. de test. mil. & Ale. ꝯsi. xxx. ponderatis his, li. 3. Ad quartum r̄ndetur, ꝙ hic non agitur de transmissione iuris declarandi, sed de transmissione dñii, q̃d habebat defunctus. Ad vltimū patet r̄nsum ex his, quæ dixi in 3. fundamen. pro hac parte.

Quadragesimotertio quæro, quid si donatarius post natiuita-
109 tem filii possederit † res donatas, per tempus sufficiens ad præscribendum, an tunc possit aduersus donatorem, vel eius hæredes agentes se tueri exceptione præscriptionis? Loquor in casu, quo donatarius sciebat reuocatam esse donationem ꝓpter superuenientiam filiorum. Videretur, ꝙ nō, quia sciēs est in mala fide, & malæ fidei possessor nullo tempore præscribit, c. fi. de præscr. c. possessor malæ fidei, de reg. iur. in vi. In ꝯtrarium facit, quia donatarius non tenetur restituere res donatas, nisi donator petierit, vt dixi supra q. xli. ergo non vr̄ donatarius in mala fide, ut in materia præscrip. dixit Pan. in c. q̃d clericis, col. pe. de fo. cōpe. quem sequitur Corn. cōsi. clxxvi. ad euidentiam, lib. 1.
110 facit, quia in his, quæ alteri non acquiruntur, nisi acceptentur, currit p̄scri. etiam cum mala fide, secundum Bal. Sal. & alios *cōmuniter*, volentes, ꝙ † supplementum legitimę p̄scribatur cū
111 mala fide, l. licet, C. de iure delib. secundum Bal. cōsi. 12. quidā d. Matth. lib. 1. Soc. cōsi. lxiii. in causa uertēte, li. 1. cogitabitis tamen, quia non audeo firmare.

112 Quadragesimoquarto quæro, an pater † teneatur reseruare bona reuocata, filiis natis post donationem? videtur, quòd sic, quia ꝓpter ipsos reuocat̄ donatio, ergo ipsis debet applicari, l. post legatum, §. amittere, ff. de his, quib. ut indig. l. pe. supra de leg. l. defunctus, supra de suis & legi. In cōtrarium est veritas, per istū tex. in ver. donatoris arbitrio, quem ad hoc ponderant Bal. & alii. Et ꝓ hac sententia facit, quia liberi sunt solum in conditione positi. ergo nō vocati, secundum gl. *communiter* approbatam in l. Lucius, ff. de hære. instit. de qua amplissimè scripsi in l. Centurio, in vi. q. 3. membri, ff. de vulg. & pup.

113 Quadrasigesimoquinto q̃ro, † an donator agere possit actione reali ad res donatas? videtur, ꝙ nō, quia actio realis requirit dominium in agente, l. 1. supra de ali. iud. mu. cau. fact. §. 1. Insti. de act. cum simil. donator autem non uidetur habere dñium, quia translatum fuit in donatarium, licet natiuitate filii fuerit reuocata donatio: non tamen pōt videri retranslatum dñium in donatorem, quia ad trāsferendum requiritur retrotraditio, l. 1. & 2. supra quan. li. ab emp. disce. l. traditionib. supra de pac. sed hoc nō obstante cōtrarium determinat gl. & omnes scrib. hic, quia ipso iure reuertitur dñium ad donatorem, vel ꝓpter cōditionem resolutiuam subintellectam, l. si quis hac lege, ff. de rei ven. vel iuris ministerio, l. fi. supra de sacrosī. ecc. c. 2. de con sue. & l. 1. supra de dona. quæ sub mod.

114 Quadragesimosexto quæro, † an aliqua ꝯdōne donator possit cōdicere possess. rerum donatarum a donatario? videtur, ꝙ nō, quia donator natis filiis efficitur dñs illarum rerum, ut dixi in q. præcen. ergo nō poterit eas cōdicere, quia nemo pōt cōdicere rem suam præterꝙ a fure, l. si. ff. vsuf. quemad. caue. contrarium uerius est, quia per ꝯdōnem triticariam pōt dñs condicere possess. rei sue, l. 1. ff. de triti. & ita tenent gl. & Doct. hic. Nō ob. rō ꝯria, quia si dñs ꝯdicit possel. nō dicitur rem suam condicere: cum possessio, quæ est penes donatarium, nō sit sua, secun
115 dum gl. in d. l. fi. Vel dici pōt, ꝙ † actio personalis datur, ubi cōpetit rei vendicatio, q̄n dñium acquisitum fuit agenti de iure speciali, secundum d. Ale. in l. 1. col. fi. ff. de leg. 1. & fuit sñia Bar. in l. 1. ff. de don. per tex. in l. 1. s. de don. quæ sub mo.

Quadragesimoseptimo quæro, an donatio facta vni filio reuocetur superuenientibus aliis filiis. Bart. & alii *communiter* in d. §. Imperat. tenent, ꝙ non, per tex. in l. si totas, s. de reuo. don. sequuntur Pan. & communiter Can. in c. fi. de dona. Aduertite, quia Doct. volunt, ꝙ donatio facta filio non reuocetur in totum virtute huius legis, sed solum vsque ad legitimam filiorū superuenientium, per d. l. si totas. Mihi videtur, ꝙ deberet reuocari pro virilib. portionibus: quia si pater de aliis filiis nascituris cogitasset, verisīr eorū portiones alii filio non donasset, cū pater præsumatur velle æqualitatem seruare inter filios, l. illud, supra de colla. l. fi. supra communia vtriusque iud. l. quæsitum, §. sed & ipse Papin. ff. de fun. instru. vt tollat inuidiam & iurgia inter suos filios, l. cum oportet, §. sin autem s. de bon. quæ lib. Et si istam op. sequi velimus, vtpote humaniorem, ad tex. in d. l. si totas, respōderi potest, ꝙ loquitur quando pater cogitauit de filiis nascituris. quod ex eo patet, quia est situata sub ti. de inof fi. dona. vñ secundum naturam tituli videtur intelligenda, l. Imperat. ff. de in diem addic. sed tenendo communem, quòd reuocetur solum vsque ad debitum bonorum subsidium, sciendum est, quòd dispositio huius legis differt a dispositione d. l. si totas, in duobus. quia ibi quo ad legitimam tantum, hic reuocatur in totum: ibi fauore filiorum, quibus pater tenetur conseruare legitimam: hic fauore patris, qui non tenetur bona donata filiis reseruare, ut supra dixi. Dixit etiam Sal. quòd si appareret patrē donasse bona sua filio, quia alios filios non habebat, vel non sperabat habere, ꝙ forte propter superuenientiam filiorum reuocaretur donatio per rationem huius legis.

Quadragesimooctauò quæro, an etiam reuocetur donatio facta vxori, si ipsa postea liberos ex marito donante susceperit? Cor. cons. 194. Videtur in præsenti, lib. 3. tenet, quòd non, quia etiam patri donasset si de filiis cogitasset, cum non intersit filiorum, an bona sint potius in dominio patris, quam matris, cum succedant vtrique ab intestato, auct. in successione, s. de suis & legi. & cū secundū cursum naturæ ita debeat predecedere mater, sicut pater, l. nam & si parentibus, ff. de inoffi. test. Sed tu cōsidera, ꝙ ista ratio non videtur concludens, quia fauore filiorū non reuocatur donatio. Item aduerte, quia ratio huius legis videtur militare in donatione facta matri ipsorum filiorum, quia si pater cogitasset de filiis nascituris, maluisset ipse conseruare bona sua pro se & filiis, quàm ea conseruari per matrem, tanquam securus de sua voluntate, & non securus de uolunt. vxoris, quia varium & mutabile semper fœmina, c. forus, de verb. sig. & quia mortuo marito donatore, poterit conuolare ad secūdas nuptias; & nouo marito non solum bona, sed etiam filiorum vitam adiicere, vt dixit Imperat. in l. lex, quę tut. supra de adm. tut.

Quadragesimononò quæro, an donatio facta ecclesiæ, natiuitate filii reuocetur. Ista dubō pendet ab intellectu c. fi. xvii. q. 4. vbi dicitur, quòd episcopus potest nō reddere iure fori, sed ñ iure poli. Videamus an sit verum, ꝙ ecclesia iuri fori nō teneatur. Bar. in d. l. Titia, §. Impera. intellexit, ꝙ donatio de iuris rigore non reuocetur in totum virtute huius l. sed reuocetur vsque ad legitimam, per l. si totas, supra de inoffic. do. & ita etiam intelligit gl. in d. c. fi. Sequuntur Rapha. Cu. & alii communiter in d. §. Impera. Bal. & Sal. in l. 1. supra de inof. d. Cor. cons. 11. col. fi. li. 3. & ista est *cōmunis* opi. quam sequitur etiam Lud. in auct. similiter, in 2. char. ver. 8. causa. sup. ad leg. Fal. Sed certe iste itells non videtur verus, quia tex. ille vult ꝙ iure fori episc. non tenetur quicquam restituere; nec vlla proponitur ratio, quare tex. in d. c. fi. debeat potius corrigere hanc leg. q̃ l. si totas. Volentes sustinere hunc intellectum dicunt, ꝙ ecclesia habetur loco filii, & donatio facta filio, non reuocatur in totum, sed solum vsque ad debitum bonorum subsidium, d. l. si totas. sed assumptum istorum, ꝙ ecclesia habeatur loco filii, est falsum, ut probaui s. q. 34. alii dñt ecclesiam iure fori nō teneri, quia dicunt Imperat. non potuisse condere legem auferentem iⁱ iam eccl. acquisitum, c. bene quidem, xcvi. dist. c. eccl. S. Mariæ, de consti. sed hac ratione attenta non etiam reuocabitur vsque ad legitimam. vnde Fely. in c. in præsentia, col. xix. de prob. aliter declarat. Inquit. n. quòd de stricto iuris rigore donatio in aliquo non reuocatur, sed iure poli, idest, ex quadam naturali equitate cogitur ecclesia restituere legitimam. & ita etiam intellexit Sal. in d. l. 1. co. 3. iste etiam intellectus non placet, quia ille tex. clare vult, quòd iure poli reuocetur in totum, & ita illum text. declarat gl. in c. si quis irascitur, 13. q. 2. dum dicit honestum esse, ꝙ ecclesia donata restituat, licèt imperialis potestas nō potuerit ecclesiæ legem imponere. Imò probabiliter dicēdum uidetur, quòd iure fori reuocetur in totum, quia licèt eccl. & Papa sit solutus legi. c. proposuit, de conces. præb. tamen non est solutus dictamine rationis: & ideo eum debet ligare ratio naturalis, super qua fundatur dispositio huius leg. secundum Bal. in l. 2. co. 8. q. 18. supra de serui. & aqua. quinimò non est Papa solutus lege honestatis, secundum Bar. in l. imperium, col. 2. ff. de iurisd. om. iud. & Bal. in l. liberti libertæque, supra de oper. lib. Ratio autem huius legis, quia pater non donasset, si de filiis nascituris cogitasset, videtur militare in donatione facta ecclesiæ. Honestum ergo & iustum videtur, quòd ecclesia teneatur totū restituere.

116 stituere.† Nã eccl'a, debet esse mater honestatis & æquitatis, c. j. & ali. feu. ad tex. in d. c. fi. potest responderi, φ iure fori nõ tenetur restituere donata donatori inopinanti, id est, non petenti. quod rr'r uerum est, ut dixi s̃. q. xli. quid dẽm? Bal. opi. sic tentauit concordare. Aut donatio facta fuit ecclesiæ pro aĩa donantis, aut simpliciter. Primo casu procedat cõis opinio, φ nõ reuocetur, nisi quo ad legitimã. Secundo casu reuocetur in totũ, per hanc leg. Ita Bal. consi. 215. Punctus, quidã donauit, l. v. & pro hac di stõne facit, q̃a præsumitur, φ qlibet diligat magis aĩam suam, q̃ ꝓprios filios, cũ anima sit cunctis rebus anteponenda, l. sanci mus, s̃. de sacrosf. ecc. Vnde ↄiecturandum est, φ pro aĩa sua do nasset, ẽt, φ de posth. cogitasset. Nã legata facta pro exoneratio ne consciæ debent a posthu. etiã ignoranter preterito, s̃m Ange. in auct. ex cã, s̃. de li. præt. Ista est pulchra concordia: ex qua habetis, φ ista lex habet locum etiam in donatione facta eccl. nisi sit facta ꝓ salute aĩæ. Sed forte in dubio iudicandũ esset do
117 natio. factam eccl. fuisse factam pro† salute aĩæ, per ea quæ dñt gl. Bart. & scrib. in l. si quis Titio, ff. de leg. 2. Ideo cogitabitis.

Quinquagesimõ q̃ro, Titius donauit omnia bona sua Sempro. reseruatis sibi centum florenis annuis, super dictis bonis, adiecta causa, quia intendebat presbyterari. quam donationẽ ex interuallo confirmauit, pacto adiecto, φ si decederet sine liberis, prædicta annua pensio extincta foret: ex post duxit uxorẽ ex qua liberos suscepit; quæsitum fuit, an donatio natiuitate liberorum fuerit reuocata? uidebatur, φ non, q̃a ex pacto adiecto apparet, φ donans de filiis cogitauit, ergo non erit locus re uocationi s̃m Bar. in d. §. Impator. & toties s̃. dictum fuit. Ego ↄsultus ↄriũ rñdi, q̃a ex cã expressa in donatione apparet, φ do nans nõ sperabat hr̃e filios. Nec ob. φ cogitauerit de filiis, quia sola cogitatio filiorum non sufficit ad excludendum beneficiũ huius legis, quando donans non sperat filios procreare, d. c. fi. xvij. q. 4. ibi, filios nõ haberet, nec habere speraret. stat. n. simul, φ donans cogitet de filiis, & tñ non speret habere, & casu quo non speret. Stat ẽt simul, φ cogitet de filiis, & donet, q̃a nõ speret habere, non donaturus si habere speraret. Et si dixeris, φ faciens mentionem de filiis præsumit̃ habere spem ↄsequendi filios. Rñdeo id in dubio ↄcedendũ, secus si expressè, uel ltĩmis ↄiecturis appareat, φ donãs nõ speret hr̃e, s̃m Soc. cons. 126. ui sum fuit, lib. 3. inferens ex hoc, φ si donãs sit in tali statu, quòd debeat uerisil'r desperare de futura prole, ut quia habeat uxorẽ sterilem, uel sit iam sexagenarius, quibus casibus nõ ẽ verisimile. φ possit liberos suscipere, ut per Bar. ĩ l. qui filiabus, ff. de leg. j. si cõtingat, φ præter spem vxor pariat sibi filiũ, reuocabitur donatio, ẽt, φ ipse donans in actu donationis fecerit mentionẽ de filiis. Et ita ẽt ↄsuluit Soci. inter consilia Cur. ↄsi. 2. per totũ. Et si dixeris, φ habens vxorẽ sterilẽ, licèt ex ea nõ possit prolem suscipere, tñ potest sperare se suscepturũ ex alia. rñdetur, φ talem spẽ habere non potest, nisi speret ẽt vxorẽ sterilẽ præmo riturã. quæ spes, vt potè tristis & dependens a tristi euentu, non solet considerari, l. inter stipulantẽ, §. sacrã, ff. de ver. ob. Non etiã obst. si dixeris, φ in q̃one præmissa nõ fuit in confirmatione donationis expressa illa causa, quia intendebat presbyterari, quia sufficit, φ fuerit expressa in ipsa donatione, ad quã confirmatio refertur. Nã virtute relationis omnia dicta in donatione, censetur transcripta in confirmationè, l. si ita scripsero, ff. de cond. & dem. & ita in sim̃ respondet Soc. in d. consi. 126. co. 4.

Quinquagesimoprimò quæro, an donator possit renunciare beneficio huius legis? videtur, φ non, quia ratio huius legis ea fuit, secundum Old. ne filii ex effusa & larga liberalitate parẽtũ priuarentur substantia paterna, & sic facta fuit hæc lex fauore filiorum, ergo renunciatio patris non valebit, quia pater non potest renunciando præiudicare filiis, l. cum non solum, s̃. de bo. quæ libe. ẽt cum iuro, quod in præiudicium alterius nihil operatur, c. q̃uis, de pac. li. vj. facit text. in regula alteri per alterũ, de reg. iur. & in c. si diligenti, de fo. compe. cum simili. Et ita ↄsuluit Old. conf. 163. quidam habens filium. sequitur Io. And. in addi. Spec. ti. de instr. edi. §. porrò, in fi. & ita firmant Alb. de Ros. & Sal. hic. & idem Sal. in l. j. q. 12. s̃. de inoffi. do. & Lud. Ro. consi. 269. Non est dubium. ubi dicit hanc opinionem tenendam esse, reiectis aliorum falsitatibus. idem tenuit Nicolaus Miles, in repertorio, in ver. donatio, in pe. notabili. & d. Vita. in trac. clausularum. & ita nouissimè consuluit Fran. Cur. consi. 1. per totũ, cui se subscripserunt insignes Doc. Bar. Soc. & Vincen. Paleot. vt patet in cons. 2. & seq. idem tenet Soc. consi. 126. Visum fuit, col. pe. lib. 3. Contrariam opinionem tenuit Bar. in d. §. Imperator, sequuntur ibi Raph. Cu. & Imo. & ita etiam antea tenuerat Spe. ti. de inst. edi. §. porrò, ver. potest etiam dici. & Bal. in c. Rainu. colum. 8. de test. & hanc dicit esse veriorẽ Imo. in c. cum contingat, char. antep. de iureiu. hãc sequitur d. Ant. de But. in c. fi. de dona. Ang. in §. igitur, in Auct. ut cum de app. cogn. Lud. Ro. conf. 26. Pro deci. Prac. Papi. in forma li. quo agitur ad donationem. in ver. irreuocabiliter. quia ratio huius l. ea sola fuit, quia si pater de filiis cogitasset, non donasset. quę ratio cessat quando apparet, quod de filiis cogitauit, & nihilominus donauit, & beneficio huius legis renunciauit. quid dicendum? Mihi placet ista ultima opi. Bar. quæ est *cõmunis*. secũdum Soc. cons. 147. visa, col. fi. li. j. & quia prima op. est ꝑiculosa, secundũ Soc. consi. 126. & meo iudicio falsa: quo fit vt admirer, cur tot excellentes Doc. eam fuerint amplexi. Nam fundamentum, super quo se fundant, est euidenter falsum. Dicunt Constantinũ hanc legem edidisse nasciturorum filiorum fauore; sed mihi rñdeant, quare magis nasciturorum filiorum, q̃ iam natorũ istud edixit? Item dicant mihi, si fauore nasciturorum ita statutum fuit, quare lex voluit bona donata reuerti donatoris arbitrio? Nam si eorum fauore reuocaretur donatio, bona debuissent reseruari ipsis filijs, dixi s̃. q. 64. Potest tamen opi. Old. saluari vno casu tantũ, videlicet si tp̃e renũciationis donans sperabat filios ꝓcreare, quia qua desperatione donauit, eadem & renũciauit: aliàs non renunciaturus uerisimiliter, si filios habere sperasset, arg. l. doli, §. diuersum, ff. de noua. & l. an inutilis, ff. de accepti. sicut. n. donatio intelligitur facta rebus sic stantibus, ita etiam intelligenda est renunciatio, l. si donaturus, ff. de condi. ob. cau. & bene seruiunt, quæ dixi in præceden.

118 Quinquagesimosecundò, quæro, an renuncians † oĩ legum auxilio, censeatur renunciasse beneficio huius legis? videtur, φ sic, quia gñalis renunciatio est generaliter intelligenda, l. 1. §. & generaliter, ff. de lega. præstan. nam renuncians omni legũ auxilio, censetur renũciasse bñficio Senatusc. Velleiani, ẽt si spãliter nõ dicatur, s̃m Bart. in auth. matri & auiæ, col. pe. ver. q̃ro, quid si nõ renunciauit, s̃. q̃n mul. tut. offi. fung. p̃t. ac ẽt censetur renunciare beneficio, ne possit incarcerari, s̃m Bar. ibi, & in l. q̃ sub conditione, col. vj. ff. de test. tute. & beneficio l. pleriq;, ff. de in ius voc. & ibi per d. Ias. col. 4. & censetur renunciasse bñficio l. de his, ff. de transac. ut per d. Ale. cõsi. 11. viso, col. v. li. j. & renũciasse bñficio, ne ↄueniat vltra, q̃ facere possit, s̃m Cor. ↄs. 128. Circa hanc col. li. 3. & ẽt censet renunciasse bñficio cedendarũ actionũ, s̃m Soc. consi. 125. q̃n ex forma, co. 3. li. 4. licet Bal. in hoc teneat ↄriũ, in l. si diuersa, s̃. loca. possem alia similia adducere, quæ omitto. Contrarium sentiunt Bar. in d. §. Imperator, & Bal. in d. l. j. in fi. dum formant punctũ, q̃n pater iurauit non venire ↄ, aliquo iure, vel rõne, uel causa, & ↄriũ expresè determinat Lud. Ro. in d. ↄsi. 269. quia beneficiũ concessum miserationis gratia, ad executionẽ sui, req̃rit spãlissima uerba, s̃m Cy. in l. vnica, s̃. q̃n Imp. inter pupil. & vid. quẽ sequitur Bal. in l. j. ff. si quis in ius voc. non ier. Hæc aũt lex cõcessit bñficiũ reuoca-
119 tionis patri miserõnis causa, cogitans, φ non donasset, si nouã ꝓlẽ sibi nasciturã credidisset. Scd̃o, q̃a † beneficiũ ↄcessum rõne exuberantis fauoris, ꝓut est istud, ut patet ex rõnibus dubitã di s̃. deductis in j. q. requirit spãlem renuncia. l. j. s̃m intell'. Bal. ibi, ff. si quis in ius voc. nõ ier. & istud credo verius, quia in generali sermone nõ ↄprehendunt ea, de quibus in spẽ loquens nõ fuisset verisil'r dispositurus. regula, in gñali, de reg. iu. in vj. l. obli gatione gñali, ff. de pig. nisi forte renunciasset oĩ legum auxilio
120 cum iuro, quia iurm † habet uim expressæ, & specificatæ renũciationis, c. ex rescripto, de iureiur. & hẽt uim spãlis, & expressi ↄsensus, s̃m Ang. in l. seniũ, C. q test. fac. pos. sequit Cor. cõsi. 76. d. Lud. col. v. & hac rõne mouet Alex. in d. cõsi. 11. colũ. v. ad tenendum, φ renuncians cum iuro omni legum auxilio, censetur renunciasse beneficio d. l. de his, qđ tñ vr̃ mihi dubitabile, quia iurm non operatur vltra consensum iurantis, l. fi. s̃. de non nu. pec. nec habet uim specificæ renunciationis, quo ad nõ cogitata, s̃m Bar. & *communiter* scrib. in l. sed & si quis, §. quæsitum, ff. si quis cau. & late dixi in tract. de peste, in tit. de priui. cõtract. cau. s. pest. num. 28. versi. 3. limitatur.

Quinquagesimotertiò quæro, Notarius in instrumẽto asse-
121 ruit † mulierem, minorẽ, rusticum, vel aliàs huiuscemodi ꝑsonas imperitas renũciasse beneficio huius leg. non tñ fuit attestatus donantẽ fuisse certioratũ, quid disponat hæc lex, an talis renunciatio impediat reuocationẽ donõnis, seu tollat beneficiũ huius legis ipsi donanti? Si dicamus donantẽ fuisse certioratũ, sine dubio renũciatio obstabit reuocationi, aliàs nõ ꝑiculosum uidetur in hac re iudicium facere. Ego tñ arbitrarer renunciationem obstare, quia tales ꝓsumentur ignorare dispõnem huius legis, l. error, ff. de iur. & fac. ign. l. cum de indebito, §. sinaũt, ff. de ꝓb. l. 2. §. fi. ff. de iure fisci. Item non præsumũtur cogitasse de filijs, ut s̃. toties dixi, ergo renunciatio ignorãti & nõ cogitãti nõ ꝑiudicabit, l. mater decedens, ff. de inof. test. & si dixeris renunciantem fuisse certioratũ, rñdeo, φ donatarius hoc dicens debet ꝓbare, quia in dubio tales personæ nõ ꝓsumuntur certioratæ, s̃m gl. in l. fi. §. pe. ff. ad Velle. & in l. sciendum, & ibi d. Ale. col. 7. dicit ita cõiter tenere Doc. ff. de uerbo. oblig. & si institeris dicendo, quare Notarius asseruit renunciatum fuisse beneficio huius leg. Rñdeo ex stylo & ↄsuetudine sequendo formularia, non ex deliberõne donantis ignorantis, quid uelit hæc lex, s̃m Cur. in simili casu, in cõsi. 67. col. 6. & Bal. in l. quoties. ff. de hæ. inst. & ꝓ cõfirmatione huius dicti plura scripsi in l. Centurio, in 1. membro, ff. de vul. & pup. & bene facit, qđ decidit Ang. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de uer. obl. ubi vult, φ illa uerba, inspectis cognitisque uerbis testamenti, ꝓlata per Notarium in instrumento, nõ ꝓbẽt, φ rusticus, & mulier imperiti ꝓsumant habuisse

habuisse notitiam contentorum in testamento, nisi Notarius etiam asseruerit, ꝙ testamentum ibidem fuerit vulgarizatum, quæ decisio licèt reprobetur ibi per ambos Imolenses in casu ibi relato, tamen ex eorum mente decisio Ange. vera est, si ex aliqua coniectura appareat, ꝙ tales personæ non habuerunt veram scientiam testamenti: in casu vero nostro subest euidens coniectura, fundata in ratione naturali, & in iuris presumptione, ergo &c.

Quinquagesimoquartò quero, quid si in instrumento donationis dicatur, quòd tale instrumentum extendi possit ad sensum, & dictamen sapientis, an sapiens in extensione facienda possit addere renunciationi huius legis. Soc. consi. 147. col. fin. lib. j. vtendo philosophico temperamento dixit forte, quòd sic. Et prudenter quidem fecit, nam ego sine fortè, cōtrarium credo verius, quia renuncia. est facti. Ea autem, quæ in facto consistunt, in sapientum manu non sunt posita, secundum Bart. in l. illa institutio, ff. de hęr. instit.

Interpretationis celeberrimæ l. si vnquam, finis.

Sequitur interpretatio in l. fi. eiudem titu.

SVMMARIVM.

1 *Donatio perfecta potest reuocari propter ingratitudinem. & ita immunitatis priuilegium. 11. Item pactum de non petendo debitum. 15.*

2 *Feudum amittitur ex causa ingratitudinis, & quid ingratitudo. & unde nascatur. 18.*

3 *Libertus reducitur in seruitutem propter ingratitudinem.*

Item filius emancipatus reuocatur in patriam potestatem. 4. & quid de legitimato. 7. & 9.

5 *Dotare filiam ingratam non tenetur pater.*

6 *Occidens parentes ingratos, uel econtra occidens liberos ingratos, non tenetur lege Pompeia de parricid.*

7 *Filius ingratus non est ponendus in sepulchro parentum.*

10 *Miles, uel Doctor ingratus, potest cingulo militiæ spoliari.*

12 *Ingratus perdit beneficium illud, ne conueniatur ultra, quàm facere potest.*

13 *Liberi primi matrimonij ingrati aduersus patrem uel matrem transeuntem ad secunda uota, perdunt beneficium sibi concessum per l. hac edictali, C. de secun. nup.*

14 *Maritus ingratus non debet lucrari dotem beneficio statuti uolentis maritum lucrari dotem uxoris defunctæ sine liberis.*

16 *Ingratitudo conciliat odium & inimicitiam, propter quam potest ingratus uti suspectus recusari. & 17.*

20 *Donatio an ex quacunque causa ingratitudinis reuocari possit.*

21 *Iniuria atrox, tribus modis dicitur.*

22 *Iniuria atrox an dicatur, quæ dat causam reuocationis.*

23 *Iniuriam atrocem an committat donatarius, si donatorem appellauerit cornutum. & quid si maleficum & incantatorem. 24. Et an verum conuitium obijciendo, priuetur donatione. 25. & 27.*

26 *Iniuriosum est, nostros detegi defectus.*

27 *Conuitij veritas iniuriantem non eximit actione iniuriarum.*

28 *Verba in dubio intelliguntur prolata in bonam partem.*

29 *Donatarius per testimonium perhibitum contra donantem in causa criminali, priuatur donatione. Item uasallus contra dominum feudo. 30. & quid de aduocato præstante aduocationem in causa capitali contra donantem. 31. & quid de iudicante. 33.*

32 *Doctor potest cogi suscipere patrocinium.*

Feudum & donatio ijsdem ne modis reuocentur.

34 *Statutum loquens de homicida, non habet locum in iudice, qui sua sententia plures morti addixit.*

35 *Donatarius, qui adulterauit uxorem donantis, an dicatur illi atrocem iniuriam inferre, & quàm grauiter illum offendat. 36. & quid si adulteret relictam a donante. 38.*

37 *Vasallus adulterans uxorem domini sui, priuatur feudo. & quid si concubinam domini habentis uxorem cognoscat. 39.*

40 *Donatarius cognoscendo concubinā donatoris, iniuriatur donatori, & pōt donator eo nomine donationē reuocare, non autem si cognoscat ancillam donatoris. 41. & quid si deflorarit filiam, neptem, uel proneptem. 42.*

43 *Vasallus occidens sororem, uel frotrem domini, non uenit feudo priuadus.*

44 *Vasallus, qui cum sorore domini concubuit, feudo priuari potest, & idem de feudatario. 45. 46. 47.*

48 *Ignorans non delinquit.*

49 *Donatarius an inferat donatori iniuriam, si ad tanquam meretricem, non tanquam uxorem, aut filiam donantis accedit.*

50 *Paria sunt percutere pedibus, uel manib. quantum ad ingratitudinem incurrendam.*

51 *Paria sunt in totum extinguere, uel inutilem reddere.*

52 *Vasallus curans percuti dominum per alium, feudo priuatur perinde, ac si ipse percussisset: quod locū habet in quolibet iniuriā alteri procurāte. 53.*

54 *Iniuriarum tenetur, qui manum eleuat in alterum, tanquam ipsum verberaturus.*

55 *Donatio an reuocetur, si donatarius scidit vel lacerauit vestes donatoris, licèt corpus ipsum non attigerit, & an eo ipso dicatur uiolentas manus intulisse. 56.*

57 *Apponens manum, vt eripiat rem de manu clerici, si non auferat, an incidat in canonem, si quis suadente diabolo, quod distingue, nu. 58.*

59 *Detinens indebite, dicitur inferre iniuriam detento.*

60 *Donatarius detinens donatorem captiuum in iusto bello, post capturā nullam ei inferens iniuriam, donatione non priuatur.*

61 *Percutiens uxorem clerici, non dicitur inferre uiolentas manus in cleric.*

62 *Percutiens filiū donatoris, au dicatur inferre manus impias in donatorē, & quid ita. 63.*

64 *Pena imposita a statuto offendenti Potestatem, an extendatur ad offendentem filium eius.*

65 *Donatarius se defendendo percutiens donatorem, an atrocem iniuriam inferre dicatur, & priuetur donatione. Et quid de vasallo percutiente eodem modo dominum. nu. 66.*

Vim ui repellere licet, quod limita nu. 67.

68 *Donatarius in iocando uel ludendo percutiens donatorem, an ueniat priuandus donatione. Et quid si casu, non ex industria percusserit. 69.*

70 *Percutiens clericum cum putaret esse laicum, non incurrit excōicationem. Et putans occidere Seium, si occidat Caium, qua pena plectatur. 71.*

72 *Ebrietas, omnium uitiorum est fomes, & ob eam suspendi potest ab offi. & beneficio cleri. Item miles cingulo militiæ priuari. 73. Item Doctor ex authoritari. 74. Item medicus ab offi. medendi remoueri. 75.*

76 *Ebrius non pōt esse testis, nec testamentū facere, eiq; nocet sua confess. 78.*

77 *Ebriosus non debet ad ordines promoueri.*

79 *Ebrietas modica non excusat, nec minuit delictum.*

80 *Ebrius nemo presumitur, nisi probetur.*

81 *Occidens patrē ꝓditorē patriæ, ꝓmio dignus est, non pena. & quare ita 85.*

82 *Occidere patronum deprehensum in adulterio uxoris, an libertus possit impunè, & an uxor occidens maritum bannitum, excusetur prætextu statuti. 83.*

84 *Frater an possit offendere fratrem bannitum impunè.*

86 *Bannitus licèt perdat iura ciuitatis quò ad ciuilia ipsius ciuitatis, retinet tamen ea, quæ sunt iuris naturalis & gentium.*

87 *Stipulatio penalis de non offendendo, recipit intellectum a iure. s. indebitè.*

88 *Damnum graue quod dicatur, & nu. 89. & quæ enormis læsio. 90.*

91 *Iactura bonorum grauis quæ dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*

92 *Mater transiens ad secunda uota, nullo modo potest a filio donationem reuocare, nisi ille sit molitus iacturam toti substantiæ maternæ.*

93 *Verbum, presumpserit, ad eum refertur, qui temerariè & dolosè agit. Inducta in odium, non sunt aliqualiter interpretanda in fauorem, quod limita num. 94.*

95 *Verbi, molitur, natura.*

96 *Binuborum penæ sunt æquales, tam in patre, quàm in matre, ubicunque pariter cadunt in utroque, rationem vide nu. 97. & idem dicendum de parentib. turpiter & inhonestè uiuentibus. 98.*

99 *Lege Pompeia de parri. tenetur ille, qui venenum emit ut patri daret, quāuis dare non potuerit, & quid si post præparationem ueneni nondum tamen exhibiti, ductus fuerit penitentia, an reuocetur donatio. 100.*

101 *Donatio reuocata propter inobseruantiam conuentorum, an dicatur reuocata ex causa ingratitudinis.*

102 *Reuocationi an locus sit, si agebatur inter partes, quòd donationes & cōuentiones fierent in scriptis, & tandē illæ non reperiantur in scriptis, & an per inobseruantiā earum conuentionum, de quibus ante scripturam actū fuerat, si illę non reperiantur in scriptis, reuocetur donatio. nu. 103.*

104 *Verbum, spoponderat, ad omnem promissionem adaptatur.*

105 *Donatario competit actio ad donata ex nudo pacto.*

106 *Conuētiones nudæ appositę in contractu, vestiuntur cohærentia cōtractus.*

107 *Donatio, an reuocari possit, si donatarius fuerit impeditus legitimo impedimento adimplere conuenta.*

108 *Donatio non reuocatur ex eo, ꝙ donatarius non subuenit donatori in suis necessitatibus, vt promiserat, si non fuerunt necessitates ei denunciatæ, & quid ita.*

109 *Donatarius an excusetur, si nō fuerit ꝓtestatus de suo lĩtimo impedimento.*

110 *Legatarius, qui non adimpleuit conuenta, potest purgare moram, & quid ita. Iuramentum tamen obstat purgationi. 112.*

111 *Donatario non est locus purgationis moræ, si alimenta promissa donatori non præstiterit.*

113 *Purgatio moræ admittitur de æquitate canonica, non obstante iuramento, ad euitandas pœnas legales, secus quo ad conuentionales.*

114 *Clausula, rato semper manente pacto, fauet duntaxat obseruāti conuenta.*

115 *Donatarius eligere debet alterum duorum, aut promissa implere, aut restituere donata.*

116 *Liberatio præsumitur facta spe futuræ promissionis, quæ incontinenti subsequuta fuit. Quæ incontinenti fiunt, censentur inesse.*

117 *Contractus facti eisdem hora, die, & testibus, dicuntur correspectiui, & sic unus dicitur factus ob causam alterius.*

118 *Donatio facta pure, & ex mera liberalitate, non reuocatur prætextu causæ non sequutæ.*

119 *Donatio perfecta modum non recipit, & id quomodo.*

120 *Donatio, est contractus nominatus.*

121 *Contractus dotis, est contractus nominatus.*

122 *Rem eandem diuerso iure censeri diuersis respectibus consideratis, non est absurdum, atque etiam diuerso nomine nuncupari.*

123 *Pactum vestitur coherentia traditionis, si fiat in ipsa traditione.*

124 *Actio præscrip. verb. ad hoc datur, vt conuenta seruentur, non vt donata repetantur.*

125 *Condictio ob causam competit ob causam sequutam, condictio ex lege, ex causa ingratitudinis.*

126 *Donata qua actione repetantur, si in contractu donationis sit appositum speciale pactum, quòd possit reuocari, si conuenta non fuerint obseruata.*

127 *Condictio ob causam, datur ad repetendum; præscriptis verbis ad hoc, vt conuenta adimpleantur.*

128 *Actio ex contractu donationis, non extenditur ad pactum, & hoc respectu non vestitur pactum.*

129 *Res donatæ an per inobseruantiam possint vendicari, & an propter alimenta non præstita. 132.*

130 *Emphyteuta, qui tenetur ad canonem solum vnius nummi, cadit ab emphyteusi, si cessauerit per biennium.*

131 *Donatarius videtur magis delinquere non præstando rem modici momenti, quàm non præstando rem magni valoris.*

133 *Vtilis rei vendicatio, non currit cum actione personali. & quid ita.*

134 *Regula, neminem posse condicere rem suam præter quàm a fure, procedit in re sua ratione directi dominij, secus in re sua ratione vtilis dominij.*

135 *Possessio acquisita per statutum absque vlla apprehensione, habetur de iure speciali, & est possessio ficta.*

136 *Vtilis rei vendicatio, de qua supra in l. quoties, de donatio. competit contra tertium possessorem, in quem facta fuit alienatio ante litem motam super ingratitudine.*

Tantummodò, dictio, est taxatiua.

137 *Vasallus feudo priuari non debet propter inobseruantiam, nisi expressè reperiatur lege cautum. & an ex vrgentiori causa quàm fuit expressa, priuari possit. 138.*

139 *Dictio taxatiua nunquam excludit casus similes.*

140 *Dictio taxatiua excludit extensionem, nisi reperiatur aliquo casu facta per legem. & 143.*

141 *Ius diuinum potest ex eadem vel maiori causa limitari per legem humanam, sicut res effecta alienabilis, perpetuo durat alienabilis.*

142 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis.*

144 *Genus vt proprie comprehendit suas species, ita ratio generalis complectitur omnes casus sub ratione comprehensos.*

145 *Aequitas in similibus causis, similia iura desiderat, ideo ex similibus vel maioribus causis contrahitur obligatio digna priuatione beneficij.*

146 *Iure datoris resoluitur ius acceptoris.*

147 *Dona hypothecata uel pignorata, non dicuntur propriè alienata.*

148 *Donatio ob causam an ex alijs pluribus causis, quàm dictis supra reuocetur, quòd non, & quid ita. nu. 149.*

Donatio ob causam, est potius permutatio, quàm donatio.

150 *Donatio remuneratoria non potest reuocari propter ingratitudinem.*

151 *Donatio non reuocatur propter ingratitudinem, nisi donator declarauit motum animi sui. Item nec legatum.*

152 *Legata non reuocantur propter ingratitudinem, aut capitales inimicitias ipso iure, sed ope exceptionis. quod limitatur. 153.*

154 *Institutio hæredis an tacite admittatur propter grauissimas inimicitias. quòd non. Et quid si inimicitia causata fuerit culpa instituti, & non testatoris. 155.*

156 *Ingratus non repellitur a successione ab intestato, nisi successores ab intestato occidissent defunctum. 157.*

158 *Habēs collationem, potest priuari beneficio propter impetrationē postea de eo beneficio habito ab inferiore, propter ingratitudinem, quam committit erga superiorem, sicut etiam potest priuari vasallus, qui feudum ab alio recognoscit. 159.*

160 *Collatio respectu conferentis, non est simpliciter donatio, cum teneatur cōferre beneficia vacantia.*

161 *Beneficium datur propter officium.*

162 *Aduocatus beneficiatus vt postulet pro ecclesia, si contra facit, venit beneficio priuandus, tanquam non seruans conuenta.*

163 *Donatio an reuocari possit, si donatarius egenti donatori alimenta non præstiterit.*

164 *Argumentum de ingratitudine donatarij, ad ingratitudinem liberti, vel patroni, valet, sed non econtra.*

165 *Donatarius non dicitur ingratus propter alimenta non præstita donatori, qui reseruauit sibi fructus rerum donatarum, tamen distinguendum est.*

166 *Ingratitudo debet esse damnosa ingrato, non autem esse vtilis.*

167 *Emancipati reuocantur in patriam potestatem quo ad onera, non quò ad honores, propter ingratitudinem.*

168 *Procurator si mutauit conditionem in deterius, & effectus fuerit vnus ribaldus vel barattator, ab eo reuocatur mandatum.*

169 *Donatio ex causa dotis, dicitur pura & simplex donatio.*

170 *Donatio facta ecclesiæ, vel piæ causæ, non reuocatur prætextu ingratitudinis. & nu. 172. & an valeat pactum de eo. nu. 180. & 181.*

171 *Ingratitudo vxoris non præiudicare debet marito.*

173 *Donatio facta ecclesiæ, an possit reuocari propter ingratitudinem prælati. remissiuè.*

174 *Ecclesia non incidit in pœnam l. si quis in tātam, propter violentiam prelati.*

175 *An si prælatus non soluit canonem pro re, quam ecclesia habet in emphyteusim, & cadat in commissum pro vita ipsius, eo mortuo redeat ad successorem.*

176 *Ingratitudo patris contra donatorem, an noceat filio donatario. Item an impediat quominus filius possit querelare ex propria persona testamentum aui. 177.*

178 *Ingratitudo filij non debet nocere patri donatario. Et patri habenti vsum fructum bonorum donatorum. 179.*

182 *Pactum, quòd non possit reuocari donatio propter ingratitudinem, quæ cōmittitur etiam delinquendo, valet.*

183 *Iurans non reuocare donationem ex causa ingratitudinis, an obligetur ex iuramento, & an per reuocationem incurrat periurium, sicut promittens non reuocare procuratorem, incurrit, si reuocet. 184.*

185 *In causa reuocationis vter debeat probare, an donator ingratitudinem, an donatarius se fuisse gratum.*

186 *Donator, qui reuocauit donationem ex causa, quia donatarius non adimpleuit conuenta, tenetur probare illam negatiuam.*

187 *Obligatus ad dandum vel faciendum aliquid, debet probare se soluisse, vel fecisse.*

188 *Probatio facta parti extra iudicium, an valeat? quòd non.*

189 *Ingratitudini probandæ an sit deferendum iuramentū in supplementum. vbi quòd non, quando lex aliquid indulget sub conditione, si fuerit probatum. 190.*

191 *Probatio contra regulas iuris, debet esse magis certa, quàm probatio regularis.*

192 *Iuramentum non defertur ad probandum dolum. & quid ita.*

193 *Probatio famæ cum vno teste, non facit apertissimam probationem.*

194 *Infames facti in probatione ingratitudinis, sunt repellendi.*

195 *Ingratitudinem an probent duo testes, quorum vnus deponit de facto, ex quo resultat ingratitudo, alter de confessione ingratitudinis facta per donatarium. quod & limita num. 196. & 197.*

198 *Probationes factæ contra ingratum in causa criminali, probent ne in causa ciuili.*

199 *Donator an teneatur probare tempus & locum ingratitudinis commissæ.*

200 *Probatio temporis non est necessaria vbi tempus non est de substantia actus.*

201 *Ius reuocandi donationem propter ingratitudinem, an transmittatur ad hæredes.*

202 *Actiones, quæ ex delicto nascuntur, ad hæredes non transeunt, & quid ita.*

203 *Hæres mariti non potest vxori dotem repetenti opponere, quòd ipsa dotem perdiderit propter adulterium, de quo maritus querelam non fecit.*

204 *Mulier habens duos filios, quorum alter mortuus est ante quàm nuberet, alter post quàm secundo nupsit, non priuatur successione filij, qui de transitu ad secunda vota non fuit conquestus.*

205 *Pater si reconciliauerit se cum filio, quem ex causa exhæredauerat, exhæredatio adempta videtur.*

206 *Donator non prosequendo iniuriam, cum possit, censetur remisisse ius reuocandi donationem.*

207 *Donatarius si relictam donatoris vxorem intra annum luctus est adulteratus, an tanquam ingratus donatione debeat priuari.*

208 *Donator si extra iudicium donationem reuocauerit, an hæres poterit mouere querimoniam in iudicio, & repetere bona donata ab ingrato. quod limita num. 211.*

209 *Hæres non potest reuocare donationem ex causa ingratitudinis prouenientis ex non implemento conuentorum.*

210 *Donationem reuocare matri ex quot causis liceat.*

212 *Condictio ex hac lege competit propter iniuriam illatam donatori.*

213 *Actiones ex delicto, competunt in hæredes.*

214 *Ius agendi ad reuocationem donationis propter ingratitudinem, licet non detur in hæredem donatarij, de quo donator conquestus non fuit, attamen in eum datur ius excipiendi si res nondum foret tradita.*

215 *Actio donationis reuocandæ, an detur in hæredes, qui mortuo donatario atrocem iniuriam intulerunt donatori.*

216 *Donatione reuocata propter ingratitudinē donatarij, an bona donata pertineant ad donatorem, an ad substitutum in donatione, post mortē donatarij. quòd ad substitutum, & ita nu. 217.*

218 *Renunciatio tacita idem ne debeat operari, quod expressa. & nu. 219.*

220 *Substitutioni locus ne esse debeat post mortem ingrati donatarij.*

221 *Donatarius ingratus tenetur restituere fructus perceptos ex prædiis donatis.*

222 *Clerici, qui non dicunt officium, ingrati sunt Deo, & hominibus, ad restitutionemq; fructuum tenentur.*

223 *Filius ingratus erga patrem, si fecerit pœnitentiā viuo patre, ex illa causa amplius exhæredari non potest. Item de filia, quæ peccauerit in corpus suum, & patre viuo resipuerit. 224. quod limita nu. 226.*

225 *Ingratitudinis vitium purgatur per religionis ingressum.*

227 *Furiosus exhæredari potest ex causa ingratitudinis commissa ante furorem. Item & feudo, propter felloniam factam domino ante furorem. 228.*

Mitius agitur cum Deo, quàm cum homine.

229 *Furiosus habetur pro mortuo.*

230 *Curator posset intentare actionem ex hac lege, si donatarius iniuriatus est donatori*

est donatori tempore furoris.
231 *Ius declarandi animum ac intentionem, non transit ad procuratorem, nisi habeat speciale mandatum.*
232 *Condictio ex hac lege, an a donatario præscribi possit.*
233 *Iura alteri quæsita, non præscribuntur cum mala fide, sed acquirenda per acceptationem, sic etiam a sciente.*
234 *Facultas luendi, quanto tempore præscribatur. Item, ius adeundi. Item querela.*
235 *Ius petendi supplementum legitimæ, succedit loco querelæ.*
236 *Feudo an priuari possit filius propter feloniam patris.*
237 *Feudum num a feudatario ingrato domini querela non præparata defuncti auferre possit hæres.*
238 *Sententia declaratoria vbi requiritur, an tunc per talem sententiam pœna transeat in hæredes.*

GEneraliter. Diuidit̃ in quatuor partes. In j. ponitur reguula. In ij. antẽ limitatio. In 3 ratio litationis. In 4. limitationis restrictio. Secunda ibi, si non donationis. Tertia ibi, ne sit cuiquam licentia. Vltima ibi, hoc tamen vsque &c. Varijs modis summatur, vt hic per scriben. & Albericus de Rosa. in his versibus summauit.

Quinque modis perdo, mihi quæ donata fueret:
Infero si damnum grauiter donantis in ære:
Si per me sit huic atrox iniuria facta;
Et sua persona manuali vulnere tacta:
Quando suæ vitæ crudeliter insidiabor:
Ingratum factum dic me, si fregero pactum.

Tu potes aliter & breuius sic summare. Donator, non etiam eius hæres, ab ingrato donata iure repetit.

Ingratum faciunt atrox iniuria, damnum,
Impia dextra, fides fracta, pericla necis.

No. tex. ibi, si non donationis acceptor ingratus, ꝙ propter in-
1 gratitudinem † potest reuocari perfecta donatio. Ad idem est
tex. in l. præced. & in c. fi. extra de do. Sic etiam ex causa ingrati
2 tudinis † amittitur feudum, c. j. §. porrò, quæ fue. prima causa
benefi. amit. c. j. quot testes sint neces. ad proban. feu. ingrati, &
3 c. de forma, xxij. q. vlti. Et propter † ingratitudinem libertus in
pristinam reducitur seruitutem, l. 2. C. de lib. & eorum li. c. octa
4 uo, xij. q. ij. † Sic filius emancipatus ingratus iterum paternam
potestatem subire cogitur, l. vni. s̃. de ingr. li. vbi Bal. refert, ꝙ is
qui primus statuit libertos ingra. esse in seruitutem reponendos, sic aiebat; esto seruus, quia liber esse nesciuisti. filio ingra.
esto subiectus, quia es libertatis immeritus. Et hæc est rõ, q̃a parentes non tenentur alere liberos ingratos, nec econtra liberi
tenentur alere parentes ingratos: nam ex eisdem causis, quibus
filius, vel pater potest exhæredari, possunt etiam alimenta denegari, l. si quis a liberis, §. idem iudex, ff. de lib. agn. & ibi no. per
gl. & Bar. & idem dicit gl. in l. fi. C. de alen. lib. & gl. §. si igitur,
in Auct. vt cum de appel. cog. traditur per Pau. de Ca. no. in c.
cum haberet, de eo, qui dux. in matri. quam pollu. per adult. Et
5 eadem ratione pater † non tenetur dotare filiam ingratam, s̃m
Bal. in l. fi. col. 3. C. de dot. promis. Hinc est, ꝙ occidens paren-
6 tes † ingratos, vel econtra, occidens liberos ingratos non tenetur pœna leg. Pomp. de parric. quia filius, vel pater ingratus, nõ
potest simpliciter dici filius, vel pater, l. diuus, & ibi glo. & Bar.
7 ff. ad leg. Pomp. de parric. qua ratione filius † ingratus nõ est sepeliendus in sepulchro parentum, secundum Ang. in l. ius fa-
8 miliarum, C. de reli. & sumpt. fune. Sic etiã filius † legitimatus
propter ingratitudinem potest in pristinum naturalitatis statum reduci, s̃m Bal. in c. j. §. filij nati, si de feu. fue. contr. inter
do. & agna. vasal. quod reputat singulare & mirabile Lud. Ro.
sing. ccxxij exordiente, Vltimo quæritur. pro quo facit tex. in
d. l. ij. C. de lib. & eor. liber. arguendo de libertis ad legitimatos,
9 † quod est validum arg. vt in Auct. vt libe. decætero, §. j. & in
Auct. quib. mod. nat. effi. legi. §. si quis ergo, bene etiam facit, q̃a
legitimatio dicitur dona. auc. item sine legimis, & in corpore
vnde sumitur, s̃. de natu. liber. Sed donatio reuocatur propter
ingratitudinem, vt hic, ergo etiam legitimatio. & faciunt quæ
10 dixi in l. si vnquam, q. xxiij. s̃. e. Sic miles, † vel Doct. ingratus, potest cingulo militiæ spoliari, l. j. §. fi. ff. de obseq. a liber. pa. præ-
11 stan. Et sicut reuocatur ab ingrato don. ita † etiam reuocari p̃t
immunitatis priuilegium, s̃m Bal. in d. l. ij. in fi. & Fely. in c. nouit, col. 8. de iudi. etiam si esset priuilegium pecunia comparatum, l. Titius puerum, ff. de obseq. a lib. patr. præstan. per quem
ita decidit Pau. de Ca. in l. digna vox, C. de legi. & sequitur Soc.
consi. 4. Super quæst. col. 4. lib. iii. Et ideo propter ingratitudinem perditur priuilegium, ne quis teneatur vltra quàm facere possit, vt per d. Ias. in §. fi. col. j. Instit. de actioni. aliàs est in
versi. sed & si quis. quia sicut ingratus perdit beneficium exigendi alimenta, vt s̃. dixi, & probatur in l. alimenta, ff. de libe.
12 agnoscen. ita perdit beneficium † ne conueniatur vltra, quàm
13 facere possit. Item liberi primi matrimonii, † ingrati aduersus
patrem vel matrem, quæ transiuit ad secunda vota, perdunt
beneficium sibi concessum per l. hac edictali, s̃. de secun. nup.
14 vt est casus in l. fi. s̃. eo. tit. vnde dicerem, ꝙ maritus † ingratus
non debet lucrari dotẽ b̃nficio statuti volentis maritũ lucrari
dotem vxoris defunctæ sine liberis, qđ firmant Bart. & alij in l.
si ab hostibus, §. j. ff. sol. mat. Et sicut pp ingratitudinem reuoca
15 tur donatio, pari modo reuocatur pactum † de non petendo,
ac liberatio & acceptilatio gratis facta debitori, quæ dicitur ẽt
don. vt dixi in l. si vnquam, q. 18. quod intelligit Ias. procedere,
quantum ad principalem obłonem, in qua ingratus reponendus est, non quantũ ad hypothecam bonorũ, quæ extincta nõ
reuiuiscit pp ingratitudinem. Ita concludit ipse in l. ex hoc iure, col. ix. ff. de iustit & iur. per tex. in l. j. §. cum venditor, ff. quib.
mod. pig. vel hyp. solui. qđ non puto verum, quia text. in d. §. cũ
venditor, procedit s̃m cõem intelł̃m eo casu, quo causa annullatiua donationis non est sufficiens ad annullandã hypothecã,
vt est causa, qua irritatur donatio inter virum & vxorem, quæ
cessat in hypotheca, l. etiam, s̃. ad Velleia. Secus si causa annullationis sit sufficiens ad annullandũ principale & accessoriũ, l.
debitum, C. de remis. pign. Sed causa ingratitudinis est sufficiẽs
ad annullandum vtrunque, vt patet ex prædictis. ergo &c. Item
16 ex † ingratitudine contrahitur odium & immicitia, pp quam
poterit ingratus vti suspectus testis recusari, §. sancimus, in Authen. de exh. re. quem no. ad hoc Legistæ, maximè Ias. in l. apertissimi, s̃. de iu. & Cano. in c. postremo, de appel. qua ratione di-
17 ci põt, ꝙ ingratus contra donarorem nõ sit integer testis, sine
omni exceptione maior, iuxta gl. in c. j. de consan. & affi. & in
§. item verborum, Inst. de inut. stip. Et hanc l. nobis insinuauit
Dominus noster cælestis, qui pp primi parentis ingratitudinẽ,
humanum genus immoralitatis dono priuauit, c. fi. v. di. & qui
ingratissimis Iudæis imperium ademit, ac vineam suam aliis
locauit agricolis. Et Persæ tanto ingratos odio prosequebant̃,
vt actionem popularem in eos instituerint; ea moti ratione, ꝙ
ingratitudinis vitio contemnitur Deus, læditur respublica, &
offenditur proximus, teste Xenophonte philosopho, & poeta
clarissimo, in vita Cyri Regis, de quo meminit And. Sicu. cõsi.
11. illud afferam col. 4. & consi. 6. præclare, col. v. lib. 2. Et dixit
Bal. in ti. de pa. Constan. p illum tex. ꝙ indulgens b̃nficia, expectat grata seruitia. Nil mirũ igitur, si ingrati p̃dunt gratias, quia
oppositũ destruit ꝓpositum. Quare vt perfectius & clarius ingratitudinis materiam habeamus, sequendo ordinem, quem
tenui in d. l. si vnquam, procedam per quæstiones, quas excitabo s̃m ordinem literæ. Et quia omnis, quæ a ratione suscipitur
institutio, a diffinitione recte proficiscitur, s̃m Cic. officiorum
lib. j. & probatur in l. i. ff. de iusti. & iure.

18 Primò quæro, q̃d sit ingratitudo? Diuus † Bernardus in sermone 50. super canticis, quẽ referunt Cano. in c. fi. de do. sic eã
describit. Ingratitudo, est vẽtus vrens, siccãs fontem misericordiæ, rorem pietatis, & fluenta gratiæ. Alb. vero de Ros. in d. l. 2.
s̃. de lib. & eorum li. aliter eam depingit dicens, Ingratitudo est
virtutum dispersio, beneficiorum perditio, animæ inimica, desiccans fontem pietatis, & rorem diuinæ misericordiæ. Vel tu potes aliter describere. Ingratitudo est praua cordis intentio,
suum benefactorem non agnoscens.

Secundò quęro, ex qua radice nascatur ingratitudo? Respõ-
19 dent † Cano. in d. c. fi. ꝙ ex superbia & præsumptione: nam superbi sibi persuadent quæcunque seruitia sibi deberi. Hinc dixit Clau. superbia est virtutũ ingrata comes, & vitiũ rebus solẽne secũdis. Vel nascit̃ ex improbitate, teste Plauto, q̃ sic ait. Improbus nimiũ est, qui b̃nficiũ nouit accipere, reddere aũt nescit; & ingratus inter amicos sic versatur, sicut mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, c. & si Iudæos, de Iudæ.

Tertiò quæro, qualiter ꝯhatur ingratitudo? R̃ndeo dupliciter, omittendo & faciendo, i. non reddendo bona pro bonis, &
reddendo mala pro bonis. Vtrumq; ingratitudinis delictum
est: sed posterius, quia faciendo committitur, deterius esse probatur, c. sex differentiæ sunt, xxiij. q. 3. & firmat glo. in d. l. ij. Et
facit quod no. glo. in l. si mora, vbi Ale. & alij, ff. solu. mat. Rursus, Ingratitudo, q̃ omittendo incurritur, tres habet gradus s̃m
Senecam. positiuum, comparatiuum, & superlatiuum. Ingratus est, qui beneficium non reddit, ingratior qui dissimulat, ingratissimus omnium, qui obliuiscitur. vnde versus,

Dicitur ingratus acceptor, immemor omnis,
Ex cuius merito sequitur retributio nulla:
Et cui dicendi deest gratia, vel faciendi.

Quartò quæro, an ex quacunq; ingratitudinis causa possit
20 donatio reuocari? R̃ndet † Imperator, ꝙ ex causis hic expressis
duntaxat. & concordat tex. in c. fi. de do. Discutiamus ergo causas hic expressas, postea videbimus an ex causis simi. vel maioribus reuocari possit donatio. Causæ hic expressæ sunt quinq;.
Pro expeditione primæ causæ

Quintò quæro, quæ dicatur atrox iniuria? Respondet gl. tri-
21 bus † modis iniuriam dici atrocem, vt in §. atrox, Inst. de iniu.
& in l. prætor edixit, §. atrocem, ff. de iniur. sed hoc loco nõ crediderim dici atrocem iniuriã omnibus tribus modis, sed tñ
atrocẽ respũ verborum & infamiæ, l. j. §. iniuriam, ff. de iniur.
Et, ꝙ ita sit, patet de atroci iniuria, q̃ fit re ipsa in corpus, vel in

patrimonium,text.noster loquitur in sequentibus, vnde prius iniurias prosequamur verbales.

Sextò quero igit,si donatarius verbis tantummodo tentauerit pudicitiã vxoris vel filiæ donatoris,an possit reuocari donatio?Punctus stat in hoc,an dicatur atrox iniuria.Videtur,nõ dici posse atrocẽ,si blandis verbis tentauerit,p tex.l.item apud Labeonem,§.appellare,ff.de iniu.Et qa ſm Magrum amoris.

Quæ dant,quæq; negant,gaudent tamen esse rogatæ.

In ꝯrium facit text.in c.j.qui.mo.feu.amit.ibi,ꝯcubere se exercuerit,qui.n.verbis tentat pudicitiã alterius,se. ꝓculdubio exercet,vt cum ea ꝯcubat.& facit qđ dixit gl.in c.j.§.item si delatori,in fi.gl.mag.quæ fue.pri.cau.benef.ami.quę vult,ꝙ uasallus, qui lenonis officio usus fuit cum uxore domini sui, dicatur in

22 gratus taliter,ꝙ feudo possit priuari.Breuiter,† non uidetur dici atrocem iniuriã,pp quã sit locus reuocationi donatiõis, qa non ex hoc læsit dignitatem donatoris, nec eum infamẽ reddidit,qđ requiritur,ut dicatur atrox iniuria,d.§.atrox.Non ob. text.in d.c.j.quia rñdetur multipliciter.Primo,ꝙ illa uerba,cõcubere se exercuerit,debent intelligi de exercitio facti,non verbali tantum,ſm And.de Iser.& Bal.ibi.nec.n tam turpe est colloquiũ,q̃ tactus:nam uisus & sermo, sunt præparatoria remota,tactus autem est uicinus actui iuxta gl. in l. qđ ait,ff.de adul. Secundo rñdetur,ꝙ non uidetur bonum arg.de uasallo ad donatariũ,quia uasallus iurauit seruare honestatẽ domino suo, c.j.de no.fo.fide.ideo priuatur feudo, quia tentando pudicitiã dominæ suæ , turpiter facit contra proprium iuramentum; q̃ ratio cessat i donatario.Tertio dici potest, ꝙ ille text. procedit solum in uasallo cõmorante in domo dñi,ut probant illa uerba,hæc ita cõtinent,grauius.n.delinquit, qui tẽtat prostibulare eas in domo,in qua habitat,d.l.quod ait,& d.cap.j. quæ fue. pri.cau.benefi.amit.quod non firmo,quia illa uerba communiter non habentur in antiquis libris.

Septimò quæro,quid,si donatarius dixerit donatorem esse

23 cornutum,an ista dicatur † atrox iniuria:uidetur,ꝙ non , quia deferre cornua est signum potẽtatus & dominij, iuxta illud,

Munera data sunt vxoris signa coronæ

Instar,quæ Regibus similes esse facit.

Sed ꝯrium uerius esse rñdeo per text.cum gl.in l.si inimicitiæ,

24 ff.de his,quib.ut indig.Sed quid si appellauerit † eum maleficum & incantatorem? dic etiam dici atrocẽ iniuriam intulisse,& ob hanc cãm donationẽ reuocari,l.i.§.fi.ff.de obseq.a lib. ibi gl.& in summa,sola acerbitate cõuicii reuocari põt donatio,l.vni.ꝯ.de ingr.li.Sed hic cadit dubitatio,an donatarius, qui ꝓtulit in donatorẽ verũ cõuitiũ,licèt acerbũ,priuari possit do

25 natione?† Videret prima facie dđm,donatariũ non esse ob eã rem cõdẽnandũ,quia reipublicę interest peccata nocentiũ omnibus nota esse,l.eum,qui nocentẽ,ff.de iniuriis. In ꝯrium facit iste text.in sui gñalitate,& in sui rõne.nam legislator solum videtur cõsiderare ingratitudinẽ iniuriantis suum bñfactorẽ, cui tenebatur bñfacere,l.sed & si lege,§.cõsuluit, ff. d peti.her. Quid tenendũ?Quidã dñt,aut non interest reipub. cõuitiũ publicari:exemplũ,qn donatarius exprobauit donatori,ꝙ est cor

26 nutus,& tunc donatarius iniuriarũ tenetur, quia † iniuriosum est nřos defectus detegi,l.2.C.qñ & q.quar.pars deb.lib.x.merito põt donatione priuari.aut reipub.interest. Exemplũ , si dicatur donatorẽ esse maleficũ,hæreticũ,ꝓditorẽ, & similia , & tunc donatarius non tenetur iniuriarũ , & ꝯñr nec donatione priuabitur.& hanc sñiam tenuit Bar.in d.l.eum qui.Cy. & Pet. in l.si non cõuitii,C.de iniu.Alii vero aliter distinguũt.Aut donatarius cõuitiatus est donãtẽ ex iudiciũ,aut in iudicio.Primo casu,cõstat,ꝙ animo iniuriandi ꝯuitiatus est,vt quia famosum edidit libellum,& tunc iniuriarũ tenetur , & sic pp iniuriã do

27 natio poterit reuocari, quia † ueritas conuitii non eximit iniuriãtem ab actione iniuriarũ,l.i.C.de famo.li.l.3.C. de offi.rec. ꝓuinc.ibi,& si uerę uoces sint,nec ad libidinẽ &c. Aut ꝯstat,ꝙ non est conuitiatus animo iniuriandi,sed potius animo corrigendi,& tunc non tenet̃ iniuriarũ,nec donatio poterit reuocari,quia iniuria ex affectu facientis pẽsatur,l.illud,§.i.ff.de iniur. l.qui iniuriæ,ff.de fur.nam qui fratrẽ suũ corrigit, & reprehendit,retributionẽ meret̃,non pænã:quia eleemosynæ genus est, errantes reprehendere,xlv.dist.c. tria sunt. Aut dubitatur quo aĩo cõuitiatus sit,& tunc ad ꝯiecturas recurrẽdũ est. nam si in rixa & criminosè cõuitiũ ꝓtulit,tũc iniuriãdi aĩo ꝓlatũ uidet: si uero modestè ꝯuitiatus est,nulla rixa ꝓcedente,dicã aĩo corrigendi cõuitiatũ fuisse,per not. per Bal. in l.i.col.4.C. de eru.

28 fugi. & Ale.consi.128. qm̃ abunde,lib.4. Nã uerba † in dubio intelliguntur ꝓlata in bonã partẽ,ut per gl.& scrib.in l.2.C.de his,quibus ut indig.Dec,consi. 188.lætatus,col.2.& vii.nisi qualitas personę ꝯuitiantis,locus,tempus,vel ꝯuitiũ , qđ exprobatum fuit,aliud ostendant.Nam ex ꝑsonis hoĩum sunt dicta pẽsanda,l.i.C.si qs Imp.maledi.Quid.n.si meretrix meretricẽ ꝯuitietur,qđ si usurarius vsurariũ?Certè nõ aĩo corrigendi ꝯuitiũ ꝓlatum putabo,qa qui eadem facit, putæ corrigit,erroris magister dicitur,nõ corrector,c.nos si incõpetẽter,2.q.vii.& tradit per Abb.in c.nouit,col.xiiii.in fi.de iudi. Scđo casu, qñ in iudicio,& tunc si cõuitians ꝯuitiũ probet,nõ tenet̃ iniuriarũ, quia iuris executio non habet iniuriã,l.iniuriã,ff. de iniur.l. nullus videtur,de reg iur.c.nouit,de appel. Ita notanter distinguit Io.An.in addi.Spec.tit.de iniur. post princ. sequuntur Pan. & Mod.in cap.cũ te,de re iud.Ex præmissis infertur donatarium, qui iustè accusauerit,vel detulerit donantẽ de aliquo graui delicto,quod iudicaliter probauit, non esse donatione priuandũ,& ita tenent And.de Iser.& Alua.in c.j.§.item si delator, q̃ fue.pri.cau. benefi.amit.ita limitantes illum tex. qui vult vasallũ accusatorem vel delatorẽ dñi posse feudo priuari,vt procedat, si indebitè,vel iniustè detulerit vel accusauerit,secus si iustè,& pro veritate.Sed in contrarium vrget text.in §.causas,in Auct. vt cum de appel.cogn. vbi filius delator , vel accusator patris, exhæredari põt,ẽt si crimen probauerit,dummodò nõ sit crimen ꝯ Principẽ,vel pꝛiam.Sed ꝯsidera,ꝙ filius magis tenetur patri,q̃ donata ius donatori, vel vasallus dño. Item impudentius,longè inhumanius ac crudelius est,iudicium cri.in pr̃em, q̃ in donatariũ Nulli.n.parietes nřam salutẽ tueri possent,nullæ leges,si filiis liberã esset facultas accusandi parentes,vt đ seruus dixit Cice.in orõne pro Deiotaro Rege,& ꝓbatur in l.fi.C. de delatori.li.x.vbi lex tanto odio habet seruos delatores dominorũ,ꝙ eos seuerissimè castigat, etiã si obiecta ꝓbauerint. In ꝯrium ẽt vrget tex.in l.j.ff. de his , quibus vt indig. vbi libertus accusans patronum quasi illicitæ mercis negotiatorẽ amittit legatũ,dato,ꝙ verè accusauerit,& a fisco præmiũ liberta. meruerit,& hæc fortè opin.verior est.

29 Octauò quæro,an donatarius,† qui testimonium perhibuit in causa crimi. ꝯ donantem,dicatur ingratus taliter, ꝙ possit donatione priuari?videtur,ꝙ sic per prædicta,& p tex. in l. qui cũ maior,§.sed etsi accusauerit,ff.de bo.libe. per quẽ text.gl. in

30 d.§.item si delator,tenuit vasallũ per † testimonium ꝯ dñm in causa capitali posse feudo priuari. facit text.in l. post legatum, §.his vero,ff.de his,quib. vt ind.quod intelligunt gl. & Bar. & alii,ibi verum esse,si legatarius spontè perhibuerit testimoniũ. Secus si coactus,per text. in §.aduocatum,ea.l. & ita tenet gl. quam ibi sequuntur Cano.in c.veniens 2.vlt.glo. in fi.de testi. Qualiter autem dicatur testis spontè testificari, declaratur ibi per Bart.ad quem te remitto.

31 Nono quæro,an donatarius † pp aduocationem ꝯ donãtẽ in causa capitali,vel aliàs magna, priuandus sit donatione? Vř ꝙ non per tex.in d.§.aduocatum, vbi Albe.de Ros.in hanc inclinat sñiam,& per tex.in d.l.qui cum maior,§.si patroni filius. In ꝯrium facit,qđ decidit gl.*communiter* approbata in d.§.item si delator. quę concludit vasallum pp aduocationẽ præstitam ꝯ dñm posse feudo iure priuari , & hanc partem tenet Barb.ꝯsi. 11.Scripsit bellissimè,col.4.lib.j per text. in l. qui necessario,C de adu.diuer.iud.vbi ſm eũ probatur,ꝙ aduocans ꝯ rempub. in qua habet offic.vti ingratus salariũ amittit , ad idẽ tex. & ibi not.Pan.in c.fin.de postu.Quid tenendũ?videtur sic distinguẽdũ.Aut donatarius spontè aduocat,vel cõsultat ꝯ donantẽ in causa famosa & magna ꝯ veritatẽ,& tunc tanq̃ ingratus priuari põt.Aut iustè cõsuluit vel aduocauit, & tunc aut spõte,& vti ingratus vř priuandus per ea, q̃ dixi ꝯ.de teste.Aut coactus , & tunc necessitas eum excusabit,& in istis terminis ꝓcedit tex. in d.§.aduocatũ. qui loquitur in aduocato fisci,qui ex necessitate officij cogit̃ suscipere pꝛocinium pro fisco , & idẽ dico in quolibet aduocato,qui sit iussus a iudice suscipere pꝛocinium , ꝯ do-

32 nantẽ:nã † Doct.pt cogi suscipere pꝛocinium.l. sancimus,la.j.C. de adu,diuer.iud. & ibi Bar.& Sali.l.j.§.ait ptor,ff.de postul.traditur per Fel.in c.si pro debilitate,col.fi. de off. deleg. Non ob. tex.in §.si pꝛoni filius.quia ibi dř,ꝙ filius pꝛoni,si postulet ꝯ libertũ,non priuat̃ successione,qa accusauerit,cũ aliud sit postulare,aliud accusare.sed si q̃reret̃,an pp solã aduocationẽ spõte præstitam dicatur aduocatus ingratus beneficiorũ acceptorũ ab eo,ꝯ quem aduocat, Iuriscon. aliter rñdisset. Sustinendo tñ ꝯriam opinionem , dici potest,ꝙ si ingratus sit:tñ talis ingratitudo non est de expressis in hac l. nec de similibus.nam aduocatus crimen non obijcit,vt dicitur in d. §. si patroni. & ꝓpea nullam infert iniuriam,sed more Scæuolæ ſm proposita de iure rñdet. Et hanc partem tenendo,non obstat similitudo de vasallo,quia nõ vř bona similitudo per ea,quæ dixi ꝯ.q.vj.Et licèt Iacob.Alua.in c.i.§.porrò,arguat de feudis ad donationem,per tex.in §.prædictis modis,eo.ti. tñ ille tex.solum probat,ꝙ eisdẽ modis reuocetur feudum,quibus donatio, non autem econtra,ꝙ eisdem modis reuocetur donatio,quibus reuocetur feudum. Non etiam obstat tex.in d.l.qui necessariò.qa ibi non dř, ꝙ aduocans ꝯ rempubl.perdat offi.& si diceretur,esset spãle in casu illo.Et ratio specialitatis esset,quia aduocans ibi erat Decurio qui rõne officij tenebatur defendere rẽpublicã, meritò priuatur,si ꝯuenit obligationi.

Decimò dubitatur,an donatarius,qui iudicauit in cã crimi.

33 vel aliàs magna ꝯ donãtẽ,donatione † priuandus sit? Breuiter, aut iustè iudicauit,& tunc non credo pp sententiam iustam donantem posse reuocare donationem , quia munus iudicandi necessarium est,l.munerum,§.iudicandi,ff. de munc. & hon. & sicut

& sicut necessitas officij excusat aduocatū,d.§.aduocatū,& dixi in præcedenti q. pari modo excusabit iud. Et quia s̃m Psal. Beatus est,qui omni tēpore facit iustitiā,nec dicitur gladiū capere,qui ꝓ iustitia capit,c. ille glad.xxiij.q.4. facit dictū Bal. in l.Decuriones,§.ex qui.cau.infa.irro.vbi dicit,ꝙ statutū loquēs
34 † de homicida,non habet locum in iudice,quæ s̃nia plures decapitari fecit,& ita tenet Pet.de Anch.& Barba.in d.c.fina.Aut iudicauit iniuste,& tunc aut per dolum,& quia liquet eū iniuriatum fuisse donatori,l.item apud Labeonē,§. idem ait,2. de iniur.& l.fi.C.de pœna iud.qui male iudi. & tunc reuocari poterit dona.Aut per imperitiam,& tunc aut cōsuluit peritiores, qui ei iniustū cōsi.dederunt,& venit excusandus,l.2.ff.qđ quisque iur,Aut non consuluit peritiores , sed per imperitiā ꝓpriā male iudicauit,& videtur tunc donatione priuandus, qa fuit in dissoluta negligentia,quæ ꝓpriè dolus est,l. quod Nerua,ff. depo.qua ratione gl.in §.item si delator,tenet, ꝙ hoc casu vasal.feu.priuetur,sequitur Alu.restringendo istud ad sententiam latam in causa crimi.secus in causa ciuili.Sed tu considera, ꝙ si ex iniusta sententia lata in causa ciuili donator grauē iacturam suæ substantiæ passus fuerit, ꝙ ratione damni illati reuocari poterit donatio per istum text. Sed si nullum,vel modicū damnum senserit,procedat opi.Alua.de quo j̃. dicam.

Vndecimò prosequendo intell̃m horum verborū, & ita vt
35 iniurias atroces,quæro,an donatarius,† qui adulterauit vxorē donantis,dicatur donatori intulisse atrocē iniuriam? Breuiter r̄ndendū est,ꝙ sic,nam si appellando eū cornutū, dicitur atrocē iniuriā facere.vt s̃.dixi.q.7.multo certe maiorem infert iniuriam adulterando.Nam(vt cōi apud nos fertur ꝓuerbio) facta sunt masculina,verba aūt fæminina.facta.n.fortiora sunt ad demonstrandū aīum iniuriantis,quia verba sæpe ꝓferunt̄ ꝑter intentionē loquentis,c.dilecti. de appell.c.æstimār,xj q.3. Et bn̄ facit tex.in l.codicillis,§.matre,ff.de leg.ij.& alia mihi deteriora facit,q̄ verba adulterium vxoris referuntur s̃m scribē. & sic
36 ibi ꝓbatur,ꝙ qui adulterat uxorē donatoris,† grauius eum offendit,q̄ si eius filium interimeret,quē tex.ad hoc ēt ponderauit Alex.consi.24.col.x.lib.2.& Dec. post alios in c. at si cleri, §.de adulterijs,col.3.de iud.sic isto respectu adulteriū dicitur grauius delictum, q̄ homicidiū. Sed re vera homicidiū maius crimē est,vt no.per glo.in c.quid in oībus,xxxij.q.vij. & in d.§. de adulterijs.& per Imo.in l.fi.§.j.ff.de publ.comprobatur,quia
37 uasallus † adulterās uxorē dn̄i sui priuat̄ feud.c.j.§.j. quib.mo. feu.ami.qđ uerum,s̃m Aluar.& *communiter* alios ibi,ēt si uolentem & cōsentientē uxorē dn̄i adulterauerit per tex.in l.j.§. usq; adeo,ff.de iniur.Et idē dđm,si sponsam donatoris deuirginauerit,& multo magis, quia primū florem donatori surripuit, s̃m Aluaro.in d.§.i.per q̄dam iura, q̄ parū faciunt , sed poterat allegare tex.in l.item apud Labeonē,§.sponsam,ff. de iniur. & in l.ꝑ uiolatā,C.de adul.Sed dubitari pōt,an donatarius pos-
38 sit priuari dona.si adulterauerit † relictā per donantē? uidereť ꝙ non,quia nec uasallus ex hac causa priuatur feud.c.2.de feu. sine culpa non amit.ibi,dn̄o uiuente.ergo secus eo mortuo,arguendo a ɔ̃rio sensu.Et ibi ita in uasallo firmat Bald. in ɔ̃rium facit,quia donatarius adulterando uxorem donatoris defuncti,dicitur iniuriam facere donatori defuncto,§.fi. in Auth. de restit.& ea,quæ parit in xi.mense. & in Auth. de nup.§. sinaūt. Hinc ab hærede vel legatario adulterante vxorem defuncti,hered.vel legatum auferri pōt,tanq̄ ab indigno,s̃m gl.& Bart. & alios in l.sororem,§.de his,qui.vt indig.& Bart.in l.fideic.C.de fideic.Quid tenēdum est?punctus stat in hoc,an ad hæredem, vel ad fiscum hoc casu competat ius reuocandi donationē ex causa,ꝑ quam defunctus verisimiliter ipsam donationem retractasset,si ad eius notitiā deuenisset , de quo dicam loco suo. Sed quid si adulterauerit cōcubinam donatoris? Videtur,ꝙ reuocari possit donatio,quia ex hac cā filium pater, & patrē filiꝰ exhæredare pōt,§.causas,& §.sancimus,in Auth.vt cum de appellatio.cogno.& quia etiam vasallus ex causa pōt feudo priuari,s̃m Iacob.Ardi.& Iac.Aluaro. in c.i.§.i. quibus mod. feu. amit.quod pōt ꝓcedere de iure antiquo,quo cōcubinatus erat permissus.Sed forte de iure hodierno,quo concubinatus est reprobatus ēt de iure ciuili,s̃m Doc. *cōmuniter*,per tex.in c.i.de fi. nat.ex matri. ad Morg.ɔ̃ct. vt dixi in l. si vnquam.qō.28.s̃.eo.
39 ista decisio nō ꝓcederet.Nam s̃m Alua.vasallus † non priuat̄ feudo eo casu,quo concubinatus est reprobatus: vt si cognosceret cōcubinā dn̄i habentis vxorem,quia tunc talis concubi
40 natus est reprobatus,& illicitus.Tu cōsidera,ꝙ donatarius † ɔgnoscēdo ɔcubinā donatoris iniuriat̄ donatori, & ꝑ iniuriā pōt donator reuocare donationē, q̄ iniuria nō cessat,dato, ꝙ cōcubinatus sit hodie reprobatus:qa licēt ɔcubinatus sit reꝓbatus,tn̄ filii nati ex ɔcubinatu sunt successibiles,c.ꝑ venerabilem,& ibi no.Pan.q filij sint legiti.Non debet ergo donatarius perturbare sanguinē,& filiū forte supponere,ex qua sanguinis ꝑturbatiōe causat̄ atrox iniuria:q̄ rō cessat,seu tāta nō militat, qn̄ filij non sunt successibiles. Ex quo infero, ꝙ donatarius co-
41 gnoscēs † ancillā donatoris,non pōt priuari donōne,qa ista nō vr̄ atrox iniuria,quāq̄ donator ad talem ancillā accederet vti ad concubinā,qa hmōi ancillæ,q̄ retinent̄ in domo tā ꝓ seruitio gulæ,q̄ vuluæ,non dn̄r ꝓpriè cōcubinæ,cū non retineant̄ in schemate cōcubinatus,s̃m Bart.in l.fi.ff.de cōcub.Bal.cōs.206. Casus talis est,quidā,lib.3.Facit quod volūt And.de Iser.& Alua in d.c.j.§.j.vbi concludunt,ꝙ vasallus, qui ꝑ iurm̄ fidelitatis est obligatus seruare honestatē dn̄o, non tn̄ priuatur feudo, si concubuerit cū santicella domini,quod ēt voluit do.Præpositus Alex.in c.de forma fid.col.2.q.v.Sed quid si deflorauit fi-
42 liam donatoris?crederē istā dici atrocē iniuriā.† & idem si deflorauit neptem vel pronepotem,nā ex tali defloratione grauē honoris & substantiæ iacturam infert donatori, qui dehonestatam filiam nisi cum maxima dote viro ēt mediocri nuptui tradere non valebit, & in istis terminis videtur intelligendus tex.in d.l.codicillis,§. matre. illa.n. verba & alia deteriora mihi fecit,de adulterio non sunt(vt puto) intelligenda, quia maritus verisir̄ non instituisset vxorem,si cōmisisset adulteriū cū fratre suo, & bene seruit tex.in d.c.j.§.j. vbi deciditur vasallum posse feudo priuari,si filiam dn̄i carnaliter cognouerit; & idem crederem,si adulterasset aliam,vel neptem iam nuptam, & dotatā. Nam cū patri liceat hoc casu interficere ipsum donatariū, multò magis ei licebit donationem reuocare,l.nec in ea,ff.de adul.Sed maior dubitatio est si donatarius deflorauit,vel adulterauit sororem donatoris.Et prima facie videreť donationem non posse reuocari,quia fratri non cōpetit actio iniuriarū pro iniuria facta sorori,l.j.§. spectat,ff. de iniu.l.3.ff. de lib. cau.Et
43 quia si vasallus † occidat sororem vel fratrem dn̄i, non priuat̄ feudo,c.j.an ille,qui interfecit fratrem do.sui. Ergo multò minus ꝑ adulterium debet priuari donatarius donatione. Nam de feudatario ad donatarium in hac mā videt̄ optimū argm̄ negatiuè.In ɔ̃rium facit tex.in d.c.j.§.j. quib.mo. vbi deciditur
44 vasallum,† qui cum sorore dn̄i concubuit, posse feudo priuari,ergo etiam donatarius.Sed ad istum tex.potest respondere,ꝙ
45 de feudatario ad donatariū † in hac mā pœnali nō ualet argm̄ affirmatiuè,quia maior ratio militat ɔ̃ feudatariū, q̄ ɔ̃ donatariū vt dixi s̃.qōne vj.Circa hanc dubitationē cōsidero,utrū cognouerit sororē donatoris,nuptam,& extra domū donatoris, & tūc casus est clarus,ꝙ nō priuat̄,qa hoc casu nō priuat̄ uasallus,d.§.j.ubi quantum ad sororē exigit̄,ꝙ cognouerit eā in domo domini,licēt quantū ad filiā,vxorē,uel nurū, priueť feudo quocunq; loco eis se immiscuerit,s̃m Bald. Alua.& alio cōiter. an cognouerit sororem innuptam in domo fratris donatoris manentem,& stat dubitatio,quia uasallus ex hac causa absque dubio potest feudo priuari,c.rursus, q̄ fue.pri. cā benefi. amit.
46 videretur hoc casu ēt donatariū † priuari posse,quia honorē & substantiam donatoris læsit:nā cū innupta opus erit ampliori dote,si eam nubere uelit; & maior infamia est fratri, ꝙ soror nondū nupta fuerit deflorata,q̄ si foret nupta,ut docet experiētia,a qua licet arguere,cle.dispendiosam,de iudi.& infamia augetur ex eo,ꝙ in domo habitationis ipsius donatoris fuerit deuirginata ratione negligentiæ & culpæ, qua potest notari frater,ꝙ non occurrerit tali delicto,l.ait prætor,ff.de adul.Quibus oībus consideratis uidetur illata grauis & atrox iniuria ipsi donatori,ergo retractare poterit donationē.Sed remanet alia dubitatio,quid si adulterauerit sororem donatoris nuptā morantē in domo fratris unà cū marito?Posset hoc casu r̄nderi,ꝙ ista non sit grauis iniuria,& ɔ̃n non possit donatio reuocari. Nā hoc casu nullam iacturam substantiæ patitur donator; non ēt grauem infamiam substinet ex eo,ꝙ minus diligēs fuerit, quia maritatæ non solent custodiri,& si quæ culpa in non custodiendo considerari posset,illa esset mariti, non fratris. Nam maritus regere & custodire vxorem debet,c. pen. & fi.32.q.vj. & ideo tex.in d.§.rursus,duo copulatiuè requirit ad hoc,vt vasallus cognoscens carnaliter sororem domini priuetur feudo,vi-
47 delicet,† ꝙ soror maneat in domo domini,& ꝙ sit in capillo. i.nondum nupta,quod est a Lōgobardorum moribus tractū. vbi innuptæ nudo incedunt capite,nuptæ verò velato,33.q.v. c.hæc imago.nec placuit mihi sententia Alu.in d.§. rursus,qui extendit illum text. ad vasallum adulterantem sororem dn̄i nuptam manentem in domo dn̄i,per tex.in d.c.j.§.j. qui considerasse videtur delictū esse cōmissum in domo:quia r̄ndeť triplr̄.Primo,ꝙ illa verba,hæc ita obtinent si in domo dn̄i maneat nō sunt in veris libris,s̃m gl.ibi.Scđo,posito,ꝙ in veris libris essent talia verba,r̄ndetur,ꝙ ille text.generaliter loquēs debet restringi & declarari per tex.in d.§.rursus.vt intelligatur de sorore innupta,l. sed & posteriores,ff. de legib. Vel tertio dici potest,ꝙ illa verba debent intelligi de vasallo , q commoratur in domo domini simul cum sorore:tūc.n. vasallus grauius iniuriatur domino,qui de eo confidebat.nam s̃m Grego. super Homelia,ea nos mala plus tormentant,quæ patimur ab illis, in quorum mentibus bene præsumebamus,& dixi s̃.q.vj. præmissa omnia,quatenus conclusum fuit donatarium donatione priuari posse propter adulterium vel deflorationem vxoris, filiæ,neptis,& sororis donatoris, intelligenda sunt, si scienter donatarius se immisceat,secus si ignoranter,vt quia inuenit filiam donatoris in suo lecto,credēs eā esse vxorē suā,s̃m Alua. in d.c.j.

in d.c.j.§.j.Pro quo adduco text.in c.in lectum,xxxiiij.q.j.vbi decidit̃ur,ꝙ cognoſcens alterius vxorem nõ cõmittit adulteriũ, ſi ꝓbauerit ſe ignoranter cum ea in vno lecto dormiuiſſe:ignorans † n.non delinquit,l.ſi ignorans,ff.loca.l. ex maleficijs,§.fi. ff.de act.& obl.c.ſi vero aliquis, de ſent.excõ. cum ſimil. Item intellige,ſi ꝯ voluntatem donantis talia attentauerit, ſecꝰ ſi eo volente:quia volenti & ſcienti non infertur iniuria,neq; dolus, l.j.§.vſq; adeo,ff.de iniur.& l. cum donationis,C.de tranſac.Itẽ intelligerem præmiſſa vera eſſe,niſi vxor,filia,ſoror, & ſimiles palam corporis ſui quæſtum facerent,iuxta text. in l. palam.ff.
49 de ritu nup. quia tunc donatarius † non videtur inferre donatori iniuriam,ſi tanquam ad meretricem,non tãquam ad vxorem vel filiam donãtis accedit:quia ſi tales ſint meretrices, iã bona fama donatoris denigrata eſt. Vnde non magis videtur poſſe denigrari,l.nam & ſi ſub conditione,§. poſt defectum,ff. de iniuſt.rup teſt.& ſic non dicitur donatarius inferre atrocẽ iniuriã ergo non debet ex tali cauſa priuari donatione. Ex quo dubito,de eo,qđ decidit And.de Iſer.in d.c.j.§ j.qua.f̃r feu.amit. vbi decidit,ꝙ vaſallus adulterans vxorẽ,aut filiam, aut ſororẽ dñi,priuatur feudo, ẽt ſi ſint meretrices.Nam iſtud vr̃ falſum per ꝓdicta,maximè ſi donator ſciret tales meretricari. Nã maritus retinẽs vxo. adulteratã cenſet̃ quaſi leno vxoris ſuę,& facere qſtum de ea,c.ſi vir,ex̃ de adul.Item intelligo ꝓmiſſa ꝓcedere,niſi donator ẽt adulteraſſet vel defloraſſet vxorẽ, aut filiã donatarij,quia paria delicta mutua compẽſatione tolluntur,l. viro atq; vxore, ff.ſol.ma.c.intelleximus,de adul.

Duodecimò ſequendo verba literæ ibi,vel manus impias inferat;qro,quid ſi inferat impios pedes,an ꝓcedat iſta lex?videretur,ꝙ non,quia eſt l.pœnalis & exorbitans,ergo reſtringẽda, non aũt amplianda,l.quod vero,l.ius ſingulare,ff.de leg.regula, quæ a iure,&c.reg.odia,de reg.iur.lib.vj.ꝯrium determinat Card.& alij *cõmuniter* in c.fin.de don.adducentes.deciſ.gl. in ſimili,in c.ſi quis ſuadente Diabolo,xvij.q.4.in ver.maius. poterant etiã adducere bonum text.in l.qua actione,§.i.ad leg.Aquil.nã iſta iura potius cõſiderarunt effectum illatæ iniuriæ vel violentiæ,ꝙ modum inferendi.vel author expreſſit modum,quo magis cõiter ſolet inferri iniuria,vnde non ꝓpea cẽſent̃ excluſi alii modi,iuxta gl.no.in l.i.ver.ſpõſam, ff. de rapt.virg. cum ſimilibus.Nam poſſeſſio a pedibus dicitur,quia cõiter a pedum poſitione acquiritur,l.i.in prin.ff.de acq.poſſ. & tamen aſpectu, affectu,vel per cõſtitutum,etiam acquiri põt,d.l.§. ſi iuſſerim,
50 & l.qđ meo,ff.eo.Nam quantũ † ad ingratitudinẽ incurrendã paria ſunt percutere vel pedibus,vel manibus,ergo habebit locum diſpoſitio huius legis editæ contra ingratos, ſicut ſtatutũ editum ꝯ effodientem oculum,vel trũcãtem membrũ alicui, habet ẽt locum ꝯ non effodientem vel truncantem.ſed taliter offuſcantem vel debilitãtem,ꝙ perdatur vſus oculi,vel mẽbri,
51 quia † paria ſunt in totum extinguere, vel inutilem reddere,l. binas ædes,ſ.& ibi Flor.ff.de ſerui.vrba.prædio.

Decimotertiò quæro,quid ſi ipſe non intulerit impias manus,ſed inferri fecerit ab alio? videtur non eſſe locum huic legi:quia quando requiritur,ꝙ aliquid fiat propriis manibus,non ſufficit,ꝙ fiat per alium.l.iubemus per hanc,C.de erog.mili.an no.lib.xii.In contrarium eſt ipſa veritas, quia ita ingratus eſt, qui iniuriatur per alium benefactori ſuo,ſicut qui per ſe ipſum, l.i.§.deiecıſſe,ff.de vi,& vi arma c.cum ad ſedem,de reſtit.ſpol. Nam qui mandat clericum percuti,ita excommunicatus eſt,ſi
52 cut ſi ipſe percuteret,c.mulier,de ſen.excom.& ſi vaſallus † fecerit percuti dñm per alium,priuatur feudo,ſicut ſi ipſe percuſſiſſet,ſecundum Iac.Alu.in c.i.§. porro,quæ ſue.prima cau. benefi.amit.facit text.in l. hæc verba,ff.de adul. & in c.2.de cle. pug.in duel.& reg.qui facit per alium, de reg.iur.li.vj. Magis.n. peccat qui per alium offendit,quàm per ſe ipſum, vt oſtendit Alb.Gand.in tracta.malefi.ſub rub. de pœnis,col.3.& non ſo-
53 lum iniuriarum tenetur, † qui percuſſit,ſed & hic,qui dolo fecit,vel curauit,vel cui mala pugno percuteretur,l. non ſolum, ff.de iniu.in princip.

Decimoquartò quæro,quid ſi non percuſſit,ſed manũ vt ꝑcuteret ſupra donantem eleuauit? vr̃ non eſſe donatione priuãdum,quia verba legis non ꝯueniunt cum nõ percuſſerit,ergo nec cõueniet diſpõ,l.4.§.toties,ff.de dam infec.l. qđ cõſtitutũ, ff.de teſta.mili.& hac rõne Aluar.in d.§ porro, tenuit vaſallũ, qui manum eleuauit in dñm,non eſſe feudo priuandũ,ſi nõ ꝑcuſſit.Breuiter,ſi qratur, an priuari poſſit quaſi impias manus intulerit,dicendũ eſt,ꝙ non:quia manus,ꝗ non percuſſit, non põt dici impia.Si vero quæratur,an priuari poſſit,qa iniuriatus ſit donatori:nam qui eleuat manum in alium quaſi verbera-
54 turus,tenetur † iniuriarũ,l. item apud Labeonẽ,§.j.ff. de iniu. quem tex.dicit non eſſe alibi ibi Bar. & Iaſ.in l.j.§.j in fi.ff.quod quiſque iur.& regiſtratur in canone,ſi quis pulſatus,de pœ. diſtinct.j.tunc conſiderandum eſt,an ex tempore,loco, vel perſona,dici poſſit atrox iniuria,vel ne, vt in §.atrox,Inſtit.de iniur. & in l.prætor,§.atrocem,ff.eo.

Decimoquinto qro,quid ſi non percuſſit corpus,ſed ſcidit, vel lacerauit veſtimẽta,quibus donator indutus erat? Rñdeas
55 † donationẽ reuocari,ſi ex perſona videatur atrox iniuria,l.ſed & qõnis,ff.de iniur bene facit quod dixit gl.in c.ſi qs pulſatus, de pœ.diſt.j.ſed an reuocetur tanꝗ intulerit impias manus in donatorem?videtur,ꝙ nõ,arg.l.i.§.hæc autem verba,ſi.de his,ꝗ
56 deie.vel effu.& ibi Alb.infert ad ſtatutum,ꝙ † vulnerãs aliquẽ, puniatur certa pœna,vt non habeat locum, ſi enſe ſciderit veſtes.Et idem tenuit Alb.de Roſ.in 2.ꝑte ſtatu.q.xlix.In ꝯriũ facit,quia offenſa dr̃ fieri in perſonã,qñ tangitur,vel veſtis cohærens perſonæ,arg.l.2.ff.de ſep.vio.& l.quæ religioſis,ff.de rei vẽ. Et ego dicerem,aut donatarius lacerauit,vel ſcidit veſtimenta. volens offendere perſonã,licèt non offenderit,& dicat̃ itulıſſe impias manus in donatorẽ.Aut ſolũ volebat lacerare veſtes,& non offendere perſonã,& tũc ſolũ tenetur iniuriarũ.Ita colligo velle Bar.in l.licitatio,§.illicitè,ff.de pub.

Decimoſextò quæro,quid ſi manũ intulit in res,quas donator in ſuis tenebat manibus?Gl.in ver.& inferat.ſ. vulnerando, ſentit,ꝙ non reuocetur donatio,& veriſſimũ eſt,ſi res non ab-
57 ſtulit:nã qui † appoſuit manũ,vt eriperet rem de manu clerici, ſi non auferat,nõ incidit in canonẽ, ſi quis ſuadente diabolo, xvii.q.4.& ſic non dicitur intuliſſe violentas manus in clericũ,ſm Inno.in c.nuper,de ſen.exc.& Guil.de Mõtelau.in cle.i. de pœn.& Gemi.conſi.134.In cã Morinen. ꝑpoſituræ. Si verò res de manu donatoris uiolenter abſtulit, videtur gl. etiã velle, ꝙ non priuetur,quia corpus non vulnerauit.In ꝯriũ facit,quia dicitur intuliſſe manus violentas in donatorẽ auferendo violenter rem de eius manibus,ſm Inno.in d.c.nuper. Quid ergo dd̃m?Breuiter ſi qratur,an donatarius priuari poſſit tanquam intulerit impias manus in donatorẽ,crederem,ꝙ nõ:qã impia manus propriè dr̃,ꝗ corpus lędit.& ꝑpea gl.in verb.inferat,ſub audit vulnerando.Impietas.n.& crudelitas, propriè eſt in perſonã,l.pręſes.ibi,crudelitati proximum,ſ.de ſerui.& aqua.Nec obſtat,ꝙ auferens rẽ de manibus clerici abſq; læſione corporis dicat̃ intuliſſe violentas manus in clericũ, qa iſtud non eſt expeditũ,& ꝯriũ tenet Card.Florẽ.in d.c.nup.dicẽs,ꝙ auferẽs rem de manu clerici non incidit in canonem, ſi quis ſuadẽte, cum non dicatur pulſaſſe vel verberaſſe clericum,l. lex Cor.in prin.ff.de iniur.inferens ex hoc,ꝙ ſi quis occidat equum, cui clericus inſideat,nõ incurrit excommunicationem. Vel datos ꝙ dicatur intuliſſe violentas,non tamen dicitur intuliſſe ĩpias manus:nam violentia dicitur etiam modis fieri,ſi ꝑ vim res nobis auferatur,vt ſ.ſi per vim,vel alio modo,l.i. & per totum,& l.ſi quis in tantam,cum ſimilibus,ſ. vnde vi. ſi verò quæratur, an donatarius priuari poſſit,quia rem de manu abſtulerit,tunc
58 ſi ex rapina † grauem intulit ſubſtantiæ iacturam, reuocati poterit donatio,aliàs non,vt hic.

Decimoſeptimò quæro,quid ſi donatarius detineat donantẽ in vinculis vel carceribus abſq; læſione corporis, an dicatur inferre impias manus in eum? Breuiter,aut detinet iudex, & tunc diſtingue vt ſ.dixi.q.x.Aut detinet vt priuatus, & videtur non intuliſſe impias manus, quia corpus non læſit, vt ſtatim dixi,& ꝯñr ex hoc capite non poterit reuocari donatio. In ꝯrium facit tex.in d.c.nuper.vbi detinẽs clericum in carceribus incidit in d.canonem, ſi quis ſuadente diabolo. tanquam manus violentas intulerit in clericũ, qa violentia illata fuit clerico,& ſi nulla corporalis læſio interuenerit.Scđò facit,quia vaſallus non ſolum detinẽs dñm incluſum,ſed ſciẽs incluſum ab alio,ſi non liberet,priuatur feudo.c.j.§.itẽ ſi delator,ꝗ ſue.prima cau.benefi.amit.Quid ergo tenendũ videtur,ꝙ punctus qõnis conſiſtat in hoc,an iſta verba, impias manus intulerit, ſint intelligenda cum læſione corporis.gl.in verbo,inferat.ſ. vulnerãdo,ſentit,ꝙ ſic.Et mihi placet,vt ſit differẽtia inter primum caſum,qñ donatarius infert atroces iniurias:& ſm, qñ infert impias manus.Reſtat ergo cõcludendũ per detentionẽ donatoris non eſſe reuocandã donationem ex eo capite,ꝙ donatarius intulerit impias manus in donantem. Nam aliud eſt uerberare, aliud detinere in carcere,l.item apud Labeonem,§.verberaſſe, & §.quæſtionem,ff.de iniur. Sed ex alio capite, quia intulit a-
59 trocem iniuriam,uidetur poſſe reuocari:nam detinens † indebitè,dicitur inferre iniuriam detento,l.ſi uerò,§.fi.& ibi Ange.
60 & alij no.ff.q ſatiſd.cog.Ex quo infero,ꝙ ſi donatarius † detineat donantem captum in bello licito,cui poſt capturã nullã inferat iniuriam,ꝙ ex hac cauſa non priuabit donatione,qa iuſtè eũ detinet;neq; ꝑp talem detentionem dicitur inferre iniuriã capto,cũ iure permittente eũ detineat,l. iniuriarũ,§.i.ff. de iniur.Si tamen nolet eũ,datis fideiuſſoribus de ſoluendo conſuetam taleam relaxare,diceretur illi iniuriari,d.l.ſi uerò,§.fi.ꝗ iniuria conſideratis circũſtantiis, poterit dici atrox,iuxta tex.i d.§.atrox,Inſti.de iniur.

Decimooctauò quæro,quid ſi donatarius intulerit impias manus in uxorẽ donantis?Videtur ab eo auferendã donationẽ,quia uxor & maritus dñr unum corpus,& una caro,c.Agathoſa,27.q.2.& c. de neptis,33.q.2.& c.Martinus, de co.ſpi. Hinc dixit gl.in c.admonere,33.q.2.quòd ſtipulans alimenta pro ſe,intelligitur ẽt pro uxore, ꝗ eſt unũ corpus cum ipſo Et idem tenet gl.in c.oĩno,31.diſt. per tex. in l.cæterum,§.ſi mulieri,

lieri, ff. de vsu & habi. Cũ igitur sint vnũ corpus & vna caro, inferens manus impias in vxorẽ, vr̃ intulisse etiã in maritum. In ꝯtriũ facit quod decidit Fely. in c. ii. col. ii. de foro cõpe. vbi con
61 cludit, † ꝙ percutiens vxorẽ clerici, non dr̃ intulisse violentas manus in clericũ, & ppea non incidit in d. canonẽ, si qs suadẽte diabolo. Et ista vltima opin. vr̃ verior, quia maritus & vxor dñr vnũ corpus, quantum ad bona matrimonii, sed quo ad reliqua, non sunt vnum corpus, ſm Card. Flor. in cle. i. in xxviii.
62 q. de homicidio volũtario vl̃ casuali. Ex quo infero, quod † pcutiẽs filiũ donatoris, non dr̃ intulisse manus ĩpias in donatorẽ, qã licèt pr̃ & filius cẽseant vna & eadẽ pſona, l. fi. C. de impub. & aliis substi. & Insti. de inut. stipul. §. ei vero q. & dicantur vna caro, c. ꝯdicimus, §. hac authoritate, xxxv. q. iii. & Ecclesia iii. c. mortuus est pr̃, & quasi non relinqt filiũ, & c. Tamen filius non
63 põt dici donator, cũ non donauerit. In meris† enim factis nõ reputant eadẽ persona pr̃ & filius. aliud n. qđ agit pr̃, aliud qđ facit filius, §. sed cũ factũ, Insti. de stipu. seruo notat per do. Iasin l. cũ seruus, §. si qs alicui. ff. de leg. i. Et dicebat Bal. in l. i. C. si rector
64 puinciæ. ꝙ si p statutũ † sit imposita pœna offendenti ptãtẽ, ꝙ non intelligit talis pena imposita offendẽti filiũ ptãtis, quia persona filii non est vere pſona pr̄is; & statuta, maxime odiosa, nõ hñt locũ in casu ficto, l. iii. §. hæc verba, ff. de nego. gest. & dicebat Ioã. And. in reg. frustra, de reg. iur. in mercuri. decisum fuisse in publica disputatione, ꝙ si aliqs pmisit te non offendere sub pœna: si offendat vxorẽ tuã, nõ cõmitt' stipl'o pœnalis, sequit Are. in l. iiii. §. Cato, col. pe. ff. de verb. obl. Non igit' reuocabitur donatio, qa donatarius intulerit impias manus in donantẽ. Sed an retractari poterit, tanquã atrocem iniuriam fecerit donanti; Si teneamus, ꝙ iniuria illata marito vel patri ex pſona vxoris vel filii dicatur ficta, vt qdã putant, non erit qõ sine dubio; ꝙ rõ dubitandi est, quia cũ hæc lex sit exorbitans, non vr̃ extendenda ad casum fictum, reg. quæ a iure, de reg. iur. li. vj. vt statim dicebã. Si vero teneamus, ꝙ sit vera & propria iniuria, prout tenendum est, l. i. §. item aut per semetipsum, & §. vsque adeo, ff. de iniu. tunc considerandæ sunt qualitates & circumstãtiæ iniuriæ, iuxta tex. in d. §. atrox, Inst. e. ti.

Decimonono, quid si donatarius se defendẽdo pcusserit do
65 nantẽ, an procedat dispõ huius legis? Breuiter rñdẽdũ est † ꝙ nõ, qa manus impias nõ dr̃ intulisse in eũ: non. n. defensor propriæ salutis potest dici impius. l. si quis percussorẽ, ꝟ. de sica. & quia lege permittente percusserit: vim. n. vi repellere omnia iura permittunt, l. vt vim, ff. de iud. & iu. l. iiii. & l. sciam, §. qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil. & c. dilecto, de sentẽ. excõ. lib. vi. ideo pœnam non meretur, l. Gracchus, C. de adulte. & xxiii. q. iiii. c. qui
66 peccat. Et vasallus, † qui se defendendo vulnerauit dominum, feudũ non amittit, ſm gl. & cõmuniter scrib. in c. i. §. porrò, quæ fue. pri. cau. benefi. amit. quia non est culpãdus vasallus, q propriã salutẽ anteponit saluti domini sui, ſm gl. in c. fi. de alie. feu. paterni, & in c. i. in prin. quibus mod. feud. amit. Et hac ratione motus, dixi in tract. de peste, in vii. remedio ad conseruandã vbertatẽ, licere vasallo & subditis denegare ingressum loci
67 dño pegiferato. Similiter qui † percussit clericũ vim inferentẽ, vel cum matre, vxore, vel propria filia inuentũ, non incidit in censuras impositas inferentibus manus violentas in clericum, c. si vero, il i. §. nec ille, de senten. excom.
68 Vigesimò quæro, an procedat hæc lex si donatarius † iocaneo seu ludendo percusserit donantem? Hoc etiã casu respondendũ est, ꝙ non: quia non dr̃ impia, neq; iniuriosa manus, quæ per iocum & sine dolo alterum offendit, c. i. & ibi not. Pan. de sent. excom. & gl. in c. contingit, eo. tit. facit text. c. lator, & c. exhibita, de homicid. & in l. qua actione, §. si quis in colluctatione, ff. ad leg. Aqui. & melius facit tex. in l. illud. §. quare, si qs per iocũ, ff. de iniu. & sicut per iocũ facta non obligant, nec iniuriosa existimantur, ita etiam iocose prolata non sunt obligatoria, l. obligationum substantia, §. fi. de act. & oblig.

Vigesimoprimò quæro, an locus sit dispositioni huius legis, si donatarius volens percutere alium, casualiter percusserit donatorem? Ista est pulchra inuestigatio, super qua considero duos casus. Aut volebat verberare alium, quem poterat licite verberare, & tunc quia dabat operã rei licitæ, constat eũ non peccasse, l. si cum seruo, ff. de iniur. Aut volebat pulsare alium ꝯ iuris dispositionẽ, & tũc quia dabat operã rei illicitæ vr̃ iniuriã intulisse donatori, & sic locum esse dispositioni huius legis, per text. in l. eũ qui, §. si iniuria, ff. de iniur. & in l. scientiæ, §. pe. ff. ad leg. Aquil. per quæ iura dixit Bar. in l. respiciendum, § delinquunt, in fi. ff. de pœn. eum puniẽdum esse de tali percussione, & dixit Bal. in l. si quis non dicam rapere, col. pe. C. de epis. & cleri. & in delictis sufficit dolus in genere, licet sit erratum in corpore, & facit text. in c. continebatur, de homic. Sed istis non obstantibus amplector contrariam sententiam, qa requiritur ꝙ donator ab ingrato donatario pulsatus fuerit, vt dicit litera nostra ibi, ꝑstatis malis ab ingrato donationis acceptore
69 affici. Donatarius autẽ, † qui casualiter non ex ꝑposito verberauit donãtẽ, non videtur mihi labẽ ingratitudinis incurrisse, q̃ uiũ ex vitio animi & mala intentione ꝯhitur, ſm Senecã li. i. de beneficiis. Nam Imperator hic notat animum irridentis frugalitatem donatoris. Non dr̃ autem habere aĩum irridendi donatorẽ qui ignoranter, & casualiter illũ pulsauit, aliàs eũ non
70 cẽsurus, l. itẽ apud Labeonem, §. interdictum, ff. de iniur. nam si qui percussit † clericum, credens percutere laicum, non incurrit excommunicationẽ, quia animum percutiendi clericũ non habebat, ſm Host. Pan. & Card. & cõmuniter scriben. in c. si vero, li. ii. de sen. excõ. quicquid dixerint ibi gl. & Ioan. And. & bene ibi probaſ, & in c. si vero, ꝟ. eo. tit. Non obst. tex. in d. §. si iniuria. quia quantũ ad faciendã iniuriã, sufficit sola culpa, fuit. n. ibi in culpa percutiẽs Caium, quẽ credebat esse Titium, nõ inuestigãdo de veritate pſonæ. merito tenet' iniuriarum, licet animum offendendi Caium non habuerit, nã ẽt pro cõtumelia p culpã illata datur actio, l. item apud Labeonẽ, §. si qs seruo verberato, ff. de iniur. sed in casu nostro requiritur animus & propositum, & dolus ex parte donatarii, merito hoc casu non habebit locũ dispositio, etsi culpa aliqua notari possit donatarius. Ita rñdent Panor. & Card. in d. c. si vero, ii. & hac ratione di
71 cebat Ang. in d. §. delinquunt, ꝙ si qs occidit † Seium, volẽs occidere Caium, ꝙ non põt corporaliter puniri, vt homicida, sed arbitraria pœna plectendus est, quia leges puniẽtes homicidã pœna capitis, intelliguntur de homicida doloso, l. cũ aũt exci pit, ff. de ædi. edic. & idẽ tenet Ang. in d. l. si cũ seruo. & Floria. in d. l. scientiã, §. pe. & d. Ias. in l. i. col. iii. ff. de leg. dicẽs talem homicidã pro sola culpa castigandũ, qcqd dixerit Bar. in d. §. delinquunt. qui sæpe pp suã magnã authoritatẽ ponit iudices maleficiorũ in periculo. Nec obst. tex. in d. l. scientiæ, §. pen. & tex. in l. falsus, §. q alienã, ff. de furt. & in l. doli, ff. de seruo corrup. cum aliis iuribus adductis p gl. in d. §. si iniuria. qa loquuntur quantum ad emẽdatiõe dãni illati, ad qđ agi potest, ẽt si culpa datum sit, nõ aũt dolo, nec ex ꝑposito, vt dicit' in dictis iurib.

Vigesimosecundò quæro, si donatarius ebrius inferat manus violentas in donantem, an incidat in pœnam huius legis? videretur ꝙ sic, quia in culpa est, qui sine bria, idest mensura bibit. Dicitur autem sine mensura bibere, qui vltra trinam vicem in prandio, vel cęna bibit, c. quando, xliiii. dist. & qui vinum non temperat, c. a crapula, de vi. & hone. cle. & propte
72 rea clericus ebriosus † hodie ab officio & beneficio suspendi potest, d. c. crapula. & iure antiquo corporali supplicio etiam affici poterat, c. fin. xxxv. dist. vbi dicitur, ꝙ ebrietas est oĩum vitiorum fomes, & est peccatũ mortale, si sit assidua, c. vnum
73 orarium, §. alias ea demum, xxxv. dist. & miles † propter ebrietatem cingulo militiæ priuari debet, l. omne delictum, §. per vinũ lapsis, ff. de re mili. & eadem ratione Doctor ebriosus &
74 violentus † exauthorandus esset per ista iura, arguendo de milite armatæ, vel celestis militiæ, ad militem legalem, vt ar
75 guunt gl. & scriben. in l. miles, ff. de re iudi. sic medicus † ab officio medendi, si sit ebriosus, remouendus est: & multo magis, quàm doctor iurista, quia in medico ebrietas est magis nociua & damnanda. Nam venter vino æstuans, facile despumat in perniciem ægrotantium, c. venter, xxxv. dist. In contrarium videtur veritas, quia ad hoc vt incurrat hãc penã, requirit' ꝙ ex ꝑposito, & per dolum inferat impias manus in donatorẽ, vt dixi in præced. qõ. Ebrius aũt non potest dici ex ꝑposito qd quam fecisse, eũ ebrietas mentis inducat exiliũ, d. c. a crapula. Imperio. n. vini ebrius delinquit, non ex ꝑposito, l. respiciendũ, §. delinquunt, ff. de pœn. & furioso est similis, d. c. venter, xxxv. dist, Sepultus. n. vino, iacet; & quid agat, nescit. Ideo si per vinũ qspiã delinquat, apud sapientes iudices venia donat', ſm Ambro. in lib. de patria. transumptiue in c. sane. xv. qõ. i. Hinc est,
76 † ꝙ ebrius non potest esse testis, nec testamentum facere: quia nescit quid loquatur, secundum Bald. & Fely. in c. i. de test. nec tenet cõtractus factus per ebrium in sui ꝑiudicium, ẽt cum iuramento, c. vnusquisq;, & ibi gl. in ver. ebrius, xxii. qõ. iiii. & ꝑpterea gl. Bal. Bal. & Mod. in l. dolum, ꝟ. de dolo. dñt ꝙ cõtrahẽs cum eo, quem inebriauerat in prandio, ad quod eum inuitauerat, dolo dr̃ ꝯxisse. Et hac ratione matrimonium ꝯtum per ebrium nõ valet, ſm Henricum Boic. in c. dilectus, de sponsa. & Socy. consi. 47. Facti narratione, col. iii. lib. iii. & Decius cõsi. 112. In præsenti cõsultatione, in i. dubio. Et propterea ebriosus
77 † nõ debet ad ordines ꝑmoueri, ſm Spec. tit. de dispẽsatio. §.
78 iuxta, ver. itẽ scias. & cõfessio † ebrii sibi nõ nocet, ſm Pan. in c. fi. de maled. vbi dicit ẽt, ꝙ pœna illius canonis ꝯ blasphemantes, nõ habet locum ꝯ ebrios blasphemãtes, quia nesciũt quid dicãt. & ita tenendo ad ꝯria patebit rñsio ex infrascriptis declarationibus. Intelligo itaque istud ꝑcedere in penitus ebrio, secus in exhilarato, seu gaudẽte pp vinum, qa modica ebrietas
79 † non excusat, nec minuit delictum, ſm Bal. in l. data opera, col. iii. ꝟ. qui accu. non pos. & sequitur d Car. Ale. in c. deniq;, iiii. dist. merito dixit idẽ. Bal. in d. c. i. de testib. considerandam esse qualitatem ebrietatis: nam parumper ebrius, potest ꝯhere & testari, secundum Dec. in d. consi 112. Vnde versus,

Aut nulla ebrietas: aut tanta sit, vt tibi curas
Subleuet: at si qua est inter vtrunque, nocet.

Secundo intelligo istud in ebrio casualiter, secus in eo qui malitio-

litiosè se inebriauit, vt excusaretur a delicto, quod prius deliberauerat ꝑpetrare, arg.c.relatum, de sen.excõ.& eorum, quæ traduntur per Bar. in l.i.§.hec actio, ff.si quis testa. lib. esse iuss. fue. & per Fel. c.fi.de testi. Tertiò intelligo ista procedere in ebrio, qui post recuperatum bonũ sensum fuit male contentus deliquisse. Sed non in eo, qui post cessatam ebrietatẽ gloriatur de delicto. Nam ex ratihabitione subsequuta apparet, ꝙ eodẽ mõ deliquisset, si non fuisset ebrius: meritò puniendus est ordinaria pœna delicti, sicut is, qui calore iracundiæ perpetrauit aliquod facinus, & post calorem iracundiæ perseuerat in malo proposito eiusdem delicti. Nã non excusatur ꝓtextu iracũdiæ, vbi aliàs nõ excusaretur, iuxta tex.in l.quicquid calore iracũdiæ, de reg. iur. ita probatur in d.c. si quis iratus, 2.q.3.& firmat Bar, in d.l.quicquid, & d.Ias.in d.l.si filiã, de inof.test.quem videas ad istud ꝓpositum, an calor iracundiæ excuset delinquentẽ a pœna: nã quæ de calore iracundiæ tradũtur, ad calorem vini adaptari possunt, & econtra, vt per Pan. in d.c. fin. de maled. quia in vino calor inest, iuxta illud,

vina parant animos, faciuntq; caloribus aptos.

& ad istam equiparationem plura congerit Fel.in c. sicut ex literis, post antiquos, de iureiu. Quarto intelligo prędicta, vt calor vini excuset a pœna delicti, nõ autẽ a pœna ebrietatis, quæ dedit causã delicto, vt est tex.in d.c.sane, & in c.inebriauerunt, xv.q.i. quem sic intellexit Car. Ale. in c. deniq;. & sic punitur ꝑp culpam, q̃ præcessit delictum, nõ ꝑp delictũ, & hæc erit arbitraria pœna, & minor, q̃ sit pœna delicti, d.l.nõ oẽ, §.per vinũ. & traditur ꝑ gl. & Archi. in d.c. inebriauerũt, & in d.c.sane. & ita dẽt intelligi qđ voluit Bar. in d.§. delinquũt. & ita etiam firmat Pan. in c.sicut nobis, col.ii.de testi.sic inferẽs, iniuriam per iracũdiam mitius puniri ſm Cy. in l.i.C. si quis Impe. maledi. ꝑ tex.in l.si non ꝯuitii.C.de iniur.& Domi.in d.c.siqs iratus, determinat non posse talẽ delinquẽtẽ calore iracũdiæ puniri pro delicto, vel calũnia, sed ꝓ simplici iniuria, refert & seqr Fely. in d. c.fi.de testi. Quinto intelligo ꝓcedere, si donatarius ꝓbet se fu-
80 isse ebriũ tpe, quo ꝑcussit donatẽ† qa nemo ꝑsumit ebrius, nisi ꝓbet, ſm Bal. in d.c.a crapvla. vbi ẽt dixit, ꝙ probatio uarietatis difficilis est, & iõ non credit testi depõnẽti sup ebrietate, nisi assignet concludẽtem rõnem etiam non interrogatus, qa in cognoscẽda ebrietate plurimum laborat rõ intellis, & de facili decipi põt, ſm Inno.Bal.& Fely.in c.cũ cãm, i.de testa. Bar. in tract.de teste, col.3.Bal.in l.furiosum, circa medium, sup.qui testa.face.poss.& in l.solam, de testi.

Vigesimotertio quæro, an vulnerãs donatẽ, hostem Principis, vel patriæ proditorem, incidat in pœnam priuationis? Breuiter agẽdo, rñdendum est ꝙ non: quia plus debemus patri, q̃ donatario, cum patri nemo possit reddere æquiualens, secũdũ
81 Arist.iiii.Ethi. & tñ occidens † patrẽ proditorẽ patriæ pręmio, non pœna dignus est, l.minime.ff.de reli, & sump. fu. Idẽ ergo a fortiori dicendũ in occidẽte seu vulnerãte donatorẽ patriæ, vel Principis hostem. Sed quid si ex forma statuti liceat impunè occidere bannitũ, an excusabitur donatarius, si occidat, vel vulneret donãtẽ bannitũ, a pęna huius legis? vr ꝙ sic, quia qđ fit lege permittẽte, non meretur pœnam, vt dixi s.q.xviii. In cõtrarium facit tex.in l.si adulteriũ cum incestu, §.liberto, ff.de
82 adul.vbi deciditur, ꝙ † libertus non põt occidere patronum deprehensum in adulterio vxoris, quẽ aliàs potuisset, si patronus non esset: quia cuius famæ, multo magis vitæ parcendũ est, & per illum tex.tenent Dy.Alb.& Ang.ibi, ꝙ libertus, stante prędicto statuto, non põt impunè offendere patronũ bannitũ, ergo nec donatarius donantẽ, nec filius patrẽ, nec vasallus dñm, sequitur idem Alb.in 4.par. statu.q.vi.& q.xxvii. Gand. in tract. malefi.sub rub.de bãni.ex malefi.& Ang. in Auth.de ince. nup. in prin. Cæpo. consi.v.processum est, col.4. Vbi etiã eadẽ rõne
83 infertur, ꝙ † nec vxor occidens maritũ bannitum excusabitur prætextu dicti statuti.& Nellus in tract.bannitorum, in 3.par.2.
84 temp.q.lxiii. vbi ex hoc infert, ꝙ nec etiã frater † poterit offendere fratrẽ bannitũ. Secundò facit, quia reuocatur donatio in pœnam ingratitudinis, a qua ingratitudine non videtur excusari ꝑp statutũ, qđ non iubet nec arctat, sed permittit simplr, vt dicit gl.in l.accusationis, s. qđ met.cau. & ista opi. est admodũ humana, & amica naturæ: sed tñ non audeo eam firmare, qa Bar.lumen iuris, & pater veritatis, contrariũ tenet in d.§.liberto. vbi concludit, ꝙ stante prædicto statuto filius potest impunè occidere patrẽ bãnitũ, ergo a fortiori ẽt licebit occidere donatorẽ. Sequunt Pet de Anc.& Io.de Ana.in rub.de his, q̃ filios occid.& Fel.in c.q in ecclesiarũ, col.ii.de cõst.dicẽs, ꝙ añ factũ statutũ amplectenda est opi. Dy. post factũ statutũ, opi.Bar.pro qua idẽ Bar. adducit tex. in d.l. minime. sed ille tex loquitur in
85 ꝓditore patriæ, † cui minus debemus, q̃ patri, vt notatur in l.veluti, ff. de iust. & iure. & hoc casu fateor non esse locum huic pœnæ. Item loquitur in filio occidente patrem, defendendo patriam, secundum glo.ibi, & Cepo. in d.consi.5. Nos autẽ loquimur in bãnito alia ratione, q̃ ꝑp proditionem pr̃iæ, & quẽ donatarius offendit non defendendo patriam suam: subdit, ꝙ bannitus dicit hostis suę patrię, l.amissione, §.qui deficiũt, ff.de capitis diminu.& sicut ꝑdit ius ciuitatis, ita ꝑdit ius filii, l.postliminium, §.filius, ff.de capt. & postli.reuer. Sed nec ista rõ vr-
86 get, quia licèt bãnitus † perdat ius ciuitatis quõ ad iura ciuilia ipsius ciuitatis, retinet tñ ea, quæ sunt iuris naturalis, & cõia omnibus gentibus.l. quidã sunt, ff. de pœn. tradit per Bar. in d. §.qui deficiunt. ius autẽ naturale, diuinum, & humanum, iubet defendere patrem, nõ autẽ offendere, & ius nãle oĩbus animãtibus cõe dictat benefaciẽti esse benefaciendum, l.sed si lege, §.consuluit, ff.de petit.hæred. ergo &c. Et sic vides, ꝙ istæ rõnes Bar.parum faciunt, licèt per easdẽ rõnes idẽ ꝯsuluerit collegium Perusinum, & sequat Sal. in l.i.C.de his, q̃ parẽ. vel lib. occid. Vltra quos pro eadẽ sñia facit, qđ determinauit Old.quẽ sequuntur Bar.& alii *communiter* in l.qui seruum, ff. de ver.ob.ꝑ illũ tex. & Ale.de Rosa.in l.si qs maior, vers.sed quæro, ff.de trãsac. vbi vult, quod occidens bãnitum, quẽ añ bannum ꝓmiserat non offendere sub pœna, stãte prædicto statuto, non teneat ad penã conuentã: Ergo minus debet teneri ad pænã legalẽ, cum lex facilius remittat suum beneficium, q̃ tuum, vt no.in l.ii s.si aduer.vend.& in l.assiduis, s. qui potiores in pig.hab. Ad quod tenendo ꝯriam sñiam, potest rñderi, ꝙ aliud est quærere, an ꝓpter factum committat pœna, & tunc dicẽdum est ꝙ non, qa tale factum, seu homicidium est licitũ, non aũt reprobatum,
87 & stipło † pœnalis de non offendendo recipit intellectũ a iure de nõ offendẽdo indebite.l. quæro, §.inter locatorẽ, ff.loc.l.quidam cum filium, ff.de ver.obl.& iste non est punctus qõnis nr̃e. Aliud est, an committat pœna ꝑp id, qđ seqr ex facto, idest ꝑp ingratitudinẽ, q̃ nascit ex offensa facta bãnito, licèt talis offensa non puniat ꝑp statutum. Cogita, qa passus est subtilis, & fortè vtraq; opinio saluari poterit considerata qualitate bãni, vt dicit Sal. in d. l. i. Et ex his arbitror sufficienter explanata fuisse hæc verba, impias manus intulerit. Fateor, ꝙ plures alias qõnes potuissem super eis formare: sed quia ex prædictis potest colligi decisio omnium, nolui frustra chartas implere.

Vigesimoquartò pro intellectu horum verborum, vel iacturæ molẽ, &c. qro, quãta debeat esse substãtiæ iactura, ad hoc vt sit locus reuocationi? Iste tex. exigit ꝙ sit non leuis, tex. vero in c.fi. de donation. requirit ꝙ sit grauis. Sed difficultas est inuestigare, q̃ dicatur grauis iactura. Quidã arbitrantur dãnũ maioris partis bonorũ dici grauẽ, arg.§.itẽ ꝑp litẽ, Insti.de excusat. tuto.& c.frequens, de rest.spolia.lib.vi. Nam deceptus vltra dimidiam iusti pretii, dicit grauiter læsus, l.ii.s.de rescin.ven.c.cum dilecti, de emp.& vẽd. Alii dñt, ꝙ damnum plus, q̃ in tertia parte bonorũ, dicit magnũ & graue, aliàs dr modicũ exẽplo eius, quod decidit in cõductore, cui non est facienda remissio, nisi ꝓpter graue dãnũ, qa modicũ dãnũ colonus patienter ferre debet, l.si merces, §.vis maior, ff.locati. Dr aũt modicũ, quod non excedit tertiã partẽ pensionis, ſm Pan.in c.ꝑp.de loca. Alex.ꝯs. 107. Perspectis verbis, col.fi.lib.3.& Aret. consi.51.visa consultatione, in ii.dubio. Alii putant iacturã sextæ partis bonorum grauẽ esse, sicut dicitur enormiter læsus, qui in sexta parte fuit dãnificatus, ſm Bar.in l.si societatẽ, §.arbitrorũ, ff.pro soc. quẽ sequitur Lafran. de Oria. in tract. de arbitr. in i.parte. & Raph. Cum.consi.50.stante statuto, per tex.in d.§.arbitrorũ, iuncta l. vñ si Neruæ, ff.eo. Alii vt Io.And.Card.& Imo. dñt, ꝙ istud est
88 † arbitrariũ. nã & damnũ quinquagesimæ vel centesimæ partis, cõsideratis variis circũstantiis, & respectibus, ꝑt esse graue, c.
89 † Apostolicæ, de dona. nam q̃ dicatur grauis iniuria, arbitrio iudicis relinquitur, c.peruenit, de sent.excõ. traditur per Bal. in l.ii.col.pe.s.de rescind. vend.& in l.cum antea, s. de arbi.& q̃ di-
90 cat enormis † læsio, arbitrio boni viri determinatur ſm gl. in §.ꝑtium, Insti.de emp. & vendi.Imp. & Pan. in c.Quintauallis. de iureiu.Bal. in l.cũ antea, C, de arb.Ang.in l.i.§.si quis ante, ff. a quibus appellare non licet. Alex. in l.si quis arbitratu, ad fin. ff.de verb.obl.& consi.47. Circa primum, col.3.lib.i. Pan. consi. 77.In qõne, in pe.dub.lib.ii.Decius cõsi 39.Iuridicum esse arbitror, col.fin.& istud credo verius. Pro quo facit tex in c.de causis, §.j.de offi.delega.& l.i.in fin.ff. de iure delibe. & quod voluit Cæpol. in tract.de simul. ꝯct. in sexto casu principali. Nam verbum, molẽ iacturæ, in tex.positum, magnitudinẽ dãni significat, l.2.§.sed cum perspeximus.ibi, tantã sapiẽtiæ molẽ.s. de veteri iure enuclean. & in c.vnico, de purifica. post partum. ibi, nulla peccati mole grauantur. Quod autẽ dicatur magnum, vel modicum, statur arbitrio iudicis, vbi aliter non reperit determinatum, vt per Pan in c.literas, in vlti.nota. de restitu. spo-
91 lia. Erit ergo in † arbitrio iudicis pro qua iactura bonorum illata donatori possit reuocari donatio. Quod fallit in matre do-
92 natrice transeunte ad secunda vota, quæ † nullo modo potest donationem reuocare, nisi filius donatarius molitus sit iacturam totius substantiæ, vt in authen. quod mater, s. eo. de quo aliquid etiam dicam.

Vigesimoquinto quæro, qd si donatarius nõ intulerit, sed tẽtauerit inferre grauem iacturam? Imperator hic videtur velle non esse locum reuocationi, quia vtitur verbis denotantibus effectũ, non autẽ conatum, vt sonãt illa verba, ex insidiis suis inferat. Aliud.n. est inferre, aliud voluisse inferre, l. item apud Labeonem,

Labeonē, §.tenetur, ff.de iniur. facit quod not per gl. in l.in vē-
dentis vel emētis, ſup.de ꝯhen.empt. Contrarium videtur velle
Papi.in d.c.fi.in verſi. inferre præſumpſerit. Et ꝑ hac parte facit
tex.in auth. qđ mr̄, in ver.molitus eſt, ſ̃.e. Tertio facit tex. in d.c.
fi.vbi illud verbū, inferre p̄ſumpſerit, ēt ad vile periculū refert,
& tñ ſufficit ꝙ donatarius tentauerit inferre mortē, d.§. porro,
quæ.fue.pri.cau.benefi.amitten. Ergo idē dicendū, ſi tentauerit
inferre iacturā, vt verbū reſpiciens plura determinabilia pari-
ter determinet, l.iam hoc iure. ff. de vulg.& pupil.l. quamuis, ſ̃.
de impub. & aliis ſubſtitutio. Quid tenendum? Ioan. And.in d.
c.fi.tenet primā opi. ſequūtur Card. & Imo. qa rīr non punitur
conatus, niſi ſequat̄ effectus, l.i.§.fi. ff.qđ quiſque iuris, c. fi. de
ſponſa.traditur in l.ſi quis non dicam rapere, ſup. de epiſcop. &
cler.& faciunt q̃ dixi ſup.q.4.Et ita tenendo, non obſtāt ꝯria. Et
primò non obſtant illa verba, inferre p̄ſumpſerit, quia effectū
important, nō conatū, c.veritatis. ibi, celebrare p̄ſumpſerit, de
dolo & contuma.& in c.fraternitati.ibi, copulare p̄ſumpſerit,
de eo, qui cogno.conſang.vxo. ſuæ. authē. item nulla comuni-
tas.ibi, inuadere p̄ſumat, ſ̃, de epiſcopis & cleri. Iſtud.n.verbū,
93 † præſumpſerit, ad eū refertur, qui temerarie & doloſe agit, c.
ii.vbi Pā.& Fel.de iud.& Fel.in c.Iudæi, poſt gl.de teſt.& in rub.
de p̄ſumptio. Itē non obſtat tex. in d.authen. qđ mater. in ver.
molitus eſt, quia ſm̄ Ioan.Card.& Imol.illud eſt ſpeciale in do
natione matris, in qua ſufficeret filium tētaſſe inferre. Sed par
cāt mihi, iſtud non vr̄ ſapienter dictum, quia inducta ad vnum
non debēt operari ꝯriū, l.legata inutiliter, ff.de adimen. leg. nec
inducta in odiū ſunt aliqualiter interpretāda in fauorē, l.hære
ditas ad Statiū, ff.de hær. inſt.c.intelleximus, vbi late Fel.de iud.
94 diſpō † aūt dictæ authen. qđ mater, facta fuit in odium matris
tranſeuntis ad ſecūda vota, vt non poſſit reuocare donationē,
niſi filius donatarius dederit iacturam toti ſubſtātiæ. Ergo nō
debemus dicere, ꝙ pp tranſitū ad ſecūda vota, cōſequat̄ iſtud
beneficiū, quod ſufficiat donatarium tentaſſe inferre, cum re
gulariter non ſufficiat tētaſſe, vt ipſimet concludūt poſt alios.
95 Vnde intelligo illud verbum, † molitus eſt.ſ.cum effectu: nam
verbum, molit̄, niſi cū infinitiuo iungatur, idē importat qđ
verbū, fecerit; & ꝯñr importat effectū, non aūt ſimplicē cona
tum, l.i.§.nūciamus, & ibi gl.in ver.molit̄. & in l.ſtipulatio, §.i.
ff.de ope.nou.nuncia. Et finaliter nō obſtat regula dictæ l.iā hoc
iure, qa retorquetur: nā quantū ad illationē periculi vitæ, opor
tet qđ delictum ſit conſummatum, & ſic ꝙ vere ſit illatū peri-
culū, quod hoc loco delictum reputatur, vt in c.i.de homicid.
lib.vj.& traditur per Ioan. And. in regula, in pen.de reg. iur. eo.
lib. & in c.quorundā, de ſolut. Ergo etiā quantum ad illationē
iacturæ bonorum, debet eſſe delictū conſummatum, & vere dā
num datum, alioquin non eſſet eadem determinatio.

Vigeſimoſextò quæro, quia ſ̃.dixi, ꝙ mr̄ tranſiens ad ſecun
da vota, non poteſt reuocare donationem filio factam, niſi fi-
lius iacturam intulerit toti ſubſtantiæ, an idē dicendum ſit in
patre ſecundo nubente? Gl. in d. auct. quod mr̄, & in corpore
vnde ſumitur, reſpondet ꝙ non, quia non reperitur lex anti-
qua mutata, niſi in matre, ergo nec nos mutatā dicere poſſu-
mus, l.ſancimus, ſ̃.de teſta.l.ꝑcipimus, ſ̃. de app. poterat glo.al-
legare tex. in §.optimum, in Auct.de nō elig. ſecūd.nub. vbi Im
perator inquit, patres ſucceſſione filiorū non priuantur, licèt
ſecundas ꝯxerint nuptias, qa nulla lex eſt hoc tale dicens. Et cū
hac determinatione tacite vr̄ tranſire Doct. in d.auct. qđ ma-
ter, ex quo eā non improbant. Contrarium firmat Ang.ibi, qa
96 pœnæ † binuborum æquales ſunt tā in patre, q̃ in matre, vbi-
cunque pñt pariter cadere in vtroque, §.ſi vero expectet, in Au
ctē.de nup.§.hæc communis viri & mulieris mulcta ſit, co.ti.ꝑ
quem tex.gl.& Bar.& Sal.in l.fœminæ, C.de ſecū.nup. extendūt
illam legē diſponentem, ꝙ mater tranſiens ad ſecūda vota, pri
uetur ſucceſſione filiorum; vt procedat etiam in patre, & idem
tenet Azo in Summa, de ſecun.nup. ver. item quod dcm̄ eſt in
matre. & Matheſil. in tract. de ſucceſſione ab inteſtato, in v.
chat. & Nic. de Vbaldis eod. tract. in vlt.q.i.partis, Oldr. conſi.
43.quidam habuit vxorem, Lud.Rom.conſi. 182. In caſu ꝑpo
ſito. Aret.conſi.72.Præſuppponit. Soc. conſi 34.Proſequendo or
di.lib.i.& conſi.104. Præſens conſultatio, lib.iiii. & Dec. conſi.
97 87.Pro reſolutione, col.iii.& ratio eſt, quia ita pater, † ſicut ma
ter, tranſeundo ad ſecunda vota, iniuriatur filiis primi matri-
monii, imo magis iniuriatur pater, vt patet ab effectu, d. §. ſi
vero expectet. & declarat Aret. in d.conſi. 72.in ii.dub. Et ita te
nendo non ob. ſi dicatur, ꝙ non eſt ita veriſimile, ꝙ pater mu-
tet voluntatem propter vxorem ſuperinductam, ſicut mater
propter virum, vt dicit gl. in d.auct. ꝙ mater. qa ſatis eſt, ꝙ nō
mutandi volūtatem ita militet in patre, ſicut in matre, licèt pr̄
conſtantior eſſe deberet. Nam etiam viri nouercalibus delini-
mentis, inſtigationibus ve corrupti, plerunq; aduerſus ſangui-
nē ſuum malignū faciunt iudicium, arg.l.ii. ff. de inof. teſta. Et
hæc, quæ de trāſeūtibus ad ſecunda vota dicta ſunt, procedūt
98 ēt in parentibus † turpiter, & inhoneſte viuentibus, l.his ſolis,
ver.de cæteris, & ibi no.Bar.ſ̃.eod.& late And. Sicu.cōſi.11.col.
iii. & ſeq. lib j. Sed dubium eſt, an procedāt de iure canonico?

& videtur ꝙ non, quia mulier viro ſoluta recte nubit in Dño,
c.fi. de ſecun. nup. & eſt dcm̄ Apoſtoli vij. ad Corin. Contra
tñ tenēt cōiter Doct. in locis & conſiliis ſ̃.alleg. & idē tenēt Inn.
& alij ferè oēs, in d.c.fi.& Ioan. de Ana.cōſil.cij. Lud. Ro.ſing.
ccxl.Soc.cōſ.49.lib.i.Cur.conſ.27.col.ij.Fely.alias authoritates
adducens, in c.eccleſia S.Mariæ, de conſtit. & hanc dicit cōem
Pan.in d.c.fi.licèt ipſe contrarium tenere tentauerit. Nec obſt.
dictum Apoſtoli, quia debet intelligi quantū ad validitatē ma
trimonij, & quantū ad penas infamiæ, & nō quantū ad penas
introductas in fauorē filiorum primi matrimonii, ſecūdum
Inno. & alios. Et ita in iudicando tenendum eſt, licèt contraria
opinio diſputando facilè ſuſtineri poſſit.

Vigeſimoſeptimò quæro pro declaratione horum verborū,
vel vitæ periculū aliquod ei intulerit. Quid ſi donatarius præ-
parauerit venenū, vt donātē venenaret, an dicatur taliter intu
liſſe periculū vitę, vt mereatur donationē amittere? Pan. in c. fi.
99 de don.rñdet qđ † ſic: nihil tñ allegat, poterat tñ allegare tex.in
l.j.in fi.ff. de parrici. vbi lege Iulia de parric. tenetur, q venenū
emit vt patri daret, quāuis dare nō potuerit, & ibi no. Bar. ꝯtra
quoſdā monachos, qui voluerunt venenare Abbatē, ꝙ veniāt
puniendi perinde ac ſi venenum dediſſent. Sed aduerte, qa tex.
ille loquitur in eo, qui non ſolū emit venenū, ſed etiā nixus eſt
exhibere, licèt non potuerit venenare, nā hic bene dr̄ intuliſſe
periculum vitæ. Sed per ſolā emptionē veneni non vr̄ inferre
aliquod periculū, ſed ſi emerit cū ꝓpoſito dandi. & ideo Sal. &
Ang.in l.i.ſ̃. de maleſi. & mat.dñt, ꝙ hñs ꝓpoſitum dādi vene-
num alicui, non punitur perinde ac ſi dediſſet, ſi nondū deue
nit ad actū ꝓximū, ꝯ Bar. in d.l.i.§.fi. Ad idē tex. in c.i.§.porro,
quæ fue.pri. cā bñfi. ami.ibi, vel morti eius veneno, vel gladio,
vel aliter inſidiatus fuit. quaſi non ſufficiat hr̄e ꝓpoſitū, niſi cū
eo fuerit vitæ inſidiatus. vr̄ tamē, ꝙ ſatis dicatur periculum do
natori intuliſſe eo ipſo, ꝙ apud ſe animo nocendi donatori
venenum habuerit, per tex. in l.eiuſdem, ff. ad leg. Cor. de ſica.
ibi, vel qui necandi hominis gratia habuerit. Et ita tenēdo erit
100 ſpeciale in odium huius criminis. Sed quid ſi poſt † præpara-
tionem veneni ipſum pænituerit ante q̃ ad alium actum ꝓxi-
mū deuenerit, an erit locus reuocationi? vide tradita per Barr.
in l.qui ea mente, ff. de fur. & per Fel. poſt alios, in c.i.de præ-
ſump.& in tract.de conatu.

Vigeſimooctauò pro declaratione horū verborum, vel quaſ-
dam conuentiones, &c. quæro, an donatio, quæ reuocatur pp
101 inobſeruantiam cōuentorū, dicatur reuocari † ex cauſa ingra
titudinis? Pan. in d.c.fi. rñdet, ꝙ non, ſed potius pp adimplemē
tum non ſequutum. Ex hoc infert rōnem, quare Papa in d.c.fi.
omiſit hunc caſum, quia ſolū intendebat ꝓſequi cauſas ingra
titudinis. Contrariū tenet Bal.conſi.xv.iii.notiſſimum eſt, lib.i.
vbi ſic inquit, inter maximas cauſas īgratitudinis eſt, pacta non
ſeruare. & ad hoc allegat iſtum tex. & tex. in c.j. §.eſt & alia iu
ſtior cā, q̃ fue.pri.cā benefi.amit. Et hoc verius, quia hæc verba,
vel quaſdam cōuentiones, ſunt etiam expoſitiua illorū verbo-
rum, ſi non donationis acceptor ingratus. qđ etiam fatetur Al
be.hic in vlt.carmine, dum dicit,

Ingratum factum dic me, ſi fregero pactum.

Vigeſimononò pro declaratione horum verborum, ſiue ſi-
ne ſcriptis, quæro, qd ſi agebatur inter partes ꝙ donatio, & con
uentiones gererentur in ſcriptis, an locus erit diſpoſitioni hu-
ius legis, ſi donatio & ꝯuentiones non reperiantur ſcriptæ? Bre
102 uiter rñdeo † ꝙ non, cum partes non habuerint ꝯctum pro ab
ſoluto, niſi ſcriberet̄, l.ꝯctus ſ̃.de fide inſtr.l. fin. cū auth. ibi po-
ſita, ſ̃.ſi cert.pet. Et vtrobiq; declaratur qūo cognoſcatur, ꝙ ꝯhē
tes agebāt ꝯhere ꝑ ſcripturam, de quo late Arc.ꝯſi. 160. Longa
eſt iſta cōſultatio, in ii.dubio. Sed hic ſuboritur dubitatio. Po-
103 ne ꝙ actum ſit, ꝙ donatio & pacta fiant in † ſcriptis, & reperia
tur in inſtrumento donationis, ꝙ prætermiſſæ ſint aliquæ con
uentiones, de quibus ante ſcripturam actum erat, an per inob
ſeruantiam earum conuentionum, quæ ſcriptæ non reperiun-
tur, poſſit donatio reuocari? Breuiter, aut cōnentiones non fue
runt ſcriptæ per obliuionē Notarii, & hoc conſtat, & credide-
rim donationem reuocari, quia omiſſum ſcribi per errorem,
habetur pro ſcripto, l.quoties, §.ſed ſi non in corpore, ff. de hæ
re. inſti.l.item quia, in fi.ff. de pact. cum ſimil. Aut conuentio-
nes non fuerūt ſcriptæ, quia tpe recitati cōtractus partes nihil
dixerūt Notario de illis cōuentionibus. Et tunc diſtinguendū
eſt: aut conſtat per obliuionem partium nō fuiſſe ſcriptas, nec re
citatas, & tūc ēt donationē pp inobſeruātiā taliū cōuentionū
reuocari poſſe exiſtimo, l.ſi binarū, ff. de ſerui. vrb. ꝑdio. ff. de
act.emp.l.ſi tibi liberū. Aut nō conſtat, & tūc ſubdiſtinguēdū
eſt. Aut incontinēti ꝯctus redactus fuit in ſcriptis, aut ex inter-
uallo. Primo caſu locus erit reuocationi, tanquā minus ſcriptū
ſit, q̃ cōuentū: nec.n. p̄ſumunt̄ partes incontinēti voluiſſe diſce
dere a cōuentis, l.Titia, §.idē rñdit, ff.de verb.obl.& d.l.itē qa,
in fi.ff. de pact. Aut ex interuallo, & tūc p̄ſumit̄ ab illis receſſū
cōuentionibus, l.ꝑ retētionem, ſ̃.de vſu.l.cū, in plures, §.locator
horrei, ff.de loca.tradit̄ per Imo.in d.l.quoties, §.tantundē, ff.de
hære.inſti.per Bar.& Mod.in d.§.idem reſpondit.

Trigeſimò

Trigesimò quæro, si ꝯuentiones sint nudæ, an pp ꝯuentionē pacti nudi reuocari possit donatio: Vr ꝙ non, quia donatori non videtur cōpetere aliqua actio ꝯ donatarium pro adimplemēto pacti nudi, l.iurisgentiū, §.igit nuda, ff.de pac.& pro hac sententia facit iste text. in ver. spopōdit, quod intelligi videtur per stipulationē, l.sciēdum, §.dictum, ff.de Aedil. edic. & ibi gl.
104 Contrariū verius existimo, quia verbū, spopōdit, † ad omnē promissionē adaptatur, l.spōsio, ff.de ver.sign. Et quia ex pacto
105 † nudo donatario competit actio ad donata, l.si quis argentum, §.fi.s.de dona. Ergo ēt donatori competet actio ad conuēta reuocanda. Alioquin contractus claudicaret, quod non est admittendum, l.litigatores, §.interdum, & §.Iulia ff. de arbit. l. si socius pro filia, ff. pro socio. l.fi.ff. de accep.& l.Iulia.§. si quis a pupillo, ff.de actio. empt. l.i.s.de repu. quæ fiunt in iudi. præte
106 rea dici † potest, ꝙ conuentiones nudæ appositæ in contractu donationis vestiuntur cohærentia contractus, l. petens, & ibi notatur, supra de pact.l.lecta, ff.si cer.pe.quod an verum sit, dicam infra quæstio.xxxv.

Trigesimoprimò quæro, qd si donatarius fuerit impeditus legitimo impedimento adimplere ꝯuēta? Rñdeo donationē
107 minime posse reuocari, † vt ꝓbat hic, in ver. minime implere voluerit.& clarius probatur in c.i §.est & alia. quæ fue. pri.cau. bñfi. amit. nā legitimū īpedimētum excusat a mora, l.sciēdū, ff.de vsur.& ꝯñr a pœna, q̄ incurrit pp morā, l.ii.§.i.ff.si qs cau.
108 Hinc est, ꝙ non reuocatur † donatio ex eo, ꝙ donatarius non subuenerit donatori in suis necessitatib. vt ꝓmiserat, si nō fuerint necessitates denūciatæ ipsi donatario, nam ignorātia eum excusat a vitio ingratitudinis, arg.l.si ignorans, ff.loc.& ita ꝯsuluit Corn ꝯsi.102.licet clarum, lib.iii.& ideo donatarius pupillus, qui non adimpleuit, excusatur, vt p Cor. cōs.252. Primo vidēdū est, in ii.dub.lib.iii. Ex hoc ēt infertur, ꝙ donatio facta alicui si nupserit Titio, nō reuocat si nō stetit p donatariā, quominus nupserit, l.i.s.de inst.& subst. & licēt loquat ille tex. in testamētis, tñ ad silitudinē idē dēm in donationib⁹. Ita arguit Imperator in l. fi.s. de don. q̄ sub mod. & ēt valet argm̄ de vltimis volūtatibus ad ꝯtus, l.q̄ de legato, vbi late Mo.ff. de leg.i.& ita in terminis ꝯsuluit Lud.Ro.ꝯsi.286. In casu ꝓpositæ cōsultationis. qd intelligo verū, nisi donataria decessisset anteq̄ esset nubilis, l.pr Seuerinam, in prin.ff de cōd. & demō. Et qa ignorans (vt s.dixi) excusat, bene sequit ꝙ hæres donatarii, qui nō adimpleuit ꝯuēta, possit se excusare, dicendo ꝙ ignorabat factū defuncti, iuxta l. qui in alterius, ff.de reg.iur.& ita cōsuluit Cor.ꝯ
109 si.110.videtur, lib.i.Sed an donatarius excusetur, † si de impedimento non fuerit protestatus? vr ꝙ non, quia nisi fuerit ꝓtestatus, non pōt apparere ꝙ ipse non adimpleuerit cōuenta pp impedimentū, quia cessante impedimēto, forte non adimpleuisset. vr ergo necessaria protestatio, l.fin. s.de his, qui per met. iud.nō appel.c.fi. in ver. protestatione, de appell. & ita visus est tenere Pau.de Ca.in l.si reus paratus, ff.de procu. & inl.ad diē, ff.de ver.obl.& Alex.consi.151.viso themate, lib.ii. In ꝯtrariū facit tex.in l.ii.§.quod diximus, ff.si quis, caut.per quem ꝯrium tenent ibi Alex.& d.Ias.& idem tenent Are.in l.gerit, col.ix.ff. de acq.hær.& consi.167.verum est, col ii.pro concordia videatis quæ late scripsi in tract.de peste, in vj. q.iij. partis, de priui.iudi. cau.pest.ii particulę, fol.lxvij.

Trigesimosecundò quero, an donatarius, qui non adimpleuit conuenta, possit purgare moram? Breuiter respondetur ꝙ
110 † sic, quia regulariter ex æquitate permissa est moræ purgatio, l.si seruū, §. sequitur. & l. si ita quis, §.Seia cauit, & l.interdum, §.fi.ff.de verb. obl. nisi obstet vnum ex decem & octo impedimentis, quibus purgatio morę impeditur, quæ compendiose congessi in l. si insulam. ff. de verb. obli. Et ideo si donatarius
111 † non præstitisset alimenta promissa donatori, non esset locus purgationi moræ, qa impossibilitas reponendi rē in pristinū, impedit ne possit mora purgari, secundum Bald. in c.i. col. ii. quo tempore miles.in vsibus feudorum, & cōsi.250. Si tibi de di, lib. iii. nam quo ad alimenta non bene cadit recōpensatio temporis, cum forte in præteritum fame laborauerit, & qa sm ætatem variantur alimēta, l.cū vnus, in fi.ff. de alimen. & cibaria lega. Cy.tñ hic in casu l.i.s.de don. quæ sub mo. dixit tribus concurrentibus posse morā purgari. s.intra modicum tps, & si lis nō sit cōtestata, & non intersit aduersarii. Sed vix reperiri poterit casus, quo nō intersit donatoris: quia vt dixi, alimenta non admittūt temporis cōpensationē. Ex pmissis ēt infertur, ꝙ do-
112 natarius, † qui iurauit ꝯuenta adimplere, non potest moram purgare, quia iuramentum obstat purgationi, l.si quis maior, in versi.mox.& ibi Bar. s.de transact. Bar. in d.l. si insulam, in v. q.quem alii *cōmuniter* sequuntur, & ita in terminis nostris cōsuluit Corn.ꝯs 101.col.fi.li.i.& 121.& cōs.156.& ꝯs.208. eod.lib. Lud. Roma. consi. 427. Alex. consi. 106. col.iiii.lib.iii. & consi. 76.col .pen.lib v.& consi. 159. In causa, & lite. col.ii. lib.ii. Mat. notab.50. Guid. Papæ consi.31.in vj. dubio. Sunt tñ, qui dñt, ꝙ ēt subsistente causa pt purgari mora nō obstāte iuramento. Inter quos fuit Ang.in l.& si post tres, ff.si qs caut, & Imo. in d.l. si insulā. & Dec.consi.138.col.fi. Sed ego non bene percipio de qua iusta causa loquant. Nā si loquunt de iusta causa, q̄ resultat ex legitimo impedimento, res hæc dubium non habet: qa, vt s.dixi, legitimum impedimentū excusat a mora, & etiam a periurio, l.fi.ff.qui satis. cog. gl.in c.si verò, de iureiu. Si vero loquuntur de iusta causa fundata in æquitate, tunc si aduersarii non intersit, videtur semper licita purgatio moræ, d.l.si seruū, §. sequitur. & ꝯñr iurm nunquam impediret purgationē moræ, qd constat esse falsum, d.l.si quis maior. vnde volentes seruare, tenentes ꝙ subsistente causa æquitatis possit purgari mora iuramento non obstante, intelligunt de æquitate canonica, secundum quam dñt indistinctè licita esse moræ purgationē, si aduersarii non intersit. Ita dixit Ale.in l.si qs maior., post do. Ant.& Imo.in c.dilecti, de arb.& Deci. in d.cōsi.138.col.3.per tex.in c.fnā, de pœ.per id, quod dixit gl. in c.apud misericordē, 32.q.i.& in c.beatus, 22.q.ii. Sed ꝯrium tenet d. Ale. in d.l.si in sulam.dicens, ꝙ dispō d.l. si quis maior, ꝓcedit de iure canonico. Ad gl.in d.c.apud misericordē, & in d.c.beatus, rñdet, ꝙ loquūtur in foro pœnitentiali, & antea ita etiā rñdit Lud. Ro. sing.444. incip.Iuramentū. & in d.consi. 427.& quod etiam iuramentū impediat purgationē morę de iure canonico, tenuit gl.in c.mora, de reg.iur.& ꝙ de æquitate canonica non admittatur indistinctè purgatio moræ, ꝓbatur in c.potuit, de loca.& in l.licēt canon, li.vi.de elec.& alibi sepe. Vel dici pōt, ꝙ de æquitate canonica admittitur purgatio, vbi mora est cōmissa in re modica, cuius moræ ꝓtextu aduersarius vult extorquere magnā pœnam, ita ꝓcedit tex. in d c.fnā. aliàs non pōt obstāte aliquo impedimēto. vel dici pōt, ꝙ de æqtate canonica admittit
113 † purgatio moræ, non obstante iuramēto ad euitandas pœnas legales, secus quo ad euitandas conuentionales, d.l.si quis maior. Ita dixit Cor.d.cōs.121.quāquā videatur, col.fi.li.i. intelligo etiam ꝙ iuramentum impediat purgationē moræ, si donatarius iurasset attendere & obseruare, & in aliquo non contrauenire, prout cōiter intelligitur d.l.si quis maior. Secus si solū iurasset ꝓ corroboratione ꝯtus, omnia fuisse & esse vera, qa tūc si vult purgare morā, non venit ꝯ proprium iuramētū per ea, quæ scribit Imo.in c.cū ꝯtingat, in septimo membro, de iureiur.& Ias.in l.nemo potest, col.vii.& seq. ff. de leg.i. quod nota, quia non reperio in specie tactum.

Trigesimotertiò quæro, quid si donatarius ꝓmisit pacta obseruare, sub refectione oium damnorum, interesse, & expensarum, rata semper manente donatione, an etiam donatio reuocari possit pp inobseruantiam conuentorum: videtur quod sic,
114 quia hæc clausula, † rato semper manente pacto, fauēt obseruanti duntaxat, Is enim qui contrauenit, non pōt vti beneficio dictæ clausulæ, l.cum pater. §.libertis.ff.de leg.ii. tradunt gl. Bar. & alii, in l.qui fidem.ff. de transac.& l.cum proponas.s.eo.ti. & Fel.in c.peruenit, col.fin. post Abb.de iureiur. Sed hoc non obstante contrarium determinat Bal. consi.xviii. notissimum est lib.i.quia hoc loco clausula, rata manente donatione, reperitur apposita fauore illius donatarii. Notata autem in d. l. qui fidem. procedunt, quādo talis clausula fuit adiecta fauore stipu
115 latoris. subdit tamen Bal. ꝙ donatarius † debet eligere alterum duorum, quia pp hanc clausulam ad suam electionem cōuertitur. s. ꝙ aut impleat promissa, aut restituat donata, d.l.cū proponas, l.siue apud acta, supra de transac.

Trigesimoquartò quæro, quid si donatarius incontinenti post donationem aliquid promittat dare, vel facere donatori, & non adimpleat promissa, an licebit donatori retractare donationem? Ista est pulchra & frequēs qō, ideo bene aduertēdū. Pūctus huiusce difficultatis in hoc cōsistit, an donatio quæ pure facta appet, videatur facta ob causam eorum, q̄ donatarius incōtinēti post donationem dare, vl facere promisit? Et videt ꝙ sic, per ea, q̄ tradunt Bar.& alij in l.si constante, §.si vir, ff.solu.
116 matr. vbi Bar. concludit, ꝙ liberatio † psumit facta spe futuræ promissionis, q̄ in continēti subsequuta fuit, & sequitur Socy. ꝯsi 179. Circa pñtem, col. pe. & seq. lib. ii. traditur etiam per Bar.in l.singularia, col. pen.ff.si cer.pe. Scdo, quia rōne vicinitatis & cōtextulitatis censetur vnus & idem ꝯtus, licēt diuersi appareant, l.cum antiqtas, s.de testa.l.hæredes palā, ff.eod.traditur p Lud.Rom.ꝯsi.345. Cōsultatio pñs, col.i. Tertiò facit, qa q̄ incōtinenti fiūt, cēsent inesse, l.lecta, ff.si cert.pe.l.petens, s.de
117 pact.& ibi Bald.col.pen.dixit, † ꝙ ꝯtus, qui facti eadem hora, die, & testibus reperiuntur, dñr correspectiui, & sic vnus dicit factus ob causam alterius. Et ita consuluerūt Bal. Pau.de Ca.& Capra, vt refert Corn. ꝯsi. statim allegādo. In ꝯrium, facit, quia
118 donatio † reperitur pure, & ex mera liberalitate facta, ergo reuocari nō pōt ꝓtextu causæ non sequutæ. Non obst. ꝙ incontinenti donatarius promiserit aliquid dare, vel facere donatori, quia talis promissio potuit fieri ex causa remunerationis, quæ remuneratio nō impedit quin donatio fuerit pure facta, l.sed etsi lege, §.ꝯsuluit, ff.de peti.hære.d.l.pater, ff. de dona. sicut nō sequitur, ꝙ iudex, cui post latam sñiam aliquid datum vel promissum fuit, dicatur pp promissionem iudicasse, sm Gemi.in c.statutum, §.insup, de rescrip.lib.vi. Et stat simul, ꝙ hō gratus post gratiam sibi factam aliquid det, vel promittat, & tñ ea rōne

ne non fuerit sibi facta grã. Vnde non sequit̃, q donator fuerit motus ad donãdum rõne subsequutæ ꝓmissionis, c.sicut episcopum, i.q.ii.ibi, q̃ non ex ambientis petitione processit. Et ita ꝯsuluit Cor. cons.vlt.lib.i. & facit, qa cũ donatio. fuerit habita pro absoluta, non põt postea recipere modũ, neq; ꝯdõnem, l. perfecta, s̃.de dona quæ sub mod. Quid tenendũ? Ego arbitror distinguendũ. Aut ꝯstat, q animo remunerãdi donatarius aliquid ꝓmisit, & tũc standũ est certo, & ita loquit̃ Corn. Aut nõ ꝯstat, & tũc credere donationẽ fuisse factam spe futuræ promissionis, per supra adducta pro cõtraria parte. Non ob. q potuerit donatarius ꝓmittere ex causa remunerationis, quia ꝯceditur. Sed quia talis ꝓmissio fuit incõtinenti subsequuta, p̃sumitur ita actũ & ꝯuentũ, f̃m Bar. in d.§.si vir. Non obst. q perfecta do
119 natio modũ non recipiat, qa verũ † ex interuallo, sed incõtinẽti secus, d.l.lecta, & in specie tenet Soc.cons.66. Frustra plenitudini, in vlt. dubio, lib.i. Item verum altera parte contradicente, secus si vterque velit, secundum Bal. in d.l. perfecta. Sed hic vterque consensit, imo ita ab initio actum creditur. Ergo perfectio donationis etiam consistit promissione subsequuta, l.fundi partem, ff.de contrahenda empt.

Trigesimoquintò quæro, qua actione repetant̃ donata, qñ donatarius non adimpleuit ꝯuenta? Tu dic repeti condictione ex hac lege, vt in simili dcm̃ fuit s̃ in l.si vnquã. sed diceres, qa repetuntur condictione ob cãm, l.ii.s̃.de cõdi. ob cau. & l.i.s̃. de dona.quæ sub mod. Ergo cessat condõ ex lege, quæ est subsidiaria, l.i.ff.de ꝯdic.ex lege Sed pro intelligentia aduerte, qa nõ vr̃, q cõdictio ob cãm det̃ donatori saltem hodie, qa *communis*
120 est Doctorũ sñia, q hodie donatio † sit contractus nominatus f̃m gl.in d.l.ii.& in l.in ædibus, §.ex rebus, ff.de dona.& no.i l.Aristo, ff.eo.& gl.fi.& in l.fi.ff.de condi.ob cãm. vbi Bar.& alii, & in l.iurisgentiũ, in prin. ff. de pac. Imo f̃m.Citramonta. quos sequit̃ Bar.in d.l. fi. & vbiq;, & hodie & olim donatio dr̃ ꝯtus nominatus, qa habet elegãs nomen, l.ii.ff.de præscrip. verb. & no.in rub.s̃.de re. permu. Ex ꝯtu aũt noiato non nascit̃ condictio ob cãm, d.l.fin.ergo &c. Et q pro ꝯtu donationis non detur condictio ob cãm, probatur in l.Aristo, ff.de donationibus; vbi dr̃, q in ꝯtu donationis nõ est locus pœnitentiæ. Ergo nec datur condictio ob cãm, l.si pecuniã, ff.de ꝯdi. ob cau. Istud ꝯriũ est satis difficile. Pro resolutione aduertendum est, q condictio ob cãm, aliqñ cõpetit ex capite pœnitentiæ: aliqñ ex capite causæ non sequutę. Primo casu non competit condictio ob cãm donatori, qa donatio est ꝯtus noiatus, & ideo nõ est licita pœnitẽtia, l.sicut, s̃.de act.& obl.& ita loquit̃ d.l.Aristo. Scdo casu donatori dat̃ cõdictio ob cãm, & ita loqtur tex. in d.l.ij.& in d.l.i. Nõ obst. q donatio dicatur ꝯtus; quia verũ, si donatio sit simplex, secus si ob causam, quia tũc dr̃ ꝯtus innominatus, f̃m.Bar.in d.l.ii.sequuntur Lud.Ro.Pau.& Ias.in d.l.fi. & Corn. ꝯs.202. Visis actis, lib.i. Sed ista solutio nõ admittitur per d.Ale. ibi; quia si donatio ob causam esset ꝯtus innominatus, esset locus pœnitentiæ, cuius ꝯrium dr̃ in d.l.Aristo. Confirmatur, qa
121 ꝯtus dotis † est ꝯtus nominatus, f̃m d.Ale.in rub.ff.solu.mat. vbi scripsi, qõ.xi.& traditur ꝑ Bar.& scribẽ.in d.l.iurisgentiũ, in prin.ff.de pac.& tñ fit ob causam matrimonii: vnde non vr̃ bona ꝯñtia, est donatio ob causam, ergo non est ꝯtus nominat⁹. Vnde Pau.de Ca.in d.l.Aristo, rñdet, q donatio ob causam tenet medium, & dr̃ ꝯtus mixtus, quia quò ad quid, dr̃ nominatus, videlicet respectu causę non sequutæ. Sed etiam istud non satisfacit do.Ale.quia absurdũ videtur, q vna & eadem res censeatur diuerso iure, l.eum qui ędes, ff.de vsuc. Tu vero cõsidera,
122 q consideratis † diuersis respectibus, non videtur absurdũ eandem rem diuerso iure censeri, & diuerso noĩe nuncupari, vt in substitutione compendiosa, quę considerato tẽpore pupillaris ætatis, vel ante hæreditatem aditam, valet vt directa, postea vt fideicõmissaria, vt traditur in l.centurio, vbi Bar.in tertio membro, ff.de vul.& pupil. Aliter rñdet Bar.in d.l.fi.dicens, speciale esse in ꝯtu donationis, quia actio descendens ex ipso ꝯtu nõ põt informari ex pacto incontinenti apposito, in fauorem donatoris. Nam cum donatio fiat in fauorem donatarii, nõ potest actio descendẽs informari in odium ipsius; ideo necesse est recurrere ad ꝯdictionẽ ob causam. q̃ ratio cessat in aliis ꝯtib⁹ nominatis, in quibus actio informatur ex pacto incontinenti apposito, l.in bonæ fidei, s̃.de pac.l.lecta, & ibi not.ff.si cer. pet. Sed istud etiam improbat Pau. de Ca. quia licèt in contractu donationis actio non informetur ex pacto incõtinenti apposito, vt competat etiam ad id, qđ deuenit in pactũ, tñ põt cõpetere actio p̃scriptis verbis, q̃ orit̃ ex pacto vestito cohæretia traditionis, l.legem, & ibi no.s̃.de pactis. tu defende Bart. quia ita de-
123 mũ pactũ † vestit̃ cohærentia traditionis, si fiat in ipsa traditione, & de hoc nõ loquimur, quia est quid separatum abipso ꝯtu. Sed loquimur de pacto apposito iuxta contractum, cuius actio nõ põt dari ad id, qđ deuenit in pactũ, ideo est necessariũ
124 recurrere ad cõdictionem ob cãm. Item actio † præscriptis verbis. dat̃ ad hoc, vt cõuenta seruentur, nõ vt donata repetantur, vt dicam in seq. quæstio. ideo necesse est hoc casu recurrere ad cõdictionẽ ob cãm, vt dicit Bar. sed vos aduertite, qa Bar.& Doctores. præsupponũt, q si ex pacto adiecto in fauorẽ donantis agi posset actione ex ꝯtũ, vel actione præscriptis verbis, ad deducta in pacto, q tũc non cõpeteret ꝯdõ ob cãm ad repetẽda donata. Istud nõ vr̃ verũ, nã si pactũ esset stipl̃one roboratũ, quo casu agi põt actione ex stipulatu, si donatarius non obseruet ꝯuenta, donata repeti possunt, vt hic in ver. spopondit. quod per stipl̃onẽ ẽt intelligitur, vt s̃. dixi, ergo de directo ꝯtra Bar. & alios. Auget difficultas, qa ẽt si pactum sit nudũ, videtur agi posse ad deducta in pactũ fauore donatoris per ea, q̃ dixi s̃.qõ. xxx licèt ergo cõperat actio ad deducta in pactũ, nihilominus ẽt cõpetit condictio ob cãm, vt hic. Cogitabitis si velitis seruare intentionẽ Bart. & scriben. Secundò aduerte, inquantum supra dixi, q donata non repetuntur cõdictione ex hac lege, sed cõdictione ob cãm; fortè posset probabiliter teneri, q etiã repetant̃ ꝯdictione ex lege nostra. Nec obstat, q cõdictio ex lege nõ cõpetat, vbi cõpetit alia actio: qa aut donata repetuntur ex capite causæ nõ sequutæ, & fateor q nõ dat̃ condictio ex lege. Aut repetunt̃ ex cã ingratitudinis causatæ ꝑꝑ inobseruantiam conuentorũ, & tũc repetunt̃ ꝯdictione ex hac lege. Et si instiferis, q cõdictio ex lege, sit frustratoria, cũ sit prouisum de ꝯdictione ob cãm. Rñdeo q cõdictio ob cãm, ita demum cõpetit ꝑꝑ nõ adimplementũ pacti, siue modi, si modus fuit causa finalis donationis, aliàs secus, f̃m Card. Pan.& alios in c.verum. de cõdi. appo. vbi ex hoc inferũt rõnem, quare donatio facta ecclesiæ sub modo, nõ reuocat̃ ꝑꝑ non adimplementum modi: quia p̃sumit̃, q donatio facta fuerit ecclesiæ ꝑꝑ Deũ, & pro remissione peccatorum obtinenda, non ꝑꝑ modum adiectũ. vnde si conuenta nõ obseruantur eo casu, quo non competit condictio ob cãm, reuocabitur donatio per condictionem ex hac lege, rõne ingratitudinis, quod est diligenter notandum.
125 Vel dato, q cõdictio ob causam, competeret; illa cõperit † ob cãm nõ sequutam. Cõdictio vero ex lege, competit ex causa ingratitudinis, ob quam causam nulla alia cõpetit, & benè facit quod dicam in seq.questio.in fine.

Trigesimosextò quæro, si in ꝯtu donationis sit appositum speciale pactũ, quod possit reuocari, si conuenta non fuerint obseruata, qua tunc actione repetentur donata? Breuiter aut
126 pactum † est stipulatione vallatum, & constat agi posse ex stipulatu. Aut non est stipulatione roboratum, & agi poterit condictione ob causam, l.ii.s̃. de cond.ob cau. vel actione præscriptis verbis, f̃m Cy.& Bar.ibi, per tex.in l.si gratuitam, ff.de præscrip. verbis. Nec obstat, si dixeris istas duas actiones, s.condictionem ob causam, & præscriptis verbis, non posse simul competere,
127 quia condictio † ob causam datur ad repetendum, & præscriptis verbis, vt conuenta adimpleantur, l.cum res, s̃.de dona.& quia actio præscriptis verbis est subsidiaria, l.quoties, ff.de præscrip.verb. quia fateor q actio præscriptis verbis, datur vt conuenta obseruentur. Sed hoc loco stante pacto, q propter non adimplementum liceat donata repetere, actio datur ad conuenta. Item fateor, q actio præscriptis verbis, nõ competit, vbi cõpetit alia. Sed hoc loco actio præscriptis verbis competit, qa donatarius promisit reddere donata, si non adimpleret cõuenta, & ex hac causa nulla actio cõpetit: nã ꝯdict. ob cãm nõ datur ex hac cã, quia donatarius promiserit reddere, sed quia nõ est secuta causa, f̃m Bar.in d.l.ii.& in l.i.col.ii.ff.de don. Sed iterum aduerte, quia non videtur posse ex tali pacto nudo oriri actio præscriptis verbis, l.iurisgentium, §.igitur nuda, ff.de pac. Et si dixeris vestiri cohærentia ꝯtus, istud non videtur verum, quia contractus donationis principaliter fit pro donatario, pactum pro donãte, ergo tale pactum non vestitur, vt ex eo oria-
128 tur actio. Pro resolutione Bar.in d.l.i.dicit, q actio † ex ꝯtu donationis non extenditur ad pactum, & hoc respectu non vestitur pactũ. sed bñ pactũ parit nouã actionẽ p̃scriptis verbis, tanquã vestitũ cohærentia donationis. Imo.verò negat, q pactum vestiat̃ cohærentia donationis, sed solum rei interuentu, vel cohærentia traditionis, vt ibi latius per eum, quem videas, & latius traditur in l.petens, s̃.de pact.

Trigesimoseptimò quæro, an propter inobseruantiam con
129 uentorum possint res donatæ † vendicari? Videtur q non, quia ad repetenda donata datur condictio ob causam, vt s̃.dixi. Ergo non dabitur rei vendicatio. Nam omnis condictio datur ad dandum, §.sic itaque, Institu. de actio.ff.vsufr. quemadmo. caueat.l.fi.& consequenter præsupponitur dominium manere penes donatarium, alioquin condictio non diceretur. Et facit, quia solo contractu absque traditione non transfertur dominium, l.nunquam nuda, ff. de acqui. rerum dominio. l. traditionibus, s̃. de pac. Ergo non debet transferri solo distractu, siue ex sola contrauentione, l.i.supra, quando lic. ab empt. disced. in contrarium uidetur casus in l.i. supra de dona. quæ sub mo. Solutio prima verior, non obstat tex. in d.l.i. supra de dona. quæ sub mod. quia speciale ibi fauore alimentorum. Et ideo consuluit Bar. donatori, q semper in ꝯtu donationis apponat pactũ, q donatarius teneat̃ annuatim tradere sibi aliqđ, quantũcũq; modicũ pro alimẽtis; quod si donatarius non tradiderit, poterit donator vendicare res donatas, per text. in d.l.i.
sed

sed Saly.in l.ea lege, in xiiij.oppositione, s̄.de cond.ob causam.
dicit non credere, quod dispositio dictæ l.primæ, procedat in re
modici momenti promissa pro alimentis, & quia propter ces-
sationem a solutione canonis vnius nummi, non cadit em-
phyteuta ab emphyteusi, ƒm gl.in authen. qui rem, s̄.de sacro-
san.eccle.Tu aduerte, quia Doctores in d.authen. qui rem, *com*
130 *muniter* tenēt, ꝙ † emphyteuta, qui solum tenetur ad canonem
vnius nummi cadit, si cessauerit per bienniū, & sic retorquetur
ↄ Saly. & ↄ eum facit etiam tex. in d.l.j. in ver. certa alimenta.
Pondera ver.certa, quod idem est dicere, quod aliqua, l.si cer-
tis annis, s̄.de pac.& sic lex illa locum habet etiam, ꝙ donata
rius non promiserit annua integra alimenta, sed aliqua parti-
131 cularia. Et pro Bar.facit, quia magis vr̄ donatarius† delinquere
non præstando rem modici momenti, q̄ non præstando rē ma
gni valoris, arg.eius, quod no.per glo.in c.fi.xiij.q.vlt.

Trigesimooctauò iuxta præmissa queritur, an ab ecclesia, cui
est facta donatio cum pacto, ꝙ debeat alere donātem, possint
132 res donatæ † vendicari propter alimenta non præstita? Videtur
ꝙ non, per text.in d.c.verum, de condi. appo. Contrariū vide
tur tenere Lud. Rom. consi.284. Triplici ex capite.& Fede. de
Senis consi.189. Donatio vineę, vbi dicit, ꝙ rector ecclesiæ pōt
cōpelli officio iudicis, vt restituat vineam alienatam ↄ volun-
tatem donantis, qui in casum alienationis voluit vineam ad
se reuerti. Pro resolutione duo veniunt consideranda. Primò,
an præstatio alimentorum fuerit causa finalis ipsius donatio-
nis: nam nisi apparere possit, ꝙ donator non fuisset aliter do-
naturus, non reuocabitur donatio, d.c.verum. per quod dixit
Bal.in l.dictam, s̄.de cond.ob cām. ꝙ ↄ ecclesiam non statur cō
dictio ob causam, sequitur Fel.in c.verū, col.iij. de foro comp.
Secundò videndū esset, an factum prælati in hoc noceat eccle
siæ, de quo infra latè dicetur.

Trigesimononò quæritur, an eo casu, quo non fuerunt præ-
stita alimenta conuenta, possit donator agere condictione ob
causam ad repetendas res donatas, iuxta tradita s̄.q.xxxv. Vr̄ ꝙ
non, quia hoc casu ministerio legis trāslatum reperitur dñium
in ipsum donatorem, ex quo datur vtilis rei vendi. Ergo non
dabitur cōdictio, q̄ præsupponit dñiū esse penes reū, cū cōpe-
tat ad dandū, d.l.fin.ff.vsufr.queādmo, caue. sed in ↄrium est ca-
sus d.l.i.de dona.quę sub mod. Ad argūm rñdet Bar. in l.j.ff.de do
133 na.ꝙ† vtilis rei vendicatio nō currit cum actione personali, qa
cōpetit de iure spāli. Ideo nō tollit ordinariū & generale reme
diū ↄdictionis ob cām, l.in bello, §.si qs seruū, ff.de cap.& post
li.reuer. vbi dñium acquisitum de iure spāli non pōt allegari in
præiudiciū eius, cui spāli fauore fuit acquisitū. Et hac ratione
legatario, cui ipso iure acquirit dñium, competit etiam actio
personalis ex testamento & hypothecaria, nec ad illā excluden
dam potest hæres excipere de dominio legatarij, l.j.& ij.s̄.com-
mu.de leg. ƒm Bar. ibi. in l.j.ad fi. vbi.d.Alex.col fin. ff. de leg.j.
quia legatarius habet dñium de iure speciali, per tex.in l.ideq;,
ff.qui pot.in pig.hab. & pro hac resolutione est similis casus in
l.qui mortis causa donauit, ipse ex pœnitentia cōdōnē vel vti-
lem in rem actionē habet, ff.de dona. causa mor. & ibi Bar. &
alij. Et ideo Bar.in l.certi cōdictio, in fin.prin.ff.si cert. pet & in
d.l.j.s̄.de don.quæ sub mod. limitat regulam d.l.fi.quæ vult, ne
134 minē posse cōdicere sem suā, præter q̄ a fure, vt ꝓcedat in † re
sua ratione directi dñij; secus in re sua rōne vtilis dñij. Et hac
ratione possessor de iure speciali, puta ex consuetudine vel sta-
tuto disponente, ꝙ possessio defuncti continuetur in hæredē,
nō prohibetur intentare remediū l.fi. s̄. de edi. diui. Adr. tol. qđ
135 est remediū adipiscendæ, qa possessio † acquisita per statutum
absq; vlla apprehensione, habetur de iure speciali, & est posses-
sio ficta, meritò non tollit remediū acquirēdi possessionem ve-
ram, & nālem, ƒm Cy.& Sal.in l.ea lege, s̄.de cond. ob causam.
Et ego ex hoc etiam infero, ꝙ possessor poterit intentare vtile
interdictum recuperandæ possessionis sibi acquisitæ de iure
speciali, sicut dñs de iure spāli pōt intentare vtilē rei vendica-
tionē, per quod ēt voluit Socy. in l.rē quæ nobis, v.q.ff.de acq.
poss.& Dec.ↄsi.84. Excellentissimi Doct.licèt in ↄriū sit *cōmunis*
opinio, ƒm Ias.post d.Alc.in l.si sorori, C.de iure delibe. quæ ex
hoc non vr̄ mihi tuta. Et ↄ cōem tenet etiam Bal.in rub.de cau.
posses.& propie.& ibi tetigi, col.vj.

Quadragesimo quæro, an hæc vtilis rei vendicatio, quæ cō-
petit donatori propter alimenta non præstita, detur ↄ tertium
possessorem, in quem ante moram facta fuit alienatio rerum
donatarum? Videtur ꝙ nō, quia alienatio a principio valuit, l.
plerunq;, ff.de reg.iur. vnde non debet vitiari, etiam ꝙ deuene-
rit ad eum casum, a quo incipere non poterat, l.pluribus, §.&
si placeat, ff.de verb. obl. in ↄrium facit tex. in l.fi.§. sed quia, s̄.
comm. de lega. Sed ibi per legem prohibetur alienatio. vel ibi
a principio res legata fuit cum onere restitutionis faciendæ in
euentum ↄditionis, vel in diem. Sed in d.l.j.s̄.de dona. quæ sub
modo. res fuit donata simpliciter absq; vllo onere restitutiōis
136 faciendæ. Ex quo infert, ꝙ vtilis† rei vēdicatio, de qua in l.quo
ties, s̄.de don.q̄ sub mō. ēt ↄpetit ↄ tertiū possessorē, in quē fcā
sit alienatio ante litē motā sup ingratitudine, l.his solis, s̄.co.ti.

Quadragesimoprimò quæro, an ex aliis causis ingratitudi-
nis non expressis in hac lege, possit donatio reuocari. videtur
ꝙ non, ex pluribus. Primo, qa hęc lex est exorbitans, ergo non
extendenda, l.ius singulare, l.quod vero ↄ, ff.de leg. regula, q̄ a
iure, de reg.iur.lib.vj. Secūdo, per istū tex.in ver. ex his n.tantū-
modo causis. qui loquitur p taxatiuā, tantūmodo, cuius nā est
cętera, quæ non sunt posita excludere, vt traditur per Bart. &
scribē.in l.i.ff.si quis ius dicē.nō obtēpe.& Pan. in c.cum eccle-
sia Sutrina, de cau.pos.& ꝓprie.& bene seruit tex.in l.ii.cum gl.
s̄.de patri. qui fi.distr. per quē tradit regula, ꝙ taxatiua impedit
extēsionem:& qn̄ lex loquit taxatiue, nō est licita extēsio, ēt ex
idētitate vel maioritate rōnis scriptæ in lege, ƒm Bal. in auct.
quas actiones. vbi Mod. s̄.de sacrosan.eccl. Tertio, qa exceptio-
nes, quæ ponunt hic, firmāt regulā positā in principio huius le
gis, & in l.perfecta, s̄.de dona. quæ sub mo. in casibus non exce
ptuatis; nam exceptio solet firmare regulam in casibus non ex
ceptuatis, l.quæsitum. §.deniq;, vbi Bar.ff.de fun. instru. & §. vt
aūt, vbi glo.& Bar.in Auct. de non alien.c.ii.in fi.de coniug.le-
pr c.dñs, xxxiii. q.vii. Quarto facit tex. in §.aliud quoq; capl'm.
ibi, nulli liceat ex aliqua lege igratitudinis cās opponere, nisi q̄
in huius ↄstitutionis serie ↄtinentur, in Auct. vt cum đ app.cog.
per quem tex.d.Ale.in authen.non.licet, s̄.de lib.præte.& Mar-
ti.Laud.in l.i.§.i.ff. de insti. & iur. tenent filium exhæredari non
posse ex aliqua causa ingratitudinis non expressa, in §.iustas ve
ro causas, in Auc.vt cum de appel. cog. quamuis talis causa pt
similis vel maior expressis. Etiam ante eos idem tenuit Hostiē
in Summa, de test.§ qualiter infirmentur. ver. inducunt autem
querelam. Quinto facit, qa nemo debet priuari iure sibi acqui
sito, nisi expresso iure caueatur, §.optimū, in Authen. de non
elig. secun. nubē. l.at si quis, ff.diuus, ff.de relig. & sumpt. fun.
gl. in c.fi. de iurepatr. qua rōne dixit Bal. in l.iii. C. de sacrosan.
147 eccle. quod non debet vasallus† feudo priuari propter inobediē
tiam, nisi expresse reperiatur lege cautum, & hanc opinionē te
net Alb.de Ros. post. Goffr. hic, quia nō est nostrū legē extēde
re, l.si verò, §.de viro, ff.solu.matri. & dixit Cor.ↄsi.130. In hac,
li.i. ꝙ in puncto iuris hæc opinio sibi vr̄ verior, qa tex. iste taxa-
tiue loqt. Et hāc etiā tenet Ioā. Fab. in §.sciendū, Insti.de dona.
Præmissis nō obstātibus ↄriā sñiam tenēt gl. Cy. Sali.& alii *cō-*
muniter hic inferētes, ꝙ ꝓpea donatio pōt reuocari ob alimen-
ta denegata. De quo specialiter inferius tractabit. q̄ sententia ex
infrascriptis iustificatur, p tex. quæ fuē. prima cau. benefi. ami. c.
i.§. porrò, ver. sed quia nā. vbi ex cā simili antiquioribus causis
in iure expressis, vel maiori, vasallus pt feudo priuari. Sed pōt
138 rñderi, ꝙ ibi fit extēsio per leg. Scđo, quia ex † simili vel urgen
tiori causa, q̄ sint expressæ in d.§ iustas verò causas, pōt filius
exhæredari, ƒm Guil.de Cu. in d. authē. non licet. cuius opinio
est cōiter a Doct. recepta, ƒm d.Ia.sibi, col.iii.& eam amplexus
fuit d.Alex. sibi ↄrius, in l.si quis id, qđ.ff.de iurisd.om. iud. col.
iii. vbi ēt sequit gl. nostrā hic, & ibi dicit ita se consuluisse in cā
satis ponderosa. prout apparet in suo consi.150. Super thema-
te & dubiis, vol.ii. Tertiò facit, quod dñt Pan.& alii. in c.pasto
ralis, de rescri. vbi concludūt ex causis maioribus, & similibus
causis in iure expressis, posse eligi arbitros iuris.& ibi Fel. sequit
gl.nostrā, & adducit plures similes decisiones. Quartò facit tex.
in l.si constante vbi gl.ff.sol.matri. vbi dicit, ꝙ dos cōstāte ma-
trimonio non pōt repeti, nisi ex causis in iure expressis, & tñ
Bar.& scriben. ibi extēdūt ad causas similes. Quinto facit, qa
si legislator fuisset interrogatus, an ex similib. causis, vel maio
ribus possit donatio reuocari, verisimiliter rñdisset ꝙ sic. Ergo
perinde est, ac si disposuisset, iuxta gl. vulgatā in l.tale pactū, §.
fi. vbi Moder. latè, ff.de pac.& eo maxime, qa pōt multis modis
cōtingere, ꝙ aliæ causæ emergāt, quibus æquū iustumq; sit do
nationē reuocari, vt dixit tex.in d.vers. sed quia nā. Et hæc cōis
Doct. sententia verior apparebit, si ↄria de medio tollant. Non
obstat ergo, ꝙ taxatiua dictio videat extensionē excludere, d.l.
i.s̄.de patri. q fili.distra. qa verum est ex diuersis & difformibus
139 causis. Sed nō ex similibus vel maioribus: nā † taxatiua nūquā
excludit causas similes, l.ob æs, cum gl.s̄. de præd. mino. quæ
lex licèt cōiter allegeẗ ad hoc, tñ si taxatiua ibi referatur ad ver
bū, cā cognita, nihil probabit. Præterea, ex alio nō facit ad rem
nostrā, quia ibi taxatiua non excludit casus similes, decisos vel
decidēdos p legē. Nos aūt quærimus, an excludat casus similes
decidendos ab hoīe. Et in istis etiā terminis loquitur gl. in l.ser
ui nomine, ff.de vsucap.& ita etiam procedit text.in l.i. §. hæc
actio, ff.si mens.fal.mod.dix. vnde ego aliter rñdeo, qđ taxatiua
240 † excludit extensionem, nisi reperiatur aliquo casu facta p le-
gē, tunc etiā nobis licebit ex causis similibus vel maioribus ex-
tensionem facere, argu.eius, quod dicunt Panor.& scriben. in
c. fi. de consuetu. & in c. quæ in ecclesiarum. de constit. vbi dñt
141 ius diuinum, † quod limitatum reperitur per ipsam legem di
uinam, posse ex eadem, vel maiori causa limitari per legē hu-
manā, sicut res semel effecta alienabilis, durat perpetuo aliena
bilis, l.pater. §.quindecim, ff.de leg.iii. in nostra aūt ingratitudi
nis mā reperitur facta extensio ex maiori cā, in d.vers. sed quia
natura.& licet loquat in feudis, nō tñ loqtur in diuersis termi
nis, quia

nis, quia feudũ ẽt dr̃ donatio, c.j. ver. beneficio, ex quib. cau. bene-
fici. amit. Ergo & nos quoq; exemplo legis edocti, similẽ extẽ-
sionẽ facere valebimus, l. & hoc Tiberius, ff. de hær. inst. Sed ali
ter dici põt, ꝙ per taxatiuã cẽset ꝓhibita extensio, vbi agitur de
odio & dãno tertij absq; illius culpa, & sic de odio irrationabi
li: & ita loquit̃ tex. cũ gl. in l. i. s̃. de patri. qui filios distr. Secus vbi
agitur de odio & damno alterius ꝑ suam culpã vel delictũ. &
sic de odio rationabili, immo de fauore vt delictũ ingratitudi
nis puniatur, quod est fauorabile, l. illud, ff. ad leg. Aquil. cũ si-
mil. Tunc licita videtur ex simili culpa, & simili delicto. Et ita
loqtur tex. in d. ver. sed quia. & gl. nr̃a, & quæ tradũtur in d. au-
then. nõ licet. nã si agaẽ de pœna delicti, q̃ non reperit̃ imposi
ta, ad similia recurrẽdũ est, ſm gl. in l. si id qđ, ff. de iurisd. omn.
iud. ꝙ ibi no. Bal. sequitur Inno. in c. qualiter & q̃n, ij. col. v. de
accusationib. & Saly. in l. i. s̃. de noxa. & traditur in proposito
per dñm Ias. in l. fi. col. pen. ff. de in ius vocando. Scđo nõ ob. ꝙ
142 exceptio firmet† regulã in casibus nõ exceptuatis, quia talis re-
gula limitatur, vt non firmet in casibus similibus exceptuatis,
ſm gl. in l j. supra de ꝯd. indeb & Pan. in c. cũ dilecti, vbi Mod.
de confirma. vti. vel inuti. Alex. in l. si constante, in q. ix. Bart. &
ibi Mod. ff. solu. matri. & do. Alex. in consi. 130. col. iii. lib. iiii.
143 Vel aliter & tertiò r̃ndetur, ꝙ taxatiua† prohibet extensionem
quæ fit ex identitate rationis nõ scriptæ, non expressæ in lege:
sed si ratio sit scripta, tunc non dicitur propriè extensio, sed di
144 spositio, l. cum mulier, ff. soluto matri. Sicut enim † genus pro-
priè comprehendit quaslibet suas species, ita ratio generalis
complectitur omnes casus sub ratione comprehẽsos, ſm Bal.
in authen. post fratres, C. de legi. hære. & facit tex. in l. regula, §.
cum quis, vbi Bar. ff. de iur. & fac. ignoran. & dicunt Cy. & Pet.
in l. iura non in singulas, ff. de legib. ꝙ q̃n in pluribus casibus
est vna & eadẽ ratio numero, illa decidit oẽs casus, nõ per extẽ
sionẽ, sed sicut genus, quod ꝓdicaẽ de singulis suis speciebus.
Sed in lege nostra scripta hæc est ratio, ne sit cuiquam licentia
alienas res capere, & frugalitatem irridere donatoris, & ita-
tum ipsum donatorem suasque res perdere. Hæc ratio com-
plectitur omnes casus, quibus irridetur frugalitas donatoris, &
ipse, suæque res perduntur, ergo ad omnes istos casus adapta-
bitur dispositio per prædicta. Nec obstat decisio Bal. in d. auct.
quas actiones, post Cy. quia procedit in correctoriis, in quibus
taxatiua impedit, ne ratio scripta operetur suum effectũ. Nos
autem loquimur in limitatoriis, in quibus facilius fit extensio
secundum Bart. in d. l. si constante. vbi dixit latè in ix. q. ff. solu.
mat. Præterea dici potest, ꝙ decisio Bal. non est vera, q̃n casus
comprehenditur sub ratione scripta per prædicta: sed solum
potest procedere, quãdo per similitudinem rationis includitur?
tunc quia rationes sunt differentes numero, licèt similes, dicit̃
propriè extensio, tanquã fiat progressio de termino ad termi-
num, ſm Petr. & Cyn. in d l. iura. & in istis terminis loquitur gl.
in d. authen. quas actiones. ad quam referenda sunt verba Bal.
qui ꝓdictã decisionẽ fecit super ipsa gl. sed licèt hæc sit *cõmunis*
opinio, eo modo, quo fieri potuit defensata, in secreto tñ cor-
dis mei, non videtur posse iure defendi. & vltra adducta pro ꝯ-
ria parte, quibus (vt vides) nisi cũ difficultate r̃ndetur, pondero
tex. in d. vers. sed quia natura. vbi deciditur ex eisdem causis va
sallum feudum amittere, quibus donationes iure perfectè re-
uocantur. postea subiicit text. sed quia possunt multis modis
aliæ emergere causæ, quibus æquũ iustumq; sit feudatariũ de
bere feudũ amittere. Ideo iudex ex similibus & maioribus cau
sis, &c. Põdera, ꝙ in feudis hoc additũ fuit, vt nõ solũ ex causis,
quibus reuocaẽ donatio, sed ex similibus & maiorib. Et hic li-
cet inferre, ꝙ donatio nõ reuocatur ex similibus & maioribus
causis. Alioquin falsum esset, ꝙ feudũ reuocaretur ex a liis cau-
sis, quibus non reuocatur donatio, cuius ꝯrium deciditur in il
lo tex. A cõmuni tñ non est recedendũ, maximè iudicando &
consulendo: quã sequuntur Alua. do. Præpo & alij in d. §. præ-
dictis modis. quia ex æquitate reuocatur donatio ab ingrato
donatario, ꝑ causas hic expressas, sicut ex æquitate admittitur
feudũ ab ingrato vasallo. Vnde cum equitas in similibus cau-
145 sis similia iura desideret, vtroque casu idẽ dicendũ vr̃, ꝙ ex† si
milibus vel maioribus causis ꝯhatur ingratitudo digna priua-
tione beneficii. Et vt dicit Alua. post eius genitorem, vbi subest
maior causa, dr̃ etiam eadẽ subesse, quia comparatiuum relin
quit positiuum in suo termino.

Quadragesimosecundò quæro, an propter ingratitudinem
repeti possint bona donata, alteri hypothecata per donata-
rium? videtur ꝙ non, quia alienata non repetuntur, d. l. his so-
lis. ergo nec hypothecata, quæ dicuntur etiam alienata, l. fi. s̃. de
146 reb. alie. non alie. Sed ꝯrium verius videtur, quia † resoluto iu-
re datoris, resoluitur ius acceptoris, l. lex vectigali, ff. de pig. l. iiii.
ff. quibus mod. pig. vel hypoth. sol. l. si ex duobus, §. sed & Mar-
cellus, ff. de in diem addic. & hanc partem sequitur Albe. in d. l.
his solis. Sed certè prædicta iura, quæ resoluunt ius successoris
resoluto iure authoris, procedunt q̃n author non habebat li-
berum ac integrũ & perfectũ ius, in re hypothecata & alienata.
Secus aũt dicendũ vr̃ in donatario, qui in rebus donatis habet
ius perfectũ & liberũ. Alioquin si regula prædicta ꝓcederet in
donatario habente liberũ & ꝑfectũ ius, sequeret̃ ꝙ resoluta do
natione, ẽt repeti possent donata, quouis titulo in aliũ trãslata,
& sic ẽt vendita, cuius ꝯrium deciditur in d. l. his solis. Prætc-
rea, q̃n ius resoluitur ex facto & voluntate datoris, non resolui
tur ius successoris, l. bouem, §. pignus, ff. de Aedi. edict. nã regula
ꝓdicta procedit, q̃n ius datoris resoluit̃ ex necessitate, non si ex
voluntate, vt tradit̃ per gl. i d. §. sed & Marcellus. Nõ igitur resol
uet̃ hypotheca si reuocetur donatio, qa facto donatarii volẽtis
iniuriari suo donatori, resoluitur donatio. Alioquin in arbitrio
esset donatarii, q̃n vellet præiudicare suis creditoribus, delinquẽ
do in suũ benefactorem. Defendẽdo tamen opinionem Alb.
possumus ad contraria r̃ndere. Primo, quod res donatæ nõ sunt
liberæ penes donatarium, sed quodã modo affectæ ex disposi-
tione huius legis, vt in ꝓposito dixit Bal. in l. ii. q. xiii. C. de rescin.
vend. Secundò, ꝙ nõ resoluitur donatio per ingratitudinem fa-
cto & voluntate donatarii, ad hoc ordinata, sed potius ex neces
sitate legis ita disponẽtis, quo casu adhuc stat regula l. lex vecti
gali. nam ibi facto debitoris non soluentis vectigal resoluitur
ius authoris, quia tale factũ seu negligẽtia non erat ad hoc or
dinata, ẽt resoluitur hypotheca creditoris, & ita declarat Bar. in
l. in diem, ff. de aqua plu. arcen. Nec obst tex. in l. his solis, quia
147 † bona hypothecata vel pignorata, non proprie dñr alienata,
l. alienatũ, ff. de ver. sign. traditur per Pau. đ Ca. in l. in ambigua,
quã legit cũ l. scire leges, ff. de leg. Ang. in l. benignius, co. ti. Bal.
in c. i. de alie. feu. & in c. i. §. aut si libellario, quib. mod. feu. amit.

Quadragesimotertio quæro, an donatio ob causam reuo-
cetur non solum ob causam non sequutam, vt sup. dictum est,
148 sed etiam ex aliis † causis hic expressis, & similibus? glo. in ver.
inueniatur. respondet ꝙ non reuocatur ex aliis causis ingratitu
dinis. sequuntur Doctores *cõmuniter* hic, & in d. c. fi. & do. Ale
149 xan. consi. 40. super primo, colum. fin. lib. iiii. † & ratio est, quia
donatio ob cãm, est potius permutatio, q̃ donatio, l. Aquilius
Regulus, ff. de dona. Tu autem limita & declara hanc decisio-
nẽ dupliciter, vt dixi in l. si vnquam, q iii. s̃. co. Et ꝙ reuocetur
donatio ob cãm ꝑ ingratitudinẽ in eo, in quo donatio exce-
dit causam, quia in excessu est propria & simplex donatio, tra
dit Cor. cons. 45. Licèt in hoc iudicio, li. iiii.

Quadragesimoquartò quæro, an donatio remuneratoria re
uocari possit propter ingratitudinem? Glo. in versi. inueniatur.
150 r̃ndet † ꝙ non, per tex. in l. si pater, §. i. ff. de dona. sequuntur alii
omnes hic, & in d. c. fi. & Ale. d. cons. 40. Guid. Papæ cons. 114. &
cons. seq. qua ratione Lud. Ro. consi. 26. Pro decisione. in vlti-
mo dubio. dixit hanc legem non habere locum in donatione
reciproca. Tu declara & limita, vt abunde dixi in d. l. si vnquã,
q. xiiii. & duabus seq.

Quadragesimoquintò quæro, an per ingratitudinem etiam
reuocentur legata? Et ne erres, intelligas ipso iure, & sine aliqua
declaratione. Nam ex volũtate declarata dubium non est, quia
ambulatoria est hominis volũtas vsq; ad mortem, l. cũ hic sta-
tus, §. alteratio, ff. de dona. inter vir. & vxorẽ, l. iiii. ff. de adimen.
151 lega. Videtur r̃ndendum, ꝙ non, quia donatio † nõ reuocatur
propter ingratitudinẽ, nisi donator declarauerit motũ animi
sui, vt hic, ergo nec legatum, quod dicitur donatio, l. legatũ, ff.
de lega. ii. in contrarium ꝙ propter ingratitudinem eo ipso re-
uocata censeantur legata, est text. in l. iii. §. fin. ff. de adimen. leg.
& l. si inimicitiæ, ff. de his, quib. vt indig. quinimò adeo ꝑ sup-
ueniẽtes inimicitias capitales, vel grauissimas adimuntur ipso
iure legata; adeo ꝙ si testator postea fecerit codicillos, q b' expres
se non ademerit, tamen tacita ademptio ex ingratitudine cau
sata perdurat, l. filio, §. Seia, ff. de adimen. leg. vbi Bar. Sed dubita
tur, quid si superuenerint inimicitiæ culpa testatoris, no antẽ
legatarii, an etiam censeantur ipso facto adempta legata? Bart.
in l. cum tabulis, §. i. ff. de his quib. vt indig. respondet hoc casu,
ꝙ non, per illum tex quod etiam suaderi põt, quia legatarius in
iuriatus a testatore, non potest dici ingratus, etiã si se defenden-
do irruisset in testatorem, vt dixi s̃. q. xix. sed contra Bart. est tex.
in d. l. iiii. ff. de adimen. lega. ibi, & testatorẽ pœnituerit prioris
offensæ. ad idẽ tex. in l. ex parte. ibi, & cũ testator grauissimis ini
micitiis prosequutus. ff. eo. tit. in ꝯrium vrget ẽt rõ. Nam ideo
legata propter grauissimas inimicitias censentur adẽpta, quia
creditur mutata voluntas testatoris. quæ rõ stat, ẽt ꝙ testator đ
derit cãm inimicitiis, ergo stabit etiam dispositio, l. a Titio, ff.
de verb. obl. Nec obst. tex. in d. l. cum tabulis, §. i. quia ibi nõ erãt
ꝯcte grauissimæ inimicitiæ vel capitales, ex eo, ꝙ libera recusa-
uerit concubinatũ dñi sui. & ita respondet d. Ias. in l. si filiam
tuam, s̃. de inof. test. & in l. hæreditas, s̃. de his, quib. vt indig. &
ita etiã tenui in c. i. col. iii. in fin. & prin. seq. extra de iud. Sed an
illa legata tacite propter inimicitiam adempta ab hærede, solu
ta repeti possint, tanquam indebite soluta? & vr̃ ꝙ non, quia ꝑ
152 pter † ingratitudinem, seu inimicitias capitales & grauissimas
non reuocantur legata ipso iure, sed ope exceptionis, d. l. ex par
te, in fin. no. per glo. & Bal. in l. fideicom. s̃. de fideicom. In con-
trarium est tex. in l. ii. ff. de condict. indebi. & in l. qui per exce-
ptionem, eodem titu. & hoc verissimum, si hæres ignoranter

soluit: secus si sciẽter, l.cuius per errorẽ, ff.de reg. iur. cũ simili.
Sed quid si legatarius,† cui legatum solutũ fuit, postea cõmise
rit cãm ingratitudinis ꝯ defunctũ, an ab eo repeti legatũ pote-
rit? pone eũ stuprasse relictã p testõrẽ. Gl. in l.fideicõ.s̃.de fideic.
ſm vnũ sensum rñdet ex tacita ꝯria volũtate nõ deberi. Et hod,
ꝙ non debeatur, *cõmuniter* recipit: sed ꝙ non debeat ex ꝯria vo
lũtate, nõ admittit, qa post mortẽ cessat volũtas, l.iiii.ff. loca.c.
si gratiosæ, de rescrip.in vj. vñ potius non debet, qa legatarius
reddit se indignum. Sed quænã ex hoc resultat vtilitas? Rñdeo,
maxima secundũ Bar.in l.i.ff.de his, qb.vt indig. Pau.de Cast.in
d.l.fideicõ.& in l.sororem, C.de his, qb.vt indi. Nã si nõ debeat
tacita ꝯria voluntate, remaneret apud hr̃des. si verò nõ debeat,
qa legatarius sit indignus, fisco applicabitur, d.l.i.& l. indignũ.
eo.ti. saluat tñ opin.gl. qñ legatarius adulterasset vxorẽ testõris,
licèt adulterii inscius fuerit testõr in vita, tũc ex tacita ꝯria vo-
lũtate nõ debet. quasi verisimile sit, ꝙ testõr reuocasset, si sciam
adulterii habuisset: sicut dicimus testẽ inimicũ fidem non face
re, dato ꝙ ei, contra quem deposuit, incognita foret inimici-
tia, secundum Bar.in d.l.i.d.Ant.in.c.veniens, ii.de testi.& d.Ias.
in l.hæreditas, s̃.de his, quib.vt indig.

Quadragesimosextò quęro, an ẽt pp capitales, & grauissimas
inimicitias, tacite adimatur hæredis institutio, sicut legatũ? Bre
154 uiter rñdendum est,† ꝙ nõ, per tex.in d.l.ex parte.vbi Iurecõs.
in hoc fecit differẽtiam inter legata & institutionẽ hæredis. Sed
quænam potest esse ratio diuersitatis? gl. ibi rñdet ꝙ institutio
vti caput testamenti nõ potest infirmari, nisi certis modis, de q
bus Inst. quib. mod. test. infir. sed certe nec legata infirmantur
nisi certis modis, & tñ propter inimicitias adimuntur. Bene fa-
teor, ꝙ legata facilius adimuntur, q̃ institutio, Insti de cod.§.pe.
auct.ex cã, s̃.de lib.p̃te.tñ ex hoc nõ redditur concludens ratio,
quare pp inimicitias superueniẽtes magis cẽseantur adẽpta le
gata ex ꝯria tacita voluntate, q̃ hæredis institutio: nã vtroq; ca-
su inspicere debemus voluntatẽ testõris vti reginam & p̃domi
nantẽ, l.cũ virũ, s̃.de fideic.l.iii. s̃. de lib. p̃te. cũ simil. vñ Ang.in
l.hr̃ditas, C.de his, quib.vt indig. assignat rõnẽ satis persuasiuã:
quia legatũ nõ potest afferre nisi vtilitatẽ, ideo facilius reuocat
propter inimicitias, q̃ institutio, quæ potest etiam dãnũ afferre,
l.si hr̃ditatẽ, in prin.ff.manda. Hæc rõ, vt dixi, est persuasiua, sed
nõ placet: qa non est generalis, prout esse debet, l.regula, §.si qs,
ff.de iur.& fac.ignoran.non.n. militat, qñ hæreditas esset lucro
sa. Præterea testõr non p̃sumitur instituisse hæredem, nisi aĩo
ei afferendi vtilitatem, l.Lucius, ff.de hær.inst. q̃ voluntas debet
p̃sumi mutata propter inimicitias vno casu, sicut altero. Vnde
cõsidera si dici possit, ꝙ testõr cẽseat magis dilexisse hr̃dẽ, q̃ le-
gatariũ, l.Publius, ff.de cõdi.& demõ.l.vnũ ex familia, §.si rẽ, ff.
de leg.ii. Vnde non ita faciliter creditur reuocata institutio, si-
cut legatum. Ista conclusio, ꝙ propter grauissimas inimicitias
non reuocetur institutio, p̃cedit de plano, quando inimicitias
causata fuit culpa testatoris, p̃ut loquitur tex.ĩ d.l.ex parte. Sed
155 qd si causata † fuerit culpa instituti. Contrariũ dicẽdũ vr̃, arg.
authẽ.si captiui, s̃.de epis.& cle.vbi instituto negligenti testato-
rem redimere a captiuitate, denegatur successio vti ingrato, &
malemerito, & authen.liberi, s̃.de episc.audi.vbi negligẽti curã
testatoris effecti furiosi, adimitur successio. Et ita tenet Bart. in
d.l.ex parte. Sed tu aduerte pro intelligentia, ꝙ neutro casu per
solas grauissimas inimicitias & capitales tacite censet adempta
institutio: nam sp remanet institutio hęredis. Sed differẽtia stat
in hoc, qa si testõr fuerit causa inimicitiarum, non aufert hęre
ditas ab instituto, nec ei denegantur actiones, vt dicit tex.in d.l.
ex parte. Sed si institutus dederit causam inimicitiis, tũc ab eo
aufertur hęreditas tanquam ab indigno, si causa sit talis, q̃ eũ
indignum reddat, l.hæreditas, supra de his, quibus vt indignis.
Et ideo Bar.in d.l.ex parte.dicit, ꝙ si institutus occiderit filium
testõris, ꝙ ab hęreditate repelli debet. Et si institutus interficiat
testõrem vel negligat curam illius in infirmitate, debet ab hæ-
reditate excludi, ſm Bal.consi.26. Punctus infrascripti consilii,
lib.iii.qui poterat allegare tex. in l.indignum, ff.de his, quib. vt
indig. An autem hoc casu hęreditas applicetur fisco, vel veniẽ
tibus ab intestato, Bal.in d.consi.dicit applicari venientibns ab
intestato. Contrarium probatur in d.l.hæreditas, & in d.l. indi-
gnum. Ista est dubia quæstio, & impertinens. Ideo videatis Bar.
& scriben.in d.l.hęreditas.

Quadragesimoseptimò q̃ro, an repellatur ingratus a succes-
sione ab intestato sibi obueniente? Gl.in c.fi.de postu.respõdet,
ꝙ sic, per tex.in l.liberti, s̃.de inof.test.q nihil facit, quia ibi ingra
ta mater exhæredata fuit a filio, & sic constabat de volũtate de
functi, & idem tenet Sal.in l.fratres, in viii.par.s̃.de inof.test.per
tex.in l.si defunctus, vers.nisi forte, s̃.de suis, & le. Sed etiã ibi cõ
stabat de voluntate defuncti. Contrarium videtur tenere Imo.
ibi, per istum text. vbi hęres non potest obiicere ingratitudinis
vitium, si defunctus non obiecit. Sed tu considera, ꝙ in hac le
ge agitur de auferẽdo ab ingrato ius quæsitum & radicatũ. In
casu vero huius q̃onis, agit de repellendo ingrato a iure nõdũ
q̃sito, a quo facilius qs repellit, qa turpi⁹ eiicit, q̃ non admittit
hospes, c.queãdmodũ, de iureiur. vr̃ tñ opi.Imo. verior, nisi cẽt
taliter ingratus, quod ab eo tanquam ab indigno, posset aufer
ri hæreditas, per ea, quæ dicta sunt in præced.q. Vel nisi defun-
ctus coram sufficienti numero testiũ dixisset se nolle, ꝙ agna-
tus proximior aliquid haberet de bonis suis, quo casu consta-
ret de voluntate defuncti, d.l.si defunctus. Quinimò dixit Pau.
de Ca.in d.l.hęreditas, ꝙ si testõr dixerit, nolo ꝙ hæres institu-
tus mihi ingratus quicquã hẽat de bonis meis, ꝙ licèt nõ cen-
seatur adẽpta ab eo hr̃ditas ipso iure, l.militis.§.veteranus, ff.de
test.mil tñ cẽsetur eũ grauasse per fideic. ad restituendã hr̃dita-
tem venientibus ab intestato p̃ximioribus, arg.l.peto, in prin.
de leg. ij. De quo fideic. nõ detrahet Treb.quis ingratus & indi
156 gnus, l.recusare, §.fisco, ff.ad Treb. Et † ingratus nõ repellet a suc
cessione ab intestato, firmat Guli.de Cu.Bart.Bal, Ang.& Mod.
in d.l.fratres.per tex.in l.cognatis, ff.vnde cogn. Et idẽ tenet Pa.
157 de Ca.in l.fratris, s̃.eo.& Ang.in l.j.in fi.ff.eo.lita, nisi † successo
res ab intestõ occidissent defunctũ, per tex.in l.cũ rõ, §.fi.ff. de
bo.dam.& dixi in præced.quæstio.

Quadragesimooctauò quæro, an ab ingrato auferri possit
beneficium ecclesiasticum eidem collatum? videtur ꝙ sic, qa
collatio dicitur donatio, c.relatũ, de præben.c.fi. de offi.vic.c.fi.
de insti. Et hanc opinio. vr̃ amplecti Pan. in c.cũ olim, col. an
158 tepe.de re iud.vbi ꝯcludit ꝙ † hñs collationẽ a superiore, põt
priuari beneficio pp impetrationẽ postea de eodẽ beneficio
habitã ab inferiore, pp ingratitudinẽ, quã committit erga supe
159 riorẽ, sicut ẽt põt priuari vasallus, † qui feudũ ab alio recogno
scit. Sequit Fel.in c.in nostra, col.ij.in fi.de rescri. Et pro hoc fa-
cit tex. in.c.fi. de postul. vbi aduocans ꝯ ecclesiã p̃t priuari bene
ficio, qđ hẽt in illa eccl̃ia. Contrariã opin.tenent Io.And.Car.
Imo.Pan. & alii *cõmuniter* in d.c.fi. qa collatio † respũ conferen-
160 tis nõ est simpl̃r donatio, cũ teneat cõferre beneficia vacãtia,
c.ii.de ꝯcel.præben.& licèt videat donatio in cui dando, nõ est
tñ donatio in dando, vt no. per gl. in d.c.relatũ. Et pro hac p̃te
induci põt iste tex.ibi, ita vt donator res suas, &c. Et sic videtur.
ꝙ donator ita demũ possit ex cã ĩgratitudinis reuocare dona-
tionẽ, si res donatæ sint suæ. Sed beneficiũ nõ est cõferentis, er-
go pp ingratitudinẽ in ipsum cõmissam non poterit reuocare
collationẽ. Facit ẽt, qa beneficiũ datur pp officium, c.fi.de offi.
161 ord lib.vj.† & vt beneficiatus seruiat altari, c.cũ ſm, de preb. Er
go videtur donatio ob causam, quæ non reuocatur pp ingra-
titudinem, ſm gl.nostrã hic, & dixi s̃. Ad tex.in d.c.fi.de postu.
rñdent Doct. ꝙ loquitur in eo, qui iniuriatur ecclesiæ, nos lo-
quimur in eo, qui iniuriatur cõferenti. Vel verius, ibi reuocat
collatio bñficii ob cãm nõ sequutã: nã ibi aduocatus erat be-
162 neficiatus, † vt postularet pro ecclesia, nõ ꝯ. Et ideo si postulet,
ꝯ, venit priuandus tanquã non seruet conuenta, potius quàm
propter iniuriam illatam ecclesiæ.

Quadragesimononò quæro, an reuocari possit donatio, si
163 donatarius † egenti donatori alimenta non præstiterit? Glo.in
versi.voluerit, respondet ꝙ sic, arg.l.alimenta, in prin. & §.i.ff.
de libe.agnosc. & l.diuus, ff.de iure pat. & l.si patronus non a-
luerit, ff. de bo.li.arguẽdo de liberto ad donatariũ, vt in Auth.
vt lib.de cætero, §.statuimus autem & illud. Sed ad ista iura, &
similia loquentia in liberis & patrono, potest rñderi, ꝙ argm̃
164 † de ingratitudine donatarii ad ingratitudinem liberti, vel pa-
troni bene valet, quia est arguere de minori ad maius affirma
tiuè. Sed econtra de ingratitudine liberti ad ingratitudinẽ do-
natarii non valet, quia de maiori ad minus affirmatiue non li
cet arguere, vt no.per gl.in c.cum in cunctis, de elec. Maior aũt
est ingratitudo liberti, vt dicitur in d.§.statuimus autẽ & illud.
ergo &c. hanc etiam opinionem tenet Cy.hic, quia pater tene
tur alere filium, & filius patrem, l.si qs a liberis, ff.de libe.agno-
scen. Ergo etiam donatarius tenebitur alere donantem: quia
qui magnas facultates donat, æquiparatur patri, l.si patronus,
ff. de confirma. tuto. Sed aduerte, quia l.si patronus, loquitur
in testatore, qui omnia bona sua titulo institutionis donat, &
sic est ratio, quam persuasiuam Cyn. esse testatur. Suadet.n. vt
donatarius omniũ bonorũ teneat alere donantem, nõ ergo te
nebitur donatarius particularis. Hanc etiã gl. sequunt *cõmuniter*
Doct. ex quo eam nõ improbãt: & quia cõiter tenet, ꝙ ex simi-
libus & maioribus causis, q̃ sint causæ hic expressæ, possit dona
tio reuocari, vt dixi s̃. Est ãt maior causa ingratitudinis pati do
nantem fame perire, q̃ in eum verba iniuriosa proferre, quia
non alere, nihil aliud est, q̃ necare, l.necare, ff.de lib.agnosc.&
c.pasce, lxxxvi.dist. Sed certè is dicitur necare, qui denegat prę
stare alimenta, ad quæ est obligatus. Ita loquitur tex. in d.l.ne-
care. Vel dicitur necare in foro poli, d.c. pasce. secus in foro fo
ri. Alioquin multi essent homicidæ. Sed donatarius non legitur
obligatus alere donantem; ergo non alendo, non dicitur eum
necare. & quia iure cautum non inuenitur, ꝙ donatarius de-
beat alere donantem, Ang.hic dicit, ꝙ hæc determinatio non
est vera, & Doct. sunt in contraria opinione, & ꝯ hanc gl. ẽt
tenet Cor.consi.120. In hac, lib.i.quia filius, qui patrem; & pa
ter, qui filium non aluit, non potest exhæredari, §.iustas verò
causas, & §.& hæc quidẽ, de parent.in Auth. vt cum de appe.cõ
gno. Sed istud de filio & patre nõ placet per ea, q̃ dicta sunt s̃.in

proxima

proxima q̃o.& ꝯriũ tenet Alb.in l.j.s̃.de ingra.lib. Et q̃a patronus,qui non aluit libertũ,põt exhæredari,vt in iuribus hic allegatis in gl.& ꝯriũ ẽt tenet glo.q̃ in hoc puncto vr̃ variasse,in l.i cõdẽnatione,ff.de reg.iu.Sed certè gl.nõ variauit, q̃a dũ dicit, ꝙ donatarius nõ tenet alere donãtem,loquit̃ de obl̃one præcisa.Ista verò loquit̃ de obl̃one causatiua,vt teneat̃ alere donantem,si nolit perdere donata.Quid tenẽdum?Old.hic,& Alb.in l.in cõdẽnatione,distinguũt inter donatariũ oĩum bonorũ, & donatariũ rei singularis,vt etiã dixi s̃.& sequit̃ Petr. de Anch. Imo.Pan.& Barb.in d.c.fi. Alij dĩt:aut donator pp donationẽ factus est egenus,& tunc ali debet per donatariũ, q̃a si nõ tradidisset,sed tñ promisisset,posset deducere ne egeat,l. cum ex causa,ff.de re iud.Aut factus est egens ex alia cã, & tũc non tenet̃ donatarius eũ alere,& ista distinctio nõ multũ discrepat a præcedẽti.Saly.verò hic dicit opin.gl.nr̃e,& cõem esse,& valdẽ æquã.Contrariã verò sñiam impiam esse & iniquam, quam ego respuendam ẽt censeo,quia misericordiã vetat, & gratos animos ad ingratitudinẽ prouocat,c.ponderet, in fi.xl. distin. Non est igitur a cõi recedendũ,quam intelligas procedere pro rata fructuũ rerũ donatarum, s̃m Sal.nam si teneretur de suo alere,donatio posset sibi esse damnosa.Ex quo infertur, ꝙ non

165 dicatur † donatarius ingratus pp alimẽta nõ præstita donatori,qui reseruauit sibi fructus rerũ donatarũ.& ita ꝯsuluit Cor. cõs.15,Ex quo dictus,col.pe.li.j.Videretur tñ habẽdam esse rõnẽ ætatis ipsius donantis,nã si senex donauerit oĩa bona sua reseruatis fructibus,qui non sufficiunt ad alimenta,dicerẽ donatariũ teneri vt ingratũ,si non suppleret reliqua necessaria:nã hoc loco cessat rõ,ꝙ donatio possit esse dãnosa,cũ facta cõputatione annorũ,quibus senex victurus præsumit̃,iuxta l.hæreditatũ,ff.ad leg.fal.æstimatio rerũ donatarũ excedat valorẽ alimentorũ,vt in ꝑposito cõsiderat idẽ Corn.ꝯs.45.Licèt ĩ hoc, li.4.Scd̃o intellige,si donator petat alimenta a donatario,d.l. alimenta.ibi,liberto petente. Et ẽt firmat Cor. in d. cons.120. quod credo verũ ad effectũ, ne donatarius possit ignorantiæ ꝑtextu se excusare.vnde si probaret̃, ꝙ sciebat donantẽ egere, vti ingratus donatione priuandus esset si egenti manus adiutrices non porrexerit,q̃a certus nõ est certiorandus,l.j. in fi.ff.d̃ ac.emp.Ea.n.est antidoralis obligõnis nã, vt benefacientibus vltro benefaciamus,& q̃ gratis,& vltrò accipimus,vltro & gratis reddamus,c.i.de magistris.

Quinquasimò quæro,an pp ingratitudinem reuocetur mãdatũ? Videtur,ꝙ sic,q̃a reuocat̃ donatio & legatum.Sed r̃nderi potest,ꝙ non est par rõ mandati & legati. In primo agitur de onere & obligõne ingrati reuocanda.In scd̃o de lucro & commodo auferendo.Ingratitudo.n.debet esse dãnosa ingrato,nõ aũt vtilis,per ea q̃ tradit Bar.in l.i.ꝯ.de dig lib.xii.vbi decidit,ꝙ

166 si ex forma statuti † pp delictum amittatur nobilitas,intelligit̃ amissa quò ad honores & cõmoda,nõ quantũ ad onera & incõmoda,& idẽ dicit Bar.in l.j.ꝯ.de filiisfa. & quęad. pro his pa. tene.lib.x.Hinc hæres pp non adimpleram voluntatem defuncti,non desinit esse hæres q̃tũ ad incõmoda,licèt priuetur hereditate,authẽ.hoc amplius,s̃.d̃ fideic.s̃m Anc. in c.intelleximꝰ, de iud.& facit quod dixit gl.in l.j.§. nemo,ff. de capi.dim. quæ vult,ꝙ bannitus non desinat esse ciuis q̃tũ ad sustinenda onera ciuitatis,quã tñ amittit q̃tũ ad honores.Ex quibus & sĩlibus prudenter dixit Ferd.Loazes,olim clarissimus auditor meus, in l.filiusfamilias,§.diui,char.xx.ff.de leg.j.quã , me præceptore,honorifice repetiit,ꝙ filij emancipati,qui pp ingratitudinẽ in patriam potestatem reuocantur(vt dixi s̃.in notabilibus)nõ gaudent priuilegiis concessis a iure,filijs existentibus in patria

167 potestate,† quia pp ingratitudinem reuocantur emancipati in patriã potestatẽ,quo ad onera,nõ quò ad honores. Scd̃o facit,

168 quia si procurator † mutauit ꝯditionẽ in deterius,vt si effectus fuerit ribaldus vel barattator, reuocat̃ mandatũ,s̃m Dy. Bar. & *cõmuniter* scrib.in l.si cũ Cornelius,ff.de sol.per illũ tex.& idẽ firmat Bar.in l.cũ quis,per illũ tex.in prin.ff.eo.ti. Et si morum vel facultatũ diminutio emerserit,aut celata improbitas, vel inimicitiæ superuenerint,præsumitur mutata voluntas eiꝰ qui tutorem vel procu.dedit,l. in confirmando,ff. de confir, tuto. & ibi no.Bar.& idẽ voluit Bar.in l.falsus,in fi.post Cy.C.d̃ fur. & in l.liberto,§.largius,ff.de annu.leg.& dicit Bal.in l. mandatũ,in j.q.s̃.mãd.ꝙ superueniẽs cã reuocãdi mandatũ h̃r ꝑ tacita reuocatione,per tex.in d.l.si cũ Cornelius.Et ꝑ pdicta dicũt Pet.de Anch.Arc.& Fel.in c.qualiter & q̃n,in prin.per illũ tex. de accusa.ꝙ vbi fama est,ꝙ procurator incipit dissipare bona domini,ipso iure videtur administratione priuatus, & idẽ tenet ipse Pet.in c.quemadmodum, de iureiu. & in c. tua nobis, de deci.Et hanc partem credo veram,si ingratitudo sit talis, q̃ si nota esset dño,verisimiliter eũ induceret ad reuocandũ mãdatũ:nã tunc pro reuocato habetur, & soluentes tali procuratori tacitè reuocato,nõ liberantur,s̃m Pau.d̃ Ca.in l.quod seruus,in fi.ff.depo. si soluentes sciebãt ꝓcuratorem incidisse in tale ingratitudinis vitiũ,secꝰ si ignorabant,s̃m Bal. in l. pr̃ hr̃di. ff.de testa.tut.& Pau.i d.l.qđ seruus.Et nõ refert, vñ sciam habuerit,q̃a talis ꝓsumpta reuocatio ñ ẽ alicui ꝓ odiũ intimãda, s̃m Fely.in c.ex parte decani,col.xj.de rescrip. vbi alia plura ad istud propositum allegat.Item intelligo domino ignorante ꝑ curatorem mutasse conditionem, secus si sciat, & non reuocet,per l.qui patitur,ff.mand.& ea,quæ traduntur per d. Alex. in l sæpe,in j.char.& seq.ff.de re iud.& Fel.post Inn. in c. ex parte decani,col.3.de rescri.

Quinquagesimoprimò quæro,an dos tradita mulieri possit repeti pp ingratitudinẽ ipsius mulieris.Sal.in l.si dotẽ,s̃. de iur. do.r̃ndet,ꝙ non,per illum text.sed certe ille text.rectè intuenti probat ꝯrium,quia ibi mulier ingrata erga donatorẽ cõmisit culpam,pp quã maritus lucratus est dotẽ anteq̃ donator q̃relam moueret sup ingratitudine,meritò actio non cõpetit donatori in ꝑiudiciũ tertij, cui añ reuocationẽ fuit ius acquisitũ,l. his solis,s̃.eo.Sed in ꝑiudiciũ ipsius ingratę tex.ille,& Cy.ibi,ꝯrium ꝓsupponunt.Eandẽ sñiam,ꝙ dos non possit pp ingratitudinem reuocari,tenet ẽt Bal.in l.fi.s̃.de do. ꝓmi.arg. illius text. ibi,vera maneat liberalis & irreuocabilis.Sed iste tex.ẽt parum facit,q̃a dẽt intelligi,ꝙ maneat irreuocabilis, nisi superueniat lt̃ima causa reuocandi,vt probat̃ in l.nostra, iuncta l. ꝑfecta,s̃. de dona.q̃ sub mod.Tertio facit,quia hæc lex non habet locũ in donatione ob cãm,vt s̃.dixi post gl. ergo nec ista rõ valet:q̃a

169 donatio † ex cã dotis,vr̃ pura & simplex donatio.nec.n. causa dotis est correspectiua ex ꝑte mulieris,l.vnic.§.accedit,s̃.de rei

170 vxo.actio.Quarto pro hac parte facit,q̃a donatio facta † ecclesiæ,vel piæ causę,non reuocat̃ ꝑtextu ingratitudinis,q̃a ꝓsumit̃ facta pp Deum, & pro redimendis peccatis ipsius donatoris, non aũt pp ipsum donatarium,c.verum,& ibi notatur ꝑ Pan. de cond.apposi.non ergo reuocabitur donatio facta pro dote,tanq̃ facta pro pia causa,l.cum is,§.si mulier.ff. de cond. inde.& bene facit quod dicit Bal.in l.j.col.ix.s̃.de sacros.eccl.& in l.mandatum,col.4.sup. manda. & traditur ꝑ Bar.& Mod.in l.i. ff.so.mat.Sed nec ista ratio videtur concludens, quia donatio facta pro dote mulieris,non dicitur ꝓprie facta intuitu pietatis,& pro implorãnda remissione peccatorũ,nisi sit facta pauperi amore Dei,s̃m Lud.Rom. in repeti. auth. similiter,3.col. s̃.ad leg.falc.& Alex.in l.si constante,in prin.pe.car.ff. sol. mat, & d.Ias.in d,§.si mulier.& pro hoc bene facit,quod dixit gl. in l.illud,s̃.de sacros.eccl. Non enim dicitur quicquã erogatũ in pias causas,nisi erogatio cõcernat fauorem animæ,l.si quis Titio,& ibi glo.Bar.& alij,ff.de lega 2.Pro ꝯria sententia facit,q̃a causa dotis non reperitur in hoc priuilegiata. Ergo debet comprehẽdi sub cõmuni regula l.nostræ,cum in dubio a g̃nali regula non sit recedẽdũ,s̃m gl.in l.omnis diffinitio,ff. de reg.iur. & qui habet regulam pro se,habet intentionem fundatam,nisi aduersarius probet fallẽtiã,s̃m Bar.in l.quoties,ff.si quis cautio.& in dubio pro regula pronunciandũ est, vt tradit Fel.in c. q̃n frequenter,in prin.col.3.vt lit.non conte.Gemi. consi. 103. col.2.Curt.consi.57 colnm.vij.in fi. Deci. consi.103. colum.2. & traditur pulchre per Ias.in l.cætera, in prin. in j.no. de leg.j. Nec obst.si replicetur,ꝙ lex generaliter loquens, non includit causam dotis,quæ semper & vbiq; præcipua est,l.j.ff.sol. matr. ꝑ quã ita dicit ibi d.Ias.in 3.not. allegans ad hoc decisio. Saly. in l.fi.in princ.per illũ tex.C.de iure dotis.quia r̃ndetur,ꝙ istud verum ẽ,si causa dotis reperiretur in illo casu specialiter priuilegiata,alioquin cõprehenditur sub lege generaliter loquente, q̃ includit omnes casus,præterquã in alijs terminis priuilegiatis,l.in fraudem,§.fi.& ibi no.Bal.ff. de test.mili. Et ita in causa dotis declarat Deci.in c.sedes,col.j.de rescri. & in ꝯsi.v. In cau. dominæ Mariæ.& consi.201.in causa,quæ Ferrarię agitat̃,col. 3.& ita ẽt latius declaraui in d.l.i.Et hanc partẽ, vt veriorem amplector: quia ratio hic expressa,ne fit in ꝑtãte donatarii frugalitatẽ illudere donantis,militat ẽt in donatario ex causa dotis,ergo & c.Et quia pro hac parte videtur text. in d l. si dotem. inducendo,vt supra dixi. Ad ꝯria patebit solutio ex declarationibus subsequentibus.Declara ergò primò,vt procedat in præiudicium ingratæ mulieris,cui est facta donatio,non autem in præiudicium mariti,qui ex forma pacti vel statuti debet lucra

171 ri dotem: quia † ingratitudo vxoris non debet præiudicare marito,l.i.& l.ob maritũ,s̃.ne vxor pro marito,l.i.& l.ob maritorũ,s̃.ne vxor,ꝑ mari.Ex quo infero,ꝙ cõstante matrimonio donator non poterit repetere dotem a marito pp ingratitudinem vxoris donatariæ,quia cõstante matrimonio dos debet d̃ seruire oneribus matrimonii,l.pro oneribus,s̃.de iu.do.& pro hoc adduco,quod in simili decidit Bart. in l.fi.§. si a socero,ff. de his,quæ in fraud.credit.vbi vult,ꝙ filij legitimi & naturales non possint constãte matrimonio repetere dotem traditã per patrem filię spuriæ,q̃a maritus eam habet ex tit. oneroso. Sed dissoluto matrimonio si reuertatur ad spuriam, poterunt ab ea illam reuocare, quia ipsa spuria eam habet ex causa donationis,ꝯ auth.ex complexu,s̃. de ince.nup.& sequitur d.Nic.d̃ Vbal.in trac.d̃ succ.ab intest.col.xvii.& seq.Curt.ꝯsi.51.co.1. & pro hac decl̃one pondero text.in d.l.si dotem.ibi, dissoluto matrimonio,& c.Secundo declara,vt ꝓcedat in donatione facta ex causa simpliciter,secus si ẽt si nubat certo viro, cui ipsa nupserit,tunc dicitur donatio ob cãm,q̃ nõ reuocatur ꝑtextu

ingratitudinis,vt s̃.dictũ est,Tertiò declara,vt procedat , si dos
sit donata diuiti, vel aliàs cõtẽplatione ɔsanguinitatis,vel ami
citiæ.Secus si amore Dei,& intuitu pietatis sit donata alicui
paupi mulieri:quia talis donatio potius censeť fcã Deo,qui di
ci ingratus nullo mõ p̃t,cũ sit oĩum largitor grãrũ.Et ita proce
dunt no.in c.verũ,de cõd.apposi.& hoc casu cã dotis dr̃ pia,vt
s̃.dixi,& tradit latius Bal.Nouel. in trac.de dote,in v. parte.vbi
subdit,ꝙ in proposito dr̃ fcã paupi,si sit dos data illi,quæ non
habeat vnde honestè nubere possit,ſm statum & cõditionem
suæ personæ,arg.l.nepos Proculo,ff.de verb.signifi. Sed melius
facit text.& quod ibi not.Bald.in l. si quis ad declinandã,col.
172 2.vers.circa tertiũ,s̃.đ epi.& cle.Et ex istis inferť,ꝙ donatio † ꝓ
redimendis certis captiuis,si intuitu pietatis facta proponatur,
non reuocabitur ob ingratitudinẽ redemptorum, tanq̃ facta
Deo,& pro salute animæ redimentis,vt traditur in auct. si ca-
ptiui,s̃.de epi.& cle.in §.vnũ,in Auc.vt cũ de app.cog.Ex quib.
corollariè infertur,ꝙ si taliter redempti postea donẽt aliquid
redemptori,ꝙ talis donatio non erit remuneratoria, qa prima
donõ nõ fuit fcã ipsis redemptis,nec pp ipsos,sed Deo,& pp sa
lutẽ,& remis.peccatorũ redẽpt. qđ notabitis pro intelľntia &
restrictione,l,si pater,§.j.ff.de dona.

Quinquagesimosecundò q̃ro,an pp ingratitudinẽ prælati
173 possit reuocari donõ † facta ecclesiæ.Hanc q.firmant Doc.in
plerisque locis,vt ĩ.patebit.Sed aduerte,quia stantibus his,quę
dicta sunt in p̃ce.q,hæc disputatio videtur inutilis, cum dona-
tio facta ecclesiæ,censeatur facta Deo,a quo nõ reuocatut do-
natio pp ingratitudinẽ,vt statim dixi. Vnde præsens dubõ vr̃
necessariò intelligenda eo casu,quo actum sit,ꝙ donõ reuoca
ri possit pp ingratitudinẽ.Itẽ vr̃ punctũ forare Pan. ĩ d.c. verũ
de ɔd.ap.videtur,ꝙ non,quia delictũ prælati nõ dẽt nocere ec
clesiæ,regula,delictũ,đ re.iu.li.vj.& ita tenet Pã. post Vin.in d.
c.verũ,& Pan.post Card.& alios *cõmuniter*,in d.c.fi.đ don. Spe.
tit.de don.§.j.vers.quid si aliquis Baro.& Gemini.post Lapum
in c.vnico,§.ad hæc,col.2.de relig.domi.lib.6.Fel. in c.ecclesia
sanctæ Mariæ,col.xxxix.đ ɔst.vbi alias adducit authoritates,&
Old.cons.178.Et pro hac sñia,quæ cõiter tenetur,facit alia *com*
174 *munis* conclo,quæ est,ꝙ pp violentiam † prælati nõ incidit ec
clesia in pœnã l si quis in tantã,s̃.vnde vi,ſm gl.& cõiter Doc.
ibi,& in c.j.vbi Pan.& alii,de dolo,& ɔtu.In ɔ̃rium facit tex.ĩ
l.iubemus nullã,s̃.de sacros.eccl.vbi pp delictũ prælati ɔfiscať
nauis ecclæ.Quidã dñt,ꝙ ille tex.nihil facit, quia loquitur in
delicto cõmisso in non faciendo.i.nõ præsentando nauẽ vsibꝰ
reipublicæ;& istud nocet ecclïæ,qa prælatus põt p̃iudicare ec-
clæ negligendo·Doct.in c.fi.de iuramen.calũ. & in auth.quas
actiones,C.de sacros.eccl.Sed mirum istud vr̃. Nam minor est
culpa in nõ faciẽdo,q̃ in faciẽdo,ſm gl.in l.si mora,ff.sol. mat.
Vnde si minor culpa prælati nocet ecclæ,cur nõ etiã nocebit
maior?Præterea in d.l.iubemus,prælatus deliquit subtrahẽdo,
& istud cõsistit in faciendo. Vnde Bar.rñdet , ꝙ delictum a p̃-
lato ɔmissum,cũ cõsensu capituli,nocet ecclę,& intelligit illũ
text.secus si sine ɔsensu,& ita procedit regula d.c.delictũ,& ibi
tenent gl.& Dy.& gl.in c.2.per illum tex.de ord.cogn. & dicit
Pan.in d.c.j.ꝙ ista videtur quasi cõis opi. Vnde idẽ Pan.in d.c.
verũ,tenet donationẽ factã ecclę reuocari,si prelatus cũ caplo
non obseruauit ɔuenta. Sed nec ista resolutio vr̃ tuta , quia si
p̃latus cũ caplo non põt præiudicare ecclę,ɔ̃hendo absq; debi
tis solennitatibus,c.sine exceptione,12.q.2.multò minus debet
posse delinquendo,c.q̃to,de diuor.ſm Card.& Pan. in d.c.i.&
in terminis nostris ɔ̃riũ tenet Spe.ĩ d.§.i.vbi dicit,ꝙ si abbas,&
monachi,fuerint ingrati ɔ̃ Baronẽ,qui fundauit & dotauit ta-
le monasteriũ,pp talẽ ingratitudinẽ,non dẽt destrui monaste-
riũ. Sed ibi abbas & monachi ingrati ĩde repellẽdi,& alii eorũ
loco subrogãdi sunt,& sequuntur Io.An.Pet. de Anch.d.Ant.
Pan.& Mod.in d.c.fi.Sed tñ præfati Doc.nõ rñdent ad d.l.iube
mus.Imo.aũt in d.c.fi.col.4.volens saluare decisionẽ Spec.re-
spondet,ꝙ delictum prælati,& capituli non nocet ecclę,q̃tum
ad pœnam priuationis oĩum bonorum vel eius partis, qua ꝑ-
dita non posset deseruiri ecclesię in diuinis. & ita procedit di-
ctum Spec.sed bene nocet,q̃tum ad pœnam priuationis vnius
rei particularis,qua amissa cultus diuinus non ꝓpea diminuť,
& ita loquitur tex.in d.l.iubemus.Ista dicta auribus vñr admo
dum applaudere,tamen non probantur aliqua lege , vel rõne
concludenti. Alij tenentes indistinctè delictum prelati non no
cere ecclesię,aliter respondẽt ad d.l.iubemus.ꝙ ẽ lex ciuilis, q̃
non habet potestatem ɔ̃ ecclesiam , nec eius bona,c. ecclesia
sanctę Mariæ,de const.vnde super ea non potest fieri fundamẽ
tum , nisi reperiatur approbata per ius canonicum , vt tradit
Hosti.in c.fi.de solutio.Vel aliter potest rñderi,ꝙ ibi fauore rei
publicæ priuatur ecclesia,vñ non est extendenda ad fauorem
priuatorũ,& hanc solutionẽ dat gl.in c.i.§.fi. de ca. Conr. (Ad
uerte lector,qa hic est p̃posteratio,& hæc verba hic inclusa de-
bent inseri immediatè añ verba retenta.) Et ad hoc bene facit
quod decidit Ang.cons.168. Testator in oĩbus. vbi consuluit
ꝙ p̃latus alienãdo rẽ alienari ꝓhibitã per testatorẽ,q in casum
alienationis voluit illã ad aliquẽ deuenire,facit ecclesiã ĩcidere
in pœnã,quia potuit testator talẽ legẽ in testõ dicere.Quid te-
nendũ?Licet cõis opi.sit ꝓ ecclesia,ego tñ ꝓ donatore sentio.
Nam cũ actũ sit,vt pp ingratitudinẽ reuocari possit donatio,
& valeat talis cõuentio,d.c.verũ.potuit ẽt donator in traditiõe
rei suæ apponere legẽ hanc, cũ non reperiať reprobata,l.3. in
fi.s̃.de ɔ̃h.emp.l.legem,s̃.de pact.necessario de ingratitudine p̃
lati & capľi,intelligẽda est,nõ de Deo,q ingratus esse nõ p̃t,vt
no.per gl.in c.j.in vers.oĩpotens,de sum.tri.& fide cath.& ita te
nẽt Host.& Card.quos ibi sequiť Fel.col.4. in c.verũ, de fo.ɔp.
& ibi rñdent ad argm̃ de reb.eccle.nõ alienã.qa hic nõ agiť de
re alienanda,sed ab ecclesia euocãda ꝑinde,ac si ei tradita fuis
set ad certum tp̃s.vnde sicut eo finito,licite repetiť,ita cessante
modo adiecto in donatiõe.Imo.Bar.& alij in l.si quis curialis,
s̃ de episco. & cle.volunt,ꝙ cessante mõ,ẽt possit res donata ꝓ
pria authoritate apprehendi,si ita actũ sit.Et in ꝓposito ita fir-
mat Pet đ Anc.ɔsi.217.dubiũ facit.& Bart.cõsi.46. dico partes
iudicis.Nõ ob.rña,delictũ p̃sonæ,qa eã intelligo de delicto p̃so
næ,non delicto p̃lati,i.de delicto cõmisso ꝑ Titiũ , tanq̃ Titiũ,
& p̃sonã priuatã,nõ tanq̃ p̃latũ.Vel eam intelligo ꝓcedere,nisi
aliter cõuentum sit,vt in casu nostro.Retenta tñ cõi, eam lita
& declara,vt non possit reuocari absolute & in perpetuis tem-
poribus,sed bene põt reuocari ꝓ tempore vitæ prælati ingrati,
ſm Lud.Ro.consi.284.Triplici ex capite.per text.in d.c.j.§.fi.đ
cap.Conra.quem ad hoc dixit singul.Lud.Rom. singu. cclxvj.
Tu habes,ꝙ omittendo.& infert ad prælatum,qui non soluit
canonem pro re,quã ecclesia habet in emphyteusim,vt cadat
175 in cõmissum † pro vita ipsius , mox eo vita functo redeat ad
successorẽ.Sed tu considera,ꝙ ille text.parum facit ad rem no
stram,quia ibi natura ɔ̃ctus,& fauor reipublicæ,illud inducũt,
ſm Bal.ibi.Item aduerte , qa pp hoc non euacuať fundamen-
tum cõis sñiæ,quod consistit super regula,delictum p̃lati per-
sonæ.Nam si ecclesia priuaretur durante vita p̃lati,delictum p̃
lati noceret ecclesię saltem ad tẽpus,cũ interim non valeat vti
frui,rebus donatis ad vsus destinatos,videlicet ad fabricã eccle
siæ,& ad alendos pauperes,xij.c.quatuor. & c.fi.xvj.q.j.c. pasto-
ralis,de his,quæ fiunt a præla.Sol. Ista fallentia debet intelligi,
ꝙ ecclesia priuetur ad tempus vitæ p̃lati , non omnibus rebus
donatis;sed his tm̃,quas p̃latus habere dẽt ĩ eius vita , ſm Iac.
Alua.ĩ d §.fi.Item circa hanc fallentiã aduerte,quia põt proce-
dere in delicto solius p̃lati hñtis legitimã administrationem,
secus ĩ delicto capituli,quod nunquam moritur,l. sicut,ff. qđ
cuiusq; vniuersi. nomi.l. proponebatur,ff. de iud. nisi dixeris,
ꝙ a singulis de capitulo auferendum sit,quod sibi debetur,&
post mortem singulorum reuertatur ad succedẽtes in eorum
locum.Item aduerte etiam,quòd ista fallentia & etiam opinio,
quam supra tenui,debet restringi ad res prophanas. Nam res
donatæ ecclesiæ semel consecratæ , nunquam ad vsus huma-
nos transferri possunt,reg.semel Deo,de reg.iur.lib.vj. & c.cõ-
perimus,14.q.6.& Ludo.Rom.in authen.similiter, col.14.ver-
si.xix.C.ad legem falc.

Quinquagesimotertiò quæro , an ingratitudo patris contra
176 donatorem noceat † filio donatario ? Videtur fortasse , ꝙ sic:
quia si delictum prelati nocet ecclesię secundum opinionem,
quam s̃.tenuit,ita delictũ patris debet nocere filio:habet enim
pater legitimam administrationem bonorum filij,sicut præla-
tus bonorum ecclesiæ,l.fi.s̃.de bon.quæ lib. & l.i.s̃. de bo. mat.
cum simi.sed contraria sententia est verissima,l.i.& per totum,
s̃.ne fil.pro pat.& dixit Dominus noster,filius nõ portabit ini-
quitatem patris,& probatur per locum a speciali in l.quisq̃s,ĩ.
ad leg.Iul.maiest.Pœna.n.suos non trãsgreditur authores,l.san
cimus,infra de pœn.& facit regula,non debet. & quod ibi no.
per Dy.de reg.iur.lib.6. & magis in specie facit text. in l.3.§. si
emancipatus,ff.de bon.poss.ɔ̃tabu. & in l. si quis filium ,.& ibi
177 not.& l.si quis suo,ad fi.s̃,de inoffi.test. vbi † ingratitudo p̃ris
non nocet filio quominus possit ex persona propria q̃relare te-
stamentum aui.& ita tenet Guid.Papę ɔsi.clxxvj.in 3.dub.Sed
an noceat ipsi patri in vsufructu,ita, qđ debeat vel donatori ap
plicari pro vita ipsius patris,arg.l.Statius,§.Cornelio Felici, de
iu.fis.vel cum proprietate consolidari.Ego neutrum credo ve-
rum,quia cũ patri nihil fuerit donatum,in eo non cadit ingra-
titudo,propter quam possit priuari,nisi donatio esset facta fi-
lio contemplatione patris,quo casu diceretur profectitia,& ɔ-
sequenter pater esset proprietarius,iuxta tradita in l. sed si plu-
res,§.in arrogato,ff.de vulga.& pupil.substitu. Ex his etiam se-
178 quitur , ꝙ ingratitudo † filii non deberet nocere patri dona-
tario,de quo per Io.And.in addi.Spe.tit. de feud.§. nunc dica-
mus.& in addi.incipiente,resoluitur hæc quæstio.Sed dubitari
179 poterit.an ingratitudo † filii donatarii noceat patri habenti
vsumfructum bonorum donatorum ? videtur,ꝙ non, per tex.
in l.cum non solum,§.filijs,s̃.de bo.quæ lib. vbi non potest fi-
lius præiudicare patri in vsufructu cõtrahendo,ergo nec delin
quendo,c.quanto , de diuor.Sed ɔ̃rium verius vr̃ , quia p̃r hẽt
vsumfructũ pp dñium filii:vnde resoluto iure filij , dẽt etiã re-
solui ius patris,vt dictũ fuit s̃.q.xlij.Habet.n.p̃r vsumfructũ re-
rum donatarum filio,affectum ex dispositione huius legis,vt

in simili

in simili dixit Bal.in l.2.q.xiij.supra de rescin.vendi,

Quinquagesimoquartò quæro, an valeat pactum, ꝙ dona-
180 tio non possit reuocari prætextu † ingratitudinis? ista quæstio potest dupliciter intelligi,s.de ingratitudine præterita, vel futura. Primo casu constat pactum valere, quia (vt infra dicam) sola etiam dissimulatione intelligitur uitium ingratitudinis quãdoque remissum, vt probatur in hac lege, ad fi. Secundo casu, qſtio est aliquantulum dubia, videtur pactũ valere, q̃a quilibet potest ius sibi ꝯpetiturũ remittere, l. quæritur, §. si venditor, ff. de ædil. edic. l.j.s̃. de pac. & sicut potest donator renunciare beneficio l. si vnq̃, s̃. eo. vt ibi latè probaui. q. lj. cur non etiam poterit renunciare beneficio huius legis? Contrariũ verius est, ſecũdũ Spec. ti. de don. ver. q̃d si actũ, ne ꝑ tale pactũ donatarius inuitet̃ ad delinquendum, l. si vnus, §. illud, & §. pacta, ff. de pac. quem sequũtur Pau. de Ca. & d. Ias. in l. fi. s̃. de pac. dicentes ꝑpea, quòd clau-
181 sula, † quę solet ꝑ Notariũ semper apponi in instr̃is donationũ, promittens dictus donator, non reuocare donationem prætextu alicuius ingratitudinis, nullius est momenti, & idem tenet Bal. in l. fi. s̃. de bon. lib. Sal. in l. pactũ, s̃. de colla. idem tenent do. Ant. & Imo. in d. c. fi. de dona. Lud. Ro. cõs. 26. Pro decisione, in penul. dub. Bal. ꝯs. 129. Fcm̃ proponit, ad fi. lib. 2. Ale. post Lud. Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verb. obl. & cõs. 40. lib. 4. & Cor. conſ. 102. In causa, lib. j. & hæc est *communis* Docto. sententia. Sed tu cõsidera, ꝙ volenti non fit iniuria, neque irrisio. l. j. §. vsque adeo, ff. de iniur. Si ergo quis põt remittere iniuriã sibi inferendam, quare non etiam ingratitudinem? Timore huius difficultatis reperio Bal. consil. 18. lib. j. distinguentem inter ingratitudinem, quæ remittitur delinquenti dolo malo, & ista pacto remitti nõ põt, anteq̃ sit ꝯmissa, quia dolus de futuro remitti nõ põt, d. l. si vnus, §. illud, & tũc ꝓcedat cõis opi. Et inter ingratitudinẽ q̃ ꝯmittit absq; dolo & delicto, & tũc ꝓcedat ꝯ̃rium. Et ita ẽt distinguit Corne. conſ. 120. In hac consultatione, lib. j. Et ita etiam distinguit Bal. in simili q. an valeat pactum, ꝙ vasallus priuet̃ feudo ꝑp feloniam, in l. j. q. 2. de re. diui & d. Iaco. de sancto Georgio in tractatu de feudis, in gl. in uersi. qui quidem inuestiti ꝑstiterunt iur̃m, col. xviij. ver. sed restat quærere, vbi alia adducit. Ego puto posse al̃r distingui, aut pactũ p̃t facere, ꝙ ingratitudo nõ sit ingratitudo, & iniuria nõ sit iniuria, & valet, & ita procedit tex. in d. §. vsq; adeo. Aut pactũ nõ põt istud facere, & non valet, & ita procedit tex. in d. l. si vnus, §. illud, & in l. conuenire, ff. de pact. dota. & est de mente Barto. in d. §. vsq; adeo. Vel dici potest, ꝙ tex. in d. §. vsq; adeo, loquit̃, q̃n quis ꝯsentit, ꝙ sibi iniuria inferatur, tũc videtur remittere actionẽ. Sed in casu nostro, & in d. l. ꝯuenire, licèt quis ꝓmittat non reuocare donationem propter ingratitudinem, uel non agere furti, nõ tñ ꝯsentit, ꝙ sibi inferat iniuria, vel res furto subtrahat̃.
182 Vnũ nõ omitto, ꝙ ualebit pactũ, † ꝙ nõ possit reuocari donatio ꝑp ingratitudinẽ, ẽt quę cõmittitur delinquẽdo, modò adijciatur in pacto pœna, puta ꝙ teneatur aliquid dare vel facere in fauorem donatoris, vel alterius, secundum Io. And. in addit. Spe. in rubri. de feu & Iac. Alua. in c. j. §. fi. quid sit inuestitura. & d. Iac. de sancto Georgio, in loco præallegato, & rõ patet, q̃a ꝑp pœnã adiectã in pacto occurrit futuro delicto, nõ at̃ p̃statur delinquendi occasio. Sed an tale pactũ firmetur iur̃o? Io. And. in addi. Spec. tit. de dona. respondet, ꝙ sic, per tex. in c. quemadmodum, in fi. de iureiu. Circa istum tex. aduerte, quia loquit̃, quãdo maritus specialiter iurauit nõ accusare uxorẽ de adulterio cõmittẽdo, & sic solum probare videt̃, quãdo donator iurauit ex aliqua causa specifica. Sed si iurasset nõ reuocare ex aliqua cã ingratitudinis generaliter, ille tex. probat totũ oppositũ, quia dicit, ꝙ temerariũ est iur̃m mariti, qui iurauit nõ dimittere uxorẽ ob aliquod vitiũ & scelus cõmittẽdũ. Itẽ aduerte, quia si teneamus intell̃m Guil. Nisi quẽ dicit Pan. non esse absonũ, ꝙ verbũ tutius positũ in tex. stet ꝯparatiuè, ille tex. ꝓbat op. simpliciter, hanc tñ opi. Io. And. sequuntur do. Ant. Pet. de Ancha. Car. & Imo. in d. c. fi. & Ale. in l. stipulatio hoc modo cõcepta. col. penul. ff. de verb. obl. vbi dicit, ꝙ ita *cõmuniter* tenetur, & in practica seruatur, & Ale. conſ. 40. Super primo, col. fi. li. 3. & Fel. in c. si diligenti, col. vij. ver. quintũ corollariũ. Imo. conſ. 35. Ex casu præmisso, col. vj. & Ias. in d. l. fi. col. v. & in l. sed & si quis, §. quæsitum, col. 4. ff. si quis caut. In ꝯ̃rium facit, quia istud pactũ est cõtra bonos mores, vt s̃. dictum fuit. Ergo iuramento nõ firmatur, c. non est obligatoriũ, de reg. iur. lib. vj. d. Ale. in l. stipulatio, respondet, ꝙ quantum ad publicam vindictam iuramẽtũ non obligat iurantem, quominus possit agere contra ingratũ, sed bene obligat, vt non possit agere, ad priuatam vtilitatem. Imo. etiam in d. c. fi. post antiquos respondet, quòd licèt iurans non possit directè venire contra iuramentum, tamen poterit indirectè per viam denunciationis euangelicæ, ut dicit text. in d. c. quemadmodum, in fi. Sed certè istæ considerationes non eneruant rõnẽ dicti cap. nõ est obligatoriũ. Scđo pro hac parte facit, quia iur̃m nõ firmat cõuentionẽ reprobatã odio aduersarij, s̃m Bar. in l. si quis ꝓ eo, in 4. membro. ff. de fided. Pan. in c. significante, de pign. per tex in c. j. & in c. debitores, de iureiu. & hanc opinionem ꝯ̃ cõem tenet Ludo. Ro. in d. l. stip̃lo hoc modo cõcepta, col. 4. & in l. donationes, §. j. ff. de don. & Geor. Nat. in repet. c. quamuis, col. xx. de pact. lib. vj. & Cor. in d. consi. 102. qd tenendũ? ego punctũ qõ. ampliando, puto pro concordia sic distinguendũ. Aut donator iurauit nunq̃ donationem reuocare ex quãuis cã, & tunc dicerem iur̃m non impedire donat̃rem posse absq; metu periurij donationẽ reuocare, q̃a nõ præsumitur donator cogitasse de causa ingratitudinis. Nam semp qui facit beneficiũ, expectat gratũ seruitiũ, s̃m Bal. in ti. de p̃. Cõstan. §. imperialis clementiæ, in versi. credimus; & sic ex defectu cõsensus iur̃m nõ trahitur ad hunc casum, arg. l. fi. s̃. de nõ nu. pecu. ita sentit Alb. hic, post Spec. in d. §. j. ver. quid si actum. Aut iurauit nõ reuocare ex aliqua cã ingratitudinis, & adhuc tale pactũ iuratũ, nõ trahit̃ ad casum ingratitudinis insolitæ, & verisimiliter non imaginatæ per donatẽm, arg. l. fistulas, §. frumenta, ff. de ꝯ̃h. emp. & eorũ, q̃ traduntur ꝑ Bar. in l. Seio, §. medico. ff. de ann. leg. & Ale. ꝯsi. 27. in ij. dub. lib. j. & cõs. 108. co. pe lib. 3. & bene ꝓbatur in d. c. quẽadmodum, in penul. rãso. Intelligitur ergo tale pactum de ingratitudine solita. Sed stat adhuc dubitatio, an firmetur iur̃o respectu ingratitudinis solitæ, vel insolitæ, posito ꝙ iurasset donator non reuocare donationem ex aliqua cã ingratitudinis ẽt insolitæ, & non præuisa. In hoc puncto discordant Doc. ut uidetis. Sed pro concordia debetis duo considerare. Primũ, an donator obligetur ex pacto iuramento roborato. Secundũ, an obliget̃ ex iur̃o. Sunt. n. hæc duo diuersa & magni effectus, nã si pactũ iuramẽto roboret̃, ita quòd ex pacto oriatur obl̃o, etiam obtenta absol̃one a iur̃o, obstaret donatori agenti exceptio pacti. Si verò obl̃o oriatur ex iur̃o obt̃ẽta absolutione a iur̃o, nulla agenti obstabit exceptio, s̃m Bar. in d. l. si quis pro eo, & Pan. in c. cum contingat, col. v. ver. venio ad
183 secundum, de iureiu. vnde si quæratur, an iurans † non reuocare donationem ex causa ingratitudinis, obligetur ex iuramento. Respondeo ꝙ sic, & ita intelligo procedere cõem opinionẽ per text. in d. c. quẽadmodum. Et quia obseruantia iur̃i respectu danatoris, qui iurauit non reuocare, nõ continet in se pcm̃, nec turpitudinem. Si vero quæratur, an iurans obligetur ex pacto iur̃o roborato. R ñdeo, ꝙ nõ, quia lex a principio resistit tali pacto, remouens ab eo oẽm obligationẽ, quia continet turpitudinem ex parte alterius, d. §. illud, & d. l. cõuenire, & l. ꝯtract?, ff. de reg. iu. Et ꝑpea tex. in d. c. quẽadmodum, non dixit iurantem nõ debere dimittere vxorẽ adulteram ꝑp pactum, sed ꝑp iurisiurandi religionẽ. Et hoc modo dẽt intelligi opi. Lu. Ro. & sequaciũ, ꝙ pactum non firmetur iur̃o. Et ex hoc sequitur, ꝙ donator obtẽta absolutione poterit reuocare donationem nõ obstãte pacto. Sequitur etiam, ꝙ poterit reuocare donationẽ absq; absolutione, licèt ꝑ talem reuocationem incurrat piuriũ,
184 s̃m Cor. in d. ꝯs. 102. sicut † promittẽs non reuocare procuratorem incurrit piuriũ, si reuocet, tñ reuocatio facta tenet, s̃m gl. in c. fi. de ꝓcu. li. vj. Cuius ãt effectus sit hmõi reuocatio ante obtentam absolutionem, patebit ex inf. dicendis.

Quinquagesimoquinto quæro quis teneat̃ in hac causa reuocationis donationis probare, an donator ingratitudinem,
185 an † donatarius se fuisse gratum? Respondet hic Imperator, ꝙ onus probandi spectat ad actorem, qui dicit donatarium fuisse ingratum, quod ꝯprobatur: quia ingratus nemo præsumitur, l. omnimodo, s̃. de inof. test. & §. iustas vero causas, in Auth. vt cũ de app. cog. & l. fi. s̃. de secũ. nup. & in aut. hæres. eo. tit. l. j. s̃. si seruus extero, l. merito. ff. pro socio. & quia qui dicit, probare dẽt, l. ei qui, ff. de proba, l. actor, s̃. eo. & quia ingratitudo est causa, quare per regulas iuris liceat reuocare donationem perfectã, ergo actor qui se fundat in fallentia, debet ipse probare, & iustificare fallentiam, secundum Bal. in l. si tutor. C. de seru. pig dat. manu. & in c. j. col. 2. de aliena. iudi mutan. cau. fac. & Dec. consi.
186 285. viso puncto, sed hic dubito, an etiam donator, † qui reuocat donationem ex ea causa, quia donatarius non adimpleuerit conuenta, teneatur probare hanc negatiuam. Ista tex. in sui generalitate videtur uelle, ꝙ sic, ita sonant hæc verba, si fuerint in iudicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbatæ, & facit, quia donator se fundat in negatiua. Ergo illam probare tenetur, l. in illa, ff. de uerb. ob. & nota. ꝑ Inn. in c. cum oporteat, de accusatio, qua rõne cõsuluit Cor. cõs. 210. in hac, li. 3. ꝙ donator tenet̃ ꝓbare hãc negatiuã, ꝙ donatarius eũ non aluit, si vult reuocare donationẽ ob alimẽta sibi nõ præstita. In ꝯ̃riũ facit, q̃d no. ꝑ gl. in l. 2. C. de iure emph. ubi emuhyteuta tenet̃ ꝓbare se soluisse debitũ canonẽ, aliàs cadit a iure suo, & ibi
187 Cy. no. ꝙ q obligatur † ad dandũ aliquid, vel faciẽdum, tenet̃ ꝓbare se dedisse, vel soluisse, ad id quod tenebatur, quia aduersarius habet intentionem fundatam, eo ꝙ ipsum debitorem hẽt obligatũ. Sequuntur Bart. & alij in d. l. in illa. nam cum negatiua, non adimpleuisse, non sit coarctata loco, vel tempore, uidetur improbabilis per naturam, l. actor, sup. de probatio. c. bonæ, de postula. p̃rela c. cum ecclesia Sutrina, de causa possess. & proprieta. et facit text. in l. j. supra de proba. cum si. Et hanc partem credo veriorẽ, quã in terminis nostris amplectitur Cor. consil. 101. visis actis, lib. j. Non obst. iste text. qui fortiter vrget in ꝯ̃riũ, quia responderi põt, ꝙ hæc verba, si fuerint in iudicio dilucidis

dis argumentis cognitionalr approbatæ, quatenus referuntur ad causam adimplementi non secuti, sane sunt intelligenda, vt.s.dicantur pbata eo ipso, ꝙ ꝯrium nõ probatur, ut dicit glo. in l.quoties,§.qui dolo,ff.de probat. nam cum negatiua sit improbabilis;eo ipso probat, ꝙ ꝯriũ non docetur,d.l.actor. Non obst.qđ consuluit Cor.in d.ꝯsi.120.quia loquitur in ingratitudine cãta in non pstando alimenta solum antidorali oblõne debita: nam donatarius non tenetur alere donantem nisi causatiue,vt dixi.sup.qõ.xlij.q cãtiua obligatio antidoralis est inefficax ad agendũ.Vnde cum non sit fundata intentio donatoris ex oblõne,tenetur donator probare negatiuã,quę est causa suæ intentionis,ita d.l.in illa,& l.stipulatus, versi.ꝙ si ab initio, ff.de verb.obl.& ita declarat Bart. in d.l.in illa. Secus aũt dđm, si donatarius spãli pacto obligatus esset ad alimentandũ donantẽ,tunc quia ex oblõne fundata foret intentio donantis, onus probandi incumberet ipsi donatario, per rationem præallegatam,& ita in hoc casu consuluit Cor. consi.45. licet in hoc iudicio,col.pen.& fin.lib.4.Præterea, in casu alimentorum, quæ donator negat sibi fuisse præstita, fundata est intentio donatarij ex eo,ꝙ donator reperitur alimentatus, & in dubio præsumendum est ꝙ fuerit alimentatus ab eo,qui tenebatur,cũ præstatio alimentorum requirat impensam, l.fin.supra de ali.pup. præstan.& traditur per Bart.& scrib. in l.cum seruus,ff.de verb. obl,super qua tamen presumptione non facio magnam vim, quia tex.in d.l.si.loquitur in pupillo, qui nescit seipsum alere: ideo præsumendum ꝙ fuerit alimentatus a tutore,qui administrat eius bona,quæ ratio cessat in maiore,q põt aliũde alimẽta mendicare,& in donatario, qui nõ administrat aliqua bona ipsius donantis,vt dicit Corn.in d.consi.45.

Quinquagesimosextò quæro ꝑ intelligentia huius uerbi,in
188 iudiciũ,an sufficit ꝙ ꝑbatio † fiat patri ex iudiciũ? Rñdet Imperator,ꝙ nõ, sed facienda est in iudicio,& ipsi iudici,vt hic. & l.qnquaginta,ff.de proba.l.j.§.de cond.ob turpem cãm.l.eos,& quando,§.de testib.c. at si clerici,de iudi. glo.in c.prudentiam, in prin.vers.per certum, & ibi And. Sicu. de offi.dele.& Fel. in rub.de proba. col.fi.Dicitur autem facta iudici,siue fiat in eius p̃ntia,siue in absentia,dummodo fiat Notario actorum de mãdato iudicis, vt tradit Innocen.in c.quoniam contra falsam,& ibi Abb.& alij,de probatio.

Quinquagesimoseptimò quæro ꝑ declaratione horum uer
189 borũ,dilucidis argumentis, an ad probandã† ingratitudinẽ sit deferendũ iuřm in supplementũ;Bal.hic sentit ꝙ nõ, dum declarando hæc verba,dilucidis argumentis, no.ꝙ ad probãdam ingratitudinẽ requiritur plena probatio, nã vbi requiritur plena ꝑbatio,ibi nõ admittit iuřm in supplementũ,fm glo.in cle. cõstitutionem,in versic.fide.de elec.& in c. cupientes,§.qđ si ꝑ viginti,in vers.fide.eo.tit.in vj. & Fel.qui alia adducit in rub. de prob.col.3.Nam illa dicitur plena ꝑbatio,quæ fit per duos testes,fm Bal.in l.per hanc, C.de tẽpo.appel.& ita firmat in ꝑposito Bal.in l.fi.§.de secun.nup. per illum text. in vers.liquidis & indubitatis ꝑbationibus de ingratitudine ꝯuicti fuerint.Nam vbi requirit indubitata ꝑbatio, nõ defert iuřm necessarium in supplemento ꝑbationis,fm Bal.in l.vnica,in 3.opp.sup.de his, quæ pęnæ nomi.& in l.fi.ꝑ illũ tex.in uers.luce clarior,si minor se maio.dixe.& Barb.in c.prudentiã,§.sexta, col.3.de offi dele. & in c.nouit,de iudi.vbi idem dicit, vbi lex requirit sufficientẽ ꝑbationẽ. Et ego istud ꝯprobo multis medijs.Primo per text. in l.p̃ce.in versi.edoctis manifestissimis causis. Nam vbi lex reqrit manifestissimas ꝑbõnes,nõ est locus iuřo necessario, fm gl.in l.fi.in prin.in gl.magna,ff.qđ met.cau.Arch.Io.An. Gemi. & *communiter* alios in c.pia, in uer. apertissimis, de excep. lib.vj. Imò nõ est locus iuřo in supplementũ, ubi reqritur manifesta probatio,fm Bal.in l.j.in fi.in ver.manifestis,§.de fide instr.Soc. cõs.136.præstantissime Doct.lib.j. col.3.Scđo ꝑ istum tex.q cõcedit pfectam donationẽ reuocari posse sub cõditione, si cãæ ingratitudinis probatę fuerint dilucidis argumẽtis, vt decidit.
190 Gui.Papæ cõs.32.circa donationẽ,in 3. dub.vbi aũt† lex aliqd indulget sub cõditione,si fuerit probatum,nõ admittitur iuramentũ in supplemẽtũ,fm Bar.Imo.Ale.& Mod.in l.ait ptor,§. si iudex,ff.de re iud.per text.in l.Mæuius. ff. de cõd. & demon. & Bal.& Sal.in l,in bonæ fidei,§.de reb.credi. & d.Alex.in l. licet Imperator,in 2.notab.ff.de le.j.& Io.And.in c.si pro causa, de procu.& Ias.in repetit.l.admonendi,col.xcix.& seq.de iureiur.& Alex.consi.59.uiso process.lib.2.& licet Bal. in l. admonẽdi,& in l.id quod pauperibus,col.vij.sup.de episc.& cle.tenuerit ꝯriũ,tamẽ si bene aduertatur,loquitur ubi a lege requiritur probatio ad ꝯñdum id,quod de iure cõmuni debet. Quo fit, ut pro iustificatione intẽtionis censeatur requisita, nõ pro forma.Nos loquimur,ubi requirit probatio ad ꝯñdũ aliqđ ꝯ ius: quo fit ut talis ꝑbatio sub cõditione requisita,censeatur de forma,vnde nõ põt adimpleri ꝑ equipollens,l.q hr̃di,& l.Mæui⁹,
191 ff.de cõd.& demõ.Probatio†.n.ꝯtra regulas iuris, dẽt eẽ magis certa,q̃ probatio regularis,c.tua nos,de ꝯsang.& affi. ꝑ quẽ tex.ita dixit Arc.i c.qualr & q̃n,2.col.xvj.de accusa.Tertio mo ueor,quia iuřm in supplementum non defertur, ubi agitur de probando aliquẽ incidisse in pęnã:qa vbi pęna petit,requiritur liqdissima ꝑbatio,fm Bal.in c.j.qualiter do. ꝑpri. feud.am. per tex.in l.in testõ,la j.ff.de ꝯdõ.& demõ. Iõ non sufficit probare per ꝯiecturas,nec per iuřm in supplementũ,fm eũdem Bal. in l.j.in 3.oppo.sup.de his,q pęnæ nomi.Seqtur d.Ale.cons.34. viso themate,lib.2.Hic aũt agit de pęna priuationis rerum donatarũ.ergo,&c.Et hanc opinionẽ,ꝙ in probanda ingratitudine requiratur plena & legitima probatio, nec sit locus iuřo in supplementũ,tenent Lud.Ro.in d.l.admonendi,col.xcvj. & Fel.in d.rubri.de prob. & Imo.cons.35.col.vj. Et hac rõne consuluit
192 Card.Flor.cõs.115.Pro magistro,ꝙ in probando dolo†nõ defertur iuřm in supplementum,qa dolus non nisi ex perspicuis iudicijs probat,l.dolũ,sup.de dolo. Et qa in probãdo dolo,reqritur liqda probatio,l.si q̃n,sup.vñ vi,c.si quod met.cau.Ex præmissis inferri p̃nt plura.Primò,ꝙ ꝑ vnũ testẽ iũcta fama publi
193 ca,nõ dr̃ plenè probata † ingratitudo,qa ꝑbatio famæ cũ vno teste,non facit apertissimã probõnẽ,fm gl.in l.non est uerisimile,ff.qđ met.cau.Spe.tit.de noto.crimi.§.fama, versi.quid si agẽti.Arch.in c.testes,§.item sæpe.4.q.3. & Pan.in c. cum dilectus, col.xij.versi.aduerte primò,de ordi.cogni.& Imo.in c.2.col. ix. de cõst.& Fel.in d.rub.col.fi. nec sufficit probatio per famam, vbi requiritur certa probatio,fm Pan.in c.in præsentia,de spon
194 sal. Secundò infertur,ꝙ testes infames†infamia facti,qui aliàs in causis ciuilibus ipso iure non repelluntur a testimonio,fm gl. & ibi latè Mod.in l.cũctos populos, sup. de sum. Tri. & fid. catho.& in c.testimonium, de testib. in probanda ingratitudine sunt ipso iure repellendi,cũ non dr̃ apertissima ꝑbatio,quæ fit per tales testes,c.j.in versi.integræ opinionis, quot testes sũt necess.ad ꝑbaũ.ingrat.in vsi.feu.& ibi no.Bal.& illũ tex,ad hoc reputat singularẽ Lud.Rõ.sing.ccccl xiij.inci.Dubõ est magna.
195 Tertiò infert,si ꝙ si vnus testis deponeret de facto,†ex quo resultat ingratitudo:alius de ꝯfessione ingratitudinis fcã ꝑ donatariũ,ꝙ nõ diceret probata ingratitudo, cũ talis non sit plena, & aperta ꝑbatio,secũdũ Bal. in l. si ex cautione,in fi.sup.de nõ nume.pec.& Cor.cõs.58.In hac,col.3.lib.2.per Mod. post Pan. in c.cum causam,de proba.

Quinquagesimooctauò dubitari potest probabiliter, an ad
196 probandam ingratitudinem sufficiant†duo testes? Videretur audacter rñdendum,ꝙ sic,quia in ore duorum, &c.c.nouit,de iudi.l.ubi numerus,ff.de testib.c.in omni negotio,eo.tit.Sed in cõtrarium uidetur casus in c.j. quot testes requi. ad prob.feu.in
197 gratitu.vbi dicitur ꝙ requiruntur†quinque summæ atq; integræ opinionis.Et si dicatur,quòd ille tex.loquitur in ingratitudine feudatarij.Respondeo, ꝙ nulla uidetur posse assignari rõ diuersitatis inter ingratitudinem feudatarij,& ingratitudinem donatarij, quinimmò ingratitudo feudatarij videtur detestabilios propter violatum fidelitatis iuřm, & tamen ad eam probãdam requiritur numerus quinque testium,a fortiori idem numerus necessarius videtur in probanda ingratitudine minus detestabil.Et si dicatur etiam, ꝙ illa constitutio non est lex, ut uidetur velle gl.ibi,& in c.j.§.si uoluerit,de Cap. qui cur. vend. Respondetur,ꝙ Doc.*communiter* tenẽt contrarium, & ꝙ sit lex firmant Iac.de Bel.Iac.de Ardi.Bal.& Nico. de Neapo. in d.§. si voluerit.Bal.& Præpo.Ale.in d.c.j.Et si tandem dicatur,ꝙ ꝯstitutiones feudales non sint protrahẽdæ extra casum suum, quia sunt consuetudinariæ, & quod consuetudine inductum est,ad similia non protrahitur, l. quod non ratione,ff.de leg. & voluit Bal.post gl.in c.j.de feu. cogni.Bart.in l.ut iusiurandi, §. si liberi,ff.de oper.lib.Rñdeo, ꝙ Doc. in proposito nostro vñr tenere contrarium,nam Bal.ibi extendit illum tex.in uersi.integræ opinionis,ad quãcũq; ingratitudinem,vt dixi sup.& sequitur etiam ibid.Præpo.& Lud. Rom.& Ias. in d. l. admonendi, col.xcvj.Sed prædictis non obstantibus,videtur ꝙ standum sit cõi regulæ, quæ vult, ꝙ sufficiant duo testes, d.l. vbi numerus, non obstat tex.in c.j.quia dispositio contra regulas iuris,videlicet ꝯ regulam d.l.vbi numerus, non est extendenda ad alium casum,l.quod verò contra,ff.de legib. & licèt a Doc. iura feudalia persæpe extendantur ad alios casus, illa tñ extensio cõcedit solùm in casibus,qui non exorbitant a cõibus regulis,sec? in casibus exorbitãtibus,fm Alex.in l. diuortio, §.si fundũ, ff. sol.ma.& cõsi.106.viso themate, col. antepen.lib.3. ex quo uř dubitabile,quod sup. cõclusum fuit, quòd testes infames infamia facti ipso iure repellantur ad probãdã ingratitudinẽ donatarij,cũ fm cões regulas, non reijciantur ipso iure, nisi dixeris expeditum nõ esse,ꝙ infamia facti nõ repellat ipso iure, vt traditur per Fel.in d.c.testimonium,de test.

Quinquagesimononò quæro,an probationes factæ ꝯ ingra-
198 tum in causa criminali,probent†ingratitudinem in causa ciuili?videtur ꝙ nõ,per not.per gloss. & Cano. in c.veniens,j.de testibus.Tu breuiter distingue,ut per Bartol. in l.fi. ff.vi bonorum rapt.& in l.is, apud quẽ, sup. de eden. & latius per Fely. post alios,in c.causam quæ,de testamẽtis. Habes aduertere ad istum tex in versi.cognitionaliter,qui vult quòd probationes in hac causa ingratitudinis fidem non facerent, nisi causa cognita, & sic parte citata, & seruato iuris ordine factæ sint,

l.in cāe,§.cā cognita,ff.de mino.& iō ꝯsuluit Imo.ꝯſ.35. In casu præmiſſo,ꝙ ſententia lata pro fiſco in cōtumaciā donatarii, non probat ingratitudinem in fauorem donatoris.

199 Sexageſimo qro, an donator teneat̄ ꝓbare locum,† & tps ꝯmiſſæ ingratitudinis? Bal.cōſ.89.Proponit̄, ꝙ Iachar.li.v. rñdet ꝙ ſic,vt probatio ſit certa, vt notatur in ſimili,ff.depo.l.1.§.ſi qs argentū.Contrariū vr̄ dicendū,qa vbi tps non eſt de ſubſtantia

200 actus,non eſt probō † tpis neceſſaria, ſm̄ Bar.in l.non ſolū, §. ſed vt probari,ff.de no.ope.nunc.nō.n. de ſubſtātia ingratitudinis eſt tps,vel locus. ergo,&c.& ꝓpterea gl.& Bar.ī l.1.§.idē Labeo,ff.de aqua plu.arc.dnt teſtē non dēre interrogari de tēpore, niſi eſſet ſuſpectus.Et licèt teſtes dicāt non recordari de tpe, tñ eorū depoſitio probat,c.cū Io.eremita, & ibi notatur ꝑ Pan. & Fel.de fid.inſtru.Et,ꝙ valeat teſtimoniū abſq; tēpore celebrati actus,tenet Arch.in c.nihilominus,3.q.ix.& Bart.in l.ſi librarius,circa fi.ff.de reg.iu. & ſequuntur *communiter* Doc. vt patet ex adductis per Fel.in c.cū cām,col.xi.de teſti. quid tenēdū? Mihi placet ſnīa Bal.ꝙ teneat̄ donator allegare & probare tps commiſſæ ingratitudinis,qa tps vr̄ de ſubſtantia actus.i. reuocationis donationis: nā ad hoc vt donatio poſſit reuocari pp ingratitudinem,opportet,ꝙ ingratitudo donationem ſequatur: alioquin ſi præcederet,ſubſequēte donatione remiſſa cenſeret̄,l. in ipſius,ſ.fa.ercisc.de quo ēt ī.ſubiiciam. Debet ergo donator probare,ꝙ ingratitudo fuerit commiſſa poſt donationē, aliàs probatio eſſet incerta & ambigua,vñ non releuaret probantem,c. in pñtia,de proba.l.in hoc,ſ.vñ legit.Et hoc reſpectu tempus videtur de ſubſtātia. Ergo neceſſario deducendū & ꝓbādū, c. ex tenore,de teſt.traditur ꝑ Bart. in d.l.nō ſolū,§. ſed vt probari. & ꝑ Fely.in d.c.cum cām.Et ex hoc patet rñſio ad allegata pro ꝯria parte,vł pt dici, ꝙ hoc loco nō eſt deducenda, nec ꝓbanda certa dies; ſed ſatis eſt,ꝙ ꝓponat̄ & ꝓbetur ingratitudinē fuiſſe commiſſam poſt dōnem,licèt non probetur dies certa.

201 Sexageſimoprimò quæro,an ius reuocādi donationem† pp ingratitudinem trāſmittatur ad hæredes? videtur,ꝙ ſic,per tex. in l.1.& per totū,ſ.de hære.act.& ſ.vt act.ab hær.& ꝯ hær.Contrarium determinat Imperator hic, vt patet ex illis verbis, hoc aūt vſq; ad primas perſonas tantummodo ſtare cenſemus, & in l.j.in fi.ſ.eo.& l.omnimodo,ſ.de inoffi.teſt. & d.c.fi. de dona. Sed quænā poteſt eſſe ratio ſpālitatis, quare non tranſmittat̄? Reſpondetur,quia iſtud ius cōpetit donatori ob iniuriam ſibi factam.vñ morte extinguitur,ſicut actio iniuriarum, l. iniuriarum,ff.de iniu.in prin.& l.ſi eū,§.qui iniuriarū, ff.ſi quis cau. nā

202 actiones,† quę ex delicto naſcuntur, ad hrdes non tranſeunt, l.j.ſupra ne ex delic.defunc.& l.j.ff.de priua delict.& ratio rōnis eſt,qa actio iniuriarū non dicitur in bonis noſtris añ litē conteſtatā,cum non rei, ſed vindictę perſequutionē contineat,l.cum emancipatus,§.emancipatus.ff.de colla.bon.aliam rōnem aſſignabo infra Et per iſtū tex.dñt gl.& ſcriben.in l. rei iudicatę, ff.

203 ſol.ma.ꝙ hæres mariti † non poteſt vxori dotē repetēti opponere,ꝙ ipſa dotem perdidit pp adulterium, de quo maritus q̄relā non fecit; & bene ꝓbatur in illo tex.ibi,morum vero coercitionē non hēt hrs, quem pōderat d.Anto. & communiter Cano.in c.plerumq;, de dona.& bene facit tex.quē ad hoc ibi no. Nic.de Nea.in l.j.§.fi.& l.ſeq.ff.ad Sylla.Et per iſtum tex.ēt inferunt gl.& Doc.*cōmuniter* in c.j §.j.quib.mod.feu.amit. ꝙ ius priuandi vaſallū feudo pp feloniā, non tranſit ad hæredes, ſi dñs defunctus nō querelauit ante mortē.Idē tenent gl. & Bal. in c. j.§.porro,quæ fuer.prima cā bñfic.amit.& in c.imperialē, §. inſup.de ꝓhib.feu.alien.ꝑ Fed.Cy.in l.j.ſ.eo.Io.And.in addi. Spe. tit.de feud.§.fi.ver.reuoluit.Bal.in l.j.q.xxxix. ff.de rer. diui. Et ꝑ iſtū tex.infert ēt, ꝙ ius agendi vel excipiendi ꝯ inferen, ꝙ ſit priuata legatis,& donationibus ſibi a marito defuncto factis, non tranſit ad hæredes filij,qui viuens non fuit conqueſtus de matre,ad quod bene facit,quod dixit Bal. in authen. ex teſtamento,col.2.verſicul.ſed ſtatim quæro; pone,ꝙ iſta Berta.ſ. de ſecū.

204 nupt. vbi concludit,ꝙ mulier habens duos filios,† quorum alter mortuus eſt antequā nuberet, alter poſt quā ſecundo nupſit,non priuatur ſucceſſione filij,qui de tranſitu ad ſecunda vota nō fuit ꝯqueſtus,qa filius non ꝯquerēdo de mr̄e, videtur remiſiſſe iniuriā ſibi factā a matre pp tranſitum ad ſecundas nuptias.Sequit̄ Ale.conſ.63.In dubio ne ꝑmiſſa,li.v. & Dec. conſi. ccvj.querit̄,an diſcuſſio. quod eſt notatu dignū, & ex hoc ampliatur glo.in Auth.de non eligē.ſecun.nubē.circa mediū.verſi. vel copulatur,quæ vult, ꝙ filij nō habeant ius agēdi ad pœnas impoſitas parentibus ſecundo nubentibus, qñ ſecundo nupſerūt ipſis filiis ꝯſentientibus,nā iſtud ꝓcedit non ſolū ſi expreſſe ꝯſenſerint,ſed ēt tacite,vt patet ex ꝑmiſſis.Ex quo ſequit̄ in ꝓpoſito, ꝙ nec ipſe donator poterit repetere donata ab ingrato donatario,ſi doceatur eum tacite remiſiſſe iniuriā, vñ ortū habuit ingratitudo.ad quod facit tex.in l.quod ſi iterū, ff. de adimen.leg.quam legit Bar.cū l.ꝓcedenti, in fi. & ibi not. ꝙ facta pace tacitē, vel expſſe,non pt amplius ꝙpponi exceptio prioris

205 inimicitiæ: inferens, ꝙ ſi pater ſe † recōciliauerit cū filio, quē ex iuſta cā exhæredauerat, ꝙ exhæredatio adempta videtur, ſequitur Iaſ.in authen.non licet,in fin.ſ. de lib. præter. Sed idem Iaſ.poſt Raph.Cum.in l.filio,quem pater,ff.de lib. & poſth.concedit,ꝙ pater poſt reconciliationē non poſſit amplius ex priori cauſa ingratitudinis filium exhæredare per not. per Spec. in ti.qui fil.ſint leg.ver.ꝙ ſi filia tua.& per do.Ant.in c. Quintauallis,col.3.de iureiur.& d.Ale.in l.j.col.x.ver.prædictis, ff. ſol. ma. Sed exhæredationem prius factam negat per ſolam reconciliationē videri ademptam, quia diſpoſita in teſtō ſolenni non reuocantur,niſi per aliud teſtm̄:nec ſufficit tacita voluntas, §. ex eo aūt ſolo,Inſti.quib.mod.teſta.infir. & l.hæredes palam, ver. quid ſi poſt,ff.de teſta.Sed tu conſidera, ſi poteſt ſaluari deciſio Bar.tanquam ſit ſublata,ſeu adempta cā exhæredationis per reconciliationē.Ad arg.rñdeo, ꝙ licèt exhæredatio nō poſſit tolli,niſi per aliud teſtū, tñ pt ob defectū dici nulla, §. aliud quoque capitulum,in Auth.vt cum de app.cogn. Secura aūt reconciliatione,exhæredatio remanet ſine cauſa, ergo non valet, & hoc reſpectu Bar.dicit pp reconciliationem exhæredationem ademptam videri,& hoc cōſuluit Cor. cōſ.cx. videtur in hac, ad fi.li.1.Donatorē,ſi reuerſus fuerit ad habitandum cū donatario,qui cecidit a cōmodo donationis pp alimenta nō pſtita, videri remiſiſſe ius reuocandi donationē,arg. l. de lege, §. poſt diē,& l.ſeq ff.de lege cōmiſ.hæc oīa de plano ꝓcedere vñr, vbi donator viuens potuit reuocare donationē, & non reuocauit. Sed quid ſi nō potuit, vel quia ingratitudo non erat ſibi nota, vel repētina morte ꝑuentus,vel alia legitima cauſa impeditus, an eius hæres poterit reuocare? videretur rñdendum,ꝙ nō:quia rō,quare ius reuocandi nō tranſeat in hæredē, militat etiā, ꝙ defunctus nō potuerit reuocare.Nā cū remedium huius legis ꝯceditur ad vindictā,ſicut actio iniuriarū,ꝯñs eſt, ꝙ extinguat̄ morte, ſm̄ gl.in d.§.emancipatus,& in l.pro hæredē, §. fi. ff. de acq.hær.& ita rñdent Bal.Imo.& Pau de Ca.ī d.l. rei iudicatæ, dicētes hæredes mariti non poſſe opponere exceptionem adulterii vxori agenti ad dotē,etiā ſi adulteriū latuiſſet maritū.Idē tenent Bal.in l.cū mulier,in xv.opp.& Imo.col.8.eo. ti. & bene facit tex.in l.j.& l.his ſolis,in ſui generalitate,ſ. eo. Et ſi ratione prællegata ius reuocandi non trāſeat ad hæredes, quia reuocatio docebatur ad vindictam, hæc ſententia eſt veriſſima.Cōtrariā opi.ꝙ hoc caſu tranſeat ad hæredes, tenet Io. And in addi.Spe.tit.de feu.§.nunc dicamus, in addi. inci. l. fi. reuoluitur hæc qō.mouet ꝑ tex.in l.in cōfirmando,& l.vtilitatē, ff.de confir.tut.& ita tenet Cy.in l.j.ſ.eo.vbi dñt,ꝙ ad hæredē dñi, q non potuit reuocare feudū ab ingrato vaſallo, dū viueret, tranſmittitur ius reuocandi.Et idem tenent Bal.Iac.de Bel.& Alua in d. c.j.§.porro.Lud.Ro.& d.Ale.in d.l.rei iudicatæ. Are. conſi. 14. viſo,& diligenter conſiderato,ad fi.Idem in terminis noſtris tenēt Io.And.Pet.de Anc.& alij *cōiter*,in d.c.fi.de don.& hæc opinio ea ratione fundatur,quòd non pōt videri remiſſa ingratitudo ex taciturnitate defuncti,qui agere non potuit pp ignorantiā,vel aliud impedimentū,arg.l.mater decedens,§.cæterum,ff. de inof.teſt.& l.tres fratres.ff.de pac.& l.fi.C.de anna.except.& ſic tenentes hanc ſnīam volunt, ꝙ rō quare condictio ex hac

206 lege nō tranſeat ad hæredes, ſit,quia donator † non ꝓſequēdo ingratitudinē,cū poſſit,cenſetur remiſiſſe ius reuocandi donationem,quod vr̄ innuere iſte tex.in verſi.ſilentiū maneat ſemper.nā ſilere dñr,qui ius ſuū neglidūt,l.ſi hæres, vbi gl. ff.fa.erc. Facit etiā iſte tex.in verbo,ta cuerit.quod ad eum, q loqui potuit,refertur,l.ſi quis in graui,ver.mutuum, ff.ad Sylla. &c. qui tacet,de reg.iu.& ꝙ tranſmittatur ius reuocandi ad hæredē,qñ donator iuſta cauſa impeditus non potuit reuocare, optimè facit tex.in l.Pantonius, ff.de acq. here. Et iſta faciunt contra viduam,quæ tranſiuit ad ſecunda vota intra annum luctus,vt debeat perdere ea,quæ ſibi maritus donauit tanquam ingrata: qa ſecūdo nubēdo iniuria facta eſt defuncto marito,qui nō potuit de ea conqueri,§.fi.in Authen.de reſti.& ea, quæ pa. & ita tenet d.Ale.in addi.ad Bar.in l.j.ſupra de ſecun.nup. dicēs Bald.& Ang.conſuluiſſe vxorem priuari legatis & donatione, non ob tranſitū ad ſecunda vota intra annū luctus, quia hodie ſublatę ſunt pœnę,d.l.j.ſed ob iniuriam & ingratitudinem erga defunctum, per text.in l.noſtra.Sed certe iſta eſt aſpera deciſio; nec videtur vera,per textum in c.2.ibi,viuente domino.ergo ſecus eo mortuo, de feud. ſine culpa non amit. quem notat ibi Bal.pro vaſallo, qui ſtuprauit relictam dñi ſui, vt non perdat feudum:nam cum iure permittente nubat, c. fi. de ſecū.nup. non videtur atrox iniuria,l. iniuriaū, §. j. ff. de iniur. c. nouit, de appel. Præterea,cum ſint ſublatæ pœnę,quæ a lege imponūtur ob tranſitum ad ſecundas nuptias, d.c.fi. erit etiam ſublata pœna huius legis,quatenus ꝯmitti poſſit ob ſolum tranſitum ad ſcdas nuptias.Cogitabitis tñ, quia magna eſt authoritas d. Ale.quam hoc loco non magni facio, quia iſtud apoſtillando, non determinādo dixi.Perdit tñ donationem & legata, ſi intra annum luctus commiſerit ſtuprum,ſecundum glo.in d.c.fi. qa ex eo,quòd tam velociter virum dehoneſtauit pſumit̄, ꝙ ēt in

207 vita mariti adulterata ſit.Et forte dici poſſet, ꝙ † donatarius,q relictam donatoris intra annum luctus eſt adulteratus, debeat tanquam ingratus priuari donatione, quia hoc caſu ſtuprum eſt coniūctum cum adulterio preſumpto.& ita forte ſitari pōt

deciſio

decisio ẽt.de feu.sine culpa non amit. vt non procedat in vasallo,qui intra annum luctus cognouit relictã dñi sui. quod notabitis,quia non reperi ab alio tactum.

Sexagesimosecundò iuxta prædicta quæro, si donator extra
208 iudicium reuocauerit donationem,†an hæres poterit mouere q̃rimoniã in iudicio,& repetere bona donata ab ingrato.Cor. cons. 15.Ex quo dictus Franciscus,col.fi.lib.1.r̃ndet,ꝙ non,qa ad hoc vt hrs possit repetere bona donata, requiritur, ꝙ donator q̃rimoniam fecerit de ingratitudine in iudicio, per istum tex.quem dicit clarissime ita decidere.Credo, ꝙ voluerit pòderare versi. ex his.n.tantùmò causis, si fuerint in iudicium, &c. Sed miror de p̃stãtia tãti Doc.quia versi.ex his,loquit̃ de rebus, q̃ de necessitate sunt iudici faciendæ,l. quinquaginta, ff.de prob. versi nã si,&c.loquit̃ de transmissiõe,& ibi deciditur, ꝙ nõ trãsmitit, si donator,q̃ iniuriam passus est, tacuerit. Ergo si non tacuerit,sed extra iudicium donationem retractauerit,ad hr̃dem eius trãsibit ius repetẽdi bona donata.Præterea, rõ quare ius reuocãdi dõnẽ pp ingratitudinẽ nõ transmittatur, ea fuit; quia donator tacẽdo vsq; ad mortẽ,cẽsetur iniuriam remisisse,ut dictũ fuit in q̃ pce.q rõ cessat,qñ apparet, ꝙ de ingratitudine fuit ꝯquestus dõnem reuocando. Fortius dicendum videtur, ꝙ ad hr̃dem trãseat ius mouendi q̃rimoniam hanc, non solum si donator extra iudicium reuocauerit dõnem exp̃sse, sed etiam si tacite eadem bona alteri donando, l.si maritus,2.ſ.de donat. inter vir.& vxo.& ita tenet Lud.Ro.ꝯs.284. Triplici ex capite,i. fi.& est de mente ipsius Cor.ꝯs.51. Videtur primo dicẽdũ,col 7.lib.3.quam decisionem credo veram,qñ ꝯstat exp̃sse, ꝙ donauit eadem bona prius ingrato donata.Secus si donauerit alteri tertiam bonorum suorum:nam tunc non censetur donare illã tertiam, quam prius ingrato donauerit, cum illa tertia pars donata,non sit donatoris,nisi cõstet de reuocatione. Et in istis terminis loquitur Cor.in d.ꝯs.15.qui hoc mõ intelligendo recte ꝯsuluit.Quinimò si non reuocauit, sed ꝯminatus est velle ꝯ dõnẽ ingratitudinis q̃relã facere,videtur,quòd ad hr̃dem transeat ius reuocãdi,exẽplo q̃relæ inofficiosi testi,qa si exhẽdatus accusationẽ tm̃ cõminatus est,transmittit ad hr̃des tãquã pparata,l. posthumus, §.fi.& seq.ff.de inoffi.test.Et si ad exemplum q̃relę inofficiosi testi trãsmitteret ius reuocãdi dõnẽ,dicẽdum eẽt, ꝙ ad suos trãsiret istud ius reuocandi,dato,ꝙ nulla vnquam facta fuerit q̃rimonia in iudicio,vel extra,quia q̃rela etiam non præparata transmittitur ad suos,l.si quis filium, C. de inof. test. Et ꝙ ad exẽplum q̃relę detur hæc cõdictio ex hac lege. voluit Hosti.in Sũ.de don.ad fi.Imo.in d.c.fi.col.7.Sal.in l.fi,infra de adul. Bene facit,quod decidit Iaco.de Belui.in §.quia vero p̃imas,in Auth.vt lic.matri & auiæ,col.8.ubi vult, quòd hrs mariti possit accusare vxorẽ de adulterio,si de ea maritus in vita fuerit ꝯquestus,vel pp adulteriũ expulisset vxorem de domo,quod dicit singl̃r notandum d.Ale.in d.l.rei iudicatæ col.1.

Sexagesimotertiò q̃ro,an ius reuocãdi dõnem, quę reuocat̃ ex cã ingratitudinis cã quia cõuẽta donatarius non impleuit, trãseat ad hr̃dem,ẽt,ꝙ donator nullam fecerit q̃rimoniã: videtur,ꝙ non,quia tex.iste gñal̃r loquit̃,ergo gñal̃r dẽt intelligi, l. 1.§.& gñal̃r,ff.de lega.præstã.c.si Romanorũ,xix.dist.Et qa hęc declaratio in fine posita refert ad oĩa pcedẽtia, l. si idem cum eodem, ad fi.& ibi late Mod.ff.de iurisd.om.iud. Sed istis non attentis contrariũ determinãt Doc.*communiter* hic,& in d.c.fi. & i l. 1.ſ.eo.quia in aliis causis donatio reuocat̃ ꝯ iuris regulas, iõ nõ transit ad hæredes talis odiosa reuocandi facultas, sed ob causam non sequutam reuocatur secundum iuris regulas,& ex naturali eq̃tate, meritò ius reuocandi ad hr̃des trãsmittitur.Licẽt oẽs ita simpl̃r transeant,ego istud non puto verum, vnde intelligo legẽ nr̃am generaliter,vt iacet,ꝙ ex nulla causa ingratitu-
209 dinis præterquàm hic expressa,possit hæres†reuocare donationem,& sic nec etiam ex cã ingratitudinis prouenientis ex non adimplemẽto ꝯuentorum,de qua dixi ſ.q.18.nam reuocandæ donationis ius in hac ingratitudinis cã,est ita contra oẽs regulas,sicut ius reuocandi ex aliis ingratitudinũ causis, ut dixi ſ.q. 35. Ergo nõ ẽt dẽt transmitti ad hr̃des,sicut nec ex alijs causis. Ad contrariũ,ꝙ ius reuocandi ob cãm non sequutã,fundatum sit in cõibus regulis & æquitate naturali:istud conceditur, si ex capite cãæ non sequutę,agat̃ condõne ob cãm.Sed de hac non agitur in l.nostra, verũ in l.2.& p totũ, ſ.de cõdi.ob cau.Si vero agat̃ ꝯdõne ex hac lege,dico,ꝙ etiam non transmittitur,vt hac lege,in fi.quæ gñal̃r loquitur.Confirmatur, quia matri non li-
210 cet reuocare † donationem, nisi ex tribus causis ingratitudinis,inter quas non est cã ingratitudinis cãta,ob nõ adimplementũ ꝯuẽtorũ,authẽ.qd m̃r,ſ eo.ti.& tñ licet ei reuocare p cõdõnẽ ob cãm,d.l.2.Ex quo dat̃ itelligi differre ius reuocãde donationis ex cã igratitudinis ꝯtæ ex iobseruãtia ꝯuẽtorũ,a iure reuocãdi,ex capite cãæ ñ sequutæ. Et hãc puto meram veritatẽ.

Sexagesimoquarto quæro,an condictio ex hac lege detur in hæredem donatarii ingrati,qui mortuus est añq donator querimoniam fecerit ꝯ eum? videretur prima facie r̃ndendum, ꝙ sic,per istũ tex.in fi.a cõtrario sensu, quod est optimũ argũ, l. 1.§ huius rei.ff.de of.eius.c.cum virum, de regula. dr̃ hic, si donator tacuerit, non licere eius heredi querimoniam facere,aduersus donatariũ,nec eius hæredes. Ergo a ꝯrio. si donator viuat,& tacere nolit, vr̃ sibi licere querimoniam facere, et aduersus hæredes.In ꝯrium vr̃ casus in l.his solis, ſ eo.Item in ꝯrũ facit, quia hmõi actio descendit ex delicto ingratitudinis.
211 ergo † non videt̃ dari in hæredes, Inst. de perpe.& tẽp.actio. §.non ãt omnes.Item facit,quod decidunt Cyn. Bal.Sal. & alii *cõiter*,in l.fi.ſ.de adul.p illũ tex.vbi ꝯcludit, qõnẽ adulterii p lucro dotis nõ posse moueri ꝯ hr̃des adulteræ, si maritus habuit notitiã adulterii i vita vxoris,sequunt̃ Bal Ang.& Alc.in d.l.rei
212 iudicatę.Et ista pars vr̃ verior,quia ꝯdõ†ex hac lege cõpetit pp iniuriam illatam donatori; vnde sicut actio iniuriarũ non datur hæredi,nec in hæredem, l. iniuriarum actio, ff. de iniur. ita nec ista.Ad istũ tex.r̃ndetur,ꝙ facit pro, & non ꝯ,qa vult, ꝙ si donator tacuit,eius silentiũ maneat sp.que rõ ꝯcluditur,vt nec ipse,nec eius posteritas possit agere.Illa.n dictio,semper, excludit ipsum & posteros,cum ad oẽ tp̃s referatur, l. semper, ff. de iure immuni.& not.in l.1.ff.sol.m̃ri.& in c.1. de in integ. rest. vñ cũ rõ illa,quia tacuit, inferat vtrunq;, non videt ex altera illatione licitum argm̃ a ꝯrio sensu, quia sic rõ impugnaret, fm
213 gl.in l.cum prætor,§.iudicẽ,ff.de iudi.sed quia actiones† ex delicto competunt in hæredes,quatenus ad eos peruenit,l.1.ſ. ex delic.defunct.in quã.hæred.cõue.Dubitari potest, an hæc actio transeat in hæredes,penes quos reperiuntur res donatæ? Videretur,ꝙ sic,per dictã l.1.Contrariũ tñ tenendum puto, quia res donatæ ad hæredes donatarii peruenerunt ex titulo donationis,nõ ex delicto ingratitudinis,fm Imo.post Io. And in d.c.fi. col.fi. Et ista sane procedũt de iure ciuili, sed de iure canonico non idẽ dicendũ videt̃,quia eo iure actiones ex maleficio descẽdentes hæredi dant̃,& in hæredes.c.fi. de sepul.Sed tñ idem ex vtroq; iure respondendũ existimo, quia & si de iure canonico actiones ex maleficiis dentur in hæredes,quatenus ex delicto dãnum illatũ fuit offenso, non tñ ex delicto ingratitudinis potest donator prætendere se dãnificatum in rebus donatis, q̃ nõ ex delicto,sed fcõ ipsius peruenerũt ad donatariũ,& eius hæredes.Si quid ãt absit donatori propter ingratitudinẽ, tũc fateor ꝙ pro eo competit actio in hæredes donatarii, quod expresse
214 voluit Imol.in d.c.fin.ad fin.Item scias, ꝙ licèt ius† agendi ad reuocationẽ donationis pp ingratitudinem non det̃ in hr̃dem donatarii,de quo donator ꝯquestus non fuit:attñ in eum datur ius excipiendi,si res nondũ tradita foret, & hæres ageret ad tradendum fm Petr.de Anch.& And.Sicul.in d.c.fi.arg.d.l.fi.ſ.de adult.aduerte,quia gl.probat.Sed melius facit tex.in l filio,§.Seia.ff.de adi.leg.Et pro confirmatione huius dicti faciunt ea,quę scripsi in l.si vnq̃,q.308.in fi.q.xlii.supra eo.ti.Sed vlterius hesita
215 re quispiã poterit, an saltem hæc actio detur † in hæredes, qui mortuo donatario atrocem iniuriam intulerunt donatori? & dubitandi ratio ea esse potest, quia talis iniuria, quæ superuenit post mortẽ donatarij facto suorũ hæredũ,non pòt videri remissa ex taciturnitate pterita; sed rõ ingratitudinis, ex qua nascitur actio reuocatoria,non militat in hæredibus, qui nõ possunt videri ingrati,cum nullũ receperint beneficium a donatore,q donauit pp affectionẽ,quam habebat ad donatarium,non ad eius hæredes quos forte tpe donationis odio habebat,& ita tenet Bal.in l.1.ſ. eo. per illum tex. quem(vt arbitror)voluit inducere ex illis verbis, cum hi qui liberalitatẽ prouocarũt, cæperint obsequia negligere. Ergo cũ hæredes puocauerint, in eis non habebit locũ dispõ l. 4. §. toties, de dam.infe.l.quod constitutum,ff.de testa.mili. & est de mente Imo. in dicto c. fin. in vltimis verbis. Et potest ad hoc etiam induci iste tex. in versic. si non donationis acceptor ingratus, & in ver.ab ingrato donationis acceptore.

Sexagesimoquintò quæro, an reuocata donatione propter
216 ingratitudinem donatarii, bona donata pertineant † ad donatorem, an ad substitutũ in donatione post donatarii mortem? Ista qõ habet duo capita.Primum est,an debeant peruenire ad substitutũ illico post reuocationem, & durante vita ingrati donatarii.Secundum,an saltem post mortem illius. Circa primũ videretur ad substitutũ pertinere, qa donatarius grauatus post
217 † mortem restituere bona substituto, potest in vita pro arbitrio iuri suo renunciare,& bona donata substituto restituere, l. post mortem,supra de fideic. Donatarius autem committendo ingratitudinem,tacite videtur iuri suo renunciare, l. Princeps, & ibi gl.not.ſ.de prin.agẽ.in reb.lib.12. Dicamus ergo,quòd taci-
218 ta renunciatio†idem debeat operari, quod expressa, cũ par sit virtus taciti & expressi,l.cum quid,ff. si cert.peta.Et quia substitutio facta in casum mortis donatarii, videtur extendenda ad casum priuationis propter ingratitudinem ex tacita mente donantis, qui a principio videtur eam habuisse mentem,vt excluso donatario bona peruenirent ad substitutũ. Ex tacita autem mente arguit̃ de casu expresso ad casum omissum, l. Titius, §. fi.ff.de lib.& posthu.l.mulier,ff. ad Treb. Et ad hoc facit quod decidit d.Ale.cons.100.Visa parte testi.lib.1.In ꝯrium facit, qa datus fuit substitutus in casum mortis donatarii. ergo nõ cẽsetur vocatus durante vita,l.Statius,§,Corne.Falci,ff. de iur.fisc.

Secun-

Secundo, quia priuationis caſus ꝓpter ingratitudinē fuit omiſ-
ſus. Ergo debet hēri pro omiſſo, l.commodiſſime, ff.de lib.& po
ſthu.l.ſi cū dotē, in prin.ff.ſol.mřı.Et iſtud credo verū. Nec ob-
ſtant ꝯria ſ.formata. Et primò non ob. dū dr̄, ꝙ potuiſſet dona
tarius in vita expſſe reſtituere bona ſubſtituto, d.l. poſt mortē.
quia iſtud concedit: ſed tñ non ſeqtur, ꝙ añ mortem ſubſtitu
tus capit bona donata ſubſtōnis vigore, imo interim donec vi
uit grauatus dicitur hr̄e ex donatione ſibi fcā a grauato, non āt
ab eo, qui ipm ſubſtituit, ſm Bar.& *communiter* Doct. in d.l poſt
mortē.& dato ꝙ diceretur ſubſtitutus pp expſſam reſtōnē ſibi
fcām p donatarium, hr̄e bona donata ex volūtate eius, q fecit
ſubſtōnem, non idem dđm ex tacita renūciatione, quę reſul-
tat ex delicto ingratitudinis; qa & ſi pp ingratitudinē priuetur
donatarius donatione, & ſic videatur fcō proprio & ſua culpa
priuari, nō tñ talis culpa fuit ordinata ad hoc, vt priuaret do-
natione, ſicut qñ expſſe renunciat: vnde non p̄t dici, ꝙ par ſit
rō expſſæ renūciationis, & tacitæ, q̄ reſultat ex delicto ingratitu
dinis, qa expſſa erat ad hoc ordinata, tacita verò nō, vt in ꝓpo-
ſito dixit Bar. in l.ij.§.fi. ſi quis caut. per tex. in l.nō oē, ff.de ſta
tu lib. Itē expreſſa renūciatio directe, & principl'r ꝓcedit ex vo
lūtate. Tacita vero, quæ ex delicto reſultat, procedit per indire
ctū, & in ꝯñtiam. Itē expreſſa remiſſio immediate cauſatur ex
volūtate ingrati, cū reuocatio donōnis ob ingratitudinē depē
deat a volūtate donatoris offenſi, vt hic, & l.i.ſ.eo.vñ cū ſit di-
219 uerſa † rō inter tacitū & expreſſum, nō pōt dici, ꝙ ſit par virt⁹,
l.interpoſitas, ſ.de tranſac. Non ob. ꝙ ex tacita mente diſponē
tis fiat extēſio de caſu expreſſo, ad caſum omiſſum: qa negatur
ꝙ donator vnq̄ habuerit hāc tacitā mentem, ꝙ etiam propter
caſum ingratitudinis bona donata peruenirent ad ſubſtitutum;
imo donans nunc cogitare præſumitur, ꝙ donatarius debeat
eſſe ingratus, c.i.de pace Conſtā.in ver.credimus.& ibi no. Bal.
vñ cū non cōſtet de volūtate, & caſus ingratitudinis non ſit ſi
milis caſui mortis, ſtabit firma concl'o, ꝙ caſus omiſſus hñdus
eſt pro omiſſo, vt declarat Bar.in l.Gallus, §.& quid ſi tm̄, ff.đ li-
be.& poſth. Et iſtud maxime verū exiſtimo eo caſu, quo de vo
lūtate donatoris poſſet tolli ſubſtō, de quo ſtatim ſubiiciā. Cir
220 ca ſecūdū, an ſaltē poſt mortē † ingrati donatarii locus eſſe de-
beat ſubſtōni? Videret, ꝙ ſic, per tex.in d.§.Cornel.Fęlici. Et qa
per ſubſtōnem in donatione factā acqſita uidetur utilis actio
ſubſtituto, l.quoties, ſ.de don. q̄ ſub modo, quæ ſibi abſque fcō
ſuo auferri non pōt, l.ius nr̄m, ff. de reg.iu. In ꝯrium facit, quia
irrita donatione propter ingratitudinē expirat ius donatarij, er-
go ēt videtur expirare ius ſubſtituti ipſi donatario, cum ampli⁹
ex perſona donatarii nō poſſit ſubſtitutus admitti, arg.l. ſi mr̄,
§.i.ff.de vulg.& pup. Quid tenendū? Ego in hoc pūcto ꝯſidero
duos caſus. Primus eſt. qñ pactū, ꝙ poſt mortē donatarii perue
niant ad aliū, eſt ſtipl'one vallatū: hoc caſu rñderem ꝓ ſubſtitu
to, qa iſto caſu donatarius non p̄t p̄iudicare ſubſtituto paciſcē
do, ſm Bald.in l.cū ſocero, ſ.de iure dotio. Raph.Cum. Ale. &
Mod.in l.qui Romæ, §.Flauius, ff.de ver.obl.Soc. ꝯſ.115. Vide-
batur, lib.iiii. Ergo minus poterit delinquēdo, c.quanto. de di-
uor.& notat in ſimili Pan. in c.i. de dolo & ꝯtu. Secūdus caſus
eſt, qñ pactum nulla fuit ſtipl'one vallatum, nec a tertio adhuc
acceptatū; & quia poſſunt donator & donatarius ꝯſentire, &
pactū tollatur ſm Bar.in d.§.Flauius, & in l.3.ff.de ſer.expor.&
illū tex.& Bal.in d.l.cū a ſocero. Sal.in d.l.quoties, & eſt *cōmunis*
opinio, ſm Mod.in d.§.Flauius. videretur, ꝙ donatarius delin-
quendo potuerit præiudicare ſubſtituto, ſicut potuiſſet ꝯhen-
do. Sed certe non videt̄, ꝙ ex ingratitudine fuerit ſublatū pactū
in p̄iudiciū tertii, quia ingratitudo nō fuit ad hoc ordinata, d.
l.nō omne. Et ꝓpterea non poteſt dici, ꝙ donatarius vere ꝯſen-
ſerit pactū tolli, & annullari. Non credere igitur delicto ingra
titudinis reuocari pactum. Sed dubitatio apud me eſt, an iſto
caſu donator ad quem propter ingratitudinem bona donata
ſunt deuoluta, poſſit ipſe ſolus retractare & annullare pactum.
Et videret̄ ꝙ ſic, qa añ īgratitudinē potuiſſet cū ꝯſenſu donata
rii retractare, ergo reſoluto iure donatarii pp ingratitudinē, vr̄
ꝙ ad ſolū donatorē ſpectet facultas reſoluēdi tale pactū, ar.in l,
cū nō ſolū, §.i.ſ. de bon. q̄ lib.& vr̄ tex.in fortiorib. terminis ī l.
hoc iure, §.ſi qs dederit, ff.de do. vbi aliqs mutuauit Titio pecu
niā reddēdā Seio, cui donatā volebat; q̄rit̄, an is q mutuauit, poſ
ſit reuocare pactū, de ſoluēdo pecuniā mutuatā Seio? decidit
ꝙ ſic.& rō decidendi eſt, ſm Bar. quia tale pactū fuit adiectum
fauore ſolius creditoris, q donatum eſſe volebat, & qa ad eum
ſolum pecunia mutuata pertinebat. Ita in caſu noſtro dđm pu-
to, quia bona donata ob ingratitudinem ſolū ad donatorem
pertinent, & ipſius tantum intereſt. Ergo &c.

Sexageſimoſextò quæro, an donatarius ingratus teneat̄ reſti
221 tuere fructus † perceptos ex prędiis donatis. videt̄ ꝙ non p tex.
in l.de fructib.ff.de don.inter vir.& vx.niſi dixeris, ꝙ ibi annul-
lat̄ donatio culpa & fcō donatarii, ſicut in caſu noſtro. vñ vide
tur, ꝙ ad fructus ꝯſumptos non teneatur, ſed bñ ad extātes, p
tex.in l.his ſolis, ſ.e.ibi, quicquid ex titulo donationis tenet. Ni
ſi dixeris, ꝙ nō tenetur ad fructus perceptos poſt donationē ti-
tulo donationis, cum non fuerint ſibi donati, ſed abinde ex re
propria percepti. Sed videtur, quod exemplo ingrati hęredis, q
omiſit vlciſci necē defuncti, teneatur a die cōmiſſæ ingratitudi
nis ad integros fructus, per tex.in l.j.ſ.de his, quib. vt indig. vbi
Impe. rōnem aſſignat, qa non videtur bonæ fidei pnſſeſſor, qui
offm̄ pietatis ſcienter omiſit, & illum tex. inducunt Pau.de Ca.
Ale. & Iaſ.ad vaſallū ingratū, vt a die cōmiſſę feloniæ ꝯ dñm,
teneatur ad fructus integros. idē ſiue extent, ſiue non; ſiue ex eis
ſit factus locupletior, ſine non. Et per illum tex. etiam inferunt,
ꝙ clericus, qui cōmiſit cām, pp quā meretur priuari bñficio,
etiam ꝙ non ſit talis cauſa, pp quam ſit priuatus ipſo iure, tñ
efficitur indignus, & vti malæ fidei poſſeſſor tenetur ad reſtōnē
oīum fructuū a die cōmiſſi delicti; qđ facit ꝯ clericos, qui non
222 dicūt officium: † nam iſti vti ingrati Deo & hoībus, non ſunt
digni bñficijs, & ad fructuum reſtitutionem tenētur, cū ſciāt ſe
eſſe malæ fidei poſſeſſores. Et ita tenet Domi.in §.i.xlii. diſtin. p
tex.in c.ſi canonici, §.ſcituri, de offi. ordi.lib.vi. ſequuntur plu-
res alii, quos refert Fel.in c.poſtulaſti, col.viii.de reſcrip. & ita in
telligo ſtatutum fuiſſe in nouiſſimo concilio Lateranen. quic
quid tenuerint Card. & Pan.in c.i.de celeb. miſſ. facit tex. in c.
quid dicam, xiiii.q.iiii.

Sexageſimoſeptimò q̄ro, ſi donatarium pœniteat ingratitu
dinis, & petat veniā, an ꝯfirmabit ſibi donationem, vt nō poſ-
ſit ab eo euocari? videtur ꝙ ſic, quia filius ingratus erga patrē,
223 ſi fecerit pœnitentiā viuo patre, non p̄t ex illa cā amplius † ex-
hęredari, ſm Spe.tit.qui fil.ſint legiti.verſi. quid ſi ipſa pœnitet.
224 vbi vult filiā, q̄ peccauit in corpus ſuum, nō poſſe † exhęreda-
ri, ſi viuo patre ad honeſtā vitam reuerſa ſit, ſequitur Bal. in l.
ſi filiam tuam, ſ.de inoffi.teſt. & bñ probatur ibi in illis verbis,
turpiter & cum flagitioſa fęditate viuit, q̄ ſunt p̄ñtis tpis. quaſi
velit, ꝙ non poſſit exhęredari, ſi olim turpiter vixiſſet, & tunc
teſtamenti tpe nō amplius fœdā vitā duceret: abolita.n.turpitu
dinis macula, filia primis natalib. reſtituta videtur, l.imperialis,
ſ.de nup. Et nouus hō incipit eſſe, quia mala, quā prius tenuit,
actione ſeparatur, 50.diſtinc. Et qui a priſtina ſanatus eſt ægritu
dine, pinde hñdus eſt, ac ſi nunq̄ fuiſſet morboſus, l.qđ ita, ff.
de Aedi.edic. Et ꝙ filia, quæ a turpi vita diſceſſit, non poſſit ex-
hæredari, firmant do.Ant, Pan.& alii *communiter*, ī c.Quintaual-
lis, de iureiuran. Alber. de Roſa.in l.ſi quis a liberis, colum.iii.ff.
de libe. agnoſcen. ex hoc etiam infert Ale.in l.i.colum.ix. ff.ſol.
matri. ꝙ filius ingratus, ſi ipſum pænituerit, alendus eſt a pa-
tre, ac ſi nunq̄ fuiſſet ingratus, qđ etiam volunt Spe.& alii, ſ.al
legati. Qua rōne dđm eſt, ꝙ ſi filius, vel filia ingrata religionem
ingrediatur, non poterit a patre exhæredari, qa p ingreſſum re-
225 ligionis purgatur † ingratitudinis vitium, vt eſt tex.ad literam
in c.non liceat, xix.q. vlti. ſed glo. in Auth. de mona. iſtud non
admittit in foro Cęſaris. In ꝯrium facit tex. in l.Deo nobis, ſ.de
epiſ.& cle.ibi, pp hanc tantummodo cauſam, quaſi ingratum
a ſua ſucceſſione repellat. Ergo a contrario ſenſu ex alia cauſa
ingratitudinis, quæ prouenerit aliunde, quàm ab ingreſſu reli-
gionis, filius poterit exhæredari. Et ſic eſt ibi text. ꝙ per ingreſ
ſum religionis non purgatur vitium ingratitudinis. Item in ꝯ-
rium facit tex. in l.quāuis, ff.de in ius vocan. vbi dicit, ꝙ filius,
q vocauit in ius patrē ſine venia, per pęnitētiam nō euitat pæ-
nam quinquaginta aureorum a lege impoſitam, niſi etiā remit
tat patri actionem. Sic ergo ingratus donatarius ſola pœniten-
tia nō debet euitare pœnā huius legis. Tertiò pro hac parte fa-
cit, quia nō recipitur pœnitentia, per quā nō poteſt res ſtatim
ad priſtinum reduci, & delictum non deſinit eſſe delictum, l.
hi qui ſanctā, ſ. de apoſt. per quā ita concludit Bart. in l.qui ea
mente, ff.de furt. Quartò facit, quia donator offenſus nō tene-
tur donatario ēt petenti veniam, remittere iniuriarū actionē,
niſi ſatisfiat ſibi ꝓ illata iniuria, c.ſi quis ꝯtriſtatus, xc.diſtin. &
ibi gl.dicit, ꝙ bene facit, qui dimiſſo rancore animi agit iniu-
riarū, per tex.in c.& qui emēdat, xlv.diſt.& in c.de occidendis,
xxiii.q.v.& idē vult Bar.in l.non ſolum, §.iniuriarū, ff.de iniur.
& idē dicit Pan. in c.cōqueſtus, in vlt.not. de foro cōp.& in c.i.
ad fi.de iniur.& in c.j. de maled. & in c.de cætero, de teſti. & ibi
Fel.col.fi.allegat infinita ad hoc, quę referre nō expedit. Et hāc
partem credo veriorē. Nec obſtant alleg.in ꝯrium, quia proce
226 dunt † in ingratitudine proueniente ex cā, quæ ſolum tangit
ingratum, nec famā, perſonā vel bona alterius lædit, vt in filia
quæ meretricata eſt, vel in filio arenoſo: hæc ingratitudo pur-
gatur per pænitētiam & bonam vitam, ſecus in ingratitudine
tangente perſonā, famā, vel bona donatarij, de qua loquit̄ hæc
lex. Ita diſtinguunt Gul.de Cu.Cyn.Bal.& cōiter ſcriben.in l.ſi
quis non dicam, ſ.de epiſ.& cler. ꝓ qua diſtinctione facit, quia
ſi delictum ingratitudinis tangit ſolum ingratū filium, vel do
natarium: tunc ſi eum pœniteat, & ad vitā meliorem redeat,
ceſſat verecundia, quæ ex turpitudine inferebatur patri & do-
natori, & omne intereſſe ipſius patris & donatoris, meritò etiā
ceſſabit actio ingrati, arg.l.ex hoc edicto, §.pe. ff.de ali.iud. mu-
tan.cauſa fact. quæ turpitudo & intereſſe non ceſſat, quando
vitium ingratitudinis tangit patrem, vel donatorem. Ergo ceſ
ſabit condictio ex hac lege, d.l.qui ea mēte, ff.de fur. & ibi Bar.
hanc diſtin.approbat.

Sexageſi

Sexagesimooctauò q̃ro, an furore donatarij aboleat vitiũ in
gratitudinis, sicut abolet morte, iuxta tradita s̃.q.lxiiij. Quæstio
nẽ mouet similitudo, q̃ est inter furorẽ & mortẽ. Nã furiosus
mortuo similimus est, ita gl. in l. si qs alicui, ff. de acq. hr̃d. l. bo-
norũ, ff. rẽ ra. hab. per quæ iura ita dixit Bal. in l. humanitatis, in
v. co. versi. quarta dr̃ia, s̃. de impub. & alijs subst. & Alc. in l. furio
sum, co. ti. & ibi Mod. s̃. qui test. face. pos. & p̃bat ẽt in l. i. §. sed fu
riosus, & ibi Doc. no. ff. de acq. pos. quia furiosus fati suo furore
punit. Ergo afflictio nõ est danda afflicto, l. tã demẽtis, s̃. de epi.
audien. c. cũ percussio, 7. q. j. Sed hoc non obstante, dd̃m est vi-
227 tiũ ingratitudinis † cõmissæ añ furorẽ, nullo modo purgari p̃p
furorẽ superuenientẽ. nã furiosus exhr̃dari p̃t ex cã ingratitudi
nis cõmissæ añ furorem, l. fi. §. sed cum antiqtas. s̃. de cura. fur.
iuncta l. si quis in suo, s̃. de inof. test. & ita concludunt Bar. Imo.
Arc. & *cõiter* Mod. in l. ex facto, in 7. reqsito, ff. d̃ vul. & pup. ergo
& donatione priuari poterit, nã ẽt furiosus priuari põt feudo
228 † p̃p feloniam fcãm dño añ furorem, f̃m Bal. & Alua. i c. i. an
ille q̃ interfe. fratr. domi. sui. Secundò, qa p̃p superuenientiã fu-
roris non excusat furiosus in foro poli a pœna gehennæ, quam
meret propter peccata cõmissa añ furorẽ, c. maiores, de bap. ad
fi. Bar. in l. nunq̃, §. si quis vi, ff. de vsuc. Ergo minus excusabitur
in foro fori, a pœna priuationis donationis: mitius. n. agit cum
Deo q̃ cum hoĩe, f̃m gl. in l. si quis rẽ, §. voto, ff. de pollicita. Ter
tiò bñ facit tex. in l. diuus. ff. de offic. præsid. ibi, nec morbo eius
est danda venia. Ad c̃ria facilime r̃ndetur. Et primo non ob. q̃
229 furiosus habeatur, p̃ mortuo, † qa verũ, quantum ad gesta post
furorẽ: quæ cum sine iudicio gesta sint, a mortuo gesta repu-
tãtur, l. in negotijs, & l. furiosi, ff. de reg. iu. & d. l. i. §. sed furiosus,
ff. de acq. pos. Sed q̃tum ad gesta añ furorẽ, non hr̃ p̃ mortuo, l.
qui ad certũ, ff. loca. & d. l. diuus. Non ob. q̃ furiosus suo furore
satis punit, tñ quia p̃t procedere q̃tum ad pœnam corporalẽ,
quia non debet puniri furiosus ẽt p̃p delicta cõmissa ante furo
rem, f̃m Bal. & *communiter* Doc. in l. furiosum, s̃. qui test. face. poss.
Imo. & Mod. in d. l. ex fcõ, non autẽ q̃tum ad pœnam pecunia-
riam. nam & furiosi bona p̃ delictis cõmissis añ furorem pos-
sunt annotari, f̃m Bal. in d. l. furiosum, & publicari, f̃m Arc. in
d. l. ex fcõ. Item afflictio non est addenda afflicto, si afflictio sit
idonea & conueniens delicto, alioquin alia iniungenda est pœ
na, cap. si quis a proprio, xxi. q. v. & traditur per gl. in c. qñ fre-
quenter, §. in alijs, vt lite non contestata. & ibi Abb. & per Fely.
post Abbatẽ, & alios in c. at si clerici, §. de adulterijs, de iud. Cõ
stat autẽ furorẽ non esse pœnam cõuenientẽ, nec ordinatam ad
puniendã ingratitudinẽ. ergo, &c. Sed quid si donator incide-
ret in furorem añ fcãm querimoniam ingratitudinis, an ius re
uocandi donationem euanescat, ac si mortuus fuisset? Ista est, p̃
babilior dubitatio, q̃ precedens. Pro parte affirmatiua, q̃ eua-
nescat, primo adducitur vrgens ratio: quia quãtũ ad ea, q̃ post
furorẽ sunt agenda, furiosus pro mortuo reputatur, vt s̃. dcĩi
est. Scdõ, quia cũ furiosus habuerit facultatem mouendi queri
moniam tpe, quo erat sanæ mentis, nec tñ querelauerit, præ-
sum ẽdum est, q̃ in futurum non querelasset, vt hic, & l. posthu
mus, in fi. de inoff. test. In c̃riũ facit, quia impeditus iusto impe-
dimento transmittit ius reuocandi donationem ad hẽredes, vt
dictũ fuit s̃. q. lxi. Secũdò facit, quia furiosus patitur iniuriam si
bi factã ab ingrato, licẽt ipse nulli possit iniuriam inferre, l. il-
lud, ff. de iniurijs. Ergo sicut curator furiosi habet actionẽ iniu-
riarũ c̃ iniuriam inferentẽ ipsi furioso, cur nõ etiã hẽt ius reuo
cãdi dõnẽ ob iniuriã illatã ab ingrato donatario? Quid dicen-
dũ? Ista dubõ p̃t dupliciter intelligi. Primo, an euanescat, iõ q̃
nec curator furiosi possit q̃rimoniã facere, & dõnẽ reuocare:
an vero euanescat, iõ q̃ ad hr̃des nõ trãseat, & vtrũq; mẽbrũ si
230 mul excipiẽdo, sic puto r̃ndendũ. Aut † donatarius est iniuria
tus furioso donatori tpe furoris; & tũc credere absq; dubio
eius curatorẽ posse intẽtare condõnem ex hac lege. d. l. illud, &
l. si a furioso, ff. de act. & oblig. Aut iniuriatus est donator tpe,
quo erat mentis cõpos; & tũc si donator repẽtino furore p̃uen
tus nõ potuit q̃rimoniam facere. tũc & curator & hæres furio
si iure agere poterunt, & querimoniã ipsi facere, p̃ ea quæ dixi
s̃. q̃ õ. lxvii. Aut potuit, & tacuit vsque ad superuenientiã furoris
Et iste casus apud me est valde dubius, quia istud ius est p̃sona
lissimũ depẽdens ab aĩo & intẽtione donatoris, uidetur nõ pos
231 se p̃ curatorẽ exerceri, cũ ius declarãdi † aĩum & intẽtionem
nõ trãseat in p̃curatorẽ, nisi hẽat speciale mãdatũ, f̃m gl. & ibi
Bar. & alios, in l. inter stipulantẽ, §. i. ff. de ver. ob. Ang. in l. si quis
intẽtione ambigua, ff. de iud. glo. in l. idem Põponius scribit, si
frumẽtũ. §. fi. ff. de rei ven. Et quia ista rõ, q̃ tacuit donator vsq;
ad mortẽ, ideo silentiũ debet esse p̃petuũ, militat non solũ qñ
tacuit vsq; ad mortem, vt dicitur hic, sed etiam qñ tacuit vsq;
ad furorem. Et si hoc casu non p̃t curator furiosi mouere hãc
querimoniam, multò minus poterit hæres: qa posito, q̃ ius re-
uocandi transiret ad curatorem, non tñ sequitur, q̃ etiam tran
sire debeat ad hæredes, arg. l. pe. §. sinautem furor, C. de cura. fu
rio. vbi curatori datur facultas adeundi hæreditatem delatam
furioso, pro tempore vitæ furiosi, & tamen eo mortuo euane-
scit aditio, nec transit ad hẽredes furiosi.

232 Sexagesimononò q̃ro, an cõdõ † ex hac lege, a donatario p̃
scribi possit? vr̃, q̃ donatarius ingratus non possit p̃scribere p̃p
malam fidem, cum sciat actionem cõpetere donatori propter
suam ingratitudinẽ, reg. malę fidei. de reg. iu. li. vj. c. si. de p̃scr. Et
in hoc corriguntur iura ciuilia, ẽt q̃tum ad actiones persona-
les, f̃m Inn. Pan. Imo. & Fel. in d. c. fi. quicqd dixerit Bart. in l. se
quitur, §. si viam. ff. de vsuc. quem ibi damnat Imo. Pau. & alii
communiter, Bald. cõs. xij lib. j. Alex. c̃si. lxiij. lib. 4. & c̃si. lj. lib. v. Sed
hoc non obstante, arbitror iura ciuilia hoc casu remansisse in-
correcta, & sic c̃dõnem ex hac lege posse præscribi ẽt a donata
rio ingrato, quia hæc actio nõ acquirit donatori, nisi velit. Nã
si nolit q̃rimoniã mouere, non reuocatur donatio. Ergo anteq̃
moueat donatarius, iure possidet, & cõsr deat posse p̃scribere.
Et ideo Pe. de Anch. in regula, sine possessione, de reg. iur. lib. vj.
233 concludit, q̃ iura alteri † q̃sita, non p̃scribuntur cum mala fi-
de, sed iura acquirenda per acceptationem bene p̃scribunt, etiã
a sciente, quia etsi sciat; non tñ põt dici in mala fide, cũ nesciat
an ille, cui competunt iure, velit acceptare. Et ideo infert, hære
dem præscibere contra legatarium quantitatis, anteq̃ acceptet
legatum. Et eadem ratione infert, q̃ ius adeundi præscribi põt
a scientib. quia non competit, nisi acceptatur, f̃m Soc. cõsi. 81.
Consilijs nostris, co. 4. li. j. & ante eum idem c̃suluit Bal. c̃si. 12.
vbi dicit, q̃ l. licẽt, s̃. de iure delib. p̃cedit ẽt f̃m iura canonica.
Et eadem ratione p̃scribitur facultas luendi, quia in pacto lue-
di subintelligitur cõditio, si retrouenditio intra triginta annos
fuerit petita, f̃m Bal. consi. 250. ad euidentiam, in vlti. dubio,
li. 2. Et eadem ratione præscribitur etiam a scientibus ius petẽ-
di supplemẽtum legitimæ, quia etiam in tali iure subintelligi-
tur conditio, si petitum fuerit, gl. l. scimus, in princ. s̃. de inoffi.
test. & firmat Bal. in tract. præscri. in 3. parte tertiæ partis princi-
234 palis. q. 13. in fi. Sed opinione retenta quæritur, † quanto tem-
pore præscribatur? videtur, q̃ spatio vnius anni, ad exemplum
actionis iniuriarũ, quæ anno tollitur, l. si nõ cõuitij, s̃. de iniur.
siue de ciuili actione iniuriarum, siue criminali quæratur, f̃m
Iac. Butrig. Ang. & Saly. in l. querela, s̃. de falsis cum ambæ cõ-
petant pro iniuria: sic ergo & ista, quæ pro iniuria illata dona-
tori c̃petit. Vel dd̃m videtur, q̃ p̃scribat quinquẽnio, sicut que
rela inoffic. testamenti. l. si quis filium, s̃. dẽ inoffic. testa. nam,
vt dictum est, Docto. arguunt de querela inofficiosi, ad ius re-
uocandæ donationis, propter ingratitudinem. Sed ego crede-
rem, quòd non præscribatur, nisi spatio triginta annorum, si-
cut reliquæ cõditiones, l. omnes, & l. sicut, s̃. de præscrip. trigin-
ta vel quadraginta ann. Nec obst. quòd querela inofficiosi te-
stamenti præscribatur quinquennio, quia non propterea sequi
tur, quòd ista querela præscribi debeat eodem tempore, etiam
si ad similitudinem querelæ inofficiosi testamenti foret intro-
235 ducta: nam ius petẽdi † supplementum legitimæ, succedit lo
co querelæ, l. omnimodo, s̃. de inoffi. test. & tamen non præscri
bitur nisi spatio triginta anno. f̃m Bal. Sal. Pau. de Cast. & alios
cõmuniter, in d. l. si quis filium, reiecta sententia Bart ibi, quæ est
cõiter damnata, f̃m Pau. de Cast. cõsi. 109. dubia, in quibus. in
j. parte, Alex. consi. cxxviij. consideratis, lib. j. & c̃si. viij. visis, li. 3.
Corneus consi. ccxliiij. In hac, lib. j.

Septuagesimò quæro, vtrum propter feloniam patris possit
236 filius † priuari feudo? Istam quæstionem libentissimẽ omisis-
sem, quia non cõcernit propriam dotem huius legis: sed quia
gl. & alij hic tangunt, putaui nõ posse iure redargui, si ego quo
que, maiorum sequendo vestigia, eam paucis absoluerẽ. Glo.
Bal. Ang. & Saly. respondent dominum, qui de felonia patris
non fecit querimoniam, non posse auferre feudum a filio, arg.
huius legis, & idem respõdet gl. & Canonistæ, in d. c. fi. de don.
Io. And. & Pan. in d. c. fi. dicunt, q̃ ista iura nihil faciunt. Sed tu
considera, an induci possint eo modo, quo induxi s̃. q. lxiiij. Me
lius ergo facit in argumentum text. in l. his solis, supra eo. Item
faciunt ea, quæ scripsi s̃. in d. q. lxiij. & ita tenent Bal. & And. in
c. imperialem, §. insuper, de prohib. feu. aliena per Feder. & Io.
And. in additio. Spec. tit. de feu. §. fin. versi. fin. reuoluitur. & idẽ
tenent Raph. Cuma. consi. clxiij. prælatus, col. 2. vbi dicit, q̃
si dominus non agit ad commissum contra vasallum vel em-
phyteutam, qui censum non soluit, non etiam postea agere
poterit contra eius hæredes. Et ita transeunt Doct. *communiter.*
Sed ego puto aduertendum esse ad plura. Et primo aduerten-
dum, an dominus agat ad commissum, contra hæredes vasal-
li ex capite ingratitudinis, & sic ob iniuria sibi illatam, & tunc
procedat præmissa. An vero agat ex capite violatæ fidei, & qa
non fuerunt adimpleta promissa, & tunc agi possit contra hæ-
redes vasalli, qui contrauenit promissis & cõuentis: quia etiã
isto casu agi potest ab hæredibus & contra hæredes donatarij,
vt cõcludunt gl. & communiter Doc. hic, & dixi s̃. q. lxiij. vnde
non arbitror, q̃ decisio Raph. Cuma. in d. consi. clxiij. de iure
procedat, qa *communis* est Docto. sententia, quòd ius declarãdę
caducitatis transeat ad hæredes, & in hæredes, f̃m Imo. & Ca-
nonist. in c. potuit, de loca. & Ias. in l. 2. col. lxvij. s̃. de iure em-
phyt. Secundo aduertendum fuerit, an feudum fuerit concessum
sibi & hæredibus, an sibi & filijs. Nam si concessum fuerit filijs
vt filiis,

vt filiis, quæstio ista nullam vel modicam habebit dubitandi rationem, quia cum ius feudi sit acquisitum filio suo iure, & ex sua persona, ingratitudo & felonia patris non debet nocere filio, etiam si dñs fuisset conquestus de felonia patris, & ɔtra eũ litem instituisset, per ea quæ dixi s̄.q. 54. Sunt tamen aliqui casus, in quibus delictum patris nocet filio, quantum ad priuationem feudi auiti, & acquisiti pro se, & descẽdentibus, de quibus per Cyn. Sal. & alios, in l.ij.s̄. de liber. & eorum lib. & ꝑ glo. & Cano. in c.ij. de feu. & per d. Ias. & per d. Iac. de S. Georgio in tractatu de feud. in versi. & qui uasalli promiserunt non committere feloniam, in antepenul. col. & seq. Et istis casibus quæstio haberet maiorem dubitandi rationem. dicendum ergo est, vt per Doct. in dictis locis, & per Alua. & Feudistas, in c.j.§. hoc quoque, de success. feud. & in c. si vasallus, si de feud. fue. contro. inter domi. & agna. vasal. & in c.j. si uasal. feu. priue. Sed
237 quid si dominus querela † non præparata decesserit, an hæres eius poterit ab ingrato feudatario feudum auferre? Cyn. & alij communiter, in l.j. s̄. eo. respondent non posse, argu. huius legis, & d.l.j. quæ optime faciunt, iuncto c.j.§ porrò, ad fi. quæ fuerit prima causa benefic. amit. vbi eodem iure dicitur reuocari feudum, quo reuocatur donatio. Idem tenent Canonist. in d.c. fi. gl. & Sal. in l. omnimodo, supra de inoffic. testam. Pau. de Castro, Alex. & Mod. in l. rei iudicatæ, §.j. ff. solu. matrimo. Ioan. And. in additio. Spec. in d.§ fi. gl. & Feudistæ in d.§. porrò, & in d.c. imperialem, §. insuper, & ista sentẽtia est *communiter* recepta, quæ satis iustificatur ex his, quæ s̄. dixi q. lxj. declaratur autem & restringit̃ multis modis. Primò, ut procedat si dominus notitiam habuit feloniæ, & potuit uiuens reuocare, secus si ignorauit, uel aliàs nõ potuit, secundũ Iaco. Alua. in c.j. quibus mod. feud. amit. & dixi in d.q. lxi. Secũdo intellige, ut procedat in casibus, in quibus vasallus non priuatur ipso iure feudo propter feloniam, secus si sit ipso iure. Nam tunc hęres poterit instare, vt declaretur vasallum esse priuatum, secundum Bal. in d.§. insuper, sequitur Cardi. Floren. & Pan. in d.c. fi. arg. l. commissa, ff. de publica. Et quia iniuria, quę trahit secum executionem, etiã in hæredem transit, secundum glo. in l. 4. §. quod autem prætor, ff. quod quisque iur. & sequitur etiam Paul. de Cast. in d. l. omnimodo, & Fran. de Aret. consi. 14. viso, & diligenter considerato, ad fi. sed contrarium tenet Bal. hic, in fi. sed contrarius, quia etsi uasallus priuetur ipso iure, intelligitur tamen si dominus velit, & petat, aliàs secus, & ad hoc allegat glo. in l.ii. ff. si ager vectig. uel emphyteu. peta. sequitur Imol. in d.c. fi. per notata in l.ii. s̄. de iure emphyteu. & idem velle uidetur gl. in d.§. insuper, & dominus Fran. Curt. in tract. de feud. in pen. q. quartę partis, quia ante sententiam declaratoriam non potest vasallus possessione feudi spoliari, etiam quòd sit priuatus ipso iure, l. si quis maior, s̄ de transactio. cap. cum secundum, de hæreti. libr. 6. & firmat in ꝓposito Card. Floren. cõsi. 127. Habui hunc punctum, & Alua. in c.i. de feud. sine culpa non amit. ubi autẽ
238 requirit̃ sententia † declaratoria, tunc ante talem sententiam pœna nõ transit ad heredes, l. eius qui delatorem, cum ibi nota ꝑ Bar. ff. de iure fisci. & uoluit etiã Bal. in l. i. col. v. s̄. ne ex delic. defunc. & istud mihi magis placet, quia ratio, ꝙ dominus qui tacuit usque ad mortem, censeatur remisisse feloniam, militat etiam ꝙ sit talis felonia, propter quam sit priuatus ipso iure, ergo etiam militabit dispositio, l. illud, ff. ad leg. Aquil. nec decisio gl. in d. l. 3. §. quod autem prætor, seruit in proposito, quia pœna priuationis feudi ipso iure propter feloniam, non est talis, quæ secum trahat exequutionem, prout loquitur illa gl. licèt enim pœna priuationis ipso iure imponatur, tamen nullũ habet effectum, nisi dominus velit & petat, vt s̄. dictũ fuit. Tertio intellige, vt non detur hæredi actio contra uasallum, sed bene datur exceptio, & sic petens inuestituram ab herede defuncti, qui promiserat petẽtem infeudare, repelli poterit exceptione ingratitudinis per ea, quæ dixi supra q. 64. Et quod vult glo. in d.§. quod autem prætor, per illum tex. ubi pœna trãsit ad hæredem, quantum ad hoc, vt actio sibi denegetur opposita exceptione per reum, quod verum puto, ubi excipiens offerret se in continenti probaturum exceptionem suam, iuxta l. si is, a quo, ff. ut in poss. lega. Alioquin fortè inuestiendus esset actor reseruata exceptione ingratitudinis, secundum Iac. Alua. post And. de Iser. argu. in d.c.i.§. insuper, & d. Iaco. de sancto Georgio, in dicto tractatu de feud. in uersi. qui uasalli ꝓmiserunt non committere felloniam, col. xvi. Ex his puto legem hanc aliqualiter explanatam, cui potuissem ampliorem tradere dotem, si uoluissem singula, & quæ ingratitudinis materiam concernunt, hic congerere. Sed mihi sat fuit, ea tantum prosequi, quæ ad sensum, & verba huius legis adaptari posse cognoui.

Commentariorum Do. Fran. Ripen. à S. Nazario, in primam, & secundam Digesti Noui partem; in secundam Veteris, in primam, & secundam Codicis, Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X.

Omnes sunt quaterniones, præter V, & X, terniones.

VENETIIS, MDLXXXV